Edited Volume

เล่มที่ 2
L - Z

อภิธาน ศัพท์ธรณีวิทยา

กรมทรัพยากรธรณี
และ
สมาคมธรณีวิทยาแห่งประเทศไทย

ISBN 978-616-316-634-0

Edited Volume

อภิธานศัพท์ธรณีวิทยา

เล่มที่ 2 (edited volume)

L M N O P Q R S T U V W X Y Z

อภิธานศัพท์ธรณีวิทยา
เล่มที่ 2 (Edited Volume)

พิมพ์ครั้งที่ 1	พฤษภาคม 2564
จำนวน	500 เล่ม
จัดพิมพ์โดย	กรมทรัพยากรธรณี
สำนักพิมพ์	ทูทวินพริ้นติ้ง 10/122 หมู่ 8 ต.สำโรงเหนือ อ.เมืองสมุทรปราการ จ.สมุทรปราการ 10270 โทร. 02-185-9953

ข้อมูลการลงรายการบรรณานุกรม

คณะทำงานจัดทำอภิธานศัพท์ธรณีวิทยาอังกฤษ-ไทย, 2564, อภิธานศัพท์ธรณีวิทยา เล่มที่ 2 (Edited Volume), กรมทรัพยากรธรณี, กรุงเทพฯ, 742 หน้า

ISBN: 978-616-316-634-0

คำนำ

การจัดทำหนังสืออภิธานศัพท์ธรณีวิทยาอังกฤษ-ไทย เป็นความร่วมมือระหว่างกรมทรัพยากรธรณี สมาคมธรณีวิทยาแห่งประเทศไทย นักวิชาการจากสถาบันการศึกษาและนักวิชาการอิสระจากหลายภาคส่วน โดยมีวัตถุประสงค์ที่สำคัญ คือ ความปรารถนาให้ผู้เกี่ยวข้องที่ต้องใช้ความรู้ทางธรณีวิทยาในการทำงาน ทั้งนักวิชาการ นักสำรวจ รวมถึงผู้สนใจและประชาชนทั่วไป ได้สามารถเทียบเคียงและทำความเข้าใจความหมายของคำศัพท์ทางธรณีวิทยาตามหลักวิชาการได้อย่างรวดเร็ว สะดวกและกว้างขวางมากยิ่งขึ้น การเรียบเรียงคำศัพท์ทางธรณีวิทยาให้เป็นภาษาไทยฉบับนี้เป็นการให้ความหมายเทียบเคียงมาจากเอกสารอ้างอิงและพจนานุกรมประกอบหลายเล่ม เพื่อให้มีความสมบูรณ์ตามความหมายของคำศัพท์ทางธรณีวิทยานั้น ๆ และได้มีการเทียบเคียงการออกเสียงคำอ่านของคำศัพท์ทางธรณีวิทยาในภาษาอังกฤษไว้ด้วย และเนื่องด้วยอภิธานศัพท์ธรณีวิทยาอังกฤษ-ไทย มีคำศัพท์ทางธรณีวิทยาเป็นจำนวนมาก การจัดพิมพ์ไว้ในเล่มเดียวกันจะทำให้หนังสือมีความหนามาก จึงได้จัดแบ่งออกเป็นจำนวน 2 เล่ม โดยเล่มที่ 1 นั้น มีคำศัพท์ทางธรณีวิทยาเรียงลำดับอักษร A-K ซึ่งได้จัดพิมพ์แล้วในปี พ.ศ. 2562 สำหรับเล่มนี้ เป็นเล่มที่ 2 ประกอบด้วยคำศัพท์ทางธรณีวิทยาเรียงลำดับอักษร L-Z

กรมทรัพยากรธรณีและสมาคมธรณีวิทยาแห่งประเทศไทย ขอขอบคุณศาสตราจารย์ ดร. ปริญญา นุตาลัย ประธานคณะทำงานและคณะผู้มีส่วนร่วมทุกท่าน ที่ได้ใช้เวลา ความรู้ ความสามารถ ตลอดจนการทุ่มเทความเพียร จนกระทั่งอภิธานศัพท์ธรณีวิทยาอังกฤษ-ไทย สำเร็จลุล่วงได้ตามวัตถุประสงค์ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าหนังสืออภิธานศัพท์ธรณีวิทยาอังกฤษ-ไทย ฉบับนี้ จะเป็นเอกสารทางวิชาการอีกฉบับหนึ่งที่เป็นประโยชน์แก่ผู้ใช้วิชาชีพธรณีวิทยา นักวิชาการ ผู้เกี่ยวข้อง ผู้สนใจและประชาชนทั่วไป

(ดร. สมหมาย เตชวาล)
อธิบดีกรมทรัพยากรธรณี
นายกสมาคมธรณีวิทยาแห่งประเทศไทย

คำปรารภ

อนุสนธิ จากการหารือร่วมกันระหว่างสมาคมธรณีวิทยาแห่งประเทศไทย กรมทรัพยากรธรณี และผู้แทนจากสถาบันการศึกษา ในเดือนกันยายน พ.ศ. 2556 ได้มีความเห็นร่วมกันว่า ควรได้มีการปรับปรุงและพัฒนางานด้านมาตรฐานธรณีวิทยาของประเทศไทย ให้มีแนวทางการปฏิบัติให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน โดยควรมีคณะกรรมการและคณะทำงานด้านมาตรฐานธรณีวิทยาของประเทศไทยขึ้น โดยในเบื้องต้นให้กรมทรัพยากรธรณีเป็นประธานและเลขานุการ ให้มีตัวแทนจากทุกภาคส่วน เช่น สมาคมธรณีวิทยาแห่งประเทศไทย สถาบันการศึกษา ส่วนราชการ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทางธรณีวิทยา เพื่อทำหน้าที่กำหนด ตรวจสอบ และจัดทำมาตรฐานด้านธรณีวิทยาของประเทศอย่างมีฉันทามติร่วมกัน ระยะต่อมากรมทรัพยากรธรณีได้ประสานหน่วยงานต่าง ๆ ได้ส่งบุคลากรเข้าประชุมร่วมกันหลายครั้งจนกระทั่งในเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2557 จึงได้มีการจัดตั้งคณะกรรมการมาตรฐานและประมวลวิธีปฏิบัติของประเทศไทยขึ้น และต่อมาคณะกรรมการฯ ได้แต่งตั้งคณะอนุกรรมการจัดทำอภิธานศัพท์ธรณีวิทยาอังกฤษ-ไทยขึ้น เมื่อเดือนตุลาคม 2557 โดยมี ศาสตราจารย์ ดร. ปริญญา นุตาลัย เป็นประธานอนุกรรมการฯ และ ดร. ฐาสิณีย์ เจริญฐิติรัตน์ เป็นเลขานุการและอนุกรรมการฯ ซึ่งมีคณะอนุกรรมการฯ ประกอบด้วยนักวิชาการจากหลายหน่วยงาน ทั้งส่วนงานราชการ สถาบันการศึกษา และนักวิชาการอิสระเข้าร่วมในฐานะคณะทำงาน ดังมีรายชื่อทั้งหมดอยู่ในรายนามคณะทำงาน การดำเนินการได้มีการแบ่งงานการให้ความหมายของคำศัพท์ธรณีวิทยาตามลำดับคำ จากหมวดอักษร A-Z ให้แก่อนุกรรมการฯ และนำมาตรวจแก้ไขร่วมกันในที่ประชุม โดยมีการประชุมในกรุงเทพมหานคร และต่างจังหวัดหลายครั้ง จนกระทั่งการดำเนินงานบรรลุผลแล้วเสร็จได้ตามเป้าหมาย จนได้อภิธานศัพท์ธรณีวิทยาอังกฤษ-ไทย ซึ่งบรรจุคำศัพท์ และวิธีอ่านออกเสียงศัพท์ธรณีวิทยาภาษาอังกฤษให้ความหมายในภาษาไทยไว้ จำนวนกว่า 24,600 คำ ประกอบเป็นเอกสารความหนารวมประมาณ 1,500 หน้า จัดแบ่งออกเป็น 2 เล่ม ได้แก่ เล่มที่ 1 ประกอบไปด้วยความหมายคำศัพท์ธรณีวิทยา ลำดับอักษร A-K จัดพิมพ์ในปี พ.ศ. 2562 และเล่มที่ 2 ประกอบไปด้วยความหมายคำศัพท์ธรณีวิทยา ลำดับอักษร L-Z จัดพิมพ์ในปี พ.ศ. 2564 เพื่อให้นักวิชาการ นักสำรวจ และผู้สนใจใฝ่รู้ ได้มีโอกาสค้นคว้า เทียบเคียง และสามารถศึกษาความหมายของคำศัพท์ทางธรณีวิทยา ทำให้ความรู้ทางธรณีวิทยาได้แพร่หลายไปสู่มหาชนได้อย่างกว้างขวางยิ่งขึ้น ในโอกาสนี้ ข้าพเจ้าจึงขอขอบคุณและขออนุโมทนาในอุตสาหะวิริยะของคณะทำงานทุกท่านที่ได้อุทิศเวลา ความรู้ ความสามารถ ความเพียรต่อเนื่องเป็นเวลาหลายปี และขออนุโมทนาคุณ แด่ผู้มีส่วนร่วมทุกท่านในการจัดทำอภิธานศัพท์ธรณีวิทยาอังกฤษ-ไทย ฉบับนี้จนแล้วเสร็จ ซึ่งจะได้ใช้เป็นประโยชน์ทางวิชาการด้านธรณีวิทยาของประเทศ สืบไป

ประธานคณะอนุกรรมการจัดทำอภิธานศัพท์ธรณีวิทยาอังกฤษ-ไทย

กิตติกรรมประกาศ

คณะทำงานจัดทำอภิธานศัพท์ธรณีวิทยาอังกฤษ-ไทย ขอขอบคุณผู้ที่มีส่วนสนับสนุนและผู้เกี่ยวข้องทุกท่าน อาทิ ดร. ทศพร นุชอนงค์ อดีตอธิบดีกรมทรัพยากรธรณี และอดีตนายกสมาคมธรณีวิทยาแห่งประเทศไทย ที่มีส่วนริเริ่มและให้การสนับสนุนเป็นเบื้องต้น ดร. สมหมาย เตชวาล อธิบดีกรมทรัพยากรธรณีและนายกสมาคมธรณีวิทยาแห่งประเทศไทย นายมนตรี เหลืองอิงคะสุต รองอธิบดีกรมทรัพยากรธรณี เลขาธิการสมาคมธรณีวิทยาแห่งประเทศไทย นายนิวัติ มณีขัติย์ รองอธิบดีกรมทรัพยากรธรณี นายสุรชัย ศิริพงษ์เสถียร ผู้อำนวยการกองธรณีวิทยา กรมทรัพยากรธรณี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ พัชร์สุ วรรณขาว ภาควิชาเทคโนโลยีธรณี มหาวิทยาลัยขอนแก่น และนายสิโรตม์ ศัลยพงษ์ นักธรณีวิทยา ที่ให้การสนับสนุนการดำเนินงานจนแล้วเสร็จและเป็นไปตามวัตถุประสงค์ทุกประการ

อนุกรรมการและคณะทำงาน
จัดทำอภิธานศัพท์ธรณีวิทยาอังกฤษ-ไทย

คณะทำงานจัดทำอภิธานศัพท์ธรณีวิทยา

1	ศ. ดร. ปริญญา	นุตาลัย	ผู้ทรงคุณวุฒิด้านธรณีวิทยา
2	ดร. ภาสกรณ์	ปนานนท์	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
3	รศ. ดร. เพียงตา	สาตรักษ์	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
4	รศ. ดร. ฐาสิณีย์	เจริญฐิติรัตน์	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
5	ดร. สุคนธ์เมธ	จิตมหันต์กุล	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
6	รศ. ดร.พิสิษฐ์	ลิ้มตระกูล	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
7	ดร. พัชรินทร์	โคสุวรรณ จันทร์ดี	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
8	นายรัฐพล	อำพล	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
9	ดร. อานิสงค์	จิตนารินทร์	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี
10	ดร. ธิติ	ตุลยาทิตย์	คณะกรรมการประสานงานเกี่ยวกับการสำรวจทรัพยากรธรณีในภูมิภาคเอเชียตะวันออก และตะวันออกเฉียงใต้ (CCOP)
11	นายวินัย	เยาวน้อยโยธิน	นักวิชาการอิสระ
12	ดร. ทัศนีย์	เนตรทัศน์	กรมทรัพยากรน้ำบาดาล
13	นายมหิปพงษ์	วรกุล	กรมทรัพยากรน้ำบาดาล
14	นายรุ่งโรจน์	เบญจกุล	กรมทรัพยากรน้ำบาดาล
15	นายบุญทวี	ศรีประเสริฐ	กรมทรัพยากรธรณี
16	นายชัยพร	ศิริพรไพบูลย์	กรมทรัพยากรธรณี
17	ดร. พรเพ็ญ	จันทสิทธิ์	กรมทรัพยากรธรณี
18	นายอนุกูล	วงศ์ใหญ่	กรมทรัพยากรธรณี
19	นายไวยพจน์	วรกนก	กรมทรัพยากรธรณี
20	นายนิวัติ	บุญนพ	กรมทรัพยากรธรณี
21	นายกิตติ	ขาววิเศษ	กรมทรัพยากรธรณี
22	นายสันต์	อัศวพัชระ	กรมทรัพยากรธรณี

L

laagte (หลอก'เท่อ) ธารน้ำไหลขนาดกว้าง แนวเกือบระดับในทุ่งหญ้าทางตะวันตกเฉียงใต้ของทวีปแอฟริกา มีลักษณะคล้ายแต่ยังไม่เทียบเท่าลุ่มน้ำและแห้งเกือบตลอดทั้งปี รากศัพท์: แอฟริคานส (Afrikaans) คำพ้อง: *leegte (หลีก'เท่อ)*

labile (เล'ไบ(เออ)ลฺ) (1) หินหรือแร่ที่มีความไม่เสถียรทั้งทางเคมีและกายภาพ ตัวอย่างเช่น "labile sandstone" หรือ "labile graywacke" ที่ประกอบด้วยเศษหินและแร่ที่มีความไม่เสถียร และมีทรายแป้งขนาดละเอียดและเคลเป็นเมถริกส (matrix) น้อยกว่าร้อยละ 75 หรือ "labile constituents" (เช่น เฟลดสปารและเศษหินในหินทราย) ที่ผุพังง่าย เปรียบเทียบ: *unstable (เอินสเต'เบิ้ล) [ตะกอนวิทยา]* (2) คำที่ใช้เกี่ยวกับโพรโทเบอทิวเมิ่น (protobitumen) ในพี้ท (peat) และเลนอินทรีย์ (sapropel) ที่มีสารย่อยสลายง่ายจากพืชและสัตว์ เช่น ไขมัน น้ำมัน หรือโปรตีน คำตรงข้าม: *stabile (สเต'ไบลฺ)*

labilizing force (เล'เบอไลซิ่ง ฟ้อรฺซ) แรงที่กระทำในทิศทางเดียวกับแรงที่ตรวจวัด จากเครื่องวัดความเร่งโน้มถ่วง (gravimeter) ที่ยังไม่ได้ปรับเทียบค่าให้เที่ยงตรงแม่นยำ และมีทิศทางตรงข้ามกับแรงคืนกลับ (restoring force)

labite (เล'ไบ๊ท) ดู: *chrysotile (คริ'เซอไทล)*

labradorescence (และ'เบรอดอเรส'เซิ่น) ปรากฏการณ์ทางแสงของแร่และเบรอดอไร้ท (labradorite) ที่มีแสงวาบคล้ายแถบสีรุ้ง ซึ่งจะค่อย ๆ เปลี่ยนแปลงไปถ้ามีการขยับมุมตกกระทบของแสงต่อแร่หรืออัญมณี เกิดขึ้นจากโครงสร้างภายในของแร่ซึ่งสะท้อนแสงเฉพาะบางสีเท่านั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การแทรกสอดของแสงบนผิวของและเบรอดอไร้ท และออรเธอเคลส เฟลสปาร (orthoclase feldspar) (เกิดขึ้นโดยผลของผลึกแฝดและผลึกผสมเนื้อแยก (exsolution) แสดงออกมาเป็นชุดของสีสว่างจ้า (มักเป็นสีฟ้าหรือเขียว) บนพื้นผิวขนาดใหญ่ คำพ้อง: *change of color (เช้นจฺ เอ๊ฟ เคอ'เล่อรฺ)*

labradorite (และ'เบรอดอไร้ทฺ) แร่ไม่มีสี ถึงสีเข้ม ในกลุ่มของเพลเจอะเคลส เฟลสปาร (plagioclase feldspar) ที่มีส่วนประกอบอยู่ระหว่าง $Ab_{50}An_{50}$ ถึง $Ab_{30}An_{70}$ มักแสดงการเล่นสีอย่างชัดเจน (โดยทั่วไปเป็นสีฟ้า หรือเขียว) จึงถูกนำไปใช้ เป็นเครื่องประดับพบทั่วไปในหินอัคนี ประเภทอินเทอรมีเดียท (intermediate) ถึงมีสิลิเค่อ (silica) ต่ำ คำพ้อง: *Labrador spar (และ'เบรอดอรฺ สปารฺ)*

Labrador spar (และ'เบรอดอรฺ สปารฺ) คำพ้องของ *labradorite (และ'เบรอดอไร้ท)* ชื่ออื่น ได้แก่ Labrador stone; Labrador rock

labyrinth (แล'เบอริ่นธฺ) ดู: *maze cave (เม้ส เค้ฟ)*

labyrinth karst (แล'เบอริ้นธฺ ค้ารฺสทฺ) ที่ราบในภูมิลักษณ์ค้ารสท (karst plain) ที่มีการตัดกันของร่อง (ทางเดิน) ที่เกิดจากการละลายของหินปูน *(solution corridors - เซอลู'เฌิ่น คอ'เรอเด่อะรส)*

lac (แลค) ศัพท์ในภาษาฝรั่งเศส หมายถึง ทะเลสาบ

LaCasitan (ลาคาสิ'เทิ่น) หินช่วงอายุในทวีปอเมริกาเหนือ (Gulf Coast-เกิลฟฺ โคสทฺ): ยุคจุแรสิคตอนบน (บนซูโลอาเกิ้น (Zuloagan), ล่างดูแรงโกเอิ้น (Durangoan) ของยุคคริเทเฌิส; เทียบเท่ากับพอรทแลนเดี้ยน (Portlandian) และคิเมอริดเจิ้น (Kimmeridgian) ของทวีปยุโรป

laccolith (และ'เคอหลิธ) การแทรกของมวลหินอัคนีที่มีส่วนบนโค้งนูน ส่วนล่างเรียบ คำพ้อง :*laccolite (และ'เคอไล้ทฺ)*

Lacian (เล'เชี่ยน) หินช่วงอายุย่อยของทวีปยุโรป: เป็นช่วงอายุย่อยตอนล่างของช่วงอายุนอเรี่ยน (Norian) ในยุคไทรแอสิคตอนบน (บน ทุเวอเลี่ยน (Tuvalian) ล่าง เออะเลาเนี่ยน (Alaunian))

lacine (เลอ'ซีน) หนึ่งในชุดการทับถมของตะกอนฝั่งด้านในคุ้งน้ำโค้งตวัด มีลักษณะเป็นสัน รูปร่างคล้ายลิ้น มักพบแผ่กระจายออกไปเหมือนรัศมีรูปพัด มีลักษณะไม่ยาว ไม่เป็นโค้งราบเรียบและมีระยะห่างที่ไม่สมมาตรเท่ากัน รากศัพท์: ภาษาละติน "lacinia, flap, tongue - แผ่นพับ หรือลิ้น"

lacine meander (เลอ'ซีน มีแอน'เด้อรฺ) สโครล มีแอนเด้อร (*scroll meander*) ที่การกัดเซาะทางด้านข้างของตลิ่งฝั่งด้านนอกลดลง ทำให้เกิดทางน้ำตื้นที่มีความกว้างไม่คงที่ เช่น ในแม่น้ำมิเซอซิพี่ (Mississippi) ช่วงระหว่างเมืองไคโร รัฐอิเลอนอย (Cairo, Illinois) ถึงเมืองแบเทิน รูณ รัฐลุยเซียเน่อ (Baton Rouge, Louisiana)

LaCoste-Romberg gravimeter (เลอคอสทฺ'–รอม'เบอรฺกฺ แกร'วิเมอเท่อรฺ) เครื่องวัดความเร่งโน้มถ่วงแบบสปริง โดยอาศัยหลักการตรวจวัดระยะเบี่ยงเบนเชิงเส้นของมวลซึ่งแขวนติดกับปลายด้านหนึ่งของคานที่ยึดกับขวอรทสปริงที่คงสภาพความยาวคงที่ไม่เปลี่ยนแปลง และจะยืดหดซ้ำ ๆ (zero-length spring - ซีโร่-เล็งธ สปริง') และมีความไวต่อการเปลี่ยนแปลงความเร่งโน้มถ่วง (gravitational acceleration) เป็นเครื่องมือที่นิยมใช้ในการสำรวจความเร่งโน้มถ่วง

lacroixite (เลอครอย'ไซ้ท) แร่ในกลุ่มแร่ทิเลอไซ้ท (tilasite) ไม่มีสีถึงสีเขียวแกมเหลืองอ่อน ระบบผลึกมอเนอคลิหนิค: $NaAl(PO_4)F$ เป็นแร่ที่มีโครงสร้างผลึกคล้ายกับแร่ไทเทอไน้ท (titanite)

lacullan (เลเคอ'แลน) ดู: *anthraconite (แอน'เธรอคอไน้ท)*

Lacuna (เลอคู'เน่อ) (1) [ธรณีกาล] ลำดับชั้นหินตามอายุ (*chronostratigraphic unit*) ของช่วงเวลาที่ไม่มีการทับถม และส่วนที่ขาดหายไปจากการกัดเซาะในลำดับชั้นหินซึ่งทับถมอย่างต่อเนื่องขณะน้ำทะเลเพิ่ม หรือลดระดับ (2) [ลำดับชั้นหิน] ช่วงเวลาที่ไม่มีการตกทับถม หรือเกิดการกัดเซาะ

lacustrine (เลอเคิส'เทริ่น) (1) เกี่ยวกับ สร้างโดย หรือเกิดในทะเลสาบ เช่น ทรายทะเลสาบ (lacustrine sands) คือ ทรายที่ทับถมบนพื้นทะเลสาบ หรือตะพักทะเลสาบ (lacustrine terrace)" คือตะพักที่ทับถมทะเลสาบ (2) เจริญเติบโตหรืออาศัยอยู่ในทะเลสาบเช่น "เลอเคิสเทริ่น ฟอเน่อ (lacustrine fauna)" (3) พื้นที่ที่มีลักษณะเด่นของทะเลสาบ เช่น "เลอเคิส เตริ่น เด๊ะเสิรท (lacustrine desert)" เป็นบริเวณที่เคยมีทะเลสาบอยู่มากมาย แต่ตอนนี้ได้แห้งเหือดไปหมดแล้ว เปรียบเทียบ: *limnic (ลิมหนิค) [ทะเลสาบ].*

lacy residue (เล'ซี่ เระ'เสอะดู่) ส่วนที่ไม่ละลาย ซึ่งประกอบด้วยช่องเปิดที่ไม่เรียบ และมีสารประกอบน้อยกว่าร้อยละ 25 ของปริมาตรทั้งหมด เปรียบเทียบ: *skeletal residue (สเค'เลอเทิ่ล เระ'เสอะดู่)*

LAD (แอลเอดี) คำย่อ ดู: *last appearance datum (แล้สทฺ เออะพิ'เริ่ซฺ เด'เทิ่ม)*

ladder lode (และ'เด้อรฺ โหลด) ดู: *ladder vein (และ'เด้อรฺ เวน)*

ladder reef (และ'เด้อรฺ รี้ฟ) ดู: *ladder vein (และ'เด้อร เวน)*

ladder vein (และ'เด้อร เวน) หนึ่งในชุดแหล่งแร่ที่ทับถมตามขวางค่อนข้างขนานไปกับร่องแตก ที่เกิดขึ้นตามระนาบโฟลิเอเฉิ่นซึ่งตั้งฉากกับผนังของพนังหินอัคนีในช่วงกำลังเย็นตัว หรือตามระนาบแยกของหินบะซ้อลท หรือพนังหินอัคนี คำพ้อง: *ladder lode (และ'เด้อรฺ โหลด); ladder reef (และ'เด้อรฺ รี้ฟ)*

lade (เลด) (1) ปากแม่น้ำ (2) ทางน้ำ

Ladinian (เลอดิ'เนี่ยน) หินช่วงอายุตามมาตรอายุลำดับชั้นหินมาตรฐานโลก: อายุไทรแอสิคช่วงกลางตอนบน (บนเออนิเซี่ยน (Anisian) ล่างคารเนี่ยน (Carnian)

ladu (ลา'ดู) เถ้าภูเขาไฟถล่มขณะมีการระเบิดของภูเขาไฟ

lag (แล้ก) (1) [ธรณีฟิสิคส] (ก) ดู: *time lag (ไทม แล้ก)* เปรียบเทียบ: *time lead (ไทม ลี้ด)* (ข) เฟสท กระแสที่ตามหลังแรงเคลื่อนไฟฟ้า (emf) ในวงจรเหนี่ยวนำ (ค) ระยะของตัวรับรู้ ที่อยู่หลังจุดที่ถูกกำหนดตำแหน่ง เหมือนระยะที่นกตามหลังเครื่องบินหรือปลาตามหลังเรือ สามารถเรียกได้อีกอย่างว่า: layback (เล'แบ็ค) (2) [ตะกอนวิทยา] (ก) ดู: *lag gravel (แล้ก แกร'เวิ่ล)* (ข) กระจุกของเศษหินขนาดใหญ่ที่สุดของการทับถมของตะกอน หลังจากที่เศษตะกอนขนาดเล็กกว่ากระจายหายไป

lag deposit (แล้ก ดิพอ'เสิท) ดู: *lag gravel (แลก แกร'เวิ่ล)*

Lagerstatte (ลา'เกอสต๊อทเท่) ในอเมริกาเหนือ หมายถึง ชั้นหินที่มีการรักษาซากดึกดำบรรพ์ของสิ่งมีชีวิตที่สมบูรณ์ ที่อาศัยอยู่ในเฉพาะบริเวณนั้น เช่น *Burgess Shale fauna (ซากสัตว์ในเบอร'เจิส เฌล)*

Lagg (แล้ก) คูน้ำตื้น; พื้นที่น้ำตื้นลักษณะคล้ายคูน้ำรอบแผ่นพีทที่อยู่ตรงกลางของแอ่งพีทที่ยกตัวขึ้น (raised peat bog) มาจากภาษาสวีดิฌ คำพ้อง: *bog moat (บอก โม้ท)*

lag gravel (แล้ก แกร'เวิ่ล) (1) การสะสมของเม็ดตะกอนขนาดใหญ่ ที่มักเป็นเศษหินแข็งที่หลงเหลืออยู่บนผิวโลก หลังจากที่ตะกอนขนาดเล็กถูกพัดพาไปโดยลม ดู: *desert pavement (เด๊ะ'เสิรฺท เพฟ'เมิ่นทฺ)* (2) วัตถุขนาดหยาบที่กลิ้งหรือถูไปกับพื้นของทางน้ำหรือทะเล โดยจะถูกพัดพาช้ากว่าวัตถุที่มีขนาดละเอียด จึงถูกทิ้งไว้หลังจากที่วัตถุขนาดละเอียดถูกพัดพาไปหมด คำพ้อง *lag (แลก); lag deposit (แลก ดิพอ'เสิท)*

lag mound (แล้ก มาวนฺด) สิ่งที่หลงเหลือของธรณีวัตถุที่ยังไม่แข็งตัวบนลานหินปูนที่เกิดจากการละลายโดยน้ำแรงดันสูงตามร่อง (piping - ไพพิ่ง) เมื่อวัตถุปิดทับเหล่านี้ถูกเคลื่อนย้ายบางส่วนผ่านร่องแตกที่เกิดจากการละลายด้านล่าง

lagoon (ลากูน) (1) [ชายฝั่ง] (ก) แหล่งน้ำลักษณะแคบขนานไปกับชายฝั่ง และอยู่ระหว่างแผ่นดินหลักกับสันดอนทรายซึ่งขนานไปกับชายฝั่ง มีน้ำจืดผสมน้อยหรือไม่มีเลย และมีผลจากน้ำขึ้นน้ำลงของน้ำทะเลที่ทำให้น้ำมีความเค็มมากขึ้น (ข) บึงหรือทะเลสาบน้ำจืด ยาว และตื้น อยู่ใกล้หรือติดต่อกับทะเลสาบที่ใหญ่กว่าหรือแม่น้ำ; มวลน้ำจืดที่ถูกกั้นจากทะเลสาบโดยสันดอนทราย เหมือนแอ่งหลังเนินทรายชายฝั่ง; ทะเลสาบสันดอนกั้น (barrier lake- แบเรียรเอ้อรฺ เล้ค) (ค) แหล่งน้ำเค็มที่ถูกล้อมรอบ หรือเกือบล้อมรอบด้วยแนวปะการังรูปวงแหวน หรือเกือกม้า (ง) ศัพท์ที่ใช้สำหรับภูมิลักษณ์ชายฝั่ง ที่น้ำทะเลเข้าถึง เช่น ปากแม่น้ำ (estuary- ระบบนิเวศสองน้ำ) หนองน้ำ (slough – สลู' หรือสเลา') ลำธาร

สาขาแม่น้ำ (bayou – ไบ´ยู) พื้นที่ชื้นแฉะ (marsh) บึง (pond) หรือทะเลสาบน้ำตื้น (lake) รากศัพท์:ภาษาละติน “lacuna *(ลาคุญ่า),* pit, pool, pond – แอ่ง บึง หรือหนองน้ำ” คำพ้อง: *lagune (ลากูน); laguna (ลากูเน่อ) [ชายฝั่ง]* (2) [ภูมิศาสตร์] แอ่งปิดในที่ราบสูงที่มีหญ้าปกคลุม บริเวณเทือกเขาทางตะวันตกของสหรัฐอเมริกา (3) [น้ำ] (ก) แหล่งน้ำตามชายฝั่งทะเล ที่แยกจากทะเล เช่น บึงชายหาด *(beach pond - บีช พอนด์)* หรือ เชื่อมต่อกับทะเลเพียงเล็กน้อย โดยถูกปิดกั้นบางส่วน คือ เนินทรายหรือแนวปะการัง (ข) แอ่งน้ำพุร้อน หรือ บ่อน้ำพุร้อนภายในแอ่งนั้น (ค) บึงน้ำเค็มที่อยู่ใกล้ขอบของทะเลสาบที่มีความเป็นด่าง เช่น ทะเลสาบมากาดี (Lake Magadi) ทางใต้ของประเทศเคนย่า (ง) ลากูนน้ำตื้นที่ถูกสร้างขึ้นเพื่อบำบัดน้ำเสีย หรือกำจัดของเสียจากการเพาะปลูกและเลี้ยงสัตว์ หรือเพื่อปรับทัศนียภาพ มาจากภาษาอิตาลีหรือสเปนที่ปรับให้เป็นภาษาอังกฤษ รากศัพท์: ภาษาละติน “lacuna, small/minor lake – ทะเลสาบขนาดเล็ก”

lagoonal (ลากูน่าล) เกี่ยวข้องกับลากูน โดยเฉพาะการทับถมในลากูน (*lagoonal* deposition)

lagoon atoll (ลากูน' แอ๊ะ´ท่อล) ดู: *pseudoatoll (ซูโดแอ๊ะ´ท่อล)*

lagoon channel (ลากูน แช´เนิ่ล) (1) มวลน้ำลึกที่แบ่งแยกระหว่างแนวปะการังกับแผ่นดินหรือเกาะ (2) ช่องทางน้ำที่ตัดผ่านแนวปะการัง และเข้าไปในลากูน

lagoon cliff (ลากูน <u>คลิ</u>ฟ) พื้นที่ลาดเอียงที่มีความชันมากของลากูน คำพ้อง: *lagoon scarp (ลากูน สค๊าร์ฺพ´)*

lagoon island (ลากูน ไอ´เลิ่นด์) (1) เกาะเล็กๆ ที่กระจัดกระจายอยู่ภายในลากูน ซึ่งเป็นแนวปะการังแบบวงแหวนหรือเกือกม้า ที่เจริญเติบโตในช่วงน้ำทะเลท่วมหลังยุคน้ำแข็ง (2) ดู: *atoll (แอ๊ะ´ท่อล)*

lagoon phase (ลากูน เฟส) เฟฉีส หรือลำดับชั้นหินที่เกิดขึ้นโดยการทับถมของตะกอนในน้ำตื้นบริเวณชายฝั่งที่ถูกแยกออกจากทะเลเปิดโดยเนินตะกอน

lagoon plain (ลากูน เพ<u>ล</u>น) พื้นที่ราบ ที่เกิดจากการทับถมของตะกอนในลากูน

lagoon scarp (ลากูน สค๊าร์ฺพ) ดู: *lagoon cliff (ลากูน <u>คลิ</u>ฟ)*

lagoon shelf (ลากูน เฉ้ลฟ) ส่วนของพื้ดปะการังที่เป็นขอบเขตของลากูนด้านที่เป็นเกาะ ถูกปกคลุมด้วยทรายและลาดไปทางลากูน มักพบในบริเวณที่มีการทับถมของตะกอนมากกว่าการเจริญเติบโตของสิ่งมีชีวิต

lagoonside (ลากูน ไซ้ด) พื้นดินที่อยู่ติดกับเลอะกูน

Lagorio´s rule (เลกอ´ริโอ๊ส์ รูล) กฎที่ว่าด้วยแร่ขวอรทส จะตกผลึกในช่วงแรกจากหินไรเออไล้ทที่มีสิลิเค่อสูงและตกผลึกก่อนมีแร่ผลึกใหญ่ จากนั้นจะเป็นการตกผลึกจากหินที่มีสิลิเค่อต่ำ

Lagrangean (เลอ<u>กร</u>าน´เจี้ยน) การอธิบายการเคลื่อนที่ของของไหล โดยการเคลื่อนที่และคุณสมบัติของของไหลคำนวณจากอนุภาคที่อยู่ในของไหลว่ามีการเคลื่อนที่ผ่านจุดหนึ่ง ๆ อย่างไร ซึ่งเป็นวิธีที่ง่ายที่สุดในการอธิบายพลศาสตร์ของอนุภาค ตั้งชื่อเพื่อเป็นเกียรติแก่นักคณิตศาสตร์ชาวฝรั่งเศส โจเซฟ หลุยส เลอกรานจ (Joseph Louis Lagrange) เปรียบเทียบ: *Eulerian (ออย´เลอเรี่ยน)*

laguna (ลากู´เน่อ) (1) [ชายฝั่ง] ศัพท์เขียนอีกแบบของ *lagoon (ลากูน) [ชายฝั่ง]* รากศัพท์: ภาษาสเปนและอิตาลี (2) [ทะเลสาบ] ศัพท์ภาษาสเปนที่หมายถึง “แอ่งน้ำขนาดเล็ก” ที่ใช้ในตะวันตกเฉียงใต้ของสหรัฐอเมริกาสำหรับทะเลสาบ หรือลากูน โดยเฉพาะ ทะเลสาบน้ำตื้นที่มีน้ำแค่ช่วงเวลาสั้นๆ ทางตอนล่างของแอ่งโบลเซิ่น (*bolson - โบล´เซิ่น)* ซึ่งได้รับน้ำจากธารน้ำในภูเขารอบข้างที่มีน้ำเฉพาะเมื่อมีพายุฝน

lagunar (ลากูน่าร์) ศัพท์เขียนอีกแบบของลากูเนิ่ล (*lagoonal*) บางครั้งใช้ในเกาะอังกฤษ

lagune (เลอะ´กูน) (1) ศัพท์เขียนอีกแบบหนึ่งของ *lagoon (ลากูน) [ชายฝั่ง]* มาจากภาษาฝรั่งเศส (2) ศัพท์ที่ใช้ในภาคตะวันตกเฉียงใต้ของสหรัฐอเมริกาสำหรับแอ่งขนาดเล็ก

lahar (ลา´ฮาร์) โคลนร้อนไหล (mudflow) ที่ประกอบไปด้วยเศษธรณีวัตถุของภูเขาไฟ บริเวณส่วนลาดชันของภูเขาไฟประกอบไปด้วย เถ้าภูเขาไฟ บล็อกของหินภูเขาไฟ และธรณีวัตถุที่กองอยู่บนเถ้าภูเขาไฟ มาจากภาษาอินโดนีเซีย คำพ้อง: *mudflow (เหมิด´โ<u>ฟล</u>) [กระบวนการภูเขาไฟ]* เปรียบเทียบ: *ladu (ลา´ดู)*

lake (เล้ค) (1) [ชายฝั่ง] คำที่ใช้สำหรับแอ่งน้ำตื้นตามชายฝั่งที่ติดกับทะเล (2) [น้ำแข็ง] ศัพท์ที่ลูกเรือดำน้ำใช้เรียกช่องเปิดในทะเลน้ำแข็ง (polynya - พอเลินญ่า) ในช่วงฤดูร้อน เปรียบเทียบ: *skylight (สกายไล้ทฺ)* (3) [ทะเลสาบ] แหล่งน้ำขนาดแผ่นดินใหญ่ที่ถูกกักอยู่ในบริเวณที่มีการทรุดตัวของผิวโลก มีขนาดใหญ่เพียงประมาณ (ปกติจะใหญ่กว่าบึง แต่ไม่มีการแบ่งที่ชัดเจน) และมีพื้นอยู่ใต้น้ำ น้ำที่อยู่ในทะเลสาบจะเป็นน้ำจืดหรือน้ำเค็มก็ได้ ศัพท์นี้ยังใช้สำหรับส่วนที่ขยายตัวออกมาของแม่น้ำ อ่างเก็บน้ำหลังเขื่อน หรือทะเลสาบที่มีน้ำบางช่วงหรือมีน้ำขังตลอดปี (4) [ธารน้ำ] ศัพท์ของชาวอังกฤษใช้เรียกลำธารหรือทางน้ำเล็กๆ

L

lake asphalt (เล้ค แอส'ฟ้อลทฺ) ยางมะตอยอ่อน จากทะเลสาบพิทช ในประเทศทรินิแดด มีเบอทิวเมิ่น (bitumen) มาก ดู: *land asphalt (แลนดฺ แอส'ฟ้อลทฺ)* คำพ้อง: *lake pitch (เล้ค พิทชฺ)*

lake ball (เล้ค บอล) มวลของพืชที่ยังมีชีวิตหรือตายแล้ว (เช่น สาหร่ายสีน้ำเงินแกมเขียว ม้อส ใบสนที่เป็นแท่งยาว เศษของถ่านหิน หญ้า กิ่งไม้) ที่จับตัวกันเป็นก้อนทรงกลมชุ่มน้ำตามพื้นทะเลสาบจากการกระทำของคลื่น และมักปะปนกับทรายและเศษแร่ขนาดละเอียด อาจมีขนาดใหญ่เท่าหัวคน เปรียบเทียบ: *peat ball (พี้ท บอล)*; *sea ball (ซี บอล)* คำพ้อง: *hair ball (แฮรฺ บอล)*

lake basin (เล้ค เบ'เซิ่น) (1) พื้นผิวโลกที่มีระดับต่ำ มีน้ำขังอยู่เป็นทะเลสาบ หรือเคยเป็นทะเลสาบ ซึ่งคงสภาพลักษณะชายฝั่ง (2) พื้นที่ซึ่งทะเลสาบได้รับน้ำ

lake bed (เล้ค เบด) (1) พื้นที่ที่มีลักษณะเรียบถึงขุรขระเล็กน้อย เกิดจากการทับถมของตะกอนละเอียดในทะเลสาบเดิม (2) พื้นดินที่รองรับทะเลสาบ; พื้นของทะเลสาบ; แอ่งทะเลสาบ (lake basin - เล้ค เบ'เซิ่น)

lake biscuit (เล้ค บิส'เคิท) ดู: *microbial biscuit (ไมโครฺเบี้ยล บิส'เคิท)*

lake district (เล้ค ดิ๊ส'ตริคทฺ) บริเวณที่มีทะเลสาบอยู่จำนวนมาก ตัวอย่างเช่น เล้ค ดิ๊สตริคทของประเทศอังกฤษ และ เธอะ แซนด ฮิลส เล้ค ดิ๊สตริคท (The Sand Hills lake district) ในรัฐเนอแบรสเค่อ (Nebraska) รวมทั้งบริเวณลุ่มน้ำชี จังหวัดชัยภูมิ ขอนแก่น และกาฬสินธุ์

Lake George diamond (เล้ค จ้อรจฺ ได'เมิ่นดฺ) ผลึกขวอรทสใสที่มีปลายสองด้านเหมือนกัน (dipyramids) จากเฮอเคอเม่อร เคานที่ (Herkimer County) รัฐนูยอรค (New York) ดู: *Herkimer diamond (เฮอ'เคอเม่อรฺ ได'เมิ่นดฺ)*

lake gun (เล้ค เกิน) ศัพท์ที่ใช้เรียก ปรากฏการณ์ของเสียงลักษณะคล้ายฟ้าร้อง หรือเสียงปืนบริเวณทะเลสาบเซนิเค่อ (Seneca Lake) รัฐนูยอรค (New York) และยังสามารถพบปรากฏการณ์แบบนี้ได้ในทะเลสาบอีกหลายแห่งในทวีปยุโรป ซึ่งจะมีชื่อเรียกแตกต่างกันไปในแต่ละที่

lake ice (เล้ค ไอ๊ซ) น้ำแข็งในทะเลสาบ ซึ่งมักจะเป็นน้ำแข็งที่เกิดจากน้ำจืด

lakelet (เล้ค'เลิท) ทะเลสาบเล็กๆ

lake loam (เล้ค โลม) ศัพท์ที่ใช้เรียก เลิส หรือเลส (loess) ที่เกิดจากการทับถมในทะเลสาบ

lake marl (เล้ค มารฺล) ดู: *bog lime (บอก ไลม)*

lake ocher (เล้ค โอ'เค่อรฺ) การทับถมของตะกอนสีเหลือง (ocherous deposits) ที่เกิดขึ้นบริเวณพื้นทะเลสาบ โดยแบคทิเรียที่มีความสามารถทำให้เหล็กไฮดร็อกไซดตกตะกอน หรือพบบริเวณที่ลุ่มชื้นแฉะที่อยู่บริเวณรอบๆ ทะเลสาบ

lake ore (เล้ค ออรฺ) (1) มวลของเหล็กไฮดร็อกไซดที่มีรูปทรงเป็นแผ่นกลมกลางนูน (เหมือนจักรที่นักกีฬาขว้าง) หรือผิดธรรมชาติ ซึ่งมีความหนาน้อยกว่า 1 เมตร หรือชั้นของไลเมอไน้ท (limonite) มีสีเหลืองและความพรุนสูง โดยจะพบอยู่บริเวณขอบทะเลสาบ เปรียบเทียบ: *bog ore (บอก ออรฺ)* (2) ดู: *bog iron ore (บอก ไอ'เริ่น ออรฺ)*

lake peat (เล้ค พี้ท) ดู: *sedimentary peat (เซะเดอเม็น'เทอรี่ พี้ท)*

lake pitch (เล้ค พิทชฺ) ดู: *lake asphalt (เล้ค แอ๊ส'ฟ้อลทฺ)*

lake plain (เล้ค เพลน) (1) ที่ราบเกือบระดับตามแนวราบของพื้นทะเลสาบเดิม เกิดจากการทับถมของตะกอนที่มีการคัดขนาดดีจากธารน้ำที่ไหลเข้าสู่ทะเลสาบ (2) ที่ราบต่ำ หรือพื้นทะเลสาบเดิมที่ล้อมรอบทะเลสาบปัจจุบัน ดู: *(lake terrace (เล้ค เทอ'เริส - ตะพักทะเลสาบ)*

lake rampart (เล้ค แรม'พ้ารทฺ) ลักษณะเนินตะกอนที่คล้ายกับกำแพงที่มีองค์ประกอบเป็นตะกอนหยาบที่ยังไม่แข็งตัวอยู่บริเวณชายฝั่งของทะเลสาบ เกิดโดยคลื่นที่พัดเข้าสู่ชายฝั่งทะเลสาบ และโดยเฉพาะทะเลสาบที่เป็นน้ำแข็งจะเกิดการขยายตัวของน้ำแข็งเข้าสู่ชายฝั่ง เป็นผลให้เกิดเนินตะกอนบริเวณชายฝั่ง หรือผลักตะกอนจากใต้ทะเลสาบขึ้นมากองเป็นเนินบริเวณชายฝั่ง เนินตะกอนเหล่านี้อาจสูงถึง 2 เมตร ดู: *walled lake (วอลดฺ เล้ค)*

lakescape (เล้ค'สเค้พ) ภูมิทัศน์ทุกส่วนของทะเลสาบ รวมถึงน้ำในทะเลสาบ เกาะกลางทะเลสาบ ชายฝั่ง ที่สามารถมองเห็นได้จากจุดสังเกตการณ์

Lake Superior-type iron formation (เล้ค สุพี'เรียร-ไท้พฺ ไอ'เริ่น ฟอรเม'เฌิ่น) เซอลิเฌิส อายเอิ้น ฟอรเมเฌิ่น (siliceous *iron formation*) ที่ประกอบด้วยแฌเมอไซ้ท-ซิเดอไร้ท-เกอไท้ท (chamosite-siderite-goethite) กับเชิ้รท เคล และเศษหินหรือซากสิ่งมีชีวิต มักเป็นเม็ดขนาดไข่ปลา และมีความเกี่ยวข้องกับขวอรทไซ้ท โดเลอไม้ท เฌลสีต้า เกิดในบริเวณพรอเทอเรอโซอิค-มหายุคเพลิเออโซอิค ที่มีสภาพแวดล้อมเป็นแบบไหล่ทวีป และห่างไกลจากกระบวนการภูเขาไฟ เปรียบเทียบ: *Algoma-type iron formation (แอลโกเม่อ ไท้พฺ ไอ'เริ่น ฟอรเม'เฌิ่น)*

lake terrace (เล้ค เท๎เริ่ซ) ตะพักแคบๆ ที่บางส่วนถูกกัดเซาะ หรือทับถมบริเวณชายฝั่งของทะเลสาบ ขอบตะพักด้านนอกมีลักษณะเป็นหน้าผาเตี้ยๆ สามารถมองเห็นได้ชัดเมื่อระดับน้ำลดลง ดู: *lake plain (เล้ค เพ๎ลน)*

Lambert azimuthal equal-area projection (แลม๎เบิรทฺ แอ๊ะเซอเมอะ๎เธิ่ล อีเควิ่ล-แอ๎เรีย เพ๎รอเจ็ค๎เฌิ่น) การจำลองตำแหน่งและรายละเอียดต่างๆ ของพื้นผิวโลกลงบนแผนที่ โดยขั้วของการฉายภาพอยู่ตรงจุดศูนย์กลางของแผนที่ หรือจุดที่แผนที่สัมผัสกับลูกโลก ซึ่งอาจจะเป็นขั้วโลก จุดบนเส้นศูนย์สูตร หรือตำแหน่งใดตำแหน่งหนึ่งที่กำหนด โดยรายละเอียดต่างๆ ที่ปรากฏบนแผนที่นั้น หากยิ่งไกลจากจุดศูนย์กลางมากเท่าใด จะมีมาตราส่วนที่คลาดเคลื่อนจากวัตถุจริงบนพื้นผิวโลกมากขึ้นเท่านั้น การจำลองแผนที่ชนิดนี้เหมาะสำหรับใช้แสดงซีกโลกด้านใดด้านหนึ่ง หรือแสดงทวีป แต่หากนำมาประกอบกันเป็นแผนที่โลกจะไม่สามารถต่อกันได้ เนื่องจากการคลาดเคลื่อนของรายละเอียดที่ปรากฏรอบขอบวงกลมของแผนที่ ดู: *Schmidt projection (ฌมิทฺ๎ เพ๎รอเจ็ค๎เฌิ่น)* คำพ้อง: *azimuthal equal-area projection (แอ๊ะเซอเมอะ๎เธิ่ล อีเควิ่ล-แอ๎เรีย เพ๎รอเจ็ค๎เฌิ่น)*

Lambert conformal conic projection (แลม๎เบิรทฺ คอนฟอรเมิ่ล คอ๎หนิค เพ๎รอเจ็ค๎เฌิ่น) การจำลองตำแหน่งและรายละเอียดต่างๆ ของพื้นผิวโลกลงบนแผนที่ โดยใช้ผิวกรวยตัดเข้าไปยังลูกโลก ทำให้เกิดจุดสัมผัสขึ้น 2 จุด จึงมีเส้นขนานหลัก 2 เส้นเป็นเส้นโค้งของวงกลมที่มีจุดศูนย์กลางร่วมกัน และมีเส้นเมอริเดี้ยนเป็นเส้นตรงพุ่งออกจากจุดศูนย์กลางไปตัดกับเส้นขนานเป็นมุมฉาก มาตราส่วนจะเท่ากันทุกจุดบนแผนที่ ยกเว้นในแนวเหนือใต้ของเส้นขนาน โดยขนาดของวัตถุที่อยู่ระหว่างเส้นขนาน เมื่อปรากฏบนแผนที่จะมีมาตราส่วนน้อยกว่าวัตถุที่อยู่นอกเส้นขนาน การจำลองแผนที่ชนิดนี้เหมาะกับพื้นที่บริเวณและเทอถูดกลาง (middle latitude) เช่น ประเทศสหรัฐอเมริกา และเป็นพื้นฐานในการทำแผนที่การบินขนาดใหญ่ของสำนักสำรวจจีเออเดติคแห่งประเทศสหรัฐอเมริกา (National Geodetic Survey, NGS) การจำลองแผนที่วิธีนี้ถูกตั้งชื่อตามนักฟิสิคสชาวเยอรมัน (Johann H. Lambert) ที่คิดค้นวิธีการจำลองแผนที่นี้ขึ้นมา

Lame constants (ลาเม๎ คอน๎สเติ้นทฺส) ค่าคงที่หรือตัวแปรยืดหยุ่น (λ และ μ) ซึ่งแสดงความสัมพันธ์ระหว่างความเครียดและความเค้นของการยืดหยุ่นเชิงเส้นในของแข็งที่มีสมบัติเหมือนกันทุกทิศทาง โดย λ คือ ค่าที่บ่งบอกถึงความแข็ง และ μ คือ ค่า bulk modulus (เบิ๊ลคฺ มอ๎เจอเลิส) ลบด้วย $2\mu/3$

lamella (เลอเม๎เล่อ) ชั้นบาง แผ่นบาง หรือเกล็ดบาง เช่น แผ่นบางของเมิ้สเคอไว้ท แผ่นบางใต้ร่มของเห็ด แผ่นบางที่ประกอบเป็นเหงือกของหอยสองฝา ดู: *deformation lamella (ดีฟอรเม๎เฌิ่น เลอเม๎เล่อ); exsolution lamella (เอ๊กเซอลู๎เฌิ่น เลอเม๎เล่อ)*

lamellar (เลอเม๎เล่อร) ลักษณะโครงสร้างที่เป็นชั้นบางซ้อนกันเหมือนแผ่นกระดาษที่รวมกันเป็นเล่มสมุด

lamellar conodont element (เลอเม๎เล่อรฺ โค๎เนอด๊อนทฺ เอ๎เลอเมิ่นทฺ) โคเนอด๊อนท เอเลอเมิ่นท (*conodont element)* ที่ประกอบไปด้วยชั้นบางๆ ที่สามารถมองเห็นได้ด้วยในตาเปล่า ในชั้นบางเหล่านั้นจะมีวัตถุสีขาว (*white matter*) ทึบแสง

lamellar flow (เลอเม๎เล่อรฺ โฟ๎ล) การไหลของของเหลวเป็นชั้นไหลทับกันไปเรื่อยๆ เปรียบเทียบ: *laminar flow (แล๎เมอเน่อรฺ โฟ๎ล) [อุทกพลศาสตร์]*

lamellar pyrites (เลอเม๎เล่อรฺ ไพ๎ไร้ทส) ดู: *marcasite (มารฺ๎เคอไซ้ทฺ) [แร่วิทยา]*

lamellibranch (เลอเม๎เลอแบร๊นชฺ) ดู: *bivalve (ไบ๎แวลฟฺ)*

lamello-fibrillar structure (เลอเม๎โล่-ฟิ๎เบรอเล่อร สเตริ๊ค๎เช่อรฺ) โครงสร้างเรียงชั้นแบบไม้อัด ประกอบด้วยแผ่นเส้นใยที่ค่อนข้างขนานกันในแนวราบ แต่แนวทิศทางการวางตัวแตกต่างกัน เนื่องจากมุมของใยเปลี่ยนแปลงไม่สม่ำเสมอในชั้นบางๆ ที่ต่อเนื่องกัน

lamina (แล๎เมอเน่อ) [ตะกอนวิทยา] หน่วยชั้นเล็กสุดที่แสดงการทับถมของตะกอน หรือหินตะกอน มีสี ส่วนประกอบ และขนาดตะกอนแตกต่างจากชั้นอื่นๆ โดยเฉพาะชั้นตะกอนที่มีความหนาน้อยกว่า 1 เซนติเมตร (ความหนาโดยทั่วไป 0.05-1.00 มิลลิเมตร) อาจวางตัวขนานหรือไม่ขนานกับชั้นหินก็ได้ และชั้นบาง (lamina) หลายชั้นรวมกันทำให้เกิดเป็นชั้นหิน พหูพจน์: laminae (แล๎เมอนี่) คำพ้อง: *lamination (แลเมอเน๎เฌิ่น) [ตะกอนวิทยา]; straticule (สแตรทิ๎คุ่ล)*

laminar (แล๎เมอเน่อร) คำคุณศัพท์ หมายถึง ลักษณะที่มีการเรียงตัว หรือประกอบด้วยแลเมอนี เช่น “laminar structure - แล๎เมอเน่อรฺ สเตริ๊ค๎เช่อรฺ” ซึ่งเกิดจากชั้นตะกอนบางๆ ที่มีส่วนประกอบต่างกันหลายชั้นทับถมกัน

laminar flow (แล๎เมอเน่อรฺ โฟ๎ล) (1) [ธารน้ำแข็งวิทยา] การเคลื่อนตัวของธารน้ำแข็ง (*glacier flow-แก๎เซ่อรฺ โฟ๎ล)* แบบปกติที่มีเว็คเท่อร (vector) ของการเคลื่อนที่ในแนวเกือบขนาน (2) [อุทกพลศาสตร์] การไหลของน้ำในธารน้ำที่ทิศทางการไหลคงที่เป็นลักษณะการไหลของน้ำใต้ดิน เปรียบเทียบ:

turbulent flow (เทอร์บิวเลิ่นทฺ โฟล); mixed flow (มิกสฺดฺ โฟล); lamellar flow (เลอเม๎เล่อรฺ โฟล) คำพ้อง: *streamline flow (สตรีม๎ไลนฺ โฟล); sheet flow (ฉี๎ท โฟล) [อุทกพลศาสตร์]*

laminar structure (แล๎เมอเน่อรฺ สเตริ๊ค๎เช่อรฺ) โครงสร้างขนาดเล็ก (microstructure) รูปร่างเป็นแท่งกลม แท่งเหลี่ยม แผ่นบาง หรือเม็ดเล็กๆ ประกอบกันเป็นแผ่น ซึ่งเรียงตัวขนานหรือเกือบขนานไปกับพื้นผิวการทับถม

laminar velocity (แล๎เมอเน่อร เวอะลอ๎เซอที่) ความเร็วของน้ำในธารน้ำ ซึ่งด้านล่างมีการไหลแบบแผ่นเรียบ laminar) ส่วนด้านบนอาจเป็นการไหลแบบแผ่นเรียบหรือปั่นป่วน (turbulent) ก็ได้ เปรียบเทียบ: *turbulent velocity (เทอร์บิวเลิ่นทฺ เวอะลอ๎เซอที่)*

laminar wall (แล๎เมอเน่อร วอล) ชั้นสิลิเคอในผนังของเปลือกสองฝาของไดเออะทอม (diatom frustule - ได๎เออะทอม เฟริส๎ชูเอิล) ซึ่งอาจมีความหนาเท่ากันหมดหรือมีความหนาเพิ่มขึ้นบางบริเวณที่เป็นสันหรือขอบ

laminaset (แล๎เมอเน่อเซ็ท) ลำดับความสัมพันธ์ที่ต่อเนื่องของการเกิดชั้นบาง (laminae) ที่มีขอบเขต คือ มีระนาบการกัดเซาะและการหยุดทับถม

laminate (แล๎เมอเหนท) คำคุณศัพท์ หมายถึงประกอบด้วยชั้นบาง

laminated (แล๎เมอเนเถิด) (1) [ศิลาวิทยา] ประกอบด้วยชั้นบางๆ ของเม็ดแร่ ในหินตะกอนหมายถึง ชั้นหินที่หนาน้อยกว่า 1 เซนติเมตร (2) [โครงสร้างตะกอน] (ก) หมายถึง หิน (เช่น หินดินดาน) ที่มีชั้นบางสามารถแยกเป็นแผ่นได้ (หนาน้อยกว่า 1 เซนติเมตร) คำพ้อง: *laminate (แล๎เมอเหนท)* (ข) หมายถึงวัตถุที่แสดงชั้นบางๆ เช่น “ตะกอนดินชั้นบางๆ (laminated clay - แล๎เมอเนเถิด เคล)” ที่เกิดในทะเลสาบ (ค) หมายถึงโครงสร้างตะกอนที่มีลักษณะการเรียงชั้นบางๆ

laminated quartz (แล๎เมอเนเถิด ขว๎อรทสฺ) สายแร่ขวอรทสที่มีแร่ชนิดอื่นที่มีรูปร่างแบบแผ่นบางๆ อยู่ภายใน

lamination (แลเมอเน๎เฉิ่น) (1) [หินอัคนี] การแยกออกจากกันของแร่ส่วนประกอบลาเว่อ และเรียงตัวขนานกับมวลหินรองรับ (2) [ตะกอนวิทยา] (ก) ดู: *lamina (แล๎เมอเน่อ) [ตะกอนวิทยา]* (ข) การเรียงชั้นบางๆ (ค) สภาวะที่มีการเรียงชั้น โดยเฉพาะชั้นที่บางที่สุดของการลำดับชั้นหิน โดยมักพบในหินดินดานและหินทรายเนื้อละเอียด (ง) โครงสร้างชั้นบางๆ

laminite (แล๎เมอไน้ทฺ) (1) ศัพท์ที่ใช้เรียก หินตะกอนเนื้อละเอียด ที่แสดงชั้นบางของหินฟลีฌ (flysch lithofacies) มักเกิดในลำดับชั้นหินที่สะสมตัวในแอ่งร่วมกับเทอรเบอะได๊ท (turbidite) แต่ตะกอนมีขนาดเล็กกว่าและชั้นบางกว่าเทอรเบอได๊ท โดยมีความหนาตั้งแต่ 2-3 มิลลิเมตรไปจนถึง 30 เซนติเมตร และสะสมตัวไปทางทะเลต่อเนื่องจากเทอรเบอได๊ท เป็นชั้นด้านล่างของเดลเท่อ (delta) ขนาดใหญ่ หรือเออะลูเวี่ยล แฟน (alluvial fan) (2) ศัพท์ที่ใช้แทนคำว่าริธไม้ท (rhythmite) เพื่อหลีกเลี่ยงความเกี่ยวข้องกับคาบของการเกิดแลเมอนี่ (laminae)

laminoid (แล๎เมอนอยดฺ) ชั้นบางยาวขนานไปกับชั้นหิน เช่น “laminoid-fenestral fabric - แล๎เมอนอยด เฟอเนส๎เตริ๊ล แฟ๎บริค” ของหินปูน ซึ่งอนุภาคของคารเบอเหนท มีการหยุดสะสมตัว ทำให้เกิดแลเมอเนเฉิ่น

laminoid-fenestral structure (แล๎เมอนอยดฺ-เฟอเนส๎เตริ๊ล สเตริ๊ค๎เช่อรฺ) โครงสร้างในหินปูนหรือโดเลอไม้ทที่ประกอบด้วยร่องแยก หรือแผ่นบาง ที่มี แคล๎ไซ้ทฺ เข้าแทรกในช่องว่าง ร่องแตกนี้จะมีทิศทางค่อนข้างขนานกับชั้นหิน โครงสร้างนี้เกิดจากการหดตัวเนื่องจากการสูญเสียน้ำ และแยกตัวกันของชั้นจุลินทรีย์หรือเนื้อเยื่ออื่นๆ การขุดรูโดยสัตว์ หรือรูระบายแก๊สฯลฯ คำพ้อง: *bird’s-eye (เบิรฺดส อาย); dismicrite (ดิสมิไคร้ทฺ)*

lammerite (แล๎เมอไร้ทฺ) แร่สีเขียวเข้มในระบบผลึกมอเนอคลิหนิค: $Cu_3(AsO_4, PO_4)_2$

Lam Narai basalts (ลำนารายณ์ บะ๎ซ้อลทฺ) หินบะซอลต์ลำนารายณ์ ยุคเทอร์เชียรี (11.29+-0.04 Ma, K/Ar whole rock dating) มีผลึกขนาดใหญ่ (phenocrysts) ของแร่ออเลอวีน (olivine) และเบรอดอไร้ท (labradorite) มีเนื้อพื้น (groundmass) เป็นแท่งแร่เพลเจอะเคลส (plagioclase lath) ไคลโนไพร็อกซีน (clinopyroxene) ออเลอวีน (olivine) และ แมกเนอไท้ทฺ (magnetite) หินบะซ้อลทวางตัวบนลาเว่อหินไรเออเดไซ้ท (rhyodacite lava) และไพโรแคล้สติคส โฟล (pyroclastics flow) ของหินภูเขาไฟชนิดกรด (acid volcanic) ในบริเวณบ้านลำนารายณ์ อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี หินบะซ้อลทมีแหล่งแร่แอ๊ะเกิท (agate) สีฟ้า ปิดอยู่ด้านบน

lampadite (แลม๎เพอได๊ทฺ) สนิมแมงเกอนีส (wad) ที่มีอ็อกไซดของทองแดงไม่เกินร้อยละ 18 และมักมีโคบ๊อลท มักใช้เรียก อ็อกไซดของแมงเกอนีสที่มีทองแดง

Lampang Goup (ลำปาง กรุ๊ป) กลุ่มหินลำปาง กลุ่มหินตะกอนสมุทร (marine sediment - *เมอรีน๎ เซดิเมอเน็นทฺ) ยุคไทรแอสิค* แผ่กระจายตัวบริเวณภาคเหนือและภาคตะวันตกตอนบนของประเทศไทย บริเวณจังหวัดลำปาง เชียงราย แพร่ พะเยา น่าน เดิมเคยจัดแบ่งเป็น 5 หมวดหิน ต่อมาจำแนกเป็น 7 หมวดหิน

ตามลำดับจากล่างขึ้นบน ได้แก่ 1) หมวดหินพระธาตุ (Phra That Formation) พื้นที่ชั้นหินแบบฉบับที่พระธาตุผาก้าน จังหวัดลำปาง ความหนาประมาณ 100 - 840 เมตรประกอบด้วยหินทราย หินกรวดมน หินทรายแป้ง และหินโคลนสีน้ำตาลแดง มีเศษหินภูเขาไฟ 2) หมวดหินผาก้าน (Pha Kan Formation) ชั้นหินแบบฉบับ ดอยผาก้าน ทิศเหนือของบ้านท่าสี จังหวัดลำปาง ความหนาประมาณ 80-550 เมตร ส่วนใหญ่เป็นหินปูน แต่บางบริเวณทางตอนกลางของลำดับเป็นหินทรายและหินโคลน 3) หมวดหินฮ่องหอย (Hong Hoi Formation) ชั้นหินแบบฉบับที่ห้วยฮ่องหอย อำเภอแม่เมาะ จังหวัดลำปาง ความหนาประมาณ 1,900 เมตร เป็นชั้นหินโคลนสีเขียว ในบางบริเวณมีหินทรายสีเทาเขียว ทั้งชั้นบางและชั้นหนา 4) หมวดหินดอยลอง (Doi Long Formation) ตำแหน่งชั้นหินแบบฉบับ บริเวณห้วยดอยลอง ตะวันออกของบ้านท่าสี จังหวัดลำปาง ความหนาประมาณ 230 เมตร เป็นหินปูนเนื้อผลึกละเอียด สีเทา - ขาว ชั้นมวลหนา บางบริเวณมี เพลอยด (peloid) และออนเคอไล้ท (oncolite) 5) หมวดหินผาแดง (Pha Dang Formation) ชั้นหินแบบฉบับบริเวณดอยผาแดงตามเส้นทางร้องกวาง-งาว หนาประมาณ 600 เมตร เป็นหินทราย หินทรายแป้ง หินโคลน เนื้อประกอบด้วยเศษหินภูเขาไฟ หินกรวดมน สีแดง – ม่วงแดง บางส่วนมีก้อนกรวดเป็นหินปูน 6) หมวดหินก้างปลา (Kang Pla Formation) ชั้นหินแบบฉบับที่ดอยก้างปลา ทางทิศเหนือของอำเภอสอง จังหวัดแพร่ ความหนาประมาณ 500 เมตร เป็นหินปูนสีเทา เทาดำ ขนาดชั้นบางถึงชั้นมวลหนา 7) หมวดหินวังชิ้น (Wang Chin Formation) ชั้นหินแบบฉบับ ที่ กม 54.7-55.9 และ66.3-66.7 เส้นทางลำปางเด่นชัย และห้วยจัน จังหวัดแพร่ ความหนาประมาณ 600 เมตร ประกอบด้วยหินโคลนสีเทา เทาเขียว มีชั้นหินทรายแทรกสลับเป็นชั้นบางๆ แสดงชั้นขนานกันตลอด กลุ่มหินลำปางมีเฟาะเซิ่ล *Daonella sp., Halobia sp., Posidonia sp., Costatoria sp., Claraia sp., Palaeocardita sp.* และ แอมโมนอยด *Paratrachyceras sp.* ให้อายุ Griesbachian ถึง Carnian ถึง Norian การแผ่กระจายตัวในพื้นที่อื่นมีชื่อเรียกเป็นอย่างอื่น เช่นในพื้นที่จังหวัดน่าน-อุตรดิตถ์ เรียกชื่อเป็น กลุ่มหินน้ำปาด (Nam Pat Group)

lamprophyre (แลม'เพรอไฟร) (1) ในการจำแนกหินอัคนีของ IUGS หมายถึง กลุ่มหินอัคนีเนื้อดอกที่มีแร่เมฝิคเป็นแร่ดอก และแร่เฟลสปาร (ถ้ามี) เป็นแร่พื้น (groundmass) มีหลายชนิด ได้แก่ แคมเทอไน้ท (camptonite) เคอรแซนไท้ท (kersantite) เมอเน็ท (minette) มอนชิไคว้ท (monchiquite) แซไน้ท (sannaite) สเปีะเซอไท้ท (spessartite) และว้ากไซ้ท (vogesite) (2) กลุ่มหินอัคนีระดับตื้น (hypabyssal igneous rocks) สีเข้มมีแร่ดอก มีเนื้อหินที่แสดงหน้าผลึกสมบูรณ์ (panidiomorphic) มีแร่ดอกที่เป็นเมฝิคในปริมาณมาก (โดยเฉพาะไบเออไท้ท ฮอรนเบลนดฺ และไพร็อกซีน) และมีแร่พื้นเป็นแร่แมฝิคชนิดเดียวกันรวมทั้งเฟลสปารส และ/หรือ เฟลสปาธอยดส; รวมถึงหินในกลุ่ม เช่น เมอเน็ท (minette) ว้ากไซ้ท (vogesite) เคอรแซนไท้ท (kersantite) สเปีะเซอไท้ท (spessartite) แคมเทอไน้ท (camptonite), มอนชิไคว้ท (monchiquite) ฟอรไซ้ท (fourchite) แอลเนอไอ๊ท (alnoite) คำคุณศัพท์: *lamprophyric (แลม'เพรอไฟหริค)*

lamprophyric (แลมเพรอไฟ'หริค) หมายถึง เนื้อหินแบบเนื้อผลึก และมีแร่ดอกแมฝิคฝังอยู่ในแร่พื้นเนื้อผลึกละเอียด

lamproschist (แลมเพรอณิสทฺ') แลมเพรอไฟเออรที่แปรสภาพและมีโครงสร้างเป็นแผ่นขนานแบบหินณิสท (schistose) ประกอบด้วยแร่ไบเออไท้ทสีน้ำตาลและฮอรนเบลนดสีเขียว

lamp shell (แลมพฺ เฌ็ล) คำพ้องของ *brachiopod (เบรคีเออผอด)*

Lampson scaling (แลมพฺ'เซิ่น สเก'ลิ่ง) ความสัมพันธ์เชิงปริมาณระหว่างขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางหรือความลึกของปล่องภูเขาไฟกับรากที่สามของพลังงานที่ทำให้เกิดการปะทุ คำพ้อง: *yield scaling (ยีลดฺ สเก'ลิ่ง)*

land (แลนดฺ) ส่วนของพื้นโลกที่อยู่เหนือระดับน้ำทะเล

land accretion (แลนดฺ เออะครี'เฌิ่น) การบุกเบิกพื้นที่ใหม่จากทะเลหรือพื้นที่ที่ถูกน้ำท่วมขัง โดยสูบน้ำออก ถมที่ หรือปลูกพืชทะเล

land air gun (แลนดฺ แอรฺ เกิน) เครื่องกำเนิดคลื่นไซ้สมิค ที่อัดอากาศความดันสูงเข้าไปในถังน้ำ ซึ่งขยายตัวได้ที่ยึดติดกับพื้นดิน

land application (แลนดฺ แอเพลอเค'เฌิ่น) การกำจัดของเสียทางเคมีที่เป็นอันตราย ซึ่งของเสียเหล่านี้จะถูกทิ้งลงไปในดินแล้วสลายตัวไปโดยกระบวนการทางชีวภาพ

land asphalt (แลนดฺ แอส'ฟ้อลทฺ) ยางมะตอยแข็ง ที่มีเบอทิวเมิ่น (bitumen) เป็นส่วนประกอบในปริมาณน้อย และมีความไม่บริสุทธิ์มากกว่า *lake asphalt (เล้ค แอส'ฟ้อลทฺ)* พบบริเวณนอกพื้นที่ของทะเลสาบพิทช (Pitch lake) ในทริเนอแดด (Trinidad) สามารถแบ่งเป็นชนิดย่อยได้หลายชนิดขึ้นกับความลึก

land boundary (แลนดฺ บ'ดาน'ดรี) เส้นแบ่งเขตตามกฎหมายระหว่างที่ดินที่อยู่ติดกัน ซึ่งพื้นที่ดินนั้นอาจจะเป็นของเจ้าของเดียวกันหรือไม่ก็ได้ ของเขตที่ดิน จะแสดงโดยเครื่องหมายที่เป็นวัตถุบนพื้นดิน เช่น หมุดหลักเขตแบ่งที่ดิน รั้ว คันกั้นน้ำ และ

โครงสร้างอื่นๆ ตามแนวเส้นแบ่ง หรืออาจจะระบุโดยจุดหรือเส้นจากการสำรวจระยะไกลทางอากาศ หรืออาศัยพิกัดตำแหน่งของวัตถุที่อยู่บนพื้นดิน แนวเขตที่ดินนี้เป็นเพียงแค่เส้น แต่ในทางกฎหมายมีความหมายครอบคลุมถึงระนาบที่ทำมุมตามกำหนดกับพื้นดินตามแนวเส้นนั้น

land breeze (แลนดฺ บรี๊ส) ลมบก; ลมค่อนข้างเย็นบริเวณพื้นโลก มีทิศทางจากแผ่นดินไปสู่ทะเลหรือทะเลสาบ เป็นผลจากการเย็นตัวที่แตกต่างกันระหว่างแผ่นดินกับทะเล (หรือทะเลสาบ) เกิดขึ้นในเวลากลางคืนที่แผ่นดินมีอุณหภูมิต่ำกว่าผิวน้ำ

land bridge (แลนดฺ บริจ) แผ่นดินที่เชื่อมระหว่างทวีปหรือมวลแผ่นดิน มักจะจมอยู่ใต้น้ำชั่วคราวหรือตลอดกาล สามารถเป็นเส้นทางให้สิ่งมีชีวิตอพยพข้ามไปมาได้ เช่น the Bering Land Bridge ระหว่างทวีปเอเชียและอเมริกาเหนือ ดู: *neck (เน็ค) [ภูมิศาสตร์]; filter bridge (ฟิล'เท่อรฺ บริจ)*

land capability (แลนดฺ เคเพอบิ'เลอที่) ความเหมาะสมในการใช้ประโยชน์ของที่ดินโดยไม่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อพื้นที่อย่างถาวร สำหรับในประเทศสหรัฐอเมริกาหมายถึง ผลกระทบของสภาพทางกายภาพของที่ดิน (รวมถึงสภาพภูมิอากาศ) กับความเหมาะสมในการใช้ที่ดินโดยไม่เป็นอันตรายต่อพืชไร่ ที่ต้องเตรียมดินเพาะปลูกตามฤดูกาลต่อป่าและต่อสัตว์ป่า รวมถึงการประเมินความเสี่ยงความเสียหายของที่ดินที่เกิดจากการกัดเซาะและสาเหตุอื่นๆ และอุปสรรคในการครอบครองที่ดินเนื่องจากลักษณะทางกายภาพต่างๆ ของที่ดินรวมทั้งสภาพภูมิอากาศ

land capability class (แลนดฺ เคเพอบิ'เลอที่ แคล้ส) กลุ่มตามการจัดจำแนกประสิทธิภาพของที่ดิน 8 ประเภท โดยพิจารณาจากความเสี่ยงของการเสื่อมโทรมหรืออุปสรรคในการใช้ประโยชน์ที่ดิน กลุ่มที่ 1-4 ที่ดินสามารถใช้เพาะปลูกได้ ส่วนกลุ่มที่ 5-8 มีข้อจำกัดและอุปสรรคมากสำหรับการใช้เพาะปลูก

land compass (แลนดฺ เคิม'เพิส) ดู: *surveyor's compass (เซอรฺเว'เออรฺ เคิม'เพิส)*

land description (แลนดฺ ดิสคริพ'เฉิ่น) ตำแหน่งที่แน่นอนที่มีเส้นแบ่งเขต ของที่ดิน ซึ่งระบุไว้เป็นขนาดของแปลง (ไร่ งาน ตารางวา)

landfill (แลนดฺ'ฟิล) ดู: *sanitary landfill (แซ'เนอะเทอ'รี่ แลนดฺ'ฟิล)*

landflood (แลนดฺ'เฝลิด) น้ำที่หลากท่วมบนพื้นดิน

landform (แลนด'ฟอรฺม) ภูมิลักษณ์ของผิวโลกที่เกิดจากธรรมชาติ เช่น ที่ราบ ที่ราบสูง ภูเขา เนินเขา หุบเขา ที่ลาด หรือเนินทรายหรือดูน (dune) ภูมิลักษณ์เหล่านี้ประกอบกันเป็นธรณีสัณฐานต่างๆ ของผิวโลก เปรียบเทียบ: *physiographic form (ฟิ'ซีโอแกรฟิค ฟอรฺม); topographic form (เทอพอ'แกรฟิค ฟอรฺม)* คำพ้อง: *relief feature (ริลี้ฟ' ฟี'เช่อรฺ)*

landform map (แลนด'ฟอรฺม แม็พ) ดู: *physiographic diagram (ฟิซีโอแกร'ฟิค ได'เออะแกรม)*

land hemisphere (แลนดฺ เฮ'มิสฟิรฺ) ซีกโลกด้านที่มีแผ่นดินเป็นส่วนใหญ่ ประมาณหกส่วนเจ็ดของแผ่นดินทั้งหมดบนโลกโดยเกือบทั้งหมดอยู่เหนือเส้นศูนย์สูตร มีจุดศูนย์กลางอยู่ใกล้เมืองแนนทส หรือนอนทส (Nantes) ประเทศฝรั่งเศส เปรียบเทียบ: *water hemisphere (วอ'เท่อรฺ เฮมิสฟิรฺ)*

land ice (แลนดฺ ไอ๊ซฺ) มวลน้ำแข็งใดๆ บนแผ่นดินที่เกิดจากหิมะ น้ำฝน หรือน้ำจืดอื่นๆ เรียกว่า เกลเฌอร (glacier) ถึงแม้ว่าจะลอยตัวอยู่ในทะเล ที่เรียกว่า ไอ๊ซฺเบิรค (iceberg) คำตรงข้าม: *sea ice (ซี ไอ๊ซฺ)*

land information system (แลนดฺ อินฟอรฺเม'เฉิ่น ซิส'เติ้ม) ระบบสารสนเทศที่ดิน ประกอบด้วยข้อมูลที่ดิน และการใช้ที่ดิน

landlocked (แลนด'ล็อคด) หมายถึง มวลน้ำที่ถูกล้อมรอบด้วยแผ่นดินทั้งหมดหรือเกือบทั้งหมด เช่น แลนดล็อคด เบ (landlocked bay) จะถูกกั้นจากมวลน้ำทะเลด้วยสันดอน หรือแลนดล็อคด เล้ค (landlocked lake) จะไม่มีทางระบายน้ำออก

landmark (แลนด'ม้ารฺค) จุดหมายตา; (1) สิ่งใดๆ บนแผ่นดินหรือใกล้กับแผ่นดินที่มีความโดดเด่น อาจเกิดจากธรรมชาติ หรือจากการกระทำโดยมนุษย์ โดยมีความน่าสนใจอย่างมาก หรือโดดเด่นกว่าพื้นที่โดยรอบ หรือเป็นประโยชน์ต่อการหาตำแหน่งใดๆ ได้ (2) อนุสรณ์สถาน ร่องรอยวัตถุ หรือสิ่งใดๆ ที่อยู่กับที่ ซึ่งสามารถใช้กำหนดขอบเขตของสถานที่บนพื้นดินได้ เช่น แม่น้ำ ต้นไม้ ยอดเขา เจดีย์ คลอง หรือบึง

landmass (แลน'แมส) พื้นที่บกใดๆ ที่ถูกจัดให้เป็นผืนเดียวกันตามลักษณะตะกอนที่ได้จากพื้นที่นั้นๆ หรือหลักฐานทางภูมิศาสตร์บรรพกาล (paleogeography) ที่พิจารณาจากการเปลี่ยนแปลงขอบเขต โดยไม่คำนึงถึงขนาดและความสูง

landmass volume (แลน'แมส วอลิ'ยูม) ปริมาตรใต้ผิวโลกที่มีขอบเขตตรงในแนวดิ่ง และมีฐานขนาดเท่ากับพื้นที่แอ่ง *(basin area)* ที่ระดับความสูงของระดับน้ำทะเล

land pebble (แลนดฺ เพะ´เบิ้ล) ดู: *land-pebble phosphate (แลนดฺ-เพะ´เบิ้ล ฟ๊อส´เฟท)*

land-pebble phosphate (แลนดฺ-เพะ´เบิ้ล ฟ๊อส´เฟท) ศัพท์ใช้ในรัฐฟลอเรอเด่อ (Florida) หมายถึง *กรวดฟ๊อสเฟท (pebble phosphate)* ที่เกิดเป็น แผ่นหรือเกล็ด (pellet) เพะเบิ้ล (pebble) มวลพอก (nodule) ในชั้นกรวดหนาไม่กี่เมตรใต้ผิวดิน ซึ่งมีการทำเหมืองอย่างกว้างขวาง เปรียบเทียบ: *river-pebble phosphate (ริ´เว่อร-เพะ´เบิ้ล ฟ๊อส´เฟท)* คำพ้อง: *land pebble (แลนดฺ เพะเบิ้ล); land rock (แลนดฺ ร็อค)*

land rock (แลนดฺ ร็อค) ศัพท์ที่มีความหมายเหมือนกับ *land-pebble phosphate (แลนดฺ-เพะ´เบิ้ล ฟ๊อส´เฟท)* ใช้ในรัฐเซ้าทแคเรอไลเน่อ (South Carolina)

Landsat (แลนดฺ´แสท) กลุ่มดาวเทียมของประเทศสหรัฐอเมริกาที่ถ่ายภาพแบบหลายช่วงคลื่นของพื้นผิวโลก อุปกรณ์ตรวจวัด (sensor) ที่ติดไปกับดาวเทียมประกอบด้วย รีเทิรน บีม วิดิเคิ่น (Return Beam Vidicon, RBV) เมิลเทอะสเป็คเทริ่ล สแกเน่อร (Multispectral scanner, MSS) และ ธิแมถิค แมะเพ่อร สแกเน่อร (Thematic Mapper scanner,TM) โดยช่วงคลื่นและความละเอียดของภาพจะมีความแตกต่างกันตามอุปกรณ์ตรวจวัด ในอดีตเคยเรียกว่า เอิ๊รธ ริซ้อรส เท็คนอเลอจี่ แซะเทอไล้ท (Earth Resource Technology Satellite, ERTS) ระบบที่คล้ายกัน ได้แก่ AVHRR และ SPOT ดู: *Landsat TM (แลนดฺ´แสท ทีเอ็ม)*

Landsat TM (แลนดฺ´แสท ทีเอ็ม) ระบบการทำแผนที่ของดาวเทียมโดยใช้ข้อมูลคลื่นแม่เหล็กไฟฟ้าจากพื้นดินที่ความละเอียด 30 เมตร (resolution) ประกอบด้วย 7 ช่องความยาวคลื่น (channel – แช´เนิ่ล) ได้แก่ แชเนิ่ล 1 (0.45-0.52 ไมโครเมตร) แชเนิ่ล 2 (0.52-0.60 ไมโครเมตร) แชเนิ่ล 3 (0.63-0.69 ไมโครเมตร) แชเนิ่ล 4 (0.76-0.90 ไมโครเมตร) แชเนิ่ล 5 (1.55-1.75 ไมโครเมตร) แชเนิ่ล 6 (10.4-12.5 ไมโครเมตร) แชเนิ่ล 7 (2.08-2.46 ไมโครเมตร)

landscape (แลนดฺ´สเคพ) ภูมิลักษณ์; ภาพรวมของพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่งที่มนุษย์รับรู้ด้วยสายตา อาจเป็นพื้นที่ที่เกิดจากกระบวนการทางธรณีวิทยา เช่น เกลเฌียล แลนสเคพ (glacial landscape) หรือเกิดจากการกระทำของมนุษย์ เช่น พื้นที่เมือง ถนน ทางรถไฟ

land sculpture (แลนดฺ สเคิ๊ลฺพ´เช่อรฺ) ดู: *sculpture (สเคิ๊ลฺพ´เช่อรฺ) [ธรณีสัณฐานวิทยา]*

landside (แลนดฺ´ไซ้ดฺ) ส่วนของพื้นดินที่ติดกับน้ำ เมื่อมองเข้าหาฝั่ง

land sky (แลนดฺ สกาย´) สีเทาเข้มบนท้องฟ้าใกล้กับเส้นขอบฟ้าหรือใต้กลุ่มเมฆระดับต่ำ เนื่องจากไม่มีแสงสะท้อนจากพื้นดินซึ่งเป็นบริเวณที่ไม่มีหิมะปกคลุม ระดับความเข้มของแสงไม่เท่ากับ วอเท่อร สกาย (water sky) ดู: *blink (บลิ๊งคฺ)*

landslide (แลนด´สไลดฺ) ศัพท์ทั่วไปที่ใช้เรียกการเคลื่อนของมวลดิน หินและกระบวนการซึ่งเกี่ยวข้องกับการเคลื่อนที่ของดินหิน ตามพื้นที่ลาดชัน เนื่องจากแรงโน้มถ่วงของโลก โดยปกติมวลวัตถุจะเคลื่อนที่บนระนาบเฉือน ความหลากหลายของพื้นที่โครงสร้าง และสมบัติของวัตถุที่มีผลต่อการต้านทานแรงเฉือนทำให้เกิดความแตกต่างของธรณีสัณฐานของดินถล่ม อัตราเร็ว รูปแบบการเคลื่อนที่ และขนาด คำศัพท์ที่ใช้เรียกชนิดของดินเลื่อน/ถล่ม ที่เกี่ยวข้องกับภูมิลักษณ์และกระบวนการที่ทำให้เกิด เช่น rockfall (ร็อคฟอล), translational slide (แทรนสเล´เฌอเนิ่ล สไลดฺ´), block glide (บล็อค ไกลดฺ), avalanche (แอ๊ะ´เวอแล้นชฺ), mudflow (เหมิดโฟล), liquefaction (ลิเควอแฟ็ค´เฌิ่น) และ slump (สเลิมพฺ´) ดู: *landsliding (แลนด´สไล้ดิ้ง); slide (สไล้ดฺ´) [การเคลื่อนที่ของมวลธรณีวัตถุ]; landslip (แลนด´สลิพ)*

landslide breccia (แลนด´สไล้ดฺ เบร๊ะ´เชี่ย) เบร๊ะเชี่ยที่ประกอบด้วยเศษหินขนาดใหญ่ สะสมตัวเนื่องจากแรงโน้มถ่วงจากกระบวนการเลื่อนของหิน (rockslide)

landslide lake (แลนด´สไล้ดฺ เล้ค) (1) ทะเลสาบที่เป็นผลจากการเกิดดินถล่ม โดยวัตถุที่ถล่มลงมาขวางทางน้ำเกิดเป็นเขื่อนกั้นน้ำและทะเลสาบ (2) ทะเลสาบรูปร่างแคบและยาว เกิดอยู่ระหว่างเนินดินถล่มและผนังหุบเขา

landslide sapping (แลนด´สไล้ดฺ แซะ´พิ่ง) กระบวนการที่ทำให้เกิดดินถล่ม เนื่องจากการกัดเซาะผนังหุบเขาด้านล่างที่ติดกับธารน้ำ

landslide scar (แลน´สไลดฺ สการฺ´) ร่องรอยที่หลงเหลือหลังจากการเกิดดิน-หินเลื่อนตามไหล่เขา

landslide shear surface (แลนด´สไล้ดฺ ฌิรฺ เช้อรฺ´เฟิส) ดู: *slip surface (สลิพ´ เช้อรฺ´เฟิส)*

landslide terrace (แลนด´สไล้ดฺ เทอ´เริส) ตะพัก ที่เกิดจากดิน-หินเลื่อน

landslide track (แลนด´สไลดฺ แทร็ค) ร่องบนหิน หรือพื้นดินเกิดจากดิน-หินเลื่อน คำพ้อง: *slide (สไล้ดฺ´) [การเคลื่อนที่ของมวลธรณีวัตถุ]* อย่าสับสนกับ *avalanche track (แอะ´เวอแล้นชฺ แทร็ค)* ซึ่งมีลักษณะคล้ายร่องบนผิวดินที่เกิดจากการถล่มของดิน/หิน (avalanche = แอ๊ะ´เวอแล้นชฺ)

landsliding (แลนด์สไล้ดิ่ง) การเคลื่อนตัวลงสู่ที่ต่ำของมวลดิน/หิน

landslip (แลนด์สลิพ) ศัพท์อังกฤษความหมายเหมือนกับ *landslide (แลนด์สไล้ด์)*

land survey (แลนด์ เซ้อร์เว) การสำรวจเพื่อหาขอบเขต และพื้นที่บนพื้นโลก เปรียบเทียบ: *boundary survey (บาวน์ดรี้ เซอร์เว)*

land-tied island (แลนด์-ไทด์ ไอเลิ่นด์) ดู: *tied island (ไทด์ ไอเลิ่นด์)*

lane (เลน) (1) (ก) ช่องแคบ หรือร่องน้ำตัดผ่านทะเลน้ำแข็ง (sea ice) (ข) คำพ้องของ *lead (ลีด) [น้ำแข็ง]* ใช้น้อยมาก (2) [ธรณีฟิสิคส] หน่วยการวัดตำแหน่งด้วยระบบคลื่นวิทยุแบบอยู่กับที่ (standing wave) โดยในระบบเปรียบเทียบเฟส (phase-comparison (CW) system) หนึ่งเลน คือ หนึ่งวัฏจักรของการรบกวนกันของคลื่นอยู่กับที่ (standing-wave interference pattern) สองคลื่น ขึ้นอยู่กับตำแหน่งในระบบ

Langmuir cell (แลงมือร เซ็ล) หน่วยการหมุนวนของมวลน้ำใกล้ผิวน้ำเนื่องจากลม โดยมีแกนการหมุนอยู่ในแนวขนานกับทิศทางลม มีการไหลของมวลน้ำเป็นแบบเกลียวหมุน ซึ่งมีทิศทางการหมุนวน ตรงข้ามกับแนวการหมุนวนของมวลน้ำที่อยู่ติดกัน ทำให้มวลน้ำเกิดการหมุนวนแบบแกว่ง ไม่เป็นวงกลมในบริเวณน้ำตื้น ซึ่งอาจส่งผลต่อการพัดพาตะกอน

Lansang Gneiss Complex (ลานสางไน้ส คอมเผล็กส์) หน่วยหินในลำดับชั้นหินของประเทศไทยที่เชื่อว่ามีอายุในมหายุคพรีแคมเบรี้ยน (Precambrian) ความหนาประมาณได้ 3,500 เมตร บริเวณน้ำตกลานสาง ทางตะวันตกของจังหวัดตาก ซึ่งเป็นที่ตั้งแบบฉบับ (type locality - ไท้พ โลแค์เลอที่) ศิลาวิทยากำหนดให้เป็นกลุ่มหินแปร จำพวกหินไน้ส หินออเกิ้นไน้ส (augen gneiss) หินฌิสท (schist) หินแอมฟิเบอไล้ท ฌิสท (amphibolites schist) หินขวอรทไซ้ท (quartzite) หินแคลค-สิเลอเขท (cal-silicate) หินอ่อน และหินไบเออไท้ท มารเบิ้ล (biotite marble)

La Niña (ลา นีนญ่า) ปรากฏการณ์ที่ผิวน้ำทะเลมีอุณหภูมิต่ำ และมีลมสินค้า (trade winds) พัดจากตะวันออกไปตะวันตก เกิดขึ้นอย่างรุนแรงบ่อยครั้ง ศัพท์นี้ เสนอโดยนักสมุทรศาสตร์ รากศัพท์: ภาษาสเปน แปลว่า เด็กหญิง” เปรียบเทียบ: *El Niño (เอล นีโย)*

lanthanides (แลน์เธอไนด์ส) ดู: *rare earths (แรร-เอิ๊รธส์)*

lapidary (และเพอแดรี่) (1) คนตัด คนเจียระไน คนขัดมันหินสี หรืออัญมณีต่างๆ ที่ไม่ใช่เพชร คำพ้อง: *lapidist (และเพอดิสท์)* (2) ศิลปะของการตัด การขัดมัน และการแกะสลักอัญมณีที่ไม่ใช่เพชร

lapidofacies (และเพอโดเฟ์ณีส) เพณีสที่เกี่ยวข้องกับไดเออะเจเนอเสิส (diagenesis)

lapilli (เลอพิ์ไล หรือ เลอพิ์ลี่) ธรณีวัตถุจากการปะทุของภูเขาไฟที่มีขนาดตั้งแต่ 2 ถึง 64 มิลลิเมตร โดยก่อนตกลงสู่พื้นดินวัตถุนั้นอาจจะแข็งตัวแล้ว หรือยังคงหนืดอยู่ (ในการจำแนกหิน บางระบบอาจจะจำกัดว่าต้องแข็งตัวแล้วเท่านั้นก่อนตกลงสู่พื้น) มีรูปร่างไม่แน่นอน วัตถุแต่ละก้อน เรียกว่า เลอพิเลิ่ส (*lapillus*) เปรียบเทียบ: *volcanic gravel (วอลแค์หนิค แกรเวิ่ล); block (บล็อค) [ภูเขาไฟระเบิด]; cinder (ซิน์เด้อร)*

lapillistone (เลอพิ์ไลสโตน) หินไพโรแคล้สติค (pyroclastic) ที่ส่วนมากประกอบด้วยเลอพิไล (*lapilli*)

lapillite (เลอพิ์ไล้ท์) ดู: *lapilli tuff (เลอพิ์ไล เทิ้ฟ)*

lapilli tuff (เลอพิ์ไล เทิ้ฟ) ตะกอนภูเขาไฟที่แข็งตัวเป็นหินประกอบด้วย เลอพิไล (lapilli) เป็นส่วนใหญ่ และมีเนื้อหินเป็นเถ้าภูเขาไฟ คำพ้อง: *lapillite (เลอพิ์ไล้ท์)*

lapillus (เลอพิ์เลิส) เอกพจน์ของ *เลอพิ์ไล (lapilli)*

lapis lazuli (แล์พิส แล์เซอลี่) (1) หินสีน้ำเงิน กึ่งโปร่งแสงถึงทึบแสง เนื้อผลึก ใช้เป็นอัญมณีราคาถูก สำหรับประดับสวยงาม ส่วนประกอบหลักคือ แลเซอไร้ท (lazurite) และแคลไซ้ท (calcite) ส่วนประกอบอื่นๆ ได้แก่ ฮาวีน (hauyne) โซเดอไล้ท (sodalite) ไพไร้ท (pyrite) โดยทั่วไปหินแลพิส แลเซอลี่จะมีสีฟ้าน้ำทะเลแบบแอ๊ะเฌ่อร (azure) แต่ก็มีสีน้ำเงินอื่นๆ ด้วยขึ้นอยู่กับปริมาณของมลทิน คำพ้อง: *lazuli (แล์เซอลี่)* (2) ชื่อเดิมของแร่และเฌอไร้ท (lazurite) แต่ก็ยังคงใช้อยู่โดยเฉพาะการจำแนกชนิดของอัญมณี (3) แร่เซอรเพินทีน (serpentine) จากอินเดีย สีน้ำทะเลเข้ม

lapout (แล้พเอ๊าท์) การสิ้นสุดของชั้นหินตะกอนเมื่อพิจารณาตามระนาบชั้นหิน ซึ่งเป็นตำแหน่งสุดท้ายที่ตะกอนสะสมตัว แล้พเอ๊าทอาจปรากฏอยู่ตรงรอยต่อส่วนบนของชุดลำดับชั้นหิน ลักษณะนี้เรียกว่า ท็อพแล้พ (toplap) หรือถ้าปรากฏอยู่ตรงรอยต่อส่วนล่างของชุดการลำดับชั้นหิน เรียกว่า ออนแล้พ (onlap) หรือ ดาวนแล้พ (downlap)

lap-out map (แล้พ-เอ๊าท์ แม็พ) แผนที่แสดงขอบเขตของหมวดหินที่ปิดทับบนเอินเดินฟอรเมเชอี่ (unconformity)

lapse rate (แล้พสฺ˞ เหรท) อัตราการเปลี่ยนแปลงตามแนวดิ่งในชั้นบรรยากาศ เช่น อุณหภูมิลดลงตามระดับความสูงในอัตราเฉลี่ยที่ 0.6 องศาเซลเซียสต่อ 100 เมตร อย่างไรก็ตามอาจมีการเปลี่ยนแปลงตามช่วงเวลาของวัน ฤดูกาล หรือและเทอถูด (latitude)

Laramian Orogeny (แลเรอ˞เมี่ยน ออรอ˞เจอะนี่ หรือลาเรอเมียน ออรอ˞เจอะนี่) ดู: *Laramide Orogeny (แล˞เรอไมดฺ ออรอ˞เจอะนี่)*

Laramic Orogeny (แล˞เรอหมิค ออรอ˞เจอะนี่ หรือลาเรอหมิค ออรอ˞เจอะนี่) ดู: *Laramide Orogeny (แล˞เรอไมดฺ ออรอ˞เจอะนี่)*

Laramide Orogeny (แล˞เรอไมดฺ ออรอ˞เจอะนี่ หรือลา˞เรอไมดฺ ออรอ˞เจอะนี่) ช่วงเวลาของการเปลี่ยนสภาพหลายครั้งในช่วงตั้งแต่ยุค คริเทเฉิสตอนปลาย (late Cretaceous) จนสิ้นสุดสมัยเพลีเออซีน (Paleocene) (ประมาณ 80 – 50 ล้านปีก่อน) ซึ่งมีหลักฐานอยู่ในเทือกเขาเราะคี่ (Rocky mountains) ด้านตะวันออกของสหรัฐอเมริกา หินอัคนีอินทรูสีฟ (Intrusive igneous rock) ที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาดังกล่าวและแหล่งแร่เศรษฐกิจที่เกิดร่วมในเขตเทือกเขา เรียกว่า แลเรอไมด (Laramide) ศัพท์นี้ ยังใช้เรียกช่วงเวลาเกิดเทือกเขาเคอเนเดี้ยน เราะคีส (Canadian Rockies) ด้านตะวันตกของแคนาดาด้วย โดยบริเวณขอบส่วนหน้าของโครงสร้างแลเรอไมดในเขตประเทศแคนาดาเป็นส่วนหนึ่งของธิน-สกินด ฟอรแลนด โฟลด-เธริ้สท เบ๊ลท (thin-skinned foreland fold-thrust belt) ซึ่งเริ่มก่อตัวขึ้นในช่วงเวลาเดียวกับ เซเวียร ออรอเจอนี่ (*Sevier Orogeny*) อย่างไรก็ตาม โครงสร้างแลเรอไมดในเขตประเทศสหรัฐอเมริกาจะเป็นแบบ ธิค-สกินด เบสเมิ่น-คอรด เอิพลิฟท (thick-skinned basement-cored uplift) ตรงบริเวณเทือกเขา และโครงสร้างแบบมอเนอไคลน (monocline) ตรงบริเวณคอเรอแลโด้ แพละโท (Colorado Plateau) โดยโครงสร้างเหล่านี้พบอยู่ทางด้านตะวันออกของเซเวียร โฟลด-เธริ้สท เบ๊ลท (Sevier fold-thrust belt) ในช่วงเวลาของแลเรอไมดนั้น การเกิดภูเขาไฟพัฒนาไปทางทิศตะวันออก อาจมีสาเหตุมาจากการมุดตัวด้วยมุมต่ำของแผ่นแฟเรอลอน (Farallon plate) ใต้แผ่นน้อรธ เออะเมเรอเคอ (North America plate) หินที่เกิดขึ้นถูกตั้งชื่อว่าแลเรอมี่ ฟอรเมเฉิ่น (Laramie Formation) ของรัฐไวโอมิ่งและคอเลอแรโด้ ซึ่งเป็นแหล่งสะสมตะกอนที่เกิดพร้อมกับการเกิดเทือกเขา คำพ้อง: *Laramic Orogeny (แล˞เรอหมิค ออรอ˞เจอะนี่); Laramian Orogeny (แล˞เรอเมี่ยน ออรอ˞เจอะนี่)* คำพ้องเดิม: *Laramide Revolution (แล˞เรอไมดฺ เระเวอลู˞เฉิ่น)*

Laramide Revolution (แล˞เรอไมดฺ เระเวอลู˞เฉิ่น) ดู: *Laramide Orogeny (แล˞เรอไมดฺ ออรอ˞เจอะนี่)*

lardite (ลารฺ˞ได๊ทฺ) (1) สิลิเคอที่มีน้ำเป็นส่วนประกอบ (hydrated silica) สีขาว อาจเป็นโอเพิ่ล (opal) ชนิดหนึ่ง พบในดินเหนียวบริเวณพื้นที่ตอนกลางของรัสเซีย (Russia - เรอะเช่อ) (2) แร่แท้ลค (talc) ชั้นหนา; สตีไท้ท (steatite)

lard stone (หลารฺด˞ สโตน˞) แร่แท้ลค (talc) ชั้นหนา; สตีไท้ท (steatite)

large boulder (ล้ารฺจ โบล˞เด้อรฺ) ก้อนหินที่มีเส้นผ่าศูนย์กลางระหว่าง 1,024–2,048 มิลลิเมตร (40-80 นิ้ว หรือ -10 - -11 ไฟ (phi))

large cobble (ล้ารฺจ เคาะ˞เบิ้ล) คำใช้เรียกก้อนหินที่มีเส้นผ่าศูนย์กลางระหว่าง 128-256 มิลลิเมตร (5-10 นิ้ว หรือ -7 - -8 ไฟ (phi))

large igneous province (ล้ารฺจ อิก˞เนียส <u>พร</u>อ˞เวิ่นซฺ) พื้นที่เต็มไปด้วยมวลหินอัคนีอิคทรูสีฟสีเข้ม (มีเหล็กและแมกนีเซี่ยมมาก) และหินอัคนีอินทรูสีฟขนาดใหญ่ ซึ่งหินเหล่านี้ไม่ได้เกิดบนชีฟลอรสเปรดิ้ง (seafloor spreading) ตัวอย่างได้แก่ คอนทิเนนเทิ่ล เฝลิดบะซ้อลท (continental flood basalt) (เช่น ที่ราบสูงเด๊ะเคิ่น แทร็พ (Deccan Trap)) โอเชียหนิค แพละโท (oceanic plateau) เช่น ภูเพียงบอละเวน (Bolaven Plateau) คำย่อ: LIP (แอลไอพี)

large-scale map (ลารฺจ-สเกล˞ แม็พ) แผนที่มาตราส่วนขนาดใหญ่ (ในสหรัฐอเมริกา คือแผนที่มาตราส่วน 1 ต่อ 25,000 หรือใหญ่กว่า) สามารถแสดงรายละเอียดในพื้นที่ขนาดเล็กได้อย่างแม่นยำ แผนที่ชนิดนี้จะมีตัวเลขในมาตราส่วนน้อย เช่น 1 ต่อ 10,000 โดยสำนักสำรวจธรณีวิทยาสหรัฐกำหนดว่าแผนที่มาตราส่วนขนาดใหญ่จะต้องมีมาตราส่วนมากกว่า 1 ต่อ 50,000 ขณะที่สำนักงานแผนที่ทหารสหรัฐอเมริกา (Defense Mapping Agency) กำหนดไว้ว่าต้องมากกว่า 1 ต่อ 75,000 เปรียบเทียบ: *intermediate-scale map (อินเทอรมี˞ดีเอท-สเกล˞ แม็พ); small-scale map (สมอล˞-สเกล˞ แม็พ)*

Larsen variation diagram (ลารฺ˞เซิ่น เวรีเอ˞เฉิ่น ได˞เออะแ<u>กร</u>ม) แผนผังแสดงร้อยละโดยน้ำหนักของแต่ละอ๊อกไซดที่เป็นองค์ประกอบของหิน พล็อทในแกนนอนเทียบกับแกนตั้งซึ่งประกอบด้วยหนึ่งในสามของ SiO_2+K_2O-FeO-MgO-CaO

larvikite (ลารฺ˞วิไค้ทฺ) ไซอะไน้ท (*syenite*) ที่มีแอลเคอไลเปลี่ยนไปเป็นมอนเซอไน้ท (*monzonite*) ประกอบด้วยผลึกใหญ่ของเฟลสปาร 2 ชนิด (โดยเฉพาะอย่างยิ่ง โอลิโกเคลส (oligoclase) และแอลเคอไล เฟลสปาร (alkali feldspar) ที่ตกผลึกร่วมกัน และเป็นส่วนประกอบมากกว่าร้อยละ 90 โดยปริมาตรในหิน แร่ประกอบหินรอง ได้แก่ ไพร็อกซีน และแร่ที่พบทั่วไปในปริมาณ

รวมกันน้อยกว่าร้อยละ 10 เช่น แม็กเนอไท้ท (magnetite) อิลเมอไน้ท (ilmenite) ไบเออไท้ท (biotite) และขวอรทส (quartz) หรือเฟลสปาธอยด (feidspathoid)

laser leveling instrument (เล*เซ่อร เล*เวลิ่ง อิน*สเตรอเมิ่นทฺ) เครื่องมือฉายแสงเลเซอรใช้วัดระดับและวัดทิศทางที่ส่องไปยังไม้วัด ซึ่งมีเป้าสามารถปรับระดับได้ติดอยู่ ใช้หาระดับความสูงที่อยู่เหนือหรือใต้ระนาบด้วยการหมุนของแสงเลเซอรตามแกนในแนวดิ่งที่อยู่นิ่ง

last appearance datum (แล้สทฺ เออะพิ*เริ่นซฺ เด*เทิ่ม) โดยทั่วไปจะเขียนเป็นคำย่อ LAD มักประยุกต์ใช้กับเฟาะเซิ่ล ในแท่งตัวอย่างลำดับชั้นหินตะกอน เปรียบเทียบ: *first appearance datum (เฟิรฺสทฺ เออะพิ*เริ่นส เด*เทิ่ม)*

late (เหลท) ช่วงปลายของลำดับธรณีกาล ใช้คู่กับชื่อมหายุค ยุค และสมัย เพื่อเจาะจงเวลาที่แน่นอนยิ่งขึ้น เช่น ยุคออรเดอวิเฉิ่นช่วงปลาย (Late Ordovician Period) มหายุคเมะเซอโซอิคช่วงปลาย สมัยไพลเออซีนช่วงปลาย หากหมายถึงชั้นหินที่ทับถมในช่วงปลายให้ใช้คำว่า ตอนบน (upper) เช่น หินยุคออรเดอวิเฉิ่นตอนบน (Upper Ordovician System) หินมหายุคเมะเซอโซอิคตอนบน หินสมัยไพลเออซีนตอนบน ถ้าตัวอักษรอังกฤษตัวแรกเป็นตัวใหญ่จะหมายถึงการจัดแบ่งอายุอย่างเป็นทางการแล้ว เช่น ยุคดิโวเนียนช่วงปลาย (Late Devonian) ในขณะที่อักษรอังกฤษตัวแรกเป็นตัวเล็ก จะหมายถึงการจัดแบ่งอายุยังไม่เป็นทางการ เช่น สมัยไมเออซีนช่วงปลาย (late Miocene) ชื่อยังไม่เป็นทางการใช้กับมหายุค หรือสมัย ส่วนยุคไม่มีการแบ่งย่อยอย่างเป็นทางการ เปรียบเทียบ: *middle (มิ*เดิ้ล) [ธรณีกาลวิทยา]; early (เออร*ลี่)*

late diagenesis (เหลท ไดเออเจ*เนอเสิส) การเปลี่ยนแปลงในระดับลึกเกิดขึ้นหลังจากการตกตะกอนแล้วเป็นเวลานานในขณะที่ตะกอนกำลังจะแข็งเป็นหิน และยังคงอยู่ในสภาวะที่มีอุณหภูมิคล้ายกับช่วงตกตะกอน การเปลี่ยนแปลงช่วงนี้แสดงถึงการเปลี่ยนจากกระบวนการอัดทับและเชื่อมประสานไปเป็นการตกผลึกใหม่และการเปลี่ยนแปลงโครงสร้าง คำพ้อง: *epigenesis (เอ๊ะเผอะเจ*เนอเสิส); epidiagenesis (เอ๊ะเผอะไดเออะเจ*เนอเสิส); metharmosis (เมะธา*เมอเสิส)*

late glacial (เหลท เกล*เฉิ่ล) ช่วงเวลาที่ธารน้ำแข็งครั้งล่าสุดลดขนาดน้อยลงเรื่อยๆ โดยเฉพาะยุค “เหลท เกลเฉิ่ล พีเรียด (Late Glacial period)” ในสมัยไพลสเตอซีน (Pleistocene Epoch) ก่อนเข้าสู่ระยะพรีบอเริล เฟส (Preboreal phase)

lateral (และ*เทอเริ่ล) (1) [การเจาะ] การเจาะแยกทางด้านข้างออกจากหลุมน้ำมัน หรือแก๊ส ซึ่งปกติจะเจาะอยู่ในแนวราบ (2) [ธารน้ำ] คำนาม ธารน้ำตามยาว (lateral stream - และ*เทอเริ่ล สตรีม*) (3) [กระบวนการภูเขาไฟ] ดู: *parasitic (แพเรอซิ*ถิค) [กระบวนการภูเขาไฟ]*

lateral accretion (และ*เทอเริ่ล แอะครี*เฉิ่น) การทับถมของตะกอนบริเวณฝั่งด้านใดด้านหนึ่งของธารน้ำหรือบริเวณตลิ่ง โดยมีการทับถมเฉียงระดับจากด้านข้างเข้าสู่ร่องน้ำ ในขณะที่ชั้นเฉียงระดับ (cross bedding- คร้อส เบะดิ้ง) จะเอียงขนานไปกับร่องน้ำ เปรียบเทียบ: *vertical accretion (เวอร*ทิเคิ่ล แอะครีเฉิ่น)*

lateral accretion surface (และ*เทอเริ่ล แอะครี*เฉิ่น เซอร*เฟิซ) โครงสร้างตะกอนที่ปรากฏในชุดตะกอนที่สะสมตัวจากด้านข้าง (lateral accretion - และ*เทอเริล แอะครี*เฉิ่น) บริเวณริมฝั่งหรือตลิ่งหรือจากสันตะกอนเข้าสู่ร่องน้ำ สามารถสังเกตได้จากรูปตัดขวางโดยหนึ่งชุด (set) ของตะกอนนี้จะรวมกันเป็นคร้อสส เบะดิ้ง (cross bedding) มุมต่ำขนาดใหญ่ เรียกว่า *epsilon cross-stratification (เอ็พ*เซอลอน คร้อสสฺ- สแตรเทอะเฟอเค*เฉิ่น)*; ตะกอนเฉียงระดับข้างในแสดงการปิดทับการทับถมของตะกอนชุดที่เกิดก่อนและปรากฏให้เห็น เนื่องจากมีความหลากหลายของเนื้อหินภายในชุดตะกอน

lateral channel (และ*เทอเริ่ล แช*เนิ่ล) ธารน้ำที่เกิดจากการละลายของธารน้ำแข็ง ซึ่งไหลออกด้านข้างตามร่องระหว่างภูเขากับธารน้ำแข็ง

lateral consequent stream (และ*เทอเริ่ล คอน*เซอเควิ่นท สตรีม*) ธารน้ำสาขาที่ไหลลงไปตามปีกของแอนทิไคลน (anticline) และซินไคลน (syncline)

lateral corrosion (และ*เทอเริล เคอโร*เฉิ่น) การกัดเซาะเชิงกลบริเวณตลิ่งสองฝั่งของธารน้ำ

lateral crevasse (และ*เทอเริล ครีแว้ส*) ร่องแตกยาวขนานกับทิศทางการไหลของเกลเฉ่อร ดู: *marginal crevasse (มารเจอเนิ่ล ครีแว้ส)*

lateral dune (และ*เทอเริ่ล ดูน) เนินทรายขนาดเล็กข้างเนินทรายขนาดใหญ่ ที่เกิดล้อมรอบสิ่งกีดขวาง เช่น พุ่มไม้ ก้อนหิน

lateral erosion (และ*เทอเริ่ล อิโรเฉิ่น) การกัดเซาะตลิ่งโดยธารน้ำคดโค้ง เกิดขึ้นกับตลิ่งทั้งสองฝั่งขณะที่น้ำไหลผ่าน

lateral fault (และ*เทอเริ่ล ฟ้อลทฺ) ฟ้อลท์ที่มีการเลื่อนตามทิศทางของสไตร๊ค เปรียบเทียบ: *strike-slip fault (สไตรฺค*-สลิพ* ฟ้อลทฺ); dip-separation fault (ดิ๊พ เซะเพอเรอ*เฉิ่น ฟ้อลทฺ); wrench fault (เร้นชฺ ฟ้อลทฺ); right lateral separation (ไร้ทฺ*

และ´เทอเริ่ล เซะเพอเร´เณิ่น); left-lateral separation (เล็ฟทฺ และ´เทอเริ่ล เซะเพอเร´เณิ่น)

lateral lake (และ´เทอเริ่ล เล้ค) บึงที่เกิดในร่องของธารน้ำสาขา โดยมีคันดินกั้นน้ำไม่ให้ออกสู่ธารน้ำหลัก

lateral levee lake (และ´เทอเริ่ล เล´วี่ เล้ค) บึง บนพื้นที่ต่ำติดกับคันดินธรรมชาติ (natural levee)

lateral migration (และ´เทอเริ่ล ไมเกร´เณิ่น) การเคลื่อนที่ของน้ำมัน หรือแก๊ส ผ่านเขตที่ยอมให้ของไหลเคลื่อนที่ผ่านได้ ซึ่งขนานไปกับชั้นหิน

lateral moraine (และ´เทอเริ่ล เมอเรน´) (1) กองธรณีวัตถุรูปร่างคล้ายสันเขาเตี้ย ทับถมตามขอบของธารน้ำแข็งบนภูเขา ประกอบด้วยเศษหินจากไหล่เขาที่ตกลงมาและพามาโดยธารน้ำแข็ง (2) กองธรณีวัตถุที่ทับถมตามขอบส่วนปลายของ ธารน้ำแข็งในหุบเขา เนื่องจากการละลายของธารน้ำแข็ง เปรียบเทียบ: *flanking moraine (แฟล้ง´คิ่ง เมอเรน´)* คำพ้อง: *side moraine (ไซ้ดฺ เมอเรน´); valley-side moraine (แว´ลี่-ไซ้ดฺ เมอเรน´)*

lateral planation (และ´เทอเริ่ล เพลเน´เณิ่น) การปรับระดับของพื้นดินโดยธารน้ำจนเป็นที่ราบ เนื่องจากการกัดเซาะและทับถมของแม่น้ำที่กัดเซาะด้านข้าง (meandering and lateral erosion) ทำให้ขนาดของที่ราบน้ำท่วม (flood plain) มีขนาดใหญ่ขึ้น; การเกิดที่ราบน้ำท่วมโดยธารน้ำ

lateral ramp (และ´เทอเริ่ล แร้มพฺ) พื้นที่ลาดตามขอบของเธริ้สท ฟ้อลท โดยทั่วไปสไตร๊คของที่ลาด จะขนานกับทิศทางการเคลื่อนที่ของแผ่น หรือระนาบเธริ้สท

lateral split (และ´เทอเริ่ล สปลิ๊ท´) ดู: *lateral rupture (และ´เทอเริ่ล เริฟเฉ่อร)*

lateral spread (และ´เทอเริ่ล สเปรี๊ด´) (1) การเคลื่อนที่ไปทางด้านข้างในหินหรือดินที่มีร่องแตก ซึ่งเกิดจากการกลายเป็นของเหลวหรือของไหล (liquefaction or plastic flow) ของธรณีวัตถุที่อยู่ข้างร่องแตก (2) การเคลื่อนที่มวลดินหรือหินตามพื้นผิวลาด เช่น ระนาบหิน หรือชั้นทรายไหล (liquefied sand layer)

lateral storage (และ´เทอเริ่ล สตอ´หริจ) ดู: *bank storage (แบ๊งคฺ สตอ´หริจ)*

lateral stream (และ´เทอเริ่ล สตรีม´) ธารน้ำที่อยู่ด้านข้าง หรือไหลออกมาจากด้านข้าง เช่น ธารน้ำที่ไหลตามขอบลาเว่อหลากในหุบเขา ซึ่งกลบทับหุบเขาเดิม คำพ้อง: *lateral (และ´เทอเริ่ล)*

lateral valley (และ´เทอเริ่ล แว´ลี่) หุบเขายาว (longitudinal valley) ที่พัฒนาขนานกับแนวโครงสร้างขนาดใหญ่ เช่น ซินไคลน (syncline) หรือแนวเทือกเขา

lateral variation (และ´เทอเริ่ล แวริเอ´เณิ่น) การเปลี่ยนแปลงลักษณะตะกอนในหมวดหินหนึ่งๆ ตามแนวราบ การเปลี่ยนแปลงนี้มีความสำคัญมากในธรณีวิทยาปิโตรเลียม ซึ่งมีผลต่อความพรุนและความสามารถในการซึมผ่านของปิโตรเลียม เช่น การเปลี่ยนแปลงระหว่างหินทรายไปเป็นหินทรายแป้ง หรือหินดินดาน

laterite (และ´เทอไร้ทฺ) (1) ศัพท์เก่าที่ใช้เรียกวัตถุดินที่เกิดใต้ผิวโลก สีแดงที่ผุพังมาก หรือวัตถุที่มีอ็อกไซดทุติยภูมิของเหล็กเออลูเมอเนิ่ม หรือมีองค์ประกอบทั้งสองอยู่มาก แต่มีแร่สิเลอเขท (silicate minerals) ปฐมภูมิที่เป็นพื้นฐานอยู่น้อย ส่วนมากจะมีแร่ขวอรทส กับ แร่เคเออเลอไน้ท (kaolinite) เกิดในสภาพภูมิอากาศร้อนชื้น หรือในเขตป่าอบอุ่น ซึ่งเป็นผลจากการผุพังโดยจะเกิดการแข็งตัว หลังจากที่ได้รับความชื้นและความแห้งแล้ง สามารถนำมาใช้ประโยชน์เป็นอิฐได้ รากศัพท์: ภาษาละติน “latericius, brick – อิฐ” ดู: *plinthite (พลิ้น´ไธ้ท)* (2) ในปัจจุบันชั้นดินส่วนบนที่มีเหล็กอ็อกไซดมาก แต่มีสิลิเค่อน้อย เนื่องจากการผุพังอย่างมากของหิน (regolith - เระ´เกอหลิท) สามารถพบได้ในเขตร้อนชื้น

laterite soil (และ´เทอไร้ทฺ ซอยลฺ) กลุ่มของดินในระบบการจำแนกดินปี 1989 ประกอบด้วยดินชั้น A ซึ่งเป็นชั้นบาง และดินชั้น B สีแดง ที่ปิดทับและเทอไร้ท

lateritic residuum (และ´เทอริ´ถิค ริซิ´เจอเวิ่ม) ธรณีวัตถุตกค้างที่เป็นศิลาแลง มีอ็อกไซดของเหล็กเป็นสารเชื่อมประสาน

lateritization (และเทอเรอทิเซ´เณิ่น) ดู: *laterization (และ เทอเรอเซ´เณิ่น)*

laterization (และเทอเรอเซ´เณิ่น) ศัพท์ ใช้เรียกกระบวนการเปลี่ยนหิน หรือดิน ไปเป็นศิลาแลง *(และ´เทอไร้ทฺ - laterite)* สะกดได้อีกแบบ: *lateritization (และ´เทอเรอทิเซ´เณิ่น)*

lath (แลธ) [ผลึกศาสตร์] ผลึกที่มีรูปร่างเป็นแท่งยาว (*lath-shaped - แลธ-เฌ้พดฺ)*

lath-shaped (แลธ-เฉ้พดฺ) หมายถึง รูปร่างของแร่ที่มีลักษณะยาวและบาง มีความกว้างน้อย ถ้าส่องด้วยด้วยกล้องจุลทรรศน์จะเห็นผลึกแร่ตัดกันไปมาเป็นจำนวนมาก หรือเป็นผลึกที่มีลักษณะเป็นตาราง

lath-type fibrous prismatic structure (แลธ-ไท้พฺ ไฟ'เบริส พริสแม'ถิค สเตริ๊ค'เช่อรฺ) โครงสร้างแท่งที่ประกอบด้วยกลุ่มเส้นใยซึ่งลักษณะของกลุ่มแท่งใย มีรูปในหน้าตัดอยู่ระหว่างทรงแท่งกลม (rods) และใบมีด (blades)

latite (เล'ไท้ทฺ) (1) ในระบบการจำแนกหินอัคนีของ IUGS คือ หินภูเขาไฟที่หากพิจารณาตามแกร๊ฟ QAPF แล้ว จะเป็นหินที่มีปริมาณแร่ Q/(Q+A+P) อยู่ระหว่างร้อยละ 0-5 และ P/(P+A) ระหว่างร้อยละ 35 ถึง 65 สำหรับแกร๊ฟ TAS เป็นหินแทระไค้ทแอนดิไซ้ท ซึ่งมี $Na_2O = 2 < K_2O$ (2) หินภูเขาไฟเนื้อดอก มีผลึกดอกของแร่ เพลเจอะเคลส และเพอแทะเซี่ยม เฟลสปาร (ส่วนมากเป็นแร่แซเนอดีน) ในปริมาณใกล้เคียงกัน แทบจะไม่มีแร่ขวอรทส เนื้อพื้นประกอบด้วยผลึกแร่ขนาดเล็กถึงเนื้อแก้วที่อาจจะประกอบด้วย เพอแทะเซี่ยม เฟลสปาร สามารถเทียบได้กับหินมอนเซอไน้ท เลไท้ท จัดเป็นหินแทระไค้ท เมื่อมีปริมาณเอิลเคอไลน เฟลสปาร มากขึ้น และจัดเป็นหินแอนดิไซ้ท หรือบะซ้อลท ขึ้นอยู่กับการมีโซดิก หรือแคลสิค เพลเจอะเคลส เมื่อมีปริมาณเอิลเคอไลน เฟลสปาร ลดลง มักจะใช้เป็นคำพ้องของหินแทระไค้ทแอนดิไซ้ท และหินแทระไค้ทบะซ้อลท ตามสีที่ปรากฏ ชื่อมาจากเมืองเลเฌี่ยม (Latium) ประเทศอิตาลี

latitude (และ'เทอถูด) (1) มุมซึ่งตั้งฉากกับจุดใดจุดหนึ่งบนผิวทรงกลม หรือทรงรี วัดตั้งฉากจากเส้นศูนย์สูตรไปยังจุดที่สนใจ หรือขนาดของมุมวัดจากจุดบนผิวโลกในซีกโลกเหนือหรือซีกโลกใต้ตามเส้นเมอริเดี้ยน (ตำแหน่งบนเส้นศูนย์สูตร เป็นและเทอถูดที่ 0 องศา ขั้วโลกเหนือเป็นและเทอจูดที่ 90 องศาเหนือ ขั้วโลกใต้เป็นและเทอจูดที่ 90 องศาใต้) ระยะห่างระหว่างและเทอจูดแต่ละองศามีค่าตั้งแต่ 110.568 กม (68.704 ไมล) ที่เส้นศูนย์สูตรถึง 111.700 กิโลเมตร (69.407 ไมล) ที่ขั้วโลกทั้งสอง คำย่อ: *lat* สัญลักษณ์: Ø ดู: *geographic longitude (จีเออแกรฟิค ลอน'เจอถูด)* เปรียบเทียบ: *parallel (แพ'เรอเล่ล)* (2) การฉายภาพของเส้นเมอริเดี้ยนในทิศทางใดทิศทางหนึ่ง ลงบนระนาบที่สำรวจจะเท่ากับความยาวของเส้นสำรวจคูณด้วย cosine ของมุมในทิศทางนั้น (3) ระยะทางตรงวัดไปทางทิศเหนือหรือใต้จากเส้นแนวตะวันออก-ตะวันตกที่ถูกกำหนดไว้เป็นเส้นอ้างอิง เช่น มุ่งเหนือ (northing) และมุ่งใต้ (southing) เปรียบเทียบ: *longtitude (ลอง'เจอถูด)*

latitude correction (และ'เทอถูด เคอเร็ค'เฌิ่น) (1) การแก้ไขข้อมูลแรงโน้มถ่วงตามและเทอจูด เนื่องจากความหลากหลายของแรงหนีศูนย์กลางจากการหมุนรอบตัวเองของโลก และรัศมีของโลกที่แตกต่างกัน เนื่องจากการแบนลงของขั้วโลกทั้งสอง การแก้ไขสำหรับและเทอจูดที่มุมใดมุมหนึ่ง (Ø) คือ 1.3049 sin 2 Ø mgal/mi = 0.8108 sin 2 Ø mgal/km ดู: *International Gravity Formula (อินเทอรเน'เฌอเนิ่ล แกรเวอที่ ฟอร'มิวเล่อ - สมการแรงโน้มถ่วงสากล)* (2) การแก้ไขข้อมูลในแนวเหนือใต้สำหรับปรับการเปลี่ยนแปลงความเข้มสนามแม่เหล็กโลกที่ต่างไปจากปกติ เปรียบเทียบ: *longtitude correction (ลอน'เจอถูด เคอเร็ค'เฌิ่น)*

latitude difference (และ'เทอถูด ดิ'เฟิ่รนซฺ) ความยาวของเส้นจากการฉายภาพลงบนเมอริเดี้ยนอ้างอิง ในระนาบสำรวจเท่ากับความยาวของเส้นคูณด้วย cosine ของมุมที่ฉายภาพ เช่น มุ่งเหนือ (ความแตกต่างเป็นบวก) และมุ่งใต้ (ความแตกต่างเป็นลบ) เปรียบเทียบ: *meridional difference (เมอริ'ดีเออเนิ่ล ดิ'เฟิ่รนซฺ; departure (ดิพาร'เช่อรฺ)*

Latosol (และ'เทอซอล) หน่วยย่อยของชนิดดิน ประกอบด้วยดินที่เกิดในสภาพแวดล้อมแบบป่าเขตร้อนชื้น ซึ่งมีลักษณะเฉพาะคือ มีอัตราส่วนของสิลิเคอ - เซสควิอ็อกไซด (silica-sesquioxide) ของแร่เคลต่ำ มีความสามารถในการแลกเปลี่ยนความเป็นเบสต่ำ มีแอคทิเวอที่ (activity) ของแร่เคลต่ำ มีปริมาณของแร่ธาตุตั้งต้นต่ำ และมีส่วนประกอบของสารละลายน้อย แต่มีความเข้มข้นและเสถียรภาพการรวมกันสูง และมักพบเป็นดินสีแดง

lattice (และ'เทิส) (1) [ผลึกศาสตร์] ดู: *crystal lattice (คริส'เติ้ล และ'เทิส)* (2) [ปะการัง] ดู: *growth lattice (โกรธ และเทิส)*

lattice constant (และ'เทิส คอน'สเติ้นทฺ) ในโครงข่ายผลึก หมายถึง ค่าคงที่ของโครงข่าย คือ ความยาวด้านหนึ่งของยูเหนิทเซ็ล หรือมุมระหว่างด้านทั้งสองของยูเหนิทเซ็ล คำพ้อง: *lattice parameter (และเทิส เพอแร'เมอเท่อรฺ); parameter (เพอแร'เมอเท่อรฺ) [ผลึกศาสตร์]*

lattice defect (และเทิส ดี'เฟ็คทฺ) ดู: *crystal defect (คริสเติ้ล ดี'เฟ็คทฺ)*

lattice drainage pattern (และ'เทิส เดร'หนิจ แพะ'เทิ่รน) ดู: *rectangular drainage pattern (เร็คแท'งกิวเล่อ เดรหนิจ แพะ'เทิ่รน)*

lattice parameter (และ'เทิส พิแร'เมอเท่อรฺ) ดู *lattice constant (และเทิส คอน'สเติ้นทฺ)*

lattice plane (และเทิส เพลน) ในโครงข่ายผลึก หมายถึง ระนาบการวางตัวแสดงโดย มิเล่อร อินเดอซีส (*Miller indices*)

ในโครงสร้างผลึก ระนาบนั้นไม่จำเป็นจะต้องมีแอ๊ะเทิ่มอยู่ภายใน เปรียบเทียบ: *atomic plane (แอะ˘ทอหมิค เพลน)*

lattice point (และ˘เทิส พ้อยนฺท) จุดหนึ่งในจุดทั้งหมดที่ประกอบขึ้นเป็นโครงข่ายผลึก *(crystal lattice - คริส˘เติ้ล และ˘เทิส)*

lattice-preferred orientation (และ˘เทิส-พริ˘เฟอรดฺ ออรีเอินเท˘เฉิ่น) การวางตัวของแกนผลึก หรือระนาบในทางใดทางหนึ่ง ในหินแปรเป็นผลมาจากการเลื่อนของผลึก และ/หรือการตกผลึกใหม่ในระหว่างการเคลื่อนที่ (crystal gliding and/or dynamic recrystallization) และขึ้นอยู่กับโครงสร้างแร่และสมบัติทางกายภาพ (อุณหภูมิ ความดัน แรงเค้น) ระว่างการแปรสภาพในหินอัคนีสัมพันธ์กับรูปร่างเดิมของผลึกระหว่างการก่อตัวหรือการไหล เปรียบเทียบ: *shape-preferred orientation (เฉ้พ-พริ˘เฟอรดฺ ออรีเอินเท˘เฉิ่น)*

lattice row (และเทิส โร) แถวหนึ่งของแอ๊ะเทิ่ม หรือผลึกในโครงข่าย ดู: *crystal axis (คริส˘เติ้ล แอ๊ก˘เสิส)*

lattice texture (และ˘เทิส เท็กส˘เช่อร) (1) [เศรษฐธรณีวิทยา] ในแหล่งแร่ โครงสร้างที่เกิดจากกระบวนการตกผลึกใหม่ในของแข็ง (exsolution - เอ็กเซอลู˘เฉิ่น) ซึ่งผลึกรูปร่างยาวจะเรียงตัวตามระนาบโครงสร้าง (2) [การแปรสภาพ] เท็กสเช่อรของแร่เซอรเพินทีนในหิน ที่มาแทนที่แร่แอมเฟอโบล เปรียบเทียบ: *knitted texture (นิท˘เถิด เท็ก˘สเช่อร-โครงสร้างถักทอ)*

laumontite (เลา˘มอนไท้ท) แร่สีขาวหรือหลากสี จัดอยู่ในกลุ่มแร่ซีเออไล้ท (zeolites) ที่มีผลึกเป็นแท่งยาว ในระบบมอเนอคลิหนิค: $Ca\ Al_2\ Si_4O_{12} \cdot 4\ H_2O$ บางครั้งพบโซเดี้ยมจำนวนมาก เมื่อแร่สัมผัสอากาศจะสูญเสียน้ำ ขุ่นมัวจนทึบแสง และสลายตัวในที่สุด เกิดขึ้นเป็นผลึกแท่งในระนาบแตกของหินฌิสท และหินชนวน และในช่องว่างที่เกิดจากการระเหยของแก๊สและไอน้ำของหินภูเขาไฟ สามารถสะกดได้เป็น: limonite; lomontite

launder (ลอน˘เด้อร) ราง ร่อง สะพานหรือรางเท ซึ่งใช้ระบายน้ำ หรือผงสินแร่ระหว่างการทำเหมือง

Laurasia (ลอเรเซีย) แผ่นทวีปต้นกำเนิดของซีกโลกเหนือ ซึ่งสัมพันธ์กับกอนเวอเน่อ (*Gondwana)* ของซีกโลกใต้ ที่เกิดการแยกตัวและเลื่อนออกจนเป็นแผ่นทวีปปัจจุบันในซีกโลกเหนือ ลอเรเซียกับกอนเวอเน่อ รวมกันเป็นมหาทวีปแพนเจีย (Pangea) แผ่นทวีปลอเรเซีย ประกอบด้วยพื้นที่ทวีปอเมริกาเหนือ เกาะกรีนเลินด และพื้นที่ส่วนใหญ่ในยูเรเซีย ไม่รวมอินเดีย ที่มาของคำ: การรวมกันของ “Laurtentia (ลอเรนเทีย) กับ ยูเรเซีย (Eurasia)” ซึ่งเป็นชื่อภูมิศาสตร์บรรพกาลของเคอเนเดี้ยน ฌีลด (Canadian Shield) และพื้นที่โดยรอบ

laurdalite (ลอ˘เดไล้ท) หินเอิลเคอไล ไซเออไน้ท ประกอบด้วยเฟลสปาธอยด มากกว่าร้อยละ 10 โดยปริมาตร และมีเนื้อหินสองขนาดเป็นลักษณะเด่น

Laurentian (ลอเรน˘เที่ยน) ชื่อที่ใช้อย่างแพร่หลายและอย่างสับสนของหินแกรเหนิทและเทือกเขาที่เกิดในช่วงพรีแคมเบรี้ยนในเคอเนเดี้ยน ฌีลด (Canadian Shield) ตั้งชื่อตามลอเรนเที่ยนไฮเลิ่นดส (Laurentian Highlands) ทางตะวันตกเฉียงเหนือของแม่น้ำเซ็นท ลอเริ่นซ (Saint Lawrence) ในฝั่งตะวันออกของประเทศแคเนอเด้อ (เป็นส่วนหนึ่งของเมืองเกร็นวิล (Grenville) ในปัจจุบัน เป็นที่รู้จักในชื่อของลอเรนเซิ่นแกรเหนิท (Laurentian granite) หาอายุจากธาตุกัมมันตรังสีได้ 1,000 ล้านปี ดู: *Grenville Orogeny*

laurite (ลอ˘ไร้ทฺ) แร่สีดำเหมือนเหล็ก จัดอยู่ในกลุ่มแร่ไพไร้ท (pyrite): RuS_2 มักพบว่าประกอบด้วย ออสเมี่ยม (osmium) ลอไร้ท มักพบเกิดร่วมกับแพลทเนิ่ม (platinum) ในแหล่งแร่ทับถม และมักเกิดเป็นผลึก 8 เหลี่ยมขนาดเล็ก มีลักษณะคล้ายแม็กเนอไท้ท (magnetite)

lautite (ลอ˘ไท้ทฺ) แร่โลหะสีเทาหรือดำ มีผลึกแบบออรเธอรอมบิค: CuAsS

lava (ลา˘เว่อ) ศัพท์ทั่วไปใช้สำหรับหินที่หลอมเหลวขึ้นมาจากใต้ผิวโลกสู่บริเวณพื้นผิว และเกิดการเย็นตัวกลายเป็นหินภูเขาไฟ

lava ball (ลา˘เว่อ บอล) หินหลอมเหลวที่รวมตัวกับเป็นก้อนกลม โดยภายในประกอบด้วยรูพรุน แต่ภายนอกยึดตัวกันแน่น; เกิดขึ้นจากการเคลือบของเศษที่แตกหักของหินสคอเรีย โดยลาเว่อไหล คำพ้อง: *pseudobomb (ซูโดบอมบ); volcanic ball (วอล˘แคหนิค บอล)*

lava blister (ลา˘เว่อ บริส˘เต้อรฺ) ดู: *blister (บริส เต้อรฺ) [ภูเขาไฟ]*

lava breccia (ลา˘เว่อ เบร๊ะ˘เชี่ย) (1) เศษหินก้อนเหลี่ยม เป็นผลจากการแตกของผิวบน และล่างระหว่างการไหลของลาเว่อ (2) วอลแคหนิค เบร๊ะ˘เชี่ย (volcanic breccia) ชนิดหนึ่ง

lava cascade (ลา˘เว่อ แคส˘เขด) ธารลาเว่อไหลตกเมื่อเคลื่อนที่ผ่านหน้าผา หรือพื้นที่สูงชัน และแข็งตัวเป็นหิน

lava cave (ลา˘เว่อ เคฟ) ช่องใดๆ ที่เกิดจากกระบวนการของภูเขาไฟ ซึ่งรวมถึงท่อลาเว่อ *(lava tubes)* ถ้ำโพรงอากาศ *(blister caves)* ถ้ำที่เกิดจากการแตกของลาเว่อหลากที่แข็งตัวและปล่องภูเขาไฟที่สงบแล้วในบางแห่ง

Lava channel (ลาˊเว่อ แชˊเนิ่ล) ร่องเปิดแนวยาวในลาเว่อ ที่ไหลไปสู่ส่วนหน้าของการไหล

lavacicle (ลาˊเว่อซิเคิ่ล) ศัพท์ทั่วไปใช้กับ หินเกือบทุกชนิดที่ยื่นเข้าไปในท่อลาเว่อ

lava column (ลาˊเว่อ คอˊเลิ่ม) (1) ส่วนของไหลหรือลาเว่อแข็งในปล่องภูเขาไฟ (2) การเกิดหินย้อยของลาเว่อลงสู่พื้นจากส่วนยื่นของท่อลาเว่อด้านบน คำพ้อง: *magma column (แม็กˊเม่อ คอˊเลิ่ม)*

lava dam (ลาˊเว่อ แดม) คันลาเว่อแข็ง (levee – เลˊวี่ [ถ้ำวิทยา]) ที่ขวางในท่อลาเว่อ

lava dome (ลาˊเว่อ โดม) ลาเว่อจากภูเขาไฟที่ทับถมเป็นรูปโดมขอบชัน หรือเป็นกระเปาะลาเว่อแข็งอยู่ด้านบนหรือรอบๆ ปล่องภูเขาไฟ โดยทั่วไปจะเกิดตามด้านข้างหรือภายในปล่องภูเขาไฟที่มีขนาดใหญ่ เช่น ภูเขาไฟอุนเซน (Unzen) โดมลาเว่อ โชวะชินแซน (Showa Sin-Zan) ประเทศญี่ปุ่น คำพ้อง: *volcanic dome (วอลแคˊหนิค โดม)* เปรียบเทียบ: *coulee (คูˊลี่) [กระบวนการภูเขาไฟ]; endogenous dome (เอ็นดอˊเจอเนิส โดม); exogenous dome (เอ็กซอˊเจอเนิส โดม); low dome (โล โดม); peleean dome (เพอˊเลี่ยน โดม); upheaved plug (เอิ๊พฮีฟดฺ เพลิ๊ก)*

lava eruption (ลาˊเว่อ อิเริพˊเฉิ่น) เผสหนึ่งของภูเขาไฟที่มีลักษณะเด่นคือ การพ่นลาเว่อออกมาร่วมกับการระเบิดในบางครั้ง เปรียบเทียบ: *mixed eruption (มิกสฺดฺ อิเริพˊเฉิ่น)*

lava fall (ลาˊเว่อ ฟอล) ธารลาเว่อที่ลดระดับคล้ายน้ำตกบนพื้นของท่อลาเว่อ (lava tubes) ที่ซึ่งลาเว่อเคยไหล

lava field (ลาˊเว่อ ฟีลดฺ) พื้นที่ที่ปกคลุมด้วยลาเว่อ เช่น ทุ่งลาเว่อระหว่างอำเภอสบปราบ และอำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง และพูเพียงบอละเวน แขวงจำปาสัก เปรียบเทียบ: *ash field (แอ๊ฌ ฟีลดฺ); volcanic field (วอลแคˊหนิค ฟีลดฺ)*

lava flow (ลาˊเว่อ โฟล) การไหลไปตามผิวโลกของลาเว่อเหลวจากปล่องภูเขาไฟ หรือจากร่องแตกของเปลือกโลก รวมถึงหินที่แข็งตัวจากการไหลของลาเว่อนี้ด้วย คำพ้อง: *flow (โฟล) [กระบวนการภูเขาไฟ]*

lava fountain (ลาˊเว่อ ฟาวนˊเทิ่น) การปะทุขึ้นไปในอากาศอย่างรวดเร็วของลาเว่อเมื่อแม็กเม่อขึ้นมาอยู่ใกล้ผิวโลก เนื่องจากแรงดันน้ำในส่วนที่เป็นของเหลวและการระเบิดของฟองแก๊สที่อยู่ในแม็กเม่อ โดยทั่วไปลาเว่อปะทุจะมีความสูงตั้งแต่ 10 ถึง 100 เมตร แต่อาจสูงถึง 300 ม. ลาเว่อปะทุเป็นลักษณะเด่นของการระเบิดแบบเฮอวาเยิ่น (Hawaiian-type eruptions – เฮอวาˊเยิ่น-ไท๊พ อิเริพˊเฉิ่น) ดู: *curtain of fire (เคอรˊเทิ่น เอ๊ฟ ไฟˊเอ้อรฺ)*

lava-inflation cleft (ลาˊเว่อ-อินเฟลˊเฉิ่น เคล็ฟทฺ) ร่องแตกลึกยาว หรือเป็นรูปดาวที่ลาเว่อปูดขึ้นมา ซึ่งเป็นลักษณะเด่นของทูมิวเลิส (tumulus)

lava lake (ลาˊเว่อ เล้ค) แอ่ง หรือบึงของลาเว่อหลอมเหลว ซึ่งส่วนมากมีส่วนประกอบแบบบะซ้อลท ในปากปล่องภูเขาไฟหรือที่แอ่ง ศัพท์นี้ใช้กับแอ่ง หรือบึงที่มีลาเว่อแข็งตัวแล้ว และแข็งตัวบางส่วน รวมถึงแอ่งลาเว่อที่ยังหลอมเหลวอยู่

lava levee (ลาˊเว่อ เลˊวี่) ผืนลาเว่อมีแก๊สมากที่ไหลล้นออกมาจากร่องธรรมชาติและแข็งตัวเป็นคัน คล้ายกับคันธรรมชาติของริมสองฝั่งแม่น้ำ

lava plain (ลาˊเว่อ เพลน) พื้นที่ราบหรือเกือบราบขนาดใหญ่โดยทั่วไปครอบคลุมพื้นที่หลายร้อยตารางกิโลเมตร เป็นพื้นที่ของลาเว่อชั้นบางที่ซ้อนทับกัน ซึ่งส่วนใหญ่มีส่วนประกอบเป็นบะซ้อลทและวัตถุจากการระเบิดตามร่องแตกของเปลือกโลก เช่น เด๊ะเคิ่น แทร็พ (Deccan Trap) ของประเทศอินเดีย

lava plateau (ลาˊเว่อ แพละโท่ˊ) พื้นที่สูงยอดราบขนาดใหญ่โดยทั่วไปครอบคลุมพื้นที่หลายพันตารางกิโลเมตร เป็นพื้นที่ของลาเว่อชั้นหนาซ้อนทับกัน ซึ่งส่วนมากเป็นหินโทเลออิถิค บะซ้อลท (tholeiitic basalt) และวัตถุจากการระเบิดตามร่องแตกของเปลือกโลก เช่น พูเพียงบอละเวน (Bolaven Plateau) แขวงจำปาสัก ประเทศลาว คำพ้อง: *basaltic plateau (บะˊซ้อลถิค แพละโท่ˊ)* เปรียบเทียบ: *flood basalt (เฝลิด บะˊซ้อลทฺ)*

lava rag (ลาˊเว่อ แร๊ก) เศษวัตถุสกอเรีย (scoria) รูปทรงไม่แน่นอนที่ปะทุจากภูเขาไฟ

lava rise (ลาˊเว่อ ไร้ส) พื้นที่ด้านบนค่อนข้างราบของลาเว่อแบบเพอโฮยโฮ่ย (pahoehoe) ซึ่งถูกดันขึ้นมาบนผิวโลก เนื่องจากการแทรกตัวของลาเว่อที่อยู่ใต้ผิวโลก ลาเว่อไร้สที่เป็นโพรงอาจยุบตัวลงเป็นแอ่ง (subsidence cave – เสิบไซเดิ้นส เค้ฟ) คำพ้อง: *pressure plateau (เพระˊเฌ่อรฺ แพละโท่ˊ)*

lava rise pit (ลาˊเว่อ ไร้ส พิท) ลักษณะภูมิประเทศต่ำเป็นหลุมจากการยุบตัวของพื้นที่ลาเว่อโพลแบบเพอโฮยโฮ่ย (pahoehoe) ล้อมรอบด้วยลาเว่อ ไร้ส (lava rise) และเครื่อทูมิวไล (tumuli) เป็นพื้นที่ที่มีการแทรกตัวของลาเว่อใต้ผิวโลกค่อนข้างน้อยหรือไม่มีเลย คำพ้อง: *sink (ซิ้งคฺ) [กระบวนการภูเขาไฟ]*

lava shield (ลา´เว่อ ชีลดฺ) ภูเขาไฟชนิดหินบะซ้อลท รูปร่างคล้ายโล่ ขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางเป็นกิโลเมตร

lava stalactite (ลา´เว่อ สเตอแล็ค´ไท้ทฺ) หินย้อยลาเว่อ เปรียบเทียบ: *lavacicle (ลาเว่อซิ´เคิ่ล)*

lava stalagmite (ลาเว่อ สเตอแล็ค´ไม้ทฺ) หินงอกที่เกิดจากการทับถมตามแนวดิ่งของลาเว่อย้อยกึ่งแข็งตัว เกิดขึ้นในหลากหลายรูปลักษณ์

lava toe (ลา´เว่อ โท) หนึ่งในชุดก้อนบะซ้อลทกลมขนาดเล็กหลายก้อนที่ยื่นออกไป ส่วนหน้าของลาเว่อเพอโฮยโฮ่ยที่กำลังเคลื่อนที่ (pahoehoe flow) เกิดการแตกของเปลือกบะซ้อลทและการไหลออกมาของลาเว่อเหลว

lava tree (ลา´เว่อ <u>ทรี</u>) ส่วนที่ยื่นออกไปบนผิวของลาเว่อไหลมีรูปร่างครึ่งทรงกระบอก (half cylindrical) เกิดขึ้นเมื่อลาเว่อไหลขึ้นไปตามลำต้นของต้นไม้ จากนั้นต้นไม้ไหม้ เกิดเป็นแม่พิมพ์ต้นไม้ครึ่งทรงกระบอกจากลาเว่อ (lava-tree mold) เป็นรูปแบบที่เกิดค่อนข้างน้อย พบเฉพาะการไหลที่เกิดในปัจจุบัน

lava-tree mold (ลา´เว่อ-<u>ทรี</u> โมลดฺ) โพรงรูปทรงกระบอกในลาเว่อที่เกิดจากการหุ้มต้นไม้ด้วยลาเว่อ จากนั้นเกิดการแข็งตัวของลาเว่อที่ติดกับต้นไม้ ต้นไม้สลายตัวจากการเผาไหม้ และต่อมาเถ้าถ่านหายไป โดยผนังด้านในของแม่พิมพ์ยังคงรักษาลักษณะของผิวลำต้นไม้ไว้ ดู: *lava tree (ลา´เว่อ <u>ทรี</u>)*

lava trench (ลา´เว่อ เ<u>ทร้</u>นซฺ) (1) ร่องลาเว่อที่ไม่มีส่วนปิดด้านบน (2) ท่อลาเว่อที่ไม่มีผนังด้านบนเนื่องจากการทรุดตัวหรือจากการพังถล่มลงมาของลาเว่อด้านบน

lava tube (ลา´เว่อ ทูบ) (1) [ถ้ำวิทยา] ท่อ หรือร่องที่เกิดจากลาเว่อแข็งตัวบน หรือภายในลาเว่อที่ไหลไปข้างหน้า นอกจากนี้ยังหมายถึงโพรงจากท่อที่หลงเหลืออยู่หลังจากลาเว่อหยุดไหลแล้ว ท่อลาเว่อที่สำรวจพบว่ายาวหลายสิบกิโลเมตรแต่โดยทั่วไปจะแตกเป็นช่วงสั้นๆ (2) [กระบวนการภูเขาไฟ] ด้านบนของท่อลาเว่อที่ไหลจากปล่องหรือจากตำแหน่งใต้พื้นโลกที่มีการอัดลาเว่อไปสู่พื้นที่ความดันต่ำ เกิดขึ้นโดยกระบวนการหนึ่งหรือหลายกระบวนการต่อไปนี้: (ก) การขยายตัวของพื้นราบในบริเวณธารลาเว่อภายในร่อง (ข) การเอ่อท้นและพอกพูนของลาเว่อที่พ่นขึ้นมาบนเลวี่ (lavee) ทำให้เกิดหลังคาคลุมธารลาเว่อ (ค) การประสานกันของแผ่นลาเว่อแข็ง ซึ่งไหลบนธารลาเว่อ ทำให้เกิดหลังคาบนธารลาเว่อ (ง) การขยายก้อนเพอโฮยโฮ่ย โดยการแทรกของลาเว่อใต้เปลือกลาเว่อที่แข็งแล้ว เปรียบเทียบ: *lava cave (ลา´เว่อ เค้ฟ); lava trench (ลา´เว่อ เ<u>ทร้</u>นซฺ)*

lava tube system (ลา´เว่อ ทู้บ ซิส´เติ้ม) เครือข่ายของท่อลาเว่อที่มีลักษณะเด่นเป็นการไหลของเพอโฮยโฮ่ย (pahoehoe) ไปตามท่อและมีการไหลหลักแบบแผ่กระจายทั้งกว้างและบาง โดยทั่วไปเป็นการไหลแตกสาขา (dendritic pattern) และมีท่อหลักที่สามารถระบุได้

lava tunnel (ลา´เว่อ เทอ´เนิ่ล) ดู: *lava tube (ลา´เว่อ ทู้บ) [กระบวนการภูเขาไฟ]*

law (ลอ) (1) [ธรณีสัณฐานวิทยา] ศัพท์ภาษาสก็อต หมายถึงเนินเขารูปเกือบกลมหรือคล้ายร่ม คำพ้อง: *low (โล) [ธรณีสัณฐานวิทยา]* (2) [ปรัชญา] กฎอธิบายสิ่งที่เกิดขึ้นอย่างสม่ำเสมอไม่เปลี่ยนแปลงของปรากฏการณ์ธรรมชาติภายใต้เงื่อนไขบางอย่าง เช่น “law of superposition - ลอ เอิ๊ฟ ซูเพอรฺเพอซิ´เฌิ่น” หรือ “law of thermodynamics - ลอ เอิ๊ฟ เธอรโมไดแนหมิคส”.

law of basin areas (ลอ เอิ๊ฟ เบ´เซิ่น แอ´เรียสฺ) กฎทั่วไปเกี่ยวกับความสัมพันธ์โดยตรงของรูปเรขาคณิตระหว่างลำดับของธารน้ำและพื้นที่ลุ่มน้ำ โดยเฉลี่ยของแต่ละลำดับในลุ่มน้ำหนึ่งๆ เป็นความสัมพันธ์แบบแนวเส้นของค่าลอเกอลิเธิ่ม

law of constancy of interfacial angles (ลอ เอิ๊ฟ คอน´สเตินซี่ เอิ๊ฟ อินเทอรเฟ´เฌิ่ล แอง´เกิ้ลสฺ) กฎในผลึกศาสตร์ที่ระบุว่ามุมระหว่างหน้าผลึกบนผลึกของสารประกอบหนึ่งๆ จะมีค่าคงที่ คำพ้อง: *constancy of interfacial angles (คอน´สเตินซี่ เอิ๊ฟ อินเทอรเฟ´เฌิ่ล แอง´เกิ้ลสฺ)*

law of constancy of relative proportions (ลอ เอิ๊ฟ คอน´สเตินซี่ เอิ๊ฟ เระเลอถีฟ เ<u>พร</u>อะพอร´เฌิ่น) ดู *constancy of relative proportions (คอน´สเตินซี่ เอิ๊ฟ เระ´เลถีฟ เ<u>พร</u>อะพอร´เฌิ่น)*

law of correlation of facies (ลอ เอิ๊ฟ คอเรอเล´เฌิ่น เอิ๊ฟ เฟ´ฌีส) หลักการจัดแบ่งในการลำดับชั้นหินที่ระบุว่า ในวัฏจักรตะกอนหนึ่งๆ ชุดลำดับเฟฌีสที่ปรากฏลำดับทางด้านราบจะปรากฏในลำดับด้านตั้งด้วย

law of crosscutting relationships (ลอ เอิ๊ฟ <u>ครั</u>อสเคอะทิ่งเระเล´เฌิ่นฌิฟสฺ) กฎการลำดับชั้นหิน ที่ซึ่งหินที่ถูกตัดมีอายุแก่กว่าหินที่ตัดหรือแทรกเข้าไป

law of equal declivities (ลอ เอิ๊ฟ อีเคิ่ล ดิ<u>คลิ</u>´เวอที่สฺ) เมื่อหินเนื้อเดียวถูกกร่อนโดยธารน้ำ ความชันของผนังร่องน้ำที่ถูกตัดโดยธารน้ำจะมีความลาดเท่าๆ กัน ซึ่งทำให้เกิดรูปตัดขวางของสันเขา หุบเขาแบบสมมาตร

law of equal volumes (ลอ เอ๊ิฟ อีเคว๊ิล วอล´ยู่มส) ดู: *Lindgren's volume law (ลินดฺเกร็นสฺ วอล´ยู่ม ลอ)*

law of extralateral rights (ลอ เอ๊ิฟ เอ็กเตรอและ´เทอเริ่ล ไร้ทฺส) ดู: *apex law (เอ๊ะ´เผ็กสฺ ลอ)*

law of faunal assemblages (ลอ เอ๊ิฟ ฟอ´เนิ่ล เออะเซ็ม´บลิจ) กฎทั่วไปของธรณีวิทยาระบุว่า การอยู่รวมกันของเฟาะเซิ่ล (สัตว์และพืช) ที่เหมือนกันบ่งบอกอายุธรณีวิทยาเดียวกันกับหินที่มีเฟาะเซิ่ลเหล่านั้น

law of faunal succession (ลอ เอ๊ิฟ ฟอ´เนิ่ล เสิคเซะ´เฌิ่น) กฎทั่วไปของธรณีวิทยาที่ระบุว่า เฟาะเซิ่ลดัชนี (สัตว์และพืช) จะปรากฏในหินตามลำดับอายุ หมวดหินหนึ่งๆ จะมีลักษณะเฉพาะของเฟาะเซิ่ลดัชนีแตกต่างจากหมวดหินอื่นที่อยู่ด้านบนหรือด้านล่าง หรืออายุสัมพันธ์ของหินต่างๆ สามารถกำหนดได้จากเฟาะเซิ่ลดัชนีที่ปรากฏอยู่

law of homonymy (ลอ เอ๊ิฟ โฮมอ´เนอมี่) กฎในวิชาอนุกรมวิธาน ที่ระบุว่า ชื่อใดๆ ที่สะกดหรือออกเสียงเหมือนกับคำที่มีอยู่แล้วจะใช้ไม่ได้ และต้องเปลี่ยนใหม่ ดู: *homonymy (โฮมอ´เนอมี่); law of priority (ลอ เอ๊ิฟ ไพรออ´เรอที่)*

law of nature (ลอ เอ๊ิฟ เน´เช่อรฺ) ดู: *natural law (เนะเชอเริ่ล ลอ)*

law of original continuity (ลอ เอ๊ิฟ เออริ´เจอเนิ่ล คอนเทอนู´เออที่) กฎทั่วไปของธรณีวิทยาที่ระบุว่า การทับถมเป็นชั้นตะกอนในน้ำนั้น ขณะที่เกิดจะต้องมีความต่อเนื่องทางด้านราบในทุกทิศทางจนกระทั่งบางลงและสิ้นสุดลง เนื่องจากการหยุดทับถมหรือจนกระทั่งอยู่ติดกับขอบของแอ่งที่ตะกอนทับถม

law of original horizontality (ลอ เอ๊ิฟ เออริ´เจอเนิ่ล ฮอเรอซอนแท´เลอที่) กฎทั่วไปของธรณีวิทยาที่ระบุว่า ตะกอน ที่ทับถมในน้ำจะทับถมเป็นชั้นตะกอนในระนาบราบหรือเกือบราบ และขนานหรือเกือบขนานกับผิวโลก

law of priority (ลอ เอ๊ิฟ ไพรออ´เรอที่) กฎในอนุกรมวิธานที่ระบุว่า ระบบการตั้งชื่อนั้น ขึ้นอยู่กับการพิมพ์เผยแพร่ผลงานก่อน ดู: *priority (ไพรออ´เรอที่)*

law of rational indices (ลอ เอ๊ิฟ แระ´เฌอเนิ่ล อินเดอ´ซีส) กฎในผลึกศาสตร์ที่ระบุว่า หน้าผลึกต่างๆ จะตัดกันบนแกนผลึก เช่น แกนอ้างอิง หรือแกนทั้งสามที่ทำให้เกิดขอบต่างๆ ของยูเหนิทเซ็ล (unit cell) ของแต่ละโครงข่ายผลึก (crystal lattice) คำพ้อง: *law of rational intercepts (ลอ เอ๊ิฟ แระ´เฌอเนิ่ล อินเทอรเซ็พทฺส)*

law of rational intercepts (ลอ เอ๊ิฟ แระ´เฌอเนิ่ล อินเทอรเซ็พทส´) ดู: *law of rational indices (ลอ เอ๊ิฟ แระ´เฌอเนิ่ล อินเดอ´ซีสฺ)*

law of reflection (ลอ เอ๊ิฟ ริเฟล็ค´เฌิ่น) กฎในฟิสิคสที่ระบุว่า ค่ามุมระหว่างรังสีตกกระทบกับแนวตั้งฉากผิวตกกระทบจะเท่ากับค่ามุมระหว่างแนวตั้งฉากนั้นกับรังสีสะท้อน นั่นคือ มุมตกกระทบเท่ากับมุมสะท้อน ดู: *refection (ริเฟล็ค´เฌิ่น)*

law of refraction (ลอ เอ๊ิฟ ริแฟร็ค´เฌิ่น) กฎในฟิสิคสที่ระบุว่า เมื่อคลื่นเดินทางผ่านระนาบต่อระหว่างตัวกลางสองชนิดที่เป็น ไอเซอทรอผิค จะเปลี่ยนทิศทางตามความสัมพันธ์ของค่าไซนของมุมที่คลื่นตกกระทบเทียบกับเส้นสมมติที่ตั้งฉากกับระนาบรอยต่อ หารด้วยค่ามุมหักเหของคลื่นที่เกิดในตัวกลางที่สอง มีค่าเท่ากับความเร็วคลื่นในตัวกลางที่หนึ่งหารด้วยความเร็วคลื่นในตัวกลางที่สอง นั่นคือ $\sin(i)/\sin(r) = V_1/V_2$ เมื่อ i คือ มุมตกกระทบ; r คือ มุมหักเห; V_1 คือ ความเร็วคลื่นของตัวกลางที่หนึ่ง; V_2 คือ ความเร็วคลื่นของตัวกลางที่สอง คำพ้อง: *Snell's law (สเน็ล´สฺ ลอ)*

law of superposition (ลอ เอ๊ิฟ ซูเพ๋อรฺเพอซิ´เฌิ่น) กฎทั่วไปที่เป็นพื้นฐานของการลำดับธรณีกาล ในชุดของหินชั้นใดๆ ไม่ว่าจะเป็นหินตะกอนหรือหินภูเขาไฟที่ไม่มีการพลิกกลับ ชั้นหินที่มีอายุน้อยที่สุดจะอยู่ด้านบน ชั้นหินที่มีอายุมากที่สุดจะอยู่ด้านล่างสุด เช่น ชั้นหินหนึ่งจะมีอายุอ่อนกว่าชั้นหินที่อยู่ข้างล่าง แต่จะมีอายุมากกว่าชั้นหินที่อยู่ด้านบน

law of universal gravitation (ลอ เอ๊ิฟ ยูนิเวอรฺ´เซิ่ล แกรเวอเท´เฌิ่น) ดู: *Newton's law of gravitation (นู´เทิ่นสฺ ลอ เอ๊ิฟ แกรเวอเท´เฌิ่น)*

layer (เล´เอ้อร) (1) [การทำแผนที่] ศัพท์ใช้กับ ชุดของลักษณะที่เหมือนกันบนแผนที่ ที่ถูกบันทึกตำแหน่งที่ตั้งไว้ร่วมกับชั้นของฐานข้อมูลอื่นๆ ในระบบพิกัดเดียวกัน แต่ละชั้นจะมีข้อมูลที่จัดแบ่งตามความสัมพันธ์อย่างมีเหตุผลและตามการแสดงภาพของชุดลักษณะต่างๆ คำพ้อง: *data layer (เด´เท่อ เล´เอ้อรฺ)* (2) [ตะกอนวิทยา] ส่วนของชั้นหินที่ถูกแยกจากส่วนที่เหลืออยู่ของชั้นหินนั้น โดยความไม่ต่อเนื่องที่เล็กน้อยแต่ชัดเจนทางเนื้อหินหรือองค์ประกอบ เช่น แยกโดยชั้นเถ้าภูเขาไฟ (amalgamation surface - เออะแมลเกอเมเฌิ่น เซอร´เฟ็ส) (3) [ไซ้สมิค] ชุดหนึ่งของเขตที่มีศูนย์กลางร่วมกัน หรือเขตของโลกแสดงความไม่ต่อเนื่องของคลื่นไซ้สมิค การจำแนกลักษณะภายในของโลกออกเป็นชั้น A ถึงชั้น G นับจากผิวโลกลงไป (4) [การลำดับชั้นหิน] ศัพท์ทั่วไปใช้กับ มวลที่เป็นแผ่นของหินอัคนี หินตะกอน หรือหินตะกอน ของน้ำแข็ง หรือของวัตถุที่ยังไม่แข็งตัว วางตัว

ในตำแหน่งขนานกับพื้นผิว หรือพื้นผิวบน หรือข้างๆ และมีขอบเขตชัดเจนทั้งด้านบนและด้านล่าง โดยเฉพาะ ชั้นหิน (bed) และไม่มีข้อจำกัดของความหนา

Layer 1 (เล*เอ้อร เวิน) ชั้นบนสุดของเปลือกมหาสมุทร มีองค์ประกอบเป็นตะกอน มักมีความหนาน้อยกว่า 500 ม. และความเร็วของคลื่นพี (P wave) ระหว่าง 1.5-3.5 กิโลเมตร/วินาที

Layer 2 (เล*เอ้อร ทู) ชั้นของเปลือกมหาสมุทรที่ปิดทับด้วยตะกอนของชั้นบนสุดของเปลือกมหาสมุทร วัดจากคลื่นไซ้สมิคแบบหักเหพบว่า มีความเร็วของคลื่นพี (P wave) ระหว่าง 4.5-5.5 กิโลเมตร/วินาที มีความหนาประมาณ 1-2 กิโลเมตร และความหนาแน่นประมาณ 2.7 กรัมต่อลบ.เซนติเมตร แบ่งเป็น 2 ชั้นย่อย ได้แก่ ชั้นย่อยส่วนบน (Layer 2a) มักมีองค์ประกอบเป็นบะซ้อลทรูปหมอน และรูปแผ่นจากการไหล ชั้นย่อยส่วนล่าง (Layer 2b) เป็นแผ่นของบะซ้อลทที่แทรกขึ้นมาแนวดิ่ง (basalt dikes)

Layer 3 (เล*เอ้อร ทรี) ชั้นล่างสุดของเปลือกมหาสมุทร วัดจากคลื่นไซ้สมิคแบบหักเหพบว่า มีความเร็วของคลื่นพี (P wave) ระหว่าง 6.5 ถึง 7.0 กิโลเมตร/วินาที มีความหนาประมาณ 4.5 ถึง 5 กิโลเมตร และความหนาแน่นประมาณ 3.0 กรัมต่อลูกบาศก์เซนติเมตร เป็นชั้นที่ถือว่ามีองค์ประกอบเป็นแก๊ะโบร้ (gabbroic composition)

layer-cake (เล*เอ้อร-เค้ก) ข้อกำหนดทางธรณีวิทยาของลำดับชั้นของหิน แต่ละชั้นแยกจากกันโดยเอินเคินฟอรเมอที่ (unconformity) และมีโครงสร้างแตกต่างจากชั้นอื่นที่อยู่ด้านบนหรือด้านล่าง

layer charge (เล*เอ้อร ชารจ) ประจุระหว่างชั้น 1:1 หรือ 2:1 ของแร่ที่เป็นแผ่น (phyllosilicates – ฟิโลสิเลอเขทส) ที่เกิดโดยการแทนที่แค็ทไอเอิ้นในแผ่นเทะเทรอฮีเดริ้ล หรืออ็อคเทอฮีเดริ้ล

layer depth (เล*เอ้อร เด๊พธ) ในมหาสมุทร ความลึกถึงระดับความหนาแน่นของน้ำสูงสุด (อุณหภูมิ 4 องศาเซลเซียส) (pycnocline – พิค*เนอไคลน) นั่นคือ ลึกถึงส่วนล่างสุดของ *mixed layer (มิกสฺดฺ เล*เอ้อรฺ)*

layered intrusion (เล*เอ่อรฺ อินทรู*เฌิ่น) มวลหินอินทรูสีฟที่มีชั้นสินแร่ ความหนาตั้งแต่เซนติเมตรถึงหลายๆ เมตร และมีสินแร่หลากหลายชนิด เช่น บุฌเวลท คอมเพล็กส (Bushveld Complex) ในแอฟริเคอใต้ สติลวอเท่อร คอมเพล็กส (Stillwater Complex) ในรัฐมอนแทเน่อ และสแกการด อินทรูเฌิ่น (Skaergaard Intrustion) ในกรีนเลิ่นด

layered permafrost (เล*เอ้อรฺ เพอร*เมอฟร้อสทฺ) พื้นดินที่ประกอบด้วยชั้นน้ำแข็งตลอดปี สลับกับชั้นน้ำหนาวหรือ taliks แท*หลิคสฺ (taliks)

layered series (เล*เอ้อรฺ ซิ*รี่ส) มวลของหินอัคนีแสดงชั้นที่คล้ายกับการลำดับชั้นของชุดตะกอน และมีการวางตัวขนานกันของแร่คล้ายกับชั้นของตะกอน

layered tektite (เล*เอ้อรฺ เท็ค*ไท้ทฺ) เท็คไท้ทรูปร่างเป็นก้อนแก้วขนาดต่างๆ แต่แสดงชั้นจากความแตกต่างของสี และ/หรือฟองอากาศ เท็คไท้ทที่แสดงชั้นพบเฉพาะในเอเชียอาคเนย์ ในพื้นที่ที่พบเท็คไท้ทตกคือ ตั้งแต่มองโกเลีย จีน ไทย อินโดจีน จนถึงออสเตรเลีย มีส่วนประกอบทางเคมีคล้ายกับเท็คไท้ทที่ตกกระแทก (splash-form) แต่มีธาตุโลหะระเหยได้ (volatile metals) ในปริมาณมาก เช่น Zn, Ga, As และ Sb

layering (เล*เออริ่ง) ดู: *layer tinting (เล*เอ่อรฺ ทิ้น*ทิ่ง)*

layering (เล*เออริ่ง) (1) [ศิลาวิทยา] ชุดชั้นที่แสดงความหลากหลายทางแร่ เนื้อหิน หรือลักษณะทางโครงสร้างในหินอัคนี หินตะกอน หรือหินแปร หรือมวลที่เป็นชั้นของหินที่แตกต่างชนิดซ้อนทับกัน เช่น ปรากฏการณ์ในหินพลูทอหนิคที่เป็นผลจากการตกผลึก (crystal settling - คริส*เติ้ล เซะเทลิ่ง) ในแม็กเม่อ อธิบายถึงลักษณะการตกผลึกในอุณหภูมิสูงของหินอัคนี และการแบ่งแยกแร่เป็นชั้นในหินแปร การเกิดชั้นและการลำดับชั้นในหินตะกอน เปรียบเทียบ: *rhythmic layering (ริธ*หมิค เล*เออริ่ง); phase layering (เฟส เล*เออริ่ง)* (2) [การลำดับชั้นหิน] ดู: *bedding (เบ๊ะ*ดิ้ง) [การลำดับชั้นหิน]*

layer silicate (เล*เอ้อร สิ*เลอเขท) ดู: *phyllosilicate (ฟิโลสิ*เลอเขท)*

layer stripping (เล*เอ้อร สตริ๊*พิ่ง) วิธีการลอกชั้นคลุมทับออกทีละชั้น ๆ ไปตามลำดับ เพื่อทำให้ข้อมูล (เช่น ไซ้สมิคหรือแกรเวอที่) ปราศจากผลกระทบจากชั้นที่คลุมทับเหล่านั้น คำพ้อง: *stripping (สตริ๊*พิ่ง)*

layer structure (เล*เอ้อร สเตริ๊ค*เช่อรฺ) ชนิดของโครงสร้างผลึกที่เป็นชั้น เช่น ในไมเค่อ เคล และเกรไฟท

layer tint (เล*เอ่อร ทิ้นทฺ) ดู: *hypsometric tint (ฮิพเซอเมะ*ถริค ทิ้นทฺ)*

layer tintin (เล*เอ้อร ทิ้น*ทิ่ง) วิธีแสดงความสูง-ต่ำในแผนที่โดยใช้ลำดับความเข้มสีที่ชัดเจน หรือเหลือบสีของพื้นที่ระหว่างเส้นระดับชั้นความสูง บ่งถึงการเปลี่ยนแปลงตามลำดับ ดังนั้น

รูปแบบของการวางตัวของพื้นที่สูงและต่ำจะปรากฏอย่างเด่นชัด คำพ้อง: *layering (เล*เย่อริ่ง) [การทำแผนที่]*

layer tomography (เล*เอ้อร โทมอ*เกรอะฟี่) ดู: *tomography (โทมอ*เกรอะฟี่)* ชั้นแสดงอุณหภูมิ

lay of the land (เล เอิ๊ฟ เฑอะ แลนด) ดู: *topograhy (เทอพอ*เกรอะฟี่)* ชั้นแสดงความสูงของภูมิประเทศ

layover (เล*โอเว่อร) ในภาพเรดารมองด้านข้าง การเลื่อนตำแหน่งทางเรขาคณิตของส่วนบนของวัตถุ หรือสิ่งก่อสร้างไปใกล้แถบสีอินเฟรอเรด เมื่อเปรียบเทียบกับสีฐาน

Lazarus taxa (ลา*เซอเริส แท็ก*เซ่อ) กลุ่มสิ่งมีชีวิตแบ่งตามสกุลที่สูญหายไปจากชั้นหินก่อนการสูญพันธุ์ครั้งใหญ่ และปรากฏอีกครั้งภายหลังเหตุการณ์นั้น

lazuli (แล*เซอลี) คำพ้องของ *lapis lazuli (แล*เพิส แล*เซอลี)* สะกดได้อีกแบบ: lazule

lazulite (และ*เซอไล้ท) แร่สีน้ำเงินฟ้าถึงน้ำเงินม่วงหรือเขียวน้ำเงิน: $MgAl2(PO_4)_2(OH)_2$ มีรูปผลึกเหมือนแร่สกอเซอไล้ท (scorzalite) และเกิดเป็นมวลขนาดเล็ก หรือในผลึกมอเนอคลิหนิค คำพ้อง: *blue spar (บลู สปาร์), false lapis (ฟ้อลส์ แล*เพิส), berkeyite (เบอรคีไอ๊ท)* ระวังสับสนกับแร่และเซอไร้ท *(lazurite)*

lazurite (และ*เซอไร้ท) แร่เฟลสปาธอยดทรงลูกบาศก์ในกลุ่มโซเดอไล้ท (sodalite group) มีสีน้ำเงินเข้ม สีน้ำเงินเขียวหรือสีน้ำเงินม่วง: $Na_3CaSi_3Al_3O_{12}S$ แร่นี้ยังเกิดแบบออรเธอรอมบิคมอเนอคลิหนิค และไทรคลิหนิค เป็นแร่ประกอบหลักของแลพิสแลเซอลี *(lapis lazuli)* ดู: *ultramarine (เอิล*เทรอเมอรีน)* ระวังสับสนกับคำแร่และเซอไล้ท *(lazulite)*

L chondrite (แอล คอนไดร๊ท) สมาชิกของกลุ่มอุกกาบาตที่มีปริมาณเหล็กน้อยของ *ordinary chondrite (ออร*เดอเนรี่ คอนไดร๊ท)*

LCL (แอลซีแอล) ดู: *linear crossed lamellar structure (ลิ*เนียร ครอ้ส เลอเม*เล่อร์ สเตริ๊ค*เช่อร์)*

leachate (ลี*เฉท) (1) สารละลายจากการชะล้าง เช่น น้ำที่ซึมผ่านดินที่มีสารละลายน้ำได้และน้ำที่ได้ก็มีสารเหล่านั้นอยู่ด้วย คำพ้อง: *lixivium (ลิกสิ*เวี่ยม)* (2) น้ำบาดาลที่ปนเปื้อนสารพิษจากวัตถุที่ฝังอยู่ใต้ดิน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง จากขยะในหลุมฝังกลบ

leachated capping (ลี*เฉทด แคะ*พิ่ง) ดู: *gossan (เก๊าะ*เซิ่น)*

leachating (ลี*เชทิ่ง) (1) การชะออก การกำจัด หรือการละลายออกของสารละลายที่เป็นองค์ประกอบจากหินหรือมวลสินแร่โดยการซึมผ่านของน้ำตามธรรมชาติ (2) การกำจัดสารละลายจำพวกสารอาหารหรือองค์ประกอบที่เป็นอันตราย (เช่น แร่เกลือและอินทรีย์สาร) จากชั้นดินส่วนบนไปสู่ส่วนล่าง โดยกระบวนการซึมของน้ำ ทั้งที่เกิดจากธรรมชาติ (โดยน้ำฝน) หรือไม่เป็นธรรมชาติ (โดยการชลประทาน) ดู: *eluviation (อีลูวีเอ*เฌิ่น)* (3) การแยกออกของโลหะที่ละลายได้หรือเกลือจากสินแร่ ด้วยกระบวนการซึมผ่านอย่างช้าๆ ของสารละลาย เช่น การแยกตัวออกของทองคำในกระบวนการปรับปรุงคุณภาพด้วยสารละลายไซเออไนด คำพ้อง: *lixiviation (ลิกสิวิเอ*เฌิ่น)* (4) กระบวนการทางเคมีในการกำจัดหรือแยกออกของสารประกอบจากของเสียที่เกิดการผุพัง; ของไหลที่เกิดจากกระบวนการนี้สามารถปนเปื้อนในระบบน้ำบาดาลและระบบน้ำผิวดินได้

lead (เหลด) (1) [เศรษฐธรณีวิทยา] (ก) คำพ้องของ *lode (โหลด) [เศรษฐธรณีวิทยา]* (ข) ลานแร่ ดู: *back lead (แบ๊ค เหลด); deep lead (ดี๊พ เหลด)* (2) [ธรณีฟิสิคส] ดู: *time lead (ไทม์ ลี้ด)* เปรียบเทียบ: *time lag (ไทม์ แล้ก)* (3) [น้ำแข็ง] ระนาบแตกใดๆ ในน้ำแข็งเนื่องจากน้ำ หรือช่องแคบและยาวที่มีน้ำทะเลแทรกอยู่ในทะลน้ำแข็ง (sea ice) ขนาดกว้างกว่าคลองแคบ (lane) สามารถเดินเรือได้ บางครั้งถูกปกคลุมด้วยน้ำแข็งที่เกิดใหม่ เปรียบเทียบ: *polynya (พอเลิ่นญ่า)* คำพ้อง: *channel (แช*เนิ่ล)* ช่องแคบ *[น้ำแข็ง]; lane (เลน)* (4) [แร่] (ก) แร่โลหะ ผลึกทรงลูกบาศก์ มีน้ำหนักมาก ค่อนข้างอ่อน สามารถถูกยืดและตีเป็นแผ่นบางๆ ได้ ธาตุตามธรรมชาติอยู่ในรูปตะกั่ว (Pb) จะมีสีเงินแวววาวเมื่อโดนตัดใหม่ๆ แต่จะหายไปอย่างรวดเร็วเมื่อโดนความชื้นในอากาศจนกลายเป็นสีเทามัว ตะกั่วในรูปของแร่บริสุทธิ์จะเกิดได้ยาก ส่วนใหญ่จะพบอยู่ปะปนกับธาตุอื่น เช่น ในรูปของเกอลีเน่อ (galena) เซอเรอไซ้ท (cerussite) และแองเกิลไซ้ท (anglesite) (ข) บางครั้งคำนี้ใช้เรียกแกรไฟ้ท (graphite) (5) [ไซ้สมิค] คำพ้องของ *time lead (ไทม์ เหลด)* (6) [ธารน้ำ] ธารน้ำที่ไหลเข้าหรือออกจากโรงบด เหมืองแร่ อ่างเก็บน้ำ และอื่นๆ คำพ้อง: *leat (ลีท)*

lead-210 age method (เหลด-210 เอจ เมะ*เถิด) วิธีการหาอายุแบบหนึ่งที่ใช้การสลายตัวของตะกั่ว ^{210}Pb (ค่าครึ่งชีวิตเท่ากับ 22.2 ปี) และเปรียบเทียบกับการสลายตัวของตัวอย่างในปัจจุบัน วิธีการนี้ได้นำไปใช้กับการศึกษาอัตราการเกิดหยาดน้ำฟ้าในทวีปแอนทารคติค (Antarctic) และอัตราการตกตะกอนในทะเลสาบหลายแห่ง

lead glance (เหลด แกล๊นซ) ดู: *galena (เกอ*ลีเน่อ)*

leading edge (ลี*ดิ้ง เอ็จ) ขอบส่วนหน้าของธรณีวัตถุระนาบเธริ้สท ดูได้จากตำแหน่งหรือตัวเชื่อง เช่น เดิมทีอ๊ฟ ได้ครอบคลุม wall

cutoff) บนแผนที่ คำพ้องบางส่วนของ *hanging-wall cutoff (แฮ*ง่ิง-วอล เคิ้ท*อ๊อฟ)* เปรียบเทียบ: *trailing edge (เทร*ลิ่ง เอ็จ)*

leading stone (ลี*ดิ้ง สโตน*) ดู: *lodestone (โหลด*สโตน)*

lead-isotope age (เหลด-ไอ*เซอโถพ เอจ) ดู: *lead-lead age (เหลด-เหลด เอจ)*

lead-lead age (เหลด-เหลด เอจ) อายุนับเป็นปีที่ได้จากการคำนวณอัตราส่วนของเหลด-207 กับเหลด-206 ซึ่งเป็นผลพลอยได้จากวิธียูเรเนี่ยม-ธอเรี่ยม-เหลด เอจ เมะเธิด (uranium-thorium-lead age method) คำพ้อง: *lead-isotope age (เหลด-ไอ*เซอโถพ เอจ)*

lead line (เหลด ไลน) เส้นลวดหรือเชือกที่มีน้ำหนัก สมัยก่อนใช้ในการสร้างเสียง

lead ocher (เหลด โอ*เค่อร) เมอน็อกไซดของตะกั่วที่มีสีเหลืองหรือแดง เป็นสะเก็ดหรือดิน โดยเฉพาะ แมเซอข็อท (massicot) และลิธ่ารจ (litharge) คำพ้อง: *plumbic ocher (เพลิ*มบิค โอเค่อร)*

lead ratio (เหลด เร*โฌ) อัตราส่วนระหว่างไอเซอโถพหนึ่งของธาตุตะกั่วต่อไอเซอโถพตัวอื่นๆ โดยปกติแล้วอัตราส่วนที่มักจะพบได้แก่ $^{206}Pb/^{204}Pb$, $^{207}Pb/^{204}Pb$, $^{208}Pb/^{204}Pb$ และ $^{207}Pb/^{206}Pb$

lead spar (เหลด สปาร*) (1) ดู: *cerussite (เซอเรอ*ไซ้ท)* (2) ดู: *anglesite (แอง*เกิ้ลไซ้ท)*

lead-uranium age method (เหลด-ยูเร*เนี่ยม เอจ เมะ*เถิด) ดู: *uranium-lead age method (ยุเร*เนี่ยม-เหลด เอจ เมะเถิด)*

lead-uranium ratio (เหลด-ยุเร*เนียม เร*โฌ) อัตราส่วนของตะกั่ว-206 กับ ยูเรเนียม-238 และ/หรือ ตะกั่ว-207 กับยูเรเนียม - 235 ที่ได้จากการสลายกัมมันตรังสีของธาตุยูเรเนียม ในแร่ซึ่งอัตราส่วนนี้มีประโยชน์กับการหาอายุด้วยวิธียูเรเนียม – ธอเรี่ยม - เหลด เอจ เมะเธิด (uranium-thorium-lead age method)

lead vitriol (เหลด วิ*ทรีเอิ้ล หรือวิ*เทรี่ยล) ดู: *anglesite (แอง*เกิ้ลไซ้ท)*

leaf clay (ลี้ฟ เคล) ดู: *book clay (บุ๊ค เคล)*

leaf gold (ลี้ฟ โกลด) ทองคำเกิดตามธรรมชาติ รูปร่างเป็นเกล็ดหรือแผ่น ระวังสับสนกับแผ่นทองคำเปลวที่มนุษย์ทำขึ้น

leaf margin analysis (ลี้ฟ มาร*จิ้น เออะแน*เลอเสิส) วิธีการหนึ่งที่ศึกษาขนาด รูปร่าง และขอบของใบไม้ เพื่อการประเมินภูมิอากาศบรรพกาล โดยเฉพาะอย่างยิ่ง อุณหภูมิบรรพกาล และน้ำฝนบรรพกาล คำพ้อง *leaf physiognomy (ลีฟ ฟิซีออ*เนอมี่)*

leaf peat (ลี้ฟ พี้ท) ดู: *paper peat (เพ*เพ่อร พี้ท)*

leaf physiognomy (ลี้ฟ ฟิซีออ*เนอมี่) ดู: *leaf margin analysis (ลี้ฟ มาร*เจิ้น เออะแน*เลอเสิส)*

leafy (ลี้*ฟี่) โครงสร้างตะกอนที่คล้ายกับใบไม้ หรือเรียกหินที่มีโครงสร้างดังกล่าว เช่น “leafy post (ลี้*ฟี่ โพ้สท)” หินทรายที่มีลักษณะเป็นชั้นบางและมีชั้นของแร่ไมเค่อแทรกอยู่ ดังที่พบในเมืองเดอเริ่ม ประเทศอังกฤษ (Durham, England)

leaked fossil (ลี้คด เฟาะ*เซิ่ล) เฟาะเซิ่ลที่ทับถมเนื่องจาก *stratigraphic leak (สแตรเทอแกรฟิค ลี้ค)*

leaking mode (ลี้*คิ่ง โหมด) คลื่นไซ้สมิคที่ถูกปิดกั้นบางส่วนโดยยังคงมีพลังงานทะลุระนาบระหว่างชั้นหิน ซึ่งก่อให้เกิดการลดลงของพลังงาน

leaking polygon (ลี้*คิ่ง พอ*ลิกอน) ข้อผิดพลาดในการรังวัดภูมิประเทศ ที่ทำให้รูปหลายด้านหลายมุมไม่บรรจบกัน

leaky aquifer (ลี้*คี่ แอ๊ะ*เควอเฟ่อร) ชั้นหินอุ้มน้ำแรงดันสูงที่น้ำสามารถเคลื่อนที่ผ่านชั้นน้ำได้ในปริมาณมาก; ชั้นหินอุ้มน้ำรั่ว เปรียบเทียบ: *leaky confining bed (ลี้*คี่ คอน*ไฟนิ่ง เบด)*

leaky confining bed (ลี้*คี่ คอน*ไฟนิ่ง เบด) ชั้นหินอุ้มน้ำที่น้ำสามารถเคลื่อนที่ผ่านเข้า-ออกระหว่างชั้นหินอุ้มน้ำที่อยู่ติดกันได้ เปรียบเทียบ: *aquitard (แอ๊ะ*เควอถาร*ด), leaky aquifer (ลี้*คี่ แอ๊ะ*เควอเฟ่อร)*

lean (ลีน) ดู: *low-grade (โล-เกรด)*

lean clay (ลีน เคล) ดินเหนียวที่มีสมบัติความเป็นแพลสติคต่ำถึงปานกลางเนื่องจากมีปริมาณตะกอนขนาดทรายแป้งหรือทรายค่อนข้างสูง

leaping (ลี้*พิ่ง) การเปลี่ยนร่องน้ำอย่างกระทันหัน เนื่องจากการเปลี่ยนสันปันน้ำ จากตำแหน่งหนึ่งไปอีกตำแหน่งหนึ่ง ซึ่งเกิดเมื่อระบบร่องน้ำถูกเปลี่ยนตำแหน่ง และผันน้ำไปสู่ธารน้ำหลัก เปรียบเทียบ: *creeping (ครี*พิ่ง)*

least-time path (ลีท-ไทม แพ้ธ) ดู: *minimum-time path (มิ*เนอเมิ่ม-ไทม แพ้ธ)*

leat (ลีท) คำพ้องภาษาอังกฤษของ *lead (ลีด) [ธารน้ำ]*

leatherstone (เละ*เธ่อร*สโตน) ดู: *mountain leather (เม้านุ*เทิ่น เละ*เธ่อร)*

lebensspur (เล*เบ็นสเปอร) ดู: *โครงสร้างตะกอนที่เกิดจากสิ่งมีชีวิต รูปแบบเฟาะซิลเป็นร่องรอย คำนี้ยังใช้กับรอยหรือรูจากสิ่งมีชีวิตที่เกิดในสมัยไฮเลอซิน รากศัพท์: ภาษาเยอรมัน

"Lebensspur, life mark – รูจากสิ่งมีชีวิต" พหูพจน์: lebensspuren (เล'เบ็นสเปอเริ่น)

lechosos opal (เละเคอโสส โอ'เพิ่ล) โอเพิ่ล อัญมณีมีค่าชนิดหนึ่งที่แสดงการเล่นสีเขียวเข้ม โดยเฉพาะ เมะซิเคิ่น โอเพิ่ล (Mexican opal) ที่แสดงการเล่นสีเขียวมรกต และมีแสงวาบ สีแดงเข้ม สีม่วงเข้ม สีน้ำเงินเข้ม และสีม่วง

lectostratotype (เล็คเทอสแตร'เทอไท้พ) ชั้นหินต้นแบบ ที่ได้มีการบรรยายรายละเอียดของหน่วยลำดับชั้นหินไว้ แต่ผู้ตั้งชื่อไม่ได้กำหนดตำแหน่งต้นแบบที่ชัดเจน จึงมีการกำหนดตำแหน่งต้นแบบในภายหลัง

ledge (เหล็ดจ) (1) หน้าผาหิน หรือชะง่อนผาแคบๆ ตามแนวชายฝั่ง มีความยาวมากกว่าความกว้าง เกิดจากหิน (มักเป็นหินปูน) ถูกกัดเซาะ; การกัดเซาะโดยชีวภาพและเคมี เปรียบเทียบ: *bioerosion (ไบโออิโร'เฌิ่น); notch (น็อทช) [ธรณีสัณฐานวิทยา]* (2) หินโผล่; หินแข็ง (3) สันเขาใต้น้ำ โดยเฉพาะ ใกล้ชายฝั่ง รวมทั้งแนวปะการังบริเวณใกล้ชายฝั่ง (4) แหล่งแร่โผล่ที่ผิวดินตามธรรมชาติ หรือการขุดเปิดหน้าดิน

Ledian (เล'เดี้ยน) อายุ ในสมัยอีเออซีนตอนกลาง (Middle Eocene) เทียบเท่ากับลูทีเที่ยนตอนกลาง (Middle Lutetian)

lee (ลี) (1) [ธรณีวิทยาธารน้ำแข็ง] คำนาม หมายถึง ด้านข้างหรือลาดภูเขา หรือเนินเขาที่หันหน้าไปทิศทางเดียวกับการเคลื่อนที่ของธารน้ำแข็ง หรือแผ่นน้ำแข็ง คำคุณศัพท์ หมายถึง หันหน้าไปทางการไหลของธารน้ำแข็ง และมักจะไม่ถูกขัดถูโดยธารน้ำแข็ง คำตรงข้าม: *stoss (สตอส')* (2) [อุตุนิยมวิทยา] ส่วนหรือด้านของภูเขา หรือวัตถุที่ยื่นออกมา ซึ่งถูกกำบังหรือหันหลังให้ลม (3) [โครงสร้างตะกอน] คำนาม หรือคำคุณศัพท์ เป็นศัพท์ที่ใช้สำหรับระนาบด้านที่ชันกว่าของโครงสร้างตะกอน และหันหน้าไปทางปลายน้ำ (bed form) ที่ไม่สมมาตร เช่น ริเพิ่ล ดูน ระนาบท้ายลม หรือพื้นลาดวัดจากจุดเปลี่ยนแปลงโครงสร้าง (brinkpoint) ไปยังจุดต่ำสุดของร่องในโครงสร้างชั้นตะกอน

lee dune (ลี ดูน) ศัพท์ทั่วไปสำหรับ ดูนที่เกิดบนระนาบท้ายลมของตะกอนทรายร่วน หรือของสิ่งกีดขวางใดๆ และโดยทั่วไปจะเกิดจากกระแสลมคงที่ในทิศทางเดียว ดู: *umbracer dune (เอิม'เบรเซ่อร ดูน); umbrafon dune (เอิม'เบรฟอน' ดูน)*

leegte (หลีก'เท่อ) ดู: *laagte (หลอก'เท่อ)*

lee shore (ลี ฌอร) ชายฝั่งที่มีลมจากแผ่นดินพัดผ่าน และช่วยป้องกันการกระทำของคลื่นรุนแรง คำตรงข้าม: *weather shore (เวะ'เธ่อร ฌอร)*

lee-source dune (ลี-ซ้อรฺซ ดูน) ดู: *umbrafon dune (เอิม'เบรฟอน' ดูน)*

leeward (ลี'เวิรฺด) คำคุณศัพท์ หมายถึง ด้านหรือทางลาด (ของภูเขาหรือหินโผล่โดดเด่น) ที่ถูกบังจากลมหรือหันหน้าไปตามทิศทางลม คำนาม ด้าน หรือทิศทางที่ถูกบังจากลม (ท้ายลม) คำตรงข้าม: *windward (วินดฺ'เวิรฺด)*

leeward reef (ลี'เวิรฺด รี้ฟ) ปะการังด้านที่อยู่ตรงข้ามกับทิศทางลมในบริเวณปะการังซับซ้อน หรือแนวปะการัง ดู: *outer reef (เอ๊า'เท่อรฺ รี้ฟ); inner reef (อิ'เน่อร รี้ฟ)*

left bank (เล็ฟทฺ แบ๊งค) ตลิ่งฝั่งซ้ายของธารน้ำเมื่อมองไปทางปลายน้ำ

left-handed (เล็ฟทฺ-แฮน'เดิด) [ผลึกศาสตร์] หมายถึง ผลึกที่ตอบสนองต่อแสงเมื่อหมุนระนาบการโพเลอเรอเซเฌิ่นของแสงไปทางซ้าย เปรียบเทียบ: *right-handed (ไร้ทฺ-แฮน'เดิด) [ผลึกศาสตร์]*

left-handed separation (เล็ฟ-แฮน'เดิด เซะเพอเร'เฌิ่น) ดู: *left-lateral separation (เล็ฟ-และ'เทอเริ่ล เซะเพอเร'เฌิ่น)*

left-lateral fault (เล็ฟ-และ'เทอเริ่ล ฟ้อลทฺ) ฟ้อลทที่มีการเลื่อนไปทางซ้าย (*left-lateral separation)* คำพ้อง: *sinistral fault (ซิ'เนิสเตริ้ล ฟ้อลทฺ)*

left-lateral separation (เล็ฟทฺ-และ'เทอเริ่ล เซะเพอเร'เฌิ่น) การเลื่อนของฟ้อลทที่เมื่อมองบนแผนที่ ด้านที่อยู่ตรงข้ามจะดูเหมือนเลื่อนตำแหน่งไปทางซ้าย ดู: *left-lateral fault (เล็ฟทฺ-และ'เทอเริ่ล ฟ้อลทฺ)* เปรียบเทียบ: *right-lateral separation (ไร้ทฺ-และ'เทอเริ่ล เซะเพอเร'เฌิ่น)* คำพ้อง: *left-handed separation (เล็ฟทฺ-แฮน'เดิด เซะเพอเร'เฌิ่น)*

left-slip fault (เล็ฟทฺ-สลิพ' ฟ้อลทฺ) สไตร๊ค-สลิพ ฟ้อลทที่ด้านตรงข้ามของผู้สังเกตเลื่อนไปทางซ้าย

legal geology (ลี'เกิ้ล จีออ'เลอจี้) ดู: นิติธรณีวิทยา; *forensic geology (เฟอเร็น'สิค จีออ'เลอจี้)*

legend (เละ'เจิ้นดฺ) รายการแสดงคำอธิบายสัญลักษณ์ หน่วยรูปแบบ (การแรเงาและสี) ที่ปรากฏบนแผนที่ แผนผัง หรือแผนภาพ ในแผนที่ธรณีวิทยาจะแสดงรายการตามอายุของหน่วยหิน โดยหินอายุมากจะอยู่ล่างและหินอายุน้อยจะอยู่บน คำอธิบายที่เป็นทางการจะรวมถึงข้อความและหัวข้อของแผนที่หรือแผนภาพด้วย คำพ้อง: *explanation (เอ็กสเปลอเน'เฌิ่น); key (คี) [การทำแผนที่]*

Lehmann discontinuity (เล´มาน ดิสคอนเทอนู´เออที่) เขตไม่ต่อเนื่องที่มักสัมพันธ์กับช่วงการเปลี่ยนแปลงระหว่างแอสเธเนิสฟิร (asthenosphere) และเมะเซอสฟิร (mesosphere) ที่ความลึกประมาณ 200 ถึง 250 กิโลเมตร

leiolite (เล´เออไล้ท) ตะกอนจุลินทรีย์ที่แทบจะไม่มีโครงสร้างเนื้อละเอียด ไม่มีชั้นตะกอนที่ชัดเจน เป็นก้อน หรือแตกแขนงเหมือนกิ่งไม้

lekolith (เละ´เคอหลิธ) ศัพท์สำหรับมวลของหินอัคนีปะทุที่มีความกว้างเท่าๆ กันเมื่อมองบนแผนที่ ผิวด้านบนราบ โดยทั่วไปผิวด้านล่างจะเป็นไปตามรูปร่างของแอ่ง เส้นผ่าศูนย์กลางมากกว่าความหนามาก” เช่น มวลหินที่เกิดในแอ่งลาเว่อ รากศัพท์: ภาษากรีก “lekos, dish – จาน + lithos - หิน”

Lemberg´s stain (เล็มเบิรฺก’ส สเตน´) การย้อมสีวิธีเล็มเบิรก; การทดสอบที่ใช้จำแนกระหว่างแร่แคลไซ้ทกับโดเลอไม้ท โดยการต้มสีย้อม (logwood) ในสารละลายเออลูเมอเนิมคลอไรด แร่แคลไซ้ท และเอแระเกอไน้ทจะกลายเป็นสีม่วงในขณะที่แร่โดเลอไม้ทจะไม่เปลี่ยนสี เปรียบเทียบ: *Meigen´s reaction (ไม´เก็นส รีแอ็ค´เฉิ่น)*

length of overland flow (เล้งธฺ เอ๊ฟ โอ´เวอรฺแลนดฺ โฟ<u>ฟล</u>) ระยะทางการไหลของน้ำท่วม จากจุดสันปันน้ำ; ระยะทางพื้นดินที่ไม่ใช่การไหลในร่องน้ำ จากจุดบนสันปันน้ำไปยังจุดที่กำหนดเป็นร่องน้ำ; ความยาวจะวัดตั้งฉากกับเส้นชั้นความสูงในร่องลุ่มน้ำ เปรียบเทียบ: *critical length (<u>คริ</u>´ทิเคิ่ล เล้งธฺ)* คำพ้อง: *slope length (สโลพ´ เล้งธฺ)*

lens (เล็นสฺ) คำนาม การทับถมของธรณีวัตถุ ซึ่งล้อมรอบโดยผิวซึ่งมาบรรจบกัน อย่างน้อยเส้นหนึ่งต้องเป็นเส้นโค้ง หนาในช่วงกลางและบางลงไปถึงขอบ คล้ายกับเล็นสโค้ง อาจโค้งออกทั้งบนและล่าง หรือเรียบด้านบน ดู: *lentil (เล็น´เทิ่ล)* คำกริยา บางลงจนหายไปทางด้านข้างในทุกทิศทาง เช่น หน่วยหินหนึ่งมีการ “lens out (เล็นส เอ๊าท)” ในพื้นที่สำรวจ

lensing (เล็น´ซิ่ง) การบางจนสิ้นสุดลงของชุดหินในหนึ่งทิศทางหรือมากกว่า เช่น การสิ้นสุดลงไปทางด้านข้างของชุดหินหนึ่งๆ

lentic (เล็น´ถิค) เกี่ยวข้องกับระบบน้ำนิ่ง เช่น ทะเลสาบ แอ่งน้ำสระ เปรียบเทียบ: *limnal (ลิม´เนิ่ล); lotic (โล´ถิค)*

lenticle (เล็น´ทิเคิ่ล) (1) ชั้นหินหรือมวลหินรูปร่างคล้ายเล็นสนูน; เล็นเทิ่ล (lentil) (2) กองหินรูปร่างคล้ายเล็นสนูน

lenticular (เลนทิ´คิวเล่อรฺ) (1) รูปร่างคล้ายภาพตัดขวางของเล็นสนูน โดยเฉพาะ เลนสที่นูนทั้งสองด้าน ศัพท์นี้อาจใช้กับมวลของหิน โครงสร้างหินตะกอน หรือรูปร่างของแหล่งแร่ (2) เกี่ยวกับชั้นหินที่เป็นรูปเลนสหรือเลนเทิ่ล คำพ้อง: *lentiform (เล็น´ทิฟอรม)*

lenticular bedding (เลนทิ´คิวเล่อรฺ เบ๊ะดิ้ง) รูปแบบการแทรกชั้นของชุดตะกอนระหว่างโคลนกับทรายที่แสดงรอยริ้วคลื่นในขณะที่ริ้วคลื่นหรือเลนสนั้นไม่ต่อเนื่องทั้งด้านดิ่งและด้านราบ เปรียบเทียบ: *flaser structure (เ<u>ฟล</u>´เซ่อร สเตรฺ<u>ริ</u>ค´เช่อรฺ) [ตะกอนวิทยา]; wavy bedding (เววี่ เบ๊ะดิ้ง)*

lenticule (เล็น´เทอคิวลฺ) เลนเทิ่ล *<u>(lentil)</u>* ขนาดเล็ก

lentiform (เล็น´ทิฟอรฺม) ดู: *lenticular* (เล็นทิ´คิวเล่อร)

lentil (เล็น´เทิ่ล) (1) หน่วยหินชั้นขนาดเล็กที่มีพื้นที่จำกัด “เป็นส่วนย่อยของหมวดหิน และจัดอยู่ในลำดับเหมือนกับเมมเบ้อร (member) และถูกกำหนดขอบเขตโดยภูมิศาสตร์ ซึ่งสิ้นสุดลงในทุกทิศทางภายในหมวดหิน” เปรียบเทียบ: *tongue (เทิง) [การลำดับชั้นหิน]* (2) มวลหินรูปร่างคล้ายเลนส ล้อมรอบด้วยชั้นหินต่างชนิด; ลักษณะรูปเล็นส ดู: *lenticule (เล็น´เทอคิวลฺ); lenticle (เล็น´ทิเคิ่ล)*

Leonardian (เลเออ´นารเดี้ยน) อายุหินในอเมริกาเหนือ: เพอรเมี่ยนตอนล่าง (ก่อนกวาเดอลูเพี่ยน (Guadalupian) หลังวู้ลฟแคมเพี่ยน Wolfcampian)

leonardite (เลเอิน´นารได๊ทฺ) ผลผลิตจากการผุพังของถ่านหินเสิบเบอทิวเมอเนิส (subbituminous) หรือลิกไน้ท (lignite) ที่มีกรดฮิวหมิคและกรดฟูลหวิคและละลายได้ในน้ำด่าง และยังเป็นผลพลอยได้จากการทำเหมืองถ่านหินใกล้ผิวโลก และถูกใช้เป็นสารปรับปรุงดิน ใช้เติมในน้ำโคลนสำหรับการเจาะ และเป็นสารยึดเกาะของสินแร่เหล็กแทะเคอไน้ท (taconite iron ore)

leopoldite (ลีเออโพลได๊ทฺ) ดู: *sylvite (ซิล´ไว้ทฺ)*

lepidoblastic (เละ´เพอโดแ<u>บ</u>ล๊ส´ติค) เนื้อหินแปรที่แสดงการเรียงตัวแบบขนานของแร่แผ่น เช่น ไมเค่อ คลอไร้ท

lepidocrocite (เละ´เพอโดโ<u>คร</u>´ไซ้ทฺ) แร่ออรเธอรอมบิคสีแดงทับทิม สีแดงเลือด ถึงสีน้ำตาลแดง สูตรเคมี: $\gamma Fe^{3+}O(OH)$ มีผลึกไตรสัณฐานกับแร่แอ๊ะเคอแกนีเล้ท (akaganeite) และเกอไธ้ท (goethite) และเกิดร่วมกับแร่ลีเมอไน้ท (limonite) ในสินแร่เหล็ก คำพ้อง: *glockerite (<u>กล</u>อ´เคอไร้ท)*

lepidomelane (เละ´เพอโดเมิ่ลเล่น) แร่ไบเออไท้ทสีดำที่มีปริมาณเหล็กสูง คำพ้อง: ไบ้อไท้ท (ซึ่งเป็นชื่อที่ใช้ในวรรณคดีเก่าๆ)

lepisphere (เล´เพอสฟิร) กลุ่มผลึกรูปทรงกลมขนาดเล็กมาก ส่วนใหญ่ประกอบด้วยแร่สิลิเค่อที่มีผลึกเรียงตัวเป็นรัศมี และมีผลึกแร่เป็นเกล็ดปิดอยู่ด้านนอก

leptochlorite (เล็พ´เทอคลอ´ไร้ท) (1) ชื่อกลุ่มของแร่คลอไร้ทที่การตกผลึกไม่ชัดเจน (2) ชื่อกลุ่มของแร่คลอไร้ทที่มีส่วนประกอบตามสูตรเคมี: $(Mg,Fe^{+2},Al)_n(OH)_8(Si,Al)_4O_{10}$ โดย n มีค่าน้อยกว่า 6 เปรียบเทียบ: *orthochlorite (ออรเธอคลอไร้ท)*

leptopel (เล็พ´เทอเพิ่ล) อนุภาคขนาดเล็กของสารคอลอยอินทรีย์และอนินทรีย์ (เช่น สิเลอเขท ไฮเดริสอ็อกไซด ไฮเดริสอ็อกไซด หรือคารเบอเหนิทไม่ละลายน้ำ) เกิดขึ้นแบบสารแขวนลอยในน้ำธรรมชาติ เปรียบเทียบ: *pelogloea (เพ´เลอกลีเอ่อ)*

leptothermal (เล็พ´เทอเธอร´เมิ่ล) เกี่ยวกับแหล่งแร่ ไฮดรอเธอรเมิ่ลที่เกิดในอุณหภูมิและความลึกระหว่างเมะเซอเธอรเมิ่ล (mesothermal) และ เอ๊ะเผอะเธอรเมิ่ล (epithermal); เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมที่อยู่ในช่วงอุณหภูมิและความลึกดังกล่าว เปรียบเทียบ: *hypothermal (ไฮโพเธอร´เมิ่ล); xenothermal (ซี´เนอเธอร´เมิ่ล); telethermal (เทเลอเธอร´เมิ่ล)*

lessivage (เล´ซีวาจ) การเปลี่ยนตำแหน่งของอนุภาคเคลสิเลอเขทส่วนใหญ่จะเป็นการย้ายตำแหน่งลงด้านล่าง และการเคลื่อนที่มักจะเกี่ยวข้องกับน้ำซึม

letdown (เล็ท´ดาวน) การตกลงตามธรรมชาติ (ในภาพหน้าตัดลำดับชั้นหิน) ของแผ่นหินหรือเศษหินจากหน่วยหินที่มีความคงทน เนื่องจากการผุพังและการกร่อนของหินที่อยู่ข้างใต้ เช่น ช่วงการเกิดเบร็ะเชี่ยที่ซึ่งชั้นหินถูกเปลี่ยนลักษณะเล็กน้อย

lettucestone (เละ´เทิซสโตน) ชนิดหนึ่งของปะการัง (reef rock) บาวนดสโตน (boundstone) หรือเฟรมสโตน (framestone) ประกอบด้วยกลุ่มปะการังแบบแผ่นที่รวมกันเป็นโครงร่าง ที่มีรูพรุนและช่องว่างจำนวนมาก ซึ่งช่องว่างและรูพรุนเหล่านี้จะยังคงอยู่หรือมีตะกอนละเอียด เศษแตกหัก เศษโครงสร้างหยาบ หรือผลึกแร่แทรกอยู่

leuchtenbergite (ลอยซเทินเบอร´ไก๊ท) แร่คลอไร้ท (chlorite) ชนิดหนึ่ง ส่วนมากจะคล้ายกับแร่แท้ลค (talc) และ มีปริมาณเหล็กน้อยมาก หรือไม่มี

leucite (ลู´ไซ้ท) แร่เทแทระเกอเนิลสีขาวหรือสีเทาในกลุ่มเฟลสปาธอยด (feldspathoid): $KAlSi_2O_6$ เป็นแร่ประกอบหินที่สำคัญของหินเอิลเคอหลิค (โดยเฉพาะ ลาเว่อ) และมักจะเกิดในผลึกแทระพีโซฮีเดริ้ลที่มีการแตกแบบแก้ว คำพ้อง: *amphigene (แอม´เฟอจีน); white garnet (ไว้ท การ´เหนิท); Vesuvian garnet (เวอซูเวี่ยน การเหนิท); vesuvian (เวอซูเวี่ยน)*

leucite basanite (ลู´ไซ้ท แบ๊ะ´เซอไน้ท) ในการจำแนกหินอัคนีของ IUGS หินแบ๊ะเซอไน้ทที่มีแร่ลูไซ้ทในเฟลสปาธอยดมาก ยังไม่มีเกณฑ์ทางเคมีที่ชัดเจนสำหรับการจำแนกหินชนิดนี้

leucite phonolite (ลู´ไซ้ท โฟ´เนอไล้ท) ในการจำแนกหินอัคนีของ IUGS หินโฟเนอไล้ทที่มีแร่ลูไซ้ทในเฟลสปาธอยดมาก ยังไม่มีเกณฑ์ทางเคมีที่ชัดเจนสำหรับการจำแนกหินชนิดนี้

leucite tephrite (ลู´ไซ้ท เทะ´ไฟร้ท) ในการจำแนกหินอัคนีของ IUGS หินเทะไฟร้ทที่มีแร่ลูไซ้ทในเฟลสปาธอยดมาก ยังไม่มีเกณฑ์ทางเคมีที่ชัดเจนสำหรับการจำแนกหินชนิดนี้

leucitite (ลู´เซอไท้ท) (1) ในการจำแนกหินอัคนีของ IUGS หินภูเขาไฟชนิดหนึ่งในแผนภาพ QAPF ที่มีปริมาณ F/(F+A+P) มากกว่าร้อยละ 90 และในแผนภาพ TAS จะเป็นหินฟอยได๊ท (foidite) แร่ลูไซ้ทในเฟลดสพาธอยดมาก (2) หินอิกสตรูสีพเนื้อละเอียดหรือเนื้อผลึกสองขนาด หรือหินอัคนีฮิเพอบิเซิ่ล (hyppabyssal) ที่ประกอบด้วยแร่ไพร็อกซีน (โดยเฉพาะอย่างยิ่งไทเทเนียนออไจ๊ท) และลูไซ้ท มีแร่เฟลสปารน้อยหรือไม่มีเลยและไม่มีออเลอวีน

leucitohedron (ลูเซอโทฮีเดริ้น) ดู: *trapezohedron (เทรอพีโซฮีเดริ้น)*

leuco- (ลูเคอ หรือลูโค) คำอุปสรรคหมายถึง “สีจาง light-colored”; ในการจำแนกหินอัคนีของ IUGS ใช้เพื่อเรียกชื่อหินที่มีสีจางมากกว่าปกติ เช่น ลูโคแก๊ะโบร้ (leucogabbro) เปรียบเทียบ: *mela- (เมเลอ-)*

leucocratic (ลูโคเครถิค) สีจาง; ใช้กับหินอัคนีสีจางที่มีแร่สีเข้มค่อนข้างน้อย นักศิลาวรรณนาจำแนกเสีจางแตกต่างกันตามปริมาณร้อยละของแร่สีเข้มในหิน แต่ส่วนมากกำหนดไว้ที่น้อยกว่าร้อยละ 30 ถึง 37.5 เปรียบเทียบ: *melanocratic (เมเลอโนเคร´ถิค); mesocratic (เมะเซอเคร´ถิค)* คำนาม

leucosome (ลู´เคอโซม) ส่วนที่มีสีจางของหินมิกเมอไท้ท มักมีแร่ขวอรทสและแร่เฟลสปารในปริมาณมาก เปรียบเทียบ: *melanosome (เมอ´แลเนอโซม); mesosome (เมะ´เซอโซม)*

leucoxene (ลู´ค็อคซีน) ศัพท์ทั่วไปสำหรับแร่เม็ดละเอียดสีขาวทึบแสง ที่เกิดในหินอัคนีจากการแปรสภาพของแร่อิลเมอไน้ทประกอบด้วยแร่รูทีล (rutile) และแร่แอะเนอเทส (anatase)

หรือสฟีน (sphene) โดยองค์ประกอบส่วนใหญ่มักเป็นแร่รูทีล ศัพท์นี้ยังใช้เรียกชนิดของแร่สฟีนด้วย

leurodiscontinuity (ลู´เรอดิส´คอนเทอนิว´เออที่) เอินเคินฟอรเมอที่ที่มีระนาบเรียบ เปรียบเทียบ: *trachydiscontinuity (เทรอคีดิส´คอนเทอนิว´เออที่)* รากศัพท์: ภาษากรีก “leuros, smooth, even – เรียบ + discontinuity”

levee (เล´วี่) (1) [สมุทรธรณีวิทยา] คันตะกอนฝั่งใดฝั่งหนึ่ง หรือทั้งสองฝั่งของหุบเขาใต้ทะเล เนินตะกอนรูปพัดใต้ทะเล หรือร่องทะเลลึก เหมือนกับคันตะกอนของแม่น้ำบนบก (2) [ถ้ำวิทยา] ผนังลาเว่อที่แข็งตัวตามขอบด้านข้างเนินตะกอนของธารลาเว่อ สร้างจากการทับถมลาเว่อโดยการหลากเป็นระยะๆ หรือการเกยทับของแผ่นลาเว่อ หรือการตกลงมากระจาย (spatter – สแปทเท่อร์) รวมทั้ง ขอบของลาเว่อรูปลิ่ม หรือลาเว่อที่เย็นตัวแล้วและไม่ได้ไหลไปตามลาเว่อร้อน เปรียบเทียบ: *lava dam (ลา´เว่อ แดม)* (3) [ธารน้ำ] (ก) คันดินธรรมชาติ ดู: *natural levee (แนะ´เชอเริ่ล เลวี่)* (ข) เขื่อนสร้างโดยมนุษย์สำหรับกักน้ำตามขอบของธารน้ำ หรือส่วนที่ยื่นออกไปในทะเล เพื่อป้องกันไม่ให้น้ำทะเลไหลท่วมบก หรือบังคับให้น้ำไหลในร่องน้ำนั้นๆ เปรียบเทียบ: *floodwall (เฟลิด´วอล)* คำพ้อง: *earth dike (เอิ๊ร์ธ ได๊ค์)* (ค) ที่จอดเรือตามฝั่งน้ำ; ท่าเรือ (ง) คันดินขนาบโคลนไหล ดู: *mudflow levee (เหมิด´โฟล เล´วี่)* รากศัพท์: ภาษาฝรั่งเศส “levee” (4) [กระบวนการภูเขาไฟ] ดู: *lava levee (ลา´เว่อ เล´วี่)*

levee delta (เล´วี่ เดล´เท่อ) ดินดอนสามเหลี่ยมที่มีรูปร่างเป็นสันยาวและแคบขนาบลำน้ำ คล้ายกับคันดินธรรมชาติ

levee-flank depression (เล´วี่-แฟล้งค์ ดิเพร´เฌิ่น) ที่ลุ่มขนาบโดยคันดิน ดู: *backswamp depression (แบ๊ค´สว้อมพ์ ดิเพร´เฌิ่น)*

levee lake (เล´วี่ เล้ค) ทะเลสาบที่มีคันดินธรรมชาติปิดล้อม ดู: *lateral levee (และ´เทอเริ่ล เล´วี่)*; *delta levee lake (เดล´เท่อ เล´วี่ เล้ค)*

levee ridge (เลวี่ หริดจ) สันดินเป็นแนวยาวขนาบแม่น้ำที่ไหลผ่าน เกิดจากการทับถมของตะกอนตามสองฝั่งของแม่น้ำในฤดูน้ำท่วม

level (เล´เวิ่ล) (1) [ภูมิศาสตร์] คำนาม พื้นที่ราบกว้าง และเป็นพื้นที่ต่ำ ไม่มีพื้นที่สูงหรือพื้นที่ต่ำกว่าปะปนอย่างชัดเจน โดยเฉพาะที่ราบตะกอนน้ำพาปัจจุบัน เช่น ที่ราบภาคกลางระหว่างสองข้างแม่น้ำเจ้าพระยาระหว่างนครสวรรค์ ถึงอยุธยา (2) [ถ้ำวิทยา] (ก) กลุ่มของเส้นทางต่างๆ ที่เกิดในระนาบราบเดียวกันภายในถ้ำ (ข) ระดับพื้นถ้ำเมื่อเทียบกับพื้นผิวนอกถ้ำ คำพ้อง: *story (สตอ´รี่); tier (เทียร์ หรือทิร์) [ถ้ำวิทยา]* (3) [รังวัดสำรวจ] (ก) คำนาม เครื่องมือวัดระดับ (ข) อุปกรณ์หรือชิ้นส่วนต่อพ่วงสำหรับหาเส้นระดับ หรือระนาบ หรือสำหรับปรับเครื่องมือให้อยู่ในแนวระดับ หรือแนวราบ (ค) การวัดค่าความแตกต่างของความสูงของจุดสองจุดบนผิวโลก โดยวิธีการวัดระดับ คำกริยา หาความสูงที่แตกต่างกันของจุดต่างๆ โดยการวัดระดับ (4) [น้ำ] (ก) ทางน้ำไหลออกของธารน้ำ หรือคลอง เช่น ระหว่างประตูน้ำสองประตู (ข) ระดับความสูงของผิวน้ำ; ระดับน้ำบาดาล

level ice (เล´เวิ่ล ไอ๊ซ) ทะเลน้ำแข็ง (sea ice - ซี ไอ๊ซ) ที่ยังคงสภาพเดิม ไม่มีการเปลี่ยนลักษณะ แสดงผิวราบ และมักพบในน้ำที่ไม่ถูกรบกวน คำตรงข้าม: *pressure ice (เพระ´เฌ่อร์ ไอ๊ซ)*

leveling (เล´เวลิ่ง) วิธีการหาความแตกต่างความสูงของจุดต่างๆ บนผิวโลก โดยทั่วไปจะเล็งผ่านเครื่องมือวัดระดับ ณ จุดหนึ่งไปยังเป้ารับของอีกจุด นอกจากนี้ยังรวมถึงการหาเส้นระดับ หรือการสร้างชั้นระดับ (เช่น สำหรับทางรถไฟ หรือถนน) โดยวิธีการวัดระดับ ดู: *spirit leveling (สปิ´เหริท เล´เวลิ่ง); direct leveling (เดอเร็คท์´ เล´เวลิ่ง); indirect leveling (อินเดอเร็คท์´ เล´เวลิ่ง)* สะกดได้อีกแบบ: levelling

leveling instrument (เล´เวลิ่ง อินสตรู´เมิ่นท์) เครื่องมือสำหรับสร้างเส้นระดับ โดยวิธีการดูระดับฟองอากาศ (*spirit level - สปิเหริด เล´เวลิ่ง*) เครื่องมือนี้จะใช้คู่กับเป้าเล็งในการหาความแตกต่างความสูงระหว่างจุดสองจุดที่อยู่ห่างกันบนผิวโลก คำพ้อง: *level (เล´เวิ่ล) [รังวัดสำรวจ]*

leveling rod (เล´เวลิ่ง หรอด) คำพ้องของ *level rod (เล´เวิ่ล หรอด)* หรือที่รู้จักกันว่า “leveling pole - เล´เวลิ่ง โพล” หรือ “leveling staff - เล´เวลิ่ง สแต๊ฟ´”ไม้วัดระดับ

leveling screw (เล´เวอลิ่ง สกรู´) เกลียวหมุนสำหรับปรับเครื่องมือให้อยู่ในระดับระนาบ

level of compensation (เล´เวิ่ล เอ๊ฟ คอมเพ็นเซ´เฌิ่น) ดู: *depth of compensation (เดิ๊พธ์ เอ๊ฟ คอมเพ็นเซ´เฌิ่น)*

level of saturation (เล´เวิ่ล เอ๊ฟ แซะเชอเร´เฌิ่น) ดู: *water table (วอ´เท่อร์ เท´เบิ้ล)*

level of zero amplitude (เล´เวิ่ล เอ๊ฟ ซี´โร่ แอม´เพลอถูด) ความลึกมากสุดใต้ผิวโลกที่อณูหลูมิยังคงเปลี่ยนแปลงตามฤดูกาล

level rod (เล´เวิ่ล หรอด) ไม้สำหรับเล็งระดับ ใช้วัดระยะทางแนวดิ่งระหว่างจุดใดๆ และเส้นเล็งของเครื่องวัดระดับ ดู: *target rod (ทาร์´เกิท หรอด); self-reading leveling rod (เซ้ลฟ-รี´ดิ้ง*

เล๎เวลิ่ง หรอด) คำพ้อง: *rod (หรอด) [รังวัดสำรวจ]; leveling rod (เล๎เวลิ่ง หรอด); surveyor's rod (เซอรเว๎เย่อรสฺ หรอด)*

level slicing (เล๎เวิ่ล สไล๎ซิ่ง) การทำแผนที่แบบเป็นช่วงชั้นของข้อมูลที่มีอย่างต่อเนื่อง

level surface (เล๎เวิ่ล เซอรฺ๎เฝิซ) ระดับศักย์เสมอภาค ดู: *equipotential surface (อีเควอะเพอเท็น๎เฉิ่ล เซอรฺ๎เฝิซ)*

lexicon (เล็ก๎เซอคอน) นามานุกรมทางธรณีวิทยา พร้อมคำจำกัดความอย่างเป็นทางการของลักษณะหิน ความหนา อายุหินปิดทับส่วนบนสุด และ หินรองรับส่วนล่างสุด สถานที่พบที่ชัดเจน และแหล่งอ้างอิงดั้งเดิม

Lg wave (เอลจี เว้ฟ) คลื่นผิวดินที่มีช่วงคลื่นสั้น แอมเพลอถูดสูง ความเร็วของคลื่นกลุ่มประมาณ 3.5 กิโลเมตร/วินาที เคลื่อนที่ด้วยระยะทางยาวภายในเปลือกโลกส่วนที่เป็นทวีป “g” หมายถึง แกรเนิท เปรียบเทียบ: *Rg wave (อารฺจี เว้ฟ)*

lherzolite (เลอร๎เซอไล้ท หรือเลิรฺท๎เซอไร้ทฺ) (1) ในการจำแนกหินอัคนีของ IUGS หมายถึง หินพลูทอหนิคที่มี M เท่ากับหรือมากกว่า 90 มีปริมาณของ ol/(ol+opx+cpx) อยู่ระหว่าง 40 และ 90 รวมทั้งปริมาณของ opx/(ol+cpx+opx) และ cpx/(ol+cpx+opx) มากกว่า 5 (2) เพอริเดอไท้ท (*peridotite*) ที่ประกอบด้วยออเลอวีน ออรโธไพร็อกซีน และไคลโนไพร็อกซีนเป็นส่วนใหญ่ และมีออเลอวีนในปริมาณมากสุด; เพอริเดอไท้ทที่มีไพร็อกซีนสองชนิด ชื่อมาจาก Lherz ในเทือกเขาพิเรอนีส (Pyrenees) ที่กั้นระหว่างฝรั่งเศส และสเปน

lias (ไล๎แอ๊ส) หินปูนเนื้อดินแน่น หรือหินเนื้อดินที่มีการเชื่อมประสาน สีฟ้าอ่อนหรือสีขาว แทรกสลับกับเฌลและเคล โดยเฉพาะหินปูนในบ่อหินในเซิมเมอเสท (Somerset) และบางพื้นที่ของภาคตะวันตกเฉียงใต้ของอังกฤษ คำพ้อง: *lyas (ไล๎แอ๊ส)*

Lias (ไล๎แอ๊ส) ส่วนล่างของจุแรสิค; สอดคล้องโดยประมาณ จุแรสิคตอนล่าง (เหนือ ไทรแอสิค (Triassic) ล่าง ดอเก้อร (Dogger) คำพ้อง: *Liassic (ไลแอ๎สิค)*

Liassic (ไลแอ๎สิค) ดู: *Lias (ไล๎แอ๊ส)*

Libyan Desert glass (ลิ๎บีเอิ้น หรือลิ๎เบี้ยน เด๊ะ๎เสิรฺท แกลิ๊ส) วัตถุคล้ายเท็คไท้ท ที่พบในทะเลทรายในลิเบีย อาจเกิดในรูปเท็คไท้ทที่มีวงซ้อน *(layered tektite)* ที่เกิดประมาณ 29 ล้านปีมาแล้ว เปรียบเทียบ: *tektite (เท็ค๎ไท้ทฺ)*

lichen (ไล๎เคิ่น) สิ่งมีชีวิตจำพวกเห็ดรา และสาหร่ายสีเขียว และ/หรือไซเออะโนแบคทิเรีย (Cyanobacteria) ที่อยู่ร่วมกันแบบพึ่งพาอาศัยกันและกัน

lichenometry (ไลเคอนอ๎เมอทรี่) การวัดเส้นผ่าศูนย์กลางของไลเคิ่นที่เติบโตบนหินโผล่ เพื่อหาอายุตามลักษณะธรณีสัณฐาน

lichen polygon (ไล๎เคิ่น พอ๎ลีกอน) รูปทรงของพืชจำพวกเรนเดียรมอส (reindeer moss) ที่ขึ้นรวมกัน เช่น ในมณฑลควิเบ็ค (Quebec) ของแคนาดา มีรูปทรงเป็นรูปหลายเหลี่ยมยาว 30 ถึง 50 เซนติเมตร

lick (ลิค) ดู: *salt lick (ซ้อลทฺ ลิค)*

LIDAR (ไล๎ด้าร) คำย่อ ดู: *light detection and ranging (ไล้ท ดิเท็ค๎เฉิ่น แอนดฺ เรน๎จิ้ง)*

lido (ลี๎โด้) (1) ศัพท์ภาษาอิตาเลี่ยนสำหรับชายหาดที่มีสันทรายกั้นน้ำ (barrier – แบ๎รีเอ้อรฺ) เช่น สันทรายกั้นลากูนของหาดเมืองเวนิซ (2) หาดเล่นน้ำของที่พักริมทะเล ทะเลสาบ หรือแหล่งน้ำจืดอื่นๆ เช่น สันทรายลิโด

Liesegang banding (ลี๎เซอกอง แบน๎ดิ้ง) ดู: *Liesegang rings (ลี๎เซอกอง ริงส)*

Liesegang rings (ลี๎เซอกอง ริงส) แถบคล้ายวงแหวนซ้อนๆ กันเกิดแบบทุติยภูมิจากการพอกพูนโดยการตกผลึกแบบซ้ำๆ ภายในหินที่มีของเหลวอิ่มตัว คำพ้อง: *Liesegang banding (ลี๎เซอกอง แบน๎ดิ้ง)*

life assemblage (ไล้ฟฺ เออะเซ็ม๎บลิจ) ดู: *biocoenosis (ไบโอเซอโน๎เสิส)*

life cycle (ไล้ฟฺ ไซ๎เคิ่ล) เฝส การเปลี่ยนแปลง หรือขั้นตอนใดๆ ที่เกิดขึ้นภายในหนึ่งช่วงชีวิตของสิ่งมีชีวิตนั้นๆ คำพ้อง: *ontogeny (อ็อนทอ๎เจอนี่)*

life zone (ไล้ฟฺ โซน) หน่วยลำดับชั้นหินทางชีวภาพ (biostratigraphic unit - ไบโอสแตรฺ๎เทอแกรฺฝิค ยู๎เหนิท) ที่ขึ้นอยู่กับขอบเขตของเฟาะเซิ่ล

lift force (ลิฟทฺ ฟ้อรฺซ) ในธารน้ำ หมายถึง แรงยกตัวที่มีทิศทางตั้งฉากกับพื้นท้องน้ำ เกิดจากความแตกต่างของความเร็ว และกระแสหมุนวน และความปั่นป่วนของน้ำ

lift joint (ลิฟทฺ จ๊อยนฺท) จ๊อยน์ทแนวราบในมวลหินขนาดใหญ่ เช่น จ๊อยนทในแกรเนิท ที่เกิดจากผลของน้ำหนักกดทับลดลง หรือหายไปขณะเปิดหน้าเหมือง; ประเภทหนึ่งของการแตก คำพ้อง: *sheet fracture (เฌท แฟรค เชอรฺ)*

ligand (ลิ´เกินดฺ) ในผลึกศาสตร์ หมายถึง กลุ่ม มอลิคิวล หรือแอ๊ะเทิ่มที่อยู่ในแอ๊ะเทิ่มกลาง ดู: *coordination number (โคออรเดอเน´เฌิ่น เนิม´เบอรฺ)*

light-colored (ไล้ทฺ เคอ´เล่อรฺด) หมายถึง แร่ประกอบหินสีอ่อน โดยทั่วไปมักมีน้ำหนักเบา; นอกจากนี้ยังหมายถึง หินที่มีแร่สีอ่อนเป็นองค์ประกอบ; ลูเคอแครถิค (leucocratic) ซึ่งหลักกำหนดทั่วไปของ “สีอ่อน” ของหินเนื้อละเอียด ที่มีเม็ดแร่มองไม่เห็นด้วยตาเปล่า คือ สีขาว เทาอ่อน ถึงเทาปานกลาง เหลืองเขียวอ่อน ถึงเขียวปานกลาง แดงอ่อน ม่วงอ่อน และน้ำตาลอ่อน เปรียบเทียบ: *dark-colored (ด๊ารฺค-เคอ´เล่อรฺด)*

light detection and ranging (ไล้ทฺ ดิเท็ค´เฌิ่น แอนดฺ เร้น´จิ้ง) วิธีการ และเครื่องมือ ที่ใช้วัดระยะทางของวัตถุที่สะท้อนแสงได้ โดยการปล่อยแสงในช่วงเวลาที่แคบมากๆ จากนั้นวัดช่วงเวลา (time interval) ระหว่างเวลาของการปล่อยแสงและเวลาของการรับแสงสะท้อนกลับจากวัตถุ ระยะห่างของวัตถุคำนวณได้จากช่วงเวลาขณะปล่อยแสงและรับแสงที่สะท้อนกลับ เขียนแบบย่อ: lidar, LiDAR คำย่อ: LIDAR (ไลด้าร)

lighter-than-water nonaqueous-phase liquid (ไล้เท่อร-แฑน-วอ´เท่อรฺ น็อนเอ´ควีเอิส-เฟส ลิ´เควิด) เฟสของไม่เหลว เบากว่าน้ำ; มลพิษของเหลว ที่มีความหนาแน่นน้อยกว่าน้ำ หรือลอยอยู่ส่วนบนของชั้นน้ำบาดาล หรือแคะเพอเลรี่ ฟริ้นจ (capillary fringe) คำย่อ: LNAPL (เอลเน็พลฺ หรือเอลแน็พลฺ)

light metal (ไล้ทฺ เมะ´เทิ่ล) โลหะที่มีความหนาแน่นต่ำและมีค่าในเชิงพาณิชย์ รวมถึง เออะลูเมอเนิ่ม ลิเธี่ยม และไทแทเนี่ยม

light mineral (ไล้ทฺ มิ´เนอเริ่ล) (1) แร่ประกอบหินตะกอนที่มีค่าความถ่วงจำเพาะต่ำกว่ามาตรฐาน (โดยทั่วไปคือ ต่ำกว่า 2.85 แกรมต่อลบ.เซนติเมตร) เช่น ขวอรทส เฟลสปาร เคลไซ้ท โดเลอไม้ท เมี้สเคอไว้ท หรือเฟลสปาทอยดส เปรียบเทียบ: *heavy mineral (เฮ´วี่ มิ´เนอเริ่ล) [ตะกอนวิทยา]* (2) แร่สีอ่อน (light-colored mineral)

lightning stone (ไล้ทฺ´นิ่ง สโตน´) ดู: *fulgurite (ฟุล´เกอไร้ทฺ)*

lightning tube (ไล้ทฺ´นิ่ง ทู้บ) ฟุลเกอไร้ท (fulgurite) ชนิดแผ่น

light oil (ไล้ทฺ ออยลฺ) น้ำมันดิบ ที่มีค่าเอพีไอ แกรเวอที่ (API gravity) หรือโบเม่ แกรเวอที่ (Baume gravity) สูง เปรียบเทียบ: *heavy oil (เฮ´วี่ ออยลฺ)*

light red silver ore (ไล้ทฺ เร้ด ซิล´เว่อรฺ ออรฺ) ดู: *proustite (พรู´สไต๊ทฺ)*

light ruby silver (ไล้ทฺ รู´บี้ ซิล´เว่อร) ดู: *proustite (พรู´สไต๊ทฺ)*

lightweight aggregate (ไล้ทฺ´เหวท แอ๊ะ´กริเกิท) กลุ่มเศษธรณีวัตถุ (aggregate - แอ๊ะ´กริเกิท) ที่มีค่าความถ่วงจำเพาะต่ำ เช่น เพอเมิส เถ้าภูเขาไฟ เฌลที่ขยายตัวได้ ฟองตะกรัน หรือเพอรไล้ท (perlite) ที่ขยายตัวได้ หรือเวอรมิคิวไล้ท (vermiculite)

lightweight concrete (ไล้ทฺ´เวท คอน´ครีท) คอนครีทมวลเบาที่ทำด้วยธรณีวัตถุมวลเบา (lightweight aggregate - ไล้ทฺ´เหวท แอ๊ะ´กริเกิท)

lignin (ลิก´เนิน) พอลี่แซะเคอไรด (polysaccharide) ที่มีโครงสร้างอสัณฐาน และซับซ้อน มีหน่วยของเมะธอคเซิ่ล (methoxyl) และเฟเนิ่ล โพรเพน (phenyl propane) มักเกิดขึ้นกับเซลเยอโลส และเป็นองค์ประกอบทางเคมีที่สำคัญของไม้

lignite (ลิก´ไน้ทฺ) ถ่านหินสีน้ำตาล-ดำ เกิดอยู่ระหว่างพีทและกึ่งเบอทิวเมอเนิสของ; ถ่านหินเนื้อแน่น เมื่อเผาในสภาพไม่มีความชื้นและแร่อื่นปนมีค่าความร้อนน้อยกว่า 8,300 บีทียูต่อปอนด์ (BTU/lb) (19.31 MJ/kg) เปรียบเทียบ: *brown coal (บราวนฺ โคล); lignite A (ลิก´ไน้ทฺ เอ); lignite B (ลิก´ไน้ทฺ บี)*

lignite A (ลิก´ไน้ทฺ เอ) ลิกไน้ทที่เมื่อเผาในสภาพไม่มีความชื้นและแร่อื่นปน มีค่าความร้อน 6,300 บีทียูต่อปอนด์ (BTU/lb) (14.65 MJ/kg) หรือมากกว่า แต่น้อยกว่า 8,300 บีทียูต่อปอนด์ (BTU/lb) (19.31 MJ/kg) เปรียบเทียบ: *lignite B (ลิก´ไน้ทฺ บี)* คำพ้อง: *black lignite (แบล๊ค ลิก´ไน้ทฺ)*

lignite B (ลิก´ไน้ทฺ บี) ลิกไน้ทที่เมื่อเผาในสภาพไม่มีความชื้นและแร่อื่นปน มีค่าความร้อนน้อยว่า 6,300 บีทียูต่อปอนด์ (BTU/lb) (14.65 MJ/kg); มักมีความหมายเหมือนกับลิกไน้ท สีน้ำตาล (brown lignite – บราวนฺ ลิก´ไน้ทฺ) หรือถ่านหิน สีน้ำตาล (brown coal – บราวนฺ โคล)

ligurite (ลิ´กิวไร้ทฺ) สฟีนชนิดหนึ่ง ที่มีสีเขียวอ่อน

likely (ไล้ค´ลี่) หมายถึง หิน แท่งแร่ หรือแถบแร่ในพื้นดิน ที่บ่งชี้แร่มีค่า คำพ้อง: *kindly (ไคนดฺ´ลี่)* คำตรงข้าม: *hungry (เฮิง´กรี่)*

LILE (เอลไอเอลอี) คำย่อของ *large ion lithophile elements (ลารฺจ ไอ´เอิ้น ลิ´เธอไฟล เอ´เลอเมิ่นท์)* ชนิด เพอแทะเชี่ยมบอรอน รูบิเดี่ยม และยุเรเนี่ยม ซึ่งมีรัศมีไอเอ็นขนาดใหญ่ บัญญัติครั้งแรกเพื่อบรรยายส่วนประกอบของหินอย่างหินดูงจันทร์

liman (ลีมอน´) (1) เลอะกูน อ่าว บ่าง หรือทะเลสาบที่มีโคลนและตื้น ที่เกิดบริเวณปากแม่น้ำหลังบริเวณที่มีการทับถมในทะเลของสันดอนปาก แม่น้ำ มีน้ำจืดหรือน้ำกร่อยเท่านั้น (2) ทะเลสาบที่แห้งขาง;

บริเวณปากแม่น้ำหรืออ่าวน้ำจืดในทะเล รากศัพท์: ภาษารัสเซีย มาจากภาษากรีก “Limen, harbor - ท่าน้ำ” (2) พื้นที่โคลนตม หรือเลนที่ทับถมใกล้ปากแม่น้ำ

liman coast (ลี´เมิ่น โคสทฺ) ชายฝั่ง ที่มีเลอะกูนจำนวนมาก และร่องน้ำที่จมอยู่ใต้น้ำ มีสันทรายงอกจากแผ่นดิน ป้องกันน้ำทะเลกัดเซาะ เช่น ชายฝั่งตอนเหนือของทะเลสีดำ หรือชายฝั่งทะเลจังหวัดนครศรีธรรมราช

limb (ลิ้มบฺ) [ธรณีวิทยาโครงสร้าง] พื้นที่ของโฟลด ที่อยู่ระหว่างโฟลด ฮิ้นจที่ติดกัน และอาจเป็นระนาบ คำพ้อง: *flank (แฟ<u>ล้</u>งคฺ) [ธรณีวิทยาโครงสร้าง]*

limburgite (ลิม´เบอไก๊ทฺ) หินภูเขาไฟสีเข้ม ผลึกสองขนาด (ผลึกหยาบและละเอียด) โดยมีแร่ออเลอวีน และไคลโนไพร็อกซีน เป็นผลึกหยาบ หรือฟีเนอคริสท (phenocryst) และเอิลเคอไล ที่มีแก้วหรือผลึกละเอียด (groundmass - <u>กร</u>าวนฺด´แมส) ในปริมาณมากเป็นเนื้อพื้น และอาจมีผลึกละเอียดของไคลโนไพร็อกซีน ออเลอวีน และอ็อกไซดทึบแสง; มักไม่มีเฟลสปาร เต่อาจมีเนะเฟอลีน (nepheline) และ/หรือเออะแนลซีม (analcime) ตามการจำแนกหินอัคนีของ IUGS ชื่อที่เหมาะสมคือ แบ๊ะเซอไน้ท (basanite) ที่มีเนื้อพื้นเป็นแก้ว

lime (ไลม) (1) แคลเซี่ยมอ็อกไซด: CaO; โดยเฉพาะ ปูนขาวและปูนผสมน้ำ; ศัพท์ที่ใช้ในความหมายหลวมๆ สำหรับ แคลเซี่ยม ไฮดรอกไซด (2) แร่ลูกบาศก์สีขาว ของกลุ่มเพเรอเคล้ส (periclase): CaO (3) หินปูน ศัพท์ที่บางครั้งถูกใช้โดยช่างเจาะ สำหรับหินใดๆ ที่ประกอบแคลเซี่ยมคารเบอเหนทเป็นส่วนใหญ่ (4) ผลิตภัณฑ์จากการเผาหินปูน และใช้ในการผลิตปูนซีเมนทและกระบวนการผลิตของอุตสาหกรรมอื่นๆ เป็นหนึ่งในสารเคมี ที่เก่าแก่ที่สุดที่มนุษย์รู้จักนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์; ในยุคหินพบว่ามีเตาเผาโบราณสำหรับเผาหินปูน และใช้ปูนในเป็นการเชื่อม และฉาบวัสดุ

limeclast (ไลม´แ<u>คล้</u>สทฺ) เม็ดหินปูน ที่หลุดมาจากการเซาะหินปูนที่มีอยู่ก่อน; รวมถึงเม็ดหินปูนที่แตกหักและหลุดออกจากโคลนหินปูนบนพื้นทะเล หรือทะเลสาบ

lime concretion (ไลมฺ คอน<u>ครี</u>´เฉิ่น) เศษหินปูนที่ตกทับถมโดยสารละลาย หรือธรณีวัตถุที่ถูกเชื่อมประสานโดยสารรละลายแคลเซี่ยมคารเบอเหนท

lime mud (ไลมฺ เหมิด) มิไคร้ทของหินปูนที่ยึดเกาะกันแบบหลวมๆ

lime mudstone (ไลมฺ เหมิด´สโตน) หินโคลนเนื้อปูนค่อนข้างบริสุทธิ์ (แคลเซี่ยมคารเบอเหนทร้อยละ 93-99) ที่มีองค์ประกอบของมิไคร้ทร้อยละ 75-85 ส่วนใหญ่ไม่มีรูพรุนและน้ำซึมผ่านไม่ได้ ดู: *micritic limestone (มิ<u>ครี</u>´ถิค ไลมฺ´สโตน)*

lime olivine (ไลมฺ ออเลอวีน) ดู: *calcio-olivine (แค<u>ล</u>ซิเออ-ออเลอวีน)*

lime pan (ไลมฺ แพน) [ธรณีสัณฐานวิทยา] พรุ หรือมาบหินปูนที่มีผิวเรียบ แข็ง ของแคลเซี่ยมคารเบอเหนท มักเป็นทูเฟ่อ (tufa)

lime-silicate rock (ไลมฺ-สิ´เลอเขท ร็อค) ดู: *calc-silicate rock (แค้ลคฺ-สิ´เลอเขท ร็อค)*

limestone (ไลมฺ´สโตน) (1) หินตะกอนที่ประกอบด้วยแคลเซี่ยมคารเบอเหนทที่อยู่ในรูปของแร่แคลไซ้ทในปริมาณมาก (มากกว่าร้อยละ 50 โดยน้ำหนัก หรือภายใต้กล้องจุลทรรศน์) และมีแมกนีเซี่ยมคารเบอเหนทที่อยู่ในรูปของแร่โดเลอไม้ทหรือไม่มี; โดยเฉพาะหินตะกอนคารเบอเหนทที่มีองค์ประกอบหลักเป็นแร่แคลไซ้ทมากกว่าร้อยละ 95 และโดเลอไม้ทน้อยกว่าร้อยละ 5 มักมีองค์ประกอบของแร่รองอื่นๆ เช่น สิลิเค่อ เฟลสปาร เคล ไพไร้ท หรือซิเดอไร้ท ในปริมาณน้อย เกิดโดยกระบวนการทางชีวภาพ กายภาพ หรือทางเคมี และอาจมีลักษณะเป็นเม็ดตะกอนจากการตกทับถมของสิ่งมีชีวิตหรือซากของสิ่งมีชีวิต จากการตกผลึกทางเคมี หรือจากการเกิดผลึกใหม่; อาจมีเฟาะเซิ่ลเป็นองค์ประกอบในปริมาณมาก ที่บ่งบอกถึงการทับถมตามแนวปะการังหรือแหล่งของซากสิ่งมีชีวิต เช่น เปลือกหอย มักประกอบด้วยช้อลค (chalk) แคลเคอรีไน้ท (calcarenite – เม็ดปูนขนาดทราย) โคคีเน่อ (coquina – เม็ดปูนอ่อน สีขาวที่แตก หรือหลุดออกจากซากเปลือกหอยหรือปะการัง) และ แทระเวอทีน (travertine – แร่จำพวกแคลเซี่ยมคารเบอเหนท ที่เกิดโดยการตกทับถมจากน้ำพุ หรือน้ำพุร้อน) และทำปฏิกิริยาเป็นกรด คำย่อ: lst (2) ศัพท์ทั่วไปที่ใช้ในเชิงพาณิชย์ของไลม (lime) ในการเรียกหินที่มีแคลเซี่ยมคารเบอเหนทและแมกนีเซี่ยมคารบอเหนทอย่างน้อยร้อยละ 80 และเมื่อเผาจะให้ สแล็คส (slakes)

limestone buildup (ไลมฺ´สโตน บิ้ล´เดิพ) ดู: *carbonate buildup (คาร´เบอเหนท บิ้ล´เดิพ)*

limestone pavement (ไลมฺ´สโตน เพ็ฟ´เมินทฺ) (1) หินปูนที่เป็นระนาบจากชั้นหิน หรือจากการครูดให้เรียบของธารน้ำแข็งในพื้นที่แบบค้ารสท ที่มีการแบ่งออกเป็นหลุม หรือร่องแยกจากผลของการละลาย ดู: *crevice karst (เคร´เวิส ค้ารฺสทฺ)* (2) พื้นเป็นร่องจากการละลายออกไปของหินปูน ดู: *karrenfeld (ค้าเร็นเฟลด)*

lime uranite (ไลมฺ ยุ'เรอไน้ท) ดู: *autunite (โอเทอ'ไน้ทฺ หรือ ออ'เทอไน้ทฺ)*

limited-mobility displacement grout (ลิ'เมอเถิด-โมบิ'เลอที่ ดิสเพล'ซเมิ่นทฺ เกร๊าทฺ) ดู: *compaction grout (เคิมแพ็ค'เฌิ่น เกร๊าทฺ)*

Limmasol Forest cobalt-nickel deposit (ลิ'เมอโซล ฟอ'เริสทฺ โค'บ๊อลทฺ-นิ'เคิ่ล ดิพอ'เสิท) แหล่งแร่ชนิดหนึ่ง ที่มีลักษณะเป็นสายแร่ไม่สม่ำเสมอ กระเปาะ หรือเล็นส ของแร่เซิลไฟดสที่มีโคบ๊อลทและนิเคิ่ล ที่เกิดร่วมกับหินเพอริเดอไท้ทที่มีแร่เซอรเพินทีนมาก และดูไน้ทในออฟีเออไล้ท คอมเผล็กเสิส (ophiolite complexes) ชื่อสำหรับแหล่งแร่ในไซเพริส (Cyprus)

limnal (ลิม'เนิ่ล) เกี่ยวข้องกับ แหล่งน้ำจืด; โดยเฉพาะทะเลสาบ เปรียบเทียบ: *lentic (เล็น'ถิค)*

limnetic (ลิมเน'ถิค) (1) เกี่ยวกับ หรืออยู่ในส่วนที่เป็นน้ำจืด (2) หมายถึง สิ่งมีชีวิต หรือกลุ่มของสิ่งมีชีวิตที่อาศัยอยู่ในทะเลสาบ แต่ไม่ใช่อาศัยที่พื้นท้องน้ำหรือชายฝั่ง คำพ้อง: *limnic (ลิม'หนิค) [ทะเลสาบ]*

limnic (ลิม'หนิค) (1) [ถ่านหิน] (ก) หมายถึง ถ่านที่ทับถมภายในแอ่ง หนองน้ำ หรือบึงน้ำจืด (ข) หมายถึง พีท ที่ทับถมใต้น้ำนิ่ง สารอินทรีย์ส่วนใหญ่เป็นแพลงเทิ่น (2) [ทะเลสาบ] (ก) เกี่ยวกับแหล่งน้ำจืด เปรียบเทียบ: *lacustrine (เลอเคิส'เตริ้น) (ข)* ดู: *limnetic (ลิมเน'ถิค)*

limnic material (ลิม'หนิค เมอทิ'เรี่ยล) องค์ประกอบของดินอินทรีย์ชนิดหนึ่ง ที่รวมถึงอินทรียวัตถุและอนินทรียวัตถุที่ได้มาจากการตกตะกอน หรือผ่านการกระทำของสิ่งมีชีวิต หรือที่ได้มาจากพืชหรือสัตว์ที่ลอยน้ำและอยู่ใต้น้ำ

limnic peat (ลิม'หนิค พี้ท) กระบวนการเกิดพี้ท ที่เกิดบน หรือในน้ำลึกจากพืชที่ลอยน้ำ หรือจากรากพืชที่ฝังลึก เปรียบเทียบ: *terrestric peat (เทอเรส'ตริค พี้ท)*

limnite (ลิม'ไน้ทฺ) ดู: *bog iron ore (บ็อก ไอ'เริ่น ออรฺ)*

limnogenic rock (ลิมเนอเจ'หนิค ร็อค) หินตะกอนที่เกิดขึ้นจากการตกตะกอนโดยสารละลายที่อยู่ในน้ำจืด โดยเฉพาะในทะเลสาบน้ำจืด

limnogeology (ลิมเนอจิออ'เลอจี้) ธรณีวิทยาของทะเลสาบ เปรียบเทียบ: *paleolimnology (เพลิโอลิมนอ'เลอจี้ - ทะเลสาบโบราณ)*

limnogram (ลิม'เนอแกรม) บันทึกของการเปลี่ยนระดับน้ำในทะเลสาบโดยมาตรวัดระดับน้ำทะเลสาบ เช่น บันทึกโดยเครื่องลิมนิเมอเทอร (limnimeter) คำพ้อง: *limnograph (ลิมเนอแกร๊ฟ)*

limnograph (ลิม'เนอแกร๊ฟ) ดู: *limnogram* (ลิม'เนอแกรม)

limnology (ลิมนอ'เลอจี้) การศึกษาด้วยกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ของแหล่งน้ำที่อยู่บนแผ่นดินทั้งหมด เช่น สระน้ำ ธารน้ำ แม่น้ำ บึง หนอง ทะเลสาบ และพื้นที่ชุ่มน้ำ ซึ่งจะเป็นการศึกษาลักษณะทางกายภาพ เคมี อุตุนิยมวิทยา ชีวภาพ และนิเวศวิทยา และปฏิสัมพันธ์ของสิ่งต่างๆ ต่อแหล่งน้ำนั้นๆ รากศัพท์: ภาษากรีก “limne, marsh, lake, pool – บึง ทะเลสาบ สระน้ำ”

limnoquartzite (ลิมเนอขวอรทฺไซ้ทฺ) หินสิลิเค่อเนื้อละเอียดที่เกิดในแหล่งน้ำจืด; เชิ้รทที่เกิดในทะเลสาบ

limon (ลิมอน') (1) โคลนหนืดที่ตกทับถมในช่วงระหว่างน้ำท่วม โดยแม่น้ำที่อยู่ในพื้นที่แอ่งเมเดอเทอเรเนี่ยน (Mediterranean basin) ชายฝั่งมหาสมุทรแอทแลนถิก ของเมอเราะโค (Morocco) และแอ๊ะฟริเค่อตะวันตก และมีการประสานเม็ดตะกอนโดยเหล็กไฮดร๊อกไซด (2) ดินเหนียวปนทรายเม็ดละเอียด ที่กระจายอยู่ในภาคเหนือของประเทศฝรั่งเศส ที่เกิดจากดินเหนียวปนทรายสีน้ำตาล อาจมีลมเป็นตัวการในการพัดพามาทับถม และแตกต่างจากเลิส (loess) เนื่องจากเกิดในสภาพภูมิอากาศแบบชื้น (3) ศัพท์ที่บางครั้งใช้เป็นคำพ้องในภาษาฝรั่งเศสของ *loess (เลิส)* รากศัพท์: ภาษาฝรั่งเศส “loam, silt, ooze, mud – ดินร่วน ทรายแป้ง โคลนตม โคลน”

limonite (ไล'เมอไน้ทฺ) (1) ศัทพ์ที่ใช้ในสนาม สำหรับกลุ่มแร่ สีน้ำตาล ผลึกละเอียดมาก หรือไม่มีรูปผลึกของเหล็กอ็อกไซด จำแนกเฉพาะเจาะจงไม่ได้ เดิมเชื่อว่าไลเมอไน้ท เป็นแร่ที่มีลักษณะเฉพาะ ($2Fe_2O_3 \cdot 3H_2O$) แต่ปัจจุบันพบว่าไลเมอไน้ท มีองค์ประกอบทางเคมี และทางกายภาพที่เปลี่ยนแปลงได้ และประกอบด้วยสารประกอบหลายชนิดของเหล็ก อ็อกซิเจิ้น และไฮเดรอเจิ้น (โดยเฉพาะ goethite – เกอ'ไธ้ท) หรือประกอบด้วยส่วนผสมของแร่หลายชนิด เช่น ฮีเมอไท้ท เกอไธ้ท และเพอโดโครไซ้ท (lepidocrocite) มีการดูดซับน้ำเพิ่มเติม หรือไม่มี มักเกิดแบบทุติยภูมิจากผลของการเกิดออกซิเดชันของแร่เหล็ก หรือแร่ที่มีเหล็กเป็นองค์ประกอบ รวมทั้งอาจเกิดจากการตกทับถมของตะกอนอนินทรีย์ หรืออินทรีย์ในหนอง บึง ทะเลสาบ น้ำพุ หรือในทะเล; มักเกิดแบบสารเคลือบ (เช่น สนิม) แบบมวลเนื้อร่วน หรือเนื้อแน่น แบบตารางแทนที่ผลึกแร่หลายชนิดอื่น มีลักษณะการสะสมแบบเส้นใย แท่ง พวงองุ่น (botryoidal) รูปฝ้ายไต

(reniform) หรือครึ่งทรงกลมติดๆ กัน และเป็นแร่ ที่ทำให้ดินและเคลมีสีเหลือง ปกติมักมีสีน้ำตาลดำ หรือเหลือง-น้ำตาล แต่อาจจะมีสีเหลือง แดง หรือเกือบดำ; เป็นแหล่งแร่รองของเหล็ก ดู: *bog iron ore (บ๊อก ไอ´เริ่น ออรฺ)* คำพ้อง: *brown iron ore (บราวนฺ ไอ´เริ่น ออรฺ); brown hematite (บราวนฺ ฮีเมอไท้ท); brown ocher (บราวนฺ โอ´เค่อรฺ)* (2) ศัพท์ที่ไม่เป็นทางการของเหล็กอ็อกไซดที่มีปริมาณมากที่อยู่ส่วนบนของ แซะเพรอไล้ท (saprolite) ในหน้าตัดดิน

limonite nickel laterite (ไล´เมอไน้ทฺ นิ´เคิ่ล และ´เทอไร้ทฺ) ดู: *oxide nickel laterite (อ็อก´ไซดฺ นิ´เคิ่ล และ´เทอไร้ทฺ)*

limpid dolomite (ลิม´เผิด โด´เลอไม้ท) แร่โดเลอไม้ท ที่เกิดในรูปของผลึกใส วาวคล้ายอัญมณี และมีหน้าผลึกชัดเจนแบบสมมาตร; บ่งชี้ได้โดยง่ายภายใต้กล้องจุลทรรศน์สองตาบนผิวที่ใช้กรดกัด

lin (ลิน) ดู: *linn (ลิน)*

Lindgren´s volume law (ลินดฺ´เกร็นสฺ วอล´ยู่ม ลอ) หลักของลินดเกร็นที่กล่าวว่า หินจะไม่มีการเปลี่ยนปริมาตรหรือรูปแบบในขณะเกิดสินแร่โดยการแทนที่ คำพ้อง: *law of equal volumes (ลอ เอ๊ฟ อี´เควิล วอล´ยู่มสฺ)*

line (ไลน) (1) [แผนที่] เส้นมีเฉพาะความยาว และทิศทางเชื่อมต่อกันอย่างน้อยสองพิกัด (x, y) เส้นแสดงลักษณะทางภูมิศาสตร์ เช่น เส้นระดับความสูงของพื้นที่ หรือเส้นเขตแดน (2) [ไซ้สมิค] จุดสังเกตไซ้สมิคที่เรียงเป็นแนว

lineage boundary (ลิ´นีอิจ บาวนฺ´ดรี่) ผิวตามระนาบผิดปกติในผลึก

lineament (ลิ´นีเออเมิ่นทฺ หรือลิ´เนียเมิ่นทฺ) (1) ลักษณะพื้นผิวแบบเส้นที่ปรากฏในบริเวณกว้าง (2) ลักษณะภูมิประเทศแบบเส้นในระดับภูมิภาค ที่เชื่อว่าเป็นการสะท้อนโครงสร้างของเปลือกโลก เช่น แนวฟ้อลท เส้นจากการเรียงของภูเขาไฟ และเส้นของทางน้ำ

linear (ลิ´เนียร หรือลิ´นีเอ่อร) คำคุณศัพท์ การเรียงเป็นเส้น หรือหลายๆ เส้น; เกี่ยวกับ เส้น หรือคุณลักษณะเป็นเส้นของสิ่งใดๆ

linear crossed lamellar structure (ลิ´เนียร ครอ้อสดฺ แลเมเล่อร สเตริ๊ค´เช่อรฺ) โครงสร้างการเฉียงระดับของชั้นหินบาง (crossed lamellar structure) ที่ตัดกับชั้นระนาบเป็นเส้นตรงซึ่งสังเกตได้บนพื้นผิวการตกทับถม และตามแนวนอน คำย่อ: LCL (เอลซีเอล)

linear element (ลิ´เนียร เอ´เลอเมิ่นทฺ) องค์ประกอบของเนื้อหินในสามมิติ ที่มีการเรียงในหนึ่งทิศทาง โดยทั่วไป การเรียงของเม็ดแร่ในหินถือเป็นองค์ประกอบแบบทิศทางเดียว เปรียบเทียบ: *planar element (เพล´เน่อร เอ´เลอเมิ่นทฺ); equant element (อี´เควิ่นทฺ เอ´เลอเมิ่นทฺ)*

linear flow structure (ลิ´เนียร โฟล สเตริ๊ค´เช่อรฺ) โครงสร้างในหินอัคนี ที่แสดงการเรียงของผลึกแร่ที่มีลักษณะเป็นแท่ง หรือของแร่หลายชนิดที่ด้านยาวเรียงตัวในทิศทางเดียวกัน หรือของหินแปลกปลอม หรือของฟองอากาศ เปรียบเทียบ: *platy flow structure (เพล´ที่ โฟล สเตริ๊ค´เช่อรฺ)*

linear scale (ลิ´เนียร สเกล´) มาตราส่วน ดู: *scale (สเกล´) [แผนที่]*

linear scale ratio (ลิ´เนียร สเกล´ เร´โฌ) ในการวิเคราะห์โดยใช้แบบจำลอง หมายถึง อัตราส่วนของความยาวของต้นแบบต่อความยาวของแบบจำลอง

linear selection (ลิ´เนียร เซอเล็ค´เฌิ่น) การคัดเลือกโดยธรรมชาติ ที่เอื้อต่อการเปลี่ยนแปลงในทิศทางใดทิศทางหนึ่งอย่างเฉพาะเจาะจง

lineation (ลินีเอ´เฌิ่น) (1) [ตะกอนวิทยา] โครงสร้างแนวเส้นใดๆ (ไม่ว่าจะมีขนาดเล็กมองด้วยตาเปล่าไม่เห็น หรือขนาดใหญ่) ที่อยู่บน หรืออยู่ภายในหินตะกอน และโดยเฉพาะลักษณะบนระนาบชั้นหิน เช่น ระลอกคลื่น ร่องรอยขีดข่วน หรือการเรียงตัวตามแกนยาวของเม็ดตะกอน หรือเฟาะเซิ่ลในช่วงเวลาของการทับถม มักสืบเนื่องมาจากผลของกระแสที่พัดพาตะกอนมาทับสะสมเป็นส่วนใหญ่ ดู: *parting lineation (พาร´ทิ่ง ลินีเอ´เฌิ่น)* (2) [ธรณีวิทยาโครงสร้าง] ศัพท์ทั่วไปที่ไม่เกี่ยวกับการเกิดสำหรับโครงสร้างแนวเส้นที่เกิดเฉพาะบริเวณใดบริเวณหนึ่ง หรือโครงสร้างในเนื้อหิน เช่น เส้นทางการไหล ร่องขีดข่วน แนวขนาน หรือสันจากการถูกครูด ระนาบถูกครูดที่มีร่อง หรือสันตามทิศทางการครูด หรือเส้นใยแร่ขนานบนระนาบถูกครูด; การเรียงตามแกนยาวของเม็ดตะกอนเป็นแนวเส้น; หรือแกนของโฟลดในหินแปร จะรวมถึงการเรียงของแท่งผลึกแร่ เส้นจากการตัดกันของชั้นหินและคลีหวิจ (bedding and cleavage) หรือจากการตัดกันของระนาบสองระนาบ

line coverage (ไลนฺ เคอ´เวอหริจ) ข้อมูลในพื้นที่ทางภูมิศาสตร์แสดงตามแนวเส้น เปรียบเทียบ: *point coverage (พ้อยนฺทฺ เคอ´เวอหริจ)*

line defect (ไลนฺ ดี´เฝ็คทฺ) ข้อบกพร่องในผลึกประเภทหนึ่งที่เกิดตามแนวเส้นในโครงสร้างผลึก เปรียบเทียบ: *plane defect (เพลน ดี´เฝ็คทฺ); point defect (พ้อยนฺทฺ ดี´เฝ็คทฺ)* ดู: *screw dislocation (สกรู´ ดิสโลเค´เฌิ่น) [ผลึกศาสตร์]; edge dislocation (เอ็จ ดิสโลเค´เฌิ่น) [ผลึกศาสตร์]* คำพ้อง: *dislocation (ดิสโลเค´เฌิ่น) [ผลึกศาสตร์]; crystal dislocation (คริส´เติ้ล ดิสโลเค´เฌิ่น)*

line map (ไลนฺ แม็พ) แผนที่ที่ประกอบด้วยเส้นต่างๆ ซึ่งตรงกันข้ามกับภาพจากการถ่ายภาพ

line of collimation (ไลนฺ เอิ๊ฟ คอเลอเม´เฌิ่น) แนวเล็งของกล้องวัดระดับ (telescope) ของการสำรวจรังวัด ที่กำหนดให้เป็นเส้นผ่านจุดศูนย์กลางของเล็นสด้านหลัง และจุดศูนย์กลางของคร้อสส แฮรส (cross hairs) หรือเระทิเคิ่ล (reticle) คำพ้อง: *collimation line (คอเลอเม´เฌิ่น ไลนฺ)*

line of dip (ไลนฺ เอิ๊ฟ ดิ๊พ) ทิศทางของมุมเท วัดเป็นองศาโดยเข็มทิศ โดยทั่วไปหมายถึงมุมเทจริง (true dip) แต่อาจเป็นมุมเทปรากฏ (apparent dip) คำพ้อง: *direction of dip (เดอเร็ค´เฌิ่น เอิ๊ฟ ดิ๊พ)*

line of force (ไลนฺ เอิ๊ฟ ฟ้อรฺซ) [แม่เหล็ก] ดู: *magnetic-field line (แม็กเน´ถิค-ฟีลด ไลนฺ)*

line of induction (ไลนฺ เอิ๊ฟ อินเดิค´เฌิ่น) ดู: *magnetic-field line (แม็กเน´ถิค-ฟีลด ไลนฺ)*

line of section (ไลนฺ เอิ๊ฟ เซ็ค´เฌิ่น) เส้นบนแผนที่ ที่ระบุตำแหน่งของระนาบตัดขวาง

line of seepage (ไลนฺ เอิ๊ฟ ซี้ผิจ) ดู: *seepage line (ซี้ผิจ ไลนฺ)*

line of sight (ไลนฺ เอิ๊ฟ ไซ้ทฺ) (1) แนวเล็ง; แนวที่ต่อออกมาจากตาของผู้สังเกต หรืออุปกรณ์ที่ใช้ในการสังเกต ไปยังจุด หรือตำแหน่งที่อยู่ห่างออกไป เช่น line of collimation (ไลนฺ เอิ๊ฟ คอเลอเม´เฌิ่น) (2) เส้นตรงระหว่างจุดสองจุด ซึ่งเป็นไปตามทิศทางของผิวโลก แต่ไม่คำนึงถึงความโค้งพื้นผิวโลก (3) เส้นที่เชื่อมโลก หรือดวงอาทิตย์และเทห์ฟากฟ้าในอวกาศที่อยู่ห่างไกล

line-of-sight map (ไลนฺ-เอิ๊ฟ-ไซ้ทฺ แม็พ) แผนที่ที่ตามองเห็นได้

line of strike (ไลนฺ เอิ๊ฟ สไตรฺค´) ดู: *strike (สไตรฺค´) [ธรณีวิทยาโครงสร้าง]*

liner (ไล´เน่อรฺ) ปลอกท่อ; ท่อเหล็กกล้าขนาดใหญ่และหนักมากที่ติดตั้งในหลุมน้ำมัน หรือแก๊ส แตกต่างจากท่อกรุ (casing) เพราะไม่ได้ติดตั้งตลอดความลึกของทั้งหลุม

line rod (ไลนฺ หรอด) ดู: *range rod (เร้นจฺ หรอด)*

line spectrum (ไลนฺ สเป็ค´เทริ่ม) การเรียงไปตามลำดับของค่าความยาวคลื่นในสเป็คเทริ่ม ทำให้ปรากฏเป็นเส้นที่มีระยะห่างระหว่างเส้นแต่ละเส้น เส้นจากแสงในสเป็คเทริ่มเป็นผลจากช่วงเปลี่ยนผ่านของอิเล็คทรอนภายในแอ๊ะเทิ่ม เปรียบเทียบ: *band spectrum (แบนดฺ สเป็ค´เทริ่ม)*

line-up (ไลนฺ-เอิพ) คำนาม แนวเส้นของรูปคลื่นไซ้สมิคที่มีเฟสเดียวกันบนเส้นคลื่น; ดู: *event (อิเว้นทฺ) [ไซ้สมิค]*

linguloid ripple (ลิง´กิวลอยดฺ ริ´เพิ่ล) ดู: *linguoid ripple (ลิง´กูออยดฺ ริ´เพิ่ล)*

linguoid current ripple (ลิง´กูออยดฺ เคอ´เริ่นทฺ ริ´เพิ่ล) ดู: *linguoid ripple (ลิง´กูออยดฺ ริ´เพิ่ล)*

linguoid ripple (ลิง´กูออยดฺ ริ´เพิ่ล) รูปสามมิติ ที่สร้างโดยคลื่นน้ำ มีลักษณะคล้ายรูปลิ้น หรือจันทร์เสี้ยว มีสันชี้ไปตามทิศทางการไหลของน้ำ; มีรูปทรงชัดเจนที่สุดบนพื้นท้องน้ำของธารน้ำตื้น ที่มีการไหลไม่สม่ำเสมอ และหลากหลายขนาด ดู: *cusp-ripple (เคิ้สพฺ ริ´เพิ่ล)* คำพ้อง: *linguoid current ripple (ลิง´กูออยดฺ เคอ´เริ่นทฺ ริ´เพิ่ล); linguloid ripple (ลิง´กิวลอยดฺ ริ´เพิ่ล); cuspate ripple (เคิสเปท ริ´เพิ่ล)*

linguoid ripple mark (ลิง´กูออยดฺ ริ´เพิ่ล ม้ารฺค) ดู: *linguoid ripple (ลิง´กูออยดฺ ริ´เพิ่ล)*

linguoid sole mark (ลิง´กูออยดฺ โซล ม้ารฺค) ดู: *flute cast (ฟลู้ท แค้สทฺ)*

lining (ไล´นิ่ง) (1) ท่ออิฐ คอนครีท เกอไน้ท หรือฌ็อทครีท เหล็กหรือเหล็กกล้าหล่อ ที่วางในอุโมงค์หรือปล่องเพื่อป้องกันการทรุดตัว (2) ชั้นของเคล คอนครีท แผ่นฟิลมสังเคราะห์ หรือวัสดุอื่นๆ ที่วางใต้ หรือทั้งหมด หรือบางส่วนของท่อส่งน้ำ อ่างเก็บน้ำ หรือพื้นที่ฝังกลบของเสีย เพื่อป้องกันการกัดเซาะ ลดการสูญเสียจากการซึมผ่านของน้ำ หรือการไหลออกของแก๊ส คงทนต่อแรงดันและปรับปรุงการไหลให้ดีขึ้น

lining pole (ไล´นิ่ง โพล) ดู: *range rod (เร้นจฺ หรอด)*

link (ลิงคฺ) [ธรณีสัณฐานวิทยา] สวนของธารน้ำสองสายที่เชื่อมต่อกัน หรือธารน้ำสองสายหรือมากกว่ามาเชื่อมกับเป็นธารน้ำใหญ่ (fork) ส่วนตำแหน่งปลายน้ำอาจเป็นธารน้ำสองสายหรือมากกว่า กระจายเครือข่ายระบบทางน้ำออกเป็นหลายสาย เรียกว่า ดิสทริบิวเทรี่ แชนเนิ่ล (distributary channel) เปรียบเทียบ:

cis link (ซิส ลิ้งคฺ); trans link (แทรนส ลิ้งคฺ); exterior link (เอ็กสทีเรียร- ลิ้งคฺ)

linkage (ลิ้ง´ขิจ) (1) [ธรณีสัณฐานวิทยา] การต่อเข้าหากันแบบมุมแหลมของเทือกเขาสองเทือกเขา ที่ปรากฏในมุมมองด้านบน (plan view) เปรียบเทียบ: *deflection (ดิเฟล็ค´เฉิ่น) [ธรณีสัณฐานวิทยา]* (2) [ธรณีวิทยาโครงสร้าง] กระบวนการที่ฟ้อลทสองฟ้อลท เดิมแยกจากกัน แต่ต่อมาเกิดการเชื่อมต่อกัน

link distance (ลิ้งคฺ ดิส´เต้นซ) เลขจำนวนเต็มและไม่มีหน่วยที่กำหนดขึ้นในตำแหน่งที่มีการเชื่อมของธารน้ำสาขาย่อย ตัวเลขแสดงถึงจำนวนธารน้ำสาขาย่อยที่เชื่อมเข้าหากันเป็นธารน้ำที่ใหญ่ขึ้น เป็นการเชื่อมภายในเครือข่ายของระบบทางน้ำเดียวกันไปจนกระทั่งถึงปากทางน้ำไหลออก เป็นการวัดตำแหน่งสัมพันธ์กับเครือข่ายของระบบทางน้ำ คำพ้อง: *topologic path length (ทอเพอลอ´จิค แพ้ธ เล้งธฺ)*

linked veins (ลิ้งทฺ เวนสฺ) รูปแบบของแหล่งแร่เป็นแผ่น (vein) ที่อยู่ติดกับ หรือเกือบขนานกับแผ่นแร่ ที่เชื่อมต่อกันโดยทำมุมแบบเส้นทแยงมุม

links (ลิ้งคฺสฺ) (1) [ชายฝั่ง] ศัพท์ภาษาสก็อตสำหรับ พื้นที่แคบๆ ที่มีลักษณะเป็นที่ราบ หรือเป็นลูกคลื่นตามแนวชายฝั่งที่เกิดจากการทับถมของทรายที่ถูกพัดพามา และปกคลุมด้วยหญ้า; ในสก็อตเลินด พื้นที่ดังกล่าวนี้ มักจะใช้เป็นสนามกอลฟ (2) [ธารน้ำ] แม่น้ำที่คดเคี้ยว รวมทั้งพื้นที่ลุ่มน้ำของแม่น้ำที่คดเคี้ยว

linn (ลิน) (1) แอ่งน้ำ โดยเฉพาะ แอ่งน้ำ ที่ลึกลงไปใต้น้ำตก (2) การไหลพุ่งของน้ำลงบนหิน; น้ำตก (water fall) น้ำโจน (cataract) น้ำตกจากที่สูงมาก (cascade) (3) หน้าผาหรือหุบเขาสูงชัน คำที่ใช้ส่วนใหญ่ในสก็อตเลินดและภาคเหนือของอังกฤษ รากศัพท์: ภาษา Gaelic “linne, pool – แอ่งน้ำ บ่อน้ำ” สะกดได้หลายแบบ: *lin; lyn; lynn*

Linnaean species (เลอ´เนี่ยน หรือลินีเอิ้น สปี´ฌีส) สปีฌีส ที่กำหนดบนพื้นฐานของลักษณะทางสรีระของสิ่งมีชีวิตนั้นๆ สะกดได้อีกแบบ: Linnean species

linnaeite (เลอนี´ไอ๊ทฺ) (1) แร่ผลึกลูกบาศก์ สีเทาอ่อน: Co_3S_4 มีสีของทองแดง-แดง และถือว่าเป็นสินแร่โคบ๊อลท คำพ้อง: *cobalt pyrites (โค´บ๊อลทฺ ไพ´ไร้ทสฺ)* สะกดได้อีกแบบ: linneite (2) ชื่อกลุ่มสำหรับแร่ไธโอสเปอเน็ล (thiospinel) ที่มีสูตรทั่วไป: A_3X_4 เมื่อ A = Fe, Co, Ni, Cu, Cr, Zn, In, Rh, Ir, หรือ Pt; และ X = S หรือ Se

LIP (เอลไอพี) ดู: *large igneous province (ลารฺจ อิก´นีเอิส พรอเวิ่นซฺ)*

lip (ลิพ) [ธรณีสัณฐานวิทยา] (1) ชะง่อนผา หรือขอบที่ยื่นออกไปจากฐาน (2) ทางลาดชัน หรือเหว (3) ขอบปล่องภูเขาไฟ

lipogenesis (ไลเพอเจ´เนอเสิส) วิวัฒนาการ หมายถึง การเร่งวิวัฒน์ที่เป็นผลให้องคาพยพบางอย่างที่มีในบรรพบุรุษขาดหายไป เปรียบเทียบ: *tachytely (แทะ´เค่อเท´ลี่)*

liptinite (ลิพ´เทอไน้ท) กลุ่มซากพืชในถ่านหิน (maceral – แมะ´เซอแรล) กลุ่มหนึ่ง รวมทั้ง สปอเรอไน้ท (sporinite), คิวเทอไน้ท (cutinite), แอลเจอไน้ท (alginate), เระเซอไน้ท (resinite) และลิพเทอดิทริไน้ท(liptodetrinite) ที่มาจากสปอร (spore) คิวทิเคิล (cuticle) ยางไม้ (rasin) และไข (wax) มีไฮเดรอเจิ้นในปริมาณค่อนข้างมาก เป็นส่วนประกอบทั่วไปของถ่านหินแตก (attrital coal) เปรียบเทียบ: *inertinite (อิเนอรฺ´ทิไน้ท); vitrinite (วิเทรอไน้ทฺ)* คำพ้องเดิม: *exinite (เอ็ก´เซอไน้ทฺ)*

liptite (ลิพ´ไท้ท) ไมโครลิเธอไท้พ (microlithotype) ของถ่านหินที่ประกอบด้วยลิพเทอไน้ทอย่างน้อยร้อยละ 95 เปรียบเทียบ: *vitrite (วิ´ไทร้ท); inertite (อิเนอรฺไท้ท)* คำพ้อง: *exile (เอ็ก´ไซล) [ถ่านหิน]*

liptobiolite (ลิพเทอไบ´เออไล้ทฺ) (1) ซากพืชส่วนที่เหลือจากการถูกย่อยสลาย เช่น ยางไม้ ยางเหนียว ไข อำพัน และเรณู (2) ดู: *liptobiolith (ลิพเทอไบ´เออหลิธ)*

liptobiolith (ลิพเทอไบ´เออหลิธ) หินอินทรีย์ที่ติดไฟได้ เกิดขึ้นจากการสะสมของลิพเทอไบเออไล้ทส (liptobiolites) เช่น ถ่านหินจากสปอร และพื้ทจากเรณู คำพ้อง: *liptobiolite (ลิพเทอไบ´เออไล้ทฺ)*

liptocoenosis (ลิพ´เทอเซอโนเสิส) บรรพชีวินวิทยา หมายถึง กลุ่มของสิ่งมีชีวิตที่ตายลงพร้อมกับร่องรอย และผลผลิตที่สิ่งมีชีวิตนั้นๆ ทำขึ้นก่อนที่จะถูกฝัง

liptodetrinite (ลิพเทอดิ´ทริไน้ท) ซากพืชในถ่านหินในกลุ่มลิพเทอไน้ท (liptinite) ไม่มีโครงสร้างที่สังเกตได้ และค่าการสะท้อนและเรืองแสงต่ำ: เนื่องจากมีขนาดละเอียดจึงไม่สามารถกำหนดชนิดของซากพืชได้

liquefaction (ลิเควอแฟ็ค´เฉิ่น) (1) [ตะกอนวิทยา] การเปลี่ยนสภาพของตะกอนจากการเกาะตัวเป็นของเหลวคล้ายของเหลว ซึ่งผลที่ตามมาคือ การไหล หรือกลุ่ม หรือยุบตัวลงกับที่ (2) [ดิน] การเปลี่ยนสถานะของหินอิ่มตัวด้วยน้ำ ไม่มีเกรยึดเหนี่ยว

ระหว่างเม็ดดิน จากของแข็งเป็นของเหลว เป็นผลให้ความดันน้ำในดินสูงขึ้น และความเค้นประสิทธิผล (effective stress) ลดลง ซึ่งผลที่ตามมาคือ กำลังรับแรงเฉือนของดินลดลง มักเกิดจากน้ำหนักกดอัดที่เพิ่มอย่างรวดเร็วขณะเกิดการสั่น-ไหวของแผ่นดิน (เช่น แผ่นดินไหว หรือการตอกเสาเข็ม หรือรถบรรทุกหนักวิ่งผ่าน)

liquefaction slide (ลิเควอแฟ็ค'เฉิ่น สไลด์) การวิบัติโดยการเลื่อนไถลอย่างรวดเร็วของมวลธรณีวิตถุที่เกาะกันหลวมๆ ที่มักไม่มีแรงยึดเกาะระหว่างเม็ด และ/หรือก้อนธรณีวัตถุที่มีสภาพอิ่มน้ำ หรือเกือบอิ่มน้ำ การเลื่อนไถลจะเป็นแบบการเปลี่ยนอย่างทันทีทันใดของน้ำหนักธรณีวัตถุกับของเหลวที่สัมผัส ที่แทรกในระหว่างช่องว่าง เป็นผลให้เกิดแรงดันสูงจากของเหลวชั่วคราว และธรณีวัตถุนั้นสูญเสียความแข็งแรง มักเกิดต่อเนื่องจากการถูกรบกวนโดยการสั่น-ไหวของแผ่นดิน หรือการเลื่อนไถลตามปกติ และสามารถเกิดได้ทั้งใต้น้ำ และใต้ดิน คำพ้อง: *flow slide (โฟล สไลด์)*

liquefied cohesionless particle flow (ลิ'เควอไฟด์ โคฮี'เฉิ่นเลส พาร์'ทิเคิ่ล โฟล) อนุภาคตะกอนที่ไหลได้อย่างของเหลว เนื่องจากมีการขยายหรือพองตัวเกินค่าความหนาแน่นวิกฤต คำพ้อง: *grain flow (เกรน โฟล)*

liquefied natural gas (ลิ'เควอไฟด์ แนะ'เชอเริ่ล แก๊ส) แก๊สส่วนใหญ่เป็นแก๊สเมะเธน ถูกทำให้เหลวโดยการลดอุณหภูมิให้ต่ำกว่าจุดเยือกแข็งและลดความดัน คำย่อ: LNG (เอลเอ็นจี) เปรียบเทียบ: *liquefied petroleum gas (ลิ'เควอไฟด์ เพอโทร'เลี่ยม แก๊ส)*

liquefied petroleum gas (ลิ'เควอไฟด์ เพอโทร'เลี่ยม แก๊ส) แก๊สไฮโดรคาเบิ้นบีบอัด ที่ผ่านการกลั่นและสามารถใช้เป็นเชื้อเพลิงสำหรับเครื่องรถยนต์ ใช้สำหรับเครื่องทำความร้อน หรือใช้ในกระบวนการผลิตของอุตสาหกรรมบางประเภท คำย่อ: LPG (เอลพีจี)

liquid chromatography (ลิ'เขวิด โครเมอทอ'เกรอะฟี่) กระบวนการแยกองค์ประกอบภายในของเหลว โดยการใช้เฟสเคลื่อนที่เป็นของเหลว ออกจากเฟสที่อยู่กับที่ที่เป็นของแข็งหรือของเหลว เช่น คอเลิม โครเมอทอเกรอฟี่ (column chromatography) เพเพอร โครเมอทอเกรอะฟี่ (paper chromatography) หรือ ธินเลเอ้อร โครเมอทอเกรอะฟี่ (thin- layer chromatography) เปรียบเทียบ: *gas chromatography (แก๊ส โครเมอทอ'เกรอะฟี่)* ดู: *chromatography (โครเมอทอ'เกรอะฟี่)*

liquid-dominated reservoir (ลิ'เขวิด-ดอ'เมอเนเถิด เระ'เซอวอร์) แหล่งน้ำร้อนใต้พิภพ ที่ของเหลวมีเพียงเฟสเดียว คำพ้อง: *hot-water reservoir (ฮ็อท-วอ'เท่อร์ เระ'เซอวอร์)*

liquid flow (ลิ'เขวิด โฟล) การเคลื่อนของของเหลว ที่ส่วนใหญ่มักจะมีความหนืดต่ำ และเกี่ยวเนื่องกับการไหลแบบราบเรียบ (laminar flow) และ/หรือไหลปั่นป่วน (turbulent flow) เปรียบเทียบ: *viscous flow (วิสคิส โฟล); solid flow (ซอ'เหลิด โฟล)*

liquid fractionation (ลิ'เขวิด แฟร็คเฉอเน'เฉิ่น) การแยกส่วนประกอบเป็นลำดับ (column) ของแม็กเม่อ โดยการลอยตัวของแม็กเม่อเบา บนแม็กเม่อที่หนักกว่า ดู: *sidewall crystallization (ไซ้ด์'วอล คริสเตอเลอเซ'เฉิ่น); compositional convection (คอมเพอซิ'เฉอเนิ่ล เคินเว็ค'เฉิ่น)*

liquid immiscibility (ลิ'เขวิด อิมิเซอบิ'เลอที่) กระบวนการตกผลึกแบบแยกส่วนตามลำดับของการเกิดผลึกแร่ ที่เกี่ยวข้องกับการแยกแม็กเม่อออกเป็นเฟสต่างๆ

liquidity index (ลิควิ'เดอที่ อิน'เด็กส์) ค่าความเสถียร (consistency) ของดินที่มีความชื้นธรรมชาติ คำนวณจาก LI=(W-PL)/(LL-PL) เมื่อ LI คือ ลิควิเดอที่ อินเด็กส์; W คือ ความชื้นธรรมชาติ; PL คือ แพลสติค ลิเมิท; LL คือ ลิเควิด ลิเมิท คำพ้อง: *water-plasticity ratio (วอ'เท่อร์-แพลสติ'เซอที่ เร'โฉ); relative water content (เระ'เลอถีฟ วอ'เท่อร์ คอน'เท็นท์)*

liquid limit (ลิ'เขวิด ลิ'เหมิท) ค่าปริมาณน้ำน้อยสุดในตะกอนหรือในดิน ที่ทำให้ตะกอนหรือดินมีสภาพกึ่งเหลว และแพลสติค เป็น Atterberg limits (แอ๊ะ'เท่อร์เบิร์ก ลิ'เหมิทส์) ประเภทหนึ่ง เปรียบเทียบ: *plastic limit (แพลสติค ลิ'เหมิท)*

listric fault (ลิส'ตริค ฟ้อลท์) ฟ้อลทฐานโค้ง ถึงราบ โดยทั่วไปจะโค้งแบบเว้าขึ้นด้านบน และอาจเป็นฟ้อลทที่การเลื่อนออกจากกันของแผ่นหินแบบปกติหรือเลื่อนย้อนกลับ อย่างไรก็ดี ศัพท์นี้ส่วนใหญ่ใช้ในความหมายของการเลื่อนออกจากกันแบบปกติ และการเลื่อนของฟ้อลทที่มีการตกตะกอนพร้อมๆ กับการเลื่อน (growth fault - โกร๊ธ ฟ้อลท์)

-lite (-ไล้ท์) คำต่อท้าย หมายถึง หิน มาจากภาษากรีก “lithos, stone – หิน”

lith (ลิธ) คำนำหน้า หรือคำต่อท้าย ที่หมายถึง หิน

litharenite (ลิธแอ'เรอไน้ท์) (1) ศัพท์รูปแบบสั้นของ *lithic arenite – ลิ'ธิค แอ'เรอไน้ท์* สำหรับหินทรายที่ประกอบด้วยเศษหินเม็ดละเอียดร้อยละ 25 เฟลสปาร์น้อยกว่าร้อยละ 10 และขวอรทส ขวอรทไซ้ท และเชิ้รท น้อยกว่าร้อยละ 75 ดู: *sublitharenite (เสิบลิธแอ'เรอไน้ท์)* (2) ศัพท์ทั่วไปสำหรับหินทรายที่มีขวอรทส และขวอรทไซ้ท (หินแปร) น้อยกว่าร้อยละ 75% และเศษหินจากหินภูเขาไฟเนื้อละเอียด หินแปร และหินตะกอน รวมทั้งเชิ้รท

มากกว่าร้อยละ 25; หรือประกอบด้วยเศษหินดังกล่าวที่มีอย่างน้อยสามเท่าของเศษหินจำพวกเฟลสปารและพลูทอหนิค

lithia mica (ลิ´ธีเออ หรือลิ´เธีย ไม´เค่อ) ดู: *lepidolite (เลอพิ´เดอไล้ท)*

lithia water (ลิ´ธีเออ หรือลิ´เธีย วอ´เท่อร) น้ำที่มีเกลือลิเธี่ยม เช่น ลิเธี่ยมไบคารเบอเหนท ลิเธี่ยมคลอไรด

lithic (ลิ´ถิค) (1) คำพ้องของ *lithologic (ลิเธอลอ´จิค)* เช่น "lithic unit – หน่วยหิน" (2) หมายถึง หินตะกอนที่มีเม็ดตะกอนของเศษหินขนาดกลาง หรือการทับถมของเศษหินภูเขาไฟ; หมายถึง เศษหิน (3) เกี่ยวกับหิน หรือทำจากหิน เช่น "lithic artifacts – สิ่งประดิษฐ์ที่ทำจากหิน" หรือ "lihic architecture – สถาปัตยกรรมที่ทำจากหิน" รวมถึง อุปกรณ์จากหินที่ทำโดยการตัด หรือบดหิน หรือแร่ธาตุ

lithic arenite (ลิ´ถิค แอ´เรอไน้ท) (1) ศัพท์สำหรับหินทรายที่ประกอบด้วยขวอรทส เชิ้รท และขวอรทไซ้ท ในปริมาณมาก ประกอบด้วยเฟลสปารมากกว่าร้อยละ 10 และประกอบด้วยเมถริกสน้อยกว่าร้อยละ 10 มีลักษณะเด่นคือ มีเศษหินเนื้อละเอียดจำพวกผุสลายได้ง่ายในปริมาณมากกว่าเฟลสปาร มีการคัดขนาด มีรูพรุน และยอมให้น้ำไหลผ่านได้ดี และเม็ดตะกอนมีความกลมมนมากกว่าลิถิค แวะเค่อ ดู: *litharenite (ลิธแอ´เรอไน้ท); subgraywacke (เสิบเกร´แวะเค่อ)* (2) ศัพท์ที่ใช้เป็น คำพ้องของ *lithic sandstone (ลิ´ถิค แซนด´สโตน)* และ *low-rank graywacke (โล-แร้งคฺ เกร´แวะเค่อ)*

lithic arkose (ลิ´ถิค อารฺ´โคส) (1) ศัพท์สำหรับ อารโคสที่ประกอบด้วยเศษหินที่บ่งบอกได้อย่างเด่นชัด โดยเฉพาะหินทรายที่มีเศษหินเนื้อละเอียดร้อยละ 10-50 เฟลสปารร้อยละ 25-90 และขวอรทส เชิ้รท และขวอรทไซ้ทร้อยละ 0-65 (2) ศัพท์สำหรับหินทรายที่มีขวอรทส และขวอรทไซ้ท (หินแปร) น้อยกว่าร้อยละ 75 และมีอัตราส่วนระหว่าง 1:1 และ 3:1 ของเฟลสปาร และเศษหินของไน้สและแกรเนิท ต่อเศษหินเนื้อละเอียด เปรียบเทียบ: *feldspathic litharenite (เฟล´สปารถิค ลิธแอ´เรอไน้ท); impure arkose (อิม´เพียวร อารฺ´โคส)*

lithic arkosic wacke (ลิ´ถิค อารฺ´โคสิค แวะ´เค่อ) เกรแวะเค่อที่มีเฟลสปารมากกว่าเศษหิน คำพ้อง: *feldspathic greywacke (เฟล´สแป´ถิค เกร´แวะเค่อ)*

lithic clast (ลิ´ถิค แคล้สทฺ) ธรณีวัตถุจำพวกไพโรแคล้สติคประกอบด้วย หินที่เกิดก่อน เศษหินอัคนี หินแปร และหินตะกอน หรือชิ้นส่วนของลาเว่อที่เกิดก่อน ที่รวมเป็นการทับถมของไพโรแคล้สติค

lithic contact (ลิ´ถิค คอน´แท็คทฺ) ขอบเขตระหว่างดิน และธรณีวัตถุที่ยึดติดกันแน่น และต่อเนื่องที่อยู่ส่วนฐาน ซึ่งธรณีวัตถุที่ยิดติดแน่นนี้ สามารถขุดด้วยจอบ ถ้าเป็นแร่ชนิดเดียว มีความแข็งเท่ากับ 3 ตามมาตรความแข็งของโมหส (Mohs scale – โมหฺสฺ สเกล´) และขนาดเท่ากับก้อนกรวด แตกไม่กระจายหรือแยกออกได้ภายใน 15 ชั่วโมงของการเขย่าในน้ำ หรือสารละลายโซเดี้ยม เฮ็กเซอเมเทอฟ้อสเฝท (sodium hexametaphosphate)

lithic-crystal tuff (ลิ´ถิค-คริส´เติ้ล เทิ้ฟ) เทิ้ฟที่อยู่ระหว่างเทิ้ฟผลึก (crystal tuff) และเทิ้ฟเศษหิน (lithic tuff) แต่จะมีเทิ้ฟเศษหินในปริมาณมากกว่า เปรียบเทียบ: *crystal-lithic tuff (คริส´เติ้ล-ลิ´ถิค เทิ้ฟ)*

lithic greywacke (ลิ´ถิค เกร´แวะเค่อ) เกรแวะเค่อ ประกอบด้วยธรณีวัตถุที่ไม่คงทน ผุสลายหรือเปลี่ยนแปลงได้ง่ายในปริมาณมาก โดยเฉพาะหินทรายที่ประกอบด้วยขวอรทส และเชิ้รท โดยทั่วไปน้อยกว่าร้อยละ 75 และเมถริกสของเคลร้อยละ 15-75 และมีเศษหิน (ส่วนใหญ่เป็นหินตะกอน หรือหินแปรเกรดต่ำ) ในปริมาณที่มากกว่าเฟลสปาร เช่น หินทรายสีเทาของ Siwalik Series (อินเดีย) ที่มีเฟลสปารน้อย หรือไม่มี และมีเศษหินแปร (ส่วนใหญ่เป็นฟิไล้ท และฌิสท) ร้อยละ 40-45 เปรียบเทียบ: *feldspathic greywacke (เฟล´สแป´ถิค เกร´แวะเค่อ)*

lithic sandstone (ลิ´ถิค แซนด´สโตน) หินทราย ที่ประกอบด้วยเศษหินในปริมาณมากกว่าเฟลสปาร; หินทรายที่มีเมถริกสของเคลน้อยกว่าร้อย 15 (เช่น เสิบเกรแวะเค่อ (subgraywacke) และโพรเทอขวอรทไซ้ท (protoquartzite) เปรียบเทียบ: *lithic arenite (ลิ´ถิค แอ´เรอไน้ท)*

lithic subarkose (ลิ´ถิค เสิบ´อารฺโคส) หินทรายที่ประกอบด้วยเฟลสปารและเศษหินในปริมาณที่เท่ากัน โดยเฉพาะหินทรายที่ประกอบด้วยเฟลสปารร้อยละ 10 - 25 เศษหินร้อยละ 10 - 25 และขวอรทส ขวอรทไซ้ท และเชิ้รทร้อยละ 50 - 80 คำพ้อง: *feldspathic sublitharenite (เฟล´สปาถิค เสิบลิธแอ´เรอไน้ท)*

lithic subarkosic wacke (ลิ´ถิค เสิบ´อารฺโคสิค แวะเค่อ) แวะเค่อที่มีสัดส่วนของเฟลสปาร และเศษหินที่เท่ากัน แต่ไม่เกินร้อยละ 25

lithic tuff (ลิ´ถิค เทิ้ฟ) เทิ้ฟที่มีชิ้นส่วนของเศษหินที่เป็นหินเดิม เช่น เศษหินตะกอน เศษหินลาเว่อ เปรียบเทียบ: *crystal-lithic tuff (คริส´เติ้ล ลิ´ถิค เทิ้ฟ); crystal tuff (คริส´เติ้ล เทิ้ฟ); lithic-crystal tuff (ลิ´ถิค-คริส´เติ้ล เทิ้ฟ)*

lithic wacke (ลิ´ถิค แวะเค่อ) (1) หินทรายที่ประกอบด้วย ขวอรทส เชิ้รท ขวอรทไซ้ท ในปริมาณมาก เมถริกสของเคลน้อยกว่า

ร้อยละ 10 และเฟลสปารน้อยกว่าร้อยละ 10 มีธรณีวัตถุที่ไม่คงทน ที่เป็นเศษหินเนื้อละเอียดในปริมาณมากกว่าเฟลสปาร (2) ขวอรทส แวะเค่อ ที่ประกอบด้วยเศษหินเนื้อละเอียดในปริมาณมาก อาจถึงร้อยละ 40-50 คำพ้อง: *lithic greywacke (ลิ'ถิค เกร'แวะเค่อ)*

lithifaction (ลิเธอแฟ็ค'เฉิ่น) ดู: *lithification (ลิเธอเฟอเค'เฉิ่น) [ตะกอนวิทยา]*

lithification (ลิเธอเฟอเค'เฉิ่น) (1) [ถ่านหิน] การเปลี่ยนองค์ประกอบในชั้นถ่านหินเป็นเบอทิวเมอเนิส เฌล หรือหินอื่นๆ; การสิ้นสุดทางด้านข้างของชั้นถ่านหิน เนื่องจากสารมลทิน หรือสิ่งสกปรกมีปริมาณเพิ่มมากขึ้นตามลำดับ (2) [ตะกอนวิทยา] (ก) การเปลี่ยนของตะกอนจากที่ยึดเกาะกันแบบหลวมๆ เป็นการยึดติดแน่นเป็นหิน โดยกระบวนการต่างๆ เช่น การเชื่อมประสาน (cementation) การอัดแน่น (compaction) การทำให้แห้ง (desiccation) หรือการเกิดผลึก (crystallization) อาจเกิดขึ้นพร้อมกับการตกทับถม หรือเกิดภายหลัง (ข) ศัพท์ที่บางครั้งใช้ในความหมายของ การแข็งตัวเป็นหินอัคนีของลาเว่อเหลว ดู: *consolidation (เคินซอเลอเด'เฉิ่น) [ธรณีวิทยา]; induration (อินเดอเร'เฉิ่น)* คำพ้อง: *lithifaction (ลิเธอแฟ็ค'เฉิ่น)*

lithify (ลิ'ถิฟาย) เปลี่ยนเป็นหิน หรือกลายเป็นหินโดยเฉพาะทำให้ตะกอนที่ยึดเกาะหลวมๆ เป็นหินแข็ง

lithionite (ลิ'ธีเออไน้ท) ดู: *lepidolite (เลอพิ'เดอไล้ท)*

lithium mica (ลิเธี่ยม ไม'เค่อ) ดู: *lepidolite (เลอพิ'เดอไล้ท)*

lithizone (ลิ'ถิโซน) แพเรอ-ไทม-ร็อค ยูเหนิท (*para-time-rock unit)* ที่เป็นตัวแทนของบริเวณ หรือลำดับชั้นหิน เปรียบเทียบ: *monothem (มอ'เนอเธ็ม)* คำพ้อง: *lithozone (ลิ'เธอโซน)*

litho- (ลิ'โธ หรือลิ'เธอ) คำที่ใช้นำหน้า หมายถึง “rock or stone – หิน”

lithochronostratic zone (ลิ'เธอครอเนอสแตร'ถิค โซน) หน่วยลำดับหินตามอายุ (chronostratic unit) ที่ขึ้นอยู่กับหน่วยลำดับชั้นหิน

lithochronozone (ลิเธอครอ'เนอโซน) เขตลำดับหินตามอายุ (chronozone - ครอ'เนอโซน) ที่ขึ้นอยู่กับหน่วยลำดับชั้นหิน เปรียบเทียบ: *biochronozone (ไบโอครอ'เนอโซน); polarity chronozone (โพแล'เรอที่ ครอ'เนอโซน)*

lithoclast (ลิ'เธอแคล้สท) การแตกหัก และทับถมของเศษหินปูน หรือโดเลอไม้ท ที่มีขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางใหญ่กว่า 2 มิลลิเมตร ที่มาจากหินปูน หรือโดเลอไม้ทที่หลุดออกจากแหล่งกำเนิดที่ห่างออกไป หรือใกล้เคียง หรือ ณ บริเวณที่ตกทับถม

lithocorrelation (ลิ'เธอคอเรอเล'เฉิ่น) ดู: *lithostratigraphic correlation (ลิ'เธอสแตรเทอะแกร'ฟิค คอเรอเล'เฉิ่น)*

lithodeme (ลิ'เธอดีม) หน่วยพื้นฐาน ในการจัดหมวดหมู่แบบลิเธอดีม ซึ่งลิเธอดีมเป็นมวลของหินอินทรูสีฟที่ถูกเปลี่ยนรูปทั้งหมด หรือหินแปรเกรดสูง และไม่มีโครงสร้างของหินเดิมหลงเหลืออยู่ และเป็นมวลหินประเภทเนื้อเดียว สามารถระบุขอบเขต และแสดงในแผนที่ได้บนพื้นโลก และสามารถติดตามขอบเขตใต้ดินได้ (mappable) สำหรับการทำแผนที่ และลำดับชั้นหิน เทียบได้กับชุดหิน (formation – ฟอรฺเม'เฉิ่น) การเรียกชื่อจะรวมชื่อทางภูมิศาสตร์และชื่อหิน หรือศัพท์ที่ใช้บรรยายลักษณะ เช่น ตากแบ๊ะเธอหลิธ (Tak batholith)

lithodemic unit (ลิเธอเดอ'หมิค ยู'เหนิท) มวลของหินอินทรูสีฟที่มีการเปลี่ยนลักษณะเป็นอย่างมาก และ/หรือหินแปรเกรดสูง แยก และระบุขอบเขตโดยลักษณะหิน และไม่เป็นไปตามกฎการลำดับชั้น หน่วยลิเธอดีม ไม่ลำดับตามกฎการซ้อนทับ แต่มีระนาบสัมผัสกับหน่วยหินอื่นที่เป็นได้ทั้งหินตะกอน หินอัคนีชนิดอินทรูสีฟ หรืออิกสทรูสีฟ เท็คเทอไน้ท หรือหินแปร หน่วยพื้นฐานในการจัดหมวดหมู่แบบลิเธอดีม คือ lithodeme (ลิ'เธอดีม)

Lithodensity log (ลิเธอเด็น'เซอที่ ล็อก) ชื่อทางการค้าสำหรับการวัดค่าความหนาแน่นของหินตามความลึกในหลุมเจาะ (density log - เด็น'เซอที่ ล็อก) โดยวัดค่าความหนาแน่นรวม (bulk density) และวัดการดูดกลืนโฟโทอิเล็คถริคตามขวาง (photoelectric absorption cross-section, Pe) ซึ่ง Pe เป็นค่าที่มีความสัมพันธ์โดยตรงกับเลขแอ๊ะเทิ่ม (atom ออกเสียงว่า แอ๊ะ'เทิ่ม) ของธาตุที่เป็นองค์ประกอบในชั้นหิน ดังนั้น จึงเป็นการบ่งชี้ลักษณะของชั้นหินได้

lithodomous (เลิธอ'เดอเมิส) ดู: *lithotomous (ลิธอ'เทอเมิส)*

lithoecozone (ลิเธอเอะเคอโซน) ลำดับชั้นหิน ที่บันทึกลักษณะเฉพาะของสภาพแวดล้อมขณะตกทับถม ซึ่งอ้างอิงจากชนิดของหิน และสามารถแยกจากสภาพแวดล้อมของหินข้างเคียงได้

lithofacies (ลิเธอเฟ'ฌีส) (1) หน่วยหินย่อยของหน่วยลำดับชั้นหินที่กำหนด ที่มีความต่อเนื่องทางด้านข้าง และสามารถแยกออกจากหน่วยหินย่อยข้างเคียง โดยใช้ลักษณะของแร่ประกอบหินที่ดูจากแผ่นหินบาง และลักษณะชนิดของเฟาะเซ็ลต่างๆ ซึ่งมีอิทธิพลต่อรูปลักษณ์ ส่วนประกอบ หรือเท็กสเช่อรของหิน;

เฟณีส (*facies*) ซึ่งมีลักษณะเฉพาะของเนื้อหิน เป็นเครื่องจำแนกทางด้านข้างลิเธอเฟณีสที่เทียบเท่ากัน อาจแยกออกจากกันได้โดยระนาบตั้งฉากต่างๆ ที่เลือกกำหนด หรือโดยระนาบสลับฟันปลา หรือโดยการค่อยๆ เปลี่ยนชนิดของหิน เปรียบเทียบ: *statistical lithofacies (สเตอทิส'ติเคิ่ล ลิเธอเฟ'ณีส); intertongued lithofacies (อิน'เทอรฺเทิงดฺ ลิเธอเฟ'ณีส); operational facies (ออเพอเร'เฌอเนิ่ล เฟ'ณีส)* (2) ศัพท์ที่ใช้กับหินตะกอน หรือหินที่เกิดขึ้นภายใต้สภาพแวดล้อมของการตกทับถมสภาพใดสภาพหนึ่งที่พบได้ทั่วไป โดยไม่คำนึงถึงช่วงเวลาหรืออายุทางธรณีวิทยาของการตกทับถม หรือการอ้างอิงถึงตัวแทนของชุดลำดับชั้นหินที่กำหนด มีความหมายคล้ายกับ *lithotope (ลิ'เธอโถพ)* (3) ศัพท์ที่นำไปใช้กับ "lithology, lithologic type และลักษณะเด่นที่ปรากฏในหิน

lithofacies map (ลิเธอเฟ'ณีส แม็พ) แผนที่แสดงเฟณีสของหินโดยใช้ลักษณะเฉพาะที่อาจกำหนดเจาะจงไปที่หินใดหินหนึ่งในหน่วยหิน แผนที่อาจเน้นลักษณะเด่น ค่าเฉลี่ย หรือชนิดของหินที่เจาะจงในหน่วยหิน และให้ข้อมูลเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงส่วนประกอบของหน่วยหินตลอดพื้นที่ทางภูมิศาสตร์

lithofraction (ลิเธอแฟร็คเฉิ่น) การแตกออกเป็นชิ้นๆ ของก้อนหินในระหว่างเคลื่อนที่ไปตามธารน้ำ หรือโดยคลื่น บนชายหาด

lithogene (ลิ'เธอจีน) คำคุณศัพท์ หมายถึง แหล่งแร่ที่เกิดขึ้นจากกระบวนการเคลื่อนย้ายธาตุต่างๆ จากหินแข็งไปทับถมในบริเวณพื้นที่อื่นๆ ในมาตราส่วนระดับท้องถิ่น กระบวนการนี้อาจเรียกว่า การกระจายหรือแตกออก (lateral secretion – และ'เทอเริ่ล ซิครี'เฉิ่น)

lithogenesis (ลิเธอเจ'เนอเสิส) กำเนิดของหิน โดยเฉพาะหินตะกอน รวมทั้งวิทยาศาสตร์ของการเกิดหิน เปรียบเทียบ: *petrogenesis (เพะโทรเจ'เนอเสิส)* คำคุณศัพท์: lithogenetic (ลิเธอเจอเน'ถิค) คำพ้อง: *lithogeny (ลิเธอ'เจนี่)*

lithogenetic unit (ลิเธอเจอ'เนถิค ยู'เหนิท) ศัพท์สำหรับกลุ่มของชั้นหินท้องถิ่นที่แสดงบนแผนที่ได้ (เช่น หมวดหิน (formation) หมู่หิน (member) หรือชั้นหิน (bed)) โดยไม่คำนึงถึงเวลาทางธรณีกาลของการเกิดหิน; หน่วยแผนที่ เปรียบเทียบ: *lithostratigraphic unit (ลิเธอสแตรเทอะแกร'ฟิค ยู'เหนิท)*

lithogenous (ลิธอ'เจอเนิส) หมายถึง สิ่งมีชีวิตที่ก่อให้เกิดหิน เช่น คอเริ่ล พอเลิพ (coral polyp)

lithogeny (*ลิเธอ'เจนี่*) ดู: *lithogenesis (ลิเธอเจ'เนอเสิส)*

lithogeochemical (ลิโธจี'โอเคมิเคิ่ล) หมายถึง "เท็คนิคการสำรวจธรณีเคมี ที่เกี่ยวกับการสุ่มตัวอย่าง และการศึกษาสัดส่วนของแร่ในแผ่นเปลือกโลก"

lithogeochemistry (ลิโธจีโอเค'เมอสตรี้) องค์ประกอบทางเคมีของสัดส่วนแร่ในแผ่นเปลือกโลก เปรียบเทียบ: *biogeochemistry (ไบโอจีโอเค'เมอสตรี้); hydrogeochemistry (ไฮโดรจีโอเค'เมอสตรี้)*

lithographic limestone (ลิธอ'แกรฟิค ไลม์'สโตน) หินปูนแข็งเนื้อแน่น เม็ดละเอียดมาก และเป็นเนื้อเดียว สีเหลืองครีม หรือเทาอ่อน แตกแบบก้นหอย หรือกึ่งก้นหอย; มิคริติค ไลมสโตน (micritic limestone) ในอดีตใช้ในการพิมพ์ภาพ ด้วยการวาดภาพ จากนั้นทำการแกะพิมพ์ และลงสี (เรียกว่าแกะบล็อค) เพื่อการพิมพ์หลายๆ สี

lithographic texture (ลิธอ'แกรฟิค เท็กส'เช่อรฺ) เนื้อหินปูนละเอียดมาก มีเม็ดเคลขนาดสม่ำเสมอ เป็นเนื้อเดียว และสามารถขัดให้ผิวเรียบมากได้ ซึ่งลักษณะของเนื้อหินดังกล่าวนี้เคยใช้ในการพิมพ์ ดู: *lithographic limestone (ลิธอ'แกรฟิค ไลม์'สโตน)*

lithoherm (ลิ'ธอเฮิรฺม) เนินน้ำลึกของหินปูน ที่อาจยาวหลายร้อยเมตร และสูงประมาณ 50 เมตร เกิดโดยการแข็งตัวเป็นหินของตะกอนใต้ทะเลจำพวก โคลนคารเบอเหนท ทราย เศษเปลือกหอย และปะการัง เช่น ในช่องแคบฟลอเรอเด้อ (Florida Straits) เปรียบเทียบ: *bioherm (ไบโอเฮิรฺม); bank (แบ็งคฺ) [ตะกอนวิทยา]*

lithohorizon (ลิ'โธเฮอไรเซิ่น) ระนาบแยกชุดชั้นหิน หรือลักษณะเด่นของชุดชั้นหิน; โดยทั่วไป ขอบเขตของชุดชั้นหิน มักใช้ลักษณะเด่นของหิน หรือชั้นหินที่บางมากที่อยู่ล่างหรือบนชุดชั้นหิน เปรียบเทียบ: *biohorizon (ไบโอเฮอไรเซิ่น); chronohorizon (โครโนเฮอไรเซิ่น)* คำพ้อง: *lithostratigraphic horizon (ลิเธอสแตรเทอะแกร'ฟิค เฮอ'ไรเซิ่น)*

lithoid (ลิ'ธอยดฺ) เกี่ยวกับหิน หรือคล้ายหิน เช่น ลิธอยด ทูเฟ่อ (lithoid tufa)

lithoid tufa (ลิ'ธอยดฺ ทูเฟ่อ) ชั้นทูเฟ่อสีเทา เนื้อแน่น มีเปลือกของแก๊สเทรอผอดปะปนเป็นหย่อมๆ เกิดในมวลรูปร่างคล้ายโดมในทะเลทรายทางตะวันตกเฉียงเหนือของเนเวอเด้อ (Nevada) ตามชายฝั่งของทะเลสาบโบราณเลอฮอนเทน (Lake Lahontan) ซึ่งมีลักษณะคล้ายหินมากกว่า *thinolitic tufa* และ *dendroid tufa*

lithologic (ลิเธอลอ'จิค) คำคุณศัพท์ของ *lithology (ลิธอ'เลอจี้)* คำพ้อง: *lithic (ลิ'ถิค)*

lithologic correlation (ลิเธอลอ´จิค คอเรอเล´เฌิ่น) ชนิดของการเทียบสัมพันธ์ของลำดับชั้นหิน ที่ขึ้นกับลักษณะของหิน เช่น ขนาดเม็ด สี แร่องค์ประกอบ โครงสร้างปฐมภูมิ ความหนา สภาพการผุกร่อน และคุณสมบัติทางกายภาพอื่นๆ เปรียบเทียบ: *biocorrelation (ไบโอคอเรอเล´เฌิ่น)* คำพ้อง: *lithocorrelation (ลิโธคอเรอเล´เฌิ่น); lithostratigraphic correlation (ลิเธอสแตรเทอะแกรฟิค คอเรอเล´เฌิ่น)*

lithologic guide (ลิเธอลอ´จิค ไก๊ด) ในการสำรวจหาแหล่งแร่ หมายถึง ชนิดของหินที่รู้ว่ามีความสัมพันธ์กับแหล่งแร่ เช่น หินคิมเบอร์ไล้ท (kimberlite) กับเพชร เปรียบเทียบ: *stratigraphic guide (สแตรเทอะแกรฟิค ไก๊ด)* ดู: *ore guide (ออร์ ไก๊ด)*

lithologic log (ลิเธอลอจิค ล้อก) ดู: *sample log (แซม´เพิ่ล ล้อก)*

lithologic map (ลิเธอลอ´จิค แม็พ) แผนที่ธรณีวิทยาชนิดหนึ่งที่แสดงขอบเขตและการวางตัวของชนิดหินต่างๆ ของพื้นที่นั้น

lithologic unit (ลิเธอลอ´จิค ยู´เหนิท) ดู: *lithostratigraphic unit (ลิเธอสแตรเทอะแกรฟิค ยู´เหนิท)*

lithology (ลิธอ´เลอจี้) (1) การบรรยายหินจากตัวอย่างหินขนาดมือถือ และในบริเวณหินโผล่ บนพื้นฐานทางกายภาพของหิน เช่น สี แร่องค์ประกอบ และขนาดเม็ด เดิมใช้เป็นคำพ้องของ *petrography (เพะเทราะ´เกรอฟี)* (2) ลักษณะทางกายภาพของหิน คำคุณศัพท์: *lithologic (ลิเธอลอ´จิค)* เปรียบเทียบ: *petrology (เพอทรอ´เลอจี้)*

lithomorphic (ลิเธอมอร์ฟิค) หมายถึง ดินที่ยังคงลักษณะของวัตถุต้นกำเนิด

lithophagous (ลิเธอเฟอ´เกิส) หมายถึง สิ่งมีชีวิตที่กินหิน

lithophile (ลิ´เธอไฟล) (1) หมายถึง ธาตุที่มีมากในสิเลอเขทของอุกกาบาตและของเปลือกโลก เปรียบเทียบ: *chalcophile (แคลเคอไฟล); siderophile (ซิเดอเรอไฟล)* (2) หมายถึง ธาตุที่มีฟรีเอเนอรจี้ (free energy) ของการเกิดอ็อกเซอเดเฌิ่นต่อแกรมของอ็อกซิเจิ้นมากกว่าเหล็ก เช่น Se, Al, B, La, Ce, Na, K, Rb, Ca, Mn และ U คำพ้อง: *oxyphile (อ็อก´เซอไฟล)*

lithophilous (เลอธอ´เฟอเลิส) ดู: *rupestral (รูเพส´เตริ้ล)*

lithophysa (ลิเธอไฟ´เซ่อ) โครงสร้างกลวง คล้ายฟองอากาศ ประกอบด้วยผลึกละเอียดของแร่เอิลเคอไล เฟลสปาร ขวอรทส หรือแร่อื่นๆ ที่เกิดเป็นวงรอบศูนย์กลาง; พบในหินภูเขาไฟที่มีสิลิเค่อ เช่น ไรเออไล้ท และเอิบซิเดี้ยน พหูพจน์: lithophysae (ลิเธอไฟ´ซี่)

lithophyte (ลิ´เธอไฟ้ท) พืชที่อาศัยอยู่บนหิน คำคุณศัพท์: lithophytic (ลิ´เธอไฟถิค)

lithorelic (ลิเธอเระ´หลิค) ในจุลสัณฐานวิทยาของดิน หมายถึง ลักษณะที่ได้มาจากหินต้นกำเนิด ซึ่งสังเกตได้จากโครงสร้างและแฟบริคที่ยังคงเหลืออยู่

lithosequence (ลิเธอซี´เควิ่นซ) กลุ่มของดินที่เกี่ยวข้องกัน แต่แตกต่างจากกันและกัน เพราะมีคุณสมบัติเฉพาะที่เป็นผลมาจากวัตถุต้นกำเนิดของการเกิดดินแตกต่างกัน

lithosome (ลิ´เธอโซม) (1) มวลหินที่มีลักษณะเนื้อหินเหมือนกัน หรือแตกต่างกันโดยตลอด และมีความสัมพันธ์แบบรูปลิ่มกับมวลหินอื่นที่อยู่ข้างเคียงในทุกทิศทาง หรือที่มีความสัมพันธ์แบบรูปลิ่มกับมวลหินอื่นที่อยู่ติดกัน แต่มีความแตกต่างในลักษณะของหิน; *magnafacies (แม็กเนอเฟ´ฌีส)* เปรียบเทียบ: *biosome (ไบ´เออโซม); holosome (โฮ´เลอโซม); intertongued lithofacies (อิน´เทอร์เทิงด์ ลิเธอเฟ´ฌีส)* (2) ชั้นหินตะกอนที่มีสภาพแวดล้อมทางกายภาพและเคมี หรือลักษณะของหินเหมือนกัน; มวลหินตะกอนที่ตกทับถมภายใต้สภาพทางเคมีและกายภาพเหมือนกัน (3) ศัพท์ที่หมายถึง "มวลหินตะกอนที่ตกทับถมโดยอิสระ แต่สัมพันธ์กับหินตะกอนชนิดอื่น" หรือ "การแยกพื้นที่บางส่วนของหินตะกอนที่มีต้นกำเนิดสัมพันธ์กัน" เปรียบเทียบ: *lithostrome (ลิ´เธอสโตรม)*

lithospar (ลิ´เธอสปาร) หินที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ ที่มีส่วนผสมของแร่สเป๊าะเจอมีน (spodumene) และเฟลสปาร

lithosphere (ลิ´เธอสฟิร์) ชั้นค่อนข้างแข็งที่ห่อหุ้มด้านนอกของโลก และตอบสนองต่อแรงกดโดยการแอ่นตัวลงตามแรงกด ประกอบด้วยส่วนที่เป็นเปลือกโลกทั้งหมด และเนื้อโลกส่วนบน (upper mantle) ชั้นด้านนอกนี้ แบ่งย่อยออกเป็นแผ่นๆ ประมาณ 20 แผ่น ตามทฤษฎีของการเคลื่อนที่ของแผ่นเปลือกโลก ที่ทำให้เกิดกระบวนการเปลี่ยนแปลงธรณีวิทยาของโลก เปรียบเทียบ: *tectosphere (เท็ค´เทอสฟิร์)*

lithospheric mantle (ลิ´เธอสฟิริค แมน´เทิ่ล) ส่วนนอกสุดของชั้นเนื้อโลก เหนือแอสเธนอสฟีร์ ที่รวมกับเปลือกโลกเป็นแผ่นเปลือกโลก (lithosperic plates) ตามทฤษฎีการเคลื่อนที่ของแผ่นเปลือกโลก (plate tectonics)

lithostatic pressure (ลิเธอสแต´ติค เพระ´เช่อร์) ดู: *geostatic pressure (จี´โอสแต´ติค เพระ´เช่อร์)*

lithostatic stress (ลิเธอสแต๎ถิค สเตร๊ส) ความเค้นจากน้ำหนักกดทับ (overburden stress) หรือความเค้นแนวดิ่ง (vertical stress) ในเปลือกโลก

lithostratigraphic classification (ลิเธอสแตรเทอะแกร๎ฟิคแคลเซอะเฟอเค๎เฉิ่น) การจำแนกชั้นหินตามลักษณะหิน มีหน่วยพื้นฐาน คือ *formation (ฟอร๎เม๎เฉิ่น) [ลำดับชั้นหิน]*

lithostratigraphic correlation (ลิเธอสแตรเทอะแกร๎ฟิคคอเรอเล๎เฉิ่น) การเทียบสัมพันธ์ของหินชั้น คำพ้อง: *lithocorrelation (ลิเธอคอเรอเล๎เฉิ่น); lithologic correlation (ลิเธอ๎ลอจิคคอเรอเล๎เฉิ่น)*

lithostratigraphic horizon (ลิเธอสแตรเทอะแกร๎ฟิค เฮอ๎ไรเซิ่น) ดู: *lithohorizon (ลิโธเฮอ๎ไรเซิ่น)*

lithostratigraphic unit (ลิเธอสแตรเทอะแกร๎ฟิค ยู๎เหนิท) (1) มวลของหินตะกอน หินอิกทรูสีฟ หินแปร หรือชั้นหินภูเขาไฟที่ถูกแปรสภาพ ที่แบ่งแยกโดยอาศัยลักษณะและตำแหน่งของหิน โดยทั่วไปมักเป็นไปตามกฎการซ้อนทับของหินที่เกิดแบบเป็นชั้นๆ (2) มวลของหินตะกอน หินอัคนี หรือหินแปร ที่อาศัยลักษณะทางกายภาพที่โดดเด่นและสังเกตได้อย่างเด่นชัด หรืออาศัยลักษณะทางกายภาพ ร่วมกับลำดับชั้นหินที่สัมพันธ์กัน ซึ่งขอบเขตของหน่วยชุดลำดับชั้นหินจะอยู่ที่ตำแหน่งของการเปลี่ยนชนิดหิน หรือเขตของการเปลี่ยนแบบไปตามลำดับ มีหน่วยพื้นฐานคือ *formation* การกำหนดชื่อหน่วยลำดับชั้นหินประกอบด้วยชื่อทางภูมิศาสตร์ที่ได้มาจากท้องที่ที่พบหน่วยหินต้นแบบ (*type locality*) ร่วมกับศัพท์ที่บรรยายหิน เขียนเป็นตัวพิมพ์ใหญ่ ดู: *lithogenetic unit (ลิโธเจอ๎เนติค ยู๎เหนิท)* คำพ้อง: *rock-stratigraphic unit (ร็อค สแตรเทอะแกร๎ฟิค ยู๎เหนิท); lithostratic unit (ลิเธอสแตร๎ถิค ยู๎เหนิท); lithologic unit (ลิเธอ๎ลอจิค ยู๎เหนิท); rock unit (ร็อค ยู๎เหนิท); geolith (จีเออหลิธ)*

lithostratigraphic zone (ลิเธอสแตรเทอะแกร๎ฟิค โซน) ดู: *lithozone (ลิ๎เธอโซน)*

lithostratigraphy (ลิโธสเตรอทิ๎เกรอะฟี่) องค์ประกอบของการลำดับชั้นหินที่เกี่ยวกับคำบรรยาย และการจัดระบบของหินในเปลือกโลก เป็นหน่วยหินต่างๆ โดยอาศัยลักษณะของหิน และความสัมพันธ์ของลำดับชั้นหิน คำพ้อง: *rock stratigraphy (ร็อค สเตรอทิ๎เกรอะฟี่)*

lithostrome (ลิ๎เธอสโตรม) ศัพท์ที่ใช้สำหรับ หน่วยหินตะกอนที่ประกอบชั้นหินหนึ่งชั้น หรือหลายๆ ชั้น ที่มีลักษณะของหินเหมือนกันอย่างสม่ำเสมอ และเป็นตัวแทนแบบสามมิติของลิเธอไท้พ; โดยเฉพาะ การแทรกแบบรูปลิ่มที่ต่อออกจากลิเธอโซม เปรียบเทียบ: *holostrome (โฮ๎เลอสโตรม)*

lithotectonic unit (ลิ๎เธอเท็คทอนิค ยู๎เหนิท) หินที่จัดให้อยู่รวมกันเป็นกลุ่ม โดยอาศัยลักษณะทางโครงสร้าง หรือการเปลี่ยนรูป/ลักษณะ ความสัมพันธ์ที่เกี่ยวเนื่องกันและกัน ต้นกำเนิด หรือวิวัฒนาการ อาจเป็นหินอัคนี หินตะกอน หรือหินแปร

lithotomous (ลิธอ๎เทอเมิส) หมายถึง สิ่งมีชีวิตที่ขุดรูเข้าไปในหิน สะกดได้อีกแบบ: *lithodomous*

lithotope (ลิ๎เธอโถพฺ) (1) พื้นที่ หรือพื้นผิวของการตกตะกอน หรือสภาพแวดล้อมของการตกตะกอนที่เป็นแบบเดียวกัน รวมทั้งสิ่งมีชีวิตที่ทับถมอยู่ด้วย (2) ศัพท์ที่ใช้ในระบบนิเวศดึกดำบรรพ์สำหรับ หินตะกอนที่มีไบเออโถพปรากฏ หรือหินที่บันทึกสภาพสิ่งแวดล้อมทางกายภาพและชีวภาพ และต่อมาใช้สำหรับหน่วยลำดับชั้นหิน ส่วนหนึ่งของ stratigraphic section ชนิดหนึ่งของตะกอน หรือหิน และมวลของตะกอนที่มีลักษณะแบบเดียวกันที่เกิดจากความคงทนของการสภาพแวดล้อมการตกทับถม และรวมถึงสภาพแวดล้อมของหิน และสภาพแวดล้อมทางกายภาพ เปรียบเทียบ: *lithofacies (ลิ๎เธอเฟฉิส); lithostrome (ลิ๎เธอสโตรม); biotope (ไบ๎เออโถพฺ) [ลำดับชั้นหิน]*

lithotype (ลิ๎เธอไท้พ) ชั้นในถ่านหินฮิวหมิค ที่มองเห็นได้โดยไม่ต้องใช้แว่นขยาย วิเคราะห์โดยอาศัยลักษณะทางกายภาพ ไม่ใช่อาศัยลักษณะของพืชต้นกำเนิด ชั้นในถ่านหินเบอทิวเมอเนิสมี 4 ชนิด ได้แก่ วิเทรน (vitrain) แคลเรน (clarain) ดุเรน (durain) และฟิวเซน (fusain) ของแคเนิ่ล โคล (cannel coal) และบอกเฮด โคล (boghead coal) บางครั้งอาจถูกจัดเป็นลิเธอไท้พของถ่านหิน ดู: *banded ingredients (แบน๎เดิด อินกรี๎ดีเอิ้นท)*

lithoxyl (เลอธ็อก๎ซิ่ล) ศัพท์สำหรับ วู้ด โอเพิ่ล (*wood opal*) ที่สังเกตเห็นโครงสร้างเดิมของไม้ และศัพท์นี้ ยังใช้สำหรับไม้กลายเป็นหิน

lithozone (ลิ๎เธอโซน) (1) ศัพท์ที่ไม่เป็นทางการ ที่บ่งถึงมวลของชั้นหินที่มีหินลักษณะเดียวกัน แต่มีข้อมูลไม่เพียงพอที่จะตั้งเป็นหน่วยหินอย่างเป็นทางการ เช่น หมวดหินดอยช้าง (Doi Chang Formation) คำพ้อง: *lithostratigraphic zone (ลิเธอสแตรเทอะแกร๎ฟิค โซน)* (2) คำพ้องของ *lithizone (ลิ๎ถิโซน)*

lit-par-lit (ลี-พาร-ลี) คำคุณศัพท์ ที่มีลักษณะของหินแผ่นบางสลับ จากการแทรกของหินอัคนี (มักเป็นแกรเนิท) ศัพท์นี้ใช้กับเท็กสเช่อรของมิกเทอไทท์ที่แสดงชั้น รากศัพท์: ภาษาฝรั่งเศส,

"bed-by-bed – ชั้นหิน-ต่อ-ชั้นหิน" เปรียบเทียบ: *injection gneiss (อินเจ็ค'เฌิ่น ไน้ส)* คำพ้อง: *stromatic (สเตรอแม'ถิค)*

litter (ลิ'เท่อร) ชั้นพื้นผิวของพื้นป่า ที่ยังไม่ได้ถูกย่อยสลายอย่างสมบรูณ์ มักประกอบด้วยใบไม้ กิ่งก้าน ลำต้น เปลือก และผลไม้

Little Ice Age (ลิ'เทิ่ล ไอ๊ซ เอจ) อากาศเย็น ช่วงเวลาสั้นๆ หรือช่วงอบอุ่นระหว่างยุคน้ำแข็ง เริ่มแรกใช้กับเหตุการณ์ในช่วงกลางโฮเลอซีน (mid-Holocene event) หรือประมาณ 3,000 ปีก่อนปัจจุบัน (1950) ในพื้นที่โยเซเมอที่ แคเลอฟอรเนีย (Yosemite area, California) ปัจจุบันหมายถึงอุณหภูมิต่ำในช่วงศตวรรษที่ 16-19 หรืออุณหภูมิต่ำสำหรับในบางพื้นที่ในช่วงกลางศตวรรษที่ 13 ถึง ศตวรรษที่ 19

littoral (ลิ'เทอเริ่ล) (1) [ทะเลสาบ] หมายถึง พื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลสาบที่อาจมีต้นไม้เจริญเติบโต (2) [มหาสมุทรศาสตร์] เกี่ยวกับ สภาพแวดล้อม หรือความลึกของทะเล หรือมหาสมุทรที่อยู่ระหว่างบริเวณน้ำขึ้นสูงสุดและน้ำลงต่ำสุด รวมทั้งเกี่ยวกับสิ่งมีชีวิตในสภาพแวดล้อมดังกล่าว คำพ้อง: *intertidal (อิน'เทอรฺไทเดิ่ล)* ดู: *sublittoral (เสิบลิ'เทอเริ่ล)* เปรียบเทียบ: *supralittoral (ซู'เพรอลิเทอเริ่ล)*

littoral cone (ลิ'เทอเริ่ล โคน) กอง หรือเนินของหินแก้วแตกหักโดยการระเบิดของไอน้ำร้อน ที่บริเวณลาเว่อไหลลงสู่ทะเล แต่ไม่ปรากฏปล่องหรือช่องที่ลาเว่อเชื่อมต่อกับแหล่งของแม็กเม่อใต้ผิวดิน

littoral current (ลิ'เทอเริ่ล เคอ'เริ่นทฺ) กระแสน้ำในทะเลที่ไหลขนานและใกล้กับชายฝั่ง เกิดจากคลื่นเคลื่อนสู่ฝั่งแบบทำมุม ดู: *littoral drift (ลิ'เทอเริ่ล ดริ๊ฟทฺ)* คำพ้อง: *longshore current (ลอง'ฌอร ดริ๊ฟทฺ)*

littoral drift (ลิ'เทอเริ่ล ดริ๊ฟทฺ) ธรณีวัตถุ (เช่น กรวด ทราย) และซากเปลือกหอย ที่ถูกพัดพาไปโดยคลื่นตามชายฝั่ง คำพ้อง: *longshore drift (ลอง'ฌอร ดริ๊ฟทฺ); shore drift (ฌอร ดริ๊ฟทฺ)*

littoral explosion (ลิ'เทอเริ่ล อิกสโปล'เฌิ่น) การระเบิดที่เป็นผลมาจากลาเว่อเหลวไหลไปสัมผัสกับแหล่งน้ำ; ไฮโดรอิกสโปลเฌิ่น (hydroexplosion)

littoral shelf (ลิ'เทอเริ่ล เฌ้ลฟ) ฝั่งทะเลสาบ ที่มีลักษณะคล้ายตะพัก จมอยู่ใกล้ชายฝั่ง เกิดจากผลลัพธ์ของการกัดเซาะและการทับถมโดยคลื่น และมักขยายออกจากฝั่งสู่ทะเลสาบ

live cave (ไล้ฟ เคฟ) ถ้ำเป็น; ถ้ำ ที่มีความชื้นและการพอกพูนของหินงอกหินย้อยที่สัมพันธ์กับความชื้น เปรียบเทียบ: *dead cave (เด๊ด เคฟ)* คำพ้อง: *active cave (แอ๊ค'ถีฟ เคฟ)*

live oil (ไล้ฟ ออยล) น้ำมันที่อิ่มตัวด้วยแก๊ส

liver opal (ลิ'เวอร โอ'เพิ่ล) ดู: *menilite (เม'เนอไล้ทฺ)*

livesite (ไล้ฟ'ไซ้ทฺ) แร่เคล ที่อยู่ระหว่างเคเออเลอไน้ท (kaolinite) และเฮอลอยไซ้ท (halloysite); เคเออเลอไน้ทที่มีโครงสร้างผิดระเบียบ

live speleothem (ไล้ฟ สปี'ลีเออเธ็ม) การทับถมของแร่แบบการตกผลึกในถ้ำชื้น คำพ้อง: *active speleothem (แอ๊ค'ถีฟ สปี'ลีเออเธ็ม)*

live stream (ไล้ฟ สตรีม') ธารน้ำมีน้ำไหลตลอดปี

living floodplain (ลิ'ฟิ่ง เฝลิด'เพลน) ที่ราบน้ำท่วม ที่มีน้ำหลากเกิดขึ้นในช่วงเวลาของน้ำท่วม

living fossil (ลิ'ฟิ่ง เฟาะ'เซิ่ล) สัตว์หรือพืช ที่มีชีวิตอยู่ในช่วงธรณีกาลถึงปัจจุบัน และมีวิวัฒนาการเพียงเล็กน้อย เช่น หอยปากเป็ด ต้นปรง ต้นแป๊ะก๊วย

livingstonite (ลิ'ฟิ่งสเตอไน้ทฺ) แร่โลหะสีเทา ผลึกมอเนอคลิหนิค: $HgSb_4S_8$

lixiviation (ลิกสิวีเอเฌิ่น) ดู: *leachating (ลี'เชทิ่ง)*

lixivium (ลิกสิ'เวี่ยม) ดู: *leachate (ลี'เฉท)*

lizardite (ลิ'เซอรฺได๊ท) แร่เซอรเพินทีนชนิดที่พบในปริมาณมากที่สุด มีผลึกแบบไทรอ็อกเทอะฮีเดริ้ล: $Mg_3Si_2O_5(OH)_4$ อาจมี Al แทนที่ Mg และ Si เพื่อสร้างความลงตัวได้พอดีทางด้านข้างระหว่างอ็อกเทอะฮีเดริ้ลและเทะแทระฮีเดริ้ลในโครงสร้างผลึก มีรูปผลึกหลายแบบ เช่น รอมโบฮีเดริ้ล ทริเกอเนิ่ล เฮ็กแซะเกอเนิ่ล หรือมอเนอคลิหนิค

llano (ญา'โน) ศัพท์สำหรับ ที่ราบกว้าง มีพืช หรือไม่มีพืช ในกึ่งเขตร้อน โดยเฉพาะที่โล่งของภาคเหนือของอเมริกาใต้ และทางตะวันตกเฉียงใต้ของสหรัฐอเมริกา รากศัพท์: ภาษาสเปน

Llanvirnian (แลนวิรนีเอิน) หินช่วงอายุในอังกฤษ: ออรเดอวิเฌิ่นตอนกลาง บน อาร์นิเกี้ยน ล่าง แลนไดเลียน (above Arenigian, below Llandeilian).

LL chondrite (เอลเอล คอน'ไดรฺท) หินอุกกาบาตที่มีเหล็กและแร่ที่เป็นโลหะในปริมาณน้อยชนิดหนึ่ง และอยู่ในกลุ่มของ *ordinary chondrites (ออร'เดอเนรี่ คอน'ไดร๊ทฺ)*

llyn (ลิน) ศัพท์ในภาษาเว้ลชสำหรับ บึง หรือทะเลสาบ

LNAPL (เอลเน็พล หรือเอลแน็พ) คำย่อ ดู: *lighter-than-water nonaqueous-phase liquid (ไลเท่อร-แซน-วอเท่อร น็อนเอควี เอิส-เฟส ลิเควิด)*

LNG (เอลเอ็นจี) ดู: *liquefied natural gas (ลิเควอไฟดฺ แนะ´เชอเริ่ล แก๊ส)*

load (โหลด) (1) (ก) วัตถุที่ถูกเคลื่อนย้ายหรือพัดพาโดยตัวการธรรมชาติ เช่น ธารน้ำ ธารน้ำแข็ง ลม คลื่น หรือน้ำขึ้น-น้ำลง; โดยเฉพาะ สตรีม โหลด (stream load) (ข) ปริมาณ หรือจำนวนต่อหน่วยเวลา ของวัตถุที่ถูกเคลื่อนย้ายหรือพัดพาโดยตัวการธรรมชาติ คำพ้อง: *sediment load (เซะ´เดอเมิ่นทฺ โหลด)* (2) [การเจาะหลุม] น้ำหนักที่กดลงบนหัวเจาะ (drill bit)

load cast (โหลด แค้สทฺ) ร่องรอย หรือรอยพิมพ์จากผลของน้ำหนักกดทับ ที่โดยทั่วไปมีเส้นผ่าศูนย์กลางน้อยกว่าหนึ่งเมตร เกิดจากน้ำหนักของชั้นตะกอนส่วนบนที่มีความแข็งมาก เช่น ทราย กดทับลงบนชั้นตะกอนส่วนล่างที่มีความแข็งน้อย หรือมีสภาพเป็นแพลสติคสูงและยังไม่แข็งตัว เช่น โคลน หรือพี้ท มีลักษณะคล้ายกระเปาะ หรือแอ่งเล็กๆ ในบริเวณส่วนบนของชั้นตะกอนที่มีสภาพเป็นแพลสติค มีรูปร่างไม่คงที่ ซึ่งต่างจาก ฟลู้ท แค้สท (flute cast) ที่มีรูปร่างยาวไปตามทิศทางของกระแสน้ำ ดู: *load-flow structure (โหลด สเตริ๊ค´เช่อรฺ)* คำพ้อง: *load casting (โหลด แคส´ติ้ง)*

load-casted (โหลด-แค้สทฺดฺ) หมายถึง รอยกระแสน้ำ เช่น แนวสัน หรือร่องจากผลของน้ำหนักกดทับ รวมทั้งหมายถึง ร่องรอยกดทับ หรือรอยพิมพ์จากผลของน้ำหนักกดทับ

load-casted ripple (โหลด-แค้สทฺดฺ ริ´เพิ่ล) หมายถึง โครงสร้างที่เกิดจากการยุบตัวของระลอกคลื่นทรายลงไปในโคลนในระหว่างการทับถมของคลื่นทราย คำพ้อง: *ripple load cast (ริ´เพิ่ล โหลด แค้สทฺ)*

load casting (โหลด-แคส´ทิ่ง) (1) การเกิด หรือการเปลี่ยนแปลงเป็นร่อง หรือรูปทรงจากผลของน้ำหนักกดทับ; รวมถึง ร่องรอยกดทับ หรือรอยพิมพ์ของการผิดรูปในชั้นหินที่ถูกกดทับ (2) ดู: *load cast (โหลด แค้สทฺ)*

load-cast lineation (โหลด-แค้สทฺ ลินีเอ´เฉิ่น) โครงสร้างลักษณะเป็นเส้นขนาดเล็ก ไม่สม่ำเสมอ และปรากฏไม่ชัดเจน บริเวณพื้นผิวล่างของชั้นหินทราย ที่ปิดทับชั้นหินโคลน เกิดจากการครูดของวัตถุที่พัดพามากับกระแสน้ำขุ่นข้นลงบนตะกอนโคลนเนื้ออ่อนที่ยังไม่แข็งตัว

load-cast striation (โหลด-แค้สทฺ สไตรเอ´เฉิ่น) ร่อง ที่มีลักษณะคล้ายทางน้ำเล็กๆ ในหินตะกอน

loaded stream (โล´เดิด สตรีม´) ธารน้ำ ที่พัดพาตะกอนมาได้เต็มประสิทธิภาพ หรือในปริมาณมากที่สุดที่สามารถพัดพามาได้ ดู: *overloaded stream (โอเว่อรฺโล´เดิด สตรีม´); underloaded stream (เอินเดอรฺโล´เดิด สตรีม´)*

load-flow structure (โหลด-โฟล สเตริ๊ค´เช่อรฺ) ศัพท์ที่ใช้เป็นครั้งคราวสำหรับ รอย หรือรูปทรงจากผลของน้ำหนักกดทับ เนื่องจากการกดทับ แต่ไม่มีตะกอนอยู่ในร่องที่จะบ่งให้เห็นว่าเป็นร่องรอยกดทับ (ตะกอนที่กดทับถูกกระแสน้ำพัดพาออกไปหมดในภายหลัง)

load fold (โหลด โฟลดฺ) โฟลดของชั้นที่รองรับอยู่ด้านล่างที่เกิดจากน้ำหนักกดทับไม่เท่ากันโดยชั้นที่อยู่ด้านบน

load metamorphism (โหลด เมะทะมอรฺฟิเซิ่ม) ประเภทหนึ่งของการแปรสภาพอยู่กับที่เมื่อหินถูกฝังลึกลงไป เนื่องจากความกดดันหรือน้ำหนักกดทับ และอุณหภูมิที่เพิ่มมากขึ้น เปรียบเทียบ: *geothermal metamorphism (จีเออเธอรฺ´เมิ่ล เมะเทอมอรฺ´ฟิเซิ่ม); thermal metamorphism (เธอรฺ´เมิ่ล เมะเทอมอรฺ´ฟิเซิ่ม)*

load mold (โหลด โมลด) แม่พิมพ์ของรอย หรือแอ่งในชั้นหินด้านล่าง ที่มีวัตถุกดทับเป็นกระเปาะ เช่น ผิวพื้นทะเลใต้เทอรเบอะได๊ท (turbidite)

load pocket (โหลด เพาะ´เคิท) วัตถุที่อยู่ในรอย หรือรูปทรงจากผลของน้ำหนักกดทับ ประกอบด้วย กระเปาะทรายที่กดลงบนชั้นดินที่รองรับอยู่ด้านล่าง

loadstone (โหลด´สโตน) ดู: *lodestone (โหลด´สโตน)*

loam (โลม) ชั้นของเนื้อดินที่ประกอบด้วยเคลร้อยละ 7 - 27 ตะกอนทรายแป้งร้อยละ 28 – 48 และทราย มากกว่าร้อยละ 52 ดู: *soil texture (ซอยลฺ เท็กส´เช่อรฺ); soil separates (ซอยลฺ เซะ´เพอเหรทสฺ)*

loaming (โล´มิ่ง) วิธีการของการสำรวจแร่ด้วยธรณีเคมี โดยการทดสอบหาร่องรอยของโลหะที่ต้องการสำรวจจากตัวอย่างดินหรือจากวัตถุอื่นๆ ที่อยู่บนพื้นดิน ซึ่งมักจะปรากฏร่องรอยของโลหะย่อมบ่งชี้ถึงแหล่งแร่ที่ต้องการสำรวจนั้นอยู่บนพื้นดิน

loamy (โล´มี่) (1) กลุ่มของเนื้อดิน ที่ประกอบด้วยเนื้อดินหลากหลายชนิด เช่น ดินร่วนปนทรายเม็ดหยาบ ถึงทรายเม็ดละเอียดมาก ดินทรายแป้ง (silt) ดินร่วนปนทรายแป้ง (silt loam) ดินเหนียว (clay) ดินร่วนปนทรายแป้งและดินเหนียว (silty clay

loam) หรือดินร่วนปนดินเหนียว (clay loam) เป็นต้น (2) แฟมิลี่ หรือกลุ่มของชั้นขนาดของอนุภาคดิน ที่มีเนื้อละเอียดมากกว่าเนื้อดินร่วนปนทรายละเอียด มีเคลน้อยกว่าร้อยละ 35 และเศษหินน้อยกว่าร้อยละ 35 ในดินชั้นบน (upper subsoil horizons) ดู: *soil texture (ซอยลฺ เท็กส์เช่อรฺ); soil separates (ซอยลฺ เซะเพอเหรทสฺ)*

loamy sand (โล๎มี่ แซนดฺ) ชั้นเนื้อดินชนิดหนึ่ง ที่ประกอบด้วยทรายร้อยละ 70 - 91 ทรายแป้งร้อยละ 0 - 30 และร้อยละของทรายแป้ง บวก 1.5 เท่าของร้อยละของเคล มากกว่า 15; ปริมาณร้อยละของทรายแป้ง บวกกับสองเท่าของปริมาณร้อยละของเคลมากกว่า 30 ดู: *soil texture (ซอยลฺ เท็กส์เช่อรฺ); soil separates (ซอยลฺ เซะเพอเรทสฺ)*

lobate delta (โล๎เบท เดล๎เท่อ) ดู: *arcuate delta (อารฺคิวเวิท เดล๎เท่อ)*

lobate lava (โล๎เบท ลา๎เว่อ) ลาเว่อ ใต้ทะเลชนิดหนึ่งที่มีลักษณะเป็นพูยาว แบน และผิวด้านนอกเรียบคล้ายแก้ว

lobate rill mark (โล๎เบท ริล ม้ารฺค) ศัพท์ที่ใช้ในอดีตสำหรับโครงสร้างของหินตะกอนที่มีลักษณะรูปร่างคล้ายพาย หรือลิ้น โครงสร้างนี้ปัจจุบันเรียกว่า ฟลู้ท แค้สท (*flute cast*) ที่เกิดจากกระแสน้ำ ดู: *rill mark (ริล ม้ารฺค)*

lobate soil (โล๎เบท ซอยลฺ) ดู: *step (สเต็พ) [ภูมิลักษณ์พื้นดิน]*

lobe (โหลบ) (1) [ธารน้ำแข็ง] (ก) น้ำแข็ง หรือตะกอนของธารน้ำแข็งที่มีลักษณะปลายมนคล้ายพาย (ข) ดู: *glacial lobe (เก<u>ล</u>๎เฉิ่ล โหลบ)* (2) [ธารน้ำ] (ก) ดู: *meander lobe (มีแอน๎เดอรฺ โหลบ) (ข) ดู: floodplain lobe (เฟ<u>ล</u>ิด๎เพ<u>ล</u>น โหลบ)*

local base level (โล๎เคิ่ล เบส เล๎เวิ่ล) ดู: *temporary base level (เท็ม๎เพอเรรี่ เบส เล๎เวิ่ล)*

local fauna (โล๎เคิ่ล ฟอ๎เน่อ) ดู: *faunule (ฟอ๎นูลฺ)*

local-gravity map (โล๎เคิ่ล-แ<u>กร</u>๎เวอที่ แม็พ) แผนที่ *residual gravity (ริซิ๎เจอเวิล แ<u>กร</u>๎เวอที่)*

localized deformation (โล๎เคอไล้ซฺด ดีฟอรฺเม๎เฉิ่น) ประเภทของการเปลี่ยนลักษณะแบบผสม หรือไม่เป็นเนื้อเดียวประเภทหนึ่งที่เกิดขึ้นภายในเขตการเปลี่ยนลักษณะ (deformation band) เช่น เฉียร โซน (shear zone) ไม่ใช่การเปลี่ยนลักษณะแบบเนื้อเดียวของวัตถุแข็งแกร่ง เปรียบเทียบ: *distributed deformation (ดิสต<u>ริ</u>๎บิ้วเถิท ดีฟอรฺเม๎เฉิ่น)*

local magnitude (โล๎เคิ่ล แม็ก๎เนอถูด) การวัดขนาดของแผ่นดินไหวหรือพลังงานความเครียดที่ปลดปล่อยจากแผ่นดินไหว ภายในบริเวณ 100 กิโลเมตร รอบศูนย์กลางของแผ่นดินไหว ดู: *earthquake magnitude (เอิ๊รฺธเค<u>ว</u>ค แม็ก๎เนอถูด)*

local metamorphism (โล๎เคิ่ล เมะทะมอรฺฟิเซิ่ม) การแปรสภาพที่เกิดจากกระบวนการในท้องที่ หรือภายในพื้นที่จำกัด เช่น การแปรสภาพแบบสัมผัส การแปรสภาพจากน้ำร้อน หรือการแปรสภาพจากการเคลื่อนที่ในเขตฟ้อลท เปรียบเทียบ: *regional metamorphism (รี๎เจอเนิ่ล เมะทะมอรฺฟิเซิ่ม)*

local peat (โล๎เคิ่ล พี้ท) พี้ทที่วิวัฒน์โดยน้ำบาดาล คำพ้อง: *basin peat (เบ๎เซิ่น พี้ท); azonal peat (เอ๎โซเนิ่ล พี้ท)*

local peneplain (โล๎เคิ่ล พี๎นิเ<u>พล</u>น) (1) ดู: *incipient peneplain (อินซิ๎เพี่ยนทฺ พี๎นิเ<u>พล</u>น)* (2) *partial peneplain (พารฺเฉิ่ล พี๎นิเ<u>พล</u>น)*

local-range zone (โล๎เคิ่ล-เร้นจฺ โซน) (1) เร้นจ โซน (*range zone*) ของแท็กซอน (taxon) ภายในช่วงใดช่วงหนึ่งของลำดับชั้นหิน หรือภายในพื้นที่เฉพาะ ผลรวมของทุกเร้นจ โซนเหล่านี้คือ เร้นจ โซนที่แท้จริงของแท็กซอน (2) มวลของชั้นหิน ภายในพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ที่เฉพาะเจาะจง หรือพื้นที่ที่มีกลุ่มของเฟาะเซิ่ลที่กำหนด คำพ้อง: *teilzone (ทีล๎โซน); topozone (โท๎เพอโซน)*

local relief (โล๎เคิ่ล ริลี้ฟ๎) ความต่างระดับของพื้นที่ในแนวดิ่งระหว่างจุดสูงสุดและจุดต่ำสุดของพื้นที่ภายในขอบเขตจำกัดในแนวราบ คำพ้อง: *relative relief (เร๎เลอถีฟ ริ๎ลี้ฟ)* เปรียบเทียบ: *available relief (เออะเว๎เลอเบิ่ล ริลี้ฟ๎)*

local sorting (โล๎เคิ่ล ซ้อรฺ๎ทิ่ง) กระบวนการที่ทำให้การคัดขนาดของธรณีวัตถุในพื้นที่ที่กำหนด หรือเฉพาะ เปรียบเทียบ: *progressive sorting (เพ<u>ร</u>อะเก<u>ร</u>๎สี<u>ฟ</u> ซ้อรฺ๎ทิ่ง)*

local unconformity (โล๎เคิ่ล เอินเคินฟอรฺ๎เมอที่) เอินเคินฟอรเมอที่ภายในพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ที่เฉพาะ และมักเกิดในช่วงเวลาสั้นๆ เช่น เอินเคินฟอรเมอที่รอบๆ ขอบแอ่งตะกอน หรือตามแกนของโครงสร้างที่ปรับตัวสูงขึ้น ในระหว่างการตกทับถมอย่างต่อเนื่องของตะกอนภายในพื้นที่ใกล้เคียง อาจมีลักษณะคล้ายกับดิสเคินฟอรเมอที่ (disconformity) ที่ไม่เกิดในระดับภูมิภาค เปรียบเทียบ: *regional unconformity (รี๎เจอเนิ่ล เอินเคินฟอรฺ๎เมอที่)*

location (โลเค๎เฉิ่น) จุด หรือตำแหน่งที่จะมีการเจาะหลุม

locational accuracy (โลเค๎เฉอเนิ่ล แอ๊ะ๎คิวเรอซี่) ความแม่นยำของตำแหน่งของวัตถุในระบบข้อมูลแผนที่ตะ *horizontal*

accuracy (ฮอเรอซอน'เทิ่ล แอ๊ะ'คิวเรอซี่); positional accuracy (เพอซิ'เฌอเนิ่ล แอ๊ะ'คิวเรอซี่)

Lochkovian (ล็อชเคอเวี่ยน) หินช่วงอายุตามมาตรอายุลำดับชั้นหินมาตรฐานโลก: ดิโวเนี่ยนตอนล่างสุด บน สิลุเรี่ยน (Silurian System) ใต้ เพรเจี้ยน (Pragian Stage)

lock (ล็อค) ประตูน้ำ; น้ำในคลองหรือธารน้ำซึ่งปิดกั้นโดยประตูน้ำทั้งสองปลาย และใช้ในการยก หรือลดระดับเพื่อให้เรือแล่นเข้าออกได้

Locke level (ล็อค เล'เวิ่ล) ไม้วัดระดับ (hand level - แฮนด เล'เวิ่ล) ที่มีฟองอากาศ ที่สามารถนำมาใช้สำหรับการเล็งระดับแนวนอน

Lockportian (ล็อคพอร์'เที่ยน) หินช่วงอายุในอเมริกาเหนือ: สิลุเรี่ยนตอนบน (บน คลิฟเทอเนี่ยน (Cliftonian) ใต้ เคยูเกิ้น (Cayugan)

locomorphic stage (โลเคอมอร์'ฟิค สเตจ') ขั้นตอนของการเปลี่ยนแปลงทางธรณีเคมีของกระบวนการไดเออะเจเนอเสิส (diagenesis) ซึ่งจะมีการแทนที่ของแร่ (โดยไม่มีปฏิกิริยา) ในกระบวนการกลายเป็นหินของตะกอน ซึ่งเป็นขั้นตอนที่เกิดต่อจากรีด็อกเซอมอรฟิค (redoxomorphic) และก่อนฟิโลมอรฟิค (phyllomorphic) ดู: *redoxomorphic stage (รีด็อกเซอมอร์'ฟิค สเตจ'); phyllomorphic stage (ฟิโลมอร์'ฟิค สเตจ')*

lode (โหลด) (1) [เศรษฐธรณีวิทยา] แหล่งแร่ ที่ประกอบด้วยพนังแร่ (veins) พนังเล็กๆ (veinlets) แร่ประ (disseminations - ดิสเซเมอเน'เฌิ่นส) หรือเบร็ะเชี่ยส (breccias); แหล่งแร่ที่เกิดในหินแข็ง ที่ไม่ใช่แหล่งแร่จากการทับถมแบบแพลเซอร (placer deposits) คำพ้อง: *lead (เหลด) [เศรษฐธรณีวิทยา]* เปรียบเทียบ: *vein (เวน) [แหล่งแร่]; vein system (เวน ซิส'เติ้ม)* (2) [ธารน้ำ] ศัพท์ท้องถิ่นในอังกฤษสำหรับ คลอง หรือคลองส่งน้ำ ที่บางส่วนสร้างขึ้นโดยมนุษย์ และบางส่วนยกระดับเหนือพื้นที่ดิน

lode claim (โหลด เคลม) อาชญาบัตร หรือประทานบัตรสำรวจแร่ ในพื้นที่ที่มีสายแร่ แผ่นแร่ หรือสินแร่

lode country (โหลด เคิน'ทรี่) ดู: *ore channel (ออร์ แชเนิ่ล)*

Lode's parameter (โหลดส์ เพอแร'เมอเท่อร์) เพอแรเมอเท่อรที่อธิบายรูปทรงของทรงรีความเครียด (strain ellipsoid) ในค่าลอเกอริเทิ่มของครึ่งความยาวของแกน

lodestone (โหลด'สโตน) (1) อ็อกไซดเหล็กธรรมชาติ (Fe_3O_4) หรือแร่แม็กเนอไท้ท โดยเฉพาะ แม็กเนอไท้ทที่เหมือนแม่เหล็กและดึงดูดสารที่เป็นเหล็กได้ สะกดได้อีกแบบ: *loadstone (โหลด'สโตน)* คำพ้อง: *leading stone (ลี'ดิ้ง สโตน'); Hercules stone (เฮอร์'คิวลีส สโตน')* (2) หิน หรือแหล่งแร่ที่มีความเข้มของสภาพแม่เหล็กสูง

lodestuff (โหลด'สเติ๊ฟ) แร่ที่มีค่าทางเศรษฐกิจ และรวมทั้งกาก (gangue) ในโหลด; องค์ประกอบของออร แชเนิ่ล (ore channel)

lode tin (โหลด ทิน) แคสสิเทอไร้ท (cassiterite) ที่เกิดขึ้นในสายแร่ (vein) ไม่ใช่จากลานแร่ (*stream tin*)

lodge moraine (หลอจ เมอเรน') ส่วนปลายของเมอเรน (moraine) แบบลอนคลื่นขนาดใหญ่ ที่ประกอบด้วยเศษหินแตกหักกึ่งธารน้ำแข็งที่อยู่ใต้ขอบบางๆ ของธารน้ำแข็ง; พบแพร่หลายในทวีปอเมริกาเหนือตอนบน คำพ้อง: *submarginal moraine (เสิบมาร์'จเนิ่ล เมอเรน')*

lodgment (ล็อจ'เมิ่นทฺ) ตะกอนธารน้ำแข็งชั้นบางใต้ธารน้ำแข็งที่สะสมต่อเนื่องหลายๆ ชั้นบนหินฐาน หรือตะกอนจากการสะสมของธารน้ำแข็งอื่น สะกดได้อีกแบบ: lodgement

lodgment till (ล็อจ'เมิ่นทฺ ทิล) ธรณีวัตถุใต้ธารน้ำแข็ง (basal till) ที่มีโครงสร้างตะกอนแบบชั้นบางและถี่ เนื้อแน่น และมีก้อนหินที่ด้านยาวเรียงขนานกับทิศทางของการไหลของน้ำแข็ง

lodranite (โล'เดรอไน้ท) กลุ่มของเอคอนไดร๊ทส (achondrites) ที่มีออเลอวีน และไพร็อกซีนในปริมาณมาก และมีแร่โลหะและเซิลไฟด; เชื่อว่าเป็นวัตถุตกค้าง หรือคงเหลือจากคอนไดร๊ทสที่ถูกหลอม; มีองค์ประกอบคล้ายกับ อาเคอะพูลโคไอ๊ทส (acapulcoites)

loess (เลิ้ส) ตะกอนละเอียดสีน้ำตาลเหลือง หรือเหลืองอ่อนที่ปกคลุมพื้นที่บริเวณกว้าง โดยทั่วไปมีความหนาน้อยกว่า 30 เมตร ส่วนใหญ่ตะกอนมีเม็ดขนาดทรายแป้งในปริมากกว่าทรายเม็ดละเอียดและเคล มีลักษณะเป็นเนื้อเดียว มีรูพรุน มีการเชื่อมประสานระหว่างเม็ดเล็กน้อย และมักมีสารจำพวกแคลเคเรียสในปริมาณมาก พบในพื้นที่ทางตอนเหนือของยุโรปตอนกลาง ถึงภาคตะวันออกของจีน หรือในบริเวณมิเซอซิพี่ แวลี่ และแถบตะวันตกเฉียงเหนือของแปซิฟิคของสหรัฐอเมริกา เชื่อว่าเกิดจากการตกทับถมโดยลมพัดพาตะกอนจากพื้นผิวทะเลทราย หุบเขาที่ราบลุ่มน้ำท่วม และที่ราบน้ำหลาก (outwash plain) หรือจากตะกอนของธารน้ำแข็งที่เกาะตัวแบบหลวมในสมัยไพลสเตอซีน (Pleistocene) ส่วนใหญ่เป็นเม็ดเหลี่ยมของควอตซ์ ฟิลด์สปาร์ และแร่หนักและเชื่อมประสานโดยสารแคลเคเรียส อาจทับถมต่อเนื่องทำให้จำแนกเป็นฟอรเมเฌิ่นได้หลายฟอรเมเฌิ่น เช่น มากกว่า 10 ฟอรเมเฌิ่นในประเทศจีน โดยอาศัยการแทรกของชั้นเพลเออซอลส (paleosols) สีแดง ถึงน้ำตาลดำ ส่วนเลิสสีค่อนข้างแดงที่พบใน

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือของทะเลทรายเซอเฮเร่อ เป็นเลิสที่ไม่ใช่แคลเคเรียส รากศัพท์: ภาษาเยอรมัน “Loss – เลิ้ส” จากภาษาท้องถิ่นของสวิตเซอรเลินด “losch”, “loose” เปรียบเทียบ: *limon (ลิ๊มอน); adobe (เออะโด้ บี้ – อิฐดิบ)* คำพ้อง: *loss (ล้อส)*

loessal (เลอ๎เซิ่ล) หมายถึง เลิ้ส หรือประกอบด้วยเลิ้ส

loess doll (เลิ้ส ดอล) นอจู้ลประกอบ หรือคอนครีเฌิ่นของแคลเซี่ยมคารเบอเหนทที่พบในเลิ้ส และคล้ายกับหัวมันฝรั่ง ตุ๊กตาเด็กเล่น หรือหัวตุ๊กตา มักกลวง แต่อาจประกอบด้วยหินที่มีการยึดเกาะแบบหลวมๆ คำพ้อง: *loess nodule (เลิ้ส นอ๎จู้ล); loess kindchen (เลิ้ส คินดฺ๎เชิ่น); puppet (เพอะ๎เฝิท)*

loess flow (เลิส โฟ<u>ล</u>) การไหลของทรายแป้งที่ชุ่มน้ำไปตามทางลาด เช่น การไหลของเลิ้สในการเกิดแผ่นไหวปี ค.ศ. 1920 ในมณฑลกานซู (Ganzu Province) ประเทศจีน

loessification (เลอซิฟิเค๎เฌิ่น) การเกิดและวิวัฒนาการของเลิส

loess kindchen (เลิ้ส คินดฺ๎เชิ่น) เลิ้ส ดอล (loess doll) ที่มีลักษณะคล้ายหัวตุ๊กตา รากศัพท์: ภาษาเยอรมัน “Losskindchen”

loessland (เลิ้ส๎เลิ่นดฺ) แผ่นดินที่ปกคลุมด้วยเลิส

loess nodule (เลิส นอ๎จู้ล) ดู: *loess doll (เลิส ดอล)*

Loewinson-Lessing classification (โล๎วินเซิ่น-เล๎ซิ่ง แ<u>คล</u>เซอะเฟอะเค๎เฌิ่น) การจัดหมวดหมู่ทางเคมีของหินอัคนี ตามปริมาณสิลิเค่อ มี 4 ประเภท ได้แก่ แอสิด อินเทอรมีดีเอิท เบสิค และเอิลเทรอเบสิค

log (ล้อก) ข้อมูลใดๆ ที่ถูกบันทึกอย่างต่อเนื่องตามความลึกในหลุมเจาะ (มักบันทึกในรูปของเส้นแกร๊ฟ) เช่น ไดเออะเมอเทอร ล้อก (diameter log) เว็ล ล้อก (well log) แซมเพิ่ล ล้อก (sample log) สตริ๊พ ล้อก (strip log) และดริลลิ่ง-ไทม ล้อก (drilling-time log)

logan (โล๎เกิ้น) (1) [ภูมิศาสตร์] ศัพท์ที่เรียกสั้นๆ ของ *pokelogan (โพ้ค๎โลเกิ้น)* (2) [ธรณีสัณฐานวิทยา] ดู: *logan stone (โล๎เกิ้น สโตน๎)*

logan stone (โล๎เกิ้น สโตน๎) ชื่อภาษาอังกฤษสำหรับ *rocking stone (เราะ๎คิ่ง สโตน๎)* ที่ประกอบด้วยมวลหินแกรเหนิท หรือไน้สขนาดใหญ่ ที่ผุกร่อนตามระนาบจ๊อยนทแนวนอน และตั้งอยู่ได้อย่างสมดุล คำพ้อง: *logan (โล๎เกิ้น) [ธรณีสัณฐานวิทยา]; loggan stone (ล้อก๎เกิ้น สโตน๎); logging stone (ลอ๎กิ้ง สโตน๎)*

logarithmic mean diameter (ลอเกอริธหมิค มีน ไดแอ๎เมอเท๎อรฺ) ขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางเฉลี่ยของตะกอนหรือหิน คำนวณจากค่าเฉลี่ยของการกระจายตัวของเส้นผ่าศูนย์กลางตะกอนในรูปของลอเกอริเธิ่มของค่ากึ่งกลางขนาดช่วงเส้นผ่าศูนย์กลางเฉลี่ยของตะกอน

loggan stone (ล้อก๎เกิ้น สโตน๎) ดู: *logan stone (โล๎เกิ้น สโตน๎)*

logging (เลาะ๎กิ้ง) (1) กระบวนการบันทึกข้อมูลใดๆ ตามความลึกในหลุมเจาะ (2) วิธีการหรือเท็คนิคของการศึกษาสภาพใต้ผิวดินตามความลึกในหลุมเจาะ โดยอาศัยการวัดสมบัติต่างๆ ของหิน หรือการสังเกตลักษณะของหินที่พบจากหลุมเจาะ

logging stone (เลาะ๎กิ้ง สโตน๎) ดู: *logan stone (โล๎เกิ้น สโตน๎)*

logging tool (เลาะ๎กิ้ง ทูล) ดู: *sonde (ซอนดฺ)*

lognormal distribution (ล้อกนอรฺ๎เมิ่ล ดิสเ<u>ตร</u>อบิ๊ว๎เฌิ่น) การแจกแจงความถี่ของตัวแปรที่มีค่าลอเกอริเธิ่มเป็นไปตามรูปแบบของการแจกแจงปกติ

loipon (ลอย๎พอน) ศัพท์สำหรับชั้นผิวดิน ที่เกิดมาจากหินต้นกำเนิดถูกกระบวนการผุกร่อนทางเคมีกัดเซาะอย่างรุนแรงและยาวนาน เช่น ชั้นของอ็อกไซดของไพไร้ทปิดทับแหล่งแร่ (gossans over orebodies) ชั้นของดุเรอเคริสท (duricrust) ชั้นของเทเรอ รอเซ่อ (terra rossa) รากศัพท์: ภาษากรีก, “residue” คำคุณศัพท์: loiponic (ลอย๎เพอหนิค)

lomonite (โล๎มอไน้ทฺ) คำสะกดเดิมของ *laumontite (โล๎มอนไท้ทฺ)*

lomontite (โลมอนไท้ท) ดู: *laumontite (โล๎มอนไท้ทฺ)*

lonestone (โลน๎สโตน) หินแปลกแหล่งขนาดใหญ่ ในตะกอนขนาดเล็กกว่า มีหรือไม่มีหลักฐานชัดเจนว่าหินนั้นตกลงมาจากด้านบน เปรียบเทียบ: *dropstone (a) (<u>ดร</u>็อพ๎สโตน) (ก)*

long clay (ลอง เ<u>คล</u>) เคลที่มีความเป็นแพลสติคสูง

longitude (ลอน๎เจอถูด) (1) ระยะทางเชิงมุมระหว่างระนาบของเมริเดี้ยนที่กำหนด ผ่านจุดใดๆ บนเป็นทรงกลมหรือทรงรีและระนาบของเมริเดี้ยนที่กำหนดสำหรับอ้างอิง วัดในระนาบของวงกลมรอบโลกผ่านขั้วโลกเหนือและใต้ (longitude) ของการอ้างอิง หรือระนาบขนานกัน หรือในระนาบขนานกับเส้นศูนย์สูตร; โดยเฉพาะ ความยาวของโค้ง หรือส่วนของเส้นศูนย์สูตรของโลก หรือของคู่ขนานของและเทอถูดที่ตัดระหว่างเมริเดี้ยนที่กำหนด และเมริเดี้ยนหลัก (prime meridian) หรือ national meridian แสดงทั้งในรูปของเวลา หรือในองศาตะวันออก หรือตะวันตกของเมริเดี้ยนหลัก หรือ national meridian (ซึ่งมีศูนย์องศา ลอนเจอถูด) มีค่าสูงสุด 180 องศา ระยะห่างระหว่างลอนเจอถูดจะเปลี่ยนตามค่าของ cosine ของละติจูดถูด ซึ่งระยะทางจะมีค่ามากสุดที่เส้นศูนย์สูตร และลดลงเมื่อห่างจากเส้นศูนย์สูตรออกไป

และระยะห่างเท่ากับศูนย์เมื่อบรรจบกันที่ขั้วโลกเหนือ และขั้วโลกใต้ ระยะห่างระหว่างลองเจอถูด 1 องศา ตามเส้นศูนย์สูตรมีค่าประมาณ 111 กิโลเมตร (69.95 ไมล) หรือระยะห่างระหว่างลอนเจอถูด 1 องศา ที่และเทอถูด 40 องศา มีค่าประมาณ 86 กิโลเมตร (53.43 ไมล) ระยะห่างระหว่างลอนเจอถูด 1 องศา เทียบเท่ากับเวลาคือประมาณ 4 นาที ดังนั้น ลอนเจอถูดต่างกัน 15 องศา เวลาต่างกันประมาณ 60 นาที ลอนเจอถูดอาจจะวัดเป็นมุมที่ขั้วที่อยู่ระหว่างระนาบสองระนาบที่ตัดตามแนวแกนของโลก ได้สองเส้นเมอริเดี้ยน อักษรย่อ: λ (แลมเด้อ) ดู: *geographic longitude (จีเออแกร๎ฟิค ลอน๎เจอถูด)* เปรียบเทียบ: *meridian (เมอริ๎เดี้ยน)* (2) ระยะทางในพิกัดที่วัดตะวันออก หรือตะวันตกจากเส้นอ้างอิงเหนือ-ใต้ เปรียบเทียบ: *latitude (และ๎เทอถูด)*

longitudinal (ลอนเจอทูด๎เนิ่ล หรือลอนเจอทู๎เดอเนิ่ล) หมายถึงลักษณะที่ขยายยาวออกไป; โดยเฉพาะ หมายถึง ลักษณะภูมิประเทศที่ขนานไปแนวสไตร๊ค (strike) หรือทิศทางหลัก (trend – เทร็นด) ของภูมิภาค คำตรงข้าม: *transverse (แทรนสเวิรฺส๎) [ธรณีสัณฐานวิทยา]*

longitudinal band (ลอนเจอทู๎ดเนิ่ล แบนดฺ) โฟลิเอเฉิ่น หรือเขตของโฟลิเอเฉิ่นในธารน้ำแข็งที่ขนานกับทิศทางการเคลื่อนที่ของน้ำแข็ง

longitudinal coastline (ลอนเจอทูด๎เนิ่ล โคสทฺไลน) ดู: *concordant coastline (เคินคอรฺ๎เดิ้นทฺ โคสทฺไลนฺ)*

longitudinal conductance (ลอนเจอทูด๎เนิ่ล เคินเดิค๎เทิ่นซฺ) ผลคูณของค่าการนำไฟฟ้าเฉลี่ย และความหนาของชั้นหิน มีหน่วยเป็นซีเมิ่นส (siemens)

longitudinal consequent stream (ลอนเจอทูด๎ดิเนิ่ล คอน๎เซอเควิ่นทฺ สตรีม๎) ธารน้ำสาขาที่มีทิศทางตามเพลิ้นจ (plunge) ของโฟลด โดยเฉพาะกระแสของธารน้ำในร่องของซินไคลน (synclinal trough)

longitudinal crevasse (ลอนเจอทูด๎เนิ่ล คริแว้ส๎) ร่องแตก (crevasse) ที่เกือบขนานกับทิศทางของการเคลื่อนของน้ำแข็ง สำหรับในธารน้ำแข็งหุบเขา ร่องแตกชนิดนี้จะเป็นแนวยาวเฉพาะบริเวณใจกลางของธารน้ำแข็ง ห่างออกไปจะเป็นร่องแตกที่แผ่ออก (splaying crevasse)

longitudinal dispersion (ลอนเจอทูด๎เนิ่ล ดิสเปอรฺ๎เฉิ่น) การกระจายของกระแสน้ำบาดาลที่ไหลขนานกับทิศทางการไหลของน้ำบาดาล

longitudinal drift (ลอนเจอทูด๎เนิ่ล ดริ๊ฟทฺ) การเคลื่อนของทราย เป็นแนวยาว บนพื้นลาดด้านท้ายลม (lee side) อาจมีความยาวถึง 500 เมตร

longitudinal dune (ลอนเจอทูด๎เนิ่ล ดูน) สันทรายยาว แต่แคบ มักมีรูปร่างสมมาตรในภาพตัดขวาง ขนานกับทิศทางของลม กว้างและชันมากขึ้นในด้านที่รับลม แต่เรียวลงจนเป็นจุดด้านท้ายลม และเกิดอยู่หลังสิ่งกีดขวางในพื้นที่ที่มีทรายปริมาณมาก และลมพัดแรงและสม่ำเสมอ มีความสูงตั้งแต่ 2 - 3 ม. และยาวมากถึง 100 กิโลเมตร ดู: *seif (ไซ๊ฟ)* ภาษาอาหรับ แปลว่า ดาบ

longitudinal fault (ลอนเจอทูด๎เนิ่ล ฟ๊อลทฺ) ฟ๊อลทที่มีสไตร๊คขนานกับทิศทางของโครงสร้างหลักทั่วๆ ไปของภูมิภาค

longitudinal fold (ลอนเจอทูด๎เนิ่ล โฟลดฺ) (1) โฟลดที่มีแกนขนาน หรือเกือบขนานกับทิศทางของสไตร๊คของโครงสร้างหลักทั่วๆ ไปในพื้นที่ (2) ฟ๊อลทที่เกิดร่วมกับโฟลด มีความยาวขนานกับไสตร๊คที่สัมพันธ์กับฟ๊อลท เปรียบเทียบ: *discordant fold (ดิสคอรฺ๎เดิ่นท โฟลดฺ); transverse fold (แทรนส๎เวิรส โฟลดฺ)* คำพ้อง: *strike fold (สไตร๊ค๎ โฟลดฺ)*

longitudinal furrow (ลอนเจอทูด๎เนิ่ล เฟอ๎โร่ว) [ธารน้ำ] ร่องยาวถี่ๆ ที่ขนานไปกับทิศทางของกระแสน้ำ และเกิดบน หรือบางส่วนของพื้นท้องน้ำ แยกจากกันโดยสันที่เว้นระยะอย่างสม่ำเสมอ อาจกว้างตั้งแต่ 3 มิลลิเมตร ถึง 5 เซนติเมตร มักมีลักษณะกลมเมื่อมองในภาพตัดขวาง เปรียบเทียบ: *furrow cast (เฟอ๎โร่ว แค้สทฺ); furrow flute cast (เฟอ๎โร่ว ฟลู้ท แค้สทฺ); rib and furrow (ริบ แอนดฺ เฟอ๎โร)*

longitudinal joint (ลอนเจอทูด๎เนิ่ล จ๊อยนฺทฺ) จ๊อยนทที่ชั้นและขนานกับแนวการไหลของพลูทอน คำพ้อง: *S-joint (เอ๊ส-จ๊อยนฺทฺ); bc-joint (บีซี-จ๊อยนฺทฺ)*

longitudinal profile (ลอนเจอทูด๎เนิ่ล โพรฺ๎ไฟล) (1) รูปตัดด้านยาวของธารน้ำ จากต้นน้ำถึงปากน้ำซึ่งถูกยืดให้เป็นเส้นตรง ดู: *thalweg (ทอล๎เหว็ก) [ธารน้ำ]* เปรียบเทียบ: *cross profile (คร๊อส โพรฺ๎ไฟล)* คำพ้อง: *long profile (ลอง โพรฺ๎ไฟล); valley profile (แว๎ลี่ โพรฺ๎ไฟล); stream profile (สตรีม๎ โพรฺ๎ไฟล); river profile (ริ๎เว่อรฺ โพรฺ๎ไฟล)* (2) คล้ายภาพตัดขวางของภูมิลักษณ์

longitudinal resistivity (ลอนเจอทูด๎เนิ่ล ริซิสทิ๎เวอที่) ความต้านทานไฟฟ้าเฉพาะ หรือจำเพาะของหิน ที่วัดตามแนวขนานกับชั้นหิน เปรียบเทียบ: *transverse resistivity (แทรนส๎เวิรส ริซิสทิ๎เวอที่)*

longitudinal ripple (ลอนเจอทูด'เนิ่ล ริ'เพิ่ล) ริเพิ่ลที่มียอดค่อนข้างตรง เกิดขนานกับทิศทางของกระแสน้ำ เช่น ริเพิ่ลที่เกิดจากการซัดกลับไปกลับมาของคลื่น ภาพตัดขวางอาจสมมาตรหรืออสมมาตร ดู: *corrugated ripple (คอ'เรอเกเถิด ริ'เพิ่ล); mud-ridge ripple (เหมิด-หริจ ริ'เพิ่ล)*

longitudinal ripple mark (ลอนเจอทูด'เนิ่ล ริ'เพิ่ล ม้าร์ค) ดู: *longitudinal ripple (ลอนเจอทูด'เนิ่ล ริ'เพิ่ล)*

longitudinal section (ลอนเจอทูด'เนิ่ล เซ็ค'เฉิ่น) แผนภาพที่เขียนบนระนาบแนวดิ่ง หรือระนาบเอียง และขนานกับแกนยาวของภูมิลักษณ์ที่กำหนด เช่น ระนาบที่เขียนขนานกับสไตร๊คของแผ่นแร่ ความยาวของหุบเขา หรือแกนของเฟาะเชิ่ล เปรียบเทียบ: *cross section (ครฺ้อส เซ็ค'เฉิ่น) [ธรณีวิทยา]*

longitudinal splitting crack (ลอนเจอทู'ดเนิ่ล สปลิ๊'ทิ่ง แคร็ค) ร่องแตกที่เกิดตามแกนของแท่งหินทรงกระบอกที่ถูกกดอัดแบบแกนเดี่ยว ในการทดสอบความแข็งแรงของหิน

longitudinal strain (ลอนเจอทูด'เนิ่ล สเตรน') การวัดการเปลี่ยนแปลงความยาวของวัตถุที่ทาบบนหินชนิดหนึ่ง

longitudinal stream (ลอนเจอทู'ดเนิ่ล สตรีม') ธารน้ำย่อยที่ไหลตามแนวสไตร๊คของชั้นหินที่รองรับ

longitudinal valley (ลอนเจอทูด'เนิ่ล แว'ลี่) (1) หุบเขาย่อยที่พัฒนาในทิศทางเดียวกับสไตร๊คของชั้นหินที่รองรับ; หุบเขาที่ตั้งฉากกับแม่น้ำที่ไหลตามความลาดเอียง (consequent stream - เคิน'เซอเควิ่นท สตรีม') (2) ศัพท์ที่ใช้ครั้งแรกในความหมายของหุบเขายาว วิวัฒน์ขนานไปกับทิศทางของสันเขา ภูเขา เนิน หรือเทือกเขา ปัจจุบันใช้ในความหมาย "พื้นที่ที่ภูเขาหรือเนินเขาขนานกับสไตร๊ค" คำพ้อง: *lateral valley (และ'เทอเริ่ล แว'ลี่)* เปรียบเทียบ: *transverse valley (แทรนส'เวิร์ส แว'ลี่)*

longitudinal wave (ลอนเจอทูด'เนิ่ล เว้ฟ) ดู: *P wave (พี เว้ฟ)*

Longobardian (ลอนเกอบารเดี้ยน) หินช่วงอายุย่อยในยุโรป: บนหินช่วงอายุย่อยของหินช่วงอายุเลอดิเนี่ยน (Ladinian) ไทรแอสิคตอนกลาง (เหนือแฟะแซนเอี้ยน (Fassanian) ล่าง หินช่วงอายุย่อยจูเลี่ยน (Julian) ของหินช่วงอายุคารเนี่ยน (Carnian)

long period (ลอง พิ'เหรียด หรือพิ'รีเอิด) ช่วงเวลาของคลื่นไซ้สมิคที่ยาวมากกว่า 6 วินาที เปรียบเทียบ: *short period (ฌ้อรฺท พิ'เหรียด)*

long profile (ลอง โพรไฟล) ดู: *longitudinal profile (ลอนเจอทูดเนิ่ล โพรไฟล)*

long-range order (ลอง-เร้นจ ออร'เด้อรฺ) (1) แนวโน้มของการเรียงตัวของแอ๊ะเทิ่มที่กระจัดกระจาย เมื่อเกิดการเย็นตัวจากอุณหภูมิที่ของแข็งถูกทำละลาย (2) หมายถึง สภาวะของโครงสร้างผลึก ที่แอ๊ะเทิ่มอยู่ในตำแหน่งเฉพาะที่ควรอยู่ ดังนั้นแอ๊ะเทิ่มเรียงตัวผิดตำแหน่งในโครงข่ายผลึกจะไม่มีโอกาสเกิดขึ้นได้ เปรียบเทียบ: *short-range order (ฌ้อรฺท -เร้นจ ออรฺ'เด้อร)*

longshore (ลอง'ฌอร) เกี่ยวกับ หรือเป็นของฝั่ง หรือชายฝั่งหรือท่าเรือ; บริเวณฝั่ง คำพ้อง: *alongshore (เออะลอง'ฌอร)*

longshore bar (ลอง'ฌอร บาร) สันทรายเตี้ย และยาวขนานไปกับชายฝั่ง เกิดจากคลื่น และจมอยู่ใต้น้ำในช่วงน้ำขึ้นสูงสุด และแยกจากชายหาดโดยร่องน้ำ คำพ้อง: *offshore bar (อ๊อฟ'ฌอร บาร); submarine bar (เสิบ'เมอรีน บาร)*

longshore current (ลอง'ฌอร เคอ'เริ้นท) กระแสที่เกิดจากคลื่นพัดทำมุมเข้าสู่ฝั่ง มักอยู่ที่บริเวณคลื่นหัวแตก (surf zone) คำพ้อง: *littoral current (ลิ'เทอเริ่ล เคอ'เริ่นท); littoral drift (ลิ'เทอเริ่ล ดริ๊ฟทฺ)*

longshore drift (ลอง'ฌอร ดริ๊ฟทฺ) ดู: *littoral drift (ลิ'เทอเริ่ล ดริ๊ฟทฺ)*

longshore trough (ลอง'ฌอร ทร็อฟ) ร่องระหว่างสันทรายยาวขนานชายฝั่ง

Longtanian (หลองถ่าเหนี่ยน) หินช่วงอายุของจีน: เพอรเมี่ยนตอนบน บน แคะพิแทเนี่ยน (Capitanian) ใต้ ฉางซิงเจี้ยน (Changxingian)

longwall (ลอง'วอล) หมายถึง วิธีการของการทำเหมืองใต้ดินในชั้นหินแนวราบหรือค่อนข้างราบ โดยเฉพาะในเหมืองถ่านหิน โดยการเจาะอุโมงค์สองอุโมงค์ขนาบกับด้านข้างของบล็อคแร่ที่ต้องการนำออกมา แร่ที่อยู่ระหว่างอุโมงค์จะถูกขุดออกมาโดยเริ่มจากบริเวณปลายสุดของอุโมงค์ถอยกลับไปยังจุดเริ่มต้นของอุโมงค์ การทำเหมืองชนิดนี้สามารถนำแร่ หรือถ่านหินออกมาได้เกือบทั้งหมด ตรงกันข้ามกับวิธีทำเหมืองแบบห้องและเสาค้ำยัน (room-and-pillar - รูม แอนดฺ พิ'ลาร)

long wave (ลอง เว้ฟ) [น้ำ] ดู: *shallow-water wave (แฌ'โล่-วอ'เท่อรฺ เว้ฟ)*

look direction (ลุค เดอ'เรค'เฉิ่น) ทิศทางของพลังงานคลื่นไมโครเว้ฟ ที่ส่งผ่านโดยระบบ SAR ใช้เป็นมุมตั้งในทิศทางการบิน ดู: *range direction (เร้นจฺ เดอ'เรค'เฉิ่น)*

loop (ลู้พ) (1) [ธรณีฟิสิกส์] รูปแบบคลื่นการสั่นสะเทือนที่มีการเริ่มต้นและการสิ้นสุดของการสั่นที่จุดเดียวกันกับตัวแก้ไขอย่างไม่ชัดเจนที่เกิดขึ้น ใช้

ประโยชน์ในการปรับแก้ค่าดริ๊ฟท (drift) ในการสำรวจทาง แกรเวอที่ (gravity) และใช้สำหรับการสำรวจการเปลี่ยนแปลงทางสนามแม่เหล็ก และการตรวจสอบฟ้อลทหรือสาเหตุอื่นๆ ที่ทำให้ข้อมูลทางคลื่นไซ้สมิคมีความผิดปกติ (2) [ธารน้ำแข็ง] ดู: *loop moraine (ลูพ เมอเรน์)* (3) [การสำรวจ] รูปแบบการวัดในภาคสนามที่มีจุดสุดท้ายเป็นที่เดียวกันกับจุดเริ่มต้น

looped bar (ลู้พดฺ บารฺ) สันตะกอนรูปโค้งบริเวณนอกชายฝั่งที่ถูกกระทำโดยคลื่น เกิดจากการรวมกันของสันตะกอน 2 แนวเข้าด้วยกัน เกิดเป็นแนวโค้งที่ปิดล้อม หรือเกือบโอบล้อมน้ำทะเลไว้ เปรียบเทียบ: *cuspate bar (เคิสเปท บารฺ)*

loop lake (ลูพ เล้ค) ดู: *oxbow lake (อ็อกสฺโบ เล้ค)*

loop moraine (ลู้พ เมอเรน์) แนวตะกอนสุดท้าย ของธารน้ำแข็งในหุบเขาธารน้ำแข็ง รูปร่างโค้งหรือครึ่งวงกลม ด้านนูนเป็นทิศทางที่ธารน้ำแข็งเคลื่อนที่ ด้านเว้าหันไปทางทิศที่น้ำแข็งไหลมา ส่วนด้านข้างทั้งสองฝั่งมีความชันและแผ่ขยายออกไปตามหุบเขา คำพ้อง: *valley-loop moraine (แว์ลี่-ลู้พ เมอเรน์); moraine loop (เมอเรน์ ลู้พ); loop (ลูพ) [ธารน้ำแข็ง]*

loose-snow avalanche (ลู้ส-สโน์ แอ๊ะ์เวอแล้นชฺ) หิมะถล่มที่เริ่มจากจุดเดียวแล้วขยายกว้างออกไปตามความลาดชันของเชิงเขา เกิดในหิมะที่ไม่มีแรงยึดเหนี่ยวระหว่างกัน เปรียบเทียบ: *wind-slab avalanche (วินดฺ-สแล้บ์ แอ๊ะ์เวอแล้นชฺ); slab avalanche (สแล้บ์ แอ๊ะ์เวอแล้นชฺ)* คำพ้อง: *point release avalanche (พ้อยนฺทฺ รี์ลี้ส แอ๊ะ์เวอแล้นชฺ)*

lopadolith (โลแพ์เดอหลิธ) ชนิดหนึ่งของค็อคโคหลิธ (coccolith) รูปร่างเหมือนตะกร้าที่มีส่วนปลายเปิด

Lopingian (โลพิงเจี้ยน) ชุดของหินสมัย ตามลำดับมาตรอายุ ลำดับชั้นหินมาตรฐานโลก ของยุคเพอรเมี่ยนตอนต้น ใช้ในประเทศจีน (บน กัวดาลูเพี่ยน (Guadalupian) ล่าง ไทรแอสิค)

lopolith (เละ์เพอหลิธ) ลักษณะการแทรกดันของหินอัคนีขนาดใหญ่ ที่มีความต่อเนื่องโดยมีรูปร่างของส่วนล่างนูนและส่วนบนอาจเว้าหรือแบนราบ

loran (โล์แรน) ระบบคลื่นวิทยุที่ช่วงความถี่ต่างๆ ที่ใช้ในการเดินเรือทะเล ที่ระบุตำแหน่งด้วยเส้นไฮเพอรบอหลิค (hyperbolic) ของตำแหน่งที่ถูกกำหนด โดยการวัดจำนวนครั้งของการรับสัญญาณที่มีจังหวะพร้อมกันที่มาจากการถ่ายทอดสัญญาณวิทยุของ 2 สถานี หรือมากกว่านั้น ตามตำแหน่งที่ระบุไว้ทางภูมิศาสตร์ ระบบโลแรนอาจได้รับสัญญาณได้ไกลถึง 1,400 ไมลทะเลในเวลากลางคืน เปรียบเทียบ: *shoran (โฌ์แรน)* รากศัพท์: *long-range navigation – การสำรวจระยะทางยาว*

losing steam (ลูส์ซิ่ง สตรีม์) ดู: *influent stream (อินฟลู์เอิ้นทฺ สตรีม์)*

lost circulation (ล้อสทฺ เซอรคิวเล์เฉิ่น) ปัญหาที่เกิดระหว่างการเจาะหลุมแบบหมุน เมื่อน้ำโคลนปริมาณมากไหลเข้าไปในช่องว่างร่องแตก หรือโพรงในหิน ทำให้หลุมเจาะมีน้ำโคลนน้อยมากหรือไม่มีน้ำโคลนที่ไหลย้อนกลับไปยังบ่อน้ำโคลน

lost mountain (ล้อสทฺ เม้านฺเทิ่น) ภูเขาลูกโดดพบในทะเลทรายไม่ปรากฏแนวเทือกเขา เป็นเขาลูกโดด (outlier) ที่ทนต่อการกัดเซาะมากกว่าพื้นที่โดยรอบ ถ้ามีขนาดเล็กเรียกว่าลอสท ฮิล (lost hill) เปรียบเทียบ: *huerfano (ยูรฟาโน่)*

lost stream (ล้อสทฺ สตรีม์) (1) ทางน้ำที่แห้งในภูมิภาคแห้งแล้ง (2) ทางน้ำที่ไหลหายไปในหลุมยุบพบในภูมิประเทศแบบค้ารสท (karst)

lotic (โล์ถิค) เกี่ยวกับ ระบบน้ำไหล เช่น แม่น้ำ ห้วย น้ำพุ เปรียบเทียบ: *lentic (เล็น์ถิค)*

lotrite (โล์ไทร้ทฺ) ดู: *pumpellyite (เพิมเพ์ลี์ไอ๊ทฺ)*

lottal (เลาะเทิ่ล หรือ ลอท์เทิ่ล) ศัพท์ ที่ใช้ในภาคสนาม หมายถึงธรณีวัตถุผสมเนื้อดินเคลที่มีน้ำเป็นส่วนประกอบเกิดจากมวลดินที่ถล่มไปตามลาดเขา

louderback (ลาว์เดอรฺแบ็ค) สิ่งที่หลงเหลือให้เห็นของลาเว่อหลาก โดยเปิดให้เห็นด้านระนาบฟ้อลท และปิดด้านมุมเอียงเทของชั้นหิน ใช้เป็นหลักฐานของฟ้อลทที่ทำให้เกิดภูมิประเทศแบบแอ่งตะกอนและสันเขา

loupe (ลูพ) แว่นขยายขนาดเล็กที่ใช้ส่อง เพื่อศึกษาอัญมณี

Love wave (เลิฟ เว้ฟ) ชนิดคลื่นผิวดิน ที่มีการเคลื่อนที่ในแนวราบ และมีทิศทางการแผ่กระจายแบบเฉือน หรือแบบแนวขวาง (เหมือนงูเลื้อย) ดู: *G wave (จี เว้ฟ)* คำพ้อง: *Q wave (คิว เว้ฟ); Querwellen wave (เคอรฺเวเลน เว้ฟ)*

low (โล) (1) [หาดทราย] (ก) ดู: *swale (สเวล)* (ข) ดู: *trough (ทร็อฟ)* (2) [ธรณีสัณฐานวิทยา] ดู: *low (ลอ) [ธรณีสัณฐานวิทยา]* (3) [อุตุนิยมวิทยา] ดู: *depression (ดิเพ์รเฉิ่น)* (4) [ธรณีโครงสร้าง] คำนาม หมายถึงลักษณะทั่วไปของโครงสร้างแอ่ง เช่น แอ่งประทุนหงาย (syncline) โครงสร้างคล้ายอานม้า (saddle) หรือโครงสร้างรูปเว้า (sag) เปรียบเทียบ: *high (ไฮ)* คำพ้อง: *structural low (สเตร็ค์เชอรัล โล)*

low albite (โล แอล'ไบ๊ท) แร่แอลไบ๊ทเกิดที่อุณหภูมิต่ำ พบทั่วไปในธรรมชาติ มีเสถียรภาพภายใต้อุณหภูมิต่ำกว่า 450 องศาเซสเซียส เกือบไม่มีธาตุแคลเซี่ยมหรือเพอแทะเซี่ยมเป็นส่วนประกอบ (solid solution) และมีโครงสร้างที่เป็นระเบียบ เปรียบเทียบ: *high albite (ไฮ แอล'ไบ๊ท)*

low-angle cross-bedding (โล-แอง'เกิ้ล ครฺ้อส เบ๊ะ'ดิ้ง) ชั้นหินเฉียงระดับ (cross-beds) ที่มีมุมเอียงเฉลี่ยสูงสุดไม่เกิน 20 องศา เปรียบเทียบ*: high-angle cross-bedding (ไฮ-แอง'เกิ้ล ครฺ้อส เบ๊ะ'ดิ้ง)*

low-angle fault (โล-แอง'เกิ้ล ฟ้อลท) ฟ้อลทที่มีมุมเอียง 45 องศา หรือน้อยกว่า เปรียบเทียบ: *high-angle fault (ไฮ-แอง'เกิ้ล ฟ้อลท)*

low-angle thrust (โล-แอง'เกิ้ล เธริ้สท) ดู: *overthrust (โอเว่อรฺ'เธริ้สท)*

low chalcocite (โล แคล'เคอไซ้ท) แร่ในระบบออรเธอรอมบิค มีเสถียรภาพคงที่ ณ อุณหภูมิต่ำกว่า 105 องศาเซสเซียส

low dome (โล โดม) ชนิดของลาเว่อรูปโดม (lava dome) ที่มีด้านบนราบ รูปร่างสมมาตรเกิดจากการขยายตัวภายในขณะที่มีการไหลอย่างต่อเนื่องของลาเว่อ

low-energy coast (โล-เอ'เนอรจี้ โค้สท) ชายฝั่ง ที่ถูกป้องกันจากการกระทำของคลื่นที่รุนแรงโดยแหลมยื่นไปในทะเล มีขนาดกว้าง พื้นชายฝั่งมีความลาดชันน้อย ลักษณะเด่นคือ มีลมจากบนบก และคลื่นมีความสูงน้อยกว่า 10 เซนติเมตร เปรียบเทียบ: *high-energy coast (ไฮ-เอ'เนอรจี้ โคสท); moderate-energy coast (มอ'เดอเหริท-เอ'เนอรจี้ โค้สท); zero-energy coast (ซีโร่-เอ'เนอรจี้ โคสท)*

low-energy environment (โล-เอ'เนอรจี้ อินไว'เรอเมิ่นท) สภาพแวดล้อมของการตกทับถมของตะกอนในน้ำที่มีพลังงานจลน์ต่ำ และปราศจากคลื่นหรือกระแสน้ำ ทำให้บริเวณดังกล่าวมีการตกทับถมและสะสมตัวของตะกอนละเอียด เช่น บริเวณชายฝั่งทะเลสาบ (coastal lagoon) หรือพื้นที่ชื้นแฉะสองฝั่งที่ราบน้ำท่วม (back swamp) เปรียบเทียบ: *high-energy environment (ไฮ-เอ'เนอรจี้ อินไว'เรอเมิ่นท)*

lower (ลาวรฺ หรือโล'เอ้อรฺ) หินหรือชั้นหินที่อยู่ส่วนล่างของชุดหิน ใช้ระบุตำแหน่งเวลาในหน่วยแท่งลำดับชั้นหิน (chronostratigraphic unit) และมีความหมายสอดคล้อง กับหน่วยอายุทางธรณีกาล (geologic time unit) ถ้าใช้อักษรตัวใหญ่ขึ้นต้นแสดงถึงช่วงอายุที่ได้รับการยอมรับเป็นทางการ เปรียบเทียบ: *upper (เอ๊อะเพ่อรฺ); middle (มิ'เดิ้ล) [ลำดับชั้นหิน]*

lower beach (โล'เอ้อรฺ บีช) ส่วนของชายหาดที่จมอยู่ใต้น้ำตลอดเวลา มีการขยายออกไปในทะเลเท่ากับระดับความสูงปกติของคลื่นที่พัดพาตะกอนมาจากด้านล่าง และมีการขยายออกจากฝั่งแบบขั้นบันไดสามารถแบ่งออกจากส่วนบนของชายหาด (upper beach)

lower break (โล'เอ้อรฺ เบรค) ดู: *foot (ฟุท) [ธรณีวิทยา]*

lower core (โล'เอ้อรฺ คอรฺ) ศัพท์ ที่รวมถึงแก่นโลกชั้นใน (inner core) และเขตรอยต่อ (transitional zone) ของแก่นโลกชั้นนอก (outer core)

lower crustal layer (โล'เอ้อรฺ เคริส'เติ้ล เล'เอ้อรฺ) ดู: *Conrad layer (คอน'แหร็ด เล'เอ้อรฺ)*

lower flow regime (โล'เอ้อรฺ โฟล เรณีม') ระบบการไหล *(flow regim)* ทางเดียวของกระแสน้ำ ที่มีการพัดพาตะกอนในอัตราที่ต่ำ และรูปทรงของชั้นตะกอนไม่สัมพันธ์กับผิวน้ำ รวมถึงริ้วคลื่น (ripple) เนินทราย (dune) และระนาบล่างของตะกอน; ฟรู้ด เนิมเบ้อร (Froude number) ของการไหลน้อยกว่าหนึ่ง

lower flow regime plane bed (โล'เอ้อรฺ โฟล เรณีม' เพลน เบด) ดู: *lower plane bed (โล'เอ้อรฺ เพลน เบด)*

lower mantle (โล'เอ้อรฺ แมน'เทิ่ล) ส่วนของเนื้อโลกที่อยู่ใต้ระดับความลึก 660 กิโลเมตร เมื่อความลึกเพิ่มขึ้นความหนาแน่นจะเพิ่มขึ้น 4.4-5.6 กรัมต่อลูกบาศก์เซนติเมตรโดยประมาณ และความเร็วของคลื่นพี (P wave) เพิ่มขึ้นจาก 10.7 เป็น 13.7 กิโลเมตรต่อวินาทีโดยประมาณ คำพ้อง: *inner mantle (อิ'เน่อรฺ แมน'เทิ่ล)*

lower Paleolithic (โล'เอ้อรฺ เพ'ลีเออลิถิค) ในทางโบราณคดี หมายถึง ลำดับแรก และลำดับที่แก่ที่สุดของมนุษย์โบราณ ยุคเพลีโอลิถิค คือ เอิสเทรโลพิเธเคิส (*Australopithecus*) และโฮโม แอเร็คเทิส (*Homo erectus*) การเทียบสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมโดยใช้อายุทางลำดับชั้นหินที่แตกต่างกันในแต่ละภูมิภาค เปรียบเทียบ: *middle Paleolithic (มิ'เดิ้ล เพ'ลีเออลิถิค); upper Paleolithic (เอ๊อะเพ่อรฺ เพลีเออลิถิค)*

lower plane bed (โล'เอ้อรฺ เพลน เบด) ชั้นหินที่บ่งถึงการไหลทิศทางเดียวของกระแส คือ พื้นเกิดชั้นหินแบนราบ และอัตราการพัดพาตะกอนที่ต่ำ คำพ้อง: *lower flow regime plane bed (โล'เอ้อรฺ โฟล เรณีม' เพลน เบด); lower stage plane bed (โล'เอ้อรฺ สเตจ' เพลน เบด)*

lower plate (โล'เอ้อรฺ เพลท) บาลหินด้านล่าง (footwall) ของฟ้อลท เปรียบเทียบ: *upper plate (เอ๊อะ'เพ่อรฺ เพลท)*

lower stage plane bed (โล´เอ้อรฺ สเตจ´ เพลน เบด) ดู: *lower plane bed (โล´เอ้อรฺ เพลน เบด)*

low flow (โล โฟล) ปริมาณการไหลน้อยสุด ที่ยังคงเกิดขึ้นในท้องน้ำขณะที่มีการไหล

low-flow frequency curve (โล-โฟล ฟรี´เควินซี่ เคิรฺฟ) แกรัฟแสดงขนาด และความถี่ของการไหลปริมาณน้อยสุด

low-grade (โล-เกรด) หมายถึง สินแร่ที่มีความสมบูรณ์ต่ำ คำพ้อง: *lean (ลีน)* เปรียบเทียบ: *high-grade (ไฮ-เกรด)* ดู: *grade (เกรด) [แหล่งแร่]*

low island (โล ไอ´เลิ่นดฺ) ในมหาสมุทรแปซิฟิค (pacific) หมายถึง แนวปะการัง ไม่ใช่เกาะที่เกิดจากภูเขาไฟ เปรียบเทียบ: *high island (ไฮ ไอ´เลิ่นดฺ)*

low-K (โล เค) การจำแนกหินอัคนีโดย IUGS หมายถึง หินภูเขาไฟที่มีปริมาณธาตุเพอแทะเซี่ยม (K) ต่ำ โดยในหินมีปริมาณ K_2O อยู่ระหว่าง 0.3 - 1.2 (ร้อยละโดยน้ำหนัก) และปริมาณ SiO_2 ในช่วง 48 - 68 (ร้อยละโดยน้ำหนัก)

lowland (โล´เลิ่นดฺ หรือ โลแลนด) (1) ศัพท์ทั่วไปสำหรับ พื้นที่ระดับต่ำ หรือบริเวณพื้นที่ที่กว้างขวาง โดยเฉพาะพื้นที่ใกล้ชายฝั่งอยู่ไม่สูงจากระดับทะเล (2) พื้นที่ระดับต่ำ หรือค่อนข้างต่ำเมื่อเทียบกับพื้นที่ระดับสูงข้างเคียง (3) ทางเดินระดับต่ำบนพื้นดินที่ขนานไปกับทางน้ำ คำตรงข้าม: *upland (เอิพ´เลิ่นดฺ)*

low-latitude desert (โล-และ´เทอถูด เด๊ะ´เสิรฺท) ดู: *tropical desert (เทราะผิเคิ่ล เด๊ะ´เสิรฺท)*

low magnesian calcite (โล แม็ก´นีเซี่ยน แคล´ไซ้ทฺ) แร่แคลไซ้ทที่ประกอบด้วยร้อยละ 0-4 ของโมลของธาตุแม็กนีเซี่ยม คำย่อ แอลเอ็มซี (LMC)

lowmoor bog (โล´มุรฺ บอก) ที่ลุ่มที่อยู่เหนือระดับน้ำบาดาลเพียงเล็กน้อย เป็นบริเวณที่เหมาะสมสำหรับการทับถม และการวิวัฒน์ของพื้ท (peat) เปรียบเทียบ: *highmoor bog (ไฮมุรฺ บอก)*

lowmoor peat (โล´มุรฺ พี้ท) พี้ท ที่เกิดบริเวณที่ราบลุ่ม หรือพื้นที่ชื้นแฉะ พบพวกมอสในปริมาณน้อยหรือไม่พบเลย มีความชื้นของผิวน้ำและความเป็นกรดต่ำ มีปริมาณแร่และไนเทรอเจ้นในปริมาณมากเมื่อเปรียบเทียบกับปริมาณพีทที่เกิดบริเวณไฮมุร (highmoor peat) และมีเซลเยอโลส (cellulose) ต่ำ เปรียบเทียบ: *highmoor peat (ไฮ´มุรฺ พี้ท); planar peat (เพล´เน่อร พี้ท); topogenous peat (เทอพอ´เจเนิส พี้ท)* คำพ้อง: *fen peat (เฟ็น พี้ท)*

low quartz (โล ขวอรทฺสฺ) ขวอรทสอุณหภูมิต่ำ เรียกว่า แอลเฟ่อขวอรทส (alpha quartz)

low-rank greywacke (โล-แร้งคฺ เกรฺ´แวะเค่อ) หินเกรแวะเค่อ ที่ประกอบด้วยแร่เฟลสปารในปริมาณน้อยมาก มีความหมายเหมือนกับหินสับเกรแวะเค่อ (subgreywacke) และลิถิคเกรแวะเค่อ (lithic greywacke) เปรียบเทียบ: *high-rank greywacke (ไฮ-แร้งคฺ เกรฺ´แวะเค่อ)*

low-rank metamorphism (โล-แร้งคฺ เมะทะมอรฺ´ฟิเซิ่ม) การแปรสภาพที่เกิดขึ้นภายใต้อุณหภูมิและความดันต่ำถึงปานกลาง หรือเรียกว่า โล-เกรด เมะทะมอรฟิเซิ่ม (low-grade metamorphism) เปรียบเทียบ: *high-rank metamorphism (ไฮ-แร้งคฺ เมะทะมอรฺ´ฟิเซิ่ม)*

lowstand (โล´สแตนดฺ) ช่วงเวลาระหว่างหนึ่งวัฏจักร หรือมากกว่าของการเปลี่ยนแปลงระดับน้ำทะเล เมื่อระดับน้ำทะเลอยู่ต่ำกว่าขอบไหล่ทวีป (shelf edge) เปรียบเทียบ: *highstand (ไฮ´สแตนดฺ)*

lowstand shoreline (โล´สแตนดฺ ฌอรฺ´ไลนฺ) ชายฝั่ง ที่เกิดจากการกัดเซาะหรือการทับถม เนื่องจากการถดถอยของน้ำทะเลลงต่ำสุด เปรียบเทียบ: *highstand shoreline (ไฮ´สแตนดฺ ฌอรฺ´ไลนฺ)*

lowstand system tract (โล´สแตนดฺ ซิส´เติ้ม แถร็คทฺ) ในอนุกรมลำดับชั้นหินที่ประกอบด้วยด้านล่างเป็นขอบเขตของชุดหิน ส่วนด้านบนเป็นพื้นผิวที่แสดงการเกิดน้ำท่วมหลัก เรียกว่า พื้นผิวน้ำท่วม (transgressive surface) หรือชุดหินที่วางบนพื้นผิวลาดเอียง (slope surface) และส่วนบนถูกปิดทับโดยพื้นผิวที่แสดงการเกิดน้ำท่วมหลัก ชุดหินเหล่านี้แสดงลักษณะของตะกอนรูปพัดพื้นแอ่ง (basin-floor fan) ตะกอนรูปพัดพื้นลาดเอียง (slope fan) ตะกอนรูปลิ่มพื้นราบต่ำ (lowstand wedge) โดยในส่วนต้นของชุดหินเหล่านี้มักพบในหุบเขาที่ประกอบด้วยชั้นตะกอนน้ำท่า (fluvial) หรือชั้นตะกอนปากอ่าว (estuary) ลักษณะลำดับชั้นหินแบบนี้เรียกว่าชุดลำดับชั้นหินชนิด type 1 T-R sequences

lowstand wedge (โล´สแตนดฺ เหว็จ) ในอนุกรมลำดับชั้นหินที่แสดงการขยายออก และการหดสั้นเข้าของชุดหินทำให้ได้ชั้นตะกอนรูปลิ่ม ที่แสดงถึงการเคลื่อนที่ของน้ำทะเลบริเวณขอบไหล่ทวีป และชั้นตะกอนที่ทับถมบนพื้นลาดเอียง โดยในส่วนต้นของชั้นตะกอนรูปลิ่มมักพบในหุบเขา ที่ประกอบด้วยตะกอนชายฝั่งที่สะสมตัวบริเวณไหล่ทวีป หรือส่วนบนลาดทวีปในแอ่งตะกอนมักพบการสลับของชั้นตะกอนไหล่ทวีปและชั้นตะกอนลาดทวีปที่ส่วนใหญ่เป็นชั้นตะกอนรูปลิ่มหนาของหินเฌล

ชั้นตะกอนรูปพัดพื้นลาดเอียง ชั้นตะกอนสามเหลี่ยมปากแม่น้ำ และชั้นตะกอนในแอ่งที่รุกเข้าไปในแผ่นดิน

low-sulfidation epithermal (โล-เซิลฟิเด'เฉิ่น เอ๊ะเผอะ'เธอรเมิ่ล) แหล่งแร่แบบ แอ๊ะเจอเลอเรีย-เซเรอไซ้ท เอ๊ะเผอะเธอรเมิ่ล (*adularia-sericite epithermal*)

low-sulfide gold-quartz vein (โล-เซิล'ไฟด์ โกลด์-ขวอรทฺส์ เวน) ชนิดของแหล่งแร่ทองคำในสายแร่ขววอรทส และแร่โลหะเซิลไฟดที่พบได้ทั่วไป ที่มีการเกิดสัมพันธ์กับระบบฟ้อลท คำพ้อง: *Archean lode gold (อารฺ'เคี่ยน โหลด โกลด์); greenstone gold (กรีน'สโตน โกลด์); Mother lode vein (เมอ'เธ่อร โหลด เวน); mesothermal gold-quartz vein (เมะ'เซอเธอรเมิ่ล โกลด์-ขวอรทฺส์ เวน)*

low-sulfur epithermal (โล-เซิล'เฟ่อรฺ เอ๊ะเผอะ'เธอรเมิ่ล) แหล่งแร่แบบแอ๊ะเจอเลอเรีย-เซเรอไซ้ท เอ๊ะเผอะเธอรเมิ่ล (adularia-sericite epithermal)

low-sun-angle photograph (โล-เซิน-แอง'เกิ้ล โฟ'เทอแกร๊ฟ) ภาพถ่ายทางอากาศที่ถ่ายในเวลาเช้า หรือเวลาเย็น หรือในฤดูหนาวที่ดวงอาทิตย์อยู่สูงไม่มากจากเส้นขอบฟ้า (horizon)

low tide (โล ไท้ด์) ระดับน้ำลงต่ำสุด

low-tide delta (โล-ไท้ด์ เดล'เท่อ) สามเหลี่ยมปากแม่น้ำ ที่เกิดที่ตะพัก จากการไหลของน้ำออกจากชายหาด ไปสู่ที่ราบน้ำขึ้นน้ำลง มักประกอบด้วยร่องน้ำขนาดเล็กจำนวนมาก

low-tide platform (โล-ไท้ด์ แผลท'ฟอรฺม) ดู: *solution platform (เซอลู'เฉิ่น แผลท'ฟอรฺม)*

low-tide terrace (โล-ไท้ด์ เท'เริ่ซ) ตะพักชายฝั่งใกล้กับเส้นระดับน้ำลง

low-velocity layer (โล-เวอะลอ'เซอที่ เล'เย่อรฺ) (1) ชั้นดินในบริเวณใกล้ผิวดิน มีความเร็วต่ำ หรือเรียกว่าชั้นหินผุ (weathered layer) ชั้นนี้มีความหนา ลักษณะดิน ความหนาแน่น ความเร็วคลื่นและการดูดกลืนคลื่นไซ้สมิค ที่แตกต่างกันมาก ซึ่งส่งผลต่อคลื่นไซ้สมิค (2) ชั้นดินที่มีความเร็วคลื่นต่ำกว่าการหักเหระดับตื้น ดู: *blind zone (ไบลนฺด์ โซน)*

low-velocity-layer correction (โล-เวอะลอ'เซอที่-เล'เย่อรฺ เคอเร็ค'เฉิ่น) ดู: *weathering correction (เวะ'เธอริ่ง เคอเร็ค'เฉิ่น)*

low-velocity zone (โล-เวอะลอ'เซอที่ โซน) (1) เขตเนื้อโลกชั้นบนที่ความลึกประมาณ 60-250 กิโลเมตรมีความเร็วต่ำกว่าบริเวณเนื้อโลกชั้นนอกสุดประมาณร้อยละ 6 สาเหตุเนื่องมาจากเข้าใกล้จุดหลอมเหลวของธรณีวัตถุ คำพ้อง: *Gutenberg low-velocity zone (กูเทิน'เบิรฺก โล-เวอะลอ'เซอที่ โซน)* (2) บริเวณที่อยู่ภายในแกนโลกที่ความลึกมากกว่า 2,900 กิโลเมตรซึ่งเป็นเขตเงา (shadow zone) [คลื่นไซ้สมิค] ของพื้นผิวโลก คำย่อ: LVZ (แอลวีแซด) ดู: *low-velocity layer (โล-เวอะลอ'เซอที่ เล'เย่อรฺ)*

low volatile bituminous coal (โล วอ'เลอเทิ่ล เบอทิว'เมอเนิส โคล) ถ่านหินเบอทิวเมอเนิส ลักษณะเป็นก้อนทรงกลม มีปริมาณสารระเหยประมาณร้อยละ 15 - 22 โดยการวิเคราะห์แบบแห้งและปราศจากแร่เจือปน เปรียบเทียบ: *high volatile bituminous coal (ไฮ วอ'เลอเทิ่ล เบอทิว'เมอเนิส โคล); medium volatile bituminous coal (มี'เดี้ยม วอ'เลอเทิ่ล เบอทิว'เมอเนิส โคล)*

low water (โล วอ'เท่อรฺ) ระดับน้ำต่ำสุด ที่เกิดระหว่างวัฏจักรน้ำขึ้นน้ำลง เป็นระดับความสูงที่ต่ำที่สุดในแนวดิ่งของน้ำขึ้นน้ำลงใน 12 หรือ 24 ชั่วโมงซึ่งสัมพันธ์กับเกณฑ์มาตรฐานของระดับน้ำขึ้นน้ำลง คำย่อ: LW (แอลดับเบิ้ลยู) เปรียบเทียบ: *high water (ไฮ วอ'เท่อรฺ)* คำพ้อง: *low tide (โล ไท้ด์)*

low-water datum (โล-วอ'เท่อรฺ เด'เทิ่ม) ค่าเฉลี่ยของระดับน้ำต่ำสุด นำมาใช้เป็นระดับมาตรฐานอ้างอิง สำหรับแต่ละพื้นที่ เช่น บริเวณชายฝั่งมหาสมุทรเอิทแลนถิค ของสหรัฐอเมริกา (Atlantic coast of the U.S)

loxoclase (ล็อก'เซอเคลส) ชนิด ของแร่ออรเธอเคลส ประกอบด้วยธาตุโซเดี้ยมปริมาณสูงมาก และเพอแทะเซี่ยมประมาณร้อยละ 4-7 มีสีเขียว เนื่องจากมลทินภายในเป็นแร่ไดอ็อพไซด คำพ้อง: *soda orthoclase (โซ'เด้อ ออรฺ'เธอเคลส)*

LPG (แอลพีจี) ดู: liquefied petroleum gas (ลิ'เควอไฟด์ เพอโทรฺ'เลี่ยม แก๊ส)

Lq (แอลคิว) ดู: *love wave (เลิฟ เว้ฟ)*

LS-tectonite (แอลเอ๊ส-เท็ค'เทอไน้ท) หินเท็คเทอไน้ท ที่แร่ประกอบหินแสดงโครงสร้างเส้น และโครงสร้างแผ่นขนาน สาเหตุเนื่องจากการเปลี่ยนรูปของหิน เปรียบเทียบ: *L-tectonite (แอล-เท็ค'เทอไน้ท); S-tectonite (เอ๊ส-เท็ค'เทอไน้ท)*

L-tectonite (แอล-เท็ค'เทอไน้ท) หินเท็คเทอไน้ท ที่แร่ประกอบหินแสดงโครงสร้างเส้น มากกว่าโครงสร้างแผ่นขนาน เช่น หินกรวดมนที่กรวดมีรูปร่างยาว เปรียบเทียบ: *S-tectonite (เอ๊ส-เท็ค'เทอไน้ท); LS-tectonite (แอลเอ๊ส-เท็ค'เทอไน้ท)*

LTP (แอลทีพี) ดู: *lunar transient phenomenon (ลู'เน่อรฺ แทรน'ฌีเอ้นท ฟีนอ'เม้อน็อน)*

lublinite (ลู´บลิไน้ท) สารผสมระหว่างแร่แคลไซ้ทและน้ำ มีลักษณะอ่อนนุ่ม คล้ายเนยหรือฟองน้ำ เปรียบเทียบ: *moonmilk (มูน´มิ้ลค์)* คำพ้อง: *rock milk (ร็อค มิ้ลค์); mountain milk (เม้านฺ´เทิ่น มิ้ลค์)*

lubricating layer (ลู´บริเค´ทิ่ง เล´เอ้อร์) ชั้นหินที่แสดงการลื่นบนระนาบฟ้อลทมุมต่ำ

Luder´s lines (ลู´เด้อร์'ส ไลนส์) ลักษณะการเปลี่ยนรูปของระนาบที่มีความกว้างมากกว่าการแตกเนื่องจากแรงเฉือน มีการเอียงบนระนาบที่มีความเค้นเฉือนสูง ซึ่งเป็นบริเวณที่มีการเปลี่ยนรูปแบบแพลสติค หรือแบบแตกหักสูง

Ludhamian (เลิด´เฮอเมี่ยน) ช่วงเวลาของอายุทางลำดับชั้นหินใช้ในประเทศอังกฤษ หมายถึงสมัยไพลเออซีนตอนกลาง (middle Pliocene) มีลักษณะการทับถมในบริเวณอุณหภูมิต่ำ (บน วอลเทอเนี่ยน (Waltonian) ล่าง เบอเว็นเฉิ่น (Baventian))

Ludlovian (เลิดโลเวี่ยน) ช่วงเวลาของอายุการลำดับชั้นหิน ใช้ในประเทศอังกฤษ หมายถึง ยุคสิลุเรี่ยนตอนบน (Upper Silurian)

Luisian (ลูอิ´เฉิ่น) ช่วงเวลาของอายุทางลำดับชั้นหิน ใช้ในชายฝั่งแปซิฟิค (pacific) หมายถึงสมัยไมเออซีนตอนกลาง (middle Miocene) (บน เรลีเซี่ยน (Relizian) ล่าง โมเนี่ยน (Mohnian))

lumachelle (ลู´เมเฉ็ล) (1) หินปูนหรือหินอ่อนที่อัดตัวแน่นประกอบด้วยเฟาะเซิ่ลเปลือกหอยเป็นหลัก และมีลักษณะเด่นคือการเรืองแสงจ้า หรือสะท้อนแสงแถบแคบๆ จากภายใน (2) การทับถมตัวของเปลือกหอยในชั้นหิน (โดยเฉพาะ หอยสองฝา) รากศัพท์: ภาษาฝรั่งเศส “coquina - โคคี´เน่อ, oyster bed -ชั้นหอยสองฝา” รากศัพท์: ภาษาอิตาลี “lumachelle (ลูสาเชลเล่), little snail - หอยทากขนาดเล็ก”

luminescence (ลูมิเนะ´เซิ่นซ) การปลดปล่อยพลังงานแสงในช่วงความยาวคลื่นที่แตกต่างกันของสารหลังจากได้รับพลังงานแม่เหล็กไฟฟ้าโดยการกระตุ้นจากสิ่งเร้าภายนอก กระบวนการนี้เกิดขึ้นที่อุณหภูมิต่ำกว่าการปลดปล่อยพลังงานแบบอินเคินเด๊ะเซิ่นท (incandescence)

lump (เลิ้มพฺ) (1) ศัพท์ที่ใช้บรรยายการทับถมของตะกอนคารเบอเหนิทที่เกิดจากการรวมตัวกันของเม็ดเล็กๆ (pellet) อูออยด (ooid) หรือเศษโครงร่างแข็ง (skeleton) โดยพอกตัวและจับตัวกันเป็นก้อน ดู: *megalump (เมะเกอเลิ้มพฺ)* (2) ดู: *mudlump (เหมิดเลิ้มพฺ)*

lump graphite (เลิ้มพฺ แกร´ไฟ้ท) ผลึกแกรไฟ้ทซ่อนรูป ถึงผลึกขนาดละเอียดมาก ที่ทับถมเป็นแผ่น (vein) ตามธรรมชาติมีขนาดอนุภาคเท่ากับไข่ของไก่แจ้ จนถึงขนาดละเอียดกว่าเม็ดแมงลัก (60 เมฌ (mesh))

lumping (เลิ้ม´พิ่ง) รวมเข้าด้วยกัน; ในอนุกรมวิธาน หมายถึงการรวมเข้าด้วยกันโดยไม่สนใจความแตกต่างเพียงเล็กน้อยในวงศ์หรือสกุลของพืช เปรียบเทียบ: *splitting (สปลิ้ท´ทิ่ง) [บรรพชีวินวิทยา]*

lumpy (เลิ้ม´พี่) ศัพท์ที่ใช้ในการค้าอัญมณี เพื่ออธิบายลักษณะของอัญมณีที่มีการเจียระไนแบบหนา กล่าวคือมีความหนามากกว่าความกว้างของอัญมณี

lunar (ลู´เน่อร์) (1) สิ่งที่เกิดขึ้น หรือเกี่ยวข้องกับดวงจันทร์ เช่น ฝุ่นบนดวงจันทร์ (lunar dust) ที่ประกอบด้วยวัตถุขนาดละเอียดที่เกิดจากการกระแทกของอุกกาบาต (2) คล้ายภูมิทัศน์ดวงจันทร์ เช่น ธารน้ำแข็งบางแห่งที่มีลักษณะคล้ายภูมิทัศน์ดวงจันทร์

lunar day (ลู´เน่อร์ เด) เวลาที่โลกหมุนรอบตัวเอง เมื่อใช้ดวงจันทร์เป็นตำแหน่งอ้างอง หรือระยะเวลาที่ดวงจันทร์ผ่านเส้นรุ้งเดียวกัน 2 ครั้ง ประมาณ 24.84 ชั่วโมง (หรือประมาณ 24 ชั่วโมง 50 นาที) ของเวลาที่อ้างอิงดวงอาทิตย์

lunar meteorite (ลู´เน่อร์ มี´ทีเออไร้ท) กลุ่มหินบะซ้อลท หรืออุกกาบาตบนดวงจันทร์ ที่ประกอบด้วยเออะนอรไธ้ท (anorthitic achondrites) ที่ถูกบด/กระแทกเป็นเบร๊ะเชี่ย ที่ผลการศึกษาจากส่วนประกอบทางเคมี และศิลาวรรณนา (petrology) บ่งชี้ว่ามาจากดวงจันทร์โดยใช้หลักฐานความคล้ายคลึงของหินที่เก็บมาจากดวงจันทร์

lunar playa (ลู´เน่อร์ ไพล´เอ่อ) พื้นที่ราบขนาดค่อนข้างเล็กบนพื้นผิวดวงจันทร์มีความยาวไม่กี่กิโลเมตร ปกคลุมพื้นที่ราบรอบปล่องภูเขาไฟ เช่น ไทโค (Tycho) หรือโคเพอรนิเคิส (Copernicus) มีความเชื่อว่าเป็นลาเว่อหลากขนาดเล็ก หรือการสะสมตัวของเศษหิน โดยไม่มีความเกี่ยวข้องกับแหล่งน้ำเหมือนกับศัพท์ที่ใช้บนโลก

lunar regolith (ลู´เน่อร์ เระ´เกอหลิธ) ชั้นหินผุ สีเทา บนพื้นผิวดวงจันทร์อาจมีความลึกหลายเมตรประกอบด้วยตะกอนที่มีเส้นผ่าศูนย์กลางหลายขนาด เชื่อว่าเกิดจากวัตถุจากอุกกาบาตและตะกอนทุติยภูมิที่มีการสะสมตัวเป็นเวลานาน คำพ้อง: *lunar soil (ลู´เน่อร์ ซอยล์); regolith (เระ´เกอหลิธ) [โลก]*

lunar soil (ลู´เน่อร์ ซอยล์) ดู: *lunar regolith (ลู´เน่อร์ เระ´เกอหลิธ)*

lunar tide (ลู'เน่อรฺ ไท้ด) ระดับผิวที่พองขึ้นและยุบลง (ทั้งระดับน้ำและระดับดิน) ที่เกิดจากแรงดึงดูดของดวงจันทร์บนโลก เปรียบเทียบ: *solar tide (โซเล่อรฺ ไทด)*

lunar transient phenomenon (ลู'น่ารฺ แทรน'ฌีเอิ้นทฺ ฟินอ'เมอน็อน) ปรากฏการณ์ความผิดปกติที่เกิดขึ้นบนพื้นที่ขนาดเล็กของดวงจันทร์ ที่เกี่ยวกับลักษณะความสว่างและความมืด รวมถึงการเปลี่ยนแปลงสีโดยเฉพาะสีแดงและสีน้ำเงินเป็นระยะเวลานานหลายวินาที ถึงหนึ่งวัน แต่ส่วนใหญ่กินเวลาประมาณ 30 นาที ปรากฏการณ์ดังกล่าวเกิดบริเวณที่เป็นปล่องภูเขาไฟ โดมเนินเขาและพื้นที่บริเวณรอบๆ มีความเชื่อว่าเกิดจากภูเขาไฟระเบิดพ่นฝุ่น และลาเว่อออกมา คำย่อ: LTP (แอลทีพี)

lunate bar (ลูเนท' บารฺ) เกาะทรายรูปจันทร์เสี้ยว พบนอก ร่องน้ำระหว่างสันดอนทรายบริเวณปากอ่าว หรือปากแม่น้ำ

lunate fracture (ลูเนท' แฟร็ค'เช่อรฺ) ร่องแตกรูปจันทร์เสี้ยว (crescentic mark – เครเซ็น'ถิค ม้ารฺค) มีความเหมือนกับร่องแตกรูปจันทร์เสี้ยว 2 ร่อง ที่หินระหว่างกลางถูกกัดเซาะออกไป

lunate mark (ลูเนท' ม้ารฺค) ดู: *crescentic mark (เครเซ็น'ถิค ม้ารฺค) [ธารน้ำแข็ง]*

lunate ripple (ลูเนท' ริ'เพิ่ล) ชนิดของรอยคลื่น (ripple) ที่มีแนวสันรูปโค้งเปิดทางด้านทิศทางไหลของกระแสลม มีรูปร่างเหมือนกับเนินทรายบารคาน (barchan) แต่รูปร่างตรงกันข้ามกับสันคลื่นลิงลอยด (linguiod ripple) เปรียบเทียบ: *cuspate ripple (เคอะ'สเปท หรือ เคิสเปท ริ'เพิ่ล)*

lunate ripple mark (ลูเหนท' ริ'เพิ่ล ม้ารฺค) ดู: *lunate ripple (ลูเหนท' ริ'เพิ่ล)*

lunate sandkey (ลูเหนท' แซนดฺ'คี) สันทรายที่ก่อตัวเหนือผิวน้ำ และเกิดเป็นเกาะรูปจันทร์เสี้ยว ตามแนวชายฝั่งเช่น บริเวณตะวันตกของรัฐฟลอเรอเด้อ (Florida)

lunette (ลูเหนท') สันหรือเนินรูปจันทร์เสี้ยวขนาดกว้างมีความสูงไม่เกิน 6-9 เมตร ประกอบด้วยเคล และตะกอนทรายแป้ง พบบริเวณชายฝั่งด้านท้ายลม (ตะวันออก) ของทะเลสาบ และพรุทุกๆ แห่งในที่ราบตอนเหนือของรัฐวิคทอเรีย (Victoria) ประเทศออสเตรเลีย เกิดจากฝุ่นที่พัดพามาโดยลม เปรียบเทียบ: *clay dune (เคล ดูน)*

lunitidal interval (ลูนิไท'เดิ้ล อิน'เทอรฺเวิ่ล) ช่วงเวลาระหว่างการเดินทางของดวงจันทร์ผ่านเส้นแวง (meridian - เมอริเดี้ยน) และเป็นเวลาที่ระดับน้ำทะเลขึ้น ในวัฏจักรน้ำขึ้นน้ำลง เปรียบเทียบ: *retardation (รีทารฺเด'เฌิ่น) [น้ำขึ้นน้ำลง]*

lunker (เลิ้ง'เค่อรฺ) ศัพท์ภาษาสก๊อต หมายถึง นอจุ้ล (nodule) รูปเล็นสขนาดใหญ่ของหินทราย หรือหินโคลนที่มีปริมาณเหล็กสูง

lunoid furrow (ลู'นอยดฺ เฟอ'โรว) ดู: *crescentic gouge (เครเซิน'ถิค เก๊าจฺ)*

lurching (เลอรชิ่ง) ดู: *ground oscillation (กราวดฺ ออเซอเล'เฌิ่น)*

Lusitanian (ลูเซอแท'เนี่ยน) ช่วงเวลาของอายุการลำดับชั้นหินใช้ในทวีปยุโรปหมายถึงยุคจุแรสิคตอนบน (บน อ็อกสฟอร'เดี้ยน (Oxfordian) ล่าง คิเมอริดเจี้ยน (Kimmeridgian))

luster (เลิส'เต้อรฺ) แสงสะท้อนจากพื้นผิวของแร่ หรือประกายของแร่ อธิบายโดยใช้คุณภาพและความเข้มของแสง; ศัพท์ เช่น เหมือนโลหะ หรือยางสน หมายถึง ลักษณะทั่วไปที่มองเห็น; ศัพท์ เช่น สว่าง หรือทึบ หมายถึง ความเข้มของแสง

luster mottling (เลิส'เต้อรฺ เมาะ'ทลิ่ง) [ตะกอนวิทยา] ประกายที่สะท้อนจากหินทรายแตกที่มีสารเชื่อมประสานเป็นแร่แคลไซ้ทตามระนาบร่องแตก เกิดจากการสะท้อนแสงของผลึกแร่แคลไซ้ทขนาดใหญ่ (เส้นผ่าศูนย์กลาง 1 ซม หรือมากกว่า) ซึ่งวางตัวเป็นอิสระและมีเม็ดทรายอยู่ภายใน เช่น ความวาว ที่แสดงโดยหินทรายกลุ่มหินตะรุเตา และหินทรายหมวดหินพระวิหาร อาจพบในสารเชื่อมประสานพวกแบไร้ท (barite) จิ๊พเซิ่ม (gypsum) หรือโดเลอไม้ท (dolomite)

lutaceous (ลูเท'เฌิส) เนื้อโคลน; หมายถึง หินตะกอนที่เกิดจากตะกอนขนาดโคลนเนื้อละเอียดเหมือนแป้งประกอบด้วยแร่ลูไท้ท (lutite) เปรียบเทียบ: *argillaceous (อารฺเจอ'เลเฌิส); pelitic (เพอ'ลิถิค)*

lutecite (ลู'เทไซ้ทฺ) แคลเซะเดอนี่ (chalcedony) ชนิดเส้นใยที่มีมุมมืดเอียงออกจากแนวแกนซี (c axis) ประมาณ 30 องศา

Lutetian (ลูที'เที่ยน) ช่วงเวลาของอายุทางลำดับชั้นหินหมายถึงตอนล่างของสมัยอีเออซีนตอนกลาง (lower Middle Eocene) (บน อีเพระเซี่ยน (Ypresian) ล่าง บาร์โทเนี่ยน (Bartonian))

lutetium-hafnium age method (ลูที'เที่ยม-แฮฟ'เนี่ยม เอจ เมะ'เถิด) วิธีการการหาอายุโดยใช้การสลายตัวของธาตุกัมมันตรังสีลูทีเที่ยม (Lu) ที่มีครึ่งชีวิต 2.2×10^{10} ปีไปเป็นแฮฟเนี่ยม (Hf)

lutite (ลู'ไท้ทฺ) หินเคล หรือชื่อทั่วไปของหินแข็งที่ประกอบด้วยตะกอนทรายแป้ง และ/หรือเคล และสะเก็ดเล็กๆ ที่ผ่านการทับถมเมื่อผสมกับน้ำกลายเป็นโคลน เช่น หินดินดาน หินเคล และหินแคลซิลูไท้ท

(calcilutite) ศัพท์คำนี้มีความหมายเหมือนกับเพไล้ท (pelite) รากศัพท์: ภาษาละติน “lutum”, “mud – โคลน” ดู: *rudite (รู'ได้ทฺ); arenite (แอ'เรอไน้ทฺ)*

LVL (แอลวีแอล) ดู: *low-velocity layer (โล-เวอะลอ'เซอที่ เล'เอ่อรฺ)*

LVZ (แอลวีแซด) ดู: *low-velocity zone (โล-เวอะลอ'เซอที่ โซน)*

LW (แอลเดอะเบิ้ลยู) ดู: *low water (โล วอ'เท่อรฺ)*

lycophyte (ไล'เคอไฟ้ทฺ) พืชที่มีท่อลำเลียง มีใบเดี่ยว แน่น และเกลียว พบตั้งแต่ยุคสิลุเรี่ยนตอนปลาย ถึงปัจจุบัน เช่น กูดขน สร้อยนารี สามร้อยยอด ระย้าเกล็ดหอย

lycophytina (ไล'เคอไฟทิเน่อ) พืชชนิดหนึ่ง ที่อยู่ในกลุ่มของไลเคอไฟ้ท

lycopod (ไล'เคอผอด) (1) คำพ้องเดิมของ *lycophyte (ไล'เคอไฟ้ทฺ)* (2) พืชในกลุ่มไลเคอโพเดีย รวมถึงมอสพบตั้งแต่ยุคเพนซิลเวเนี่ยนถึงปัจจุบัน

lycopsid (ไลค็อพ'เสิด) สิ่งมีชีวิตในกลุ่มไลค็อพสิเด่อ (licopsida) เรียกว่า ไลเคอผอด (lycopod)

Lydian stone (ลิ'เดี้ยน สโตน') เทิชสโตน (touchstone) ประกอบด้วยแจ๊สเพ่อรที่มีเนื้อแน่น เม็ดละเอียด สีคราม เทา หรือดำ คำพ้อง: *lydite (ลิ'ได๊ทฺ)*

lydite (ลิ'ได๊ทฺ) คำพ้องของ *Lydian stone (ลิ'เดี้ยน สโตน')* สะกดได้อีกแบบคือ lyddite

lyn (ลีน) ดู: *linn (ลิน)*

lynchet (ลีน'เฉ็ท) การทับถมของดินบริเวณเชิงเขา ซึ่งเกิดจากการไหลลงสู่ที่ต่ำของทุ่งนาที่ถูกไถแต่โบราณตามแรงโน้มถ่วง หรือลานตะพักที่มนุษย์สร้างขึ้น เป็นศัพท์ที่ใช้ทางตอนใต้ของประเทศอังกฤษ

lysimeter (ไลซิ'เมอเท่อรฺ) เครื่องมือวัดปริมาณการคายน้ำโดยพืช

lysocline (ไล'เซอไคลน) (1) ช่วงความลึกของน้ำทะเลที่อนุภาคของแข็งที่ประกอบด้วยแคลเซี่ยมคารเบอเหนทมีอัตราการละลายตัวเพิ่มขึ้นมากกว่าอัตราการตกทับถม เป็นช่วงความลึกที่อยู่เหนือช่วง *calcite compensation depth (แคล'ไซ้ทฺ คอมเพินเซ'เฉิ่นเดิ๊พธฺ)* (2) ความลึกในพื้นที่หนึ่งๆ ที่อัตราการละลายของสารในโครงร่างของฟอแรมมินิเฟอเร่อเกิดขึ้นในปริมาณมากก่อนทับถมอยู่บนพื้นทะเล และก่อนมีการฝังตัว (3) ความลึก ที่ซึ่งส่วนใหญ่ของสารคารเบอเหนทถูกละลาย (4) ความลึก ที่มีการเปลี่ยนจากสารละลายความอิ่มตัวและตกตะกอนไปเป็นสารละลายไม่อิ่มตัว

M

M (เอ็ม) ในการจำแนกหินอัคนีจำพวกพลูทอนิคของ IUGS เป็นสัญลักษณ์ของแร่สีเข้มหรือแร่ที่เกี่ยวข้อง เช่น ไมเค่อ แอมเฟอโบล ไพร็อกซีน ออเลอวีน แร่ทึบแสง เอ๊ะเพอโดท การเหนิท และแร่คารเบอเหนทปฐมภูมิ เป็นต้น

Ma (เอ็มเอ) (million annum) หนึ่งล้านปีก่อนปัจจุบันในทางธรณีกาล (10^6 ปี) ซึ่งเวลาปัจจุบันกำหนดที่ปี ค.ศ. 1950 เป็นศัพท์ที่ย่อของ “ล้านปีก่อนปัจจุบัน (millions of years before present – มิล´เยิ่น เอ๊ฟ ยิรฺ บี´ฟอร เพร´เซิ่น)” ในการบรรยายธรณีประวัติ มีความหมายทางเวลาที่ไม่ได้เทียบเท่ากับช่วงเวลาที่ผ่านไปในล้านปี หรือระยะเวลาในล้านปี เอ็มวายอาร (myr = millions of years)

maanderkarren (มานเดอรฺคา´เริ่น) ร่องขนาดเล็กคดโค้งไปมาเกิดจากการละลายในหินปูน ดู: *karren (คา´เริ่น)* รากศัพท์: ภาษาเยอรมัน

maar (มารฺ) ปากปล่องภูเขาไฟที่มีความชันต่ำ ขนาดกว้างเกิดจากการปะทุระดับตื้นหลายครั้งล้อมรอบวงแหวนของปากปล่องภูเขาไฟและอาจมีน้ำอยู่ภายใน สถานที่ต้นแบบอยู่บริเวณพื้นที่ไอเฟิ่ล (Eifel) ประเทศเยอรมัน ใกล้ลักเซ็มเบิรก

Maastrichtian (แมสตริ๊ค´เที่ยน) หินช่วงอายุตามมาตรอายุลำดับชั้นหินมาตรฐานโลก: คริเทเฉิสตอนบน (Upper Cretaceous) บนแคมแพเนี่ยน (Campanian), ล่างหินช่วงอายุแดเนี่ยนของเทอรเฌอรี่ (Danian Stage of the Tertiary)

macallisterite (แมะแค´ลิสเตอไร้ท) ดู: *mcallisterite (แมะแค´ลิสเตอไร้ทฺ)*

macaluba (แมะเคอ´ลูเบ้อ) คำพ้องของ *mud volcano (เหมิดวอล´เคโน่)* ตั้งชื่อตามเมืองแมะเคอลูเบ้อ (Macaluba) บนเกาะซิสลี่ (Silicy) ประเทศอิตาลี (อ่านว่า อิ๊´เทอลี่)

maceral (แมะ´เซอแรล) สารอินทรีย์ชนิดหนึ่งอยู่ในถ่านหินสามารถพบได้ในการศึกษาแผ่นหินบางหรือแผ่นหินขัด เป็นศัพท์ใช้กับถ่านหินคล้ายกับคำว่า “แร่” ที่ใช้กับหินอนินทรีย์ มักมีชื่อลงท้ายด้วย –เออไน้ท (-inite) เช่น วิเทรอไน้ท (vitrinite) และลิพเทอไน้ท (liptinite) เปรียบเทียบ: *phyteral (ไฟเทอะ´เริ่ล)* คำพ้อง: *micropetrological unit (ไมโครเพอทรอ´ลอจิเคิ่ล ยู´เหนิท)*

maceration (แมะเซอเร´เฌิ่น) กระบวนการแยกส่วนในหินตะกอน เช่น ถ่านหิน และหินดินดาน โดยใช้เทคนิคทางเคมีและทางกายภาพเพื่อที่จะแยกซากดึกดำบรรพ์ขนาดเล็ก (microfossil) ที่ไม่ละลายในกรด หรือการใช้ปฏิกิริยาเคมีโดยตัวทำละลายชนิดต่างๆ เพื่อแยกแร่และองค์ประกอบอินทรีย์ต่างๆ ออกมา นิยมใช้กันอย่างแพร่หลายในทางเรณูวิทยา (palynology)

MacEwan crystallite (แม็ค´อีแวน คริส´เตอไล้ทฺ) ศัพท์ความหมายเดียวกับผลึกชั้นผสม (mixed-layer crystal) ใช้ในแร่วิทยาของเคล หมายถึง ผลึกของแร่ในบางชั้นที่มีการเรียงตัวไม่ตั้งฉากกับชั้นอื่นๆ เปรียบเทียบ: *interparticle diffraction (อินเทอรฺพารฺ´ทิเคิ่ล ดิแฟร็ค´เฌิ่น)*

macfarlanite (แม็คฟาร´เลไน้ทฺ) สินแร่เงินที่ประกอบด้วยส่วนผสมของเซิลไฟด และอารเซอไนด เป็นต้น และมีธาตุโคบ้อลท นิเคิ่ล และตะกั่วเป็นส่วนประกอบ เปรียบเทียบ: *animikite (เออนิ´เมอไค้ทฺ)*

macgovernite (เมอะเกอ´เวอรไน้ทฺ) ดู: *mcgovernite (เมอะเกอ´เวอไน้ทฺ)*

macigno (มาชีน´โย่) ชุดหินที่ประกอบด้วยชั้นหินทรายและหินโคลนแสดงการลำดับขนาดตะกอนแบบปกติ (graded bedding) พบบริเวณตอนเหนือของเทือกเขาแอ๊ะเพ็นไนนส (Apennines) รากศัพท์: ภาษาอิตาลี “millstone – หินบด”

Mackereth sampler (แมค´เคอเรธ แซม´เพลอรฺ) ชนิดของแท่งหินทรงกระบอกที่ได้มาจากวิธีการอัดอากาศกระแทกหัวเจาะ

macle (แมะเคิ่ล) (1) [ผลึก] ผลึกแฝดที่มีลักษณะแบนราบหรือรูปสามเหลี่ยมพบในเพชรที่ประกอบด้วยผลึกแบน 2 ผลึก รากศัพท์: ภาษาฝรั่งเศส “wided-mesh net – ร่างแหกว้าง” (2) [แร่] (ก) จุดสีดำหรือจุดไม่มีสีที่พบในแร่ (ข) ดู: *chiastolite (ไคแอ๊สเตอไร้ทฺ)* (4) ผลึกแฝดที่พบในเพชร

macled (แมะ´เคิ่ลดฺ) [แร่] (1) หมายถึง ผลึกที่มีโครงสร้างแฝด (2) (ก) หมายถึง ผลึกแร่ที่มีลักษณะคล้ายไคแอสเตอไล้ท (รูปกากบาท) (ข) แร่ที่มีลักษณะเป็นจุด

maconite (แมะ´เคอไน้ทฺ) แร่เวอรมิคิวไล้ท (vermiculite) จากรัฐแคเรอไลเน่อเหนือ (North Carolina) ประเทศสหรัฐ

macrinite (แมะ´เครอไน้ทฺ) สารอินทรีย์ในถ่านหินจัดอยู่ในกลุ่มอิเนิทเทอไน้ท (inertinite) มีค่าการสะท้อนแสงสูงกว่าวิเทรอไน้ท (vitrinite) และไม่มีโครงสร้างของเซ็ลพืช รูปร่างไม่

M

มีเหลี่ยมมุม และมีเส้นผ่าศูนย์กลางมากกว่า 2 ไมโครเมตร เปรียบเทียบ: *micrinite (ไม'เครอไน้ท)*

macro- (แมะ'โคร หรือแมะเครอ) คำนำหน้าที่หมายถึง "ขนาดใหญ่มาก" หรือ "ความกว้างมาก" เปรียบเทียบ: *micro- (ไม'โคร)* คำพ้อง: *mega- (เมะ'เกอะ)*

macro-axis (แมะ'โคร แอ๊ก'เสิส) แกนยาวที่สุดในแนวระดับในระบบผลึกออรเธอรอมบิคหรือไทรคลิหนิค มักเป็นแกนบี (b-axis) เปรียบเทียบ: *brachy-axis (แบระ'คิ แอ๊ก'เสิส)*

macroclastic (แมะเครอแคล้ส'ติค) ถ่านหินที่มีเศษชิ้นจำนวนมาก เปรียบเทียบ: *microclastic (ไมโครแคล้ส'ติค)*

macroclastic rock (แมะเครอแคล้ส'ติค ร็อค) หินเนื้อเม็ดที่มองเห็นได้ด้วยตาเปล่า คำตรงข้าม: *cryptoclastic rock (คริพเทอแคล้ส'ติค ร็อค)*

macroclimate (แมะโครไคล'เหมิท) อุณหภูมิทั่วไปของภูมิภาคหรือของประเทศ ดู: *mesoclimate (เมะเซอไคล'เหมิท); microclimate (ไมโครไคล'เหมิท)*

macrococcolith (แมะโครเคาะ'เคอหลิธ) โครงร่างแข็ง หรือแผ่นคล้ายกระดุมขนาดเล็กที่ต้องดูด้วยกล้องจุลทรรศน์ของสารจำพวกแคลแคเรียส ที่มีขนาดใหญ่ที่สุดของแพลงเทิ่น ชนิด coccolithophore - เคาะ'เคอลิ'เธอฟอร เปรียบเทียบ: *micrococcolith (ไมโครเคาะ'เคอหลิธ)*

macrocrystalline (แมะโครคริส'เตอลีน) เนื้อหินที่ประกอบด้วยแร่ขนาดใหญ่ที่สามารถมองเห็นได้ด้วยตาเปล่าหรือใช้แว่นขยาย หรือหินตะกอนที่มีการตกผลึกใหม่ที่มีขนาดผลึกใหญ่กว่า 0.75 มิลลิเมตร หรือหินคารเบอเหนทที่มีขนาดผลึกใหญ่กว่า 1 มิลลิเมตร คำพ้อง: *megacrystalline (เมะเกอะคริส'เตอลีน); eucrystalline (ยูคริส'เตอลีน)* ดู: *phaneritic (แฟเนอ'ริถิค)*

macroevolution (แมะโครเอ๊ะเวอลู'เฉิ่น) (1) ลำดับวิวัฒนาการที่สูงกว่าสปีณีส (species) คำพ้อง: *magaevolution (เมะ'เกอะเอ๊ะเวอลู'เฉิ่น)* (2) วิวัฒนาการที่มีขนาดใหญ่ มีความซับซ้อน เช่น การพัฒนาการของสปีณีสหนึ่งจากสปีณีสหนึ่ง เปรียบเทียบ: *microevolution (ไมโครเอ๊ะเวอลู'เฉิ่น)*

macrofabric (แมะ'โครแฟบริค) ดู: *megafabric (เมะ'เกอะแฟบริค)*

macrofacies (แมะโครเฟ'ณีส) ดู: *facies tract (เฟ'ณีส แทร็คท)*

macrofauna (แมะ'โครฟอ'เน่อ) สิ่งมีชีวิต หรือเฟาะเซิ่ลสัตว์ที่มองเห็นได้ด้วยตาเปล่าและขนาดใหญ่กว่า 0.5 มิลลิเมตร

macroflora (แมะโครฟลอ'เร่อ) ดู: *megaflora (เมะ'เกอะฟลอ'เร่อ)*

macrofossil (แมะ'โครเฟาะ'เซิ่ล) เฟาะเซิ่ลที่มีขนาดใหญ่พอที่จะศึกษาได้ด้วยตาเปล่าโดยไม่ต้องใช้กล้องจุลทรรศน์ เปรียบเทียบ: *microfossil (ไม'โครเฟาะ'เซิ่ล)* คำพ้อง: *magafossil (เมะ'เกอะเฟาะ'เซิ่ล)*

macrofragmental (แมะโครแฟร็กเมน'เทิ่ล) ถ่านหินที่ประกอบด้วยเศษชิ้นหรือเล็นสของส่วนประกอบพืชที่มองเห็นได้ เปรียบเทียบ: *microfragmental (ไม'โครแฟร็กเมน'เทิ่ล)*

macrograined (แมะ'โครเกรนด) เนื้อหินตะกอนคารเบอเหนทที่อนุภาคเม็ดตะกอนมีเส้นผ่าศูนย์กลางใหญ่กว่า 1 มิลลิเมตร ดู: *megagrained (เมะ'เกอะเกรนด)*

macrohabitat (แมะ'โครแฮะ'เบอแถ็ท) สิ่งแวดล้อมหรือพื้นที่อาศัยขนาดใหญ่ที่มนุษย์สามารถเข้าไปสำรวจภายในได้ มีขนาดประมาณ 10 หรือ 100 ตารางฟุท เปรียบเทียบ: *microhabitat (ไม'โครแฮะ'เบอแถ็ท)*

macroite (แมะ'โครไอ๊ท) ส่วนประกอบของถ่านหินอยู่ในกลุ่มอิเนิทเทอไน้ท (inertinite) ที่ประกอบด้วยร้อยละ 95 หรือมากกว่าของแมะเครอไน้ท (macrinite)

macrolinear (แมะ'โครลิ'เนียร) โครงสร้างธรณีวิทยาที่เป็นเส้นตรงที่มีความยาวตั้งแต่ 2 ถึงน้อยกว่า 10 กิโลเมตร

macrolithology (แมะ'โครลิธอ'เลอจี้) การศึกษาหินโดยพิจารณาเป็นส่วนของแท่งลำดับชั้นหินในพื้นที่หนึ่งๆ และการเก็บรวบรวมข้อมูลลักษณะของหิน เปรียบเทียบ: *microlithology (ไม'โครลิธอ'เลอจี้)*

macromodel (แมะ'โครมอ'เดิ้ล) แบบจำลองความเร็ว (ของคลื่นไซ้สมิค) สำหรับใช้หาระยะทางที่เคลื่อนที่และ/หรือความลึก เพื่อให้ได้มาซึ่งความหนาของชั้นหินที่มีความหนาแตกต่างกัน

macromutation (แมะ'โครมิวเท'เฉิ่น) การกลายพันธุ์ที่มีขนาดใหญ่และง่ายต่อการสังเกต

macronucleus (แมะ'โครนู'เคลียส) นูเคลียสขนาดค่อนข้างใหญ่ของพืช เชื่อว่ามีอิทธิพลในการควบคุมกิจกรรมเกี่ยวกับการกินอาหารของร่างกาย

macronutrients (แมะ'โครนู'ทรียนส) สารอาหารในพืชที่พบในปริมาณความเข้มข้นที่สูงมากกว่า 500 มิลลิกรัมต่อหนึ่งกิโลกรัม มักหมายถึงไนเทรอเจ้น ฟอสฟอรัส และโพแทสเซียม อาจพบแคลเซี่ยม แม็กนีเซี่ยม และซัลเฟอร์

macrophagous (แมะ´โครเฟอ´เกิ้ส) หมายถึง สิ่งมีชีวิตที่กินอาหารที่มีอนุภาคขนาดใหญ่

macrophyte (แมะ´โครไฟ้ท) พืชขนาดใหญ่ โดยเฉพาะที่อาศัยอยู่ในน้ำ

macropinacoid (แมะ´โครพิ´เนอคอยด) รูปผลึกที่มีสองหน้าขนานกัน

macroplankton (แมะ´โครแพลง´เทิ่น) แพลงเทิ่นที่มีขนาดตั้งแต่ 2-20 เซนติเมตร ซึ่งใหญ่กว่าเอิลเทรอแพลงเทิ่น (ultraplankton) แนเนอแพลงเทิ่น (nannoplankton) และไมโครแพลงเทิ่น (microplankton) แต่มีขนาดเล็กกว่าเมะเกอะแพลงเทิ่น (megaplankton)

macropore flow (แมะ´เครอพอร โฟล) แนวโน้มของน้ำที่ไหลบนผิวดินที่มีอัตราการไหลเกินกว่าขีดจำกัดสูงสุดของความไม่อิ่มตัวของดิน จึงเคลื่อนลงสู่ชั้นดินด้านล่างผ่านตามช่องว่างขนาดใหญ่ และนำพาสารละลายต่างๆ ลงไปในชั้นดินส่วนล่าง

macrorelief (แมะ´โครริลี้ฟ´) (1) ลักษณะภูมิประเทศไม่เรียบขนาดใหญ่ประกอบด้วยภูเขาและหุบเขา (2) ลักษณะความสูงต่ำของพื้นที่ที่มีมาตราส่วน 1:100,000 หรือใหญ่กว่า เปรียบเทียบ: *microrelief (ไม´โครริลี้ฟ´)*

macroscopic (แมะ´โครสกอ´ผิค) (1) ดู: *megascopic (เมะ´เกอะสกอ´ผิค)* (2) ศัพท์ที่ใช้อธิบายลักษณะทางเท็คทอหนิคที่มีขนาดใหญ่มากกว่าที่จะสามารถศึกษาได้โดยตรง เปรียบเทียบ: *mesoscopic (เมะเซอสกอ´ผิค)*

macroseism (แมะ´โครไซ้´เซิ่ม) คำพ้องของ แผ่นดินไหว (earthquake – เอิ๊รฺธเควค) มีความหมายตรงกันข้ามกับ *microseism (ไมโครไซ้เซิ่ม)*

macrotectonics (แมะ´โครเท็คทอหนิคสฺ) ศัพท์ที่ไม่นิยมใช้เป็นคำพ้องของเมะเกอะเท็คทอหนิคส (megatectonics)

macrotherm (แมะ´โครเธิรฺม) ดู: *megatherm (เมะ´เกอะเธิรฺม)*

macrotidal (แมะ´โครไท้´เดิ้ล) หมายถึง ชายฝั่งทะเลที่มีระดับน้ำขึ้นน้ำลงมากกว่า 4 เมตร เปรียบเทียบ: *mesotidal (เมะ´เซอไท้´เดิ้ล)*

macula (แมะ´คิวเล่อ) (1) [หินอินทรูสีฟ] กระเปาะแม็กเม่อขนาดเล็กที่เกิดจากการหลอมของหินดินดานซึ่งแสดงลักษณะคล้ายโพรงแม็กเม่อ (magma chamber) พหูพจน์ maculae (แมะ´คิวลี่) (2) [บรรพชีวินวิทยา] กลุ่มโครงร่างแข็งของไบรเออโซเอ้นที่ประกอบตัวกัน (3) [ดาวเคราะห์] ศัพท์ที่บัญญัติโดยสหภาพดาราศาสตร์ระหว่างประเทศสำหรับจุดมืดบนผิวของดาวเคราะห์

maculose (แมะ´คิวโลส) หมายถึง กลุ่มของหินแปรสัมผัส เช่น หินชนวนแสดงลักษณะเป็นจุดประ (spotted slates) ที่เกิดจากการมีแร่แปรสัมผัสในระดับต่ำขนาดใหญ่ จนถึงปานกลาง รวมถึงโครงสร้างที่ปรากฏภายในกลุ่มหินด้วย คำพ้อง: *knotted (น็อท´เถิด)*

made land (เม้ด แลนด) บริเวณพื้นดินที่สร้างขึ้นมาจากการผสมกันของวัตถุของทิ้งหลายชนิด ส่วนใหญ่อยู่บริเวณแนวชายฝั่งและบริเวณที่ทิ้งขยะเดิม เปรียบเทียบ: *fill (ฟิล) [วิศวกรรมศาสตร์]*

maelstrom (เมล´สเตริม หรือเมล´สตรอม) กระแสน้ำแรงหมุนวน และมีพลังการทำลายเกิดจากการรวมตัวกันของคลื่นลมแรงและกระแสน้ำขึ้นน้ำลงที่รุนแรง อาจมีลักษณะเป็นกระแสปั่นป่วนชนิดน้ำวน (eddy - เอ๊ะดี้) หรือเวิรลพูล (whirlpool) พบบริเวณแนวชายฝั่งทางใต้ของเกาะโลโฟเทิ่น (Lofoten) ประเทศนอร์เวย์

Mae Lama basalts *(แม่ลามา บะ´ซ้อลทฺ)* หินบะซ้อลทแม่ลามา อายุซีโนโซอิกตอนปลาย พื้นที่หินต้นแบบที่ทางทิศใต้ของอำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน เป็นหินบะซ้อลทเออะมิกเดอลอยด (amygdaloid) ถึงมวลหินเป็นเนื้อแน่น (massive) ประกอบด้วยแร่ผลึกใหญ่ ออเลอวีน (olivine) โซนดแพลเจอเคลส (zoned plagioclase) และ ไมโครฟีเนอคริสทฺส (micro phenocryst) ของแร่แพลเจอเคลสในระหว่างเม็ดแร่ เนื้อพื้นเป็นแร่แอนเดอซีน (andesine) ไคลโนไพร็อกซีน (clinopyroxene) และแร่ทึบแสง

Mae Mo Group (แม่ เมาะ กรุ๊ป) กลุ่มหินแม่เมาะ หินสมัย ไมเออซีนตอนล่าง - ไพลเออซีน (Lower Miocene- Pliocene) ที่ตั้งแบบฉบับที่แอ่งแม่เมาะ จังหวัดลำปาง ความหนาประมาณ 1,100 เมตร เป็นแหล่งถ่านหินลิกไนต์ ใหญ่ที่สุดในประเทศไทย ชั้นหินประกอบด้วยหินโคลน หินเคล ถ่านหิน และหินทรายแป้ง เรียงลำดับจากอายุแก่ไปหาอ่อน 3 หมวดหิน ได้แก่ 1) หมวดหินห้วยคิง (Huai King Formation) ความหนา ประมาณ 140 เมตร ประกอบด้วยหินทรายหินทรายแป้ง บางส่วนเป็นหินกรวดมนสีน้ำตาลแดง 2) หมวดหินนาแขม (Na Khaem Formation) ตำแหน่งชั้นหินแบบฉบับในหลุมเจาะ แอ่งแม่เมาะ จังหวัดลำปาง ความหนาประมาณ 400 เมตร ประกอบด้วยหินโคลนสีเทาถึงเทาขี้ม้า เนื้อมีการปูนปน มีชั้นถ่านหินชนิดลิกไนต์ที่มีมูลค่าทางเศรษฐกิจแทรกสลับอยู่ 3) หมวดหินห้วยหลวง (Huai Luang Formation) ตำแหน่งชั้นหินแบบฉบับในหลุมเจาะในแอ่งแม่เมาะ จังหวัดลำปาง ความหนาประมาณ 300 เมตร ประกอบด้วยหินโคลน หินทรายแป้ง มีหินกรวดมน หินทราย

M

กลุ่มหินแม่เมาะพบชั้นหอยแม่เมาะ อายุ 13 ล้านปีช่วงปลายสมัยไมเออซีน ประกอบด้วย *Bellemya* วงศ์ *Viviparidae* และหอยสกุล *Bithynia* วงศ์ *Bithynia*

Maeotian (แมโอ๎เที่ยน) ช่วงพอนโท-แคสเปี้ยน (Ponto-Capian Stage) ตรงกับช่วงเวลาของอายุลำดับชั้นหินคือตอนกลางของสมัยไมเออซีนตอนบน (middle upper Miocene)

Maestrichtian (แมสตริ๊คเที่ยน) ดู: *Maastrichtian (แมสตริ๊คเที่ยน)*

Mae Tha basalts (แม่ทะ บะ๎ซ้อลทฺ) หินบะซอลทแม่ทะ ยุคควอเทอเนรี่ (*Quaternary)* (0.69, 0.95 Ma (Fission trac dating), 0.8+-0.3-0.6+-0.2 Ma (K/Ar whole rock dating) ตำแหน่งชั้นหินแบบฉบับที่บ้านผาลาด อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง ความหนาตั้งแต่ 1- 12 เมตร หินเวอซิคิวเล่อร บะซ้อลท (vesicular basalt) ไมโครฟีเนอครีสทสฺ (microphenocryst) ของแร่ออเลอวีน (olivine) เนื้อพื้น (groundmass) และเบรอดอไร้ท (labradorite) ไคลโนไพร็อกซีน (clinopyroxene) แมกเนอไท้ทฺ (magnetite)

Mae Tha Group (แม่ ทา กรุ๊ป) กลุ่มหินแม่ทา ยุคคาร์เบอนิเฟอเริส แผ่กระจายตัวในพื้นที่ภาคเหนือของประเทศไทย พื้นที่ชั้นหินแบบฉบับในเขตอำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน ไปตามแนวถนนสายเชียงใหม่-ลำปาง ประกอบด้วยหินหินทรายขวอรทซิทิค หินทรายเฟลสปาถิค หินขวอรทไซ้ทฺ หินดินดานเนื้อสิลิเค่อ มีสายแร่ขวอรทสตัดผ่านเป็นจำนวนมาก ลำดับชั้นหินช่วงบนมีหินภูเขาไฟไรเออไล้ท (rhyolite) หินแอนดิไซ้ท (andesite) หินกรวดภูเขาไฟ และหินเทิ้ฟ (tuff) ปนอยู่ด้วย เทียบได้กับกลุ่มหินด่านลานหอย

mafic (เม๎ฝิค) หินอัคนีที่ประกอบด้วยแร่เหล็กและแม็กนีเซี่ยมหรือแร่สีเข้มหนึ่งชนิดหรือมากกว่า เปรียบเทียบ: *femic (เฟ๎หมิค); salic (แซ๎หลิค); basic (เบ๎สิค)* คำพ้องบางส่วน: *ferromagnesian (เฟอโรแม็ก๎นีเซี่ยน)*

mafic front (เมฝิค เฟริ้นทฺ) ศัพท์ที่นิยมใช้โดยนักศิลาวรรณนาบางกลุ่ม มีความหมายพ้องกับ *basic front (เบ๎สิค เฟริ้นทฺ)*

mafic index (เม๎ฝิค อิน๎เด็กสฺ) ตัวชี้วัดของส่วนประกอบทางเคมีของหินอัคนีโดยอธิบายข้อมูลเป็นแกร๊ฟซึ่งมีค่าเท่ากับ $100x(FeO+Fe_2O_3)/MgO+FeO+Fe_2O_3$ แสดงถึงการตกผลึกแยกตัวออกมาจากของเหลวของแร่สีเข้ม คำย่อ: MI (เอ็มไอ)

mafic margin (เมฝิค มาร๎เจิ้น) ดู: *basic border (เบ๎สิค บอร๎เด้อรฺ)*

mafurite (เม๎เฟอไร้ทฺ) หินออเลอวีน-ลูซิไท้ท (olivine leucitite) ที่ประกอบด้วยแร่แคลเซอไล้ท (kalsilite) แทนที่จะพบแร่ลูไซ้ท (leucite) มีการเปลี่ยนชื่อเป็นหินออเลอวีน-ไคลโนไพร็อกซีนแคลซิเลอไท้ท (olivine-clinopyroxene kalsilitite)

maghemite (แม็กฮี๎ไม้ทฺ) แร่ดูดติดแม่เหล็ก สีน้ำตาลถึงดำแกมน้ำเงิน มีการขาดหายไปของไอเอิ้นบวกอยู่ในอนุกรมแม็กเนอไท้ทของกลุ่มแร่สเปอเน็ล (spinel group) สูตรเคมี $Fe_{2.67}O_4$ มีโครงสร้างผลึกเหมือนกับแร่ฮีเมอไท้ท

magin (แม๎เจิ้น) บริเวณแอ่งที่มีความชื้น มีหญ้าและพืชเจริญเติบโตปกคลุมบนทางลาดชันที่มีพืชประปรายในอาร์เจนตินา

magma (แม็ก๎เม่อ) หินหลอม หรือหินหลอมบางส่วนเกิดขึ้นเองตามธรรมชาติภายในโลก สามารถแทรกดันอยู่ภายในเปลือกโลกหรือออกมาบนเปลือกโลกได้ ซึ่งทำให้เกิดหินอัคนีเมื่อมีการแข็งตัวกลายเป็นหิน อาจมีหรือไม่มีของแข็ง เช่น ผลึกแร่ หรือเศษหิน และ/หรือแก๊สลอยปนอยู่ คำคุณศัพท์: *magmatic (แม็ก๎แมถิค)*

magma blister (แม็ก๎เม่อ บลิส๎เต้อรฺ) กระเปาะแม็กเม่อที่ดันตัวขึ้นทำให้พื้นดินด้านบนยกตัวขึ้น

magma chamber (แม็ก๎เม่อ เชม๎เบ้อร) แหล่งกักเก็บแม็กเม่อในส่วนตื้นของชั้นเปลือกโลก (lithospher) มีความลึกไม่กี่กิโลเมตร หรือหลายสิบกิโลเมตร เป็นแหล่งที่ทำให้เกิดธรณีวัตถุภูเขาไฟ แม็กเม่อจะเคลื่อนตัวขึ้นมาสู่เปลือกโลกจากแหล่งกักเก็บในระดับลึก ดู: *macula (แมะ๎คิวเล่อะ) [หินอินทรูสีฟ]* คำพ้อง: *magma reservoir (แม็ก๎เม่อ เระ๎เซอวอรฺ)*

magma column (แม็ก๎เม่อ คอ๎เลิ่ม) ดู: *lava column (ลา๎เว่อ คอ๎เลิ่ม)*

magma province (แม็ก๎เม่อ พรอ๎เวิ่นซฺ) ดู: *petrographic province (เพะเทรอแกร๎ฟิค พรอ๎เวิ่นซฺ)*

magma reservoir (แม็ก๎เม่อ เระ๎เซอวอรฺ) ดู: *magma chamber (แม็ก๎เม่อ เชม๎เบ้อร)*

magma series (แม็ก๎เม่อ ซิ๎รี่ส) ลำดับชุดของแม็กเม่อที่มีการเกิดเกี่ยวข้องซึ่งกันและกัน โดยกระบวนการแยกตัวหรือการแยกตัวบางส่วนจากแหล่งกำเนิดแม็กเม่อภายใต้สภาวะที่เหมือนกัน เช่น ลำดับชุดของแม็กเมาร์แอลคอไลน-แค้ลคแอลเคอไลนและโธเลอไอ๊ท (alkaline, calcalkaline, and tholeiitic series)

magmatic (แม็ก๎แมถิค) ที่ได้มาหรือเกิดมาจากแม็กเม่อ คำพ้องที่ล้าสมัย: *orthotectic (ออร๎โธเท็ค๎ถิค)*

magmatic arc (แม็ก๎แมถิค อาร๎ค) แนวภูเขาไฟ (volcanic) หรือแนวหินภูเขาไฟ หรือแนวที่ยังมีการปะทุของภูเขาไฟ ที่เกิดจาก

การเบียดกันของแผ่นเปลือกโลกโดยแม็กเม่อ ที่เกิดมาจากการหลอมของหินในแอสเธเนอสฟิร (asthenosphere) ที่อยู่เหนือแผ่นเปลือกโลกที่มุดตัวลง

magmatic deposit (แม็ก'แมถิค ดิพอ'เสิท) ดู: *magmatic ore deposit (แม็ก'แมถิค ออรฺ ดิพอ'เสิท)*

magmatic differentiation (แม็ก'แมถิค ดิเฟอเร็นฌีเอ'เฌิ่น) ดู: *differentiation (ดิเฟอเร็นฌีเอ'เฌิ่น) [หินอินทรูสีฟ]*

magmatic dissolution (แม็ก'แมถิค ดิเซอลู'เฌิ่น) การหลอมละลายของหินท้องที่โดยแม็กเม่อ; การหลอมหินแปลกปลอม (xenoliths) เข้าเป็นองค์ประกอบของแม็กเม่อ (assimilation – (เออะสิเมอเล'เฌิ่น) – การทำให้เป็นเนื้อเดียวกัน)

magmatic emanation (แม็ก'แมถิค เอเมอเน'เฌิ่น) การรวมกันของแก๊สและของเหลวที่ได้จากแม็กเม่อ เช่น สารหลอมเหลวเพ็กเมอไท้ท หรือของไหลน้ำร้อน เปรียบเทียบ: *mineralizer (มิ'เนอเรอไลเซ่อรฺ หรือ มิน'เรอไล'เซ่อรฺ)*

magmatic evolution (แม็ก'แมถิค เอ๊ะเวอลู'เฌิ่น) การเปลี่ยนแปลงส่วนประกอบของแม็กเม่ออย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป็นผลมาจากส่วนประกอบที่แยกตัวออกจากแม็กเม่อ การหลอมของหินท้องที่หรือการผสมกันของแม็กเม่อ

magmatic iron meteorite (แม็ก'แมถิค ไอ'เริ่น มี'ทีเออไร้ทฺ) อุกกาบาตที่มีธาตุเหล็กที่แสดงหลักฐานของการตกผลึกแยกตัวและการหายไปของแร่กลุ่มสิเลอเขทในอุกกาบาตคอนไดร๊ท (chondrite) และเสิบคอนไดร๊ท (sunchondrite)

magmatic ore deposit (แม็ก'แมถิค ออร ดิพอ'เสิท) แหล่งแร่ที่เกิดจากการแยกตัวของแม็กเม่อ โดยทั่วไปจะเกิดในหินอัคนีสีเข้มหรือหินอัคนีแทรกซอนแสดงชั้น เกิดเป็นผลึกแร่โลหะอ็อกไซด หรือเซิลไฟดที่ไม่ผสมกับแร่อื่น คำพ้อง: *magmatic segregation deposit (แม็ก'แมถิค เซะกริเก'เฌิ่น ดิพอ'เสิท); magmatic deposit (แม็ก'แมถิค ดิพอ'เสิท)*

magmatic segregation (แม็ก'แมถิค เซะกริเก'เฌิ่น) ปริมาณความเข้มข้นของผลึกแร่ที่แขวนลอยในแม็กเม่อขณะที่กำลังเย็นตัวหรือตกผลึก อาจเกิดเป็นแหล่งแร่เศรษฐกิจได้ ดู: *differentiation (ดิเฟอเร็นฌีเอ'เฌิ่น) [หินอินทรูสีฟ]* คำพ้อง: *segregation (เซะกริเก'เฌิ่น) [ศิลาวิทยา]*

magmatic segregation deposit (แม็ก'แมถิค เซะกริเก'เฌิ่น ดิพอ'เสิท) ดู: *magmatic ore deposit (แม็ก'แมถิค ออร ดิพอ'เสิท)*

magmatic stoping (แม็ก'แมถิค สโต'พิ่ง) กระบวนการลอยตัวขึ้นมาของแม็กเม่อหรือการแทรกดัน ที่ทำให้หินท้องที่แตกออกและตกจมบางส่วน ทำให้เกิดช่องว่างเหนือแม็กเม่อ ดู: *ring-fracture stoping (ริง-แฟร็ค'เช่อรฺ สโต'พิ่ง); cauldron subsidence (คอล'เดริ้น เสิบ'ไซเดิ้นซฺ)*

magmatic water (แม็ก'แมถิค วอ'เท่อรฺ) น้ำที่อยู่ภายใน หรือที่ถูกขับออกมาจากแม็กเม่อ เปรียบเทียบ: *juvenile (จู'เวอไนลฺ [น้ำ]); plutonic water (พลูทอ'หนิค วอ'เท่อรฺ)*

magmatism (แม็ก'เม่อทิเซิ่ม) (1) การพัฒนาและเคลื่อนตัวของแม็กเม่อรวมถึงการแข็งตัวกลายเป็นหินอัคนี (2) ทฤษฎีที่กล่าวถึงการเกิดหินแกรเหนิทโดยการตกผลึกจากแม็กเม่อมากกว่าที่จะเกิดจากแกรเนอไท้เซเฌิ่น (granitization) ตรงกันข้ามกับทรานฟอรมิเซิ่ม (transformism)

magmatite (แม็ก'เมอไท้ทฺ) หินที่เกิดจากแม็กเม่อ

magma type (แม็ก'เม่อ ไท้พฺ) การจำแนกชนิดของแม็กเม่อที่มีส่วนประกอบทางเคมีแตกต่างกันเด่นชัด

magnacycle (แม็ก'เน่อไซ'เคิ่ล) หน่วยหินขนาดใหญ่และซับซ้อนประกอบด้วยชั้นหินที่มีรูปแบบการเกิดซ้ำกันและเป็นวัฏจักรตามธรรมชาติ ดู: *cyclothem (ไซเคลอเธ็ม)*

magnacyclothem (แม็กเนอไซเคลอเธ็ม) วัฏจักรของหน่วยหิน (magnacycle) ที่มีขนาดใหญ่กว่าเมะเกอะไซเคลอเธ็ม (megacyclothem)

magnafacies (แม็กเนอเฟ'ฌีส) การทับถมที่มีหินชนิดเดียวกันและติดต่อเนื่องกันเป็นพื้นที่กว้างและยาว ข้ามช่วงเวลาทางการลำดับชั้นหินและเฟาะเซิ่ลชนิดเดียวกัน; กลุ่มชั้นหินหลายหน่วยซึ่งประกอบด้วยเฟฌีสเดียวกัน แต่เกิดในเวลาที่แตกต่างกัน ศัพท์นี้เกือบเหมือนกับลิเธอโซม (lithosome) ดู: *megafacies (เมะเกอะเฟฌีส)*

magnesia mica (แม็กนี'เฌ่อ ไมเค่อ) (1) ดู: *phlogopite (เฟลาะ'เกอไท้ทฺ)* (2) ดู: *biotite (ไบ'เออไท้ทฺ)*

magnesian calcite (แม็กนี'เฌิ่น แคลไซ้ทฺ) ชนิดของแร่แคลไซ้ทที่มีสูตรเคมี $(Ca,Mg)CO_3$ ภายในโครงสร้างของแร่แคลไซ้ทประกอบด้วยแม็กนีเซี่ยมไอเอ้นที่เข้าไปแทนที่แคลเซี่ยม ถ้ามีปริมาณของแม็กนีเซี่ยมคาร์เบอเหนท ($MgCO_3$) น้อยกว่าร้อยละ 4 ในโครงสร้าง จะตกผลึกเป็นแร่แคลไซ้ท แต่ถ้ามีปริมาณแม็กนีเซี่ยมคาร์เบอเหนท ($MgCO_3$) อยู่ในช่วงร้อยละ 4 - 19 เมื่อมีการเกิดหินปูนจะตกผลึกเป็นแร่โดเลอไม้ท คำพ้อง: *magnesium calcite (แม็กนี'เซี่ยม แคลไซ้ท)*

M

magnesian dolomite (แม็กนี'เฉิ่น โด'เลอไม้ท) หินโดเลอไม้ทที่มีปริมาณแม็กนีเซี่ยมสูง มีอัตราส่วนแคลเซี่ยมต่อแม็กนีเซี่ยม (Ca/Mg) อยู่ในช่วง 1.0-1.5 หินโดเลอไม้ทประกอบด้วยแร่โดเลอไม้ทร้อยละ 50-75 และแร่แม็กนีไซ้ทร้อยละ 25-50

magnesian limestone (แม็กนี'เฉิ่น ไลม์'สโตน) (1) ศัพท์ที่ล้าสมัยของหินปูนที่มีปริมาณแม็กนีเซี่ยมต่ำ หรือหินปูนที่มีแร่แคลไซ้ทไม่น้อยกว่าร้อยละ 90 และแร่โดเลอไม้ทไม่เกินร้อยละ 10 หรือมีสัดส่วนของแคลเซี่ยมต่อแม็กนีเซี่ยม (Ca/Mg) อยู่ในช่วง 60-105 หรือหินปูนที่มีปริมาณแม็กนีเซี่ยมคาร์เบอเหนท ($MgCO_3$) อยู่ในช่วงร้อยละ 5-15 เปรียบเทียบ: *dolomitic limestone (โดเลอมิ'ถิค ไลม์'สโตน)* (2) ชื่อเดิมของโดเลอมิถิคไลมสโตน (dolomitic limestone) ที่ใช้กับหินปูนยุคเพอรเมี่ยนทางตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศอังกฤษ (3) ศัพท์ที่ไม่ค่อยได้ใช้ หมายถึงหินโดเลอไม้ท

magnesian marble (แม็กนี'เฉิ่น มาร์'เบิ้ล) หินอ่อนที่แปรสภาพมาจากหินปูนที่มีธาตุแม็กนีเซี่ยมเป็นส่วนประกอบ โดยทั่วไปมีแร่โดเลอไม้ทน้อยกว่าร้อยละ 15 เปรียบเทียบ: *dolomitic marble (โดเลอมิ'ถิค มาร์'เบิ้ล)*

magnesian spar (แม็กนี'เฉิ่น สปาร์) ดู: *dolomite (โด'เลอไม้ท) [แร่]*

magnesite (แม็ก'เนอไซ้ท) แร่สีขาว สีขาวแกมเทา สีเหลือง หรือสีน้ำตาล รูปผลึกรอมโบฮีเดริ้ล สูตรเคมี $MgCO_3$ มีโครงสร้างเหมือนกับแร่ซิเดอไร้ท (siderite) โดยทั่วไปมักพบเป็นมวลดินที่แปรเปลี่ยนมาจากหินโดเลอไม้ท หรือหินที่มีแร่แม็กนีเซี่ยมสิเลอเขทสูง หรือโดยสารละลายจากแม็กเม่อ ใช้ทำวัสดุทนความร้อน คำพ้อง: *giobertite (ไจเออ'เบอร์ไท้ท)*

magnesium number (แม็กนี'เซี่ยม เนิม'เบ้อร์) อัตราส่วนระหว่างแม็กนีเซี่ยมต่อแม็กนีเซี่ยมบวกเหล็กในหินหรือแร่ $100Mg/(Mg+Fe^{2+})$ หรือ $(Mg/Mg+Fe_{total})$ อาจเรียกว่า เอ็มจี-เนิมเบ้อร (Mg-number)

magnet (แม็ก'เน็ท) แม่เหล็ก; วัตถุแม่เหล็ก โดยเฉพาะแม่เหล็กถาวร

magnetic aftereffect (แม็กเน'ถิค แอฟเท่อร์อิเฟ็คท) ดู: *magnetic viscousity (แม็กเน'ถิค วิสคอ'เซอที่)*

magnetic anisotropy (แม็กเน'ถิค แอไนเซาะ'เทรอพี่) (1) ดู: *susceptibility anisotropy (เซอะเซ็พเทอบิ'ไลอที่ แอไนเซาะ'เทรอพี่)* (2) ดู: *magnetocrystalline anisotropy (แม็กเนอ'โทคริสเตอลีน แอไนเซาะ'เทรอพี่)*

magnetic azimuth (แม็กเน'ถิค แอ๊ซ'เหมิธ) การวัดมุมแอ๊ซเหมิธ (*azimuth - แอ๊ซ'เหมิธ [การสำรวจ]*) จากขั้วแม่เหล็กเหนือตามเข็มนาฬิกาไปในทิศทาง 360 องศาในแนวระดับ โดยมุมที่วัดได้คือระนาบในแนวดิ่งจากวัตถุที่กระทำกับแกนแม่เหล็กโลก

magnetic balance (แม็กเน'ถิค แบ'เลิ่นซ) เครื่องมือที่ใช้เปลี่ยนแรงบนสนามแม่เหล็กให้สมดุลกับการบิดของสปริง หรือแรงโน้มถ่วง ดู: *Curie balance (คู'รี่ แบ'เลิ่นซ)*

magnetic basement (แม็กเน'ถิค เบส'เมิ่นท) ส่วนบนของหินเนื้อผสม มีสภาพความเป็นแม่เหล็กสูง เมื่อเปรียบเทียบกับตะกอนในบริเวณใกล้เคียง มักเป็นหินฐานทางธรณีวิทยา (แต่ไม่จำเป็น) โดยทั่วไปจะไม่รวม ตะกอนที่มีความเป็นแม่เหล็กชั้นบางของหินภูเขาไฟ และหินชนิดอื่นๆ ที่มีสภาพความเป็นแม่เหล็กสูงที่แทรกเข้ามาในชั้นหินตะกอน แต่ชั้นหินภูเขาไฟที่หนาอาจพิจารณาให้เป็นชั้นแม่เหล็กฐานได้ หากสภาพแม่เหล็กที่อยู่ลึกกว่าไม่สามารถระบุได้

magnetic bearing (แม็กเน'ถิค แบ'ริ่ง) ทิศทาง แสดงเป็นมุมในแนวนอนระหว่างเส้นเมอริเดี้ยนหรือลอนเจอถูดแม่เหล็กท้องถิ่น และเส้นใดเส้นหนึ่งบนโลก วัดตามเข็มนาฬิกาจากทิศเหนือแม่เหล็ก โดยมุมที่วัดได้แตกต่างจากทิศทางที่แท้จริงเท่ากับจำนวนของการเอียงของทิศทางของแม่เหล็ก ณ ตำแหน่งที่วัดได้

magnetic chron (แม็กเน'ถิค ครอน) ช่วงเวลาที่สนามแม่เหล็กโลกมีขั้วแม่เหล็กคงที่ โดยทั่วไปทุกๆ หลายหมื่น ถึงหลายแสนปี

magnetic cleaning (แม็กเน'ถิค คลี'นิ่ง) การไม่มี หรือการลดลงบางส่วนของสนามแม่เหล็ก ของวัตถุธรรมชาติที่มีสภาพแม่เหล็กตกค้างเหลืออยู่ คำพ้อง: *magnetic washing (แม็กเน'ถิค วอ'ฌิ่ง); demagnetization (ดี'แม็กเนอเทอเซ'เฉิ่น)*

magnetic compass (แม็กเน'ถิค เคิม'เพิ่ส) เข็มทิศ ที่ใช้วัดค่าสนามแม่เหล็กโลก โดยมีเข็มที่สามารถหมุนได้อย่างอิสระ ในแนวราบและมีปลายเข็มด้านหนึ่งชี้ไปทิศเหนือของขั้วแม่เหล็กโลก ดู: *prismatic compass (พริส'แมถิค เคิม'เพิ่ส)*

magnetic declination (แม็กเน'ถิค เดิ้ะ'เคลอเน'เฉิ่น) ทิศทางเชิงมุม ไปทางตะวันออกหรือตะวันตก จากแนวทิศเหนือของเส้นเมอริเดี้ยน

magnetic dip (แม็กเน'ถิค ดิ'พ) ดู: *inclination (อินไคลเน'เฉิ่น) [แม่เหล็ก]*

magnetic domain (แม็กเน'ถิค โด'เมน) *ดู: domain (โด'เมน) [แม่เหล็ก]*

magnetic elements (แม็กเน'ถิค เอ'เลอเมิ่นทฺส) องค์ประกอบของสนามแม่เหล็ก จำแนกได้ 7 องค์ประกอบ ได้แก่ (1) ค่าความเบี่ยงเบนจากทิศเหนือจริงของเว็คเท่อรสนามแม่เหล็ก (*declination D*) (2) มุมที่อยู่ระหว่างแนวราบกับทิศทางสนามแม่เหล็กรวมวัดในระนาบที่ตั้งฉากกับแนวราบ และมีทิศทางของสนามแม่เหล็กรวม (*inclination* I) (3) ความเข้มสนามแม่เหล็กรวม (*total intensity* F) (4) ความเข้มสนามแม่เหล็กแนวนอน (*horizontal intensity* H) (5) ความเข้มสนามแม่เหล็กแนวดิ่ง (*vertical intensity* Z) (6) องค์ประกอบของเว็คเท่อรความเข้มสนามแม่เหล็กในแนวทิศเหนือ (north component X) และ (7) องค์ประกอบของเว็คเท่อรความเข้มสนามแม่เหล็กในแนวทิศตะวันออก (east component Y)

magnetic epoch (แม็กเน'ถิค เอ๊ะ'เผิค) ดู: *polarity epoch (โพแล'เรอที่ เอ๊ะ'เผิค)*

magnetic equator (แม็กเน'ถิค อิเ<u>ควฺ</u>เท่อรฺ) เส้นสมมติบนผิวโลกที่มีการเอียงของแม่เหล็กเท่ากับศูนย์ คำพ้อง: *aclinic line (เอ'<u>คลิ</u>หนิค ไลนฺ); dip equator (ดิ๊พ อิเ<u>ควฺ</u>เท่อรฺ)*

magnetic exploration (แม็กเน'ถิค เอ็กสฺเ<u>ปล</u>อเร'เฌิ่น) วิธีทางธรณีฟิสิคส์ประยุกต์ ที่หมายถึง การสำรวจโดยอาศัยเครื่องมือวัดความเข้ม หรืออัตราการเปลี่ยนแปลงของสนามแม่เหล็กโลกเพื่อหาค่าความผิดปกติ หรือการเปลี่ยนแปลงของสนามแม่เหล็กโลกท้องถิ่น ค่าความผิดปกติเหล่านี้จะนำมาแปลความหมายหาความลึก ขนาด รูปร่าง และลักษณะธรณีวิทยาที่ทำให้เกิดค่าความผิดปกติของสนามแม่เหล็ก คำพ้อง: *magnetic prospecting (แม็กเน'ถิค เ<u>พร</u>าะ'สเป็คทิ่ง)* ดู: *high-resolution aeromagnetics (ไฮ-เระเซอ'ลูเฌิ่น แอโร่แม็กเน'ถิคสฺ)*

magnetic field (แม็กเน'ถิค ฟีลดฺ) สนามเว็คเท่อรของแรงที่กระทำโดยขั้วแม่เหล็ก เมื่อมีวัตถุแม่เหล็ก หรือกระแสไฟฟ้าไหลผ่านวัตถุที่มีสภาพนำไฟฟ้า; พื้นที่ ที่มีอิทธิพล หรือแรงจากวัตถุแม่เหล็ก หรือแรงจากกระแสไฟฟ้าไหลผ่านวัตถุที่มีสภาพนำไฟฟ้าโดยความเข้มของแรงจะแปรผกผันกับระยะทางจากแหล่งกำเนิด ดู: *Earth's magnetic field (เอ๊ิรฺธสฺ แม็กเน'ถิค ฟีลดฺ)*

magnetic-field intensity (แม็กเน'ถิค-ฟีลดฺ อินเท็น'เซอที่) แรงที่กระทำโดยสนามแม่เหล็กบนวัตถุแม่เหล็ก ที่จุดใดจุดหนึ่งภายในพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่ง โดยทั่วไปใช้เป็นคำพ้องของ ความเข้มสนามแม่เหล็กรวม ใช้หน่วย N/A-m หรือ tesla คำพ้อง: *magnetic field (แม็กเน'ถิค ฟีลดฺ); magnetic-field strength (แม็กเน'ถิค-ฟีลดฺ สเ<u>ตร็</u>งธฺ)* คำพ้องที่ไม่แนะนำ: *magnetic force (แม็กเน'ถิค ฟ้อรฺซ)*

magnetic-field line (แม็กเน'ถิค-ฟีลดฺ ไลนฺ) เส้นแรงแม่เหล็ก; เส้น ที่สัมผัส ณ จุดใดๆ ในทิศทางของสนามแม่เหล็ก ณ จุดนั้น คำพ้อง: *line of force (ไลนฺ เอ๊ิฟ ฟ้อรฺซ); line of induction (ไลนฺ เอ๊ิฟ อินเดิ๊ก'เฌิ่น); magnetic-flux line (แม็กเน'ถิค-เ<u>ฟลิ</u>กสฺ ไลนฺ)*

magnetic-field strength (แม็กเน'ถิค-ฟีลดฺ สเ<u>ตร็</u>งธฺ) ดู: *magnetic-field intensity (แม็กเน'ถิค-ฟีลดฺ อินเท็น'เซอที่)*

magnetic flux (แม็กเน'ถิค-เ<u>ฟลิ</u>กสฺ) จำนวนเส้นแรงแม่เหล็กที่ตัดตั้งฉากกับพื้นผิวของบริเวณใดบริเวณหนึ่งที่กำหนด มีหน่วยเป็นเวเบ้อรส (webers) หรือแม็กสเว็ล (maxwell) โดยที่ 1 เวเบ้อร เท่ากับ 10^8 แม็กสเว็ล หรือหน่วยพื้นฐานของเวเบ้อร คือ kg m^2 s^{-2} A^{-1}

magnetic-flux line (แม็กเน'ถิค-เ<u>ฟลิ</u>กสฺ ไลนฺ) ดู: *magnetic-field line (แม็กเน'ถิค-ฟีลดฺ ไลนฺ)*

magnetic force (แม็กเน'ถิค ฟ้อรฺซ) แรงแม่เหล็ก; (1) แรงทางกายภาพของวัตถุที่มีความเป็นแม่เหล็ก เมื่ออยู่ในสนามแม่เหล็กหรืออยู่ระหว่างวัตถุที่เป็นแม่เหล็กและกระแสไฟฟ้า (2) คำพ้องที่ไม่แนะนำของ *magnetic-field intensity (แม็กเน'ถิค-ฟีลดฺ อินเท็น'เซอที่)*

magnetic hysteresis (แม็กเน'ถิค ฮิส'เตอรีเสิส) ดู: *hysteresis (ฮิส'เตอรีเสิส)*

magnetic inclination (แม็กเน'ถิค อินเ<u>คล</u>อเน'เฌิ่น) ดู: *inclination (อินเ<u>คล</u>อเน'เฌิ่น) [แม่เหล็ก]*

magnetic induction (แม็กเน'ถิค อินเดิ๊ก'เฌิ่น) (1) ความหนาแน่นเฟลิกส (flux) แม่เหล็ก (ใช้สัญลักษณ์ B) มีหน่วยเป็น wb/m^2 หรือ N/A-m หรือ tesla คำพ้อง: *magnetic field (แม็กเน'ถิค ฟีลดฺ)* (2) กระบวนการทำให้เป็นแม่เหล็กโดยการสร้างสนามแม่เหล็กภายนอก ไม่แนะนำให้ใช้ความหมายนี้

magnetic iron ore (แม็กเน'ถิค ไอ'เริ่น ออรฺ) คำพ้องของแร่แม็กเนอไท้ท (magnetite)

magnetic latitude (แม็กเน'ถิค แล'ทิ'ทูด) มุม ที่สัมผัสกับครึ่งทรงกลมของการเอียงของสนามแม่เหล็ก ซึ่งมีค่าเท่ากับและเทอถูดของโลกในกรณีสนามแม่เหล็กโลกมีแกนอยู่ที่ขั้วโลก

magnetic lineation (แม็กเน'ถิค ลินิเอ'เฌิ่น) เส้นหลายๆ เส้นที่เรียงค่อนข้างเป็นระเบียบเมื่อแสดงด้วยระดับชั้นความเป็นแม่เหล็ก จากผลการสำรวจ

M

สนามแม่เหล็กทางอากาศหรือทางเรือ ใช้ในการศึกษาการแยกของพื้นมหาสมุทร (sea floor spreading)

magnetic meridian (แม็กเน'ถิค เมอ'ริเดี้ยน) ดู: *magnetic north (แม็กเน'ถิค น้อรฺธ)*

magnetic moment (แม็กเน'ถิค โม'เมิ่นทฺ) โมเมิ่นทแม่เหล็ก (ใช้สัญลักษณ์ m) มีหน่วยเป็น A-m^2; เป็นปริมาณที่เกิดแรงบิดจากสนามแม่เหล็กภายนอก คำนวณได้จาก m = lp เมื่อ l คือ ความยาวระหว่างขั้วแม่เหล็ก มีหน่วยเป็นเมตร และ p คือ ความเข้มของขั้วแม่เหล็ก มีหน่วยเป็น A-m

magnetic needle (แม็กเน'ถิค นี้'เดิ้ล) เข็มแม่เหล็ก ใช้ในการบอกทิศทางของสนามแม่เหล็ก คำพ้อง: *needle (นี้'เดิ้ล) [การสำรวจ]*

magnetic north (แม็กเน'ถิค น้อรฺธ) ทิศเหนือแม่เหล็ก; ทิศทางที่ได้จากทิศเหนือสนามแม่เหล็กโดยอ่านจากเข็มทิศ; เป็นทิศทางจากจุดทุกจุดบนผิวโลกที่เทียบกับทิศเหนือของขั้วแม่เหล็กโลกที่ 0 หรือ 360 องศา เปรียบเทียบ: *true north (ทรู น้อรฺธ)* คำพ้อง: *magnetic meridian (แม็กเน'ถิค เมอ'ริเดี้ยน)*

magnetic order (แม็กเน'ถิค ออรฺเด้อรฺ) การเรียงซ้ำกันของโมเมิ่นทแม่เหล็กของไอเอ้นในผลึกแร่ เทียบเคียงได้กับการซ้ำกันของตำแหน่งของไอเอ้นส ซึ่งเกิดขึ้นได้เฉพาะไอเอ้นสที่มี ความเป็นแม่เหล็กเท่านั้น เช่น Fe^{+3}, Fe^{+2}, Mn^{+2} ดู: *ferromagnetism (เฟโรแม็ก'เนอทิเซิ่ม); ferrimagnetism (เฟไรแม็ก'เนอทิเซิ่ม); antiferromagnetism (แอนทีเฟโรแม็ก'เนอทิเซิ่ม)*

magnetic permeability (แม็กเน'ถิค เพอรฺมีเออบิ'เลอที่) สภาพยอมให้แม่เหล็กซึมผ่านได้ ใช้สัญลักษณ์ μ มีหน่วยเป็น N/A^2; อัตราส่วนของค่าความเข้มของสนามแม่เหล็ก (magnetic intensity, B) ต่อความเข้มของการเหนี่ยวนำให้เป็นแม่เหล็ก (inducing field strength, H) นั่นคือ μ = B/H

magnetic polarity reversal (แม็กเน'ถิค โพแล'เรอที่ รีเวอร'เซิ่ล) การกลับขั้วแม่เหล็ก ดู: *geomagnetic reversal (จีเออ'แม็กเน'ถิค รีเวอร'เซิ่ล)*

magnetic poles (แม็กเน'ถิค โพลสฺ) (1) ขั้วแม่เหล็ก มีหน่วยเป็น A-m; บริเวณที่อยู่ตรงกันข้ามใกล้กับปลายของขั้วแม่เหล็กมีความเข้มของสนามแม่เหล็กสูง ถ้าแม่เหล็กสามารถหมุนรอบจุดศูนย์กลางได้ ขั้วที่ชี้ทิศทางของขั้วแม่เหล็กโลกเหนือคือทิศเหนือหรือขั้วบวก และอีกขั้วคือทิศใต้หรือขั้วลบ เส้นแรงแม่เหล็กออกจากขั้วแม่เหล็กทางขั้วบวก และพุ่งเข้าสู่ขั้วแม่เหล็กด้านขั้วลบ ซึ่งจะเกิดในบริเวณที่มีสนามแม่เหล็กแบบขั้วคู่เสมอ เป็นแหล่งกำเนิดพื้นฐานของสนามแม่เหล็ก (2) คำพ้องโดยประมาณของ *geomagnetic poles (จีโอ'แม็กเนถิค โพลสฺ)*

magnetic potential (แม็กเน'ถิค เพอเท็น'เฉิ่ล) ศักย์แม่เหล็ก; สมการทางคณิตศาสตร์ของการเปลี่ยนแปลงสนามแม่เหล็กต่อระยะทาง ค่าความเข้มของสนามแม่เหล็ก มีการเปลี่ยนแปลงแบบค่าลบของค่าศักย์แม่เหล็ก มีเฉพาะขนาด ไม่มีทิศทาง และหมายถึง งานที่ใช้ในการเคลื่อนย้ายขั้วแม่เหล็กหนึ่งหน่วยจากระยะอนันต์ มายังจุดใดจุดหนึ่ง หน่วยของ ศักย์แม่เหล็ก หากพิจารณาเป็นสเกล่าร (scala) มีหน่วยเป็น Ampare หากพิจารณาแบบ เว็คเท่อร (vector) ตามสมการ หน่วย คือ Newton/Ampare

magnetic prospecting (แม็กเน'ถิค เพรา'สเป็คทิ่ง) ดู: *magnetic exploration (แม็กเน'ถิค เอ็กสฺเปลอเร'เฉิ่น)*

magnetic pyrites (แม็กเนถิค ไพไร้ทฺสฺ) ดู: *pyrrhotite (พิเรอไท้ทฺ)*

magnetic quiet epoch (แม็กเน'ถิค ไคว'เอิท เอ๊ะ'เผิค) ระยะเวลาในขณะที่สนามแม่เหล็กโลกไม่ได้สลับขั้ว และไม่มีสนามแม่เหล็กเกิดขึ้นบนพื้นทะเล โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงยุคคริเทเฉิส (Cretaceous) ที่มีสนามแม่เหล็กโลกปกติ

magnetic resonance (แม็กเน'ถิค เระ'เซอเนิ่นซฺ) ปฏิสัมพันธ์ระหว่างโมเมิ่นทแม่เหล็ก (magnetic moments - การหมุนอิเล็คทรอน และ/หรือการหมุนนูเคลียส) ของแอ๊ะเทิ่ม กับสนามแม่เหล็กที่เกิดขึ้นภายนอก ซึ่งเป็นพื้นฐานของเครื่องวัดสนามแม่เหล็กแบบ *"optically pumped magnetometer-อ๊อพ'ทิเคอลี่ เพิ้มพฺ แม็กเนอทอ'เมอเท่อรฺ"*

magnetic reversal (แม็กเน'ถิค ริเวอร'เซิ่ล) การกลับขั้วแม่เหล็ก ดู: *geomagnetic reversal (จีเออ'แม็กเน'ถิค ริเวอร'เซิ่ล)*

magnetic signature (แม็กเน'ถิค ซิก'เนอเช่อรฺ) รูปแบบของค่าความผิดปกติของสนามแม่เหล็ก ใช้ประโยชน์ในการเปรียบเทียบความผิดปกติกับตัวอย่างที่รู้ค่า หรือความผิดปกติต่างๆ ของค่าสนามแม่เหล็ก

magnetic spherule (แม็กเน'ถิค สฟี'รู่ล) เม็ดทรงกลมเล็กๆ จากอวกาศ (cosmic spherule) ที่มีสีดำประกอบด้วยแร่แม็กเนอไท้ท (magnetite) และแร่โลหะชนิดอื่นๆ มักสะสมโดยการดึงดูดจากวัตถุแม่เหล็กบนพื้นทะเล

magnetic stability (แม็กเน'ถิค สเต้อ'บิ'เลอที่) ความสามารถในการเป็นแม่เหล็กคงที่อย่างต่อเนื่องในช่วงธรณีกาล โดยไม่คำนึงถึงทิศทางหรือขั้วของสนามแม่เหล็กโลกที่เปลี่ยนแปลง

magnetic storm (แม็กเน'ถิค สตอรฺม) พายุแม่เหล็ก; พายุสนามแม่เหล็กที่เกิดจากความผันผวนของสนามแม่เหล็กโลกที่เกิดขึ้นอย่างฉับพลัน โดยปกติมีขนาด 50-200 แนโนเทสเล่อส (nanotesla) บางครั้งอาจมากถึงหลายพันแนโนเทสเล่อส มักเกิดเป็นระยะเวลาหลายวันติดต่อกัน พายุสนามแม่เหล็กนี้เกิดจากอนุภาคที่มีพลังงานสูงจากดวงอาทิตย์มากระทบโลก ดังนั้นในการตรวจวัดค่าความเข้มสนามแม่เหล็กในช่วงเวลาดังกล่าวนี้ควรหยุดสำรวจจนกว่าพายุแม่เหล็กสงบ

magnetic stratigraphy (แม็กเน'ถิค สเตรอทิ'เกรอะฟี่) ดู: *paleomagnetic stratigraphy (เพลีโอแม็กเน'ถิค สเตรอทิ'เกรอะฟี่)*

magnetic survey (แม็กเน'ถิค เซอร'เว) การสำรวจวัดค่าความเข้มสนามแม่เหล็ก หรือการสำรวจวัดสนามแม่เหล็ก; การวัดความเข้มของสนามแม่เหล็กรวมในบริเวณต่างๆ หรือองค์ประกอบใดองค์ประกอบหนึ่งของสนามแม่เหล็กที่ตำแหน่งใดๆ ดู: *aeromagnetic survey (แอโรแม็กเน'ถิค เซอร'เว); magnetic prospecting (แม็กเน'ถิค เพราะสเป็คทิ่ง)*

magnetic susceptibility (แม็กเน'ถิค เซอะ'เซ็พเทอบิ'เลอที่) ดู: *susceptibility (เซอะ'เซ็พเทอบิ'เลอที่)*

magnetic variation (แม็กเน'ถิค เวรีเอ'เฌิ่น) การเปลี่ยนแปลงสนามแม่เหล็ก; (1) การเปลี่ยนแปลงของสนามแม่เหล็กในช่วงระยะเวลาหนึ่ง (2) การเบี่ยงเบนทิศทางของสนามแม่เหล็ก

magnetic viscosity (แม็กเน'ถิค วิส'คอเซอที่) การเปลี่ยนแปลงอย่างเป็นระบบของการเหนี่ยวนำให้มีสภาพเป็นแม่เหล็กของกลุ่มเม็ดแร่ ตามทิศทางของสนามแม่เหล็กที่ล้อมรอบ ดู: *viscous magnetization (วิส'เคิส แม็กเนอเทอเช'เฌิ่น)* คำพ้อง: *magnetic aftereffect (แม็กเน'ถิค แอฟ'เท่อรฺอิ'เฟ็คทฺ)*

magnetism (แม็ก'เนอทิเซิ่ม) ปรากฏการณ์ทางกายภาพที่เกี่ยวกับการไหลของกระแสไฟฟ้าในหินที่นำไฟฟ้าได้ หรือผลของแม่เหล็กถาวรของหินที่มีสภาพเป็นแม่เหล็กที่เกิดตามธรรมชาติ

magnetite (แม็ก'เนอไท้ทฺ) (1) แร่สีดำ ทึบแสง แม่เหล็กดูดติด ทรงลูกบาศก์ ของกลุ่มของสเปอเน็ล หรือแร่จำพวกอินเวิรสสเปอเน็ล (inverse spinel) ที่มีไอเอ้นเหล็กในเทะเทรอฮีเดริ้น (tetrahedron) มักประกอบด้วยไทเทเนี่ยมอ็อกไซด (titanium oxide) และเป็นสินแร่ที่สำคัญของแร่เหล็ก แร่แม็กเนอไท้ทมักเกิดเป็นรูปผลึกอ็อกเทอฮีเดริ้ล เกิดเป็นเม็ดเล็ก หรือเกิดเป็นก้อนเนื้อแน่น เป็นแร่ที่พบได้ทั่วไป ซึ่งแร่ประกอบเสริม (accessory mineral) ในหินเกือบทุกชนิด สินแร่แม็กเนอไท้ทเกิดจากการแยกชั้นระหว่างการตกผลึกของแม็กเม่อ เกิดแบบเล็นสในหินฌิสท (schist) และหินไน้ส (gneiss) ในหินอัคนีพบเป็นแร่ปฐมภูมิ หรืออาจเกิดมาจากการเปลี่ยนแปลงในภายหลัง และในลานแร่จะเป็นแร่หนักที่พบในทราย คำพ้อง: *magnetic iron ore (แม็กเน'ถิค ไอ'เริ่น ออร)* (2) ชื่อแร่ที่นำไปใช้กับแร่อื่นในกลุ่มสเปอเน็ล ที่มีโครงสร้างคล้ายกันหรือเหมือนกัน ได้แก่ แม็กเนอไท้ท (magnetite); แม็กนีซิโอเฟไร้ท (magnesioferrite); แฟรงเคลอไน้ท (franklinite); เจเคิบไซ้ท (jacobsite); เทรเวอไร้ท (trevorite); แม็กฮีไม้ท (maghemite) สัญลักษณ์: Mt (เอ็มที)

magnetization (แม็ก'เนอเทอเซ'เฌิ่น) การทำให้เป็นแม่เหล็กหรือการเหนี่ยวนำให้เป็นแม่เหล็ก (ชั่วคราว หรือถาวร) ใช้สัญลักษณ์ M หน่วยคือ A/m; โมเมิ่นทแม่เหล็ก (magnetic moment, m = lp) ต่อหน่วยปริมาตร (volume, V) (the *magnetic moment* per unit volume – แม็กเนถิคโมเมิ่นทต่อหน่วยปริมาตร) นั่นคือ M = lp/V = p/Area คำพ้องที่ไม่แนะนำ: *polarization (โฟเลอะเรอเซ'เฌิ่น) [แม่เหล็ก]*

magnetocrystalline anisotropy (แม็กเนอโทคริสเตอลีนแอไนเซาะ'เทรอพี่) ผลึกที่มีสภาพความเป็นแม่เหล็กที่เกิดจากการเรียงของขั้วแม่เหล็กของแอ๊ะเทิ่มในโครงสร้างผลึกที่มีความสอดคล้องกัน ซึ่งทิศทางที่มีสภาพแม่เหล็กอ่อนที่สุดเรียกว่า "อี'ซี่ เดอเร็คเฌิ่น - easy direction" ในแร่แม็กเนอไท้ทอยู่ในทิศทาง [111] คำพ้อง: *magnetic anisotropy (แม็กเน'ถิค แอไนเซาะ'เทรอพี่)*

magnetogram (แม็กนีโทแกรม) ดู: *magnetograph (แม็กนีโทแกร๊ฟ)*

magnetograph (แม็กนีโทแกร๊ฟ) เครื่องมือที่ใช้บันทึกความเป็นแม่เหล็กแบบอัตโนมัติ และต่อเนื่อง เพื่อแสดงการเปลี่ยนแปลงของความเป็นแม่เหล็ก ซึ่งแสดงในรูปแบบของแกร๊ฟการเปลี่ยนแปลง (*magnetogram)*

magnetohydrodynamics (แม็กนีโทไฮ'ดรอไดแน'หมิคสฺ) การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสนามแม่เหล็ก และการไหลของของเหลวที่นำไฟฟ้า เกี่ยวเนื่องกับการศึกษาแก่นโลก

magnetoilmenite (แม็กนีโทอิล'เมอไท้ทฺ) แร่แม็กเนอไท้ทที่เกิดร่วมกับแร่อิลเมอไท้ทที่สภาวะอุณหภูมิสูง เปรียบเทียบ: *ilmenomagnetite (อิล'เมอโนแม็กเนอไท้ท)*

magnetometer (แม็กนีทอ ตอเมอ'ร) เครื่องมือที่ใช้วัดสนามแม่เหล็กโลก และการเปลี่ยนแปลงของสนามแม่เหล็กโลกหรือสนามแม่เหล็กของหินชนิดใดชนิดหนึ่ง (ที่ซึ่งการเป็นแม่เหล็กสามารถสรุปได้)

M

magnetometric resistivity method (แม็กนีโทเมถริค ริซิสทิ'เวอที่ เมะ'เถิด) วิธีสำรวจด้วยไฟฟ้า โดยการปล่อยไฟฟ้ากระแสตรงผ่านขั้วไฟฟ้าลงดิน และวัดรูปแบบการไหลของกระแสไฟฟ้าในรูปแบบของสนามแม่เหล็ก คำย่อ: MMR (เอ็มเอ็มอาร)

magnetoplumbite (แม็กนีโทเพลิม'ไบ๊ท) (1) แร่สีดำในระบบผลึกเฮ็กแซะเกอเนิ่ลที่แม่เหล็กดูดติด เป็นแร่ที่มีโครงสร้างเหมือนกับแร่ยีเมนไก๊ท (yimengite) (2) ชื่อกลุ่มแร่ในระบบผลึกเฮ็กแซะเกอเนิ่ลที่มีสูตรทั่วไปเป็น $AB_{12}O_{19}$ เมื่อ *A*= Pb, Ca, Ce, Na, Ba, หรือ K, และ *B* = fe^{3+}, Al, Ti, Cr หรือ Mn

magnetopolarity unit (แม็กนีโทโพแล'เรอที่ ยู'เหนิท) มวลหินที่มีความโดดเด่นของขั้วแม่เหล็ก และสามารถแยกจากชั้นหินข้างเคียงได้อย่างชัดเจน โดยอาศัยความแตกต่างของขั้วแม่เหล็ก คำพ้อง: *polarity rock-stratigraphic unit (โพแล'เรอที่ร็อค-สแตรเทอะแกรฝิค ยู'เหนิท); magneto -stratigraphic polarity unit (แม็ก'นีโทสแตรเทอะแกรฝิค โพแล'เรอที่ ยู'เหนิท – หน่วยลำดับชั้นหินขั้วแม่เหล็ก)*

magnetopolarity zone (แม็กนีโทโพแลเรอที่ โซน) เขตขั้วแม่เหล็กโลก ศัพท์นี้มีความหมายเหมือนกับเขตขั้วโลก (*polarity zone - โพแล'เรอที่ โซน)* ใช้เพื่อหลีกเลี่ยงความสับสนกับขั้วอื่นๆ

magnetosphere (แม็กนีโทสฟิร) ขอบเขตของสนามแม่เหล็กโลกที่เกิดขึ้นจากปฏิสัมพันธ์กันระหว่างลมพายุสุริยะและสนามแม่เหล็กโลก ในบริเวณที่โลกกระทบแสงอาทิตย์ ในสภาวะที่ปกติจะมีขอบเขตแบบครึ่งวงกลม ที่รัศมีเป็นสิบเท่าของรัศมีโลก แต่ในขณะที่มีลมสุริยะ ขอบเขตอาจถูกบีบอัดจนรัศมีเหลือเพียงหกเท่าของรัศมีโลก และในบริเวณที่ไม่ได้กระทบกับแสงอาทิตย์ ขอบเขตจะกระจายออกไปคล้ายกับหางที่มีความยาวหลายร้อยเท่าของรัศมีโลก

magnetostratigraphic classification (แม็ก'นีโทสแตรเทอะแกรฝิค แคลเซอะเฟอะเค'เฉิ่น) การจัดหมวดหมู่ของมวลหินให้เป็นหน่วยย่อย บนพื้นฐานจากความแตกต่างของลักษณะทางแม่เหล็ก

magnetostratigraphic polarity classification (แม็ก' นีโทสแตรเทอะแกรฝิค โพแล'เรอที่ แคลเซอะเฟอะเค'เฉิ่น) การจัดหมวดหมู่ของมวลหินให้เป็นหน่วยหิน โดยอ้างอิงจากความแตกต่างของขั้วแม่เหล็ก ที่เกี่ยวข้องกับการกลับขั้วของแม่เหล็กโลก

magnetostratigraphic polarity-reversal horizon (แม็ก' นีโทสแตรเทอะแกรฝิค โพแล'เรอที่ ริ'เวอรเซิ่ล เฮอไร'เซิ่น) พื้นผิวหรือชั้นที่บางมากที่แบ่งชั้นหินที่เรียงกันเป็นลำดับชั้นที่แสดงการกลับของขั้วแม่เหล็กจากเหนือไปใต้ และจากใต้มาเหนือ คำพ้อง: *polarity-reversal horizon (โพแล'เรอที่-ริ'เวอรเซิ่ล เฮอไร'เซิ่น)*

magnetostratigraphic polarity-transition zone (แม็ก' นีโทสแตรเทอะแกรฝิค โพแล'เรอที่ แทรนซิ'เฉิ่น โซน) ความหนาของการลำดับชั้นหินที่มีความหนามากกว่า 1 เมตร ซึ่งทับถมในขณะที่ขั้วแม่เหล็กมีการกลับขั้วอย่างค่อยเป็นค่อยไป

magnetostratigraphic polarity unit (แม็ก'นีโทสแตรเทอะแกรฝิค โพแล'เรอที่ ยู'เหนิท) หน่วยหินที่มีทิศทางของขั้วแม่เหล็ก (เหนือหรือใต้) เป็นเอกลักษณ์

magnetostratigraphic polarity zone (แม็ก'นีโทสแตรเทอะแกรฝิค โพแล'เรอที่ โซน) หน่วยมาตรฐานของการจำแนกลำดับชั้นหินโดยใช้ทิศทางของขั้วแม่เหล็กในแต่ละทิศทางขั้วแม่เหล็กอาจถูกแบ่งย่อยจนเป็นทิศทางขั้วแม่เหล็กย่อย และรวมกลุ่มกันเป็นทิศทางขั้วแม่เหล็กหลัก คำพ้อง: *polarity zone (โพแล'เรอที่ โซน)*

magnetostratigraphic unit (แม็ก'เนโทสแตรเทอะแกรฝิค ยู'เหนิท) มวลหินที่รวมกันเป็นหน่วยเดียวกันด้วยสมบัติเฉพาะของทิศทางแม่เหล็กที่เหลืออยู่ และแยกออกจากด้านล่างและด้านบนของลำดับชั้นหินที่มีทิศทางขั้วแม่เหล็กที่ต่างกัน

magnetostratigraphy (แม็ก'เนโทสเตรอทิ'เกรอะฟี่) องค์ประกอบของการลำดับชั้นซึ่งเกี่ยวข้องกับลักษณะเฉพาะทางแม่เหล็กของหน่วยหิน (normal or reverse –ปกติ หรือสลับข้าง)

magnetostriction (แม็ก'เนโทสตริค'เฉิ่น) ความเครียดแบบยืดหยุ่น หรือการเปลี่ยนรูปร่างที่เกิดพร้อมกับถูกเหนี่ยวนำให้เป็นแม่เหล็ก

magnetotelluric method (แม็ก'เนโทเทอลูหริค เมะ'เถิด) วิธีการสำรวจด้วยการวัดกระแสไฟฟ้าและสนามแม่เหล็กธรรมชาติ ซึ่งจะวัดองค์ประกอบของสนามไฟฟ้าสองทิศทางแนวนอน (E) และสามองค์ประกอบของสนามแม่เหล็ก (H) สัดส่วนของ E:H ที่ตั้งฉากกัน คือ ค่าของความต้านทานกระแสไฟฟ้าของโลกตามทิศทาง โดยวัดที่ความถี่ 10^{-5} เฮิรทซ ถึง 10 เฮิรทซ

magnetotellurics (แม็ก'เนโทเทอลูหริคส์) วิธีการของอิเล็คโทรแม็กเนติคที่วัดกระแสไฟฟ้าและสนามแม่เหล็กธรรมชาติ คำย่อ: MT (เอ็มที)

magnitude (แม็ก'เนอถูด) (1) [ธรณีสัณฐานวิทยา] เลขจำนวนเต็ม (1, 2, 3, ...) ที่ใช้กำหนดลำดับความสัมพันธ์ในเครือข่ายของ

ธารน้ำ แสดงถึงจำนวนของธารน้ำสาขาที่มาเชื่อมหรือบรรจบกัน (2) [แผ่นดินไหววิทยา] ดู: *earthquake magnitude (เอิ๊รฺธฺเควค แม็กเนอถูด)* (3) [กระบวนการภูเขาไฟ] ผลรวมปริมาตรของวัตถุจากการปะทุ คำพ้อง: *eruption magnitude (อิเริ๊พเฌิ่น แม็กเนอถูด)*

magnocalcite (แม็กเนอแคล'ไซ้ท) ชื่อที่ไม่จำเป็นสำหรับแคลไซ้ทที่มีโดเลอไม้ทผสมอยู่; ส่วนผสมระหว่างแร่แคลไซ้ทและแร่โดเลอไม้ท

main joint (เมน จ๊อยนฺท) ดู: *master joint (แม้ส'เต้อร จ๊อยนฺท – ร่องแตกหลัก)*

mainland (เมน'แลนด) ส่วนของพื้นดินขนาดใหญ่ที่ประกอบเป็นพื้นที่ของประเทศ เช่น พื้นที่ของส่วนที่เป็นทวีป หรือ เกาะหลักเมื่อเปรียบเทียบกับเกาะเล็กๆ ที่อยู่ใกล้กัน

mainscarp (เมน สก้ารพ') ระนาบชันบริเวณเหนือขอบของดินถล่ม เกิดจากการเคลื่อนที่ด้วยการลื่นไถลหรือถล่มของธรณีวัตถุจากพื้นที่เดิม

main shock (เมน ฌ็อค) แผ่นดินไหวที่รุนแรงที่สุดในการไหวหนึ่งครั้ง ดู: *aftershock (แอฟ'เท่อรฺฌ็อค)*

main stem (เมน สเต็ม') ธารหรือแม่น้ำสายหลัก

main stream (เมน สตรีม') แม่น้ำสายหลัก หรือสายใหญ่ที่สุดที่ครอบคลุมพื้นที่ หรือระบบลุ่มน้ำหนึ่งๆ คำพ้อง: *master stream (แม้ส'เต้อรฺ สตรีม'); stem stream (สเต็ม' สตรีม'); trunk stream (เทริ้งคฺ สตรีม')*

major earthquake (เม'เจ้อร เอิ๊รธฺเควค) แผ่นดินไหวที่มีขนาดของคลื่นที่เคลื่อนตามพื้นผิวของโลก หรือตามระนาบระหว่างชั้นหิน (surface-wave) ตั้งแต่ 7 ริคเท่อรขึ้นไป ขนาดกำหนดอาจต่างออกไปขึ้นอยู่กับผู้ใช้ เปรียบเทียบ: *microearthquake (ไมโครเอิ๊รธฺเควค)*

major element (เม'เจ้อร เอ'เลอเมิ่นท) (1) หนึ่งในธาตุหลัก 8 ชนิด ได้แก่ O, Si, Al, Fe, Ca, Na, K, Mg ซึ่งมีปริมาณมากกว่าร้อยละ 1 ในเปลือกโลก (2) ธาตุที่มีมากกว่าร้อยละ 5 ในหินไม่สามารถระบุเชิงปริมาณได้ เปรียบเทียบ: *minor element (ไม'เน่อร เอ'เลอเมิ่นท)*

major elements (เม'เจ้อร เอ'เลอเมิ่นทฺส) ไอเอ็นสที่ประกอบกันเป็นค่าความเค็มของน้ำทะเล ซึ่งมีความเข้มข้นสูงสุดในน้ำทะเล โดยทั่วไปมักเป็นไอเอ็นสที่ไม่ทำปฏิกิริยา หรือธาตุที่มีสัดส่วนคงที่ในน้ำทะเล เปรียบเทียบ: *minor elements (ไม'เน่อร เอ'เลอเมิ่นทฺส)*

major fold (เม'เจ้อร โฟลด) โฟลด (fold) ที่มีขนาดใหญ่หรือครอบคลุมพื้นที่กว้าง และมักมีโฟลดขนาดเล็กๆ เกิดร่วมด้วย

major joint (เม'เจ้อร จ๊อยนฺท) ดู: *master joint (แม้ส'เต้อร จ๊อยนฺท)*

make (เม้ค) [คำนาม] (1) การเกิดหรือการพอกพูนของสินแร่ในมวล หรือชั้นแร่ โดยเฉพาะส่วนที่หนาหรือกว้างของมวลสินแร่หรือชั้นแร่โลหะ เปรียบเทียบ: *pinch (พิ้นชฺ)* (2) ผลลัพธ์ผลผลิตที่เกิดขึ้นจริง หรือปริมาณของผลิตภัณฑ์จากหลุมเจาะน้ำมันหรือแก๊สธรรมชาติ หรือจากเหมืองแร่ในช่วงเวลาหนึ่งๆ

making hole (เมะ'คิ่ง โฮล) การเจาะบ่อบาดาล

malachite (แม'เลอไค้ท) แร่สีเขียวใส ในระบบผลึกมอเนอคลินิค $Cu_2(CO_3)(OH)_2$ เป็นสินแร่ทองแดง และมักเกิดเป็นแร่ทุติยภูมิร่วมกับแร่แอ๊ะเฌอไร้ท (azurite) ในส่วนบน (อ็อกเซอได๊ชด) ของสายแร่ทองแดงแมเลอไค้ทเกิดเป็นกลุ่มมวลที่ผิวมีลักษณะเป็นปุ่มเหมือนเต้านมสัตว์ หรือแบบพวงองุ่น และมักแสดงแถบขยายออกจากศูนย์กลางด้วยสีต่างๆ กัน ใช้ทำเป็นเครื่องประดับ

malacolite (แม'เลอเคอไล้ท) คำพ้องของ *diopside (ได'อ็อพไซ้ดฺ)* เป็นศัพท์ที่เดิมใช้เรียกแร่ที่มีสีอ่อน (สีเขียวอ่อนถึงสีเหลือง) โปร่งแสง

malacon (แม'เลอคอน) การเปลี่ยนเป็นสีน้ำตาลของเซอรค่อนหรือชนิดของเซอรค่อนที่มีอนุมูลน้ำ สะกดได้อีกสองแบบ: malakon; malacone

malacostracan (แม'เลอคอส'ทริเคิ่น) (1) สัตว์จำพวกกุ้ง ปูที่อยู่ในชั้นแมเลอคอสทริเค่อ (malacostraca) มีลักษณะเด่นคือมีตาประกอบด้วยหน่วยรับภาพจำนวนมาก ส่วนอก (thorax) ประกอบด้วย โซไม้ท (somite) 8 แผ่น มักมีกระดองหรือเปลือกและบริเวณท้องมักจะมี 6-7 โซไม้ท ช่วงอายุ ตอนต้นของแคมเบรี้ยนไปจนถึงโฮเลอซีน (2) การใช้คำนี้ในช่วงแรกใช้เรียกเปลือกที่อ่อนนุ่มของพวกกุ้ง ปู

malenclave (แม'ลอนเคล้ฟ) ส่วนของน้ำบาดาลที่ใช้ประโยชน์ไม่ได้ หรือปนเปื้อน ที่ซึ่งล้อมรอบด้วยส่วนที่ไม่ปนเปื้อน การจำแนกประเภทนั้นขึ้นอยู่กับการขยายหรือการลดปริมาตรหรือเป็นค่าคงที่ต่อหน่วยเวลา

malezal swamp (แม'เลอซ'อล ส้วอมพ) พื้นที่ชื้นแฉะที่เกิดจากการระบายน้ำของพื้นที่ราบที่มีความลาดชันน้อยมาก

malignite (เมอ'ลิกไน้ท) (1) ในการจำแนกหินอัคนีของ IUGS หินอินทรูสีฟที่มีค่า F อยู่ระหว่าง 10 ถึง 60 มีค่า P/A+P เท่ากับ 10 หรือน้อยกว่า และซึ่งแร่ดัชนีมีค่าอยู่ระหว่าง 30 ถึง 60 (2) หิน

M

เมฝิค เนะเฟอลีนไซเออไน้ทสีเข้ม (mafic nepheline syenite) ที่มีเนะเฟอลีนมากกว่าร้อยละ 5 และมีไพร็อกซีนและเพอแทะเซี่ยมเฟลสปารในปริมาณที่เท่าๆ กัน ชื่อมาจากแม่น้ำเมอลีน (Maligne) ในออนเทรีโอ ประเทศแคนาดา

malleable (แม'ลีเออเบิ้ล) หมายถึง แร่โลหะ (เช่น ทองคำ เงิน ทองแดง ทองคำขาว) ที่สามารถเปลี่ยนรูปแบบแพลสติค (plastic) ภายใต้ความเค้น (stress) เช่น การทุบ

Malm (มาลฺม) ส่วนบนของยุคจุแรสิค (Jurassic) เทียบได้กับส่วนบนของยุคจุแรสิคที่เป็นมาตรฐาน บนด้อเก้อร (Dogger) ใต้ ยุคคริเทเฉิส (Cretaceous)

malmstone (มาลฺม'สโตน) (1) หินทรายที่แข็งมีความเป็นเชิ้รท (cherty) สีขาวอมเทา และมีเนื้อหิน (matrix) เป็นโอเพิ่ล (opal) ทรงกลมเล็ก ที่เกิดจากหนามเล็กๆ (spicule) ของฟองน้ำ โดยเฉพาะมาลมสโตน จากช่วงบนกรีนแซนด (Upper Greensand) อายุคริเทเฉิสของเซอรี่ (Surrey) และเซอะสิกส (Sussex) ในประเทศอังกฤษ ใช้สำหรับสร้างอาคารและปูทางเดิน (2) หินที่มีความเป็นมารลหรือช้อลค (ปูนขาว) มาก

malpais (มาลฺเพอีส') ศัพท์ที่ใช้ในตะวันตกเฉียงใต้ของสหรัฐอเมริกาและเม็กซิโก สำหรับขอบเขตของลาเว่อหลากที่มีลักษณะขรุขระ ซึ่งศัพท์นี้จะมีชื่อเรียกเปลี่ยนไปตามพื้นที่ รากศัพท์: ภาษาสเปน "mal pais, bad land – พื้นที่ขรุขระมีพืชน้อย"

Malthusian principle (แมลธู'เสี้ยน พริ้น'เซอเพิ่ล) ทฤษฎีหรือกระบวนทัศน์ที่ว่าสรรพสัตว์รวมถึงมนุษย์ ขยายพันธุ์อย่างรวดเร็วมากกว่าการขยายพันธุ์ของอาหาร ในทางตรงกันข้ามคือ ปัจจัยขั้นต้นในการจำกัดจำนวนประชากรคืออาหาร ดังนั้น หากปล่อยให้มีการขยายพันธุ์อย่างอิสระ สรรพสัตว์จะคงจำนวนประชากรไว้ที่จุดของความอดอยาก

mamelon (แม'เมอเลิ่น) [กระบวนการภูเขาไฟ] ภูเขาไฟขนาดเล็กและกลมที่เกิดบนร่องแตกของเปลือกโลกเนื่องจากการประทุอย่างช้าๆ ของลาเว่อ ที่มีส่วนประกอบเป็นสิลิเค่อ (silica) ที่หนืดมาก

mamlahah (แมม'ลาฮาฮฺ) ศัพท์ที่ใช้กันในคาบสมุทรเออะเรเบี้ยน (Arabian) สำหรับพื้นที่ที่มีเกลือตกผลึกบนผิวของไพลเอ้อ (playa) หรือบริเวณที่มีการทำนาเกลือ รากศัพท์: ภาษาอาเรอบิค (Arabic) "milh", "salt – เกลือ" เปรียบเทียบ: *sabkha (แซบ'เค่อ หรือเซิบ'ข่า)*

mammal (แม'เมิ่ล) สัตว์มีกระดูกสันหลังที่อยู่ในชั้นแมมเมอเลีย (mammalia class) เป็นสัตว์เลือดอุ่นร่างกายปกคลุมด้วยขน ออกลูกเป็นตัวและเลี้ยงดูตัวอ่อน เกิดขึ้นในช่วงจุแรสิคถึงโฮเลอซีน (Holocene)

mammillary (แม'เมอแลรี่) (1) [แร่วิทยา] การจับตัวของแร่ที่มีรูปร่างกลมและเรียบ คล้ายเต้านม พวงองุ่น หรือส่วนของทรงกลม เหมือนกับแมเลอไค้ท (malachite) หรือไลเมอไน้ท (limonite) เปรียบเทียบ: *botryoidal (เบ๊าะทรี'ออยเดิ้ล); colloform (คอ'เลอฟอรฺม); reniform (รี'เนอฟอรฺม)* (2) [ถ้ำวิทยา] หินงอก (speleothem) ที่มีความกลมมีชั้นของคารเบอเหนท (carbonate) พอกอยู่บนชั้นหิน (3) [ถ้ำวิทยา] การพอกใต้น้ำที่มีความกลม เปรียบเทียบ: *cloud (คลาวดฺ)*

mammillary hill (แม'เมอเลรี่ ฮิล) เดริมเลิ่น (drumlin) เนินดินที่มีลักษณะผิวเรียบรูปร่างยาวและมีฐานรูปทรงรี

mammillary structure (แม'เมอเลรี่ สเตริ๊ค'เช่อร) โครงสร้างรูปหมอน (pillow structure – พิ'โล่ สเตริ๊ค'เช่อร) [ตะกอนวิทยา]

mammillated surface (แม'เมอเลเถิด เซอร'เฝิซ) ผิวของโขดหินรูปทรงกลม (hummocky - เฮอ'เมอคี่) ที่มีผิวเรียบและเป็นเนินกลมสลับกับร่อง โดยเฉพาะพื้นผิวที่มีรูปเพรียวลมที่เกิดจากการกัดเซาะโดยธารน้ำแข็งในพื้นที่ที่เป็นหุบเขา เช่น ในภูเขาแอเดอรอนแด็ค (Adirondack Mt.) นูยอรค (New York)

mammoth (แม'เหมิธ) บรรพบุรุษของช้างที่เกิดในสมัยไพลสเตอซีน (Pleistocene) และสูญพันธุ์ไปแล้ว มีขนหนามีงายาวและโค้งขึ้น แมเหมิธเกือบจะแพร่พันธุ์ไปทั่วโลกแต่สูญพันธุ์ในสมัยไพลสเตอซีนตอนปลาย

Manebach-Ala twin law (เม'เนอบ๊าค อลา ทวิน' ลอ) กฎของการแฝดในไทรคลิหนิคเฟลสปาร โดยแกนของการแฝดตั้งฉากกับ [001] และมีระนาบที่เป็นส่วนประกอบคือ (001) เปรียบเทียบ: *Ala-A twin law (อลา เอ ทวิน' ลอ)* คำพ้อง: *acline - A twin law (เอ'ไคลนฺ เอ ทวิน' ลอ)*

Manebach pericline twin law (แม'เนอบ๊าค เพอ'ริไคลนฺ ทวิน' ลอ) กฎของการแฝดในเฟลสปาร โดยแกนของการแฝดตั้งฉากกับ [010] และมีระนาบที่เป็นส่วนประกอบคือ (001)

Manebach twin law (แม'เนอบ๊าค ทวิน' ลอ) กฎของการแฝดในเฟลสปาร ที่เป็นทั้งแบบมอนอคลิหนิคและไทรคลิหนิค โดยมีระนาบของการแฝดและระนาบที่เป็นส่วนประกอบคือ (001)

mangan (แม็ง´แกน) ในการศึกษาลักษณะจุลสัณฐานของดิน มีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของผิวดินเนื่องจากการสะสมส่วนประกอบทางเคมี (cutan) เป็นแมงเกอนีสอ็อกไซดส (manganese oxides) หรือแมงเกอนีสไฮดร็อกไซดส (manganese hydroxides)

manganapatite (แมง´แกนแอะเพอ´ไท้ท) ชนิดของแร่แอ๊ะเพอไท้ท ที่ประกอบด้วยแมงเกอนีสใน solid solution ของแคลเซี่ยม

manganese (แมง´เกอนีส) ธาตุแมงเกอนีส ที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ

manganese epidote (แม็ง´เกอนีส เอ๊ะ´เพอโดท) ดู: *piemontite (พี´ม่อนไท้ท)*

manganese nodule (แมง´เกอนีส นอ´จู้ล) มวลสารพอก (concretion) สีดำถึงสีน้ำตาล เปราะ ประกอบด้วยแร่แมงเกอนีสอ็อกไซดแบบปฐมภูมิ (แมงเกอนีสร้อยละ 15 - 30) สลับกับแร่เหล็กอ็อกไซดนอจู้ล (nodule) พบมากที่พื้นมหาสมุทรรวมถึงพื้นทะเลสาบ เกิดขึ้นจากการตกตะกอนโดยเฉพาะพื้นที่ที่มีการตกทับถมอย่างช้าๆ บางครั้งพบในโคลนอินทีย์ (organic ooze-ออแกหนิคอู๊ส) แมงเกอนีสนอจู้ลมีขนาดของเส้นผ่าศูนย์กลางไม่กี่มิลลิเมตรจนถึง 25 เซนติเมตรแต่มักพบที่มีขนาดประมาณ 3 - 5 เซนติเมตรน้ำหนักเฉลี่ยอยู่ที่ประมาณ 100 กรัม แต่อาจมีน้ำหนักถึง 770 กิโลกรัม

manganite (แมง´เกอไน้ท) แร่ในระบบมอเนอคลิหนิค สีเทาหรือสีดำ ประกายโลหะ: $Mn^{3+}O(OH)$ มักเกิดร่วมกับแร่กรูไท้ท (groutite) และแร่ไฟทเน็คไท้ท (feitknechtite) และเกิดเป็นสินแร่แมงเกอนีสสีเทา คำพ้อง: *gray manganese ore (เกรฺ แมง´เกอนีส ออรฺ)*

manganocalcite (แมง´เกอโนแคล´ไซ้ท) (1) ชนิดหนึ่งของแร่โรโดโครไซ้ท (rhodochrosite) ที่มีส่วนประกอบเป็นแคลเซี่ยมปะปน (2) ชนิดหนึ่งของแร่แคลไซ้ทที่มีส่วนประกอบเป็นแมงเกอนีสปะปน

manganocolumbite (แมง´เกอโนโคเลิม´ไบ๊ท) แร่ในระบบออรเธอรอมบิค สีดำแกมน้ำตาลถึงสีดำ จัดอยู่ในกลุ่มแร่โคเลิมไบ๊ท: $(Mn^{2+},Fe^{2+})(Nb,Ta)_2O_6$

Mangapanian (แมงเกอแพเนี่ยน) หินที่มีอายุช่วงกลางสมัยไพลเออซีนของแปซิฟิคตอนใต้ (เหนือ ไวพิเพี่ยน (Waipipian) ใต้ นาคามารูเอิ้น (Nakamaruan))

mangerite (แมง´เกอไร้ท) (1) หินชารเนาะไค้ท (charnockite) เทียบเท่ากับหินมอนเซอไน้ท (monzonite) ที่มีออรโธไพร็อกซีน (orthopyroxene) (2) หินพลูทอหนิค (plutonic) ในชุดชารน้อคไค้ท เทียบได้กับหินมอนโซไน้ทที่มีส่วนประกอบเป็นไมโครเพอรไธ้ท (microperthite) ที่มีแร่เฟลสปารและแร่สีเข้มพวกออรโธไพร็อกซีน หรือหินแอลเคอหลิคมอนเซอไน้ท (alkalic monzonite) ที่มีส่วนประกอบเป็นเพอธิถิคเฟลสปาร ซึ่งเทียบได้กับหินอินทรูสีฟ (intrusive) พวกไดเออไร้ท (diorite) ดู: *pyroxene monzonite (ไพร็อก´ซีน มอน´เซอไน้ท)*

mangrove coast (แมน´โกรฺ๊ฟ โค้สทฺ) ชายฝั่งที่มีพลังงานต่ำในเขตร้อนชื้น หรือกึ่งร้อนชื้น มีป่าโกงกางขึ้น ยื่นออกไปในทะเลพบมากในประเทศอินโดนีเซีย ปาปัวนิวกินี และประเทศในโซนร้อนชื้นอื่นๆ ในสหรัฐอเมริกาพบชายฝั่งแบบนี้ทางใต้ของรัฐฟลอเรอเด้อ

mangrove swamp (แมน´โกรฺ๊ฟ สว้อมพฺ) พื้นที่ชื้นแฉะบริเวณชายฝั่งทะเลในเขตร้อนชื้น หรือกึ่งร้อนชื้น ซึ่งมีต้นโกงกางจำนวนมาก

man-made shoreline (แมน-เม้ด ฌอรฺ´ไลนฺ) ชายฝั่งที่มีการก่อสร้าง เช่น ท่าเรือ (harbor) เขื่อนกันคลื่น (breakwaters) ถนนข้ามทะเล (crossways) สะพานที่ยื่นออกไปในทะเล (piers) เขื่อนกั้นชายฝั่ง (seawalls) และท่าเทียบเรือ (docks)

Manning equation (แมน´นิ่ง อิเควฺ´เฌิ่น) สมการที่ใช้สำหรับคำนวณความเร็วการไหลของน้ำที่สม่ำเสมอ (uniform flow) ในร่องน้ำเปิดโดยใช้สมการ $V = 1.486/nR^{2/3}S^{112}$ เมื่อ V คือความเร็วของการไหลของน้ำ (ลูกบาศก์ฟุท/วินาที) R คือ รัศมีไฮดรอลิค (ฟุท) S คือ ค่าความชันของร่องน้ำหรือค่าไซน (sin) ของมุมความชัน และ n คือ ค่าสัมประสิทธิ์ของความขรุขระของแมนนิ่ง เปรียบเทียบ: *Chezy equation (เช´ซี่ อิเควฺ´เฌิ่น)*

mantle (แมน´เทิ่ล) (1) [ผลึกศาสตร์] ขอบชั้นนอกของผลึกแร่ที่แสดงวงของการขยาย และการพอกพูน (overgrowth) (2) [ธรณีวิทยา] ศัพท์ที่ใช้ในการเรียกสารที่ห่อหุ้มชั้นนอกของสารอีกชนิดหนึ่ง เช่น เระเกอหลิธ (regolith) และเว้สท แมนเทิ่ล (waste mantle) (3) [โครงสร้างภายในโลก] เนื้อโลก; บริเวณที่อยู่ใต้แผ่นเปลือกโลก (crust) และอยู่เหนือแก่นโลก แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนบน (upper) และส่วนล่าง (lower) โดยมีเขตเปลี่ยนผ่าน (transition zone) อยู่ตรงกลาง

mantle-crust mix (แมน´เทิ่ล-ครัสทฺ มิกส์) หินที่มีสมบัติระหว่างหินที่อยู่ในแผ่นเปลือกโลกกับหินที่อยู่ในเนื้อโลก มีความเร็วของคลื่นพี (P wave) ที่ 7.4 - 7.7 กิโลเมตรต่อวินาที

mantled (แมน´เทิ่ลดฺ) ถูกปกคลุม เช่น โดยเถ้าภูเขาไฟที่มีความหนาขนานไปกับพื้นผิวข้างใต้

M

mantled gneiss dome (แมน'เทิ่ลด ไน้สฺ โดม) โดม (dome) ในเทือกเขาหินแปรที่มีแกนเป็นหินไน้สที่ขึ้นมาจากหินฐาน (basement) โดยยกตัวขึ้นผ่านหินแปรอายุอ่อนกว่าที่ปิดทับ โดยหินไน้สถูกล้อมรอบโดยหินแปรตามลำดับชั้นของการแปรสภาพที่มีลักษณะเป็นเปลือกหุ้ม

mantle plume (แมน'เทิ่ล พลูม) (1) เนื้อโลกที่ขึ้นมาในรูปคล้ายท่อหรือพู่ซึ่งร้อนหรือชื้นผิดปกติ หรือทั้งร้อนและชื้น โดยขณะที่บริเวณนี้มีการลดความดันการหลอมเหลวของเนื้อโลกบางส่วนมากอย่างผิดปกติ (ในมหาสมุทรมักจะพบในบริเวณส่วนที่เป็นสันกลางมหาสมุทรของหินบะซ้อลท (mid oceanic ridge basalt, MORB)) การจำแนกโดยธรณีเคมีพบว่าหินบะซ้อลท (basalt) ที่แยกตัวออก โดยพุ่งขึ้นมาคล้ายท่อหรือพู่ของเนื้อโลก (plume) เรียกว่า หินบะซ้อลทโอไอบี (oceanic island basalt: OIB) มีรูปแบบเป็นเกาะกลางมหาสมุทรที่เป็นแนวยาวคล้ายโซ่เช่นเดียวกับหมู่เกาะฮาวาย (2) ส่วนของเนื้อโลกที่เป็นลักษณะกระบอกตั้งตรงในแนวดิ่ง และมีความร้อนมากกว่าพื้นที่รอบข้าง ซึ่งความร้อนเหล่านั้นถูกพาขึ้นมาทำให้เกิดจุดร้อน (hot spot) บริเวณผิวโลก

mantle rock (แมน'เทิ่ล ร็อค) เปลือกหิน คำพ้องของ: *regolith (เระ'เกอหลิธ)*

mantle source volume (แมน'เทิ่ล ซ้อรสฺ วอล'เยิ่ม) บริเวณเนื้อโลกชั้นบน (asthenosphere) ที่การแปรสภาพเกิดโดยการเปลี่ยนรูปแบบแพลสติค (plastic deformation) ซึ่งหินบะซ้อลทถูกหลอมจากหินต้นกำเนิด

manto (แมน'โท) ชั้นหินราบที่เกิดจากการทับถมโดยชั้นหินอาจเป็นหินตะกอน หรือการแทนที่ของแร่ในแนวราบ รากศัพท์: ภาษาสเปน “cloak – ผ้าคลุม” เปรียบเทียบ: *blanket deposit (แบล๊ง'เคิท ดิพอ'เสิท - การทับถมแบบผ้าคลุม) [แหล่งแร่]*

manto-type copper deposit (แมน'โท-ไท้พฺ เคาะเพ่อร ดิพอ'เสิท) หินภูเขาไฟที่อยู่ระหว่างหินชนิดอื่น และมีทองแดงตกผลึก พบในภาคเหนือของประเทศชิลี (Chile)

map (แม็พ) แผนที่; คำนาม การนำเสนอเป็นแผนภาพ หรือภาพวาด (graphic) ที่มักจะเป็นแผ่นราบของลักษณะที่เลือกบางส่วนหรือทั้งหมดของพื้นผิวโลก โดยใช้สัญลักษณ์และเครื่องหมาย ดังนั้น ตำแหน่งและขนาดในแผนที่ต้องมีความสัมพันธ์กัน เพื่อสามารถสร้างมาตราส่วน (scale) ข้อมูลบนแผนที่จะถูกออกแบบให้แสดงถึงการอธิบายที่เข้าใจง่าย เช่น แผนที่ธรณีวิทยา แผนที่ภูมิประเทศ หรือแผนที่โครงสร้างธรณีวิทยา รากศัพท์: ภาษาละติน “mappa”, “napkin, cloth – ผ้าเช็ดหน้า ผ้า” เปรียบเทียบ: *chart (ช้าร์ท); plan (แพลน)* คำกริยา จัดทำ หรือเตรียมแผนที่

map algebra (แม็พ แอล'เจอเบร้อ) ชุดของวิธีการทำแผนที่ที่นิยามโดยชุดของข้อมูลทางพื้นราบสำหรับการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลต่างๆ เช่น ความสูงต่ำของพื้นที่ชายฝั่ง ภูเขา แม่น้ำลำคลอง แหล่งน้ำ ถนน สิ่งปลูกสร้างทางวัฒนธรรมและป่าไม้

map collar (แม็พ คอ'เล่อร์) ดู: *marginalia (มาร์เจอเน'เหลี่ย) [แผนที่]; ขอบแผนที่ที่มีคำอธิบาย*

map convolution (แม็พ คอนเวอลู'เฉิ่น) วิธีการทำตารางเส้นรุ้ง เส้นแวงเพิ่มเติมบนแผนที่

map face (แม็พ เฟซ) พื้นที่บนแผนที่ที่ล้อมรอบโดยกรอบเส้นรุ้ง (latitude) และเส้นแวง (longitude) ที่เรียกว่า นี้ท ไลน (neat line - เส้นกรอบแผนที่ แยกแผนที่จากขอบ)

map grid (แม็พ กริด) เส้นตารางที่อยู่บนแผนที่เพื่อใช้เป็นพิกัดกำหนดตำแหน่งซึ่งสะดวกกว่าการใช้ระบบเส้นรุ้งเส้นแวงที่เรียกว่า แกร๊ะเทอคิวล (graticule)

map measurer (แม็พ เมะ'เฌอเร่อร์) ดู: *chartometer (ชาร์ทอ'เมอเท่อร์)*

map migration (แม็พ ไมเกร'เฉิ่น) การทำแผนที่จากข้อมูลคลื่นไซ้สมิคที่ยังไม่ได้ปรับแก้ตำแหน่งของโครงสร้างที่เอียง จากนั้นทำการปรับแก้เพื่อให้โครงสร้างเหล่านั้นอยู่ในตำแหน่งที่ถูกต้อง

mappability (แมะ'เพอบิเลอที่) คุณภาพ หรือสภาพที่สามารถทำแผนที่ได้โดยคำนึงถึงการกำหนดมาตราส่วนของแผนที่ฐาน (base map) จุดประสงค์ของโครงการ และช่วงเวลาที่กำหนด ชนิดและจำนวนของชั้นหินที่ปรากฏ พื้นฐาน ประสบการณ์และความสามารถของผู้ทำแผนที่ และขอบเขตของการศึกษาด้านธรณีวิทยาที่เคยทำมาแล้วในพื้นที่รอบโครงการ

mapping (แม็พ'พิ่ง) กระบวนการทำแผนที่ของพื้นที่หนึ่งๆ โดยเฉพาะปฏิบัติการภาคสนามที่เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการทำแผนที่เป็นอย่างมาก

map projection (แม็พ เพรอเจ็ค'เฉิ่น) (1) ระบบของเส้นที่วาดลงบนพื้นเรียบ และนำเสนอถึงความสัมพันธ์ของระบบเส้นสมมติที่สร้างขึ้นจากจุดเริ่มต้น (datum) บนพื้นผิวโลกและในท้องฟ้า โดยเฉพาะการตัดกันของระบบตารางเส้นและเทอถูด-ลอนเจอถูด (latitude-longitude) ที่ถูกวาดลงบนพื้นเรียบหรือ

ทุกผิวโค้งของผิวโลก โดยตารางของการตัดกันของเส้นและเทอถูด-ลอนเจอถูดนั้น จะขึ้นอยู่กับการวาดเส้นให้ขนานกับเส้นจริง เรียกว่าการฉายภาพ (projection) (2) วิธีการทำอย่างเป็นระบบซึ่งทำให้เกิดการถ่ายข้อมูลลงบนแผนที่ หรือกระบวนการเปลี่ยนให้เส้นขอบของลักษณะต่างๆ บนพื้นผิวโลกลงบนพื้นเรียบ (3) กระบวนทัศน์ทางคณิตศาสตร์สำหรับระบบนี้

map reading (แม็พ รี´ดิ้ง) การแปลความหมายจากข้อมูลสารสนเทศที่แสดงบนแผนที่

map scale (แม็พ สเกล´) มาตราส่วนแผนที่ ดู: *scale (สเกล´) [วิชาการทำแผนที่]*

map separate (แม็พ เซะเพอเหรท) ดู: *separate (เซะเพอเหรท) [วิชาการทำแผนที่]*

map series (แม็พ ซิ´รี่ส) ชุดแผนที่ที่เหมือนกัน เช่น มาตราส่วนเดียวกัน หรือขนาดของพื้นที่เท่ากัน มีรูปแบบเดียวกันและถูกระบุโดยชื่อ และลำดับที่ หรือทั้งสองอย่าง คำพ้อง: *series (ซิ´รี่ส) [วิชาการทำแผนที่]*

map sheet (แม็พ ฌี้ท) แผนที่แต่ละระวางอาจสมบูรณ์ในตัวเองหรือเป็นส่วนหนึ่งของชุดแผนที่ (map series)

map unit (แม็พ ยู´เหนิท) (1) หลักการจัดหน่วยหินตั้งแต่หนึ่งหน่วย ถึงการแยกเป็นหลายหน่วยภายในชื่อเดียวกัน ซึ่งแสดงลักษณะเหมือนกัน อาจประกอบด้วย (ก) หินที่มีองค์ประกอบเดียวกัน และสิ่งที่เพิ่มเข้ามา (inclusions) (ข) สองหรือมากกว่าสองชนิดขององค์ประกอบบวกกับสิ่งที่เพิ่มเข้ามา (ค) ส่วนประกอบต่างๆ ของหินและพื้นที่ต่างๆ รวมถึงองค์ประกอบอื่นๆ (ง) สองหรือมากกว่าสองชนิดขององค์ประกอบหิน ซึ่งอาจไม่ปรากฏร่วมกันในการจำแนกหน่วยต่างๆ แต่ทั้งหมดมีการใช้และการจัดการที่จำเพาะ รวมถึงสิ่งที่เพิ่มเข้ามา หรือ (จ) พื้นที่และหินชนิดต่างๆ

mar (มาร) ศัพท์สวีเดน หมายถึง อ่าว หรือร่องน้ำขนาดเล็กที่บริเวณช่องน้ำเข้าถูกปิดด้วยตะกอนทรายแป้ง ทำให้น้ำข้างในเกือบเป็นน้ำจืด พหูพจน์: marer (มา´เร่อร)

marais (มารายส´) ศัพท์ฝรั่งเศสของพื้นที่ชื้นแฉะ (swamp)

marble (มาร´เบิ้ล) (1) หินแปรที่ประกอบด้วยแร่แคลไซ้ท และ/หรือโดเลอไม้ท เนื้อผลึกละเอียดถึงหยาบ มีเนื้อหินแบบแกรโนแบล๊สติค (granoblastic) (2) ในทางการค้าเป็นหินคารเบอเหนทที่ประกอบด้วยหินอ่อนหรือหินปูนพวกแทรเวอรทีน (travertine) นำมาใช้เป็นหินประดับ (3) ดู: *verd antique (เวิรด แอนทีค´)*

marcasite (มาร´เคอ´ไซ้ท) (1) [อัญมณี] ศัพท์ที่นิยมใช้ในการค้าอัญมณี ใช้เรียกกลุ่มแร่หลายชนิดที่มีประกายโลหะ โดยเฉพาะแร่ไพไร้ทที่ใช้ทำเครื่องประดับ รวมถึงโลหะมันเงาและโลหะสีขาว (2) [แร่วิทยา] แร่ในระบบออรเธอรอมบิคประกายโลหะสีเหลืองหรือสีเทาจาง: FeS_2 ลักษณะคล้ายแร่ไพไร้ท แต่มีความถ่วงจำเพาะต่ำกว่า เสถียรภาพทางเคมีน้อยกว่าและมีสีจางกว่า มักพบในหินตะกอน เช่น หินช้อลคเกิดเป็นนอจู้ล (nodule) และคอนครีเฌิ่น (concretion) มีโครงสร้างเป็นเส้นใยแบบรัศมี คำพ้อง: *white iron pyrites (ไว้ท ไอ´เริ่น ไพ´ไร้ทส); iron pyrites (ไอ´เริ่น ไพ´ไร้ทส); white pyrites (ไว้ท ไพ´ไร้ทส); cockscomb pyrites (ค็อคส´โคมบ ไพ´ไร้ทส); spear pyrites (สเปียร´ ไพ´ไร้ทส); lamellar pyrites (ลาเมลลาร ไพ´ไร้ทส)*

March model (ม้าร´ช มอ´เดิ้ล) สมการทางคณิตศาสตร์ที่อธิบายการหมุนของเส้นตรงหรือระนาบเรียบสมบูรณ์ ที่มีการเปลี่ยนรูปและเนื้อวัตถุไปตามความเครียด (strain) ในสามมิติ

mare (มาร) (1) หนึ่งในหลายพื้นที่ราบสีดำ ระดับต่ำ ค่อนข้างเรียบบนผิวของดวงจันทร์ มีหลุมระเบิดขนาดใหญ่น้อยกว่าบน ที่ราบสูงและประกอบด้วย หินภูเขาไฟเมฝิค (mafic) หรือเอิลเทร่อเมฝิค (ultramafic) เช่น มาร์ อิมเบริ้ม (Mare Imbrium) (มารรูปกลม) และมาร์ แทรงคิวไลทอเถิส (Mare Tranquillitatis) (มาร์ที่มีขอบไม่เรียบ) ไม่มีน้ำอยู่เลย เปรียบเทียบ: *terra (เท´ร่ะ หรือ เท´เร่อ)* (2) พื้นที่สีดำบนผิวของดาวเคราะห์ การเกิดยังไมรู้แน่ชัด รากศัพท์: ภาษาละติน “sea” คำพ้อง: *sea (ซี) [ดาวเคราะห์]*

mare basalt (มาร บะ´ซ้อลท) หินอัคนีสีดำ ด้วยแร่สีเข้มถึงเข้มมาก ผิวค่อนข้างเรียบ มีหลุมอุกกาบาตมาก ประกอบกันเป็นผิวดวงจันทร์ ลูน่า มาเรีย (lunar maria)

mare basin (มาร เบ´เซิ่น) แอ่งรูปวงกลมหรือวงรีขนาดใหญ่บนผิวดวงจันทร์ ที่ถูกกลบหรือถูกกลบบางส่วนโดยธรณีวัตถุของดวงจันทร์ ตัวอย่างเช่น แอ่งอิมเบริ้ม (Imbrium basin)

maremma (มาเรม´เม่อ) พื้นที่ชายฝั่งทะเลที่เป็นที่ราบลุ่มชื้นแฉะ รากศัพท์: ภาษาอิตาลี

mare ridge (มาร <u>หริ</u>ดจ) ดู: *wrinkle ridge (ริ้ง´เคิ่ล <u>หริ</u>ดจ)*

margarodite (มารเกอโร´ได้ท) แร่เมิ้สเคอ´ไวท์ชนิดหนึ่ง มีประกายมุก คล้ายแร่แท้ลค (talc) และมีให้ปริมาณน้ำน้อย เมื่อเผาไหม้

marginal basin (มาร´เจอ´เนิ่ล เบ´เซิ่น) ศัพท์ที่ใช้อย่างหลวมๆ สำหรับแอ่งที่อยู่บริเวณขอบของทวีป โดยทั่วไปตั้งอยู่ระหว่างทวีปและแนวภูเขาไฟในมหาสมุทร คำพ้อง: *back-arc basin (แบ็ค-อารค เบ´เซิ่น)*

M

marginal channel (มารฺ´เจอเนิ่ล แช´เนิ่ล) ทางน้ำที่เกิดจากการละลายบริเวณขอบของธารน้ำแข็ง

marginal conglomerate (มารฺ´เจอเนิ่ล เคินกลอเมอ´เหริท) เคินกลอเมอเหริทที่เกิดตามชายฝั่ง ด้านที่ติดกับแผ่นดิน โดยมีตะกอนชนิดอื่นๆ ที่ขนาดเล็กกว่าตามลำดับถัดออกไป มักวางตัวในระดับต่างๆ ในชั้นตะกอน (เมื่อดูในพื้นที่กว้าง) และมักเอียงตัดกับช่วงเวลาของการทับถม ถ้าน้ำทะเลสูงขึ้น เคินกลอเมอเหริทจะเป็นชั้นตะกอนต่ำสุด (basal conglomerate)

marginal crevasse (มารฺ´เจอ´เนิ่ล คริแว้ส´) ร่องแยกบริเวณใกล้ขอบของธารน้ำแข็ง ช่วงแรกร่องแยกจะเฉียงไปทางต้นน้ำเป็นมุม 45 องศาเมื่อธารน้ำแข็งเคลื่อนตัวมีแนวโน้มที่จะหมุนร่องแยกไปตั้งฉากกับขอบของธารน้ำแข็งและปิดร่องแยกในที่สุด เปรียบเทียบ: *transverse crevasse (แทรน´สเวิรฺส คริแว้ส´); splaying crevasse (สเปล´อิ้ง คริแว้ส´)* คำพ้อง: *lateral crevasse (และ´เทอรฺเริ่ล คริแว้ส´)*

marginal fault (มารฺ´เจอ´เนิ่ล ฟ้อลทฺ) ดู: *boundary fault (บาวนฺ´ดรี้ ฟ้อลทฺ)*

marginalia (มารฺเจอเน´เลีย) (1) [วิชาการทำแผนที่] สิ่งที่พิมพ์อยู่ด้านนอกเส้นขอบของแผนที่; ขอบแผนที่ที่มีคำอธิบาย (2) [บรรพชีวินวิทยา] โครงหนามฟองน้ำรอบขอบของปาก

marginal lake (มารฺ´เจอเนิ่ล เล้ค) ดู: *glacier lake (เกล´เฌ่อรฺ เล้ค)*

marginal moraine (มารฺ´เจอเนิ่ล เมอเรน´) ศัพท์ที่เดิมใช้เป็นคำพ้องของ *terminal moraine (เทิรฺม´เนิ่ล หรือเทอรฺ´เมอเนิ่ล เมอเรน´)*

marginal plateau (มารฺ´เจอเนิ่ล แพละโท´) ที่ราบบริเวณไหล่ทวีปที่ติดกับแผ่นทวีป แต่อยู่ระดับลึกกว่าไหล่ทวีป (continental shelf)

marginal polje (มารฺ´เจอเนิ่ล โพล´เย่) ที่ราบหินปูนที่ถูกล้อมรอบด้วยภูมิประเทศที่สูงกว่า แต่มีหินที่น้ำซึมผ่านไม่ได้เป็นขอบอยู่ด้านหนึ่ง เปรียบเทียบ: *blind valley (ไบลนฺดฺ แว´ลี่)*

marginal probability (มารฺ´เจอเนิ่ล เพราะ´เบอบิ´เลอที่) ในสถิติของเบเย่อรส (*Bayes*) ความเป็นไปได้ที่ไม่มีเงื่อนไขใด ๆ ที่เหตุการณ์หนึ่งจะเกิดขึ้น

marginal salt pan (มารฺ´เจอเนิ่ล ซ้อลทฺ แพน) ที่ราบตามชายฝั่งที่มีแอ่งเกลือธรรมชาติ เช่นที่พบบริเวณภาคตะวันตกของคุชรัฐ อินเดีย ที่เรียกว่า the Great Rann of Kutch

marginal sea (มารฺ´เจอเนิ่ล ซี) ทะเลที่มีขนาดเล็กกว่ามหาสมุทรอ๊ารคติค (Arctic Ocean) ไม่มีการแลกเปลี่ยนถ่ายเทน้ำกับมหาสมุทร เช่น ทะเลเมเดอเทอเรเนี่ยน (Mediterranean) อาจเรียกว่า “adjacent sea - เออะเจ´เซิ่นท ซี”

marginal trench (มารฺ´เจอเนิ่ล เทร้นช) ดู: *trench (เทร้นชฺ) [สมุทรธรณีวิทยา]*

marginal zone (มารฺ´เจอเนิ่ล โซน) บริเวณขอบรอบนอกของช่องเล็กๆ (chamber - เชม´เบ้อร) ของฟอแรมมินิเฟอเร่อ (foraminifera) ซึ่งแบ่งย่อยเป็นเขตปฐมภูมิ (primary zone) และเขตทุติยภูมิ (secondary zone) (เช่นใน Orbitolinidae)

maria (มา´เรีย) พหูพจน์ของ *mare (มารฺ)*

marigraph (แม´เรอแกร๊ฟ) เครื่องวัดน้ำขึ้นน้ำลงทำงานโดยใช้ทุ่นลอยในท่อที่เชื่อมต่อกับทะเลผ่านช่องขนาดเล็กที่กรองคลื่นขนาดเล็กได้

marine abrasion (เมอรีน´ เออะเบรฺ´เฌิ่น) (1) การขัดถูพื้นมหาสมุทรโดยตะกอนที่เคลื่อนที่จากพลังงานคลื่น (2) การขัดถูหุบเขาใต้สมุทรโดยการตกจมของตะกอนภายใต้อิทธิพลของแรงโน้มถ่วง

marine biology (เมอรีน´ ไบออ´เลอจี้) การศึกษาสิ่งมีชีวิตในทะเล

marine climate (เมอรีน´ ไคล´เหมิท) ภูมิอากาศของเกาะต่างๆ และพื้นดินที่ล้อมรอบโดยมหาสมุทร ซึ่งมีลักษณะเฉพาะคือมีน้ำขึ้นน้ำลงสองครั้งต่อวัน และช่วงอุณหภูมิประจำปี และโดยการเกิดอุณหภูมิสูงสุดและต่ำสุดยาวกว่าหลังฤดูร้อน และฤดูหนาวตามลำดับ มากกว่าในภูมิอากาศของทวีป คำพ้อง: *oceanic climate (โอฌีแอ´หนิค ไคล´เหมิท); maritime climate (เมเรอ´ไทมฺ ไคล´เหมิท)*

marine delta plain (เมอรีน´ เดล´เท่อ เพลน) ที่ราบเกือบเรียบที่เกิดจากการทับถมของตะกอนแม่น้ำในอ่าวที่ซึ่งกระแสน้ำถูกทำให้ช้าลงเมื่อไหลไปถึงน้ำนิ่ง เปรียบเทียบ: *delta plain (เดล´เท่อ เพลน)*

marine-deposition coast (เมอรีน´-เดะเพอซิ´เฌิ่น โค้สทฺ) ชายฝั่ง ซึ่งรูปลักษณ์ส่วนใหญ่เกิดจากการทับถมในทะเล เช่น ชายฝั่งถูกทำให้ตรงโดยการเกิดแหลม (spits) หรือสันทรายขนานชายฝั่ง (bars) หรืองอกออกไปเพราะการทับถมของคลื่น และกระแสน้ำ

marine ecology (เมอรีน˙ อิคอ˙เลอจี้) การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งมีชีวิตในทะเล และสิ่งแวดล้อมที่สิ่งมีชีวิตอาศัยอยู่รวมทั้งสิ่งมีชีวิตที่อาศัยร่วมกัน

marine-erosion coast (เมอรีน˙ อิโร˙เฌิ่น โค้สท) ชายฝั่งที่รูปร่างเป็นผลมาจากการกัดเซาะโดยทะเล เช่น การทำหน้าผาให้ตรงโดยคลื่น

marine erratic (เมอรีน˙ เออ˙แรถิค) ตะกอนที่มีขนาดใหญ่ หรือมีแร่องค์ประกอบผิดปกติ ที่พัดพาและทับถมในตะกอนทะเลโดยแพน้ำแข็ง พืช หรือสัตว์ต่างๆ พามา

marine-flooding surface (เมอรีน˙-เฟลอ˙ดิ้ง เซอร˙เฝิซ) ดู: *flooding surface (เฟลอ˙ดิ้ง เซอร˙เฝิซ) [การลำดับชั้นหิน]*

marine geodesy (เมอรีน˙ จีออ˙เดอซี่) วิธีการกำหนดตำแหน่งในทะเลที่แม่นยำ และการกำหนดขอบเขตเครื่องหมายของขอบเขตในทะเล ซึ่งประกอบด้วยการวัดค่าความเร่งโน้มถ่วงในทะเล การศึกษาลักษณะทางกายภาพของสภาพแวดล้อมในทะเล ซึ่งมีผลกระทบต่อการวัดต่างๆ เหล่านั้น

marine geology (เมอรีน˙ จีออ˙เลอจี้) การศึกษาธรณีวิทยาเกี่ยวกับมหาสมุทรโดยเน้นที่พื้นมหาสมุทร แผ่นเปลือกโลกส่วนที่เป็นมหาสมุทร และรอยต่อระหว่างแผ่นมหาสมุทรกับแผ่นทวีป รวมถึงลักษณะความสูงต่ำของพื้นทะเล ธรณีเคมีและศิลาวิทยาของตะกอนและหินพื้นมหาสมุทร รวมถึงอิทธิพลของน้ำทะเลและคลื่นที่มีต่อพื้นมหาสมุทร และธรณีวัตถุของพื้นมหาสมุทร คำพ้อง: *geological oceanography (จีเออลอจิเคิ่ล โอเฌอนอ˙กรอะฟี่); submarine geology (เสิบ˙เมอรีน จีออ˙เลอจี้)*

marine ice sheet (เมอรีน˙ ไอ๊ซ ฌี้ท) แผ่นน้ำแข็งที่ติดอยู่ใต้ระดับน้ำทะเล แผ่นน้ำแข็งเหล่านี้พบบริเวณตะวันตกของทวีปแอนทาร์ติคเกือบทั้งหมด

marine invasion (เมอรีน˙ อินเว˙เฌิ่น) การสูงขึ้นของระดับน้ำทะเลเข้าไปบนแผ่นดิน

marine limit (เมอรีน˙ ลิ˙เหมิท) ร่องรอยสูงสุดของระดับน้ำทะเลที่ปรากฏบริเวณชายฝั่ง ใช้ในการกำหนดระดับน้ำทะเลสูงสุดในอดีต หรือพื้นที่ที่มีการยกตัวสูงขึ้นมากที่สุด ของการท่วมของน้ำทะเลหลังยุคน้ำแข็ง เปรียบเทียบ: *highstand shoreline (ไฮ˙สแตนดฺ ฌอร˙ไลนฺ)*

marine magnetic anomaly (เมอรีน˙ แม็กเน˙ถิค เออะนอ˙เมอลี่) ค่าของสภาพความเป็นแม่เหล็ก (ชี้เหนือหรือชี้ใต้) ของพื้นทะเลสามารถบอกถึงส่วนประกอบของหิน หรือตะกอนพื้นทะเลได้ที่เป็นหลักฐานสำคัญของการเกิดของพื้นทะเลใหม่

marine marsh (เมอรีน˙ ม้าร˙ฌ) พื้นที่ราบลุ่มริมทะเลพืชพรรณคล้ายกับทุ่งหญ้าเซอแวเน่อ (savanna) น้ำท่วมถึงในช่วงที่น้ำทะเลขึ้นสูง เปรียบเทียบ: *salt marsh (ซ้อลทฺ ม้าร˙ฌ)*

Marine Observation Satellites (MOS) (เมอรีน˙ ออบเซอรเว˙เฌิ่น แซะ˙เทอไล้ทฺส) ดาวเทียมที่ปล่อยโดยองค์การอวกาศญี่ปุ่น (MOS-1 เมื่อ 19 กุมภาพันธ์ 1987 และ MOS-1b เมื่อ 7 กุมภาพันธ์ 1990)

marine onlap (เมอรีน˙ ออน˙แลพ) ชั้นหินตะกอนพื้นทะเลที่ค่อยๆ แคบลงจนหมดไปบนแผ่นดิน เหนือระนาบชั้นไม่ต่อเนื่อง (unconformity) ตัวอย่างเช่น ความสัมพันธ์ของหินยุคแคมเบรี้ยนที่แกรนแคนเยิ่น (Grand Canyon)

marine peneplain (เมอรีน˙ พี˙นิเพลน) ที่ราบที่เกิดจากการกัดเซาะโดยทะเลในปัจจุบันอยู่สูงกว่าการกัดเซาะของคลื่น

marine placer (เมอรีน˙ เพล˙เซ่อร) ดู: *beach placer (บีช เพล˙เซ่อร)*

marine plain (เมอรีน˙ เพลน) (1) ที่ราบที่เกิดจากการกัดเซาะโดยทะเล (2) ที่ราบชายฝั่งของตะกอนทะเล

marine plane (เมอรีน˙ เพลน) พื้นดินที่ถูกกัดเซาะในช่วงที่มีการกัดเซาะทางทะเลสูงสุด; ที่ราบจากการกัดเซาะโดยทะเล

marine salina (เมอรีน˙ เซอไล˙เน่อ) มวลของน้ำเค็มตามแนวชายฝั่งที่มีสภาพอากาศแห้งแล้ง ซึ่งแยกจากทะเลโดยสันดอนทรายหรือกรวด อาจมีหรือไม่มีการเข้ามาของน้ำจืด เกิดการสะสมตัวของเกลือ เช่น ที่ลารนาค่า (Larnaca) บนเกาะไซเพริส (Cyprus); นาเกลือ (*saltern*) อาจมีเกลือทับถมอยู่ภายใน

marine snow (เมอรีน˙ สโน˙) เศษของอินทรียวัตถุที่จมอยู่ในมหาสมุทร คำพ้อง: *plankton snow (แพลง˙เทิ่น สโน˙); sea snow (ซี สโน˙)*

marine stack (เมอรีน˙ สแต็ค˙) ดู: *stack (สแต็ค˙)* เกาะเล็ก ๆ *[ชายฝั่ง]*

marine swamp (เมอรีน˙ สว้อมพ˙) พื้นที่ต่ำที่มีน้ำเค็มและน้ำกร่อยตามแนวชายทะเล ต้นโกงกางขึ้นจำนวนมาก ดู: *mangrove swamp (แมน˙โกร๊ฟ สว้อมพ˙)* คำพ้อง: *paralic swamp (เพอแร˙หลิค สว้อมพ˙)*

marine terrace (เมอรีน˙ เท้าร˙ซ) (1) ส่วนทรายชายฝั่งที่แคบเอียงไปทางทะเลเกิดจากการทับถมของตะกอนชายฝั่งทะเล เช่น ทรายแป้ง ทราย และกรวด เปรียบเทียบ: *wave-built terrace (เว้ฟ-บิ้ลทฺ เท้าร˙ซ)* (2) ที่ราบชายฝั่งที่แคบขอบด้านหนึ่งเป็น

M

หน้าผา (cliff) เกิดจากการกัดเซาะโดยคลื่นทะเล (3) ที่ราบชายฝั่งที่เกิดจากการกัดเซาะของคลื่นซึ่งปรากฏขึ้นเนื่องจากการยกตัวของชายฝั่ง หรือโดยการลดลงของระดับน้ำทะเล และจาก 3 เมตรถึงมากกว่า 40 เมตร เหนือระดับทะเลปานกลาง เปรียบเทียบ: *raised beach (เร้สดฺ บีช)* (4) ที่ราบขนาดเล็กที่เกิดตามแนวชายฝั่งจากการกระทำโดยคลื่น และการตกทับถมของตะกอนชายฝั่ง คำพ้อง: *shore terrace (ฌอรฺ เท'เริ่ซ)*

marine time (เมอรีน' ไทมฺ) ศัพท์ที่ใช้บอกช่วงเวลาโดยอาศัยซากดึกดำบรรพ์ที่พบในทะเล เปรียบเทียบ: *continental time (คอนเทอเนน'เทิ่ล ไทมฺ)*

marine transgression (เมอรีน' แทรนสเกร'เฌิ่น) ดู: *transgression (แทรนสเกร'เฌิ่น)*

marin grans (เมอรีน' แกรนสฺ) ร่องรอยสูงสุดของทะเลที่ปรากฏบนชายฝั่งใช้เป็นหลักฐานของระดับน้ำทะเลสูงสุดในอดีต หรือชายฝั่งทะเลหลังยุคน้ำแข็ง รากศัพท์: ภาษาสวีเดน “marine border – เขตของทะเล” or “limit – ขอบเขต” คำย่อ: MG (เอ็มจี)

mariposite (แมเรอโพ'ไซ้ทฺ) แร่เมิ้สเคอไว้ท หรือเฟนไจ๊ท (phengite) ที่มีธาตุโครเมี่ยมและสิลิเค่อสูง สีเขียวสว่าง

maritime (เม'เรอไทมฺ) ขอบเขตของทะเล เช่น จังหวัดในเขตทะเล

maritime climate (เม'เรอไทมฺ ไคลเหมิท) ดู: *marine climate (เมอรีน' ไคลเหมิท)*

maritime plant (เม'เรอไทมฺ แพล้นทฺ) พืชที่เจริญเติบโตบริเวณชายฝั่งทะเลที่มีความเค็ม

maritime polar air mass (เม'เรอไทมฺ โพ'เล่อรฺ แอร แม้ส) มวลอากาศเย็นชื้นที่ได้จากมหาสมุทรในเขตและเทอถูดสูง คำย่อ: mP (เอ็มพี)

maritime tropical air mass (เม'เรอไทมฺ เทราะผิเคิ่ล แอรฺ แม้ส) มวลอากาศอบอุ่นชื้นที่มาจากมหาสมุทรในเขตและเทอถูดต่ำ คำย่อ: mT (เอ็มที)

mark (ม้ารฺค) โครงสร้างบนชั้นหินตะกอน (bedding plane) ใช้สำหรับการลำดับชั้นหิน ศัพท์นี้มักใช้กับแม่พิมพ์ธรรมชาติ (mold) เช่น รอยเลื่อน (slide mark) หรือ รอยเครื่องใช้ (tool mark) แต่ยังใช้กับรูปหล่อหรือรอยพิมพ์ (cast หรือ filling) เช่น sole mark หรือ drag mark บางครั้งยังใช้กับรอยบนชั้นหิน เช่น รอยคลื่น (ripple mark) คำพ้อง: *marking (ม้ารฺคิ่ง)*

marker (ม้ารฺเค่อรฺ) (1) [ไซ้สมิค] (ก) ชั้น ที่มีลักษณะเฉพาะของการหักเหของคลื่นไซ้สมิค (ระยะทางกับเวลาของคลื่นไซ้สมิค) สามารถติดตามได้ในพื้นที่กว้างไกล (ข) ชั้น ที่มีการสะท้อนของคลื่นไซ้สมิคที่ชัดเจน ต่อเนื่องและพบเป็นบริเวณกว้าง (2) [การลำดับชั้นหิน] (ก) ลักษณะเฉพาะในชั้นหินที่แตกต่างกันสามารถใช้เป็นเครื่องอ้างอิง หรือข้อมูลเพื่อติดตามในระยะไกลโดยเฉพาะชั้นใต้ดิน เช่น ในหลุมเจาะ หรือในเหมือง เช่น รอยชั้นไม่ต่อเนื่อง (unconformity) หรือ ผิวหน้ากร่อน ดู: *format* คำพ้อง: *marker bed (ม้ารฺ'เค่อรฺ เบด); marker horizon (ม้ารฺ'เค่อรฺ เฮอไร'เซิ่น)* (ข) ศัพท์ที่ใช้ในแอฟริกาใต้สำหรับหินโผล่

marker band (ม้ารฺ'เค่อรฺ แบนด) ชั้นหินบางที่ใช้บอกการลำดับชั้นหินได้ ในทุกตำแหน่งของพื้นที่ขนาดใหญ่

marker bed (ม้ารฺ'เค่อรฺ เบด) (1) ชั้นหินที่เด่นชัดในทางธรณีวิทยา ใช้เป็นเครื่องระบุตำแหน่งในการลำดับชั้นหิน (2) ดู: *key bed (คี เบด)*

marker horizon (ม้ารฺ'เค่อรฺ เฮอไร'เซิ่น) (1) [การลำดับชั้นหิน] (ก) ชั้นหินที่มีลักษณะเฉพาะที่เด่นชัด เช่น ผิวชั้นหิน หรือตำแหน่งในชั้นหิน เช่น ใน Elog หรือชั้นหินที่มีความแตกต่างเด่นชัด (key bed) และเรียกว่า *marker band (ม้ารฺ'เค่อรฺ แบนดฺ)* (ข) ดู: *key bed (คี เบด)* (2) [ธรณีวิทยาโครงสร้าง] พื้นผิวหรือชั้นที่บอกการเลื่อนของฟ้อลท หรือโฟลด คำพ้อง: *reference horizon (เระ'เฟิ่รฺนซฺ เฮอไร'เซิ่น)*

marking (ม้ารฺ'คิ่ง) ดู: *mark (ม้ารฺค)*

marl (มารฺล) (1) ศัพท์ที่ใช้กับวัสดุหลายชนิด เกือบทั้งหมด เกิดจากการทับถมของดินปูนขาวร่วน ส่วนประกอบหลักคือดินเคล และแคลเซี่ยมคารเบอเหนท เกิดภายใต้น้ำทะเลหรือน้ำจืด โดยเฉพาะวัสดุดินที่มีดินเคลร้อยละ 35 - 65 และ คารเบอเหนท ร้อยละ 65 - 35 มารล โดยทั่วไปมีสีเทาและใช้เป็นปุ๋ยสำหรับดินกรดที่ขาดปูนขาวในพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคตะวันออกเฉียงใต้ของสหรัฐ ศัพท์นี้หมายถึง ดินเคล จำพวกแคลแคเรียส ทรายแป้ง และทรายโดยเฉพาะมารลที่มีเกล๊าะเคอไน้ท (glauconite) ปนอยู่ด้วย และสำหรับการทับถมใหม่ของเปลือกหอยผสมกับดินเคล ศัพท์นี้ยังใช้บ่งถึงดินเคลที่นุ่ม เปราะ มีแคลเซี่ยมคารเบอเหนทน้อยมาก คำพ้อง: *calcareous clay (แคลแคเรียส เคล)* (2) ดินหรือฝุ่นนุ่ม สีขาวถึงเทา ทับถมอยู่ใต้พื้นที่ชื้นแฉะ น้ำท่วมขัง ซึ่งเกิดบนพื้นที่ซึ่งเดิมเป็นทะเลสาบน้ำแข็ง (glacial lakes) แคลเซี่ยมคารเบอเหนท มีตั้งแต่ร้อยละ 40 ลงไปจนเหลือน้อยกว่าร้อยละ 30 คำพ้อง: *bog lime (บอก ไลมฺ)* (3) ศัพท์ที่ใช้ในสก๊อตแลนด์สำหรับหินปูนเนื้อแน่นที่มีแมลงอยู่ (4) ศัพท์ที่ใช้กับดินซึ่งแตก

เป็นผงเมื่อกระทบกับอากาศ (5) ศัพท์สำหรับดินเคล หรือดิน รากศัพท์: ภาษาฝรั่งเศส “mari”

marlaceous (มารฺเล´เฉิส) คล้ายหรือเต็มไปด้วยมารล

marl ball (มารฺล บอล) ดู: *marl biscuit (มารฺล บิส´เคิท)*

marl biscuit (มารฺล บิส´เคิท) ชั้นของมวลสารพอกจุลินทรีย์แข็ง ทรงกลม หรือทรงแบน พบบริเวณชายฝั่งทะเล หรือก้นทะเลสาบตื้น โดยเฉพาะในอเมริกาเหนือ และตอนใต้ของแคเนอเดอ ประกอบด้วยมวลสารพอกของดินมารล เกิดรอบๆ เศษวัตถุเปลือกหอย หรือแกนกลางอื่นๆ คำพ้อง: *marl ball (มารฺล บอล); marl pebble (มารฺล เพะ´เบิ้ล)*

marlekor (มาร´เลอคอร) มวลสารพอกแคลเซี่ยมคารเบอเหนทของดินเหนียวจากธารน้ำแข็งที่พบในทะเลสาบแถบสแกนเดอเนเวีย (Scandinavia) และในลุ่มแม่น้ำเคอเนคทิเคิท (Connecticut River valley) ของนูอิงเลิ่นด (New England) ที่มีการตกทับถมเป็นชั้น คำพ้อง: *imatra stone (อิ´เมอทร่า สโตน´)*

marlite (มารฺไล้ทฺ) (1) ดินมารลที่มีความคงทนต่อการสึกกร่อนโดยอากาศ เรียกว่าหินมารล (2) ดินกึ่งแข็งที่มีลักษณะเป็นแผ่นหรือเปลือกแข็งที่เกิดจากการรวมตัวบริเวณพื้นทะเลหรือชายฝั่งของทะเลสาบโดยการเกิดร่วม หรือเชื่อมประสานของมวลสารพอกดินมารลในปริมาณมาก ศัพท์นี้ใช้น้อยมาก

marl lake (มารฺล เล้ค) (1) ทะเลสาบที่บริเวณพื้นทะเลมีการตกทับถมของดินมารลปริมาณมาก (2) ทะเลสาบที่เกิดจากการเปิดเหมืองหรือขุดลอก เพื่อนำดินมารลไปขายโดยเฉพาะ เพื่อการผลิตปูนซีเมนท

marl pebble (มารฺล เพะ´เบิ้ล) ดู: *marl biscuit (มารฺล บิส´เคิท)*

marl slate (มารฺล สเลท´) ศัพท์อังกฤษ สำหรับหินดินดานที่เต็มไปด้วยแคลเซี่ยมคารเบอเหนท (calcareous shale) แสดงการแตกเป็นแผ่น (fissility) แต่ไม่ใช่หินชนวน (slate)

marlstone (มารฺล´สโตน) (1) หินที่มีส่วนประกอบเหมือนมารลที่เรียกว่าหินปูนเนื้อโคลน (argillaceous limestone) การแตกแบบกึ่งฝาหอย แสดงการแตกเป็นแผ่นน้อยกว่าหินดินดาน คำพ้อง: *marlite (มารฺ´ไล้ทฺ)* (2) หินที่มีสินแร่เหล็ก (ironstone) อายุ ไลแอส (Lias) ตอนกลาง ในประเทศอังกฤษ ใช้เป็นแร่เหล็กโดยเฉพาะ แมดสโตน (Madstone) หินปูน และโอเออไล้ท (oolite) ที่ประกอบด้วยเหล็กคารเบอเหนท (siderite – ซิเดอไร้ท) รวมกันเป็นหินโอเออหลิธสฺ (ooliths) และเศษเปลือกหอย ไครนอยด (crinoid) โดยมีสารเชื่อมประสานเป็นคารเบอเหนท (3) หินโคลนหรือหินปูนเนื้อโคลนที่มีแม็กนีเซี่ยมเกิดร่วมเล็กน้อย พบในหมวดหินกรีน ริเว่อร (Green River) ของยูอินถ่า เบเซิ่น (Uinta Basin) รัฐยูทาห์ (Utah) ประเทศสหรัฐอเมริกา ภายหลังใช้เรียกรวมถึงหินดินดาน หินโดเลอไม้ท (dolomite) และหินดินดานที่มีน้ำมัน (oil shale) ไม่นิยมใช้

marly (มาร´ลี่) มีส่วนประกอบของมารล เช่น หินปูนเนื้อมารล (marly limestone) ที่มีส่วนประกอบของเคลร้อยละ 5 - 15 และคารเบอเหนทร้อยละ 85 - 95 หรือดินเนื้อมารล (marly soil) ที่มีส่วนประกอบของแคลเซี่ยมคารเบอเหนท อย่างน้อยร้อยละ 15 และเคล ในปริมาณไม่เกินร้อยละ75 รวมถึงส่วนประกอบอื่นๆ ด้วย

marmatite (มาร´เมอไท้ท) แร่สเฟเลอไร้ท (sphalerite) สีน้ำตาลดำถึงสีดำ ที่ประกอบด้วยเหล็กปริมาณมาก คำพ้อง: *christophite (คริส´เตอไฟ้ทฺ)*

marmolite (มารฺ´เมอไล้ทฺ) แร่เซอรเพินทีน (serpentine) ชั้นบาง สีเขียวอ่อนเป็นชนิดหนึ่งของแร่คริสเซอไทล (crysotile)

Marplatan (มารฺแพล´เทิ่น) อายุของสัตว์เลี้ยงลูกด้วยน้ำนมในทวีปอเมริกาใต้ เทียบเท่าสมัยไพลเออซีนตอนปลาย

marquise cut (มารฺคี้ส´ เคิท) รูปแบบการเจียระไนอัญมณีชนิดหนึ่งทรงเหลี่ยมเกสร (brilliant cut) มีเหลี่ยมทั้งหมด 58 หน้า รูปทรงยาวคล้ายเรือ

Marsden chart (มารฺส´เด็น ชารฺท) แผนภาพที่ใช้บอกตำแหน่งของข้อมูลทางสมุทรศาสตร์ โดยอาศัยข้อมูลจากแผนที่เมอรเคเท่อร (Mercator map) ที่แบ่งออกเป็นช่องสี่เหลี่ยม (square) ซึ่งแต่ละช่องห่างกันทุกๆ 10 องศา โดยมีการจัดเรียงตามระบบตัวเลขเริ่มที่เลข 1 บริเวณมุมทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ของเส้นศูนย์สูตรที่ไพรม เมอริเดี้ยน (prime meridian – เส้นแวง (เหนือ/ใต้) ที่ 0 องศาผ่านหอดูดาวกรีนิช (Greenwich) ประเทศอังกฤษ) แต่ละช่องสามารถแบ่งย่อยออกเป็น 100 ช่องย่อย โดยแต่ละช่องย่อยห่างกัน 1 องศา

Marsden square (มารฺส´เด็น สแควรฺ´) หนึ่งในระบบการกำหนดตัวเลขทุกๆ 10 องศาลอนเจอถูด (longitude) และ 10 องศาและเทอถูด (latitude) โดยการใช้ข้อมูลจากแผนที่เมอรเคเท่อร (Mercator map) ข้อมูลการศึกษาเกี่ยวกับมหาสมุทร และข้อมูลเกี่ยวกับอุตุนิยมวิทยา แต่ละช่องสี่เหลี่ยมสามารถแบ่งออกเป็น 100 ช่องย่อย โดยแต่ละช่องย่อยห่างกัน 1 องศา โดยมีการกำหนดตัวเลขจาก 00 - 99 โดยเลข 00 เริ่มที่จุดตัดของเส้นกรีนิช (Greenwich)

M

กับเส้นศูนย์สูตร ระบบนี้นำมาใช้ในปีค.ศ.1831 โดย William Marsden (1754-1836) นักเดินทางชาวไอริช

marsh (ม้ารฺณ) ที่ลุ่มชื้นแฉะ; บริเวณที่น้ำซึมผ่านยาก ชุ่มด้วยน้ำ พื้นที่ส่วนใหญ่ชุ่มไปด้วยน้ำ พบพืชตระกูลหญ้าหรือพรรณ (ชนิด) ไม้น้ำที่ไม่มีการสะสมตัวเป็นพื้ท ไม่มีพันธุ์ไม้ใหญ่ขึ้น เปรียบเทียบ: *bog (บอก); fen (เฟ็น); swamp (สว้อมพฺ)*

marsh bar (ม้ารฺณ บารฺ) สันยาวแต่แคบของกองทรายริมทะเลกั้นที่ลุ่มชื้นแฉะ (marsh) จากการกัดเซาะของคลื่น เช่น ชายฝั่งอ่าวเดลาแวร (Delaware Bay shores) ของรัฐนูเจอรซี่ (New Jersey) เปรียบเทียบ: *chenier (เฌน'เย หรือ เฌเนียร)*

marsh creek (ม้ารฺณ ครีค) รูปแบบร่องน้ำที่เกิดบนพื้นที่ชุ่มน้ำกร่อย

marsh gas (ม้ารฺณ แก๊ส) แก๊สเมะเธน (methane) ที่เกิดขึ้นจากการหมัก (เน่า) ของพืชในน้ำนิ่ง

marsh lake (ม้ารฺณ เล้ค) (1) พื้นที่โล่งที่เป็นน้ำในหนองหรือบึงล้อมรอบด้วยพื้นที่ลุ่มชื้นแฉะ (2) ทะเลสาบที่ปกคลุมด้วยพืชที่โผล่พ้นน้ำเกือบทั้งบริเวณ เช่น ต้นกก หรือหญ้า ดังที่ปรากฏในบึงบอระเพ็ด

marsh ore (ม้ารฺณ ออรฺ) ดู:*bog iron ore (บอก ไอ'เริ่น ออรฺ)*

marsh pan (ม้ารฺณ แพน) นาเกลือบริเวณพื้นที่ชื้นแฉะ

marsh peat (ม้ารฺณ พี้ท) ถ่านพี้ทที่ได้จากการสะสมของพืชและพืชเน่า (sapropelic)เปรียบเทียบ: *banded peat (แบน'เดิด พี้ท)*

marsh shore (ม้ารฺณ ฌอรฺ) ชายฝั่งทะเลสาบที่มีพืชปกคลุมพื้นที่ชุ่มน้ำ ส่วนใหญ่พบบริเวณทะเลสาบที่มีพืชที่โผล่พ้นน้ำ เช่น พื้นที่รอบบึงบอระเพ็ด และ หนองประจักษ์

Marsupialia (มารฺซู'เพียเลีย) สัตว์เลี้ยงลูกด้วยน้ำนมที่ไม่มีรกในการตั้งท้องเป็นผลทำให้เกิดก่อนกำหนด โดยการเติบโตและพัฒนาการเกิดขึ้นในถุงหน้าท้อง

martensitic transformation (แมรเทิน'ซิถิค แทรนส'เฟอรฺเม'เฌิ่น) การเปลี่ยนเฟส (phase) ที่ขึ้นอยู่กับอุณหภูมิ แต่ไม่ขึ้นกับเวลา

martite (มาร'ไท้ทฺ) แร่ฮีเมอไท้ท (hematite) ที่เกิดในรูปผลึกอ็อคเทอะฮีเดริ้ลของเหล็กสีดำที่แทนที่แร่แม็กเนอไท้ท (magnetite)

mascon (แม้ส'คอน) เทหวัตถุที่มีมวลขนาดใหญ่ความหนาแน่นสูง แต่มีความเข้มข้นต่ำกว่าแอ่งที่ได้รับแรงกระแทก รากศัพท์: *mass + con*centration

maskeeg (เมิส'คีก) ดู: *muskeg (เมิส'เค้ก)*

maskelynite (แม้ส'คีลี'ไน้ทฺ) เศษหินอุกกาบาตใส ไม่มีสี เกิดจากการเปลี่ยนรูปอย่างรวดเร็วของแร่เพลเจอะเคลสที่ถูกกระแทกจนหลอมเป็นแก้ว

masking (แม้ส'คิ่ง) กระบวนการแยกส่วนของภาพหรือแผนที่ออกจากภาพใหญ่ (ก่อนมีการย่อขยายหรือปรับแต่ง)

masonite (เมะ'เซอไน้ทฺ) ชนิดของแร่คลอริทอยด (chloritoid) เป็นแผ่นสีเขียวเข้มขนาดใหญ่

mass balance (แม้ส แบ'เลิ่นซฺ) การเปลี่ยนแปลงมวลธารน้ำแข็งที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาหนึ่งมักเป็นช่วงฤดูหนาว ฤดูร้อน หรือเป็นปี หรือจนกว่าธารน้ำแข็งนั้นจะหมดไป หน่วยที่ใช้คือ มิลลิเมตรเมตร หรือตารางเมตรของปริมาณน้ำ แต่มีการใช้หน่วยกิโลกรัมต่อตารางเมตร หรือกิโลกรัมในบางกรณี คำพ้อง: *balance (แบ'เลิ่นซฺ); mass budget (แม้ส เบ๊อะ'เจิท); regimen (เระ'เจอเมิ่น); regime (เร'ฌีม)* เปรียบเทียบ: *net balance (เน็ท แบ'เลิ่นซฺ)*

mass budget (แม้ส เบ๊อะ'เจิท) ดู: *mass balance (แม้ส แบ'เลิ่นซฺ)*

mass defect (แม้ส ดีเฝ็คทฺ') ค่าความแตกต่างระหว่างผลรวมของน้ำหนักแอ๊ะเทิ่มของธาตุที่เป็นไอเซอโถพกับน้ำหนักแอ๊ะเทิ่มทั้งหมด

mass erosion (แม้ส อิโร'เฌิ่น) ศัพท์ที่ใช้สำหรับดิน หิน หรือวัตถุที่ตกลงมา และเกิดการพัดพาไปตามทางลาด โดยผลจาก แรงโน้มถ่วงของโลก คำพ้อง: *gravity erosion (แกรฺเวอที่ อิโร'เฌิ่น)*

mass heaving (แม้ส ฮี'ฟิ่ง) การขยายตัวทุกด้านของพื้นดินเนื่องจากน้ำในดินกลายเป็นน้ำแข็ง ซึ่งเกี่ยวข้องกับแรงในแนวระนาบต่อพื้นที่ขนาดใหญ่ คำพ้อง: *mass heave (แม้ส ฮีฟ)*

massif (แม้สีฟ') ลักษณะทางโครงสร้างหรือทางธรณีสัณฐานขนาดใหญ่ โดยเฉพาะในแถบเทือกเขา ซึ่งโดยทั่วไปจะแข็งกว่าหินที่อยู่ล้อมรอบ หินเหล่านี้อาจแทรกผ่านชั้นหินฐานแข็งตัวในขณะเริ่มเกิดเทือกเขาหรือหินพลูทอหนิคอายุน้อยกว่า เช่น หินแข็งที่ตกผลึกของเทือกเขาเฮลเวถิค แอ๊ลพส (Helvetic Alps) หินเหล่านี้ถูกแปรสภาพในระหว่างเฮอรซิเนี่ยน ออเราะเจอนี่ (Hercynian Orogeny) เป็นเวลานานก่อนการเกิดเทือกเขาแอ๊ลพ (Alpine Orogeny)

massive (แมะ'สีฟ) (1) [เศรษฐธรณีวิทยา] การสะสมตัวของแร่ เช่น เซิลไฟด ที่มีสินแร่จำนวนมากในบริเวณหนึ่งๆ ตรงกันข้ามกับการสะสมตัวแบบประ (disseminated) หรือการสะสมตัวแบบชั้นแทรกของมวลแร่ (vein-like) (2) [หินอัคนี] หินอัคนีที่มีเนื้อหินเนื้อเดียวที่ไม่แสดงการเรียงชั้นขนาน การแตกหรือ

ลักษณะอื่นๆ ที่คล้ายสิ่งเหล่านี้ (3) [หินแปร] หินแปรที่ส่วนประกอบทางแร่ไม่แสดงการเรียงตัวของแร่ที่เป็นแผ่น (foliation - โฟลิเอ๑เฉิ่น) หรือเป็นชั้น (band) หรือเป็นแท่งยาวขนานกัน (lineation - ลินิเอ๑เฉิ่น) หรือลักษณะคล้ายสิ่งเหล่านี้ (4) [แร่วิทยา] (ก) แร่ที่มีลักษณะเป็นเนื้อเดียว กล่าวคือ ไม่พบลักษณะเป็นแผ่น เป็นเส้น หรือโครงสร้างแบบอื่นๆ (ข) เป็นแร่อสัณฐาน (amorphous) ที่ไม่มีโครงสร้างผลึก ไม่นิยมใช้แล้ว (5) [บรรพชีวินวิทยา] โครงร่างแข็งที่เป็นหินปูนทั้งหมดของปะการังที่สร้างขึ้นจากปะการังตัวเดียวหรือทั้งกลุ่ม (colony - คอเลอนี) (6) [กลศาสตร์หิน] (ก) หินที่มีความทนทานมีเนื้อเดียว ไม่พบ ร่องแตก การเรียงชั้น การเรียงเส้น โฟลด หรือระนาบชั้นไม่ต่อเนื่อง (unconformity – เอินเคินฟอร๑เมอที่) และอื่นๆ (ข) ศัพท์ที่ใช้อธิบายชุดหินตะกอนที่มีโครงสร้างน้อยไม่มีการเรียงชั้น ไม่มีร่องแยกตัวออกจากกันของหิน (7) [ตะกอนวิทยา] (ก) หินที่มีการเรียงชั้นหนา หรือมีความหนาของชั้นหินมากกว่า 10 เซนติเมตร หรือชั้นหินที่มีความหนามากกว่า 1.8 เมตร (ข) ชุดหินที่มี การเรียงชั้นแบบไม่ชัดเจน หรือไม่ปรากฏโครงสร้างภายในให้เห็น หรือไม่มีการเรียงชั้น (ค) คำอธิบายหินตะกอนที่ยากในการจำแนกชั้นที่มีความหนามากกว่า 120 เซนติเมตร

massive sulfide deposit (แมะ๑สีฟ เซิล๑ไฟดฺ ดิพอ๑เสิท) มวลหินที่เต็มไปด้วยแร่โลหะเซิลไฟดจำนวนมาก เช่น คุโรโกะ ดิพอเสิท (kuroko deposit)

mass movement (แม้ส มู้ฟ๑เมิ้นท) การเคลื่อนที่ของมวลดิน/หิน โดยเฉพาะการเคลื่อนที่โดยแรงโน้มถ่วงลงตามความลาดชัน เปรียบเทียบ: *mass transport (แม้ส ทราน๑สปอรฺท)*

mass number (แม้ส เนิม๑เบ๊อร) ผลรวมของโพรทอน และ นูทรอนภายในนูเคลียสของแอ๊ะเทิ่ม อักษรย่อคือ A

mass property (แม้ส เพระ๑เพอรที่) ลักษณะของตะกอนที่พิจารณาจากการรวมกลุ่ม เช่น ความพรุน สี ความหนาแน่น ความเป็นแพลสติค

mass spectrograph (แม้ส สเป็คเทรอ๑แกร๊ฟ) การบันทึกข้อมูลที่ใช้เฉพาะกับแม้ส สเป็คทรอเมอเท่อร (mass spectrometer) โดยการบันทึกเป็นแผนภาพ ซึ่งแตกต่างจากการบันทึกเป็นตัวเลขหรือแกร๊ฟ (graph) เครื่องมือชนิดหลังนี้จะเรียกว่า แม้ส สเป็คทรอเมอเท่อร (mass spectrometer)

mass spectrometer (แม้ส สเป็คทรอ๑เมอเท่อรฺ) เครื่องมือที่ใช้ในการผลิต หรือวัดค่าทางไฟฟ้าที่เรียกว่า แม้ส สเป็คเทริ่ม (mass spectrum) ใช้ประโยชน์ในการหาความสัมพันธ์ของมวลมอลิคิวล และไอเซอโถพของสารประกอบ ดู: *mass spectrograph (แม้ส สเป็คเทรอ๑แกร๊ฟ)*

mass spectrometry (แม้ส สเป็คทรอ๑เมอทรี่) กระบวนการใช้แม้ส สเป็คทรอเมอเท่อร (mass spectrometer) เพื่อศึกษาการกระจายแสงของมวล (mass spectra - แม้ส สเป็คเทร๑อ)

mass spectroscopy (แม้ส สเป็ค๑ทรอ๑สเคอพี่) การสังเกตแม้ส สเป็คเทริ่ม (mass spectrum) และกระบวนการบันทึกและการวัดที่เกิดร่วมกัน

mass spectrum (แม้ส สเป็ค๑เทริ่ม) รูปแบบความสมบูรณ์ของไอเอ็นที่มีมวลมอลิคิวลต่างกันภายในสารตัวอย่าง กล่าวคือ เป็นการวัดปริมาณความสมบูรณ์เชิงเปรียบเทียบของชนิดไอเซอโถพของธาตุในสารตัวอย่าง

mass susceptibility (แม้ส เซอะเซ็พเทอบิ๑เลอที่) ดู: *specific susceptibility (สปิ๑ซิฟิค เซอะเซ็พเทอบิ๑เลอที่)*

mass transfer (แม้ส แทรนสเฟอร๑) การเคลื่อนย้ายของสาร ในการทำปฏิกิริยาเคมีระหว่างน้ำกับหิน รวมถึงการแพร่กระจาย (diffusion) ปัจจุบันใช้กับการวิเคราะห์ธาตุหลัก และธาตุรองที่เกิดการปรับเปลี่ยนโดยระบบสายน้ำแร่ร้อน (hydrothermal alteration system) และในการทำแบบจำลองของระบบเหล่านั้น

mass transport (แม้ส แทรนสปอรฺท๑) (1) [สมุทรศาสตร์] มวลของน้ำที่ไหลผ่านระนาบแนวตั้งขนาดกว้าง 1 เมตร ซึ่งวางตั้งฉากกับทิศทางการพัดพาและการขยายของระนาบจากพื้นผิวถึงระดับความลึกที่กำหนด โดยมีการบันทึกเป็นหน่วยกิโลกรัมต่อวินาที (2) [ตะกอนวิทยา] การพัดพาของสารโดยตัวกลาง เช่น น้ำ อากาศ หรือน้ำแข็ง เปรียบเทียบ: *mass movement (แม้ส มู้ฟเมิ้นท)*

mass wasting (แม้ส เวส๑ติ้ง) ศัพท์ที่ใช้สำหรับ การเคลื่อนย้ายตามแนวลาดชันของหินหรือดิน ที่เกิดจากแรงโน้มถ่วง ในทางตรงกันข้ามที่เกิดจากกระบวนการกัดเซาะแบบอื่นๆ คุณสมบัติของมวลหิน และ/หรือดินที่ถูกเคลื่อนย้าย ขึ้นอยู่กับปฏิสัมพันธ์ของมวลดินและหิน กับปริมาณความชื้น มวลถล่ม (mass wasting) รวมถึงการเคลื่อนที่อย่างช้าๆ เช่น การเคลื่อนที่หรือไหลอย่างช้าๆ (creep – ครี๊พ) และโซเลอเฟลิคเชิ่น (solifluction) หรือดินไหล (soilflow) และการเคลื่อนที่อย่างรวดเร็ว เช่น การตกของหิน (rockfall) การเลื่อนของหิน (rockslide) และการไหลของหินหรือดิน (debris flow) เปรียบเทียบ: *mass erosion (แม้ส อิโรเฉิ่น)* คำพ้อง: *mass movement (แม้ส มู้ฟเมิ้นท)*

M

master cave (แม้สเต้อร เค้ฟ) พื้นที่หรือส่วนของถ้ำที่ดูเหมือนว่าจะกว้างที่สุด และที่ซึ่งทางเดินสาขาต่างๆ ดูเหมือนจะผ่านไปได้

master curve (แม้สเต้อร เคิรฺฟ) ชุดของเส้นโค้งตามทฤษฎี ได้จากการคำนวณแบบจำลอง (model) สร้างขึ้นเพื่อใช้เทียบกับข้อมูลที่ได้จากการวัดจริงในสนาม คำพ้อง: *type curve (ไท้พฺ เคิรฺฟ)*

master joint (แม้สเต้อร จ้อยนฺท) ระนาบการแตกขนาดใหญ่กว่าปกติ คำพ้อง: *main joint (เมน จ้อยนฺท); major joint (เมเจ้อร จ้อยนฺท)*

master map (แม้สเต้อร แม็พ) แผนที่ต้นฉบับ ปกติจะมีมาตราส่วนขนาดใหญ่ ประกอบด้วยข้อมูลทุกชนิดที่มีในแผนที่ย่อย เป็นแผนที่ต้นฉบับหรือปฐมภูมิ คำพ้อง: *base map (เบส แม็พ)*

master stream (แม้สเต้อร สตรีม) ดู: *main stream (เมน สตรีม)*

mastodon (แม้สเตอดอน) สัตว์เลี้ยงลูกด้วยน้ำนมลักษณะคล้ายช้าง พบกระจายตัวบริเวณซีกโลกเหนือแตกต่างจากแมเมิธ (mammoth) และช้าง คือ งาที่โค้งงอชี้ขึ้น หัวค่อนข้างแบน พบในสมัยออลิโกซีน (Oligocene) ถึงไพลสเตอซีน (Pleistocene)

matched terrace (แม็ชดฺ เทเริ่ซ) ดู: *paired terrace (แพรดฺ เทเริ่ซ)*

mathematical geography (แมธแมเทิเคิ่ล จีออเกรอะฟี่) แขนงหนึ่งของวิชาภูมิศาสตร์ของโลกที่แสดงไว้บนแผนที่ หรือแผนภูมิโดยวิธีการฉายภาพ (projection) หลายแบบ

mathematical geology (แมธแมเทิเคิ่ล จีออเลอจี้) การศึกษาธรณีวิทยาโดยใช้หลักทางคณิตศาสตร์ โดยเฉพาะสถิติและความน่าจะเป็น เปรียบเทียบ: *geomathematics (จีโอแมธแมเทิคสฺ)*

matric potential (เมเทริค เพอเท็นเฉิ่ล) ค่าสัมบูรณ์ของเครื่องวัดระดับความดันน้ำในสารที่ไม่อิ่มน้ำ โดยกำหนดให้อ่านค่าความดันเท่ากับศูนย์ที่ระดับความดันบรรยากาศ

matrix (เมเทริกสฺ) (1) [อัญมณีศาสตร์] อัญมณีที่เจียระไนจากวัตถุที่ประกอบด้วยแร่ และวัตถุหินที่ล้อมรอบ เช่น โอเพิ่ล (opal) เทอรค้อยส หรือ เทอรคว้อยส (turquoise) (2) [หินอัคนี] ดู: *groundmass (กราวนฺดฺแม้ส); mesostasis (เมะโซสเตเสิส)* (3) [อุกกาบาต] อนุภาคขนาดละเอียดประมาณ 1 ไมโครเมตรในอุกกาบาต (4) [แหล่งแร่] (ก) คำพ้องของกากแร่ (gangue) (ข) ศัพท์เฉพาะพื้นที่ใช้เรียกกรวดที่ประกอบด้วยฟ้อสเฟท (phosphate) ในบริเวณที่สะสมตะกอนกรวดขนาดใหญ่ ในรัฐฟลอเรอเด้อ (5) [บรรพชีวินวิทยา] หินในธรรมชาติ หรือดินที่พบเฟาะเซิ่ลฝังตัวอยู่ (6) [ตะกอนวิทยา] ตะกอนขนาดเล็กที่อยู่ในช่องว่างระหว่างเม็ดตะกอนที่ใหญ่กว่า หรืออนุภาคของตะกอนที่ฝังอยู่โดยไม่บอกขนาดตะกอนที่ชัดเจน ในหินตะกอนคาร์เบอเหนท หมายถึงแร่ดินหรือมิไคร้ท (micrite) ที่อยู่ระหว่างเม็ดตะกอน บางครั้งใช้ในการบรรยายตะกอนที่ไม่ระบุการเกิด และส่วนประกอบของตะกอนซึ่งไม่เหมาะสมที่จะเป็นคำพ้องของคำว่ามิไคร้ท (micrite) คำพ้อง: *groundmass (กราวนฺดฺแม้ส)* (7) [สถิติ] การจัดเรียงตัวเลขในกรอบสี่เหลี่ยมผืนผ้าโดยแบ่งเป็นแถว (row) และเสา (column - คอเลิ่มนฺ) อาศัยหลักการทางพีชคณิต (algebra - แอล์เจอเบร้อ)

matrix block (เมเทริกสฺ บล็อค) แท่ง (block - บล็อค) หรือแก่น (core – คอรฺ) ที่ไม่มีการแปรเปลี่ยนในเนื้อหินเบร็ะเชี่ยที่ประสานโดยน้ำแร่ในระหว่างร่องแตกต่างๆ

matrix porosity (เมเทริกสฺ เพอรอเซอที่) ความพรุนของเนื้อพื้น หรือส่วนประกอบที่ละเอียดในหินคาร์เบอเหนท (carbonate) ซึ่งตรงกันข้ามกับความพรุนในเนื้อพื้นหรือส่วนประกอบที่หยาบ

matrix rock (เมเทริกสฺ ร็อค) ดู: *matrix (เมเทริกสฺ) [แหล่งแร่]*

matrix support (เมเทริกสฺ เซอพอรฺท) เนื้อหินตะกอนที่ซึ่งอนุภาคขนาดใหญ่ไม่ติดกัน แต่แยกจากกันโดยอนุภาคที่มีขนาดละเอียดกว่า เปรียบเทียบ: *clast support (แคล้สทฺ เซอพอรฺท)*

matted structure (แมทดฺ สเตริ๊คเช่อรฺ) โครงสร้างขนาดเล็กมากที่อยู่แบบโดดๆ มีการเรียงตัวในแนวราบของผลึกยาว ไม่มีทิศทางบนระนาบของแผ่นบาง หรือชั้นที่แวววาวเนื้อแน่นสีแก้วมรกตที่พบเป็นชั้นเคลือบเขี้ยว และฟันตัดของฉลาม

matterhorn (แมะเท่อรฺฮอรฺน) ยอดแหลมของเขาที่ถูกกัดเซาะโดยธารน้ำแข็ง เรียกชื่อตามแมะเท่อรฮอรน (Matterhorn) ยอดแหลมสูงสุดของเทือกเขาเพไนน แอ๊ลพส (Pennine Alps)

Matura diamond (มถุ์รา ไดเมิ่นดฺ) เพชรมถุรา; แร่เซอรค่อน (zircon) ที่มีคุณภาพเป็นอัญมณีใส ไม่มีสี จนถึงสีควันบุหรี่จากตำบลมถุรา (Matura) ทางตอนใต้ของประเทศศรีลังกา (Ceylon) ถ้าแร่เซอรค่อนไม่ใสสามารถให้ความร้อนให้ใสไม่มีสีได้ (หุงพลอย)

mature (เมอชุรฺ หรือเมอทุรฺ) (1) [ธรณีสัณฐานวิทยา] ระยะสมมติที่มีวิวัฒนาการของการกัดเซาะโดยเฉพาะรูปร่างของลักษณะภูมิประเทศ เช่น ที่ราบ ที่ราบสูง ทางน้ำ หุบเขา หรือชายฝั่งที่มีวิวัฒนาการสูงสุดทางรูปร่างจนมีเสถียรภาพแล้ว (2) [ตะกอนวิทยา] ระยะที่สามารถเข้าถึงวิวัฒนาการทางโครงสร้างของตะกอน เช่น ตะกอนกรวดที่แตกต่าง หรือมีวิวัฒนาการไปจากเดิมโดยการกระทำอย่างรุนแรงเป็นเวลานาน สังเกตจากลักษณะเด่นที่พบแร่ที่มีเสถียรภาพสูง เช่น ขวอรทส การที่ไม่พบ

ธาตุที่เคลื่อนย้ายได้ง่าย เช่น โซเดี้ยม (Na) การขาดหายของวัตถุที่มีการผุพังง่าย เช่น เคล ตะกอนที่พบมีการคัดขนาดดี เม็ดตะกอนลบเหลี่ยมบ้างถึงมีเหลี่ยม เช่น หินทรายที่ไม่มีเคลประกอบพบบนชายหาด ขนาดตะกอนโดยรวมน้อยกว่า 0.5 ไฟ (phi) เปรียบเทียบ: *immature (อิมเมอ´ชุร์); submature (เสิบเมอชุร์); supermature (ซูเพ่อร์´เมอ´ชุร์)*

matureland (เมอชุร์´แลนด์) พื้นดินระยะวิวัฒน์แล้วในวัฏจักรของการกัดกร่อนมีระดับจากพื้นผิวไปถึงจุดสูงสุดไม่แตกต่างกันมากใกล้กับความราบของพีนิเพลน (peneplain) หรือในความหมายที่กว้างกว่า คือพื้นผิวที่ถูกกัดกร่อนมีความแข็ง โดยอ้างอิงจากระดับการวิวัฒนาการของพื้นที่ที่วิวัฒน์แล้ว จนเข้าใกล้ความเป็นที่ราบไม่มีการทำให้พื้นผิวลดระดับลงแล้ว

maturity (เมอทุ´เรอที่) (1) [ธรณีสัณฐานวิทยา] ระยะที่ 2 จาก 3 ระยะของกระบวนการสมมติในวัฏจักรของการกัดกร่อนในวิวัฒนาการของภูมิประเทศของพื้นที่หรือของภูมิภาค เป็นระยะกลางระหว่างอายุน้อยกับอายุมาก เป็นช่วงที่หลากหลายที่สุดของรูปร่างหรือความแตกต่างทางความสูงของลักษณะภูมิประเทศมากที่สุด ลักษณะเด่นคือ มีทางน้ำที่แคบขนาดใหญ่จำนวนมาก พื้นดินถูกแยกเป็นส่วนและมีความชันลดลง มีระบบทางน้ำที่มีแขนงมากมายและกว้างขวาง และไม่มีพื้นที่ชุ่มน้ำหรือทะเลสาบในพื้นดินที่อยู่สูง พร้อมการเกิดที่ราบใหม่ที่เกิดจากการกัดกร่อนเริ่มเกิดที่ราบตะกอนเชิงเขาในพื้นที่แห้งแล้ง (2) [ตะกอนวิทยา] ขอบเขตของลักษณะรูปร่างและส่วนประกอบของตะกอนเนื้อเม็ดที่เข้าใกล้จุดสมดุลจากการพัดพาโดยกระบวนการต่างๆ ที่กระทำกับเม็ดตะกอน คำพ้อง: *textural maturity (เท็กส´เชอเริ่ล เมอทุ´เรอที่); mineralogic maturity (มิ´เนอเรอลอ´จิค เมอทุ´เรอที่); compositional maturity (คอมเพอซิ´เฌอเนิ่ล เมอทุ´เรอที่)* (3) [ธารน้ำ] ระดับสมมติในวิวัฒนาการของทางน้ำที่มีประสิทธิภาพสูงสุดที่มีความสมดุลกับความเร็วที่สามารถพัดพาตะกอนจากทางน้ำสาขาไปได้ โดยมีลักษณะเด่น คือ ปริมาณตะกอนมักจะเท่าๆ กับความสามารถของทางน้ำที่จะพาตะกอนไปได้ การกัดกร่อนด้านข้าง มีมากกว่าการกัดกร่อนในแนวดิ่ง พร้อมกับการเกิดของหุบเขาที่เปิด กว้าง และเป็นพื้นราบ มีความชันปานกลางถึงน้อย ความลาดชันน้อยมีดินปกคลุม พบหินโผล่บางบริเวณ ไม่พบน้ำตก เกาะแก่ง และทะเลสาบ กระแสน้ำไหลคงที่ เป็นน้ำที่มีโคลน (น้ำขุ่น) สาขาของทางน้ำกระจายกว้างขวางเป็นจำนวนมาก พบที่ราบน้ำท่วมถึงตะกอนน้ำพารูปพัด สามเหลี่ยมปากแม่น้ำ และทางน้ำโค้งตวัด เป็นทางน้ำที่ตะกอนเริ่มตกจมและทับถมธรณีวัตถุต่างๆ และมีการเรียงชั้นตะกอนแบบปกติ

maturity index (เมอทุ´เรอที่ อิน´เด็กส์) การวิวัฒน์ของตะกอนในทางเคมีหรือเสถียรภาพของส่วนประกอบทางแร่ เช่น อัตราส่วนในปริมาณสูงของเออลูเมอเนิ่มต่อโซเดี้ยม ขวอรทสต่อเฟลสปาร์ หรือผลรวมของขวอรทสและเชิ้รทต่อผลรวมของเฟลสปารและเศษหิน ซึ่งเป็นตัวบ่งชี้การมีวิวัฒนาการขั้นสูงของตะกอน

Matuyama Chron (มา´ทูยาม่า <u>คร</u>อน) ช่วงเวลาทางธรณีกาลจากประมาณ 2.6 ถึง 0.78 ล้านปีที่มีความผันผวนทางแม่เหล็กโดยมีสนามแม่เหล็กสลับขั้วกันกับปัจจุบัน (ขั้วเหนือไปอยู่ทิศใต้และขั้วใต้ไปอยู่ทิศเหนือ) สัญลักษณ์ที่ใช้คือ C1r, C2n และ C2r

Maui-type well (เมาวี่-ไท้พฺ เว็ล) ชนิดของอุโมงค์ใต้ดินแนวราบ ลักษณะเด่น คือการขุดในแนวดิ่งหรือแนวเอียง จากพื้นผิวโลกไปจนถึงระดับน้ำบาดาลใต้ดิน มีหนึ่งอุโมงค์หรือมากกว่าตามระดับน้ำใต้ดินที่ขุดขนานกับชั้นบนสุดของระดับน้ำใต้ดินเพื่อหลีกเลี่ยงการแทรกดันเข้ามาของน้ำทะเล ทำขึ้นครั้งแรกที่เกาะเมาวี่ (Maui) ฮาวาย (Hawaii)

Maw-sit-sit (มอว-ซิท-ซิท) หินที่ใช้เลียนแบบหยกจากพม่าประกอบด้วยส่วนผสมที่ใกล้เคียงกับเจได้ท (jadeite) คอสโมคลอร (kosmochlor) ที่ประกอบด้วยโครเมี่ยมสูงที่เรียกว่า ยูรีไน้ท (ureyite) และแร่แอลไบ๊ท (albite) แร่แอมเฟอโบล (amphibole) และโครไม้ท (chromite) คำพ้อง: *jade-albite (เจด-แอล´ไบ๊ทฺ)*

maximum (แม็ก´สเมิ่ม) (1) [ธรณีฟิสิคส] ค่าความผิดปกติที่มีมากกว่าจุดใกล้เคียงใดๆ เช่น ค่าแรงโน้มถ่วงสูงสุด หรือความร้อนใต้พิภพสูงสุด เปรียบเทียบ: *minimum (มิเนอ´เมิ่ม)* (2) [ธรณีโครงสร้าง] แผนภูมิแสดงโครงสร้างธรณีในพื้นที่หนึ่งๆ ระบุตำแหน่งที่เป็นตัวแทนของค่าการวางตัวของโครงสร้างธรณีพื้นฐาน เปรียบเทียบ: *girdle (เกอร´เดิ้ล); cleft girdle (เค<u>ล</u>ฟทฺ เกอรเดิ้ล)* คำพ้อง: *point maximum (พ้อยนฺทฺ แม็ก´สเมิ่ม)*

maximum contaminant level (แม็ก´สเมิ่ม เคินแท´เมอเนิ่นทฺ เล´เวิ่ล) ระดับสารปนเปื้อนสูงสุด มาตรฐานน้ำดื่มจัดตั้งโดยองค์กรปกป้องสิ่งแวดล้อมประเทศสหรัฐอเมริกา เน้นมาตรฐานเรื่องสุขภาพเป็นปัจจัยหลัก รวมถึงความสวยงาม สี กลิ่น และรสชาติ เป็นค่ามาตรฐานสำหรับควบคุมปริมาณของสารละลายในน้ำบริโภค เพื่อควบคุมคุณภาพของน้ำดื่ม

maximum dry density (แม็ก´สเมิ่ม <u>ดร</u>าย เด็น´เซอที่) ในวิศวกรรมธรณี หมายถึง มวลที่มากที่สุดของดินผสมกับน้ำซึ่งสามารถอัดลงในแบบพิมพ์มาตรฐานกับมาตรฐานของปริมาณพลังงานที่ใช้ เปรียบเทียบ: *compaction test (เคมแพ็ค´เฌ่น เท็สทฺ)*

M

maximum-flooding interval (แม็ก'สเมิ่ม-เฝลอดิ้ง อิน'เทอรฺเวิ่ล) ในการลำดับชั้นหิน รอยต่อหรือช่วงเวลาที่แสดงการเพิ่มขึ้นสูงสุดของน้ำทะเล โดยทั่วไปมักเกิดร่วมกับการขาดหายไปของตะกอนน้ำลึกและวิวัฒนาการของบริเวณที่อยู่ใต้น้ำ (downlap) บางครั้งเรียกว่า "maximum flooding surface - แม็ก'สเมิ่ม เฝลอ'ดิ้ง เซอรฺ'เฝิซ" แต่แตกต่างกันตรงที่เป็นระนาบต่อไม่ใช่พื้นผิว

maximum-flooding surface (แม็ก'สเมิ่ม-เฝลอดิ้ง เซอรฺ'เฝิซ) ในการลำดับชั้นหินพื้นผิวที่ใช้แยกชั้นหิน ที่เกิดระหว่างการเพิ่มขึ้นของระดับน้ำทะเลกับชั้นหิน ที่เกิดระหว่างการลดลงของระดับน้ำทะเล พื้นผิวนี้อาจมีหรือไม่มีความสำคัญในเชิงของการทับถมตะกอน

maximum likelihood filtering (แม็ก'สเมิ่ม ไล้ค'ลี่ฮู้ด ฟิล'เทอริ่ง) การกรองข้อมูลที่ใช้ความพยายามในการพิจารณาหาผลลัพธ์ที่มีความเป็นไปได้มากที่สุด

maximum slope (แม็ก'สเมิ่ม สโล้พ') บริเวณที่มีความลาดชันมากกว่า เมื่อเทียบกับพื้นที่ลาดชันที่อยู่ด้านบนหรือด้านล่าง

maximum unit weight (แม็ก'สเมิ่ม ยู'เหนิท เหวท) หน่วยน้ำหนักแห้ง (dry unit weight – ดราย ยู'เหนิท เหวท) สูงสุดที่อธิบายได้จากยอดเส้นโค้งการอัดตัว (compaction curve)

maximum water-holding capacity (แม็ก'สเมิ่ม วอ'เท่อรฺ-โฮล'ดิ้ง เคอะแพ'เซอที่) ค่าความชื้นเฉลี่ยในตัวอย่างดินที่มีความหนา 1 เซนติเมตร โดยเทียบกับระดับน้ำใต้ดินต่ำสุดโดยปริมาณน้ำที่เหลืออยู่เป็นตัวแทนของส่วนล่างของขอบแคะเพอเลรี่ (capillary) รอบนอก

Maxwell (แม็กส'เว็ล) หน่วยของค่าเฟลิ้กส (flux) แม่เหล็กในรูปเซนติเมตร-กรัม-วินาที (cgs) มีค่าเท่ากับ10^{-8} เวเบ้อร (weber) หรือค่าเฟลิ้กสที่ผ่านสนามเหนี่ยวนำแม่เหล็กต่อหนึ่งหน่วยเก๊าส (gauss)

Maxwell liquid (แม็กส'เว็ล ลิ'เขวิด) แบบจำลองพฤติกรรมความเป็นแพลสติค และความยืดหยุ่นโดยการทดสอบใส่ความเค้นที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนรูปแบบยืดหยุ่น และแบบแพลสติค เมื่อมีการผ่อนความเค้นระบบจะเกิดการคืนรูป โดยปล่อยพลังงานที่เก็บไว้ออกมา หากมีการคืนรูปภายใต้ความเครียด ความเค้นจะผ่อนลง พร้อมกับการคืนกลับมาของความเป็นแพลสติค

Mayaian (เมยาเอี้ยน) ช่วงกลางของยุคแคมเบรี้ยน (Cambrian) ใช้ในยุโรป (เหนือ แอมกาเอี้ยน (Amgaian) ใต้ เดรสแบ๊ะเคี่ยน (Dresbachian))

Maysvilian (เมสวิ'เลี่ยน) หินช่วงอายุช่วงบนของยุคออรโดวิเฉิ่น (Ordovician) (บน อีเดเนี่ยน (Edenian) ล่าง ริชมอนเดี้ยน (Richmondian) ใช้ในอเมริกาเหนือ

maze cave (เมส เค้ฟ) ถ้ำที่ประกอบด้วยระบบเครือข่ายถ้ำย่อยภายในจำนวนมาก คำพ้อง: *network cave (เน็ท'เวิรฺค เค้ฟ); labyrinth (แลเบอ'ริ่นธฺ)* เปรียบเทียบ: *branchwork cave (แบรั๊นชฺ'เวิรฺค เค้ฟ)*

McKelvey box (แม็กเคล'วี่ บ๊อกสฺ) แผนภูมิแสดงการจำแนกทรัพยากรและปริมาณสำรองของแร่ เสนอโดย McKelvey (1973) โดยจำแนกตามแกนหนึ่งเป็นปริมาณสำรองของทรัพยากร ส่วนอีกแกนหนึ่งเป็นการคาดการณ์ปริมาณสำรองที่เป็นไปได้ในเชิงเศรษฐกิจ

MCL (เอ็มซีแอล) ดู: *maximum contaminant level (แม็ก'สเมิ่ม เคินแท'เมอเนิ่นทฺ เล'เวิ่ล)*

MCS (เอ็มซีเอส) ดู: *multichannel seismic profiling (เมิลเทอะแช'เนิ่ล ไซ้สมิค โพรฺ'ไฟลิ่ง)*

md (เอ็มดี) ดู: *millidarcy (มิเลอดารฺ'ซี่)* หน่วยของความสามารถในการยอมให้ของไหล ได้แก่ น้ำมัน หรือน้ำ ไหลผ่านช่องว่างระหว่างหิน

M-discontinuity (เอ็ม-ดิสคอนเทอนู'เออที่) คำพ้องของ *Mohorovicic discontinuity (โมเฮอโร'เวอฉิค ดิสคอนเทอนู'เออที่)* ระนาบชั้นสัมผัสไม่ต่อเนื่องคั่นระหว่างเปลือกโลกและเนื้อโลกชั้นนอก

M-domains (เอ็ม-โดเมนสฺ) ดู: *mica-rich domains (ไม'เค่อ-ริช โดเมนสฺ)*

meadow ore (เม'โด้ ออร) ดู: *bog iron ore (บอก ไอเริ่น ออร)*

meadow peat (เม'โด้ พี้ท) ถ่านพี้ท (peat) ที่เกิดจากการย่อยสลายของหญ้าต่างๆ

mealy (มี'ลี่) ดู: *farinaceous (เฟเรอเน'เฉิส หรือแฟเรอเน'เฉิส)*

mean (มีน) ลำดับชุดของค่าเฉลี่ยผลรวม โดยเฉพาะค่าเฉลี่ยผลรวมทางคณิตศาสตร์ (arithmetic mean)

mean depth (มีน เด็พธ์) พื้นที่ตัดขวางของธารน้ำที่หารโดยความกว้างของพื้นผิวธารน้ำ เปรียบเทียบ: *mean hydraulic depth (มีน ไฮดรอ'หลิค เด็พธ์)*

meander (มีแอน'เด้อร) (1) [ธารน้ำ] คำนาม (ก) หนึ่งในชุดของการวิวัฒน์โดยอิสระ ตามปกติเป็นรูปโค้ง เลี้ยว เป็นวง ไหลกลับหรือเลี้ยวไปมาในร่องของธารน้ำ ซึ่งเกิดในช่วงกลางของธารน้ำ

(mature stream) ที่จะไหลตวัดไปมาจากฝั่งไปอีกฝั่ง ขณะไหลข้ามที่ราบน้ำท่วม (floodplain) หรือย้ายร่องน้ำไปข้างๆ ไปหาด้านโค้งออกของโค้งเดิม รากศัพท์: ภาษากรีก จากแม่น้ำเมนโดรส (Maiandros River) ในภาคตะวันตกของเอเชียไมเน่อร (Asia Minor) (ปัจจุบันรู้จักกันในชื่อ แม่น้ำเม็นเดอเรส (Menderes River) ในภาคตะวันตกเฉียงใต้ของตุรกี) เป็นคำสุภาษิตเนื่องจากการคดโค้งไปมา (ข) ดู: *valley meander (แว'ลี่ มีแอน'เด้อร)* คำกริยา การโค้งหรือเลี้ยวคล้ายรูปเส้นโค้งไซน (sine curve) ทำให้เกิดรูปแบบการเลี้ยว (meander) (2) [การสำรวจ] คำกริยา การสำรวจตามเส้นคดโค้งไปมา (meander line)

meander amplitude (มีแอน'เด้อร แอม'เพ<u>ล</u>อถูด) ระยะทางระหว่างจุดบนเส้นโค้งสูงสุดของการโค้งตวัดที่อยู่ติดกันแต่กลับทางวัดในทิศทางตั้งฉากกับเส้นขอบธารน้ำ (meander belt)

meander bar (มีแอน'เด้อร บารฺ) บริเวณที่เกิดการทับถมของตะกอนทรายและกรวด พบอยู่บริเวณส่วนโค้งด้านในของทางน้ำโดยเฉพาะ (*point bar –พ้อย นท บาร*)

meander belt (มีแอน'เด้อร เบ๊ลท) พื้นที่ในส่วนของที่ราบลุ่มในหุบเขาที่แม่น้ำโค้งตวัดไหลผ่านตามกาลเวลา หรือพื้นที่ระหว่างเส้นขอบสมมติ 2 เส้นที่ลากเป็นแนวเชื่อมยอดการโค้งตวัดของธารน้ำบางครั้งมีความกว้างมากกว่าความกว้างของธารน้ำ 15 - 18 เท่า

meander breadth (มีแอน'เด้อร เบ<u>ร็</u>ดธฺ) ระยะทางระหว่างเส้นขอบสมมติ 2 เส้นที่เป็นขอบเขตของแนวการโค้งตวัดของธารน้ำ (meander belt)

meander core (มีแอน'เด้อร คอรฺ) (1) เนินที่อยู่ตรงกลางซึ่งล้อมรอบหรือเกือบล้อมรอบโดยธารน้ำโค้งตวัด คำพ้อง: *rock island (ร็อค ไอ'เลิ่นดฺ)* (2) ดู: *cutoff spur (เคิ้ท'อ๊อฟ สเปอรฺ)*

meander cusp (มีแอน'เด้อร เคิสพ) ลานตะพักที่กัดเซาะโดยการตัดกันระหว่างร่องของการโค้งตวัดของธารน้ำเก่า (meander scar) ตั้งแต่ 2 หรือมากกว่าขึ้นไป คำพ้อง: *terrace cusp (เท'เริ่ซ เคิสพฺ)*

meander cutoff (มีแอน'เด้อร เคิ้ท'อ๊อฟ) การเปลี่ยนเส้นทางการไหลของธารน้ำที่เกิดจากการไหลตัดผ่านส่วนที่เป็น มีแอนเดอร เน็ค (meander neck)

meandering stream (มีแอน'เดอริ่ง ส<u>ตรี</u>ม') ธารน้ำที่แสดงรูปแบบของการโค้งตวัดแบบต่อเนื่อง

meandering valley (มีแอน'เดอริ่ง แว'ลี่) หุบเขาที่แสดงลักษณะของการคดโค้งต่อเนื่องไปทางด้านข้างเหมือนกับการโค้งตวัดของธารน้ำ (meandering stream) บางพื้นที่พบเป็นร่องของธารน้ำเก่าที่มีขนาดใหญ่ เช่น ธารน้ำที่ละลายมาจากธารน้ำแข็ง เปรียบเทียบ: *underfit stream (เอิน'เด้อรฺฟิท ส<u>ตรี</u>ม')*

meander length (มีแอน'เด้อร เล้งธฺ) (1) ระยะทางระหว่างส่วนของเส้นโค้งของธารน้ำโค้งตวัดที่ติดกัน โดยวัดจากทิศทางที่คล้ายกับการวัดความยาวคลื่นในไซนแกร็ฟ (sine graph) (2) สองเท่าของระยะทางระหว่างจุดที่ต่อเนื่องในส่วนโค้งของธารน้ำโค้งตวัด และเรียกว่า “meander wavelength - มีแอน'เด้อร เว้<u>ฟ</u> เล้งธฺ”

meander line (มีแอน'เด้อร ไลนฺ) แนวเส้นสำรวจไม่เป็นเส้นตรง และไม่ใช่เส้นล้อมรอบขอบเขตธารน้ำ แต่เป็นแนวสำรวจขวางกับขอบตลิ่ง หรือแนวขอบตลิ่ง (natural levee) ความสูงของแนวสำรวจอยู่ที่เส้นระดับความสูงเฉลี่ยของน้ำ เพื่อใช้อธิบายลักษณะการคดเคี้ยวของตลิ่งหรือแนวชายฝั่ง โดยข้อมูลที่ได้นำไปคำนวณหาพื้นที่คงเหลือของแผ่นดินหลังจากการกัดเซาะของธารน้ำ คำพ้อง: *meander (มีแอนเด้อร) [การสำรวจ]*

meander lobe (มีแอน'เด้อร โหลบ) พื้นที่ลักษณะคล้ายลิ้นล้อมรอบด้วยแม่น้ำโค้งตวัด คำพ้อง: *tongue (เธิง) [ธารน้ำ]*

meander neck (มีแอน'เด้อร เน็ค) ส่วนแคบของแผ่นดินที่อยู่ระหว่าง 2 ฝั่งของการโค้งตวัดของธารน้ำซึ่งเชื่อมระหว่างมีแอนเดอร โหลบ (meander lobe) กับแผ่นดินใหญ่

meander niche (มีแอน'เด้อร นิช) ร่องคล้ายรูปจันทร์เสี้ยวพบบนผนังถ้ำเกิดจากการกัดกร่อนโดยธารน้ำ คำพ้อง: *wall niche (วอล นิช)*

meander plain (มีแอน'เด้อร เพ<u>ล</u>น) ที่ราบลุ่มเกิดจากการโค้งตวัดของธารน้ำ หรือเกิดจากการพอกพูนทางด้านข้าง เกิดขึ้นแบบอิสระไม่เกี่ยวข้องกับน้ำท่วม ดังนั้น มักไม่พบตะกอนธารน้ำล้นตลิ่งมาปิดทับ เปรียบเทียบ: *covered plain (เคอะ'เวอรฺดฺ เพ<u>ล</u>น); bar plain (บารฺ เพ<u>ล</u>น)*

meander scar (มีแอน'เด้อร สการฺ) (1) ร่องเว้าคล้ายรูปจันทร์เสี้ยวพบบริเวณส่วนข้างของตลิ่งชัน หรือผนังหุบเขา เกิดจากการกัดเซาะทางด้านข้างของธารน้ำโค้งตวัด เป็นหลักฐานแสดงถึงร่องรอยของธารน้ำเก่า ดู: *floodplain meander scar (เฝ<u>ลิ</u>ด'เพ<u>ล</u>น มีแอน'เด้อร สการฺ)* คำพ้อง: *meander scarp (มีแอน'เด้อร สค้ารฺพ')* (2) ร่องรอยการโค้งตวัดของธารน้ำเก่า เต็มไปด้วยการทับถมของตะกอนและพืชพรรณ แต่สังเกตเห็นได้โดยเฉพาะทางอากาศ

M

meander scarp (มีแอน'เด้อร สค้ารฺพ') ดู: *meander scar (มีแอน'เด้อร สการฺ')*

meander-scar terrace (มีแอน'เด้อร-สการฺ' เทเริ่ซ) ลานตะพักตะกอนที่เกิดจากการเปลี่ยนเส้นทางของธารน้ำโค้งตวัด เกิดในช่วงของการกัดเซาะทางลึกต่อเนื่องอย่างช้าๆ ของธารน้ำ คำพ้อง: *alternate terrace (ออล'เทอรฺเหนิท เท'เริ่ซ)*

meander scroll (มีแอน'เด้อร สโกรล') (1) ชุดของร่องและสันยาวสม่ำเสมอเกิดขนานกันกับฝั่งด้านในของตลิ่งของธารน้ำโค้งตวัด เกิดจากการเปลี่ยนทิศทางของธารน้ำทางด้านข้างเข้าไปสู่ฝั่งด้านนอกของตลิ่ง (2) ทะเลสาบขนาดเล็กวางตัวแนวยาวพบบริเวณพื้นที่ราบลุ่มน้ำท่วมถึง เป็นร่องรอยเดิมของธารน้ำโค้งตวัดที่น้ำไม่ไหลผ่านแล้ว เรียกว่า อ๊อกสโบว (oxbow) เช่น บึงฉวาก จังหวัดสุพรรณบุรี

meander spur (มีแอน'เด้อร สเปอรฺ') พื้นที่สูง ที่ยื่นเข้าไปในส่วนเว้าของบริเวณที่มีธารน้ำโค้งตวัด

meander terrace (มีแอน'เด้อร เท'เริ่ซ) ลานตะพักตะกอนขนาดเล็กของธารน้ำที่มีอายุสั้น เกิดจากการโค้งตวัดอย่างอิสระของธารน้ำในบริเวณพื้นที่ราบน้ำท่วมถึง พบอยู่ในระดับสูงกว่าปัจจุบัน

mean deviation (มีน ดีวีเอ'เฌิ่น) ค่าผลรวมทางคณิตศาสตร์ของค่าเบี่ยงเบนสัมบูรณ์โดยสังเกตจากค่าเฉลี่ยกลาง คำพ้อง: *average deviation (แอ๊ะ'วะหริจ ดีวีเอ'เฌิ่น)*

meandroid (มีแอน'ดรอยด) เปลือกปะการังที่มีลักษณะเป็นแนวคดเคี้ยวและมีผนังอยู่ระหว่างแนวต่างๆ

mean Earth ellipsoid (มีน เอิ๊รฺธ อิลิพ'ซอยดฺ) สมมติฐานรูปทรงรีที่ซึ่งซ้อนทับกับรูปทรงของโลกที่ระดับน้ำทะเล เช่น จีออยด (geoid)

mean higher high water (มีน ไฮเอ้อรฺ ไฮ วอ'เท่อรฺ) แผนภาพค่าเฉลี่ยของข้อมูลระดับน้ำทะเลที่สูงกว่าระดับน้ำทะเลสูงสุดในแต่ละวัน โดยข้อมูลค่าเฉลี่ยที่ใช้เก็บมานานกว่า 19 ปี เปรียบเทียบ: *National Tidal Datum Epoch (แน'เฌอเนิ่ล ไท้'เดิ้ล เด'เทิ่ม เอ๊ะ'เผิค)* คำย่อ: *MHHW (เอ็ม เอ๊ช เอ๊ช เดอเบิ้ลยู)*

mean high water (มีน ไฮ วอ'เท่อรฺ) ค่าเฉลี่ยระดับน้ำสูงสุด ใช้ในประเทศอังกฤษและเวลส เพื่อกำหนดการเป็นเจ้าของชายฝั่งทะเล คำย่อ: *MHW (เอ็ม เอ๊ช เดอเบิ้ลยู)*

mean high-water spring (มีน ไฮ-วอ'เท่อรฺ สปริง') ค่าเฉลี่ยระดับน้ำขึ้น ทำการเฉลี่ยโดยใช้ข้อมูลที่เก็บไว้ในระยะยาว คำย่อ: *MHWS (เอ็ม เอ๊ช เดอเบิ้ลยู เอ๊ส)*

mean hydraulic depth (มีน ไฮดรอ'หลิค เดิ๊พธฺ) พื้นที่ตัดขวางของธารน้ำ หารด้วยความยาวขอบเขตธารน้ำที่เปียก เปรียบเทียบ: *mean depth (มีน เดิ๊พธฺ)*

mean ice edge (มีน ไอ๊ซฺ เอ็จ) ตำแหน่งเฉลี่ยของขอบน้ำแข็งในแต่ละช่วงเวลาที่กำหนดมักใช้เป็นหน่วยเดือน ข้อมูลที่ได้อยู่บนพื้นฐานของการสังเกตหลายปี ชื่อเดิมคือ *ice limit (ไอ๊ซฺ ลิ'เหมิท)*

mean lower low water (มีน โล'เอ้อรฺ โล วอ'เท่อรฺ) แผนภาพของข้อมูลค่าเฉลี่ยของระดับน้ำทะเลที่ต่ำกว่าระดับน้ำทะเลต่ำสุดในแต่ละวัน โดยข้อมูลค่าเฉลี่ยที่ใช้เก็บมานานกว่า 19 ปี เปรียบเทียบ: *National Tidal Datum Epoch (แน'เฌอเนิ่ล ไท้'เดิ้ล เด'เทิ่ม เอ๊ะ'เผิค)* เป็นแผนภูมิตัวเลขของชายฝั่งด้านตะวันตกและชายฝั่งอ่าวเม็กซิโกของประเทศสหรัฐอเมริกา คำย่อ: *MLLW (เอ็ม เอล เอล เดอเบิ้ลยู)*

mean low water (มีน โล วอ'เท่อรฺ) ค่าเฉลี่ยระดับน้ำต่ำสุด ใช้ในบางรัฐ เพื่อกำหนดตำแหน่งการเป็นเจ้าของชายฝั่งทะเล คำย่อ : *MLW (เอ็ม เอล เดอเบิ้ลยู)*

mean low-water spring (มีน โล-วอ'เท่อรฺ สปริง') ค่าเฉลี่ยระดับน้ำลง ทำการเฉลี่ยโดยใช้ข้อมูลที่เก็บไว้ในระยะยาว คำย่อ: *MLWS (เอ็ม เอล เดอเบิ้ลยู เอ๊ส)*

mean range (มีน เร้นจฺ) ความแตกต่างของความสูงระหว่างค่าเฉลี่ยน้ำทะเลขึ้นและค่าเฉลี่ยน้ำทะเลลง เปรียบเทียบ: *tide range (ไท้ดฺ เร้นจฺ)*

mean refractive index (มีน ริแฟร็ค'ถีฟ อิน'เด็กสฺ) (1) ค่าเฉลี่ยของค่าดัชนีหักเห สำหรับผลึกอาจเปลี่ยนแปลงตามการเปลี่ยนองค์ประกอบ (zoning) (2) ค่าเฉลี่ยของค่าดัชนีหักเหในจุลผลึกซึ่งค่าดัชนีหักเหที่สัมพันธ์กับทิศทางของผลึกไม่สามารถกำหนดค่าได้ (3) ในผลึกที่มีแกนแสงสองแกน ค่าดัชนี หักเหสำหรับ N_y หรือ N_m ซึ่ง y หรือ m คือ ค่ากลางดัชนีหักเหแต่ไม่ใช่ค่าเฉลี่ยของดัชนีหักเห

mean sea level (มีน ซี เลเวิล) ระดับทะเลปานกลาง; แผนภูมิตัวเลขค่าเฉลี่ยทางคณิตศาสตร์ของระดับความสูงของน้ำทะเลแต่ละชั่วโมง จากการสังเกตโดยใช้ระยะเวลาที่กำหนดแน่นอนนิยมใช้ 19 ปี คำย่อ: *MSL (เอ็ม เอ๊ส เอล)*

mean stress (มีน สเตร๊ส) ค่าเฉลี่ยทางพีชคณิต ของความเครียดหลัก 3 ทิศทาง

mean tide level (มีน ไท้ด เล'เวิ่ล) ค่าเฉลี่ยทางคณิตศาสตร์ของค่าเฉลี่ยระดับน้ำขึ้นและค่าเฉลี่ยระดับน้ำลง

mean velocity (มีน เวอะลอ'เซอที่) ดู: *average velocity (แอ๊ะ'เวอหริจ เวอะลอ'เซอที่) [การเคลื่อนที่]*

mean velocity curve (มีน เวอะลอ'เซอที่ เคิรฺฟ) ดู: *vertical-velocity curve (เวอรฺ'ทิเคิ่ล-เวอะลอ'เซอที่ เคิรฺฟ)*

measured mineral resource (เมะ'เฌ่อรฺด มิน'เริ้ล รี'ซอรฺซ) การประมาณการปริมาณทรัพยากรแร่ โดยใช้ปริมาณแร่เป็นหน่วยตัน (tonnage) ความหนาแน่นรูปร่างลักษณะทางกายภาพ ระดับความสมบูรณ์ (grade) และส่วนประกอบของแร่ เพื่อให้ได้ความมั่นใจในระดับสูง เป็นการวัดปริมาณจากข้อมูลที่ยืนยันจากลักษณะทางธรณีวิทยาและ/หรือทางความสมบูรณ์ของแร่ เปรียบเทียบ: *indicated mineral resource (อินเดอ'เคเถิด มิ'เนอเริ่ล รี'ซอรฺซ)*

measured ore (เมะ'เฌ่อรฺด ออรฺ) ดู: *developed reserves (ดิเว'เลิพดฺ ริเสิรฺฟส์)*

measured reserve (เมะ'เฌ่อรฺด ริเสิรฺฟ') ดู: *proven reserve (พรู'เวิ่น ริเสิรฺฟ')*

measurement while drilling (เมะ'เฌ่อรฺเมิ่นทฺ ไว'(เออ)ลฺ ดริ'ลิ่ง) การวัดข้อมูลแท่งหินขณะที่การเจาะกำลังดำเนินการโดยไม่มีการดำเนินการเป็นกรณีพิเศษ คำย่อ: MWD (เอ็ม เดอเบิ้ลยู ดี)

measures (เมะ'เฌ่อรฺสฺ) กลุ่ม หรือลำดับชุดของหินตะกอนที่มีลักษณะเหมือนกัน โดยเฉพาะการวัดชั้นต่างๆ ศัพท์นี้ดูเหมือนจะอ้างถึงวิธีปฏิบัติในอดีตโดยแยกชั้นถ่านหินที่แตกต่างกันของแหล่งถ่านหิน โดยการวัดหรือโดยความหนา

mechanical analysis (มิแค'นิเคิ่ล เออะแน'เลอเสิส) วิธีการศึกษาการกระจายตัวขนาดอนุภาคของดินตะกอน หรือหินโดยใช้การร่อน การกรองผ่านตะแกรง หรือกระบวนการแยกอื่นๆ โดยการแยกเชิงกล เพื่อแสดงปริมาณการกระจายตัวอย่างชัดเจนของขนาดอนุภาคที่เป็นทรายหยาบ เศษหิน หรือธรณีวัตถุที่เป็นผงในรูปร้อยละ โดยน้ำหนักหรือการนับจำนวนของอนุภาคแต่ละขนาด ดู: *particle-size analysis (พาร'ทิเคิ่ล-ไซ้ส เออะแน'เลอเสิส)*

mechanical clay (มิแค'นิเคิ่ล เคล) เคล ที่เป็นผลผลิตจาก การขัดถูของหิน

mechanical erosion (มิแค'นิเคิ่ล อิโร'เฌิ่น) ดู: *corrosion (เคอโร'เฌิ่น);* การขัดถู (การสึกกร่อน)

mechanical layer thickness (มิแค'นิเคิ่ล เล'เอ้อรฺ ธิค'เนิส) ร่องแตกที่ขนานหรือระนาบชั้นหินที่มีการวางตัวปกติ กำหนดโดยร่องแตกอย่างเป็นระบบและมีความสูงเท่าๆ กัน คำย่อ : MLT (เอ็ม เอล ที)

mechanical layered rocks (มิแค'นิเคิ่ล เล'เอ้อรด ร็อคสฺ) ปริมาตรของหินที่ประกอบด้วยระนาบชั้นหินต่างๆ ที่มีชนิดหินและลักษณะเชิงกลของหินที่แตกต่างกัน

mechanical sediment (มิแค'นิเคิ่ล เซะ'เดอเมิ่นทฺ) ดู: *clastic sediment (แคล้ส'ติค เซะ'เดอเมิ่นทฺ)*

mechanical stage (มิแค'นิเคิ่ล สเตจ') แท่นวางตัวอย่างวัตถุของกล้องจุลทรรศน์ ที่สามารถบันทึกตำแหน่งของวัตถุได้ เช่น แผ่นหินบางและประกอบด้วยเครื่องมือสำหรับเคลื่อนตัวอย่างไปทางด้านข้าง ด้านหน้า และด้านหลังได้

mechanical twin (มิแค'นิเคิ่ล ทวิน') ดู: *deformation twin (ดีฟอรฺเม'เฌิ่น ทวิน')*

mechanical twinning (มิแค'นิเคิ่ล ทวิ'นิ่ง) การแฝดที่เกิดจากแรงเชิงกลศาสตร์ที่ทำให้ผลึกมีการเปลี่ยนรูปทรงเชิงมุม โดยทำให้ระนาบแฝดกลายเป็นระนาบแสดงสมมาตรซ้ายขวา หรือมีการเคลื่อนที่ผิดตำแหน่งของระนาบแฝด

mechanical weathering (มิแค'นิเคิ่ล เวะ'เธอริ่ง) กระบวนการผุพังเชิงกล เช่น การกระทำของน้ำแข็ง การเจริญเติบโตของผลึกเกลือ การดูดซึมน้ำ หรือกระบวนการทางกายภาพอื่นๆ ที่ทำให้หินแตกหักเป็นเศษหิน โดยไม่รวมถึงการเปลี่ยนแปลงทางเคมี เปรียบเทียบ: *chemical weathering (เค'มิเคิ่ล เวะ'เธอริ่ง)* คำพ้อง: *physical weathering (ฟิซิ'เคิ่ล เวะ'เธอริ่ง); disintegration (ดิสอินเทอะเกรฺเฌิ่น) [การผุพัง]; disaggregation (ดิสแอ๊ะกริเก'เฌิ่น)*

medano (เมดา'โน่) ศัพท์สเปนของเนินทราย sand dune (แซนดฺ ดูน) โดยเฉพาะ ที่เกิดตามแนวชายหาดเช่นเดียวกับที่พบในประเทศชิลี และเพอรู (Peru)

medial (มี'เดี้ยล หรือมีดีเอ้ล) *ดู: medial (มี'เดิ้ล) [ธรณีกาล]*

medial moraine (มี'เดี้ยล มอเรน') (1) กองธรณีวัตถุ ที่ธารน้ำแข็งพามาหรือเมอเรน แนวยาวที่รินตะกอนมาจากตอนกลางของธารน้ำแข็งและด้านข้างที่ขนานกัน มักกอตัวโดยการรวมตัวกันของกองตะกอนธารน้ำแข็งด้านข้างและด้านในของหุบเขาธารน้ำแข็งที่เชื่อมติดแล้วสะสมรวมกัน (2) กองตะกอนธารน้ำแข็งที่ถูกทิ้งไว้ในตำแหน่งเดิมจากการ

M

ขัดถูของหิน ที่กองเป็นเนินบริเวณใกล้กับตอนกลางของ ธารน้ำแข็ง และพบตะกอนเศษหินปรากฏบนผิวหน้าของกองตะกอนธารน้ำแข็งในบริเวณที่เกิดการขัดถู (3) สัน หรือเนินที่ไม่เรียบ กองทิ้งไว้ข้างหลังในบริเวณตอนกลางของหุบเขาธารน้ำแข็ง เกิดจากการละลายของธารน้ำแข็งในขณะเคลื่อนที่ คำพ้อง: *median moraine (มี'เดี้ยน เมอเรน')*

median (มี'เดี้ยน) ค่ากลางของชุดข้อมูลที่กำหนดเป็นลำดับ ถ้าชุดข้อมูลมีจำนวนเป็นเลขคู่ค่ากลาง คือจำนวนข้อมูลตัวเลขหารด้วยสอง

median diameter (มี'เดี้ยน ไดแอ'เมอเท่อร์) ค่าเฉลี่ยของขนาดอนุภาคของตะกอน หรือของหิน โดยการใช้เส้นผ่าศูนย์กลางของอนุภาคที่มีมากที่สุด บริเวณจุดกึ่งกลางการกระจายขนาดของอนุภาค โดยที่มีเส้นผ่าศูนย์กลางของอนุภาคที่มีขนาดใหญ่กว่าร้อยละ 50 และมีขนาดเล็กกว่าอีกร้อยละ 50

median moraine (มี'เดี้ยน เมอเรน') ดู: *medial moraine (มี'เดี้ยล เมอเรน')*

median valley (มี'เดี้ยน แว'ลี่) ดู: *rift valley (ริฟท์ แว'ลี่) [สมุทรศาสตร์]*

medical geology (เมะดิ'เคิ่ล จีออ'เลอจี้) การประยุกต์ใช้ธรณีวิทยาในทางการแพทย์ และปัญหาทางด้านสุขภาพที่เกี่ยวข้องกับธาตุที่เป็นพิษหรือผิดปกติของแผ่นเปลือกโลก การกระจายตัวของธาตุ ร่องรอยที่สัมพันธ์กับโภชนาการหรือรูปแบบทางภูมิศาสตร์ของโรค ดู: *environmental geochemistry (อินไวเรอเม็น'เทิ่ล จีโอเค'เมอสตรี)*

medicinal spring (เมอดิส'เนิ่ล สปริง') บ่อน้ำพุที่มีชื่อเสียงทางการรักษาโรค เนื่องมาจากสารต่างๆ ที่ละลายในน้ำ เปรียบเทียบ: *spa (สปา')*

Medieval Warm Period (มีดี'เวิ่ล วอร์ม พิรีเอิด) ช่วงอายุที่ค่อนข้างอบอุ่นของโฮเลอซีน (Holocene) ระหว่าง 950-1,250 ปี

mediglacial (มีดิเกล'เฌิ่ล) เกี่ยวข้องกับ หรือก่อตัวขึ้นในระหว่างธารน้ำแข็งต่างๆ หรือตั้งอยู่ท่ามกลางธารน้ำแข็งต่างๆ

Mediterranean climate (เมเดอเทอเร'เนี่ยน ไคล'เหมิท) ภูมิอากาศลักษณะร้อน แห้งในฤดูร้อน และอบอุ่น มีฝนตกในฤดูหนาว เป็นลักษณะภูมิอากาศรอบๆ ทะเลเมเดอเทอเรเนี่ยน

mediterranean delta (เมเดอเทอเร'เนี่ยน เดล'เท่อ) ดินดอนสามเหลี่ยมปากแม่น้ำที่เกิดในทะเลที่ปิดล้อมโดยแผ่นดิน ทำให้ไม่มีน้ำขึ้นน้ำลง หรือมีช่วงระดับน้ำขึ้นลงต่ำ

mediterranean sea (เมเดอเทอเร'เนี่ยน ซี) ทะเลน้ำลึกที่โอบล้อมโดยแผ่นทวีป โดยมีการเชื่อมต่อกับมหาสมุทรของโลกผ่านทางช่องเปิดแคบๆ หนึ่งช่องทาง หรือมากกว่า (ช่องแคบเจ๊อะบรอลเท่อร (Gibraltar))

Medithermal (เมดิเธอร'เมิ่ล) ยุคในช่วงโฮเลอซีนตอนปลายที่มีหลักฐานปรากฏการลดลงของอุณหภูมิอย่างชัดเจน

medium bands (มี'เดี้ยม แบนดฺส) ในถ่านหินที่มีชั้น หมายถึงวิเทรน (Vitrain) หนา 2.0-5.0 เซนติเมตร เปรียบเทียบ: *thin bands (ธิน แบนดฺส); thick bands (ธิค แบนดฺส); very thick bands (เวรี่ ธิค แบนดฺส)*

medium-bedded (มี'เดี้ยม-เบ๊ด'เดิด) ศัพท์ที่เปรียบเทียบสำหรับ ชั้นหินตะกอนที่มีความหนาระหว่างชั้นหินบาง (thin-beded) และชั้นหินหนา (thick-bedded) ดู: *stratification index (สแตรเทอะเฟอเค'เฌิ่น อิน'เด็กสฺ)*

medium boulder (มี'เดี้ยม โบล'เด้อร) ก้อนหินที่มีเส้นผ่าศูนย์กลางระหว่าง 51.2-102.5 เซนติเมตร (20-40 นิ้ว หรือ -9 ถึง -10 หน่วยไฟ (phi))

medium clay (มี'เดี้ยม เคล) ศัพท์ธรณีวิทยาสำหรับ อนุภาคเคลที่มีเส้นผ่าศูนย์กลางระหว่าง 0.000976 – 0.00195 มิลลิเมตร (1-2 ไมโครเมตร หรือ 9 ถึง 10 หน่วยไฟ)

medium-crystalline (มี'เดี้ยม คริส'เตอเลิ่น) การบรรยายเนื้อหินของหินตะกอนจำพวกคาเบอเหนทที่มีผลึกขัดกันและกัน (interlocking) เส้นผ่าศูนย์กลางผลึกระหว่าง 0.062 ถึง 0.25 มิลลิเมตร ตามการจำแนกของโฟค (Folk) เปรียบเทียบ: *medium-grained (มี'เดี้ยม-เกรนดฺ)*

medium-grained (มี'เดี้ยม-เกรนดฺ) (1) หมายถึง หินอัคนีและเท็กสเช่อรของหินอัคนี ที่แต่ละผลึกมีขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางเฉลี่ยในช่วง 1.0 ถึง 5.0 มิลลิเมตร (0.04-0.2 นิ้ว) (2) หมายถึงตะกอน หรือหินตะกอนและเท็กสเช่อรของหินตะกอน ที่แต่ละอนุภาคมีขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางเฉลี่ยในช่วง 0.062 ถึง 2.0 มิลลิเมตร (62-2,000 ไมโครมีเท่อร หรือขนาดเท่าทราย) เปรียบเทียบ: *medium-crystalline (มี'เดี้ยม คริส'เตอเลิ่น)*

medium-K (มี'เดี้ยม-เค) ในการจำแนกหินอัคนีของ IUGS หินภูเขาไฟที่มีองค์ประกอบที่อยู่บนเส้นแบ่งเขตระหว่างแก่น SiO_2=48, K_2O=0.3 wt% และ SiO_2=68, K_2O= 1.2 wt%, แต่อยู่ใต้เส้นที่ผ่านจุด SiO_2=48, K_2O=1.2 wt% และ SiO_2=68, K_2O=3.1 wt%

medium pebble (มี´เดี้ยม เพะ´เบิ้ล) ศัพท์ธรณีวิทยาสำหรับ กรวด หรือเพะเบิ้ลที่มีเส้นผ่าศูนย์กลางระหว่าง 8-16 มิลลิเมตร (0.3-0.6 นิ้ว หรือ -3 ถึง -4 หน่วยไฟ)

medium sand (มี´เดี้ยม แซนด) (1) ศัพท์ธรณีวิทยาสำหรับ อนุภาคทรายที่มีขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางในช่วง 0.25 - 0.5 มิลลิเมตร (250 - 500 ไมโครมีเท่อร หรือ 2 ถึง 1 หน่วยไฟ) รวมทั้ง การเกาะกันอย่างหลวมๆ ของทรายที่มีขนาดของอนุภาค ในช่วง 0.25 - 0.5 มิลลิเมตร (2) ศัพท์วิศวกรรมสำหรับ อนุภาค ทรายที่มีขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางอยู่ในช่วง 0.42 – 2 มิลลิเมตร (ค้างตะแกรงมาตรฐานของสหรัฐอเมริกาเบอร์ 40 และผ่าน ตะแกรงเบอร์ 10) (3) ศัพท์ดินในสหรัฐอเมริกาสำหรับ อนุภาค ทรายที่มีขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางในช่วง 0.25 - 0.5 มิลลิเมตร

medium silt (มี´เดี้ยม ซิ้ลท) ศัพท์ธรณีวิทยาสำหรับ อนุภาค ตะกอนที่มีขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางในช่วงของ 0.016 ถึง 0.031 มิลลิเมตร (16 – 31 ไมโครมีเท่อร หรือ 6 - 5 หน่วยไฟ) ตลอดจน การเกาะกันแบบหลวมๆ ของตะกอนที่ประกอบด้วยอนุภาค ตะกอนขนาด 0.016 ถึง 0.031 มิลลิเมตร

medium-textured (มี´เดี้ยม-เท็กส´เช่อรฺ) กลุ่มเนื้อดินที่ ประกอบด้วยทรายละเอียดมากปนดิน (very fine sandy loam) ดินปนทราย (loam) ดินปนทรายและทรายแป้ง (silt loam) และ เนื้อทรายแป้ง (silt textures) ดู: *soil texture (ซอยลฺ เท็กส´เช่อรฺ – เนื้อดิน)*

medium volatile bituminous coal (มี´เดี้ยม วอ´เลอเทิ่ล เบอทิว´เมอเนิส โคล) เบอทิวเมอเนิส โคล ที่ประกอบด้วย สารระเหยร้อยละ 23-31 เปรียบเทียบ: *high volatile bituminous coal (ไฮ วอ´เลอเทิ่ล เบอทิว´เมอเนิส โคล); low volatile bituminous coal (โล วอ´เลอเทิ่ล เบอทิว´เมอเนิส โคล)*

medmontite (เม้ด´มอนไท้ทฺ) สารผสมระหว่างคริสเซอคอเล่อ (chrysocolla) และไมเค่อ

meerschaum (มีร´เฉิ่ม) หินเม็ดละเอียด เนื้อแน่น มักมีสีขาว คล้ายเคลของแม็กนีเซี่ยมสิเลอเขทที่ประกอบด้วยน้ำ ในพื้นที่ แถบเมเดอเทอเรเนี่ยน (Mediterranean) และนำมาใช้ทำกล้อง ยาสูบ และเป็นหินก่อสร้าง ประกอบด้วยแร่ซีพีเออไล้ท (sepiolite)

mega- (เมะ´เกอะ) คำนำหน้า ที่มีความหมายว่า “large – ใหญ่” หรือ “great – ยิ่งใหญ่” คำพ้อง: *macro (แมะ´โคร)*

megabarchan (เมะเกอะบาร´ค่าน) เนินทรายรูปจันทร์เสี้ยว ขนาดยักษ์ สูงถึง 100 เมตร หรือมากกว่า

megabias (เมะเกอะไบ´เอิ้ส) การเปลี่ยนแปลงที่ใช้ระยะเวลา ยาวนาน ในคุณภาพของเฟาะเซิ่ลที่คงสภาพอยู่ เนื่องจากมีการ เปลี่ยนแปลงรูปแบบของการเก็บรักษา ประวัติโครงสร้างของหิน ระดับน้ำทะเล ตำแหน่งของและเทอถูดในอดีต สภาพทางเคมีของ น้ำทะเล และการเปลี่ยนแปลงทางธรณีวิทยาอื่นๆ

megabreccia (เมะเกอะเบร๊ะ´เชี่ย) (1) ศัพท์สำหรับ หินที่เกิด จากกระบวนการทำให้เกิดเบร๊ะเชี่ยขนาดใหญ่ ประกอบด้วย บล็อคหินแตกหักขนาดตั้งแต่ 1 เมตร ถึงมากกว่า 100 เมตร วางตัวแบบไม่มีทิศทางและมักเอียงเป็นมุมจากแนวราบประมาณ 6 ถึง 25 องศา (2) ศัพท์สำหรับ เบร๊ะเชี่ยที่มีบล็อกขนาด ความยาวถึง 400 เมตร เกิดในบริเวณที่มีความลาดชันจากเธริส (thrust) หรือจากการเลื่อนไถลตามแรงโน้มถ่วง อาจจะเป็น ส่วนหนึ่งของ เท็คทอหนิค และส่วนหนึ่งของการทับถมของ หินตะกอน เปรียบเทียบ: *chaos (เค´อ๊อส) [ธรณีวิทยา]* (3) เบร๊ะเชี่ย ที่เกิดการทรุด หรือถล่ม ของปากปล่องภูเขาไฟขนาดใหญ่ (*caldera collapse breccia)* ที่มีเศษหินแตกหักเป็นก้อนขนาดใหญ่มาก จนกระทั่งไม่สามารถสังเกตลักษณะของเบร๊ะเชี่ยได้อย่างเด่นชัด เปรียบเทียบ: *mesobreccia (เมะเซอเบร๊ะ´เชี่ย)*

megaclast (เมะเกอะแคล้สท) (1) หนึ่งในเศษหินแตกหักขนาด ใหญ่ที่ผสมกันอยู่ในหินตะกอน เปรียบเทียบ: *phenoclast (ฟี´เนอแคล้สทฺ)* (2) เป็นส่วนประกอบของ *mixtite (มิกส´ไท้ท)*

megacryst (เมะ´เกอะคริสทฺ) ศัพท์สำหรับ ผลึกหรือเม็ดแร่ใดๆ ในหินอัคนีหรือหินแปร ที่มีขนาดใหญ่กว่าผลึกหรือเม็ดแร่เนื้อพื้น (groundmass) เช่น ผลึกไมโครไคลนขนาดใหญ่ในหินแกรเหนิท ผลึกสองขนาด ซึ่งเมะเกอะคริสทอาจจะเป็นฟีเนอคริสท (phenocryst) ซีเนอคริสท (xenocryst) พอฟิเรอแบล๊สท (porphyroblast) หรือพอฟิเรอแคล้สท (porphyroclast)

megacrystalline (เมะ´เกอะคริส´เตอเลิ่น) ดู: *macrocrystalline (แมะโครคริส´เตอเลิ่น)*

megacycle (เมะเกอะไซ´เคิ่ล) ศัพท์ที่ใช้อย่างไม่เป็นทางการ สำหรับ ชั้นหินในอินเดีย ที่แต่ละเมะเกอะไซเคิ่ล ประกอบด้วย การซ้อนทับกัน หน่วยหินมีการลำดับชั้นหินที่จำแนกเป็น หมวดหิน (formation) หรือหมู่หิน (member) และมีการซ้ำ แบบเป็นวัฏจักรหลายสิบครั้ง หรือหลายร้อยเมตร เปรียบเทียบ: *magnacycle (แม็กเนอไซ´เคิ่ล); supercycle (ซูเพ่อรไซ´เคิ่ล)*

megacyclothem (เมะเกอะไซ´เคิ่อเธ็ม) การรวมไซเคลอเธ็มที่ เกี่ยวข้องหรือสัมพันธ์กัน รวมทั้งไซเคลอเธ็มขนาดใหญ่ที่

M

ประกอบด้วยไซเคลอเธ็มรอง เปรียบเทียบ: *hypercyclothem (ไฮเพอร์ไซเคลอเธ็ม); magnacyclothem (แม็กเนอไซเคลอเธ็ม)*

megaevolution (เมะเกอะเอ๊ะเวอลู'เฉิ่น) ดู: *macroevolution (แมะโครเอ๊ะเวอลู'เฉิ่น)*

megafabric (เมะเกอะแฟ'บริค) แฟบริคของหินที่เห็นได้ในก้อนหินหรือหินโผล่ โดยไม่ใช้กล้องกำลังขยาย เปรียบเทียบ: *microfabric (ไมโครแฟ'บริค)* คำพ้อง: *macrofabric (แมะโครแฟ'บริค)*

megafacies (เมะเกอะเฟ'ฉีส) ศัพท์สำหรับ มวลหินที่มีการสอบเข้าหากันคล้ายรูปลิ่ม หรือสลับแทรก (intertonguing lithologic body) (2) ศัพท์ที่ใช้ผิดสำหรับ *magnafacies (แม็กเนอเฟ'ฉีส)*

megafauna (เมะเกอะฟอ'เน่อ) ดู: *macrofauna (แมะโครฟอ'เน่อ)*

megaflora (เมะเกอะฟลอ'เร่อ) พืชที่มีขนาดใหญ่มองเห็นได้ด้วยตาเปล่า เปรียบเทียบ: *microflora (ไมโครฟลอ'เร่อ); macrofauna (แมะโครฟอ'เน่อ)* คำพ้อง: *macroflora (แมะโครฟลอ'เร่อ)*

megaflow mark (เมะเกอะโฟล' ม้ารฺค) คำพ้องของ *gouge channel (เก๊าจฺ แช'เนิ่ล)*

megafossil (เมะเกอะเฟาะ'เซิ่ล) ดู: *macrofossil (แมะโครเฟาะ'เซิ่ล)*

mega-geomorphology (เมะเกอะจีเออมอรฟอ'เลอจี้) การศึกษาธรณีสัณฐานและภูมิลักษณ์ในพื้นที่ขนาดกว้าง และช่วงเวลาที่ยาวนาน เช่น ภูมิภาคขนาดใหญ่ ทวีป หรือทั่วโลก

megagrained (เมะ'เกอะเกรนดฺ) เนื้อหินคารเบอเหนท ที่มีเส้นผ่าศูนย์กลางของอนุภาคมากกว่า 1 มิลลิเมตร ดู: *macrograined (แมะ'โครเกรนดฺ)*

megagroup (เมะเกอะกรุ๊พ) หน่วยลำดับชั้นหิน ที่ใช้ลักษณะหินในการพิจารณา มีลำดับใหญ่กว่ากรุ๊พ (group) และเป็นตัวแทนเหตุการณ์หลักที่เกิดขึ้นในธรณีกาล แต่ไม่ได้รับการยอมรับอย่างเป็นทางการโดยหน่วย ACSN หรือ NACSN เปรียบเทียบ: *supergroup (ซู'เพ่อรฺกรุ๊พ)*

megalineament (เมะเกอะลิ'เนียเมิ้นทฺ) โครงสร้างรูปเส้น (lineation – ลินีเอ'เฉิ่น) ที่มีความยาวมากกว่า 100 กิโลเมตร

megalump (เมะเกอะเลิ้มพฺ) ก้อนกรวดในหินปูน ที่เกิดจากการทำให้แตกหักโดยคลื่นหรือกระแสน้ำที่รุนแรง-ปั่นป่วน ตกทับถมใหม่ หรือส่วนหนึ่งของโคลนเนื้อปูน ที่รวมเข้าด้วยกันกับหน่วยหินที่เป็นแหล่งกำเนิด

megaplankton (เมะเกอะแพลง'เทิ่น) แพลงเทิ่นที่ใหญ่ที่สุด; แพลงเทิ่นที่มีขนาดมากกว่า 20 เซนติเมตร เปรียบเทียบ: *ultraplankton (เอิลเทรอแพลง'เทิ่น); nannoplankton (แนโนแพลง'เทิ่น); microplankton (ไมโครแพลง'เทิ่น); macroplankton (แมะโครแพลง'เทิ่น)*

megapore (เมะ'เกอะพอรฺ) (1) ดู: *macropore (แมะ'โครพอรฺ)* (2) ในการจำแนกขนาดของรูพรุน หมายถึง รู (รูที่มีรูปร่างกลม กลมยาว แท่ง หรือแผ่น) ที่มีขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางเฉลี่ยหรือความหนามากกว่า 4 มิลลิเมตร เปรียบเทียบ: *mesopore (เมะ'เซอพอรฺ) [ศิลาวิทยา]; micropore (ไม'โครพอรฺ)*

megaregolith (เมะเกอะเระ'เกอหลิธ) ชั้นหินที่เกาะกันหลวมๆ จากเศษหินแตกหักที่เกิดจากการถูกตกกระแทกอย่างหนักในอดีต เกิดทับถมคาบเกี่ยวกับชั้นหินแตกหักคลุมทับ (ejecta blankets) และปิดทับหินเปลือกหักที่มีอยู่เดิม (fractured crust) ดู: *regolith (เระ'เกอหลิธ) [ดาวเคราะห์]*

megaripple (เมะเกอะริ'เพิ่ล) ชั้นหิน หรือรอยคลื่นขนาดใหญ่ที่มีความยาวมากกว่า 1 เมตร หรือความสูงมากกว่า 10 เซนติเมตร ประกอบด้วยทราย และก่อตัวขึ้นในสภาพแวดล้อมใต้น้ำ; เรียกว่าเนินทราย (dune) ดู: *giant ripple (ไจ'เอิ้นทฺ ริ'เพิ่ล); sand wave (แซนดฺ เว้ฟ); dune (ดูน) [ธารน้ำ]*

megascopic (เมะเกอะสกอ'ผิค) หมายถึง วัตถุ หรือปรากฏการณ์ หรือลักษณะที่สังเกตได้ด้วยตาเปล่า หรือใช้แว่นกำลังขยายต่ำ (เช่น 10 เท่า) คำพ้อง: *macroscopic (แมะโครสคอ'ผิค)*

megashear (เมะ'เกอะฉิรฺ) (1) สไตร๊ค สลิพ ฟ้อลท (strike-slip fault) ที่มีการเลื่อนแนวนอนขนาด 10 ถึง หลายๆ ร้อยกิโลเมตร (2) ฟ้อลทในระดับภูมิภาค หรือเขตฟ้อลท ที่ความยาวมากกว่า 700 กิโลเมตร ศัพท์นี้เป็นศัพท์ที่ไม่ค่อยได้ใช้ ซึ่งโดยทั่วไปหมายถึง ขอบของแผ่นเปลือกโลกโบราณ

megatherm (เมะเกอะเธิรฺม) พืชที่ต้องใช้อุณหภูมิสูงและน้ำมากสำหรับการเจริญเติบโต คำพ้อง: *macrotherm (แมะ'โครเธิรฺม)* เปรียบเทียบ: *microtherm (ไมโครเธิรฺม); mesotherm (เมะเซอเธิรฺม)*

Megathermal (เมะเกอะเธอร'เมิ่ล) เกี่ยวกับสภาพภูมิอากาศที่มีอุณหภูมิสูงเป็นลักษณะเด่น เปรียบเทียบ: *mesothermal (เมะเซอเธอร'เมิ่ล) [ภูมิอากาศวิทยา]; microthermal (ไมโครเธอร'เมิ่ล)*

megayear (เมะเกอะยิรฺ) หนึ่งล้านปี (10^6 ปี) เปรียบเทียบ: *Ma (เอ็มเอ)*

megazone (เมะเกอะโซน) ดู: *superzone (ซู'เพ่อรโซน)*

Meigen's reaction (ไม'เก็นส์ รีแอ็ค'เฉิ่น) การแยกแร่แคลไซ้ทและโดเลอไม้ทจากแร่ออมเรียะเกอไน้ซ์ (aragonite) โดยการต้มแผ่นหินบางของก้อนแร่ประสานกันในสารละลายโคบัลท์ไนเต้ตรทเพื่อทำให้

เกิดสี โดยแร่เออแระเกอไน้ทแสดงสีม่วง และยังคงรักษาสีนี้ไว้ในแผ่นหินบาง ขณะที่แร่แคลไซ้ท และแร่โดเลอไม้ทแสดงสีฟ้าอ่อนและไม่แสดงสีในแผ่นหินบาง เปรียบเทียบ: *Lemberg's stain (เลม'เบิรฺกสฺ สเตน' - วิธีย้อมสีโดยเลมเบิรกส)*

meinzer (ไมน'เซ่อรฺ) คำพ้องของ *permeability coefficient (เพอรมีเออะบิ๊เลอที่ โคเออะฟิ'เฉิ่น)* เป็นชื่อของนักอุทกธรณีวิทยาชาวสหรัฐอเมริกา คำพ้อง: *Meinzer (ไมน'เซ่อรฺ)*

meiofauna (ไมโอฟอ'เน่อ) สัตว์ที่อาศัยในพื้นดินใต้น้ำหรือภายในตะกอน เป็นสัตว์ที่มีขนาดตั้งแต่ 63-500 ไมโครมีเท่อร (0.063-0.5 มิลลิเมตร); ระดับขนาดระหว่างแมะโครฟอเน่อ (*macrofauna)* และไมโครฟอเน่อ (microfauna)

mela- (เมเลอ) คำนำหน้า หมายถึง "dark-colored – สีเข้ม"; ในการจำแนกหินอัคนีของ IUGS สำหรับกำหนดหินที่มีแร่เมฝิคมากกว่าช่วงที่ระบุ เช่น เมเลอแกรเหนิท (melagranite) เปรียบเทียบ*: leuco-(ลูเคอ หรือลูโค)*

melagabbroid (เมเลอแก๊ะ'บรฺอยด) ในการจำแนกหินอัคนีของ IUGS หินพลูทอหนิค ที่ตรงตามนิยามของ แก๊ะบรอยด (gabbroid) และมี pl(pl+px+ol) อยู่ระหว่าง 10 และ 35

mélange (เมล้านจ') (1) [อัญมณี] การคัดขนาดและ/หรือคุณภาพแบบคละกันของเพชรที่มีขนาดใหญ่กว่า *mêlée (เม'เล)* นั่นคือ มีน้ำหนักมากกว่า 0.2 เคเริท (carat) (2) [ตะกอนวิทยา] เบร๊ะเชี่ยขนาดใหญ่; มวลหินที่พบในบริเวณกว้างเพียงพอที่จะแสดงในแผนที่มาตราส่วน 1: 24,000 หรือเล็กกว่า โดยมีลักษณะเด่น คือ ขาดความต่อเนื่องของชั้นหิน และมีการรวมของเศษหินและบล็อคหินขนาดต่างๆ ที่มีแหล่งกำเนิดอยู่ในพื้นที่ รวมทั้งไม่ได้อยู่ในพื้นที่ และฝังอยู่ในเนื้อหินเม็ดละเอียดกว่า เปรียบเทียบ: *tectonic mélange (เท็คทอ'หนิค เมล้านจ'); allolistostrome (ออลเออ'ลิสเตอสโตรม); ดู: dismembered formation (ดิสเมม'เบ้อรดฺ ฟอรเม'เฉิ่น); chaos (เค'อ๊อส) [ธรณีวิทยา]* รากศัพท์: ภาษาฝรั่งเศส, "mixture – ผสม"

melanite (เม'เลอไน้ทฺ) แอนดราได๊ท การเหนิท (andradite garnet) สีดำที่มีไทเทเนี่ยม เปรียบเทียบ: *schorlomite (ฉอร'เลอไม้ท)* คำพ้อง: *pyreneite (ไพรีนิ'ไอ๊ท)*

melanization (เมเลอเนอเซ'เฉิ่น) กระบวนการเกิดดิน (soil forming process) ที่มีสีดำจากการเพิ่มขึ้นของสารอินทรีย์

melanocratic (เมเลอโนแครฺ'ถิค) สีเข้ม; ใช้กับหินอัคนีสีเข้มที่มีแร่เมฝิคปริมาณมาก แต่จำนวนร้อยละของแร่เมฝิคในการจำแนกแตกต่างกันในกลุ่มของนักศิลาวิทยา ซึ่งมีช่วงต่ำสุด อยู่ระหว่างร้อยละ 60 ถึง 67 คำนาม melanocrate (เม'เลอโนแครฺท) เปรียบเทียบ: *leucocratic (ลูเคอแครฺ'ถิค); mesocratic (เมะเซอแครฺถิค)* คำพ้อง: *dark-colored (ด๊ารฺค เคอ'เล่อรฺดฺ)*

melanosome (เมเลอ'เนอโซม) ส่วนหนึ่งของมิกเมอไท้ทสีเข้มมีแร่จำพวกเมฝิคในปริมาณมาก เปรียบเทียบ: *leucosome (ลู'โคโซม); mesosome (เมะ'เซอโซม); paleosome (เพลีเออโซม)* สะกดได้อีกแบบ: *melasome (เมเลอ'โซม)*

melanostibite (เม'เลอโนสติไบ๊ทฺ) แร่สีแดง-ดำเข้ม ผลึกรอมโบฮีเดริ้ลของกลุ่มเคอเรินเดิ้ม (*corundum)* : $Mn(Sb,Fe)O_3$

melasome (เมเลอโซม) ดู: *melanosome (เมเลอ'เนอโซม)*

mêlée (เม'เล) (1) ศัพท์สำหรับ เพชรเม็ดเล็กๆ ที่เจียระไนแบบกลม เช่น เพชรที่ติดหรือฝังในเครื่องประดับ ศัพท์นี้บางครั้งใช้กับหินสีที่มีขนาดและรูปร่างคล้ายเพชร (2) เพชรเม็ดเล็กๆ ที่ตัดออกจากเพชรที่มีขนาดใหญ่กว่า (3) ในการจำแนกเพชร ศัพท์สำหรับเพชรรูปทรงกลมขนาดน้ำหนักน้อยกว่า 0.2 เคเริท (4) ศัพท์การเรียงขนาดอย่างหยาบๆ ของหินที่ตัดแบ่งได้ ที่มีน้ำหนักถึง 1 เคเริส ซึ่งตัดแบ่งเป็น mêlée ได้ เปรียบเทียบ: *mélange (เมล้านจ') [อัญมณี]* สะกดได้อีกแบบคือ melée; melee รากศัพท์: ภาษาฝรั่งเศส, "mixed – ผสม"

melikaria (เมเลอแค'เรีย) (1) โครงผลึกของขวอรทส ที่เกิดอยู่กับที่โดยการทับถมของสิลิเค่อจากการเพิ่มขึ้นของน้ำในพื้นของร่องแตก ที่เป็นผลจากการหดตัวในเซ็พแทเรีย (septaria) หรือก้อนทรงกลม (concretions) ซึ่งหินล้อมรอบถูกทำละลายออกไป มีลักษณะคล้ายกับเส้นเลือดกระจาย และอาจจะมีขนาดใหญ่ถึง 45 x 20 x 10 เซนติเมตร เปรียบเทียบ: *septarium (เซ็พ'แทเรี่ยม)* (2) ศัพท์ที่ใช้กับ เซ็พแทเรียที่เป็นเส้นโครงร่าง (vein skeletons) รากศัพท์: ภาษากรีก, "honeycombs – รังผึ้ง"

melilite (เม'เลอไล้ทฺ) (1) กลุ่มแร่สีอ่อน ผลึกเทะแทระเกอเนิ่ล: $(Na,Ca)_2(Mg,Al)(Si,Al)_2O_7$ ประกอบไปด้วยชุดของสารละลายของแข็งที่มีรูปสัณฐานเดียวกัน (isomorphous solid-solution) และอาจมีธาตุเหล็กเป็นองค์ประกอบ (2) แร่ผลึกเทะแทระเกอเนิ่ลสีน้ำผึ้ง-เหลือง ของกลุ่มเมเลอไล้ท เช่น ชุดของปลายสุดท้าย (end members) ของเกเลอไล้ท (gehlenite) และแอ๊ะเคอรแมไน้ท (akermanite) เกิดเป็นส่วนหนึ่งของหินภูเขาไฟจำพวกเบสิคและมักถูกจัดว่าเป็นเฟลสปาร์อยดฺส ถึงแม้ว่าไม่ได้มีโครงสร้างแบบโครงข่าย (framework structure) นอกจากนี้ ยังถือว่าเป็น "ไพร็อกซีนไม่อิ่มตัว (pyroxenes undersaturated)" สะกดได้อีกแบบคือ *mellilite*

M

melilite nephelinite (เม'เลอไล้ทฺ เนะ'เฟอเลอไน้ท) ในการจำแนกหินอัคนีของ IUGS หินภูเขาไฟที่มี ฟอยได้ท (foidite) และเทะไฟร้ท (tephrite) + แบ๊ะเซอไน้ท (basanite) ในไดเออะแกรม TAS และประกอบด้วยแคลเซี่ยม ออรโธสิเลอเขท มากกว่าร้อยละ 0 แต่น้อยกว่าร้อยละ 10 โดยน้ำหนัก ใน *CIPW norm*

melissopalynology (เมอลิสเซอแพเลอนอ'เลอจี้) แขนงหนึ่งของเรณูวิทยา ที่ศึกษาพอเลินในน้ำผึ้ง

mellilite (เม'เลอไล้ทฺ) (1) ดู: *melilite (เม'เลอไล้ทฺ)* (2) ดู: *mellite (เม'ไล้ทฺ)*

mellite (เม'ไล้ทฺ) แร่สีเหลือง สีออกแดง สีออกน้ำตาล หรือขาว ผลึกเทะแทระเกอเนิ่ล: $Al_2(COO)_6 \cdot 16H_2O$ มีความวาวแบบยางสน มักเกิดเป็นนอจู้ลในถ่านหินสีน้ำตาล และเป็นส่วนหนึ่งของผลผลิตจากการย่อยสลายพืช เป็นเกลือของกรดเมลิถิค (mellitic acid) คำพ้อง: *honey stone (เฮอ'นี่ สโตน')*

mellorite (เม'เลอไร้ทฺ) ศัพท์ที่แนะนำให้ใช้สำหรับ กลุ่มแร่เคลจำพวกเคเออเลิ่นที่ก่อผลึกได้ไม่ดี มีการซ้อนของชั้นในแกนซี (c-axis) และมีความผิดปกติในผลึกหลายรูปแบบ จึงทำให้ไม่มีความจำเป็นที่ต้องใช้ชื่อเฉพาะ; ศัพท์ที่ใช้ทั่วไปในแร่ดินขาว *fireclay mineral (ไฟ'เออรเคล มิ'เนอเริ่ล)*

melt (เม้ลทฺ) (1) [อัญมณี] เทคนิคการทำให้เกิดผลึก โดยการทำให้ของเหลวที่มีองค์ประกอบทางเคมีเช่นเดียวกับผลึกที่เย็นตัวลง ใช้ในการสังเคราะห์อัญมณี เช่น ทับทิมสังเคราะห์ และไพลินสังเคราะห์ (2) [ศิลาวิทยา] คำนาม หินหลอมเหลว

melt-fragment breccia (เม้ลทฺ-แฟร็ก'เมิ่นท เบร๊ะ'เชี่ย) ดู: *suevite (สเว'ไว้ทฺ)*

melt-freeze grains (เม้ลทฺ-ฟรี้ส เกรนสฺ) รูปทรงอสัณฐานของการรวมของก้อนหรือผลึกน้ำแข็ง (*grain cluster)* ที่ถูกการละลาย และแข็งแบบกลับไปกลับมา ผลึกน้ำแข็งแต่ละผลึกจึงแยกออกจากกันไม่ได้ และน้ำที่อยู่ภายในจะถูกแช่แข็ง เปรียบเทียบ: *melt metamorphism (เม้ลทฺ เมะเทอมอรฺ'ฟิเซิ่ม); slush (สเลิ้ฌ') [หิมะ]*

melting column (เม้ล'ทิ่ง คอ'เลิ่ม) หินที่มีการหลอมเหลวบางส่วน (มักเป็น เพอริเดอไท้ท) ที่ซึ่งส่วนที่ถูกหลอมเหลว (มักเป็นบะซ้อลท) จะไหลขึ้นด้านบน เช่น การไหลขึ้นของแมนเทิ่ลบริเวณสันเขากลางมหาสมุทร; การแยกเป็นกลุ่มของบะซ้อลทในเปลือกมหาสมุทร

melting spot (เม้ล'ทิ่ง สป็อท') พื้นที่ที่อยู่ในส่วนของแมนเทิ่ลที่มีแม็กเม่อจำพวกบะซ้อลทเกิดขึ้น และมีการระเบิดของภูเขาไฟขึ้นมาตามแนวดิ่งบนพื้นผิวโลกแบบซ้ำๆ เช่น เฮอวายี่ (Hawaii) ดู: *hot spot (ฮ็อต สป็อท')*

melt-matrix breccia (เม้ลทฺ-เม'ทริกส เบร๊ะ'เชี่ย) ดู: *impact-melt breccia (อิม'แผ็คท-เม้ลทฺ เบร๊ะ'เชี่ย)*

melt metamorphism (เม้ลทฺ เมะเทอมอรฺ'ฟิเซิ่ม) กระบวนการขยายขนาดของผลึกหิมะภายใต้เงื่อนไขการละลาย ที่เกิดจากความสัมพันธ์แบบผกผันระหว่างรัศมีผลึก และอุณหภูมิหลอมเหลว เป็นผลในการเพิ่มขึ้นของความหนาแน่น และการปรับสมบัติอื่นๆ ของหิมะ เปรียบเทียบ: *grain cluster (เกรน เคลิส'เต้อร); melt-freeze grains (เม้ลทฺ ฟรี้ส เกรนส)*

melt-out till (เม้ลทฺ เอ๊าทฺ ทิล) ทิล (till – กองเศษดิน/หิน) ที่มาจากการละลายอย่างช้าๆ ของเศษน้ำแข็งแตกหักที่ฝังอยู่ใต้ดิน และยังคงรักษาโครงสร้างที่มาจากน้ำแข็งต้นกำเนิด ดังนั้นจึงไม่ถูกเปลี่ยนรูปภายใต้น้ำหนักกดทับ

member (เม็ม'เบ้อร) หน่วยลำดับชั้นหินอย่างเป็นทางการที่อยู่ในระดับล่างของหมวดหิน (formation) ตามการจัดจำแนกโดย IUGS ประกอบด้วยลักษณะพิเศษที่พัฒนาในส่วนของหมวดหินซึ่งอาจขยายจากหมวดหินหนึ่งไปยังอีกหมวดหินหนึ่ง ตามการกระจายด้านข้าง ประกอบด้วยชื่อทางภูมิศาสตร์ และตามด้วยคำว่า “member”; ใช้ในกรณีที่ลักษณะหินมีความสำคัญ อยู่ในระดับที่สูงกว่าชั้นหิน คำย่อ: mbr (เอ็มบีอาร) เปรียบเทียบ: *lens (เล็นสฺ); lentil (เล็น'ทิล); tongue (เทิง) [ลำดับชั้นหิน]*

menaccanite (เมอแน'เคอไน้ทฺ) อิลเมอไน้ท (*ilmenite)* ที่พบในทรายใกล้เมอแนแคน (Manaccan หรือ Menachan) ในคอรนวอล (Cornwall) อังกฤษ สะกดได้อีกแบบ: *manaccanite*

Menap (เม'แน็พ) หินช่วงอายุยุคน้ำแข็งในยุโรปตอนเหนือ (Pleistocene - ไพลสเตอซีน) ใต้ เอลสเต้อร (Elster) เทียบเท่า กุ๊นส (Gunz) ในลำดับอายุธารน้ำแข็ง แทนที่ เอ็ลเบ้ (Elbe) ในเทือกเขาแอ๊ลพส (Alps)

Menapian (เมเนอ'เพี่ยน) หินช่วงอายุอากาศหนาว มีดอกไม้โบราณในยุโรป (paleoflora stage): ไพลสเตอซีนตอนล่าง (Pleistocene) – เหนือ วาลีย่น (Waalian) ใต้ โครเมอเรี่ยน (Cromerian) เทียบเท่า กุ๊นส (Gunz) ในลำดับอายุธารน้ำแข็ง

mendip (เมน'ดิ๊พ) (1) เนินเขาที่ถูกฝัง แต่ปรากฏให้เห็นโดยการกัดเซาะของหุบเขาผ่านเควสเต้อ (*cuesta*–) ในลักษณะของหินอายุแก่ ถูกหินอายุอ่อนล้อมรอบ (inlier) (2) เนินเขาบริเวณ

ชายฝั่ง ที่ครั้งหนึ่งเคยเป็นเกาะในทะเล เป็นที่ตั้งแบบฉบับ (Type locality): Mendip Hills ใน Somerset County (ซอเมอรเส็ท คาวนที่) ในประเทศอังกฤษ

mendozite (เมนเดอ'ไซ้ท) แร่สีขาว ผลึกมอเนอคลิหนิค: $NaAl(SO_4)_2 \cdot 11H_2O$ เปรียบเทียบ: *soda alum (โซ'เดอ แอ'เลิ่ม)*

Menevian (เมอนี'เวี่ยน) หินช่วงอายุในอังกฤษ:แคมเบรี้ยนตอนกลาง (บน โซลแวน (Solvan), ใต้ มีนทรอเจี้ยน (Maentwrogian)

menilite (เม'เนอไล้ท) โอเพิ่ลไม่บริสุทธิ์ ทึบแสง สีเทา หรือน้ำตาล พบในรูปแบบของก้อนทรงกลม หรือแบน ในเมืองเมนิลมุงตอง (Menilmontant) ใกล้กรุงปารีส ประเทศฝรั่งเศส คำพ้อง: *liver opal (ลิ'เว่อร โอ'เพิ่ล)*

meniscus (เมอนิส'เคิส) ผิวหน้าของน้ำใต้ดินระหว่างเม็ดแร่ ที่มีลักษณะโค้งคล้ายโคนเล็บ เนื่องจากแรงตึงผิว (capillarity) พหูพจน์: menisci (เมอนิส'ไค หรือ เมอนิส'คี)

meniscus cement (เมอนิส'เคิส ซี'เมิ่นท) ประเภทหนึ่งของสารเชื่อมประสาน โดยทั่วไปคือแคลไซ้ท ระหว่างเม็ดแร่และมีรูปร่างโค้งคล้ายวงโคนเล็บ มักเป็นแคลไซ้ทที่ตกทับถมในบริเวณเหนือระดับน้ำบาดาล

mensa (เม็น'เซอ) ศัพท์ที่บัญญัติขึ้นโดยสหพันธ์ดาราศาสตร์ระหว่างประเทศสำหรับ พื้นผิวของดาวเคราะห์ ที่มีลักษณะราบและขอบมีลักษณะสูงชันคล้ายหน้าผา พหูพจน์: mensae (เม็น'ซี หรือ เม็น'เซ่)

Meotian (มีโอ'เที่ยน) หินช่วงอายุในยุโรปตะวันออก (แถบทะเลดำ): ไมเออซีนตอนบน (เหนือ ซารมาเที่ยน (Sarmatian), ใต้ พอนเที่ยน (Pontian)) และกำหนดให้อยู่ในสมัยไพลเออซีนตอนล่างสุด เทียบเท่าอายุของแพนโนเนี่ยน (Pannonian)

Meramecian (เมเรอมี'เซี่ยน) หินสมัยของอเมริกาเหนือ: มิเซอซิเพี่ยนตอนบน (เหนือ โอเซเจี้ยน (Osagean), ใต้ เชสเตอเรี่ยน (Chesterian))

Merapian (เมเรอเพี่ยน) หมายถึง กระบวนการภูเขาไฟที่เกิดโดยการสลาย หรือถล่มของลาเว่อโดมจำพวกแก้ว (silicic dome – เซอลิ'สิค โดม) หรือลาเว่อ ไหล ทำให้เกิดการไหลของเศษธรณีวัตถุภูเขาไฟ (pyroclastic flows)

meraspid (เมอแรส'ผิด) คำคุณศัพท์ของ *meraspis (เมอแรสผิส) – ไทรเลอไบ๊ท (Trilobite) อายุน้อย*

Mercalli scale (เมอรแค'ลี่ สเกล') มาตรแสดงระดับของความรุนแรงของแผ่นดินไหว ที่มีระดับตั้งแต่ 1 (ตรวจวัดได้เฉพาะจากเครื่องมือวัด) ถึง 12 (ทำให้เกิดการทำลายเกือบทั้งหมด) มาตรแสดงระดับนี้มีการปรับปรุงและเรียกชื่อใหม่ว่า *modified Mercalli scale (มอ'เดอไฟดฺ เมอรแค'ลี่ สเกล')*

Mercator chart (เมอรเค'เท่อรฺ ช้ารฺท) แผนภูมิ หรือแผนที่จำลองตำแหน่งและรายละเอียดต่างๆ ของพื้นผิวโลกโดยใช้การฉายภาพแบบเมอรเคเท่อร (Mercator) ซึ่งนิยมใช้สำหรับแผนที่เดินเรือทางทะเล

Mercator equal-area projection (เมอรเค'เท่อรฺ อี'เควิ่ล - แอเรีย เพรอเจ็ค'เฉิ่น) ดู: *sinusoidal projection (ไซนเยอซอย'เดิ้ล เพรอเจ็ค'เฉิ่น)*

Mercator projection (เมอรเค'เท่อรฺ เพรอเจ็ค'เฉิ่น) การจำลองตำแหน่งและรายละเอียดต่างๆ ของพื้นผิวโลกลงบนแผนที่ โดยใช้พื้นผิวสัมผัสแบบทรงกระบอกในการฉายโครงแผนที่ ด้วยวิธีทางคณิตศาสตร์ (ไม่ใช่เรขาคณิต) ที่มีการรักษาทิศทาง และสัดส่วนของระยะทางในทุกๆ ทิศทางจากจุดใดจุดหนึ่งให้มีค่าเท่ากัน โดยเส้นศูนย์สูตรจะแสดงเป็นเส้นตรง ขนาดเท่าสัดส่วนจริง และเส้นขนานอื่นๆ จะมีระยะห่างเพิ่มมากขึ้น และจะเพิ่มอย่างรวดเร็วเมื่อเข้าใกล้ขั้วโลก (เพื่อรักษาอัตราส่วนของระยะ ให้คงที่) ส่วนเส้นเมอริเดี้ยนจะเป็นเส้นตรงตั้งฉากกับเส้นศูนย์สูตร และเว้นระยะห่างเท่าๆ กันและขนานกัน ซึ่งพื้นที่และรูปร่างในบริเวณขั้ว (และเทอถูดมากกว่า 80 องศาเหนือ หรือใต้) จะมีขนาดที่ใหญ่กว่าความเป็นจริง แผนที่ในลักษณะนี้เหมาะสมต่อการเดินเรือ การแสดงผืนน้ำทะเลและมหาสมุทร การแสดงแผนที่การเปลี่ยนแปลงทางภูมิศาสตร์ของคุณสมบัติทางแม่เหล็ก หรือการเขียนวงโคจรของดาวเทียม ตั้งชื่อตามนักคณิตศาสตร์ และภูมิศาสตร์ชาวเฟลมิณ เกอรฮารเดิส เมอรเคเท่อร (Gerhardus Mercator) ที่เป็นผู้คิดวิธีนี้ขึ้นมา ดู: *transverse Mercator projection (แทรนสเวิรฺส เมอรเคเท่อรฺ เพรอเจ็ค'เฉิ่น)*

Mercator track (เมอรเค'เท่อรฺ แถร็ค) เส้นดิ่ง (rhumb line – เริม ไลน) ที่ใช้ในการฉายโครงแผนที่แบบเมอรเคเท่อร

mercury (เมอร'คิวรี่) ปรอท; แร่โลหะหนัก สีเงิน-ขาว หรือสีดีบุก-ขาว: Hg เป็นธาตุที่เป็นของเหลวที่อุณหภูมิปกติ พบเป็นมวลกลมของของเหลวขนาดเล็ก กระจายอยู่กับแร่ซิเนอบาร หรือทับถมจากน้ำพุร้อน และเป็นของแข็งที่ระดับอุณหภูมิ -38.9 องศาเซลเซียส คำพ้อง: *quicksilver (ควิค'ซิลเว่อร)*

mercury barometer (เมอร'คิวรี่ เบอรอเมอเท่อร) เบอรอเมอเท่อรที่ใช้ปรอทเป็นส่วนประกอบ สำหรับวัดความกดอากาศ และการเปลี่ยนแปลงของปรอทเดียอาศัยความสมดุลของน้ำหนักของบรรยากาศในหน่วยพื้นที่กับน้ำหนักของปรอทในหลอดแก้ว และ

M

แรงดันของบรรยากาศ เปรียบเทียบ: *aneroid barometer (แอ๎เนอรอยดฺ เบอรอ๎เมอเท่อรฺ)*

mere (เมียร) [ทะเลสาบ] (1) บริเวณน้ำขัง ทะเลสาบ บึง บ่อ หรือหนองน้ำ; ศัพท์ที่ใช้ในระดับภูมิภาคของอังกฤษ (2) บึง หรือหนอง (3) ทะเลสาบที่มีคันดินธรรมชาติปิดล้อม (levee lake) ที่ประกอบด้วยตะกอนที่ถูกพาไปต้นน้ำโดยน้ำขึ้น

Merensky Reef-type deposit (เมอเรนสกี้ รี๊ฟ-ไท้พ ดิพอ๎เสิท) ดู: *stratiform PGE deposit (สแตรเทอฟอรฺม พีจีอี ดิพอ๎เสิท) (PGE - Platinum Group Elements)*

meridian (เมอริ๎เดี้ยน) (1) เส้นวงกลมใหญ่สมมติ (imaginary great circle) บนพื้นผิวของโลก ผ่านขั้วโลกเหนือและขั้วโลกใต้ และตั้งฉากกับเส้นศูนย์สูตร เป็นเส้นที่มีค่าและเทอถูดเท่ากัน; เส้นผ่านขั้วโลกเหนือ และขั้วโลกใต้ที่มีค่าลอนเจอถูดเท่ากัน หรือระนาบตั้งฉากกับจีออยด หรือลูกทรงกลม และผ่านแกนของโลก และกำหนดให้เป็นเส้น รวมทั้ง หมายถึง เส้นครึ่งวงกลมใหญ่มีปลายอยู่ที่ขั้วโลกเหนือ และขั้วโลกใต้ คำพ้อง: *terrestrial meridian (เทอเรส๎เทรี๊ยล เมอริ๎เดี้ยน)* (2) เส้นตรงเส้นหนึ่งในชุดของเส้นตรงที่สัมพันธ์กับเมอริเดี้ยน เขียนบนแผนที่โลกตามแนวทิศเหนือและทิศใต้ และระบุหมายเลขตามองศาของเส้นลอนเจอถูดตะวันออก และตะวันตก จากเส้นเมอริเดี้ยนหลัก หรือศูนย์องศา

meridian line (เมอริ๎เดี้ยน ไลน) เส้น ที่ผ่านจุดใดๆ ที่กำหนดบนพื้นผิวโลก และผ่านทิศเหนือและทิศใต้ได้อย่างถูกต้อง โดยเฉพาะ เส้นที่ใช้ในระนาบการสำรวจ และกำหนดโดยการตัดกันของระนาบเส้นเมอริเดี้ยน และระนาบขอบฟ้า

meridional difference (เมอริ๎ดีเออเนิ่ล ดิ๎เฟรินซฺ หรือดิ๎เฟอเริ่นซฺ) ความแตกต่าง (ระยะทาง) ระหว่างเส้นสองเส้นที่ขนานกับและเทอถูด โดยจะลบกันถ้าอยู่ในด้านเดียวกันจากเส้นศูนย์สูตร แต่ถ้าหากอยู่ตรงกันข้ามกันจากเส้นศูนย์สูตรจะบวกกัน เปรียบเทียบ: *latitude difference (และ๎เทอถูด ดิ๎เฟิรฺนซฺ); departure (ดิพารเช่อรฺ)* สะกดได้อีกแบบคือ *meridional difference of latitude (เมอริ๎ดีเออเนิ่ล ดิ๎เฟิรฺนซฺ เอ็ฟ และ๎เทอถูด)*

meridional difference of latitude (เมอริ๎ดีเออเนิ่ล ดิ๎เฟรินซฺ เอ็ฟ และ๎เทอถูด) ดู: *meridional difference (เมอริ๎ดีเออเนิ่ล ดิ๎เฟิรฺนซฺ)*

meridional part (เมอริ๎ดีเออเนิ่ล พารฺท) ความยาวของเส้นโค้งของเส้นเมอริเดี้ยน ระหว่างเส้นศูนย์สูตรและเส้นขนานที่กำหนดของและเทอถูดบนแผนภูมิแบบเมอรเคเท่อร ที่แสดงในหน่วยของหนึ่งลิปดาของลอนเจอถูด (one minute of longitude) ที่เส้นศูนย์สูตร (หนึ่งลิปดาลอนเจอถูดที่เส้นศูนย์สูตร เท่ากับ 1.86 กิโลเมตร; หนึ่งองศาลอนเจอถูดที่เส้นศูนย์สูตร เท่ากับ 111.38 กิโลเมตร; หนึ่งพิลิปดาของลอนเจอถูดที่เส้นศูนย์สูตรเท่ากับ 30.92 เมตร)

meridional projection (เมอริ๎ดีเออเนิ่ล เพรอเจ็ค๎เฉิ่น) ชื่อเดิมของ equatorial projection (อีเควอทอ๎เรี่ยล เพรอเจ็ค๎เฉิ่น) ที่มีลักษณะการฉายโครงแผนที่แบบแอสเหมิธ (azimuthal map projection) ที่มีจุดศูนย์กลางบนเส้นศูนย์สูตร

mero- (เมะเรอ-) คำนำหน้าบ่งบอกว่าเป็น “ส่วน หรือส่วนหนึ่ง (part or portion)”

merohedral (เมะเรอฮี๎เดริ้ล) หมายถึง ชั้นผลึกในระบบผลึกมีรูปแบบทั่วไปเพียง 1/2, 1/4 หรือ 1/8 ของจำนวนหน้าผลึกปกติ ที่สอดคล้องรูปแบบในชั้นโฮเลอฮีเดริ้ล (holohedral class) ในระบบเดียวกัน ซึ่งเงื่อนไขดังกล่าวนี้เรียกว่า “*merohedrism - เมะเรอฮี๎ดริเซิ่ม*” คำพ้อง: *merosymmetric (เมะเรอเซอเมะ๎ถริค)* ดู: *hemihedral (เฮ๎มิฮีเดริ้ล)*

merohedral twinning (เมะเรอฮี๎เดริ้ล ทวิ๎นิ่ง) ดู: *twinning by merohedry (ทวิ๎นิ่ง บาย เมะเรอฮี๎ดรี้)*

merohedrism (เมะเรอฮี๎ดริเซิ่ม) เงื่อนไขที่เป็น *merohedral (เมะเรอฮี๎เดริ้ล)* คำพ้อง: *merohedry (เมะเรอฮี๎ดรี้)*

merohedry (เมะเรอฮี๎ดรี้) ดู: *merohedrism (เมะเรอฮี๎ดริเซิ่ม)*

merokarst (เมะ๎เรอค้ารฺสทฺ) ภูมิประเทศแบบค้ารสท ไม่สมบูรณ์ เนื่องจากมีลักษณะบาง มีหิน/แร่อื่นปะปน (ไม่บริสุทธิ์) หรือเป็นหินปูนจำพวกช้อลค (chalky limestone) ที่มีการระบายน้ำที่พื้นผิวไม่ดี และมีหุบเขาแห้ง เปรียบเทียบ: *holokarst (โฮ๎เลอค้ารฺสทฺ)*

meroleims (เมะ๎เรอลีมส) ส่วนที่ยังคงมีเศษซากพืชเหลืออยู่จากการแปรสภาพเป็นถ่านหิน

meromictic lake (เมะเรอมิค๎ถิค เล้ค) ทะเลสาบ ที่ยังไม่ได้มีการผสมของน้ำอย่างสมบูรณ์ ในช่วงของการไหลเวียนของน้ำ โดยเฉพาะ ทะเลสาบที่พื้นทะเลสาบไม่มีการไหลเวียนของมวลน้ำแยกออกจากชั้นน้ำด้านบนที่มีการไหลเวียน เปรียบเทียบ: *holomictic lake (โฮเลอมิ๎คถิค เล้ค)*

meromixis (เมะเรอมิก๎เสิส) กระบวนการที่นำไปสู่ หรือเงื่อนไขของ *meromictic lake (เมะเรอมิค๎ถิค เล้ค)*

meroplankton (เมะเรอแพ้งเท่อน) สิ่งมีชีวิตจำพวกพืชและสัตว์ที่ลงเท่ินหรือไม่ใช่แพลงเท่อน ที่เป็นตัวแทนบางส่วนของช่วงชีวิตของ

สิ่งมีชีวิตในระยะเริ่มแรก เช่น ไข่ และตัวอ่อนของสัตว์ที่อาศัยพื้นดิน และที่ว่ายน้ำ และหากินในน้ำ เปรียบเทียบ: *holoplankton (โฮเลอแพลง์เทิ่น)* คำพ้อง: *temporary plankton (เท็ม์เพอเรรี่แพลง์เทิ่น)*

meropod (เมะเรอผอด) ดู: *merus (มิ์เริส)*

merosymmetric (เมะเรอเซอเมะ์ถริค) ดู: *merohedral (เมะเรอฮี์เดริ้ล)*

meroxene (เมอ์ร็อคซีน) ไบเออไท้ท ที่ระนาบแกน (axial plane) ขนานกับแกนบี (b-axis) ของผลึก

merozone (เมะ์เรอโซน) หน่วยไบเออสแตรถิค (*biostratic unit*) ที่เป็นตัวแทนบางส่วนของแท็กซอน

merozonite (เมะ์เรอโซไน้ท) หน่วยไบเออสแตรถิค (*biostratic unit*) ที่เป็นตัวแทนในส่วนของ range-zone; เทียบเท่ากับบางส่วนของ range-zone

Merriam effect (เมอ์เรี่ยม อิเฟ็คท์) ความสัมพันธ์ระหว่างมวลของภูเขา และกระจายตามแนวดิ่งของสัตว์ และพืช ความสัมพันธ์ชนิดนี้พบโดยนักชีววิทยาชาวอเมริกัน ชื่อ คลินเทิ่น ฮ้ารท เมอรเรี่ยม (Clinton Hart Merriam) และตั้งชื่อตามผู้ค้นพบ ศัพท์นี้ยังหมายถึง ปัจจัยอื่นๆ เช่น ความสูง ขนาด หรือมวลของภูเขา และระดับความลึกของแอ่ง หรือที่ราบที่ยกสูงขึ้นจาก ระดับเดิม ต่อชนิดและกลุ่มของพืชและสัตว์ตามระดับความสูงที่ถูกยกขึ้น

Mersey yellow coal (เมอร์ซี่ เย์โล่ โคล) ดู: *tasmanite (แทส์เมอไน้ท) [ถ่านหิน]*

mesa (เม์เซ่อ) (1) ภูเขายอดราบ; พื้นที่ที่สูงกว่าพื้นที่โดยรอบมีขอบเป็นผาชันจากกัดเซาะ และมักปิดด้วยหินที่มีความคงทนสูงวางตัวแนวราบหรือค่อนข้างราบ (มักเป็นลาเว่อ); สำหรับนิยามที่ไม่เคร่งครัด หมายถึง พื้นที่กว้าง ที่มียอดราบ มักเป็นเนินเขาหรือภูเขาที่อยู่โดดๆ มีความสูงปานกลาง และมีอย่างน้อยหนึ่งด้านที่เป็นหน้าผาชัน หรือมีความลาดชันสูง ที่เหลือจากการถูกกัดเซาะ มีลักษณะคล้ายบิ๊วท (*butte*) แต่ใหญ่กว่า ดู: *table mountain (เท์เบิ้ล เม้าน์เทิ่น)* (2) ตะพักกว้าง หรือที่ราบตามฝั่งแม่น้ำในหุบเขา ที่มีความลาดชันมากเฉพาะด้านใดด้านหนึ่งของแม่น้ำ ดู: *bench (เบ็นช) [ธรณีสัณฐานวิทยา]* รากศัพท์: ภาษาสเปน “table – โต๊ะ”

mesa-butte (เม์เซ่อ บิ๊วท) บิ๊วท (butte) ที่เกิดขึ้นจากการกัดเซาะ และการลดขนาดลงของเมเซ่อ เปรียบเทียบ: *volcanic butte (วอลแค์หนิค บิ๊วท)*

mesa plain (เม์เซ่อ เพลน) ภูเขาหรือที่ราบสูงที่มียอดราบ เปรียบเทียบ: *plateau plain (แพละ์โท เพลน)*

mesarch (เมะ์ซารฺค) คำคุณศัพท์ หมายถึง การเปลี่ยนแปลงแบบแทนที่ของระบบนิเวศ (ecologic succession) ที่วิวัฒน์ภายใต้เงื่อนไขที่มีความชื้นปานกลาง (mesic - เมะ์สิค) เปรียบเทียบ: *hydrarch (ไฮ์ดร๊ารฺค); xerarch (ซี์ร้ารฺค)* ดู: *mesosere (เมะ์เซอเซียร)*

meseta (เมเซ์เท่อ) (1) เมเซ่อขนาดเล็ก (2) ที่ราบสูงขนาดกว้างหรือพื้นที่สูงที่มียอดราบ มักมีผิวไม่สม่ำเสมอ หรือพื้นจากการกัดเซาะ อยู่บริเวณส่วนกลางของภูมิภาค; เช่น พื้นที่ราบสูงที่ถูกกัดเซาะที่อยู่ภายในภาคกลางของสเปน รากศัพท์: ภาษาสเปน, “tableland – พื้นที่ราบแบบโต๊ะ” คำพ้อง: *mesita (เมซิ์เท่อ); mesilla (เมซิ์เล่อ)*

mesh (เมฌ) (1) [ขนาดอนุภาค] ช่องว่าง ระหว่างลวดในตะแกรง (2) [ภูมิลักษณ์พื้นดิน] หน่วยขององค์ประกอบของภูมิลักษณ์ของดิน (ยกเว้นที่มีรูปแบบเป็นขั้นๆ (steps) และเป็นแถบๆ (stripes) เช่น วงกลม (circle) รูปหลายเหลี่ยม (polygon) หรือรูปผสมระหว่างวงกลมและรูปหลายเหลี่ยม

mesh number (เมฌ เนิม์เบ่อร) ขนาดของตะแกรง (ตาข่าย) หรือวัตถุที่ผ่านตะแกรงแสดงในรูปของจำนวนช่องเปิดของตะแกรงต่อระยะหนึ่งนิ้ว เช่น ตะแกรงเบอร์ 20 หมายถึงมีช่องเปิดจำนวน 20 ช่องในระยะหนึ่งนิ้ว

mesh texture (เมฌ เท็กสเช่อร) เนื้อหินที่มีลักษณะคล้ายตาข่าย

mesic (เมะ์สิค) หมายถึง ที่อยู่อาศัยที่ได้รับปริมาณความชื้นปานกลาง นอกจากนี้ยังหมายถึง สิ่งมีชีวิต หรือกลุ่มของสิ่งมีชีวิตที่อาศัยอยู่ในบริเวณที่มีความชื้นปานกลาง เปรียบเทียบ: *hydric (ไฮ์ดริค); xeric (ซี์หริค)* ดู: *mesarch (เมะ์ซารฺค)*

mesic temperature regime (เม์สิค เท็ม์เพอชุ่รฺ เร์ฌีม) ระบบอุณหภูมิดิน หมายถึง อุณหภูมิของดินที่ความลึก 50 เซนติเมตร ที่มีค่าเฉลี่ยตลอดปีเท่ากับหรือมากกว่า 8 องศาเซลเซียส แต่น้อยกว่า 15 องศาเซลเซียส และอุณหภูมิเฉลี่ยในช่วงฤดูร้อนและฤดูหนาวแตกต่างมากกว่า 5 องศาเซลเซียส

Mesilla (เมซิ์เล่อ) ดู: *meseta (เมเซ์เท่อ)*

mesita (เมซิ์เท่อ) ดู: *meseta (เมเซ์เท่อ)*

mesitine (เม์เซอทีน) ดู: *mesitite (เม์เซอไท้ท)*

mesitine spar (เมเซอทีนสปาร์) ดู: *mesitite (เม์เซอไท้ท)*

M

mesitite (เม๎เซอไท้ท) แม็กเนอไซ้ทสีขาว ที่ประกอบด้วยเหล็กคารเบอเหนทร้อยละ 30 – 50 คำพ้อง: *mesitine (เม๎เซอทีน); mesitine spar (เม๎เซอทีน สปาร๎)*

meso- (เมะ๎เซอ หรือเมะ๎โซ) คำนำหน้าในความหมาย “middle – กลาง”

Mesoarchean (เมะเซออาร๎เคี่ยน) มหายุค ของมาตรอายุลำดับชั้นหินมาตรฐานโลก ที่กำหนดให้เป็นช่วงเวลาระหว่าง 3,200 – 2,800 ล้านปีก่อนคริสตกาล หรือปลายของมหายุคเพลีเอออารเคี่ยน (Paleoarchean) เริ่มต้นของมหายุคนีเอออารเคี่ยน (Neoarchean)

mesobreccia (เมะเซอเบร๊ะ๎เชี่ย) เบร๊ะเชี่ยที่เกิดจากการยุบตัวของปล่องภูเขาไฟขนาดใหญ่ (*caldera collapse breccia)* ที่มีเศษหินแตกหักขนาดเล็กจำนวนมาก ที่สามารถสังเกตได้ภายในบริเวณหินโผล่แม้เพียงตำแหน่งเดียว มักพบเป็นชั้นบาง ในบริเวณส่วนกลาง และส่วนบนของแคลเดเร่อ เปรียบเทียบ: *megabreccia (เมะเกอะเบร๊ะเชี่ย)*

mesoclimate (เมะเซอไคล๎เหมิท) สภาพภูมิอากาศของพื้นที่ขนาดเล็ก เช่น หุบเขา หรือพื้นที่ป่าหนาทึบ ที่อาจมีสภาพภูมิอากาศแตกต่างจากสภาพภูมิอากาศโดยทั่วไปของภูมิภาค ดู: *macroclimate (แมะโครไคล๎เหมิท); microclimate (ไมโครไคล๎เหมิท)*

mesocratic (เมะเซอเคร๎ถิค) ประกอบด้วย แร่จำพวกที่มีสีเข้มและจำพวกที่มีสีจาง จำนวนเกือบเท่าๆ กัน; ใช้กับหินอัคนีที่มีสีปานกลางระหว่าง “*leucocratic - ลูเคอเคร๎ถิค”* และ “*melanocratic - เมเลอโนเคร๎ถิค”* จำนวนร้อยละของแร่เมฝิค กำหนดแตกต่างกันโดยนักศิลาวิทยา ซึ่งมีช่วงต่ำสุดอยู่ระหว่างร้อยละ 30 -37 และสูงสุดอยู่ระหว่างร้อยละ 60 - 67

mesocrystalline (เมะเซอคริส๎เตอเลิ่น) หมายถึง เนื้อหินที่ประกอบด้วยผลึกที่มีขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางปานกลางระหว่างผลึกละเอียด (microcrystalline) และผลึกหยาบ (macrocrystalline) นอกจากนี้ยังหมายถึง หินที่มีผลึกขนาดปานกลาง ตลอดจนหินตะกอนที่มีการเกิดผลึกใหม่ โดยผลึกมีขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางอยู่ในช่วงของ 0.20-0.75 มิลลิเมตร และหินตะกอนจำพวกคารเบอเหนทที่มีผลึกขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง อยู่ในช่วง 0.05 - 1.0 มิลลิเมตร

mesocumulate (เมะเซอคิว๎มิวเหลิท) หินอัคนีที่เกิดจากการตกผลึกภายหลังโดยแรงโน้มถ่วงในปริมาณน้อย หรือหินอัคนีที่มีองค์ประกอบระหว่างออรเธอคิวมิวเหลิท (orthocumulate) และ แอดคิวมิวเหลท *(adcumulate)*

mesocumulate texture (เมะเซอคิว๎มิวเหลิท เท็กส๎เช่อร๎) เนื้อหินอัคนี ที่ประกอบด้วยผลึกที่เกิดก่อนอยู่รวมกัน และมีปริมาณของแร่ที่คั่นระหว่างผลึกที่เกิดก่อนค่อนข้างน้อย ซึ่งแร่ที่เกิดภายหลังเหล่านี้ เกิดโดยการตกผลึกจากแม็กเม่อที่ติดอยู่ระหว่างผลึกที่เกิดก่อน เปรียบเทียบ: *orthocumulate texture (ออรเธอคิว๎มิวเหลิท เท็กส๎เช่อร๎)*

mesofossil (เมะเซอเฟาะ๎เซิ่ล) เฟาะเซิ่ลพืชที่มีขนาดกลางระหว่างเมะเกอะเฟาะเซิ่ล (เช่น ใบ) และสปอร หรือพอเลิ่น แต่ยังคงต้องอาศัยการศึกษาด้วยกล้องจุลทรรศน์ เช่น เมะเกอะสปอรส (megaspores)

Mesogea (เมะ๎เซอเจีย) ชื่อที่ใช้ในฝรั่งเศสเป็นส่วนใหญ่ สำหรับทะเลที่เรียกว่า *Tethys (ที๎เธิส)* สะกดได้อีกแบบ: Mesogaea

mesogene (เมะ๎เซอจีน) หมายถึง แร่ที่ทับถม หรือเพิ่มปริมาณจากการผสมในสารละลายระหว่าง ไฮเพอจีน (*hypogene)* และซูเพอรจีน (*supergene)* นอกจากนี้ยังหมายถึง สารละลาย และสิ่งแวดล้อม

mesogenetic (เมะเซอเจอเน๎ถิค) ศัพท์สำหรับ ช่วงเวลาระหว่างเวลาที่ตะกอนพึ่งจะถูกฝัง ที่ได้รับผลกระทบส่วนใหญ่โดยกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการทับถมที่เกิดขึ้นเร็ว (eogenetic stage) และเวลาที่ยาวนาน เมื่อสิ้นสุดการทับถมไปแล้ว และได้รับผลกระทบโดยกระบวนการที่เกี่ยวกับการกัดกร่อน (telogenetic stage) นอกจากนี้ยังใช้กับความพรุนที่เกิดในระหว่างช่วงเวลาของเมะเซอเจอเนถิค

mesograined (เมะ๎เซอเกรนด๎) เนื้อของหินตะกอนคารเบอเหนทที่มีขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางของเม็ดตะกอน ในช่วง 0.05 - 1.0 มิลลิเมตร

mesolimnion (เมะเซอลิมเนี่ยน) ดู: *metalimnion (เมะเทอลิมเนี่ยน)*

Mesolithic (เมะเซอลิ๎ธิค) ในโบราณคดีวิทยา หมายถึง ยุคหินกลางที่มีลักษณะเด่น คือ การเปลี่ยนแปลงจากสภาพภูมิอากาศยุคน้ำแข็งเป็นสภาพภูมิอากาศอบอุ่นหลังยุคน้ำแข็ง ไม่ปรากฏการทำเกษตรกรรม ซึ่งการหาความสัมพันธ์ของระดับวัฒนธรรมกับอายุพบว่าแตกต่างไปตามภูมิภาค เปรียบเทียบ: *Neolithic (นีเออลิ๎ถิค)* คำพ้อง: *middle Stone Age (มิเดิ้ล สโตน เอจ)*

mesolithion (เมะเซอลิ๎เธี่ยน) กลุ่มของสัตว์ที่อาศัยในโพรงหรือช่องว่างในหิน

mesonorm (เมะ๎เซอนอรม) การคำนวณทางทฤษฎีของแร่ตามบรรทัดฐานการวิเคราะห์ทางเคมีในหินแปรของเมะเซอโซน

(mesozone) เปรียบเทียบ: *catanorm (แคะ´เทอนอรฺม); epinorm (เอ๊ะ´เผอะนอรฺม)*

mesopelagic (เมะเซอเพอแล´จิค) เกี่ยวกับ สภาพแวดล้อมในทะเล หรือมหาสมุทรระหว่างความลึก 200 และ 1,000 เมตร เปรียบเทียบ: *epipelagic (เอ๊ะเผอะเพอแล´จิค)*

mesoperthite (เมะเซอเพอรฺ´ไธ้ทฺ) เฟลสปารที่มีเพอรไธ้ท (perthitic feldspar) ประกอบด้วยส่วนผสมเท่าๆ กันของเพอแทะเซี่ยมเฟลสปาร และเพลเจอะเคลส (ปกติจะเป็นแอลไบ๊ท หรือบางครั้งเป็นออลิเกอเคลส) มีส่วนประกอบระหว่างเพอรไธ้ท และแอนไทเพอรไธ้ท (antiperthite) คำพ้อง: *eutectoperthite (ยูเท็ค´เทอเพอรฺ´ไธ้ทฺ)*

mesophilic (เมะเซอฟิ´หลิค) หมายถึง สิ่งมีชีวิตที่ชอบสภาพแวดล้อมในระดับปานกลาง คำนาม: mesophile (เมะเซอ´ฟิล หรือเมะเซอ´ไฟล)

mesopore (เมะ´เซอพอรฺ) [ศิลาวิทยา] ในการจำแนกขนาดของช่องว่าง หมายถึง รูปด้านเท่า ถึงสี่เหลี่ยมผืนผ้า หรือแบน ของช่องว่าง และมีขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางโดยเฉลี่ยระหว่าง 4.0 และ 0.062 มิลลิเมตร เปรียบเทียบ: *megapore (เมะ´เกอพอรฺ); micropore (ไม´โครพอรฺ)*

Mesoproterozoic (เมะ´โซโพรฺ´เทอเรอโซอิค) มหายุคของหินช่วงอายุตามมาตรอายุลำดับชั้นหินมาตรฐานโลก: บนมหายุคโพรเทอเรอโซอิคตอนกลาง ช่วงเวลาระหว่าง 1,600 – 1,000 ล้านปี ก่อน ค.ศ.1950 (ปัจจุบัน)

mesopsammon (เมะเซอแซมมอน) กลุ่มของสัตว์ที่อาศัยอยู่ในโพรงทราย

mesoscale eddy (เมะ´เซอสเกล เอ๊ะดี้) กระแสน้ำไหลวน (geostrophic eddy) ในมหาสมุทรที่มีขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง 40 - 200 กิโลเมตร

mesoscopic (เมะเซอสคอ´ผิค) ลักษณะของการเปลี่ยนรูปของเปลือกโลก ที่มีขนาดใหญ่พอที่จะสังเกตได้โดย ไม่ต้องใช้กล้องจุลทรรศน์ และขนาดเล็กพอที่สามารถสังเกตเห็นลักษณะของการเปลี่ยนรูปได้ทั้งหมด เปรียบเทียบ: *macroscopic (แมะโครสคอ´ผิค)*

mesosere (เมะ´เซอเซียร) การเปลี่ยนแปลงแบบแทนที่ (*sere – เซียร หรือซิรฺ*) ที่พัฒนาในสภาพแวดล้อมที่มีปริมาณความชื้นปานกลาง เปรียบเทียบ: *hydrosere (ไฮโดรเซียร); xerosere (ซี´เรอเซียร)*

mesosiderite (เมะโซซิ´เดอไร้ทฺ) อุกกาบาตหินเหล็ก ที่มี สิเลอเขทส่วนใหญ่เป็นไพร็อกซีน (มักเป็น ออรโธไพร็อกซีน) และแคลสิคเพลเจอะเคลส สิเลอเขท มีลักษณะทางเคมี และไอเซอโถพคล้ายกับอุกกาบาต และคาดว่ามีต้นกำเนิดมาจากดาวเคราะห์น้อยที่คล้ายกัน (หรือดาวเคราะห์น้อยเดียวกัน) และมักปรากฏเป็นเบร๊ะเซี่ยของเศษหินแตกหัก ที่เชื่อมประสานเข้ากับเมถริกสจำพวกเหล็กและนิเคิ่ล บางครั้งอาจมีแร่ออเลอวีน

mesosome (เมะ´เซอโซม) ส่วนของมิกเมอไท้ทที่ซับซ้อนที่ไม่ใช่นีเออโซม (neosome); โดยทั่วไปมีลักษณะของหินแปรซึ่งอาจจะไม่เหมือนกับหินต้นกำเนิด เปรียบเทียบ: *leucosome (ลู´โคโซม); melanosome (เมอแล´เนอโซม); paleosome (เพ´ลีเออโซม)*

mesosphere (เมะ´เซอสฟิรฺ) (1) เขตของแมนเทิ่ลที่อยู่ใต้แอสธีเนอสเฟียร (asthenosphere) ที่มีความแข็งมากกว่า (2) [อุตุนิยมวิทยา] ชั้นบรรยากาศ เหนือสแตรเทอสเฟียร (*stratosphere*); ระดับความสูงเฉลี่ย 50 - 80 กิโลเมตร จากพื้นดิน

mesostasis (เมะโซสเต´เสิส) เนื้อพื้นในหินอัคนี คำพ้อง: *groundmass (กราวนฺดฺ´แม้ส) [หินอัคนี]; matrix (เม´ธริกส) [หินอัคนี]*

mesothem (เมะ´เซอเธิม) เวลาที่มีนัยสำคัญของหน่วยลำดับชั้นหิน ที่วิวัฒน์เป็นวัฏจักรหลักของการทับถม ที่ซึ่งมีขอบเขตบนและล่างชั้นหินไม่ต่อเนื่อง (unconformity – เอินเคินฟอร´เมอที่) บนไหล่ทวีป แต่มีการกำหนดตำแหน่งที่ฐานต่าง ๆ ของลำดับอายุ (chronozone - โคร´เนอโซน) ในการทับถมแบบต่อเนื่องภายในแอ่ง

mesotherm (เมะ´เซอเธิรฺม) พืช ที่เจริญเติบโตได้ดี ในอุณหภูมิปานกลาง เปรียบเทียบ: *microtherm (ไม´โครเธิรฺม); megatherm (เมะเกอะเธิรฺม)*

mesothermal (เมะเซอเธอรฺ´เมิ่ล) (1) [ภูมิอากาศ] เกี่ยวกับสภาพภูมิอากาศที่มีอุณหภูมิปานกลาง เปรียบเทียบ: *megathermal (เมะเกอะเธอรฺ´เมิ่ล); microthermal ไมโครเธอรฺ´เมิ่ล)* (2) [เศรษฐธรณีวิทยา] หมายถึง แร่ที่ทับถมระดับลึกโดยน้ำร้อนในช่วงอุณหภูมิ 200 - 300 องศาเซลเซียส นอกจากนี้ยังหมายถึงสภาพแวดล้อมดังกล่าวด้วย เปรียบเทียบ: *hypothermal (ไฮโพเธอรฺ´เมิ่ล); epithermal (เอ๊ะเผอะเธอรฺ´เมิ่ล); leptothermal (เล็พเทอเธอรฺ´เมิ่ล); telethermal (เทเลอเธอรฺ´เมิ่ล); xenothermal (ซีเนอเธอรฺ´เมิ่ล)* (3) [นิเวศวิทยา] หมายถึง สิ่งมีชีวิตที่ชอบอาศัยอยู่ในอุณหภูมิปานกลาง นั่นคือ อยู่ในช่วง 25 - 37 องศาเซลเซียส

mesothermal gold-quartz vein (เมะเซอเธอรฺ´เมิ่ล โกลดฺ-ขวอรทฺสฺ เวน) ดู: *low-sulfide gold-quartz vein (โล-เซิล´ไฟดฺ โกลดฺ-ขวอรทฺสฺ เวน)*

M

mesotidal (เมะเซอไท้ เดิ้ล) หมายถึง ชายฝั่งที่มีช่วงของน้ำขึ้นน้ำลง 2 - 4 เมตร เปรียบเทียบ: *macrotidal (แมะโครไท้ เดิ้ล)*

mesotil (เมะ เซอทิล) ลักษณะของธรณีวัตถุขนาดต่างๆ ปะปนกันที่ทับถมโดยธารน้ำแข็ง (till – ทิล) และมีการสึกกร่อนทางเคมี มีสภาพกึ่งแพลสติค หรือกึ่งเปราะ ซึ่งเกิดในบริเวณที่มีการระบายน้ำได้บางส่วน และมีเนื้อผสมระหว่างเกิมโบทิล (*gumbotil)* และซิ้ลททิล (*silttil)*

mesotrophic lake (เมะเซอโทร ฟิค เล้ค) ทะเลสาบ ที่มีแหล่งอาหารสำหรับสิ่งมีชีวิตในระดับปานกลาง มีสภาพกึ่งกลางระหว่างทะเลสาบที่มีความอุดมสมบูรณ์ของสารอาหารสูง *(eutrophic lake - ยูโทรฟิค เล้ค)* และทะเลสาบที่ไม่มีสารอาหารสำหรับสิ่งมีชีวิต *(oligotrophic lake- ออลิโกโทรฟิค เล้ค)*

mesotrophic peat (เมะเซอโทร ฟิค พี้ท) พี้ท ที่ประกอบด้วยปริมาณซากพืชปานกลาง เปรียบเทียบ: *oligotrophic peat (ออลิเกอโทรฟิค พี้ท); eutrophic peat (ยูโทรฟิค พี้ท)*

mesotrophy (เม เซาะโทร ฟี่) คุณภาพของ *mesotrophic lake (เมะเซอโทรฟิค เล้ค)*

mesotype (เมะ เซอไท้พ) (1) กลุ่มของแร่ซีเออไล้ท (zeolite) รวมทั้ง เนเทรอไล้ท (natrolite) เมะเซอไล้ท (mesolite) และสกอเลอไซ้ท (scolecite) คำพ้อง: *needle zeolite (นี เดิ้ล ซี เออไล้ท)* (2) ศัพท์ที่ใช้ส่วนใหญ่ในประเทศฝรั่งเศส หมายถึง เนเทรอไล้ท (natrolite) ที่มีรูปแบบระหว่างสติลไบ๊ท (stilbite) และเออะแนลซีม (analcime) เท่านั้น

Mesozoic (เมะเซอโซ อิค) มหายุคของหินช่วงอายุตามมาตรอายุลำดับชั้นหินมาตรฐานโลก บน เพเลอเอโซอิค และล่าง ซีเนอโซอิค รวมทั้งระยะเวลาซึ่งหินเหล่านั้นเกิดขึ้น มหายุคเมะเซอโซอิค ครอบคลุมระยะเวลาระหว่าง 250 ถึง 65 ล้านปี

mesozonal pluton (เมะเซอโซ เนิ่ล พลู ทอน) หินอินทรูสีฟที่เกิดที่ความลึก 6.5 – 14 กิโลเมตร มักมีระนาบสัมผัสกับหินข้างเคียงชัดเจน และมีโครงสร้างการไหล และเกี่ยวข้องกับการแปรสภาพแบบสัมผัสระดับต่ำ ถึงระดับปานกลาง เปรียบเทียบ: *epizonal pluton (เอ๊ะเผอะโซเนิ่ล พลู ทอน); catazonal pluton (แคะเทอโซ เนิ่ล พลู ทอน)*

mesozone (เมะ เซอโซน) ในการจำแนกหินแปร หมายถึงการแปรสภาพของหินที่อยู่ในช่วงความลึกปานกลาง ที่ซึ่งมีอุณหภูมิระหว่าง 300 – 500 องศาเซลเซียส มีความดันน้ำและความเค้นเฉือนปานกลาง มีการแปรสภาพทางเคมี และการแปรสภาพแบบภูมิภาค มีความสัมพันธ์กับแร่บางชนิดที่เกิดในเอ๊ะเผอะโซนและแคะเทอโซน รวมทั้งการแปรสภาพแบบสัมผัส ในปัจจุบันการจำแนกหินแปรนิยมกำหนดช่วงของค่าความเค้น (ความดัน) และอุณหภูมิ แทนการกำหนดช่วงของความลึก เปรียบเทียบ: *katazone (แคะ เทอโซน); epizone (เอ๊ะ เผอะโซน)*

messenger (เมะ เซินเจ้อร) อุปกรณ์โลหะ สำหรับเลื่อนขึ้น/ลง ที่ติดกับสายเคเบิ้ลของเรือ เพื่อเปิดอุปกรณ์สำรวจในทะเล หรือมหาสมุทรที่ระดับความลึกที่กำหนด

Messinian (เมะซีเนี่ยน) หินช่วงอายุตามมาตรอายุลำดับหินมาตรฐานโลก: ไมเออซีนตอนบนสุด (บน ทอรเทอเนี่ยน (Tortonian) และล่าง หินสมัยแซนคลีเอิ้น หรือ แซนคลี่ยน (Zanclean Stage) ของไพลเออซีน (Pliocene) ฐานของจุดและลำดับชั้นหินช่วงอายุมาตรฐานโลกอยู่ที่ใกล้เมืองราบาท (Rabat) ประเทศเมอรอคโค หรือ มอรอคโค (Morocco)

meta- (เมะ เทอ) ศัพท์ที่ใช้นำหน้า ชื่อของหินตะกอน หรือหินอัคนี ที่บ่งว่าหินนั้นถูกแปรสภาพ เช่น เมะเทอบะซ้อลท (metabasalt) เมะเทอขวอรทไซ้ท (metaquartzite) เป็นต้น

meta-anthracite (เมะ เทอ แอน เธรอไซ้ท) ถ่านหินแอนเธรอไซ้ท ชนิดที่มีคุณภาพสูงสุด มีปริมาณคาร์เบิ้นคงที่มากกว่าร้อยละ 98 เปรียบเทียบ: *graphocite (แกร เฟอไซ้ท) คำพ้อง: superanthracite (ซูเพ่อรแอน เธรอไซ้ท); subgraphite (เสิบแกร ไฟ้ท)*

meta-arkose (เมะ เทอ อาร โค้ส) อาร โค้ส ที่มีการเชื่อมแบบหลอมละลาย (welded – เว็ล เดิด) หรือเกิดผลึกใหม่โดยการแปรสภาพ มีลักษณะคล้ายหินแกรเหนิท เปรียบเทียบ: *recomposed granite (รีเคิมโพ้สดฺ แกร เหนิท)*

metabasite (เมะเทอแบ ไซ้ท) ศัพท์ที่ใช้เรียกรวมๆ สำหรับหินจำพวกเมฝิคที่ถูกแปรสภาพ

metabentonite (เมะเทอเบ็น เทอไน้ท) เบนเทอไน้ท ที่ถูกแปรสภาพ หรือทำให้เปลี่ยนแปลงไปจากสภาพเดิม มีลักษณะเด่นคือ มีเคล (โดยเฉพาะ อิไล้ท) ที่ไม่แสดงคุณสมบัติของการดูดซับน้ำ หรือมีการดูดซับน้ำได้ในปริมาณน้อย ไม่พองตัว หรือพองตัวได้น้อยเช่นเดียวกับปริมาณการพองตัวของเคลอื่นๆ ศัพท์นี้ใช้กับเคลในยุคออรเดอวิเฉิ่น แถบภูมิภาคแอ๊ะเพอเลเชี่ยน (Appalachian region) และลุ่มแม่น้ำมิเซซิปปี้ตอนบน (upper Mississippi River valley) คู่: *potassium bentonite (เพอแทะ เซี่ยม เบ็น เทอไน้ท)*

metabituminous coal (เมะเทอเบอทิว เมอเนิส โคล) ถ่านหินที่การวิเคราะห์ในสภาพแห้ง ปราศจากเถ้า ประกอบด้วยคาร์เบิ้น

ร้อยละ 89 - 91.2 เปรียบเทียบ: *semibituminous coal (เซมิเบอทิว´เมอเนิส โคล)*

metaboghead coal (เมะเทอบอก´เฮ้ด โคล) ถ่านหินจำพวกทอรเบอไน้ท (torbanite) คุณภาพสูง

metabolite (เมะทอ´เบอไล้ท) [นิเวศวิทยา] การขับถ่าย หรือการหลั่ง (เช่น เอ็นไซม ฮอรโมน หรือไวเทอเมิ่น (vitamin)) ออกสู่ภายนอกของสิ่งมีชีวิต ที่มีผลยับยั้งกิจกรรม หรือแม้กระทั่งทำลายชีวิตของสิ่งมีชีวิตอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

metaboly (เมะเทอ´เบอลี่) ความสามารถของสิ่งมีชีวิตต่อการเปลี่ยนรูปร่าง

metacannel coal (เมะเทอแค´เนิ่ล โคล) ถ่านหินเบอทิวเมอเนิสที่มีสารระเหยในปริมาณมาก (cannel coal) และมีการแปรสภาพสูง เปรียบเทียบ: *subcannel coal (เสิบแค´เนิ่ล โคล)*

metacarbonatite (เมะเทอคารบอ´เนอไท้ท) หินที่เกิดจากการแปรสภาพของคารบอเนอไท้ท

metacinnabar (เมะเทอซิ´เนอบาร) แร่สีดำ ผลึกลูกบาศก์ของกลุ่ม สเฟเลอไร้ท (sphaelerite) : HgS เป็นทวิสัณฐาน (dimorphous) กับซินเนอบาร (cinnabar) และเป็นแหล่งแร่ปรอท คำพ้อง: *saukovite (เซาะ´เคอไว้ท)*

metacolloid (เมะเทอคอ´ลอยด) สารแขวนลอย ที่เปลี่ยนสภาพเป็นผลึก เช่น เซอรเพอไฟ้ท (serpophite)

metacryst (เมะ´เทอคริสท) ผลึกขนาดใหญ่ในหินแปร ที่เกิดจากการเกิดผลึกใหม่ ศัพท์นี้ไม่นิยมใช้ จะใช้พอฟิเรอแบล๊สท (porphyroblast) คำพ้อง: *metacrystal (เมะ´เทอคริส´เทิ่ล); porphyroblast (พอฟิ´เรอแบล๊สท)*

metacrystal (เมะ´เทอคริส´เทิ่ล) ดู: *metacryst (เมะ´เทอคริสท)*

metadata (เมะ´เทอเดเท่อ) ข้อมูลเกี่ยวกับข้อมูล; ข้อมูลที่ระบุแหล่งที่มา ความถูกต้อง ระบบอ้างอิง ลักษณะประกอบ และลักษณะอื่นๆ ของชุดข้อมูลใดๆ

metadiagenesis (เมะ´เทอไดเออเจ´เนอเสิส) ดู: *epigenesis (เอ๊ะเผอะเจเนอเสิส) [ตะกอนวิทยา]*

metagenesis (เมะเทอเจเนอ´เสิส) ศัพท์ที่ใช้โดยนักธรณีวิทยารัสเซีย สำหรับเอ๊ะเผอะเจเนอเสิสท (epigenesist) (การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในหินตะกอนที่อัดแน่นค่อนข้างมาก หรือน้อย) หรือเอ๊ะเผอะเจเนอเสิสทตอนปลาย (late epigenesist)

metahalloysite (เมะ´เทอเฮอลอยไซ้ท) ศัพท์ที่ใช้เรียกแร่ดินขาวที่มีองค์ประกอบของอนุมูลน้ำน้อยหรือไม่มี หรือใช้เป็นคำพ้องของ *halloysite (เฮอ´ลอยไซ้ท)*

metaharmosis (เมะเทอฮารโมเสิส) ชนิดหนึ่งของ *methamosis (เมอธอร´เมอเสิส)*

metakaolinite (เมะเทอเคเออ´เลอไน้ท) เคเออเลอไน้ทที่เผาในอุณหภูมิระหว่าง 800 – 850 องศาเซลเซียส คำพ้อง: *metakaolin (เมะเทอเคเออเลิ่น)*

metal (เมะ´เทิ่ล) (1) ชั้นขององค์ประกอบทางเคมีของโลหะ เช่น เหล็ก ทองคำ และเออลูเมอเนิ่ม ที่มีความวาว เป็นตัวนำไฟฟ้าและความร้อนที่ดี ทึบแสง หลอมเหลวได้ง่าย มีสภาพเหนียว และดัดได้ง่าย (2) ดู: *road metal (โรด เมะ´เทิ่ล)*

metal factor (เมะ´เทิ่ล แฟ็ค´เท่อร) ตัวแปร ที่ใช้ในการเหนี่ยวนำไฟฟ้า หรือแม่เหล็กไฟฟ้าให้เกิดความผิดปกติ คำย่อ: MF (เอ็ม เอฟ)

metalignitous coal (เมะเทอลิก´เนอเทิส โคล) ถ่านหิน ที่อยู่ในชั้นของการจำแนกตามมาตรฐาน ASTM โดยการวิเคราะห์ในสภาพแห้ง และปราศจากเถ้า ที่มีคารเบิ้นร้อยละ 80 - 84 เปรียบเทียบ: *subbituminous coal (เสิบเบอทิว´เมอเนิส โคล)*

metalimnion (เมะเทอลิม´เนี่ยน) ชั้นอุณหภูมิแนวระดับของน้ำในทะเลสาบ ที่มีอุณหภูมิลดลงอย่างรวดเร็วตามความลึก อยู่ระหว่างเอ๊ะเผอะลิมเนี่ยน (epilimnion) และไฮเพอลิมเนี่ยน (hypolimnion) รวมถึง เธอรโมไคลน (thermocline) ความลึกที่น้ำมีอุณหภูมิคงที่ (4 องศาเซลเซียส) คำพ้อง: *mesolimnion (เมะเซอลิมเนี่ยน)* คำพ้องที่นิยมน้อย: *thermocline (เธอร´โมไคลน) [ทะเลสาบ]*

metallic (เมอแท´หลิค) (1) เกี่ยวกับ โลหะ (2) หมายถึง ชนิดของความวาว ที่มีลักษณะแบบโลหะ เปรียบเทียบ: *nonmetallic (น็อนเมอแท´หลิค); submetallic luster (เสิบเมอแท´หลิค เลิสเต้อร)*

metalliferous (เมเทอลิ´เฟอเริส) มีโลหะประกอบอยู่โดยเฉพาะ เกี่ยวกับ แหล่งสินแร่โลหะ ที่สามารถถลุง หรือสกัดโลหะออกมาได้จากกระบวนการแต่งแร่โลหะ นอกจากนี้ยังใช้ในความหมายของ การปรับสภาพของน้ำเกลือที่มีโลหะพื้นฐานมาก เช่น ตะกั่ว ทองแดง และเออลูเมอเนิ่ม หรือเหล็ก

metallization (เมเทอเลอเซ´เชิ่น) ขั้นตอน หรือกระบวนการที่โลหะเกิดร่วมในหิน: การเกิดแร่โลหะ

M

metallized hood (เมเทอไล้สดฺ ฮูด) ส่วนบน หรือหลังคาของแบ๊ะเธอหลิธ (batholith) ซึ่งเป็นบริเวณแรกที่เกิดการแข็งตัวของแม็กเม่อ และอาจประกอบด้วยแร่โลหะน้ำร้อนเกิดร่วมด้วย คำพ้อง: *cupola (คิว'เพอเล่อะ) [เศรษฐธรณีวิทยา]*

metallogenetic (เมะแทโลเจเน'ถิค) ดู: *metallogenic (เมะแทโลเจ'หนิค)*

metallogenic (เมะ'แทโลเจ'หนิค) คำคุณศัพท์ของ *metallogeny (เมะ'แทเลอเจนี่)* คำพ้อง: *metallogenetic (เมะแทเลอเจอเน'ถิค); minerogenic (มิเนอเรอเจ'หนิค); minerogenetic (มิเนอเรอเจอเน'ถิค)*

metallogenic epoch (เมะ'แทเลอเจ'หนิค เอ๊ะ'เผิค) หน่วยเวลาทางธรณีกาล ที่เหมาะสมกับการทับถมของแร่โลหะ หรือมีลักษณะเหมาะสมสำหรับของการเกิดแหล่งแร่ หรือกลุ่มของแหล่งแร่ หลายหน่วยเวลาของการทับถมของแร่โลหะ อาจเกิดในพื้นที่เดียวกัน หรือในภูมิภาคแหล่งแร่โลหะเดียวกัน

metallogenic map (เมะ'แทเลอเจ'หนิค แม็พ) แผนที่ ที่มักแสดงในมาตราส่วนภูมิภาค ที่แสดงการกระจายของกลุ่มสินแร่และความสัมพันธ์ของแหล่งแร่กับสภาพธรณีวิทยาของพื้นที่ เช่น สภาพการแปรสัณฐานของแผ่นเปลือกโลก หรือชนิดของหิน

metallogenic province (เมะ'แทเลอเจ'หนิค พรอ'เวิ่นซฺ) พื้นที่ ที่มีลักษณะเด่น หรือเฉพาะของแหล่งแร่ใดแร่หนึ่ง หรือหลายๆ แหล่ง โดยแหล่งแร่นั้นอาจเกิดในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง หรือหลายๆ ช่วงเวลา หรือ หน่วยเวลาที่เหมาะกับการทับถมแร่โลหะ (*metallogenic epoc - เมะ'แทเลอเจ'หนิค เอ๊ะ'เผิค)* คำพ้อง: *metallographic province (เมะ'แทเลอแกร'ฟิค พรอ'เวิ่นซฺ)*

metallogeny (เมะ'แทเลอเจนี่) การศึกษาการกำเนิดของแร่ เน้นความสัมพันธ์ของพื้นที่และเวลา กับลักษณะการแปรสัณฐานของเปลือกโลก และศิลาวรรณนาของหินในระดับภูมิภาค ศัพท์นี้ใช้ได้ทั้งแร่โลหะและแร่อโลหะ คำคุณศัพท์: *metallogenic (เมะ'แทเลอเจ'หนิค)*

metallographic province (เมะ'แทเลอแกร'ฟิค พรอ'เวิ่นซฺ) คำพ้องที่ใช้น้อยของ *metallogenic province (เมะ'แทเลอเจ'หนิค พรอ'เวิ่นซฺ)*

metallo-organic (เมะแทโล-ออรแก'หนิค) หมายถึง สารประกอบที่แอ๊ะเทิ่มของโลหะสร้างพันธะกับสารประกอบอินทรีย์ ผ่านแอ๊ะเทิ่มอื่นๆ ที่ไม่ใช่แอ๊ะเทิ่มของคาร์เบิ้น เช่น อ็อกซิเจิ้น ไนเทรอเจิ้น หรือกำมะถัน เปรียบเทียบ: *organometallic (ออรฺแกเนอเมะแท'หลิค)*

metallotect (เมะแทลโลเท็ค) ศัพท์ที่ใช้ในการศึกษาการเกิดแร่โลหะ (metallogenic - เมะแทเลอเจ'หนิค) สำหรับลักษณะใดๆ ทางธรณีวิทยา (เช่น สภาพการแปรสัณฐานของแผ่นเปลือกโลก ชั้นหิน ธรณีเคมี หรืออื่นๆ) ที่ถือว่ามีอิทธิพลต่อความเข้มข้นขององค์ประกอบแร่/ธาตุ ในรูปแบบของการทับถม; ลักษณะทางเท็คทอหนิค ชนิดและเนื้อหิน หรือธรณีเคมีใดๆ ที่มีผลต่อการเกิดแหล่งแร่โลหะ (ore control- ออร เคิน'โทรล) แต่ไม่มีความหมายเกี่ยวกับมูลค่าทางเศรษฐกิจ

metallotectonic (เมะแทลโลเท็คทอ'หนิค) หมายถึง ความเข้มข้นของสินแร่โลหะ หรือความผิดปกติของปริมาณโลหะ โดยเฉพาะในสภาพแวดล้อมหรือโครงสร้างภูมิภาคที่มีการเปลี่ยนลักษณะ

metallurgy (เมะ'แทลเลอจี้) วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีของโลหะ และโลหะผสม รวมถึงการแยกโลหะ และแร่โลหะ จากสินแร่โดยกระบวนทางกลศาสตร์และทางเคมี (extractive metallurgy); และการแยกแร่ทางกายภาพของโลหะผสม (physical metallurgy)

metaluminous (เมะเทอลูเมอเนิส) หมายถึง หินอัคนี ที่สัดส่วนมอลิคิวลของเออะลูเมอเนิ่มอ็อกไซด มีมากกว่าโซเดี้ยม และโพแทสเซี่ยมอ็อกไซดรวมกัน แต่น้อยกว่าโซเดี้ยม โพแทสเซี่ยม และแคลเซี่ยมอ็อกไซดรวมกัน; กลุ่มของหินอัคนี ที่จำแนกบนพื้นฐานของระดับความอิ่มตัวของเออลูเมอเนิ่มอ็อกไซด เปรียบเทียบ: *peralkaline (เพอรแอล'เคอไลน); peraluminous (เพอรเออะลู'เมอเนิส); subaluminous (เสิบเออะลูเมอเนิส)*

metamarble (เมะเทอมารฺ'เบิ้ล) หินคารเบอเหนทที่ถูกแปรสภาพเป็นหินอ่อน เปรียบเทียบ: *orthomarble (ออรฺโธมารฺ'เบิ้ล)*

metamict (เมะ'เทอหมิคทฺ) หมายถึง แร่ที่มีธาตุกัมมันตรังสีที่โครงข่ายผลึกถูกทำลายจากการแผ่รังสี ขณะที่รูปผลึกภายนอกยังคงสภาพเดิม การถูกทำลายโครงข่ายภายใน ประกอบด้วยนูไคลด กัมมันตรังสี ที่สลายตัวเป็นรังสี หรืออนุภาค และพลังงานที่ปล่อยออกมาจากการสลายตัวของธาตุกัมมันตรังสี เช่น ลักษณะที่เกิดในเซอรคอน (zircon) ธอไร้ท (thorite) และแร่อื่นๆ แต่ทั้งนี้ ไม่ใช่แร่ทั้งหมดที่มีองค์ประกอบของสารกัมมันตรังสีจะเป็นเมะเทอหมิคท เช่น ซีเนอไทม (xenotime) และเอ๊ะเพอไท้ท (apatite)

metamictization (เมะ'เทอหมิคไท้เซ'เฉิ่น) การสูญเสียผลึกที่เกิดขึ้นเมื่อรังสีจากไอเซอโทพกัมมันตรังสีทำผลึกทำลายการเรียงของแอ๊ะเทิ่มในโครงข่าย

metamorphic (เมะเทอมอร'ฟิค) หมายถึง กระบวนการแปรสภาพ หรือผลของการแปรสภาพ

metamorphic assemblage (เมะเทอมอรฺ ฝิค เออะเซ็ม´บลิจ) (1) กลุ่มแร่ที่เกิดจากการแปรสภาพ (mineral assemblage) (2) ดู: *metamorphic complex (เมะเทอมอรฺ ฝิค คอม´เผล็กสฺ)*

metamorphic aureole (เมะเทอมอรฺ ฝิค ออ´รีโอล) ดู: *aureole (ออ´รีโอล)*

metamorphic complex (เมะเทอมอรฺ ฝิค คอม´เผล็กสฺ) หินแปรที่ประกอบด้วยกลุ่มหิน หรือชั้นหินที่มีความสัมพันธ์ หรือเกี่ยวข้องกันในแต่ละภูมิภาค หรือชุดลำดับชั้นหิน คำพ้อง: *metamorphic assemblage (เมะเทอมอรฺ ฝิค เออะเซ็ม´บลิจ)*

metamorphic core complex (เมะเทอมอรฺ ฝิค คอรฺ คอม´เผล็กสฺ) (1) [หินแปร] ดู: *metamorphic complex (เมะเทอมอรฺ ฝิค คอม´เผล็กสฺ)* ที่เกิดในแกน (ภูมิภาคภายใน) ของเทือกเขา คำพ้อง: *core complex (คอม´เผล็กสฺ)* (2) [ธรณีวิทยาโครงสร้าง] หินแปร และหินอัคนีที่มีลักษณะการยกตัวสูงขึ้นในลักษณะของรูปโดม ปิดทับโดยระนาบฟ้อลทของหินที่ไม่แปรสภาพ ที่มีความแตกต่างจากหินที่รองรับอย่างชัดเจน

metamorphic differentiation (เมะเทอมอรฺ ฝิค ดิเฟอเร็นฌีเอ´เฌิ่น) (1) การพัฒนาของชั้น หรือการแยกเป็นกลุ่มๆ เช่น ในหินไน้ส (2) ศัพท์รวมๆ สำหรับ กระบวนการต่างๆ ที่แร่ หรือกลุ่มแร่แยกกันเป็นกลุ่มๆ แตกต่างจากสภาพเดิมขณะเกิดการแปรสภาพ เช่น แร่เม็ดใหญ่ของการเหนิท ในหินไมเค่อฌิสท เนื้อละเอียด

metamorphic facies (เมะเทอมอรฺ ฝิค เฟ´ฌีส) ชุดของกลุ่มแร่ในหินแปร ที่สัมพันธ์กับพื้นที่และเวลาแบบซ้ำๆ เช่น มีความคงที่ที่จะทำให้สามารถคาดเดาความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบแร่และองค์ประกอบทางเคมี ซึ่งกำหนดให้เป็นผลของการตกผลึกจากความสมดุลของหิน ภายใต้ขอบเขตจำกัด ของสภาพทางกายภาพภายนอก เช่น อุณหภูมิ ความดัน ลักษณะของหิน ความดันน้ำ คำพ้อง: *mineral facies (มิ´เนอเริ่ล เฟ´ฌีส)* ดู: *metamorphic facies series (เมะเทอมอรฺ ฝิค เฟ´ฌีส ซี´รี่ส); metamorphic subfacies (เมะเทอมอรฺ ฝิค เสิบเฟ´ฌีส)*

metamorphic facies series (เมะเทอมอรฺ ฝิค เฟ´ฌีส ซี´รี่ส) กลุ่มของหินแปร ที่มีลักษณะเด่นเฉพาะและมีขอบเขตแยกออกจากหินข้างเคียง หรือภูมิลักษณ์ และจะแสดงด้วยเส้นโค้ง หรือกลุ่มของเส้นโค้งในแผนภาพระหว่างความดันและอุณหภูมิ ที่ระบุถึงชนิดของการแปรสภาพ และเฟฌีสของหินแปร

metamorphic grade (เมะเทอมอรฺ ฝิค เกรด) ความเข้ม หรือตำแหน่งของการแปรสภาพ วัดโดยปริมาณ หรือระดับความแตกต่างระหว่างหินต้นกำเนิด และหินที่เกิดจากผลของการแปรสภาพ ซึ่งจะบ่งถึงลักษณะทั่วไปของสภาพความดัน และอุณหภูมิ ที่หินนั้นเกิดการแปรสภาพขึ้น เช่น เฌลแปรเป็นสเลท หรือฟิไล้ท ภายใต้การแปรสภาพแบบเกรดต่ำ (greenschist facies) ซึ่งหากมีการแปรสภาพอย่างต่อเนื่องจากเกรดต่ำไปสู่เกรดที่สูงกว่าจะได้การเหนิท ซิเลอเมอไน้ส ฌิสท เป็นต้น คำพ้อง: *grade (เกรด) [หินแปร]; metamorphic rank (เมะเทอมอรฺ ฝิค แร้งคฺ); rank (แร้งคฺ) [หินแปร]*

metamorphic overprint (เมะเทอมอรฺ ฝิค โอเว่อรฺพริ้นทฺ´) ดู: *overprint (โอเว่อรฺพริ้นทฺ´) [ศิลาวิทยาโครงสร้าง]*

metamorphic rank (เมะเทอมอรฺ ฝิค แร้งคฺ) ดู: *metamorphic grade (เมะเทอมอรฺ ฝิค เกรด)*

metamorphic rock (เมะเทอมอรฺ ฝิค ร็อค) (1) ในความหมายของการใช้ครั้งแรก หมายถึง หินไน้ส และฌิสท (schist) ที่มีผลึก (2) ความหมายปัจจุบัน หมายถึง หินที่แปรสภาพจากหินที่มีอยู่เดิมขณะที่หินเดิมนั้นยังคงมีสภาพเป็นของแข็ง โดยมีการแปรสภาพทางแร่ ทางเคมี หรือทางโครงสร้าง จากผลของอุณหภูมิ ความดัน/ความเค้น และสภาพแวดล้อมทางเคมี ที่ระดับความลึกในเปลือกโลก คำพ้องที่ใช้น้อยมาก: *metamorphite (เมะเทอมอรฺ´ไฟ้ทฺ)*

metamorphic subfacies (เมะเทอมอรฺ ฝิค เสิบเฟ´ฌีส) หน่วยย่อยของ *metamorphic* facies *(เมะเทอมอรฺ ฝิค เฟ´ฌีส)* ที่ขึ้นกับปัจจัยรองที่มีนัยสำคัญต่อการแปรสภาพของกลุ่มแร่ แต่มักทำให้เกิดความเข้าใจผิด และไม่นิยมใช้

metamorphic terrane (เมะเทอมอรฺ ฝิค เทอ´เรน) ภูมิภาคหรือภูมิลักษณ์ ที่มีหินแปรโครงสร้างทะลุทะลวงทั่วทั้งเนื้อหิน (เช่น ฟิไล้ท ฌิสท ไน้ส) ลักษณะของหินเดิมก่อนการแปรสภาพจะเลือนลางในเนื้อหิน ตลอดจนมีความแตกต่างระหว่างหินเดิมกับภูมิภาค หรือภูมิลักษณ์ที่อยู่ติดกัน

metamorphic water (เมะเทอมอรฺ ฝิค วอ´เท่อรฺ) น้ำที่ถูกขับออกจากหินโดยกระบวนการแปรสภาพ

metamorphic zone (เมะเทอมอรฺ ฝิค โซน) ในภูมิภาคหินแปร (metamorphic terrain) หมายถึง เขตการแปรสภาพแบบภูมิภาคที่วิเคราะห์จากแร่ หรือกลุ่มแร่บ่งชี้ (index mineral or mineral assemblage) เช่น เขตแร่การเหนิท (garnet zone) เขตแร่ไคเออไน้ท (kyanite zone) หรือเขตแร่ซิเลอเมอไน้ท (sillimanite zone)

metamorphic zoning (เมะเทอมอรฺ ฝิค โซ´นิ่ง) ดู: *zoning (โซ´นิ่ง) [หินแปร]*

M

metamorphism (เมะเทอมอรฺ์ฟิเซิ่ม) การเปลี่ยนแปลงองค์ประกอบ หรือโครงสร้างของเนื้อหินโดยความร้อน ความเค้น (ความดัน) และน้ำ ที่เพิ่มขึ้นในระดับลึกใต้ระดับผิวดิน ที่มีการผุพังและการเชื่อมประสาน และแตกต่างจากสภาพซึ่งหินนั้นเกิดเป็นผลให้มีเนื้อแน่นมากขึ้น และเป็นผลึกมากขึ้น โดยทั่วไปมักมีการเปลี่ยนแปลงที่ระดับความลึกมากกว่าเขตการผุพังของหิน

metamorphite (เมะเทอมอร์ไฟ์ทฺ) ดู: *metamorphic* rock *(เมะเทอมอรฺ์ฝิค ร็อค)*

metamorphosis (เมะเทอมอรฺ์เฟอเสิส) (1) ในชีววิทยา หมายถึง กระบวนการเปลี่ยนแปลงรูปร่างของสัตว์เป็นขั้นๆ เช่น ไข่ ตัวอ่อน และเจริญเต็มวัย (2) การเปลี่ยนแปลงรูปแบบโครงสร้าง หรือสาระสำคัญอื่นๆ

metaphyte (เมะเทอไฟ์ทฺ) ศัพท์ทั่วไปสำหรับ พืชหลายเซ็ล เปรียบเทียบ: *protophyte (โพรฺ์เทอไฟ์ทฺ)*

metaquartzite (เมะเทอขวอรทฺไซ้ทฺ) ขวอรทไซ้ทที่เกิดจากการเกิดผลึกใหม่โดยการแปรสภาพ ต่างจากออรโธขวอรทไซ้ทที่เป็นหินตะกอน

metasediment (เมะเทอเซะเดอเมิ่นทฺ) ตะกอน หรือหินตะกอนที่ถูกแปรสภาพ ที่มีหลักฐานปรากฏของการถูกแปรสภาพ

metasom (เมะ´เทอโซม) ดู: *metasome (เมะ´เทอโซม) [ธรณีวิทยา]*

metasomasis (เมะเทอโซ´แมเสิส) ดู: *metasomatism (เมะเทอโซ´เมอทิเซิ่ม)*

metasomatic (เมะเทอโซ´แมถิค) เกี่ยวกับกระบวนการและผลที่เกิดขึ้นของ *metasomatism (เมะเทอโซ´เมอทิเซิ่ม)* โดยเฉพาะอย่างยิ่งศัพท์นี้ใช้กับการเกิดแหล่งแร่

metasomatic rock (เมะเทอโซ´แมถิค ร็อค) หินที่มีองค์ประกอบทางเคมี (ยกเว้นองค์ประกอบของสารระเหย) เปลี่ยนแปลงไปโดยกระบวนการแปรสภาพแบบถูกแทนที่ (metasomatism) บางครั้งเรียกว่า *metasomatite (เมะเทอโซเมอไท้ทฺ)*

metasomatism (เมะเทอโซ´เมอทิเซิ่ม) กระบวนการแปรสภาพที่เป็นการเปลี่ยนองค์ประกอบทางเคมี และเนื้อหินของหินในระบบเปิด ซึ่งองค์ประกอบทางเคมีของหินต้นกำเนิดที่เปลี่ยนแปลงโดยการทำปฏิกิริยากับสารจากแหล่งกำเนิดอื่น กระบวนการนี้อาจเกิดจากสารละลายในรูปของของเหลวที่แทรกผ่านหิน (*infiltration metasomatism*) และอาจเกิดจากการแพร่ที่ขอบเม็ดแร่ (grain-boundary diffusion) หรือการแพร่ผ่านของเหลวที่อยู่กับที่ *(diffusion metasomatism)* เช่น สการน (skarn) แท็คไท้ท (tactile) และเซอรเพินทีไน้ท (serpentinite) เปรียบเทียบ: *allochemical metamorphism (แอลโลเคมิเคิ่ล เมะเทอมอรฺ์ฟิเซิ่ม); pyrometasomatism (ไพโรเมะเทอโซ´เมอทิเซิ่ม)* คำพ้อง: *metasomasis (เมะเทอโซ´แมเสิส)*

metasomatite (เมะเทอโซเมอไท้ทฺ) ดู: *metasomatic rock (เมะเทอโซ´แมถิค ร็อค)*

metasome [เมะเทอโซม] (1) การแทนที่ของแร่ โดยแร่หนึ่งเข้าไปแทนที่ภายในแร่อื่น; เม็ดแร่ที่เกิดขึ้นจากกระบวนการแปรสภาพแบบแทนที่ คำพ้อง: *guest (เกสทฺ)* (2) ส่วนที่เกิดใหม่ของมิเมอไท้ท (migmatite) หรือหินผสมระหว่างหินแปร และหินอัคนี (composite rock) ในขณะเกิดการแปรสภาพแบบแทนที่ เปรียบเทียบ: *neosome (นีเออโซม)* สะกดได้อีกแบบคือ *metasom*

metastable (เมะเทอสเต´เบิ้ล) (1) หมายถึง เฝส ที่เสถียรเมื่อเทียบกับการถูกรบกวนเพียงเล็กน้อย แต่สามารถเกิดปฏิกิริยาหากถูกรบกวนอย่างทั่วถึงหรือมาก (2) หมายถึง เฝส ที่ยังคงปรากฏในช่วงอุณหภูมิของเฝสอื่นที่มีความเสถียรแต่มีความดันไอต่ำ โดยทั่วไปหมายถึง เฝสที่ยังคงมีความเสถียร เนื่องจากมีความเฉื่อยต่อการก่อตัวของเฝสที่เสถียรใหม่

metastable relict (เมะเทอสเต´เบิ้ล เระ´หลิคทฺ) ดู: *unstable relict (เอินสเต´เบิ้ล เระ´หลิคทฺ)*

metastasis (เมอแทสเตอ´เสิส) (1) [หินแปร] การเปลี่ยนลักษณะของแร่ที่มีหลายรูปทรงสัณฐาน (paramorphic) เช่น การเกิดผลึกใหม่ของหินปูน หรือแก้วกลายเป็นผลึก (devitrification – ดีวิทริเฟอเค´เฌิ่น) (2) [เท็คทอหนิค] ดู: *metastasy (เมอแทสเตอ´ซี่)*

metastasy (เมอแทสเตอ´ซี่) ศัพท์สำหรับ การปรับสมดุลด้านข้างของเปลือกโลก ตรงกันข้ามกับการปรับสมดุลในแนวดิ่ง (isostasy – ไอซอส´เตอซี่) คำพ้อง: *metastasis (เมอแทสเตอ´เสิส) [เท็คทอหนิค]*

metatexis (เมะเทอเท็ก´เสิส) การหลอมเหลวบางส่วน (anatexis – แอเนอเท็ก´เสิส) ในระดับปานกลาง; ลูโคโซม (leucosome - ส่วนที่มีสีจางของหินเมิกเมอไท้ท นั่นคือ เกิดจากการหลอมเหลวบางส่วนของหินแปร และเกิดผลึกเป็นหินอัคนี) ที่ไม่เป็นลูโคโซมอีกต่อไป; โครงสร้างของเมิกเมอไท้ทที่ไม่ได้ถูกทำลาย

metavolcanics (เมะ´เทอวอลเค´หนิคส) ศัพท์สำหรับ หินภูเขาไฟที่แสดงหลักฐานของการถูกแปรสภาพ

metaxite (เมอแท็กไซ้ท์) (1) [แร่วิทยา] เซอรเพินทีนที่เป็นเส้นใย; คริเซอไทลชนิดหนึ่ง (chrysotile) (2) [ตะกอนวิทยา] ดู: *micaceous sandstone (ไมเค'เฉิส แซนด์'สโตน)*

meteor (มี'ทีเออร) ดาวตก หรือผีพุ่งใต้; (1) แนวแสงที่มองเห็นบนฟ้าเวลากลางคืน ที่เกิดจากการเข้าสู่บรรยากาศของอนุภาคแข็งจากอวกาศ (2) ศัพท์ที่นิยมใช้ในความหมายของวัตถุแข็งใดๆ หรือเศษชิ้นส่วนที่ค่อนข้างเล็ก ที่เกี่ยวข้องกับดาวตก และมีแสงสว่างที่เกิดจากผลของแรงเสียดทานระหว่างเดินทางผ่านชั้นบรรยากาศของโลก; สะเก็ดดาว (meteoroid - มี'ทีเออรอยด์) คำพ้อง: *shooting star (ชู้'ทิ่ง สตาร์')*

meteor crater (มี'ทีเออร เคร'เท่อร์) หลุมอุกกาบาต ดู: *meteorite crater (มี'ทีเออไร้ท เคร'เท่อร์)*

meteoric (มีทีออ'หริค (1) [อุกกาบาต] เกี่ยวกับ หรือประกอบด้วยดาวตก หรือสะเก็ดดาว (2) [น้ำ] (ก) เกี่ยวกับน้ำ ที่มีกำเนิดจากบรรยากาศล่าสุด เช่น ฝน หิมะ (ข) เกี่ยวกับ ขึ้นอยู่กับ หรือมาจากหรืออยู่ในชั้นบรรยากาศของโลก เช่น การกัดเซาะโดยสิ่งที่อยู่ในชั้นบรรยากาศ (meteoric erosion) นั่นคือ การกัดเซาะจากฝน ลม แรง หรือสิ่งอื่นๆ ที่มาจากบรรยากาศ

meteoric iron (มีทีออ'หริค ไอ'เริ่น) (1) เหล็กจากอุกกาบาตที่มีกำเนิดมาจากอวกาศ (2) อุกกาบาตเหล็ก (iron meteorite)

meteoric stone (มีทีออ'หริค สโตน') (1) หิน ที่มีต้นกำเนิดจากอุกกาบาต; หินอุกกาบาต (stony meteorite) (2) อุกกาบาตที่มีลักษณะเป็นหิน

meteorite (มี'ทีเออไร้ท์) สะเก็ดดาว (*meteoroid)* ที่ตกลงสู่พื้นโลกและยังคงเหลืออยู่ ในรูปของเศษชิ้นหนึ่งชิ้น หรือหลายๆ ชิ้น อุกกาบาตที่เก็บได้ทันทีที่ตกลงสู่พื้น เรียกว่า “falls –ฟอลส” อุกกาบาตที่เก็บได้ภายหลัง เรียกว่า “finds – ไฟนดส์”

meteorite crater (มี'ทีเออไร้ท์ เคร'เท่อร์) หลุมจากการกระแทก (impact crater) ที่เกิดจากอุกกาบาตขนาดใหญ่ตกลงสู่พื้นโลก เช่น แบรินเจ้อร เครเท่อร ในแอเรอโซเน่อ (Barringer Crater, Arizona) เปรียบเทียบ: *penetration funnel (เพเนอเทร'เฉิ่น เฟอ'เนิ่ล)* คำพ้อง: *meteor crater (มี'ทีเออร เคร'เท่อร์)*

meteorite flux (มี'ทีเออไร้ท์ เฟลิ้กส์) อัตราที่อุกกาบาตตกสู่พื้นโลก โดยการวัดจำนวนตัวอย่างที่มีขนาดต่ำสุดที่กำหนด หรือมวลรวมที่จะลดลงต่อหน่วยพื้นที่ ในช่วงระยะเวลาที่กำหนด คำพ้อง: *meteorite influx rate (มี'ทีเออไร้ท์ อิน'เฟลิ้กส์ เหรท)*

meteoritic dust (มี'ทีเออริถิค เดิ้สท์) อนุภาค ที่เกิดจากการแตกเป็นชิ้นเล็กๆ หรือการกะเทาะเปลือกเป็นแผ่น/ชิ้นเล็กๆ ของอุกกาบาตในระหว่างที่ผ่านชั้นบรรยากาศ เปรียบเทียบ: *cosmic dust (คอส'มิค เดิ้สท์)*

meteoritics (มี'ทีเออริถิคส์) วิทยาศาสตร์ ที่เกี่ยวข้องกับดาวตก (meteor) และอุกกาบาต (meteorite) และสาขาที่เกี่ยวข้อง เช่น การศึกษาผลกระทบของดาวตก และอุกกาบาต

meteoroid (มี'ทีเออรอยด์) สะเก็ดดาว; วัตถุแข็งขนาดเล็กกว่าดาวเคราะห์น้อย และดาวเคราะห์ขนาดเล็ก ที่อยู่ระหว่างดาวเคราะห์ และจะเรียกว่าเป็นอุกกาบาตเมื่อตกลงสู่พื้นโลกและยังมีเศษหลงเหลืออยู่บนพื้นโลก เปรียบเทียบ: *meteor (มี'ทีเออร); meteorite (มี'ทีเออไร้ท์)*

meteorologic tide (มีทีเออเรอลอ'จิค ไท้ด์) การเปลี่ยนแปลงระดับน้ำ ที่เกิดจากแรงดึงดูดของดวงจันทร์และดวงอาทิตย์ขณะโลกหมุน เช่นเดียวกับน้ำขึ้น น้ำลง และการเปลี่ยนแปลงของระดับน้ำทะเล เนื่องจากลมทะเล

meteorology (มีทีเออรอ'เลอจี้) อุตุนิยมวิทยา; การศึกษาชั้นบรรยากาศของโลก รวมทั้งการเคลื่อนที่และปรากฏการณ์อื่นๆ โดยเฉพาะ ที่เกี่ยวกับการพยากรณ์อากาศ ลม ฝน และพายุ

meteor shower (มี'ทีเออร เฌา'เอ่อร) ฝนดาวตก; ดาวตกจำนวนมากที่ตกในช่วงเวลาใกล้เคียงกัน หรือพร้อมๆ กัน และสังเกตได้ในชั้นบรรยากาศของโลก เป็นผลจากกลุ่มของฝุ่นอวกาศที่ถูกขับออกจากดาวหาง ที่เคลื่อนที่ตามกันและมีวงโคจรใกล้เคียงกับวงโคจรของดาวหาง ซึ่งฝนดาวตกจะเกิดขึ้นได้เมื่อโลกเคลื่อนผ่านวงโคจรของดาวหาง ที่มีกลุ่มของฝุ่นอวกาศเหล่านั้นอยู่ใกล้

meteor swarm (มี'ทีเออร สวอรม') กลุ่มของฝุ่นอวกาศ ที่ถูกขับออกจากดาวหาง และมีวงโคจรรอบดวงอาทิตย์ คล้ายกับวงโคจรของดาวหาง ปัจจุบันยังไม่ปรากฏรายงานของการค้นพบกลุ่มของสะเก็ดดาวขนาดใหญ่

meter rod (มี'เท่อร์ ร็อด) ไม้เมตร ไม้สำหรับวัดระดับ ที่มีความแม่นยำในหน่วยของเมตร และเศษส่วนของเมตร

metes and bounds (มี้ทส์ แอนด บาวนดส์) ขอบเขตของที่ดิน โดยเฉพาะ ขอบเขตที่ไม่สม่ำเสมอของสภาพที่ดิน (เช่น เขตเรียกร้องสิทธิ เขตได้รับอนุญาต แต่ไม่เขตสงวน) ซึ่งทิศทางและความยาวของแต่ละเส้นขอบแต่ละเส้นอาจระบุได้โดย การอ้างอิงจากสภาพธรรมชาติ หรือหลักฐานที่ทำขึ้นตามขอบเขตนั้น (เช่น ธารน้ำ ร่องขุด ถนน หรือรั้ว) ขอบเขตดังกล่าว กำหนดโดยการ

M

ระบุระยะทางจากจุดเริ่มต้น และวัดไปทางทิศทางตามเข็มทิศและระยะต่างๆ ที่กำหนด

methane (เมะ´เธน) แก๊สไวไฟ ไม่มีสี ไม่มีกลิ่นเป็นไฮโดรคาร์บอนจำพวกเพเรอเฟิน (paraffin) : CH_4 เป็นส่วนประกอบหลักของแก๊สธรรมชาติ และเกี่ยวข้องกับน้ำมันดิบ ดู: *marsh gas (ม้ารฺซ แก๊ส); firedamp ไฟรฺ´แด็มพฺ)*

methane hydrate (เมะ´เธน ไฮ´เดรท) สารประกอบคล้ายน้ำแข็ง ที่ประกอบด้วยมอลิคิวลของแก๊สเมะเธน ที่ถูกขังอยู่ภายในน้ำแข็งใต้พื้นทะเล ที่ระดับความลึกของน้ำประมาณ 1,000 เมตร

methane series (เมะ´เธน ซิรี่ส) ชุด ที่คล้ายคลึงกันของไฮโดรคาร์บอนอิ่มตัว จำพวกแอเลอแฟติค (aliphatic hydrocarbon) : C_nH_{2n+2} ซึ่งแก๊สเมะเธนเป็นสมาชิกลำดับต่ำสุด และเป็นตัวแทนของชุด แก๊สลำดับต่อจากเมะเธน คือ เอะเธน (C_2H_6) โพรเพน (C_3H_8) บิวเทน (C_4H_{10}) เพนเทน (C_5H_{12}) ฯลฯ คำพ้อง: *paraffin series (แพ´เรอเฟิ่น ซิ´รี่ส)*

methanogens (เมอแธ´เนอเจ้นสฺ) แบคทิเรีย ที่ผลิตแก๊สเมะเธนจากแก๊สคาร์บอนไดอ็อกไซด แอ๊ะเซอเถท (acetate) หรือเมะเธอน่อล (methanol, CH_3OH)

metharmosis (เมอะธาร´เมอเสิส) การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในตะกอนหลังจากที่ถูกฝัง (หลังจากการยกตัว หรือการอัดตัวแน่น) แต่ก่อนที่จะเกิดการผุพัง; ศัพท์นี้เทียบเท่ากับไดเออเจเนอเสิสตอนปลาย (*late diagenesis)* หรือเอ๊ะเผอะเจเนอเสิส (*epigenesis);* ศัพท์นี้ ใช้ในความหมายที่กว้าง หมายถึง การเปลี่ยนแปลงทั้งหมดที่อาจเกิดขึ้นได้ในตะกอน รวมทั้ง ไดเออเจเนอเสิส และการแปรสภาพ คำพ้อง: *metaharmosis (เมะเทอฮาร´โมเสิส)*

methylene iodide (เมะ´เธอลีน ไอ´เออไดด) สารประกอบ ที่เป็นของเหลว มีค่าความถ่วงจำเพาะ 3.33 ใช้เป็นของเหลวหนัก (heavy liquid) เพื่อแยกแร่ที่มีความถ่วงจำเพาะแตกต่างกัน เปรียบเทียบ: *Clerici solution (เคลอริ´ชี่ เซอลู´เฌิ่น); Sonstadt solution (ซอน´สแตดทฺ เซอลู´เฌิ่น); Klein solution (ไคลน เซอลู´เฌิ่น)*

metric carat (เมะ´ถริค แค´เหริท) ดู: *carat (แค´เหริท หรือเค´เหริท)*

meulerization (มิว´เลอไรเซเฌิ่น) การเชื่อมประสานเฉพาะที่หรือการแทนที่บางส่วน โดยสิลิเค่อ (โอเพิ่ล หรือ แคลเซะเดอนี่) ที่มากับน้ำบาดาลในหินทรายคาร์เบอเหนท หรือหินปูน รากศัพท์: ภาษาฝรั่งเศส “meule”, “millstone – หินโม่”

Mexican onyx (เม็ก´ซิเคิน ออ´หนิกสฺ) หินออหนิกส สีเหลืองอมน้ำตาล หรือเขียวอ่อนอมน้ำตาล พบในหมู่บ้านเทคาลี่ (Tecali) ประเทศเม็กซิโก

MF (เอ็มเอฟ) คำย่อ ดู: *metal factor (เมะ´เทิ่ล แฟ็ค´เท่อรฺ)*

MG (เอ็มจี) คำย่อ ดู: *marin grans (แม´เริ่น แกรนสฺ)*

mGal (มิ´เลอแกล) ดู: *milligal (มิ´เลอแกล)*

mgd (มิเยิ่น แก´เลิ่นสฺ เพอรฺ เด) อัตราการไหลของน้ำที่วัดเป็นล้านแกเลิ่นต่อวัน

MHHW (เอ็มเอ๊ชเอ๊ชเดอเบิ้ลยู) คำย่อ ดู: *mean higher high water (มีน ไฮ´เอ้อรฺ ไฮ วอ´เท่อรฺ)*

MHW (เอ็มเอ๊ชเดอเบิ้ลยู) คำย่อ ดู: *mean high water (มีน ไฮ วอ´เท่อรฺ)*

MHWS (เอ็มเอ๊ชเดอเบิ้ลยูเอส) คำย่อ ดู: *mean high-water spring (มีน ไฮ-วอ´เท่อรฺ สปริง´)*

MI (เอ็มไอ) คำย่อ ดู: *mafic index (เม´ฟิค อิน´เด็กสฺ)*

miarolitic (มีเออโรลิ´ถิค) ช่องว่างขนาดเล็ก ไม่สม่ำเสมอ ในหินอัคนีแบบผลึกหยาบ (phaneritic) โดยเฉพาะหินแกรเหนิทที่ผลึกขนาดเล็กของแร่ประกอบหินแทรกเข้าไป

miarolitic pegmatite (มีเออโรลิ´ถิค เพ็ก´เมอไท้ท) เพ็กเมอไท้ท ที่มีแร่องค์ประกอบบางส่วนเป็นรัตนชาติ เกิดภายใต้เงื่อนไขของการแปรสภาพแบบกรีนฌิสท (greenschist) (ความดัน -1 ถึง 2 คิเลอบาร) หรือเกี่ยวข้องกับพลูทอนแกรเหนิท กึ่งวอลแคหนิค (subvolcanic granitic plutons)

mica (ไม´เค่อ) (1) กลุ่มของแร่ที่มีสูตรโครงสร้างทั่วไป : $(K,Na,Ca)(Mg,Fe,Li,Al)_{2-3}(OH,F)_2[(Si,Al)_4O_{10}]$ ประกอบด้วยแร่สิเลอเขทที่เป็นแผ่นหกเหลี่ยม (phyllosilicates) ที่ตกผลึกแบบมอเนอคลิหนิค แต่กลับมีลักษณะคล้ายออรโธรอมบิค หรือเฮ็กแซะเกอเนิ่ล (เช่น แผ่นพริเซิ่มหกด้าน) มีความแข็งต่ำ (เท่ากับ 2 ถึง 2.5 ในมาตราของโมส) มีระนาบคลีหวิจที่สมบูรณ์หนึ่งระนาบที่สามารถแยกเป็นแผ่นบางๆ มีความมันวาวแบบมุก มีสีหลากหลายสี ตั้งแต่ไม่มีสี สีเงิน ขาว น้ำตาลอ่อน เหลือง เขียว หรือดำ เป็นแร่ประกอบหลักในหินอัคนี และหินแปร และเกิดในรูปแบบของเกล็ด หรือแผ่นถ่าง เปรียบเทียบ: *brittle mica (บริ´เทิ่ล ไม´เค่อ)* คำพ้อง: *isinglass (ไอ´ซิ่นแกล๊ส); glimmer (กลิ´เม่อรฺ)* (2) แร่ใดๆ ในกลุ่มไมเคิ่ล ได้แก่ เมิ้สเคอไว้ท (muscovite) ไบเออไท้ท (biotite) เลอพิเดอไล้ท (lepidolite) เฟลาะเกอไพ้ท (phlogopite) ซิน´ซิ่ลไท้ท (zinnwaldite)

รอสโคไล้ท (roscoelite) เพอแระเกอไน้ท (paragonite) และเซเรอไซ้ท (sericite)

mica book (ไม๎เค่อ บุ๊ค) ผลึกไมเค่อ มักมีขนาดใหญ่ และไม่สม่ำเสมอ และอยู่ซ้อนกันเป็นแผ่นๆ เรียกชื่อนี้เพราะมีแนวคลีหวิจของผลึกชัดเจน และเกิดซ้อนกันคล้ายแผ่นกระดาษในสมุด คำพ้อง: *book (บุ๊ค)*

micaceous (ไมเค๎เฉิส) (1) ประกอบด้วย หรือเกี่ยวกับไมเค่อ เช่น ตะกอนที่มีไมเค่อ (micaceous sediment) (2) คล้าย หรือเหมือนไมเค่อ เช่น แร่ที่สามารถแยก หรือลอกเป็นแผ่นบางๆ ได้ คล้ายไมเค่อ (micaceous mineral) หรือแร่ที่มีความวาวคล้ายไมเค่อ (micaceous luster)

micaceous arkose (ไมเค๎เฉิส อารฺ๎โคส) หินทราย ที่มีเฟลสปาร และเศษหินที่มีผลึกเฟลสปารร้อยละ 25 - 90 มีไมเค่อและเศษหินแปรที่มีไมเค่อร้อยละ 10 - 50 และมีขวอรทส เชิ้รท และขวอรทไซ้ทที่เป็นหินแปร ร้อยละ 0-65 ซึ่งเทียบเท่ากับอารโคสสกปรก (*impure arkose)* เปรียบเทียบ: *feldspathic greywacke (เฟล๎สแปถิค เกฺร๎แวะเค่อ)*

micaceous iron ore (ไมเค๎เฉิส ไอ๎เริ่น ออร) ฮีเมอไท้ท (hematite) ที่มีความอ่อน และมีโครงสร้างเป็นแผ่นบางคล้ายไมเค่อ

micaceous quartzite (ไมเค๎เฉิส ขวอรทฺ๎ไซ้ท) หินทรายที่มีขวอรทส เชิ้รท และหินแปรจำพวกขวอรทไซ้ท ร้อยละ 70 – 95 มีไมเค่อและเศษหินแปรที่มีไมเค่อร้อยละ 5 - 15 และมีเฟลสปารและเศษหินที่มีผลึกเฟลสปารร้อยละ 0 - 15 เปรียบเทียบ: *feldspathic quartzite (เฟล๎สแปถิค ขวอรทฺ๎ไซ้ทฺ)*

micaceous sandstone (ไมเค๎เฉิส แซนดฺ๎สโตน) หินทรายที่มีชั้น หรือเกล็ดของไมเค่อชัดเจน โดยเฉพาะ เมิ้สเคอไว้ท คำพ้อง: *metaxite (เมะ๎เทอไซ้ทฺ) [ตะกอนวิทยา]*

micaceous shale (ไมเค๎เฉิส เฉล) เฉล สีเทา หรือน้ำตาล-เทา มักมีชั้นบางที่มีเกล็ดแร่เมิ้สเคอไว้ท (muscovite) อยู่ตามระนาบชั้นบาง และแร่เซเรอไซ้ท (sericite) เม็ดละเอียดในเมถริกสของเคล มักเกิดร่วมกับเสิบเกรแวะเค่อ (subgraywacke)

mica fish (ไม๎เค่อ ฟิฌ) ไมเค่อรูปปลา; พอฟิเรอแคล้สท (porphyroclast) ของไมเค่อ ที่มีรูปร่างคล้ายปลาเทร้าท (trout fish) มีแกนยาวแสดงระนาบการเฉือนของมายเลอนิถิค โฟลิเอเฉิ่น (mylonitic foliation)

mica layer (ไม๎เค่อ เล๎เอ่อรฺ) ในฟิโลสิเลอเขทส (phyllosilicates) หมายถึง หน่วยโครงสร้างที่ประกอบด้วยแผ่นเทะเทรอฮีเดริ้ล สองแผ่นซ้อนเหลื่อมกัน แทรกแผ่นอ็อกเทอะฮีเดริ้ล (*octahedral sheet)*

mica plate (ไม๎เค่อ เผลท) ในกล้องจุลทรรศน์แบบแกนแสงเดี่ยว (polarizing microscope) หมายถึง แผ่นเฟส (*phase plate)* ที่ประกอบด้วยแผ่นเมิ้สเคอไว้ท หรือวัสดุอื่นที่แสดงคุณสมบัติการหักเหของแสงสองทิศทาง (birefringent - ไบริฟริ้น๎เจิ้นทฺ) ใช้ในการตรวจสอบเครื่องหมายทางแสงจากการแทรกสอดที่เกิดขึ้น คำพ้อง: *quarter-wave plate (ควอ๎เท่อรฺ-เว้ฟ เผลท)*

micarelle (ไมเค่อเรลี๎) รูปสัณฐานเทียมของไมเค่อที่เกิดต่อจากสแก๊ะเพอไล้ท (scapolite)

mica-rich domains (ไม๎เค่อ ริช โด๎เมนสฺ) โดเมนส หรือชั้นของระนาบคลีหวิจ จากผลการเรียงของแผ่นไมเค่อ

mica schist (ไม๎เค่อ ฉิสท) ฉิสท ที่ประกอบด้วยกลุ่มของไมเค่อ และขวอรทสที่แยกเรียงเป็นชั้นสลับและขนานตามระนาบของแผ่นไมเค่อ

micrinite (ไม๎เครอไน้ทฺ) เศษซากพืชในถ่านหิน (maceral – แมะ๎เซอแรล) ที่อยู่ภายในกลุ่มอิเนอรเทอไน้ท (inertinite) มีการสะท้อนแสงที่สูงกว่าของวิเทรอไน้ท ไม่สามารถบ่งบอกชนิดของโครงสร้างพืชได้ มีขนาดน้อยกว่า 0.002 มิลลิเมตร ส่วนใหญ่จะมีขนาด 0.001 มิลลิเมตร เปรียบเทียบ: *macrinite (แมะ๎เครอไน้ทฺ); residuum (ริซิ๎เจอเวิ่ม) [ถ่านหิน]*

micrinoid (มิ๎ครินอยดฺ) กลุ่มของเศษซากพืชในถ่านหิน (maceral – แมะ๎เซอแรล) ที่รวมเศษซากพืชในถ่านหินในชุดไมเครอไน้ท (micrinite)

micrite (มิ๎ไคร้ท) (1) ในความหมายเดิม หมายถึง เนื้อหินแบบผลึกกึ่งทึบแสงของหินปูน ที่ประกอบด้วยโคลนคารเบอเหนท และผลึกขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางน้อยกว่า 0.004 มิลลิเมตร แปลความหมายเป็นอู๊ส (ooze) ที่แข็งเป็นหิน ปัจจุบันใช้ในการบรรยาย ขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางของตะกอนที่น้อยกว่า 0.0031 มิลลิเมตร รวมทั้งธรณีวัตถุร่วนที่เกิดจากการตกผลึกทางเคมี หรือกลศาสตร์ (อาจเป็น biogenic, biochemical, or physicochemical) มีเนื้อละเอียดกว่า สแปไร้ท (*sparite)* ดู: *matrix (เม๎ทริซฺ) [ตะกอนวิทยา]* (2) หินปูน ที่มีแอโลเค็มส (allochems) น้อยกว่าร้อยละ 1 และประกอบด้วยเมถริกสของ มิไครท ดู: *micritic limestone (มิคริ๎ถิค ไลมฺ๎สโตน)*

micrite envelope (มิ๎ไคร้ท เอ็น๎เวอโหลพ) ฟิลคลือบบางๆ ของมิไคร้ทรอบเม็ดตะกอนที่ตกผลึกทางเคมี หรือเศษซาก

M

สิ่งมีชีวิต (allochems) โดยเฉพาะ รอบเศษเปลือกหอย หรือกระดูก เกิดจากการเคลือบ หรือชุดของสาหร่าย หรือสิ่งมีชีวิตอื่นๆ หรือโดยการยึดเกาะของโคลนคาร์เบอเหนท

micritic limestone (มิคริ´ถิค ไลม´สโตน) หินปูน ที่ประกอบด้วยมิไคร้ทมากกว่าร้อยละ 90 หรือตะกอนที่ตกโดยกระบวนการทางเคมี ชีวเคมี หรือเศษซากสิ่งมีชีวิต (allochem – แอเลอเค็ม) น้อยกว่าร้อยละ 10 ดู: *lithographic limestone (ลิโธแกร´ฟิค ไลม´สโตน - หินปูนที่ใช้ทำแม่พิมพ์ หรือหินปูนเนื้อละเอียด); lime mudstone (ไลม เหมิด´สโตน)*

micritization (มิ´คริไทเซ´เฉิ่น) การลดขนาดของตะกอนคาร์เบอเหนท เนื่องจากการขุดเจาะของสิ่งมีชีวิตบางชนิด

micro- (ไมโคร หรือไมเครอ) คำที่ใช้นำหน้า หมายถึง small – เล็ก ขนาดเล็ก เมื่อใช้กับหิน หมายถึง หินเนื้อละเอียด เช่น แกรเหนิทเนื้อละเอียด (microgranite) เปรียบเทียบ: *macro- (แมะโคร หรือแมะเครอ)*

microaerophilic (ไมโครแอเรอฟิ´หลิค) หมายถึง สิ่งมีชีวิตที่สามารถอยู่ในสภาพแวดล้อมที่มีอ็อกซิเจ้นอิสระปริมาณน้อยได้ คำนาม: microaerophile (ไมโครแอเรอ´ฟิล)

microanalyzer (ไมโครแอ´เนอไลเซ่อร) ดู: *electron microprobe (อิเล็ค´ทรอน ไมโครโผรบ)*

microaphanitic (ไมโครแอ๊ะ´เฟอนิถิค) ดู: *cryptocrystalline (คริพโทคริส´เตอเลิ่น)* ผลึกขนาดจิ๋ว

microatoll (ไมโครแอ๊ะ´ท่อล) (1) การเจริญเติบโตรูปวงแหวนของปะการัง หรือเซอรพูเลิดส (serpulids) รอบๆ พื้นที่ที่เป็นแอ่ง ความกว้างประมาณ 1–6 เมตร มักพบในช่วงบริเวณน้ำขึ้น น้ำลงของทะเลในเขตอบอุ่น หรือกระจัดกระจายตามปื้นปะการัง (reef flat) เปรียบเทียบ: *cup reef (เคิพ รี๊ฟ)* คำพ้อง: *miniature atoll (มิ´นีเออเช่อร แอ๊ะ´ทอล)* (2) ขนาดเล็กคล้ายวงแหวนปะการัง หรือเหมือนเนิน ที่อยู่ในเลอะกูน หรือแถบปะการังน้ำตื้น มีการเจริญเติบโตของปะการังตามขอบรอบๆ แอ่งทราย มีขนาดเล็กกว่าเฟโร (*faro)* (กว้างประมาณ 100 เมตร สูงประมาณ 10 เมตร และมีส่วนที่ลึกสุดประมาณ 1–3 เมตร)

microbial biscuit (ไมโคร´เบี้ยล บิส´เคิท) มวลของสารจำพวกแคลแคเรีย ครึ่งวงกลม หรือคล้ายจาน ขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 20 เซนติเมตร เกิดในน้ำจืดจากการสร้างโดย ไซเออะโนแบคทิเรีย (cyanobacteria) เช่น การทับถมของมารล รอบเศษสาหร่าย หรือนูเคลียสอื่นๆ ที่เป็นผลมาจากการสังเคราะห์แสง และพบตามพื้นแข็งของทะเลสาบน้ำตื้นที่มีอุณหภูมิต่ำ (เช่น ทะเลสาบวิสคอนเซิ่น (Lake Wisconsin) คำพ้อง: *oncolite (ออนเคอ´ไล้ท); water biscuit (วอเท่อร บิสเคิท); marl biscuit (มารล บิสเคิท)*

microbial laminate (ไมโคร´เบี้ยล แล´เมอเหนท) หินปูนที่มีชั้นบาง ซึ่งเกิดจากการทับถมของตะกอนของโคลนปูน โดยยูแบคทิเรีย (eubacteria) ไซเออะโนแบคทิเรีย (cyanobacteria) และสาหร่ายในพื้นตะกอนโคลนปูน ซึ่งเมื่อแข็งตัว เรียกว่าสโตรแมเทอไล้ท (stromatolite) คำพ้อง: *microbialite (ไมโครไบเออไล้ท)*

microbial mat (ไมโคร´เบี้ยล แม็ท) ชั้นของยูแบคทิเรีย (eubacteria)ไซเออะโนแบคทิเรีย (cyanobacteria) และสาหร่ายที่เจริญเติบโตบนพื้นตะกอน ซึ่งจะเร่งให้เกิดการตกตะกอนของ $CaCO_3$ และการเชื่อมกับตะกอนติดกับแผ่นพื้น ทำให้เกิดเป็นชั้นบาง และสโตรแมเทอไล้ท (stromatolite) เดิมเรียกว่า *algal mat (แอล´เกิ้ล แมท)*

microbiofacies (ไมโครไบ´โอเฟณีส) ลักษณะทางชีววิทยาของไมโครเฟณีส (*microfacies)*

microbiostratigraphy (ไมโครไบโอสเตรอทิ´เกรอะฟี่) ลำดับชั้นหินตามชีวภาพที่ขึ้นอยู่กับไมโครเฟาะเซิ่ลส (microfossils)

microbreccia (ไมโครเบร๊ะ´เชี่ย) (1) หินทรายเม็ดเหลี่ยมและการคัดขนาดไม่ดี (2) เบร๊ะเชี่ยภายในเศษเบร๊ะเชี่ยขนาดใหญ่กว่า (3) หินเนื้อแน่น ที่ถูกบดอัดจนมีเม็ดละเอียดมาก ผ่านกระบวนการบี้ของแคเทอเคลเสิส (*cataclastic flow)* มักพบในระนาบฟ้อลท แนวราบ หรือกึ่งราบ

microchemical test (ไมโครเค´มิเคิ่ล เท้สท) การทดสอบทางเคมี ที่ทำบนเม็ดแร่ขนาดเล็ก หรือบนผิวที่ขัดเรียบ ภายใต้กล้องจุลทรรศน์ ที่มักรวมถึงการวิเคราะห์ด้วยการสังเกตรูปผลึก สีและคุณสมบัติทางแสง

microclastic (ไมโครแคล้ส´ติค) หมายถึง ถ่านหิน ที่มีส่วนประกอบของอนุภาคขนาดเล็ก เช่น แคเนิ่ล โคล (cannel coal) เปรียบเทียบ: *macroclastic (แมะโครแคล้ส´ติค)*

microclastic rock (ไมโครแคล้สติค ร็อค) หินจำพวกที่มีเม็ดแร่ขนาดเล็กมาก เปรียบเทียบ: *cryptoclastic rock (คริพโทแคล้ส´ติค ร็อค)*

microclimate (ไมโครไคล´เหมิท) [illegible] ที่ได้รับผลกระทบโดยลักษณะของธรณีวัตถุที่พื้นผิวโลก เช่น บนพื้นผิวหิมะ ทะเลสาบ หรือหุบเขา ดู: *macroclimate (แมะโครไคล´เหมิท); mesoclimate (เมะซอไคล´เหมิท)*

microcline (ไมเครอไคลน์) แร่ซีลิเกต เทา สีชมพู หรือเขียว ผลึกไทรคลินิก ใช้ในการทำเครื่องเคลือบ และเป็นแร่ที่ได้จากการเกาะตัวของ K_2O เป็น

ทวิสัณฐานกับออรโธเคลส เสถียรที่อุณหภูมิต่ำ มักประกอบด้วยโซเดี้ยมในปริมาณน้อย เป็นแร่ประกอบหินแกรเหนิท และเพ็กเมอไท้ท และมักเป็นอันดับรองต่อจากออรโธเคลส และแสดงลักษณะของผลึกแฝดแบบตาหมากรุก (cross-hatch twinning)

microcline-perthite (ไมเครอไคลน เพอรฺไธ้ท) เพอรไธ้ท ประกอบด้วยการแทรกของผลึกไมเครอไคลนและเพลเจอะเคลส

microcodium (ไมโครโค´เดี้ยม) แบคทิเรียที่อาศัยอยู่นอกหินปูน และเม็ดปูน และสร้างเม็ดผลึกกลมขนาดเล็ก (spherulitic – *สเฟเรอลิติค*) ของผลึกแคลไซ้ท

microconglomerat (ไมโครเคินกลอมเหริท) หินทราย ที่มีการคัดขนาดไม่ดี มีอนุภาคขนาดใหญ่ ค่อนข้างกลมของทรายหลายๆ ขนาดภายในเมถริกสของทรายแป้งละเอียดมากและเคล

microcontinent (ไมโครคอน´เทอเนิ่นทฺ) เขายอดราบใต้ทะเลที่เป็นชิ้นส่วนที่แยกออกเดี่ยวๆ ของเปลือกทวีป เปรียบเทียบ: *aseismic ridge (เอไซ้สมิค หริจ)*

microcoquina (ไมโครโคคี´เน่อ) (1) หินปูน ที่ทับถมโดยเม็ดตะกอนของเศษซากเปลือกหอยทั้งหมด หรือเป็นส่วนใหญ่ ที่ซึ่งมีขนาดตะกอนเท่ากับทราย (เส้นผ่าศูนย์กลาง 2 มิลลิเมตร) หรือเล็กกว่า (2) ช้อลคชนิดหนึ่ง เปรียบเทียบ: *coquina (โคคี´เน่อ)*

microcracks (ไมโครแคร็คส) ร่องแตก ภายในเม็ดแร่แต่ละเม็ด หรือระหว่างขอบเม็ดแร่ที่อยู่ติดกัน ที่เกิดจากน้ำหนักที่เคยกดทับหายไป และการเปลี่ยนแปลงของอุณหภูมิ หรือเป็นร่องแตกที่มีอยู่เดิมในเม็ดแร่ก่อนเป็นหิน คำพ้อง: *microfracture (ไมโครแฟร็ค´เช่อรฺ)*

microcrater (ไมโครเครฺ´เท่อรฺ) หลุมอุกกาบาตมีเส้นผ่าศูนย์กลางตั้งแต่ไมโครเมตร ถึงหลายๆ เซนติเมตร ที่เกิดโดยการกระแทกด้วยความเร็วสูงของอุกกาบาตขนาดเล็กที่ตกในบริเวณ ที่ไม่มีบรรยากาศ เช่น ดวงจันทร์ โดยทั่วไปหลุมอุกกาบาตนี้ ในดวงจันทร์จะมีเส้นผ่าศูนย์กลางไม่กี่มิลลิเมตร และมีลักษณะเป็นหลุมที่ฉาบด้วยแก้ว และพื้นที่รอบๆ หลุมประมาณ 4.5 เท่าของเส้นผ่าศูนย์กลาง มีหินที่ถูกกะเทาะเป็นแผ่นเล็กๆ คำพ้อง: *micrometeorite crater (ไมโครมีทีเออไร้ทฺ เครฺ´เท่อรฺ); zap crater (แซ็พ เครฺ´เท่อรฺ)*

micro cross-lamination (ไมโคร คร้อส-แลเมอเน´เฉิ่น) ชั้นหินบางขนาดเล็กที่ปรากฏอย่างโดดเด่น และคล้ายกับชั้นขวางในร่อง (trough cross-bedding) ดู: *rib and furrow (ริบ แอนดฺ เฟอ´โร่)*

microcryptocrystalline (ไมโครคริพโทคริส´เตอเลิ่น) ดู: *cryptocrystalline (คริพโทคริส´เตอเลิ่น)*

microcrystal (ไมโครคริสเติ่ล) ผลึก ที่มองเห็นได้เฉพาะภายใต้กล้องจุลทรรศน์ ซึ่งเป็นผลึกที่เกิดในหินจำพวก *microcrystalline (ไมโครคริส´เตอเลิ่น)*

microcrystalline (ไมโครคริส´เตอเลิ่น) หมายถึง เนื้อหินที่ประกอบด้วย หรือมีผลึกขนาดเล็ก มองเห็นได้ภายใต้กล้องจุลทรรศน์ รวมทั้งหมายถึง หินที่มีเนื้อหินดังกล่าวด้วย ในกรณีของหินตะกอนคารเบอเหนท มีการกำหนดช่วงของเส้นผ่าศูนย์กลางของผลึก หรือเม็ดตะกอนขนาดแตกต่างกัน เช่น 0.01 - 0.20 มิลลิเมตร; น้อยกว่า 0.01 มิลลิเมตร; 0.001 - 0.01 มิลลิเมตร หรือ 0.004 - 0.062 มิลลิเมตร เปรียบเทียบ: *cryptocrystalline (คริพโทคริส´เตอเลิ่น); felsophyric (เฟล´เซอไฟ หริค)* ดู: *microcrystal (ไมโครคริส´เติ้ล)*

microdelta (ไมโครเดล´เท่อ) เดลเท่อ หรือสันทรายขนาดเล็กโดยทั่วไปมีขนาดกว้างไม่กี่เมตร ที่มีความลาดด้านหน้าที่ซึ่งชั้น foreset beds ทับถม คล้ายกับเนินทราย หรือคลื่นทรายขนาดใหญ่ แต่ไม่แสดงรูปแบบการซ้ำ และไม่มีการวิวัฒน์ด้านท้ายน้ำที่เป็นระบบ สะกดได้อีกแบบคือ: micro-delta (ไม´โครฺ-เดล´เท่อ)

microdolomite (ไมโครโดเลอไม้ท) โดเลอไม้ทชนิดหนึ่ง ที่เกิดเป็นผลึกขนาดเล็ก (1-20 ไมโครมีเท่อร หรือ 0.001 - 0.02 มิลลิเมตร) ในแคลไซ้ท เกิดขึ้นภายในสารเชื่อมประสาน โอออยด และไบเออแคล้สทส ที่มีองค์ประกอบของแม็กนีเซี่ยม แคลไซ้ทสูง

microearthquake (ไมโครเอิ๊รฺธ´เคว้ค) แผ่นดินไหว ที่มีความรุนแรงตามขนาดริคเท่อรเท่ากับหรือน้อยกว่าสอง แต่อาจกำหนดแตกต่างจากค่านี้ก็ได้ เปรียบเทียบ: *major earthquake (เม´เจ้อรฺ เอิ๊รฺธ´เคว้ค)*

microelement (ไมโครเอ´เลอเมิ่นทฺ) ดู: *trace element (เทรซ เอ´เลอเมิ่นทฺ)*

microeutaxitic (ไมโครยู´แท็กสิติค) เนื้อหิน ของเวลเดิด เทิ้ฟ (welded tuff) ที่แสดงโครงสร้างที่เป็นชั้น (eutaxitic - ยูแท็ก´สิติค) ที่ต้องดูด้วยกล้องจุลทรรศน์

microevolution (ไมโครเอ๊ะ´เวอลูเฉิ่น) (1) วิวัฒนาการ หรือต้นกำเนิดของสปีณีช (สายพันธุ์) เมื่อเปรียบเทียบกับแท็กเซ่อที่สูงกว่า (2) วิวัฒนาการ ที่เกิดขึ้นภายในกลุ่มประชากรอย่างต่อเนื่อง แต่ไม่มีผลในพัฒนาการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่เกิดจากการเลือกสะสมความแตกต่างขนาดเล็ก เชื่อว่าเกิดจากการตอบสนองต่อความแตกต่างทางวิวัฒนาการ เปรียบเทียบ: *macroevolution (แมะโครเอ๊ะ´เวอลูเฉิ่น)*

M

microfabric (ไมโครแฟ๎บริค) แฟบริคของหิน ที่มองเห็นได้ภายใต้กล้องจุลทรรศน์ เปรียบเทียบ: *megafabric (เมะเกอะแฟ๎บริค)*

microfacies (ไม๎โครเฟ๎ฉีส) ลักษณะที่โดดเด่นของหินตะกอนที่มองเห็น และระบุได้ภายใต้กล้องจุลทรรศน์ ดู: *microbiofacies (ไมโครไบเออเฟ๎ฉีส); microlithofacies (ไมโครลิโธเฟฉีส)*

microfauna (ไมโครฟอ๎เน่อ) สัตว์ หรือเฟาะเซิ่ลสัตว์ ขนาดเล็กมองไม่เห็นด้วยตาเปล่า; สัตว์ที่อาศัยที่พื้นดินขนาดเล็กกว่า 0.1 มิลลิเมตร เปรียบเทียบ: *microflora (ไมโครฟลอ๎เร่อ); macrofauna (แมะโครฟอ๎เน่อ)*

microfelsitic (ไมโครเฟลซิ๎ถิค) ดู: *cryptocrystalline (คริพโทคริส๎เตอเลิ่น)*

microflora (ไมโครฟลอ๎เร่อ) กลุ่มของพืช หรือจุลินทรีย์ ที่มีขนาดเล็กที่มองเห็นได้ด้วยกล้องจุลทรรศน์ เปรียบเทียบ: *microfauna (ไมโครฟอ๎เน่อ – สัตว์ขนาดจิ๋ว); megaflora (เมะเกอะฟลอ๎เร่อ – พืชขนาดใหญ่ เช่น ต้นไม้ ไม้ดอก)*

microfossil (ไม๎โครเฟาะ๎เซิ่ล) เฟาะเซิ่ล ขนาดเล็กที่มองเห็นได้ด้วยกล้องจุลทรรศน์ เช่น ฟอแรมินิเฟอร (foraminifer) หรือออสเตรอขอด (ostracod) และอาจเป็นซากของสิ่งมีชีวิตขนาดเล็กที่มองเห็นได้ด้วยกล้องจุลทรรศน์ หรือซากชิ้นส่วนขนาดเล็กมากของสิ่งมีชีวิตขนาดใหญ่ เปรียบเทียบ: *macrofossil (แมะโครเฟาะ๎เซิ่ล – เฟาะเซิ่ลขนาดใหญ่); nannofossil (แนโนเฟาะ๎เซิ่ล – เฟาะเซิ่ลขนาดจิ๋ว)*

microfracture (ไม๎โครแฟร็ค๎เช่อร์) ร่องแตก ที่อยู่ภายในเม็ดแร่หนึ่งเม็ด หรือที่ตัดผ่านหลายๆ เม็ดแร่ มองเห็นได้ด้วยกล้องจุลทรรศน์ คำพ้อง: *microcracks (ไมโครแคร็คส์)*

microfragmental (ไม๎โครแฟร็กเมน๎เทิ่ล) หมายถึง ถ่านหินที่ประกอบด้วยเนื้อเยื่ออ่อนของพืช เปรียบเทียบ: *macrofragmental (แมะ๎โครแฟร็กเมน๎เทิ่ล)*

microgal (ไม๎โครแกล) หน่วยของความเร่งโน้มถ่วง; 10^{-6} แกล คำย่อ: μGal (มิวแกล)

micro-gas survey (ไม๎โคร-แก๊ส เซ้อร์เวย์) การวิเคราะห์ดินเพื่อตรวจสอบการมีอยู่ของแก๊สไฮโดรคาร์บอนที่ซึมจากแหล่งกำเนิดขึ้นสู่ชั้นที่ปิดทับ

microgeography (ไมโครจีออ๎เกรอฟี่) การวิเคราะห์รายละเอียดของลักษณะธรรมชาติ ของพื้นที่ขนาดเล็กมาก

microgeology (ไมโครจีออ๎เลอจี้) (1) หมายถึง การศึกษาบทบาทธรณีวิทยาและธรณีเคมี ที่มีต่อสิ่งมีชีวิตขนาดจิ๋ว (2) การศึกษาลักษณะของหินด้วยกล้องจุลทรรศน์

micrograined (ไม๎โครเกรนด์) (1) เนื้อหินตะกอนจำพวกคาร์บอเนท ที่มีขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางของอนุภาคอยู่ในช่วงของ 0.001-0.01 มิลลิเมตร หรือ 0.001-0.004 มิลลิเมตร หรือ 0.004-0.062 มิลลิเมตร (2) เนื้อหินตะกอนจำพวกคาร์บอเนทที่มีขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางของอนุภาคอยู่ในช่วงของ 0.01-0.06 มิลลิเมตร มีการคัดขนาดไม่ดี และผสมกับโคลนปูน รวมทั้งใช้เรียกหินที่มีเนื้อหินดังกล่าว เปรียบเทียบ: *microgranular (ไมโครแกรน๎เยอเล่อร์) [ตะกอนวิทยา]*

microgranular (ไมโครแกรน๎เยอเล่อร์) (1) [หินอัคนี] หมายถึง เนื้อหินอัคนีที่มีลักษณะผลึกขนาดจิ๋ว มีเศษหินแปลกปลอมขนาดเม็ดเล็ก คำพ้อง: *fine-granular (ไฟนฺ แกรน๎เยอเล่อร์ – เนื้อละเอียด)* (2) [ตะกอนวิทยา] เม็ดละเอียด โดยเฉพาะ เนื้อหินตะกอนคาร์บอเนท ที่มีเส้นผ่าศูนย์กลางของอนุภาคส่วนใหญ่ขนาด 10 - 60 ไมโครมีเท่อร (0.01-0.06 มิลลิเมตร) มีการคัดขนาดดีและมีเนื้อดินขนาดเคล รวมทั้งหมายถึง หินตะกอนที่มีเนื้อหินดังกล่าว เปรียบเทียบ: *micro grained (ไมโคร เกรนด์ – เม็ดขนาดจิ๋ว)*

micrograph (ไม๎โครแกร็ฟ) แกร็ฟ ที่บันทึกภาพที่เห็นผ่านกล้องจุลทรรศน์ เช่น ภาพแผ่นหินบาง หรือแร่ที่มองผ่านกล้องจุลทรรศน์

micrographic (ไมโครแกร๎ฟิค) หมายถึง เนื้อหินอัคนี ที่สังเกตความแตกต่างได้จากการมองผ่านกล้องจุลทรรศน์ คำพ้อง: *granophyric (แกรเนอไฟ๎หริค)*

microgroove cast (ไม๎โครกรู๊ฟ แค้สท์) รูปหล่อของร่องขนาดเล็ก (*striation cast)* ที่ยาวน้อยกว่า 2.5 เซนติเมตร

microhabitat (ไมโครแฮะ๎เบอแถ็ท) ที่อยู่อาศัยขนาดเล็ก (วัดเป็น มิลลิเมตร หรือเซนติเมตร) เปรียบเทียบ: *macrohabitat (แมะโครแฮะ๎เบอแถ็ท)*

microhardness (ไมโครฮาร์ด๎เนิส) ความแข็งของแร่ที่ตรวจสอบโดยการใช้น้ำหนักกดลงบนหัวกดที่วางติดกับผิวของแร่ที่ขัดเรียบ เครื่องมือทดสอบความแข็งที่นิยมใช้มีสองชนิดคือ วิคเค่อรส (Vickers) และนู๊พ (Knoop)

microhill (ไมโครฮิล๎) แท่งหรายคล้ายรูปเข็มที่เกิดติดๆ กัน (pipkrake – พิพ๎เคร๎ค) สั้นตั้งแต่ไม่กี่มิลลิเมตร ถึงหลายเซนติเมตร และมีอัตราส่วนความสูงต่อเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 2 : 5

microkarst (ไมโครค๎ารสท์) ภูมิประเทศแบบค๎ารสท ที่มีขนาดจิ๋ว ศัพท์นี้ไม่มีกฎกำหนดขนาดที่ชัดเจน

Microlaterolog (ไมโครและเทอโรล้อก) ชื่อทางการค้าสำหรับ *microresistivity log* ที่ได้จากการวัดด้วยการวางอิเล็คโตรดแบบบังคับกระแสไฟฟ้า (focused-current log) สำหรับวัดความต้านทานไฟฟ้าจำเพาะรอบๆ ผนังหลุมเจาะ เปรียบเทียบ: *Microlog (ไมโครล้อก)* คำพ้อง: *trumpet log (เทริม๎เผิท ล้อก)*

microlinear (ไมโครลิ๎เนียร) เส้น หรือแนวเส้น หรือโครงสร้างรูปเส้นใดๆ ที่มองด้วยตาเปล่าไม่เห็น

microlite (ไม๎โครไล้ท) (1) [ผลึกศาสตร์] ผลึกขนาดเล็กมากต้องดูด้วยกล้องจุลทรรศน์ ที่มีสมบัติทางแสงที่ตรวจสอบและระบุได้ เปรียบเทียบ: *crystallite (คริสเตอไล้ท); crystalloid (คริสเตอลอยด)* คำพ้อง: *microlith (ไมโครหลิธ)* (2) [แร่วิทยา] แร่สีเหลืองอ่อน แดงอ่อน น้ำตาล หรือดำ ผลึกลูกบากศ์ของกลุ่ม ไพโรคลอร (*pyrochlore*) : $(Na,Ca),(Ta,Nb)_2O_6(O,OH,F)$ มีสัณฐานเดียวกับไพโรคลอร โดยมี Ta มากกว่า Nb และ มักประกอบด้วยธาตุอื่นๆ ปริมาณน้อย (รวมทั้ง ยุเรเนี่ยม และไทแทเนี่ยม) เกิดในเพ็กเมอไท้ แกรเหนิท และเพ็กเมอไท้ทที่เกี่ยวข้องกับแอลเคอไล แกรเหนิท และประกอบด้วยสินแร่แทนเทอเลิ่ม (tantalum)

microlith (ไม๎โครหลิธ) ดู: *microlite (ไมโครไล้ท) [ผลึกศาสตร์]*

microlithofacies (ไม๎โครลิโธ๎เฟฉีส) ลักษณะของ *microfacies (ไมโครเฟ๎ฉีส)*

microlithology (ไม๎โครลิโธ๎เลอจี้) การศึกษาลักษณะของหินที่ปรากฏภายใต้กล้องจุลทรรศน์เปรียบเทียบ: *macrolithology (แมะ๎โครลิโธ๎โลจี้)*

microlithon (ไมโครลิ๎ธ่อน) ขอบเขตของแผ่น หรือเล็นสในเนื้อหินที่เป็นระนาบคลีหวิจซ้อนๆ กัน ระยะห่างแตกต่างกัน การปรากฏของระนาบอาจชัดเจน หรือไม่ชัดเจน

microlithotype (ไมโครลิ๎โธไท้พ) สารที่เกิดร่วมกับสารอินทรีย์ขนาดเล็กในถ่านหิน (maceral – แมะ๎เซอแรล) ที่เกิดเป็นแผ่นกว้างอย่างน้อย 50 ไมโครมีเท่อร (0.05 มิลลิเมตร) เปรียบเทียบ: *lithotype (ลิ๎เธอไท้พ)*

microlitic (ไมโครลิ๎ถิค) เนื้อหินพื้น (groundmass) ของหินภูเขาไฟ ที่ผลึกเป็นเส้นใยเล็กๆ (microlites) เกิดคั่นระหว่างแก้ว หรือผลึกละเอียดมาก ได้แก่ เนื้อหินจำพวกไฮเออโลพิลิถิค (hyalopilitic)ไพโลแท็กสิถิค (pilotaxitic)และทราคิถิค (trachytic)

Microlog (ไมโครล้อก) ชื่อทางการค้าสำหรับ ข้อมูลที่บันทึกจากหลุมเจาะตามความลึก (well log) ที่ประกอบด้วยข้อมูลความต้านทานไฟฟ้าจำเพาะที่วัดในระยะสั้นแบบวัดตั้งฉาก (micronormal) และสั้นมากแบบวัดตามยาว (very short lateral) เป็นการวัดความต้านทานไฟฟ้าของน้ำโคลน กำหนดระยะห่างต่างกันเพื่อเปรียบเทียบและแปลความถึงความพรุนของหน่วยหิน แต่ปัจจุบันไม่นิยมใช้แล้ว เปรียบเทียบ: *Microlaterolog (ไมโครและเทอเรอล้อก)*

micrometeorite (ไมโครมี๎ทีเออไร้ท) อุกกาบาต หรืออนุภาคของอุกกาบาตที่มีขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางน้อยกว่ามิลลิเมตร; อุกกาบาตขนาดเล็กมาก ที่ผ่านชั้นบรรยากาศเข้ามาโดยไม่ระเหยหรือถูกทำลาย เปรียบเทียบ: *cosmic dust (คอ๎สมิค เดิ๊สท)*

micrometeorite crater (ไมโครมี๎ทีเออไร้ท เคร๎เท่อร) ดู: *microcrater (ไมโครเคร๎เท่อร)*

micronutrient (ไมโครนู๎ทรีเอิ้นท) สารอาหารพืช ที่พบในปริมาณที่ค่อนข้างน้อยมากในพืช (น้อยกว่า 100 มิลลิกรัม ต่อกิโลกรัม) ได้แก่ B, Cl, Cu, Fe, Mn, Mo, Ni, Co, และ Zn

micro-oil (ไม๎โคร-ออยล) ไฮโดรคาร์เบิ้น ที่เกิดขึ้นในสภาวะแบบการแทรกซึม (diffusion) ในหินตะกอน; น้ำมันที่ยังติดอยู่กับหินต้นกำเนิด

micropaleontology (ไม๎โครเพลีอ็อนทอ๎เลอจี้) สาขาหนึ่งของบรรพชีวินวิทยา ที่ศึกษาเฟาะเซิ่ลขนาดเล็ก ที่ต้องดูด้วยกล้องจุลทรรศน์; การศึกษาไมโครเฟาะเซิ่ล (microfossil)

micropegmatite (ไมโครเพ็ค๎เมอไท้ท) คำพ้องของ *granophyre (แกร๎เนอไฟเออร)*

microperthite (ไมโครเพอร๎ไธ้ท) เพอร์ไธ้ท ที่มีชั้นบาง (กว้าง 5 – 100 ไมโครมีเท่อร หรือ 0.005-0.1 มิลลิเมตร) ซึ่งต้องดูด้วยกล้องจุลทรรศน์ เปรียบเทียบ: *cryptoperthite (คริพโทเพอร๎ไธ้ท)*

micropetrological unit (ไมโครเพะทรอ๎ลอจิเคิ่ล) ดู: *maceral (แมะ๎เซอแรล)*

microphotograph (ไมโครโฟ๎เทอแกร๊ฟ) คำพ้องของ *photo micrograph (โฟ๎เทอไมโครแกร๊ฟ)*

microphyric (ไมโครฟี๎หริค) หมายถึง เนื้อหินอัคนี ที่มีผลึกสองขนาด โดยผลึกที่เป็นแท่งสมบูรณ์ (phenocryst - ฟี๎เนอคริสท) มีขนาดเล็กต้องดูด้วยกล้องจุลทรรศน์ (หมายถึงยาวมากสุดไม่เกิน 0.2 มิลลิเมตร) รวมทั้งหมายถึง หินที่มีผลึกดังกล่าว คำพ้อง: *microporphyritic (ไม๎โครพอร๎ฟิเฟอริถิค)*

micropiracy (ไมโครไพ๎เรอซี่) การเซาะทำลายสันแคบๆ ระหว่างร่องน้ำ หรือธารน้ำนี้ยังคงเป็นเกาะ และกั้นน้ำพอดีกับร่องน้ำ

M

หรือธารน้ำที่สั้นและตื้นกว่า ไปยังร่องน้ำ หรือธารน้ำที่ยาวกว่าและลึกกว่า ดู: *cross-grading (ครอ้ส-เกร ดิ้ง)*

microplankton (ไม ˊโครแพลง ˊเทิ่น) แพลงเทิ่น ที่มีขนาดระหว่าง 0.02-0.2 มิลลิเมตร มีขนาดใหญ่กว่าแนเนอแพลงเทิ่น *(nannoplankton)* แต่เล็กกว่าเมะเกอะแพลงเทิ่น *(macroplankton)* เช่น ไฟเทอแพลงเทิ่น (phytoplankton)

microplate (ไม ˊโครเผลท) แผ่นทวีปขนาดเล็ก (lithospheric plate) เช่น เกาะไอ๊ซเลิ่นด (Iceland)

micropore (ไม ˊเครอพอร) (1) รู ที่มีขนาดเล็กพอที่จะยึดน้ำไว้โดยไม่ไหลออกไปตามแรงดึงดูดของโลก (2) ในการจำแนกขนาดของรูพรุนของหินตะกอน หมายถึง รู ค่อนข้างกลม หรือค่อนข้างกลม-รี หรือคล้ายท่อ หรือคล้ายแผ่น ที่มีเส้นผ่าศูนย์กลางน้อยกว่า 0.062 มิลลิเมตร เปรียบเทียบ: *mesopore (เมะ ˊเซอพอรฺ) [ศิลาวิทยา]; megapore (เมะ ˊเกอะพอรฺ)*

microporosity (ไม ˊโครเพอรอ ˊเซอที่) รู ที่มีขนาด 0.1 - 0.5 ไมโครมีเท่อร (0.0001-0.0005 มิลลิเมตร)

microporphyritic (ไม ˊโครพอรฺ ˊเฟอริถิค) ดู: *microphyric (ไมโครฟี ˊหริค)*

micropulsation (ไม ˊโครเพิลเซ ˊเฉิ่น) การเปลี่ยนแปลงของสนามแม่เหล็กโลกในช่วงความถี่ 0.01 - 3 เฮิรทส และโดยทั่วไปมักมีความกว้างของคลื่นน้อยกว่า 10 แนโนเทสเล่อ

microquartz (ไมโครขวอรทฺสฺ ˊ) ตะกอนของผลึกสิลิเค่อขนาดเล็กมาก เส้นผ่าศูนย์กลางน้อยกว่า 20 ไมโครมีเท่อร (0.02 มิลลิเมตร)

microradiograph (ไม ˊโครเร ˊดีโอแกร๊ฟ) ภาพจากรังสีเอ็กส หรือรังสีจากแหล่งกัมมันตรังสี ที่แสดงโครงสร้างภายในสสาร

microrelief (ไม ˊโครริลี้ฟ ˊ) (1) พื้นผิวดิน ที่สูงๆ ต่ำๆ ไม่สม่ำเสมอ รวมทั้ง เนินเตี้ยๆ แอ่งขนาดเล็ก หรือหลุมตื้นๆ ซึ่งโดยทั่วไปมีเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 1 เมตร แต่ไม่เกิน 3 เมตร (2) ลักษณะความสูง-ต่ำ ที่มีขนาดเล็กเกินกว่าที่จะแสดงบนแผนที่ภูมิประเทศได้ เช่น ร่อง เนินดิน/หิน ก้อนหินขนาดใหญ่ สภาพตะปุ่มตะป่ำ หรือลักษณะอื่นๆ ที่มีขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางน้อยกว่า 60 เมตร และสูงน้อยกว่า 6 เมตร ที่อยู่ในพื้นที่ที่แผนที่ภูมิประเทศมาตราส่วน 1: 50,000 หรือขนาดเล็ก และช่วงชั้นความสูง 3 เมตร หรือใหญ่กว่าและสูงมากกว่า เปรียบเทียบ: *macrorelief (แมะโครริลี้ฟ ˊ)*

microresistivity log (ไม ˊโครริซิสทิ ˊเวอที่ ล้อก) ศัพท์ทั่วไปสำหรับ ค่าความต้านทานไฟฟ้าจำเพาะที่วัดตามความลึกของหลุมเจาะ (*resistivity log)* จากการวัดระยะห่างระหว่างขั้วไฟฟ้าไม่กี่เซนติเมตร ที่ติดกับผนังของหลุมเจาะ เช่น ไมโครล้อก (*Microlog)* และไมโครและเทอเรอล้อก (*Microlaterolog)* ที่ใช้ในการหาความพรุนของหินกักเก็บ

microscope (ไม ˊเครอสโคพ) กล่องจุลทรรศน์; อุปกรณ์ทางแสงที่ประกอบด้วยเล็นส (หรือหลายเล็นส) ที่ออกแบบมาเพื่อใช้ในการขยายภาพของวัตถุขนาดเล็ก มีหลายประเภทที่ออกแบบตามความต้องการใช้งาน และแหล่งพลังงานที่ใช้ เช่น แสงธรรมชาติ แสงโพเลอไร้สด แสงจากการสะท้อน อิเล็กทรอน หรือรังสีเอ็กส เป็นต้น

microscopic (ไมเครอสคอ ˊผิค) (1) หมายถึงวัตถุหรือปรากฏการณ์ หรือลักษณะที่ต้องดูด้วยกล้องจุลทรรศน์ (2) ที่เกี่ยวข้องกับกล้องจุลทรรศน์

microsection (ไมโครเซ็ค ˊเฉิ่น) (1) แผ่นหินบางที่ใช้ในการวิเคราะห์ด้วยกล้องจุลทรรศน์ (2) แผ่นหิน/แร่ ที่ถูกขัด (*polished section)* (3) แผ่นหินบางที่ถูกขัด (polished thin section)

microseism (ไม ˊโครไซ ˊเซิ่ม) ศัพท์รวมๆ สำหรับ การสั่น-ไหวเล็กๆ ของโลกที่ไม่เกี่ยวข้องกับแผ่นดินไหว และมีคาบ (period) ในช่วง 1.0-9.0 วินาที ซึ่งเกิดจากธรรมชาติ และจากมนุษย์ เช่น เกิดขึ้นในชั้นบรรยากาศ เปรียบเทียบ: *macroseism (แมะโครไซ ˊเซิ่ม)* คำพ้อง: *seismic noise (ไซ ˊสมิค น้อยส)*

microsere (ไม ˊโครเซียรฺ) การเปลี่ยนแปลง (sere – เซียรฺ หรือ ซิรฺ) ของกลุ่มสิ่งมีชีวิตที่อยู่อาศัยในพื้นที่ขนาดเล็กมาก ที่มักล้มเหลวในการครอบครองพื้นที่มากสุด และมักจบด้วยการสูญเสียเอกลักษณ์ของพื้นที่ที่อยู่อาศัย คำพ้อง: *serule (เซอร ˊยู่ล)*

microspar (ไม ˊโครสปาร) เมถริคสแคลไซ้ทในหินปูน ที่เกิดเป็นผลึกขนาดจิ๋วสม่ำเสมอ โดยทั่วไปจะเป็นก้อนเส้นผ่าศูนย์กลางตั้งแต่ 5 ถึง 20 ไมโครมีเท่อร เกิดจากการเกิดผลึกใหม่ หรือแปรสภาพเป็นแร่ใหม่ของโคลนปูน (มิไคร้ท) เปรียบเทียบ: *microsparite (ไมโครสปา ˊไร้ทฺ)*

microsparite (ไมโครสปา ˊไร้ทฺ) (1) หินปูน ที่มีเมถริกสเป็นโคลน-คาเบอเหนท และเกิดผลึกใหม่ เป็นไมโครสปาร (2) ศัพท์สำหรับ ผลึกแคลไซ้ทที่มีขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางช่วง 5 - 20 ไมโครมีเท่อร เปรียบเทียบ: *microspar (ไมโครสปาร)*

microspherulitic (ไม ˊโครสเฟรู ลิ ˊติค) หมายถึง เนื้อหินแบบสเฟรูลิถิค (spherulitic) ที่มีขนาดเล็กมาก ต้องดูด้วยกล้องจุลทรรศน์

microsphorite (ไมโคร˘สเฟอไร้ท) ฟอสเฟอไร้ทขนาดเล็กมากที่เกิดแบบปฐมภูมิ ในแหล่งฟ้อสเฝทของฟลอเรอเด้อตอนกลาง (central Florida phosphate district) เป็นเศษแตกหัก ซึ่งเป็นรูปแบบที่พบมากที่สุดของฟอสเฟอไร้ทในตะกอน

microstriation (ไมโครสไตรเอ˘เฉิ่น) ร่องขูด ขีด หรือครูดขนาดจิ๋ว ที่เกิดบนผิวที่ถูกขูด ขีด หรือครูดของหิน หรือแร่

microstructure (ไมโครสเตริ๊ค˘เช่อร) (1) โครงสร้างภายในและลักษณะของเนื้อเยื่อพืชและสัตว์ โดยเฉพาะ เนื้อเยื่อของกระดูก ที่ต้องดูด้วยกล้องจุลทรรศน์ (2) ลักษณะโครงสร้างของหิน ที่สังเกตความละเอียดได้โดยวิธีทางศิลาวรรณนา ใช้กล้องอิเล็คทรอนแบบส่องกราด (scanning electron microscope) และ/หรือกล้องอิเล็คทรอนแบบส่องผ่าน (transmission electron microscope) เปรียบเทียบ: *Pumpelly's rule (เพิม˘เพลี่˘สฺ รูล)*

microstylolite (ไมเครอสไต˘เลอไล้ท) สไตเลอไล้ท (stylolite) ที่ประกอบด้วย เส้นขยุกขยิกระหว่างชั้นหินปูน ที่เกิดจากการละลาย มีความสูง-ต่ำของระนาบน้อยกว่ามิลลิเมตร เช่น สไตเลอไล้ทที่ปรากฏระหว่างเม็ดแร่

microtectonics (ไม˘โครเท็คทอ˘หนิคสฺ) คำพ้องของ *structural petrology (สเตริ๊ค˘เฌอเริ่ล เพอทรอ˘เลอจี้)*

microtektite (ไมเครอเท็ค˘ไท้ท) อุกกาบาตเนื้อแก้วขนาดเล็กที่มีเส้นผ่าศูนย์กลางน้อยกว่า 1 มิลลิเมตร มักมีรูปทรงกลม พบในตะกอนของทะเลลึก ส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับออสเตรเลเชี่ยนเท็คไท้ท (Australasian tektite) ที่มีอายุประมาณ 800,000 ปีมาแล้ว

microtherm (ไม˘โครเธิรฺม) พืช ที่เจริญเติบโตได้ดีในอุณหภูมิต่ำ เปรียบเทียบ: *mesotherm (เมะเซอเธิรฺม); megatherm (เมะเกอะเธิรฺม)*

microthermal (ไมโครเธอรฺ˘เมิ่ล) เกี่ยวกับ การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศแบบอุณหภูมิต่ำ เปรียบเทียบ: *mesothermal (เมะเซอเธอรฺ˘เมิ่ล) [ภูมิอากาศวิทยา]; megathermal (เมะเกอะเธอรฺ˘เมิ่ล)*

microtopography (ไมโครเทอพอ˘เกรอะฟี่) (1) ภูมิประเทศในมาตราส่วนขนาดเล็ก ศัพท์ที่ใช้กับ ลักษณะที่มีความสูง-ต่ำประมาณ 1 – 10 เซนติเมตร รวมทั้งภูมิประเทศที่มีความสูงของคลื่น 50 – 100 เมตร และความยาวคลื่นไม่กี่กิโลเมตร (2) ศัพท์ที่ใช้กับ ความสูง-ต่ำของพื้นผิวอนุภาคที่ต้องดูด้วยกล้องจุลทรรศน์

microtwinning (ไมโครทวิ˘นิ่ง) ผลึกแฝด ที่เกิดในระดับเล็กกว่าที่จะมองเห็นได้ด้วยตาเปล่า (submicroscopic)

microvitrain (ไมโครวิ˘เทรน) แผ่นขนาดเล็ก (หนา 0.05-2.0 มิลลิเมตร) ของวิเทรน ที่เกิดขึ้นในแคลเรน (clarain)

microwave (ไม˘โครเว้ฟ) เขตของสเป็คเทริ่มแม่เหล็กไฟฟ้าในช่วงความยาวคลื่นประมาณ 1 มิลลิเมตร – 1 เมตร ในภาพถ่ายระยะไกลที่วัดการสะท้อนหรือเปล่งแสงของภูมิประเทศจากแหล่งกำเนิดแสงตามธรรมชาติ (passive remote sensing - แพะ˘สีฟ ริโม้ท˘ เซ้น˘ซิ่ง) ที่มีลักษณะการวัดช่วงความยาวคลื่นนี้เรียกว่า ระบบไมโครเว้ฟ (microwave system) ส่วนภาพถ่ายระยะไกลที่วัดการสะท้อนหรือเปล่งแสงจากแหล่งกำเนิดแสงที่สร้างขึ้น (active remote sensing- แอ๊ค˘ถีฟ ริโม้ท˘ เซ้น˘ซิ่ง) เรียกว่า เรดาร (radar)

mid-bay bar (มิด-เบ บารฺ) สันทรายข้ามอ่าว ที่เกิดระหว่างปากอ่าวและก้นอ่าว

midcontinent fault-and-fold zone (มิดคอน˘เทอเนิ่นทฺ ฟ้อลทฺ แอนดฺ โฟลดฺ โซน) เขตของฟ้อลท และเกี่ยวข้องกับโฟลดภายในทวีป ซึ่งส่วนใหญ่เกิดในแฟเนอเรอโซอิค และการเคลื่อนที่ทำให้เกิดโฟลดที่มีการเอียงของปีกโฟลดเพียงข้างเดียว (monoclinal) นอกจากนี้ยังเรียกว่า: ฟ้อลทโซนเกิดภายในทวีป (continental-interior fault zone - คอน˘เทอเนินเทิ่ล - อินทิ˘เรีย ฟ้อลทฺ โซน) หรือฟ้อลทโซนเกิดภายในเครทอน (intracratonic fault zone - อินเทรอเครทอหนิค ฟ้อลทฺ โซน)

midden (มิ˘เดิ้น) (1) [โบราณคดี] กอง หรือชั้นของขยะ (เศษหม้อแตกหัก และเครื่องมือ ขี้เถ้า เปลือกหอยและเศษอาหาร ฯลฯ) ที่พบในแหล่งที่ตั้งถิ่นฐานโบราณ (2) [ตะกอนวิทยา] เนินตะกอนจำพวกหินปูน ที่ติดอยู่กับการเจริญเติบโตของจุลินทรีย์ (microbial growth) (3) [ดิน] มวลของดินอินทรีย์ ที่ขุดขึ้นโดยไส้เดือนดิน รวมทั้ง เศษซากอินทรีย์บนดิน ที่ทับถมโดยสัตว์

middle (มิ˘เดิ้ล) (1) [ธรณีกาลวิทยา] ตอนกลาง; เกี่ยวกับช่วงระยะเวลาระหว่างตอนต้น และตอนปลาย ใช้เป็นคำขยาย ของลำดับอายุทางธรณีกาล (มหายุค (era) ยุค (period) หรือสมัย (epoch)) เพื่อบ่งชี้ถึงการกำหนดอายุสัมพัทธ์และสอดคล้องกับช่วงกลาง เมื่อใช้ร่วมกับชื่อของอายุที่เท่ากับหน่วยเวลาและชั้นหิน (time-stratigraphic unit) เช่น Middle Jurassic batholith ที่แทรกเข้ามาในยุค Middle Jurassic อักษรตัวแรกของเป็นตัวพิมพ์ใหญ่ หมายถึงการแบ่งอย่างเป็นทางการ (เช่น Middle Devonian) และตัวเล็ก หมายถึง ช่วงเวลาที่แบ่งอย่างไม่เป็น

M

ทางการ (เช่น middle Miocene) ศัพท์ที่ไม่เป็นทางการอาจใช้สำหรับ eras และ epochs สำหรับช่วงเวลาที่ยังไม่มีการแบ่งอย่างเป็นทางการ คำพ้อง: *medial* (2) [การลำดับชั้นหิน] ตอนกลาง; เกี่ยวกับ หิน หรือชั้นหินที่อยู่ระหว่างตอนบน (upper) และตอนล่าง (lower) ใช้เป็นคำคุณศัพท์เพื่อใช้กับหน่วยอายุลำดับชั้นหินระบบ (system) หินสมัย (series) หินช่วงอายุ (stage) เพื่อระบุตำแหน่งในลำดับชั้นหิน เช่น Middle Jurassic Series ที่เกิดใน Middle Jurassic Epoch อักษรตัวแรก เป็นตัวพิมพ์ใหญ่ เพื่อบ่งชี้ถึงการแบ่งอย่างเป็นทางการ (เช่น Middle Devonian) ถ้าเป็นตัวเล็ก บ่งถึงการแบ่งอย่างไม่เป็นทางการ เช่น middle Miocene ศัพท์ที่ไม่เป็นทางการอาจใช้เมื่อไม่มีการแบ่งอย่างเป็นทางการของระบบ (system) หรือชุด (series)

middle diagenesis (มิ´เดิ้ล ไดเออะเจ´เนอเสิส) ดู: *anadiagenesis (แอเนอไดเออะเจ´เนอเสิส)*

middle ground (มิ´เดิ้ล กราวนฺด) สันทราย หรือที่ตื้นเขินที่ทับถมกลางร่องน้ำ หรือทางเข้า-ออกที่แคบ เช่น ช่องแคบ (strait) โดยการขึ้น หรือลงของระดับน้ำ และแสดงโดยการไหลของน้ำด้านใดด้านหนึ่งของตะกอนที่ทับถม

middle Paleolithic (มิ´เดิ้ล เพ´ลีเออลิ´ถิค) ในโบราณคดีวิทยา การแบ่งขั้นที่สองของยุคหินเก่า การเทียบสัมพันธ์ของระดับวัฒนธรรมกับอายุจริง (มีเวลาและการลำดับชั้นหินทางธรณีวิทยา) ซึ่งแตกต่างจากภูมิภาคหนึ่งไปยังอีกภูมิภาคหนึ่ง เปรียบเทียบ: *lower Paleolithic (โล´เอ้อรฺ เพ´ลีเออลิ´ถิค); upper Paleolithic (เออะ´เพ่อรฺ เพ´ลีเออลิ´ถิค)*

middle Stone Age (มิ´เดิ้ล สโตน´ เอจ) ดู: *Mesolithic (เมะ´เซอลิ´ถิค) ยุคหินกลาง*

mid-latitude desert (มิด-และ´เทอถูด เด๊ะ´เสิรฺท) พื้นที่ทะเลทรายขนาดกว้าง ที่เกิดในเขตและเทอถูด 30 – 50 องศาเหนือหรือใต้ของเส้นศูนย์สูตร มักอยู่ภายในทวีปขนาดใหญ่ (ห่างจากทะเล หรือมหาสมุทร) และมักอยู่ในแนวด้านท้ายลมของเทือกเขา (เขตอับฝน) ที่มีสภาพอากาศเย็น และแห้ง

mid-latitude rain forest (มิด-และ´เทอถูด เรน ฟอ´เริสทฺ) นิเวศวิทยา เกี่ยวกับป่าในพื้นที่ที่มีฤดูหนาว อากาศหนาวเย็น มีความชื้นสูง และมีมวลชีวภาพขนาดใหญ่มาก เช่น ป่าสนสปรู๊ซ (spruce) และสนเฮ็มล็อค(hemlock) ของภาคตะวันตกเฉียงเหนือของสหรัฐและแคนาดา และป่าฝนเขตอบอุ่น

mid-ocean canyon (มิด โอ´เฉิ่น แคน´เยิ่น) ดู: *deep-sea channel (ดี๊พ-ซี แช´เนิ่ล)*

mid-ocean ridge (มิด-โอ´เฉิ่น หริจ) สันเขากลางมหาสมุทร; ร่องแยกกลางมหาสมุทร ที่เป็นแหล่งเปลือกมหาสมุทรเกิดใหม่ เป็นบริเวณที่มีแผ่นดินไหว และแนวสันเขายาว มีความแตกต่างของพื้นมหาสมุทรอย่างมาก มีความยาวมากกว่า 84,000 กิโลเมตร สูง 1-3 กิโลเมตร และกว้างประมาณ 1,500 กิโลเมตร ดู: *rift valley (ริฟทฺ แว´ลี่) [สมุทรศาสตร์]; sea-floor spreading (ซี-ฟลอรฺ สเประ´ดิ้ง)* คำพ้อง: *mid-ocean rise (มิด-โอ´เฉิ่น ไร้ส); oceanic ridge (โอ´เฉิ่น หริจ); spreading center (สเประ´ดิ้ง เซ็น´เท่อรฺ)*

mid-ocean-ridge basalt (มิด-โอ´เฉิ่น-หริจ บะ´ซ้อลทฺ) หินบะซ้อลทปะทุขึ้นมาตามร่องแยกกลางมหาสุมทร คำย่อ: MORB (เอ็ม โอ อาร บี)

mid-ocean rift basalt (มิด-โอ´เฉิ่น ริฟทฺ บะซ้อลท) [สมุทรศาสตร์] ร่องแยกในแนวเหนือใต้ในมหาสมุทร (mid-ocean ridge)

mid-ocean rise (มิด-โอ´เฉิ่น ไร้ส) ดู: *mid-ocean ridge (มิด- โอ´เฉิ่น หริจ)* (rise ต่างกับ ridge ตรงที่ rise ไม่มีร่องแยกกลางสันเขา)

midpoint (มิด´พ้อยนฺทฺ) จุดระหว่างเครื่องรับคลื่น และเครื่องหรือวัตถุกำเนิดคลื่น

midrange (มิด´เร้นจ) ค่าเฉลี่ย ระหว่างค่าที่เล็กที่สุด และใหญ่ที่สุดในตัวอย่าง คำพ้อง: *range midpoint (เร้นจฺ มิด´พ้อยนฺทฺ)*

midstream (มิด´สตรีม) (1) ส่วนของธารน้ำที่อยู่กลางระหว่างสองฝั่ง (2) เส้นกลางลำน้ำระหว่างฝั่งสองข้าง

Midwayan (มิด´เวเยิ่น) หินช่วงอายุของอเมริกาเหนือ: สมัยเพลีเออซีน (Paleocene) (เหนือ สมัยแนเวอโรเอิ้น (Navarroan) ของยุคครีเทเฉิส (Cretaceous), ใต้ ซาบิเนี่ยน (Sabinian))

Mie scattering (มี สแก๊ะ´เทอริ่ง) การสะท้อนหลายครั้งของคลื่นแสง โดยอนุภาคในชั้นบรรยากาศ (เช่น ไอน้ำ ฝุ่นละออง) ที่มีขนาดความยาวคลื่นเท่ากับคลื่นแสง เปรียบเทียบ: *Mie theory (มี ธี´เออรี่)*

Mie theory (มี ธี´เออรี่) ทฤษฎีของการกระเจิงของคลื่นแม่เหล็กไฟฟ้าโดยอนุภาคทรงกลม ที่กล่าวว่า อัตราส่วนของเส้นผ่าศูนย์กลางของอนุภาค ต่อความยาวคลื่น ที่มีขนาดเท่ากันและใหญ่กว่า จะทำให้เกิดการกระเจิงในรูปแบบที่ซับซ้อนมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับขนาดของการกระเจิงของอนุภาคในสภาพแวดล้อมที่ปรากฏ นั่นคือ การกระเจิงของแสงขึ้นกับดัชนีหักเหของอนุภาค ต่อดัชนีหักเหของสิ่งแวดล้อมที่อนุภาคนั้นปรากฏอยู่ และขนาดของพื้นผิวอนุภาคที่แตกต่างไปจากสิ่งแวดล้อม

migma (มิค´เม่อ) ส่วนผสมของหินแข็งและแม็กเม่อ ที่เคลื่อนที่หรือไหลได้ ซึ่งเกิดจากแม็กเม่อแทรกเข้ามาในหินนั้น หรือหลอมหินบางส่วน รากศัพท์: ภาษากรีก หมายถึง “mixture – ผสม”

migmatite (มิค´เมอไท้ท) หิน ที่พบในพื้นที่ที่มีการแปรสภาพในระดับปานกลาง ถึงสูง ที่ซึ่งการแปรสภาพมีลักษณะแบบไม่เป็นเนื้อเดียวในระดับที่ตาเปล่ามองเห็นได้ และพบหินอัคนี หรือปรากฏลักษณะของหินอัคนี หรือหินแปรปะปนกัน

migmatization (มิกเมอทิเซ´เฉิ่น) การเกิดมิกเมอไท้ท (*migmatite)* ที่มีสภาพไหลได้ สีอ่อน ที่เป็นส่วนหนึ่งของมิกเมอไท้ทที่อาจเกิดจากกระบวนการที่หินอัคนีหลอมเหลวเป็นแม็กเม่อบางส่วน (anatexis - แอเนอเท็ค´เสิส) หรือเกิดจากความแตกต่างของการแปรสภาพ (metamorphic differentiation) หรือเกิดการเมะเทอโซเมอทิเซิ่ม (metasomatism) หรือการอัดและแทรกเข้ามา (injection) ของแม็กเม่อ

migrating dune (ไม´เกรทิ่ง ดูน) ดูนที่เคลื่อนที่ไปตามทิศทางที่ลมพัด ดู: *wandering dune (วาน´เดอริ่ง ดูน)*

migrating inlet (ไม´เกรทิ่ง อิน´เหลท) ทางเข้า-ออก ของน้ำขึ้นน้ำลง เช่น ทางเข้า-ออก ระหว่างอ่าวชายฝั่งทะเล และทะเลเปิดที่มีการเลื่อนตำแหน่งในด้านข้าง ในทิศทางตามทิศทางของคลื่นขนานชายฝั่ง เป็นผลให้เกิดการทับถมในฝั่งมีน้ำไหลเข้า และการกัดเซาะของฝั่งตรงข้าม

migration (ไมเกร´เฉิ่น) (1) [นิเวศวิทยา] ศัพท์ที่ใช้ในความหมายที่กว้าง หมายถึง การย้ายถิ่นของพืชและสัตว์ ไปยังที่แห่งใหม่ในช่วงระยะเวลาที่ยาวนาน (2) [ธรณีสัณฐานวิทยา] การเคลื่อนที่ของภูมิลักษณ์โดยธรรมชาติ เช่น การเคลื่อนที่ของเนินทรายในทะเลทรายอย่างต่อเนื่อง จากด้านปะทะลมไปยังด้านท้ายลม (3) [เพอโทรเลี่ยม] การเคลื่อนของแก๊ส หรือน้ำมัน จากแหล่งกำเนิด ไปยังแหล่งกักเก็บ (4) [ไซ้สมิค] กระบวนการ ที่คลื่นสะท้อนถูกปรับแก้ให้อยู่ในตำแหน่งที่แท้จริง เนื่องจากคลื่นสะท้อนจากผิวสะท้อนจะปรากฏไม่ตรงกับความเป็นจริง และเรียกว่า: *imaging (อิ´เมจิ้ง)* (5) [ธารน้ำ] (ก) ดู: *shifting (ฌิฟ´ทิ่ง) [ธารน้ำ]* (ข) การเคลื่อนย้ายบริเวณปลายน้ำอย่างช้าๆ ของระบบธารน้ำโค้งตวัด โดยการขยายความกว้างการโค้ง และเพิ่มระยะทางการคดโค้งให้มากขึ้น

migration recrystallization (ไมเกร´เฉิ่น รีคริสเตอเลอเซ´เฉิ่น) ดู: *boundary migration recrystallization (บาว´ดรี้ ไมเกร´เฉิ่น รีคริสเตอเลอเซ´เฉิ่น)*

Milankovitch curve (มิเลิน´โควิทชฺ เคิรฺฟ) เส้นโค้งที่เขียน ที่และเทอถูดใดๆ (โดยทั่วไป มักเป็นและเทอถูด 65 องศาเหนือ) และเวลาทางธรณีกาลใดๆ ที่แสดงให้เห็นถึงปริมาณของพลังงานแสงอาทิตย์ส่วนเกินที่ได้รับ ที่และเทอถูดนั้นๆ ซึ่งคำนวณจากการวิเคราะห์ของวงโคจรของโลก เพื่อสนับสนุนทฤษฎี มิเลินโควิทช (Milankovitch theory)

Milankovitch theory (มิเลิน´โควิทชฺ ธี´เออรี่) ทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศในระยะยาว; ทฤษฎีที่ตั้งโดย Milutin Milankovitch (มิลูทิน มิเลิน´โควิทช) นักคณิตศาสตร์ยูโกสลาฟที่กล่าวว่า การเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศของโลก เกิดจากการเปลี่ยนแปลงการกระจายของแสงอาทิตย์ตามภูมิลักษณ์ของพื้นโลก เป็นผลของการเปลี่ยนแปลงฤดูกาล ซึ่งเกิดจากปรากฏการณ์ 3 ปรากฏการณ์ คือ (1) วงโคจรของโลกรอบดวงอาทิตย์เบี้ยว (*eccentricity)* ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงทุกๆ 100,000 ปี (2) การเอียงของแกนหมุน (tilt of rotational axis; obliquity) ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงทุกๆ 41,000 ปี และ (3) การเคลื่อนที่ของแกนหมุนของโลก (precession) ซึ่งครบรอบการหมุนทุกๆ 23,000 ปี ทฤษฎีนี้ได้รับการสนับสนุนโดยข้อมูลการหาอายุของอุณหภูมิในมหาสมุทร และแท่งน้ำแข็งในขั้วโลก

mile (ไมล) หน่วยในการวัดระยะทาง ซึ่ง 1 ไมล เท่ากับ 1,482 เมตร รากศัพท์: ภาษาละติน “mille”, “thousand – 1000”

military geology (มิเลอเทอรี่ จีออ´เลอจี้) (1) สาขาหนึ่งของวิทยาศาสตร์โลก ที่ประยุกต์ใช้กับงานทางทหาร (ความมั่นคงของประเทศ) ที่เป็นการศึกษาธรณีสัณฐานวิทยา วิทยาศาสตร์ดินและอุตุนิยมวิทยา เช่น การวิเคราะห์สภาพภูมิลักษณ์ (*terrain analysis*) แหล่งน้ำ การคมนาคมระหว่างประเทศ แหล่งวัสดุก่อสร้าง ถนนและสนามบิน (2) การประยุกต์ใช้วิทยาศาสตร์ทางธรณีวิทยา เพื่อการตัดสินใจของหน่วยงานความมั่นคงของประเทศ (หน่วยงานทางทหาร)

milk opal (มิ้ลค โอ´เพิ่ล) โอเพิ่ล โปร่งแสง สีขาวน้ำนม ถึง เขียวหรือสีเหลือง หรือฟ้า

milky quartz (มิ้ล´คี่ ขวอรทฺส) ขวอรทส สีขาวน้ำนม – ขาวเกือบทึบแสง และวาวแบบน้ำมัน ซึ่งสีขาวส่วนเกิดจากมีช่องที่มีน้ำบรรจุอยู่เป็นจำนวนมาก คำพ้อง: *greasy quartz (กรี´ซี่ ขวอรทฺส- เหมือนไขมัน)*

Milky Way (มิ้ล´คี่ เว) ทางช้างเผือกในท้องฟ้า คือ แกเลิคซี่ (galaxy) ที่มีดวงอาทิตย์และระบบสุริยะ(หลายระบบ) ประกอบกัน

M

เห็นเป็นทางสว่างพาดท้องฟ้าเวลาเดือนมืด ประกอบด้วยดาวนับล้านดวงและพื้นที่สว่าง

Miller-Bravais indices (มิ´เล่อรฺ-บราเว อิน´เดอซีสฺ) ดัชนี 4 ประเภทของมิเล่อร ที่มีประโยชน์ แต่ไม่จำเป็นต้องกำหนดระนาบในโครงข่ายผลึก ในระบบเฮ็กแซะเกอเนิ่ล; สัญลักษณ์ hkil ที่ซึ่ง i = (h+k) คำพ้อง: *hexagonal indices (เฮ็ก´แซะเกอเนิ่ล อิน´เดอซีสฺ)*

Miller cylindrical projection (มิ´เล่อรฺ เซอลินดริเคิ่ล เพรอเจ็ค´เฌิ่น) การจำลองตำแหน่งและรายละเอียดต่างๆ ของพื้นผิวโลกลงบนแผนที่โดยใช้พื้นผิวสัมผัสแบบทรงกระบอก ที่ปรับปรุงต่อจากเมอเคเท่อร เพรอเจ็คเฌิ่น (Mercator projection) โดยที่ขั้วจะเป็นเส้นตรง ไม่มีการผิดรูปตามแนวเส้นศูนย์สูตร เส้นขนานจะค่อยๆ เว้นระยะห่างกัน แต่จะไม่เปลี่ยนอย่างรวดเร็ว เช่นเดียวกับแผนที่แบบเมอเคเท่อร มีความคล้ายคลึงกับกอล เพรอเจ็คเฌิ่น (Gall projection)

Miller indices (มิ´เล่อรฺ อิน´เดอซีส) ชุดของสัญลักษณ์ที่ประกอบด้วยสาม หรือสี่ ตัวอักษร หรือเลขจำนวนเต็ม สำหรับกำหนดทิศทางของหน้าผลึก หรือระนาบภายในผลึก เสนอโดยนักแร่วิทยา ชาวอังกฤษ (William H. Miller) ดัชนีนี้จะถูกกำหนดโดยการแสดง ในรูปแบบของค่าคงที่ ของส่วนกลับของค่าจุดตัดหน้าผลึก หรือระนาบในสามแกน และหากค่าที่ได้ไม่เป็นเลขจำนวนเต็ม จะปรับให้ได้สัดส่วนทั้งหมดเป็นเลขจำนวนเต็มที่ต่ำสุด แต่เมื่อจุดตัดไม่ทราบตำแหน่ง จะใช้สัญลักษณ์ทั่วไปสำหรับดัชนี คือ (hkl) เมื่อ h, k และ l คือ ส่วนกลับที่ไม่ได้ระบุที่จุดตัดกับแกน a b และ c ตามลำดับ ในระบบเฮ็กแซะเกอเนิ่ล ดัชนีนี้จะเขียนเป็น (hkil) ที่รู้จักในชื่อของ *"Miller-Bravais indices - มิ´เล่อรฺ-บราเว อิน´เดอซีสฺ"* ดัชนีที่กำหนดจะเขียนลงในวงเล็บ; สำหรับในผลึกที่มีรูปชัดเจน ตัวอย่างหน้าผลึก เช่น (111), (100) หรือ (430); สำหรับภายในขอบเขตของผลึก เขียนด้วยวงเล็บก้ามปู เช่น [111] หรือ [101] และสำหรับเป็นเส้นในผลึก จะเขียนด้วย เครื่องหมายน้อยกว่า หรือมากกว่า เพื่อแสดงถึงค่าเป็นลบ จะเขียนด้วยเครื่องหมายลบบนตัวเลขดัชนี เปรียบเทียบ: *crystal form (คริส´เติ้ล ฟอรฺม); diffraction indices (ดิแฟร็ค´เฌิ่น* อิน´เดอซีส) คำพ้อง: *crystal indices (คริส´เติ้ล อิน´เดอซีส); hkl indices* (เอ็ชเคเอล อิน´เดอซีสฺ) (indies คือ พหูพจน์ของ Index (ดัชนี))

millerite (มิ´เลอไร้ทฺ) แร่สีเหลืองทอง เหลือง-บรอนส ผลึกรอมโบฮีเดริ้ล: NiS มักจะมีร่องรอยของโคบ๊อลท ทองแดง และเหล็ก และถูกทำให้หมอง (tarnished) โดยความชื้นในบรรยากาศ โดยทั่วไปเกิดเป็นเส้นใย หรือแท่งขนาดเล็ก และเปราะ ส่วนใหญ่เป็นก้อนในนิเคิ่ลที่ถูกอ็อกเซอได๊สดฺ นิเคิลเซิลไฟด หรือหินเหล็ก (ironstone) คำพ้อง: *nickel pyrites (นิ´เคิ่ล ไพ´ไร้ทฺสฺ); hair pyrites (แฮรฺ ไพ´ไร้ทฺสฺ)*

millet-seed sand (มิ´เหลิท-สีด แซนดฺ) ทรายขนาดเมล็ดข้าวฟ่างที่มีผิวเรียบ กลม โดยเฉพาะ ทรายในทะเลทราย ที่มีผิวเรียบคล้ายแก้ว และกลมมาก เกิดจากการกระทำของลม

mill-hole mining (มิล-โฮล ไม´นิ่ง) ดู: *glory-hole mining (กลอ´รี่-โฮล ไม´นิ่ง)*

millidarcy (มิเลอดาร´ซี่) หน่วยวัดการซึมผ่านของน้ำ เทียบเท่ากับ 0.001 ดารซี่ คำย่อ: md (เอ็มดี)

milligal (มิ´เลอแกล) หน่วยของความเร่งโน้มถ่วง; 10^{-3} gal= 10^{-5} m/sec^2 คำย่อ: mGal

milling ore (มิ´ลิ่ง ออรฺ) ดู: *second-class ore (เซะ´เคิ่น-แคล้ส ออรฺ)* แร่ที่ถูกบดและคัดออก

millionth-scale map of the world (มิ´เยิ่นธ-สเกล´ แม็พ เอ็ฟ เฑอะ เวิรฺลดฺ) ดู: *International Map of the World (อินเทอรแน´เฌอเนิ่ล แม็พ เอ็ฟ เฑอะ เวิรฺลดฺ)* แผนที่โลก มาตราส่วน 1:1,000,000 (หนึ่งต่อล้าน)

mill ore (มิล ออร) ชนิดหนึ่งของ *milling ore (มิ´ลิ่ง ออร) แร่บดแล้ว*

mill-rock (มิล-ร็อค) (1) ประเภทของเบร๊ะเชี่ยจำพวก ไพเรอแคล้สติค พบในหน่วยหินภูเขาไฟ ในแหล่งสินแร่เซิลไฟดเนื้อแน่นในแคนาดา (Canadian massive sulfide ore deposits) (2) โดยทั่วไป หมายถึงเบร๊ะเชี่ยของไพเรอแคล้สติคจำพวกไรเออไล้ท

Mill´s knife (มิล´สฺ ไน้ฟ) อุปกรณ์ ที่หย่อนลงไปในหลุมสำหรับเจาะท่อกรุ หรือขยายรู หรือช่องว่างของท่อกรุให้กว้างขึ้น

millstone (มิล´สโตน) หินปูนที่มีรูพรุนมาก (buhrstone – บูฮร´สโตน); หินทรายเม็ดหยาบ หรือหินเคินกลอเมอเหริทของขวอรทสเม็ดละเอียด รวมทั้ง หมายถึง หินสำหรับบดเมล็ดพืชหรือวัตถุอื่นให้ละเอียดที่มีลักษณะเป็นแผ่นกลมหนา มีรูตรงกลางสำหรับใส่สิ่งที่ต้องการบดให้ละเอียด โม่ หรือหินบด

millstone grit (มิล´สโตน กริท) หินจำพวกสิลิเค่อสูงที่แข็งใช้ทำหินสำหรับบด (millstone) หิน หินขอรฟ์ใช้ทหรือแกรเหนิท

Mima mound (ไม´เม่อ มาวนด) ศัพท์ที่ใช้ในพื้นที่ตะวันตกเฉียงเหนือของสหรัฐอเมริกาสำหรับแม่น้ำกลมหรือรีเตี้ยๆ ที่ประกอบด้วยตะกอนร่วน ไม่เป็นชั้น ของกรวด ทรายแป้ง และดิน เกิดจากน้ำแข็งละลาย บนภูมิประเทศแบบปลักควาย หรือปลักหมู (hog-wallow); มีขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง 3 - 30 เมตร

และสูงตั้งแต่ 30 เซนติเมตร ถึงประมาณ 2 เมตร ตั้งชื่อตามทุ่งหญ้า Mima ในภาคตะวันตกของรัฐวอชิงเทิน (Washington State) เปรียบเทียบ: *pimple mound (พิม'เพิ่ล มาวนฺด)*

mimetene (มิ'เมอทีน) ดู: *mimetite (มิ'เมอไท้ทฺ)*

mimetesite (เมอเม'เทอไซ้ท) ดู: *mimetite (มิ'เมอไท้ทฺ)*

mimetic (เมอเม'ถิค) (1) [ผลึกศาสตร์] เกี่ยวกับ ผลึกแฝด หรือผลึกที่ผิดรูป ที่มีความสมมาตรสูงกว่าปกติที่ควรจะเป็น (2) [นิเวศวิทยา] หมายถึง สิ่งมีชีวิตที่แสดง หรือมีลักษณะเลียนแบบสิ่งอื่น (mimicry – มิ'มิครี่) เช่น จิ้งจกมีสีเหมือนผนัง (3) [ศิลาวิทยาโครงสร้าง] หมายถึง เท็คเทอไน้ท ที่แฟบริค เกิดจากการเกิดผลึกใหม่ หรือเกิดแร่ใหม่ ที่สะท้อน หรือเกี่ยวกับโครงสร้างเดิมที่เป็นแบบไม่สมมาตร (anisotropic – แอไนเซอ ทรอ'ผิค) รวมทั้งหมายถึง แฟบริคที่มีลักษณะดังกล่าว

mimetite (มิ'เมอไท้ทฺ) แร่สีเหลือง เหลืองอ่อน-น้ำตาล ระบบผลึกเฮ็กแซะเกอเนิ่ล ของกลุ่มแอ๊ะเพอไท้ท: $Pb_5(AsO_4)_3Cl$ มีสัณฐานเดียวกับไพเรอมอรไฟ้ท (pyromorphite) และโดยทั่วไปประกอบด้วย แคลเซี่ยม หรือฟ้อสเฝท เกิดในเขตอ็อกเซอได้สดของสายแร่ตะกั่ว และเป็นสินแร่รองของสินแร่ตะกั่ว คำพ้อง: *mimetene (มิ'เมอทีน); mimetesite (มิเม'เทอไซ้ท)*

minable (ไม'เนอเบิ้ล) หมายถึงสินแร่ ที่สามารถทำเหมืองได้และคุ้มค่าทางเศรษฐกิจ

minal (ไม'เนิ่ล) ดู: *end member (เอ็นดฺ เม็ม'เบ้อรฺ)*

Mindel (มิน'เด็ล) (1) หินช่วงอายุของยุโรป: ไพลสเตอซีน (Pleistocene) (บน กึ๊นทฺซฺ (Günz) ล่าง ริส (Riss)) (2) หินช่วงอายุของยุคน้ำแข็งลำดับที่สองของ Pleistocene Epoch ในเทือกเขาแอ๊ลพ หลังจากหินช่วงอายุระหว่างยุคน้ำแข็ง Günz-Mindel interglacial stage รากศัพท์: มาจากแม่น้ำมินเด็ล (Mindel River) ในแคว้นบาวาเรีย (Bavaria) คำคุณศัพท์ Mindelian (มินเดเลี่ยน)

Mindel-Riss (มิน'เด็ล ริส) ศัพท์ที่ใช้กับหินช่วงอายุระหว่างยุคน้ำแข็งครั้งที่สอง สมัยไพลสเตอซีน (Pleistocene Epoch) หลังยุคน้ำแข็งมินเด็ล (Mindel) และก่อนยุคน้ำแข็งริสส (Riss) เปรียบเทียบ: *Yarmouth (ยารมัธ)*

mine (ไมนฺ) (1) การขุดใต้ดิน เพื่อนำสินแร่ออกมาใช้ประโยชน์ ตรงข้ามกับการทำเหมืองที่พื้นดิน ศัพท์นี้ยังใช้กับการเปิดหน้าดินโดยการขุดหลุม (2) พื้นที่ หรือแหล่งแร่ที่มีการขุดเจาะ; การแสดงสิทธิ์ในการทำเหมืองแร่ คำกริยา: ขุดเพื่อเอาสินแร่ หรือหินสำหรับการก่อสร้าง

mineral (มิ'เนอเริ่ล หรือมิน'เริ่ล) (1) สารอนินทรีย์ที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ ประกอบด้วยธาตุ หรือสารประกอบ ที่มีการเรียงซ้ำๆ ของแอ๊ะเทิ่ม และแสดงองค์ประกอบทางเคมีที่เป็นผลให้มีสมบัติทางกายภาพเฉพาะ (2) ธาตุ หรือสารประกอบที่เป็นผลึกและเกิดโดยกระบวนการธรณีวิทยา ส่วนวัตถุที่เกิดจากสารสังเคราะห์จะไม่ถือว่าเป็นแร่ สำหรับปรอท แม้เป็นของเหลว จะถือว่าเป็นแร่ และสำหรับน้ำ ไม่ถือว่าเป็นแร่ ยกเว้นน้ำแข็งที่เกิดตามธรรมชาติตลอดจนผลึก ที่เกิดจากสิ่งมีชีวิตจะไม่ถือว่าเป็นแร่ เปรียบเทียบ: *mineraloid (มิ'เนอเรอลอยดฺ)* (3) วัตถุใดๆ ที่เป็นสารอนินทรีย์ที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ

mineral aggregate (มิ'เนอเริ่ล แอ๊ะ'กริเกิท) กลุ่มของผลึก/เม็ดแร่ (ที่อาจมีผลึก/เม็ดแร่หลายๆ ชนิด หรือชนิดเดียว) และประกอบด้วยผลึกมากกว่าหนึ่งโครงข่าย อาจเกิดเป็นเม็ดร่วนหรือเป็นหินที่ยึดติดกันแน่น

mineral assemblage (มิ'เนอเริ่ล เออะเซ็ม'บลิจ) (1) แร่ที่ประกอบเป็นหิน โดยเฉพาะ หินอัคนี หรือหินแปร ศัพท์นี้รวมถึงชนิดที่แตกต่างกัน และสัมพันธ์กันของแร่ แต่ไม่รวมเนื้อหิน และแฟบริคของหิน ดู: *metamorphic assemblage (เมะเทอมอรฺ'ฟิค เออะเซ็ม'บลิจ)* (2) ดู: *mineral association (มิ'เนอเริ่ล เออะโซซีเอ'เฌิ่น)*

mineral association (มิ'เนอเริ่ล เออะโซซีเอ'เฌิ่น) กลุ่มของแร่ ที่พบร่วมกันในหิน โดยเฉพาะ ในหินตะกอน คำพ้อง: *mineral assemblage (มิ'เนอเริ่ล เออะเซ็ม'บลิจ)*

mineral belt (มิ'เนอเริ่ล เบ้ลทฺ) ภูมิภาคที่มีลักษณะยาวของแหล่งแร่; พื้นที่ที่มีแร่หลายชนิดทับถมอยู่ด้วยกัน

mineral deposit (มิ'เนอเริ่ล ดิพอ'เสิท) มวลของแร่ที่เกิดตามธรรมชาติ เช่น สินแร่โลหะ หรืออโลหะ โดยเฉพาะ แร่ที่มีมูลค่าทางเศรษฐกิจ โดยไม่คำนึงถึงรูปแบบของการเกิด สำหรับการทับถมของถ่านหินและเพอโทรเลี่ยมอาจรวมหรือไม่รวมก็ได้ ดังนั้นในการใช้งานควรกำหนดในเบื้องต้นไว้ก่อน เปรียบเทียบ: *mineral occurrence (มิ'เนอเริ่ล เออะเคอ'เริ่นซฺ)*

mineral-deposit model (มิ'เนอเริ่ล-ดิพอ'เสิท มอ'เดิ้ล) รูปจำลองทางความคิด ที่อธิบายถึงลักษณะสำคัญของกลุ่มแหล่งแร่ที่ทับถมคล้ายคลึงกัน หรือประเภทการทับถมของแร่

mineral-deposit type (มิ'เนอเริ่ล-ดิพอ'เสิท ไท้พ) ศัพท์กล่าวรวมๆ สำหรับแหล่งแร่ว่า (1) มีลักษณะธรณีวิทยาเหมือนๆ กัน

M

และ (2) มีแร่เฉพาะ หรืออยู่รวมกับแร่เฉพาะ ซึ่งทั้ง (1) และ (2) เมื่อรวมกันแล้วสามารถแยกออกจากชนิดของการทับถมอื่นๆ และสามารถแยกออกจากแหล่งแร่ชนิดเดียวกันได้ รวมทั้งมีแนวโน้มที่จะมีแหล่งที่พบคล้ายคลึงกัน

mineral disintegration (มิ'เนอเริ่ล ดิสอินเทอะเกร'เฌิ่น) ดู: *granular disintegration (แกรนเยอเล่อรฺ ดิสอินเทอะเกร'เฌิ่น)*

mineral economics (มิ'เนอเริ่ล เอ๊ะเคอนอ'หมิคสฺ) เศรษฐศาสตร์แร่; สาขาย่อยของเศรษฐศาสตร์ ที่ศึกษาเกี่ยวกับการกำหนดราคา อุปสงค์และอุปทาน และการตลาดของสินแร่

mineral endowment (มิ'เนอเริ่ล อินดาว'เมิ่นท) ดู: *endowment (อินดาว'เมิ่นทฺ)*

mineral facies (มิ'เนอเริ่ล เฟ'ฌีส) (1) คำพ้องโดยประมาณของ *metamorphic facies (เมะเทอมอรฺ'ฝิค เฟ'ฌีส)* (2) หินใดๆ ที่มีองค์ประกอบที่เกิดภายในขอบเขตของช่วงความดัน และอุณหภูมิเฉพาะ ที่บ่งชี้ได้โดยแร่ดัชนี

mineral filler (มิ'เนอเริ่ล ฟิ'เล่อรฺ) แร่บดละเอียดหรือหินบดละเอียด ที่มีองค์ประกอบของธาตุเฉื่อย ซึ่งเมื่อรวมกับกระดาษ ยาง หรือแพลสติค จะมีสมบัติที่นำมาทำให้เกิดประโยชน์ได้ เช่น มีความแข็ง มีความเหนียว หรือมีความเรียบเนียน แร่ที่ใช้ส่วนใหญ่ ได้แก่ แร่ใยหิน (asbestos) แร่ดินขาว (kaolin - เค'เออเลิ่น) และแท้ลค (talc)

mineralization (มิเนอราเลอเซ'เฌิ่น) (1) การเปลี่ยนรูปของธาตุจากสารอินทรีย์ ไปเป็นสารอนินทรีย์ ที่เป็นผลมาจากกิจกรรมของจุลินทรีย์ในดิน (2) [แหล่งสินแร่] กระบวนการหนึ่งกระบวนการ หรือหลายๆ กระบวนการที่แร่หนึ่งชนิด หรือหลายๆ ชนิด แทรกเข้าไปในหิน เป็นผลให้เกิดการทับถมของแหล่งแร่; ศัพท์ทั่วไป ที่ผสมหลากหลายชนิด เช่น การทับถมในร่องแตก การทำให้มีขึ้นหรือชุ่มขึ้น (impregnation) หรือการแทนที่ (replacement) (3) [บรรพชีวินวิทยา] กระบวนการของการเกิดเฟาะเซิ่ล ที่องค์ประกอบอินทรีย์ของสิ่งมีชีวิต ถูกแทนที่ด้วยแร่ (“สารอนินทรีย์”)

mineralize (มิน'เรอไล้ส) การเปลี่ยนเป็นแร่; การเข้าไปแทนที่หรือทำให้มีแร่มากขึ้น ศัพท์ที่ใช้กับกระบวนการของการเกิดเฟาะเซิ่ล

mineralizer (มิ'เนอเรอไลเซ่อร หรือมิน'เรอไลเซ่อร) (1) แก๊สหรือของเหลวที่ละลาย เคลื่อนย้าย และตกทับถมเป็นแหล่งแร่ มักเป็นของเหลว หรือแก๊สจำพวกที่ซึมเข้าไปแทนที่ (hyperfusible gases - ไฮเพอฟิวเซอเบิ้ล เช่น CO_2, CH_4, H_2S, HF) ไอเอ้น (เช่น H^+, HS, Cl^-, K, Na, Ca) หรือสารประกอบคอมเพล็กส (โดยเฉพาะคลอไรดคอมเพล็กส) และสารละลายที่เป็นด่าง และโลหะมีค่า คำพ้อง: *ore-forming fluid (ออร-ฟอร'มิ่ง ฟลู'เอิด)* แร่ที่เกิดจากน้ำแร่ (2) แก๊ส ที่ละลายอยู่ในแม็กเม่อที่ช่วยแร่เฉพาะบางชนิดในการเคลื่อนย้าย เพิ่มความเข้มข้น และการตกผลึก นอกจากนี้ยังช่วยในการก่อเป็นเนื้อหินลักษณะเฉพาะ เช่นที่เกิดขึ้นในแม็กเม่อเมื่ออุณหภูมิและ/หรือความดันลดลง เปรียบเทียบ: *volatile component (วอ'เลอะเทิ่ล เคิมโพ'เนิ่นทฺ - ส่วนประกอบที่เป็นของไหล)*

mineral lands (มิ'เนอเริ่ล แลนดฺส) พื้นที่ที่ถูกต้องตามกฎหมายที่ถือว่ามีความสำคัญสำหรับเป็นแหล่งแร่ที่มีค่าหรือ มีศักยภาพมากกว่าที่จะถือว่ามีความสำคัญสำหรับเป็นพื้นที่ เพื่อการเกษตรกรรม หรือวัตถุประสงค์อื่นๆ เปรียบเทียบ: *stone land (สโตน' แลนดฺ)*

mineral lineation (มิ'เนอเริ่ล ลินีเอ'เฌิ่น) องค์ประกอบแบบเส้น ที่ปรากฏการเรียงของเม็ดแร่ไปตามกัน ตามแนวยาวของเม็ดแร่ (เช่น เม็ดแร่ที่เป็นรูปเข็ม ฮอรนเบล็นด)

mineral matter (มิ'เนอเริ่ล แมะเท่อรฺ) วัตถุอนินทรีย์ในถ่านหินและพีท ดู: *inherent mineral matter (อินฮิ'เริ่นทฺ มิ'เนอเริ่ล แมะเท่อรฺ)*

mineral occurrence (มิ'เนอเริ่ล เออะเคอ'เริ่นซฺ) แหล่งแร่โลหะ หรือแหล่งแร่เศรษฐกิจใดๆ ไม่ว่าจะมีความเข้นข้นมากหรือน้อย ที่พบในชั้นหิน หรือเป็นพลัด (float) (เช่น เพชรในทะเลแถบจังหวัดภูเก็ตและชุมพร)โดยเฉพาะแร่มีค่า ที่พบว่ามีความเข้มข้นสูงมากพอที่จะทำการสำรวจต่อไปได้ เปรียบเทียบ: *mineral deposit (มิ'เนอเริ่ล ดิพอ'เสิท)*

mineralogic (มิน'เรอลอ'จิค) คำคุณศัพท์ของ mineralogy *(มิเนอรอ'เลอจี้)*

mineralogical (มิน'เรอลอ'เจอะเคิ่ล) คำคุณศัพท์ของ *mineralogy (มิเนอรอ'เลอจี้)*

mineralogical phase rule (มิ'เนอเรอลอ'เจอะเคิ่ล เฟส รูล) กฎใดๆ ที่ปรับปรุงต่อจาก Gibb's *phase rule* โดยคำนึงถึงจำนวนขององศาอิสระ จากการกำหนดตัวแปรทางกายภาพและทางเคมีของสภาพแวดล้อมตามธรรมชาติ ซึ่งกฎของโกลดณมิดท *(Goldschmidt)* กำหนดตัวแปรสองตัวเป็น (ความดัน และอุณหภูมิ) ให้คงที่ จำนวนตัวแปรเฟส (แร่) ในระบบ (หิน) จะน้อยกว่า หรือเท่ากับจำนวนองค์ประกอบ สำหรับคอรซินสกี้-ธอมพเซิ่น (Korzhinskiy-Thompson) จะคำนึงถึงศักยภาพทางเคมีขององค์ประกอบที่เคลื่อนที่ได้สมบูรณ์ ที่ควบคุมอยู่ภายนอก

และทำให้จำนวนแร่ตามความคาดหมายในหินแต่ละชนิดลดลงเป็นจำนวนขององค์ประกอบที่ไม่ทำปฏิกิริยา (inert) คำพ้อง: *Goldschmidt's phase rule (โกลด์ฺฌมิดทฺสฺ เฟส รูล)*

mineralogic maturity (มิ'เนอเรอลอ'จิค เมอทุ'เรอที่) ชนิดของการวิวัฒน์อย่างเต็มที่ของหินตะกอน ที่ตะกอนจำพวกเม็ดแร่เป็นแร่ที่มีความเสถียร และวิวัฒน์เต็มที่ เช่น เม็ดทรายจะเป็นแร่ขวอรทสบริสุทธิ์ และการวิวัฒน์ของหินทรายจะแสดงในรูปของอัตราส่วนของขวอรทส ต่อเฟลสปาร สำหรับหินทรายที่มีเฟลสปารน้อย อาจใช้ อัตราส่วนของขวอรทส + เชิรส ต่อเฟลสปาร + เศษหินแทน เปรียบเทียบ: *maturity (เมอทุ'เรอที่) [ตะกอนวิทยา]; compositional maturity (คอมเพอซิ'เฌอเนิ่ล เมอทุ'เรอที่); textural maturity (เท็กสฺ'เชอเริ่ล เมอทุ'เรอที่)*

mineralogist (มิเนอรอ'เลอจิ๊สทฺ) ผู้ที่ศึกษาการเกิดแร่ การปรากฏ สมบัติ องค์ประกอบ ประเภทของแร่ และการใช้ประโยชน์; นักธรณีวิทยา ที่ศึกษาในด้านแร่วิทยา

mineralogy (มิเนอรอ'เลอจี้) การศึกษาแร่: การเกิด การปรากฏ คุณสมบัติ องค์ประกอบ การจำแนกแร่ และการใช้ประโยชน์ ดู: *mineralogist (มิเนอรอ'เลอจิ๊สทฺ) นักแร่วิทยา* คำคุณศัพท์: *mineralogic (มิเนอเรอลอ'จิค); mineralogical (มิเนอเรอลอ'จิเคิ่ล)*

mineraloid (มิ'เนอเรอลอยดฺ) สาร ที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ และมักเป็นสารอนินทรีย์ ที่ไม่ได้รับการพิจารณาให้เป็นแร่ เนื่องจากมีลักษณะเป็นอสัณฐาน และขาดการเรียงอย่างซ้ำๆ ของแอ๊ะเทิ่ม เช่น โอเพิ่ล คำพ้อง: *gel mineral (เจล มิ'เนอเริ่ล) แร่ที่เป็นวุ้น*

mineral pathology (มิ'เนอเริ่ล เพอธอ'เลอจี้) การศึกษาการเปลี่ยนแปลงที่เกิดในแร่ที่ไม่เสถียรในสภาพแวดล้อมที่มีเงื่อนไขของอุณหภูมิ ความดัน และองค์ประกอบที่แตกต่างไปจากสภาพแวดล้อมเดิมขณะที่แร่นั้นเกิด

mineral pigment (มิ'เนอเริ่ล พิก'เมิ่นทฺ) เม็ดสีอนินทรีย์ ไม่ว่าจากธรรมชาติ หรือสังเคราะห์ ที่ใช้ในการทำเม็ดสีทึบแสง (opacity) หรือเนื้อสี(body to a paint), ปูนปั้น (stucco), ปูนฉาบ (plaster) หรือวัสดุที่ลักษณะคล้ายเม็ดสี ดู: *ocher (โอ'เค่อรฺ); sienna (ซีเอะ'เน่อ – ดินสีอิฐ)*

mineral reserve (มิ'เนอเริ่ล ริเสิรฺฟ') ดู: *ore reserve (ออรฺ ริเสิรฺฟ')*

mineral reserves (มิ'เนอเริ่ล ริเสิรฺฟสฺ') ดู: *reserves (ริเสิรฺฟสฺ')*

mineral resin (มิ'เนอเริ่ล เร'เซิ่น) กลุ่มของยางไม้ มักเป็นเฟาะเชิ่ลจากการทับถมของแร่ที่มีองค์ประกอบของไฮโดรคาเบิ้น เช่น เบอทิวเมิ่น และยางมะตอย ดู: *resin (เร'เซิ่น)*

mineral resource (มิ'เนอเริ่ล ริซ้อรฺซ') ความเข้มข้น หรือการปรากฏของแร่ที่มีค่าทางเศรษฐกิจ ในรูปแบบและปริมาณที่เหมาะสมสำหรับการสำรวจและผลิตที่ให้ผลคุ้มค่าทางเศรษฐกิจ เปรียบเทียบ: *indicated mineral resource (อิน'เดอเคเถิดฺ มิ'เนอเริ่ล ริซ้อรฺซ'); inferred mineral resource (อิน'เฟอรฺดฺ มิ'เนอเริ่ล ริซ้อรฺซ'); measured mineral resource (เมะเฌ่อรฺดฺ มิ'เนอเริ่ล ริซ้อรฺซ')*

mineral resources (มิ'เนอเริ่ล ริซ้อรฺ'เซส) ดู: *resources (ริซ้อรฺ'เซส)*

mineral rod (มิ'เนอเริ่ล รอด) ดู: *divining rod (เดอไว'นิ่ง หร็อด)*

mineral sands (มิ'เนอเริ่ล แซนดฺสฺ) ดู: *beach placer (บีช เพ<u>ล</u>เซ่อรฺ)*

mineral sequence (มิ'เนอเริ่ล ซีเค<u>วิ</u>่นซฺ) ดู: *paragenetic sequence (แพ'เรอเจอเน'ถิค ซีเค<u>วิ</u>่นซฺ)*

mineral soap (มิ'เนอเริ่ล โซ้พฺ) ดู: *bentonite (เบ็น'เทอไน้ทฺ)*

mineral soil (มิ'เนอเริ่ล ซอยล) ดินแร่; ดินที่ส่วนใหญ่ประกอบด้วยแร่ (mineral matter) และแร่เหล่านี้มีสมบัติเฉพาะที่ตรวจสอบได้ โดยทั่วไปมักประกอบด้วยคาเบิ้นอินทรีย์น้อยกว่า <200 กรัมต่อกิโลกรัม หรือน้อยกว่า 120-180 กรัมต่อกิโลกรัมถ้าอิ่มน้ำ และอาจมีชั้นอินทรีย์หนาได้ถึง 30 เซนติเมตร

mineral spring (มิ'เนอเริ่ล ส<u>ปริ</u>ง') น้ำซึม น้ำซับ หรือน้ำพุที่ประกอบด้วยแร่ที่ทำให้น้ำมีรสชาติ ที่ต่างไปจากน้ำดื่มปกติทั่วไป โดยเฉพาะ รสชาติเป็นที่ไม่พึงประสงค์ หรือน้ำที่ได้รับการยอมรับว่ามีประโยชน์ในการรักษาโรคบางชนิด มักบ่งบอกถึงปริมาณแร่ที่อยู่ในน้ำนั้น เช่น *salt spring (ซ้อลทฺ ส<u>ปริ</u>ง')*

mineral streaking (มิ'เนอเริ่ล ส<u>ตรี</u>'คิ่ง) ลินีเอเฌิ่น หรือโครงสร้างรูปเส้นในหินแปร ที่มีการเรียงตามแนวยาว หรือการยืดของเม็ดแร่ เช่น การเรียงเป็นเส้นของไมเค่อในระนาบของโฟลิเอเฌิ่น

mineral survey (มิ'เนอเริ่ล เซอรฺ'เว) การสำรวจแร่; การกำหนดขอบเขตของแหล่งแร่ในพื้นที่สาธารณะอย่างถูกกฎหมาย ที่ซึ่งขอบเขตจะถูกกำหนดโดยเส้นต่างๆ นอกเหนือจากเส้นกำหนดขอบเขตของพื้นที่สาธารณะ

mineral tallow (มิ'เนอเริ่ล แท'โล่) แร่ไขมันสัตว์ ดู: *hatchettine (แฮท'เชอทีน - ชื่อที่ใช้ในสมัยก่อนสำหรับไขมันสัตว์ที่ไม่ใช่ไขมันสัตว์ที่ทำให้ข้นหรือเหลวที่อุณหภูมิ 79 องศาเซลเซียส)*

M

mineral time (มิ´เนอเริ่ล ไทมฺ) เวลาทางธรณีกาล ที่เทียบเคียงหรือประมาณระยะเวลาบนพื้นฐานของช่วงเวลาการสลายตัวของแร่กัมมันตรังสี เปรียบเทียบ: *numerical time (นุเม´ริเคิ่ล ไทมฺ) เวลาเป็นตัวเลข*

mineral water (มิ´เนอเริ่ล วอ´เท่อรฺ) น้ำแร่ น้ำที่มีแร่จำพวกเกลือหรือแก๊ส (เช่น CO_2) ที่เกิดเองตามธรรมชาติ หรือจากการเพิ่มเติมเกลือหรือแก๊ส CO_2 เข้าไป

mineral wax (มิ´เนอเริ่ล แว็กส) ดู: *ozocerite (โอโซคิ´ไร้ท)*

mineral wool (มิ´เนอเริ่ล วูล) ศัพท์ทั่วไปสำหรับ การเป่า หรือปั่นหินหลอมเหลว ตะกรัน หรือแก้วให้เป็นเส้นใยอัดเป็นแผ่นหรือก้อนสำหรับทำฉนวนกันความร้อน คำพ้อง: *rock wool (ร็อค วูล)*

mineral zone (มิ´เนอเริ่ล โซน) ศัพท์ที่ไม่เป็นทางการสำหรับหน่วยลำดับชั้นหิน ที่จำแนกบนพื้นฐานของแร่องค์ประกอบมักเป็นแร่จำพวกที่เป็นเศษเม็ดแร่ที่หลุด หรือผุกร่อน ออกมาจากหินและตกทับถม (detrital minerals) และจะตั้งชื่อจากแร่ที่มีลักษณะเฉพาะ

mineral zoning (มิ´เนอเริ่ล โซ´นิ่ง) ดู: *zoning of ore deposits (โซ´นิ่ง เอ๊ฟ ออร ดิพอ´สิทส)*

minerogenetic (มิเนอเรอเจเนถิค) ดู: *metallogenic (เมอะ´แทเลอเจ´หนิค)*

minerogenic (มิ´เนอเรอเจหนิค) ดู: *metallogenic (เมอะ´แทเลอเจหนิค)*

minerotrophic peat (มิเนอเรอโทรฟิค พี้ท) พี้ท ที่มีน้ำแร่จากดินหรือหิน แต่บางครั้งน้ำอาจมาจากทะเลสาบ หรือแม่น้ำ; อาจเป็นพี้ทที่มีธาตุอาหารสำหรับพืชอย่างอุดมสมบูรณ์ (eutrophic - ยูโทรฟิค) มีธาตุอาหารปานกลาง (mesotrophic – เมะเซอโทรฟิค) หรือมีธาตุอาหารน้อย (oligotrophic - ออ´ลิโกโทรฟิค) เปรียบเทียบ: *topogenous peat (เทอพอ´เจเนิส พี้ท); ombrotrophic peat (ออมเบรอทรอ´ฟิค พี้ท)*

miner´s inch (ไม´เน่อรฺสฺ' อิ๊นชฺ) การวัดปริมาตรน้ำไหลต่อเวลาเท่ากับ 1.5 ลูกบาศก์ฟุตต่อนาที

minette (เมอเน็ท´) (1) แลมเพรอไฟร (lamprophyre) ที่มีแอลเคอไล เฟลสปารในปริมาณมากกว่าเพลเจอะเคลส ไม่มีเฟลสปาธอยด และโดยทั่วไปจะมีฟีเนอคริสทสของไบเออไท้ทและไคลโนไพร็อกซีน ตามการจำแนกหินอัคนีของ IUGS (2) แลมเพรอไฟร ที่องค์ประกอบหลักเป็นฟีเนอคริสทของ ไบเออไท้ทในเนื้อพื้นของแอลเคอไลเฟลสปาร และไบเออไท้ท

Minette-type ironstone (เมอเน็ท´-ไท้พ ไอ´เริ่นสโตน) หินเหล็กที่มีองค์ประกอบหลักเป็นเกอไธ้ท (goethite) คำพ้อง: *brown ironstone (บราวนฺ ไอ´เริ่นสโตน)*

miniature atoll (มิ´นีเออเช่อร แอ๊ะ´ทอล) ดู: *microatoll (ไมโครแอ๊ะ´ทอล)*

minibasin (มิ´นิเบเซิ่น) แอ่งขนาดเล็ก ที่ทรุดลงไปในมวลเกลือหนาที่รองรับอยู่พื้นล่างจากการถูกเลื่อนขึ้นมา หรืออยู่กับที่ ซึ่งเมื่อเวลาผ่านไปแอ่งดังกล่าวจะขยายและมีขนาดใหญ่ด้วยการรวมเข้ากับแอ่งข้างเคียง

minimum (มิ´เนอเมิ่ม) [ธรณีฟิสิคส] คำนาม ความผิดปกติของค่าของปริมาณใดๆ ที่พบว่ามีค่าต่ำกว่าค่าข้างเคียงหรือค่าปกติทั่วไป เช่น ค่าของความเร่งโน้มถ่วงที่มีค่าต่ำกว่าข้างเคียง เปรียบเทียบ: *maximum (แม็ค´สเมิ่ม) [ธรณีฟิสิคส]*

minimum pendulum (มิ´เนอเมิ่ม เพ็น´เจอเลิ่ม) ลูกตุ้ม ที่ใช้ในการวัดความเร่งโน้มถ่วง ที่ออกแบบเพื่อแสดงผลของการเปลี่ยนแปลงในช่วงเวลาน้อยกว่าหนึ่งนาที ท่ามกลางปัจจัยอื่นที่มีแนวโน้มที่จะเปลี่ยนแปลง เช่น อุณหภูมิ การล้า (creep) และอุปกรณ์ที่ประกอบร่วมกับลูกตุ้ม และการสึกของคมมีด (knife-edge wear) ดู Foucault Pendulum (ที่ท้องฟ้าจำลอง)

minimum-time path (มิ´เนอเมิ่ม-ไทมฺ แพ้ธ) เส้นทางระหว่างจุดสองจุด ที่ใช้เวลาของการเดินทางน้อยที่สุด เมื่อเทียบกับการ ใช้เวลาในเส้นทางอื่นๆ ทั้งหมด ดู: *Fermat´s principle (เฟอรแมท´สฺ พริ๊น´เซอเพิ่ล)* คำพ้อง: *least-time path (ลีสทฺ-ไทมฺ แพ้ธ)*

mining (ไม´นิ่ง) กระบวนการในการสกัด ถลุง หรือแยกแร่โลหะหรืออโลหะจากแหล่งแร่ ศัพท์นี้อาจมีความหมายรวมถึง การปรับปรุงคุณภาพเบื้องต้น เช่น การทำความสะอาด หรือปรับขนาด เปรียบเทียบ: *mining geology (ไม´นิ่ง จีออ´เลอจี้); mining engineering (ไม´นิ่ง เอนเจอเนีย´ริ่ง)*

mining claim (ไม´นิ่ง เคลม) การอ้างสิทธิ์ในพื้นที่ที่มีแหล่งแร่

mining engineering (ไม´นิ่ง เอนเจอเนีย´ริ่ง) การวางแผน และออกแบบการทำเหมือง โดยคำนึงถึงปัจจัยทางเศรษฐศาสตร์ เท็คนิค และธรณีวิทยา รวมทั้ง ผลกระทบกับ ดูแล สกัด ถลุง หรือแยกแร่ และบางครั้งอาจรวมถึงการปรับแต่งแร่ในเบื้องต้น เปรียบเทียบ: *mining (ไม´นิ่ง); mining geology (ไม´นิ่ง จีออ´เลอจี้)*

mining geology (ไม´นิ่ง จีออ´เลอจี้) การศึกษาด้านธรณีวิทยาของแหล่งแร่ และโดยเฉพาะปัญหาที่อาจจะเกี่ยวข้องกับการ

ทำเหมืองแร่ เปรียบเทียบ: *mining (ไม๎นิ่ง); mining engineering (ไม๎นิ่ง เอนเจอเนีย๎ริ่ง)*

minipermeameter (มินิเพอร๎มีเออมีเท่อร๎) อุปกรณ์ที่ใช้ในการฉีดแก๊ส (gas-flow device) จากหน้าหินผ่านเข้าไปในเนื้อหิน เพื่อวัดความสามารถของการซึมผ่านของหิน ในมาตราส่วนระดับมิลลิเมตร

minipermeametry (มินิเพอร๎มีเออเมอ๎ทรี่) การวัดความสามารถของการซึมผ่านของหินที่บริเวณหน้าหิน ในมาตราส่วนระดับมิลลิเมตร

minium (มินีเอิ้ม หรือมิ๎เนี่ยม) แร่สีแดงสดใส หรือส้ม-แดง ผลึกเทะแทระเกอเนิ่ล: Pb_3O_4 คำพ้อง: *red lead (เร๊ด เหลด)*

minor element (ไม๎เน่อร๎ เอ๎เลอเมิ่นท์) (1) คำพ้องของ *trace element (เทรซ เอ๎เลอเมิ่นท์)* (2) ศัพท์ที่ใช้เป็นครั้งคราวสำหรับธาตุที่เป็นองค์ประกอบอยู่ระหว่างร้อยละ 1-5 ในหิน; แต่ไม่ใช่ปริมาณที่แน่นอน หรือตายตัว

minor elements (ไม๎เน่อร๎ เอ๎เลอเมิ่นท์ส์) สารละลายที่มีอยู่ในน้ำทะเลในปริมาณน้อย ถึงน้อยมาก (1000 ppm หรือ ร้อยละ 0.1) เปรียบเทียบ: *major elements (เม๎เจ้อร๎ เอ๎เลอเมิ่นท์ส์)*

minor fold (ไม๎เน่อร๎ โฟลด์) โฟลดขนาดเล็ก ที่มีความเกี่ยวเนื่อง หรือสัมพันธ์กับโฟลดขนาดใหญ่ ที่พบในพื้นที่เดียวกันหรือใกล้เคียงกัน เปรียบเทียบ: *parasitic fold (แพเรอซิ๎ถิค โฟลด์)*

minor metal (ไม๎เน่อร๎ เมะ๎เทิ่ล) หมายถึง โลหะ ที่มีความต้องการของตลาดน้อย มักเป็นโลหะที่เป็นผลพลอยได้จากการผลิตโลหะพื้นฐาน หรือโลหะมีค่า หรือผลิตได้ในปริมาณเล็กน้อยตามความต้องการของตลาด เช่น สารหนู (arsenic) เซอลีเนี่ยม (selenium) เซอร์โคเนี่ยม (zirconium) หรือโลหะที่หายาก (rare earth metals)

minor planet (ไม๎เน่อร๎ แพล๎เหนิท) ดาวเคราะห์น้อย (asteroid – แอส๎เตอรอยด์); เป็นศัพท์ที่สหพันธ์ดาราศาสตร์สากลเสนอให้ใช้อย่างเป็นทางการ แต่โดยทั่วไปจะนิยมเรียกว่า *asteroid (แอส๎เตอรอยด์)*

minor scarp (ไม๎เน่อร๎ สก้าร๎พ) หน้าผารอง ที่ปรากฏอยู่ในมวลหินเลื่อนไถล ที่มีความแตกต่างของระยะการเลื่อนไถลต่างกันในแต่ละตำแหน่ง เปรียบเทียบ: *main scarp (เมน สก้าร๎พ)*

minus-blue photograph (ไม๎เนิส-บลู โฟ๎เทอแก๊ฟ) รูปถ่ายขาว-ดำ ที่ผ่านการกรองสี เพื่อปรับปรุงคุณภาพให้มีความละเอียดเชิงพื้นที่สูงขึ้น โดยกำจัดช่วงคลื่นสีฟ้าออกจากภาพ

minus-cement porosity (ไม๎เนิส-ซี๎เมนท์ เพอรอ๎เซอที่) ความพรุน ที่หินตะกอนจะมีได้ ถ้าไม่มีสารเชื่อมประสาน

minute (มิ๎เหนิท) (1) หน่วยของเวลา ซึ่งเท่ากับ 1/60 ของชั่วโมง และมี 60 วินาที (2) หน่วยวัดเชิงมุม ซึ่งเท่ากับ 1/60 องศา

Miocene (ไม๎เออซีน) หินสมัยของนีโอจีน (Neogene) ซึ่งเป็นระบบย่อยของหินยุคเทอเฌียรี่ ในมาตรอายุลำดับชั้นหินมาตรฐานโลก บน สมัยออลิโกซีน (Oligocene) และใต้สมัยไพลเออซีน (Pliocene) ครอบคลุมช่วงเวลาระหว่าง 23 และ 5 ล้านปีมาแล้ว

miospore (ไม๎เออสปอร๎) สปอร หรือพอเล่นที่มีขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางน้อยกว่า 200 ไมโครมีเท่อร (0.2 มิลลิเมตร)

mirabilite (เมอแร๎เบอไล้ท์) แร่สีขาว หรือเหลือง ผลึกมอเนอคลิหนิค: $Na_2SO_4 \cdot 10H_2O$ เกิดเป็นเศษหลงเหลือจากทะเลสาบน้ำเค็ม ไพลเอ่อ หรือ พลาย่า (playa) หรือน้ำซึม น้ำซับ และเป็นลักษณะปุยสีขาว หรือผงผลึกบนพื้นดิน คำพ้อง: *Glauber's salt (เกลา๎เบ้อรส์ ซ้อลท์)*

mire (ไมร๎ หรือไม๎เอ่อร) (1) พื้นที่ส่วนเล็กๆ ของแอ่งน้ำตื้น พื้นที่ชุ่มน้ำ ที่ลุ่ม; พื้นดินที่มีความพรุนและเปียก (2) โคลน หรือเลนที่อ่อน มีน้ำหนักมาก และมักจะหนา (3) ศัพท์ที่ใช้ในความหมาย ของป่าพรุ *(peatland)* โดยเฉพาะ ในยุโรป และนิวซีเลี่นด ศัพท์ที่หมายถึง ระบบนิเวศของการเกิดพื้ท; ศัพท์ที่ยอมรับในระหว่างประเทศ หมายถึง ชนิดของพื้ท ที่รวมถึงพื้ทซึ่งได้สารอาหาร จากบรรยากาศ (ombrotrophic - ออมเบรอทรอ๎ฟิค พื้ท) และ พื้ทที่มีน้ำแร่จากดินหรือหิน หรือแหล่งน้ำผิวดิน (minerotrophic - มิ๎เนอโรโทรฟิค)

mirror (มิ๎เร่อร๎) ส่วนของระนาบจ๊อยนท หรือระนาบฟ้อลทที่มีผิวเรียบ (เช่น คล้ายแก้วบนระนาบฟ้อลทที่เกิดในเซอลิเฌิสเฌล) หรือโครงสร้างแบบเป็นพู่ (plumose – พลู๎โมส) เช่น ในหินทรายหรือแกรเหนิท

mirror stone (มิ๎เร่อร๎ สโตน๎) สมมาตรเหมือนมองในกระจกจากซ้ายเป็นขวา ดู: *muscovite (มัส๎คอไว้ท์)*

miscellaneous area (มิ๎เซอเล๎เนียส แอ๎เรีย) ชนิดของพื้นที่ในการสำรวจดิน ที่มีดินน้อยมากหรือแทบไม่มี ดังนั้นจึงมีพืชน้อยหรือไม่มี รวมทั้งหาดทราย หินเผ่ล ที่ทิ้งเศษวัสดุก่อสร้าง หรือขยะ และพื้นที่ที่การกัดเซาะผุพังสูง หรือพื้นที่ที่ไม่มีที่ราบ (badlands - เบด๎แลนดส์) เป็นศัพท์ที่ใช้ในการกำหนด หน่วยแผนที่ (*map unit*)

M

miscibility gap (มิเซอบิ๊เลอที่ แก็พ) ช่วงระหว่างกลางของ solid solution ที่ไม่มีองค์ประกอบที่เสถียรของเฟสเดี่ยวๆ องค์ประกอบภายในช่องว่าง จะมีสองเฟสอยู่ร่วมกัน แต่แยกออกจากกัน มักจะเป็นช่องว่างที่กว้างหากเกิดในอุณหภูมิต่ำ ทำให้เกิดการแยกเฟสโดยไม่มีการเพิ่มเติมองค์ประกอบ (exsolution - เอ็กเซอลู´เฉิ่น) เช่น โซดิค เพลเจอะเคลส และเพอแทะสิคเฟลสปาร (perthite) และการเกิดร่วมกันของโดเลอไม้ทและแม็กนีเฉิ่นแคลไซ้ท

miscible (มิ´เซอเบิ้ล) หมายถึง ผสมกันได้ หรือรวมกันได้ สองหรือมากกว่าสองเฟส ที่นำมารวมกัน และมีความสามารถผสมและเกิดเป็นหนึ่งเฟส เปรียบเทียบ: *immiscible (อิมมิ´เซอเบิ้ล)*

misclosure (มิสโคสเฌ่อรฺ) ดู: *error of closure (เอเร่อรฺ เอ็ฟ โคสเฌ่อรฺ)*

mise a la masse (มีซ เออะ เลอ แม้ส) การสำรวจวัดความต้านทานไฟฟ้าจำเพาะจากหลุมเจาะ หรือการสำรวจวัดความนำไฟฟ้าด้วยการเหนี่ยวนำด้วยสนามไฟฟ้า (induced-polarization) ที่ปล่อยกระแสไฟฟ้าผ่านขั้วไฟฟ้าที่หย่อนลงไป ในหลุม และวัดศักย์ไฟฟ้าที่พื้นผิวในหลุมเจาะ หรือใต้ดิน รากศัพท์: ภาษาฝรั่งเศส

misfit stream (มิส´ฟิท สตรีม´) ธารน้ำโค้งตวัด ที่มีขนาดไม่ได้สัดส่วนกับขนาดที่ราบน้ำท่วม (flood plain) ในหุบเขา อาจมีขนาดใหญ่กว่า (overfit stream) หรือเล็กกว่า (underfit stream) ประสิทธิภาพการกัดเซาะของหุบเขาที่ธารน้ำนั้นไหลผ่าน; ธารน้ำที่ไหลบนที่ราบน้ำท่วม (flood plain) ของธารน้ำอื่น ที่มีขนาดใหญ่กว่าหรือเล็กกว่า

mispickel (มิส´ปิเคิล) ดู: *arsenopyrite (อารเซอโนไพ´ไร้ทฺ)*

Mississippian (มิเซอซิ´เพี่ยน) การแบ่งย่อยของหินยุคคารเบอนิเฟอเริส (*Carboniferous* System) ในหินช่วงอายุตามมาตรอายุลำดับชั้นหินมาตรฐานโลก บน หินยุคดิโวเนี่ยน (*Devonian* System) และใต้หินยุคเพ็นซิลเวเนี่ยน (*Pennsylvanian* Subsystem) ครอบคลุมช่วงเวลาระหว่าง 355 และ 320 ล้านปีมาแล้ว ชื่อมาจากลุ่มแม่น้ำมิเซอซิพี่ (Mississippi River valley) และมีอายุเทียบเท่ากับมาตรอายุลำดับชั้นหินมาตรฐานโลก

Mississippi bentonite (มิเซอซิ´พี่ เบ็น´เทอไน้ทฺ) ดู: *sodium bentonite (โซเดี้ยม เบ็น´เทอไน้ทฺ)*

Mississippi Valley-type deposit (มิเซอซิ´พี่ แว´ลี่ ไท้พ ดิพอ´เสิท) ชั้นแร่ตะกั่ว และ/หรือสังกะสีที่อยู่ในหน่วยลำดับชั้นหินในหินคารเบอเหนท ร่วมกับฟลุไร้ท และแบไร้ท เกิดเป็นชั้น หรือแทนที่ในระดับปานกลางถึงระดับลึก แสดงการเปลี่ยนลักษณะเล็กน้อยภายหลังการทับถม เป็นแร่ที่ทับถมบริเวณขอบแอ่ง และมีแหล่งกำเนิดที่ไม่ปรากฏชัดเจน คำย่อ: MVT (เอ็มวีที)

Missourian (เมอซุ´รีเอิ้น) หินช่วงอายุ หรือหินสมัยในอเมริกาเหนือ: ยุคเพ็นซิลเวเนี่ยน ตอนกลาง (Middle Pennsylvanian) (บนเดอสมอยนเซี่ยน (Desmoinesian), ใต้ เวอรจิเลี่ยน (Virgilian))

mist (มิสทฺ) ละอองน้ำ; (1) หมอกที่มองเห็นในระยะมากกว่า 1 กิโลเมตร ยังเป็นที่รู้จักในศัพท์ของ ฝนตกพรำๆ หรือประปราย (light drizzle – ไล้ทฺ ดริ´เซิ่ล) (2) ในแก้ว เป็นช่วงต่อระหว่างหน้ากระจกถึงลายขอบกระจก

mis-tie (มิส-ทาย) ศัพท์ที่ใช้ในการรังวัด สำหรับความผิดพลาดของข้อมูลการสังเกตการณ์ครั้งแรก และครั้งสุดท้ายที่วัดเป็นวงรอบปิด ที่ตำแหน่งเดียวกันได้ค่าไม่เท่ากัน ดู: *error of closure (เอ´เร่อรฺ เอ็ฟ โคล´เฌ่อรฺ)*

misy (มิ´ซี่) ศัพท์สำหรับ เหล็กเซิลเฟทที่นิยามได้ไม่ชัดเจน

mixed ages (มิกสฺดฺ เอ´เจิส) อายุปนกัน ดู: *discordant ages (ดิสคอร´เดิ้นทฺ เอ´เจิส – อายุที่ไม่สอดคล้องกัน)*

mixed assemblage (มิกสฺดฺ เออะเซ็ม´บลิจ) กลุ่ม หรือองค์รวม (assemblage - เออะเซ็ม´บลิจ) ที่ประกอบด้วยตัวอย่างที่เป็นตัวแทนของกลุ่มเฟาะเซิ่ล (fossil community) หรือกลุ่มที่มีการคัดกรองแล้ว (winnowed community) ร่วมกับกลุ่มที่เคลื่อนที่มาจากแหล่งอื่นๆ ดู: *disturbed-neighborhood assemblage (ดิสเติ๊รฺบดฺ-เน´เบ้อรฮู้ด เออะเซ็ม´บลิจ – องค์รวมที่ถูกรบกวนจากกลุ่มบ้านใกล้เรือนเคียง; thanatocoenosis (แธเนอโทเซอโน´เสิส) (ก) ชุดของเฟาะเซิ่ลที่ถูกนำมารวมกันหลังตายโดยกระบวนการต่างๆ ทางธรณีวิทยา มิใช่จากที่อยู่อาศัยเดิมเมื่อมีชีวิตอยู่ มารวมกันหลังตาย (ข) กลุ่มของเฟาะเซิ่ล ซึ่งอาจเป็นตัวแทนของเฟาะเซิ่ลซึ่งตายในที่เกิด ณ พื้นที่นั้น หรือทั้งตายในที่เกิดและมารวมกันหลังตาย มาอยู่ในตำแหน่งปัจจุบัน* คำพ้อง: *remanie assemblage (เรอมอนเย´ เออะเซ็ม´บลิจ – กลุ่มผสม)*

mixed-base crude (มิกสฺดฺ-เบส ครู้ด) น้ำมันดิบ ที่มีแพเรอเฟิ่น (paraffin) และแนฟธีน (naphthene) อยู่ในสัดส่วนที่เท่ากันโดยประมาณ เปรียบเทียบ: *paraffin-base crude (แพเรอเฟิ่นเบส ครู้ด); asphalt-base crude (แอ็สฟ้อลทเบส ครู้ด)*

mixed breccia (มิกสฺดฺ เบร๊ะ เชีย) เบร๊ะเชีย ที่ประกอบด้วยเศษหินแตกหักหลายชนิด มักพบในเบร๊ะเชียรูปเล็นส คำพ้อง: *polymict breccia (พอ´ลีหม็คทฺ เบร๊ะ´เชีย)*

mixed crystal (มิกสฺดฺ คริส'เติ้ล) ดู: *solid solution (ซอ'เหลิด เซอลู'เฌิ่น)*

mixed cut (มิกสฺดฺ เคิท) การเจียระไนผสมของรูปแบบของการตัดแบบบริลเยิ่นท เคิท (*brilliant cut*) ที่อยู่ส่วนบนวงรอบเกอรเดิ้ล (girdle) มักมี 32 หน้า และการเจียระไนแบบเหลี่ยมหักมุม (*step cut)* ที่อยู่ส่วนล่างเกอรเดิ้ล ด้วยจำนวนหน้าที่เท่ากับส่วนบน มักเจียระไนหินที่มีสี เช่น แซะไฟรหลากสี เพื่อทำให้สีสดใสและสวยงามยิ่งขึ้น ปัจจุบันยังใช้กับการเจียระไนเพชรด้วย

mixed dislocation (มิกสฺดฺ ดิสโลเค'เฌิ่น) การเลื่อนภายในโครงข่ายผลึก ที่เฉียงกับทิศทางของการเลื่อน และมีทั้งองค์ประกอบแบบเกลียว (screw) และแบบขนาน (edge)

mixed eruption (มิกสฺดฺ อิเริ้พ'เฌิ่น) เฝสของภูเขาไฟ ที่รวมทั้งลาเว่อประทุ และไพเรอแคล้สติคระเบิด และพ่นออกมา เปรียบเทียบ: *lava eruption (ลา'เว่อ อิเริ้พ'เฌิ่น)*

mixed flow (มิกสฺดฺ โฟล) น้ำไหล ที่บางส่วนไหลปั่นป่วน และบางส่วนไหลเรียบ

mixed gneiss (มิกสฺดฺ ไน้ส) ดู: *composite gneiss (คอมพอ'สิท ไน้ส)*

mixed layer (มิกสฺดฺ เล'เอ้อรฺ) ชั้นของน้ำในมหาสมุทรเหนือความลึก ที่ความหนาแน่นของน้ำเพิ่มขึ้นไปตามความลึก (pycnocline - พิค'เนอไคลนฺ) เป็นชั้นน้ำผสมระหว่างแรงลมและคลื่น เทียบเท่าชั้นบนสุดของน้ำในทะเลสาบ ที่มีอุณหภูมิคงที่และอุ่นกว่าในบริเวณอื่น ๆ มีการผสมของน้ำอย่างสม่ำเสมอโดยลม และคลื่นในมหาสมุทร การผสมในแนวดิ่งจะเกิดได้มากทั้งแบบไม่ผสมระหว่างธาตุต่างๆ และทั้งแบบผสมและไม่ผสมระหว่างธาตุอื่นๆในน้ำ ธาตุต่างๆจะคงที่ หรือเกือบคงที่ตลอดชั้นมักประกอบด้วย ชั้นน้ำที่มีแสงเพียงพอสำหรับสังเคราะห์แสง (euphotic - ยูโฟ'ถิค) ทั้งหมด หรือเป็นส่วนใหญ่

mixed-layer mineral (มิกสฺดฺ-เล'เอ้อรฺ มิ'เนอเริ่ลสฺ) แร่ที่มีโครงสร้างประกอบด้วยการสลับชั้นของแร่เคล และ/หรือ แร่ไมเค่อ เช่น คลอไร้ท ที่มีแผ่นของไบเออไท้ทสลับกับบรูไซ้ท

mixed-mode crack (มิกสฺดฺ-โหมด แคร็ค) ร่องแตก ที่ส่วนปลายของร่องเกิดการเปิดออกแบบผสมระหว่าง การเฉือนตามระนาบแตก (mode II) และการเฉือนและบิดทำมุมกับระนาบแตก (mode III)

mixed ore (มิกสฺดฺ ออรฺ) สินแร่ผสม ที่ทำหรือไม่ทำปฏิกิริยากับแร่อ็อกซิเจิ้นปนกัน

mixed peat (มิกสฺดฺ พี้ท) พี้ท ที่ปรากฏเป็นชั้นๆ ตามกลุ่มของพืช เปรียบเทียบ: *banded peat (แบน'ดิด พี้ท)*

mixed tide (มิกสฺดฺ ไท้ด) น้ำขึ้น น้ำลงในแต่ละวัน ที่เป็นการผสมระหว่างช่วงเวลาน้ำขึ้นสูงสุดสองครั้ง และลงต่ำสุดสองครั้งในหนึ่งวัน กับน้ำที่ขึ้นลงครั้งเดียวในหนึ่งวัน ซึ่งมีความแตกต่างกันในระดับน้ำขึ้นลง

mixed topostratic unit (มิกสฺดฺ โทเพอสแตร'ถิค ยู'เหนิท) หน่วยโทเพอสแตรถิค ที่ขอบล่างขึ้นอยู่กับข้อมูล ของหิน และขอบบนขึ้นกับข้อมูลบรรพชีวิน หรือในทางกลับกัน นั่นคือ ขอบล่างขึ้นอยู่กับข้อมูลบรรพชีวินและขอบบนขึ้นกับข้อมูลของหิน

mixed volatile (มิกสฺดฺ วอ'เลอเทิ่ล) ระบบของหินเกี่ยวกับหนึ่ง หรือมากกว่าหนึ่งชนิด หรือส่วนประกอบในเฝสของของเหลวที่เกิดตามธรรมชาติ หรือตามการทดลอง หรือตามสมมติฐานของระบบของเหลวและหิน ซึ่งในศิลาวิทยาของหินแปรจะพิจารณาปฏิกิริยาของสารระเหยผสม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในการแปรสภาพแบบก้าวหน้าของหินปูน และโดเลอสโตนไม่บริสุทธิ์

mixed water (มิกสฺดฺ วอ'เท่อรฺ) ศัพท์สำหรับ ส่วนผสมของน้ำจากภูเขาไฟ และจากบรรยากาศในสัดส่วนต่างๆ แต่ไม่ควรใช้ศัพท์นี้กับ น้ำกรดคลอไรดและเซิลไฟดจากภูเขาไฟ

mixing coefficient (มิก'ซิ่ง โคเออฟิเฌิ่น) ดู: *austausch (เอ๊าส'ต๊าวฌ)*

mixing dissolution (มิก'ซิ่ง ดิเซอลู'เฌิ่น) การละลายของหินจำพวกคาเบอเหนท โดยการผสมของน้ำสองชนิด หรือมากกว่าที่มีความแตกต่างกันในปริมาณของแก๊สคาเบิ้นไดอ็อกไซด หรือแก๊สไฮโดรเจิ้นเซิลไฟด หรือระดับของความเค็ม แม้ว่า น้ำทั้งหมดเมื่อเทียบกับหินคาเบอเทนที่มีน้ำนั้นอยู่ ก่อนจะผสมกันอาจอิ่มตัว หรือใกล้อิ่มตัว แต่เมื่อน้ำเหล่านั้นผสมกัน จะอยู่ในสภาพไม่อิ่มตัว เนื่องจากมีการเพิ่มขึ้นของสารละลายของคาเบอเหนทกับการเพิ่มขึ้นของคาเบิ้นไดอ็อกไซด หรือไฮโดรเจิ้นเซิลไฟดหรือระดับของความเค็ม เปรียบเทียบ: *mixture dissolution (มิกสฺเช่อรฺ ดิเซอลู'เฌิ่น)*

mixing ratio (มิก'ซิ่ง เร'โฉ) อัตราส่วนของมวลของไอน้ำต่อมวลของอากาศแห้งที่แสดงถึงคุณภาพของบรรยากาศ และมักแสดงในหน่วยของกรัมต่อกิโลกรัม เปรียบเทียบ: *humidity (ฮิวมิ'เดอที่); absolute humidity (แอบ'เซอหลูท ฮิวมิ'เดอที่); relative humidity (เระ'เลอถิฟ ฮิวมิ'เดอที่); specific humidity (สปิซิฟิค ฮิวมิ'เดอที่)*

M

mixing zone cave (มิก'ซิ่ง โซน เค้ฟ) ถ้ำที่เกิดขึ้นจากการละลายของน้ำแบบผสม ซึ่งน้ำก่อนการผสมกันจะมีความแตกต่างของคุณสมบัติทางเคมีอย่างมาก

mixolimnion (มิเซอลิม'เนี่ยน) ชั้นน้ำตอนบนที่มีความหนาแน่นต่ำ และมีการไหลเวียนอย่างอิสระ ในทะเลสาบที่ยังไม่มีการผสมของน้ำอย่างสมบูรณ์ ในช่วงของการไหลเวียนของน้ำ (meromictic lake - เมะเรอมิค'ถิค เล้ค) เปรียบเทียบ: *monimolimnion (มอเนอโม'ลิมเนี่ยน); chemocline (คีโมไคลน)*

mixtite (มิกส'ไต๊ท) หินตะกอนที่ประกอบด้วยธรณีวัตถุขนาดหยาบ ที่ผสมกันแบบไม่มีการคัดขนาด หรือคัดขนาดไม่ดี ไม่ได้คำนึงถึงองค์ประกอบหรือแหล่งกำเนิดของธรณีวัตถุ เช่น ทิลไล้ท (tillite) คำพ้อง: *diamictite (ไดเออะมิค'ไท้ท)*

mixtum (มิกสฺเติ้ม) มิกสไต๊ท (mixtite) ที่เกาะกันหลวมๆ ยังไม่เป็นเนื้อหิน

mixture dissolution (มิกสฺ'เช่อรฺ ดิสเซอลู'เฉิ่น) ความสามารถของน้ำสองชนิด ที่มีปริมาณคาร์บอนไดอ็อกไซด (CO_2) ละลายในน้ำแตกต่างกัน และอิ่มตัวด้วยสารละลายแคลไซ้ท แต่เมื่อน้ำสองชนิดนี้ผสมกัน จะสามารถละลายแคลไซ้ทได้เพิ่มขึ้น เนื่องจาก CO_2 มีข้อจำกัดที่จะทำละลายได้เมื่อมีปริมาณของ CO_2 ต่ำ ในขณะที่น้ำมีข้อจำกัดที่จะทำละลายได้เมื่อมีปริมาณ CO_2 สูง ซึ่งสองปัจจัยดังกล่าวทำให้ความสามารถในการละลายของน้ำที่ ผสมกัน สามารถละลายแคลไซ้ทได้เพิ่มขึ้น

MLLW (เอ็มเอลเอลเดอเบิ้ลยู) คำย่อ ดู: *mean lower low water (มีน โล'เอ่อรฺ โล วอ'เท่อรฺ)*

MLT (เอ็มเอลที) คำย่อ ดู: *mechanical layer thickness (มิแค'นิเคิ่ล เล'เอ่อรฺ ธิค'เนิส)*

MLW (เอ็มเอลเดอเบิ้ลยู) คำย่อ ดู: *mean low water (มีน โล วอ'เท่อรฺ)*

MLWS (เอ็มเอลเดอเบิ้ลยูเอส) คำย่อ ดู: *mean low water spring (มีน โล-วอ'เท่อรฺ สปริง')*

MMcf (เอ็มเอ็มซีเอฟ) คำย่อของพันพัน (ล้าน) ลูกบาศก์ฟุท ของแก๊ส

MMR (เอ็มเอ็มอาร) คำย่อ ดู: *magnetometric resistivity method (แม็กนีโทเม'ถริค รีสิส'ทิเวอที่ เมะ'เถิด)*

MM scale (เอ็มเอ็ม สเกล') คำย่อ ดู: *modified Mercalli scale (มอ'เดอไฟดฺ เมอรแค'ลี่ สเกล')*

moat (โม้ท) (1) [ธรณีวิทยาธารน้ำแข็ง] ร่องในธารน้ำแข็งที่ปรากฏคล้ายคูล้อมรอบ เช่น ร่องลึกลงไปในน้ำแข็งของธารน้ำแข็งรอบๆ สันเขา ภูเขา หรือส่วนยอดของหินฐาน ที่อยู่เหนือธารน้ำแข็ง และล้อมรอบด้วยธารน้ำแข็ง (nunatak - เนอะ'เนอแถ็ค) ที่เกิดโดยการละลาย และระเหิด; หรือร่องที่ขอบของธารน้ำแข็งหดตัว (2) [สมุทรธรณีวิทยา] แอ่งคล้ายวงแหวน ที่ฐานของภูเขาไฟใต้ทะเลลึก (seamounts – ซี'เม้านฺทสฺ) และเกาะ แต่อาจมีลักษณะไม่ต่อเนื่อง คำพ้อง: *sea moat (ซี โม้ท)* (3) [ปะการัง] ร่องยาวลึกและกว้างไม่กี่เมตร มีน้ำอยู่เต็ม อยู่บนหรือติดอยู่กับปะการังแผ่น เปรียบเทียบ: *boat channel (โบ้ท แช'เนิ่ล)* (4) [ธารน้ำ] คำพ้องของ *oxbow lake (อ๊อก'สโบ เล้ค);* ศัพท์ที่ใช้ใน นู อิงเลิ่นด (New England) (ภาคตะวันออกเฉียงเหนือของสหรัฐอเมริกา) หมายถึง น้ำในธารน้ำที่ถูกตัดขาดจากธารน้ำหลักในที่ลุ่มน้ำท่วมของแม่น้ำมิเซอซิพี่ (Mississippi River) (5) [กระบวนการภูเขาไฟ] หุบเขา คล้ายกับแอ่งภายในปล่องภูเขาไฟ หรือปล่องภูเขาไฟขนาดใหญ่ (caldera – แคลเด'เร่อ) ที่อยู่ระหว่างขอบปล่อง หรือกรวยภายในปล่อง

moated ice mound (โม'เถิด ไอ๊ซฺ มาวนฺด) กองน้ำแข็ง ที่มีเส้นผ่าศูนย์กลางหลายๆ เมตร ล้อมรอบด้วยกรวด ที่อาจเกิดจากการละลายของหิมะที่อุ้มเศษหินมาด้วย (armored snowball – ก้อนหิมะขนาดใหญ่ที่มีกรวดเป็นเปลือก)

moat lake (โม้ท เล้ค) (1) ทะเลสาบรูปวงแหวนในปล่องภูเขาไฟ เช่น แคลเดอเร่อ เล้ค (*caldera lake)* ที่อยู่ระหว่างผนังแคลเดอเร่อและโดมที่ถูกตัดเป็นแอ่ง (2) ทะเลสาบ ที่ส่วนกลางเป็นหนองหรือบึง

mobile belt (โม'บีล หรือ โม'ไบล เบ๊ลท) ภูมิภาคที่ค่อนข้างแคบ และยาวของเปลือกโลก ที่ซึ่งมีการเปลี่ยนลักษณะจากกระบวนการแปรสัณฐานอย่างมาก เช่น เขตแผ่นดินไหว หรือเขตภูเขาไฟระเบิด ดู: *orogenic belt (ออเรอเจ'หนิค เบ๊ลทฺ)*

mobile component (โม'ไบล เคิมโพ'เนิ่นทฺ) องค์ประกอบที่จำนวนในระบบอาจมีการเปลี่ยนแปลงในระหว่างกระบวนการใดกระบวนการหนึ่ง เพราะศักย์เคมีถูกกำหนดให้คงที่จากภายนอกระบบ ซึ่งในกระบวนการศิลาวิทยาต่างๆ องค์ประกอบดังกล่าวนี้ คือ แก๊ส (เช่น คาร์บอนไดออกไซด ฟลูรีน หรือคลอรีน) หรือของเหลว (เช่น น้ำ) หรือในกระบวนการเมะเทอโซแมถิค (metasomatic) องค์ประกอบดังกล่าวนี้ คือ สาร หรือธาตุเฉื่อย เช่น แอลเคอไล แคลเซียม หรือแม็กนีเซียม เปรียบเทียบ: *perfectly mobile component (เพอร'เฟคทฺลี โม'ไบล เคิมโพ'เนิ่นทฺ); inert component (อิ'เนอ เคิมโพ'เนิ่นทฺ)*

mobility (โมบิ´เลอที่) อัตราของการยกตัวของเปลือกโลก กำหนดโดยธรรมชาติของภูมิประเทศที่ถูกกัดเซาะ

mobilization (โมเบอเลอเซ´เฉิ่น) (1) กระบวนการใดๆ ที่ทำให้หินแข็งมีสภาพแพลสติคและไหลได้ หรือยอมให้เกิดการเคลื่อนย้ายองค์ประกอบทางเคมี เปรียบเทียบ: *rheomorphism (รี´เออมอรฺ´ฟิเซิ่ม)* (2) กระบวนการใดๆ ที่ทำให้องค์ประกอบของหินเกิดการกระจาย เคลื่อนย้าย หรือมีความเข้มข้นขององค์ประกอบที่มีค่ามากขึ้น ที่เป็นผลทำให้เกิดแหล่งแร่

Mocha stone (โม´เค่อ สโตน´) ม้อส แอเกิท (moss agate) สีขาว เทา หรือเหลืองอ่อน ที่ประกอบด้วยสิ่งแปลกปลอมของแมงเกอนีสสีน้ำตาล ถึงแดง หรือดำ ที่มีรูปแบบกิ่งก้านสาขาของต้นไม้ (dendritic – เด็นดริ´ถิค) และใช้เป็นคำพ้องของ *moss agate (ม้อส แอ๊ะเกิท)* สะกดได้อีกสองแบบ: mocha stone; mochastone (โม´เค่อ สโตน) คำพ้อง: Mocha pebble (โม´เค่อ เพะเบิ้ล)

mock lead (ม็อค เหลด) ดู: *sphalerite (สเฟ´เลอไร้ทฺ)*

mock ore (ม็อค ออรฺ) ดู: *sphalerite (สเฟ´เลอไร้ทฺ)*

modal analysis (โม´เดิ้ล เออะแน´เลอเสิส) องค์ประกอบในหินที่สัมพันธ์กันและวิธีการวิเคราะห์สัดส่วนองค์ประกอบต่าง ๆ ของแร่ในหินที่ปรากฏ รวมทั้งวิธีการวิเคราะห์ที่ทำให้ ได้ความสัมพันธ์ดังกล่าว

modal cycle (โม´เดิ้ล ไซ´เคิ่ล) กลุ่มของชั้นหิน ที่พบบ่อยครั้งสุด ในชุดลำดับชั้นหินที่ทับถมแบบวัฏจักร ดู: *cyclothem (ไซเคลอเธ็ม)*

modal diameter (โม´เดิ้ล ไดแอ´เมอเท่อรฺ) ขนาดเฉลี่ยของอนุภาคของดิน หรือหินที่พบบ่อยครั้งที่สุดในการกระจายของอนุภาค โดยทั่วไปวิเคราะห์ได้จากแกร๊ฟแสดงการกระจายความถี่ของขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางของอนุภาค ซึ่งอยู่ ณ ตำแหน่งที่มีความถี่สูงสุด

mode (โหมด) (1) [ศิลาวิทยา] องค์ประกอบของแร่ในหินแสดงในรูปของน้ำหนัก หรือค่าร้อยละของปริมาตร คำคุณศัพท์: modal (โม´เดิ้ล) เปรียบเทียบ: *norm (นอรฺม)* (2) [สถิติ] ในชุดของข้อมูลใดๆ หมายถึง ค่า หรือกลุ่มของค่าที่เกิดได้บ่อยครั้งที่สุด เปรียบเทียบ: *mean (มีน); median (มี´เดี้ยน)*

mode I crack (โหมด เวิน แคร็ค) ร่องแตก ที่ผนังของร่องแตกแยกออกจากกันในแนวตั้งฉากกับระนาบของร่องแตก

mode II crack (โหมด ทู แคร็ค) ส่วนของปลายร่องแตก ที่ผนังเลื่อนขนานกับระนาบของร่องแตก เป็นการเลื่อนแบบเฉือนขนานกับระนาบแตก

mode III crack (โหมด ทรี แคร็ค) ส่วนของปลายร่องแตก ที่มีผนังของร่องแตกเลื่อนขนานกับทิศทางการเลื่อน แต่เลื่อนตั้งฉากกับทิศทางของการแตก ร่องแตกที่ถูกกลบ ซึ่งส่วนปลายโค้งกลับเข้าหาตัว ซึ่งเหมือนกับการเลื่อนของโหมด II

model (มอ´เดิ้ล) รูปจำลอง; การจำลองรูปแบบใดๆ หรือสมมติฐานของรูปแบบการทำงานใดๆ โดยใช้วิธีการทางสถิติ หรือวิเคราะห์เปรียบเทียบของปรากฏการณ์ หรือกระบวนการที่ไม่สามารถสังเกตได้โดยตรง ซึ่งการสร้างรูปจำลองมีหลายวิธี เช่น จำลองโดยใช้ระบบเคิมพิวเท่อร จำลองจากภาพถ่ายสามมิติ หรือจำลองโดยการปรับขนาดแบบย่อส่วน คำพ้อง: *conceptual model (เคินเซ็พเชอเวิ่ล มอ´เดิ้ล)*

modeling materials (มอ´เดอลิ่ง เมอทิ´เรี่ยลสฺ) วัสดุที่ใช้ในการสร้างรูปจำลอง เช่น ในรูปจำลองประเภทรูปจำลองที่ได้สัดส่วนทางกายภาพ ที่ต้องปรับค่าความแข็งแรง ความหนืด ให้ได้สัดส่วนเท่ากับธรรมชาติที่ปรากฏจริง ซึ่งจะนิยมใช้ทรายและดินเป็นวัสดุในการสร้างรูปจำลอง ในกรณีที่เป็นการจำลองของการเกิดฟ้อลทของหินในเปลือกโลก ที่หินมีความแข็งแรงเพิ่มขึ้นตามความลึกสอดคล้องตามกฎของ *Coulomb's failure criterion (คู´ลอมบสฺ เฟล´เหย่อรฺ ไครทิ´เรี่ยน)* หรือใช้วัสดุจำพวกสิเลอโคนอ่อนสำหรับรูปจำลองแบบแพลสติค

model scale (มอ´เดิ้ล สเกล´) ความสัมพันธ์ที่มีอยู่ระหว่างระยะทางที่วัดได้ในรูปจำลอง (เช่น ในรูปสามมิติ) และระยะทางที่สอดคล้องกันบนโลก

moder (โม´เด้อรฺ) วัสดุจากพืช ที่มีสภาพอยู่ระหว่างมีชีวิต และผุแล้ว

moderate-energy coast (มอ´เดอเหริท-เอ´เนอรจี้ โคสทฺ) ชายฝั่งที่ได้รับการป้องกันจากการกัดเซาะของคลื่นที่รุนแรงโดยแหลมที่ยื่นไปในทะเล หรือพื้นชายฝั่งที่กว้าง และค่อยๆ ลาดชันลง หรือมีลมที่พัดจากบนบกไปปะทะ หรือปัจจัยอื่นๆ โดยความสูงทั่วไปของคลื่นน้อยกว่า 30 เซนติเมตร เปรียบเทียบ: *high-energy coast (ไฮ-เอ´เนอรจี้ โคสทฺ); low-energy coast (โล-เอ´เนอรจี้ โคสทฺ)*

moderately-coarse textured (มอ´เดอเหริท-คอรฺส เท็กสเช่อรฺด) กลุ่มของเนื้อดินที่ประกอบด้วยเนื้อดินแบบ ดินร่วนปนทรายหยาบ (coarse sandy loam) ดินร่วนปนทราย (sandy loam)

M

และดินร่วนปนทรายละเอียด (fine sandy loam) ดู: *soil texture (ซอยลฺ เท็กสฺเช่อรฺ); soil separates (ซอยล เซะ´เพอเหรทสฺ)*

moderately-fine textured (มอ´เดอเหริทลี่-ไฟนฺ เท็กสฺเช่อรฺด) กลุ่มของเนื้อดินที่ประกอบด้วยเนื้อดินจำพวก ดินร่วนปนเคล (clay loam) ดินร่วนเคลปนทราย (sandy clay loam) และดินร่วนเคลปนทรายแป้ง (silty clay loam) ดู: *soil texture (ซอยลฺ เท็กสฺเช่อรฺ); soil separates (ซอยล เซะ´เพอเหรทสฺ)*

moderately sorted (มอ´เดอเหริทลี่ ซ้อรฺ´เถิด) หมายถึง การคัดขนาดของตะกอนที่อยู่ระหว่าง การคัดขนาดดี และไม่ดี โดยมีค่าสัมประสิทธิ์การคัดขนาดระหว่าง 2.5 - 4.0 หรือค่าไฟ (phi) ระหว่าง 84 -16 หรือค่าซิกเม่อไฟ ระหว่าง 0.50 - 1.00

modern carbon (มอ´เดิ้รฺน คาร´เบิ้น) คาเบิ้นของสิ่งมีชีวิตซึ่งเป็นคาเบิ้นที่มีอัตราการเปลี่ยนแปลงในบรรยากาศ โดยคาเบิ้น 14 ในบรรยากาศจะมีการสลายตัวประมาณ 16 ครั้งต่อนาที ต่อกรัมคาเบิ้น รวมทั้งคาเบิ้น-14 อาจแตกต่างกันระหว่างสิ่งมีชีวิตที่ต่างชนิดกัน รวมทั้งแตกต่างกันระหว่างส่วนต่างๆ ของสิ่งมีชีวิตที่เหมือนกัน เนื่องจากอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่มีแหล่งกำเนิดของคาเบิ้นต่างกัน (เช่น มหาสมุทรต่างๆ ชีวภาพ) คำพ้อง: *contemporary carbon (เคินเท็ม´เพอแรรี่ คารฺ´เบิ้น)*

modern evolutionary fauna (มอ´เดิ้รฺน เอะเวอลู´เฌอเนรี่ ฟอ´เน่อ) ชั้นของสัตว์ไม่มีกระดูกสันหลังในทะเล ที่เป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มความหลากหลายทางทะเลในมหายุคเมะเซอโซอิค (Mesozoic) และซีเนอโซอิค (Cenozoic) รวมทั้ง หอยสองฝา (bivalves) แกสเทรอผอดส (gastropods) ปลาที่มีกระดูก (bony fish) และเอะไคนอยดส (echinoids)

modification stage (มอเดอเฟอเค´เฌิ่น สเตจ´) ระยะสุดท้ายของสามขั้นตอนของอุกกาบาตที่ตกกระแทกพื้น ที่เมื่อหลุมกระแทกชั่วคราว (*transient impact crater*) เกิดการทรุด หรือถล่มลงพื้นล่าง ซึ่งอาจทำให้เกิดหลุมได้หลายรูปแบบ เช่น *simple crater (ซิม´เพิ่ล เคร´เท่อรฺ) complex impact crater (คอม´เผล็กส อิม´แผ็คท เคร´เท่อรฺ)* เปรียบเทียบ: *contact-and-compression stage (คอน´แถ็คท-แอนดฺ-เคิมเพร´เฌิ่น สเตจ´); excavation stage (เอ็กสฺเคอเว´เฌิ่น สเตจ´)*

modified Mercalli scale (มอ´เดอไฟดฺ เมอรแค´ลี่ สเกล´) มาตรวัดระดับความรุนแรงของแผ่นดินไหว มี 12 ระดับ เริ่มจากระดับที่หนึ่ง (รับรู้ไม่ได้โดยมนุษย์) ถึงระดับที่สิบสอง (เกิดความเสียหายต่อสิ่งปลูกสร้างเกือบทั้งหมด) เป็นมาตรที่ปรับปรุงต่อจาก *Mercalli scale (เมอรแค´ลี่ สเกล´)* เปรียบเทียบ: *Rossi-Forel scale (รอสิ-ฟอ´เร็ล สเกล´)* คำย่อ: MM scale (เอ็มเอ็ม สเกล)

modified polyconic projection (มอ´เดอไฟดฺ พอลีคอ´หนิค เพรอเจ็คเฌิ่น) การจำลองตำแหน่งและรายละเอียดต่างๆ ของพื้นผิวโลกลงบนแผนที่โดยใช้การฉายแบบกรวยกลมหลายๆ กรวยสัมผัสพื้นผิวโลก (polyconic projection - พอลีคอ´หนิค เพรอเจ็ค´เฌิ่น) แต่มีการเปลี่ยนแปลงขนาดที่เมอริเดี้ยนกลาง (central meridian) เพื่อกำหนดมาตราส่วนระหว่างเส้นเมอริเดี้ยนมาตรฐานสองเส้นให้ถูกต้อง การฉายโครงแผนที่นี้ใช้ในการทำแผนที่มาตราส่วน 1:1,000,000 ของพื้นที่ทั้งโลกหลายๆ แผ่น

modulated structure (มอ´เจอเลเถิด สเตริ´ค´เช่อรฺ) การเรียงแอ๊ะเทิ่มตามรูปแบบของโครงสร้างผลึก ที่มีการเรียงเป็นช่วงๆ ตามความจำเป็นของโครงสร้างผลึกนั้นๆ แต่เกิดการเปลี่ยนแปลงจากผลการแยกเฝสของของแข็งที่เริ่มเกิดขึ้น (*incipient exsolution – อินซิ´เพี่ยนทฺ เอ็กเซอลู´เฌิ่น*) หรือเกิดผลึกแฝดขนาดจิ๋ว (*microtwinning -ไมโครทวินนิ่ง*) เปรียบเทียบ: *continuous transformation (เคินทิ´นิวเอิส แทรนสฺฟอรฺเม´เฌิ่น)*

modulus (มอ´เจอเลิส) มาตราส่วนรูปทรงเรขาคณิตที่กำหนดในพื้นที่ว่างในถ้ำ แต่สำหรับทางเดินขนาดเล็กในถ้ำจะไม่นำมาพิจารณา

modulus of compression (มอ´เจอเลิส เอิ๊ฟ เคิมเพรฺ´เฌิ่น) ดู: *compressibility (เคิมเพรฺเซอบิ๊´เลอที่)*

modulus of elasticity (มอ´เจอเลิส เอิ๊ฟ อิแลสติ´เซอที่) อัตราส่วนของความเค้น ต่อความเครียดที่เกิดขึ้น ของวัตถุใดๆ ที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนรูปแบบยืดหยุ่น สอดคล้องกับกฎของฮุคส (Hooke´s law) ดู: *Young´s modulus (เยิงสฺ มอ´เจอเลิส); modulus of rigidity (มอ´เจอเลิส เอิ๊ฟ เรอจิ´เดอที่); static modulus (สแต´ถิค มอ´เจอเลิส); bulk modulus (เบิ๊ลฺค มอ´เจอเลิส)* คำพ้อง: *elastic modulus (อิแล´สติค มอ´เจอเลิส); modulus of volume elasticity (มอ´เจอเลิส เอิ๊ฟ วอล´ยู่ม อิแลสติ´เซอที่)*

modulus of incompressibility (มอ´เจอเลิส เอิ๊ฟ อินเคิมเพรฺเซอบิ๊´เลอที่) ดู: *bulk modulus (เบิ๊ลฺค มอ´เจอเลิส)*

modulus of rigidity (มอ´เจอเลิส เอิ๊ฟ เรอจิ´เดอที่) อัตราส่วนของความเค้นเฉือน ต่อความเครียดเฉือนที่เกิดขึ้น สัญลักษณ์: μ หรือ G คำพ้อง: *shear modulus (เชียร์ หรือฌิรฺ มอ´เจอเลิส); rigidity modulus (เรอจิ´เดอที่ มอ´เจอเลิส); Coulomb´s modulus (คู´ลอมบ์ส มอ´เจอเลิส)*

modulus of volume elasticity (มอ'เจอเลิส เอ๊ฟ วอลยู่ม อิแลสติ'เซอที่) ดู: *modulus of elasticity (มอ'เจอเลิส เอ๊ฟ อิแลสติ'เซอที่)*

mofette (โมเฟ็ท') การพ่นออกมาของแก๊สคาร์เบิ้นไดอ็อกไซด ในพื้นที่ที่มีการระเบิดของภูเขาไฟระยะสุดท้าย; รวมทั้ง ช่องเปิดขนาดเล็กที่มีแก๊สไหลออกมา รากศัพท์: ภาษาฝรั่งเศส, "noxious gas"

mofettite (โมเฟไท้ท) แก๊สคาร์เบิ้นไดอ็อกไซดธรรมชาติ

mogote (เมอโก'ที) เนินสูงชันของหินปูน ที่ส่วนใหญ่พบอยู่ในที่ราบน้ำท่วม; ค้ารสท อินเซลเบิรก (karst inselberg) เปรียบเทียบ: *karst tower (ค้ารฺสฑ ทาว'เอ่อร)* คำพ้อง: *haystack hill (เฮสแต็ค ฮิล)*

Mohawkian (โมฮ็อก'เคี่ยน) หินช่วงอายุของอเมริกาเหนือ: ออรเดอวิเฉิ่นตอนกลาง (บน เชสเยิ่น หรือ เชเซี่ยน (Chazyan), ล่างซินเซอแนเที่ยน (Cincinnatian)) ดู:*Trentonian (เทร็นโทเนี่ยน)*

Mohnian (โม'นีเอิ้น หรือโม'เนี่ยน) หินช่วงอายุของฝั่งมหาสมุทรเพอซิฟิค: ไมเออซีนตอนกลาง และตอนบน (บน หลุยเสี้ยน (Luisian), ล่าง เรอเพเฉิ่น (Repettian))

Moho (โม'เฮอ) คำย่อของ *Mohorovicic discontinuity (โม'เฮอโร'เวอฉิค ดิสคอนเทอ'นูเออที่)*

Mohorovicic discontinuity (โมเฮอโร'วิฉิค ดิสคอนเทอ'นูเออที่) ชั้นความไม่ต่อเนื่องของความเร็วคลื่นไซ้สมิค หรือเขตแยกระหว่างเปลือกโลกกับเนื้อโลก; เป็นชั้นที่ความเร็วของคลื่นไซ้สมิคเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เช่น คลื่นพี (P wave) จากความเร็วประมาณ 6.7-7.2 กิโลเมตร/วินาที เป็น 8.1 กิโลเมตร/วินาที; อยู่ที่ความลึกประมาณ 5-10 กิโลเมตร ใต้พื้นมหาสมุทรลงไป และประมาณ 30 - 40 กิโลเมตร ใต้พื้นทวีป แต่ในบริเวณเทือกเขาสูงอาจมีความลึกมากกว่า (ความลึกโดยประมาณ 6 – 8 เท่าของความสูงของเทือกเขาเมื่อเทียบกับพื้นที่ข้างเคียง เช่น เทือกเขาสูง 2 กิโลเมตร เทียบกับพื้นที่ข้างเคียง ชั้นโมโฮ อาจอยู่ที่ความลึกมากกว่าพื้นที่ข้างเคียง 6 x 2= 12 กิโลเมตร) ซึ่งชั้นความไม่ต่อเนื่องนี้แสดงถึงการเปลี่ยนแปลงทางเคมีของวัตถุจำพวกบะซ้อลท หรือสิลิเคิ่นและแมกนีเซี่ยมที่อยู่ด้านบน ซึ่งเป็นวัตถุจำพวกเพอริเดอไท้ท (peridotite) หรือดูไน้ท (dunte) ที่อยู่ด้านล่าง มากกว่าการเปลี่ยนเฟส (เช่น บะซ้อลท เป็นเอ๊ะเคลอไจ๊ท) และเป็นชั้นที่กำหนดด้วยความเร็วคลื่นไซ้สมิคที่สูงขึ้นเพียงเท่านั้น มีความหนาระหว่าง 0.2 - 3 กิโลเมตร ชื่อตั้งเพื่อเป็นเกียรติแก่ผู้ค้นพบชาวโครเอเฉิ่น แอนดริจา โมเฮอโรเวอฉิค (Andrija Mohorovicic) คำพ้อง: *Moho (โม'เฮอ); M-discontinuity (เอ็ม - ดิสคอนเทอ'นูเออที่)*

Mohr circle (โมหรฺ เซอรฺ'เคิ่ล) วงกลม ที่เขียนอยู่บนแกร๊ฟที่มีแกนความเค้นปกติ และความเค้นเฉือน ซึ่งจุดทุกจุดของเส้นรอบวงกลม แสดงความสัมพันธ์ระหว่างความเค้นปกติและความเค้นเฉือนต่ำสุดที่เกิดบนระนาบ ดู: *Mohr envelope (โมหรฺ เอ็น'เวอโหลพ)*

Mohr envelope (โมหรฺ เอ็น'เวอโหลพ) กรอบของชุดวงกลมโมร ที่แสดงตำแหน่งของความเค้นปกติและความเค้นเฉือนต่ำสุดของวัตถุที่เกิดการวิบัติตามระนาบ คำพ้อง: *rupture envelope (เริพ'เฉ่อรฺ เอ็น'เวอโหลพ); Coulomb-Mohr envelope (คูลอม-โมหรฺ เอ็น'เวอโหลพ)*

Mohr-Knudsen method (โมหรฺ-คนูดเซ่น เมะ'เถิด) ในสมุทรศาสตร์ หมายถึง วิธีการทางเคมีสำหรับวัดความเข้มข้นของเกลือในหนึ่งกิโลกรัมของน้ำทะเล (*chlorinity - คลอริ'เนอที่)* ประกอบด้วยการตกตะกอนของไอเอิ้นของเกลือ กับการไทเถรทสารละลายของซิลเว่อร ไนเถรท เปรียบเทียบ: *chlorinity (คลอริ'เนอที่)*

Mohs scale (โมหส สเกล') มาตรวัดความแข็งของแร่ 10 ระดับตามแร่มาตรฐาน เรียงลำดับจากอ่อนสุด ไปแข็งมากสุด ดังนี้ แท้ลค (talc); จิ๊พเซิ่ม (gypsum); แคลไซ้ท (calcite); ฟลุไร้ท (fluorite); แอ๊ะเพอไท้ท (apatite); ออรเธอเคลส (orthoclase); ขวอรทส (quartz); โทแพ้ส (topaz); เคอเรินเดิ้ม (corundum); และไดเมิ่นด (diamond) เปรียบเทียบ: *technical scale (เท็ค'นิเคิ่ล สเกล')*

moire (มอ'เย่อรฺ) (1) [การทำแผนที่] รูปแบบคล้ายคลื่นบนแผนที่ที่เกิดจากการพิมพ์ทับของแผ่นสีต่างสีที่มีการแยกมุมไม่เหมาะสม (2) [แร่วิทยา] หมายถึง เฟลสปารที่ปรากฏคล้ายผ้าไหมเปียกน้ำ

moissanite (มอยเซอ'ไน้ทฺ) แร่จากอุกกาบาต วาวแบบโลหะ สีเขียว- ดำ : SiC มีผลึกแบบเฮ็กแซะเกอเนิ่ล หรือรอมโบฮีเดริ้ล หลายรูปแบบ เหมือนกับคาร์เบอเรินเดิ่ม (carborundum) ที่สังเคราะห์ขึ้น

moist playa (ม้อยสฑ ไพล'เอ้อ) ดู: *wet playa (เว็ท ไพล'เอ้อ)*

moisture (ม้อย'สเช่อรฺ) ความชื้น น้ำ ที่กระจายในชั้นบรรยากาศ พื้นดิน และน้ำในดิน

moisture capacity (ม้อยสเช่อรฺ เคอะแพ'เซอที่) องค์ประกอบในส่วนของการขับน้ำออก อันพ้นธ์ของปริมาตรความชื้นที่อ้างอิงถึง *matric potential* (เม'ถริค เพอเท็นเฉิ่ล)

moisture content (ม้อย สเช่อรฺ คอนเท็นทฺ) (1) [ถ่านหิน] ในถ่านหิน หมายถึง ความชื้นที่ผิว หรือความชื้นที่สามารถกำจัดออกได้โดยการตากให้แห้งตามธรรมชาติ และความชื้นที่มีอยู่ใน

M

โครงสร้างของถ่านหิน รวมทั้ง ความชื้นที่หายไปกับอากาศแห้ง และความชื้นที่เหลืออยู่ (2) [ดิน] ปริมาณความชื้นในมวลดิน แสดงในรูปของน้ำหนักของน้ำ หารด้วยน้ำหนักของดินที่อบแห้ง คูณด้วย 100 จะแสดงเป็นค่าร้อยละ ดู: *water content (วอ´เท่อรฺ คอนเท็นทฺ) [ตะกอนวิทยา]*

moisture deficiency (ม้อย´สเช่อรฺ ดิฟิ´เฉินซี่) ปริมาณของน้ำในดิน ที่จำเป็นในการทำให้เกิดความชุ่มชื้นกลับคืนเมื่อดินตากแห้ง

moisture-density curve (ม้อย´สเช่อรฺ-เด็น´เซอที่ เคิรฺฟ) ดู: *compaction curve (เคิมแพ็ค´เฉิ่น เคิรฺฟ)*

moisture-density test (ม้อย´สเช่อรฺ-เด็น´เซอที่ เท้สทฺ) ดู: *compaction test (เคิมแพ็ค´เฉิ่น เท้สทฺ)*

moisture equivalent (ม้อย´สเช่อรฺ อิ<u>คฺวิ</u>เวอเลิ่นทฺ) อัตราส่วนของน้ำหนักของน้ำ ที่ดินอิ่มน้ำสามารถยึดไว้ได้ภายใต้แรงเหวี่ยงที่มีค่า 1,000 เท่าของแรงจากความเร่งโน้มถ่วงของโลก ต่อน้ำหนักดินแห้ง คำพ้อง: *centrifuge moisture equivalent (เซ็น´เท<u>รอ</u>ฟิวจฺ ม้อย´สเช่อรฺ อิ<u>คฺวิ</u>´เวอเลิ่นทฺ)*

moisture index (ม้อย´สเช่อรฺ อิน´เด็กสฺ) หมายถึง การแบ่งประเภทของสภาพอากาศ ส่วนเกินของฤดูน้ำมาก ลบด้วย 0.6 คูณส่วนที่ขาดในฤดูแล้ง หารด้วยความต้องการน้ำทั้งหมด และคูณด้วย 100 จะได้เป็นค่าร้อยละ (หน่วยที่ใช้ต้องเป็นหน่วยเดียวกัน เช่น นิ้ว) เปรียบเทียบ: *Thornthwaite´s classification (ธอรนเวท´ส แ<u>คล</u>เซอะเฟอะเค´เฉิ่น)*

moisture meter (ม้อย´สเช่อรฺ มี´เท่อรฺ) เครื่องมือ สำหรับหาค่าร้อยละของความชื้นในสาร เช่น ไม้ หรือดินมักวัดค่าความต้านทานไฟฟ้าของสารนั้นๆ

molasse (เมอลาส´) (ก) ลักษณะการทับถม (facies – เฟ´ฉีส) ของหินตะกอนที่มี ส่วนหนึ่งทับถมในทะเล อีกส่วนทับถมบนทวีปหรือเดลเท่อ ประกอบด้วยหินกรวดมน หินทราย เฉล และมารลที่เป็นชั้นหนา มีชั้นเฉียงระดับ มีตะกอนอ่อน และเฟาะเซิ่ล อาจมีถ่านหิน หรือหินคารเบอเหนททับถมอยู่ด้วย มีตะกอนแทรกสลับเป็นวัฏจักร แต่น้อยกว่าวัฏจักรที่เกิดในฟลีฌ (flysch) (2) หินจากผลของการผุพัง กัดกร่อน ของหินในเทือกเขา ซึ่งจะทับถมบริเวณด้านหน้าของฟลีฌ โดยเฉพาะชั้นเมอลาส (Molasses) ในสมัยไมเออซีน และบางส่วนของสมัยออลิโกซีน ที่ทับถมในที่ราบสวิส และที่ราบด้านหน้าเทือกเขาแอ๊ลพ (Swiss Plain and Alpine foreland) ทางตอนใต้ของเยอรมนี ต่อจากการยกตัวขึ้นของเทือกเขาแอ๊ลพ (Alpine orogeny - แอลไพน ออเราะเจอนี่) รากศัพท์: ภาษาฝรั่งเศส “mollasse”, “soft – อ่อน” คำคุณศัพท์: molassic (เมอลา´สิค) เปรียบเทียบ: *flysch (<u>ฟลี</u>ฌ)*

molasse sandstone (เมอลาส´ แซนด´สโตน) หินทรายในเมอลาสเฟฉีส (molasse facies) ที่มีการคัดขนาดไม่ดี มีความมนน้อย เป็นทรายหยาบและเศษหิน และมักเป็นหินปูน; โดยส่วนใหญ่จะเป็นลิถิค แอเรอไน้ท (lithic arenite - ทราย เศษหิน) แทรกหินทรายอาร์โค้ส

mold (โมลดฺ) (1) [บรรพชีวินวิทยา] (ก) รูปพิมพ์ หรือรอยประทับหรือฝังในดิน หรือในหิน โดยเปลือกหรือภายในเปลือกของเฟาะเซิ่ล หรือโครงสร้างอินทรีย์อื่นๆ รูปพิมพ์ที่สมบูรณ์จะมีขอบเขตของสิ่งที่พิมพ์ชัดเจนและจะมีลักษณะกลวง ที่ซึ่งหากมีตะกอนแทรกในส่วนที่กลวงจะเป็นรูปหล่อ (cast –ค้าสทฺ หรือแค้สทฺ) เปรียบเทียบ: *cast (ค้าสทฺ) [บรรพชีวินวิทยา]* ดู: *external mold (เอ็ก´สเตอรเนิ่ล โมลดฺ); internal mold (อินเทอรฺ´เนิ่ล โมลดฺ)* (ข) ดู: *natural mold (แน´เชอเริ่ล โมลดฺ)* (ค) เปลือกของผิวด้านในของเฟาะเซิ่ลจำพวกพวกหอย หรือโครงสร้างอินทรีย์อื่นๆ สะกดได้อีกแบบ: *mould (โมลดฺ)* (2) [ตะกอนวิทยา] ร่องขูด หรือขีด ที่เกิดอยู่บนผิวหินตะกอน เช่น ฟลู้ท (flute) สไตรเอเฉิ่น (striation) หรือกรู๊ฟ (groove) ซึ่งตะกอนเม็ดละเอียดที่ทับถมในร่องทำให้เกิดเป็นรูปหล่อ (cast) ของร่อง คำพ้อง: *mark (ม้ารฺค)*

Moldavian (มอลเด´เวี่ยน) อายุสัตว์เลี้ยงลูกด้วยน้ำนม: ต้น ไพลเออซีน (ก่อน ขะโพรเวี่ยน (Khaprovian)); เทียบเท่ากับ: ซารโนเที่ยน (Csarnotian), รูสซิเนี่ยน (Ruscinian)

moldavite (โมล´เดอไว้ท) (1) [ดาราศาสตร์] เท็คไท้ทจากบริเวณยุโรปตอนกลาง ซึ่งเป็นหนึ่งในสี่ของบริเวณหลักที่พบ ซึ่งเกิดเมื่อประมาณ 15 ล้านปีมาแล้ว เป็นเท็คไท้ทที่มีการหมุนพบในรัฐโบฮีเมียและโมเรเวียของสาธารณรัฐเช็ค (Bohemia and Moravia of the Czech Republic) มีลักษณะเด่น คือ มีรอยสลักบนผิว เนื่องจากถูกกัดโดยสารทำละลาย (2) [แร่วิทยา] โอโซคิไร้ท (*ozocerite)* จากโมลเดอเวีย (Moldavia)

moldic porosity (มอล´ดิค เพอรอ´ซิ<u>ที</u>) ความพรุน ที่เป็นผลจากการละลายออกไปขององค์ประกอบแต่ละองค์ประกอบในหิน เช่น เปลือกหอย

molecular clock (เมอเล<u>ละ</u>´คิวเล่อรฺ <u>คล</u>อค) สมมติฐานที่ว่าอัตราการกลายพันธุ์ในดีเอ็นเอ ค่อนข้างคงที่ตลอดเวลา

molecular paleontology (เมอเล<u>ละ</u>´คิวเลอรฺ เพลีออ´นทอ´เลอจี้) การศึกษาในระดับมอลิคิวลของเฟาะเซิ่ล เช่น แร่วิทยาของ

โครงกระดูก หรือธรณีเคมีของโครงกระดูก หรือร่องรอยทางเคมีของเฟาะเซิ่ล ที่ส่วนใหญ่ถูกทำลายโดยกระบวนการไดเออะเจเนอเสิส เปรียบเทียบ: *chemical fossil (เค'มิเคิ่ล เฟาะเซิ่ล)*

molecular proportion (เมอเละ'คิวเล่อรฺ เพรอะพอรฺ'เฉิ่น) อัตราส่วนของค่าร้อยละของน้ำหนักขององค์ประกอบในหิน (โดยเฉพาะ อ็อกไซด) ต่อน้ำหนักมอลิคิวล

molecular weathering ratio (เมอเละ'คิวเล่อรฺ เวะ'เธอริ่งเร'โฌ) อัตราส่วนขององค์ประกอบทางเคมีในหน่วยโมลส (moles) คำนวณเพื่อที่จะเข้าใจการเปลี่ยนแปลงคุณสมบัติทางเคมี ที่เป็นผลมาจากการผุพัง หรือสึกกร่อน

mole fraction (โมล แฟร็ค'เฉิ่น) จำนวนโมลส (moles) ขององค์ประกอบที่กำหนดในเฟส หารด้วยจำนวนโมลสของส่วนประกอบทั้งหมดในเฟส

mole track (โมล แถร็ค) สันเล็กๆ สูงประมาณ 30 - 60 เซนติเมตร เกิดจากการนูนขึ้น และแตกของพื้นดิน ตามระนาบการเลื่อนของสไตร๊ค สลิพ ฟ้อลท (strike-slip fault) ขนาดใหญ่ที่เกิดในที่ราบน้ำท่วม มีลักษณะคล้ายกับการไถพรวนดินด้วยผานไถขนาดใหญ่ด้วย

mollie epipedon (มอลี่ เอ๊ะเผอะพีเดิ้น) ชั้นผิวดินของชั้นดินแร่ (*mineral soil)* ที่มีสีเข้ม และค่อนข้างหนา มีสารอินทรีย์คาเบิ้นอย่างน้อย 5.8 กรัมต่อกิโลกรัม เมื่อแห้งจะแข็งมาก มีค่าความอิ่มตัวของด่างสูง (*base saturation)* มากกว่าร้อยละ 50 เมื่อวัดที่ความเป็นกรด-ด่างเท่ากับ 7 และมีน้อยกว่า <110 mg P kg-1 ในสารละลายกรดซิถริค (citric acid) 0.05 โมล และอิ่มตัวด้วย divalent cation

mollisol (มอ'เลอซอล) ดู: *active layer (แอ๊ค'ถีฟ เล'เอ่อรฺ) [ชั้นดินแข่แข็งถาวร]*

mollusk (มอเลิสค) สัตว์ไม่มีกระดูกสันหลัง ลำตัวนิ่ม ส่วนใหญ่มักมีเปลือกหุ้ม ดำรงชีวิตแบบอิสระ อยู่ในไฟเลี่มมอเลิสเค่อ (Mollusca) มีลักษณะเด่น คือ ร่างกายไม่มีการแบ่งเป็นข้อ หรือปล้อง มีความสมมาตรของร่างกายทางด้านข้างแบบสองซีก และมีลักษณะสมมาตรแบบรัศมี หรือสมมาตรของเปลือกสองข้าง เช่น (ก) แก๊สเทรอผอดส (gastropods) เช่น หอยโข่ง หอยขม หรือหอยทาก (ข) หอยสองฝา (bivalves) และ (ค) เซะเฟอเลอผอดส (cephalopods) ส่วนหัวอยู่นอกเปลือก เช่น ปลาหมึก สะกดได้อีกแบบ: mollusc คำคุณศัพท์: molluscan (เมอเลิส'เคิ่น)

Mollweide projection (มอล'ไวเด้อ เพรอเจ็ค'เฉิ่น) การจำลองตำแหน่งและรายละเอียดต่างๆ ของพื้นผิวโลกลงบนแผนที่แบบรักษาสัดส่วนของพื้นที่ โดยพื้นผิวของโลกทั้งหมดอยู่ภายในพื้นที่รูปวงรี ที่มีแกนหลัก (เส้นศูนย์สูตร คือ เส้นและเทอถูด 0) เป็นสองเท่าของความยาวของแกนรอง (เส้นเมอริเดี้ยนกลาง คือ เส้นลอนเจอถูด 0) เส้นอื่นๆ ตามแนวแกนหลัก หรือเส้นศูนย์สูตรจะเป็นเส้นตรง และขนานกัน มีระยะห่างมากขึ้นเมื่อเข้าใกล้เส้นศูนย์สูตร ส่วนเส้นเมอริเดี้ยนทั้งหมด แสดงโดยการเว้นระยะห่างเท่าๆ กันที่มีลักษณะเป็นเส้นโค้งของวงรี ยกเว้นเส้นเมอริเดี้ยนกลาง ที่เป็นเส้นตรง และเมอริเดี้ยนที่ 90 องศาจาก 0 องศา ที่เป็นเส้นโค้งของรูปวงกลม ความโค้งของเส้นเมอริเดี้ยนจะเพิ่มขึ้นเมื่อห่างจากเส้นเมอริเดี้ยนกลางออกไป และจะมีค่าการบิดเบี้ยวของมุมที่บริเวณขอบของแผนที่ การจำลองโครงแผนที่นี้ตั้งชื่อตามนักคณิตศาสตร์และนักดาราศาสตร์ชาวเยอรมัน (Karl B. Mollweide) ผู้คิดวิธีการนี้ขึ้นมา และยังเป็นที่รู้จักในชื่อของ “ Mollweide homolographic projection - มอล'ไวเด้อ โฮเมอโลแกรฟิค เพรอเจ็ค'เฉิ่น”

molybdenite (เมอลิบ'เดอไน้ท) แร่แผ่นสีตะกั่ว – เทา มีลักษณะอ่อน ผลึกเฮ็กแซะเกอเนิ่ล และรอมโบฮีเดริ้ล: MoS_2 เป็นแหล่งแร่หลักของเมอลิบเดอเนิ่ม มักเกิดเป็นชั้น หรือริ้ว และพบในเพ็กเมอไท้ท ได๊ค (pegmatite dike) และขวอรทส เวน (quartz vein) หรือกระจายประในรูปของพอรเฟอรี่ (disseminated in porphyry) คล้ายกับแกรไฟ้ท แต่มีสีฟ้า เปรียบเทียบ: *jordisite (จ๊อรฺ'เดอไซ้ทฺ)* .

molybdenum (เมอลิบ'เดอเนิ่ม) โลหะ Mo ซึ่งมีรายงานว่าเป็นแร่จากหินตัวอย่างของดวงจันทร์ แต่ยังไม่ได้รับการอนุมัติ ให้ถือว่าเป็นแร่จากสมาคมแร่นานาชาติ

molybdite (เมอลิบ'ได๊ทฺ) แร่สีเขียวอ่อน – เหลือง ผลึกออร์โธรอมบิค: MoO_3 มักเรียกว่า *ferrimolybdite (เฟริเมอลิบ'ได๊ทฺ)*

moment (โม'เมิ่นทฺ) (1) อายุทางธรณีกาลเทียบเท่ากับชั้นเวลา (*chronohorizon)* (2) ช่วงเวลาระหว่างที่ชั้นสิ่งมีชีวิตทับถม; (biostratigraphic) หน่วยธรณีกาลที่สอดคล้องกับ “เขต (zone)” ซึ่งเป็นหน่วยปฏิบัติ ของช่วงเวลาที่สั้นที่สุดที่สามารถแบ่งได้ เปรียบเทียบ: *instant (อิน'สเติ่นทฺ); hemera (เฮ'เมอเรอ)* คำพ้อง: *phase (เฟส) [ธรณีกาลวิทยา]; secular (เซะ'คูล); zone time (โซน ไทม์)*

moment magnitude (โม'เมิ่นทฺ แม็ก'นิ'ถูด) ขนาดความรุนแรงของแผ่นดินไหว ที่คำนวณจากโมเมิ่นทไซ้สมิค (seismic moment, M_0) เป็นการวัดที่ใกล้เคียงกับความรุนแรงของแผ่นดินไหวขนาดใหญ่ (ขนาดมากกว่า 7-7.5 ขึ้นไป) ที่เกิน

M

ขีดจำกัดของขนาดแผ่นดินไหวที่วัดตามหลักการของริคเท่อร จะสามารถวัดได้อย่างถูกต้อง สัญลักษณ์: Mw โดยมีหลักการคำนวณดังนี้ $M_0 = \mu Ad$ เมื่อ μ คือ มอเจอเลิสเฉือน (shear modulus); A คือ พื้นที่ของระนาบฟ้อลท (fault area); d คือ ระยะการเลื่อนของฟ้อลท (slip distance) ดังนั้น ขนาดความรุนแรงแผ่นดินไหว (M_w) คำนวณได้จาก $M_w = (\text{Log}M_0/1.5)-6.06$ ดู: *seismic moment (ไซ้สมิค โม'เมิ่นทฺ)*

moment map (โม'เมิ่นทฺ แม็พ) แผนที่ลำดับชั้นหิน ที่แสดงความสัมพันธ์ของชั้นหินตามตัวแปรต่อเนื่อง เช่น แผนที่ศูนย์กลางของแรงดึงดูดโลก (center-of-gravity map) และแผนที่ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard-deviation map)

moment tensor (โม'เมิ่นท เท็น'เซ่อร) ตัวแปรของคลื่นจากแผ่นดินไหว ที่ขึ้นอยู่กับพลังของแหล่งกำเนิดคลื่น และทิศทางของระนาบฟ้อลท ซึ่งเป็นตัวแปรที่แสดงลักษณะของแหล่งกำเนิดในลักษณะของรูปแบบของคลื่น (ความยาวคลื่น แอมเพลอถูดเฝส) ที่บันทึกได้ ที่มีความยาวคลื่นที่มากกว่าความยาวของระนาบฟ้อลทซึ่งแตกขณะเกิดแผ่นดินไหว

monadnock (เมอแน้ด'หน็อค) เนินเขา ภูเขา มวลหินที่สูงเด่นหรือเทือกภูเขาที่ถูกกัดเซาะจากบริเวณรอบนอกของพื้นที่เข้าหาส่วนกลาง (*mountain of circumdenudation)* ที่ตั้งอยู่ภายในพื้นที่ราบและกว้างที่เกิดจากการกัดเซาะ (peneplain -พี'นิเพลน) แสดงถึงการกัดเซาะในอดีตของพื้นที่ที่เป็นภูเขาขนาดใหญ่ ที่มีหินที่มีความคงทนและโครงสร้างแตกต่างกัน มีตำแหน่งอ้างอิง (type locality) อยู่ที่ เม้านท เมอแน้ดหน็อค ในรัฐนูแฮมเฌ่อร (Mount Monadnock in New Hampshire) เปรียบเทียบ: *catoctin (เคอท็อค'เทิ่น); inselberg (อิน'เซิลเบิรฺก)* คำพ้อง: *torso mountain (ทอรฺ'โซ่ เม้านฺ'เทิ่น)*

monadnock phase (เมอแน้ด'หน็อค เฝส) ในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของความสูง (hypsometric – ฮิพเซอเมะถริค) ของบริเวณลุ่มน้ำ เป็นขั้นตอนที่เปลี่ยนผ่าน ที่มีลักษณะระดับความสูงที่เสถียรน้อยกว่าร้อยละ 35 (เสถียรมากสุด คือ ร้อยละ 100) ซึ่งการกัดเซาะของเมอแนดหน็อค โดยแม่น้ำ จะปรับเส้นระดับความสูงที่บิดเบี้ยวไปสู่ความเสถียร เปรียบเทียบ: *equilibrium stage (อีเควอลิเบรี้ยม สเตจ')*

monalbite (โมแนล'ไบ๊ทฺ) แอลไบ๊ทที่มีผลึกแบบมอเนอคลิหนิค; โซเดี้ยม เฟลสปารที่มีการเปลี่ยนสภาพเมื่ออุณหภูมิสูง และมีผลึกแบบมอเนอคลิหนิค เกิดเป็นชุดของซอเหลิด เซอลูเฌิ่น (solid solution) กับแซเนอดีน (sanidine) เดิมเรียกว่า: *barbierite (บารบิ'ไร้ท)*

monazite (มอ'เนอไซ้ท) แร่สีเหลือง น้ำตาล หรือน้ำตาลแดง ผลึกมอเนอคลิหนิค: $(Ce, La, Nd,Th)(PO_4, SiO_4)$ เป็นแร่ที่มีฟ้อสเฝทหายากที่เข้าแทนที่ธอเรี่ยมสำหรับธาตุหายาก และสิลิเคิ่นสำหรับฟอสเฟอเริส; ซึ่งมอเนอไซ้ทที่ไม่มีธอเรี่ยมพบน้อยมาก เป็นแร่เสริมที่มีการกระจายอยู่ในหินแกรเหนิท ไน้ส และเพ็กเมอไท้ท และมักทับถมอยู่ร่วมกับทราย กรวด และตะกอนที่ทับถมในที่ราบลุ่มที่มีแหล่งแร่ดีบุกทับถม เป็นแหล่งแร่หลักของแร่หายาก นั่นคือ Ce, La, Nd และTh และมีแร่ในชุดของปลายสุดท้าย (end member) ของแลนเธอไนดหลายชนิด (เริ่มจาก แลนเธอเนิ่ม หรือซีเรี่ยม ถึงลูทีเฌิ่ม ที่ซึ่งเป็นชื่อของธาตุที่ต่อท้ายด้วยการใช้เครื่องหมายยัติภังค์ (hyphen) เช่น แลนเธอไน้ท - ซีเรี่ยม (lanthanite-(Ce) หรือแลนเธอไน้ท-นีโอดิเมี่ยม (lanthanite-(Nd)) คำพ้อง: *cryptolite (คริพ'เทอไล้ทฺ)*

monazite-(Ce) (มอ'เนอไซ้ทฺ-(ซีเซี่ยม)) แร่ผลึกมอเนอคลิหนิคของกลุ่มมอเนอไซ้ท ที่มีองค์ประกอบของปลายสุดท้ายเป็น $CePO_4$

monazite-(La) (มอ'เนอไซ้ทฺ-(แลน'เธอเนิ่ม)) แร่ผลึก มอเนอคลิหนิคของกลุ่มมอเนอไซ้ท ที่มีองค์ประกอบของปลายสุดท้ายเป็น $LaPO_4$

monazite-(Nd) (มอ'เนอไซ้ทฺ-(นีโอได'เมี่ยม)) แร่ผลึก มอเนอคลิหนิคของกลุ่มมอเนอไซ้ท ที่มีองค์ประกอบของปลายสุดท้ายเป็น $NdPO_4$

monazite-(Sm) (มอ'เนอไซ้ทฺ-(เซอเม'เรี่ยม)) แร่ผลึก มอเนอคลิหนิคของกลุ่มมอเนอไซ้ท ที่มีองค์ประกอบของปลายสุดท้ายเป็น $SmPO_4$

monchiquite (มอน'ชิไคว้ทฺ) (1) ในการจำแนกหินอัคนีของ IUGS หมายถึง แลมเพรอไฟร (lamprophyre) ที่มีแก้ว หรือเฟลสปาธอยดในเนื้อพื้น ไม่มีเฟลสปาร และโดยทั่วไปประกอบด้วยฟีเนอคริสทของแอมเฟอโบล (2) แลมเพรอไฟร (lamprophyre) ที่ประกอบด้วยฟีเนอคริสทของออเลอวีน ไคลโนไพร็อกซีน และไบเอไท้ท หรือแอมเฟอโบลในเนื้อพื้นของแก้ว หรือเออะแนลซีม (analcime) มักจะมีการเปลี่ยนแปลงอย่างมากของเนะเฟอลีน (nepheline) หรือลูไซ้ท (leucite) เปรียบเทียบ: *fourchite (ฟอร'ไช้ท)*

monimolimnion (มอ'นิเมิลมเนียน) น่า ที่มีความหนาแน่นสูงในบริเวณเขตน้ำลึกของทะเลสาบที่มีการแยกชั้นของน้ำ

เปรียบเทียบ: *mixolimnion (มิค'โซลิมเนี่ยน); chemocline (คี'เมอไคลน)*

monk rock (เมิ้งคฺ ร็อค) ดู: *penitent rock (เพ'เนอเทิ่นทฺ ร็อค)*

monochromatic illuminator (มอ'เนอโครแมถิค อิลู'เมอเนเท่อร) ดู: *monochromator (มอเนอโคร'เมเท่อร) เครื่องให้แสงสีเดี่ยว*

monochromatic light (มอ'โนโครแมถิค ไล้ทฺ) คลื่นแม่เหล็กไฟฟ้าที่มีเพียงค่าความยาวคลื่น หรือค่าความถี่เพียงค่าเดียว ใช้ในการตรวจสอบหาดัชนีหักเหของผลึกทางแสง

monochromator (มอโนโคร'เมเท่อร) เครื่องมือสำหรับเลือกส่วนที่แคบๆ ของสเป็คเทริ่ม; ในการศึกษาผลึกทางแสง หมายถึงเล็นสกรองแสง หรือพริเซิ่มที่สามารถแยกแสงเพียงหนึ่งความยาวคลื่น (หนึ่งสี) หรือช่วงความยาวคลื่นที่แคบมากๆ คำพ้อง: *monochromatic illuminator (มอ'โนโครแมถิค อิลู'เมอเนเท่อร)*

monoclinal (มอ'โนไคลเนิ่ล) คำคุณศัพท์ของ *monocline (มอ'โนไคลน)*

monoclinal scarp (มอ'โนไคลเนิ่ล สค้ารฺพ) หน้าผา ที่เกิดจากด้านที่มีความลาดชันจากการยกสูงขึ้นของชั้นหินระหว่างแอ่งที่เกิดจากกระบวนการเท็คทอหนิค

monoclinal shifting (มอ'โนไคลเนิ่ล ฌิฟ'ทิ่ง) การเคลื่อนที่ตามความลาดชันของร่อง หรือธารน้ำ ที่เป็นผลมาจากความลาดชันของชั้นหิน โดยมีแนวโน้มที่จะไหลไปตามสไตร๊คของชั้นหินที่มีความคงทนน้อยกว่าชั้นหินที่อยู่ติดกัน เช่นเดียวกับการกัดเซาะที่เกิดได้มากกว่าในบริเวณสันเขาที่เป็นหน้าผาชัน แต่อีกด้านมีความลาดชันต่ำ (cuesta - เควส'เต้อ) หรือสันเขาที่เกิดจากการเอียงของชั้นหินแบบมอโนไคลน (monoclinal ridge) ดู: *shifting (ฌิฟ'ทิ่ง) [ธารน้ำ]* คำพ้อง: *homoclinal shiftin (โฮ'เมอไคลเนิ่ล ฌิฟ'ทิ่ง)*

monocline (มอ'โนไคลนฺ) ความลาดชันที่เกิดในพื้นที่แคบแต่อาจยาวมากหลายกิโลเมตร (local) เพียงหนึ่งด้าน เปรียบเทียบ: *homocline (ฮอเมอไคลน)* คำคุณศัพท์: *monoclinal (มอ'โนไคลเนิ่ล)*

monoclinic system (มอโนคลิ'หนิค ซิส'เต็ม) หนึ่งในระบบผลึก 6 ประเภท ที่มีลักษณะเฉพาะ คือ มีหนึ่งระนาบสมมาตร หรือมีหนึ่งแกนที่เกิดแบบทวิสมมาตร หรือมีทั้งสองลักษณะรวมทั้งมีสามแกนไม่เท่ากัน หนึ่งแกนตั้งฉากกับระนาบที่เกิดจากสองแกน เปรียบเทียบ: *isometric system (ไอเซอเมะ'ถริค ซิส'เต็ม); hexagonal system (เฮ็กแซะ'เกอเนิล ซิส'เต็ม); tetragonal system system (เทะแทระ'เกอเนิ่ล ซิส'เต็ม); orthorhombic system (ออรเธอรอมบิค ซิสเต็ม); triclinic system (ไทรคลิ นิค ซิสเต็ม)*

monofacies (มอ'โนเฟฌีส) แหล่งแร่แบบ roll-front ของยูเรเนี่ยมที่เกิดในหน่วยหินที่ถูกทำให้เป็นกรด (reducing) อย่างสม่ำเสมอ เปรียบเทียบ: *bifacies (ไบ'เฟฌีส)*

monogenetic (มอ'โนเจอเน'ถิค) (1) ผลที่เกิดจากกระบวนใดกระบวนการหนึ่งเพียงกระบวนการเดียว หรือมาจากแหล่งกำเนิดเพียงแหล่งเดียว หรือก่อตัว หรือวิวัฒน์ ณ ที่ใดที่หนึ่งเพียงที่เดียวและในช่วงเวลาเดียว เช่น ภูเขาไฟที่เกิดจากการระเบิดเพียงครั้งเดียว (2) ประกอบด้วยองค์ประกอบของธาตุ หรือวัตถุเพียงชนิดเดียว หรือมีองค์ประกอบเป็นเนื้อเดียว เช่น กรวดของหินชนิดเดียว เปรียบเทียบ: *polygenetic (พอลีเจอเน'ถิค)* คำพ้อง: *monogenic (มอ'โนเจหนิค)*

monogenetic soils (มอ'โนเจอเน'ถิค ซอยลฺส) ดินที่เกิดในสภาพภูมิอากาศเหมือนกัน

monogenetic volcano (มอ'โนเจอเน'ถิค วอลเคโน่) ภูเขาไฟที่ระเบิดเพียงครั้งเดียว เปรียบเทียบ: *polygenetic volcano (พอลีเจอเน'ถิค วอลเค'โน่)*

monogenic (มอโนเจ'หนิค) ดู: *monogenetic (มอ'เนอเจอเน'ถิค)*

monohydrocalcite (มอ'เนอไฮโดรแคลไซ้ทฺ) แร่หายากสีขาวหรือเทา ผลึกทริเกอเนิ่ล รอมโบฮีเดริ้ล : $CaCO_3 \cdot H_2O$ พบครั้งแรกที่ตะกอนพื้นทะเลสาบ ที่อาจเกิดโดยการตกตะกอนจากน้ำเย็นเมื่อสัมผัสกับอากาศ เปรียบเทียบ: *hydrocalcite (ไฮ'โดรแคลไซ้ทฺ)*

monolith (มอ'โนหลิธ) (1) ชิ้นส่วนของหินฐานที่ไม่แตกโดยทั่วไปมักมีขนาดกว้างหรือยาวไม่กี่เมตร เช่น บล็อกหินที่ยังไม่ผุพังแต่หลุดออกตามระนาบจ๊อยนท และเคลื่อนย้ายออกไปโดยธารน้ำแข็ง (2) มวลหินขนาดใหญ่ที่อยู่อย่างโดดเด่นภายในพื้นที่ เช่น ปล่องภูเขาไฟ (3) หนึ่งในจำนวนมากของบล็อคหินหรือคอนครีทขนาดใหญ่ ที่เป็นองค์ประกอบของโครงสร้างทางวิศวกรรม เช่น โครงสร้างของเขื่อน (4) หน้าตัดดินแนวดิ่งที่นำมาแสดงรายละเอียดของลักษณะดิน

monomaceral (มอโนแมะ'เซอแรล) ถ่านที่ประกอบด้วยสารอินทรีย์ชนิดหนึ่งอยู่ในถ่านหิน (macaral - แมะ'เซอแรล) เพียงชนิดเดียว

monomict breccia (มอ'โนหมิคทฺ เบร๊ะ'เชี่ย) เบร๊ะเชี่ยของอุกกาบาตที่เศษแตกหักแต่ละชิ้นมีรูปร่างคล้ายกันเหมือนกัน

M

และมีการแปรในระดับเดียวกัน เปรียบเทียบ: *polymict breccia (พอ´ลีหมิคทฺ เบรั๊ะ´เชี่ย)*

monomictic (มอโนมิค´ถิค) (1) [ทะเลสาบ] หมายถึง ทะเลสาบที่มีน้ำหมุนเวียนจากบนลงล่างครบหนึ่งรอบในหนึ่งปี หรือน้ำผสมจากบนลงล่าง หรือล่างขึ้นบนครบหนึ่งรอบในหนึ่งปี เปรียบเทียบ: *amictic (เออะมิค´ถิค); dimictic (ไดมิค´ถิค); oligomictic (ออ´ลิโกมิค´ถิค) [ทะเลสาบ]; polymictic (พอลีมิค´ถิค) [ทะเลสาบ]* (2) [ตะกอนวิทยา] หมายถึง หินตะกอนเนื้อเม็ดที่ประกอบด้วยตะกอนที่มาจากแร่ หรือหินเพียงชนิดเดียว เปรียบเทียบ: *oligomictic (ออ´ลิโกมิค´ถิค) [ตะกอนวิทยา]; polymictic (พอลีมิค´ถิค) [ตะกอนวิทยา]* คำพ้อง: monomict (มอ´เนอหมิคท)

monomineralic (มอ´โนมิเนอเร´หลิค) หมายถึง หินที่ประกอบด้วยแร่ชนิดเดียวทั้งหมดหรือเกือบทั้งหมด เช่น หินอัคนีที่ประกอบด้วยแร่หลักเพียงแร่เดียว เช่น เออะนอรเธอไซ้ท (anorthosite) หรือดูไน้ท (dunite) เปรียบเทียบ: *polymineralic (พอ´ลีมิเนอเร´หลิค); anchimonomineralic (แองคีมอโนมิเนอเรหลิค)*

Monongahelan (เมอนองเกอฮีเลิ่น) หินช่วงอายุในอเมริกาเหนือ: เออะเพ่อร เพ็นซิลเวเนี่ยน (Upper Pennsylvanian) (บน โคนีมอเกี้ยน(Conemaughian), ใต้ ดันคารเดี้ยน (Dunkardian))

monophyletic (มอโนไฟเละ´ถิค) วิวัฒนาการที่มาจากบรรพบุรุษเพียงหนึ่งสายพันธุ์ เปรียบเทียบ: *polyphyletic (พอลีไฟเละ´ถิค)*

monophyletic group (มอโนไฟเละ´ถิค กรุ๊พ) เคลด (clade); เชื้อสายวิวัฒนาการกลุ่มเดียวกัน (กลุ่มของสปีณีซ) ที่รวมสปีณีซบรรพบุรุษและลูกหลานทั้งหมด เปรียบเทียบ: *paraphyletic group (แพเรอไฟเละ´ถิค กรุ๊พ); polyphyletic group (พอลีไฟเละ´ถิค กรุ๊พ)*

monophyly (มอโนไฟลี่) สภาพหรือสัมพันธ์กับ *monophyletic group (มอโนไฟเละ´ถิค กรุ๊พ)*

monopyroxene (มอโนไพร็อก´ซีน) ดู: *clinopyroxene (ไคลเนอไพร็อก´ซีน)*

monoschematic (มอโนสกิแม´ถิค) หมายถึง แหล่งแร่ที่มีเนื้อเดียวกัน (uniform texture) เปรียบเทียบ: *polyschematic (พอลีสกิแม´ถิค)*

monostratum (มอโนสเตร´เทิ่ม) ชั้นหินหนึ่งชั้น เช่น ชั้นบางที่เกิดในลำดับที่หนึ่งของการเกิดชั้นหินบางหลายๆ ชั้น

monothem (มอ´โนเธ็ม) หน่วยลำดับชั้นหินตามธรณีกาลหนึ่งหน่วย ที่มีการเกิดแบบวัฏจักรแต่ไม่ปรากฏชัดเจน หรือไม่ได้เกิดแบบวัฏจักร; หน่วยหิน (formation) หรือเมมเบ้อร (member) ที่มีการทับถมในพื้นที่เฉพาะ/ท้องถิ่น ที่มีลักษณของหินสอดคล้องกับรูปแบบการจำแนกหน่วยลำดับชั้นหิน เปรียบเทียบ: *lithizone (ลิ´ถิโซน)*

monothermite (มอโนอเธอร´ไม้ทฺ) วัตถุของแร่เคล ที่ซึ่งเป็นส่วนประกอบที่สำคัญอาจเป็นส่วนผสมของอิไล้ท (illite) และเคเออเลอไน้ท (kaolinite) ที่แสดงการดูดความร้อนที่ช่วงอุณหภูมิสูงเพียงอุณหภูมิเดียวคือประมาณ 550 องศาเซลเซียส

monothetic (มอโนเธะ´ถิค) หมายถึง การจัดหมวดหมู่ของสิ่งมีชีวิต ที่สมาชิกทุกรายของแท็กซอนมีลักษณะ หรือมีลักษณะผสมที่เป็นเอกลักษณ์ของแท็กซอนนั้นๆ เปรียบเทียบ: *polythetic (พอลีเธะ´ถิค)*

monotrophic (มอโนโทร´ฟิค) หมายถึง สิ่งมีชีวิต ที่กินอาหารได้เพียงชนิดเดียวเท่านั้น

monotropy (มอโน´เทรอพี่) ความสัมพันธ์ระหว่างสารเดียวกันแต่มีสองรูปแบบที่แตกต่างกัน เช่น ไพไร้ท และมารคาไซ้ท (marcasite) ที่ไม่มีขอบเขตกำหนดความแตกต่าง ที่แน่นอนเพราะมีเพียงรูปแบบเดียวเท่านั้นที่คงเหลืออยู่ (เช่น ไพไร้ท ที่เสถียร) และการเปลี่ยนรูปจากรูปแบบไม่เสถียร ไปเป็นรูปแบบที่เสถียรจะไม่สามารถเปลี่ยนกลับได้

monroe (มอนโร´) เนินโคลนเล็กๆ ที่เกิดขึ้นบนที่ราบระหว่างน้ำขึ้น น้ำลงในพื้นที่หนาวเย็น มักพบเป็นกลุ่ม มีรูปร่างกลมคล้ายรูปกรวย มีเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 5-25 เซนติเมตร และมีความลาดชันสูง ซึ่งอาจเกิดใต้แผ่นน้ำแข็ง (ice foot) เนื่องจากน้ำหนักกดทับ จึงเกิดการขับน้ำและโคลนใต้น้ำแข็งออกมา ศัพท์นี้ตั้งตามชื่อของดาราภาพยนตร์อเมริกัน (Marilyn Monroe)

monsoon (มอนซูน´) ลม ที่พัดแบบเปลี่ยนทิศทางไปตามฤดูกาล เช่น ลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ พัดในช่วงเดือนตุลาคม ถึงมีนาคม และลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ พัดในช่วงเดือนเมษายนถึงเดือนกันยายน

monster (มอน´สเต้อร) สิ่งมีชีวิต ที่มีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างจากปกติไปอย่างมาก (extreme) โดยทั่วไปเกี่ยวข้องกับ พยาธิวิทยา (pathology)

monstrosity (มอนสตรา´เซอที่) อวัยวะหนึ่งๆ ของสิ่งมีชีวิตที่แสดงการเบี่ยงเบนโครงสร้างหรือรูปแบบอย่างมาก ที่อาจจะเป็น

อันตราย หรือไม่เกิดผลดีกับสายพันธุ์ (สปีณีส) และมักจะไม่สืบทอดหรือแพร่กระจายออกไป

montane (มอนเทน´) ของ เกี่ยวข้องกับ หรืออาศัยอยู่ในเนินเขาสูง สภาพอากาศเย็น และอยู่ใต้เส้นระดับที่พืชพันธุ์สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ มีลักษณะเด่น คือ มีต้นไม้ไม่ทิ้งใบ (เขียวตลอดปี) ขึ้นปกคลุม เปรียบเทียบ: *alpine (แอล´ไพน) [นิเวศวิทยา]* คำพ้อง: *subalpine (เสิบแอล´ไพน); alpestrine (แอล´เพสเตริ<u>น</u>)*

montan wax (มอน´แทน แว็กส์) เบอทิวเมิ่นแข็ง (solid bitumen) สีขาว ถึงน้ำตาล ที่อาจถูกสกัดด้วยตัวทำละลายจากลิกไน้ทบางชนิด หรือถ่านหินสีน้ำตาล และหลอมเหลวที่อุณหภูมิ 77 ถึง 93 องศาเซลเซียส

Monte Carlo method (มอนที คาร´โล เมะ´เถิด) การสุ่มตัวอย่างโดยใช้เคิมพิวเท่อร ด้วยการกำหนดตัวเลขที่ได้จากการสุ่ม เพื่อเลือกค่าจากค่าการแจกแจงความถี่ของข้อมูลที่มีอยู่

monticellite (มอนเทอเซ´ไล้ท์) แร่ไม่สี สีเขียวอ่อน-เทา หรือเหลืองอ่อน-เทา ผลึกออรโธรอมบิค ที่สัมพันธ์กับออเลอวีน: CaMgSiO4 เป็นแร่ที่มีรูปสัณฐานเดียวกับ คริณสไตไน้ท (kirschsteinite) และกลอเคอโครไอ๊ท (glaucochroite) และมักเกิดในหินปูนที่ถูกแปรสภาพแบบสัมผัส

monticle (มอน´เทอเคิ่ล) ดู: *monticule (มอน´เทอคิวล์) [ธรณีสัณฐานวิทยา]*

monticule (มอน´ทิคิวล์) [ธรณีสัณฐานวิทยา] (1) เนินเล็กๆ; เนินเขา กอง หรือก้อน หรือที่มีความสูงเล็กน้อย (2) กรวยภูเขาไฟขนาดเล็ก ที่เกิดบริเวณปีกของภูเขาไฟ หรือที่ฐานของภูเขาไฟขนาดใหญ่กว่า รากศัพท์: ภาษาฝรั่งเศส คำพ้อง: *monticle (มอน´เทอเคิ่ล)*

montiform (มอน´เทอฟอรฺม) มีรูปทรงของภูเขา หรือคล้ายภูเขา

montmartrite (มอนท์´มารไท<u>ทร</u>้ท์) จิ๊พเซิ่ม ที่อยู่ในเขตมองมารทฺรฺ (Montmartre) ของกรุงปารีส ประเทศฝรั่งเศส

montmorillonite (ม้อนทฺเมอริ´เลอไน้ท์) (1) แร่ดินเคล สีขาว เหลือง หรือเขียว ผลึกมอเนอคลิหนิค ที่มีสูตรทั่วไป: $(Na,Ca)_{0.3}(Al,Mg)_2Si_4O_{10}(OH)_2 \cdot nH_2O$ เปรียบเทียบ: *smectite (สเม็ค´ไท้ท)* (2) ชื่อสำหรับกลุ่มแร่ไมเค่อผลึกมอเนอคลิหนิค ไดอ็อกเทอฮีเดริ้ล ที่มีสูตรเคมีคล้ายคลึงและเทียบเคียงกันได้ โดยมี (Na,Ca) แทนที่โดย Ca และ (Al,Mg) แทนที่โดย Fe^{3+} หรือ Cr คำพ้อง: *smectite (สเม็ค´ไท้ท)*

montroseite (มอนโท<u>รส</u>ไซ้ท์) [ตะกอนวิทยา] หินทรายที่มียุเรเนี่ยม

monument (มอ´นิวเมิ่นทฺ) (1) [ธรณีสัณฐานวิทยา] (ก) เสาหินหรือแท่งหินทรงสูงเหมือนหอคอยยอดแหลมอยู่โดดเดี่ยว ที่เกิดจากการกัดเซาะ และคล้ายกับอนุสาวรีย์ หรือคล้ายเสาเหลี่ยมกลางเมือง (obelisk – ออ´เบอลิสคฺ) มนุษย์สร้างขึ้น มักมีขนาดใหญ่ (ข) ดู: *tind (ทินด)* (2) [รังวัดสำรวจ] โครงสร้างตามธรรมชาติหรือทำเทียมขึ้น เพื่อทำเครื่องหมายบนพื้นดิน ของมุมหรือจุดสำรวจใดๆ เช่น แม่น้ำ หรือถนน หรือรั้วสำหรับกำหนดขอบเขตกรรมสิทธิ์ในพื้นที่ หรือกองหินแสดงขอบเขตของพื้นที่ทำเหมืองแร่ ดู: *boundary monument (บาวนฺ´ดรี<u>้</u> มอ´นิวเมิ่นทฺ)*

monumental peak (มอนิวเม็น´เทิ่ล พี้ค) ดู: *horn (ฮอรฺน) [ธรณีวิทยาธารน้ำแข็ง]*

monumented upland (มอ´นิวเมิ่นเถิด เอ๊พเลิ่นด) ประติมากรรมภายในเทือกเขา ที่อาจเกิดจากการกัดเซาะของธารน้ำแข็งอย่างต่อเนื่องเป็นร่องและยอดเขาขนาดเล็ก ภายในเทือกเขาขนาดใหญ่

monzodiorite (มอนเซอได´เออไร้ท) ในการจำแนกหินอัคนีของ IUGS หมายถึง หินพลูทอหนิค ที่มี Q อยู่ระหว่าง 0 และ 5 มี P/(A+P) อยู่ระหว่าง 65 และ 90 และมีเพลเจอะเคลส ที่มีโซดิคมากกว่า An50

monzogabbro (มอนเซอแก๊ะ´โบ<u>ร</u>้) ในการจำแนกหินอัคนีของ IUGS หมายถึง หินพลูทอหนิค ที่มี Q อยู่ระหว่าง 0 และ 5 มี P/(A+P) อยู่ระหว่าง 65 และ 90 และมีเพลเจอะเคลส ที่มีแคลสิคมากกว่า An50

monzogranite (มอนเซอแก<u>รฺ</u>´เหนิท) ในการจำแนกหินอัคนีของ IUGS หมายถึง หินพลูทอหนิค ที่มี Q/(Q+A+P) อยู่ระหว่าง 20 และ 60 และมี P/(A+P) อยู่ระหว่าง 35 และ 65; แกรเหนิทที่มีแอลเคอไล เฟลสปาร และเพลเจอะเคลสปริมาณเท่าๆ กัน เปรียบเทียบ: *syenogranite (ไซเออโนแก<u>รฺ</u>เนิหท)*

monzonite (มอน´เซอไน้ท หรือมอนโซ´ไน้ท) (1) ในการจำแนกหินอัคนีของ IUGS หมายถึง หินพลูทอหนิค ที่มี Q อยู่ระหว่าง 0 และ 5 และมี P/(A+P) อยู่ระหว่าง 35 และ 65 (2) หมายถึงกลุ่มของหินพลูทอหนิคที่มีองค์ประกอบอยู่ระหว่างไซเออไน้ท (syenite) และไดเออไร้ท (diorite) ประกอบด้วยแอลเคอไลเฟลสปารมีปริมาณเท่ากับเพลเจอะเคลส มีควอรทส น้อยมากหรือไม่มี และมีออไจ๊ท (augite) เป็นแร่จำพวกเมฟิคหลัก; รวมทั้งหมายถึง หินที่อยู่ในกลุ่มที่กล่าวข้างต้น; หินอินทรูสีฟที่เทียบเท่าเลไท้ท (latite) กับการลดลงขององค์ประกอบแอลเคอไลเฟลสปาร มอนโซไนทจะมีองค์ประกอบเปลี่ยนเป็นไดเออไร้ท (diorite) หรือแก๊ะเบร้ (gabbro) ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบ

M

ของเพลเจอะเคลส ตลอดจนหากมีการเพิ่มขึ้นของแอลเคอไลเฟลสปาร จะเป็นไซเออไน้ท (syenite) ชื่อตั้งจากตำบลมอนโซนี่ (Monzoni) จังหวัดไทรอล (Tyrol) เทือกเขาแอ๊ลพส (Alps) คำพ้อง: *syenodiorite (ไซเออโนไดเออไร้ทฺ)*

monzonorite (มอนโซนอ๎ไร้ท) หินในชุดของหินชารเนาะไค้ท (charnockite series) ในจำพวกที่มีขวอรทสน้อย ประกอบด้วยเพลเจอะเคลสมากกว่าไมโครเพอร์ไธ้ท

Moody diagram (มู๎ดี้ ได๎เออะแกรม) แผนภาพ ที่แสดงการเปลี่ยนแปลงของค่าสัมประสิทธิ์ของ ดารซี่-ไว้สบาค (Darcy-Weisbach coefficient) ต่อค่าเรโนลดส (Reynolds number – เรโนลดฺสฺ เนิมเบ้อรฺ)

Moon (มูน) ดวงจันทร์; เทหวัตถุที่เห็นได้ชัดเจนที่สุดในท้องฟ้า รับแสงจากดวงอาทิตย์และสะท้อนมายังโลก หมุนรอบตัวเองจากตะวันตกไปตะวันออกใช้เวลาประมาณ 29.53 วัน อ้างอิงจากดวงอาทิตย์ (ช่วงจากขึ้น 1 ค่ำ เดือนอ้าย ไปจนถึงขึ้น 1 ค่ำ เดือนยี่ และเดือนถัดๆ ไป) หรือประมาณ 27.32 วัน อ้างอิงกับดาวฤกษ์ดวงอื่นๆ; มีขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 3,475.9 กิโลเมตร (หรือประมาณร้อยละ 27 ของโลก) ห่างจากโลกประมาณ 384,400 กิโลเมตร มีมวล 7.354×10^{25} กรัม (หรือประมาณร้อย 1/81 ของโลก) มีปริมาตร 1/49 ของโลก และมีความหนาแน่นเฉลี่ย 3.34 กรัม/ลูกบาศก์เซนติเมตร หมุนรอบตัวเองด้วยเวลาที่เท่ากับคาบการโคจรรอบโลก ดังนั้นจึงหันเข้าหาโลกเพียงด้านเดียว (ร้อยละ 59 ให้โลกเห็น) ดวงจันทร์ไม่มีบรรยากาศ ไม่มีน้ำ และไม่มีสิ่งมีชีวิต หรือสารอินทรีย์

moonmilk (มูน๎มิ้ลค) วัตถุสีขาว นุ่ม เมื่อเกิดในครั้งแรกจะมีลักษณะคล้ายแพลสติค เกิดบนผนังถ้ำ มักประกอบด้วยแร่แคลไซ้ท (calcite) ไฮโดรแม็กเนอไซ้ท (hydromagnesite) เนสเคอโฮไน้ท (nesquehonite) ฮันไท้ท (huntite) เออแระเกอไน้ท (aragonite) แม็กเนอไซ้ท (magnesite) โดเลอไม้ท (dolomite) หรือแร่อื่นๆ รากศัพท์: จากความเชื่อในศตวรรษที่ 16 ที่เชื่อว่าแสงจันทร์สามารถผลิตน้ำค้างที่พื้นผิว และวัตถุสีขาวใต้ดินได้ คำพ้อง: *mountain milk (เม้านเทิ่น มิ้ลค)* เปรียบเทียบ: *lublinite (ลู๎บลิไน้ทฺ)*

moonscape (มูน๎สเค้พ) พื้นผิวของดวงจันทร์ ที่เห็นหรือแยกแยะได้จากภาพถ่าย หรือกล้องส่องทางไกล

moonstone (มูน๎สโตน) แอลเคอไลเฟลสปาร (adularia - แอ๊ะเจอเล๎เรี่ย) กึ่งโปร่งใสถึงโปร่งแสง หรือคริพโทเพอร์ไธ้ท (cryptoperthite) สีฟ้าอ่อน ถึงขาวน้ำนม วาวเหมือนมุก หรือโอเพอไลน; มีการเหลือบสีของออรโธเคลส และถ้าไม่มีมลทินจะมีความสวยงามใช้เป็นอัญมณีได้ เปรียบเทียบ: *sunstone (เซิน๎สโตน)* คำพ้อง: *hecatolite (เฮอแคะโทไล้ทฺ)*

moor (มัวรฺ) ศัพท์ในความหมายของเยอรมัน หมายถึง พื้นที่ที่ซากพืชทับถม (peatland - พี้ทเลิ่นด) ในประเทศอังกฤษใช้ในความหมายของ ความเป็นพี้ทเลิ่นด

moor coal (มัวรฺ โคล) ลิกไน้ท หรือถ่านหินสีน้ำตาลที่เปราะ

moorland peat (มัวรฺเลิ่นด พี้ท) ดู: *highmoor peat (ไฮมุรฺ พี้ท)*

moor peat (มัวรฺ พี้ท) ดู: *highmoor peat (ไฮ๎มุรฺ พี้ท)*

morainal (เมอเร๎เนิ่ล) ของ หรือ เกี่ยวกับ, เกิดขึ้น, หรือทำให้เกิดขึ้นโดยเมอเรน (moraine) และเรียกว่า: *morainic (เมอเรหนิค)*

morainal apron (เมอเร๎เนิ่ล เอ๊ะ๎เพริ่น) ดู: *outwash plain (เอ๊าทฺ๎ว้อฌ เพ<u>ล</u>น)*

morainal channel (เมอเร๎เนิ่ล แช๎เนิ่ล) ร่องน้ำที่มีน้ำ จากน้ำแข็งละลาย ที่เกิดขึ้นในระหว่างการเกิดเมอเรน

morainal-dam lake (เมอเร๎เนิ่ล-แดม เล้ค) ทะเลสาบน้ำแข็งที่เหลืออยู่ในหุบเขาจากผลของกองเศษธรณีวัตถุที่เกลเฌ่อรพามาและละลายทิ้งไว้ และดูเหมือนหดถอยหลัง

morainal lake (เมอเร๎เนิ่ล เล้ค) ทะเลสาบที่อยู่ในแอ่ง จากผลของการทับถมของธรณีวัตถุไม่สม่ำเสมอที่ปลายเมอเรน หรือแอ่งที่เคยอยู่ใต้แผ่นน้ำแข็งขนาดใหญ่ เมื่อน้ำแข็งที่ปิดทับละลายไปแล้ว จึงเกิดทะเลสาบขึ้นในแอ่ง

morainal plain (เมอเร๎เนิ่ล เพ<u>ล</u>น) ดู: *outwash plain (เอ๊าทฺ๎ว้อฌ เพ<u>ล</u>น)*

morainal topography (เมอเร๎เนิ่ล เทอพอ๎เก<u>รอ</u>ะฟี่) ภูมิลักษณ์ที่ไม่สม่ำเสมอ เกิดจากการทับถมของธรณีวัตถุที่ธารน้ำแข็งพามา จึงไม่มีการคัดขนาด (drift – <u>ดริ</u>ฟทฺ) โดยแสดงลักษณะเด่น คือ ความไม่สม่ำเสมอของเนิน และแอ่งที่มีน้ำขัง หรือเคะเทิ่ลส (kettles – แอ่งที่เกิดจากก้อนน้ำแข็งขนาดใหญ่ละลายหายไป)

moraine (เมอเรน๎) (1) [ธรณีวิทยาธารน้ำแข็ง] เนิน หรือสันของดินและเศษหินแตกหักขนาดต่างๆ ที่มากับธารน้ำแข็งเป็นหลัก เมื่อธารน้ำแข็งละลาย ธรณีวัตถุที่ธารน้ำแข็งพามาจึงตกทับถมโดยไม่มีการคัดขนาดและไม่มีชั้น (till – ทิล) ตลอดจนการตกทับถมไม่ได้ขึ้นอยู่กับสภาพธรณีสัณฐานของพื้นที่ แต่ขึ้นกับรูปแบบของธารน้ำแข็งที่พาเศษดิน/หินมาทับถมเป็นตะปุ่มตะป่ำ ศัพท์นี้เดิมนักศิลาวิทยาใช้ในความหมายเดียวกับ till (ทิล) ปัจจุบันนักธรณีสัณฐานวิทยาใช้ในความหมายของ พื้นที่การทับถมของทิล ไม่ว่าธารน้ำแข็งที่เกิดในปัจจุบัน หรือในอดีตที่ไม่มีสภาพของธารน้ำแข็งแล้ว

รากศัพท์: ภาษาฝรั่งเศส, หมายถึง กองดินและกองเศษหิน (2) [กระบวนการภูเขาไฟ] เศษหินแตกหักของหินภูเขาไฟ ที่มากับการไหลของลาเว่อ และจากการระเบิดของภูเขาไฟ

moraine kame (เมอเรน' เคม) เคม (สัน หรือเนินของเศษดิน/หินแตกหักที่มีการคัดขนาดและแสดงชั้น ซึ่งตะกอนมาจากน้ำของธารน้ำแข็งที่ละลาย) ที่เกิดบริเวณปลายธารน้ำแข็ง เปรียบเทียบ: *kame moraine (เคม เมอเรน')*

moraine loop (เมอเรน' ลูพ) ดู: *loop moraine (ลูพ เมอเรน')*

moraine plateau (เมอเรน' แพลละโท') พื้นที่ค่อนข้างราบของเนินตะกอนที่กระจัดกระจายอยู่ภายในเมอเรนแบบตะปุ่มตะป่ำ (hummocky moraine) ซึ่งเนินตะกอนเหล่านี้โดยทั่วไปมีระดับความสูงใกล้เคียงกัน หรือสูงต่ำกว่ากันเล็กน้อย

moraine rampart (เมอเรน' แรม'พารฺท) สัน หรือแถวของด้านข้าง หรือปลายของเมอเรน ที่มีรูปโค้ง หรือเรียงคล้ายอัฒจันทร์รูปครึ่งวงกลม (amphitheatrical arrangement – แอม'เฟอธีเออธริเคิ่ล เออเร้นจฺ'เมิ่นทฺ)

morainic (เมอเร'หนิค) ดู: *morainal (เมอเร'เนิ่ล)*

moralla (มอแรลเล่อ) (1) หมายถึง วัตถุเนื้อแน่น หรือมีความเป็นผลึกน้อย สีเขียวอ่อน และทึบ จากเหมืองมรกตในประเทศเคอเลิมเบีย (2) มรกตคุณภาพต่ำ คำพ้อง: *morallion (มอแร'เลี่ยน); morallon (มอแร'เลิ่น)*

morass ore (เมอแรส' ออร) ดู: *bog iron ore (บอก ไอ'เริ่น ออร)*

MORB (เอ็มโออารบี) คำย่อ ดู: *mid-ocean-ridge basalt (มิด-โอ'เฌิ่น-หริจ บะ'ซ้อลทฺ)*

morencite (เมอเรน'ไซ้ท) ดู: *nontronite (น็อน'เทรอไน้ทฺ)*

morganite (มอร'แกไน้ทฺ) ดู: *vorobievite (โวโร'บีไว้ทฺ)*

morion (มอเรี่ยน) สโมคี่ ควอรทส (smoky quartz) หรือ เค(ร)นกอรม (cairngorm) ที่มีสีเกือบดำ และทึบ

morlop (มอร'ล็อพ) กรวดของแจ๊สเพ่อรที่มีลักษณะเป็นจุดๆ พบร่วมกับเพชร ในนิวเซ้าธเวลส ของออสเตรเลีย (New South Wales, Australia)

morphogenesis (มอรเฟอเจ'เนอเสิส) การเกิด และการวิวัฒน์อย่างต่อเนื่องของธรณีสัณฐานหรือภูมิลักษณ์

morphogenetic (มอรเฟอเจอเน'ถิค) เกี่ยวกับ การเกิดของลักษณะธรณีสัณฐานต่างๆ

morphogenetic region (มอรเฟอเจอเน'ถิค รี'เจิ้น) เขตภูมิอากาศ ที่แสดงกระบวนการเกิดธรณีสัณฐาน ต่างๆ ที่โดดเด่นของลักษณะภูมิลักษณ์หลากหลายในระดับภูมิภาค ที่ตรงกันข้ามกับภูมิภาคอื่นๆ ที่วิวัฒน์ภายใต้สภาพภูมิอากาศที่แตกต่างกัน เปรียบเทียบ: *formkreis (ฟอรฺม'ไครฺส)*

morphogeny (มอรฟอ'เจอนี่) การแปลความหมายของธรณีสัณฐานของภูมิภาค โดยเฉพาะ ธรณีสัณฐานวิทยา

morphographic map (มอรโฟแกร'ฝิค แม็พ) ดู: *physiographic diagram (ฟิซิโอแกร'ฝิค ได'เออะแกรม)*

morphography (มอรโฟ'เกรอฟี่) ลักษณะทางสัณฐานวิทยาเชิงพรรณนาของภูมิภาค หรือปรากฏการณ์ที่อธิบายไว้แล้ว โดยเฉพาะ ธรณีสัณฐานวิทยา

morphologic region (มอรฟอลอ'จิค รี'เจิ้น) ภูมิภาคที่แบ่งแยกตามสภาพธรณีสัณฐานที่โดดเด่นของโครงสร้างของหิน และวิวัฒนาการของพื้นที่ เปรียบเทียบ: *physiographic province (ฟิ'ซีออแกรฝิค พรอ'เวิ่นซฺ) เขตธรณีสัณฐาน*

morphologic sequence concept (มอรฟอลอ'จิค ซี'เควิ่นซ คอน'เซ็พทฺ) ดู: *morphosequence concept (มอรฟอซี'เควิ่นซ คอน'เซ็พทฺ) กระบวนทัศน์ที่เกี่ยวกับลำดับการเกิดภูมิทัศน์*

morphologic series (มอรฟอลอ'จิค ซิ'รี่ส) ชุดของเฟาะเซิ่ลที่แสดงการเปลี่ยนแปลงเพียงหนึ่งชนิด หรือทั้งกลุ่ม หรือในลักษณะเฉพาะบางอย่าง

morphologic species (มอรฟอลอ'จิค สปีณีส) สปีณีสที่ขึ้นกับสภาพภูมิประเทศ

morphologic unit (มอรฟอลอ'จิค ยู'เหนิท) หน่วยของภูมิประเทศที่มีลักษณะของพื้นผิวเฉพาะเนื่องจากการทับถม หรือการกัดกร่อน

morphology (มอรฟอ'เลอจี้) (1) [ธรณีสัณฐานวิทยา] (ก) สัณฐานของพื้นผิวโลก; ธรณีสัณฐานวิทยา (*geomorphology*) หรือ "สัณฐานวิทยาของโลก" (ข) โครงสร้างภายนอก รูปทรง และการวางตัวของหิน ในส่วนที่เกี่ยวกับการวิวัฒน์ของสภาพพื้นผิวโลก (2) [บรรพชีวินวิทยา] (ก) สาขาของชีววิทยา หรือบรรพชีวินวิทยาที่เกี่ยวข้องกับวิวัฒนาการของรูปทรง และโครงสร้างของพืช และสัตว์ หรือเฟาะเซิ่ล ในแต่ละช่วงธรณีกาล โดยเฉพาะการศึกษารูปทรง ความสัมพันธ์ และวิวัฒนาการของส่วยวะของสิ่งมีชีวิต ดู: *paleomorphology (เพ'ลีโอมอรฟอ'เลอจี้)* (ข) ลักษณะที่รวมอยู่ในรูปทรง และโครงสร้าง หรือส่วนใดส่วนหนึ่งของสิ่งมีชีวิต

M

morphometrics (มอรเฟอเมะ´ถริคส) การวิเคราะห์ทางสถิติของการวัดลักษณะที่รวมอยู่ในรูปทรง โครงสร้าง หรือส่วนใดส่วนหนึ่งของสิ่งมีชีวิต ในแต่ละช่วงธรณีกาล

morphometry (มอรฟอ´เมอทรี่) (1) [ธรณีสัณฐานวิทยา] การวัด และการวิเคราะห์ทางคณิตศาสตร์ของพื้นผิวโลก และรูปทรงและขนาดของภูมิลักษณ์ ได้แก่ ขนาดของพื้นที่ ความสูง ปริมาตร ความลาดชัน ความต่างระดับตามแนวตัดขวาง (profile) และสภาพของดิน/หิน รวมทั้ง แม่น้ำ และระบบของธารน้ำภายในแอ่ง (2) [ทะเลสาบ] (ก) การวัดรูปลักษณะของทะเลสาบและพื้นที่ลุ่มของทะเลสาบ เช่น การวัดพื้นที่ ความลึก ความยาว ความกว้าง ปริมาตร การเปลี่ยนแปลงไปตามระดับความลึกที่แตกต่างกันของทะเลสาบ เป็นต้น (ข) สาขาหนึ่งของทะเลสาบวิทยา ที่เกี่ยวกับการวัดดังกล่าว

morphosculpture (มอรฟอสเคิ้ลพ´เช่อร์) ลักษณะภูมิประเทศที่มีขนาดเล็กกว่า และมักจะพัฒนาภายในหรือบนภูมิประเทศหลักที่เกิดพร้อมการเกิดโครงสร้างธรณีสัณฐาน (morphostructure) เช่น ริเพิ่ล ม้ารค ตะพัก หรือเนินสูงบนพื้นมหาสมุทร

morphosequence concept (มอรฟอซี´เควิ่นซ คอน´เซ็พท์) มโนทัศน์ หรือการสังเกตเห็นลักษณะเฉพาะของตำแหน่งของแผ่นน้ำแข็งสุดท้ายในนู อิงเลิ่นด ที่สามารถตรวจสอบได้ และทำแผนที่สภาพภูมิลักษณ์ที่ประกอบด้วยธรณีวัตถุที่ทับถมโดยน้ำที่ละลายจากธารน้ำแข็ง เช่น เอสเค่อร (esker) หรือเคม (kame) ที่ปรากฏหลักฐานตามลำดับ คำพ้อง: *morphologic sequence concept (มอรฟอลอ´จิค ซี´เควิ่นซ คอน´เซ็พท์) มโนทัศน์ลำดับธรณีสัณฐาน*

morphosequent (มอรฟอซี´เควิ่นท์) หมายถึง ลำดับธรณีสัณฐาน คำตรงข้าม: *tectosequent (เท็คเทอ´ซีเควิ่นท์)ลำดับโครงสร้าง*

morphospace (มอรโฟสเป้ซ´) พื้นที่ของภูมิลักษณ์ ที่แสดงเฉพาะโดยกลุ่มที่เลือกพิจารณา ในรูปแบบของปริมาตรภายในพื้นที่ที่กำหนด ต่อจากนั้นจะทำการวิเคราะห์เชิงปริมาณ

morphospecies (มอรโฟสปี´ณีส) สปีณีสของสิ่งมีชีวิต หรือเฟาะเซิ่ล ที่ได้รับการจำแนก หรือแยกแยะออกได้บนพื้นฐานของสัณฐานของสิ่งมีชวิต หรือเฟาะเซิ่ลนั้นๆ

morphostratigraphic unit (มอรโฟสแตรเทอะแกร´ฟิค ยู´เหนิท) หน่วยลำดับชั้นหินที่แตกต่างกันอย่างเด่นชัด บนพื้นฐานของภูมิลักษณ์ที่ปรากฏบนพื้นผิว ซึ่งอาจมีความโดดเด่นหรือไม่มี ในด้านภูมิลักษณ์ของหินที่ปรากฏ ประกอบกันเป็นหน่วยลำดับชั้นหิน และอาจมีความต่อเนื่องหรือไม่มีความต่อเนื่องในช่วงเวลาเดียวกันตลอดการแผ่ขยายของชั้นหิน ศัพท์นี้ใช้ในการจำแนกหน่วยหินโดยอาศัยการทับถมบริเวณพื้นผิว เช่น มอเรน ที่ลุ่มน้ำท่วมรูปพัด สันทรายชายหาด และการทับถมอื่นๆ ที่แสดงธรณีสัณฐานเฉพาะของขอบเขตตะกอนที่ทับถม

morphostructure (มอรโฟสเตริ๊ค´เช่อร์) ลักษณะภูมิลักษณ์หลักที่เกิดพร้อมๆ กับการเกิดธรณีสัณฐาน เช่น ร่องลึก หรือสันเขาบนพื้นมหาสมุทร หรือที่เกิดจากกระบวนการเคลื่อนที่ของแผ่นเปลือกโลก เช่น ภูเขาไฟ เทือกเขา หรือแอ่ง ซึ่งเป็นการเกิดจากผลการกระทำร่วมกันระหว่างกระบวนการทางธรณีวิทยาที่มีต้นกำเนิดมาจากภายในโลก (endogenic) และกระบวนการที่มีต้นกำเนิดที่พื้นผิวหรือใกล้พื้นผิวโลก (exogenic) โดยกระบวนการทางธรณีวิทยาที่ต้นกำเนิดมาจากภายในโลก จะถือว่ามีความสำคัญและทำให้เกิดภูมิประเทศได้มากกว่า เปรียบเทียบ: *morphosculpture (มอรฟอสเคิ้ลพ´เช่อร์)*

morphotaxon (มอร´โฟแท็กซอน) แท็กซอน (morphogenus (มอร´ฟอจีเนิส), morphospecies (มอร´โฟสปีณีส) ฯลฯ) การจำแนกชนิดของเฟาะเซิ่ลพืช และสัตว์ ที่ประกอบด้วยชิ้นส่วนเพียงบางส่วน ขั้นตอนของการดำรงชีวิตในอดีต หรือขั้นตอนการรักษาสภาพต่างๆหลังตาย ซึ่งแสดงโดยชนิดของชื่อสกุลหรือแท็กซอนที่เกี่ยวข้อง

morphotectonics (มอร´โฟเท็คทอหนิค) ดู: *tectonic geomorphology (เท็คทอหนิค จีเออมอรรโฟ´เลอจี้) การจำแนกธรณีสัณฐานโดยใช้ลักษณะโครงสร้างของหิน*

morriner (มอ´เรอเน่อร) ดู: *esker (เอ๊ส´เค่อร์) ตะกอนที่ธารน้ำแข็งพามาทับถม*

morro (มอโร) ศัพท์ที่ใช้ในละตินอเมริกาสำหรับ เนิน หรือ สันเขาลูกโดด ที่อาจหรืออาจจะไม่ได้อยู่บนที่ราบชายฝั่งทะเล ณ ชายฝั่งปัจจุบัน โดยเฉพาะแหลม หรือหน้าผาริมทะเลหรือ ชายฝั่งน้ำ (bluff –เบลิฟ) รากศัพท์: ภาษาสเปนและโปรตุเกส

Morrowan (มอเรอเวิ่น) หินช่วงอายุ หรือหินสมัยในอเมริกาเหนือ: เพนซิลเวเนี่ยนล่างสุด (lowermost Pennsylvanian) (บน เชสเตอเรี่ยน (Chesterian) ของยุคมิสซิสเซอเพี่ยน, ล่าง เออะโท´เคิ่น (Atokan))

Morsumian (มอรซูเมี่ยน) หินช่วงอายุในทะเลเหนือ: บน ไมเออซีน (Miocene) หรือ ล่าง ไพลเออซีน (Pliocene) (เหนือ ซิลเที่ยน (Syltian), ใต้ สแคลดิเซี่ยน (Scaldisian))

mortar bed (มอร´ท่าร เบด) ชั้นธรณีวิตถุที่ทับถมในหุบเขาที่มีลักษณะราบ (ที่เกิดในเนแบรสก้า (Nebraska) และ แคนเสิส

(Kansas)) ประกอบด้วยทราย หรือส่วนผสมของเคล ทรายแป้ง ทราย และกรวด มีการเชื่อมประสานอย่างติดแน่นด้วยแคลเซี่ยมคารเบอเหนท และคล้ายชั้นปูนที่แข็ง; ประเภทของ เคอลีชี่ (caliche)

mortar structure (มอร์ท่าร์ สเตริ๊ค์เช่อร์) โครงสร้างในหินที่มีผลึก มีลักษณะของเม็ดแร่ขวอรทส และเฟลสปารอยู่รวมกัน แบบแทรกอยู่ระหว่างกัน หรือมีเม็ดแร่ขนาดเล็กอยู่บริเวณขอบของเม็ดแร่ชนิดเดียวกันที่กลมและมีขนาดใหญ่กว่า ไม่มีแร่ไมเค่อ อาจเกิดจากการเปลี่ยนรูปแบบแพลสติค และการเกิดผลึกใหม่แบบพลวัติ (dynamic recrystallization) คำพ้อง: *cataclastic structure (แคะ์เทอแคล้สติค สเตริ๊ค์เช่อร์); โครงสร้างที่ถูกบดละเอียด (murbruk structure - เมอร์บรุ๊ค สเตริ๊ค์เช่อร์); porphyroclastic structure (พอร์ไฟเรอแคล้สถิค สเตริ๊ค์เช่อร์)*

mortar texture (มอร์เท่อร์ เท็กสเช่อร์) เนื้อหิน ที่พบในหินตะกอนชนิดที่มีผลึกขนาดใหญ่ และแยกโดยผลึกขนาดละเอียดมากต้องดูด้วยกล้องจุลทรรศน์ (เหมือนปูนฉาบ)

Mortensnes (มอรเท็นสเนส) อายุธรณีกาลแยกย่อย เทียบเท่ากับยุคอีดิเอแคเริ่น (Ediacaran Period – ล่างสุดของ พรีแคมเบรี้ยน) ช่วงอายุระหว่าง 600 ถึง 590 ล้านปี (Harland et al., 1990)

morvan (มอร์เวิ่น) (1) การตัดกันของพื้นที่ราบ (peneplain – พีนีเพลน) ที่ซึ่งพื้นที่ราบอายุมากกว่าถูกทำให้เอียง และโผล่ขึ้นเหนือพื้นดิน ถูกตัดให้เรียบโดยพื้นที่ราบอายุน้อยกว่า และยังคงอยู่ในแนวราบ เช่น การตัดกันระหว่างชั้นหินบนสุดของเพอรเมี่ยนกับชั้นหิน กลุ่มหินโคราชที่อยู่ในแนวราบ (2) พื้นที่ซึ่งแสดงความสัมพันธ์แบบ morvan (มอร์เวิ่น) ที่ซึ่งหินแข็ง ซึ่งเป็นเขาถูกล้อมรอบโดยหินเอียงที่อายุน้อยกว่า เช่น หินพรีแคมเบรี้ยนทางด้านตะวันตกของจังหวัดตาก ถูกล้อมโดยหินทราย สีแดงที่เอียงด้านตะวันออก คำพ้อง: *skiou (สคีโอ)*

MOS (เอ็มโอเอ๊ส) ดู: *Marine Observation Satellites (เมอรีน์ ออบเซอรเว์เฌิ่น แซ์เทอไล้ทฺส์)* ดาวเทียมสังเกตการณ์มหาสมุทร

mosaic (โมเสค หรือโม์เซอิค) [ธรณีสัณฐานวิทยา] ดู: *desert mosaic (เด๊ะ์เสิรฺท โมเสค)* (2) [ศิลาวิทยา] เนื้อหิน ที่แสดงเม็ดแร่แต่ละเม็ด มีขนาดเท่ากันโดยประมาณ (3) [การถ่ายภาพ] การรวมภาพถ่ายทางอากาศ หรือภาพจากดาวเทียมหลายๆ ภาพที่มีขอบภาพเชื่อมต่อกันได้อย่างต่อเนื่อง เพื่อแสดงภาพพื้นผิวโลกในบริเวณที่กว้างมากขึ้นตามจำนวนภาพที่เชื่อมต่อกันได้ ดู: *controlled mosaic (เคินโทรลดฺ์ โมเสค)* คำพ้อง: *aerial mosaic (เอ์เรี่ยล โมเสค); photomosaic (โฟ์โทโมเสค)*

mosaic breccia (โมเสค เบร๊ะ์เชี่ย) เบร๊ะเชี่ย ที่ประกอบด้วยชิ้นส่วนขนาดใหญ่ ที่ส่วนใหญ่ไม่ได้แยกและเคลื่อนออกจากกันทั้งหมด

mosaic evolution (โมเสค เอ๊ะเวอลู์เฌิ่น) รูปแบบวิวัฒนาการที่แสดงในสายพันธุ์ lineages (ลีนิเอจสฺ) ของสิ่งมีชีวิตมีรูปทรงโครงสร้างเปลี่ยนแปลงในอัตราที่แตกต่างกัน เป็นผลให้สายพันธุ์เฉพาะ ปรากฏการวิวัฒน์ในขั้นสูงขึ้นบางส่วน และยังคงมีสภาพเดิมบางส่วน หรืออยู่ระหว่างกลาง

mosaic structure (โมเสค สเตริ๊ค์เช่อร์) การเรียงของผลึกที่มีความไม่สม่ำเสมอเพียงเล็กน้อย ของเศษหินรูปเหลี่ยมขนาดเล็กหลายๆ ขนาดในผลึก ที่ปรากฏคล้ายชิ้นส่วนของกระเบื้องโมเสค

mosaic texture (โมเสค เท็กส์เช่อร์) (1) [หินแปร] เนื้อหินขนาดใหญ่ที่เกิดแบบพลวัต ที่เม็ดแร่แต่ละเม็ด อยู่แนบกันเฉพาะบริเวณที่มีขอบตรง หรือโค้งเล็กน้อย แต่ไม่ได้ประสานกัน หรือยึดติดกันในทุกๆ ขอบอย่างลงตัว (2) [ตะกอนวิทยา] เนื้อหิน ในหินตะกอนที่เกิดจากการตกผลึก ที่แสดงลักษณะของเม็ดตะกอนเชื่อมติดกันเล็กน้อย เช่น เนื้อหินโดเลอไม้ท ที่แร่เกิดแบบรูปสี่เหลี่ยมขนมเปียกปูนขนาดสม่ำเสมอ ซึ่งทำให้เชื่อมติดกันอย่างลงตัว หรือในออรโธขวอรทไซ้ท (orthoquartzite) ซึ่งขวอรทสผลึกละเอียดเกิดแทรกภายหลัง

Moscovian (มอสเคอเวี่ยน) หินช่วงอายุตามมาตรอายุลำดับชั้นหินมาตรฐานโลก: เพนซิลเวเนี่ยนตอนกลาง ซึ่งเป็นหินยุคย่อยของคารบอนิเฟอเริส (Carboniferous) (เหนือ แบณคิเรี่ยน (Bashkirian), ใต้ แคสิโมเวี่ยน (Kasimovian)

moscovite (มอส์เคอไว้ทฺ) ดู: *muscovite (เมิส์เคอไว้ทฺ)*

mosor (โม์เซ่อร) เมอแน้ดหน็อค (monadnock) ที่เหลืออยู่เนื่องจากไม่ได้อยู่ใกล้กับบริเวณที่ระบบระบายน้ำสูง โดยเฉพาะเฮิม (hum) ในภูมิประเทศแบบค้ารสท รากศัพท์: ภาษาเยอรมัน, ภูเขาโมเซอร เม้านเทิ่น (Mosor Mountains) ในแดลเมเที่ยยูโกสลาเวีย (Dalmatia, Yugoslavia) พหูพจน์: mosore (โม์เซอเร่)

moss (ม้อส) (1) [เศรษฐธรณีวิทยา] คำคุณศัพท์ คำพ้องของ *capillary (แคะเพอเลรี่) [แร่วิทยา]* เช่น ม้อส โกลด (moss gold) (2) [อัญมณี] สิ่งแปลกปลอมที่อยู่ในอัญมณี ที่มีลักษณะคล้ายม้อส; โดยเฉพาะ สิ่งแปลกปลอมของเหลวไร้ทในขวอรทส เช่น ม้อส แอ๊ะเกิท (moss agate)

moss agate (ม้อส แอ๊ะ์เกิท) (1) ศัพท์ทั่วไปสำหรับ แคลเซ๊ะเดอนี่โปร่งแสง ที่มีสิ่งแปลกปลอมที่ทำให้เกิดสีในรูปแบบคล้ายต้นไม้ หรือเฟิรน หรือม้อส หรือใบไม้ โดยเฉพาะ แอ๊ะเกิทที่มีสีน้ำตาล

M

ดำ หรือเขียวคล้ายม้อส เนื่องจากมีสิ่งแปลกปลอมจำพวก อ็อกไซดของแมงเกอนีส หรือเหล็ก ดู: *Mocha stone (โม'เค่อ สโตน'); tree agate (ทรี แอ๊ะ'เกิท)* (2) แอ๊ะเกิทของม้อส ที่ประกอบด้วยสิ่งแปลกปลอมสีเขียวของแอคทิเนอไล้ท หรือแร่สีเขียวอื่นๆ

moss animal (ม้อส แอ'เนอเมิ่ล) ดู: *bryozoan (ไบรเออโซ'เอิ้น)*

Mössbauer effect (เมิ้ส'เบาเอ้อร อิเฟ็คท์') การปล่อยรังสี โดยไม่มีการหดตัว และการดูดซึมจากนูเคลียส โดยแอ๊ะเทิ่มที่ถูกยึดไว้กับผลึก และใช้แอ๊ะเทิ่มยึดให้ย้อนกลับสู่นูเคลียส เป็นกรณีพิเศษของ *nuclear resonance* (นูเคลียร เระ'เซอเนิ่นซ) การสะท้อนกลับ (resonance) ที่เกิดเมื่อ นูเคลียส (nucleus) ถูกฉายด้วยรังสีแกเม่อ ที่มีค่าความถี่เท่ากับค่าความถี่ธรรมชาติ (natural frequency) ของนูเคลียส แอ๊ะเทิ่มที่ถูกยึดไว้ในโครงข่ายผลึก การหดตัวของแอ๊ะเทิ่มจะลดลง และรังสีแกเม่อที่ ปล่อยออกมาจะอยู่ในช่วงความถี่ที่แคบ ไม่มีหรือมีน้อยมากของปรากฏการณ์ Doppler shifts (ด็อพเล่อร ฉิฟทส) และ gravitational shifts (แกรวิเทเฌอเนิ่ล ฉิฟทส) ตั้งชื่อตามนักฟิสิคส์ ชาวเยอรมัน (Rudolf L. Mössbauer – รูด็อลฟ เอล เมิส'เบาเอ้อร)

Mössbauer spectrometer (เมิ้ส'เบาเอ้อร สเป็คทรอ'เมอเท่อร) เครื่องมือที่ใช้ *Mössbauer spectroscopy (เมิ้ส'เบาเอ้อร สเป็คทรอส'เคอพี)*

Mössbauer spectrometry (เมิ้ส'เบาเอ้อร สเป็คทรอ'เมอทรี่) กระบวนการที่ใช้สเป็คทรอเมอเท่อรวิเคราะห์ Mössbauer spectrum (เมิ้ส'เบาเอ้อร สเป็ค'เทริ่ม) สำหรับหาโครงสร้างทางเคมี โดยการวัดจังหวะการดูดกลืนรังสีแกเม่อ ผ่านจากแหล่งของสารกัมมันตรังสี โดยวัตถุดูดกลืน ที่มักเป็นวัตถุที่ใช้ศึกษา

Mössbauer spectroscopy (เมิ้ส'เบาเอ้อร สเป็คทรอส'เคอพี) เทคนิคการวิเคราะห์ ที่ใช้สเป็คทรอเมอเท่อรวิเคราะห์ *Mössbauer spectrum* (เมิ้ส'เบาเอ้อร สเป็ค'เทริ่ม) สำหรับการตรวจหาสภาวะของอ็อกเซอเดเฉิ่นขององค์ประกอบ เพื่อหาโครงสร้างทางเคมี เป็นเทคนิคที่เกี่ยวกับการวัดการดูดกลืนจังหวะนูเคลียรของรังสีแกเม่อ ผ่านจากแหล่งของสารกัมมันตรังสี โดยวัตถุดูกลืน มักเป็นวัตถุที่ใช้ศึกษา

Mössbauer spectrum (เมิ้ส'เบาเอ้อร สเป็ค'เทริ่ม) สเป็คเทริ่มที่เห็นได้เมื่อความเข้มของรังสีแกเม่อ เมิ้สเบาเอ้อร (Mössbauer gamma-ray intensity) เขียนเป็นสมการที่เกี่ยวข้องกับความเร็วระหว่างแหล่งของสารกัมมันตรังสี และการดูดกลืนโดยวัตถุดูดกลืน มักเป็นวัตถุที่ใช้ศึกษา

moss coral (ม้อส คอ'เริ่ล) ดู: *bryozoan (ไบรเออโซ'เอิ้น)*

moss land (ม้อส แลนด) บริเวณที่มีม้อสขึ้นเป็นจำนวนมาก แต่ไม่เปียกชื้นมากพอที่จะเป็นปลัก

moss peat (ม้อส พี้ท) ดู: *highmoor peat (ไฮ'มัวรฺ พี้ท)*

moss polyp (ม้อส พอ'เลิพ) ดู: *bryozoan (ไบรเออโซ'เอิ้น)*

mother crystal (เมอ'เธ่อร คริส'เติ้ล) มวลของขวอรทส (เรียบเป็นหน้าผลึก หรือขรุขระ) ที่พบตามธรรมชาติ

mother lode (เมอ'เธ่อร โหลด) (1) หน่วยหลักของแร่ ที่อาจไม่มีค่าทางเศรษฐกิจ แต่แผ่นแร่ที่อยู่ในหน่วยหินนั้นมีค่า เช่น แหล่งแร่ทอง (the Mother Lode of California) (2) แหล่งแร่ที่ผุพังหรือสึกกร่อนมาจากหินต้นกำเนิดของลานแร่

Mother Lode vein (เมอ'เธ่อร โหลด เวน) ดู: *low-sulfide gold-quartz vein (โล-เซิล'ไฟดฺ โกลดฺ-ขวอรทฺสฺ เวน) สายแร่ทอง-ขวอรทสที่มีเซิลไฟดต่ำ*

mother of coal (เมอ'เธ่อร เอ๊ฟ โคล) คำพ้องของ *fusain (ฟิว'เซน)* สะกดได้อีกแบบ: mother-of-coal

mother-of-emerald (เมอ'เธ่อร-เอ๊ฟ-เอ็มเริ่ลด) (1) ดู: *prase (เพรส)* (2) ฟลุไร้ทสีเขียว

mother-of-pearl (เมอ'เธ่อร-เอ๊ฟ-เพิรฺล) มุก (nacre – เน'เค่อร) เปลือกของหอยมุกที่ใช้ทำเครื่องประดับขนาดเล็ก

mother rock (เมอ'เธ่อร ร็อค) (1) [เศรษฐธรณีวิทยา] ศัพท์ทั่วไปสำหรับ หิน ที่เป็นแหล่งกำเนิดให้กับแหล่งสินแร่ทุติยภูมิ; *mother lode (เมอ'เธ่อร โหลด)* (2) [ตะกอนวิทยา] ดู: *parent rock (เพ'เริ่นทฺ ร็อค) [ตะกอนวิทยา]*

mottle (เมาะ'เทิ่ล) (1) จุด หรือหย่อมของสี ที่เกิดขึ้นบนพื้นผิวของตะกอน หรือดิน (2) วัตถุขนาดเล็ก ไม่สม่ำเสมอในเนื้อ (matrix - เมถริกส)ของหินตะกอนที่แตกต่างกัน (ความแตกต่างของสีไม่ใช่เป็นสิ่งสำคัญ)

mottled (เมาะ'เทิ่ลดฺ) [ตะกอนวิทยา] หมายถึง ตะกอน หรือหินตะกอนที่มีจุดสีต่างๆ มักเกิดจากปฏิกิริยากับอ็อกซิเจิ้น ของสารประกอบเหล็ก เปรียบเทียบ: *variegated (เว'รีเกเถิด)*

mottled limestone (เมาะ'เทิ่ลดฺ ไลม์'สโตน) หินปูน ที่มีสีเปลี่ยนแปลง หรือขนาดของเม็ดผลึกเปลี่ยนแปลง ภายในกิ่งก้านรูปทรงกระบอก; อาจมีกำเนิดจากสิ่งมีชีวิต หรือไม่มีชีวิต

mottled structure (เมาะ'เทิ่ลดฺ สเตรค'เชอรฺ) ก้อน ท่อ หลุม และกะเปาะ ที่ไม่ติดต่อกันของตะกอน ที่ล้อมรอบด้วยเมถริกสของเนื้อหินที่แตกต่าง และมักเกิดจากการการทับถมลงในโพรงหรือรูของสัตว์ที่ขุดไว้ คำพ้อง: *mottling (เมาะ'เทอลิง)*

mottled zone (เมาะ´เทิ่ลดฺ โซน) ชั้น ที่มีลักษณะเป็นจุดๆ หรือหย่อมของสีที่ไม่เสมอกัน หรือต่างสีกัน ซึ่งปรากฏได้หลากหลายขนาด และรูปแบบ จึงควรมีการระบุในรายละเอียดของดิน ดู: *soil color (ซอยลฺ เคอ´เล่อรฺ)*

mottles (เมาะ´เทิ่ลสฺ) จุด หรือหย่อมของสีไม่เสมอกัน (ดำๆ ด่างๆ) หรือต่างสีกัน ที่กระจัดกระจายอยู่ในสีพื้นที่โดดเด่น ดู: *mottled zone (เมาะ´เทิ่ลดฺ โซน); soil color (ซอยลฺ เคอ´เล่อรฺ)*

mottling (เมาะ´เทอลิ่ง) (1) การเปลี่ยนแปลงของสีในตะกอนและในดิน ที่มีลักษณะเป็นจุดๆ หรือหย่อมๆ ของสีที่ไม่เสมอกัน หรือต่างสีกัน รวมทั้ง หมายถึงการเกิด หรือปรากฏของการมีสีไม่เสมอกัน (mottles) (2) ดู: *mottled structure (เมาะ´เทิ่ลดฺ สเตริ๊ค´เช่อรฺ)* (3) ดู: *luster mottling (เลิส´เท่อรฺ เมาะ´ทลิ่ง) [ตะกอนวิทยา]* (4) ดู: *dolomitic mottling (โดเลอมิ´ถิค เมาะ´เทอลิ่ง)*

mould (โมลดฺ) ดู: *mold (โมลดฺ) [บรรพชีวินวิทยา]*

moulin (มูแลน´) หลุมรูปทรงกระบอกโดยประมาณ มีผนังเกือบแนวดิ่ง หรือช่องเปิด (shaft) ในน้ำแข็งของธารน้ำแข็ง ที่ถูกขุดออกโดยการหมุนวนของน้ำที่ละลายน้ำแข็ง ด้วยการไหลลงหลุมจากพื้นผิว รากศัพท์: ภาษาฝรั่งเศส, “mill” (ที่เรียกเช่นนี้เพราะเสียงคำรามที่ดัง โดยน้ำที่ไหลตกลงไปและหมุนหรือปั่น) คำพ้อง: *glacier mill (เกล´เฌ่อรฺ มิล); glacial mill (เกล´เฌิ่ล มิล);*

moulin kame (มูแลน´ เคม) เนินเขารูปกรวยของธรณีวัตถุจากธารน้ำแข็ง และแม่น้ำ ที่เกิดในหลุมกลม (moulin) ในน้ำแข็งของธารน้ำแข็ง

moulin pothole (มูแลน´ พ็อท´โฮล) ดู: *giant´s kettle (ไจเอิ้นทฺสฺ เคะ´เทิ่ล)* หลุมยักษ์ เกิดจากก้อนน้ำแข็งขนาดใหญ่ที่ติดอยู่ใน ground morain เมื่อน้ำแข็งละลายจนกลายเป็นหลุมใหญ่

mound (มาวนฺด) (1) [โบราณคดี] เนินดินขนาดเล็ก ที่มนุษย์โบราณสร้างขึ้น ประกอบด้วยเศษแตกหักของอุปกรณ์เครื่องใช้ หรือกองดินที่ขุดขึ้นเพื่อฝังศพ (2) [ธรณีสัณฐานวิทยา] เนินกลม และเตี้ย มักเป็นดิน; *knoll (โนล) [ธรณีสัณฐานวิทยา]* (3) [บรรพชีวิน] โครงสร้างอินทรีย์ที่สร้างขึ้นโดยกลุ่มเฟาะเซิ่ล ของสิ่งมีชีวิต เช่น ไครนอยดส (crinoids)

mound spring (มาวนฺด สปริง´) น้ำซึม หรือน้ำซับที่มีเนินดินปรากฏของตำแหน่งที่มีการไหลซึมออกของน้ำบาดาลลงสู่พื้นผิวดิน; เนินดินบางส่วน หรือทั้งหมดอาจเกิดโดยการตกตะกอนของแร่ที่มากับน้ำซึม น้ำซับ หรือโดยพืชพันธุ์และตะกอนที่ถูกพัดมากับลม ซึ่งมักเกิดในภูมิภาคแห้งแล้ง เปรียบเทียบ: *pool spring (พูล สปริง´)* ดู: *spring mound (สปริง´ มาวนฺด)*

mount (เม้านฺท) (1) ศัพท์ย่อของ *mountain (เม้าน´เทิ่น)* โดยเฉพาะ ใช้นำหน้าชื่อเฉพาะ ซึ่งอ้างถึงยอดใดยอดหนึ่งในเทือกเขา เช่น ในเทือกเขาหิมาลัย Mount Everest (เม้านฺท เอฟ´เริสท) คำย่อ: mt (2) เนินเขาสูง; โดยเฉพาะ มีความสูงที่โดดเด่นอย่างฉับพลันเหนือพื้นที่ข้างเคียง เช่น Mount Vesuvius (เม้านท, เวอซู´เวียส) (3) ดู: *seamount (ซี´เม้านฺท)*

mountain (เม้าน´เทิ่น) (1) ส่วนของเปลือกโลกที่สูงกว่าเขา (hill – ฮิล) มีความสูงกว่าพื้นที่ที่ล้อมรอบ และแสดงลักษณะเป็นยอด (แตกต่างจากที่ราบสูง) และโดยทั่วไปมักมีความลาดชันด้านข้างสูง และมักเป็นหิน อาจมีลักษณะเป็นกลุ่มที่มีแนวยาว หรือมียอดที่สูงโดดเด่นเพียงยอดเดียว อาจเกิดจากการเคลื่อนที่ของแผ่นเปลือกโลก หรือจากการกัดเซาะ หรือจากกระบวนการภูเขาไฟ โดยทั่วไปมักกำหนดให้มีความสูงกว่าพื้นที่ข้างเคียงอย่างน้อย 300 เมตร (แต่เดิมกำหนดความสูงเหนือระดับน้ำทะเล 600 เมตร หรือมากกว่า) คำย่อ: mt; mtn คำพ้อง: *mount (เม้านฺท)* (2) ความสูงที่โดดเด่นขึ้นมาอย่างฉับพลันในพื้นที่ที่เป็นที่ต่ำ โดยเฉพาะ ความสูงที่โดดเด่นจากบริเวณที่ล้อมรอบ และมักมีฐานกลม (3) ภูมิภาคที่โดดเด่นด้วยภูเขา; ศัพท์นี้มักใช้เป็นพหูพจน์

mountain and bolson desert (เม้านฺ´เทิ่น แอนดฺ โบล´เซิ่น เด๊ะ´เสิรท) พื้นที่ทะเลทราย ที่มีเทือกเขายาว และแทรกระหว่างที่ราบที่มีตะกอนทับถมของแอ่งที่เกิดจากฟ้อลท หรือแอ่งโบลเซิ่น

mountain apron (เม้านฺเทิ่น เอ๊ะ´เพริ่น) ดู: *bajada (เบอฮา´เด้อ)*

mountain blue (เม้านฺเทิ่น บลู) แร่ทองแดงสีฟ้า; โดยเฉพาะ แอ๊ะเฌอไร้ท (azurite) และคริเซอคอเล่อ (chrysocolla)

mountain building (เม้านฺเทิ่น บิล´ดิ้ง) ดู: *orogeny (ออเราะ´เจอนี่)*

mountain butter (เม้านฺเทิ่น เบ๊อะ´เท่อรฺ) ศัพท์สำหรับเกลือ โดยเฉพาะ แฮลอเทรอไค้ท (*halotrichite)*

mountain chain (เม้านฺเทิ่น เชน) เทือกเขาหลายๆ เทือกเขาที่เชื่อมต่อกันเป็นแนวยาว โดยไม่คำนึงถึงความคล้ายคลึงกันของรูปแบบของโครงสร้าง และการกำเนิด แต่มีการวางตัวตามยาวในทิศทางเดียวกัน หรือใกล้เคียงกัน ดู: *cordillera (คอรเดิลเยอ´เร่อ)*

mountain climate (เม้านฺเทิ่น ไคล´เหมิท) สภาพภูมิอากาศของพื้นที่ที่สูงมาก ที่มีลมพัดแรง มีอากาศเบาบาง และอุณหภูมิที่ต่ำมาก

mountain cork (เม้านฺเทิ่น ค๊อรค) (1) แอ๊สเบสเติ้ส (*asbestos*) สีขาว หรือเทา ที่ประกอบด้วยเส้นใยประสานกันมีเนื้อคล้ายไม้

M

ค้อรค (cork) มีน้ำหนักเบาและลอยน้ำได้ คำพ้อง: *rock cork (ร็อค ค้อรฺค)* (2) แร่เคลที่เกิดเป็นเส้นใย เช่น ซีพีเออไล้ท (sepiolite) หรือแพเลอกอรสไค้ท (palygorskite)

mountain flax (เม้านฺเทิ่น แฟล็คสฺ) แอ๊สเบสเติ้ส (*asbestos*) ที่มีเส้นใยละเอียดคล้ายใยไหม

mountain glacier (เม้านฺเทิ่น เกล´เฌ่อรฺ) ดู: *alpine glacier (แอล´ไพนฺ เกล´เฌ่อรฺ)*

mountain green (เม้านฺเทิ่น กรีน) แร่สีเขียว โดยเฉพาะ แมเลอไค้ท (malachite) เอ็มเริ่ลด (emerald) และคริเซอคอเล่อ (chrysocolla)

mountain group (เม้านฺเทิ่น กรุ๊พ) กลุ่มของยอดเขาหลายๆ ยอดเขา หรือกลุ่มของภูเขาที่มีสันเขาสั้นๆ

mountain leather (เม้านฺเทิ่น เละ´เธ่อร) (1) แอ๊สเบสเติ้ส (asbestos) ที่เกิดเป็นแผ่นบางแบบไข้วกันของเส้นใย มีความเหนียว ดัด หรือบิดโค้งได้ง่าย คำพ้อง: *rock leather (ร็อค เละ´เธ่อร); mountain paper (เม้านฺ´เทิ่น เพ´เพ่อรฺ)* (2) แร่เคลที่เกิดเป็นเส้นใย เช่น ซีพีเออไล้ท (sepiolite) หรือแพเลอกอรสไค้ท (palygorskite) คำพ้อง: *leatherstone (เละ´เธ่อรสโตน)*

mountain of accumulation (เม้านฺ´เทิ่น เอ๊ฟ เออะคิวเมอเล´เฌิ่น) ภูเขาที่มีลักษณะสมมาตร มักเป็นภูเขาสูง เกิดโดยการเพิ่มของมวลบนพื้นผิวของโลก โดยเฉพาะ โดยการปะทุของมวลจากภูเขาไฟ มักเป็นภูเขาที่มียอดโดด คำพ้อง: *accumulation mountain (เออะคิวเมอเล´เฌิ่น เม้านฺ´เทิ่น)*

mountain of circumdenudation (เม้านฺ´เทิ่น เอ๊ฟ เซอรเคิมดีนูเด´เฌิ่น) ภูเขาหินที่มีความคงทนสูง ที่เหลืออยู่ หลังจากที่หินที่อยู่รอบๆ ที่มีความคงทนน้อยกว่าถูกกัดเซาะ และผุพังออกไป หรือภูเขาของที่ราบสูงในอดีตที่ยังเหลืออยู่ เช่น เมอแน้ดหน็อค (monadnock) หรืออินเซิลเบิรก (inselberg) คำพ้อง: *relict mountain (เระ´หลิคทฺ เม้านฺ´เทิ่น); remainder mountain (ริเมน´เด้อร เม้านฺ´เทิ่น); circumdenudation mountain (เซอรเคิมดีนูเด´เฌิ่น เม้านฺ´เทิ่น)*

mountain of denudation (เม้านฺเทิ่น เอ๊ฟ ดีนูเด´เฌิ่น) ส่วนที่เหลืออยู่ของชั้นหินที่ไม่ถูกทำลาย หรือชั้นหินที่มีความต่อเนื่องแต่ยังไม่ถูกกัดเซาะออกไป

mountain of dislocation (เม้านฺ´เทิ่น เอ๊ฟ ดิสโลเค´เฌิ่น) ภูเขา ที่เกิดจากการเปลี่ยนพื้นที่เนื่องจากชั้นหินเกิดการโค้งงอ หรือเกิดการแตกและเลื่อน; ภูเขาที่เกิดจากโฟลด หรือฟ้อลท

mountainous (เม้านฺ´เทอเนิ่ส) (1) การบรรยายภูมิภาค ที่มีลักษณะโดดเด่นของยอดเขา สันเขาหรือเทือกเขา (2) คล้ายภูเขา เช่น โดมของภูเขา (*mountainous* dome) ที่มีลักษณะสูงขึ้น และรอบๆข้างชั้นหินจะมีความลาดชันสูง

mountain paper (เม้านฺเทิ่น เพ´เพ่อรฺ) แอ๊สเบสเติ้ส (*asbestos*) ที่เกิดเป็นแผ่นบางคล้ายกระดาษ;โดยเฉพาะ *mountain leather (เม้านฺเทิ่น เละ´เธ่อร)*

mountain pediment (เม้านฺเทิ่น เพะ´เดอเมิ่นทฺ) (1) ศัพท์สำหรับ ที่ราบ ที่เกิดผสมระหว่างการกัดเซาะ และการเคลื่อนย้ายที่เทือกเขาในทะเลทราย คล้ายกับที่ราบรูปพัด และพื้นที่รอบๆ ที่ลาดเชิงเขา มีลักษณะคล้ายกองของเศษธรณีวัตถุรูปสามเหลี่ยม สำหรับบริเวณที่ราบไกลจากลาดเชิงเขา ฐานของสามเหลี่ยมจะกว้างออก คล้ายกับพีดม้อนท เพะเดอเมิ่นท (*piedmont pediment)* (2) เพะเดอเมิ่นท ที่เกิดขึ้นภายในมวลของภูเขาในพื้นที่ค่อนข้างสูง ที่ตัดโครงสร้างของภูเขา

mountain range (เม้านฺเทิ่น เร้นจฺ) มวลเดี่ยวขนาดใหญ่ที่ประกอบด้วยภูเขาหลายๆ ลูกต่อเนื่องกัน หรือเว้นระยะห่างของสันเขาเพียงแคบๆ มีหรือไม่มียอดเขา และมีความเกี่ยวเนื่องกันของตำแหน่ง ทิศทาง การเกิด และอายุ; องค์ประกอบในส่วนของระบบภูเขา (*mountain system - เม้านฺเทิ่น ซิส´เติ้ม)* หรือเทือกเขา (*mountain chain - เม้านฺเทิ่น เชน)*

mountainside (เม้านฺ´เทิ่นไซ้ด) ด้านข้างของภูเขา ที่อยู่ระหว่างยอดเขาและเชิงเขา คำพ้อง: *mountain slope (เม้านฺ´เทิ่น สโล้พ´)*

mountain slope (เม้านฺ´เทิ่น สโล้พ´) ดู: *mountainside* (เม้านฺ´เทิ่นไซ้ด)

mountain soap (เม้านฺ´เทิ่น โซ้พ) แร่เคลสีเข้ม ที่ลื่นคล้ายสบู่ และมีลักษณะเป็นแนวเส้น; โดยเฉพาะ แซะเพอไน้ท (saponite) คำพ้อง: *rock soap (ร็อค โซ้พ)*

mountain system (เม้านฺ´เทิ่น ซิส´เติ้ม) กลุ่มของเทือกเขา ที่แสดงลักษณะเฉพาะบางอย่างคล้ายคลึงกัน เช่น มีรูปทรงโครงสร้าง และตำแหน่งทิศทางที่คล้ายคลึงกัน รวมทั้งเชื่อว่ามีกำเนิดมาจากสาเหตุเดียวกัน; โดยเฉพาะ ชุดของเทือกเขาที่เกิดจากกระบวนการเกิดโฟลด และการเปลี่ยนรูประหว่างวัฏจักรการเกิดของเทือกเขา (*orogenic belt - ออ´เรอเจ´หนิค เบ็ลท)* เดียวกัน เปรียบเทียบ: *mountain range (เม้านฺเทิ่น เชน)*

mountain tallow (เม้านฺเทิ่น แท´โล) ดู: *hatchettine (แฮท´เชอทีน)*

mountain-top detritus (เม้าน๎เทิ่น ท็อพ ดิไทร๎เทิส) ดู: *block field (บล็อค ฟีลด์)*

mountain wall (เม้าน๎เทิ่น วอล) ส่วนของภูเขาที่อยู่ระหว่างยอดเขาและเชิงเขา ที่มีความสูงและชันมากคล้ายกำแพง

mountain wind (เม้าน๎เทิ่น วินด์) ลมที่พัดในเวลากลางคืนลงจากยอดเขาสู่เชิงเขา (*katabatic wind* – แคะเทอแบ๎ถิค วินด์) ที่มักเกิดสลับกับลมที่พัดจากหุบเขาไปสู่ยอดเขาที่เกิดในเวลากลางวัน (*anabatic wind - แอเนอแบ๎ถิค วินด์)* คำตรงข้าม: *valley wind (แว๎ลี่ วินด์)*

mountain wood (เม้าน๎เทิ่น วู้ด) (1) แอ๊สเบสเติ้ส (*asbestos)* สีเทา หรือน้ำตาล มีลักษณะเป็นเส้นใยแน่นคล้ายไม้แห้ง คำพ้อง: *rock wood (ร็อค วู๊ด)* (2) แร่เคลที่มีลักษณะเส้นใย เช่น ซีพีเออไล้ท (sepiolite) หรือแพเลอกอรสไค้ท (palygorskite)

mouth (เม้าธ์) (1) บริเวณ ที่ธารน้ำไหลลงสู่ธารน้ำที่ใหญ่กว่า ทะเลสาบ หรือทะเล; debouchment (ดิเบ๊าวช๎เมิ้นท) (2) ดู: *baymouth (เบ๎เม้าธ์)* (3) ลักษณะธรณีสัณฐานที่เป็นช่องเปิด เช่น ถ้ำ หุบเขา หรือโตรก (canyon – แคนเยิ่น) (4) ช่องใต้ดินที่เปิดออกสู่พื้นดิน เช่น ช่องที่ลาเว่อไหล หรือพ่นออก

moutonnée (มู๎โทเน่) คำคุณศัพท์ภาษาฝรั่งเศส หมายถึง “fleecy - เหมือนขนแกะ” หรือ “curled – หยัก หรือโค้ง” แต่มักจะใช้อย่างผิดๆ ว่า เป็นศัพท์ย่อของ *roche moutonnée โร้ฌ มูโทเน่* ศัพท์นี้เดิมหมายถึง กลุ่มของเนินเขาแอ๊ลพ ที่มีลักษณะกลม อยู่ติดๆ กัน และโค้งขึ้น โค้งลง (repeated curves) เมื่อมองจากระยะไกลคล้ายขนแกะหนา ที่หยักเป็นลอนคล้ายลอนผม ศัพท์นี้ปัจจุบัน ใช้กับรูปแบบของโรชมูโทเน่ *(roche moutonnée)* ที่คล้ายแกะ ที่มีส่วนหัวเป็นด้านปะทะลม (stoss side)

movable bed (มู้เวอเบิ้ล เบด) ตะกอนท้องน้ำ ที่ประกอบด้วยธรณีวัตถุที่เคลื่อนย้ายได้ง่าย

movement horizons (มู้ฟ๎เมิ้นท์ เฮอไร๎เซิ่นส) ในการเกิดโฟลดแบบมีการเลื่อนระหว่างชั้นหินโค้งงอที่อยู่ติดกันแบบไม่เท่ากัน (flexural slip folds) หมายถึง เขตที่การเลื่อนระหว่างชั้นหินหลาย ๆ ชั้น มีการเชื่อมโยงกันโดยฟ้อลทตัดทำมุมกับชั้นหิน

movement picture (มู้ฟ๎เมิ่นท์ พิค๎เช่อร์) ดู: *deformation plan (ดิฟอรเม๎เฌิ่น แพลน)*

movement plan (มู้ฟ๎เมิ่นท์ แพลน) ดู: *deformation plan (ดิฟอรเม๎เฌิ่น แพลน)*

moveout (มู้ฟ๎เอ๊าท์) ค่าความแตกต่างของเวลาของเส้นคลื่นสะท้อนที่อยู่ใกล้กัน โดยเฉพาะ จากบริเวณที่ผิวสะท้อนเอียง เปรียบเทียบ: *normal moveout (นอร๎เมิ่ล มู้ฟ๎เอ๊าท์)* คำพ้อง: *stepout (สเต็พ๎เอ๊าท์)*

moving average (มู้ฟิ่ง แอ๊ะ๎เวอหริจ) ขั้นตอนการปรับข้อมูลในชุดของข้อมูลที่เกี่ยวเนื่องกับเวลาหรือตำแหน่ง (time or space) ที่พบว่ามีความผิดปกติจากสิ่งรบกวน ด้วยการหาค่าเฉลี่ย ณ เวลา หรือตำแหน่งที่มีข้อมูล ด้วยการนำเอาข้อมูลที่อยู่ใกล้เคียงกัน มาคำนวณด้วย เมื่อได้ค่าเฉลี่ยจากการคำนวณจะใช้เป็นค่าตัวแทนของข้อมูล ณ เวลา หรือตำแหน่งนั้นๆ จะเลื่อนตำแหน่งไป และการคำนวณด้วยการเลื่อนข้อมูลในลักษณะเดียวกันต่อเนื่องไปตลอดทั้งชุด ซึ่งหลักการนี้ใช้ในการปรับข้อมูลให้เรียบในการทำแผนที่

MPa (เอ็มพีเอ) สัญลักษณ์ของ 10^6 พาสคาลส (pascals) หรือเมเกอะพาสคาล (megapascal)

MSL (เอ็มเอ๊สเอล) คำย่อ ดู: *mean sea level (มีน ซี เล๎เวิ่ล)*

MT (เอ็มที) คำย่อ ดู: *magnetotellurics (แม็ก๎นีโทเทอลูหริคส์)*

M-type granitoid (เอ็ม-ไท้พ แกร๎เนอทอยด์) หินแกรเหนิท ที่มีแหล่งของแม็กเม่อมาจากการหลอมเหลวบางส่วนของแมนเทิ่ลในบริเวณเขตการมุดของแผ่นเปลือกมหาสุมทร หรือโดยการแยกของเพอริเดอไท้ท (peridotite) และตามด้วยเมฝิคแม็กเม่อ

muck (เมิ้ค) (1) ดินอินทรีย์ ที่มาจากพืชที่ย่อยสลาย จนไม่สามารถระบุชนิดหรือส่วนประกอบของพืชนั้นๆ ได้ มักมีสีเข้มกว่าพี้ท ดู: *muck soil (เมิ้ค ซอยล); mucky peat (เมอะ๎คี่ พี้ท); sapric material (แซะ๎ผริค เมอทิ๎เรี่ยล)* (2) [วิศวกรรมศาสตร์] ศัพท์ทั่วไปที่ใช้กับดินและหินที่ขุดขึ้นมาจากอุโมงค์ (3) [การทำเหมืองแร่] คำนาม หมายถึง หิน หรือเศษแร่แตกหักในการทำเหมือง คำกริยา หมายถึง นำเศษหิน หรือแร่แตกหักออกไป (4) [ตะกอนวิทยา] อินทรียวัตถุ สีเข้ม เนื้อละเอียดที่ผ่านการย่อยสลายมาแล้วเป็นอย่างดี ที่ผสมอยู่กับธรณีวัตถุจำพวกทรายแป้งที่มีปริมาณมาก; ทับถมอยู่บริเวณพื้นผิวของพื้นที่ที่มีการระบายน้ำไม่ดี เช่น พื้นที่ถูกแช่แข็งถาวร (permafrost) และพื้นทะเลสาบ

muckite (เมิ้ค๎ไค้ท์) แร่เทอเนิท (retinite) สีเหลือง ที่พบเป็นอนุภาคขนาดเล็กในถ่านหิน ในภูมิภาคยูโรปตอนกลาง เหนือหุบเขาของแม่น้ำโอเด้อร ริเว่อร์ (Oder River)

muck soil (เมิ้ค ซอยล) ดินอินทรีย์ ที่มีซากพืชที่ผ่านการย่อยสลาย จนไม่สามารถระบุชนิดหรือส่วนประกอบของพืชนั้นๆ ได้ ผลรวมของความหนาของชั้นอินทรีย์ มักจะมากกว่าผลรวมของ

M

ความหนาของชั้นอนินทรีย์ ดู: *sapric material (แซะ´ผริค เมอทิ´เรี่ยล)*

mucky peat (เมอะ´คี่ พี้ท) ดินอินทรียวัตถุ ที่มีพืชที่ย่อยสลายเพียงบางส่วน และยังคงสามารถระบุชนิดหรือส่วนประกอบของพืชบางชนิดได้ ดู: *muck soil (เมิค ซอยล์); hemic material (ฮี´หมิค เมอทิ´เรี่ยล)*

mud (เหมิด) [การเจาะ] โคลน ดู: *drilling mud (ดริ´ลิ่ง เหมิด)* (2) [สมุทรธรณีวิทยา] ตะกอนเม็ดละเอียดขนาดเคล และทรายแป้ง และมีความเหนียว ที่เกิดจากการตกทับถมของวัตถุ ทั้งจากสิ่งมีชีวิตในทะเลหรือบนบก และจากหิน/ดินบนพื้นผิวโลกมักเรียกชื่อโดยระบุสี เช่น บลู เหมิด (*blue mud); แบล็ค เหมิด (black mud); เร้ด เหมิด (red mud)* (3) [ตะกอนวิทยา] (ก) ส่วนผสมของตะกอนขนาดเคล ทรายแป้ง และน้ำที่มีลักษณะเหนียว หรือลื่น มีสภาพกึ่งของเหลว ถึงอ่อนและแพลสติค; ดินอ่อนและเปียก, โคลน หรือเลน (ข) ตะกอนที่ยังไม่แข็งเป็นหินประกอบด้วยตะกอนขนาดเคล และทรายแป้ง รวมทั้งตะกอนอื่นๆ (เช่นทราย) และมีน้ำเป็นองค์ประกอบร่วม เช่น เลน หรือโคลนที่พื้นทะเลสาบ (ค) ส่วนผสมของตะกอนเคล และทรายแป้ง; สัดส่วนของทรายแป้งบวกกับเคลในหินตะกอน เช่น ในเมถริกสของหินปูน

mud aggregate (เหมิด แอ๊ะ´กริเกิท) กระจุกหรือกลุ่มของเม็ดโคลน ซึ่งโดยทั่วไปมีขนาดทราย หรือทรายแป้ง และตกทับถมแบบเม็ดตะกอน

mud ball (เหมิด บอล) (1) มวลทรงกลมของโคลน หรือหินโคลนในหินตะกอน ที่ซึ่งเกิดจากการผุพัง หรือแตกหักของเคล ที่ตกทับถมอาจมีเส้นผ่าศูนย์กลางมากถึง 20 เซนติเมตร (2) ดู: *armored mud ball (อาร´เมิรด เหมิด บอล)*

mudbank (เหมิด´แบ๊งค) (1) สันโคลนตามชายฝั่ง หรือในแม่น้ำที่จมอยู่ใต้น้ำ หรือจมอยู่ใต้น้ำเพียงบางส่วน มักจะโผล่ในช่วงน้ำลง (2) สัน (*bank -แบ๊งคฺ [ชายฝั่ง])* ที่ประกอบด้วยโคลนปูน (micrite – มิ´ไครท) ที่อาจมีส่วนของพืชหรือสัตว์ประกอบอยู่ด้วยเพื่อยึดตะกอนให้อยู่กับที่หรือมีความเสถียร เปรียบเทียบ: *bank (แบ๊งคฺ) [ตะกอนวิทยา]*

mud breccia (เหมิด เบร๊ะ´เชี่ย) ศัพท์สำหรับ โคลนที่แห้งและแตกระแหง (desiccation breccia - เด๊ะสิเค´เฌิ่น เบร๊ะ´เชี่ย) ที่ประกอบด้วยเศษแตกหักมุมเหลี่ยม หรือมุมโค้งมนเล็กน้อย ของดินจำพวกดินเหนียว (argillite - อาร´เจอไล้ท) เม็ดละเอียด ที่ฝังอยู่ในตะกอนเม็ดหยาบ และเป็นจำพวกทราย (arenaceous – แอเรอเน´เฌิส)

mud-buried ripple (เหมิด-เบ´รีดฺ ริ´เพิ่ล) รอยคลื่นที่ปิดทับด้วยโคลน มีลักษณะการทับถมในส่วนท้องของรอยคลื่นขึ้นมาถึงส่วนยอดเพียงเล็กน้อย หรือเฉพาะส่วนท้องเท่านั้น เปรียบเทียบ: *flaser structure (เฟล´เซอรฺ สเตริ๊ค´เช่อรฺ) [ตะกอนวิทยา]*

mud-buried ripple mark (เหมิด-เบ´รีดฺ ริ´เพิ่ล ม้ารฺค) ดู: *mud-buried ripple (เหมิด-เบ´รีดฺ ริ´เพิ่ล)*

mud cake (เหมิด เค้ก) (1) [การเจาะ] ในการเจาะแบบหมุนหมายถึง ชั้นหินที่น้ำโคลนจากการขุดเจาะหายไป เนื่องจากชั้นหินมีความพรุน คำพ้อง: *filter cake (ฟิล´เท่อรฺ เค้ก); cake (เค้ก) [การเจาะ]* (2) [ตะกอนวิทยา] เม็ดตะกอน ที่เกิดจากการผึ่งให้แห้งและเกิดในหินที่มีเบร๊ะเชี่ย (เศษหินรูปเหลี่ยมที่เกิดจากการแตกหัก) อยู่ภายในเนื้อหิน (intraformational breccia - อินเทรอฟอรเม´เฌอะเนิ่ล เบร๊ะ´เชี่ย)

mud circle (เหมิด เซอรฺ´เคิ่ล) วงกลมของดินที่ไม่มีการคัดขนาด *(nonsorted circle - น็อนซอรฺเท็ด เซอรฺ´เคิ่ล)* ที่มีแกนกลางเป็นเคล ทรายแป้ง หรือทรายละเอียด ที่ถูกฉีดขึ้นมาจากพื้นดิน และล้อมรอบด้วยพันธุ์ไม้ขนาดเล็ก โดยทั่วไปมีเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 10 เซนติเมตร ถึง 2 เมตร ดู: *frost scar (ฟร้อสทฺ สการ´); plug (เพลิ๊ก) [ภูมิลักษณ์พื้นดิน]* คำพ้อง: *clay boil (เคล บอยลฺ); tundra ostiole (เทิน´เดร้อ ออส´ตีโอล) รูเปิดขนาดเล็กในทุ่งหญ้าในเขตหนาว (tundra – เทินเดร้อ) ที่มีน้ำแข็งใต้ดินตลอดปี*

mud clast (เหมิด แคล้สทฺ) เม็ดตะกอน (clast – แคล้สทฺ) ที่เกิดจากหินโคลน หรือหินเนื้อละเอียดและอ่อน ถูกกัดเซาะ และมีการเคลื่อนที่ด้วยระยะทางเพียงเล็กน้อยก่อนการทับถม เปรียบเทียบ: *rip-up (ริพ-เอิพ)*

mud column (เหมิด คอ´เลิ่ม) ความสูงของแท่งน้ำโคลนในหลุมเจาะ ที่วัดจากด้านล่างของหลุมเจาะถึงระดับที่มีน้ำโคลนอยู่ในหลุม

mud cone (เหมิด โคน) รูปกรวยเล็กๆ ของโคลนที่มีกำมะถันเกิดรอบเนินโคลนที่ผุดขึ้นมาจากกระบวนการภูเขาไฟ หรือน้ำพุร้อน

mud crack (เหมิด แคร็ค) (1) การแตกเป็นรูปหลายเหลี่ยม ไม่สม่ำเสมอของเคล ทรายแป้ง หรือโคลน ที่เกิดขึ้นจากการหดตัวเมื่อแห้ง รวมถึงการแตกที่เรียกว่า เซิน แคร็ค *(sun crack)* ณริ้งขิจ แคร็ค (*shrinkage crack)* และเดสิเคเฌิ่น แคร็ค

(*desiccation crack - ร่องแตกรูปหลายเหลี่ยมในดินที่เกิดจากการหดตัวของดินเมื่อน้ำในดินระเหยออกไป*) (2) *mud-crack cast (เหมิด-แคร็ค แค้สทฺ)* สะกดได้อีกแบบ: mudcrack

mud-crack cast (เหมิด-แคร็ค แค้สทฺ) รูปหล่อของร่องแตกในโคลน ที่เกิดภายหลังจากมีตะกอน (มักเป็นทราย) ทับถมในร่อง; มักเกิดใต้ชั้นดินที่ปิดทับหินโคลน คำพ้อง: *mud crack (เหมิด แคร็ค)*

mud-crack polygon (เหมิด-แคร็ค พอ'ลีกอน) ร่องแตกรูปหลายเหลี่ยมในโคลนแห้ง ดู: *desiccation polygon (เด๊ะสิเค'เฌิ่น พอ'ลีกอน)*

mudding off (เหมอะ'ดิ้ง อ๊อฟ) การอุดตันการไหลของของเหลวในชั้นที่ของเหลวซึมผ่านได้ เช่น น้ำหรือน้ำมัน เข้าไปในหลุมเจาะ ทำให้เกิดมวลโคลน (*mud cake)* และ/หรือการสูญเสียความพรุนเนื่องจากน้ำโคลนที่ใช้ในการเจาะแทรกเข้าไปอุดช่องว่างซึ่งต้องทำการแก้ไขเพื่อให้ดำเนินการผลิตน้ำ, น้ำมัน หรือแก๊สต่อไปได้

mud drape (เหมิด เดร๊พ) ชั้นบางของเคล หรือทรายแป้งที่ทับถมอยู่บนตะกอนหยาบ (มักเป็นคลื่น) ในช่วงน้ำลด โดยทั่วไปมักพบในสภาพแวดล้อมของการทับถมของแม่น้ำ และน้ำขึ้นน้ำลง เปรียบเทียบ: *flaser structure (แฟ้ล'เส้อร สเตร๊ค'เช่อรฺ) [ตะกอนวิทยา]*

muddy (เมอะ'ดี้) [ตะกอนวิทยา] คำคุณศัพท์ เกี่ยวกับ น้ำขุ่นหรือเป็นโคลน; โดยเฉพาะ หมายถึง น้ำที่ขุ่นข้นโดยตะกอนโคลน

muddy gravel (เมอะ'ดี้ แกร'เวิ่ล) ตะกอนที่ยังไม่แข็งตัวประกอบด้วยกรวดร้อยละ 30-80 และมีอัตราส่วนของทรายต่อโคลน (ทรายแป้ง+เคล) น้อยกว่า 1:1

muddy sand (เมอะ'ดี้ แซนดฺ) ตะกอนที่ยังไม่แข็งตัวประกอบด้วยทรายร้อยละ 50-90 และมีอัตราส่วนของตะกอนทรายแป้งต่อเคลอยู่ระหว่าง 1:2 และ 2:1

mud engineer (เหมิด เอ็นเจอเนียร์) ผู้เชี่ยวชาญด้านน้ำโคลนสำหรับขุดเจาะแบบหมุน ที่ได้ศึกษารายละเอียดของวัสดุ สารเคมีและสมบัติของสารที่จำเป็นต้องเพิ่มเติมอื่นๆ เพื่อรักษาคุณสมบัติของน้ำโคลน ให้ตรงตามความต้องการในการขุดเจาะแบบหมุน

mud field (เหมิด ฟีลดฺ) พื้นที่ ที่อิ่มน้ำด้วยน้ำบาดาล เนื่องจากมีพุไอน้ำและน้ำร้อน (fumaroles - ฟิว'เมอโรลสฺ)

mud flat (เหมิด แฝล็ท) หาดโคลน และหาดทรายแป้ง พื้นที่ค่อนข้างราบตามชายฝั่ง ที่มีตะกอนทรายแป้งละเอียด (เหมือนในบริเวณปากแม่น้ำที่มีกำบังคลื่นและลม (sheltered estuary)) หรือรอบๆ เกาะ ที่มีทั้งน้ำขัง (น้ำขึ้น) และไม่มีน้ำขัง (น้ำลง) เกิดสลับกัน หรือมีน้ำค่อนข้างตื้นขัง; พื้นที่ที่เป็นโคลนในที่ราบบริเวณน้ำขึ้น น้ำลง ไม่มีต้นไม้ปกคลุม เปรียบเทียบ: *sand flat (แซนดฺ แฝล็ท)* คำพ้อง: *flat (แฝล็ท) [ธรณีสัณฐานวิทยา]*

mud-flat polygon (เหมิด-แฝล็ท พอ'ลีกอน) ดู: *desiccation polygon (เด๊ะสิเค'เฌิ่น พอ'ลีกอน)*

mudflow (เหมิด'โฟล) (1) [การเคลื่อนที่ของธรณีวัตถุ] ศัพท์ทั่วไปสำหรับ ภูมิลักษณ์ของการเคลื่อนที่ของมวลดิน และกระบวนการไหลของโคลนที่มีน้ำเป็นองค์ประกอบรวมอยู่ด้วย ปริมาณของน้ำที่เป็นปัจจัยในการทำให้เกิดการไหลเร็วหรือช้า ถ้ามีมวลของเศษดิน/หิน ขนาดใหญ่กว่าทรายในสัดส่วนมากกว่าร้อยละ 50 ของของแข็งทั้งหมด และเกิดการไหลได้ เรียกว่า *debris flow (เดอ'บรี โฟล)* ส่วนเหมิดโฟล เป็นการไหลของโคลนเศษหินและวัตถุอื่น รวมทั้งน้ำ ซึ่งปริมาณน้ำอาจมากถึงร้อยละ 60 โดยปริมาณน้ำพิจารณาจากปริมาณของโคลน และธรณีวัตถุองค์ประกอบ ถ้ามีปริมาณน้ำลดลงจะเป็นดินไหล (earthflows) แต่ถ้ามีน้ำมากขึ้นจะเป็นธารน้ำขุ่นและธารน้ำใส (โคลนไหล) สะกดได้อีกแบบ: mudflow (2) [ตะกอนวิทยา] โครงสร้างรองของโครงสร้างหินตะกอน ที่พบในหินเม็ดละเอียด (โคลนไหล) ที่แสดงถึงการไหลของตะกอนขณะยังอ่อน (3) [กระบวนการภูเขาไฟ] ดู: *lahar (ลา'ฮารฺ)*

mudflow fan (เหมิด'โฟล แฟน) การแผ่ออกเหมือนรูปพัดของโคลนไหล หรือส่วนหน้าของโคลนไหลแผ่ออกในพื้นที่ราบ

mudflow levee (เหมิด'โฟล เล'วี่) สันแหลมแนวยาว ที่มีขอบชัดเจนตามแนวแคบๆ ของเดอบรี โฟล (debris flow) หรือ เหมิดโฟล (mudflow) และประกอบด้วยก้อนหินขนาดใหญ่ ที่ถูกผลักออกด้านข้างทั้งสองข้างจากแรงของการไหล

mud geyser (เหมิด ไก'เซ่อร) น้ำพุร้อน ที่พ่นโคลนกำมะถันออกมา; ประเภทของโคลนภูเขาไฟ (mud volcano)

mud glacier (เหมิด เกล'เฌ่อรฺ) มวลหนืดของธรณีวัตถุพื้นผิวดิน ที่เคลื่อนที่อย่างช้าๆ โดยกระบวนการไหลอย่างช้าๆ ของโคลนและธรณีวัตถุอื่นๆ ที่ชุ่มน้ำ (solifluction - โซเลอเฟลิคเฌิ่น)

mud lava (เหมิด ลา'เว่อ) (1) [น้ำบาดาล] กระเปาะโคลนของวัตถุจำพวกกำมะถัน และสารควรเปลเหมาท หรือโคลนจากภูเขาไฟหรือน้ำพุร้อน (2) [กระบวนการภูเขาไฟ] ศัพท์ที่ใช้อธิบายธรณีวัตถุในประเทศญี่ปุ่นที่รู้จักกันในชื่อของการทับถมของเถ้าภูเขาไฟไหล (*ash flow* deposits)

mud log (เหมิด ล้อก) การวิเคราะห์อย่างต่อเนื่องของน้ำโคลนในการขุดเจาะแบบหมุน สำหรับตรวจหาแก๊สและน้ำมันที่ปรากฏในน้ำโคลน และอาจใช้การสังเกต การใช้แสงเอิลเทร่อไวเออเหลิท

M

ฟลุเรอสโขพี (ultraviolet fluoroscopy) รวมทั้งบันทึกเวลาที่ใช้ในการขุดเจาะของแต่ละความลึกไปพร้อมๆ กัน

mudlump (เหมิด'เลิ้มพ) โครงสร้างไดเออพิร (diaper) ก้อนโคลนที่แทรกในหินตะกอนเป็นรูปเห็ด ที่มีขนาดเล็ก และคงอยู่ได้ในช่วงเวลาสั้นๆ เช่น มีพื้นที่ประมาณ 4000 ตารางเมตร อยู่ใกล้บริเวณที่มีการกระจายสาขาของแม่น้ำมิเซอซิพี่ (Mississippi River) ประกอบด้วยเนินดินกว้าง หรือการบวมของทรายแป้งหรือเคลที่มีความเป็นแพลสติค สูงประมาณ 2-4 เมตร เหนือระดับน้ำทะเล เกิดจากน้ำหนักกดทับอย่างรวดเร็วของทรายบริเวณปากแม่น้ำ ลงบนเคลที่มีน้ำหนักเบากว่า ทำให้เกิดการปูดของเคล หรือปูดขึ้นมาทับทรายที่อยู่ด้านบน สะกดได้อีกแบบ: mud lump เปรียบเทียบ: *gas-heave structure (แก๊ส-ฮี้ฟ สเตริ๊ค'เช่อรฺ)*

mud-mound (เหมิด-มาวนฺด) (1) เนินดินขนาดเล็ก ถึงขนาดใหญ่ ที่ประกอบด้วยมิไคร้ทปริมาณมาก และอาจประกอบด้วยชั้น หรือกระเปาะของหินคารเบอเหนทที่มีเฟาะเซิ่ล โดยทั่วไปมักประกอบด้วยโพรงชั้นบางของหินคารเบอเหนท ซึ่งเกิดจากอินทรียวัตถุ (stromatactis - สโตร'เมแท็ค'ถิส) (2) การทับถมของตะกอนคารเบอเหนท ในยุคคารเบอนิเฟอเริส (Carboniferous) ถึง เพอรเมี่ยน (Permian) ที่มีไครนอยด แต่ขาดการสร้างโครงข่าย (framework builders)

mud pellet (เหมิด เพ'เหลิท) เม็ดแบนถึงกลมของโคลน หรือหินโคลน รูปร่างไม่สม่ำเสมอ มีเส้นผ่าศูนย์กลาง 3-13 มิลลิเมตร ในหินตะกอน ซึ่งเป็นชิ้นส่วนของโคลนอัดแน่นที่แตกและเคลื่อนย้ายด้วยระยะทางสั้นๆ และทับถมใหม่

mud pit (เหมิด พิท) บ่อโคลน; ในการเจาะหลุมขุดหรือเขื่อนกั้นพื้นที่ หรือถังโลหะ มักแบ่งเป็นสองส่วนหรือมากกว่าเพื่อกักเก็บน้ำ หรือโคลนเจาะเพื่อเก็บน้ำโคลนจากบ่อเจาะ หรือเพื่อลดการไหลของน้ำโคลนที่ใช้เจาะ เพื่อให้เศษหินจากหลุมเจาะที่น้ำโคลนพาขึ้นมาตกตะกอน คำพ้อง: *slush pit (สเลิ้ฌ' พิท)*

mud polygon (เหมิด พอ'ลีกอน) รูปหลายเหลี่ยมที่ไม่มีการจัดขนาดบนพื้นดิน (1) *nonsorted polygon (น็อนซอรฺเท็ด พอลีกอน)* ที่แกนกลางไม่มีต้นไม้ แต่รอบๆ ร่องแตกมีพืช และต้นไม้ขึ้น (2) ดู: *desiccation polygon (เด๊ะสิเค'เฉิ่น พอ'ลีกอน)*

mud pot (เหมิด พ็อท) หม้อโคลน; โคลนเดือดที่ผุดขึ้นมากับน้ำพุร้อน มีลักษณะกลมคล้ายหม้อ และมักมีกำมะถัน มีหลายสี เช่น หม้อโคลนหลากสี (paint pot - เพ้นทฺ พ็อท) โดยทั่วไปมักเกี่ยวข้องไกเซ่อร และน้ำพุร้อนในพื้นที่ที่มีภูเขาไฟ โดยเฉพาะบริเวณเยโล่สโตน แนะเฌอเนิ่ล พ้ารค (Yellowstone National Park) ในสหรัฐอเมริกา คำพ้อง: *sulfur-mud pool (เซิลเฟ่อรฺ-เหมิด พูล)*

mud pump (เหมิด เพิ้มพ) เครื่องสูบน้ำโคลน ที่ใช้ในการทำให้เกิดการหมุนเวียนของน้ำโคลนสำหรับการขุดเจาะแบบหมุน คำพ้อง: *slush pump (สเลิ้ฌ' เพิ้มพฺ)*

mud-ridge ripple (เหมิด-หริจ ริ'เพิ่ล) สันคลื่นในโคลน *longitudinal ripple (ลอนเจอทู้ด'เนิ่ล ริ'เพิ่ล)* ที่มียอดแหลมยาวและแคบ และสมมาตรที่บริเวณส่วนยอด อยู่ระหว่างร่องที่กว้างกว่า และพื้นร่องค่อนข้างเรียบ และมักแยกเป็นสาขา เปรียบเทียบ: *corrugated ripple (คอ'เรอเกเถิดฺ ริ'เพิ่ล – ลอนคลื่นในโคลนเหมือนกระเบื้องลอนมุงหลังคา)*

mud-ridge ripple mark (เหมิด-หริจ ริ'เพิ่ล ม้ารฺค) ดู: *mud-ridge ripple (เหมิด-หริจ ริ'เพิ่ล)*

mud rock (เหมิด ร็อค) คำพ้องของ *mudstone (เหมิด'สโตน)* สะกดอีกแบบ: mudrock

mud-rock flood (เหมิด-ร็อค เฝลิด) การไหลอย่างรุนแรง เร็ว และทำลายล้างของน้ำขุ่นข้นที่เต็มไปด้วยเศษหิน โคลน และเศษซากวัตถุอื่นๆ จากพายุฝนตกหนัก

mudrush (เหมิด'เริฌ) การไหลอย่างรวดเร็วของโคลน เข้าไปในงานเหมืองตื้น ดู: *running ground (เรอ'เนิ่ง กราวนฺดฺ)*

mud shale (เหมิด เฌล) หินโคลนที่ติดกันเป็นชิ้นบางๆเล็กๆ; ตะกอนที่เชื่อมติดกันแน่น ที่ประกอบด้วยทรายไม่เกินร้อยละ 10 และมีอัตราส่วนของทรายแป้งต่อเคลระหว่าง 1:2 และ 2:1

mudslide (เหมิด'สไลดฺ) โคลนเลื่อน; โคลนที่เคลื่อนค่อนข้างช้าแบบการเลื่อนไถลบนระนาบการเฉือน เปรียบเทียบ: *earthflow (เอิ๊รฺธ'โฟล – ดินไหล)*

mud spot (เหมิด สป็อท') ดู: *frost scar (ฟร้อสทฺ สการ')*

mud stalagmite (เหมิด สเตอ'แล็คไม้ทฺ) หินงอก (stalagmite) ที่ประกอบด้วยโคลน และอาจเชื่อมประสานด้วยแคลไซ้ท

mudstone (เหมิด'สโตน) หินโคลน (1) โคลนแข็งที่มีเนื้อและองค์ประกอบของเฌล แต่ไม่มีชั้นบาง หรือฟิสิเลอที่ (fissility); หินตะกอนเม็ดละเอียด ที่มีสัดส่วนของเคลและทรายแป้ง เท่าๆ กัน; เฌลที่ไม่มีการแตกเป็นชิ้นบาง (fissility - ฟิสิเลอที่); โคลนแข็งที่แตกเป็นชิ้นเล็กๆ (flakes – ฟลิคส) เมื่อเปียก ดู: *claystone (เคล'สโตน) [ตะกอนวิทยา]; siltstone (ซิ้ลทฺ'สโตน)* (2) ศัพท์ทั่วไปที่ใช้กับเคลน (clay) ทรายแป้ง (silt) เคลสโตน (claystone) หินทรายแป้ง (siltstone) เฌล (shale) และอารเจ็อไล้ท

(argillite) ดังนั้น ควรจะใช้เฉพาะเมื่อไม่ทราบปริมาณเคล และทรายแป้ง หรือไม่สามารถระบุเฉพาะเจาะจงได้; หรือใช้เมื่อพบหินตะกอนจำพวกที่มีเคล ทรายแป้ง และทรายผสมกัน และพบว่ามีปริมาณแตกต่างกันไปตามสถานที่ ระบุปริมาณที่แน่นอนไม่ได้; หรือใช้เมื่อต้องการแยกกลุ่มของหินที่ตะกอนละเอียดออกจาก หินทราย เคินกลอเมอเหริท และหินปูน คำพ้อง: *mud rock (เหมิด ร็อค)* (3) หินคารเบอเหนทตามการจำแนกของ Dunham (เดอเนิ่ม) หมายถึง หินตะกอนคารเบอเหนท ที่ประกอบด้วยเม็ดตะกอนน้อยกว่าร้อยละ 10 (อนุภาคที่มีเส้นผ่าศูนย์กลางระหว่าง 0.03 – 2 มม) เช่น แคลเซอลูไท้ท (calcilutite) หรือมิคสโตน (micstone) และไม่ระบุองค์ประกอบของแร่ และแหล่งกำเนิดของตะกอน เปรียบเทียบ: *wackestone (แว็ค่สโตน); packstone (แพ็ค่สโตน); grainstone (เกรน่สโตน)* ศัพท์นี้ใช้ครั้งแรกสำหรับเรียกเฌล เนื้อละเอียด สีเทา ดำ ยุคสิลุเรี่ยน ในเวลส (Wales) เมื่อสัมผัสอากาศและเปียกจะสลายเป็นโคลนได้อย่างรวดเร็ว

mudstone conglomerate (เหมิด่สโตน เคินกลอเมอ่เหริท) (1) เคินกลอเมอเหริทที่ประกอบด้วยเม็ดตะกอนของหินโคลน (2) ดู: *desiccation conglomerate (เด๊ะสิเค่เฌิ่น เคินกลอเมอ่เหริท)* เปรียบเทียบ: *conglomeratic mudstone (เคินกลอเมอ่เหริท เหมิด่สโตน)*

mudstone ratio (เหมิด่สโตน เร่โฌ) ศัพท์สำหรับการสำรวจหาแร่ยูเรเนียม โดยเฉพาะ ในบริเวณ Colorado Plateau (คอเลอแรโด้ แพละโท่) สำหรับอัตราส่วนของความหนารวมของหินโคลนสีแดงกับความหนารวมของหินโคลนสีเขียว ภายในช่วงของลำดับชั้นหินที่กำหนด ซึ่งเป็นค่าที่ระบุปริมาณยุเรเนียมในรูปของสารละลายที่จะฟอกหินโคลนสีแดงที่มีเหล็กเวเลินซี่สาม (ferric iron) เป็นหินโคลนสีเขียวและเหล็กที่มีเวเลินซี่สอง (ferrous iron)

mudstream (เหมิด่สตรีม) ชั้น หรือเขตน้ำขุ่น หรือน้ำโคลนชายฝั่ง ที่แสดงการเคลื่อนที่ในหนึ่งทิศทาง ที่ตอบสนองต่อกระบวนการของแม่น้ำ และ/หรือทะเล เช่น สายน้ำขุ่นที่ไหลไปทางทิศตะวันตกจากแม่น้ำ เออะชาเฟอไลเย่อ (Atchafalaya River) ไปยังที่ราบเชนเย่ (chenier plain) ด้านตะวันตกของรัฐลุยเซียเน่อ

mud-supported (เหมิด-เซอพอร่เถิด) ศัพท์ที่ใช้บรรยายหินตะกอนคารบอเหนท ที่มีอนุภาคขนาดทราย (อย่างน้อยร้อยละ 10 ขององค์ประกอบทั้งหมด) และฝังอยู่ หรือประอยู่ ในเมถริกสของโคลน เปรียบเทียบ: *grain-supported (เกรน- เซอพอร่เถิด)*

mud tuff (เหมิด เทิ่ฟ) ดู: *dust tuff (เดิ้สทฺ เทิ่ฟ)*

mud volcano (เหมิด วอลเค่โน่) การสะสมของโคลนและเศษหินที่โผล่ออกมาจากแรงดันของแก๊สภูเขาไฟ มักจะเป็นรูปกรวย; รวมทั้ง การสะสมที่คล้ายกันที่เกิดขึ้นจากการพุ่งออกไปของแก๊สไอน้ำมันต่างๆ ศัพท์นี้ยังใช้กับ รูปคล้ายกรวยของโคลน (mud cone) ที่ไม่ได้เกิดจากการปะทุของภูเขาไฟ คำพ้อง: *hervidero (เฮอร่เวอเด่โร่); macaluba (เมะเคอ่ลูเบ้อ)* เปรียบเทียบ: *air volcano (แอร วอลเค่โน่); salinelle (แซ่เลอเนล่)*

mud wave (เหมิด เว้ฟ) พนังของตะกอนละเอียด ที่เกิดตามชายฝั่งบางแห่ง และบนไหล่ทวีปในทะเลลึก ลักษณะแผ่ทางด้านขวางประมาณไม่กี่สิบกิโลเมตร รวมทั้งสูงไม่กี่สิบเมตร

mud weight (เหมิด เวท) ความหนาแน่นของน้ำโคลนที่ใช้ในการเจาะหลุม มักแสดงเป็นปอนด์ต่อแกเลิ่น; 9.0 ปอนด์ ต่อแกเลิ่น เป็นน้ำโคลนที่ให้ความดันปกติ โดยทั่วไปน้ำหนักโคลนจะต้องรักษาให้ได้ค่าระหว่างปกติ (ความดันน้ำ) และแรงกดดันที่ทำให้หินแตก เพื่อหลีกเลี่ยงต่อการระเบิด; ถ้ามีขนาดน้อยกว่าความดันปกติของของเหลว ความดันของน้ำในหินจะไหลเข้ามาในหลุม แต่ถ้ามากกว่ามาก หินจะแตก

mugearite (มิวเกียไร้ท) หินอัคนีชนิดอิกสตรูสีฟ (extrusive) หรือไฮเพอบิ๊เซิ่ล (hypabyssal) ที่เป็นสมาชิกของชุดบะซ้อลทจำพวกแอลเคอไล (*alkali basalt*) ที่ประกอบด้วยออลิโกเคลสกับกลุ่มแร่รองของแอลเคอไลเฟลสปาร และแร่จำพวกเมฝิคในหลายตัวอย่างอาจมีออเลอวีนมากกว่าไคลโนไพร็อกซีน แม้ว่าโดยทั่วไปสัดส่วนของ เนะเฟอลีน (nepheline), เมอเกียไร้ท (mugearite) อาจประกอบด้วยสัดส่วนของไฮเพอรสธีน (hypersthene) หรือแม้แต่ขวอรทส และได้รับการกำหนดให้มีดัชนีลำดับการตกผลึกระหว่าง 45 และ 65 และมีโซเดี้ยมมากกว่า An30 เปรียบเทียบ: *hawaiite (ฮา่วาไอ๊ท) [ศิลาวิทยา]; benmoreite (เบ็นมอรไอ๊ท); basalt (บะ่ซ้อลทฺ) [ศิลาวิทยา]* นอกจากนี้ ศัพท์นี้ ในการจำแนกหินอัคนีของ IUGS หมายถึงหินบะซ้อลถิค หินแทระคี่แอนดีไซท์ (*basaltic trachyandesite*) ที่มีปริมาณ Na_2O-2 มากกว่าหรือเท่ากับ K_2O โดยร้อยละของน้ำหนัก (weight percent) เปรียบเทียบ: *shoshonite (เฌอโฌไน้ทฺ)*

mull (เมิล) [ชายฝั่ง] ศัพท์สก๊อตสำหรับ แหลม (*headland – เฮ้ดเลิ่นด [ชายฝั่ง]*) เช่น Mull of Galloway (เมิล ไอฟ แก็เลอเวย์)

Muller's glass (เมิล่เล่อร่ส แกลีส) ดู: *hyalite (ไฮ่เออไล้ทฺ)*

M

mullion (เมิล´เยิ่น) ประเภทของโครงสร้างที่มีลักษณะเป็นเส้น (lineation) ในหินแปร ที่เกิดระหว่างระนาบสัมผัสของหินสองชนิดที่มีค่าความหนืด (การไหลได้) แตกต่างกัน โดยมีลักษณะเป็นลอนคล้ายลูกฟูกที่มียอดแหลมชี้เข้าไปในหินที่แข็งกว่า และยอดมนในหินที่อ่อนกว่า เมื่อมองจากภาพตัดขวางจะเห็นคล้ายลูกฟูกหรือคลื่น แต่ในสามมิติจะเป็นโครงสร้างลูกฟูกที่ยาวเป็นเส้นตรงกลมเหมือนท่อตัน

mullion structure (เมิล´เยิ่น สเตริ๊ค´เช่อรฺ) รูปแบบคล้ายคลื่นของร่องรูปตัว V และสันที่มียอดมน ระยะระหว่างร่อง หรือสันที่อยู่ติดกันอาจเป็นมิลลิเมตร หรือหลายเมตร เป็นระยะที่ค่อนข้างคงที่ของโครงสร้างที่เกิดจากการทำให้สั้นลงของชั้นหินที่มีความแตกต่างของความเป็นแพลสติคต่างกัน รากศัพท์: ภาษาฝรั่งเศสโบราณ “moienel”, “medial – อยู่ตรงกลาง” เปรียบเทียบ: *striation (สไตรเอ´เฌิ่น); groove (กรู๊ฟ) [ธรณีวิทยาโครงสร้าง]; slickenside (สลิ´เคิ่นไซ้ด); slip-mark (สลิพ-ม้ารฺค)*

mullite (เมอ´ไล้ท) แร่สีขาว หรือหลากสี ผลึกออรโธรอมบิคจำพวกเออะลูเมอเนิ่ม สิเลอเขท ที่มีความคงทนต่อการกัดกร่อนและทนความร้อนได้สูง ซึ่งแร่สามารถสังเคราะห์และนำมาใช้ทำวัสดุทนความร้อนได้ คำพ้อง: *porcelainite (พอร´สเลอไน้ท)*

mullitization (เมอไลเทอเซ´เฌิ่น) การเกิดแร่เมอไล้ท (mullite) จากการเผา หรือทำให้อุณหภูมิสูงมากขึ้นของกลุ่มแร่ สิเลอเมอไน้ท (sillimanite) โดยความร้อน

mullock (เมอ´เหลิค) ศัพท์ออสเตรเลียสำหรับหินทิ้ง (waste rock - เว้สทฺ ร็อค)

multibeam mapping (เมิล´ไทบีม แมะ´พิ่ง) วิธีการทำแผนที่เส้นความลึกของพื้นทะเลใต้เรือ และพื้นที่ที่สนใจรอบข้างโดยเครื่องรับสัญญาณของคลื่นสะท้อนที่พ่วงเป็นกลุ่ม ซึ่งข้อมูลที่บันทึกได้จะมีการประมวลและแสดงผลในเวลาที่ใกล้เคียงกับเวลาของข้อมูลที่บันทึกได้ เรียกอีกชื่อว่า swath mapping (สวอธ´ แมะ´พิ่ง)

multichannel amplitude analyzer (เมิล´ไทแช´เนิ่ล แอม´เพลอถูด แอ´เนอไลเซ่อร) ส่วนของแกเม่อ-เรย์สเพ็คทรอเมอเท่อร (gamma-ray spectrometer) ที่เรียงลำดับข้อมูลเป็นช่องๆ ตามความสูงของแอมเพลอถูดของสัญญาณ

multichannel seismic profiling (เมิล´ไทแช´เนิ่ล ไซ้´สมิค โพรไฟลิ่ง) วิธีการสำรวจไซ้สมิคแบบสะท้อน โดยใช้เครื่องรับคลื่นเป็นกลุ่มๆ (อาจมีเพียงหนึ่งเครื่องรับคลื่น หรือหลายๆ เครื่องรับคลื่นก็ได้) ซึ่งแต่ละกลุ่มจะส่งคลื่นที่รับได้ไปยังช่องรับสัญญาณแต่ละช่องสัญญาณที่รับได้จะถูกบันทึกแยกไว้เป็นช่องๆ เพื่อทำการประมวลผลภายหลัง คำย่อ: MCS (เอ็มซีเอ๊ส)

multicycle (เมิล´ไทไซเคิ่ล) คำคุณศัพท์ หมายถึง ภูมิลักษณ์หรือภูมิประเทศที่เกิดระหว่าง หรือผ่านการกัดเซาะมามากกว่าหนึ่งวัฏจักร และแสดงตะพักที่เหลือจากการกัดเซาะ เช่น ชายฝั่งที่มีวัฏจักรการกัดเซาะหลายครั้ง (multicycle coast) ที่มีชุดของหน้าผาริมทะเล ที่สูงแยกออกจากกันคล้ายขั้นบันได หรือหุบเขาที่ชุดของวัฏจักรการกัดเซาะแสดงบนด้านข้างของชุดตะพัก (ขั้นบันได) (*straths*) จากการยกตัวสูงขึ้นของหุบเขา คำพ้อง: *multiple-cycle (เมิล´ไทเพิ่ล-ไซ´เคิ่ล); polycyclic (พอลีไซขลิค)*

multidomains (เมิล´ไทโดเมนสฺ) ในผลึกจำพวกเฟโรแม็กเนถิค (ferromagnetic) เฟโรอิแลสติค (ferroelastic) หรือเฟโรอิเล็กถริค (ferroelectric) หมายถึง ขอบเขตหลายๆ ขอบเขตของผลึกแบบเนื้อเดียว และมีการวางตัวของผลึกแนวเดียวกัน (*single domains - ซิง´เกิ้ล โด´เมนสฺ)* เปรียบเทียบ: *single domains (ซิง´เกิ้ล โด´เมนสฺ)*

multifossil-range zone (เมิลไทเฟาะ´เซิ่ล-เร้นจฺ โซน) หน่วยลำดับหินตามชีวภาพ (biostratigraphic) หมายถึง ชนิดพิเศษของ *range zone* ที่แสดงจำนวนของเฟาะเซิ่ลหลากหลายชนิดภายในขอบเขตนั้น ดู: *concurrent-range zone (เคินเคอ´เริ่นท-เร้นจฺ โซน)*

multigelation (เมิลไทจิเล´เฌิ่น) การแช่แข็ง และละลายแบบกลับไปกลับมาหลายครั้ง ดู: *regelation (รีจิเล´เฌิ่น)*

multipartite map (เมิลทิพาร´ไท้ทฺ แม็พ) แผนที่แสดงการเปลี่ยนแปลงในแนวดิ่ง (*vertical-variability map)* ที่แสดงให้เห็นระดับการกระจายของหินหนึ่งชนิด ภายในส่วนบน ส่วนกลาง ส่วนล่าง หรือส่วนอื่นๆ ของหน่วยลำดับชั้นหินที่กำหนด

multiple (เมิล´เทอะเพิ่ล) [ไซ้สมิค] คำนาม หมายถึง คลื่นไซ้สมิคที่มีการสะท้อนมากกว่าหนึ่งครั้ง นั่นคือ ใช้เวลาเดินทางยาวกว่าคลื่นสะท้อนครั้งแรก และมีแอมเพลอถูดที่ต่ำกว่า

multiple-cycle (เมิล´เทอะเพิ่ล-ไซ´เคิ่ล) ดู: *multicycle (เมิลเทอะไซเคิ่ล)*

multiple detectors (เมิล´เทอะเพิ่ล ดิเท็ค´เท่อรฺส) เครื่องรับคลื่นไซ้สมิคที่มีมากกว่าหนึ่งเครื่อง สำหรับรวมเข้าเป็นข้อมูลของเส้นคลื่นเดียวกัน เพื่อเพิ่ม S/N หรือทำจัดคลื่นรบกวนออกจากเส้นคลื่น

multiple-exposure method (เมิล´เทอะเพิ่ล อิกสโป´เฌ่อรฺ เมะ´เถิด) ดู: *isolation of outcrops (ไอเซอเล´เฌิ่น เอ๊ฟ เอ้าทฺ´ครอ๊พส)-วิธีโดดเดี่ยว หินโผล่ต่างๆ ให้เหลือตำแหน่งเดียว)*

multiple glaciation (เมิล´เทอะเพิ่ล เกล´ฌีเอเฌิ่น) การคืบหน้าและถดถอยแบบสลับไป - มา ของธารน้ำแข็งต่างๆ ในสมัยไพลสเตอซีน (Pleistocene Epoch)

multiple intrusion (เมิล´เทอะเพิ่ล อินทรู´เฌิ่น) การแทรกของหินอัคนี ที่ประกอบด้วยหินสองชนิด หรือมากกว่า ที่มีความสัมพันธ์ค่อนข้างใกล้ชิดในองค์ประกอบทางเคมี และองค์ประกอบของแร่ที่เกิดจากการแทรกต่างช่วงเวลากัน (แยกจากกัน) เปรียบเทียบ: *composite intrusion (คอมพอ´เสิท อินทรู´เฌิ่น)*

multiple reflection (เมิล´เทอะเพิ่ล ริเฟล็ค´เฌิ่น) คลื่นไซ้สมิคที่มีการสะท้อนมากกว่าหนึ่งครั้ง คำพ้อง: *secondary reflection (เซะ´เคินเดรี่ ริเฟล็ค´เฌิ่น)*

multiple retrogressive slide (เมิล´เทอะเพิ่ล เระ´โทรเกร´สีฟ สไล้ด´) ประเภทของการเคลื่อนที่ของมวล ที่สัมพันธ์กับการวิบัติแบบเฉือน ในตะกอนที่ไม่ได้ถูกแช่แข็ง ที่อยู่ใต้ตะกอนแช่แข็ง ทำให้เกิดการเลื่อนของบล็อคตะกอนแช่แข็งลงไปตามความลาด

multiple twin (เมิล´เทอะเพิ่ล ทวิน´) ผลึกแฝด ที่เกิดจากการเกิดผลึกแฝดซ้ำ (*repeated twinning)*

multiple working hypotheses (เมิล´เทอะเพิ่ล เวอร´คิ่ง ไฮพอ´เธอสีส) คำกล่าวในทำนองที่ว่า ควรตั้งสมมติฐานของความน่าจะเป็นต่างๆ ของปรากฏการณ์ที่พบหลายๆ สมมติฐาน จากนั้นประเมินและหาข้อมูลสนับสนุน เพื่อให้ได้คำตอบที่ซึ่งเป็นการประยุกต์หลักการของกระบวนการทางความคิด (mental procedure) มาใช้กับธรณีวิทยา

multiplex (เมิล´เทอะเผล็กสฺ) คำนาม เครื่องสเตรีโอสโคพ (stereoscope) ที่ใช้ในการทำแผนที่ภูมิประเทศจากภาพถ่ายทางอากาศ คำกริยา ในการสำรวจไซ้สมิค เป็นการเปลี่ยนข้อมูลที่บันทึกจากเครื่องรับคลื่นที่อยู่ที่ตำแหน่งต่างกันในช่วงเวลาเดียวกัน เป็นข้อมูลของเครื่องรับคลื่นแต่ละตัวที่บันทึกได้ ในช่วงเวลาเดียวกัน

multiply primitive cell (เมิล´ไทพลาย พริ´เมอถีฟ เซ็ล) ยูเหนิท เซ็ล (unit cell) ที่มีมากกว่าหนึ่งจุดตัดในโครงข่าย

multiply primitive lattice (เมิล´ไทพลาย พริ´เมอถีฟ และ´เทิส) ดู: *centered lattice (เซ็น´เท่อรฺดฺ และ´เทิ่ส)*

multispectral data set (เมิลเทอะสเป็ค´เทริ่ล เด´เท่อ เซ็ท) ชุดข้อมูลที่มีการบันทึกสเป็คเทริ่มมากกว่าหนึ่งแถบสเป็คเทริ่ม

multispectral images (เมิลเทอะสเป็ค´เทริ่ล อิ´เมเจสฺ) ภาพที่มีมากกว่าหนึ่งแถบสเป็คเทริ่ม แต่ละภาพครอบคลุมลักษณะทางกายภาพของพื้นที่ และมาตราส่วนเดียวกัน แต่แถบแสง (spectrum - สเป็คเทริ่ม) ต่างแถบกัน

multispectral scanner (เมิลเทอะสเป็ค´เทริ่ล สแก´เน่อร) electro-optical sensor ที่ใช้ในดาวเทียม (Landsat satellites) ที่ต้องการภาพที่มองเห็น และสะท้อนแถบรังสี อินเฟรอเรด โดยการสั่นแผ่นกระจก ระหว่างตำแหน่งที่มอง และการตั้งค่าของสแกเน่อร เพื่อรวบรวมข้อมูลจากหลายแถบสีอย่างต่อเนื่อง ระบบดาวเทียม LANDSAT MSS รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับสี่แถบสี เทียบเท่ากับความยาวคลื่นของสีเขียว แดงและแถบสีอินเฟรอเรดอีก สองแถบ พิกเซิ่ล MSS ครอบคลุมพื้นดินประมาณ 79 เมตร ในด้านที่ถูกปรับแก้ไขให้เหลือประมาณ 57 เมตร คำย่อ: MSS (เอ็มเอสเอส)

multispectral system (เมิลเทอะสเป็ค´เทริ่ล ซิส´เติ้ม) กรอบหรือระบบการสแกนที่ได้ภาพต่างช่วงความยาวคลื่นในเวลาเดียวกัน

multistory soil (เมิลเทอะสตอ´รี่ ซอยลฺ) ดินที่ถูกฝัง หรือปิดทับด้วยตะกอนที่ทับถมอายุอ่อนกว่า (*buried soils – เบ´รีดฺ ซอยลฺ)* ที่มีหลายชั้นติดๆ กัน มักอยู่ที่ความลึกมากกว่า 50 เซนติเมตร คำพ้อง: *compounded soils (คอมพาวนฺ´เดิด ซอยลฺ)*

multitemporal data set (เมิลเทอะเทม´เพอเริ่ล เดเท่อ เซ็ท) ชุดข้อมูล ที่ประกอบด้วยข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับเวลา หรือช่วงเวลามากกว่าหนึ่งครั้ง

Multituberculata (เมิล´ไทเทอเบอร´คิวเลเท่อ) ดู: *Allotheria (แอโลธิ´เรีย)*

multi-year ice (เมิลเทอะ-ยิร ไอ๊ซ) น้ำแข็งเก่า (*old ice*) ที่อาจหนาถึง 3 เมตร ที่ยังคงอยู่ได้โดยไม่ละลายอย่างน้อย 2 ฤดูร้อน ผิวน้ำแข็งที่เป็นลอนตะปุ่มตะป่ำ มักจะเรียบ ไม่มีเกลือ และมีสีฟ้าที่พื้นผิวที่โผล่

mundic (เมิน´ดิค) คำพ้องของ *เฟอรัส ไพ´ไรทฺ)* ช่างเจาะมักจะใช้คำว่า “mundick” เพื่อบ่งบอก pyrite

municipal solid waste (เมิวนิ´ สเฟิ่ล ซอ´ เหลิด เว้สทฺ) ขยะเทศบาลที่เป็นของแข็ง ที่ประชาชนไม่ต้องการใช้อีกต่อไป เช่น กระดาษที่ใช้แล้ว บรรจุภัณฑ์ที่ใช้แล้ว หรือเศษอาหาร

M

Munsell color system (เมิน´เซ็ล เคอ´เล่อรฺ ซิส´เติ้ม) ระบบการจำแนกหมวดหมู่สี ที่นำมาใช้กับหินและดิน ด้วยตัวแปร 3 ตัวแปร คือ สี (hue) เช่น สีแดง เหลือง หรือดำ ค่าระดับความมืด –สว่าง (value) และค่าความเข้มของสี (chroma) ที่บอกเป็นระดับอ่อนหรือแก่

muntenite (เมิน´เทอไน้ทฺ) อำพัน (เฟาะเชิ่ลยางไม้) (amber - แอม´เบ้อร) จากรูเมเนีย

Muong-Nong type tektite (เมือง-นอง ไท้พ เท็ค´ไท้ท) เท็คไท้ทที่แสดงชั้น พบครั้งแรกในบริเวณเมืองนอง ประเทศลาว คำพ้อง: *layered tektite (เล´เย่อรดฺ เท็ค´ไท้ท)*

mural escarpment (มิว´เริ่ล อิสค้ารฺพ´เมิ่นทฺ) หน้าผาหินแนวตั้งเหมือนกำแพง

murbruk structure (เมอร´บรุ๊ค สเตริ๊ค´เช่อรฺ) ดู: *mortar structure (มอร´ท่ารฺ สเตริ๊ค´เช่อรฺ) โครงสร้างรูปครก*

murchisonite (เมอร´ชิเซอไน้ท) (1) ออรเธอเคลสสีแดงสดคลีหวิจชัดเจน และมักสะท้อนสีเหลืองทองในทิศทางตั้งฉากกับระนาบ (010) (2) ชื่อนี้นำไปใช้กับ มูนสโตน (moonstone) และเฟลสปารสีรุ้งจาก เฟรเดริคสเวิรน นอรเว (Frederiksvaern, Norway)

Murderian (เมอรเดอ´เรี่ยน) หินช่วงอายุในนูยอรค: สิลุเรี่ยนตอนบน (Upper Silurian) (เหนือ เคอยูเกิ้น (Cayugan); บน เคอแนสโตเทิ่น (Canastotan))

murram (เมอ´แรม) การทับถมของแร่เหล็กในแอ่งชื้นแฉะในเขตทรอผิคของแอฟริกา

Muschelkalk (มู´เฉิ่ลค้าลค) ศัพท์ที่ใช้โดยเฉพาะในเยอรมันสำหรับอ้างถึงหน่วยลำดับชั้นหินคารเบอเหนท ซึ่งปัจจุบันคือหน่วยหินในยุคไทรแอสิคตอนกลาง (Middle Triassic) (บน บุนเท่อร (Bunter), ใต้ คอยเพ่อร (Keuper))

muscovado (เมิสเคอเว´โด้) ศัพท์ที่ใช้ใน มิเนอโซเท่อ (Minnesota) สำหรับหินโผล่ที่มีสีสนิม (สีน้ำตาลทรายแดง) เช่น แก๊ะโบ้ร และขวอรทไซ้ทที่มีลักษณะคล้ายกับสีน้ำตาลทรายแดง รากศัพท์: ภาษาสเปน “brown sugar –– น้ำตาลทรายแดง”

muscovite (เมิสเคอไว้ทฺ) (1) แร่ของกลุ่มไมเค่อ: $KAl_2(Si_3Al)O_{10}(OH,F)_2$ ไม่มีสี ถึงสีเหลืองอ่อน หรือสีน้ำตาล เป็นแร่ที่พบได้ทั่วไปในไน้สฌิทส ในหินอัคนีจำพวกกรด เช่น แกรเหนิท และเพ็กเมอไท้ท และในหินตะกอนหลายๆ ชนิด โดยเฉพาะ หินทราย มีรูปผลึกได้หลายรูปแบบ ส่วนใหญ่พบเป็นผลึกมอเนอคลิหนิค ไทรคลิหนิค และทริเกอเนิ่ล สะกดอีกแบบ: *moscovite* คำพ้อง: *white mica (ไว้ทฺ ไม´เค่อ); potash mica (พอ´แท้ฌ ไม´เค่อ); common mica (คอ´เมิ่น ไม´เค่อ); Muscovy glass (เมิส´เคอวี แกล๊ส); mirror stone (มิ´เร่อร สโตน´)* (2) ศัพท์ที่ใช้กับ แร่เคลของอิไล้ท (*illite*) ดู: *sericite (เซ´เรอไซ้ท); talcite (แทล´ไซ้ทฺ)*

muscovite pegmatite (เมิสเคอไว้ทฺ เพ็ก´เมอไท้ทฺ) เพ็กเมอไท้ทมีองค์ประกอบเป็นแร่เมิ้สเคอไว้ท-เฟลสปาร- ยูเรเนี่ยม เกิดที่ความดัน 500 ถึง 800 MPa หรือเทียบเท่ากับการแปรสภาพของแอมเฟอโบล

Muscovy glass (เมิส´เคอวี่ แกล๊ส) ดู: *muscovite (เมิส´เคอไว้ทฺ)*

mush (เมิฌ) ดู: *brash ice (แบร๊ฌ ไอ๊ซฺ)*

mushroom diaper (เมิฌ´รูม ได´เออะพิร) การปูดของเกลือหิน (salt diapir) ที่มีรูปแบบคล้ายดอกเห็ด

mushroom ice (เมิฌ´รูม ไอ๊ซฺ) แท่นน้ำแข็ง (ice pedestal) ที่กลมและขยายจากบริเวณด้านบนคล้ายดอกเห็ด

mushroom rock (เมิฌ´รูม ร็อค) มวลหินรูปทรงคล้ายดอกเห็ดหรือโต๊ะ ที่เกิดจากการขัด ถู โดยลม หรือการผุพังสูง ประกอบด้วยชั้นหินบนสุดมีความคงทนสูงกว่าชั้นหินที่รองรับ ชั้นหินถูกกัดเซาะไม่เท่ากัน โดยชั้นล่างถูกกัดเซาะได้มากกว่าและมีสภาพคล้ายเสารองรับชั้นหินที่อยู่ด้านบน เปรียบเทียบ: *pedestal rock (เพะ´เดิสเติ้ล ร็อค); zeuge (ซอย´เก้อ); gara (แก´ร่า)* คำพ้อง: *toadstool rock (โถด´สตูล ร็อค)*

musical sand (มิว´ซิเคิ่ล แซนดฺ) ทรายมีเสียง (*sounding sand*) คล้ายเสียงดนตรี เมื่อทำให้เกิดการกระแทกกันระหว่างเม็ดทราย เช่น กวน หรือเดินย่ำ โดยเฉพาะเสียงลมพัดทราย (*whistling sand - วิสทลิ่ง แซนดฺ)*

muskeg (เมิส´เค้ก) (1) บึง (มักเป็นบึงน้ำจืดที่มีมอส (sphagnum bog – สแฟก´เนิ่ม บอก) ที่มักมีพงหญ้าขึ้นในที่ชื้นแฉะ การระบายน้ำไม่ดี มักเป็นพื้นที่ที่มีการแช่แข็ง (permafrost) และมีต้นสน (tamarack and black spruce) เกิดอยู่ด้วย สะกดได้อีกแบบ: *maskeeg* (แม้ส´คี้ก) (2) ศัพท์ที่ใช้ในมิณิเกิ้นสำหรับ *bog lake* (บอก เล้ค) ที่ลุ่มชื้นแฉะ

mussel (เมอ´เซิ่ล) หอยน้ำจืดประเภทสองฝา หอยแมงภู่

mustard gold (เมอ´สเติรด´โกลด) พบเห็นพบในรูปอิสระแบบมีรูพรุนในกอเซิ่น (gossan) ที่เปิดบนแหล่งสินแร่โกลด-ซิลเวอร-เทลเยอไรด (gold-silver-telluride deposits)

mutant (มิว´เท้นทฺ) ลูกที่ล้านที่เกิดจากการกลายพันธุ์, ผลิตภัณฑ์ที่ทำซ้ำหรือดัดแปลงและแก้ไขโดยไม่ได้รับอนุญาต

mutation (มิวเท´เฉิ่น) การกลายพันธุ์; การเปลี่ยนแปลงขั้นพื้นฐานในการถ่ายทอดทางพันธุกรรม ซึ่งจะส่งผลในการวิวัฒนาการที่มีลักษณะทางพันธุกรรมที่แตกต่างจากพ่อและแม่ ดังนั้น จึงเกิดการคัดเลือกโดยธรรมชาติ ที่จะมีผลต่อการเปลี่ยนแปลง และการสร้างสายพันธุ์ใหม่ในที่สุด การกลายพันธุ์ ในปัจจุบัน เป็นการเปลี่ยนแปลงทางเคมีในดีเอ็นเอของโครเมอโซม ซึ่งอาจมองเห็น แต่ส่วนใหญ่มองไม่เห็น หรืออาจเป็นอันตราย การกลายพันธุ์เป็นองค์ประกอบของวิวัฒนาการ ดู: *mutant (มิว´เทิ่นท์)*

mute (มิ้วท์) ในการสำรวจไซ้สมิค หมายถึง ให้ไม่มีผล หรือไม่รวมเข้าไปด้วย เช่น ทำให้คลื่นที่เป็นคลื่นอากาศ คลื่นผิวดิน หรือคลื่นหักเหไม่มีผลในขณะประมวลผลเส้นคลื่น เป็นต้น เปรียบเทียบ: *diversity stack (เดอเวอร´เซอที่ สแต็ค´)*

mutualism (มิว´เชอเวอลิเซิ่ม) ความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งมีชีวิตสองสิ่ง ที่ได้รับประโยชน์ร่วมกัน เปรียบเทียบ: *commensalism (เคอเม็น´เซอลิเซิ่ม); symbiosis (ซิมบิโอ´เสิส)*

MVT (เอ็มวีที) คำย่อและดู *Mississippi Valley-type deposit (มิเซอซิ´พี่ แว´ลี่ ไท้พ ดิพอ´สิท)*

mylonite (มาย´โลไน้ท์) หินเนื้อละเอียด มีโครงสร้างแบบแยกเป็นแผ่น (foliation – โฟลิเอเฉิ่น) มักมีการแตกเป็นกาบ (fissility – ฟิสิเลอที่) และแยกเป็นเส้น (lineation – ลีนิเอเฉิ่น) พบในบริเวณแคบๆ แบบระนาบ ของเขตการเปลี่ยนลักษณะหรือรูปแบบแพลสติค แม้ว่าขอบเขตอาจหนา/กว้างเป็นกิโลเมตร มักจะพบเป็นการเกิดจากแรงเฉือน (simple shear) แต่พบได้ทั้ง simple shear และ pure shear เดิมเชื่อว่าเกิดจากการบดเป็นผงของแร่ แต่ปัจจุบันอธิบายว่าเป็นการเปลี่ยนลักษณะในรูปการไหลของหิน เปรียบเทียบ: *blastomylonite (แบ<u>ล๊</u>สเทอ´ไมโลไน้ท์); cataclasite (แคะเทอเคล´ไซ้ท์); microbreccia (ไมโครเบ<u>ร๊</u>ะ´เชี่ย); protomylonite (โพ<u>ร</u>โทไม´โลไน้ท์); ultramylonite (เอิล´เท<u>ร</u>อมายเลอ´ไน้ท์)*

mylonite gneiss (มาย´โลไน้ท์ ไน้ส) หินแปร ที่มีสภาพการแปรแบบกึ่งหินมายโลไน้ท และฌิสท แร่จำพวกเฟลสิคแสดง cataclastic phenomena ที่มีการเกิดผลึกใหม่เล็กน้อย หรือไม่มี และมักเกิดเป็นผลึกกลมรูปตา (*augen)* ที่ล้อมโดยแถบของฌิสโต้ส และเล็นสของแร่เมฝิคที่มีการเกิดผลึกใหม่ในเนื้อพื้น (groundmass)

mylonitic structure (มาย´โลนิ´ถิค สเต<u>ร๊</u>ค´เช่อร์) โครงสร้างของมายเลอไน้ท ที่เกิดจากการถูกบดอัดให้เศษหินป่น (ละเอียด) และการเฉือน ที่ปรากฏของโครงสร้างแบบการไหลในเนื้อหิน เปรียบเทียบ: *flaser structure (เฟล´เซ่อร สเต<u>ร๊</u>ค´เช่อร์) [หินแปร]*

mylonitization (มายโลเนอเทอเซ´เฉิ่น) การผิดรูปของหินโดยการถูกบดอัดเป็นเบร๊ะเชี่ยเม็ดละเอียด จากแรงที่กระทำในทิศทางที่ชัดเจน โดยไม่มีการเปลี่ยนรูปขององค์ประกอบทางเคมี ลักษณะของมายโลไน้ทจะเป็นเนื้อละเอียดมาก เป็นแผ่น หรือเส้น และยังปรากฏลักษณะของ augen (รูปตา) และเล็นสของหินต้นกำเนิดที่เป็นผลึกหยาบ สะกดได้อีกแบบ: *mylonization (มายโลเนอเซ´เฉิ่น)*

mylonization (มายโลเนอเซ´เฉิ่น) ดู: *mylonitization (มายโลเนอเทอเซ´เฉิ่น)*

myrickite (มายร´มีไค้ท) (1) แคลเซะเดอนี่สีขาว หรือเทา หรือโอเพิ่ลหลากสี (opalite) หรือขวอรทสเนื้อแน่นมีสีไม่สม่ำเสมอ หรือมีสีชมพู แดงอ่อน จากการเจือปนของซิเนอบาร (cinnabar) ซึ่ง มักจะมีแนวโน้มเป็นสีน้ำตาล (2) ซิเนอบาร ที่แทรกในโอเพิ่ลสีขาว หรือแคลเซะเดอนี่โปร่งแสง

myrmekite (มายรมีไค้ท์) การเกิดแบบแทรกภายในของผลึกเพลเจอะเคลส เฟลสปาร โดยขวอรทส (มักแทนที่ด้วยเพอแทะเซี่ยม เฟลสปาร โดยทั่วไปมักเป็นออลิโกเคลส) ที่เกิดในช่วงสุดท้ายของการแข็งตัวเป็นผลึกในหินอัคนี หรือระหว่างช่วงที่ตามมาหลังกระบวนการเกิดพูลทอน ซึ่งขวอรทสจะเกิดเป็นหยด หรือคล้ายตัวหนอน (vermicular shape – เวอรมิคิวเล่อร เฉ้พ) ในเฟลสปาร

myrmekite-antiperthite (มายรมีไค้ท์-แอนทิเพอร์´ไธ้ท์) การเกิดแบบแทรกภายในของผลึกเพลเจอะเคลส และออรเธอเคลส รูปคล้ายตัวหนอน

myrmekite-perthite (มายรมีไค้ท์-เพอร์´ไธ้ท์) การเกิดแบบแทรกภายในของผลึกไมโครไคลน และเพลเจอะเคลสรูปคล้ายตัวหนอน

myrmekitic (มายรมีคิ´ถิค) เนื้อของหินอัคนีที่ดูจากกล้องจุลทรรศน์ที่มีการตกผลึกร่วมกันระหว่างขวอรทส และโซดิคเพลเจอะเคลส รูปตัวหนอนในแร่ขวอรทส

N

N (เอ็น) ดู: *neutron number (นู๎ทรอน เนิม๎เบ้อร)*

nab (แน้บ) ศัพท์ ภาษาอังกฤษสำหรับ ส่วนที่ยื่นออกอย่างโดดเด่นของพื้นดิน เช่น แหลม หน้าผาหินที่ยื่นจากฝั่ง หรือส่วนยอดของหน้าผา

Nabarro-Herring creep (แนะบาโร-เฮ๎ริ่ง ครีพ) ดู: *volume-diffusion creep (วอล๎ยู่ม-ดิฟิ้ว๎เฌิ่น ครีพ)*

NaCl equivalent (โซ๎เดี้ยม คลอ๎ไรด์ อิควิ๎เวอเลิ่นท์ หรือ อิควิฟ๎เลิ่นท์) ในการศึกษาสารแปลกปลอมจำพวกของไหล (fluid) หมายถึง หน่วยที่ใช้ในการประเมินหาค่าความเค็มของสารแปลกปลอมในของไหล เนื่องจากไอเอิ้นเฉพาะของของไหลที่ไม่ทราบองค์ประกอบที่ซึ่งแปลกปลอมเข้ามา จึงแสดงในรูปของค่าร้อยละของน้ำหนัก NaCl ที่อาจมีอยู่ ณ จุดของการแข็งตัวแบบแช่แข็ง เมื่อสังเกตภายใต้สภาวะการแข็งตัวแบบแช่แข็ง

nacre (เน๎เคอร์) ชั้นแข็ง สีแวววาวเหมือนรุ้งของเปลือกหอยต่างๆ ซึ่งเป็นความวาวผิดปกติ และส่วนใหญ่ประกอบด้วย เออะแระเกอไน้ท (aragonite, $CaCO_3$) ที่เกิดเป็นแผ่นบางตั้งฉากกับผิวของเปลือกหอย และแทรกสลับกับแผ่นบางของเปลือกจำพวกสารอินทรีย์ คำพ้อง: *mother-of-pearl (เมอเธ่อร์-เอิ๊ฟ-เพิ๎รล)*

nacreous luster (เน๎เครียส หรือเน๎ครีเอิส เลิส๎เต้อร์) ความวาวของแร่แบบประกายมุก คำพ้อง: *pearly luster (เพิ๎รลี่ เลิสเต้อร์) (สีมุก)*

nacreous structure (เน๎เครียส สเตริ๊ค๎เช่อร์) โครงสร้างขนาดเล็กมากของแผ่นแร่เออะแระเกอไน้ท รูปหลายเหลี่ยม ถึงทรงกลม ที่มีการเรียงอย่างต่อเนื่อง และขนานกัน ซึ่งรวมถึงเป็นแผ่นเป็นแถวซ้อนกัน และเป็นแท่งชนิดต่างๆ

nacrite (เน๎ไคร๎ท) แร่เคล มีหลากหลายสี เช่น ขาว น้ำตาลอ่อน เหลืองอ่อน หรือส้มอ่อน ผลึกมอเนอคลิหนิค: $Al_2Si_2O_5(OH)_4$ เป็นแร่ที่มีรูปทรงสัณฐานเหมือนกับเคเออลิไน้ท และดิ๊คไค้ท

NAD (เอ็นเอดี) คำย่อ ดู: *North American datum (น้อร์ธ เออะเม๎เรอเคิ่น เด๎เทิ่ม)*

NAD27 (เอ็นเอดี ทเว็น๎ที่ เซ๎เวิ่น) ข้อมูลทวีปอเมริกาเหนือ ปี ค.ศ. 1927; ข้อมูลที่เป็นศูนย์กลางทางภูมิศาสตร์ของประเทศสหรัฐอเมริกา ก่อนผนวกรัฐเออะแลสเค่อ (Alasca) และเฮอะว้ายี่ (Hawai) มีตำแหน่งเริ่มต้นที่ หมีดส แร้นช ทางตะวันตกเฉียงใต้ของรัฐแคนเซิส (Meades Ranch, Kansas)

NAD83 (เอ็นเอดี เอ๎ทีธรี) ข้อมูลทวีปอเมริกาเหนือปี ค.ศ.1983; ศูนย์กลางทางภูมิศาสตร์ของทวีปอเมริกาเหนือ ที่กำหนดโดยข้อมูลดาวเทียม และข้อมูลภาคพื้นดิน

nadir (เน๎ดิร์ หรือเน๎เด้อร์) (1) จุด ที่อยู่ใต้จุดสังเกต และอยู่ตรงข้ามกับจุดยอดของทรงกลม (2) จุดบนพื้นดินในแนวดิ่ง ใต้ศูนย์กลางของเลนสกล้องถ่ายภาพทางอากาศ (3) จุดต่ำสุดของความผันผวนใดๆ ที่มีการบันทึกต่อเนื่อง เช่น จุดต่ำสุดของเศรษฐกิจของโลก (great depression) ที่เกิดขึ้นในปี ค.ศ. 1933

nafud (เนฟูด๎) ดู: *nefud (เนฟูด๎)*

nagelfluh (นา๎เกิลฟลู) เคินกลอเมอเริทสมัยไมเออซีน ที่มีหลากหลายลักษณะ และหนาแบบเนื้อเดียว พบร่วมกับเมอลาส (molasse) ของภูมิภาคแถบเทือกเขาแอ๊ลพ (Alpine region) ในประเทศสวิตเซอรเลิ่นด รากศัพท์: ภาษาเยอรมัน “Nagel”, “nail”,+ “Fluh”, “mass of rock, stratum, layer –มวลของหิน ชั้นหิน” คำพ้อง: *gompholite (กอม๎เฟอไล้ท์)*

naif (นาอีฟ๎) (1) ผิวธรรมชาติ ที่ยังไม่ได้ขัดของเพชร ซึ่งในการขัดเพชรบางครั้งอาจเหลือผิวธรรมชาตินี้ไว้เล็กน้อย เพื่อเหลือไว้เปรียบเทียบผิวที่ขัดและไม่ได้ขัด เพื่อบ่งถึงคุณภาพการขัดว่าทำได้สอดคล้องกับคุณภาพของเพชรอย่างดีที่สุดแล้ว (2) รูปผลึกที่ดีที่ไม่ผิดรูปของเพชร (3) เพชรที่มีลักษณะเป็นเม็ดค่อนข้างแหลมมากกว่าแบน สะกดได้หลายแบบ: naife; naive

nailhead spar (เนล๎เฮด สปาร์) ผลึกแคลไซ้ท ที่เป็นผลึกผสมระหว่างผลึกรูปหกเหลี่ยม และยอดพิเรอมิดรูปหกเหลี่ยม และฐานรูปเหลี่ยมคางหมู

nailhead striation (เนล๎เฮด สไตรเอ๎เฌิ่น) ร่องครูดธารน้ำแข็ง ที่มีจุดเริ่มต้นที่ชัดเจน ร่องโดยทั่วไปมักแคบ หรือเรียวลงที่ปลายตามทิศทางของการเคลื่อนที่ของน้ำแข็ง

Nain Province (เนน พรอ๎เวิ่นซ) ภูมิภาคที่มีหินยุคพรีแคมเบรี้ยนโผล่ในประเทศแคนาดา (Canadian Shield – เคอเน๎เดี้ยน ฉีลด์)

naked karst (เน๎เคิด ค้าร์สท์) ภูมิลักษณ์ของค้าร์สทที่วิวัฒน์ในบริเวณที่ไม่มีดินปกคลุม คำพ้อง: *bare karst (แบร ค้าร์สท์)* เปรียบเทียบ: *covered karst (เคอะเวอร์ด ค้าร์สท์)*

nakhlite (แน๎ไคล้ท) กลุ่มของอุกกาบาตเอคอนไดร๊ท (achondrite) ที่มีออไจ้ทปริมาณมาก และจำกัดลักษณะทางศิลาวรรณนา องค์ประกอบทางเคมี ไอเซอไถพ และอายุ เชื่อว่ามี

N

แหล่งกำเนิดเดียวกับแฌเซินไย้ท (chassignite) และเฌ่อรก็อทไท้ท (shergottite) และอาจมาจากดาวอังคาร ดู:*SNC meteorite (เอสเอ็นซี มี'ทีเออไร้ทฺ หรือเฌ่อร'ก็อทไท้ทฺ เน'ไคล้ท แฌ'สิญไย้ทฺ มี'ทีเออไร้ทฺ); shergottite (เฌ่อร'เกอไท้ทฺ); chassignite (แฌส'สิญไย้ทฺ); nakhlite (แน'ไคล้ท)*

nallah (เนอ'เล่อะ) ดู: *nullah (เนอ'เล่อะ)*

namakier (เน'มาเคียร) ดู: *salt glacier (ซ้อลท เกล'เฌ่อรฺ)*

Nam Pat Group (น้ำปาด กรุ๊ป) กลุ่มหินน้ำปาด มีพื้นที่หินแบบฉบับ (type area) ทางตะวันออกของเขื่อนสิริกิตติ์ จังหวัดอุตรดิตถ์ กระจายตัวในพื้นที่จังหวัดน่าน-อุตรดิตถ์ ความหนาประมาณ 1,400 เมตร ประกอบด้วยหิน เออะกลอเมอเหรท (agglomerate) หรือวอลแคหนิค เคินกลอเมอเหริท (volcanic conglomerate) หินทรายเนื้อเทิ้ฟ (tuffaceous sandstone) จัดแบ่งเป็น 2 หมวดหินจากล่างขึ้นบน ได้แก่ 1) หมวดหินห้วยลาด (Huai Lat Formation) ชั้นหินแบบฉบับที่ห้วยลาด 6 กม. ทางทิศเหนืออำเภอน้ำปาด จังหวัดอุตรดิตถ์ ความหนาประมาณ 500 เมตร เป็นหินกรวดมน สีเทาเขียว สีแดง ประกอบด้วยเม็ดกรวดของหินภูเขาไฟ หินแกรนิต หินปูน หินทราย ขวอรทสสีขาว และ หินเชิ้รท 2) หมวดหินห้วยบ่อโขง (Huai Bo Khong Formation) ชั้นหินต้นแบบห้วยบ่อโขง อำเภอน้ำปาด จังหวัดอุตรดิตถ์ ความหนา ประมาณ 900 เมตร เป็นหินทรายแทรกสลับหินโคลน สีเทาดำ เทาเขียว มีโครงสร้างของลำดับการตกตะกอนแบบวัฏจักรโบเมอ (Bouma cycle - โบ'เม่อ ไซ'เคิ่ล) เทียบได้กับกลุ่มหินลำปาง

Nammalian (แนมเม'เลี่ยน) ศัพท์ ที่ใช้สำหรับการรวมหินช่วงอายุย่อยเข้าด้วยกัน ระหว่างดิเนอเรี่ยน (Dienerian) และหินช่วงอายุย่อยสมิเธี่ยน (Smithian substage) ของยุคไทรแอสิค ตอนล่าง

Namurian (นามิว'เรี่ยน) หินสมัยในยุโรป: คารเบอนิเฟอเริส ตอนกลาง (บน ไวเซี่ยน (Visean) ใต้ เวสฟาเลี่ยน (Westphalian))

nanism (แน'นิเซิ่ม) การพัฒนาแบบผิดปกติ โดยมีขนาดเล็กกว่าขนาดปกติมาก เปรียบเทียบ: *gigantism (ไจแกน'ทิเซิ่ม)*

nannobacteria (แนเนอแบคทิ'เรีย) แบคทิเรียรูปร่างคล้ายรูปทรงกลม มีขนาดทั่วไประหว่าง 0.03 - 0.2 ไมครอน; เห็นได้ดีที่สุดในหินปูนที่ใช้กรดกัด เชื่อว่าเป็นแบ็คทิเรียแคระ สะกดได้อีกแบบ: nanobacteria

nannocrystalline (แนเนอคริส'เตอเลิ่น) การบรรยายเนื้อหินปูน ที่มีการสอดประสานกันของผลึกที่มีขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางอยู่ในช่วงของ 0.001 - 0.004 มิลลิเมตร

nannofossil (แนโนเฟาะ'เซิ่ล) (1) ศัพท์ที่ใช้กับเฟาะเซิ่ลเนื้อปูนขนาดเล็กมากต้องดูด้วยกล้องจุลทรรศน์อิเล็คทรอน จำพวกดิสโคเอิสเต้อรส (discoasters) และเคาะเคอหลิธส (coccoliths) (2) ศัพท์ที่บางครั้งใช้สำหรับ เฟาะเซิ่ลทะเลขนาดเล็กกว่าขนาดไมโครเฟาะเซิ่ล ซึ่งโดยทั่วไปมักเป็นเฟาะเซิ่ลสาหร่าย

nanno ooze (แน'โน อู๊ส) การทับถมของซากสิ่งมีชีวิตขนาดจิ๋วที่อาศัยอยู่ในทะเลเปิด ที่ยังไม่แข็งตัวหรือไม่มีการเชื่อมประสานเป็นหิน ประกอบด้วย $CaCO_3$ มากกว่าร้อยละ 69 ซึ่งมีซากโครงร่างของแพลงคเทิ่นขนาดเล็กมาก (0.002-0.02 มิลลิเมตร) ทับถมมากกว่าร้อยละ 30 ของซากโครงร่างทั้งหมด

nannoplankton (แนโนแพลง'เทิ่น) แพลงคเทิ่น ของสิ่งมีชีวิตเซลเดียวที่ลอยอยู่ในน้ำและเคลื่อนที่ด้วยตนเองไม่ได้ มีขนาดระหว่าง 0.002 - 0.02 มิลลิเมตร ใหญ่กว่าเอิลเทรอแพงคเทิ่น (*ultraplankton*) แต่ขนาดเล็กกว่าไมโครแพลงคเทิ่น (*microplankton*)

nanotesla (แน'โนเทสเล่อ) หน่วยของความเข้มสนามแม่เหล็ก ซึ่ง 1 แนโนเทสเล่อ = 10^{-9} เทสเล่อ (กิโลกรัมต่อวินาทียกกำลังสอง และต่อแอมพิร; kg/s^2A^1) หรือเท่ากับ 1 แกเม่อ เป็นหน่วยที่นิยมใช้ในการสำรวจด้วยแม่เหล็ก คำย่อ: nT

Nansen bottle (นาน'เซิ่น หรือแนน'เซิ่น เบ๊าะ'เทิ่ล) กระบอกเก็บน้ำ หรืออุปกรณ์ที่ออกแบบมาเพื่อใช้เก็บน้ำทะเล หรือน้ำมหาสมุทร ณ ความลึกที่ต้องการ โดยการติดอุปกรณ์นี้กับเส้นลวด (wireline) และหย่อนลงไปในน้ำ เปรียบเทียบ: *thermometric depth (เธอรเมอเมะ'ธริค เดิ๊พฺธ)*

Nansen cast (นาน'เซิ่น แค้สทฺ) การใช้ชุดกระบอกเก็บน้ำแบบนานเซิ่น (Nansen bottle) เพื่อเก็บน้ำตามระดับความลึกที่ต้องการ เปรียบเทียบ: *hydrographic cast (ไฮเดรอแกร'ฟิค แค้สทฺ)*

nant (เนิ้นทฺ) หุบเขาขนาดเล็กที่มีธารน้ำ รากศัพท์: ภาษาเคลติค (Celtic) “brook – ลำธารเล็กๆ”

Na-phlogopite (โซเดี้ยม-เฟลาะ'เกอไพ้ทฺ) ดู: *aspidolite (แอ๊สพิ'เดอไล้ท)*

naphtha (แน็ฟ'เธ่อ) ศัพท์โบราณสำหรับปิโตรเลียมเหลว ปัจจุบันใช้ในความหมายของ ไฮโดรคาร์บอนที่มีจุดเดือดต่ำสุด (ต่ำกว่า 250 องศาเซลเซียส) นั่นคือ เป็นของเหลวที่สภาวะมาตรฐาน แต่จะเป็นไอได้ง่าย และไวไฟ ใช้เป็นสารความสะอาด และใช้เป็นตัวทำละลาย

naphthalene (แน็ฟ'เธอลีน) สารไฮโดรคาร์บอน ($C_{10}H_8$) ที่มีกลิ่น ผลึกสีขาว เกิดในก่านหิน ที่ให้น้ำมัน และในน้ำมันดิบบางชนิด

naphthene (แน็ฟ´ธีน) ดู: *cycloparaffin (ไซโคลแพ´เรอเฟิ่น)*

naphthene-base crude (แนฟ´ธีน-เบส ครู้ด) ดู: *asphalt-base crude (แอ๊ส´ฟ้อลท-เบส ครู้ด)*

naphthine (แน็ฟ´ธีน) คำพ้องของ *hatchettine (แฮท´เชอทีน)* สะกดอีกแบบ: naphtine; naphtein (ออกเสียงเหมือนกัน)

Napoleonville (เนอโพเลี่ยนวิล หรือเนอโพลีเอินวิล) หินช่วงอายุของอเมริกาเหนือ (Gulf Coast – เกิ๊ลฟ โคสท): ไมเออซีน (บนแอนาฮ้อค (Anahauc) ใต้ เดิคเล้ค (Duck Lake)

nappe (แน็พ หรือแนะ´เพ่อ) (1) [อุทกพลศาสตร์] ผืนน้ำที่ไหลล้นเขื่อน (2) [ธรณีวิทยาโครงสร้าง] แผ่นหินเคลื่อน (allochthon – เออล็อค´เธิ่น) ที่ส่วนใหญ่เคลื่อนตามแนวนอน โดยเธริส ฟ้อลท (thrust fault) และ/หรือ การเกิดริเคิมเบิ้นทโฟลด (recumbent folding) ศัพท์นี้ใช้ครั้งแรกกับ แผ่นหินเคลื่อนขนาดใหญ่บริเวณตะวันตกของเทือกเขาแอ๊ลพ (Alps) รากศัพท์: ภาษาฝรั่งเศส, “cover sheet, tablecloth – ผ้าคลุมเตียง หรือผ้าปูโต๊ะ” ดู: *klippe (คลิพ หรือคลิ´เพ่อ)*

nappe outlier (แน็พ หรือแนะ´เพ่อ เอ๊าท´ไลเอ้อร) ดู: *klippe (คลิพ หรือคลิ´เพ่อ)*

Narathiwat Ultramafic (นราธิวาส เอิลเทรอเม´ฝิคส) กระจายตัวบนแหลมไทยในจังหวัดนราธิวาส เป็นหินแก๊ะโบร้ (gabbro) เพอริเดอไท้ท (peridotite) มหายุคเพลิเออโซอิคตอนกลาง (Middle Paleozoic)

nari (นา´รี่) เคอลี่ชี่ (caliche) ที่เกิดบริเวณผิวดิน หรือใกล้ผิวดินจากการละลาย และทับถมใหม่ของสารแคลเซี่ยมคารเบอเหนทในหินปูนที่มีความพรุน และเกิดในภูมิภาคส่วนที่แห้งแล้งของเมเดอเทอเรเนี่ยน (Mediterranean) และภาคตะวันตกของจังหวัดเพชรบูรณ์และลพบุรี มีลักษณะของการทับถมใหม่เป็นเขตที่มีการเชื่อมต่อเป็นเครือข่าย (network of veins) ล้อมรอบหินปูนส่วนที่ยังคงเหลืออยู่ และมักมีเศษหินและเปลือกหอยปนอยู่ด้วย รากศัพท์: ภาษาอาหรับ “nar”, “fire – ไฟ; สื่อความหมายของการใช้ในเตาเผาหินปูน

Narizian (เนอริ´เซี่ยน) หินช่วงอายุของอเมริกาเหนือ: อีเออซีนตอนกลาง (บน ยูเลอทีเฌิ่น (Ulatisian) ใต้ เรอฟิวเจี้ยน (Refugian)

narrow (แน´โร) ช่องแคบ; ส่วนที่เป็นช่องแคบของภูเขา หุบเขา หรือถ้ำ; ช่อง หรือร่องทางเดินแคบๆ ระหว่างภูเขา โดยทั่วไปจะใช้ในรูปพหูพจน์ เช่น แนโรส เอ็พ นู ริเว่อร (Narrows of New River)

NASA (นาซ่า) คำย่อของ National Aeronautics and Space Administration (แน´เฌอเนิ่ล เอเรอนอ´ถิคส แอนดฺ สเปซ´เอิดมิเนิสเตร´เฌิ่น)

nase (แนส) ดู: *naze (แนส)*

Na-spar (โซ´เดี้ยม-สปาร´) (1) ดู: *sodium feldspar (โซ´เดี้ยม เฟล´สปาร)* (2) ดู: *soda spar (โซเด้อ สปาร´)*

nasturan (แน´สเตอแรน) ดู: *pitchblende (พิช´เบล็นด)*

National Map Accuracy Standards (แนะ´เฌอเนิ่ล แม็พ แอ๊ะเคอเรอซี่ สแตน´เดิรฺด) การกำหนดมาตรฐานความถูกต้องสำหรับแผนที่ระดับชาติที่เผยแพร่สู่สาธารณะ รวมทั้ง ความถูกต้องของมาตราส่วนแนวดิ่งและแนวนอน วิธีการตรวจสอบความถูกต้อง การลงสัญลักษณ์และข้อมูล การให้ข้อมูลที่ถูกต้องเมื่อแผนที่มีการขยายสัดส่วน และข้อมูลพื้นฐานสำหรับการทำแผนที่ เช่น และเทอถูดและลอนเจอถูดของขอบเขตแผนที่

national meridian (แนะ´เฌอเนิ่ล เมอริ´เดี้ยน) เมอริเดี้ยนหรือลอนเจอถูด ที่กำหนดขึ้นในแต่ละประเทศเพื่อใช้อ้างอิง เปรียบเทียบ: *Greenwich meridian (กริ´นิจ หรือเกร´นิช เมอริ´เดี้ยน)*

National Standard for Spatial Data Accuracy (แนะ´เฌอเนิ่ล สแตน´เดิรฺด ฟอร สเป๊ะ´เฌิ่ล เด´เท่อ แอ๊ะเคอเรอซี่) มาตราฐานระดับชาติสำหรับความถูกต้องของตำแหน่ง (จุด) บนแผนที่ หรือข้อมูลที่สัมพันธ์กับพื้นที่ ซึ่งเป็นการประเมินความถูกต้องของตำแหน่ง เทียบกับตำแหน่งอ้างอิงทางภูมิศาสตร์บนพื้นดินที่มีความถูกต้องสูงกว่า โดยวิธีการทดสอบทางสถิติ คำย่อ: NSSDA (เอ็นเอ๊สเอ๊สดีเอ)

National Tidal Datum Epoch (แนะ´เฌอเนิ่ล ไท้´เดิ้ล เด´เทิ่ม เอ๊ะ´เผิค) ระดับความสูงอ้างอิงระดับชาติสำหรับแผนที่การเดินเรือ ที่กำหนดจากข้อมูลการเปลี่ยนแปลงความสูงของพื้นดินและระดับน้ำทะเลในช่วงระยะเวลา 19 ปี โดยหน่วยงานบริหารมหาสมุทรและบรรยากาศแห่งชาติ ของสำนักงานสำรวจมหาสมุทรแห่งชาติ (National Oceanic and Atmospheric Administration´s National Ocean Survey)

native (เน´ถีฟ) ดู: *endemic (เอ็นเด´มิค)*

native asphalt (เน´ถีฟ แอส´ฟ้อลท) ยางมะตอยเหลว หรือกึ่งเหลวที่ไหล หรือซึมได้ รวมทั้งยางมะตอยที่ไหลซึมออกมาที่พื้นผิวและที่ขังเป็นแอ่ง เช่น น้ำมันดิบที่แอ่งน้ำ คำพ้อง: *natural asphalt (แนะ´เชอเริ่ล แอส´ฟ้อลท)*

native coke (เน´ถีฟ โคค) ดูคำพ้องของ coke (แนะ´เชอเริ่ล โค๊ค)

N

native element (เน'ถีฟ เอ'เลอเมิ่นท) ธาตุอิสระตามธรรมชาติ เช่น ธาตุจำพวกอโลหะ ได้แก่ คาร์เบิ้น กำมะถัน (sulfur) เซอลีเนี่ยม ธาตุจำพวกโลหะ ได้แก่ เงิน ทอง ทองแดง เหล็ก ปรอท อิริเดี้ยม ตะกั่ว แพลทเนิ่ม และธาตุจำพวกกึ่งอโลหะ ได้แก่ พลวง (antimony) สารหนู (arsenic) และบิสเมิธ (bismuth) เป็นต้น

native metal (เน'ถีฟ เมะ'เทิ่ล) ธาตุโลหะตามธรรมชาติ เช่น ทองคำ เงิน ทองแดง

native paraffin (เน'ถีฟ แพ'เรอเฟิ่น หรือเพ'เรอเฟิ่น) ดู: *ozocerite (โอเซาะเคอ'ไร้ท)*

native water (เน'ถีฟ วอ'เท่อรฺ) (1) ดู: *connate water (คอเหนท' วอ'เท่อรฺ)* (2) ดู: *formation water (ฟอรเม'เฌิ่น วอ'เท่อรฺ)*

natric horizon (เน'ถริค เฮอไร'เซิ่น) ชั้นแร่เคล ที่มีลักษณะของชั้นดินเคล (*argillic - อาร'เจอหลิค)* แต่มีเม็ดแร่ดินรูปเข็ม แท่ง หรือบล็อค และมีชั้นย่อยที่มีความอิ่มน้ำมากกว่าร้อยละ 15 กับไอเอ้นโซเดี้ยม (Na^+) ที่แลกเปลี่ยนได้ ดู: *soil structure (ซอยลฺ สเตริ๊ค'เช่อรฺ); exchangeable sodium percentage (อิกสเชน' เจอเบิ้ล โซ'เดี้ยม เพอรเซ็น'ถิจ)*

natural arch (แนะ'เชอเริ่ล อารฺช) (1) สะพานหินธรรมชาติ เกิดจากการกัดเซาะ (2) ภูมิลักษณ์ที่คล้ายกับสะพานหินธรรมชาติ ที่เกิดจากการผุพังไม่เท่ากัน (3) *sea arch (ซี อารฺช)* คำพ้อง: *arch (อารฺช) [ธรณีสัณฐานวิทยา]*

natural area (แนะ'เชอเริ่ล เอ'เรีย) (1) พื้นดิน หรือพื้นน้ำที่ยังคงรักษาสภาพธรรมชาติเดิม (ไม่จำเป็นต้องสมบูรณ์ตามธรรมชาติ และไม่ถูกรบกวน) หรือมีพืชและสัตว์หายาก หรือที่ใกล้จะสูญพันธุ์ แหล่งโบราณคดี ทัศนียภาพที่สวยงาม ลักษณะทางประวัติศาสตร์ หรือลักษณะที่มีคุณค่าทางการศึกษาหรือทางวิทยาศาสตร์ เช่น พื้นที่วิจัยธรรมชาติ (Research Natural Area) ที่ได้รับการคุ้มครองรักษาไว้เพื่อการวิจัย และการศึกษา (2) สถานที่ธรรมชาติที่มีความโดดเด่น (แตกต่างอย่างมากจากสถานที่อื่นๆ) ทางชีววิทยา ทางธรณีวิทยา หรือทางทัศนียภาพ หรือสถานที่ที่แสดงลักษณะเด่นของระบบนิเวศที่หายาก เปรียบเทียบ: *wilderness area (วิล'เดอรเนิส เอ'เรีย -พื้นที่ป่าดงดิบ)*

natural asphalt (แนะ'เชอเริ่ล แอส'ฟ้อลทฺ) ดู: *native asphalt (เน'ถีฟ แอส'ฟ้อลทฺ)*

natural assemblage (แนะ'เชอเริ่ล เออะเซ็ม'บลิจ) ดู: *assemblage (เออะเซ็ม'บลิจ) [นิเวศวิทยา]*

natural attenuation (แนะ'เชอเริ่ล เออะเท็นเยอเว'เฌิ่น) ผลรวมของกระบวนการต่างๆ ในสภาพแวดล้อมของดิน หรือน้ำบาดาลซึ่งทำหน้าที่ลดมวล ความเป็นพิษ การเคลื่อนที่ ปริมาณ หรือความเข้มข้นของสารปนเปื้อน กระบวนการเหล่านี้อาจรวมถึงการเจือจาง การแพร่กระจาย การดูดซึม การแลกเปลี่ยนไอเอ้น การตกตะกอน ปฏิกิริยารีด๊อกส (redox) การสลายตัวของสารกัมมันตรังสี และการย่อยสลายทางชีวภาพ

natural avalanche (แนะ'เชอเริ่ล แอ๊ะ'เวอแล้นช) ดิน/หินถล่มโดยธรรมชาติ ที่เกิดขึ้นโดยไม่มีการกระตุ้นใดๆ หรือปราศจากการกระตุ้นโดยผู้เดินทางผ่าน

natural bridge (แนะ'เชอเริ่ล บริจ) (1) ชั้นหินโค้งที่เกิดจากการกัดเซาะ ทอดข้ามหุบเขาคล้ายสะพาน; ช่องเปิดที่แม่น้ำโค้งตวัดตัดข้ามระหว่างคอคอด เกิดเป็นช่องทางน้ำใหม่ คำพ้อง: *bridge (บริจ) [ธรณีสัณฐานวิทยา]* (2) ในพื้นที่ที่มีหินปูนรองรับ หมายถึง ส่วนของหลังคาถ้ำใต้ดินที่ยังคงเหลืออยู่ หรืออุโมงค์ที่มีการถล่มลง คำพ้อง: *karst bridge (ค้ารฺสทฺ บริด)* (3) ดู: *sea arch (ซี อารฺช); natural arch (แนะ'เชอเริ่ล อารฺช)* เปรียบเทียบ: *lighthouse (ไล้ทฺ'เฮ้าสฺ)*

natural brine (แนะ'เชอเริ่ล ไบรน) ดู: *brine (ไบรนฺ) [ธรณีวิทยา]*

natural classification (แนะ'เชอเริ่ล แคลเซอะเฟอะเค'เฌิ่น) ระบบการจัดหมวดหมู่ทางชีวภาพ ที่มีเพียงกลุ่มของสิ่งมีชีวิตที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษเดียว หรือสปีชีสเดียว คำตรงข้าม: *artificial classification (อารทิฟิ'เฌิ่ล แคลเซอะเฟอะเค'เฌิ่น)*

natural coke (แนะ'เชอเริ่ล โค้ค) ถ่านหินที่เปลี่ยนเป็นคาร์เบิ้น (คุณภาพสูงขึ้น) โดยความร้อนจากการสัมผัสหรืออยู่ใกล้กับหินอัคนี หรือจากการเผาไหม้โดยธรรมชาติ คำพ้อง: *coke coal (โค้ค โคล); cokeite (โค'ไค้ทฺ); native coke (เน'ถีฟ โค้ค); finger coal (ฟิงเก้อร โคล); blind coal (ไบลนฺดฺ โคล); cinder coal (ซิน'เด่อรฺ โคล)* เปรียบเทียบ: *clinker (คลิง'เค่อรฺ) [ถ่านหิน]; coke (โค้ค)*

natural convection (แนะ'เชอเริ่ล เคินเว็ค'เฌิ่น) การพา (พลังงาน) ตามธรรมชาติ

natural gas (แนะ'เชอเริ่ล แก๊ส) (1) ไฮโดรคาร์เบิ้นที่มีสภาพเป็นแก๊ส หรือไอ ที่ความดันและอุณหภูมิปกติ ส่วนใหญ่ประกอบด้วยเมะเธน (CH_4) แต่อาจมีเอ๊ะเธน (C_2H_6) โพรเพน (C_3H_8) และอื่นๆ รวมทั้งอาจมีแก๊สอื่นๆ (ที่ไม่ใช่ไฮโดรคาร์เบิ้น) เจือปน เช่น ไนเทรอเจิ้น (N_2) คาร์เบิ้น ไดอ๊อกไซด (CO_2) และ ไฮเดรอเจิ้นเซิลไฟด (H_2S) อาจเกิดร่วมกับน้ำมัน คำพ้อง: *gas (แก๊ส)* (2) ไฮโดรคาร์เบิ้นที่ถูกกักอยู่ในเขตของชั้นอิ่มน้ำใต้ดิน ภายใต้แรงดัน

และละลายได้บางส่วนในน้ำ หรือในเพอโทรเลียมที่รองอยู่ด้านล่าง

natural-gas liquids (แนะ´เชอเริ่ล-แก๊ส ลิ´เขวิดส์) ไฮโดรคาร์บอนที่เกิดตามธรรมชาติในรูปแก๊ส หรือของเหลวกับน้ำมันในแหล่งกักเก็บ และสามารถนำออกมาได้ในรูปของการควบแน่น หรือการดูดซับ เช่น คอนเดินเสท (condensate) และลิเควอไฟดเพอโทรเลี่ยม แก๊ส (*liquefied petroleum gas)*

natural gasoline (แนะ´เชอเริ่ล แก´เซอลีน) ดู: *condensate (คอน´เดิ่นเสท)*

natural glass (แนะ´เชอเริ่ล แก๊ส) แก้ว ผลึกอสัณฐาน สารอนินทรีย์ที่แข็งตัวจากแม็กเม่ออย่างรวดเร็วเกินกว่าจะตกผลึก ได้แก้วธรรมชาติจากแกรเหนิท หรือหินแอสิด รวมถึง เพอเมิส และเอิบซิเดี้ยน; แก้วจากบะซ้อลทคือ แทะคีไล้ท (tachylyte)

natural history (แนะ´เชอเริ่ล ฮิส´เทอรี่) การศึกษาธรรมชาติและประวัติของสัตว์ พืช โลก และการเกิดหินและแร่ ปัจจุบันนิยมใช้กับการศึกษาธรรมชาติและประวัติของสัตว์ และบางครั้งใช้กับธรณีวิทยา เช่น ธรณีวิทยาสิ่งแวดล้อม และประวัติธรณีวิทยาของโลก

natural horizon (แนะ´เชอเริ่ล เฮอไร´เซิ่น) ดู: *apparent horizon (เออะแพ´เริ่นทฺ เฮอไร´เซิ่น)*

natural hydraulic fracture (แนะ´เชอเริ่ล ไฮดรอ´หลิค แฟร็ค´เช่อรฺ) จ๊อยนทที่เกิดจากแรงดันน้ำ หรือแรงจากเท็คทอนิค ซึ่งความดันจากของเหลวมีผลทำให้จ๊อยนทขยายร่องแตกมากขึ้น เช่น จ๊อยนทที่ขยายโดยแรงดันของเหลวที่มีแรงสูงกว่าความอัดในหิน

natural landscape (แนะ´เชอเริ่ล แลนดฺ´สเคพ) ภูมิทัศน์ที่ไม่ได้รับผลกระทบจากกิจกรรมของมนุษย์ ตรงกันข้ามกับ “ภูมิทัศน์ทางวัฒนธรรม (cultural landscape)” ที่เกิดจากการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์ รวมถึงภูมิลักษณ์ และพืชพรรณธรรมชาติที่ปกคลุมอยู่และความแตกต่างระหว่างที่ดินและแหล่งน้ำ คำพ้อง: *physical landscape (ฟิ´ซิเคิ่ล แลนดฺ´สเคพ)*

natural law (แนะ´เชอเริ่ล ลอ) กฎธรรมชาติ; ลักษณะของปรากฏการณ์ธรรมชาติ หรือเป็นไปตามความต่อเนื่องตามเหตุและผล; เช่น กฎของการอนุรักษ์สสารและพลังงาน คำพ้อง: *law of nature (ลอ เอ็ฟ เน´เช่อรฺ)*

natural levee (แนะ´เชอเริ่ล เล´วี่) คันดินธรรมชาติสองฝั่งแม่น้ำ; (1) คัน สัน หรือเขื่อนดิน ยาว และเตี้ย (สูงไม่เกิน 4 เมตร) ของทราย หรือทรายแป้งหยาบ ที่เกิดจากการทับถมโดยธารน้ำน้ำท่วมบนที่ราบ และตามตลิ่งทั้งสองฝั่งของธารน้ำ โดยเฉพาะในเวลาน้ำท่วม ที่น้ำหลากล้นฝั่ง ทำให้ตะกอนหยาบตกทับถมก่อนและติดกับฝั่งน้ำ มักมีความลาด (ประมาณ 60 เซนติเมตร/กิโลเมตร) ห่างจากแม่น้ำ และไปยังพื้นที่น้ำท่วมโดยรอบ มีระดับความสูงที่สุด (ประมาณ 4 เมตรเหนือระดับความสูงของที่ราบน้ำท่วม) อยู่ใกล้กับริมฝั่งแม่น้ำ หรือใกล้ระดับน้ำท่วมปกติ คำพ้อง: *levee (เล´วี่) [ธารน้ำ]; raised bank (เรสดฺ แบ็งคฺ); spill bank (สปิล´ แบ็งคฺ)* (2) คัน หรือเนินเตี้ยๆ ที่เกิดเองตามธรรมชาติคล้ายคันดินสองฝั่งแม่น้ำ เช่น สันของ ลาเว่อ หรือสันของตะกอนน้ำพารูปพัด

natural load (แนะ´เชอเริ่ล โหลด) ปริมาณของตะกอน ที่น้ำในธารน้ำไหลปกติสามารถพามาได้

natural mold (แนะ´เชอเริ่ล โมลดฺ) แม่พิมพ์ธรรมชาติ; ช่องว่างหรือโพรงที่เหลือหลังจากการละลายออกไปของเปลือกเฟาะเซิ่ลเดิม หรือโครงสร้างอินทรีย์อื่นๆ มีลักษณะเป็นแม่พิมพ์ ซึ่งหากมีตะกอน หรือแร่อื่นมาทับถมลงในแม่พิมพ์และแข็งตัว จะได้รูปพิมพ์ (cast) ดู: *mold (โมลดฺ) [บรรพชีวินวิทยา]; cast (แค้สทฺ) [บรรพชีวินวิทยา]*

natural radiation (แนะ´เชอเริ่ล เรดีเอ´เฌิ่น) การแผ่รังสี ที่เกิดจากการสลายตัวตามธรรมชาติของสารกัมมันตรังสีในหิน/ดิน และรังสีคอสมิคจากอวกาศ

natural region (แนะ´เชอเริ่ล รี´เจิ้น) (1) ส่วนหนึ่งของพื้นผิวโลก ที่มีลักษณะทางกายภาพค่อนข้างสม่ำเสมอ และโดดเด่น (เช่น ความสูง-ต่ำของพื้นที่ โครงสร้าง ภูมิอากาศ หรือพืชพรรณ) ภายในขอบเขต ดังนั้นจึงมีความสม่ำเสมอในกิจกรรมของมนุษย์ (2) ภูมิภาค ที่มีคุณสมบัติเฉพาะตามลักษณะทางภูมิศาสตร์อย่างมีนัยสำคัญ (เช่น ทางกายภาพ ชีวภาพ และวัฒนธรรม) ตรงกันข้ามกับพื้นที่ที่กำหนดไว้เพื่อวัตถุประสงค์ทางการเมือง หรือการบริหารจัดการอื่นๆ คำพ้อง: *ecoregion (อีโครี´เจิ้น)*

natural remanence (แนะ´เชอเริ่ล เระ´เมอเนิ่นซฺ) ดู: *natural remanent magnetization (แนะ´เชอเริ่ล เระ´เมอเนิ่นทฺ แม็กเนอเทอเซ´เฌิ่น)*

natural remanent magnetism (แนะ´เชอเริ่ล เระ´เมอเนิ่นทฺ แม็ก´เนอทิเซิ่ม) ดู: *natural remanent magnetization (แนะ´เชอเริ่ล เระ´เมอเนิ่นทฺ แม็กเนอเทอเซ´เฌิ่น)*

natural remanent magnetization (แนะ´เชอเริ่ล เระ´เมอเนิ่นทฺ แม็กเนอเทอเซ´เฌิ่น) สนามแม่เหล็กคงอยู่ของหิน ที่วัดในกรณีที่

N

ไม่มีสนามแม่เหล็กกระตุ้น คำย่อ: NRM (เอ็นอารเอ็ม) คำพ้อง: *natural remanence (แนะ´เชอเริ่ล เระ´เมอเนิ่นสฺ); natural remanent magnetism (แนะเชอเริ่ล เระ´เมอเนิ่นทฺ แม็ก´เนอทิเซิ่ม)*

natural resin (แนะ´เชอเริ่ล เร´เซิ่น) ยางไม้; เรเซิ่นธรรมชาติ (เช่น จากต้นไม้)

natural scale (แนะ´เชอเริ่ล สเกล´) (1) มาตราส่วนของแผนที่ที่แสดงในรูปของสัดส่วน หรืออัตราส่วน ศัพท์นี้ไม่แนะนำให้ใช้ (2) มาตราส่วนจริง ดังที่ปรากฏตามธรรมชาติ ไม่มีการขยายหรือย่อ

natural selection (แนะ´เชอเริ่ล เซอเล็ค´เฌิ่น) กระบวนการที่สิ่งมีชีวิตที่แข็งแรงน้อยกว่า หรือปรับตัวได้น้อยกว่า จะถูกกำจัดออกไปจากประชากร จนทำให้ประชากรลดลง เหลือเพียงประชากรที่มีคุณภาพเพื่อดำรงเผ่าพันธุ์ต่อไป ดู: *struggle for existence (สตรัก´เกิ่ล ฟอร อิกซิส´เติ้นสฺ)* คำพ้อง: *selection (เซอเล็ค´เฌิ่น)*

natural slope (แนะ´เชอเริ่ล สโล้พ´) (1) ความลาดชันตามธรรมชาติ เช่น ความลาดชันของกองดิน (2) ดู: *angle of repose (แอง´เกิ่ล เอ๊ฟ รี´โพส)*

natural stone (แนะ´เชอเริ่ล สโตน´) หิน หรือรัตนชาติที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ ซึ่งแตกต่างจากรัตนชาติที่มนุษย์ทำขึ้น

natural target (แนะ´เชอเริ่ล ทาร´เกิท) ลักษณะทางธรรมชาติหรือทางวัฒนธรรมที่มีอยู่บนพื้นดิน ซึ่งใช้เป็นตำแหน่งอ้างอิงการถ่ายภาพ (จุดหมายตา) และเรียกว่า จุดแทน (substitute point); จุดควบคุมการถ่ายภาพ (photocontrol point)

natural taxon (แนะ´เชอเริ่ล แท็ค´ซอน) กลุ่มของสิ่งมีชีวิต ที่มีอยู่ในธรรมชาติ เป็นผลมาจากวิวัฒนาการ ทั้งสปีณีส หรือกลุ่มที่มาจากบรรพบุรุษเดียว *(monophyletic grounp)*

natural tunnel (แนะ´เชอเริ่ล เทอ´เนิ่ล) ถ้ำ เกือบแนวราบและมีปลายเปิดทั้งสองปลาย อาจมีธารน้ำไหลผ่าน คำพ้อง: *tunnel (เทอ´เนิ่ล) [ถ้ำวิทยา]*

natural well (แนะ´เชอเริ่ล เว็ล) หลุมยุบ หรือช่องเปิดตามธรรมชาติคล้ายบ่อ ที่ขยายลงต่ำกว่าระดับน้ำบาดาล และที่ซึ่งน้ำบาดาลสามารถนำขึ้นมาใช้ได้

nautical chart (นอ´ทิเคิ่ล ช้ารฺท) ดู: *hydrographic chart (ไฮเดรอแกร´ฟิค ช้ารฺท)*

nautical distance (นอ´ทิเคิ่ล ดิส´เติ้นซฺ) ความยาวเป็นไมลทะเลของเส้นตรงบนแผนที่เดินเรือ

nautical mile (นอ´ทิเคิ่ล ไมล) หน่วยของระยะทางในการเดินเรือ; ในทางปฏิบัติจะถือว่าเป็นความยาว 1 ลิปดาของลอนเจอถูด หรือเส้นเมอริเดี้ยน; **1 ไมลทะเล เท่ากับ 1,852 เมตร ถือเป็นไมลทะเลระหว่างประเทศ**

Navarroan (แนเวอโรเอิ้น) หินช่วงอายุของอเมริกาเหนือ (Gulf Coast – เกิลฟ โคสทฺ): คริเทเฌิสตอนบน (บน เทเลอเริ่น (Tayloran) ใต้ มิดเวเยิ่น (Midwayan))

Navier-Stokes equation (เน´เวียร-สโต๊คสฺ´ อิเควฺ´เฌิ่น) รูปแบบออยเลอเรี่ยน (Eulerian) ของกฎข้อที่สองของนูเทิ่น ที่ใช้กับของเหลวหนืด กฎข้อที่สองของนูเทิ่น ระบุว่า อัตราการเปลี่ยนแปลงของโมเมินเทิ่มเป็นสัดส่วนกับแรง การเปลี่ยนแปลงจากเลอกรานเจี้ยน (Lagrangean) เป็นออยเลอเรี่ยน เป็นการเปลี่ยนแปลงค่าสมการเส้นตรงของนูเทิ่น เป็นสมการอนุพันธ์บางส่วนแบบไม่เป็นเส้นตรง

Navier-Stokes equations (เน´เวียร-สโต๊คสฺ อิเควฺ´เฌิ่นสฺ) สมการการไหลของของเหลวหนืด

NAVSTAR system (แน็ฟสตาร ซิส´เติ้ม) ดู: *Global Positioning System (โกลฺ´เบิ้ล เพอซิ´เฌอนิ่ง ซิส´เติ้ม)*

naze (เนส) แหลม คำพ้อง: *nase (เนส)*

NEA (เอ็นอีเอ) คำย่อ ดู: *Near-Earth Asteroid (นิรฺ-เอิ๊รฺธ แอส´เท่อรอยดฺ)*

neanic (นีแอ´หนิค) หมายถึง ระยะการเจริญเติบโต หรือวัยอ่อนของสิ่งมีชีวิต; ขั้นตอนที่ต่อจากตัวอ่อน (nepionic - เนะ´พีออหนิค) และก่อนการเจริญวัย (ephebic - อิฟี´บิค)

neap tide (นีพ ไทดฺ) น้ำตาย; ระดับน้ำที่เกิดในวันขึ้น 8 ค่ำและแรม 8 ค่ำ ที่ดวงอาทิตย์ทำมุมตั้งฉากกับดวงจันทร์ (แรงดึงดูดระหว่างดวงอาทิตย์และดวงจันทร์ลดลง) ซึ่งมีผลให้ระดับน้ำขึ้นน้ำลงของช่วงเวลานี้แตกต่างกันเล็กน้อย (น้อยกว่าร้อยละ 10–30 ของระดับน้ำเฉลี่ย) เปรียบเทียบ: *spring tide (สปริง´ ไทดฺ - น้ำเป็น)*

Near-Earth Asteroid (นิรฺ-เอิ๊รฺธ แอส´เท่อรอยดฺ) ดาวเคราะห์น้อยในวงโคจรที่เข้าใกล้วงโคจรของโลก โดยเฉพาะ มีระยะเข้าใกล้ดวงอาทิตย์มากที่สุด (perihelion) น้อยกว่า 1.3 หน่วยดาราศาสตร์ (เท่ากับระยะทางเฉลี่ยระหว่างโลกกับดวงอาทิตย์ หรือประมาณ 93 ล้านไมล หรือ 150 ล้านกิโลเมตร) ซึ่งดาวเคราะห์น้อยดังกล่าวอาจตกลงบนโลกเป็นครั้งคราว คำย่อ: NEA (เอ็นอีเอ)

near earthquake (นิร-เอิ๊รธเควค) แผ่นดินไหว ที่มีศูนย์กลางห่างจากเครื่องวัดคลื่นแผ่นดินไหวระหว่าง 1,000-1,200 กิโลเมตร

near infrared (นิร อินเฟรอเร้ด´) ดู: *reflected infrared (ริเฟล็ค´เถิด อินเฟรอเร้ด´)*

nearshore (นิร´ฌอร) หมายถึง บริเวณที่ห่างจากตำแหน่งน้ำลงต่ำสุด ไปยังเขตคลื่นหัวแตก หรือเขตที่มีกระแสคลื่นใกล้ฝั่ง รวมทั้งเขตชายทะเลในฝั่ง (inshore zone) และบางส่วนของเขตชายทะเลนอกฝั่ง (offshore zone) โดยทั่วไปจะมีความลึกน้อยกว่า 10 เมตร นอกจากนี้ บางครั้งยังกำหนดให้เป็นเขตที่ครอบคลุมพื้นที่ของสันทรายชายฝั่ง

near-surface geophysics (นิร-เซ้อร´เฟิส จีเออฟิ´สิคส) โดยทั่วไป หมายถึง การสำรวจธรณีฟิสิคสใต้พื้นดินที่ความลึกมากสุดไม่เกิน 50-100 เมตร มักมีวัตถุประสงค์เพื่อตรวจสอบการแพร่กระจายของมลพิษ ตรวจวัดและกำหนดแหล่งโบราณคดี ตรวจหาลักษณะโครงสร้างและสภาพธรณีวิทยาใกล้ผิวดิน หรือตรวจหาข้อมูลทางวิศวกรรม เช่น สำรวจเพื่อหาแม่น้ำโบราณ ฟ้อลท ถ้ำ หรืออุโมงค์ ชั้นน้ำบาดาล ชั้นหินฐานหรือความหนาของชั้นดิน/หิน เป็นต้น มีวิธีการสำรวจหลายวิธี เช่น การสำรวจวัดด้วยเรดาร์ การสำรวจวัดความเร่งโน้มถ่วง การสำรวจวัดค่าแม่เหล็ก การสำรวจวัดค่าทางไฟฟ้าหรือแม่เหล็กไฟฟ้า การสำรวจวัดคลื่นไซ้สมิค เป็นต้น

neat line (นีท ไลน) เส้นกรอบแผนที่ แยกแผนที่จากขอบ เปรียบเทียบ: *extent (อิกสเต็นท์)* สะกดได้อีกแบบ: neatline

nebkha (เน็บ´เค่อะ) ดู: *shrub-coppice dune (เฌริบ-เคาะเพิส ดูน)*

nebula (เนะ´บิวเล่อะ) หมายถึง กลุ่มเมฆหมอกของแก๊ส หรือฝุ่นอวกาศ ในอดีตใช้เรียก วัตถุอวกาศที่พร่ามัว ที่เห็นแบบแสงเรืองในท้องฟ้า เปรียบเทียบ: *solar nebula (โซเล่อร์ เนะ´บิวเล่อะ)*

neck (เน็ค) (1) [ภูมิศาสตร์] (ก) บริเวณพื้นดินส่วนยื่น หรือเชื่อมต่อระหว่างแผ่นดินขนาดใหญ่สองแผ่น เช่น คอคอดเชื่อมระหว่างคาบสมุทรกับแผ่นดินใหญ่ หรือส่วนที่ต่ำสุดของภูเขาผ่านระหว่างสองแนวสันเขา ดู: *land bridge (แลนด์ บริจ)* (ข) พื้นที่แคบๆ ของแผ่นดิน เช่น แหลมที่เชื่อมแผ่นดิน (ค) ดู: *meander neck (มีแอน´เด้อร เน็ค)* (2) [แหล่งสินแร่] ดู: *pipe (ไพ้พ์) [แหล่งสินแร่]* (3) [กระบวนการภูเขาไฟ] ปล่อง หรือลำของการแทรกออกสู่พื้นดินของลาเว่อที่มีลักษณะคล้ายท่อแนวดิ่ง มักใช้กับส่วนที่ยังคงเหลือจากการกัดกร่อน เปรียบเทียบ: *plug (เพลิก) [กระบวนการภูเขาไฟ]*

neck cutoff (เน็ค เคิ้ท´อ๊อฟ) ส่วนของธารน้ำโค้งตวัด ที่ถูกตัดขาดข้ามคอแคบของการโค้งตวัด ที่เป็นการเปลี่ยนเส้นทางการไหลของธารน้ำ เกิดจากกระบวนการกัดเซาะ ตัด ของแม่น้ำ ศัพท์นี้ยังใช้กับผลที่เกิดจากกิจกรรมของมนุษย์ เปรียบเทียบ: *chute cutoff (ฌู้ท เคิ้ท´อ๊อฟ)*

necronite (เนะ´เครอไน้ท) แร่ออรเธอเคลส สีฟ้า วาวเหมือนไข่มุก ที่มีกลิ่มเหม็นเมื่อทุบ

necrophagous (เนอครอ´เฟอเกิส) หมายถึง สิ่งมีชีวิตที่กินซากสิ่งมีชีวิต

Nectarian (เน็คเทอเรี่ยน) (1) บรมยุคย่อยของพรีแคมเบรี้ยน มหายุคเฮเดี้ยน (Hadean Era) ครอบคลุมช่วงเวลา 3,950 ถึง 3,850 ล้านปี (2) [ดาวเคราะห์] (ก) เกี่ยวกับ ภูมิลักษณ์ และหน่วยหินในแผนที่ของดวงจันทร์ ที่ประกอบด้วยแอ่งและการทับถมในแอ่งที่เกิดจากการกระแทกเริ่มจากการเกิดแอ่งเน็คเทอริส ประมาณ 3,920 ล้านปี และสิ้นสุดด้วยเกิดแอ่งอิมเบรี้ยมที่ 3,850 ล้านปี หินเน็คเทอเรี่ยนแก่กว่าหินดวงจันทร์ในระบบอิมเบรี้ยม และเทียบเท่ากับยุคอีเอออารเคี่ยน (Eoarchean) ของพรีแคมเบรี้ยนของโลก (ข) หมายถึง ยุคลำดับชั้นหินของเนคเทอเรี่ยน ซิสเติ้ม (Nectarian system) ทับถม

needle (นี´เดิ้ล) (1) [ผลึกศาสตร์] ผลึกแร่รูปเข็ม (2) [ธรณีวิทยา] แท่งหิน หรือภูเขายอดแหลมที่เกิดจากการกัดเซาะ เช่น ยอดเขาเอกรีล (aiguille - เอกรีล´) ในฝรั่งเศส (3) [รังวัดสำรวจ] ดู: *magnetic needle (แม็กเน´ถิค นี´เดิล)*

needle ironstone (นี´เดิ้ล ไอเริ่น´สโตน) เกอไธ้ท (goethite) ที่เกิดแบบกระจุกเส้นใยของผลึกรูปเข็ม

needle ore (นี´เดิ้ล ออร) (1) แร่เหล็ก ที่มีความวาวแบบโลหะสูงมาก พบในปริมาณน้อย ที่อาจแยกออกเป็นเส้นใยยาวและเรียวคล้ายเข็ม (2) ดู: *aikinite (เอ´เคอไน้ท์)*

needle stone (นี´เดิ้ล สโตน´) (1) ดู: *needle zeolite (นี´เดิ้ล ซี´เออไล้ท์)* (2) ดู: *hairstone (แฮร´สโตน)* สะกดได้อีกแบบ: needlestone

needle tin ore (นี´เดิ้ล ทิน ออร) แร่ดีบุก (cassiterit - เคอซิ´เทอไร้ท์) ที่มีผลึกแบบพิเรอหมิดยอดแหลม

needle zeolite (นี´เดิ้ล ซี´เออไล้ท์) คำพ้องของ *mesotype (เมะ´เซอไท้พ์)* โดยเฉพาะคำพ้องของ *natrolite (เนะ´เทรอไล้ท์)* ดู: *hair zeolite (แฮร ซี´เออไล้ท์)* คำพ้อง: *needle stone (นี´เดิ้ล สโตน´)*

N

nefud (เนฟูด´) (1) ทะเลทรายที่มีทรายสีแดงหนา หรือมีขนาดใหญ่ในซาอุดีเออะเรเบีย (Arabia) เทียบเท่ากับ erg (เอิ้รฺก) สะกดได้อีกแบบ: *nafud (นาฟูด´)* (2) ดูน หรือเนินทรายสูงในทะเลทรายของซีเรีย (Syrian desert)

negative crystal (เนะ´เกอถีฟ คริส´เติ้ล) สารแปลกปลอมที่เป็นของเหลว *(fluid inclusion)* ที่มีผนังของผลึกสอดคล้องกับโครงข่ายของผลึกที่มันแทรกอยู่ และแสดงรูปผลึกที่หันหน้าเข้าไปในช่องว่าง (inward-facing crystal morphology)

negative delta (เนะ´เกอถีฟ เดล´เท่อ) ศัพท์สำหรับ *estuary (เอ๊ส´เชอเวรี่)*

negative element (เนะ´เกอถีฟ เอ´เลอเมิ่นทฺ) ลักษณะโครงสร้างขนาดใหญ่ หรือส่วนของเปลือกโลก ที่ผ่านระยะเวลาทางธรณีกาลมาอย่างยาวนาน โดยมีการทรุดตัวลง หรือมีการกัดเซาะอย่างมาก หรือมีการยกตัวในปริมาณ หรือจำนวนครั้งที่น้อยกว่าพื้นที่ที่อยู่ติดกัน คำพ้อง: *negative area (เนะ´เกอถีฟ เอ´เรีย)*

negative elongation (เนะ´เกอถีฟ อีลอนเก´เฌิ่น) ในแกนยาวของผลึกแอไนเซอทรอผิค (anisotropic) แนวแกนยาวจะขนานไปกับระนาบสองระนาบของแสงพอเลอไร้ซด (Polarized light) ที่เร็วกว่า เปรียบเทียบ: *positive elongation (เพาะ´เซอถีฟ อีลอนเก´เฌิ่น)*

negative estuary (เนะ´เกอถีฟ เอ๊ส´เชอเวรี่) ดู: *inverse estuary (อินเวิรฺส´ เอ๊ส´เชอเวรี่)*

negative flower structure (เนะ´เกอถีฟ เฟลา´เอ้อร สเตริ๊ค´เช่อรฺ) โครงสร้าง ที่แสดงการเลื่อนแบบนอรเมิ่ล ฟ้อลทเล็กๆ จากผลของการเลื่อนสวนทางที่เกิดขึ้นในโครงสร้างหลัก ของสไตร๊ค สลิพ ฟ้อลท (strike-slip fault) ในบริเวณใกล้ผิวดิน โดยแนวฟ้อลทเล็กๆ จะแยกออกจากฟ้อลทหลักที่ระดับลึก และเมื่อมองจากภาพตัดขวางที่ตัดตั้งฉากกับแนวการเลื่อนของสไตร๊ค สลิพ ฟ้อลท จะมีลักษณะการฉีกของฟ้อลทแบบรูปดอกทูเหลิพ (Tulip structure) คำพ้องบางส่วน: *releasing bend (รีลี๊ซิ่ง เบ็นดฺ)*

negative landform (เนะ´เกอถีฟ แลนดฺ´ฟอรฺม) ภูมิลักษณ์ที่ค่อนข้างเป็นแอ่ง หรือต่ำ เช่น หุบเขา ลุ่มน้ำ หรือลักษณะภูเขาไฟที่ไม่มีธรณีวัตถุ เช่น แอ่งภูเขาไฟ คำตรงข้าม: *positive landform (เพาะ´เซอถีฟ แลนดฺ´ฟอรฺม)*

negative movement (เนะ´เกอถีฟ มูฟ´เมิ่นทฺ) (1) การเคลื่อนที่ลง เมื่อเทียบกับอีกส่วนที่อยู่ติดกันของเปลือกโลก เช่น การทรุดของแผ่นดิน; การเคลื่อนที่ลงของพื้นดิน ที่อาจเป็นผลให้ระดับน้ำทะเลสูงขึ้น (2) ความสัมพันธ์ของการลดระดับน้ำทะเลที่เกี่ยวกับยกสูงขึ้นของเปลือกโลก หรือการถดถอยของทะเล

negative pole (เนะ´เกอถีฟ โพล) การชี้ไปยังขั้วใต้ของขั้วแม่เหล็ก เปรียบเทียบ: *positive pole (เพาะ´เซอถีฟ โพล)* ดู: *dipole field (ได´โพล ฟีลดฺ)*

negative skin friction (เนะ´เกอถีฟ สกิน´ ฟริ๊ค´เฌิ่น) แรงเสียดทาน ที่เกิดบริเวณด้านข้างของเสาเข็ม (pile -ไพลฺ) หรือโครงสร้างใดๆ ที่ฝังอยู่ในดิน ที่มีแนวโน้มที่จะเกิดการทรุดลง มักเกิดในดินเนื้อแน่นอิ่มน้ำ และจะคายน้ำเมื่อถูกแรงกระทำ ดู: *skin friction (สกิน´ ฟริ๊ค´เฌิ่น) [วิศวกรรมศาสตร์]*

negative snowflake (เนะ´เกอถีฟ สโน´เฟลค) ดู: *Tyndall figure (ทิน´เดิ้ล ฟิ´เก้อรฺ)*

nehrung (เน´รุ่ง) สันทราย หรือสันทรายงอก ที่มีลักษณะยาวและแคบ ล้อมรอบ หรือล้อมรอบบางส่วนของเลอะกูน เกิดจากสันทรายตามชายฝั่งเคลื่อนขวางบริเวณปากแม่น้ำ โดยเฉพาะตามแนวชายฝั่งเยอรมันตะวันออกของทะเลบอลถิค พหูพจน์: nehrungs; nehrungen รากศัพท์: ภาษาเยอรมัน “Nehrung”, “sandbar, spit”

neighborhood analysis (เน´เบ้อรฮูด เออะแน´เลอเสิส) การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างวัตถุ กับวัตถุที่อยู่ล้อมรอบที่คล้ายกัน ใช้ในการประมวลผลภาพ หรืออื่นๆ

nejd (เน้ฌด) คำพ้องของ *hammada (เฮอมอ´เด้อ)* สะกดได้อีกแบบ: *nijd*

nektic (เน็ค´ถิค) ดู: *nektonic (เน็ค´เทอหนิค)*

nektobenthic (เน็ค´เทอเบ็นถิค) หมายถึง สิ่งมีชีวิตที่ว่ายและหากินอยู่ในน้ำ แต่มีระบบนิเวศและที่อยู่อาศัยที่มีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับสัตว์ที่อาศัยอยู่ที่พื้นน้ำ (benthos – เบ็นโธส)

nekton (เน็ค´เทิ่น) สัตว์น้ำ ที่ว่ายและหากินอยู่ในน้ำ เช่น ปลา ปลาหมึก หอย คำคุณศัพท์ *nektonic (เน็ค´เทอหนิค)*

nektonic (เน็ค´เทอหนิค) หมายถึง สิ่งมีชีวิตที่ว่ายและหากินอยู่ในน้ำ; คำคุณศัพท์ของ *nekton (เน็ค´เทิ่น)* เปรียบเทียบ: *planktonic (แพลง´เทอหนิค)* คำพ้อง: *nektic (เน็ค´ถิค)*

nelsonite (เนล´เซอไน้ท) กลุ่มของหินอัคนีที่เย็นตัวที่ความลึกระดับปานกลาง (hypabyssal – ฮิพเพ้อบ´ไซ้ล) ประกอบด้วยอิลเมอไน้ท (ilmenite) และแอ๊ะเพอไท้ท (apatite) ในปริมาณมาก อาจมีหรือไม่มีรูพรุน (vesicle) อัตราส่วนระหว่างปริมาณของอิลเมอไน้ทและแอ๊ะเพอไท้ทเปลี่ยนแปลงในช่วงที่กว้างมาก

nematoblastic (เน'เมอโทแบล๊สติค) เกี่ยวกับ เนื้อหินที่มีผลึกขนาดเท่าๆ กัน (homeoblastic - โฮ'มีโอแบล๊ส'ติค) ของหินแปรที่เกิดจากผลของการเกิดผลึกใหม่ที่เป็นแท่งยาวขนานกัน เปรียบเทียบ: *fibroblastic (ไฟโบรแบล๊ส'ติค)*

n-en log (เอ็น-เอ็น ล้อก) ดู: *epithermal-neutron log (เอ๊ะเผอะเธอร'เมิ่ล-นู'ทรอน ล้อก)*

Neoarchean (นีเออออาร'เคี่ยน) มหายุคของหินช่วงอายุ ตามมาตรอายุลำดับชั้นหินมาตรฐานโลก: อายุอ่อนสุดในมหายุคอาเคี่ยน ช่วงเวลาระหว่าง 2,800 ถึง 2,500 ล้านปี

neoblast (นี'เออแบล๊สท) ดู: *holoblast (โฮ'โลแบล๊ส)*

Neocomian (นีโอโค'เมี่ยน) หินสมัยในยุโรป: คริเทเฉิสตอนล่าง ไม่ได้มีการนิยามที่ชัดเจน แต่โดยทั่วไปให้มีอายุเทียบเท่ากับหินช่วงอายุเบอริเอเซี่ยน (Berriasian) ถึงเบอเรเมี่ยน (Barremian)

neocrystallization (นีเออคริสเตอเลอเซ'เฉิ่น) การเกิดผลึก (crystallization) หรือการเกิดผลึกใหม่ (recrystallization) ที่เกี่ยวข้องกับ การเกิดแร่ใหม่จากองค์ประกอบที่มีอยู่ภายในเนื้อหิน

neocutan (นีเออคิวแทน) ในจุลสัณฐานวิทยาของดิน หมายถึง คิวแทน *(cutan)* ที่มีความสัมพันธ์สอดคล้องกับพื้นผิวธรรมชาติของวัตถุดิน ซึ่งไม่ได้เกิดขึ้นทันทีที่พื้นผิว ดู: *hypo-coating (ไฮเพอ-โค'ทิ่ง)*

neoformation (นีโอฟอรเม'เฉิ่น) ดู: *neogenesis (นีโอเจ'เนอเสิส)*

Neogene (นี'เออจีน) หินยุคย่อย (subsystem) ของหินยุคเทอรเฌอรี่ (Tertiary System) ในหินช่วงอายุตามมาตรอายุลำดับชั้นหินมาตรฐานโลก เหนือหินยุคย่อยเพลลีเออจีน (Paleogene Subsystem) และใต้หินยุคย่อยควอเทอแนรี่ (Quaternary System) ครอบคลุมช่วงเวลาระหว่าง 23 และ 1.75 ล้านปี

neogenesis (นีโอเจ'เนอเสิส) การเกิดแร่ใหม่ โดยกระบวนการไดเออะเจเนอเสิส (diagenesis) หรือกระบวนการแปรสภาพ (metamorphism) เปรียบเทียบ: *authigenesis (ออธิเจ'เนอเสิส)* คำพ้อง: *neoformation (นีโอฟอรเม'เฉิ่น)*

neogenic (นีโอเจ'หนิค) หมายถึง แร่เกิดใหม่; เกี่ยวกับการเกิดแร่ใหม่โดยกระบวนการแปรสภาพ หรือไดเออะเจเนเสิส

neoglaciation (นีโอเกลซีเอ'เฉิ่น) การเกิดยุคน้ำแข็ง แบบสะสมเข้ามาใหม่ในช่วงปลายโฮเลอซีน ซึ่งมีการเกิดหลายครั้ง และครั้งล่าสุดเกิดในยุคลิเทิ่ล ไอ๊ซ เอ็จ (Little Ice Age) ที่มีอุณหภูมิต่ำในช่วงศตวรรษที่ 16 - 19 หรืออุณหภูมิต่ำสำหรับในบางพื้นที่ที่ในช่วงกลางศตวรรษที่ 13 - 19

neoichnology (นีโออิ๊คนอ'เลอจี้) การศึกษาร่อง โพรง รู และโครงสร้างอื่นๆ ที่เกิดจากการกระทำของสัตว์ ที่ยังคงเหลืออยู่ในสมัยโฮเลอซีน ตรงข้ามกับการศึกษาร่องรอยของเฟาะเซิ่ล (palichnology - แพลอิ๊คนอ'เลอจี้) ดู: *ichnology (อิ๊คนอ'เลอจี้)*

neokaolin (นีโอเค'เออเลิ่น) เคเออลิไน้ทเทียม ที่ทำจากเนะเฟอลีน

Neolithic (นีเออลิ'ถิค) ยุคหินใหม่ (ยุคหินขัด); อายุทางโบราณคดี ที่เป็นช่วงอายุสุดท้ายของยุคหิน (Stone Age) มีลักษณะเด่น คือ มนุษย์มีการพัฒนาด้านการเกษตรกรรม และการเลี้ยงสัตว์ ตามความสัมพันธ์ของระดับวัฒนธรรมกับอายุจริง พบว่าแตกต่างกันในแต่ละภูมิภาค

neomineralizatio (นีโอมิเนอเรอไลเซ'เฉิ่น) ปฏิกิริยาเคมีภายในหิน ที่แร่องค์ประกอบของหินนั้นถูกเปลี่ยนเป็นแร่ชนิดใหม่; การเกิดผลึกใหม่ (recrystallization) ชนิดหนึ่ง

neomorphism (นีเออมอรฺ'ฟิเซิ่ม) ศัพท์ที่ใช้อย่างรวมๆ สำหรับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นทั้งหมดของ แร่ชนิดใดชนิดหนึ่ง กับแร่เดียวกัน หรือกับแร่เดียวกันแต่อยู่ในรูปทรงสัณฐานอื่น และไม่ว่าจะเป็นการเปลี่ยนแปลงแบบการเกิดผลึกใหม่ที่มีขนาดใหญ่ขึ้นหรือเล็กลง หรือมีรูปทรงแตกต่างไปจากเดิม หรือเปลี่ยนเป็นแร่ชนิดใหม่ เช่น แคลไซ้ทที่มีผลึกแบบเส้นใย เปลี่ยนเป็นแคลไซ้ทที่มีผลึกขนาดเท่าๆ กัน หรือโคลนเออะแระเกอไน้ท เปลี่ยนเป็นแคลไซ้ท ไมโครสปาร เป็นต้น นอกจากนี้ยังรวมถึง กระบวนการเปลี่ยนแปลงแบบย้อนกลับ (inversion) และการเกิดผลึกใหม่ (recrystalization) จากความเครียดสูงที่สะสมด้านในด้านหนึ่งหรือมากกว่าหนึ่งด้าน (strain recrystallization) ที่ซึ่งองค์ประกอบทั้งหมดในเนื้อหินไม่เปลี่ยนแปลง ศัพท์นี้ใช้ได้เหมาะสม เมื่อไม่สามารถแยกระหว่างการเปลี่ยนแปลงแบบย้อนกลับ (inversion) และการเกิดผลึกใหม่ (recrystallization) หรือเมื่อกลไกการเปลี่ยนแปลงไม่สามารถทราบได้ ดู: *aggrading neomorphism (เออะเกรดิ้ง นีเออมอรฺ'ฟิเซิ่ม)*

neontology (นีเอินทอ'เลอจี้) การศึกษาสิ่งมีชีวิตที่มีอยู่ในปัจจุบัน ตรงกันข้ามกับ การศึกษาสิ่งมีชีวิตในอดีตหรือเฟาะเซิ่ล (paleontology) คำพ้องโดยประมาณ: *biology (ไบออ'เลอจี้)*

Neophytic (นีเออไฟ'ถิค) ดู: *Cenophytic (ซีเนอไฟ'ถิค)*

Neoproterozoic (นีเออพรอเทอเรอโซ'อิค) มหายุคของหินช่วงอายุตามมาตรอายุลำดับชั้นหินมาตรฐานโลก: อายุสุดท้ายของพรอเทอเรอโซอิค ครอบคลุมช่วงเวลาระหว่าง 1,000 - 540 ล้านปี อายุเริ่มต้นของมหายุคเพลีเออโซอิค

N

neosome (นี´โอโซม) องค์ประกอบทางเรขาคณิตของการประกอบเป็นหิน แร่ หรือแหล่งแร่ ที่มีอายุน้อยกว่ามวลหินหลัก เช่น การแทรกเข้าไปในมวลหินเดิม (paleosome) หรือการนำเข้า หรือการเกิดใหม่ของธรณีวัตถุมิกเมอไท้ท (migmatite) เปรียบเทียบ: *metasome (เมะ´เทอโซม) [ธรณีวิทยา]*

neostratotype (นีโอสแตรโทไท้พ) สแตรเทอไท้พ (stratotype) ที่ตั้งขึ้นใหม่ หลังจากชั้นหินต้นแบบเดิม (holostratotype) ถูกทำลาย หรือใช้ไม่ได้

neotectonic joint (นีโอเท็คทอ´หนิค จ๊อยนฺท) จ๊อยนทแพร่กระจายภายใต้อิทธิพลของสนามความเค้นปัจจุบัน ที่ซึ่งความเค้นหลักเกิดขึ้นเนื่องจากการสั้นลงของชั้นหินที่ขนานกัน โดยการลดความเครียดและการลดความร้อนจากการโผล่ขึ้นของหิน จ๊อยนท นี้เป็นเครื่องมือที่ใช้ประโยชน์ในการทำแผนที่แสดงสนามความเค้นปัจจุบัน

neotectonic map (นีโอเท็คทอ´หนิค แม็พ) แผนที่แสดงโครงสร้างทางธรณีวิทยาที่เกิดหลังยุคไมเออซีน (ปัจจุบัน ถึงหลังไมเออซีน) เปรียบเทียบ: *neotectonics (นีโอเท็คทอ´หนิคสฺ)*

neotectonics (นีโอเท็คทอ´หนิคสฺ) การศึกษาโครงสร้าง และธรณีประวัติของโลกที่เกิดหลังไมเออซีน

Neotian (นีโอเที่ยน) ดู: *Pannonian (เพอโน´เนี่ยน)*

neotype (นี´โอไท้พ) ตัวอย่างใหม่หนึ่งตัวอย่าง ที่กำหนดเป็นตัวอย่างต้นแบบ (type specimen – ไท้พ สเปะ´สิเมิ่น) เพื่อชดเชยตัวอย่างต้นแบบเดิมที่ถูกทำลาย หรือสูญหายไปของโฮเลอไท้พ (holotype) หรือเล็คเทอไท้พ (lectotype) และแพเรอไท้พ (paratype) หรือซินไท้พ (syntype) ทั้งหมด

neovolcanic (นีโอวอลแค´หนิค) หมายถึง หินภูเขาไฟที่เกิดหลังยุคเทอเฌียรี่ เปรียบเทียบ: *paleovolcanic (เพ´ลีเออวอลแค´หนิค)*

nepheline (เนะ´เฟอลีน) แร่เฟลสปาธอยด ผลึกเฮ็กแซะเกอเนิ่ล: $(Na,K)AlSiO_4$ เกิดเป็นผลึกคล้ายแก้ว หรือผลึกใสไม่มีสี หรือผลึกหยาบ หรือเกิดแบบเนื้อแน่น สีเทา เหลือง เขียว น้ำตาล หรือแดงอ่อน วาวแบบไขมัน ไม่มีคลีหวิจ เกิดในหินอัคนีจำพวกแอลเคอไล และเป็นแร่องค์ประกอบที่สำคัญในหินที่มีโซเดี้ยมมาก คำพ้อง: *nephelite (เนะ´ฟีไล้ทฺ); eleolite (เออลี´โอไล้ทฺ)*

nepheline basalt (เนะฟีลีนบะซ้อลทฺ) ดู: *olivine nephelinite (ออ´เลอวีน เนะ´ฟีลิไน้ทฺ)*

nepheline basanite (เนะ´เฟอลีน แบ๊ะ´เซอไน้ทฺ) ในการจำแนกหินอัคนีของ IUGS หมายถึง แบ๊ะเซอไน้ท ที่มีเนะฟีลีนปริมาณมากในกลุ่มของเฟลสปาธอยด

nepheline diorite (เนะ´ฟีลีน ได´เออไร้ทฺ) ในการจำแนกหินอัคนีของ IUGS หมายถึง ฟอยด ไดเออไร้ท ที่มีเนะฟีลีนปริมาณมากในกลุ่มของเฟลสปาธอยด

nepheline gabbro (เนะ´ฟีลีน แก๊ะ´โบร้) ในการจำแนกหินอัคนีของ IUGS หมายถึง ฟอยด แก๊ะโบร้ ที่มีเนะเฟอลีนปริมาณมากในกลุ่มของเฟลสปาธอยด

nepheline monzodiorite (เนะ´ฟีลีน มอน´โซไดเออไร้ทฺ) ในการจำแนกหินอัคนีของ IUGS หมายถึง ฟอยด มอนเซอไดเออไร้ท ที่มีเนะเฟอลีนปริมาณมากในกลุ่มของเฟลสปาธอยด

nepheline monzogabbro (เนะ´ฟีลีน มอน´โซแก๊ะ´โบร้) ในการจำแนกหินอัคนีของ IUGS หมายถึง ฟอยด มอนโซแก๊ะโบร้ ที่มีเนะฟีลีนมากที่สุดในกลุ่มแร่จำพวกเฟลสปาธอยด

nepheline monzosyenite (เนะ´ฟีลีน มอนโซไซ´เออไน้ทฺ) ในการจำแนกหินอัคนีของ IUGS หมายถึง ฟอยด มอนโซไซเออไน้ท ที่มีเนะฟีลีนมากที่สุดในกลุ่มแร่จำพวกเฟลสปาธอยด คำพ้อง: *nepheline plagisyenite (เนะ´ฟีลีน เพลเจอไซ´เออไน้ท)*

nepheline plagisyenite (เนะ´ฟีลีน เพลเจอไซ´เออไน้ท) ในการจำแนกหินอัคนีของ IUGS หมายถึง ฟอยด เพลเจอไซเออไน้ท มีเนะฟีลีนมากที่สุดในกลุ่มแร่จำพวกเฟลสปาธอยด คำพ้อง: *nepheline monzosyenite (เนะ´ฟีลีน มอน´โซไซ´เออไน้ทฺ)*

nepheline syenite (เนะ´ฟีลีน ไซ´เออไน้ทฺ) (1) ในการจำแนกหินอัคนีของ IUGS หมายถึง ฟอยด ไซเออไน้ท ที่มีเนะฟีลีนมากที่สุดในกลุ่มแร่จำพวกเฟลสปาธอยด (2) หินพลูทอน ที่ประกอบด้วยแร่หลักจำพวกแอลเคอไล เฟลสปาร และเนะฟีลีน และอาจประกอบด้วยแร่แอลเคอไลของเหล็กและแม็กนีเซี่ยม เช่น แอมเฟอโบล (ได้แก่ รีเบ๊ะไค้ท (riebeckite) อารเวิดโซไน้ท (arfvedsonite) บารเควิไค้ท (barkevikite)) หรือไพร็อกซีน (ได้แก่ เอ๊ะเจอรีน (aegirine) หรือเอ๊ะเจอรีน-ออไจ๊ท (aegirine-augite)); หินอัคนีแบบอินทรูสีฟ เทียบเท่ากับโฟโนไล้ท (phonolite) ที่มีแร่โซเดอไล้ท (sodalite) แคนคริไน้ท (cancrinite) ฮาวีน (hauyne) และ โนซีเอ้น (nosean) รวมทั้งแร่เสริมจำพวกแอ๊ะเพอไท้ท (apatite) ไทเทไน้ท (titanite) และแร่อ็อกไซด์ (opaque oxides) ตลอดจนแร่หายากที่เกิดเป็นแร่เสริม

nepheline tephrite (เนะ´ฟีลีน เทะ´ไฟร้ท) ในการจำแนกหินอัคนีของ IUGS หมายถึง เทะไฟร้ท ที่มีเนะฟีลีนมากที่สุดในกลุ่มแร่จำพวกเฟลสปาธอยด

nephelinite (เนะ´ฟีลิไน้ท) (1) ในการจำแนกหินภูเขาไฟของ IUGS หมายถึง ฟอยได้ท ที่มีเนะฟีลีนปริมาณมากในกลุ่มของเฟลสปาธอยด (2) หินอัคนีประเภทอิกสตรูสีฟ หรือฮิเพอบิเซิ่ล ผลึกละเอียด หรือผลึกสองขนาดที่มีลักษณะของบะซ้อลท ประกอบด้วยเนะฟีลีน และไคลโนไพร็อกซีน โดยเฉพาะไทเทเนี่ยนออไจ๊ท (titanian augite) และไม่มีออเลอวีน และ เฟลสปาร เปรียบเทียบ: *olivine nephelinite (ออ´เลอวีน เนะ´ฟีลิไน้ท)*

nephelinolite (เนะ´ฟีลิเนอไล้ท) ในการจำแนกหินอัคนีของ IUGS ฟอยเดอไล้ท ที่มีเนะฟีลีน ปริมาณมากในกลุ่มของเฟลสปาธอยด; เทียบเท่า เนะฟีลิไน้ท (*nephelinite)* และแบ่งย่อยตามดัชนีสีออกเป็น เออรไท้ท (urtite), ไอโจไล้ท (ijolite) และเม็ลทิไจ๊ท (melteigite)

nephelite (เนะ´ฟีไล้ท) ดู: *nepheline (เนะ´ฟีลีน)*

nepheloid layer (เนะ´ฟีลอยด เล´เอ้อร) ชั้นน้ำในมหาสมุทรลึกที่มีตะกอนแขวนลอยปริมาณมาก หนาตั้งแต่ 200 - 1,000 เมตร

nephelometer (เนะฟีโล´มีเท่อรฺ) เครื่องมือ สำหรับการวัดขนาดความขุ่นของอนุภาคแขวนลอยในของเหลว หรือแก๊ส

nephelometry (เนะฟีโล´มิทรี่) การวัดขนาดความขุ่นของอนุภาคแขวนลอยในของเหลวหรือแก๊ส โดยเฉพาะอย่างยิ่งการวัดความหนาแน่น หรือขนาดต่างๆ ของอนุภาคตะกอนแขวนลอย โดยวัดการกระจายแสง ที่ส่องผ่าน หรือสะท้อนจากตัวกลางมากกว่าหนึ่งมุม เปรียบเทียบ: *turbidimetry (เทอรฺบิดิ´มิเท่อรฺ)*

nephrite (เน´ไฟร้ท) แร่แอมเฟอโบล โดยเฉพาะเทรเมอไล้ท (tremolite) หรือแอ๊คทิโนไล้ท (actinolite) ที่มีผลึกละเอียด เนื้อเหนียวและแน่น สีเขียวอ่อน หรือฟ้าอ่อน เป็นแร่หยกชนิดหนึ่งที่หาไม่ยาก ที่ไม่ใช่เจได๊ท (jadeite) คำพ้อง: *greenstone (กรีน´สโตน) [แร่วิทยา]*

Neptunian (เน็พทู´เนี่ยน) (1) เกี่ยวกับ เน็พเทอนิเซิ่ม (*neptunism*) และหินที่มีแหล่งกำเนิดจากทะเลลึกตามที่อธิบายไว้ (2) เกิดโดยการกระทำของน้ำ

neptunian dike (เน็พทู´เนี่ยน ได๊ค) ได๊คหินตะกอน ที่เกิดจากการทับถมของตะกอน (โดยทั่วไปมักเป็น ทราย) ในร่องแตกใต้ทะเล หรือโพรง เปรียบเทียบ: *injection dike (อินเจ็ค´เฌิ่น ได๊ค)*

neptunian joint (เน็พทู´เนี่ยน จ๊อยนฺท) จ๊อยนท ที่เกิดที่พื้นทะเล เป็นผลมาจากการแตกของตะกอนใต้น้ำ (*syneresis - เซอเน´เรอเสิส)*

neptunic rock (เน็พทู´หนิค ร็อค) (1) หินที่เกิดในทะเล (2) หินตะกอนทุกชนิด เปรียบเทียบ: *plutonic rock (พลูทอ´หนิค ร็อค); volcanic rock (วอลแค´หนิค ร็อค)*

neptunism (เน็พ´เทอนิเซิ่ม) ความคิดในศตวรรษที่สิบแปดและต้นศตวรรษที่สิบเก้า ที่เชื่อว่า หินทุกชนิดมาจากทะเลโบราณ หินภูเขาไฟเชื่อว่ามาจากการเกิดไฟไหม้ในชั้นถ่านหิน คำตรงข้าม: *plutonism (พลู´เทอนิเซิ่ม) [ประวัติศาสตร์]*

neptunist (เน็พ´เทอเนิสทฺ) ผู้สนับสนุนความเชื่อของทฤษฎีเน็พเทอนิเซิ่ม คำตรงข้าม: *plutonist (พลู´เทอเนิสทฺ)*

neritic (เนอริ´ถิค) เกี่ยวกับ สภาพแวดล้อมทางทะเล หรือเขตน้ำทะเลระหว่างระดับน้ำลงต่ำสุด ถึงความลึก 200 เมตร หรือระหว่างระดับน้ำลงต่ำสุด ถึงขอบของไหล่ทวีปโดยประมาณ และเกี่ยวกับ สิ่งมีชีวิตที่อาศัยอยู่ในสภาพแวดล้อมดังกล่าว คำพ้อง: *sublittoral (เสิบลิ´เทอเริ่ล)*

nesosilicate (นีโซสิ´เลอเขท) สิเลอเขท ที่มีเทะเทรอฮีเดรอของ SiO_4 แบบเดี่ยวมากกว่าที่จะเป็นแบบเชื่อมโยง โดยการใช้อ็อกซิเจ้นร่วมกัน เช่น ออเลอวีน (Mg_2SiO_4; Fe_2SiO_4) เปรียบเทียบ: *sorosilicate (ซอโรสิ´เลอเขท); cyclosilicate (ไซโคลสิ´เลอเขท); inosilicate (อินโอสิ´เลอเขท); phyllosilicate (ฟิโลสิ´เลอเขท); tectosilicate (เท็คเทอสิ´เลอเขท)* คำพ้อง: *orthosilicate (ออรโธสิ´เลอเขท); single island silicate (ซิงเกิ่ล ไอ´เลิ่นดฺ สิ´เลอเขท)*

ness (เนิส) ศัพท์อังกฤษ โดยเฉพาะในสก็อตเลิ่นด หมายถึงแหลม (promontory) หรือยอดใดๆ หรือแผ่นดินที่ยื่นออกไปในทะเล; มักใช้ต่อท้ายชื่อ เช่น *Fifeness (ไฟ๊ฟ´เนิส)* คำพ้อง: *naze (เนส); nose (โน้ส) [ธรณีสัณฐานวิทยา]; nab (แน้บ)*

nest (เนสทฺ) กลุ่ม หรือกระเปาะคล้ายรัง ของเม็ดหิน/แร่ที่อยู่รวมกันอย่างเด่นชัด เช่น กลุ่มคล้ายรังของเพะเบิ้ล ในชั้นทราย หรือกระเปาะคล้ายรังของสิ่งแปลกปลอมในหินอัคนี โดยเฉพาะกระเปาะเล็กๆ ของสินแร่ หรือแร่ในชั้นหิน

nest cup (เนสทฺ เคิพ) คารเบอเหนทที่เคลือบผิวคอนครีเฌิ่นที่เกิดเป็นก้อนเล็กๆ คล้ายไข่มุก และอยู่ติดๆกัน คล้ายร่างแหในบริเวณพื้นถ้ำ (cave pearls)

nested (เนส´เถิด) (1) หมายถึง การซ้อน หรือการเกิดโครงสร้างที่เล็กกว่าภายในโครงสร้างเดียวกันที่ใหญ่กว่าของกรวยภูเขาไฟ หรือแอ่งภูเขาไฟ มีลักษณะคล้ายร่างแห เช่น โครงสร้างแบบกรวยในกรวย (*cone-in-cone structure – โคน-อิน-โคน สเตริ๊คเช่อร [กระบวนการภูเขาไฟ]*) (2) หมายถึง ปล่องภูเขาไฟ

ขนาดใหญ่ (caldera) ตั้งแต่สอง หรือมากกว่าสองปล่อง ที่เกิดในเวลาต่างกัน และตัดกัน

nested sinkholes (เนส´เถิด ซิ้งคฺ´โฮลสฺ) ดู: *karst valley (ค้าร์สทฺ แว´ลี่); uvala (ยู´เวอเล่อ)*

net (เน็ท) ร่างแห; (1) [ภูมิลักษณ์พื้นดิน] ภูมิลักษณ์ของพื้นผิวดินที่มีรูปแบบของตะกอนเม็ดหยาบ และตะกอนเม็ดละเอียดกว่าแยกกันเป็นรูปแบบกึ่งวงกลม หรือกึ่งรูปหลายเหลี่ยม ดู: *sorted net (ซ้อร´เถิด เน็ท); nonsorted net (น็อนซ้อร´เถิด เน็ท)* (2) [ศิลาวิทยาโครงสร้าง] ในศิลาโครงสร้าง หมายถึง ตาข่ายสามมิติ (*stereographic net - สเตรีเออแกร´ฟิค เน็ท)* ที่ใช้ในการเขียนเส้น และ/หรือระนาบ คำพ้อง: *projection net (เพรอเจ็ค´เฌิ่น เน็ท); stereographic net (สเตรีเออแกร´ฟิค เน็ท)* (3) [รังวัดสำรวจ] ชุดของสถานีสำรวจที่มีการเชื่อมโยงกันแบบวงรอบปิด (closed loop) เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของค่าที่สำรวจได้ เช่น เบส เน็ท *(base net)* หรือไทรแองกิวเลฌิ่น เน็ท (triangulation net) คำพ้อง: *network (เน็ท´เวิรฺค)*

net ablation (เน็ท แอะเบล´เฌิ่น) การระเหิดทั้งหมด; ศัพท์ที่มีหลายความหมาย เช่น สมดุลในฤดูร้อน *(summer balance)* และสมดุลทั้งหมด (net balance) ของการละลาย ระเหย และระเหิดของธารน้ำแข็ง

net accumulation (เน็ท เออะคิวเมอเล´เฌิ่น) การสะสมทั้งหมดของหิมะและน้ำแข็งในธารน้ำแข็ง; ศัพท์ที่มีหลายความหมาย เช่น สมดุลในฤดูหนาว (winter balance) และสมดุลทั้งหมด (net balance) ของพื้นที่สะสมของธารน้ำแข็ง

net balance (เน็ท แบ´เลิ่นซฺ) สมดุลทั้งหมด; การเปลี่ยนแปลงมวลของธารน้ำแข็ง จากเวลาของมวลน้อยที่สุดในหนึ่งปี ถึงเวลาของมวลน้อยสุดในปีถัดไป; มวลที่เปลี่ยนแปลงไประหว่างช่วงฤดูร้อน และฤดูร้อนถัดไป สามารถวัดที่จุดใดจุดหนึ่ง หรือวัดมวลรวมที่เปลี่ยนแปลงทั้งหมดเทียบเท่าน้ำ มีหน่วยเป็น มิลลิเมตรเมตร หรือลูกบาศก์เมตร เปรียบเทียบ: *annual balance (แอน´ยูเอิ้ล แบ´เลิ่นซฺ)*

net budget (เน็ท เบ๊อะเจิท) ดู: *net balance (เน็ท แบ´เลิ่นซฺ)*

net calorific value (เน็ท แคเลอริ´ฟิค แวล´ยู่) ค่าความร้อนจากการคำนวณ ค่าความร้อนทั้งหมดภายใต้เงื่อนไข เช่น น้ำทั้งหมดในผลผลิตยังคงอยู่ในสถานะภาพไอน้ำ คำพ้อง: *net heat of combustion (เน็ท ฮีท เอิ๊ฟ เคิมเบิส´เฌิ่น)*

net fabric (เน็ท แฟะ´บริค) รอยต่อ (stylolites – สไตเลอไล้ทส) ของการแทนที่โดเลอไม้ทจะหนาแน่นตามรอยต่อ และร่องแตกขนาดเล็ก ที่รอบล้อมส่วนที่เหลืออยู่ของมิไคร้ท (micrite) ซึ่งแทรกประผลึกโดเลอไม้ท รูปกากบาทสมัยเบอโร้ค (baroque) ขนาดใหญ่ เปรียบเทียบ: *styloreactate (สไตเลอรีแอ๊ค´เทท)*

net heat of combustion (เน็ท ฮีท เอิ๊ฟ เคิมเบิส´เฌิ่น) ดู: *net calorific value (เน็ท แคเลอริ´ฟิค แวล´ยู่)*

net primary production (เน็ท ไพร´เมรี่ เพรอเดิ๊ค´เฌิ่น) ปริมาณของสารอินทรีย์ที่ผลิตโดยสิ่งมีชีวิตที่อาศัยอยู่ในพื้นที่หรือในปริมาตรที่กำหนด ลบด้วย ปริมาณที่ใช้โดยกระบวนการหายใจต่างๆ ของสิ่งมีชีวิต เป็นค่าที่แสดง ปริมาณสารอินทรีย์ที่มีอยู่สำหรับผู้ใช้และผู้ย่อยสลาย คำย่อ: NPP (เอ็นพีพี)

net profits interest (เน็ท พรอ´เฟิทสฺ อินเทอเรสทฺ) จำนวนผลตอบแทนที่จะจ่ายให้กับบุคคลที่สนใจร่วมลงทุน จากผลกำไรสุทธิที่ได้จากการทำเหมืองแร่ หรือผลิตปิโตรเลียม คำย่อ: NPI (เอ็นพีไอ)

net slip (เน็ท สลิพ´) บนระนาบฟ้อลท หมายถึง ระยะการเลื่อนระหว่างจุดสองจุดที่เดิมอยู่ติดกัน ต่อมาถูกเลื่อนขาดจากกัน เป็นระยะที่วัดบนระนาบการเลื่อนแบบเว็คเท่อร คำพ้อง: *total displacement (โท´เทิ่ล ดิสเพล´สเมิ่นทฺ); total slip (โท´เทิ่ล สลิพ´)*

net smelter royalty (เน็ท สเมล´เท่อรฺ รอย´เอิลที่) ค่าภาคหลวงแร่ที่คำนวณบนพื้นฐานของแร่โลหะที่ถลุงได้; ค่าภาคหลวงแร่ที่คำนวณบนพื้นฐานของราคาขายได้จริงของโลหะที่ผลิตได้ ค่าการถลุงแร่ ค่าการกลั่น และค่าขนส่งที่เกี่ยวข้อง คำย่อ: NSR (เอ็นเอ๊สอาร)

network (เน็ท´เวิรฺค) ดู: *net (เน็ท) [รังวัดสำรวจ]*

network cave (เน็ท´เวิรฺค เค้ฟ) เครือข่ายถ้ำ; (1) ถ้ำใดๆ ที่ประกอบด้วยช่องทางเดินเชื่อมต่อแบบตาข่าย มักเกิดตามระนาบจ๊อยนท คำพ้อง: *maze cave (เมส เค้ฟ)* ดู: *branchwork cave (แบร๊นชฺเวิ้รฺค เค้ฟ)* (2) ถ้ำ ที่มีช่องทางเดินตัดกันคล้ายตาราง ดู: *anastomotic cave (เออะแนสตอโมส´ติค เค้ฟ); spongework cave (สเปินจฺ´เวิรฺค เค้ฟ)*

network deposit (เน็ท´เวิ้รฺค ดิพอ´สิท) ดู: *stockwork (สต๊อค´เวิรฺค)*

neudorfite (นู´ดอรไฟ้ท) เฟ[illegible]ยางไม้ (retinite – เระ´เทอไน้ท) สีเหลืองอ่อน [illegible] ประกอบด้วยไนเทรอเจิ้นเล็กน้อย พบในถ่านหินใน[illegible]ดอรฟ ในโมราเวีย ประเทศเชเคอสโลวาเคีย (Neudorf in Moravia, Czechoslovakia)

Neumann bands (นอยม้าน แบร์นดส) เส้นตรงขนาดเล็กหลายเส้น ที่สังเกตได้บนผิวที่ถูกขัดด้วยการโค[illegible] (etched surface)

ของอุกกาบาตเหล็กจำพวก (phase) ที่มีนิเคิ่ลต่ำ ที่เกิดจากการเกิดผลึกแฝดโดยแรงกระทำตามระนาบ (211) ในลูกบาศก์แคเมอไซ้ท (kamacite) คำพ้อง: *Neumann lines (นอย´มาน ไลนฺ); Neumann lamellae (นอย´มาน เลอเม´เล่อ)*

Neumann´s principle (นอย´มานสฺ พริ้น´เซอเพิ่ล) หลักการที่ว่า สมบัติของผลึกขนาดใหญ่ อย่างน้อยจะมีสมมาตรของชั้นผลึกประเภทนั้นๆ

neuston (นู´สตอน) สัตว์ที่ลอยอยู่บน หรืออาศัยบนผิวน้ำ หรือฟิลมของน้ำ อาจอยู่ด้านบนหรือด้านล่างของผิวน้ำ เช่น แมงมุมน้ำ เกือบทั้งหมดอยู่ในด้านน้ำ และเรียกว่า ไฮเพอนูสตอน (hyponeuston)

neutral axis (นู´เทริ่ล แอ๊ก´เสิส) ในรูปจำลองสองมิติของโครงสร้าง เทียบเท่ากับ ผิวที่ไม่มีความเครียด (neutral surface)

neutral density (นู´เทริ่ล เด็น´เซอที่) ค่าความหนาแน่น ที่กำหนดให้กับผืนน้ำทั้งหมดบนพื้นผิวเดียวกัน ที่ขึ้นกับความเค็ม อุณหภูมิ ความดัน และเทอถูด และลอนเจอถูด ของตำแหน่งนั้นๆ

neutral depth (นู´เทริ่ล เดิ๊พธฺ) ดู: *normal depth (นอร´มิ่ล เดิ๊พธฺ)*

neutral dune (นู´เทริ่ล ดูน) เนินทรายไม่สม่ำเสมอ ขนาดเล็กๆ

neutral estuary (นู´เทริ่ล เอ๊ส´เชอเวรี่) บริเวณปากแม่น้ำ ที่ไม่มีน้ำจืดไหลเข้า และไม่มีการระเหยมาก

neutral model (นู´เทริ่ล มอ´เดิ่ล) ในระบบนิเวศ หมายถึงแบบจำลองที่พยายามอธิบายถึงความหลากหลายและปริมาณมาก ที่เกิดในระบบหนึ่งๆ ที่ขึ้นกับ การเกิด การตาย การกระจาย และการเกิดสปีณีสใหม่แบบสุ่ม โดยปราศจากการสมมุติให้มีความแตกต่างในระหว่างสปีณีสต่างๆ ที่ประกอบขึ้นเป็นระบบ

neutral pressure (นู´เทริ่ล เพระ´เฌ่อรฺ) (1) ดู: *neutral stress (นู´เทริ่ล สเตร๊ส´)* (2) แรงดันดินด้านข้าง เมื่อดินไม่ถูกรบกวน *(at rest)*

neutral soil (นู´เทริ่ล ซอยล) ดิน ที่ชั้นบนสุด (อย่างน้อยในชั้นของการไถพรวนดิน) มีค่าความเป็นกรด-ด่างระหว่าง 6.6 - 7.3 ดู: *acid soil (แอ´สิด ซอยล); alkaline soil (แอล´เคอเลิ่น หรือ แอล´เคอไลนฺซอยล)*

neutral stress (นู´เทริ่ล สเตร๊ส´) ความเค้น ที่เกิดจากของเหลวที่อยู่ในช่องว่างระหว่างอนุภาคดิน หรือในเนื้อหิน เช่น ส่วนของความเค้นตั้งฉากทั้งหมดในดินอิ่มน้ำที่เกิดจากน้ำในช่องว่างของดิน คำพ้อง: *pore pressure (พอร เพระ´เฌ่อรฺ); pore-water pressure (พอร-วอ´เท่อรฺ เพระ´เฌ่อรฺ); neutral pressure (นู´เทริ่ล เพระ´เฌ่อรฺ)*

neutral surface (นู´เทริ่ล เซอรฺ´เฟิส) (1) ดู: *surface of no strain (เซอรฺ´เฟิซ เอ๊ฟ โน สเตรน)* (2) [สมุทรศาสตร์] ผิวน้ำในมหาสมุทร เช่น มวลน้ำที่เคลื่อนที่ไปตามผิวน้ำมีความหนาแน่นน้อยกว่ามวลน้ำด้านล่างเสมอ ถ้าแรงเสียดทานไม่ถูกนำมาพิจารณา ถือว่าไม่มีงานในการเคลื่อนไปตามผิว เพราะไม่มีแรงลอยตัวกระทำกับมวลน้ำขณะที่เคลื่อนที่ เปรียบเทียบ: *neutral density (นู´เทริ่ล เด็น´เซอที่)*

neutron activation (นู´ทรอน แอ๊คเทอเว´เฌิ่น) การวิเคราะห์การกระตุ้น (*activation analysis*) ที่อาศัยนิวทรอนภายในเครื่องปฏิกรณ์นิวเคลียร กระตุ้นสารตัวอย่าง

neutron-activation log (นู´ทรอน-แอ๊คเทอเว´เฌิ่น ล้อก) ข้อมูลกัมมันตภาพรังสีของรังสีแกเม่อที่บันทึกได้ตามความลึกของหลุมเจาะ ซึ่งได้จากการปล่อยนูทรอนพลังงานสูง (ประมาณ 14 Mev) ผ่านเข้าไปยังหินรอบหลุมเจาะ และวัดไอเซอโถพของรังสีแกเม่อที่เปล่งออกมาตามลักษณะเฉพาะของธาตุที่เป็นองค์ประกอบในเนื้อหิน เช่น ไอเซอโถพของรังสีแกเม่อจาก แคลเซี่ยม และสิสิเค่อ จะแตกต่างกัน สามารถแยกจากกันและแปลความหมายหน่วยหินได้ ทำนองเดียวกันไอเซอโถพของรังสีแกเม่อจากคารเบิ้นและอ็อกซิเจิ้น จะแตกต่างกัน สามารถแยกและแปลความหมายระหว่างน้ำ และน้ำมันได้ ดู: *spectral gamma-ray log (สเป็ค´เทริ่ล แกเม่อ-เร ล้อก)*

neutron-capture cross-section (นู´ทรอน-แค็พ´เช่อรฺ คร้อสเซ็ค´เฌิ่น) ความเป็นไปได้ที่นูทรอนร้อนจะถูกจับโดยนูเคลียสของแอ๊ะเทิ่มเป้าหมายที่กำหนด มีหน่วยเป็นบารน (barn) ซึ่ง 1 บารน = 10^{-24} ตารางเซนติเมตร

neutron diffraction (นู´ทรอน ดิแฟร็ค´เฌิ่น) (1) การเลี้ยวเบนของนูทรอนโดยวัตถุที่เป็นผลึก (2) วิธีการวิเคราะห์ผลึกที่วิเคราะห์บนพื้นฐานเดียวกับการเลี้ยวเบนจากผงผลึกของรังสีเอ็กส (*X-ray powder diffraction* X-ray) แต่ใช้นูทรอนแทนรังสีเอ็กส ซึ่งจะใช้เมื่อผลึกตัวอย่างมีขององค์ประกอบของธาตุเบาในสัดส่วนที่สูง เพื่อตรวจสอบทุกตำแหน่งของแอ๊ะเทิ่มในโครงสร้างผลึก

neutron-gamma log (นู´ทรอน-แกเม่อ ล้อก) แกร๊ฟข้อมูลที่บันทึกตามความลึกของหลุมเจาะ (well log) ของกัมมันตภาพรังสีแกเม่อ ที่ถูกเหนี่ยวนำ จากการยิงนูทรอน ความเร็วสูงผ่านหลุมเจาะไปยังหินที่อยู่รอบหลุมเจาะ หากค่าทวีดโดมิคาต่ำ

หมายถึง หินมีความพรุนสูง โดยเฉพาะ รังสีแกเม่อถูกจับด้วยคลอรีน ดู: *neutron log (นู´ทรอน ล้อก)* คำพ้อง: *n-g log (เอ็น-จี ล้อก)*

neutron log (นู´ทรอน ล้อก) แกร็ฟข้อมูลกัมมันตภาพรังสีที่บันทึกตามความลึกของหลุมเจาะ (radioactivity log) ที่แสดงความเข้มของรังสี (นูทรอน หรือรังสีแกเม่อ) ที่เกิดจากหินภายในหลุมเจาะ ถูกยิงด้วยอนุภาคนูทรอนพลังงานสูง ผ่านเครื่องตรวจวัดรังสีที่เรียกว่า ซอนด (sonde) แสดงค่าของของเหลว (แต่ไม่สามารถแยกระหว่างน้ำมัน และน้ำ) และใช้กับข้อมูลรังสีแกเม่อ (*gamma-ray log*) เพื่อแยกความพรุน หรือไม่พรุนของหน่วยหิน รวมทั้งเมื่อใช้ร่วมกับข้อมูลความต้านทานไฟฟ้า (resistivity log) จะสามารถแยกระหว่างน้ำ หรือน้ำมันได้ ดู: *neutron-gamma log (นู´ทรอน-แก´เม่อ ล้อก); neutron-neutron log (นู´ทรอน นู´ทรอน ล้อก); epithermal-neutron log (เอ๊ะเผอะเธอร´เมิ่ล-นู´ทรอน ล้อก)* คำพ้อง: *nuclear log (นู´เคลียร ล้อก)*

neutron-neutron log (นู´ทรอน นู´ทรอน ล้อก) ข้อมูลปริมาณของนูทรอนที่บันทึกตามความลึกของหลุมเจาะ โดยการยิงอนุภาคนูทรอน และนับจำนวนนูทรอนที่สลายไปกับการปะทะหรือกระจายไป ซึ่งส่วนใหญ่มักขึ้นกับไฮเดรอเจิ้น และคลอไรดที่มีอยู่ในหน่วยหิน เครื่องวัดมีระดับช่วงพลังงานที่ต่างกัน ซึ่งอาจแบ่งเป็น เอ๊ะเผอะเธอรเมิ่ล-นูทรอน ล้อก (epithermal-neutron log) และเธอรเมิ่ล-นูทรอน ล้อก (thermal-neutron log) ดู: *neutron log (นู´ทรอน ล้อก)* คำพ้อง: *n-n log (เอ็น-เอ็น ล้อก)*

neutron soil-moisture meter (นู´ทรอน ซอยล-มอยสฺเช่อรฺ มี´เท่อรฺ) เครื่องมือสำหรับการวัดปริมาณน้ำในดิน และในหินโดยการปล่อยนูทรอนจากแหล่งกำเนิด และวัดปริมาณของนูทรอนภายหลังจากมีการกระจายและดูดซับ พร้อมวัดรังสีแกเม่อจากเครื่องวัด ที่หย่อนลงไปในหลุม

Nevadan Orogeny (เนอแว´เดิ้น ออเราะ´เจอนี่) เวลาของการเปลี่ยนลักษณะ การแปรสภาพ และการเกิดพลูทอน ในเขตมุดตัวของแผ่นเปลือกโลกยุคจุแรสิค และคริเทเฉิสตอนต้น ในภาคตะวันตกของอเมริกาเหนือ ที่เรียกว่า คอรเดิลเยเร่อ (North American Cordillera) เป็นแบบอย่างความสัมพันธ์ในเทือกเขาซีเอเร่อ หรือเซียเร่อ เนอแวเด้อ ในแคเลอฟอรเนีย (Sierra Nevada, California) ในพื้นที่ดังกล่าว การเปลี่ยนลักษณะของหินด้านบนสามารถหาอายุโดยใช้เฟาะเซิ่ลในชั้นหิน ที่แสดงยุคจุแรสิคตอนปลาย (ระหว่างหินช่วงอายุคิเมอริดเจี้ยน (Kimmeridgian) และพอรทเลิ่นเดี้ยน (Portlandian) ก่อนหน้านี้ และต่อมาเกิดการเปลี่ยนลักษณะ เกิดขึ้นที่อื่นๆ ในเนอแวเด้อ ส่วนในเทือกเขาเซียเร่อเนอแวเด้อ (Sierra Nevada) เองมีการแทรกของแกรเหนิทและพลูทอนนานกว่าการเปลี่ยนลักษณะ และหาอายุโดยกัมมันตภาพรังสีมีอายุระหว่าง 180 และ 80 ล้านปี หรือจากต้นจุแรสิค ถึงต้นยุคคริเทเฉิส สะกดอีกแบบ: *Nevadian Orogeny (เนอแว´เดี้เยน ออเราะ´เจอนี่); Nevadic Orogeny (เนอแว´ดิค ออเราะ´เจอนี่)* เปรียบเทียบ: *Coast Range Orogeny (โค้สทฺ เร้นจฺ ออเราะ´เจอนี่)*

Nevada twin law (เนอแว´เด้อ ทวิน´ ลอ) ผลึกแฝดขนานตั้งฉากระนาบ [112] ของผลึกที่เกิดได้น้อยมากในเฟลสปาร

Nevadian Orogeny (เนอแว´เดี้ยน ออเราะ´เจอนี่) ดู: *Nevadan Orogeny (เนอแว´เดิ้น ออเราะ´เจอนี่)*

Nevadic Orogeny (เนอแว´ดิค ออเราะ´เจอนี่) ดู: *Nevadan Orogeny (เนอแว´เดิ้น ออเราะ´เจอนี่)*

névé (เน´เว) ศัพท์ภาษาฝรั่งเศส หมายถึง มวลของหิมะแข็งที่อยู่ ณ แหล่งกำเนิด หรืออยู่ที่ยอดของธารน้ำแข็ง; หมายถึง หิมะปกคลุมที่ยังคงเหลืออยู่ผ่านช่วงระยะเวลาการละลาย และบางครั้งจากหนึ่งปี ไปปีถัดไป ศัพท์ใช้ครั้งแรกในภาษาอังกฤษ เทียบเท่ากับ เฟิรน (firn) และยังคงใช้กันอยู่ แต่ควรใช้ในความหมายทางภูมิศาสตร์ เช่น พื้นที่ที่ครอบคลุมด้วยหิมะตลอดปี หรือพื้นที่ของเฟิรน หรือพื้นที่ที่มีการทับถมบน หรือยอดของธารน้ำแข็ง

new global tectonics (นู โกล´เบิ้ล เท็คทอ´หนิคสฺ) ศัพท์ทั่วไปสำหรับเท็คทอหนิคสของโลก (global tectonics) บนพื้นฐานของความคิดเกี่ยวกับ ทวีปเคลื่อนที่ การแยกของพื้นมหาสมุทร การเคลื่อนของแทรนสฟอรม ฟ้อลทส (transform faults) และการมุดของแผ่นเปลือกโลก ที่ซึ่งแนวหมู่เกาะภูเขาไฟรูปโค้งเกิดขึ้น ควรใช้ศัพท์ว่า plate tectonics (เผลท เท็คทอ´หนิคสฺ) แทน

new ice (นู ไอ๊ซฺ) ศัพท์ทั่วไปสำหรับ น้ำแข็งที่พึ่งเกิด (โดยเฉพาะน้ำแข็งที่ลอยในทะเล) หนาน้อยกว่า 5 เซนติเมตร ประกอบด้วยผลึกน้ำแข็ง ซึ่งอาจจะพึ่งแข็งและรวมเข้าด้วยกันอย่างหลวมๆ และมีรูปร่างชัดเจนเมื่อลอยออกไป เช่น แฟระเซิ่ล ไอ๊ซ (frazil ice) กรีส ไอ๊ซ (grease ice) สเลิด (sludge) ชูกา (shuga) ไอ๊ซ ไรนด (ice rind) นิแลส (nilas) และแพนเค้ก ไอ๊ซ (pancake ice)

New Red Sandstone (นู เร้ด แซ้นด´สโตน) เฟณีสของหินทรายสีแดง ยุคเพอรเมี่ยน และไทรแอสสิค ในตะวันตกเฉียงเหนือของอังกฤษ

new snow (นู สโน´) (1) หิมะ ที่ตกลงมาสู่พื้นดินและยังปรากฏโครงสร้างของผลึก คำตรงข้าม: *old snow (โอลดฺ สโน´)* (2) หิมะที่พึ่งตกได้ไม่เกินกว่าช่วง 24 ชั่วโมงที่ผ่านมา

New Stone Age (นู สโตน´ เอจ) ดู: *Neolithic (นีเออลิ´ถิค)*

Newtonian flow (นูโท´เนี่ยน หรือนิวโท´เนี่ยน โฟล) ในการทดลองธรณีวิทยาโครงสร้าง หมายถึง การไหลที่อัตราความเครียดเฉือน เป็นสัดส่วนโดยตรงกับความเค้นเฉือน; การไหลของ *Newtonian liquid (นูโท´เนี่ยน ลิ´เควิด)* เปรียบเทียบ: *non-Newtonian flow (น็อน-นูโท´เนี่ยน โฟล)* คำพ้อง: *viscous flow (วิส´เคิส โฟล)*

Newtonian fluid (นูโท´เนี่ยน ฟลู´เอิด) ของเหลว ที่ความเค้นเฉือนเป็นสัดส่วนโดยตรงกับอัตราความเร็วของการไหลในทิศทางที่ตั้งฉากกับการไหล

Newtonian liquid (นูโท´เนี่ยน ลิ´เควิด) สาร ที่อัตราความเครียดเฉือน เป็นสัดส่วนกับความเค้นเฉือน ซึ่งค่าคงที่ของอัตราส่วนนี้ คือ ความหนืด (*viscosity*) ของของเหลว ดู: *Newtonian flow (นูโท´เนี่ยน โฟล)*

Newton's law of gravitation (นู´เทิ่นส ลอ เอิ๊ฟ แกรวิเท´เฌิ่น) กฎที่กล่าวว่า มวลของวัตถุใดๆ จะดึงดูดมวลของวัตถุอื่น ด้วยแรงที่มีขนาดเป็นสัดส่วนโดยตรงกับผลคูณของมวลทั้งสอง และเป็นสัดส่วนผกผันกับค่ากำลังสองของระยะห่างระหว่างมวล นั่นคือ $F = Gm_1m_2/r^2$ เมื่อ F คือ แรง; m_1 คือ มวลที่ 1; m_2 คือ มวลที่ 2; r คือ ระห่างระหว่าง m_1 และ m_2 และ G คือ ค่าคงที่ความเร่งโน้มถ่วง คำพ้อง: *law of universal gravitation (ลอ เอิ๊ฟ ยูเนอเวอร´เซิ่ล แกรวิเท´เฌิ่น)* ดู: *gravitation (แกรวิเท´เฌิ่น)*

Ngao Group (งาว กรุ๊ป) กลุ่มหินงาว กลุ่มหินคารเบอเหนทยุคเพอรเมี่ยน เทียบเคียงลำดับกับกลุ่มหินราชบุรี และกลุ่มหินสระบุรี กลุ่มหินงาวกระจายตัวบริเวณจังหวัดภาคเหนือ เช่น ลำปาง แพร่ แบ่งออกเป็น 3 หมวดหินจากล่างขึ้นบน ได้แก่ 1) หมวดหินกิ่วลม (Kiu Lom Formation) ชั้นหินแบบฉบับที่เขื่อนกิ่วลม จังหวัดลำปาง ความหนา 500-600 เมตร ประกอบด้วยหินเถ้าภูเขาไฟและหินกรวดภูเขาไฟ มีหินตะกอนอื่นปะปน 2) หมวดหินผาหวด (Pha Huat Formation) พื้นที่แบบฉบับที่ผาหวด อำเภองาว จังหวัดลำปาง ความหนา 400-500 เมตร เป็นหินปูนส่วนใหญ่ มีเถ้าภูเขาไฟแทรกอยู่บ้าง เฟาะเซิ่ลฟิวเซอลิหนิด *Neoschwagerina sp.* ในหินปูน และในชั้นหินทรายมี แบรคีเออผอด *Martinia sp., Dlasma sp.* และไบรเออโซเอิ้นส (bryozoans) *Polypora sp. Fenestella sp.* ยุคเพอรเมี่ยนตอนกลาง 3) หมวดหินห้วยทาก (Huai Thak Formation) บริเวณชั้นหินแบบฉบับที่ห้วยทาก ใกล้ดอยผาพลึง อำเภองาว จังหวัดลำปาง ความหนาประมาณ 762 เมตร ส่วนใหญ่เป็นหินเฌลและหินโคลน มีชั้นหินทรายหินปูนและหินกรวดมนแทรกสลับเป็นช่วง

n-glide (เอ็น-ไกลด) ระนาบเลื่อน ที่เกี่ยวกับการสะท้อนข้ามระนาบ ร่วมกับการเลื่อนขนานกับระนาบของครึ่งหนึ่งของผลรวมเว็คเท่อรของสอง หรือสามของเว็คเท่อรของโครงข่ายผลึก คำพ้อง: *diagonal glide plane (ไดแอ๊ะเกอเนิ่ล ไกลดฺ เพลน)*

n-g log (เอ็น-จี ล้อก) ดู: *neutron-gamma log (นิว´ทรอน-แก´เม่อ ล้อก)*

Niagaran (ไนแอ´เกอเริ่น) หินสมัยในอเมริกาเหนือ: สิลุเรี่ยนตอนล่างถึงตอนบน (บนแอลิกแซนเดรี้ยน (Alexandrian) ใต้ เคยูเกิ้น (Cayugan))

niccolite (นิ´เคอไล้ท) คำพ้องของ *nickeline (นิ´เคอไลนฺ)* สะกดได้อีกแบบ: *nicolite*

niche (นิช หรือนิฌ) (1) [นิเวศวิทยา] ตำแหน่งของ สิ่งมีชีวิตหรือประชากร ในสภาพแวดล้อมตามที่กำหนดโดยรูปแบบการดำรงชีพ ความต้องการ ประโยชน์ต่อสังคม ศักยภาพ และการมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งมีชีวิตอื่นๆ หรือประชากรอื่นๆ คำพ้อง: *ecologic niche (อิคอ´เลอจิค นิช)* (2) [ธรณีสัณฐานวิทยา] ถ้ำตื้นหรือเกิดใหม่ โดยการกัดก่อนและผุพังใกล้ฐานของหน้าผาหรือใต้น้ำตก

niche glacier (นิช เกล´เฌ่อรฺ) เกลเฌ่อรขนาดเล็กในหุบเขารูปร่องตรง หรือร่องต่างๆ ในไหล่ภูเขา เปรียบเทียบ: เกลเฌ่อรรูปซ้อน *(cirque glacier - เซิ้รฺค เกล´เฌ่อรฺ)*

nick (นิค) (1) ตำแหน่งในธารน้ำที่มีการเปลี่ยนความลาดทันทีทันใด; นิคพ้อยนท (*knickpoint)* (2) มุมแหลมที่ตัดโดยคลื่นหรือกระแส หรือน้ำแข็ง ที่ฐานของหน้าผา คำพ้อง: *knick (นิค)*

nickel (นิ´เคิ่ล) แร่โลหะสีเงิน ผลึกลูกบากศ์; ธาตุโลหะนิเคิ่ล (Ni) เกิดตามธรรมชาติ โดยเฉพาะในอุกกาบาต และโลหะผสมกับเหล็กในอุกกาบาต นิเคิ่ลใช้ในโลหะผสม และเป็นสารเร่งปฏิกริยา

nickel-antimony glance (นิ´เคิ่ล แอนทิ´เทอโมนี แกล้นสฺ) ดู: *ullmannite (เอิล´เมอไน้ท)*

nickel bloom (นิ´เคิ่ล บลูม) คราบสีเขียวบนพื้นผิวของหินเกิดจากไฮเดรทและอ็อกไซดของแร่นิเคิล โดยเฉพาะ แอเนอเบอร์ไก้ท (annabergite) นิเคิ่ลอาเซ็นไนท (nickel arsenate)) ศัพท์นี้ยัง

ถูกใช้ใน ซอเรอไท้ท (zaratite) (นิเคิ่ล คารเบอเหนท) และเมอเรเนอไซ้ท (morenosite) (นิเคิ่ล เซิลเฝท)

nickel glance (นิ´เคิ่ล แกล๊นส) ดู: *gersdorffite (เกอรส´ดอรไฟ้ท)*

nickeline (นิ´เคอไลน) (1) แร่เฮ็กแซะเกอเนิ่ลสีทองแดงอ่อนสีแดง: NiAs เป็นแร่ที่สำคัญของนิเคิ่ล และอาจมี แอนเทอโมนี โคบ๊อลท เหล็ก และกำมะถัน คำพ้อง: *niccolite (นิเคอไล้ท); arsenical nickel (อารเซะ´นิเคิ่ล นิ´เคิ่ล); copper nickel (เคาะ´เพอร นิ´เคิ่ล); kupfernickel (คุพ´เฟอรนิเคิ่ล)* (2) ชื่อกลุ่มสำหรับ แร่เฮ็กแซะเกอเนิ่ล ที่มีสูตรทั่วไป AX เมื่อ A = Ni, Co, Fe, Pd หรือ Pt และ X = As, Se, Te, SB, Bi หรือ S

nickel-iron (นิ´เคิ่ล ไอ´เริ่น) โลหะผสมของนิเคิ่ล และเหล็ก (Ni,Fe) ที่เกิดในรูปของกรวด และเม็ดแร่ (เช่น ในกรวดธารน้ำ) และในอุกกาบาต ดู: *kamacite (เค´เมอไซ้ท); taenite (ที´ไน้ท)* คำพ้อง: *awaruite (ออวอรู´ไอ๊ท); josephinite (โจ´เซอฟี´ไน้ท)*

nickel laterite (นิ´เคิ่ล และเทอไร้ท) หินผุ (regolith - เระเกอหลิธ) หรือศิลาแลง ที่ประกอบด้วยแร่นิเคิ่ลความเข้มข้นสูง มักใช้เรียกหินผุที่มีนิเคิ่ลปริมาณมาก ที่ไม่จำเป็นต้องเป็นศิลาแลง

nickel ocher (นิ´เคิ่ล โอ´เค่อร) ดู: *annabergite (แอ´เนอเบอร´ไก๊ท)*

nickel pyrites (นิ´เคิ่ล ไพ´ไร้ท) ดู: *millerite (มิ´เลอไร้ท)*

nickel-skutterudite (นิ´เคิ่ล-สเคอะ´เทอเรอได๊ท) แร่สีขาว เทา หรือสีดีบุก ผลึกลูกบาศก์ของกลุ่มสเคอะเทอเรอได๊ท (*skutterudite)*: (Ni,Co)AS_3 อาจมีเหล็ก และเป็นสินแร่นิเคิ่ล มักเกิดสัมพันธ์กับสมอลไท้ท (smaltite) และสเคอะเทอเรอได๊ท (skutterudite) คำพ้อง: *chloanthite (โคลแอน´ไธ้ท); white nickel (ไว้ท นิ´เคิ่ล)*

nickpoint (นิค´พ้อยนท) ดู: *knickpoint (นิค´พ้อยนท)*

nicol (นิ´โคล) (1) ดู: *Nicol prism (นิ´โคล พริ´เซิ่ม)* (2) อุปกรณ์ใดๆ ที่ก่อให้เกิดแสงในระนาบเดี่ยว (polarized light) เช่น นิโคลพริเซิ่ม หรือโพเลอรอยด; โพเลอไรเซ่อร (*polarizer)*

nicolo (นิ´เคอโล่) ชนิดของออหนิคส (onyx – ขวอรทสโปร่งแสงที่มีชั้นขนานสีต่างๆ) ที่มีพื้นสีดำ หรือน้ำตาล และชั้นสีน้ำเงิน-ขาว หรือฟ้าอ่อนชั้นบนสุด

Nicol prism (นิ´โคล พริเซิ่ม) ในกล้องจุลทรรศน์โพเลอไรส (แสงระนาบเดี่ยว) สำหรับศึกษาแผ่นบางของธรณีวัตถุ (หิน/แร่) หมายถึง พริเซิ่มคู่หนึ่งที่ทำให้แสงเดินทางในหนึ่งระนาบ (polarized light) และเกิดแสงที่บังคับทิศทาง (analyzed light) โดยพริเซิ่มนิโคลสที่ทำให้เกิดแสงจะติดอยู่ใต้แป้นหมุนของกล้อง ประกอบด้วยผลึกรอมโบฮีเดริ้ลของแร่แคลไซ้ทใสสองผลึกที่ตัดและเชื่อมติดกัน เพื่อทำให้ลำแสงปกติ (ordinary ray – ลำแสงตกกระทบที่เป็นไปตามกฎของสเน็ล) เกิดการสะท้อนกลับหมด ส่วนลำแสงไม่ปกติ (extraordinary ray –ลำแสงตกกระทบที่ไม่เป็นไปตามกฎของสเน็ล) เกิดการทะลุผ่าน ส่วนพริเซิ่มนิโคลที่ทำให้เกิดแสงที่บังคับทิศทาง จะติดเหนือแผ่นบางของวัตถุ เพื่อรับแสงบังคับทิศทาง หลังจากที่ผ่านแผ่นวัตถุบางแล้ว โดยจะมีการเดินทางในทิศทางตั้งฉากกับแสงเดินทางในหนึ่งระนาบ คำพ้องบางส่วน: *nicol (นิโคล)* คำพ้อง: *polarizing prism (โพเลอไรซิ่ง พริเซิ่ม)*

nicopyrite (นิเคอไพ´ไร้ท) ดู: *pentlandite (เพ้นท´เลินได๊ท)*

nieve penitente (นีเว่ เพเนอเท็น´เท่) (1) หิมะ หรือเฟิร์นยอดแหลม สูง-ต่ำไม่เท่ากัน โดยทั่วไปมีความสูงประมาณ 10 - 20 เซนติเมตร แต่อาจสูงได้หลายๆ เมตร เกิดจากผลของการละลาย และการระเหิดได้ไม่เท่ากัน เนื่องจากได้รับแสงอาทิตย์ในปริมาณแตกต่างกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในและเทอถูดต่ำ และ/หรือบริเวณที่มีระดับความสูงมากๆ (2) กลุ่มของนีเว่ เพเนอเท็นเท่ (nieve penitente) รากศัพท์: ภาษาสเปน “penitent snow” เขียนในรูปที่สั้นของ “nieve de los penitentes” ศัพท์นี้ใช้ครั้งแรกในอเมริกาใต้ คำพ้อง: *penitent (เพ´เนอเทิ่นท) [ธารน้ำแข็งวิทยา]; ice penitente (ไอ๊ซ เพเนอเท็น´เท่); snow penitente (สโน´ เพเนอเท็น´เท่); sun spike (เซิ่น สไป๊ค´)* เปรียบเทียบ: *serac (เซอแร็ค´)*

night emerald (ไน้ท เอ็ม´เริ่ลด หรือเอ´เมอเริ่ลด) ดู: *evening emerald (อีฟ´นิ่ง เอ็ม´เริ่ลด หรือเอ´เมอเริ่ลด)*

nigrine (ไน´เกริ้น) รูทีลสีดำที่มีเหล็ก

nijd (เน้ฌด) ดู: *nejd (เน้ฌด)*

niobite (ไนเออ´ไบ๊ท) ดู: *columbite (เคอเลิม´ไบ๊ท)*

nip (นิพ) (1) [ถ่านหิน] คอคอดของชั้นถ่านหิน หรือชั้นถ่านหินบางโดยเฉพาะ เป็นผลมาจากการเคลื่อนที่ของแผ่นเปลือกโลก เปรียบเทียบ: *want (ว้อนท)* (2) [ชายฝั่ง] (ก) หน้าผาที่เกิดจากการกัดเซาะด้านล่าง เป็นลักษณะที่เริ่มต้นในการวิวัฒน์ของชายฝั่ง (ข) รอยนูนที่เกิดจากการกัดเซาะด้านล่างในหิน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในหินปูนระหว่างระดับน้ำขึ้น น้ำลง โดยการกัดเซาะ หรือการละลาย

niter (ไน´เท่อร) (1) แร่ออร์โธอร์ฮอมบิคไม่มีสี สีขาว หรือเทา: KNO_3 เป็นผลึกเกลือไนเตรทที่ละลายน้ำได้ เกิดจากกระบวนการทำให้เป็นไนเตรท (nitrification) ในดินในภูมิภาคเขตร้อน และแห้ง และในดินในพื้นถ้ำ คำพ้อง: *saltpeter (ซ้อลท´พีเท่อร)*

(2) ศัพท์ที่เคยใช้เรียก การขยายตัวของผลึกเกลือในน้ำเค็ม (saline efflorescences) สะกดได้อีกแบบ: *nitre*

nitre (ไน'เท่อรฺ) ดู: *niter (ไน'เท่อรฺ)*

nitride (ไน'ไทรด) สารประกอบไนเทรอเจิ้น ที่ประกอบด้วยธาตุที่มีประจุบวกกับไนเทรอเจิ้น เช่น ออสเบอรไน้ท (osbornite, TiN)

nitrification (ไนเทรอเฟอเค'เฌิ่น) การเกิดไนเถรท โดยการผนวกอ็อกเซอเจิ้นของเกลือแอมโมเนีย (มักเกิดโดยแบ็คทีเรีย) ตามด้วยการผนวกอ็อกเซอเจิ้นของไนไทร้ส เป็นไนเถรทส เป็นกระบวนการหนึ่งของการเกิดดิน

nitrogen fixation (ไน'เทรอเจิ้น ฟิกเซเฌิ่น) การเปลี่ยน มอลิคิวลของไนเทรอเจิ้น (N_2) เป็นแอมโมเนีย และตามด้วยการนำไปใช้ในกระบวนการทางชีวภาพ

nitrophyte (ไน'เทรอไฟ้ท) พืช ที่เจริญเติบโตได้ดีในดินที่อุดมด้วยไนเทรอเจิ้น

nival (ไน'เวิ่ล) อาศัยอยู่ใน หรืออยู่ใต้หิมะ หรือเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมของหิมะ เช่น สัตว์อาศัยใต้หิมะ หรือในสภาพแวดล้อมที่มีหิมะ เช่น nival fauna หรือ nival climate

nival karst (ไน'เวิ่ล ค้ารฺสทฺ) ค้ารสทในเทือกเขาแอ๊ลพ (*Alpine karst)* ที่ซึ่งหิมะละลายเป็นตัวการใหญ่ ที่ทำให้เกิดการละลายของเนื้อหิน

nivation (ไนเว'เฌิ่น) (1) กระบวนการของการทำให้เกิดแอ่งตื้นหรือหลุม (nivation hollow) ในไหล่เขา โดยการเคลื่อนย้ายธรณีวัตถุเม็ดละเอียดตามขอบของแผ่นน้ำแข็งที่หดตัว หรือกองหิมะ โดยการไหลหลากของน้ำจากน้ำแข็งละลาย การไหลจากร่องน้ำขนาดเล็ก และจากสารละลายในน้ำแข็งละลายการแข็งตัวและการกลายเป็นน้ำ (freeze-thaw) เป็นกระบวนการที่ไม่มีนัยสำคัญต่อการเกิดแอ่งหรือหลุม คำพ้อง: *snow-patch erosion (สโน'-แพทช อิโร'เฌิ่น)* (2) โดยทั่วไป หมายถึง การกระทำของหิมะ และน้ำแข็งที่นอกเหนือขอบเขตของการกระทำโดยธารน้ำแข็ง

nivation cirque (ไนเว'เฌิ่น เซิ้รฺค) ดู: *nivation hollow (ไนเว'เฌิ่น ฮอโล่)*

nivation glacier (ไนเว'เฌิ่น เกล'เฌ่อรฺ) ธารน้ำแข็งขนาดเล็กและพึ่งเกิดใหม่ เป็นระยะเริ่มต้นของการเกิดธารน้ำแข็ง คำพ้อง: *snowbank glacier (สโน'แบ็งคฺ เกล'เฌ่อรฺ)*

nivation hollow (ไนเว'เฌิ่น ฮอโล) แอ่ง หรือหลุมตื้น ในพื้นที่ลาดภูเขา ที่มีหิมะคลุมตลอดปี หรือเป็นครั้งคราว หากหิมะละลายหมดทุกฤดูร้อน แอ่งหรือหลุมจะลึกลง ถ้าละลายไม่หมดแอ่งหรือหลุมจะไม่ลึกลง คำพ้อง: *nivation cirque (ไนเว'เฌิ่น เซิ้รฺค); snow niche (สโน' นิช)*

nivation ridge (ไนเว'เฌิ่น หริดจฺ) เนินเตี้ยของตะกอนละเอียดตามพื้นที่ลาดภูเขา จากไนเวเฌิ่น ฮอโล (nivation hollow) ประกอบด้วยตะกอนจากน้ำหลาก (sheetwash) และธารน้ำไหลเล็กๆ (rivulet flow) จากใต้ขอบการละลายของแผ่นหิมะหรือกองหิมะ เปรียบเทียบ: *nivation (ไนเว'เฌิ่น)*

niveal (นิ'วีเอิ้ล หรือนิ'เวี่ยล) หมายถึง ลักษณะ และผลกระทบจากการกระทำของหิมะ และน้ำแข็ง ดู: *niveoglacial (นิ'วีโอเกลเฌิ่ล)*

niveau surface (นีโว่' เซอเฟิซ) ดู: *equipotential surface (อิเควอะเพอเท็น'เฌิ่ล เซอรฺ'เฝิซ)*

nivenite (นิ'เวอไน้ทฺ) ยูแรเนอไน้ท (uraninite) สีกำมะหยี่ดำ (ดำวาว) ที่มีธาตุหายาก (ซีเรี่ยม และอิ๊เทรี่ยม)

niveo-eolian (นิวีโอ-อีโอ'ลีเอิ้น หรืออีโอ'เลี่ยน) ดู: *niveolian (นิวีโอ'ลีเอิ้น หรือนิวีโอ'เลี่ยน)*

niveoglacial *(นิ'วีโอเกลเฌิ่ล)* เกี่ยวกับ การกระทำร่วมกันของหิมะ และน้ำแข็ง ดู: *niveal (นิ'วีเอิ้ล)*

niveolian (นิวีโอ'ลีเอิ้น หรือนิวีโอ'เลี่ยน) เกี่ยวกับ การทับถมพร้อมกันระหว่างหิมะและทรายที่ถูกพัดมาที่ข้างเนินลาดชันของภูเขา เช่น หมายถึง ธรณีวัตถุที่ทับถมโดยพายุหิมะ ในบริเวณรอบพื้นที่ที่มีแผ่นน้ำแข็ง หรือธารน้ำแข็งปกคลุม คำพ้อง: *niveo-eolian (นิวีโอ-อีโอ'ลีเอิ้น หรืออีโอ'เลี่ยน)*

nivo-karst (นิโว-ค้ารฺสทฺ) ลักษณะของพื้นที่ตามขอบแผ่นน้ำแข็งหรือขอบธารน้ำแข็ง (periglacial) ซึ่งมีการผุพังทางเคมีใต้แผ่นน้ำแข็ง หรือใต้ธารน้ำแข็งทำให้เกิดสภาพภูมิประเทศแบบคารทสเนื่องจากการละลายของเศษหินปูน โดยน้ำจากหิมะละลายที่มีสภาพเป็นกรดคารเบอหนิค

NML (เอ็นเอ็มเอล) คำย่อ ดู: *nuclear-magnetism log (นู'คลีเออร หรือนูเคียร แมก'เนอทิเซิ่ม ล็อก)*

NMO (เอ็นเอ็มโอ) คำย่อ ดู: *normal moveout (นอรเมิ่ล มูฟเอ๊าทฺ)*

NMO stretch (เอ็นเอ็มโอ สเตร็ทช์) การเปลี่ยนไปสู่ค่าความถี่ต่ำเพื่อชดเชยเวลาที่ต้องการทำให้เส้นคลื่นจากเครื่องรับคลื่นที่อยู่ห่างจากเครื่องกำเนิดคลื่นแผ่นดินไหวที่ตำแหน่งเดียวกันมีเวลาทับกันพอดี โดยวิธีการวิเคราะห์หาความเร็วคลื่นที่เรียกว่า นอรเมิ่ล

N

มูฟเอ๊าท (normal moveout) ซึ่งบริเวณที่ถูกเปลี่ยนไปสู่ค่าความถี่ต่ำ ร้อยละ 50 – 100 จะทำการลบ หรือทำให้ไม่มีผล

NMR (เอ็นเอ็มอาร) คำย่อละดู: *nuclear magnetic resonance (นูเคลียร แมกนี๎ถิค เระ๎เซอเนิ่นซฺ)*

n-n log (เอ็น-เอ็น ล้อก) คำย่อ ดู: *neutron-neutron log (นู๎ทรอน-นู๎ทรอน ล้อก)*

Noachian flood (โนเอเคี่ยน หรือโนเอคีเอิ้น เฝลิด) น้ำท่วมที่บรรยายไว้ในไบเบิ้ล ในระหว่างที่บาทหลวงโนเออ (Noah) ที่กล่าวว่า ต้องการช่วยครอบครัวของเขา และตัวแทนสิ่งมีชีวิต ซึ่งนักเขียนสมัยก่อน เชื่อกันว่าน้ำท่วมนี้ทำให้เกิดเศษหิน/ดินที่ปัจจุบันเรียกว่า ตะกอนดินจากธารน้ำแข็ง (drift) และรู้จักในชื่อ “The Deluge – เฑอะ เดล๎ยูจฺ”.

noble gas (โน๎เบิ้ล แก๊ส) ดู: *inert gas (อิเนิรฺท๎ แก๊ส)*

noble metal (โน๎เบิ้ล เมะ๎เทิ่ล) โลหะ หรือโลหะผสม ที่มีค่าทางเศรษฐกิจสูง หรือมีสมบัติเด่นตรงตามที่ต้องการ เช่น ทอง เงิน หรือทองคำขาว เปรียบเทียบ: *base metal (เบส เมะ๎เทิ่ล)*

node (โหนด) (1) [การทำแผนที่] จุด ที่ไม่มีขนาดและทิศทาง เป็นตำแหน่งที่กำหนดได้ในแผนที่ ที่เป็นตำแหน่งจุดรวม หรือจุดสิ้นสุดพอดี (2) [นิเวศวิทยา] จุดแตกแขนงในแกร๊ฟรูปกิ่งไม้ (dendrogram-เด็นเดรอแกรม) โดยเฉพาะใน แกร๊ฟแตกสาขา (phylogenetic tree) (3) [คลื่น] จุดบนคลื่นอยู่กับที่ ที่ซึ่งมีการเคลื่อนที่ในแนวดิ่งน้อยสุด และในแนวนอนมากสุด และเกี่ยวข้องกับเซ้ฒ (seiche – คลื่นผิวน้ำความยาวคลื่นมากในทะเลสาบหรือแหล่งน้ำปิด ที่มีความยาวเคลื่อนอย่างช้าๆ (หลายนาที-หลายชั่วโมงต่อรอบ)

nodular (นอ๎เจอเล่อรฺ) (1) ประกอบด้วยมวลก้อนทรงกลม เช่น ชั้นหินปูนที่มีก้อนทรงกลมของไพไร้ท หรือเฌลที่มีก้อนทรงกลมของฟอสเฟอไร้ท หรือแมงเกอนีส (2) ก้อนทรงกลม หรือเกิดในรูปแบบของก้อนทรงกลม เช่น แร่ที่เกิดเป็นก้อนทรงกลม คำพ้อง: *nodulated (นอ๎ดูเจอเทถิด)* (3) ดู: *orbicular (ออรบิ๎คิวเล่อรฺ)*

nodular anhydrite (นอ๎เจอเล่อรฺ แอน๎ไฮไดร๊ทฺ) ดู: *chickenwire anhydrite (ชิ๎เคิ่นวายร แอน๎ไฮไดร๊ทฺ)*

nodular chert (นอ๎เจอเล่อรฺ เชิ้รฺท) (1) เชิ้รท ในรูปของก้อนทรงกลมขนาดเล็ก (2) ศัทพ์ที่ใช้ในรัฐเมอซุรี่ สำหรับ *chalky chert (ชอ๎คี่ เชิ้รฺท)* ที่มีเม็ดขนาดเล็กไม่สม่ำเสมอ

nodular texture (นอ๎เจอเล่อรฺ เท็กส๎เช่อรฺ) เนื้อหินตะกอนผลึกละเอียด ที่มีลักษณะของมวลทรงรี ถึงทรงกลม ขนาดไม่สม่ำเสมอ มักพบในจิ๊พเซิ่ม แอนไฮไดร๊ท และเกลือหิน ดู: *chickenwire anhydrite (ชิ๎เคิ่นวายร แอน๎ไฮไดร๊ทฺ)*

nodulated (นอ๎เจอเลเถิด) เกิดในรูปแบบเป็นก้อนทรงกลม ดู: *nodular (นอ๎เจอเล่อรฺ)*

nodule (นอ๎จู้ล) (1) [หินอัคนี] เศษหินที่มีลักษณะมนของหินอัคนีผลึกหยาบที่เย็นตัวระดับลึก ที่เกิดเป็นเศษหินแปลกปลอมในหินภูเขาไฟ เช่น นอจู้ลของเพอริเดอไท้ท (peridotite nodule) ในหินออเลอวีน บะซ้อลท เปรียบเทียบ: *xenolith (ซี๎เนอหลิธ)* คำพ้อง: *plutonic nodule (พลูทอ๎หนิค นอ๎จู้ล)* (2) [ตะกอนวิทยา] (ก) มวลกลมขนาดเล็ก ไม่สม่ำเสมอ หรือก้อนแร่ชนิดเดียว หรือก้อนแร่หลายชนิด ที่มีผิวตะปุ่มตะป่ำ ไม่มีโครงสร้างภายในและมักแสดงองค์ประกอบที่แตกต่างจากตะกอนที่ล้อมรอบ หรือเนื้อหินที่ก้อนทรงกลมฝังตัวอยู่ เช่น ก้อนทรงกลมของไพไร้ท ในชั้นถ่านหิน หรือก้อนทรงกลมของเชิ้รทในหินปูน หรือก้อน ฟอสเฝทในตะกอนทะเล ก้อนทรงกลมส่วนใหญ่เป็นโครงสร้างที่เกิดภายหลัง ในหินตะกอนส่วนใหญ่เป็นผลมาจากการแทนที่ของหินเดิมภายหลังการทับถม และมักจะขนานไปตามความยาวของชั้นหิน ก้อนทรงกลมสามารถแยกเป็นมวลอิสระจากหินต้นกำเนิด (ข) ชนิดหนึ่งของก้อนทรงกลมที่กระจัดกระจายอยู่ทั่วไป คือ ก้อนแมงเกอนีส โคบ๊อลท เหล็ก และนิเคิ่ล ที่พบบนท้องมหาสมุทรของโลก โดยเฉพาะ ก้อนทรงกลมของแมงเกอนีส รากศัพท์: ภาษาละติน “nodulus”(นอเจอเลิส), “small knot – ก้อนเล็กๆ” เปรียบเทียบ: *concretion (คอนครี๎เฌิ่น)*

noise (น้อยสฺ) (1) คลื่นหรือสิ่งรบกวนที่ไม่พึงประสงค์ใดๆ ทุกๆ ชนิด ยกเว้นคลื่นหรือสิ่งที่ต้องการ; ส่วนของสัญญาณที่ไม่พึงประสงค์ (2) ความผิดปกติ ไม่สม่ำเสมอ หรือเปลี่ยนแปลงของสัญญานระหว่างการสุ่มทางสถิติ

noise analysis (น้อยสฺ เออะแน๎เลอเสิส) การวิเคราะห์คลื่นเสียง การสำรวจทำภาพตัดขวางคลื่นไซ้สมิค (seismic profile) เพื่อนำข้อมูลที่บันทึกได้มาวิเคราะห์หาคลื่นรบกวนที่เกิดร่วมกับคลื่นสัญญานที่บันทึกได้ โดยการเคลื่อนตำแหน่งของเครื่อง หรือวัตถุกำเนิดคลื่นไปตามระยะทางที่ห่างจากเครื่องรับคลื่นที่เพิ่มขึ้นตามลำดับ ขณะที่กลุ่มของเครื่องรับคลื่นวางเป็นแนวยาวอยู่ ณ ตำแหน่งเดิม หรือทำในลักษณะตรงกันข้าม นั่นคือ กำหนดให้เครื่องกำเนิดคลื่น หรือวัตถุกำเนิดคลื่นอยู่ ณ ตำแหน่งเดิม และเคลื่อนตำแหน่งของกลุ่มเครื่องรับคลื่นตามแนวตัดขวาง คำพ้อง: *walkaway (เวาะ๎เคอะเวย)*

nomenclature (โนเมิ่นเคล´เช่อรฺ) ระบบการตั้งชื่อ หรือบัญญัติชื่อ; วิธีการปฏิบัติของการตั้งชื่อกลุ่มพืช หรือสัตว์ ให้สอดคล้องกับระบบลำดับชั้น และขั้นตอนตามกฎเกณฑ์ที่กำหนดไว้อย่างเป็นทางการ นั่นคือ The International Code of Botanical Nomenclature และ The International Code of Zoological Nomenclature

nomen confusium (โน´เมิ่น เคินฟิว´เซี่ยม) ชื่อที่ตั้งให้กับกลุ่มของพืชหรือสัตว์ (taxon - แท็ก´ซอน) ที่ยังคลุมเครือ รากศัพท์: ภาษาละติน “confused name – ชื่อที่สับสน” พหูพจน์: nomina confusia

nomen conservandum (โน´เมิ่น คอนเซอรแวน´เดิ้ม) ชื่อใดๆ ที่ต้องยอมรับว่าเป็นชื่อที่ถูกต้อง สอดคล้องกับกฎเกณฑ์ที่กำหนดเฉพาะ/พิเศษ แม้ว่าจะขัดต่อกฎเกณฑ์ทั่วไปของการตั้งชื่อตามปกติ รากศัพท์: ภาษาละติน “name to be preserved – ชื่อที่ถูกรักษาไว้” พหูพจน์: nomina conservanda (นอ´เมอเน่อ คอนเซอรแวน´เด้อ)

nomen nudum (โน´เมิ่น นู´เดิ้ม หรือนิว´เดิ้ม) ชื่อวิทยาศาสตร์ที่ตีพิมพ์ โดยปราศจากคำอธิบาย หรือการวินิจฉัยใดๆ รากศัพท์: ภาษาละติน “nude name, mere name – ชื่อเปลือย, เพียงชื่อ” พหูพจน์: nomina nuda (นอ´เมอเน่อ นู´เด้อ)

nominal diameter (นอ´เมอเนิ่ล ไดแอ´เมอเท่อรฺ) ค่าเส้นผ่าศูนย์กลาง จากการคำนวณทรงกลมสมมุติ ที่มีปริมาตรเท่ากันกับค่าเส้นผ่าศูนย์กลางจากการคำนวณของอนุภาคตะกอน เป็นการวัดขนาดจริงของตะกอน ที่เป็นอิสระจากรูปร่าง หรือความหนาแน่นของอนุภาค

nominal scale (นอ´เมอเนิ่ล สเกล´) การจัดหมวดหมู่ของข้อมูลที่ได้จากการสังเกต ออกเป็นประเภทต่างๆ ที่มีลักษณะเฉพาะในแต่ละลำดับ

nomogenesis (โนเมอเจ´เนอเสิส) ทฤษฎีวิวัฒนาการ ที่กล่าวว่าการเปลี่ยนแปลงทางวิวัฒนาการ กำหนดโดยกระบวนการต่างๆ ทางธรรมชาติ และเป็นอิสระจากอิทธิพลต่างๆ ของสิ่งแวดล้อม

nonangular unconformity (น็อนแอง´กิวเล่อร เอินเคินฟอรเมอที่) เอินเคินฟอรเมอที่ ที่ขนานกับชั้นหิน และไม่ใช่การหยุดทับถมแต่เป็นการผุกร่อนที่พื้นผิว ดู: *disconformity (ดิสเคินฟอร´เมอที่)*

nonartesian groundwater (น็อนอารทีเซี่ยน กรา´วนฺดฺ´วอเท่อร) ดู: *unconfined groundwater (เอินเคิน´ไฟนดฺ กรา´วนฺดฺ´วอเท่อรฺ)*

nonassociated gas (น็อนเออะโซ´ฉีเอเถิด แก๊ส) แก๊สธรรมชาติในแหล่งกักเก็บที่ไม่มีน้ำมัน เปรียบเทียบ: *associated gas (เออะโซ´ฉีเอเถิด แก๊ส)*

nonbanded coal (น็อนแบน´เดิด โคล) ถ่านหิน ที่ไม่มีชั้นของวิเทรนหรือวัตถุมีเงา ประกอบด้วยแคลเรน (clarain) ดูเรน (durain) หรือวัตถุที่มีสมบัติระหว่างกลางเป็นส่วนใหญ่ เปรียบเทียบ: *sapropelic coal (แซะเพรอเพหลิค โคล)*

nonbridging oxygen (น็อนบริด´จิ่ง อ็อก´เซอเจิ้น) แอ๊อะเทิ่มของอ็อกซิเจิ้น ในโครงสร้างผลึกของสิเลอเขท ที่มีพันธะกับเทเทรอะ ฮีเดริ้ลเพียงหนึ่งแอ๊อะเทิ่ม นั่นคือ ไม่ได้ใช้พันธะร่วมกันโดยสองเทเทรอะฮีเดริ้ล เปรียบเทียบ: *bridging oxygen (บริด´จิ่ง อ็อก´เซอเจิ้น)*

noncaking coal (น็อนเค´คิ่ง โคล) ถ่านหิน ที่ไม่จับเป็นก้อนเมื่อเผาหรือให้ความร้อน มักเป็นถ่านหินที่แข็ง หรือทึบแสง อีกชื่อเรียกว่า *free-burning coal (ฟรี-เบอร´นิ่ง โคล - ถ่านหินที่ติดไฟเองได้)*

noncapillary porosity (น็อนแคะ´เพอเลอรี่ เพอรอ´เซอที่) ช่องว่างขนาดใหญ่ระหว่างเม็ดหิน/แร่ หรือเม็ดดิน ที่ไม่สามารถยึดน้ำไว้ได้โดยแคะเพอเลอเรอที่ (capillarity) เปรียบเทียบ: *aeration porosity (แอเร´เฌิ่น เพอรอ´เซอที่)*

noncarbonate hardness (น็อนคาร´เบอเหนท ฮารฺด´เนิส) ความกระด้างของน้ำ ที่แสดงในรูปของปริมาณ $CaCO_3$ ที่มีค่าเกินกว่าแอลเคอไลคารเบอเหนท และแอลเคอไลไบคารเบอเหนท ซึ่งเป็นความกระด้างแบบถาวร ไม่สามารถกำจัดด้วยการต้ม ดู: *hardness (ฮารฺด´เนิส) [น้ำ]*

nonelastic (น็อนอิแล´สติค) (1) หมายถึง เท็กสเช่อรของหินตะกอน ที่ไม่ได้แสดงหลักฐานว่าตะกอน ที่มีต้นกำเนิดมาจากหินที่มีอยู่เดิม หรือมีการตกทับถมเชิงกลศาสตร์ (2) เกี่ยวกับ ตะกอนหรือหินตะกอน ที่เกิดจากกระบวนการทางเคมี หรือกระบวนการของสิ่งมีชีวิต คำพ้อง: *nonmechanical (น็อนมิแค´นิเคิ่ล)*

noncoaxial (น็อนโคแอ๊ก´ซีเอิ้ล หรือน็อนโคแอ๊ก´เซี่ยล) คำตรงกันข้ามของ *coaxial (โคแอ๊ก´ซีเอิ้ล หรือโคแอ๊ก´เซี่ยล)*

noncoaxial progressive deformation (น็อนโคแอ๊ก´ซีเอิ้ล หรือน็อนโคแอ๊ก´เซี่ยล เพรอเกร´สีฟ ดีฟอรเม´เฌิ่น) การเปลี่ยนรูปหรือลักษณะของวัตถุใดๆ ที่ทิศทางหรือแกนของความเครียดหลักมีการเปลี่ยนมุมไปพร้อมๆ กับการมีความเครียดเพิ่มขึ้น นั่นคือ วงรีความเครียด มีการเปลี่ยนทิศทางไปตามการเปลี่ยนรูปหรือลักษณะ เปรียบเทียบ: *coaxial progressive deformation (โคแอ๊ก´ซีเอิ้ล เพรอเกร´สีฟ ดีฟอรเม´เฌิ่น)*

N

noncognate (น็อนค็อก'เหนท) ดู: *accidental (แอ็คเซอเด็น'เทิ่ล)*

nonconformable (น็อนเคินฟอร'เมอเบิ้ล) เกี่ยวกับ น็อนเคินฟอรเมอที่ (nonconformity) หรือลำดับชั้นหินที่แสดงน็อนเคินฟอรเมอที่ (nonconformity)

nonconformity (น็อนเคินฟอร'เมอที่) (1) เอินเคินฟอรเมอที่ (unconformity) ที่เกิดระหว่างตะกอน วางทับอยู่บนหินที่แก่กว่า (หินพลูทอหนิค หรือหินเมะเทอมอรฟิค) โดยหินที่แก่กว่า ผุกร่อนก่อนที่จะถูกทับด้วยหินตะกอน คำพ้อง: *heterolithic unconformity (เฮะเทอโรลิ'ธิค เอินเคินฟอร'เมอที่)* (2) ศัพท์ที่ในอดีตใช้เป็นคำพ้องของ แองกิวเล่อร เอินเคินฟอรเมอที่ (angular unconformity)

nonconservative elements (น็อนเคินเซอร'เวอถีฟ เอ'เลอเมิ่นทฺส) (1) ธาตุใดๆ ในน้ำทะเล ที่ปริมาณ และความเข้มข้นเฉลี่ย มีการเปลี่ยนแปลงอย่างมีนัยสำคัญในช่วงระหว่างวัน ถึงหลายๆ ปี และมีการแพร่กระจายในช่วงหลายเมตร ถึงหลายร้อยกิโลเมตร (2) ธาตุใดๆ ในน้ำทะเล ที่มีปฏิกิริยาทางเคมี เกิดขึ้นในช่วงเวลา 10-1,000 ปี เปรียบเทียบ: *conservative elements (เคินเซอร'เวอถีฟ เอ'เลอเมิ่นทฺส); salinity (เซลิ'เนอที่); chlorinity (คลอริ'เนอที่)*

noncryotic ground (น็อนไครโอถิค กราวนฺด) พื้นดิน หรือหินที่มีอุณหภูมิ สูงกว่า 0 องศาเซลเซียส

noncyclic terrace (น็อนไซ'ขลิค เท'เริ่ซ) ตะพัก หรือที่ราบขั้นบันได ตามแนวของแม่น้ำ หรือธารน้ำระหว่างหุบเขา ที่ไม่แสดงลักษณะของการกัดเซาะตามวัฏจักรของแม่น้ำหรือธารน้ำเดิมของหุบเขา อาจเนื่องจากหินมีความคงทนสูง มีลักษณะไม่สอดคล้อง/สัมพันธ์กับลักษณะของหุบเขา หรืออาจเนื่องจากเกิดการเซาะลงด้านลึกของหุบเขา พร้อมกับการเซาะของธารน้ำด้านข้าง ซึ่งหากเกิดในกรณีหลังนี้ ตะพักบริเวณด้านตรงข้ามของธารน้ำจะไม่ปรากฏ เปรียบเทียบ: *cyclic terrace (ไซขลิค เท'เริ่ซ)*

noncylindrical fold (น็อนเซอลิน'ดริเคิ่ล โฟลด) โฟลดที่มีฮิ้นจ ไลน (hinge line) โค้งชัดเจน

nondarcy flow (น็อนดารซี่ โฟล) การไหลของน้ำ ภายใต้เงื่อนไขที่อัตราการไหล ไม่เป็นสัดส่วนโดยตรงกับไฮดรอหลิคเกรเดี้ยนท (hydraulic gradient) เนื่องจากน้ำไม่ได้มีการไหลแบบเรียบ (laminar - แล'เมอเน่อร) ดู: *Darcy's law (ดารซี่ส์ ลอ)*

nondepositional unconformity (น็อนเด๊ะเพอซิ'เฌอเนิ่ลเอินเคินฟอร'เมอที่) ศัพท์ ที่ใช้ในความหมายเดียวกับ *paraconformity (แพเรอเคินฟอร'เมอที่)*

nondetrital (น็อนดิไทร'เทิ่ล) หมายถึง ตะกอนที่มาจากสารละลายของสิ่งมีชีวิต และไม่มีชีวิต รวมทั้งแร่ที่เกิดใหม่หลังจากตะกอนได้ตกสะสมแล้ว

nonequilibrium system (น็อนอีเควอลิ'บริเอิ้ม หรือน็อนอีเควอลิ'เบรี้ยม ซิสเติ้ม) ระบบของธรณีสัณฐาน ที่ไม่มีแนวโน้มที่จะมีสภาพสมดุลคงที่ได้ แตกต่างจากดิสอีเควอลิเบรี้ยม ซิสเติ้ม (disequilibrium system) เพราะดิสอีเควอลิเบรี้ยม ซิสเติ้ม จะมีแนวโน้มเข้าสู่สภาพสมดุลคงที่ แต่ไม่สามารถรักษาสภาพสมดุลคงที่ได้

noneroding velocity (น็อนอิโร'ดิ้ง เวอะลอ'เซอที่) ความเร็วของน้ำในร่องน้ำ ที่จะยังคงทำให้ตะกอนทรายแป้ง (silt) ลอยอยู่ในน้ำ แต่จะไม่กัดเซาะท้องน้ำ เปรียบเทียบ: *transporting erosive velocity (แทรนสพอร'ทิ่ง อิโร'สีฟ เวอะลอ'เซอที่)*

nonferrous (น็อนเฟ'เริส) หมายถึง โลหะใดๆ ที่ไม่ใช่เหล็ก

nonflowing artesian well (น็อนโฟล'วิ่ง อารที'เฌิ่น เว็ล) บ่อน้ำพุ ที่ความดันไม่มากพอที่จะทำให้น้ำไหลขึ้นสู่พื้นดินได้ เปรียบเทียบ: *flowing artesian well (โฟล'วิ่ง อารที'เฌิ่น เว็ล); nonflowing well (น็อนโฟลวิ่ง เว็ล)*

nonflowing well (น็อนโฟล'วิ่ง เว็ล) บ่อที่ต้องอาศัยเพิมพ (pump) เพื่อทำให้น้ำไหลขึ้นสู่พื้นดิน

nonfoliate (น็อนโฟ'ลีเอิท) หินเมะเทอมอรฟิค (metamorphic rock) ที่ไม่ปรากฏโครงสร้างเป็นระนาบ (foliation - โฟลิเอ'เฌิ่น) เมื่อพิจารณาโครงสร้างจากหินขนาดมือถือ (hand specimen)

nongraded (น็อนเกร'เดิด) (1) ศัพท์ธรณีวิทยาที่ใช้น้อยมาก หมายถึง ตะกอนที่ไม่ได้เชื่อมติดกัน หรือตะกอนที่มีการเชื่อมประสาน ที่มีขนาดของตะกอน มากกว่าหนึ่งขนาด คำพ้อง: *poorly sorted (พุร'ลี ซ้อรฺท'เถิด)* (2) ศัพท์วิศวกรรม หมายถึง ดิน หรือตะกอนที่ไม่ได้เชื่อมกันแน่น ที่มีขนาดเท่าๆ กัน ดู: *poorly graded (พุร'ลี เกร'เดิด)*

nongraphic data (น็อนแกรฟิค เด'เท่อ) ข้อมูลเชิงตัวเลขเพื่อบ่งบอกสมบัติ คุณภาพ หรือความสัมพันธ์ของลักษณะต่างๆ และตำแหน่งที่พบ เช่น แผนที่แสดงไซสมิค และเทรอบิ๊วท (seismic attribute) ต่างๆ (เช่น แอมพลอฤด แม็พ (amplitude map) โคฮิเรินซ แม็พ (coherence map) ดิพ แม็พ (dip map)) จัดเป็นน็อนแกรฟิค เดเท่อ (nongraphic data)

nonideal solution (น็อนไอดีเอิ้ล หรือน็อนไอเดียล เซอลู'เฌิ่น) สารละลายที่มีปฏิกิริยาเกิดขึ้นระหว่างอนุภาค (molecule)

หรือแอ๊ะเทิ่ม (atom) ในส่วนประกอบหลายชนิดที่อยู่ในสารละลาย ไม่เหมือนกับปฏิกิริยาที่เกิดขึ้นกับส่วนประกอบแต่ละชนิดที่อยู่ในสารละลาย ที่ทำปฏิกริยาทางเคมี ซึ่งแตกต่างจากสัดส่วนของโมล (mole)

nonlinear sweep (น็อนลิ´นีเอ่อร หรือน็อนลิ´เนียร สวีพ´) การกำหนดให้การสั่นของเครื่องกำเนิดคลื่น หรือไวโบรไซ้ส (vibroseis) สั่นด้วยความถี่สูงนานกว่าความถี่ต่ำ นั่นคือ ความถี่และช่วงเวลาของการสั่นไม่เท่ากัน ทั้งนี้เพื่อชดเชยในส่วนของคลื่นสัญญานที่จะต้องถูกดูดกลืน (absorption) เมื่อเคลื่อนลงลึกจากผิวดินไปตามลำดับ ซึ่งหากความถี่ของคลื่นสูง การดูดกลืนจะเกิดสูง

nonmare basalt (น็อนแมรฺ บะ´ซ้อลทฺ) ดู: *KREEP (เคอารอีอีพี)*

nonmechanical (น็อนมิแค´นิเคิ่ล) ดู: *nonelastic (น็อนอิแล´สติค)*

nonmetal (น็อนเมะ´เทิ่ล) (1) วัตถุธรรมชาติที่ไม่มีสมบัติของความเป็นโลหะ เช่น ความวาวแบบโลหะ การนำไฟฟ้า การยืดได้ การทึบแสง เป็นต้น (2) ในเศรษฐธรณี หมายถึง หิน และแร่ที่ไม่ใช่แร่โลหะ และสามารถทำเหมืองได้ เช่น เกลือ หินปูน เซิ่ลเฟอร คำพ้อง: *nonmetallic (น็อนเมอะแท´หลิค); industrial mineral (อินเดิส´ตรีเอิ้ล หรืออินเดิส´เตรี้ยล มิ´เนอเริ่ล)*

nonmetallic (น็อนเมอะแท´หลิค) (1) หมายถึง วัตถุที่ไม่ใช่โลหะ (2) หมายถึง ความวาวของแร่ ที่ไม่ใช่ความวาวแบบโลหะ เปรียบเทียบ: *submetallic luster (เสิบเมอะแท´หลิค เลิสเต้อรฺ)*

nonmimetic dolomitization (น็อนมิเม´ติค ดอเลอเมอเทอเซ´เฌิ่น) กระบวนการที่ผลึกโดเลอไม้ทใหญ่ขึ้น และไม่ได้รักษารูปลักษณะของผลึกเดิมไว้

non-Newtonian flow (น็อน-นูโท´เนี่ยน โฟ<u>ล</u>) การไหลซึ่งความสัมพันธ์ระหว่างความเค้นเฉือน ต่ออัตราการเกิดความเครียดเฉือน ไม่เป็นเส้นตรง นั่นคือ การไหลของวัตถุที่มีค่าความหนืดไม่คงที่ เปรียบเทียบ: *Newtonian flow (นูโท´เนี่ยน โฟ<u>ล</u>)*

non-occupation surface (น็อน-เอ๊าะคิวเพ´เฌิ่น เซอรฺ´เฝิซ) ระดับในการขุดหาโบราณวัตถุ ที่ไม่ใช่ระดับที่อยู่อาศัยของมนุษย์โบราณ เปรียบเทียบ: *occupation surface (เอ๊าะคิวเพ´เฌิ่น เซอรฺ´เฝิซ)*

nonparametric statistics (น็อนแพเรอเมะ´<u>ถริ</u>ค สเตอทิส´ติคสฺ) ในการวิเคราะห์เชิงสถิติที่ไม่ได้กำหนดการกระจายของข้อมูลเฉพาะเจาะจง เช่น กำหนดว่าจะต้องเป็นการกระจายแบบนอรเมิ่ล ดิสเตรอบิวเฌิ่น (normal distribution) เปรียบเทียบ: *parametric statistics (แพเรอเมะ´<u>ถริ</u>ค สเตอทิส´ติคสฺ)*

nonpenetrative (น็อนเพ´เนอเ<u>ทร</u>ถีฟ) หมายถึง เท็กสเช่อรที่เปลี่ยนรูปหรือลักษณะเฉพาะบางส่วนเท่านั้น ไม่ได้เกิดทั่วทั้งหมด เช่น คิ้งค แบนด (kink band) จ๊อยนท (joint) เปรียบเทียบ: *spaced cleavage (สเปิซดฺ´ <u>คลี</u>´หวิจ)*

nonplunging fold (น็อนเพ<u>ลิ</u>น´จิ้ง โฟลด) โฟลดที่ ฮิ้นจ ไลน (hinge line) อยู่ในแนวราบ เปรียบเทียบ: *plunging fold (เพ<u>ลิ</u>น´จิ้ง โฟลด)* คำพ้อง: *horizontal fold (ฮอเรอซอน´เทิ่ล โฟลด)*

nonpoint-source pollution (น็อน´พ้อยนท-ซ้อรฺส เพอลู´เฌิ่น) มลพิษที่เกิดจากแหล่งที่ไม่สามารถจำกัดวงได้แน่นอน เพราะแหล่งมลพิษเกิดแบบกระจัดกระจาย เช่น ในบริเวณพื้นที่ที่มีผลผลิตทางการเกษตร พื้นที่เหมืองเปิด พื้นที่แหล่งทิ้งขยะ หรือของเสีย และพื้นที่ก่อสร้าง เป็นต้น เปรียบเทียบ: *point-source pollution (พ้อยนท-ซ้อรฺส เพอลู´เฌิ่น)*

nonrotational fault (น็อนโรเท´เฌอเนิ่ล ฟ้อลทฺ) ฟ้อลทที่ลักษณะการเลื่อนไม่ปรากฏการหมุนของแฮงิ่ง วอล (hanging wall) เมื่อเทียบกับ ฟุทวอล (footwall) รอบแกนที่ขนานกับสไตร๊ค (strike) ของระนาบฟ้อลท

nonrotational strain (น็อนโรเท´เฌอเนิ่ล สเ<u>ตร</u>น) ดู: *irrotational strain (อิโรเท´เฌอเนิ่ล สเ<u>ตร</u>น)*

nonsequence (น็อนซี´เ<u>ควิ</u>นซฺ) ศัพท์ที่ใช้ในอังกฤษสำหรับ *diastem (ได´เออสเต็ม)* หรือร่อง หรือขอบเขตความไม่ต่อเนื่องของสภาพธรณีวิทยา ที่แสดงถึงเวลาขณะเกิดการทับถม ตรวจสอบได้จากเฟาะเซิ่ลปรากฏอยู่ในลำดับชั้นหิน เปรียบเทียบ: *paraconformity (แพเรอเคินฟอร´เมอที่)*

nonsilting velocity (น็อนซิ้ล´ทิ่ง เวอะลอ´เซอที่) ความเร็วของน้ำในร่องน้ำที่ตะกอนขนาดทรายแป้ง (silt) ยังลอยอยู่ในน้ำ คำพ้อง: *transportation velocity (แท<u>รน</u>สเปอรเท´เฌิ่น เวอะลอ´เซอที่)*

nonsorted (น็อนซ้อร´เถิด) หมายถึง สภาพหรือภูมิลักษณ์พื้นดิน (patterned ground features) ที่มีแนวก้อนหินเป็นขอบเขตล้อมรอบ หรือสลับกับดินละเอียด เช่น ภูมิลักษณ์ที่มีรูปแบบการคัดขนาด (sorted patterned groun) มักกำหนดขอบเขตโดยอาศัยการมีต้นไม้ขึ้นปกคลุม ระหว่างพื้นที่ไม่มีต้นไม้

nonsorted circle (น็อนซ้อร´เถิด เซอรฺ´เคิ่ล) สภาพหรือภูมิลักษณ์พื้นดิน (patterned ground features) ที่มีลักษณะคล้ายร่างแหของเนินรูปวงกลม ที่ไม่มีเศษหินก้องรอบๆ ตีนเนิน อาศัยลักษณะของต้นไม้ที่ขึ้นปกคลุม ในการกำหนดขอบเขตระหว่างเนินและพื้นราบ เช่น เนินโคลน (mud circle - เหมิด เซอรฺ´เคิ่ล)

N

เนินหินจากธารน้ำแข็ง (frost scar – ฟร้อสทฺ สการ์) พีท ริง (peat ring) เทอะเสิค ริง (tussock ring)

nonsorted crack (น็อนซ้อร์เถิด แคร็ค) สภาพหรือภูมิลักษณ์พื้นดิน (patterned ground features) ที่มีไม่มีหินขนาดใหญ่ (boulder) ใน ซอรเท็ด แคร็ค (*sorted crack)*

nonsorted net (น็อนซอร์เถิด เนิท) สภาพหรือภูมิลักษณ์พื้นดิน (patterned ground features) ที่มีลักษณะกึ่งระหว่างเนินกลม (circle) และเนินรูปหลายเหลี่ยม (polygon) กระจายอยู่ภายในร่างแห และไม่มีกองหินรอบตีนเนิน

nonsorted polygon (น็อนซอร์เถิด พอ์ลีกอน) สภาพหรือภูมิลักษณ์พื้นดิน (patterned ground features) ของเนินรูปหลายเหลี่ยม ที่มีกระจายแบบร่างแห และไม่มีกองหินรอบตีนเนิน โดยทั่วไปเส้นผ่าศูนย์กลางของเนินรูปหลายเหลี่ยมประมาณหลายเซนติเมตร ถึงหลายสิบเมตร ดู: *fissure polygon (ฟิ์เฌ่อร์ พอ์ลีกอน); mud polygon (เหมิด พอ์ลีกอน); ice-wedge polygon (ไอ๊ซ-เหว็จ พอ์ลีกอน); sand-wedge polygon (แซนด์-เหว็จ พอ์ลีกอน); desiccation polygon (เด๊ะสิเค์เฌิ่น พอ์ลีกอน)*

nonsorted step (น็อนซ้อร์เถิด สเต็พ์) สภาพหรือภูมิลักษณ์พื้นดิน (patterned ground features) ของกลุ่มพื้นที่ที่มีสภาพแบบลาดขั้นบันไดซ้อนเกยกัน ไม่มีแนวกองหินที่ขอบลาดขั้นบันได เพราะเป็นที่ลาด แต่มักจะมีต้นไม้ปกคลุมบริเวณขอบขั้นบันได พื้นที่ระหว่างขั้นบันไดมักโล่ง-เตียน (bare ground) ดู: *sorted step (ซ้อร์เถิด สเต็พ์); turf-banked terrace (เทิ้รฟ-แบ้งคฺด เทอร์เริส)*

nonsorted stripe (น็อนซ้อร์เถิด สไตร๊พฺ) อีกรูปแบบหนึ่งของสภาพหรือภูมิลักษณ์พื้นดิน (patterned ground features) ที่มีลักษณะเป็นกลุ่มของพื้นที่แนวยาวขนานกัน โดยตามแนวยาวจะไม่มีแนวกองหินที่สามารถนำมาใช้ในการระบุขอบเขต กำหนดขอบเขตโดยต้นไม้ปกคลุม พื้นที่ระหว่างแนวของต้นไม้ มักโล่งเตียน ดินมักเป็นดินเม็ดละเอียด หรือผสมระหว่างดินเม็ดละเอียดที่ไม่มีการคัดขนาดและเศษหิน ดู: *solifluction stripe (โซเลอ เฟลิค์เฌิ่น สไตร๊พฺ); stripe hummock (สไตร๊พฺ เฮอ์เหมิค)*

nonstationary (น็อนสเต์เฌอเนรี่) ในการวิเคราะห์ตัวแปรเชิงสถิติ โดยเฉพาะการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย (mean) โดยค่าเฉลี่ยของสิ่งที่สนใจ (เช่น ปริมาณสินแร่ในพื้นที่ที่สนใจพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่ง) จะมีค่าเฉลี่ยไม่เท่ากัน เนื่องจากตำแหน่งเปลี่ยน และ/หรือ เวลาเปลี่ยนไป

nonsteady flow (น็อนสเต๊ะ์ดี้ โฟล) ดู: *unsteady flow (เอินสเต๊ะ์ดี้ โฟล)*

nonsulfide zinc deposit (น็อนเซิล์ไฟดฺ ซิ้งคฺ ดิพอ์เซิท) ชนิดหรือทุกชนิดของการทับถมของแร่สังกะสี ที่ไม่อยู่จำพวกสังกะสี เซิลไฟด ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นคารเบอเหนท สิเลอเขท ส่วนน้อยที่เป็นอ็อกไซด เปรียบเทียบ: *direct-replacement nonsulfide zinc deposit (เดอเร็คทฺ์-ริเพลสเมิ่นทฺ น็อนเซิล์ไฟดฺ ซิ้งคฺ ดิพอ์เสิท); wall-rock-replacement nonsulfide zinc deposit (วอล-ร็อค ริเพลสเมินทฺ น็อนเซิล์ไฟดฺ ซิ้งคฺ ดิพอ์เสิท); residual and karst-fill nonsulfide zinc deposit (ริซิ์เจอเวิ่ล แอนดฺ ค้าร์สทฺ-ฟิล น็อนเซิลไฟด ซิ้งคฺ ดิพอ์เสิท)*

nonsystematic fractures (น็อนซิสเตอแม์ถิค แฟร็ค์เช่อร์สฺ) ร่องแตกที่ไม่สม่ำเสมอ ไม่เป็นระนาบ ไม่ได้เกิดเป็นชุด/กลุ่ม และไม่สามารถเชื่อมโยง หรือหาความสัมพันธ์กับร่องแตกอื่นที่ปรากฏในพื้นที่ใกล้เคียงหรือห่างออกไปได้ คำพ้อง: *nonsystematic joints (น็อนซิสเตอแม์ถิค จ้อยนฺทฺสฺ)*

nonsystematic joints (น็อนซิสเตอแม์ถิค จ๊อยนฺทฺสฺ) จ๊อยนทที่ไม่ได้เกิดเป็นชุด/กลุ่ม ไม่ตัดจ๊อยนท อื่น และมักจะสิ้นสุดหรือหยุดที่ระนาบต่อระหว่างชั้นหินสองชั้น และระนาบของจ๊อยนทมักโค้ง เปรียบเทียบ: *systematic joints (ซิสเตอแม์ถิค จ๊อยนฺทฺสฺ)*

nontectonite (น็อนเทคทอ์ไน้ทฺ) หินที่มีโครงสร้างภายใน (fabric - แฟ์บริค)) ไม่แสดงหลักฐานของการเคลื่อนที่ระหว่างเม็ดตะกอน หรือเศษหินที่อยู่ติดกัน เช่น หินที่เกิดจากการทับถมเชิงกลศาสตร์ด้วยแรงโน้มถ่วงปกติ (เช่น หินทราย หินทรายแป้ง หินเคินกลอเมอเหริท)

nonthermal spring (น็อนเธอร์เมิ่ล สปริง) น้ำพุที่อุณหภูมิของน้ำไม่ได้สูงกว่าอุณหภูมิเฉลี่ยของอากาศที่พื้นผิว

nontronite (น็อน์เทรอไน้ทฺ) แร่ที่เป็นส่วนสำคัญอีกชนิดหนึ่งในบริเวณแนวภูเขาไฟกลางมหาสมุทร เป็นแร่ในกลุ่ม มอนทเมอริเลอไน้ท (montmorillonite) : $(Ca_{0.5}Na)_{0.3}Fe_2(Si,Al)_4O_{10}(OH)_2 \cdot nH_2O$ เปรียบเทียบ: *smectite (สเม็ค์ไท้ทฺ)*

nonuniform flow (น็อนยู์เนอฟอร์ม โฟล) ความเร็วของการไหลของน้ำในร่อง ที่เปลี่ยนแปลง ณ ตำแหน่งต่างๆ ตามร่องน้ำ – ไม่ได้ไหลด้วยความเร็วคงที่ตลอดร่องน้ำ

nonuniformist (น็อนยูเนอะฟอร์มิสท์) หมายถึง คนที่เชื่อว่าการเปลี่ยนแปลงของโลกในอดีตเกิดอย่างรุนแรง แตกต่างจากปัจจุบันอย่างสิ้นเชิง ไม่สามารถใช้ปัจจุบันบ่งบอกสภาพในอดีตได้

เปรียบเทียบ: *catastrophism (เคอแทส´เทรอฟิเซิ่ม)* คำพ้อง: *nonuniformitarian (น็อนยู´เนอะฟอรเมอะเทอ´เรียน)*

nonvascular plant (น็อนแวส´คิวเล่อร แพล้นท) พืชที่ไม่มีระบบท่อลำเลียงน้ำและสารอาหารสำหรับพืช หรือพืชที่ไม่ได้มีการแบ่งแยก ราก ลำต้น และใบอย่างชัดเจน เช่น พืชจำพวกไบรเออะไฟ้ท (bryophyte) ตัวอย่างเช่น มอส

nonwetting sand (น็อนเวท´ทิ่ง แซนด) ทรายที่ไม่ยอมให้น้ำซึมผ่าน ซึ่งเป็นทรายที่ประกอบด้วยขนาดแตกต่างกันและอัดกันแน่น จึงทำให้ช่องว่างระหว่างเม็ดทรายมีน้อยมาก

norbergite (นอร´เบอไก๊ท) แร่ออรเธอรอมบิค พบได้หลากหลายสี ได้แก่ สีเหลืองน้ำตาล เหลือง เหลือง-ส้ม ส้ม-น้ำตาล หรือชมพูแกมม่วง: $Mg_3(SiO_4)(F,OH)_2$

nordite (นอร´ได๊ท) กลุ่มของแร่ที่มีสูตรโครงสร้างทั่วไป : $Na_3(Sr,Ca)REESi_6O_{17}$, เมื่อ *REE* ย่อมาจาก Rare-Earth Elements และ *A*= Zn, Mg, Fe^{2+} หรือ Mn^{2+}

nordite-(Ce) (นอร´ได๊ท-ซี´เรี่ยม หรือซีอี) แร่ออรเธอรอมบิค สีน้ำตาล ดำ หรือขาว ในกลุ่มนอร์ได๊ท: $Na_3(Sr,Ca)(Ce,La)(Zn,Mg)Si_6O_{17}$

nordite-(La) (นอร´ได๊ท-ลิ´เธี่ยม หรือเอลเอ) แร่ออรเธอรอมบิค สีน้ำตาลอ่อน ในกลุ่มนอร์ได๊ท: $Na_3(Sr,Ca)(La,Ce)(Zn,Mg)Si_6O_{17}$

nordmarkite (นอรด´แมรไค้ท) แร่อีกรูปแบบหนึ่งของแร่สตอเรอไล้ท (staurolite) ที่มีแมงเกอนีส

Norian (นอเรี่ยน) หินช่วงอายุตามมาตรอายุลำดับชั้นหินมาตรฐานโลก : ไทรแอสิคตอนบน (Upper Triassic) เหนือคาเนี่ยน (Carnian) ใต้ เรหเที่ยน (Rhaetian)

Norilsk-type (นอริลสฺคฺ-ไท้พ) ชุดของแม็กเม่อที่มีนิเคิ่ล - เคาะเพ่อร เซิ่ลไฟด ตกทับถมร่วมกับกลุ่มของแร่แพลทเนิ่ม (Platinum-Group Elements (PGE) - แพลท´เนิ่ม-กรุ๊พ เอ´เลอเมินทฺส (พีจีอี)) โดยแร่ นิเคิ่ล เคาะเพ่อร และแพลทเนิ่มจะเกิดร่วมกับบะซ้อลท ลาเว่อ ในบริเวณภาคพื้นทวีปที่มีสภาพของแผ่นเปลือกโลกแบบแยกตัว (rift environment) ซึ่งการเกิดแร่ เป็นได้ทั้งแบบกระจัดกระจาย และแบบเป็นก้อนขนาดใหญ่ ที่บริเวณระนาบสัมผัสที่ฐานของบะซ้อลทหลาก (flood basalt) กับหินท้องที่ (country rock) หรือที่ร่องแตกในหินท้องที่ชื่อ “นอริลสฺคฺไมนิ่งแคมพ” มาจาก “Noril´sk mining camp” ในแคว้นนอริลสค-แทลแนค รีเจิ้น (Noril´sk-Talnakh region) ไซบีเรีย (Siberia) ของรัสเซีย

Noril´sk-type copper-nickel-PGE deposit (นอริลสฺคฺ-ไท้พ เคาะ´เพ่อร-นิ´เคิ่ล-พีจีอี ดิพอ´เสิท) ชนิดของแหล่งแร่ ที่มีการกระจายของก้อนขนาดใหญ่ของนิเคิ่ล-ทองแดง และกลุ่มของแร่แพลทเนิ่ม (Platinum-Group Elements (PGE) - แพลท´เนิ่ม-กรุ๊พ เอ´เลอเมินทฺส (พีจีอี)) ในหินอินทรูซีฟจำพวกเมฝิคและเอิลเทร่อเมฝิค ที่เกี่ยวข้องกับการหลากของบะซ้อลท ดู: *Norilsk-type (นอริลสฺคฺ-ไท้พ)*

norite (นอ´ไร้ท) (1) ในการจำแนกหินพลูทอหนิคของไอยูจีเอ๊ส (IUGS) หินแก๊ะโบร้ (gabbro) คือ หินที่มี pl/(pl+px+ol) อยู่ระหว่างร้อยละ 10 และ 90 และมี opx/(opx+cpx) มากกว่าร้อยละ95 (2) หินพลูทอหนิคผลึกหยาบที่มี เพลเจอะเคลส (labradorite - และเบรอดอไร้ท) สูงมาก แตกต่างจากแก๊ะโบร้ที่มีออรโธไพร็อกซีน (orthopyroxene) สูง ในจำพวกของแร่เมฝิค (mafic mineral)

norm (นอรฺม) องค์ประกอบทางเคมีของแร่เชิงทฤษฎี ที่กำหนดในรูปแบบของ นอรเมอะถีฟ มิเนอเริ่ล (normative mineral) ภายใต้สภาวะสมดุล คำคุณศัพท์: *normative (นอร´เมอะถีฟ)* เปรียบเทียบ: *mode (โหมด) [ศิลาวิทยา]* ดู: *CIPW classification (ซีไอพีเดอะเบิ้ลยู แคลเซอะเฟอะเค´เฌิ่น)*

normal color film (นอร´เมิ่ล เคอ´เล่อร ฟิลมฺ) ฟิลมที่บันทึกสีจริง ดังที่ปรากฏตามธรรมชาติ

normal consolidation (นอร´เมิ่ล เคินซอเลอเด´เฌิ่น) การอัดแน่นของตะกอนที่เกิดจากน้ำหนักกดทับตามธรรมชาติ เปรียบเทียบ: *overconsolidation (โอเวอรเคินซอเลอเด´เฌิ่น)*

normal curve (นอร´เมิ่ล เคิ้รฺฟ) แกร๊ฟรูประฆังคว่ำ แสดงลักษณะการกระจายของปริมาณที่วัดเชิงตัวเลขของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง

normal cycle (นอร´เมิ่ล ไซ´เคิ่ล) วัฏจักรของการกัดกร่อนพื้นที่สูงให้เป็นพื้นที่ต่ำ ที่เกิดจากผลของการกัดกร่อนด้วยกระแสน้ำ โดยเฉพาะโดยแม่น้ำ เปรียบเทียบ: *arid cycle (แอ´เริด ไซ´เคิ่ล)* *คำพ้อง: fluvial cycle of erosion (ฟลู´เวี่ยล ไซเคิ่ล เอิ๊ฟ อิโรเฌิ่น)*

normal depth (นอร´เมิ่ล เดิ๊พธฺ) (1) ความลึกของน้ำในร่องน้ำแบบเปิด ที่สัมพันธ์กับความเร็วของน้ำที่ไหลคงที่ เป็นความลึกสมมุติของการไหลแบบคงที่ภายในร่องน้ำที่ไหลไม่คงที่ เป็นความลึกที่พื้นท้องน้ำ และชั้นตะกอนมีลักษณะขนานกัน คำพ้อง: *neutral depth (นู´เทริล เดิ๊พธฺ)* (2) ความลึกของน้ำที่วัดตั้งฉากกับท้องน้ำ

normal dip (นอร´เมิ่ล ดิพ) ดู: *regional dip (รี´เจอเนิ่ล ดิ้พ)*

N

normal displacement (นอร์เมิ่ล ดิสเพล์สเมิ่นท) องค์ประกอบของระยะการเลื่อนลงของแฮงิ่ง วอล (hanging wall) เทียบกับฟุทวอล (footwall) คำพ้อง: *normal separation (นอร์เมิ่ล เซะเพอะแร์เฌิ่น)* ดู: *dip slip (ดิ๊พ สลิพ์)* เปรียบเทียบ: *total displacement (โท์เทิ่ล ดิสเพล์สเมิ่นท)*

normal distribution (นอร์เมิ่ล ดิสเตรอบิ๊วเฌิ่น) รูป-ลักษณะการกระจายของค่าความถี่แบบระฆังคว่ำ (bell-shaped curve) ของตัวแปรสุ่มใดๆ ที่มีข้อมูลแบบต่อเนื่อง สามารถบ่งบอกลักษณะการกระจายของข้อมูลแบบสุ่มด้วยค่าตัวแปร 2 ค่า คือ ค่าเฉลี่ย (mean) และค่าความแปรปรวน (variance) โดยสามารถเขียนการกระจายของข้อมูลที่สุ่มมาในรูปของเฟิงเฌิ่น (function) ที่มีตัวแปรของ ค่าเฉลี่ย และค่าความแปรปรวนอยู่ในเฟิงเฌิ่นนั้น คำพ้อง: *Gaussian distribution (เก๊าเซี่ยน หรือ เก๊าซีเอิ้น ดิสเตรอบิ๊วเฌิ่น); bell-shaped distribution (เบล-เฌ้พด ดิสเตรอบิ๊วเฌิ่น)*

normal erosion (นอร์เมิ่ล อิโร์เฌิ่น) (1) การกร่อนของพื้นดิน-หิน บนผิวโลก โดยตัวการภายนอก เช่น โดยกระแสน้ำ-กระแสลม โดยน้ำฝน หรือโดยกระบวนการทางกายภาพ และกระบวนการผุพังจากสารอินทรีย์บางชนิด เปรียบเทียบ: *special erosion (สเป๊ะเฌิ่ล อิโร์เฌิ่น)* (2) การกัดกร่อนของหินและดินที่เกิดตามธรรมชาติ (มนุษย์ไม่มีส่วนร่วม หรือทำให้เกิด) ได้แก่ การกัดเซาะโดยลม น้ำไหล คลื่น หรือตัวการทางธรณีวิทยาอื่นๆ เปรียบเทียบ: *accelerated erosion (อิคเซอเลอเรเท็ด อิโร์เฌิ่น)* ดู: *geologic norm (จีเออลอ์จิค นอรฺม)* คำพ้อง: *geologic erosion (จีเออลอ์จิค อิโร์เฌิ่น)*

normal fault (นอร์เมิ่ล ฟ้อลทฺ) รอยเลื่อนที่แฮงิ่ง วอล (hanging wall) เลื่อนลง เทียบกับฟุทวอล (footwall) และมุมของระนาบการเลื่อนอยู่ในช่วง 40-90 องศา และ ส่วนใหญ่มีมุมประมาณ 60 องศา เปรียบเทียบ: *reverse fault (ริเวิรฺส ฟ้อลทฺ); thrust fault (เธริส ฟ้อลทฺ)*

normal gradient (นอร์เมิ่ล เกรดีเอิ้นทฺ หรือเกร์เดี้ยน) ดู: *normal gravity (นอร์เมิ่ล แกร์เวอที่)*

normal grading (นอร์เมิ่ล เกร์ดิ่ง) การคัด/เรียง ขนาดของตะกอนเป็นชั้นๆ ที่มีตะกอนขนาดใหญ่อยู่ล่างตะกอนขนาดที่เล็กลงไปตามลำดับ เปรียบเทียบ: *inverse grading (อินเวิรฺส์ เกร์ดิ้ง)*

normal gravity (นอร์เมิ่ล แกร์เวอที่) แกรเวอะที่ หรือค่าแรงโน้มถ่วงที่คำนวณจากผลของการดึงดูดระหว่างวัตถุใดๆ กับมวลของโลกที่มีค่าเท่ากับค่าทรงรีเฉลี่ยของโลก (mean Earth ellipsoid - มีน เอิ๊รธ อิหลิพ์ซอยดฺ) ร่วมกับค่าแรงเหวี่ยงหนีศูนย์กลาง (centrifugal force) จากผลของการหมุนของโลก คำพ้อง: *normal gradient (นอร์เมิ่ล เกร์เดี้ยน หรือเกรดีเอิ้นทฺ)*

normal hydrostatic pressure (นอร์เมิ่ล ไฮเดรอสแต์ติค เพระ์เฌ่อรฺ) ค่าความดันน้ำ ณ จุดใดจุดหนึ่ง ในหินที่มีรูพรุน หรือในบ่อน้ำ มีค่าเท่ากับแรงที่เกิดจากน้ำหนักของน้ำที่จุดนั้นๆ ถึงผิวดิน นั่นคือ มีค่าเท่ากับความหนาแน่นของน้ำ คูณด้วยค่าความเร่งโน้มถ่วง และคูณด้วยระยะห่าง

normal incidence (นอร์เมิ่ล อิน์เซอเดิ้นซฺ) เส้นทางเดินของคลื่น ที่เมื่อมีมุมตกกระทบทำมุม 90 องศา กับระนาบรอยต่อระหว่างชั้นตัวกลางที่ความเร็วคลื่นต่างกัน จะสะท้อนกลับด้วยมุมเดิม นั่นคือ 90 องศากับระนาบรอยต่อ

normalized histogram (นอร์เมอไล้ซดฺ ฮิส์เตอแกรม) แกร๊ฟแท่งที่แกนตั้งแสดงความถี่ และแกนนอนแสดงข้อมูลของสิ่งที่สนใจ โดยข้อมูลที่แสดงผ่านการปรับปรุง เพื่อให้แกร๊ฟแสดงรูปคล้ายระฆังคว่ำมากสุด

normal log (นอร์เมิ่ล ล้อก) การสำรวจวัดสภาพการต้านทานไฟฟ้าจำเพาะ หรือริซีสทิเวอที่ (resistivity) ในหลุมเจาะที่มีระยะห่างของขั้วอิเล็คโถรด (electrod) 2 นิ้ว (5.08 เซนติเมตร) สำหรับไมโครนอรเมิล ล้อก (micronormal log) 16 นิ้ว (40.64 เซนติเมตร) สำหรับฌ้อรฺท นอรเมิล ล็อค (short normal log) 64 นิ้ว (162.56 เซนติเมตร) สำหรับลอง นอรเมิ่ล ล้อก (long normal log) และอาจมากว่า 1,000 ฟุท (304.8 เมตร) สำหรับเอิลเทรอลอง-สเป๊ซด ล้อก (ultralong-spaced log) ดู: *lateral log (และเทอเริ่ล ล้อก); focused-current log (โฟ์เคิสดฺ-เคอ์เริ่นทฺ ล้อก); induction log (อินเดิค์เฌิ่น ล้อก)*

normal magnetic field (นอร์เมิ่ล แม็กเน์ถิค ฟีลดฺ) ค่าองค์ประกอบของสนามแม่เหล็กโลก ที่มีคลื่นยาวมาก (คือ มีการเปลี่ยนแปลงของสนามแม่เหล็กน้อยมาก) เป็นค่าที่เกิดจากสนามแม่เหล็กโลกหลัก ไม่ถือว่าเป็นค่าความผิดปกติของสนามแม่เหล็กโลก สำหรับการสำรวจเพื่อตรวจหาความผิดปกติของสภาพความเป็นแม่เหล็ก ชดเชยโดยค่า ไอจีอารเอฟ-เคอเร็คเฌิ่น (IGRF- correction; International Geomagnetic Reference Field Correction)

normal mode propagation (นอร์เมิ่ล โหมด เพราะเพอเก์เฌิ่น) ดู: *channel wave (แช์เนิ่ล เว้ฟ)*

normal modes (นอร์เมิ่ล โหมดส) รูปแบบของคลื่นที่มีการสั่นอยู่กับที่ ด้วยความถี่ (frequency) และเฟส (phase) คงที่

normal moisture capacity (นอร์เมิ่ล มอยสเช่อรฺ เคอแพะ์เซอที่) ดู: *field capacity (ฟีลดฺ เคอแพะ์เซอที่)*

normal moveout (นอร์เมิ่ล มู้ฟ์เอ๊าทฺ) การเพิ่มขึ้นของเวลาการเดินทางของคลื่นสะท้อน เนื่องจากผลของระยะห่างระหว่างเครื่อง หรือวัตถุกำเนิดคลื่น และเครื่องรับคลื่นเพิ่มมากขึ้น ข้อมูลคลื่นไซ้สมิค จึงต้องมีการปรับแก้ผลของระยะห่างที่ไม่เท่ากัน คำย่อ: NMO (เอ็นเอ็มโอ) ดู: *moveout (มู้ฟ์เอ๊าทฺ)*

normal-moveout correction (นอร์เมิ่ล-มูฟ์เอ๊าทฺ เคอเร็ค์เฉิ่น) การปรับแก้ค่าของเวลาการเดินทางของคลื่นสะท้อนใดๆ ที่สะท้อน ณ จุดสะท้อนเดียวกัน แต่มีระยะห่างระหว่างเครื่อง หรือวัตถุกำเนิดคลื่น และเครื่องรับคลื่นต่างกัน ดังนั้น จึงต้องมีการปรับแก้เวลา เสมือนเครื่อง หรือวัตถุกำเนิดคลื่นและเครื่องรับคลื่นอยู่ ณ ตำแหน่งเดียวกัน (มีระยะห่างเท่ากับศูนย์) ดู: *offset (อ๊อฟเส็ท) [ไซ้สมิค]* คำย่อ: NMO correction (เอ็นเอ็มโอ เคอเร็ค์เฉิ่น)

normal-moveout velocity (นอร์เมิ่ล-มูฟ์เอ๊าทฺ เวอะลอ์เซอที่) ความเร็วคลื่นที่ใช้ในการปรับแก้เวลาการเดินทางของคลื่นสะท้อนที่สะท้อน ณ ตำแหน่งเดียวกัน แต่ระยะห่างระหว่างเครื่อง หรือวัตถุกำเนิดคลื่น และเครื่องรับคลื่นต่างกัน ดู: *stacking velocity (สแต๊ะ์คิ่ง เวอะลอ์เซอที่)*

normal polarity (นอร์เมิ่ล โพแล์เรอที่) (1) ทิศทางของสภาพแม่เหล็กตกค้าง (remanent magnetization - เระ์เมอเนิ่นทฺ แม็กเนอเทอเซ์เฉิ่น) ที่ขนาน หรือเกือบขนานกับสนามแม่เหล็กโลกปัจจุบัน (2) ลักษณะ/รูปแบบของสนามแม่เหล็กโลก ที่มีเส้นของสนามแม่เหล็กพุ่งลงสู่พื้นโลก (มีสนามแม่เหล็กขั้วลบ) อยู่ที่ตำแหน่งใกล้ขั้วใต้ทางภูมิศาสตร์ เปรียบเทียบ: *reversed polarity (ริเวิรฺสดฺ โพแล์เรอที่)*

normal pressure (นอร์เมิ่ล เพระ์เฌ่อรฺ) ดู: *normal hydrostatic pressure (นอร์เมิ่ล ไฮเดรอสแต์ถิค เพระ์เฌ่อรฺ)*

normal-pressure surface (นอร์เมิ่ล-เพระ์เฌ่อรฺ เซอรฺเฟิซ) ระดับความกดดันที่เท่ากัน ที่ทับพอดีกับระดับบนสุดของชั้นอิ่มน้ำ เหมือนกับระดับของชั้นน้ำใต้ดิน เปรียบเทียบ: *subnormal-pressure surface (เสิบนอร์เมิ่ล-เพระ์เฌ่อรฺ เซอรฺเฟิซ); artesian-pressure surface (อารทีเฌิ่น-เพระ์เฌ่อรฺ เซอรฺเฟิซ)*

normal projection (นอร์เมิ่ล เพรอเจ็ค์เฉิ่น) (1) การเพรอเจ็คเฉิ่นวัตถุรูป 3 มิติ ลงบนระนาบ 2 ระนาบที่ตั้งฉากซึ่งกันและกัน (2) การเพรอเจ็คเฉิ่น ที่แกนของระนาบวัตถุทับกับแกนของทรงกลมพอดี

normal ripple (นอร์เมิ่ล ริ์เพิ่ล) คลื่นน้ำของน้ำไหลประกอบด้วยสันไม่สมมาตรโดยปกติ ซึ่งอาจมีรูปแบบ (เมื่อมองจากด้านบน) แตกต่างกัน

normal ripple mark (นอร์เมิ่ล ริ์เพิ่ล ม้ารฺค) ดู: *normal ripple (นอร์เมิ่ล ริ์เพิ่ล)*

normal sandstone (นอร์เมิ่ล แซนดฺ์สโตน) หินทรายที่ประกอบด้วยขวอรทสเป็นส่วนใหญ่ และแร่อื่น ๆ เล็กน้อย

normal separation (นอร์เมิ่ล เซะเพอเร์เฉิ่น) ระยะห่างที่วัดตามแนวของมุมเอียงของระนาบฟ้อลท ที่แฮงิ่ง วอล (hanging wall) เลื่อนลงเทียบกับฟุทวอล (footwall) คำพ้อง: *normal displacement (นอร์เมิ่ล ดิสเพล<u>ส</u>์สเมิ่นทฺ)* ดู: *dip slip (ดิ๊พ สลิพ์)* เปรียบเทียบ: *reverse separation (ริเวิรฺส เซะเพอเร์เฉิ่น)*

normal slip fault (นอร์เมิ่ล สลิพ์ ฟ้อลทฺ) ชื่อพ้องที่ไม่ใช้แล้วของ *normal fault (นอร์เมิ่ล ฟ้อลทฺ)*เปรียบเทียบ: *reverse slip fault (ริเวิรฺส์ สลิพ์ ฟ้อลทฺ)*

normal strain (นอร์เมิ่ล สเ<u>ตร</u>น) ค่าความยาวที่เปลี่ยนไป (ΔL) ต่อค่าความยาวเดิม (L_0) ในทิศทางที่สนใจ นั่นคือ นอรเมิลสเตรน = $\Delta L/L$

normal stress (นอร์เมิ่ล สเ<u>ตร็</u>ส) องค์ประกอบของความเค้น (ความเค้นอัด หรือความเค้นดึง) ที่มีทิศทางตั้งฉากกับระนาบที่สนใจ เปรียบเทียบ: *shear stress (เฌียรฺ หรือฌิรฺ สเ<u>ตร็</u>ส)*

normal twin (นอร์เมิ่ล ทวิน์) แกนของผลึกแฝดที่ตั้งฉากกับระนาบของผลึกสองผลึกที่เหมือนกัน เชื่อมติดกันเป็นผลึกแฝด เปรียบเทียบ: *parallel twin (แพ์เรอเล่ล ทวิน์); complex twin (คอม์เพ<u>ล็</u>คสฺ ทวิน์)*

normal water (นอร์เมิ่ล วอ์เท่อรฺ) น้ำทะเลที่ปรับให้อยู่ในเกณฑ์มาตรฐาน โดยมีค่าคลอริเนอที่ (chlorinity) ระหว่าง 19.30 และ 19.50 ส่วนต่อหนึ่งพันส่วน คำพ้อง: *Copenhagen water (โคเพินเฮเกิ้น วอ์เท่อรฺ); standard seawater (สแตน์เดิรฺด ซี์วอเท่อรฺ)*

normal zoning (นอร์เมิ่ล โซ์นิ่ง) โซนิ่งในผลึกเพลเจอะเคลสที่มีค่าโซเดี้ยมมากขึ้นเมื่อมีการขยายออกจากกลางผลึก เปรียบเทียบ: *reversed zoning (ริเวิรฺสดฺ โซ์นิ่ง)*

normandite (นอร์แมนได๊ทฺ) แร่มอนอคลินิก สีเหลือง-น้ำตาล หรือเหลืองในกลุ่มเลอเวไน้ทฺ (lövenite) : $NaCa(Mn,Fe)(Ti,Nb,Zr)(Si_2O_7)OF$

normative (นอร์เมอถิฟ์) เป็นคำคุณศัพท์ของ *norm (น๊อรฺม)*

N

normative mineral (นอร์เมอถีฟ มิ'เนอเริ่ล) แร่ที่ซึ่งน่าจะมีอยู่ในหิน ตามผลการวิเคราะห์เชิงทฤษฎี แม้ในธรรมชาติอาจมีหรือไม่มีแร่นั้นๆ ก็ได้ ดู: *norm (นอรฺม)*

norm system (นอรฺม ซิส'เติ้ม) ดู: *CIPW classification (ซีไอพีเดอะเบิ้ลยู แคลเซอะเฟอะเค'เฌิ่น)*

norrishite (นอ'ริฌไฮ้ท) แร่มอเนอคลิหนิค สีดำ ในกลุ่มแร่ไมเค่อ : $KLiMn_2Si_4O_{12}$

norsethite (นอร์เซไธ้ทฺ) แร่รอมโบฮีเดริ้ลไม่มีสี หรือสีขาว : $BaMg(CO_3)_2$

North American datum (น้อรฺธ เออะเม'เรอเคิ่น เด'เทิ่ม) คำย่อ: NAD (เอ็นเอดี) ระบบพิกัดที่ใช้เป็นจุดอ้างอิง หรือเดเทิ่มเพื่อวัดตำแหน่งต่างๆ บนพื้นโลกของประเทศแถบเออะเมเรอเคิ่นเหนือ มี 2 ประเภท ได้แก่ North American datum of 1927 (NAD27) (น้อรฺธ เออะเม'เรอเคิ่น เด'เทิ่ม ปี 1927 (เอ็นเอดี27) ใช้การอ้างจุดที่พื้นโลก ที่เมือง Meades Ranch (หมีดสฺ แร้นช) Kansas (แคนเซิส) กำหนดรูปทรงของโลกด้วย Clarke ellipsoid of1866 (คล๊ารฺค อิลิพซอยดฺ เอ๊ฟ 1866) และ North American datum of 1983 (NAD83) (น้อรฺธ เออะเม'เรอเคิ่น เด'เทิ่ม ปี 1983 (เอ็นเอดี83)) ใช้จุดอ้างอิงที่กึ่งกลางโลก กำหนดรูปทรงโลกด้วย Geodetic Reference System 1980 (จีเออเด'ถิค เระ'เฟอเร้นส ซิส'เติ้ม 1980) เริ่มแรกของนอรธ เออะเมเรอเคิ่น เดเทิ่ม มีชื่อว่า United States standard datum (ยู'ไนเถิด สเตทสฺ' สแตน'เดิรฺด เด'เทิ่ม) ต่อได้มีการนำมาปรับปรุง พร้อมให้ชื่อใหม่ว่า น้อรธ เออะเมเรอเคิ่น เดเทิ่ม (North American datum)

North American tektite (น้อรฺธ เออะเม'เรอเคิ่น เท็ค'ไท้ทฺ) หนึ่งในสี่ชนิดใหญ่ๆ ของเท็คไท้ทที่พบในประเทศแถบเออะเมเรอเคิ่นเหนือ ที่เกิดประมาณ 36 ล้านปีมาแล้ว

northing (นอร์ธิ่ง) ค่าแตกต่างของและเทอถูดที่วัดไปทางทิศเหนือจากตำแหน่งของจุดสุดท้ายที่บันทึก นั่นคือ ระยะทางที่วัดไปทางทิศเหนือเป็นเส้นตรงออกจากเส้นแนวตะวันตก-ตะวันออกและผ่านจุดเริ่มต้นของตาราง (grid)

north pole (น้อรฺธ โพล) [ภูมิศาสตร์] ขั้วโลกทางภูมิศาสตร์ในซีกโลกเหนือ ซึ่งอยู่ที่และเทอถูด 90 องศาเหนือ เป็นจุดเหนือสุดของโลก หรือเหนือสุดของแกนการหมุนของโลก สะกดได้อีกแบบคือ: North Pole

northupite (นอรฺ'ธูไพ้ทฺ) (1) แร่รูปลูกบาศก์ ไม่มีสี สีขาว เหลือง หรือเทา : $Na_3Mg(CO_3)_2Cl$ (2) ชื่อกลุ่มแร่ ที่มีองค์ประกอบที่สามารถเปรียบเทียบกันได้ โดยมี Mg ถูกแทนที่โดย Fe^{2+} หรือ Mn^{2+}, และ Cl แทนที่โดย $0.5SO_4$

nose (โน้ส) (1) [ธรณีสัณฐานวิทยา] (ก) ส่วนที่ยื่นออกมาของหิน (ข) ส่วนท้ายสุดของสเปอร (spur) สันหรือเนินยาว (ridge) หรือภูเขา (ค) ส่วนกลางด้านหน้าสุด ของเนินทรายรูปโค้งเพอแรเบอหลิค (parabolic dune) (ง) ดู: *ness (เนิส)* (2) [ตะกอนวิทยา] ส่วนหน้าของกระแสน้ำขุ่น (turbidity current) ที่มีความหนาแน่นของตะกอนสูงกว่าส่วนท้าย (3) [ธรณีวิทยาโครงสร้าง] การโผล่ของสันแอนทิไคลนที่มีแกนเอียง คำพ้อง: *structural nose (สเตริ๊ค'เซอเริ่ล โน้ส); anticlinal nose (แอนทิไคลเนิ่ล โน้ส)*

nosean (โน'ซีเอิ้น หรือโนเซี่ยน) แร่เฟสปารธอยด สีเทา น้ำเงิน-ฟ้า หรือน้ำตาล ผลึกลูกบาศก์ ในกลุ่มโซดาไล้ทฺ : $Na_8Al_6Si_6O_{24}(SO_4)\cdot H_2O$ คำพ้อง: *noselite (โนเ'ซอไล้ทฺ)*

noselite (โน'เซอไล้ทฺ) ดู: *nosean* (โน'ซีเอิ้น หรือโนเซี่ยน)

notch (น็อทช) (1) [ชายหาด] ร่องลึก และแคบ หรือโพรงที่ฐานของหน้าผาในทะเล หรือริมทะเล ใกล้กับบริเวณน้ำทะเลสูงสุดและอยู่บนส่วนที่หน้าผาเว้าเข้าไป เกิดจากการกัดเซาะโดยคลื่นและ/หรือการละลายออกไปของแร่ ดู: *nip (นิพ) [ชายหาด]* (2) [ธรณีสัณฐานวิทยา] ร่องแคบ ระหว่างภูเขา หรือสันเขา เปรียบเทียบ: *gap (แก็พ) [ธรณีสัณฐานวิทยา]; col (คอล)* (3) [ธรณีสัณฐานวิทยา] ช่องโหว่ หรือร่อง ที่ขอบของปากปล่องภูเขาไฟ

noumeite (นู'มีไอ๊ทฺ) คำพ้องของ การนีเออไร้ท ออร (garnierite ore) ที่มีนิเคิ่ลเป็นองค์ประกอบ มีสีดำ-เขียว

nourishment (เนอ'ริฌเมิ่นทฺ) (1) [ชายหาด] ชายหาดหมดสภาพไปแล้วถูกทำให้กลับคืนสภาพชายหาดอีกครั้ง ด้วยกระบวนการทางธรรมชาติ หรือการทำให้เกิดขึ้น (2) [เกลเฌ่อร] ดู: *accumulation (เออะคิวเมอเล'เฌิ่น)*

novaculite (โนแวะ'คิวไล้ทฺ หรือเนอแวะ'คิวไล้ทฺ) (1) หินตะกอนเนื้อแน่น แข็ง สีขาว หรือสีอ่อน ประกอบด้วยผลึกละเอียดมาก (cryptocrystalline - คริพโทคริส'เตอเลิ่น) ของสารเซอลิเฌิส คล้ายเชิ้รท เกิดจากการกระบวนการแปรสภาพด้วยความร้อน (thermal metamorphism) ของชั้นหินเชิ้รท และการตกผลึกของสารคล้ายโอเพิ้ล (opal) ขณะเกิดกระบวนการไดเออะเจเนอเสิส (diagenesis) หินนี้นำมาใช้เป็น หินลับมีด (whetstone - เหว็ท'สโตน) ดู: *Arkansas stone (อาร์เคินซอ สโตน); Washita stone (เวาะเฌอ'ฐ่อ สโตน)* คำพ้อง: *razor stone (เร'เซ่อร สโตน); Turkey stone (เทอร์'คี สโตน)* (2) หมายถึงชั้นของหินเชิ้รท (chert bed) ในทางตอนใต้ของรัฐอิเลอนอย (Illinois)

(3) ชื่อทั่วไปสำหรับเรียกหินจำพวก อารเจอเลเฉิส (argillaceous stone) ที่ใช้ทำหินลับมีดในประเทศอังกฤษ

novaculite chert (โนแวะ´คิวไล้ทฺ เชิ้รฺท) หินเชิ้รทสีเทา ที่แตกเป็นเศษขรุขระ บางและคม มีความวาวแบบแก้วน้อย และมีผลึกใหญ่กว่า แคลเซอดอหนิค เชิ้รท (chalcedonic chert)

novakite (โน´แวะไค้ทฺ) แร่โลหะสีเทา ผลึกมอเนอคลิหนิค : $(Cu,Ag)_{21}As_{10}$

nowackiite (โนแวะ´คิไอ๊ท) (1) แร่โลหะ สีดำ ผลึกรอมโบฮีเดริ้ล : $Cu_6Zn_3As_4S_{12}$ (2) กลุ่มของแร่ที่มีผลึกแบบรอมโบฮีเดริ้ล และสูตรเคมีทั่วไปคือ : $Cu_6A_3X_4S_{12}$ เมื่อ A = Zn หรือ Hg และ X= As หรือ Sb

NPI (เอ็นพีไอ) คำย่อ ดู: *net profits interest (เน็ท พรอ´เฟิทสฺ อิน´เทอเรสทฺ)* ส่วนแบ่งกำไรสุทธิ

NPP (เอ็นพีพี) คำย่อ ดู: *net primary production (เน็ท ไพร´เมรี เพรอเดิ๊ค´เฉิ่น)* ผลผลิตเริ่มแรกสุทธิ

NQR (เอ็นคิวอาร) คำย่อ ดู: *nuclear quadrupole resonance (นู´คลีเออร หรือนูเคลียร ควอ´เดรอโพล เระ´เซอเนิ่นซฺ)*

NRA (เอ็นอารเอ) คำย่อ ดู: *nuclear reaction analysis (นู´คลีเออร หรือนูเคลียร รีแอ๊ค´เฉิ่น เออะแน´เลอเสิส)* การวิเคราะห์ปฏิกิริยาทางนูคลีเออร

NRM (เอ็นอารเอ็ม) คำย่อ ดู: *natural remanent magnetization (แนะ´เชอเริ่ล เระ´เมอเนิ่นทฺ แม็กเนอเทอเซ´เฉิ่น)* สภาพแม่เหล็กคงเหลือตามธรรมชาติ

NSR (เอ็นเอ๊สอาร) คำย่อ ดู: *net smelter royalty (เน็ท สเมล´เท่อรฺ รอย´เอิลที่)* ค่าภาคหลวงจากการหลอมสุทธิ

NSSDA (เอ็นเอ๊สเอ๊สดีเอ) คำย่อ ดู: *National Standard for Spatial Data Accuracy (แนะ´เฉอเนิ่ล สแตน´เดิรฺด ฟอร สเป´เฉิล เดเท่อ แอะ´คิวเรอซี่)* มาตรฐานภายในประเทศสำหรับความแม่นยำของตำแหน่งข้อมูล

n-tn log (เอ็น-ทีเอ็น ล้อก) ดู: *thermal-neutron log (เธอร´เมิ่ล-นู´ทรอน ล้อก)*

nubbin (นู้´บิน) (1) หินฐานในทะเลทรายที่ยังคงเหลืออยู่เป็นเนิน หรือยอดเขาเล็กๆ เป็นเนิน หรือยอดเขาสุดท้ายที่กำลังจะถูกกัดกร่อนให้หมดสภาพไป ศัพท์นี้ใช้ในกรณีของสเปอร (spur) ด้วย (2) หมายถึง ก้อนหินใหญ่ (boulder) ที่ยังคงเหลืออยู่ (มักเป็นก้อนหินใหญ่ของแกรเนนิท) ที่ปรากฏอยู่ในบริเวณเด๊ะเสิรท โดม (desert dome) หรือบริเวณพื้นลาดเล็กน้อย เชิงเขา (pediment – เพะเดอเมิ่นทฺ)

nuclear age determination (นู´คลีเออร หรือนูเคลียร เอจ ดิเทอรเมอะเน´เฉิ่น) ดู: *isotopic dating (ไอเซอเทาะ´ผิค เด´ทิ่ง)*

nuclear clock (เคลียร คล็อค) ดู: *radioactive clock (เรดีโอแอ๊คถีฟ คล็อค)*

nuclear geochemistry (นู´เคลียร จีโอเค´เมอสตรี้) ดู: *isotope geology (ไอ´เซอโถพ จีออ´เลอจี้)*

nuclear geology (นู´เคลียร จีออ´เลอจี้) ดู: *isotope geology (ไอ´เซอโถพ จีออ´เลอจี้)*

nuclear isomerism (นู´เคลียร ไอโซ´เมอริเซิ่ม) การทำให้ช้าลงของการกระตุ้นซ้ำ ของนูคลีเอิส (nucleus) ของแอ๊ะเทิ่ม ในสารกัมมันตรังสี โดยการปล่อยรังสีแกเม่อ

nuclear log (นู´เคลียร ล้อก) (1) ดู: *neutron log (นู´ทรอน ล้อก)* (2) ดู: *radioactivity log (เร´ดีโอแอ๊คทิ´เวอที่ ล้อก)*

nuclear magnetic resonance (นู´เคลียร แม๊กนี´ถิค เระ´เซอเนิ่นซฺ) การเลือกดูดกลืนคลื่นแม่เหล็กไฟฟ้า ที่ค่าความถี่ที่เกิดได้สูงสุด หรือความถี่พ้อง หรือเรียกทับศัพท์ว่า เระเซอเนิ่นท ฟรีเควินซี่ (resonant frequency) โดยนูเคลียส (nucleus) ของแอ๊ะเทิ่มที่มีการหมุนรอบตัวเอง (precession) ในสนามแม่เหล็กความเข้มสูง คำย่อ: NMR (เอ็นเอ็มอาร)

nuclear-magnetic-resonance spectrometer (นู´เคลียร-แม็กนี´ถิค-เระ´เซอเนิ่นซฺ สเป็คทรอ´เมอเท่อรฺ) เครื่องมือสำหรับตรวจหาและวัดสเป็คเทริ่มของ นูเคลียร แม็กนีถิค เระเซอเนินซ (nuclear magnetic resonance) ของนูเคลียส (nucleus)

nuclear-magnetism log (นู´เคลียร แม็ก´เนอทิเซิ่ม ล้อก) การบันทึกข้อมูลตามความลึก ของหลุมเจาะ ขณะที่ยังไม่มีการใส่ท่อ ณ ตำแหน่งที่วัด โดยวัดปริมาณของโพรทอนอิสระ (free proton) ที่อยู่ในหลุมและใกล้ๆ ผนังหลุม ซึ่งข้อมูลที่วัดได้สามารถแปลความหมายเพื่อประเมินหา ค่าการซึมผ่านในหินทราย และความพรุนในหินคารเบอเหนท คำย่อ: NML (เอ็นเอ็มเอล)

nuclear quadrupole resonance (นู´เคลียร ควอ´เดรอโพล เระ´เซอเนิ่นซฺ) การสั่นพ้อง (resonance) ของนูเคลียส (nucleus) ของแอ๊ะเทิ่ม ที่ซึ่งมีการกระจายของประจุไฟฟ้า เบี่ยงเบนไปจากการกระจายแบบรูปทรงกลม คำย่อ: NQR (เอ็นคิวอาร)

nuclear radiation (นู´เคลียร เรดิเอ´เฉิ่น) รังสีจากนูเคลียส (nucleus) ในแอ๊ะเทิ่ม เช่น รังสีแกเม่อ รังสีแอลเฟ่อ และรังสีเบ่ท่อ

N

nuclear reaction (นู´เคลียร รีแอ็ค´เฌิ่น) การเปลี่ยนแปลงลักษณะของนูเคลียส (nucleus) ในแอ๊ะเทิ่ม (เช่น เพิ่ม หรือลดโพรทอนหรือนูทรอน) เนื่องจากมีปฏิกิริยากับอนุภาค หรือนูเคลียสอื่น

nuclear reaction analysis (นู´เคลียร รีแอ็ค´เฌิ่น เออะแน´เลอเสิส) กลุ่มของการวิเคราะห์เชิงเท็คหนิค ที่เกี่ยวกับพลังงานของอนุภาคที่เกิดขึ้นในขณะเกิดปฏิกิริยานูเคลียร รวมทั้งเรอะเธอเฝิรดแบ๊คสแก๊ะเทอริ่ง (Rutherford backscattering) คำย่อ: NRA (เอ็นอารเอ)

nuclear resonance (นู´เคลียร เระ´เซอเนิ่นซฺ) การสั่นพ้อง (resonance) ที่เกิดเมื่อ นูเคลียส (nucleus) ถูกฉายด้วยรังสี แกเม่อที่มีค่าความถี่เท่ากับค่าความถี่ธรรมชาติ (natural frequency) ของนูเคลียส

nuclear-resonance magnetometer (นู´เคลียร เระ´เซอเนิ่นซฺ แม็กเนอทอ´เมอเท่อรฺ) อีกชนิดหนึ่งของเครื่องมือวัดความเข้มสนามแม่เหล็กรวม (total magnetic-field intensity) ที่ใช้หลักการทำงานของการหมุนของแม็กเนถิค นูเคลียส (magnetic nucleus) โดยความถี่ของการหมุนจะเป็นสัดส่วนกับความเข้มของสนามแม่เหล็ก แต่ในทางปฏิบัติ มีเฉพาะการประยุกต์ใช้ proton-precession magnetometer (โพร´ทอน พรีเซะ´เฌิ่น แม็กเนอทอ´เมอเท่อรฺ) เท่านั้น

nucleation (นูคลีเอ´เฌิ่น) การเริ่มต้นของการขยายออกของผลึกจากจุดๆ หนึ่ง หรือจากหลายๆ จุด ในระบบ (มักเป็นของเหลว หรือไอ)

nucleic acid (นูคลีอิค แอ´เซิด) สารอินทรีย์โครงสร้างซับซ้อนที่เป็นสารพันธุกรรม (genetic material) ของสิ่งมีชีวิตทุกชนิด เปรียบเทียบ: *DNA (ดีเอ็นเอ)*

nucleogenesis (นู´คลีเออเจเนอเสิส) กำเนิดขององค์ประกอบทางเคมีของจักรวาล (ยูเนอเวิรส-universe)

nucleosynthesis (นู´คลีเออซิน´เธอเสิส) กระบวนการสร้างธาตุใหม่ จากนูคลีไอ (nuclei) ของไฮเดรอเจิ้น หรือโพรทอน โดยกระบวนการนูเคลียรภายใต้สภาวะอุณหภูมิและความดันสูงมากในการเกิดของดวงดาว

nuclide (นู´ไคลดฺ) ชนิด หรือสปีณีส (species) ของแอ๊ะเทิ่มที่บ่งบอกโดยจำนวนของนูทรอน และโพรทอน ในนูเคลียส ดู: *radionuclide (เรดิเออนนู´ไคลดฺ); cosmogenic nuclide (คอสเมอเจ´หนิค นู´ไคลดฺ)*

nuculoid (นู´คูลอยดฺ) สัตว์ที่อยู่ในไฟเลิ่ม เมอเลิสเค่อ (Mollusca) ประเภทที่มีสองฝา และอยู่ใน อันดับ นูคูลอยเด้อ (order Nuculoida)

nuee ardente (นูเอ้´ อารเด๊นเท่´) กลุ่มแก๊สร้อน จากการระเบิดของภูเขาไฟ ที่พัดอย่างรวดเร็ว และรุนแรง บางครั้งอาจมีแสงไฟที่ยังลุกไหม้อยู่ด้วย ประกอบด้วย เถ้าลอยอยู่ด้านบน และชิ้นส่วนของไพโรแคล้สติค (pyroclastic materials) ลอย หรือตกอยู่ด้านล่าง รากศัพท์: ฝรั่งเศส (French) “glowing cloud” คำพ้อง: *Peleean cloud (เพอ´เลี่ยน คลาวดฺ); glowing cloud (โกล´วิ่ง คลาวดฺ); fiery cloud (ไฟ´เออรี่ คลาวดฺ)*

Nuevoleonian (นูอี´โวลีโอเนียน) หินช่วงอายุของอเมริกาเหนือ (North American): คริเทเฉิสตอนต้น (Lower Cretaceous) เหนือดูแรงโกเอิ้น (Durangoan) ใต้ ไทรนิเที่ยน (Trinitian).

nuffieldite (เนิ้ฟ´ฟีลได๊ท) แร่โลหะ สีเทา ผลึกออรเธอรอมบิค : $Pb_2Cu_{1.4}(Pb,Bi,Sb)_2S_7$

nugget (เนอะ´เกิท) ก้อนทองคำขนาดใหญ่ หรือแร่โลหะขนาดใหญ่ เปรียบเทียบ: *heavy gold (เฮ´วี่ โกลดฺ)*

Nukumaruan (นูคูแมรู´เอิ้น) หินช่วงอายุในแปซิฟิคใต้ (South Pacific): ไพลเออซีนตอนบน (upper Pliocene) เหนือ แมนแกแพเนี่ยน (Mangapanian) ใต้ไพลสเตอซีน แคะเซิลคลิเฟี่ยน (Pleistocene Castlecliffian)

nullah (เนอ´เล่อะ) (1) ศัพท์ที่ใช้ในพื้นที่ทะเลทรายของอินเดีย (India) และปากีสถาน (Pakistan ออกเสียงว่า แพ´กิสแตน´) หมายถึง แม่น้ำ ร่องน้ำ หรือห้วย ที่ท้องน้ำเป็นทราย และมักแห้งยกเว้นในช่วงที่มีฝนตกหนัก (2) ธารน้ำเล็กๆ (ไม่มีน้ำตลอดปี) ที่ไหลผ่านเนอเลอ รากศัพท์: ภาษาฮินดี่ (Hindi) “nala” ดู: *wadi (วา´ดี้); arroyo (เออะโร´โย่)* สะกดได้หลายแบบคือ: nulla; nallah; nalla

null hypothesis (เนิล ไฮเพาะ´เธอเสิส) สมมุติฐานทางสถิติที่กล่าวว่า ไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญระหว่างค่าจริงและค่าสมมุติ

nullipore (เนอ´เลอพอรฺ) สาหร่ายจำพวกคอเลอไลน (colalline alga) ซึ่งเดิมเข้าใจว่าเป็นสัตว์

null point (เนิล พ้อยนฺท) การเกิดอินเวอรเฌิ่น เท็คทอนิคส (inversion tectonics) หมายถึง จุดตามแนวที่ซึ่งแสดงถึงฟ้อลทฺเคยมีการเลื่อนลง แต่ต่อมามีการเลื่อนขึ้น

number of streams (เนิม´เบ่อร เอ๊ฟ สตรีมสฺ´) จำนวนสาขาของธารน้ำ ที่อยู่ในอันดับเฉพาะ หรืออยู่ในหลายๆ อันดับ ภายในพื้นที่ของลุ่มน้ำหนึ่ง ๆ

numerical age (นุเม´ริเคิ่ล เอจ) เวลาทางธรณีกาล ของเฟาะเซิ่ลหิน หรือโครงสร้างทางธรณีวิทยา หรือปรากฏการณ์ทางธรณีวิทยาที่มักระบุเป็นหลายๆ ปี มักใช้ในความหมายเดียวกับ isotopic age (ไอเซอเทาะ´ผิค เอจ) หรือ radiometric age (เรดีโอเมะ´ถริค เอจ) หรืออาจหมายถึงอายุที่หาได้จากวงปีของต้นไม้ (tree rings) วารฟส (varves) และอื่นๆ เปรียบเทียบ: *actual age (แอ๊คเชอเวิ่ล เอจ); relative age (เระ´เลอถีฟ เอจ)* คำพ้องที่นิยมน้อย: *absolute age (แอ๊บ´เซอะหลูท เอจ)*

numerical age determination (นุเมริเคิ่ล เอจ ดิเทอรเมอเน´เฌิ่น) การหาอายุเป็นตัวเลข (numerical age) มักวิเคราะห์ด้วยการหาไอเซอโถพของธาตุกัมมันตรังสี คำพ้อง: *absolute age determination (แอบ´เซอะลูท เอจ ดิเทอรเมอเน´เฌิ่น)*

numerical chronology (นุเม´ริเคิ่ล ครอนอ´เลอจี้) จีออเครอนอเลอจี่ (geochronology) ที่ซึ่ง ลำดับเวลา ขึ้นอยู่กับการวัดหาอายุ ในรูปของหลายๆ ปี โดยใช้การหาอายุด้วยธาตุกัมมันตรังสีมากกว่าการหาอายุด้วยการเทียบจากการตกทับถม และ/หรือจากเฟาะเซิ่ล คำพ้อง: *absolute chronology (แอ๊บ´เซอะหลูท ครอนอ´เลอจี้)*

numerical date (นุเมริเคิ่ล เดท) วันเดือนปี (date) ของปรากฏการณ์ใดๆ ซึ่งมักกล่าวถึงเป็นหลายๆ ปี และสัมพันธ์กับช่วงเวลาเฉพาะทางธรณีวิทยา คำพ้องที่ไม่นิยม: *absolute date (แอ๊บ´เซอะหลูท เดท)*

numerical model (นุเม´ริเคิ่ล มอ´เดิ้ล) แบบจำลองที่แสดงผลลัพท์หรือผลการวิเคราะห์เชิงประมาณ (approximate) จากการเปลี่ยนค่าตัวแปรต่างๆ ที่มีอยู่ในสมการ โดยใช้เคิมพิวเท่อรช่วยคำนวณ

numerical taxonomy (นุเม´ริเคิ่ล แท็กซอ´เนอมี่) การใช้สถิติในการจัดหมวดหมู่และวิเคราะห์ เฟาะเซิ่ล รวมทั้งระบบนิเวศโบราณ

numerical time (นุเม´ริเคิ่ล ไทมฺ) อายุทางธรณีวิทยาที่วัดเป็นหลายๆ ปี; โดยเฉพาะ หมายถึง เวลาที่หาได้จากการสลายตัวของแร่กัมมันตรังสี เปรียบเทียบ: *mineral time (มิ´เนอเริ่ล ไทมฺ); relative time (เระ´เลอถีฟ ไทมฺ)*

nunakol (นัน´เนอโคล) เขาโดด เนิน สันหรือยอดเขา (nunatak – นันเนอแท็ค) ที่ถูกทำให้มีลักษณะกลมจากผลของการกัดเซาะด้วยเกลเฌ่อร รากศัพท์: ภาษาเอ๊สเคอะโม (Eskimo) คำพ้อง: *rognon (โรน´โย่น)*

nunatak (เนอะ´เนอแท็ค) เนิน สันเขา ภูเขา หรือส่วนยอดของหินฐาน ที่อยู่เหนือเกลเฌ่อร และล้อมรอบด้วยเกลเฌ่อร พบมากตามชายฝั่งของกรีนเลินดฺ รากศัพท์: ภาษาเอ๊สเคอะโม (Eskimo) “lonely peak – ยอดที่โดดเดี่ยว” พหูพจน์: “nunatakker” (นันเนอทัคเค่อร) เปรียบเทียบ: *rognon (โรน´โย่น); nunakol (นัน´เนอโคล)* สะกดได้อีกแบบคือ: nunatag

Nusselt number (เนอเซลทฺ เนิม´เบ่อร) อัตราส่วนระหว่างการถ่ายเทความร้อนด้วยการพา (convective heat transfer – เคิน´เว็คถีฟ ฮี้ท แทรน´สเฟ่อร) และการถ่ายเทความร้อนด้วยการนำ (conductive heat transfer - เคิน´เดิคถีฟ ฮี้ท แทรน´สเฟ่อร)

nut (เนิท) ผลไม้เปลือกแข็ง เมล็ดเดี่ยว เมื่อเจริญเต็มที่เปลือกก็จะไม่เปิดออก เช่น มะม่วงหิมพานต์ (cashew nut - แคะญู เนิท) ออเมิ่นด (almond) วอลเนิท (walnut) แมะเคอเดเมีย เนิท (macadamia nut)

nutation (นูเท´เฌิ่น หรือนิวเท´เฌิ่น) การวนรอบศูนย์กลาง (ossilation) ห่างจากตำแหน่งกึ่งกลาง (mean position) ของแกนการหมุนของโลก ซึ่งใช้เวลาแกว่งไป-มา 1 รอบ ประมาณ 18.6 ปี

nutrient (นู´ทริเอิ้นทฺ หรือนิว´ทริเอิ้นทฺ) [สมุทรศาสตร์] (1) สารอนินทรีย์ และอินทรีย์ที่ละลายได้ในน้ำทะเล ซึ่งเป็นที่ต้องการเพื่อการเจริญเติบโตของ ไฟโทแพลงเทิ่น (phyto plankton) หากขาดสารนี้ไปจะทำให้การเจริญเติบโตลดลง เช่น สารละลายของไนเถรท (nitrate) ไนไทร้ท (nitrite) ฟ้อสเฝท (phosphate) เออะโมเนีย (ammonia), ยูเรีย (urea), สิเลอเขท (silicate) ไนเทรอเจิ้น (nitrogen) ฟอสเฟอเริส (phosphorus) สังกะสี หรือเหล็ก เป็นต้น (2) สารใดๆ ที่จำเป็นต้องมี สำหรับการเจริญเติบโต หรือทำให้สิ่งมีชีวิตในทะเลยังคงอยู่ เช่น สิเลอเขท จำเป็นต้องมี สำหรับไดเออะทอม (diatom)

nutrient-like profile (นู´ทริเอิ้นทฺ-ไล้คฺ โพร´ไฟล) การกระจายของสารถูกละลายในน้ำทะเลจากผิวน้ำถึงพื้นทะเล พบว่าสารถูกละลายบริเวณผิวน้ำหรือใกล้ผิวน้ำ มีความหนาแน่นน้อยกว่าบริเวณที่อยู่ลึกลงไปตามลำดับ เปรียบเทียบ: *nutrient (นู´ทริเอิ้นทฺ) [สมุทรศาสตร์]; carbon fixation (คาร์เบิ่น ฟิ๊กเซ´เฌิ่น)*

nutrient supplying power (นู´ทริเอิ้นทฺ เซอะไพลอิ้ง พาว´เอ่อร) ความสามารถของดินที่จะให้สารอาหารสำหรับพืช

n-value (เอ็น-แวล´ยู) ค่าความสัมพันธ์ระหว่างจำนวนร้อยละของน้ำในดิน (W) และร้อยละของอินออรแกนิค เคล (IOC) และฮูเมิส (H) ดังนั้น n-value = W/(IOC+H)

N

Nyquist frequency (ไน´ควิสทฺ ฟรี´เควินซี่) ค่าความถี่มากสุดและไม่มีความถี่ปลอม (aliased frequency) ที่สามารถบันทึกได้ของการเก็บข้อมูลแบบเป็นช่วงๆ (Δt = ช่วงเวลาที่เก็บ) เช่น ในการเก็บข้อมูลของคลื่นไซ้สมิค สมมุติว่าทำการเก็บแบบสุ่มทุกๆ 0.002 วินาที นั่นคือ Δt = 0.002 วินาที ดังนั้น ไนควิสทฟรีเควินซี่ (Ny) คำนวณได้จากสมการ Ny = 1/(2Δt) ในกรณีนี้มีΔt = 0.002 วินาที ดังนั้น Ny = 250 เฮิรทส(Hertz) หรือ รอบต่อวินาที เปรียบเทียบ: *alias (เอ´ลีเอิส หรือเอ´เลียส)*

O

Oa horizon (โอเอ เฮอไร´เซิ่น) ชั้นที่มีฮิวเมิสมาก ประกอบด้วยอินทรีย์วัตถุที่ถูกย่อยสลายแล้ว ไม่ทราบชนิดของต้นกำเนิด คำพ้อง: *H-layer (เอ๊ช-เล´เอ้อร)*

oasis (โอเอ´เสิส) พื้นที่อุดมสมบรูณ์ มีพืชอยู่กลางทะเลทราย เป็นบริเวณที่ระดับน้ำใต้ดินอยู่ใกล้กับพื้นดิน ซึ่งทำให้มีน้ำซึม น้ำซับ หรือน้ำพุ ขุดเจาะน้ำบาดาลได้ เหมาะเป็นที่อยู่อาศัยของมนุษย์

obduction (อ๊อบเดิค´เฌิ่น) การซ้อนหรือก่ายทับของแผ่นมหาสมุทรบนแผ่นทวีป; plate accretion (เผลท เออะครี´เฌิ่น) การพอกพูนของแผ่นเปลือกโลก

object glass (เอิบ´เจ็คทฺ แกล๊ส) ดู: *objective (เอิบ´เจ็ค´ถีฟ)*

objective (เอิบเจ็ค´ถีฟ) เล็นสที่ให้ภาพของวัตถุรวมตัวที่ระนาบโฟเคิส ในกล้องจุลทรรศน์หรือกล้องโทรทรรศน์ คำพ้อง: *objective lens (เอิบเจ็ค´ถีฟ เล็นสฺ); object glass (เอิบ´เจ็คทฺ แกล๊ส)*

objective lens (เอิบเจ็ค´ถีฟ เล็นส) ดู: *objective (เอิบเจ็ค´ถีฟ)*

objective synonym (เอิบเจ็ค´ถีฟ ซิ´เนอนิ่ม) ในอนุกรมวิธาน หมายถึง ของชนิดเดียวกัน ที่มีการตั้งชื่อมากกว่าหนึ่ง เปรียบเทียบ: *subjective synonym (เสิบเจ็ค´ถีฟ ซิ´เนอนิ่ม)*

oblate ellipsoid (เอ๊าะเบลท อิ´ลิพซอยดฺ) รูปทรงรีที่ถูกทำให้แบนที่ขั้วทั้งสอง

oblate-prolate index (เอ๊าะเบลท´-โพร´เหลท อิน´เด็กสฺ) ค่าดัชนีบ่งบอกรูปทรงของวัตถุหรือของอนุภาค ขึ้นอยู่กับค่า (L-l)/(L-S) เมื่อ L คือ ความยาวของแกนยาว ถ้าความยาวของแกนขนาดกลาง (l) ใกล้กับความยาวของแกนสั้น S (oblate) หรือใกล้กับความยาวของแกนยาว L (prolate)

obligate (เอ๊าะ´เบลอเกท) คำคุณศัพท์ หมายถึง สิ่งมีชีวิตที่สามารถเติบโต ภายใต้เงื่อนไขที่จำกัดบางอย่าง เปรียบเทียบ: *facultative (แฟะ´เคิลเทถีฟ)*

oblique (โอบลี๊ค´) ภาพถ่ายทางอากาศ ที่ถ่ายจากกล้องที่ตั้งแกนกล้องให้เอียง (แต่ไม่ตั้งฉาก) ทำให้ได้ภาพพื้นดินที่มาตราส่วนของภาพไม่เท่ากัน

oblique aerial photograph (โอบลี๊ค´ แอ´เรี่ยล โฟ´เทอแกร๊ฟ) ภาพถ่ายทางอากาศที่ถ่ายด้วยกล้อง ในทิศทางระหว่างระนาบราบและระนาบตั้งฉาก

oblique bedding (โอบลี๊ค´ เบ๊ะ´ดิ้ง) คำพ้องของ *inclined bedding (อินไคลนฺดฺ´ เบ๊ะ´ดิ้ง)* ชั้นหินที่เอียงไปจากระนาบของการตกทับถม โดยเฉพาะ: *cross-bedding (คร้อส-เบ๊ะ´ดิ้ง)*

oblique extinction (โอบลี๊ค´ อิคสติ๊ง´เฌิ่น) ดู: *inclined extinction (อินไคลนฺดฺ´ อิกสติ๊ง´เฌิ่น)*

oblique illumination method (โอบลี๊ค´ อิลูเมอเน´เฌิ่น เมะเถิด) ดู: *van der Kolk method (แวน เดอร โค้ลฺค เมะเถิด)*

oblique joint (โอบลี๊ค´ จ๊อยนฺท) ดู: *diagonal joint (ได´แอ๊ะเกอเนิ่ล จ๊อยนฺท)*

oblique lamination (โอบลี๊ค´ แลเมอเน´เฌิ่น) (1) ดู: *cross-lamination (คร้อส-แลเมอเน´เฌิ่น)* (2) ดู: *transverse lamination (แทรนสเวิรฺส´ แลเมอเน´เฌิ่น)*

oblique projection (โอบลี๊ค´ เพรอเจ็ค´เฌิ่น) การทำแผนที่โดยไม่มีจุดศูนย์กลางอยู่ที่ขั้วหรืออยู่บนเส้นศูนย์สูตร และไม่ได้ใช้เส้นศูนย์สูตรเป็นแนวการกำหนดทิศทาง หรือการทำแผนที่ที่มีแกนทำมุมเอียงกับระนาบศูนย์สูตร เช่น oblique stereographic projection (โอบลี๊ค´ สเตรีเออแกร´ฟิค เพรอเจ็ค´เฌิ่น) oblique Mercator projection (โอบลี๊ค´ เมอรเค´เท่อรฺ เพรอเจ็ค´เฌิ่น)

oblique ramp (โอบลี๊ค´ แร้มพ) เธริ้ส แร้มพ (thrust ramp) ที่ไม่ตั้งฉากและไม่ขนานไปกับทิศทางการเลื่อนของแผ่นเธริ้ส (thrust sheet)

oblique slip (โอบลี๊ค´ สลิพ´) เว็คเท่อรการเคลื่อนที่หรือการเลื่อนสุทธิของฟ้อลท ที่เป็นผลรวมของเว็คเท่อรการเลื่อนลงไปตามมุมเอียงของระนาบการเลื่อน (dip slip) และเว็คเท่อรการเลื่อนไปตามทิศทางในแนวระนาบ (strike slip)

oblique-slip fault (โอบลี๊ค´ สลิพ´ ฟ้อลทฺ) ฟ้อลทที่มีเว็คเท่อรการเลื่อนสุทธิ ประกอบด้วยเว็คเท่อรการเลื่อนตามมุมเอียงของระนาบการเลื่อน (dip slip) และเว็คเท่อรการเลื่อนไปตามทิศทางในแนวระนาบ (strike slip)

oblique subduction (โอบลี๊ค´ เสิบเดิค´เฌิ่น) การเคลื่อนที่สัมพัทธ์ของแผ่นเปลือกโลกแผ่นหนึ่ง ลงไปใต้แผ่นเปลือกโลกอีกแผ่นหนึ่ง เมื่อมองจากด้านบน เว็คเท่อรการเคลื่อนที่จะมีมุมเอียงจากขอบแผ่นเปลือกโลก

obliquity (โอบลิ´เควอที่ หรือเออะบลิ´เควอที่) [ดาราศาสตร์] การเอียงของแกนโลกกับระนาบวงโคจร ซึ่งก่อให้เกิดฤดูกาลต่างๆ ปัจจุบันแกนโลกเอียง 23° 27′

obliquity cycle (โอบลิ´เควอที่ ไซ´เคิ่ล) หนึ่งในสามตัวแปรของวัฏจักรมิเลินโควิทช (Milankovitch cycle) หรือทิ้ลท ไซเคิ่ล (tilt cycle - วัฏจักรของการเอียงแกนหมุนของโลก) ที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศของยุคน้ำแข็ง และกระบวนการต่างๆ ทางธรณีวิทยา ส่งผลให้มีการเปลี่ยนแปลงอุณหภูมิในอดีต อัตราการทับถมตะกอน และการเกิดธารน้ำแข็ง การสร้างแบบจำลองแสดงให้เห็นว่า หากการเอียงของแกนการหมุนเปลี่ยนน้อยจะมีความแตกต่างระหว่างฤดูกาลเล็กน้อย แต่มีความแตกต่างของพลังงานในแนวเหนือใต้มากที่สุด เปรียบเทียบ: *Milankovitch theory (มิเลิน´โควิทช ธี´เออรี); ecliptic (อิคลิพ´ติค)*

obsequent (อ๊อบ´ซีเควิ่นทฺ) (1) [ธรณีสัณฐานวิทยา] ลักษณะทางภูมิประเทศหรือธรณีวิทยา ที่ไม่สอดคล้องกับลักษณะที่พัฒนาภายขึ้นหลัง; ใช้เรียกภูเขาที่มีลักษณะเอียงและทรุดลงของมวลหินจากผลของฟ้อลท (tilt-block mountain หรือ rift-block mountain) ซึ่งเคยเป็นพื้นหุบเขา (graben - กรา´เบิ้น) มาก่อน ต่อมากลายเป็นภูเขาเนื่องจากถูกกัดกร่อนไม่เท่ากัน หรือใช้เรียกหุบเขาที่มีลักษณะเอียงเทจากฟ้อลท (tilt-block valley หรือ rift-block valley) ซึ่งครอบคลุมถึงส่วนที่เป็นภูเขาในอดีต (horst - ฮอรฺสทฺ) ซึ่งภายหลังสภาพภูมิประเทศถูกเปลี่ยนแปลงเนื่องจากการกัดกร่อนไม่เท่ากัน หรือจากธารน้ำที่ไหลในทิศทางตรงข้ามกับที่เกิดขึ้นครั้งแรก คำตรงข้าม: *resequent (รี´ซีเควิ่นทฺ) [ธรณีสัณฐานวิทยา]* เปรียบเทียบ: *subsequent (เสิบ´ซีเควิ่นทฺ) [ธรณีสัณฐานวิทยา]; consequent (คอน´เซอเควิ่นทฺ) [ธรณีสัณฐานวิทยา]* ข [ธารน้ำ] ธารน้ำ ร่องเขา หรือระบบระบายน้ำ ที่มีทิศทางการไหลตรงข้ามกับที่เกิดขึ้นครั้งแรก รากศัพท์: “opposite to consequent – ตรงกันข้ามกับผล ที่เกิดภายหลัง” คำนาม *obsequent stream (อ๊อบ´ซีเควิ่นทฺ สตรีม´)*

obsequent fault-line scarp (อ๊อบ´ซีเควิ่นทฺ ฟ้อลทฺ-ไลน สค้ารฺพ´) หน้าผาเกิดจากฟ้อลท แต่อยู่ตรงข้ามกับหน้าผาที่เกิดขึ้นครั้งแรก หรือมวลหินที่เลื่อนลงของฟ้อลทที่เกิดในครั้งแรก แต่หลังจากมวลหินที่เลื่อนขึ้นถูกกร่อนแล้วหน้าผานี้อยู่ที่ระดับความสูงมากกว่ามวลหินที่เลื่อนขึ้น เปรียบเทียบ: *resequent fault-line scarp (รี´ซีเควิ่นทฺ ฟ้อลทฺ-ไลน สค้ารฺพ´)*

obsequent stream (อ๊อบ´ซีเควิ่นทฺ สตรีม´) ธารน้ำที่ไหลตรงข้ามกับทิศทางการไหลในครั้งแรก และเป็นธารน้ำสายย่อยที่พัฒนาตามแนวการวางตัวของชั้นหินที่มีความคงทนต่ำ เช่น ธารน้ำสายสั้นๆ ไหลจากหน้าผาของเควสต้า (cuesta) หรือธารน้ำที่ไหลในทิศตรงข้ามกับการเอียงของชั้นหินหรือพื้นผิว ดู: *scarp stream (สค้ารฺพ´ สตรีม´); antidip stream (แอน´ไทดิ๊พ สตรีม´); reversed consequent stream (ริเวิรฺสดฺ´ คอน´เซอเควิ่นทฺ สตรีม´)* คำพ้อง: *obsequent (อ๊อบ´ซีเควิ่นทฺ) [ธารน้ำ]*

observation (อ๊อบเซอรเว´เฌิ่น) (1) การสังเกตหรือการกระทำอย่างตั้งใจเพื่อรับรู้สิ่งที่เกิดขึ้น วัตถุ หรือบันทึกสถานการณ์นั้น ๆ ทั้งนี้การสังเกตแตกต่างจากการรับรู้ โดยมีเจตนาเกี่ยวข้อง เช่น ทำการบันทึก และต่างจากการวัดเชิงตัวเลขเนื่องจากการวัดไม่จำเป็นต้องสังเกตวัตถุหรือเหตุการณ์ (2) การจดหรือบันทึกสถานการณ์ ที่เกิดพร้อมกับวัตถุหรือเหตุการณ์ที่สนใจ

observation well (อ๊อบเซอรเว´เฌิ่น เว็ล) (1) หลุมเจาะที่ใช้สำหรับสังเกตตัวแปร (parameter) อาทิ การเปลี่ยนแปลงระดับของของเหลวและความดัน เช่น ในแหล่งกักเก็บน้ำมันระหว่างการผลิต (2) หลุมเจาะที่ไม่มีการสูบ ใช้สำหรับวัดระดับน้ำใต้ดิน หรือระดับศักยภาพ อาจเป็นหลุมชั่วคราวใช้ระหว่างสูบทดสอบ หรือใช้ในการติดตาม-ตรวจสอบในระยะยาว เปรียบเทียบ: *aquifer test (แอ๊ะ´เควอเฟ่อรฺ เท้สทฺ)*

observed gravity (เอิบเซิรฺฟดฺ´ แกร´เวอที่) ค่าความเร่งโน้มถ่วง หรือแกรเวอที่ ที่ได้จากการวัดเทียบสัมพันธ์ หรือวัดค่าสัมบูรณ์ โดยทั่วไปเป็นค่าที่ถูกปรับแก้ค่าแกรเวอที่แล้ว

obsidian (เอิ๊บซิ´เดี้ยน) แก้วภูเขาไฟ สีดำ หรือสีมืด-ทึบ มักมีองค์ประกอบเป็นไรเออไล้ท แตกแบบก้นหอย บางครั้งมีแถบหรือมีไมโครไล้ท (microlite) อ๊อบซิเดี้ยนถูกนำมาทำเป็นหัวลูกศร วัตถุมีคม เครื่องประดับ และวัตถุสำหรับงานศิลปะ คำพ้อง: *Iceland agate (ไอซ´เลิ่นดฺ แอ๊ะ´เกิท)*

obsidian dating (เอิ๊บซิ´เดี้ยน เด´ทิ่ง) ดู: *obsidian hydration dating (เอิ๊บซิ´เดี้ยน ไฮเดร´เฌิ่น เด´ทิ่ง)*

obsidian hydration dating (เอิ๊บซิ´เดี้ยน ไฮเดร´เฌิ่น เด´ทิ่ง) วิธีการคำนวณอายุเป็นปี สำหรับสิ่งประดิษฐ์ที่มีแก้วภูเขาไฟเป็นองค์ประกอบ หรือแก้วภูเขาไฟสมัยโฮเลอซีน (Holocene) ด้วยการหาความหนาของขอบที่มีน้ำ ที่เกิดจากไอน้ำแทรกผ่านเข้าไปในผิวสดเป็นผลให้เกิดเป็นชั้นหรือเปลือกที่มีน้ำ วิธีการหาอายุวิธีนี้ ใช้ได้กับแก้วภูเขาไฟที่มีอายุ 200 ถึง 200,000 ปี คำพ้อง: *hydration rind dating (ไฮเดร´เฌิ่น ไรนดฺ เด´ทิ่ง); obsidian dating (เอิ๊บซิ´เดี้ยน เด´ทิ่ง)*

obstacle mark (อ๊อบ´สติเคิ่ล ม้ารฺค) ดู: *obstacle scour (อ๊อบ´สติเคิ่ล สเกา´เอ้อรฺ)*

obstacle scour (อ๊อบ´สติเคิ่ล สเกา´เอ้อรฺ) รอยครูด ถู หรือขัดที่เกิดจากการกระทบของวัตถุบนท้องน้ำและกระแสน้ำที่ไหลอยู่รอบ ๆ เปรียบเทียบ: *scour mark (สเก๊า´เอ่อรฺ ม้ารฺค); current crescent (เคอ´เริ่นทฺ เครสเซ่นทฺ); current mark (เคอ´เริ่นทฺ ม้ารฺค); current scour (เคอ´เริ่นทฺ สเกา´เอ่อรฺ)* คำพ้อง: *obstacle mark (อ๊อบ´สติเคิ่ล ม้ารฺค)*

obstructed stream (อ๊อบสเตริ๊คเถิด สตรีม´) ธารน้ำที่ซึ่งร่องน้ำถูกปิดกั้น เช่น โดยเศษวัตถุจากแผ่นดินเลื่อน เศษวัตถุที่ธารน้ำแข็ง พามา (glacial moraine - เกล´เฌิ่ล เมอเรน´) ทรายจากดูน หรือลาเว่อ; มักประกอบด้วยกลุ่มหนองน้ำ หรือทะเลสาบขนาดเล็ก

obstruction cave (อ๊อบสเตริ๊คเฌิ่น เค้ฟ) ถ้ำธารน้ำแข็งเกิดโดยเป็นผลของการไหลของธารน้ำแข็งถูกขวางทาง เนื่องจากมีหินฐานหรือโหนกขนาดใหญ่ใต้ธารน้ำแข็ง โดยทั่วไปการเข้าสู่ถ้ำต้องเจาะเป็นอุโมงค์

obstruction moraine (อ๊อบสเตริ๊คเฌิ่น เมอเรน´) เมอเรนที่เกิดในพื้นที่ที่การไหลของธารน้ำแข็งถูกขวาง โดยสันของหินฐาน

obtuse bisectrix (อ๊อบทู้ส´ ไบเซ็ค´ถริกสฺ) เส้นแบ่งมุมป้านระหว่างแกนแสงของผลึกที่มีแกนแสงสองแกน (biaxial crystal – ไบแอ๊ก´เซี่ยล คริส´เติ้ล)

occlusion (เออะคลู´เฌิ่น) คำคุณศัพท์: occluded (เออะคลู´เดิด) คำพ้อง: *absorption (เอิบซอรฺพ´เฌิ่น)*

occult mineral (เออะเคิ้ลฺท´ มิ´เนอเริ่ล) แร่ที่คาดว่าอาจจะมีอยู่ในหิน (จากหลักฐานของการวิเคราะห์เคมี หรือตามทฤษฎี) แต่ไม่สามารถระบุได้ แม้ดูจากกล้องจุลทรรศน์ เช่น ขวอรทส และออรเธอเคลส ในเนื้อพื้นแบบละเอียด (cryptocrystalline - คริพโทคริส´เตอเลิ่น – ผลึกละเอียดมองด้วยกล้องจุลทรรศน์ไม่เห็น) ของหินลาเว่อบางชนิด

occupation surface (เอ๊าะคิวเพ´เฌิ่น เซอรฺ´เฝิซ) ระดับในการขุดค้นทางโบราณคดี ที่เคยเป็นระดับที่อยู่อาศัยของมนุษย์ในอดีต เปรียบเทียบ: *non-occupation surface (น็อน-เอ๊าะคิวเพ´เฌิ่น เซอรฺ´เฝิซ)*

occupy (เอ๊าะ´คิวไพ) การตั้งเครื่องมือสำรวจบนจุดแต่ละจุดเพื่อทำการสังเกตและตรวจวัด

ocean (โอ´เฌิ่น) มวลน้ำเค็มขนาดใหญ่ที่ล้อมรอบทวีป บริเวณพื้นที่ต่ำและขนาดใหญ่ของโลก; นอกจากนี้ ยังเป็นหนึ่งหน่วยใหญ่ ในการจำแนกสภาพทางภูมิศาสตร์ของโลก ดู: *sea (ซี) [สมุทรศาสตร์]*

ocean-basin floor (โอ´เฌิ่น-เบ´เซิ่น ฟลอร) พื้นที่ของพื้นทะเลระหว่างฐานของขอบทวีป และเทือกเขากลางมหาสมุทร

ocean current (โอ´เฌิ่น เคอ´เริ่นทฺ) (1) การเคลื่อนที่แบบถาวรของผิวน้ำของมหาสมุทร ที่ส่วนใหญ่อยู่ในแนวระนาบ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการไหลเวียนของน้ำ (2) หมายถึง กระแสน้ำใด ๆ ในมหาสมุทร ทั้งที่เกี่ยวกับน้ำขึ้นน้ำลงหรือไม่เกี่ยวกับน้ำขึ้นน้ำลง กระแสน้ำถาวรหรือตามฤดูกาล กระแสน้ำไหลแนวระนาบหรือแนวดิ่ง ที่เกิดแบบสม่ำเสมอ รวมทั้งกระแสน้ำที่ไหลแบบต่อเนื่องไปตามทิศทาง หรือไหลเป็นวัฏจักรตามธรรมชาติ

Ocean Drilling Program Successor to the Deep Sea Drilling Program (โอ´เฌิ่น ดริ´ลิ่ง โพรˊแกรม เซิคเซะˊเซ่อร ทู เธอะ ดี๊พ ซี ดริ´ลิ่ง โพรˊแกรม) โครงการความร่วมมือจากหลายประเทศ ในการเจาะหลุมในทะเลลึก เพื่อสำรวจเปลือกมหาสมุทร ภายใต้คำแนะนำด้านวิทยาศาสตร์ จาก JOIDES (Joint Oceanographic Institutions for Deep Earth Sampling (จ้อยนฺท โอเฌอนอ´แกรฟิค อินสเตอทู´เฌิ่น ฟอร ดี๊พ แซม´พลิ่ง)) การเจาะเริ่มในเดือนมกราคม 1984 และเสร็จในเดือนกันยายน 2003 รายงานผลการศึกษาอยู่ใน "Proceedings of the Ocean Drilling Program (โพรˊซีดิ้งส เอ๊ฟ เฑอะ โอ´เฌิ่น ดริ´ลิ่ง โพรˊแกรม)" ในคำย่อ: *ODP (โอดีพี)*

ocean-floor spreading (โอ´เฌิ่น-ฟลอร สเประ´ดิ้ง) ดู: *sea-floor spreading (ซี-ฟลอร สเประ´ดิ่ง)*

ocean hole (โอ´เฌิ่น โฮล) หลุมสีฟ้าที่เปิดออกสู่ทะเล และมักจะมีน้ำทะเลขัง ซึ่งเป็นน้ำจากน้ำขึ้นน้ำลงในทะเล เปรียบเทียบ: *inland blue hole (อิน´เลิ่นดฺ บลู โฮล)*

oceanic (โอฌีแอ´หนิค) (1) เกี่ยวกับพื้นที่ในมหาสมุทรที่อยู่ลึกกว่าเขตชายฝั่ง (littoral - ลิ´เทอเริ่ล) และขอบไหล่ทวีป (neritic - เนอริ´ถิค) (2) เกี่ยวข้องกับเขตทะเลเปิดของมหาสมุทร

oceanic climate (โอฌีแอ´หนิค ไคล´เหมิท) ดู: *marine climate (เมอรีน´ ไคล´เหมิท)*

oceanic crust (โอฌีแอ´หนิค เครี๊สท) เปลือกโลกที่รองรับแอ่งมหาสมุทร หนาประมาณ 5-10 กิโลเมตร มีความหนาแน่นประมาณ 2.9 กรัม/ลูกบาศก์เซนติเมตร และมีความเร็วคลื่นอัด (compressional wave velocity) ที่เคลื่อนที่ผ่านประมาณ 4 - 7.2 กิโลเมตร/วินาที

oceanic formation (โอฉีแอ๑หนิค ฟอรเม๑เฉิ่น) ชื่อที่ถูกเสนอเป็นทางการหรือไม่เป็นทางการก็ได้ ของหน่วยลำดับชั้นหินตามลักษณะหินที่เกิดในแอ่งมหาสมุทร; ควรนำหน้าชื่อหน่วยหินด้วยคำว่า “มหาสมุทร”

oceanic island (โอฉีแอ๑หนิค ไอ๑เลิ่นดฺ) เกาะที่ประกอบด้วยหินบะซ้อลทฺ หรือวัตถุจากสิ่งมีชีวิต (เช่น แนวปะการัง) ที่มีลักษณะแตกต่างจากหินบนพื้นทวีป เช่น เกาะฮาวาย (Hawaii อ่านว่า เฮอวายี) และหมู่เกาะต่างๆ ในมหาสมุทรแปซิฟิค (Pacific อ่านว่า เพอ๑ซิฝิค) เป็นเกาะในมหาสุทร ที่ส่วนเกาะเป็นที่ตั้งของประเทศญี่ปุ่น ประเทศฟิลิปปินส์ (Philippines อ่านว่า ฟิเลิพพีนสฺ) หรือนิวซีแลนด (New Zealand อ่านว่า นิวซีเลิ่นดฺ) และเกาะขนาดใหญ่ที่ตั้งอยู่บนขอบด้านตะวันตกของมหาสมุทรแปซิฟิคล้วนเป็นเกาะบนพื้นทวีป หาดบนเกาะในมหาสมุทรประกอบด้วยเศษหิน หรือเศษปะการังและเศษเปลือกหอย มีสีดำ ขาว หรือแดง มักไม่มีเม็ดขวอรทฺสฺใส ซึ่งเป็นองค์ประกอบหลักของชายหาดบนพื้นทวีป

oceanic island basalt (OIB) (โอฉีแอ๑หนิค ไอ๑เลิ่นดฺ บะ๑ซ้อลทฺ) ลาเว่อที่ประกอบด้วยแมกนีเซี่ยมและเหล็กเป็นส่วนใหญ่ เกิดจากการเกิดแม็กเม่อบนแผ่นเปลือกโลกบริเวณที่เป็นมหาสมุทร (intraplate อินเทรอเพลท) แต่ไม่ใช่บริเวณเกาะกลางมหาสมุทร (mid-ocean-ridge - มิด-โอ๑เฉิ่น หริจ) หรือตามแนวเกาะภูเขาไฟรูปโค้ง (island arc - ไอ๑เลิ่นดฺ อารฺค) คำย่อ: OIB (โอไอบี)

oceanic ridge (โอฉีแอ๑หนิค หริดจ) ดู: *mid-ocean ridge (มิด-โอ๑เฉิ่น หริดจ)*

oceanic tholeiite (โอฉีแอ๑หนิค โธ๑เลอไอ๊ทฺ) หินอัคนีหลักของแอ่งมหาสมุทร คำพ้อง: *abyssal tholeiite (เออะบิ๊เซิ่ล โธ๑เลอไอ๊ทฺ)* เปรียบเทียบ: *mid-ocean-ridge basalt (มิด-โอ๑เฉิ่น-หริดจ บะ๑ซ้อลทฺ)*

oceanic trench (โอฉีแอ๑หนิค เท<u>ร</u>้นชฺ) ดู: *trench (เท<u>ร</u>้นชฺ) [ธรณีวิทยาทางทะเล]*

oceanographic cast (โอเฉอเนอแ<u>กร</u>๑ฝิค แค้สทฺ) ดู: *hydrographic cast (ไฮเด<u>ร</u>อแ<u>กร</u>๑ฝิค แค้สทฺ)*

oceanography (โอเฉอนอ๑เ<u>กร</u>อะฟี่) (1) การศึกษาเกี่ยวกับมหาสมุทรประกอบด้วย ลักษณะทางกายภาพ เคมี ชีววิทยา และธรณีวิทยา (2) การศึกษาสภาพแวดล้อมทางทะเล คำพ้อง: *oceanology (โอเฉอนอ๑เลอจี้)*

oceanology (โอเฉอนอ๑เลอจี้) ดู: *oceanography (โอเฉอนอ๑เ<u>กร</u>อะฟี่)*

ocellar (โอเ๑ซเล่อร) เท็กสเช่อรของหินอัคนี ที่มีฟีเนอคริสท (phenocryst) ประกอบด้วยผลึกขนาดเล็ก (เช่น ผลึกไบเออไท้ท หรือแอ้คไม้ท (acmite)) เรียงคล้ายรัศมี หรือสัมผัสรอบๆ ผลึกที่ใหญ่กว่า หรือผลึกที่มีหน้าผลึกชัดเจน (เช่น ลูไซ้ท (leucite) หรือเนะเฟอลีน (nepheline)) หรือเกิดรูปแตกแขนงเป็นกระจุกกลมคล้ายดวงตา

ocher (โอ๑เค่อร) (1) วัตถุเป็นผงละเอียดคล้ายแป้ง สีแดง เหลือง หรือสีน้ำตาลของเหล็กอ๊อกไซดฺ ใช้เป็นเม็ดสี; เช่น เม็ดสีเหลืองหรือสีน้ำตาลจากแร่ไลเมอไน้ทฺ เม็ดสีแดงจากแร่ฮีเมอไท้ทฺ และเม็ดสีต่างๆ จากเคลที่มีเหล็กอ๊อกไซดฺ (2) โลหะอ๊อกไซดที่มีลักษณะเป็นผง สามารถบดให้ละเอียดได้ ใช้เป็นเม็ดสี เช่น เม็ดสีเหลืองของแร่พลวง (stibiconite - สติ๑บิเคอไน้ทฺ) และเซอรแวนไท้ท (cervantite) เม็ดสีตะกั่ว (massicot - แมส๑สิคคอท) และ litharge (ลิ๑ธ๑รฺจ)) และเม็ดสีเหลืองจากเทิงสเตน (tungstite – เทิง๑สไต๊ทฺ) และ ferritungstite (เฟอริเทิง๑สไต๊ทฺ) เปรียบเทียบ: *umber (เอิม๑เบ้อร)* สะกดได้อีกแบบ: *ochre (โอ๑เค่อร)*

ocherous (โอ๑เคอเริส หรือโอ๑เค<u>ริ</u>ส) เกี่ยวกับ คล้ายกับโอเค่อร สะกดได้อีกสองแบบคือ: *ochreous; ochrous*

Ochoan (โอโชเอิ้น) หินสมัยในอเมริกาเหนือ (North American series): ของยุคเพอรเมี่ยนตอนบนสุด (อยู่เหนือ สมัยกวาเดอลูเพี่ยน (Guadalupian) ใต้ยุคไทรแอสิค (Triassic))

ochre (โอ๑เค่อร) ดู: *ocher (โอ๑เค่อร)*

ocrite (โอ๑ไค<u>ร</u>้ทฺ) ชื่อกลุ่มสำหรับโอเค่อร

octahedral (อ๊อคเทอะฮี๑เด<u>ริ</u>ล) เกี่ยวกับรูปทรงแปดเหลี่ยม ดู: *octahedron* (อ๊อคเทอะฮีเด<u>ริ</u>น)

octahedral borax (อ๊อคเทอะฮี๑เด<u>ริ</u>ล) บอ๑แร็คสฺ) ชนิดของ tincalconite (ทิน๑แคลเคอไน้ทฺ) ที่เกิดในผลึกรูปแปดเหลี่ยม เช่น ที่เกิดในเลอะกูน (lagoon) ในแคว้นเทิสเคอนี่ (Tuscany) ประเทศอิตาลี

octahedral cleavage (อ๊อคเทอะฮี๑เด<u>ริ</u>ล <u>คลี</u>๑หวิจ) ระนาบแตกในแร่ที่ขนานกับหน้าผลึกหนึ่งในแปดหน้า (111) ที่ตัดกัน 3 แกน; เช่น ในเพชร

octahedral coordination (อ๊อคเทอะฮี๑เด<u>ริ</u>ล โคออรเดอเน๑เฉิ่น) การจัดเรียงแอ๊ะเทิ่ม โดยไอเอ๊นหนึ่งถูกล้อมรอบด้วยหกไอเอ้นที่มีประจุตรงข้าม นั่นคือศูนย์กลางของมัลติฮีดรูปทรงแปดเหลี่ยม เปรียบเทียบ: *six coordination (ซิ๊ทสฺ โคออรเดอเน๑เฉิ่น)*

octahedral copper (อ๊อคเทอฮี´เดริ้ล เคาะ´เพ่อร) ดู: ore *cuprite (ออร คิว´ไพร้ท)*

octahedral iron ore (อ๊อคเทอฮี´เดริ้ล ไอ´เริ่น ออร) ดู: *magnetite (แม็ก´เนอไท้ท)*

octahedral sheet (อ๊อคเทอฮี´เดริ้ล ฉี้ท) องค์ประกอบโครงสร้างของฟิเลอ ซิเลอเคทส (phyllosilicates) และไฮดรอคไซดส (hydroxides) ที่เกิดจากสองระนาบของไอเอ้นที่อัดกันแน่น โดยมีตำแหน่งศูนย์กลางเป็นไอเอ้นบวก เช่น Mg, Al, Fe ถูกล้อมรอบด้วย 6 ไอเอ้นลบ แต่ละมอลิคิวลทรงแปดหน้าที่อยู่ติดกันจะใช้ขอบ (edge) ร่วมกัน ทำให้เกิดเป็นชั้น เปรียบเทียบ: *tetrahedral sheet (เทะเทรอฮี´เดริ้ล ฉี้ท)*

octahedrite (อ๊อคเทอฮี´ไดร๊ท) (1) [อุกกาบาต] ชนิดของอุกกาบาตเหล็กที่จำแนกโดยโครงสร้าง ประกอบด้วยโลหะนิเคิ่ลร้อยละ 6-18 เมื่อทำการกัดผิว (etching) จะแสดงโครงสร้างวิดแมนสเติ้น (Widmanstatten) ที่เกิดจากผลึกแร่แคเมอไซ้ท (kamacite) เรียงตัวขนานกับระนาบสี่ระนาบของผลึกแปดหน้า ตัวย่อ: O เปรียบเทียบ: *hexahedrite (เฮ็คเซอฮี´ไดร๊ท); ataxite (เออะแท็ก´ไซ้ท)[อุกกาบาต]* (2) [แร่วิทยา] คำพ้อง: *anatase (แอ´เนอเถส)* ซึ่งเป็นคำเรียกชื่อผิด เพราะแอเนอเถส เป็นผลึกเทแทระเกอเนิ่ล (tetragonal) รูปพิเรอหมิดสองรูปติดกัน ไม่ได้มีผลึกทรงแปดด้าน

octahedron (อ๊อคเทอฮี´เดริ้น) ผลึกไอโซเมะถริค รูปทรงแปดหน้า แต่ละหน้าเป็นสามเหลี่ยมด้านเท่า ดัชนีเป็น o และมีสมมาตร 4/m 3 2/m คำคุณศัพท์: *octahedral (อ๊อคเทอฮี´เดริ้ล)*

octane (อ๊อค´เทน) แพเรอเฟิ่น ไฮโดรคาเบิ้นส (paraffin hydrocabons) เหลว สายตรงใดๆ ที่มีสูตรเคมี C_8H_{18} รวมทั้ง n-octane $CH_3(CH_2)_6CH_3$ ที่พบในปิโตรเลียม (petroleum – เพอโทร´เลี่ยม)

octant search (อ๊อค´แท้นท เสิรช) ในการใช้เครื่องเคิมพิวเท่อรสร้างเส้นชั้นความสูง (computer contouring) กระบวนการหาจุดที่ใช้ในการประมาณค่า ณ ตำแหน่งหนึ่ง โดยแบ่งพื้นที่รอบตำแหน่งนั้นออกเป็นแปดส่วนที่มีรัศมีเท่ากัน จากนั้นนำค่าความสูงที่วัดได้ (observation) ที่ใกล้ที่สุดในแต่ละส่วนมาวิเคราะห์

octaphyllite (อ๊อคเทอะฟิ´ไล้ท) (1) ชื่อที่ไม่สำคัญสำหรับแร่ไมเค่อที่มีประจุบวกแปดประจุ ต่ออ๊อกซิเจิ้นสิบสองอ๊อกซิเจิ้นและสองไฮดร๊อกเซิ่ล ไอเอ้นส (hydroxyl ions) (2) แร่ใดๆ ในกลุ่มอ๊อคเทอะฟิไล้ท (octaphyllite) เช่น ไบเออไท้ท เคลที่มีผลึกแบบไทรอ๊อคเทอฮีเดริ้ล (trioctahedral) เปรียบเทียบ: *heptaphyllite (เฮ็พเทอะฟิ´ไล้ท)*

ocular (อ๊อ´คิวเล่อร) ดู: *eyepiece (อาย´พีซ)*

Odessan (โอเดะ´เซิ่น) ช่วงอายุของสัตว์เลี้ยงลูกด้วยน้ำนมในยุโรปตะวันออก สมัยไพลสเตอซีนตอนต้น (ก่อน แทแมเนี่ยน (Tamanian) หลัง แคโพรเวี่ยน (Khaprovian) เทียบเท่า ไบแฮเรี่ยน (Biharian); วิเลอแฟรนเชี่ยน ตอนปลาย (late Villafranchian)

odograph (โอ´เดอแกร๊ฟ) เครื่องมือที่พล๊อตเส้นทาง และระยะทางของยานพาหนะอย่างอัตโนมัติ โดยเครื่องมือจะวาดแผนที่ลงในกระดาษอย่างต่อเนื่อง เครื่องมือมีส่วนที่หมุนได้เพื่อเคลื่อนไปตามเส้นทาง มีเข็มทิศให้อ้างอิงทิศทาง ซึ่งสามารถนำมาคำนวณทั้งเชิงมุมและเชิงระยะทาง

odometer (โอดอ´เมอเท่อร) เครื่องมือที่ติดอยู่กับล้อของยานพาหนะ ใช้นับจำนวนรอบของล้อ เพื่อวัดระยะทางอย่างคร่าวๆ ตามเส้นรอบวงของล้อ

odometry (โอดอ´เมอทรี่) การวัดระยะทางเชิงกล

odontolite (โอด๊อน´เทอไล้ท) เฟาะเซิ่ลกระดูกหรือฟัน ที่มีสีฟ้าเข้ม-น้ำเงินที่เกิดจากเหล็กฟ้อสเฝท (vivianite (วิเวียไน้ท)) และสีเขียวจากสารประกอบทองแดง พบได้น้อย คล้ายกับเทอร์ค้อยส (turquoise) เช่น งาช้างแมมอธ (mammoth) ที่พบในไซบิเรีย (Siberia) มักถูกนำมาตัดและขัดเป็นเครื่องประดับ คำพ้อง: *bone turquoise (โบน เทอร´ค้อยส) ; fossil turquoise (เฟาะ´เซิ่ล เทอร´ค้อยส)*

ODP (โอดีพี) โครงการเจาะหลุมสำรวจในมหาสมุทร คำย่อ ดู: *Ocean Drilling Program (โอ´เฉิ่น ดริ´ลิ่ง โพร´แกรม)*

Oe horizon (โออี เฮอไร´เซิ่น) ชั้นที่มีการย่อยสลายเศษซากพืชแต่ยังคงเหลือโครงสร้างบางส่วนของพืชที่บ่งบอกชนิดได้ เกิดอยู่ใต้ดินชั้นเอล (L-layer) ของพื้นป่า

oersted (เออร´สเติด) (1) หน่วยความเข้มของสนามแม่เหล็กในระบบซีจีเอ๊ส (cgs เซนติเมตร-กรัม-วินาที) (2) หน่วยในระบบซีจีเอ๊สของแรงแม่เหล็ก (magnetic force)

offlap (อ๊อฟ´แลพ) (1) การถอยของน้ำทะเลอย่างต่อเนื่อง ทำให้ส่วนบนของหน่วยหินที่ทับถมพร้อมกันโผล่ขึ้นผิวน้ำ การทับถมของหน่วยหินอายุน้อยกว่าจึงไม่ปิดทับหน่วยหินอายุมากกว่าได้ทั้งหมด หรืออีกนัยหนึ่งคือการหดตัวหรือจำกัดในแนวราบของหน่วยหิน เนื่องจากพื้นที่ทะเลตื้นขึ้นหรือแผ่นดินขยายมากขึ้น คำตรงข้าม: *onlap (ออน´แลพ)* คำพ้อง: *regressive overlap*

(ริเกร๎ซีฟ โอ๎เวอรฺแลพ๎) (2) การลดลงของน้ำทะเลจากแผ่นดินอย่างต่อเนื่อง เปรียบเทียบ: *regression (ริเกร๎เฌิ่น) [ลำดับชั้นหินวิทยา]* (3) ศัพท์ที่นักแปลความหมายโดยคลื่นไซ้สมิคแบบสะท้อน ใช้เรียกรูปแบบที่เกิดจากชั้นหินที่งอกไปทางน้ำลึก

off-lying (อ๊อฟ๎-ไล๎อิ้ง) ดู: *offshore (อ๊อฟ๎ฌอร)*

off-reef (อ๊อฟ-รี๊ฟ) เกี่ยวกับพื้นทะเลที่ห่างจากขอบของแนวปะการัง เช่น “off-reef facies – เฟฌีสที่ตกทับถมใกล้ขอบแนวปะการัง” “off-reef sediments – ตะกอนที่ตกทับถมทันทีรอบแนวปะการัง” เปรียบเทียบ: *fore reef (ฟอร รี๊ฟ); interreef (อินเทอรรี๊ฟ)* สะกดได้อีกแบบคือ: offreef

offscraping (อ๊อฟสแคระ๎พิ่ง) การพอกพูนของธรณีวัตถุที่ปลายของเออะครีเฌอเนรี่ พริเซิ่ม (accretionary prism) โดยการเกิดเธริ้สเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ

offset (อ๊อฟ๎เส็ท) (1) [แผนที่ศาสตร์] ระยะสั้นๆ ที่เพิ่มความยาวของปลายเส้นเมอริเดี้ยนในแต่ละด้านของเส้นเมอริเดี้ยนกลาง ระหว่างเขียนแผนที่ (map projection) เพื่อกำหนดเส้นและเทอถูดด้านบนสุดของแผนที่ ข [ชายฝั่ง] การเคลื่อนย้ายของตะกอนชายฝั่งด้านเหนือของกระแสน้ำ ไปยังตำแหน่งที่ไกลออกไปในทะเลมากกว่าส่วนของท้ายน้ำ โดยเฉพาะการเหลื่อมกันของหาดทรายที่ยาวหรือยื่นออกไปปิดปากแม่น้ำ เปรียบเทียบ: *overlap (โอเวอรแลพ๎ - การซ้อนกันที่ไม่เท่ากัน) [ชายฝั่ง]* (2) [ธรณีสัณฐานวิทยา] (ก) สเปอร (spur) หรือ ติ่งของเนินเขาหรือภูเขา 2 ระดับของตะพัก (terrace) บนเนินเขา (3) [ไซ้สมิค] (ก) ระยะทางตามแนวนอน ระหว่างตัวกำเนิดคลื่นและตัวรับคลื่นโดยเฉพาะกับตัวรับคลื่นที่ใกล้ที่สุด ดู: *in-line offset (อิน-ไลนฺ อ๊อฟ๎เส็ท)* (ข) ระยะทางตามแนวนอนจากแหล่งกำเนิดคลื่นถึงแนวสำรวจ วัดตั้งฉากกับแนวสำรวจ (ค) คำกริยา ทำเพื่อปรับตำแหน่งหรือความลึก โดยวัดระยะในแนวนอนจากตัวรับสัญญาณไปยังตำแหน่งหรือความลึกนั้นๆ (4) [ธรณีวิทยาโครงสร้าง] (ก) ศัพท์ไม่เป็นทางการ หมายถึง ระยะเลื่อนของฟ๊อลท ที่สังเกตได้จากระนาบของหินโผล่หรือภาพตัดขวาง (ข) ดู: *overstep (โอ๎เว่อรฺสเต็พ)*

offset deposit (อ๊อฟ๎เส็ท ดิพอ๎เสิท) (1) การตกสะสมของแร่โดยเฉพาะจำพวกเซิลไฟดฺ ที่บางส่วนเกิดโดยแม็กเม่อถิค เซะกรีเกเฌิ่น (magmatic segregation-การแยกส่วนของแม็กเม่อ) และบางส่วนเกิดจากสารละลายน้ำร้อน ใกล้กับหินหนืด (2) ที่เมืองเซิดเบอรี ออนเทอรีโอ ประเทศแคนาดา ใช้เรียกมวลหินคล้ายได๊คฺที่กระจายแนวรัศมีออกจาก เซิดเบอรี คอมเพล็กส (Sudbury Complex) และเชื่อว่าเศษหินดั้งเดิมที่อยู่ด้านบน (xenolith - เซะ๎เนอหลิธ) และแร่จำพวก pyrrhotite-chalcopyrite-pentlandite (พิ๎เรอไท้ทฺ – แคลเคอไพ๎ไร้ทฺ – เพ้นทฺเลินได๊ทฺ) ตกลงไปแทรก

offset line (อ๊อฟ๎เส็ท ไลนฺ) แนวสำรวจเสริมซึ่งอยู่ใกล้และเกือบขนานกับแนวสำรวจหลัก และมีระยะเหลื่อมที่เรียกว่า อ๊อฟเส็ท แนวสำรวจเสริมจะใช้เพื่อหลีกเลี่ยงหากมีสิ่งกีดขวางบนแนวสำรวจหลัก

offset source (อ๊อฟ๎เส็ท ซ้อรฺส) ในการสำรวจคลื่นไซ้สมิคหมายถึง ตัวกำเนิดคลื่นที่มีระยะห่างจากแนวของตัวรับคลื่นเล็กน้อย

offset stream (อ๊อฟ๎เส็ท สตรีม๎) ธารน้ำที่ถูกเลื่อนโดยฟ๊อลทฺไปตามแนวราบหรือแนวดิ่ง

offset vertical seismic profiling (อ๊อฟ๎เส็ท เวอรฺ๎ทิเคิ่ล ไซ้สมิค โพร๎ไฟลิ่ง) การสำรวจคลื่นไซ้สมิคโดยมีตัวรับคลื่นอยู่ในหลุมเจาะ ตัวกำเนิดคลื่นอยู่ที่พื้นผิวและอยู่ห่างจากปากหลุมในแนวราบเป็นระยะทางหนึ่ง

offset well (อ๊อฟ๎เส็ท เว็ล) (1) หลุมน้ำมันที่เจาะใกล้กับขอบของแหล่งกักเก็บ และตรงข้ามกับหลุมผลิต หรือหลุมผลิตเสร็จแล้ว ที่มีขอบของประทานบัตรอยู่ติดกัน เพื่อป้องกันการระบายออกของน้ำมันหรือแก๊สโดยหลุมที่ผลิตก่อนหน้า (2) หลุมผลิตใดๆ

offshore (อ๊อฟ๎ฌอร) (1) บริเวณที่ตั้งอยู่นอกหรือไกลจากฝั่ง; ใช้เรียกเฉพาะพื้นที่เกือบราบที่จมอยู่ใต้น้ำ ออกไปจากเขตคลื่นหัวแตก (breaker zone - เบ๎รฺ๎ะ๎เค่อร โซน) ถึงขอบของไหล่ทวีป มีความลึกน้อยสุดประมาณ 10 เมตร; เขตของออฟฌอร คือ บริเวณที่ต่อออกไปจากอินฌอร (inshore) หรือ นิรฌอร (nearshore) หรือ ฌอรเฟซ (shoreface) หรือบริเวณที่ต่อออกไปในทะเลจากชายฝั่งน้ำตื้น (2) เกี่ยวกับ ทิศทางจากฝั่งออกสู่ทะเลหรือสู่ทะเลสาบ เช่น กระแสลมพัดออกจากฝั่ง (offshore wind) หรือกระแสน้ำนอกชายฝั่ง (offshore current) คำตรงกันข้าม: *onshore (ออน๎ฌอร)* ดู: *nearshore (นิรฺ๎ฌอร); inshore (อิน๎ฌอร); shoreface (ฌอร๎เฟซ)* คำพ้อง: *off-lying (ออฟ-ไล๎อิ่ง)*

offshore bar (อ๊อฟ๎ฌอร บารฺ) (1) ดู: *longshore bar (ลอง๎ฌอร บาร)* (2) ศัพท์ที่เรียกรวมๆ ที่คือที่รู้จักว่า เบรีเออร บีช (barrier beach) หรือเบรีเอ๋อร ไอเลินด (barrier island) เป็นศัพท์ที่ไม่ควรใช้เพราะนำไปใช้กับทั้งที่อยู่ใต้น้ำ (bar) และที่โผล่พ้นน้ำ (barrier)

offshore barrier (อ๊อฟ′ฌอร เบ′รีเอ่อร) ดู: *barrier beach (เบ′รีเอ่อร บีช)*

offshore beach (อ๊อฟ′ฌอร บีช) หาดทรายแคบ ยาว นอกฝั่ง ติดแนวน้ำนิ่ง แยกออกจากแผ่นดินใหญ่ คำพ้อง: *barrier beach (เบ′รีเอ่อร บีช)*

offshore permafrost (อ๊อฟ′ฌอร เพอร์′เมอฟร้อสท์) ดู: *subsea permafrost (เสิบซี เพอร์′เมอฟร้อสท์)*

offshore slope (อ๊อฟ′ฌอร สโลพ′) พื้นที่ลาดส่วนหน้า ใต้ขอบด้านนอก ของบริเวณตะพักที่สร้างโดยคลื่น (wave-built terrace)

offshore terrace (อ๊อฟ′ฌอร เท′เริ่ซ) บริเวณตะพักนอกชายฝั่ง ประกอบด้วยกรวด และทรายหยาบ ดู: *shoreface terrace (ฌอร′เฟซ เท′เริ่ซ)*

offshore water (อ๊อฟ′ฌอร) น้ำทะเลบริเวณนอกฝั่งต่อออกไป จากน้ำในฝั่ง (inshore water) น้ำจากแผ่นดินส่งผลต่อคุณสมบัติทางกายภาพเพียงเล็กน้อย คำตรงข้าม: *inshore water (อิน′ฌอร วอ′เท่อร)*

offtake (อ๊อฟ′เทค) ดู: *groundwater withdrawal (กราวนด์′วอเท่อร วิธดรอล′)*

oghurd (โอ′เกิร์ด) คำที่ใช้ในแถบทะเลทรายซาฮาร่า (Sahara อ่านว่า เซอะเฮ′เร่อ) สำหรับเนินทรายขนาดใหญ่คล้ายภูเขาทราย เกิดจากสภาพภูมิประเทศด้านล่างไม่ราบเรียบ แต่มีเนินหรือกลุ่มหินอยู่สูงกว่าเนินทรายทั่วไป

O horizons (โอ เฮอไร′เซิ่นส) ชั้นดินที่มีอินทรียสารมาก

OIB (โอไอบี) คำย่อ ดู: *oceanic island basalt (โอฌีแอ′หนิค ไอ′เลิ่นด์ บะ′ซ้อลท์)*

oid (โอไอดี) คำต่อท้าย (มาจากภาษากรีก) หมายถึง “เหมือน หรือคล้าย หรือมีลักษณะรูปแบบคล้าย” ชื่อหิน หรือลักษณะทางธรณีวิทยาที่มีความคล้ายคลึง แต่ไม่ใช่สิ่งเดียวกัน เช่น คล้ายแกรนิท (granitoid - แกร′เนอ ทอยด์) คล้ายไนส (gneissoid - ไน′ซอยด์))

Oi horizon (โอไอ เฮอไร′เซิ่น) ชั้นของสารอินทรีย์ที่ผ่านการสลายตัวเล็กน้อย หรือไม่สลายตัวเลย บนพื้นป่า ประกอบด้วยใบไม้ กิ่ง ก้าน ลำต้น เปลือกไม้ และ/หรือผลไม้ ชั้นนี้อาจบางมาก หรือขาดหายไป

oikocryst (ออย′เคอคริสท์) ผลึกใหญ่ที่ถูกผลึกแร่ขนาดเล็กล้อมรอบ ใน poikilitic fabric (พอยเคอลิ′ถิค แฟ′บริค)

oil (ออยล์) ดู: *petroleum (เพอโทร′เลี่ยม)*

oil accumulation (ออยล์ เออะคิวเมอเล′เฌิ่น) ดู: *oil pool (ออยล์ พูล)*

oil-base mud (ออยล์-เบส เหมิด) โคลนในการเจาะ ที่มีเคลแขวนลอยในน้ำมัน ซึ่งน้ำมันอาจเป็นได้ทั้งน้ำมันดิบหรือน้ำมันที่กลั่นแล้ว เช่น มิเนอเริ่ล ออยล (mineral oil) คำย่อ: OBM (โอบีเอ็ม)

oil-cut mud (ออยล์-เคิท เหมิด) โคลนในหลุมเจาะ ที่มีน้ำมันดิบบางส่วนผสมอยู่ โคลนดังกล่าวนี้อาจเป็นผลมาจากน้ำมันไหลเข้ามาในระหว่างการเจาะ หรือระหว่างการทดสอบเจาะเข้าหาแหล่งกักเก็บ

oil expulsion (ออยล์ อิกสเพิล′เฌิ่น) กระบวนที่ไฮโดรคาร์เบิ้นถูกขับให้ออกจากหินต้นกำเนิด

oil field (ออยล์ ฟีลด์) (1) บ่อน้ำมัน (oil pool) (2) บ่อน้ำมันสองบ่อหรือมากกว่า ที่อยู่ในพื้นที่มีสภาพธรณีวิทยาเดียวกัน หรือคล้ายกันมาก

oil-field brine (ออยล์ ฟีลด์ ไบรน) น้ำที่พบจากการเจาะทะลุเข้าไปในหินที่ระดับลึก โดยทั่วไปมีความเข้มข้นของสารละลายเกลือสูง

oil mining (ออยล์ ไม′นิ่ง) การสกัดน้ำมันบนผิวดินหรือใกล้ผิวดิน เช่น จากทรายน้ำมัน หรือหินน้ำมัน หรือการขุดอุโมงค์ตื้นไปยังแหล่งหินน้ำมัน

oil pool (ออยล์ พูล) แหล่งกักเก็บเพอโทรเลียม ที่มีขนาดใหญ่พอที่จะผลิตน้ำมันดิบในเชิงการค้าได้ คำพ้อง: *oil accumulation (ออยล์ เออะคิวเมอเล′เฌิ่น)*

oil sand (ออยล์ แซนด์) คำที่ใช้ความหมายกว้างๆ สำหรับชั้นหิน-ดินที่มีรูพรุน และในรูพรุนมีเพอโทรเลียม หรือสารไฮโดรคาร์เบิ้นอยู่; เฉพาะเจาะจง หมายถึง หินทรายหรือทรายที่ให้น้ำมัน และต้องเจาะหลุม เพื่อสูบน้ำมันออกมา คำนี้ใช้กับหินปูน และโดเลอไม้ทฺที่ให้น้ำมันด้วย ดู: *gas sand (แก๊ส แซนด์); tar sand (ทาร แซนด์); sand แซนด์) [การเจาะ]* เปรียบเทียบ: *water sand (วอ′เท่อร์ แซนด์)*

oil seep (ออยล์ ซีพ) การปรากฏของเพอโทรเลี่ยมเหลวที่ผิวดิน ซึ่งเป็นผลมาจากการไหลขึ้นข้างบนอย่างช้าๆ จากแหล่งที่อยู่ใต้ดิน คำพ้อง: *seepage (ซี′พิจ; เพอโทรเลี่ยม)*

oil shale (ออยล์ เฌล) หินตะกอนสีน้ำตาลหรือสีดำ แสดงการเรียงชั้นบางของตะกอนเม็ดละเอียด และมีเคโรเจิ้น (kerogen) เป็นองค์ประกอบ และสามารถสกัดเอาสารไฮโดรคาร์เบินออกมาได้ คำพ้อง: *kerogen shale (เคอโรจิ′นิ่น เชล); keratenite (เคเรอจี′ไน้ท์)*

oil trap (ออยลฺ แทร็พ) โครงสร้างกักเก็บน้ำมันที่มีน้ำมันอยู่

oil-water contact (ออยลฺ-วอ´เทอรฺ คอน´แถ็คทฺ) ระนาบขอบเขต ระหว่างน้ำมันที่ลอยอยู่ส่วนบนและน้ำที่อยู่ส่วนล่าง คำพ้อง: *oil-water interface (ออยลฺ-วอ´เท่อรฺ อิน´เท่อรฺเฟซ)*

oil-water interface (ออยลฺ-วอ´เท่อรฺ อิน´เท่อรฺเฟซ) ดู: *oil-water contact (ออยลฺ-วอ´เท่อรฺ คอน´แถ็คทฺ)*

oil well (ออยลฺ เว็ล) หลุมที่ให้เพอโทรเลี่ยมด้วยการสูบหรือไหลตามธรรมชาติ กฎหมายบางฉบับนิยามศัพท์นี้โดยใช้อัตราส่วนแก๊ส/น้ำมัน

oil window (ออยลฺ วินโด้) อุณหภูมิและความดันใต้ผิวดิน ที่น้ำมันถูกสร้างจากสารเคเรอเจิ้น (kerogen) ในหินเฌล

ojo (โอ´โฮ) ศัพท์ที่ใช้ในตะวันตกเฉียงใต้ของสหรัฐอเมริกา ซึ่งใช้เรียก ทะเลสาบขนาดเล็กมาก หรือหนองน้ำ รากศัพท์: ภาษาสเปน “eye - ตา” น้ำพุในเขตหินปูน ที่ทำให้เกิดหนองน้ำขนาดเล็ก ดู: *vauclusian spring (เวาคลู´เซี่ยน สปริง´)*

old age (โอลดฺ เอจ) (1) [ชายฝั่ง] ขั้นพัฒนาการพื้นที่ชายฝั่งทะเลและชายฝั่งมหาสมุทร มีลักษณะเป็นลานกว้างด้านล่างของหน้าผาริมทะเล หรือชายฝั่งถูกกร่อนจนเกือบราบ ขั้นตอนนี้อาจเป็นเพียงสมมติฐานเนื่องจากยังเป็นที่น่าสงสัยว่า ระดับน้ำทะเลสามารถอยู่คงที่ได้นานเพียงพอที่จะกร่อนพื้นที่จนราบ ได้อย่างไร (2) [ธรณีสัณฐานวิทยา] ขั้นสุดท้ายของวัฏจักรการกร่อนของสภาพภูมิประเทศตามสมมติฐาน โดยพื้นผิวถูกกร่อนจนเกือบเท่ากับระดับฐานที่การกัดเซาะหยุดลง สัณฐานมีความสูงต่ำน้อย ลักษณะเด่นคือมีธารน้ำโค้งตวัดขนาดใหญ่ ที่ราบน้ำท่วมกว้าง มีเนินเขาเตี้ยและลำน้ำแตกสาขารูปกิ่งไม้ หรือเป็นพื้นที่เกือบราบเนื่องจากการกร่อน ดู: *old age (โอลดฺ เอจ) [ธารน้ำ]* (3) [ธารน้ำ] ขั้นพัฒนาการของธารน้ำตามสมมุติฐาน ที่พลังงานและประสิทธิภาพการกร่อนลดลง การทับถมพอกพูนเพิ่มขึ้นเมื่อความลาดชันลดลงมาก ลักษณะเด่นคือ: ปริมาณตะกอนมีมากกว่าความสามารถที่น้ำจะพัดพาไปทำให้เกิดการทับถม; หุบเขากว้างและตื้น หน้าผาลาดเอียงเล็กน้อยจนเกือบเท่ากับพื้นหุบเขา ความกว้างของที่ราบน้ำท่วมประมาณ 15 เท่าของความกว้างของคุ้งน้ำ; บนที่ราบน้ำท่วมมีหนองน้ำรูปแอก (oxbow) และหนองน้ำเก่า สันทราย พื้นที่ชุ่มน้ำ ทะเลสาบ; น้ำไหลเอื่อยๆ; มีแควที่พัฒนาเต็มที่จำนวนน้อย; การกร่อนเกิดช้า มักเกิดจากการถล่มของขอบหุบเขา; สัณฐานเหล่านี้พบทั่วไปในเขตที่ราบลุ่มน้ำ (alluvial plain) ปัจจุบันซึ่งมักเป็นผลจากการกร่อนหลังยุคน้ำแข็ง หรือการเพิ่มขึ้นของน้ำทะเล และอาจไม่ใช่หลักฐานของขั้นสุดท้ายของวัฏจักรการกร่อน

Oldham-Gutenberg discontinuity (โอล´แฮม-กู´เทินเบิรฺก ดิสคอนเทอนู´เออที่) ดู: *Gutenberg discontinuity (กู´เทินเบิรฺก ดิสคอนเทอนู´เออที่)*

oldhamite (โอลดฺ´แฮไม้ทฺ) แร่ผลึกลูกบาศก์ สีน้ำตาลอ่อน เป็นแร่อุกกาบาต ในกลุ่มเกอลีเนอ (galena) : (Ca,Mg)S.

old ice (โอลดฺ ไอ๊ซฺ) (1) น้ำแข็งที่ลอยในทะเลมานานกว่าสองปี อาจหนามากกว่า 3 เมตร และแสดงความเรียบเนียนที่ผิวมากกว่าน้ำแข็งอายุสองปี (2) ศัพท์ในอดีต ใช้กับน้ำแข็งที่ยังคงเหลืออยู่หลังจากฤดูร้อนผ่านไปแล้ว และแสดงให้เห็นถึงความเรียบเนียนที่ผิวมากกว่าน้ำแข็งที่เกิดในปีแรก เช่น น้ำแข็งสองปี หรือน้ำแข็งหลายๆ ปี (3) ศัพท์ ใช้เรียกคร่าวๆ ของการสะสมน้ำแข็งใน พื้นที่ที่ดินชั้นบนเป็นน้ำแข็ง (permafrost - เพอรฺ´เมอฟรฺ้อสทฺ))

oldland (โอลดฺ´แลนดฺ) (1) แผ่นดินเก่า โดยเฉพาะพื้นที่กว้าง เช่น Canadian shield (เคอ´เนเดี้ยน ฌีลด) มีหินเนื้อผลึกอายุแก่ถูกกร่อนและลดระดับอย่างต่อเนื่องเป็นเวลานาน และเป็นแหล่งกำเนิดตะกอนของหินตะกอนที่ทับถมในเวลาต่อมา (2) พื้นที่แผ่นดินเก่า อยู่เหนือระดับน้ำทะเลถัดจากที่ราบชายฝั่ง เป็นแหล่งกำเนิดตะกอนที่ทับถมบริเวณชายฝั่ง; แผ่นดินที่อยู่ติดกับพื้นผิวใหม่ที่พึ่งถูกยกตัวสูงกว่าระดับน้ำทะเล (3) ศัพท์ใช้เรียกพื้นผิวในวัยชราของวัฏจักรการกร่อน (cycle of erosion)

old mountain (โอลดฺ เม้าน´เทิน) ภูเขาที่ก่อตัวขึ้นก่อนยุคเทอรเฌอรี่ (Tertiary) โดยเฉพาะภูเขาคดโค้งที่เกิดก่อนการก่อตัวของเทือกเขาแอ๊ลพ (Alpine orogeny) คำตรงข้าม: *young mountain (เยิง เม้าน´เทิน)*

Old Red Sandstone (โอลดฺ เร้ด แซนดฺ´สโตน) ลำดับชั้นของหินทับถมตัวบนบก มีสีแดง ส่วนใหญ่เป็นหินตะกอน ประกอบด้วยหินทราย เคินกลอเมอเริท และเฌล เป็นหินยุคดิโวเนี่ยน พบในพื้นที่บางส่วนของ เกาะอังกฤษ และที่อื่นๆ ในประเทศแถบตะวันตกเฉียงเหนือของยุโรป

old snow (โอลดฺ สโน´) หิมะที่ตกลงมาแล้วเสียรูปผลึกจากการแปรสภาพ เรียกว่า เฟิรน (firn) หรือ เซะเทิลด สโน (settled snow) คำตรงข้าม: *new snow (นู สโน´)* คำพ้อง: *firn snow (เฟิรฺน สโน´)*

olefin (โอ´เลอเฟิน) ไฮโดรคาร์บอนไม่อิ่มตัว ประเภท แอเลอแฟติค (aliphatic) มีสูตรเคมีในรูปของ C_nH_{2n} ซึ่งมีอย่างน้อยหนึ่งพันธะคู่ โอเลอเฟินเกิดเป็นชุด โดยเอะเธอลีน (ethylene) C_2H_4

ซึ่งเป็นแก๊สมีกลิ่นหอม เป็นชนิดที่พบได้ทั่วไป สะกดได้อีกแบบคือ: *olefine*

olefine (โอ๎เลอไฟน) ดู: *olefin (โอ๎เลอเฟิน)*

Olenekian (โอเลอนีเคี่ยน) หินช่วงอายุตามมาตรอายุลำดับชั้นหินมาตรฐานโลก: ไทรแอสิคตอนล่าง (บน อินดูเอิ้น (Induan) ใต้เออนิเซี่ยน (Anisian)

oligist iron (ออ๎เลอเกิ้จสทฺ ไอ๎เริ่น) คำพ้อง: *hematite* (ฮี๎เมอไท้ทฺ) สะกดได้อีกแบบคือ: oligiste iron

oligo (โอ๎ลิโก) คำที่เติมข้างหน้า หมายถึง “เล็ก” หรือ “เล็กๆ น้อยๆ”

Oligocene (ออ๎ลิโกซีน หรือเออลิ๎เกอซีน) หินช่วงอายุตามมาตรอายุลำดับชั้นหินมาตรฐานโลกของยุคเทอรเฌอรี่ ซึ่งเป็นตอนบนของหินช่วงอายุย่อย เพลีเออจีน (Paleogene Subsystem) วางตัวอยู่บน อีเออซีน (Eocene) และวางตัวอยู่ใต้หินช่วงอายุไมเออซีน (Miocene) ของหินช่วงอายุย่อย นีเออจีน (Neogene Subsystem) และ หมายความถึงช่วงเวลาที่หินดังกล่าวทับถม ออลิโกซีน เอ๊ะเผิค (Oligocene Epoch) ระหว่าง 34 และ 23 ล้านปีมาแล้ว

oligoclase (ออ๎ลิโกเคลส หรือโอ๎ลิโกเคลส หรือเออลิ๎เกอเคลส) แร่ไทรคลิหนิคของ เพลเจอะเคลส เฟลสปาร มีองค์ประกอบระหว่าง $Ab_{90}An_{10}$ และ $Ab_{70}An_{30}$ พบในหินอัคนีที่มีสิลิเคอสูงถึงปานกลาง

oligomictic (ออ๎ลิโกมิคถิค) ก [ทะเลสาบ] (1) ทะเลสาบที่น้ำไหลเวียนได้เฉพาะบางช่วงเมื่อมีความหนาวผิดปกติมาก เช่น ทะเลสาบขนาดเล็กหรือปานกลางที่มีความลึกมาก หรืออยู่ในเขตที่มีความชื้นสูงซึ่งมีความแตกต่างของอุณหภูมิระหว่างพื้นผิวและพื้นทะเลสาบน้อย จึงไม่มีการแบ่งชั้นน้ำในทะเลสาบ เปรียบเทียบ: *polymictic (โพ๎ลีมิคถิค) [ทะเลสาบ]* ข [ตะกอนวิทยา] หินตะกอนเนื้อเม็ดที่มีหินชนิดเดียว เช่น orthoquartzitic conglomerate (ออโธขวอรท๎ซิถิค เคินกลอ๎เมอเริท) หรือหมายถึงเม็ดตะกอนในหินนั้น เปรียบเทียบ: *monomictic (มอเนอมิค๎ถิค) [ตะกอนวิทยา]; polymictic (พอลีมิค๎ถิค) [ตะกอนวิทยา].*

oligonite (ออ๎เลอโกไน้ทฺ หรือเออลิ๎เกอไน้ทฺ) ชนิดของซิเดอไร้ทที่มีแมงเกอนีส คารเบอเหนท มากถึงร้อยละ 40 คำพ้อง: *oligon spar (ออ๎ลิกอน สปาร๎)*

oligopelic (ออลิโกเพ๎หลิค) การทับถมของตะกอนที่พื้นทะเลสาบมีเคลน้อย

oligotrophic lake (ออลิโกโทร๎ฟิค เล้ค) ทะเลสาบที่ไม่มีสารอาหารสำหรับพืช และมักมีปริมาณอ็อกซิเจิ้นละลายน้ำมากอยู่ในชั้นที่เย็นที่สุดของทะเลสาบเขตหนาว; พื้นทะเลสาบมีสารอินทรีย์น้อยและมีระดับน้ำลึก เปรียบเทียบ: *dystrophic lake (ดิสโทร๎ฟิค เล้ค); mesotrophic lake (เมะเซอโทร๎ฟิค เล้ค); eutrophic lake (ยูโทร๎ฟิค เล้ค)*

oligotrophic peat (ออลิโกโทร๎ฟิค พี้ท) พี้ท ที่มีองค์ประกอบเป็นธาตุอาหารของพืชน้อย เปรียบเทียบ: *mesotrophic peat (เมะเซอโทร๎ฟิค พีท); eutrophic peat (ยูโทร๎ฟิค พี้ท)*

oligotrophic water (ออลิโกโทร๎ฟิค วอ๎เท่อรฺ) ชั้นของน้ำทะเลที่พื้นผิวมหาสมุทร ที่มีกระบวนการทางชีวเคมีเกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนสารอนินทรีย์เป็นสารอินทรีย์โดยสิ่งมีชีวิต (carbon fixation) ทำให้ปริมาณของสาร อนินทรีย์ลดลงต่ำมาก มีสภาพเทียบเท่ากับทะเลทราย พบในพื้นที่ส่วนกลางของการไหลเวียนของน้ำในมหาสมุทรขนาดใหญ่ทั้งหมด และในน้ำใกล้ชายฝั่งในหลายๆ พื้นที่ คำตรงข้าม: *eutrophic* water *(ยูโทร๎ฟิค วอ๎เท่อรฺ)* เปรียบเทียบ: *carbon fixation (คาร๎เบิ้น ฟิคเซ๎เฌิ่น); nutrient (นู๎ทรีเอิ้นทฺ) [สมุทรศาสตร์]*

oligotrophy (ออลิโกโทร๎ฟี่) คุณภาพ หรือสถานะของทะเลสาบออลิโกโทรฟิค (oligotrophic)

olistolith (เออลิส๎เตอหลิธ) ก้อนหินขนาดใหญ่ (มากกว่า 10 เมตร) ที่ไม่ได้มีอยู่ในบริเวณนั้น หรือมวลหินอื่นๆ ที่ถูกเคลื่อนที่โดยการเลื่อนไถล หรือถล่มของมวลหินใต้ทะเล และรวมอยู่ใน olistostrome

olistostrome (โอ๎ลิสโตสโตรม) การทับถมของธรณีวัตถุโดยการไหล ประกอบด้วยมวลผสมปนเปกันอย่างไร้ระเบียบ (เช่น ก้อนหินขนาดใหญ่และโคลน) ที่รวมตัวกันเมื่อมีการเลื่อนไถลหรือถล่ม ของมวลที่ยังไม่แข็งตัวในทะเล สามารถแสดงขอบเขตในแผนที่ได้ เป็นหน่วยหินรูปคล้ายเล็นสที่ไม่มีการเรียงชั้นอย่างแท้จริง แต่แทรกสลับอยู่กับชั้นหินที่มีการทับถมตามปกติ เช่นในแอ่งยุคเทอรเฌอรี่ ตอนกลางของซิซิลี่ (Sicily); ศัพท์ทั่วไปใช้เรียกหน่วยหินแตกหัก (broken formation) หรือ เมล้านจ (mélange) ที่เป็นหินตะกอน เปรียบเทียบ: *allolistostrome (ออลเออ๎ลิส๎ตอสโตรม)* รากศัพท์: ภาษากรีก “olistomai”, “to slide – เลื่อน”, + “stroma “bed – ชั้น”

olivine (ออ๎เลอวีน) (1) แร่ออร์เธอร์อมบิค สีเขียวใบมะกอก-เขียว เขียวอมเทา หรือน้ำตาล: $(Mg,Fe)_2SiO_4$ ออ๎เลอวีนประกอบด้วยแร่ทมีโครงสร้างเดียวกันแต่องค์ประกอบต่างกัน

ฟอรสเตอไร้ท-เฟอยาไล้ท (forsterite-fayalite) เป็นแร่ที่พบในหินอัคนีจำพวกเบสิค (basic) เอิลเทรอเบสิค (ultrabasic) และหินที่มีสิลิเคอน้อย (เช่น แก๊ะโบร้ บะซ้อลท เพอริเดอไท้ท ดูไน้ท) ออเลอวีนตกผลึกในช่วงแรกของการเย็นตัวของ แม็กเม่อ และหากถูกแปรสภาพจะได้เซอรเพินทีน (serpentine) (2) ชื่อนำไปใช้กับกลุ่มของแร่ที่มีสูตรทั่วไป คือ A_2SiO_4 เมื่อ A = Mg, F^{2+}, Mn^{2+} หรือ Ni ดู: *peridot (เพ'เรอด็อท); chrysolite (คริ'เซอไล้ท) [แร่วิทยา]* คำพ้อง: *olivinoid (ออลิวินอยด์)*

olivine basalt (ออ'เลอวีน บะ'ซ้อลท) (1) นอรมเมอถีฟ (normative) บะซ้อลทที่ประกอบด้วย ออเลอวีนและไดอ็อพไซ้ด ไม่มีเนะเฟอลีนหรือขวอรทส ซึ่งได้จากการวิเคราะห์ทางเคมีในรูปอ็อกไซดของแร่ (2) โมด้าล (modal) บะซ้อลทซึ่งมีออเลอวีนเป็นแร่ประกอบ

olivine clinopyroxenite (ออ'เลอวีน ไคลเนอไพร็อก'เซอไน้ท) การจำแนกหินอัคนีของ IUGS เป็นหินพลูทอหนิคที่มี M เท่ากับหรือมากกว่าร้อยละ 90 มี ol/(ol+opx+cpx) ระหว่างร้อยละ 5 และ 40 มี opx/(ol+opx+cpx) น้อยกว่าร้อยละ 5 และมี cpx/(ol+opx+cpx) น้อยกว่าร้อยละ 90

olivine gabbro (ออ'เลอวีน แก๊ะ'โบร้) การจำแนกหินอัคนีของ IUGS หินแก๊ะโบร้ที่มีออเลอวีนมากกว่าร้อยละ 5

olivine gabbronorite (ออ'เลอวีน แก๊ะ'โบรนอไร้ท) การจำแนกหินอัคนีของ IUGS หินพลูทอหนิคที่ตรงตามนิยามของแก๊ะโบร้ และมี pl/(pl+px+ol) ระหว่างร้อยละ 10 และ 90 มี px/(pl+px+ol) มากกว่าร้อยละ 5 และมี ol/(pl+px+ol) มากกว่าร้อยละ 5

olivine-hornblende pyroxenite (ออ'เลอวีน-ฮอรฺน'เบล็นดฺ ไพร็อก'เซอไน้ท) การจำแนกหินอัคนีของ IUGS หินพลูทอหนิคที่มี M เท่ากับหรือมากกว่าร้อยละ 90 มี ol(ol+hbl+px) ระหว่างร้อยละ 5 และ 40 และเพอร็อกซีนมากกว่าแอมเฟอโบล

olivine homblendite (ออ'เลอวีน ฮอรฺนเบลน'ได้ท) การจำแนกหินอัคนีของ IUGS หินพลูทอหนิคที่มี M เท่ากับหรือมากกว่าร้อยละ 90 มี ol/(ol+hbl+px) ระหว่างร้อยละ 5 และ 40 มี px/(ol+hbl+px) น้อยกว่าร้อยละ 5 และมี hbl/ (ol+hbl+px) น้อยกว่าร้อย 90

olivine melilitite (ออ'เลอวีน เมอลิ'เลอไท้ท) การจำแนกหินอัคนีของ IUGS หินภูเขาไฟที่มีแร่ออเลอวีนอย่างน้อยร้อยละ 10 และแร่เมเลอไล้ท (melilite) อย่างน้อยร้อยละ 10 แร่ที่เหลือส่วนใหญ่เป็นไคลโนไพร็อกซีน (clinopyroxene)

olivine nephelinite (ออ'เลอวีน เนะ'เฟอเลอไน้ท) หินอัคนีที่เย็นตัวบนพื้นดิน มีองค์ประกอบต่างจากเนะเฟอเลอไน้ท โดยมีแร่ออเลอวีนด้วย คำพ้อง: *nepheline basalt (เนะเฟอลีน บะ'ซ้อลท)*

olivine norite (ออ'เลอวีน นอ'ไร้ท) การจำแนกหินอัคนีของ IUGS หินพลูทอหนิคที่ประกอบด้วย เพลเจอะเคลส อย่างน้อยร้อยละ 10 และออเลอวีนอย่างน้อยร้อยละ 10 โดยมีออรโธไพร็อกซีนอย่างน้อยร้อยละ 95 ของไพร็อกซีน

olivine orthopyroxenite (ออ'เลอวีน ออรเธอไพร็อก'ซีน) การจำแนกหินอัคนีของ IUGS หินพลูทอหนิคที่มี M เท่ากับหรือมากกว่าร้อยละ 90 มี ol/(ol+opx+cpx) ระหว่างร้อยละ 5 และ 40 มี cpx/(ol+opx+cpx) น้อยว่าร้อยละ 5 และมี opx/(ol+opx+cpx) น้อยกว่าร้อยละ 90

olivine-pyroxene homblendite (ออ'เลอวีน-ไพร็อก'ซีน ฮอรฺนเบล็น'ได้ท) การจำแนกหินอัคนีของ IUGS หินพลูทอหนิคที่มี M เท่ากับหรือมากกว่าร้อยละ 90 มี ol/(ol+hbl+px) ระหว่างร้อยละ 5 และ 40 และมีแอมเฟอโบลมากกว่าไพร็อกซีน

olivine pyroxene melilitolite (ออ'เลอวีน ไพร็อก'ซีน เมอลิเลอเทอ'ไล้ท) การจำแนกหินอัคนีของ IUGS หินพลูทอหนิคที่ ส่วนใหญ่ประกอบด้วยเมเลอไล้ท (melilite) ออเลอวีน และไคลโนไพร็อกซีน โดยมี ไคลโนไพร็อกซีน มากกว่า ออเลอวีน

olivine pyroxenite (ออ'เลอวีน ไพร็อก'เซอไน้ท) การจำแนกหินอัคนีของ IUGS หินพลูทอหนิคที่มี M เท่ากับหรือมากกว่าร้อยละ 90 มี ol/(ol+hbl+px) ระหว่างร้อยละ 5 และ 40 มี hbl/(ol+hbl+px) น้อยกว่าร้อยละ 5 และมี px/(ol+hbl+px) น้อยกว่าร้อยละ 90

olivine tholeiite (ออ'เลอวีน โธ'เลอไอ๊ท) เบอะซ้อลทที่มีสิลิเคอไม่อิ่มตัว ประกอบด้วย ออเลอวีน ไฮเพอร สธีน และไดออพไซดโดยไม่มีขวอรทส หรือเนะเฟอลีน ซึ่งได้จากการวิเคราะห์เคมีในรูปอ็อกไซดของแร่

olivine websterite (ออ'เลอวีน เว็บสเตอ'ไร้ท) การจำแนกหินอัคนีของ IUGS หินพลูทอหนิคที่มี M เท่ากับหรือมากกว่าร้อยละ 90 มี ol/(ol+opx+cpx) ระหว่างร้อยละ 5 และ 40 มี opx/(ol+opx+cpx) มากกว่าร้อยละ 5 และมี cpx/(ol+opx+cpx) มากกว่าร้อยละ 5

olivinoid (ออ'ลิวินอยด์) (1) ดูแร่ที่ถ่ายแร่ออเลอวีน พบในอุกกาบาต (2) ดู: *olivine (ออ'เลอวีน)*

Olympic Dam-type deposit (เออลิมผิค แดม-ไท้พ ดิพอ๋เสิท) การทับถมแหล่งแร่โลหะหลายชนิด ได้แก่ เหล็ก ทองแดง ยูเรเนียม ทอง และธาตุหายาก เป็นชนิดย่อยของแหล่งแร่เหล็กอ๊อกไซด์ ทองแดง-ทองคำ (iron oxide copper-gold deposit) ชื่อมาจาก Olympic Dam polymetallic deposit (เออลิม๋ผิค แดม พอลี่เมอแท๋หลิค ดิพอ๋เสิท) ในออสเตรเลียใต้

ombrogenous peat (ออมบรอ๋เจเนิส พี้ท) พีทที่ได้รับความชื้นจากหยาดน้ำฟ้า (น้ำที่ตกจากบรรยากาศ) เท่านั้น อุดมไปด้วยเซลเยอโลส (cellulose) แต่มีธาตุอาหารสำหรับพืชแร่ธาตุ ไนเทรอเจิ้นน้อย มีสภาพเป็นกรดสูงและถูกย่อยสลายได้ยาก เปรียบเทียบ: *topogenous peat (เทอพอ๋เจเนิส พี้ท); highmoor peat (ไฮ๋มุร์ พี้ท); domed peat (โด๋เมิด พี้ท)*

ombrophilous (ออมบรอ๋เฟอเลิส) พืชที่ปรับตัวในสภาพฝนตกชุก เปรียบเทียบ: *ombrophobous (ออมบรอ๋โฟเบิ้ส)* คำนาม: ombrophile (ออม๋บรอะไฟล)

ombrophobous (ออมบรอ๋โฟเบิ้ส) สิ่งมีชีวิตที่ไม่สามารถทนต่อสภาพที่ฝนตกชุก เปรียบเทียบ *ombrophilous (ออมบรอเฟอเลิส)* คำนาม: ombrophobe (ออมเบรอะโฝบ)

ombrotrophic peat (ออมบรอโทร๋ฝิค พี้ท) พีทที่ได้สารอาหารจากหยาดน้ำฟ้า จึงมีปริมาณสารอาหารน้อย เปรียบเทียบ *minerotrophic peat (มิ๋เนอโรโทร๋ฝิค พี้ท); ombrogenous peat (ออมบรอ๋จีเนิส พี้ท)*

omission solid solution (โอมิ๋เฌิ่น ซอ๋เหลิด เซอลู๋เฌิ่น) ผลึกที่มีโครงสร้างแอ๊ะเทิ่มไม่สมบูรณ์ เปรียบเทียบ: *substitution solid solution (เสิบสเตอทู๋เฌิ่น ซอ๋เหลิด เซอลู๋เฌิ่น)* คำพ้อง: *defect-lattice solid solution (ดี๋เฝ็คทฺ และ๋เทิส ซอ๋เหลิด เซอลู๋เฌิ่น)*

omission surface (โอมิ๋เฌิ่น เซอร์เฝิส) ความไม่ต่อเนื่องของพื้นผิวเกิดในธรรมชาติและมีขนาดเล็ก บ่งบอกว่ามีการหยุดทับถมชั่วคราว แต่มีการกร่อนเล็กน้อยหรือไม่มีเลย

omphacite (ออมเฟาไซ้ทฺ) แร่มอเนอคลิหนิค สีเขียว เขียวอ่อน ในกลุ่มเพอร์อกซีน พบเป็นส่วนประกอบในหินเอ๊ะโคลไจ๊ท (eclogite) : $(Ca,Na)(Fe,Al)Si_2O_6$

oncolite (ออนโค๋ไล้ทฺ) โครงสร้างในหินตะกอนแคลแคเรียสขนาดเล็ก หลายรูปร่าง เป็นวงชั้นซ้อนกัน คล้ายโอเออลิธ (oolith) เกิดโดยการพอกแผ่นเจลาทินของสาหร่ายสีเขียวแกมน้ำเงิน มีขนาดเล็กกว่าสโตรแมเทอไล้ท (stromatolite) โดยทั่วไปมีขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางไม่เกิน 10 เซนติเมตร สะกดได้อีกแบบคือ: *onkolite (ออน๋เคอไล้ท)*

one-face-centered lattice (เวิ่น-เฟซ-เซ็น๋เท่อรฺดฺ และ๋เทิส) ชนิดของเซ็นเทอรด และเทิส (centered lattice) ซึ่งหนึ่ง ยูเหนิท เซ็ลจะมีหน้าที่มีแอ๊ะเทิ่มอยู่ตรงกลางจำนวนหนึ่งคู่ นั่นคือ หนึ่งยูเหนิท เซ็ลมีสองและเทิสพ้อยท กรณีระนาบ (100) เป็นระนาบที่มีแอ๊ะเทิ่มอยู่ตรงกลางจะใช้สัญลักษณ์ A กรณีระนาบ (010) เป็นระนาบที่มีแอ๊ะเทิ่มอยู่ตรงกลางจะใช้สัญลักษณ์ B และ กรณีระนาบ (001) เป็นระนาบที่มีแอ๊ะเทิ่มอยู่ตรงกลางจะใช้สัญลักษณ์ C ทั้งนี้ในกลุ่มและเทิสออรเธอรอมบิค สามารถเกิดได้ทุกกรณี ในกลุ่มและเทิสมอเนอคลิหนิค จะเกิดแบบ C และ A เท่านั้น คำพ้อง: *end-centered lattice (เอ็นดฺ-เซ็น๋เท่อรฺดฺ และ๋เทิส)*

onegite (โอนี๋ไก๊ทฺ หรือออ๋นีไก๊ทฺ) ขวอรทสสีม่วงอ่อน มีแท่งเข็มของแร่เกอไธ้ทฺแทรกในผลึก

one-M (1M) polytype (เวิน-เอ็ม พอ๋ลีไท้พฺ) พอลีม้อรฟที่มีการซ้ำของชั้นที่เหมือนหรือคล้ายกันในทิศทางเดียว ซึ่งเป็นโครงสร้างผลึกที่แสดงสมมาตรแบบมอเนอคลิหนิค และเป็นการซ้ำกันของชั้นในทิศทางที่พอกพูนขึ้น เป็นรูปแบบทั่วไปของแร่ไทรอ๊อคเทอะฮีเดริ้ล ไมเค่อ แต่พบน้อยกว่าในกลุ่มเซอรเพินทีน เปรียบเทียบ *two-M (2M) polytype (ทู-เอ็ม พอ๋ลีไท้พฺ)*

one-to-one (1:1) layer (เวิน-ทู-เวิน เล๋เย่อร) ส่วนประกอบของไฮเดริส สิเลอเขท ที่มีการเรียงตัวอย่างต่อเนื่องของ เทะเทรอฮีเดริ้ล ฌี้ท และ อ๊อคเทอฮีเดริ้ล ฌี้ท ในสัดส่วน 1:1 ซึ่งได้แก่แร่ในกลุ่มเซอรเพินทีนและเคเออเลิ่น (the serpentine and the kaolin minerals) ทั้งนี้ เทะเทรอฮีเดริ้ล ฌี้ท มีสูตรทั่วไปคือ T_2O_5 (เมื่อ T คือ Si, Al, Fe^{3+}) ส่วนอ๊อคเทอฮีเดริ้ล ฌี้ท ประกอบด้วยสองส่วน คือ 1 ไอเอ้นบวกขนาดกลาง (Mg, Al, Fe^{2+}, Fe^{3+}) และ 2 ไอเอ้นลบ O และ OH เปรียบเทียบ *octahedral sheet (อ๊อคเทอฮี๋เดริ้ล ฌี้ท); tetrahedral sheet (เทะเทรอฮี๋เดริ้ล ฌี้ท)*

one-to-one (1:1) phyllosilicate (เวิน-ทู-เวิน ฟีโลสิ๋เลอเขท) ไฮเดริ้ส สิเลอเขท ที่ประกอบด้วยชั้น 1:1 โดยแต่ละหน่วยจะเชื่อมกันด้วยพันธะไฮดรอเจิ้นและแรงไฟฟ้าสถิต แร่ที่มีโครงสร้างเป็นชั้น 1:1 ได้แก่ กลุ่มเซอรเพินทีนและเคเออเลิ่น เปรียบเทียบ *octahedral sheet (อ๊อคเทอฮี๋เดริ้ล ฌี้ท); tetrahedral sheet (เทะเทรอฮี๋เดริ้ล ฌี้ท)*

one-year ice (เวิ่น-ยิรฺ ไอ๊ซ) น้ำแข็งในทะเล ที่ก่อตัวไม่เกินหนึ่งช่วงฤดูหนาว มีความหนาประมาณ 70 เซนติเมตร ถึง 2 เมตร

onion-skin weathering (เอิน'เยิ่น สกิน' เวะ'เธอริ่ง) ดู: *spheroidal weathering (สฟิรอย'เดิ้ล แวะ'เธอริ่ง)*

onkolite (ออน'เคอไล้ท) ดู: *oncolite (ออน'เคอไล้ท)*

onlap (ออน'แลพ) (1) การซ้อนทับของหน่วยตะกอนภายในลำดับชั้นหิน มีลักษณะเด่นคือจะสอบเข้าหาฝั่ง และลู่หายไป (pinching put) ที่ขอบหรือชายฝั่งของแอ่งตะกอน โดยขอบเขตของหน่วยหินที่ทับถมทีหลังจะรุกเข้าหาฝั่งมากขึ้นตามลำดับ หรืออาจหมายถึง การเพิ่มขึ้นอย่างสมบูรณ์ไปทางด้านข้างของชั้นหินเนื่องจากการขยายตัวของทะเล หรือบนขอบของแผ่นดินที่กำลังทรุดตัวลงเรื่อยๆ คำตรงข้าม: *offlap (ออฟ'แลพ)* เปรียบเทียบ *overstep (โอ'เวอรฺสเต็พ) [ลำดับชั้นหินวิทยา]* ดู: *marine onlap (เมอรีน' ออน'แลพ); apparent onlap (เออะเพ'เริ่นทฺ ออน'แลพ); proximal onlap (พร็อก'เซอเมิ่ล ออน'แลพ); distal onlap (ดิส'เติ้ล ออน'แลพ)* (2) การจมลงของแผ่นดินอย่างต่อเนื่อง โดยการรุกเข้าของทะเล คำพ้อง: *transgressive overlap (แทรนเกรส'สีพ โอเวอรแลพ'); coastal onlap (โค้สเติ้ล ออน'แลพ)* เปรียบเทียบ: *transgression (แทรนเกรสเฌิ่น)*

onset (ออน'เส็ท) ดู: *arrival (เออะไร'เวิ่ล)*

onshore (ออน'ฌอร) (1) เกี่ยวกับทิศทางเข้าหาฝั่ง เช่น ลมจากทะเลพัดเข้าหาฝั่ง (onshore wind) คลื่นซัดเข้าหาฝั่ง (onshore wave) (2) ตั้งอยู่บนหรือใกล้ฝั่ง คำตรงข้าม: *offshore (อ๊อฟ'ฌอร)*

ontogenetic stage (อ็อนทอเจอเน'ถิค สเตจ') ระยะการพัฒนาการเจริญเติบโตของสิ่งมีชีวิตแต่ละชนิด

ontogeny (อ็อนทอ'เจอนี่) การพัฒนาของสิ่งมีชีวิตแต่ละชนิดในระยะต่างๆ จากเริ่มแรกจนถึงโตเต็มที่ คำคุณศัพท์: ontogenetic (อ็อนทอเจอนี'ถิค) คำพ้อง: *life cycle (ไล้ฟ ไซเคิ่ล)*

ontozone (อ็อน'เทอโซน) หน่วยหินตามการลำดับชั้นหินโดยเฟาะเซิ่ล (biostratigraphy - ไบโอสเตรอทิ'เกรอะฟี่) ขึ้นกับช่วงอายุของเฟาะเซิ่ล; เทียบเท่ากับ *biozone (ไบ'โอโซน)*

onyx (ออ'หนิกสฺ) (1) ชนิดของแคลเซะเดอนี่ (chalcedony) ที่เหมือนแอ๊ะเกิทชนิดมีแถบ (banded agate) หลากหลายสี แต่แถบในออหนิกสจะมีลักษณะตรงและขนานกันและกันเสมอ เปรียบเทียบ: *agate (แอ๊ะ'เกิท); sardonyx (ซารดอ'หนิกสฺ); jasponyx (แจ๊สพอ'หนิกสฺ)* (2) ชื่อที่นำไปใช้อย่างไม่ถูกต้องกับแคลเซะเดอนี่ที่ย้อมสี แคลเซะเดอนี่สีทึบ โดยเฉพาะ black onyx (แบล๊ค ออ'หนิกสฺ) (3) ดู: *onyx marble (ออ'หนิกสฺ มาร'เบิ้ล)* คำคุณศัพท์: (1) แถบแบบขนาน เช่น onyx marble (ออ'หนิกสฺ มาร'เบิ้ล) หินมารเบิ้ลที่มีแถบขนาน และ onyx obsidian (ออ'หนิกสฺ เอ็บซิ'เดี้ยน) – หินเอ็บซิเดี้ยนที่มีแถบขนาน (2) สีดำสนิท Jet black

onyx agate (ออ'หนิกสฺ แอ๊ะ'เกิท) แอ๊ะเกิท ที่มีแถบตรงขนานกันสีขาวและสีเทาหลายโทนสี

onyx marble (ออ'หนิกสฺ มาร'เบิ้ล) มารเบิ้ลเนื้อแน่น มีแถบโปร่งแสง (โดยทั่วไปประกอบด้วยผลึกแคลไซ้ท ไม่ใช่เออแระเกอไน้ท (aragonite)) ดูคล้ายออหนิกส โดยเฉพาะพวกแทระเวอทีนที่มีแถบขนาน สามารถนำมาขัด และใช้ทำเป็นวัสดุตกแต่งหรืองานด้านสถาปัตยกรรม มักทับถมจากสารละลายน้ำเย็น ในรูปหินงอกหินย้อยในถ้ำ ดู: *cave onyx (เค้ฟ ออ'หนิกสฺ)* คำพ้อง: *onyx (ออ'หนิกสฺ); Mexican onyx (เม็ก'ซิเคิ่น ออ'หนิกสฺ); alabaster (แอะ'เลอแบ๊สเต้อร); oriental alabaster (ออเรียนเทิ่ล' แอะ'เลอแบ๊สเต้อร); Gibraltar stone (เจอะบรอล'เท่อรฺ สโตน); Algerian onyx (แอลจิ'เรี่ยน ออ'หนิกสฺ)*

onyx opal (ออ'หนิกสฺ โอ'เพิ่ล) โอเพิ่ลที่พบทั่วไป มีแถบตรงและขนานกัน

ooid (โอ'ออยดฺ) (1) ก้อนทรงกลม ในหินจำพวกโอเออลิถิค (oolitic rock); โอเออหลิธ (oolith) เป็นศัพท์ที่ถูกนำมาใช้แทน "โอเออหลิธ" เพื่อหลีกเลี่ยงการสับสนระหว่าง โอเออไล้ท (oolite) (2) ในความหมายที่ไม่ใช่เกี่ยวข้องกับการเกิด หมายถึงอนุภาคที่คล้ายกับโอเออหลิธทั้งลักษณะและขนาด เปรียบเทียบ: *pseudo-oolith (ซูโด-โอ'เออหลิธ)* คำคุณศัพท์: ooidal (โอ'ออยเดิ้ล)

oolicast (โอออ'เลอแค้สทฺ) รูเปิดกึ่งทรงกลมขนาดเล็ก ที่พบในหินโอเออลิถิค (oolitic rock) เป็นผลจากการละลายออกของโอเออหลิธส (ooliths) ไม่เท่ากัน โดยจะไม่ละลายส่วนที่เป็นเมทริกสฺ (matrix) ศัพท์นี้ไม่เหมาะจะนำมาใช้ เว้นแต่รูเปิดนั้นถูกเติมเต็มภายหลัง ดู: *oomold (โอ'เออโมลดฺ)* คำพ้อง: *oocast (โอ'เออแค้สทฺ)*

oolicastic porosity (โอ'เออลิแคส'ติค เพอรอ'เซอที่) ความพรุนที่เกิดในหินจำพวกโอเออลิถิค (oolitic rock) หรือโอเออหลิธ (oolith) โดยการละลายออกของโอออย (ooid) ซึ่งทำให้เกิดโอออเลอแค้สท (oolicast)

oolite (โอ'เออไล้ท) (1) หินตะกอน มักเป็นหินปูนที่ประกอบด้วยโอเออหลิธ (oolith) เชื่อมติดกัน ชื่อนี้เดิมเรียกว่า โอเออหลิธ คำพ้อง: *roestone (โร'สโตน)* หินไข่ปลา (2) ศัพท์ที่มักใช้สำหรับโอเออหลิธหรืออนุภาครูปไข่ของโอเออหลิธ ที่มีจำพวก ภาษากรีก "oon", "egg – ไข่" เปรียบเทียบ: *pisolite (ไพ'เซอไล้ทฺ) [ตะกอนวิทยา]* สะกดได้อีกแบบคือ: oölite

oolite bar (โอ'เออไล้ทฺ บาร) ดู: *oolite shoal (โอ'เออไล้ทฺ โฌล)*

oolite shoal (โอ´เออไล้ทฺ โฌล) หาดตื้นและมีคลื่นในทะเลส่วนใหญ่ประกอบด้วยตะกอนทราย (ขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง 0.25-2 มิลลิเมตร) พอกด้วยสารจำพวกเออแระเกอไน้ท (aragonite) แต่อาจจะพอกด้วยแคลไซ้ต โดเลอไม้ท หรือแร่อื่น; หาดตื้นที่มีโอเออหลิธ คำพ้อง: *oolite bar (โอ´เออไล้ทฺ บาร)*

oolith (โอ´เออหลิธ) เม็ดพอกทรงกลมหรือทรงรีขนาดเล็กในหินตะกอน คล้ายไข่ปลา มีเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 0.25-2 มิลลิเมตร (โดยทั่วไป 0.5-1 มิลลิเมตร) เกิดจากแคลเซี่ยมคารเบอเหนท (แต่อาจมีโดเลอไม้ท สิลิเคอ หรือแร่อื่นๆ) พอกเป็นชั้นๆ รอบนูเคลียส เช่น เศษเปลือกหอย เศษสาหร่าย หรือเม็ดทราย ในเขตน้ำตื้นที่มีคลื่นรบกวน; ภายในเม็ด มักแสดงโครงสร้างเส้นใยแผ่ออกจากแกนกลาง แสดงให้เห็นการขยายตัวจากแกนกลางออกสู่ด้านนอก โอเออหลิธพบบ่อยครั้งเกิดจากการตกผลึกของสารอนินทรีย์ และไม่ได้เกิดจากสารจำพวกแคลเคเรียส แต่เกิดจากการแทนที่ ซึ่งโอเออหลิธแบบนี้มักมีความกลมน้อย และโครงสร้างเส้นใยแผ่รัศมีเกิดได้น้อย คำนี้เริ่มแรกใช้กับหินที่ประกอบด้วยโอเออไล้ทฺ (*oolite โอเออไล้ทฺ*) และปัจจุบันบางครั้งยังคงใช้อยู่ เปรียบเทียบ: *pisolith (ไพ´เซอหลิธ)* สะกดได้อีกแบบคือ: oölith คำพ้อง: *ooid (โอ´ออยดฺ); oolite (โอ´เออไล้ทฺ); ovulate (อ๊อ´เวอเหลท)*

oolitic (โอเออลิ´ถิค) เกี่ยวกับโอเออไล้ทฺ หรือหินหรือแร่ที่ประกอบด้วยโอเออหลิธสฺ (ooliths) เช่น “oolitic ironstone (โอเออลิ´ถิค ไอ´เริ่นสโตน)” ที่ซึ่งมีเหล็กออกไซด หรือเหล็กคารเบอเหนท ที่เข้ามาแทนที่แคลเซี่ยมคารเบอเหนทที่เคยมีอยู่เดิมในโอเออลิถิค ไลมสโตน (oolitic limestone) สะกดได้อีกแบบคือ: oölitic

oolitic texture (โอเออลิ´ถิค เท็กส´เช่อร) เท็กสเช่อรของหินตะกอน ที่ประกอบด้วย โอเออหลิธส (ooliths) จำนวนมากแสดงการเชื่อมติดกันและกัน

oolitization (โอเออลิทิเซ´เฌิ่น) กระบวนการหรือการทำให้เกิดโอออยส (ooids) หรือหินพวกโอเออลิถิค (oolitic rock) รวมถึงผลของกระบวนการหรือการทำดังกล่าว

oolitoid (โอเออลิ´ทอยดฺ) อนุภาคในหินตะกอน ที่มีขนาดและรูปร่างคล้ายกับโอเออหลิธ (oolith) แต่ขาดโครงสร้างภายในเช่นเดียวกับโอเออหลิธ เปรียบเทียบ: *pseudo-oolith (ซูโด-โอ´เออหลิธ)*

ooloid (โอ´เออลอยดฺ) มวลที่มีขนาดเล็ก รูปทรงรี เกิดจากการพอกของสารละลายเซอลิเฌิสเป็นชั้นบาง รอบๆ ศูนย์กลางที่เป็นมวลเซอลิเฌิส (siliceous mass) อาจพบเป็นเม็ดเดี่ยวหรือเชื่อมติดกันเป็นรูปทรงที่ไม่แน่นอน ฝังติดอยู่ในเปลือกของ bryozoans (ไบรเออโซเอิ้นส) brachiopods (เบร´คิเออผอส) หรืออื่นๆ หรืออาจอยู่ในรูปทรงคล้ายเปลือกทั้งหมด ดู: *beekite (บี´ไค้ทฺ)*

oomold (โอ´เออโมลดฺ) รูทรงกลมในหินตะกอน หรือเศษวัตถุตกค้างที่ไม่ละลายน้ำ ที่เกิดจากการละลายของโอเออหลิธ (oolith) คำคุณศัพท์: oomoldic (โอเออโมล´ดิค) ดู: *oolicast (โอออ´เลอแค้สทฺ)*

oosparite (โอเออ´สปาไร้ทฺ) หินปูนที่มีโอออยดส (ooids) อย่างน้อยร้อยละ 25 และไม่เกินร้อยละ 25 เป็น อินเทรอแคล้สทส (intraclasts) และเนื้อพื้นเป็นสปารี่ แคลไซ้ท ซีเมนท (sparry calcite cement) มากกว่าคารเบอเหนท เหมิด (micrite - มิ´ไคร้ทฺ) เกิดทั่วไปในสภาพแวดล้อมที่มีพลังงานคลื่นหรือกระแสน้ำแรง โดยสแปรี่ แคลไซ้ท ซีเมนท บ่งบอกถึงการตกผลึกแทรกอยู่ในช่องว่าง

oovoid (โอเออ´วอยดฺ) ช่องว่างในแกนกลางของ โอเออหลิธ (oolith) ที่ถูกแทนที่ไม่สมบูรณ์

ooze (อู๊ส) (1) [ภูมิศาสตร์] ส่วนของพื้นดินที่เป็นโคลนอ่อนนุ่ม เช่น พื้นตลิ่งโคลน หนอง บึง หรือที่ลุ่มน้ำขัง/ชื้นแฉะ ที่เกิดจากการไหลของน้ำพุหรือลำธาร (2) [ธรณีวิทยาทางทะเล] ตะกอนจากสิ่งมีชีวิตในทะเลที่อยู่ห่างจากฝั่ง (pelagic sediment - เพอและ´จิค เซะ´เดอเมิ่นทฺ) ประกอบด้วยอย่างน้อยร้อยละ 30 ที่เป็นซากโครงร่างของสิ่งมีชีวิตในทะเล (เป็นได้ทั้งเซอลิเฌิส หรือแคลเคเรียส) ส่วนที่เหลือเป็นแร่เคล ขนาดของเม็ดตะกอนจะมีสองขนาด (bimodal) (ขนาดของเคล และขนาดของทราย และทรายแป้ง) อู๊ส สามารถจำแนกตามชนิดของสิ่งมีชีวิต เช่น *diatom ooze (ไดเออะทอม อู๊ส); foraminiferal ooze (เฟอแรเมอนิ´เฟอเริ่ล อู๊ส); pteropod ooze (เท´เรอผอด อู๊ส); radiolarian ooze (เร´ดีโอแล´เรียน อู๊ส)* ดู: *calcareous ooze (แคลเค´เรียส อู๊ส); siliceous ooze (เซอลิ´เฌิส อู๊ส)* (3) [ตะกอนวิทยา] (ก) โคลนหรือเลนที่มีความอ่อนนุ่มลื่น ที่มักพบอยู่บริเวณท้องน้ำของแม่น้ำ หรือที่พื้นทะเลสาบหรือทะเล (ข) ดินเปียกที่ไหลอย่างช้าๆ หรือรับแรงกระทำได้น้อย

oozy (อู´สี้) เกี่ยวกับอู๊ส หรือประกอบด้วยอู๊ส เช่น oozy fraction (อู´สี้ แฟร็´ค´เฌิ่น) ของดินซึ่งมีเม็ดแร่ขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางน้อยกว่าหนึ่งไมโครเมตร

opal (โอ´เพิ่ล) แร่หรือแร่เจล: $SiO_2 \cdot nH_2O$ ผลึกมีสัดส่วนของน้ำไม่แน่นอน (อาจมากถึงร้อยละ 20 แต่โดยปกติร้อยละ 3-9) มีได้เกือบทุกสี โปร่งแสง ถึงเกือบทึบแสง เล่นสีเมื่อมองต่างมุมต่างจากวอรทฺสตรงที่โอเพิ่ลมีลักษณะไอโซโทรพิค (isotropic) มีดัชนีหักเหต่ำกว่า มีความแข็งน้อยกว่า และมีความหนาแน่น

น้อยกว่า โอเพิ่ลมักเกิดเป็นมวลแน่นและแทนที่แร่อื่น ทับถมที่อุณหภูมิต่ำจากน้ำที่มีสารละลายสิเลอเคอ พบได้ในระนาบแตกและช่องว่างของหินอัคนี หรือพบในลักษณะคล้ายฟลิ้นท์ นอจู้ล (flint nodule) ในหินปูน พบในสายแร่ พบตกทับถม โดยน้ำพุร้อน พบในโครงร่างสิ่งมีชีวิตในทะเลที่เป็นเซอลิเฉิส (เช่น ไดเออะทอม และฟองน้ำ) พบในหินเซอรเพินทีน (serpentine) พบเป็นเศษของการผุ และพบร่วมกับแคลเซะเดอนี่ (chalcedony) และฟลิ้นท (flint) การเล่นสีทำให้โอเพิ่ลชนิดที่มีสี มีคุณค่าเป็นอัญมณี คำพ้อง: *opaline (โอ˘เพอไลน์)*

opal-agate (โอ˘เพิ่ล แอ๊ะ˘เกิท) โอเพิ่ลที่มีแถบและเฉดสีแตกต่างกัน คล้ายกับโครงสร้างของแอ๊ะเกิท ซึ่งเป็นชั้นของโอเพิ่ลและแคลเซะเดอนี่แทรกสลับกันหลายๆ ชั้น เปรียบเทียบ: *agate opal (แอ๊ะ˘เกิท โอ˘เพิ่ล)*

opalescence (โอเพอเละ˘เซิ่นซ) การวาวของแร่ ที่วาวเหมือนน้ำนมหรือไข่มุก เช่นที่ปรากฏในโอเพิ่ลและมูน สโตน (moonstone) เปรียบเทียบ: *play of color (เพ<u>ล</u> เอิ๊ฟ เคอ˘เล่อรฺ)*

opaline (โอ˘เพอไลน หรือโอ˘เพอลีน) คำนาม: (1) แร่ใดๆ เกี่ยวข้องหรือคล้ายกับโอเพิ่ล เช่น คอเรินเดิม สีขาวอมฟ้าที่คล้ายโอเพิ่ล หรือโอเพิ่ลที่เกิดแทนที่เซอเพนทีน (2) ดู: *opal (โอ˘เพิ่ล)* (3) จิ๊พเซิ่ม (gypsum) ที่มีเนื้อดิน (4) หินที่เนื้อพื้นเป็นโอเพิ่ล คำคุณศัพท์: คล้ายโอเพิ่ล โดยเฉพาะลักษณะปรากฏ เช่น “opaline feldspar (โอ˘เพอไลน เฟล˘สปาร)” หรือ “opaline silica (โอ˘เพอไลน สิ˘ลิเค่อ)”

opalite (โอ˘เพอไล้ทฺ) โอเพิ่ลที่พบได้ทั่วไป ไม่บริสุทธิ์ มีหลากหลายสี เช่น myrickite (มาย˘ริไค้ทฺ)

opalized wood (โอ˘เพอไล้ซดฺ วู้ด) ดู: *silicified wood (เซอลิ˘เซอไฟดฺ วู้ด)*

opal jasper (โอ˘เพิ่ล แจ๊ส˘เป้อรฺ) ดู: *jasper opal (แจ๊ส˘เป้อรฺ โอ˘เพิ่ล)*

opal phytolith (โอ˘เพิ่ล ไฟ˘เทอหลิธ) เศษชิ้นแข็งของเนื้อเยื่อพืชขนาดเล็ก เกิดจากสิลิเค่อเข้าไปแทนที่หลังจากมีการย่อยสลาย หรือหมายถึงวัตถุแข็ง มีไอเซอโทรผิคสิลิเค่อเป็นองค์ประกอบ มักมีเส้นผ่าศูนย์กลางน้อยกว่า 80 ไมโครเมตร ที่ตกผลึกจากพืชบนบกเมื่อมีปริมาณสิลิเค่อมากหรือเพื่อซ่อมแซมเซ็ล อาจเป็นเศษวัตถุยุคปัจจุบัน หรือเฟาะเซิ่ล สามารถเคลื่อนที่ไปตามลม และอาจตกสะสมในมหาสมุทรได้

opaque (โอเพค˘) วัตถุที่ไม่ยอมให้แสงผ่านได้ (ทึบแสง) หรือวัตถุที่ไม่ยอมให้พลังงานรังสีผ่านได้ เปรียบเทียบ: *transopaque (แท<u>รน</u>สโอเพค˘); translucent (แท<u>รน</u>สลู˘เซิ้นทฺ); transparent (แท<u>รน</u>สแพ˘เริ่นทฺ) โปร่งแสง*

opaque attritus (โอเพค˘ แอะ˘<u>ทริ</u>เทิส) วัสดุป่นในถ่านหินประกอบด้วยอนุภาคอิเนอรทิไน้ทฺ (inertinite) จำนวนมาก มีลักษณะทึบแสง เปรียบเทียบ: *translucent attritus (แทรนสลู˘เซิ้นทฺ แอะ˘ทริเทิส) โปร่งแสง*

opaque zone (โอเพค˘ โซน) โซนของหินใต้พื้นดิน ที่ไม่สามารถวัดคลื่นไซ้สมิคแบบสะท้อน เปรียบเทียบ: *transparent zone (แท<u>รน</u>สแพ˘เริ่นทฺ โซน)*

open bay (โอ˘เพิ่น เบ) อ่าวเปิด หรือ ชวาก บริเวณที่เว้าเข้ามาในแผ่นดินและอยู่ระหว่างสองแหลม มีขนาดกว้าง เปิดออกสู่ทะเล คลื่นสามารถซัดเข้ามาถึงฝั่ง โดยคลื่นจะมีความสูงใกล้เคียงกับเมื่ออยู่ในทะเลเปิด เช่น ชวากพัทยา

opencast mining (โอ˘เพิ่นแค้สทฺ ไม˘นิ่ง) ดู: *opencut mining (โอ˘เพิ่นเคิท ไม˘นิ่ง) เหมืองเปิด*

open-cavity ice (โอ˘เพิ่น แค˘เวอที่ ไอ๊ซ) น้ำแข็ง เป็นผลมาจากการรวมตัวของไอน้ำ ในช่องเปิดหรือร่องแตกในพื้นดิน

open channel (โอ˘เพิ่น แช˘เนิ่ล) ทางน้ำหรือคลอง ที่น้ำไหลโดยมีผิวน้ำเปิด

open coast (โอ˘เพิ่น โค้สทฺ) ชายฝั่งที่ถูกกระแสน้ำและกระแสคลื่นกระทำได้โดยตรง

open-coast marsh (โอ˘เพิ่น โคสทฺ ม้ารฺณ) พื้นที่ชุ่มน้ำเค็มตามแนวชายฝั่ง เปรียบเทียบ: *coastal marsh (โค้ส˘เติ้ล ม้ารฺณ)*

opencut mining (โอ˘เพิ่นเคิท ไม˘นิ่ง) การทำเหมืองแร่บนพื้นดินผิว โดยการนำแร่ออกมาด้วยการเปิดชั้นที่ปิดทับออก ได้แก่ เหมืองถ่านหิน น๊อนเมเทิล และสินแร่โลหะ เช่น เหล็กและทองแดง เปรียบเทียบ: *quarrying (<u>ควอ</u>˘รี่อิ่ง) [เหมืองแร่]* คำพ้อง: *strip mining (สท<u>ริ๊</u>พ˘ ไม˘นิ่ง); opencast mining (โอ˘เพิ่นแค้สทฺ ไม˘นิ่ง); openpit mining (โอ˘เพิ่นพิท ไม˘นิ่ง); contour mining (คอน˘ทัวรฺ ไม˘นิ่ง)*

open fold (โอ˘เพิ่น โ<u>ฟล</u>ด) โฟลดที่มีมุมระหว่างปีก 70-120 องศา ตามการจำแนกของฟลูที่ (fleuty fold classification)

open form (โอ˘เพิ่น ฟอรฺม) รูปแบบผลึกที่สามารถต่อรูปแบบอื่นบนหน้าผลึกได้ เช่น ทริโกทิล พริเซ็ม เปรียบเทียบ: *closed form (โ<u>คล</u>สดฺ ฟอรฺม)*

open gash fracture (โอ˘เพิ่น แก๊ฌ แ<u>ฟร</u>ค˘เชอรฺ) ดู: *gash fracture (แก๊ฌ แ<u>ฟร</u>ค˘เชอรฺ)*

open hole (โอ๑เพิ่น โฮล) หลุมเจาะที่ไม่กรุท่อรอบผนัง หรือส่วนของหลุมเจาะที่อยู่ลึกลงไปจากส่วนที่กรุท่อรอบผนัง (casing) เปรียบเทียบ: *cased hole (เคสดฺ โฮล)*

open ice (โอ๑เพิ่น ไอ๊ซ) (1) น้ำแข็งที่แตกแยกเพียงพอที่เรือผ่านไปได้ (2) น้ำแข็งแตก

open joint (โอ๑เพิ่น จ้อยนฺท) ดู: *fissure (ฟิ๑เฌ่อร) [ธรณีวิทยา]*

open lake (โอ๑เพิ่น เล้ค) (1) ทะเลสาบที่มีน้ำไหลออก คำตรงข้าม: *closed lake (โคลสดฺ เล้ค)* (2) ทะเลสาบที่ผิวน้ำไม่มีสิ่งปกคลุม เช่น ไม่มีน้ำแข็งหรือไม่มีพืชปกคลุมที่ผิวน้ำ

open-packed structure (โอ๑เพิ่น-แพ็คดฺ สเตริ๊ค๑เช่อรฺ) ในโครงสร้างผลึกเป็นรูปแบบของการซ้อนกันของลูกทรงกลมขนาดเท่ากัน ในการจัดเรียงผลึกแบบออรเธอเกอเนิ่ล ซึ่งทรงกลมแต่ละลูกจะติดกับอีกหกลูก

open packing (โอ๑เพิ่น แพะ๑คิ่ง) ลักษณะของการจัดเรียงลูกทรงกลมแข็งขนาดเท่ากันอย่างหลวมๆ เท่าที่สามารถเป็นไปได้ ทำให้มีความพรุนสูงสุด เช่น การเรียงแบบลูกบาศก์ คำตรงข้าม: *close packing (โคลส แพะ๑คิ่ง)*

openpit mining (โอ๑เพิ่นพิท ไม๑นิ่ง) ดู: *opencut mining (โอ๑เพิ่น เคิท ไม๑นิ่ง)*

open rock (โอ๑เพิ่น ร็อค) ชั้นหินใดๆ ที่มีช่องว่าง หรือรูพรุนจำนวนมากพอ ที่กักเก็บน้ำหรือให้น้ำไหลผ่านออกไปได้

open-space structure (โอ๑เพิ่น-สเป้ซ๑ สเตริค๑เช่อรฺ) โครงสร้างในหินตะกอนจำพวกคาร์เบอเนท ที่เกิดจากผลของการตกตะกอนภายในและ/หรือการเชื่อมประสานเพียงบางส่วนหรือทั้งหมด

open structure (โอ๑เพิ่น สเตริ๊ค๑เช่อรฺ) โครงสร้างทางธรณีวิทยาที่เมื่อแสดงบนแผนที่โดยเส้นชั้นความสูงแล้ว ไม่ถูกล้อมรอบด้วยเส้นชั้นความสูงระดับเดียวกัน คำตรงข้าม: *closed structure (โคสดฺ สเตริ๊ค๑เช่อรฺ)*

open system (โอ๑เพิ่น ซิส๑เติ้ม) (1) [เคมี] ระบบเคมี ที่ระหว่างกระบวนภายใต้การพิจารณา ทั้งพลังงาน (ความร้อนและแรงกล) และมวล อาจถูกถ่ายโอนเข้าหรือออกจากระบบ เปรียบเทียบ: *closed system (โคสดฺ ซิส๑เติ้ม) [เคมี]* (2) [พื้นดินแช่แข็งถาวร] สภาพของการแช่แข็งของพื้นดิน ซึ่งสามารถเพิ่มเติมน้ำบาดาลได้ด้วยการซึมผ่าน หรือการเคลื่อนแบบแคะเพอแลรี่ (capillary)

open traverse (โอ๑เพิ่น แทระ๑เวิรฺส) แนวการสำรวจ ที่เริ่มต้นจากสถานีที่ทราบตำแหน่ง หรือปรับตำแหน่งมาใช้ แต่ไม่ได้สิ้นสุดที่ตำแหน่งนั้น หรือแนวสำรวจไม่เป็นรูปเหลี่ยม เปรียบเทียบ: *closed traverse (โคสดฺ แทระ๑เวิรฺส)*

open valley (โอ๑เพิ่น แว๑ลี่) (1) พื้นที่ต่ำและกว้าง เป็นแนวเกือบตรงและขนานขอบหุบเขา แม่น้ำหรือธารน้ำสามารถไหลโค้งตวัดอยู่ในที่ราบระหว่างหุบเขา (2) strath (สแตร๊ธ) หุบเขาที่เกิดจากการขยายตัว โดยการกัดเซาะด้านข้างของธารน้ำ

open venation (โอ๑เพิ่น เวเน๑เฌิ่น) รูปแบบของแผ่นแร่ ที่แผ่นแร่ซึ่งมาที่หลัง ตัดผ่านในลักษณะสอดประสานไม่ได้ (anastomose - เออะแน๑สเตอโมส)

open water (โอ๑เพิ่น วอ๑เท่อรฺ) ก [น้ำแข็ง] พื้นผิวน้ำค่อนข้างกว้าง ในบริเวณที่มีน้ำแข็งปกคลุม; เฉพาะเจาะจง น้ำในบริเวณที่มีปริมาณน้ำแข็งลอยน้อยกว่า 1/8 (หรือ 1/10) ของพื้นที่ ข [ทะเลสาบ] น้ำในทะเลสาบที่ยังไม่แข็งตัวในช่วงฤดูหนาว หรือไม่มีน้ำแข็งปกคลุม ค [ทะเลสาบ] น้ำในทะเลสาบที่ไม่มีพืชน้ำปกคลุมหรือสิ่งกีดขวางอื่น และมีพืชใต้น้ำบริเวณน้ำตื้นหนาแน่น เปรียบเทียบ: *ice free (ไอ๊ซ ฟรี); polynya (พอเลิ่นญ๑า)*

open well (โอ๑เพิ่น เว็ล) (1) หลุมหรือบ่อขุดขนาดใหญ่ (เส้นผ่าศูนย์กลาง 1 เมตร หรือมากกว่า) สำหรับคนที่จะลงไปจนถึงระดับน้ำบาดาลได้ (2) บ่อที่เกิดจากการขุดเจาะขนาดใหญ่เข้าไปในระดับอิ่มตัวของน้ำบาดาล

openwork (โอ๑เพิ่นเวิรฺค) กรวดที่มีช่องว่าง

operational facies (ออเพอเร๑เฌอเนิ่ล เฟ๑ฌีส) ศัพท์ใช้ในการลำดับชั้นหินแบบเฟซีส์ ที่มีการเปลี่ยนแปลงด้านข้าง โดยใช้ลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่งเป็นตัวกำหนดขอบเขตของหน่วยหิน (หรือ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเชิงปริมาณ) และมักจะประกอบไปด้วยหนึ่งหรือหลายๆ ลิเธอโซมส (lithosomes-หน่วยหินที่ลักษณะเนื้อมีความสัมพันธ์กับหน่วยที่ติดกัน) และไบเออโซมส (biosome-หน่วยหินที่เฟาะซิลมีความสัมพันธ์กับหน่วยที่ติดกัน) ทั้งในหน่วยหินตามแนวดิ่งหรือแทรกประสานด้านข้างแบบรูปฟันเลื่อย

operational unit (ออเพอเร๑เฌอเนิ่ล ยู๑เหนิท) ลำดับชั้นหินใดๆ ที่มีลักษณะเด่น โดยใช้เกณฑ์ที่ตั้งขึ้นเพื่อวัตถุประสงค์เฉพาะ อาทิ การทำแผนที่เฟสซีสหรือการวิเคราะห์ ตัวอย่างเช่น ลำดับชั้นหินที่สามารถระบุได้ชัดเจนด้วยลักษณะที่ติดตามได้ หรือหน่วยหินที่จำแนกโดยความเร็วคลื่นไซสมิคหรือคลื่นเสียงที่เคลื่อนที่ผ่าน ทั้งนี้ขอบเขตของหน่วยหินไม่จำเป็นต้องสอดคล้องกับหน่วยลำดับชั้นหินตามปกติ คำพ้อง: *parastratigraphic unit (แพ๑เรอสแตรเทอะแกรฝิค ยู๑เหนิท)*

operator error (เอ๊าะ´เพอเรเท่อร เอ´เร่อร) ผลกระทบจากขั้นตอนการทดลองซึ่งกระทำโดยผู้ดำเนินการ ซึ่งเกิดจากอคติของผู้ดำเนินการ และผลจากการทำงานของผู้ดำเนินการคนหนึ่งในกลุ่มผู้ดำเนินการ หรือเรียกว่า: "operator variance - เอ๊าะ´เพอเรเทอร แว´เรี่ยนซฺ)" หรือ"operator variation - เอ๊าะเพอเรเทอร แวริเอ´เฌิ่น" ความไม่คงที่ของผู้ดำเนินการ

opferkessel (อ๊อพ´เฟอรเคสเสิล) แอ่งตื้นที่เกิดบนหินจำพวกสิเลอเขท มักมีคราบสีน้ำตาลแดงจากแร่เหล็ก รากศัพท์: ภาษาเยอรมัน (German) "sacrificial basin (แซ่กเคร<u>อ</u>ะฟิ´เฌิลเบ´เซิ่น"

ophicalcite (โอฟิแคล´ไซ้ทฺ หรือโอเฟ็แคล´ไซ้ทฺ) หินแปรที่มีการตกผลึกใหม่ ประกอบด้วยแคลไซ้ท และเซอรเพินทีน (serpentine) มักเกิดโดยกระบวนการ dedolomitization (ดีดอเลอเมอเทอเซ´เฌิ่น) ของหิน siliceous dolostone (เซอลิ´เฌิส โด´เลอสโตน) หินออฟิแคลไซ้ทบางชนิดพบเป็นแผ่นและแตกหักคล้ายกรวดเหลี่ยม และสัมพันธ์กับการเกิด serpentinite (เซอร´เพินทิไน้ทฺ) เปรียบเทียบ: *ophicarbonate (โอฟิคาร´เบอเหนท)*

ophicarbonate (โอฟิคาร´เบอเหนท) หินแปรที่ประกอบด้วยเซอรเพินทีนและสารคารเบอเหนท (แคลไซ้ท โดเลอไม้ท หรือแม็กเนอไซ้ท) เปรียบเทียบ: *ophicalcite (ออฟิแคล´ไซ้ทฺ)*

ophiolite (โอ´ฟีเออไล้ทฺ หรือโอ´ฟีโอไล้ทฺ) กลุ่มหินจำพวก เอิลเทรอเมฝิค และ เมฝิค (ultramafic and mafic) ทั้งชนิดอินทรูซีฟและอิคสตรูซีฟ (intrusive and extrusive) ซึ่งยอมรับว่าเป็นตัวแทนของเปลือกมหาสมุทร โอฟีเออไล้ทฺที่ครบสมบูรณ์ประกอบด้วย หินเอิลเทรอเมฝิคที่ถูกแรงเฉือนและผ่านกระบวนการกลายเป็นเซอรเพินทีน ปิดทับด้วยหินเอิลเทรอเมฝิคและเมฝิคที่เปลี่ยนรูปน้อยกว่า ปิดทับด้วยแผ่นได้คของหินอัคนี (sheeted dike) และส่วนบนสุดเป็นลาเว่อรูปหมอน (pillow lava) และตะกอนทะเลลึก ลำดับชั้นที่สมบูรณ์ของโอฟีเออไล้ทฺพบได้น้อยมาก ศัพท์นี้แรกเริ่มใช้ในความหมายของกลุ่มหินเอิลเทรอเมฝิคและเมฝิค ของหินอัคนีตั้งแต่สปิไล้ท (spilte) และบะซ้อลทถึงแก๊ะโบร้ และเพอริเดอไท้ท (peridotite) รวมทั้งหินที่มีเซอรเพินทีน คลอไร้ท เอ๊ะเพอโดท และแอลไบ๊ท เป็นจำนวนมาก ซึ่งแร่เหล่านี้เป็นผลจากการถูกแปรสภาพในภายหลัง

ophiolitic suite (โอ´ฟีเออลิถิค สวีท´) การรวมกันของหิน เอิลเทรอเมฝิค แก๊ะโบร้เนื้อหยาบ ไดเออเบสเนื้อหยาบ หินภูเขาไฟ และ เชิ้รทที่มีเรดีโอเลเรี่ยน (radiolarian chert)

ophite (โอ´ไฟ๊ทฺ) ศัพท์ทั่วไปสำหรับไดเออะเบส (diabase) ที่ยังคงมีโครงสร้างแบบโอฟิถิค (ophitic) แม้ไพร็อคซีนจะเปลี่ยนสภาพเป็นยูแรไล้ทฺ (uralite) ศัพท์ใช้น้อย

ophitic (โอฟิ´ถิค) เท็กสเช่อรของหินอัคนี ที่มีแท่งเพลเจอะเคลส (plagioclase lath) ขนาดใหญ่ หรือทั้งหมดถูกล้อมด้วยผลึกไพร็อกซีนทั้งหมด เปรียบเทียบ: *subophitic (เสิบโอฟิ´ถิค)* โอฟิถิคแตกต่างจากไดเออะเบสิค (diabasic) โดยที่ไดเออะเบสจะมีเพลเจอะเคลสเด่น และมีออไจ๊ทแทรกอยู่ในช่องว่างระหว่างผลึก (interstice - อินเทอร´สเติ๊ซ) ส่วนที่โอฟิถิค จะมีออไจ๊ทมากกว่าเพลเจอะเคลส เปรียบเทียบ: *poikilitic (พอยเคอลิ´ถิค)* คำพ้อง: *doleritic (ดอ´เลอไร้ทฺ)*

Opoitian (โอ´พอยเที่ยน) หินช่วงอายุในแปซิฟิคตอนใต้: ล่างสุดของไพลเออซีน (เหนือ ไมเออซีน แคพิเที่ยน (Miocene Kapitean) ใต้ไวพิเพี่ยน (Waipipian))

opoka (โอ´พอเกอ) หินตะกอนจำพวกแคลเคเรียส มีรูพรุน และแข็งคล้ายฟลิ้นทฺ มีการแตกแบบก้นหอยหรือไม่แน่นอน ประกอบด้วยสิลิเค่อเม็ดละเอียดคล้ายโอเพิ่ล (ถึงร้อยละ 90) และความแข็งของหินเกิดจากสิลิเค่อที่มาจากสิ่งมีชีวิต (เช่น เรดีโอแลเรียฟองน้ำ และไดเออะทอม) รากศัพท์: ภาษาพอฌิช (Polish)

opportunistic species (เอ๊าะเพอรทูนิส´ติค สปี´ฌีส) สปีฌีสที่มีแนวโน้มที่จะพยายามปรับตัว แพร่กระจายและขยายพันธุ์อย่างรวดเร็ว (มีค่า "r" ในสมการการเจริญเติบโตของประชากรสูง) แต่ยังคงมีขนาดของประชากรต่ำ เนื่องจากสภาพแวดล้อมที่สปีฌีสนั้นอยู่ไม่เสถียร ไม่สามารถคาดเดา หรือมีสภาพแบบชั่วคราว คำพ้อง*: generalist species (เจ´เนอเรอลิสทฺ สปี´ฌีส); r strategist (อาร สแตร´เทอะจิ๊สทฺ* คำตรงข้าม: *equilibrium species (อีเค<u>ว</u>อลิ´เบรี้ยม สปี´ฌีส)*

opt (อ็อพทฺ) คำย่อของ troy ounces per ton (<u>ท</u>รอย เอ๊านซฺสฺ เพอร เทิ่น) ใช้บอกคุณภาพหรือเกรดของแร่โลหะมีค่า ซึ่ง 1 ทรอย เอ๊านซส มีค่าเท่ากับ 31.1035 กรัม หรือ กิโลกรัม เท่ากับ 32.1507 ทรอย เอ๊านซส

optical absorption spectroscopy (อ็อพ´ทิเคิ่ล เอ็บซ้อรฺพ´เฌิ่น สเป็ค<u>ท</u>รอสเกอพี่) ดู: *visible region spectroscopy (วิ´เซอเบิ้ล รี´เจิ้น สเป็ค<u>ท</u>รอสเกอพี่)*

optical activity (อ็อพ´ทิเคิ่ล แอ็คทิ´เวอ´ที) คุณสมบัติหรือความสามารถของแร่ (เช่น ควอรทส) ที่สามารถหมุนระนาบโพเลอเรอเซเฌิ่นของแสง จัดว่าเป็นตระกูลที่มีความสามารถเปลี่ยนทิศทางแสง

optical axis (อ็อพ´ทิเคิ่ล แอ็ก´เสิส) ในระบบแสงเส้นผ่านจุดยอด (nodal-โนเดิ้ล) ของเล็นส

optical calcite (อ็อพ′ทิเคิ่ล แคล′ไซ้ท) ผลึกแคลไซ้ทบริสุทธิ์ ใส มีประโยชน์สำหรับงานด้านแสง มักเป็นผลึกแคลไซ้บริสุทธิ์ ชนิดไอ๊ซเลิ่นด สปาร (Iceland spar)

optical center (อ็อพ′ทิเคิ่ล เซ็น′เท่อร) จุดที่แกนของระบบแสงที่เส้นแสงตัดกัน

optical character (อ็อพ′ทิเคิ่ล แค′ริคเท่อร) ในการศึกษาผลึกทางแสง การกำหนดค่าบวก หรือลบ ขึ้นอยู่กับค่าความแตกต่างของดัชนีหักเหของแร่ สำหรับผลึกแกนเดี่ยว (uniaxial crystal) มีสองดัชนีหักเห ถ้าดัชนีของรังสีผิดปกติ (เอ๊กสทรอเดอเนอรี่ (extraordinary ray)) มีค่ามากกว่าดัชนีของรังสีปกติ (ออเดอเนอรี่ (ordinary ray)) แร่นั้นมีค่าบวกทางแสง สำหรับผลึกสองแกน (biaxial crystan) ผลึกจะมีสามดัชนีหักเห ถ้าค่าของดัชนีหักเหที่มีค่ากลางมีค่าใกล้กับดัชนีหักเหที่มีค่าน้อยที่สุด มีค่าน้อยกว่าค่าของดัชนีหักเหที่มีค่ากลาง มีค่าใกล้กับดัชนีหักเหที่มีค่ามากที่สุด แร่นั้นจะมีค่าบวกทางแสง

optical constant (อ็อพ′ทิเคิ่ล คอน′สเต้นท) ลักษณะของคุณสมบัติทางแสงของผลึก เช่น ค่าของดัชนีหักเห หรือมุมทางแสง (optic angle)

optical crystallography (อ็อพ′ทิเคิ่ล คริสเตอลอ′เกรอะฟี่) แขนงหนึ่งของการศึกษาด้านผลึก เกี่ยวกับคุณสมบัติทางแสงของผลึก; การศึกษาผลึกทางแสง เปรียบเทียบ: *optical mineralogy (อ็อพ′ทิเคิ่ล มิเนอรอ′เลอจี้)*

optical emission spectrometer (อ็อพ′ทิเคิ่ล อีมิ′เฌิ่น สเป็คทรอ′เมอเท่อร) การวิเคราะห์ทางเคมี โดยการเผาตัวอย่างที่อุณหภูมิสูง จนกระทั่ง แอ๊ะเทิ่มหรือมอลิคิวลเปล่งแสงที่สามารถวัดความยาวคลื่นแสงที่เป็นลักษณะเด่นของธาตุหรือมอลิคิวลนั้นๆ ดู: *emission spectrum (อีมิ′เฌิ่น สเป็ค′เทริ่ม); flame spectrum (เฟลม สเป็คเทริ่ม); spark spectrum (สป๊ารค สเป็คเทริ่ม)*

optical emission spectroscopy (อ็อพ′ทิเคิ่ล อีมิ′เฌิ่น สเป็คทรอสเกอพี่) การสังเกตปรากฏการณ์ของการเปล่งแสงสเป็คเทริ่ม รวมทั้งกระบวนการของการบันทึกและวัดที่เกิดขึ้นทั้งหมด

optical glass (อ็อพ′ทิเคิ่ล แกล๊ส) แก้วที่คุณสมบัติทางแสงเหมาะทำเป็นพริเซิม เล็นส และอุปกรณ์ที่ใช้ทางแสง

optically pumped magnetometer (อ็อพ′ทิเคอลี่ เพิ้มพ แม็กเนอทอ′เมอเท่อร) ชนิดของเครื่องวัดสนามแม่เหล็กที่วัดความเข้มของสนามแม่เหล็กรวม (total magnetic-field intensity) เครื่องมือนี้ใช้หลักการแผ่รังสี (irradiating) อิเล็กทรอนให้เกิดการเคลื่อนจากระดับพลังงานปกติ สูงขึ้นไปอีกระดับพลังงานหนึ่ง ในโครงสร้างแอ๊ะเทิ่ม ส่วนใหญ่ใช้แก๊สฮีเลี่ยม (He) หรือก๊าซโลหะแอลเคอไลที่มีโมเมิ่นทแม่เหล็กในโครงสร้างแอ๊ะเทิ่ม เช่น โซเดี้ยม (Na) รูบิเดี้ยม (Rb) ซีเซี่ยม (Cs) และ เพอแทะเซี่ยม (K) มาเป็นส่วนประกอบ การรบกวนทำโดยใช้แสงจากคลื่นวิทยุความถี่ต่ำฉายไปในแก๊สฮีเลี่ยม หรือแก๊สโลหะ แอลเคอไล เพื่อกระตุ้นให้อิเล็กทรอนเคลื่อนไปอยู่ที่ระดับพลังงานสูง จากนั้นหยุดการรบกวน อิเล็กทรอนจะเคลื่อนกับมาอยู่ที่ระดับเดิม และจะปล่อยพลังงานออกมา วัดพลังงานที่ปล่อยออกมา และคำนวณหาความถี่จากพลังงานที่ปล่อยออกมา จะสามารถหาค่าความเข้มของสนามแม่เหล็กรวมได้ ดู: *cesium-vapor magnetometer (ซี′เซี่ยม เว′เพ่อร แม็กเนอทอ′เมอเท่อร); rubidium-vapor magnetometer (รูบิ′เดี้ยม-เว′เพ่อร แม็กเนอทอ′เมอเท่อร)*

optical microscope (อ็อพทิเคิ่ล ไม′เครอสโขพ) กล้องจุลทรรศน์ที่ใช้ช่วงแสงที่มองเห็นให้แสง

optical mineralogy (อ็อพ′ทิเคิ่ล มิเนอรอ′เลอจี้) แขนงของวิทยาศาสตร์เกี่ยวกับคุณสมบัติทางแสงของแร่ เปรียบเทียบ: *optical crystallography (อ็อพ′ทิเคิ่ล คริสเตอลอเกรอะฟี่)*

optical oceanography (อ็อพ′ทิเคิ่ล โอเฌอนอ′เกรอะฟี่) การศึกษาสมุทรศาสตร์กายภาพ ที่เกี่ยวข้องกับคุณสมบัติทางแสงของน้ำทะเล และแสงธรรมชาติในน้ำทะเล

optical path (อ็อพ′ทิเคิ่ล แพ้ธ) เส้นทางที่แสงเคลื่อนที่ผ่านระบบของกล้องจุลทรรศน์หรืออุปกรณ์อื่นๆ คำพ้อง: *path (แพ้ธ) [วิทยาศาสต์ของแสง]*

optical pyrometer (อ็อพ′ทิเคิ่ล ไพรอ′เมอเท่อร) ชนิดของเครื่องวัดอุณหภูมิสูง โดยเปรียบเทียบสีและความเข้มแสงจากวัสดุร้อน กับลวดร้อนในหลอดสุญญากาศ (filament) ที่ทราบอุณหภูมิแล้ว ใช้ในการประมาณอุณหภูมิของลาเว่อร้อนที่เปล่งแสง

optical rotation (อ็อพ′ทิเคิ่ล โรเท′เฌิ่น) มุมการหมุนระนาบแสงบังคับทิศทางสั่นไหว เมื่อแสงผ่านผลึกที่มีการเคลื่อนไหวทางแสง วัดเป็นองศา เปรียบเทียบ: *specific rotation (สปิซิฟิค โรเท′เฌิ่น)*

optical square (อ็อพ′ทิเคิ่ล สแควร) เครื่องมือเล็กๆ ที่ใช้ในการสำรวจ เพื่อให้ได้ความถูกต้อง แม่นยำ ในการทำให้ได้มุมฉาก โดยมีระนาบกระจกสองระนาบวางที่ 45 องศาซึ่งกันและกัน หรือใช้ระนาบกระจกหนึ่งระนาบวางที่มุม 45 องศากับแนวเล็ง

optical system (อ็อพ′ทิเคิ่ล ซิส′เติ่ม) เล็นส พริเซิ่ม และกระจกที่เป็นชิ้นส่วนหรืออุปกรณ์ทวงแสง เช่น กล้องจุลทรรศน์ โดยแสง

จะเคลื่อนผ่านส่วนเหล่านี้ คำพ้อง: *optical train (อ็อพ'ทิเคิ่ล เทรน)*

optical train (อ็อพ'ทิเคิ่ล เทรน) ดู: *optical system* (อ็อพ'ทิเคิ่ล ซิส'เติ้ม)

optical twinning (อ็อพ'ทิเคิ่ล ทวิ'นิ่ง) ชนิดของผลึกแฝดในขวอรทส แต่ละอันจะมีแฝดด้านซ้ายมือ-ขวามือ เช่น เบรอซิล ทวินิ่ง (Brazil twinning) ดู: *chiral twinning (ไค'เริ่ล ทวิ'นิ่ง)*

optical wedge (อ็อพ'ทิเคิ่ล เว็จ) (1) พริเซิ่มหักเหของมุมเล็กๆ ที่สอดเข้าไปขวางทางเดินของแสง เพื่อทำให้เกิดการหักเหของรังสีก่อนถึงเล็นสตา (eye pices) ของกล้องไมเครอสโกพ (2) แถบฟิลมหรือแผ่นกระจก ที่ใช้ในการลดความเข้มของแสงหรือรังสี และมีชั้นของสีธรรมชาติหรือย้อมสีในส่วนของลิ่มพริเซิ่ม

optic angle (อ็อพ'ถิค แอง'เกิ้ล) มุมแหลมระหว่างสองแกนแสงของผลึกไบแอ๊กเซี่ยล (biaxial crystal); สัญลักษณ์คือ 2V (ทูวี) ดู: *apparent optic angle (เออะเพ'เริ่นทฺ อ็อพ'ถิค แอง'เกิ้ล)* คำพ้อง: *axial angle (แอ็ก'เซี่ยล แอง'เกิ้ล); optic axial angle (อ็อพ'ถิค แอ๊ก'เซี่ยล แอง'เกิ้ล)*

optic axial angle (อ็อพ'ถิค แอ็ก'เซี่ยล แอง'เกิ้ล) ดู: *optic angle (อ็อพ'ถิค แอง'เกิ้ล)*

optic axis (อ็อพ'ถิค แอ็ก'เสิส) ทิศทางแกนแสง ในผลึกแบบแอไนเซอทรอผิค (anisotropic) ไปตามแนวที่ไม่มีการหักเหคู่ (double refraction) ในผลึกระบบเทะแทระเกอเนิ่ล (tetragonal) และเฮ็กแซะเกอเนิ่ล (hexagonal) จะมีทิศทางของแกนแสงขนานกับแกนสมมาตรแบบสามครั้ง สี่ครั้ง หรือหกครั้ง ในระบบผลึกออรเธอรอมบิค (orthorhombic) มอเนอคลิหนิค (monoclinic) และไทรคลิหนิค (triclinic) จะมีสองทิศทาง ซึ่งถูกกำหนดโดยค่าดัชนีหักเห ดู: *primary optic axis (ไพร'เมรี่ อ็อพ'ถิค แอ็ค'เสิส); secondary optic axis (เซะ'เคินเดรี่ อ็อพ'ถิค แอ็ค'เสิส)*

optic ellipse (อ็อพ'ถิค อิลิพสฺ') หน้าตัดใดๆ ที่ไม่ใช่วงกลมของ *idex ellipsoid (อิน'เด็กสฺ อิลิพ'ซอยดฺ)*

optic indicatrix (อ็อพ'ถิค อิน'ดิเคถริกสฺ) ดู: *indicatrix (อิน'ดิเคถริกสฺ หรืออินดิ'เคอถริกสฺ)*

optic normal (อ็อพ'ถิค นอรฺ'เมิ่ล) ทิศทางหลักของการสั่น (vibration) ของแสงผ่านผลึกไบแอ็กเซี่ยล (biaxial crystal) ที่ตั้งฉากกับระนาบของแกนแสง

optic plane (อ็อพ'ถิค เพลน) ในการศึกษาทางแสง ระนาบของไบแอ็กเซียล อินดิเคถริกส (biaxial indicatrix) ที่ประกอบด้วยแกนแสงสองแกนในระนาบเดียวกัน

optimal channel network (อ็อพ'เทอเมิ่ล แช'เนิ่ล เน็ท'เวิรฺค) โครงข่ายของธารน้ำที่วิวัฒน์ขึ้นมา เพื่อลดพลังงานในการไหลของน้ำ และในขณะเดียวกันเป็นการทำให้พลังงานต่อหน่วยธารน้ำในโครงข่ายมีค่าเท่ากัน

optimum moisture content (อ็อพ'เทอเมิ่ม ม้อยสฺ'เช่อรฺ คอน'เท็นทฺ) ปริมาณน้ำ ที่ทำให้มีแรงเฉพาะค่าหนึ่งที่สามารถอัดให้มวลดินแห้งมีน้ำหนักต่อหน่วย (dry unit weight) สูงสุด

optimum water content (อ็อพ'เทอเมิ่ม วอ'เท่อรฺ คอน'เท็นทฺ) ปริมาณน้ำในตัวอย่างดิน ที่ทำให้ดินมีค่าความหนาแน่นแห้งสูงสุด (maximum dry density) เปรียบเทียบ: *compaction test (เคิมแพ็ค'เฌิ่น เท้ส)*

OQQ (โอคิวคิว หรือ โอคยูคยู) คำย่อ ดู: *orthophoto quarter-quadrangle (ออรโธโฟ'โท่ ควอ'เท่อรฺ-ควอ'แดรงเกิ้ล)*

oranite (ออ'แรไน้ทฺ) การเกิดแทรกแบบเป็นชั้นบางสลับของเพอแทสะเซี่ยม เฟลสปาร และเพลเจอะเคลส ใกล้เออะนอรไธ้ท (anorthite)

O ray (โอ เร) ในผลึกแกนเดี่ยว (uniaxial crystals) คลื่นแสงสั่นในแนวตั้งฉากกับแกนแสง (optic axis); ดู: *ordinary ray (ออร'เดอเนรี่ เร)* เปรียบเทียบ: *E ray (อี เร) [ผลึกศาสตร์]*

orbicular (ออรบิ'คิวเล่อร) เท็กสเช่อรของหินอัคนี ที่มีออรเบอคิว (orbicule) จำนวนมาก เปรียบเทียบ: *nodular (นอ'เจอเล่อร); spheroidal (สฟิรอย'เดิ้ล); spherulitic (สเฟเยอลิ'ถิค)*

orbicule (ออร'เบอคิว) รูปร่างทรงกลมถึงค่อนข้างกลม ขนาดเล็กที่ต้องมองด้วยกล้องจุลทรรศน์ ถึงขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางหลายเซนติเมตร ประกอบด้วยชั้นทรงกลมของแร่สีอ่อนและสีเข้มสลับกัน นูเคลียสตรงกลางอาจเป็นเซะเนอหลิธ (xenolith) หรือไม่ก็ได้ เปรียบเทียบ: *spherulite (สฟิร'เยอไล้ทฺ) [ศิลาวิทยา]*

order (ออร'เด้อรฺ) ก [ธรณีสัณฐานวิทยา] 1 ดู: *stream order (สตรีม' ออร'เด้อรฺ)* 2 ดู: *basin order (เบ'ซิ่น ออร'เด้อรฺ)* ข [ศิลาวิทยา] การจำแนกหินอัคนีโดย CIPW เป็นหน่วยของชั้น class (แคล้ส) ดู: *class (แคล้ส) [ศิลาวิทยา]*

order-disorder inversion (ออร'เด้อรฺ-ดิสออร'เด้อรฺ อินเวอร'เฌิ่น) ดู: *substitutional transformation (เสิบ สทิ'ทิ่ว'เฌิ่น แทรนสฟอร'เมเฌิ่น)*

order-disorder polymorphs (ออร์เด้อร์-ดิสออร์เด้อร์ พอ์ลีม้อร์ฟ) ผลึกสองชนิดที่มีองค์ประกอบทางเคมีเหมือนกัน แต่การเรียงตัวของแอ๊ะเทิ่มแตกต่างกัน ตามรูปแบบการเรียงตัว ในขณะที่อุณหภูมิสูงขึ้น หรือรูปแบบที่ไม่เป็นระเบียบ ธาตุจำนวนสองหรือมากกว่า จะการกระจายแบบสุ่มตามตำแหน่งของแอ๊ะเทิ่ม; ในขณะที่อุณหภูมิต่ำลง หรือรูปแบบเป็นระเบียบ แอ๊ะเทิ่มจะเรียงตามตำแหน่งที่ถูกต้อง รูปแบบที่เป็นระเบียบโดยทั่วไปจะมีสมมาตรน้อยกว่า

order-disorder transformation (ออร์เด้อร์ ดิสออร์เด้อร์ แทรนสเฟอรเม์เฌิ่น) [ผลึกศาสตร์] การเปลี่ยนรูประหว่างสสารสองรูป (two polymorphic forms) ซึ่งรูปแบบหนึ่งมีโครงสร้างเป็นระเบียบมากกว่าอีกรูปแบบหนึ่ง โดยทั่วไปถ้ารูปแบบเป็นระเบียบที่มีสมมาตรต่ำและอุณหภูมิต่ำ ถูกทำให้ร้อน โครงสร้างบางส่วนจะไม่เป็นระเบียบ หรืออาจเป็นความสะเปะสะปะ และมักเกิดสมมาตรผลึกเพิ่มขึ้น กลายเป็นรูปแบบที่เกิดในอุณหภูมิสูง เปรียบเทียบ: *substitutional transformation (เสิบสเตอทู์เฌิ่น แทรนสเฟอรเม์เฌิ่น)*

ordering (ออร์เด้อริ่ง) ปรากฏการณ์ของการเรียงแอ๊ะเทิ่มในแร่

order in minerals (ออร์เด้อร์ อิน มิ์เนอเริ่ลส์) การแยกสปีณีสของแอ๊ะเทิ่ม เป็นกลุ่มย่อยตามลักษณะการยึดเกาะ ในโครงสร้างผลึก ศัพท์นี้ใช้สำหรับการแยกย่อยไอเอิ้นบวกที่ซึ่งกระจายอยู่ในโครงสร้างผลึกอย่างไม่เป็นระเบียบ เปรียบเทียบ: *disorder in minerals (ดิสออร์เด้อร์ อิน มิ์เนอเริ่ลส์ - ความไม่เป็นระเบียบในแร่ต่างๆ)*

order of crystallization (ออร์เด้อร์ เอ๊ฟ คริสเตอเลอเซ์เฌิ่น) ลำดับของการตกผลึกที่ปรากฏให้เห็น ในกลุ่มของแร่ที่เกิดร่วมกันมักแสดงหลักฐานในลักษณะของเท็กสเช่อร

ordinal scale (ออรด์เนิ่ล หรือออร์เดอเนิ่ล สเกล์) มาตรของการวัด โดยข้อมูลที่สังเกตจะถูกจัดตามอันดับสถานะ ที่มีความต่อเนื่อง แต่มีขนาดไม่สม่ำเสมอ เปรียบเทียบ: *nominal scale (นอ์เมอเนิ่ล สเกล์)*

ordinary chert (ออร์เดอเนรี่ เชิ้ร์ท) เชิ้รทที่มีลักษณะเป็นเนื้อเดียวและเนียน มีการแตกที่ผิวแบบเรียบ และเกือบทึบแสง แสดงลักษณะเม็ดหรือผลึกบางส่วน และมีหลากหลายสี (ส่วนใหญ่สีขาว เทา หรือน้ำตาลหรือสีประในบางครั้ง)

ordinary chondrite (ออร์เดอเนรี่ คอน์ไดร๊ท) อุกกาบาตหินมีลักษณะเด่นคือประกอบด้วยแร่จำพวกเมฝิค คอนดรูล (chondrule) โลหะ และทรอยไล้ท (troilite, FeS) จำนวนมากที่ฝังอยู่ในเมทริกสผลึกละเอียด แกร๊ฟระหว่าง <δ^{17}O และ <δ^{18}O จะอยู่ระหว่างร้อยละ 0.5-1.3 เหนือเส้นแบ่งวัตถุที่เกิดในโลกและนอกโลก (terrestrial fractionation line (เทอเรส์เทรี่ยล แฟร๊คเฌอเน์เฌิ่น ไลน) ออรเดอเนรี่ คอนไดร๊ทพบมากสุดในกลุ่มอุกกาบาตทั้งหมด แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ H (เหล็กสูง), L (เหล็กต่ำ) และ LL (เหล็กและโลหะต่ำ) ทั้ง 3 กลุ่มมีปริมาณของหินเปลือกโลกที่ไม่ระเหย (nonvolatile lithophile - นอนวอ์เลอเทิ่ล ลิ์เธอไฟล) และธาตุต่างๆ ในกลุ่มเหล็ก (siderophile - ซิ์เดอเรอไฟล) และระดับการเกิดอ๊อกเซอเดเฌิ่น (degree of oxidation) ที่สูงเด่นชัด นอกจากนี้ออรเดอเนรี่ คอนไดร๊ท ยังถูกแบ่งตามลักษณะศิลาวรรณนาออกเป็นเกรด ตั้งแต่ 3 (เกรดต่ำ) ถึง 7 (เกรดสูง) ตามลักษณะปรากฏของการถูกแปรสภาพและการตกเกิดผลึกใหม่ ดังนั้น L3.0 chondrite คือ คอนไดร๊ทที่ผ่านการแปรสภาพในอุณหภูมิต่ำที่สุด ในขณะที่ L6 หรือ H6 chondrite คือ คอนไดร๊ทที่ผ่านการแปรสภาพระดับอุณหภูมิสูง เกิดตกผลึกใหม่ และยากที่จะเห็น คอนดรูล

ordinary lead (ออร์เดอเนรี่ เหลด) ดู: *common lead (คอ์เมิ่น เหลด)*

ordinary ray (ออร์เดอเนรี่ เร) ดู: *O ray (โอ เร)*

ordnance datum (อ๊อรด์เนินส์ เด์เทิ่ม) ชื่อที่ตั้งให้กับเดเทิ่มแนวราบ ที่ซึ่งความสูงถูกอ้างถึงบนแผนที่อย่างเป็นทางการของ British Ordnance Survey (บริ์ทิฌ อ๊อรด์เนินส์ เซอร์เว); เฉพาะเจาะจงในสหราชอาณาจักร (Great Britain - เกรท บริ์เทิ่น - ไม่รวม ไอร์เลิ่นด์ (Ireland)) ที่ใช้ระดับน้ำทะเลเฉลี่ยที่ Newlyn (นิว์เลิ่น) ใน Cornwall (คอรน์วอล) คำย่อ: OO (โอโอ)

Ordovician (ออรเดอวิ์เฌิ่น) ยุคหนึ่งอยู่ในมหายุคเพลิเออโซอิค (Paleozoic) เป็นหินช่วงอายุตามมาตรอายุลำดับชั้นหินมาตรฐานโลก อยู่บน แคมเบรี้ยน (Cambrian) ใต้ ซิลุเรี่ยน (Silurian) รวมถึงเวลาที่หินนั้นเกิดการทับถม เรียกว่า ยุคออรเดอวิเฌิ่น ครอบคลุมช่วงระหว่าง 500 และ 435 ล้านปีมาแล้ว เป็นชื่อเรียกตามชนเผ่าเคลถิค (Celtic) ว่า Ordovices (ออรเดอวิซส์)

ore (ออร) (1) วัตถุที่เกิดตามธรรมชาติ ที่มีแร่หนึ่งหรือมากกว่าหนึ่งชนิดที่มีคุณค่าทางเศรษฐกิจ สามารถนำมาใช้ประโยชน์และมีกำไรที่เหมาะสม และหมายถึงแร่หนึ่งหรือมากกว่าหนึ่งชนิดที่ถูกนำออกมาจากแหล่งที่มีเป็นต้นทุนที่ใช้ทั่วไป แต่ไม่ได้หมายถึงกลุ่มแร่โลหะเท่านั้น แต่มักใช้เพื่อขยายความว่ามีแร่ที่มีค่าประกอบอยู่ เช่น iron ore (ไอ์เรน อ๊อร์) ดู: *mineral deposit (มิ์เนอเริ่ล ดิพอ์ เสิท) ; orebody (อ๊อร์ บ๊อดี); ore mineral*

(ออร มิ'เนอเริ่ล) (2) คำว่าสินแร่ (ores ออรส) บางครั้งถูกนำไปใช้กับแร่ทึบแสง ที่พบในปริมาณน้อยในหินอัคนี เช่น ilmenite (อิล'เมอไน้ท) และ magnetite (แมก'เนอไท้ท)

ore beds (ออร เบดส) ชั้นที่อุดมไปด้วยโลหะ ในลำดับชั้นหินตะกอน

ore block (ออร บล็อค) ส่วนของก้อนสินแร่ มักเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า ใช้ในการประเมินปริมาณและคุณภาพของแร่ในแหล่งทับถมโดยรวม ดู: *blocking out (เบล็าะคิ่ง เอ๊าท)*

ore blocked out (ออร บล็อคด เอ๊าท) ดู: *developed reserves (ดิเว'เลิพด ริเสิรฟส')*

ore body (ออร บอ'ดี้) ก้อนสินแร่ที่ถูกกำหนดมวลชัดเจน และมีปริมาณสินแร่มากพอจะนำไปสกัดแล้ว มีความเป็นไปได้ที่จะได้กำไร ดู: *mineral deposit (มิ'เนอเริ่ล ดิพอ'เสิท)*

ore channel (ออร แช'เนิ่ล) เป็นคำที่ใช้น้อย ใช้เรียกมวลสินแร่หรือโหลด (lode - สินแร่ที่เกิดในช่องว่าง หรือร่องแตก) รวมทั้งกากแร่ (gangue – แก็ง) และแร่ที่มีคุณค่าทางเศรษฐกิจ ดู: *lodestuff (โหลดสเต๊ฟ')* คำพ้อง: *lode country (โหลด เคิน'ทรี่)*

ore chimney (ออร ชิม'นี่) ดู: *pipe (ไพ้พ) [แหล่งแร่]*

ore cluster (ออร เคลิส'เต้อร) กลุ่มของมวลสินแร่ที่มีการกำเนิดร่วมกัน หรือมีหินต้นกำเนิดร่วมกัน อาจแตกต่างด้านโครงสร้างหรือด้านอื่น

ore control (ออร เคิน'โทรล) ลักษณะทางเท็กทอหนิค ชนิดและเนื้อหิน หรือธรณีเคมีใดๆ ที่พิจารณาว่ามีผลต่อการเกิดของสินแร่หรือตำแหน่งที่เกิดของสินแร่

ore-forming fluid (ออร-ฟอร'มิ่ง ฟลู'เอิด) ดู: *mineralizer (มิ'เนอเรอไลเซ่อร)*

ore guide (ออร ไก๊ด) ลักษณะทางธรรมชาติใดๆ เช่น ผลจากการผุกร่อน การเปลี่ยนแปลงเชิงธรณีเคมี โครงสร้างทางธรณีวิทยาเฉพาะแห่ง หรือการเจริญเติบโตของพืช ที่สามารถใช้เป็นตัวบ่งชี้การมีอยู่ของสินแร่ หรือการเกิดของสินแร่ ดู: *lithologic guide (ลิเธอลอ'จิค ไก๊ด); stratigraphic guide (สแตรเทอะแกร'ฟิค ไก๊ด)*

ore in sight (ออร อิน ไซ้ท) ดู: *developed reserves (ดิเว'เลิพด ริเสิรฟส')*

Orellan (ออรี'แลน) ช่วงอายุที่มีสัตว์เลี้ยงลูกด้วยน้ำนมในอเมริกาเหนือ (North America อ่านว่า น้อรธ เออะเมเรอเค่อ): ออลิโกซีนตอนบน (ต่อจาก แชโดรเนี่ยน (Chadronian) ก่อนวิทเนี่ยน (Whitneyan)

ore magma (ออร แม็ก'เมอ) แม็กเม่อที่อาจตกผลึกเป็นสินแร่ เช่น เซิลไฟด อ๊อกไซด หรือจำพวกกลุ่มแร่โลหะ

ore microscopy (ออร ไมครอ'สเคอพี่) การศึกษาสินแร่ที่เป็นแร่ทึบแสง ด้วยการดูจากการสะท้อนแสงของแผ่นสินแร่ขัดมัน

ore mineral (ออร มิ'เนอเริ่ล) ส่วนของสินแร่ มักเป็นจำพวกโลหะ มีความต้องการทางเศรษฐกิจ ตรงข้ามกับกากแร่ (gangue – แกง)

Orenburgian (ออเรนเบอรเกี้ยน) หินช่วงอายุใน Russia (อ่านว่า เรอ'เฌ่อ) : คารเบอนิเฟอเริสตอนบนสุด (เหนือฌีเลี่ยน (Gzhelian) ใต้แอะเซเลี่ยน (Asselian) ของยุคเพอรเมี่ยน (Permian)

orendite (ออเริน'ได๊ท) หินแลมโพรไอ๊ท (lamproite) เนื้อสองขนาด ที่มีเฟลาะเกอไพ้ท (phlogopite) เป็นแร่ผลึกใหญ่ ฝังอยู่ในเนื้อพื้นสีเทา ประกอบด้วย ลูไซ้ท (leucite) แซเนอดีน (sanidine) เฟลาะเกอไพ้ท (phlogopite), แอมเฟอโบล (amphibole) และไดอ็อพไซ้ด (diopside) แต่ไม่มีเนะเฟอลีน (nephelin-free) ชื่อมาจาก ออเรนเดอ บิ๊วท (Orenda Butte) ในไวโอมิ่ง (Wyoming) มีผู้เสนอให้ใช้ ไดอ็อพไซ้ด-แซเนอดีน-เฟลาะเกอไพ้ท แลมโพรไอ๊ท (diopside-sanidine-phlogopite lamproite) แทนชื่อออเรนได๊ท (lamproite – หินภูเขาไฟหรือกึ่งภูเขาไฟที่มีเพอแทะเซี่ยมมาก และเกิดจากเนื้อโลกถูกเปลี่ยนสภาพ)

orendite ore of sedimentation (ออเริน'ได๊ท ออร เอิ๊ฟ เซะเดอเมินเท'เฌิ่น) ดู: *placer (แพล'เซ่อร)*

oreography (ออรีออ'เกรอฟี่) ดู: *orography (ออรอ'เกรอฟี่)*

ore pipe (ออร ไพ้พ) ดู: *pipe (ไพ้พ) [แหล่งแร่]*

ore reserve (ออร ริเสิรฟ') พื้นที่บางส่วนของแหล่งแร่ที่สามารถทำเหมืองได้โดยมีกำไร รวมถึงวัสดุที่มีแร่เพียงเล็กน้อยและการสูญเสียที่อาจเกิดขึ้นเมื่อมีการทำเหมือง ต้องผ่านการประเมินผลที่เหมาะสม เช่น การศึกษาความเป็นไปได้ รวมถึงการพิจารณาและการปรับเปลี่ยนวิธีการทำเหมืองแร่ให้สมจริง การถลุงหรือโลหะกรรม ด้านเศรษฐศาสตร์ การตลาด กฎหมาย สิ่งแวดล้อม สังคมและเงื่อนไขของรัฐบาล ผลการประเมินดังกล่าวถูกนำเสนอ ณ เวลาที่รายงาน ดังนั้น การทำเหมืองจะต้องอธิบายได้อย่างมีเหตุผล เปรียบเทียบ: *reserve (ริเสิรฟ')*

ore roll (ออร โรล) ดู: *roll (โรล)*

ore shoot (ออร ญู้ท) แหล่งสะสมของสินแร่ที่มีลักษณะคล้ายท่อหรือแผ่นยาว (ribbon) หรือปล่อง (chimney) ในแหล่งแร่ (ส่วนใหญ่เป็นแผ่นยาว) ซึ่งเป็นส่วนที่มีค่ามากในแหล่งทับถมแร่นั้น ๆ คำพ้อง: *shoot (ญู้ท) [แหล่งสินแร่]*

organan (ออ´เกอเนิ่น) ในการศึกษาภูมิสัณฐานของดินในมาตราส่วนขนาดไมโคร (micromorphology) หมายถึง ส่วนนอกที่มีสารอินทรีย์เป็นส่วนประกอบมาก

organic (ออรแก´หนิค) คำคุณศัพท์ เกี่ยวข้องกับสารประกอบคารเบิน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเป็นองค์ประกอบที่สำคัญ สารประกอบอินทรีย์มักยึดกับแอ๊ะเทิ่มของคารเบิ้นด้วยพันธะไฮเดรอเจิน เปรียบเทียบ: *inorganic (อินออรแก´หนิค)* คำนามสารที่มีคารเบิน เช่น organic-rich shale (เฌลที่มีสารอินทรีย์มาก)

organic bank (ออรแก´หนิค แบ๊งค์) ดู: *bank (แบ๊งค์) [ตะกอนวิทยา]*

organic evolution (ออรแก´หนิค เอ๊ะเวอลู´เฌิ่น) ดู: *evolution (เอ๊ะเวอลู´เฌิ่น)*

organic geochemistry (ออรแก´หนิค จีโอเค´เมอสตรี้) แขนงของวิชาเคมี ที่ศึกษาเกี่ยวกับการเกิดตามธรรมชาติของสารคารเบินที่เกิดจากสิ่งมีชีวิตตามวัตถุประสงค์เชิงธรณีวิทยา

organic hieroglyph (ออรแก´หนิค ไฮ´เรอกลิฟ) ดู: *bioglyph (ไบ´โอกลิฟ)*

organic lattice (ออรแก´หนิค และ´เทิส) ดู: *growth lattice (โกร๊ธ และ´เทิส)*

organic matter (ออรแก´หนิค แมะ´เท่อร์) สัดส่วนของสารอินทรีย์ในดิน ที่ไม่รวมชิ้นส่วนจากพืชและสัตว์ที่ยังไม่ย่อยสลาย ดู: *humus (ฮิว´เมิส)*

organic mound (ออรแก´หนิค มาวนด์) ดู: *bioherm (ไบโอ´เฮิร์ม)*

organic reef (ออรแก´หนิค รี้ฟ) ไบโอเฮิรม (bioherm - หินที่เกิดจากชิ้นส่วนของสิ่งมีชีวิต เช่น ปะการัง เปลือกหอย สาหร่าย) ที่มีขนาดใหญ่พอที่จะเป็นเฟสณีส (facies) มักประกอบด้วยเศษชิ้นส่วนของสิ่งมีชีวิตที่เกิดอยู่กับที่ทั้งชนิดเดี่ยวและกลุ่ม ส่วนใหญ่เป็นปะการังและสาหร่าย บางส่วนเป็น ไครนอยด (crinoid) ไบรเออโซเอิ้น (bryozoan) ฟองน้ำ (sponge) หอย (mollusks) และสัตว์ชนิดอื่นที่อาศัยใต้ผิวน้ำ (แต่อาจโผล่เหนือน้ำในช่วงน้ำลง) ชิ้นส่วนของเปลือกแข็งของสิ่งมีชีวิตเหล่านี้จะสะสมอยู่กับที่และแน่นทนต่อการเซาะของคลื่นได้ ใน ออรแกหนิค รี้ฟ อาจมีสิ่งมีชีวิตอาศัยอยู่ก็ได้ ดู: *coral reef (คอ´เริ่ล รี้ฟ); algal reef (แอล´เก้ล รี้ฟ)* เปรียบเทียบ: *bank (แบ๊งค์) [ตะกอนวิทยา]*

organic rock (ออรแก´หนิค ร็อค) หินตะกอนที่ส่วนใหญ่ประกอบด้วยซากของสิ่งมีชีวิต (พืชหรือสัตว์) เช่น โครงร่างแข็งหรือเนื้อเยื่อของสัตว์ เปรียบเทียบ: *biogenic rock (ไบโอเจ´หนิค ร็อค)*

organic soil (ออรแก´หนิค ซอยล์) ดินที่ผลรวมของความหนาของชั้นดินที่มีอินทรีย์วัตถุมากกว่า ผลรวมของความหนาของชั้นดินที่มีแร่

organic soil materials (ออรแก´หนิค ซอยล์ เมอะทิ´เรี่ยลส์) ดินที่อิ่มตัวด้วยน้ำและ (ก) มีสารอินทรีย์ในดิน 174 กรัม/กิโลกรัมหรือมากกว่า ในกรณีที่มีแร่ 500 กรัม/กิโลกรัมหรือมีเคลมากกว่า หรือ (ข) มีสารอินทรีย์ในดิน 116 กรัม/กิโลกรัมอินทรีย์ ในกรณีที่สัดส่วนแร่ไม่มีเคล หรือ (ค) มีสัดส่วนแร่ระหว่างกึ่งกลาง หรือมีสารอินทรีย์ในดิน 203 กรัม/กิโลกรัมหรือมากกว่า ในกรณีที่ไม่เคยอิ่มตัวด้วยน้ำ

organic texture (ออรแก´หนิค เท็กส´เช่อร์) เท็กสเช่อรหินตะกอน เป็นผลจากการกระทำของสิ่งมีชีวิต เช่น bioturbation (ไบโอเทอรเบ´เฌิ่น)

organic weathering (ออรแก´หนิค เวะ´เธอริ่ง) กระบวนการทางชีวภาพและการเปลี่ยนแปลงที่ช่วยให้หินแตกหัก เช่น การเจาะและขยายตัวของรากพืช การเติบโตของมอสและไลเคนซึ่งสร้างกรดฮยูมิคเพื่อยึดติดก้อนหิน สัตว์ที่ชอนไชเข้าไปในดิน คำพ้อง: *biologic weathering (ไบออลอ´จิค เวะ´เธอริ่ง)*

organogenic (ออร´เกอโนเจหนิค หรือออร´แกเนอเจหนิค) หินหรือตะกอนที่เป็นผลจากกิจกรรมของสิ่งมีชีวิต เช่น หินปูนที่มีไครนอยด์ (crinoidal limestone)

organolite (ออรแก´โนไล้ท์) หินที่ประกอบด้วยสารอินทรีย์เป็นส่วนใหญ่ โดยเฉพาะที่มาจากซากพืช เช่น ถ่านหิน (coal) เรเซิน (rasin) และเบอทิวเมิ่น (bitumen)

organometallic (ออรแก´เนอเมอะแทหลิค) สารประกอบที่แอ๊ะเทิ่มของโลหะยึดเกาะ หรือมีพันธะกับแอ๊ะเทิ่มของคารเบินสารประกอบอินทรีย์โดยตรง เปรียบเทียบ: *metallo-organic (เมะเทอ´ลอ-ออรแก´หนิค)*

organosedimentary (ออรแก´เนอเซะเดอเมิน´เทอรี่) เกี่ยวกับการทับถมที่ได้รับผลกระทบจากสิ่งมีชีวิต เช่น stromatolite (สโตรแม´เทอไล้ท์) โครงสร้างตะกอนที่เกิดจากกระบวนการของไซเออะโนแบคทิเรีย (cyanobacteria)

O

orient (ออ´เรี้ยนทฺ หรือออรี´เอิ้นทฺ) (1) [อัญมณี] (ก) การเล่นสีบนหรือล่างผิวของไข่มุกที่มีคุณภาพเป็นอัญมณี จากผลของการหักเหและการแทรกสอดของแสงที่ขอบของผลึกที่ทับซ้อนกันหรือที่เป็นเกล็ดซ้อนกัน ของแร่เออแระเกอไน้ทฺ (aragonite) ที่ประกอบด้วยมุก (ข) ไข่มุกที่มีความวาวมาก (2) [การสำรวจ] (ก) การวางหรือกำหนดตำแหน่งแผนที่ให้ขนานกับสภาพพื้นดินสอดคล้องตามแผนที่ (ข) การหมุนโต๊ะสำรวจในแนวราบจนทุกเส้นที่เชื่อมต่อบนระนาบโต๊ะสำรวจมีทิศ เหนือใต้เดียวกับวัตถุบนพื้น (ค) การหมุนเส้นสำรวจไปที่เส้นศูนย์องศาในแนวนอนที่ขนานกับทิศทางที่กำหนดไว้ก่อนหน้า (หรือเริ่มต้น) หรือขนาน ไปกับเส้นอ้างอิงมาตรฐาน รากศัพท์: ภาษาละติน “oriens” “rising – การเพิ่มขึ้น หรือสูงขึ้น” ใช้ครั้งแรกที่เกี่ยวกับ การขึ้นของพระอาทิตย์ทางทิศตะวันออก

oriental alabaster (ออเรี่ยน´เทิ่ล หรือออรีเอิน´เทิ่ล แอะ´เลอแบสเต้อร) ดู: *onyx marble (ออ´หนิกสฺ มาร´เบิ้ล)*

oriental amethyst (ออเรี่ยน´เทิ่ล แอ´เมอเธิสทฺ หรือแอ´เมอธิสทฺ) (1) ชนิดของแร่แซะไฟร (sapphire) มีสีม่วงอ่อนถึงม่วงเข้ม (2) แอเมอเธิสท ที่มีความงามอย่างโดดเด่น

oriental cat´s-eye (ออเรี่ยน´เทิล แคทสฺ อาย) คำพ้อง: *chrysoberyl cat´s-eye (คริ´เซอเบเริ่ล แคทสฺ อาย)*

oriental chrysolite (ออเรี่ยน´เทิล <u>คริ</u>´เซอไล้ทฺ) คริเซอเบเริ่ล (chrysoberyl) สีเหลืองเขียว

oriental jasper (ออเรี่ยน´เทิล แจ๊ส´เพ่อร) ดู: *bloodstone (เบ<u>ลิ</u>ด´สโตน)*

orientation (ออเรี่ยนเท´เฌิ่น หรือออรีเอินเท´เฌิ่น) (ก) [ผลึกศาสตร์] ในการบรรยายรูปผลึกและสมมาตรของผลึก จะต้องวางแกนผลึกให้อยู่ในตำแหน่งมาตรฐาน (ข) [ภาพถ่ายทางอากาศ] ทิศทางที่ภาพถ่ายทางอากาศถูกหมุนไปหาผู้สังเกต หรือแผนที่ภาพถ่ายทางอากาศภาพเดียวสำหรับการศึกษาดีที่สุดเมื่อเงาในภาพทอดไปยังผู้สังเกต (ค) [การสำรวจ] การกำหนดทิศทางที่ชัดเจนในพื้นที่; การกำหนดทิศทางที่ถูกต้องของตำแหน่งมักอ้างอิงจากทิศทางของเข็มทิศ

orientation diagram (ออเรี่ยนเท´เฌิ่น ได´เออะแ<u>กร</u>ม) ในการศึกษาศิลาวิทยาโครงสร้าง เป็นศัพท์ทั่วไปในการสร้างแผนภาพของการเรียงตัวของเม็ดแร่ (fabric diagram)

oriented (ออเรี่ยน´เถิด) (1) ก้อนหินตัวอย่าง หรือแผ่นหินบางที่ถูกทำเครื่องหมายเพื่อแสดงการเรียงตัวของเม็ดแร่ในทิศทางเดิมที่พบในพื้นที่ (2) ในการศึกษาสถิติเชิงพื้นที่ เป็นการกำหนดทิศทาง ซึ่งสัมพันธ์กับการเรียงตัวเชิงพื้นที่ของโครงสร้างแต่ไม่เกี่ยวข้องกับทิศทางภูมิศาสต์ เช่น แนวฟ้อลทอาจอยู่ในแนวเหนือ-ใต้ ดู: *directional data (เดอเร็ค´เฌอเนิ่ล เด´เท่อ)*

oriented core (ออเรี่ยน´เถิด คอร) แท่งตัวอย่างหินที่มีขนาดเต็มเส้นผ่าศูนย์กลางของท่อเจาะ และถูกทำเครื่องหมายแสดงทิศทางที่ถูกเจาะ

origin (ออ´เรอเจิ้น) (1) จุดเริ่มต้น ในระบบพิกัด สำหรับการคำนวณองค์ประกอบ หรือกำหนดในการที่จะนำไปใช้งานโดยเฉพาะจุดซึ่งกำหนดโดยการตัดกันของระบบพิกัด คำพ้อง: *origin of coordinates (ออ´เรอเจิน เอ๊ฟ โคออร´เดอเหนิทสฺ - จุดเริ่มต้นของระบบพิกัด)* (2) จุดศูนย์ หรือจุดเริ่มต้นใดๆ ที่ขนาดสามารถวัดได้บนสเกล หรือเครื่องวัด

original dip (เออริ´เจอเนิ่ล ดิ๊พ) ดู: *primary dip (ไ<u>พร</u>´เมรี่ ดิ๊พ)*

original interstice (เออริ´เจอเนิ่ล อินเทอร´สเติ๊ซ) ช่องว่างในเนื้อหินที่เกิดขึ้นพร้อมกับหิน เปรียบเทียบ: *secondary interstice (เซะ´เคินเดรี่ อินเทอร´สเติ๊ซ - ช่องว่างทุติยภูมิ)* คำพ้อง: *primary interstice (ไ<u>พร</u>´เมรี่ อินเทอร´สเติ๊ซ - ช่องว่างปฐมภูมิ)*

original stream (เออริ´เจอเนิ่ล ส<u>ตรี</u>ม´) ดู: *consequent stream (คอน´เซอเ<u>ควิ</u>นทฺ ส<u>ตรี</u>ม´)*

original valley (เออริ´เจอเนิ่ล แว´ลี่) ร่องเขาที่เกิดขึ้นจากการกระทำโดยแรงภายในโลกหรือแรงบนผิวโลก ที่ไม่ใช่การกระทำจากธารน้ำ

origin of a datum (ออ´เรอเจิ้น เอ๊ฟ เออะ เดเทิ่ม) จุดเริ่มต้นในเครือข่ายของกระบวนการกำหนดโครงข่ายพิกัดของโลก (geodetic network) ซึ่งไม่จำเป็นต้องเป็นจุดเดียวกับจุดเริ่มต้นของระบบพิกัดที่เกี่ยวข้อง

origin of coordinates (ออ´เรอเจิน เอ๊ฟ โคออร´เดอเหนิทสฺ) จุดเริ่มต้นของระบบพิกัด ดู: *origin (ออ´เรอเจิ้น)*

origofacies (ออ´ริเกอเฟฌีส) เฟฌีสที่แสดงสภาพแวดล้อมปฐมภูมิของการตกตะกอน; หมายถึงเฟฌีสของการตกตะกอนของกลุ่มผู้เขียนในซีกโลกตะวันตกส่วนใหญ่

Oriskanyan (โอริสแคน´เอี้ยน หินชั้นอายุในอเมริกาเหนือบางส่วน: ดิโวเนี่ยนตอนล่าง (บน: เฮลเดอร์เบอร์เกี้ยน (Helderbergian) ใต้ ออนอนแดแก้น (Onondagan))

orizite (ออ´เรอไซ้ทฺ) ดู: *epistilbite (เอ๊ะเผอะสติล´ไบ๊ทฺ)*

Orleanian (ออรลี´เนี่ยน) ช่วงอายุของสัตว์เลี้ยงลูกด้วยน้ำนมในยุโรป: ยุคต้นไมเออซีน (หลัง แอจีเนี่ยน (Agenian) ก่อน แอสแตแรเชี่ยน (Astaracian)

ornament (ออร´เนอเมิ่นทฺ) รูปแบบของลวดลาย เช่น เส้นทแยง เครื่องหมายบวก เส้นโค้ง หรือลักษณะอื่น ที่มักพิมพ์ด้วยสีดำ เทา หรือสีที่ตัดกัน หรือแผ่นฟิลม ลงบนแผนที่ธรณีวิทยาสี เพื่อแสดงขอบเขต ตำแหน่งของหน่วยหินแต่และหน่วยในแผนที่ ด้วยการใช้ลวดลายแตกต่างกัน รูปแบบของลวดลายอาจแสดงชนิดของหินหรือโครงสร้างภายในของหน่วยหินที่เป็นองค์ประกอบ

ornamental stone (ออร´เนอเมินทฺ สโตน´) หินธรรมชาติที่สวยงาม มักเป็นหินที่ทึบแสง ไม่ได้ใช้เป็นอัญมณี แต่จะใช้เป็นอุปกรณ์ตกแต่ง เช่น ถาด ฐานของโคมไฟ รูปแกะสลัก โต๊ะ-เก้าอี้ (หินอ่อน) เช่น ออกนิกส มารเบิ้ล เปรียบเทียบ: *decorative stone (เดิ๊ะ´เคอเรถีฟ สโตน´)*

ornamentation (ออร´เนอเมินเท´เฉิ่น) [บรรพชีวินวิทยา] ลักษณะของรูปแบบ หรือเครื่องหมายบนตัวของสัตว์ เช่น ร่อง-สันที่เปลือก หนาม หรืออื่นๆ

orocratic (ออเรอแ<u>คร</u>ถิค) เกี่ยวกับช่วงเวลาที่มีการเปลี่ยนแปลงของเปลือกโลกขนาดใหญ่ (diastrophism - ไดแอส´เ<u>ตร</u>อฟิเซิ่ม) เปรียบเทียบ: *pediocratic (เพะดีเออแ<u>คร</u>ถิค)*

orogen (ออ´เรอเจิ้น) ดู: *orogenic belt (ออเรอเจ´หนิค เบ๊ลทฺ)*

orogenesis (ออเรอเจ´เนอเสิส) ดู: *orogeny (ออเราะ´เจอนี่)*

orogenetic (ออเรอเจอเน´ถิค) คำคุณศัพท์ของ *orogenesis (ออเรอเจ´เนอเสิส)*

orogenic (ออเรอเจ´หนิค) คำคุณศัพท์ของ *orogeny (ออเราะ´เจอนี่)* เปรียบเทียบ: *orographic (ออเรอแ<u>กร</u>ฟิค) [เท็คทอนิคสฺ]*

orogenic andesite (ออเรอเจ´หนิค แอน´ดิไซ้ท) ชุดของหินภูเขาไฟที่มี hypersthene (ไฮ´เพอรสธีน) จากการวิเคราะห์เคมีในรูปออกไซด์โดยน้ำหนัก ประกอบด้วย 53 – 63 wt% SiO_2, และมี TiO_2<1.75 wt% และK_2O<(0.145SiO_2-5.135)

orogenic belt (ออเรอเจ´หนิค เบ๊ลทฺ) สภาพภูมิประเทศที่มีลักษณะเป็นเส้นตรงหรือโค้ง ที่เกิดจากกระบวนการเกิดโฟลดฺและการเปลี่ยนรูประหว่างวัฏจักรการเกิดของเทือกเขาออเรอเจหนิค เบ๊ลทฺ จะมีการเคลื่อนที่อย่างต่อเนื่องในช่วงแรก และส่วนใหญ่กลายเป็นเทือกเขาด้วยกระบวนการหลังการเกิดเทือกเขา คำพ้อง: *fold belt (โฟลดฺ เบ๊ลทฺ); orogen (ออ´เรอเจิน)*

orogenic collapse (ออเรอเจ´หนิค เคอแล้พสฺ´) การเปลี่ยนแปลงรูปภายในเทือกเขา โดยแรงดึง จากผลของน้ำหนักกดทับจากมวลของเทือกเขาที่เพิ่มขึ้น หรือเปลือกโลกบริเวณเทือกเขาหนาขึ้น

orogenic sediment (ออเรอเจ´หนิค เซะ´เดอเมิ่นทฺ) ตะกอนที่เป็นผลจากการเกิดเทือกเขา หรือจากบริเวณที่มีเทือกเขาเกิด เช่น ตะกอนเนื้อเม็ดพวก flysch (ฟลิฌ) หรือ molasses (เมอลาส´)

orogeny (ออเราะ´เจอนี่) ตามความหมายของคำ คือกระบวนการเกิดของเทือกเขา ใช้ครั้งแรกในคริสตศตวรรษที่ 19 ซึ่งขณะนั้นเชื่อว่าการเปลี่ยนรูปร่างของเปลือกโลกเกิดพร้อมกับการเกิดสภาพภูมิประเทศ ต่อมาภายหลังจึงพบว่ากระบวนการทั้งสองส่วนอาจไม่สัมพันธ์กันเลยก็ได้ ปัจจุบันเชื่อว่าออเราะเจอนี่คือการก่อเกิดฟ้อลท/เธริ้ส โฟลด ที่เปลือกโลกส่วนที่มีสภาพเปราะและส่วนที่ลึกลงไปที่มีสภาพแพลสติค (plastic) มีกระบวนการแปรสภาพและกระบวนการเกิดหินอัคนี เฉพาะภูเขาที่ก่อตัวในยุคซีเนอโซอิคตอนปลาย (Late Cenozoic) เท่านั้นที่มีหลักฐานว่ามีความสัมพันธ์ระหว่างโครงสร้างและภูมิประเทศ แต่ในหินที่เกิดก่อนนั้นมีหลักฐานเพียงเล็กน้อย และสำหรับมหายุคพรีแคมเบรี้ยนไม่พบความสัมพันธ์ระหว่างโครงสร้างและภูมิประเทศเลย แต่โครงสร้างในหินไม่ว่ายุคใดก็มีลักษณคล้ายกัน ซึ่งทำให้สรุปได้ว่าเป็นผลมาจากออเราะเจอนี่นั่นเองคำคุณศัพท์: *orogenic; orogenetic* เปรียบเทียบ: *epeirogeny (เออะไพรอ´เจอนี่); tectogenesis (เท็คทอ´เจเนอเสิส); tectonic geomorphology (เท็คทอ´หนิค จีออมอรฟอ´เลอจี้)* คำพ้อง: *orogenesis (ออเรอเจเนอเสิส); mountain building (เม้านฺเทิ่น บิล´ดิ้ง); tectogenesis (เท็คทอ´เจเนอเสิส)*

orographic (ออเรอแ<u>กร</u>ฟิค) (ก) [ภูมิศาสตร์] (1) เกี่ยวกับภูเขาโดยเฉพาะตำแหน่ง และการกระจายของภูเขา (2) ฝน ที่เกิดจากความชื้นในอากาศ ปะทะกับสิ่งกีดขวาง ทำให้ถูกยกตัวสูงขึ้น เช่น ฝนที่ตกบนด้านลาดเขาของเทือกเขาที่หันรับลมร้อนจากทะเล รวมถึง การยกของมวลอากาศขึ้นเหนือภูเขา (3) เกี่ยวกับ พื้นที่เงาฝนในทะเลทราย (ข) [เท็คทอหนิค] ปัจจุบันคำนี้ใช้น้อยสำหรับลักษณะที่สัมพันธ์กับโครงสร้างของภูเขาและภูมิประเทศ คำคุณศัพท์ที่มีความชัดเจนกว่า เช่น diastrophic (ไดเออะสตรอฟิค) epeirogenic (เออะไพเรอเจ´หนิค) และ orogenic (ออเรอเจ´หนิค)

orographic desert (ออเรอแ<u>กร</u>´ฟิค เดะ´เสิรฺท) ดู: *rain-shadow desert (เรน-แฮ้ดโท เดิ๊ะ´เสิรฺท)*

orographic lifting (ออเรอแ<u>กร</u>´ฟิค ลิฟ´ทิ่ง) แรงที่ยกมวลอากาศขึ้นทางด้านลาดชันเนื่องจากสิ่งกีดขวางของภูเขา ซึ่งอากาศที่ถูกยกขึ้นจะปะทะกับสิ่งที่พัดมาตามทางลาด ทำให้อากาศเย็นตัว

และเย็นลง ซึ่งเป็นการเพิ่มความชื้นสัมพัทธ์ และหากอากาศระบายความร้อนได้เร็วหรือมีความเย็นเพียงพอ จะเกิดเมฆและฝนขึ้นได้

orographic snowline (ออเรอแกร์ฝิค สโน'ไลน) ระดับความสูงของพื้นผิวที่ต่ำที่สุด ที่จะเกิดหิมะอย่างต่อเนื่อง ระหว่างธารน้ำแข็ง เปรียบเทียบ: *regional snowline (รี'เจอเนิ่ล สโน'ไลน)*

orography (ออรอ'เกรอฟี่) (1) แขนงของภูมิศาสตร์กายภาพที่เกี่ยวกับเทือกเขา เช่น พื้นที่ ลักษณะสัณฐานการเกิด โครงสร้าง รวมทั้งระบบของเทือกเขา (2) การบรรยายหรือระบุอย่างกว้างๆ เกี่ยวกับความสูงต่ำของพื้นผิวโลก หรือพื้นผิวโลกบางส่วน หรือเป็นตัวแทนของความสูง-ต่ำบนแผนที่หรือแบบจำลอง; สภาพพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่ง รากศัพท์: ภาษากรีก “oros”, “mountain” คำพ้อง: *oralogy (โอแร'เลอจี้); oreography (ออรีออ'เกรอฟี่)*

orohydrography (ออโรไฮดรอ'เกรอฟี่) แขนงของอุทกศาสตร์เกี่ยวกับความสัมพันธ์ของภูเขาและทางน้ำ

orology (โอแร'เลอจี้ หรือออแร'เลอจี้) การศึกษาการเกิด และการก่อตัวของภูเขา คำพ้อง*: orography (ออรอ'เกรอฟี่)*

Orosirian (ออโร'ซีเรี่ยน) ยุคหนึ่งของมาตรอายุลำดับชั้นหินมาตรฐานโลก : เป็นยุคลำดับที่สามของมหายุคเพลิโอพรอเทอเรอโซอิค (Paleoproterozoic) มีลักษณะเด่นเนื่องจากมีเหตุการณ์การก่อตัวของเทือกเขาทั่วโลก (“orosira”, “mountain range”) ช่วงเวลาระหว่าง 2,050 ล้านปีมาแล้ว สิ้นสุดของยุค ไรเออเณิน *(Rhyacian period)* ถึง 1,800 ล้านปีมาแล้ว การเริ่มต้นของยุคสแตเธอเรียน (*Statherian* Period)

orotath (ออ'เรอแทธ) แนวเทือกเขาโค้ง ที่ถูกยืดออกอย่างมากตามทิศทางความยาวของเทือกเขา

orpiment (ออร'เพอเมิ่นทฺ) แร่มอเนอคลิหนิค สีเหลืองมะนาวถึงส้ม : As_2S_3 โดยทั่วไปแสดงริ้วหรือเนื้อแน่น และบ่อยครั้งเกิดร่วมกับ realgar (รีแอล'ก้าร) พบทับถมจากแหล่งน้ำพุร้อนและภูเขาไฟ คำพ้อง: *yellow arsenic (เย'โล่ อาร'เซอหนิค)*

orthembadism (ออรเธ็ม'แบดิเซิ่ม) คำที่ใช้ในการทำแผนที่ ที่มีความหมายว่าเท่ากัน “orthembadic projection - ออรเธม'แบดิค เพรอเจ็ค'เฌิ่น” เป็นการฉายภาพบนพื้นที่ที่มีขนาดเท่ากัน

orthite (ออร'ไธ้ทฺ) ใช้เรียกแร่ allanite (แอ'เลอไน้ท) เฉพาะที่มีผลึกรูปเข็ม หรือคล้ายเข็มหรือพริเซิ่ม (acicular or prismatic)

ortho- (ออร'โธ หรือออร'เธอ) ในการศึกษาศิลาวรรณนา เป็นคำนำหน้าชื่อของหินแปร หมายถึงมาจากหินอัคนี เช่น orthogneiss (ออรเธอไน้ส) orthoamphibolite (ออรโธแอมฟิเบอไล้ทฺ); และอาจบ่งบอกถึงแหล่งกำเนิดของผลึกแร่ในหินตะกอน เช่น orthoquartzite (ออรโธขวอรทไซ้ทฺ)ที่แตกต่างไปจาก metaquartzite (เมะเทอะขวอรทไซ้ทฺ)

orthoamphibole (ออรโธแอม'เฟอโบล) (1) กลุ่มของแอมเฟอโบลที่ตกผลึกในระบบออรเธอรอมบิค (orthorhombic) (2) แร่ที่มีผลึกแบบออรเธอรอมบิค และอยู่ในกลุ่มแอมเฟอโบล เช่น anthophyllite (แอนธอฟิ'ไล้ทฺ) gedrite (เจ'ไดร๊ทฺ) และ holmquistite (โฮมควิสไต๊ทฺ) เปรียบเทียบ: *clinoamphibole (ไคลเนอแอม'เฟอโบล)*

orthoapsidal projection (ออรโธแอพ'ไซเดิ้ล เพรอเจ็ค'เฌิ่น) แม็พ เพอเจ็คเฌิ่น (map projection) ที่สร้างโดยการฉายแบบเส้นตัดกันเป็นมุมฉาก (orthographic - ออรเธอแกรฟิค) ของเส้นและเทอถูดและลอนเจอถูด จากวัตถุแข็งที่ไม่ใช่ทรงกลมหรือคล้ายทรงกลม

ortho-arenite (ออรโธ-แอเรอไน้ทฺ หรือเออรีไน้ทฺ) หินแอเรอไน้ทฺมีเม็ดตะกอนขนาดทราย ที่มีเนื้อพื้นเป็นเศษหิน-แร่น้อยกว่าร้อยละ 15

orthoaxis (ออรโธแอ๊ก'เสิส) ในผลึกมอเนอคลิหนิค แกนด้านข้างที่มีสมมาตรแกนหมุนสองทบ และ/หรือ แกนที่ตั้งฉากกับระนาบสมมาตร หรือแกน บี (b axis) ของแกนผลึกนั่นเอง เปรียบเทียบ: *clinoaxis (ไคลเนอแอ๊ก'เสิส)*

orthobituminous (ออร'โธเบอทิว'เมอเนิส) ถ่านหินเบอทิวเมอเนิสที่มีคาร์เบิ้นร้อยละ 87-89 จากการวิเคราะห์ในสภาพแห้งและไม่มีเถ้า ไม่ได้อยู่ในมาตรฐานการจำแนกของ ASTM เปรียบเทียบ: *parabituminous (แพเรอเบอทิว'เมอเนิส); perbituminous (เพอรเบอทิว'เมอเนิส)*

orthochlorite (ออรเธอคลอ'ไร้ทฺ) (1) กลุ่มของแร่คลอไร้ท ที่มีรูปแบบผลึกเด่น (เช่น ไคลเนอโคลร (clinochlore) และ เพเนอไน้ท (penninite)) (2) กลุ่มแร่คลอไร้ท ที่มีสูตรทั่วไป: $M_6(OH)_8[(Si,Al)_4O_{10}]$ เปรียบเทียบ: *leptochlorite (เล็พ'เทอคลอ'ไร้ทฺ)*

orthochronology (ออร'เธอเครอนอ'เลอจี้) การลำดับอายุทางธรณีวิทยา ที่ขึ้นกับการลำดับชั้นหินทางชีวภาพ โดยอาศัยพืชและสัตว์ที่บ่งอายุได้ชัดเจน และไม่มีวิวัฒนาการแบบเปลี่ยนกลับไปกลับมาได้ ในอุดมคติคือ อาศัยการเกิดลำดับชั้นของสปีณีส โดยที่สปีณีสหนึ่งจะวิวัฒนาการมาจากสปีณีสที่เกิดก่อนหน้าตามลำดับ เปรียบเทียบ: *biochronology (ไบเออเครอนอ'เลอจี้); parachronology (แพเรอเครอนอ'เลอจี้)*

orthoclase (ออร์เธอเคลส) (1) แร่ของกลุ่มแอลเคอไลเฟลสปาร: $KAlSi_3O_8$ มีสีขาว ครีม เหลือง ชมพูสด เทา หรือไม่มีสี มีผลึกระบบมอเนอคลิหนิคซึ่งเปลี่ยนรูปมาจากไมเครอไคลน (microcline) โดยออรเธอเคลสจะคงรูปที่อุณหภูมิสูง โดยทั่วไปมีโซเดี้ยมปริมาณน้อย จัดเป็นแร่หลักของหินที่พบได้ทั่วไป โดยเฉพาะในหินแกรเนิท หินอัคนีทีมีสิลิเค่อมาก และณิสท มักแสดงเท็กสเช่อรแบบเพอรธิถิค (perthitic) คำพ้อง: *common feldspar (คอ์เมิ่น เฟลสปาร); orthose (ออร์โธส); pegmatolite (เพ็ก์เมอเทอไล้ท์)* (2) คำที่ใช้ทั่วไปกับเพอแทะเซี่ยมเฟลสปาร ที่มีผลึกระบบมอเนอคลิหนิค หรือเหมือนมอเนอคลิหนิค เช่น แซเนอดีน (sanidine) แอ๊ะเจอแลเรี่ย (adularia) ไมเครอไคลนที่มีผลึกแฝด (submicroscopically twinned microcline) และเออแนลไบ๊ทที่มีผลึกแฝด (submicroscopically twinned analbite) เปรียบเทียบ: *plagioclase (เพล์เจอะเคลส); anorthoclase (เออะนออร์เธอเคลส)*

orthoconglomerate (ออรเธอเคินกลอ์เมอเหริท) เคินกลอเมอเหริท (conglomerate) ที่เม็ดกรวดอยู่ชิดกัน หรือสัมผัสกัน มีเมทริกซ์น้อยกว่าร้อยละ 15 เช่น orthoquartzite conglomerate (ออรเธอขวอรท์ไซ้ท์ เคินกลอ์เมอเหริท) และ arkosic conglomerate (อารโค์สิค เคินกลอ์เมอเหริท) เปรียบเทียบ: *paraconglomerate (แพเรอเคินกลอ์เมอเหริท)* บ่งบอกถึงชั้นหินที่สะสมตัวใต้กระแสน้ำแรง มักเกิดร่วมกับหินทรายเนื้อหยาบที่แสดงคร้อสเบ๊ะดิ้ง

orthocontour (ออรโธเคิน์ทุร) เส้นที่แสดงความสูงในพื้นที่หรือแสดงอัตราและทิศทางของการเปลี่ยนแปลง ในแผนที่

orthocumulate (ออรเธอคิว์มิวเหลท) การกระจุกตัวของแร่หนึ่งหรือมากกว่าหนึ่งชนิด รวมกับผลิตผลจากการตกผลึกของ แม็กแม่อที่เป็นของเหลวระหว่างกระจุกแร่ (intercumulus liquid - อินเทอคิวเมอเลิสลิเขวิด) เปรียบเทียบ: *mesocumulate (เมะเซอคิวิมิวเหลิท)*

orthocumulate texture (ออรเธอคิว์มิวเหลิท เท็กส์เช่อรุ) เท็กสเช่อรในหินอัคนี ที่ประกอบด้วยผลึกแร่ที่เกิดก่อน และผลึกแร่ที่เกิดทีหลังจำนวนมากที่ตกผลึกอยู่ระหว่างผลึกแร่ที่เกิดก่อน เปรียบเทียบ: *mesocumulate texture (เมะเซอคิวิมิวเหลิท เท็กส์เช่อรุ)*

orthodromic projection (ออรเธอดรอ์หมิค เพรอเจ็ค์เฉิ่น) การฉายภาพแผนที่ ที่สร้างมาจากการฉายโนมอหนิค (gnomonic projection) ซึ่งมุมถูกปรับแก้ที่สองจุด และเส้นลอนเจอถูด (great circle) เป็นเส้นตรง

orthoferrosilite (ออร์เธอเฟ์เรอซิไล้ท์) ดู: *ferrosilite (เฟ์เรอซิไล้ท์)* เปรียบเทียบ: *clinoferrosilite (ไคล์เนอเฟ์เรอซิไล้ท์)*

orthogenesis (ออรเธอเจ์เนอเสิส) วิวัฒนาการไปในทิศทางเดียว หรือเป็นไปอย่างต่อเนื่อง ตามแนวโน้มหนึ่งเป็นเวลาหลายชั่วอายุของสายวิวัฒนาการ และมักไม่ขึ้นกับการคัดสรรโดยธรรมชาติหรือปัจจัยภายนอกอย่างอื่น เปรียบเทียบ: *rectilinear evolution (เร็คเทอลิ์เนียร เอ๊ะเวอลู์เฉิ่น)* คำพ้อง: *straight-line evolution (สเตรท-ไลน เอ๊ะเวอลู์เฉิ่น)*

orthogneiss (ออร์เธอไน้ส์) ไน้ส ที่แปรสภาพมาจากหินอัคนี เปรียบเทียบ: *paragneiss (แพ์เรอไน้ส์)*

orthogonal (ออรธอ์เกอเนิ่ล) เส้นทางการเคลื่อนที่ของพลังงานคลื่น สำหรับคลื่นแกรเวอที่ (gravity wave) คือ ทุกแนวที่ตั้งฉากกับยอดคลื่นและอยู่ในระนาบราบ คำพ้อง: *wave ray (เว้ฟ เร)*

orthogonal joint sets (ออรธอ์เกอเนิ่ล จ้อยนท์ เซ็ท) จ้อยนท์ที่แตกอย่างเป็นระบบสองชุด ที่ร่องแตกตัดกันเป็นมุมฉาก ซึ่งร่องแตกอาจไม่ตัดกัน ความสัมพันธ์และลักษณะพื้นผิวของร่องแตกที่ชนกัน (ไม่ตัดข้ามกัน) มีความสำคัญในการหาลำดับการเกิดของการแตกของจ้อยนท

orthogonal projection (ออรธอ์เกอเนิ่ล เพรอเจ็ค์เฉิ่น) (1) การฉายภาพ ที่เส้นฉาย (ตรงและขนาน) ตั้งฉากกับระนาบของการฉาย ตัวอย่างเช่น *orthographic projection (ออรเธอแกรฟิค เพรอเจ็ค์เฉิ่น)* (2) การฉายภาพ ที่เส้นแนวตั้ง และเส้นแนวนอนทุกเส้นตัดกันเป็นมุมฉาก ตัวอย่างเช่น cylindrical projection (เซอลิน์ดริเคิ่ล เพรอเจ็ค์เฉิ่น) conformal projection (เคินฟอร์เมิ่ล เพรอเจ็ค์เฉิ่น)

orthograde (ออร์เธอเกรด) เกี่ยวกับการกระจายตัวเท่ากันในทุกทิศทางของอ็อกซิเจ้นที่ละลายในน้ำ ในชั้นน้ำที่อยู่ติดกับพื้นทะเลสาบ (hypolimnion – ไฮเพอลิมเนียน) ขึ้นอยู่กับสภาพการไหลเวียนของน้ำและเหตุการณ์ทางกายภาพที่ตามมา เปรียบเทียบ: *clinograde (คลิเนอเกรด)*

orthographic projection (ออรเธอแกร์ฟิค เพรอเจ็ค์เฉิ่น) (1) การฉายวัตถุ (3 มิติ) ลงบนระนาบ (2 มิติ) ทำโดยกำหนดระนาบรับภาพจากการฉาย หรือฉากรับภาพ (plane of projection) ไปตามทิศทางใดๆ ที่ต้องการฉาย และกำหนดจุดมองที่ระยะอนันต์หรือไกลมากพอที่จะทำให้แนวสายตามีทิศทางขนานกันทั้งหมด และลากเส้น (คล้ายกับฉายภาพวัตถุ) ที่ตำแหน่งต่างๆ ของวัตถุ ไปยังระนาบรับภาพ โดยแต่ละเส้นต้องเป็นเส้นขนาน และตั้งฉากกับระนาบรับภาพ (2) การฉาย ที่ใช้ใน

การศึกษาแร่ทางแสงภายใต้กล้องจุลทรรศน์ โดยกำหนดวัตถุตามแนวตั้งฉากจากขั้ว (ในการฉายรูปทรงกลม) ไปยังระนาบรับภาพจากการฉาย ที่ซึ่งตั้งฉากกับแกนเหนือ-ใต้ของทรงกลม (3) ดู: *orthogonal projection (ออรธอ'เกอเนิ่ล เพรอเจ็ค'เฌิ่น)*

orthohexagonal (ออรเธอเฮ็กแซะ'เกอเนิ่ล) เกี่ยวกับและเทิซของผลึกในระบบออเธอรอมบิค (orthorhombic lattice)ที่แอ๊ะเทิ่มเรียงตัวแบบเฮ็กแซะเกอเนิ่ล โดยเป็นแบบซี-เซ็นเท่อรด (c-centered) ระยะ b=$\sqrt{3}a$

orthohydrous coal (ออรเธอไฮ'เดริ้ส โคล) (1) ถ่านหินที่มีไฮเดรอเจิ้นร้อยละ 5-6 จากการวิเคราะห์ในสภาพแห้ง ไม่มีเถ้า (2) แมะเซอแรล (maceral) ที่ไฮเดรอเจิ้นเป็นองค์ประกอบในสัดส่วนปกติ เช่น vitrinite (วิ'เทรอไน้ท) เปรียบเทียบ: *subhydrous (เสิบไฮ'เดริ้ส)*

ortholignitous coal (ออรโธลิก'นิเทิส โคล) ถ่านหินที่มีคารเบิ้นร้อยละ 75 - 80 วิเคราะห์ในสภาพแห้ง ไม่มีเถ้า ไม่ได้ระบุไว้ในการจำแนกชั้นของ ASTM

orthomarble (ออรโธมาร'เบิ้ล) หินตะกอนจำพวกคารเบอเหนทที่เมื่อนำไปขัดมันแล้ว มีคุณค่าในเชิงพาณิชย์ เช่น หินอ่อนโฮลสเติ้น (Holston orthomarble) ของรัฐเทเนอซี่ (Tennessee) เปรียบเทียบ: *metamarble (เมะเทอมาร'เบิ้ล)*

orthomatrix (ออรเธอเม'ถริกส) ตะกอนขนาดเคลที่เป็นแร่ที่มีการเกิดผลึกใหม่ (recrystallized detrital clay) หรือโพรโทเมถริกส (protomatrix) ในเกรแวะเค่อ (greywacke) และอารโคส (arkose)

orthometric correction (ออรเธอเมะ'ถริค เคอเร็ค'เฌิ่น) การแก้ค่าระดับความสูงอย่างเป็นระบบ ในการวัดค่าแกรเวอที่ (gravity) เนื่องจากพื้นผิวแต่ละระดับความสูงไม่ขนานกัน

orthometric elevation (ออรเธอเมะ'ถริค เอเลอเว'เฌิ่น) ระยะห่างของจุดเหนือเส้นจีออยด วัดตามแนวดิ่งที่จุดนั้น การแก้ค่าออรเธอเมทริค นำมาใช้ในการวัดระดับที่แม่นยำ เนื่องจากพื้นผิวที่ระดับความสูงต่างๆ ไม่ขนานกัน

orthomimic feldspar (ออรเธอมิ'หมิค เฟล'สปาร) กลุ่มเฟลสปารที่มีการซ้ำของผลึกแฝด ทำให้มีสมมาตรมากขึ้น และมีคลีหวิจสองทิศทางตัดกันเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า สะกดได้อีกแบบคือ: orthomic feldspar (ออรเธอ'หมิค เฟล'สปาร)

orthomorphic projection (ออรเธอมอร'ฟิค เพรอเจ็ค'เฌิ่น) ดู: *conformal projection (เคินฟอร'เมิ่ล เพรอเจ็ค'เฌิ่น)*

orthomorphism (ออรเธอมอร'ฟิเซิม) ดู: *conformality (เคินฟอรแม'เลอที่)*

orthophotograph (ออรเธอโฟ'เทอแกร๊ฟ) ภาพถ่ายที่ถูกปรับแก้ระยะและตำแหน่งที่คลาดเคลื่อนแล้ว เตรียมจากภาพถ่ายที่ถ่ายแบบเพอสเป็คถีฟ เพรอเจ็คเฌิ่น (perspective projection) โดยระยะที่คลาดเคลื่อนเนื่องจากการเอียงหรือระดับสูงต่ำได้ถูกแก้ไขแล้ว; ภาพถ่ายที่ถูกปรับให้เป็นภาพแบบแผนที่ (orthographic projection - ออรเธอแกรฟิค เพรอเจ็ค'เฌิ่น)

orthophotomap (ออรเธอโฟ'เทอแม็พ) ออรเธอโฟเทอแกร๊ฟ (orthophotograph) หรือการเรียงต่อกันของกลุ่มภาพออรโธโฟเทอแกร๊ฟ ในรูปแบบสี่เหลี่ยมมาตรฐาน ถูกพิมพ์ด้วยสีที่ใกล้เคียงกับสีของสภาพพื้นดิน และเพิ่มสัญลักษณ์แผนที่ ได้แก่ เส้นชั้นความสูง จุดความสูง ขอบเขตที่สำคัญ ถนน และระบบธารน้ำ คำพ้อง: *photomap (โฟ'เทอแม็พ)*

orthophotomosaic (ออร'เธอโฟ'เทอโมเสค) การเรียงต่อกันของกลุ่มภาพออรเธอโฟเทอแกร๊ฟ ที่มีมาตราส่วนเดียวกัน

orthophotoquad (ออรเธอโฟ'เทอควอด) ดู: *orthophoto quadrangle (ออร'เธอโฟ'โท ควอ'แดรงเกิ้ล)*

orthophoto quadrangle (ออร'เธอโฟ'โท่ ควอ'แดรงเกิ้ล) ออรโธโฟเทอแกร๊ฟ (orthophotograph) ในรูปสี่เหลี่ยมแบบมาตรฐาน 7.5 มิเนิทของเส้นลอนเจอถูด 7.5 มิเนิท ของและเทอถูดในมาตรส่วน 1: 24,000 ความคลาดเคลื่อนของภาพที่เกิดจากความสูงต่ำของพื้นดินและการเอียงของกล้องต้องได้รับการแก้ไขให้อยู่ในขอบเขตที่กำหนด ภาพถ่ายจะต้องทำให้ได้ มาตราส่วนที่กำหนด สัมพันธ์กับจุดอ้างอิงมาตรฐานของการทำแผนที่ เขียนย่อคือ: *orthophotoquad*

orthophoto quarter - quadrangle (ออร'เธอโฟโท่ ควอ'เท่อร์-ควอ'แดรงเกิ้ล) ออรเธอโฟโท่ ควอแดรงเกิ้ล (orthophoto quadrangle) ในรูปสี่เหลี่ยมแบบมาตรฐาน 3.75 มิเหนิท ของเส้นลอนเจอถูด 3.75 มินิทของและเทอถูด มาตรส่วน 1: 12,000 คำย่อ: OQQ (โอคิวคิว)

orthopyroxene (ออรโธไพร็อก'ซีน หรือออรเธอเพอร็อกซีน) (1) ชื่อกลุ่มสำหรับไพร็อกซีนที่ตกผลึกในระบบออรเธอรอมบิค โดยทั่วไปมักไม่มีแคลเซี่ยม และมีเอ็อะลูเมอเนิมน้อยหรือไม่มี (2) แร่ออรเธอรอมบิคในกลุ่มไพร็อกซีน เช่น enstatite (เอ็นสเตอไท้ท) bronzite (บรอนไซ้ท) hypersthene (ไฮ'เพอร์สเธีน) และ orthoferrosilite (ออรโธเฟโรซีไล้ท) เปรียบเทียบ: *clinopyroxene (ไคลโนไพร็อกซีน)*

orthopyroxene gabbro (ออรโธไพร็อก'ซีน แก๊ะโบร้) แก๊ะโบร้ที่ประกอบด้วยเพลเจอะเคลส ที่มีแคลเซี่ยม (calcic plagioclase)

และไคลโนไพร็อกซีน (clinopyroxene) และ ออร์โธไพร็อกซีน (orthopyroxene) เกินกว่าร้อยละ 5 ตามการจำแนกหินอัคนีของ IUGS

orthopyroxenite (ออร์โธไพร็อคซีไน้ท) หินพลูทอหนิค ที่ M เท่ากับหรือมากกว่าร้อยละ 90 และ opx/(ol+opx+cpx) มากกว่าร้อยละ 90 ตามการจำแนกหินอัคนีของ IUGS

orthoquartzite (ออรโธขวอรทฺ'ไซ้ทฺ) หินตะกอนเนื้อเม็ดประกอบด้วยตะกอนขนาดทรายที่เป็นแร่ขวอรทสเป็นส่วนใหญ่ (มีหรือไม่มีเชิ้รทก็ได้) ไม่มีเมถริกส หรือหินขวอรทไซ้ทที่ต้นกำเนิดเป็นหินตะกอน หรือหินทรายที่ประกอบด้วยขวอรทสเท่านั้น โดยทั่วไปหมายถึง หินทรายที่มีเม็ดแร่ขวอรทส มากกว่าร้อยละ 90-95 และเม็ดเชิ้รทฺ มีการคัดขนาดดี เม็ดตะกอนกลม เมื่อส่องด้วยกล้องจุลทรรศน์จะเห็นการเชื่อมประสานโดยสิลิเคอ (หรือคารเบอเหนท) และ อาจมีธาตุหนักหายาก (zircon (เซอร์คอน), tourmaline (ทุร์เมอลีน), rutile (รู'ทีล), magnetite (แมก'เนอไท้ท)) แต่มักไม่มีเฟาะเชิ่ล มีโครงสร้างของริเพิ่ล ม้ารค และ คร้อส เบ๊ะดิ้ง (ripple mark and cross bedding) และมักพบเป็นชั้น คลุมพื้นที่กว้าง แต่มีความหนาค่อนข้างน้อย และสัมพันธ์กับเอินคอนฟอรมิที่ (unconformity) ดู: *quartzose sandstone (ขวอรทฺโซส แซนดฺ'สโตน)* คำพ้อง: *sedimentary quartzite (เซะเดอเม็น'เทอรี่ ขวอรทฺไซ้ทฺ); orthoquartzitic sandstone (ออรเธอขวอรทฺซิถิค แซนดฺ'สโตน); quartzarenite (ขวอรทฺสฺแอ'เรอไน้ทฺ)*

orthoquartzitic conglomerate (ออรเธอขวอรทฺซิถิค เคินกลอ'เมอเหริท) หินที่มีการคัดขนาดของตะกอนดี มีความเป็นเนื้อเดียว เป็นหิน orthoconglomerate (ออรเธอเคินกลอ'เมอเหริท) สีอ่อน ประกอบด้วย ขวอรทสที่อยู่ตัวแล้ว (mature หรือ supermature) (ขวอรทสส่วนใหญ่มาจาก vein quartz เชิ้รฺท และขวอรทฺไซ้ทฺที่มีเพะเบิ้ล (pebble) ขนาดเล็ก ถึงปานกลาง) แสดงถึงตะกอนจากหินแกรเนิทหรือหินแปรที่ทนต่อการผุกร่อน และมีตะกอนขนาดเล็กกว่ากรวดหยาบ หินนี้มักพบเป็นชั้นแทรกสลับกับกับหินทรายที่มีขวอรทสล้วน (pure quartz sandstone) คำพ้อง: *quartz-pebble conglomerate (ขวอรทฺสฺ-เพะเบิ้ล เคินกลอเมอเหริท)*

orthoquartzitic sandstone (ออรเธอขวอรทฺซิถิค แซนดฺ'สโตน) ดู: *orthoquartzite (ออรเธอขวอรทฺไซ้ทฺ)*

orthorhombic system (ออรเธอรอม'บิค ซิส'เติ้ม) หนึ่งในหกชนิดของระบบผลึก ที่มีแกนผลึกสามแกนตั้งฉากซึ่งกันและกัน แต่มีความยาวไม่เท่ากัน

orthoscope (ออร'เธอสโขพ) กล้องจุลทรรศน์แบบบังคับทิศทางแสง (polarizing microscope) โดยแสงจะถูกส่งผ่านผลึกตามทิศทางขนานกับแกนของกล้อง ตรงกันข้ามกับกล้องคอเนอสโขพ (conoscope) ที่ใช้เล็นสรวมแสงและเบอรแทรนดเล็นส (Bertrand lens)

orthose (ออร'โธส) คำพ้อง: *orthoclase (ออร'เธอเคลส)* โดยเฉพาะออรเธอเคลสสีเหลือง รากศัพท์: ภาษาฝรั่งเศส

orthoselection (ออรโธเซอเล็ค'เฉิ่น) การดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ของการคัดสรรตามธรรมชาติ ในทิศทางเดียวกันภายใต้ระยะเวลาที่ยาวนาน

orthosilicate (ออรเธอสิ'เลอเขท) สิลิเค่อที่อยู่ในรูป SiO_4 คำพ้อง: *nesosilicate (นีโซ'สิเลอเขท)*

orthostratigraphy (ออรโธสเตรอทิ'เกรอะฟี่) มาตรฐานหรือ "หลัก" ของการลำดับชั้นหินโดยอาศัยเฟาะเชิ่ลที่พบในเขตลำดับชั้นหินชีวภาพ (biostratigraphic zones) เช่น ไทรเลอไบ๊ทส (trilobites) ในแคมเบรี้ยน (Cambrian) และแกร็พเทอไล้ททส (graptolites) ในสิลุเรี่ยน (Silurian) เปรียบเทียบ: *parastratigraphy (แพเรอสเตรอทิ'เกรอะฟี่)*

orthotectonics (ออร'เธอเท็คทอ'นิคส) คำพ้อง: *alpinotype tectonics (แอล'ไพนอไท้พฺ เท็คทอ'หนิคสฺ)* และใช้เรียกการเกิดเทือกเขาประเภทเทือกเขาแอนดี้ส (Andean type (แอนเดียน ไท้พฺ))

orthotropy (ออร'เธอโทรพี่) สภาพของวัตถุที่มีรูพรุนที่ซึ่งร่องที่การไหลสะดวกแยกออกเป็นชุด ตั้งฉากซึ่งกันและกัน จึงทำให้มีลักษณะไม่เป็นเนื้อเดียวกัน (anisotropy) เปรียบเทียบ: *isotropy (ไอเซาะ'เทรอพี่)*

os (อ๊อส) [ธรณีวิทยาธารน้ำแข็ง] ศัพท์ภาษาสวีดิณมื่อสะกดเป็นภาษาอังกฤษ หมายถึง *เอ๊สเค่อร์ (esker)* พหูพจน์ *osar ออ'ซ่าร*

Osagean (โอเซ'เจี้ยน) หินสมัย (series) ในอเมริกาเหนือ (North America อ่านว่า น้อรธ เออเมเรอเค่อ): ตอนล่างของหินสมัยมิเซอซิเพี่ยน (เหนือ คินเดอรฮูเคี่ยน (Kinderhookian) ใต้ เมเรอมีเซี่ยน (Meramecian))

osar (ออ'ซ่าร) คำที่มักใช้ผิดว่ามีรูปเป็นเอกพจน์ แต่เป็นพหูพจน์ของ *os (ออส) [ธารน้ำแข็ง]*

oscillation (ออเซอเล'เฉิ่น) (1) [ธารน้ำแข็งวิทยา] การเพิ่มและลดของปริมาณน้ำทะเลทำให้เกิดปรากฏการณ์ ดู: *interstade (อินเทอรสเตด')* (2) [ลำดับชั้นหิน] การเพิ่มและลดของปริมาณน้ำทะเลทำให้เกิดปรากฏการณ์การสุกร่อนและตอนหรือล่นจากฝั่งของน้ำทะเลที่เกิดซ้ำๆ และมีการขยับขึ้นลงเล็กน้อยไม่ต่อเนื่อง ทำให้เกิด

การเปลี่ยนแปลงลักษณะตะกอนที่ตกทับถม เปรียบเทียบ: *pulsation (เพิลเซ'เฌิ่น) [ลำดับชั้นหิน]*

oscillation cross ripple (ออเซอเล'เฌิ่น ครัอส ริ'เพิ่ล) รอยคลื่นที่ตัดกัน (cross ripple) เกิดจากคลื่นสองชุดทิศทางต่างกันเกิดต่อเนื่องกัน หรือเกิดจากการตัดกันของชุดคลื่นที่มีอยู่ก่อนและหลัง เปรียบเทียบ: *interference ripple (อินเทอรฟี'เริ่นซฺ ริ'เพิ่ล)*

oscillation ripple (ออเซอเล'เฌิ่น ริ'เพิ่ล) ริ้วคลื่นแบบสมมาตรมีสันคลื่นคม แคบและตรง ร่องระหว่างสันคลื่นกว้างและกลม เกิดขึ้นจากการเคลื่อนที่ไป-มา ของคลื่นน้ำ เปรียบเทียบ: *current ripple (เคอเริ่นทฺ ริ'เพิ่ล)* คำพ้อง: *oscillatory ripple (ออ'เซอเลอทอรี่ ริ'เพิ่ล); wave ripple (เว้ฟ ริ'เพิ่ล)*

oscillation ripple mark (ออเซอเล'เฌิ่น ริ'เพิ่ล ม้ารฺค) ดู: *oscillation ripple (ออเซอเล'เฌิ่น ริ'เพิ่ล)*

oscillatory extinction (ออ'เซอเลอทอรี่ อิกสติ้ง'เฌิ่น) ดู: *undulatory extinction (เอิน'เจอเลอทอรี่ อิกสติ้ง'เฌิ่น)*

oscillatory ripple (ออ'เซอเลอทอรี่ ริ'เพิ่ล) ดู: *oscillation ripple (ออเซอเล'เฌิ่น ริ'เพิ่ล)*

oscillatory twinning (ออ'เซอเลอทอรี่ ทวิ'นิ่ง) ผลึกแฝดแบบขนานซ้ำ

oscillatory zoning (ออ'เซอเลอทอรี่ โซ'นิ่ง) เขตต่างองค์ประกอบในแร่เพลเจอะเคลส โดยแถบจากแกนกลางถึงขอบผลึกจะแปรผันกับปริมาณโซเดี้ยมและแคลเซี่ยม สามารถใช้อธิบายการเกิดแถบในลักษณะนี้กับ แร่ชนิดอื่นที่แสดงลักษณะเช่นเดียวกันนี้ได้ เปรียบเทียบ: *normal zoning (นอรเมิ่ล โซนิ่ง); reversed zoning (ริเวิรฺสดฺ' โซนิ่ง)*

osmium (อ๊อสมีเอิ้ม หรืออ๊อสเมี่ยม) (1) ธาตุในกลุ่มแพลทเนิ่มหรือแพละเทอเนิ่ม (platinum group) มีสัญลักษณ์คือ Os (2) แร่เฮ็กแซะเกอเนิ่ล (hexagonal) ธาตุประกายโลหะเงิน ตัวย่อ Os

osmosis (ออสโม'เสิส) การเคลื่อนที่ด้วยอัตราเร็วไม่เท่ากันของตัวทำละลาย ผ่านเยื่อที่ยอมให้ของเหลวผ่านได้บ้าง ซึ่งมักแยกระหว่างตัวทำละลายและสารละลาย หรือสารละลายเจือจางกับสารละลายที่มีความเข้มข้นสูงกว่า จนกระทั่งสารละลายทั้งสองด้านของเยื่อมีความเข้มข้นเท่ากัน เปรียบเทียบ: *dialysis (ไดแอ'เลอเสิส)* ดู: *electro-osmosis (อิเล็คโทร-ออสโม'เสิส)*

osseous amber (ออ'ซีเอิส แอม'เบ้อร) อัมพันทึบแสงหรือขุ่นที่มีฟองอากาศขนาดเล็กจำนวนมาก คำพ้อง: *bone amber (โบน แอม'เบ้อร)*

osseous breccia (ออ'ซีเอิ้ส เบร๊ะ'เชี่ย) ดู: *bone breccia (โบน เบร๊ะ'เชี่ย)*

osteolite (อ๊อส'ตีเออไล้ทฺ) แร่เนื้อดิน เนื้อแน่น ประกอบด้วยแคลเซี่ยมฟ้อสเฟทที่ไม่บริสุทธิและไม่เปลี่ยนรูป

ostiole (อ๊อส'ตีโอล หรือออส'เตี่ยล) [ธรณีสัณฐานวิทยา] ดู: *tundra ostiole (เทินเดร้อ หรือทุนเดร้อ ออส'ตีโอล)*

ostracode (อ๊อส'เตรอขอด) หมายถึง สัตว์น้ำในเสิบแคล้สออสเตรอคอด้า (subclass Ostracoda) มีลักษณะเด่นคือมีฝาคู่เนื้อแคลเซี่ยม มีข้อพับหรือฮิ้นจ (hinge) อยู่บริเวณขอบหลัง (dorsal - ดอร'เซิ่ล)) อ๊อสเตรอคอดส่วนใหญ่มีขนาดเล็ก (ยาวประมาณ 0.4-1.5 มิลลิเมตร) แต่เคยพบว่ายาวถึง 5 มิลลิเมตรในน้ำจืด และถึง 30 มิลลิเมตรในน้ำเค็ม มีการกระจายตัวในหินตั้งแต่แคมเบรี้ยนตอนล่างถึงโฮเลอซีน สะกดได้อีกแบบคือ: ostracod

Ostwald ripening (โอ๊สทฺ'วอลดฺ ไร้'เพนิ่ง) กระบวนการตกผลึกซ้ำโดยในสารละลายนั้นมีผลึกอยู่ ผลึกที่เล็กที่สุดจะถูกละลายและเป็นสารละลายที่ไปตกผลึกในผลึกรวมขนาดใหญ่ในสถานะเดียวกัน กลไกที่กระตุ้นในเกิด คือ การเปลี่ยนระดับไปยังพลังงานอิสระที่ต่ำกว่า

Ostwald's rule (โอ๊สทฺ'วอลดฺ'สฺ รูล) ในการศึกษาเรื่องเฟส (phase) เฟสในสภาวะไม่เสถียรไม่จำเป็นต้องเปลี่ยนเป็นสภาวะเสถียรอย่างสมบูรณ์โดยตรง แต่อาจผ่านขั้นระหว่างกลาง หลายๆ ขั้นที่ต่อเนื่องกันก่อน เนื่องจากเป็นเส้นทางที่มีการกระตุ้นของพลังงานน้อยกว่า

Ottnangian (อ๊อทแนน'เกี้ยน) หินช่วงอายุในยุโรพตอนกลางไมเออซีนตอนล่าง ในโซนแพลงเทิ่น N.6 (เหนือ เอเก็นเบอรเกี้ยน (Eggenburgian) ล่าง คารแพเที่ยน (Karpatian)) คำพ้องล้าสมัย: *Helvetian (เฮล'วีเที่ยน) บางส่วน*

Ouachita stone (เวาะเฌอ'ถ่อ สโตน') ดู: *Washita stone (เวาะเฌอ'ถ่อ สโตน')*

oued (โอเวดฺ) ชนิดของ *wadi (วอดี)* พหูพจน์: oueds; ouadi รากศัพท์: ภาษาฝรั่งเศส

oule (อูเล่) คำที่ใช้ในเทือกเขาพิเรอนีส (Pyrenees) สำหรับ *cirque (เซิรฺค) [ธารน้ำแข็งวิพาก]* รากศัพท์: ภาษาสเปน "ออลลา (olla)", "pot, kettle – แอ่งขนาดเล็ก"

outburst (เอ๊าท'เบิ๊รสทฺ) คู่ *[illegible] (เอ๊าท'เบ๊อรฺ เอ๊าทฺ'เบิ๊รสทฺ เผ็ฐ)*

outcrop (เอ๊าทฺ´ครฺอพ) คำนาม หินโผล่ หมายถึง ส่วนของหมวดหินทางธรณีวิทยาหรือโครงสร้าง ที่โผล่บนผิวโลก รวมถึงหินที่ปกคลุมเฉพาะบริเวณพื้นผิวที่มีการทับถม เช่น ชั้นตะกอนน้ำพา (alluvium) เปรียบเทียบ: *exposure (อิกสโพ´เฌ่อรฺ) [ธรณีวิทยา]* คำพ้อง: *crop (ครฺอพ); cropping (เคราะ´พิ่ง); outcropping (เอ๊าทฺ´เคราะ´พิ่ง)*

outcrop area (เอ๊าทฺ´ครฺอพ แอ´เรีย) พื้นที่หินปรากฏให้เห็น (หินโผล่ของหน่วยหิน)

outcrop curvature (เอ๊าทฺ´ครฺอพ เคอร´เวอเฌ่อร) ดู: *settling (เซะ´ทลิ่ง) [การเคลื่อนที่ของมวลธรณีวัตถุ]* หินโผล่ ชนิดของแผนที่ทางธรณีวิทยาใช้แสดงการกระจายตัวและรูปร่างของหินโผล่ และเว้นว่างบริเวณที่ไม่มีหินโผล่ มักรวมถึงข้อมูลที่วัดได้ในแต่ละตำแหน่ง เช่น ตัวอย่างหินและเฟาะเซิ่ล ที่เก็บมา หรือแนวการวางตัวและมุมเอียงของชั้นหิน

outcropping (เอ๊าทฺ´เคราะพิ่ง) คำนาม *outcrop* หมายถึง หินโผล่

outcrop spring (เอ๊าทฺ´ครฺอพ สปริง´) ดู: *contact spring (คอน´แท็คทฺ สปริง´)*

outcrop water (เอ๊าทฺ´ครฺอพ วอ´เท่อรฺ) น้ำฝนและน้ำผิวดินที่ซึมลงข้างล่างตามรูพรุนของหินโผล่ และระนาบแตกของหิน ระนาบของฟ้อลทฺ บ่อเหมืองเก่า หรือเศษหินจากการพัดพา

outer bar (เอ๊า´เท่อรฺ บาร) หมายถึง สันตะกอนที่เกิดบริเวณปากแม่น้ำที่มีการลดระดับของน้ำ คำตรงข้าม: *inner bar (อิน´เน่อร บาร)*

outer core (เอ๊า´เท่อรฺ คอร) เขตส่วนนอกสุดของแก่นโลก มีขอบเขตที่ความลึกประมาณ 2,900 กิโลเมตร ถึง 5,100 กิโลเมตร รวมถึง แทรนซิเฌิ่นโซน *(transition zone)* เทียบได้กับชั้น อี (E layer) และ ชั้น เอ๊ฟ (F layer) เชื่อว่ามีสถานะเป็นของเหลว เนื่องจากการลดความเร็วลงอย่างรวดเร็วของคลื่นอัด (P-wave) และคลื่นเฉือน (S-wave) ผ่านไม่ได้ มีความหนาแน่นตั้งแต่ 9.9 - 12.2 กรัมต่อลูกบาศก์เซนติเมตร ส่วนนอกของแก่นโลกนี้ เป็นต้นกำเนิดของสนามคลื่นแม่เหล็กโลกหลัก เปรียบเทียบ: *inner core (อิน´เน่อร คอร)*

Outer planets (เอ๊า´เท่อรฺ แพล´เหนิท) ดาวเคราะห์ที่มีวงโคจรถัดจากดาวอังคารออกไป ซึ่งเป็นดาวที่ประกอบด้วยหินที่อยู่ไกลสุด ยกเว้นดาวพลูโต ดาวเคราะห์นอกวงโคจรของดาวอังคาร จะเป็นกลุ่มแก๊สขนาดใหญ่ และประกอบด้วยดาวสมาชิกที่ใหญ่ที่สุดของระบบสุริยะ ดู: *giant planet (ไจ´เอิ่นทฺ แพล´เหนิท)* เปรียบเทียบ: *terrestrial planet (เทอเรส´เตรี้ยล แพล´เหนิท)*

outer reef (เอ๊า´เท่อรฺ รี้ฟ) แนวปะการัง ด้านที่ออกสู่ทะเล หรือด้านที่ติดกับแอ่งของแนวปะการังที่ก่อตัวแบบซับซ้อน (reef complex or reef tract) มักมีแนวโน้มที่จะมีขนาดใหญ่และพัฒนาได้ดีกว่าแนวปะการังที่อยู่ด้านที่ติดกับชายฝั่ง เปรียบเทียบ: *leeward reef (ลี´เวิรฺด รี้ฟ); windward reef (วิน´เวิรฺด รี้ฟ); bank-barrier reef (แบ๊งค-เบรีเอ่อรฺ รี้ฟ); barrier reef (เบรีเอ่อรฺ รี้ฟ)*

outer sphere adsorption (เอ๊า´เท่อรฺ สฟิรฺ´ แอ้ดซ้อรฺพ´เฌิ่น) การดูดซับไอเอิ้นที่สามารถแลกเปลี่ยนได้ง่าย ที่เกิดขึ้นจากการรักษาความชื้นของน้ำ ระหว่างพื้นผิวเม็ดตะกอนและไอเอิ้นที่ถูกดูดซับเข้ามาด้วยแรงการดึงดูดทางไฟฟ้าสถิต (electrostatic attraction) *ดู: inner sphere adsorption (อิเน่อรฺ สฟิรฺ´ แอ้ดซ้อรฺพเฌิ่น)*

outface (เอ๊าทฺ´เฟซ) ดู: *dip slope (ดิ๊พ สโลพ´)*

outfall (เอ๊าทฺ´ฟอล) (1) ปากแม่น้ำ หรือธารน้ำไหลออกจากทะเลสาบ โดยเฉพาะ ส่วนปลายแคบของแม่น้ำ หรือธารน้ำที่มีน้ำไหลลงสู่แหล่งน้ำขนาดใหญ่กว่า (2) ทางออก หรือจุดสิ้นสุดของท่อระบายน้ำ ท่อน้ำทิ้ง ร่องน้ำ หรืออื่นๆ ที่ซึ่งน้ำเสีย น้ำทิ้ง น้ำไหลบ่าจากพายุ หรือน้ำอื่นๆ ไหลลงสู่ธารน้ำ ทะเลสาบ ทะเล หรือมหาสมุทร

outflow (เอ๊าทฺ´โฟล) (1) การทำหรือกระบวนการที่ทำให้เกิดการไหลออกของน้ำ เช่น การปล่อยน้ำจากแม่น้ำลงไปในทะเล คำพ้อง: *efflux (เอ๊ะ´เฟลิคสฺ)* (2) น้ำที่ไหลออกมา เช่น น้ำบาดาลที่ไหลซึมออกมา หรือน้ำจากธารน้ำไหลออกจากพื้นที่ลุ่มน้ำ รวมทั้งปริมาณน้ำที่ไหลออกมา (3) ธารน้ำที่ซึ่งน้ำไหลออกมาจากทะเลสาบ

outflow cave (เอ๊าทฺ´โฟล เค้ฟ) ถ้ำที่น้ำไหลออกมา หรือมีส่วนทำให้เกิดธารน้ำ ดู: *inflow cave (อินโฟล เคฟ); through cave (ธรู เค้ฟ)* คำพ้อง: *effluent cave (เอ๊ะฟลู´เอิ้นทฺ เค้ฟ)*

outflow channel (เอ๊าทฺ´โฟล แช´เนิ่ล) หุบเขากว้างบนดาวอังคาร ประกอบเครือข่ายธารน้ำประสานสาย (braided network) ที่เชื่อว่าเกิดจากการไหลอย่างฉับพลัน

outgassing (เอ๊าทฺ´แกซิ่ง) การหนี หรือ ฟุ้งออกของแก๊สที่ถูกดูดซับไว้ มักเกิดจากการถูกทำให้ร้อนขึ้น เช่น กระบวนการที่เกี่ยวเนื่องจากการหนีออกของแก๊สและไอน้ำจากหินหลอมเหลว ที่นำไปสู่การก่อตัวของชั้นบรรยากาศของโลก และมหาสมุทร

outlet (เอ๊าทฺ´เล็ท หรือเอ๊าท´เหล็ท) (1) ทางน้ำออกจากทะเลสาบที่มีปลายล่างค่อนข้างแคบ โดยน้ำจะไหลลงสู่ธารน้ำหรือแหล่งน้ำอื่น คำพ้อง: *outflow (เอ๊าทฺ´โฟล)* (2) ธารน้ำ หรือคลองที่น้ำไหลออกจากทะเลสาบ หนองน้ำ บ่อน้ำ หรือแอ่งเก็บน้ำ

(3) ปลายล่างสุดของธารน้ำ คลองส่งน้ำ ร่องน้ำที่ไหลลงสู่ทะเลสาบ หรือทะเล เช่น ธารน้ำย่อยที่แยกจากแม่น้ำหลัก ในบริเวณปากน้ำ ที่มีน้ำไหลลงสู่ทะเลสาบ หรือทะเล (4) ร่องในบริเวณพนังกั้นน้ำ

outlet glacier (เอ๊าทฺเล็ท เกล๎เฌ่อรฺ) ธารน้ำแข็งที่เกิดจากแผ่นน้ำแข็ง หรือมวลน้ำแข็งที่ปกคลุม ที่ไหลผ่านช่องเขาออกไป เปรียบเทียบ: *ice stream (ไอ๊ซฺ สตรีม๎); glacial lobe (เกล๎เฌิ่ล โหลบ); distributary glacier (ดิสตริ๎บิวเทรี่ เกล๎เฌ่อรฺ)*

outlet head (เอ๊าทฺเล็ท เฮด) สถานที่ที่น้ำไหลออกจากทะเลสาบ

outlier (เอ๊าทฺไลเอ่อรฺ) พื้นที่ หรือกลุ่มของหินที่ถูกล้อมรอบด้วยหินอายุแก่กว่า เปรียบเทียบ: *inlier (อิน๎ไลเอ่อรฺ)*

outline map (เอ๊าทฺไลน แม็พ) แผนที่แสดงข้อมูลทางภูมิศาสตร์น้อยสุด มักแสดงเฉพาะชายฝั่ง ธารน้ำหลัก ถนนสายหลัก เขตแดน เขตเมืองหรือพื้นที่สำคัญ เพื่อให้มีพื้นที่ว่างเพื่อจะได้แสดงข้อมูลเพิ่มเติมอื่น ๆ ที่สนใจ ดู: *base map (เบส แม็พ)*

out-of-sequence thrusting (เอ๊าทฺ-เอ็ฟ-ซี๎เคว๎นซฺ เธริ๎สทิ่ง) เธริ้สทที่ซึ่งอายุน้อยกว่าไม่ได้เรียงต่อเนื่องอย่างสม่ำเสมอตามเธริ้สทที่เกิดก่อน เปรียบเทียบ: *in-sequence thrusting (อิน-ซี๎เคว๎นซ เธริ๎สทิ่ง)*

outpost well (เอ๊าทฺโพสทฺ เว็ล) หลุมเจาะน้ำมันหรือแก๊ส ที่มีระยะห่างมากพอที่จะไม่อยู่ในส่วนของแหล่งกักเก็บที่มีการผลิตแล้ว และทำให้ผลการเจาะมีความไม่แน่นอน แต่จะต้องไม่ห่างมากเกินไป จนสามารถเรียกว่าเป็นการเจาะเดาสุ่ม *(wildcat well - ไวล๎แค็ท เว็ล)*

outwash (เอ๊าทฺว๎อฌ) (1) ชั้นตะกอน (ส่วนใหญ่ประกอบด้วยทราย และกรวด) ที่ซึ่งเกิดจากการชะล้างและพัดพาของธารน้ำและน้ำหลากที่เกิดจากธารน้ำแข็งละลาย ตกทับถมบริเวณด้านหน้า หรือเลยออกไปจากบริเวณสิ้นสุดขอบตะกอนจากน้ำแข็งละลาย (end moraine) โดยตะกอนขนาดใหญ่มักตกสะสมใกล้น้ำแข็ง คำพ้อง: *outwash drift (เอ๊าทฺว๎อฌ ดริ๊ฟทฺ)* (2) น้ำจากธารน้ำแข็งละลาย [ตะกอนวิทยา] วัตถุที่ประกอบเป็นดิน (เช่น ตะกอนดิน-หิน และเศษซากสิ่งมีชีวิต) ที่ถูกชะล้างและพัดพา ลงมาจากเนินเขาโดยน้ำฝน ตกสะสมที่เชิงเนิน เช่น colluvium (เคอะลู๎วีเอิ้ม หรือเคอลู๎เวี่ยม)

outwash apron (เอ๊าทฺว๎อฌ เอ๊ะเพริ่น) ดู: *outwash plain (เอ๊าทฺว๎อฌ เพลน)*

outwash cone (เอ๊าทฺว๎อฌ โคน) ตะกอนดิน หิน และเศษซากสิ่งมีชีวิต ที่มีน้ำพัดพามาทับถมตามขอบของธารน้ำแข็ง และมีลักษณะเป็นเนินแบบลาดชันรูปพัด คำพ้อง: *wash (ว๎อฌ)*

outwash drift (เอ๊าทฺว๎อฌ ดริ๊ฟทฺ) การตกทับถมของตะกอนดิน หิน และเศษซากสิ่งมีชีวิต ที่มีน้ำเป็นตัวการพัดพามาทับถม

outwash fan (เอ๊าทฺว๎อฌ แฟน) การสะสมของตะกอนแบบรูปพัด ที่มีน้ำจากธารน้ำแข็งละลายพัดพามาทับถมส่วนหน้าของปลายธารน้ำแข็ง

outwash plain (เอ๊าทฺว๎อฌ เพลน) พื้นที่ค่อนข้างกว้าง และลาดเล็กน้อย ที่อยู่ด้านหน้าและห่างออกไปจากธารน้ำแข็ง มีตะกอนจากการชะล้างและพัดพามาทับถมโดยน้ำที่มาจากการละลายของธารน้ำแข็ง มักเกิดร่วมกับตะกอนที่ทับถมรูปพัด เปรียบเทียบ: *valley train (แว๎ลี่ เทรน); glacial plain (เกล๎เฌิ่ล เพลน)* ดู: *sand plain (แซนดฺ เพลน) [ธรณีวิทยาธารน้ำแข็ง]* คำพ้อง: *outwash apron (เอ๊าทฺว๎อฌ เอ๊ะเพริ่น); morainal apron (เมอเรเนิ่ล เอ๊ะเพริน); wash plain (ว๎อฌ เพลน); sandur (แซนเด่อร); morainal plain (เมอเรเนิ่ล เพลน)*

outwash-plain shoreline (เอ๊าทฺว๎อฌ-เพลน ฌอร๎ไลน) ชายฝั่งที่ยื่นออกไปในทะเลหรือทะเลสาบ เกิดจากตะกอนที่ตกทับถมด้านหน้าของธารน้ำแข็ง

outwash terrace (เอ๊าทฺว๎อฌ เท๎เริ่ซ) การตัดและกัดเซาะตะกอนที่เกิดจากน้ำแข็งละลาย ที่ทับถมเป็นพื้นที่ราบระว่างหุบเขา (valley train) ทำให้เกิดลักษณะขั้นบันไดไปตามแนวยาวของหุบเขา และสิ้นสุดที่ปลายด้านหน้า

outwash train (เอ๊าทฺว๎อฌ เทรน) ดู: *valley train (แว๎ลี่ เทรน)*

oval cut (โอ๎เวิ่ล เคิท) การเจียระไนเพชรและพลอยเป็นรูปทรงรีให้มีหลายๆ เหลี่ยม (brilliant cut – บริล๎เยิ่นทฺ เคิท - เหลี่ยมเกสร)

oven (เออะ๎เวิ่น) (1) หลุม หรือโพรง มีลักษณะโค้งมนคล้ายถุงในหิน ที่เกิดจากการผุกร่อนทางเคมี เปรียบเทียบ: *weather pit (เวะ๎เธ่อร พิท)* (2) ดู: *spouting horn (สเป๊า๎ทิ่ง ฮอรฺน)*

oven-dry soil (เอ๊อะ๎เวิ่น-ดราย ซอยลฺ) ดินอบแห้งที่ 105 องศาเซลเซียส ไปจนกระทั่งมวลคงที่ (น้ำหนักไม่เปลี่ยน)

overbank deposit (โอ๎เวอรฺแบ๊งค ดิพอ๎ซิท) ตะกอนละเอียด (ตะกอนทรายแป้ง และเคลย์) ที่ตกสะสมจากตะกอนแขวนลอยในพื้นที่น้ำท่วม จากน้ำที่ล้นตลิ่ง ดู: *floodplain deposit (เฝลิด๎เพลน ดิพอ๎ซิท)*

overbank splay (โอ๎เว่อรแบ๊งคฺ สเปล๎) ดู: *floodplain splay (เฟลิด๎เพลน สเปล๎)*

overburden (โอ๎เว่อรเบอร๎เดิ้น) (1) [เศรษฐธรณีวิทยา] เศษหินที่ยึดแบบหลวม หรือแน่น ที่ทับอยู่บนแหล่งแร่ ซึ่งจะต้องมีการขุดออกก่อนที่จะนำเอาแร่ออกมาได้ คำพ้อง: *top (ท็อพ) [แหล่งแร่]* (2) [ตะกอนวิทยา] ส่วนบนของการตกทับถมของตะกอนที่อยู่ด้านบนของตะกอนที่ยึดกันแน่นที่อยู่ด้านล่าง (3) [ตะกอนวิทยา] ดิน, ทรายแป้ง, ทราย, กรวด หรือเศษธรณีวัตถุอื่นๆ ที่ไม่ได้ยึดกันแน่น ที่วางอยู่บนหินฐาน (4) [ตะกอนวิทยา] ในการเกิดซ้อลทเท็คทอหนิคส (salt tectonics) ชั้นหินที่อายุน้อยกว่าเกลือชั้นล่างหรือชั้นที่ทับอยู่ทำให้เกิดการเปลี่ยนรูปของชั้นเกลือ

overburden pressure (โอ๎เว่อรเบอร๎เดิ้น เพระ๎เฌ่อร) ดู: *geostatic pressure (จีโอสแต๎ถิค เพระ๎เฌ่อร)*

overconsolidation (โอเว่อรเคินซอเลอเด๎เฌิ่น) การทำให้ตะกอนแข็งมากกว่าปกติ นั่นคือ มากกว่าแรงจากน้ำหนักที่กดทับอยู่ เช่น การทำให้แห้ง หรือการที่เคยได้รับแรงจากน้ำหนักกดทับในอดีตด้วยปริมาณที่มากกว่า แต่แรงนั้นหายไปเนื่องจากการกร่อน ผุพัง เปรียบเทียบ: *normal consolidation (นอร๎เมิ่ลเคินซอเลอเด๎เฌิ่น)*

overdeepened valley (โอเว่อรดี๊๎เพิ่นดฺ แว๎ลี่) การลดความลึกของร่อง หรือหุบเขาของธารน้ำแข็งในเทือกเขา (alpine glacier) ซึ่งเป็นการปรับระดับพื้นที่ให้เป็นที่ราบสม่ำเสมอกันโดยธารน้ำที่พัดพาตะกอนมาทับถม

overdeepening (โอเว่อรดี๊๎เพนิ่ง) กระบวนการที่ธารน้ำแข็งเซาะลงลึก และขยายหุบเขาที่มีอยู่ จนถึงระดับลึกกว่าหินฐานเดิม (base level) มักพบในลักษณะของแอ่ง ไม่มีทางระบายน้ำออกและทะเลสาบที่มีพื้นเป็นหิน เปรียบเทียบ: *oversteepening (โอเวอรสตี๊๎เพนิ่ง)*

overdip slope (โอ๎เว่อรดิ๊พ สโล้พ๎) พื้นดินที่เอียงในทิศทางเดียวกันหรือใกล้เคียงกับชั้นหิน แต่มีความชันกว่าชั้นหินที่โผล่

overdraft (โอ๎เว่อรแดร๊ฟทฺ) การสูบน้ำบาดาลมากเกินกว่าการไหลเข้ามาแทนที่ของน้ำบาดาล

overedge (โอ๎เว่อรเอดจ) ส่วนหนึ่งส่วนใดของแผนที่ที่ขยายนอกเส้นกรอบด้านในของแผนที่ (neatline - นี้ท๎ไลน) มักทำเพื่อให้เกิดความสะดวกของการพิมพ์ โดยเฉพาะในชุดแผนที่

overfall (โอ๎เว่อรฟอล) [วิศวกรรมศาสตร์] ทางระบายน้ำส่วนเกินออกจากเขื่อน หรือฝายน้ำล้น คำพ้อง: *spillway (สปิล๎เว) [วิศวกรรมศาสตร์]*

overfit stream (โอ๎เว่อรฟิท สตรีม๎) ธารน้ำที่มีขนาดใหญ่เกินกว่าที่จะกัดเซาะ หุบเขาที่ธารน้ำไหลผ่าน หรือที่ราบน้ำท่วมถึงมีขนาดเล็กกว่าขนาดของธารน้ำที่ไหลผ่าน

overflow (โอ๎เว่อรโฟล) (1) กิริยา หมายถึง น้ำท่วม หรือน้ำล้นหรือท้น (2) คำนาม หมายถึง การไหลล้นฝั่งแม่น้ำหรือธารน้ำ; น้ำท่วม

overflow channel (โอ๎เว่อรโฟล แช๎เนิ่ล) ร่อง ช่อง หรือทางน้ำที่เกิดจากการเซาะของน้ำที่ล้นจากทะเลสาบ โดยเฉพาะร่อง หรือช่องระบายน้ำจากทะเลสาบน้ำแข็งเมื่อน้ำแข็งละลาย เปรียบเทียบ: *glacial drainage channel (เกล๎เฌิ่ล เดร๎หนิจ แช๎เนิ่ล)* คำพ้อง: *spillway (สปิล๎เว) [ธรณีวิทยาธารน้ำแข็ง]; glacial spillway (เกล๎เฌิ่ล สปิล๎เว); sluiceway (สลู้ซ๎เว)* เปรียบเทียบ: *crease (ครี๊ส)*

overflow ice (โอ๎เว่อรฺโฟล ไอ๊ซ) น้ำแข็งที่เกิดขึ้นในช่วงน้ำขึ้นสูง โดยน้ำที่เพิ่มขึ้นจะไหลผ่านร่องแตกบริเวณพื้นผิวและแข็งตัว

overflow spring (โอ๎เว่อรฺโฟล สปริง๎) น้ำซึม หรือน้ำไหลที่เกิดในบริเวณชั้นหินที่มีรูพรุน เอียงใต้ชั้นหินที่ไม่ยอมให้น้ำไหลผ่าน น้ำจึงไหลออกสู่พื้นดินที่ขอบของชั้นที่ไม่ยอมให้น้ำไหลผ่าน

overflow stream (โอ๎เว่อรฺโฟล สตรีม๎) (1) ธารน้ำที่มีน้ำไหลล้นฝั่ง คำพ้อง: *spill stream (สปิล๎ สตรีม๎)* (2) น้ำที่ไหลออกจากทะเลสาบ ไปยังธารน้ำ ทะเล หรือทะเลสาบอื่น

overgrowth (โอ๎เว่อรฺโกร๊ธ) (1) การตกสะสมทุติยภูมิรอบผลึกแร่จากสารละลายแร่ชนิดเดียวกัน ทำให้ผลึกมีขนาดใหญ่ขึ้น (2) การตกสะสมของแร่ชนิดหนึ่งที่มีการเกิดเป็นรูปผลึกในระบบสมมาตรกับระนาบผิวแร่อีกชนิดหนึ่ง เช่น ฮีเมอไท้ท บนขวอรทส (hematite on quartz) แคลเคอไพไร้ท บนเกอลีเน่อ (chalcopyrite on galena) ดู: *mantle (แมน๎เทิ่ล) [ผลึกศาสตร์]*

overhand sloping (โอ๎เว่อรแฮนด สโล้พิ่ง) การขุดก้อนแร่ขนาดใหญ่ออกจากระดับล่างขึ้นสู่ระดับบน

overhang (โอ๎เว่อรฺแฮง) (1) ดู: *cliff overhang (คลิฟ โอ๎เว่อรฺแฮง)* (2) ส่วนหนึ่งของมวลของโดมเกลือ ที่ยื่นออกไปจากด้านบนคล้ายหมวกเห็ด

overhanging ripple (โอ๎เว่อรฺแฮ๎งิ่ง ริ๎เพิ่ล) ดู: *rhomboid ripple (รอม๎บอยดฺ ริ๎เพิ่ล)*

overland flow (โอ๎เว่อรฺแลนดฺ โฟ<u>ล</u>) ส่วนของการไหลบ่าบนผิวดินของธารน้ำ; เจาะจง หมายถึง การหลากของน้ำล้นตลิ่ง คำพ้อง: *unconcentrated flow (เอินคอน๎เซินเ<u>ทร</u>เถิด โฟ<u>ล</u>)* เปรียบเทียบ: *channel flow (แช๎เนิ่ล โฟ<u>ล</u>); stream flow (สตรีม๎ โฟ<u>ล</u>)*

overlap (โอเว่อรแล้พ๎) (1) [ชายหาด] การเคลื่อนที่ของทรายชายฝั่งด้านเหนือน้ำ ไปยังตำแหน่งที่ยื่นออกจากฝั่ง พ้นจากส่วนท้ายน้ำ โดยเฉพาะ การเคลื่อนที่ข้ามอ่าวโดยจะงอยสันทราย (spit) เปรียบเทียบ: *offset (อ๊อฟ๎เส็ท) [ชายหาด]* (2) [ภาพถ่ายทางอากาศ] พื้นที่ทับซ้อนของภาพถ่ายทางอากาศ หรือรูปภาพที่ถ่ายต่อเนื่องกันไป แสดงเป็นร้อยละของพื้นที่ภาพที่ทับซ้อน เปรียบเทียบ: *sidelap (ไซ้ดฺแล้พ๎)* คำพ้อง: *end lap (เอ็น แล้พ); forward lap (ฟอร๎เวิรฺด แล้พ)* ดู: *replacing overlap (ริเ<u>พล</u>๎ซิ่ง โอเว่อรแล้พ๎)* (3) [ลำดับชั้นหิน] ศัพท์ทั่วไป หมายถึง การขยายของชั้นตะกอนที่ตกสะสมในทะเล ทะเลสาบ หรือบนบก ที่ปิดทับชั้นหิน หรือซ้อนทับ ชั้นหินที่อยู่ข้างล่าง และเอินเคินฟอรเมอที่; โดยเฉพาะ ชั้นหินอายุน้อยที่ขยายพื้นที่เกินกว่าขอบเขตของชั้นอายุมากที่อยู่ล่าง ซึ่งในความหมายนี้ มักเรียกว่า onlap (ออน๎แล้พ) หรือ overstep (โอ๎เว่อรสเต็พ) ดู: *replacing overlap (ริเ<u>พล</u>๎ซิ่ง โอเวอรแล้พ๎)*

overlapping faults (โอเว่อรแล้พ๎พิ่ง ฟ้อลทฺส) ฟ้อลท สองตัวที่มีลักษณะกึ่งขนาน แต่ไม่ได้ร่วมแกนและสามารถลากแนวต่อออกไปทับซ้อนกันได้ เปรียบเทียบ: *underlapping faults (เอินเดอรแล้พ๎พิ่ง ฟ้อลทฺ)*

overlapping pair (โอเว่อรแล้พ๎พิ่ง แพร) ภาพถ่ายสองภาพที่ถ่ายจากตำแหน่งกล้องที่ต่างกัน ซึ่งส่วนหนึ่งของภาพแรกปรากฏภูมิประเทศบางส่วนเช่นเดียวกับอีกภาพ

overlapping spur (โอเว่อรแล้พ๎พิ่ง สเปอร๎) ดู: *interlocking spur (อินเ<u>ทร</u>อล๊อก๎คิ่ง สเปอร๎)*

overlap sequence (โอเว่อรแล้พ๎ ซี๎เควิ่นซฺ) ลำดับการตกทับถมของตะกอน ที่ทับอยู่บนระนาบสัมผัสที่ไม่ต่อเนื่องของชั้นหินที่ตกทับถมต่างกันสองหรือมากกว่าสองชุด

overlap zone (โอเว่อรแล้พ๎ โซน) ดู: *concurrent-range zone (เคินเคอ๎เรินทฺ หรือคอนเคอ๎เรินทฺ เร้นจฺ โซน)*

overlay (โอเว่อรเล) ข้อมูลภาพลายเส้น (graphic data - แกรฟิค เดเท่อ) บนแผ่นโปร่งใสหรือโปร่งแสง ที่ซ้อนทับบนแผ่นอื่น (เช่นแผนที่ หรือภาพถ่าย) เพื่อแสดงรายละเอียดที่ไม่ปรากฏ หรือที่ต้องการเน้นในต้นฉบับ (original) หรือแม่แบบ (template)

overload (โอ๎เว่อรฺโหลด) ปริมาณของตะกอนที่มากเกินความสามารถของธารน้ำที่จะพัดพาไปได้ ดังนั้นจึงเกิดการตกทับถม

overloaded stream (โอ๎เว่อรฺโลเดิด สตรีม๎) ดู: *transport-limited stream (แ<u>ทร</u>นสปอรฺท-ลิ๎เมอเถิด สตรีม๎)*

overpressure (โอ๎เว่อรฺเ<u>พร</u>ะเฌ่อร) ค่าความดันของเหลวที่สูงเกินกว่าค่าความดันของเหลวปกติ ซึ่งมีหลายสาเหตุ โดยทั่วไปแสดงถึง ธารน้ำที่ถูกปิดกั้น ไม่สามารถไหลได้จึงเกิดความดันสะสม ทำให้มีค่าความดันสูงกว่าปกติ ในธรรมชาติชั้นหินที่ค่าความดันปกติอาจอยู่ด้านล่างชั้นหินที่มีค่าความดันสูงได้

overpressured system (โอ๎เวอรฺเ<u>พร</u>ะเฌ่อรดฺ ซิส๎เติ้ม) ระบบอุทกธรณีวิทยาที่มีค่าความดันน้ำสูงกว่าค่าความดันน้ำปกติ

overprint (โอ๎เวอรฺ<u>พริ</u>้นทฺ) (1) [อายุทางธรณีวิทยา] การถูกรบกวนบางส่วน หรืออย่างสมบูรณ์ของสารกัมมันตรังสีโดยความร้อน, กระบวนการเกิดหินอัคนี หรือกระบวนการเปลี่ยนแปลงของแผ่นเปลือกโลก ซึ่งทำให้สารกัมมันตรังสีสูญเสียหรือได้รับไอเซอโถพกัมมันตรังสีเพิ่มขึ้น ดังนั้นในการหาอายุจากสารกัมมันตรังสี จึงเป็นอายุที่ขึ้นกับการถูกรบกวน เปรียบเทียบ: *mixed ages (มิกสดฺ เอ๎เจิส); hybrid age (ไฮ๎บริด เอจ)* (2) [โครงสร้างเพอโทรเลี่ยม] การทับซ้อนโครงสร้างชุดใหม่ บนโครงสร้างชุดเดิม คำพ้อง: *superprint (ซู๎เพ่อร<u>พริ</u>้นทฺ); metamorphic overprint (เมะเทอมอรฺฟิค โอ๎เว่อรฺ<u>พริ</u>้นทฺ)*

overprinting (โอ๎เว่อรฺ<u>พริ</u>้นทิ่ง) ลำดับของการเปลี่ยนแปลงด้วยสารละลายร้อน ของมวลหินและของแร่ที่มีการเปลี่ยนแปลงตามขั้นตอนมาก่อนแล้ว เปรียบเทียบ: *phyllic alteration (ฟิ๎หลิค ออลเทอเร๎เฌิ่น)*

overriding plate (โอ๎เว่อไรดิ้ง เ<u>พล</u>ท) ขอบของแผ่นเปลือกโลกที่เกยกัน หมายถึง แผ่นเปลือกโลกที่อยู่ด้านบนแนวโค้งภูเขาไฟ จะเกิดที่ขอบของแผ่นเปลือกโลกที่อยู่ด้านบน และแผ่นเปลือกโลกที่อยู่ด้านบนเป็นไปได้ทั้งเปลือกมหาสมุทร หรือเปลือกทวีป

oversaturated (โอเว่อรแซะเชอเรเถิด) หมายถึง หินอัคนี หรือแม็กเม่อที่มีสิลิเค่อ (หรือบางครั้ง มีเออะลูเมอเนิ่ม) ในส่วนที่เกินจำนวนที่ธาตุโลหะต้องการ คำพ้อง: *silicic (สิลิ๎ซิค)* เปรียบเทียบ: *undersaturated (เอินเด๎อรแซะเชอเรเถิด)*

oversteepened valley (โอ๎เวอรฺสตีเพิ่นดฺ แว๎ลี่) หุบเขาที่ด้านหนึ่งสูงและชันกว่าอีกด้าน เกิดจากธารน้ำแข็งที่กัดเซาะด้านชันในอดีต

oversteepened wall (โอ๎เวอรฺสตีเพิ่นดฺ วอล) ผนังร่องที่มีความเอียงเกือบแนวดิ่ง เกิดจากการกระทำของธารน้ำแข็ง

oversteepening (โอ๎เวอรฺสตีเพนิ่ง) กระบวนการกร่อนโดยธารน้ำแข็งในเทือกเขา ที่มีลักษณะเป็นหุบเขาทำให้เกิดความชันของผนังหุบเขามากกว่าความชันที่มีอยู่เดิม เปรียบเทียบ: *overdeepening (โอ๎เวอรฺดีเพนิ่ง)*

overstep (โอ๎เวอรฺสเต็พ) (1) [ลำดับชั้นหิน] (ก) การทับบนบริเวณที่มีส่วนหนึ่งของหน่วยหินอายุมากกว่าที่สมบูรณ์ โดยหน่วยหินหนึ่งหรือหลายๆ หน่วยหินที่อายุอ่อนกว่า ศัพท์นี้ใช้กันแพร่หลายในสหราชอาณาจักร มากกว่าในอเมริกา หมายถึง การตกทับถมอย่างต่อเนื่องที่มีการขาดหายที่ขอบของลำดับชั้นหินใต้ระนาบชั้นไม่ต่อเนื่อง (unconformity) เปรียบเทียบ: *onlap (ออน๎แล้พ)* ดู: *strike-overlap (สไตรฺค๎-โอเว๎อรแล้พ๎); complete overstep (เคิมพลีท โอ๎เว๎อรสเต็พ); regional overstep (รี๎เจอเนิ่ล โอ๎เว๎อรสเต็พ)* (ข) ชั้นหินที่ตกทับถมบนขอบชั้นหินที่เอียง เช่น ชั้นหินบนเอินเคินฟอรเมอที่ที่แสดงแบบแองกิวเล่อร เอินเคินฟอรเมอที่ (angular unconformity) (2) [ธรณีวิทยาโครงสร้าง] พื้นที่ที่อยู่ระหว่างฟ้อลทสองฟ้อลทที่ขนานหรือเกือบขนาน แต่ไม่ใช่แนวที่ต่อเนื่องกัน คำพ้อง: *jog (จ๊อก)*

overthrust (โอ๎เว๎อรฺเธริ้สทฺ) เธริ้สทมุมต่ำขนาดใหญ่ ที่เคลื่อนด้วยระยะทางหลายกิโลเมตร เปรียบเทียบ: *underthrust fault (เอิน๎เดอรเธริ้สทฺ)* คำพ้อง: *low-angle thrust (โล-แองเกิ้ล เธริ้สทฺ); overthrust fault (โอ๎เว๎อรฺเธริ้สทฺ ฟ้อลทฺ)*

overthrust block (โอ๎เว๎อรเธริ้สทฺ บล็อค) ดู: *overthrust nappe (โอ๎เว๎อรเธริ้สทฺ แน็พ)*

overthrust fault (โอ๎เว๎อรเธริ้สทฺ ฟ้อลทฺ) ดู: *overthrust (โอ๎เว๎อรเธริ้สทฺ)*

overthrust nappe (โอ๎เว๎อรเธริ้สทฺ แน็พ) มวลหินของแฮงิ่ง วอล (hanging wall) ของเธริ้สทขนาดใหญ่ คำพ้อง: *overthrust block (โอ๎เว๎อรฺเธริ้สทฺ บล็อค); overthrust sheet (โอ๎เว๎อรฺเธริ้สทฺ ฉี้ท); overthrust slice (โอ๎เว๎อรฺเธริ้สทฺ สไล้ซ)*

overthrust sheet (โอ๎เว๎อรฺเธริ้สทฺ ฉี้ท) ดู: *overthrust nappe (โอ๎เว๎อรฺเธริ้สทฺ แน็พ)*

overthrust slice (โอ๎เว๎อรฺเธริ้สทฺ สไล้ซ๎) ดู: *overthrust nappe (โอ๎เว๎อรฺเธริ้สทฺ แน็พ)*

overturn (โอ๎เว๎อรฺเทิรฺน) การไหลเวียน โดยเฉพาะในฤดูใบไม้ร่วงและฤดูใบไม้ผลิ ของชั้นน้ำในทะเลสาบหรือทะเล โดยน้ำด้านบน (ผิวน้ำและใกล้ผิวน้ำ) จะผสมกับน้ำด้านล่าง; เกิดจากการเปลี่ยนแปลงด้านความหนาแน่น เนื่องจากอุณหภูมิมีการเปลี่ยนแปลง และโดยเฉพาะในช่วงฤดูหนาวของทะเลที่พื้นที่รอบ ๆ มีน้ำแข็งปกคลุม ดู: *turnover (เทิรฺน๎โอเว๎อรฺ) [ทะเลสาบ]; circulation (เซอรคิวเล๎เฌิ่น) [ทะเลสาบ]*

overturned (โอ๎เว๎อรฺเทิรฺนดฺ) (1) หมายถึง โฟลด หรือ ปีกของโฟลดที่เอียงเกินกว่าตั้งฉาก ทำให้ลำดับชั้นหินปรากฏซ้ำ คำพ้อง: *inverted (อิน๎เวอรเถิดฺ); reversed (รีเวิรฺสดฺ)*

overturned flap (โอ๎เว๎อรฺเทิรฺนดฺ แฟล็พ) การกลับข้างของลำดับชั้นหิน (กลับจากล่างขึ้นบน) ที่เกิดจากการตกกระทบของอุกกาบาต การพ่นออกของภูเขาไฟ หรือบริเวณที่มีการระเบิด

overturning (โอ๎เว๎อรฺเทอร๎นิ่ง) การเกิดการผสมของน้ำในแนวดิ่งในทะเลสาบ เนื่องจากการเย็นลงของผิวน้ำในฤดูใบไม้ร่วงและจมลง และเป็นกระบวนการที่คล้ายคลึงกับแอ่งในทะเล ที่มีขอบเขตแอ่งชัดเจน

overwash (โอ๎เว๎อรฺวอฌ) (1) มวลน้ำ ในส่วนที่กระฉอกออกจากแนวที่กั้น และไม่ได้ไหลกลับลงทะเลหรือทะเลสาบ (2) การไหลของน้ำ เข้าไปในพื้นที่เขตป้องกันน้ำท่วมผ่านบริเวณที่เป็นพื้นที่ต่ำของแนวกั้น หรือสันทราย โดยเฉพาะในช่วงน้ำขึ้นสูง หรือพายุ

overwash fan (โอ๎เว๎อรฺว๎อฌ แฟน) ดู: *washover fan (ว๎อฌโอเว๎อร แฟน)*

overwash mark (โอ๎เว๎อรฺว๎อฌ ม้ารฺค) เนินทราย แคบและยาวคล้ายเออะลูเวี่ยล แฟน (alluvial fan) เกิดจากการไหลทะลุข้ามแนวกั้นมาทับถม

overwash pool (โอ๎เว๎อรฺว๎อฌ พูล) บึงน้ำ หรือสระน้ำที่อยู่ระหว่างสันทราย (เขื่อน หรือแนวกั้น) และผาชายหาด ที่มีน้ำไหลเข้ามาได้ในช่วงน้ำขึ้นสูง

ovoid (โอ๎วอยดฺ) ทรงรีรูปไข่

ovulite (ออวิวไล้ท) ดู: *oolith (โอ๎ออไล้ท)*

oxbow (อ๊อกสโบ) (1) การคดโค้งของแม่น้ำแบบ วกไป วกมา และต่อมามีการตัดขาดและเปลี่ยนเส้นทางการไหล ทำให้เหลือธารน้ำเดิม ที่เป็นลักษณะแห้งหรือมีน้ำขังรูปแอกที่คล้ายกับวัว หรือรูปเกือกม้า คำพ้อง: *horseshoe bend (ฮอรฺส๎ ฌู เบ็นดฺ)* (2) คำที่

ใช้ในประเทศอังกฤษ หมายถึง พื้นที่ที่ถูกปิดล้อมทั้งหมดหรือบางส่วนโดยโค้งรูปตัวยูของทางน้ำเก่า (oxbow) (3) ทางน้ำเก่าที่มีรูปคล้ายเกือกม้า คำพ้อง: *abandoned channel (เออะแบน'เดิ้นดฺ แชเนิ่ล) (4) ดู: oxbow lake (อ๊อกส'โบ เล้ค)*

oxbow lake (อ๊อกส'โบ เล้ค) หนองน้ำรูปจันทร์เสี้ยว มักมีน้ำอยู่เป็นครั้งคราว เป็นทางน้ำเก่าที่ถูกตัดขาด คำพ้อง: *oxbow (อ๊อกส'โบ); loop lake (ลูพ เล้ค); moat (โม้ท) [ธารน้ำ]; horseshoe lake (ฮอรฺส'ฌู เล้ค); cutoff lake (เคิ้ท'อ๊อฟ เล้ค); crescentic lake (เคร'เซ็นถิค เล้ค)*

Oxfordian (อ๊อกสฟอร'เดี้ยน) หินช่วงอายุตามมาตรอายุลำดับชั้นหินมาตรฐานโลก ยุคจุแรสิคล่างสุดของช่วงบนสุด (เหนือ เคอโลเวี่ยน (Callovian) ใต้ คิเมอหริดเจี้ยน (Kimmeridgian)

oxic horizon (อ๊อก'สิค เฮอไร'เซิ่น) ชั้นดิน ที่หนาอย่างน้อย 30 เซนติเมตร และไม่มีแร่ปฐมภูมิที่ผุพัง หรือแร่เคลจำพวก 2:1 แต่มีแร่เคลจำพวก 1:1 และแร่ไม่ละลายน้ำ เช่น ทรายขวอรทส แร่เหล็กอ็อกไซดที่มีน้ำ เออะลูเมอเนิมที่มีน้ำ และไม่มีดินที่ละลายน้ำ มีความสามารถในการแลกเปลี่ยนประจุบวกต่ำ และมีปริมาณความเป็นด่างที่สามารถแลกเปลี่ยนได้ต่ำ

oxidates (อ๊อก'เซอเดทส) ตะกอน ประกอบด้วยอ็อกไซดและไฮดร๊อกไซดของเหล็กและแมงเกอนีสที่ตกผลึกจากสารละลาย เปรียบเทียบ: *resistates (รีซิส'เตทสฺ); evaporates (อิแวะ'เพอเหรทสฺ); reduzates (รีดู'เสิทสฺ); hydrolyzates (ไฮดรอ'เลอเสทสฺ)*

oxide (อ็อก'ไซดฺ) แร่ที่มีการสร้างพันธะระหว่างอ็อกซิเจิ้น กับหนึ่งหรือมากกว่าหนึ่งของธาตุโลหะอื่นๆ เช่น คิวไพร้ท (Cu_2O) รูทีล (TiO) หรือสเปอเน็ล ($MgAl_2O_4$) ดู: *hydroxide (ไฮดร๊อก'ไซดฺ)*

oxide-facies iron formation (อ็อก'ไซดฺ-แฟ'ฌีส ไอ'เริ่นฟอรเม'เฌิ่น) หน่วยหินแร่เหล็ก *(iron formation)* ที่มีเหล็กอ็อกไซดมาก มักเป็นฮีเมอไท้ท (hematite) หรือแม็กเนอไท้ท (magnetite)

oxide nickel laterite (อ็อก'ไซดฺ นิ'เคิ่ล และ'เทอไร้ท) ศิลาแลงนิเคิ่ล ที่ประกอบนิเคิ่ลที่มีเหล็กอ็อกไซด และน้ำ โดยเฉพาะ เกอไธ้ท (goethite)

oxide zinc deposit (อ็อก'ไซดฺ ซิ้งคฺ ดิพอ'เสิท) ดู: *nonsulfide zinc deposit (น็อน'เซิลไฟดฺ ซิ้งคฺ ดิพอ'เสิท)*

oxidite (อ็อก'เซอได๊ทฺ) เหล็กอ็อกไซดที่เหมือนเฌล (shale) เกิดจากกลายเป็นเหล็กอ็อกไซดของอุกกาบาตเหล็ก เปรียบเทียบ: *shale-ball (เฌล-บอล)*

oxidized zone (อ็อก'เซอได๊ซดฺ โซน) บริเวณที่มีแร่แปรสภาพโดยมีน้ำผิวดินเป็นตัวการ เช่น เซิลไฟดเปลี่ยนเป็น อ็อกไซดและคารเบอเหนท ดู: *supergene enrichment (ซู'เพอรจีน อินริชเมิ่นทฺ)* เปรียบเทียบ: *sulfide zone (เซิล'ไฟดฺ โซน); gossan (เก๊าะ'เซิ่น); protore (โพร'เทอรี่)*

oxidizing flame (อ็อก'เซอได๊ซิ่ง เฟลม) เปลวไฟที่พ่นออกมาจากท่อแก๊ส ที่เปลวด้านนอกเกือบมองไม่เห็น และมีความรุนแรงน้อยกว่า โดยอ็อกซิเจิ้นอาจมีการเพิ่มเข้าไประหว่างการทดสอบ เปรียบเทียบ: *reducing flame (ริดู๊'ซิ่ง เฟลม)*

oxoferrite (อ็อกโซเฟอ'ไร้ทฺ) เหล็กอ็อกไซดชนิดหนึ่งที่มี FeO อยู่ในผลึก

oxygen deficit (อ็อก'ซิเจิ้น หรืออ็อก'เซอเจิ้น เด๊ะ'เฟอเซิท) ความแตกต่างระหว่าง จำนวนอ็อกซิเจิ้นที่ละลายในน้ำทะเลสาบหรือน้ำทะเลจริง และความเข้มข้นอิ่มตัวของอ็อกซิเจิ้นที่อุณหภูมิของน้ำที่เก็บตัวอย่าง

oxygen demand (อ็อก'ซิเจิ้น ดิแมนดฺ) ดู: *chemical oxygen demand (เค'มิเคิ่ล อ็อก'ซิเจิ้น ดิแมนดฺ)*

oxygen-isotope fractionation (อ็อก'ซิเจิ้น-ไอ'เซอโถพ แฟร็คเฌอเน'เฌิ่น) สัดส่วนของไอเซอโถพของอ็อกซิเจิ้น (อ็อกซิเจิ้น 18/อ็อกซิเจิ้น 16) ที่อยู่ในหิน ในน้ำแข็ง หรือในซากสิ่งมีชีวิต เช่น คารเบอเหนทจากเปลือกหอยของสิ่งมีชีวิตในทะเล ซึ่งอาจจะนำมาใช้บ่งบอกอุณหภูมิในระหว่างการดำรงอยู่ของหอย หรือน้ำแข็งนั้นๆ ดู: *carbonate thermometer (คาร'เบอเหนท เธอรมอ'เมอเท่อรฺ)*

oxygen minimum (อ็อกซิเจิ้น มิ'เนอเมิ่ม) โซนในน้ำที่มีค่าอ็อกซิเจิ้นละลายในน้ำน้อยกว่า ไม่ว่าจะน้อยกว่าในส่วนที่อยู่เหนือ หรือใต้ตำแหน่งของโซนนั้น หากอ็อกซิเจิ้นไม่มีเลย หมายถึง การตกสะสมของโคลนสีดำแบบชั้นบาง

oxyhomblende (อ็อกซิฮอรุ่นเบล็นดฺ) ดู: *basaltic hornblende (บะ'ซ้อลถิค ฮอรุ่น'เบล็นดฺ)*

oxyphile (อ็อกเซอ'ไฟล) ดู: *lithophile (ลิ'ธอไฟล)*

oxysulfide (อ็อกซิเซิล'ไฟดฺ) แร่ซิลไฟดที่มีอ็อกซิเจิ้น เช่น kermesite (เคอรมีไซ้ท) Sb_2OS_2

ozarkite (โอ´ซารไค้ทฺ) ธอมเซอไน้ท (thomsonite) เนื้อแน่นสีขาว จากอารเคินซอ (Arkansas)

ozocerite (โอโซคิ´ไร้ท หรือโอเซาะ´เคอไร้ทฺ) เพเรอเฟิ่นสีน้ำตาลดำ ที่ละลายได้ในโคลเรอฟอรม (chloroform) มีจุดหลอมเหลวไม่คงที่มีเซอเลซีน (ceresine) และมีหลากหลายรูปแบบ เช่น *baikerite (ไบคีไร้ทฺ); celestialite (เซอเลส´เตียไล้ทฺ); helenite (เฮ´เลไน้ทฺ); moldavite (โมล´เดอไว้ทฺ)* สะกดได้อีกแบบคือ: *ozokerite* คำพ้อง: *ader wax (ออ´เด่อร แว็กสฺ); earth wax (เอิ๊รฺธ แว็กสฺ); fossil wax (เฟาะ´เซิ่ล แว็กสฺ); mineral wax (มิ´เนอเริ่ล แว็กสฺ); native paraffin (เน´ถีฟ แพ´เรอเฟิ่น)*

ozokerite (โอโซคิ´ไร้ทฺ หรือโอเซาะ´เคอไร้ทฺ) เดิมสะกด: *ozocerite (โอโซคิ´ไร้ทฺ)*

O

P

paar (พาร) แอ่งที่เกิดจากการทรุดตัวจากผลของการแยกออกจากกันของแผ่นเปลือกโลกสองแผ่น มากกว่าการทรุดตัวที่เกิดขึ้นภายในแผ่นเปลือกโลกแผ่นเดียว พื้นของแอ่งเป็นหินอัคนีจากเนื้อโลกตอนบน นั่นคือ พื้นของแอ่งไม่มีหินจากเปลือกโลก เช่น บริเวณอ่าวแคเลอฟอรเนีย (Gulf of California) และเดด ซี (Dead Sea) ศัพท์นี้ใช้น้อยมาก รากศัพท์: ภาษาฮีบรู (Hebrew - ฮี<u>บรู</u>) เปรียบเทียบ: *rift (ริฟทฺ) [เท็คทอหนิค]*

pachnolite (แพคเนอไล้ท) แร่ไม่มีสี ใส หรือสีขาว ผลึกมอเนอคลิหนิค : $NaCaAlF_6 \cdot H_2O$

Pacific Decadal Oscillation (เพอซิฟิค เด๊ะเคอเดิ้ล ออเซอเล๎เฌิ่น) วัฏจักรการเปลี่ยนแปลงอุณหภูมิที่ผิวน้ำของมหาสมุทรเพอซิฟิคในรอบ 20 - 30 ปี ที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ในการกระจายค่าเฉลี่ยของความกดอากาศที่มีอิทธิพลต่อสภาพอากาศในบริเวณซีกโลกเหนือ คำย่อ: PDO (พีโอดี)

Pacific-type coastline (เพอ˘ซิฟิค ไท้พ โค้สท˘ไลน) ชายฝั่งทะเลที่มีลักษณะต่อเนื่องไปตามธรณีสัณฐาน โดยเฉพาะบริเวณรอบมหาสมุทรเพอซิฟิค (เช่น ชายฝั่งของ บริทิฌ เคอเลิมเบีย (British Columbia)) ที่สะท้อนลักษณะของธรณีสัณฐานกับชายฝั่งเอิทแลนถิคของระบบเทือกเขาหินโค้งงอ (fold mountain) การปรับเปลี่ยนสภาพของชายฝั่งแบบเพอซิฟิค (Pacific-type coastline) ที่เกิดในบริเวณพื้นที่หลังแนวเกาะภูเขาไฟรูปโค้งและใต้ร่องลึกของการทรุดตัวของแผ่นเปลือกโลก เช่น ตามชายฝั่งทะเลของเอเชีย (Asia อ่านว่า เอ˘เฌ่อ) ตรงกันข้าม: *Atlantic-type coastline (เอิทแลน˘ถิค-ไท้พ โค้สท˘ไลน)*

packed ice (แพ็คดฺ ไอ๊ซ) ดู: *close pack ice (โคล้ส แพ็คดฺ ไอ๊ซ)*

packer (แพะ˘เค่อรฺ) ถังทรงกระบอกสั้นที่ขยายได้ ทำด้วยวัสดุคล้ายยาง ที่สามารถบีบอัดลงในหลุมเจาะ หรือลงในท่อของหลุมเจาะ เพื่อป้องกันไม่ให้ของเหลวไหลขึ้นหรือลงในหลุมเจาะ มักใช้แบบชั่วคราว

pack ice (แพ็คดฺ ไอ๊ซ) (1) ศัพท์ที่ใช้ในความหมายกว้างของทะเลน้ำแข็ง (นอกเหนือจาก แผ่นน้ำแข็งที่ยื่นออกไปจากฝั่ง (fast ice) โดยไม่คำนึงถึงรูปแบบของการพอกพูนมักประกอบด้วยก้อนน้ำแข็งขนาดแตกต่างกัน อายุแตกต่างกัน และเกิดขึ้นจากการเบียดอัด; มวลของน้ำแข็งอาจเกาะอย่างหลวมๆ หรือแน่น ครอบคลุมพื้นผิวน้ำทะเล โดยอาจมีช่องว่างเปิดเห็นน้ำทะเลเพียงเล็กน้อย หรือไม่มี เปรียบเทียบ: *drift ice (ดริ๊ฟทฺ ไอ๊ซ)* (2) มวลน้ำแข็งในบริเวณแพ็คด ไอ๊ซ หรือทำให้เกิดก้อนน้ำแข็ง เปรียบเทียบ: *ice cluster (ไอ๊ซฺ เคลิสเต้อร – กลุ่มก้อน)*

packing (แพะ˘คิ่ง) การแผ่และการเรียงตัวของธรณีวัตถุขนาดต่างๆ ในดิน หรือในหินตะกอน หรือการเรียงตัวอยู่ในโครงข่ายผลึกของแอ๊ะเทิ่ม หรือไอเอิ้น; โดยเฉพาะ หมายถึงการเรียงตัวของธรณีวัตถุนอกเหนือจากการเชื่อมประสาน ที่อาจมีการตกผลึกแทรกในช่องว่าง เปรียบเทียบ: *fabric (แฟ˘<u>บริ</u>ค) [ตะกอนวิทยา]; compaction (เคิมแพ็ค˘เฌิ่น) [ตะกอนวิทยา].*

packing density (แพะ˘คิ่ง เด็น˘เซอที่) การวัดค่าของความยาวของเม็ดตะกอนในหินตะกอน เพื่อหาความยาวรวมของเม็ดตะกอนตามแนวการวัดในแผ่นหินบาง นั่นคือ ค่าความยาวรวมของเม็ดตะกอนทั้งหมดตามแนวที่วัด ต่อความยาวของแนวการวัดทั้งหมด คำพ้อง: *grain density (เ<u>กรน</u> เด็น˘เซอที่)*

packing index (แพะ˘คิ่ง อิน˘เด็กส) อัตราส่วนของปริมาตรไอเอิ้น ต่อปริมาตรของยูเหนิทเซ็ลในผลึก

packing proximity (แพะ˘คิ่ง <u>พร</u>็อค˘ซิเมอที่) การประมาณจำนวนเม็ดธรณีวัตถุ (ในหินตะกอน) ที่อยู่ติดกับธรณีวัตถุใกล้เคียง มีค่าเท่ากับผลรวมเป็นร้อยละของการติดกันระหว่างเม็ดต่อเม็ดตามแนวที่ทำการวัดบนแผ่นหินบาง

packing radius (แพะ˘คิ่ง เร˘เดียส หรือเร˘ดิเอิ้ส) ครึ่งหนึ่งของระยะทางใกล้มากที่สุดของแอ๊ะเทิ่ม หรือไอเอิ้นชนิดเดียวกันในผลึก

packing voids (แพะ˘คิ่ง วอยดฺส) (1) ในสารประกอบ หมายถึงช่องว่างที่เกิดแบบกระจัดกระจาย ไม่มีระเบียบ (2) ในความหมายทั่วไป หมายถึง ช่องว่างที่เกิดขึ้นระหว่างดินปนกรวด ศัพท์นี้ใช้กับจุลสัณฐานดิน (soil micromorphology)

packsand (แพ็ค˘แซนดฺ) หินทรายเม็ดละเอียดมาก (very fine-grained sandstone) ที่มีการยึดเกาะแบบไม่แน่น โดยสารเชื่อมประสานจำพวกคาร์เบอเนทมีปริมาณเล็กน้อย สามารถขุด/ตัดได้โดยง่ายด้วยพลั่ว จอบ หรือเครื่องมือขุด/ตัดอื่นๆ

packstone (แพ็ค˘สโตน) ศัพท์ที่ใช้กับ หินตะกอนจำพวกคาร์เบอเนทที่มีธรณีวัตถุแบบเม็ดเรียงตัวภายในเนื้อหิน และมีเมตริกสของปูน เปรียบเทียบ: *mudstone (เม็ดด์ สโตน), grainstone (เ<u>กรน</u> สโตน); wackestone (แว๊ะ เค่อสโตน)*

padmaragaya (ปัทมะราคะยา) นิล (sapphire) สีส้มอ่อน หรือแดง-เหลือง; เคอเรินเดิ้มสังเคราะห์ ที่มีเฉดสีเหลือง หรือส้ม รากศัพท์: ภาษาสิงหล (Sinhalese), “lotus color – สีดอกบัว” คำพ้อง: *padparadscha (ปัทมะรัชชา)*

padparadscha (ปัทมะรัชชา) คำพ้องของ *padmaragaya (ปัทมาราคะยา)* สะกดได้อีกแบบคือ: padparadschah

pagoda halite (เพอโก´เด้อ เฮ´ไล้ท) เฮไล้ท ที่ขอบและมุมของผลึกเป็นรูปลิ่มคล้ายเจดีย์ โดยการพอกพูนผลึกแบบโครงข่ายสามมิติ นั่นคือ หากตัดผ่านผลึกลูกบาศก์แบบสุ่มจะทำให้ได้รูปผลึกคล้ายเจดีย์ หรือรูปลิ่ม การพอกพูนผลึกแบบโครงข่ายคล้ายเจดีย์ของเฮไล้ท อาจเกิดระหว่างการตกผลึกแบบแนวราบ โดยมีการขยายที่มุมคล้าย “เจดีย์”

pagoda stone (เพอโก´เด้อ สโตน´) (1) หินปูนของชาวจีนที่แสดงเฟาะเซิ่ลออรโธเซเรอไท้ทส (orthoceratites) เรียงคล้ายเจดีย์ (2) แอ๊ะเกิท (agate) ที่มีลักษณะคล้ายเจดีย์ (3) ดู: *pagodite (แพเกอ´ได้ท)* คำพ้อง: *agalmatolite (แอ๊ะเกิลแม´เทอไล้ท)*

pagodite (เพอโก´ได๊ท หรือแพ´เกอได๊ท) พีไน้ท (pinite) หรือแอ๊ะเกิลแมเทอไล้ท (agalmatolite) เนื้อแน่น ที่ชาวจีนแกะสลักเป็นรูปเจดีย์ขนาดเล็ก คำพ้อง: *pagoda stone (เพอโก´เด้อ สโตน´)*

paha (พาฮ่า´) สัน หรือเนินเขาเตี้ยๆ ยาว และมน ประกอบด้วยเศษหินที่ถูกเคลื่อนย้ายมาทับถมโดยน้ำแข็ง หรือทรายที่ถูกลมพัดพามา ทรายแป้ง หรือดินเคล แต่จะมีดินลมหอบ (loess) หนาคลุมทับ; โดยเฉพาะในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือของรัฐไอเออเว่อ ของสหรัฐอเนริกา โดยมีความสูงแตกต่างกันระหว่าง 10 และ 30 เมตร รากศัพท์: Dakota “paha”, “hill – เขาหรือเนินเล็กๆ “ พหูพจน์: paha; pahas

pahoehoe (เพอโฮยโฮ่ย) ศัพท์ในภาษาเฮอวาเยิ่น (Hawaiin) สำหรับการไหลของลาเว่อจำพวกบะซ้อลท ที่มีผิวเรียบ และเป็นลอนคลื่น หรือคล้ายเกลียวเชือก เปรียบเทียบ: *aa (อา´อะ)* คำพ้อง: *ropy lava (โร´พี่ ลา´เว่อ)*

Paibian (ไพบีเอิ้น หรือไพเบี้ยน) หินช่วงอายุตามมาตรอายุลำดับชั้นหินมาตรฐานโลก: ช่วงหินอายุล่างสุดของหินสมัย ฟูรอนเจี้ยน (Furongian) ในยุคแคมเบรี้ยน

paint (เพ้นทฺ) ศัพท์ที่ใช้ในภาคตะวันตกเฉียงใต้ของสหรัฐสำหรับซิเนอบาร (cinnabar) ที่มีลักษณะเป็นผงคล้ายดิน

paint pot (เพ้นทฺ ผ็อท) โคลนที่ทับถมรวมกันคล้ายหม้อ (mud pot) ที่ประกอบด้วนโคลนหลากสี สะกดได้อีกแบบคือ: paintpot

paired terrace (แพรดฺ เท´เริ่ซ) ที่ราบขั้นบันได หรือตะพักที่ขนานกันและมีระดับความสูงเดียวกัน จากสองฝั่งของหุบเขาหรือฝั่งน้ำ เป็นส่วนที่เหลือของที่ราบขั้นบันไดที่เคยอยู่สองข้างหุบเขา หรือ ที่ราบน้ำท่วมเดียวกันมาก่อน เปรียบเทียบ: *unpaired terrace (เอิน´แพรดฺ เท´เริ่ซ)* คำพ้อง: *matched terrace (แม็ชดฺ เท´เริ่ซ)*

pair production (เพร เพรอเด๊ิค´เฌิ่น) ความสัมพันธ์ระหว่างโฟทอนของรังสีแกเม่อกับนูเคลียสของแอ๊ะเทิ่ม ที่ซึ่งโฟทอนถูกดูดกลืนพลังงาน (E > 1.02 MeV) ซึ่งจะเปลี่ยนเป็นคู่อิเล็คทรอน-พอเซอทรอน (electron-positron pair)

palaeo- (เพลีโอ- หรือเพลีเออ-) ดู: *paleo- (เพลีโอ- หรือเพลีเออ-)*

palaeocope (เพ´ลีโอโคพ) ออสเตรอขอด (ostracode) ที่อยู่ในอันดับเพลีโอคอเพอเด้อ (Palaeocopida Order) ที่โดดเด่นด้วยเปลือกกับขอบตรงยาวด้านหลัง พบในยุคออรเดอวิเฌิ่นตอนล่างถึงเพอรเมี่ยนตอนกลาง ซึ่งยังเป็นที่สงสัยถึงการปรากฏอยู่ในน้ำในปัจจุบัน

palaeoethnobotany (เพ´ลีโอเอธโนเบ๊า´เทอนี่) การศึกษาพืชที่สังคมมนุษย์โบราณใช้

Palaeophyticum (เพ´ลีเออไฟทิเคิ่ม) หมวดของพืชโบราณตามตารางธรณีกาล ที่สอดคล้องกับลักษณะของพืชในมหายุคเพลีเออโซอิค สะกดได้อีกแบบคือ: Paleophyticum

palagonite (เพอและ´เกอไน้ท) แก้วสีน้ำตาล เหลือง หรือส้มในหินบะซ้อลทผุ และพบแทรกอยู่ในลาเว่อรูปหมอน หรือในโพรงอากาศของหินลาเว่อ ตั้งชื่อตามแหล่งที่พบครั้งแรกในเมือง Palagonia เกาะซิเซอลี่ (Sicily) ประเทศอิตาลี

palagonite tuff (เพอและ´เกอไน้ท เทิ่ฟ) หินไพเรอแคล้สติคที่ประกอบด้วยเศษหินเหลี่ยมจากการเปลี่ยนแปลงของสารละลายร้อน หรือการผุของแก้วในหินบะซ้อลท เปรียบเทียบ: *hyaloclastite (ไฮเออ´โลแคล้สไต๊ทฺ)*

palagonitization (เพอแล´เกอไนทิเซ´เฌิ่น) การเกิดเพอและเกอไน้ท โดยการเพิ่มน้ำเข้าไปในแก้วภูเขาไฟ (มักเป็นบะซ้อลท)

palasome (แพ´เลอโซม) คำพ้องของ *host (โฮสทฺ)* เป็นศัพท์ที่ใช้ในเศรษฐธรณีวิทยา สะกดได้อีกแบบคือ: *paleosome* เปรียบเทียบ: *paleosome (เพลีโอโซม); metasome (เมะ´ทอโซม) [ธรณีวิทยา]*

Palatinian Orogeny (แพเลทิ´เนี่ยน ออเราะ´เจอนี่) ดู: *Pfalzian Orogeny (ฟา*ล´เซี่ยน ออเราะ´เจอนี่*)*

paleo- (เพ´ลีโอ หรือเพ´ลีเออ) (1) ศัพท์ผสม สำหรับบ่งบอกองค์ประกอบของอายุที่ยาวนาน (Paleozoic – เพลีเออโซ´อิค) หรือเกี่ยวข้องกับอดีต/โบราณ เช่น Paleoclimate (เพลีเออไคลเหมิท) หรือต้นกำเนิดของบรรพบุรุษ หรือรูปแบบเฟาะเซิ่ล สะกดได้อีกสองแบบ: palaeo-; palaio- (2) ศัพท์นำหน้า ที่แสดงการเกิดก่อนยุคเทอรเฌอรี่ และมักใช้กับหิน เช่น paleopicrite (เพลีโอพิไคร้ท); บางครั้งใช้เป็นคำนำหน้าก่อนยุคคารเบอนิเฟอเริส เช่น Paleoatlantic Ocean

paleoagrostology (เพลีโอแอะ´เกรอสตอ´เลอจี้) การศึกษาเฟาะเซิ่ลหญ้า

paleoaktology (เพ´ลีโอแอ๊คทอ´เลอจี้) การศึกษาพื้นที่ใกล้ชายฝั่งโบราณ และสภาพแวดล้อมของน้ำตื้น

paleoalgology (เพ´ลีโอแอลกอ´เลอจี้) การศึกษาเฟาะเซิ่ลสาหร่าย คำพ้อง: *paleophycology (เพ´ลีโอไฟคอ´เลอจี้)*

paleoanthropology (เพ´ลีโอแอนเธรอพอ´เลอจี้) ดู: *human paleontology (ฮิว´เมิ่น เพลีอ็อน´ทอเลอจี่)*

paleoaquifer (เพ´ลีโอแอ๊ะ´เควอเฟ่อร) หน่วยลำดับชั้นหิน หรือระบบธารน้ำใต้ดิน ที่ทำหน้าที่เป็นชั้นอุ้มน้ำโบราณ

Paleoarchean (เพ´ลีโออารเคี่ยน) บรมยุคตามมาตรอายุลำดับชั้นหินมาตรฐานโลก เป็นบรมยุคลำดับที่สองต่อจากบรมยุคอารเคี่ยน (Archean) กำหนดช่วงเวลาระหว่าง 3,600 ถึง 3,200 ล้านปี

paleoautochthon (เพ´ลีโอออท็อค´เธิ่น) ออท็อคเธิ่นเริ่มต้นหรือหินฐานของภูมิภาคเท็คทอหนิค โดยเฉพาะอย่างยิ่ง บริเวณที่ถูกทับด้วยออท็อคเธิ่นใหม่ (neoautochthon) และเออล็อคเธิ่น (allochthon) ซึ่งอาจถูกโค้งพับ หรือเลื่อนภายหลัง

paleobiochemical (เพ´ลีโอไบโอเค´เมอเคิ่ล) เกี่ยวกับผลผลิตทางชีวเคมีโบราณ ที่ผ่านการเปลี่ยนแปลง เช่น กรดเออะมีโน กรดไขมัน และน้ำตาล ที่แยกได้จากตัวอย่างทางธรณีวิทยา

paleobiocoenosis (เพ´ลีโอไบ´โอเซอโน´เสิส) กลุ่มของสิ่งมีชีวิตที่อาศัยอยู่ร่วมกันในอดีต และมีความสัมพันธ์ภายในกลุ่ม คำพ้อง: *paleocoenosis (เพ´ลีโอเซอโน´เสิส)* เปรียบเทียบ: *fossil community (เฟาะ´เซิ่ล เคอะมิว´เนอที่)*

paleobiogeography (เพ´ลีโอไบ´โอจีออ´เกรอะฟี่) สาขาหนึ่งของการศึกษาบรรพชีวินวิทยา ที่ถือเอาการกระจายของพืชและสัตว์ในอดีตตามสภาพทางภูมิศาสตร์ โดยเฉพาะเกี่ยวกับระบบนิเวศ สภาพภูมิอากาศ และปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับวิวัฒนาการ ดู: *paleophytogeography (เพ´ลีโอไฟทอจีออ´เกรอะฟี่); paleozoogeography (เพ´ลีโอซูออจีออ´เกรอะฟี่)*

paleobiology (เพ´ลีโอไบออ´เลอจี้) สาขาหนึ่งของการศึกษาบรรพชีวินวิทยา ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาเฟาะเซิ่ลที่เป็นสิ่งมีชีวิตมากกว่าที่จะเป็นลักษณะของธรณีประวัติ

paleo biotope (เพลีโอ ไบ´เออโถพ) ศัพท์ที่บางครั้งใช้กับการศึกษานิเวศวิทยาโบราณ เพื่อกำหนดภูมิภาคที่ไม่ระบุขนาดแต่มีเอกลักษณ์เฉพาะด้านสภาพแวดล้อมแบบเดียวกัน และมีประชากรของสัตว์หรือพืชหรือทั้งสองชนิดแบบเดียวกัน

paleoblast (เพ´ลีโอแบล๊สทฺ´) ผลึก หรือเศษผลึกที่ยังคงเหลืออยู่โดยเฉพาะในหินแปร มีอายุแก่กว่าผลึกหรือเม็ดแร่อื่น หรือผลึกแร่ชนิดเดียวกัน เช่น เศษผลึกที่แสดงเงื่อนไงของสภาพสมดุลของหินที่เกิดก่อนหน้า เนื่องจากสภาพการเกิดผลึกใหม่ขณะที่เป็นของแข็ง ผลึกหรือเศษผลึกที่ยังคงเหลืออยู่ มีความหนาแน่นของการเคลื่อนที่แนวเส้น (dislocation densitry) สูง มีระยะขอบผลึกแคบ เปรียบเทียบ: *holoblast (โฮเลอแบล๊สทฺ´); porphyroclast (ฟอรไฟ´เรอแคล้สทฺ)*

paleobotanic province (เพ´ลีโอเบอแท´หนิค พรอ´เวิ่นส) ภูมิภาคขนาดใหญ่ที่มีเฟาะเซิ่ลพืชที่โดดเด่นคล้ายคลึงกันทั่วพื้นที่ทั้งหมด

paleobotany (เพ´ลีโอเบ๊าะ´เทอนี่) การศึกษาสภาพการดำรงอยู่ของพืชตามธรณีกาล คำพ้อง: *phytopaleontology (ไฟเทอเพลีอ็อนทอ´เลอจี้); paleophytology (เพลีเออไฟทอเลอจี้)*

paleoceanography (เพ´ลีโอเฌอนอ´เกรอะฟี่) การศึกษาสภาพทางกายภาพ เคมี ชีววิทยา และธรณีวิทยาของมหาสมุทรในอดีต โดยอาศัยการแปลผล เทียบเคียง หรือสรุปจากข้อมูลที่บันทึกตามธรณีกาล

Paleocene (เพ´ลีเออซีน) หินสมัยตอนล่างของเพลีเออจีนเสิบซิสเติ้ม (*Paleogene* Subsystem) ของหินช่วงอายุตามมาตรอายุลำดับชั้นหินมาตรฐานโลก เป็นช่วงเวลาที่หินก่อตัวขึ้นระหว่าง 65 และ 53 ล้านปี

paleochannel (เพ´ลีโอแชเนิ่ล) ส่วนที่เหลืออยู่ของร่องธารน้ำที่ตัดเข้าไปในหินหรือตะกอนที่มีอายุแก่กว่า และทับถมด้วยหินหรือตะกอนที่มีอายุน้อยกว่า; ร่องธารน้ำที่ถูกฝังกลบ

paleoclimate (เพ´ลีโอไคล๊เหมิท) สภาพภูมิอากาศของช่วงเวลาที่กำหนดตามธรณีกาล คำพ้อง: *geologic climate (จีเออลอ´จิค ไคล´เหมิท)*

paleoclimatology (เพ´ลีโอโคล´เมอทอเลอจี้) การศึกษาสภาพอากาศก่อนที่จะมีการบันทึกด้วยเครื่องมือ รวมถึงการศึกษาสาเหตุของการเปลี่ยนแปลงสภาพอากาศไม่ว่าในระดับท้องถิ่นหรือระดับทั่วโลก ซึ่งเกี่ยวข้องกับการแปลความหมายของปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ ที่สภาพภูมิอากาศปรากฏรวมเข้ากับโครงสร้างของตัวชี้วัด เช่น ธรณีวัตถุจากแผ่นดินและทะเล (land and marine sediments) ตะกอนน้ำแข็ง (till) ดินลมหอบ (loess) วงปีของต้นไม้ (tree rings) แกนน้ำแข็ง (ice cores) หินงอกหินย้อย (speleothem) หรือปะการัง (corals)

paleocoenosis (เพ´ลีโอเซอโน´เสิส) ดู: *paleobiocoenosis (เพ´ลีโอไบ´โอเซอโน´เสิส)*

paleocurrent (เพ´ลีโอเคอ´เริ่นทฺ) กระแสน้ำโบราณที่มีอยู่ในอดีต ที่ซึ่งมีทิศทางเทียบเคียงได้จากโครงสร้างที่ปรากฏจากการทับถมของตะกอนและโครงสร้างของหินตะกอน

paleocurrent structure (เพ´ลีโอเคอ´เริ่นทฺ สเตริ๊ค´เช่อรฺ) ดู: *directional structure (เดอเร็ค´เฌอเนิ่ล สเตริ๊ค´เช่อรฺ)*

paleodepth (เพ´ลีโอเดิ๊พธฺ) ความลึก ที่ซึ่งมีสิ่งมีชีวิต หรือกลุ่มของสิ่งมีชีวิตโบราณอาศัยอยู่

paleodrainage pattern (เพ´ลีโอเดร´หนิจ แพะ´เทิ่รฺน) รูปแบบระบบธารน้ำโบราณ ที่เป็นตัวแทนของการกระจายตัวของระบบหุบเขา ในขณะที่ปรากฏ ณ ช่วงเวลาที่กำหนดในอดีตตามเวลาทางธรณีกาล

paleoecology (เพ´ลีโออิคอ´เลอจี้) การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มสิ่งมีชีวิตโบราณ และสภาพแวดล้อมที่สิ่งมีชีวิตเหล่านั้นอาศัยอยู่ การตาย ประวัติการถูกฝัง และภายหลังการถูกฝังของสิ่งมีชีวิต บนพื้นฐานของเฟาะเซิ่ลพืช และสัตว์ และตำแหน่งที่พบในลำดับชั้นหิน ดู: *ecology (อิคอ´เลอจี้)*

paleoequator (เพ´ลีโออิเคว´เท่อรฺ) ตำแหน่งของเส้นศูนย์สูตรของโลกในอดีต ตามที่กำหนดในช่วงเวลาของธรณีกาล และจากหลักฐานทางธรณีวิทยา เช่น สภาพสนามแม่เหล็กโลกโบราณที่ตรวจวัดได้ อัตราส่วนอ็อกซิเจิ้นไอเซอโถพ สัตว์และพืช การกระจายของอิแวะเพอไร้ท ปะการัง การทับถมของถ่านหิน และหินที่เกิดจากการทับถมตะกอนโดยธารน้ำแข็ง (tillite - ทิ´ไล้ท) ตัวอย่างเช่น เพลีโออิเควเท่อรในยุคออรเดอวิเฌิ่น สำหรับอเมริกาเหนือ จะผ่านทางตอนใต้ของบาฮา แคเลอฟอรเนีย (Baja California) ไปทางตอนเหนือสุดของเกาะกรีนเลิ่นด เพลีโออิเควเท่อร เป็นวงกลมรอบโลกที่เคยตั้งฉากกับแกนการหมุนของโลก แต่จะมีการย้ายตำแหน่งจากทวีปหนึ่งไปอีกทวีปหนึ่ง หรือจากแผ่นเปลือกโลกแผ่นหนึ่งไปอีกแผ่นหนึ่ง

paleoflood (เพ´ลีโอเฝลิด´) น้ำท่วม ที่เกิดขึ้นก่อนที่จะมีการบันทึกการปล่อยน้ำอย่างเป็นระบบสำหรับธารน้ำ

paleofluminology (เพ´ลีโอฟลู´เมอนอ´เลอจี้) การศึกษาระบบธารน้ำโบราณ

Paleogene (เพ´ลีเออจีน) หินช่วงอายุตามมาตรอายุลำดับชั้นหินมาตรฐานโลก เหนือ ยุคครีเทเฌิส และใต้ นีเออจีน เป็นช่วงเวลาที่หินก่อตัวขึ้นระหว่าง 65 และ 23 ล้านปี

paleogeographic event (เพ´ลีโอจีเออแกร´ฝิค อิเว้นทฺ´) ดู: *palevent (แพเลอเวิ่นทฺ´)*

paleogeographic map (เพ´ลีโอจีเออแกร´ฝิค แม็พ) แผนที่ที่สร้างขึ้นเพื่อแสดงให้เห็นลักษณะภูมิศาสตร์ในเวลาใดเวลาหนึ่งในอดีต รวมถึงการแสดงข้อมูลต่างๆ เช่น ตำแหน่งต่างๆ ของแผ่นดินและทะเล ธรณีสัณฐานของพื้นที่ ความลึกของทะเล ทิศทางการไหลของกระแสน้ำและอากาศ การกระจายตัวของตะกอนและเขตภูมิอากาศ เปรียบเทียบ: *paleotectonic map (เพ´ลีโอเท็คทอ´หนิค แม็พ)*

paleogeographic stage (เพ´ลีโอจีเออแกร´ฝิค สเตจ´) ดู: *palstage (แพล´สเตจ)*

paleogeography (เพ´ลีโอจีออ´เกรอะฟี่) การศึกษา และบรรยายลักษณะทางภูมิศาสตร์กายภาพโบราณ เช่น รูปแบบของการวิวัฒนาการหรือธรณีประวัติของพื้นผิวโลก หรือพื้นที่ที่สนใจในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่งในอดีต หรือการศึกษาการเปลี่ยนแปลงแบบต่อเนื่องของภูมิประเทศในช่วงเวลาทางธรณีกาล คำพ้อง: *paleophysiography (เพลีโอฟิซีออ´เกรอะฟี่)*

paleogeologic map (เพ´ลีโอจี´เออลอ´จิค แม็พ) แผนที่ที่แสดงสภาพธรณีวิทยาพื้นผิวโลกโบราณในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง เช่น แผนที่แสดงสภาพธรณีวิทยาพื้นผิวใต้เอินเคินฟอรเมอที่ ที่ซึ่งแสดงสภาพธรณีวิทยาที่ปรากฏในขณะที่เอินเคินฟอรเมอที่เกิดเสร็จสิ้นไปแล้ว และก่อนจะถูกทับถมด้วยชั้นหินที่เกิดภายหลัง เปรียบเทียบ: *subcrop map (เสิ่บ´คร็อพ แม็พ)* คำพ้อง: *peel map (พีล แม็พ)*

paleogeomorphology (เพ´ลีโอจีโอมอ´ฟอ´เลอจี้) สาขาหนึ่งของธรณีสัณฐานวิทยา ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาสภาพของวัตถุและพื้นผิวโบราณ โดยการศึกษาภูมิลักษณ์ที่ถูกทับถม หรือถูกกัด

เซาะและ/หรือสึกกร่อนไป คำพ้อง: *paleophysiography (เพลีโอฟิซีออ´เกรอะฟี่)*

paleohydrology (เพ´ลีโอไฮดรอ´เลอจี้) (1) การศึกษาการใช้และการจัดการน้ำในระยะแรกสุดเท่าที่ปรากฏในอดีต (2) การศึกษาลักษณะทางอุทกวิทยาโบราณ ที่ปรากฏในหิน เช่น paleokarst (เพ´ลีโอค้าร์สท์) เปรียบเทียบ: *paleofluminology (เพ´ลีโอฟลู´เมอนอ´เลอจี้)*

paleoichnology (เพ´ลีโออิ๊คนอ´เลอจี้) ดู: *palichnology (แพล´อิ๊คนอ´เลอจี้)*

paleointensity (เพลีโออินเท็นเซอที่) ความเข้ม ของสนามแม่เหล็กโลกโบราณ ตามที่ตรวจสอบได้จากการทดลองกับธรณีวัตถุด้วยการทำให้เหมือนกับกระบวนการเกิดสภาพความเป็นแม่เหล็กโดยใช้ค่าความเข้มของสนามแม่เหล็กโลกในปริมาณที่เท่ากับสนามแม่เหล็กโลกโบราณ

paleoisotherm (เพ´ลีโอไอ´เซอเธิร์ม) ตำแหน่งของจุดต่างๆ ที่มีอุณหภูมิเท่ากันในอดีต

paleokarst (เพ´ลีโอค้าร์สท์) ค้ารสท ที่เกิดขึ้นภายใต้วัฏจักรการกัดเซาะในช่วงแรกๆ โดยจะมีการรักษาสภาพไว้ด้วยการฝังกลบหรือการหยุด/ละลาย ซึ่งกระบวนการเกิดค้ารสท ถ้ำและหลุมยุบมักจะเต็มไปด้วยตะกอน เปรียบเทียบ: *covered karst (เคอะเวอรด์ ค้าร์สท์); fossil karst (เฟาะ´เซิ่ล ค้าร์สท์); interstratal karst (อินเทอร´สแตรเทิ่ล ค้าร์สท์); resurrected karst (เระเซอเร็ค´เถิด ค้าร์สท์)*

paleokarstic surface (เพลีโอค้ารส´ถิค เซอร์´เฝิซ) สภาพพื้นผิวที่มีลักษณะตะปุ่มตะป่ำ เป็นหลุม เป็นบ่อเป็นหย่อมๆ ของภูมิประเทศที่มีการละลายออกไปของหินปูน

paleolatitude (เพ´ลีโอและ´เทอถูด) และเทอถูดของบริเวณเฉพาะบนพื้นผิวของโลกในอดีต; โดยเฉพาะ หมายถึง ระยะที่วัดเป็นองศาจากเพลีโออิเควเท่อร (paleoequator) หรือเพลีโอโพล (paleopole)

paleolimnology (เพ´ลีโอลิมนอ´เลอจี้) (1) การศึกษาสภาพและกระบวนการที่เกิดขึ้นในทะเลสาบโบราณ; การแปลความของตะกอนและธรณีสัณฐาน และธรณีประวัติของทะเลสาบโบราณ (2) การศึกษาตะกอนและธรณีประวัติของทะเลสาบที่ปรากฏ ณ ปัจจุบัน

paleolithologic map (เพลีโอลิเธอลอ´จิค แม็พ) แผนที่ธรณีวิทยาโบราณที่แสดง การเปลี่ยนแปลงของหินในชั้นที่ฝังอยู่หรือภายในขอบเขตของช่วงเวลาใดเวลาหนึ่งในธรณีกาล

paleomagnetic pole (เพลีโอแม็กเน´ถิค โพล) วิธีการตามข้อตกลงเพื่อแสดง ทิศทางของสนามแม่เหล็กโลกที่ยังคงเหลืออยู่โดยมีตำแหน่งขั้วของสนามแม่เหล็ก แสดงทิศทางตามแนวของสนามแม่เหล็กโลกคงเหลือที่ปรากฏในหิน ดู: *virtual geomagnetic pole (เวอร´เชอเวิ่ล จีโอแม็กเน´ถิค โพล)*

paleomagnetic stratigraphy (เพลีโอแม็กเน´ถิค สเตรอทิ´เกรอะฟี่) การใช้สภาพคงเหลือของสนามแม่เหล็กตามธรรมชาติ เพื่อระบุลำดับชั้นหิน ที่ขึ้นอยู่กับขั้วแม่เหล็ก และ/หรือการเปลี่ยนแปลงตำแหน่งของสนามแม่เหล็กในอดีตโดยรอบ คำพ้อง: *magnetic stratigraphy (แม็กเน´ถิค สเตรอทิ´เกรอะฟี่)*

paleomagnetism (เพลีโอแม็ก´เนอทิเซิ่ม) การศึกษาสภาพคงเหลือของสนามแม่เหล็กโลกตามธรรมชาติของธรณีวัตถุเพื่อหาทิศทาง และความเข้มของสนามแม่เหล็กโลกโบราณ

paleomorphology (เพ´ลีโอมอรฟอ´เลอจี้) สัณฐานวิทยาหรือการศึกษาของรูปแบบและโครงสร้างของเฟาะเซิ่ล (ส่วนที่เป็นของแข็ง) เพื่อหาลักษณะทางกายวิภาคเดิม (ส่วนที่อ่อนนุ่ม) ของสิ่งมีชีวิตโบราณ เช่น การศึกษากล้ามเนื้อของเบรคีเออผอดซึ่งความลึกในแหล่งที่พบอาจบ่งบอกถึงความแข็งแรงของกล้ามเนื้อ

paleomycology (เพ´ลีโอไมคอ´เลอจี้) การศึกษาเฟาะเซิ่ลจำพวกเห็ด หรือรา (fungi – เฟิงใจ)

paleontography (เพลีอ็อนทอเกรอฟี่) การบรรยายเฟาะเซิ่ลอย่างเป็นทางการ และเป็นระบบ คำคุณศัพท์: paleontographic (เพลีอ็อนทอแกร´ฟิค)

paleontological resource (เพลีอ็อนเทอลอ´จิเคิล รี´ซอร์ซ) สถานที่ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง สถานที่ที่มีขนาดจำกัด ที่ซึ่งขนาดดังกล่าวสามารถถูกทำลายโดยการกระทำของมนุษย์ และมีเฟาะเซิ่ลหายากที่มีคุณภาพสูงหลายชนิด หรือถูกใช้ในการบรรยายรูปร่าง-ลักษณะเฟาะเซิ่ล หรือถูกใช้เป็นหลักฐานของสภาพแวดล้อมโบราณ นอกจากนี้ยังรวมถึง เฟาะเซิ่ลที่มีการศึกษา/บรรยายหรือไม่มีการศึกษาจากสถานที่ดังกล่าวด้วย

paleontologic facies (เพลีอ็อนเทอลอ´จิค เฟ´ฌีส) ศัพท์ที่เสนอให้ใช้แทนที่ไบโอเฟฌีส (*biofacies*) ที่ซึ่งใช้ในลำดับชั้นหินที่บ่งถึงลักษณะของสิ่งมีชีวิตที่พบรวมอยู่กับหินตะกอน

paleontologic record (เพลีอ็อนเทอลอ๎จิค เระ๎เขิรฺด) คำพ้องของ *fossil record (เฟาะ๎เซิ่ล เระ๎เขิรฺด)* เปรียบเทียบ: *stratigraphic record (สแตรฺเทอะแกรฺฟิค เระ๎เขิรฺด)*

paleontologic species (เพลีอ็อนเทอลอ๎จิค สปี๎ณีส) ลักษณะสปีณีสของเฟาะเซิ่ลดังที่ปรากฏในตัวอย่างเฟาะเซิ่ล โดยอาจรวมถึงตัวอย่างเฟาะเซิ่ลที่พบว่ามีความแตกต่างกันอย่างโดดเด่น

paleontologist (เพลีอ็อนทอ๎เลอจิสท) ผู้ที่ศึกษาเฟาะเซิ่ลสัตว์และ/หรือพืช

paleontology (เพลีอ็อนทอ๎เลอจี้) การศึกษาสิ่งมีชีวิตในธรณีกาล บนพื้นฐานของเฟาะเซิ่ลพืชและสัตว์ และรวมถึงวิวัฒนาการ ความเกี่ยวเนื่องหรือสอดคล้องของการมีอยู่ของพืช สัตว์ และสภาพแวดล้อม และเหตุการณ์ตามธรณีประวัติ

paleopalynology (เพ๎ลีโอแพเลอนอ๎เลอจี้) การศึกษาเฟาะเซิ่ลขนาดเล็กมากจำพวกที่มีผนังอินทรีย์แข็ง โดยทั่วไปหมายถึงละอองเรณูของพืช และสาหร่ายเซ็ลเดียว (โดยเฉพาะไดโนแฟละเจอเหลิท (dinoflagellate) และแอ๊ะคริถารค (acritarch)) นอกจากนี้ยังรวมถึงสารอินทรีย์อื่นๆ ที่คงทนต่อการผุสลาย เช่น เนื้อเยื่อสาหร่าย สปอรของเชื้อรา สโกลีเคอด๊อนท (scolecodont) หรือไคเทอโนโซเอิ้น (chitinozoan) หรือสารอินทรีย์ชั้นในของฟอเรอเมอนิเฟอเร่อขนาดเล็ก (microforaminifera) รวมทั้งการศึกษาชิ้นส่วนย่อยของอนุภาคอินทรีย์ที่เสื่อมสลายไปเพียงเล็กน้อยหรือมาก

paleopathology (เพลีโอเพอธอ๎เลอจี้) การศึกษาผลกระทบของโรคที่ปรากฏในเฟาะเซิ่ล

paleopedology (เพ๎ลีโอพิดอ๎เลอจี้) การศึกษาดินโบราณ (paleosol) หรือดินที่ถูกฝัง

paleophycology (เพ๎ลีโอไฟคอ๎เลอจี้) ดู: *paleoalgology (เพลีโอแอลกอ๎เลอจี้)*

paleophysiography (เพ๎ลีโอฟิซีออเกรฺอฟี่) (1) ดู: *paleogeomorphology (เพ๎ลีโอจีออมอรฟอ๎เลอจี้)* (2) ดู: *paleogeography (เพลีโอจีออ๎เกรฺอฟี่)*

Paleophytic (เพ๎ลีเออไฟ๎ถิค) หมวดของเพลีโอเบอแทหนิค (paleobotanic) ในช่วงเวลาที่มีพืชจำพวกเฟิรน (pteridophytes – เทอริเดอ๎ไฟ๎ท) เกิดอย่างอุดมสมบูรณ์ ในระหว่างการเกิดสาหร่ายและการปรากฏของพืชมีเมล็ดเริ่มแรก เปรียบเทียบ: *Aphytic (เอไฟ๎ถิค); Archeophytic (อารคีเออไฟ๎ถิค); Cenophytic (ซีเนอไฟ๎ถิค)* คำพ้อง: *Pteridophytic (เทอริเดอไฟ๎ถิค)*

paleophytic flora (เพ๎ลีเออไฟ๎ถิค ฟลอ๎เร่อ) การเก็บรวบรวมพืชสปอร ที่พบมากมายในระบบนิเวศบนพื้นดิน ก่อนที่จะมีพืชมีเมล็ดในยุคเพอรเมี่ยน รวมทั้ง เฟิรน ม้อส หญ้าหางม้า (horsetail – ฮอรฺส๎เทล) และต้นหางกระรอก (lycophyte - ไลเคอไฟ๎ท)

paleophytogeography (เพ๎ลีโอไฟทอจีออ๎เกรฺอะฟี่) สาขาหนึ่งของเพลีโอไบโอจีออเกรอฟี่ ที่เกี่ยวข้องกับการเกิดแบบแพร่กระจายของพืชในอดีต เปรียบเทียบ: *paleozoogeography (เพ๎ลีโอโซจีออ๎เกรฺอะฟี่)*

paleoplacer (เพลีเออเพลฺ๎เซ่อร) หน่วยของชั้นหินที่ซึ่งเป็นแหล่งแร่โบราณ ที่เกิดขึ้นในสภาพแวดล้อมแบบ ลานแร่ (placer - เพลฺ๎เซ่อร)

paleopole (เพ๎ลีเออโพลฺ๎) ขั้วโลกโบราณ ไม่ว่าจะเป็นขั้วแม่เหล็กหรือขั้วภูมิศาสตร์

Paleoproterozoic (เพลีโอพรอเทอเรอโซ๎อิค) หินช่วงอายุตามมาตรอายุลำดับชั้นหินมาตรฐานโลก: อายุแก่สุดของบรมยุคพรอเทอเรอโซอิค (*Proterozoic* Eon) ในช่วงเวลาระหว่าง 2500 – 1600 ล้านปี เป็นช่วงสิ้นสุดมหายุค นีเอออารเคี่ยน (*Neoarchean* Era) ของบรมยุคอารเคี่ยน (*Archean* Eon) และเริ่มต้นของมหายุคเมะโซพรอเทอเรอโซอิค (*Mesoproterozoic* Era)

paleosalinity (เพลีโอเซอลิ๎เนอที่) ความเค็มของน้ำในอดีตประเมินโดยการวิเคราะห์ทางเคมีของตะกอนหรือการเกิดของน้ำ

paleoseismicity (เพลีโอไซ้สมิเซอที่) แผ่นดินไหวที่เป็นผลจากการเลื่อนของฟ้อลท ที่เกิดขึ้นในยุคก่อนประวัติศาสตร์

paleoslope (เพ๎ลีเออสโลพ๎) ความลาดชันของพื้นผิวในอดีต โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ความลาดของภูมิประเทศขนาดใหญ่โบราณ เช่น ที่ราบน้ำท่วม หรือความลาดของทวีป

paleosol (เพ๎ลีเออซอล) (1) ดินที่เคยปรากฏอยู่บนภูมิลักษณ์หรือภายใต้สภาพแวดล้อมในอดีต (2) ดินที่มีหลักฐานบ่งบอกอย่างชัดเจนว่ามีทิศทางการวิวัฒน์ของดินแตกต่างไปจากปัจจุบัน (3) ดินโบราณที่กลายเป็นหิน และถูกฝัง คำพ้อง: *fossil soil (เฟาะเซิ่ล ซอยล)*

paleosome (เพ๎ลีเออโซม) ภูมิลักษณ์ของแร่และหินโบราณที่ปรากฏว่ามีอายุแก่กว่าหินที่อยู่ข้างเคียง เช่น หินบริเวณขอบสายแร่หรือหินบริเวณขอบที่ถูกแทนที่ด้วยแร่ หรือมิกเมอไท๎ทที่คงทนหรือไม่มีการเคลื่อนย้ายออกไป สะกดได้อีกแบบ:

palaeosome เปรียบเทียบ: *host (โฮสท์); leucosome (ลู'เคอโซม); melanosome (เมอแล'เนอโซม); mesosome (เมะ'เซอโซม)*

paleostage indicator (เพลีโอสเตจ' อิน'เดอเคเท่อร) ลักษณะของการกร่อนหรือการทับถม ที่แสดงขั้นตอนการวิวัฒน์ของแม่น้ำในอดีต

paleostress analysis (เพ'ลีโอสเตร็ส เออะแน'เลอเสิส) วิธีที่ใช้ในการประเมินหาองค์ประกอบความเค้นในช่วงใดช่วงหนึ่งของการเปลี่ยนรูปในอดีต โดยทั่วไปจะใช้วิธีวัดขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางเฉลี่ยของผลึกแร่หัก (subgrain) ที่ปรากฏในผลึกใหญ่ หรือผลึกที่ผ่านการเกิดผลึกใหม่ (recrystallized grain) ในหินที่ถูกเปลี่ยนรูปโดยกระบวนการเปลี่ยนรูปโดยการเคลื่อนที่ช้าๆ (dislocation creep - ดิสโลเค'เฉิ่น ครี้พ); การวัดขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง หรือแนวของผลึกแฝดในผลึกคาร์เบอเหนท และคำนวณหาองค์ประกอบของความเค้นที่สอดคล้องกับทิศทางของความเค้นเฉือนในหลายๆ ทิศทาง ซึ่งการวิเคราะห์นี้จะอนุมานถึงการเคลื่อนที่จากระนาบ (rake - เร้ค) ในเว็คเท่อรการเคลื่อนที่บนระนาบของฟ้อลทที่ให้ค่าความเค้นเฉือนสูงสุด

paleostress tensor (เพ'ลีโอสเตร็ส เท็น'เซ่อร) การประมาณองค์ประกอบของความเค้น ที่กระทำกับหินในช่วงใดช่วงหนึ่งของการเปลี่ยนรูปในอดีต มักจะกำหนดโดยขนาดและทิศทางของการวางตัวของความเค้นหลักสามแกน; ในบางกรณี การประเมินจะให้ค่าของขนาดความเค้นสัมบูรณ์

paleostructure (เพ'ลีโอสเตริ๊ค'เช่อร) โครงสร้างทางธรณีวิทยาของภูมิภาค หรือลำดับชั้นหิน ณ ช่วงเวลาใดเวลาหนึ่งในอดีต; โครงสร้างของพื้นที่ในอดีต

paleostructure map (เพ'ลีโอสเตริ๊ค'เช่อร แม็พ) แผนที่แสดงเส้นความหนาของธรณีวิทยาโครงสร้าง ที่ปรากฏขณะเอินเคินฟอรมิที่หยุดไปแล้วและก่อนจะเริ่มมีตะกอนมาปิดทับ

paleotectonic map (เพ'ลีโอเท็คทอ'หนิค แม็พ) แผนที่แสดงลักษณะธรณีวิทยาหรือเท็คทอหนิค ที่เกิด ณ เวลาใดเวลาหนึ่งในอดีต มากกว่าที่จะแสดงผลที่เกิดรวมทั้งหมด ดังเช่นที่ปรากฏในแผนที่เท็คทอหนิค จะคล้ายกับแผนที่แสดงธรณีสัณฐานวิทยาโบราณ แต่เน้นลักษณะทางเท็คทอหนิค ไม่ใช่เน้นการแสดงสภาพภูมิประเทศและมหาสมุทร ดู: *neotectonic map (นีเออเท็คทอหนิค แม็พ)*

paleotemperature (เพ'ลีโอเท็ม'เพรอชู่ร) อุณหภูมิเฉลี่ยในเวลาที่กำหนด หรือสถานที่ใดที่หนึ่งตามธรณีประวัติ

paleothanatocoenosis (เพ'ลีโอแธ'เนอโทเซอโน'เสิส) กลุ่มของสิ่งมีชีวิตที่ถูกฝังรวมกันในอดีต

paleo-thanatotope (เพลีโอ-แธเนอโทโถพ) ตะกอนทั้งหมดที่กลุ่มเฟาะเซิ่ลปรากฏ แต่จะไม่รวมตะกอนที่เกิดซ้ำ (reworked)

paleothermal (เพลีโอเธอรเมิ่ล) เกี่ยวกับ หรือลักษณะของภูมิอากาศแบบอบอุ่นในอดีต เช่น สัตว์ใน "ภูมิอากาศอบอุ่นในอดีต (paleothermal fauna)" คำพ้อง: paleothermic (เพลีโอเธอรหมิค)

paleothermometry (เพ'ลีโอเธอรมอ'เมอทรี่) การวัดหรือประมาณค่าของอุณหภูมิในอดีตโดยวิธีต่างๆ

paleotopographic map (เพ'ลีโอเทอพอแกร'ฟิค แม็พ) แผนที่แสดงความสูง-ต่ำ ของพื้นผิวของระนาบชั้นไม่ต่อเนื่อง (unconformity – เอินเคินฟอร'เมอที่) หรือความสูง-ต่ำที่เชื่อว่าเกิดขึ้น ณ ช่วงเวลาใดเวลาหนึ่งในอดีต

paleotopography (เพ'ลีโอเทอพอเกรอ'ฟี่) สภาพภูมิประเทศในอดีต ณ ช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง เช่น สภาพภูมิประเทศของระนาบชั้นไม่ต่อเนื่อง ณ เวลาที่ถูกปิดทับ

paleotoxicology (เพ'ลีโอเทาะ'ซิคอ'เลอจี้) การติดตามสารประกอบทางชีวภาพในอดีต เช่น จากข้อมูลที่ถูกแช่แข็งไว้ในชั้นดินแช่แข็ง (permafrost) หรือ ในธารน้ำแข็งโบราณ

paleovolcanic (เพ'ลีโอวอลแค'หนิค) หมายถึง หินอินทรูซีพที่มีอายุก่อนยุคเทอรเฌอรี่ เปรียบเทียบ: *neovolcanic (นีโอวอลแคหนิค)*

paleovolcanology (เพ'ลีโอวอลเคอนอ'เลอจี้) การศึกษากระบวนการและผลผลิตจากกิจกรรมของภูเขาไฟในธรณีกาล

paleowind (เพลีเออวินด) ทิศทางของลมในธรณีกาล ที่ถูกบันทึกไว้โดยการกระจายของเถ้าภูเขาไฟ ลักษณะการเจริญเติบโตของแนวปะการัง การวางตัวของเนินทรายต่างๆ (sand dunes) ฯลฯ

Paleozoic (เพลีเออโซอิค) มหายุคล่างสุดของบรมยุคแฟเนอเรอโซอิค (*Phanerozoic)* ตามหินช่วงอายุตามมาตรอายุลำดับชั้นหินมาตรฐานโลก เหนือมหายุคพรีแคมเบรี้ยน และใต้มหายุคมีเซอโซอิค ช่วงเวลาระหว่าง 540-250 ล้านปี

paleozoogeography (เพลีโอเซ่จ็ออ'เกรอะฟี่) สาขาหนึ่งของการศึกษาสิ่งมีชีวิตโบราณที่เกี่ยวเนื่องจากสภาพภูมิศาสตร์ (*paleobiogeography)* ที่เน้นเฉพาะการแพร่กระจายของสัตว์ในอดีต เปรียบเทียบ: *paleophytogeography (เพลีโอไฟทอจีออ'เกรอะฟี่ – ภูมิศาสตร์ของพืชโบราณ)*

paleozoology (เพลีโอซูออ´เลอจี้) สาขาหนึ่งของการศึกษาบรรพชีวิน ที่ศึกษาเฉพาะเฟาะเซิ่ลย่อย และเฟาะเซิ่ลสัตว์ที่มีกระดูกสันหลัง และไม่มีกระดูกสันหลัง ดู: *paleobiology (เพลีโอไบออ´เลอจี้)*

palette (แพ´เหลิท) ดู: *shield (ฉีลด) [ถ้ำวิทยา]*

palevent (แพเลอเวิ่นท´) การเปลี่ยนแปลงช่วงสั้นๆ และค่อนข้างฉับพลันของสภาพภูมิศาสตร์โบราณ เช่น สภาพแวดล้อมของการทับถมในอดีตที่เกิดในช่วงสั้นๆ หรือการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทางภูมิศาสตร์ทำให้เกิดการแยกเป็นหินช่วงอายุโบราณ (palstage - แพล´สเตจ) สองยุค คำพ้อง: *paleogeographic event (เพ´ลีโอจีเออแกรฟิค อิเว้นท´)*

pali (พา´ลี่) [ภูมิศาสตร์] ศัพท์ในภาษาเฮอวาเยิ่น สำหรับที่ลาดชัน เช่น นูวานู พาลี่ (Nuuanu Pali) หน้าผาชันที่ฝั่งตะวันออกเฉียงเหนือของโอวาฮู (Oahu)

palichnology (แพลอิ๊คนอ´เลอจี้) การศึกษาร่องรอยของเฟาะเซิ่ล ตรงกันข้ามกับ การศึกษารอยเท้าใหม่(*neoichnology – นีโออิ๊คนอ´เลอจี้ – การศึกษารอยเท้าใหม่)* สะกดได้อีกแบบคือ: (paleoichnology – เพลีโออิ๊คนอ´เลอจี้ - การศึกษารอยเท้าโบราณ) ดู: *ichnology (อิ๊คนอ´เลอจี้)*

palimpsest (แพ´เลิมเสิสท หรือเพอลิม´เสิสท) (1) [สมุทรธรณีวิทยา] หมายถึง ตะกอนของไหล่ทวีปที่เกิดซ้ำหลายๆ ครั้งโดยกระบวนการทางกายภาพหรือชีวภาพ (2) [หินแปร] หมายถึงโครงสร้างหรือเท็กสเช่อรของหินแปร ที่ซึ่งเศษหลงเหลือที่ไม่ถูกแปร หรือโครงสร้างเดิมหรือเท็กสเช่อรเดิมยังคงมีปรากฏอยู่ เปรียบเทียบ: *relict [meta].* (3) [ธารน้ำ] หมายถึง ลักษณะของระบบธารน้ำ ที่เกิดซ้อนทับระบบธารน้ำเดิม

palimpsest landscape (แพ´เลิมเสิสท แลน´สเคพ) สภาพภูมิทัศน์ที่เกิดจากกระบวนการต่างๆ ที่เกิดก่อนแล้วหลายครั้ง โดยขั้นตอนของการเกิดสามารถบ่งบอกได้จากสภาพภูมิลักษณ์ต่างๆ ที่ปรากฏ ณ ปัจจุบัน

palimpsest surface (แพ´เลิมเซิสท เซอร´เฝิซ) สัณฐานของไหล่ทวีป ที่เป็นผลเกิดจากการถอย และการปรับเปลี่ยน (แต่ไม่ถูกลบ หรือไม่เลือนหาย) โดยกระบวนการที่เกิดตามมาภายหลัง

palingenesis (แพเลินเจ´เนอเสิส) [บรรพชีวินวิทยา] กระบวนการเกิดซ้ำ (recapitulation – รีเคอะพิเชอเล´เฌิ่น) ที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลงในระยะตัวอ่อนของสิ่งมีชีวิต ซึ่งมีลักษณะตรงตามบรรพบุรุษ ดู: *recapitulation theory (รีเคอะพิเชอเล´เฌิ่น ธี´ออรี่)*

palingenetic (แพ´เลินเจอเน´ถิค) ดู: การเกิดซ้ำ (*resurrected - รีเซอเร็ค´เถิด)*

palinspastic map (แพเลินสแปส´ถิค แม็พ) แผนที่แสดงสภาพภูมิประเทศโบราณ หรือสภาพเท็คทอหนิคโบราณ ที่ได้รับการต่อเติมเสมือนไม่ได้ถูกทำให้เกิดการเปลี่ยนรูปไป

palinspastic restoration (แพเลินสแปส´ถิค เรสเตอเร´เฌิ่น) ดู: *palinspastic section (แพเลินสแปส´ถิค เซ็ค´เฌิ่น)*

palinspastic section (แพเลินสแปส´ถิค เซ็ค´เฌิ่น) ภาพตัดขวางที่ซึ่งได้รับการต่อเติมส่วนที่เปลี่ยนรูปไปให้กลับคืนสภาพเดิมเสมือนไม่เคยถูกทำให้เปลี่ยนรูปมาก่อน คำพ้อง: *palinspastic restoration (แพเลินสแปส´ถิค เรสเตอเร´เฌิ่น)*

palisade (แพเลอเสด´) หน้าผาหินชันคล้ายแนวรั้ว ที่ยกตัวสูงขึ้นจากขอบของธารน้ำหรือทะเล โดยเฉพาะบริเวณที่มีเสาหินบะซ้อลทโดดเด่นเป็นแนวหน้าผา เช่น ผาริมแม่น้ำเฮิดเซิ่นของนูยอรค และ นูเจอรซี่ ศัพท์นี้มักใช้เป็นพหูพจน์

palladium (เพอเล´เดี้ยม) แร่สีเงิน ขาว หรือเทา ผลึกรูปลูกบาศก์ มีแร่โลหะจำพวกเพอเลเดี้ยม (Pd) ที่ซึ่งเป็นหนึ่งในโลหะจำพวกแพลทเนิ่ม มักเกิดเป็นเม็ด และเกิดผสมกับแพลทเนิ่มและอิริเดี้ยม

palladium amalgam (เพอเล´เดี้ยม เออะ´แมลเกิ้ม) ดู: *potarite (เพอทอ´ไร้ท)*

palladium gold (เพอเล´เดี้ยม โกลด) ดู: *porpezite (พอร´เพอไซ้ท)*

pallasite (แพ´เลอไซ้ท) หินเหล็กที่แยกส่วนมาจากอุกกาบาตประกอบด้วยผลึกขนาดใหญ่ของออเลอวีนที่ฝังตัวอยู่ในโครงข่ายของนิเคิ่ลและเหล็ก แพเลอไซ้ทมีสองกลุ่ม คือ กลุ่มหลักและกลุ่มอีเกิ้ล สเตเฌิ่น (Eagle-Station) ซึ่งเป็นกลุ่มเล็ก เชื่อกันว่าแพเลอไซ้ทเกิดที่รอยต่อระหว่างเนื้อดาวเคราะห์น้อย (mantle) ซึ่งเป็นหิน กับแก่นดาวเคราะห์น้อย (core) ซึ่งเป็นโลหะ (asteroids)

palmate gypsum (แพล´เมท จิ๊พ´เซิ่ม) การเกิดขึ้นตามธรรมชาติของจิ๊พเซิ่ม บริเวณพื้นน้ำของแหล่งน้ำเค็มแบบตื้น โดยผลึกพริเซิ่ม จะมีลักษณะยาวและมีพื้นผิวคล้ายรูปใบไม้

palmitic acid (แพลมิ´ถิค แอ´สิด) กรดไขมันแบบสายพันธะยาวที่มีสูตร $C_{16}H_{32}O_2$ ที่พบในพืชและสัตว์ ในรูปของกลีเซอไรด (glyceride)

palm-tree structure (พาล´ม ทรี สเตร´ิค´เช่อร) ดู: *flower structure (ฟลาวรฺ สเตร´ิค´เช่อร)*

palosome (แพ´เลอโซม) ดู: *palasome (แพ´เลอเซม)*

palstage (แพล´สเตจ) ช่วงระยะเวลาใดๆ ที่สภาพภูมิประเทศโบราณมีลักษณะค่อนข้างคงที่ หรือมีการเปลี่ยนแปลงอย่างค่อยเป็นค่อยไป แบบต่อเนื่อง สัมพันธ์กับปัจจัยต่างๆ เช่น ระดับน้ำทะเล ความสูง-ต่ำของพื้นผิว หรือระยะทางจากฝั่ง เปรียบเทียบ: *palevent (แพเลอเวิ่นทฺ´)* คำพ้อง: *paleogeographic stage (เพ´ลีโอจีเออแกรฟิค สเตจ´)*

paludal (เพอลู´เดิ้ล) เกี่ยวกับพื้นที่ที่มีดินอ่อนและชื้นแฉะ (marsh – ม้ารฺณ) คำพ้อง: *paludous (เพอลู´เดิส); palustral (เพอลู´สเตริ้ล)*

paludification (เพอลู´เดอเฟอเค´เฌิ่น) การก่อตัวของพื้นบนพื้นที่ที่เดิมเป็นพื้นที่ป่า ทุ่งหญ้า หรือลานหินจากผลของการเพิ่มขึ้นของระดับน้ำบาดาล เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงของภูมิอากาศ การยกตัวสูงของระดับฐาน หรือกระบวนการที่เกิดขึ้นเอง (autogenic processe) เปรียบเทียบ: *terrestrialization (เทอเรส´เตรี้ยไลเซ´เฌิ่น)*

paludous (เพอลู´เดิส) ดู: *paludal (เพอลู´เดิ้ล)*

palus (พอ´ลูส) ศัพท์ที่ตั้งขึ้นโดยสหพันธ์ดาราศาสตร์ระหว่างประเทศ สำหรับที่ราบเล็กๆ บนดวงจันทร์ พหูพจน์: paludes (พอลูเดิส)

palustral (เพอลู´สเตริ้ล) ดู: *paludal (เพอลู´เดิ้ล)*

palustrine (เพอเลส´ไตรน) เกี่ยวกับ วัตถุที่เจริญหรือทับถมในที่ลุ่มชื้นแฉะ (marsh) หรือในสภาพแวดล้อมคล้ายที่ลุ่มชื้นแฉะ

palygorskite (แพเลอกอร´สไก๊ทฺ) (1) แร่สีขาว เทา เหลือง หรือเขียมแกมเทา ของแร่เคล: $(Mg,Al)_2Si_4O_{10}(OH)\cdot 4H_2O$ มีผลึกในแบบมอเนอคลิหนิค และออรเธอรอมบิค (2) ชื่อกลุ่มแร่แบบมอเนอคลิหนิค ที่มีองค์ประกอบคล้ายคลึง แต่มี Mg แทนที่ด้วย Mn หรือ Na และ Al แทนที่ด้วย Fe^{3+} หรือ Mn^{3+} (3) ศัพท์ที่ใช้เป็นชื่อกลุ่มแร่เคลแบบเส้นใย น้ำหนักเบา แสดงการถูกแทนที่ของ Al สำหรับ Mg และมีลักษณะเป็นแท่งเด่นภายใต้กล้องจุลทรรศน์อิเล็คทรอน คำพ้อง: *attapulgite (แอะเทอเพิล´ไจ๊ทฺ)*

palyniferous (แพเลอนิเฟอเริส) หินและตัวอย่างอื่นๆ ที่มีเรณูสปอร หรือสัณฐานอื่นๆ ของเรณูที่อยู่ในส่วนของแมเซอเรเฌิ่น

palynivor (แพ´เลอนิวอร) สัตว์ที่กินเรณู

palynobiofacies (แพเลอโนไบ´เออเฟฌีส) ส่วนของแพเลอโนเฟฌีส (*palynofacies*) ที่เกี่ยวกับองค์ประกอบอินทรีย์

palynodebris (แพเลอโนเดอบรี´) อนุภาคอินทรีย์ขนาดเล็กเท่าเรณูที่มีความคงทนสูงของผนัง ในตะกอนหรือหินตะกอน เช่น เศษไม้ ถ่าน สารอินทรียที่ไม่มีรูปร่าง หรืออื่นๆ เปรียบเทียบ: *palynofacies (แพ´เลอโนเฟ´ฌีส); phytoclast (ไฟเทอแคล้สทฺ); particulate organic matter (พารทิ´คิวเหลิท ออรแก´หนิค แมะ´เท่อรฺ); POM (พีโอเอ็ม)*

palynofacies (แพ´เลอโนเฟ´ฌีส) กลุ่มของเรณูสัณฐาน (*palynomorphs*) และอนุภาคอินทรีย์ขนาดเล็กเท่าเรณู (palynodebris) ในตะกอน ศึกษาจากการเปรียบเทียบความแตกต่างจากค่าเฉลี่ยในพื้นที่ ที่ซึ่งสามารถระบุความแตกต่างขององค์ประกอบในอนุกรมวิธาน หรือชนิดของอนุภาค เช่น ความอุดมสมบูรณ์ของถ่าน

palynoflora (แพ´เลอโนโฟล´เร่อ) กลุ่มของเฟาะเซิ่ลจำพวกเรณูสัณฐานจากตัวอย่างหินที่ศึกษา

palynolithofacies (แพ´เลอโนลิโธเฟฌีส) ลักษณะของกลุ่มของเฟฌีสเรณู (palynofacies) ที่หมายถึง องค์ประกอบอนินทรีย์

palynology (แพเลอนอ´เลอจี้) ศัพท์นี้ใช้ครั้งแรก หมายถึงการศึกษาเรณู และสปอรที่ยังหลงเหลืออยู่ และเฟาะเซิ่ล รวมทั้งการประยุกต์ลำดับชั้นหินและระบบนิเวศ ปัจจุบันมีความหมายที่รวมถึง การศึกษาส่วนที่ยังหลงเหลืออยู่ขนาดเล็กมากของพืช สัตว์ เชื้อรา และสัตว์เซ็ลเดี่ยว (protists - โพรทิสทส)

palynomorph (เพอลิ´เนอม้อรฟ) ผนังอินทรีย์ขนาดเล็กมากที่พบในส่วนหลงเหลือของแมเซอเรเฌิ่น; เพอลิเนอม้อรฟทที่รวมถึง ละอองเรณู, สปอร, แอ๊ะคริถารชส (acritarchs), ไคเทอโนโซเอิ้นส (chitinozoans), ไดโนแฟละเจอเหลิท (dinoflagellate) ธีเค่อ (thecae) และ ซี้สทส (cysts), สาหร่าย และเฟาะเซิ่ลขนาดเล็กที่ไม่ละลายในกรด

palynostratigraphy (แพเลอโนสเตรอทิ´เกรอะฟี่) การประยุกต์ใช้วิธีการของวิชาเรณูวิทยา (palynologic - แพเลอเนอลอ´จิค)

pampa (แพม´เพ่อ) ทุ่งหญ้าโล่ง กว้างใหญ่ และไม่มีต้นไม้ขนาดใหญ่ในเขตอบอุ่น โดยเฉพาะ ที่ใช้ในอารเจินทีเน่อ (Argentina) และอยู่ติดกันของอุเรอไกว (Uruguay) เปรียบได้กับทุ่งหญ้าแพรรี่ส (prairies) ในทวีปอเมริกาเหนือ, สเต็พ (steppe) ของรัสเซีย (Russia) และเวลด (veld) ของแอฟริกาใต้

pan (แพน) (1) [ธรณีสัณฐานวิทยา] (ก) แอ่งตื้นที่เกิดตามธรรมชาติ โดยเฉพาะ ทะเลสาบ, บึง, หนองน้ำ หรือแหล่งกักเก็บน้ำนิ่งอื่นๆ (ข) ศัพท์ที่ใช้ในแอฟริกาใต้สำหรับ โพรง หรือหลุมในพื้นดินที่เคยเป็นส่วนปล่องของภูเขาไฟ (ค) แอ่งเกลือ (*salt pan*) โดยเฉพาะในแอฟริกาใต้ (2) [น้ำแข็ง] (ก) ชื่อเรียกสั้นๆ ของ *pancake ice (แพน´เค้ก ไอ๊ซฺ)* (ข) ชิ้นส่วนของแพนเค้ก ไอ๊ซ

(ค) ดู: *ice pan (ไอ๊ซ แพน)* (ง) ชิ้นส่วนของแผ่นน้ำแข็งค่อนข้างบาง มีขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 60 เมตร ที่เกิดขึ้นในอ่าวหรือตามแนวชายฝั่ง ที่ต่อมาจะลอยออกสู่ทะเล (3) [ดิน] (ก) ลักษณะการเกิด: ชั้นดินใต้ผิวดินที่เกิดตามธรรมชาติ ที่มีค่า *hydraulic conductivity (ไฮดรอ'หลิค คอนเดิคทิ'เวอที)* ต่ำหรือต่ำมาก และแตกต่างจากดินที่ทับอยู่ด้านบนและดินที่รองรับอยู่ด้านล่าง (ข) ความดันหรือการเหนี่ยว: ชั้นใต้ผิวดิน หรือชั้นดินที่ค่าความหนาแน่นสูงขึ้น และความพรุนรวมต่ำกว่าดินที่ทับอยู่ด้านบน หรือด้านล่าง เป็นผลมาจากถูกแรงบีดอัด

panabase (แพ'เนอเบส) ดู: *tetrahedrite (เทะเทรอฮี'ไดร๊ท)*

pancake bomb (แพน'เค้ก บอมบ) ก้อนลาเว่อของภูเขาไฟที่ถูกพ่นออกสู่อากาศและตกลงมาสู่พื้น โดยจะมีรูปร่างแบนเนื่องจากกระแทกพื้นดิน เปรียบเทียบ: *Hawaiian-type bomb (เฮอวา'เยิ่น-ไท้พ บอมบ)*

pancake dome (แพน'เค้ก โดม) ภูเขาไฟบนดาวศุกร์ ที่มีขอบสูงชัน แต่ด้านบนยอดเขาราบ; โดยทั่วไปจะมีความสูงไม่มาก และมีเส้นผ่าศูนย์กลางระหว่าง 10 – 100 กิโลเมตร

pancake ice แพน'เค้ก ไอ๊ซ) หนึ่งหรือหลายๆ ชิ้นของแผ่นน้ำทะเลแข็งรูปวงกลมที่เกิดขึ้นใหม่ (เส้นผ่าศูนย์กลางตั้งแต่ประมาณ 30 เซนติเมตร ไปถึง 3 เมตร) มีขอบนูนขึ้นมาเล็กน้อยเนื่องจากเกิดการหมุนแบบเบียดกับชิ้นส่วนอื่น; มักเกิดในช่วงต้นฤดูใบไม้ร่วงในบริเวณขั้วโลก คำพ้อง: *pan (แพน) [น้ำแข็ง]*

pandemic (แพนเด'หมิค) หมายถึง สภาพที่เกิดขึ้นในพื้นที่วงกว้างทางภูมิศาสตร์ และส่งผลกระทบต่อส่วนใดส่วนหนึ่งที่เป็นส่วนที่สำคัญของประชากร เช่น โรคระบาด; นอกจากนี้ยังหมายถึง การกระจายของประชากรอย่างกว้างขวาง

panethite (แพ'เนอไธ้ท) แร่สีเหลืองอ่อน ผลึกมอเนอคลิหนิค: $(Na,Ca)(Mg,Fe)PO_4$

panfan (แพน'แฟน) คำพ้องของ *pediplain (เพะ'เดอเพลน)* พื้นผิวดินที่ประกอบด้วยชุดของตะกอนน้ำพาที่รวมตัวกัน (coalescing pediments) เป็นพื้นลาดเอียงเชิงเขาขนาดใหญ่ เกิดขึ้นก่อนขั้นตอนสุดท้ายของรอบการกัดเซาะในพื้นที่แห้งแล้ง

Pangaea (แพน'เจีย หรือแพนจี'เออ) ดู: *Pangea (แพน'เจีย)*

Pangea (แพน'เจีย หรือแพนจี'เออ) แผ่นทวีปขนาดใหญ่มากที่ปรากฏในช่วงประมาณ 300 ถึง 200 ล้านปีมาแล้ว ซึ่งรวมถึงส่วนของเปลือกทวีปเกือบทั้งหมดของโลกที่ปรากฏในปัจจุบันที่เป็นชิ้นส่วนที่แยกออกจากแผ่นทวีปขนาดใหญ่มากดังกล่าว แพนเจียเชื่อว่ามีการแยกออกเป็นสองส่วนคือ Laurasia (ลอเร'เฌ่อ) และ Gondwana (กอนวอ'เน่อ) โดยมีมหาสมุทร ชื่อ Panthalassa (แพนเธอแล'เซ่อ) สะกดได้อีกแบบคือ: Pangaea

Pang Kiang Hollows (แพง เกียง ฮอ'โล่ส) แอ่งขนาดใหญ่มากที่มีตะกอนภายในทวีปยุคไพลเออซีน ของทะเลทรายมอนโกเลี่ยน (Mongolian)

Pang-Yang depression (ปั่น-ยัน ดิเพร'เฌิ่น) แอ่งที่มีขอบแอ่งชันพื้นแอ่งราบ ที่แสดงการกร่อนขนาดใหญ่ เกิดในบริเวณลานหินหรือที่ราบสูง พบที่ ปั่นยัน ประเทศพม่า (เมียน'มาร)

pan lake (แพน เล้ค) ทะเลสาบน้ำตื้นที่เกิดจากการทรุดตัวตามธรรมชาติ ดู: *ephemeral lake (อิเฟ'เมอเริ่ล เล้ค)*

panning (แพ'นิ่ง) วิธีการสำรวจแร่โลหะหนัก เช่น ทอง โดยการล้างตะกอน หรือบดแนวสายแร่ให้แตกหักในเลียงร่อนแร่ โดยแร่และเศษตะกอนน้ำหนักเบาจะถูกล้างออกไป เหลือเฉพาะแร่หนักอยู่ในเรียงร่อนแร่

Pannonian (เพอโน'เนี่ยน หรือเพอโน'นีเอิ้น) หินช่วงอายุในยุโรป: ไมเออซีนตอนบน (เหนือ ซารแมเที่ยน (Sarmatian) ใต้พอนเที่ยน (Pontian) เทียบเท่ากับหินช่วงอายุพอนเที่ยนตอนล่าง ในแอ่งพอนโท-แคสเปี้ยน (Ponto-Caspian)

panplain (แพน'เพลน) (1) ที่ราบกว้างที่เกิดจากการเชื่อมต่อกันของที่ราบน้ำท่วม ที่อยู่ติดๆ กันหลายๆ แห่ง โดยที่ราบน้ำท่วมแต่ละแห่งจะมีการกัดเซาะออกทางด้านข้างอย่างต่อเนื่องและยาวนานโดยธารน้ำคดเคี้ยว; เป็นระยะสุดท้ายของวัฏจักรการกัดเซาะ เปรียบเทียบ: *peneplain (พี'นิเพลน); plain of lateral planation (เพลน เอ๊ฟ และ'เทอเริ่ล เพลเน'เฌิ่น)* คำพ้อง: *panplane (แพนเพลน)* (2) ที่ราบกว้างและโดยทั่วไปจะลาดลงทะเล

pan planation (แพน เพลเน'เฌิ่น) กระบวนการเกิดแพนเพลน (*panplain*)

panplane (แพน'เพลน) ดู: *panplain (แพน'เพลน)*

panspermia (แพนสเปอร'เมีย) ทฤษฎีที่หมายถึง สิ่งมีชีวิต หรือสารตั้งต้นที่จำเป็นสำหรับชีวิต ถูกนำมาจากแลกเปลี่ยนระหว่างดาวเคราะห์ โดยการฟุ้งกระจายจากผลการตกกระแทกของอุกกาบาต นั่นคือ สิ่งมีชีวิต มีอยู่ในจักรวาลและวิวัฒน์ขึ้นได้เมื่อมีสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสม

pantellerite (แพนเท่'ลอไร้ท) (1) ชื่อ การจำแนกหินอัคนีของ IUGS หมายถึงหินอรนิอรตที่อิ่มตัวด้วยซิลิกา และมีอัลคาไลน์ที่ค่า Al_2O_3 < 1.33

(ปริมาณเหล็กอ็อกไซดทั้งหมด FeO)+4.4 เปรียบเทียบ: *comendite (เคอเม็น'ได๊ท)* (2) เพอรแอลเคอเลิ่น ไรเออไล้ท หรือขวอรทส แทระไค้ท ที่มีขวอรทสมากกว่าร้อยละ 10 โดยจะมีเมฝิคมากกว่าเคอเม็นได๊ท ชื่อแพนเทเลอไร้ท มาจากเกาะแพนเทเลอเรีย (Pantelleria) ในทะเลเมเดอเทอเรเนี่ยน (Mediterranean) ใต้เกาะซิเซอลี่ (Sicily)

Panthalassa (แพนเธอแลส'เซ่อ) มหาสมุทรรอบแผ่นทวีปแพนเจีย (Pangea)

pantograph (แพนเทอแกร๊ฟ) เครื่องมือสำหรับการย่อหรือขยายแผนที่หรือภาพวาด

paper chromatography (เพ'เพ่อรฺ โครเมอทอ'เกรอะฟี่) วิธีการแยกส่วนประกอบของสารผสม โดยการซึมผ่านกระดาษไปตามคุณสมบัติของสารแต่ละชนิดที่ผสมกันอยู่ โดยมีคุณสมบัติของความเร็วในการเคลื่อนที่ผ่านกระดาษแตกต่างกัน ดู: *chromatography (โครเมอทอ'เกรอะฟี่)*

paper clay (เพ'เพ่อรฺ เคล) เคเออเลิ่น สีขาว เม็ดละเอียด มีสิลิเค่ออิสระน้อย มีคุณสมบัติเป็นสารแขวนลอยได้ดี ใช้สำหรับเคลือบหรือเติมเนื้อกระดาษให้หนาขึ้น

paper coal (เพ'เพ่อรฺ โคล) ถ่านที่ประกอบด้วยเปลือกผิวชั้นนอกของพืชเป็นส่วนใหญ่ (cuticles) และมีชั้นบางของวิเทรนแทรกสลับ

paper peat (เพ'เพ่อรฺ พี้ท) พี้ทที่ประกอบด้วยชั้นบาง คำพ้อง: *leaf peat (ลี้ฟ พี้ท)*

paper shale (เพ'เพ่อรฺ เฌล) เฌลที่แยกเป็นชั้นบางคล้ายแผ่นกระดาษเมื่อผุ มักเป็นเฌลที่มีคารเบอเหนทสูง

paper spar (เพ'เพ่อรฺ สปาร') ผลึกแคลไซ้ทที่เกิดแบบแผ่นคล้ายกระดาษ

papery (เพ'เพอรี่) หินตะกอนเม็ดละเอียดที่แตกเป็นแผ่นหนาน้อยว่า 2 มิลลิเมตร

para- (แพ'เรอ หรือเพ'เรอ) (1) ศัพท์ที่ใช้นำหน้าชื่อหินแปร หมายถึง หินนั้นแปรสภาพจากหินตะกอน เช่น paragneiss (แพเรอไน้ส – หินไน้สที่แปรสภาพจากหินเดิม) (2) ใช้กับหินตะกอนแบบ แคล้สติค แสดงถึง หินนั้นมีเม็ดตะกอนมาก เช่น pararenite (แพเรอแอ'เรอไน้ทฺ – หินทรายที่มีเม็ดตะกอนมาก)

para-autochthon (แพ'เรอ-ออท็อค'เธิ่น) มวลหินที่เป็นมวลหินกลุ่มเดียวกันกับบล็อคของฟ้อลททีวางอยู่บนมวลหินนั้น และต่างกับมวลหินของบล็อคของฟ้อลททีอยู่ด้านล่าง

para-autunite (แพ'เรอ-โอเทอ'ไน้ทฺ) สารประกอบเทียม: $Ca(UO_2)_2(PO_4)_2$ ที่แสดงลักษณะของการไม่มีน้ำของโอเทอไน้ท

parabiont (แพเรอไบ'อ้อนทฺ) สิ่งมีชีวิตใดๆ ที่เกี่ยวข้องหรือร่วมกับ แพเรอไบโอเสิส

parabiosis (แพเรอไบโอ'เสิส) สภาพที่ สิ่งมีชีวิตสองหรือมากกว่าสองสปีณีสอยู่ใกล้กันโดยไม่มีการขัดแย้งกัน ดู: *parabiont (แพเรอไบ'อ่อนทฺ)*

para bituminous (แพ'เรอ เบอทิว'เมอเนิส) หมายถึงถ่านเบอทิวเมอเนิสที่มีคารเบิ้นร้อยละ 84-87 จากผลการวิเคราะห์แบบปราศจากเถ้า ตามการจำแนกของ ASTM เปรียบเทียบ: *perbituminous (เพอรเบอทิว'เมอเนิส); orthobituminous (ออรโธเบอทิว'เมอเนิส)*

parabolic dune (แพเรอเบอ'หลิค ดูน) (1) เนินทรายยาว รูปโค้งนูนในทิศทางลม ส่วนแหลม (horn) ชี้เหนือลม มักพบตามชายฝั่งที่มีลมบกพัดแรงและมีทรายมาก และมักถูกปกคลุมด้วยพุ่มไม้เป็นหย่อมๆ (2) ศัพท์ที่ใช้ในคำพ้องแบบหลวมๆ ของ *upsiloidal dune (เอิ๊พ'เซอลอยเดิ้ล ดูน)* เปรียบเทียบ: *barchans (บารค่านสฺ)*

parabutlerite (แพเรอเบิท'เลอไร้ทฺ) แร่สีเหลืองอ่อน น้ำตาลเหลือง ผลึกออรโธรอมบิค : $Fe(SO_4)(OH)\cdot 2H_2O$ เป็นผลึกอีกรูปแบบหนึ่งของ เบิทเลอไร้ท

parachronology (แพ'เรอเครอนอ'เลอจี้) (1) การหาอายุและเทียบสัมพันธ์ระหว่างหน่วยลำดับชั้นหิน (2) การหาอายุโดยใช้เฟาะเซิ่ลเพื่อเสริมหรือแทนที่ลำดับชั้นหินทางชีวภาพ เปรียบเทียบ: *orthochronology (ออรเธอเครอนอ'เลอจี้)*

paraclinal (แพเรอไคล'เนิ่ล) หมายถึงธารน้ำ หรือหุบเขาที่เรียงตัวขนานกับแกนของโฟลดในภูมิภาค คำตรงข้าม: *diaclinal (ไดเออไคล'เนิ่ล)*

paraconformable (แพ'เรอเคินฟอร'เมอเบิ้ล) ไม่ใช่ทั้งหมดหรือไม่เหมือนทีเดียว ที่จะกล่าวว่าเป็นการเกิดแบบต่อเนื่อง (conformable) โดยเฉพาะ หมายถึงชั้นหินแบบไม่ต่อเนื่องทั้งหมด

paraconformity (แพ'เรอเคินฟอร'เมอทิ) ระนาบชั้นไม่ต่อเนื่อง (unconformity – เอินเคินฟอร'เมอทิ) ที่ปรากฏไม่ชัดเจน หรือถูกปิดบัง ไม่แสดงผิวของการกร่อน หรือมีระนาบสัมผัสแนวเดียวกับระนาบชั้นหิน ชั้นหินบนและล่างขนานกัน อีกชื่อหนึ่งคือ disconformity (ดิสเคินฟอร'เมอทิ) และได้รับการยอมรับใน

สหราชอาณาจักรเป็นการหยุดสะสมในช่วงระยะเวลาหนึ่งอย่างมีนัยสำคัญ แต่ไม่สอดคล้องกับเอินเคินฟอรเมอที่ เปรียบเทียบ: *diastem (ได´เออสเต็ม)* คำพ้อง: *nondepositional unconformity (น็อนเด๊ะเพอซิเฌอเนิ่ล เอินเคินฟอร´มอรที่)*

paraconglomerate (แพเรอเคิน´กลอเมอเหรท) เคินกลอเมอเหรทที่เกิดจากการไหลของธรณีวัตถุแบบปะปนกัน (debris flow – เดอบรีส´ โฟล) และจากธารน้ำแข็ง; เคินกลอเมอเหรทที่มีลักษณะของการหยุดชะงัก หรือขาดความต่อเนื่องของกรวด มักไม่เป็นชั้น และเป็นที่น่าสังเกตคือจะประกอบด้วยเนื้อละเอียด (matrix – เมะ´ถริกส) มากกว่าเศษหิน (กรวด อาจมีแต่น้อยกว่าร้อยละ 10) เช่น ทิไล้ท (tillite) เพะเบิ้ล เหมิดสโตน (pebble mudstone) เปรียบเทียบ: *orthoconglomerate (ออรโธเคิน´กลอเมอเหรท)* คำพ้อง: *conglomeratic mudstone (เคิน´กลอเมอเรถิค เหมิด´สโตน)*

paracontinuity (แพ´เรอคอนเทอนู´เออที่) ระนาบชั้นไม่ต่อเนื่องคงระดับ (disconformity - ดิสเคินฟอรเมอที่) ขนาดเล็กแต่ปรากฏทั่วภูมิภาค ที่แสดงลักษณะร่องน้ำแม้เพียงเล็กน้อยแต่เด่นชัด และมีการขาดช่วงของเฟาะเซิ่ลสัตว์ที่ปรากฏในชั้นหินที่อยู่บนและล่าง (faunal discontinuity – ฟอ´เนิ่ล ดิสคอนเทอนูเออที่) ลักษณะของดิสเคินฟอรเมอที่ขนาดเล็ก หมายถึง การหยุดชะงักของเฟาะเซิ่ลสัตว์ (faunal break - ฟอ´เนิ่ล เบรค) ขนาดเล็กด้วยเช่นกัน เป็น “ชนิดของการหยุดทับถม (diastem – ได´เออสเต็ม) ที่กว้างขวางทางภูมิศาสตร์” และ “แสดงขอบเขตอย่างมีนัยสำคัญของเวลาและลำดับชั้นหิน ที่ทำให้สามารถกำหนดได้อย่างแม่นยำ”

paracoquimbite (แพ´เรอเคอ´ควิมไบ๊ท) แร่สีม่วงจาง ผลึกรอมโบฮีเดริ้ล: $Fe_2(SO_4)_3 \cdot 9H_2O$ เป็นผลึกในอีกรูปแบบหนึ่งของเคอควิมไบ้ท

paracycle (แพ´เรอไซเคิ่ล) ในลำดับชั้นหิน การเพิ่มขึ้นและหยุดนิ่งของระดับน้ำทะเลขนาดเล็ก ตามด้วยการสูงขึ้นอีกครั้งของระดับน้ำทะเลโดยไม่มีการลดระดับ นอกจากนี้แพเรอไซเคิ่ล ยังหมายถึงวัฏจักรอัตโนมัติ (autocyclically – ออโธไซคลิเคอลี่) ที่ควบคุมโดยการเปลี่ยนความลึกของน้ำ เช่น ที่เกิดจากการอัดแน่นของตะกอน และการย้ายที่ของตะกอนปากแม่น้ำ

paracycle of relative change of sea level (แพ´เรอไซเคิ่ล เอ๊ฟ เระ´เลอถีฟ เช้นจฺ เอ๊ฟ ซี เล´เวิ่ล) ช่วงเวลาที่ระดับน้ำทะเลในภูมิภาค หรือของโลกเพิ่มระดับขึ้นและหยุดนิ่ง จากนั้นตามด้วยการเพิ่มระดับโดยไม่มีการลดระดับ ดู: *cycle of relative change of sea level (ไซเคิ่ล เอ๊ฟ เระ´เลอถีฟ เช้นจฺ เอ๊ฟ ซี เล´เวิ่ล – วัฏจักรของการเปลี่ยนระดับน้ำทะเลสัมพัทธ์); supercycle (ซู´เพ่อรไซเคิ่ล – มหาวัฏจักร)*

paradiagenetic (แพเรอไดเออเจอเน´ถิค) หมายถึง ความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดของการเกิดการแข็งตัวเป็นหินตะกอน เช่น “paradiagenetic movement – การเปลี่ยนรูปก่อนการเกิดผลึกในความสัมพันธ์ของการเคลื่อนที่ขณะเกิดการแข็งตัวเป็นหินงอกหินย้อย

paradox of anisotropy (เพ´เรอด็อกส เอ๊ฟ แอไนเซาะ´เทรอพี่) ในลำดับของชั้นหิน ที่แสดงความไม่สอดคล้องกันของคุณสมบัติทางกายภาพที่ตรวจวัดได้ เช่น ค่าความเร็วคลื่น ค่าความต้านทานไฟฟ้า ตัวอย่างเช่น ในกรณีของความต้านทานไฟฟ้า หากวัดในแนวขนานกับชั้นหิน วัดในแนวตั้งฉากกับชั้นหิน หรือวัดในทิศทางอื่น จะได้ค่าความต้านทานไฟฟ้าที่แตกต่างกัน ซึ่งหากวัดขนานกับชั้นหินจะได้ค่าความต้านทานไฟฟ้าต่ำสุด นั่นคือกระแสไหลระหว่างชั้นหินได้ดี ปรากฏการณ์นี้เป็นที่รู้จักในนามของ “paradox of anisotropy”

para-ecology (แพเรอ-อิคอ´เลอจี้) ดู: *taphonomy (เทอฟอ´เนอมี่)*

paraffin-base crude (แพ´เรอเฟิ่น เบส ครู้ด) น้ำมันดิบที่ให้เพเรอเฟินปริมาณมากในกระบวนการกลั่น เปรียบเทียบ: *asphalt-base crude (แอ๊ส´ฟ้อลทฺ-เบส ครู้ด); mixed-base crude (มิ๊กสดฺ-เบส ครู้ด)*

paraffin coal (แพ´เรอเฟิ่น โคล) ชนิดของถ่านเบอทิวเมอเนิสสีอ่อน ที่ใช้ผลิตน้ำมันและเพเรอเฟิ่น

paraffin hydrocarbon (แพเรอเฟิ่น ไฮเดรอคาร์เบิ้น) สารไฮเดรอคาร์เบิ้นใดๆ ที่มีชุดเมะเธน (methane series - เมะ´เธน ซิรี่ส)

paraffinic (แพ´เรอฟิ่หนิค) เกี่ยวกับ สารไฮเดรอคาร์เบิ้นจำพวกแพเรอเฟิ่น หรือเพเรอเฟิ่น แว็กส

paraffin series (แพ´เรอเฟิ่น ซิ´รี่ส) ดู: *methane series (เมะ´เธน ซิรี่ส)*

paraffin wax (แพ´เรอเฟิ่น แว็กส) สารประกอบไฮเดรอคาร์เบิ้นซับซ้อน ที่ไม่มีสี ไม่มีกลิ่น ไม่มีรส และมีองค์ประกอบของชุดเมะเธนสูง

paragenesis (แพเรอเจ´นอเสิส) (1) [ศรษฐธรณีวิทยา] ลักษณะที่ปรากฏร่วมกับ หรือเกิดขึ้นพร้อมๆ กับ การเกิดของแร่หรือแหล่งสินแร่ เปรียบเทียบ: *paragenetic sequence (แพ´เรอเจอเน´ถิค-ซีเควิ่นซ์)* (2) [ธรณีวิทยา] การสะสมขึ้นด้านบนของเพดานถ้ำ เนื่องจากน้ำพุร้อนที่มีวัตถุละลายน้ำที่ไหลไม่ได้รับอนุญาต

paragenetic (แพ´เรอเจอเน´ถิค) (1) เกี่ยวกับ แพเรอเจเนอเสิส (2) เกี่ยวกับ ความสัมพันธ์ทางการเกิดของตะกอนที่ขยายทางด้านขวางแบบต่อเนื่อง และเทียบเท่าเฟณีส

paragenetic sequence (แพ´เรอเจอเน´ถิค ซี´เควิ่นซฺ) ลำดับของแร่ที่ตกทับถมไปตามขั้นตอน ตามลักษณะเฉพาะของแร่แต่ละชนิดของกลุ่มแร่ ในแหล่งสินแร่ การตกทับถมตามลำดับเวลาของกลุ่มแร่ จะแตกต่างจากการเกิดแบบเป็นเขต (zoning) ที่เป็นการขยายตามขอบ เปรียบเทียบ: *paragenesis (แพเรอเจเนอเสิส) [เศรษฐธรณีวิทยา]* คำพ้อง: *mineral sequence (มิ´เนอเริ่ล ซี´เควิ่นซ)*

parageosyncline (แพเรอจีโอซิน´ไคลน) แอ่งในพื้นที่ที่สงบ ที่ไม่ใช่เขตเท็คทอนิค

paraglacial (แพเรอเกล´เฌิ่ล) ดู: *periglacial (เพเรอเกล´เฌิ่ล)*

paragneiss (แพ´เรอไน้ส) หินไน้สที่เกิดจากหินตะกอน เปรียบเทียบ: *orthogneiss (ออรเธอ´ไน้ส)*

paragonite (เพอแระ´เกอไน้ทฺ) แร่สีเหลืองอ่อน หรือเขียวอ่อนของกลุ่มไมเค่อ: $NaAl_2(Si_3Al)O_{10}(OH)_2$ มีรูปผลึกแบบมอเนอคลิหนิค และไทรโกเนิ่ล มักเกิดในหินแปร และเป็นโครงสร้างเหมือนกับเมิ้สเคอไว้ท โดย Na แทนที่ K คำพ้อง: *soda mica (โซ´เดอ ไม´เค่อ)*

paralic (เพอแร´หลิค) (1) [ถ่านหิน] หมายถึง การทับถมของถ่านตามชายทะเล ตรงกันข้ามกับการทับถมในทะเลสาบ (limmic coal - ลิ´หมิค โคล) (2) [ตะกอนวิทยา] ริมทะเลโดยเฉพาะ ที่เกี่ยวกับ การทับถมของตะกอนรูปลิ่มแบบผสมระหว่างตะกอนจากผลของการรุกของน้ำทะเลและตะกอนจากแผ่นดิน นอกจากนี้ยังหมายถึง แอ่ง แผลทฟอรม ที่ลุ่มชื้นแฉะ บึง และอื่นๆ ที่มีการตกทับถมของตะกอนจากแผ่นดินและตะกอนจากทะเล เช่น บริเวณสามเหลี่ยมปากแมน้ำที่ไหลลงทะเล รากศัพท์: ภาษากรีก “paralia, seacoast – ชายฝั่งทะเล”

paralic swamp (เพอแร´หลิค สว้อมพฺ) ดู: *marine swamp (เมอรีน´ สว้อมพฺ)*

parallax (แพ´เรอแล็คสฺ) [การสำรวจ] (1) การเคลื่อนที่แบบปรากฏของตำแหน่งของวัตถุ เมื่อเทียบกับจุดหรือระบบอ้างอิง เมื่อมีการย้ายจุดที่สังเกต หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ การมองวัตถุนิ่งๆ ของผู้สังเกต ที่ผู้สังเกตอยู่ตำแหน่งต่างกัน จะทำให้เห็นวัตถุที่อยู่นิ่งนั้น มีตำแหน่งปรากฏต่างกัน (2) ความแตกต่างในทิศทางที่ปรากฏของวัตถุ ที่เห็นจากสองจุด ที่ไม่ได้อยู่ในแนวเส้นตรงกับวัตถุ เช่น ความแตกต่างปรากฏในตำแหน่งของจุดบนภาพสองภาพต่อเนื่องกัน หรือความแตกต่างปรากฏในทิศทางระหว่างวัตถุบนพื้นผิวโลก เนื่องจากอยู่ที่ความสูงแตกต่างกัน; ระยะทางเชิงมุมระหว่างเส้นตรงสองเส้น ลากไปยังวัตถุจากสองจุดมองที่แตกต่างกัน

parallax bar (แพเรอแล็กสฺ บาร) ดู: *stereometer (สเตรีเออเมอเท่อร)*

parallel (แพ´เรอเล่ล) (1) เส้นและเทอถูด; ในวงกลมสมมติบนพื้นผิวโลก เป็นเส้นที่ขนานกับเส้นศูนย์สูตร และที่มีการเชื่อมต่อทุกจุดของและเทอถูดที่เท่ากัน; วงกลมที่ขนานกับวงกลมหลักของวงกลมใหญ่ (great circle); เส้นตะวันออก-ตะวันตกของและเทอถูด ที่ขนานกับวงกลมเล็กยกเว้นเส้นศูนย์สูตร (2) เส้นที่สอดคล้องกับแนวขนานที่วาดบนโลก, แผนที่ หรือแผนภูมิ เปรียบเทียบ: *meridian (เมอริ´เดี้ยน)* คำพ้อง: *parallel of latitude (แพ´เรอเล่ล เอ๊ฟ และ´เทอถูด) เส้นรุ้งขนาน*

parallel bedding (แพ´เรอเล่ล เบ๊ะ´ดิ้ง) ดู: *concordant bedding (เคินคอร´เดิ้นทฺ เบ๊ะ´ดิ้ง)*

parallel drainage pattern (แพ´เรอเล่ล เดร´หนิจ แพะ´เทิ่รฺน) รูปแบบธารน้ำ ที่มีสาขาของธารน้ำเว้นระยะห่างอย่างสม่ำเสมอและไหลขนานหรือกึ่งขนานกันทั่วพื้นที่ แสดงถึงสภาพของพื้นที่นั้นมีความลาดเอียงสม่ำเสมอ หินเป็นเนื้อเดียวกันและโครงสร้างเหมือนกัน

parallelepiped (แพ´เรอเลเลอไพ´เผิด) รูปผลึกซึ่งล้อมรอบด้วยหน้าขนาน 3 คู่ รูปสี่เหลี่ยมขนมเปียกปูน

parallel evolution (แพ´เรอเล่ล เอ๊ะเวอลู´เฌิ่น) วิวัฒนาการในรูปแบบที่คล้ายกัน โดยมีความสัมพันธ์ทาง พันธุกรรมของสิ่งมีชีวิตเดียวกัน (บรรพบุรุษเดียวกัน) ดู: *parallelism (แพ´เรอเลลิเซิ่ม)* เปรียบเทียบ: *convergent evolution (เคินเวอร´เจิ้นทฺ เอ๊ะเวอลู´เฌิ่น) วิวัฒนาการที่สอบเข้าหากัน*

parallel extinction (แพ´เรอเล่ล อิกสติ๊ง´เฌิ่น) ชนิดของรูปแบบการมืดหมดแสง (extinction) ในผลึกที่แสดงแอไนเซาะเทรอพี่ (anisotropy) เกิดขึ้นเมื่อ ขอบหรือร่องรอยของระนาบคลีหวิจของผลึกขนานกับทิศทางเฉพาะของแท่งนิคอล (nicol) ที่แสงผ่านไม่ได้ เปรียบเทียบ: *inclined extinction (อินไคลนดฺ´ อิกสติ๊ง´เฌิ่น); undulatory extinction (เอิ้น´เจอเลอทอรี่ อิกสติ๊ง´เฌิ่น)*

parallel fold (แพ´เรอเล่ล โฟลด) โฟลด์ที่แสดงความหนาของชั้นหินเท่ากัน เมื่อวัดตามแนวตั้งฉากกับชั้นหิน คำพ้อง: *concentric fold (เคินเซ็น´ตริค โฟลด)*

parallel growth (แพ´เรอเล่ล โกร๊ธ) ดู: *parallel intergrowth (แพ´เรอเล่ล อินเท่อร´โกร๊ธ)*

parallel intergrowth (แพ'เรอเล่ล อิน'เท่อรฺโกรฺธ) การขยายขนาดระหว่างผลึกสองหรือหลายผลึก ซึ่งมีแกนหนึ่ง หรือหลายแกน ของแต่ละผลึกมีแนวขนานหรือเกือบขนานกัน คำพ้อง: *parallel growth (แพ'เรอเล่ล โกรฺธ)*

parallelism (แพ'เรอเลลิเซิ่ม) วิวัฒนาการของสิ่งมีชีวิตสองชนิดที่มีรูปแบบเหมือนกัน ทั้งๆ ที่มาจากบรรพบุรุษแตกต่างกัน โดยทั่วไปจะเป็นผลมาจากการมีสภาพแวดล้อมที่คล้ายกัน ดู: *parallel evolution (แพ'เรอเล่ล เอ๊ะเวอลู'เฉิ่น)* เปรียบเทียบ: *convergence (เคินเวอร'เจิ้นซฺ) [วิวัฒนาการ]*

parallel of latitude (แพ'เรอเล่ล เอ็ฟ และ'เทอถูด) เส้นขนานของและเทอถูด (เส้นรุ้งขนาน) เปรียบเทียบ: *circle of latitude (เซอรฺ'เคิ่ล เอ็ฟ และ'เทอถูด)*

parallel retreat of slope (แพ'เรอเล่ล รี'ทรี้ท เอ็ฟ สโล้พ') (1) การถอยร่นของหน้าผา หรือด้านข้างเนินเขาหรือภูเขาโดยยังคงรักษาค่ามุมของความชันไว้คงที่ การถอยร่นจะเป็นในลักษณะขนานกับความลาดเอียงเดิม (2) หลักคิดหรือหลักการของการสึกกร่อนแบบถอยร่นของความชัน

parallel ripple (แพ'เรอเล่ล ริ'เพิ่ล) สันทรายแบบอสมมาตรที่มีสันตรง ยาว และขนานกัน; โดยเฉพาะ สันทรายที่เกิดจากกระแสน้ำ

parallel roads (แพ'เรอเล่ล โร้ดสฺ) ชุดของหาดในแนวราบหลายหาด หรือตะพักชายฝั่ง ที่เกิดจากการกัดเซาะหลายระดับที่ขนานซึ่งกันและกัน ในแต่ละด้านของหุบเขาน้ำแข็ง หรือ ตะพักที่ซึ่งแสดงชายฝั่งในอดีต ที่สอดคล้องกับระดับน้ำชั่วคราวที่หลากมาจากทะเลสาบนั้นจะเกิดโดยการขวางกั้นของน้ำแข็ง

parallel shot (แพ'เรอเล่ล ฌ็อท) ในการสำรวจด้วยคลื่นไซ้สมิคเพื่อทดสอบเครื่องขยายคลื่นที่เชื่อมต่อคู่ขนานและมีอยู่ในระบบทั้งหมดเปิดใช้งานโดยเครื่องรับคลื่นเพียงเครื่องเดียว เพื่อตรวจสอบหาเวลาที่เร็วกว่าหรือเวลาที่ช้ากว่าปกติ ขั้วบวกหรือขั้วลบ และเฟสของคลื่นแรกที่เครื่องบันทึกทำการบันทึกไว้

parallel twin (แพ'เรอเล่ล ทวิน') แกนคู่ของผลึกแฝดซึ่งขนานกับระนาบร่วมของผลึกทั้งสอง และขนานกับทิศทางการหมุนบนระนาบนั้น เปรียบเทียบ: *normal twin (นอร'เมิ่ล ทวิน'); complex twin (คอม'เพล็กส ทวิน')*

parallel unconformity (แพ'เรอเล่ล เอินเคินฟอร'มอรที่) ดู: *disconformity (ดิสเคินฟอร'เมอที่)*

parallochthon (แพเรอล็อค'ธ่อน) ก้อนหินต่างๆ ที่ถูกพามาจากบริเวณใกล้เคียงและทับถมอยู่บนหรือใกล้กับมวลหินที่เคลื่อนมาพร้อมกับการไหลของธารน้ำแข็ง

paramagnetic (แพ'เรอแม็กเน'ถิค) การมีสภาพเป็นแม่เหล็กซึ่งแร่ที่มีคุณสมบัติของการเปลี่ยนเป็นแม่เหล็ก เช่น ออเลอวีน ไพร็อกซีน หรือไบเออไท้ท ที่มีประจุแม่เหล็กบางส่วนที่สามารถเรียงตามทิศทางสนามแม่เหล็กได้หากถูกเหนี่ยวนำ แต่ถ้าหากไม่ถูกเหนี่ยวนำ ประจุแม่เหล็กเหล่านั้นไม่สามารถเรียงได้เอง เปรียบเทียบ: *diamagnetic (ได'เออแม็กเน'ถิค)* ดู: *superparamagnetism (ซูเพ่อร แพเรอแม็ก'เนอทิเซิ่ม)*

paramagnetic resonance (แพ'เรอแม็กเน'ถิค เระ'เซอเนิ่นซฺ) ดู: *electron spin resonance (อิเล็ค'ทรอน สปิน' เระ'เซอเนิ่นซฺ)*

paramarginal resources (แพเรอมาร'เจอเนิ่ล รี'ซอรเซส) ทรัพยากรธรรมชาติที่มีคุณภาพต่ำ ที่จะถอนทุนได้ในราคาที่มากที่สุดที่ 1.5 เท่าของราคาที่ปรากฏในปัจจุบัน

paramelaconite (แพเรอเมอแล'เคอไน้ทฺ) แร่สีดำวาว ผลึกเทะแทระเกอเนิ่ล: Cu_4O_3

parameter (เพอแร'เมอเท่อรฺ) (1) [ผลึกศาสตร์] (ก) แกนยาวใดๆ หรือมุมระหว่างแกน ซึ่งใช้กำหนดขนาดของยูเหนิทเซ็ล คำพ้อง: *lattice constant (และ'เทิส คอน'สเติ้นทฺ)* (ข) ในหน้าผลึก ตัวคูณความยาวของแกนซึ่งตัดโดยระนาบ ซึ่งกำหนดตำแหน่งของระนาบ ที่สัมพันธ์กับโครงสร้างผลึก (ค) สัดส่วน (x, y, z) ของความยาวของแกนยูเหนิท เซ็ล ซึ่งกำหนดตำแหน่งของแอ๊ะเทิ่ม ที่สัมพันธ์กับตำแหน่งในโครงข่ายผลึก (2) [สถิติ] ปริมาณเชิงตัวเลขที่แสดงลักษณะประชากร ที่ประเมินหรือคำนวณจากข้อมูลการสุ่มตัวอย่าง

parametric hydrology (แพเรอเมะ'ถริค ไฮดรอ'เลอจี้) สาขาของอุทกวิทยาที่เกี่ยวกับ "การพัฒนาและวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างคุณสมบัติทางกายภาพต่างๆ ที่เกี่ยวข้องในปรากฏการณ์ทางอุทกวิทยา และการใช้ความสัมพันธ์เหล่านี้ ในการสร้างหรือสังเคราะห์ปรากฏการณ์ทางอุทกวิทยา" เปรียบเทียบ: *stochastic hydrology (สเตอแค้ส'ติค ไฮดรอ'เลอจี้); synthetic hydrology (ซินเธะ'ถิค ไฮดรอ'เลอจี้)*

parametric sounding (แพเรอเมะ'ถริค ซาวน'ดิ้ง) การสำรวจความลึกด้วยคลื่นแม่เหล็กไฟฟ้าที่ใช้ความถี่เป็นตัวแปร เปรียบเทียบ: *geometric sounding (จีเออเมะ'ถริค ซาวน'ดิ้ง)*

parametric statistics (แพเรอเมะ'ถริค สเตอทิส'ติคสฺ) การทดสอบเชิงสถิติที่กำหนดให้การสุ่มตัวอย่างประชากร อยู่ภายใต้

รูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง เช่น กำหนดให้ประชากรมีรูปแบบการกระจายแบบปกติหรือแบบระฆังคว่ำ (normal distribution) เปรียบเทียบ: *nonparametric statistics (น็อนแพเรอเมะ´ถริค สเตอทิส´ติคสฺ)*

paramontroseite (แพเรอมอนโทรไซ้ท) แร่ออรเธอรอมบิคกึ่งโลหะ สีเทาดำ: VO_2 มีผลึกเหมือนกับมอนโทรไซ้ท (montroseite)

paramorph (แพ´เรอม้อรฺฟ) ผลึกเทียม (pseudomorph-ซู´เดอม้อรฺฟ) ที่มีส่วนประกอบของผลึกเดิม เช่น แคลไซ้ท ($CaCO_3$) เข้าไปแทนที่เออะแระเกอไน้ท ($CaCO_3$)

paramorphism (แพเรอมอรฺ´ฟิเซิ่ม) คุณสมบัติของแร่ที่เปลี่ยนโครงสร้างภายในได้โดยไม่ต้องเปลี่ยนโครงสร้างภายนอกหรือองค์ประกอบเคมี เปรียบเทียบ: *paramorph (แพ´เรอม้อรฺฟ)* คำพ้อง: *allomorphism (แอเลอมอรฺ´ฟิเซิ่ม) [ผลึกศาสตร์]*

paramoudra (แพเรอมู´ดร้า) ฟลิ้นท นอจู้ล (flint nodule) ที่มีขนาดใหญ่พิเศษ (อาจมีขนาดความยาวถึงหนึ่งเมตร เส้นผ่าศูนย์กลางหนึ่งในสามของความยาว) มีรูปร่างคล้ายแท่งทรงกระบอก ถังน้ำมัน หรือลูกแพร์ (pear) ตั้งตรงอยู่ในชั้นช้อลค (chalk bed) ทางตะวันออกเฉียงเหนือของไอรเลิ่นด และชายฝั่งตะวันออกของอังกฤษ มีลักษณะเหมือนเฟาะเซิ่ลปะการัง (zoophyte - โซ´เออไฟ้ท) ขนาดใหญ่ ซึ่งสัมพันธ์กับฟองน้ำ รากศัพท์: ภาษาท้องถิ่นไอริณ (vernacular Irish) พหูพจน์: paramoudras (แพเรอมู´เดริส) คำพ้อง: *potstone (พ็อท´สโตน) [แร่วิทยา]*

paraphreatic (แพเรอฟรีแอ๊ะ´ถิค) ในการศึกษาเกี่ยวกับถ้ำ หมายถึง ทางผ่าน (*passage*) ที่มีช่องอากาศ ภายใต้น้ำไหลค่อนข้างช้าเมื่อมีการระบายน้ำอยู่ภายใต้ความจุและความต่อเนื่องของการไหลที่ปลายน้ำ ที่สามารถคืนสู่สภาพน้ำขังภายใต้เงื่อนไขของการไหลที่เร็ว หรือเมื่อการระบายน้ำที่ปลายน้ำขัดข้องชั่วคราว

paraphyletic group (แพเรอไฟเละ´ถิค กรุ๊พ) ในแคลดิเซิ่ม (cladism) หมายถึง ชนิดพันธุ์ที่มีบางส่วนแต่ไม่ทั้งหมดของสายพันธุ์ที่สืบเชื้อสายมาจากบรรพบุรุษ

paraphyly (แพเรอไฟ´ลี่) ของ หรือเกี่ยวข้องกับกลุ่มของแพเรอไฟเลถิค (paraphyletic group – ชนิดพันธุ์ที่มีบางส่วนแต่ไม่ทั้งหมดของสายพันธุ์ที่สืบเชื้อสายมาจากบรรพบุรุษ) คำคุณศัพท์: paraphyletic (แพเรอไฟเละ´ถิค)

para-ripple (แพ´เรอ-ริ´เพิ่ล) คลื่นทรายสมมาตรหรือเกือบสมมาตรขนาดใหญ่ ที่มีความลาดเล็กน้อย และไม่แสดงการคัดขนาดของเม็ดทราย

parasequence (แพเรอซี´เควิ่นซฺ) ในการลำดับชั้นหิน หมายถึง ความสัมพันธ์ค่อนข้างต่อเนื่องของการตกตะกอน โดยชั้นหินหรือชุดของชั้นหินที่ปิดอยู่ด้วยตะกอนของน้ำทะเล หรือชั้นหินที่เทียบสัมพันธ์ได้ภายในลำดับชั้นหิน ซึ่งระดับของน้ำทะเล อาจมีขอบเขตอยู่บนหรือล่าง ดู: *parasequence boundary (แพเรอซี´เควิ่นซฺ บาวน´ดรี้)*

parasequence boundary (แพเรอซี´เควิ่นซฺ บาวน´ดรี้) ในการลำดับชั้นหิน หมายถึง ระนาบน้ำท่วม และพื้นผิวที่เทียบสัมพันธ์ได้ เป็นพื้นระนาบระดับท้องถิ่น ถึงระดับแอ่ง และแสดงความต่างระดับความสูงของภูมิประเทศเพียงเล็กน้อยในพื้นที่ทั้งหมด

parasequence set (แพเรอซี´เควิ่นซฺ เซ็ท) ในการลำดับชั้นหิน หมายถึง การเกิดแบบการต่อเนื่องของชุดของลำดับชั้นหินที่แสดงลำดับการซ้อนทับที่เด่น และขนาบอยู่โดยชั้นตะกอนน้ำท่วม และชั้นที่เทียบสัมพันธ์ได้ ในตำแหน่งเฉพาะภายในลำดับชั้นหิน ลำดับชั้นหินเปรียบเทียบ อาจถูกขนาบโดยชั้นบนหรือชั้นล่างโดยชุดลำดับชั้นหินเหล่านั้น

parasequence set boundary (แพเรอซี´เควิ่นซฺ เซ็ท บาวน´ดรี้) ในการลำดับชั้นหิน หมายถึง ชนิดของพื้นผิวตะกอนน้ำท่วม รวมทั้งลักษณะเฉพาะของขอบเขตลำดับชั้นหิน ซึ่งกำหนดขอบเขตของชุดลำดับชั้นหินนั้น

parasitic (แพเรอซิ´ถิค) (1) [นิเวศวิทยา] พยาธิ; หมายถึง สิ่งมีชีวิตที่เกาะสิ่งมีชีวิตอื่นกิน (2) [กระบวนการภูเขาไฟ] หมายถึง กรวยภูเขาไฟ ปล่องภูเขาไฟ หรือลาเว่อไหลที่เกิดด้านข้างของภูเขาไฟขนาดใหญ่ ซึ่งเป็นรูปแบบหนึ่งของการเกิดภูเขาไฟ

parasitic ferromagnetism (แพเรอซิ´ถิค เฟ´โรแม็ก´เนอทิเซิ่ม) ดู: *weak ferromagnetism (วีค เฟ´โรแม็ก´เนอทิเซิ่ม)*

parasitic fold (แพเรอซิ´ถิค โฟลด) โฟลดขนาดเล็กที่ปรากฏในปีกหรือฮิ้นจของโฟลดขนาดใหญ่ โดยมีความสอดคล้องกับโฟลดขนาดใหญ่ โดยโฟลดขนาดเล็กเหล่านี้เรียกว่าเป็นกาฝากบนโฟลดขนาดใหญ่ คำพ้อง: *subsidiary fold (ซับไซดีเอรี่ โฟลดฺ)*

parasitism (แพ´เรอเซอทิเซิ่ม) ความสัมพันธ์แบบกาฝากของสิ่งมีชีวิต ที่สิ่งมีชีวิตหนึ่งเป็นแหล่งอาหารให้กับสิ่งมีชีวิตอื่นโดยไม่ฆ่ากัน แต่มักจะก่อให้เกิดอันตรายบางอย่าง เปรียบเทียบ:

commensalism (เคอ'เม็นเซอลิเซิ่ม); inquilinism (อิน'เควอเลอนิเซิ่ม); mutualism (มิว'เชอเวอลิเซิ่ม); symbiosis (ซิมไบโอ'เสิส) คำคุณศัพท์: *parasitic (แพเรอซิ'ถิค) [นิเวศวิทยา]*

paraspurrite (แพเรอสเปอ'ไร้ท) แร่ใส ไม่มีสี ผลึกมอเนอคลิหนิค : $Ca_5(SiO_4)_2(CO_3)$ เป็นแร่ที่มีทวิสัณฐานเหมือน spurrite แต่มีสูตรเคมีเหมือนกัน

parastratigraphic rock unit (แพ'เรอสแตรเทอะแกร'ฝิค ร็อค ยู'เหนิท) กลุ่มของชั้นหินที่ใช้เกณฑ์การจำแนกตามวัตถุประสงค์ แต่ขาดคุณสมบัติที่จะใช้ทำแผนที่แสดงขอบเขต หรือที่พบมากที่สุดคือ ขาดความเป็นเนื้อเดียวกันของหิน และขาดความคงที่

parastratigraphic unit (แพ'เรอสแตรเทอะแกร'ฝิค ยู'เหนิท) ดู: *operational unit (ออเพอเร'เฌอเนิ่ล ยู'เหนิท)*

parastratigraphy (แพ'เรอสเตรอทิ'เกรอะฟี่) (1) ลำดับชั้นหินเสริมที่ขึ้นอยู่กับเฟาะเซิ่ล นอกเหนือจากลำดับชั้นหินที่กำหนดตามมาตรฐาน (2) ลำดับชั้นหินที่ขึ้นอยู่กับวิธีการปฏิบัติต่างๆ

parastratotype (แพเรอสแตร'เทอไท้พ) ชั้นหินเสริมชั้นหินต้นแบบ ที่ยังคงใช้ในความหมายเดิม โดยตั้งชื่อและนิยามเพื่อแสดงให้เห็นถึงความหลากหลายหรือไม่เป็นเนื้อเดียวกันของการลำดับชั้นหินที่กำหนดตามนิยาม หรือลักษณะสำคัญบางประการที่ไม่ปรากฏในชั้นหินต้นแบบ (holostratotype - ฮอโลสแตร'เทอไท้พ)

parataxon (แพเรอแท็ก'ซอน) การตั้งชื่ออย่างไม่เป็นทางการสำหรับชิ้นส่วนที่หลงเหลือชิ้นส่วนใดชิ้นส่วนหนึ่งของเฟาะเซิ่ล โดยเฉพาะของเฟาะเซิ่ลสัตว์ และที่มักพบอย่างกว้างขวางแยกจากชิ้นส่วนอื่นๆ เช่น ฟันกราม เขี้ยว หรือกระดูกส่วนใดส่วนหนึ่งของสัตว์ ดู: *taxon (แท็ก'ซอน)*

paratectonics (แพ'เรอเท็คทอหนิคส) ดู: *germanotype tectonics (เจอรแม'เนอไท้พ เท็คทอ'หนิคส)*

paratill (แพ'เรอทิล) ทิล (till – ธรณีวัตถุรูปร่างและขนาดต่างๆ ทับถมโดยธารน้ำแข็ง) ที่เกิดจากแพน้ำแข็งในทะเล หรือจากสภาพแวดล้อมแบบทะเลสาบ รวมถึงการทับถมโดยแพน้ำแข็งและภูเขาน้ำแข็ง ศัพท์นี้ใช้น้อยมาก

para-time-rock unit (แพ'เรอ-ไทม-ร็อค ยู'เหนิท) หน่วยลำดับชั้นหินตามเวลา (time-stratigraphic unit) ที่เป็นการลำดับชั้นหินทางชีวภาพ และลำดับชั้นหินตามลักษณะของหิน ที่สัมพันธ์กับช่วงเวลา เช่น โซน (lithizone – ลิ'ซิโซน, radiozone – เร'ดีเออโซน) สเตจ (stage) ไอเซอไบเออหลิธ (isobiolith) และไอเซอจีเออหลิธ (isogeolith) เป็นการหาความพ้องเวลา (approaches synchrony – เออะโพรเชส' ซิง'เครอนี่) ในขณะที่การลำดับชั้นหินตามอายุ (chronostratigraphic) เช่น หินยุค (system) หินสมัย (series) หรือหินช่วงอายุ (stage) เป็นการแสดงอายุสัมบูรณ์ หรืออายุจริง (absolute synchrony – แอบ'เซอลูท ซิง'เครอนี่)

paratype (แพ'เรอไท้พ) ตัวอย่างใดๆ นอกเหนือจากตัวอย่างซึ่งกำหนดโดยผู้ตั้งให้เป็นตัวอย่างของแท็กซอน (holotype - โฮ'เลอไท้พ) ที่มีคำบรรยายเดิมของสายพันธุ์หรือสายพันธุ์ย่อยที่อ้างถึง

parautochthon (พารออท็อค'เธิ่น) หน่วยเท็คทอหนิค ที่มีการเคลื่อนที่เพียงเล็กน้อยเทียบกับออท็อคเธิ่น และมักปรากฏอยู่ระหว่างออท็อคเธิ่น (autochthon) และเออล็อคเธิ่น (allochthon)

parautochthonous (พารออท็อค'เธอเนิส) หมายถึง หน่วยหินที่มีลักษณะทางเท็คทอหนิค ระหว่างออท็อคเธิ่น (autochthon) และเออล็อคเธิ่น (allochthon)

parautochthonous assemblage (พารออท็อค'เธอเนิส เออะเซ็ม'บลิจ) กลุ่มของเฟาะเซิ่ลที่ประกอบด้วยชิ้นส่วนตัวอย่างของออท็อคเธิ่น (autochthonous specimen) ที่ทับถมซ้ำ (rework – ทับถมไปแล้วต่อมาถูกเซาะหรือกร่อนออกไป แล้วทับถมใหม่) โดยชิ้นส่วนเหล่านี้ไม่ได้เคลื่อนย้ายออกจากแหล่งเดิม

paravane (แพ'เรอเวน) อุปกรณ์ที่มีแผ่นโลหะติดกับแกนเพื่อใช้ในการปรับทิศทางของเครื่องสำรวจคลื่นไซ้สมิคในทะเล (หางเสือ) โดยพ่วงติดกับเรือและลากผ่านน้ำ อาศัยแรงของน้ำที่ไหลผ่านหางเสือ เพื่อรักษาตำแหน่งของทิศทางใดทิศทางหนึ่งหรือเคลื่อนไปอีกด้านหนึ่ง

parawollastonite (แพเรอวอแลสเตอไน้ท) แร่ทวิสัณฐานแบบหนึ่งของวุเลอสเตอไน้ท : วอแลสเตอไน้ท-ทูเอ็ม (wollastonite-2M)

parent (เพ'เริ่นท) เรดีเออนูไคลด ที่มีความสัมพันธ์กับนูไคลดหนึ่ง หรือหลายๆ นูไคลด ที่เปลี่ยนแปลงจากผลการสลายตัวของเรดีเออนูไคลดนั้น เปรียบเทียบ: *daughter (ดอ'เท่อร); end product (เอ็นดฺ พรอ'เดิคท)*

parental magma (เพเริ่นทิล แม็ก'เม่อ) แม็กเม่อที่มาจากหินต้นกำเนิดเป็นหินอัคนี หรือมาจากแม็กเม่ออื่น บางครั้งใช้ในความหมายที่พ้องกับ *primary magma (ไพรเมรี่ แม็ก'เม่อ)* ซึ่งเป็นความหมายที่ผิด

parent bodies (เพเริ่นทฺ บอดี้ส) ดาวเคราะห์ (เช่น ดาวเคราะห์น้อย ดาวอังคาร และดวงจันทร์) ที่เป็นแหล่งอุกกาบาต ซึ่งการศึกษาหาแหล่งของอุกกาบาตเหล่านี้พบว่าอย่างน้อยร้อยละ 70 ถึง 80 จะต้องคำนึงถึงความหลากหลายทางเคมีและศิลาวิทยา ที่ปรากฏในอุกกาบาตเหล่านี้

parent material (เพ´เริ่นทฺ เมอทิ´เรี่ยล) เศษเม็ดแร่เกาะแบบหลวมหรือร่วน ที่ผ่านการกร่อนทางเคมีมาแล้วไม่มากก็น้อย หรืออินทรีย์สารที่เป็นส่วนของการเกิดชั้นดินโดยกระบวนการเกิดดิน

parent rock (เพ´เริ่นทฺ ร็อค) (1) [ตะกอนวิทยา] มวลหินที่เป็นแหล่งกำเนิดตะกอน หรือเศษหิน คำพ้อง: *mother rock (เมอ´ธ่อร ร็อค) [ตะกอนวิทยา]; source rock (ซ้อรซฺ ร็อค) [ตะกอนวิทยา]* (2) [ดิน] มวลหินที่เป็นแหล่งกำเนิดดิน

parfacies (พารเฟ´ณีส) เฟณีสย่อยของกระบวนการปรับเปลี่ยนคุณสมบัติทางเคมีและกายภาพของเฟณีสเดิม เพื่อให้เกิดแร่ใหม่ที่ขึ้นกับค่าของ pH และ Eh (diagenetic facies - ไดเออะเจอเน´ถิคเฟ´ณีส)

pargasite (พาร´เกอไซ้ทฺ) (1) แร่ที่มีผลึกมอเนอคลิหนิคของกลุ่มแอมเฟอโบล : $(Mg_4Al)(Si_6Al_2)O_{22}(OH)_2$ เปรียบเทียบ: *edenite (อี´เดินไอ๊ทฺ)* (2) ฮอรนเบล็นดชนิดสีเขียว หรือสีเขียวแกมน้ำเงินที่ประกอบด้วยโซเดี้ยม และพบในหินแปรสัมผัส

parisite-(Ce) (แพเรอไซ้ทฺ-(ซีอี)) แร่สีน้ำตาลเหลือง ผลึกรอมโบฮีเดริ้ล : $(Ce,La)_2Ca(CO_3)_3F_2$ เมื่อเป็นผลึกจะมีทั้งรอมโบฮีเดริ้ล เฮ็กแซะเกอเนิ่ล และมอเนอคลิหนิค เป็นแร่ที่มีความสัมพันธ์กับซินเคอไซ้ท (synchysite)

park (พ้าร์ค) (1) ศัพท์ที่ใช้ในแถบเทือกเขาเราะคี่ ของรัฐคอเลอแรโด้ และไวโอมิ่ง สหรัฐอเมริกา สำหรับหุบเขากว้าง มีทุ่งหญ้าอยู่ในพื้นที่ราบสูงกว่าระดับน้ำทะเลมากกว่า 1 ไมล์ และมีภูเขาที่มีต้นไม้ปกคลุมล้อมรอบ เช่น เซ้าธ พ้ารค (South Park) ในภาคกลางของรัฐคอเลอแรโด้ มีความกว้างใหญ่เกินกว่าที่จะเป็นแอ่ง หรือพื้นที่ราบระหว่างเทือกเขา (2) ทุ่งหญ้ากว้างใหญ่ ล้อมรอบด้วยป่าไม้ หรือกลุ่มของต้นไม้และไม้พุ่ม เช่น ทุ่งหญ้าเขตร้อนในแอฟริกา (Africa อ่านว่า แอ´ฟริเค่อ)

parna (พาร´เน่อ) ศัพท์ที่ใช้ในตะวันออกเฉียงใต้ของออสเตรเลีย สำหรับดินลมหอบ (eolian clay – อีโอ´เลี่ยน เคล) ที่เกิดแบบชั้นบาง เป็นศัพท์ที่ใช้น้อยมาก รากศัพท์: ศัพท์ของคนพื้นเมือง ผมหยิกตัวดำ (aboriginal - แอ๊ะเบอริ´เจอเนิ่ล) สำหรับ “sandy and dusty ground - พื้นทรายและฝุ่น”

parogenetic (แพเรอเจอเน´ถิค) เกิดขึ้นก่อนหินล้อมรอบ; โดยเฉพาะ หมายถึง มวลพอก (concretion – คอนครี´เฉิ่น) ที่เกิดขึ้นก่อน ก่อนที่จะรวมอยู่ในหินที่เกิดใหม่ รากศัพท์: ภาษากรีก “paros”, “before, formerly – ก่อน เกิดก่อน”

paroxysm (แพ´เริกซิเซิ่ม) แรงกระทำใดๆ ที่เกิดตามธรรมชาติที่เกิดอย่างฉับพลันและรุนแรง เช่น การระเบิดของภูเขาไฟ หรือการสั่น-ไหวและเคลื่อนที่ของแผ่นดิน; โดยเฉพาะ การกระทำอย่างรุนแรงที่สุดในขณะเกิดการระเบิดของภูเขาไฟ ที่บางครั้งนำไปสู่การทำลายภูเขาไฟ และตามมาด้วยการระเบิดขนาดเล็กๆ เปรียบเทียบ: *catastrophe (เคอะแทส´เตรอฟี่)*

paroxysmal eruption (แพเริกไซ้´สเมิ่ล อิเริพ´เฉิ่น) การจำแนกลำดับความรุนแรงของการระเบิดของภูเขาไฟ ได้แก่ แคทเมี่ยน (Katmaian), เพอเลี่ยน (Peleean), พลิเนี่ยน (Plinian), และ เวิลเคเนี่ยน (Vulcanian)

parrot coal (แพ´เหริท โคล) คำพ้องของ *cannel coal (แค´เนิ่ล โคล)* มีชื่อเรียกเช่นนี้เพราะ เสียงปะทุเกิดขึ้นขณะเผาไหม้

Parscovian (พารสโค´เวี่ยน) หินช่วงอายุย่อยของหินในทะเลหรือน้ำกร่อยในยุโรปตะวันออก: ยุคไพลเออซีนตอนล่าง (lower Pliocene) เดเฉิ่นตอนบน (upper Dacian) บนบอสเฟอเรี่ยน (above Bosphorian) ใต้โรแมเนี่ยน (below Romanian)

partial dislocation (พาร´เฉิ่ล ดิสโลเค´เฉิ่น) [ศิลาวิทยาโครงสร้าง]) การเลื่อน (dislocation - ดิสโลเค´เฉิ่น) ที่มีระยะของระนาบการเลื่อนไม่เท่ากับ ความยาวของหนึ่งหน่วยโครงสร้างผลึก (one unit cell) หรือหลายๆ หน่วยในโครงข่าย การเลื่อนบางส่วนเป็นการตอบสนองต่อการเกิดผลึกแฝดจากแรงเชิงกลศาสตร์ (mechanical twinning – มิแค´นิเคิ่ล ทวิ´นิ่ง)

partial-duration flood (พาร´เฉิ่ล-ดุเร´เฉิ่น เฝลิด) น้ำท่วมที่มีระดับน้ำสูงสุดเกินกว่าระนาบ หรือระดับที่กำหนดหรือเกินกว่าระดับปล่อยน้ำ

partial pediment (พาร´เฉิ่ล เพะ´เดอเมิ่นทฺ) (1) กรวดที่คลุมพื้นที่ของตะพักสองข้างธารน้ำ (2) ระนาบการเซาะที่เกิดขึ้นจากการเชื่อมต่อกันของตะพักหลายๆ ตะพักที่เกิดร่วมสมัย และในระดับเดียวกันตามธารน้ำที่อยู่ในหุบเขาที่ลาดเอียง ที่ซึ่งในระยะต่อไปเพะเดอเมิ่นทอาจเกิด ถ้าการวิวัฒน์ระนาบแนวราบลุ่มน้ำไม่ถูกขัดขวาง

partial peneplain (พาร´เฉิ่ล พี´นิเพลน) (1) ดู: *incipient peneplain (อินซิ´เพี่ยนทฺ พี´นิเพลน)* (2) พื้นผิวกึ่งระนาบที่วิวัฒน์อยู่ระหว่างกองเศษดินและ/หรือหินแนวยาวคล้ายตะพัก

และพีนิเพลน; ฐานของพื้นที่ที่ไม่จำเป็นต้องจำกัดเฉพาะขอบเขตของหุบเขา สามารถตัดข้ามสันปันน้ำที่มีหินความคงทนปานกลางหรือหินผุได้ คำพ้อง: *local peneplain (โล'เคิ่ล พี'นิเพลน)*

partial thermoremanent magnetization (พาร'เฌิ่ลเธอรโมเระ'เมอเนิ่นทฺ แม็กเนอเทอะเซ'เฌิ่น) สภาพความเป็นแม่เหล็กที่ถูกเหนี่ยวนำจากสนามแม่เหล็กที่มีอำนาจอยู่ในบริเวณนั้น และในขณะที่หินร้อนหรือแม็กเม่อมีอุณหภูมิลดลงต่ำกว่าจุดคิวรี่ (Curie point – จุดของค่าอุณหภูมิที่แบ่งระหว่างความเป็นแม่เหล็กและหมดสภาพความเป็นแม่เหล็ก โดยหากวัตถุมีอุณหภูมิต่ำกว่าจะสามารถถูกเหนี่ยวนำให้เป็นแม่เหล็กได้ แต่หากวัตถุมีอุณหภูมิสูงกว่าวัตถุจะไม่มีสภาพแม่เหล็ก) เป็นต้นไปจนถึงอุณหภูมิปกติ เปรียบเทียบ: *inverse thermoremanent magnetization (อินเวิรฺส เธอรโมเระเมอเนิ่นทฺ แม็กเนอเทอะเซเฌิ่น)* คำย่อ: PTRM (พีทีอารเอ็ม)

partial tide (พาร'เฌิ่ล ไท้ด) ดู: *tidal constituent (ไท้'เดิ้ล คอนสติ'เชอเวิ่นทฺ)*

particle (พารฺ'ทิเคิ่ล) ศัพท์ทั่วไป ที่ใช้โดยไม่มีเงื่อนไขด้านรูปร่าง องค์ประกอบ หรือโครงสร้างภายใน ใช้สำหรับจำแนกหรือจุดเด่นของหน่วยย่อยในหิน เช่น ขนาดเม็ดตะกอน (sediment particle - เซะ'เดอเมิ่นทฺ พารฺ'ทิเคิ่ล) ได้แก่ ชิ้นส่วน (fragment - แฟร็ค'เมิ่นท) หรือเม็ด (grain- เกรน) ของแร่

particle diameter (พารฺ'ทิเคิ่ล ไดแอ'เมอเท่อรฺ) ความยาวของเส้นตรงผ่านศูนย์กลางของอนุภาคตะกอน ที่กำหนดให้เป็นทรงกลม; ขนาดอนุภาคโดยทั่วไป

particle-induced gamma-ray emission (พารฺ'ทิเคิ่ล-อินดู๊สด' แก'เม่อ เร อีมิ'เฌิ่น) การวิเคราะห์รังสีแกเม่อที่ปล่อยออกมาจากนูเคลียส โดยการใช้ลำแสงโพรทอนกระตุ้นไปยังแอ๊ะเทิ่มของสารตัวอย่าง ทำให้เปลี่ยนโครงสร้างนูเคลียสของแอ๊ะเทิ่ม และปล่อยรังสีแกเม่อออกมา ส่วนใหญ่นิยมใช้ในการวิเคราะห์องค์ประกอบที่มีน้ำหนักจากไฮเดรอเจ้น ถึงสิลิเคิ่น คำย่อ: PIGE (พีไอจีอี)

particle-induced X-ray emission (พารฺ'ทิเคิ่ล-อินดู๊สด เอ็กสฺ-เร อีมิ'เฌิ่น) ชนิดของเครื่องมือที่ใช้ตรวจวัดพื้นผิว หรือโครงสร้างของวัตถุ (scanning proton microprobe -สแก'นิ่ง โพร'ทอน ไม'โครโผรบ) ที่ใช้ลำแสงโพรทอนสำหรับทำให้เกิดสร้างรังสีเอ็กส โดยทั่วไปใช้สำหรับการวิเคราะห์ธาตุที่หนักกว่าสิลิเค่อ มีลักษณะการทำงานคล้ายกับการกระตุ้นอิเล็คทรอนจากอิเล็คทรอน ไมโครโผรบ (electron microprobe) ที่มีความละเอียดสูงเป็นพิเศษ ซึ่งมีรังสีเอ็กสต่ำประกอบเป็นพื้นหลัง และต่ำกว่าขีดจำกัดของการตรวจสอบ คำย่อ: PIXE (พีไอเอ็กสอี)

particle shape (พารฺ'ทิเคิ่ล เฌ้พ) รูปแบบเชิงพื้นที่ หรือรูปทรงเรขาคณิตของอนุภาคในตะกอน หรือหิน; คุณสมบัติพื้นฐานของอนุภาค ที่วัดความสัมพันธ์ระหว่างมวลและพื้นที่ผิว โดยแสดงในรูปแบบของความกลม (sphericity – สฟิริ'เซอที่) และความมน (roundness - ราวนฺด'เนิส) ของอนุภาค แม้ว่าจะเป็นศัพท์ที่นำมาใช้บ่อยครั้งสำหรับความกลม ที่มีนิยามแตกต่างไปจากความมน คำพ้อง: *grain shape (เกรน เฌ้พ)*

particle size (พารฺ'ทิเคิ่ล ไซ้ส) ขนาดทั่วไป (เช่น ขนาดเส้นผ่านศูนย์กลางเฉลี่ย หรือปริมาตร) ของอนุภาคในตะกอน หรือหิน หรือเม็ดของแร่ที่ประกอบเป็นตะกอนหรือหิน ที่ขึ้นอยู่กับสมมุติฐานที่ว่าอนุภาคเป็นทรงกลม หรือการวัดที่สามารถแสดงขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางเทียบเท่าทรงกลม โดยทั่วไปมักวัดโดยใช้ตะแกรงร่อน (sieve) โดยการคำนวณความเร็วของการตกตะกอน หรือโดยการกำหนดพื้นที่ของภาพที่ปรากฏในกล้องจุลทรรศน์ ดู: *particle diameter (พารฺ'ทิเคิ่ล ไดแอ'เมอเท่อรฺ)* คำพ้อง: *grain size (เกรน ไซ้ส)*

particle-size analysis (พารฺ'ทิเคิ่ล-ไซ้ส เออะแน'เลอเสิส) การวิเคราะห์หาสัดส่วนทางสถิติหรือการกระจายของอนุภาคตามขนาดที่กำหนดของดิน ตะกอน หรือหิน; โดยเฉพาะการวิเคราะห์ทางกลศาสตร์ (mechanical analysis – มิแค'นิเคิ่ล เออะแน'เลอเสิส) คำพ้อง: *size analysis (ไซ้ส เออะแน'เลอเสิส); size-frequency analysis (ไซ้ส-ฟรี'เควินซี่ เออะแน'เลอเสิส)*

particle size analysis (พารฺ'ทิเคิ่ล ไซ้ส เออะแน'เลอเสิส) การวิเคราะห์หาขนาดของเม็ดดินจากตัวอย่างดิน โดยการทำให้ตกตะกอน (sedimentation) การร่อนผ่านตะแกรงขนาดต่างๆ (sieving) การวัดขนาดจิ๋วด้วยไมโครมิเตอร (micrometer) หรือ ทำแบบผสมตามวิธีที่กล่าวมาแล้ว ดู: *soil texture (ซอยลฺ เท็กส'เช่อรฺ)*

particle-size distribution (พารฺ'ทิเคิ่ล-ไซ้ส ดิสเตรอบิ้ว'เฌิ่น) จำนวนร้อยละ (โดยปกติหมายถึงโดยน้ำหนัก และบางครั้งอาจหมายถึงโดยจำนวนหรือโดยการนับ) ของอนุภาคขนาดต่างๆ ที่ถูกแยกออกจากตัวอย่างของดิน ตะกอน หรือหิน เช่น จำนวนร้อยละของทรายที่ค้างอยู่บนตะแกรงร่อนขนาดต่างๆ ซึ่งเป็นผลของการวิเคราะห์ขนาดของธรณีวัตถุที่ประกอบเป็นดินหรือหิน (particle-size analysis) ซึ่งสามารถแสดงลักษณะการกระจายแบบสะสมของขนาดธรณีวัตถุในรูปของเส้นโค้ง คำพ้อง: *size distribution (ไซ้ส ดิสเตรอบิ้ว'เฌิ่น); size-frequency*

distribution (ไซ้ส ฟรี๎เควินซี่ ดิสเตรอบิ๊ว๎เฉิ่น) เปรียบเทียบ: *cumulative-size distribution (คิว๎มิวเลอถีฟ-ไซ้ส ดิสเตรอบิ๊ว๎เฉิ่น)*

particle velocity (พาร๎ทิเคิ่ล เวอะลอ๎เซอที่) ความเร็วที่อนุภาคของตัวกลางแต่ละตัวกลาง เคลื่อนที่ภายใต้อิทธิพลของคลื่นไซ้สมิคที่เคลื่อนผ่าน

particulate organic carbon (พารทิ๎คิวเหลิท ออรแก๎หนิค คาร๎เบิ้น) อนุภาคคาร์เบิ้นของสารอินทรีย์ที่อยู่ในน้ำทะเล คำย่อ: POC (พีโอซี)

particulate organic matter (พารทิ๎คิวเหลิท ออรแก๎หนิค แมะ๎เท่อร๎) (1) สารอินทรีย์ที่มีขนาดใหญ่กว่า 0.45 ไมโครเมตรที่อยู่ในน้ำทะเลหรือทะเลสาบ มักประกอบด้วยชิ้นส่วนของสิ่งมีชีวิตที่อาศัยอยู่ในน้ำ และรวมถึงชิ้นส่วนของพืชที่อยู่บนบกที่ถูกพัดพามาโดยน้ำ หรือลม คำย่อ: POM (พีโอเอ็ม) (2) ชิ้นส่วนของสารอินทรีย์ขนาดเล็กมากที่ต้องมองจากกล้องจุลทรรศน์ (ชิ้นส่วนของละอองเรณู (palynodebris)) ที่ใช้ในการวิเคราะห์แพลีนอเฟฉีส (palynofacies) ถือเป็นชุดย่อยของสารอินทรีย์ในหินตะกอน

particulate organic nitrogen (พารทิ๎คิวเหลิท ออรแก๎หนิค ไน๎เทรอเจิ้น) อนุภาคไนเทรอเจิ้นในรูปของสารประกอบอินทรีย์ที่อยู่ในน้ำทะเล คำย่อ: PON (พีโอเอ็น)

particulate organic phosphorus (พารทิ๎คิวเหลิท ออรแก๎หนิค ฟอส๎เฟอเริส) อนุภาคฟอสเฟอเริสในรูปของสารประกอบอินทรีย์ที่อยู่ในน้ำทะเล คำย่อ: POP (พีโอพี)

parting (พาร๎ทิ่ง) (1) [ผลึกศาสตร์] การแตกของผลึกแร่ตามระนาบที่ทำให้แตกได้ง่ายสุด ที่เกิดจากการเปลี่ยนรูปหรือลักษณะโดยแรงกระทำ หรือเกิดจากผลของการแยกผลึกหรือการเกิดผลึกในรูปของของแข็ง เช่นในการเหนิท (garnet) เปรียบเทียบ: *cleavage (คลี๎หวิจ) [แร่วิทยา]* (2) [โลหวิทยา] กระบวนการของการแยก (ทำให้บริสุทธิ์) แร่โลหะผสม (3) [แหล่งแร่] (ก) แผ่นหรือชั้นของหางแร่ที่อยู่ระหว่างสายแร่หรือชั้นแร่ของสินแร่ (ข) ดู: *clay parting (เคล พาร๎ทิ่ง)* (4) [ลำดับชั้นหิน] หินตะกอนชั้นบางมากที่แทรกระหว่างหินตะกอนต่างชนิดกันที่มีชั้นหนามาก เช่น เฌล เบรค (shale break) ในหินทราย หรือชั้นหินบางของเฌลหรือสเลทในชั้นถ่านหนา (5) [ธรณีวิทยาโครงสร้าง] จ๊อยนทหรือฟิเฌ่อร; โดยเฉพาะ ระนาบที่หินถูกแยกออกได้โดยง่าย หรือถูกแบ่งออกเป็นชั้นๆ ตามธรรมชาติ เช่น ชั้นบางมากระหว่างชั้นหินต่างชนิด หรือระนาบแยกระหว่างชั้นหินที่อยู่ติดกัน หรือตามแนวระนาบของชั้นหิน (bedding-plane parting - เบ๊ะ๎ดิ้ง เพลน พาร๎ทิ่ง) ดู: *splitting (สปลิ๊ท๎ทิ่ง)*

parting cast (พาร๎ทิ่ง แค้สท) ร่องแตกที่มีเม็ดทรายแทรกอยู่เกิดจากผลของแรงดึงของกระบวนการไหลอย่างช้าๆ ไปตามพื้นทะเล คำพ้อง: *pseudo mud crack (ซู๎โด เหมิด แคร๎ค)*

parting lineation (พาร๎ทิ่ง ลินีเอ๎เฉิ่น) ลายเส้นบนระนาบของชั้นบาง หรือลักษณะความผิดปกติที่ขนานไปกับทิศทางการไหลของกระแสน้ำ ประกอบด้วยสันและร่องขนาดกว้างไม่กี่มิลลิเมตรและยาวหลายๆ เซนติเมตร โดยเฉพาะในชั้นบางของหินทราย ลักษณะดังกล่าวนี้อาจถูกเรียกว่า current lineation (เคอ๎เริ่นท๎ ลินีเอ๎เฉิ่น), parting-plane lineation (พาร๎ทิ่ง-เพลน ลินีเอ๎เฉิ่น) หรือ streaming lineation (สตรี๎มิ่ง ลินีเอ๎เฉิ่น)

parting-plane lineation (พาร๎ทิ่ง-เพลน ลินีเอ๎เฉิ่น) ดู: *current lineation (เคอ๎เริ่นท๎ ลินีเอ๎เฉิ่น)*

parting-step lineation (พาร๎ทิ่ง-สเต็พ๎ ลินีเอ๎เฉิ่น) แนวร่องแยกที่มีลักษณะกึ่งขนาน สันมีลักษณะเป็นขั้นๆ ตัดข้ามระนาบของชั้นบางๆ ที่อยู่ติดกัน

partition (พารทิ๎เฉิ่น) [ถ้ำวิทยา] เศษหินที่เหลือจากการละลายที่กระจายอยู่ตามพื้นถึงเพดานถ้ำ ดู: *bridge (บริดจ) [ถ้ำวิทยา]; wall (วอล) [ถ้ำวิทยา]*

partition coefficient (พารทิ๎เฉิ่น โคเออะฟิ๎เฉิ่นท๎) อัตราส่วนของความเข้มข้นของสารละลาย ที่ละลายในของเหลวสองชนิดที่ไม่รวมตัวกัน ที่มีลักษณะตามกฎการกระจายของเนิ้รนสท (Nernst distribution law – เนิ้รนสท๎ ดิสเตรอบิ๊วเฉิ่น ลอ)

partition gas chromatograph (พารทิ๎เฉิ่น แก๊ส โครแม๎เทอแกร๊ฟ) อุปกรณ์สำหรับการวิเคราะห์เชิงปริมาณสำหรับสารประกอบไฮโดรคาร์เบิ้น โดยปริมาณคงที่ของตัวอย่างจะถูกส่งผ่านไปยังท่อแก๊สเข้าไปในถังหรือแท่ง (column – คอ๎เลิ่มน๎) แยกส่วนที่บรรจุสารที่เป็นของแข็งเฉื่อยและเคลือบด้วยของเหลวจำพวกสารอินทรีย์ไม่ระเหย ดังนั้น สารที่เบาจะผ่านไปได้เร็วกว่าสารที่หนัก ทำให้สามารถแยกสารประกอบออกจากกัน และสามารถวัดปริมาณได้

partiversal (พารเทอเวอร๎เซิ่ล) หมายถึง ชุดของมุมเอียง (dips – ดิ๊พส) ของทิศทางต่างๆ จาก 0 - 180 องศา ที่เกิด ณ ที่หรือใกล้กับปลายจุดของแกนแอนทิไคลน์ที่เอียง

parvafacies (พารเวอเฟ๎ฉีส) หินที่เป็นส่วนของแม็กเนอเฟฉีส (magnafacies) ใดๆ ที่อยู่ระหว่าง ชั้นของลำดับชั้นหินตามอายุ

(chronostratigraphic horizons) หรือชั้นหินที่บ่งบอกแม็กเนอเฟณีส; เขตสิ้นสุดด้านข้างของเฟณีสลำดับชั้นหินตามอายุ (chronostratigraphic facies) ที่แตกต่างกันเฉพาะเฟณีส แต่เกิดขึ้นในเวลาเดียวกัน; เฮะเทอรอผิคเฟณีส (heteropic facies) ที่ใช้ในยุโรป รากศัพท์: ภาษาละติน “parva”, “small – เล็ก”,+ *facies”*

Pasadenan Orogeny (แพเซอดี´เนิ่น ออเราะ´เจอนี่) การเกิดเทือกเขาที่อายุน้อยที่สุด ที่จัดอยู่ในสามสิบหรือมากกว่าของการเกิดเทือกเขาในช่วงเวลาสั้นๆ ช่วงบรมยุคแฟเนอเรอโซอิค (Phanerozoic eon) หากตั้งอยู่บนพื้นฐานของความสัมพันธ์ของชั้นหินที่พบในภาคใต้ของแคเลอฟอรเนีย ระหว่างสมัยไพลเออซีน (Pliocene) และไพลสเตอซีนตอนล่าง และเอินเคินฟอรเมอที่ทับอยู่บนสมัยไพลสเตอซีนตอนบน ดังนั้น การเกิดเทือกเขาแพเซอดีเนิ่น จึงน่าจะเกิดในช่วงสมัยไพลสเตอซีนตอนกลาง; ตั้งชื่อตามชื่อเมืองแพเซอดีเน่อ (Pasadena) ในรัฐแคเลอฟอรเนีย คำพ้อง: *Coast Range Orogeny (โคสทฺ เร้นจฺ ออเราะ´เจอนี่)*

pass (แพ้ส) (1) [ชายฝั่ง] (ก) ร่องน้ำค่อนข้างถาวรที่ผ่านบริเวณสามเหลี่ยมปากแม่น้ำที่ไหลลงทะเล; โดยเฉพาะ ช่องเดินเรือในบริเวณสามเหลี่ยมปากแม่น้ำมิเซอซิพี่ (Mississippi River delta) (ข) ช่องทางเดินเรือที่เชื่อมต่อระหว่างแหล่งน้ำกับทะเล เช่น ช่องแคบระหว่างเกาะสองเกาะที่อยู่ติดๆ กัน หรือผ่านช่องแคบที่อยู่ระหว่างสิ่งกีดขวางชายฝั่ง เช่น แนวปะการัง หรือสันทรายนอกฝั่ง เปรียบเทียบ: *inlet (อิน´เหลท)* คำพ้อง: *passage (แพะ´สิจ) [ชายหาด]* (ค) การุกของมวลน้ำเข้าไปในที่ลุ่มชื้นแฉะ (2) [ธรณีสัณฐานวิทยา] ทางเดินธรรมชาติผ่านที่สูง ภูมิประเทศ ที่ยากลำบาก เช่น หุบ เหว หน้าผาชัน หรือที่ค่อนข้างต่ำในเทือกเขาสูง เปรียบเทียบ: *col (คอล); gap (แก็พ) [ธรณีสัณฐานวิทยา]; notch (น็อทช) [ธรณีสัณฐานวิทยา]* (3) [ธารน้ำ] ทางข้ามแม่น้ำ; ส่วนที่เป็นที่ตื้นของแม่น้ำหรือธารน้ำ ที่สามารถเดินข้ามไปได้ คำพ้อง: *passage (แพะ´สิจ) [ธารน้ำ]*

passage (แพะ´สิจ) (1) [ชายฝั่ง] ดู: *pass (แพ้ส) [ชายฝั่ง]* (2) [ถ้ำวิทยา] โถงถ้ำที่มีเส้นทางเชื่อมต่อกัน โดยเส้นทางนั้นๆ มีความยาวมากกว่าความกว้าง ที่คนสามารถผ่านเข้าไปได้ ตัวอย่างของเส้นทางเชื่อมต่อกันของถ้ำ เช่น ถ้ำมีสาขา (branchwork cave - แบร็นช´เวิรฺค เค้ฟ) ถ้ำมีโครงข่าย (network cave - เน็ท´เวิรฺค เค้ฟ) ถ้ำมีโครงข่ายซับซ้อน (anastomostic cave - เออะแนสเตอมอส´ถิค เค้ฟ) เครือข่ายถ้ำ (ramiform cave - แรเมอฟอรฺม เค้ฟ) หรือ ถ้ำมีรูพรุนเหมือนฟองน้ำ (spongework cave - สเปินจฺ´เวิรฺค เค้ฟ) เปรียบเทียบ: *conduit (คอน´ดูเอิท)* (3) [ธารน้ำ] ดู: *pass (แพ้ส) [ธารน้ำ]*

passage zone (แพะ´สิจ โซน) เขตในกึ่งแนวนอนของช่วงเปลี่ยนแปลงระหว่างเบร็ะเชี่ย (hyaloclastite breccias (ไฮเออโลแคล้สไท้ทฺ เบร็ะ´เชี่ย) – การทับถมเกิดจากการไหลหรือแทรกของลาเว่อหรือแม็กเม่อลงไปในน้ำ น้ำแข็ง หรือน้ำบาดาล ในตะกอนอิ่มน้ำ และแตกออกเป็นเม็ดหลายเหลี่ยม ละเอียด รวมถึงเศษแก้ว) ที่มีความชันสูงมากและชั้นลาเว่อแบบแผ่นที่ ปิดทับ เชื่อว่าเป็นเขตที่แสดงระดับน้ำหรือน้ำแข็ง ในช่วงเวลาของการระเบิดของภูเขาไฟ

pass band (แพ้ส แบนดฺ) ช่วงความถี่ของคลื่นไซ้สมิคที่ส่งผ่านโดยพลังงานไม่ถูกลดทอนลง (attenuation)

passing (แพะ´ซิ่ง) การพัดพาตะกอน เช่น การพัดพาตะกอนข้ามพื้นที่โดยไม่มีการทับถม (bypassing - บายแพะ´ซิ่ง) และการพัดพาตะกอนข้ามพื้นที่โดยไม่มีการทับถมทั้งหมด (total passing - โท´เทิ่ล แพะ´ซิ่ง)

passive diapirism (แพะ´สีฟ ได´เออะพิ´ริเซิ่ม) ไดเออะพิรที่เกิดพร้อมการตกทับถม มีการเพิ่มความสูงของไดเออะพิรโดยการขยายไปยังส่วนล่างเมื่อเทียบกับฐานของชั้นตะกอน ฐานของไดเออะพิรทรุดลง พร้อมๆ กับชั้นหินที่อยู่รอบๆ เนื่องจากแอ่งมีการทับถมของตะกอนเพิ่มขึ้น ยอดของไดเออะพิรยังคงอยู่ที่เดิมหรือใต้ชั้นหินปิดบนที่บาง ชั้นปิดบนมักจะมีความหนามากขึ้นตามลำดับ โดยการตกตะกอน และภายหลังตะกอนที่อยู่ส่วนบนบางลงจากการกร่อน หรือการยืด คำพ้อง: *downbuilding (ดาวนฺ´บิลดิ้ง); passive piercement (แพะ´สีฟ เพียร´ซเมิ่นทฺ)*

passive earth pressure (แพะ´สีฟ เอิ๊รฺธ เพระ´เฌ่อรฺ) ความต้านทานสูงสุดของหน้าดินในแนวดิ่งเมื่อมีแรงกระทำในแนวนอน รวมทั้งถือว่าเป็นค่าสูงสุดของแรงดันด้านข้างของดินหรือหินที่กระทำกับโครงสร้าง เกิดขึ้นเมื่อดินหรือหินถูกบีบอัดด้านข้าง ทำให้เกิดแรงต้านทานแรงเฉือนภายใน บนระนาบที่มีศักยภาพที่จะเกิดการแตกหรือวิบัติ

passive fold (แพะ´สีฟ โฟลดฺ) แบบจำลองของโฟลด ที่ซึ่งหินคดโค้งเชื่อว่ามีการเคลื่อนไปได้โดยไม่ติดขัดขณะเกิดโฟลด

passive glacier (แพะ´สีฟ เกล´เฌ่อรฺ) ธารน้ำแข็งที่มีการเคลื่อนอย่างช้าๆ โดยทั่วไปเกิดขึ้นในพื้นที่สภาพแวดล้อมใกล้ขั้วโลก เมื่อการทับถมและการระเหิดเกิดได้น้อย คำตรงข้าม: *active glacier (แอค´ถีฟ เกล´เฌ่อรฺ)*

passive intrusion (แพะ´สีฟ อินทรู´เฌ่น) การแทนที่ของแม็กเม่อโดยกระบวนการสโตพิ่ง (ทำให้เกิดพื้นที่ว่าง – stoping) ไม่เกี่ยวกับแรง เปรียบเทียบ: *forceful intrusion (ฟอรฺซ´เฟิล อินทรู´เฌ่น)*

passive margin (แพะ´สีฟ มาร´เจิ้น) ขอบแผ่นทวีปที่แยกออกจากกัน (rifting – ริฟทิ่ง) และแตกโดยไม่ได้มีแรงทางเท็คทอนิคจากขอบของแผ่นเท็คทอนิค คำพ้อง: *trailing margin (เทร´ลิ่ง มาร´เจิ้น)* เปรียบเทียบ: *active margin (แอ๊ค´ถีฟ มาร´เจิ้น)*

passive-margin basin (แพะ´สีฟ-มาร´เจิ้น เบ´เซิ่น) พื้นที่ส่วนที่ทรุดตัวลงเป็นแอ่ง ภายในขอบแผ่นทวีปที่ไม่มีความเครียด (passive margin) และจะเกิดการทรุดลงไปตามลำดับ จากผลของการยืดของแผ่นเปลือกโลก ขณะเกิดกระบวนการแยกออกจากกัน ที่เกิดก่อนการเกิดสันกลางมหาสมุทรใหม่ การทรุดตัวเกิดจากการลดลงของความร้อน และทำให้เกิดภูเขาไฟกลางมหาสมุทร (mid-ocean ridge – มิด-โอ´เฉิ่น หริจ) การทรุดตัวเป็นผลจากการเย็นตัวลง

passive method (แพะ´สีฟ เมะ´เถิด) (1) วิธีใช้สมิคที่เกี่ยวข้องกับการติดตาม ตรวจสอบการสั่นและไหวของพื้นดินตามธรรมชาติ (2) วิธีการก่อสร้างในพื้นดินแช่แข็งถาวร (permafrost) ที่ซึ่งฐานรากของโครงสร้างจะมีฉนวนกันความร้อนที่เพิ่มขึ้นเพื่อป้องกันการละลายของพื้นดินที่เป็นน้ำแข็งอยู่เดิม เปรียบเทียบ: *active method (แอ๊ค´ถีฟ เมะ´เถิด)*

passive permafrost (แพะ´สีฟ เพอร´เมอ<u>ฟร้</u>อสท์) ดู: *relict permafrost (เร´หลิคท์ เพอร´เมอ<u>ฟร้</u>อสท์)*

passive piercement (แพะ´สีฟ เพียร´ซเมิ่นท์) ดู: *passive diapirism (แพะ´สีฟ ได´เออะพิ´ริเซิ่ม)*

passive remote sensing (แพะ´สีฟ ริโม้ท´ เซ็น´ซิ่ง) วิธีการตรวจวัดจากระยะไกลที่ใช้ประโยชน์จากพลังงานตามธรรมชาติที่สะท้อนหรือแผ่ออกจากภูมิภาค เช่น การถ่ายภาพที่บันทึกแสงที่มีอยู่ เปรียบเทียบ: *active remote sensing (แอ๊ค´ถีฟ ริโม้ท´ เซ็น´ซิ่ง)*

passive-roof duplex (แพะ´สีฟ-รู้ฟ ดู´เ<u>ผล็</u>กสฺด) ดูเผล็กส ที่ซึ่งเธริ้สทส่วนบนไม่ได้โผล่สู่ผิวดินและถูกตัด ในด้านหน้าของดูเผล็กส ชั้นหินด้านหน้าของดูเผล็กสถูกตรึงอยู่กับฟุทวอล ชั้นหินส่วนบนรู้ฟเธริ้สทไม่สามารถเคลื่อนที่ไปข้างหน้าได้ เธริ้สทจึงก่ายขึ้นทับส่วนบน และระนาบของเธริ้สทใหม่จะเกิดที่ด้านบนแบบสวนทางการเคลื่อนของเธริ้สทเดิม

passive-roof thrust (แพะ´สีฟ-รู้ฟ เธ<u>ริ้</u>สท์) เธริ้สท ที่อยู่ด้านบนของ เพะสีพ-รู้ฟ ดูเผล็กส (passive-roof duplex) หรือเหนืออินเทอรคิวเทเนียส เหว็จ (intercutaneous wedge) มักมีระนาบเกือบขนานกับชั้นหินในมวลในซีกของแฮงิ่ง วอล มีจุดปลายอยู่ด้านของฟอรเลิ่นด (foreland) และมีมุมเอียงเข้าหา ฟอรเลิ่นด ดู: *passive-roof duplex (แพะ´สีฟ-รู้ฟ ดู´เ<u>ผล็</u>กสฺ)*

passive seismic methods (แพะ´สีฟ-ไซ้´สมิค เมะ´เถิดสฺ) การสำรวจไซ้สมิค ที่มีเฉพาะตัวรับคลื่นเท่านั้น ไม่มีตัวกำเนิดคลื่น เช่น การสำรวจไซ้สมิคจากแผ่นดินไหว หรือการศึกษาคลื่นรบกวนจากธรรมชาติ ซึ่งเทคนิคดังกล่าวนี้ ใช้สำหรับการสำรวจความร้อน การศึกษาแผ่นดินไหวขนาดเล็ก การศึกษาสเป็กเทริ่ม ของคลื่นสั่น-ไหวขนาดเล็กจากพื้นดิน การศึกษาความสูงของแถบของแอมเพอถูดของคลื่นที่บันทึกได้ การศึกษาการแตกหรือวิบัติของโครงสร้างที่สนใจ หรืออื่นๆ

pass point (แพ้ส พ้อยนฺท์) จุดที่มีตำแหน่งแนวนอนและ/หรือแนวตั้ง กำหนดจากภาพถ่ายโดยวิธี โฟเทอแกรเมอทรี่ (photogrammetric method) ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อใช้เป็นจุดควบคุมเสริม ในการกำหนดทิศทางของการถ่ายภาพอื่นๆ

paste (เพสท์) เนื้อพื้นคล้ายดินของหินทราย “สกปรก” เช่น เนื้อพื้นขนาดละเอียดในแกรแวะเค่อ ที่ประกอบด้วย ขวอรทส เฟลสปาร เคล คลอไร้ท เซเรอไซ้ท และไบเออไท้ท

pastplain (แพ้สท์´เ<u>พล</u>น) ที่ราบที่ถูกยกสูงขึ้นและถูกกัดเซาะ ดังนั้น จึงไม่มีคุณสมบัติที่จะเป็นที่ราบสูงอีกต่อไป; ไม่ใช่ที่ราบในความหมายทั่วๆ ไป

pat (แพ็ท) (1) ศัพท์ที่ใช้ในปากีสถาน (Pakistan) สำหรับที่ราบแห้งแล้ง ที่เกิดขึ้นจากการสะสมของดินโคลน (muddy clay) สีอ่อน จากผลของระเหยออกไปของน้ำในแอ่งตื้น (ข) ศัพท์ที่ใช้ในอินเดีย สำหรับที่ราบสูงขนาดเล็ก ที่มีด้านข้างที่สูงชัน รากศัพท์: Sindhi (สินธี)

patch (แพช) (1) [ธรณีฟิสิคส] (ก) การเชื่อมต่อแบบชั่วคราว โดยเฉพาะ สามารถเปลี่ยนแปลงแก้ไขได้โดยง่าย เช่น การเปลี่ยนรูปแบบการเชื่อมต่อชั่วคราวบนแผงวงจรรับสัญญาณ (ข) การวางรูปแบบตัวรับคลื่นที่มีลักษณะแบบเดียวกัน (เท่าที่จะทำได้) ทั่วทั้งพื้นที่สำรวจ เพื่อให้สามารถรับคลื่นสัญญาณจากตัวกำเนิดคลื่นเพียงหนึ่งตัวกำเนิดคลื่น ครอบคลุมครึ่งหนึ่งของขนาดของพื้นที่ (ค) กลุ่มของตัวรับคลื่นที่ต่อสัญญาณเข้ากับช่องรับคลื่นเพียงหนึ่งช่อง นั่นคือ คลื่นสัญญาณที่รับได้จากทุกตัวรับคลื่นที่มีในกลุ่มทั้งหมด จะรวมเป็นหนึ่งสัญญาณเมื่อผ่านเข้ามายังช่องรับสัญญาณหนึ่งช่อง บางครั้งในแต่ละสำรวจจำนวนหลายร้อยเมตร จะใช้ตัวรับคลื่นหลายร้อยตัวรับคลื่น (2) [น้ำแข็ง] มวลขนาดเล็กรูปร่างไม่แน่นอนของชิ้นน้ำแข็งที่ลอยในทะเล

patch reef (แพท รี้ฟ) พืดปะการังที่มีลักษณะคล้ายเนิน หรือที่ราบ ขนาดกว้างน้อยกว่าหนึ่งกิโลเมตร แยกออกจากไบเออเฮิรมส (bioherms) อื่นๆ พบได้น้อยกว่า platform reef (แผลท์ฟอรม รี้ฟ) และบ่อยครั้งที่เป็นส่วนหนึ่งของพืดปะการังขนาดใหญ่ที่มีความซับซ้อน เปรียบเทียบ: *reef patch (รี้ฟ แพท)*

patchy gas (แพะ´ชี่ แก๊ส) การสะสมของแหล่งแก๊สขนาดเล็กที่มีโอกาสจะเป็นอันตราย แต่ไม่มีคุณค่าในเชิงพาณิชย์

paternoster lake (พาเทอรนอ´สเต้อร เล้ค) หนึ่งในห่วงโซ่หรือชุดของทะเลสาบรูปวงกลมขนาดเล็กภายในแอ่งหินหลายๆ แอ่งต่อกัน มักจะอยู่ในระดับที่แตกต่างกัน ในหุบเขาน้ำแข็ง แยกจากกันโดยแนวยาวของกองเศษดิน/หินที่ธารน้ำแข็งพามา (morainal dam) หรือรีเกิ้ล (riegel – สันยาวของหินฐานที่พื้นของหุบเขาน้ำแข็ง) แต่เชื่อมต่อกันด้วยธารน้ำเชี่ยว หรือน้ำตกคล้ายสร้อยลูกประคำ คำพ้อง: *rock-basin lake (ร็อค-เบ´เซิ่น เล้ค); step lake (สเต็พ´ เล้ค); beaded lake (บี´เดิด เล้ค)*

path (แพ้ธ) (1) [แสง] ดู: *optical path (อ็อพ´ทิเคิ่ล แพ้ธ)* (2) [ไซ้สมิค] ดู: *raypath (เร´แพ้ธ)* (3) ทางผ่าน

pathfinder (แพ้ธ´ไฟนฺเด้อร) ในการสำรวจธรณีเคมี หมายถึงธาตุหรือแก๊สที่เกิดและมีความเชื่อมโยงอย่างใกล้ชิดกับธาตุที่ต้องการสำรวจ แต่สามารถพบได้ง่ายเพราะเกิดบนผิวดินบริเวณกว้างหรือสามารถตรวจพบได้อย่างรวดเร็วโดยวิธีการวิเคราะห์ ดังนั้นแพ้ธไฟนเด้อรจึงเป็นการช่วยนำไปสู่การพบธาตุที่ต้องการ

pathline (แพ้ธ´ไลน) ในการสร้างแบบจำลองทางเคิมพิวเท่อรของระบบน้ำร้อน เส้นทางตามแนวของกระเปาะน้ำร้อนที่ไหลจากผลของการตอบสนองต่อการไล่ระดับทางเคมีกายภาพ ที่อยู่ใกล้กับแหล่งของมวลหินร้อน (stock) ที่แทรกเข้ามาแทนที่ ดู: *sourceline (ซ้อรซ´ไลน)*

patina (เพอที´เน่อ) [ธรณีวิทยา] (1) คราบสี หรือชั้นบางด้านนอกที่เกิดบนพื้นผิวของหินหรือวัตถุอื่นๆ โดยกระบวนการระเหยของน้ำใต้ดิน และทิ้งอ็อกไซดของเหล็ก และ/หรือ แมงเกอนีส หรืออ็อกไซดอื่นๆ เคลือบผิวหินไว้ ภายหลังจากการเปิดออกสู่อากาศมายาวนาน ตัวอย่างเช่น คราบสนิมเหล็กจากทะเลทราย (desert varnish) หรือเปลือกหุ้มแข็งบนเชิ้รท นอจู้ล ดู: *silcrete (ซิลครี้ท´); calcrete (เคลครี้ท´); ferricrete (เฟอ´ริครี้ท)* (2) โดยเฉพาะหมายถึง คราบสีเขียว ที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติบนผิวของทองแดงและทองแดงผสม หลังจากการสัมผัสกับอากาศชื้นในเวลานานๆ และประกอบด้วยคารเบอเหนทพื้นฐาน รากศัพท์: ภาษาอิตาเลี่ยน

patination (เพอเทอเน´เฌิ่น) คุณภาพหรือสภาพของการที่ถูกเคลือบด้วยเพอทีเน่อ (patina) หรือการกระทำหรือกระบวนการเคลือบผิวด้วยเพอทีเน่อ

patronite (แพะ´เทรอไน้ท) แร่สีเทาดำ ผลึกมอเนอคลิหนิค : VS_4 เป็นแหล่งสินแร่เวอเนเดี้ยม (vanadium)

patterned ground (แพะ´เทิ่รฺนดฺ กราวนฺดฺ) ภูมิลักษณ์ของดิน; ศัพท์กลุ่มสำหรับ สภาพพื้นดินที่มีลักษณะเด่นชัดเจน มีรูปแบบสมมาตรหรือกึ่งสมมาตร เช่น วงกลม รูปหลายเหลี่ยม ร่างแหเป็นขั้นๆ หรือเป็นริ้ว ที่ซึ่งเป็นลักษณะของ (แต่ไม่ได้ จำกัด) กลุ่มเศษธรณีวัตถุ ที่ถูกกระทำจากผลของการแช่แข็งและละลาย การจำแนกประเภทเป็นการจำแนกตามรูปแบบ มองจากด้านบนหรือรูปถ่ายทางอากาศ โดยทั่วไปพบในพื้นที่เขตหนาวจัด เช่น ขั้วโลก กึ่งขั้วโลก และอ๊ารคถิค แต่ยังรวมถึงสภาพพื้นดินที่มีลักษณะเด่นในเขตร้อนและกึ่งเขตร้อนด้วย ศัพท์ที่ใช้ก่อนหน้าหรือมีความหมายใกล้เคียง: *structure ground (สเตริ๊ค´เช่อรฺ กราวนฺดฺ); soil structure (ซอยลฺ สเตริ๊ค´เช่อรฺ) [แพะ´เทิ่รฺนดฺ กราวนฺดฺ]; Strukturboden (สเตริ๊คเทอรเบอเดิ้น); frost-pattern soil (ฟร้อสทฺ-แพะ´เทิ่รฺน ซอยลฺ); frost polygon (ฟร้อสทฺ โพ´ลีกอน); polygonal ground (โพ´ลิเกอเนิ่ล กราวนฺดฺ)*

patterned sedimentation (แพะ´เทิ่รฺนดฺ เซะเดอเมินเท´เฌิ่น) การตกตะกอนอย่างเป็นระบบของลำดับชั้นหิน ตัวอย่างเช่น การตกตะกอนแบบซ้ำ หรือเป็นวัฏจักร (cyclothem – ไซ´โคลเธ็ม)

pavement (เพฟ´เมิ่นทฺ) (1) พื้นที่เป็นหิน ที่มีลักษณะคล้ายถนนเรียบ ราบ และแข็ง หรือมีการอัดแน่นและอยู่ติดกันมาก ตัวอย่างเช่น *boulder pavement (โบล´เด้อร เพฟ´เมิ่นทฺ) [ธรณีสัณฐานวิทยา]; glacial pavement (เกล´เฌิ่ล เพฟ´เมิ่นทฺ); desert pavement (เด๊ะ´เสิรฺท เพฟ´เมิ่นทฺ); limestone pavement (ไลม´สโตน เพฟ´เมิ่นทฺ); erosion pavement (อิโร´เฌิ่น เพฟ´เมิ่นทฺ)* (2) [ธารน้ำ] พื้นลำธารที่เป็นชั้นกรวดหยาบ และที่มีความคงทนสูง

pavement prismatic structure (เพฟ´เมิ่นทฺ พริสแมติค สเตริ๊ค´เช่อรฺ) โครงสร้างรูปเหลี่ยมด้านขนาน ที่มีลักษณะกว้าง (ในระนาบแนวนอน) กว่าความสูง (ในทิศทางแนวตั้ง) ทำให้ รูปแสดงแบบแผ่น

pavilion (เพอวิล´เยิ่น) ส่วนของอัญมณีที่ผ่านการเจียระไนแบบหน้าเหลี่ยม ที่อยู่ระหว่างเกอร์เดิ้ล (girdle) และคิวเหลิท (culet) เปรียบเทียบ: *crown (กราวนฺ) [อัญมณี]*คำพ้อง: *base (เบส) [อัญมณี]*

pavilion facet (เพอวิล´เยิ่น แฟะ´เสิท) หน้าเหลี่ยมหลักบนเพอวิลเยิ่นของอัญมณีที่เจียระไน เช่น หน้าเหลี่ยมใหญ่สุดที่อยู่ระหว่างขอบ (girdle - เกอร´เดิ้ล) ถึงก้น (culet – คิว´เหลิท) แบบเหลี่ยมเกสร (brilliant-cut) หรือหน้าเหลี่ยมที่อยู่แถวกลางของหน้าตัดบนเพอวิลเยิ่นของเหลี่ยมชั้น (step cut) หรือเหลี่ยมมรกต

pay (เพ) ชั้นกะสะ; โครงสร้าง หรือชั้นหินที่มีการสะสมของสินแร่ เช่น pay gravel (เพ แกร´เวิ่ล), pay dirt (เพ เดิ๊รฺท), pay streak (เพ สตรี๊ค´) หรือน้ำมันและแก๊ส; รวมทั้ง กล่างถึง การสะสมของสินแร่ หรือส่วนหนึ่งของแร่ที่สามารถก่อให้เกิดมูลค่าเชิงพาณิชย์ เช่น pay ore (เพ ออร) คำนาม หมายถึง หินกักเก็บที่มีน้ำมันหรือแก๊ส ศัพท์นี้เป็นภาษาพูด

pay zone (เพ โซน) ช่วงในแนวดิ่งของชั้นหินที่ให้น้ำมันหรือแก๊สในปริมาณที่มีค่าเชิงเศรษฐกิจ

PBM (พีบีเอ็ม) หมุดถาวรเพื่อการรังวัด คำย่อ ดู: *permanent bench mark (เพอรฺ´เมอเนิ่นท เบ๊นชฺ ม้ารฺค)*

PCA (พีซีเอ) การวิเคราะห์องค์ประกอบหลัก คำย่อ ดู: *principal components analysis (พริ<u>น</u>เซอเพิ่ล เคิมโพเนิ่นทฺส เออะแนเลอเสิส)*

PDB standard (พีดีบี สแตน´เดิรฺด) มาตรฐานพีดีบี; คารเบิ้นไดอ็อกไซด ที่เตรียมจากเบเลิมไน้ท (belemnite) ที่เก็บจากพีดี ฟอรเมเฌิ่น (Peedee Formation) ในยุคคริเทเฌิสตอนบน (Upper Cretaceous) ทางตอนใต้ของรัฐแคเรอไลเน่อ (Carolina) สหรัฐอเมริกา ใช้เป็นสารมาตรฐานสำหรับการเปรียบเทียบในการกำหนดองค์ประกอบของไอเซอโถพของคารเบิ้นและอ็อกซิเจิ้น ชื่อย่อมากจาก “PeeDee Belemnite (PDB)”

PDO (พีดีโอ) การขึ้นลงในรอบสิบปีของน้ำในมหาสมุทรเพอซิฝิค คำย่อ ดู: *Pacific Decadal Oscillation (เพอซิ´ฝิค เด๊ะ´เคอเดิ้ล ออเซอเล´เฌิ่น)*

peachblossom ore (พีช´เบ<u>ล๊า</u>ะเซิ่ม ออร) ดู: *erythrite (เอ´เรอไธ<u>ร้</u>ทฺ)*

peacock coal (พี´ค็อค โคล) ชั้นบางๆ ของเหล็กอ็อกไซดบนผิวของถ่านหินที่มีสีม่วง-ฟ้า

peacock copper (พี´ค็อค เคาะ´เพ่อร) ดู: *peacock ore (พี´ค็อค ออร)*

peacock ore (พี´ค็อค ออร) ชื่อไม่เป็นทางการสำหรับแร่ทองแดงสีรุ้ง มีเงาวาว ผิวนอกสีคล้ำที่แสดงสีแตกต่างกัน เช่น แคลเคอไพไร้ท (chalcopyrite) และโดยเฉพาะ บอรไน้ท (bornite) คำพ้อง: *peacock copper (พี´ค็อค เคาะเพ่อร)*

pea gravel (พี แกร´เวิ่ล) แกรเวิ่ลสะอาด ที่มีขนาดเท่าๆ กันและเท่ากับเม็ดถั่วลันเตา

pea iron ore (พี ไอ´เริ่น ออร) ดู: *pea ore (พี ออร)*

peak (พี้ค) (1) [ชายฝั่ง] แหลม; พื้นดินที่ยื่นออกสู่ทะเล (2) [ธรณีสัณฐานวิทยา] (ก) จุดสูงสุดของเนินเขา หรือภูเขา; หนึ่งในยอดของภูเขา; จุดยอดที่โดดเด่น หรือจุดที่สูงสุด (ข) ภูเขาหรือเนินเขาเดี่ยว ที่ใช้แทนเทือกเขาหรือเนินเขาทั้งหมด โดยเฉพาะส่วนที่แยกเดี่ยวได้ชัดเจน หรืออยู่ในตำแหน่งสูงสุด

peak diameter (พี้ค ไดแอ´เมอเท่อรฺ) ขนาดของเส้นผ่าศูนย์กลางที่โดดเด่นของอนุภาค บนแกร๊ฟของเส้นโค้งแสดงการกระจายขนาดของอนุภาค

peak discharge (พี้ค ดิส´ชารจฺ) ดู: *flood peak (เฝ<u>ลิ</u>ด พี้ค)*

peak plain (พี้ค เพ<u>ล</u>น) ที่ราบสูง ที่เกิดขึ้นจากชุดของยอดเขาที่มีความสูงใกล้เคียงกัน/สอดคล้องกัน มักอธิบายว่าเป็นที่ราบ (peneplain - พี´นิเพ<u>ล</u>น) ที่ถูกยกตัวขึ้น พร้อมถูกตัดแและแยกออกจากกัน ดู: *gipfelflur (กิ๊พ´เฟล<u>ฟลู</u>รฺ)* คำพ้อง: *summit plain (เซ้อ´เหมิท เพ<u>ล</u>น)*

peak-ring crater (พี้ค-ริง เค<u>ร</u>´เท่อรฺ) หลุมอุกกาบาตที่ซับซ้อนที่ศูนย์กลางมีภูเขารูปวงแหวนแทนที่จะเป็นยอดกลางล้อมรอบศูนย์กลาง หลุมตรงยอดกลางจะมีขนาดใหญ่กว่าหลุมของยอดกลางบนดาวเคราะห์หรือดาวบริวาร รัศมีของวงแหวนจะสมมาตรซึ่งตรงข้ามกับหลุมที่มีวงแหวนหลายชั้น

peak runoff (พี้ค เริ่น´อ๊อฟ) อัตราสูงสุดที่ไหลบ่าของน้ำ ณ จุดที่กำหนด หรือจากพื้นที่ที่กำหนด ในช่วงระยะเวลาใดเวลาหนึ่งที่กำหนด

peak zone (พี้ค โซน) ดู: *abundance zone (เออะเบิน´เดิ้นซฺ โซน)*

pea ore (พี ออร) ชนิดต่างๆ ของไลเมอไน้ทแบบเม็ดถั่ว (pisolitic limonite – ไพเซอลิ´ถิค ไล´เมอไน้ท) หรือแร่เม็ดถั่ว (bean ore - บีน ออร) ที่เกิดเป็นเม็ดกลมขนาดเม็ดถั่ว หรือเกาะกันเป็นแผ่นหนา คำพ้อง: *pea iron ore (พี ไอ´เริ่น ออร)*

pearl (เพิรฺล) ไข่มุก; มวลพอกที่ประกอบด้วยชั้นต่างๆ ของโพรทีน (conchiolin - คองไค´เออเลิ่น) และชั้นมุกของเออะแระเกอไน้ท (aragonite) พอกเป็นชั้นๆ ซึ่งเกิดขึ้นในเปลือกหอยน้ำทะเลและน้ำจืด

pearl opal (เพิรฺล โอ๑เพิ่ล) ดู: *cacholong (แคะ๑เชอลอง)*

pearl spar (เพิรฺล สปาร๑) ผลึกของแร่จำพวกคารเบอเหนท เช่น แอนเคอไร้ท (ankerite) มีความมันวาวเหมือนมุก; โดยเฉพาะ ดู: *dolomite (โด๑เลอไม้ท) [แร่วิทยา]* สะกดได้อีกแบบคือ pearlspar (เพิรล สปาร)

pearlstone (เพิรฺล๑สโตน) ดู: *perlite (เพอรฺ๑ไล้ท)*

pearly luster (เพิรลี๑เลิส๑เต้อร) ดู: *nacreous luster (เน๑เครียส หรือเน๑ครีเอิส เลิส๑เต้อร)*

pear-shaped cut (เพิรฺล-เฉ้พดฺ เคิ้ท) รูปแบบของการเจียระไนแบบบริลเยิ่นท (brilliant cut – บริลเยิ่นท เคิ้ท – การเจียระไนเพชรหรือพลอยให้มีหลายหน้าเพื่อให้เกิดประกาย) มักมี 58 หน้า มีรูปคล้ายลูกแพร (pear)

peat (พี้ท) การทับถมของเศษหลงเหลือของพืชกึ่งถ่านในสภาพแวดล้อมที่ชุ่มน้ำ เช่น หนองหรือบึง และมีความชื้นสูง (อย่างน้อยร้อยละ 75) เป็นช่วงแรกของการวิวัฒน์เป็นถ่านหิน; มีปริมาณคารเบิ้นประมาณร้อยละ 60 และมีอ็อกซิเจิ้นประมาณร้อยละ 30 (ไม่มีความชื้น) รูปร่างหรือเค้าโครงของพืชอาจยังเห็นได้หรือไม่เห็น ขึ้นอยู่กับระดับของการสลายของสารอินทรีย์ เมื่อแห้ง จะเผาไหม้ได้โดยง่าย

peat ball (พี้ท บอล) เล้ค บอล (lake ball) ที่ประกอบด้วยชิ้นส่วนของพี้ทปริมาณมาก

peat bed (พี้ท เบ๊ด) ดู: *peat bog (พี้ท บอก)*

peat bog (พี้ท บอก) บึง หรือที่ลุ่ม ที่ซึ่งพี้ทวิวัฒน์ภายใต้เงื่อนไขของความเป็นกรด และมีพืชที่เจริญในดินที่มีความเป็นกรด เช่น ม้อส (sphagnum moss– สแฟ็ก๑เนิ่ม ม้อส) คำพ้อง: *peat moor (พี้ท มัวรฺ หรือมุรฺ); peat bed (พี้ท เบ๊ด)*

peat breccia (พี้ท เบรี๊ะ๑เชี่ย) พี้ทที่ถูกทำให้แตกหัก และต่อมาเกิดการตกทับถมใหม่ คำพ้อง: *peat slime (พี้ท สไลม๑)*

peat coal (พี้ท โคล) (1) ถ่านหินที่อยู่ระหว่างพี้ทและถ่านหินสีน้ำตาล หรือลิกไน้ท (2) พี้ทเทียมที่ใช้เป็นเชื้อเพลิง

peat deposit (พี้ท ดิพอ๑เสิท) ศัพท์ที่มักอ้างถึง ในการนำเอาพี้ทมาใช้ประโยชน์

peatflow (พี้ท๑โฟล) การไหลของพี้ทที่เกิดอยู่ในบึง หรือที่ลุ่ม โดยแก๊สระเบิดภายในบึงหรือที่ลุ่มภายใต้ความกดดันจากการบวมของดินเนื่องจากการกักเก็บน้ำโดยการเจริญเติบโตของพืช การไหลออกของน้ำทำให้เกิดการไหลของพี้ทปนโคลน (bog burst – บอก เบิ๊รสท - การระเบิดของพรุ)

peat formation (พี้ท ฟอรเม๑เฉิ่น) การสลายตัวบางส่วนของพืชในพื้นที่ลุ่มมีน้ำขังและอ็อกซิเจิ้นมีปริมาณน้อย/ไม่เพียงพอ เปรียบเทียบ: *humification (ฮิวเมอเฟอเค๑เฉิ่น); terrestrialization (เทอเรสเตรียไลเซ๑เฉิ่น); paludification (เพอลู๑เดอเฟอเค๑เฉิ่น)* คำพ้อง: *ulmification (เอิลมิเฟอเค๑เฉิ่น); peatification (พี้ทิเฟอเค๑เฉิ่น)*

peat hummock (พี้ท เฮอ๑เหมิ่ค) เนินกลมของพี้ทมากกว่าที่จะเป็นดิน เปรียบเทียบ: *earth hummock (เอิ๊รฺธ เฮอ๑เหมิ่ค)*

peatification (พี้๑ทิเฟอเค๑เฉิ่น) ดู: *peat formation (พี้ท ฟอรเม๑เฉิ่น)*

peatland (พี้ท๑เล่นดฺ) หมายถึง พื้นที่ ที่มีพืชที่มีศักยภาพที่จะวิวัฒน์เป็นพี้ท และรวมถึงพี้ททั้งหมดที่เกิดจากพืช เปรียบเทียบ: *bog (บอก); fen (เฟิน); wetland (เว็ท๑แลินดฺ)* คำพ้อง: *mire (ไม๑เอ่อรฺ); moor (มัวรฺ)*

peat moor (พี้ท มัวรฺ หรือมุรฺ) ดู: *peat bog (พี้ท บอก)*

peat moss (พี้ท ม้อส) พี้ทที่เกิดจากม้อส มักเป็น *sphagnum moss (สแฟ๑ก๑เนิ่ม ม้อส)*

peat mound (พี้ท มาวนฺด) เนินใดๆ ที่ประกอบด้วยพี้ท เป็นส่วนใหญ่ มีขนาดตั้งแต่เนินกลมเล็กๆ (hummock - เฮอ๑เหมิ่ค) ไปจนถึงเนินขนาดใหญ่ (palsa – แพล๑เซ่อ - เนินดินขนาดใหญ่เกิดจากการดันของเกลเฉ่อร) ที่มีความสูงประมาณ 3 - 6 เมตร และยาว 2 - 25 เมตร

peat plateau (พี้ท แพละโท๑) พื้นที่ต่ำ (โดยทั่วไปเป็นที่ราบที่เกิดจากการขยายตัวของพี้ท) ที่ยกตัวสูงขึ้นหนึ่งหรือมากกว่าหนึ่งเมตรเหนือพื้นที่ทั่วไปของพี้ทเลิ่นด เปรียบเทียบ: *bog expanse (บอก อิกสแป๊นส๑)*

peat-sapropel (พี้ท-แซะ๑เพรอเพล) การย่อยสลายสารอินทรีย์ที่มีการเปลี่ยนผ่านระหว่างพี้ทและเลนอินทรีย์ คำพ้อง: *sapropel-peat (แซะ๑เพรอเพล-พี้ท)*

peat slime (พี้ท สไลม๑) ดู: *peat breccia (พี้ท เบรี๊ะ๑เชี่ย)*

peat soil (พี้ท ซอยล) ดินอินทรีย์ ที่เศษหลงเหลือของพืชยังคงเค้าโครงเดิม สามารถบ่งบอกได้ว่ามีกี่ส่วนของความหนาของชั้นดินอินทรีย์มากกว่าผลรวมของความหนาของชั้นแร่ ดู: *muck (เมิ้ค); muck soil (เมิ้ค ซอยล); mucky peat (เมอะคี่ พี้ท)*

peat swamp (พี้ท สว้อมพ๑) พื้นที่เปียก มีรูพรุน ที่ซึ่งมีพืชเป็นส่วนมาก พื้นผิวบนดินชื้นและน้ำไม่ขังท่วม ส่วนพื้นที่ที่มีระดับธาตุอาหารพืชต่ำ ดินมีความเป็นกรด/ด่างที่ระดับต่ำกว่า 4.0 และ

องค์ประกอบของแร่ต่ำกว่าร้อยละ 25 เมื่อแห้ง เปรียบเทียบ: *peat bog (พี้ท บอก)*

peat-to-anthracite theory (พี้ท-ทู-แอน'เธรอไซ้ท ธี'เออรี่) ทฤษฎีของกระบวนการเกิดถ่านหิน เป็นกระบวนการที่จัดอันดับการวิวัฒน์ของถ่านหิน โดยการอนุมานอายุทางธรณีวิทยาของการเกิดถ่านหิน พี้ทเป็นระยะแรกของการเกิดถ่านหิน มีอายุในยุคปัจจุบัน; ลิกไน้ท เป็นถ่านหินระยะกลาง มีอายุเทอรเฌอรี่ (Tertiary) หรือเมะเซอโซอิค (Mesozoic) และถ่านหิน เบอทิวเมอเนิส และแอนเธรอไซ้ท เป็นถ่านหินที่วิวัฒน์สูงขึ้น มักมีอายุในยุคคารเบอนิเฟอเริส (Carboniferous)

pebble (เพะ'เบิ้ล) (1) [อัญมณี] (ก) อัญมณีหยาบที่เกิดขึ้นในรูปแบบของก้อนกรวด เช่น กรวดในธารน้ำ (ข) ขวอรทสโปร่งแสงไม่มีสี หรือผลึกขวอรทส เช่น "Brazilian pebble – เบรอ'เซิ้ลเยิ่นเพะ'เบิ้ล" (2) [ขนาด] (ก) ศัพท์ทั่วไปสำหรับก้อนหินขนาดเล็ก มนหมายถึง ก้อนหินที่ถูกน้ำทำให้สึกกร่อน โดยเฉพาะก้อนหินขนาดใหญ่กว่า granule (แกรน'ยู่ล) และเล็กกว่า cobble (เคาะ'เบิ้ล) ที่มีขนาดเส้นผ่านศูนย์กลางอยู่ในช่วง 4 - 64 มิลลิเมตร (1/6 - 2.5 นิ้ว หรือ -2 ถึง -6 หน่วยไฟ (phi unit) หรือขนาดระหว่าง เม็ดถั่วถึง ลูกเทนนิส) มีลักษณะมน หรือถูกเปลี่ยนรูปโดยการขัดถู ในสหราชอาณาจักรจะใช้ช่วง 10 - 50 มิลลิเมตร ศัพท์นี้จะรวมเอาขนาดของเคาะเบิ้ลเข้ามาด้วย และมักจะใช้อยู่ในรูปของพหูพจน์ ที่เป็นคำพ้องของแกรเวิ่ล ดู: *very coarse pebble (เวรี่ คอรฺส เพะเบิ้ล); coarse pebble (คอรฺส เพะ'เบิ้ล); medium pebble (มี'เดี้ยม เพะ'เบิ้ล); fine pebble (ไฟนฺ เพะ'เบิ้ล)* คำพ้อง: *pebblestone (เพะ'เบิ้ล สโตน')* (ข) เศษหินหรือแร่ที่อยู่ในดินที่มีขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางอยู่ในช่วง 2 - 20 มิลลิเมตร สำหรับในสำนักงานดินของสหรัฐ กำหนดในช่วง 2 - 64 มิลลิเมตร เปรียบเทียบ: *gravel (แกรเวิ่ล)*

pebble armor (เพะ'เบิ้ล อาร'เม่อรฺ) เกราะ ก้อนกรวด; เด๊ะเสิรท อารเม่อร (desert armor) ที่ประกอบด้วยเพะเบิ้ลกลมเช่นที่ปรากฏในที่ราบของกรวด ที่ทรายถูกพัดออกไป (serir - เซอริ'เอ่อร) ที่ราบทะเลทรายที่ปกคลุมด้วยก้อนกรวดกลม ซึ่งมีอายุมากกว่าพื้นที่ทะเลกรวด (reg) ที่ซึ่งทรายถูกพัดออกไปหมด เช่น ในทะเลทรายเซอแฮเร่อ (Sahara) ของลิเบียและอียิปต์ รากศัพท์: ภาษาแอเรอะบิก "dry – แห้งแล้ง" เปรียบเทียบ: *hammada (เฮอมอ'เด้อ)*

pebble bed (เพะ'เบิ้ล เบด) ชั้นกรวด; เพะเบิ้ล เคินกลอเมอเหริทใดๆ โดยเฉพาะ เพะเบิ้ล เคินกลอเมอเหริทที่มีเพะเบิ้ลผุ ทับถมอยู่อย่างหลวมๆ คำพ้อง: *popple rock (เพาะ'เพิ่ล ร็อค)*

pebble coal (เพะ'เบิ้ล โคล) ดู: *ball coal (บอล โคล)*

pebble conglomerate (เพะเบิ้ล เคินกลอ'เมอเหริท) เคินกลอเมอเหริทที่มีก้อนกรวดขนาดเพะเบิ้ล

pebble dent (เพะ'เบิ้ล เดิ้นท) หลุมเล็กหรือรอยเว้า ที่เกิดโดยก้อนกรวดที่กดลงบนผิวของธรณีวัตถุที่ยังไม่แข็งตัว และ/หรือดินที่เกาะตัวกันหลวมๆ ที่อยู่ใต้กองก้อนกรวดขนาดเพะเบิ้ล

pebble dike (เพะ'เบิ้ล ได๊ค) (1) ได้คที่ประกอบด้วยก้อนกรวดเป็นส่วนใหญ่ (2) แท่งแบนที่ประกอบด้วยเศษหินตะกอนที่แตกหัก ในเมตริกซของหินอัคนี เช่น เศษหินแตกหัก จากผลของแรงดันของแก๊ส และสารละลายร้อนที่มาจากแม็กเม่อ ที่ฉีดหรือดันเข้าไปในหินท้องที่ ทำให้เกิดการแตกหักเป็นก้อนโค้งมนเนื่องจากถูกบด และ/หรือกร่อนโดยสารละลายร้อน

pebble gravel (เพะ'เบิ้ล แกร'เวิ่ล) การทับถมของธรณีวัตถุที่มีขนาดเพะเบิ้ล

pebble mosaic (เพะ'เบิ้ล โมเซ'อิค หรือโมเสค) เพะเบิ้ลจำนวนมากที่ถูกขัดโดยลมและยึดติดกันแน่น; ชนิดของ desert mosaic (เด๊ะ'เสิรฺท โมเซ'อิค) ที่ประกอบด้วยก้อนกรวดขนาดเพะเบิ้ล

pebble peat (เพะ'เบิ้ล พี้ท) พี้ทที่เกิดในสภาพภูมิอากาศกึ่งแห้งแล้ง จากการสะสมของม้อส และสาหร่าย มีชั้นหนาไม่เกิน 0.64 เซนติเมตร (1/4 นิ้ว) อยู่ใต้พื้นกรวดขนาดเพะเบิ้ลของดินที่มีการระบายน้ำดี

pebble phosphate (เพะ'เบิ้ล ฟ้อส'เฝท) ฟ้อสเฝทที่เกิดแบบแร่รอง ที่ยังเหลืออยู่ในแหล่งกำเนิดเดิม หรือเคลื่อนย้ายมาจากแหล่งอื่น ประกอบด้วยเพลเหลิทส (pellets) เพะเบิ้ลส (pebbles) และนอจุ้ลส (nodules) ของสารฟ้อสเฝท ผสมกับทรายและดินเคล เช่น land-pebble phosphate (แลนดฺ เพะ'เบิ้ล ฟ้อส'เฝท) และ river-pebble phosphate (ริ'เว่อรฺ เพะ'เบิ้ล ฟ้อส'เฝท)

pebble pup (เพะ'เบิ้ล พัพ) (1) ผู้ช่วยนักธรณีวิทยา (2) นักศึกษาธรณีวิทยา (3) นักสะสมหินหรือแร่ที่ไม่มีประสบการณ์

pebble size (เพะ'เบิ้ล ไซ้ส) ศัพท์ที่ใช้ในตะกอนวิทยาสำหรับขนาดของอนุภาคที่มีขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางอยู่ระหว่าง 4 และ 64 มิลลิเมตร (1/6 ถึง 2.5 นิ้ว)

pebblestone (เพะ´เบิ้ลสโตน) ดู: *pebble (เพะ´เบิ้ล) [ขนาด]*

pebbly mudstone (เพะ´บลี้ เหมิด´สโตน) หินโคลนที่มีเม็ดกรวด (conglomeratic mudstone) ซึ่งกรวดขนาดเพะเบิ้ลปรากฏกระจัดกระจายเพียงเล็กน้อย และฝังตัวอยู่ในชั้นหินที่ถูกทำให้เปลี่ยนรูปหรือลักษณะไปแล้ว ศัพท์นี้ใช้สำหรับการบรรยายลักษณะหิน (ที่ไม่ได้คำนึงถึงการเกิดของหิน) ที่มีการเรียงของตะกอนไม่ดี คล้ายตะกอนธารน้ำแข็ง (till-like rock) ที่ประกอบด้วยเพะเบิ้ลกระจายอยู่ในเมถริกสของหินโคลน ดู: *tilloid (ทิ´ลอยด์); pseudotillite (ซูโดทิ´ไล้ท)*

pebbly sand (เพะ´บลี้ แซนด์) ตะกอนที่ยังไม่แข็งตัวเป็นหินที่มีทรายอย่างน้อยร้อยละ 75 และจำนวนเพะเบิ้ลที่เห็นได้ชัดเจนไม่เกินร้อยละ 25 ของตะกอนทั้งหมด เปรียบเทียบ: *sandy gravel (แซน´ดี้ แกร´เวิ่ล)*

pebbly sandstone (เพะ´บลี้ แซนด์´สโตน) (1) เพะบลี้ แซนด ที่แข็งตัวเป็นหิน (2) หินทรายที่มีเพะเบิ้ลร้อยละ 10-20 เปรียบเทียบ: *conglomeratic sandstone (เคินกลอ´เมอแรถิค แซนด์´สโตน)*

pectolite (เพ็ค´เทอไล้ท์) แร่สีขาว หรือเทา ผลึกไทรคลิหนิค: $NaCa_2Si_3O_8(OH)$ เกิดแบบอัดตัวแน่นของเส้นใยที่บานออกหรือขนานกัน มักพบในโพรงอากาศของหินบะซ้อลท และลาเว่อที่มีฟองอากาศ

pectolite-M2abc (เพ็ค´เทอไล้ท์-เอ็มทูเอบีซี) แร่สีขาว น้ำตาลไหม้ ชมพู หรือน้ำเงินอ่อน ผลึกมอเนอคลิหนิค : $NaCa_2Si_3O_8(OH)$ อีกชื่อหนึ่งคือ parapectolite (แพเรอเพ็คเทอไล้ท์) เป็นอีกรูปผลึกหนึ่งของเพ็คเทอไล้ท

ped (เพด) หน่วยของโครงสร้างดิน เช่น บล็อค คอเลิ่มน แกรนยู่ล แผ่น หรือแท่ง เกิดโดยกระบวนการทางธรรมชาติ (ตรงกันข้ามกับคล็อด (clod) ที่เป็นการทำเทียม)

pedal (พี´แดล) ใช้กับวัตถุดิน ที่ส่วนใหญ่ประกอบด้วยหน่วยของโครงสร้างดินต่างๆ (ped – เพด)

pedestal (เพะ´เดิสเติ้ล) แท่งหินรูปเสา หรือเสาหิน; (1) [ธรณีสัณฐานวิทยา] หินโผล่ที่มีลักษณะคอดเรียว หรือแท่งหิน ที่แสดงความคงทนต่อการผุกร่อนของเนื้อหิน และ/หินตัวการในการกร่อนแตกต่างกัน เช่น บริเวณป่าหินงาม จังหวัดชัยภูมิ เสาเฉลียง จังหวัดอุบลราชธานี หรือลานหินบริเวณภูผาเทิบ จังหวัดมุกดาหาร ดู: *pedestal rock (เพะ´เดิสเติ้ล ร็อค)* คำพ้อง: *rock pedestal (ร็อค เพะ´เดิสเติ้ล)* (2) [ธารน้ำแข็ง] ดู: *ice pedestal (ไอ๊ซ์ เพะ´เดิสเติ้ล)*

pedestal rock (เพะ´เดิสเติ้ล ร็อค) (1) มวลหินเดี่ยวๆ ที่ยังหลงเหลือจากการผุพัง หรือกร่อนของหิน ที่วางอยู่อย่างสมดุลบนมวลหินขนาดกว้าง ศัพท์นี้ยังหมายถึง คุณลักษณะทั้งหมดที่ปรากฏ เปรียบเทียบ: *balanced rock (แบ´เลิ่นซฺด์ ร็อค); mushroom rock (เหมิฌ´รูม ร็อค)* (2) ดู: *perched block (เพิ๊รชด์ บล็อค)*

pedial class (พีไดเอิ้ล แคล้ส) ชั้น ในระบบไทรคลิหนิค ที่มีความสมมาตร 1 (ไม่สมมาตร)

pediment (เพะ´เดอเมิ่นท์) พื้นที่ลาดเล็กน้อย กว้าง เป็นกองเศษหินผุหรือพื้นผิวหินผุ ที่ซึ่งปรากฏอยู่ที่ฐานด้านหน้าของภูเขาหรือที่ราบสูงที่มีการเปลี่ยนระดับอย่างทันที ในบริเวณพื้นที่แบบแห้งแล้งหรือกึ่งแห้งแล้ง (โดยเฉพาะ ในทะเลทราย) ส่วนใหญ่มักมีพื้นเป็นหิน (บางครั้งอาจเป็น ที่ราบลุ่มของธารน้ำเก่า) ที่ไม่มีสิ่งปกคลุม แต่บ่อยครั้งอาจมีเศษหินคลุมจากผลของการกร่อนของหินบนภูเขา แนวตัดขวางของเพะเดอเมิ่นทตามแนวยาวมักเว้าขึ้นเล็กน้อย และรูปด้านนอกมีลักษณะคล้ายกับ bajada (เบอฮา´เด้อ) เช่น สวนสนบ่อแก้ว จ. เชียงใหม่ รากศัพท์: “จากสถาปัตยกรรม หลังคาระเบียงรูปสามเหลี่ยมยอดระเบียงด้านหน้าของอาคารสไตลแบบกรีก” ซึ่งจากความหมายของรากศัพท์ ศัพท์นี้ไม่เหมาะสมสำหรับพื้นผิวที่ค่อยข้างลาดกว้างตามแนวเทือกเขา เปรียบเทียบ: *rock fan (ร็อค แฟน) พื้นราบจากการกัดเซาะ โดย ธารน้ำ (peripediment-เพอริเพะเดอเมิ่นท์)* คำพ้อง: *conoplain (คอเนอเพลน)*

pedimentation (เพะ´เดอเมิ่นเท´เฌิ่น) กระบวนการเกิดและวิวัฒน์ของพื้นที่ราบ (pediment) เพะเดอเมิ่นท โดยการทำให้ราบตามด้านข้างโดยธารน้ำที่ไหลผ่านพื้นที่ที่ชันมาก หรือโดยการกร่อนและพังทลายของเชิงเขาจากด้านหลัง (backwearing) และการชะล้างเศษหินด้วยลำธารเล็กๆ ที่มีการไหลแบบกระจายตัว เปรียบเทียบ: *pediplanation (เพะ´เดอเพลอเน´เฌิ่น)*

pediment dome (เพะ´เดอเมิ่นท์ โดม) ดู: โดมในทะเลทราย (*desert dome (เด๊ะ´เสิ๊รท โดม)*)

pediment gap (เพะ´เดอเมิ่นท์ แก๊พ) การเปิดกว้างจากการขยายตัวของพื้นที่ราบจากการกัดเซาะ *pediment pass (เพะ´เดอเมิ่นท์ แพ้ส)*

pediment pass (เพะ´เดอเมิ่นท์ แพ้ส) พื้นที่ราบจากการกัดเซาะที่มีลักษณะแคบ แบน คล้ายลิ้น ที่เชื่อมกับอีกเพะเดอเมิ่นทหนึ่งที่อยู่ด้านตรงกันข้ามของภูเขา; เพะเดอเมิ่นทที่มีก้อยต่างระดับกัน เปรียบเทียบ: *pediment gap (เพะ´เดอเมิ่นท์ แก๊พ)*

pediocratic (เพะดีเออแคร<u>ธ</u>ิค) เกี่ยวกับ ช่วงเวลาที่มีไดแอสเตรอฟิเซิ่ม (diastrophism – การเปลี่ยนรูปหรือลักษณะของเปลือกโลก เช่น การเกิดฟ้อลท หรือโฟลด) ขนาดเล็ก เปรียบเทียบ: *orocratic (ออเรอแคร<u>ธ</u>ิค)*

pediplain (เพะ´เดอเพ<u>ล</u>น) ที่ราบกว้าง ที่พื้นผิวเกิดจากการกร่อนโดยผลของธารน้ำ ที่เกิดในพื้นที่ทะเลทราย โดยการเชื่อมต่อของเพะเดอเมิ่นทที่อยู่ติดกัน และเขายอดเตี้ยในทะเลทรายในบางครั้ง แสดงถึงระยะสุดท้าย (peneplain – พี´นิเพ<u>ล</u>น - ที่ราบความลาดต่ำ แสดงถึงระยะสุดท้ายของการวิวัฒน์พื้นที่จากการกร่อนโดยธารน้ำ) ของขั้นตอนการวิวัฒน์ตามวัฏจักรการกร่อนในพื้นที่แห้งแล้ง เปรียบเทียบ: *pediplane (เพะ´เดอเพ<u>ล</u>น); พื้นที่ราบจากการกัดเซาะที่เชื่อมประสาน.* คำพ้อง: *panfan (แพน´แฟน); desert peneplain (เด๊ะ´เสิร<u>ธ</u> พี´นิเพ<u>ล</u>น); desert plain (เด๊ะ´เสิร<u>ธ</u> เพ<u>ล</u>น)*

pediplanation (เพะ´เดอเพ<u>ล</u>อเน´เฌิ่น) (1) ศัพท์ทั่วไปสำหรับกระบวนการทั้งหมด ที่ทำให้เกิดเพะเดอเพลน (2) การกระทำหรือกระบวนของการเกิดและวิวัฒน์ของเพะเดอเพลน; การกระทำหรือกระบวนการเกิดและวิวัฒน์ของเพะเดอเมิ่นทในระดับภูมิภาค ที่มีการลดลงของความลาดชันร่วมด้วย

pediplane (เพะ´เดอเพ<u>ล</u>น) (1) พื้นผิวราบที่วิวัฒน์จากผลของการกร่อนใดๆ เช่น เพะเดอเมิ่นท หรือเพอริเพะเดอเมิ่นท (peripediment) ที่เกิดในพื้นที่เชิงเขาในเขตแห้งแล้งหรือกึ่งแห้งแล้ง ไม่ว่าจะโผล่ หรือถูกปกคลุมด้วยธรณีวัตถุที่ความหนาไม่มากกว่าความสามารถที่จะกัดเซาะออกไปได้ (ความหนาที่สามารถเคลื่อนย้ายออกไปได้ ในช่วงน้ำหลาก) (2) บางครั้งใช้เป็นคำพ้องของ *pediplain (เพะ´เดอเพ<u>ล</u>น)*

pedoderm (เพะ´เดอเดิร<u>ธ</u>ม) หน่วยของดิน ที่สามารถแสดงในแผนที่ได้ อาจมีการขาดหายไปทั้งหมดหรือเพียงบางส่วน ที่โผล่บนพื้นผิวโลก หรือโผล่เพียงบางส่วน หรือไม่โผล่เลย โดยมีลักษณะทางกายภาพ และความสัมพันธ์ของลำดับชั้นหิน ที่เอื้อในการทำแผนที่

pedofacies (เพะเดอเฟ´ฌีส) หินตะกอนตามด้านข้างแนวนอนที่ต่อเนื่องกัน แต่มีดินที่อยู่ด้านข้างแตกต่างกัน อันเป็นผลมาจากระยะห่าง (ในระหว่างการเกิดดิน) จากพื้นที่ของการทับถมตะกอน คำพ้อง: *soil facies (ซอยล เฟ´ฌีส)*

pedogenesis (เพะเดอเจ´เนอเสิส) ดู: *soil genesis (ซอยล เจ´เนอเสิส)*

pedogenic (เพะโดเจ´หนิค) เกี่ยวกับ การเกิดดิน

pedogeography (เพะ´โดจีออ´เก<u>ร</u>อฟี่) การศึกษาขอบเขตเชิงภูมิศาสตร์ของดิน

pedography (เพอดอ´เก<u>ร</u>อฟี่) คำบรรยายอย่างเป็นระบบของดิน; กฎเกณฑ์ รูปแบบ หรือมุมมองของวิทยาศาสตร์ดิน

pedological features (เพเดอลอ´จิเคิ่ล ฟี´เช่อร<u>ธ</u>ส) ในจุลสัณฐานวิทยาของดิน หมายถึง หน่วยภายในวัตถุดินที่มีความแตกต่างจากวัตถุดินที่ล้อมรอบ เช่น ต้นกำเนิด (การสะสม) ความแตกต่างในความเข้มข้นบางส่วนของแพลสเม่อ (plasma) หรือความแตกต่างในเนื้อดิน

pedology (เพะดอ´เลอจี้) สาขาหนึ่งในของวิทยาศาสตร์ดิน; การศึกษาลักษณะทางสัณฐานวิทยาของดิน การเกิด และการจัดหมวดหมู่

pedometer (พิดอ´เมอเท่อร<u>ธ</u>) อุปกรณ์ขนาดเล็ก สำหรับนับก้าว เครื่องนับก้าว เป็นเครื่องขนาดนาฬิกาพกสำหรับติดลำตัวหรือติดขา และสามารถปรับระยะให้วัดขนาดก้าวของผู้ใช้ได้

pedon (เพะ´เดิ่น) หน่วยที่เล็กที่สุด หรือปริมาตร (3 มิติ) ของดินที่พื้นผิวโลก ที่เป็นตัวอย่างอธิบายชั้นดินต่างๆ ที่ปรากฏโดยทั่วไปจะมีพื้นที่ 1 ตารางเมตร แต่อาจมากกว่าได้ และความลึกของพีดอนขึ้นอยู่กับความลึกของดินที่กำหนด; ดินที่พื้นผิวโลกพิจารณาในสภาพสามมิติ ที่มีด้านข้างขนาดใหญ่พอที่จะเอื้อให้มีการศึกษาได้ (มีพื้นที่ระหว่าง 1 ถึง 10 ตารางเมตร) ที่ซึ่งชั้นดินด้านข้างมีการแทรกสลับหรือเป็นวัฏจักร และมีการเกิดซ้ำในช่วง 2 ถึง 7 เมตร ซึ่งความยาวด้านข้างของเพะเดิ่นคือครึ่งหนึ่งของวัฏจักร (1-3.5 เมตร) หากหนึ่งวัฏจักรน้อยกว่า 2 เมตร หรือทุกชั้นต่อเนื่องกัน เพะเดิ่นมีพื้นที่ประมาณ 1 ตารางเมตร หากชั้นดินแทรกสลับหรือเป็นวัฏจักรเกิดซ้ำอีกในช่วงมากกว่า 7 เมตร เพะเดิ่นจะมีขนาด 1 ตารางเมตร และมีดินมากกว่าหนึ่งชนิดเป็นตัวแทนในเพะเดิ่นในแต่ละรอบ

pedosphere (เพะ´เดอสฟิร<u>ธ</u>) เปลือกหรือชั้นของโลกที่มีกระบวนการเกิดดิน

pedostratigraphic unit (เพะเดอสแ<u>ตร</u>เทอะ´แก<u>ร</u>ฟิค ยู´เหนิท) หน่วยของหินหรือตะกอน พิจารณาสามมิติ ที่ฝังอยู่แต่สามารถตรวจสอบหรือติดตามได้ ประกอบด้วยชั้นดินหนึ่งหรือมากกว่าหนึ่งที่วิวัฒน์ขึ้นและทับด้วยหนึ่งหรือมากกว่าหนึ่งหน่วยลำดับชั้นหินตามลักษณะหิน (lithostratigraphic unit) หรือหน่วยลำดับชั้นหินตามลักษณะของการขาดความต่อเนื่อง (allostratigraphic unit – แอเลสแ<u>ตร</u>เทอะแก<u>ร</u>ฟิค ยู´เหนิท) ดู: *geosol (จี´ออโซล); pedostratigraphy (เพะเดอสแ<u>ตร</u>อทิ´เกรอะฟี)*

pedostratigraphy (เพะเดอสเตรอทิ´เกรอะฟี่) (1) ลำดับเหตุการณ์ของการเกิดดิน (2) การศึกษาของดินที่เกี่ยวเนื่องกันแต่มีลักษณะแตกต่างกัน ที่เกิดขึ้นในพื้นที่เดียวกัน ในช่วงระยะเวลาต่างกัน มีสภาพการเกิด และสิ่งแวดล้อมแตกต่างกัน คำพ้อง: *soil stratigraphy (ซอยล์ สเตรอทิ´เกรอะฟี่)*

pedoturbation (เพะเดอเทอเบ´เฉิ่น) การผสมของดิน หรือตะกอน ในแนวตัดขวาง ด้วยกระบวนการต่างๆ เช่น การขุดโดยสัตว์ การกระทำของต้นไม้ การแช่แข็งและการละลาย หรืออื่นๆ มักเปลี่ยนรูปทำให้โครงสร้างของเนื้อดินเปลี่ยนรูป ซึ่งตรงข้ามกับการกระจายขนาดเฉพาะธรณีวัตถุละเอียด

pedotype (เพะ´เดอไท้พ) ดิน หรือดินที่ถูกฝัง (paleosol) ของหน่วยดินในการทำแผนที่ ที่ปรากฏตามรายละเอียดในภาพตัดขวางที่อ้างอิง

peel (พีล) แผ่นฟิลมบางๆ ของแอ๊ะเซอเถท (acetate) หรือสารแพลสติคอื่น ที่ได้จากการลอกผิว (peel technique - พีล เท็คนี้ค) สำหรับการศึกษาหิน ในบาง สาขา เช่น ในการศึกษาชีววิทยาโบราณ (paleobotany - เพลีโอเบ๊าะเทอนี่) หากศึกษาจากการลอกผิว (peel) พีลจะดีกว่าศึกษาแผ่นหินบางด้วยกล้องจุลทรรศน์ เพราะครอบคลุมพื้นที่ขนาดใหญ่กว่ามาก

peel map (พีล แม็พ) แผนที่ธรณีวิทยาโบราณ (paleogeologic map) ที่หมวดหินที่อยู่เหนือเอินเคินฟอรเมอที่หลุดลอกออกทำให้เห็นหมวดหินที่ถูกทับ และสามารถทำแผนที่หมวดหินที่ถูกทับและติดกับเอินเคินฟอรเมอที่เหล่านี้ได้

peel technique (พีล เท็คนี้ค´) วิธีเตรียมแผ่นหิน (ภาพตัดขวาง) โดยการทำให้แผ่นหินมีผิวเรียบ จากนั้นจะกัดด้วยกรด และปิดทับด้วยเซ็ลเยอโลส แอ๊ะเซอเถท (cellulose acetate) หรือของเหลวที่คล้ายกัน ที่เมื่อแห้งจะเป็นฟิลมใส และลักษณะของผิวแผ่นหินจะปรากฏอยู่กับแผ่นฟิลมที่สามารถลอกออกมาศึกษาด้วยกล้องจุลทรรศน์

pegmatite (เพ็ก´เมอไท้ท) หินอัคนีผลึกใหญ่ (เนื้อหยาบ) ที่ผลึกเชื่อมติดต่อกันแน่น มักพบในรูปแบบของได๊ค (dike) เล็นส (lens) หรือเวน (vein) โดยเฉพาะที่ขอบของแบะเธอหลิธ ผลึกส่วนใหญ่มีขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง 1 เซนติเมตร หรือมากกว่า แม้ว่าเพ็กเมอไท้ทจะมีองค์ประกอบคล้ายคลึงกับหินอื่น แต่โดยทั่วไปคล้ายกับแกรเหนิท; องค์ประกอบของเพ็กเมอไท้ท ซึ่งอาจมีเฉพาะแร่ที่พบทั่วไปในหินอัคนีหรืออาจพบแร่หายากอื่นๆ จำนวนมาก เช่น lithium (ลิ´เธี่ยม), boron (บอ´รอน), fluorine (ฟลุ´รีน), niobium (นีโอ´เบี้ยม), tantalum (แทน´เทอเลิ่ม), uranium (ยุเร´เนี่ยม), และ ธาตุหายาก เพ็กเมอไท้ทเป็นผลสุดท้ายของการแข็งตัวเป็นหินของแม็กเม่อ ด้วยเหตุนี้ จึงประกอบด้วยน้ำที่มีความเข้มข้นสูงของแร่ธาตุที่ปรากฏในปริมาณน้อยในหินแกรเหนิท เพ็กเมอไท้ทใช้ครั้งแรกในความหมายของ *graphic granite (แกรฟิค แกร´เหนิท)* เปรียบเทียบ: *symplectite (ซิมเพล็ค´ไท้ท)* คำคุณศัพท์: *pegmatitic (เพ็กเมอทิ´ถิค)*

pegmatitic (เพ็กเมอทิ´ถิค) หมายถึง เท็กสเช่อรของหินอัคนีเนื้อหยาบ (เส้นผ่าศูนย์กลางผลึกมากกว่า 3 เซนติเมตร)

pegmatitic stage (เพ็กเมอทิ´ถิค สเตจ´) ขั้นตอนปกติของการเกิดผลึกของแม็กเม่อ ที่เป็นช่วงที่มีสารระเหยร้อน และระยะเวลาที่เพียงพอสำหรับของเหลวที่เหลืออยู่ จะเกิดผลึกแบบเนื้อหยาบ/ผลึกใหญ่ นั่นคือ เพ็กเมอไท้ท เปรียบเทียบ: *hydrothermal stage (ไฮเดรอเธอร´เมิ่ล สเตจ´)*

pegmatolite (เพ็กเมอ´เทอไล้ท) ดู: *orthoclase (ออร´เธอเคลส)*

pelagic (เพแล´จิค) (1) [ทะเลสาบ] เกี่ยวกับ ส่วนที่ลึกของทะเลสาบ (10-20 เมตร หรือมากกว่า) ที่มีการสะสมของโคลน และอู๊ส (ooze – อู๊ส) และไม่มีพืชน้ำ (2) [มหาสมุทร] (ก) หมายถึง น้ำในมหาสมุทรในสถานะที่เป็นสิ่งแวดล้อม ดู: *epipelagic (เอ๊ะเผอะเพอแล´จิค); mesopelagic (เมะเซอเพอและ´จิค)* (ข) หมายถึง สิ่งมีชีวิตในทะเลที่มีสภาพแวดล้อมเป็นทะเลเปิดมากกว่าที่จะเป็นพื้นทะเล หรือชายฝั่งและอาจเป็นได้ทั้งสัตว์ที่ว่ายน้ำได้ (nektonic organisms – เน็คทอหนิค ออร´เกอนิเซิ่ม) หรือพืชและสัตว์ขนาดเล็กจำพวกแพลงเท่น (planktonic organism – แพลงทอหนิค ออร´เกอนิเซิ่ม)

pelagic deposit (เพแล´จิค ดิพอ´เสิท) ตะกอนทะเล ที่เกิดจากการทับถมของวัตถุ (ทั้งจากสิ่งมีชีวิต หรือจากหิน/ดิน บนพื้นผิวโลก) บริเวณน้ำลึก โดยทั่วไปประกอบด้วยเม็ดดิน/หินขนาดเล็ก และชิ้นส่วนของสิ่งมีชีวิต ขนาดเม็ดทราย เปรียบเทียบ: *terrigenous deposit (เทริ´เจอเนิส ดิพอ´เสิท); hemipelagic deposit (เฮมิเพอและ´จิค ดิพอ´เสิท); deep-sea deposit (ดี๊พ-ซี ดิพอ´เสิท)*

pelagic limestone (เพแล´จิค ไลม´สโตน) หินปูน เนื้อละเอียด เกิดโดยการสะสมของแคลแคเรียสที่มาจากสัตว์ที่ลอยน้ำ แสดงถึงการทับถมในแอ่ง แต่บางครั้งอาจเกิดเช่นเดียวกับตะกอนบริเวณไหล่ทวีป

pelagochthonous (เพแลอกอ´ธอเน่(ส) หมายถึง ถ่านหินที่ได้มาจากป่าไม้ที่จมอยู่ใต้น้ำ หรือจากเศษไม้ที่ลอยน้ำมา

pelagosite (เพแล´เกอไซ้ท) เปลือกหินปูนหนาไม่กี่มิลลิเมตร สีขาวเทา หรือน้ำตาลอ่อน มีความมวลแบบมาก เกิดในเขตระหว่างน้ำขึ้นสูงสุด และน้ำลงต่ำสุด (intertidal) ที่เป็นผลให้เกิดการสลับกันของการละลายและการระเหย จากน้ำทะเลที่ไหลเข้าและถอยออก และประกอบด้วยแคลเซี่ยมคาร์เบอเหนท กล่าวถึงครั้งแรกโดย

ชารลส ดารวิ่น ในปี ค.ศ.1839 ว่าเป็นเปลือกสีขาวบนเกาะแอสเซ็นเฌิ่น (Ascension) และเกาะเซ้นต เฮเลเน่อ (St Helena)

Peleean cloud (เพ´เลี่ยน หรือเพ´ลีเอิ้น คลาวด) คำพ้องของ *nuee ardente (นูเอ้´ อารด๊อนเท่´)* ได้ชื่อนี้เพราะ มีลักษณะคล้ายการระเบิดของ Mount Pelee (เม้านฺทฺ เพ´ลี) ในเกาะ Martinique (มารเทอนี้ค´) ใน West Indies (เว้สทฺ อิน´ดี๊ส) สะกดอีกแบบคือ Pelean cloud (เพเลเอ้น คลาวด)

peleean dome (เพ´เลี่ยน โดม) ประเภทหนึ่งของลาเว่อรูปโดมที่มีลักษณะพื้นผิวขรุขระ และเป็นหนามแหลม บริเวณส่วนบนใกล้ๆ กับยอดโดม เช่นที่ปรากฏบนเขาเพอลี (Mount Pelee - เม้านฺทฺ เพ´ลี)

Pelean-type eruption (เพ´เลี่ยน-ไท้พ อิเริพ´เฌิ่น) ประเภทหนึ่งของการระเบิดของภูเขาไฟ ที่มีเมฆของกลุ่มแก๊สและไอน้ำพ่นออกมาอย่างรวดเร็วและปั่นป่วน *(nuees ardentes - นู´เอ้สฺ อารด๊อน´เท่ส)* และ/หรือมีการเกิดของโดมภูเขาไฟ รากศัพท์: Mont Pelee (ม้อนทฺ เพ´ลี), island of Martinique (ไอส´เลิ่นด เอิ๊ฟ มารเทอนี้ค´) เปรียบเทียบ: *Hawaiian-type eruption (เฮอวา´เยิ่น-ไท้พ อิเริพเฌิ่น); Strombolian-type eruption (สตรอมโบเลี่ยน-ไท้พ อิเริพเฌิ่น); Vulcanian-type eruption (เวิลเค´เนี่ยน-ไท้พ อิเริพเฌิ่น)*

Pele´s hair (เพเล่ส´ แฮร) เส้นใยแก้วธรรมชาติ ที่เกิดขึ้นจากการพ่นออกในช่วงที่ไม่มีของเหลวพุ่งออกมาจากการพ่นของลาเว่อ หรือการไหลอย่างปั่นป่วน บางครั้งสัมพันธ์กับ *Pele´s tears (เพเล่ส เทียรฺสฺ)* ซึ่งมีขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางน้อยกว่าครึ่งมิลลิเมตร และอาจยาวถึง 2 เมตร รากศัพท์: "Pele, Hawaiian goddess of fire – เพเล่ เฮอวา´เยิ่น ก๊อ´เดิส เอิ๊ฟ ไฟรฺ - เทพธิดาแห่งไฟ"

Pele´s tears (เพเล่ส´ เทียรฺสฺ) หยดผลึกแก้วภูเขาไฟขนาดเล็กที่เกิดหลังจากการเกิด เส้นใยเส้นแก้วภูเขาไฟแบบ *Pele´s hair (เพเล่ส´ แฮร)* มีลักษณะคล้ายหยดน้ำ กลม หรือเกือบจะเป็นรูปทรงกระบอก รากศัพท์: "Pele, Hawaiian goddess of fire - เพเล่ เฮอวาเยิ่น ก๊อ´เดิส เอิ๊ฟ ไฟรฺ – เทพธิดาแห่งไฟ" เปรียบเทียบ: *tear-shaped bomb (เทียรฺ-เฌ้พดฺ บอมบฺ)*

pelite (พี´ไล้ทฺ) (1) ตะกอนหรือหินตะกอน ที่ประกอบด้วยเม็ดตะกอนละเอียดสุด (อนุภาคขนาดเคล หรือเหมิด) เช่น เหมิดสโตน หรือตะกอนหินปูน ที่ประกอบด้วยเคล และอนุภาคขนาดเล็กมากของขวอรทส ศัพท์นี้เทียบเท่ากับศัพท์ภาษาละติน *lutite (ลู´ไท้ทฺ)* (2) หินตะกอนเนื้อละเอียด ประกอบด้วยไฮเดรทด เออะลูเมอเนิ่มสิเลอเขทส (hydrated aluminum silicates) ไม่มากก็น้อยที่ผสมอยู่กับอนุภาคขนาดเล็กอื่นๆ; ตะกอนเออะลูเมอเนิ่ม (3) หินแปร ที่วิวัฒน์มาจากลูไท้ท เช่น หินแปรจากซิ้ลทสโตน หรือเหมิดสโตน โดยทั่วไปพีไล้ท จะใช้ในความหมายของ ตะกอนเออะลูเมอเนิ่มที่เกิดจากการแปรสภาพ แต่ถ้าจะใช้ให้เป็นระบบ หมายถึง ตะกอนเม็ดละเอียดจากการแปรสภาพ รากศัพท์: ภาษากรีก "pelos, clay mud – เคล เหมิด – ดินโคลน" ดู: *psammite (แซ´ไม้ทฺ); psephite (ซี´ไฟ้ทฺ)* สะกดได้อีกแบบ: *pelyte* (พี´ไล้ทฺ)

pelitic (เพอลิ´ถิค) (1) เกี่ยวกับหรือลักษณะของพีไล้ท (pelite); โดยเฉพาะ หมายถึง หินตะกอนที่ประกอบด้วยดินเคล เช่น เพอลิถิค เทิ้ฟ (pelitic tuff) ที่ประกอบด้วยเถ้าภูเขาไฟขนาดอนุภาคเคลที่เชื่อมติดกันแน่น (2) หมายถึง หินแปรที่ได้มาจากพีไล้ท ตัวอย่างเช่น เพลิถิค ฮอรนเฟลส (pelitic hornfels) หรือเพลิถิค ฌิสท (pelitic schist) ซึ่งเป็นหินแปรที่แปรสภาพมาจากตะกอนจำพวกเคล (argillaceous – อารเจอเล´เฌิส) หรือตะกอนเออะลูเมอเนิ่มเม็ดละเอียด เปรียบเทียบ: *argillaceous (อารเจอเล´เฌิส); lutaceous (ลูเท´เฌิส)*

pellet (เพ´เหลิท) ก้อนของกลุ่มมวลวัตถุขนาดเล็ก มน เช่น ก้อนขี้; โดยเฉพาะ เม็ดทรงกลม ถึงทรงรีรูปไข่ มีลักษณะเป็นเนื้อเดียว ประกอบด้วยเม็ดปูนขนาดดินเคล (micritic calcareous material) ไม่มีโครงสร้างภายใน และเป็นองค์ประกอบอยู่ในหินจำพวกคาเบอเหนทฺ; เม็ดที่มีอยู่ในแอโลเค็ม (allochem – ตะกอนเคมีหรือชีวเคมีที่ตกทับถมในแอ่ง ที่ประกอบด้วย อินเทอรแคล้ส (intraclast – เม็ดตะกอนหินปูนที่กร่อน และตกทับถมใหม่) เพเหลิท เฟาะเซิ่ล และโอเออไล้ท (oolite)) ที่มีเส้นผ่าศูนย์กลางน้อยกว่า 0.15 -0.20 มิลลิเมตร ส่วนใหญ่เป็นขี้ของหอยและหนอน นอกจากนี้ยังเป็นผลิตผลของจุลินทรีย์ที่ตกทับถมรอบๆ กลุ่มของแบคทิเรีย ดู: *peloid (เพ´ลอยดฺ)*

pelletization (เพเลเทอเซ´เฌิ่น) ดู: *pellet (เพ´เหลิท)*

pellet snow (เพ´เหลิท สโน´) ดู: *graupel (เกรา´เพิ่ล)*

pellicular front (เพลิ´คิวเล่อรฺ เฟริ้นทฺ) ด้านหน้าที่วิวัฒน์เฉพาะในวัตถุที่ยอมให้น้ำผ่านไปได้ โดยที่น้ำที่อยู่ที่ผิวของวัตถุลดลงโดยการระเหย การคายน้ำ หรือกระบวนการทางเคมีที่เกิดขึ้นโดยอิทธิพลของการซึมผ่าน คำพ้อง: *infiltration front (อินฟิลเทรเฌิ่น เฟริ้นทฺ); wetting front (เว´ทิ่ง เฟริ้นทฺ)*

pellicular water (เพลิ´คิวเล่อรฺ วอ´เท่อ) น้ำในชั้นที่มีความหนามากกว่าหนึ่งหรือสองมอลิคิวลส ที่เคลือบผิวของอนุภาคดินและหินในเขตที่ไม่อิ่มน้ำ (unsaturated zone – เอินแซะ´เชอเรเถิดโซน) เป็นความหนาไม่กี่ไม่ครอนของชั้นที่เคลือบอนุภาคดินและหินอยู่ในเวลาช่วงสั้นๆ เนื่องจากความต้องการพลังงานอิสระ

และพื้นที่ผิวของแคะเพอแลรี่ต่ำสุดเมื่อความชื้นสมดุล คำพ้อง: *adhesive water (แอดฮี๎สีฟ วอเท่อรฺ); film water (ฟิลฺม วอเท่อรฺ); sorption water (ซ้อรฺพเฉิ่น วอเท่อรฺ)* เปรียบเทียบ: *pendular water (เพ็น๎เจอเล่อร วอเท่อรฺ); funicular water (ฟิวนิ๎คิวเล่อรฺ วอเท่อรฺ); attached groundwater (เออะแท้ชดฺ๎ กฺราวนฺดฺ๎วอเท่อร)*

pellodite (เพ๎เลอได๊ท) (1) ชั้นดินเคลปนทรายที่ทับถมโดยน้ำ มีการแทรกสลับแบบชั้นบางของตะกอนที่เปลี่ยนไปตามฤดูกาล (2) ชั้นเคลที่มีการแทรกสลับเป็นชั้นตามฤดูกาลที่แข็งตัวเป็นหิน เช่น หวารฟด เคล (varved clay) สะกดอีกแบบคือ เพเลอได๊ท (pelodite)

pelloid (เพ๎ลอยดฺ) ดู: *peloid (เพ๎ลอยดฺ)*

pelmicrite (เพลมิ๎ไคร้ทฺ) หินปูนที่ประกอบด้วยสัดส่วนที่แตกต่างกันของ เพเหลิทส (pellets) และคารเบอเหนท (carbonate) โคลน (micrite – มิ๎ไคร้ทฺ) โดยเฉพาะ หินปูนที่ประกอบด้วยอินทราแคล้สทส (intraclasts – เศษหินในช่องว่างระหว่างเม็ดแร่) น้อยกว่าร้อยละ 25 และโอออยด (ooids) น้อยกว่าร้อยละ 25 มีอัตราส่วนของเพเหลิทต่อตะกอนชีวภาพ (bioclasts) มากกว่า 3 ต่อ 1 และคารเบอเหนท เหมิด ที่เป็นเมถริกสมีจำนวนมากกว่าซีเมนทของ sparry-calcite (สปารี่ แคลไซ้ท)

pelodite (เพ๎เลอได๊ทฺ) ศัพท์สำหรับอนุภาคละเอียดจากธารน้ำแข็งที่แข็งเป็นหิน ประกอบด้วยเพะเบิ้ลในเนื้อพื้นจำพวกทรายแป้งและเคล เกิดจากการทับถมใหม่เฉพาะตะกอนขนาดละเอียดของทิล (till – ธรณีวัตถุหลากหลายขนาดที่ทับถมใต้ ธารน้ำแข็ง) เปรียบเทียบ: *pellodite (เพ๎เลอได๊ทฺ)*

pelogloea (เพ๎เลอกลีเอ้อ) สารอินทรีย์ ที่ส่วนใหญ่แขวนลอยในน้ำ ที่ถูกดูดซับบนอนุภาคของหินตะกอนในน้ำธรรมชาติ เปรียบเทียบ: *leptopel (เล็พ๎เทอเพิ่ล)*

peloid (เพ๎ลอยด) (1) แอโลเค็ม (allochem – ตะกอนเคมีหรือชีวเคมีที่ตกทับถมในแอ่ง) ที่ประกอบด้วยมิไคร้ท (micrite) ที่ไม่ได้คำนึงถึงมีขนาดหรือแหล่งกำเนิด และไม่รู้แหล่งกำเนิดที่แน่นอน ตัวอย่างเช่น โอออยดส (ooids) โอออยดสเทียม (pseudo-ooids) และมวลที่ผลิตโดยฟองแก๊ส การตกทับถมของจุลินทรีย์ หรือการตกทับถมใหม่ของตะกอนหินปูนที่มีอยู่เดิม (2) ตะกอนขนาดเล็ก กลมมน (มีเส้นผ่าศูนย์กลาง 0.1 - 0.3 มิลลิเมตร) ที่เกิดจากการรวมกลุ่มของเคล และขวอรทสเม็ดละเอียด ที่พบในเฌลและเคลบางส่วน แยกออกจากเมถริกสของวัตถุชนิดเดียวกันโดยเปลือกของสารอินทรีย์ และเชื่อว่าเป็นการกระทำของกระแสน้ำ สะกดได้อีกแบบ: pelloid ดู: *pellet (เพ๎เหลิท)*

peloidal limestone (เพ๎ลอยเดิ้ล ไลม๎สโตน) หินปูนที่มีเพลอย (pelliod - ตะกอนเคมี หรือชีวเคมีตกทับถมในแอ่งที่ประกอบด้วยมิไคร้ท) จำนวนมาก

pelolithic (เพเลอลิ๎ถิค) ดู: *argillaceous (อารเจอเล๎เฌิส)*

Pelsonian (เพล๎เซอเนี่ยน) หินช่วงอายุย่อยในยุโรป: ช่วงกลางของหินช่วงอายุเออนิเซี่ยน (Anisian Stage) ไทรแอสิคตอนกลาง (Middle Triassic) บนเบอธิเนี่ยน (Bithynian) ใต้อิลีเรี่ยน (Illyrian)

pelsparite (เพลสแป๎ไร้ท) หินปูน ที่ประกอบด้วยสัดส่วนไม่แน่นอนของ เพเหลิท และเม็ดปูนที่มีความใส (spar - สปาร); โดยเฉพาะ หินปูนที่ประกอบด้วยตะกอนแตกหักของของหินปูนจากการกร่อนและทับถมใหม่ (intraclast – อินเทรอแคล้ส) น้อยกว่าร้อยละ 25 และโอออยดส (ooids) น้อยกว่าร้อยละ 25 มีอัตราส่วนของเพเหลิทและตะกอนชีวภาพมากกว่า 3 ต่อ 1 และมีซีเมนทของสแปรี่ แคลไซ้ท (sparry-calcite cement) มากมายกว่าเมถริกสของคารเบอเหนท เหมิด (micrite – มิ๎ไคร้ท)

Pelycosauria (เพเลอเคอซอเรีย) สัตว์โบราณที่สูญพันธุ์ไปแล้ว คล้ายสัตว์เลื้อยคลานเลี้ยงลูกด้วยน้ำนม ของชั้นย่อย Synapsida (ซีแน้พสิเด้อ) มีลักษณะเด่นโดยมีร่อง ที่อยู่ในระดับต่ำในด้านข้างของกะโหลกศีรษะ มีอายุในช่วงยุคเพ็นซิลเวเนี่ยนตอนล่าง (Lower Pennsylvanian) ถึงเพอรเมี่ยนตอนบน (Upper Permian)

pelyte (พี๎ไล้ทฺ) ดู: *pelite (พี๎ไล้ทฺ)*

pen (เพ็น) ศัพท์อังกฤษที่ใช้แตกต่างกันไปสำหรับ เนินเขา ภูเขาที่สูง หรือหัวแหลม รากศัพท์: ภาษาเคลถิค (Celtic)

peña (เพ๎ญ่า) หิน; ตำแหน่งเด่นในหิน; ลักษณะคล้ายเข็มปรากฏโดดเด่น; หน้าผา ศัพท์ที่ใช้ในพื้นที่ภาคตะวันตกเฉียงใต้ของสหรัฐ รากศัพท์: ภาษาสเปน “rock – หิน”

peñasco (เพญ่า๎สโก้) ศัพท์ที่ใช้ในพื้นที่ภาคตะวันตกเฉียงใต้ของสหรัฐ สำหรับโขดหินที่ยื่นออกมา โดยเฉพาะโขดหินที่ถูกทำให้โดดเด่นโดยการลดระดับลงของหน้าผา หรือลดความลาดชันของภูเขา รากศัพท์: ภาษาสเปน “large rock – หินขนาดใหญ่”

pencil cleavage (เพ็น๎เซิ่ล คลี๎ฟวิจ) คลีฟวิจ ที่แตกเป็นแท่งยาวคล้ายดินสอ มักเกิดจากการตัดกันของระนาบคลีฟวิจ กับระนาบชั้นหิน ในหินที่มีฟิซิเลอที่ (fissility – ระนาบบาง) คลีฟวิจในลักษณะนี้ อาจเป็นหลักฐานบ่งบอกช่วงระหว่างกลางของการ

วิวัฒน์เป็นสเลที่ คลีหวิจ (slaty cleavage) นั่นคือ ในหินที่แปรสภาพเล็กน้อย คำพ้อง: *pencil structure(เพ็น'เซิ่ล สเตริ๊ค'เช่อรฺ)*

pencil ganister (เพ็น'เซิ่ล แก'เนิสเต้อรฺ) หนึ่งในหลากหลายชนิดของขวอรทสไซ้ทเนื้อละเอียด (ganister - แก'เนิสเต้อรฺ) มีลักษณะเด่นด้วยการมีเส้นละเอียด หรือร่องรอยของถ่านคล้ายเส้นดินสอ โดยที่ร่องรอยของถ่านเหล่านี้คล้ายรากแก้วและรากฝอยของพืช

pencil gneiss (เพ็น'เซิ่ล ไน้ส) ไน้ส ที่แตกออกคล้ายทรงกระบอก (ผลึกของกลุ่มแร่ขวอรทสและเฟลสปารแตกคล้ายแท่งดินสอ) มักถูกคลุมด้วยแผ่นไมเค่อ ศัพท์นี้ใช้น้อยมาก คำพ้อง: *stengel gneiss (สเต็น'เกิ้ล ไน้ส)*

pencil ore (เพ็น'เซิ่ล ออร) เส้นใยแข็งของฮีเมอไท้ทที่สามารถแยกออกเป็นแท่งบางเล็กๆ

pencil stone (เพ็น'เซิ่ล สโตน') ไพโรฟิไล้ท (pyrophyllite) เนื้อแน่นสำหรับทำดินสอเขียนกระดานชนวน (slate pencil – สเลท' เพ็น'เซิ่ล)

pencil structure (เพ็น'เซิ่ล สเตริ๊ค'เช่อรฺ) ดู: *pencil cleavage (เพ็น'เซิ่ล คลี'หวิจ)*

pendant (เพ็น'เดิ้นทฺ) (1) [หินอินทรูสีฟ] ดู: *roof pendant (รู้ฟ เพ็น'เดิ้นทฺ)* (2) [ถ้ำวิทยา] หินในส่วนที่ยังคงเหลือจากการถูกทำละลายภายในถ้ำ อาจติดอยู่กับผนังหรือเพดานถ้ำ คำพ้อง: *rock pendant (ร็อค เพ็น'เดิ้นทฺ); solution pendant (เซอลู'เฌิ่น เพ็น'เดิ้นทฺ)*

pendeloque (เพ็นเดอโล้ค') รูปแบบการเจียระไนเพชรพลอยแบบหลายๆ เหลี่ยม (brilliant cut – บริล'เยิ่น เคิ้ท) คล้ายลูกแพรแต่ปลายแคบ ยาว และแหลมมากกว่า เปรียบเทียบ: *briolette (บรีเออเหลท')*

pendent (เพ็น'เดิ้นทฺ) [ธรณีสัณฐานวิทยา] หมายถึงภูมิประเทศที่มีความลาดชันสูงหรือเป็นหน้าผา

pendular water (เพ็น'เจอเล่อรฺ วอ'เท่อรฺ) น้ำในแคะเพอเลรี่ที่อยู่ระหว่างระนาบสัมผัสของอนุภาคหินหรือดินที่อยู่ติดกับเขตไม่อิ่มน้ำ เปรียบเทียบ: *funicular water (ฟิวนิ'คิวเล่อรฺ วอ'เท่อรฺ); pellicular water (เพลิ'คิวเล่อรฺ วอเท่อรฺ); attached groundwater (เออะแทชดฺ' กราวนฺดฺ'วอเท่อรฺ)*

pendulum (เพ็น'เจอเลิ่ม) (1) ลูกตุ้ม (มวล) ที่ห้อยลงมาจากจุดยึดคงที่จุดหนึ่ง ที่สามารถแกว่งได้อย่างอิสระภายใต้แรงกระทำระหว่างแรงโน้มถ่วงและโมเมนเทิ่ม (2) แท่งแนวดิ่ง ที่ถูกตรึงด้านล่างโดยสปริง ที่สามารถสั่นภายใต้แรงกระทำระหว่างแรงโน้มถ่วงและแรงที่สะสมไว้ภายในสปริง คำพ้อง: *inverted pendulum (อิน'เวิรฺเถิดฺ เพ็น'เจอเลิ่ม)*

pendulum level (เพ็น'เจอเลิ่ม เล'เวิ่ล) เครื่องมือวัดระดับที่สามารถรักษาเส้นระดับตาได้โดยอัตโนมัติ โดยภายในเครื่องจะมีอุปกรณ์ลูกตุ้มที่วัดมุมแนวดิ่ง และตั้งฉากกับแกนแนวนอน

penecontemporaneous (พี'นิเคิ่นเท็มเพอเร'เนียส) เกิดหรือปรากฏในเวลาเดียวกัน เช่น โครงสร้าง หรือแร่ที่เกิดทันทีภายหลังจากการทับถมของตะกอน และก่อนการแข็งตัวกลายเป็นหินตะกอน เปรียบเทียบ: *contemporaneous (เคินเท็มเพอเร'เนียส)*

penecontemporaneous deformation (พี'นิเคิ่นเท็มเพอเร'เนียส ดีฟอรเม'เฌิ่น) การเปลี่ยนรูปหรือลักษณะที่เกิดในชั้นหินของหินตะกอนอ่อน ที่เกิดขึ้นในเวลาเดียวกับการทับถมของตะกอน (เช่น โฟลดที่สัมพันธ์กับการเกิดแบบเลื่อนไถล หรือการไหลของมวลตะกอนอ่อนตามแรงโน้มถ่วง) บางครั้งเรียกว่า “contemporaneous deformation - เคินเท็มเพอเร'เนียส ดีฟอรเม'เฌิ่น”

penecontemporaneous faulting (พี'นิเคินเท็มเพอเร'เนียส ฟ้อล'ทิ่ง) การเปลี่ยนรูปหรือลักษณะที่เกิดขึ้นในตะกอนหรือหินที่พึ่งจะแข็งตัวได้เพียงบางส่วนหลังจากการทับถม และเกิดจากการเลื่อนไถล หรือถล่มตามแรงโน้มถ่วง

penecontemporaneous fold (พี'นิเคิ่นเท็มเพอเร'เนียส โฟลดฺ) โฟลดที่เกิดในตะกอนภายหลังจากการทับถมได้ไม่นาน นั่นคือ ยังไม่เกิดการแข็งตัวเป็นหิน

peneloken (พีนิโล'เกิ้น) ดู: *pokelogan (โพ้ค'โลเกิ้น)*

peneplain (พี'นิเพลน) คำนาม พื้นที่ต่ำ เกือบจะไม่มีลักษณะเด่นใดๆ มีลักษณะเป็นพื้นที่ขนาดใหญ่ที่เป็นลูกคลื่นเล็กน้อย (แอมเพอถูดของคลื่นต่ำ) เกิดโดยกระบวนการของการเซาะที่พื้นผิวโลกอย่างยาวนานและต่อเนื่อง (ส่วนใหญ่เป็นกระบวนการสูญเสียมวล การเซาะหรือลอกออก (sheetwash) ในพื้นที่ที่วิวัฒน์ในขั้นสุดท้ายตามวัฏจักรการเซาะ (mature stage) ที่ซึ่งอยู่ระหว่างธารน้ำสองสายแขนการไหลบ่าของน้ำ) และเกือบจะถึงขั้นตอนสุดท้ายของวัฏจักรภูมิสัณฐานแถบร้อนชื้นและมีธารน้ำ; นอกจากนี้ ยังรวมถึงพื้นที่ราบลุ่มที่ถูกยกตัวขึ้นและถูกตัด พีนิเพลนอาจแสดงลักษณะต่างๆ เช่น มีสภาพภูมิประเทศกว้าง และโค้งนูน ที่อยู่ระหว่างธารน้ำที่ไหลไปในทิศทางเดียวกัน (interfluves) ที่ไหลลงสู่พื้นหุบเขากว้าง โดยการตัดเข้าไปในชั้นหินที่มีความคงทนต่อการเซาะและโครงสร้างแตกต่างกัน มีสภาพ

เป็นพื้นที่ราบ และมีเขาลูกโดด (monadnock – เมอแน้ด´หน็อค) ที่อยู่ในพื้นที่ราบ รากศัพท์: ภาษาละติน “pene-,” “almost – เกือบจะ,+ plain –ที่ราบ”เปรียบเทียบ: *endrumpf (เอ็นดฺ´รุมพฺฟ); base-level plain (เบส-เล´เวิ่ล เพลน); marine peneplain (เมอรีน´ พี´นิเพลน); panplain (แพน´เพลน); plain of denudation (เพลน เอ็ฟ ดีนูเด´เฌิ่น)* คำพ้อง: *peneplane (พี´นิเพลน); base-level peneplain (เบส-เล´เวิ่ล พี´นิเพลน)* คำกิริยา ดู: *peneplane (พี´นิเพลน)*

peneplanation (พี´นิเพลเนเฌิ่น) การกระทำหรือกระบวนการของการสร้างและการวิวัฒน์ของพีนิเพลน(*peneplain*); โดยเฉพาะ การลดความชันและทำให้ด้านข้างของภูเขาหรือเนินเขา ราบ ที่อยู่ในระหว่างขั้นตอนการถดถอยและสูญเสียมวลของภูเขาหรือเนินเขา

peneplane (พี´นิเพลน) ศัพท์ที่เสนอให้ใช้แทน *peneplain (พี´นิเพลน)* เนื่องจากไม่ได้เจาะจงคำว่า “almost a plain - เกือบราบ” (นั่นคือ พื้นที่ที่มีโครงสร้างเกือบราบ) แต่ใช้ในความหมาย พื้นที่มีพื้นผิวเรียบ อย่างไรก็ดีข้อเสนอนี้ไม่ได้รับการสนับสนุน; คำกิริยา หมายถึง การเซาะเพื่อให้เกิดเป็นพื้นที่เกือบราบ คำพ้อง: *peneplain (พี´นิเพลน)*

penesaline (พีนิเซ´ลีน) สภาพกึ่งกลางที่อยู่ระหว่างทะเลปกติและทะเลที่มีน้ำเค็มสูงมากเกินไปสำหรับการดำรงอยู่ของสิ่งมีชีวิตปกติที่อาศัยอยู่ในทะเลทั่วๆ ไป แต่ระดับความเค็มยังไม่ถึงจุดอิ่มตัวของเฮไล้ท (halite)

penesaline environment (พีนิเซลีน อินไวเรอเมิ่นทฺ) สภาพแวดล้อมที่มีน้ำกร่อย-เกือบเค็ม (penesaline - พีนิเซ´ลีน) ที่มีลักษณะของหินตะกอนคาเบอเหนทที่มีหรือไม่มีสัตว์บางชนิดอาศัยอยู่ และในบางครั้งอาจแสดงการแทรกสลับของจิ๊พเซิ่มหรือแอนไฮไดร๊ทรวมอยู่ด้วย

penetration funnel (เพเนอเทร´เฌิ่น เฟอ´เนิ่ล) หลุมจากอุกกาบาตกระแทก (impact crater) ที่โดยทั่วไปมีลักษณะรูปทรงกรวย (funnel-shaped) เกิดจากอุกกาบาตขนาดเล็ก ตกกระแทกด้วยความเร็วต่ำ; มวลของอุกกาบาตที่ตกกระแทกเกือบทั้งหมดยังคงอยู่ภายในหลุม เปรียบเทียบ: *meteorite crater (มี´ทีเออไร้ท เคร´เท่อร์)*

penetration test (เพเนอเทร´เฌิ่น เท้สทฺ) การทดสอบบนพื้นผิวดิน เพื่อหาความหนาแน่นสัมพัทธ์หรือความหนาแน่นเชิงเปรียบเทียบ (relative density) ของดินที่เม็ดดินไม่ได้ยึดติดกันแน่น ทรายหรือทรายแป้ง เช่น standard penetration test (SPT) - การทดสอบการเจาะมาตรฐาน ที่ใช้การนับจำนวนครั้งของตุ้มน้ำหนักมาตรฐาน เมื่อตุ้มน้ำหนักถูกปล่อยจากความสูง 75 เซนติเมตร (30 นิ้ว) เพื่อดันให้เป็นอุปกรณ์ทะลุลงไปในดิน 30 เซนติเมตร (12 นิ้ว); หรือ dynamic penetration test – การทดสอบการเจาะแบบไดแนหมิค ที่เป็นการทดสอบหาความหนาแน่นสัมพัทธ์หรือความหนาแน่นเชิงเปรียบเทียบของชั้นดินแบบต่อเนื่อง โดยการบันทึกจำนวนครั้งของการปล่อยตุ้มน้ำหนัก หรือการระบุจำนวนครั้งที่จะปล่อยตุ้มน้ำหนัก เปรียบเทียบ: *cone penetration test (โคน เพเนอเทร´เฌิ่น เท้สทฺ); standard penetration test (สแตน´เดิร์ด เพเนอเทร´เฌิ่น เท้สทฺ)*

penetration twin (เพเนอเทร´เฌิ่น ทวิน´) ดู: *interpenetration twin (อินเทอรเพเนอเทร´เฌิ่น ทวิน´)*

penetrative (เพ´เนอเทรถีฟ) หมายถึง ลักษณะหรือเท็กสเช่อรในหิน ที่หากแบ่งหินออกเป็นส่วนย่อยๆ หินจะยังคงมีลักษณะหรือเท็กสเช่อรเหมือนๆ กัน เช่น โฟลีเอเฌิ่นในฌิสท (foliation in schist or schistosity) ฟิซิเลอที่ในหินเฌล (fissility in shale) ซึ่งคุณสมบัติแบบเพเนอเทรถีฟนี้ ขึ้นอยู่กับมาตราส่วนที่พิจารณา หากพิจารณาในมาตราส่วนหยาบอาจพบว่าหินมีคุณสมบัติเหมือนๆ กัน แต่หากพิจารณาในมาตราส่วนละเอียดถึงละเอียดมาก อาจพบว่าหินนั้นมีคุณสมบัติต่างกัน

penetrometer (เพเนอทรอ´เมอเท่อร์) เครื่องมือสำหรับการวัดความสอดคล้อง หรือความแข็งของวัตถุหรือวัสดุ (เช่น ดิน หิมะ ยางมะตอย หรือถ่านหิน) โดยการวัดความลึกของแท่งหรือเข็มของเครื่องมือที่กดเข้าไปในผิววัตถุหรือวัสดุด้วยแรงกดที่ทราบปริมาณ

penfieldite (เพ็น´ฟีลได๊ทฺ) แร่สีขาว เหลืองอ่อน หรือฟ้า ผลึกเฮ็กแซะเกอเนิ่ล : $Pb_2Cl_3(OH)$

peninsula (เพอนิน´เซอเล่อ หรือเพอนิน´เฌอเล่อ) (1) คาบสมุทร; ที่ดินที่ลักษณะยาว หรือที่ดินที่ยาวออกจากพื้นที่ขนาดใหญ่ที่เกือบจะล้อมรอบด้วยน้ำ และบริเวณที่เชื่อมกับพื้นที่ขนาดใหญ่มักจะแคบเป็นแบบคอคอด [*neck (เน็ค) [ภูมิศาสตร์]* หรือ *isthmus (อิส´เมิส)]* (2) ส่วนของที่ดินที่ยาวออกไปในน้ำที่มีหรือไม่มีคอคอด เช่น คาบสมุทรมลายู (Malay peninsula) รากศัพท์: ภาษาละติน “almost-island – เกือบจะเป็นเกาะ”

penitent (เพ´เนอเทิ่นทฺ) (1) [ธรณีสัณฐานวิทยา] ศัพท์สำหรับเสาดิน (earth pillar - เอิ๊รธ พี´เลอร์) (2) [ธารน้ำแข็ง] คำพ้องของ *nieve penitente (นิฟ เพเนอเทิ่นเท)* โดย “penitent ice - เพ´เนอเทิ่นทฺ ไอซ์” หมายถึง เสานำแข็งที่ประกอบด้วยน้ำแข็ง

และ “penitent snow - เพ’เนอเทิ่นทฺ สโนว” หมายถึง เสาหิมะที่ประกอบด้วยหิมะ

penitent rock (เพ’เนอเทิ่นทฺ ร็อค) หนึ่งในหลากหลายรูปแบบของเสาหิน (tor - ทอร) ที่เกิดในหินที่แสดงการเอียงของโฟลีเอเฉิ่นจ๊อยนท แพะเทิ่รน หรือชั้นหิน คำพ้อง: *monk rock (เมิ้งคฺ ร็อค)*

pennantite (เพ’เนินไท้ทฺ) แร่สีเหลือง น้ำตาลแดง น้ำตาลดำแดงหรือเขียวดำ ผลึกมอเนอคลิหนิค อยู่ในกลุ่มคลอไร้ท มี Mn เด่น : $(Mn,Al)_6(Si,Al)_4O_{10}(OH)_8$

pennate diatom (เพ’เหนท ได’เออะทอม) ไดเออะทอม ที่มีรูปร่างยาว และสมมาตรทั้งตามแกนยาวและแกนขวาง (bilateral); เป็นสมาชิกของไดเออะทอมที่อยู่ในออรเด้อร เพเนลส (order Pennales) เปรียบเทียบ: *centric diatom (เซ็น’ถริค ได’เออะทอม)*

Pennsylvanian (เพ็นเซิลเว’เนี่ยน) หินยุคย่อย ส่วนบนของหินยุคคารเบอนิเฟอเริส (*Carboniferous* System) ในหินช่วงอายุตามมาตรอายุลำดับชั้นหินมาตรฐานโลก เหนือหินยุคย่อยมิเซอซิเพี่ยน (Mississippian Subsystem) ใต้หินยุคเพอรเมี่ยน (Permian System) รวมถึงช่วงระยะเวลาเกิดหินระหว่าง 320 และ 295 ล้านปี เป็นชื่อของรัฐเพ็นเซิลเวเนีย ซึ่งมีหินในช่วงอายุนี้ปรากฏอย่างแพร่หลายและมีถ่านหินมาก เทียบเคียงได้กับยุคคารเบอนิเฟอเริส ตอนบน (Upper Carboniferous) ของมาตรอายุลำดับชั้นหิน (chronostratigraphic scale)

Penokean Orogeny (เพอโน’เคี่ยน ออเราะ’เจอนี่) เวลาของการเปลี่ยนรูปหรือลักษณะ และการแทนที่โดยหินแกรเหนิทระหว่างพรีแคมเบรี้ยน ในมิเนอโซเท่อ (Minnesota) และมิณิเกิ้น (Michigan) อายุระบุโดยสารกัมมันตรังสีคือ 1,800 ล้านปี เกิดจากผลของการเบียดกันของแผ่นเปลือกโลกกับขอบทางตอนใต้ของซูพีเรียร พรอเวิ่นซ (Superior Province) ที่อาจเกิดในช่วงเวลาเดียวกันกับเฮิดเซอเนี่ยน ออเราะเจอนี่ (Hudsonian Orogeny) ของเคอเนเดี้ยน ฌีลด (Canadian Shield)

pennon (เพเนิน’) ยอดเขา ตำแหน่งหรือจุดสูงที่เป็นหิน รากศัพท์: ภาษาสเปน “large rock, rocky mountain – หินขนาดใหญ่ ภูเขาหิน”

penroseite (เพ็น’โรไซ้ทฺ) แร่โลหะสีตะกั่ว เทา ผลึกลูกบาศก์ของกลุ่มไพไร้ท : $(Ni,Co,Cu)Se_2$ อาจประกอบด้วยตะกั่ว หรือเงินและเกิดแบบแท่งแผ่ออกเป็นแฉก คำพ้อง: *blockite (บล็อค’ไค้ท)*

penstock (เพ็น’สต็อค) ท่อส่งน้ำบนดินหรือใต้ดินเข้าสู่กังหันพลังน้ำหรือเครื่องกำเนิดไฟฟ้า

pentahydrite (เพ็นเทอไฮ’ไดร๊ท) (1) แร่ไม่มีสี หรือน้ำเงินอ่อน ผลึกไทรคลิหนิค : $MgSO_4 \cdot 5H_2O$ มีโครงสร้างเช่นเดียวกับแคลแคนไธ้ท (chalcanthite, $CuSO_4 \cdot 5H_2O$) คำพ้อง: *allenite (แอ’เลไน้ท)* (2) ชื่อกลุ่ม สำหรับแร่ที่มีผลึกไทรคลิหนิค และมีสูตรโครงสร้าง: $ASO_4 \cdot 5H_2O$, เมื่อ A = Mg, Fe, Mn, หรือ Cu

pentalith (เพ็น’เทอหลิธ) เคาะเคอหลิธ (coccolith) ที่ผลึกเกิดติดกันแบบห้าผลึกแฝด มีมุมระหว่างแต่ละผลึกแยก 72 องศา

pentane (เพ็น’เทน) แพเรอเฟิ่น ไฮโดรคารเบิ้น (paraffin hydrocarbon) ที่มีจุดเดือดต่ำ มีสูตรเคมี: C_5H_{12} พบในน้ำมันและแก๊สธรรมชาติ

pentlandite (เพ้นทฺ’เลินได๊ทฺ) (1) แร่สีบรอนส ถึง น้ำตาลอ่อน ผลึกลูกบาศก์ : $(Fe,Ni)_9S_8$ ผลึกมักโตแบบร่วมกันกับพิเรอไท้ท (pyrrhotite) ซึ่งแยกได้โดยระนาบของคลีหวิจแปดด้าน และไม่มีสภาพแม่เหล็ก เป็นแหล่งสินแร่นิเคิ่ล คำพ้อง: *nicopyrite (นิเคอไพ’ไร้ทฺ)* (2) กลุ่มแร่ที่มีผลึกลูกบาศก์และสูตรโครงสร้าง: A_9S_8 เมื่อ A= Fe, Ni, Co, Ag, Pb, Mn หรือ Cu

penumbra (เพอะเนิม’เบร้อ) (1) พื้นที่บางส่วนของเงาคราส (สุริยคราส หรือจันทรคราส) ที่ยังมีแสงอยู่ระหว่างเงาที่มืดสนิทและส่วนที่สว่างแบบเต็มรูป (2) พื้นที่เงารอบนอกของส่วนกลางที่มืดของจุดบอดในดวงอาทิตย์

Penutian (เพอนู’เฉิ่น) หินช่วงอายุในอเมริกาเหนือ: อีเออซีนตอนล่างบน บูลิเที่ยน (Bulitian) ใต้ยูเลอทีเฉิ่น (Ulatisian)

peperino (เพะเพอริ’เน่อ) (1) เทิ้ฟสีเทา ยึดกันแบบหลวมๆ ในอิแทเลี่ยน แอลบาโน่ ฮิลส (Italian Albano hills) ประกอบด้วยเศษผลึกลูไซ้ท (leucite) และแร่อื่นๆ (2) ไพเรอแคล้สติค ที่แข็งประกอบด้วยเศษแตกหักของหินหลายชนิดที่มีขนาดต่างๆ

peperite (เพะ’เพอไร้ท) วัตถุคล้ายเบร๊ะเชี่ยในหินตะกอนที่เกิดในทะเล มีการแปลความหมาย 2 นัย ได้แก่ เป็นการผสมของลาเว่อกับตะกอน หรือเป็นการแทรกของแม็กเม่อในตะกอนเปียก

pepino (เพอพี’โน่) ดู: *karst tower (ค้าร๎สทฺ ทาว’เอ้อร)*

pepino hill (เพอพี’โน่ ฮิล) ดู: *karst tower (ค้าร๎สทฺ ทาว’เอ้อร)*

pepper-and-salt texture (เพะเพอร’แอนด’ซ้อลทฺ เท็กสเช่อร) หมายถึง สินแร่ที่เกิดแบบปรากฏ โดยเฉพาะ ปรากฏในลักษณะของเม็ดสีดำในเนื้อสีอ่อน

peralkaline (เพอรแอล’เคอไลน์) หมายถึง หินอัคนีที่สัดส่วนมอลิคิวของเออะลูมิเนี่ยมออกไซด์ ต่อออกไซด์ของโซเดี่ยมและเพอแทะเซี่ยม ซ้ำน้ำตาลหรือดัดแปลงและแร่ซิลิเคตที่ไม่ได้รับอนุญาต ออกไซด์รวมกัน, กลุ่มหินอัคนีที่จำแนกบนพื้นฐาน

ของระดับความอิ่มตัวของเออะลูเมอเนิ่ม อ็อกไซด เปรียบเทียบ: *peraluminous (เพอรเออะลู´เมอเนิส); metaluminous (เมะเทอลู´เมอเนิส); subaluminous (เสิบเออะลู´เมอเนิส)*

peraluminous (เพอรเออะลู´เมอเนิส) หมายถึง หินอัคนีที่สัดส่วนมอลิคิวของเออลูเมอเนิ่ม อ็อกไซด มากกว่าโซเดี้ยมและเพอแทะเซี่ยม อ็อกไซดรวมกัน; กลุ่มหินอัคนีที่จำแนกบนพื้นฐานของระดับความอิ่มตัวของเออลูเมอเนิ่ม อ็อกไซด เปรียบเทียบ: *peralkaline (เพอรแอล´เคอไลน); metaluminous (เมะเทอลู´เมอเนิส); subaluminous (เสิบเออะลู´เมอเนิส)*

percentage hypsometric curve (เพอรเซ็น´ถิจ ฮิพเซอเมะ´ถริค เคิรฺฟ) เส้นแสดงความสูงสะสมที่ใช้ตัวแปรต่างๆ ที่ไม่มีขนาด และเป็นอิสระจากมาตราส่วนสัมบูรณ์ของลักษณะภูมิประเทศ โดยให้สัมพันธ์กับพื้นที่ซึ่งล้อมรอบระหว่างเส้นแสดงความสูง (contour) เส้นใดเส้นหนึ่งกับเส้นแสดงความสูงมากที่สุดต่อความสูงของเส้นแสดงความสูงเหนือพื้นฐาน (เช่น ระดับน้ำทะเล)

percentage log (เพอรเซ็น´ถิจ ล้อก) การบันทึกข้อมูลหลุมเจาะเป็นจำนวนร้อยละโดยการประมาณของหินแต่ละชนิด (ยกเว้นส่วนที่ผนังหลุมเจาะพัง) ที่พบจากการเจาะได้ เปรียบเทียบ: *interpretive log (อินเทอร´เพรอถีฟ ล้อก)*

percentage map (เพอรเซ็น´ถิจ แม็พ) แผนที่เฟณีส (facies) แสดงปริมาณ (ความหนา) ร้อยละของหินแต่ละชนิดในชุดชั้นหิน

percentile (เพอรเซ็น´ไทล) ค่าหนึ่งในร้อยส่วน ซึ่งแสดงร้อยละที่เท่ากับ หรือต่ำกว่า

percent slope (เพอรเซ็นทฺ สโล้พ´) อัตราส่วนระหว่างความสูงและความยาวของพื้นที่ลาดเอียง (ค่า tangent ของมุมเอียง) เช่น ความสูง 3 เมตร ต่อ ความยาว 10 เมตร เท่ากับ 30 เพอรเซ็นท สโล้พ

perched aquifer (เพิรฺชดฺ แอ๊ะ´เควอเฟ่อร) แอ๊ะเควอเฟ่อร (ชั้นหินอุ้มน้ำ) ที่มีน้ำบาดาลซึ่งแยกจากแหล่งน้ำบาดาลด้านล่างโดยชั้นหินไม่อิ่มน้ำ (perched groundwater - เพิรฺชดฺ กราวนฺดฺ วอเท่อร)

perched block (เพิรฺชดฺ บล็อค) ก้อนหินขนาดใหญ่ (พลัด) ซึ่งเชื่อว่าถูกพามาโดยธารน้ำแข็ง และมาทิ้งอยู่บนชะง่อนผา (ถ้าไม่ใช้วิธีการเกิด (origin) ศัพท์นี้จะใช้ได้กับลักษณะภูมิประเทศอื่นๆ อีกมาก เช่น หินเรือใบ บนเกาะสุรินทร์ ยอดเขาคิชกูฏ จันทบุรี และพระธาตุอินทร์แขวน (เจติโย – เจดีย์) เมืองสะเทิม ประเทศพม่า เปรียบเทียบ: *erratic (เออแร´ถิค)* คำพ้อง: *perched rock (เพิรฺชดฺ ร็อค); balanced rock (แบ´เลิ่นซฺดฺ ร็อค); pedestal rock (เพะ´เดิสเติ้ล ร็อค)*

perched groundwater (เพิรฺชดฺ กราวนฺดฺ´วอเท่อรฺ) น้ำบาดาลซึ่งแยกจากแหล่งน้ำบาดาลด้านล่างโดยชั้นหินไม่อิ่มน้ำ ดู: *perched aquifer (เพิรฺชดฺ แอ๊ะ´เควอเฟ่อร); perching bed (เพิรฺช´อิ่ง เบด)* คำพ้อง: *perched water (เพิรฺชดฺ วอ´เท่อรฺ)*

perched rock (เพิรฺชดฺ ร็อค) ดู: *perched block (เพิรฺชดฺ บล็อค)*

perched spring (เพิรฺชดฺ สปริง´) น้ำซึม น้ำซับ หรือน้ำพุที่ต้นน้ำมาจาก น้ำบาดาลซึ่งแยกจากแหล่งน้ำบาดาลด้านล่างโดยชั้นหินไม่อิ่มน้ำ (perched groundwater)

perched stream (เพิรฺชดฺ สตรีม´) (1) ลำธารหรือช่วงของสายน้ำซึ่งผิวน้ำสูงกว่าระดับน้ำใต้ดิน (water table) และแยกจากน้ำบาดาลที่อยู่ด้านล่างโดยชั้นหินที่ซึ่งน้ำซึมผ่านไม่ได้ (2) สายน้ำซึ่งไหลอยู่บนไหล่เขาของหุบเขาของแม่น้ำที่มีขนาดใหญ่กว่า และไหลไปลงแม่น้ำนั้น โดยมีมุมร่วมเกือบตั้งฉาก

perched water (เพิรฺชดฺ วอ´เท่อรฺ) ดู: *perched groundwater (เพิรฺชดฺ กราวนฺดฺ´วอเท่อร)*

perched water table (เพิรฺชดฺ วอ´เท่อรฺ เท´เบิ้ล) ระดับน้ำใต้ดินของ น้ำบาดาลซึ่งแยกจากแหล่งน้ำบาดาลด้านล่างโดยชั้นหินไม่อิ่มน้ำ (perched groundwater) คำพ้อง: *apparent water table (เออะแพ´เริ่นทฺ วอ´เท่อรฺ เท´เบิ้ล)*

perching bed (เพิรฺชอิ่ง เบด) ชั้นหินซึ่งน้ำซึมผ่านไม่ได้ ที่รองรับเพิรชด กราวนดวอเท่อร (perched groundwater)

percolating water (เพอรฺ´เคอเลทิ่ง วอ´เท่อรฺ) (1) ศัพท์กฎหมายสำหรับน้ำซึ่งซึมรั่ว หรือกรองผ่านดินโดยไม่มีร่องน้ำที่ชัดเจนในทิศทางที่ไม่รู้ หรือไม่สามารถสืบค้น เปรียบเทียบ: *underground stream (เอิน´เด้อรกราวนฺดฺ สตรีม´)* (2) น้ำที่มาจากการรั่วซึม

percolation (เพอรฺ´เคอเล´เฌิ่น) (1) การเคลื่อนที่ช้า ๆ ผ่านช่องว่างเล็กๆ ภายในวัตถุพรุน เช่น ดิน (2) ในชั้นที่ไม่อิ่มน้ำ การไหลของน้ำที่แทรกซึมและเคลื่อนที่ลงล่าง หรือในแนวระนาบไปสู่ระดับน้ำใต้ดิน: ดู: *infiltration (อิ้นฟิ´เลเชรฺ´เฌิ่น); seepage (ซี้´ผิจ)*

percolation rate (เพอรฺ´เคอเล´เฌิ่น เรท) อัตรา (แสดงโดยความเร็วหรือปริมาณ) ซึ่งน้ำซึมผ่านวัสดุพรุน

perennial lake (เพอเร´เนี่ยล หรือเพอเร´นีเอิ้ล เล้ค) ทะเลสาบซึ่งมีน้ำตลอดปี และระดับน้ำไม่เปลี่ยนแปลงมากนัก

perennial spring (เพอเร๎เนี่ยล สปริง๎) น้ำซึม น้ำซับ หรือน้ำพุซึ่งไหลตลอดเวลา ซึ่งตรงข้ามกับ น้ำซึม น้ำซับ ซึ่งไหลๆ หยุดๆ (intermittent spring (อินเทอรมิ๎เทิ่นทฺ สปริง๎) หรือไหลบางช่วงเวลา (periodic spring (พิรีออ๎ดิค สปริง๎)

perfect stone (เพอรฺ๎ฝิคทฺ สโตน๎) (1) รัตนชาติไม่มีตำหนิ (2) เพชร พลอยสี ซึ่งมีมลทินหรือโครงสร้างผิดรูป แต่ยังเป็นที่ไม่พึงประสงค์น้อยกว่ารัตนชาติที่ไม่มีตำหนิ และอาจเป็นที่ต้องการของตลาด

perfemic (เพอรฺเฟ๎หมิค) หนึ่งในห้าระดับในการจำแนก CIPW (Cross Iddings Pirsson and Washington Classification) ของหินอัคนีที่ซึ่งสัดส่วนของแร่แซหลิค (salic) ต่อเฟหมิค (femic) น้อยกว่าหนึ่งต่อเจ็ด เปรียบเทียบ dofemic

peri (เพอริ) คำเติมข้างหน้า หมายความว่า รอบๆ ล้อมรอบ หรือใกล้

periclase (เพอ๎ริเคลส) แร่ลูกบาศก์ไม่มีสีโครงสร้างเหมือนเกลือแกง : MgO

periclinal (เพอริไคล๎เนิ่ล) [ธรณีวิทยา] หมายถึงชั้นหินและโครงสร้างซึ่งเอียงออกจาก หรือเอียงเข้าหาศูนย์กลาง ทำให้เป็นรูปโดมหรือแอ่ง (dome or basin)

pericline (เพอ๎ริไคลนฺ) (1) [แร่วิทยา] ชนิดของแร่แอลไบ๊ท (albite) ซึ่งยาวตามแกน b และมักเกิดเป็นคู่แฝดตามแกนนี้ เกิดตามสายแร่เป็นผลึกใหญ่ สีขาวน้ำนมทึบแสง เพอริไคลนอาจเกิดจากแร่ออลิเกอเคลสที่เปลี่ยนเป็นแอลไบ๊ท (2) [ธรณีวิทยาโครงสร้าง] ศัพท์ทั่วไปสำหรับโฟลดซึ่งความเอียงของชั้นหินเอียงออกไปจากศูนย์กลางของโดม (dome) และเอียงเข้าหาศูนย์กลางของแอ่ง (basin) เป็นศัพท์ที่ใช้ในอังกฤษ

pericline ripple (เพอ๎ริไคลนฺ ริ๎เพิ่ล) คลื่นซึ่งเรียงตัวเป็นมุมฉาก ขนาน หรือขวางทิศทางของกระแสน้ำและมีความยาวคลื่นมากถึง 80 เซนติเมตร และความสูง (amplitude) ถึง 30 เซนติเมตร

pericline twin law (เพอ๎ริไคลนฺ ทวิน๎ ลอ) กฎแฝดขนานในไทรคลิหนิค เฟลสปาร ซึ่งแกนแฝด คือ แกน b ของผลึก และหน้าแฝดที่ประกบกันคือ หน้ารูปสี่เหลี่ยม (มุมฉาก – rhombic)

perideltaic (เพอ๎ริเดลเท๎อิค) ติดกับ หรือรอบๆ เดลเท่อ (delta)

periderm (เพอริเดิรฺม) (1) [พฤกษศาสตร์] เปลือกไม้ (2) [บรรพชีวินวิทยา] เนื้อเยื่อที่เหลืออยู่ของแกร็พเทอไล้ท (graptolite) หรือเนื้อเยื่อที่ป้องกัน ตา หู และปากของตัวอ่อนของแอมเมอไน้ท (ammonite)

peridot (เพ๎ริด็อท) (1) แร่ออเลอวีน กึ่งรัตนชาติสีเขียวโปร่งใสหรือโปร่งแสง (2) ชนิดของทุรเมอลีน สีเขียวอมเหลืองคล้ายสีออเลอวีน ใช้เป็นอัญมณี คำพ้อง: *peridot of Ceylon (เพ๎ริด็อท ของ ศรีลังกา)*

peridot of Ceylon (เพ๎ริด็อท เอ๊ฟ ซิลอน๎) เพเรอด็อท ของประเทศศรีลังกา ดู: *peridot (เพ๎ริด็อท)*

peridotite (เพอริ๎เดอไท้ทฺ) (1) หินพลูทอหนิค ซึ่ง M เท่ากับหรือมากกว่า ร้อยละ 90 และ ol/ (ol+opx+cpx) มากกว่า 40 ตามวิธีจำแนกหินอัคนีของ IUGS (2) ศัพท์ทั่วไปใช้สำหรับหินพลูทอหนิคเนื้อหยาบ ซึ่งประกอบด้วยออเลอวีนเป็นหลัก และอาจมี (หรือไม่มี) แร่เมฝิคอื่นๆ เช่น ไพร็อกซีน แอมเฟอโบล หรือไมเค่อ และมีเฟลสปารเล็กน้อย หรือไม่มี

peridotite shell (เพอริ๎เดอไท้ทฺ เฉ็ล) เนื้อโลก (mantle) ด้านนอกหรือด้านบน ที่ตั้งชื่อนี้เพราะเชื่อกันว่าส่วนประกอบของเนื้อโลกน่าจะเป็นเพอริเดอไท้ท ศัพท์นี้ใช้กันน้อยมาก

perigean tide (เพริ๎เจี้ยน หรือเพเรอจี๎เอิ้น ไทด) น้ำขึ้นสูงสุด (spring tide) เกิดทุกเดือนเมื่อดวงจันทร์ ดวงอาทิตย์ และโลกอยู่ในแนวเดียวกัน และดวงจันทร์อยู่ใกล้โลกมากที่สุด คำตรงข้าม: *apogean tide (แอ๊พอ๎เจี้ยน หรือแอะพอจี๎เอิ้น ไทด)*

perigenic (เพริเจ๎หนิค) หมายถึง แร่ประกอบหินเกิดพร้อมกับหิน เช่น เม็ดแร่เกล๊าะเคอไน้ท (glauconite) เกิดจากการจับตัวกันของเกลอะเคอไน้ท เคล และอาจถูกพัดพาในระยะใกล้ก่อนตกตะกอน (ทับถม) เป็นชั้นดินโคลนและเป็นหินในที่สุด

periglacial (เพริเกล๎เฉิ่ล) (1) หมายถึง กระบวนการ สภาพ พื้นที่ บรรยากาศ และลักษณะภูมิประเทศ ซึ่งอยู่ติดกับขอบของเกลเฉ่อรในอดีต หรือในปัจจุบัน และได้รับอิทธิพล จากอุณหภูมิต่ำของน้ำแข็ง (2) โดยอนุมานหมายถึง สภาพแวดล้อมซึ่งการกระทำของน้ำที่กลายเป็นน้ำแข็ง (frost action) และขยายตัวทำให้เกิดปรากฏการณ์ต่างๆ รอบๆ เกลเฉ่อรหรือ แผ่นน้ำแข็ง คำพ้อง: *cryonival (ไครโอนี๎เวิ่ล); paraglacial (แพ๊ระเกล๎เฉิ่ล); subnival (เสิบนีเวิ่ล)*

periglacial geomorphology (เพริเกล๎เฉิ่ล จีเออมอรฟอ๎เลอจี้) การศึกษาทุกกระบวนการ และปรากฏการณ์ที่พบในเขตหนาว; ดู: *cryomorphology (ไครโอมอรฟอ๎เลอจี้)*

perimarine (เพริเมอรีน´) หมายถึง เฟณีสของตะกอน (sedimentary facies) ในที่ราบต่ำซึ่งมีแบรีเอ้อร ไอเลิ่นด (barrier island) กั้นอยู่ ประกอบด้วย การทับถมกันของตะกอนแม่น้ำ ตะกอนทะเลสาบน้ำเค็ม (lagoon) และตะกอนป่าพรุ เปรียบเทียบ: *paralic (เพอ´แรหลิค)*

period (พิ´เหรียด หรือพิรีเอิด) (1) หน่วยธรณีกาล (geochronologic unit) ต่ำกว่ามหายุค (era) และสูงกว่า สมัย (epoch) เป็นหน่วยหลักของมาตรธรณีกาลของโลก (2) ยุค (3) เป็นหน่วยที่ใช้ระบุระยะเวลาของธรณีกาลที่ไม่เป็นทางการ เช่น ยุคน้ำแข็ง (glacial period)

periodicity hypothesis (พิรีเออดิ´เซอที่ ไฮเพาะ´เธอเสิส) สมมุติฐานซึ่งเสนอโดยเดวิด เร้าพ (David Raup) และ จอน เซ็พคอสกี้ จูเนียร (John Sepkoski Jr.) จากมหาวิทยาลัยชิคาโก บนพื้นฐานทางการวิเคราะห์ วงศ์และสกุลของเฟาะเซิ่ลชนิดต่างๆ และพบว่า การสูญพันธุ์ของสัตว์พันธุ์ต่างๆ ในอดีตพร้อมๆ กัน (mass extinction) เกิดทุกๆ 26 ล้านปีโดยประมาณตั้งแต่ 250 ล้านปี จนถึงปัจจุบัน

periodic spring (พิรีออ´ดิค สปริง´) น้ำพุที่เกิดเป็นระยะๆ ในช่วงเวลาเกิดจากกระบวนการกาลักน้ำ (natural siphon action) ตามธรรมชาติในหินปูนซึ่งถูกน้ำเซาะละลายเป็นช่อง ซึ่งแตกต่างจากพุน้ำร้อน (geyser ไก´เซ่อร) โดยอุณหภูมิและไอน้ำ และแก๊ส คำพ้อง: *ebbing-and-flowing spring (เอ๊บ´บิ้ง-แอนดฺ-โฟล´อิ้ง สปริง´)* เปรียบเทียบ: *perennial spring (เพอเร´เนี่ยล สปริง´); intermittent spring (อินเทอรมิ´เทิ่นทฺ สปริง´)*

periodite (เพอ´ริออได๊ทฺ´) การเปลี่ยนลำดับการตกตะกอนเป็นระยะอย่างช้าๆ พบมากในลำดับหินปูน-มารล เพอริออได๊ทพบในสภาพแวดล้อมที่ไม่มีการทับถมระหว่างพายุ (tempestites) และไม่มีหินถล่มใต้น้ำ (turbidites) แต่เป็นการทับถมบนไหล่ทวีป (shelf) หรือแอ่งตื้นใต้คลื่นพายุ บนพื้นที่ราบใต้ทะเลหรือในแอ่งลึก ที่พ้นจากอิทธิพลของเทอรเบอะได๊ทส (turbidites)

peripediment (เพเรอเพะ´เดอเมิ่นทฺ) ช่วงของเพะดิเพลน (pediplain) ซึ่งติดต่อเข้าไปในชั้นหินหรือตะกอนแม่น้ำที่อายุอ่อนกว่าในแอ่ง ซึ่งอยู่ติดกับ เพะเดอเมิ่นท (pediment) ที่เกิดบนหินอายุมากกว่า

peripheral depression (เพอริ´เฟอเริ่ล ดิเพรฺเฉิ่น) แอ่งรูปวงแหวน (ring depression - ริง ดิเพร´เฉิ่น)

peripheral fault (เพอริ´เฟอเริ่ล ฟ้อลทฺ) ฟ้อลทรูปโค้ง (arcuate fault - อาร´คิวเวิท ฟ้อลทฺ) พื้นที่ยกสูงหรือแอ่ง เช่น ไดเออะเพียร (diaper)

peripheral sink (เพอริ´เฟอเริ่ล ซิ้งคฺ´) ชั้นหินที่เพิ่มความหนาจากการทับถมตามขอบซินไคลนที่กำลังก่อตัว อันเป็นผลมาจากการไหลออกไปของชั้นเกลือ แอ่งตามขอบอาจจะมีรูปร่างต่างๆ บนพื้นดิน และจะจำแนกประเภทตามการเปลี่ยนแปลงความหนาที่เกิดขึ้น

peripheral stream (เพอริ´เฟอเริ่ล สตรีม´) ทางน้ำซึ่งไหลขนานไปตามขอบของเกลเฉ่อร โดยทั่วไปจะอยู่ของด้านนอกของเมอเรน (moraine)

perirheic zone (เพอริ´เรอิค โซน) ส่วนของพื้นที่น้ำท่วมที่ซึ่งน้ำต่างชนิดผสมกัน เช่น น้ำท่า น้ำบาดาล และน้ำฝน

peristerite (เพอริสเตอ´ไร้ทฺ) ชนิดของแอลไบ๊ท (albite) ที่เป็นรัตนชาติมีสีน้ำเงิน หรือประกาย (luster) สีฟ้า ลักษณะคล้ายจันทรกานต์ (moonstone - มูน´สโตน) – ชนิดของออรเธอเคลสสีขาวอมน้ำเงินมีประกายเหมือนไข่มุก – แอ๊ะเจอเเลเรี่ย (adularia) ก็เรียก

peritidal (เพเรอไท้เดิ้ล) สภาพแวดล้อมของการทับถมระหว่างระดับน้ำท่วมจากคลื่นพายุสูงสุด หรือน้ำเป็น (spring tide - สปริง´ ไท้ดฺ) ถึงระดับล่างน้ำลงต่ำสุด เป็นศัพท์ที่มีความหมายกว้างกว่า อินเทอรไท้เดิ้ล (intertidal)

perknite (เพิรฺค´ไน้ทฺ) กลุ่มหินอัคนีซึ่งมีไคลโนไพร็อกซีน และแอมเฟอโบลเป็นส่วนประกอบหลัก และมีแร่ประกอบหินอื่นๆ เช่น ออรโธไพร็อกซีน ไบเออไท้ท เหล็กอ็อกไซด และอาจมีหรือไม่มีเฟลสปาร (ศัพท์โบราณไม่ใช้แล้ว)

perlite (เพอรฺ´ไล้ทฺ) แก้วภูเขาไฟที่มีส่วนประกอบของไรเออไล้ท (rhyolite) มักมีปริมาณน้ำมากกว่า อ็อบซิเดี้ยน (obsidian) และมี เพอรลิทิค เท็กสเช่อร (perlitic texture) คำพ้อง: *pearlstone (เพิรฺล´สโตน)*

perlitic (เพอรฺลิ´ถิค) โครงสร้างของหินอัคนีแก้วที่มีลักษณะเฉพาะคือ ร่องแตกรูปเล็บมากมาย ล้อมรอบก้อนกลางเล็กๆ ที่เบียดกันในเนื้อหิน

permafrost (เพอรฺ´เมอฟรอ´สทฺ) พื้นดินแข็งถาวร; ดิน วัตถุที่ทับถมบนผิวโลก หรือหินที่อยู่ใต้เขตอารคติค กึ่งอารคติค หรือเขตเทือกเขาสูงในระดับความลึกที่แตกต่างกันใต้พื้นผิวซึ่งอุณหภูมิต่ำกว่าจุดเยือกแข็งติดต่อกันเป็นเวลานาน (ตั้งแต่ 2 ปี

ถึงหลายหมื่นปี) เรียกว่า เพอรเมอฟร้อสท หรือพื้นดินที่ถูกแช่แข็งถาวร (permanent frozen ground) ความหนาของเพอรเมอฟร้อสทมีขนาดตั้งแต่มากกว่า 1,000 เมตร ทางเหนือ จนถึง 30 เซนติเมตร ทางใต้ของเขตเพอรเมอฟร้อสท เหนือเส้นศูนย์สูตร และมีพื้นที่ประมาณหนึ่งในห้าของพื้นดินของโลก

permafrost base (เพอร์เมอฟร้อสท์ เบส) ขอบเขตด้านล่างของเพอรมาฟร้อสท สูงขึ้นไปอุณหภูมิจะต่ำกว่า 0 องศาเซลเซียส ตลอดปี และต่ำลงไปอุณหภูมิจะสูงกว่า 0 องศาเซลเซียส ตลอดปี

permafrost line (เพอร์เมอฟร้อสท์ ไลน์) เส้นบนแผนที่ซึ่งแสดงขอบเขตทางภูมิศาสตร์ของเพอรมาฟร้อสท

permanent bench mark (เพอร์เมอเน็นท์ เบ็นช ม้าร์ค) จุดมาตรฐานอ้างอิงความสูงจากฐาน (datum - เด'เท่ม) โดยไม่มีการเปลี่ยนแปลงในช่วงเวลานาน และเป็นที่ซึ่งอิทธิพลจากการรบกวนต่างๆ จะมีน้อยมาก ใช้ตัวย่อ PBM เปรียบเทียบ: *temporary bench mark (เท็ม'เพอเรรี่ เบ็นชฺ ม้าร์ค)*

permeability (เพอร์มีเออบิ'เลอที่) (1) [ธรณีวิทยา] คุณสมบัติหรือความสามารถของหินตะกอน หรือดินที่ยอมให้น้ำผ่านได้ เป็นการวัดความยาก/ง่ายในการยอมให้ของเหลวไหลผ่านภายใต้แรงดันที่แตกต่างกัน และเป็นคุณสมบัติเฉพาะตัวของวัตถุ หน่วยวัดที่ใช้กันคือ มิเลอดารซี่ (millidarcy) mD (1 darcy = 9.869233×10^{-13} m^2 หรือ 0.831 เมตร/วัน) เปรียบเทียบ: *absolute permeability (แอ็บ'เซอะหลูท เพอร์มีเออบิ'เลอที่); effective permeability (อิเฟ็ค'ถีฟ เพอร์มีเออบิ'เลอที่); relative permeability (เระ'เลอถีฟ เพอร์มีเออบิ'เลอที่); hydraulic conductivity (ไฮดรอ'หลิค คอนเดิคทิ'เวอที่)* (2) [ปฐพีวิทยา] ความง่ายที่แก๊ส ของเหลว หรือรากพืชจะแทรก หรือผ่านดิน หรือชั้นดิน เนื่องจากชั้นดินแต่ละชั้นมีเพอรมีเออบิเลอที่แตกต่างกัน

permeability coefficient (เพอร์มีเออบิ'เลอที่ โคเออะฟิ'เฉิ่นท์) อัตราการไหลของน้ำ (แกลลอน/วัน) (gallon อ่านว่า แก'เลิ่น) ผ่านหน้าตัดหนึ่งตารางฟุตภายใต้หน่วยแรงดันน้ำจากความต่างระดับ (hydraulic gradient) และอุณหภูมิที่ 60 องศาเฟเรินไฮ้ท 15 องศาเซลเซียส เปรียบเทียบ: *capillary conductivity (แคะ'เพอเลรี่ คอนเดิคทิ'เวอที่); hydraulic conductivity (ไฮดรอ'หลิค คอนเดิคทิ'เวอที่); intrinsic permeability (อินทริน'สิค เพอร์มีเออบิ'เลอที่)* คำพ้อง: *coefficient of permeability (โคเออะฟิ'เฉิ่นท์ เอ็ฟ เพอร์มีเออบิ'เลอที่)*

permeameter (เพอร์มีเออมีเท่อร หรือเพอรมีแอะ'เมอเท่อร) เครื่องมือสำหรับวัด เพอรมีเออบิเลอที่

permeation (เพอร์มีเอ'เฉิ่น) (1) [น้ำบาดาล] การแทรกซึมโดยผ่านช่องว่างเล็กๆ ในดินหรือหินโดยไม่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพ (2) [การแปรสภาพ] การแทรกซึมผ่านหินข้างเคียงโดยสารละลายต่างๆ จากหินที่ถูกแปรสภาพแล้วเพื่อให้การตกผลึกใหม่สมบูรณ์

Permian (เพอร์เมี่ยน หรือเพอร์มีเอิ้น) ระบบบนสุดของหินมหายุคเพลิเออโซอิค (Paleozoic Erathem) ตาม หินช่วงอายุตามมาตรอายุลำดับชั้นหินมาตรฐานโลก (Standard Global Chronostratigraphic Scale) อยู่บน ยุคคาเบอนิเฟอเริส (Carboniferous System) และใต้ ยุคไทรแอสิค (Triassic system) ของหินมหายุคเมะเซอโซอิค (Mesozoic Erathem) และช่วงเวลาที่หินเหล่านี้เกิดเรียกว่า ยุคเพอรเมี่ยน (Permian Period) ซึ่งเป็นช่วงเวลาระหว่าง 295 และ 250 ล้านปี ชื่อตั้งตามจังหวัด เพิรม (Perm) ในรัสเซีย ที่ซึ่งหินระบบนี้ได้มีการศึกษาครั้งแรก

permineralization (เพอร์มิเนอเรอเลอเซ'เฉิ่น) กระบวนการที่ทำให้เป็นเฟาะเซิ่ล ที่ซึ่งส่วนแข็งของสัตว์มีแร่เข้าไปสะสมในช่องว่าง

perovskite (เพอร็อฟ'สไก๊ท์) (1) แร่ลูกบาศก์สีเหลือง น้ำตาล หรือเทาดำ $CaTiO_3$ บางครั้งมีซีเรี่ยม (Cerium) และธาตุกลุ่มแลนเธอไนด (Lanthanide) อื่นๆ (ที่เรียกว่าธาตุ แรรเอิ้รธ (rare earth)) (2) กลุ่มของชื่อแร่ลูกบาศก์ซึ่งมีส่วนประกอบคล้ายกันแต่มี Na แทนที่ Ca และ Nb แทนที่ Ti

perpendicular separation (เพอร์เพินดิ'คิวเล่อร์ เซะเพอเร'เฉิ่น) การแตกออกจากกันของฟ้อลท วัดตั้งฉากกับระนาบฟ้อลท

perpendicular slip (เพอร์เพ็ชินดิ'คิวเล่อร์ สลิพ') ส่วนของการเลื่อนของฟ้อลท ซึ่งวัดตั้งฉากกับแนวเลื่อน (trace) ของฟ้อลท บนระนาบที่มาตัด

Perret phase (เพ'เหริท เฟส) ช่วงของการระเบิดของภูเขาไฟที่มีลักษณะเฉพาะคือ การพวยพุ่งขึ้นมาของแก๊สแรงดันสูง ซึ่งอาจจะขยายปล่องภูเขาไฟให้ใหญ่ขึ้น

perthite (เพอร์ไธ้ท์) ชนิดของแอลเคอไลเฟลสปาร ประกอบด้วยการตกผลึกร่วม (intergrowth) ชั้นบางหรือเกือบขนานกันระหว่างเฟลสปารที่มีเพอแทะเซี่ยมสูง (microcline - ไม'โครไคลน์) ทำหน้าที่เป็นกรอบ (host) และมีเฟลสปารโซเดียมสูง (albite-

แอล'ไบ๊ท) แทรกสลับขนานกัน พื้นที่ซึ่งแอลไบ๊ทแทรกสามารถมองเห็นเป็นริ้วขนานได้ด้วยตาเปล่า

perthitic (เพอรฺธิ'ถิค) โครงสร้างในเนื้อหินอัคนีซึ่งประกอบด้วยการตกผลึกร่วมกัน ระหว่างออรเธอเคลส (orthoclase) และแอลไบ๊ท เพลเจอะเคลส (albite plagioclase) ปรากฏเป็นเส้นเล็กๆ (ริ้ว) ในออรเธอเคลส

Peru saltpeter (เพอรู' ซ้อลทฺ'พีเท่อร) โซเดี้ยมไนเถรท ($NaNO_3$) ที่เกิดตามธรรมชาติ โซเดอ ไนเท่อร (soda niter หรือ nitre) พบในประเทศเปรู (อ่านว่า เพอรู') เปรียบเทียบ: *saltpeter (ซ้อลทฺ'พีเท่อร)*

petrifaction (เพะเทรอแฟ็ค'เฉิ่น) กระบวนการกลายเป็นเฟาะเซิ่ลที่ซึ่งสารอินทรีย์เปลี่ยนไปเป็นหิน โดยการแทรกซึมของน้ำซึ่งมีสารอนินทรีย์ เช่น แคลเซี่ยม คารเบอเหนท หรือสิลิเค่อ ซึ่งเข้าไปแทนที่สารอินทรีย์เดิม และอาจคงสภาพโครงสร้างเดิม คำพ้อง: *petrification (เพะ'เทรอเฟอเค'เฉิ่น)*

petrification (เพะ'เทรอเฟอเค'เฉิ่น) ดู: *petrifaction (เพะเทรอแฟ็ค'เฉิ่น)*

petrified moss (เพะเทรอ'ไฟดฺ ม้อส) การเคลือบของแคลเซี่ยมคารเบอเหนทที่พรุนคล้ายฟองน้ำ (tufa – ทูเฟ่อ) บนพืชต่าง ๆ ที่กำลังเติบโต

petrified wood (เพะเทรอ'ไฟดฺ วู้ด) ไม้กลายเป็นหินโดยการแทรกซึมของแร่โดยเฉพาะสิลิเคอ เปรียบเทียบ: *silicified wood (เซอ'ลิเซอไฟดฺ วู้ด)*

petro (เพะ'โทร) คำนำหน้า แปลว่าหิน

petroblastesis (เพะโทรแบล๊ส'เทอะเสิส) การเกิดหินอันเป็นผลมาจากการตกผลึกของไอเอิ้น (ion) ที่แทรกซึม

petrocalcic horizon (เพะโทรแคล'สิค เฮอไร'เซิ่น) ชั้นดินคารเบอเหนทแข็งซึ่งประสานโดยแคลเซี่ยมหรือแมกนีเซี่ยมคารเบอเหนท ไม่สามารถขุดให้ทะลุโดยพลั่วหรือสว่านมือเมื่อแห้ง เศษดินที่แห้งจะไม่ละลายน้ำและรากพืชไม่สามารถแทรกซอนผ่านไปได้

petrochemistry (เพะโทรเค'เมอสตรี้) (1) การศึกษาองค์ประกอบทางเคมีของหิน (2) การศึกษาเคมีของเพอโทรเลี่ยมและผลิตภัณฑ์จากน้ำมัน

petroclastic rock (เพะโทรแคล้สติค ร็อค) ดู: *detrital rock (ดิไทร'เทิ่ล ร็อค)*

petrofabric (เพะโทรแฟ'บริค) ดู: *fabric (แฟ'บริค)*

petroferric contact (เพะโทรเฟ'หริค คอน'แถ็คทฺ) ขอบเขตระหว่างดินและชั้นดินแข็ง ซึ่งเกิดจากการเชื่อมประสานของสารละลายของเหล็ก มักไม่มีสารอินทรีย์

petrogenesis (เพะโทรเจ'เนอเสิส) สาขาของศิลาวิทยา (petrology) ซึ่งเกี่ยวกับต้นกำเนิดของการเป็นหิน เปรียบเทียบ: *lithogenesis (ลิเธอเจ'เนอเสิส)* คำพ้อง: *petrogeny (เพะโทรเจ'นี่)*

petrogenetic grid (เพะโทรเจอนี'ถิค กริด) แผนภูมิแสดงสภาพแวดล้อมของการเกิดหิน (เช่น อุณหภูมิ และแรงอัด) ซึ่งอาจแสดงเส้นสมดุลต่างๆ ของความเสถียรของแร่แต่ละชนิด และกลุ่มแร่ต่างๆ (mineral assemblages)

petrogeny (เพะโทรเจนี่) ดู: *petrogenesis (เพะโทรเจ'เนอเสิส)*

petroglyph (เพะ'เทรอกลิฟ) การสลักหรือเขียนบนหินยุคก่อนประวัติศาสตร์ หรือเริ่มยุคประวัติศาสตร์

petrographer (เพะทรอ'เกรอะเฟ่อรฺ) ผู้เชี่ยวชาญการบรรยายลักษณะ และการจำแนกของหิน

petrographic facies (เพะ'เทรอแกร'ฝิค เฟ'ฌีส) เฟฌีส (ลักษณะสภาพ หรือส่วนประกอบ) ของมวลหิน (ซึ่งไม่เกี่ยวข้องกับลักษณะรูปร่างขอบเขต หรือความสัมพันกับหินข้างเคียง) ขนาดใหญ่ซึ่งเกิดในสภาพแวดล้อมจำกัด เช่น เร้ด-เบด เฟฌีส (red-bed facies) จีเออซินไคลเนิ่ล เฟฌีส (geosynclinal facies) อิแวะเพอไร้ท เฟฌีส (evaporite facies) หรืออาจประกอบด้วย หินทุกชนิดประเภทเดียวกัน เช่น เกรแวะเค่อเฟฌีส (graywacke facies) แบล๊ค-เฌล เฟฌีส (black-shale facie)s ดู: *facies (เฟ'ฌีส)* เปรียบเทียบ: *stratigraphic facies (สแตรเทอะแกร'ฝิค เฟ'ฌีส)*

petrographic microscope (เพะ'เทรอแกร'ฝิค ไม'เครอสโขพ) ดู: *polarizing microscope (โพ'เลอไรซิ่ง ไม'เครอสโคพ)*

petrographic province (เพะ'เทรอแกร'ฝิค พรอ'เวิ่นซฺ) พื้นที่กว้างมากที่มีหินต่างๆ เหมือนกัน และเกิดในช่วงของการเกิดหินอัคนียุคเดียวกัน คำพ้อง: *magma province (แม็ก'เม่อ พรอ'เวิ่นซฺ); comagmatic region (โคแม็กแม'ถิค รี'เจิ้น); igneous province (อิก'เนียส พรอ'เวิ่นซฺ)*

petrography (เพะเทรา'เกรอะฟี่) สาขาของธรณีวิทยาที่ว่าด้วยการบรรยาย และจำแนกชนิดของหินอย่างเป็นระบบ [ศิลาวรรณนา] โดยเฉพาะหินอัคนีและหินแปร และโดยการวิเคราะห์แผ่นหินบางด้วยกล้องจุลทรรศน์ ดู: *lithology (ลิธอ'เลอจี้)*;

sedimentary petrography (เซะเดอเม็น'เทอรี่ เพะเทรา'เกรอะฟี่)

petrogypsic horizon (เพะโทรจิ๊พ'สิค เฮอไร'เซิ่น) ชั้นดินแข็งเป็นพืด กว้างขวาง เชื่อมประสานแน่น โดยแคลเซี่ยมเซิลเฟท ($CaSO_4 \cdot 2H_2O$ – จิ๊พ'เซิ่ม) สามารถกะเทาะให้แตกด้วยพลั่วเมื่อแห้ง เศษดินที่แห้งไม่แตกออกในน้ำ และรากพืชไม่สามารถแทรกซอนได้

petroleum (เพอโทร'เลี่ยม หรือเพอโทร'ลีเอิ้ม) (1) สารประกอบไฮโดรคาร์เบิ้นที่เกิดตามธรรมชาติเป็นของเหลว หลังจากการกลั่นและแยกสิ่งสกปรกออก จะให้เชื้อเพลิงต่างๆ ปิโตรเคมี และสารหล่อลื่น คำพ้อง: *crude oil (ครูด ออยล์); oil (ออยล์)* (2) ศัพท์ทั่วไปใช้เรียกไฮโดรคาร์เบิ้นที่เกิดตามธรรมชาติ ไม่ว่าจะอยู่ในสภาพแก๊ส ของเหลว หรือของแข็ง

petroleum coke (เพอโทร'เลี่ยม โค้ก) (1) ตะกอนที่เหลือจากการกลั่นปิโตรเลียม (2) สารเหมือนโค้ก พบในช่องว่างของหินอัคนีที่แทรกเข้าไปในตะกอนที่มีคาร์เบิ้นสูง

petroleum geologist (เพอโทรเลี่ยม จีออ'เลอจิสท์) นักธรณีวิทยาซึ่งทำหน้าที่สำรวจหรือผลิตน้ำมันหรือแก๊ส ดู: *petroleum geology (เพอโทร'เลี่ยม จีออ'เลอจี้)*

petroleum geology (เพอโทร'เลี่ยม จีออ'เลอจี้) การศึกษาการเกิดการเคลื่อนย้าย และการสะสมของน้ำมันและแก๊ส ดู: *petroleum geologist (เพอโทร'เลี่ยม จีออ'เลอจิ๊สท์)*

petroleum migration (เพอโทร'เลี่ยม ไมเกร'เฌิ่น) กระบวนการซึ่งไฮโดรคาร์เบิ้นไหลผ่านหินไปยังแหล่งกักเก็บ (reservoir)

petroliferous (เพอโทร'ลิ'เฟอเริส) มีน้ำมันดิบหรือแก๊สธรรมชาติ ศัพท์นี้อาจใช้กับเขตพื้นที่ (province) โครงสร้างธรณีวิทยา หรือหมวดหิน

petrologic (เพะเทรอลอ'จิค) คุณศัพท์ของ *petrology (เพอะทรอ'เลอจี้)*

petrologic or petrographic type (เพอะ'เทรอลอ'จิค ออร เพอะ'ทรอแกร'ฟิค ไท้พ์) อุกกาบาต คอนได๊รท (chondrite) ซึ่งมีการจำแนกเท็กสเช่อร (texture) ตามระดับของการเปลี่ยนแปลงความร้อนทุติยภูมิ (secondary thermal) หรือการเปลี่ยนแปลงเมื่อสัมผัสกับน้ำ (aqueous) โดย 3.0 คอนไดร๊ท แสดงหลักฐานการเปลี่ยนแปลงโดยความร้อนทุติยภูมิหรือน้ำน้อยที่สุด ตัวเลขกำกับชนิดจะอยู่หลังสัญลักษณ์กลุ่ม (group symbol) และก่อนชื่อ (เช่น LL 3.0 Semarkona) เลขนำหน้า 2 และ 1 บ่งถึงการเปลี่ยนแปลงโดยน้ำที่ก้าวหน้ามากขึ้น และนำหน้า 4, 5 หรือ 6 บ่งถึงความก้าวหน้าในการเปลี่ยนแปลงโดยความร้อน ตัวอย่างเช่น CM2 chondrite ได้ผ่านการเปลี่ยนแปลงโดยน้ำเล็กน้อย ในขณะที่ CK5 meteorite (อุกกาบาต) ได้ผ่านการแปรรูปโดยความร้อน (thermal metamorphism) ที่มีนัยสำคัญ เปรียบเทียบ: *ordinary chondrite (ออร'เดอเนรี่ คอน'ไดร๊ท์)*

petrologic province (เพอะ'เทรอลอ'จิค พรอ'เวิ่นซ) ดู: *sedimentary petrologic province (เซะเดอเม็นเทอรี่ เพอะเทรอลอจิค พรอ'เวิ่นซ)*

petrologist (เพอะทรอ'เลอจิสท์) ผู้ซึ่งดำเนินการศึกษาเพอะทรอเลอจี่ (petrology)

petrology (เพอะทรอ'เลอจี้) สาขาของธรณีวิทยาเกี่ยวกับการเกิด (origin) การคงอยู่ (occurrence) โครงสร้าง (structure) และประวัติ (history) ของหิน

petromictic (เพอะทรอ'มิคติค) หมายถึงการทับถมของตะกอนซึ่งเป็นลักษณะของการผสมของเศษหินที่มีความเสถียรเล็กน้อย (metastable) เช่น เพอะทรอมิคติค เคินกลอเมอเหริท (petromictic conglomerate) ที่ประกอบด้วยการผสมกันของเพะเบิ้ล (pebble) และ เคาะเบิ้ล (cobble) ของหินพลูทอหนิค วอลแคหนิค เซะเดอเมนเทอรี่ และเมะเทอมอรฟิค มีผู้เสนอให้ใช้เพอะทรอมิถิค แซนดสโตน (petromictic sandstone) แทนเกรแวะเค่อ (graywacke) และสำหรับ เพอะทรอมิคติค เคินกลอเมอเหริท (petromitic conglomerate) ควรมี เศษหินไม่เสถียร (metastable clasts) มากกว่าร้อยละ 10 และเศษหินควรเป็นส่วนผสมของหินหลายชนิด และหินละเอียด (matrix) (เนื้อหิน) ควรน้อยกว่าร้อยละ 15

petromorph (เพะทรอ'ม้อรฟ) ลักษณะสายแร่แคลไซ้ท ซึ่งนูนขึ้นมาจากผนังถ้ำ เนื่องจากหินปูนที่ล้อมรอบสายแร่ถูกละลายออกไป และตกผลึกใหม่

petrophysics (เพะโทรฟิ'สิคส์) การศึกษาคุณสมบัติทางเคมีและฟิสิคส์ของหิน ซึ่งเกี่ยวกับการกระจายของระบบช่องว่าง (pores) และการกักเก็บน้ำและไฮโดรคาร์เบิ้น

petrous (เพะ'เทริส) แข็งเหมือนหิน

Petschau twin law (เพ็ท'เชา ทวิน' ลอ) ชนิดของแฝดขนานในเฟลสปาร

petuntse (เพทุน'เซ่) ดู: *china stone (ไช'น่อ สโตน')*

Pfalzian Orogeny (ฟาล'เซี่ยน ออรอ'เจ'นี่) หนึ่งใน 30 หรือมากกว่าออเราะเจนีที่บรรยายโดยเดอเร็ก ซีโลเฮอ (Derek Ager)

P

ตอนปลายยุคเพอรเมี่ยน (Permian) คำพ้อง: *Palatinian Orogeny (พาลาทิ'เนี่ยน ออเราะ'เจอนี่)*

pH (พีเอ๊ช) ค่าลบของล้อก (log_{10}) ของไฮโดรเจนไอเอ้นในสารละลาย เป็นการวัดความเป็นกรด (acidity) หรือความเป็นด่าง (basicity) ของสารละลาย

phacoidal structure (แฟะ'คอยเดิ้ล สเตริ๊ค'เช่อร์) โครงสร้างรูปเล็นสในหินแปร เช่น ออเกิ้น สเตริ๊คเช่อร (augen structure) แฟลเช่อร สเตริ๊คเช่อร (flaser structure)

phacolith (แฟะ'เคอหลิธ) โครงสร้างรูปเล็นสของหินอัคนีที่แทรกตามความโค้ง ของโครงสร้างเดิมของโฟลด

phanerite (แฟ'เนอไร้ทฺ) หินอัคนีเนื้อหยาบมองเห็นเม็ดแร่ได้ด้วยตาเปล่า

phaneritic (แฟเนอริ'ถิค) เนื้อหินอัคนีที่ผลึกแร่มองเห็นได้ด้วยตาเปล่า เปรียบเทียบ: *aphanitic (แอ๊ะเฟอนิ'ถิค) [หินอัคนี]*

Phanerozoic (แฟ'เนอเรอโซ'อิค) บรมยุค (eonothem) บนสุดของ หินช่วงอายุตามมาตรอายุลำดับชั้นหินมาตรฐานโลก ประกอบด้วยมหายุค เพลิเออโซอิค (Paleozoic), เมะเซอโซอิค (Mesozoic) และซีเนอโซอิค (Cenozoic) ซึ่งรวมหินที่มีหลักฐานของสิ่งมีชีวิตมากมาย และรวมถึงระยะเวลาที่หินเหล่านี้เกิด มหายุคฟาเนอโรโซอิคมีช่วงเวลาตั้งแต่ 540 ล้านปีจนถึงปัจจุบัน

phanoclastic rock (ฟา'โนแคล้สติค ร็อค) หินแคล้สติคซึ่งมีเนื้อเศษหินขนาดเท่ากันทั้งหมด

phantom (แฟน'เทิ่ม) (1) เบด (bed) หรือ เมมเบ้อร (member) ซึ่งขาดหายไปจากลำดับชั้นหิน ถึงแม้ว่าจะพบในที่อื่นในลำดับชั้นที่ถูกต้องของลำดับอายุที่เหมือนกัน เปรียบเทียบ: *ghost member (โก้สทฺ เม็ม'เบ้อร)* (2) ดู: *ghost (โก้สทฺ) [ศิลาวิทยา]*

phase (เฟส) (1) [เคมี] ส่วนของระบบเคมีซึ่งเป็นเนื้อเดียวกัน (homogeneous) คุณสมบัติทางกายภาพเฉพาะ และสามารถแยกออกได้อย่างน้อยตามสมมติฐาน และซึ่งมีคุณสมบัติทางกายภาพและทางเคมีแตกต่างต่อเนื่องกัน (2) [หินอัคนี] ช่วงเวลาของการพัฒนากระบวนการหนึ่งๆ เช่น บทในประวัติกิจกรรมของหินอัคนี (igneous activity) ของพื้นที่เขตหนึ่งๆ เช่น วอลแคหนิค เฟส (volcanic phase) และ อินทรูซีฟ เฟส (intrusive phase) (3) [การตกตะกอน] ผลของทับถมในช่วงเวลาของการเปลี่ยนแปลงสมรรถนะ (competency) ของตัวการพัดพา (transporting agents) เช่น น้ำไหลเรียบ หรือการเปลี่ยนแปลงความเร็วของการพัดพา ทำให้เกิดชั้นที่เรียบ (4) [ลำดับชั้นหิน] เฟฉีสของพืช เช่น เมอรีน เฟส (marine phase) หรือฟลูเวี่ยล เฟส (fluvial phase)

phase diagram (เฟส ได'เออะแกรม) การแสดงความสมดุลของเฟสโดยแกร๊ฟ ซึ่งออกแบบให้แสดงความสัมพันธ์ของเสถียรภาพของเฟสต่างๆ ในระบบ การกำหนดตำแหน่งของ 2 หรือ 3 ตัวแปร เช่น ความดัน (pressure), อุณหภูมิ (temperature), องค์ประกอบ(composition) แต่อาจมีตัวแปรอื่นที่ประกอบเป็นปริมาตร (volume) และเอ็นเทรอพี่ (entropy) ในไดเออะแกรม

phase equilibria (เฟส อี'เควอะลิ'เบรี้ย) การศึกษาของเฟสต่างๆ ซึ่งอยู่ภายใต้สภาวะที่กำหนด อาจอยู่ในสมดุลร่วมกันในระบบนั้น

phase layering (เฟส เล'เยอริ่ง) (1) การเรียงผลึกแร่เป็นชั้นจากล่างขึ้นบนในหินพลูทอหนิค เกิดจากการตกผลึกของแร่ชนิด/เฟสหนึ่ง พร้อมกับการค่อยๆ หายไปของแร่อีกชนิด/เฟสหนึ่ง เปรียบเทียบ: *cryptic layering (คริพ'ถิค เล'เยอริ่ง); rhythmic layering (ริธ'หมิค เล'เยอริ่ง)* (2) โครงสร้างขนาดใหญ่ในหินแปร เกิดจากชั้นที่เกือบขนานกัน ซึ่งมีที่มาต่างกัน และมีแร่ที่เด่นแตกต่างจากหินเดิม เช่น ไน้ส และเพอริเดอไท้ทฺ คำพ้อง: *compositional layering (คอมเพอซิ'เฌอเนิ่ล เล'เยอริ่ง); primary layering (ไพร'เมรี่ เล'เยอริ่ง)*

phase rule (เฟส รูล) ข้อกำหนดว่าในระบบสมดุลหนึ่ง จำนวนระดับความเป็นอิสระ หรือดิกรี เอ๊ฟ ฟรีเดิ้ม (degree of freedom) หรือเวรีเอินซ (*variance)* จะมากกว่าความแตกต่างระหว่างจำนวนส่วนประกอบ (components) และจำนวนเฟสอยู่สอง ซึ่งเขียนเป็นสมการคือ F (หรือ V) = (C-P)+2 เมื่อ F=degree of freedom (V= variance) C=components และ P=phase(s) คำพ้อง: *Gibbs phase rule (กิ๊บสฺ เฟส รูล)* ดู: *mineralogical phase rule (มิเนอเรอลอ'เจอะเคิ่ล เฟส รูล)*

phase transformation (เฟส ทราน'สเฟอรเม'เฌิ่น) การเปลี่ยนรูปของผลึก (เปลี่ยนโครงสร้างแต่ไม่เปลี่ยนส่วนประกอบ) เนื่องจากการเปลี่ยนสภาพแวดล้อมภายนอก เช่น อุณหภูมิ หรือแรงอัด คำพ้อง: *phase transition (เฟส ทรานสิ'เฌิ่น); inversion (อินเวอร์'เฌิ่น) [ผลึกศาสตร์]*

phase transition (เฟส ทรานสิ'เฌิ่น) ดู: *phase transformation (เฟส ทราน'สเฟอรเม'เฌิ่น)*

Pha Som Group (ผาซ่อม กรุ๊ป) กลุ่มหินผาซ่อม หินแปรกรีนฌิสทเฟฉีส ทางตะวันออกเฉียงเหนือของภาคเหนือที่เขื่อนสิริกิติ์ และทางตะวันตกของแม่น้ำน่าน ความหนาส่วนใหญ่อยู่ใต้

เขื่อนสิริกิติ์ ประกอบด้วย หินแปรใน กรีนฌิสทเฟฌีส หินขวอรทไซ้ท หินขวอรทชิทิคฟิไล้ท หินฟิไล้ท หินฟิลิทิคฌิสท หินเมิ้สเคอไว้ท ขวอรทฌิสท หินเอ๊ะเพอโดทฌิสท หินแอ๊คทิเนอไล้ทขวอรทฌิสท หินคลอไร้ทฌิสท และหินฮอรนเบล็นดฌิสท ไมพบเฟาะเซิ่ล อายุเทียบเท่ากับกลุ่มหินดอนชัย และลำดับชั้นหินเทียบเคียงกับกลุ่มหินทุ่งเสลี่ยม

Pha Som Ultramafic Belt (ผาซ่อม เอิลเทรอเม´ฝิค เบ๊ลท) หินเอิลเทรอเมฝิค ผาซ่อม พื้นที่หินแบบฉบับทางตะวันออกและตะวันออกเฉียงใต้ของจังหวัดน่าน ตามแนวแม่น้ำน่าน ทางเหนือและตะวันตกของเขื่อนสิริกิตติ์ อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ ประกอบด้วยหินแก๊ะโบร้ (gabbro) เพอริเดอไท้ท (peridotite) เซอรเพินทีไน้ท (serpentinite) ดูไน้ท (dunite) พนังหิน เอิลเทรอเมฝิค (ultramafic dikes) และลาเว่อรูปหมอน (pillow lava) ในพื้นที่จังหวัดน่านและอุตรดิตถ์

phengite (เฟ็งไจ๊ท) (1) ชื่ออนุกรมของไมเค่อผลึกไดอ็อกเทอะฮีเดริ้ล ซึ่งมีส่วนประกอบ $K(AlMg)_2(OH)_2(SiAl)_4O_{10}$ (2) หินโปร่งใสหรือโปร่งแสง (น่าจะเป็นผลึกจิ๊พเซิ่ม) ใช้ทำหน้าต่างในสมัยโบราณ

phenoclast (ฟี´เนอแคล้สท) เศษหินชิ้นใหญ่หรือโดดเด่นในตะกอนหรือหินชั้น ที่ประกอบด้วยเศษหินขนาดต่างๆ กัน เช่น เคาะเบิ้ล (cobble) หรือ เพะเบิ้ล (pebble) ฝังอยู่ในเศษหินละเอียด หรือ เคินกลอเมอเหริท หรือเศษหินของเบร๊ะเชี่ย

phenoclastic rock (ฟี´เนอแคล้ส´ติค ร็อค) หินที่ประกอบด้วยเศษหินหลายขนาด

phenocryst (ฟี´เนอคริสท) ผลึกขนาดใหญ่ในหินพอเฟอริ´ถิค มีการเสนอให้ใช้ศัพท์ *inset (อิน´เซท)* แทนได้

phenomenal gem (ฟินอ´เมอเนิ่ล เจ็ม) รัตนชาติซึ่งแสดงปรากฏการณ์ทางแสง เช่น รูปดาว หรือดอกจัน (asterism) เป็นประกายเหมือนตาแมว (chatoyancy - เฌอทอ´เยินซี่) คือมีประกายหลากสีสลับในแถบแคบๆ ของแสงสีขาว หรือการเล่นแสง

phenoplast (ฟี´โนแพลสท) เศษหินขนาดใหญ่ในคอนกลอเมอเหริท ซึ่งถูกเปลี่ยนรูปแบบแพลสติค เมื่อรวมเข้าในเนื้อเศษหิน

phi (ไฟ) การเปลี่ยนสัดส่วนของล้อก (log) ของเส้นผ่าศูนย์กลางของเม็ดแร่จากมิลลิเมตรเป็นต่อเส้นผ่าศูนย์กลางของเม็ดแร่มาตรฐาน 1 มิลลิเมตร สัญลักษณ์ ϕ

phi deviation measure (ไฟ ดีวีเอ´เฌิ่น เมะ´เฌ่อรฺ) แกร๊ฟแสดงการกระจายของอนุภาคในหน่วยไฟ

philippinite (ฟิ´ลิพีไน้ทฺ) ออสเตรอเลเฌิ่น เทคไท้ท (Australasian tektite) จากหมู่เกาะฟิลิปปินส์ ดู: *rizalite (ไร´เซอไล้ท)*

philipsite – Ca (ฟิ´ลิพไซ้ทฺ- แคล´เซี่ยม) แร่ซีเออไล้ท ผลึกมอเนอคลิหนิค ไม่มีสีหรือสีขาว มีแคลเซี่ยมที่แทนที่ได้ (exchangeable cation) เป็นหลัก: $(Ca,K,Na)_2(Si,Al)_8O_{16}\cdot 6H_2O$

philipsite – K (ฟิ´ลิพไซ้ทฺ-เพอแทะ´เซี่ยม) แร่ซีเออไล้ท ผลึกมอเนอคลิหนิค สีขาวหรือออกแดง มีเพอแทะเซี่ยมแคทไอเอิ้นแทนที่ได้ (exchangeable cation) เป็นหลัก: $(K,Na,Ca)_{1-2}(Si,Al)_8O_{16}\cdot 6H_2O$ บางครั้งไม่มีโซเดี้ยมแต่จะมีเพอแทะเซี่ยมมาก มักเกิดในรูปผลึกรูปเข็ม (อาจเป็นแฝดกากบาท) และเป็นส่วนประกอบที่สำคัญของตะกอนดินแดงในมหาสมุทรแปซิฟิค

philipsite – Na (ฟิ´เลิพไซ้ทฺ- โซเดี้ยม) แร่ซีเออไล้ท มอเนอคลิหนิค ไม่มีสีหรือสีขาว มีโซเดี้ยมที่แทนที่ได้ (exchangeable cation) เป็นหลัก: $(Na,Ca,K)_2(Si,Al)_8O_{16}\cdot 6H_2O$

phlebite (เฟล´ไบ๊ทฺ) หินแปรหรือ มิกเมอไท้ท (migmatite) ซึ่งสลับสีหรือมีสายแร่แทรก ชื่อนี้ถูกเสนอให้ใช้แทน เวนด ไน้ส (veined gneiss) โดยไม่พาดพิงถึงการเกิด เปรียบเทียบ: *arterite (อารทิ´ไร้ทฺ); composite gneiss (คอมพอ´เสิท ไน้ส); injection gneiss (อินเจ็ค´เฌิ่น ไน้ส)* ศัพท์นี้ใช้น้อยมาก

phlogopite (เฟลาะ´เกอไพ้ทฺ) แร่ในกลุ่มไมเค่อ ที่มีแมกนีเซี่ยมสูง: $KMg_3Si_3AlO_{10}(F,OH)_2$ สีน้ำตาลอมเหลือง ถึงน้ำตาลแดงหรือสีทองแดง และมักพบในหินปูนที่ตกผลึกจากการลดแร่โดเลอไม้ท มีผลึกในรูปมอเนอคลิหนิค ทริโกเนิ่ล และออรเธอรอมบิคประกอบกัน เฟลาะเกอไพ้ทมีส่วนประกอบใกล้เคียงกับไบเออไท้ทฺ แต่มีเหล็กน้อย เปรียบเทียบ: *sodium phlogopite (โซเดี้ยม เฟลาะ´เกอไพ้ทฺ); magnesia mica (แม็กนี´เซีย ไม´เค่อ); amber mica (แอม´เบ้อร ไม´เค่อ); brown mica (บราวนฺ ไม´เค่อ);*

phonolite (โฟ´เนอไล้ทฺ) (1) ในการจำแนกหินอัคนีของ IUGS หินวอลแคหนิคซึ่งนิยมใช้ใน QAPF ไดเออะแกรม โดย F/(F+A+P) อยู่ระหว่าง 10 และ 60 และ P/(P+A) น้อยกว่า 10 และใน TAS ไดเออะแกรม โดยพื้นที่ว่างด้านบน และนิยามในขอบเขตด้านล่างโดย SiO_2 และตำแหน่งพิกัดของแอลเคอไลทั้งหมด 52.5, 14; 57.6,11.7; 61, 13.5 (2) ในความหมายโดยเฉพาะคือกลุ่มหินอิกสทรูซีฟ (extrusive) เนื้อละเอียด ซึ่งประกอบด้วยแอลเคอไล เฟลสปาร์ (โดยเฉพาะแอนออรโธเคล้ส (anorthoclase) หรือ แซเนอดีน (sanidine) และ เนะเฟอลีน (nepheline) เป็น เฟ็ลดสปาร์ออยด์ (feldspathoid) หลัก รวมถึงหินทุกชนิดในกลุ่มนี้ (3) ในความหมายที่กว้างคือ หินอิกสทรูซีฟ

ซึ่งประกอบด้วยแอลเคอไล เฟลสปาร แร่เมฝิค และแร่เฟลสปาธอยด เช่น เนะเฟอลีน (nepheline), ลูไซ้ท (leucite) หรือ โซเดอไล้ท (sodalite)

phonolitic basanite (โฟ'เนอลิถิค แบ๊ะ'เซอไน้ท) ในการจำแนกหินอัคนีของ IUGS หินวอลแคหนิคที่ F อยู่ระหว่าง 10 และ 60, P/(P+A) ระหว่าง 50 และ 90 และโมด้าล ออเลอวีน (modal olivine) มากกว่าร้อยละ 10

phonolitic foidite (โฟ'เนอลิถิค ฟอย'ได๊ท) ในการจำแนกหินอัคนีของ IUGS หินวอลแคหนิคที่ F อยู่ระหว่าง 60 และ 90 และ P/(P+A) น้อยกว่า 50 ที่ควรจะเป็นคือ รากศัพท์ "ฟอยได๊ท" ควรเปลี่ยนเพื่อแสดงถึง เฟลดสปาธอยดที่มีมากที่สุด เช่น ในโฟเนอลิถิค เนะเฟอลิไน้ท (phonolitic nephelinite) หรือ โฟเนอลิถิค ลูซิไท้ท (phonolitic leucitite)

phonolitic tephrite (โฟ'เนอลิถิค เทะ'ไฟร้ท) ในการจำแนกหินอัคนีของ IUGS หินวอลแคหนิคที่ F อยู่ระหว่าง 10 และ 60, P/(P+A) ระหว่าง 50 และ 90 และโมด้าล ออเลอวีน น้อยกว่าร้อยละ 10

phosphate (ฟ้อส'เฟท) กลุ่มแร่ซึ่งประกอบด้วย เทะเทรอฮีเดริ้ล PO_4 ตัวอย่างเช่น ฟลูออรแอ๊ะเพอไท้ท (fluorapalite): $Ca_5(PO_4)_3F$

phosphate rock (ฟ้อส'เฟท ร็อค) หินซึ่งมีแร่ฟ้อสเฟทตั้งแต่หนึ่งชนิดขึ้นไป ที่มีความบริสุทธิ์สูง และปริมาณมากพอที่จะใช้เพื่อการค้า เป็นสารประกอบฟ้อสเฟทหรือธาตุฟอสเฟอเริส (phosphorus)

phosphatic (ฟอสแฟ'ถิค) ประกอบด้วยฟ้อสเฟทหรือ กรดฟอสฟอริค โดยเฉพาะหินชั้น ซึ่งมีแร่ฟ้อสเฟท เช่น ฟอสแฟถิค ไลมสโตน (phosphatic limestone) ซึ่งเกิดจากการเพิ่มสารฟ้อสเฟทในภายหลัง (ทุติยภูมิ) หรือฟอสแฟถิค เฌล (phosphatic shale) ซึ่งเป็นการผสมของฟ้อสเฟทปฐมภูมิหรือทุติยภูมิกับแร่เคล

phosphatic nodule (ฟอสแฟ'ถิค นอ'จุ้ล) ก้อนกลมหรือกรวด (pebble) สีดำ เทา หรือน้ำตาล มีเส้นผ่าศูนย์กลางตั้งแต่ 2-3 มิลลิเมตร ถึงมากกว่า 30 เซนติเมตร ประกอบด้วย เฟาะเซิ่ลมูลสัตว์ (coprolite - เคาะ'เพรอไล้ท)) ปะการัง เปลือกหอย กระดูก เม็ดทราย เกล็ดไมเค่อ หรือหนามปะการัง ซึ่งถูกหุ้มอยู่ด้วยแคลเซี่ยมฟ้อสเฟท (collophane - คอ'เลอเฟน)

phosphatization (ฟอส'เฟอเทอเซ'เฌิ่น) การเปลี่ยนเป็นฟ้อสเฟทเป็นการแทนที่ทางเคมี (diagenesis) ของหินปูน หินโคลน หรือเฌล โดยน้ำแร่ฟ้อสเฟททำให้เกิดฟ้อสเฟทของแคลเซี่ยม เหล็ก หรือเออะลูเมอเนิ่ม

phosphorite (ฟอส'เฟอไร้ท) (1) แอ๊ะเพอไท้ท คอนครีเฌิ่น รูปขน (2) ชั้นหินฟ้อสเฟท (3) หินชั้นซึ่งมีปริมาณแร่ฟ้อสเฟทมากพอที่จะเป็นประโยชน์ทางเศรษฐกิจ โดยทั่วไปจะเกิดในชั้นหินทะเล ซึ่งประกอบด้วย ผลึกเล็กๆ ของเฟลอแอ๊ะเพอไท้ท คารเบอเหนท ปฐมภูมิหรือทุติยภูมิในรูปแผ่นบางๆ (laminae) ก้อนเล็กๆ (pellets) โอเออไล้ท (oolite) นอจุ้ล (nodules) หรือโครงกระดูก เปลือกหอย และเศษกระดูก: ดู: *brown rock (บราวน์ ร็อค); bone phosphate of lime (โบน ฟ้อส'เฟท เอ๊ฟ ไลม); microsphorite (ไมเครอสเฟอไร้ท); pebble phosphate (เพะ'เบิ้ล ฟ้อส'เฟท); guano (กวาโน่)*

phosporization (ฟอส'เฟอไรเซ'เฌิ่น) อิ่มตัวในหรือรวมกับฟอสฟอเริส หรือสารประกอบของฟอสฟอเริส เช่น กระบวนการแทนที่ทางเคมี (diagenesis) ของฟอสเฟอเทอเซเฌิ่น (phosphatization)

photic zone (โฟ'ถิค โซน) เขตที่แสงอาทิตย์ส่องถึง (ทำให้เกิดพืชสีเขียว) ในมหาสมุทร ดู: *euphotic (ยูโฟ'ถิค) [สมุทรศาสตร์]*

photogeologic map (โฟโท'จีเออลอ'จิค แม็พ) แผนที่ธรณีวิทยาที่ทำขึ้นจากข้อมูลที่ได้จากการแปลภาพถ่ายทางอากาศ

photogeology (โฟโท'จีออ'เลอจี้) การบ่งชี้ บันทึก และศึกษารูปร่าง ลักษณะ และโครงสร้างโดยรูปถ่าย โดยเฉพาะการแปลรูปถ่ายทางอากาศ และทางอวกาศ และการนำเสนอข้อมูลที่ได้รับในปัจจุบันหมายรวมถึงการแปลรูปถ่ายของยุคที่สอง ซึ่งได้จากการถ่ายรูปจากหลอดภาพ เช่น โทรทัศน์ (ทำให้ได้รูปจากความยาวคลื่นอื่นๆ นอกจากคลื่นแสงที่ตามองเห็น)

photogrammetry (โฟ'เทอแกรฺ'เมอทรี่) ศิลปะและวิทยาศาสตร์ของการวัดที่เชื่อถือได้จากรูปถ่าย การวัดนี้เกี่ยวข้องไม่เพียงแต่ขนาด รูปร่าง และตำแหน่ง แต่ยังรวมถึงสี ระดับความสว่าง (tone) ของสี เท็กสเช่อร (texture) และรูปแบบการกระจายตัวขององค์ประกอบเหล่านี้

photograph center (โฟ'เทอะแกรฟ เซ็น'เท่อร) ศูนย์กลางของภาพถ่าย ซึ่งแสดงโดยภาพของเครื่องหมายอ้างอิงของกล้องถ่ายภาพบนขอบ 4 ด้านของภาพ

photographic interpretation (โฟ'เทอแกรฟิค อินเทอรเพรอะเทเฌิ่น) ดู: *photointerpretation (โฟ'โทอินเทอรเพรอะเท'เฌิ่น)*

photohydrology (โฟโทไฮดรอ'เลอจี้) วิทยาศาสตร์ที่เกี่ยวกับการรวบรวมข้อมูลทางอุทกวิทยา จากรูปถ่ายทางอากาศ และรูปถ่ายจากแลนดแสท (Landsat)

photoindex (โฟโทอิน'เด็กส์) โมเสคที่ทำขึ้นจากการรวบรวมประกอบรูปถ่ายหลายรูปขึ้นเป็นภาพใหญ่ที่ถูกต้องตามมาตราส่วน และตำแหน่งที่สัมพันธ์กัน แล้วย่อรูปที่ประกอบขึ้นนั้นให้เล็กลง สะกดได้อีกแบบคือ photo index

photointerpretation (โฟ'โทอินเทอรเพรอะเท'เฉิ่น) ข้อมูลและภาพที่ได้จากรูปถ่ายทางอากาศ สำหรับวัตถุประสงค์ที่ต้องการ เช่น การทำแผนที่องค์ประกอบของพื้นที่ สะกดได้อีกแบบคือ photo interpretation คำพ้อง: *photographic interpretation (โฟเทอะแกรฟิค อินเทอร'เพรอะเท'เฉิ่น)*

photomap (โฟ'โทแม็พ) รูปถ่ายทางอากาศหรือโมเสคของรูปถ่ายที่แก้ไขให้ตรงตามมาตราส่วนแล้ว และเพิ่มเส้นกริดอ้างอิงมาตราส่วน ชื่อสถานที่ คำอธิบาย และข้อมูลที่สำคัญ หรือเครื่องหมายที่ใช้ในแผนที่ เช่น ออรโธโฟโทแม็พ (orthophotomap)

photomicrograph (โฟเทอไม'เครอแกร๊ฟ') รูปถ่ายของภาพที่เห็นในกล้องจุลทรรศน์ เช่น ชิ้นตัดบางของหิน (petrologic thin section); ดู: *photomicrography (โฟโทไมครอ'เกรอะฟี่)*

photomicrography (โฟโทไมครอ'เกรอะฟี่) การเตรียมถ่ายรูปจากกล้องจุลทรรศน์ โดยการฉายภาพผ่านเลนส์ของกล้องที่ตาดูไปยังเครื่องบันทึกการถ่ายภาพ (กล้อง)

photomosaic (โฟ'โทโมเสค หรือโฟ'โทโมเซ'อิค) โมเสค ดู: *mosaic (โม'เสค หรือโมเซ'อิค)*

photorelief map (โฟโทริลีฟ แม็พ) (1) แผนที่ซึ่งประกอบด้วยรูปถ่ายแบบจำลองความสูงต่ำของพื้นที่ศึกษา และแสดงองค์ประกอบทางกายภาพที่เด่น (2) แผนที่แสดงแผนภาพ ซึ่งให้เห็นความสูงต่ำของแบบจำลองของพื้นที่ศึกษา สะกดได้อีกแบบคือ photo-relief map

phototheodolite (โฟ'โทธีออ'เดอไล้ท) เครื่องมือสำรวจพื้นดินโดยใช้โฟเทอแกรมเมอทรี่ภาคพื้นดิน ร่วมกับการวัดโดยธีออเดอไล้ทและกล้องถ่ายภาพที่ติดอยู่บนขาตั้งเดียวกัน

phototriangulation (โฟโทไทรั'แองกิวเล'เฉิ่น) การเพิ่มจุดควบคุมทั้งแนวราบและ/หรือแนวดิ่ง โดยวิธีทางโฟเทอแกรมเมอทรี่ที่ซึ่งการวัดมุมและ/หรือระยะทางบนรูปร่างที่ทับซ้อนกันบางส่วน สัมพันธ์กับหลักการที่ให้ความรู้สึกสามมิติของภาพถ่าย

Phrae Group (แพร่ กรุ๊ป) กลุ่มหินแพร่ หินยุคคารเบอนิเฟอเริส-เพอรเมี่ยน เทียบได้กลับกลุ่มหินแม่ทา กระจายตัวทางภาคเหนือด้านตะวันออก ในเขตจังหวัดแพร่ น่าน อุตรดิตถ์ สุโขทัย ประกอบด้วย เออะกลอเมอเหรท เคินกลอเมอเหริท เกรแวะเค่อ หินปูนอารเจอไล้ท หินทราย หินทรายแป้ง และเคล กลุ่มหินแบ่งย่อยเป็น 2 หมวดหินจากล่างขึ้นบน คือ 1) หมวดหินแม่ซ้าย (Mae Sai Formation) ชั้นหินแบบฉบับในห้วยแม่ซ้ายและห้วยแม่พุงบ้านแม่ซ้าย 15 กิโลเมตร เหนืออำเภอร้องกวาง ความหนาประมาณ 1,500 เมตร ประกอบด้วยหินเชิ้รทสีแดง เบร๊ะเชี่ย เคินกลอเมอเหริท เออะกลอเมอเหรท 2) หมวดหินร้องกวาง (Rong Kwang Formation) ชั้นหินแบบฉบับ 4 กิโลเมตร. ทางตอนเหนือของอำเภอร้องกวาง จังหวัดแพร่ ตามเส้นทางถนนแพร่-น่าน (ทางหลวงหมายเลข 101) ความหนาของหมวดหินประมาณ 2,350 เมตร ประกอบด้วยหินทรายเนื้อเทิ้ฟ หินชนวน หินทราย หินทรายแป้ง หินเฌล และหินปูนเนื้อผลึก

phreatic cycle (ฟรีอ'ถิค ไซ'เคิ่ล) ระยะเวลาซึ่งระดับน้ำบาดาลขึ้นและลงอาจจะเป็นทุกวัน ทุกปี หรือวัฏจักรอื่นๆ คำพ้อง: *cycle of fluctuation (ไซ'เคิ่ล เอิ๊ฟ เฟลิคเชอเว'เฉิ่น)*

phreatic explosion (ฟรีเอ'ถิค อิกส'โพลเฉิ่น) การระเบิดขึ้นของภูเขาไฟหรือไอน้ำร้อน โคลน หรือวัตถุอื่นๆ ที่ไม่ลุกโชติช่วงซึ่งเกิดจากความร้อนและการขยายตัวของน้ำบาดาล เนื่องจากแหล่งความร้อนจากหินอัคนีด้านล่าง คำพ้อง: *hydrothermal eruption (ไฮเดรอเธอร'เมิ่ล อิเริพ'เฉิ่น)*

phreatic gas (ฟรีเอ'ถิค แก๊ส) แก๊สซึ่งเกิดจากการสัมผัสของน้ำฝน หรือน้ำผิวดินกับแม็กเม่อซึ่งไหลขึ้นมา เปรียบเทียบ: *juvenile water (จู'เวอไนล วอ'เท่อร์)*

phreatic line (ฟรีเอ'ถิค ไลน) ดู: *seepage line (ซี๊'ผิจ ไลน์)*

phreatic passage (ฟรีเอ'ถิค แพะ'สิจ) ทางน้ำผ่านในถ้ำซึ่งเกิดใต้ระดับน้ำบาดาลคงที่ หรือในระหว่างน้ำท่วม ซึ่งปรากฏเป็นรูปสัณฐานร่องน้ำผ่าน ซึ่งเป็นลักษณะของสภาพท่อน้ำเต็ม

phreatic solution (ฟรีเอ'ถิค เซอ'ลูเฉิ่น) การละลายโดยน้ำบาดาลใต้ระดับน้ำบาดาล เปรียบเทียบ: *vadose solution (เว'โดส เซอ'ลูเฉิ่น)*

phreatic water (ฟรีเอ'ถิค วอ'เท่อร์) ดู: *groundwater (กราวนด์'วอเท่อร์)*

phreatic wave (ฟรีเอ'ถิค เว้ฟ) ดู: *groundwater wave (กราวนด์'วอเท่อร์ เว้ฟ)*

phreatic zone (ฟรีเอ๋ถิค โซน) ดู: *saturated zone (แซะ๋เชอเรเถิด โซน)*

phreatomagmatic (ฟรีเอ๋เทอแม็กแม๋ถิค) ดู: *hydrovolcanic (ไฮเดรอวอลแคหนิค)*

phreatomagmatic eruption (ฟรีเอ๋เทอแม็กแม๋ถิค อิเริพ๋เฉิ่น) การประทุของภูเขาไฟที่เกิดจากปฏิกิริยาของแม็กเม่อกับน้ำบาดาล หรือน้ำผิวดินระดับตื้น คำพ้อง: *hydrovolcanic (ไฮเดรอวอลแคหนิค)*

phreatomagmatic explosion (ฟรีเอ๋เทอแม็กแม๋ถิค อิกสโปล๋เฉิ่น) การระเบิดของภูเขาไฟที่ดันทั้งแก๊สจากแม็กเม่อและไอน้ำขึ้นมา เกิดจากแม็กเม่อสัมผัสน้ำบาดาลหรือน้ำผิวดินระดับตื้น เปรียบเทียบ: *phreatic explosion (ฟรีเอ๋ถิค อิกสโปล๋เฉิ่น)*

phreatoplinian eruption (ฟรีเอ๋เทอพลิ๋เนี่ยน อิเริพ๋เฉิ่น) การประทุของภูเขาไฟแบบพลิเนี่ยน (ภูเขาไฟ Vesuvius – อ่านว่า เวอซูวิเอิส) ระเบิดครั้งใหญ่ในเดือนสิงหาคม ค.ศ. 79 โดยมี ไกเอิส พลินิเอิส หรือ พลินี่ (Gaius Plinius หรือ Pliny the Younger) เป็นผู้บันทึกเหตุการณ์ ซึ่งเกิดจากปฏิกิริยาของแม็กเม่อและน้ำเดือดใกล้ผิวดิน ทำให้เกิดเถ้าละเอียดและไอน้ำร้อนพุ่งขึ้นสูงมาก และมีการไหลของมวลเศษหินร้อน (pyroclastic flow) ปริมาณมหาศาล

Phuwiangosaurus sirindhornae *(ภูเวียงโกซอรัส สิรินธรเน)* ไดโนเสาร์กินพืชกลุ่มซอโรพอด (sauropod) ขนาดกลาง มีความยาวประมาณ 15 - 20 เมตร เดิน 4 ขา คอยาวและหางยาว พบเฟาะเชิ่ลฟันและกระดูกจำนวนมาก โดยพบครั้งแรกที่บริเวณภูประตูตีหมา อำเภอเวียงเก่า จังหวัดขอนแก่น ในหมวดหินเสาขัว กลุ่มหินโคราช มีอายุในช่วงยุคคริเทเฉิสตอนต้น จัดเป็นซอโรพอดชนิดแรกของไทย ได้ขอพระราชทานพระนามาภิไธยสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ตั้งเป็นชื่อของไดโนเสาร์เพื่อเป็นการถวายพระเกียรติแด่พระองค์ผู้ทรงสนพระทัยในงานด้านบรรพชีวินวิทยา

Phuwiangvenator yaemniyomi *(ภูเวียงเวเนเตอร์ แย้มนิยมมิ)* ไดโนเสาร์กินเนื้อขนาดกลางกลุ่มเมกะแรพเตอร่า ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีขาหน้าและขาหลังที่ยาว บ่งบอกถึงการวิ่งเร็ว มีกรงเล็บใหญ่ กะโหลกเรียวกว่าในไดโนเสาร์กินเนื้อทั่วไป ภูเวียงเวเนเตอร์ยาวประมาณ 6 เมตร พบชิ้นส่วนกระดูกสันหลังส่วนหลัง กระดูกสันหลังส่วนสะโพก กระดูกมือและเล็บ กระดูกหน้าแข้ง และเท้าที่หลุมขุดค้นที่ 9B อุทยานแห่งชาติภูเวียง จ.ขอนแก่น ในหมวดหินเสาขัว กลุ่มหินโคราช มีอายุในช่วงยุคคริเทเฉิสตอนต้น ตั้งชื่อชนิดเพื่อเป็นเกียรติแก่นายสุธรรม แย้มนิยม ผู้ค้นพบกระดูกไดโนเสาร์ชิ้นแรกของประเทศไทย

phyla (ไฟ๋เล่อ) พหูพจน์ของ phylum (ไฟ๋เลิ่ม)

phyllarenite (ฟิลแอ๋เรอไน้ท๎) หินชั้น ลิธแอเรอไน้ท (litharenite) ซึ่งประกอบด้วย เศษหินแปร ซึ่งมีแร่เป็นแผ่น (phyllosilicates) มาก เช่น สเลท (slate) ฟิไล้ท (phyllite) และฉิสท (schist) ขนาดของเม็ดแร่อาจเล็กขนาดทรายแป้งหรือใหญ่ขนาดกรวด และมีเคลปนอยู่ มีการจัดขนาด (sorting) หรือความมน (rounding) ดู: *subphyllarenite (เสิบฟิลแอ๋เรอไน้ท๎)*

phyllic alteration (ฟิ๋หลิค ออลเทอเร๋เฉิ่น) การเปลี่ยนแปลงโดยน้ำร้อน (hydrothermal alteration) เป็นผลจากการล้างโซเดี้ยม แคลเซี่ยม และแมกนีเซี่ยมออกจากหิน แคล-แอลเคอหลิค พร้อมกับการเปลี่ยนสิเลอเขท โดยไมเค่อ และเปลี่ยนเท็กสเช่อรของหินเดิม เป็นลักษณะทั่วไปของการเปลี่ยนแปลงในระบบ โลหะเบสพอรเฟอรี่ (porphyry base metal system) รอบๆ บริเวณส่วนกลางของ เพอแทะสิค ออลเทอเรเฉิ่น (potassic alteration) คำพ้อง: *sericitic alteration (เซเรอซิ๋ถิค ออลเทอเร๋เฉิ่น)*

phyllic overprint (ฟิ๋หลิค โอ๋เวอรพริ้นท๎) ในแหล่งแร่ทองแดงพอไพรี่ (*porphyry copper deposits)* หลายๆ แหล่ง การทับซ้อนของการเปลี่ยนแปลงเซอริไซ้ท-ไพไร้ท (sericite-pyrite alteration) อายุน้อยกว่าบน เพอแทะสิค ออลเทอเรเฉิ่น (potassic alteration) และ โพรเพอลิถิค ออลเทอเรเฉิ่น (propylitic alteration)

phyllic zone (ฟิ๋หลิค โซน) เขตในแหล่งแร่พอรเฟอรี่ (porphyry ore deposit) ที่ด้านนอกต่อจากแกนในสุดของการสะสมสินแร่แบบผลึกสองขนาด (potassic zone - เพอแทะ๋สิค โซน) มีลักษณะเฉพาะคือ การเกิดร่วมกันของ ขวอรทส-เซอริไซ้ท-ไพไร้ท และมีเคเออเลิ่น (kaolin) ไบเออไท้ท หรือเพอแทะเซี่ยมเฟลสปาร น้อยกว่าร้อยละ 5 เปรียบเทียบ: *argillic zone (อารจิ๋หลิค โซน); potassic zone (เพอแทะ๋สิค โซน);*

phyllite (ฟิ๋ไล้ท๎) (1) [แร่วิทยา] ศัพท์ทั่วไปที่นักธรณีวิทยาฝรั่งเศส เรียกแร่ที่แยกเป็นแผ่น (เกล็ด) เช่น ไมเค่อ คลอไร้ท เคล และเวอรมิคิวไล้ท (2) ศัพท์ทั่วไปสำหรับแร่ที่มีโครงสร้างผลึกเป็นแผ่น (3) [ศิลาวิทยา] หินแปรช่วงกลางระหว่างสเลท และ ไมเค่อฉิสท ผลึกขนาดเล็กของแร่เพิ่ง เซอริไซ้ท หรือคลอไร้ท ทำให้เห็นเหมือนประกายไหมบนผิวของคลีหวิจ (cleavage) หรือฉิสตอเซอที่ (schistosity) ฟิไล้ท มักแสดงผิวคลีหวิจรูปคลื่น เปรียบเทียบ: *phyllonite (ฟิเลอเน้ท๎)*

phyllite-mylonite (ฟิ´ไล้ท-มาย´เลอไน้ท) ดู: *phyllonite (ฟิ´เลอไน้ท)*

phyllofacies (ฟิโลเฟ´ฉีส) เฟฉีสซึ่งแยกออกโดยลักษณะของชั้นหิน (แตกตามคลีหวิจ) โดยเฉพาะดัชนีการเรียงชั้น (สแตรเทอะเฟอเคเฉิ่น อินเด็กส (stratification index))

phyllomorphic stage (ฟิโลมอร์ฝิค สเตจ´) ขั้นตอนสุดท้าย (ล่าสุด) ของการเปลี่ยนแปลงทางธรณีเคมี (geochemical stage of diagenesis) ซึ่งลักษณะเฉพาะคือการเกิดไมเค่อ เฟลสปาร และคลอไร้ท เข้ามาแทนที่เคล จะเกิดตามหลัง โลเคอมอรฟิค สเตจ (locomorphic stage) ดู: *redoxomorphic stage (รีด็อกเซอมอร์ฝิค สเตจ´); locomorphic stage (โลเคอมอร์ฝิค สเตจ´)*

phyllonite (ฟิ´เลอไน้ท) หินซึ่งเหมือนฟิไล้ทเมื่อดูด้วยตาเปล่า แต่เกิดจากการสลายรูปทางกลศาสตร์ (mylonization) ของหินซึ่งเนื้อหยาบแต่แรก (เช่น เกรแวะเค่อ แกรเหนิท หรือไน้ส) ลักษณะเด่นคือ ผิวเป็นมันเหมือนไหมจากการตกผลึกใหม่ของไมเค่อหรือคลอไร้ท อยู่บนผิวฉิสตอเซอที่และเกิดจาก ดิสโลเคเฉิ่นเมะเทอมอรฟิเซิ่ม (dislocation metamorphism) คำพ้อง: *phyllite-mylonite (ฟิ´ไล้ท-มาย´เลอไน้ท)*

phyllonitization (ฟิเลอนิไทเซ´เฉิ่น) กระบวนการของมายเลอนิไทเซเฉิ่น (milonitization) และการตกผลึกใหม่ *(recrystallization)* ทำให้เกิดฟิเลอไน้ท (phyllonite)

phyllosilicate (ฟิโลสิ´เลอเขท) ชนิดของโครงสร้างสิเลอเขทที่มีลักษณะเฉพาะคือการร่วมใช้อ็อกซิเจ้น 3 ใน 4 แอ๊ะเทิ่มในเทะเทรอฮีเดริ้ลกับเทะเทรอฮีเดริ้ลข้างเคียง ทำให้เกิดโครงสร้างเป็นแผ่น สัดส่วนของ Si:O คือ 2:5 หรือ SiO_5 ตัวอย่างเช่น แร่ไมเค่อ คำพ้อง *layer silicate (เล´เอ่อร สิ´เลอเขท); sheet mineral (ฉี้ท มิ´เนอเริ่ล); sheet silicate (ฉี้ท สิ´เลอเขท)*

phyllosilicate cement (ฟิโลสิ´เลอเขท ซี´เมนท) กาวเชื่อมเม็ดแร่ในหินเกรแวะเค่อ และอารโคส ซึ่งใสเป็นแร่ชนิดเดียว และเป็นผลึก และมีลักษณะเด่นอื่นๆ ที่แยกออกจากเมถริกส (matrix - เศษแร่ละเอียด ที่แทรกระหว่างเม็ดแร่) ซึ่งประกอบด้วยแร่หลายชนิด

phylum (ไฟ´เลิ่ม) การแบ่งอนุกรมวิธานของอาณาจักรสัตว์ (animal kingdom) ซึ่งมีลักษณะรูปร่าง อวัยวะ และทำหน้าที่คล้ายกัน ซึ่งอนุมานว่ามาจากต้นตระกูลเดียวกัน ไฟเลิ่มแบ่งออกเป็นชั้น (class) ต่างๆ

-phyre (ไฟ´เอ้อร) คำต่อท้ายชื่อหิน หมายความว่ามีแร่ 2 ขนาด (ใหญ่และเล็ก - porphyry) เช่น แลมเพรอไฟร (lamprophyre)

physical exfoliation (ฟิ´สิเคิ่ล เอ็กสโฟลีเอ´เฉิ่น) ชนิดของการแตกเป็นกาบ (exfoliation) โดยแรงทางกายภาพ เช่น น้ำเป็นน้ำแข็งในร่องแตกของหิน หรือการสลายน้ำหนักที่กดทับด้านบนของหินที่อยู่ลึก

physical geology (ฟิ´สิเคิ่ล จีออ´เลอจี้) ธรณีวิทยาที่ว่าด้วยกระบวนการต่างๆ ทางกายภาพและแรงต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับวิวัฒนาการและภูมิสัณฐานทางอนินทรีย์ของโลก และเกี่ยวกับส่วนประกอบของโลก เช่น แร่ หิน แม็กเม่อ และวัตถุที่เป็นแกน (core) ของโลก เปรียบเทียบ: *historical geology (ฮิสตอ´ริเคิ่ล จีออ´เลอจี้)*

physical landscape (ฟิ´สิเคิ่ล แลนด์´สเคพ) ภูมิทัศน์กายภาพ ดู: *natural landscape (แนะ´เชอเริ่ล แลนด์´สเคพ)*

physical oceanography (ฟิ´สิเคิ่ล โอเฉอนอ´เกรอะฟี่) การศึกษากระบวนการต่างๆ ทางกายภาพในมหาสมุทร เช่น ปฏิกิริยาระหว่างมหาสมุทรกับบรรยากาศ อิทธิพลของมหาสมุทรต่อภูมิอากาศและสภาพอากาศ การพัดพาความร้อนและแรงเฉื่อย การแพร่กระจายเสียงและแสง กระแสน้ำ คลื่นและน้ำขึ้นน้ำลง การกระจายอุณหภูมิ และความหนาแน่นของน้ำทะเล

physical residue (ฟิ´สิเคิ่ล เร´เซอะดู่) ส่วนที่เหลือจากการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพของหินอยู่กับที่

physical stratigraphy (ฟิ´สิเคิ่ล สเตรอทิ´เกรอะฟี่) การลำดับชั้นหินโดยใช้ลักษณะทางกายภาพ (โดยเฉพาะลักษณะทางตะกอนวิทยา) เช่น ลิเธอสเตรอทิเกรอะฟี่ (lithostratigraphy)

physical weathering (ฟิ´สิเคิ่ล เวะ´เธอริ่ง) ดู: *mechanical weathering (มิแค´นิเคิ่ล เวะ´เธอริ่ง)*

physil (ฟี´ซิล) คำย่อจาก *phyllosilicate (ฟิโลสิ´เลอเขท)* เพื่อใช้กับแร่สิเลอเขทที่เป็นแผ่น

physilite (ฟี´ซิไล้ท) หินซึ่งมีปริมาณฟีซิล (physil) มาก

physiographic (ฟิ´ซีโอแกร´ฟิค) ดู: *geomorphic (จีเออมอร์´ฟิค)*

physiographic cycle (ฟิซีโอแกร´ฟิค ไซ´เคิ่ล) ดู: *cycle of erosion (ไซ´เคิ่ล เอ๊ิฟ อิโร´เฉิ่น)*

physiographic diagram (ฟิซีโอแกร´ฟิค ได´เออะแกรม) แผนที่มาตราส่วนขนาดเล็ก (น้อยกว่า 1:25,000) ซึ่งแสดงภูมิลักษณะโดยใช้สัญลักษณ์มาตรฐาน ให้เหมือนกับการมองจากอากาศด้วยมุมเอียงประมาณ 45 องศา คำพ้อง: *morphographic map (มอรเฟอแกร´ฟิค แม็พ); topographic map (แท´โพ แม็พ)*

physiographic form (ฟิ'ซีโอแกรฟิค ฟอรฺม) ดู: *landform (แลนดฺ'ฟอรฺม)*

physiographic geology (ฟิ'ซีโอแกรฟิค จีออ'เลอจี้) ดู: *geomorphology (จีออมอรฟอ'เลอจี้)*

physiographic pictorial map (ฟิ'ซีโอแกรฟิค พิคทอ'เรี่ยล แม็พ) ดู: *trachographic map (เทรโชแกรฟิค แม็พ)*

physiographic province (ฟิ'ซีโอแกรฟิค พรอ'เวิ่นซฺ) เขตซึ่งมีโครงสร้างธรณีวิทยา และภูมิอากาศเหมือนกัน ทำให้มีประวัติภูมิสัณฐานเหมือน และแตกต่างจากเขตซึ่งติดต่อกันชัดเจน เช่น ที่ราบสูงโคราช แอ่งเจ้าพระยา เปรียบเทียบ: *geologic province (จีเออลอ'จิค พรอ'เวิ่นซฺ); geographic province (จีเออแกรฟิค พรอ'เวิ่นซฺ); morphologic region (มอรฟอลอ'จิค รี'เจิ้น); structural province (สเตริ๊ค'เชอเริ่ล พรอ'เวิ่นซฺ)*

physiography (ฟิซีออ'เกรอะฟี่) การบรรยายสภาพภูมิลักษณ์ ซึ่งแยกจากภูมิสัณฐานวิทยาซึ่งเป็นการศึกษาและการแปลวิธีการกำเนิดของภูมิลักษณ์ ดู: *physiographic geology (ฟิ'ซีโอแกรฟิค จีออ'เลอจี้)*

physiotope (ฟิ'ซีออโถพ) ลักษณะเฉพาะของกายภาพและเคมีของสภาพแวดล้อมของการทับถมของตะกอน (physiofacies)

phytal (ฟี'เทิ่ล) ส่วนของแหล่งน้ำที่ตื้นพอที่จะให้พืชสีเขียวที่มีรากเจริญเติบโตได้

phytem (ฟี'เทิ่ม) หน่วยลำดับชั้นหินตามชีวภาพมหายุคพรีแคมเบรี้ยน ซึ่งกำหนดโดยการพบสโตรแมเทอไล้ท (stromatolite)

phyteral (ไฟ'เทอะเริ่ล หรือฟิ'เทอะเริ่ล) ชิ้นส่วนของพืชในถ่านหิน ซึ่งมองเห็นรูปพรรณสัณฐานได้

phytoclast (ไฟ'เทอแคล้สทฺ) เศษสารอินทรีย์ซึ่งมีขนาดเท่ากับเศษไฟเทอแคล้ส มีปริมาณร้อยละ 0.1 ถึง 0.5 ในเฉลส่วนมาก และปริมาณน้อยกว่าในหินทราย; พบมากในหินแปรที่มาจากหินชั้นหรือหินตะกอน

phytocaenosis (ไฟโทซีโน'เสิส) ปริมาณพืชในแต่ละถิ่นปลูก

phytoecology (ไฟโทอิคอ'เลอจี้) สาขาของนิเวศวิทยาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างพืชและสภาพแวดล้อม เปรียบเทียบ: *zooecology (ซูโออิคอ'เลอจี้)*

phytogenic dam (ไฟเทอเจ'หนิค แดม) เขื่อนธรรมชาติประกอบด้วยพืชและขยะป่า

phytogenic dune (ไฟเทอเจ'หนิค ดูน) ดูน ซึ่งมีพืชขึ้นและมีอิทธิพลต่อรูปลักษณะของดูน เช่น การกั้นไม่ให้ทรายปลิวไป

phytogenic rock (ไฟเทอเจ'หนิค ร็อค) หินซึ่งเกิดจากพืชหรือกิจกรรมของพืช เช่น การทับถมของสาหร่าย ถ่านหิน หินปูนบางชนิดและอู๊ส (ooze) ที่ประกอบด้วยไดเออทอม ซึ่งกลายเป็นหิน เปรียบเทียบ: *phytolith (ไฟ'เทอหลิธ)* คำพ้อง: *phytogenous rock (ไฟเทอะ'เจอเนิส ร็อค)*

phytogenous rock (ไฟเทอะ'เจอเนิส ร็อค) ดู: *phytogenic rock (ไฟเทอเจ'หนิค ร็อค)*

phytokarst (ไฟ'เทอค้ารฺสทฺ) ชนิดของภูมิลักษณ์ที่เกิดจากการละลาย เนื่องจากการชอนไชของสาหร่ายหรือเชื้อรา (fungi) บนหินปูน ซึ่งแตกต่างจากค้ารสทที่เกิดจากการละลาย โดยไม่มีทิศทางการวางตัวตามแรงดึงดูดของโลก และมีการพอกผิวด้วยสาหร่ายสีดำ

phytolith (ไฟ'เทอหลิธ) (1) [บรรพชีวินวิทยา] โครงสร้างหินหรือแร่ขนาดเล็กมากที่เกิดจากสารที่ขับออกมาจากพืช มักประกอบด้วยแคลเซี่ยมอ็อกเซอเหลท (calcium oxalate) หรือโอเพิ่ล (opal) เปรียบเทียบ: *opal phytolith (โอเพิ่ล ไฟ'เทอหลิธ)* (2) [ตะกอนวิทยา] หินที่เกิดจากกิจกรรมของพืช หรือประกอบด้วยส่วนที่เหลือของพืช และสิลิเค่อ

phytopaleontology (ไฟทอเพลีอ็อนทอเลอจี้) ดู: *paleobotany (เพลีโอเบ๊าะ'เทอนี่)*

phytophagous (ไฟ'ทอเฟอะ'เกิส) สิ่งมีชีวิตที่มีพืชเป็นอาหาร

phytoplankton (ไฟโทแพลง'เทิ่น) แพลงเทิ่นซึ่งมีคลอเรอฟิล เปรียบเทียบ: *zooplankton (โซเออแพลง'เทิ่น)*

phytozoan (ไฟ'โทโซเอิ้น) ดู: *zoophyte (โซ'เออไฟ้ทฺ)*

Piacenzian (เพียเซน'เซี่ยน หรือเพียเซน'ซิเอิ้น) หินช่วงอายุตามมาตรอายุลำดับชั้นหินมาตรฐานโลก: ไพลเออซีนตอนกลาง (บน แซนคลีน (Zanclean) ใต้ เกเลเซี่ยน (Gelasian))

pi circle (ไพ เซอร์'เคิ่ล) ในพาย ไดเออะแกรม (pi diagram) แนวของจุดซึ่งแสดงขั้วของโพล

picrite (พิ'ไคร้ทฺ) (1) ในการจำแนกหินอัคนีของ IUGS หินภูเขาไฟซึ่งมีปริมาตร (โดยน้ำหนักร้อยละ) <52 SiO_2 >18 MgO และระหว่าง 2 และ 3 Na_2O+K_2O นอกจากนี้ถ้า MgO อยู่ระหว่าง 12 และ 18 แอลเคอไล (Na_2O+K_2O) จะต้องมากกว่า 3 (2) หินสีเข้มส่วนมากจะเกิดในระดับตื้นซึ่งประกอบด้วยออลิวีนมาก

ตามด้วยไพร็อกซีน ไบเออไท้ท และอาจมีแอมเฟอโบล และมีปริมาณของเพลเจอะเคลสน้อยกว่าร้อยละ 10

picrobasalt (พิ'โครบะ'ซ้อลท) ในการจำแนกหินอัคนีของ IUGS หินภูเขาไฟในแผนภาพ TAS (TAS diagram) โดยพื้นที่ซึ่งล้อมรอบด้วยจุดพิกัด ซึ่งมี SiO_2 ต่อแอลเคอไลทั้งหมดเท่ากับ 41.0; 41.3; 45.0

picrolite (พิ'เครอไล้ท) ชนิดของเซอรเพินทีนซึ่งเป็นขนหรือแท่ง

pi diagram (พาย หรือไพ ได'เออะแกรม) (1) ในศิลาวิทยาโครงสร้าง แผนภาพโครงสร้าง (fabric diagram) ซึ่งใช้จุดแทนเส้นตั้งฉากของแผ่นโครงสร้าง ที่จัดทำขึ้น (2) ในพื้นที่ซึ่งมีโฟลดรูปทรงกระบอก (cylindrical folding) พายไดเออะแกรมของชั้นหินจะเป็นเส้นโค้งเหมือนลอนเจอถูด (longitude หรือ great circle) ที่ตั้งฉากกับแกนของโฟลด เปรียบเทียบ: *beta diagram (เบ'เท่อ ได'เออะแกรม)*

piecemeal stoping (พีส'มีล สโต'พิ่ง) แม็กแมถิค สโตพิ่ง (magmatic stoping) ซึ่งเกี่ยวกับการจมลงในแม็กเม่อของก้อนหินขนาดเล็กๆ จากด้านบนและด้านข้างของปล่องแม็กเม่อ เปรียบเทียบ: *cauldron subsidence (คอล'เดริ้น เสิบไซเดิ้นซ)*

piedmont (พีด'ม้อนท) พื้นที่ที่ราบหรือที่ลาดเชิงเขา ตัวอย่างเช่น ตีนเขา (foothill) หรือเบอฮาเด้อ (bajada – เออะลูเวี่ยลแฟนหลายอันประสานกัน เป็นลาดไหล่เขา)

piedmont alluvial plain (พีด'ม้อนท เออะลู'เวี่ยล เพลน) ดู: *bajada (เบอฮา'เด้อ)*

piedmont angle (พีด'ม้อนท แอง'เกิ้ล) มุมระหว่างพื้นที่ลาดชันกับพื้นที่ราบ เช่น มุมที่เชื่อมต่อระหว่างด้านหน้าของภูเขากับพีดม้อนท หรือเพะเดอเมิ่นท (pediment) เปรียบเทียบ: *knick (นิค)*

piedmont bench (พีด'ม้อนท เบ๊นช) (1) พื้นผิวของเออะลูเวี่ยลแฟนหรือเพะดิเม้นท ที่ส่วนล่างของภูเขาและด้านนอกล้อมรอบด้วยหน้าผาขนาดเล็ก (2) ดู: *piedmont step (พีด'ม้อนท สเต็พ')*

piedmont benchland (พีด'ม้อนท เบ๊นช'แลนด) ลำดับของระบบพีดม้อนท เบ๊นช ลดหลั่นลงมา คำพ้อง: *piedmonttreppe (พีด'ม้อนทเทร'เพ่อ); piedmont stairway (พีด'ม้อนท สแตร'เว)*

piedmont flat (พีด'ม้อนท แฝล็ท) ดู: *piedmont step (พีด'ม้อนท สเต็พ')*

piedmontite (พีด'ม้อนไท้ท) ดู: *piemontite (พี'ม้อนไท้ท)*

piedmont pediment (พีด'ม้อนท เพะ'เดอเม้นท) เพะเดอเม้นทที่เกิดรอบเชิงเขา

piedmont plain (พีด'ม้อนท เพลน) ดู: *bajada (เบอฮา'เด้อ)*

piedmont plateau (พีด'ม้อนท แพละโท่') ที่ราบสูงที่อยู่ระหว่างภูเขาและพื้นที่ราบหรือมหาสมุทร

piedmont scarp (พีด'ม้อนท สค้าร๊พ') หน้าผาขนาดเล็กเกิดอยู่ในเออะลูเวี่ยม (ตะกอนน้ำพา) ทางลาด พีดม่อนทที่เชิงเขา และขนานกับหน้าผาของเทือกเขา อันเป็นผลมาจากการเคลื่อนที่โดยฟ้อลท ดู: *fan scarp (แฟน สค้าร๊พ')* คำพ้อง: *scarplet (สค้าร๊พเล็ท)*

piedmont slope (พีด'ม้อนท สโลพ') (1) ดู: *bajada (เบอฮา'เด้อ)* (2) พื้นที่ลาดเอียงที่เชิงเขาในพื้นที่แห้งแล้ง (น้ำไม่สามารถพัดพาตะกอนไปได้หมด) ประกอบด้วย เพะดิเม้นท ที่ราบช่วงบนเกิดจากการกัดเซาะหิน และช่วงล่างที่เกิดจากการทับถมของกรวดทราย (bajada)

piedmont stairway (พีด'ม้อนท สแตร'เว) ดู: *piedmont benchland (พีด'ม้อนท เบ๊นช'แลนด)*

piedmont step (พีด'ม้อนท สเต็พ') ตะพัก หรือขั้นบันไดที่เกิดกว้างขวางและลาดเอียงไปสู่เบื้องล่าง อันเป็นผลมากจากการยกตัวของภูเขา ดู: *treppen concept (เทระ'เพน คอน'เซ็พท); piedmont benchland (พีด'ม้อนท เบ๊นช'แลนด); คำพ้อง: piedmont bench (พีด'ม้อนท เบ๊นช); piedmont flat (พีด'ม้อนท แฝล็ท)*

piedmonttreppe (พีด'ม้อนท เทร'เพอ) ดู: *piedmont benchland (พีด'ม้อนท เบ๊นช'แลนด)*

piemontite (พี'ม้อนไท้ท) แร่มอเนอคลิหนิคสีน้ำตาลแดง แดงเข้ม ม่วงแดง หรือดำ ในกลุ่มแร่ แอ๊ะเพอไท้ทมีแมงเกอนีสเป็นส่วนประกอบ $(Ca,Pb,Ce)_2(Mn,Fe)Al_2(Si_2O_7)(SiO_4)(O,OH)_2$ สะกดอีกแบบคือ*piedmonttite (พีด'ม้อนไท้ท)* คำพ้อง: *manganese epidote (แมง'เกอนีส เอ๊ะ'เพอโดท)*

pier (พิร หรือเพีย(ร)) เขื่อนกันคลื่น (breakwater) เขื่อนตั้งฉากกับฝั่ง (groin) เขื่อนหิน หรือเขื่อนหินทิ้ง (mole) หรือโครงสร้างอื่นที่ใช้เพื่อป้องกันท่าเรือ หรือการกัดเซาะชายฝั่ง และอาจใช้เป็นทางเดินริมฝั่งทะเล หรือที่จอดเรือ

piercing fold (เพี้ยร'ซิ่ง โฟลด) ดู: *diaper (ได'เออะเพีย(ร))*

piercing point (เพี้ยร'ซิ่ง พ้อยน) จุดตัดของเส้นกับพื้นผิวเพลน สามารถใช้หาการเคลื่อนที่ลุ่มธ์ของฟ้อลท (net slip) ได้

pierre-perdue (เพีย´ร-เพอรฺดิว´) ก้อนหินหรือก้อนคอนกรีตที่กองในน้ำเพื่อใช้เป็นฐานราก

piezoelectric crystal (พีโซเออเล็ค´ถริค คริส´เติ้ล) ผลึกแร่บางชนิดเช่น ขวอรทส หรือ ทุรเมอลีน ซึ่งให้กระแสไฟฟ้าเมื่อถูกแรงกด (pressure)

piezometer (พีซอ´เมอเท่อรฺ) (1) เครื่องมือสำหรับวัดแรงดันน้ำในดิน/หิน (2) เครื่องมือ หรือวิธีการวัดความดัน

pigeonite (พิ´เจอไน้ทฺ) แร่มอเนอคลิหนิคสีน้ำตาล น้ำตาลอมเขียว หรือดำในกลุ่มแร่ไพร็อกซีน $(Mg,Fe,Ca)SiO_3$ มีส่วนประกอบอยู่ระหว่างไคลโนเอ็นสเตอไท้ท (clinoenstatite) และไดอ็อพไซ้ด (diopside) มีแคลเซี่ยมเล็กน้อย และมีเออะลูเมอเนิ่มและเหล็กน้อยมากหรือไม่มี พบในหินอัคนีสีเข้ม

pigeon´s blood ruby (พิ´เจิ้นสฺ เบลิด รู´บี้) ทับทิมสีแดงเข้มถึงสีม่วงแดงใส สวยที่สุดพบเกือบทั้งหมดจากเหมืองโมกก (Mogok) ทางตะวันตกของรัฐฉาน ประเทศพม่า สะกดได้อีกแบบคือ pigeon-blood ruby (ทับทิมสีเลือดนกพิราบ) ในปัจจุบันทับทิมสังเคราะห์ทำได้เหมือนและผลึกใหญ่กว่า

pigment mineral (พิก´เมิ้นทฺ มิ´เนอเริ่ล หรือมิน´เริ่ล) แร่ซึ่งมีคุณค่าทางเศรษฐกิจ โดยใช้เป็นเนื้อสีที่สำคัญที่สุดคือ ฮีเมอไท้ท (hematite) และไลเมอไน้ท (limonite)

pillar (พิ´เล่อรฺ) (1) [ธรณีสัณฐานวิทยา] หินตามธรรมชาติที่รูปร่างเหมือนเสา โดยเฉพาะเสาดิน (*earth pillar*) และเสาหิน (*rock pillar*) (2) [บรรพชีวินวิทยา] โครงสร้างรูปร่างขนาดต่างๆ ในเฟาะเซิ่ลหลายชนิด (3) [ถ้ำวิทยา] เสาค้ำยันชั้นหินที่เหลืออยู่หลังจากหินรอบด้านถูกสลายออกไปหมด (4) [ธรณีวิทยาโครงสร้าง] เสาหินที่เกิดจากการแตกออกเป็นแท่ง (columnar jointing)

pillar reef (พิ´เล่อรฺ รี้ฟ) ปะการังที่ประกอบด้วยมวลปะการังที่เกิดทับถมกันจนเป็นเสาสูงแข็งแรง มีโพรงตรงกลาง ซึ่งถูกถมให้เต็มด้วยการพอกพูนทุติภูมิ และตะกอนคารเบอเหนทเนื้อละเอียด เปรียบเทียบ: *thicket reef (ธิ´เขิท รี้ฟ)*

pillarstone (พิ´เลอรฺสโตน´) โครงสร้างการเจริญเติบโตของปะการังซึ่งเจริญทางสูงมากกว่าทางกว้าง การเติบโตนี้เป็นส่วนประกอบของเสาหินมากกว่าร้อยละ 60 ของปริมาตรโครงสร้าง

pillar structure (พิ´เล่อรฺ สเตริ๊ค´เช่อรฺ) โครงสร้างรูปเสาตั้งฉากหรือเฉียงกับชั้นหิน ประกอบด้วยแท่งกรวยขนาดใหญ่หรือเป็นเกลียวที่ตัดข้ามชั้นหิน หรือโครงสร้างปฐมภูมิอื่นๆ ในชั้นทราย สันนิษฐานว่าเกิดจากการไหลออกของน้ำหลังจากการทับถม เปรียบเทียบ: *vertical sheet structure (เวอรฺทิเคิ่ล ฌี้ท สเตริ๊ค´เช่อรฺ)*

pillow breccia (พิ´โล่ เบร๊ะ´เชี่ย) การทับถมของลาเว่อรูปหมอนและเศษลาเว่อในเนื้อ (matrix) ของเทิ้ฟ (tuff)

pillow lava (พิ´โล่ ลา´เว่อ) ศัพท์สำหรับลาเว่อที่มีโครงสร้างเป็นรูปหมอนและเชื่อว่าเกิดใต้น้ำ ลาเว่อเหล่านี้มักเป็นบะซ้อลท หรือแอนดิไซ้ท คำพ้อง: *ellipsoidal lava (อิลิพซอย´เดิ้ล ลา´เว่อ)*

pillow structure (พิ´โล่ สเตริ๊ค´เช่อรฺ) (1)[หินอัคนี] โครงสร้างที่พบในหินภูเขาไฟบางชนิดซึ่งมีลักษณะเป็นก้อนเหมือนหมอนมีขนาดตั้งแต่ 2-3 เซนติเมตร จนถึง 1 เมตร หรือมากกว่าโดยวัดในด้านที่ยาวที่สุด (โดยทั่วไปอยู่ระหว่าง 30-60 เซนติเมตร) หมอนเหล่านี้เกิดทับกันส่วนเว้าของลูกหนึ่งจะรองรับส่วนนูนของอีกลูกหนึ่ง ขนาดของเม็ดแร่ภายในหมอนจะลดลงเมื่อใกล้ผิว โครงสร้างรูปหมอนเชื่อว่าเป็นผลจากการไหลของลาเว่อใต้ผิวน้ำ หลักฐานที่พบคือ จะเกิดร่วมกับการทับถมของตะกอนที่เกิดในทะเลลึก ดู: *pillow lava (พิ´โล ลา´เว่อ)* (2) [หินชั้น] โครงสร้างตะกอนปฐมภูมิที่มีขนาดและรูปร่างคล้ายหมอน ซึ่งเป็นลักษณะเฉพาะของส่วนล่างของหินทรายที่อยู่ด้านบนเฌล ดู: *ball-and-pillow structure (บอล-แอนดฺ-พิ´โล่ สเตริ๊ค´เช่อรฺ)* คำพ้อง: *mammillary structure (แม´เมอแลรี่ หรือแมมิ´เลอรี่ สเตริ๊ค´เช่อรฺ)*

pilotaxitic (ไพ´โลแท็กสิ´ถิค) โครงสร้างของเนื้อหินภูเขาไฟซึ่งประกอบด้วยผลึกเล็กๆ (microlite) ของเพลเจอะเคลส (รูปยาวเหมือนข้าวสาร) เบียดกันแน่นและเกือบขนานกันอยู่ในช่องว่างระหว่างเนื้อผลึกขนาดเล็กมาก; เปรียบเทียบ: *trachytic (เทรอคิ´ถิค)*

pilot channel (ไพ´เหลิท แช´เนิ่ล) หนึ่งในชุดของจุดตัด (cut off) เพื่อเปลี่ยนทางน้ำคดเคี้ยว ให้เป็นร่องน้ำตรง และมีความลาดเอียงสูงขึ้น เมื่อถูกกัดเซาะให้กว้างพอที่จะให้ปริมาตรน้ำขึ้นทั้งหมดไหลผ่านร่องน้ำใหม่ได้ เนื่องจากการกัดเซาะ ในระหว่างน้ำท่วมคาดว่าสามารถสร้างร่องน้ำใหม่ ที่มีความจุเหมาะสม

pimple (พิม´เพิ่ล) ดู: *pimple mound (พิม´เพิ่ล มาวนฺด)*

pimple mound (พิม´เพิ่ล มาวนฺด) เนินดินรูปกลมหรือวงรียอดแบน จำนวนนับร้อยนับพันเนื่องจากการทรายซึ่งหยาบกว่า และแตกต่างจากดินโดยรอบอย่างชัดเจน เส้นผ่าศูนย์กลางที่ฐานยาวตั้งแต่ 3 เมตรถึงมากกว่า 30 เมตร และความสูงตั้งแต่ 30

เซนติเมตร ถึงมากกว่า 2 เมตร เปรียบเทียบ: *Mima mound (ไม๎เม่อ มาวนฺดฺ)* คำพ้อง: *pimple (พิม๎เพิ่ล)*

pimple plain (พิม๎เพิ่ล เพลน) พื้นที่ราบที่มีพิมเพิ่ลมาวนด (pimple mound) จำนวนมาก

pinacoid (พิ๎เนอคอยดฺ) รูปผลึกที่ประกอบด้วย หน้าผลึกขนาดเท่ากัน 2 หน้า ขนานและสมมาตรกัน

pinacoidal class (พิ๎เนอคอ๎เดิ้ล แคล้ส) ชั้นของผลึกในระบบไทรคลิหนิค ซึ่งมีศูนย์กลางสมมาตรเท่านั้น

pinaciodal cleavage (พิ๎เนอคอเดิ้ล คลี๎หวิจ) การแยกเป็นแผ่นของแร่ที่ขนานกับหน้าผลึกที่เป็นพินะคอยดฺ เช่น (010) คลีหวิจของจิ๊พเซิ่ม (gypsum)

pinch (พิ้นชฺ) (1) การบางลงหรือถูกบีบของชั้นหิน (2) ที่ซึ่งบางหรือส่วนที่แคบของมวลแร่; ส่วนของเขตแร่ซึ่งเกือบหายไปก่อนที่จะกว้างออกในที่อื่น ทำให้เป็นมวลแร่ที่กว้างใหญ่หรือขยายใหญ่ขึ้น

pinch-and-swell structure (พิ้นชฺ-เอินดฺ-สเว็ล๎ สเตริ๊ค๎เช่อรฺ) สภาพโครงสร้างที่พบในสายแร่ขวอรทสและเพ็กเมอไท้ทในหินแปร ที่ซึ่งสายแร่ถูกบีบและบางลงเป็นระยะโดยมีส่วนร่วมที่โป่งพองอยู่ระหว่าง เปรียบเทียบ: *boudinage (บูเดอนาจ๎)*

pinch-out (พิ้นชฺ-เอ๊าทฺ) การสิ้นสุดของชั้นหินสายแร่ หรือมวลหินซึ่งแคบลงและค่อยๆ บางลงในแนวระนาบจนกระทั่งหมดไป และหินซึ่งเคยแยกกันกลับมาต่อกันโดยเฉพาะ แหล่งกักเก็บที่อยู่ภายในลำดับชั้นหิน (stratigraphic trap - – สแตรฺเทอะแกรฝิค แทร็พ) ซึ่งเกิดจากการบางลงของหินทรายซึ่งมีความพรุนและการไหลซึมผ่านได้ ที่อยู่ระหว่างเฌล 2 ชั้น ซึ่งของไหลซึมผ่านไม่ได้ ลักษณะของชั้นหินจะคงสภาพจนถึงปลายที่สิ้นสุดเหมือนปลายหางนก (feather edge) เปรียบเทียบ: *shale-out (เฌล-เอ๊าทฺ)* ดู: *wedge-out (เว็จ๎-เอ๊าทฺ)*

pinch out (พิ้นชฺ เอ๊าทฺ) การสอบลงหรือแคบลงติดต่อกันจนหมดไป; ทำให้แคบหรือบางลง (to thin out) ดู: *pinch-out (พิ้นชฺ-เอ๊าทฺ)*

pinchout trap (พิ้นชฺ๎เอ๊าทฺ แทร็พ) การสูญเสียความซึมได้ด้านบนทำให้เกิดการกักเก็บน้ำมัน หรือแก๊ส

pinhole chert (พินโฮล เชิ้รฺท) เชิ้รทซึ่งมีก้อนกรวดผุที่มีรู หรือท่อเล็กๆ

pinite (พี๎ไน้ทฺ) ไมเค่ออสัณฐานเนื้อละอียดและแน่น (ส่วนใหญ่เป็นเมิ้สเคอไว้ท) สีเทาด้านเขียว หรือน้ำตาลที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงของแร่อื่นๆ (เช่น คอรดีเออไร้ท (cordierite) เนะเฟอลีน (nepheline) สแก๊ะเพอไล้ท (scapolite) สเป๊าะเจอมีน (spodumene) และเฟลสปาร (feldspar)

pinnacle (พิ๎นิเคิ่ล) (1)[ภูมิสัณฐานวิทยา] เสาหินทรงสูงเหมือนหอคอยยอดแหลมอยู่โดดเดี่ยว หรืออยู่บนยอดภูเขา หรือเขาโดยเฉพาะลูกที่สูงเด่น (2) ภูเขาหรือเขาที่มียอดแหลมชี้ฟ้า (3) [ปะการัง] เสาหินหรือเสาปะการังขนาดเล็กยอดแหลมจมน้ำ หรือโผล่ตอนน้ำลง โดยเฉพาะพืดปะการังขนาดเล็กซึ่งเจริญขึ้นข้างบน (โดยมีความลาดเอียงตั้งแต่ 45 องศา จนถึงเกือบตั้งฉาก) โดยทั่วไปเกิดในแอ่งน้ำที่ล้อมรอบด้วยปะการังวงแหวน (atoll lagoon) มักขึ้นมาเกือบถึงระดับน้ำทะเล คำพ้อง: *pinnacle reef (พิ๎นิเคิ่ล รี๊ฟ); reef pinnacle (รี๊ฟ พิ๎นิเคิ่ล); coral pinnacle (คอ๎เริ่ล พิ๎นิเคิ่ล); patch reef (แพท รี๊ฟ); bommy (บอม๎มี)*

pinnacle karst (พิ๎นิเคิ่ล ค้ารฺสทฺ) ภูมิประเทศที่มีความสูงต่ำมากของสันเขาที่เหมือนฟันเลื่อย หรือโครงข่ายที่ไม่มีสิ่งใดปกปิด และมีความลาดเอียงเกือบตั้งฉาก สันเขาจะสูงกว่าป่าที่ปกคลุมและพื้นที่ลุ่ม เปรียบเทียบ: *tower karst (ทาว๎เอ้อร ค้ารฺสทฺ)*

pinnate (พิ๎เหนท) (1) มีใบเล็กๆ หรือขนอยู่ 2 ข้างของแกนกลาง (เหมือนใบไม้หรือขนนก) (2) การเจริญเติบโตของกลุ่มสตีโนเลเหมท ไบรเออโซเอิ้น (stenolaemate bryozoan) ซึ่งก้านด้านข้างจะงอกในระนาบเดียวกันจากสองข้างของกิ่งแกนกลาง

pinnate drainage pattern (พิ๎เหนท เดรฺหนิจ แพะ๎เทิ่รฺน) เดนดริถิค เดรหนิจ แพะเทิ่รน (dendritic drainage pattern) ที่ซึ่งลำน้ำสายหลักที่แควสาขาจำนวนมากเกือบขนานกัน และรวมกับลำน้ำสายหลักในมุมแคบ เมื่อมองจากด้านบนจะคล้าย ขนนก ซึ่งแสดงถึงลำน้ำสาขาเกิดบนพื้นที่ที่มีความลาดเอียงสูง

pinnate joints (พิ๎เหนท จ๊อยนทฺ) ชุดของการแตกที่เรียงตัวเอียงขนานกัน และกระจายออกจากฟ้อลทหลักในมุมแคบ พิเหนท จ๊อยนท มักจะกระจายออกเฉพาะภายในสองควอเดริ้นท (quadrant) ที่มีแรงดึง (tensile stress) ในพื้นที่แรงกดดัน (stress field) ของฟ้อลท

pinwheel garnet (พิน๎ฮวีล หรือพิน๎วีล การ๎เหนิท) ดู: *rotated garnet (โร๎เทเถิด การ๎เหนิท)*

pioneer (ไพ๎เออนิรฺ) ในนิเวศวิทยากลุ่มหรือชนิด (ของพืช หรือสัตว์) หรือต้น/ตัวหนึ่งๆ ซึ่งไปตั้งต้นในพื้นที่ว่างเปล่าและทำให้เกิดวัฏจักรของระบบนิเวศขึ้นมาใหม่ (sere); เบิกนำ เปรียบเทียบ: *climax (ไคล๎แม็กสฺ)*

pipe (ไพ้พฺ) (1) [น้ำบาดาล] ดู: *geyser pipe (ไก้ เซ่อร ไพ้พฺ)* (2) [หินอัคนีแทรกซอน] พลูทอน (pluton) รูปทรงกระบอกที่ตัดข้ามหินข้างเคียง (3) [แหล่งแร่] มวลแร่รูปทรงกระบอกตั้งตรง แร่อาจจะเป็นสายแร่ (vein deposit) แท่งเบร๊ะเชี่ย หรือ วอลแคหนิค เบร๊ะเชี่ย ที่มีเพชร คำพ้อง: *ore pipe (ออร ไพ้พฺ)*; *ore chimney (ออร ชิม์นี่)*; *chimney (ชิม์นี่)*; *neck (เน็ค)*; *stock (สต๊อค์)* (4) [หินชั้น] ช่องว่างรูปทรงกระบอกขนาดหลายเซนติเมตรถึง 2-3 เมตร ที่เกิดในหินปูน ภายในมักมีกรวดทรายเต็ม (5) [ภูเขาไฟ] ปล่องรูปทรงกระบอกตรงผ่านชั้นเปลือกโลกที่ซึ่งแม็กเม่อไหลผ่านขึ้นมาก มักถูกกลบโดย วอลแคหนิค เบร๊ะเชี่ย และเศษหินจากผนังปล่อง เนื่องจากเป็นปล่องที่มีการรั่วซึมสูง มักมีแร่มาสะสม เปรียบเทียบ: *plug (เพ<u>ลิ</u>ก)*; *chimney (ชิม์นี่)*; *neck (เน็ค)*; *vent (เว้นทฺ)*; *diatreme (ไดเออะ<u>ทรี</u>ม)* คำพ้อง: *breccia pipe (เบ<u>ร๊ะ</u>เชี่ย ไพ้พฺ)*

pipe amygdule (ไพ้พฺ เออะมิก์ดู้ล) ช่องว่างรูปยาวที่เกิดในลาเว่อด้านล่างใกล้กับพื้นของการไหล ที่เกิดจากแก็สและไอน้ำจากหินหรือดินที่รองรับด้านล่าง

pipe clay (ไพ้พฺ เค<u>ล</u>) (1) ดินขาวหรือเทาขาวเปลี่ยนรูปได้ง่าย (highly plastic) โดยเฉพาะคือไม่มีเหล็กเหมาะสำหรับทำกล้องสูบบุหรี่ ศัพท์คำนี้ได้ถูกขยายความให้ครอบคลุมถึงดินเคลที่เปลี่ยนรูปได้ง่าย และเมื่อเผาให้สีขาว คำพ้อง: *ball clay (บอลเค<u>ล</u>)* (2) มวลดินเคล<u>เ</u>นื้อละเอียดโดยทั่วไปมีรูปร่างเหมือนเล็นสเกิดบนผิวของชั้นหินที่ซึ่งกรวดของร่องน้ำเดิมมักทับอยู่

piperno (พิเพอรฺโน) เว็ลเดิด เทิ่ฟ (welded tuff) ที่มีลักษณะเด่นคือ มีเศษแก้วรูปเล็นส์สีดำจำนวนมาก (*fiamme*)

pipe-rock (ไพ้พฺ-ร็อค) หินทรายเกิดในทะเล และมีโครงสร้างรูปท่อ หรือรูหนอน (scolithus)

pipe vesicle (ไพ้พฺ เวะ์สิเคิ่ล) ช่องว่างยาวตั้งตรง ความยาวขนาด 2-3 เซนติเมตร ถึงหลายสิบเซนติเมตรที่ตั้งต้นจากฐานของลาเว่อขึ้นไปข้างบน ส่วนใหญ่เกิดจากไอน้ำ ซึ่งมาจากดินเปียกด้านล่างซึ่งไหลขึ้นและเข้าไปในลาเว่อ ดู: *spiracle (สปิ์ริเคิ่ล) [ภูเขาไฟ]*

piping (ไพ้พิ่ง) การกัดเซาะหรือการละลายโดยน้ำที่แทรกซึมลงไปในชั้นดิน ทำให้เกิดโพรง และกลายเป็นช่องอุโมงค์ หรือท่อที่ซึ่งดินร่วน หรือสลายโดยน้ำได้ (กลายเป็นโคลน) ถูกพัดพาออกไป โดยเฉพาะการเคลื่อนย้ายของดินทรายจากฐานรากของเขื่อนที่น้ำซึมผ่านได้ เปรียบเทียบ: *water creep (วอ์เท่อรฺ <u>ครี</u>พ)* คำพ้อง: *tunnel erosion (เทอร์เนิ่ล อิโร์เฌิ่น)*

piracy (ไพ์เรอซี่) ดู: *capture (แค็พ์เช่อรฺ) [ธารน้ำ]*

pirate (ไพ์เหรท) (1) ดู: *capturing stream (แค็พ์เชอริ่ง สต<u>รี</u>ม์)* (2) ดู: *pirate valley (ไพ์เหรท แว์ลี่)*

pirated stream (ไพ์เรเถิด สต<u>รี</u>ม์) ดู: *captured stream (แค็พ์เชิรฺด สต<u>รี</u>ม์)*

pirate valley (ไพ์เหรท แว์ลี่) ลุ่มน้ำซึ่งผันน้ำมาจากต้นน้ำสายอื่น; ลุ่มน้ำซึ่งมี แม่น้ำซึ่งผันน้ำมาจากต้นน้ำสายอื่น (capturing stream) คำพ้อง: *pirate (ไพ์เหรท)*

pisiform (ไพ์เซอฟอรฺม) ขนาดและรูปร่างคล้ายเม็ดถั่วลันเตา (pea) เช่น ไพเซอฟอรม คอนครีเฌิ่น (pisiform concretion) หรือ ไพเซอหลิธ (pisolith)

pisoid (ไพ์ซอยดฺ) มวลสารพอกทรงกลมหรือรูปไข่ มักเกิดจากแคลเซี่ยมคารเบอเหนท ไพซอยด หรือไพเซอหลิธ (pisolith) ใหญ่กว่าและรูปร่างไม่สม่ำเสมอเหมือน โอเออิด (oolid) ถึงแม้ว่าจะมีรูปทรงกลมและหรือโครงสร้างในรูปรัศมี คำพ้อง: *pisolith (ไพ์เซอหลิธ)*; *pisolite (ไพ์เซอไล้ทฺ) [ตะกอนวิทยา]*

pisolite (ไพ์เซอไล้ทฺ) (1) [แร่วิทยา] ชนิดของแคลไซ้ทหรือเออะแระเกอไน้ท (2) [ตะกอนวิทยา] หินชั้นส่วนใหญ่เป็นหินปูนประกอบด้วยไพเซอหลิธประสานเข้าด้วยกัน

pisolith (ไพ์เซอหลิธ) ดู: *pisoid (ไพ์ซอยดฺ)*

pisolitic (ไพ์เซอลิถิค) เกี่ยวกับไพเซอไล้ท หรือมีเนื้อหินประกอบด้วยไพเซอหลิธ เช่น ไพเซอลิถิค บ๊อคไซ้ท (pisolitic bauxite) หรือ ไพเซอลิถิค ไลมสโตน (pisolitic limestone)

pistacite (พิ์สเตอไซ้ทฺ) เป็นคำพ้องของ *epidote (เอ๊ะ์เพอโดท)* สะกดได้อีกแบบคือ pistazite

pit (พิทฺ) (1) [ธรณีวิทยา] หลุมขนาดเล็กบนผิวของหินหรือกรวดเป็นผลมาจากกระบวนการกัดเซาะหรือการกร่อนจากสารละลายหรือการกระทบกระแทก (2) [ธรณีวิทยา] หลุมขุดเพื่อสำรวจดินหรือหน้าตัดของชั้นดิน (3) [ถ้ำวิทยา] ปล่องตรงในถ้ำซึ่งอาจทะลุหรือไม่ทะลุถึงพื้นดินด้านบน

pit-and-mound structure (พิทฺ-เอ็นด-มาวนฺด สเต<u>ริ</u>ค์เช่อรฺ) โครงสร้างในหินชั้นประกอบด้วยตุ่มเหมือนพุพองขนาดสูง 1 มิลลิเมตร และเส้นผ่าศูนย์กลาง 3-12 มิลลิเมตร และล้อมรอบด้วยหรือปรากฏที่ยอด หลุมเล็กขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง 1 มิลลิเมตร คล้ายกับรูปรอยเม็ดน้ำฝนตกบนดิน มันเกิดขณะที่โคลนเหลวทับถมอย่างรวดเร็ว โดยพื้นของการพุพองหรือการแสน้ำไหลขึ้นมาถึงผิวน้ำ

pitch (พิช) (1) [เพอโทรเลี่ยม] ดู: *asphalt (แอ๊ส ฟ้อลทฺ)* (2) [รูปถ่ายทางอากาศ] ค่ามุมที่แตกต่างจากระนาบของเครื่องบินตามแกนนอนที่ตั้งฉากกับทิศทางการเคลื่อนที่ พิทชมีค่าเป็นบวกเมื่อตัวเครื่องบินเชิดขึ้นในโฟเทอแกรเมอทรี่ (photogrammetry) ศัพท์นี้ใช้กับการหมุนของกล้องถ่ายภาพ หรือระบบพิกัดของภาพถ่าย เปรียบเทียบ: *roll (โรล) [รูปถ่ายทางอากาศ]*; yaw *(ยอ) [รูปถ่ายทางอากาศ]* (3) [พื้นที่ลาดเอียง] พื้นที่ชันหรือหักลง (4) [ถ้ำวิทยา] ปล่องตรงหรือพื้นยุบในถ้ำ (5) [ธรณีวิทยาโครงสร้าง] ดู: *rake (เรค)*

pitchblende (พิช เบล็นด) ชนิดของแร่ยูเรเนอไน้ท (uraninite) เนื้อแน่น สีน้ำตาลถึงดำ พบในสายแร่เซิลไฟดที่เกิดขึ้นจากน้ำร้อน (hydrothermal) เนื้อละเอียดถึงอสัณฐาน หรือผลึกขนาดเล็กมากและมีประกายดำวาวถึงทึบ พิทชเบล็นดมักมีเรเดี้ยมและธอเรี่ยมบ้างเล็กน้อย แต่ไม่มีธาตุหายาก (rare earths) คำพ้อง: *pitch ore (พิช ออร)*; *nasturan (แน สเตอแรน)*

pitch coal (พิช โคล) (1) ถ่านหินเบอทิวเมอเนิส (bituminous) หรือลิกไน้ทที่เปราะเป็นมันวาว และแตกเหมือนเปลือกหอย คำพ้อง: *bituminous lignite (เบอทิว เมอเนิส ลิก ไน้ทฺ); bituminous brown coal (เบอทิว เมอเนิส บราวนฺ โคล); glance coal (แกล็นซฺ โคล)* (2) ชนิดของถ่านหินสีดำ

pitching fold (พิท ชิ่ง โฟลด) โฟลดซึ่งเส้นต่อจุดโค้งงอมากที่สุดของโฟลด (hinge line) ทำมุมเอียงกับแนวระนาบ

pitch opal (พิช โอ เพิ่ล) โอเพิ่ล คุณภาพต่ำสีเหลืองถึงน้ำตาลซึ่งมีเงา (luster) สีดำ

pitch ore (พิช ออร) (1) ดู: *pitchblende (พิช เบล็นดฺ)* (2) ดู: *pitchy copper ore (พิ ชี่ เคาะ เพ่อร ออร)*

pitch peat (พิช พี้ท) พี้ทซึ่งคล้ายแอ๊สฟ้อลท

pitchstone (พิช สโตน) แก้วภูเขาไฟปกติมี สิลิเค่อสูง ซึ่งประกายเหมือนยางสนด้าน สีและส่วนประกอบแตกต่างกันมากและมีร้อยละของน้ำมากกว่าเอิบซิเดี้ยน (obsidian)

pitchy copper ore (พิ ชี่ เคาะ เพ่อร ออร) อ็อกไซดของทองแดงสีดำเข้ม; ส่วนผสมของคริเซอคอเล่อ (chrysocolla) และไลเมอไน้ท (limonite) คำพ้อง: *pitch ore (พิช ออร)*

pitchy iron ore (พิ ชี่ ไอ เริ่น ออร) ดู: *pitticite (พิ เทอไซ้ทฺ)*

pit crater (พิท เคร เท่อรฺ) หลุมยุบปากปล่องภูเขาไฟ (sink) หรือแคลเดอเร่อ (caldera) ขนาดเล็ก

piton (พี ทอน) (1) เขาหินปูนซึ่งมียอดแหลม (2) [ภูเขาไฟ] ยอดภูเขาไฟซึ่งด้านข้างชัน

pit run (พิท เริ่น) ดู: *bank gravel (แบ็งคฺ แกร เวิ่ล)*

pitted outwash (พิ เถิด เอ๊าทฺ ว้อฌ) กรวดทรายซึ่งชะล้างออกมาจากเกลเฌ่อร (glacier) โดยน้ำที่ละลาย (จากน้ำแข็ง) และทับถมด้านหน้าเอ็นด เมอเรน (end moraine) หรือด้านหน้าเกลเฌ่อร ซึ่งกลบน้ำแข็งหรือเกลเฌ่อรที่ยังไม่ละลาย เมื่อน้ำแข็งละลายหมดจึงเกิดเป็นหลุมยุบบนเอ๊าทฺว้อฌ เปรียบเทียบ: *pitted outwash plain (พิ เถิด เอ๊าท ว้อฌ เพลน)*

pitted outwash plain (พิ เถิด เอ๊าท ว้อฌ เพลน) ที่ราบเอ๊าว้อฌ ซึ่งมีหลุมยุบมากมาย เปรียบเทียบ: *pitted outwash (พิ เถิด เอ๊าทฺ ว้อฌ); kettle plain (เคะ เทิ่ล เพลน)* คำพ้อง: *pitted plain (พิ เถิด เพลน)*

pitted pebble (พิ เถิด เพะ เบิ้ล) กรวดซึ่งมีรอยเว้าเล็กๆ บนผิวซึ่งเกิดจากการกระทบกระแทกกัน หรือเกิดจากเม็ดทรายมากระแทกให้แตกออก เปรียบเทียบ: *cupped pebble (เคิพดฺ เพะ เบิ้ล)* คำพ้อง: *scarred pebble (สการดฺ เพะ เบิ้ล)*

pitted plain (พิ เถิด เพลน) ดู: *pitted outwash plain (พิ เถิด เอ๊าท ว้อฌ เพลน)*

pitticite (พิ เทอไซ้ทฺ) ชื่อที่ระบุแหล่งกำเนิดแร่หล็กอารซีเหนท (ferric arsenates) สีไม่กำหนดแน่ชัด ค่อนข้างเหลืองถึงค่อนข้างแดง มีน้ำ (hydrous) เป็นส่วนประกอบ พบเป็นผลึกรูปเข็มกระจายออกเป็นรัศมีโค้งรูปไตทับถมกันเป็นพืด สะกดได้อีกแบบคือ pittizite คำพ้อง: *pitchy iron ore (พิ ชี่ ไอ เริ่น ออร)*

placer (เพล เซ่อรฺ) การทับถมของแร่บนผิวดิน จากการผุพังของหิน โดยกรรมวิธีทางกายภาพ ที่พบทั่วไปคือ การสะสมตามชายหาด (beach placer) และในร่องน้ำ (alluvial placer) แร่ที่ทับถมจะเป็นแร่หนักและคงทน เช่น ทองคำ ดีบุก (cassiterite) หรือรูทีล (rutile) เปรียบเทียบ: *load (โหลด) [เศรษฐธรณีวิทยา]* คำพ้อง: *lead (เหลด) [เศรษฐธรณีวิทยา]*

plagioclase (เพล เจอะเคลส หรือเพล จิเออเคลส) (1) กลุ่มของไทรคลิหนิคเฟลสปาร มีสูตร $(Na,Ca)[Al(Si,Al)Si_2O_8)$ ชุดแร่เพลเจอะเคลสได้มีการแบ่งและตั้งชื่อตามปริมาณน้ำหนักมอลิคิวล ของเออะนอร์ไธ้ท (An) ดังนี้ แอลไบ้ท (albite) An 0 - 10 ออลิโกเคลส (oligoclase) An 10 - 30 แอนเดอซีน (andersine) An 30 - 50 แลเบรอดอไร้ท (labradorite) An 50 - 70 ไบทาวไน้ท (bytownite) An 70 - 90 และเออะนอร์ไธ้ท (anorthite) An 90 - 100 อัตราส่วนระหว่าง Al/Si จะเพิ่มขึ้นตามปริมาณ An จาก 1:3 ถึง 1:1 แร่เพลเจอะเคลสเป็นแร่ประกอบหินที่พบมากที่สุด

ชนิดหนึ่ง มักจะมีการแผดเป็นลักษณะเฉพาะ และมักมีโซนนิ่ง (zoning) (2) แร่ในกลุ่มเพลเจอะเคลส เช่น แอลไบ๊ท เออะนอร์ไธ้ท เพอริสเทอไร้ท (peristerite) และเออะเว็นเชอรีน (aventurine) เฟลสปาร เปรียบเทียบ: *alkali feldspar (แอล´เคอไล เฟล´สปาร); orthoclase (ออร´เธอเคลส)* คำพ้อง: *sodium-calcium feldspar (โซ´เดี้ยม-แคล´เซี่ยม เฟลสปาร)*

plagioclase arenite (เพล´เจอะเคลส แอ´เรอไน้ท) อาร์โคส (arkose) ซึ่งมีเพลเจอะเคลสมากกว่าร้อยละ 25

plagioclase arkose (เพล´เจอะเคลส อาร´โคส) อาร์โคสซึ่งมีเพลเจอะเคสเป็นเฟลสปารหลัก

plagioclase-bearing hornblende pyroxenite (เพล´เจอะเคลส-เบ´ริ่ง ฮอรฺน´เบล็นด ไพร็อก´เซอไน้ท) ในการจำแนกหินอัคนีของ IUGS คือ หินพลูทอหนิค ซึ่งมีเพลเจอะเคลส/ (เพลเจอะเคลส + ไพร็อกซีน + ฮอรนเบล็นได๊ท) น้อยกว่า 10 และไพร็อกซีนมากกว่าฮอรนเบล็นด

plagioclase-bearing hornblendite (เพล´เจอะเคลส-เบ´ริ่ง ฮอรฺน´เบล็นได๊ท) ในการจำแนกหินอัคนีของ IUGS คือ หินพลูทอ´หนิค ซึ่งมีเพลเจอะเคลส/(เพลเจอะเคลส + ไพร็อกซีน + ฮอรนเบล็นด) น้อยกว่า 10 และ ฮอรนเบล็นด/(เพลเจอะเคลส + ไพร็อกซีน + ฮอรนเบล็นด) มากกว่า 90

plagioclase- plagioclase-bearing pyroxene hornblendite (เพล´เจอะเคลส-เบ´ริ่ง ไพร็อก´ซีน ฮอรฺน´เบล็นได๊ท) ในการจำแนกหินอัคนีของ IUGS คือ หินพลูทอหนิคซึ่งมีเพลเจอะเคลส/ (เพลเจอะเคลส + ไพร็อกซีน + ฮอรนเบล็นด) น้อยกว่า 10 ไพร็อกซีน/(เพลเจอะเคลส + ไพร็อกซีน + ฮอรนเบล็นด) น้อยกว่า 90 และไพร็อกซีนน้อยกว่าฮอรนเบล็นด

plagioclase-bearing pyroxenite (เพล´เจอะเคลส-แบ´ริ่ง ไพร็อก´เซอไน้ท) ในการจำแนกหินอัคนีของ IUGS คือ หินพลูทอหนิค ซึ่งมีเพลเจอะเคลส/(เพลเจอะเคลส + ไพร็อกซีน + ฮอรนเบล็นด) น้อยกว่า 10 และไพร็อกซีน/(เพลเจอะเคลส + ไพร็อกซีน + ฮอรนเบล็นด) มากกว่า 90

plagioclase lherzolite (เพล´เจอะเคลส เลอร´ซอไล้ท) หินเลอซอไล้ท ซึ่งมีเพลเจอะเคลสเป็นแร่ที่มีเออลูเมอเนิ่มมากเป็นหลัก เสถียรในแมนเทิ่ล (mantle) ตอนบนมากกว่า สเปอเน็ล เลอรซอไล้ท (spinel lherzolite) หรือการเหนิท เลอรเซอไล้ท (garnet lherzolite)

plagioclase rock (เพล´เจอะเคลส ร็อค) ดู: *anorthosite (เออะนอร´เธอไซ้ท)*

plagiogranite (เพล´เจอะแกร´เหนิท) (1) ในการจำแนกหินอัคนีของ IUGS คือ ชื่อพ้องของ *trondhjemite (ทรอนดฺ´จีไม้ท)* หรือ *leucocratic tonalite (ลูเคอเคร´ถิค โท´เนอไล้ท)* สีจาง (เทาอ่อน) (2) ชื่อที่ใช้โดยนักศิลาวิทยารัสเซีย สำหรับแกรเนอทอยด (granitoid) ที่มีเพอแทะเซี่ยมน้อย ซึ่งรวมถึงแกรเนอทอยด ที่พบในเทือกเขากลางมหาสมุทร (mid-oceanic-ridge) หรือ ออฟีเออไล้ท (ophiolite - หินที่มีส่วนประกอบระหว่าง ขวอรทส ไดเออไร้ท (quartz diorite) ถึง ทรอนดจีไม้ท (trondhjemite)

plain (เพลน) (1) พื้นที่ราบใหญ่หรือเล็ก ความสูงเหนือระดับน้ำทะเลน้อย อาจเกิดจากการทับถม หรือการกัดเซาะ (2) พื้นที่กว้างขวางได้ระดับ และมีต้นไม้น้อย (3) พื้นที่ที่รองรับอยู่ด้วยหินชั้นแบนราบ หรือโครงสร้างที่เป็นระนาบ ซึ่งอาจเกิดจากการกัดเซาะ และทับถมโดยลำน้ำ เปรียบเทียบ: *plateau (แพละโท´) [ธรณีสัณฐานวิทยา]*

plain of denudation (เพลน เอิ๊ฟ ดินูเด´เฌิ่น) พื้นดิน/หินที่ถูกลดระดับ หรือใกล้กับระดับน้ำทะเล โดยกระบวนการกัดเซาะของธรรมชาติ (เหนือระดับน้ำทะเล) จนเป็นพื้นที่ราบ แต่อาจมีเขาที่เป็นหินแข็งหลงเหลืออยู่เหนือที่ราบ ดู: *plain of marine denudation (เพลน เอิ๊ฟ เมอรีน´ ดินูเด´เฌิ่น)* เปรียบเทียบ: *peneplain (พี´นิเพลน)*

plain of lateral planation (เพลน เอิ๊ฟ และ´เทอเริ่ล เพลเน´เฌิ่น) พื้นที่ราบกว้างขวาง เกิดที่เขาหรือเชิงผา โดยการขยายตัวของหุบเขา และการประสานของที่ราบน้ำท่วมถึง ซึ่งเกิดจากการกัดเซาะสองข้างลำน้ำถึงกัน *(lateral planation)* มีลักษณะคล้ายคล้ายภูมิลักษณ์ของ เพะเดอเมิ่นท (pediment) และมักใช้เรียกกันเช่นนั้น เปรียบเทียบ: *panplain (แพน´เพลน)*

plain of marine denudation (เพลน เอิ๊ฟ เมอรีน´ ดินูเด´เฌิ่น) (1) พื้นที่ราบซึ่งเกิดจากการกัดเซาะของคลื่นชายฝั่ง คำพ้อง: *wave cut platform (เว้ฟ เคิ้ท แผลทฟอรฺม); wave cut bench (เว้ฟ เคิ้ท เบ็นซฺ);* (2) พื้นที่ราบที่เกิดบนบก แล้วจมลงใต้ระดับน้ำทะเล คำพ้อง: *plain of submarine denudation (เพลน เอิ๊ฟ เสิบ´เมอรีนดินูเด´เฌิ่น)*

plain of submarine denudation (เพลน เอิ๊ฟ เสิบ´เมอรีน ดีนูเด´เฌิ่น) ดู: *plain of marine denudation (เพลน เอิ๊ฟ เมอรีน´ ดินูเด´เฌิ่น)*

plain tract (เพลน แทร็คท) ส่วนปลายของลำน้ำที่มีลักษณะเฉพาะคือ ความลาดเอียงต่ำ และพื้นที่น้ำท่วมถึงกว้าง

เปรียบเทียบ: *valley tract (แว´ลี่ แถร็คทฺ)* ดู: *deltaic tract (เดลเท´อิค หรือ เดลเท้ค แถร็คทฺ)*

Plaisancian (ไพลแซน´เฉิ่น) ชื่อช่วงอายุหินในยุโรป: ไพลเออซีน (Pliocene) ตอนล่างบน แซนคลีน (Zanclean) ใต้แอสเที่ยน (Astian)

plaiting (เพล´ทิ่ง) เท็กสเช่อร (texture) ที่พบในหินฌิสทฺ ที่เกิดจากการตัดกันระหว่างชั้นหินเดิมที่เหลืออยู่กับ ฌิสตอเชอที่ (schistosity) คล้ายลายถักทอ

planar (เพล´เน่อรฺ) เป็นแผ่นขนานกัน เช่น เบ๊ะดิ้ง หรือคลีหวิจ

planar deformation features (เพล´เน่อร ดีฟอรเม´เฉิ่น ฟี´เช่อรฺสฺ) เกล็ด (lamellae) สารอสัณฐานขนาดเล็กมาก (submicroscopic) ในแร่ซึ่งถูกกระแทกด้วยแรงสูงมาก (เช่น อุกกาบาตตกใส่) ทำให้เห็นเป็นริ้วขนานกันในทิศทางของหน้าผลึก (crystallographic plane) ซึ่งเป็นลักษณะเฉพาะของ ฌ๊อค เมะเทอมอรฺ´ฟิเซิ่ม (shock metamorphism)

planar element (เพล´เน่อรฺ เอ´เลอเมิ่นทฺ) โครงสร้าง 2 มิติ (เป็นแผ่น) ในหิน ซึ่งมีความโดดเด่นมากกว่ามิติที่ 3 (เป็นก้อน) เช่น เบะดิ้ง คลีหวิจ และฌิสทอเซอะที่ เปรียบเทียบ: *linear element (ลิ´เนียร เอ´เลอเมิ่นทฺ); equant element (อี´เควิ่นทฺ หรือ อีคว้อน เอ´เลอเมิ่นทฺ)*

planer feature (เพล´เน่อรฺ ฟี´เช่อรฺ) แผ่นขนาดเล็กจิ๋ว (microscopic) เรียงตัวขนานกันแน่น และแตกต่างจากคลีหวิจชัดเจน ซึ่งเกิดในแร่ (ขวอรทส และเฟลสปาร) โดยแรงกระแทกสูงมาก และถือว่าเป็นเครื่องบ่งชี้ ฌ๊อค เมะทะมอรฟิเซิ่ม (shock metamorphism) แผ่นขนาดเล็กจิ๋วที่ขนานกันนี้เกิดหลายทิศทางในแร่เม็ดเดียว (มักมากกว่า 5 ทิศทางที่ขนานกันกับหน้าผลึกในเม็ดแร่) ได้มีการทดลองทำเพลเน่อร ฟีเช่อร ในห้องปฏิบัติการ และพบว่าต้องใช้แรงกระแทก 80-250 กิโลบาร คำพ้อง: *shock lamellae (ฌ๊อค เลอเม´ลี่)*

planar flow structure (เพล´เน่อรฺ โฟล สเตริ๊ค´เช่อรฺ) ดู: *platy flow structure (เพล´ที่ โฟล สเตริ๊ค´เช่อรฺ)*

planar peat (เพล´เน่อรฺ พี้ท) พี้ทที่ทับถมในแอ่ง และด้านบนอยู่ในแนวราบ ระดับน้ำบาดาลในพี้ท อยู่ที่พื้นผิวหรือสูงกว่า และอยู่ที่ระดับน้ำบาดาลของพื้นที่หรือต่ำกว่า เปรียบเทียบ: *topogenous peat (เทอพอ´เจเนิส พี้ท); lowmoor peat (โล´มัวรฺ พี้ท); domed peat (โดมดฺ พี้ท)*

planate (เพล´เหนท) เกี่ยวกับพื้นผิวที่ถูกทำให้เรียบ หรือได้ระดับโดยเพลเนเฉิ่น (planation)

planation (เพลเน´เฉิ่น) (1) กระบวนการกัดเซาะต่างๆ ที่ทำให้พื้นผิวโลก หรือส่วนต่างๆ ลดระดับลงจนเสมอกัน หรือราบเรียบ โดยเฉพาะการทำให้ราบโดยการกัดเซาะด้านข้าง (lateral planation) ของทางน้ำโค้งตวัด (meandering stream) ศัพท์นี้ยังใช้รวมถึงการกัดเซาะโดยคลื่นและกระแสน้ำ และการขัดถูโดยเกลเฌ่อร (glacier) หรือลมที่ทำให้เกิดพื้นราบ (2) ศัพท์ทั่วไปใช้กับการลดระดับความสูงของพื้นดิน เช่น พีนิเพลเนเฉิ่น (peneplanation), แพนเพลเนเฉิ่น (panplanation), พีดิเพลเนเฉิ่น (pediplanation)

planation stream piracy (เพลเน´เฉิ่น สตรีม´ ไพ´เรอซี่) การยึดลำน้ำสายเล็กโดยการกัดเซาะด้านข้าง (lateral planation) ของลำน้ำสายใหญ่ และผันน้ำมาสู่ลำน้ำใหญ่

planation surface (เพลเน´เฉิ่น เซอรฺ´เฝิซ) ดู: *erosion surface (อิโร´เฉิ่น เซอรฺ´เฝิซ)*

plane (เพลน) โครงสร้างสองมิติที่ไม่มีความโค้ง ในธรณีวิทยา ศัพท์คำนี้ ใช้กับโครงสร้าง เช่น เบ๊ะดิ้ง เพลน หรือ เพลเนเฉิ่น เซอรเฟิส (planation surface) คุณศัพท์: *planar (เพล´เน่อร)* เปรียบเทียบ: *surface (เซอรฺ´เฝิซ)*

plane defect (เพลน ดี´เฝ็คทฺ) ข้อบกพร่องในผลึก ที่เกิดตามขอบขอระนาบระหว่างขอบของผลึกสองผลึก หรือตามขอบเม็ดแร่ เปรียบเทียบ: *line defect (ไลนฺ ดี´เฝ็คทฺ); point defect (พ้อยนฺทฺ ดี´เฝ็คทฺ)* ดู: *stacking fault (สแต๊ค´คิ่ง ฟ้อลทฺ)*

plane group (เพลน กรุ๊พ) หนึ่งใน 17 ชนิดของลักษณะสมมาตร (symmetry) 2 มิติ ใช้ในการประดิษฐ์ลาย 2 มิติ เปรียบเทียบ: *space group (สเป๊ซ กรุ๊พ)*

plane of contemporaneity (เพลน เอ๊ฟ เคินเท็มเพอเรอนี´เออที่) พื้นระนาบที่ราบ หรือเกือบราบระหว่างหน่วยลำดับชั้นหิน (มักใช้กับหมวดหิน (formation) ตามที่เห็นในรูปตัดขวาง เช่น ระนาบที่แยกพาราเฟณีส (parafacies) ออกจากกันใน แม็กเม่อเฟณีส (magma facies) เดียวกัน

plane of maximum shear stress (เพลน เอ๊ฟ แม็ก´เซอะเมิ่ม เฌียรฺ สเตรส´) หนึ่งในสองเพลน (plane) ซึ่งอยู่ตรงกันข้ามของแกนหลักที่มีแรงดันมากสุด (maximum principal stress axis, σ_1) โดยทำมุมประมาณ 30° และขนานกับแกนหลักที่มีแรงดันระหว่างกลาง (intermediate principal stress axis, σ_2)

plane of stratification (เพ<u>ล</u>น เอ๊ฟ สแตร<u>ร</u>เทอะเฟอเค๎เฉิ่น) ดู: *bedding plane (เบ๊ะดิ้ง เพ<u>ล</u>น)*

planèze (เพ<u>ล</u>เนเซ่๎) รูปแบบของการกัดเซาะซึ่งประกอบด้วยลาเว่อโฟล (lava flow) ซึ่งปิดวอลแคหนิคโคน (volcanic cone) ไว้ด้านล่าง อาจเป็นรูปลิ่มบนลาดเอียงของภูเขาไฟ หรือที่ราบสูงที่มีลาเว่อปิดด้านบน รากศัพท์: ภาษาฝรั่งเศส “lava plateau” สะกดเป็น: planeze ก็มี

planimeter (เพ<u>ล</u>นิเมอ๎เท่อรฺ) เครื่องมือวัดพื้นที่บนแผนที่ แผนภูมิ หรือรูปภาพทางอากาศ

plankton (แพ<u>ล</u>ง๎เทิ่น หรือแพ<u>ล</u>ง๎(ค)เทิ่น หรือแพ<u>ล</u>ง๎๎(ค)ทอน) สิ่งมีชีวิตขนาดเล็ก (ทั้งพืชและสัตว์) ที่ลอยไปตามกระแสน้ำ ดู: *phytoplankton (ไฟโทแพ<u>ล</u>งเทิ่น); zooplankton (ซูโอแพ<u>ล</u>งเทิ่น)* คำคุณศัพท์ planktonic

plankton bloom (แพ<u>ล</u>ง๎เทิ่น <u>บ</u>ลูม) การเจริญเติบโตของแอลจี้ (algae) ที่แน่นหนามากจนเปลี่ยนสีน้ำ และอาจทำให้สัตว์น้ำตาย เนื่องจากขาดอ็อกซิเจ้น ดู: *red tide (เร๊ค ไทด์)* คำพ้อง: *water bloom (วอ๎เท่อรฺ <u>บ</u>ลูม); bloom (<u>บ</u>ลูม)*

plant opel (แพ<u>ล</u>้นทฺ๎ โอ๎เพิ่ล) ดู: *opel phytolith (โอ๎เพิ่ล ไฟ๎เทอหลิธ)*

plash (แพ<u>ล</u>ฌ) แอ่งน้ำตื้น หรือสระน้ำที่เกิดจากน้ำท่วมหรือฝนตกหนัก แห้งเร็ว (อยู่ไม่นาน)

plasma (แพ<u>ล</u>ส๎เม่อ) แคลเซอะเดอนี่ (chalcedony) สีเขียวเกือบโปร่งแสง บางครั้งมีจุดขาวหรือเหลือง สีเขียวมากจากคลอไร้ท (chlorite) ที่เจือปน; เลือดไมยราพ เปรียบเทียบ: *bloodstone (เ<u>บ</u>ลิด๎สโตน)*

plaster conglomerate (แพ<u>ล</u>ส๎เต้อร เคิน<u>กล</u>อม๎เหริท หรือเคิน<u>กล</u>อ๎เมอเหริท) เคินกลอเมอเหริทซึ่งประกอบด้วยก้อนหินทรงกลมทั้งหมด ซึ่งหลุดมาจากเมอแน้ดหน็อค (monadnock) และประกอบเป็นกองหิน รูปลิ่มด้านข้างของเมอแน้ดหน็อค

plaster stone (แพ<u>ล</u>ส๎เต้อร สโตน๎) ดู: *gypsum (จิ๊พ๎เซิ่ม)*

plastic behavior (แพ<u>ล</u>ส๎ติค บิเฮ๎เวี่ยรฺ) การตอบสนองของหินต่อแรงกดดัน (stress) จนถึงจุดที่การเปลี่ยนรูปถาวรของหินเกิดขึ้น

plastic deformation (แพ<u>ล</u>ส๎ติค ดีฟอรเม๎เฉิ่น) (1) การเปลี่ยนรูปหรือปริมาตรถาวรของวัตถุ โดยไม่แตกหัก ซึ่งเกิดจากการเลื่อนไหลของผลึก (crystal gliding) หรือการตกผลึกใหม่ทางพลศาสตร์ (dynamic recrystallization) (2) การเปลี่ยนรูปโดยกลไกในระดับเม็ดแร่ คือเลื่อนตามระนาบของผลึก (slip) หรือกลายเป็นคู่แฝด (twinning) ที่เรียกว่า คริสเทิล แพลสติเซอที่ (crystal plasticity) (3) ศัพท์เฉพาะที่ใช้สำหรับการเปลี่ยนรูป โดยการไหล (rheology) ซึ่งเป็นลักษณะเฉพาะของวัตถุเรียกว่า ยีลด สเตร๊ส (yield stress) ก่อนที่การไหลจะเกิด

plastic deformation mechanism (แพ<u>ล</u>ส๎ติค ดีฟอรเม๎เฉิ่นเมะ๎เคอนิเซิ่ม) กลไกที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงรูปร่างอย่างถาวร รวมถึงกลไกการแฝด (mechanical twining), การเคลื่อนที่โดยการเลื่อน (dislocation glide), การเปลี่ยนมวลโดยการเลื่อนไถล (diffusional mass transfer) และการเลื่อนตามผิวของเม็ดแร่ (grain boundary gliding)

plasticity index (แพ<u>ล</u>ส๎ติเซอที่ อิน๎เด็กสฺ) ช่วงที่ดินเป็นแพลสติค นิยามโดยปริมาตรน้ำในดินคือ ลิเควิด ลิเหมิท (liquid limit) ลบด้วย แพลสติค ลิเหมิท (plastic limit)

plastic limit (แพ<u>ล</u>ส๎ติค ลิ๎เหมิท) ขอบเขตปริมาตรน้ำของตะกอน เช่น ปริมาตรน้ำในดินอิ่มน้ำ และในดินที่เป็นแพลสติคเป็นค่ากำหนดหนึ่งใน แอ๊ะเทอรเบิรก ลิเหมิท (Atterberg limit) เปรียบเทียบ: *liquid limit (ลิ๎เค<u>ว</u>ิด ลิ๎เหมิท)*

plastic relief map (แพ<u>ล</u>ส๎ติค ริลี้ฟ๎ แม็พ) แผนที่ภูมิประเทศซึ่งพิมพ์ลงบนแพลสติค และหล่อเป็นรูปสามมิติ เพื่อเน้นความสูงต่ำของพื้นที่

plastic strain (แพ<u>ล</u>ส๎ติค สเตร<u>น</u>๎) ดู: *plastic deformation (แพ<u>ล</u>ส๎ติค ดีฟอรเม๎เฉิ่น)*

plate (เพ<u>ล</u>ท) (1) แผ่นบางของหิน เช่น แผ่นหินปูพื้น (slap หรือ flagstone) (2) ส่วนของเปลือกโลกที่เป็นหิน (lithosphere) ซึ่งอาจเคลื่อนที่ในแนวระนาบ และรวมกับเผลทอื่นๆ ตามแนวเขตที่มีแผ่นดินไหว (seismicity) ดู: *plate tectonics (เพ<u>ล</u>ท เท็คทอ๎หนิคสฺ)* (3) ผลึกหิมะในรูปหกเหลี่ยมบางและเล็กมาก

plateau (แพ<u>ล</u>ะโท๎) (1) [ธรณีสัณฐานวิทยา] พื้นที่ราบขนาดใหญ่มากและอยู่ในระดับสูงมากกว่า 150 เมตร จากพื้นที่โดยรอบหรือเหนือระดับน้ำทะเล และอย่างน้อยหนึ่งด้านจะต้องมีหน้าผาที่เห็นความต่างระดับชัดเจน แต่ส่วนมากถูกตัดโดยหุบเขาลึกและล้อมรอบด้วยเขาสูง ซึ่งพื้นที่ราบส่วนใหญ่จะอยู่ที่ระดับเดียวกัน หรือใกล้ยอดเขา อาจมีต้นกำเนิดมาจากการยกตัวของเปลือกโลก (tectonic) หรือจากการไหลของลาเว่อ (volcanic) หรือจากการกัดเซาะ (residual) เปรียบเทียบ: *tableland (เท๎เบิ้ลแลนดฺ)* (2) [ธรณีสัณฐานวิทยา] พื้นที่ราบสูง ที่รองรับด้วยชั้นหินในแนวระนาบ รากศัพท์: ภาษาฝรั่งเศส พหูพจน์:

plateaus หรือ plateaux (3) [สมุทรธรณีวิทยา] พื้นทะเลที่กว้างเรียบ และสูงกว่าพื้นที่ใกล้เคียงมากกว่า 200 เมตร คำพ้อง: *submarine plateau (เสิบ'เมอรีน แพละโท')*

plateau basalt (แพละโท' บะ'ซ้อลทฺ) ดู: *flood basalt (เฝลิด บะ'ซ้อลทฺ)*

plateau eruption (แพละโท' อิเริพ'เฉิ่น) การไหลของลาเว่อหลายครั้งติดต่อกัน ซึ่งแผ่ออกเป็นแผ่นคลุมพื้นที่กว้างขวาง เปรียบเทียบ: *fissure eruption (ฟิ'เฉ่อรฺ อิเริพ'เฉิ่น)*

plateau gravel (แพละโท' แกร'เวิ่ล) พื้นกรวดที่ปกคลุมพื้นที่ราบบนยอดเขา แพละโท หรือพื้นที่สูงเหนือระดับตะพัก

plateau mountain (แพละโท' เม้านฺ'เทิ่น) เขาเทียม (pseudo mountain - ซูโดเมานฺ'เทิ่น) ซึ่งเกิดจากการตัดแพละโทออกจากกัน

plateau plain (แพละโท' เพลน) พื้นที่ราบกว้างขวางล้อมรอบด้วยพื้นที่เขายอดต่ำ และขอบเป็นหน้าผา

plate boundary (เผลท บาวนฺ'เดอรี่ หรือบาวนฺ'ดรี้) เขตซึ่งมีปรากฏการณ์แผ่นดินไหว และการยกขึ้น และ/หรือจมลงของแผ่นเปลือกโลก เนื่องจากการเคลื่อนที่สัมพัทธ์ระหว่างแผ่นเปลือกโลก คำพ้อง: *plate margin (เผลท มาร'เจิน)* คำพ้องแต่ไม่นิยม: *plate juncture (เผลท เจิง'เช่อรฺ)*

plate juncture (เผลท เจิง'เช่อรฺ) ดู: *plate boundary (เผลท บาวนฺ'เดอรี่)*

plate margin (เผลท มาร'เจิ้น) ดู: *plate boundary (เผลท บาวนฺ'เดอรี่)*

plate subsidence caldera (เผลท เสิบ'ไซเดิ้นซฺ แคลเด'เร่อ) ปากปล่องภูเขาไฟขนาดใหญ่มาก (เส้นผ่าศูนย์กลางมากกว่า 5 กิโลเมตร) ซึ่งล้อมรอบด้วยฟ้อลทโค้งชัน ที่กำหนดส่วนที่ยุบของปากปล่อง

plate tectonic (เผลท เท็คทอ'หนิคสฺ) ทฤษฎีโกลเบิ้ล เท็คทอหนิคส (global tectonics) ที่ซึ่งเปลือกโลกส่วนที่เป็นหิน (lithosphere) แบ่งออกเป็นเผลท ซึ่งรูปแบบของการเคลื่อนที่ในแนวราบเป็นลักษณะของแผ่นแข็ง ซึ่งมีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกันตามขอบของแต่ละเผลท ทำให้เกิดแผ่นดินไหวและการยกขึ้น และ/หรือจมลงของเผลทตามขอบของเผลทเหล่านี้

platform (แผลทฟอรฺม') (1) [ชายฝั่ง] พื้นที่ถูกกัดเซาะ ที่ราบหรือเอียงเล็กน้อยลงใต้น้ำทะเล หรือทะเลสาบจากฝั่ง โดยเฉพาะเว้ฟ เคิ้ท แผลทฟอรม (wave cut platform) หรือ เออะเบรเฉิ่นแผลทฟอรม (abrasion platform) (2) [ภูมิสัณฐานวิทยา] ศัพท์ทั่วไปสำหรับพื้นที่เรียบหรือเกือบเรียบ เช่นตะพัก (terrace หรือ bench) แง่หิน (ledge) หรือ พื้นที่ขนาดเล็กบนหน้าผา พื้นดินที่เรียบและยกตัวสูงขึ้น เช่น เทเบิ้ลแลนด (tableland) หรือ แพละโท (plateau), พีนิเพลน (peneplain) หรือพื้นผิวที่ถูกทำให้เรียบ (3) แพละโท่ขนาดเล็ก (4) [เทคทอหนิคส] ส่วนของทวีปซึ่งปิดอยู่ด้วยชั้นหินในแนวราบหรือเอียงเทเล็กน้อย และรองรับอยู่โดยหินฐาน (basement) ที่ความลึกแตกต่างกัน และผ่านกระบวนการเปลี่ยนรูป (deformation) มาก่อน แผลทฟอรม เป็นส่วนหนึ่งของเครทอน (craton)

platform facies (แผลทฟอรฺม เฟ'ฌีส) ดู: *shelf facies (เฌ้ลฟฺ เฟ'ฌีส)*

plateform reef (แผลท'ฟอรฺม รี้ฟ) แผ่นปะการังซึ่งกว้างขวางมากกว่าพืดปะการัง (patch reef (แพทช รี้ฟ)) มีพื้นที่หลายตารางกิโลเมตร และด้านบนราบ บางครั้งกลายเป็นเกาะ เปรียบเทียบ: *table reef (เท'เบิ้ล รี้ฟ)*

platy (เพล'ที่) (1) ตะกอนหรือเศษหินที่มีความยาวมากกว่า 3 เท่าของความหนา เปรียบเทียบ: *acicular (เออะซิ'คิวเล่อร - เหมือนเข็ม)* (2) เกี่ยวกับหินทราย หรือหินปูน ที่แตกออกเป็นแผ่นและมีความหนาระหว่าง 2-10 มิลลิเมตร

platy flow structure (เพล'ที่ โฟล สเตริ๊ค'เช่อรฺ) โครงสร้างในหินอัคนีที่เป็นแผ่น บ่งชี้ถึงการแยกเป็นชั้น (stratification) ซึ่งเกิดจากการหดตัวในขณะเย็นลง โครงสร้างจะขนานกับผิวของการเย็นตัว และทำให้ปรากฏเด่นขึ้นโดยการผุพัง (weathering) คำพ้อง: *platy structure (เพล'ที่ สเตริ๊ค'เช่อรฺ)*

playa (ไพล'เอ้อ หรือ พลา'ย่า) (1) [ฝั่งทะเล] หาดทรายปากแม่น้ำ หรือก้นอ่าว (2) หาดทรายชายฝั่งแม่น้ำ ที่แตกต่างจากหาดทรายชายทะเล รากศัพท์: ภาษาสเปน beach, shore, strand, coast (3) [ภูมิสัณฐานวิทยา] ศัพท์ที่ใช้ในภาคตะวันตกเฉียงใต้ของสหรัฐอเมริกา สำหรับพื้นที่ราบ แห้งแล้ง ไม่มีต้นไม้ ที่ระดับต่ำสุดของแอ่งกลางทะเลทราย ซึ่งไม่มีทางระบายน้ำออก พื้นล่างเป็นชั้นเคล ทรายแป้ง และทราย และมักมีเกลือที่ละลายน้ำได้ ศัพท์นี้ยังใช้กับแอ่งพลาย่า ที่กว้างและอาจเป็นทะเลสาบในช่วงเวลาสั้นๆ ดู: *salina (เซอไล'น่อ); alkali flat (แอล'เคอไล แฝล็ท); salt flat (ซ้อลทฺ แฝล็ท); salt pan (ซ้อลทฺ แพน); salar (เซอล่าร์'); salada (เซอลา'ด้า); saline mudflat (เซ'ลีน เหมิด' แฝล็ท); saline pan (เซ'ลีน แพน); dry mudflat (ดราย เหมิด' แฝล็ท)* คำพ้อง: *dry lake (ดราย เล้ค); sabkha (แสบ'เค่อ)* (4) ศัพท์นี้มักใช้สำหรับ *playa lake (พลา'ย่า เล้ค)*

playa basin (พลา'ย่า เบ'เซ่น) ดู: *bolson (เบ'ล'เซ่น)*

playa lake (พลาย่า เล้ค) ทะเลสาบตื้น มีน้ำบางครั้งในเขตแห้งแล้ง โดยน้ำขังอยู่ในพลาย่า ในฤดูฝน และแห้งในเวลาต่อมา ทะเลสาบที่มีน้ำ ในช่วงเวลาสั้น ๆ และกลายเป็นพลาย่า เมื่อน้ำระเหยไปหมด

play of color (เพล เอ๊ฟ เคอ´เล่อร) ปรากฏการณ์ทางการมองเห็นแสงสีต่างๆ ติดต่อกันในช่วงเวลาสั้นๆ จากแร่บางชนิด (โดยเฉพาะ โอเพิ่ล) หรือรัตนชาติทีเจียระไนเป็นรูปหลังเบี้ย *(cabochon-cut- คาโบเชิ่น-เคิท)* –การเล่นแสง (*opalescence - โอเพอเละ´เซิ่นซฺ)* เปรียบเทียบ: *fire (ไฟ´เอ่อร); change of color (เชงจฺ เอ๊ฟ เคอ´เล่อรฺ)* คำพ้อง: *schiller (ฉิ´เล่อรฺ)*

plaza (แพล´เซ่อ หรือพลาเซ่อ) ศัพท์ที่ใช้ในตะวันตกเฉียงใต้ของสหรัฐอเมริกา สำหรับพื้นหุบเขาที่กว้างมากและราบ รากศัพท์: ภาษาสเปน แปลว่า จตุรัส (square) หรือ ตลาด (market place)

Pleistocene (ไพลส´เตอซีน) ในมาตรฐานการวัดระยะเวลาของชั้นหินของโลก (Standard Global Chronostratigraphic Scale) ไพลสเตอซีน คือหินสมัยล่างของยุคควอเทอเนรี (Quaternary System) อยู่เหนือหินสมัยไพลเออซีน (Pliocene Series) ของยุคเทอรเฌอรี่ (Tertiary System) และอยู่ใต้หินสมัยโฮเลอซีน (Holocene Series) และเป็นชื่อสมัย (epoch) หรือช่วงเวลาที่หินเหล่านี้กำเนิดขึ้น สมัยไพลสเตอซีน (Pleistocene Epoch) คือ ช่วงเวลาระหว่าง 1.75 ล้านปี และ 11.5 หมื่นปี

Pleistogene (ไพลส´เตอจีน) คือ ศัพท์ที่เสนอให้ใช้แทนศัพท์ควอเทอรเนรี (Quaternary) สำหรับยุคล่าสุดของมหายุคซีเนอโซอิค (Cenozoic Era)

pleniglacial (เพลนิเกล´เฌิ่ล) ช่วงเวลาที่เป็นธารน้ำแข็งทั้งหมดของวัฏจักรภูมิอากาศในอดีต (paleoclimatic cycle)

pleochroic (พลีโอโคร´อิค) หมายถึง แร่ซึ่งแสดง พลีโอโครอิเซิ่ม (pleochroism)

pleochroic formula (พลีโอโคร´อิค ฟอร´มิวเล่อ) การแสดงพลีโอโครอิเซิ่ม (pleochroism) ของแร่ หรือสีของแสงที่ส่องผ่านแร่

pleochroic halo (พลีโอโคร´อิค เฮ´โล่) เปลือกทรงกลมของการเปลี่ยนสีหนึ่ง หรือหลายชั้นรอบมลทิน (inclusion) ของแร่กัมมันตภาพรังสีในแร่ชนิดอื่น เกิดจากการปล่อยรังสีแอลเฟ่อ (alpha particles)

pleochroic halo dating (พลีโอโคร´อิค เฮ´โล่ เด´ทิ่ง) การหาอายุธรณีกาลโดยการวัดการเพิ่มขึ้นของสีเข้มในพลีโอโครอิค เฮโล่ของความเสียหายจากการแผ่รังสีแอลเฟ่อรอบๆ ผลึกแร่เซอรคอน (zircon) มอเนอไซ้ท (monazite) ซีเนอไทม (xenotime) หรือแอ๊ะเพอไท้ท (apatite) ซึ่งเป็นเฟิงเฌิ่น (function) ของเวลาและการแผ่รังสีแอลเฟ่อ

pleochroism (พลีโอ´โครอิเซิ่ม) ความสามารถของผลึกที่มีคุณสมบัติแตกต่างกันเมื่อวัดในทิศทางต่างกัน (*anisotropism*) ที่สามารถดูดแสงต่างความยาวคลื่น (wavelength) ในทิศทางที่แตกต่างกัน ทำให้แสงสีต่างกันในทิศทางต่างกัน คุณสมบัตินี้สามารถเห็นได้ง่ายโดยใช้กล้องจุลทรรศน์ที่บังคับทิศทางแสงได้ (polarizing microscope) แร่ซึ่งแสดง พลีโอโครอิเซิ่ม เรียกกันว่า พลีโอโครอิค (pleochroic)

plesiostratotype (เพล´สิโอสแตร´เทอไท้พฺ) ชั้นหินเสริมชั้นหินต้นแบบทำให้สมบูรณ์

plication (ไพลเค´เฌิ่น) (1) [บรรพชีวินวิทยา] การย่นแบบลูกฟูกเป็นรัศมีบนเปลือกของหอยสองฝา หรือเปลือกเบรคิเออผอด (brachiopod) (2) [ธรณีวิทยาโครงสร้าง] โฟลดิ้งต่อเนื่องขนาดเล็กมาก เปรียบเทียบ: *crenulation (ครีนิวเล´เฌิ่น)*

Pliensbachian (พลีนสแบ๊ะ´เคี่ยน) ในมาตรฐานการวัดระยะเวลาของชั้นหินของโลก พลีนสแบ๊ะเคี่ยน คือ หินสมัยจุแรสิค ช่วงล่าง (Lower Jurassic) (บนสิเนอมิวเรี่ยน (Sinemurian) ใต้ ทออารเซี่ยน (Toarcian))

Plinian eruption (พลิ´เนี่ยน อิเริพ´เฌิ่น) การระเบิดอย่างรุนแรงของภูเขาไฟที่ซึ่ง การทะลักของแม็กเม่อปนเศษหินและแก๊สที่พลุ่งออกมาด้วยความเร็วสูงอย่างต่อเนื่อง ปริมาณมหาศาลของเทะเฟร่อ (tephra) เถ้าเศษหินและลาเว่อที่พลุ่งเป็นแท่งฝุ่นควันขึ้นไปในบรรยากาศ คือลักษณะเฉพาะของการระเบิดชนิดนี้ รากศัพท์: พลินี่ ผู้เป็นหลาน (Pliny the Younger) ผู้ซึ่งบันทึกการระเบิดของภูเขาไฟเวอซูเวียส (Vesuvius) ในปี ค.ศ. 79

plinth (พลิ้นธฺ) ส่วนล่างและส่วนนอกของไซ้ฟดูน (seif dune) ด้านนอกของสลิพ เฟซ (slip face) ซึ่งไม่เคยถูกถล่มด้วยแซนดแอ๊ะเวอแล้นช (sand avalanche – การถล่มของทรายความเร็วสูง)

plinthite (พลิ้น´ไธ้ท) ดินซึ่งมีเหล็กและเออลูเมอเน่ม อ็อกไซดเป็นส่วนประกอบสำคัญ ร่วมกับแคล และซาอรทส ซึ่งได้มาจากการชะล้าง (leaching) และการเปลี่ยนแร่เป็นดินเหนียว (claying) ของดินในเขตร้อนชื้น (tropics) เมื่อแห้งจะกลายเป็นศิลาแลง หรือดานแข็ง (hard pan)

Pliocene (ไพล´เออซีน) หินชุดบนสุดของนีเออจีน (Neogene Subsystem) ในระบบเทอรเฌอรี่ (Tertiary System) ของมาตรการ

วัดอายุของชั้นหินของโลก อยู่เหนือไมเออซีน (Miocene) และใต้ชุดไพลสเตอซีน (Pleistocene Series) ของระบบควอเทอรนารี่ (Quaternary System) และหมายถึงช่วงเวลาที่หินเหล่านั้นกำเนิดขึ้น ครอบคลุมช่วงเวลาระหว่าง 5 และ 1.75 ล้านปี

plucking (เพ<u>ล</u>อะ´คิ่ง) (1) [ธรณีวิทยาธารน้ำแข็ง] กระบวนการของการเซาะของธารน้ำแข็ง โดยที่เศษหินขนาดต่างๆ เช่น ก้อนหรือบล็อคหินขนาดใหญ่ที่ถูกทำให้แตกและเคลื่อนออกไปจากมวลหินฐาน โดยการแข็งตัวของน้ำตามร่องแตกและระนาบของชั้นหิน ที่เป็นผลให้หินหลุดออกและถูกเคลื่อนย้ายออกไปได้โดยธารน้ำแข็ง ดู: *sapping (แซะ´พิ่ง) [ธรณีวิทยาธารน้ำแข็ง]* คำพ้อง: *quarrying (ควอ´รีอิ้ง) [ธรณีสัณฐานวิทยา]* (2) [ธารน้ำ] แนวยาวของตะกอนจากท้องน้ำ ที่เป็นผลจากแรงยก (*lift force – ลิฟทฺ ฟ้อรฺส*) ขณะน้ำไหล เปรียบเทียบ: *quarrying (ควอ´รีอิ้ง) [ธารน้ำ].*

pluck side (เพ<u>ลิ</u>ค ไซด) ด้านลาดลงของธารน้ำ ที่อยู่ถัดจากด้านลาดขึ้น (leeward side – ลี´เวิรฺด ไซ้ด) มักชัน และขรุขระ เกิดโดยการกัดเซาะของธารน้ำแข็ง คำตรงข้าม: *scour side (สเกา´ เอ้อร ไซ้ด)*

plug (เพ<u>ลิ</u>ก) (1) [การเจาะ] (ก) คำนาม หมายถึง การอุดไม่ให้เกิดการรั่วซึม (ข) คำกริยา หมายถึง อุดร่องแตก โพรง หรือรูรั่วของผนังหลุมเจาะ (2) [ภูมิลักษณ์พื้นดิน] (ก) ธรณีวัตถุรูปทรงคล้ายแท่งขนาดกรวด ที่ยังคงยึดติดแน่นบนพื้นผิว และยังคงมีความต่อเนื่องในระดับความลึก เป็นรูปแบบของพื้นดินแบบวงกลม (sorted circle – ซ้อร´เถิด เซอรฺ´เคิ่ล) เช่นที่ปรากฏของหาดกรวด ในเกาะวิคทอเรีย ของแคนาดา (Victoria Island, Canada) (ข) ลักษณะธรณีวัตถุขนาดละเอียดและ/หรือหยาบรูปทรงคล้ายแท่ง ที่เกิดในกองโคลนรูปวงกลม (mud circle) (3) [ตะกอนวิทยา] ตะกอน เช่น เคล หรือทราย ที่เต็มอยู่ภายในธารน้ำหรือแม่น้ำเก่า ดู: *valley plug (แว´ลี่ เพ<u>ลิ</u>ก)* (4) [การระเบิดภูเขาไฟ] (ก) แท่งแม็กเม่อ ที่เย็นตัวตามช่อง หรือร่อง ที่เป็นที่ปะทุออกของลาเว่อของภูเขาไฟในอดีต (ข) ปล่องภูเขาไฟที่มีลาเว่อทับถมอยู่ และล้อมรอบด้วยธรณีวัตถุที่ถูกกัดเซาะและพัดพา เปรียบเทียบ: *neck (เน็ค) [การระเบิดของภูเขาไฟ]*

plug dome (เพ<u>ลิ</u>ก โดม) โดมภูเขา ที่มีลักษณะเป็นแท่งแข็งและสูงเด่น ที่เดิมเคยเป็นส่วนของร่อง หรือช่องที่ลาเว่อไหลหรือปะทุออกมา

plugging (เพ<u>ล</u>อะ´กิ้ง) การปิดหลุมแห้ง หรือการปิดหลุมที่ผ่านการผลิตจนหมดแล้ว ประกอบด้วยการอัดซีเมนต ลงไปในหลุม การปิดที่พื้นผิว และครอบหลุมด้วยแผ่นโลหะ

plugging back (เพ<u>ล</u>อะ´กิ้ง แบ๊ค) การทำหรือกระบวนการอุดหรือปิดส่วนที่อยู่ช่วงล่างของหลุม และทำส่วนที่อยู่ช่วงบนให้เสร็จสิ้น

plug reef (เพ<u>ลิ</u>ก รี๊ฟ) สามเหลี่ยมเล็กๆ ของแนวปะการัง ที่งอกออกสู่ทะเล ผ่านช่องระหว่างขอบของแนวปะการังตามชายฝั่ง คล้ายกับสันทรายที่เกิดขึ้นในบริเวณปลายแม่น้ำขนาดใหญ่

plum (เพ<u>ลิ</u>ม) ธรณีวัตถุที่ฝังในเมถริกส โดยเฉพาะกรวดในเคินกลอเมอเหริท

plumbago (เพ<u>ลิ</u>มเบ´โก้) คำพ้องของ *graphite (แก<u>รฺ</u>´ไฟ้ทฺ)* ศัพท์นี้ยังหมายถึง หินจำพวกแกรไฟ้ท, แกรไฟ้ทสกปรก และแร่คล้ายแกรไฟ้ท เช่น เมอลิบเดอไน้ท (molybdenite)

plumb bob (เพ<u>ลิ</u>ม บ๊อบ) ลูกดิ่ง; โลหะหนักรูปกรวยที่แขวนอยู่กับเชือก ใช้เล็งจุดแนวดิ่งในระยะทางสั้นๆ และอาจเรียกสั้นๆ ว่า “plumb – เพ<u>ลิ</u>ม”

plumbic ocher (เพ<u>ลิ</u>ม´บิค โอ´เค่อรฺ) ดู: *lead ocher (เหลด โอ´เค่อรฺ)*

plumb line (เพ<u>ลิ</u>ม ไลน) เส้นตั้งฉากที่ตัดกับเส้นสนามแรงโน้มถ่วงของโลกที่มีค่าเท่ากัน; เส้นแนวดิ่งตามทิศทางของแรงโน้มถ่วง; เส้นโค้งแบบต่อเนื่องที่มีสัมผัสกับทิศทางของแรงโน้มถ่วง

plume (พ<u>ลู</u>ม) (1) [ธรณีวิทยาสิ่งแวดล้อม] (ก) การไหลเป็นเส้นเล็กๆ คล้ายขนนกของน้ำที่ปนเปื้อน ลงสู่แม่น้ำ (ข) บริเวณของการปนเปื้อนในรูปของสารละลายในน้ำบาดาล ที่เคลื่อนลงไปตามแรงดันจากแหล่งของการปนเปื้อนที่อยู่ใต้ชั้นน้ำบาดาล (2) [แร่วิทยา] สิ่งแปลกปลอม ที่มีลักษณะคล้ายขนนกฝังอยู่ในเม็ดอัญมณีเช่นเดียวกับที่ปรากฏใน “แอ๊ะเกิทขนนก (agate plume – แอ๊ะ´เกิท พ<u>ลู</u>ม)” (3) [การระเบิดภูเขาไฟ] ลาเว่อ ที่มีต้นกำเนิดจากเนื้อโลกโดยกระบวนการของจุดร้อน (hot spot) และปะทุขึ้นบนเปลือกโลก เปรียบเทียบ: *mantle plume (แมน´เทิ่ล พ<u>ลู</u>ม)*

plume structure (พ<u>ลู</u>ม สเตร<u>ิ</u>ค´เช่อรฺ) โครงสร้างที่มีลักษณะเป็นสันคล้ายขนนก ปรากฏบนผิวระนาบของจ๊อยนทหลัก หรือขอบของร่องแตก คำพ้อง: *plumose structure (พ<u>ลู</u>´โมส สเตร<u>ิ</u>ค´เช่อรฺ)* คำพ้องที่ใช้น้อย: *feather fracture (เฟ๊ะ´เธอร แฟร็คเช่อรฺ)*

plumose structure (พ<u>ลู</u>´โมส สเตร<u>ิ</u>ค´เช่อรฺ) ดู: *plume structure (พ<u>ลู</u>ม สเตร<u>ิ</u>ค´เช่อรฺ)*

plumose surface morphology (พ<u>ลู</u>´โมส เซอรฺ´เฟิซ มอรฟอ´เลอจี้) ลักษณะปรากฏคล้ายขนนก ร่องเล็กๆ บนผิวระนาบจ๊อยนทที่มีรูปร่างคล้ายขนนก

plunge (เพลิ้นจฺ) (1) [ธรณีวิทยาโครงสร้าง] มุมระหว่างโครงสร้างแนวเส้น (เช่น โฟลด ฮิ้นจ (fold hinge) เส้นจากการครูด (slip lineation) เส้นตามแนวการเรียงตัวของแร่ (mineral lineation)) และแนวนอน ที่วัดบนระนาบแนวตั้งที่มีเส้นนั้นปรากฏอยู่ เปรียบเทียบ: *dip (ดิ๊พ) [ธรณีวิทยาโครงสร้าง]* (2) [รังวัดการสำรวจ] ดู: *transit (แทรน์เสิท)*

plunge basin (เพลิ้นจฺ เบ์เซิ่น) หลุมค่อนข้างใหญ่และลึก หรือโพรงที่เกิดจากการกัดเซาะลงไปในพื้นท้องน้ำ โดยแรงจากน้ำตก (water fall) หรือแรงจากการหมุนวนของน้ำ มักเรียกว่า “plunge pool – เพลิ้นจฺ พูล” เปรียบเทียบ: *pothole (พ็อท์โฮล) [ธารน้ำ]*

plunge pool (เพลิ้นจฺ พูล) (1) น้ำในเพลิ้นจ เบเซิ่น (plunge basin) (2) ทะเลสาบลึก รูปวงกลม ที่เดิมเป็นเพลิ้นจ เบเซิ่น แต่ภายหลังน้ำตกได้แห้งไป หรือหยุดตก เนื่องจากธารน้ำเปลี่ยนทิศทาง คำพ้อง: *waterfall lak (วอ์เท่อรฺฟอล เล้ค)* (3) เพลิ้นจ เบเซิ่น ขนาดเล็ก-ลึก

plunging breaker (เพลิ้น์จิ้ง เบร์เค่อรฺ) รูปแบบหนึ่งของคลื่นที่เคลื่อนเข้าสู่ฝั่ง (breakering wave – เบร์คิ่ง เว้ฟ) มียอดโค้ง/ม้วน และทรุดลงมาอย่างรวดเร็วพร้อมๆ การสลายตัว เปรียบเทียบ: *surging breaker (เซ้อร์จิ้ง เบร์เค่อรฺ); spilling breaker (สปิ์ลิ่ง เบร์เค่อรฺ); collapsing breaker (เคอแลพ์ซิ่ง เบร์เค่อรฺ);*

plunging cliff (เพลิ้น์จิ้ง คลิฟ) หน้าผาที่อยู่ริมทะเลตรงบริเวณน้ำลึก โดยมีฐานอยู่ต่ำกว่าระดับน้ำ คลื่นจะถูกเบี่ยงเบนออกไปมากกว่าที่จะกัดเซาะ

plunging fold (เพลิ้น์จิ้ง โฟลดฺ) โฟลด ที่ฮิ้นจ ไลน เอียงออกจากแนวนอน เปรียบเทียบ: *doubly plunging fold (เดอะ์บลิ้ เพลิ้น์จิ้ง โฟลดฺ); pitching fold (พิท์ชิ่ง โฟลดฺ)* ดู: *plunging inclined fold (เพลิ้น์จิ้ง อิน์ไคลนดฺ โฟลดฺ); plunging upright fold (เพลิ้น์จิ้ง เอิ๊พไร้ทฺ โฟลดฺ)*

plunging inclined fold (เพลิ้น์จิ้ง อิน์ไคลนดฺ โฟลดฺ) โฟลด ที่มีแกนของเพลินและแอ๊คเซี่ยลเพลนเอียง

plunging upright fold (เพลิ้น์จิ้ง เอิ๊พไร้ทฺ โฟลดฺ) โฟลด ที่มีแกนเอียง และแอ๊คเซี่ยล เพลน แนวดิ่ง

pluricolumnal (พลู์ริเคอเลิมเนิ่ล) สองหรือมากกว่าสองคอเลิ่มที่แนบติดกันของไครนอยด

plush copper ore (เพลิฉ เคาะ์เพ่อร ออร) ดู: *chalcotrichite (แคลเคอทริ์ไค้ทฺ)*

plus sight (เพลิส ไซ้ท) ดู: *backsight (แบ๊ค์ไซ้ทฺ)*

pluton (พลู์ทอน) หินอัคนีอินทรูซีฟระดับลึก เปรียบเทียบ: *plutonism (พลู์เทอนิเซิ่ม) [หินอัคนี]*

plutonic (พลูทอ์หนิค) หมายถึง หินอัคนี หรือหินอินทรูซีฟที่เกิดระดับลึก ดู: *plutonic rock (พลูทอ์หนิค ร็อค)* เปรียบเทียบ: *hypabyssal (ฮิเพอบิ๊เซิ่ล)* คำพ้อง: *abyssal (เออะบิ๊เซิ่ล) [อินทรูซีฟ ร็อค]; deep-seated (ดี๊พ ซีทดฺ); hypogene (ไฮเพอจีน)*

plutonic cognate ejecta (พลูทอ์หนิค ค็อก์เหนท อิเจ็ค์เท่อ) ชิ้นส่วนหินอัคนีที่เย็นตัวใต้ดิน แต่ถูกดันขึ้นมาสู่พื้นดิน จากผลของการปะทุหรือระเบิดของแม็กเม่อ

plutonic nodule (พลูทอ์หนิค นอจู้ล์) ดู: *nodule (นอจู้ล์) [หินอัคนี]*

plutonic rock (พลูทอ์หนิค ร็อค) หินอัคนีที่เกิดขึ้นที่ระดับลึก มีผลึกขนาดกลางถึงขนาดใหญ่ และมีเนื้อหยาบ หรือมีเท็กสเช่อรคล้ายแกรเหนิท (granitoid texture)

plutonism (พลู์เทอนิเซิ่ม) [หินอัคนี] ศัพท์ทั่วไปสำหรับปรากฏการณ์ ที่เกี่ยวกับการเกิดพลูทอน (pluton) เปรียบเทียบ: *pluton (พลู์ทอน); plutonic rock (พลูทอ์หนิค ร็อค)*

pluvial (พลู์เวี่ยล หรือพลู์วีเอิ้ล) (1) [ภูมิอากาศ] หมายถึงสภาพภูมิอากาศที่มีฝนตกชุก หรือช่วงเวลาที่มีฝนตกชุก เดิมถือว่าเป็นช่วงเดียวกับเกลเฉ่อร ที่เกิดในยุคควอเทอเนอรี่ระหว่างเกลเฉ่อรสลับกับอินเทอรเกลเฉ่อร ปัจจุบันถือว่าเป็นช่วงรอยต่อ (transitional) หรือเป็นช่วงของอินเทอรเกลเฉ่อร ที่เกิดในแถบเส้นรุ้ง (Latitute และเทอถูด)ต่ำ (2) [ธรณีสัณฐานวิทยา] หมายถึงเหตุการณ์ทางธรณีวิทยาของการเปลี่ยนแปลง กระบวนการตกทับถม หรือลักษณะอื่นๆ ที่เกิดจากการกระทำ หรือผลกระทบจากฝน เช่น การเกิดการกัดเซาะและชะล้างจากน้ำฝน การเกิดแผ่นดินถล่มจากผลของฝนตกหนัก หรือการกัดเซาะเป็นร่องน้ำ ศัพท์นี้อาจรวมถึง ผลของน้ำฝนที่ไหลในธารน้ำ โดยเฉพาะธารน้ำที่มีน้ำไหลในช่วงที่มีฝนตก (3) [อุตุนิยมวิทยา] เกี่ยวกับ ฝน หรือการเกิดเป็นหยดน้ำ (ข) ลักษณะที่มีฝนตกชุก เปรียบเทียบ: *hyetal (ไฮ์เออเทิ่ล) เกี่ยวกับฝน*

pluvial lake (พลู์เวี่ยล เล้ค) ทะเลสาบ ที่เกิดขึ้นในช่วงที่มีฝนตกหนักมาก โดยเฉพาะ ทะเลสาบที่เกิดขึ้นในสมัยไพลสโตซีน (Pleistocene epoch) ซึ่งเป็นสมัยที่สะเริ่มข้าวร่องน้ำแข็ง

โดยทะเลสาบเหล่านี้อาจแห้ง หรือเหลืออยู่บางส่วน เช่น Lake Bonneville (เล้ค บอ´เนอวิล) ในรัฐยูท่า (Utah) สหรัฐอเมริกา

pluviofluvial (พลู´วิโอฟลูเวี่ยล) หมายถึง การกระทำร่วมกันของน้ำฝนและน้ำในธารน้ำ เช่น การกัดเซาะจากผลงของน้ำฝนและน้ำในธารน้ำที่กระทำร่วมกัน (pluviofluvial denudation - พลู´วิโอฟลูเวี่ยล ดีนูเด´เฌิ่น)

pluviometer (พลูวิโอ´เมอเท่อรฺ) ดู: *rain gauge (เรน เกจ)*

pneumatogenic (นู´เมอโทเจ´หนิค) ดู: *pneumatolytic (นูเมอเทอลิ´ถิค) [แหล่งสินแร่]*

pneumatolytic (นูเมอเทอไล´ถิค) (1) [แหล่งสินแร่] หมายถึง การเกิดแร่หรือหิน จากสารต้นกำเนิดที่อยู่ในสภาวะแก๊ส เช่น ลิเธี่ยม หรือดีบุกในเพ็คเมอไท้ท (2) [ศิลาวิทยา] (ก) เกิดจากสารต้นกำเนิดที่อยู่ในสภาวะแก๊ส (ข) บางครั้งใช้กับพื้นที่ใกล้ภูเขาไฟที่เป็นผลจากแก๊สถูกปลดปล่อยออกมา (ค) ใช้กับช่วงที่แม็กเม่อมีการแยกส่วนระหว่างเพ็คเมอไท้ท และสารละลายน้ำร้อน (hydrothermal – ไฮเดรอเธอร´เมิ่ล)

pneumatolytic differentiation (นูเมอเทอไล´ถิค ดิเฟอเร็นฌีเอ´เฌิ่น) การแยกส่วนของแม็กเม่อในเฟสที่เป็นแก๊ส

pneumatolytic metamorphism (นูเมอเทอลิ´ถิคเมะเทอมอรฺฟิเซิ่ม) การแปรสภาพแบบสัมผัส จากกระบวนการทางเคมีระหว่างแก๊สจากแม็กเม่อกับหินท้องที่และหินอินทรูซีฟ โดยกระบวนการเมะเทอโซเมอทิเซิ่ม (metasomatism)

pneumatolytic stage (นูเมอเทอลิ´ถิค สเตจ´) ขั้นตอนการเย็นตัวของแม็กเม่อ ที่อยู่ในช่วงของแข็งและแก๊สอยู่ในสภาวะสมดุล

POC (พีโอซี) คำย่อ ดู: *particulate organic carbon (พารทิ´คิวเหลิท ออรแก´หนิค คาร´เบิ้น)*

pocket (เพาะ´เคิ่ท) (1) [ชายหาด] อ่าวที่ถูกปิดล้อมหรือมีกำบังตามแนวชายฝั่ง เช่น อ่าวระหว่างแหลม หรือคุ้งน้ำด้านอับลม (2) [เศรษฐธรณีวิทยา] (ก) หย่อมของสินแร่; สินแร่ที่เกิดไม่ต่อเนื่อง เช่น สินแร่ที่เกิดในโพรง หรือร่องแตก (ข) หย่อมที่มีแร่สะสมในปริมาณมาก คำพ้อง: *belly (เบ´ลี่)* (3) [ภูมิศาสตร์] (ก) กระเปาะน้ำเล็กๆ ในธารน้ำที่ไหลในบางฤดูกาล (ข) ร่อง หรือหุบเขาในภูเขา (4) [ดิน] ชั้นดินที่มีการโค้งแอ่นของดินที่เกิดจากการผสมกันของหลายๆ ชั้น จนถึงชั้นฐานจากผลของการแช่แข็งและการละลาย คำตรงข้าม: *festoon (เฟสตูน´)* (5) [ถ้ำวิทยา] หลุม หรือกระเปาะเว้าเข้าไปในเพดาน ผนัง หรือพื้นถ้ำ เกิดจากการละลายออกไปของแร่ที่ละลายน้ำได้ ดู: *ceiling cavity (ซี´ลิ่ง แค´เวอที่)*

pocket beach (เพาะ´เคิ่ท บีช) ชายหาดขนาดเล็กและแคบที่เกิดขึ้นในอ่าว เมื่อมองจากด้านบนมักมีรูปคล้ายจันทร์เสี้ยวมีส่วนเว้าออกสู่ทะเล มักมีการเรียงขนาดของกรวดและทราย; ชายหาดบริเวณหัวอ่าว ดู: *bayhead beach (เบ´เฮด บีช)*

pocket lens (เพาะ´เคิ่ท เล็นสฺ) ดู: *hand lens (แฮนดฺ เล็นสฺ)*

pocket rock (เพาะ´เคิ่ท ร็อค) ศัพท์ที่ใช้ในพื้นที่ตะวันตกเฉียงใต้ของสหรัฐอเมริกา สำหรับก้อนหินขนาดโบลเด้อร (boulder) ในทะเลทราย ที่มีสารเคลือบสีแดง-ดำของอ็อกไซดหรือไฮดร๊อคไซด ของเหล็กหรือแมงเกอนีส ที่เป็นลักษณะเด่น ปรากฏบนผิวของหินในทะเลทราย (desert varnish)

pocket transit (เพาะ´เคิ่ท แทรน´เสิท) เครื่องมือการสำรวจขนาดกะทัดรัด ที่เหมาะกับการใส่ไว้ในกระเป๋า; โดยเฉพาะ เช่น เข็มทิศ

pocket valley (เพาะ´เคิ่ท แว´ลี่) หุบเขา ที่ปลายบนล้อมรอบด้วยผนังสูงชัน และที่ปลายล่างมีน้ำบาดาลซึมออกมา หรือมีน้ำพุ คำพ้อง: *blind valley (ไบลนดฺ แว´ลี่)*

pockmark (พ็อค´ม้ารฺค) พื้นที่เว้าลงคล้ายแอ่งบริเวณปากปล่องภูเขาไฟ มีขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง 15 ถึง 45 เมตร และลึก 5 ถึง 10 เมตร พบมากในพื้นโคลนของสโกเฌิ่น เฌ้ลฟ (Scotian Shelf-ชายฝั่งสก็อตแลนด์,ฯ) นอกจากนี้ยังพบในทะเลเหนือ และที่อื่นๆ การเกิดพ็อคม้ารคยังคงเป็นที่ถกเถียง ซึ่งอาจจะเกิดจากแก๊สเคลื่อนออกไป

pocosen (เพอโค´เซิ่น) ดู: *pocosin (เพอโค´เซิ่น)*

pocosin (เพอโค´เซิ่น) ศัพท์ท้องถิ่นสำหรับ หนอง หรือบึง ในที่ราบตามขอบหรือใกล้ทะเล สะกดได้อีกสองแบบคือ: *pocoson; pocosen* คำพ้อง: *dismal (ดิส´เมิ่ล)*

pocoson (เพอโค´เซิ่น) ดู: *pocosin (เพอโค´เซิ่น)*

pod พ็อด (1) [เศรษฐธรณีวิทยา] สินแร่ที่มีขอบเขตที่แบ่งได้อย่างชัดเจน หรือคลุมเครือแบบกระจัดกระจาย รูปเล็นสยาวหรือแท่ง (podiform shape) (2) [ธรณีสัณฐานวิทยา] ศัพท์ที่ใช้ในที่ราบขนาดกว้างมากทางตอนใต้ของรัสเซีย (Russia) สำหรับพื้นที่ที่ทรุดลงเป็นแอ่งหรือทะเลสาบตื้นๆ มีเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 10 กิโลเมตร อาจมีน้ำตลอดทั้งปีหรือมีน้ำเฉพาะบางฤดูกาล; อาจแสดงถึงการสะสมแบบไม่สม่ำเสมอของดินลมหอบ (loess –เลิส), ภูมิประเทศก่อนการสะสมโดยดินลมหอบ, การพัดพาตะกอนออกไปโดยดินลมหอบ (deflation) หรือการละลายออก

podiform (โพ´เดอฟอรฺม) หมายถึง สินแร่ ไม่ว่าจะมีขอบเขตที่แบ่งได้อย่างชัดเจน หรือคลุมเครือแบบกระจัดกระจาย รูปเล็นสยาว หรือแท่ง

podolite (โพ´เดอไล้ทฺ) ดู: *carbonate-apatite (คาร´เบอเหนิท แอ๊ะ´เพอไท้ทฺ)*

poeciloblast (พอยคิ´เลอแบล๊สทฺ) ดู: *poikiloblast (พอยคิ´เลอแบล๊สทฺ)*

poeciloblastic (พอยคิเลอแบล๊ส´ถิค) ดู: *poikiloblastic (พอยคิเลอแบล๊ส´ถิค)*

poikilitic (พอยเคอลิ´ถิค) หมายถึง เท็กสเช่อรของหินอัคนี ที่มีผลึกขนาดเล็กของแร่ใดแร่หนึ่ง (เช่น เพลเจอะเคลส) กระจายอยู่กับผลึกขนาดขนาดใหญ่ของแร่อื่น (เช่น ไพร็อกซีน) ซึ่งผลึกที่ล้อมรอบผลึกอื่น เรียกว่า “oikocryst (ออย´เคอคริสทฺ)” สำหรับเท็กสเช่อรที่ปรากฏในหินตัวอย่างของหินอัคนีชนิดนี้มักแสดงความวาวเนื่องจากเกิดการสะท้อนบนระนาบคลิหวิจของออยเคอคริสท เดิมสะกด: *poecilitic* เปรียบเทียบ: *ophitic (ออฟิ´ถิค)*

poikilo (พอยคิ´เล่อ) คำนำหน้า หมายถึง “จุดด่างดำ” หรือ “กระดำกระด่าง”

poikiloblast (พอยคิ´เลอแบล๊สทฺ) ผลึกขนาดใหญ่ ที่เกิดขึ้นจากการเกิดผลึกใหม่ขณะเกิดการแปรสภาพ โดยมีผลึกเล็กขนาดที่เป็นสิ่งแปลกปลอมรวมอยู่ด้วย คำคุณศัพท์: *poikiloblastic (พอยคิเลอแบล๊ส´ติค)* สะกดได้อีกแบบคือ: *poeciloblast*

poikiloblastic (พอยคิเลอแบล๊ส´ติค) (ก) เกี่ยวกับ พอยคิเลอแบล๊สท (ข) เท็กสเช่อรของหินแปร ที่มีผลึกเล็กๆ หลายๆ ผลึกอยู่ในผลึกใหญ่ที่เกิดจากผลของการแปรสภาพ คำพ้อง: *sieve texture (สีฟ เท็ก´สเช่อร)* (ค) หมายถึง เท็กสเช่อรของหินแปรที่มีการเปลี่ยนแปลงเนื่องจากเกิดผลึกใหม่ ของแร่ใหม่รอบๆ ผลึกแร่เดิมที่ยังคงเหลืออยู่จำนวนมาก นั่นคือ ทำให้เกิดเท็กสเช่อรแบบพอยเคอลิถิค เปรียบเทียบ: *helicitic (เฮเลอซิ´ถิค)* สะกดได้อีกแบบคือ: *poeciloblastic*

poikilocrystallic (พอยคิ´เลอคริส´แตหลิค) คำพ้องของ *poikilotopic (พอยคิ´เลอทอ´ผิค)*

poikilotherm (พอยคี´เลอเธิรฺม) สิ่งมีชีวิตจำพวก พอยเคอโลเธอรหมิค (poikilothermic) เช่น กบ คำพ้อง: *heterotherm (เฮะเทอเรอเธิรฺม)*

poikilothermic (พอยเคอโลเธอร´หมิค) หมายถึง สิ่งมีชีวิตที่ไม่มีกลไกสำหรับ ควบคุมอุณหภูมิภายในร่างกาย มีอุณหภูมิของร่างกาย ที่เปลี่ยนแปลงไปตามอุณหภูมิของสิ่งแวดล้อม เป็นสัตว์เลือดเย็น

poikilotope (พอย´คีเลอโถพ) ผลึกขนาดใหญ่ ล้อมรอบผลึกขนาดเล็กของแร่อื่นในหินตะกอน แสดงลักษณะของพอยคิเลอแบล๊สติค แฟบริค (poikilotopic fabric) เช่น ผลึกแคลไซ้ทขนาดใหญ่ล้อมผลึกโดเลอไม้ทขนาดเล็ก ที่ไม่ได้ถูกแทนที่อย่างสมบรูณ์ หรือผลึกจิ๊พเซิ่มขนาดใหญ่ล้อมรอบขวอรทส และ/หรือเฟลสปาร

poikilotopic (พอยคิเลอทอ´ผิค) หมายถึง แฟบริคของหินคารเบอเหนทที่ผ่านการเกิดผลึกใหม่ หรือตะกอนที่เกิดทางเคมีที่มีผลึกหลายขนาด โดยมีผลึกขนาดใหญ่ล้อมรอบผลึกขนาดเล็กของแร่อื่น เปรียบเทียบ: *porphyrotopic (พอรฟิเรอทอ´ผิค)* คำพ้อง: *poikilocrystallic (พอยคิ´เลอคริส´แตหลิค)*

point (พ้อยนฺทฺ) (1) [ชายหาด] ผืนดินยาวเรียว และค่อนข้างต่ำ เช่น แหลมเล็กๆ ที่ยื่นออกจากฝั่งเข้าไปในทะเลหรือแหล่งน้ำโดยเฉพาะ ส่วนปลายหรือปลายสุด ของพื้นดินที่ยื่นออกไปในน้ำ คำพ้อง: *tongue (เทิง) [ชายหาด].* (2) [อัญมณี] (ก) หน่วยของน้ำหนักเพชร และอัญมณีอื่น ๆ เท่ากับ 0.01 เคเริท (carat) หรือ 2 มิลลิกรัม (ข) ส่วนปลายของรูปทรงรูปลูกเพร, มารเควิส, หัวใจ หรืออื่น ๆ (3) [ธรณีสัณฐานวิทยา] รูปทรงที่โดดเด่น-ชัดเจน เช่น ยอดเขาที่สูงโดดเด่น

point bar (พ้อยนฺทฺ บาร) สันทรายและกรวดรูปโค้ง ที่เกิดบริเวณด้านคดเคี้ยวของธารน้ำ โดยมีการเพิ่มปริมาณของทรายและกรวดที่ถูกพัดพามาทับถมบริเวณฝั่งน้ำด้านนอกอย่างช้าๆ เปรียบเทียบ: *channel bar (แช´เนิ่ล บาร); meander scroll (มีแอน´เด้อร สโกรล´)* คำพ้อง: *meander bar (มีแอน´เด้อร บาร)*

point-bar deposit (พ้อยนฺทฺ บาร ดิพอ´เสิท) การตกทับถมที่ประกอบด้วยชุดของสันทรายสลับกับร่อง

point-counter analysis (พ้อยนฺทฺ เค้าน´เท่อรฺ เออะแน´เลอเสิส) วิธีการทางสถิติ เกี่ยวกับการประเมินความถี่ของวัตถุใดๆ เช่น เฟาะเซิ่ล หรือแร่ประกอบหิน โดยการนับจำนวนครั้งที่พบไปตามช่วงที่กำหนด

point coverage (พ้อยนฺทฺ คะ´เวอหริจ) ข้อมูลในพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ ที่แสดงโดยจุด ดู: *line coverage (ไลนฺ เคอ´เวอหริจ); polygon coverage (โพ´ลิกอน คะ´เวอหริจ)*

point defect (พ้อยนฺท ดี´เฟ็คทฺ) ประเภทหนึ่งของข้อบกพร่องผลึกที่เกิดเป็นจุด และเกี่ยวข้องกับแอ๊ะเทิมในโครงข่ายผลึก (atom in lattice); ความไม่สมบูรณ์ของผลึกแบบจุดหรือ

ข้อบกพร่องผลึกแบบจุด อันเนื่องมาจาก (ก) แอ๊ะเทิ่มในผลึกเกาะตัวกันได้ไม่ครบ ทำให้เกิดการขาดหายไป นั่นคือ มีช่องว่าง (vacancy) (ข) มีแอ๊ะเทิ่มของธาตุอื่นแทรกอยู่ในโครงข่ายของผลึก (interstitial defect) และ/หรือ (ค) แอ๊ะเทิ่มของธาตุหลักถูกแทนที่ด้วยแอ๊ะเทิ่มของธาตุอื่น (substitutional defect)

point diagram (พ้อยนฺทฺ ได´เออะแกรม) การพล็อท แฟบริคไดเออะแกรม ที่โพล (pole) แสดงโครงสร้างแนวเส้น (lineation – ลินีเอ´เฌิ่น) ที่ตั้งฉากกับระนาบของแฟบริค หรือทิศทางของผลึก (crystallographic - คริสเตอเลอแกรฟิค) คำพ้อง: *scatter diagram (สแก๊ะ´เท่อรฺ ได´เออะแกรม)*

point mass (พ้อยนฺทฺ แม้ส) มวลใดๆ ที่มีการตอบสนองทางธรณีฟิสิคส์ เทียบเท่ากับการตอบสนองทางทฤษฎีของมวลนั้นๆ ถ้าพิจารณาความเข้มข้นของมวลนั้นให้เป็นแบบจุด เช่น ในกรณีของความเร่งโน้มถ่วง สำหรับรูปทรงกลมสม่ำเสมอ สามารถกำหนดได้เสมือนว่ามวลทั้งหมดอยู่ที่จุดศูนย์กลางทรงกลม และที่ระยะยาวมากๆ ของมวลที่แม้ไม่ใช่รูปทรงกลม จะสามารถกำหนดเสมือนเป็นมวลของรูปทรง นั่นคือ มวลทั้งหมดอยู่ที่จุดศูนย์กลาง

point maximum (พ้อยนฺทฺ แม็ก´สเมิ่ม) ดู: *maximum (แม็ก´สเมิ่ม) [ศิลาวิทยาโครงสร้าง]*

point mode (พ้อยนฺทฺ โหมด) โหมดที่แปลงเป็นระบบตัวเลขแบบจุด ดู: *stream mode (สตรีม´ โหมด)*

point of origin (พ้อยนฺทฺ เอิ๊ฟ ออ´เรอเจิ้น) ดู: *initial point (อินิ´เฌิ่ล พ้อยนฺทฺ)*

point release avalanche (พ้อยนฺทฺ ริลี้ส´ แอ๊ะ´เวอแล้นชฺ) ดู: *loose-snow avalanche (ลูส สโน´ แอ๊ะ´เวอแล้นชฺ)*

point sample (พ้อยนฺทฺ แซม´เพิ่ล) การเก็บตัวอย่างตะกอนที่อยู่ในน้ำ ณ จุดใดๆ

point source (พ้อยนฺทฺ ซ้อรฺส) จุดเริ่มต้นของเทรเซ่อร (tracer) ที่พิจารณาภายในกรอบสามมิติ (ปริมาตร) ที่มีการกระจายไปตามกระแสน้ำ หรือกระจายโดยการแพร่

point-source pollution (พ้อยนฺทฺ-ซ้อรฺส เพอลู´เฌิ่น) มลพิษที่มาจากแหล่งที่ระบุได้ชัดเจน เช่น ท่อ, คูระบายน้ำ, อุโมงค์, หลุมเจาะ, ภาชนะ, กองเศษอาหารสัตว์-ซากสัตว์ หรือกองขยะมลพิษ เป็นต้น เปรียบเทียบ: *nonpoint-source pollution (น็อนพ้อยนฺทฺ ซ้อรฺส เพอลู´เฌิ่น)*

poised stream (พ้อยสฺดฺ สตรีม´) ธารน้ำที่ไม่ทำให้เกิดการเซาะหรือการตกทับถมตะกอน เปรียบเทียบ: *graded stream (เกร´เดิด สตรีม´)*

Poisson´s number (พัวซอง´สฺ เนิม´เบ้อร) ส่วนกลับของพัวซองเรโฌ

Poisson´s ratio (พัวซองสฺ´ เร´โฌ) อัตราส่วนของความเครียดด้านข้าง ต่อความเครียดด้านยาวของวัตถุใดๆ ที่เมื่อวัตถุนั้นได้รับความเค้นทางด้านยาว และยังคงอยู่ในสภาวะแบบยืดหยุ่น เป็นค่าคงที่ของวัตถุในสภาวะแบบยืดหยุ่น

pokelogan (โพ้ค´โลเกิ้น) ศัพท์ของชาวแอลกอนเควี่ยน (Algonquian – เออเมเรอเค่อ อินเดี้ยน) สำหรับ ที่ลุ่ม แอ่งน้ำ หรือเส้นทางไหลเข้าของธารน้ำ หรือทะเลสาบ เรียกสั้นลง คือ *logan (โล´เกิ้น) [ภูมิศาสตร์]* คำพ้อง: *bogan (โบ´แกน); peneloken (พีนีโล´เคิ่น)*

polar (โพ´เล่อรฺ) เกี่ยวกับ ขั้วโลกเหนือบริเวณอ๊ารคถิค เซอรเคิ่ล และ/หรือขั้วโลกใต้ บริเวณแอนท้ารคถิค เซอรเคิ่ล

polar air mass (โพ´เล่อรฺ แอร แม้ส) มวลอากาศ ที่มีต้นกำเนิดเหนือมหาสมุทรหรือทวีประหว่างและเทอถูด 50 และ 60 องศาเหนือ และระหว่างและเทอถูด 50 และ 60 องศาใต้ โดยมีอากาศเย็น เปรียบเทียบ: *tropical air mass (เทราะ´พิเคิ่ล แอร แม้ส)*

polar anisotropy (โพ´เล่อรฺ แอไนเซาะ´เทรอพี่) ดู: *transverse isotropy (แทรนสเวิรฺส´ ไอเซาะ´เทรอพี่)*

polar axis (โพ´เล่อรฺ แอ๊ก´เสิส) (1) แกนหลักของทิศทางหรือเส้นอ้างอิง ที่มีมุมวัดตามระบบพิกัดขั้วโลก เช่น แกนของการหมุนของโลก (2) แกนสมมาตร ที่มีหน้าผลึกแตกต่างกันที่ปลายตรงข้าม

polar climate (โพ´เล่อรฺ ไคล´เหมิท) ประเภทของสภาพภูมิอากาศของและเทอถูดแถบขั้วโลก (เหนือ 66° 33´) มีลักษณะเด่น คือ มีอุณหภูมิ 10 องศาเซลเซียสหรือต่ำกว่า ซึ่งอุณหภูมินี้หนาวเย็นเกินกว่าที่ต้นไม้จะเจริญเติบโตได้ดี สภาพภูมิอากาศขั้วโลก

polar convergence (โพ´เล่อรฺ เคินเวอร´เจิ้นส) เส้นการบรรจบกันของมวลน้ำในมหาสมุทรขั้วโลกและกึ่งขั้วโลก ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงอุณหภูมิที่พื้นผิวน้ำอย่างรวดเร็ว

polar coordinate (โพ´เล่อรฺ โคออร´เดอ´เนิท) (1) พิกัดที่แสดงระยะทางจากจุดกลางของการอ้างอิง (จุดเริ่มต้น) ไปยังจุดตามเส้นที่ถูกกำหนดตำแหน่งและทิศทาง (มุม) (2) พิกัดที่ใช้ในการกำหนดตำแหน่งของจุดในพื้นที่ ที่สัมพันธ์กับ 2 พิกัดเชิงขั้ว ได้แก่ สองทิศทางหรือมุม และระยะทาง

polar coordinates (โพ'เล่อรฺ โคออร'เดอเหนิทสฺ) แกรฝิคของระบบพิกัดที่ระบุโดย (ก) ทิศทางเชิงมุมของรัศมีที่ลากจากจุดศูนย์กลาง (ข) ระยะห่างจากจุดศูนย์กลางตามเส้น

polar desert (โพ'เล่อรฺ เด๊ะ'เสิรฺท) พื้นที่แห้งแล้ง อยู่ในบริเวณและเทอถูดสูง ที่ความชื้นถูกแช่แข็งในรูปของแผ่นน้ำแข็ง และทำให้พืชไม่สามารถนำความชื้นเหล่านั้นมาใช้ได้ คำพ้อง: *arctic desert (อ๊ารฺค'ถิค เด๊ะ'เสิรฺท)*

polar firn (โพ'เล่อรฺ เฟิรฺน) หิมะ ที่เกิดขึ้นในพื้นที่ที่มีอุณหภูมิต่ำมาก ซึ่งจะไม่ละลายหรือไม่มีสถานะเป็นของเหลว

polar ice (โพ'เล่อรฺ ไอ๊ซฺ) ทะเลน้ำแข็งใดๆ ที่มีน้ำแข็งอายุมากกว่าหนึ่งปีขึ้นไป และหนามากกว่า 3 เมตร คำพ้อง: *arctic pack (อ๊ารฺค'ถิค แพ็ค)*

polarimeter (โพเลอริ'เมอเท่อรฺ) เครื่องมือ สำหรับการวัดปริมาณของโพเลอไรเซฉิ่นของแสง หรือสัดส่วนของแสงโพเลอไรซ หรือเรียกว่า *polariscope (โพแล'เรอสโคพ)*

polarimetry (โพเลอริ'เมอทรี่) วิธีการ หรือกระบวนการใช้โพเลอริเมอเท่อร (polarimeter)

polariscope (โพแล'เรอสโคพ หรือโพเล'เรอสโคพ) (1) เครื่องมือทางแสง สำหรับดู/ตรวจสอบ/วิเคราะห์ คุณสมบัติทางแสงของวัตถุใดๆ เช่น การหักเห ที่ประกอบด้วยโพเลอไรเซ่อร และแอเนอไลเซ่อร (2) โพเลอริเมอเท่อร *(polarimeter)*

polarity-change horizon (โพแล'เรอที่- หรือโพเล'เรอที่-เชนจฺ เฮอไร'เซิ่น) ดู: *polarity-reversal horizon (โพแล'เรอที่-ริเวอร'เซิ่ล เฮอไร'เซิ่น)*

polarity chron (โพแล'เรอที่ ครอน) หน่วยพื้นฐานของ ธรณีกาลที่กำหนดช่วงเวลาตาม *"polarity chronozone (โพแล'เรอที่ ครอ'เนอโซน)* ซึ่งเป็นหน่วยที่อยู่ระหว่างโพแลเรอที่ ซูเพอรครอน (*polarity superchron)* และโพแลเรอที่ เสิบครอน (*polarity subchron)* คำพ้องที่ไม่ใช้: *polarity epoch (โพแล'เรอที่ เอ๊ะ'เผิค)*

polarity-chronologic unit (โพแล'เรอที่ ครอเนอลอ'จิค ยู'เหนิท) การแบ่งส่วนช่วงเวลาของธรณีกาล โดยใช้ขั้วสนามแม่เหล็กโลก (magnetopolarity - แม็กนีโทโพแล'เรอที่) ในอดีตที่มีการกลับขั้วไปมา ซึ่งจะแบ่งเป็น โพแลเรอที่ ครอเนอสแตรเทอแกรฝิค ยูเหนิท (polarity-chronostratigraphic unit)

polarity-chronostratigraphic unit (โพแล'เรอที่ ครอเนอสแตรเทอะแกร'ฝิค ยู'เหนิท) หินหรือผลึกแร่ ที่มีการบันทึกขั้วของสนามแม่เหล็กโลกในอดีต ในขณะที่เกิดหินหรือผลึกแร่นั้นๆ

polarity chronozone (โพแล'เรอที่ ครอ'เนอโซน) หน่วยพื้นฐานของการจัดหมวดหมู่หินตามหลักครอเนอสแตรเทอะแกรฝิค (chronostratigraphic classification) ซึ่งประกอบด้วยหินที่มีขั้วสนามแม่เหล็กโลกบันทึกไว้ โดยใช้ทิศทางของขั้วแม่เหล็กโลกแต่ละโซนเป็นหน่วยในการการสร้างพื้นฐานของครอเนอโซน (chronozones) สำหรับการตั้งชื่อ มักตั้งแบบชื่อผสม โดยเริ่มจากชื่อทางภูมิศาสตร์ ตามด้วยชื่อที่บ่งบอกว่าเป็นขั้วปกติ ขั้วกลับ หรือขั้วผสม และสุดท้ายคือชื่อของครอเนอโซน ถ้าชื่อทางภูมิศาสตร์เดียวกัน จะใช้สำหรับเรียกโซน และครอเนอโซน โดยครอเนอโซนจะลงท้ายด้วย –an หรือ -ian เช่น Tetonian Reversed-Polarity Chronozone (เท'ทอเนี่ยน ริเวิรฺสดฺ' โพแล'เรอที่ ครอ'เนอโซน) ดู: *polarity-chronostratigraphic unit (โพแล'เรอที่ ครอเนอสแตรเทอะแกร'ฝิค ยู'เหนิท)*

polarity epoch (โพแล'เรอที่ เอ๊ะ'เผิค) (1) ระยะเวลาระหว่างที่สนามแม่เหล็กโลก ส่วนใหญ่หรือทั้งหมดแสดงขั้วเดี่ยว ลำดับเหตุการณ์ของยุค และช่วงระยะสั้นๆ ของขั้วที่กำหนดมาตรเวลาของขั้วสนามแม่เหล็กโลกบรรพกาล (2) ดู: *polarity chron (โพแล'เรอที่ ครอน)*

polarity event (โพแล'เรอที่ อิเว้นทฺ') ดู: *polarity subchron (โพแล'เรอที่ เสิบ'ครอน)*

polarity excursion (โพแล'เรอที่ อิกสเคอร'เฉิ่น) (1) หน่วยขั้วสนามแม่เหล็ก ที่ไม่อาจจะจำแนกได้อย่างชัดเจนว่าเป็นขั้วปกติหรือขั้วกลับ แต่อาจจะกำหนดให้อยู่ระหว่างกึ่งกลาง (2) การแกว่งของทิศทางของขั้วสนามแม่เหล็กแบบสองขั้ว ซึ่งมีความสูงของคลื่น 15 องศา และในช่วงเวลา 100-10,000 ปี

polarity interval (โพแล'เรอที่ อิน'เทอรฺเวิ่ล) หน่วยพื้นฐานของการจัดหมวดหมู่หินตามหลักครอเนอสแตรเทอะแกร'ฝิค (chronostratigraphic classification) ศัพท์นี้ใช้กับหิน ไม่ใช่เวลา และใช้ในความหมายเชิงพื้นที่

polarity period (โพแล'เรอที่ พิ'เหรียด) ดู: *polarity superchron (โพแล'เรอที่ ซู'เพ่อรครอน)*

polarity reversal (โพแล'เรอที่ ริเวอร'เซิ่ล) ดู: *geomagnetic reversal (จีออแม็กเน'ถิค ริเวอร'เซิ่ล)*

polarity-reversal horizon (โพแลเรอที่ ริเวอร'เซิ่ล เฮอไร'เซิ่น) ระนาบพื้นผิวที่ชัดเจน หรือชั้นบางๆ ที่หนาไม่เกิน 1 เมตร ที่มีหลักฐานบ่งบอกถึงการเปลี่ยนแปลงของขั้วสนามแม่เหล็กโลกที่ถูกบันทึกไว้ ซึ่งแยกระหว่างหินที่อยู่ด้านบนขึ้นไป และด้านล่างลงมา คำพ้อง: *magnetostratigraphic polarity-*

reversal horizon (แม็ก´นีโทสแตรเทอะแกร´ฝิค โพแล´เรอที่ ริ´เวอรเซิ่ล เฮอไร´เซิ่น)

polarity rock-stratigraphic unit (โพแล´เรอที่ ร็อค-สแตรเทอะแกรฝิค ยู´เหนิท) ดู: *magnetopolarity unit (แม็กนีโทโพแลเรอที่ ยู´เหนิท)*

polarity subchron (โพแล´เรอที่ เสิบ´ครอน) หน่วยการจำแนกที่สั้นมากสุดของ *polarity-chronologic unit (โพแล´เรอที่ ครอเนอลอ´จิค ยู´เหนิท)* คำพ้อง: *event (อิเว้นท์´) [สภาวะแม่เหล็ก]*

polarity subchronozone (โพแล´เรอที่ เสิบ´ครอเนอโซน) หน่วยย่อยหนึ่งของครอเนอโซน (chronozone)

polarity superchron (โพแล´เรอที่ ซู´เพ่อรครอน) หน่วยที่ยาวมากสุดของ *polarity-chronologic unit (โพแล´เรอที่ ครอเนอลอ´จิค ยู´เหนิท)* คำพ้อง: *polarity period (โพแล´เรอที่ พี´เหรียด)*

polarity superchronozone (โพแล´เรอที่ ซู´เพอรครอเนอโซน) การกลุ่มของ polarity chronozones *(โพแล´เรอที่ ครอ´เนอโซน)*

polarity-transition zone (โพแล´เรอที่ แทรนซิ´เฉิ่น โซน) ช่วงชั้นหินหนามากกว่า 1 เมตร ที่เป็นช่วงเปลี่ยนของขั้วแม่เหล็กโลกที่ถูกบันทึกไว้ ช่วงการเปลี่ยนขั้ว หรือช่วงการกลับขั้วจะเกิดบน และล่างของช่วงชั้นนี้ คำพ้อง: *magnetostratigraphic polarity-transition zone (แม็กนีโทสแตรเทอะแกร´ฝิค โพแล´เรอที่ แทรนซิ´เฉิ่น โซน)*

polarity zone (โพแล´เรอที่ โซน) หน่วยพื้นฐานของการจัดหมวดหมู่โดยใช้ขั้วสนามแม่เหล็กโลก (magnetopolarity classification); หน่วยหินจัดแบ่งโดยการปรากฏของขั้วสนามแม่เหล็กโลกที่ถูกบันทึกไว้ ซึ่งชื่ออย่างเป็นทางการของหน่วยหิน ประกอบด้วยชื่อทางภูมิศาสตร์ และโซนของขั้ว; ชื่ออาจมีการปรับเปลี่ยนเพื่อแสดงให้เห็นขั้วของหน่วยหิน เช่น Deer Park Reversed Polarity Zone (ดิร พารฺค ริเวิรสดฺ โพแล´เรอที่ โซน) ดู: *polarity chronozone (โพแล´เรอที่ ครอ´เนอโซน)* คำพ้อง: *magnetopolarity zone (แม็กนีโทโพแล´เรอที่ โซน); magnetostratigraphic polarity zone (แม็กนีโทสแตรเทอะแกรฝิค โพแล´เรอที่ โซน)*

polarization (โพเลอะเรอเซ´เฉิ่น) (1) [ภาวะแม่เหล็ก] คำพ้องที่ไม่แนะนำให้ใช้ของ *magnetization (แม็กเนอเทอเซ´เฉิ่น)* (2) [แสง] การปรับทิศทางของแสง เพื่อให้สั่นในทิศทางที่จำกัด แสงโพเลอไรซ ถูกนำมาใช้ในการศึกษาแผ่นหินบางจากกล้องจุลทรรศน์

polarization brush (โพเลอะเรอเซ´เฉิ่น เบริฺ่ม) ดู: *isogyre (ไอเซอไจ´เอ้อร)*

polarized light (โพ´เลอไร้ซดฺ ไล้ท) แสงที่เกิดการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมเมื่อผ่านพริเซิ่ม หรือโพเลอไรเซ่อรอื่นๆ โดยจะเกิดการสั่นตามขวางในระนาบเดียว หรือในรูปแบบวงกลมหรือวงรี (โดยทั่วไปศัพท์นี้จะหมายถึง *plane-polarized ligh (เพลน โพ´เลอไร้ซดฺ ไล้ทฺ)* มักใช้ในกล้องจุลทรรศน์ สำหรับการวิเคราะห์แร่ หรือหินในแผ่นหินบาง

polarized S wave (โพ´เลอไร้ซดฺ เอ๊ส เว้ฟ) ดู: *S wave (เอ๊ส เว้ฟ); SH wave (เอ๊สเอ๊ช เว้ฟ); SV wave (เอ๊สวี เว้ฟ)*

polarized transformation series (โพ´เลอไร้ซดฺ แทรนสเฟอรเม´เฉิ่น ซิ´รี่ส) ชุดการแปร/แปลงรูป ที่วิวัฒนาการมาจากลักษณะพิเศษและจากบรรพบุรุษ คำตรงกันข้าม: *unpolarized transformation series (เอินโพ´เลอไร้ซดฺ แทรนสเฟอรเม´เฉิ่น ซิ´รี่ส)*

polarizer (โพ´เลอไรเซ่อรฺ) อุปกรณ์สำหรับบังคับแสงโพเลอไร้ซ; ในกล้องจุลทรรศน์ อาจอยู่ต่ำกว่าตำแหน่งของนีโคล พริเซิ่ม (Nicol prism) หรือโพเลอรอยด (Polaroid)

polarizing angle (โพ´เลอไรซิ่ง แอง´เกิ้ล) มุมที่แสงที่ยังไม่ถูกบังคับให้สั่นไหว (vibrate) ระนาบเดียว (polarized) ตกกระทบแต่จะสะท้อนเป็นแสงโพเลอไร้ซ คำพ้อง: *Brewster angle (บรูส´เต้อร แอง´เกิ้ล)*

polarizing microscope (โพ´เลอไรซิ่ง ไม´เครอสโคพ) กล้องจุลทรรศน์ที่ใช้แสงโพเลอไร้ซ ในการวิเคราะห์หินและแร่ทางแสง คำพ้อง: *petrographic microscope (เพะเทรอแกรฝิค ไม´เครอสโคพ)*

polarizing prism (โพ´เลอไรซิ่ง พริ´เซิ่ม) ดู: *Nicol prism (นิ´คอล พริ´เซิ่ม)*

polar lake (โพ´เล่อรฺ เล้ค) ทะเลสาบที่มีอุณหภูมิพื้นผิวน้ำไม่เกิน 4 องศาเซลเซียส เปรียบเทียบ: *tropical lake (เทราะ´ผิเคิ่ล เล้ค)*

polar migration (โพ´เล่อรฺ ไมเกร´เฉิ่น) ดู: *polar wandering (โพ´เล่อรฺ แวน´เดอริ่ง)*

Polaroid (โพ´เลอรฺอยดฺ) ชื่อเครื่องหมายการค้าสำหรับโพเลอไร้เซ่อรที่ประกอบด้วยแผ่นเซลเยอโลส (cellulose) ที่ชุบด้วยผลึกของไควไนน ไอโอเดอเซิลเฟท (quinine iodosulphate) ผลึกจะมีการเรียงขนานกัน และอยู่ในทิศทางเดียวกันอย่างเป็นระเบียบ ช่องว่างระหว่างผลึกเกิดได้ตามแนวขนานซึ่งเป็นทิศทางเดียว แสงโพเลอไร้ซเกิดได้สองทิศทาง โดยทิศทางแรกเป็นมุมตั้งฉากกับแกนโพเลอรอยด ซึ่งเป็นทิศทางที่แสงเองเห็นได้ถูกดูดกลืน

ส่วนอีกทิศทางคือ ทิศทางที่ขนานกับแกนโพเลอรอยด ซึ่งเป็นทิศทางที่แสงสีขาวจะถูกส่งผ่าน ศัพท์นี้มักเขียนด้วยอักษรตัวเล็ก

polar-orbiting satellite (โพ'เล่อรฺ ออร'เบอะทิ่ง แซะ'เทอไล้ทฺ) ดาวเทียม ที่มีวงโคจรค่อนข้างต่ำและโคจรใกล้กับขั้วภูมิศาสตร์ โดยโลกหมุนผ่านระนาบของวงโคจรของดาวเทียม และมีระดับความสูงของวงโคจรประมาณ 800 ถึง 1,000 กิโลเมตรจากผิวโลก

polar projection (โพ'เล่อรฺ เพรอเจ็ค'เฉิ่น) หนึ่งในกลุ่มของการฉายภาพ ที่มีศูนย์กลางอยู่บนขั้วใดขั้วหนึ่งของทรงกลม เช่น polar stereographic projection (โพ'เล่อรฺ สเตอรีเออแกร'ฟิค เพรอเจ็ค'เฉิ่น), polar gnomonic projection (โพ'เล่อรฺ โน'มอหนิค เพรอเจ็ค'เฉิ่น) หรือ polar orthographic projection (โพ'เล่อรฺ ออรเธอแกรฟิค เพรอเจ็ค'เฉิ่น)

polar stereographic projection (โพ'เล่อรฺ สเตอรีเออแกร'ฟิค เพรอเจ็ค'เฉิ่น) การฉายภาพของ สเตอรีเออแกรฟิค ลงบนระนาบเส้นศูนย์สูตร ที่มีศูนย์กลางอยู่ที่ขั้วๆ หนึ่งของทรงกลม เหมาะสำหรับแผนที่บริเวณขั้วโลก บนระนาบตัดผ่านทางตอนเหนือ 60 องศา และเป็นฐานของระบบกริดทางทหารของโพเลอร สเตอรีเออแกรฟิค (Universal Polar Stereographic (UPS) Military Grid System – ยูเนอเวอร'เซิ่ล โพ'เล่อรฺ สเตอรีเออแกร'ฟิค มิ'เลอเทรี่ กริดซิส'เติ้ม) สำหรับและเทอถูดระหว่าง 80 และ 90 องศา นอกจากนี้ยังใช้ในการศึกษาแร่ทางแสง และในธรณีวิทยาโครงสร้าง ดู: *Wulff net (วูลฟฺ เน็ท)*

polar symmetry (โพ'เล่อรฺ ซิ'เมอทรี่) ประเภทของสมมาตรผลึก ที่ปลายทั้งสองข้างของแกนกลางผลึกไม่สมมาตร นั่นคือผลึกแสดงเฮมิมอรฟิเซิ่ม (hemimorphism) เช่น แร่เฮมิมอรไฟท (hemimorphite)

polar wandering (โพ'เล่อรฺ แวน'เดอริ่ง) (1) การเคลื่อนของขั้วโลกในช่วงเวลาสั้นๆ เป็นผลจากการส่ายไป-มาแบบไม่คงที่ของแกนโลก (2) การเคลื่อนของขั้วโลกในช่วงเวลาที่ยาวมากอย่างเป็นระบบ ซึ่งอาจจะเกิดขึ้นในช่วงธรณีกาล คำพ้อง: *polar migration (โพ'เล่อรฺ ไมเกร'เฉิ่น)*

polder (โพล'เด้อร) ที่ลุ่ม หรือพื้นดินที่เป็นที่ราบที่อุดมสมบูรณ์ที่จะต้องมีการป้องกันน้ำจากทะเล ทะเลสาบ แม่น้ำ หรือแหล่งน้ำผิวดินอื่น โดยการสร้างเขื่อน ทำนบกั้นน้ำ คันดิน หรือพนัง เช่น บึงที่ได้ทำการระบายน้ำออก และนำเอาพื้นที่นั้นมาเพาะปลูก หรือทะเลสาบที่มีการสูบน้ำออกจนแห้ง ศัพท์นี้มักสงวนไว้ใช้กับพื้นที่ชายฝั่งที่อยู่ต่ำกว่าระดับน้ำทะเล แต่มีระบบการป้องกันเพื่อไม่ให้น้ำทะเลทะลักเข้ามา รวมทั้งการบำรุงรักษาอย่างต่อเนื่อง รากศัพท์: old Flemish "poelen, to dig out – ขุดออก" คำพ้อง: *polderland (โพล'เด้อรแลนดฺ)*

polderization (โพลเดอไร้เซ'เฉิ่น) การสร้างที่ลุ่ม หรือโพลเด้อร (polder) โดยเฉพาะ การระบายน้ำทะเลออกจากพื้นที่ จากนั้นปรับพื้นที่ให้เป็นพื้นที่เพาะปลูก ดู: *empolder (เอ็มโพล'เด้อร)* คำพ้อง: *empoldering (เอ็มโพล'เดอริ่ง)*

polderland (โพล'เด้อรแลนดฺ) ดู: *polder (โพล'เด้อร)*

pole (โพล) (1) [ผลึกศาสตร์] เส้นที่ตั้งฉากกับหน้าผลึก และที่ผ่านศูนย์กลางผลึก ดู: *face pole (เฟซ โพล)* (2) [ภูมิศาสตร์] ปลายสุดของแกนทรงกลมหรือกึ่งทรงกลม หรือหนึ่งในสองจุดตัดกันของพื้นผิวและแกนของทรงกลมหรือกึ่งทรงกลม โดยเฉพาะขั้วภูมิศาสตร์โลก (3) [ศิลาวิทยาโครงสร้าง] จุด จากการฉายภาพแบบสเตอรีเออแกรฟิค (stereographic projection) ที่แสดงถึงเส้น ที่ปรากฏอยู่บนระนาบของแฟบริค และหมายถึง จุดที่เขียนแสดงการวางตัวของระนาบที่ตั้งฉากกับอีกระนาบ (4) [รังวัดสำรวจ] อุปกรณ์ที่ใช้เป็นเป้าเล็งในการสำรวจ เช่น ไม้วัดระดับ (range rod - เร้นจฺ หรอด) หรือ แสต้ฟ (staff)

pole chain (โพล เชน) ดู: *Gunter's chain (เกิน'เท่อรฺสฺ เชน)*

pole-fleeing force (โพล-ฟลี'อิ้ง ฟ้อรฺส) องค์ประกอบของแรงที่เกิดจากผลของการหมุนของโลก ที่เวะเกอเน่อร (Wegener) และ สต้าบ (Staub) เชื่อว่าเป็นแรงที่ทำให้เปลือกโลกเคลื่อนจากขั้วโลกไปสู่เส้นศูนย์สูตร แต่ต่อมาเจฟรีส (Jeffreys) แสดงให้เห็นว่าแรงนี้มีขนาดเล็กมาก ไม่สามารถทำให้แผ่นเปลือกโลกเคลื่อนที่ได้

pole of inaccessibility (โพล เอ็ฟ อินอิคเซะเซอบิ'เลอที่) ตำแหน่งของพื้นที่ (จุด) ในทวีปแอนทอ้ารคทิเค่อ หรือไซบิเรียที่อยู่ห่างจากทะเลมากสุด

polianite (พอ'ลิเออไน้ทฺ) คำพ้องของ *pyrolusite (ไพโรลู'ไซ้ทฺ)* โดยเฉพาะ ไพโรลูไซ้ทที่มีรูปผลึกแบบเทแทระเกอเนิ่ลที่สมบรูณ์

polish (พอ'หลิฌ) ลักษณะของพื้นผิวของหินหรืออนุภาค ที่มีความมันวาวสูง และสะท้อนแสงได้ดี เกิดจากการขัด หรือเคลือบ เช่น ถูกขัดโดยทรายในทะเลทราย (desert polish) ถูกขัดโดยน้ำแข็งจากธารน้ำแข็ง (glacial polish) หรือถูกเคลือบโดยสัตว์ (gastrolith – แก๊ส'เตรอหลิธ) คำพ้อง: *gloss (กลอส)*

polished section (พอ'หลิ่ฌ เซ็ค'เฉิ่น) แผ่นหินหรือแผ่นแร่ที่ได้รับการขัดให้เรียบเป็นเงา เพื่อศึกษาแร่ที่ทึบแสง โดยใช้หลักการสะท้อนแสงเปรียบเทียบ *polished thin section (พอ'หลิ่ฌ ธิน เซ็คเฉิ่น)* คำพ้อง: *polished section (โพ'ลิ่ฌ เซ็ค'เฉิ่น)*

polished surface (พอ´หลิฌดฺ เซอร´เฝิซ) ดู: *slickenside (สลิเคิ่น´ไซ้ด)*

polished thin section (พอ´หลิฌดฺ ธิน เซ็ค´เฌิ่น) แผ่นหินบางขัดมัน คล้ายกับที่ใช้ในการศึกษาศิลาวิทยา แต่ไม่ได้ปิดด้วยกระจก เพื่อใช้ศึกษาการสะท้อนแสงและการยอมให้แสงผ่าน หรือเพื่อใช้ศึกษาโดยใช้กล้องอิเล็คทรอน เปรียบเทียบ: *polished section (พอ´หลิฌดฺ เซ็คเฌิ่น)* คำพ้องบางส่วน: *microsection (ไม´โครเซ็คเฌิ่น)*

polje (โพล´เย่) ในภูมิประเทศแบบค้ารสท (*karst topography*) หมายถึง แอ่ง หรือพื้นที่ลุ่มขนาดใหญ่ (อาจมีความยาวและความกว้างหลายๆ กิโลเมตร) ที่ล้อมรอบด้วยหินปูนคล้ายเป็นกำแพง และแอ่งมีพื้นราบ ซึ่งพื้นแอ่งอาจเป็นหินปูน หรือตะกอนน้ำพา (alluvium) มักมีน้ำท่วมเป็นประจำทุกปี คำพ้อง: *interior valley (อินทิ´เรียร แว´ลี่)*

pollen (พอ´เลิ่น) ละอองเรณู; ศัพท์นี้อาจเรียกว่า ไมโครเกอมีเทอไฟ้ท (microgametophyte) ของเมล็ดหรือเม็ดพืช ซึ่งถูกหุ้มด้วยผนังไมโครสปอร (microspore wall); เฟาะเซิ่ลพอเลิ่น หรือละอองเรณู ประกอบผนังไมโครสปอร หรือผนังชั้นนอก (exine - แอ๊ก´ซีน) เกิดร่วมกับไมโครเกอมีเทอไฟ้ท แต่หลุดลอกออกก่อนที่จะเกิดการแข็งตัว “พอเลิ่น (pollen)” เป็นคำนามที่อยู่ในรูปพหูพจน์ ดู: *pollen grain (พอ´เลิ่น เกรน)*

pollen analysis (พอ´เลิ่น เออะแน´เลอเสิส) (1) แขนงหรือสาขาย่อยของเรณูวิทยา ที่ศึกษาเกี่ยวกับ ตะกอน และสภาพแวดล้อมในยุคไพลสเตอซีน และโฮเลอซีน

pollen diagram (พอ´เลิ่น ได´เออะแกรม) แผนภาพ หรือไดเออะแกรมใดๆ ของละอองเรณู หรือพอเลิ่นที่ปรากฏในชั้นหินจำนวนมากน้อยแตกต่างกันในแต่ละชั้น โดยเฉพาะ แผนภาพแสดงผลการวิเคราะห์ละอองเรณูที่มีปรากฏอยู่ในลำดับชั้นหินของยุคไพลสเตอซีน และโฮเลอซีน เปรียบเทียบ: *pollen profile (พอ´เลิ่น โพร´ไฟล)*

pollen grain (พอ´เลิ่น เกรน) อนุภาคคล้ายฝุ่นของละอองเรณู; หน่วยเดี่ยวของละอองเรณู

pollen profile (พอ´เลิ่น โพร´ไฟล) แผนภาพ หรือไดเออะแกรมแนวดิ่ง ของการตกทับถมของสารอินทรีย์ (เช่น บึงพื้ท) แสดงลำดับของการทับถมของเฟาะเซิ่ลละอองเรณู; พอเลิ่น ไดเออะแกรม (pollen diagram)

pollen rain (พอ´เลิ่น เรน) การตกทับถมทั้งหมดของละอองเรณูในพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่ง ณ ช่วงเวลาใดช่วงเวลาหนึ่ง ตามผลของการคาดคะเนโดยการสุ่มตัวอย่าง และโดยการใช้อุปกรณ์ดักละอองเรณู

pollen sac (พอ´เลิ่น แสค) โครงสร้างคล้ายกระเป๋าในเม็ดพืชที่มีละอองเรณู

pollucite (เพอ´ลูไซ้ท) แร่ไม่มีสี ใส สีออกชมพู หรือฟ้า ผลึกลูกบาศก์ ในกลุ่มเออะแนลซีม (analcime): $(Cs,Na)(AlSi_2)O_6{\cdot}nH_2O$ เกิดแบบเนื้อแน่นเป็นก้อน หรือลูกบาศก์ และใช้เป็นอัญมณี และอาจเป็นสินแร่ซีเซี่ยม (cesium)

pollute (เพอลู้ท´) (1) ทำให้ไม่บริสุทธิ์ หรือไม่สะอาด ก่อให้เกิดมลพิษ (2) มักพิจารณาให้มีความหมายตรงกับ “contaminate – เคินแท´เมอเหนท - ทำให้ปนเปื้อน ทำให้ไม่บริสุทธิ์” แต่ในกฎระเบียบด้านสิ่งแวดล้อม “เพอลู้ท (pollute)” คือ การที่สารใดสารหนึ่งหรือหลายสารปรากฏเข้ามาในสิ่งแวดล้อม และสารนั้นทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมบางอย่างในลักษณะที่ไม่เหมาะสมเพื่อการใช้ประโยชน์

pollution (โพลลูเฌิ่น) ดู: *contamination (เคินแทเมอเนเฌิ่น) [น้ำ]*

polyaromatic hydrocarbons (โพลิแอเรอแมถิค ไฮโดรคารเบิ้น) ไฮโดรคารเบิ้น ที่มีกลิ่น และเป็นผลพลอยได้จากการเผาไหม้ พบในบรรยากาศ และใช้บ่งบอกแหล่งที่มาของน้ำมัน และน้ำมันรั่วไหล

polychroism (โพลีเครออิเซิ่ม) ดู: *pleochroism (พลีออเครออิเซิ่ม)*

polyclinal fold (โพลีไคลเนิ่ล โฟลด) กลุ่มของโฟลด ที่ระนาบแกนของแต่ละโฟลดมีทิศทางแตกต่างกัน

polyconic projection (โพลีคอ´หนิค เพรอเจ็ค´เฌิ่น) (1) การฉายแผนที่จากพื้นที่รูปทรงกลม (โลก) ลงสู่ระนาบ ที่ไม่ใช่ทั้งแบบรักษามุมหรือรักษาพื้นที่ ประกอบด้วยกรวยกลมหลาย ๆ กรวย โดยแกนของกรวยจะตั้งฉากกับแกนของทรงกลม และปลายบานของกรวยแต่ละกรวยสัมผัสกับพื้นผิวที่และเทอถูดต่างๆ แบบต่อเนื่องและขนานกัน ฉายภาพพื้นที่ทรงกลมลงสู่ระนาบตามขอบของปลายกรวยที่อยู่ติดกันสองขอบ แผ่นที่ที่ได้จะมีเส้นศูนย์สูตรเป็นเส้นตรง ส่วนเส้นและเทอถูดอื่นๆ จะเป็นเส้นโค้ง โดยและเทอถูดที่มีความโค้งมากเกินจะอยู่ที่บริเวณจุดยอด (ขั้วโลก) การฉายแผนที่ชนิดนี้ เหมาะสำหรับแผนที่ของพื้นที่ที่มีขนาดเล็ก และสำหรับพื้นที่ที่ครอบคลุมหลายๆ และเทอถูด เช่น พื้นที่ของประเทศชิลี (2) ดู: *modified polyconic projection (มอ´เดอไฟด พอลีคอ´หนิค เพรอเจ็ค´เฌิ่น)*

polycrase-(Y) (โพ´ลิเครส – (วาย)) แร่กึ่งโลหะ สีดำ หรือน้ำตาล-ดำ ผลึกออรเธอรอมบิค ของแร่กลุ่มยุกเซอไน้ท (euxenite) : $(Y,Ca,Ce,U,Th)(Ti,Nb,Ta)_2(O,OH)_6$

polycrystal (โพลีคริส´เติ้ล) กลุ่มของเม็ดหรือผลึกแร่ที่อยู่รวมกันและเป็นของแข็ง ไม่จำกัดว่าจะมีจำนวนมากหรือน้อย หรือมีขนาด รูปร่าง การวางตัว และลักษณะการยึดเกาะกันอย่างไร เปรียบเทียบ: *glomerocryst (กลอ´เมเรอคริสทฺ)*

polycyclic (โพลีไซ´คลิค) ศัพท์ที่นักธรณีสัณฐานวิทยาจำนวนมากนิยมใช้แทน*"multicycle – เมิลเทอะไซ´เคิ่ล"* โดยเฉพาะธารน้ำที่แสดงการเปลี่ยนระดับของน้ำทะเลมากกว่าหนึ่งครั้ง

polycyclic soil (โพลีไซ´คลิค ซอยล) ดู: *polygenetic soils (โพลีเจอเน´ถิค ซอยลฺสฺ)*

polydernic (โพลีเดอร´หนิค) หมายถึง สิ่งมีชีวิตที่มีถิ่นกำเนิดในหลายๆ ภูมิภาค

polydymite (โพลิ´เดอไม้ทฺ) แร่นิเคิ่ลเซิลไฟดสีเทา รูปลูกบาศก์ของกลุ่มเลอนีไอ๊ท (linnaeite): Ni_3S_4 ซึ่งมีรูปสัณฐานเหมือนกับเลอนีไอ๊ท (linnaeite) ซีเกอไน้ท (siegenite) แคเรอไล้ท (carrollite) ไวโอเลอไร้ท (violarite)

polygene (โพ´ลีจีน) ดู: *polygenetic (โพลีเจอเน´ถิค)*

polygenetic (โพลีเจอเน´ถิค) (1) เป็นผลมาจากกระบวนการเกิดมากกว่าหนึ่งกระบวนการ; มีแหล่งที่มา หรือแหล่งกำเนิดมากกว่าหนึ่งแหล่ง; มีต้นกำเนิด หรือมีการวิวัฒน์ ในที่ต่างๆ และในช่วงเวลาต่างๆ เช่น เทือกเขาที่เกิดในหลายๆ ช่วงธรณีกาล (2) ประกอบด้วยธรณีวัตถุมากกว่าหนึ่งชนิด หรือมีองค์ประกอบที่แตกต่างกัน; เช่น เคินกลอเมอเหริท ที่ประกอบด้วยธรณีวัตถุและตะกอนจากหลายๆ แหล่งกำเนิด เปรียบเทียบ: *monogenetic (มอเนอเจอเน´ถิค)* คำพ้อง: *polygene (โพ´ลีจีน); polygenic (โพลีจี´หนิค)*

polygenetic soils (โพลีเจอเน´ถิค ซอยลฺสฺ) ดินที่ผ่านการวิวัฒน์มาแล้วมากกว่าหนึ่งสภาพภูมิอากาศ คำพ้อง: *relict soils (เระ´หลิคทฺ ซอยลฺสฺ); polycyclic soil (โพลีไซ´คลิค ซอยลฺ); polyphased soil (พอ´ลีเฝสดฺ ซอยลฺ); polymorphic soil (โพลีมอรฺฝิค ซอยลฺ); superimposed soil (ซูเพ่อรอิมโพ้สดฺ´ ซอยลฺ)*

polygenetic volcano (โพลีเจอเน´ถิค วอลเค´โน่) ภูเขาไฟที่ปะทุขึ้นเป็นช่วงๆ เปรียบเทียบ: *monogenetic volcano (มอเนอเจอเน´ถิค วอลเค´โน่)*

polygenic *(โพลีจี´หนิค)* (1) ดู: *polygenetic (โพลีเจอเน´ถิค)* (2) ดู: *polygene (โพ´ลีจีน)*

polygon (โพ´ลีกอน) (1) [ภูมิศาสตร์] รูปเหลี่ยมที่มีสาม หรือมากกว่าสามด้านและตัดกัน คำพ้อง: *area (แอ´เรีย)* (2) [รูปแบบพื้นดิน] หน่วยของภูมิลักษณ์ของพื้นดินที่เป็นรูปหลายเหลี่ยม เช่น สี่ ห้า หรือ หกเหลี่ยม เกิดจากผลของการแข็งตัวของน้ำบริเวณพื้นผิวดิน ดู: *sorted polygon (ซ้อร´เถิด พอ´ลีกอน); nonsorted polygon (น็อนซ้อร´เถิด พอ´ลีกอน)*

polygonal ground (โพลิ´เกอเนิ่ล กราวนฺด) ภูมิลักษณ์ของพื้นดิน ที่มีลักษณะเป็นรูปหลายเหลี่ยม เป็นผลจากการเรียงตัวของหิน ดิน และพืช ในบริเวณพื้นราบหรือเอียงเล็กน้อย เกิดจากผลของการแข็งตัวของน้ำบริเวณพื้นผิวดิน คำพ้อง: *polygon ground (พอ´ลีกอน กราวนฺด); polygonal soil (เพอลิ´เกอเนิ่ล ซอยลฺ); cellular soil (เซล´เยอเล่อร ซอยลฺ)*

polygonal karst (โพลิ´เกอเนิ่ล ค้ารฺสทฺ) พื้นที่แบบค้ารสทที่พื้นผิวเป็นหลุมเป็นบ่อ แบบรูปหลายเหลี่ยม เปรียบเทียบ: *cockpit karst (ค็อค´ผิท ค้ารฺสทฺ); tower karst (ทาวเอ้อร ค้ารฺสทฺ)*

polygonal soil (โพลิ´เกอเนิ่ล ซอยลฺ) ดู: *polygonal ground (โพลิ´เกอเนิ่ล กราวนฺด)*

polygon coverage (โพ´ลีกอน เคอะ´เวอหริจ) ข้อมูลในพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ ที่แสดงโดยรูปหลายเหลี่ยม เปรียบเทียบ: *line coverage (ไลนฺ เคอะ´เวอหริจ); point coverage (พ้อยนฺทฺ เคอะ´เวอหริจ)*

polygonization (โพลีเกอไนเซ´เฉิ่น) กลไกการเปลี่ยนรูปที่เกิดขึ้นในผลึก โดยขณะเกิดการเปลี่ยนรูป จำนวนของข้อบกพร่องแนวเส้น (line defect) ต่อปริมาตรของผลึกยังคงอยู่ในสภาวะสมดุล เมื่อข้อบกพร่องเชิงเส้นใหม่เกิดขึ้น จะไม่มีการข้ามหรือเลื่อนไถล (glide) ไปสู่ขอบผลึก แต่จะเกิด (climb) เป็นแนวติดๆ กันคล้ายพนัง และต่อมาจะวิวัฒน์เป็นขอบผลึกย่อย (sub grain boundary) ที่อาจวิวัฒน์เป็นขอบผลึกที่สมบูรณ์ได้ในที่สุด นั่นคือ เป็นการแบ่งผลึกให้มีขนาดเล็กลง โดยระยะห่างของขอบผลึกย่อยจะเป็นสัดส่วนกับความเค้นที่กระทำ

polyhalite (พอลีเฮ´ไล้ทฺ) แร่ไฮ´ลิเทา ชมพู หรือแดง ผลึกไทรคลิหนิค : $K_2Ca_2Mg(SO_4)_4 \cdot 2H_2O$ สีแดงชมพู หรือชมพู เนื่องจากมีเหล็กอ็อกไซด

polyharmonic fold (พอลีฮาร์มอ´หนิค โฟลด) ชุดของโฟลดที่ประกอบด้วยชุดย่อยของโฟลดที่ความยาวคลื่นสั้น และความสูงของคลื่นน้อย และชุดย่อยของโฟลดที่มีความยาวคลื่นยาว และความสูงของคลื่นมาก โดยชุดย่อยของโฟลดที่มีความยาวคลื่นยาว

และความสูงของคลื่นมาก จัดเป็นลำดับที่หนึ่ง ส่วนชุดย่อยของโฟลดที่ความยาวคลื่นสั้น และความสูงของคลื่นน้อย จัดเป็นลำดับที่สอง

polykinematic melange (พอลีคิเนอแม่ถิค เมล้านจฺ) เมล้านจ ที่มีเศษของเมล้านจ ที่เกิดก่อนผสมอยู่ด้วย

polylitharenite (พอลีลิธแอ๎เรอไน้ทฺ) ลิถิค แอเรอไน้ท (lithic arenite) ที่มีหลากหลายองค์ประกอบของ เม็ดทรายของหินภูเขาไฟ หินตะกอน และหินแปร

polylithionite (พอลีลิธไอ๎เออไน้ทฺ) แร่สีชมพู ครีม ขาว หรือใส ผลึกมอเนอคลิหนิค ไทรอ็อคเทอฮีเดริ้ล ลิพิเดอไร้ท ไมเค่อ: $KLi_2AlSi_4O_{10}F_2$

polymetallic (พอลีเมอะแท๎หลิค) หมายถึง การทับถมของแร่โลหะ ที่มีค่าทางเศรษฐกิจสามชนิด หรือมากกว่าสามชนิดขึ้นไป

polymetamorphism (พอลีเมะเทอมอรฺ๎ฟิเซิ่ม) การแปรสภาพสองครั้ง หรือมากกว่าสองครั้ง โดยมีลักษณะปรากฏของการแปรสภาพแบบซ้อนทับ อาจเป็นการแปรเกรดสูง จากนั้นเกิดการแปรเกรดต่ำ หรืออาจเป็นการแปรเกรดต่ำ จากนั้นเกิดการแปรเกรดสูง เปรียบเทียบ: *prograde metamorphism (โพรเกรด เมะเทอมอรฺ๎ฟิเซิ่ม); retrograde metamorphism (เระ๎เทรอเกรด เมะเทอมอรฺ๎ฟิเซิ่ม)* คำพ้อง: *superimposed metamorphism (ซูเพ่อรอิมโพ้สดฺ๎ เมะเทอมอรฺ๎ฟิเซิ่ม)*

polymict breccia (พอ๎ลีหมิคทฺ เบร๊ะ๎เชี่ย) เบร๊ะเชี่ยอุกกาบาตที่ประกอบด้วยเศษหินที่มีต้นกำเนิดต่างกัน และองค์ประกอบของแร่ต่างกัน (เช่น เศษหินของซีเอ็ม คอนไดร๊ท (CM chondrite) ในคอนไดร๊ท เอ๊ช (chondrite H) เปรียบเทียบ: *monomict breccia (มอ๎เนอหมิคทฺ เบร๊ะ๎เชี่ย)*

polymictic (พอลีมิค๎ถิค) (1) [ทะเลสาบ] หมายถึง ทะเลสาบที่ไม่มีชั้นความร้อนของน้ำ เช่น ทะเลที่มีพื้นน้ำกว้าง ถึงปานกลาง หรือน้ำตื้น อยู่ในพื้นที่และเทอถูดสูง หรือมีความชื้นต่ำ เปรียบเทียบ: *oligomictic (ออลิโกหมิค๎ถิค) [ทะเลสาบ]* (2) [ตะกอนวิทยา] (ก) หมายถึง หินตะกอนที่มีองค์ประกอบเป็นเม็ดของแร่หลายชนิด หรือเม็ดหินหลายชนิด เช่น อารโคส (arkose) หรือเกรแวะเค่อ (greywacke) หรือเคินกลอเมอเหริทที่มีกรวดของหินหลายชนิด; หมายถึง กรวดที่เป็นองค์ประกอบ ในอารโคส เกรแวะเค่อ หรือเคินกลอเมอเหริท เปรียบเทียบ: *oligomictic (ออลิโกมิค๎ถิค) [ตะกอนวิทยา]* (ข) หมายถึง หินตะกอนมีองค์ประกอบเป็นเม็ด ประกอบด้วยแร่มากกว่าหนึ่งชนิด เปรียบเทียบ: *monomictic (มอเนอมิค๎ถิค) [ตะกอนวิทยา]; polygene (พอ๎ลีจีน)* คำพ้อง: *polymict (พอ๎ลีหมิคทฺ)*

polymineralic (พอลีมิเนอเร๎หลิค) หมายถึงหินที่ประกอบด้วยแร่สองชนิดหรือมากกว่าสองชนิดขึ้นไป โดยเฉพาะ หินอัคนีที่ประกอบด้วยแร่หลัก (essential mineral) มากกว่าหนึ่งชนิด เปรียบเทียบ: *monomineralic (มอเนอมิเนอเร๎หลิค)* คำพ้อง: *polygene (พอ๎ลีจีน)*

polymorph (พอ๎ลิม้อรฺฟ) (1) [ผลึกศาสตร์] รูปผลึกของวัตถุที่มีได้หลายรูปแบบ คำพ้อง: *polymorphic modification (พอลิมอรฺ๎ฟิค มอเดอะเฟอะเค๎เฌิ่น); allomorph (แอ๎เลอมอรฺฟ)* (2) [วิวัฒนาการ] สิ่งมีชีวิต ที่แสดงพอลีมอรฟิเซิ่ม ดู: *polymorphism (พอลีมอรฺ๎ฟิเซิ่ม) [วิวัฒนาการ]*; หนึ่งในหลายๆ รูปแบบของสิ่งมีชีวิต

polymorphic (พอลิมอรฺ๎ฟิค) หมายถึง สารที่องค์ประกอบเคมีแสดงพอลีมอรฟิเซิ่ม (polymorphism – หลายรูปผลึก) และหมายถึง ความแตกต่างของรูปผลึก คำพ้อง *polymorphous (พอลิมอรฺ๎ฟิส); pleomorphous (พลีเออมอรฺ๎ฟิส); allomorphic (แอเลอมอรฺ๎ฟิค); allomorphous (แอเลอมอรฺ๎ฟิส)*

polymorphic modification (พอลิมอรฺ๎ฟิค มอเดอะเฟอะเค๎เฌิ่น) ดู: *polymorph (พอ๎ลิม้อรฺฟ) [ผลึกศาสตร์]*

polymorphism (พอลีมอรฺ๎ฟิเซิ่ม) (1) [ผลึกศาสตร์] ผลึกหลายรูปแบบ; ลักษณะของสารเคมี ที่มีรูปผลึกมากกว่าหนึ่งรูปแบบ เช่น คาเบิ้น (C) มีรูปผลึกแบบไอเซอเมะถริค (เพชร) และเฮ็กแซะเกอเนิ่ล (แกรไฟ้ท) หรือแคลเซี่ยมคาเบอเหนท ($CaCO_3$) มีรูปผลึกแบบทริเกอเนิ่ล (แคลไซ้ท) และออรเธอรอมบิค (เออแระเกอไน้ท) คำคุณศัพท์: *polymorphic (พอลีมอรฺ๎ฟิค)* ดู: *dimorphism (ไดมอรฺ๎ฟิเซิ่ม) [ผลึกศาสตร์]; trimorphism (ไทรมอรฺ๎ฟิเซิ่ม); tetramorphism (เทะเทรอมอรฺ๎ฟิเซิ่ม); polytypism (พอลีไท๎พิเซิ่ม); allotropy (เออะลอ๎เทรอพี่)* (2) [วิวัฒนาการ] การดำรงอยู่ของสิ่งมีชีวิตในหลายๆ รูปแบบที่เป็นอิสระจากเพศ; โดยเฉพาะ หมายถึง ความแตกต่างของสิ่งมีชีวิตหนึ่งๆ ที่อยู่ภายในกลุ่มเดียวกัน เช่น ปะการัง หรือไบรเออโซเอ้น (bryozoan) คำคุณศัพท์: *polymorphic (พอลีมอรฺ๎ฟิค)* ดู: *polymorph (พอลีม้อรฺฟ) [วิวัฒนาการ]*

polymorphous (พอลิมอรฺ๎ฟิส) ดู: *polymorphic (พอลีมอรฺ๎ฟิค)*

polynigritite (พอลีนิ๎กริไท้ทฺ) นิกริไท้ท ที่เกิดเป็นเม็ดละเอียดกระจายอยู่ในหินจำพวก อาร์เจอเลเณิส (argillaceous rock)

เปรียบเทียบ: *humonigritite (ฮิวเมอนิ´กริไท้ท); keronigritite (คีเรอนิ´กริไท้ท)*

polynya (พอเลินญ่า´) พื้นที่เปิดที่ล้อมรอบด้วยน้ำแข็ง โดยเฉพาะ การขยายขนาดของน้ำขนาดใหญ่ ที่ไม่ใช่ร่องแตกของแผ่นน้ำแข็ง (lead – ลีด) ที่ถูกล้อมรอบด้วยทะเลน้ำแข็ง แต่ไม่ได้มีขนาดใหญ่พอที่จะเรียกว่า “open water -โอ´เพิ่น วอ´เท่อร์” ดู: *open water (โอ´เพิ่น วอ´เท่อร์) [น้ำแข็ง]*; มักพบบริเวณปากของแม่น้ำขนาดใหญ่ พหูพจน์: polynyas (พอเลิ่นญ่าสฺ´); polynyi (พอเลิ่นยี่´) รากศัพท์: ภาษารัสเซีย เปรียบเทียบ: *shore polynya (ฌอร พอเลินญ่า´); recurring polynya (รีเคอริ่ง พอเลินญ่า´)* คำพ้อง: *clearing (เคลียริ่ง); ice clearing (ไอ๊ซฺ เคลียริ่ง); pool (พูล) [น้ำแข็ง]*

polypedomorphic soil (พอลีพีเดอมอรฺฟิค ซอยล) ดู: *welded soil (เว็ล´เดิด ซอยลฺ)*

polypedon (พอลีพี´เดิ้น) กลุ่มของพีเดิ้น (pedon - หน่วยที่เล็กที่สุดของดินที่พื้นผิวโลก ที่เป็นตัวอย่างอธิบายชั้นดินต่างๆ ที่ปรากฏ) ที่คล้ายๆ กัน ซึ่งขอบเขตของพอลีพีเดิ้นอยู่ที่ตำแหน่งที่ไม่มีดิน หรือมีลักษณะของเพะเดินแตกต่างออกไปอย่างชัดเจน

polyphased soil (พอ´ลีเฝสดฺ ซอยล) ดู: *polygenetic soils (พอลีเจอนี´ถิค ซอยลฺ)*

polyphyletic (พอลีไฟเล´ถิค) (1) วิวัฒนาการที่มาจากบรรพบุรุษมากกว่าหนึ่งสายพันธ์ เปรียบเทียบ: *monophyletic (มอโนไฟเล´ถิค)* (2) ในแคลดิเซิ่ม (cladism) หมายถึง แท็กซอนที่สูงขึ้น ที่มีสายพันธุ์มาจากบรรพบุรุษหลายสายพันธุ์ที่ต่างกัน และไม่รวมบรรพบุรุษร่วมกันทั้งหมด

polyphyletic group (พอลีไฟเล´ถิค กรุ๊พ) กลุ่มของสิ่งมีชีวิตเทียม ที่มีบรรพบุรุษจำแนกไว้ในแท็กซอนอื่น เปรียบเทียบ: *paraphyletic group (แพเรอไฟเล´ถิค กรุ๊พ); monophyletic group (มอโนไฟเล´ถิค กรุ๊พ); grade (เกรด) [วิวัฒนาการ]*

polyphyly (พอลีไฟ´ลี่) สภาพหรือเกี่ยวกับกลุ่มของ พอลีไฟเลถิค คำคุณศัพท์: *polyphyletic (พอลีไฟเล´ถิค)*

polyquartz (พอ´ลีขวอรทฺสฺ) กลุ่มของ $Al(PO_4)$, $Al(AsO_4)$, $B(PO_4)$ และอื่นๆ

polyschematic (พอลีสคิแม´ถิค) หมายถึง สินแร่ ที่มีเนื้อผสมจากธาตุมากกว่าหนึ่งชนิด เปรียบเทียบ: *monoschematic (มอโนสกิแม´ถิค)*

polysomatic (พอลีโซแม´ถิค) หมายถึง ชุดของแร่ หรือผลึกของสารประกอบ ที่แสดงลักษณะพอลีโซแมทิเซิ่ม (polysomatism) ดู: *polysomatism (พอลีโซแมทิ´เซิ่ม)*

polysomatic series (พอลีโซแม´ถิค ซิ´รี่ส) ชุดของแร่ หรือผลึกของสารประกอบ ที่สัมพันธ์กับพอลีโซแมทิเซิ่ม (polysomatism) ดู: *polysomatism (พอลีโซแมทิ´เซิ่ม)* เปรียบเทียบ: *homologous series (โฮมอ´เลอเกิ้ส ซิ´รี่ส)*

polysomatism (พอลีโซแมทิ´เซิ่ม) ปรากฏการณ์ ของกลุ่มแร่บางกลุ่ม หรือสารประกอบบางชนิด ที่ประกอบด้วยสัดส่วน และการเรียงตัวที่แตกต่างกันภายในโครงข่ายผลึกสองชุดหรือมากกว่าสองชุด ที่เทียบเท่ากันหรือเหมือนกัน สัดส่วนและการเรียงตัวในแต่ละชุดแตกต่างกัน แต่มีความสัมพันธ์กับองค์ประกอบทางเคมีและโครงสร้างผลึก เช่น คลอไร้ท (chlorite, $Mg_6Si_4O_{10}(OH)_8$) เป็นพอลีโซแมถิค ซีรี่ส ของ บรูไซ้ท (brucite (B) $Mg(OH)_2$ = $Mg_3(OH)_6$) และแทลค (talc (T) - $Mg_3Si_4O_{10}(OH)_2$ เมื่อเรียงตัว BTBTBT = B + T = $Mg_6Si_4O_{10}(OH)_8$ นั่นคือจะได้ คลอไร้ท

polysome (พอ´ลีโซม) แร่ หรือสารประกอบที่มีโครงสร้างประกอบไปด้วยรูปแบบต่างๆ ของการจัดเรียงซ้อนกันในลักษณะที่ทำให้โครงสร้างและองค์ประกอบทางเคมีแตกต่างจากแร่หรือสารประกอบอื่น ที่เกิดขึ้นจากชุดเดียวกัน

polysynthetic twinning (พอลีซินเธะ´ถิค ทวิ´นิ่ง) การเกิดผลึกแฝดซ้ำของสาม หรือมากกว่าสาม ตามกฎของการเกิดผลึกแฝดบนระนาบแฝดที่ขนานกัน เช่น ผลึกแฝดของแอลไบ๊ทในเพลเจอะเคลส เปรียบเทียบ: *cyclic twinning (ไซคลิค ทวิ´นิ่ง)*

polythetic (พอลีเธะ´ถิค) หมายถึง การจัดหมวดหมู่ของสิ่งมีชีวิต ที่จัดเฉพาะราย เฉพาะกลุ่มประชากร หรือเฉพาะ แท็กเซ่อ ที่ขึ้นกับการมีลักษณะเหมือนๆ กัน เปรียบเทียบ: *monothetic (มอโนเธะ´ถิค)*

polytype (พอ´ลีไท้พ) ประเภทหนึ่งของพอลีม้อรพ โดยมีรูปแบบของผลึกแตกต่างกัน จากการเรียงสลับชั้นของแอ๊ะเทิ่มที่คล้ายกัน พอลีไท้ทสามารถเกิดในแร่หลายชนิด และสารสังเคราะห์ เปรียบเทียบ: *one-M (1M) polytype (เวิ่น-เอ็ม พอ´ลีไท้พ); two-M (2M) polytype (ทู-เอ็ม พอ´ลีไท้พ)* คำคุณศัพท์: *polytypic (พอลีทิ´ผิค)*

polytypic (พอลีไท้´ผิค) คำคุณศัพท์ของ *polytype (พอ´ลีไท้พ)*

polytypism (พอลีไท้´ผิเซิ่ม) คุณสมบัติของแร่ ที่จะเกิดผลึกได้มากกว่าหนึ่งรูปแบบ จากการซ้อนชั้นซึ่งอาจเกิดได้หลากหลาย

รูปแบบในโครงข่ายผลึก คำพ้อง: *polytypy (พอลีไท้ ˊพี่) [ผลึกศาสตร์]*

polytypy (พอลีไท้ˊพี่) ดู: *polytypism (พอลีไท้ˊผิเซิ่ม)*

polyxene (พอˊลีซีน) ชื่อใช้เรียกโลหะผสมระหว่างแพลทเนิ่มและโลหะอื่นๆ แต่เป็นชื่อที่ไม่จำเป็น

polyzoan (พอลีโซˊเอิ้น) ดู: *bryozoan (ไบรเออโซˊเอิ้น)*

polyzoic (พอลีโซˊอิค) หมายถึง ที่อยู่อาศัยของหลากหลายสายพันธุ์สัตว์

POM (พีโอเอ็ม) คำย่อ ดู: *particulate organic matter (พารทิˊคิวเหลิท ออรแกˊหนิค แมะˊเท่อรฺ)*

PON (พีโอเอ็น) คำย่อ ดู: *particulate organic nitrogen (พารทิˊคิวเหลิท ออรแกˊหนิค ไนˊเทรอเจิ้น)*

pond (พอนดฺ) (1) แอ่งน้ำจืดธรรมชาติขนาดเล็ก มักมีขนาดเล็กกว่าทะเลสาบ แต่ใหญ่ว่าสระน้ำ (pool) (2) แอ่งน้ำที่อยู่ในธารน้ำที่มาจากแอ่งรับน้ำธรรมชาติหรือที่ถูกสร้างขึ้น (3) แอ่งน้ำขนาดเล็กที่สร้างขึ้น เพื่อเป็นแหล่งให้น้ำ สำหรับในสหราชอาณาจักรศัพท์นี้หมายถึง แอ่งน้ำขนาดเล็กที่สร้างขึ้น

pondage land (พอนˊดิจ แลนด) พื้นที่ ที่มีน้ำขังและน้ำนั้นจะไม่ไหลออกในช่วงน้ำท่วม นั่นคือ น้ำจากบริเวณพื้นที่ที่มีน้ำขังนี้จะไม่มีส่วนในการไหลลงสู่ปลายน้ำ คำพ้อง: *flood fringe (เฝลิด ฟริ้นจฺ)*

ponding (พอนˊดิ้ง) (1) การก่อตัวของแอ่งน้ำตามธรรมชาติในธารน้ำ โดยการขวางทิศทางการไหลตามปกติของธารน้ำ หรือทำให้เกิดการหยุดชะงักของการไหล เช่น โดยการยกตัวสูงขึ้นด้วยอัตราที่สูงกว่าการกัดเซาะ หรือโดยพนังกั้นเนื่องการเกิดแผ่นดินถล่มขวางทางน้ำ ภูเขาไฟปิดทับ หรือเศษหินจากธารน้ำแข็ง (2) การเก็บน้ำในแอ่งเทียมที่สร้างขึ้น

ponor (พอˊเน่อรฺ) หลุมบริเวณก้นแอ่ง ที่ระบายน้ำในแอ่งหายลงไปในถ้ำ เปรียบเทียบ: *insurgence (อินเซ้อรˊเจิ้นซฺ); swallet (สวอˊเหลิท); swallow hole (สวอˊโล่ว โฮล)*

Pontian (พอนˊเที่ยน หรือพอนทิเอิ้น) หินช่วงอายุในยุโรปตะวันออก: ยุคไมเออซีนตอนบน (upper Miocene) (บน มีเออเที่ยน (Maeotian) ใต้ ซิมเมอเรี่ยน (Cimmerian))

pool (พูล) (1) [ชายหาด] (ก) ดู: *tide pool (ไท้ดฺ พูล)* (ข) ดู: *beach pool (บีช พูล)* (2) [น้ำแข็ง] (ก) ดู: *polynya (พอเลิ่นญ่าˊ)* (ข) บ่อขนาดใหญ่ (puddle – เพอะˊเดิ้ล – บ่อ) (3) [เพอโทรเลี่ยม] การสะสมของน้ำมัน และ/หรือแก๊ส ใต้ผิวดิน ในหินที่มีรูพรุน ดู: oil *pool (ออยลฺ พูล); gas pool (แก๊ส พูล)* (4) [น้ำ] (ก) แหล่งน้ำธรรมชาติขนาดเล็ก มักเป็นน้ำจืด เช่น น้ำที่ขังในที่ลุ่ม หรือน้ำขังในหนองบึง หรือสระ หรือน้ำขังในบ่อในถ้ำ (ข) น้ำที่ขังหรือกักเก็บในเขื่อนหรือประตูกั้นน้ำ

pool-riffle sequence (พูล-ริˊเฟิ่ล ซีˊเควิ่นซฺ) ลักษณะการสลับกันระหว่างแอ่ง และเนินกรวดหรือหิน บริเวณท้องน้ำตามแนวการไหลของน้ำ

pool spring (พูล สปริงˊ) น้ำพุ หรือน้ำผุด ที่มาจากแหล่งน้ำระดับลึก บางครั้งสัมพันธ์กับฟ้อลท และเกิดเป็นแอ่งหรือบ่อน้ำ เปรียบเทียบ: *mound spring (มาวนฺดฺ สปริงˊ)*

poop shot (พู้พ ฌ็อท) ดู: *weathering shot (เวะˊเธอริ่ง ฌ็อท)*

poorly graded (พูรˊลี่ เกรˊเดิด) (1) ศัพท์ธรณีวิทยาสำหรับการเรียงขนาดไม่ดี (2) ศัพท์วิศวกรรม เกี่ยวกับ ดินที่ไม่มีการเรียงขนาด หรือตะกอนขนาดเดียวที่ไม่ได้ยึดติดกันแน่น หรือตะกอนร่วนมีขนาดตั้งแต่ใหญ่ไปถึงละเอียด ตรงข้ามกับ *well-graded (เว็ล เกรˊเดิด)*

poorly sorted (พูรˊลี่ ซ้อรˊเถิด) หมายถึง เม็ดตะกอน หรือหินตะกอน ที่ไม่ได้เรียงขนาด หรือมีขนาดของตะกอนแตกต่างกัน หรือมีการกระจายขนาดของตะกอนกว้าง หรือประกอบด้วยอนุภาคที่มีหลายขนาดผสมกันอย่างไร้ระเบียบ นั่นคือ ไม่มีขนาดใดขนาดหนึ่งของตะกอนที่โดดเด่น และมีค่าสัมประสิทธิ์การเรียงขนาดในช่วง 3.5 ถึง 4.5 และสูงกว่า ขึ้นอยู่กับค่าฟี (phi value) ที่เกี่ยวข้องกับค่าร้อยละที่ 84 และ16 สำหรับพูรลี่ ซ้อรเถิด จะมีซิกเม่อฟี (sigma phi) 1.00-2.00 ตรงข้ามกับ *well-sorted (เว็ล ซ้อรˊเถิด)* คำพ้อง: *unsorted (เอินซ้อรˊเถิด); assorted (เออะซ้อรˊเถิด); nongraded (น็อนเกรˊเดิด); poorly graded (พุรˊลี่ เกรˊเดิด)*

POP (พีโอพี) คำย่อ ดู: *particulate organic phosphorus (พารทิˊคิวเหลิท ออรแกˊหนิค ฟอสˊเฟอเริส)*

popple rock (พ้อพˊเพิ่ล ร็อค) ศัพท์อังกฤษสำหรับ *pebble bed (เพะเบิ้ล เบด)* หมายถึง ชั้นกรวด

population (เพาะพิวเลˊเฉิ่น) (1) [วิวัฒนาการ] ประชากรทั้งหมดของสายพันธุ์ชนิดเดียวกัน หรือของกลุ่มสายพันธุ์ที่เกี่ยวข้องกันอย่างใกล้ชิด (2) [สถิติ] กลุ่มของสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่สามารถวัดหาค่าใดค่าหนึ่ง หรือหลายๆ ค่าทางสถิติได้; ค่าที่เป็นไปได้ของตัวแปร ไม่ว่าจะเป็นแบบจำกัดหรือไม่จำกัดต่อเนื่องหรือไม่ต่อเนื่อง

pop-up (พ็อพ-เอิ้พ) การเลื่อนสวนกลับของสองฟ้อลท ที่มีมุมเอียงไปยังจุดร่วมเดียวกันใต้มวลหิน ทำให้มวลหินที่อยู่ส่วนบนของสองฟ้อลทถูกยกสูงขึ้น

porcelain clay (พอร์ซเลิ่น เคล) ดินเคล ที่เหมาะสมสำหรับทำกระเบื้องดินเผา; โดยเฉพาะ ดินขาว (kaolin – เค์เออเลิ่น) เปรียบเทียบ: *china clay (ไช์เน่อ เคล)*

porcelainite (พอร์ซเลอไน้ท) (1) ดู: *porcellanite (พอร์ซเลอไน้ท)* (2) ดู: *mullite (เมอ์ไล้ท)*

porcelain jasper (พอร์ซเลิ่น แจ๊ส์เพ่อร) ดินเคลสกปรก แข็ง และ มีสีแดง หรือพอรซเลอไน้ท (porcellanite) ดู: *porcellanite (พอร์สเลอไน้ท)*

porcelain stone (พอร์ซเลิ่น สโตน์) ดู: *china stone (ไช์เน่อ สโตน์) [หินอัคนี]*

porcelaneous (พอรเซอเลเนียส) คล้ายกับพอรซเลิ่นที่ไม่ได้เคลือบ หรือหมายถึง หิน ที่ประกอบด้วย เชิ้รทสกปรก และคารเบอเหนทสกปรก หรือหมายถึง ดินเคล และโอเพอไลน สิลิเค่อ (opaline silica) สะกดได้อีกสามแบบคือ: *porcellaneous; porcelanous; porcelainous*

porcelaneous chert (พอรเซอเล์เนียส เชิ้รท) เชิ้รท แข็ง ทึบแสงถึงกึ่งโปรงแสง แตกแบบมีผิวเรียบ และโดยทั่วไป มีสีขาว (china-white) คล้ายเครื่องเคลือบดินเผาสีขาวจากจากจีน

porcelanite (พอร์ซเลอไน้ท) ดู: *porcellanite (พอร์ซเลอไน้ท)*

porcellanite (พอร์ซเลอไน้ท) หินจำพวกเซอลิเฉิสเนื้อแน่น แข็ง ผิววาวแบบทึบ แตกแบบขดฝาหอย และมีลักษณะทั่วไปคล้ายกระเบื้องพอรซเลิ่นที่ไม่ได้เคลือบ; มีความแข็ง ความวาว และความแน่นของเนื้อหิน น้อยกว่าเชิ้รท ศัพท์นี้ใช้เรียกเชิ้รทสกปรก (impure chert) ในส่วนของหินที่มีเนื้อแบบ อารเจอเลเฉิส (argillaceous) ดู: *siliceous shale (เซอลิ์เฉิส เฉล)*; หรือใช้เรียกดินเคลแข็ง หรือดินเคลที่ถูกเผา ที่พบอยู่บนและล่างชั้นถ่านที่ถูกเผา ดู: *porcelain jasper (พอรซเลิ่น แจ๊สเพ่อร)*; หรือใช้เรียกเทิ่ฟเนื้อละเอียด สีจาง ที่อัดแน่นโดยสิลิเค่อที่เข้ามาแทรกภายหลัง รากศัพท์: ภาษาอิตาลี “porcellana, porcelain – เครื่องเคลือบดินเผา” สะกดได้อีกสองแบบคือ: *porcelanite; porcelainite* คำพ้อง: *thermuticle (เธอรมิว์ทิเคิ่ล)*

pore (พอร) [ธรณีวิทยา] รู, ช่องว่าง หรือทางผ่าน ขนาดเล็กถึงเล็กมาก ในหินหรือดิน; ช่องเล็กๆ ระหว่างวัตถุสองสิ่ง (interstice – อินเทอร์สเติส)

pore diameter (พอร ไดแอ์เมอเท่อร) เส้นผ่าศูนย์กลางของรูพรุนในหิน ซึ่งจะเป็นการวัดขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางของทรงกลมใหญ่ที่สุด ที่สามารถอยู่ภายในรูพรุนได้

pore ice (พอร ไอ๊ซ) น้ำแข็ง ที่อยู่ในช่องว่างของพื้นดิน-หินบางส่วน หรือทั้งหมด เกิดโดยการแข็งตัวของน้ำที่มีอยู่เดิมในช่องว่าง ไม่ใช่เป็นการเติมน้ำเข้าไป

pore pressure (พอร เพระ์เฌ่อร) ดู: *neutral stress (นู์เทริ่ล สเตร๊ส)*

pore-size distribution (พอร ไซ้ด ดิสเตรอบิ๊ว์เฉิ่น) ปริมาตรของรูพรุนในดิน แสดงด้วย จำนวนร้อยละของปริมาตรรูพรุนต่อปริมาตรของดิน (รวมทั้งรูพรุน) ทั้งหมด

pore space (พอร สเปิ๊ซ์) ช่องว่าง ในหิน หรือดิน คำพ้อง: *pore volume (พอร วอล์ยู่ม)*

pore system (พอร ซิส์เติ้ม) ช่องว่างทั้งหมดในหิน หรือตะกอนที่ถือว่าเป็นหน่วยๆ หนึ่ง

pore volume (พอร วอล์ยู่ม) ดู: *pore space (พอร สเปิ๊ซ์)*

pore water (พอร วอ์เท่อร) ดู: *interstitial water (อินเทอร สติ์เฉิ่ล วอ์เท่อร)*

pore-water pressure (พอร วอ์เท่อร เพระ์เฌ่อร) ดู: *neutral stress (นู์เทริ่ล สเตร๊ส)*

porosimeter (เพอรอสิเมอ์เท่อร) เครื่องมือที่ใช้วัดความพรุน (porosity - เพอรอ์เซอที่)

porosity (เพอรอ์เซอที่) จำนวนร้อยละ ของปริมาตรดิน/หิน ต่อปริมาตรของรูพรุนที่ไม่ว่ารูพรุนเหล่านั้นจะเชื่อมต่อกัน หรือแยกจากกัน เปรียบเทียบ: *effective porosity (อิเฟ็คถีฟเพอรอ์เซอที่)* ดู: *primary porosity (ไพระ์เมรี่ เพอรอ์เซอที่); secondary porosity (เซะ์เคินเดรี่ เพอรอ์เซอที่; porous (พอ์เริส)*

porosity log (เพอรอ์เซอที่ ล้อก) ศัพท์ทั่วไปสำหรับ ข้อมูลการวัดหาความพรุน จากการหยั่งหลุมเจาะ เช่น นูทรอน ล้อก (neutron log) หรือเดนเซอที่ ล้อก (density log)

porpezite (พอร์เพอไซ้ท) ชื่อที่ไม่จำเป็นสำหรับแร่ที่ประกอบด้วยโลหะผสมตามธรรมชาติของทอง และ พอเลเดี้ยมร้อยละ 5 ถึง 10 คำพ้อง: *palladium gold (เพอเล์เดี้ยม โกลด)*

porphyritic (พอรเฟอริ์ถิค) ลักษณะเนื้อหินที่มีสเซ่อรของหินอัคนีที่ผลึกมีขนาดใหญ่ (phenocrysts – ฟีเนอคริสทส์) ในเนื้อพื้น (groundmass – กราวน์แม์ส) ที่เป็นผลึกละเอียดหรือเนื้อแก้ว หรือมีทั้งผลึกละเอียดและเนื้อแก้ว

porphyroblast (พอร์ไฟเรอแบล๊สทฺ) ผลึกขนาดใหญ่ (เทียบกับเมถริกสโดยเฉลี่ย) ในหินแปรที่มีการเกิดผลึกใหม่ (recrystallization –รีคริสเตอเลอเซ๋เฉิ่น) คำคุณศัพท์: *porphyroblastic (พอร์ไฟเรอแบล๊ส๋ติค)* คำพ้อง: *metacryst (เมะ๋เทอคริสทฺ)* คำพ้องที่ใช้น้อย: *pseudophenocryst (ซูโดฟี๋เนอคริสทฺ)*

porphyroblastic (พอร์ไฟเรอแบล๊ส๋ติค) เกี่ยวกับ เท็กสเช่อรของหินแปรที่มีการเกิดผลึกใหม่ โดยมีผลึกขนาดใหญ่แตกต่างจากผลึกข้างเคียง (idioblasts – อิดีเออแบล๊สทฺ) เช่น การเหนิทแอนเดอลูไซ้ท ที่อยู่ในเมถริกสที่มีผลึกละเอียด เปรียบเทียบ: *pseudoporphyroblastic (ซูโดพอร์ไฟเรอแบล๊ส๋ติค)*

porphyroclast (พอร์ไฟเรอแคล้สทฺ) เศษหลงเหลือของผลึกที่ถูกบดอัดของแร่เดิม ที่อยู่ภายในเมถริกสเม็ดละเอียด (มักเป็นผลึกที่ผ่านกระบวนการเกิดผลึกใหม่) ในหินแปร ดู: *porphyroclastic (พอร์ไฟเรอแคล้ส๋ติค)*

porphyroclastic (พอร์ไฟเรอแคล้ส๋ติค) หมายถึง เท็กสเช่อรแบบผสมของหินแปร ที่มีผลึกขนาดใหญ่ จำพวกพอร์ไฟเรอแบล๊สท (porphyroblast) ของแร่เดิม และของแร่ที่เกิดใหม่ (neoblast) นอกจากนี้ยังหมายถึง หินใดๆ ที่มีเท็กสเช่อรแบบผสม ซึ่งหินพอร์ไฟเรอแคล้สติคเป็นผลจาการเปลี่ยนรูปแบบแพลสติค (plastic deformation) และการเกิดผลึกใหม่แบบพลวัติ (dynamic recrystallization) ไม่ใช่เป็นการเปลี่ยนรูปแบบเปราะ (brittle deformation) หรือแคะเทอะแคลเสิส (cataclasis) และคำว่า “blastolaminar – แบล๊สเตอแล๋เมอเน่อร ”จะใช้กับหินพอร์ไฟเรอแคล้สติคที่แสดงชั้นบางอย่างชัดเจน คำพ้อง: *blastogranular (แบล๊สเตอแกรน๋เยอเล่อร)*

porphyroclastic structure (พอร์ไฟเรอแคล้ส๋ติค สเตริ๊ค๋เช่อรฺ) ดู: *mortar structure (มอร์เท่อรฺ สเตริ๊ค๋เช่อรฺ)*

porphyrocrystallic (พอร์ไฟเรอคริสเตอ๋หลิค) คำพ้องของ *porphyrotopic (พอร์ฟิเรอทอ๋ผิค)*

porphyroid (พอร์เฟอรอยดฺ) คำนาม หมายถึง หินแปรจำพวกแบล๊สเตอพอร์ไฟเรอถิค (blastoporphyritic) หรือพอร์ไฟเรอแบล๊สติค (porphyroblastic) ที่มีหินต้นกำหนิดมาจากหินอัคนี หรือหินแปรที่มีเฟลดสปาร (feldspathic metasedimentary) โดยที่หินต้นกำหนิดมีลักษณะของผลึกขนาดใหญ่และเล็ก (porphyry – พอร์เฟอรี่) พอรเฟอรอยดจะเกิดขึ้นช่วงการแปรสภาพแบบเกรดต่ำของการแปรสภาพแบบภูมิภาค (regional metamorphism); คำคุณศัพท์เกี่ยวกับ หินจำพวกแบล๊สเตอพอร์ไฟริถิค (blastoporphyritic) หรือพอร์ไฟเรอแบล๊สติค (porphyroblastic)

porphyroid neomorphism (ฟอร์เฟอรอยดฺ นีโอมอรฺฟิเซิ่ม) เปรียบเทียบ: *coalescive neomorphism (โคเออเลส๋สีฟ นีโอมอรฺฟิเซิ่ม)*

porphyroskelic (ฟอร์ไฟเรอสคี๋หลิค) ในจุลสัณฐานวิทยาของดิน (soil micromorphology) หมายถึง แฟบริค ของดิน ที่ แพลสเม่อ (plasma) เกิดเป็นเมถริกสแน่นในเม็ดแร่ที่มีความคงทน หรือเม็ดอินทรีย์วัตถุ และมีลักษณะคล้ายฟีเนอคริสทส (phenocrysts) ในหินพอรเฟอริถิค (porphyritic rock) คำพ้อง: *porphyric (พอร์ฟีหริค)*

porphyrotope (พอร์ไฟเรอโถพ๋) ผลึกขนาดใหญ่ ที่ถูกล้อมรอบในเมถริกสละเอียดในหินตะกอน ที่แสดงลักษณะพอรเฟอริถิค แฟบริค (porphyrotopic fabric) เช่น ผลึกโดเลอไม้ทขนาดใหญ่ ในเมถริกสของผลึกแคลไซ้ทขนาดเล็ก

porphyrotopic (พอรฟิเรอทอ๋ผิค) หมายถึง แฟบริคของผลึกที่เกิดใหม่ของหินคารเบอเหนท หรือหินตะกอนที่เกิดจากการตกผลึกทางเคมี ที่ประกอบด้วยผลึกมากกว่าหนึ่งขนาดขึ้นไป และมีผลึกใหญ่อยู่ในเมถริกสของผลึกที่เล็กกว่า เปรียบเทียบ: *poikilotopic (พอยคิเลอทอ๋ผิค)* คำพ้อง: *porphyrocrystallic (พอร์ไฟเรอคริสเตอ๋หลิค)*

porphyry (พอร์เฟอรี่) หินอัคนี ที่มีฟีเนอคริสทส (phenocrysts) ที่เห็นได้ชัดเจนในเนื้อพื้น ผลึกละเอียดหรือกราวนแมส (groundmass); หินแกรเหนิทแบบพอรเฟอริถิค (porphyritic grabite) ศัพท์คำว่า “porphyry” มาจากภาษากรีกสำหรับ “purple dye – สีย้อมสีม่วง” ใช้ครั้งแรกสำหรับหินสีม่วง-แดง ในเหมืองหินในอียิปต์ (Egypt) มีลักษณะเด่นคือ มีฟีเนอคริสทส (phenocrysts) ของ เอิลเคอไลนเฟลสปาร การเรียกชื่อหิน จะเป็นคำอธิบายองค์ประกอบของเนื้อพื้นหรือกราวนแมส เช่น ไดเออไร้ท พอรเฟอรี่ (diorite porphyry) แอนดิไซ้ท พอรเฟอรี่ (andesite porphyry) คำพ้องที่ไม่ใช้แล้ว: *porphyrite (พอร์เฟอไร้ทฺ)*

porphyry copper deposit (พอร์เฟอรี่ เคาะ๋เพ่อร ดิพอ๋เสิท) มวลหินขนาดใหญ่ มีลักษณะผลึกสองขนาด (porphyry) ที่มีแร่จำพวกทองแดง (chalcopyrite – แคลเคอไพไร้ท) และแร่จำพวกเซิลไฟดกระจัดกระจายอยู่ ซึ่งลักษณะของการสะสมที่กระจัดกระจาย ทำให้ต้องทำเหมืองเปิดเปิดหน้าดินขนาดใหญ่ สำหรับขุดเอาทองแดงออกมา โดยมีเมอลิบดีนัม (molybdenum) เป็นผลพลอยได้ การสะสมของทองแดงในลักษณะนี้ จะมีขนาดกว้าง 3 ถึง 8 กิโลเมตร และมีเกรดของแร่ผ่านเกณฑ์ขั้นต่ำ (cut-off grade) มีการสะสมที่สัมพันธ์กับหินอันหรูสีพจำพวกไพล์สติค พอร์เฟอรีติคที่เป็นตัว

ที่ระดับลึกปานกลาง (felsic hypabyssal porphyritic intrusive rocks) โดยมีการกระจายของแร่จำพวกเซิลไฟดออกจากสายแร่ (vein) และมีการเกิดซูเพอรจีน อินริชเมิ่นท (supergene enrichment) ใกล้ผิวดิน ซึ่งถือว่ามีความสำคัญมาก มิฉะนั้นแร่จะมีเกรดต่ำ จนกระทั่งไม่สามารถทำเหมืองที่คุ้มทุนได้ เปรียบเทียบ: *porphyry molybdenum deposit (พอร์เฟอรี่ เมอลิบ์เดอเนิ่ม ดิพอ์เสิท); porphyry tin deposit (พอร์เฟอรี่ ทิน ดิพอ์เสิท)*

porphyry gold (พอร์เฟอรี่ โกลด์) ชนิดของการทับถมแร่ที่มีลักษณะเด่นคือ การเกิดสะสมเป็นสายแร่แคบๆ (น้อยกว่า 1 เซนติเมตร) ของสายแร่ทอง ที่เกิดจากหินอินทรูสีฟกึ่งหินภูเขาไฟแบบพอรเฟอรี่ (subvolcanic porphyry intrusion)

porphyry molybdenum deposit (พอร์เฟอรี่ เมอลิบ์เดอเนิ่ม ดิพ้อ์เสิท) การสะสมของสินแร่เมอลิบเดอเนิ่มเกรดต่ำขนาดใหญ่ที่มีแร่เซิลไฟดเป็นแหล่งกระจายสินแร่ในลักษณะแบบสต็อคเวิรคส (stockworks) การสะสมแร่สัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงจากสารละลายน้ำร้อน เช่น การเกิดแร่เพอแทะเซี่ยม เฟลสปารจากการแทนที่ การเกิดแบบการแทนที่ของเซริไซ้ท (sericitization – เซริซิไท้เซ์เฌิ่น) หรือการแทนที่โดยสิลิเค่อ (silicification – เซอลิซิเฟอะเค์เฌิ่น) การสะสมชนิดนี้พบในเทือกเขาแถบตะวันตกของ น้อรธ เออเมเรอเคอ คอรเดิลเยเร่อ (western North American Cordillera) และปรากฏมากกว่าการสะสมของทองแดงแบบพอรเฟอรี่ เคาะเพ่อร (porphyry copper deposit) ดู: *porphyry tin deposit (พอร์เฟอรี่ ทิน ดิพอ์เสิท); Climax-type (ไคลแม็ก ไท้พฺ) (เหมืองเมอลิบเดอเนิ่มที่ใหญ่ที่สุดในโลก อยู่ที่เมือง Climax รัฐ Colorado)* คำพ้อง: *stockwork molybdenum deposit (สต็อค์เวิรฺค เมอลิบ์เดอเนิ่ม ดิพ้ซอ์เสิท)*

porphyry tin deposit (พอร์เฟอรี่ ทิน ดิพอ์เสิท) บริเวณศูนย์กลางของการเกิดแร่ดีบุก มักเป็นเคอซิเทอไร้ท (cassiterite) ที่ในหินอัคนีที่มีองค์ประกอบกึ่งระหว่างแอเสิค และเบสิค และมีเท็กสเช่อรแบบผลึกสองขนาด หรือฟอรเฟอริถิค พบในลักษณะกระจายประ (disseminated grains) สต็อคเวิรคส (stockworks) หรือเบร๊ะเชี่ยอินทรูสีฟ แร่ดีบุกที่พบอยู่ในสต็อคเวิรคส (intrusive-breccia fillings stockworks) มีความสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลง ของสารละลายน้ำร้อน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การเกิดแบบการแทนที่โดยสารละลายน้ำร้อนของเซเรอซิทิเซเฌิ่น - เซอลิเฟอเคเฌิ่น (sericitization-silicification) บริเวณผนังหินท้องที่ที่อยู่ติดกับหินอัคนี (wallrocks) การสะสมนี้มีลักษณะคล้ายกับการสะสมทองแดงและเมอลิบเดอเนิ่มแบบผลึกสองขนาด (porphyry copper deposit - พอร์เฟอรี่ เคาะเพ่อร ดิพอเสิท) และ (*porphyry molybdenum deposit - พอร์เฟอรี่ เมอลิบเดอเนิ่ม ดิพอ์เสิท)* ลักษณะการเกิดดีบุกชนิดนี้ พบที่ประเทศเบอลิเวีย (Bolivia)

porphyry tungsten (พอร์เฟอรี่ เทิง์สเติ้น) แหล่งสินแร่เทิงสเตนเกรดต่ำขนาดใหญ่ ที่สายแร่ฌีไล้ท (scheelite) และ/หรือ วุลเฟรอไม้ท (wolframite) ที่มีขวอรทส กระจายอยู่ในหินอินทรูเฌิ่นจำพวกเฟลสิค และหินท้องที่ที่เกี่ยวข้อง

porphyry uranium deposit (พอร์เฟอรี่ ยูเร์เนี่ยม ดิพอ์เสิท) การสะสมของสินแร่ยูเรเนี่ยม ในหินแกรเหนิท ที่มีแอ๊ะไพล้ท (aplite) และเพ็กเมอไท้ท (pegmatite) ตัดผ่าน แร่ที่พบได้แก่ ยุเรอเนอไน้ท (uraninite) ที่เกิดแบบปฐมภูมิ และยุเรอโนธอไร้ท (uranothorite) โดยมีลักษณะแบบประกระจาย รวมทั้งพบในจ๊อยนท หรือร่องแตกอื่นๆ; มีขนาดผลึกเล็กมาก (microscopic to submicroscopic) ยุเรเนี่ยมส่วนใหญ่จะอยู่กับ “แร่จำพวกเฟลสิค (felsic minerals) และ เวอไรเออเทิ่ล มิเนอเริ่ลส (varietal minerals - แร่ในหิน ที่แยกแตกต่างไปจากหินชนิดอื่น)” พบในพื้นที่ของประเทศในทวีปแอฟริกา แคนาดา ออสเตรเลีย และอเมริกา

portland cement (พอรฺท์เลิ่นดฺ ซี์เมนทฺ) ซีเมนท ที่ทำจากการบดหินปูน และเฌล (หรือวัตถุดิบเทียบเท่า) และเผาด้วยร้อนเพื่อให้หลอมผสมกันในเตาเผาแบบหมุน และบดเม็ดปูนให้ละเอียด ซึ่งซีเมนท หรือปูนซีเมนท ที่ใช้ปัจจุบันคือ พอรทเลิ่นดซีเมนท ที่มีการผลิตครั้งแรกในประเทศอังกฤษ และเรียกชื่อเป็นพอรทเลิ่นด เพราะให้ลักษณะคล้ายหินพอรทเลิ่นด (Portland stone) ดู: *concrete (คอน์ครีท); Portland stone (พอรฺท์เลิ่นด สโตน์)*

Portlandian (พอรฺทแลน์เดี้ยน) หินช่วงอายุในยุโรป : ยุคจุแรสิคตอนปลายสุด (uppermost Jurassic) บน คิเมอริดเจี้ยน (Kimmeridgian) ใต้เพอรเบเคี่ยน-ทิโธเนี่ยน (Purbeckian-Tithonian).

portlandite (พอรฺท์เลิ่นได๊ท) แร่ไม่มีสี ใส รูปผลึกทริเกอเนิ่ลของกลุ่มบรูไซ้ท (brucite) : Ca $(OH)_2$ เกิดแผ่นหกเหลี่ยมบริเวณระนาบสัมผัสกับหินแปร และในพอรทเลิ่นด ซีเมนท

Portland stone (พอรฺท์เลิ่นด สโตน์) (1) หินปูนเนื้อเม็ดสีเหลือง–ขาว จากเกาะพอรทเลิ่นด (คาบสมุทรทางตอนใต้ของประเทศอังกฤษ) ใช้กันอย่างแพร่หลายสำหรับการก่อสร้าง (2) หินทรายสีม่วง-น้ำตาล จากพอรทเลิ่นด รัฐเคอเนะทิเคิท สหรัฐอเมริกา

poliepnyte (โพลิพ์ไน้ท) ยางหรือเรเซิ่น สีเขียวอ่อน น้ำตาลแดง ที่มีปริมาณอ็อกซิเจนสูง (ร้อยละ18) พบเป็นแผ่น หรือก้อนมน

ในเหมืองปรอท สะกดได้อีกสองแบบคือ: *poliepnyite; posepnyte*

positional accuracy (เพอซิเฌอ´เนิ่ล แอ๊ะ´คิวเรอซี่) ความน่าเชื่อถือของตำแหน่ง ที่แสดงบนแผนที่เมื่อเทียบกับตำแหน่งจริง ดู: *horizontal accuracy (ฮอเรอซอน´เทิ่ล แอ๊ะ´คิวเรอซี่); locational accuracy (โลเคเฌอ´เนิ่ล แอ๊ะ´คิวเรอซี่)*

positive (เพาะ´เซอถีฟ) (1) [แสง] หมายถึง ผลึกแอไนเซอทรอผิค (anisotropic) ของผลึกแกนเดี่ยว ที่ดัชนีหักเหปกติ มีค่ามากกว่าดัชนีหักเหพิเศษ; ผลึกแกนคู่ ที่การหักเหของแสงมีค่ามากกว่าดัชนีพิเศษ; ผลึกสองแกน ที่ดัชนีหักเหค่ากลาง (β) มีค่าเข้าใกล้ค่า α และค่า Z คือ ค่ามุมแหลม (*acute bisectrix - เออะคิว´ ไบเซ็ค´ถริกส)* เปรียบเทียบ: *negative (เนะ´เกอถีฟ)* (2) [การถ่ายภาพ] ภาพโปร่งใส หรือพิมพ์ภาพถ่าย ที่มีการปรับเฉดสีหรือสีให้คล้ายกับหรือเหมือนกับสีของภาพเดิม เปรียบเทียบ: *diapositive (ไดเออะเพาะ´เซอถีฟ); negative (เนะ´เกอถีฟ) [การถ่ายภาพ]* (3) [เท็คทอหนิคสฺ] คำนาม หมายถึง พื้นที่เครทอน (craton) ที่อยู่สูงกว่าพื้นที่ข้างเคียง คำพ้อง: *positive element (เพาะ´เซอถีฟ เอ´เลอเมิ่นทฺ)*

positive area (เพาะ´เซอถีฟ แอ´เรีย) ดู: *positive element (เพาะ´เซอถีฟ เอ´เลอเมิ่นทฺ)*

positive birefringence (เพาะ´เซอถีฟ ไบริฟริ้น´เจิ้นสฺ) ไบริฟริ้นเจิ้นส (*birefringence* - ความสามารถของผลึก ที่สามารถแยกลำแสงเดี่ยวออกเป็นสองลำแสงเมื่อแสงผ่านผลึก) ที่ความเร็วของแสงแกนปกติสูงกว่าความเร็วของแสงแกนพิเศษ

positive element (เพาะ´เซอถีฟ เอ´เลอเมิ่นทฺ) โครงสร้างของพื้นที่ ที่มีการเคลื่อนสูงขึ้น ในขณะที่พื้นที่รอบๆ ยังคงไม่มีการเคลื่อน หรือมีการทรุดตัวลงน้อยกว่าการทรุดตัวของพื้นที่ข้างเคียง คำพ้อง: *positive area (เพาะ´เซอถีฟ แอ´เรีย); positive (เพาะ´เซอถีฟ) [เท็คทอหนิคสฺ]* เปรียบเทียบ: *negative element (เนะ´เกอถีฟ เอ´เลอเมิ่นทฺ)*

positive elongation (เพาะ´เซอถีฟ อีลอนเก´เฌิ่น) ในแกนยาวของผลึกแอไนเซอทรอผิค (anisotropic) แนวแกนยาวจะขนานไปกับระนาบสองระนาบของแสงพอเลอไร้ซดที่ช้ากว่า เปรียบเทียบ: *negative elongation (เนะเกอถีฟ อีลอนเก´เฌิ่น)*

positive estuary (เพาะ´เซอถีฟ เอ๊ส´เชอเวรี่) บริเวณปากแม่น้ำที่มีการเจือจางของน้ำทะเล เนื่องจากเกิดการผสมกับน้ำ ที่ระบายมาจากแผ่นดิน คำตรงข้าม: *negative estuary (เนะเกอถีฟ เอ๊ส´เชอเวรี่); inverse estuary (อินเวิรฺส´ เอ๊ส´เชอเวรี่)* ดู: *freshwater estuary (เฟร็ฌวอ´เท่อรฺ เอ๊ส´เชอเวรี่)*

positive flower structure (เพาะ´เซอถีฟ เฟลา´เอ้อร สเตริ๊ค´เช่อรฺ) โครงสร้าง ที่แสดงการเลื่อนขึ้น และแยกออกของเธริ้สฟ้อลทเล็กๆ จากผลของการเลื่อนสวนทางที่เกิดขึ้นในโครงสร้างหลักของสไตร๊ค สลิพ ฟ้อลท (strike-slip fault) ในบริเวณใกล้ผิวดิน โดยแนวฟ้อลทเล็กๆ จะฉีกออกจากฟ้อลท หลักที่ระดับลึก และเมื่อมองจากภาพตัดขวางที่ตัดตั้งฉากกับแนวการเลื่อนของของสไตร้ค สลิพ ฟ้อลท จะมีลักษณะการฉีกของฟ้อลทแบบรูปต้นปาล์ม (palm tree) มักมีโครงสร้างแอนทีฟอรเมิ่ลของชั้นหินที่อยู่ข้างบน หรือตัดโดยฟ้อลท คำตรงข้าม: *negative flower structure (เนะเกอถีฟ เฟลา´เอ้อร สเตริ๊ค´เช่อรฺ)* ดู: *restraining bend (ริสเตร´นิ่ง เบ็นดฺ)*

positive landform (เพาะ´เซอถีฟ แลนดฺ´ฟอรฺม) รูปแบบของภูมิประเทศที่ตั้งโดดเด่น เช่น ภูเขา, ภูเขาไฟ, เนินเขาสูง หรือที่ราบสูง คำตรงข้าม: *negative landform (เนะ´เกอถีฟ แลนดฺ´ฟอรฺม)*

positive movement (เพาะ´เซอถีฟ มู้ฟ´เมิ่นท) (1) การเคลื่อนสูงขึ้นของพื้นผิวโลกที่เทียบกับพื้นผิวของส่วนที่อยู่ข้างเคียง เช่น การยกตัว (uplift) หรือการคืนสภาพการปรับสมดุล (isostatic recovery – ไอเซอสแต´ถิค ริเคอะ´เวอรี่); การเคลื่อนของพื้นที่เชิงบวก จากผลของการลดระดับน้ำทะเล (2) การเพิ่มขึ้นของระดับน้ำทะเล เมื่อเทียบกับแผ่นดิน ทำให้เกิดการเคลื่อนของเปลือกโลกเชิงลบ หรือการรุกของน้ำทะเลเข้าสู่แผ่นดิน

positive ore (เพาะ´เซอถีฟ ออร) สินแร่ ที่ปรากฏชัดเจนสามารถประเมินปริมาณและคุณภาพได้ และสามารถผลิตได้ทั้งก้อน หรือทั้งสี่ด้านกรณีพิจารณาแบบบล็อคสี่เหลี่ยม เปรียบเทียบ: *developed reserves (ดิเว´เลิพทฺด ริเสิรฺฟ´ส); proved reserves (พรู้ฟดฺ ริเสิรฺฟ´สฺ)*

positive pole (เพาะ´เซอถีฟ โพล) ส่วนที่ชี้ไปยังขั้วเหนือแม่เหล็ก เปรียบเทียบ: *negative pole (เนะ´เกอถีฟ โพล); dipole field (ได´โพล ฟีลดฺ)*

possible ore (เพาะ´เซอเบิ้ล ออร) การทำนายถึงของแร่ ที่บ่งบอกขอบเขตของแร่ ภายใต้สมมติฐานของข้อมูลจากสภาพธรณีวิทยาและจากประสบการณ์การทำเหมือง คำพ้อง: *future ore (ฟิว´เช่อรฺ ออร); geological ore (จี๊เออลอ´จิเคิ่ล ออร)* เปรียบเทียบ: *inferred ore (อิน´เฟอรฺดฺ ออร); indicated ore*

(อิน´เดอเคเถิด ออร); potential ore (เพอ´เทนเฉ่อรล ออร) ดู: *extension ore (เอ็กสเต็น´เฉิ่น ออร)*

postglacial (โพสทเ<u>กล</u>´เฉี่ยล) เกี่ยวกับ ช่วงเวลาตั้งแต่การหายไปของธารน้ำแข็ง บริเวณและเทอถูดทางตอนกลางของทวีป หรือจากพื้นที่ที่สนใจโดยเฉพาะ เช่น “การคืนรูปของพื้นที่หลังธารน้ำแข็ง (postglacial rebound)”

postkinematic (โพสทฺคิเนอแม´ถิค) ดู: *posttectonic (โพสทฺเท็คทอ´หนิค)*

postkinematic layer (โพสทฺคิเนอแม´ถิค เล´เย่อร) ชั้นที่วางอยู่บนชั้นสะสมตะกอนขณะเกิดการสะสมของตะกอน (synkinematic layer) และสะสมตะกอนภายหลังจากการไหลของเกลือ หรือการเปลี่ยนรูปหยุดไป ฐานของโพสทไคเนอแมถิคสามารถวางทับชั้นที่อยู่ล่าง หรือตัดชั้นที่อยู่ล่างให้ขาดหายไปได้ แต่จะไม่ทำให้ความหนาของชั้นที่อยู่ล่างเปลี่ยนแปลง เนื่องจากเป็นการเปลี่ยนรูปที่เกิดขึ้นในพื้นที่จำกัด (ท้องถิ่น)

postmagmatic (โพสทฺแม็กแม´ถิค) ศัพท์ที่มีนิยามไม่แน่นอน โดยทั่วไปใช้กับปฏิกิริยาหรือเหตุการณ์ ที่เกิดขึ้นหลังจากการตกผลึกของแม็กเม่อส่วนใหญ่ และรวมทั้งช่วงของสารละลายร้อนเกิดขึ้นแล้ว เปรียบเทียบ: *deuteric (ดู´เท´หริค หรือดิวเทหริค)*

postmineral (โพสทฺมิ´เนอเริ่ล) คำคุณศัพท์ในเศรษฐธรณีวิทยา หมายถึง โครงสร้างหรือลักษณะอื่นๆ ที่เกิดขึ้นหลังจากเกิดกระบวนการเกิดแร่แล้ว เปรียบเทียบ: *premineral (<u>พรี</u>มิ´เนอเริ่ล); intermineral (อินเทอรมิ´เนอเริ่ล)*

postorogenic (โพสทฺออเรอเจ´หนิค) หมายถึง กระบวนการหรือเหตุการณ์ทางธรณีวิทยา ที่เกิดขึ้นหลังจากช่วงเวลาการก่อเทือกเขา; หมายถึง หิน หรือลักษณะใดๆ ที่เกิดขึ้น หลังจากช่วงเวลาการก่อเทือกเขา เปรียบเทียบ: *posttectonic (โพสทฺเท็คทอ´หนิค)*

postorogenic phase (โพสทฺออเรอเจ´หนิค เฝส) ขั้นสุดท้ายของการก่อเทือกเขา ที่ต่อจากการก่อยอดเขา เปรียบเทียบ: *preorogenic phase (<u>พรี</u>ออเรอเจ´หนิค เฝส)*

postorogenic pluton (โพสทฺออเรอเจ´หนิค <u>พลู</u>´ทอน) หินอัคนีอินทรูสีฟที่เกิดหลังจากช่วงเวลาของการเกิดภูเขา เปรียบเทียบ: *anorogenic pluton (แอนอเรอเจ´หนิค <u>พลู</u>´ทอน)*

post stone (โพสทฺ สโตน´) ศัพท์สำหรับ หินทรายเม็ดละเอียด หรือหินปูน สะกดได้อีกแบบคือ: poststone

posttectonic (โพสทฺเท็คทอ´หนิค) หมายถึง กระบวนการทางธรณีวิทยา หรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นหลังจากกิจกรรมทางเท็คทอหนิคเกิดแล้ว; หมายถึง หิน หรือลักษณะใดๆ ที่เกิดขึ้น หลังจากกิจกรรมทางเท็คทอหนิคเกิดแล้วเปรียบเทียบ: *postorogenic (โพสทฺออเรอเจ´หนิค)* คำพ้อง: *postkinematic (โพสทฺคิเนอแม´ถิค)*

post-uplift joints (โพสทฺ เอิ้พ´ลิฟทฺ จ๊อยนฺทฺส) จ๊อยนทสที่เกิดจากผลของการโผล่ขึ้นของหินที่ผิวดิน ซึ่งจะถูกควบคุมโดยสภาพธรณีสัณฐานของพื้นที่ เปรียบเทียบ: *unloading joint (เอินโล´ดิ้ง จ๊อยนฺทฺ); release joint (ริลี้ส´ จ๊อยนฺทฺ)*

pot (พ็อท) (1) [ถ่านหิน] (ก) ดู: *pot bottom (พ็อท เบ๊าะ´เทิ่ม)* (ข) ดู: *caldron bottom (แคล´เด<u>ริ้</u>น เบ๊าะ´เทิ่ม)* (2) [ธรณีสัณฐานวิทยา] ศัพท์ทั่วไปสำหรับหลุม บ่อ หรือแอ่งทรุด ที่เกิดตามธรรมชาติในพื้นดิน (และมักมีน้ำ) ที่แสดงรูปร่างคล้ายหม้อ โดยเฉพาะ หมายถึง pothole (พ็อท´โฮล) (3) [พื้นดินแช่แข็งถาวร] การสะสมของหินตะกอนในรูปคล้ายหม้อ ที่มีตะกอนแตกต่างกันอย่างชัดเจน เช่น อาจประกอบด้วยทราย กรวด ทราย แป้ง ในชั้นกรวด เกิดจากผลของการแข็งตัวของน้ำตามฤดูกาล (4) [ไซ้สมิคส] ภาษาพูด คำพ้องของ *geophone (จี´เออโฟน)* (5) [ถ้ำวิทยา] ศัพท์ในอังกฤษสำหรับ ถ้ำแนวดิ่ง

potable water (โพ´เทอเบิ้ล วอ´เท่อร) น้ำ ที่มีความปลอดภัยสำหรับการอุปโภคและบริโภคของมนุษย์; น้ำจืด ที่สิ่งมีชีวิตรวมทั้งสารละลายในน้ำที่จะเป็นพิษถูกทำให้ลดลงในระดับที่ปลอดภัย รวมทั้งได้รับการบำบัดจนกระทั่งรส กลิ่น สี ความขุ่นและอุณหภูมิ อยู่ในระดับที่มนุษย์สามารถใช้เพื่อการอุปโภคและ/หรือบริโภคได้

potamic (เพอแท´หมิค) เกี่ยวกับ แม่น้ำ หรือการนำพาโดยแม่น้ำ; เช่น “การขนส่งทางแม่น้ำ – potamic transport” หรือการเคลื่อนย้ายตะกอนโดยกระแสน้ำ

potamography (เพาะเทอมอ´เ<u>กร</u>อฟี่) ลักษณะ/รายละเอียดของแม่น้ำ รากศัพท์: ภาษากรีก “potamos, river – แม่น้ำ”

potamology (เพาะ´เทอมอเลอจี้) การศึกษาทางวิทยาศาสตร์ของแม่น้ำ

potarite (เพอทอ´ไร้ทฺ) แร่โลหะเงิน สีขาวแร่ ผลึกเทแทระเกอเนิ่ล: PdHg เป็นโลหะผสมตามธรรมชาติ ระหว่างเพอเลเดี้ยมและปรอท คำพ้อง: *palladium amalgam (เพอเลเดี้ยม´เออะแมล´กิ้ม)*

potash (พอ´แท้ฌ) (1) เพอแทะเซี่ยม คาร์บอเนท K_2CO_3 (2) ศัพท์ที่มีการใช้อย่างหลวมๆ สำหรับ เพอแทะเซี่ยม อ็อกไซด, เพอแทะเซี่ยม ไฮดร๊อคไซด หรือแม้กระทั่งเพอแทะเซี่ยม เป็นการกล่าวอย่างไม่เจาะจงของ พอแท้ฌ สปาร (potash spar) (3) ในอุตสาหกรรมเป็นศัพท์สำหรับ กลุ่มของเกลือที่มีเพอแทะเซี่ยม

ประกอบด้วย เพอแทะเซี่ยม คลอไรด และอาจรวมถึง เพอแทะเซี่ยม เซิลเฝท ไนเถรท และอ็อกไซด

potash alum (พอ´แท้ฌ แอ´เลิ่ม) ดู: *alum (แอ´เลิ่ม)*

potash bentonite (พอ´แท้ฌ เบ็น´เทอไน้ท) ดู: *potassium bentonite (เพอแทะ´เซี่ยม เบ็น´เทอไน้ท)*

potash feldspar (พอ´แท้ฌ เฟล´สปาร) การเรียกชื่อผิดสำหรับ เพอแทะเซี่ยม เฟลสปาร

potash kettle (พอ´แท้ฌ เคะ´เทิ่ล) ดู: *kettle (เคะ´เทิ่ล) [ธรณีวิทยาธารน้ำแข็ง]*

potash lake (พอ´แท้ฌ เล้ค) ทะเลสาบที่มีน้ำเค็ม ที่อุดมไปด้วยสารละลายของเกลือเพอแทะเซี่ยม

potash mica (พอ´แท้ฌ ไม´เค่อ) การเรียกชื่อผิดสำหรับ ไมเค่อที่มีเพอแทะเซี่ยมมาก โดยเฉพาะ เมิ้สเคอไว้ท

potash spar (พอ´แท้ฌ สปาร´) ศัพท์ที่ไม่เป็นทางการของ เพอแทะเซี่ยม เฟลสปาร เช่น ออรเธอเคลส (orthoclase) หรือ ไมโครไคลน (microcline) หรือสำหรับเฟลสปารที่มีส่วนผสมอย่างน้อยร้อยละ 10 ของ K_2O คำพ้อง: *K-spar (เค-สปาร´)* เปรียบเทียบ: *soda spar (โซ´เด้อ สปาร´)*

potassic (เพอแทะ´สิค) หมายถึง หินหรือแร่ ที่มีเพอแทะเซี่ยมอย่างมีนัยสำคัญ

potassic alteration (เพอแทะ´สิค ออลเทอเร´เฌิ่น) การเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากสารละลายร้อนจำพวกเพอแทะเซี่ยมที่แปรสภาพ (potassium metasomatism) มักเกิดกับหินจำพวกแคลค แอลเคอไลน โดยการละลายออกไปของแคลเซี่ยม และโซเดี้ยม โดยมีแร่องค์ประกอบที่สำคัญ เช่น ออรเธอเคลส, ไบเออไท้ท, เซเรอไซ้ท และ ขวอรทส กับแอลไบ๊ท, แอนไฮไดร๊ท, เหล็กแมกนีเซี่ยม คารเบอเหนท, แอ๊ะเพอไท้ท และแคลเคอไพไร้ท เป็นลักษณะที่พบค่อนข้างบ่อยมากในแกนกลางระดับลึกของแร่โลหะที่เกิดแบบพอรเฟอรี่ ดู: *phyllic alteration (ฟี´หลิค ออลเทอเร´เฌิ่น)*

potassic rock (เพอแทะ´สิค ร็อค) ในการจำแนกหินอัคนีของ IUGS หินอัคนีที่มีสูตรมอลิคิวลในอัตราส่วน K_2O ต่อ Na_2O มากกว่า 1 หรือ น้ำหนักเป็นร้อยละ K_2O มากกว่า Na_2O - 2.

potassic trachybasalt (เพอแทะ´สิค แทระคีบะ´ซ้อลท) ในการจำแนกหินอัคนีของ IUGS การอุปมัยเพอแทะเซี่ยมของแร่ฮาวาไอ๊ท (hawaiite) ที่กำหนดไว้ในแผนภาพ TAS ที่หินที่มีน้ำหนักร้อยละ Na_2O - 2 น้อยกว่า K_2O และตกอยู่ในเขตสามเหลี่ยมที่มี SiO_2 และจำนวนรวมทั้งหมดของแอลเคอไล ที่พิกัด 45 และ 5, 49.4 และ 7.3 และ 52 และ 5 ตามลำดับ

potassic zone (เพอแทะ´สิค โซน) แกนในสุดของการสะสมสินแร่แบบผลึกสองขนาด (porphyry) ที่เกิดจากการเกิดผลึกใหม่ของเพอแทซีเอิม เฟลสปาร และไบเออไท้ท โดยมีเซเรอไซ้ท รวมทั้งแอนไฮไดร๊ท ในปริมาณเล็กน้อย เปรียบเทียบ: *argillic zone (อารจิ´หลิค โซน); phyllic zone (ฟี´หลิค โซน)*

potassium alum (เพอแทะ´เซี่ยม แอ´เลิ่ม) แร่ไม่มีสี ใส หรือสีขาว ผลึกลูกบาศก์ของกลุ่มแอเลิ่ม: $KAl(SO_4)_3 \cdot 12H_2O$ คำพ้อง: *potash alum (พอ´แท้ฌ แอ´เลิ่ม)*

potassium-argon age method (เพอแทะ´เซี่ยม อาร´กอน เอจ เมะ´เถิด) การหาอายุของแร่หรือหินเป็นปี โดยการวัดอัตราส่วนของอารกอน-40 ต่อเพอแทะเซี่ยม-40 และอัตราการสลายตัวของสารกัมมันตรังสีของเพอแทะเซี่ยม-40 ต่ออารกอน-40 เปรียบเทียบ: *argon-40/argon-39 age method (อาร´กอน-40/อาร´กอน-39 เอจ เมะ´เถิด)* คำพ้อง: *potassium-argon dating (เพอแทะ´เซี่ยม อาร´กอน เด´ทิ่ง)* คำย่อ: K-Ar age method (K-Ar เอจ เมะเธิด)

potassium-argon dating (เพอแทะ´เซี่ยม อาร´กอน เด´ทิ่ง) ดู: *potassium-argon age method (เพอแทะ´เซี่ยม อาร´กอน เอจ เมะ´เถิด)*

potassium bentonite (เพอแทะ´เซี่ยม เบน´เทอไน้ท) เคล ที่มีเพอแทะเซี่ยมของกลุ่มอิไล้ท (illite) ที่เกิดขึ้นจากการปรับเปลี่ยนของเถ้าภูเขาไฟ; เมะเทอะเบนเทอไน้ท ที่ประกอบด้วยค่าความต่างศักย์ไฟฟ้าที่กระจัดกระจายอยู่ระหว่างชั้นของอิไล้ท และมอนทเมอริเลอไน้ท (montmorillonite) ในอัตราส่วน 4 ต่อ 1 (เพอแทะเซี่ยมมีประมาณร้อยละ 80 ของไอเอิ้นบวกในส่วนของไมเค่อ) คำพ้อง: *K-bentonite (เค-เบ็น´เทอไน้ท); potash bentonite (พอ´แท้ฌ เบ็น´เทอไน้ท)*

potassium-calcium age method (เพอแทะ´เซี่ยม-แคล´เซี่ยม เอจ เมะ´เถิด) การหาอายุของแร่หรือหินเป็นปี โดยการวัดอัตราส่วนของแคลเซี่ยม -40 ต่อ เพอแทะเซี่ยม -40 และอัตราการสลายตัวของสารกัมมันตรังสีของเพอแทะเซี่ยม -40 ต่อแคลเซี่ยม -40 วิธีการนี้เป็นวิธีที่ไม่นิยมทำ เพราะแคลเซี่ยม -40 มีแนวโน้มที่จะมีอยู่ตั้งแต่เริ่มแรกอย่างมีนัยสำคัญอยู่ก่อนแล้ว

potassium feldspar (เพอแทะ´เซี่ยม เฟล´สปาร) แอลเคอไลเฟลสปาร ที่มีสูตรเคมี $KAlSi_3O_8$ เช่น ออรเธอเคลส, ไมโครไคลน, แซเนอดีน (sanidine) และแอ๊ะเจอเลเรีย (adularia) ดู: *potash*

spar (พอ'แท้ฌ สปาร) คำพ้อง: *K-feldspar (เค-เฟล'สปาร); K-spar (เค-สปาร')*

potassium fixation (เพอแทะ'เซี่ยม ฟิกเซ'เฌิ่น) กระบวนการแปลง เพอแทะเซี่ยมที่แลกเปลี่ยนได้หรือละลายน้ำได้ โดยการตรึงตำแหน่งของ K^+ ในไมเค่อ ซึ่งเป็นไอเอ้นตรงกันข้ามที่อยู่ในช่องว่างในระนาบของแอ๊ะเทิ่มอ็อกไซดของฟิเลอสิเลอเขทส (phyllosilicates) บางส่วน จากผลของการหดตัวของช่องว่างระหว่างชั้น การตรึงตำแหน่งของเพอแทะเซี่ยมอาจเกิดขึ้นตามปกติกับแร่บางชนิดแขวนลอยในน้ำ หรือจากผลของความร้อนที่กำจัดน้ำระหว่างชั้นออกไป K^+ ที่แลกเปลี่ยนได้จะเกิดภายหลังจากการขยายระหว่างชั้นเกิดขึ้นแล้วเท่านั้น

pot bottom (พ็อท เบ๊าะ'เทิ่ม) ก้อนหินขนาดใหญ่ (boulder – โบล'เด้อร) หรือก้อนกลมมนบนชั้นถ่าน ที่เคลื่อนหลุดออกได้ง่ายและมีลักษณะกลมมนคล้ายด้านล่างของหม้อเหล็ก เปรียบเทียบ: *caldron bottom (แคลเดริ้น เบ๊าะ'เทิ่ม); bell (เบ็ล); camel back (แค'เมิ่ล แบ๊ค)* คำพ้อง: *pot (พ็อท) [ถ่านหิน]; potstone (พ็อท'สโตน) [ถ่านหิน]; kettle bottom (เคะ'เทิ่ล เบ๊าะ'เทิ่ม)*

potch (พ็อทช) ศัพท์สำหรับการทำเหมืองโอเพิ่ลคุณภาพต่ำในออสเตรเลีย ซึ่งโอเพิ่ลอาจจะมีหลากหลายสีสัน แต่ขาดการเล่นสีที่ดี

pot clay (พ็อท เคล) (1) ดินเคลทนไฟ ที่เหมาะสมสำหรับการผลิตวัสดุที่มีจุดหลอมเหลวเท่ากับที่ทำให้แก้วหลอมเหลว (1,400-1,600 องศาเซลเซียส) (2) ชั้นดินเคลที่เกี่ยวข้องกับถ่านหิน (3) ดินเคลที่มีเคเออเลิ่นจำนวนมาก

pot earth (พ็อท เอิ๊รฺธ) ดู: *potter's clay (เพาะ'เท่อรฺสฺ เคล)*

potential (เพอเท็น'เฌิ่ล) (1) ปริมาณความแตกต่างเชิงสเกเล่อรใดๆ ที่เกี่ยวข้องกับพลังงานที่ขึ้นอยู่กับตำแหน่งที่อยู่ เช่น ศักย์ไฟฟ้าหรือความต่างศักย์ทางไฟฟ้า, ศักย์ของน้ำบาดาล หรือศักย์ความเร่งโน้มถ่วง (2) [ธรณีฟิสิคส] (ก) ปริมาณสเกเล่อรที่แสดงการเบี่ยงเบนค่าคุณสมบัติทางฟิสิคส์ เช่น ความเร่งโน้มถ่วง สภาพความเป็นแม่เหล็ก สภาพทางไฟฟ้า ที่ขึ้นกับตำแหน่ง (ข) ปริมาณของงาน ที่ต้องใช้ในการเคลื่อนที่ของประจุไฟฟ้า, ขั้วแม่เหล็กของวัตถุที่มีสภาพแม่เหล็กใดๆ หรือมวลของวัตถุใด ๆ จากระยะอนันต์มายังตำแหน่งที่ต้องการพิจารณา (ค) เฟิงเฌิ่นคณิตศาสตร์ ที่สามารถใช้คำนวณหาปริมาณของค่าความต่างศักย์ใดๆ ได้ ดู: *field intensity (ฟีลดฺ อินเท็น'เซอที่)*

potential barrier (เพอเท็น'เฌิ่ล เบ'รีเอ้อร) ความต้านทานในการที่จะเปลี่ยนพลังงานจากระบบหนึ่งไปยังอีกระบบหนึ่งซึ่งจะต้องเอาชนะด้วยพลังงานกระตุ้น

potential density (เพอเท็น'เฌิ่ล เด็น'เซอที่) ความหนาแน่นของก้อนวัตถุขนาดเล็กของน้ำที่ผิวน้ำทะเล หลังจากที่ได้ถูกยกขึ้นมาโดยไม่มีการสูญเสียหรือได้รับความร้อน (adiabatically – แอ๊ะดีเออแบ'ทิเคอลี่) จากส่วนลึกบางส่วน ซึ่งคำนวณได้จากค่าของอุณหภูมิ, ความดัน และความเค็ม โดยทั่วไปความหนาแน่นของน้ำสามารถระบุ ณ ที่ความลึกใดๆ ไม่เฉพาะที่ผิวน้ำ

potential difference (เพอเท็น'เฌิ่ล ดิ'เฟอเริ่นซฺ) ความต่างศักย์ไฟฟ้าระหว่างจุดสองจุด ที่แสดงถึงงานที่ใช้ หรือที่ปล่อยออกมา ในการย้ายประจุไฟฟ้าจากจุดหนึ่งไปยังอีกจุดหนึ่ง โดยความต่างศักย์ไฟฟ้ามีหน่วยเป็น โวลท (volt)

potential disturbance (เพอเท็น'เฌิ่ล ดิสเตอร'เบิ้นซฺ) ดู: *disturbing potential (ดิสเตรอ'บิ่ง เพอเท็น'เฌิ่ล)*

potential gradient (เพอเท็น'เฌิ่ล เกร'เดี้ยนทฺ) ดู: *hydraulic gradient (ไฮดรอ'หลิค เกร'เดี้ยนทฺ)*

potential of random masses (เพอเท็น'เฌิ่ล เอ๊ฟ แรน'เดิ้ม แม้'เสิส) ดู: *disturbing potential (ดิสเตรอ'บิ้ง เพอเท็น'เฌิ่ล)*

potential ore (เพอเท็น'เฌิ่ล ออร) (1) แร่ที่มีศักยภาพ ในขณะที่ยังไม่ถูกค้นพบ (2) แร่ที่มีศักยภาพ ที่ทราบปริมาณแต่ยังไม่เหมาะเชิงเศรษฐกิจในปัจจุบัน เปรียบเทียบ: *possible ore (เพาะ'เซอเบิ้ล ออร); inferred ore (อิน'เฟอเริด ออร); indicated ore (อิน'เดอเคเถิด ออร)* ดู: *resources (รี'ซอรฺเซส); reserves (ริเสิรฺฟ'สฺ)*

potentiometer (เพอเทนฌีออ'เมอเท่อรฺ) เครื่องมือสำหรับวัดความต่างศักย์ไฟฟ้าที่แม่นยำ แม้มีค่าความต่างศักย์ไฟฟ้าที่ระดับต่ำมาก

potentiometric contour (เพอเทนฌีเออเมะ'ถริค คอน'ทุรฺ) ดู: *equipotential line (อีเควอะเพอเท็น'เฌิ่ล ไลนฺ)*

potentiometric map (เพอเทนฌีเออเมะ'ถริค แม็พ) แผนที่แสดงระดับความสูงของพื้นผิวที่มีศักย์เท่ากัน โดยคอนทูรหรือเส้นชั้นความสูง หรือใช้สัญลักษณ์อื่น คำพ้อง: *pressure-surface map (เพระ'เฌ่อรฺ เซอรฺ'เฝิซ แม็พ)*

potentiometric surface (เพอเท็นฌีเออเม'ถริค เซอรฺ'เฝิซ) พื้นผิว ที่เป็นตัวแทนแรงดันน้ำบาดาล และกำหนดโดยระดับน้ำที่จะเพิ่มสูงขึ้นในหลุมเจาะ ระดับของน้ำบาดาล คำพ้อง: *piezometric surface (พีเอเซอเม ถริค เซอรฺ'เฝิซ); pressure surface(เพระ'เฌ่อรฺ เซอรฺ'เฝิซ)*

pothole (พ็อท´โฮล) (1) [ชายหาด] หลุมกลม ผนังชัน ขนาดเล็กในบริเวณที่ลุ่มชายฝั่งทะเล มีน้ำอยู่ที่ระดับเดียวกับหรือต่ำกว่าระดับน้ำลงต่ำสุด คำพ้อง: *rotten spot (เราะ´เทิ่น สป็อท´)* (2) [ธรณีวิทยาธารน้ำแข็ง] ดู: *giant´s kettle (ไจ´เอิ้นทฺส เคะเทิ่ล)* (3) [ทะเลสาบ] หลุม หรือแอ่งตื้น โดยทั่วไปมีพื้นที่น้อยกว่า 0.04 ตารางกิโลเมตร เกิดในพื้นที่ระหว่างเนิน มักมีน้ำขังในบางฤดูกาล (4) [ถ้ำวิทยา] คำที่ใช้ในอังกฤษ สำหรับปล่อง (shaft –แฉ้ฟท) หินปูนที่ตั้งตรง หรือเอียงจากแนวดิ่งเล็กน้อย ดู: *pit (พิท) [ถ้ำวิทยา]; vertical cave (เวอร´ทิเคิ่ล เค้ฟ)* (5) [ธารน้ำ] หลุม รูปถ้วยหรือทรงกระบอกที่มีความลึกมากกว่าความกว้าง เกิดโดยการเซาะลึกเข้าไปในหินที่ธารน้ำไหลผ่านโดยธรณีวัตถุ (เศษหิน ทราย กรวด เพะเบิ้ล โบลเด้อร) แบบการหมุนตัวไปรอบๆ และโดยแรงจากกระแสหมุนวนของน้ำ หรือแรงจากกระแสน้ำที่เกิดเฉพาะตำแหน่ง เช่น บริเวณน้ำตก คำพ้อง: *pot (พ็อท) [ธรณีสัณฐานวิทยา]; kettle (เคะ´เทิ่ล) [ธารน้ำ]; evorsion hollow (อีวอร´เฌิ่น ฮอ´ โล); rock mill (ร็อค มิล); churn hole (เชิรฺน โฮล); eddy mill (เอ๊ะ´ดี้ มิล); kolk (โค้ลฺค)*

pothole erosion (พ็อทโฮล อิโร´เฌิ่น) ดู: *eversion (อีวอร´เฌิ่น)*

potrero (เพอเ<u>ทร</u>´โร) สันชายหาด ที่มีแนวยาวคล้ายเกาะล้อมรอบโดยที่ราบโคลน (mud flats) และแยกออกจากชายฝั่งด้วยเลอะกูน (lagoon) และเกาะแนวขวางทางน้ำ ประกอบด้วยชุดของลิ่มสันทราย/ดูน เช่น Potrero Lopeno (เพอเ<u>ทร</u>โร โรเพโน่) ที่เป็นสันสูงขึ้น 10 เมตร เหนือทะเลสาบ Madre Flats (แมเดร แ<u>ฝล</u>ท) ตามแนวชายฝั่งทางตอนใต้ของเท็กเซิส (Texas)

Potsdam gravity (พ็อท´สแดม แ<u>กร</u>´เวอที่) ค่าความเร่งโน้มถ่วงมาตรฐานในอดีต เป็นค่าเร่งความโน้มถ่วงจริงหรือสัมบรูณ์ (absolute value) ที่คำนวณโดยเพนเดลสแตล (Pendelstaal) ของสถาบันจีเออเด๊ะถิค (Geodetic Institute) ในพ็อทสแดม ประเทศเยอรมันนี (Potsdam, Germany) ในปี 1906

Potsdam system (พ็อท´สแดม ซิส´เติ้ม) รูปแบบของค่าความเร่งโน้มถ่วง ที่คำนวณค่าความเร่งโน้มถ่วงจริงหรือสัมบูรณ์โดยสถาบันจีเออเด๊ะถิค ที่พ็อทสแดม ประเทศเยอรมัน ในปี 1906 ปัจจุบันไม่ใช้แล้ว เพราะมีค่าที่สูงเกินกว่าความเป็นจริงประมาณ 13 มิเลอแกล (milligal) และถูกแทนที่ด้วย ค่าความเร่งโน้มถ่วงมาตรฐานระหว่างประเทศปี 1971 (International Gravity Standardization Net 1971)

potstone (พ็อท´สโตน) (1) [ถ่านหิน] ดู: *pot bottom (พ็อท เบ๊าะ´เทิ่ม)* (2) [แร่วิทยา] สตีเออไท้ทสกปรก (impure steatite) หรือแทลคเนื้อแน่น (massive talc) สีเขียว-ดำ หรือดำ-น้ำตาล ที่ถูกนำมาใช้ในสมัยก่อนประวัติศาสตร์ สำหรับทำหม้อและเรือ

potter´s clay (เพาะ´เท่อรฺสฺ เ<u>คล</u>) ดินเคลแพลสติค ที่ไม่มีไอเอิ้นอิสระและฟิสิเลอที่ (fissility) เหมาะสำหรับทำเป็นแม่แบบ หรือเครื่องปั้นดินเผา หรือปรับให้เหมาะสมกับการใช้งานบนฐานหมุนสำหรับขึ้นรูปเครื่องปั้นดินเผา (potter´s wheel) มีสีขาวหลังถูกเผา คำพ้อง: *potter´s earth (เพาะ´เท่อรฺสฺ เอิ๊รฺธ); pot earth (พ็อท เอิ๊รฺธ)*

Pottsvillian (พ็อทสวิ´เลี่ยน) หินช่วงอายุของพื้นที่แถบอเมริกาเหนือ: ยุคเพ็นซิลเวเนี่ยนตอนล่าง (Lower Pennsylvanian) บนม้อค เชิ้งค (Mauch Chunk) ใต้ แอเลอะเกนี่ (Allegheny)

Poulter method (พูล´เท่อรฺ เมะ´เถิด) ดู: *air shooting (แอร ญู้´ทิ่ง)*

Poundian (เพาน´เดี้ยน) ยุคย่อยของหินช่วงอายุ ที่เทียบเท่ากับยุคอีดีเออแคเริ่น (Ediacaran) ตอนปลาย (อายุอ่อนสุดของมหายุคพรีแคมเบรี้ยน (Precambrian)) ครอบคลุมช่วงเวลา 580-570 ล้านปี

powder (พาว´เด้อรฺ) ดู: *powder snow (พาว´เด้อรฺ สโน´)*

powder avalanche (พาว´เด้อรฺ แอ๊ะ´เวอแล้นชฺ) ดู: *dry-snow avalanche (<u>ดร</u>าย สโน´ แอ๊ะ´เวอแล้นชฺ)*

powder diffraction (พาว´เด้อรฺ ดิแ<u>ฟร</u>็ค´เฌิ่น) การเลี้ยวเบนของรังสีเอ็กสหรือนูทรอน โดยการบดผลึกตัวอย่างให้เป็นผง และสังเกตการเลี้ยวเบนโดยใช้กล้องเดอบาย เฌเร่อร (Debye-Scherrer camera) หรือโดยการบันทึกด้วยเครื่องวัดการเลี้ยวเบน (diffractometer - ดิแ<u>ฟร</u>็คทอ´เมอเท่อรฺ)

powder method (พาว´เด้อรฺ เมะ´เถิด) ดู: *Debye-Scherrer method (เดอ´บาย เฌ´เร่อร เมะ´เถิด); powder diffraction (พาว´เด้อรฺ ดิแ<u>ฟร</u>็ค´เฌิ่น)*

powder pattern (พาว´เด้อรฺ เพะ´เทิ่รฺน) ในการวิเคราะห์การเลี้ยวเบนของรังสีเอ็กสหรือนูทรอน โดยการบดเป็นของผลึกตัวอย่าง ที่การแสดงการเลี้ยวเบนบนแผ่นฟิลม โดยใช้ วิธีเดอบาย เฌเร่อร (*Debye-Scherrer method*) หรือบนกระดาษโดยการบันทึกด้วยเครื่องวัดการเลี้ยวเบน (diffractometer - ดิแ<u>ฟร</u>็คทอ´เมอเท่อรฺ) ดู: *powder photograph (พาว´เด้อรฺ โฟ´เทอแ<u>กร</u>็ฟ)*

powder photograph (พาว´เด้อรฺ โฟ´เทอแ<u>กร</u>็ฟ) ลักษณะของพาวเด้อร เพะเทิ่รฺน (powder pattern) บนแผ่นฟิลม ตามวิธีเดอบาย เฌเร่อร

powder snow (พาว´เด้อรฺ สโน´) หิมะแห้ง ที่เกิดจากผลึกหิมะที่มีความหนาแน่นต่ำเกาะกันแบบหลวมๆ ตกทับถมในบริเวณที่มีอุณหภูมิต่ำ ไม่มีลม และยังไม่มีการบดอัด เปรียบเทียบ: *sand snow (แซนดฺ สโน´)* คำพ้อง: *powder (พาว´เด้อรฺ)*

powdery efflorescence (พาว´เดอรี่ เอเฟลอเระ´เซิ่นซฺ) ผลึกหรือขุยเกลือ ที่กระจายดาดดื่นอยู่บนพื้นดิน มีการเชื่อมประสานกันน้อย เป็นลักษณะทั่วๆ ไปแอลเคอไล เซิลเฟทส และคารเบอเหนท

powellite (พาว´เออไล้ทฺ) แร่หลากสี วาวกึ่งเพชร ผลึกเทแทระเกอเนิล ของกลุ่มฌีไล้ท: $CaMoO_4$ เป็นแหล่งสินแร่รองของเมอลิบเดอเนิ่ม (molybdenum)

Poynting's law (พอยนฺ´ทิ่ง ลอว) กรณีพิเศษของสมการแคลเพโรน (Clapeyron equarion – แคล´เพโรน อิเคว´เฌิ่น) ที่ของเหลวจะถูกขับออกเร็วที่สุดเท่าที่เกิดขึ้นได้ เช่น ภายใต้ความเค้นของการแปรสภาพ ดังนั้นปริมาตรของของเหลวนั้นจึงไม่จำเป็นที่จะต้องนำมาพิจารณาหรือให้ความสนใจ

pozzolan (พ็อซ´เซอเลิ่น) วัตถุจำพวกเซอลิเฌิส เช่น ดินเบา (diatomaceous earth) โอเพอไลน เชิ้รท และเทิ้ฟบางชนิดที่ สามารถบดรวมกับ พอรทเลิ่นด ซีเมนท (ในสัดส่วนร้อยละ 15 ถึง 40 โดยน้ำหนัก) ซึ่งจะทำ ปฏิกิริยากับแคลเซี่ยมไฮดร็อกไซดให้คุณสมบัติเป็นคอนครีทแข็งและมีความคงทนต่อการกร่อนจากน้ำเค็มสูง ชื่อ "พ็อซเซอเลิ่น" ได้มาจากเมือง พอซสวอลี่ (Pozzuoli) ในประเทศอิตาลี (Italy อ่านว่า อิเทอลี่) ที่อยู่ใกล้กับแหล่งของเทิ่ฟชื่อจูไซ้ท (Jeucite tuff - จูไซ้ท เทิ่ฟ) ในสมัยโรมอนใช้เป็นซีเมนท สะกดได้หลายแบบคือ: pozzolana; puzzolan; puzzuolana

ppb (พีพีบี) หนึ่งส่วนต่อพันล้านส่วน (parts per billion - พารทฺส เพอร บิ´เอิ่น)

PPI (พีพีไอ) ตัวบ่งชี้ตำแน่งตามแผน (plan-position indicator - แพน-เพอซิ´เฌิ่น อิน´เดอะเคเท่อรฺ)

ppm (พีพีเอ็ม) หนึ่งส่วนต่อล้านส่วน (parts per million - พารทฺส เพอร มิ´เอิ่น)

Praetiglian (พรีทิ´เกลี้ยน) ช่วงอายุของลำดับชั้นสภาพภูมิอากาศและพืชพันธ์: ยุคไพลเออซีนตอนกลาง (บน รูเวเรี่ยน (Reuverian) ใต้ ทิเกลี้ยน(Tiglian) เทียบเท่ากับ วิเลอแฟรนเชี่ยน (Villafranchian) ตอนล่าง หรือสะกด: Pretiglian (พรีทิเกลี้ยน)

Pragian (เพร´เจี้ยน) หินช่วงอายุตามมาตรอายุลำดับชั้นหินมาตรฐานโลก: ยุคดิโวเนี่ยนตอนล่าง (บน ลอคโคเวี่ยน (Lochkovian) ใต้เอมเซี่ยน (Emsian) ฐานของ GSSP อยู่ใกล้กับ Prague (พร้าก) ใน Czech Republic (เชค ริเพิบ´หลิค)

prairie (แพร´รี่) ทุ่งหญ้าโล่ง-กว้างแบบลูกฟูก ในและเทอถูดอบอุ่นที่อยู่ภายในของทวีปอเมริกาเหนือ (โดยเฉพาะ บริเวณพื้นที่ลุมน้ำมิเซอซิพี่ (Mississippi Valley) ซึ่งประกอบด้วยทุ่งหญ้าสูงและพืชสมุนไพร ในเขตร้อนชื้นทางทิศตะวันออก มีชั้นดินหนาและมีความอุดมสมบูรณ์; และหมายถึง ทุ่งหญ้าเตี้ย ในเขตกึ่งแห้งแล้งทางทิศตะวันตก มีชั้นดินบางและมีความอุดมสมบูรณ์น้อย (ชีวมวล/อินทรีย์วัตถุน้อย) นอกจากนี้ ยังรวมถึงทุ่งหญ้าบริเวณลุ่มน้ำในป่าสนของรัฐฟลอเรอเด้อ รากศัพท์: ภาษาฝรั่งเศส "meadow, grassland – ทุ่งหญ้า" เปรียบเทียบ: *steppe (สเต็พ´); black prairie (แบล็ค แพร´รี่)*

prairillon (แพร´ริเลิ่น) ทุ่งหญ้าเพรรี่ขนาดเล็ก

Prandtl number (พรอน´เทิ่ล เนิม´เบ่อร) ในกลศาสตร์ของไหลหมายถึง แพเรอเมอเท่อรที่ไม่มีหน่วย ของอัตราส่วนระหว่างความหนืดเชิงคิเนอแมถิค (kinematic viscosity) กับการส่งผ่านความร้อน (thermometric conductivity)

prase (เพรซ) (1) แคลเซะเดอนี่โปร่งแสงแบบด้าน สีเขียว หรือเหลือง-เขียว (2) ผลึกขวอทส ที่มีผลึกแบบแท่งคล้ายเส้นผมสีเขียวของแอ็คทิเนอไล้ท (actinolite) จำนวนมาก คำพ้อง: *mother-of-emerald (เมอ´เธ่อร เอ็ฟ เอม´เริ่ลดฺ); chrysoprase (คริเซอเพรซ)*

prasopal (แพรโซ´เพิ่ล) รูปแบบหนึ่งในหลากหลายรูปแบบของโอเพิ่ล สีเขียว ที่มีโครเมี่ยม สะกดได้อีกแบบคือ: prase opal (เพรซ โอเพิ่ล)

pratincolous (แพรทิน´เคอเลิส) หมายถึง สิ่งมีชีวิตที่อาศัยอยู่ในทุ่งหญ้า หรือพื้นที่ต่ำที่มีหญ้าปกคลุม

Pratt hypothesis (แพล้ท ไฮเพาะ´เธอเสิส) ดู: *isostasy (ไอเซาะ´สเตอซี่)*

praya (พรา´ญ่า) ชายหาดหรือริมน้ำ รากศัพท์: ภาษาโปตุเกส "praia"

prebiotic (พรีไบโอ´ถิค) เกิดขึ้นก่อนที่จะมีสิ่งมีชีวิต

Preboreal (พรีบอ´เรี่ยล) (1) คำนาม หมายถึง ศัพท์ที่ใช้เริ่มใช้ในยุโรป สำหรับช่วงเวลาในยุคโฮลอซีน (มีระยะกึ่งกลางประมาณ 10,500 ปีที่ผ่านมา) ที่อยู่ต่อจาก Younger Dryas (ยังก้อรฺ ดไรอัส) แอส

– อายุราว 12,900-11,640 ก่อนปี 1950 (BP กำหนดที่ปี 1950)) และก่อน Bereal (บอเรี่ยล – อายุราว 11,500-8,900 ก่อนปี 1950) ในระหว่างที่ช่วงสภาพภูมิอากาศค่อนข้างหนาวเย็น และเปียกชื้นมากกว่าบอเรี่ยล; หน่วยของลำดับ Blytt-Sernander (บลี๊ท เซอร์แนนเด้อร) มีต้นไม้จำพวกที่มีเปลือกนอกดึงออกได้ง่าย (birch – เบริ๊ช) และสน (pine) จำนวนมากและเด่นในสแกนเดอเนเวีย (Scandinavia) สะกดได้อีกแบบคือ: Pre-Boreal (2) คำคุณศัพท์ เกี่ยวกับ ช่วงเวลาหลังยุคธารน้ำแข็งพรีบอเรี่ยล รวมทั้งสภาพภูมิอากาศ การตกทับถม สิ่งมีชีวิต และเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในช่วงเวลานี้

Precambrian (พรีแคม´เบรี้ยน หรือพรีแคม´บรีเอิ้น) ศัพท์ทั่วไปที่ใช้ระบุอายุหินที่แก่กว่ายุคแคมเบรี้ยน ของหินช่วงอายุตามมาตรอายุลำดับชั้นหินมาตรฐานโลก รวมถึงบรมยุคอาราเคี่ยนและพรอเทอเรอโซอิค ซึ่งครอบคลุมเวลาทางธรณีกาลทั้งหมดถึงร้อยละ 90 คำพ้อง: *Archeozoic (อารคีเออโซ´อิค)*

precession camera (พรีเซ้ส´เฉิ่น แค´เมอเร่อ) กล้องรังสีเอ็กส ที่ใช้บันทึกการเลี้ยวเบนจากผลึกเดี่ยวที่ปรากฏในแต่ละชั้นของโครงข่ายผลึก (crystal lattice – คริส´เติ้ล และ´เทิส) โดยไม่มีการบิดเบี้ยว

precession cycle (พรีเซ้ส´เฉิ่น ไซ´เคิ่ล) ช่วงเวลา 19,000 23,000 ปีของดาราศาสตร์ ที่การหมุนควงของอีเควอน็อคส (Equinoxes – ช่วงแกนโลกตั้งฉากกับแกนดวงอาทิตย์ นั่นคือ ดวงอาทิตย์อยู่ในตำแหน่งตั้งฉากกับเส้นศูนย์สูตรของโลก เกิดปีละ 2 ครั้ง มีกลางวันเท่ากับกลางคืน) ที่เป็นหนึ่งในสาม “Milankovitch parameters – มิแล้น´เคอวิทซ เพอแร´เมอเท่อร” ของปริมาณแสงอาทิตย์ที่ตกกระทบผิวโลก ที่ก่อให้เกิดวัฏจักรของภูมิอากาศ และธรณีวิทยาที่สำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในอัตราของการตกตะกอนและองค์ประกอบ ช่วงเวลารอบที่สอง 25,694 ปีที่หมุนในทิศทางตรงกันข้าม (ตามเข็มนาฬิกา) มีผลกระทบต่อภูมิอากาศผ่านมุมการเคลื่อนที่ของดวงอาทิตย์ (ecliptic angle)

precious (เพร´เฉิส) หมายถึง สูงค่า ความหลากหลายที่ดีที่สุดของรัตนชาติหรือแร่ เช่น “precious jade – เพร´เฉิส เจด - หยกที่มีค่า” สำหรับเจได๊ท (jadeite) ธรรมชาติจะมีสีเขียวเข้มทั้งหมด หรือเขียวเข้มเพียงบางส่วน หรือ “ precious scapolite – เพร´เฉิส สแก๊ะ´เพอไร้ท” สแก๊ะเพอไร้ทที่มีคุณภาพเป็นรัตนชาติ

precious garnet (เพร´เฉิส การ´เหนิท) (1) แอลเมินดีน (almandine) สีม่วงสดใส ที่ไม่ใช่สีของแอลเมินดีนทั่วๆ ไป (2) ไพโหรพ (pyrope) สีแดงสดใส ไม่ใช่สีของไพโหรพทั่วๆ ไป

precious metal (เพร´เฉิส เมะ´เทิ่ล) ศัพท์ทั่วไปสำหรับทอง, เงิน, หรือแร่ใดๆ ในกลุ่มแพลทเนิ่ม (platinum) ที่มีราคาแพง

precious opal (เพร´เฉิส โอ´เพิ่ล) หนึ่งในความหลากหลายของรัตนชาติของโอเพิ่ล ที่แสดงการเล่นสีที่ละเอียดและสดใส เปรียบเทียบ: *common opal (คอ´เมิ่น โอ´เพิ่ล)*

precious serpentine (เพร´เฉิส เซอร´เพินทีน) เซอรเพินทีนสีเขียว โปร่งแสง

precious stone (เพร´เฉิส สโตน´) (1) ศัพท์ที่มีผลเชิงความหมายเพียงเล็กน้อยที่ในอดีตหมายถึง กลุ่มเล็กๆ ของรัตนชาติที่แข็ง, สวยงาม, คงทนและหายาก เช่น เพชร, มรกต, ทับทิม, ไพลิน, ไพฑูรย์ และอาจถึงโอเพิ่ลสีดำ และไข่มุก (ไข่มุกไม่ใช่แร่) ซึ่งรัตนชาติอื่นทั้งหมดถูกจัดเป็น “semiprecious stone – เซมิเพร´เฉิส สโตน´” (คำว่า “เซมิเพรเฉิส สโตน” ในปัจจุบันเป็นความหมายที่ทำให้แร่หมดคุณค่า) (2) ศัพท์ที่ไม่ระบุชัดเจนปัจจุบันใช้น้อย เป็นศัพท์ที่มีความหมายรวมๆ ของรัตนชาติที่มีมูลค่าสูง เช่น เพชร, มรกต, ทับทิม และไพลิน

precipice (เพร้´สเพิส หรือเพร้´เซอเพิส) สูงลิ่ว; ระนาบแนวดิ่งหรือมีความชันมาก เช่น หน้าผาสูงชัน คำพ้อง: *sheer (เฉียรฺ หรือฉิรฺ)*

precipitable water (พริซิ´เพอเทอเบิ้ล วอ´เท่อรฺ) ความลึก (ปริมาณ) ของน้ำที่จะผลิตจากบรรยากาศตกสู่พื้นโลก ถ้าไอน้ำทั้งหมดในอากาศมีการควบแน่น; มักหมายถึงแท่งของมวลอากาศจากพื้นผิวโลกถึงด้านบนของโทรเพอสฟิร (troposphere) มีหน่วยเป็นหน่วยของความยาว เช่น มิลลิเมตร

precipitation (พริซิเพอเท´เฉิ่น) น้ำ ที่ตกจากบรรยากาศลงสู่พื้นโลก เช่น ฝน, หิมะ, หรือลูกเห็บ มีหน่วยเทียบเป็นของเหลว (น้ำ) ทั้งหมด โดยไม่คำนึงว่าจะตกในรูปแบบของแข็งหรือของเหลว เปรียบเทียบ: *rainfall (เรน´ฟอล)*

precipitation excess (พริซิเพอเท´เฉิ่น อิกเซส´) ปริมาตรของน้ำจากน้ำฝนที่ตกลงมา ที่สามารถไหลบ่าได้ทันที เปรียบเทียบ: *rainfall excess (เรน´ฟอล อิกเซส´) น้ำฝนส่วนเกิน; abstraction (แอ็บสแตร็ค´เฉิ่น) [น้ำ]; effective precipitation (อิเฟ็ค´ถีฟ พริซิเพอเท´เฉิ่น)*

precipitation facies (พริซิเพอเท´เฉิ่น เฟ´ฉีส) ลักษณะเฟฉีสที่ปรากฏหลักฐานของสภาพการตกทับถมตะกอน ดังการปรากฏของรูปแบบโครงสร้างตะกอน เช่น ครอส เบ๊ะดิ้ง (cross-bedding) และริเพิ่ล ม้ารค (ripple mark) และองค์ประกอบหลักภายในหิน (โดยเฉพาะเพาะเซิล) เปรียบเทียบ: *alimentation facies (แอเลอเมินเท´เฉิ่น เฟ´ฉีส)*

precision (พริซิ´เฌิ่น) (1) ความเที่ยงตรง-แม่นยำของการวัดซ้ำๆ ที่มีปริมาณตรงตามระดับของข้อตกลง; ระดับของความละเอียด ในการดำเนินการ หรือการบันทึก ซึ่งระบุเป็นจำนวนตำแหน่งทศนิยมที่จะใช้ในการคำนวณ และการรายงานผล ความเที่ยงตรงสัมพันธ์กับคุณภาพของการดำเนินงาน ที่ทำให้เกิดผลลัพธ์ ซึ่งแตกต่างจากความถูกต้อง (accuracy) โดยความเที่ยงตรง-แม่นยำ จะไม่มีความหมายหรือนัยสำคัญหากปราศจากความถูกต้อง (2) ค่าเบี่ยงเบนของชุดของการประมาณหรือการสังเกตจากค่าเฉลี่ย (3) ศัพท์ที่ประยุกต์ใช้สำหรับการสำรวจในระดับของความสมบูรณ์แบบของวิธีการและเครื่องมือที่ใช้ในการวัด ที่ให้ผลลัพธ์ที่มีระดับความถูกต้องสูง

preconsolidation pressure (พรี´เคินซอเลอเด´เฌิ่น เพระ´เฌ่อรฺ) ความเค้นประสิทธิผลค่ามากสุด ที่กระทำกับดินหรือตะกอน; ความดันที่กระทำกับตะกอน ณ ปัจจุบันหรือในอดีต จากวัตถุปิดทับหรือโดยการผึ่งให้แห้งของทรายแป้งและเคล เป็นผลให้เกิดการอัดแน่น คำพ้อง: *prestress (พรี´สเตรฺส)*

precurrent mark (พรีเคอ´เริ่นทฺ ม้ารฺค) โครงสร้าง ที่เกิดบนผิวของตะกอนที่ตกทับถมแต่ยังไม่แข็งตัว และก่อนที่กระแสน้ำจะพัดพาความขุ่นของตะกอนมาทับถม เช่น ร่องรอยของสัตว์

predazzite (พรีเดอ´ไซ้ทฺ) หินปูนที่มีการเกิดผลึกใหม่ ประกอบด้วยบรูไซ้ท (brucite) และแคลเซี่ยม โดยมีแคลเซี่ยมเด่น

pre-feasibility (พรี-ฟิเซอะบิ´เลอที่) [เศรษฐธรณีวิทยา] การประเมินผลกำไรอย่างไม่เป็นทางการ หากจะมีการทำเหมือง ซึ่งการประเมินนี้มีความน่าเชื่อถือน้อยกว่าการศึกษาความเป็นไปได้ที่เรียกว่า *"feasibility study (ฟิเซอบิ´เลอที่ สเตอ´ดี้)"* ดู: *feasibility study (ฟิเซอะบิ´เลอที่ สเตอ´ดี่) [เศรษฐธรณีวิทยา]*

preferred orientation (พริเฟอรด´ ออรีเอินเท´เฌิ่น) (1) [ผลึกศาสตร์] ในการศึกษาการเลี้ยวเบนของรังสีเอ็กส ผ่าน ผงผลึกตัวอย่าง โดยที่ผงผลึกตัวอย่างมีการเรียงตัว ไม่กระจายแบบสุ่ม เป็นผลให้ได้ผลลัพธ์ที่ไม่ถูกต้อง (2) [ธรณีวิทยาโครงสร้าง] ในการศึกษาธรณีวิทยาโครงสร้าง จะมีการเรียงของระนาบ หรือเส้น รวมทั้งการเรียงของผลึก ในทิศทางใดทิศทางหนึ่งเฉพาะ ไม่ใช่เป็นการกระจายแบบสุ่ม ดู: *foliation (โฟลีเอ´เฌิ่น) [ธรณีวิทยาโครงสร้าง]*

pregeologic (พรีจีเออลอ´จิค) (1) ข้อมูล หรือทฤษฎีทางธรณีวิทยา ที่กำหนดให้เกิดก่อนเวลาทางธรณีวิทยา นั่นคือ ก่อน 4.5 พันล้านปี (2) ก่อนเวลาที่พื้นผิวของโลกจะคล้ายกับสิ่งที่ปรากฏอยู่ในปัจจุบัน เช่น "pregeologic time - พรีจีเออลอ´จิค ไทม" หรือส่วนหนึ่งของธรณีประวัติที่พบว่ามีหินที่มีอายุแก่กว่าหินที่แก่ที่สุด (ประมาณ 4-4.5 พันล้านปี)

preglacial (พรีเกล´เฌิ่ล) (1) เกี่ยวกับ เวลาก่อนเกิดยุคน้ำแข็ง; โดยเฉพาะ ช่วงเวลาทันทีทันใดก่อนสมัยไพลสเตอซีน (Pleistocene Epoch) (2) หมายถึง ธรณีวัตถุที่อยู่ใต้ธรณีวัตถุจากธารน้ำแข็ง เช่น ทรายเกาะตัวแบบหลวม และกรวด ใต้ธรณีวัตถุขนาดเล็กถึงใหญ่ปะปนกัน (till – ทิล) ที่สะสมจากผลของธารน้ำแข็งในไอซเลิ่นด ที่ซึ่งเป็นสถานที่ที่ศัพท์คำว่า "preglacial drift - พรีเกล´เฌิ่ล ดริ๊ฟทฺ" ถูกใช้แบบผิดๆ

prehistoric (พรีฮิสตอ´หริค) (1) หมายถึงหรือเกี่ยวกับบางสิ่งบางอย่างในอดีต ที่เกิดก่อนที่จะมีการบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร (2) เกี่ยวกับ ก่อนประวัติศาสตร์ นั่นคือ การศึกษากิจกรรมของมนุษย์ในช่วงเวลาก่อนที่จะมีการจดบันทึก

prehnite (พรี´ไน้ทฺ) แร่สีเขียวอ่อน เหลือง-น้ำตาล หรือขาว ผลึกออรเธอรอมบิค: $Ca_2Al_2Si_3O_{10}(OH)_2$ มักเกิดเป็นผลึกเกาะกันคล้ายพวงองุ่น (botryoidal – เบ๊าะทรีออย´เดิ้ล) หรือโค้งมนคล้ายเต้านม (mammillary – แม´เมอแลรี่) และคล้ายเส้นกระจุก โดยปกติเกิดร่วมกับซีเออไล้ทในจีโอด (geode) ดรู๊ส (druse) หรือจ๊อยนท ในหินอัคนีที่เกิดการแปรสภาพไปแล้ว

prehnite-pumpellyite facies (พรี´ไน้ทฺ เพิมเพ´ลีไอ๊ทฺ เฟ´ฌีส) ดู: *pumpellyite-prehnite facies (เพิมเพ´ลีไอ๊ทฺ พรี´ไน้ทฺ เฟ´ฌีส)*

prekinematic layer (พรีคิเนอแม´ถิคสฺ เล´เย่อร) ช่วงชั้นหินที่ความหนาเริ่มต้นคงที่ทับอยู่บนโครงสร้างเกลือ หรือติดกับขอบของซินไคลน (แต่อยู่ด้านล่างชั้นซินคิเนอแมถิค (synkinematic)) การตกตะกอนของชั้นพรีคิเนอแมถิคจะเกิดก่อนการเคลื่อนไหลของเกลือ หรือก่อนการเปลี่ยนรูป

preliminary waves (พรีลิ´เมอแนรี่ เว้ฟสฺ) คลื่นที่เดินทางโดยอาศัยตัวกลางในการเคลื่อนที่ (body wave) ซึ่งรวมทั้งคลื่นพี (P-wave) และคลื่นเอ๊ส (S-wave)

premineral (พรีมิ´เนอเริ่ล) คำคุณศัพท์ ในทางเศรษฐธรณีวิทยา หมายถึง โครงสร้าง หรือลักษณะอื่นๆ เท่าที่ยังคงมีอยู่ก่อนการเกิดแร่ เปรียบเทียบ: *intermineral (อิ้นเทอรมิ´เนอเริ่ล); postmineral (โพสทฺมิ´เนอเริ่ล)*

pre-Nectarian (พรี-เน็คแทร´เรียน) (1) เกี่ยวกับ สภาพภูมิประเทศและแผนที่หน่วยหินที่เก่าแก่ที่สุดของหินที่เริ่มต้นการกำเนิดของดวงจันทร์ที่ 4.55 พันล้านปี รวมทั้งการแข็งตัวของเปลือกนอกของดวงจันทร์ และจบด้วยการก่อตัวของแอ่งเน็คเทอริส (Nectaris) ประมาณ 3.92 พันล้านปี หินพรีเน็คแทเรียนมีอายุแก่กว่าหิน

Noachian System (โนเอ´เคี่ยน ซิส´เติ้ม) บนดาวอังคาร (2) หมายถึง ลำดับหินช่วงอายุระหว่างพรีเน็คแทเรี่ยนวิวัฒน์ขึ้น

preorogenic phase (พรี´ออรอเจ´หนิค เฝส) ในช่วงเริ่มต้นของวัฏจักรการก่อเทือกเขา ก่อนที่จะมีเทือกเขาปรากฏอย่างสมบูรณ์ เปรียบเทียบ: *postorogenic phase (โพสออรอเจ´หนิค เฝส)*

preraft (พรีแร้ฟท´) ฟ้อลทบล็อค ที่ยังคงติดอยู่บนฟุทวอลในระหว่างการเกิดการยืด และเฉพาะกับหินตะกอนเท่านั้นที่ถูกตัด (thin-skinned extension) บนดิแทชเมิ่นทของเกลือ (salt detachment)

present (เพระ´เซิ่นท) ตามการสร้างมาตรฐานอายุในการหาอายุโดยไอเซอโถพ และหมายถึงเหตุการณ์ทางธรณีวิทยาในอดีต "ปัจจุบัน" หมายถึงปี 1950 ซึ่งเป็นเครื่องหมายของการปรากฏของคาร์เบิ้นไอเซอโถพ อายุก่อนปี 1950 จะแสดงเป็น "ปีก่อนปัจจุบัน (years before present (yrBP))"

presque isle (เพรสคฺ ไอ´เอิ้ล) แหลม หรือคาบสมุทร ที่ยื่นออกไปในทะเลสาบ ซึ่งส่วนหัวหรือส่วนท้ายติดกับชายฝั่ง เช่น แพรสค ไอเอิ้ล (Presque Isle) ในรัฐมิณิเกิ้น ที่ยื่นไปในทะเลสาบฮิวเริ่น (Huron) หรือ แพรสค ไอเอิ้ล ในรัฐเพนเซิลเวเนีย (Pennsylvania) ยื่นลงไปในทะเลสาบอิรี (Erie) รากศัพท์: ภาษาฝรั่งเศส "presque, almost – เกือบทั้งหมด"

pressolution (เพระเซอลู´เฌิ่น) ดู: *pressure solution (เพระเฌ่อรฺ เซอลู´เฌิ่น) [ตะกอนวิทยา]*

pressolved (เพรสค´ซอลฟฺด) หมายถึง ชั้นหินตะกอนหรือหินที่เม็ดตะกอนผ่านกระบวนการละลายจากความดัน (pressure solution - เพระ´เฌ่อรฺ เซอลู´เฌิ่น) เช่น "pressolved quartzite – เพรสซอลฟฺด ขวอรทฺไซ้ทฺ" ที่มีความเหนียวและความเป็นเนื้อเดียวของเม็ดขวอรทส ที่ประสานกันแน่นภายใต้กระบวนการละลายจากความดัน ดู: *pressure solution (เพระ´เฌ่อรฺ เซอลู´เฌิ่น)*

pressure (เพระ´เฌ่อรฺ) ในความหมายที่ใช้กับของเหลว: (ก) แรงต่อหน่วยพื้นที่ที่กระทำบนพื้นผิวของเหลว (ข) ศัพท์ที่ถูกนำมาใช้เรียกสั้นๆ แต่ไม่ถูกต้องของคำว่า "lithostatic stress – ลิเธอสแต´ถิค สเตร๊ส´" เปรียบเทียบ: *stress (สเตร๊ส)*

pressure altimeter (เพระ´เฌ่อรฺ แอลทิ´เมอเท่อรฺ) ดู: *barometric altimeter (เบเรอเมะ´ธริค แอลทิ´เมอเท่อรฺ)*

pressure bulb (เพระ´เฌ่อรฺ เบิ้ลบ) โซน ใต้บริเวณพื้นดินที่ได้รับน้ำหนักกดทับ ที่เลือกแสดงด้วยเส้นความเค้นของค่าใดๆ

pressure burst (เพระ´เฌ่อรฺ เบิ๊รฺสทฺ) ดู: *rock burst (ร็อค เบิ๊รฺสทฺ)*

pressure compartment (เพระ´เฌ่อรฺ เคิมพารฺท´เมิ่นทฺ) ปริมาตรของหินที่ปิดผนึกโดยของเหลวที่อยู่รอบๆ ที่มีความดันสูงหรือต่ำกว่าความดันน้ำปกติ

pressure decay (เพระ´เฌ่อรฺ ดิเค´) การลดลง ซึ่งมักเป็นแบบค่อยเป็นค่อยไป จากแบบชั่วครั้งชั่วคราวในสภาวะความดันที่ผิดปกติ ไปสู่ความดันที่เข้าใกล้สภาวะสมดุลอย่างถาวร หรือสภาวะที่ปกติ

pressure detector (เพระ´เฌ่อรฺ ดิเท็ค´เท่อรฺ) ดู: *hydrophone (ไฮ´เดรอโฟน)*

pressure dissolution (เพระ´เฌ่อรฺ ดิสเซอลู´เฌิ่น) กระบวนการทำให้ละลายภายใต้ความดันที่เกิดจากน้ำหนักกดทับ เช่น สไตเลอไล้ทส (stylolites) หรือเฟลเซ่อรส (flasers)

pressure dome (เพระ´เฌ่อรฺ โดม) ดู: *tumulus (ทู´มิวเลิส) [การระเบิดภูเขาไฟ]*

pressure drag (เพระ´เฌ่อรฺ แดร็ก) ดู: *pressure resistance (เพระ´เฌ่อรฺ ริซิส´เติ้นซฺ)*

pressure fringe (เพระ´เฌ่อรฺ ฟริ้นจ) ดู: *pressure shadow (เพระ´เฌ่อรฺ แฌ´โด่)*

pressure gradient (เพระ´เฌ่อรฺ เกร´เดี้ยนทฺ) (1) อัตราการเปลี่ยนแปลงของความดันในทิศทางใดทิศทางหนึ่ง ณ เวลาใดเวลาหนึ่ง (2) กล่าวแบบคร่าวๆ คือ ขนาดของอัตราการเปลี่ยนแปลงของความดัน

pressure head (เพระ´เฌ่อรฺ เฮ้ด) ความสูงของแท่งของเหลวเหนือจุดๆ หนึ่ง ที่คำนวณได้จาก อัตราส่วนระหว่างความดันของของเหลว (แรงต่อหน่วยพื้นที่) ต่อความถ่วงจำเพาะของของเหลว (ความหนาแน่นของน้ำคูณด้วยค่าความเร่งโน้มถ่วง) ดู: *static head (สแต´ถิค เฮ้ด); total head (โท´เทิ่ล เฮ้ด)*

pressure ice (เพระ´เฌ่อรฺ ไอ๊ซ) ศัพท์ทั่วไปสำหรับ น้ำแข็ง โดยเฉพาะทะเลน้ำแข็ง ที่พื้นผิวถูกทำให้เปลี่ยนรูป โดยความเค้นจากลมกระแสน้ำ หรือคลื่น รวมทั้งชิ้นส่วนของน้ำแข็งที่ถูกบีบอัดติดอยู่กับฝั่งหรือน้ำแข็งด้วยกันเอง หรือแรงที่ทำให้เกิดการเคลื่อนที่แบบขึ้น-ลง อาจปรากฏในรูปแพน้ำแข็ง (rafted ice); เนินสูง-ต่ำแบบเฮอเหมิคด (hummocked ice) หรือคล้ายเต้นเทด (tented ice) ที่สองข้างของแพน้ำแข็งยกสูงขึ้น เปรียบเทียบ: *screw ice (เริ้ฟ ไอ๊ซ); screw ice (สกรู´ ไอ๊ซ)* คำตรงข้าม: *ice* หรือ *ice (เลขเริ่ม ไอ๊ซ)*

pressure maintenance (เพระ´เฌ่อรฺ เมน´เทอะเนิ่นสฺ) การเติมของเหลวลงไปในแหล่งน้ำมันหรือแก๊ส เพื่อรักษาความดันและเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของการนำน้ำมันหรือแก๊สออกจากแหล่งกักเก็บมาใช้ได้สูงสุด

pressure melting (เพระ´เฌ่อรฺ เม้ล´ทิ่ง) การละลายของน้ำแข็งที่อุณหภูมิต่ำกว่า 0 องศาเซลเซียส เนื่องจากความดันที่เพิ่มขึ้น

pressure-melting temperature (เพระ´เฌ่อรฺ เม้ล´ทิ่ง เทม´เพอชู่รฺ) อุณหภูมิ ที่น้ำแข็งสามารถละลายในความดันที่กำหนด เปรียบเทียบ: *warm ice (วอรฺม ไอ๊ซฺ)*

pressure plateau (เพระ´เฌ่อรฺ แพละโท´) ดู: *lava rise (ลา´เว่อ ไร้ส)*

pressure-release jointing (เพระ´เฌ่อรฺ ริลี้ส´ จ๊อยนฺทิ่ง) เอ็คโฟลิเอเฌิ่น (*exfoliation*) ที่เกิดขึ้นในช่วงที่หินยังฝังลึกที่ต่อมาเกิดการdyfเซาะ และ/หรือผุพัง ทำให้หินนั้นโผล่ที่ผิวดิน ดังนั้น ความเครียดถูกปลดปล่อยในรูปของการเกิดร่องแยก ดู: *lift joint (ลิฟทฺ จ๊อยนฺท)*

pressure resistance (เพระ´เฌ่อรฺ ริซิส´เติ้นซฺ) ในพลศาสตร์ของเหลว หมายถึง แรงที่กระทำตรงกันข้ามกับทิศทางของวัตถุที่มีการเคลื่อนที่อยู่ในของเหลว เปรียบเทียบ: *shear resistance (เฌียรฺ หรือฌิรฺ ริซิสเติ้นซฺ)* คำพ้อง: *pressure drag (เพระ´เฌ่อรฺ แดร็ก)*

pressure ridge (เพระ´เฌ่อรฺ หริจ) (1) [น้ำแข็ง] ก้อนน้ำแข็งขนาดหลายๆ กิโลเมตร และอาจสูงถึง 30 เมตร ผิวขรุขระที่แตกหักออกจากแผ่นน้ำแข็งขนาดใหญ่ โดยผลจากแรงดันด้านข้างที่เกิดจากลม กระแสน้ำ หรือการบีบอัดจากขอบของแผ่นน้ำแข็งขนาดใหญ่อีกแผ่น คำพ้อง: *ridge (หริจ) [น้ำแข็ง]* (3) [การระเบิดของภูเขาไฟ] แนวของเปลือกโลกที่ยกตัวสูงขึ้น จากผลของการไหลของลาเว่อ และการโก่งขึ้นโดยความดันด้านข้าง เปรียบเทียบ: *tumulus (ทู´มิวเลิส) [การระเบิดภูเขาไฟ]*

pressure shadow (เพระ´เฌ่อรฺ แฌโด่) ในศิลาวิทยาโครงสร้าง หมายถึง กลุ่มของเม็ดแร่ใหม่ที่พอกพูนบริเวณขอบด้านข้างของเม็ดแร่เดิม ในลักษณะแนวยาว โดยการพอกพูนจะเกิดในบริเวณที่ความเค้นค่าน้อยกระทำกับเม็ดแร่เดิม นั่นคือ มักพบขนานกับแนวยาวของโฟลีเอเฌิ่น (foliation) คำพ้อง: *pressure fringe (เพระ´เฌ่อรฺ ฟริ้นจฺ); strain shadow (สเตรน แฌ´โด่); stress shadow (สเตร็ส´ แฌ´โด้)*

pressure solution (เพระ´เฌ่อรฺ เซอลู´เฌิ่น) (1) [ตะกอนวิทยา] สารละลายในหินตะกอน ที่เกิดขึ้นเฉพาะที่ผิวสัมผัสระหว่างเม็ดหรือผลึก ที่ความดันภายนอกเกินกว่าความดันของน้ำในช่องว่างเป็นผลให้เกิดการเพิ่มขนาดของพื้นที่ผิวสัมผัสเป็นการลดช่องว่างทำให้เม็ดหรือผลึกเชื่อมติดกันแน่น ดู: *solution transfer (เซอลู´เฌิ่น แทรนส´เฟ่อร)* คำพ้อง: *pressolution (เพระเซอลู´เฌิ่น)* (2) [ศิลาวิทยาโครงสร้าง] การแพร่จากขอบเม็ดหรือผลึกแร่ (*grain-boundary diffusion*) โดยของเหลวที่อยู่ตามผิวรอบนอกหรือขอบของเม็ดหรือผลึกแร่ คำพ้อง: *fluid-assisted grain-boundary diffusion (ฟลู´เอิด เออะซิส´เถิด เกรน บาวนฺ´เดอรี่ ดิฟิ้ว´เฌิ่น)*

pressure solution cleavage (เพระ´เฌ่อรฺ เซอลู´เฌิ่น คลี´หวิจ) ดู: *solution cleavage (เซอลู´เฌิ่น คลี´หวิจ)*

pressure solution slip (เพระ´เฌ่อรฺ เซอลู´เฌิ่น สลิพ´) ประเภทของการเลื่อนของฟ้อลท ที่ไม่ทำให้เกิดลักษณะปรากฏของแผ่นดินไหวที่สังเกตได้ (aseismic fault slip) โดยเป็นการเลื่อนเฉพาะท้องถิ่นเล็กๆ ซึ่งเป็นการกำจัดความขรุขระเล็กๆ บนระนาบเลื่อนพร้อมกับเกิดการพอกพูนของแร่แบบเส้นใย ด้วยการถ่ายโอนมวลจากกระบวนการแพร่ เป็นผลให้เกิดการเคลือบบนผิวระนาบการเลื่อนในรูปแบบที่เรียกว่า “slickenfiber – สลิ´เคิ่นไฟเบ้อร – ร่องครูดแบบเส้นใย”

pressure surface (เพระ´เฌ่อรฺ เซอรฺ´เฝิซ) คำพ้องที่ชอบน้อยของ *potentiometric surface (เพอเทนฌีเออเมะ´ถริค เซอรฺ´เฝิซ)*

pressure-surface map (เพระ´เฌ่อรฺ เซอรฺ´เฝิซ แม็พ) คำพ้องที่ชอบน้อยของ *potentiometric map (เพอเทนฌีเออเมะ´ถริค แม็พ)*

pressure tendency (เพระ´เฌ่อรฺ เท็น´เดินซี่) การเพิ่มขึ้นหรือลดลงสุทธิ ของความดันบรรยากาศภายในช่วงเวลาที่กำหนด (ปกติสามชั่วโมง) ก่อนที่จะทำการสังเกตอย่างใดอย่างหนึ่ง คำพ้อง: *barometric tendency (เบเรอเมะ´ถริค เท็น´เดินซี่)*

pressure texture (เพระ´เฌ่อรฺ เท็กส´เช่อรฺ) ดู:*cataclastic texture (แคะเทอะแคล้ส´ติค เท็กส´เช่อรฺ)*

pressure-transient analysis (เพระ´เฌ่อรฺ แทรนฌีเอิ้นทฺ เออะแน´เลอเสิส) การศึกษาและการแปลความของการเปลี่ยนแปลงที่ขึ้นกับเวลา ของแรงดันของของเหลวในระบบการไหลของน้ำบาดาล เพื่อประเมินคุณสมบัติการไหลในระบบ

pressure vessel (เพระ´เฌ่อรฺ เวะ´เซิ่ล) ดู: *bomb (บอมบฺ) [ธรณีวิทยาเคมี]*

pressure wave (เพระ´เฌ่อรฺ เว้ฟ) ดู: *P wave (พี เว้ฟ)*

prestress (พรี´เส็ส´) เอ่ยถึงชิ้นส่วนที่ถูกอัดแรงล่วงหน้าเพื่อต้านทานกับ *(พรี´เคินซอเลอ้ต้นเฉ่ำ เพระ´เฌ่อรฺ)*

presuppression (พรีเซอะเพร˘เฉิ่น) การหยุดรอเพื่อที่จะขยายขนาด ของคลื่นไซ้สมิคที่มีแอมเพอถูดต่ำ จนกระทั่งหลังจากการปรากฏของคลื่นแรกได้เดินทางมาถึงแล้ว

Pretiglian (พรีทิ˘เกลี้ยน) ดู: *Praetiglian (เพรทิ˘เกลี้ยน)*

prevailing current (พริเว˘ลิ่ง เคอ˘เริ้นทฺ) กระแสน้ำในมหาสมุทร ที่ส่วนใหญ่สังเกตเห็นบ่อยครั้งตามช่วงเวลา เช่น เดือน ฤดูกาล หรือปี

prevailing westerlies (พริเว˘ลิ่ง เวส˘เตอรลี่สฺ) แนวของลมตะวันตก ซึ่งพัดระหว่าง 35 และ 60 องศาเหนือและใต้ของเส้นศูนย์สูตร ซึ่งลมเหล่านี้พัดจาก subtropical anticyclones (เสิบเทระ˘ผิเคิ่ล แอนทิไซ˘โคลนสฺ) ไปสู่ subarctic lows (เสิบอ๊ารฺค˘ถิค โลวสฺ) จากทิศตะวันตกเฉียงใต้ในซีกโลกเหนือ และจากทิศตะวันตกเฉียงเหนือในซีกโลกใต้

previtrain (พรีวิ˘เทรน) ไม้ที่ปรากฏเป็นรูปเล็นสแทรกในลิกไน้ทที่เทียบเท่ากับวิเทรนในถ่านหินที่มีลำดับสูงขึ้น

Priabonian (พรีเออโบเนี่ยน หรือพรีเออโบนิเอิ้น) หินช่วงอายุตามมาตรอายุลำดับชั้นหินมาตรฐานโลก: อีเออซีน ตอนบน (เหนือ บารโทเนี่ยน (Bartonian) ล่างหินช่วงอายุรูพีเลี่ยน (Rupelian) ของออลิโกซีน (Oligocene))

Pridolian (พริเดอเลี่ยน หรือพริเดอลิเอิ้น) หินสมัย หรือหินช่วงอายุตามมาตรอายุลำดับชั้นหินมาตรฐานโลก: บนสุดของยุคไซลุเรี่ยน (Silurian) (เหนือเลิดโลเวี่ยน (Ludlovian) ใต้ยุคดิโวเนี่ยน (Devonian))

prill (พริล) คำในภาษาอังกฤษสำหรับธารน้ำไหล

primärrumpf (ไพรเมรุมพฟ) สภาพภูมิประเทศจากการเซาะที่มีลักษณะนูน ต่ำ หรือค่อนข้างราบที่เกิดจากการยกตัวสูงขึ้นอย่างช้าๆ เมื่อเทียบกับอัตราการเซาะที่ไม่มีการยกตัวเพิ่มขึ้นสุทธิของพื้นผิวหรือการเพิ่มขึ้นของความสูง; “การขยายตัวของโดม” ที่แสดงถึงหน่วยสากลและการเริ่มต้นทางธรณีสัณฐาน รากศัพท์: ภาษาเยอรมัน “Primärrumpf, primary torso–*พริเมรุ้มพฟ, ไพรแมรี่ ทอร์โซ่* - ลำตัวหลัก” เปรียบเทียบ: *endrumpf (เอ็นดฺ รุมพฟ); old-from-birth peneplain (โอลดฺ ฟอรฺม เบิรฺธ พี˘นิเพลน)* คำพ้อง: *primary peneplain (ไพรเมรี่ พี˘นิเพลน)*

Primary (ไพร˘เมรี่) ศัพท์ที่เริ่มใช้ในช่วงต้นศตวรรษที่ 19 เทียบเท่ากับคำว่า Primitive (พริ˘เมอถีฟ – ดั้งเดิม) หรือช่วงระยะเวลาและเกี่ยวข้องกับหิน ศัพท์นี้หลังจากศตวรรษที่ 19 ไม่ใช้แล้ว จะใช้คำว่า Paleozoic (เพลีเออโซ˘อิค) แทน

primary (ไพร˘เมรี่) (1) [ชายหาด] หมายถึง ชายหาด หรือชายฝั่งที่พึ่งเกิด โดยลักษณะการกัดเซาะจากคลื่นชายหาดหรือคลื่นชายฝั่งยังไม่ปรากฏผลโดดเด่น เช่น ชายฝั่งตามกระบวนการเกิดภูเขาไฟ หรือชายฝั่งการพังทลายของดิน เปรียบเทียบ: *secondary (เซะ˘เคินเดรี่) [ชายหาด]* (2) [เศรษฐธรณีวิทยา] (ก) หมายถึง การทับถมของแหล่งแร่ ที่ไม่เกิด ซูเพ่อรจีน อินริชเมิ่นท (supergene enrichment - กระบวนการทับถมและเพิ่มปริมาณมากขึ้นของแหล่งแร่ใกล้ผิวดิน โดยการเกิดอ็อกเซอเดเฉิ่นใกล้กับพื้นดิน ทำให้เกิดกรดที่สามารถละลายโลหะมีค่าต่างๆ และนำมาทับถม) (ข) หมายถึง ของเหลวที่รวมอยู่ด้วยในเวลาเดียวกับการตกทับถมของแหล่งแร่ (3) [โลหะ] คำตรงกันข้าม: *secondary (เซะ˘เคินเดรี่) [เศรษฐธรณีวิทยา]*

primary allochthony (ไพร˘เมรี่ เออล็อคเธอ˘นี่) ในการเกิดถ่านหิน หมายถึง กระบวนการสะสมของพืช ที่พืชเหล่านั้นไม่ได้เกิดอยู่ ณ พื้นที่ที่เกิดการสะสม เปรียบเทียบ: *secondary allochthony (เซะ˘เคินเดรี่ เออล็อคเธอ˘นี่)*

primary clay (ไพร˘เมรี่ เคล) ดินเคล ที่พบในสถานที่ก่อกำเนิดนั่นคือ ไม่มีการเคลื่อนย้าย คำพ้อง: *residual clay (ริซิ˘เจอเวิ่ล เคล)* เปรียบเทียบ: *secondary clay (เซะ˘เคินเดรี่ เคล)*

primary colors (ไพร˘เมรี่ เคอ˘เล่อรฺสฺ) สีพื้นฐาน ที่สามารถผลิตเฉดสีอื่นๆ ได้ เช่น สีพื้นฐานจำพวกสีแดง, สีเขียว และสีน้ำเงิน ซึ่งสีพื้นฐานเหล่านี้จะถูกนำมาใช้สำหรับผลิตเฉดสีอื่นๆ ของแสง ในขณะที่สีพื้นฐานจำพวกสีเหลือง, สีม่วง-แดง และสีฟ้า-เขียว จะถูกนำมาใช้กับหมึกพิมพ์สำหรับผลิตเฉดสีอื่นๆ

primary crater (ไพร˘เมรี่ เคร˘เท่อรฺ) หลุมอุกกาบาต ที่เกิดการพุ่งชนโดยตรงด้วยความเร็วสูง เช่น หลุมอุกกาบาตบนดวงจันทร์ที่เกิดจากการพุ่งชนของวัตถุจากอวกาศ เปรียบเทียบ: *secondary crater (เซะ˘เคินเดรี่ เคร˘เท่อรฺ)*

primary creep (ไพร˘เมรี่ ครี้พ) ครี้ฟปฐมภูมิ การเปลี่ยนรูปแบบถาวรที่เกิดอย่างช้าๆ ภายใต้ความต่างความเค้นที่ต่ำกว่าความแข็งแรงของวัตถุ โดยความต่างความเค้นนี้กระทำกับวัตถุในระยะเวลานาน เปรียบเทียบ: *secondary creep (เซะ˘เคินเดรี่ ครี้พ) ครีฟทุติยภูมิ* คำพ้อง: *transient creep (แทรน˘ณีเอิ้นทฺ ครี้พ)*

primary current lineation (ไพร˘เมรี่ เคอ˘เริ่นทฺ ลินีเอ˘เฉิ่น) ดู; *current lineation (เคอ˘เริ่นทฺ ลินีเอ˘เฉิ่น)* ลายเส้นกระแสน้ำปฐมภูมิ

primary dip (ไพร˘เมรี่ ดิ๊พ) การเอียงของชั้นหินขณะตกทับถม คำพ้อง: *original dip (เออริ˘เจอเนิ่ล ดิ๊พ); depositional dip (เด๊ะเพอซิ˘เฌอเนิ่ล ดิ๊พ)* เปรียบเทียบ: *initial dip (อิ˘นิเฌิ่ล ดิ๊พ); regional dip (รี˘เจอเนิ่ล ดิ๊พ)*

primary dolomite (ไพร˘เมรี่ โด˘เลอไม้ทฺ) หินโดเลอไม้ทผลึกละเอียด เนื้อแน่นที่ประกอบด้วยผลึกขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางน้อยกว่า 0.01 มิลลิเมตร เกิดโดยการตกตะกอนทางเคมีหรือทางชีวเคมี จากน้ำทะเลหรือน้ำในทะเลสาบ มีลักษณะเป็นชั้น ไม่มีเฟาะเซิ่ล และมีชั้นของแอนไฮไดร๊ท เคล และมิคริติคไลมสโตน (micritic limestone) แทรกสลับ รวมถึงหินโดเลอไม้ทที่มีผลึกละเอียดที่เกิดจากการทับถมโดยตรงของอนุภาคขนาดเล็ก หรือเรียกว่า : orthodolomite (ออรเธอโด˘เลอไม้ทฺ) ดู: *dolomicrite (โดเลอมิ˘ไคร้ทฺ)*

primary flat joint (ไพร˘เมรี่ แฝล็ท จ๊อยนฺทฺ) จ๊อยนทที่วางตัวในแนวระนาบโดยประมาณในหินอัคนี

primary flowage (ไพร˘เมรี่ โฟลวิจ) การเคลื่อนที่ภายในหินอัคนีในส่วนที่ยังคงเป็นของเหลว

primary fluid inclusion (ไพร˘เมรี่ ฟลู˘เอิด อินคลู˘เฌิ่น) ของเหลวที่มีอยู่เดิม ที่ถูกขังอยู่ในระหว่างการตกผลึก

primary foliation (ไพร˘เมรี่ โพลีเอ˘เฌิ่น) แผ่นหิน-หิน โพลีเอเฌิ่น ที่เกิดขึ้นในช่วงของการเกิดเป็นหิน รวมถึงชั้นหินในหินตะกอน และชั้นการไหลในหินอัคนี

primary fumarole (ไพร˘เมรี่ ฟิว˘เมอโรล) โพรงปฐมภูมิที่เกิดขึ้นบนร่องแตกของภูเขาไฟ ที่มาจากแหล่งกำเนิดหลัก สามารถใช้บ่งบอกสภาพภายในภูเขาไฟได้ เปรียบเทียบ: *rootless fumarole (รู้ท˘เลิส ฟิว˘เมอโรล)*

primary gneiss (ไพร˘เมรี่ ไน้ส) หิน ที่แสดงโครงสร้างแบบระนาบ หรือเส้นของหินแปร แต่ไม่ปรากฏการเกิดผลึกใหม่ หรือเม็ดแร่ ดังนั้นจึงจะถือเป็นหินแปรที่มีต้นกำเนิดมาจากหินอัคนี เปรียบเทียบ: *protoclastic (โพรโทแคล้ส˘ติค)*

primary interstice (ไพร˘เมรี่ อินเทอร˘สติ๊ซ) ช่องว่างปฐมภูมิ ดู: *original interstice (เออริ˘เจอเนิ่ล อินเทอร˘สติ๊ซ)*

primary layering (ไพร˘เมรี่ เล˘เออริ่ง) ดู: *phase layering (เฟส เล˘เออริ่ง); compositional layering (คอมเพอซิ˘เฌอเนิ่ล เล˘เออริ่ง); rhythmic layering (ริธ˘หมิค เล˘เออริ่ง)*

primary magma (ไพร˘เมรี่ แม็ก˘เม่อ) แม็กเม่อดั้งเดิม ที่ไม่ได้รับการปรับเปลี่ยนทางเคมีในของเหลวจนกระทั่งเกิดการเย็นตัวเป็นหิน บางครั้งมีการใช้ที่ผิดๆ โดยถือเป็นคำพ้องของ *parental magma (เพเริน˘เทิ่ล แม็ก˘เม่อ)*

primary mineral (ไพร˘เมรี่ มิ˘เนอเริ่ล) แร่ ที่เกิดขึ้นในเวลาเดียวกับหินที่ล้อมรอบแร่นั้นอยู่ โดยหินอัคนี สารละลายน้ำร้อน หรือกระบวนการนูเมอเทอไลติค (pneumatolytic process) และยังคงมีองค์ประกอบและรูปแบบเดิม เปรียบเทียบ: *secondary mineral (เซะ˘เคินเดรี่ มิ˘เนอเริ่ล แร่ทฺติยภูมิ*

primary pollutants (ไพร˘เมรี่ เพอลู˘เทิ่นทฺสฺ) ในมลพิษทางอากาศ หมายถึง มลพิษใดๆ ที่ถูกปล่อยออกมาสู่ชั้นบรรยากาศโดยตรง รวมทั้งอนุภาคเซิลเฟอรอ็อกไซด, คารเบิ้นเมอน็อคไซด, ไนเทรอเจิ้นอ็อกไซด และสารไฮโดรคารเบิ้น

primary porosity (ไพร˘เมรี่ เพอรอ˘เซอที่) ความพรุนที่เกิดในระยะเริ่มแรกของการตกตะกอน หรือเกิดขณะธรณีวัตถุตกทับถม โดยความพรุนจะรวมถึงความพรุนก่อน และระหว่างการตก ทับถมของตะกอน เปรียบเทียบ: *secondary porosity (เซะ˘เคินเดรี่ เพอรอ˘เซอที่)*

primary productivity (ไพร˘เมรี่ โพรเดิคทิ˘เวอที่) การวัดการตรึงคารเบินไดอ็อกไซด โดยวัดสิ่งมีชีวิตในน้ำที่มีคลอเรอฟิล

primary rocks (ไพร˘เมรี่ ร็อคสฺ) หินปฐมภูมิ ที่มีองค์ประกอบที่ไม่เคยเป็นองค์ประกอบของหินอื่นมาก่อน หรือไม่เป็นผลผลิตจากการแปร หรือแทนที่องค์ประกอบอื่น โดยเฉพาะ หมายถึงหินอัคนีที่แข็งตัวจากแม็กเม่อ เปรียบเทียบ: *secondary rocks (เซะ˘เคินเดรี่ ร็อคสฺ)*

primary sedimentary structure (ไพร˘เมรี่ เซะเดอเม็น˘เทอรี่ สเตริ๊ค˘เช่อรฺ) โครงสร้างปฐมภูมิของหินตะกอน ที่เกิดขณะเกิดการตกทับถมของธรณีวัตถุ (ส่วนใหญ่เกิดจากผลของความเร็วของกระแสน้ำ และอัตราการตกตะกอน) และเกิดก่อนการแข็งเป็นหิน รวมถึง ชั้นหิน โครงสร้างบนระนาบของชั้นหิน เช่น ริเพิ่ล ม้ารค หรือโซล ม้ารค และโครงสร้างที่เกิดก่อนการแข็งเป็นหิน เช่น เกิดจากน้ำหนักกดไม่เท่ากัน หรือการเลื่อนไถล/ถล่มตามระนาบการเอียง คำพ้อง: *primary structure (ไพร˘เมรี่ สเตริ๊ค˘เช่อรฺ) [ธรณีวิทยา]*

primary stratification (ไพร˘เมรี่ สเตรฺ˘เทอะเฟอเค˘เฌิ่น) ชั้นที่เกิดขึ้นขณะตกทับถมของธรณีวัตถุในครั้งแรก คำพ้อง: *direct stratification (เดอ˘เร็คทฺ สเตรฺ˘เทอะเฟอเค˘เฌิ่น)*

primary structure (ไพร˘เมรี่ สเตริ๊ค˘เช่อรฺ) [ธรณีวิทยา] (1) โครงสร้างในหินอัคนีที่เกิดพร้อมๆ กับการเกิดหิน หรือการแทรกเข้าแทนที่ และก่อนการแข็งตัวเสร็จสิ้น (ปฐมภูมิ) เช่น โครงสร้าง

รูปหมอนที่เกิดในระหว่างการประทุหรือระเบิดของลาเว่อ หรือชั้นของผลึกแร่ที่เกิดขณะมีการเย็นตัวของแม็กเม่อ (2) โครงสร้างของหินตะกอนที่เกิดในครั้งแรกขณะตกตะกอน (ปฐมภูมิ) เช่น ชั้นหินหรือริเพิ่ล ม้ารค (3) โครงสร้างที่มีอยู่เดิมก่อนการถูกทำให้เปลี่ยนรูป หรือการปรับสมดุลใหม่ ที่เกี่ยวข้องกับการเข้าแทนที่ในระดับตื้นของหินแปรระดับลึกขณะเกิดกระบวนการ ก่อเทือกเขา (ปฐมภูมิ) เช่น Alpine lherzolitic massifs (แอล'ไพน เลอรเซอลิ'ถิค แมซีฟ') เปรียบเทียบ: *secondary structure (เซะ'เคินเดรี่ สเตริ๊ค'เช่อรฺ) [ธรณีวิทยา]*

primary tectonite (ไพร'เมรี่ เท็คเทอ'ไน้ท) เท็คเทอไน้ทที่ยังคงแสดงแฟบริคแบบการตกทับถมที่เป็นโครงสร้างเดิม (ปฐมภูมิ) เท็คเทอไน้ทส่วนใหญ่มักแสดงแฟบริคที่เปลี่ยนรูปไปจากเดิม ดู: *fusion tectonite (ฟิว'เฌิ่น เท็คเทอ'ไน้ท)*

primary wastewater treatment (ไพร'เมรี่ เว้สทฺ'วอเท่อร ทรี'ท'เมิ่นท) ขั้นตอนแรกในการบำบัดน้ำเสีย; (ปฐมภูมิ) ตะแกรงและถังตกตะกอน จะถูกนำมาใช้เพื่อกำจัดวัตถุแขวนลอยและทำให้ตกตะกอน การบำบัดน้ำในขั้นตอนแรกเป็นการกำจัดความต้องการอ็อกซิเจ้นทางชีวเคมีของคารเบิ้นประมาณร้อยละ 30 จากน้ำเสียที่เกิดภายในครัวเรือน เปรียบเทียบ: *advanced wastewater treatment (เอิดแว้นซฺดฺ' เว้สทฺ'วอเท่อร ทรี'ท'เมิ่นท); secondary wastewater treatment (เซะ'เคินเดรี่ เว้สทฺ'วอเท่อร ทรี'ท'เมิ่นท)*

primary wave (ไพร'เมรี่ เว้ฟ) ดู: *P wave (พี เว้ฟ)*

primatology (ไพรเมอทอ'เลอจี้) การศึกษาเฟาะเซิ่ล และการดำรงอยู่ของสัตว์จำพวกไพรเมท (primate)

prime meridian (ไพรม เมอริเดี้ยน หรือเมอริดีเอิ้น) เมอริเดี้ยนที่ถูกกำหนดให้เป็นเส้นอ้างอิง โดยกำหนดให้มีลอนเจอถูดที่ศูนย์องศาและใช้เป็นจุดเริ่มต้นให้กับการนับจาก 0 ถึง 180 องศา ของลอนเจอถูดอื่นๆ ออกไปทางด้านตะวันออกและตะวันตกโ ดยเฉพาะกรีนิชเมอริเดี้ยน *(Greenwich meridian)* หรือบางครั้งจะเรียกว่าเส้นเมอริเดี้ยนท้องถิ่นหรือระดับชาติ คำพ้อง: *zero meridian (ซีโร่ เมอ'ริเดี้ยน); initial meridian (อินิ'เฌิ่ล เมอ'ริเดี้ยน); first meridian (เฟิรฺสทฺ เมอ'ริเดี้ยน)*

primeval (ไพรมี'เวิ่ล) เกี่ยวกับ อายุแรกสุดของโลก เช่น ตะกั่วที่เกิดสัมพันธ์กับยูเรเนี่ยมจำนวนน้อยมาก (เช่นที่พบในอุกกาบาตบางชนิด) ที่ยูเรเนี่ยมนั้นมีองค์ประกอบของไอเซอโถพตะกั่วที่ไม่ได้เปลี่ยนแปลงอย่างมีนัยสำคัญในห้าพันล้านปี ดู: *primordial (ไพรมอร'เดี้ยล)*

primeval lead (ไพรมี'เวิ่ล เหลด) ดู; *primordial lead (ไพรมอร'เดี้ยล เหลด)*

prime vertical (ไพรม เวอรฺ'ทิเคิ่ล) (1) วงกลมในแนวตั้งฉากกับระนาบแนวนอนของเซอเลสเชิ่ล เมอริเดี้ยน (celestial meridian) ระนาบแนวตั้งตัดกับแนวนอน ณ ตำแหน่งของทิศตะวันออกและทิศตะวันตก (2) ณ จุดที่กำหนดใดๆ บนทรงรีเป็นจุดที่อยู่ในตำแหน่งที่ตั้งฉากกับเมอริเดี้ยนที่ผ่านจุดนั้น

Primitive (พริ'เมอถีฟ) กลุ่มหรือชุดของหิน ที่เข้าใจว่ามีการตกทับถมทางเคมีครั้งแรก จากมหาสมุทรก่อนที่จะเกิดขึ้นในพื้นดินและเชื่อว่าน่าจะมีการขยายออกอย่างต่อเนื่องทั่วโลก หินเหล่านี้ยังประกอบด้วยมวลหินอัคนีขนาดใหญ่กว่า ซึ่งถูกแปรสภาพอย่างมาก และต่อมาหินเหล่านี้ทั้งหมดเป็นที่รู้จักในนามของหินในบรมยุคพรีแคมเบรี้ยน (Precambrain eon) ดู: *Primary (ไพร'เมรี่)*

primitive achondrite (พริ'เมอถีฟ เอคอน'ไดรฺ๊ท) อุกกาบาตเนื้อหินอัคนี (โดยเฉพาะไม่มีคอนดรูลส (chondrules – เม็ดกลมของวัตถุจากอวกาศ) ที่มีแร่และองค์ประกอบแตกต่างเล็กน้อยไปจากวัตถุจำพวกคอนดริถิค (chondritic matter) บ่งบอกถึงการหลอมเหลวที่ไม่มีการแยกเฟซอย่างมีนัยสำคัญ ดู: *acapulcoite (อาเคอะ'พูลโคไอ๊ท)*

primitive circle (พริ'เมอถีฟ เซอรฺ'เคิ่ล) วงกลมในการฉายทางสเตอรีออแกร๊ฟ (stereograph) ซึ่งเป็นจุดตัดของระนาบการฉายกับรูปทรงกลม; เส้นศูนย์สูตรของรูปทรงกลม

primitive lattice (พริ'เมอถีฟ และ'เทิส) โครงข่ายผลึกหรือและเทิสผลึก ที่มีจุดตัดอยู่ที่มุมของยูเหนิทเซ็ล เปรียบเทียบ: *centered lattice (เซ็น'เท่อรฺดฺ และ'เทิส)* คำพ้อง: *simple lattice (ซิม'เพิ่ล และ'เทิส)*

primitive magma (พริ'เมอถีฟ แม็ก'เม่อ) แม็กเม่อ ที่มีองค์ประกอบเข้ากับเกณฑ์ของแม็กเม่อหลัก นั่นคือ มีจำนวนแมกนีเซี่ยมสูง มีปรากฏของออเลอวีนในสภาวะของเหลว มีความเข้มข้นของ Ni และ Cr สูงและเพียงพอที่จะบ่งบอกถึงความสมดุลระหว่างแม็กเม่อและหินต้นกำเนิดจากแมนเทิ่ล

primitive mantle (พริ'เมอถีฟ แม็น'เทิ่ล) องค์ประกอบของแมนเทิ่ลตามสมมุติฐาน ภายหลังจากแกนโลกได้ก่อตัวแล้ว ก่อนที่เปลือกโลกจะแยกตัวออกและเรียกว่า *bulk silicate Earth (เบิ๊ลค สิ'เลอเขท เอิ๊รฺธ)*

primitive rocks (พริ'เมอถีฟ ร็อคสฺ) หินที่มีผลึกเป็นองค์ประกอบ ไม่มีเฟาะเซิ่ล และเศษหินอันปะปน เชื่อว่าเกิดจากกระบวนการเคมี เกิดขึ้นก่อนที่จะมีการกำเนิดของสิ่งมีชีวิต;

ใช้เรียกหินที่เชื่อว่าเกิดขึ้นในครั้งแรก มีผลึกขนาดไม่สม่ำเสมอ และมีการเชื่อมติดกันแบบไม่ใช่ซีเมนท หินเหล่านี้ ได้แก่ ไน้ส ฌิสท หินปูน และหินอัคนี เช่น แกรเนนิท ศัพท์นี้ล้าสมัย เพราะหินที่พบตามตัวอย่างที่ยกมา พบได้ในทุกอายุ เปรียบเทียบ: *secondary rocks (เซะ'เคินเดรี่ ร็อคสฺ)* คำพ้อง: *primary rocks (ไพร'เมรี่ ร็อคสฺ)*

primitive unit cell (พริ'เมอถีฟ ยู'เหนิท เซ็ล) ยูเหนิท เซ็ล ประกอบด้วยหนึ่งหน่วยโครงข่าย หรือหนึ่งหน่วยและเทิส

primordial *(ไพรมอร'เดี้ยล)* ดั้งเดิม, ครั้งแรก หรือเริ่มต้น เช่น "ฝุ่นดั้งเดิม (primordial dust)", "แอ่งดั้งเดิม (primordial basin)" หรือ "แม็กเม่อดั้งเดิม (primordial magma)" ดู: *primeval (พริมี'เวิล)*

primordial lead (ไพรมอร'เดี้ยล เหลด) ตะกั่ว ที่มีอัตราส่วนของไอเซอโถพที่ไม่มีผลโดยการเพิ่มขึ้นของตะกั่ว จากการสลายตัวของกัมมันตรังสีของยูเรเนี่ยม และทอเรี่ยม ตั้งแต่การก่อเกิดโลก (และระบบสุริยะ) มักจะถูกนำไปสู่ตะกั่วที่มีองค์ประกอบของไอเซอโถพที่พบในระยะโทรเออไล้ท เฝส (troilite phase) ของอุกกาบาต คำพ้อง: *primeval lead (ไพรมี'เวิ่ล เหลด)*

principal axis (พริ้น'เซอเพิ่ล แอ๊ก'เสิส) (1) [ผลึกศาสตร์] แกนผลึกที่เด่นชัดสุด ในระบบเทแทระเกอเนิ่ลและเฮ็กแซะเกอเนิ่ล หมายถึง แกนแนวดิ่ง หรือ ซี แอ๊กเสิส (c-axis); ในระบบออรเธอรอมบิค มอเนอคลิหนิค หรือไทรคลิหนิค มักหมายถึงแกนซี แอ๊กเสิส แม้ว่าในแร่ระบบมอเนอคลิหนิค เช่น เอ๊ะเพอโดท จะหมายถึง แกนบี แอ๊กเสิส (b-axis) (2) [ธรณีวิทยาโครงสร้างการทดลอง] ในการศึกษาธรณีวิทยาโครงสร้าง หมายถึง แกนความเค้นหลัก หรือแกนความเครียดหลัก

principal axis of strain (พริ้น'เซอเพิ่ล แอ๊ก'เสิส เอิ้ฟ สเตรน') หนึ่งในสามแกนตั้งฉากซึ่งกันและกันที่กำหนดขึ้น และสอดคล้องกับสามแกนของวัตถุที่ตั้งฉากซึ่งกันและกันก่อนที่จะเกิดการเปลี่ยนรูป รวมถึง แกนของทรงรีความเครียด ที่ประกอบด้วยแกนยาวสุด นั่นคือ ถูกยืดมากสุด แกนสั้นสุด นั่นคือ ถูกกดหรือบีบอัดให้สั้นลง และแกนค่าความเครียดปานกลาง คำพ้อง: *strain axis (สเตรน' แอ๊ก'เสิส); principal axis (พริน'เซอเพิ่ล แอ๊ก'เสิส)*

principal axis of stress (พริ้น'เซอเพิ่ล แอ๊ก'เสิส เอิ้ฟ สเตร็ส') หนึ่งในสามแกนตั้งฉากซึ่งกันและกันที่กำหนดขึ้น และให้ตั้งฉากกับระนาบหลักของความเค้น ดังนั้น หากวัตถุที่ถูกแรงกระทำในหลายทิศทางด้วยขนาดของแรงไม่เท่ากัน แรงกระทำที่ตั้งฉากกับสามระนาบจะไม่มีความเค้นเฉือน (shear stress) แต่หากทำมุมกับระนาบจะมีทั้งความเค้นเฉือน และความเค้นตั้งฉากหรือความเค้นปกติ (normal stress) คำพ้อง: *stress axis (สเตร็ส' แอ๊ก'เสิส); principal axis (พริน'เซอเพิ่ล แอ๊ก'เสิส)*

principal components analysis (พริน'เซอเพิ่ล เคิมโพ'เนิ่นทฺส เออะแน'เลอเสิส) การฉายของข้อมูลใดๆ ที่ได้จากการสังเกต จำนวนหลายๆ ข้อมูลลงบนแกนตั้งฉากใหม่ที่เรียกว่า องค์ประกอบหลัก ที่มีการรวมกันของตัวแปรเดิมแบบเชิงเส้น ซึ่งมีองค์ประกอบหลักคือค่าของไอเกิ้นเว็คเท่อรส (eigenvectors) ของเมถริกสความแปรปรวน-ความแปรปรวนร่วม (variance-covariance matrix) คำพ้อง: *components analysis (เคิมโพ'เนิ่นทฺส เออะแน'เลอเสิส)*

principal coordinates analysis (พริน'เซอเพิ่ล โคออ'เดอเหนิท เออะแน'เลอเสิส) ในขั้นตอนการวิเคราะห์องค์ประกอบแบบคิว โหมด (Q-mode) ที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ต่างๆ ในระหว่างข้อมูลที่ได้จากการสังเกตใดๆ ที่จะฉายบนแกนที่กำหนดโดยค่าของไอเกิ้นเว็คเท่อรส (eigenvectors) ของศูนย์กลางเมถริกสของความคล้ายคลึงระหว่างข้อมูลที่ได้จากการสังเกตนั้นๆ เปรียบเทียบ: *Q-mode factor analysis (คิว โหมด แฟ็ค'เท่อรฺ เออะแน'เลอเสิส)*

principal focus (พริน'เซอเพิ่ล โฟ'เคิส) โฟเคิส สำหรับลำแสงตกกระทบที่ขนานกับแกนของเล็นสหรือระบบแสง

principal meridian (พริน'เซอเพิ่ล เมอริ'เดี้ยน) (1) ลอนเจอถูด 0 องศาที่ผ่านหอดูดาว เมืองกรีนิช ประเทศอังกฤษ (2) เส้นเมอริเดี้ยนกลาง ที่เป็นฐานของตารางสี่เหลี่ยม โดยเฉพาะ หมายถึง หนึ่งในคู่ของพิกัด ที่ใช้ในระบบการสำรวจที่ดินของสหรัฐ ที่แบ่งที่ดินในภูมิภาคที่กำหนด

principal plane (พริน'เซอเพิ่ล เพลน) (1) [ผลึกศาสตร์] หนึ่งในสามของระนาบในไบแอ๊กเซียล อินดิเคถริกส (biaxial indicatrix) ประกอบด้วยสองทิศทางของการสั่น เปรียบเทียบ: *principal section (พริน'เซอเพิ่ล เซ็ค'เฌิ่น)* (2) [การถ่ายภาพ] (ก) ระนาบแนวตั้ง ผ่านศูนย์ภายใน และประกอบด้วยแนวที่ตั้งฉากจากแกนกลางที่ระนาบของการถ่ายภาพเอียง (ข) ระนาบใดๆ ที่ตั้งฉากกับแกนของระบบแสง และผ่านจุดหลัก (principal point)

principal plane of strain (พริน'เซอเพิ่ล เพลน เอิ้ฟ สเตรน') หนึ่งในสามของระนาบในทรงรีความเครียด ที่ประกอบด้วยสองระนาบหลัก โดยมีค่าความเครียดเฉือนเป็นศูนย์ในแต่ละระนาบหลัก

principal plane of stress (พริน'เซอเพิ่ล เพลน เอิ้ฟ สเตร็ส') หนึ่งในสามของระนาบตั้งฉากซึ่งกันและกัน มีเฉพาะความเค้น

ตั้งฉาก นั่นคือ มีความเค้นเฉือนเป็นศูนย์ ดู: *principal axis of stress (พริน'เซอเพิ่ล แอ๊ก'เสิส เอ๊ฟ สเตร๊ส')*

principal section (พริน'เซอเพิ่ล เซ็ค'เฉิ่น) ในอินดิเคถริก แกนเดี่ยว (uniaxial indicatrix) หมายถึง ระนาบใดๆ ที่มีแกนแสงเปรียบเทียบ: *principal plane (พริน'เซอเพิ่ล เพลน) [ผลึกศาสตร์]*

principal strain (พริน'เซอเพิ่ล สเตรน') ขนาดของความเครียดในทิศทางของแกนความเครียดหลัก เท่ากับค่าการยืด (stretch) ตามแนวขนานกับแกนความเครียดหลัก

principal stress (พริน'เซอเพิ่ล สเตร๊ส') ความเค้น ที่ตั้งฉากกับหนึ่งในสามของระนาบที่ตั้งฉากซึ่งกันและกัน ที่ตัดจุดในวัตถุ ที่มีค่าความเค้นเฉือนเป็นศูนย์; ความเค้นที่ตั้งฉากกับระนาบความเค้นหลัก โดยขนาดของความเค้นจะอยู่ในทิศทางของแกนความเค้นหลัก แกนความเค้นหลักมีสามแกน ได้แก่ แกนความเค้นหลักค่ามากสุด แกนความเค้นหลักค่าน้อยสุด และแกนความเค้นหลักค่าปานกลาง ดู: *mean stress (มีน สเตร๊ส')*

principle of uniformity (พริน'เซอเพิ่ล เอ๊ฟ ยูเนอฟอร'เมอที่) ดู: *uniformity (ยูเนอฟอร'เมอที่)*

print (พริ้นท) สำเนาภาพถ่ายที่ทำจากภาพโปร่งแสงเชิงลบหรือเชิงบวกโดยวิธีการถ่ายภาพ การพิมพ์อาจจะเป็นเชิงบวก (กรณีปกติ) หรือเชิงลบ เปรียบเทียบ: *positive (เพาะ'เซอถีฟ) [การถ่ายภาพ]*

priority (ไพรออ'เรอที่) จัดลำดับความสำคัญก่อนหรืออันดับหนึ่ง ดู: *law of priority (ลอ เอ๊ฟ ไพรออ'เรอที่)*

Prior's rules (ไพรเอ่อร'ส รูลส) ความสัมพันธ์ของปฏิกิริยารีด็อคส (redox = oxidation-reduction) ขององค์ประกอบในอุกกาบาตคอนไดร๊ท (chondritic meteorite) ที่กล่าวว่าปริมาณนิเคิ่ล-เหล็กในอุกกาบาตคอนไดร๊ทมีน้อยเท่าใด ปริมาณนิเคิ่ลในองค์ประกอบของโลหะและเหล็กในแมกนีเซี่ยม สิเลอเขทจะมีมากขึ้นเท่านั้น

Priscoan (พริสโคเอิ้น) หน่วยเวลาที่แบ่งย่อยบรมยุคพรีแคมเบรี้ยน เวลาก่อนบรมยุคอาร์เคี่ยน (pre-Archean) นั่นคือ ก่อน 4,000 ล้านปีก่อนที่หินอายุที่แก่ที่สุดหินที่ปรากฏให้เห็น

prisere (ไพร'ซิร) การแห้งเหี่ยว (sere – ซิร หรือเซียร) ที่เกิดขึ้นในพื้นที่ที่แห้งแล้ง ที่ไม่ถูกรบกวนจากมนุษย์

prism (พริ'เซิ่ม) (1) [ผลึกศาสตร์] รูปผลึกที่มีสาม, สี่, หก, แปด หรือสิบสองหน้า มีขอบตัดกันและขนานกัน และจะเปิดที่ปลายทั้งสองข้างของแกนที่ขนานกับขอบตัดกันของหน้าผลึก (2) [ตะกอนวิทยา] มวลธรณีวัตถุรูปลิ่มยาว และแคบ โดยมีอัตราส่วนของความกว้างต่อความหนามากกว่า 5 ต่อ 1 แต่น้อยกว่า 50 ต่อ 1 เช่น มวลธรณีวัตถุรูปพัดจากการพัดพาโดยธารน้ำ (alluvial fan) มวลตะกอนที่ตกทับถมบริเวณแนวการเบียดกันของแผ่นเปลือกโลกรูปลิ่ม เปรียบเทียบ: *tabular (แทะ'บิวเล่อร); shoestring (ฌู'สตริง)* คำพ้อง: *wedge (เว็จ) [ลำดับชั้นหิน]*

prismatic (พริสแม'ถิค) (1) หมายถึง อนุภาคของหินตะกอนมีความยาว 1.5 ถึง 3 เท่าของความกว้าง เปรียบเทียบ: *tabular (แทะ'บิวเล่อร)* (2) เกี่ยวกับ หินตะกอนรูปพริเซิ่ม (3) เกี่ยวกับผลึกรูปพริเซิ่ม (4) หมายถึง ผลึกที่แสดงลักษณะแบบยาวแบบหนึ่งแกนอย่างเด่นชัดกว่าอีกสองแกนที่มีอยู่ (5) หมายถึง เท็กสเช่อรของหินแปรซึ่งมีสัดส่วนของผลึกแนวยาวและมีการวางแนวขนานจำนวนมาก ดังนั้น จึงปรากฏลักษณะเชิงเส้นที่มองเห็นด้วยตาเปล่าหรือจากแผ่นหินบาง

prismatic class (พริสแม'ถิค แคล้ส) ในการแบ่งชั้นของผลึกในระบบมอเนอคลิหนิค ที่มีความสมมาตรแบบ 2/m ลักษณะของพริเซิ่มของระบบ 4 หน้า ภาพตัดขวางเป็นรูปขนมเปียกปูน และมีแกนไม่ว่าจะเป็นแกนซี (*c* axis) แกนเอ (*a* axis) หรือแนวใดแนวหนึ่งในโครงข่ายผลึก ที่ตั้งฉากกับแกนบี (*b* axis)

prismatic cleavage (พริสแม'ถิค คลี'หวิจ) คลีหวิจของแร่ที่ขนานกับหน้าของพริเซิ่ม เช่น (110) คลีหวิจของแอมเฟอโบล

prismatic compass (พริสแม'ถิค เคิม'เพิส) เข็มทิศขนาดเล็กที่ถือในมือเมื่อใช้งาน และมีอุปกรณ์ที่มองผ่านเพื่อหาตำแหน่งและพริเซิ่มแก้ว ซึ่งสามารถอ่านทิศผ่านพริเซิ่มได้

prismatic joints (พริสแม'ถิค จ๊อยนฺท) ดู: *columnar joints (เคอเลิม'เน่อร จ๊อยนฺทฺส)*

prismatic structure (พริสแม'ถิค สเตริ๊ค'เช่อร) (1) โครงสร้างขนาดไมโครที่มีลักษณะขนาน อยู่ติดกันเป็นแท่งเหลี่ยม ที่ไม่ได้ติดกันแน่นตามแนวขอบที่ใช้ร่วม และอาจจะแยกออกจากกันโดยมีสารอินทรีย์แทรก (2) ดู: *columnar joints (เคอเลิม'เน่อร จ๊อยนฺทฺส)*

prismatolith (พริสแม'เทอหลิธ) เคาะเคอหลิธ (coccolith) ที่แสดงรูปพริเซิ่มหลายเหลี่ยม อาจจะเป็นช่องแข็ง หรือมีรูบริเวณแกนกลาง

prismoid (พริส'มอยด) วัตถุแข็งที่มีลักษณะพริเซิ่ม แต่ปลายตามแนวขนานยาวไม่เท่ากัน เป็นศัพท์สำหรับเท็กสเช่อรของธรณีวัตถุในหินตะกอน คำคุณศัพท์: *prismoidal (พริสมอย'ดัล)*

prismoidal (พริสมอย´เดิ้ล) คำคุณศัพท์ของ *prismoid (พริส´มอยด์)* เป็นศัพท์ที่ใช้ในศิลาวิทยาหินตะกอน เพื่อจะได้ไม่สับสนกับ *prismatic (พริสแม´ถิค)* ซึ่งเป็นศัพท์เกี่ยวกับผลึก

prism twin law (พริ´เซิ่ม ทวิน´ ลอ) ผลึกแฝดที่พบได้น้อยมากในผลึกมอเนอคลิหนิค หรือไทรคลิหนิคของเฟลสปาร

pristine rocks (พริสตีน´ ร็อคส) หินจากที่ราบสูงของดวงจันทร์ที่เชื่อว่าเกิดจากกระบวนการเกิดหินอัคนีในระยะเริ่มแรก ที่ยังคงมีลักษณะทางเคมีดั้งเดิมปรากฏอยู่

privileged direction (พริ´เวอหลิจด์ เดอเร็ค´เฉิ่น) ในการศึกษาผลึกแร่ทางแสง หมายถึง ทิศทางที่คลื่นแสงสั่น เมื่อผ่านเข้าไปในผลึกตามเส้นทางเฉพาะ คำพ้อง: *vibration direction (ไวเบร´เฉิ่น เดอเร็ค´เฉิ่น)*

probability (เพราะเบอบิ๊´เลอที่) ระดับ ที่บ่งบอกถึงความน่าจะเป็นของเหตุการณ์ใดเหตุการณ์หนึ่ง ที่คาดว่าจะเกิดขึ้น; 0 บ่งชี้ว่าเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเป็นไปไม่ได้; 1 บ่งชี้ว่าจะเกิดเหตุการณ์ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นอย่างแน่นอน

probable ore (เพราะ´เบอเบิ้ล ออร) (1) คำพ้องของ *indicated ore (อิน´เดอเคเถิด ออร)* (2) แร่ที่ทับถมอยู่ติดกับสินแร่ที่นำมาใช้แล้ว แต่ยังไม่ได้พิสูจน์ว่าจะสามารถนำมาใช้ได้ เปรียบเทียบ: *extension ore (อิคสเต็น´เฉิ่น ออร)*

probable ore reserve (เพราะ´เบอเบิ้ล ออร ริเสิรฺฟ´) สินแร่ในส่วนที่สามารถทำเหมืองเชิงเศรษฐกิจที่ระบุปริมาณแบบบ่งชี้ *indicated mineral resource (อิน´เดอเคเถิด มิ´เนอเริ่ล รี´ซอรฺส)* และในบางครั้งอาจระบุปริมาณแบบ *measured mineral resource (เมะเฉ่อรฺด มิ´เนอเริ่ล รี´ซอรฺส)* สำรวจวัด เปรียบเทียบ: *ore reserve (ออร ริเสิรฺฟ´)*

probable reserve (เพราะ´เบอเบิ้ล ริเสิรฺฟ´) ปริมาณสำรอง (reserve) ที่ปริมาณและเกรด และ/หรือคุณภาพประเมิน ของแร่จะถูกคำนวณจากข้อมูลที่เหมือนกับข้อมูลที่ใช้สำหรับ ปริมาณสำรองที่พิสูจน์แล้ว (proven reserve) แต่ขนาดสำหรับตรวจสอบการสุ่มตัวอย่าง และการวัด ยังขาดความละเอียด ดั้งนั้น ระดับของความเชื่อมั่นจะต่ำกว่าปริมาณสำรองที่พิสูจน์แล้ว

probe (โผรบ) คำนาม อุปกรณ์สำหรับวัดใดๆ ที่เมื่อต้องการวัดจะวางอุปกรณ์นั้นในสภาพแวดล้อมที่ต้องการวัด เช่น ขั้วไฟฟ้าสำหรับวัดความต่างศักย์ หรืออุปกรณ์ที่หย่อนลงไปในหลุมเจาะสำหรับวัดหาความหนาแน่น

problematic fossil (เพราะเบลอแม´ถิค เฟาะ´เซิ่ล) วัตถุโครงสร้าง หรือสิ่งปรากฏ (เครื่องหมาย) ในหินที่คล้ายเฟาะเซิ่ล แต่ยังเป็นที่สงสัย ระบุเฉพาะเจาะจงไม่ได้ เปรียบเทียบ: *pseudofossil (ซูโดเฟาะ´เซิ่ล)* คำพ้อง: *dubiofossil (ดู´บิเออเฟาะเซิ่ล)*

problematicum (เพราะเบลอแม´ทิเคิ่ม) เครื่องหมายวัตถุโครงสร้าง หรือลักษณะอื่น ที่มีอยู่ในหินและยังเป็นที่สงสัย ระบุเฉพาะเจาะจงไม่ได้ เช่น “เฟาะเซิ่ล” ที่สงสัยว่าอาจมีกำเนิดจากแหล่งกำเนิดอนินทรีย์ หรืออินทรีย์ เนื่องจากมีความชัดเจนพหูพจน์: problematica (เพราะเบลอแม´ทิเค่อ)

process zone (พรอ´เสส หรือโพร´เสิส โซน) เขตของการเสียรูปอย่างถาวรรอบๆ ปลายร่องแตกในวัตถุเปราะ เช่น ในหิน ที่มีการเสียรูปอย่างถาวร อันเป็นผลจากความเค้นสูงกระทำอยู่ใกล้ปลายร่องแตก

prochronic (โพรครอหนิค) ก่อนเวลา หรือก่อนการเกิด คำตรงข้าม: *diachronic (ไดเออะครอ´หนิค)*

Proctor (พร็อค´เท่อรฺ) เกี่ยวกับ หรือการวัดความสัมพันธ์ระหว่างน้ำในดินและความหนาแน่นของดินที่มีน้ำนั้นอยู่ โดยใช้การบดอัดภายใต้มาตรฐานเดียวกัน เสนอโดย แร้ลฟ อาร พร็อคเท่อร (Ralph R. Proctor) เช่น การทดสอบการบดอัดพร็อคเท่อร (Proctor compaction test), ความหนาแน่นของพร็อคเท่อร (Proctor density) หรือ เส้นโค้งการบดอัดพร็อคเท่อร (Proctor compaction curve) เป็นต้น

prod cast (พร็อด แค้สท) รูปหล่อของพร็อด ม้ารค ที่ประกอบด้วยสันสั้นๆ ที่นูนสูงขึ้นตามการไหลลงของกระแสน้ำ และสิ้นสุดลงอย่างทันทีทันใด คำพ้อง: *impact cast (อิมแผ็คท´ แค้สท)*

prodelta (โพรเดล´เท่อ) ส่วนของเดลเท่อ ที่อยู่ต่ำกว่าระดับความลึกของการกัดเซาะจากคลื่นมีประสิทธิภาพสูง อยู่ห่างออกไปจากด้านหน้าเดลเท่อ เฟริ้นท (*delta front)* และลาดลงไปยังพื้นของแอ่ง ตามการขยายออกไปของตะกอนจากการทับถมของ เดลเท่อ เป็นที่สิ้นสุดของเม็ดตะกอนจากแม่น้ำ และมีนัยสำคัญที่จะเป็นส่วนหนึ่งของการตกทับถมบริเวณพื้นแอ่ง; โพรเดลเท่อทั้งหมดจะอยู่ต่ำกว่าระดับน้ำ เปรียบเทียบ: *delta plain (เดล´เท่อ เพลน)* หมายเหตุ Prodelta ของแม่น้ำลำละวันและแม่น้ำอาระกันโยมายื่นออกไปในมหาสมุทรอินเดีย เลยทั่วเกาะ สมาตรา

prodelta clay (โพรเดล´เท่อ เคล) เม็ดตะกอนละเอียด (ทรายละเอียดมาก ทรายแป้ง และเคล) ที่แม่น้ำพัดพามาตกทับถมในบริเวณกว้างรูปพัดบนพื้นทะเลหรือทะเลสาบ ที่ตกทับถม

เกินเลยออกไปจากเดลเท่อหลัก; ธรณีวัตถุในส่วนที่ยื่นเข้าไปในพื้นทะเลหรือทะเลสาบ

prod mark (พร็อด ม้ารฺค) (1) [ตะกอนวิทยาโครงสร้าง] ทูล ม้ารค (tool mark) สั้นๆ ที่ขนานกับทิศทางของกระแสน้ำ และเกิดจากวัตถุที่ไถลเข้าไปในพื้นท้องน้ำ จากนั้นถูกยกขึ้นเหนือพื้นท้องน้ำ หากมองจากภาพตัดขวางตามยาวจะมีลักษณะไม่สมมาตร พร็อด ม้ารค มักลึกมากขึ้นตามแนวการไหลลงของน้ำ และจะสิ้นสุดอย่างทันทีทันใด เปรียบเทียบ: *bounce mark (เบ๊านฺซฺ ม้ารฺค)* คำพ้อง: *impact mark (อิมแผ็คทฺ ม้ารฺค)* (2) [ธรณีวิทยาโครงสร้าง] ตัวบ่งชี้ทิศทางการเลื่อนบนระนาบฟ้อลทที่มีการครูดเป็นร่องโดยเม็ดหิน

producer (เพรอดู'เซ่อรฺ) (1) [นิเวศวิทยา] สิ่งมีชีวิต (เช่น พืช และแบคทิเรีย) ที่สามารถสร้างสารอินทรีย์ใหม่จากสารอนินทรีย์ (เช่น แก๊สคาร์บอนไดอ็อกไซด, น้ำ, เกลือที่ละลายน้ำได้) เปรียบเทียบ: *consumer (เคินซู'เม่อรฺ)* (2) [เพอโทรเลี่ยม] หลุมผลิตน้ำมัน หรือแก๊ส

producing zone (เพรอดู'ซิ่ง โซน) ขอบเขตของแหล่งกักเก็บน้ำมัน หรือแก๊สที่สามารถผลิตได้เมื่อเจาะเข้าไป บ่อยครั้งที่เรียกไม่ถูกต้องว่า “producing horizon - เพรอดู'ซิ่ง เฮอไร'เซิ่น”

productid (เพรอ'เดิคเถิด) ดู: *productoid (เพรอ'เดิคทอยดฺ)*

production (เพรอ'เดิค'เฉิ่น) (1) [ทะเลสาบ] ในทะเลสาบ หมายถึง การเพิ่มขึ้นของมวลชีวภาพของสารอินทรีย์ใหม่ตามช่วงระยะเวลา รวมทั้งการสูญเสียใดๆ ของมวลชีวภาพที่เกี่ยวกับการหายใจ การขับถ่าย การหลั่ง การบาดเจ็บ การตาย หรือการถูกกินเป็นอาหาร (2) [สมุทรศาสตร์] อัตราการเพิ่มขึ้นของกลุ่มที่มีศักยภาพทางชีวภาพที่อยู่ภายในวัฏจักรคาร์บอนในทะเล (เช่น ไฟเทอแพลงเทิ่น ซูแพลงเทิ่น หรือปลา)

productivity (เพรอเดิคทิเวอ'ที่) (1) [ทะเลสาบ] อัตราของการเพิ่มขึ้นของมวลชีวภาพรวมทั้งการสูญเสียมวลชีวภาพ (production) ต่อหน่วยเวลา (2) [สมุทรศาสตร์] ศัพท์ทั่วไปสำหรับ ความอุดมสมบูรณ์ของสารอินทรีย์ในน้ำ ใช้เป็นคำพ้องกับ *primary productivity (ไพรเมรี่ เพรอเดิคทิเวอ'ที่)* และ *production (เพรอ'เดิคเฉิ่น) [สมุทรศาสตร์]*

profile (โพร'ไฟล) (1) [ธรณีสัณฐานวิทยา] (ก) ภาพแสดงระนาบแนวดิ่ง/ตั้ง ที่ตัดกับพื้นดิน เช่น ระนาบแนวดิ่งตามยาวของธารน้ำ หรือระนาบแนวดิ่งของชายฝั่งหรือเนินเขา (ข) ดู: *profile section (โพร'ไฟล เซ็ค'เฉิ่น)* (2) [ธรณีฟิสิคส] แกร๊ฟหรือภาพวาด ที่แสดงการเปลี่ยนแปลงของค่าความสูงของพื้นที่ ค่าความเร่งโน้มถ่วง หรือค่าคุณสมบัติอื่นๆ ตามพิกัด เช่น ตามระยะทาง (3) [ไซ้สมิคส] ในการสำรวจไซ้สมิค หมายถึง ข้อมูลที่บันทึกได้จากจำนวนของกลุ่มตัวรับคลื่นของจุดกำเนิดคลื่นหนึ่งจุด คำพ้อง: *seismic profile (ไซ้สมิค โพร'ไฟล)* (4) [ธรณีวิทยาโครงสร้าง] (ก) ภาพตัดขวางของโฟลดตามแนวตั้งฉากกับแกนของโฟลด คำพ้อง: *tectonic profile (เท็คทอ'หนิค โพร'ไฟล); right section (ไร้ทฺ เซ็ค'เฉิ่น)* (ข) ภาพตัดขวางโครงสร้างใดๆ ตามแนวที่สนใจ (5) [น้ำ] ภาพตัดขวางแนวดิ่ง/ตั้งของระดับน้ำบาดาล หรือน้ำผิวดิน

profile line (โพร'ไฟล ไลนฺ) เส้นบนสุดของแผนภาพหรือภาพตัดขวาง ที่แสดงให้เห็นตามแนวยาวของพื้นดินและแนวดิ่ง (profile section - โพร'ไฟล เซ็ค'เฉิ่น) ที่เป็นตัวแทนจุดตัดของระนาบแนวดิ่งกับพื้นดิน เปรียบเทียบ: *line of section (ไลน เอ็ฟ เซ็ค'เฉิ่น)*

profile method (โพร'ไฟล เมะ'เถิด) ดู: *two-dimensional method (ทู เดอเมิน'เฉอเนิ่ล เมะ'เถิด)*

profile of equilibrium (โพร'ไฟล เอ็ฟ อีเควอลิ'เบรี้ยม) (1) [ชายหาด] ระนาบลาดและนูนขึ้นเล็กน้อยของพื้นทะเลหรือทะเลสาบ ที่มองในแนวดิ่งขยายออกไปจากแนวชายฝั่ง และขวางแนวชายฝั่ง แสดงสภาพราบเรียบใกล้ฝั่ง และมีการไล่ระดับความสูง คำพ้อง: *equilibrium profile (อีเควอลิ'เบรี้ยม โพร'ไฟล); graded profile (เกร'เดิด โพร'ไฟล)* (2) [ธารน้ำ] ระนาบตัดขวางตามแนวยาวของธารน้ำที่มีการไล่ระดับความสูง หรือมีความลาดมากพอที่จะมีผลให้กระแสน้ำเคลื่อนย้ายตะกอนที่มีอยู่ออกไปได้

profiler (โพร'ไฟลเอ้อรฺ) การศึกษาไซ้สมิคในทะเล เพื่อหาชั้นดิน-หินระดับตื้นใต้ทะเล

profile section (โพร'ไฟล เซ็ค'เฉิ่น) แผนภาพหรือภาพตัดขวางที่แสดงให้เห็นตามแนวยาวของพื้นดินและแนวดิ่ง มาตราส่วนของภาพแนวดิ่งมักจะมีการขยายเมื่อเทียบกับแนวยาว ดู: *line of section (ไลน เอ็ฟ เซ็ค'เฉิ่น); profile line (โพร'ไฟล ไลนฺ)* คำพ้อง: *profile (โพร'ไฟล) [ธรณีสัณฐานวิทยา]*

profiling (โพร'ไฟลิ่ง) ในการสำรวจที่เครื่องบันทึกของข้อมูลเคลื่อนย้ายไปตามแนวเส้นสำรวจ และข้อมูลตามแนวสำรวจจะสามารถนำมาสร้างแผนภาพแสดงค่าของข้อมูลตามแนวสำรวจได้ เปรียบเทียบ: *sounding (ซาวนฺ'ดิ้ง) [ไฟฟ้า]*

profluent stream (พรอ'ฟลูเอ็นท สตรีม) ธารน้ำที่มีน้ำไหลปริมาณมาก หรือไหลได้อย่างราบเรียบ

profundal (เพรอเฟิน'เดิล) เกี่ยวกับหรือที่อยู่ในส่วนลึกของทะเลสาบ อยู่ใต้บริเวณที่พืชเจริญเติบโตได้ดี

proglacial (โพรเกล´เฉิ่ล) หน้าธารน้ำแข็ง หรือเกินออกมาจากขอบธารน้ำแข็งหรือแผ่นน้ำแข็ง โดยทั่วไป จะอยู่ใกล้ หรือปลายล่างของธารน้ำแข็ง; หมายถึง ทะเลสาบ, ธารน้ำ, การสะสมตะกอน และคุณสมบัติอื่นๆ ที่เกิดจากธารน้ำแข็ง หรือมาจากน้ำแข็งของธารน้ำแข็ง

proglacial lake (โพรเกล´เฉิ่ล เล้ค) ทะเลสาบ ที่อยู่หน้าขอบด้านหน้าของธารน้ำแข็ง โดยทั่วไปมักพบติดกับแผ่นน้ำแข็ง คำตรงข้าม: *glacier lake (เกล´เฉ่อรฺ เล้ค)*

progradation (โพรเกรด´เฉิ่น) การเคลื่อนออกไปด้านนอกหรือเข้าหาแอ่งของชายฝั่ง ที่เกิดขึ้นเมื่ออัตราการสะสมของตะกอนมีปริมาณมากกว่าอัตราการเพิ่มขึ้นของระดับน้ำทะเล คำตรงข้าม: *retrogradation (เระโทรเกรด´เฉิ่น) [ชายหาด]* เปรียบเทียบ: *advance (เอิดแว้นซฺ´) [ชายหาด]; regression (รีเกร´เฉิ่น) [ลำดับชั้นหิน]*

progradational parasequence set (โพรเกรด´เฉอเนิ่ล แพเรอซี´เคว๋นซฺ เซ็ท) ในลำดับชั้นหิน หมายถึง การสะสมของตะกอนใหม่ที่ขยายการสะสมออกจากแอ่ง เนื่องจากอัตราการสะสมของตะกอนมีค่ามากกว่าอัตราของที่พื้นที่ว่างภายในแอ่ง

prograde metamorphism (โพร´เกรด เมะเทอมอรฺ´ฟิเซิ่ม) การเปลี่ยนแปลงของการแปรสภาพต่อความดันหรืออุณหภูมิที่สูงขึ้น มากกว่าต่อความดันหรืออุณหภูมิที่หินได้เคยรับมาก่อน เปรียบเทียบ: *polymetamorphism (พอลี่เมะเทอมอรฺ´ฟิเซิ่ม); retrograde metamorphism (เระ´เทรอเกรด เมะเทอมอรฺ´ฟิเซิ่ม*

prograding shoreline (โพร´เกรดิ้ง ฌอร´ไลนฺ) ชายฝั่ง ที่ถูกสร้างต่อออกไปข้างหน้า หรือออกไปสู่ทะเลหรือทะเลสาบ โดยการทับถมตะกอน คำตรงข้าม: *retrograding shoreline (เระ´เทรอเกรดิ้ง ฌอร´ไลนฺ)*

progression (เพรอะเกร´เฉิ่น) ดู: *advance (เอิดแว้นซฺ´) [ชายฝั่ง]*

progressionism (เพรอเกร´เฉอนิเซิ่ม) ความเชื่อที่มาพร้อมกับเคอะแทสเตรอฟิเซิ่ม (catastrophism) ที่สัตว์รุ่นหลังจะวิวัฒน์ในลำดับสูงกว่ารุ่นก่อนหน้า

progressive deformation (เพรอะเกร´สีฟ ดีฟอรเม´เฉิ่น) ลำดับการเปลี่ยนรูปหรือลักษณะอย่างต่อเนื่องของวัตถุใดๆ

progressive fault (เพรอะเกร´สีฟ ฟ้อลทฺ) ดู: *growth fault (โกรธ ฟ้อลทฺ)*

progressive metamorphism (เพรอะเกร´สีฟ เมะเทอมอรฺ´ฟิเซิ่ม) การเปลี่ยนแปลงแบบต่อเนื่องไปตามลำดับของการแปรสภาพจากการแปรเกรดต่ำไปสู่การแปรเกรดสูง ภายในพื้นที่ที่มีการแปรสภาพ ศัพท์นี้อาจจะนำไปใช้กับหินที่สัมผัสกับออรีโอล (aureole) หรือหินที่ผ่านการแปรสภาพในเฟณีสที่แตกต่างกันของการแปรสภาพแบบภูมิภาค และมักหมายถึงลำดับการแปรสภาพผ่านทุกเกรดของการแปรสภาพแบบเกรดต่ำไปสู่เกรดสูง

progressive wave (เพรอะเกร´สีฟ เว้ฟ) คลื่นน้ำ ที่ปรากฏลูกคลื่นเคลื่อนไปข้างหน้า เปรียบเทียบ: *standing wave (สแตน´ดิ้ง เว้ฟ)*

progymnosperm (โพรจิม´เนอสเปิรฺม) หนึ่งในกลุ่มของพืชสีเขียวยุคดิโวเนี่ยน มีใบคล้ายเฟิรน ลำต้นคล้ายต้นสน โพรจิมเนอสเปิรม (progymnosperm) เป็นตัวแทนของพืชต้นแรกที่เกิดขึ้นในโลก

projection (เพรอเจ็ค´เฉิ่น) (1) การแสดงแผนภาพบนระนาบเรียบของพื้นที่สามมิติอย่างเป็นระบบ โดยการลากเส้นจากตำแหน่งต่างๆ ผ่านจุดตัดบนระนาบ; โดยเฉพาะ *map projection (แม็พ เพรอเจ็ค´เฉิ่น)* (2) วิธีการใดๆ ที่เกี่ยวกับการฉายภาพ; กระบวนการหรือวิธีการของการถ่ายโอนจุดจากพื้นผิวหนึ่งไปยังตำแหน่งที่สอดคล้องบนพื้นผิวอื่น โดยวิธีการวาดหรือวิเคราะห์เพื่อให้ตำแหน่งของจุดที่ถ่ายโอนสอดคล้องซึ่งกันและกันและเพียงจุดเดียว

projection change (เพรอเจ็ค´เฉิ่น เช้นจฺ) การถ่ายโอนข้อมูลของแผนที่ดิ๊เจอเทิ่ล จากแผนที่หนึ่งไปยังแผ่นที่อีกแผ่นที่หนึ่งที่มีระบบการฉายภาพของแผนที่ต่างกัน

projection net (เพรอเจ็ค´เฉิ่น เน็ท) ดู: *net (เน็ท) [ศิลาวิทยาโครงสร้าง]*

prolapsed bedding (โพรแล็พสฺ´ดฺ เบ๊ะ´ดิ้ง) ชั้นหิน ที่แสดงโฟลดที่แกนของโฟลดอยู่ในแนวราบ หรือเกือบราบ พบเฉพาะในชั้นหินนั้น โดยขอบบนและล่างของชั้นหินไม่มีการถูกทำให้เสียรูป

prolate strain (โพร´เหลท สเตรน´) ความเครียดแบบสามมิติที่กำหนดโดยเทนเซ่อรความเครียด (strain tensor) ที่มีความเครียดค่าปานกลางและค่าต่ำสุดเท่ากัน แต่น้อยกว่าอย่างมีนัยสำคัญกับค่าความเครียดสูงสุด เปรียบเทียบ: *oblate strain (ออเบลท´ สเตรน´); plane strain (เพลน สเตรน´)*

promontory (พรอ´เมินโทรี) (1) ที่สูงโดดเด่น หรือตำแหน่งของพื้นดิน หรือหน้าผาหิน ที่ยื่นออกไปยังแหล่งน้ำเข้าไปในน้ำ; แหลม คำพ้อง: *cobb (ค็อบ); reach (รีช); ness (เนส); nook (นุ้ค)* (2) แหลม ไม่ว่าจะเป็นที่สูง หรือต่ำ (3) เนินที่โดดเด่นที่สามารถมองเห็นในที่ลุ่ม

prong (พรอง) ดู: *spur (สเปอร์) [ธรณีสัณฐานวิทยา]*

propane (โพร´เพน) แก๊สไฮโดรคาร์บอนที่ติดไฟง่าย มีสูตรเคมี C_3H_8 ของชุดแก๊สเมะเธน เกิดขึ้นตามธรรมชาติในน้ำมันและในแก๊สธรรมชาติ

prospect (เพระ´สเป็คทฺ) คำนาม (1) พื้นที่ที่มีศักยภาพของสินแร่บนพื้นฐานจากการสำรวจเบื้องต้น (2) บางครั้ง หมายถึงพื้นที่ที่ได้รับการสำรวจในเบื้องต้นไปแล้ว แต่ยังไม่ได้ให้ข้อมูล/หลักฐานของมูลค่าทางเศรษฐกิจ (3) พื้นที่ที่จะทำสำรวจด้วยการประยุกต์ใช้วิธีการสำรวจเฉพาะ เช่น การสำรวจด้วยวิธีทางธรณีฟิสิคส์ (4) ความผิดปกติทางธรณีวิทยาหรือทางธรณีฟิสิคส์ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ความผิดปกติที่น่าจะทำการสำรวจเพิ่มเติม พรอสเป็คทแตกต่างจากเหมือง (mine) ตรงที่ยังไม่ได้ทำการผลิต ดู: *prospecting (เพระ´สเป็คทิ่ง)*

prospecting (เพระ´สเป็คทิ่ง) (1) การสำรวจหาแหล่งแร่ และเพอโทรเลี่ยมที่มีค่าทางเศรษฐกิจ เปรียบเทียบ: *exploration (เอ็กสเปลอเร´เฌิ่น)* (2) ดู: *geophysical exploration (จีเออฟิ´สิคิ่ล เอ็กสเปลอเร´เฌิ่น)*

prospect hole (เพระ´สเป็คทฺ โฮล) ศัพท์ทั่วไปสำหรับ ปล่อง, บ่อขุด, อุโมงค์ หรือหลุมเจาะที่ทำขึ้นเพื่อหาสินแร่ โดยเฉพาะ เช่น ปล่องเพื่อการสำรวจ (prospect shaft) หรือบ่อขุดเพื่อการสำรวจ (prospect pit)

prospecting seismology (เพระ´สเป็คทิ่ง ไซ้สมอ´เลอจี้) ดู: *applied seismology (เออะไพลดฺ´ ไซ้สมอ´เลอจี้)*

prospection (พรอสเป็ค´เฌิ่น) ดู: *prospecting (เพระ´สเป็คทิ่ง)*

prospector (เพระ´สเป็คเท่อร) บุคคลที่ทำการสำรวจหาแหล่งสินแร่ที่มีค่า โดยทั่วไปมักทำงานคนเดียว หรือเป็นกลุ่มเล็กๆ ใช้เครื่องมือสำรวจง่ายๆ หรือเครื่องตรวจวัดแบบพกพา ศัพท์นี้หมายถึง การสำรวจในนามของแต่ละบุคคล มากกว่าในนามของพนักงานเหมืองแร่หรือบริษัท

prospect pit (เพระ´สเป็คทฺ พิท) ดู: *prospect hole (เพระ´สเป็คทฺ โฮล)*

prospect shaft (เพระ´สเป็คทฺ แฉ้ฟทฺ) ดู: *prospect hole (เพระ´สเป็คทฺ โฮล)*

prostratigraphy (โพรอสเตรอทิ´เกรอะฟี่) การศึกษาลำดับชั้นหินเบื้องต้น รวมถึงการศึกษาหินและบรรพชีวินในลำดับชั้นหินโดยไม่พิจารณาปัจจัยด้านเวลา; "องค์ประกอบ" สำหรับการศึกษาลำดับชั้นหิน ที่ประกอบด้วยการสังเกต, บรรยาย และการลำดับชั้นแต่จะยังไม่ได้มีการเชื่อมโยงเกี่ยวกับเวลา ดู: *protostratigraphy (โพรโทอสเตรอทิ´เกรอะฟี่); topostratigraphy (โทโพสเตรอทิ´เกรอะฟี่)*

protactinium-231/thorium-230 age method (โพรแท็คทิ´เนี่ยม-231/ธอ´เรี่ยม-230 เอจ เมะ´เถิด) ดู: *protactinium-ionium age method (โพรแท็คทิ´เนี่ยม ไอ´โอเนี่ยม เอจ เมะ´เถิด)*

protactinium-ionium age method (โพรแท็คทิ´เนี่ยม ไอ´โอเนี่ยม เอจ เมะ´เถิด) การคำนวณอายุเป็นปี สำหรับตะกอนในทะเลลึก ที่เกิดขึ้นในช่วง 150,000 ปีที่ผ่านมา ภายใต้สมมติฐานที่ว่า อัตราส่วนของโพรแท็คทิเนี่ยม-231 เริ่มต้นต่อไอโอเนี่ยม (ทอเรี่ยม-230) สำหรับการเกิดตะกอนใหม่ยังคงมีอย่างต่อเนื่อง ในลำดับชั้นทั้งหมดของตะกอนที่ศึกษา อายุขึ้นอยู่กับอัตราการเปลี่ยนแปลงอย่างค่อยเป็นค่อยไปตามเวลาของโพรแท็คทิเนี่ยม-231 ต่อ ไอโอเนี่ยม เพราะมีความแตกต่างกันในครึ่งชีวิต ดู: *uranium-series age method (ยูเร´เนี่ยม ซิ´รี่ส เอจ เมะ´เถิด)* คำพ้อง: *protactinium-231/thorium-230 age method (โพรแท็คทิ´เนี่ยม-231/ธอ´เรี่ยม-230 เอจ เมะ´เถิด); thorium-230/protactinium-231 excess method (ธอ´เรี่ยม-230/โพรแท็คทิ´เนี่ยม-231 อิกเซส´ เมะ´เถิด)*

protalus rampart (โพรแท´เลิส แรม´พารฺท) แนวสันรูปคันศรของธรณีวัตถุขนาดใหญ่ บล็อคหินหรือก้อนหินเหลี่ยมที่เกิดจากการแตกหักออกจากหน้าผา หรือเขาสูงชัน เคลื่อนลงมากองที่ปลายทางลาดคล้ายขอบของปลายน้ำแข็งบริเวณทางลาด หากน้ำแข็งละลายออกหมด จะพบลักษณะของกองหินบริเวณปลายทางลาด หรือใกล้เชิงหน้าผา

protected thermometer (เพรอเท็ค´เถิด เธอรมอ´เมอเท่อรฺ) เปรียบเทียบ: *unprotected thermometer (เอินเพรอเท็คเถิด เธอรมอ´เมอเท่อรฺ)*

proteroglacial (พรอ´เทอเรอเกลเฌิ่ล) เกี่ยวกับ ยุคน้ำแข็งสองยุคที่เกิดก่อน เปรียบเทียบ: *deuteroglacial (ดูเทเรอ´เกลเฌิ่ล)*

Proterozoic (พรอเทอเรอโซ´อิค) บนสุดของบรมยุคพรีแคมเบรี้ยน (Precambrian) ของหินช่วงอายุตามมาตรอายุลำดับชั้นหินมาตรฐานโลก เหนือบรมยุคอาร์เคี่ยน (Archean) ใต้บรมยุคแฟเนอเรอโซอิค (Phanerozoic) อายุล่างสุดอยู่ที่ 2,500 ล้านปี; อายุบนสุดอยู่ที่ 540 ล้านปี ก่อนปัจจุบัน

protoanthophyllite (โพรเทอแอนเธอฟิ´ไล้ทฺ) แร่สีขาว วาว คล้ายแก้ว ผลึกออรเธอรอมบิค ในกลุ่มแอมเฟอโบล: $(Mg,Fe)_7Si_8O_{22}(OH)_2$

Proto-Atlantic Ocean (โพร˘เทอ-เอิทแลน˘ถิค โอ˘เฌิน) ดู: *Iapetus Ocean (ไอแอ๊ะ˘เพอเทิส โอ˘เฌิน)*

proto bitumen (โพร˘เทอ เบอทิว˘เมิน) ไขมัน น้ำมัน แว็กส หรือยางไม้ ที่พืชและผลิตภัณฑ์จากสัตว์ยังคงอยู่ในสภาพที่ไม่เปลี่ยนแปลงหรือเกือบจะไม่เปลี่ยนแปลง ดู: *labile (เล˘ไบเอ๋อล); stabile (สแต˘ไบเอ๋อล)*

Protochordata (โพรโทคอร˘เดเท่อ) ไฟเลิ่ม หรือเสิบไฟเลิ่มของสัตว์ที่มีแกนสันหลัง (notochord – โน˘เทอคอรฺด) แต่ขาดโครงกระดูกหรือกระดูกสันหลัง จัดอยู่ในจำพวกกึ่งกลางระหว่างมีกระดูกสันหลังและไม่มีกระดูกสันหลัง เป็นสัตว์ในไฟเลิ่มคอรเดเท่อ (Chordata)

protoclastic (โพรเทอแคล้ส˘ติค) เท็กสเช่อรของหินอัคนีที่ประกอบด้วยผลึกแตกหักหรือเปลี่ยนรูป เนื่องจากการไหลของแม็กเม่อ ก่อนที่แม็กเม่อจะแข็งตัวอย่างสมบูรณ์

protodolomite (โพร˘โทโด˘เลอไม้ทฺ) (1) สารผลึกแคลเซี่ยม-แมกนีเซี่ยมคารเบอเหนท ที่มีโครงสร้างไม่เป็นระเบียบซึ่งแมกนีเซียไอเอ้นเกิดขึ้นในชั้น โครงสร้างผลึกเดียวกันแทนที่จะเกิดเป็นชั้นสลับกันเช่นเดียวกับในแร่โดเลอไม้ท (2) วัสดุสังเคราะห์ที่ตกผลึกไม่สมบูรณ์ มีองค์ประกอบคล้าย $CaMg(CO_3)_2$

protoenstatite (โพร˘โทเอ็นสเตอ˘ไท้ทฺ) การปรับเปลี่ยนไม่แน่นอน ของ $MgSiO_3$ เทียม ที่เกิดขึ้นโดยการสลายตัวของแป้งด้วยความร้อน และการแปรสภาพเป็นเอ็นสเตอไท้ท (enstatite) โดยการบด หรือโดยการใช้ความร้อนในอุณหภูมิสูง

protoferro-anthophyllite (โพรโทเฟโร-แอนธอฟิ˘ไล้ทฺ) แร่สีเหลืองแกมน้ำตาลอ่อน อยู่ในระบบผลึกออรเธอรอมบิคของกลุ่มแร่แอมเฟอโบล: $(Fe,Mn)_7Si_8O_{22}(OH)_2$ เป็นทวิสัณฐาน (dimorph-ได˘ม้อรฺฟ) กับ ferro-anthophyllite (เฟโร-แอนธอฟิ˘ไล้ทฺ)

protogene (โพร˘เทอจีน) ศัพท์เดิมสำหรับหินต้นกำเนิด คำคุณศัพท์: protogeneous (โพร˘เทอจีเนิส) เปรียบเทียบ: *deuterogene (ดิวเทอโรจีน)* คำพ้อง: *protogine (โพร˘เทอจีน)*

protogenesis (โพรเทอเจ˘เนอเสิส) การสืบพันธุ์โดยการแตกหน่อ แตกตา

protogeneous (โพร˘เทอจีเนียส) คำคุณศัพท์ของ *protogene (โพร˘เทอจีน)*

protogranular (โพรโทแกรนเยอ˘เล่อรฺ) เนื้อพื้นแบบมีเนื้อแปลกปลอม หรือมีเนื้อดอกขนาดใหญ่ (xenomorphic - ซีเนอมอรฺฟิค; granoblastic - แกรโนแบล้สติค) ของหินที่มีลักษณะขอบเขตของแร่ที่คดเคี้ยว โตขึ้นร่วมกัน และลักษณะอื่นๆ ที่บ่งบอกถึงมีความสมดุลกับการหลอมละลายก่อนหน้านี้

protointraclast (โพรโทอินˊเทรอแคล้สทฺ) ศัพท์พันธุกรรมสำหรับองค์ประกอบของหินปูนที่เป็นผลมาจากความพยายามที่จะตกทับถมซ้ำก่อนเวลา ในขณะที่ยังคงอยู่ในสภาพร่วน และหนืดหรือนิ่ม และไม่เคยมีสภาพเหมือนหินตะกอนพัดพาแบบอิสระ เปรียบเทียบ: *intraclast (อิน˘เทรอแคล้สทฺ)*

protolith (โพร˘เทอหลิธ) (1) หินเดิมที่ไม่ถูกแปรสภาพ ที่ซึ่งหินแปรวิวัฒน์โดยการแปรสภาพ คำพ้อง: *parent rock (แพเริ่นทฺ ร็อค)* (2) หินต้นกำเนิดหรือหินที่ไม่ผุกร่อน ซึ่งหินฝุ่น (regolith - เระ˘เกอหลิธ) วิวัฒน์ขึ้น

protomangano-ferro-anthophyllite (โพร˘โทแมงเกอ˘โน-เฟโร-แอนธอฟิ˘ไล้ทฺ) แร่สีเหลืองแกมน้ำตาลอ่อน ในระบบผลึกออรเธอรอมบิค ของกลุ่มแร่แอมเฟอโบล: $(Mn,Fe)_2Fe_5Si_8O_{22}(OH)_2$

protomatrix (โพรโทเม˘ถริกส) สารเนื้อดินที่ไม่มีการตกผลึกในหินเกรแวะเค่อ (greywacke) และอารโคส (arkose) ที่เริ่มแข็งตัว

protomylonite (โพรโทมาย˘เลอไน้ทฺ) (1) หินมายเลอนิถิคเกิดมาจากหินแปรสัมผัส ที่มีลักษณะเป็นเม็ดและแสดงการไหลที่เกิดจากการก่ายทับ (overthrusts - โอ˘เวอรฺเธริ้สทฺสฺ) ตามพื้นผิวสัมผัสระหว่างหินอัคนี และหินท้องถิ่นเดิม (2) เบร๊ะเชี่ยที่บดร่วนเป็นเนื้อเดียวกันและมีลักษณะเฉพาะ คือ มีอนุภาครูปเล็นสขนาดใหญ่ ซึ่งยังคงโครงสร้างเนื้อหินเดิมไว้บ้าง แสดงระดับวิวัฒน์ที่ต่ำกว่าการวิวัฒน์ของมายเลอไน้ท และเอิลเทรอมายเลอไน้ท (ultramylonite)

proton (โพร˘ทอน) อนุภาคหลักของนูเคลียสของแอ๊ะเทิ่ม โพรทอนเป็น nucleon (นู˘คลีออน) ประจุบวก

protonema (โพรโทนี˘ม่า) การเจริญเติบโตของเส้นใยสีเขียวจากสปอรที่วิวัฒน์เป็น gametophyte (เกอมีเทอ˘ไฟ้ทฺ) ของม้อสส มีพนังตัดโค้งคว่ำ

proton-precession magnetometer (โพร˘ทอน-พรีเซะ˘เฌิน แม็กเนอทอ˘เมอเท่อรฺ) แม็กเนอทอเมอเท่อรแบบสะท้อนนูเคลียร ซึ่งใช้วัดความเข้มสนามแม่เหล็กทั้งหมดอย่างแม่นยำ โดยการใช้การหมุนรอบแกนสนามแม่เหล็กของโพรทอน ในของเหลวที่เต็มไปด้วยไฮโดรเจิ้น (เช่น น้ำ) ความถี่ของการหมุนเป็นสัดส่วนกับความแรงของสนามแม่เหล็ก ดู: *proton-vector magnetometer (โพร˘ทอน-เว็ค˘เท่อรฺ แม็กเนอทอ˘เมอเท่อรฺ)*

proton-vector magnetometer (โพร๎ทอน-เว็ค๎เท่อร์ แม็กเนอทอ๎เมอเท่อร์) เป็น proton-precession magnetometer (โพร๎ทอน-พรี๎เซะเฉิ่น แม็กเนอทอ๎เมอเท่อร์) ที่มีระบบการทำงานของขดลวดเสริม (auxilliary coil - อ็อก๎ซิลเยอรี่ คอยล์) ที่เอื้อให้สามารถวัดความเข้มของสนามแม่เหล็กในแนวนอน หรือแนวตั้ง เช่นเดียวกับความเข้มรวม

protoquartzite (โพรโทขวอรทฺ๎ไซ้ท์) หินทรายอุดมไปด้วยแร่ขวอรทส คัดขนาดดีที่ไม่มีเม็ดกลมมนของ *orthoquartzite (ออรเธอขวอรทฺ๎ไซ้ทฺ)* โดยเฉพาะ หินทรายลิถิค มีองค์ประกอบกึ่งกลางระหว่าง subgraywacke (เสิบเกร๎แวะเค่อ) และ orthoquartzite (ออรเธอขวอรทฺ๎ไซ้ท์) มีแร่ขวอรทส และเชิ้รท ร้อยละ 75-95 เมถริกสขนาดเคลน้อยกว่าร้อยละ 15 และธรณีวัตถุไม่เสถียรร้อยละ 5-25 ซึ่งเป็นชิ้นเศษหินที่มีเกินกว่าเม็ดแร่เฟลสปารมาก โดยทั่วไปเกิดในรูปแบบทรายชายหาด หรือทรายแม่น้ำที่ยาวแต่แคบ คำพ้อง: *quartzose subgraywacke (ขวอรทฺ๎โซส เสิบเกร๎แวะเค่อ)*

protore (โพร๎เทอรี่) หินด้านล่างของแหล่งแร่เซิลไฟดที่มีความเข้มข้นของแร่สูงในช่วงบน (*supergene enrichment - ซู๎เพอรจีน อินริชเมิ่นทฺ)*; เป็นธรณีวัตถุที่ไม่คุ้มค่าทางเศรษฐกิจ (subeconomic – เสิบเอ๊ะเคอนอ๎หมิค) ดู: *oxidized zone (อ็อก๎เซอได๊ซดฺ โซน); sulfide zone (เซิล๎ไฟดฺ โซน)*

protoscience (โพร๎โทไซ๎เอิ้นซ์) ความพยายามที่จะอธิบายธรรมชาติของโลกก่อนหน้านี้ (ยังไม่เป็นวิทยาศาสตร์) หรือนำไปสู่การศึกษาอย่างเป็นระบบ

Protosol (โพร๎โทซอล) ดินแรกเริ่ม หรือดินโบราณที่ฝังอยู่ มีการวิวัฒน์ชั้นดินแรกเริ่ม ที่ไม่เกี่ยวข้องกับการทำให้ดินเป็นเนื้อเดียวกันโดยการคลุกเคล้าดิน (pedoturbation เพะเดอเทอเบ๎เฉิ่น)

protostratic classification (โพร๎โทสแตร๎ถิค แคลเซอะเฟอะเค๎เฉิ่น) การจัดลำดับชั้นหินโดยรวมเอาทั้งการจัดลำดับชั้นหินแบบใช้เฟาะเซิ่ลเป็นหลัก (biostratic - ไบโอ๎สแตร๎ติค) และแบบใช้ชนิดหินเป็นหลัก (lithostratic - ลิโธสแตร๎ติค)

protostratic unit (โพร๎โทสแตรติค ยู๎เหนิท) หน่วยลำดับชั้นหินหนึ่งๆ ที่มีขอบเขตกำหนดได้และรวมชั้นหินต่างๆ ที่มีสมบัติทางกายภาพที่คล้ายกัน เช่น มีชนิดหินเฉพาะ (particular lithology) หรือมีชนิดเฟาะซิ่ลเฉพาะ (particular fossil)

protostratigraphy (โพร๎โทสเตรอทิ๎เกรอะฟี่) การจัดลำดับชั้นหินเบื้องต้น หรือขั้นต้นรวมทั้งการจัดลำดับโดยชนิดหิน (lithostratigraphy - ลิโธสเตรอทิ๎เกรอะฟี) และการจัดลำดับโดยเฟาะเซิ่ล (biostratigraphy - ไบโอ๎สเตรอทิ๎เกรอะฟี่); ดู: *prostratigraphy (โพร๎สเตรอทิ๎เกรอะฟี)*

prototype (โพร๎เทอไท้พฺ) รูปแบบของบรรพชีวิน; รูปแบบดั้งเดิมมากที่สุดในกลุ่มของสิ่งมีชีวิตที่เกี่ยวข้องกัน คำพ้อง: *archetype (อาร๎คีไท้พฺ)*

protozoan (โพรเทอโซ๎เอิ้น) สิ่งมีชีวิตชนิดหนึ่งในคิงเดิ้มเพรอท็อคทิสเต้อ (Protoctista) ที่ส่วนใหญ่เป็น heterotropic (เฮะเทอโรโทร๎ผิค) และมักจะมีเซ็ลเดียวแต่ไม่เสมอไป ในการจัดหมวดหมู่ของสิ่งมีชีวิตเป็นสองคิงเดิ้ม ซึ่งโพรเทอโซเอิ้นได้จัดให้อยู่ในคิงเดิ้ม แอเนอเมเลีย (Animalia) เป็นไฟเลิ่มโพรเทอโซเอ้อ เป็นศัพท์ที่ใช้อย่างไม่เป็นทางการ ให้รวมถึงจำนวนของไฟเลิ่มทั้งหมด

protrusion (โพรทรู๎เฉิ่น) ศัพท์ที่เสนอขึ้นสำหรับ มวลหินที่ได้ถูกแทรกตัดในสถานะของแข็ง เป็นคำตรงกันข้ามกับการแทรกตัดของหินอัคนี (igneous intrusion)

proustite (พรู๎สไต๊ทฺ) แร่สีแดง รูปผลึกรอมโบฮีเดริ้ล: Ag_3AsS_3 เป็นแร่ผลึกเหมือน (isomorphous - ไอเซอมอรเฟิส) กับแร่ไพรารเจอไร้ท (pyrargyrite) และเป็นสินแร่เงินที่ไม่สำคัญ เปรียบเทียบ: *xanthoconite (แซนธอเคอ๎ไน้ทฺ)* คำพ้อง: *light ruby silver (ไล้ทฺ รูบี้ ซิล๎เว่อร์); light red silver ore (ไล้ทฺ เร้ด ซิล๎เวอร ออร)*

prove (พรู๎ฟ) พิสูจน์; ในเศรษฐธรณีวิทยา เพื่อกำหนดแผนการเจาะ การขุดร่อง การขุดเปิดใต้ดิน หรือวิธีการอื่นๆ ของแหล่งแร่ เพื่อพิสูจน์คุณค่าของแร่ที่มีอยู่ และเกรดและขนาดของแหล่งแร่ เท่ากับหรือเกินกว่าปริมาณที่กำหนดไว้บางส่วน ดู: *proved reserves (พรู๎ฟดฺ ริเสิรฺฟสฺ)*

proved ore (พรู๎ฟดฺ ออร) ดู: *proved reserves (พรู๎ฟดฺ ริเสิรฺฟสฺ)*

proved ore reserve (พรู๎ฟดฺ ออร ริเสิรฺฟ๎) ส่วนที่ทำเหมืองได้ในทางเศรษฐกิจ จากทรัพยากรแร่ที่ตรวจวัดได้ เปรียบเทียบ: *ore reserve (ออร ริเสิรฺฟ๎)*

proved reserves (พรู๎ฟดฺ ริเสิรฺฟสฺ) ปริมาณสำรองของแร่โลหะและแร่อะโลหะ และน้ำมัน และแก๊ส ซึ่งได้รับการประเมินเชิงปริมาณ และคุณภาพที่เชื่อถือได้ เปรียบเทียบ: *developed reserves (ดิเว๎เลิพทฺ ริเสิรฺฟสฺ); positive ore (เพาะ๎เซอถีฟ ออร)* คำพ้อง: *proved ore (พรู๎ฟดฺ ออร)*

provenance (พรอฟ๎เนินซ์ หรือพรีอ เวอน๊อนซ์) แหล่งกำเนิดโดยเฉพาะ บริเวณที่ได้มาซึ่งธรณีวัตถุต่างๆ ของหินตะกอน หรือเฟฉีส (facies) นอกจากนี้ยังมีหินต่างๆ ที่พบในบริเวณนี้

เปรียบเทียบ: *ขอบเขตของธรณีวัตถุ (distributive province - ดิสตริ'บิวถีฟ พรอ'เวิ่นซฺ)* คำพ้อง: *แหล่งกำเนิด (provenience - เพรอวี'เนี่ยนซฺ); source area (ซ้อรฺซฺ แอ'เรีย); sourceland (ซ้อรฺซฺเลิ่นดฺ)*

provenancial linkage (พรอ'เวอน็อนเฉิ่ล ลิง'ขิจ) ความเชื่อมทางเปลือกโลกในหมู่ภูมิภาค (terrane) ที่อนุมานได้ หากภูมิภาคหนึ่งเป็นแหล่งที่มาของตะกอนพัดพาทับถมบนอีกภูมิภาคหนึ่งที่ติดต่อกัน

provenience (เพรอวี'เนี่ยนซฺ) ดู: *provenance (พรอฟ'เนิ่นซฺ)*

proven reserve (พรู้'เวิ่น ริเสิรฺฟ) ปริมาณสำรอง สำหรับ (1) ปริมาณที่คำนวณได้จากขนาดที่เผยให้เห็นในหินโผล่ ร่องขุด การตรวจวัดหรือหลุมเจาะ ระดับและ/หรือคุณภาพ ที่คำนวณจากผลของการสุ่มเก็บตัวอย่างโดยละเอียด และ (2) ตำแหน่งต่างๆ สำหรับตรวจสอบ การเก็บตัวอย่าง และการวัด มีระยะห่างใกล้เคียง และลักษณะทางธรณีวิทยาถูกนิยามไว้โดย ขนาด รูปร่าง ความลึก และปริมาณของแร่สำรองนี้ได้ตรวจสอบไว้อย่างดี เปรียบเทียบ: *probable reserve (เพราะ'เบอเบิ้ล ริเสิรฺฟ)*

proven reserves (พรู้ฟ'เวน ริเสิรฺฟสฺ) น้ำมันดิบ ที่ได้ค้นพบและได้พิจารณาแล้วว่า สามารถนำมาใช้ได้แต่ยังอยู่ใต้ดิน

province (พรอ'เวิ่นซฺ) (1) [นิเวศวิทยา] ส่วนหนึ่งของบริเวณจำกัด กำหนดได้โดยสภาพอากาศและภูมิประเทศ และมีลักษณะของกลุ่มเฉพาะของสิ่งมีชีวิต (2) กลุ่มหนึ่งของชุมชนพืชหรือสัตว์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง (3) [ธรณีวิทยา] พื้นที่ขนาดใหญ่ หรือพื้นที่ใดๆ ที่ถือว่าเป็นทั้งหมด ทุกส่วนของพื้นที่ที่มีความโดดเด่นด้วยคุณสมบัติที่คล้ายกัน หรือแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญเชิงประวัติศาสตร์ แยกจากพื้นที่ใกล้เคียง โดยเฉพาะ *geologic province (จีเออลอ'จิค พรอ'เวิ่นซฺ)* หรือ *physiographic province (ฟิซีออ'แกรฟิค พรอเวิ่นซฺ)*

provincial alteration (เพรอวิน'เฉิ่ล ออลเทอเร'เฉิ่น) การทับซ้อนของขอบเขตเชิงศิลาวรรณนาของหินตะกอน ที่เกิดจากการสลับของขอบเขตระหว่างสองพื้นที่ในช่วงเวลาเดียวกัน

provinciality (เพรอวินฉีออ'เลอที่) การวัดจำนวนหน่วยชีวภูมิศาสตร์ต่อเนื่องขนาดใหญ่ ที่ปรากฏอยู่บนโลก ณ เวลาหนึ่งๆ การเปลี่ยนแปลงต่างๆ เชิงพื้นที่ เนื่องจากการเคลื่อนของทวีป การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ การเปลี่ยนแปลงของระดับน้ำทะเล และวิกฤตการณ์ทางชีววิทยา

provincial series (เพรอวิน'เฉิ่ล ซิ'รี่ส) หินสมัย (*series (ซิ'รี่ส) [วิชาลำดับชั้นหิน]*) ที่รับรู้เฉพาะในภูมิภาคเฉพาะที่ และเกี่ยวข้องกับความแตกต่างกันภายในช่วงเวลาหนึ่ง เช่น หินปูนสมัยโลพิงเจี้ยน (Lopingian limestone) ในยุคเพอรเมี่ยนตอนบน (Upper Permain) ในสระบุรี

provincial succession (เพรอวิน'เฉิ่ล เสิคเซะ'เฉิ่น) ความต่อเนื่องของพื้นที่ของหินตะกอนเชิงศิลาวิทยา ที่เกิดขึ้นโดยการเปลี่ยนแปลงในแหล่งกำเนิดหิน ที่นำไปสู่ความสัมพันธ์ของแร่ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา

proximal (พร็อก'เซอะเมิ่ล) ใกล้เคียง; (1) [เศรษฐธรณีวิทยา] แหล่งแร่ที่เกิดขึ้นอยู่ติดกับกลุ่ม กอง หรือปากปล่องภูเขาไฟ ซึ่งเกี่ยวข้องกับการเกิดภูเขาไฟ เปรียบเทียบ: *distal (ดิส'เติ้ล) [เศรษฐธรณีวิทยา]* (2) [ตะกอนวิทยา] แหล่งทับถมตะกอนที่ประกอบด้วยเม็ดตะกอนขนาดหยาบ และเกิดใกล้ที่สุดกับบริเวณแหล่งที่มา เช่น ตะกอนน้ำพามาทับถมรูปพัด (alluvial fan) ที่เกิดตามเชิงเขา เปรียบเทียบ: *distal (ดิส'เติ้ล) [ตะกอนวิทยา]*

proximal onlap (พร็อก'เซอะเมิ่ล ออน'แลพ) ออนแลพ (onlap) ในทิศทางของแหล่งที่มาของเม็ดตะกอนเปรียบเทียบ: *distal onlap (ดิส'เติ้ล ออน'แลพ)*

proximate admixture (พร็อก'เซอะเหมิท แอ้ดมิกส'เช่อรฺ) ในชั้นตะกอนที่มีอนุภาคหลายขนาด (admixture) ซึ่งอนุภาคต่างๆ มีขนาดใกล้เคียงกันมากกับอนุภาคของขนาดที่มีมากที่สุดหรือขนาดที่เด่น

proximate analysis (พร็อก'เซอะเหมิท เออะแน'เลอเสิส) การหาสัดส่วนของส่วนประกอบของสารผสม; สำหรับถ่านหินพิจารณาที่ ความชื้น สารระเหยได้ เถ้าและคาร์เบ้นคงที่ (โดยความแตกต่าง) (ASTM) เปรียบเทียบ: *ultimate analysis (เอิล'เทอเหมิท เออะแน'เลอเสิส)*

proximity (พร็อกซิ'เมอที่) การวัดระยะห่างระหว่างวัตถุ

proximity analysis (พร็อกซิ'เมอที่ เออะแน'เลอเสิส) การวิเคราะห์ ระยะห่างระหว่างวัตถุ

proxy (พร็อก'ซี่) คำกิริยา เพื่อแทนที่ไอเอ้น หรือแอ๊ะเทิ่มหนึ่งสำหรับไอเอ้นหรือแอ๊ะเทิ่มอื่นๆ ในโครงสร้างผลึก คำคุณศัพท์: ไอเอ้น หรือแอ๊ะเทิ่ม ดังกล่าวที่ถูกแทนที่

proxying (พร็อก'ซี่อิ้ง) ดู: *ionic substitution (ไอออ'หนิค เสิบสเตอทู'เฉิ่น)*

pruning (พรู'นิ่ง) การลบจุดสายน้ำออกกระแสน้ำ ในกระบวนการกำหนดตำแหน่งเป็นตัวเลข (digitizing: ดิ'เจอไท'ซิ่ง) เปรียบเทียบ: *stream thinning (สตรีมะ ธิ'นิ่ง)*

psammite (แซ´ไม้ท) (1) ตะกอนพัดพาชนิดหนึ่งหรือหินตะกอนประกอบด้วยอนุภาคขนาดทราย หินทราย ศัพท์เทียบเท่ากับ *arenite (แอ´เรอไน้ท)* ในภาษาละติน (2) ศัพท์ที่เดิมใช้ในยุโรปสำหรับหินเนื้อเรียงตัว (ที่แตกต่างจากหินทรายสิลิเค่อเนื้อ หยาบ) ซึ่งเม็ดส่วนประกอบแทบจะแยกแยะไม่ได้โดยไม่ใช้แว่นขยาย (3) หินแปรจาก แอเรอไน้ท (arenite) รากศัพท์: ภาษากรีก "psammos" หมายถึง ทราย ดู: *psephite (ซี´ไฟ้ท); pelite (พี´ไล้ท)* สะกดได้อีกแบบ คือ *psammyte (แซไม้ท´)*

psammitic (เซอมิ´ติค) (1) เกี่ยวกับ หรือลักษณะของแซไม้ท (psammite); ดู: arenaceous (แอเรอเน´เฉิส) เปรียบเทียบ: *sandy (แซน´ดี้)* (2) หินแปรที่มาจากแซไม้ท เช่น "psammitic gneiss (เซอมิ´ติค ไน้ส)" หรือ "psammitic schist (เซอมิ´ติค ฉิสท)" หรือขวอรทไซ้ท

psammobiotic (แซเมอ´ไบเออ´ติค) หมายถึง สิ่งมีชีวิตที่อาศัยอยู่ในพื้นทรายหรือทราย

psammofauna (แซเมอฟอ´เน่อ) สัตว์ต่างๆ ที่อาศัยอยู่ในทราย

psammogenic dune (แซเมอเจ´หนิค ดูน) เนินทราย ที่เกิดจากผลของผิวทรายในการดักเก็บทรายมากขึ้น

psammon (แซมอน) สิ่งมีชีวิตต่างๆ ที่พบอยู่ระหว่างเม็ดทราย

psammophilic (แซเมอฟิ´หลิค) หมายถึง สิ่งมีชีวิต หรือสัตว์ที่พบในทราย คำนาม: psammophile (แซเมอไฟล´)

psammophyte (แซ´เมอไฟ้ท) พืช ที่ชอบทราย หรือดินปนทรายสำหรับการเจริญเติบโต

psammosere (แซ´เมอซิร หรือแซ´เมอซิเออร) ภูมิภาค ที่วิวัฒน์ขึ้นในสภาพแวดล้อมที่ปนทราย

psammyte (แซ´ไม้ท´) ดู: *psammite (แซ´ไม้ท)*

psephite (ซี´ไฟ้ท) (1) ตะกอนหรือหินตะกอนชนิดหนึ่งที่ประกอบด้วยชิ้นส่วนขนาดใหญ่ (ที่หยาบกว่าทราย) ฝังตัวอยู่ในเมถริกส ที่แตกต่างกันในชนิด และปริมาณ เช่น เศษหิน เถ้า กรวดเหลี่ยม ตะกอนธารน้ำแข็ง กรวดมน กรวด และโดยเฉพาะหินกรวดมน ศัพท์นี้มีความหมายเหมือนศัพท์จากภาษาละติน rudite (รู´ได๊ท) (2) ศัพท์ที่ใช้เรียกหินแปรเคินกลอเมอเหริท รากศัพท์: ภาษากรีก "psephos" หมายถึง "กรวด" ดู: *psammite (แซ´ไม้ท); pelite (พี´ไล้ท)* สะกดได้อีกแบบ คือ psephyte (ซี´ไฟ้ท)

psephitic (ซีฟิ´ถิค) (1) เกี่ยวข้องกับ หรือลักษณะของ psephite (ซี´ไฟ้ท) (2) หมายถึง คุณศัพท์ของหินแปรที่ได้มาจากซีไฟ้ท (psephite) เปรียบเทียบ: *rudaceous (รูเด´เฉิส)*

psephyte (ซี´ไฟ้ท) [ตะกอนวิทยา] ดู: *psephite (ซี´ไฟ้ท)*

pseudo- (ซูโด-) คำนำหน้า หมายถึง เท็จ หรือปลอม

pseudoallochem (ซู´โดแอ´เลอเค็ม) วัตถุที่คล้ายตะกอนคารเบอเหนท (allochem - แอ´เลอเค็ม) ทับถมอยู่กับตะกอนคารเบอเหนท โดยกระบวนการทุติยภูมิ เช่น การตกผลึกซ้ำ (recrystallization)

pseudoaquatic (ซู´โดเออะควอ´ถิค) สิ่งมีชีวิต ที่อาศัยอยู่ในที่ชื้นหรือเปียก ซึ่งไม่ใช่แหล่งน้ำ

pseudoatoll (ซูโดแอ๊ะ´ท่อล) (1) ที่มีคำนำหน้า "pseudo-เท็จ/หลอก" เป็นนัยว่า มีลักษณะไม่จริง; pseudoatoll (ซูโดแอ๊ะท่อล) เป็นแนวหินพืดใต้น้ำรูปวงแหวนที่ไม่มีปะการังตามธรรมชาติ (เช่น ขอบของปล่องภูเขาไฟที่จมอยู่ใต้น้ำ) (2) ศัพท์ที่บางครั้งใช้สำหรับ *ฝั่งปะการัง (bank atoll)* หรือ*ชั้นปะการัง (shelf atoll)* บนสมมติฐานที่ผิดพลาดว่ามีเพียงฐานภูเขาไฟ ที่อ้างโดย ชารลส ดารวิ่น (Charles Darwin) ว่าเป็นตัวแทนของปะการังรูปวงแวนที่แท้จริง ยังสะกดได้เป็น pseudatoll (ซู´แดทอล)

pseudobed (ซูโดเบด´) กลุ่มของพื้นผิวระนาบเกือบขนานกันที่เอียงเทไปทางต้นกระแส ในชั้นระลอกบางๆ ที่เอียงขึ้น และเกิดขึ้นโดยการไม่ตกตะกอน หรือจากการกัดเซาะอย่างใดอย่างหนึ่ง ในด้านต้นกระแสของการเคลื่อนย้ายทรายทับชั้นระลอกบางระหว่าง pseudobeds (ซูโดเบดส´) ต่อเนื่องที่เป็นชุดของชั้นบางที่เอียงเทแบบชันในทิศทางตรงกันข้าม ซึ่งเกิดขึ้นจากการทับถมบนด้านหลังของแต่ละระลอกยอดคลื่น และโดยทั่วไป คล้ายคลึง foresets (ฟอร´เซทส) ของระนาบแบนแบบชั้นตัดขวาง ดู: *cross-bedding (ครอ้อส-เบ๊ะ´ดิ้ง)*

pseudobedding (ซูโดเบ๊ะ´ดิ้ง) [ตะกอนวิทยา] ชั้นหินที่วิวัฒน์ขึ้นโดยความเข้มข้นของมวลทราย หรือการรวมของชั้นระลอกคลื่น (ripples) บางที่เป็นตัวแทนของความลาดชันของการตกทับถมตะกอนระลอกต่างๆ เช่น ชั้นหินที่สร้างขึ้นโดยขอบเขตพื้นผิวระหว่างชุดชั้นหินตัดขวาง (cross beds) ที่ทับถมโดยระลอกชั้นทับถม ดู: *false bedding (ฟ้อลส เบ๊ะดิ้ง); pseudo cross-bedding (ซูโด ครอ้อส-เบ๊ะดิ้ง)*

pseudobomb (ซูโดบอมบ´) ดู: *lava ball (ลา´เว่อ บอล)*

pseudobreccia (ซู'โดเบร๊ะ'เชี่ย) หินปูนชนิดหนึ่ง มีลักษณะเด่นด้วยการปรากฏของจุดด่างดำที่ให้เนื้อหินดูคล้ายเนื้อของเบร๊ะเชี่ย หรือโดยพื้นผิวที่ผุกร่อนที่ปรากฏดูคล้ายเป็นเศษหิน อาจสร้างขึ้นพร้อมกับการตกตะกอนโดยการพอกพูนของเม็ดหินซึ่งอยู่กับที่ เป็นหย่อมๆ และรูปร่างไม่สม่ำเสมอของมวลตกผลึกซ้ำของแคลเซี่ยมคาร์เบอเหนทขนาดหยาบ (โดยปกติสามารถมองเห็นได้ด้วยตาเปล่า: ขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง 1-20 มม) ฝังอยู่ในเนื้อหินสีอ่อนกว่า และเปลี่ยนแปลงน้อยกว่าของโคลนปูนขอบเขตระหว่างเศษหิน (clasts – แคล้สทฺส) และเนื้อหิน (matrix – เม'ถริกส) ไม่ชัดเจน หรือค่อยๆ แปรเปลี่ยน

pseudochitin (ซู'โดไค'เทิ่น) สารอินทรีย์คงทน มีโครงสร้างทางเคมีไม่แน่ชัด ถึงแม้เห็นได้ชัดว่าประกอบด้วยสารประกอบของ C-H-O-N พฤติกรรมของ pseudochitin (ซู'โดไค'เทิ่น) จะคล้ายกับพฤติกรรมของไคเทิน แต่โดยความหมายแล้วไม่ได้ให้ปฏิกิริยาการย้อมสีไคเทินเชิงบวก เฟาะเซิ่ลหลากหลาย รวมทั้ง graptolites (แกร๊พ'เทอไล้ทส) และ chitinozoans (ไค'เทอโนโซเอิ้นส) มีหรือประกอบเป็นส่วนใหญ่ด้วยสารนี้

pseudochitinous (ซู'โดไค'เทินเอิส หรือซู'โอไคท'เนิส) ประกอบด้วย *pseudochitin (ซู'โดไค'เทิ่น)*

pseudochlorite (ซู'โดคลอ'ไร้ทฺ) (1) ดู: *swelling chlorite (สเวลลิ่ง คลอ'ไร้ทฺ – แร่คล้ายคลอไร้ทที่พองน้ำ)* (2) ดู: *septechlorite (เซพ'เทอะคลอ'ไร้ทฺ)*

pseudocirque (ซู'โดเซิ้ร๊ค') ลักษณะรูปเว้าในหินที่คล้าย แต่ไม่เหมือนเซิ้รค (cirque) ที่คว้านโดยธารน้ำแข็ง ดู: *cirque (เซิ้รฺค) [ธรณีสัณฐานวิทยา]*

pseudoconcretion (ซู'โดคอนครี'เฉิ่น) โครงสร้างตะกอนทรงกลมคล้ายนิ่ว แต่ไม่ได้เกิดขึ้นโดยการตกตะกอนตามลำดับของสารแร่ในรูต่างๆ ของตะกอน เช่น ลูกบอลโคลนหุ้มเกราะหรือโครงสร้างสาหร่ายบางอย่าง

pseudoconformity (ซู'โดเคินฟอร'เมอที่) ความสัมพันธ์เชิงลำดับชั้นหินซึ่งดูคล้อยตามกัน แต่มีลักษณะเด่น คือ ไม่มีการ ทับถมหรือการขาดหายไปของตะกอน เช่น ช่องว่างจากการถล่มลงของชั้นหินทั้งหมด ซึ่งเลื่อนหายไปจากยอดของแอนทิไคลน (anticline) ที่ยกขึ้น หรือไม่มีร่องรอยของช่องว่างที่เห็นได้จากโครงสร้าง

pseudoconglomerate (ซู'โดเคินกลอ'เมอเหริท) หินชนิดหนึ่งซึ่งคล้ายคลึงกับหินกรวดมน (หรืออาจเข้าใจผิดได้ง่าย) เช่น crush conglomerate (เคริฉ เคินกลอ'เมอเหริท) ที่ประกอบด้วยชิ้นเศษหินต่างๆ เชื่อมประสานเข้าด้วยกัน และถูกกลิ้ง และทำให้กลม เกือบอยู่ในที่ โดยแรงภายในโลก (orogenic - ออเราะ'เจหนิค) หินทรายที่อัดแน่นไปด้วยมวลสารพอกทรงกลมต่างๆ หรือการรวมของก้อนหินกลมมนที่เกิดขึ้นกับที่โดยการผุพังแบบ สฟิรอยเดิ้ล เวะเธอริ่ง (spheroidal weathering) ล้อมรอบด้วยดินเคล เปรียบเทียบ: *pseudopsephite (ซู'โดซี'ไฟ้ทฺ)*

pseudo cross-bedding (ซู'โด ครฺ้อส-เบ๊ะ'ดิ้ง) (1) ชั้นหินเอียงที่เกิดจากการตกทับถมที่ตอบสนองต่อการเคลื่อนที่ของระลอกคลื่น และมีลักษณะเด่นด้วยชั้นหินชุดด้านหน้าที่ปรากฏเอียงเทลงย้อนในกระแส ดู: *pseudobedding (ซู'โดเบ๊ะ'ดิ้ง) [ตะกอนวิทยา]* (2) โครงสร้าง ที่คล้ายกับ cross-bedding (ครฺ้อส-เบ๊ะ'ดิ้ง) เกิดจากการเลื่อนลงของมวลตะกอนกึ่งแข็งตัว สะกดได้อีกแบบ: pseudocross-bedding (ซู'โดครฺ้อส-เบ๊ะ'ดิ้ง) คำพ้อง: *pseudo cross-stratification (ซู'โด ครฺ้อส-สแตรฺเทอเฟอะเค'เฉิ่น)*

pseudocrystal (ซู'โดคริส'เติ้ล) สารที่ดูเหมือนผลึกแต่ไม่ได้ให้รูปสะท้อนหน้าผลึกจากการเลี้ยวเบนของรังสีเอ็กส (X-ray diffraction) ที่ยืนยันว่าเป็นผลึกอย่างแท้จริง

pseudo-diffusion (ซู'โด-ดิฟิ้ว'เฉิ่น) การผสมกันของชั้นบางของตะกอนทะเลทับถมอย่างช้าๆ โดยการเคลื่อนที่ของน้ำ และ/หรือสิ่งมีชีวิตใต้ผิวดิน ปรากฏการณ์นี้สามารถนำไปสู่ข้อผิดพลาดอย่างร้ายแรงในการกำหนดอัตราการตกตะกอน ถ้าตะกอนที่ถูกนำมาวัดอายุโดยคาร์เบิ้น-14 หรือวิธีการอื่นๆ ของไอเซอโถพ

pseudoextinction (ซู'โดอิกสติ้ง'เฉิ่น) การสูญพันธุ์ที่เห็นได้ชัดเจนจากการเปลี่ยนแปลงตามธรรมชาติของเชื้อสาย แต่ไม่มีการสิ้นสุดเชื้อสายใดๆ ตามมา

pseudofault (ซู'โดฟ้อลทฺ') ลักษณะคล้ายฟ้อลท (fault) ที่เกิดจากการผุกร่อนไปตามร่องแตก การหดตัวของร่องแตก หรือระนาบชั้นหิน

pseudofossil (ซู'โด'เฟาะ'เซิ่ล) ธรณีวัตถุ โครงสร้าง หรือแร่ตามธรรมชาติที่มีต้นกำเนิดจากสารอนินทรีย์ที่อาจมีลักษณะคล้าย หรือมีความเข้าใจผิดว่าเป็นเฟาะเซิ่ล ดู: *problematic fossil (เพรฺาะเบลอแม'ถิค เฟาะ'เซิ่ล)*

pseudogalena (ซู'โด'เกอลี'เนอ) ดู: *sphalerite (สแฟ'เลอไร้ทฺ)*

pseudogradational bedding (ซู'โดเกรฺ'เดฺเฉอเนิ่ล เบ๊ะ'ดิ้ง) โครงสร้างในหินตะกอนแปรสภาพ ที่มีการเปลี่ยนขนาดเนื้อหินดั้งเดิม (หยาบที่ฐาน ละเอียดกว่าที่ด้านบน) ปรากฏขึ้นเป็นลักษณะละเอียดที่ฐาน หยาบด้านบน เพราะการตกผลึกของผลึกขนาดใหญ่ (porphyroblasts - พอฟิ'เรอแบลสทฺส) ในส่วนละเอียดกว่าของหิน

pseudograndreefite (ซู'โดแกรนดรี'ไฟ้ท) แร่ใสวาวกึ่งคล้ายเพชร ในระบบผลึกออรเธอรอมบิค: $Pb_6(SO_4)F_{10}$

pseudokame (ซูโดเคม') ดู: *residual kame (ริซิ'เจอเวิ่ล เคม)*

pseudokarst (ซูโดค้าร์สท') ภูมิประเทศคล้าย karst (ค้าร์สท) ที่มีร่อง หลุมต่างๆ ร่องลำธาร และถ้ำ แต่สร้างโดยกระบวนการที่นอกเหนือจากการละลายของหิน กระบวนการต่างๆ และรูปแบบเกี่ยวข้องกับรู และ *thermokarst (เธอร์'เมอค้าร์สท)* รวมอยู่ด้วย อาจรวมเอาภูมิประเทศ ที่มีลักษณะเกิดจาก lava tubes (ลาเว่อทูบส) sea caves (ซี เค้ฟส) และ blowouts (โบลเอ๊าทส) ด้วย ศัพท์นี้ได้ประยุกต์ใช้กับ covered karst (เคอะ'เวอรด ค้าร์สท) และ karst (ค้าร์สท) ที่เกิดจากการละลายของหินต่างๆ ที่ไม่ค่อยละลายเช่น ขวอรทไซ้ท และแกรเหนิท แต่จะใช้กันทั่วไปมากกว่าว่า เป็นความหลากหลายของ karst (ค้าร์สท) แท้จริง

pseudokettle (ซูโดเคะเทิ่ล) *ดู: pingo remnant (พิงโก เรม'เนิ่นท)*

pseudolagoon (ซู'โดเลอะกูน') แอ่งน้ำตื้นที่ล้อมรอบไปด้วย *pseudoatoll (ซูโดแอ๊ะ'ท่อล)* คำพ้อง: *miniature lagoon (มิ'นีเออชุร เลอะกูน')*

pseudoleucite (ซู'โดลู'ไซ้ท) การเปลี่ยนสัณฐาน (pseudomorph - ซู'เดอม้อรฟ) ตามแร่ลู'ไซ้ท (leucite) ประกอบด้วยส่วนผสมของ nepheline (เนะ'เฟอลีน), orthoclase (ออร์'เธอเคลส) และ analcime (เออะแนล'ซีม) เช่น ที่เกิดขึ้นใน syenites (ไซ'เออไน้ทส) บางชนิด

pseudomalachite (ซูโดแม'เลอไค้ท) แร่สีเขียวสว่างถึงสีเขียวแกมดำ ในระบบผลึกมอเนอคลิหนิค: $Cu_4(PO_4)_2(OH)_4$ คล้ายกับแร่แมเลอไค้ท และเกิดในโซนออกซิได้ซ ของแหล่งแร่ทองแดงแบบน้ำแร่ร้อน คำพ้อง: *dihydrite (ได'ไฮไดรท์ท); tagilite (แท'เกอไล้ท)*

pseudomatrix (ซู'โดเม'ถริกส) สารละเอียดอุดช่องว่างที่ไม่ต่อเนื่องที่เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนรูปของเม็ดตะกอนพัดพาที่ไม่แข็งแกร่งใน graywackes (เกร'แวะเค่อส) และ arkoses (อาร์โคเสิส)

pseudomonoclinic (ซู'โดมอเนอ'คลิ'หนิค) รูปแบบผลึกระบบไทรคลิหนิค เช่น ผลึกของไมโครไคลน ซึ่งเลียนแบบรูปแบบผลึกระบบมอเนอคลิหนิค

pseudomorph (ซู'เดอม้อรฟ) แร่ชนิดหนึ่งซึ่งมีโครงจากด้านนอกของผลึก เป็นของแร่อีกชนิดหนึ่ง วิวัฒน์ขึ้นโดยการเปลี่ยนแปลง การทดแทน การหุ้มด้วยเปลือก หรือการสร้างคู่ เหมือน pseudomorph (ซู'เดอม้อรฟ) อธิบายได้ว่า ทดแทนตามหลังรูปแบบภายนอกของแร่อื่น เช่น ขวอรทส ตามหลัง ฟลุไร้ท เปรียบเทียบ: *pseudomorphism (ซูเดอมอร์'ฟิเซิ่ม); paramorph (แพ'เรอม้อรฟ)* คำคุณศัพท์: *pseudomorphous (ซูเดอมอร์'ฟิส)* คำพ้อง: *false form (ฟ้อลส ฟอรม); allomorph (แอ'เลอม้อรฟ)*

pseudomorphism (ซูเดอมอร์'ฟิเซิ่ม) กระบวนการเปลี่ยนรูปทรง และสภาวะของการเป็นรูปทรงเทียบ (*pseudomorph - ซูเดอม้อรฟ*)

pseudomorphous (ซูเดอมอร์'ฟิส) คุณศัพท์ของ *pseudomorph (ซู'เดอม้อรฟ)*

pseudomountain (ซูโดเม้าน'เทิ่น) ภูเขาที่เกิดขึ้นจากการกัดกร่อนที่แตกต่างกัน ตรงข้ามกับ ภูเขาที่สร้างขึ้นโดยการยกตัว เช่น plateau mountain (แพละโท่' เม้าน'เทิ่น)

pseudo mud crack (ซู'โด เหมิด แคร็ค) ดู: *syneresis (เซอเน'เรอเสิส)*

pseudonodule (ซูโดนอ'จู้ล) โครงสร้างตะกอนแบบปฐมภูมิประกอบด้วยมวลคล้ายลูกบอลของหินทรายที่ล้อมรอบด้วยหินดินดาน หรือหินโคลน มีลักษณะเด่นที่มีฐานกลมด้วยขอบแบบม้วนหงาย และเป็นผลมาจากการจัดตัวของทรายเข้าไปเป็นฐานของดิน หรือโคลนซึ่งแทรกซึมขึ้นอยู่ระหว่างมวลทรายที่แยกออก เปรียบเทียบ: *ball and pillow structure (บอล แอนด พิ'โล่ สเตริ๊คเช่อร์); flow roll (โฟล โรล)* คำพ้อง: *sand roll (แซนด โรล)*

pseudo-oolith (ซูโด-โอ'เออหลิธ) ลูกทรงกลมมน หรืออนุภาค (โดยทั่วไปมีเส้นผ่าศูนย์กลางน้อยกว่า 1 มิลลิเมตร) อยู่ในหินตะกอน โดยลักษณะภายนอกทั้งขนาด และรูปร่างคล้ายเม็ดไข่ แต่มีต้นกำเนิดแบบทุติยภูมิ และเป็นผลึกเล็กละเอียด หรือไร้รูปผลึก และไม่มีโครงสร้างภายในเป็นแบบรัศมี หรือวงซ้อนกันของเม็ดไข่ เช่น เม็ดอุจจาระ เม็ดแคลไซ้ท เศษเปลือกหอย เม็ดแร่เกล๊าะเคอไน้ท (glauconite) หรือเป็นเม็ดกลมที่มีชั้นรอบนอกต่างๆ ที่ถูกละลายหรือถูกแทนที่ เปรียบเทียบ: *oolitoid (โอ'เออลิทอยด); ooid (โอ'ออยด)* ยังสะกดเป็น pseudoolith (ซูโดโอหลิธ) คำพ้อง: *false oolith (ฟ้อลส โอ'เออหลิธ)*

pseudo-ophitic (ซู'โด-ออฟิ'ทิค) เนื้อพื้นของหินจิ๊พเซิ่ม ซึ่งเกิดโดยการตกตะกอนพร้อมกัน มากกว่า กระบวนการแปรสภาพ และมีลักษณะเด่นที่มีผลึกแร่ selenite (เซ'เลอไน้ท) แผ่นบางขนาดใหญ่ ล้อมรอบผลึกรูปแบบสมบูรณ์ขนาดเล็ก ผลึกขนาดใหญ่ต่างๆ อาจมีต้นกำเนิดภายหลังจากเนื้อพื้นซึ่งมีผลึกเกิดขึ้นแล้ว

pseudo-orthorhombic (ซู'โด-ออรเธอรอม'บิค) ผลึกไทรคลิหนิค หรือมอเนอคลิหนิคซึ่งคล้ายกับ ผลึกออรเธอรอมบิคในด้านโครงร่างเชิงเรขาคณิต หรือรูปแบบผลึก

pseudophenocryst (ซู'โดฟี'เนอคริสทฺ) ดู: *porphyroblast (พอร'ไฟเรอแบล๊สทฺ)*

pseudophite (ซู'โดไฟ้ทฺ) ชื่อทั่วไปสำหรับแร่คลอไร้ทเนื้อแน่นอัดดูคล้ายแร่เซอรเพินทีน ไคลเนอโคลร (clinochlore) บางส่วน และ เพเนอไน้ท (penninite) บางส่วน

pseudopodium (ซูโดโพ'เดี้ยม) สิ่งยื่นออกกึ่งชั่วคราว หรือชั่วคราว หรือกระบวนการหดตัวได้ของสิ่งมีชีวิตของเซ็ลหนึ่งๆ (เช่น สิ่งมีชีวิตที่มีเซ็ลเดียว) ซึ่งทำหน้าที่สำหรับการเคลื่อนที่ การเกาะติด และการจับอาหาร และมีการเปลี่ยนแปลงรูปร่างลักษณะ และตำแหน่งไปกับกิจกรรมของเซ็ล อาจเป็น lobose (โล'โบส) เส้นใย แยกองค์ประกอบ หรือเชื่อมต่อกัน ตัวอย่างเช่น axopodium (แอ๊คเซอโพ'เดี้ยม); reticulopodium (รีทิคิวเลอโพ'เดี้ยม); rhizopodium (ไร'เซอโพ'เดี้ยม) คำพหูพจน์: pseudopodia (ซู'โดโพเดีย) ศัพท์แบบไม่เป็นทางการ: pseudopod (ซู'โดผอด)

pseudoporphyroblastic (ซู'โดพอร'ไฟเรอแบล๊ส'ติค) เกี่ยวกับโครงสร้างที่คล้ายเนื้อหินแปรที่มีผลึกขนาดใหญ่ (porphyroblastic - พอร'ไฟเรอแบล๊สติค) ซึ่งเกิดจากกระบวนการต่างๆ มากกว่าการเพิ่มขนาดของผลึก เช่น การมีขนาดผลึกที่แตกต่างกัน

pseudosephite (ซูโดซี'ไฟ้ทฺ) เทียบเท่ากับ *pseudobreccia (ซู'โดเบร๊ะ'เชี่ย)* หรือ *pseudoconglomerate (ซูโด'เคินกลอ'เมอเหริท)*

pseudo ripple mark (ซู'โด ริ'เพิ่ล ม้ารฺค) ลักษณะระนาบชั้นหินที่คล้ายกับระลอกคลื่น แต่เกิดจากแรงดันด้านข้างที่เกิดจากการทรุด (เช่น โครงสร้างการไหลของโคลนที่เลียนแบบระลอกคลื่น) หรือโดยการเปลี่ยนรูปของเปลือกโลกขนาดเล็กเฉพาะถิ่น (เช่น ลูกฟูกบนผิวหน้าของระนาบแตกเรียบของหินชนวน) เปรียบเทียบ: *crinkle mark (คริ้ง'เคิ่ล ม้ารฺค); creep wrinkle (ครี้พ ริ้ง'เคิ่ล)*

pseudorutile (ซูโดรู'ทีล) แร่สีเทา ดำ น้ำตาล หรือแดง ในระบบผลึกเฮ็กแซะเกอเนิ่ล: $Fe_2Ti_3O_9$ เป็นผลผลิตจาก อ็อกซิเดเฉิ่นของแร่อิลเมอไน้ท และมักพบเป็นทรายตามชายหาด เปรียบเทียบ: *arizonite (แอเรอโซ'ไน้ทฺ) [แร่วิทยา]*

pseudoscience (ซูโดไซ'เอิ่นซ) ศัพท์ที่ประยุกต์ใช้กับขั้นตอนที่ใช้ลักษณะ และศัพท์ของวิทยาศาสตร์เพื่อให้ได้ผลลัพธ์ที่น่าสงสัย และมักจะหลอกลวง

pseudosecondary inclusion (ซูโดเซะ'เคินเดรี่ อินคลู'เฉิ่น) มลทินของไหลชนิดหนึ่งที่ก่อเกิดโดยการประสานร่องแตก ที่เกิดขึ้นในระหว่างการขยายของผลึกหลัก และดังนั้นอาจปรากฏเป็นมลทินปฐมภูมิ ซึ่งที่จริงคือเป็นมลทินทุติยภูมิ

pseudosection (ซูโดเซ็ค'เฉิ่น) (1) [ธรณีฟิสิคส] การแสดงผลของการวัดสำรวจใต้ผิวดินด้วยการวัดความต้านทานไฟฟ้า หรือการเหนี่ยวนำไฟฟ้า ที่เป็นการแสดงผลของการแปลความหมายจากข้อมูลที่วัดได้ ในรูปของสภาพธรณีวิทยาใต้ผิวดินตามแนวสำรวจ (2) [หินแปร] ในการศึกษาการแปรสภาพ การแปลงอุณหภูมิ-ความดันของกลุ่มชุดแร่ที่เสถียรในหินแปร แผนภาพจะมีเฉพาะองค์ประกอบของหิน และเป็นตัวแทนแสดงถึงการผสมรวมของปฏิกิริยาต่างๆ อย่างต่อเนื่อง และไม่ต่อเนื่องซึ่งกระทบต่อชุดกลุ่มแร่ในหิน

pseudosparite (ซูโดสปา'ไร้ทฺ) ผลึกแร่แคลไซ้ทใสค่อนข้างมีขนาดใหญ่ที่วิวัฒน์มาโดยการตกผลึกซ้ำ

pseudostratification (ซู'โดสแตร'เทอะเฟอเค'เฉิ่น) [ธรณีวิทยาธารน้ำแข็ง] โครงสร้างเป็นวงซ้อน คล้ายการแบ่งชั้นที่เกิดขึ้นในตะกอนทับถมที่มีน้ำแข็งปิด เกิดขึ้นบางส่วนโดยการไหลทับของน้ำแข็งบนของชั้นของเศษตะกอน และส่วนหนึ่งเกิดจากการตัดของตะกอนเนื่องจากแรงดันของน้ำแข็งที่มีอยู่

pseudosymmetry (ซูโดซิ'เมอทรี) ความสมมาตรปรากฏของผลึก ที่คล้ายความสมมาตรของระบบอื่น มักจะเกิดจากการเป็นผลึกแฝด

pseudotachylyte (ซูโดแทะ'เคอไล้ทฺ) (1) หินเนื้อแน่น ที่เกิดขึ้นโดยแรงอัดและแรงเฉือนที่สัมพันธ์กับการเคลื่อนที่ของระนาบเลื่อนที่รุนแรง เกี่ยวพันกับ mylonitization (มาย'เลอนิไทเซ'เฉิ่น) หรือการหลอมบางส่วน หินที่คล้ายกัน และอาจมีการอัดเบร๊ะเชี่ยเข้าไปแทนที่ในร่องแตกต่างๆ ที่เกิดระหว่างการตกกระทบของอุกกาบาต เปรียบเทียบ: *ultramylonite (เอิลเทรอมายเลอไน้ทฺ)* (2) หินสีดำ หรือสีเทาเข้ม ที่มีด้านนอกคล้ายกับ *tachylyte (แทะ'เคอไล้ทฺ)* และเกิดขึ้นเฉพาะในสายแร่สาขา ที่ไม่เป็นระเบียบเศษชิ้นส่วนแสดงให้เห็นหลักฐานของการได้รับอุณหภูมิสูง การตกผลึกซ้ำ และช่องว่างขนาดเล็ก (vesicular - วีซิคิวเลอ'ริ'ถิค) และเม็ดแร่กลมขนาดเล็ก (spherulitic - สเฟ'เรอลิ'ถิค) ในบางครั้งเกิดขึ้นในชั้นฐานที่มีความหนาแน่นมาก pseudotachylyte (ซูโดแทะ'เคอไล้ทฺ) บางชนิดมีลักษณะคล้ายหินแทรกซอน และ ไม่มีโครงสร้างที่เกี่ยวข้องชัดเจนกับการเปลี่ยนแปลงที่ (4) [ธรณีวิทยาโครงสร้าง] แก้ว หรือแก้วที่ตกผลึก (devitrified - ดีวิ'เทรอไฟด์) ที่อยู่ตาม

หรือใกล้กับระนาบเลื่อน; การหลอมเกิดขึ้นโดยความร้อนที่เกิดจากแรงเสียดทาน ซึ่งโดยทั่วไปจะต้องใช้ความเร่งการเลื่อนโดยแผ่นดินไหว

pseudo telescope structure (ซู'โด เท'เลอสโคพ สเตริ๊ค'เช่อร์) โครงสร้างตะกอนรูปพัด ที่เป็นผลมาจากการทรุดถล่มลงของตะกอนทับถมที่ยังไม่แข็งตัว เช่น พวกที่เกิดในตะกอนรูปพัดซึ่งถูกตัดโดยชุดระนาบเลื่อนปกติขนาดเล็ก

pseudotill (ซูโดทิล') ตะกอนทับถมที่ไม่มีการคัดขนาด คล้ายกับตะกอนทับถมจากธารน้ำแข็ง

pseudotillite (ซูโดทิ'ไล้ท์) (1) หินคล้ายตะกอนทับถมจากธารน้ำแข็ง ที่ไม่ใช่จากธารน้ำแข็งจริงๆ เช่น pebbly mudstone (เพะ'บลี่ เหมิด'สโตน) ที่เกิดบนพื้นดินโดยการไหลของโคลนที่ไม่ใช่จากธารน้ำแข็ง หรือตกตะกอนทับถมจากการไหลของโคลนใต้น้ำ *pseudotill (ซูโดทิล')* ที่แข็งตัว (2) หินคล้ายตะกอนธารน้ำแข็งที่พบว่าไม่ใช่จากธารน้ำแข็ง ตะกอนทับถมที่ตั้งชื่อคล้ายๆ ที่แสดงลักษณะเชิงบวก ซึ่งจะนำไปสู่การตั้งชื่อที่แตกต่างกัน ศัพท์เทียบเท่ากับ *tilloid (ทิ'ลอยด์)*

pseudounconformity (ซูโดเอินเคินฟอร'เมอที่) ความสัมพันธ์ด้านลำดับชั้นหินซึ่งดูเหมือนไม่ต่อเนื่อง แต่มีลักษณะเด่นโดยการทับถมอย่างมากมาย หรือทับถมมากเกินของตะกอน เช่น ที่เกิดจากการทรุดตัวใต้ทะเลในระหว่างที่มีการตกทับถมบนด้านข้าง ของโดมหรือเนินโค้งที่กำลังยกตัว

pseudoviscous flow (ซูโดวิส'เคิส โฟล) ดู: *secondary creep (เซะ'เคินเดรี่ ครี๊พ)*

pseudovolcano (ซู'โดวอลเค'โน่) หลุมยุบขนาดใหญ่ หรือหลุมครึ่งทรงกลม ที่เชื่อกันว่าไม่เกี่ยวข้องกับการระเบิดของภูเขาไฟ เช่น หลุมครึ่งทรงกลมที่อาจกำเนิดจากอุกกาบาตชน แต่อาจเป็นผลจากการระเบิดลาเว่อและแก๊ส (phreatic - ฟรีแอ'ถิค) หรือการทรุดเป็นหลุม คำคุณศัพท์: pseudovolcanic (ซู'โดวอลเค'หนิค)

psi ไซ (พีเอสไอ) การเปลี่ยนแปลงลอเกอริเซ็มลบฐานสอง (negative logarithmic, base 2) ของความเร็วหลัก เซนติเมตร/วินาที คล้ายคลึงกับการเปลี่ยนแปลง *phi (ไฟ)* ของขนาดเม็ด

psilomelane (ซิโล'เมเลน) (1) ส่วนผสมของแร่แมงเกอนีสอ็อกไซด์ หรือแมงเกอนีสอ็อกไซด์ colloform botryoidal (คอเลอ'ฟอร์ม บอ'ทริออยเดิ้ล) ที่องค์ประกอบแร่ไม่ได้กำหนดเฉพาะ เปรียบเทียบ: *wad (วอด) [แร่วิทยา]* (2) แร่แมงเกอนีสอ็อกไซด์ โดยเฉพาะแร่โรแมนไช้ท (romanchite)

Psittacosaurus sattayaraki *(ซิตตะโกซอรัส สัตยารักษ์กิ)* ไดโนเสาร์กินพืช มีปากเป็นจะงอยคล้ายนกแก้ว ความยาวประมาณ 1 เมตร พบเฟาะเชิ่ลชิ้นส่วนกรามล่างด้านซ้าย และด้านขวา ที่อำเภอคอนสวรรค์ จังหวัดชัยภูมิ ในหมวดหินโคกกรวด กลุ่มหินโคราช มีอายุในช่วงยุคคริเทเฉิสตอนต้น ตั้งชื่อเพื่อเป็นเกียรติแก่ นายนเรศ สัตยารักษ์ นักธรณีวิทยา ผู้พบกระดูกของไดโนเสาร์ชนิดนี้เป็นคนแรก

psychrosphere (ไซ'โครสฟิร์) ส่วนหนึ่งของน้ำทะเลที่มีลักษณะเด่นของอุณหภูมิน้ำหนาวเย็น อุณหภูมิคงที่อยู่ด้านล่างของระดับที่อุณหภูมิน้ำทะเลคงที่ (4°C - *thermocline - เธอมอ'ไคลน์)* ในและเทอถูดต่ำ และปานกลาง และที่ระดับความลึกทั้งหมดในบริเวณขั้วโลก รากศัพท์: ภาษากรีก “psychros” หมายถึง “เย็น”

psychrotolerant (ไซโครทอ'เลอเริ่นท์) หมายถึง สิ่งมีชีวิตที่อาศัยอยู่ในอุณหภูมิ 0 °C และทนต่ออุณหภูมิสูงกว่า 20 °C ได้

pterodactyl (เทเรอแด็ค'เทิ่ล) (1) สมาชิกของไดโนเสาร์บินได้ (Pterodactyloidea - เทเรอแด็ค'ทิลอยเดี่ย) มีลักษณะเด่นด้วยหางที่เล็กลง และมีแนวโน้มที่จะไม่มีฟัน และมีขนาดเพิ่มขึ้น ช่วงอายุตั้งแต่ จุแรสิคตอนกลางถึงคริเทเฉิส ตอนปลาย (2) ความหมายอย่างหลวมๆ เป็นไดโนเสาร์วงค์เทเรอซอร (pterosaur)

pteromorph (เท'โรม้อร์ฟ) แพลงเทิ่นทะเลเซ็ลเดี่ยวกลุ่ม แอ๊ะคริถารค (acritarch) รูปทรงกลมล้อมรอบด้วยแถบเส้นกลางตัว

pteropod (เทอ'โรผอด) หอย (opisthobranch - ออพิส'ธอแบรนค์) ที่อยู่ในวงค์ Pteropoda (เท'เรอพอเด้อ) ซึ่งรวมถึงพวกที่ลอยในทะเล บางครั้งมีเปลือกด้วย เปลือกหอยมักจะเป็นรูปกรวยและประกอบด้วยแร่ aragonite (เออะแระ'เกอไน้ท์) ช่วงอายุที่พบตั้งแต่คริเทเฉิส ถึง โฮเลอซีน

pteropod ooze (เท'เรอผอด อู๊ส) โคลนอินทรีย์ทะเล (pelagic ooze) ที่มีซากของเทเรอผอด อย่างน้อยร้อยละ 30 มีเปลือกที่ทำจากแร่เออะแระเกอไน้ท (*aragonite)* พบโดยทั่วไปที่ระดับความลึกที่ตื้นกว่าอู๊สทะเลอื่นๆ

pteropsid (เทรอบ'เสิด) พืชสีเขียว (class Pteropsida-เท'รอสิเด้อ) ซึ่งมีใบที่มีช่องโหว่ เช่น เฟิรน และพืชมีเมล็ด

pterosaur (เท'เรอซอร์) สมาชิกหนึ่งของไดโนเสาร์บินได้ วงค์เทเรอซอเรีย (order Pterosauria) และอาจรวมถึงอาร์โคซอเรีย (archosauria) มีลักษณะเด่นที่มีการยืดออกเต็มที่ของนิ้วนาง เพื่อยึดปีกที่แผ่ออกไป ปีกที่มีลักษณะเป็นพังผืด และมีการหดลงของขาหลัง ช่วงอายุที่

พบตั้งแต่ไทรแอสิคตอนบน ถึงคริเทเฉิสตอนบน คำพ้องบางส่วน: *pterodactyl (เทเรอแด็ค'เทิ่ล)*

ptilolite (ทิ'ลอไล้ทฺ) ดู: *mordenite (มอร'เดอไน้ทฺ)*

PTRM (พีทีอารเอ็ม) ดู: *partial themoremanent magnetization (พา'เฉิ่ล เธอรโม'เระเมอเนิ่นทฺ แม็กเนอเทอะ'เซเฉิ่น)*

ptycholophe (ไท'คอลอฟี) หอยสองฝาไม่เท่ากัน (lophophore brachiopod - ลอ'เฟอฟอร เบร'คิเออผอด) ที่ฝาบนจะโค้งเป็นหนึ่งพู หรือมากกว่า นอกเหนือจากการเว้าตรงกลาง

ptychopariid (ไท'คอแพ'ริอิด) ไทรเลอไบ๊ทที่อยู่ในวงศ์ไทคอแพริอิเด่อ (order Ptychopariida) ที่มีลักษณะโดยทั่วไปของรอยตะเข็บ (opistharian - ออพิส'เธอเรี่ยน) มากกว่าสามส่วนในช่วงอกและส่วนหัว ช่วงอายุที่พบตั้งแต่ แคมเบรี้ยนตอนล่าง ถึงเพอรเมี่ยน ตอนกลาง

ptygma (ทิก'เม่อ) หินแกรเหนิทที่มีชิ้นส่วนของมิกเมอไท้ท (migmatite) หรือ ไน้ส (gneiss) อยู่ในเนื้อ แสดงลักษณะของการไหลแบบไม่ต่อเนื่อง (disharmonic - ดิสฮาร'เมอหนิค) ศัพท์นี้ยังประยุกต์ใช้กับ สายแร่ เช่น สายแร่ขวอรทส คำพ้อง: *ptygmatic folds (ทิก'แมถิค โฟลดฺสฺ)*

ptygmatic folds (ทิก'แมถิค โฟลดฺสฺ) โฟลด ที่ฮิ้นจโค้งมน และช่วงกว้างของโฟลดเกือบเท่ากับช่วงความยาวของโฟลด; มักเกิดในหินแปรต่างๆ คำพ้อง: *ptygma (ทิก'เมอ)*

public domain (เพิบ'หลิค โด'เมน) (1) ที่ดินสาธารณะ; ที่ดินที่รัฐเป็นเจ้าของ (2) สถานะของผลิตภัณฑ์ สิ่งพิมพ์ต่างๆ และกระบวนการต่างๆ ที่ไม่มีการป้องกันลิขสิทธิ์ หรือสิทธิบัตร

public land (เพิบ'หลิค แลนดฺ) ที่ดินที่รัฐเป็นเจ้าของ

puddle (เพอะ'เดิ้ล) การสะสมของน้ำจืดในที่ลุ่ม หรือโพรงบนพื้นผิวของน้ำแข็ง ที่เกิดจากการละลายของหิมะและน้ำแข็ง

puddle-core dam (เพอะ'เดิ้ล-คอร แดม) เขื่อนดินชนิดหนึ่งซึ่งแกนกลางน้ำซึมผ่านไม่ได้ สร้างขึ้นจากดินเหนียว

puddle wall (เพอะ'เดิ้ล วอล) เขื่อนที่แกนกลางน้ำซึมผ่านไม่ได้ หรือพนังดินเหนียวน้ำซึมผ่านไม่ได้

Puercan (พิว'แคน) ช่วงอายุในอเมริกาเหนือ ที่มีสัตว์เลี้ยงลูกด้วยน้ำนม: เพลีเออซีนตอนล่างสุด (หลังคริเทเฉิส ก่อนดราเกอเนี่ยน (Dragonian) หรือทอเรเจอเรี่ยน (Torrejorian)

puerto (พอร'เทอ หรือพัว'โท) ศัพท์ที่ใช้ในภาคตะวันตกเฉียงใต้ของสหรัฐอเมริกา สำหรับทางข้าม หรือทางผ่านหน้าผา หรือเทือกเขา รากศัพท์: ภาษาสเปน

puffing hole (เพอะ'ฟิ่ง โฮล) ดู: *blowhole (โบ<u>ล</u>'โฮล) [ชายฝั่ง]*

puffy ground (เพอะ'ฟี่ <u>กร</u>าวนดฺ) พื้นดิน ที่เกิดขึ้นบนโคลนชายฝั่งทะเลน้ำตื้น (playa - ไ<u>พล</u>'เอ้อ) โดยการเจริญเติบโตของผลึก ที่ทำให้ตะกอนเกิดการผลักแยกออกจากกัน กลายเป็นกองและรูปหลายเหลี่ยมที่มีการทรุดตัวตรงกลางได้โดยง่าย คำพ้อง: *powdery efflorescence (พาว'เดอรี่ เอ้ฟ<u>ฟล</u>อเระ'เซิ่นซฺ)*

pug (เพิ้ก) ดู: *gouge (เก๊าจฺ) [แหล่งสินแร่]*

pull-apart (พุล'-เออะพารฺท') (1) คำนาม โครงสร้างตะกอนก่อนการอัดตัวแน่นคล้ายพวงไส้กรอก (boudinage - บู'เดอนาจ) ประกอบด้วยชั้นหิน ที่ถูกยืดและขาดออกจากกัน เป็นแผ่นค่อนข้างสั้น ร่องที่เกิดขึ้นถูกเติมเต็มจากด้านบนและล่าง โดยธรณีวัตถุที่ขนาบชั้นที่ถูกดึงขาด (2) ในกลุ่มหินเอิลเทรอเมฝิค (ultramafic) ที่มีก้อนหรือแผ่นแร่โครไม้ท (chromite) ที่ตัดโดยได๊คของหินเซอรเพินทีน ดูไน้ท (serpentine dunite) คำคุณศัพท์: โครงสร้างหรือชั้นหินมีลักษณะถูกดึงแยกออกจากกัน

pull-apart basin (พุล'-เออะพารฺท' เบ'เซิ่น) แอ่งที่เกิดจากการยืด-ขยายออก หรือการขยายออกไปตามระนาบเลื่อนแบบสไตรๆ-สลิพ (strike-slip fault) คำพ้อง: *sag pond (แซ้ก พอนดฺ); rhombochasm (รอมเบอแค'เซิ่ม)*

pulp (เพิ้ลพฺ) ส่วนผสมของผงถ่านหิน และน้ำ

pulpit rock (พุล'ผิท ร็อค) ดู: *chimney rock (ชิม'นี่ ร็อค)*

pulpy peat (เพิลพี่ พี้ท) ดู: *sedimentary peat (เซะเดอเม็นเทอรี่ พี้ท)*

pulsating spring (เพิล'เซทิ่ง ส<u>ปริ</u>ง') ดู: *geyser (ไก'เซ่อร)*

pulsation (เพิลเซ'เฉิ่น) [การลำดับชั้นหิน] (1) ช่วงเวลาที่นานเกือบเท่ากับช่วงเวลาทางธรณีกาล ที่เป็นตัวแทนของการเคลื่อนที่แบบการเปลี่ยนแปลงระดับน้ำทะเล (eustatic - ยูสแต'ถิค) ที่ทำให้เกิดการรุกล้ำ และการถดถอย สลับกันของน้ำทะเลอย่างกว้างขวางทั่วทุกทวีป เปรียบเทียบ: *oscillation (ออเซอเล'เฉิ่น) [การลำดับชั้นหิน]* (2) ขั้นตอน หรือการเปลี่ยนแปลงที่แตกต่างเด่นชัดในชุดลำดับของการเคลื่อนที่ที่เกิดขึ้นเป็นจังหวะ หรืออย่างสม่ำเสมอ (3) [เท็คทอหนิคสฺ] เวลาเล็กน้อยของการเปลี่ยนรูปหรือการแบ่งย่อยของยุค (subdivisions - ซับ'เดอวิเฉิ่น) ที่เป็นเวลานานมาก เช่น การเกิดเทือกเขา เปรียบเทียบ: *event (อิเว้นทฺ) [เท็คทอหนิคสฺ]; disturbance (ดิสเตอเบ้นซฺ)*

pulsation tectonics (เพิลเซ'เฉิ่น เท็คทอ'หนิคสฺ) ทฤษฎีของเท็คทอหนิคสฺที่เกี่ยวข้องกับน้ำ และการไหลขึ้นของเนื้อโลกที่ร้อน (plumes) จากนั้นจึงเกิดการ

pulse (เพิ้ลสฺ) ในระบบนิเวศ การเพิ่มจำนวนขึ้นอย่างรวดเร็วของสิ่งมีชีวิต หรือชนิดต่างๆ ของสิ่งมีชีวิต โดยปกติเป็นช่วงเวลาที่เกิดขึ้นเป็นประจำ

pulsed-neutron-capture log (เพิ้ลสฺดฺ-นู ทรอน แค็พ เช่อรฺ ล้อก) ล้อกกัมมันตภาพรังสี (radioactivity – เรดิโอแอ๊ค ทิเวอที่) พิเศษของนูทรอน-แกเม่อ ล้อก โดยเครื่องกำเนิดนูทรอนที่สร้างการระเบิดแบบสั้นของนูทรอนพลังงานสูง (ประมาณ 14 Mev) ซึ่งมีการชะลอความเร็วในหลุมเจาะ และในหินใกล้เคียง ให้อยู่ในระดับพลังงานความร้อน (ประมาณ 0.025 EV) ซึ่งจับได้โดยนูเคลียส (โดยเฉพาะคลอรีน) ทำให้เกิดการปลดปล่อยรังสีแกเม่อล็อก ใช้ในบ่อน้ำมันที่มีท่อบุผนังเพื่อตรวจสอบการเปลี่ยนแปลงความอิ่มตัวของของไหลในระหว่างการผลิตน้ำมัน มีการทำตลาดภายใต้ชื่อทางการค้าต่างๆ เช่น Neutron Lifetime Log (นู ทรอน ไล้ฟ ไทมฺ ล็อก), Thermal Decay Time Log (เธอรเมิ่ล ดีเค ไทมฺ ล้อก)

pulverite (เพิ่ล เวอไร้ทฺ) หินตะกอนสังเคราะห์ ที่ประกอบด้วยส่วนผสมรวมขนาดทรายแป้ง หรือดิน ที่ใช้ในการก่อสร้าง (nonclastic) ทำเลียนแบบเนื้อหินลูทีล (lutile) ที่มีกำเนิดจากการพัดพา เช่น หินชนิดหนึ่งที่เกิดจากผนังเซ็ลสิลิเค่อของไดเออะทอม สะกดได้อีกแบบ: *pulveryte (เพิ่ล เวอไร้ทฺ)*

pulverulent (เพิ่ลเวเรอ เลิ่นทฺ หรือเพิ่ลเวอร เยอเลิ่นทฺ) หมายถึง แร่ที่ป่นเป็นแป้งได้ง่าย

pumice (เพอะ เมิซ หรือพิว เมิซ) หินตะกอนภูเขาไฟรูพรุนสูง มีความหนาแน่นต่ำมาก และมีผนังพรุนบาง

pumice fall (เพอะ เมิซ ฟอล) การตกลงของหินภูเขาไฟจากควันระเบิด; เพอะเมิซ ตกลงมา เปรียบเทียบ: *ash fall (แอ๊ฌ ฟอล)*

pumice flow (เพอะ เมิซ โฟล) การไหลจากลาดภูเขาไฟของหินตะกอนภูเขาไฟ (pyroclastic flow) ซึ่งส่วนใหญ่เป็นเศษชิ้นส่วนของหินภูเขาไฟ เปรียบเทียบ: *ash flow (แอ๊ฌ โฟล)*

pumiceous (พิวมิ เฉิส หรือเพอมิ เฉิส) เนื้อหินมีรูพรุนของหินภูเขาไฟ ที่เกิดจากรูฟองอากาศขนาดเล็กมาก เช่น ในหินเพอะเมิซ เนื้อละเอียดกว่า scoriaceous (สกอรีเอ เฉิส)

pumpage (เพิ้มผิจ) (1) ปริมาณของน้ำหรือของเหลวอื่นๆ ที่สูบขึ้นมา เช่น การสูบน้ำบาดาล หรือน้ำมัน (2) ทำการสูบน้ำ

pumpellyite (เพิมเพลีไอ๊ทฺ) ชื่อกลุ่มแร่ ในระบบผลึกมอเนอคลิหนิค ซึ่งมีสูตรเคมีโดยทั่วไป $Ca_2AB^{3+}(SiO_4)(Si_2O_7)(OH,O)_2H_2O$ โดยที่ A=Mg,Mn^{2+},Fe^{2+},Fe^{3+} หรือ Al และ B=Al Fe^{3+} Mn^{3+} หรือ Cr ดู: *chlorastrolite (โคลรแอสเตรอไล้ทฺ)* คำพ้อง: *zonochlorite (โซโนคลอไร้ทฺ); lotrite (ลอไทร้ทฺ)*

pumpellyite-prehnite facies (เพิมเพลีไอ๊ทฺ-พรี ไน้ทฺ เฟ ฉีส) เฟฉีส (ชุดของกลุ่มแร่แปรสภาพ) ซึ่งมี metagraywackes (เมะเทอเกร แวะเค่อ) ที่ประกอบด้วย แอลไบ๊ท+ขวอรทส + พรีไน้ท+ เพิมเพลีไอ๊ท + คลอไร้ท+ สฟีน เป็นที่เชื่อกันโดยทั่วไปเป็นตัวแทนสภาวะของความดัน-อุณหภูมิระหว่าง *zeolite facies (ซีเออไล้ทฺ เฟ ฉีส)* และ *greenschist facies (กรีน ฉิสทฺ เฟ ฉีส)* ชนิดอื่นๆ เช่น *prehnite-pumpellyite facies (พรี ไน้ทฺ-เพิมเพลีไอ๊ทฺ เฟ ฉีส)*

Pumpelly's rule (เพิมเพ ลีสฺ รูล) กฎที่ว่า แกนโฟลดขนาดเล็กจะสอดคล้องกับแกนโฟลดขนาดใหญ่ ที่เกิดในช่วงเวลาของการเปลี่ยนรูปหรือลักษณะเดียวกัน

pumping test (เพิ้ม พิ่ง เท้สทฺ) การทดสอบที่ทำโดยการสูบน้ำจากบ่อหนึ่งๆ โดยทั่วไปในอัตราคงที่ และสังเกตการเปลี่ยนแปลงในระดับน้ำในชั้นหินอุ้มน้ำ อาจจะใช้ในการกำหนดสมรรถนะของบ่อและสมบัติเชิงแรงดันน้ำของชั้นหินอุ้มน้ำ เปรียบเทียบ: *aquifer test (แอ๊ะเคอเฟ่อรฺ เท้สทฺ)*

punch register (เพิ้นชฺ เระ เจิ๊สเต้อร) ทำให้เกิดรูเจาะต่างๆ ณ ตำแหน่งที่กำหนดไว้ในแผนที่ที่คัดลอกไว้หลาย ๆ แผ่น ซึ่งจัดอยู่เป็นชุดทะเบียนที่สมบูรณ์แบบสำหรับแทรกใส่หมุด หรือกระดุม เพื่อที่จะทำให้สามารถเก็บรักษาชุดทะเบียนนั้นไว้ ในขั้นตอนการทำแผนที่ที่ต่อเนื่อง และในการจัดเตรียมเตรียมฟิลมถ่ายภาพ ที่จะใช้ในการทำแผ่นพิมพ์สีต่างๆ เปรียบเทียบ: *register punch (เระ เจิสเต้อร เพิ้นชฺ)*

punctuated equilibria (เพิ้งคฺ เฌอเวเถิด อีควิลิ เบรี้ย) รูปแบบของวิวัฒนาการที่เด่นชัดในบันทึกด้านเฟาะเซิ่ลซึ่งรูปพรรณสัณฐานของสายพันธุ์ยังอยู่คงที่เป็นระยะเวลานาน และสายพันธุ์ลูกหลานค่อยๆ วิวัฒนาการในภูมิภาคต่างๆ หรือในพื้นที่โดดเดี่ยว เช่น เกาะ (allopatry - เออะลอ เพอทรี่) และปรากฏค่อนข้างทันที โดยที่สายพันธุ์บรรพบุรุษโดยทั่วไปคงอยู่ได้โดยไม่เปลี่ยนรูปพรรณสัณฐาน

punctuated gradualism (เพิ้งคฺ เฌอเวเถิด แกร๊ะ เจอเวอลิเซิ่ม) รูปแบบวิวัฒนาการที่แสดงโดยสายพันธุ์ลูกหลาน (lineages - ลินิเอจสฺ) บางชนิด ซึ่งช่วงเวลาของการเปลี่ยนแปลงรูปร่างโดยการค่อยเป็นค่อยไปแบบสายพันธุ์เดียว (phyletic เฟ่ละ ถิค) สลับกับช่วงเวลาของความคงที่ทางรูปพรรณสัณฐาน หรือการชะงักงัน เปรียบเทียบ: *punctuated equilibria (เพิ้งคฺ เฌอเวเถิด อีควิลิ บรี่เอ้อ)*

punctuational evolution (เพิงคฺเชอเว˘เฌอเนิ่ล เอ๊ะเวอลู˘เฌิ่น) รูปแบบวิวัฒนาการที่ซึ่งมีสายพันธุ์ใหม่เกินขึ้น ทันที ผ่านการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ในลักษณะที่สำคัญในช่วงเวลาที่สั้นมาก และจากนั้นยังคงลักษณะต่างๆ เหล่านั้นเป็นหลักอยู่เป็นเวลานาน เมื่อนำไปใช้ในระดับสายพันธุ์ เป็นที่รู้จักกันว่าเป็น *punctuated equilibria (เพิงคฺ˘เฌอเวเถิด อี˘ควิลิ˘บรีเอ้อ)* เปรียบเทียบ: *episodic evolution (เอ๊ะเผอะซอดิค เอ๊ะเวอลู˘เฌิ่น)*

punky (เพิ้งคี่) หมายถึง หินกึ่งแข็งตัว เช่น คราบหินปูน โดยเฉพาะเทิ้ฟซึ่งมีเนื้อยึดติดกัน หรือแข็งตัว

puppet (เพอะ˘เผิท) ดู: *loess doll (เลส หรือเลิส ดอล)*

Purbeckian (เพอรเบ˘เคี่ยน) หินช่วงอายุระดับภูมิภาคยุโรป (สหราชอาณาจักร): คริเทเฉิสตอนล่างสุด (lowermost Cretaceous) (เหนือพอรทแลนเดี้ยน (Portlandian) ใต้วีลเดิ้น (Wealden)

pure coal (พิวรฺ หรือพยูรฺ โคล) คำพ้องอย่างไม่เป็นทางการของ *vitrain (วิ˘เทรน)*

pure rotation (พิวรฺ โรเท˘เฌิ่น) ดู: *rotational strain (โรเท˘เฌิน เนิ่ล สเตรน˘)*

pure shear (พิวรฺ ฉิรฺ) ตัวอย่างเฉพาะของการเปลี่ยนรูปโดยไม่มีการหมุน ซึ่งวัตถุถูกยืดออกในทิศทางเดียว และสั้นลงในทิศทางตั้งฉากกับแนวยาว เปรียบเทียบ: *simple shear (ซิม˘เพิ่ล ฉิรฺ)*

purga (พุร˘เก้อ) พายุหิมะขั้วโลกเหนือที่มีความรุนแรง รากศัพท์: Karelian “purgu” (เคอรีเลี่ยน พรุเก้อ) หมายถึง “พายุหิมะ”

purgatory (เพอรฺ˘เกอทอรี่) (1) ศัพท์หนึ่งที่ใช้ในเขตตะวันออกเฉียงเหนือของสหรัฐ (New England - นิว อิงเลิ่นด) สำหรับหุบเหวแคบ ยาว และลึก ผนังสองข้างชันตามชายฝั่งที่ขรุขระ ที่ซึ่งคลื่นวิ่งกระทบแสงดังลั่น และรุนแรงในระหว่างมีพายุ พื้นเหวด้านล่างมีโขดหินแตกเหลี่ยมขนาดใหญ่ และยากที่จะสำรวจ (2) ที่ลุ่มชื้นแฉะที่เสี่ยงอันตราย หรือยากที่จะสำรวจ (3) นรก

purge well (เพิรฺจ เวล) บ่อ ที่ออกแบบเพื่อควบคุมการเคลื่อนไหลของสารปนเปื้อนในน้ำบาดาล และกำจัดสิ่งปนเปื้อนเพื่อปรับปรุงคุณภาพ

purl (เพอ˘เริ่ล หรือเพอรฺ) แม่น้ำ หรือลำธารที่หมุนวนหรือไหลวนอย่างรวดเร็วรอบๆ สิ่งกีดขวาง; ธารน้ำที่ไหลมีเสียงเบาๆ

purple copper ore *(เพอรฺ˘เพิ่ล เคาะ˘เพ่อร ออร)* ดู: *bornite (บอร˘ไน้ท)*

push (พุฌ) [อุทกพลศาสตร์] แรงลมที่ปะทะยอดคลื่น เปรียบเทียบ: *drag (แดร็ก) [อุทกพลศาสตร์]*

push moraine (พุฌ เมอเรน˘) เมอเรนที่ประกอบด้วยธรณีวัตถุถูกผลักไปพร้อมกับ หรือเปลี่ยนรูปร่างโดยธารน้ำแข็งที่ไหลไปข้างหน้า คำพ้อง: *shoved moraine (เฌ้ฟดฺ เมอเรน˘); upsetted moraine (เอิพเซท˘เถิด เมอเรน˘); thrust moraine (เธริ้สทฺ เมอเรน˘)*

push-pull wave (พุฌ-พุล เว้ฟ) ดู: *P wave (พี เว้ฟ)*

puy (พวี หรือพุย) ส่วนที่เหลือของภูเขาไฟรูปกรวยขนาดเล็ก; เป็นศัพท์ภาษาฝรั่งเศส สำหรับโครงสร้างดังกล่าวในเขตโอแวรญ (Auvergne) ตอนกลางของฝรั่งเศส

puzzolan (พ็อท˘เซอเลิ่น) ดู: *pozzolan (พ็อท˘เซอเลิ่น)*

P wave (พี เว้ฟ) คลื่นไซ้สมิคที่ทำให้การเคลื่อนที่ของอนุภาค (แบบบีบอัดและขยายสลับกัน) เคลื่อนในทิศทางขนานไปกับการเคลื่อนที่ของคลื่น เป็นคลื่นที่เดินทางเร็วกว่าคลื่นไซ้สมิคอื่นๆ มีความเร็วประมาณ 1.5 - 6.0 กิโลเมตร/วินาที ในหินตะกอน, 5.5 - 7.2 กิโลเมตร/วินาที ในเปลือกโลก, 7.8 - 8.5 กิโลเมตร/วินาที ในแมนเทิลชั้นบนและอาจถึง 14 กิโลเมตร/วินาที ในแมนเทิล และ 8 - 12 กิโลเมตร/วินาที ในแกนโลก คลื่นเสียงต่างๆ เป็นคลื่นพี อักษร P มาจาก primary (ไพร˘เมรี่) ตั้งชื่อเช่นนั้นเพราะเป็นคลื่นที่มาถึงคลื่นแรกจากการเกิดแผ่นดินไหว คำพ้อง: *longitudinal wave (ลอน˘เจอถูดเนิ่ล เว้ฟ); pressure wave (เพระ˘เฌ่อรฺ เว้ฟ); dilatational wave (ดิเลอเท˘เฌอเนิ่ล เว้ฟ); primary wave (ไพร˘เมรี่ เว้ฟ); compressional wave (เคิม ˘เพระเฌอเนิ่ล เว้ฟ); push-pull wave (พุฌ-พุล เว้ฟ)* เปรียบเทียบ: *S wave (เอ๊ส เว้ฟ); surface wave (เซอรฺ˘เฟิซ เว้ฟ) [แผ่นดินไหววิทยา]*

pycnocline (พิค˘เนอไคลน) การเปลี่ยนแปลงความหนาแน่นของน้ำในมหาสมุทร หรือทะเลสาบ หรือหิน ต่อความลึก โดยเฉพาะ การเปลี่ยนแปลงความหนาแน่นอย่างรวดเร็วด้วยการแทนที่ในแนวดิ่ง

pycnometer (พิคนอ˘เมอเท่อรฺ) ภาชนะแก้วคอยาวและแคบที่ทราบปริมาตร นำมาใช้ในการวัดค่าความถ่วงจำเพาะของสารที่เป็นเม็ดทรายและผง

pygidium (ไพจิ˘เดี้ยม) โครงสร้างหางหรือบริเวณปลายตัวของสัตว์ไม่มีกระดูกสันหลังต่างๆ โดยเฉพาะ ส่วนหลังหรือชิ้นส่วนหางของไทรเลอไบ๊ท คำพหูพจน์: pygidia (ไพจิ˘เดีย) คำคุณศัพท์: pygidial *(ไพจิ˘เดี้ยล)*

pyralmandite (ไพแอล´เมินได๊ท) แร่การเหนิท มีองค์ประกอบอยู่ระหว่างไพโรพและแอลเมินดีน

pyralspite (ไพเริล´สไปีท) กลุ่มหนึ่งของแร่การเหนิทที่มีสูตรเคมี $M_3Al_2(SiO_4)_3$ โดยที่ M= Mg, Fe^{+2} หรือ Mn^{+2} ได้แก่ ไพโหรพ (pyrope) แอลเมินดีน (almandine) และสเป๊ะเซอรไท้ท (spessartine) และรูปแบบกลางอื่นๆ

pyramid (พิ´เรอหมิด) [ผลึกศาสตร์] รูปแบบผลึกที่ประกอบด้วยหน้าผลึก สาม สี่ หก แปด หรือ สิบสองหน้า ที่ไม่ขนานกันและมีจุดร่วมกัน เปรียบเทียบ: *dipyramid (ไดพิ´เรอหมิด)* คำคุณศัพท์: *pyramidal (พิเรอมิ´เดิ้ล หรือ แพเรอ´เมอเดิ้ล)*

pyramidal (พิเรอมิ´เดิ้ล หรือเพอแร´เมอเดิ้ล) มีความสมมาตรของพิเรอหมิด

pyramidal cleavage (พิเรอมิ´เดิ้ล <u>คลี</u>´หวิจ) คลีหวิจของแร่ที่ขนานไปกับหน้าผลึกต่างๆ ของหน้าพิเรอหมิด เช่น คลีหวิจ (หน้า 101) ของแร่ซีไล้ท

pyramidal dune (พิเรอมิ´เดิ้ล ดูน) ดู: *star dune (สตาร´ ดูน)*

pyramidal peak (พิเรอมิ´เดิ้ล พี้ค) ดู: *เขายอดแหลม; hom (ฮอรฺน) [ธรณีวิทยาธารน้ำแข็ง]*

pyramidal system (พิเรอมิ´เดิ้ล ซิส´เติ้ม) ดู: *tetragonal system (เทะแ<u>ทระ</u>´เกอเนิ่ล ซิส´เติ้ม)*

pyramid pebble (พิ´เรอหมิด เพะเบิ้ล) ดู: *dreikanter (ได<u>ร</u>ค้านเท่อร)*

pyrargyrite (ไพรารฺ´เจอไร้ท) แร่สีแดงเข้ม เทา หรือ ดำ รูปผลึกรอมโบฮีเดริ้ล: Ag_3SbS_3 เป็นแร่มีสัณฐานเดียว (isomorphous - ไอเซอมอรเฟิส) กับแร่ proustite (<u>พรู</u>´สไต๊ท) และเป็นแร่มีหลายสัณฐาน (polymorphous - โพลีมอรฺ´เฟิส) กับแร่ pyrostilpnite (ไพเรอสติ๊ลพฺไน้ท) และเป็นสินแร่สำคัญของเงิน คำพ้อง: *dark ruby silver (ด๊ารฺค รู´บี้ ซิล´เว่อร); dark red silver ore (ด๊ารฺค เร้ด ซิล´เว่อร ออร)*

Pyrenean Orogeny (พิเรอ´เนี่ยน หรือพิเรอนี´เอิ้น ออเราะ´เจอนี่) การก่อเกิดเทือกเขาพิเรอนีซ (Pyrenees) กั้นระหว่างประเทศฝรั่งเศส และสเปน ซึ่งเป็นหนึ่งใน 30 หรือมากกว่าเทือกเขาที่เกิดในช่วงอายุสั้นๆ ในช่วงระหว่าง อีเออซีนช่วงปลาย (Eocene) ระหว่างหินช่วงอายุแบริโอเนี่ยน (Barionian) และ ลูเดี้ยน (Ludian)

Pyrenean-type facies series (พิเรอนี´เอิ้น-ไท้พ เฟ´ฌีส ซิ´รี่ส) หินที่เกิดขึ้นในการแปรสภาพภูมิภาคในประเภท dynamothermal (ไดเนอโมเธอรเมิ่ล) ลักษณะของเทือกเขา Pyrenees (พิเรอนีซ) ซึ่งอยู่ในช่วงความดัน 350-500 MPa ในชุดลำดับแร่ตามลำดับของอุณหภูมิที่เพิ่มขึ้น ได้แก่ staurolite (สตอ´เรอไล้ท) –andalusite (แอนเดอลู´ไซ้ท) – sillimanite (ซิ´เลอเมอไน้ท) -cordierite (คอร´ดีเออไร้ท)

pyreneite (ไพเรอนี´ไอ๊ท) ดู: *melanite (เม´เลอไน้ท)*

pyric pond (ไพ´หริค หรือพิ´หริค พอนด) พรุที่ไฟไหม้เอง และเกิดเป็นหลุมยุบที่มีน้ำขัง

pyrite (ไพ´ไร้ท) (1) แร่ผลึกลูกบาศก์ โดยทั่วไปสีบรอนซ อ่อนหรือสีทองเหลือง: FeS_2 เป็นแร่ทวิสัณฐาน (dimorphous-ไดมอรเฟิส) กับมารเคอไซ้ทและมักจะมีโลหะอื่นๆ เจือในปริมาณเล็กน้อย แร่ไพไร้ทมีความวาวแบบโลหะ และไม่มีระนาบแตก และมักเข้าใจผิดคิดว่าเป็นทอง (ซึ่งอ่อนและหนักกว่า) โดยทั่วไปตกผลึกแบบลูกบาศก์ (ที่หน้าผลึกมักจะเป็นริ้ว) octahedrons (อ็อคเทอะฮีเด<u>ริ</u>้นสฺ) หรือ pyritohedrons (เพอไรเทอฮีเด<u>ริ</u>้นสฺ) และยังเกิดขึ้นเป็นก้อนไร้รูปร่าง แบบมวลแน่น ไพไร้ทเป็นแร่เซิลไฟดที่เกิดขึ้น และพบได้ทั่วไป เช่น อยู่ในโพรงกลมในหินตะกอน และชั้นถ่าน หรือเป็นสายแร่ปกติที่สัมพันธ์กับแร่ต่างชนิดอื่นๆ ไพไร้ทเป็นสินแร่สำคัญของเซิลเฟอร และอาจเป็นสินแร่เหล็ก และเผาได้เป็นเซิลเฟอรไดอ็อกไซด และกรดเซิลฟิวหริค บางครั้งทำเหมืองเพื่อหาแร่ทอง และทองแดงที่สัมพันธ์กัน เปรียบเทียบ: *pyrites (ไพไร้ทสฺ)* คำพ้อง: *iron pyrites (ไอเริ่น ไพไร้ทสฺ); fool's gold (ฟูลสฺ โกลดฺ); mundic (เมิน´ดิค); common pyrites (คอ´เมิ่น ไพไร้ทสฺ)* (2) ชื่อกลุ่มแร่ที่มีสัณฐานเดียวกับไพไร้ท ที่มีสูตรเคมีทั่วไปเป็น: AX_2 โดยที่ A=Fe, Co, Ni, Mn, Cu, Ru, Os, Ir หรือ Pt และ X= S และที่หายากกว่า Se, Te, Sb, หรือ As

pyrites (ไพ´ไร้ทสฺ) แร่เซิลไฟดเนื้อโลหะหลากชนิด โดยที่ไพไร้ทเป็นแร่ที่พบมากที่สุด ใช้ศัพท์นี้ได้กับคำที่เหมาะสมที่บ่งถึงส่วนประกอบโลหะ เช่น ไพไร้ทที่มีทองแดง (chalcopyrite – แคลเคอไพ´ไร้ท), ไพไร้ทที่มีดีบุก (stannite – สแต´ไน้ท), ไพไร้ทที่มีเหล็กสีขาว (marcasite – มาร´เคอไซ้ท), ไพไร้ทที่มีสารหนู (arsenopyrite – อารเซอโนไพ´ไร้ท), ไพไร้ทที่มีโคบ๊อลท (linnaeite – เลอ´นีไอ๊ท), และไพไร้ทที่มีนิเคิ่ล (millerite – มิ´เลอไร้ท) เมื่อใช้อย่างแพร่หลาย และไม่อ้างถึงสมบัติเฉพาะ ศัพท์นี้มักจะหมายถึง ไพไร้ท

pyrite-type pressure shadow (ไพ´ไร้ท-ไท้พ เพ<u>ระ</u>´เฌ่อรฺ แฌ´โด้) ความดันแรงที่มีน้ำหนักเบาเกิดขึ้นเมื่อการเพิ่มความดันไม่ยังวัตถุแข็ง โดยทั่วไปเส้นใยต่างๆ จะเป็นวัตถุที่แตกต่างจากสิ่งที่อยู่ในวัตถุ

แข็ง เปรียบเทียบ: *crinoid-type pressure shadow (ไคร์นอยด์-ไท้พ เพระเฌ่อร์ แฌ่โด่)*

pyritohedral (เพอ'ไรเทอฮี'เดริ้ล) คำคุณศัพท์ของ *pyritohedron (เพอ'ไรเทอฮี'เดริ้น)*

pyritohedron (เพอ'ไรเทอฮี'เดริ้น) รูปแบบผลึก ซึ่งมี 12 หน้าผลึก (dodecahedron – โดเด๊ะ'เคอะฮีเดริ้น) ประกอบด้วยหน้าผลึก ห้าเหลี่ยมซึ่งไม่เท่ากันจำนวน 12 หน้า มีความสมมาตรเป็น 2/m3 และมีดัชนีเป็น 6 ตั้งชื่อตามชื่อไพไร้ท ซึ่งมีลักษณะรูปผลึกเป็นเช่นนี้ คำคุณศัพท์: pyritohedral (เพอ'ไรเทอฮี'เดริ้ล) เปรียบเทียบ: *rhombic dodecahedron (รอม'บิค โดเด๊ะ'เคอะฮีเดริ้น)* คำพ้อง: *pyritoid (เพอ'ไรทอยด์)*

pyritoid (เพอ'ไรทอยด์ หรือเพอริ'ทอยด์) คำนาม คำพ้องของ *pyritohedron (เพอ'ไรเทอฮี'เดริ้น)*

pyrochlore (ไพ'เรอคลอร์) (1) แร่สีเหลืองอ่อน แดง น้ำตาล หรือ ดำ ในระบบคิวบิค: $(Na,Ca)_2(Nb,Ta)_2O_6$ (OH,F) เป็นแร่ทวิสัณฐาน isomorphous (ไอโซมอร์'เฟิส) กับแร่ microlite (ไม'เครอไล้ท์) ที่มี Nb มากกว่า Ta และมักจะมี cerium (ซีเรี่ยม) และ titanium pyrochlore (ไทเทเนี่ยม ไพเรอโคลร์) เกิดในสายเพกเมอไท้ทที่ได้มาจากหินอัคนีแอลเคอไล และส่วนประกอบของสินแร่ไนเออเบี้ยม คำพ้อง: *pyrrhite (พี'ไร้ท์)* (2) กลุ่มหนึ่งของแร่ต่างๆ ที่มีสูตรเคมีทั่วไปเป็น: $A_2B_2O_6$(O,OH,F) โดยที่ A=Na,Ca, K, Fe^{2+},U^{4+}, Sb^{3+}, Pb, Th, Ce, หรือ Y และ B = Nb, Ta, Ti, Sn, Fe^{3+} หรือ W แร่กลุ่มนี้ได้แก่ ไพเรอคลอร (pyrochlore), ไมเครอไล้ท (microlite), เบเทอไฟ้ท์ (betafite) และ แพนเดอไอ๊ท (pandaite)

pyrochroite (ไพโรโครไอ๊ท์) แร่ผลึกไทรโกเนิ่ลของกลุ่มแร่บรูไซ้ท (brucite): $Mn(OH)_2$ มีสีขาวเมื่อสด แต่จะมีสีเข้มเมื่อได้รับแสงสว่าง มีลักษณะคล้ายคลึงกับแร่บรูไซ้ท (brucite) ซึ่งเป็นแร่ที่รูปผลึกเหมือนกัน (isomorphic - ไอเซอมอร์ฟิค)

pyroclast (ไพ'โรแคล้สท) ธรณีวัตถุแต่ละชิ้นที่พุ่งออกมาในระหว่างการระเบิดของภูเขาไฟ โดยปกติ จัดแบ่งตามขนาด

pyroclastic (ไพโรแคล้ส'ติค) เกี่ยวกับ ธรณีวัตถุที่เกิดจากการระเบิดของภูเขาไฟ หรือพ่นออกจากปล่องภูเขาไฟ; นอกจากนี้ยังเกี่ยวกับเนื้อหิน ที่กำเนิดจากการระเบิด ไม่ใช่คำพ้องของคำคุณศัพท์ของภูเขาไฟ (volcanic – วอลแค'หนิค)

pyroclastic breccia (ไพโรแคล้ส'ติค เบร๊ะ'เชี่ย) ดู: *explosion breccia (อิกสโปล'เฌิน เบร๊ะ'เชี่ย)*

pyroclastic density current (ไพโรแคล้ส'ติค เด็น'เซอที่ เคอ'เริ่นท์) ส่วนผสมของไพโรแคล้ส และแก๊สที่เคลื่อนที่ไปด้านล่าง โดยการควบคุมของแรงโน้มถ่วง เป็นศัพท์ทั่วไปซึ่งรวมเอา *pyroclastic flow (ไพโรแคล้ส'ติค โฟล)* และ *pyroclastic surge (ไพโรแคล้ส'ติค เซิร์จ)*

pyroclastic deposit (ไพโรแคล้ส'ติค ดิพอ'เสิท) ศัพท์ทั่วไปสำหรับ การทับถมของ *pyroclasts (ไพโรแคล้สทส')* คำพ้อง: *tephra (เทะ'เฟร่อ)*

pyroclastic flow (ไพโรแคล้ส'ติค โฟล) การไหลของวัตถุความหนาแน่นสูง (pyroclastic material - ไพโรแคล้ส'ติค เมอะทิ'เรี่ยล) มักจะร้อนมาก และประกอบด้วยส่วนผสมของแก๊ส และอนุภาคต่างๆ คำพ้องของ *ash flow (แอ๊ฌ โฟล)* ซึ่งใช้โดยทั่วไปหมายถึง ash flow (แอ๊ฌ โฟล) ที่ประกอบด้วยไพโรแคล้สทส (pyroclasts) ขนาดขี้เถ้า เปรียบเทียบ: *pyroclastic surge (ไพโรแคล้ส'ติค เซิร์จ)*

pyroclastic surge (ไพโรแคล้สติค เซิรจ) การทะลักของไพโรแคล้สติค ความหนาแน่นต่ำ; ประเภทของการทะลัก ได้แก่ การทะลักที่ฐาน (base surges - เบส เซิร์จส์) การทะลักของฝุ่นขี้เถ้า (ash-cloud surges - แอ๊ฌ-คลาวด์ เซิร์จส์) และการทะลักที่พื้นดิน (ground surges – กราวน์ด์ เซิร์จส์)

pyrolite (ไพโรไล้ท์) สมมติฐานของวัตถุของแมนเทิ่ลชั้นบนที่ประกอบด้วยบะซ้อลท หนึ่งส่วนต่อดูไน้ท (dunite) สามส่วน และมีส่วนประกอบหลักเป็นออเลอวีน และไพร็อกซีน

pyrolusite (ไพโรลู'ไซ้ท์) แร่สีดำ หรือ สีเทาโลหะเข้ม ในระบบผลึกเทแทระเกอเนิล ของกลุ่มรูทีล: MnO_2 เป็นสินแร่สำคัญที่สุดของแมงเกอนีส และมีทวิสัณฐาน (dimorphous – ไดมอร์'เฟิส) กับแร่แรมสเดไล้ท (ramsdellite) ไพโรลูไซ้ทโดยปกติมีเนื้อมวลสมานแน่นหรือรูปคล้ายผักชี บางครั้งมีโครงสร้างแบบเส้นใย หรือรัศมี คำพ้อง: *polianite (โพ'ลีเออไน้ท์); gray manganese ore (เกร แมง'เกอนีส ออร)*

pyromelane (ไพโรเม'เลน) ดู: *brookite (บรู๊'ไค้ท์)*

pyrometallurgy (ไพโรเม'เทอเลอร์จี) การแยกตัวทางเคมีของธาตุโลหะหนึ่งๆ ออกจากตัวสินแร่ และเพิ่มความเข้มข้นมากขึ้น โดยการใช้ความร้อนที่อุณหภูมิสูง เช่น การหลอม/คั่ว การถลุง และการกลั่นสกัด

pyrometamorphism (ไพ'โรเมะเทอมอร์'ฟิเซิ่ม) (1) การแปรสภาพที่เกิดขึ้นโดยประทศจากความดัน หรือแรงไอนำ ที่อุณหภูมิใกล้จุดหลอมเหลวของแร่องค์ประกอบ เป็นการแปรสภาพ

เฉพาะที่ ซึ่งเป็นผลมาจากอุณหภูมิที่สูงผิดปกติที่บริเวณสัมผัสของหินกับแม็กเม่อ เช่น ใน xenoliths (เซะ´เนอหลิธสฺ) เปรียบเทียบ: *igneous metamorphism (อิกเนิส เมะเทอมอรฺ´ฟิเซิ่ม)* (2) การแปรสภาพที่เกิดจากฟ้าผ่า และการเผาไหม้ของชั้นถ่านหิน

pyrometasomatic (ไพ´โรเมะเทอโซแม´ถิค) เกิดจากการเปลี่ยนแปลงทางเคมี และแร่ (metasomatic - เมะ´เทอโซแม´ถิค) ในหินต่างๆ พบมากในหินปูนที่/หรือใกล้กับบริเวณสัมผัสกับหินอัคนีแทรกซอน ภายใต้อิทธิพลของแม็กเม่อที่อุณหภูมิและความดันสูง

pyrometasomatism (ไพ´โรเมะเทอโซ´เมอทิเซิ่ม) การเกิดแหล่งแร่แบบแปรสัมผัส ที่อุณหภูมิสูง โดยพลังงานที่มาจากหินอัคนีแทรกซอน และสัมพันธ์กับการแทรกของแม็กเม่อ ที่มีการเพิ่มหรือละลายออกของส่วนประกอบต่างๆ; ดู: *skarn formation (สการนฺ´ ฟอรเม´เฌิ่น)* เปรียบเทียบ: *metasomatism (เมะเทอโซ´เมอทิเซิ่ม)*

pyrometer (ไพรอ´เมอเท่อรฺ) เครื่องมือชนิดหนึ่งซึ่งใช้วัดอุณหภูมิสูง เช่น ของลาเว่อที่หลอมเหลว โดยการใช้วิธีการทางไฟฟ้าหรือทางแสง ดู: *optical pyrometer (อ็อพ´ทิเคิ่ล ไพรอ´เมอเท่อรฺ); pyrometry (ไพรอ´เมอทรี่)*

pyrometric cone (ไพเรอเมะ´ถริค โคน) ดู: *Seger cone (เซะ´เก้อร หรือซี´เก้อร โคน)*

pyrometry (ไพรอ´เมอทรี่) การวัดอุณหภูมิสูงต่างๆ โดยวิธีการทางแสงหรือทางไฟฟ้า โดยใช้ pyrometer (ไพรอเมอ´เท่อรฺ) การประยุกต์ใช้ทางธรณีวิทยาคือ ใช้วัดลาเว่อที่ร้อนเรืองแสง

pyromorphite (ไพเรอมอร´ไฟ้ท) แร่สีเขียว เหลือง น้ำตาล เทา หรือ ขาว ในระบบผลึกเฮ็กแซะเกอเนิ่ล ของกลุ่มแร่แอ๊ะเพอไท้ท: $Pb_5(PO_4)_3Cl$ เป็นแร่ isomorphous (ไอเซอมอรฺ´เฝิส) กับแร่ mimetite (มิ´เมอไท้ท) และ vanadinite (เวอเน´เดอไน้ท) และอาจมีอารเซหนิคหรือ แคลเซี่ยม ไพเรอมอรไฟ้ท พบในบริเวณอ็อกซิได๊ซดของแหล่งแร่ตะกั่ว และเป็นสินแร่รองของตะกั่ว คำพ้อง: *green lead ore (กรีน เหลด ออร)*

pyrope (ไพโหรพ) แร่สมาชิกของกลุ่มแร่การเหนิท มีส่วนผสมระหว่าง แม็กนีเซี่ยม เออะลูเมอเนิ่ม มีลักษณะเด่นที่สีแดงเพลิงเข้มสด: $Mg_3Al_2(SiO_4)_3$ พบเกิดเป็นผลึกได้ยาก แต่จะพบเป็นเศษชิ้นกลมมน หรือแตกหักในแหล่งสะสมพัดพา หรือสัมพันธ์กับแร่ออเลอวีน และเซอรเพินทีนในหินอัคนีแบบเบสิค เช่น คิมเบอรไล้ท (kimberlite) ดู: *Cape ruby (เค้พ รู´บี้); Bohemian garnet (โบฮี´เมี่ยน การ´เหนิท)* คำพ้อง: *rock ruby (ร็อค รู´บี้)*

pyrophane (ไพ´เรอเฟน) (1) ดู: *fire opal (ไฟรฺ โอ´เพิ่ล)* (2) โอเพิ่ล สังเคราะห์ชนิดหนึ่ง (เช่น ไฮโดรเฟน) ที่ทำให้ชุ่มด้วยไขหลอมเหลว

pyrophanite (ไพรอเฟอ´ไน้ท) แร่สีแดงเลือด วาวโลหะ รูปผลึกรอมโบฮีเดริ้ล ของกลุ่มแร่เคอเรินเดิ้ม: $Mn^{2+}TiO_3$ เป็นแร่สมสัณฐานกับ (isomorphous - ไอเซอมอรฺ´เฝิส) กับอิลเมอไน้ท

pyrophyllite (ไพโรฟิ´ไล้ทฺ หรือไพรอ´เพอไร้ท) แร่สีขาว เทา ฟ้า เขียว หรือ น้ำตาลเกิดได้ทั้งผลึกระบบมอเนอคลิหนิค และไทรคลิหนิค: $Al_2Si_4O_{10}(OH)_2$ คล้ายกับแร่แท้ลค (talc) และเป็นริ้วหรือเป็นมวลเนื้ออัดแน่นในสายแร่ขวอรทส หินแกรเหนิท และโดยเฉพาะหินแปร คำพ้อง: *pencil stone (เพ็น´เซิ่ล สโตน´)*

pyroschist (ไพเรอฌิสทฺ´) หินฌิสท หรือหินดินดานที่มีปริมาณคาร์เบิ้นสูงมากเพียงพอที่จะไหม้เป็นเปลวเพลิงสว่าง หรือให้ไฮโดรคาร์เบิ้นระเหยได้เมื่อได้รับความร้อน

pyrostibite (ไพโรสติ´ไบ๊ทฺ) ดู: *kermesite (เคอร´มีไซ้ทฺ หรือ เคอร´เมอไซ้ท)*

pyrostilpnite (ไพเรอสติ๊ลพฺไน้ทฺ) แร่สีแดง ในระบบผลึกมอเนอคลิหนิค : Ag_3SbS_3 เป็นแร่พหุสัณฐาน (polymorphous - พอลีมอรฺ´เฝิส) กับแร่ไพรอรจีไร้ท (pyragyrite) คำพ้อง: *fireblende (ไฟรฺ เบล็นดฺ)*

pyroxene (ไพร็อก´ซีน หรือเพอร็อก´ซีน) (1) กลุ่มหนึ่งของแร่ประกอบหินพวกสิเลอเขทสีเข้ม ที่มีองค์ประกอบและรูปแบบผลึกสัมพันธ์ใกล้ชิดกัน และมีสูตรเคมีทั่วไปเป็น: $A_2M_2Si_4O_{12}$ โดยที่ A = Ca, Na, Mg หรือ Fe^{2+} และ B = Mg, Fe^{2+}, Fe^{3+}, Cr, Mn หรือ Al ซึ่งบางครั้งสิลิเคิ่นถูกแทนที่บางส่วนโดยเออะลูเมอเนิ่ม มีลักษณะเด่นโดยมี เทะแทรฮีเดริ้ลเส้นเดียวของสิลิเคิ่น ต่ออ็อกซิเจ้นเท่ากับ 1:3 มีผลึกแท่งอ้วนสั้น และมีระนาบแตกเรียบเป็นแท่งในสองทิศทางขนานไปกับหน้าผลึกต่างๆ และตัดกันเป็นมุม 87 และ 93 องศา มีสีตั้งแต่ขาวถึงเขียวเข้มหรือดำ ไพร็อกซีนอาจตกผลึกในระบบผลึกออรเธอรอมบิค หรือมอเนอคลิหนิค เป็นแร่ประกอบทั่วไปในหินอัคนี และมีองค์ประกอบทางเคมีคล้ายคลึงกันกับ แร่กลุ่มแอมเฟอโบล (ยกเว้นไพร็อกซีนไม่มีไฮดร็อกซิ้ลส (hydroxyls)) (2) แร่ชนิดหนึ่งของกลุ่มแร่ไพร็อกซีน เช่น enstatite (เอ็นส´เตอไท้ทฺ), hyperstene (ไฮ´เพอสตีน), diopside (ได´อ๊อปไซดฺ), hedenbergite (เฮ´เดนเบอรไก๊ทฺ), acmite (แอ็ค´ไม้ทฺ), jadeite (เจ´ได๊ทฺ), pigeonite (พิ´เจอไน้ทฺ) และโดยเฉพาะ augite (ออ´ไจ๊ทฺ) มาจากภาษากรีก pyros หมายถึง ไฟ + xenos หมายถึง “stranger – แปลกหน้า”

pyroxene alkali syenite (ไพ´ร๊อกซีน แอล´เคอไล ไซ´เออไน้ท) ในระบบจัดจำแนก charnockite series (ชารเนาะไค้ท ซิรี่ส) เป็นหินสมาชิกหนึ่งที่มีขวอรทสน้อยกว่าร้อยละ 20 และมีลักษณะเด่นที่มี microperthite (ไมโครเพอร´ไธ้ท)

pyroxene-hornblende gabronorite (ไพร็อก´ซีน-ฮอรฺน´เบล็นดฺ แก´บรอเนอไร้ท) ในระบบจัดจำแนกของ IUGS เป็นหินอัคนีชนิดที่มีความหมายตรงกับ ชื่อ gabbronorite (แก´บรอ นอไร้ท) ที่มีฮอรนเบล็นดอยู่ระหว่างร้อยละ 5 และ 85

pyroxene-hornblende peridotite (ไพร็อก´ซีน-ฮอรฺน´เบล็นดฺ เพอริ´เดอไท้ท) ในระบบจัดจำแนกของ IUGS เป็นหินอัคนีชนิดที่มี M เท่ากับหรือมากกว่า 90; มี ol/(ol+hbl+px) อยู่ระหว่าง 40 และน้อยกว่า 90 มี px/(ol+hbl+px) มากกว่า 5 และ hbl/(ol+hbl+px) มากกว่า 5

pyroxene-hornblendite (ไพร็อก´ซีน-ฮอรฺน´เบล็นได๊ท) ในระบบจำแนกของ IUGS เป็นหินอัคนีชนิดที่มี M เท่ากับหรือมากกว่า 90 มี ol/(ol+hbl+px) น้อยกว่า 5 และ hbl/(px+hbl) อยู่ระหว่าง 50 และ 90

pyroxene-hornfels facies (ไพร็อก´ซีน-ฮอรฺนเฟลสฺ เฟ´ฌีส) เฟฌีส (ชุดของกลุ่มแร่แปรสภาพ) ซึ่งหินเมฝิคแสดงโดยแร่ diopside (ไดอ๊อพไซดฺ)+hypersthene (ไฮเพอสธีน)+plagioclase (เพล´เจอะเคลส) โดยที่ไม่มีแอมเฟอโบล ชุดแร่ politic (เพอลิ´ถิค) แสดงความสัมพันธ์ของ แร่ซิลิแมไน้ทหรือซิเลอเมอไน้ท (หรือแอนเดอลูไซ้ทฺ) และ cordierite (คอร´เดียไร้ทฺ) กับ potassium feldspar (เพอแทะ´เซี่ยม เฟลสปาร) และไม่มี muscovite (เมิ้สเคอไว้ท) หินอ่อนมีแร่ wollastonite (วุ´เลอสเตอไน้ทฺ) และ cacite (แคล´ไซ้ทฺ) + forsterite (ฟอรสเตอไร้ทฺ) + periclase (เพริเคล้ส) เฟฌีสผ่านกระบวนการแปรสภาพระดับสูงด้วยความร้อน เช่นเดียวกับส่วนด้านในรัศมีการสัมผัส สอดคล้องกับอุณหภูมิในส่วนที่เกินประมาณ 550 °C และมีความดันค่อนข้างต่ำ

pyroxene melilitolite (ไพร็อก´ซีน เมอลิเลอเทอ´ไล้ทฺ) ในระบบจัดจำแนกของ IUGS เป็นหินอัคนี ที่มีองค์ประกอบส่วนใหญ่เป็น melilite (เม´เลอไล้ทฺ) และ clinopyroxene (ไคลโนไพร็อกซีน) และมีออเลอวีนน้อยกว่าร้อยละ10

pyroxene monzonite (ไพร็อก´ซีน มอน´เซอไน้ทฺ) ในระบบจัดจำแนก charnockite series (ชาร´เนาะไค้ท ซีรี่ส) เป็นหินสมาชิกหนึ่งที่มีขวอรทส microperthite (ไมโครเพอร´ไธ้ทฺ) และ plagioclase (เพล´เจอะเคลส) ในปริมาณที่เกือบเท่าๆ กัน; mangerite (แมง´เกอไร้ทฺ)

pyroxene peridotite (ไพร็อก´ซีน เพอริ´เดอไท้ทฺ) ในระบบจัดจำแนกของ IUGS เป็นหินอัคนีชนิดที่มี M เท่ากับหรือมากกว่า 90; ol/(ol+hbl+px) อยู่ระหว่าง 40 และ 90 และ hbl/(ol+hbl+px) น้อยกว่า 5

pyroxene-perthite (ไพร็อก´ซีน-เพอรฺ´ไธ้ทฺ) การเกิดเป็นชั้นสลับของไพร็อกซีนสหลายชนิด เช่นเดียวกับเฟลสปาร

pyroxene syenite (ไพร็อก´ซีน ไซ´เออไน้ทฺ) ในระบบจัดจำแนก charnockite series (ชาร´เนาะไค้ท ซีรี่ส) เป็นหินที่มีแร่ขวอรทสต่ำ และมี microperthite (ไมโครเพอร´ไธ้ทฺ) มากกว่า plagioclase (เพล´เจอะเคลส); mangerite-syenite (แมงเจอไร้ทฺ-ไซเออไน้ทฺ)

pyroxenite (ไพร็อก´เซอไน้ทฺ) (1) เป็นหินอัคนีแทรกซอนชนิดที่มี M เท่ากับหรือมากกว่า 90 และมี ol/(ol+opx+cpx) น้อยกว่า 40 (2) หินอัคนีแทรกซอนเอิลเทรอเมฝิคชนิดหนึ่งที่มีองค์ประกอบหลักเป็นไพร็อกซีน และมีแร่ประกอบส่วนน้อยเป็น ฮอรนเบล็นดไบเออไท้ท หรือออเลอวีน ตามระบบจัดจำแนกของ IUGS

pyrrhite (ไพ´ไร้ทฺ) ดู: *pyrochlore (ไพ´เรอโคลร)*

pyrrhotine (พิ´เรอทีน) ดู: *pyrrhotite (พิ´เรอไท้ทฺ)*

pyrrhotite (พิ´เรอไท้ทฺ) แร่ทั่วไปสีน้ำตาลแดงถึงบรอนส ระบบผลึกเฮ็กแซะเกอเนิ่ล ถึงซูโดเฮ็กแซะเกอเนิ่ล: $Fe_{1-x}S$ (x=0 to 0.17) พิเรอไท้ทบางชนิดมีอำนาจแม่เหล็ก มีสีเข้มกว่าและอ่อนกว่าไพไร้ท มักพบเป็นมวลเนื้ออัดแน่น และสัมพันธ์กับ เพ้นทเลินได๊ท (pentlandite) ในบางครั้งอาจมีนิเคิ่ลมากถึงร้อยละ 5 ซึ่งในกรณีนี้อาจทำเหมืองแร่นิเคิ่ลได้ คำพ้อง: *pyrrhotine (พิ´เรอทีน); magnetic pyrites (แม็ก´เนถิค ไพ´ไร้ทฺส´)*

Q

Q (คิว) (1) [ส่วน ขนาด] คำย่อของ *quartile (ควอร์ไทล)* (2) [แผ่นดินไหววิทยา] วิธีวัดเกี่ยวกับการสูญเสียพลังงานโดยการถูกดูดกลืนของคลื่น ซึ่ง $Q = 2\pi E_q$ เมื่อ E_q คือ พลังงานสูงสุดใน 1 รอบ หารด้วย พลังงานที่กระจายไปทั่วในรอบ ค่า Q ไม่มีหน่วย ค่า Q มาก จะมีการดูดกลืนพลังงานน้อย ค่า Q ใช้สำหรับอธิบายการลดพลังงานลงของคลื่นไซ้สมิคจากผลของการถูกดูดกลืน คำพ้อง: *quality factor (ควอ์เลอที แฟ็คเท่อร์); attenuation coefficient (เออะเทนเยอเวเฌิ่น โคเออะฟิเฌิ่นท์)*

QAL (คิวเอแอล) แหล่งแร่อุณหภูมิต่ำของขวอรทส-แอลเยอไน้ท (quartz-alunite epithermal deposits) คำย่อ QAL

qanat (คะเหนิท์ หรือเคเหนิท์) ศัพท์ ใช้ในประเทศอิหร่าน สำหรับรางน้ำหรือทางน้ำใต้ดินสมัยโบราณ ที่มีความลาดเล็กน้อย ขุดเพื่อให้น้ำบาดาลไหลโดยแรงดึงดูดของโลกจากแหล่งกรวดน้ำพา หรือจากเชิงเขา ไปยังที่ราบที่แห้งแล้ง; บ่อน้ำตามแนวนอน รากศัพท์: ภาษาอาหรับ คำพ้อง: *kanat (คะเหนิท์)*

QF-domains (คิวเอฟ โดเมนส์) ไมเครอลิเธินส (microlithons) ที่ประกอบด้วยผลึก ขวอรทส และเฟลสปาร รวมกันรูปร่างคล้ายเล็นส

Q-joint (คิว จ๊อยนฺท์) ระนาบแตกซึ่งตัดตั้งฉากกับโครงสร้างที่แสดงการไหล เป็นคำพ้องบางส่วนของ *cross joint (ครอ้อส จ๊อยนฺท์)*

Q-mode factor analysis (คิว โหมด แฟ็คเท่อร์ เออะแน์เลอเสิส) การวิเคราะห์องค์ประกอบ (factor analysis - แฟ็คเท่อร์ เออะแน์เลอเสิส) ที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ต่างๆ ในระหว่างการสังเกต ซึ่งตรงข้ามกับความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร เปรียบเทียบ: *R-mode factor analysis (อาร โหมด แฟ็คเท่อร์ เออะแน์เลอเสิส)*

Quad (ควอด) (1) คำย่อของรูปสี่เหลี่ยมหรือระวางแผนที่ (quadrangle - ควอ์แดรงเกิ้ล) (2) หน่วยพลังงาน มีค่าเท่ากับ 10 ยกกำลัง 15 BTU (~10^{15} BTU - British Thermal Unit) หรือเท่ากับ แก๊สธรรมชาติประมาณ 10 ยกกำลัง 9 ลูกบาศก์ฟุต (10^9 ft^3) หรือเท่ากับประมาณ 300 คูณ 10 ยกกำลัง 9 (~300×10^9) กิโลวัตต์ชั่วโมง (kWh)

quadrangle (ควอ์แดรงเกิ้ล) (1) ระวางแผนที่; พื้นที่รูปสี่เหลี่ยมผืนผ้าขนาบด้วยแนวขนานต่างๆ ของและเทอถูดและลอนเจอถูด ใช้เป็นหน่วยหนึ่งในการทำแผนที่อย่างเป็นระบบ ขนาดของระวางแผนที่หนึ่งๆ ไม่จำเป็นต้องเท่ากันทั้งสองทิศทาง และขนาดและมาตราส่วนของระวางที่ใช้ทำแผนที่ พิจารณาตามวัตถุประสงค์หลักของแผนที่นั้น (2) แผนที่หนึ่งแผ่น ที่เป็นมาตราส่วนของระวางแผนที่

quadrangle map (ควอ์แดรงเกิ้ล แม็พ) แผนที่รูปสี่เหลี่ยมผืนผ้าขนาบด้วยแนวขนานต่างๆ ของและเทอถูด และลอนเจอถูด และมักพิมพ์เผยแพร่เป็นลำดับชุดที่มีมาตราส่วนกำหนดไว้

quadrant (ควอ์แดร้นท์) (1) [รังวัดสำรวจ] เครื่องมือที่เคยใช้ในการรังวัดสำรวจ และการศึกษาดาราศาสตร์ สำหรับการวัดมุมและระดับความสูง ปัจจุบันถูกทดแทนด้วยเครื่องมือวัดมุมแบบพกพาเส็คเทิ่นท (sextant) (2) หนึ่งในสี่ของวงกลม แนวเส้นโค้งส่วน 90 องศา หรือแนวเส้นโค้งที่ล้อมรอบมุมฉาก นอกจากนี้เป็นพื้นที่ที่ล้อมรอบด้วยเสี้ยวหนึ่งของวงกลมและรัศมีสองแนว

quadrat (ควอ์เดริท หรือควอ์แดรท) ในนิเวศวิทยา หมายถึงพื้นที่สุมตัวอย่าง (มักเป็นรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัส) ที่เลือกเป็นพื้นฐานสำหรับศึกษากลุ่มเฉพาะของสิ่งมีชีวิต เปรียบเทียบ: *transect (แทรน์เส็คท์)*

quadrat analysis (ควอ์เดริท เออะแน์เลอเสิส) วิธีการศึกษาการกระจายเชิงพื้นที่ของจุดต่างๆ บนแผนที่หนึ่งหรือในพื้นที่หนึ่ง โดยแบ่งพื้นที่ออกเป็นพื้นที่ย่อยขนาดเท่าๆ กัน (quadrats) และนับจำนวนของจุดต่างๆ ต่อพื้นที่ย่อย

quadratic elongation (ควอแดร์ถิค อีลองเก์เฌิ่น) การวัดการเปลี่ยนแปลงความยาวของเส้น ซึ่งมีค่า เท่ากับสัดส่วนยกกำลังสองของความยาวสุดท้าย (L_f) ต่อความยาวเริ่มต้น (L_o) นั่นคือ ควอแดรถิค อีลองเกเฌิ่น = $(L_f/L_o)^2$ เปรียบเทียบ: *stretch (สเตร็ช- การยืด) [ธรณีวิทยาโครงสร้างการทดลอง]*

quadrature (ควอ์แดรอเช่อร) [ธรณีฟิสิคส] ส่วนประกอบของเว็คเท่อร ที่มีช่วงระยะความแตกต่างของเฟส (phase) เป็นหนึ่งในสี่ของรอบ เมื่อเทียบกับปริมาณหลัก

quagmire (แคว้ก์ไมเอ่อร์) (1) บึงหรือที่ลุ่ม ที่ทรุดจมลงเมื่อถูกกดทับ (2) ดู: *quaking bog (เคว์คิ่ง บอก)*

quake (เคว้ค) คำนาม: คำพ้องของ *earthquake (เอิ๊รธ์เคว้ค- แผ่นดินไหว)* ยังหมายถึง เหตุการณ์แผ่นดินไหวในดาวเคราะห์อื่นๆ

quaking bog (เคว์คิ่ง บอก) พรุที่เป็นทั้งแบบลอย หรือแบบเจริญเติบโตอยู่เหนือพื้นดินอิ่มน้ำ ซึ่งเมื่อเดินย่ำลงไปจะสั่นหรือสะเทือน บางครั้งใช้คำพ้องเป็น *quagmire (แคว้ก์ไมเอ่อร์)*

quality assurance (ควอ´เลอที่ เออะญุ´เริ่นซฺ) โปรแกรมและชุดของขั้นตอนต่างๆ ในการประกันคุณภาพสินค้า รวมถึงแต่ไม่จำกัดเฉพาะการควบคุมคุณภาพและความน่าเชื่อถือของข้อมูล คำย่อ: QA (คิวเอ)

quality factor (ควอ´เลอที่ แฟ็ค´เท่อรฺ) ดู: *Q (คิว)*

quantitative geomorphology (ควอน´เทอเทถิฟ จีออ´มอรฟอ´เลอจี้) การประยุกต์ใช้การวิเคราะห์เชิงตัวเลขทางคณิตศาสตร์ หรือสถิติ เพื่อการศึกษาพื้นที่ดินเชิงภูมิลักษณ์ กระบวนการทางธรณีสัณฐาน และความสัมพันธ์ระหว่างกันในระบบธรณีสัณฐานของโลก

quantitathive system (ควอน´เทอเทถิฟ ซิส´เติ้ม) ดู: *CIPW classification (ซีไอพีเดอะเบิ้ลยู แคลเซอะเฟอะเค´เฌิ่น)*

quarry (ควอ´รี่) พื้นที่เปิดหน้างาน มักเปิดสำหรับการสกัดหินเพื่อเป็นวัตถุดิบสำหรับหินประดับ หินก่อสร้าง และอุตสาหกรรมอื่นๆ

quarrying (ควอ´รีอิ้ง) (1) [ธรณีสัณฐานวิทยา] ดู: *plucking (เพลอะคิ่ง-การทำให้แตก) [ธรณีวิทยาธารน้ำแข็ง]* (2) ดู: *hydraulic plucking (ไฮดรอ´หลิค เพลอะ´คิ่ง - การทำให้แตกโดยน้ำ)* (3) [เหมืองแร่] การขุดสกัดเอาหินก่อสร้าง หรือสินแร่ ออกจากเหมืองแร่ หรือบ่อหินแบบเปิด ดู: *opencut mining (โอ´เพิ่นเคิท ไม´นิ่ง)* (4) [ธารน้ำ] การพังทลายของชิ้นก้อนวัตถุเนื้อเดียวกัน เช่น ชั้นหินที่มีระนาบแตกจากชั้นหินฐานใต้ท้องน้ำ อันเป็นผลมาจากแรงยกตัวภายในของการไหล เปรียบเทียบ: *plucking (เพลอะ´คิ่ง) [ธารน้ำ]*

quarry sap (ควอ´รี่ แซ็พ) (1) ดู: *quarry water (ควอ´รี่ วอ´เท่อรฺ)* (2) [ตะกอนวิทยา] ปริมาณน้ำจำนวนน้อยที่พบในหินชั้นหนาตัดง่ายต่างๆ ซึ่งในการกลายเป็นน้ำแข็งของน้ำ ทำให้หินแตกออกตามระนาบในชั้นหิน

quarry water (ควอ´รี่ วอ´เท่อรฺ) น้ำใต้ดิน ที่ยังเหลืออยู่ในหินสดจากบ่อหิน คำพ้อง: *quarry sap (ควอ´รี่ แซ็พ)*

quarter post (ควอ´เท่อรฺโพ้สทฺ) หลักที่ทำเครื่องหมายหัวมุมหนึ่งของสี่ส่วน ของระบบสำรวจที่ดินสาธารณะของสหรัฐอเมริกา (US Public Land Survey system) ซึ่งตั้งอยู่กึ่งกลางระหว่างหัวมุมส่วนควบคุม หรือ 40 สายโซ่ (chain)(0.5 ไมล์) จากมุมส่วนควบคุม ขึ้นอยู่กับที่ตั้งภายในเขตเมือง

quarter-wave plate (ควอ´เท่อรฺ-เว้ฟ เผลทฺ) ดู: *mica plate (ไม´เค่อ เผลทฺ)*

quartz (ขวอรทฺสฺ) (1) สิลิเค่อตกผลึก เป็นแร่ประกอบหิน ที่สำคัญแร่หนึ่ง: SiO_2 เป็นแร่ปกติทั่วไปต่อจากแร่เฟลสปาร เกิดทั้งแบบผลึกโปร่งใสเฮ็กแซะเกอเนิ่ล (ใส หรือมีสีจากมลทินต่างๆ) และแบบมวลเนื้อแน่น ผลึกขนาดเล็กถึงผลึกละเอียดยิบ ขวอรทสเป็นแร่ประกอบสินแร่ (gangue mineral) ในแหล่งแร่ต่างๆ เป็นแร่หลักในทราย และกระจายตัวโดยทั่วไปในหินอัคนี (โดยเฉพาะแกรนนิท) หินแปร และหินตะกอน มีความวาวคล้ายแก้ว หรือคล้ายน้ำมัน มีการแตกแบบโค้งฝาหอย ไม่มีระนาบแตกเรียบ ความแข็ง 7 ตามมาตราของโมห (ขูดขีดแก้วได้ง่าย) องค์ประกอบหลักเป็นเทแทระฮีดราของสิลิเค่อและอ็อกซิเจิ้น โดยมีอ็อกซิเจิ้นทั้งหมดเชื่อมต่อกันเป็นโครงข่ายสามมิติ เป็นแร่พหุสัณฐานกับแร่ cristobalite (คริสโตเบอไล้ทฺ) tridymite (ทริ´ดีไม้ทฺ) coesite (ซี´ไซ้ท หรือโค´อิไซ้ทฺ) และ keatite (คี´ไท้ทฺ) stishovite (สติ´เฌอไว้ทฺ) สัญญลักษณ์: Q อักษรย่อ: qtz, qz รากศัพท์: ภาษาเยอรมันเฉพาะถิ่น "quarz" เปรียบเทียบ: *tridymite (ทริ´ดีไม้ทฺ); cristobalite (คริส´โตเบอไล้ทฺ); coesite (ซี´ไซ้ท หรือโค´อิไซ้ทฺ); stishovite (สติ´เฌอไว้ทฺ)* (2) คำทั่วไปสำหรับชนิดของแร่ผลึกละเอียดยิบหรือไม่มีผลึก ที่มีองค์ประกอบทางเคมีเหมือนกันกับองค์ประกอบของแร่ขวอรทส เช่น เชิ้รท แคลเซะเดอนี่ แอ๊ะเกิท หรือโอเพิ่ล; แร่ขวอรทส ที่มีคุณภาพสูง เช่น amethyst (แอ´เมอเธิสทฺ) citrine (ซิ´ไทรน หรือซิ´ทรีน หรือไซทรี)

quartz-adularia epithermal (ขวอรทสฺ แอ๊ะเจอแลเรี่ย เอ๊ะเผอะเธอรเมิ่ล) ดู: *adularia-sericite type (แอ๊ะเจอเล´เรี่ย เซเรอไซ้ทฺ ไท้พ)*

quartz alkali feldspar syenite (ขวอรทสฺ แอลเคอไลเฟล´สปาร ไซ´เออไน้ทฺ) ในการจำแนกหินอัคนีของ IUGS เป็นหินพลูทอหนิค ซึ่งมี Q/(Q+A+P) อยู่ระหว่าง 5 - 20 และP/(A+P) น้อยกว่า 10

quartz alkali feldspar trachyte (ขวอรทสฺ แอลเคอไล เฟล´สปาร แทระไค้ทฺ) ในการจำแนกหินอัคนีของ IUGS เป็นหินภูเขาไฟชนิด ซึ่งมี Q/(Q+A+P) อยู่ระหว่าง ร้อยละ 5 - 20 และ P/(A+P) น้อยกว่าร้อยละ 10 ไม่ได้กำหนดไว้ในไดเออะแกรม TAS

quartz-alunite epithermal (ขวอรทสฺ แอลเยอไน้ทฺ เอ๊ะเผอะเธอร´เมิ่ล) ดู: *acid-sulfate type (แอ´เสิด-เซิล´เฝท ไท้พฺ)*

quartz anorthosite (ขวอรทสฺ เออะแน´ธอไซ้ทฺ) ในการจำแนกหินอัคนีของ IUGS เป็นหินพลูทอหนิค ชนิดซึ่งมี Q อยู่ระหว่างร้อยละ 5 - 20 P/(A+P) มากกว่า 90 และมีดัชนีสีน้อยกว่า 10

quartzarenite (ขวอรทสแอ´เรอไน้ทฺ) หินทรายที่มีองค์ประกอบหลักเป็นแร่ขวอรทส โดยเฉพาะ หินทรายที่มีเม็ดแร่ขวอรทสเรียง

เป็นโครงร่างมากกว่าร้อยละ 95 มีดินเคล; เท่ากับศัพท์ *orthoquartzite (ออร์โธขวอรทไซ้ท)*

quartz-banded ore (ขวอรทส-แบน´เดิด ออร) ศัพท์ ใช้ในกลุ่มสแกนดิเนเวีย สำหรับแร่เหล็กแปรสภาพ (banded iron formation - แบน´เดิด ไอ´เริ่น ฟอรเม´เฌิ่น)

quartz-bearing diorite (ขวอรทส-เบริ่ง ได´เออไร้ท) คำพ้องของ *quartz diorite (ขวอรทส ได´เออไร้ท)* ใช้จำกัดเฉพาะไดเออไร้ท (diorite) ซึ่งมีแร่ขวอรทสประกอบอยู่ร้อยละ 5 - 20 ของส่วนประกอบที่มีสีอ่อน

quartz-bearing monzonite (ขวอรทส-เบ´ริ่ง มอน´เซอไน้ท) มอนเซอไน้ทที่มีแร่ขวอรทสประกอบอยู่ร้อยละ 5 - 20

quartz crystal (ขวอรทส คริส´เติ้ล) แร่ขวอรทสซึ่งโปร่งใสหรือเกือบโปร่งใส และมีค่าดัชนีหักเหแสงต่ำส่งผลให้มีประกายวาวต่ำ ใช้สำหรับทำเป็นเล็นส ลิ่ม พริเซิม ในเครื่องมือทางแสง และสำหรับควบคุมความถี่ในอิเล็กทรอนิคส หรือตกแต่งให้เป็นลูกปัดหรือวัตถุประดับตกแต่งอื่นๆ อาจไม่แสดงหน้าผลึกเด่น คำพ้อง: *rock crystal (ร็อค คริส´เติ้ล); pebble (เพะ´เบิ้ล) [อัญมณี]*

quartz diorite (ขวอรทส ได´เออไร้ท) (1) ในการจำแนกหินอัคนีของ IUGS เป็นหินพลูทอหนิคซึ่งมี Q อยู่ระหว่างร้อยละ 5 - 20 , P/(A+P) มากกว่า 90 และมีเพลเจอะเคลสที่มี An น้อยกว่าร้อยละ 50 (2) กลุ่มของหินพลูทอหนิคที่มีองค์ประกอบของไดเออไร้ท (diorite) แต่มีแร่ขวอรทสอยู่ในปริมาณที่ประเมินได้ เช่น อยู่ระหว่างร้อยละ 5 - 20 ของส่วนประกอบที่มีสีอ่อน; นอกจากนี้ ยังหมายถึงหินใดๆ ในกลุ่มนั้น เทียบเท่าโดยประมาณกับหินที่เย็นตัวใต้ผิวโลกชนิด เดไซ้ท (dacite) ขวอรทส ไดเออไร้ท (quartz diorite) เปลี่ยนไปเป็นแกรเนอไดเออไร้ท (granodiorite) หากมีปริมาณของแอลเคอไลเฟลสปารเพิ่มขึ้น คำพ้อง: *quartz-bearing diorite (ขวอรทส-เบ´ริ่ง ได´เออไร้ท)*

quartz dolerite (ขวอรทส ดอ´เลอไร้ท) หินไดเออเบส (diabase) หรือ ดอเลอไร้ท (dolerite) ที่มีองค์ประกอบของสิลิเค่อ เข้มข้นอิ่มตัว โดยทั่วไปมีแกรเนอไฟร (granophyre) แทรกตามช่องว่าง

quartz-free wacke (ขวอรทส-ฟรี แวะ´เค่อ) หินทราย ที่มีแร่ไม่เสถียรอยู่มากกว่าร้อยละ 90

quartz gabbro (ขวอรทส แก๊ะ´โบ้ร) ในการจำแนกหินของ IUGS เป็นหินพลูทอหนิคซึ่งมี Q อยู่ระหว่าง 5 - 20, P/(A+P) มากกว่า 90 และมีเพลเจอะเคลส (plagioclase) ที่มี An มากกว่า 50

quartz greywacke (ขวอรทส เกร´แวะเค่อ) หินเกรแวะเค่อที่มีเม็ดแร่ขวอรทส และเชิ้รทจำนวนมาก มีเฟลสปารและเศษหินแต่ละอย่างน้อยกว่าร้อยละ 10 ดู: *quartzose greywacke (ขวอรท´โซส เกร´แวะเค่อ)*

quartzic (ขวอรท´สิค) ดู: *quartziferous (ขวอรทซิ´เฟอเริ่ส)*

quartziferous (ขวอรทซิ´เฟอเริ่ส) ที่มีแร่ขวอรทส ศัพท์นี้ประยุกต์ใช้กับหิน (ดังเช่น หินปูน หรือ ไซเออไน้ท) ที่มีสัดส่วนจำนวนน้อยของแร่ขวอรทส เพื่อที่จะแยกออกจากหินชนิดเดียวกันที่ไม่มีแร่ขวอรทส เปรียบเทียบ: *quartzose (ขวอรท´โซ้ส)* คำพ้อง: *quartzic (ขวอรท´สิ๊ค)*

quartz index (ขวอรทส อิน´เด็กส) [ตะกอนวิทยา] ศัพท์ที่บ่งบอกถึงความวิวัฒน์ของแร่ (mineralogic maturity) ในหินทรายโดยการวัดค่าร้อยละของเม็ดแร่ขวอรทสพัดพา แสดงเป็นสัดส่วนของขวอรทสและเชิ้รทต่อร้อยละผสมกันของโซเดี้ยม และเพอแทะเซี่ยมเฟลสปาร เศษหิน และเนื้อดิน ดัชนีนี้ใช้เป็นหลักพื้นฐานสำหรับการประเมินระดับของการผุกร่อนของหินต้นกำเนิด และระดับของการที่ตะกอนถูกพัดพา ค่าของหินทรายมีช่วงอยู่ระหว่าง 3 และ 19

quartzine (ขวอรทส´ซีน) แร่แคลเซะเดอนี่ มีลักษณะเป็นเสี้ยนที่มีแกน C เป็นแกนยาว (positive crystallographic elongation) สะกดได้อีกแบบ: quartzin (ขวอรท´ซิน)

quartzite (ขวอรท´ไซ้ท) (1) [หินแปร] หินแปร แกรโนแบล๊สติค (granoblastic - หินแปรเนื้อผลึกหยาบ) ที่มีองค์ประกอบหลักเป็นแร่ขวอรทส เกิดโดยการตกผลึกซ้ำของเม็ดทราย หรือเม็ดเชิ้รท จากการแปรสภาพโดยความร้อน หรือความร้อนและความดันอย่างใดอย่างหนึ่ง (2) [ตะกอนวิทยา] หินทรายที่แข็งมากแต่ไม่ผ่านการแปรสภาพ มีองค์ประกอบหลักเป็นเม็ดแร่ขวอรทสซึ่งถูกเชื่อมประสานอย่างสมบูรณ์ และแข็งด้วยสิลิเค่อทุติยภูมิ ทำให้หินแตกหักผ่าน หรือตัดเม็ดแร่มากกว่าแตกรอบเม็ดแร่; หินออรเธอขวอรทไซ้ท (orthoquartzite) สารเชื่อมประสานอาจขยายอย่างต่อเนื่อง ทำให้สมบัติทางแสงและทางผลึกรอบๆ เม็ดแร่ขวอรทสแต่ละเม็ดมีความต่อเนื่องกัน ดังนั้นการเชื่อมประสานเม็ดแร่ต่างๆ จึงแน่นหนาเนื่องจากการแทรกเต็มช่องว่างที่มีอยู่เดิม ขวอรทไซ้ทแบบตะกอนส่วนใหญ่เป็นหินทรายเนื้อแน่นที่วิวัฒน์ขึ้นมาโดยสารละลายจากความดัน (pressure solution) ของเม็ดแร่ขวอรทส นอกจากนี้ยังใช้ศัพท์นี้สำหรับหินแปรที่เกิดจากการตกผลึกซ้ำ ของหินทราย

quartzitic arkose (ขวอรทซิ´ติค อาร์´โคส) ดู: *arkosite (อาร์โคไซ้ท)*

quartzitic sandstone (ขวอรทซิ´ติค แซนด´สโตน) หินทราย ที่มีเม็ดแร่ขวอรทส´ร้อยละ 100 ถูกเชื่อมประสานโดยสิลิเค่อ ศัพท์นี้

เทียบเท่ากับศัพท์ orthoquartzite (ออรโธขวอรทฺไซ้ท) เปรียบเทียบ: *quartzose sandstone (ขวอรฺทโซส์ แซนดฺ์สโตน)*

quartz latite (ขวอรฺทสฺ เล์ไท้ทฺ) ในการจำแนกหินอัคนีของ IUGS เป็นหินภูเขาไฟซึ่งมี Q/(Q+A+P) อยู่ระหว่าง 5 ถึง 20 และ P/(A+P) อยู่ระหว่าง 35 ถึง 65 ไม่ได้กำหนดไว้ในไดเออะแกรม TAS

quartz mine (ขวอรทสฺ ไมนฺ) ศัพท์ของชาวเหมืองแร่ สำหรับเหมืองแร่ที่มีแร่ธาตุมีค่า เช่น ทองคำ ซึ่งพบอยู่ในสายแร่สิลิเค่อมากกว่าพบในลานแร่ ตั้งชื่อเช่นนั้นเนื่องจากมีแร่ขวอรทส เป็นแร่ประกอบที่โดดเด่น

quartz monzodiorite (ขวอรฺทสฺ มอนเซอได์เออไร้ทฺ) ในการจำแนกหินอัคนีของ IUGS เป็นหินพลูทอหนิคซึ่งมี Q อยู่ระหว่างร้อยละ 5 - 20 , P/(A+P) อยู่ระหว่าง 65 - 90 และมีเพลเจอะเคลสที่มี An น้อยกว่า 50

quartz monzogabbro (ขวอรฺทสฺ มอนเซอแก๊ะโบ้ร) ในการจำแนกหินอัคนีของ IUGS เป็นหินพลูทอหนิคซึ่งมี Q อยู่ระหว่างร้อยละ 5 - 20 , P/(A+P) อยู่ระหว่าง 65 - 90 และมีเพลเจอะเคลสที่มี An มากกว่า 50

quartz monzonite (ขวอรฺทสฺ มอนเซอไน้ทฺ) (1) ในการจำแนกหินอัคนีของ IUGS เป็นหินพลูทอหนิคซึ่งมี Q อยู่ระหว่างร้อยละ 5 - 20, P/(A+P) อยู่ระหว่าง 35 - 65 (2) เดิมในสหรัฐอเมริกา หมายถึง หินแกรเหนิทที่ประกอบด้วยแร่ขวอรทส ร้อยละ 10 - 50 ขององค์ประกอบส่วนเฟลสิค และมีสัดส่วนของแอลคาไลเฟลสปารต่อเฟลสปารทั้งหมด อยู่ระหว่างร้อยละ 35 - 65 เทียบเท่าหินอัคนีชนิดไรเออเดไซ้ท (rhyodacite) ด้วยการเพิ่มขึ้นของเพลเจอะเคลส และแร่ Fe Mg จะเปลี่ยนไปเป็นแกรเนอไดเออไร้ท และหากมีแอลคาไลเฟลสปาร มากขึ้นจะเปลี่ยนเป็นแกรเหนิท ศัพท์นี้ระบุเฉพาะ มอนเซอไน้ท ที่มีแร่ขวอรทสเพียงปริมาณเล็กน้อย และยังคงใช้ในความหมายนี้โดยนักธรณีวิทยาชาวรัสเซีย (Russia อ่านว่า เรอ์เฌ่อ) ในปัจจุบัน ศัพท์นี้ได้นำไปใช้โดยนักศิลาวรรณนาชาวอังกฤษ โดยส่วนใหญ่ สำหรับหินแกรเหนิทที่มีแร่ขวอรทส ประกอบอยู่ร้อยละ 20 - 60 ของส่วนประกอบส่วนที่มีสีอ่อน และมีสัดส่วนของ เพลเจอะเคลสต่อเฟลสปารทั้งหมดเป็น 35/65 ใช้ศัพท์ quartz-bearing monzonite (ขวอรทสฺ-เบริ่ง มอนเซอไน้ทฺ) แทน คำพ้อง: *adamellite (แอเดอเม์ไล้ทฺ)*

quartz norite (ขวอรฺทสฺ นอ์ไร้ทฺ) ในการจำแนกหินอัคนีชารเนอไค้ท ซิรีส (charnockite series) เป็นหินสมาชิกหนึ่งที่มีเพลเจอะเคลสแต่ไม่มีเพอแทะเซี่ยมเฟลสปาร

quartzolite (ขวอรฺทสฺโซ์ไล้ทฺ) ในการจำแนกหินอัคนีของ IUGS เป็นหินพลูทอหนิคซึ่งมี Q มากกว่าหรือเท่ากับร้อยละ 90 นิยมใช้มากกว่า *silexite (ไซ์เล็กไซ้ทฺ) [หินอัคนี]*

quartzose (ขวอรฺทฺโซ้ส) มีขวอรทสเป็นส่วนประกอบหลัก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ประยุกต์ใช้กับตะกอนและหินตะกอนต่างๆ (ดังเช่น ทราย และหินทราย) ที่มีขวอรทฺสฺส่วนใหญ่ เปรียบเทียบ: *quartziferous (ขวอรฺทฺซิ์เฟอเริส)* คำพ้อง: *quartzous (ขวอรฺทฺ์เสิส); quartzy (ขวอรฺทฺ์ซี่)*

quartzose arkose (ขวอรฺทฺ์โซส อาร์โคส) หินทรายที่มีแร่ขวอรทส เชิ้รท และขวอรทไซ้ทแปรสภาพร้อยละ 50 - 85 และมีเฟลสปารและเศษหินที่มีผลึกเฟลสปารร้อยละ 15 - 25 และมีไมเค่อ และเศษหินจากหินแปรที่มีไมเค่อ ร้อยละ 0 - 25

quartzose chert (ขวอรฺทฺ์โซสฺ เชิ้รฺท) เชิ้รทที่วาวคล้ายแก้วสะท้อนแสงและมีประกาย ซึ่งเมื่อมองภายใต้กำลังขยายจะเห็นส่วนผสมแตกต่างกันของหน้าพิเรอหมิด หน้าพริเซิม หน้าผลึกต่างๆของแร่ขวอรทส แต่ยังคงรวมถึงเชิ้รทซึ่งเป็นแร่ ขวอรทสทุติยภูมิที่ไม่มีหน้าผลึก ยังรู้จักกันในชื่อ ดรูซี่ เชิ้รท (drusy chert)

quartzose greywacke (ขวอรฺทฺ์โซสฺ เกร์แวะเค่อ) (1) หินทรายที่มีขวอรทส เชิ้รท และขวอรทไซ้ทแปรสภาพ ร้อยละ 50 - 85 และมีไมเค่อและเศษหินจากหินแปรที่มีไมเค่อร้อยละ 15 - 25 และมี เฟลสปารและเศษหินที่มีผลึก เฟลสปารร้อยละ 0 - 25 เปรียบเทียบ: *quartzose arkose (ขวอรฺทฺโซสฺ อาร์โคส)* (2) เกรแวะเค่อที่สูญเสียส่วนประกอบที่เป็นแร่ไมเค่อไประหว่างการขัดถูและมีแนวโน้มเปลี่ยนเป็นออรเธอขวอรทไซ้ท เทียบเท่ากับ *subgraywacke (เสิบ์เกรแวะเค่อ)* ดู: *quartz greywacke (ขวอรฺทสฺ เกร์แวะเค่อ)*

quartzose sandstone (ขวอรฺทฺ์โซส แซนดฺ์สโตน) (1) หินทรายที่มีเม็ดแร่จัดเรียงตัวดี (ถ้าบริสุทธิ์) มีเม็ดขวอรทสใสมากกว่าร้อยละ 95 และมีเนื้อพื้นและตัวเชื่อมประสานร้อยละ 5 หรือน้อยกว่า (2) หินทรายชนิดซึ่งมีขวอรทส อย่างน้อยร้อยละ 95 แต่ไม่มีการเชื่อมประสานโดยสิลิเค่อ เปรียบเทียบ: *quartzitic sandstone (ขวอรฺทฺซิติคแซนดฺ์สโตน)* (3) หินทรายชนิดหนึ่งที่มีแร่ขวอรทส และขวอรทสเชื่อมประสานร้อยละ 99 (4) หินทรายชนิดหนึ่งที่มีเม็ดขวอรทสร้อยละ 90 ดู: *orthoquartzite (ออร์เธอขวอรฺทไซ้ทฺ)* คำพ้อง: *quartz sandstone (ขวอรฺทสฺ แซนดฺ์สโตน)*

quartzose shale (ขวอรทฺ์โซส เฌล) เฌลที่ส่วนประกอบส่วนใหญ่เป็นเม็ดกลมมนของแร่ขวอรทสที่มีขนาดเคล โดยปกติมักสัมพันธ์กับหินทรายที่วิวัฒน์มานาน (orthoquartzites - ออร์เธอขวอรฺทไซ้ทฺ)

quartzose subgraywacke (ขวอรฺท์โซส เสิบ์เกรแวะเค่อ) ดู: *protoquartzite (โพรโทขวอรฺท์ไซ้ทฺ)*

quartz-pebble conglomerate (ขวอรฺทสฺ เพะเบิ้ล เคินกลอ์เมอเหริท) ดู: *orthoquartzitic conglomerate (ออร์เธอขวอรฺทซิถิค เคินกลอ์เมอเหริท)*

quartz plate (ขวอรทสฺ เผลท) ดู: *quartz wedge (ขวอรทสฺ เว็จ)*

quartz porphyry (ขวอรฺทสฺ พอร์เฟอรี่) หินอัคนีเย็นตัวบนผิวโลกหรือใกล้ผิวโลก (hypabyssal - ไฮเพอบิ๊เซิ่ล) มีเนื้อสองขนาดที่ประกอบด้วยผลึกดอกของแร่ขวอรทสและแอลคาไลเฟลสปาร ในเนื้อพื้นผลึกละเอียดหรือผลึกละเอียดยิบ; rhyolite (ไรเออไล้ทฺ) นักศิลาวรรณนาชาวยุโรปเรียกหินอัคนีเย็นตัวบนผิวโลกที่เทียบเท่าแกรเหนิทอายุเพลีเออจีน หรือนีเออจีน ว่า quartz porphyry (ขวอรฺทสฺ พอร์เฟอรี่) และอายุเทียบเท่าควอเทอเนรี่ว่า rhyolite (ไร์เออไล้ทฺ) เปรียบเทียบ: *granite porphyry (แกรเหนิท พอร์เฟอรี่)*

quartz-rich granitoid (ขวอรฺทสฺ ริช แกร์เนอทอยด์) ในการจำแนกหินอัคนีของ IUGS เป็นหินพลูทอหนิคซึ่งมี Q อยู่ระหว่างร้อยละ 60 ถึง 90

quartz sandstone (ขวอรทสฺ แซนด์สโตน) ดู: *quartzose sandstone (ขวอรท์โซ้ส แซนด์สโตน)*

quartz schist (ขวอรทสฺ ฌิสทฺ) หินฌิสทซึ่งมีระนาบขนานกันเนื่องจากแร่ขวอรทสเป็นรูปเล็นสเป็นแนว ไม่เป็นเม็ด มีแร่ไมเค่ออยู่ในปริมาณที่น้อยกว่าในหินไมเค่อฌิสท คำพ้องของ *schistose quartzite (ฌิสโต๊ส ขวอรฺทไซ้ทฺ)* โดยนักศิลาวรรณนาบางกลุ่ม

quartz syenite (ขวอรฺทสฺ ไซเออไน้ทฺ) ในการจำแนกหินอัคนีของ IUGS เป็นหินพลูทอหนิคซึ่งมี Q อยู่ระหว่างร้อยละ 5 - 20 และ P/(A+P) อยู่ระหว่าง 10 ถึง 35

quartz topaz (ขวอรฺทสฺ โท์แพ้ส) คำพ้องที่ใช้บ่อยและไม่ถูกต้องของ ไซทรีน หรือซิทรีน (citrine) เปรียบเทียบ: *topaz quartz (โท์แพ้ส ขวอรทสฺ)*

quartz trachyte (ขวอรฺทสฺ ทรา์ไค้ทฺ) (1) ในการจำแนกหินอัคนีของ IUGS เป็นหินภูเขาไฟชนิดซึ่งมี Q/(Q+A+P) ระหว่างร้อยละ 5 - 20 และ P/(A+P) อยู่ระหว่าง 10 - 35 ไม่ได้กำหนดไว้ในไดเออะแกรม TAS (2) หินอัคนีเนื้อละเอียดชนิดหนึ่ง ส่วนใหญ่ประกอบด้วยแร่แอลคาไลเฟลสปาร และมีนอรมขวอรทส ซึ่งได้จากการคำนวณผลวิเคราะห์ทางเคมี (normative quartz) อยู่ระหว่าง 5 ถึง 20 เป็นหินภูเขาไฟเทียบเท่ากับขวอรทส ไซเออไน้ท

quartz wacke (ขวอรฺทสฺ แวะ์เค่อ) หินทรายชนิดหนึ่งสีเทาถึงเหลืองอ่อน เนื้อละเอียดปกติ เม็ดทรายมีขนาดไล่เลี่ย มีขวอรทสและเชิ้รท มากถึงร้อยละ 90 และมีเนื้อพื้นเป็นเฌลมากกว่าร้อยละ 10 [ส่วนใหญ่เป็น sericite (เซ์เรอไซ้ทฺ) และ chlorite (คลอ์ไร้ทฺ)] เฟลสปารน้อยกว่าร้อยละ 10 และเศษหินน้อยกว่าร้อยละ 10 (เกล็ดชิ้นเล็กๆ ของถ่านหิน หินดินดาน ฯลฯ) มีเนื้อพื้นขั้นต่ำสุดร้อยละ 15 - 20 และจัดหินนี้เป็น washed greywacke (ว้อฌดฺ เกรแวะเค่อ) หินนี้เทียบเท่ากับ subgraywacke (เสิบ์เกรแวะเค่อ); หินทราย (แวะเค่อ) ที่มีแร่ไม่เสถียรอยู่น้อยกว่า ร้อยละ 10 ตัวอย่างได้แก่ หินทรายต่างๆที่ มีถ่านของอายุ Pennsylvanian (เพ็นเซิลเว์เนี่ยน) ดังเช่น หินสมัยแอะโทเคิ่น ยังสะกดได้เป็น quartzwacke (ขวอรทสฺ์แวะเค่อ)

quartz wedge (ขวอรทสฺ เว็จ) เป็นอุปกรณ์เสริมใช้ในกล้องจุลทรรศน์บังคับทิศทางแสง ที่มีรูปร่างเป็นแท่งลิ่มยาวของ ขวอรทสผลึกใส เพื่อตรวจสอบคุณสมบัติทางแสงของแร่ คำพ้อง: *quartz plate (ขวอรทสฺ เผลท)*

quartzy (ขวอรท์ซี่) ดู: *quartzose (ขวอรฺท์โซส)*

quasi-geoid (เควไซ-จี์ออยด์ หรือเควสิ-จี์ออยด์) พื้นผิวที่ไม่มีศักย์เสมอกัน ในบริเวณใกล้เคียงจีออยด ซึ่งถูกกำหนดไว้ว่าเป็นจุดทางเดิน ที่ซึ่งระยะใต้ภูมิประเทศนั้นมีความโน้มถ่วงปกติ

quasi-instantaneous (เควสิ-อินสเตินเท์เนียส) อย่างทันทีทันใดเชิงธรณีวิทยา การเกิดขึ้นภายในช่วงระยะเวลาของธรณีกาลที่สั้นเกินกว่าที่จะแบ่งแยกออกได้

Quaternary (ควอ์เทอเนรี่ หรือเควอเทอร์เนอรี่) หินยุคตอนบนของหินมหายุค Cenozoic (ซีเนอโซ์อิค) ของหินช่วงอายุตามมาตรอายุลำดับชั้นหินมาตรฐานโลก อยู่เหนือหินยุคนีเออจีน (Neogene) Quaternary Period (ควอเทอเนรี่ พิ์เหรียด) ครอบคลุมเวลาที่อยู่ระหว่าง 2.58 ล้านปีถึงเวลาปัจจุบัน

quay (คี) ท่าเรือแบบหนึ่งที่ก่อสร้างอย่างแข็งแรง โดยสร้างขนานไปกับชายฝั่งและเทียบเรือต่างๆ เพียงด้านเดียว อย่าสับสนกับคำว่า key หรือ cay เปรียบเทียบ: *pier (ปีย์) [ชายฝั่ง]*

quebrada (เคบร้า์เด่อ) ศัพท์ที่ใช้ในแอ่ดีนอเมริกา เรียกหุบเขาหรือโกรกธาร โดยเฉพาะชนิดที่มักแห้ง มีน้ำเมื่อฝนตกหนัก นอกจากนี้ยังหมายถึง ลำน้ำ หรือลำธาร มาจากภาษาสเปน

quenching (เคว้นชิ่ง) ในทางศิลาวิทยาการทดลอง เป็นการลดอุณหภูมิลงอย่างรวดเร็วของสภาพความร้อนหรือแรงดันเพื่อที่รักษาคุณสมบัติทางกายภาพ หรือทางเคมีของสภาวะสมดุลระดับอุณหภูมิสูงซึ่งอาจเปลี่ยนแปลงไป ถ้าการลดอุณหภูมิลงอย่างช้าๆ เช่น เคว้นชิ่งของการทดลองตกผลึกจากสารหลอมเหลวในเนื้อแก้วของสารเดียวกัน กับองค์ประกอบของสารหลอมที่อุณหภูมิสูง และหมายถึง ลาเว่อที่เย็นอย่างรวดเร็วในการปะทุ หรือระเบิดของภูเขาไฟ

Querwellen wave (เคอรฺเวเลน เว้ฟ) ดู: *Love wave (เลิฟ เว้ฟ)*

quick (ควิค) (1) [แร่วิทยา] ศัพท์เฉพาะถิ่นที่ใช้ในอเมริกาตะวันตก สำหรับปรอท (2) [แหล่งสินแร่] แหล่งแร่ที่มีประโยชน์หรือคุณค่าทางเศรษฐกิจ ซึ่งตรงกันข้ามกับพื้นที่แร่หมดไปแล้ว สินแร่ชนิดที่กล่าวว่า “ฟื้น (quickening – ควิคเคนิ่ง) เนื่องจากมีปริมาณของแร่เพิ่มขึ้น คำพ้อง: *alive (เออะไล้ฟ)* (3) [ตะกอนวิทยา] ตะกอนชนิดหนึ่งซึ่ง เมื่อผสมเข้ากับน้ำ จะเริ่มอ่อนตัว ร่วนซุยและสามารถเคลื่อนไหลได้อย่างง่ายดายด้วยแรง หรือน้ำหนักจากแรงโน้มถ่วง (thixotropy – ถิคเซาะเทรอพี่) เช่น quick clay (ควิค เคล) ที่กำเนิดจากธารน้ำแข็งหรือน้ำทะเล ซึ่งเมื่อถูกรบกวน จะสูญเสียแรงเฉือนไปหมดอย่างแท้จริง และไหลได้แบบพลาสติค

quick clay (ควิค เคล) แร่ที่มีขนาดเคล มักประกอบด้วยหินผงของขวอรทส เฟลสปารและไม่มีแร่เคล ซึ่งจะสูญเสียแรงเฉือนไปหมดหรือเกือบหมดหลังจาการถูกรบกวน เช่น วัตถุที่เป็น thixotropy (ถิคเซาะเทรอพี่ - การกลายเป็นของไหล) วัตถุเช่นนี้จะไม่กลับคืนไปแข็งแกร่งอีกหลังจากการหล่อขึ้นรูปใหม่ เปรียบเทียบ: *clay (เคล), clay mineral (เคล มิเนอเริ่ล)*

quicklime (ควิคไลม) ปูนขาว แคลเซี่ยมอ๊อกไซด: CaO เกิดขึ้นโดยการเผาหินปูนในเตาเผา คำพ้อง: *lime (ไลม)*

quicksand (ควิคแซนด) (1) มวลหรือชั้นของทรายละเอียด เช่น ที่ปากแม่น้ำหรือตามชายฝั่งทะเล ซึ่งประกอบด้วยเม็ดกลมมนเรียบมีแนวโน้มที่จะไม่ยึดติดรวมตัวกัน และมักผ่านการอิ่มน้ำที่ไหลซึมผ่านเข้าไปในช่องว่างต่างๆ ก่อเกิดเป็นมวลเนื้อกึ่งเหลวอ่อน เคลื่อนไหลได้ง่ายจากแรงเพียงเล็กน้อย และด้วยเหตุนี้คนและสัตว์ที่เดินอยู่บนทรายชนิดนี้จะจมลงไปได้ง่าย สามารถแทรกเข้าไปในร่องแยกได้ (2) พื้นที่หนึ่งที่โดดเด่นโดยมีชั้นทรายดังกล่าวหนึ่งชั้นหรือมากกว่า (3) ทรายที่พบในชั้นหนึ่งของทรายดูด เปรียบเทียบ: *liquefaction (ลิเควอแฟ็คเฉิ่น) [ตะกอนวิทยา]*

quicksilver (ควิคซิลเว่อรฺ) ศัพท์ที่ประยุกต์ใช้กับ ปรอท (mercury - เมอรคิวรี่) ซึ่งเกิดเป็นแร่ตามธรรมชาติ หรือได้จากการทำเหมืองแล้ว แต่ยังไม่ได้ใช้ประโยชน์ (เช่น ปรอทในขวด)

quickstone (ควิคสโตน) หิน ที่มีการไหลภายใต้อิทธิพลของแรงโน้มถ่วงก่อนการแข็งเป็นหิน; ตะกอนไหลได้ก่อนแข็งเป็นหิน

quickwater (ควิควอเท่อรฺ) ส่วนของลำน้ำที่มีกระแสน้ำรุนแรง

quiet reach (ไคว้เอิ้ท รี้ช) ดู: *still water (สติล วอเท่อรฺ)*

quiet zone (ไคว้เอิ้ท โซน) ในการสำรวจทางธรณีฟิสิคส์ หมายถึง บริเวณใต้ผิวดินที่ไม่มีผลตอบสนองต่อการสำรวจ; บริเวณสงบที่ไม่แสดงความผิดปกติของการสำรวจทางธรณีฟิสิคส์ เช่น บริเวณสงบของค่าความผิดปกติทางสนามแม่เหล็ก หรือสนามแรงโน้มถ่วง หรือคลื่นไซ้สมิค

quilted surface (ควิ้ลเถิด เซอรฺเฝิซ) พื้นผิวดินแบบหนึ่งซึ่งมีลักษณะเป็นเนินเขา นูนโค้ง กว้างสม่ำเสมอและแยกโดยหุบเขาซึ่งค่อนข้างแคบเหมือนตะเข็บของผ้าห่มที่เป็นรอยย่น

Q wave (คิว เว้ฟ) ดู: *Love wave (เลิฟ เว้ฟ)*

R

Ra (รา) ศัพท์ใช้ในตอนใต้ของนอรเว สำหรับเนินธรณีวัตถุที่น้ำแข็งพามาทับถม มักมีก้อนหินขนาดใหญ่อยู่ด้านบน ส่วนใหญ่อยู่ใน หรือใกล้ทะเล

race (เรซ) (1) [บรรพชีวินวิทยา] กลุ่มของสิ่งมีชีวิตต่างๆ ที่มีลักษณะคล้ายกันแต่มีความแตกต่างกันไม่เพียงพอที่จะจัดแบ่งเป็น สปีฉีสหรือสปีฉีสย่อย (subspecies - เสิบสปีฉีส) (2) [น้ำ] กระแสรุนแรง หรือรวดเร็วของน้ำที่ไหลผ่านทางน้ำ หรือแม่น้ำแคบๆ เช่น tide race (ไทด์ เรซ) (3) ทางน้ำ หรือแม่น้ำคอดกิ่วซึ่งมีกระแสน้ำไหลรุนแรง อาจเกิดขึ้นโดยการมารวมกันของสายน้ำสองสาย ดังที่ใกล้กับแหลมที่แบ่งอ่าวสองอ่าว หรืออาจสร้างขึ้น และใช้สำหรับอุตสาหกรรม เช่น การส่งน้ำไป หรือออกจากกังหันน้ำของโรงงาน คำพ้อง: *water race (วอ´เท่อร์ เรซ)*

radial (เร´ดีเอิ้ล หรือเร´เดี้ยล) [การถ่ายภาพ] แนวเส้นหรือรัศมีทิศทางหนึ่งจากจุดศูนย์กลาง (จุดหลัก จุดศูนย์ที่เท่ากัน จุดต่ำสุด หรือจุดศูนย์กลางแทน) ไปยังจุดอื่นๆ บนภาพ

radial array (เรเดี้ยล เออะเร) ดู: *azimuthal survey (แอ๊ะเซอเมอ´เธิ่ล เซอร´เว)*

radial drainage pattern (เร´เดี้ยล เดร´หนิจ แพะ´เทิ่รฺน) รูปแบบการระบายน้ำแบบหนึ่งซึ่งลำธารแผ่ หรือแยกออกไปด้านนอกเหมือนซี่ล้อ จากพื้นที่สูงส่วนกลาง ได้วิวัฒน์ขึ้นบนเนินเขาที่มีโครงสร้างเป็นโดมซ้อนทับกันไม่มีร่องแตก และอายุอ่อน หรือของกรวยภูเขาไฟ เปรียบเทียบ: *centripetal drainage pattern (เซ็นทริ´เพอเทิ่ล เดร´หนิจ แพะ´เทิ่รฺน)* คำพ้อง: *centrifugal drainage pattern (เซ็นทริ´ฟิวเกิ้ล เดรหนิจ แพะเทิ่รฺน)*

radial fault (เร´เดี้ยล ฟ้อลทฺ) หนึ่งในกลุ่มของฟ้อลทต่างๆ ที่แผ่ออกจากจุดศูนย์กลาง มักใช้อ้างอิงในการเกิดฟ้อลทใกล้กับโดม (diaper - ได´เออะพิรฺ) หลุมอุกกาบาต หรือปล่องภูเขาไฟ

radial symmetry (เร´เดี้ยล ซิเมอ´ทรี่) สภาพ สมบัติ หรือสถานะของการมีส่วนต่างๆ ที่คล้ายกันของสิ่งมีชีวิตที่จัดเรียงสม่ำเสมอรอบแกนกลางร่วมกัน (เช่นในปลาดาว) เช่น ชนิดของสมมาตรในดอกไม้ที่สามารถแยกออกเป็นสองครึ่งได้โดยประมาณโดยการตัดตามยาวในระนาบใดๆ ผ่านศูนย์กลางของดอกไม้ เปรียบเทียบ: *bilateral symmetry (ไบและ´เทอเริ่ล ซิเมอ´ทรี่)*

radial triangulation (เร´เดี้ยล ไทรแองกิวเล´เฉิ่น) ขั้นตอนในการวัดเส้นจากศูนย์กลางของภาพถ่ายทางอากาศในแนวตั้ง หรือเอียงที่จะควบคุมจุดถ่ายภาพ และใช้สำหรับการขยายการควบคุมแนวนอนโดยการแยก และการตัดต่ออย่างต่อเนื่อง

radiance (เร´เดี้ยนซฺ) เฟลิ้กส (flux) ที่แผ่ออก ต่อหน่วยมุมกรวยต่อหน่วยพื้นที่

radiant emittance (เร´เดี้ยนทฺ อีมิ´เทิ่นซฺ) เฟลิ้กสที่แผ่ออก ต่อหน่วยพื้นที่ของแหล่งกำเนิด

radiant energy (เร´เดี้ยนทฺ เอ´เนอรจี้) พลังงานที่ถ่ายโอนโดยคลื่นแม่เหล็กไฟฟ้า วัดเป็นหน่วย joule (จูล) หรือ erg (เอิรฺก)

radiant flux (เร´เดี้ยนทฺ เฟลิ้กสฺ) อัตราของการถ่ายโอนพลังงานที่แผ่ออก วัดเป็นหน่วย watt (วัตต์) หรือ erg (เอิรฺก) ต่อวินาที ดู: *spectral radiant flux (สเป็คเทริ่ล เรเดี้ยนทฺ เฟลิ้กสฺ)* คำพ้อง: *radiant power (เรเดี้ยนทฺ พาว´เอ้อรฺ)´*

radiant intensity (เร´เดี้ยนทฺ อินเท็น´เซอะที่) เฟลิ้กสที่แผ่ออกต่อหน่วยมุมกรวย

radiant power (เรเดี้ยนทฺ พาว´เอ้อรฺ) ดู: *radiant flux (เร´เดี้ยนทฺ เฟลิ้กสฺ)*

radiant-power peak (เรเดี้ยนทฺ พาว´เอ้อรฺ พี้ค) ความยาวคลื่นที่ซึ่งพลังงานคลื่นแม่เหล็กไฟฟ้าสูงสุดได้แผ่ออกไป ณ อุณหภูมิเฉพาะ

radiate aperture (เร´ดิเอท แอ๊ะ´เพอเช่อร) รูเปิดของเปลือกฟอเรอมิเนอเฟอเริ่ล (foraminiferal test - ฟอเรอมิ´เนอเฟอเริ่ล เท้สทฺ) ที่ประกอบด้วยร่องแยกจำนวนมาก (เช่น ใน superfamily Nodosariacea)

radiate mud crack (เร´ดิเอิท เหมิด แคร็ค) โคลนแห้งแตกแบบหนึ่ง ที่แสดงรูปแบบการแผ่ออกไม่สมบูรณ์ และขาดการวิวัฒน์เป็นรูปหลายเหลี่ยมตามปกติ

radiation (เรดีเอ´เฉิ่น) (1) [วิวัฒนาการ] การกระจายตัวของสิ่งมีชีวิตกลุ่มหนึ่งไปยังสภาพแวดล้อมที่แตกต่างกัน บ่อยครั้งเป็นการเปลี่ยนแปลงที่แตกต่างของรูปลักษณ์ (รูปแบบโครงสร้าง) (2) [วิชารังวัดสำรวจ] วิธีการหนึ่งของการวัดสำรวจที่ซึ่งจุดต่างๆกำหนดได้โดยการรู้ถึงระยะและทิศทางที่ออกจากจุดศูนย์กลาง

radiation damage (เรดีเอ´เฉิ่น แด´หมิจ) ความเสียหายที่มีต่อโครงสร้างของผลึกหนึ่งๆ (หรือแก้ว) โดยการผ่านของอนุภาคการแยกปรมาณู หรืออนุภาคแอลเฟ่อจากการสลายนูเคลียรของธาตุ

กัมมันตรังสีที่มีอยู่ในโครงสร้างนั้น เส้นทางความเสียหาย (alpha-particle recoil tracks หรือ fission tracks) สามารถขยายเพิ่มเป็นขนาดที่มองด้วยกล้องจุลทรรศน์ได้โดยเทคนิคการกัดด้วยกรดที่เหมาะสมและใช้ในการวัดหาอายุของวัตถุ

radiation detector (เรดีเอ´เฉิ่น ดิเท็ค´เท่อร) ดู: *detector (ดิเท็ค´เท่อร)*

radiation fog (เรดีเอ´เฉิ่น ฟอก) หมอกที่เกิดขึ้นในเวลากลางคืนเมื่ออากาศเย็นลง โดยการแผ่รังสีไปอุณหภูมิที่ต่ำกว่าจุดน้ำค้าง คำพ้อง: *ground fog (กราวนฺด ฟอก)* เปรียบเทียบ: *advection fog (แอ็ดเว็ค´เฉิ่น ฟอก)*

radiation log (เรดีเอ´เฉิ่น ล้อก) ดู: *radioactive log (เรดีโอแอ๊ค´ถีฟ ล้อก)*

radiaxial (เรดิแอ๊ก´เซี่ยล) แกนกลางรัศมี เช่น radiaxial calcite (เรดิแอ๊ก´เซี่ยล แคล´ไซ้ท) ในหินตะกอนต่างๆ ที่เกิดขึ้นคล้ายเป็นพนังบุซับโพรง โดยประกอบด้วยผลึกเดี่ยวเกือบขนานกัน ที่ยาวตั้งฉากกับผนังของโพรง

radiaxial fibrous calcite (เรดิแอ๊ก´เซี่ยล ไฟ´เบริ้ส แคล´ไซ้ท) แร่แคลไซ้ทชนิดหนึ่งที่เชื่อมประสานเป็นคราบของผลึกแกนยาวต่างๆ ตั้งฉากกับฐานพื้นผิว ผลึกต่างๆ ที่มีแนวแตกเรียบโค้งออกและแกนผลึกแฝด (โค้งเว้าออกด้านนอก) และแกนแสงของผลึกเบนเข้าหากันจากด้านนอก

radioactivation analysis (เรดีโอแอ๊ค´เทอเว´เฉิ่น เออะแน´เลอเสิส) ดู: *activation analysis (แอ๊คเทอเว´เฉิ่น เออะแน´เลอเสิส)*

radioactive (เรดีโอแอ๊ค´ถีฟ) เกี่ยวข้องกับ หรือแสดงกัมมันตภาพรังสี

radioactive age determination (เรดีโอแอ๊คถีฟ เอจ ดิเทอรเมอเน´เฉิ่น) ดู: *isotopic dating (ไอเซอเทาะ´ผิค เด´ทิ่ง)*

radioactive chain (เรดีโอแอ๊ค´ถีฟ เชน) ดู: *radioactive series (เร´ดีโอแอ๊ค´ถีฟ ซิ´รี่ส)*

radioactive clock (เรดีโอแอ๊ค´ถีฟ คล็อค) เครื่องวัดเวลาทางธรณีกาลประกอบด้วยไอเซอโถพกัมมันตรังสี เช่น คาเบิ้น-14 รูบิดีเดี้ยม-87 หรือ เพอแทะเซี่ยม-40 ซึ่งรู้ค่าคงที่ของการสลายตัว และมีค่าต่ำเพียงพอ ในการปรับเทียบเป็นหน่วยเวลามักเป็นหน่วยปี เวลากัมมันตรังสีเป็นหลักพื้นฐานในการวัดอายุด้วยไอเซอโถพ และธาตุเฉพาะที่ใช้ในบางครั้งกำหนดเป็นเหมือนเวลา เช่น carbon clock (คาร´เบิ้น คล็อค) คำพ้อง: *atomic clock (เออะทอ´หมิค คล็อค); nuclear clock (นูเคลียร คล็อค)*

radioactive dating (เรดีโอแอ๊ค´ถีฟ เด´ทิ่ง) ดู: *isotopic dating (ไอเซอเทาะ´ผิค เด´ทิ่ง)*

radioactive decay (เรดีโอแอ๊ค´ถีฟ ดิเค´) การปล่อยออกตามธรรมชาติของอนุภาค (แอลเฟ่อ หรือเบเท่อ) และรังสีแกเม่อจากนูเคลียสของนูไคลดที่ไม่เสถียร ผลิตภัณฑ์นูเคลียสที่ได้อาจจะคงที่ หรือไม่คงที่ไม่ว่ากรณีใด จะสลายตัวอย่างน้อยจนกว่า นูไคลดที่เสถียรจะเกิดขึ้น การสลายตัวกัมมันตรังสีเกี่ยวข้องกับการปล่อยออกของอนุภาคแอลเฟ่อ อนุภาคเบเท่อ และอนุภาคพลังงานอื่นๆ และมักจะตามมาด้วยการปล่อยรังสีแกเม่อ และปรากฏการณ์การกระตุ้นแอ๊ะเทิ่มซ้ำ มักส่งผลในการสร้างความร้อน เปรียบเทียบ: *radioactivity (เร´ดีโอแอ๊ค´ทิเวอที่)* คำพ้อง: *disintegration (ดิสอินเทอะเกร´เฉิ่น) [กัมมันตภาพรังสี]; radioactive disintegration (เร´ดีโอแอ๊ค´ถีฟ ดิสอินเทอเกร´เฉิ่น)*

radioactive disintegration (เรดีโอแอ๊ค´ถีฟ ดิสอินเทอะเกร´เฉิ่น) ดู: *radioactive decay (เร´ดีโอแอ๊ค´ถีฟ ดิเค´)*

radioactive equilibrium (เรดีโอแอ๊ค´ถีฟ อีเควอลิ´เบริ้ม) ความสัมพันธ์ระหว่างหนึ่งผู้ให้ (*parent*) อายุยาว และหนึ่งผู้รับ (*daugther*) กัมมันตภาพรังสีอายุสั้นหรือมากกว่า ที่ซึ่งสัดส่วนของกิจกรรมของผู้รับต่อกิจกิจกรรมของผู้ให้มีค่าเท่ากัน

radioactive heat (เรดีโอแอ๊ค´ถีฟ ฮี้ท) ความร้อนที่เกิดขึ้นภายในตัวกลางเนื่องมาจากผลของการสลายตัวของธาตุกัมมันตรังสีองค์ประกอบต่างๆ

radioactive series (เรดีโอแอ๊ค´ถีฟ ซี´รี่ส) ลำดับชุดหนึ่งหรือความต่อเนื่องตามลำดับของนูไคลด ซึ่งแต่ละตัวจะกลายเป็นลำดับถัดไปโดยการสลายกัมมันตรังสี จนเกิดนูไคลดที่เสถียรขึ้น มีลำดับชุดกัมมันตรังสีตามธรรมชาติที่สำคัญสามชุดคือชุดแอ๊คทิเนี่ยม ชุดธอเรี่ยม และชุดยูเรเนี่ยม ดู: *parent (แพ´เร้นทฺ); daughter (ดอ´เท่อร); end product (เอ็นดฺ พรอ´เดิคทฺ)* คำพ้อง: *radioactive chain (เรดีโอแอ๊ค´ถีฟ เชน)*

radioactive spring (เรดีโอแอ๊ค´ถีฟ สปริง´) น้ำพุชนิดหนึ่งซึ่งมีน้ำที่มีกัมมันตภาพรังสีสูง และตรวจวัดได้

radioactive waste (เรดีโอแอ๊ค´ถีฟ เว้สท) เครื่องมือ และวัตถุต่างๆ จากการปฏิบัติงานด้านนูเคลียร์ซึ่งมีกัมมันตรังสี และใช้ประโยชนทางเศรษฐกิจไม่ได้อีกแล้ว ของเสียนี้โดยทั่วไปจัดแบ่งออกเป็น ระดับสูง (มีค่าความเข้มข้นของกัมมันตรังสีเป็น หลักร้อย ถึงหลักพันคิวรี่ (curie) ต่อแกเลิ่น หรือลูกบาศก์ฟุต หรือลูกบาศก์ลิตร) ระดับต่ำ (มีค่าเฉลี่ยอยู่ในช่วงของ หนึ่ง ไมโครคิวรี่ต่อลูกบาศก์ฟุต หรือลูกบาศก์ลิตร) หรือระดับปานกลาง (อยู่ระหว่าง

ระดับสูงและระดับต่ำ) ของเสียนี้จัดแบ่งโดยระดับของกัมมันตรังสี ณ เวลาที่ทำการกลบฝัง ในขณะที่การสลายตัวกัมมันภาพรังสีดำเนินต่อไป ระดับจะลดลงตามสมการทางคณิตศาสตร์ที่ทราบ และคาดคะเนได้ ขึ้นอยู่กับนูไคลดกัมมันตรังสีที่ปรากฏอยู่

radioactivity (เรดีโอแอ๊คทิ๎เวอที่) (1) การปล่อยออกของอนุภาคพลังงานต่างๆ และ/หรือ การแผ่รังสีออกจากนูเคลียสในระหว่างการสลายกัมมันตภาพรังสี (2) องค์ประกอบของการแผ่รังสีโดยเฉพาะจากแหล่งกัมมันตภาพรังสีหนึ่งๆ เช่น กัมมันตภาพรังสีแกเม่อ คำคุณศัพท์: *radioactive (เรดีโอแอ๊คถีฟ)*

radioactivity anomaly (เรดีโอแอ๊คทิ๎เวอที่ เออะนอ๎เมอลี่) การเบี่ยงเบนออกจากผลที่คาดไว้ที่พบเมื่อทำการวัดสำรวจกัมมันตภาพรังสี ค่าความผิดปกติเช่นนั้นมีความสำคัญในการสำรวจหาแร่

radioactivity log (เรดีโอแอ๊คทิ๎เวอที่ ล้อก) ชื่อทั่วไปของข้อมูลหลุมเจาะซึ่งวัดปฏิกิริยาของนูไคลดแอ๊ะเทิ่มที่เกี่ยวพันกับพฤติกรรมของรังสีแกเม่อ และ/หรือนูทรอน เป็นฟังก์ชั่นของความลึกของหลุมเจาะ ยกเว้นสำหรับ gamma-ray log (แกเม่อ-เร ล้อก) ธรรมชาติ และล้อกแถบรังสีของแกเม่อเร (spectral gamma-ray log - สเป็ค๎เทริ๎ล แก๎เม่อ-เร ล้อก) ที่บันทึกการตอบสนองของหินที่อยู่ติดกับหลุมเจาะ ต่อการระดมยิงโดยรังสีแกเม่อ หรือนูทรอนจากแหล่งกำเนิดในเครื่องบันทึก (loging sonde - ลอ๎กิ้ง ซอนด์) ข้อมูลส่วนใหญ่สามารถบันทึกได้จากบ่อเจาะที่มีปลอกสวม แบบว่างเปล่าหรือมีของเหลวเต็ม ดู: *density log (เด็น๎เซอที่ ล้อก); neutron log (นู๎ทรอน ล้อก); neutron-activation log (นู๎ทรอน-แอ๊คเทอเว๎เฌิ่น ล้อก); epithermal-neutron log (เอ๊ะเผอะเธอร๎เมิ่ล นู๎ทรอน ล้อก); pulsed-neutron-capture log (เพิ้ลสฺด๎-นู๎ทรอน แค็พ๎เช่อรฺ ล็อก)* คำพ้อง: *radiation log (เรดีเอเฌิ่น ล้อก); nuclear log (นู๎เคลียร ล้อก)*

radioassay (เร๎ดิโอแอ๊ส๎เซ่) ขั้นตอนการทดสอบที่เกี่ยวข้องกับการวัดความเข้มของการแผ่รังสีแอลเฟ่อ เบเท่อ หรือแกเม่อของตัวอย่าง

radiocarbon (เรดีโอคาร์เบิ้น) คาร์เบิ้นกัมมันตรังสี เช่น คาร์เบิ้น14 และยังมีคาร์เบิ้น10 และ คาร์เบิ้น11

radiocarbon clock (เร๎ดีโอคาร์เบิ้น คล็อค) คำพ้องที่นิยมมากของคาร์เบิ้น 14 ใช้ในการวัดหาอายุของหินแบบรังสีบันทึก ศัพท์นี้ใช้โดยทั่วไป

radiochemistry (เร๎ดีโอเค๎เมอสตรี๎) การศึกษาทางเคมีและพฤติกรรมของสารกัมมันตรังสี ที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ และจากการฉายรังสี รวมถึงการใช้ประโยชน์ในการศึกษาสืบค้นปัญหาวิชาการทางเคมีอื่นๆ

radio-echo sounding (เร๎ดีโอ-เอ๊ะ๎โค่ ซาวน๎ดิ้ง) รูปแบบหนึ่งของการวัดระยะด้วยคลื่นสะท้อนของเรดาร์ ที่ใช้ในการวัดความหนาของธารน้ำแข็งและพิจารณาถึงโครงสร้างภายในและฐานน้ำแข็ง และลักษณะของหินฐาน

radioecology (เร๎ดีโออิคอเลอ๎จี้) สาขาวิชาหนึ่งของนิเวศวิทยาที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนตามธรรมชาติ และสารกัมมันตภาพรังสี

radiogenic (เร๎ดีโอเจ๎หนิค) กล่าวถึง ผลิตผลของกระบวนการสลายกัมมันตภาพรังสี เช่น ความร้อน ตะกั่ว

radiogenic age determination (เร๎ดีโอเจ๎หนิค เอจ ดิเทอรเมอเน๎เฌิ่น) ดู: *isotopic dating (ไอเซอทอ๎ผิค เด๎ทิ่ง)*

radiogenic argon (เร๎ดีโอเจ๎หนิค อาร๎กอน) (1) อารกอน-40 ที่เกิดจากการสลายกัมมันตภาพรังสีของ เพอแทะเซี่ยม-40 (2) อารกอน-40 ในหินหรือแร่หนึ่งๆ ที่เกิดจากการสลายของ เพอแทะเซี่ยม-40 แบบอยู่กับที่ตั้งแต่หิน หรือแร่นั้นก่อเกิดขึ้น

radiogenic dating (เร๎ดีโอเจ๎หนิค เดทิ่ง) ดู: *isotopic dating (ไอเซอเทาะ๎ผิค เด๎ทิ่ง)*

radiogenic isotope (เร๎ดีโอเจ๎หนิค ไอ๎เซอโถพ) ไอเซอโถพชนิดหนึ่งซึ่งเกิดจากการสลายของนูเคลียสที่มีกัมมันตภาพรังสี (radionuclide - เรดีโอนูไคลด์) แต่โดยตัวมันเองอาจมีหรือไม่มีกัมมันตภาพรังสี ดู: *ratio-isotope (เร๎โฌ-ไอเซอโถพ)*

radiogenic lead (เร๎ดีโอเจ๎หนิค เหลด) (1) ตะกั่วที่เกิดขึ้นจากผลของการสลายกัมมันตภาพรังสีของยุเรเนี่ยม หรือธอเรี่ยม (2) ตะกั่วในหิน หรือแร่ที่เกิดขึ้นโดยการสลายกัมมันตภาพรังสีของยุเรเนี่ยม หรือธอเรี่ยมอยู่กับที่ หลังจากการก่อเกิดขึ้นของแร่หรือหิน (3) ตะกั่วซึ่งมีอัตราส่วน $^{207}Pb/^{204}Pb$ และ $^{206}Pb/^{204}Pb$ มากกว่าค่าที่ควรจะเป็นหากตะกั่วมีวิวัฒนาการในสภาวะแบบเดียว เพราะมันมีวิวัฒนาการในระบบแบบบูรณาการที่มี $^{238}Pb/^{204}Pb$ ประมาณ 9 เปรียบเทียบ: *common lead (คอ๎เมิ่น เหลด); primeval lead (ไพรมีเวิ่ล เหลด)*

radiogenic strontium (เร๎ดีโอเจ๎หนิค สตรอนเฌี่ยม) (1) สตรอนเฌี่ยม-87 เกิดจากสลายตัวของรูบิเดี้ยม-87 (2) สตรอนเฌี่ยม-87 ที่เกิดขึ้นในหิน และแร่ ซึ่งเป็นผลโดยตรงจากการสลายตัวของรูบิเดี้ยม-87 อยู่กับที่ตั้งแต่แร่ และหินนั้นเกิดขึ้น เปรียบเทียบ: *common strontium (คอ๎เมิ่น สตรอนเฌี่ยม)*

radiograph (เรดีโอแกร๊ฟ) คำพ้องที่ไม่นิยมของ *autoradiograph (ออโทเรดีเออแกร๊ฟ)*

radiohydrology (เร´ดีโอไฮดรอ´เลอจี้) การศึกษาความสัมพันธ์ทางอุทกวิทยาของการสกัด การประมวลผล และการใช้ประโยชน์ (รวมถึงการใช้ในการสำรวจอุทกวิทยา) วัตถุกัมมันตรังสีและการกำจัดของเสีย ที่เกี่ยวข้อง

radioisotope (เร´ดีโอไอ´เซอโถพ) ไอเซอโถพกัมมันตภาพรังสีชนิดหนึ่งของธาตุหนึ่งๆ ยังใช้ผิดเป็นคำพ้องของ *radionuclide (เร´ดีโอนูไคลด์)* ดู: *radiogenic isotope (เร´ดีโอเจ´หนิค ไอ´เซอโถพ)* คำพ้อง: *unstable isotope (เอินสเตเบิ้ล ไอ´เซอโถพ)*

radiolarian (เร´ดีโอแล´เรี่ยน) แอ๊คทิเนอผอด (actinopod) ที่อยู่ในชั้นย่อยเรดีโอแลเรี่ยน (subclass radiolarian) มีลักษณะส่วนใหญ่ที่มีโครงกระดูกเนื้อสิลิเค่อ และมีสภาพแวดล้อมทางทะเล ช่วงอายุแคมเบรี้ยน ถึงโฮเลอซีน ในการจำแนกบางประเภท จัดเรดีโอแลเรี่ยนรวมกลุ่มกับ rhizopods (ไร´เซอผอดส์)

radiolarian chert (เร´ดีโอแล´เรี่ยน เชิ้รท) เรดีโอแลไร้ท (radiolarite) ผลึกเล็กละเอียดจัดเรียงตัวดี และมีสารเชื่อมประสานหรือเนื้อพื้นของสิลิเค่อที่วิวัฒน์มากแล้ว

radiolarian earth (เร´ดีโอแล´เรี่ยน เอิ๊รธ) เซอลิเฉิส เอิ๊รธ (siliceous earth) ที่มีองค์ประกอบหลักของซาก (โครงร่างกระดูกคล้ายตาข่าย) เรดีโอแลเรีย (radiolaria); ส่วนยังไม่แข็งตัวเทียบเท่ากับเรดีโอแลไร้ท (radiolarite)

radiolarian ooze (เร´ดีโอแล´เรี่ยน อู๊ส) ตะกอนทะเลลึกประกอบด้วยเปลือก (tests) เนื้อสิลิเค่อ โอเพิ่ล (opal) ของเรดีโอแลเรี่ยน (radiolarian) อย่างน้อยร้อยละ 30 เรดีโอแลเรี่ยนอู๊สเป็นโคลนเหลวที่ประกอบด้วยเซอลิเฉิสอู๊ส (siliceous ooze)

radiolarite (เร´ดีโอแล´ไร้ท) (1) [บรรพชีวินวิทยา] เฟาะเซิ่ลเปลือกหอยของเรดีโอแลเรีย (radiolaria) (2) [ตะกอนวิทยา] ตะกอนเนื้อแข็งเนื้อเดียวเนื้อค่อนข้างละเอียดคล้ายเชิ้รท เทียบเท่าเรดีโอแลเรี่ยน เอิ๊รธ (radiolarian earth) (3) เรดีโอแลเรี่ยน อู๊สเนื้อแข็ง (4) คำพ้องของ *radiolarian earth (เรดีโอแลเรี่ยน เอิ๊รธ)*

radiolitic (เร´ดีโอลิ´ถิค) (1) [หินอัคนี] เนื้อหินของหินอัคนีที่มีลักษณะเป็นกลุ่มผลึกรูปคล้ายเข็มรวมกันเป็นรัศมีคล้ายพัด คล้ายกับส่วนหนึ่งของ spherulites (สฟิร´เยอไล้ทส์) (2) [โครงสร้างตะกอน] หินปูนต่างๆ ซึ่งมีส่วนประกอบแผ่เป็นรัศมีออกจากศูนย์กลาง และประกอบด้วย สารเชื่อมประสานน้อยกว่าร้อยละ 50 ของเนื้อหินทั้งหมด

radioluminescence (เร´ดีโอลู´เมอเน´เซิ่นซ) การเรืองแสงซึ่งถูกกระตุ้นโดยการชนของอนุภาคกัมมันตภาพรังสีต่างๆ

radiolysis (เรดีออ´เลอเซิส) การเน่าสลายทางเคมีที่มีสาเหตุมาจากการแผ่รังสี

radiometer (เรดีออ´เมอเท่อร์) อุปกรณ์ไร้ภาพสำหรับใช้ในการวัดพลังงานที่แผ่ออก โดยเฉพาะการแผ่รังสีความร้อน

radiometric (เร´ดีซีโอเมะ´ถริค) เกี่ยวข้องกับการวัดอายุธรณีกาลที่ทำได้โดยเครื่อง radiometer (เรดีออเมอเท่อร) บ่อยครั้งจะใช้แบบกลายๆ ถึงการวัดอายุด้วยไอเซอโถพ

radiometric age (เร´ดีโอเมะ´ถริค เอจ) ดู: *isotopic age (ไอเซอเทาะ´ผิค เอจ)*

radiometric age determination (เร´ดีโอเมะ´ถริค เอจ ดิเทอรเมอเน´เฉิ่น) ดู: *isotopic dating (ไอเซอเทาะ´ผิค เด´ทิ่ง)*

radiometric dating (เร´ดีโอเมะ´ถริค เด´ทิ่ง) ดู: *isotopic dating (ไอเซอเทาะ´ผิค เด´ทิ่ง)*

radionuclide (เร´ดิโอนูไคลด์) นูไคลดกัมมันตภาพรังสี ใช้คำว่า *radioisotope (เร´ดีโอไอ´เซอโถพ)* เป็นคำพ้องแบบไม่ถูกต้อง เปรียบเทียบ: *radioactivity (เรดีโอแอ๊คทิ´เวอที่)*

radiosonde (เร´ดีโอซอนด์) ชุดเครื่องมือแบบหนึ่ง ใช้เบอลูนลอยพาให้ขึ้นฟ้า ซึ่งใช้สำหรับรวบรวม และส่งวิทยุเกี่ยวกับข้อมูลสภาพอุตุนิยมวิทยาของชั้นบรรยากาศว่างเปล่าจนถึง ระดับความสูงประมาณ 30 กิโลเมตร

radio-wave method (เร´ดีโอ-เว้ฟ เมะ´เถิด) วิธีการสำรวจคลื่นแม่เหล็กไฟฟ้าใดๆ ซึ่งใช้คลื่นแม่เหล็กไฟฟ้าที่ส่งผ่านจากสถานีวิทยุกระจายเสียงเป็นแหล่งกำเนิดพลังงาน เพื่อพิจารณาสมบัติทางไฟฟ้าของโลก

radiozone (เร´ดีโอโซน´) หน่วยไทม-ร็อค เปรียบเทียบ (para-time-rock unit - แพ´เรอ-ไทมฺ-ร็อค ยู´เหนิท) ที่เป็นตัวแทนของโซน หรือลำดับต่อเนื่องของชั้นหินที่จัดตั้งขึ้นตามเกณฑ์กัมมันตรังสีแบบทั่วไป

radius of influence (เร´เดียส เอ๊ฟ อิน´ฟลูเอิ้นซ) ระยะรัศมีจากศูนย์กลางของผนังบ่อเจาะ เปยังขอบของพื้นที่ ที่ครอบคลุมอยู่ ดู: *area of influence (เอ´เรีย เอ๊ฟ อิน´ฟลูเอิ้นซ)*

radius ratio (เร´เดียส เร´เฉิ่ม) รัศมีของไอเอ้นบวกที่หารด้วยรัศมีของไอเอ้นลบ รัศมีไอเอ้นเปรียบเทียบเกี่ยวข้องกับการประสานพิกัดในโครงสร้างผลึกระดับไอเอ้น

radon (เร´ดอน) แก๊สเฉื่อยที่มีไอเซอโถพส กัมมันตรังสี ^{222}Rn ^{220}Rn ^{219}Rn (radon – เร´ดอน, thoron – โธ´รอน และ actinon - แอ็ค´เทอนอน)

radon-220 (เร´ดอน ทูเฮินเดริด ทเวน´ที่) ไอเซอโถพของแก๊สเรดอนที่มีกัมมันภาพรังสี เป็นสมาชิกของลำดับชุด thorium (ธอ´เรี่ยม) และเป็นผลผลิต (daughter) ของ radium-224 (เร´เดี้ยม ทูเฮินเดริด ทเวน´ที่ฟอร)

radon background (เร´ดอน แบ๊ค´กราวนด) องค์ประกอบของพื้นฐานเดิมของการแผ่รังสีแกเม่อที่มีกำเนิดในการสลายตัว และการแผ่รังสีแกเม่อของผลิตผลจากการสลายตัวอายุสั้นของ ^{222}Rn ในอากาศโดยเฉพาะ ^{214}Pb และ ^{214}Bi

radon emanometry (เร´ดอน เอเมอนอ´เมอทรี่) การวัดหาปริมาณของเรดอน ในชั้นบรรยากาศ

raft (แร้ฟท) (1) [หินอัคนี] เศษชิ้นส่วนของหินที่อยู่ในมวลแม็กเม่อและเคลื่อนไหลได้อย่างอิสระ เปรียบเทียบ: *xenolith (เซน´เออหลิธ)* (2) [ธารน้ำ] การทับถม หรือปนกันของท่อนซุง เศษไม้แขวนลอย เศษกิ่งไม้หรือเศษหินอื่นๆ ที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติในกระแสน้ำ โดยการพังทลายของตลิ่ง และทำหน้าที่เหมือนต้านต่อการพัดพา ดู: *raft lake (แร้ฟท เล้ค)* (3) [เท็คทอ´หนิคส] ก้อนหินจากฟ้อลทที่แยกตัวออกจากส่วนผนังเดิม และหยุดทั้งหมดทันทีบนชั้นซึ่งมักประกอบด้วยเกลือ ชั้นหินเองอาจประกอบด้วยชั้นหินชุดเก่าขนาดเล็กกว่าซึ่งเริ่มประสานเข้าด้วยกัน โดยการตกตะกอนที่เกิดภายหลังก่อนที่จะถูกฉีกขาดอีกครั้ง ชั้นหินจะถูกแยกออกโดยร่องที่มีหินเดิมหนา (depocenters - ดี´เพอเซ็นเท่อรส) ลักษณะคล้ายรางของชั้นหินที่เคลื่อนที่พร้อมกัน ที่อายุน้อยกว่า

raft breccia (แร้ฟท เบร๊ะ´เชี่ย) เบร๊ะเชี่ยชนิดหนึ่ง ที่เศษชิ้นส่วนยังคงไม่ได้แตกหักระหว่างการพัดพาโดยภูเขาน้ำแข็ง หรือพืชลอยน้ำ เช่น ต้นไม้ หรือสาหร่ายทะเล

raft cone (แร้ฟท โคน) หินงอกหินย้อย (speleothem – สปี´ลิเออเธ็ม) รูปกรวยที่ประกอบด้วย กองของชั้นแคลไซ้ททับถมกัน ยอดของกรวยตรงกันกับจุดหยด (หินย้อย) การหยดลงทำให้ชั้นเกิดการจมลงที่จุดนั้น (หินงอก)

rafted block (แร้ฟ´เถิด บล็อค) ดู: *dropstone (ดร็อพ´สโตน)*

rafted ice (แร้ฟ´เถิด ไอ๊ซ) รูปแบบของน้ำแข็งอัด ซึ่งแพน้ำแข็งหนึ่งซ้อนทับบนแผ่นอื่นๆ

rafting (แร้ฟ´ทิ่ง) (1) การพัดพาหินที่มาจากแผ่นดิน ที่มีหิน ดิน และสิ่งอื่นๆ โดยอินทรียวัตถุที่ลอยน้ำได้ เช่น สาหร่ายทะเล หรือท่อนซุง หรือโดยแผ่นน้ำแข็ง (2) รูปแบบหนึ่งของการเปลี่ยนรูปของแผ่นน้ำแข็งลอยน้ำโดยที่แผ่นหนึ่งซ้อนทับบนแผ่นอื่นๆ ซึ่งทำให้เกิดเป็น แพน้ำแข็ง เป็นปกติทั่วไปในน้ำแข็งใหม่ และอายุอ่อน

raft lake (แร้ฟท เล้ค) มวลน้ำอายุค่อนข้างน้อยที่ถูกกักไว้ตามลำน้ำโดยมวลก้อนหิน ตัวอย่างที่มักพบใน เรด ริเว่อร (Red River) ของลุยเซียเน่อ (Louisiana) ในช่วงระยะเวลาที่มีระดับน้ำสูง

raft tectonics (แร้ฟท เท็คทอ´หนิคส) ส่วนยืดขยายออกของแผ่นดินที่มีลักษณะเด่นด้วยการเปิดออกของ การตกทับถมพร้อมกับการเกิดแอ่ง (syndepositional grabens – ซินเด๊ะเพอสิ´เฌอเนิ่ล กรา´เบิ้นส) และการแยกออกของชั้นหินจากฟ้อลท แทรกสอดกันของหน้าดินปิดทับไปเป็นแพก้อนหิน ซึ่งเลื่อนไหลลงบนชั้นหินที่ฉีกขาดและเลื่อนบนพื้นดิน (decollement - เด๊ะคอล´เมิ่นท) (ปกติเป็นชั้นบางของเกลือ) เหมือนหินถล่มเป็นก้อน แผ่นชั้นฟ้อลทปกติอาจเป็นฟ้อลทไม่ชัดเจนเชื่อมติดกัน ถ้าชั้นเกลือทั้งหมดถูกไหลออกหายไป หรือบางจนเกินกว่าที่จะสำรวจได้จากคลื่นไซ้สมิค พื้นที่แบบฉบับของแร้ฟท เท็คทอหนิคส คือขอบทวีปของแองโกเล่อ (Angola) เปรียบเทียบ: *plate tectonics (เพลท เท็คทอห´นิคส)*

rag (แร้ก) ในการใช้ของอังกฤษ เป็นหินต่างๆ เช่น หินเศษเนื้อหยาบ แข็งแตกต่างกันหลายชนิด ซึ่งกร่อนโดยมีผิวหยาบขรุขระ เช่น หินทรายหรือหินปูน ที่ใช้เป็นหินก่อสร้าง ศัพท์นี้ปรากฏในชื่อลำดับชั้นหินของอังกฤษ เช่น Kentish Rag (เค้น´ทิฌ แร้ก - หินปูนเนื้อปนทรายอายุคริเทเฉิส ในเค้นท ตะวันออก (East Kent)) คำพ้อง: *ragstone (แร้ก´สโตน)*

raggioni (ราโจ´นี่) ผลึก เป็นรัศมีขนาดใหญ่ของแร่เออแระเกอไน้ทก่อนที่จะเปลี่ยนเป็นแคลไซ้ท โมเสค(calcite mosaic) มักมีความยาว 1 - 10 เซนติเมตร โดยมีปลายตัดเป็นสี่เหลี่ยมจัตุรัสและส่วนตัดขวางเป็นหกเหลี่ยม เกิดในพวกคาเบอเหนท ชนิดแซบเข่อ (sabkha) มักใช้แบบคำพหูพจน์: raggione (ราโจ´เน่อ) มาจากภาษาอิตาลี: รัศมีขนาดใหญ่

ragstone (แร้ก´สโตน) ดู: *rag (แร้ก)*

rain (เรน) (1) การตกลงของอนุภาคจำนวนมาก ดังเช่น การตกทับถมที่ยาวไม่สิ้นสุดของสารวัตถุในทะเล ลงบนพื้นมหาสมุทร หรือฝุ่นอุกกาบาตขนาดเล็กจากอวกาศระหว่างดาวเคราะห์ ยังเป็นการตกลงของอนุภาคด้วยตัวเอง ดังเช่น ฝนและออองเกสร (2) [อุตุนิยมวิทยา] รูปแบบหนึ่งของฝน ที่ประกอบด้วยน้ำหยดต่างๆ ที่มีขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางระหว่าง 0.5 และ 6.0 มิลลิเมตร(0.02 และ 0.2 นิ้ว) ตกมาจากเมฆฝนแบบ nimbostratus (นิมเบสเตรเทิส) และ cumulonimbus (คิวมิวเลนิมเบส)

R

rainbeat (เรน'บี๊ท) ดู: *raindrop impact (เรน'ดร็อพ อิมแผ็คทฺ')*

rainbow (เรน'โบ) สีรุ้งที่สังเกตได้ในของเหลวสำหรับการเจาะซึ่งมีการไหลเวียนในบ่อเจาะ บ่งชี้ว่ามีสิ่งปนเปื้อนหรือสัมผัสกับสารไฮโดรคาร์บอนสดใหม่

rainbow quartz (เรน'โบ ขวอรทฺส) ขวอรทส ที่แสดง สีต่างๆ ของสีรุ้ง

rain crust (เรน เครี้สทฺ) เปลือกหิมะ ซึ่งเกิดขึ้นโดยการเกิดเป็นน้ำแข็งซ้ำของผิวหิมะ ซึ่งได้ละลายหรือเปียกจากน้ำฝนตก

rain desert (เรน เด๊ะ'เสิรฺท) ทะเลทรายชนิดหนึ่ง ที่มีปริมาณฝนตกเพียงพอให้พืชสามารถขึ้นกระจายตัวได้บ้าง เปรียบเทียบ: *runoff desert (เริน'เอ๊ฟ เด๊ะ'เสิรฺท)*

raindrop impact (เรน'ดร็อพ อิมแผ็คทฺ') การกระทำของน้ำฝนที่กระแทก หรือตกลงบนผิวดิน เปรียบเทียบ: *rainbeat (เรน'บี๊ท)*

raindrop impression (เรน'ดร็อพ อิมเพรฺ'เฌิ่น) ดู: *rain print (เรน พริ้นทฺ)*

raindrop imprint (เรน'ดร็อพ อิม'พริ้นทฺ) ดู: *rain print (เรน พริ้นทฺ)*

rainfall (เรน'ฟอล) (1) ปริมาณของน้ำซึ่งตกกระจายออกจากเมฆฝน เป็นฝน ในช่วงระยะเวลาที่กำหนด (2) ผลิตผลของของเหลวที่ตกจากฟ้าไม่ว่าในรูปแบบใด ในความหมายนี้เหมือนกับ *precipitation (พริซิเพอเท'เฌิ่น)*

rainfall erosivity index (เรน'ฟอล อิโรซิ'เวอที่ อิน'เด็กสฺ) การวัดแบบหนึ่งของศักยภาพของการกร่อนของเหตุการณ์ฝนตกเฉพาะ ปัจจัย R ในสมการทำนาย การสูญเสียมวลดินเฉลี่ยต่อหน่วยพื้นที่รายปี (Universal Soil Loss Equation - ยูเนอเวอร'เซิ่ล ซอยลฺ ลอส อิเคว'เฌิ่น) กำหนดเป็นผลิตผลของลักษณะพายุฝนสองแบบ; พลังงานศักย์ทั้งหมดของเวลาพายุที่ความเข้มสูงสุด 30 นาที

rainfall excess (เรน'ฟอล อิกเซส') น้ำฝนหลาก ปริมาตรของน้ำจากน้ำฝนไหลบ่าโดยตรง เปรียบเทียบ: *abstraction (แอ็บสแตร็ค'เฌิ่น) [น้ำ]; precipitation excess (พริซิเพอเท'เฌิ่น อิกเซส)* คำพ้อง: *excess water (อิกเซส วอ'เท่อรฺ)*

rainfall penetration (เรน'ฟอล พีเนอเทรฺ'เฌิ่น) ความลึกใต้ผิวหน้าดิน ที่น้ำจากฝนที่กำหนดครั้งหนึ่งๆ สามารถซึมผ่านได้

rain forest (เรน ฟอ'เริสทฺ) ป่าฝน ป่าไม้ที่มีฝนตกแต่ละปีจำนวนมาก และไม่มีฤดูแล้ง พื้นที่แบบนี้มีลักษณะของต้นไม้สูงเขียวชอุ่มตลอดปี

rain gauge (เรน เกจ) มาตรวัดปริมาณน้ำฝน; เครื่องมือที่ใช้ในการวัดการตกของฝน น้ำที่หิมะละลาย ฝนหิมะ หรือลูกเห็บ ประกอบด้วยกรวยรับน้ำ ท่อกักเก็บน้ำ และกระบอกตวงวัด ยังสะกดได้เป็น: rain gage (เรน เกจ) คำพ้อง: *pluviometer (พลูวีโอ'เมอเท่อรฺ); hyetometer (ไฮเอทอ'เมอเท่อรฺ)*

rain pillar (เรน พิ'เล่อรฺ) รูปแบบภูมิลักษณ์ขนาดเล็ก ประกอบด้วยแท่งดิน หรือหินไม่แข็งที่ปิดทับ และป้องกันไว้ด้วยกรวด และมวลสารพอกต่างๆ ที่เกิดขึ้นโดยการกร่อนที่แตกต่างกันที่เป็นผลมาจากการกระทบของเม็ดฝน

rain print (เรน พริ้นทฺ) หลุมตื้น คล้ายปากปล่องภูเขาไฟขนาดจิ๋ว ล้อมรอบด้วยขอบยกสูงเล็กน้อย เกิดขึ้นในตะกอนทรายทรายแป้ง ละเอียดนุ่ม หรือดิน หรือโคลนบริเวณน้ำขึ้นน้ำลง โดยการกระทบของเม็ดฝน และบางครั้งคงสภาพไว้ได้บนระนาบชั้นของหินตะกอน หรือเป็นเหมือนแบบหล่อบนด้านล่างของชั้นหินทรายที่ปิดทับ ดู: *hail imprint (เฮล อิมพริ้นทฺ'); spray print (สเปรฺ' พริ้นทฺ)* คำพ้อง: *raindrop imprint (เรน'ดร็อพ อิมพริ้นทฺ'); raindrop impression (เรน'ดร็อพ อิมเพรฺเฌิ่น)*

rain shadow (เรน แฌ'โด้) พื้นที่บริเวณที่แห้งแล้งมากบนด้านข้างของสิ่งกีดขวางทางภูมิประเทศ ซึ่งมักเป็นแนวเทือกเขาที่มีปริมาณน้ำฝนน้อยมากอย่างเห็นได้ชัดกว่าในด้านรับลมมรสุม White Mountain (ไว้ทฺ เม้า'เทิ่น) ในรัฐแคเลอฟอรเนียตะวันออกกลางอยู่ในเงาฝนของเทือกเขา Sierra Nevada (ซีเอ'เร่อ หรือเซียเร่อ เนอแว'เด้อ)

rain-shadow desert (เรน แฌ'โด้ เด๊ะ'เสิรฺท) ทะเลทรายที่เกิดบริเวณด้านข้างของภูเขาหรือแนวเทือกเขา ซึ่งอากาศมีความชื้นสูงขึ้นในด้านรับลมมรสุม เปรียบเทียบ: *mid-latitude desert (มิด- และเทอถูด เด๊ะเสิรฺท); topographic desert (ทอเพอแกรฺฟิค เด๊ะ'เสิรฺท)* คำพ้อง: *orographic desert (ออเรอแกรฺฟิค เด๊ะ'เสิรฺท)*

rainwash (เรน'ว้อฌ) (1) การชะล้างออกของวัสดุพื้นผิว หลุดร่วนโดยน้ำฝนหลังจากที่ได้ตกลงพื้น แต่ก่อนที่จะได้รวมตัวกันเป็นกระแสน้ำอย่างชัดเจน; โดยเฉพาะการพังทลายเป็นแผ่นนอกจากนี้ยังเป็นการเคลื่อนไหวลง (ภายใต้การกระทำของแรงโน้มถ่วง) ของธรณีวัตถุ ที่หลุดร่วนโดยน้ำฝน เกิดขึ้นโดยเฉพาะในพื้นที่กึ่งแห้งแล้ง หรือพืชพันธุ์น้อย คำพ้อง: *hillwash (ฮิล'ว้อฌ)* (2) วัตถุที่มีกำเนิดโดยกระบวนการของน้ำฝนชะล้าง วัตถุที่ถูกพัดพา และสะสมตัว หรือชะล้างออก โดยน้ำฝน (3) น้ำฝนที่เกี่ยวข้องในกระบวนการชะล้างตัวอนุภาคฝน

rainwater (เรน´วอเท่อร) น้ำซึ่งตกลงมาเป็นน้ำฝน และยังไม่ได้ชะเอาสารที่ละลายได้จากดิน ดังนั้นทำให้ดินอ่อนนุ่ม

rain-wave train (เรน´-เว้ฟ เทรน) การไหลท่วมพื้นที่ในรูปแบบของขบวนคลื่น หรือลำดับชุดของคลื่นเว้นระยะสม่ำเสมอ และเกี่ยวพันกับน้ำผิวดินเกือบทั้งหมด ขบวนคลื่นน้ำฝนมักสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับฝนตกหนัก โดยเฉพาะในพายุฝน

raise (เรส) ปล่องเหมือง ซึ่งเคลื่อนขึ้นจากระดับที่ต่ำกว่าไประดับที่สูงกว่า

raised bank (เรสดฺ แบ๊งค) ดู: *natural levee (แนะ´เชอเริ่ล เล´วี่)*

raised beach (เรสดฺ บีช) ชายหาดยุคโบราณ ที่อยู่เหนือระดับชายทะเลในปัจจุบัน และแยกออกจากชายหาดปัจจุบัน โดยมีระดับสูงเหนือระดับน้ำปกติ โดยการเคลื่อนเฉพาะที่ของเปลือกโลก (ยกตัวขึ้น) หรือโดยการลดลงของระดับน้ำทะเล และมักล้อมรอบด้วยหน้าผาเว้าในแผ่นดิน เปรียบเทียบ: *marine terrace (เมอรีน´ เท´เริ่ซ)* ดู: *strandline (สแตรนดฺ´ไลนฺ)*

raised peat bog (เรสดฺ พี้ท บอก) พรุขนาดใหญ่ที่มีการสะสมชั้นถ่านจนหนาบริเวณส่วนกลาง ทำให้เป็นพื้นผิวนูน

raised reef (เรสดฺ รี้ฟ) พืดปะการังที่ก่อตัวขึ้น โดยสิ่งมีชีวิตชนิดหนึ่ง และตั้งอยู่เหนือระดับน้ำทะเล

rake (เรค) มุมระหว่างแนวนอน (แนวระดับ) และโครงสร้างแนวเส้นใดๆ เช่น รอยครูด (slickenline - สลิ´เคิ่นไลนฺ) ที่วัดในระนาบหินที่มีรอยครูด คำพ้อง: *pitch (พิทช) [ธรณีวิทยาโครงสร้าง]*

Raleigh-Taylor instability (เร´เล่อ หรือ เรลี่-เท´เล่อรฺ อินสเตอบิ´เลอที่) สถานการณ์หนึ่งที่พัฒนาขึ้นเมื่อชั้นที่มีความหนาแน่นน้อยอุ่นกว่า อยู่ใต้ชั้นหนาแน่นกว่า เย็นกว่า ถ้าแรงลอยตัว (buoyancy force) สูงกว่าความแข็งของธรณีวัตถุ ชั้นที่ความหนาแน่นน้อยกว่าจะไหลแทรกชั้นที่หนาแน่นกว่าขึ้นมาด้านบน

ram (แรม) ส่วนยื่นออก หรือตะพักใต้น้ำจากผนังน้ำแข็ง ภูเขาน้ำแข็ง ผนังด้านหน้าน้ำแข็ง หรือน้ำแข็งลอยน้ำที่เกิดจากการละลายรุนแรงมากของส่วนเหนือระดับน้ำ คำพ้อง: *apron (แอ๊ะ´เพริ่น) [น้ำแข็ง]; spur (สเปอร´) [น้ำแข็ง]*

Raman effect (รา´มาน อิเฟ็คทฺ´) การดูดกลืนจังหวะสะท้อนและปล่อยออกอีกครั้งของพลังงานที่แผ่ด้วยพันธะระหว่างแอ๊ะเทิ่มเฉพาะในตัวอย่าง เมื่อมีการแผ่รังสีคลื่นเดี่ยวที่เข้มข้น (เช่นจากเลเซอร) กระจายออกโดยตัวอย่างหนึ่งๆ จะมีเส้นรามานปรากฏขึ้นด้วยนอกเหนือจากการกระเจิงแบบเรลี่ (Rayleigh) โดยทั่วไปของการแผ่รังสีที่กระตุ้นนั้น เส้นรามานเหล่านี้จะขยับเลื่อนไปเมื่อเทียบกับความยาวคลื่นที่กระตุ้น (รามานคลื่นเบี่ยง) โดยปริมาณที่บ่งถึงลักษณะความถี่การหมุนและการสั่นของพันธะเฉพาะตัว ที่ก่อให้เกิดผลนี้ ตั้งชื่อเพื่อเป็นเกียรติแก่ C.V. Raman (Chandrasekhara Venkata Raman, 1883-1970) นักฟิสิคส์ชาวอินเดีย

Raman lines (รา´มาน ไลนฺสฺ) เส้นต่างๆ ที่เคลื่อนเบี่ยงไปในรามานสเป็คเทริ่ม มักมีความยาวคลื่นยาวกว่าการแผ่รังสีที่กระตุ้น (Stokes lines) แต่ความยาวคลื่นที่สั้นกว่า (anti-Stokes lines) อาจปรากฏขึ้นบางครั้งบางคราว

Raman spectroscopy (รา´มาน สเป็คทรอ´สเคอพี่) การสังเกตรามานสเป็คเทริ่ม และกระบวนการทั้งหมดในการบันทึก และการวัดที่ทำไปพร้อมๆ กัน

Raman spectrum (รา´มาน สเป็ค´เทริ่ม) คุณสมบัติของแถบสีที่เห็นได้เมื่อแสงสีเดี่ยวถูกกระจายออกโดยวัตถุโปร่งใส ดู: *Raman effect*

ramassis (แรเมอ´เสิส) ศัพท์เฉพาะถิ่นในรัฐลุยเซียเน่อ (Louisiana) ตอนใต้ สำหรับมวลของเศษซากพืชเน่าสลาย ซากต้นไม้แห้ง เศษไม้ และวัตถุลอยน้ำที่เกิดขึ้นในบึงใกล้ชายฝั่ง หรือปลิวมาตามลม (flotant – โฟลเท่นท)

rambergite (แรม´เบอไจ้ทฺ) แร่สีน้ำตาลเข้มถึงดำ ในระบบผลึกเฮ็กแซะ´เกอเนิ่ล ของกลุ่มแร่ wurtzite (วู้รทไซ้ท): MnS เป็นทวิสัณฐาน (dimorph-ไดม้อรฟ) กับ alabandite (อลาแบนได๊ท)

rambla (รอม´เบลอ) ลำห้วยแห้งหรือท้องน้ำที่แห้งของกระแสน้ำครั้งคราว มาจากภาษาสเปน ที่มาจาก แอเรอบิค (Arabic) “ramlah” หมายถึง ทราย

Ramblian (แรม´เบลี้ยน) หินช่วงอายุของทวีปยุโรป: ยุคไมเออซีนช่วงล่าง (lower Miocene) ล่างแอเรอเกอเนี่ยน (Aragonian)

ramiform cave (แร´เมอฟอรฺม เค้ฟ) ถ้ำจากการละลายประกอบด้วยโถงและอุโมงค์ไม่สม่ำเสมอขยายออกไปในทิศทางแตกต่างกันจากพื้นที่หลักของถ้ำที่วิวัฒน์ขึ้น; รูปแบบเฉพาะของถ้ำแบบเกิดใต้ผิวดิน (hypogenic - ไฮ´เพอเจหนิค) ที่เกิดขึ้นจากการเพิ่มขึ้นของแก๊สไฮเดรอเจ้นซัลไฟด์

rammelsbergite (แร´เมิลสเบอร´ไก๊ท) แร่สีขาวเงินโลหะ ในระบบผลึกออรเธอรอมบิคของกลุ่มแอลลิงไจ้ท (loellingite): $NiAs_2$ เป็นทวิสัณฐานกับแร่ pararamelsbergite (แพ่ระ´แร´เมิลสเบอรไก๊ทฺ) คำพ้อง: *white nickel (ไว้ทะนิ´เคิ่ล)*

R

rammesonde (แร´เมอซอนดฺ) เครื่องกดดิน (penetrometer - เพเนอทรอ´เมอเท่อรฺ) ที่กดลงในแนวดิ่งลงไปในแผ่นหิมะ(snowpack (สโน´ แพ็ค)) โดยฆ้อนถ่วงน้ำหนักบนแท่งนำที่ครอบอยู่

ramose (แรมอส) ประกอบด้วยหรือมีกิ่งก้านสาขา เช่น พืดของไบเออโซเอิ้น (bryozoan) ที่ประกอบด้วยกิ่งก้านตั้งตรง กลม หรือแบนปานกลาง คำพ้อง: *dendroid (เด็น´ดรอยด)*

ramp (แร้มพฺ) พนัง (1) [สมุทรศาสตร์] พื้นที่หนึ่งที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลงความลึกอย่างมีนัยสำคัญระหว่างชายฝั่ง และส่วนที่ลึกที่สุดของแอ่งตะกอน (2) [หิมะ] หิมะที่ก่อตัวเป็นระนาบเอียงระหว่างพื้นดินหรือพื้นน้ำแข็งบนบก และระดับน้ำทะเล หรือชั้นน้ำแข็ง (3) [ธรณีวิทยาโครงสร้าง] ส่วนหนึ่งของฟ้อลทแบบขั้นบันได หรือเธริ้สท ฟ้อลท ซึ่งตัดผ่านรอยต่อของชั้นหินเป็นระยะสั้นๆ ทางลาดของเธริ้สท ฟ้อลท และนอรเมิ่ล ฟ้อลท มักมีมุมเอียง 30° และ 60 ° ตามลำดับ เปรียบเทียบ: *flat (แฝล็ท) [ธรณีวิทยาโครงสร้าง]* คำพ้อง: *riser (ไร้เซ่อร)*

ramp anticline (แร้มพฺ แอน´ทิไคลนฺ) หินชั้นลาดโค้งคว่ำเกิดขึ้นในแผ่นเธริส โดยเป็นผลมาจากการเคลื่อนที่ขึ้นบน ทางลาด (ramp) คำพ้องบางส่วน: *fault-bend fold (ฟ้อลทฺ-เบ็นดฺ โฟลดฺ)*

rampart (แรม´พารฺท) กำแพง [ธรณีสัณฐานวิทยา] (1) แนวสันคล้ายผนังแคบสูง 1-2 เมตรที่สร้างขึ้นโดยคลื่นต่างๆ ตามขอบด้านติดทะเลของพืดปะการังราบเรียบ และประกอบด้วยเปลือกหอยและเศษปะการัง หรือเศษกรวด ก้อนกรวด ก้อนหิน ที่มักปิดทับด้วยเนินทราย (2) แนวสันคล้ายกำแพง ของวัตถุที่ไม่จับตัวแข็งที่เกิดขึ้นตามชายหาดโดยการกระทำของคลื่น และกระแสน้ำที่รุนแรง (3) [การระเบิดภูเขาไฟ] ตะกอนสะสมคล้ายวงแหวนหรือวงเสี้ยวของตะกอนภูเขาไฟรอบๆ ปล่องภูเขาไฟ

rampart crater (แรม´พารฺท เคร´เท่อรฺ) เป็นหลุมอุกกาบาตต่าง ๆ บนดาวอังคาร ที่ตะกอนซึ่งพุ่งออกมาสะสมสิ้นสุดหยุดยั้งโดยเชิงกองธรณีวัตถุ

rampart wall (แรม´พารฺท วอล) ผนังขอบที่เกิดขึ้นตามขอบด้านนอกหรือด้านทะเลของตะพักทะเล ดังเช่นบนเขาหินปูนสูงต่างๆ ของหมู่เกาะในมหาสมุทรเพอซิฟิค

ram penetrometer (แรม เพเนอทรอ´เมอเท่อรฺ) ดู: *ramsonde (แรม´ซอนดฺ)*

ramp-on-flat geometry (แร้มพฺ-ออน-แฝล็ท จีออ´เมอทรี่) สถานการณ์ที่ซึ่งทางลาดในผนังด้านบนของฟ้อลท อยู่ติดกับผนังด้านล่างของฟ้อลท

ramp trough (แร้มพฺ ทร็อฟ) ดู: *ramp valley (แร้มพฺ แว´ลี่)*

ramp valley (แร้มพฺ แว´ลี่) หุบเขาที่ล้อมรอบด้วยเธริ้สทฟ้อลท ทมุมสูงหรือทางลาด คำพ้อง: *ramp trough (แร้มพฺ ทร็อฟ)* เปรียบเทียบ: *graben (กรา´เบิ้น)*

ram resistance (แรม รีซิส´เติ้นซฺ) การต้านทานของหิมะที่จะถูกแทงหรือกดทะลุผ่านโดยเครื่องกดดินรูปกรวย (ramsonde - แรม´ซอนดฺ) พลังงานต่อหน่วยของระยะที่แทงทะลุผ่าน จะให้ค่าดัชนีต้านทานการกระแทก ในหน่วยของแรง

ramsbeckite (แรม´สเบ๊ะไค้ทฺ) แร่สีเขียว ในระบบผลึกมอเนอคลิหนิค: $(Cu,Zn)_{15}(SO_4)_4(OH)_{22}.6H_2O$

ramsdellite (แรม´สเดไล้ทฺ) แร่สีเทาถึงดำ วาวกึ่งโลหะในระบบผลึกออรเธอรอมบิค: MnO_2 เป็นทวิสัณฐาน (dimorphous) กับแร่ไพโรลูไซ้ท (pyrolusite)

ramsonde (แรม´ซอนดฺ) แท่งโลหะปลายรูปกรวยซึ่งกดลงไปในหิมะโดยการกระแทกซ้ำจากน้ำหนักกดลงเพื่อที่จะวัดความต้านทานในการทะลุผ่าน คำพ้อง: *ram penetrometer (แรม เพเนอทรอ´เมอเท่อรฺ)* ยังสะกดได้เป็น: ramsond; Rammsonde

ramus (เร´เมิ้ส) (1) ในสัตว์มีกระดูกสันหลัง เป็นแขนขา หรือสิ่งงอกออก โดยเฉพาะของกระดูก เส้นประสาท เส้นเลือด (2) ส่วนที่ยื่นออก หรือสิ่งงอกยื่นยาวของพวกไม่มีกระดูกสันหลัง เช่น ก้ามและขากุ้ง หรือก้านหลักของไครนอยด คำพหูพจน์: rami (เร´ไม)

rana (รา´น่า) คำภาษาสเปน สำหรับการแข็งตัวของโคลนไหลที่แตกออกเป็นก้อนหลายเหลี่ยม และมีเศษหินหลายเหลี่ยมทุกขนาดอยู่ภายใน

Rancholabrean (แรน´โชเลอเบรี้ยน) ช่วงอายุสัตว์เลี้ยงลูกด้วยน้ำนมของอเมริกาเหนือ: ไพลสเตอซีนตอนปลาย (Late Pleistocene) หลัง เออรวิ่งทอเนี่ยน (Irvingtonian)

ranciéite (แรนซีไอ๊ทฺ) แร่สีดำ น้ำตาล หรือม่วง วาวโลหะ ระบบผลึกเฮ็กแซะเกอเนิ่ล: $(Ca,Mn)MnO_9.3H_2O$

rand (แรนดฺ) (1) ศัพท์อังกฤษสำหรับขอบแอ่งชุ่มน้ำของทะเลสาบหรือแม่น้ำที่มีต้นกกปกคลุม (2) ศัพท์ ใช้ในแอฟริกาใต้สำหรับสันเขาหรือแนวเทือกเขาต่ำที่ยาว ที่บ่อยครั้งปกคลุมไปด้วยรอยขัดถู เช่น Witwatersrand (วิท´วอเท่อรสแรนด) นิยมย่อเป็น Rand (แรนดฺ) สันเขายาว 100 กิโลเมตรประกอบ ด้วยหินที่มีทองคำ ตั้งอยู่ใกล้ Johannesburg (โจฮอ´เนิสเบิร์ก)

randannite (แรนแด'ไน้ท) (1) ดินเบาชนิดสีเข้ม ที่มีวัสดุซากพืชที่เกิดขึ้นในบริเวณพุย-เดอ-โดม (Puy-de-Döme) Randan ของฝรั่งเศส (2) รูปแบบคล้ายดินของโอเพิ่ล ยังสะกดได้เป็น: randanite

Randian (แรนเดี้ยน) การแบ่งส่วนย่อยของอายุทางธรณีวิทยาของช่วงเวลา Precambrian (พรีแคมเบรี้ยน) ตอนต้นที่ครอบคลุมระยะเวลาระหว่าง 2,800 - 2,450 ล้านปี ดังนั้น จึงเทียบเท่าโดยประมาณกับ Neoarchean Era (นีโออาร์เคี่ยน) ของหินช่วงอายุ ตามมาตรอายุลำดับชั้นหินมาตรฐานโลก

randkluft (รอนท'คลุฟท) ร่องแตกที่ส่วนหัวของธารน้ำแข็งที่แยกน้ำแข็งและหิมะที่เคลื่อนไหลจากผนังหินที่อยู่รอบหุบเขาน้ำแข็งที่ไม่มีขอบน้ำแข็งปรากฏอยู่ มันอาจจะขยายออกโดยความร้อนที่แผ่ออกมาจากผนังหิน ทำให้น้ำแข็งละลาย รากศัพท์: ภาษาเยอรมัน “Randkluft” หมายถึง “rim crevice – ร่องแยกที่ขอบ” เปรียบเทียบ: *bergschrund (เบิรฺค'ฌรุนดฺ)*

random error (แรน'เดิ้ม เอ'เร่อรฺ) ความแปรปรวนที่ไม่สามารถนำมาชี้แหล่งของการเปลี่ยนแปลงที่รู้จัก เช่น ความแตกต่างระหว่างตัวอย่าง ผู้ประกอบการ หรือเงื่อนไขการทดลอง

randomization (แรนเดอเมอเซ'เฌิ่น) กระบวนการซึ่งตัวอย่างถูกคัดเลือก หรือทำการทดลอง ตามลำดับที่ถูกกำหนดโดยโอกาสเพียงอย่างเดียว

random line (แรน'เดิ้ม ไลน) (1) เส้นการสำรวจทดลองที่ขึ้นตรงอย่างใกล้ชิดกับสถานการณ์ที่โอกาสอำนวยให้ไปสู่จุดสิ้นสุดที่กำหนด ไม่สามารถมองเห็นได้จากจุดเริ่มต้น (2) สำรวจแบบสุ่ม ดู: *random traverse (แรน'เดิ้ม แทร'เวิรฺส)* (3) แนวเส้นตามอำเภอใจ ดู: *arbitrary line (อาร'เบอแทรรี่ ไลน) [รังวัดสำรวจ]*

random powder mount (แรน'เดิ้ม เพา'เด้อรฺ เม้านฺท) การจัดเตรียมตัวอย่างสำหรับ ผงเอ็กซเร หรือผงนูทรอน ดิแฟร็กทรอเมอทรี่ (neutron diffractometry) ที่ซึ่งอนุภาคต่างๆ ถูกจัดเรียงแบบกระจายตัวสมบูรณ์แบบ นิยมขนาดที่น้อยกว่า 5 ไมครอน และมีจำนวนอนุภาคเพียงพอ (สำหรับเอ็กซเร ดิแฟร็กทรอเมทรี่ เท่ากับ 106 เท่า) ที่ต้องการ เพื่อที่จะทำให้ทุกความเป็นไปได้ของการหักเหผิวหน้า hkl ปรากฏขึ้นเพื่อให้ลำแสงทำการวิเคราะห์ในสัดส่วนที่แท้จริงกับตัวอย่างในแต่ละเม็ด และได้รูปแบบของการหักเห ซึ่งเป็นจริงทั้งในตำแหน่งการสะท้อน และความเข้มของการสะท้อน

random process (แรน'เดิ้ม พรอ'เสส) ดู: *stochastic process (สเตอแค้ส'ติค พรอ'เสส)*

random sample (แรน'เดิ้ม แซม'เพิ่ล) ชุดย่อยของประชากรที่ซึ่งแต่ละการสังเกตมีความน่าจะเป็นเท่าๆ กัน และเป็นอิสระจากการถูกรวมอยู่ในตัวอย่าง ตัวอย่างหนึ่งที่เป็นผลมาจากขั้นตอนการคัดเลือกที่ดำเนินโดยความบังเอิญอย่างแท้จริง

random traverse (แรน'เดิ้ม แทร'เวิรฺส) การสำรวจที่ทำจากสถานีสำรวจหนึ่งไปยังสถานีอื่นๆ ที่ไม่สามารถมองเห็นได้จากสถานีแรก เพื่อตรวจสอบตำแหน่งที่สัมพันธ์กันของสถานีต่างๆ คำพ้อง: *random line (แรน'เดิ้ม ไลน)*

random variable (แรน'เดิ้ม เว'รีเออเบิ้ล) เฟิงเฉิ่นทางคณิตศาสตร์ที่มีมูลค่าจริง ที่กำหนดไว้เหนือกว่าพื้นที่ตัวอย่าง ตัวแปรแบบสุ่มอาจจะต่อเนื่องหรือไม่ต่อเนื่อง คำพ้อง: *variate (เว'รีเอท)*

randpolje (แรนโพลเย่) ที่ราบล้อมปิดที่ขอบของพื้นที่หินปูน (karst - ค้ารฺสท) ที่รับน้ำผิวดินจากพื้นที่ไม่มีหินปูนน้ำระบายออกผ่านทางน้ำใต้ดินในพื้นที่ค้ารสท ดังนั้นที่ราบจึงถูกปิดล้อมสมบูรณ์โดยพื้นที่ที่สูงกว่า เปรียบเทียบ: *blind valley (ไบลนดฺ แว'ลี่); karst-margin plain (ค้ารฺสท-มาร'เจิ้น เพลน)*

range (เร้นจ) (1) [เศรษฐธรณีวิทยา] พื้นที่ ซึ่งชั้นหินที่มีแร่ โผล่เหนือผิวดิน เช่น iron range (ไอ'เอิ้รฺน เร้นจ) และ copper range (เคาะ'เพ่อร เร้นจ) ของบริเวณ ทะเลสาบสุพิเรียร (Superior Lake); เขตมีแร่ (2) [นิเวศวิทยา] พื้นที่ทางภูมิศาสตร์ที่ปกคลุมไปด้วยสิ่งมีชีวิตชนิดหนึ่ง หรือกลุ่มของสิ่งมีชีวิตที่กระจายอยู่ คำพ้อง: *distribution (ดิสเตรอบิ้ว'เฌิ่น – การกระจายตัว) [นิเวศวิทยา]* (3) [ธรณีสัณฐานวิทยา] แนวเทือกเขา หรือแนวเขาหลายลูก ถ้าระดับความสูงใกล้เคียงกัน (4) ศัพท์ ที่บางครั้งใช้ในออสเตรเลีย สำหรับภูเขาโดด (5) ประเทศที่เป็นภูเขา ศัพท์มักใช้เป็นพหูพจน์ (6) [อุทกศาสตร์] แนวหรือเส้นทางที่สร้างขึ้นหรือที่กำหนดไว้อย่างดีโดยทราบตำแหน่ง และติดตามในการสำรวจทางอุทกศาสตร์ได้ (7) ระยะถึงเป้าหมายเรดาร์ (8) [กัมมันตภาพรังสี] ระยะซึ่งการแผ่รังสีทะลุผ่านตัวกลางหนึ่งก่อนที่ความเร็วจะไม่สามารถตรวจพบได้อีก (9) [ตะกอนวิทยา] การวัดแบบหนึ่งของความแตกต่างระหว่างขนาดอนุภาคที่ใหญ่ที่สุด และเล็กที่สุดของตะกอน หรือหินตะกอน (10) [สถิติ] ความแตกต่างเชิงตัวเลขระหว่างค่าสูงสุดและต่ำสุดของลำดับชุดใดๆ (11) [รังวัดสำรวจ] ชุดของเส้นเหนือใต้ (township) (ของระบบการสำรวจที่ใช้สาธารณะของสหรัฐ (U.S. Public Land Survey system) และจัดลำดับเลขตามเส้นตะวันออก/ตกจากเส้นแกนเริ่มต้น (principal) หลัก ซึ่งขนานกัน (เช่น range 3 east แสดงว่าเส้น range ที่ 3 หรือแถวของเส้น township

R

ไปทางตะวันออกของเส้นแวงหลัก (principal meridian)) นอกจากนี้ ชุดของพื้นที่สี่เหลี่ยม (sections) ต่างๆ ที่อยู่ที่ตำแหน่งเหมือนกันภายใน township ตัวย่อ (เมื่อบ่งบอกตำแหน่งที่เฉพาะเจาะจง): R เปรียบเทียบ: *tier (เทียร) [รังวัดสำรวจ]* (12) ระยะระหว่างจุดสองจุดใดๆ โดยทั่วไปจุดสังเกตและวัตถุที่ประสงค์จะสังเกต และสองจุดในเส้นตรงเดียวกัน เรียกกันว่า ในระยะ (in range) หรืออยู่ในพิสัย

range chart (เร้นจฺ ช้ารฺท) แผนภูมิที่บันทึกสำหรับพื้นที่ ที่กำหนดเร้นจโซน (เส้นคู่ขนานในทิศทางตะวันออก/ตก)ช่วงเฉพาะถิ่น (และบ่อยครั้งเป็นโซน) ที่มีเฟาะเซิ่ลสูงสุดหรือมากสุดของแต่ละแท็กซอน เฟาะเซิ่ลที่มีนัยสำคัญที่พบในแง่ของสกุล (genera) และสายพันธุ์ (species)

range direction (เร้นจฺ เดอเร็ค´เฌิ่น) ดู: *look direction (ลุค เดอเร็ค´เฌิ่น)*

range finder (เร้นจฺ ไฟ´นเด้อร) แทะคิเมอเท่อร (tachymeter) ที่ออกแบบมาสำหรับการหาระยะจากจุดของการสังเกตจุดเดียวไปยังจุดอื่นๆ ที่ไม่มีเครื่องมือวางอยู่ โดยใช้หลักการแพเรอแล็กส (parallax principle) และมักจะสร้างขึ้นเพื่อใช้แก้ปัญหาเชิงกลอย่างรวดเร็วของสามเหลี่ยมที่มีเป้าที่ปลายยอด และการค้นหาระยะที่มุมหนึ่งของฐาน ดู: *telemeter (เท´เลอมีเท่อร)*

range line (เร้นจฺ ไลนฺ) หนึ่งในเส้นขอบเขตในจินตนาการที่วิ่งอยู่ในแนวเหนือและใต้ที่ทุกระยะ 6 ไมล์และกำหนดตำแหน่งตะวันออกและตะวันตกของเขต townshipใน U.S. public -land survey; แนวเส้นเที่ยงขอบเขต township เปรียบเทียบ: *township line (ทาว´ฌิพ ไลนฺ) หมายเหตุ: township คือการแบ่งเขตเลือกตั้งและเขตบริหารพื้นที่ของ district ในสหรัฐอเมริกาตอนใต้และเป็นการแบ่งเขตพื้นที่สาธารณะ (*U.S. public – land) ประกอบด้วย 36 sections หรือ 36 ตารางไมล์ เท่ากับ 1 township เส้นในแนวเหนือ/ใต้ เรียกว่า range line และเส้นที่วิ่งในแนวตะวันออก/ตก เรียกว่า township line

range midpoint (เร้นจฺ มิด´พ้อยนฺท) ดู: *midrange (มิด´เร้นจฺ)*

range-overlap zone (เร้นจฺ โอเว่อรแลพ´ โซน) ดู: *concurrent-range zone (เคินเคอเริ่นท เร้นจฺ โซน)*

range pole (เร้นจฺ โพล) ไม้วัดพิสัย คำพ้อง: *ranging pole (เร้น´จิ้ง โพล)*

range rod (เร้นจฺ หรอด) ไม้ระดับทำด้วยโลหะหรือไม้ หน้าตัดเป็นวงกลมหรือหกเหลี่ยม ยาว 6-8 ฟุต และมีเส้นผ่านศูนย์กลางหนึ่งนิ้วหรือน้อยกว่า พอดีกับหัวไม้ที่ทำด้วยโลหะปลายแหลม ที่มักทาสีเป็นแถบหนึ่งฟุตสีแดง และขาวสลับกัน และใช้สำหรับการเล็งจุด และแนวในการวัดสำรวจ หรือสำหรับการแสดงถึงตำแหน่งของจุดบนพื้นดิน คำพ้อง: *range pole (เร้นจฺ โพล); lining pole (ไลนิ่ง โพล); line rod (ไลน หรอด); sight rod (ไซ้ทฺ หรอด)*

range zone (เร้นจฺ โซน) แหล่งชั้นหินที่เป็นตัวแทนของลำดับชั้นหินและขอบเขตทางภูมิศาสตร์ ที่ทราบแหล่งกำเนิดขององค์ประกอบที่คัดเลือกใดๆ ของกลุ่มเฟาะเซิ่ลต่างๆ ในชุดลำดับชั้นหิน ดู: *taxon-range zone (แท็กซอน เร้นจฺ โซน); concurrent-range zone (เคินเคอ´เริ่นทฺ เร้นจฺ โซน)* คำพ้อง: *acrozone (แอ๊ะ´เครอโซน); zonite (โซ´ไน้ท)*

ranging pole (เร้น´จิ้ง โพลฺ) ดู: *range pole (เร้นจฺ โพล)*

rank (แร้งคฺ) (1) [ถ่านหิน] ระดับของการแปรสภาพ เป็นหลักพื้นฐานในการจัดแบ่งถ่านออกเป็นลำดับชุดตามธรรมชาติตั้งแต่ลิกไน้ท ถึงแอนเธรอไซ้ท เปรียบเทียบ: *type (ไท้พฺ) [ถ่านหิน]; grade (เกรด) [ถ่านหิน]* (2) [หินแปร] ดู: *metamophic grade (เมะเทอมอรฺ´ฟิค เกรด)* (3) [สถิติ] การจัดเรียงลำดับโดยใช้ขนาดที่สัมพันธ์กัน ระดับของการสังเกตหนึ่งบ่งบอกเฉพาะตำแหน่งของการสังเกตในลำดับจากเล็กสุดไปใหญ่สุด

Ranney collector (แรน´นี่ เคอเล็ค´เท่อรฺ) ดู: *collector well (เคอเล็ค´เท่อรฺ เว็ล)*

rapakivi (แระเพอ´คีวี่) คำนาม ในสหรัฐอเมริกา เป็นหินแกรเหนิทหรือ quartz monzonite (ขวอรทฺส มอน´เซอไน้ท) ซึ่งมีลักษณะของแร่ดอกเฟลสปารแอลเคอไล (มักเป็นรูปวงรี) ซึ่งอยู่ในเนื้อพื้นของแร่เพลเจอะเคลส (ออลิโกเคลส (oligoclase), แอลไบ๊ท (albite) หรือ แอนเดอซีน (andesine)) แสดงถึงหินป่นร่วนในก้อนหินโผล่ผุพังบางก้อนในฟินเลิ่นด มาจากภาษาฟินิณหมายถึง “rotten stone – หินเน่าเสีย” คำคุณศัพท์ หินภูเขาไฟเช่นเดียวกับหินอัคนีที่มีแร่ดอกเฟลสปารแอลเคอไลซึ่งอยู่ในเนื้อพื้นของแร่เพลเจอะเคลส

rapakivi texture·(แระเพอ´คีวี่ เท็กส´เช่อรฺ) เนื้อหินแบบหนึ่งของหินอัคนีและหินแปรที่ซึ่งผลึกค่อนข้างใหญ่ของเพอแทะเซี่ยมเฟลสปาร ที่ถูกล้อมรอบโดยขอบของแร่เพลเจอะเคลส ซึ่งอยู่ในเนื้อพื้นที่ละเอียดกว่า

rapid flow (แรเผิด โฟล) ดู: *supercritical flow (ซูเพอรฺคริ ทิเคิ่ล โฟล)*

rapids (แร´เผิดสฺ) น้ำโจน; (1) ส่วนหนึ่งของลำน้ำที่มีกระแสน้ำที่ไหลอย่างรวดเร็วมากกว่าปกติ และที่ผิวน้ำแตกออกโดยมีสิ่งกีดขวาง แต่ไม่มากพอที่จะเกิดเป็นน้ำตก ขณะที่น้ำตกลงเหนือลำดับชุดของขั้นเล็กๆ มักเป็นผลมาจากการเปลี่ยนความลาดชัน

อย่างทันทีของลำน้ำ ไม่นิยมใช้รูปแบบเอกพจน์ของ rapid ดู: *cascade (แคสเขด´) [ธารน้ำ]; cataract (แค´เทอแหร็คทฺ)* (2) การไหลเชี่ยว รวดเร็ว ปั่นป่วน หรือกระแสน้ำผ่านแก่ง

rare (แรร) ในการบรรยายส่วนประกอบของถ่านหิน หมายถึง น้อยกว่าร้อยละ 5 ขององค์ประกอบเฉพาะที่เกิดขึ้นในถ่าน เปรียบเทียบ: *common (คอ´เมิ่น); abundant (เออะเบิน´เดิ้นทฺ); dominant (ดอ´เมอเนิ่นทฺ) [ถ่านหิน]*

rare earths (แรร เอิ๊รฺธสฺ) อ๊อกไซดต่างๆ ของลำดับชุดของธาตุโลหะ 15 ธาตุ จากแลนเธอเนิ่ม (lanthanum) ที่มีเลขแอ๊ะเทิ่ม 57 ถึง ลูทีเฉี่ยม (lutetium) ที่มีเลขแอ๊ะเทิ่ม 71 และธาตุอื่นอีก 3 ธาตุ: yttrium (อิ๊´เทรี่ยม), thorium (ธอ´เรี่ยม) และ scandium (สแกน´เดี้ยม) ธาตุต่างๆ เหล่านี้ไม่ได้หายากโดยเฉพาะอย่างยิ่งในเปลือกโลก แต่เป็นความเข้มข้นที่หายาก ธาตุหายากต่างๆ เป็นองค์ประกอบของแร่บางชนิด โดยเฉพาะ มอเนอไซ้ท (monazite) แบ๊สทเนอไซ้ท (bastnaesite) และ ซีเนอไทม (xenotime) คำพ้อง: *lanthanides (แลน´เธอไนดฺสฺ)* อักษรย่อ: REE (อารอีอี)

rare element (แรร เอ´เลอเมิ่นทฺ) [เศรษฐธรณีวิทยา] ธาตุหายาก ธาตุใดๆ ซึ่งมีค่าความเข้มข้นในเปลือกโลกน้อยกว่าร้อยละ 0.01

rare-element pegmatite (แรร เอ´เลอเมิ่นทฺ เพ็ก´เมอไท้ทฺ) สายเพ็กเมอไท้ทที่มีธาตุหายาก และโลหะหายากที่เกิดภายใต้สภาวะการแปรสภาพแอมฟิเบอไล้ทขั้นต่ำ (ประมาณ 2 ถึง 4 ความดันกิโลบาร) ที่ต่อเนื่องกับการแทรกดันของหินแกรเหนิท

rarefaction (แรเรอแฟ็ค´เฉิ่น) (1) ดู: *dilatation (ไดเลอเท´เฉิ่น) [แผ่นดินไหววิทยา]* (2) [บรรพชีวินวิทยา] เทคนิคทางสถิติที่ประเมินว่าต้องการตัวอย่างขนาดใหญ่เท่าใด เพื่อจะได้ระดับแตกต่างกันของความครบถ้วนในการสุ่มตัวอย่าง

rarefaction wave (แรเรอแฟ็ค´เฉิ่น เว้ฟ) คลื่นขยายที่เริ่มเคลื่อนไปในทิศทางตรงข้ามจากฌ็อค เว้ฟ (shock wave) ที่เกี่ยวข้อง เช่น เคลื่อนลงในปล่องภูเขาไฟในระหว่างการปะทุ

rare metal (แรร เมะ´เทิ่ล) ศัพท์ ไม่เป็นทางการ สำหรับธาตุโลหะหายากราคาแพง เช่น แคดเมี่ยม โคบ๊อลท แกเลี่ยม เมอลิบเดอเนิ่ม และไทเทเนี่ยม

ras (แร้ส) แหลมหรือแผ่นดินที่ยื่นออกจากฝั่ง มาจากภาษาแอเรอบิค (Arabic) “ra´s” หมายถึง “head – หัว”

rash (แร้ฌ) ถ่านที่ไม่บริสุทธิ์มากซึ่งผสมรวมกับธรณีวัตถุที่ไม่ใช่ถ่าน (ดิน หินดินดาน หรือดินอื่นๆ จากด้านบนหรือด้านล่างของชั้นถ่าน) ทำให้ขายไม่ได้ ธรณีวัตถุสีเข้มมีลักษณะผสมระหว่างถ่านหิน และหินดินดาน ถ่านหินสกปรก ไม่ควรสับสนกับ *rashing (แร´ฌิ่ง)*

rashing (แร´ฌิ่ง) หินดินดานหรือดินที่แตกเป็นเกล็ด อ่อน กรอบ หรือเป็นขุย ที่อยู่ใต้ชั้นถ่าน บ่อยครั้งมีสารคาเบิ้นสูง (ผิวมีรอยครูดและริ้วของถ่านจำนวนมาก) และผสมรวมกับถ่านหินในเหมือง อาจจะวางปิดทับ หรืออยู่สลับชั้นกับถ่าน บ่อยครั้งใช้ศัพท์นี้เป็นพหูพจน์ ไม่ควรสับสนกับ *rash (แร้ฌ)*

raspberry spar (แรส´เบรี่ สปาร´) (1) ดู: *rhodochrosite (โรเดอโคร´ไซ้ทฺ)* (2) ทุรเมอเลิ่นสีชมพู

raspite (แร´สไป๊ทฺ) แร่สีเหลือง น้ำตาลหรือเทา ในระบบมอเนอคลิหนิค: $PbWO_4$ เป็นแร่ทวิสัณฐาน (dimorphous - ไดมอรฺเฟิส) กับแร่สโตลไซ้ท (stolzite)

Rassenkreis (ร้า´เซ็นไครฺ้สฺ) หลากหลายสายพันธุ์ (polytypic species) มาจากภาษาเยอรมัน Rasse หมายถึง แข่งขัน รวมกับ Kreis หมายถึง วงกลม คำพหูพจน์: Rassenkreise (ร้า´เซ็นไครฺ้เซ่อ)

rasskar (ร้า´สการฺ) ศัพท์นอร์เวย์ สำหรับเซิ้รค (cirque) ที่ทำหน้าที่เป็นร่องหินกรวดเก่า และถูกกัดเซาะด้านบนจากการผุพัง

raster (แร้´สเต้อรฺ) รูปแบบหนึ่งสำหรับการจัดเก็บ ดำเนินการและแสดงข้อมูลแกรฟิค โดยที่ข้อมูลแกรฟิค ได้จัดเก็บเป็นเหมือนค่าต่างๆ สำหรับช่องตารางรูปตาข่ายหรือพิกเซิ่ล (pixel)

raster to vector (แร้´สเต้อรฺ ทู เว็ค´เท่อรฺ) กระบวนการของการแปลงภาพที่ทำจากช่องต่างๆไปเป็นภาพที่ประกอบด้วยเส้นและรูปหลายเหลี่ยม

rastrate (แร้´สเตรท) ในสัณฐานวิทยาของ conodont (โค´เนอด๊อนทฺ) ส่วนประกอบหนึ่งที่มีรูปร่างคล้ายคราด ปลายเป็นฟันหรือฟันปลาและร่องลึก มีพื้นผิวเป็นริ้วยาว และมีร่องลึกหรือร่องด้านหนึ่ง

Ratburi Group (ราชบุรี กรุ๊ป) กลุ่มหินราชบุรี ยุคเพอรเมี่ยนตอนกลางถึงตอนบน กระจายตัวในบริเวณภาคตะวันตก และแหลมไทย ชั้นหินแบบฉบับ มีความหนาประมาณ 1,540 เมตร ลักษณะเด่น ประกอบด้วยหินตะกอนคาร์บอเนต ชนิดหินปูนโดเลอไม้ท หินอ่อน หินเชิ้รทจากการแทนที่ (replacement chert - ริเพลส´เมิ่นทฺ เชิ้รท) มีหินเฉลี่ยหินทรายแทรกสลับบ้าง ฟิวเซอลีหนิด (fusulinid) เป็นเฟาะเซิลดัชนี เฟาะเซิ่ลอื่นประกอบด้วย ปะการัง แบรคีเอผอด ฟองน้ำ ไครนอยด เป็นต้น หมวดหินเรียงลำดับจากล่างขึ้นบน 5 หมวดหิน ได้แก่ 1) หมวด

R

หินทุ่งนางลิง (Thung Nang Ling Formation) ชั้นหินแบบฉบับที่เขาทุ่งนางลิง อำเภอกาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี ความหนาประมาณ 80 เมตร ประกอบด้วยหินปูนชั้นหนา หินทราย หินเฌลชั้นบาง และโดเลอไม้ท 2) หมวดหินทรายเขาเมืองครุฑ (Khao Muang Khrut Sandstone) ชั้นหินแบบฉบับที่เขาเมืองครุฑ 15 กิโลเมตร ทางตะวันตกของจังหวัดกาญจนบุรี ชั้นหินอ้างอิงเขาแก้วน้อย 2 กิโลเมตร. ทางตะวันออกของเขาเมืองครุฑ ความหนามากกว่า 30 เมตร หมวดหินประกอบด้วย หินทรายเนื้อขวอรทส หินเฌล และหินปูน 3) หมวดหินพับผ้า (Phap Pha Formation) ชั้นหินแบบฉบับที่เขาพับผ้า อำเภอกาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี ความหนาประมาณ 200 เมตร ประกอบด้วยหินปูน โดเลอไม้ท เชิ้รท มีหินเฌลแทรกสลับ 4) หมวดหินพนมวัง (Phanom Wang Formation) ชั้นหินแบบฉบับ ที่วัดพนมวัง อำเภอกาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี ความหนาประมาณ 80 เมตร เป็นหินปูนบางส่วนเป็นโดเลอไม้ท มีหินเชิ้รท เป็นเล็นและกระเปาะ 5) หมวดหินอุ้มลูก (Um Luk Formation) ชั้นหินแบบฉบับที่เขาอุ้มลูก อำเภอกาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี ความหนาประมาณ 200 เมตร ประกอบด้วยหินปูนชั้นบางถึงมวลเนื้อหิน กลุ่มหินราชบุรี มีชื่อเรียกอื่น ที่เทียบเคียงกับกลุ่มหิน ได้แก่ กลุ่มหินไทรโยค (Sai Yok Group) ทางภาคตะวันตก ในจังหวัดกาญจนบุรี กลุ่มหินงาว บริเวณจังหวัดลำปางและจังหวัดแพร่ และกลุ่มหินสระบุรี ในบริเวณภาคกลางของประเทศไทย

Ratchasimasaurus suranareae *(ราชสีมาซอรัส สุรนารีเอ)* ไดโนเสาร์กินพืชออร์นิโธพอด (Ornithopod) กลุ่มอิกวาโนดอน (iguanodon) พบกระดูกขากรรไกรล่างด้านซ้ายที่ฟันหลุดออกไปหมด ที่บ้านโป่งแมลงวัน อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ในหมวดหินโคกกรวด กลุ่มหินโคราช มีอายุในช่วงยุคคริเทเฉิสตอนต้น ตั้งชื่อตามท้าวสุรนารี วีรสตรีของเมืองนครราชสีมา

rate-of-change map (เหรท-เอ๊ฟ-เช้นจ แม็พ) แผนที่ลำดับชั้นหินที่แสดงถึงอัตราการเปลี่ยนของโครงสร้าง ความหนา หรือองค์ประกอบของหน่วยลำดับชั้นหินที่กำหนด จะขึ้นอยู่กับการวิเคราะห์ของเส้นระดับความสูงบนแผนที่เริ่มต้น เช่น แผนที่ระดับความสูงของโครงสร้าง (structural map) แผนที่ความหนาของชั้นหิน (isopach map) แผนที่เฟฉีส (facies map) และอื่นๆ

rate of sedimentation (เหรท เอ๊ฟ เซะเดอเมินเท´เฉิ่น) ปริมาณของตะกอนที่สะสมตัวในสภาพแวดล้อม ที่มีน้ำในช่วงระยะเวลาที่กำหนด มักแสดงเป็นความหนาของชั้นการสะสมตัวต่อหน่วยเวลา คำพ้อง: *sedimentation rate (เซะเดอเมินเท´เฉิ่นเหรท)*

rating curve (เหร่´ทิ่ง เคิรฺฟ) ดู: *stage-discharge curve (สเตจ´-ดิส´ช้ารจฺ เคิรฺฟ)*

ratio map (เรโฉ แม็พ) แผนที่เฟฉีส (facies map) ซึ่งแสดงให้เห็นถึงอัตราส่วนของความหนา ระหว่างหินชนิดต่างๆ ในหน่วยลำดับชั้นหินที่กำหนด เช่น แผนที่อัตราส่วนของหินดินดาน-หินทราย แสดงถึงอัตราส่วนของความหนาของหินทรายต่อความหนาของหินดินดาน ในหน่วยหินที่กำหนด

rational formula (แร´เฌอเนิ่ล ฟอร´มิวเล่อ) ในระบบ อุทกพลศาสตร์ การแสดงถึงการปล่อยน้ำออกสูงสุด (เป็นหน่วย cfs) ซึ่งเท่ากับปริมาณน้ำฝน (นิ้ว/ชั่วโมง) คูณกับพื้นที่การระบายน้ำ (เป็นเอเค่อร) คูณกับค่าสัมประสิทธิ์การไหลบ่าซึ่งขึ้นอยู่กับลักษณะแอ่งรับน้ำ

rational horizon (แร´เฌอเนิ่ล เฮอไร´เซิ่น) แนวขอบฟ้า เช่น วงกลมใหญ่ 90 องศาจากจุดยอด (ขั้วโลก) และเส้นศูนย์สูตรของระบบเส้นขอบฟ้าของจุดพิกัด

rattlesnake ore (แระ´เทิ่ลสเน้ค ออร) สินแร่จุดสีเทา ดำ และเหลืองของแร่คารเนอไท้ท (carnotite) และ แวน็อคไซ้ท (vanoxite) ลักษณะจุดที่ปรากฏคล้ายกับจุดของงูหางกระดิ่ง

rattle stone (แระ´เทิ่ล สโตน´) มวลสารพอกชนิดหนึ่งที่ประกอบด้วยชั้นบางเป็นวงซ้อนขององค์ประกอบ ที่แตกต่างกันที่ซึ่งชั้นที่ละลายได้มากกว่าถูกเคลื่อนย้ายออก โดยสารละลายออกจากส่วนกลาง แยกออกจากส่วนด้านนอก เช่น มวลสารพอกของเหล็กอ๊อกไซด ที่เดิมมีทรายร่วนซึ่งเขย่าแล้วมีเสียงจากการถูกเขย่า คำพ้อง: *klapperstein (แคละ<u>ร</u>เพ่อรสไตน)* ยังสะกดได้เป็น rattlestone; rattle-stone (แระ´เทิ่ล สโตน´)

rauhaugite (ราว´ฮาวไก๊ท) คารเบอเนไท้ท ซึ่งมีแองเคอไร้ท (ankerite) หรือโดเลอไม้ท (dolomite) เปรียบเทียบ: *beforsite (บี´เฟอรไซ้ท)*

rauk (โร้ค) ศัพท์สวีเดนสำหรับ เสาหิน (stack)

Rauracian (ราว´เรเฉิ่น) หินช่วงอายุย่อยของอังกฤษ: จุแรสิคตอนบน (Upper Jurassic) ลูซิแทเนียน ตอนกลาง (Lusitanian): บน อาร์โกเวียน (Argovian) ลูซิเควเนียน (Sequanian)

raveling ground (เร´เวลิ่ง <u>กร</u>าวนด) ศัพท์ สำหรับดิน/หินซึ่งเริ่มหล่นออกมาจากพื้นผิวหรือด้านข้างของโพรงค์ หลังจากที่เปิดออก นอกจากนี้ยังประยุกต์ใช้ศัพท์นี้กับหน้าผาที่ชันตาม

ธรรมชาติ ซึ่งอาจมีเศษหินหล่นหรือกรวดหล่น เปรียบเทียบ: *firm ground (เฟิรฺม กราวนฺดฺ); flowing ground (โฟ´วิ่ง กราวนฺดฺ); running ground (เรอ´นิ่ง กราวนฺดฺ); squeezing ground (สควี´ซิ่ง กราวนฺดฺ); swelling ground (สเว´ลิ่ง กราวนฺดฺ)*

ravinated (แร´เวอเนเถิด) ธรณีสัณฐาน หรือภูมิทัศน์ที่ถูกตัดโดยร่องน้ำ

ravine (เรอวีน´) (1) ร่องเล็ก แคบ ลึก มีขนาดเล็กกว่าโตรกธาร หรือหุบเขาลึก แต่มีขนาดใหญ่กว่าร่องเขาที่ถูกเซาะโดยน้ำไหล โดยเฉพาะช่องแคบๆ ของลำธารภูเขา (2) สายน้ำที่มีน้ำตกขนาดเล็กระหว่างน้ำเชี่ยว/น้ำโจน (rapids) รากศัพท์: ภาษาฝรั่งเศส หมายถึง “mountain torrent – น้ำหลากบนภูเขา”

ravinement (เรอวีน´เมิ่นทฺ) (1) [ธรณีสัณฐานวิทยา] การก่อตัวของหุบเขาหรือหุบเขาซับซ้อน (2) การกัดเซาะเป็นร่อง (3) [การลำดับชั้นหิน] ทางแพร่งไม่สม่ำเสมอซึ่งมีร่องรอยการหยุดตกตะกอน ดังเช่น แนวการกัดเซาะ ที่ตะกอนทะเลน้ำตื้นได้คว้านลงไป (หรือเป็นร่อง) กัดเซาะชั้นหินที่วางอยู่ด้านล่างเล็กน้อย การหยุดทับถมขนาดเล็กที่เกิดจากการรุกล้ำของน้ำทะเลท่วมทั่วพื้นที่ปากแม่น้ำเป็นครั้งคราว รากศัพท์: ภาษาฝรั่งเศส หมายถึง ทำให้เป็นโพรง (hollowing out (by water)) หรือกลวงออกโดยน้ำเป็นร่อง (gullying) “

ravinement surface (เรอวีน´เมิ่นทฺ เซอรฺ´เฟิซ) ผิวร่องน้ำ ดู: *ravinement (เรอวีน´เมิ่นทฺ) [การลำดับชั้นหิน]*

raw (รอ) แร่ น้ำมันเชื้อเพลิง หรือ ธรณีวัตถุอื่นๆ ในสภาพตามธรรมชาติ ยังไม่ผ่านกระบวนการสกัด เช่น ทำเหมือง

ray (เร) (1) [ฟิสิคส] เว็คเท่อรหนึ่งที่ตั้งฉากกับพื้นผิวหน้าคลื่นในตัวกลางเนื้อเดียว (isotropic) ที่บ่งชี้ทิศทางและบางครั้งความเร็วของการขยายออก (2) [ดาราศาสตร์] หนึ่งในแนว เส้น หรือ ห่วงเกือบสีขาว ค่อนข้างสดใส ยาว ที่สังเกตได้บนพื้นผิวที่เป็นของแข็ง และปรากฏเป็นรัศมีแผ่จากปล่องภูเขาไฟรูปแบบสมบูรณ์ขนาดใหญ่ ในบางตัวอย่างขยายยาวหลายร้อยกิโลเมตร รัศมีมีความสว่างมากที่สุดในมุมที่ดวงอาทิตย์อยู่สูง และเกือบจะมองไม่เห็นในมุมที่ดวงอาทิตย์อยู่ต่ำ ยกเว้นบนพื้นผิวหยาบ เชื่อกันว่าเกิดขึ้น โดยเศษหินละเอียดที่ระเบิดพุ่งออกมาจากปากปล่องทั้งโดยการกระแทก หรือการระเบิดของภูเขาไฟ อย่างใดอย่างหนึ่ง

ray crater (เร เคร´เท่อรฺ) ปล่องภูเขาไฟขนาดใหญ่ อายุค่อนข้างใหม่ที่มีรัศมีมองเห็นได้ เช่น ปล่อง Copernicus (โคเพอรฺ´นิเคิส) บนดวงจันทร์

ray-crystal shrub (เร คริส´เติ้ล เฌริบ) แถวเกือบขนานถึงรูปคล้ายพัดของผลึกแบบใบแบนยาวขนาดหยาบถึงหยาบมากของแคลไซ้ท หรือเออะแระเกอไน้ท (aragonite) พุ่มผลึกรัศมีเป็นลักษณะที่สร้างขึ้นทางกายภาพเป็นหลัก ไม่เป็นอชีวภาพ (abiotically) ทั้งหมด

Rayleigh criterion (เร´เล่ ไครทิ´เรี่ยน) ความสัมพันธ์ระหว่างความขรุขระของผิว มุมกด และความยาวคลื่นซึ่งกำหนดว่าผิวจะตอบสนองแบบราบเรียบ หรือขรุขระต่อจังหวะคลื่นเรดาร เปรียบเทียบ: *rough criterion (เริ้ฟ ไครทิ´เรี่ยน); smooth criterion (สมู้ธ´ ไครทิ´เรี่ยน)*

Rayleigh scattering (เร´เล่ สแก๊ะ´เทอริ่ง) การกระเจิงแบบเลือก ของรังสีแม่เหล็กไฟฟ้า โดยอนุภาคต่างๆ ในชั้นบรรยากาศที่มีขนาดเล็กเมื่อเทียบกับความยาวคลื่น การกระเจิงเป็นสัดส่วนผกผันกับพลังงานระดับที่สี่ของความยาวคลื่น ดู: *Mie theory (มี ธี´เออรี่)*

Rayleigh wave (เร´เล่ เว้ฟ) คลื่นพื้นผิวชนิด ที่มีการเคลื่อนที่แบบทรงรี โดยอนุภาคของตัวกลางมีการเคลื่อนที่ย้อนกลับเป็นรูปทรงรีเหมือนคลื่นในน้ำที่เกิดบนดิน (retrograde) กับทิศทางการเคลื่อนที่ของคลื่นบนพื้นผิวอิสระ (ไม่สัมผัสกับตัวกลางอื่น หรือสัมผัสกับอากาศ) ตั้งชื่อตาม Lord Rayleigh นักฟิสิคสชาวอังกฤษผู้ทำนาย การปรากฏของคลื่นนี้ อักษรย่อ LR (เอลอาร) ดู: *Rg wave (อารจี เว้ฟ)* คำพ้อง: *R wave (อาร เว้ฟ)*

ray parameter (เร เพอแร´เมอเท่อรฺ) เฟิงเฉิ่น *p* ซึ่งมีค่าคงที่ไปตามรัศมีคลื่นไซ้สมิคที่กำหนด เมื่อไม่มีการเปลี่ยนแปลงความเร็วในแนวนอน สำหรับระนาบเรขาคณิตทรงแบน กำหนดว่า p = v1 sin i เมื่อ v คือความเร็วและ i คือมุมที่รัศมีทำให้แนวตั้ง สำหรับรูปทรงเรขาคณิตทรงกลม กำหนดให้ p = (r/v) sin i เมื่อ r คือระยะห่างจากจุดศูนย์กลางของทรงกลม

raypath (เร´แพ้ธ) เส้นสมมุติตามการเดินทางของพลังงานคลื่น เส้นทางคลื่นตั้งฉากกับหน้าคลื่นเสมอในตัวกลางแบบเนื้อเดียว หรือคลื่นเดินด้วยความเร็วเท่ากันในทุกทิศทาง (isotropic – ไอเซอโทร´ผิค) คำพ้อง: *path (แพ้ธ) [แผ่นดินไหววิทยา]; trajectory (เทรอเจ็ค´เทอรี่) [แผ่นดินไหววิทยา]*

ray tracing (เร เทร´ซิ่ง) การศึกษาเวลาเดินทางของคลื่นมายังสถานีตรวจวัด เป็นไปตามกฎของสเนล (Snell´s law) ผ่านรูปแบบการกระจายความเร็วผ่านตัวกลางที่ทราบ ซึ่งเส้นทางเดินคลื่นแสดงให้เห็นถึงการประมาณความไม่ถูกต้องในสมการคลื่น

R

razorback (เร´เซอรแบค) สันแคบคล้ายหลังของหมู มีความ หมายน้อยหรือไม่มีเลยสำหรับโครงสร้างทางธรณีวิทยา ศัพท์นี้ไม่ค่อยเจาะจง เหมือน hogback (ฮ้อก´แบค)

razor stone (เร´เซ่อร สโตน´) ดู: *novaculite (โนแวะ´คิวไล้ท์)*

RBS (อารบีเอ๊ส) การวิเคราะห์หาพลังงานที่เหลือจากการชนกันของเรอะเธอเฝิรด ดู: *Rutherford backscattering (เรอะเธ่อเฝิรฺด แบ็ค´สแก๊ะเทอริ่ง)*

Rb-Sr age method (อารบี-เอ๊สอาร เอจ เมะ´เถิด) ดู: *rubidium-strontium age method (รูบิ´เดี้ยม-สตรอน´เที่ยม เอจ เมะ´เถิด)*

R chondrite (อาร คอนไดร๊ท) สมาชิก ของกลุ่มอุกกาบาตคอนไดร๊ทขนาดเล็กที่มี ค่าเฉลี่ย $\Delta^{17}O$ สูงอย่างมาก ซึ่งเป็นไปได้ว่าสัมพันธ์กับคอนไดร๊ทดั้งเดิม

RE (อารอี) ในสูตรทางเคมี เป็นสัญลักษณ์ สำหรับธาตุหายาก (*rare earth – แรร เอิ๊รฺธ)*

reach (รี้ช) [ชายฝั่งทะเล] (1) ส่วนหนึ่งของทะเลที่ยื่นยาวเข้าไปในแผ่นดิน เช่น บริเวณปากแม่น้ำหรืออ่าว (2) แหลม (3) [ภูมิศาสตร์] การขยายพื้นที่อย่างต่อเนื่อง และติดต่อกันหรือพื้นผิวของน้ำหรือที่ดิน คำพ้อง: *stretch (สเตร็ช) [ภูมิศาสตร์]* (4) ระยะเฉพาะหรือไม่ระบุระยะเวลา: ช่วงเวลาหรือระยะห่าง (5) [อุทกพลศาสตร์] ความยาวของร่องน้ำแบบเดียวกัน ที่เกี่ยวกับการระบายน้ำ ความลึก พื้นที่ และความลาดเอียง (6) ความยาวของร่องน้ำ ที่มาตรวัดเดียว สามารถวัดระยะและการระบายน้ำได้เป็นที่น่าพอใจ (7) ความยาวของธารน้ำระหว่างสองสถานีวัดที่ระบุไว้ ดู: *test reach (เท้สทฺ รี้ช)* (8) [ทะเลสาบ] ส่วนตรงค่อนข้างยาวของน้ำตามตลิ่งของทะเลสาบหนึ่งๆ (9) แขนที่แคบของแผ่นดินที่ยื่นเข้าไปในทะเลสาบ (10) ส่วนยืดขยายแคบตรงของฝั่งหรือแผ่นดินที่ยื่นเข้าไปในทะเลสาบ (11) [ธารน้ำ] ส่วนยื่นขยายต่อเนื่องเป็นเส้นตรงของแม่น้ำสายหนึ่ง ที่มองเห็นได้ (เช่น ระหว่างสองคุ้งน้ำ) หรือการเลือกเอาระหว่างสองจุดที่กำหนด ส่วนตรงของทางน้ำที่แคบ ซึ่งมีความยาวมากกว่าส่วนแคบ เปรียบเทียบ: *sea reach (ซี รี้ช)* (12) ส่วนขยายระดับของน้ำระหว่างกักในคลองหนึ่ง (13) ความยาวของแม่น้ำซึ่งสอดคล้องกับลักษณะทางภูมิสัณฐานวิทยา

reactance (รีแอ๊ค´เทิ่นซ) ส่วนหนึ่งของความต้านทานของวงจรสลับซึ่งเป็นเพราะความจุ และ/หรือการเหนี่ยวนำ แสดงในหน่วย โอม (ohm)

reaction pair (รีแอ๊ค´เฌิ่น แพร) แร่สองชนิด ซึ่งหนึ่งในนั้นเกิดขึ้นจากการทำปฏิกิริยากับของเหลว โดยเฉพาะสองแร่ที่อยู่ติดกันในชุดปฏิกิริยา (*reaction series - รีแอ๊ค´เฌิ่น ซิ´รี่ส)*

reaction rim (รีแอ๊ค´เฌิ่น ริม) ขอบต่อเนื่องรอบแร่หนึ่งๆ ประกอบด้วยแร่ชนิดอื่นๆ ที่แสดงถึงปฏิกิริยาของผลึกแร่เกิดก่อนหน้านี้กับแม็กเม่อที่ล้อมรอบ เปรียบเทียบ: *corrosion rim (เคอโร´เฌิ่น ริม); corona (เคอ´โรเน่อ) [ศิลาวิทยา]; kelyphytic rim (คี´เลอฟิถิค ริม)*

reaction series (รีแอ๊ค´เฌิ่น ซิ´รี่ส) ลำดับชุดหนึ่งของแร่ต่างๆ ซึ่งรูปแบบแร่ ที่เกิดขึ้นในช่วงต้นมีแนวโน้มที่จะทำปฏิกิริยากับสารหลอมละลายต่อมาในการแยกส่วน เพื่อให้ได้แร่ใหม่ต่อเนื่องลงไปในลำดับชุด เช่น ผลึกที่เกิดขึ้นในช่วงต้นของออเลอวีนทำปฏิกิริยากับของเหลวภายหลัง เพื่อก่อเกิดเป็นผลึกไพร็อกซีน และสิ่งเหล่านี้ในทางกลับกัน อาจทำปฏิกิริยากับของเหลวที่เหลือเพื่อก่อเกิดเป็นแอมเฟอโบล มีสองลำดับชุดที่แตกต่างกัน ลำดับชุดปฏิกิริยาอย่างต่อเนื่อง และลำดับชุดปฏิกิริยาไม่ต่อเนื่อง แนวคิดนี้มักถูกเรียกเป็นชุดปฏิกิริยาของโบเวิ่น (Bowen) ดู: *reaction pair (รีแอ๊ค´เฌิ่น แพร์)*

reactivation surface (รีแอ๊คเทอเว´เฌิ่น เซอรฺ´เฝิซ) พื้นผิวของชั้นหินเอียงที่แยกชั้นหินอื่นที่สอดคล้อง แต่มีชั้นเฉียงระดับ (cross-beds); เกิดขึ้นจากการเซาะเล็กน้อยจากด้านลาดท้ายลมของเนินทราย คลื่นทราย รอยคลื่นทรายขนาดใหญ่ หรือชั้นทรายขวาง (bar) ในช่วงระยะเวลาของการทับถม ถูกรบกวนชั่วคราวจากหาดทรายแม่น้ำประสานสาย แต่มีทรายอุดมสมบูรณ์มากโดยการย้ายของคลื่นทรายขนาดใหญ่ หรือเนินทรายในสภาพแวดล้อมของน้ำขึ้นน้ำลง

reactive diapirism (รีแอ๊ค´ถีฟ ไดเออะพิริ´เซิ่ม) การแทรกตัวของเกลือหรือหินดินดาน ที่มีแกนยาวหัวเป็นสันลงไปในพื้นที่ที่สร้างขึ้นโดยการทำให้บางยาวยืดเป็นบริเวณกว้างในช่วงระหว่างที่เกิดการยกตัว หรือการแยกโดยแรงโน้มถ่วง หรือการลื่นไหล

readvance (รีเอิดแว้นซฺ´) (1) การเลื่อนไหลใหม่ของธารน้ำแข็งที่ถอยจากตำแหน่งเดิมจนเกือบถึงการเลื่อนค่อนหน้า (2) ช่วงเวลาระหว่างที่การเลื่อนไหลซ้ำเกิดขึ้น

real-aperture radar (เรียล´ แอ๊ะ´เพ่อเช่อร เร´ดาร) ระบบ SLAR (Side Looking Airborne Radar) ที่ความละเอียดของทิศทางแนวราบถูกกำหนดโดยความยาวของเสาอากาศและความ

ยาวคลื่น การย้อนกลับของเรดารจะถูกบันทึกไว้โดยตรงเพื่อผลิตเป็นภาพต่างๆ คำพ้อง: *brute-force radar (บรูท ฟ้อรฺส เร´ดาร)*

realgar (รีแอล´ก้าร หรือรีแอล´เก้อร) แร่สีแดงสด หรือแดงส้ม ระบบผลึกมอเนอคลิหนิค: AsS เกิดเป็นก้อนกลมในสายแร่และเป็นแหล่งสะสมเนื้อแน่นหรือเม็ดเล็กๆจากน้ำพุร้อนบางแห่ง และมักเกิดร่วมกับแร่ orpiment (ออร´เพอเมิ่นทฺ) มี pararealgar (แพเรอรีแอล´ก้าร) เป็นพหุสัณฐาน (polymorph) คำพ้อง: *red arsenic (เร้ด อาร´เซอหนิค); sandarac (แซน´เดอเร็ค); red orpiment (เร้ด ออร´เพอเมิ่นทฺ)*

realized ecological hyperspace (เรียไล้ซฺดฺ อีเคอลอ´จิเคิ่ล ไฮ´เพอรสเป้ซ) ดู: *biospace (ไบ´เออสเป้ซ)*

realized ecospace (เรียไล้สดฺ อี´โคสเป้ซ) ส่วนของ อีโคสเป้ซที่ใช้จริงโดยสิ่งมีชีวิต

realm (เรลฺม) (1) ส่วนของโลกที่ประกอบด้วยหลายภูมิภาค (2) พื้นที่บริเวณกว้างใหญ่ [นิเวศวิทยา]

real time (เรียล ไทมฺ) การประมวลผลของข้อมูลที่ได้ผลลัพธ์ทันที ช่วยให้มีอิทธพลต่อการประมวลผลต่อไปของข้อมูล

reamer (รี´เม่อรฺ) เครื่องมือขุดเจาะแบบหมุน ที่มีใบมีดที่ใช้ในการขยาย หรือทำให้เรียบ หรือขยายขนาดหลุม หรือการทำให้หลุมมีขนาดใหญ่ขึ้นหรือใกล้ได้เส้นผ่าศูนย์กลางที่ประสงค์

rebound (รี´บาวนด) ดู: *upwarping (เอิพ´วอร´พิ่ง)*

recapitulation theory (รีเคอะพิเชอเล´เฌิ่น ธี´เออรี่) ทฤษฎีในทางชีววิทยา ที่กล่าวว่าสิ่งมีชีวิตหนึ่งๆ ผ่านขั้นตอนต่อเนื่องที่คล้ายกับบรรพบุรุษ เพื่อให้การเติบโตของแต่ละชีวิตเป็นเรื่องเกิดซ้ำๆ ของเชื้อชาติของกลุ่มของตน ดู: *palingenesis (แพเลินเจ´เนอเสิส)* [บรรพชีวินวิทยา] คำพ้อง: *Haeckel's law (เฮะเคิ่ลสฺ ลอ)*

recemented glacier (รีซีเมิน´เถิด เก<u>ล</u>´เฌ่อรฺ) ดู: *regenerated glacier (รีเจเนอเรเถิด เก<u>ล</u>เฌ่อรฺ)*

Recent (รี´เซิ่นทฺ) ดู: *Holocene (โฮ´เลอซีน)*

recentered projection (รีเซ็น´เท่อรฺดฺ เพ<u>ร</u>อเจ็ค´เฌิ่น) ศัพท์สำหรับคำพ้องของ *interrupted projection (อินเทอเริพ´เถิด เพ<u>ร</u>อเจ็ค´เฌิ่น)*

recess (รี´เซส) (1) [ธรณีสัณฐานวิทยา] รอยแหว่งในพื้นผิว เช่น การแหว่งในฝั่งหินสูงชัน ดู: *reentrant (รี´เอ็นเท<u>ริ</u>นทฺ)* (2) [ธรณีวิทยาโครงสร้าง] พื้นที่ซึ่งแนวของแกนของโฟลดต่างๆ จะเว้าไปทางด้านนอกของขอบของแกนโฟลด (folded belt) (3) เมื่อดูแผนที่ส่วนโค้งเทือกเขา ซึ่งโค้งไปทางด้านนอกของพื้นที่ชายฝั่ง (foreland) ระยะถอยร่นต่างๆ อาจเกิดที่ปลายสุดของยอดหรืออาจเกิดเมื่อส่วนต่างๆของภูเขาเกยกัน

recession (ริเซส´เฌิ่น) (1) [ชายฝั่งทะเล] การเคลื่อนที่อย่างต่อเนื่องเข้าในแผ่นดินของชายฝั่งทะเลหรือชายหาดระหว่างการกัดเซาะหรือการจมน้ำ นอกจากนี้ เป็นการเคลื่อนที่เข้าในแผ่นดินสุทธิของชายฝั่งทะเล หรือ ชายหาดในช่วงระยะเวลาที่กำหนด คำตรงข้าม: *เคลื่อนไปข้างหน้า advance (เออะ´แว้นซฺ) [ชายฝั่งทะเล]* เปรียบเทียบ: *เคลื่อนถอยหลัง retrogradation (เระ´เท<u>ร</u>อเกรเดเฌิ่น) [ชายฝั่งทะเล]* คำพ้อง: *retrogression (เระ´เท<u>ร</u>อแก<u>ร</u>เฌิ่น) [ชายฝั่งทะเล]* (2) [ธรณีสัณฐานวิทยา] การเคลื่อนถอยหลังหรือการถดถอยของที่ลาดชันถูกกัดเซาะ เช่น การชะล้างออกช้าๆ ของหน้าผาภายใต้อิทธิพลของการผุพัง และการกัดเซาะ (3) การเคลื่อนถอยหลังของความลาดชันจากตำแหน่งเดิมโดยไม่มีการเปลี่ยนแปลงของมุมเอียง (4) การถดถอยอย่างค่อยเป็นค่อยไปทางต้นน้ำของน้ำตกหรือแก่ง (knickpoint - นิค´พ้อยนฺท) (5) [ธารน้ำแข็ง] การลดปริมาตรลงทั้งหมดของธารน้ำแข็งหนึ่งๆ; การหดสั้นลง (retreat – ริ<u>ทรี</u>ท´) (6) [น้ำบาดาล] การลดลงของปริมาณน้ำสูบออกเนื่องจากไม่มีปัจจัยในการเติมน้ำเข้าใดๆ เช่น การลดลงของระดับน้ำบาดาลหลังจากการเพิ่มขึ้นเนื่องจากมีการเติมน้ำ

recessional moraine (ริเซส´เฌอเนิ่ล เมอเรน´) เอ็นด เมอเรน (end moraine) หรือ และเทอเริ่ล เมอเรน (lateral moraine) ที่ธารน้ำแข็งพามากองไว้หลังจากธารน้ำแข็งถดถอยและละลายในที่สุด นอกจากนี้เมอเรนที่สร้างโดยการหยุดไหลและละลาย (หดสั้นลง ทำให้ดูเหมือนถดถอยและละลาย) ของธารน้ำแข็งในช่วงภาวะการถดถอยไปข้างหน้าเล็กน้อยหรือช้าๆ คำพ้อง: *เมอเรนที่อยู่รอบๆ (peripheral moraine - เพอริ´เฟอเริ่ล เมอเรน´); เมอเรนที่เกิดระหว่างการถดถอยของน้ำแข็ง (retreatal moraine- ริ<u>ทรี</u>´เทิ่ล เมอเรน´); เมอเรนบริวาร (stadial moraine - สเต´เดี้ยล เมอเรน´)* หมายเหตุ: เมอเรน คือธรณีวัตถุที่น้ำแข็งพามาเมื่อน้ำแข็งละลาย ธรณีวัตถุเหล่านี้จะกองอยู่บนดิน ลักษณะเด่นของเมอเรนคือ ไม่มีการคัดขนาด

recession curve (ริเซะเฌิ่น เคิ<u>ร</u>ฟ´) ไฮ´ดรแกร๊ฟ (hydrograph) ชนิดหนึ่งที่แสดงการลดลงของอัตราการไหลของน้ำหลังฝนตกหรือการละลายของหิมะ การไหลโดยตรงและการไหลพื้นฐานมักจะมีเส้นโค้งแยกจากกัน เนื่องจาก มีการลดลงในอัตราที่แตกต่างกัน การใช้ศัพท์ depletion curve (เส้นโค้งที่แสดงการ

ลดลงของน้ำ) ในการอ้างอิงถึงสภาวะการถดถอยของการไหลพื้นฐานถือว่าไม่ถูกต้อง

recessive (ริเซะ´สีฟ) ลักษณะเด่นอย่างหนึ่งของสิ่งมีชีวิต ซึ่งสืบทอดมาจากทั้งพ่อและแม่ทั้งสองฝ่าย โดยลักษณะด้อยสามารถส่งผ่านไปยังลูกหลานได้โดยไม่จำเป็นต้องปรากฏในพ่อแม่

recharge (รีช้ารฺจ´) กระบวนการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องในการเติมน้ำในโซนอิ่มน้ำตามธรรมชาติ โดยฝนตกหรือการไหลบ่า หรือการทำเทียมโดยการท่วมหรือการอัดน้ำ นอกจากนี้ยังเป็นปริมาณน้ำที่เพิ่มเข้าไป คำพ้อง: *intake (อิน´เท้ค); replenishment (ริเพล´นิฌเมิ่นทฺ) [น้ำบาดาล]; groundwater replenishment (กราวนฺดฺ´วอเท่อร ริเพล´นิฌเมิ่นทฺ); groundwater recharge (กราวนฺดฺ´วอเท่อร รีช้ารฺจ´); groundwater increment (กราวนฺดฺ´วอเท่อร อิน´เครอเมิ่นทฺ); increment (อิน´เครอเมิ่นทฺ)*

recharge area (รีช้ารฺจ´ แอ´เรีย) พื้นที่ใต้ดินซึ่งน้ำเข้าถึงโซนอิ่มตัวโดยการแทรกซึม และการซึมผ่าน ภายใต้พื้นที่นี้ แรงดันน้ำ (hydraulic head - ไฮดรอลิค เฮ้ด) คงอยู่ และน้ำบาดาลเคลื่อนลงไปในส่วนลึกกว่าของแหล่งกักเก็บน้ำ เปรียบเทียบ: *catchment area (แคชฺ´เมิ่นทฺ แอ´เรีย) [น้ำบาดาล]; discharge area (ดิสช้ารฺจ´ แอเรีย) คำพ้อง: intake area (อิน´เท้ค แอ´เรีย)*

recharge basin (รีช้ารฺจ´ เบ´เซิ่น) แอ่งที่ก่อสร้างขึ้นในชั้นทรายเพื่อการกักเก็บน้ำ เหมือนกับท่อระบายน้ำจากพายุฝน สำหรับจุดมุ่งหมายเพื่อการเติมน้ำลงในแหล่งน้ำบาดาล

recharge well (รีช้ารฺจ´ เว็ล) บ่อน้ำ ที่ใช้ในการอัดน้ำเข้าไปในแหล่งกักเก็บน้ำหนึ่งแหล่ง หรือมากกว่า ในกระบวนการอัดน้ำลงใต้ดิน (artificial recharge - อารเทอฟิ´เฉิ่ล รีช้ารฺจ´) คำพ้อง: *injection well (อินเจ๊ค´เฉิ่น เว็ล)*

recharge zone (รีช้ารฺจ´ โซน) พื้นที่บริเวณก้นทะเลสาบที่ซึ่งน้ำจากทะเลสาบไหลลงสู่ชั้นน้ำบาดาล

reciprocal bearing (รีซิ´เพรอเคิ่ล แบ´ริ่ง) ดู: *back-bearing (แบ๊ค แบ´ริ่ง)*

reciprocal salt-pair diagram (รีซิ´เพรอเคิ่ล ซ้อลทฺ-แพร ได´เออะแกรม) ดู: *Jänecke diagram (แจ´เน็คเคอะ ได´เออะแกรม)*

reclaimed water (ริเคลมดฺ´ วอ´เท่อรฺ) น้ำเสียที่ทำให้เหมาะสมสำหรับนำมาใช้ใหม่ เพื่อวัตถุประสงค์ในการบริโภค หรืออุปโภค

reclined fold (รีไคลนฺดฺ´ โฟลดฺ) โฟลดชนิดหนึ่ง ที่มีแนวแกนพับเอียงขนานไปกับทิศทางของแนวเอียงของระนาบแกน

recomposed granite (รีเคิมโพ้สดฺ´ แกร´เหนิท) (1) หินทรายอาโคสที่ประกอบด้วยเม็ดเฟลสปารอัดรวมกัน (เกิดจากการผุพังของหินแกรเหนิทที่อยู่ด้านใต้) ซึ่งย่อยสลายเพียงเล็กน้อย เมื่อผ่านการเชื่อมประสานหินจะดูคล้ายหินแกรเหนิทมาก อาจมีชั้นหินที่ไม่ชัดเจน ขนาดอนุภาคแตกต่างกันมาก (ไม่เหมือนเม็ดเท่าๆ กัน หรือเนื้อหินสองขนาดแบบหินแกรเหนิทจริงๆ) และมีร้อยละของขวอรทส มากกว่าปริมาณปกติของแกรเหนิท) คำพ้อง: *reconstructed granite (รีเคินสเตริ๊ค´เถิด แกร´เหนิท)* (2) หินกรวดมน ซึ่งผ่านการตกผลึกซ้ำโดยการแปรสภาพอย่างรุนแรงไปเป็นหินที่คล้ายกับแกรเหนิท เช่นในพื้นที่บริเวณ Lake Superior (เล้ค สุพิเรียร) ในรัฐมิชิแกนและวิสคอนซิน และประเทศแคนาดา เปรียบเทียบ: *meta-arkose (เมะ´เทอ-อาร´โคส)*

recomposed rock (รีเคิมโพ้สดฺ´ ร็อค) หินที่เกิดอยู่กับที่โดยการเชื่อมประสานของเศษแตกหักของผิวผุพัง เช่น หินแกรเหนิทที่ผุสลาย ศัพท์นี้ประยุกต์ใช้กับหินที่มีลักษณะผสมร่วม ของพื้นผิวที่ไม่ต่อเนื่องระหว่างหินกรวดเหลี่ยมของชั้นหินด้านล่าง และหินกรวดมนที่อยู่ฐานล่างของชั้นหินซีกที่อยู่ด้านบน

reconnaissance (ริคอ´เนอเสิ้นซฺ) (1) การสำรวจตรวจสอบหรือการสำรวจทั่วไปของลักษณะหลัก (หรือลักษณะเฉพาะบางอย่าง) ของภูมิภาค โดยมักดำเนินการเป็นเบื้องต้นเพื่อการสำรวจรายละเอียดเพิ่มเติมอีก เช่น การสำรวจทางวิศวกรรมในการเตรียมการเพื่อแบ่งพื้นที่ของภูมิภาค อาจจะดำเนินการในสนามหรือในสำนักงานขึ้นอยู่กับขอบเขตของข้อมูลที่มีอยู่ (2) การสำรวจทางธรณีวิทยาอย่างเร่งด่วน ที่ทำเพื่อให้ได้ความรู้กว้างๆ ทั่วไปของลักษณะทางธรณีวิทยาของภูมิภาค

reconnaissance map (ริคอ´เนอเสิ้นซฺ แม็พ) แผนที่ชนิดหนึ่งที่อาศัยข้อมูล ที่ได้มาจากการสำรวจเบื้องต้นของพื้นที่และข้อมูลที่ได้มาจากแหล่งอื่นๆ

reconnaissance survey (ริคอ´เนอเสิ้นซฺ เซอร´เว) การสำรวจในเบื้องต้นแบบหนึ่ง มักดำเนินการอย่างเร่งด่วน และมีค่าใช้จ่ายค่อนข้างต่ำ ก่อนการทำแผนที่ในรายละเอียด ที่มีความถูกต้องแม่นยำมากกว่า

reconnoiter (รีเคอน้อย´เท่อรฺ) เพื่อทำการลาดตระเวน โดยเฉพาะที่จะทำการสำรวจเบื้องต้นของพื้นที่ เพื่อวัตถุประสงค์ทางทหารหรือทางธรณีวิทยา

reconsequent (รีคอน´เซอเควินทฺ) ดู: *resequent (รีซี´เควิ่นทฺ) [ธารน้ำ]*

reconstructed glacier (รีเคินสเตริ๊ค์เถิด เกลเฌ่อร) ดู: *regenerated glacier (รีเจ๎เนอเรเถิด เกล๎เฌ่อร๎)*

reconstructed granite (รีเคินสเตริ๊ค์เถิด แกร๎เหนิท) ดู: *recomposed granite (รีเคิมโพสดฺ๎ แกร๎เหนิท)*

reconstructed stone (รีเคินสเตริ๊ค์เถิด สโตน๎) พลอยหุงอัญมณีที่ทำขึ้นโดยการหลอม หรือเผารวมกันของอนุภาคเล็กๆ ของอัญมณีแท้ เช่น พลอย เพื่อให้มีขนาดใหญ่ขึ้น

reconstructed vein (รีเคินสเตริ๊ค์เถิด เวน) รูปแบบในอุดมคติ ของสายแร่ที่ประกอบขึ้นในจินตนาการ เพื่อแสดงให้เห็นถึงการรวมเฉพาะกลุ่มของสายแร่แบบต่างๆ ที่เกิดขึ้นภายใต้สภาวะความดันและอุณหภูมิที่แตกต่างกัน

reconstructive transformation (รีเคินสเตริ๊ค์ถีฟ แทรนสเฟอรเม๎เฌิ่น) การเปลี่ยนรูปแบบชนิดหนึ่ง ซึ่งเกี่ยวพันกับการแตกออกของพันธะระดับหนึ่ง หรือระดับสอง มักเป็นการเปลี่ยนรูปอย่างช้าๆ ตัวอย่างหนึ่ง คือ quartz-tridymite (ขวอรทส ทริ๎เดอไม้ทฺ) เปรียบเทียบ: *dilatational transformation (ดิเลอเท๎เฌอเนิ่ล แทรนสเฟอรเม๎เฌิ่น); displacive transformation (ดิสเพล๎ซีฟ แทรนสเฟอรเม๎เฌิ่น); rotational transformation (โรเท๎เฌอเนิ่ล แทรนสเฟอรเม๎เฌิ่น); substitutional transformation (เสิบสเตอทู๎เฌอเนิ่ล แทรนสเฟอรเม๎เฌิ่น)*

record (เระ๎เขิรฺด หรือเระ๎ขอรฺด – คำนาม; ริคอรฺด๎ - คำกริยา) (1) ดู: *geologic record (จีเออลอจิค เระเขิรฺด)* (2) ดู: *stratigraphic record (สแตรเทอะแกร๎ฟิค เระ๎เขิรฺด)* (3) ดู: *seismic record (ไซ๎สมิค เระ๎เขิรฺด)* (4) การสะสมรวบรวมองค์ประกอบของรายการ หรือรหัส ที่เกี่ยวข้องโดยถือว่าเป็นหน่วยหนึ่ง บันทึกต่างๆ อาจจะมีความยาวคงที่หรือเปลี่ยนแปลง

record section (เระ๎เขิรฺด เซ็ค๎เฌิ่น) การแสดงเส้นคลื่นแผ่นดินไหวแบบเทียบข้างหน้าต่อหน้า เพื่อแสดงความต่อเนื่องไปตามแนวด้านข้างหรือด้านตัดขวาง (profile - โพร๎ไฟล)

recovery (ริเคอะ๎เวอรี่) (1) [น้ำบาดาล] การเพิ่มขึ้นของระดับน้ำคงที่ในบ่อหนึ่ง ที่เกิดขึ้นเมื่อหยุดการสูบน้ำออกจากบ่อหรือบ่อใกล้เคียง (2) ดู: *groundwater withdrawal (กราวนฺดฺ๎วอเท๎อร วิธดรอล๎)* (3) [เหมืองแร่] ในการทำเหมืองแร่ ร้อยละของส่วนประกอบที่มีมูลค่าที่ได้มาจากสินแร่ หรือของถ่านจากชั้นถ่าน การวัดประสิทธิภาพการทำเหมือง หรือการสกัดแร่ (4) [ศิลาวิทยาโครงสร้าง] กระบวนการใดๆ ซึ่งจำนวนเม็ดแร่ที่เคลื่อนที่ (เช่น พลังงานเคลื่อนที่) ที่เกิดขึ้นในระหว่างหินแปรรูปสามารถลดจำนวนลงได้ ซึ่งรวมถึงการเพิ่มหน้าผลึก (polygonizations – โพลีเกอไนเซเฌิ่น) เป็นการเคลื่อนที่นำ และขยับขึ้นในผนังต่างๆ หรือในขอบของเม็ดแร่เล็กๆ และตกผลึกใหม่ ซึ่งจะไม่มีความเครียด เนื่องจากการสลายตัวของผลึกเก่า (5) [รังวัดสำรวจ] การไปเยือนสถานีสำรวจเพื่อระบุเครื่องหมาย หรือหลักฐานอ้างอิงว่ามีอยู่จริง และอยู่ในสถานที่ตั้งเดิม เพื่อย้ำ หรือเปลี่ยนแปลงแก้ไขคำอธิบาย

recovery test (ริเคอะ๎เวอรี่ เท้สท) ส่วนหนึ่งของการทดสอบแหล่งกักเก็บน้ำซึ่งเกี่ยวข้องกับการวัดอัตราความดันของเหลวหรือระดับน้ำย้อนกลับไปยังสภาวะคงที่ในบ่อหนึ่งๆ ตามช่วงเวลาหนึ่งของการสูบ หรือการอัด คำพ้อง: *build-up test (บิ้ลดฺ๎-เอิ้พ เท้สทฺ)*

recrystallization (รีคริสเตอเลอเซ๎เฌิ่น) การเกิดเป็นผลึกในสถานะของแข็ง ของเม็ดผลึกแร่ชนิดใหม่ในหิน แร่เกิดใหม่โดยทั่วไปมีขนาดใหญ่กว่าเม็ดแร่เดิม และอาจมีส่วนประกอบทางเคมีของแร่เหมือนกัน หรือแตกต่างกัน โดยเฉพาะ เป็นวิธีการที่ผลึกหลายๆ ผลึกที่รวมกันอยู่เปลี่ยนสภาพหรือลักษณะ โดยการปลดปล่อยพลังงานความเครียดที่เก็บไว้ ประกอบไปด้วยขั้นตอนที่ไม่ต่อเนื่องมากมาย การสลายของผลึกบกพร่อง และการจัดเรียงตัวใหม่ไปแนวที่เสถียร ซึ่งอาจนำไปสู่การก่อตัวของผลึกเม็ดแร่หลายเหลี่ยมที่ไม่สมบูรณ์ การตกผลึกหลักที่เกี่ยวข้องกับนูเคลียสของเม็ดแร่ใหม่ และการเจริญเติบโตโดยการเคลื่อนย้ายของขอบมุมสูง ทำให้เกิดการผลิตผลึกรวมของเม็ดแร่ไร้ความเครียดและการเจริญเติบโตปกติของเม็ดแร่ ซึ่งมีขนาดเฉลี่ยของเม็ดแร่ที่เพิ่มขึ้น ด้วยการขับเคลื่อนด้วยแนวโน้มที่จะลดพลังงานระหว่างหน้าผลึกของเม็ดแร่ต่างๆ ที่อยู่ติดกัน การตกผลึกซ้ำแบบทุติยภูมิอาจเกิดตาม ซึ่งในบางเม็ดแร่มีขนาดใหญ่มากโดยการครอบรวมเม็ดแร่ที่อยู่ใกล้เคียง เปรียบเทียบ: *Riecke's principle (รี๎เคิสสฺ พริ๊น๎เซอเพิ่ล)*

recrystallization flow (รีคริสเตอเลอเซ๎เฌิ่น โฟล) [ธรณีวิทยาโครงสร้าง-การทดลอง] การไหลที่มีการจัดเรียงในระดับมอลิคิวลโดยการละลาย และตกผลึกซ้ำ การแพร่กระจายของของแข็ง (solid diffusion) หรือการหลอมเฉพาะที่

rectangular coordinates (เร็คแทง๎กิวเล่อร โคออร๎เดอเหนิทส) พิกัดสองหรือสามมิติในระบบใดๆ ซึ่งแกนอ้างอิงต่างๆตัดกันที่มุมฉาก พิกัดระนาบต่างๆ และระบบพิกัดที่เป็นตัดแบบผืนผ้า คำพ้อง: *rectilinear coordinates (เร็คทิลิเนียร โคออร๎เดอเนิทส)*

rectangular cross ripple (เร็คแทง๎กิวเล่อร คร้อส ริ๎เพิ่ล) ดู: *interference ripple (อินเทอร๎เฟีเรินซฺ ริ๎เพิ่ล)*

rectangular drainage pattern (เร็คแทง๎กิวเล่อร เดร๎หนิจ แพะ๎เทิ่รฺน) รูปแบบการระบายน้ำ ที่แม่น้ำสายหลักแสะลำน้ำ

สาขาแสดงการโค้งเป็นมุมฉาก และแสดงส่วนต่างๆ ที่ประมาณระยะยาวเท่ากัน เป็นสิ่งที่บ่งบอกถึงกระแสน้ำไหลตามระบบร่องแตก หรือฟ้อลทที่ทำให้หินแตกเป็นบล็อคสี่เหลี่ยม เป็นรูปแบบไม่สม่ำเสมอมากกว่ารูปแบบการระบายน้ำแบบตาข่าย โดยที่ด้านข้างลำธารไม่ได้ขนานอย่างสมบูรณ์แบบ และไม่จำเป็นต้องเป็นแควยาวเด่นชัด และไม่จำเป็นต้องมีลำน้ำสาขารอง ตัวอย่างคือบริเวณที่มีการพัฒนาขึ้นตามแนวชายฝั่งของนอรเว และในบางส่วนของเทือกเขา Adirondack (แอ๊ะเดอรอนแด็ค) ดู: *angulate drainage pattern (แอง´กิวเหลท เดร´หนิจ แพะ´เทิ่รฺน); joint valley (จ๊อยนฺทฺ แว´ลี่)* คำพ้อง: *lattice drainage pattern (และ´เทิ่ส เดร´หนิจ แพะ´เทิ่รฺน)*

rectangular speciation (เร็คแทง´กิวเล่อร สปีชีเอ´เฌิ่น) ดู: *punctuated equilibria (เพิงคฺ´เฌอเวเถิด อี´ควิลิ´เบรี้ย)*

rectification (เร็คเทอะเฟอเค´เฌิ่น) (1) [ชายฝั่งทะเล] การทำให้สะดวก และยืดตรงของโครงร่างของชายฝั่งที่แต่เดิมไม่สม่ำเสมอและหยักโค้ง โดยการกัดเซาะของทะเลที่ตัดกลับไปยังแหลม และหมู่เกาะนอกฝั่ง และจากการทับถมของตะกอนที่เกิดจากการกัดเซาะ หรือตะกอนที่ลงมาตามแม่น้ำใกล้เคียง (2) [ข้อมูล] ชุดของข้อมูลต่างๆ เพื่อกำจัดความผิดพลาดของข้อมูล (3) กระบวนการหนึ่งซึ่งใช้ภาพถ่ายทางอากาศ ข้อมูลสำรวจระยะไกล หรือแผนที่แบบแอเนอหล็อก เชื่อมโยงกันได้อย่างแม่นยำสำหรับระบบอ้างอิงเชิงภูมิศาสตร์ (4) [วิศวกรรมศาสตร์] การจัดแนวใหม่เพื่อแก้ไขความเบี่ยงเบนของช่องทางน้ำหรือตลิ่ง (5) [การถ่ายภาพ] กระบวนการการถ่ายภาพทางอากาศเอียง หรือเอียงลงบนระนาบอ้างอิงแนวนอน ความสัมพันธ์เชิงมุมระหว่างการถ่ายภาพและระนาบที่ถูกกำหนด โดยการสำรวจเบื้องต้นภาคพื้นดิน เปรียบเทียบ: *transformation (แทรนสเฟอรเม´เฌิ่น) [การถ่ายภาพ]*

rectilinear coordinates (เร็คเทอลิ´เนียร โคออร´เดอเหนิทส) ดู: *rectangular coordinates (เร็คแทง´กิวเล่อร โคออร´เดอเหนิทส)*

rectilinear evolution (เร็คเทอลิ´เนียร เอ๊ะเวอลู´เฌิ่น) การเปลี่ยนแปลงต่อเนื่องของสิ่งเดียวกัน และในทิศทางเดียวกันภายในแนวเส้นที่ลดลงในช่วงระยะเวลายาวนาน เหมือนกับ orthogenesis (ออรเธอเจ´เนอเสิส) แต่ปราศจากความหมายที่เป็นนัยถึงการกำหนดและรักษาทิศทางอย่างไร

rectilinear shoreline (เร็คเทอลิ´เนียร ฌอร´ไลนฺ) ชายฝั่งทะเลค่อนข่างตรงและยาว หรือ ชายฝั่งที่เลี้ยวเกือบเป็นมุมฉาก ดังเช่นพวกที่เกิดจากรอยแตกที่ตัดผ่านกัน

recurrence horizon (ริเคอ´เริ่นซฺ เฮอไร´เซิ่น) คำนาม บึงพี้ท (peat bog – พี้ท บอก) ที่มีขอบเขตของพี้ทอายุมากและอายุน้อย; ชั้นบางหรือชั้นที่แสดงลักษณะทางศิลาวิทยาอย่างชัดเจนของพี้ท ที่สะท้อนถึงการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศ เปรียบเทียบ: *grenz (เกร็นสฺ)*

recurrence interval (ริเคอ´เริ่นซฺ อิน´เทอรฺเวิ่ล) ช่วงเวลาการเกิดซ้ำ; (1) ช่วงเวลาเฉลี่ยระหว่างเหตุการณ์ทางอุทกศาสตร์ หรือของขนาดที่กำหนดใดๆ (2) ในชุดน้ำท่วมประจำปี หมายถึงช่วงเวลาเฉลี่ยของขนาดน้ำท่วมที่กำหนด เช่น ค่าปริมาณสูงสุดเป็นประจำทุกปี (3) ในช่วงเวลาบางส่วน หมายถึง ช่วงเวลาเฉลี่ยระหว่างน้ำท่วมตามขนาดที่กำหนดโดยไม่คำนึงถึงความสัมพันธ์กับปี หรือระยะเวลาใดๆ ความแตกต่างนี้ยังคงมีอยู่แม้ว่าช่วงเกิดซ้ำของน้ำท่วมขนาดใหญ่จะเกือบเท่ากันตามมาตราส่วนที่ใช้วัด

recurrent (ริเคอ´เริ่นทฺ) หมายถึง สิ่งมีชีวิต หรือกลุ่มของสิ่งมีชีวิตที่ปรากฏขึ้นอีกครั้ง ในบริเวณที่เคยปรากฏมาก่อน เช่น เฟาะเซิ่ลที่มีอยู่ในหน่วยหินสองหน่วยหินที่แตกต่างกัน และแยกโดยหน่วยหินอื่นหรืออื่นๆที่ไม่ปรากฏเฟาะเซิ่ลเหล่านั้น

recurring polynya (ริเคอริ่ง พอเลินญ่า´) พื้นที่เปิดของผิวน้ำในทะเลน้ำแข็ง และล้อมรอบด้วยน้ำแข็ง (*polynya)* ที่เกิดซ้ำในบริเวณที่เดิมในทุกๆ ปี

recurve (รี´เคิรฺฟ) ลักษณะที่เกิดจากการยื่น และงอของสันทรายหรือกรวด (spit – สปิ๊ท´) เข้าหาฝั่ง

recurved spit (รี´เคิรฺฟดฺ สปิ๊ท´) สันทรายหรือสันกรวดที่ยื่นออกจากแผ่นดินและปลายด้านนอกหันหน้ากลับเข้าหาฝั่ง เนื่องจากการเบี่ยงเบนของกระแส หรือกระแสที่มีทิศทางตรงข้ามกันสองกระแสหรือมากกว่า หรือการหักเหของกระแสน้ำ คำพ้อง: *hook (ฮุค) [ธรณีสัณฐานวิทยา]; hooked spit (ฮุ´เคิด สปิท´)*

recycled grain (รีไซ´เคิ่ลดฺ เกรน) ตะกอนที่มาจากหินตะกอนที่มีอยู่เดิม และรวมกันเป็นตะกอนใหม่ หรือหินตะกอนใหม่ ตรงกันข้ามกับตะกอนที่หลุดมาจากหินอัคนี หรือหินแปรโดยตรง

recycling (รีไซ´คลิ่ง) กระบวนการที่ตะกอนผุกร่อนจากหินตะกอนที่มีอยู่เดิม พัดพามาทับถม และรวมกันเป็นตะกอนใหม่ หรือเกิดเป็นหินตะกอนใหม่

red algae (เร้ด แอล´จี้) กลุ่มของสาหร่ายที่เป็นสมาชิกของกลุ่มโรโดไฟเท่อ (Rhodophyta) มีสีแดงจากเม็ดสีของไฟซีรีเธริ่น (phycoerythrin – เม็ดโพรทีนสีแดงในเซ็ลของสาหร่าย) สาหร่ายสีแดงส่วนใหญ่พบในเขตร้อน มีทั้งเซ็ลเดี่ยว และหลายเซ็ล มีวงจรชีวิตที่ซับซ้อนรวมทั้งระบบการสืบพันธุ์ สาหร่ายจำพวกคอเรอไลน

(coralline algae) ที่มีการทับถมของแคลเซี่ยมคารเบอเหนท ภายในผนังเซ็ล และเกิดแพร่กระจายทั่วไป รวมทั้งเกิดเป็นโรเดอหลิธส (rhodoliths) ที่ทำให้เกิดเป็นดินมารลส (marls) เกิดตั้งแต่บรมยุคพรอเทอโรโซอิค (Proterozoic) จนถึงปัจจุบัน

red antimony (เร้ด แอน'เทอโมนี่); ดู: *kermesite (เคอร์'มีไซ้ท)*

red arsenic (เร้ด อาร์'เซอหนิค) ดู: *realgar (รีแอล'ก้าร)*

red-bed copper (เร้ด-เบด เคาะ'เพ่อร) เซิลไฟดของทองแดงและทองแดงธรรมชาติ ที่ทับถมเป็นชั้นและเกี่ยวกับการทับถมบริเวณชายฝั่ง ลำดับชั้นหินตะกอนสีแดง โดยทั่วไปมักเกี่ยวกับอิแวะเพอไร้ท

red beds (เร้ด เบดส์) ชั้นหินตะกอน ที่ประกอบด้วยหินทราย หินทรายแป้ง และเฌล รวมทั้งอาจมีชั้นบางของเคินกลอเมอเหริท หินปูน หรือมารล มีสีที่โดดเด่น คือ สีแดง เนื่องจากมีเหล็กอ็อกไซด (hematite – ฮี'เมอไท้ท) เคลือบผิวของตะกอน และต้องมีชุดชั้นหินที่มีสีแดงอย่าง น้อยร้อยละ 60 ของ สะกดได้อีกแบบ: redbeds คำพ้อง: *red rock (เร้ด ร็อค)*

red clay (เร้ด เคล) การทับถมของตะกอนทะเล (ทั้งจากสิ่งมีชีวิต หรือจากหิน/ดิน บนพื้นผิวโลก) ที่ซึ่งตะกอนเป็นเม็ดละเอียดสีน้ำตาลแดง หรือน้ำตาล เคลื่อนย้ายมาด้วยระยะที่ไกลจากชายฝั่ง และบริเวณน้ำลึกมากกว่า 3,500 เมตร ประกอบด้วยสัดส่วนของตะกอนจากลม เถ้าภูเขาไฟ เพอเมิส ฟันฉลาม หูวาฬ แมงเกอนีสนอจู้ล และมีปริมาณของ $CaCO_3$ น้อย โดยทั่วไปน้อยกว่าร้อยละ 10

red cobalt (เร้ด โค'บ๊อลท) ดู: *erythrite (เอ'เรอไธร้ท)*

red copper ore (เร้ด เคาะ'เพ่อร ออร) ดู: *cuprite (คิว'ไพร้ท)*

reddening (เระ'เดอนิ่ง) การเปลี่ยนสีจากน้ำตาลเป็นแดง ที่เกิดในระหว่างการเกิดหิน และขณะเกิดการทับถมของดิน

reddle (เระ'เดิ้ล) ดู: *red ocher (เร้ด โอ'เค่อร์)*

redeposition (รี'เด๊ะเพอซิ'เฌิ่น) การทับถมตัวใหม่ (เช่น การทับถมของตะกอนที่เคลื่อนย้ายมาจากแหล่งที่เคยตกทับถมมาก่อน) หรือการละลายและการตกผลึกใหม่ของแร่ ดู: *resedimentation (รีเซะเดอเมินเท'เฌิ่น)*

red hematite (เร้ด ฮี'เมอไท้ท) คำพ้องของ *hematite (ฮีเมอไท้ท)* เปรียบเทียบ: *brown hematite (บราวนฺ ฮี'เมอไท้ท); black hematite (แบล๊ค ฮี'เมอไท้ท)*

red iron ore (เร้ด ไอ'เริ่น ออร) ดู: *hematite (ฮี'เมอไท้ท)*

red lead (เร้ด เหลด) ดู: *minium (มิ'นีเอิ้ม หรือมิ'เนี่ยม)*

red lead ore (เร้ด เหลด ออร) ดู: *crocoite (ครอ'เคอไอ๊ท)*

red loam (เร้ด โลม) ดู: *red earth (เร้ด เอิ๊ร์ธ)*

red manganese (เร้ด แมง'เกอนีส) แร่แมงเกอนีสสีแดง โดยเฉพาะ โรเดอไน้ท (rhodonite) และ โรโดโครไซ้ท (rhodochrosite)

red mud (เร้ด เหมิด) ชนิดของโคลน [สมุทรธรณีวิทยา] โคลนสีแดงเนื่องจากมีเหล็กอ็อกไซด (ferric oxide –เฟ'หริค อ็อก'ไซด) มีแหล่งที่มาหรือต้นกำเนิดของตะกอนจากแผ่นดิน ประกอบด้วยแคลเซี่ยมคารเบอเหนท มากถึงร้อยละ 25

red ocher (เร้ด โอ'เค่อร์) ฮีเมอไท้ทเนื้อดินสีแดง หรือฮีเมอไท้ทดินเคลสีแดง ที่ใช้ทำเป็นเม็ดสี คำพ้อง: *reddle (เระ'เดิ้ล); ruddle (เรอะ'เดิ้ล)*

Redonian (รีโด'เนี่ยน) หินช่วงอายุในยุโรป: ไพลเออซีนตอนบน (บนไพลแซนเฌิ่น (Plaisancian) ล่างเคอลาเบรี้ยน (Calabrian) เทียบเท่า แอสเตี้ยน (Astian)

red ore (เร้ด ออร) (1) สินแร่สีแดง โดยเฉพาะ ฮีเมอไท้ท (hematite) หรือเมะเทอะฮิวเอ๊ะไท้ท (metahewettite) (2) [เศรษฐธรณีวิทยา] หินชนวน (slate) ที่มีธาตุเหล็กมาก ประกอบด้วยฮีเมอไท้ทเนื้อดิน และเกอไธ้ท (goethite) เปรียบเทียบ: *blue ore (บลู ออร); yellow to brown ore (เยโล่-ทู-บราวนฺ ออร)*

red orpiment (เร้ด ออร์'พิเมิ่นท) ดู: *realgar (รีแอล'ก้าร)*

redox (รี'ด็อกส์) คำย่อของ Reduction-oxidation (ริเดิ๊ค'เฌิ่น-อ็อกเซอเด'เฌิ่น)

redox concentrations (รี'ด็อกส คอนเซิ่นเทร'เฌิ่นส์) เขต หรือบริเวณของการทับถมของอ็อกไซดส เหล็ก และแมงเกอนีสในดิน

redox depletions (รี'ด็อกส ดิพลี'เฌิ่นส์) เขต หรือบริเวณที่มีโทนสีของดินลดลง (สองโทนสี หรือน้อยกว่า) เนื่องจากอ็อกไซดของเหล็กและแมงเกอนีสเพียงอย่างเดียว หรือทั้งอ็อกไซดของเหล็ก แมงเกอนีส และดินเคลถูกขจัดออกจากดิน

red oxide of copper (เร้ด อ็อก'ไซด เอ๊ฟ เคาะ'เพ่อร) ดู: *cuprite (คิว'ไพร้ท)*

red oxide of zinc (เร้ด อ็อก'ไซด เอ๊ฟ ซิ้งค) ดู: *zincite (ซิ้ง'ไค้ท)*

redoximorphic features (รีด็อกเซอมอร์ฟิค ฟี'เช่อรส์) สมบัติของดินที่เกี่ยวข้องกับความชื้นในดิน อันเป็นผลมาจากสารประกอบเหล็กและแมงเกอนีสในดิน ที่จะมีการลดอ็อกซิเจ้น (reduction – ริเดิ๊ค'เฌิ่น) ของดินอิ่มน้ำ และจะมีการเพิ่มอ็อกซิเจ้น (oxidation – อ็อก'เซอเดเฌิ่น) เมื่อดินไม่อิ่มน้ำ ดู: *redox concentrations*

(รี´ด็อกส คอนเซิ่นเทร´เฌิ่นส์); redox depletions (รี´ด็อกส ดิพลี´เฌิ่นส์); reduced matrix (รีดู๊ซด์´ เมะ´ถริกส)

redoxomorphic stage (รีด็อกเซอมอร์ฝิค สเตจ´) ขั้นตอนแรกสุดของการเปลี่ยนแปลงทางธรณีเคมีของกระบวนการไดเออะเจเนอเสิส (diagenesis) ซึ่งจะมีการเปลี่ยนแปลงของแร่เป็นหลัก จากปฏิกิริยาอ็อกเซอเดเฌิ่น และริเดิ๊คเฌิ่น (ปฏิกิริยาที่ย้อนกลับได้) โดยยังไม่มีการแข็งเป็นหินของตะกอน และตามด้วยขั้นตอนของโลเคอมอรฝิค สเตจ (locomorphic stage) ดู: *phyllomorphic stage (ฟิโลมอร์ฝิค สเตจ´); locomorphic stage (โลเคอมอร์ฝิค สเตจ´)*

red rock (เร้ด ร็อค) (1) ดู: *red beds (เร้ด เบดส์)* (2) ศัพท์ของช่างเจาะสำหรับ หินตะกอนที่มีสีแดงหรือแดงอ่อน

red ruthite (เร้ด´รูไธ้ท) ดู: *chalcocite (แคล´เคอไซ้ท)*

red schorl (เร้ด ฌอรล) (1) ดู: *rubellite (รูเบ´ไล้ท)* (2) ดู: *rutile (รู´ทีล)*

red silver ore (เร้ด ซิล´เว่อร ออร) แร่เงินซิลไฟดสีแดง โดยเฉพาะแร่เงินสีแดงดำ หรือแดงเข้ม (pyrargyrite – ไพราร´จีไร้ท) และแร่เงินสีแดงอ่อน (proustite – พรู´สไต้ท)

red snow (เร้ด สโน´) ชื่อทั่วไปสำหรับหิมะที่มีสีแดง เนื่องจากมีสาหร่ายขนาดเล็กสีแดง หรือสีชมพู ในชั้นบนของหิมะในเขตอ๊ารคติคและแอลไพน เปรียบเทียบ: *green snow (กรีน สโน´)* คำพ้อง: *pink snow (พิ้งคฺ สโน´)*

redstone (เร้ด´สโตน) หินตะกอนสีแดง โดยเฉพาะ หินทรายปนดินเคล หรือหินทรายแป้งที่มีสีแดงเข้ม เปรียบเทียบ: *brownstone (บราวนฺ´สโตน)*

red tide (เร้ด ไทด) การเจริญเติบโตของไดโนแฟละเจอเหลิทส (dinoflagellates) ที่แน่นหนามากจนกระทั่งทำให้น้ำเป็นสีแดงและเป็นพิษ

reduced latitude (รีดู๊ซด์´ และ´เทอถูด) มุม ที่ศูนย์กลางของทรงกลมที่สัมผัสกับรูปวงรีอ้างอิงตามแนวเส้นศูนย์สูตร ระหว่างระนาบของเส้นศูนย์สูตร และรัศมีไปยังจุดที่ตัดกับทรงกลมด้วยเส้นตรงที่ตั้งฉากกับแนวระนาบของเส้นศูนย์สูตร คำพ้อง: *parametric latitude (แพเรอเมะ´ถริค และ´เทอถูด)*

reduced matrix (รีดู๊ซด์´ เมะ´ถริกส) ดินที่มีโทนสีต่ำ ณ บริเวณที่เกิดดิน แต่จะมีการเปลี่ยนสี หรือโทนสีภายใน 30 นาทีหลังจากที่ดินนั้นสัมผัสกับอากาศ ซึ่งการเปลี่ยนสีเกิดจากการอ็อกเซอเดเฌิ่นของเหล็กที่มีอยู่ในดิน

reduced mud (รีดู๊ซด์´ เหมิด) ดู: *black mud (แบล๊ค เหมิด)*

reduced ore (รีดู๊ซด์´ ออร) เซิลไฟดที่อยู่บริเวณหินด้านล่างของเขตแร่เซิลไฟด (protore - โพร´ทอรี่) ที่ยังไม่ถูกอ็อกเซอได๊สดโดยการไหลซึมผ่านของน้ำบาดาล โดยทั่วไปใช้เพื่ออ้างถึงสินแร่ที่ยังไม่เกิดการอ็อกเซอได๊สด ใต้ชั้นที่ถูกอ็อกเซอได๊สดไปแล้วโดยการผุพัง หรือการกัดเซาะ

reduced unit cell (รีดู๊ซด์´ ยู´เหนิท เซ็ล) ยูเหนิท เซ็ล ที่สร้างขึ้นจากสามเว็คเท่อรสั้นสุด ที่ไม่อยู่ในระนาบร่วมกัน ตามกฎมือขวา และไม่มีเงื่อนไขของความสมมาตร ดังนั้น จึงไม่ตรงกับสมบัติของยูเหนิทเซ็ลทั่วไป (*conventional unit cell)* นอกเหนือจากความเป็นไปได้ของทิศทางที่แตกต่างกัน ที่เกิดขึ้นจากความสมมาตรของโครงข่าย ยูเหนิท เซ็ลชนิดนี้เป็นเอกลักษณ์ของโครงข่าย เปรียบเทียบ: *coventional unit cell (เคินเวนเฌอ´ เนิ่ล ยู´เหนิท เซ็ล); primitive unit cell (พริ´เมอถีฟ ยู´เหนิท เซ็ล)* คำพ้อง: *reduced cell (รีดู๊ซด์´ เซ็ล)*

reducing flame (รีดู๊ซิ่ง´ เฟลม) ในการเป่าลมผ่านท่อไปยังเปลวไฟ (blowpiping) หมายถึง ส่วนของเปลวไฟสีฟ้าที่อ็อกซิเจิ้นในสารประกอบที่นำมาทดสอบ ถูกเผาบางส่วนออกไป เปรียบเทียบ: *oxidizing flame (อ็อก´เซอได๊ซิ่ง เฟลม)*

reduction (ริเดิ๊ค´เฌิ่น) (1) [ธรณีสัณฐานวิทยา] การลดระดับของภูมิประเทศลงโดยการกัดเซาะ (2) [ธรณีฟิสิคส] ดู: *gravity reduction (แกร´เวอที่ ริเดิ๊ค´เฌิ่น)*

reduction index (ริเดิ๊ค´เฌิ่น อิน´เด็กส) คำย่อ: RI (อารไอ) หมายถึง อัตราการสึกกร่อนของอนุภาคหินตะกอน ที่มีการขัดถูในระหว่างการเคลื่อนย้าย แสดงเป็นค่าความแตกต่างระหว่างน้ำหนักเฉลี่ยของอนุภาคก่อนการเคลื่อนย้าย (W_o) และหลังการเคลื่อนย้าย (W_a) หารด้วย ผลคูณของน้ำหนักเฉลี่ยก่อนการเคลื่อนย้ายกับระยะทางที่เคลื่อนย้าย (d) นั่นคือ $RI = (W_o-W_a)/W_od$ เปรียบเทียบ: *durability index (ดุเรอบิ´เลอที่ อิน´เด็กส)*

reduction sphere (ริเดิ๊ค´เฌิ่น สฟิร´) มวลทรงกลมสีขาว ที่เกิดในหินทรายสีแดง หรือสีน้ำตาล โดยการลดอ็อกซิเจิ้นจากสารประกอบเฉพาะบางพื้นที่ ซึ่งโดยทั่วไปจะเกิดล้อมรอบนูเคลียสอินทรีย์ หรือกรวด และมีขนาดตั้งแต่จุดที่กำหนดได้ไม่ชัดเจน ไปจนถึงทรงกลมที่สมบูรณ์แบบซึ่งมีขนาดใหญ่มากกว่า 25 เซนติเมตร เช่น เจเคิพสเวิล แซนดสโตน (Jacobsville Sandstone) ในรัฐมิณิแกน

reduction to sea level (ริเดิ๊คเฌิ่น ทู ซี เล´เวิ่ล) การปรับแก้ระยะหรือปริมาณอื่นๆ บนพื้นผิวโลก ให้สอดคล้องกับค่าที่ระดับทะเล

reduction to the equator (ริเดิ๊ค'เฌิ่น ทู ฑิ อิ'เควเท่อร) การแปลงข้อมูลแม่เหล็ก ที่บันทึกในและเทอถูดต่ำ เสมือนอยู่ที่ตำแหน่งเส้นศูนย์สูตรของแม่เหล็ก (*magnetic equator)* วิธีการนี้ทำให้รูปทรงของค่าความผิดปกติของแม่เหล็กผิดเพี้ยน และไม่ใช้ในการสำรวจด้วยแม่เหล็ก คำย่อ: RTE (อารทีอี) ดู: *reduction to the pole (ริเดิ๊ค'เฌิ่น ทู เฑอะ โพล)*

reduction to the pole (ริเดิ๊ค'เฌิ่น ทู เฑอะ โพล) การแปลงข้อมูลแม่เหล็กที่บันทึกไว้ในสภาพของสนามแม่เหล็กโลกเอียง เสมือนสนามแม่เหล็กโลกแนวดิ่ง มีการลบค่าความไม่สมมาตรของความผิดปกติของแม่เหล็กที่เกิดจากการเอียง และกำหนดความผิดปกติอยู่เหนือบริเวณที่ปรากฏของความผิดปกติ รวมทั้งกำหนดให้ค่าความเป็นแม่เหล็กตกค้างน้อยมากเมื่อเทียบกับสภาพแม่เหล็กจากการเหนี่ยวนำ วิธีการนี้ไม่เหมาะในการประยุกต์ใช้ที่ตำแหน่งของและเทอถูดต่ำ คำย่อ: RTP (อารทีพี)

reduzates (ริดู๊'เสทส) ตะกอนที่ตกทับถมภายใต้เงื่อนไขการลดลงของอ็อกซิเจ้น นั่นคือ ตะกอนจะอุดมด้วยคารเบิ้นอินทรีย์และเหล็กเซิลไฟด เช่น ถ่านหิน และเฌลสีดำ เป็นหนึ่งในกลุ่มของตะกอนจากการจัดกลุ่มของโกลดสฌมิดทส (Goldschmidt's grouping) หรือการเปรียบเทียบความแตกต่างในขั้นตอนการวิเคราะห์หิน

red zinc ore (เร้ด ซิ้งค ออร) ดู: *zincite (ซิ้ง'ไค้ท)*

REE (อารออี) คำย่อของ rare-earth elements (แรร-เอ๊รฺธ เอ'เลอเมิ่นทฺส)

reed cast (รีด แค้สท) ทรายทับถมคล้ายแท่งทรงกระบอกแนวดิ่ง ซึ่งสันนิษฐานว่าเป็นการแทรกของทรายในรอยพิมพ์ของต้นกก (reed)

reed peat (รีด พี้ท) เทลแมถิค พี้ท (*telmatic peat – การเกิดพี้ทจากระดับน้ำใต้ดินเนื่องจากพงกก พืชที่เติบโตในสภาวะน้ำตื้นหรือจมใต้น้ำนาน)* ซึ่งมีต้นกก (reed) เป็นองค์ประกอบส่วนใหญ่

reef (รี๊ฟ) (1) โครงสร้างคล้ายสันหรือเนิน มีลักษณะเป็นชั้นหรือมวลขนาดใหญ่ ที่สร้างขึ้นโดยสิ่งมีชีวิตอยู่กับที่ ที่ประกอบด้วยแคลแคเรียส โดยเฉพาะ ปะการังและซากของปะการัง; โครงสร้างนี้คงทนต่อคลื่นกัดเซาะ และอยู่สูงกว่าตะกอนที่ทับถมรอบๆ ในช่วงเวลาเดียวกัน รวมถึงโครงสร้างที่สร้างขึ้นในอดีตทางธรณีกาลและปัจจุบันล้อมรอบด้วยหินต่างชนิด ดู: *bank (แบ๊งค) [สมุทรศาสตร์]; bioherm (ไบ'เออเฮิรฺม); biostrome (ไบ'เออสโตรฺม)* คำพ้อง: *organic reef (ออรแก'หนิค รี๊ฟ)* (2) สัน หรือคันของมวลหินโดยเฉพาะ หินจำพวกปะการัง หรือเปลือกหอยและบางครั้งมีทราย กรวด เคินกลอเมอเหริท สันฮ็อกแบค ได๊คส หรือซิลสที่เป็นคันหรือสันสูงกว่าระดับน้ำทะเลหรือน้ำทะเลสาบ ในบริเวณข้างเคียง หรือโผล่ใกล้ผิวน้ำ ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการเดินเรือ โดยเฉพาะ สัน หรือคันดังกล่าว ที่ปรากฏในระดับความลึก 18 เมตร [10 แฟเธิม (fathoms)] หรือน้อยกว่า ดู: *shoal (โฌล)* (3) ศัพท์ท้องถิ่น สำหรับเรียกพื้นที่ที่มีการทับถมของแร่โลหะ โดยเฉพาะ ขวอรทส ที่มีทอง เช่น แซะเดิ้ล รี๊ฟ (saddle reef)

reefal (รี'เฟิ่ล) เกี่ยวกับปะการัง ส่วนประกอบสำคัญของปะการัง สิ่งมีชีวิตที่มีอยู่ทั่วไปในแนวปะการัง และตะกอนที่สะสมอยู่บน หรือรอบๆ แนวปะการัง

reef apron (รี๊ฟ แอ๊ะ'เพริ่น) พื้นที่ลาดเล็กน้อยของตะกอนที่ทับถมอยู่หลังหรือล้อมรอบแนวปะการัง เปรียบเทียบ: *reef flank (รี๊ฟ แฟล้งค)*

reef breccia (รี๊ฟ เบร๊ะเชี่ย) หิน ที่เกิดขึ้นจากเศษหินปูนที่แตกออกจากแนวปะการัง โดยการกระทำของคลื่นและน้ำขึ้นน้ำลง

reef buttress (รี๊ฟ เบ๊อะ'เทริส) สันยาว ที่มีความลาดแคบๆ หรือสันเขาแนวดิ่งที่ยื่นออกมาอย่างโดดเด่น หรือยื่นออกสู่ทะเลผ่านด้านลาดชัน-ลาดแนวปะการัง หรือแนวปะการังแนวดิ่ง และขนาบข้างด้วยหุบเขาตื้นๆ หรือชายฝั่งเว้าแหว่ง (reentrants) เปรียบเทียบ: *spur-and-groove structure (สเปอร'-แอนดฺ-กรู๊ฟ สเตรี๊ค'เช่อรฺ)*

reef cap (รี๊ฟ แค็พ) การทับถมของเฟาะเซิ่ลบนปะการัง หรือปิดทับพื้นเกาะหรือภูเขา เปรียบเทียบ: *coral cap (คอ'เริ่ล แค็พ)*

reef cluster (รี๊ฟ เคลิส'เต้อร) กลุ่มของแนวปะการังที่มีบางส่วนหรือทั้งหมดเจริญเติบโตในเวลาเดียวกัน พบอยู่ภายในภูมิภาคหรือธรณีภาค ดู: *hermatopelago (เฮอรแม'เทอเพอ'แลโก้ - ปะการังที่จมใต้ทะเล)*

reef complex (รี๊ฟ คอม'เผล็กส) แนวปะการังแข็ง และเศษแตกหักของปะการังเนื้อผสม ที่เกิดจากการขัดถู; ส่วนผสมของเศษแตกหักของปะการังที่มาจากบริเวณต่างๆ เช่น บริเวณด้านหน้า (fore-reef) ด้านหลัง (back-reef) และส่วนกลางของแนวปะการัง (interreef deposits) ที่ล้อมรอบโดยตะกอนของแอ่งด้านทะเล และโดยตะกอนของร่องน้ำระหว่างฝั่งและเกาะนอกฝั่ง ด้านที่เข้าหาแผ่นดินของแนวปะการังและตะกอนที่เกี่ยวข้องกับแนวปะการังทั้งหมด เปรียบเทียบ: *reef tract (รี๊ฟ แทร็คทฺ)*

reef conglomerate (รี๊ฟ เคินกลอ'เมอเหริทฺ) ดู: *reef talus (รี๊ฟ เท'เลิส)*

R

reef core (รี๊ฟ คอร) ภายในแนวปะการังอินทรีย์ *(organic reef)* หมายถึง มวลหินที่อยู่ในแกนกลางของปะการังที่สร้างขึ้นโดยสิ่งมีชีวิต; แนวปะการังที่มีความมั่นคงแข็งแรง ดู: *reef flank (รี๊ฟ แฟล้งคฺ)*

reef crest (รี๊ฟ เคร้สท) จุดสูงสุดของความลาดชันที่ขอบทะเลหรือขอบของระนาบปะการัง ที่อยู่บริเวณด้านหน้า; มักมีการเจริญเติบโตของปะการังบางชนิด (เช่น Acropora palmata ที่พบตลอดทั้งทะเลแคริเบี้ยน) หรือตามแนวสันสาหร่าย (algal ridge) หรือช่องคลื่นหัวแตก (surge channels) เปรียบเทียบ: *reef edge (รี๊ฟ เอ็จ); reef front (รี๊ฟ เฟริ้นทฺ)*

reef debris (รี๊ฟ เดอบรี๋) ดู: *reef detritus (รี๊ฟ ดิไทร๋เทิส)*

reef detritus (รี๊ฟ ดิไทร๋เทิส) เศษแตกหักที่มาจากการกัดเซาะของแนวปะการังอินทรีย์; เศษแตกหักที่บางส่วนมาจากการแตกหักโดยคลื่นกระแทกฝั่ง (surf) บางส่วนโดยการทับถมของเปลือกหอย และบางส่วนโดยการขุดเจาะของสัตว์ ซึ่งเศษแตกหักขนาดเล็กมักถูกพัดพาออกไป ส่วนเศษแตกหักขนาดใหญ่จะคงทับถมเป็นเนินลาดที่มีมุมของการเอียงของเนินสูง อาจถึง 40 องศาอยู่รอบแนวปะการัง (*talus apron - เท๋เลิส แอ๊ะเฟริ่น*) ดู: *reef talus (รี๊ฟ เท๋เลิส)* คำพ้อง: *reef debris (รี๊ฟ เดอบรี๋)*

reef edge (รี๊ฟ เอ็จ) ขอบด้านที่ออกสู่ทะเลของแนวปะการังราบ (reef flat) โดยทั่วไปมีแนวของร่องคลื่นกระแทก (surge channels) เปรียบเทียบ: *reef crest (รี๊ฟ เคร้สท); reef front (รี๊ฟ เฟริ้นทฺ)*

reef flank (รี๊ฟ แฟล้งคฺ) ขอบของแนวปะการัง; ส่วนหนึ่งของแนวปะการังที่ล้อมรอบ หรือแทรกสลับคล้ายนิ้ว และทับถมบนแกนกลางของแนวปะการัง มักแสดงชั้นของเศษซากปะการังที่เคลื่อนย้ายออกจากแกนกลาง เปรียบเทียบ: *reef apron (รี๊ฟ แอ๊ะเฟริ่น)*

reef flat (รี๊ฟ แฝล็ท) ที่ราบปะการัง; บริเวณพื้นที่ที่มีปะการังโผล่ที่ส่วนยอดเมื่อระดับน้ำทะเลลดลง ประกอบด้วยซากปะการัง เศษปะการังขนาดทราย และอาจมีแอ่งตื้น ร่องระบายน้ำขนาดเล็กๆ ไม่สม่ำเสมอ เกาะทราย และเกาะเศษปะการัง (อาจมีพืชขึ้นโดยเฉพาะต้นปาล์ม) และมีกลุ่มปะการังแข็งต่างๆ แนวปะการังที่เกิดเป็นหย่อมและสิ่งมีชีวิตที่อาศัยอยู่กับปะการัง

reef frame (รี๊ฟ เฟรม) โครงร่างหรือกรอบของปะการังอินทรีย์ที่อยู่กับที่ ประกอบไปด้วยโครงกระดูกของสิ่งมีชีวิตจำพวกที่มีแคลเคเรียสที่อาศัยในน้ำตื้น แต่ไม่รวมเศษแตกหักที่ทับถมบริเวณด้านข้างของแนวปะการัง คำพ้อง: *organic lattice (ออรแก๋หนิค และ๋เทิส); growth lattice (โกร๊ธ และ๋เทิส); lattice (และ๋เทิส) [พืดปะการัง]*

reef front (รี๊ฟ เฟริ้นทฺ) ด้านหน้าของแนวปะการัง; ส่วนบนของความลาดชันด้านออกสู่ทะเล ที่ขยายออกจากขอบของแนวปะการัง จากเหนือความลึกของแนวปะการังที่ยังมีชีวิต และสาหร่าย (coralline algae) ที่อยู่ติดกับพื้น เปรียบเทียบ: *reef crest (รี๊ฟ เคร้สทฺ)*

reef-front terrace (รี๊ฟ-เฟริ้นทฺ เท๋เริ่ซ) ตะพักจากการกัดเซาะ ที่บางครั้งปิดทับด้วยสิ่งมีชีวิตที่เจริญเติบโต มักเอียงเข้าหาทะเล และมีการพัฒนาที่ระดับความลึกต่างๆ เช่น ที่ระดับความลึก 6, 8, 20 และ 35 เมตร บนแนวปะการังนอกชายฝั่งบริเวณภาคเหนือของเกาะอิลูเธอเร่อ (Eleuthera) ในหมู่เกาะเบอฮาเม่อ (Bahama) คำพ้อง: *reef terrace (รี๊ฟ เท๋เริ่ซ)*

reef knoll (รี๊ฟ โนล) (1) มวลหินที่สร้างจากสิ่งมีชีวิตที่อยู่กับที่ (bioherm - ไบ๋โอเฮิรม) หรือเฟาะเซิ่ลปะการังที่ยังเหลือ มีลักษณะเป็นเนินโดดเด่น ขนาดเล็ก อาจสูงถึง 100 เมตรจากพื้นทะเล โดยเฉพาะเสาหินปูนปะการังขนาดเล็กยอดแหลม คล้ายกรวยคว่ำ ที่ฐานเป็นรูปวงกลม และมักล้อมรอบด้วยหินต่างชนิด (2) แนวปะการังในปัจจุบัน ที่มีรูปทรงเป็นเนินกลม เตี้ย และเล็ก; หย่อมของแนวปะการังขนาดเล็ก ที่เกิดในวงแคบ โดยทั่วไปมีการขยายขึ้นด้านบน มากกว่าการขยายออกด้านข้าง; แนวปะการังที่มีลักษณะเป็นเนินกลม เตี้ยและเล็ก คำพ้อง: *knoll reef (โนล รี๊ฟ)*

reef limestone (รี๊ฟ ไลม๋สโตน) หินปูน ที่ประกอบด้วยซากของสิ่งมีชีวิตที่ก่อเป็นแนวปะการัง เช่น ปะการัง ฟองน้ำ และไบเออโซเอ้นส (bryozoans) รวมทั้งองค์ประกอบที่เป็นสารเชื่อมประสาน เช่น สาหร่ายที่มีแคลเซี่ยม

reef milk (รี๊ฟ มิ้ลคฺ) ธรณีวัตถุขนาดละเอียดมาก ที่เป็นองค์ประกอบในส่วนของเนื้อพื้นของหินจากการทับถมหลังแนวปะการัง ประกอบด้วยผลึกแคลไซ้ทและ/หรือเออแระเกอไน้ท สีขาว ทึบแสง ที่มาจากการสึกกร่อนโดยการกระทำของสิ่งมีชีวิตและจากการขัดถูบริเวณแกนกลางและด้านข้างของแนวปะการัง

reefoid (รี๋ฟอยดฺ) คล้ายปะการัง; หินคล้ายปะการัง

reef patch (รี๊ฟ แพทช) ปะการังที่เจริญเติบโตอย่างอิสระบนไหล่ทวีปที่ระดับความลึกไม่เกิน 70 เมตร โดยทั่วไปมักเกิดอยู่ในเลอะกูนหลังแนวปะการังนอกฝั่ง หรือในเลอะกูนของปะการังวงแหวน (atoll – แอ๊ะ๋ท่อล) มีขนาดตั้งแต่หลายกิโลเมตร ถึงปะการังกลุ่มเดี่ยวขนาดใหญ่ ดู: *reef knoll (รี๊ฟ โนล)* เปรียบเทียบ: *bommy (บอ๋มี่)*

reef pinnacle (รี๊ฟ พิ๋นเคิล) ดู: *pin (พิ่น)*

reef ring (รี๊ฟ ริง) ดู: *atoll (แอ๊ะ๋ท่อล)*

reef rock (รี๊ฟ ร็อค) มวลหินที่มีความคงทนสูงและไม่แสดงชั้น ประกอบด้วยซากสิ่งมีชีวิตจำพวกแคลแคเรียส ที่ก่อปะการัง โดยทั่วไปซากเหล่านี้มักผสมกับทรายคารเบอเหนท และกรวดขนาดเล็ก เชื่อมประสานด้วยสารจำพวกแคลเซี่ยมคารเบอเหนท สะกดได้อีกแบบ: reefrock เปรียบเทียบ: *biolithite (ไบโอลิ'ไธ้ทฺ); boundstone (บาวนฺดฺ'สโตน)* คำพ้อง: *hermatolith (เฮอรแม'เทอหลิธ); hermatobiolith (เฮอรแม'เทอไบ'โอหลิธ)*

reef segment (รี๊ฟ เซ็ก'เมิ่นทฺ) ส่วนหนึ่งของแนวปะการังอินทรีย์ ที่เกิดระหว่างร่องผ่าน (passes) ร่องแคบ(gaps) หรือร่องน้ำ (channels)

reef slope (รี๊ฟ สโล้พ') ด้านหน้า หรือด้านข้างของแนวปะการังที่ก่อขึ้นจากพื้นทะเล

reef talus (รี๊ฟ เท'เลิส) มวลหิน หรือชั้นหินหนาที่มีการเอียงเท ประกอบไปด้วยซากของปะการังขนาดหยาบ มักทับถมตามแนวชายฝั่งทะเลด้านออกสู่ทะเลของแนวปะการังอินทรีย์; เป็นประเภทหนึ่งของการทับถมของแนวปะการังด้านข้าง คำพ้อง: *reef conglomerate (รี๊ฟ เคินกลอ'เมอเหริท)*

reef terrace (รี๊ฟ เทอ'เริซ) ดู: *reef front terrace (รี๊ฟ เฟริ้นทฺ เทอ'เริซ)*

reef tract (รี๊ฟ แถร็คทฺ) บริเวณพื้นที่นอกชายฝั่ง ซึ่งพบแนวปะการังจำนวนมาก เช่น แนวปะการังนอกชายฝั่งในรัฐฟลอเรอเด้อ (Florida reef tract) เปรียบเทียบ: *reef complex (รี๊ฟ คอม'เพล็กส)*

reef tufa (รี๊ฟ ทู'เฟ่อ) การทับถมของแร่แคลไซ้ทแบบเส้นใยแท่งพริเซิ่ม หรือผลึกขนาดเล็ก จากน้ำที่มีความอิ่มของสารละลายแคลเซี่ยมคารเบอเหนท แทรกในช่องว่างของตะกอนของหินโคลนเนื้อปูน ในบริเวณเนินกลมขนาดเล็กของหินปูนปะการัง (reef knoll) ดู: *stromatactis (สโตร'เมอแท็ค'ถิส)*

reef wall (รี๊ฟ วอล) กำแพงปะการัง; (1) การเจริญเติบโตของปะการัง และซากของปะการังและสิ่งมีชีวิตอื่นๆ ที่ก่อปะการังมีลักษณะคล้ายกำแพง ที่ซึ่งเป็นแนวขวางระหว่างสภาพแวดล้อมที่อยู่ติดกัน; แกนปะการังแนวยาว ดู: *wall reef (วอล รี๊ฟ)* (2) โครงสร้างของปะการังที่มีลักษณะตั้งตรง คล้ายกำแพง ที่ยื่นออกจากขอบ ใต้แนวเขตการเจริญเติบโตในน้ำตื้น (ประมาณ 30 เมตร) และขยายไปสู่ระดับความลึกประมาณ 150 เมตร ของบริเวณด้านออกสู่ทะเล

reefy (รี๊'ฟี่) (1) ประกอบด้วย ปะการัง เช่น ท่าเรือที่มีปะการัง (reefy harbor – รี๊ฟี่ ฮาร'เบ้อร) (2) ประกอบด้วย ธรณีวัตถุของหินตะกอน ที่คล้ายกับปะการังอินทรีย์

reentrant (รีเอ็น'เทริ่นทฺ) คำคุณศัพท์ เข้ามาอีกครั้ง หรือนำเข้ามาภายใน เช่น มุมกลับเข้ามา (*reentrant* angle) ของคลื่นบริเวณชายฝั่ง หรือมุมกลับอีกครั้ง (*reentrant* angle) ของการเกิดสมมาตรในผลึกแฝด คำนาม การเว้าแหว่งของแผ่นดินที่มีลักษณะเป็นมุมปรากฏอย่างโดดเด่น เช่น ทางเข้าระหว่างแหลมสองแหลม ตามแนวชายฝั่ง หรือหุบเขาที่ขยายเข้าไปในหน้าผาทำให้ปรากฏเป็นร่องเว้าแหว่งของหน้าผา เปรียบเทียบ: *recess (รี'เซส) [ธรณีสัณฐานวิทยา]*

reentrant angle (รีเอน'เทริ่นทฺ แอง'เกิ้ล) มุม ระหว่างระนาบสองระนาบบนของแข็ง ซึ่งมุมภายนอกมีค่าน้อยกว่า 180 องศา

reference axis (เระ'เฟอเริ่นซฺ แอ็ก'เสิส) ดู: *fabric axis (แฟ'บริค แอ็ก'เสิส)*

reference ellipsoid (เระ'เฟอเริ่นซฺ อิลิพ'ซอยดฺ) ทรงรีที่มีขนาดเฉพาะ ที่สัมพันธ์กับระบบ geodetic reference หรือ geodetic datum พิกัดที่กำหนดในระบบนี้ จะกล่าวว่า “เทียบกับทรงรีอ้างอิง” และบางครั้งเรียกว่า reference spheroids (เระ'เฟอเริ่นซฺ สฟิ'รอยดฺส)

reference frame (เระ'เฟอเริ่นซฺ เฟรม) ระบบพิกัด ที่เกี่ยวกับระบบทางกายภาพ

reference level (เระ'เฟอเริ่นซฺ เล'เวิ่ล) ระดับอ้างอิง; เช่น ระดับมาตรฐาน (ในการศึกษาเสียงใต้น้ำ) ที่ระดับเสียงสามารถเทียบสัมพันธ์ได้

reference line (เระ'เฟอเริ่นซฺ ไลน) เส้นใดๆ ที่ใช้เป็นเส้นอ้างอิง หรือเป็นฐานสำหรับวัดปริมาณอื่นๆ เช่น เส้นฐาน (datum line)

reference locality (เระ'เฟอเริ่นซฺ โลแค'เลอที่) พื้นที่ที่มีการกำหนดหน้าตัดอ้างอิง ตั้งขึ้นเพื่อเสริมพื้นที่ที่เป็นแหล่งต้นแบบ หรือที่ปรากฏหน้าตัดหน่วยหินต้นแบบ (type locality - ไท้พฺ โลแค'เลอที่)

reference plane (เระ'เฟอเริ่นซฺ เพลน) ดู: *datum plane (เด'เทิ่ม เพลน) [รังวัดสำรวจ]*

reference section (เระ'เฟอเริ่นซฺ เซ็ค'เฉิ่น) หน้าตัดของหินหรือกลุ่มของหินตามความหนา ที่ตั้งขึ้นเพื่อเสริมพื้นที่ที่เป็นแหล่งต้นแบบ หรือที่ปรากฏหน้าตัดหน่วยหินต้นแบบ (เช่น พื้นที่ที่เป็นแหล่งหน้าตัดหน่วยหินต้นแบบ ไม่ไผลปรากฏอีกต่อไป) และเพื่อเป็นมาตรฐานสำหรับเทียบสัมพันธ์ของหน้าตัดชั้นหิน เช่น หน้าตัดเสริมของระดับภูมิภาค หรือเฟอีสซี่ที่มีนัยสำคัญที่เทียบสัมพันธ์กับบริเวณอื่นทางด้านข้าง ซึ่งอาจจะทำได้ง่ายกว่าการเทียบจาก

หน้าตัดหน่วยหินต้นแบบ ดู: *standard section (สแตน'เดิรฺด เซ็ค'เฌิ่น); hypostratotype (ไฮโพสแตรฺเทอไท้พฺ)*

reference seismometer (เระ'เฟอเริ่นซฺ ไซ้สมอ'เมอเท่อรฺ) ในการสำรวจไซ้สมิค หมายถึง เครื่องรับคลื่นที่วางอยู่บนพื้นดิน เพื่อวัดผลของคลื่นจากแหล่งกำเนิดที่เกิดต่อเนื่องกัน ภายใต้เงื่อนไขคล้ายคลึงกัน ทั้งนี้เพื่อให้สามารถเปรียบเทียบเวลาของการเดินทางของคลื่นได้ทั้งหมด ใช้ร่วมกับการสำรวจวัดความเร็วคลื่นไซ้สมิคโดยหลุมเจาะ (well velocity survey)

reference station (เระ'เฟอเริ่นซฺ สเต'เฌิ่น) สถานี ที่มีค่าระดับน้ำขึ้นน้ำลงคงที่ ซึ่งได้วิเคราะห์ไว้ก่อนหน้า และใช้เป็นมาตรฐานสำหรับการเปรียบเทียบการสังเกตน้ำขึ้นน้ำลงพร้อมกันกับสถานีที่สอง ตลอดจนสถานีที่มีการทำนายระดับน้ำรายวันอย่างเป็นอิสระที่ได้จากตารางน้ำขึ้นน้ำลง ที่สัมพันธ์กับการทำนายจากสถานีอื่นๆ โดยใช้ความแตกต่าง หรือปัจจัยอื่นๆ เปรียบเทียบ: *tide station (ไท้ด' สเต'เฌิ่น)* คำพ้องที่ใช้ในอังกฤษ *standard port (สแตน'เดิรฺด พอรฺท)*

referencing (เระ'เฟอเริ่นซิ่ง) การอ้างอิง; กระบวนการวัดระยะทางแนวนอน หรือความลาด และทิศทางจากสถานีสำรวจที่อยู่ใกล้กับตำแหน่งอ้างอิง (เช่น ลักษณะโดดเด่นของพื้นที่ หมุดอ้างอิง หรือสิ่งถาวรอื่นๆ) ที่สามารถนำมาใช้ หรือย้ายไปสถานีใหม่

reflectance (ริเฟล็ค'เท่นซฺ) อัตราส่วนของพลังงานตกกระทบต่อพลังงานสะท้อนของวัตถุใดๆ ดู: *spectral reflectance (สเป็ค'เทริ่ล ริเฟล็ค'เท่นซฺ)*

reflected infrared (ริเฟล็ค'เทิด อินเฟรอเรด') คลื่นสะท้อนรังสีอินเฟรอเรดของดวงอาทิตย์ ระหว่างความยาวคลื่น 0.7 - 3 ไมครอเมอเท่อร คำพ้อง: *near infrared (นิรฺ อินเฟรอเรด')*

reflected refraction (ริเฟล็ค'เทิด ริแฟร็ค'เฌิ่น) (1) คลื่นหักเหที่เกิดการสะท้อน หรือเบี่ยงเบนกลับจากระนาบความไม่ต่อเนื่อง เช่น ฟ้อลท (2) การหักเหหลายครั้ง ที่เกิดจากคลื่นหักเห ที่มีการสะท้อนกลับไป-กลับมาหลายครั้ง ทำให้ใช้เวลาในการเดินทางมากกว่าปกติ (3) เส้นทางเดินคลื่นใดๆ ที่เกี่ยวข้องกับการสะท้อนที่ระนาบสัมผัส (interface) และการเดินทางแบบหักเหกลับผ่านชั้นความเร็วสูง

reflected wave (ริเฟล็ค'เทิด เว้ฟ) คลื่นยืดหยุ่น ที่สะท้อนจากระนาบสัมผัสระหว่างตัวกลางสองตัวกลางที่มีสมบัติยืดหยุ่นแตกต่างกัน เช่น PP, SS, SP, PS, ฯลฯ แต่ละตัวอักษรแสดงความต่อเนื่องของคลื่น เช่น PP หมายถึง คลื่นพี ตกกระทบระนาบสัมผัสและสะท้อนกลับด้วยคลื่นพี หรือ PS หมายถึง คลื่นพี ตกกระทบระนาบสัมผัสและสะท้อนกลับด้วยคลื่น S เป็นต้น เปรียบเทียบ: *converted wave (เคิน'เวอรเทิด เว้ฟ)*

reflecting goniometer (ริเฟล็ค'ทิ่ง โกนีออ'เมอเท่อรฺ) ดู: *reflection goniometer (ริเฟล็ค'เฌิ่น โกนีออ'เมอเท่อรฺ)*

reflecting horizon (ริเฟล็ค'ทิ่ง เฮอไร'เซิ่น) ในการทำภาพตัดขวางคลื่นไซ้สมิคของพื้นมหาสมุทร หมายถึง ชั้นสะท้อนที่ปรากฏอย่างโดดเด่น เนื่องจากมีค่าความแตกต่างของเออะคูสติค อิมพีเดิ้นซ (ความเร็วคลื่น คูณด้วยความหนาแน่น) ระหว่างตัวกลางสองตัวกลางที่อยู่ติดกัน

reflection (ริเฟล็ค'เฌิ่น) (1) การสะท้อนกลับของคลื่นที่ตกกระทบที่ผิววัตถุ ดู: *law of reflection (ลอ เอ็ฟ ริเฟล็ค'เฌิ่น); total reflection (โท'เทิ่ล ริเฟล็ค'เฌิ่น)* (2) ในการสำรวจไซ้สมิค หมายถึง คลื่นที่บันทึกได้จากผลของการสะท้อนกลับสู่ผิวดินของคลื่นที่ส่งลงไปใต้ผิวดิน (3) ในการเบี่ยงเบนรังสีเอ็กส เป็นคำพ้องสำหรับ *diffraction peak (ดิแฟร็ค'เฌิ่น พี้ค); diffraction spot (ดิแฟร็ค'เฌิ่น สป็อท'); diffraction line (ดิแฟร็ค'เฌิ่น ไลน)* (4) ในการศึกษารูปทรงผลึก หมายถึง การเปลี่ยนให้เกิดสมมาตรด้วยระนาบสะท้อนกลับคล้ายกระจกเงา เปรียบเทียบ: *refraction (ริแฟร็ค'เฌิ่น) [ผลึกศาสตร์]; diffraction (ดิแฟร็ค'เฌิ่น) [ผลึกศาสตร์]*

reflection angle (ริเฟล็ค'เฌิ่น แอง'เกิ้ล) ดู: *Bragg angle (แบร็ก แอง'เกิ้ล)*

reflection coefficient (ริเฟล็ค'เฌิ่น โคเออะฟิ'เฌิ่นทฺ) ค่าสัมประสิทธิ์การสะท้อน (R); ค่าของอัตราส่วนของแอมเพลอถูดคลื่นสะท้อน (A_r) ต่อแอมเพลอถูดของคลื่นตกกระทบ (A_i) ที่มีการเคลื่อนที่แบบขึ้น-ลงแนวดิ่ง หรือมุมตกกระทบและมุมสะท้อนเท่ากับ 90 องศา นั่นคือ $R=A_r/A_i$ ซึ่งค่าสัมประสิทธิ์การสะท้อนยกกำลังสอง จะมีค่าเท่ากับ อัตราส่วนพลังงานของคลื่นสะท้อน (E_r) ต่อพลังงานของคลื่นตกกระทบ (E_i) นั่นคือ $R^2=E_r/E_i$

reflection goniometer (ริเฟล็ค'เฌิ่น โกนีออ'เมอเท่อรฺ) เครื่องมือสำหรับวัดมุมระหว่างหน้าผลึก โดยการสะท้อนลำแสงคู่ขนาน จากหน้าผลึกที่ต่อเนื่องกัน/ติดกัน เปรียบเทียบ: *contact goniometer (คอน'แท็คท โกนีออ'เมอเท่อรฺ)*

reflection pleochroism (ริเฟล็ค'เฌิ่น พลีออ'เครออิเซิ่ม) ดู: *bireflectance (ไบริเฟล็ค'เท่นซฺ)*

reflection profile (ริเฟล็ค'เฌิ่น โพรฟ'ไฟล) การบันทึกคลื่นไซ้สมิคที่ออกจากแหล่งกำเนิดคลื่น มายังเครื่องรับคลื่นแต่ละตัวที่เรียงเป็นแถว ในระยะทางสั้นๆ และรวมอยู่ในกลุ่มของเครื่องรับคลื่น ซึ่งข้อมูลดังกล่าวแสดงผลของคลื่นต่างๆ ที่เข้ามา โดยส่วนใหญ่

คือคลื่นสะท้อน เปรียบเทียบ: *refraction profile (ริแฟร็ค'เฌิ่น โพร'ไฟล)*

reflection shooting (ริเฟล็ค'เฌิ่น ฌู้'ทิ่ง) การสำรวจไซ้สมิคแบบสะท้อน ที่ขึ้นอยู่กับการวัดเวลาในการเดินทางของคลื่นที่เสมือนส่งออกจากแหล่งกำเนิดลงสู่ใต้ผิวดิน และสะท้อนกลับขึ้นมาในแนวดิ่งหรือเกือบแนวดิ่ง (มุมตกกระทบเท่ากับมุมสะท้อนเท่ากับ 90 องศา) ของบริเวณระนาบระหว่างตัวกลางสองตัวกลางที่มีความหนาแน่น และ/หรือความเร็วของคลื่นยืดหยุ่นต่างกัน เปรียบเทียบ: *refraction shooting (ริเฟร็ค'เฌิ่น ฌู้'ทิ่ง)*

reflection signature (ริเฟล็ค'เฌิ่น ซิก'เนอเช่อร) ลักษณะของรูปทรงของคลื่นที่มีความโดดเด่น หรือเป็นเอกลักษณ์เฉพาะ; รูปทรงของคลื่นที่อาจระบุแหล่งที่มา เส้นทาง หรือลำดับการสะท้อน

reflection spectrum (ริเฟล็ค'เฌิ่น สเป็ค'เทริ่ม) สเป็คเทริ่มที่จะสังเกตได้เมื่อคลื่นตกกระทบ ที่มีการเปลี่ยนแปลงโดยวัตถุสะท้อน เป็นการวิเคราะห์ด้วยเครื่องวัดสเป็คเทริ่มที่เกิดจากการสะท้อน (spectroreflectometer - สเป็ค'โทรรีเฟล็คทอ'เมอเท่อร)

reflection tomography (ริเฟล็ค'เฌิ่น โทมอ'เกรอะฟี่) ดู: *tomography (โทมอ'เกรอะฟี่)*

reflection twin (ริเฟล็ค'เฌิ่น ทวิน') ผลึกแฝด ที่มีสมมาตรเกิดจากภาพสะท้อนข้ามระนาบคล้ายรูปในกระจกเงา เปรียบเทียบ: *rotation twin (โรเท'เฌิ่น ทวิน')*

reflectometer (ริเฟล็คโท'เมอเท่อร) อุปกรณ์ สำหรับการวัดค่าการสะท้อน (reflectivity) ของวัตถุ

reflector (ริเฟล็ค'เท่อร) ระนาบสะท้อนของคลื่นไซ้สมิค ที่อยู่ระหว่างตัวกลางสองตัวกลางที่มีความหนาแน่น และ/หรือมีสมบัติยืดหยุ่นต่างกัน

reflux (รี'เฟลิกส) การไหลกลับ โดยเฉพาะการไหลกลับของน้ำเกลือเข้มข้นผ่านพื้น หรือข้ามพนัง/สิ่งกีดขวาง ของแอ่งอิแวะเพอไร้ท ทั้งนี้เพราะน้ำเกลือดังกล่าวอาจมีแม็กนีเซี่ยมปริมาณมากเมื่อเทียบกับน้ำทะเล ซึ่งการไหลกลับนี้ หินจำพวกคารเบอเหนทอาจเกิดจากการเปลี่ยนเป็นหินโดเลอไม้ท (dolomitization)

refolded fold (รี'โฟล'เดิด โฟลด) โฟลดที่มีการเกิดซ้อนทับโฟลดที่มีอยู่ก่อนหน้า; โครงสร้างสามมิติที่ซับซ้อนของการเกิดโฟลดสองครั้งหรือมากกว่าสองครั้งขึ้นไป หรือโดยการหมุนอย่างต่อเนื่องของทิศทางของแรงที่ทำให้เกิดโฟลด เปรียบเทียบ: *superposed fold (ซูเพ่อรโพ้สด' โฟลด)*

refoliation (รีโฟลิเอ'เฌิ่น) โฟลิเอเฌิ่น ที่เกิดภายหลัง และมีทิศทางแตกต่างจากโฟลิเอเฌิ่นที่เกิดก่อนหน้า

refracted cleavage (ริแฟร็ค'เถิด คลี'หวิจ) คลีหวิจที่มีระนาบการวางตัวเปลี่ยนแปลงจากชั้นหินหนึ่งไปยังอีกชั้นหินหนึ่งที่ซึ่งเป็นหินต่างชนิดกัน

refracted wave (ริแฟร็ค'เถิด เว้ฟ) ดู: *head wave (เฮ้ด เว้ฟ)*

refraction (ริแฟร็ค'เฌิ่น) [ผลึกศาสตร์] การเบี่ยงเบนของแสงหรือคลื่นพลังงาน (เช่น คลื่นไซ้สมิค) เนื่องจากการเดินทางผ่านตัวกลางหนึ่ง ไปยังอีกตัวกลางหนึ่งที่มีความหนาแน่นต่างกันซึ่งจะเกิดการเปลี่ยนความเร็วคลื่น เปรียบเทียบ: *reflection (ริเฟล็ค'เฌิ่น); diffraction (ดิแฟร็ค'เฌิ่น) [ผลึกศาสตร์]* ดู: *single refraction ซิง'เกิ้ล ริแฟร็ค'เฌิ่น); birefringence (ไบริฟริ้นเจิ้นซฺ [ผลึกศาสตร์]*

refraction angle (ริแฟร็ค'เฌิ่น แอง'เกิ้ล) ดู: *angle of refraction (แอง'เกิ้ล เอิ๊ฟ ริแฟร็ค'เฌิ่น)*

refraction profile (ริแฟร็ค'เฌิ่น โพร'ไฟล) ภาพตัดขวางไซ้สมิค ที่ได้จากการออกแบบรูปเพื่อให้ได้ภาพตัดขวางของคลื่นหักเหที่เดินทางไปตามระนาบสัมผัสระหว่างชั้นดิน/หินความเร็วต่ำที่อยู่ด้านบน กับชั้นหินความเร็วสูงมากกว่าที่อยู่ด้านล่างพร้อมๆ กับการหักเหกลับสู่ผิวดิน เปรียบเทียบ: *reflection profile (ริเฟล็ค'เฌิ่น โพร'ไฟล)*

refraction shooting (ริแฟร็ค'เฌิ่น ฌู้'ทิ่ง) การสำรวจไซ้สมิคที่ขึ้นกับการวัดเวลาในการเดินทางของคลื่น ที่เดินทางเกือบขนานกับชั้นความเร็วสูง เพื่อทำแผนที่ของชั้นดังกล่าว เปรียบเทียบ: *reflection shooting (ริเฟล็ค'เฌิ่น ฌู้'ทิ่ง)*

refractive index (ริแฟร็ค'ถีฟ อิน'เด็กส) ดู: *index of refraction (อินเด็กสฺ เอิ๊ฟ ริแฟร็ค'เฌิ่น)*

refractive power (ริแฟร็ค'ถีฟ พาว'เอ้อร) ดู: *refractivity (รีแฟร็คทิ'เวอที่)*

refractivity (รีแฟร็คทิ'เวอที่) ความสามารถของวัตถุต่อการหักเหแสงแสดงเป็น ปริมาณด้วยค่าของดัชนีหักเห ดู: *specific refractivity (สปิซิฟิค รีแฟร็คทิ'เวอที่) คอมพ์ออง: refractive power (ริแฟร็ค'ถีฟ พาว'เอ้อร); refringence (เรอฟริ้น'เจิ้นซฺ)*

refractometer (รีแฟร็คทอ'มอเท่อร) เครื่องวัดค่าดัชนีหักเหของวัตถุทั้งของแข็งและของเหลว เช่น วัดความเค็มของน้ำทะเลเนื่องจากค่าดัชนีหักเหของน้ำทะเล มีความสัมพันธ์กับค่าความเค็ม เครื่องวัดนี้ถูกออกแบบ ด้านล่างกระจกเรียบ ใช้ได้ทั้งของเหลวและของแข็ง

R

กับการใช้งาน โดยเฉพาะใช้กับการวิเคราะห์รัตนชาติ/อัญมณีและแร่ เช่น แอ๊ะบี้ รีแฟร็คทอเมอเท่อร (*Abbe refractometer*)

refractometry (รีแฟร็คทอ´เมอทรี่) การวัดค่าดัชนีการหักเห โดยใช้เครื่องวัดการหักเหของแสง (*refractometer - รีแฟร็คทอ´เมอเท่อรฺ)*

refractory (ริแฟร็ค´เทอรี่) (1) แร่ ที่สะกัดออกมาได้ยาก หรือใช้ค่าใช้จ่ายสูง (2) ทนความร้อนได้เป็นพิเศษ

refractory clay (ริแฟร็ค´เทอรี่ เคล) ดู: *fireclay (ไฟ´เอ้อรเคล)*

refringence (เรอฟริ้น´เจิ้นซฺ) ดู: *refractivity (รีแฟร็คทิ´เวอที่)*

Refugian (เรอฟิ้ว´เจี้ยน) หินช่วงอายุในชายฝั่งเพอซิฝิค: อีเออซีนและออลิโกซีน (บนเฟร็สเนี่ยน-นาริเซี่ยน (Fresnian-Narizian), ล่างเซมอเรี่ยน (Zemorrian))

refugium (ริฟิ้ว´เจี้ยม) (1) พื้นที่ที่แยกโดดเดี่ยว/เฉพาะ ที่มีการเปลี่ยนแปลงด้านสิ่งแวดล้อมน้อยมาก ทำให้สิ่งมีชีวิตต่างๆ สามารถอยู่ได้ยาวนาน ภายหลังจากที่สิ่งมีชีวิตดังกล่าวในพื้นที่อื่นๆ ถูกทำลายไปแล้ว (2) พื้นที่เฉพาะ ที่พืชและสัตว์ยังคงดำรงชีวิตอยู่ได้ในช่วงที่มีการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศรุนแรง (ยุคน้ำแข็ง) ขณะที่พื้นที่อื่นๆ โดยรอบไม่เอื้อต่อการดำรงชีวิตของพืชและสัตว์ โดยเฉพาะ พื้นที่ที่ไม่มีน้ำแข็ง หรือธารน้ำแข็งปกคลุม พื้นที่ภายใน หรือใกล้กับแผ่นน้ำแข็งทวีป หรือน้ำแข็งบนภูเขา ซึ่งพื้นที่ดังกล่าวนี้ต่อมาอาจเป็นศูนย์กลางของการกระจายพันธุ์ของพืชและสัตว์ เมื่อสภาพภูมิอากาศมีการปรับเปลี่ยนอย่างเหมาะสม พหูพจน์: refugia (รีฟิ้วเจี่ย) คำพ้อง: *glacial refuge (เกล´เฌิ่ล เระ´ฟิวจฺ)*

refuse (ริฟิ้วสฺ´) ขยะผสมที่มีปริมาณเท่าๆ กันของขยะที่ไม่เป็นอันตราย (เช่น ขยะจากอาหาร) และขยะจากของเสียที่เป็นของแข็งที่เผาไหม้ได้ มีความชื้นไม่เกินร้อยละ 50 และของเสียที่เป็นของแข็งไม่ติดไฟร้อยละ 7

reg (เร็ก) ที่ราบทะเลทรายขนาดกว้าง ที่มีกรวดหยาบ ทรงเหลี่ยมหน้าเรียบจากการถูกขัดโดยลม และเศษหินขนาดเล็กคลุมอยู่บนพื้นทะเลทราย เนื่องจากตะกอนเม็ดละเอียดถูกพัดพาออกไปโดยลม; ทะเลทรายที่พื้นผิวถูกทำให้เรียบเหลือแต่เศษหินขนาดหยาบ (stony desert - สโต´นี่ เด๊ะ´เสิรฺท) เช่นในบริเวณแอลจิเรียนเซอแฮเร่อ (Algerian Sahara) และพื้นที่บางส่วนของทะเลทรายในอเมริกา รากศัพท์: แฮมิถิค (Hamitic) พหูพจน์: regs ดู: *serir (เซอร´เออร หรือ เซอเรียร); hammada (เฮอมา´เด้อ)* คำพ้อง: *gravel desert (แกร´เวิ่ล เด๊ะ´เสิรฺท)*

regelation (เระเจอเล´เฌิ่น) กระบวนการเกิดซ้ำ ที่เกี่ยวกับการละลายของน้ำแข็งในบริเวณที่มีความดันสูง (การละลายโดยความดัน) และการแข็งตัวใหม่ของน้ำที่ละลายจากน้ำแข็ง ในบริเวณที่มีความดันต่ำ ซึ่งกระบวนการนี้ จะเกิดได้เมื่อ ความร้อนแฝง (latent heat) ต้องสามารถไหลออกจากบริเวณที่น้ำจะแข็งตัวไปยังบริเวณที่น้ำแข็งละลาย ศัพท์นี้บางครั้งจำกัดเฉพาะกระบวนการแข็งเป็นน้ำแข็งอีกครั้ง แต่ในยุโรปใช้กับการเกิดสลับระหว่างการละลาย และการแข็งตัวแบบกลับไปกลับมา หรือแบบซ้ำๆ (multigelation - เมิลไทเจอเล´เฌิ่น)

regelation layer (เระเจอเล´เฌิ่น เล´เอ่อร) น้ำแข็ง ที่ด้านล่างของธารน้ำแข็งหรือแผ่นน้ำแข็ง เกิดโดยกระบวนการเระเจอเลเฌิ่น (regelation)

regenerated anhydrite (ริเจ´เนอเรเถิด แอน´ไฮไดร๊ท) แอนไฮไดร๊ท ที่เกิดโดยการสูญเสียน้ำในโครงสร้างมอลิคิวลของจิ๊พเซิ่ม และจิ๊พเซิ่มดังกล่าวเกิดโดยการมีน้ำเพิ่มเข้าไปในโครงสร้างมอลิคิวลแอนไฮไดร๊ท

regenerated flow control (ริเจ´เนอเรเถิด โฟล เคิน´โทรล) ในธรณีวิทยาธารน้ำแข็ง หมายถึง การควบคุมการระบายน้ำแข็งโดยการปรับเปลี่ยนลักษณะของเมอเรน (moraine) หรือสันของดินและเศษหินแตกหักที่มากับธารน้ำแข็ง ซึ่งเป็นผลมาจากการรุกของธารน้ำแข็งที่ก่อนหน้าเคยหยุดนิ่ง

regenerated glacier (ริเจ´เนอเรเถิด เกล´เฌ่อรฺ) (1) ธารน้ำแข็ง ที่เกิดจากการทับถมของก้อนน้ำแข็งจากหิมะถล่ม และก้อนน้ำแข็งตกหล่นจากบริเวณส่วนปลายของธารน้ำแข็งในที่สูง คำพ้อง: *recemented glacier (รีซีเมิน´เถิด เกล´เฌ่อรฺ); reconstructed glacier (รีเคินสเตร๊ค´เถิด เกลเฌ่อร); glacier remanié (เกล´เฌ่อร เรอมานเย่´ - การสับเปลี่ยนธารน้ำแข็ง)* (2) ธารน้ำแข็ง ที่กลับมาเคลื่อนที่อีกครั้ง หลังจากการหยุดนิ่ง

regenerated rock (ริเจ´เนอเรเถิด ร็อค) หินที่มีองค์ประกอบเป็นเม็ดตะกอน

regeneration (ริเจเนอเร´เฌิ่น) การสร้างใหม่ การเจริญเติบโตใหม่ หรือการฟื้นฟูร่างกาย หรือส่วนของเนื้อเยื่อ ภายหลังจากการบาดเจ็บหรือสูญเสีย หรือเป็นเดียวกับกระบวนการที่เกิดขึ้นเป็นปกติของร่างกายของสิ่งมีชีวิตทั่วไป

regime (เร´ฌีม หรือ ริ´จีม) (1) รูปแบบที่เกิดทั่วไปหรืออย่างเป็นระบบ หรือการกระทำ หรือสภาพเงื่อนไข หรือลักษณะที่มีอิทธิพลเฉพาะ หรือมีผลกระทบเป็นอย่างมากต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เช่น รูปแบบที่เกิดอย่างเป็นระบบของการตกทับถมของหินตะกอน

(sedimentation regime) (2) การปรากฏของความสมดุล หรือระดับระหว่างการกัดเซาะและการทับถมในช่วงหลายปีของธารน้ำ (3) เงื่อนไขของธารน้ำ ที่เทียบกับอัตราการไหล โดยเฉลี่ยเมื่อวัดจากปริมาตรน้ำผ่านพื้นที่หน้าตัดใดๆ ภายในช่วงเวลาที่กำหนด (4) ในธารน้ำแข็งวิทยา เป็นคำพ้องของ *mass balance (แม้ส แบ๎เลิ่นซฺ)*

regimen (เระ´เจอเมิ่น) (1) [ธารน้ำแข็งวิทยา] ดู: *mass balance (แม้ส แบ๎เลิ่นซฺ);* (2) [ธารน้ำ] รูปแบบหรือลักษณะการไหลของธารน้ำ; โดยเฉพาะ รูปแบบการไหลในแต่ละธารน้ำ (รวมถึง การไหลช้า และน้ำท่วม) เมื่อเทียบกับปริมาณน้ำ ความเร็ว รูปทรงและการเปลี่ยนแปลงของร่องน้ำ ความสามารถของการเคลื่อนย้ายตะกอน และปริมาณของตะกอนที่จะเคลื่อนย้าย เปรียบเทียบ: *regime (เร´ฌีม)* (3) [น้ำ] ลักษณะและปริมาณน้ำทั้งหมด ที่เกี่ยวข้องกับลุ่มน้ำ กำหนดโดยการวัดปริมาณน้ำ เช่น ปริมาณน้ำฝน การกักเก็บน้ำที่ผิวดินและใต้ผิวดินและการไหลเวียน รวมทั้งการระเหยและการคายน้ำของพืช คำพ้อง: *hydrologic regimen (ไฮเดรอลอ´จิค เระ´เจอเมิ่น); water regimen (วอ´เท่อรฺ เระ´เจอเมิ่น)*

regime stream (เร´ฌีม สตรีม´) ธารน้ำ ที่มีตลิ่งเคลื่อนที่ (ถูกกัดเซาะ) ทำให้ตลิ่งอย่างน้อยหนึ่งส่วนมาจากตะกอนที่เคลื่อนย้ายมา และส่วนหนึ่งที่เคลื่อนย้ายออกไป เปรียบเทียบ: *graded stream (เกร´เดิด สตรีม´)*

regime theory (เร´ฌีม ธี´เออรี่) ทฤษฎีของการเกิดร่องน้ำในตะกอนที่น้ำพามา และทับถมโดยธารน้ำ

regio (เระ´จิโอ) ศัพท์ที่บัญญัติโดยสหพันธ์ดาราศาสตร์ระหว่างประเทศสำหรับ พื้นที่ขนาดใหญ่บนพื้นผิวของดาวเคราะห์ที่ปรากฏจากค่าการสะท้อนแสง หรือสีที่แตกต่างจากพื้นที่ที่อยู่ติดกันอย่างเด่นชัด รวมทั้งเป็นพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ที่กว้าง พหูพจน์: regiones (เระ´จิโอเนส)

region (รี´เจิ้น) (1) [นิเวศวิทยา] พื้นที่ขนาดใหญ่ และสำคัญของโลกที่มีลักษณะภูมิประเทศและภูมิอากาศที่โดดเด่น ตลอดจนเป็นเขตของกลุ่มพืชและสัตว์ เปรียบเทียบ: *realm (เรลมฺ)* (2) [ภูมิศาสตร์] พื้นที่กว้าง ที่มีการแบ่งแยกออกจากกันโดยการปกครอง หรือโดยสภาพภูมิศาสตร์ที่คล้ายคลึงกัน

regional (รี´เจอเนิ่ล) คำนาม ในธรณีฟิสิคส์ หมายถึง สภาพทั่วๆ ไป ความสูงทั่วๆ ไป หรือรูปแบบทั่วๆ ไป ซึ่งไม่คำนึงถึงลักษณะที่มีขนาดเล็กกว่าขนาดที่กำหนด เปรียบเทียบ: *residual (ริซิ´เจอเวิ่ล) [ธรณีฟิสิคส]*

regional correlation (รี´เจอเนิ่ล คอเรอเล´เฌิ่น) การเทียบสัมพันธ์ของหน่วยหิน หรือโครงสร้างหลัก หรือลักษณะทางธรณีวิทยาอื่นๆ ครอบคลุมพื้นที่เป็นบริเวณกว้างในระดับภูมิภาคของโลก

regional dip (รี´เจอเนิ่ล ดิ๊พ) ความลาดเกือบเท่ากันของชั้นหินที่ครอบคลุมพื้นที่กว้างในระดับภูมิภาค โดยทั่วไปมักเป็นความลาดที่มุมเอียงต่ำ เปรียบเทียบ: *homocline (ฮอ´เมอไคลน); primary dip (ไพร´เมรี่ ดิ๊พ)* คำพ้อง: *normal dip (นอร´เมิ่ล ดิ๊พ)*

regional geology (รี´เจอเนิ่ล จีออ´เลอจี้) ธรณีวิทยาภูมิภาค; ธรณีวิทยาของพื้นที่ขนาดใหญ่ที่พิจารณาในภาพรวม ซึ่งส่วนใหญ่มาจากการพิจารณาสภาพการกระจายเชิงพื้นที่และตำแหน่งของหน่วยลำดับชั้นหิน ลักษณะโครงสร้าง และภูมิลักษณ์ เปรียบเทียบ: *areal geology (แอ´เรี่ยล จีออ´เลอจี้)*

regional-gravity map (รี´เจอเนิ่ล-แกร´เวอที่ แม็พ) แผนที่ค่าความเร่งโน้มถ่วง ที่แสดงการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่องและเกี่ยวข้องกับลักษณะสภาพธรณีวิทยาในระดับภูมิภาค

regional metamorphism (รี´เจอเนิ่ล เมะเทอมอรฺ´ฟิเซิ่ม) ศัพท์ทั่วไปสำหรับ การแปรสภาพที่เกิดขึ้นในพื้นที่กว้าง (ในระดับภูมิภาค) เมื่อเทียบกับการแปรสภาพเฉพาะถิ่น (local metamorphism) ที่เกิดขึ้นในพื้นที่จำกัด ในอดีต ศัพท์นี้ครอบคลุมเฉพาะการแปรสภาพของหินที่ถูกฝังลึก/น้ำหนักกดทับ แต่ปัจจุบันใช้ในความหมายที่พ้องกับ *dynamothermal metamorphism (ไดเนอโมเธอร´เมิ่ล เมะเทอมอรฺ´ฟิเซิ่ม)* เปรียบเทียบ: *dynamic metamorphism (ไดแน´หมิค เมะเทอมอรฺ´ฟิเซิ่ม)*

regional metasomatism (รี´เจอเนิ่ล เมะเทอโซ´เมอทิเซิ่ม) กระบวนการแปรสภาพที่เป็นการเปลี่ยนองค์ประกอบทางเคมีและเนื้อหินโดยการทำปฏิกิริยากับสารจากแหล่งกำเนิดอื่น (metasomatism) ที่เกิดในระดับกว้าง (ภูมิภาค) เปรียบเทียบ: *contact metasomatism (คอน´แท็คทฺ เมะเทอโซ´เมอทิเซิ่ม)*

regional overstep (รี´เจอเนิ่ล โอเว่อรสเต็พ´) การปิดทับบนบริเวณที่มีส่วนหนึ่งเป็นพื้นที่ราบของหินฐาน (craton – เคร´ทอน) ((platform – แผลท´ฟอรฺม) หรือ (shelf – เฌ้ลฟ)) หินที่มีหินอายุมากกว่าโดยหน่วยหินที่มีอายุอ่อนกว่า ภายในเอินเคินฟอรเมอที่ ที่เกิดเป็นบริเวณกว้างของเคราทอน

regional snowline (รี´เจอเนิ่ล สโนว์ไลน์) ระดับความสูง (ที่ประเมินจากค่าเฉลี่ยของพื้นที่ที่มีขนาดใหญ่) ที่การทับถมของหิมะ มีค่าสูงกว่าการละลายและระเหิดปีต่อปี เปรียบเทียบ:

climatic snowline (ไคลแม´ถิค สโน´ไลน); snowline (สโน´ไลน); orographic snowline (ออเรอแกรฟิค สโน´ไลน)

regional unconformity (รี´เจอเนิ่ล เอินเคินฟอร´เมอที่) เอินเคินฟอรเมอที่ ที่เกิดครอบคลุมบริเวณกว้าง (ภูมิภาค หรือทวีป) และโดยทั่วไปเกิดในระยะเวลาที่ค่อนข้างยาวนาน เปรียบเทียบ: *local unconformity (โล´เคิ่ล เอินเคินฟอร´เมอที่)*

register mark (เระ´เจิ๊สเต้อร ม้ารฺค) รูปขนาดเล็ก กากบาท วงกลม หรือรูปแบบอื่นๆ บนแผนที่ ที่พิมพ์มากกว่าหนึ่งสี ซึ่งจัดทำขึ้นเพื่อตรวจสอบความถูกต้องของการพิมพ์ของแต่ละสี และเรียกว่า *corner mark (คอร´เน่อร ม้ารฺค); corner tick (คอร´เน่อร ทิค); register tick (เระ´เจิ๊สเต้อร ทิค)*

register punch (เระ´เจิ๊สเต้อร เพิ้นชฺ) อุปกรณ์ที่ใช้เจาะรูกระดาษ (*punch register* (เพิ้นชฺ เระเจิ๊สเต้อร) - *ทำให้เกิดรูเจาะต่างๆ ณ ตำแหน่งที่กำหนดไว้ในแผนที่ที่คัดลอกไว้หลายๆ ชิ้น* สำหรับการทำสำเนาของแผนที่ อุปกรณ์นี้มีการออกแบบหลายรูปแบบตั้งแต่การเจาะด้วยมือ หรือใช้เครื่องเจาะ ซึ่งรูที่เจาะอาจกลม มีได้หลายๆ ขนาด และหลายๆ ระยะห่าง เปรียบเทียบ: *punch register (เพิ้นชฺ เระ´เจิ๊สเต้อร)*

register tick (เระ´เจิ๊สเต้อร ทิค) ดู: *register mark (เระ´เจิ๊สเต้อร ม้ารฺค)*

registration (เระเจอสเตร´เฌิ่น) (1) กระบวนการซ้อนภาพสองภาพ หรือมากกว่า เพื่อให้จุดที่เป็นจุดเดียวกันทับกันพอดี (2) การปรับแก้ตำแหน่งที่ถูกต้องขององค์ประกอบแผนที่หนึ่ง เทียบกับองค์ประกอบอื่น (3) กระบวนการของการวางตำแหน่งทางเรขาคณิตสองชุด หรือมากกว่าสองชุดของข้อมูลแผนที่ หรือภาพดิ๊เจอเทิ่ลในแนวดิ่งให้ถูกต้อง ขณะที่ยังคงรักษาตำแหน่งอ้างอิงทางภูมิศาสตร์จริงไว้

regmaglypt (เร็ก´เมอกลิ๊พท) หลุม หรือร่องเว้าขนาดเล็กบนผิวของอุกกาบาต ที่เกิดจากการสึกกร่อนในระหว่างอยู่ในบรรยากาศ อาจมีหลายรูปแบบ เช่น รูปหลายเหลี่ยม กลม คล้ายเม็ดแอลเมิ่นด หรือทรงรีคล้ายไข่; มีเส้นผ่าศูนย์กลางตั้งแต่ไม่กี่มิลลิเมตร ถึงหลายเซนติเมตร

regolith (เระ´เกอหลิธ) (1) [ดาวเคราะห์] ดิน ที่เกิดขึ้นบนพื้นผิวของดาวเคราะห์โดยการผุพัง การถูกกระแทก และขัดถูจากลม (2) [การผุพัง] ศัพท์ทั่วไปสำหรับ ชั้น หรือผิวของเปลือกโลกที่ปิดทับหินแข็ง ซึ่งประกอบด้วยเศษหินทุกชนิดที่เกาะกันแบบหลวมๆ เกิดจากการผุพังที่อาจอยู่กับที่ หรือมีการเคลื่อนย้าย รวมทั้ง เถ้าภูเขาไฟ เศษหิน/ดินจากการพามาของธารน้ำแข็ง ตะกอนน้ำพามาทับถมรูปพัด ดินลมหอบ (loess) ซากพืชซากสัตว์ที่ตกทับถม และดิน สะกดได้อีกแบบ: *rhegolith (เระ´เกอหลิธ)* รากศัพท์: ภาษากรีก “rhegos”, “blanket – ผ้าคลุม”, + “lithos”, “stone -หิน” ตรงข้ามกับ *lunar regolith (ลู´เน่อร เระ´เกอหลิธ)* คำพ้อง: *mantle (แมน´เทิ่ล) [ธรณีวิทยา]; soil (ซอยลฺ) [วิศวกรรมศาสตร์]; mantle rock (แมน´เทิ่ล ร็อค); rock mantle (ร็อค แมน´เทิ่ล); overburden (โอ´เว่อรเบอรเดิ้น) [ตะกอนวิทยา]*

regradation (รีเกรเด´เฌิ่น) การปรับสภาพพื้นที่ใหม่; การปรับสภาพโดยธารน้ำเพื่อให้เกิดสมดุล เนื่องจากความสมดุลเดิมเปลี่ยนแปลงไปโดยการเคลื่อนที่ของแผ่นเปลือกโลก การเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศ หรือการถูกเปลี่ยนสภาพไปจากเดิม โดยการเคลื่อนที่ของเปลือกโลก หรือจากการแย่งน้ำ (stream piracy)

regrading stream (รีเกรดิ้ง สตรีม´) ธารน้ำ ที่มีการทับถมและกัดเซาะไปพร้อมๆ กัน ในส่วนต่างๆ ตลอดธารน้ำ

regression (ริเกร´เฌิ่น) (1) [วิวัฒนาการ] (ก) สมมติฐานวิวัฒนาการแบบย้อนกลับ ที่บางครั้งใช้ในการอธิบายปรากฏการณ์ทางบรรพชีวินวิทยา เช่น การสูญพันธุ์ของแกร็พเทอไล้ทส (graptolites) (ข) แนวโน้มทางพันธุกรรมของลูกหลาน เทียบกับบรรพบุรุษที่แสดงออกในลักษณะที่ถดถอย (เบี่ยงเบนไปจากลักษณะที่ก้าวหน้า) หรือกลับสู่ลักษณะที่ต่ำลง (ไม่ซับซ้อน) (2) [การลำดับชั้นหิน] การถดถอย หรือการลดลงของระดับน้ำทะเล และหลักฐานที่เกิดตามมา เช่น การขยายพื้นที่ทับถมของเดลเท่อ รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงใดๆ เช่น การลดระดับน้ำทะเล หรือยกขึ้นของพื้นดิน ที่ทำให้บริเวณใกล้ชายฝั่งเป็นแผ่นดิน และเปลี่ยนอาณาเขตระหว่างบริเวณน้ำลึกเป็นน้ำตื้น หรือการทับถมในทะเลเป็นการทับถมบนแผ่นดิน คำตรงข้าม *transgression (แทรนสเกร´เฌิ่น)* เปรียบเทียบ: *offlap (อ๊อฟ´แล้พ)* (3) [ธารน้ำ] ลักษณะกำหนดตามทฤษฎีที่แม่น้ำบางแห่งมีแหล่งของต้นน้ำเริ่มแรกมาจากด้านข้างของภูเขาที่ฝนตกชุก และจะค่อยๆ กัดกร่อนขึ้นไปทางต้นน้ำ จนกระทั่งตัดผ่านเทือกเขา

regression conglomerate (ริเกร´เฌิ่น เคินกลอ´เมอเหริท) ตะกอนหยาบ ขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางมากกว่า 2 มิลลิเมตร ที่เกิดขึ้นระหว่างการถดถอยของระดับน้ำทะเล

regressive diagenesis (ริเกร´สีฟ ไดอะเจ´เนอเสิส) ดู: *hypergenesis (ไฮเพอระเจ´เนอเสิส)*

regressive overlap (ริเกร´สีฟ โอ´เวอรแล้พ) ดู: *offlap (อ๊อฟ´แล้พ)*

regressive reef (ริเกร´สีฟ รี๊ฟ) ชุดของแนวปะการังใกล้ชายฝั่ง หรือไบเออเฮิรมส (bioherms) ที่ก่อตัวขึ้นตามแนวขนานกับ

ชายฝั่ง ในระหว่างการลดระดับของน้ำทะเล เปรียบเทียบ: *transgressive reef (แทรนสเกรสีฟ รี๊ฟ)*

regressive ripple (ริเกรสีฟ ริเพิ่ล) รอยคลื่นอสมมาตร เกิดขึ้นจากกระแสลมหรือกระแสน้ำย้อนกลับ (เช่น ในด้านท้ายลมของคลื่นทราย หรือท้ายน้ำของเดลเท่อขนาดเล็ก) มีทิศทางการเคลื่อนที่ตรงกันข้ามกับการไหลของกระแส

regressive sand wave (ริเกรสีฟ แซนด์ เว้ฟ) คำพ้องของ *antidune (แอนไทดูน)*

regressive sediments (ริเกรสีฟ เซะเดอเมิ่นทส) ตะกอนที่ทับถมในระหว่างการถดถอยหรือการลดระดับของน้ำทะเล หรือการยกตัวสูงขึ้นของแผ่นดิน และแสดงลักษณะของการทับถมแบบอ๊อฟแล้พ (offlap – การโผล่พ้นผิวน้ำของส่วนบนของหน่วยหินที่ทับถมในทะเล)

regressive surface of marine erosion (ริเกรสีฟ เซอรเฟิซ เอ๊ฟ เมอรีน อิโรเฌิ่น) ในการลำดับชั้นหิน หมายถึง ระนาบการกัดเซาะที่เกิดแบบฉับพลัน ของลำดับชั้นหินที่มีการทับถมตะกอนบริเวณน้ำทะเลตื้นปิดทับตะกอนน้ำทะเลลึก

regressive systems tract (ริเกรสีฟ ซิสเติ้ม แทร็คท) ในการลำดับชั้นหิน หมายถึง หน่วยหินที่มีขอบด้านล่างอยู่ใต้ระนาบน้ำท่วมสูงสุด และขอบด้านบนอยู่เหนือรอยชั้นไม่ต่อเนื่องบนบก (subaerial unconformity – เสิบแอเรี่ยล เอินเคินฟอรเมอที่) หรือระนาบแบบชายฝั่งที่มีร่องน้ำ (*shoreface ravinement* - ฌอรเฟซ เรอวีนเมิ่นท*)*

regulation (เระกิวเลเฌิ่น) การเปลี่ยนแปลงการไหลของธารน้ำโดยมนุษย์

Reid mechanism (รีด เมะเคอนิเซิ่ม) ดู: *elastic-rebound theory (อิแลสติค-รีบาวนด์ ธีเออรี่)*

rejected recharge (ริเจ็คเถิด ริชารจ) น้ำที่ซึมลงไปถึงระดับน้ำบาดาล แต่กลับไหลออกมาเนื่องจากชั้นน้ำบาดาลอิ่มน้ำแล้วและไม่สามารถรับน้ำได้อีก

rejuvenated (ริจูเวอะเนเถิด) หมายถึง ลักษณะของโครงสร้าง เช่น ระนาบฟ้อลท ที่มีการเคลื่อนที่ใหม่ หรือเกิดใหม่ (rejuvenated fault scarp) หรือธารน้ำที่มีการเกิดใหม่ (rejuvenated stream) คำพ้อง: *revived (รีไว้ฟด์)*

rejuvenated fault scarp (ริจูเวอะเนเถิด ฟ้อลท สค้ารพ) ระนาบฟ้อลท ที่มีการเลื่อนใหม่ตามระนาบการเลื่อนเดิมภายหลังจากระนาบเดิมบางส่วนผุพัง หรือถูกกัดเซาะ คำพ้อง: *revived fault scarp (รีไว้ฟด์ ฟ้อลท สค้ารพ)*

rejuvenated stream (ริจูเวอะเนเถิด สตรีม) ธารน้ำ ที่วิวัฒน์ไปสู่ขั้นสูงสุดแล้ว (maturity or old age) เกิดการกัดเซาะใหม่ตรงตามลักษณะของธารน้ำที่วิวัฒน์ในระยะเริ่มแรก ซึ่งอาจปรากฏลักษณะของตะพักธารน้ำต่างๆทั้งสองฝั่ง (stream terraces) ธารน้ำโค้งตวัดที่กัดเซาะเป็นร่องลึกลง (entrenched meanders) และลานตะพักที่ถูกกัดเซาะจากการโค้งตวัดของทางน้ำเก่า (meander cusps) คำพ้อง: *revived stream (รีไว้ฟด์ สตรีม)*

rejuvenated water (ริจูเวอะเนเถิด วอเท่อร) น้ำ ที่ไหลกลับสู่แหล่งน้ำบนบก จากผลของการอัดแน่น และกระบวนการแปรสภาพ ดู: *water of compaction (วอเท่อร เอ๊ฟ เคิมแพ็คเฌิ่น)*

rejuvenation (ริจูเวอะเนเฌิ่น) (1) การกระทำ ที่เป็นการกระตุ้นให้ธารน้ำเกิดการฟื้นคืนสภาพเริ่มแรก นั่นคือ เกิดกัดเซาะใหม่ เช่น การยกตัวขึ้นของแผ่นดิน หรือการลดระดับของน้ำทะเล; การฟื้นคืนสภาพการวิวัฒน์ในระยะเริ่มแรกตามวัฏจักรการกัดเซาะของธารน้ำที่วิวัฒน์ถึงขั้นสูงสุดแล้ว (2) การฟื้นคืนสภาพเริ่มแรกของภูมิทัศน์ หรือภูมิลักษณ์ในบริเวณที่เคยมีการกัดเซาะเกือบถึงระดับหินฐาน เนื่องจากแผ่นดินมีการยกระดับสูงขึ้นหรือการลดระดับของน้ำทะเลทั่วทั้งภูมิภาค ซึ่งจะตามด้วยการกัดเซาะลงด้านลึกของธารน้ำ; การเปลี่ยนแปลงสภาพการกัดเซาะ ที่นำไปสู่การเกิดวัฏจักรการกัดเซาะใหม่ (3) การเกิดซ้ำใหม่ (renewal) ของกระบวนการทางธรณีวิทยา เช่น การเกิดการขยายของร่องแยกที่มีอยู่เดิม คำพ้อง: *revival (รีไวเวิ่ล)*

rejuvenation head (ริจูเวอะเนเฌิ่น เฮ้ด) จุดที่มีการเพิ่มความชันอย่างรวดเร็ว (knickpoint - นิคพ้อยท) ที่เป็นผลจากการยกตัวของแผ่นดิน (uplift) หรือการฟื้นคืนสภาพ (rejuvenation)

relational data base (ริเลเฌอเนิ่ล เดเท่อ เบส) ระบบฐานข้อมูลความสัมพันธ์ ที่โดยทั่วไปฐานข้อมูลจะมีการจัดเรียงข้อมูลลงในตารางที่เป็นอิสระหลายๆ ตาราง และข้อมูลจะถูกเชื่อมโยงระหว่างตารางต่าง ๆ ทั้งหมด

relative abundance (เระเลอถีฟ เอ๊อะเบินเดิ้นซ) จำนวนของแท็กซอน (taxon – กลุ่มของสิ่งมีชีวิตไม่ว่าระดับใดๆ ในอนุกรมวิธาน) เมื่อเทียบกับแท็กซอนอื่น ในพื้นที่หรือปริมาตรเดียวกัน ดู: *abundance (เอ๊อะเบิน[เดิ้นซ์ ในวิทยา]; absolute abundance (แอ๊บเซอะหลูท เอ๊อะเบินเดินซ)*

relative age (เระเลอถีฟ เอจ) อายุเปรียบเทียบ; อายุทางธรณีกาลของเฟาะเซิ่ล หิน ลักษณะทางธรณีวิทยาหรือเหตุการณ์ ที่กำหนดขึ้นแบบ

R

เทียบเคียงกับสิ่งมีชีวิตอื่นๆ หิน ลักษณะหรือเหตุการณ์ มากกว่าการระบุเป็นปี เปรียบเทียบ: *numerical age (นุเม´ริเคิ่ล เอจ)*

relative change in sea level (เระ´เลอถีฟ เช้นจ อิน ซี เล´เวิ่ล) ในการลำดับชั้นหิน เป็นการเปลี่ยนแปลงระดับน้ำทะเล ที่วัดเทียบกับค่าที่กำหนดไว้ล่วงหน้าบนพื้นทะเล หรือภายในตะกอนใต้พื้นทะเล เช่น ถ้าระยะห่างระหว่างระดับน้ำทะเลกับจุดอ้างอิงที่กำหนดไว้เป็นพื้นทะเลเพิ่มขึ้น นั่นคือ ระดับน้ำทะเลเพิ่มขึ้นแบบเทียบสัมพันธ์ ถ้าระยะห่างระหว่างระดับน้ำทะเลกับจุดอ้างอิงที่กำหนดไว้กับพื้นทะเลลดลง นั่นคือ เกิดการลดลงของระดับน้ำทะเลแบบเทียบสัมพันธ์ การทับถมของตะกอน ในกรณีนี้คือที่พื้นทะเล ไม่ได้เปลี่ยนระยะห่างระหว่างพื้นทะเลและระดับน้ำทะเล ดังนั้น การทับถมเพียงประการเดียวอาจทำให้ความลึกของน้ำลดลง ไม่สามารถทำให้ระดับน้ำทะเลลดลง การเปลี่ยนแปลงแบบเทียบสัมพันธ์กันของระดับน้ำเกิดจากการทรุดตัว (subsidence) ยกตัว (uplift) หรือการเปลี่ยนระดับน้ำทะเลทั่วโลก (eustasy) ศัพท์นี้ใช้ในความหมายรวมของการเปลี่ยนแปลงแบบเทียบสัมพันธ์กันทั้งสามประการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อกลไกการเปลี่ยนแปลงของระดับน้ำทะเลไม่สามารถระบุได้

relative chronology (เระ´เลอถีฟ เครอนอ´เลอจี้) หน่วยธรณีกาล (geochronology) ที่ลำดับเวลาขึ้นกับองค์ประกอบที่เป็นเฟาะเซิ่ล มากกว่าที่จะระบุอายุเป็นปี เปรียบเทียบ: *numerical chronology (นุเม´ริเคิ่ล เครอนอ´เลอจี้)*

relative dating (เระ´เลอถีฟ เด´ทิ่ง) ลำดับอายุแบบเทียบสัมพันธ์ของลักษณะ วัตถุ หรือเหตุการณ์ของช่วงเวลาทางธรณีกาล ที่ไม่มีการอ้างอิงถึงอายุสัมบูรณ์ (ตัวเลข)

relative density (เระ´เลอถีฟ เด็น´เซอที่) ความหนาแน่นแบบเทียบสัมพันธ์; อัตราส่วนของความแตกต่างระหว่างอัตราส่วนของช่องว่างของดินในสภาพที่ยึดติดกันได้น้อยที่สุด หรือไม่มีการยึดติด (ร่วน) ต่ออัตราส่วนของช่องว่างของดินในสภาพที่ยึดติดกันได้มากที่สุด หรือแน่นที่สุด

relative fall in sea level (เระ´เลอถีฟ ฟอล อิน ซี เล´เวิ่ล) ในการลำดับชั้นหิน เป็นปรากฏการณ์ของการลดระดับน้ำทะเลเทียบกับระนาบพื้นผิวเริ่มแรกที่มีการทับถม หรือระนาบที่กำหนดไว้ก่อนหน้า อาจเป็นผลมาจากการยกตัวจากการเคลื่อนที่ของแผ่นเปลือกโลก หรือการลดระดับน้ำทะเลทั่วโลก ศัพท์นี้ใช้เมื่อกระบวนการของการลดระดับน้ำทะเลไม่สามารถระบุได้

relative fugacity (เระ´เลอถีฟ ฟูแก´เซอที่) อัตราส่วนของขยาย/ความฟุ้งกระจายของแก๊ส เทียบการขยาย/การฟุ้งกระจายมาตรฐาน

relative-gravity instrument (เระ´เลอถีฟ-แกร´เวอที่ อิน´สเตรอเมิ่นท) เครื่องมือสำหรับวัดความแตกต่างของความเร่งโน้มถ่วง ณ จุดสองจุดขึ้นไป จำแนกเป็นสองชนิดใหญ่ๆ คือ (1) ชนิดที่อยู่กับที่ ซึ่งมีการเคลื่อนที่เชิงเส้นหรือเชิงมุม วัดปริมาณด้วยขนาดของแรงที่ทำให้กลับคืนสภาพเดิม นั่นคือ แรงตรงกันข้าม และ (2) ชนิดที่เคลื่อนที่ ซึ่งช่วงเวลาของการสั่น หรือคาบเป็นเฟิงเฉิ่นของความเร่งโน้มถ่วง ที่วัดโดยตรง (เช่น *vibrating-string gravimeter*) เครื่องวัดความเร่งโน้มถ่วงในการสำรวจธรณีฟิสิคส์ เป็นเครื่องมือชนิดที่เคลื่อนที่ เปรียบเทียบ: *absolute-gravity instrument (แอ๊บ´เซอะหลูท แกร´เวอที่ อิน´สเตรอเมิ่นท)* ดู: *gravimeter (แกรวิ´เมอเท่อร)*

relative humidity (เระ´เลอถีฟ ฮิวมิ´เดอที่) ความชื้นสัมพัทธ์; อัตราส่วน ที่แสดงเป็นร้อยละของปริมาณไอน้ำในอากาศต่อปริมาตรของไอน้ำอิ่มตัวที่อุณหภูมิเดียวกัน ดู: *saturation (แซะ´เชอเรเฉิ่น)* เปรียบเทียบ: *absolute humidity (แอ๊บ´เซอะหลูท ฮิวมิ´เดอที่); specific humidity (สปิซิฟิค ฮิวมิ´เดอที่); mixing ratio (มิกซิ่ง เร´โฉ)*

relative index of refraction (เระ´เลอถีฟ อิน´เด็กส เอ๊ฟ ริแฟร็ค´เฉิ่น) ดัชนีการหักเห (*index of refraction)* ที่เป็นอัตราส่วนของความเร็วของแสงในผลึกต่อความเร็วของแสงในผลึกอื่น คำพ้อง: *relative refractive index (เระ´เลอถีฟ ริแฟร็ค´ถีฟ อิน´เด็กส)*

relative permeability (เระ´เลอถีฟ เพอรมีเออบิ´เลอที่) (1) อัตราส่วนระหว่างความสามารถของหินในการยอมให้ของเหลวชนิดใดชนิดหนึ่งซึมผ่านไปได้ หรือการซึมผ่านประสิทธิผล (effective permeability) ที่มีความอิ่มตัวบางส่วน และความอิ่มตัวสมบูรณ์ (ร้อยละ 100 หรือ absolute permeability) ซึ่งมีค่าตั้งแต่ 0 ถึง 1.0 หากมีค่า 1.0 นั่นคือ อิ่มตัวสมบูรณ์ หรือร้อยละ 100 (2) ในระบบอุทกธรณีวิทยา (hydrogeologic system) เป็นอัตราส่วนของการนำไฟฟ้าประสิทธิผล (effective conductivity) ของของเหลวที่กำหนดความอิ่มตัว ต่อความนำไฟฟ้าที่อิ่มตัวสมบูรณ์ (ร้อยละ 100) ซึ่งในระบบที่มีของเหลวมากกว่าหนึ่งชนิด การนำไฟฟ้าขึ้นกับสัมบัติของของเหลวแต่ละชนิด และของเหลวต่างๆ เหล่านั้นจะมีศักยภาพของการนำไฟฟ้าลดลงเนื่องจากของเหลวแต่ละชนิดจะมีการแข่งขันเพื่อให้เกิดการนำไฟฟ้าตามคุณสมบัติที่มีอยู่

relative position (เระ´เลอถีฟ เพอซิ´เฉิ่น) ตำแหน่งของจุดแบบเทียบสัมพันธ์; ตำแหน่งของจุด ที่อ้างอิงแบบเทียบกับจุดอื่นๆ ตำแหน่งแบบเทียบสัมพัทธ์ของจุดสองจุด ที่มีอยู่ในระบบพิกัดเดียวกัน จะแสดงเป็นความแตกต่างของพิกัด หรือตามทิศทาง และระยะทางจากจุดหนึ่งไปยังอีกจุดหนึ่ง

relative refractive index (เระ´เลอถีฟ ริแฟร็ค´ถีฟ อิน´เด็กสฺ) ดู: *relative index of refraction (เระ´เลอถีฟ อิน´เด็กสฺ เอิ๊ฟ ริแฟร็ค´เฉิ่น)*

relative relief (เระ´เลอถีฟ ริลี้ฟ´) (1) ดู: *local relief (โล´เคิ่ล ริลี้ฟ´)* (2) ภายในพื้นที่ลุ่มน้ำใดๆ เป็นอัตราส่วนของความสูงที่สุดของลุ่มน้ำ หรือระดับสูงสุดลบด้วยระดับต่ำสุดของพื้นที่ภายในลุ่มน้ำ (*basin relief)* ต่อความยาวของเส้นที่ล้อมรอบลุ่มน้ำ (*basin perimeter)* เปรียบเทียบ: *relief ratio (ริลี้ฟ´ เร´โฌ)*

relative rise in sea level (เระ´เลอถีฟ ไร้สฺ อิน ซี เล´เวิ่ล) ในการลำดับชั้นหิน เป็นปรากฏการณ์ของการเพิ่มขึ้นของระดับน้ำทะเล เทียบกับระนาบพื้นผิวเริ่มแรกที่มีการทับถม หรือระนาบที่ระบุไว้ล่วงหน้า อาจเป็นผลจากการทรุดตัวจากการเคลื่อนที่ของแผ่นเปลือกโลก หรือการเพิ่มระดับน้ำทะเลทั่วโลก ศัพท์นี้จะใช้เมื่อกระบวนการของการลดระดับน้ำทะเลไม่สามารถระบุได้

relative roughness (เระ´เลอถีฟ เริ้ฟ´เนิส) ในธารน้ำใดๆ หมายถึง อัตราส่วนของความลึกของการไหลของน้ำ กับขนาดของตะกอน กำหนดขึ้นเพื่อระบุลักษณะความต้านทานต่อการไหลของน้ำในธารน้ำ ซึ่งมีการกำหนดหลากหลายวิธี

relative sea level (เระ´เลอถีฟ ซี เล´เวิ่ล) ตำแหน่งในแนวดิ่งของระดับน้ำทะเลทั่วโลกเทียบกับมาตราส่วนที่กำหนดขึ้น เช่น ระดับน้ำทะเลจากต่ำที่ระดับ 0 (ตำแหน่ง 30 ล้านปีมาแล้ว) เป็นระดับสูงที่ 1 (ตำแหน่ง 65 ล้านปีก่อนปัจจุบัน (ค.ศ.1950))

relative time (เระ´เลอถีฟ ไทม) เวลาทางธรณีกาล (geologic time) ที่ระบุจากเหตุการณ์ในอายุกาลตามลำดับเหตุการณ์ โดยเฉพาะ เวลาที่ระบุจากวิวัฒนาการของสิ่งมีชีวิต หรือการซ้อนทับของชั้นหิน เปรียบเทียบ: *fossil time (เฟาะเซิ่ล ไทม); numerical time (นุเม´ริเคิ่ล ไทม)*

relative time scale (เระ´เลอถีฟ ไทม สเกล´) ช่วงเวลาทางธรณีวิทยาที่ไม่มีการปรับเทียบสัมพันธ์ ที่กำหนดบนพื้นฐานของลำดับชั้นหิน และหลักฐานทางเฟาะเซิ่ล ที่ให้อายุตามลำดับเทียบสัมพันธ์ของเหตุการณ์ เปรียบเทียบ: *biologic time scale (ไบเออลอ´จิค ไทม สเกล´); atomic time scale (เออะทอ´หมิค ไทม สเกล´)*

relative vorticity (เระ´เลอถีฟ วอรทิ´เซอที่) อัตราการหมุนของของไหลที่เทียบสัมพันธ์กับโลก ในทางคณิตศาสตร์เป็นองค์ประกอบแนวดิ่งของเคิรลเฟิงเฉิ่น (curl) แนวนอนของกระแสน้ำท้องถิ่น อาจสามารถเกิดการหมุน เช่น กระแสน้ำวน (eddy – เอ๊ะดี้) หรือกระแสการเฉือน เช่น การเฉือนที่ขอบของกระแสน้ำ Gult Stream (เกิ๊ลฟ สตรีม) ในมหาสมุทรเอิทแลนถิค (Atlantic)

relative water content (เระ´เลอถีฟ วอ´เท่อรฺ คอน´เท้นทฺ) ดู: *liquidity index (ลิควิ´เดอที่ อิน´เด็กสฺ)*

relaxation (รีแล็กเซ´เฉิ่น) (1) [ธรณีวิทยาโครงสร้าง-การทดลอง] ในการทดลองทางธรณีวิทยาโครงสร้าง เป็นการปลดปล่อยความเค้นเทียบกับเวลา เนื่องจากการเคลื่อนที่อย่างช้าๆ (2) [ธรณีฟิสิคส] (ก) กระบวนการที่ระบบกลับคืนสู่สภาพคงที่ ภายหลังจากถูกแรงกระทำอย่างทันทีทันใด (ข) ในตัวกลางที่มีความยืดหยุ่น เป็นการลดลงของแรงยืดหยุ่น ภายใต้แรงที่มากระทำ เป็นผลให้เกิดการเปลี่ยนลักษณะแบบถาวร (ค) ในการทดลองการเลือกดูดกลืน คลื่นแม่เหล็กไฟฟ้า ที่ค่าความถี่ที่เกิดได้สูงสุด หรือความถี่พ้อง (*nuclear magnetic resonance – นู´คลีเออร หรือนูเคลียร แม็กเน´ถิค เระ´เซอเนิ่นซ)* ที่เป็นการกลับไปสู่สภาพแบบสุ่ม ภายหลังแรงที่ทำให้เกิดการเรียงแถวของการหมุน (alignment of spins)

relaxation time (รีแล็กเซ´เฉิ่น ไทม) เวลา ที่ต้องการสำหรับสสารกลับสู่สภาพปกติ ภายหลังจากปลดปล่อยความเครียด ดู: *rheidity (รีอิ๊´เดอที่)*

relay (รี´เล) พื้นที่ตามท่อนของฟ้อลทที่ถูกตัดเป็นท่อนๆ เมื่อการเลื่อนถูกถ่ายโอนจากฟ้อลทหนึ่ง ไปยังอีกฟ้อลทหนึ่ง

relay geometry (รี´เล จีออ´เมอทรี่) รูปแบบการเรียงแบบซ้อนทับ (overlapping) หรือแบบสอดใต้ (underlapping) ของฟ้อลทสองฟ้อลท ที่มีแนวของระนาบกึ่งขนาน ภายในเขตฟ้อลท

relay ramp (รี´เล แร้มพฺ) ในนอร์เมิ่ล ฟ้อลท เป็นเขตคล้ายทางลาดระหว่างฟ้อลทสองฟ้อลท ที่มีการเชื่อมกันระหว่างฟุทวอลของฟ้อลทหนึ่ง กับแฮงิ่งวอลของอีกฟ้อลทหนึ่ง แสดงในรูปของการเชื่อมที่แนวของฟ้อลทไม่ติดกัน (*segment linkage)*

release fracture (ริลี้สฺ แฟร็ค´เช่อรฺ) การแตกของหินหรือวัตถุใดๆ ที่เกิดจากผลของการปลดปล่อยความเค้นในทิศทางใดทิศทางหนึ่งโดยเฉพาะ ศัพท์นี้โดยทั่วไปใช้กับ การแตกที่เกิดขึ้น

เมื่อความเค้นหลักสูงสุดลดลงและเปลี่ยนเป็นความเค้นหลักค่าน้อยสุด; ระนาบแตกของหิน หรือวัตถุใดๆ ที่เกิดจากการดึง ที่ตั้งฉากกับทิศทางความเค้นหลักค่าน้อยที่สุด

release joint (ริลี้ส˞ จ๊อยนฺท) จ๊อยนทที่เกิดจากการเปิดผิวดิน มีทิศทางควบคุมโดยโครงสร้าง (fabric – แฟบริค) ของเนื้อหิน เช่น คลีหวิจ ฌิสตอเซอที่ (schistosity)

releasing bend (ริลี้ซิ่ง เบ็นด) การงอหรือหักเป็นท่อนในฟ้อลท ที่ซึ่งการเคลื่อนที่ทำให้เกิดการยืดภายใน (local extensional strain) ในการเกิดสไตร๊ค สลิ๊พ ฟ้อลท (strike slip fault)

relic (เระ˞หลิค) (1) [ธรณีสัณฐานวิทยา] ภูมิลักษณ์ที่ยังคงเหลืออยู่จากการผุพัง หรือกัดเซาะ เช่น ลักษณะภูมิประเทศที่ยังคงเหลืออยู่สูงกว่าระดับผิวดินทั่วไป ภายหลังการกัดเซาะได้ลดระดับของพื้นที่โดยรอบ (*erosion remnant)* หรือส่วนที่เหลืออยู่เพียงเล็กน้อย ภายหลังจากส่วนใหญ่ได้หายไป เช่น ที่ราบสูงสวนสนบ่อแก้ว จ.เชียงใหม่ (2) [หินแปร] ดู: *relict (เระ˞หลิคฑ)* (3) [ตะกอนวิทยา] ร่องรอยของอนุภาคในหินตะกอน เช่น ร่องรอยของโครงกระดูกในหินคารเบอเหนท หรือแร่ที่ไม่ผ่านการตกผลึกอย่างสมบูรณ์ในหินตะกอน

relict (เระ˞หลิคฑ) (1) [ธรณีสัณฐานวิทยา] คำคุณศัพท์ หมายถึง ลักษณะภูมิประเทศที่ยังหลงเหลืออยู่ ภายหลังจากส่วนอื่นๆ หายไปหมดแล้ว เช่น ส่วนหลงเหลือของสันชายหาด หรือส่วนหลงเหลือของเนินเขา เปรียบเทียบ: *relic (เระ˞หลิค) [ธรณีสัณฐานวิทยา]; residual (ริซิ˞เจอเวิ่ล) [ธรณีสัณฐานวิทยา]* คำนาม ภูมิลักษณ์ที่หลงเหลืออยู่ รวมทั้ง ภูมิลักษณ์ที่เกิดจากกระบวนการที่ได้ยุติไปแล้ว เช่น การกัดเซาะจากธารน้ำแข็งในดินที่ไม่มีธารน้ำแข็งปรากฏอีกต่อไป หรือเนินทรายที่หลงเหลืออยู่ในป่าฝน (2) [หินแปร] คำคุณศัพท์ เกี่ยวกับ แร่ โครงสร้าง หรือลักษณะอื่นของหิน ที่ยังคงอยู่แม้มีกระบวนการทำลายเกิดขึ้น คำนาม หมายถึง แร่ โครงสร้าง หรือลักษณะอื่น หรือเรียกว่า relic (เระ˞หลิค) เปรียบเทียบ: *palimpsest (แพ˞เลิมเสิสฑ) [หินแปร]; stable relict (สเต˞เบิ้ล เระ˞หลิค); unstable relict (เอินสเต˞เบิ้ล เระ˞หลิค)* (3) [บรรพชีวินวิทยา] คำนาม ส่วนที่เหลืออยู่ของพืชหรือสัตว์ที่สูญพันธุ์ไปแล้ว คำคุณศัพท์ (ก) หมายถึง ส่วนที่เหลืออยู่ของสิ่งมีชีวิตที่สูญพันธุ์ไปแล้ว (ข) การแสดงร่องรอยของโครงสร้างเดิม หรือโครงสร้างขนาดเล็กมากที่ถูกบดบังด้วยกระบวนการเปลี่ยนรูปโดยการอัดหรือการเปลี่ยนแปลงทางเคมีหรือโครงสร้าง (diagenesis - ไดเออะเจ˞เนอเสิส) เช่น ส่วนที่เหลืออยู่ของเปลือกหอยที่มีแร่จำพวกเออะแระเกอไน้ทขนาดเล็กมาก (microstructure) ถูกเปลี่ยนเป็นแร่แคลไซ้ท

relict glacier (เระ˞หลิคฑ เกล˞เฌ่อร) ส่วนที่เหลืออยู่ของธารน้ำแข็งอายุแก่ และมีขนาดใหญ่ เช่น ธารน้ำแข็งที่หลงเหลืออยู่บนเกาะไอเรี่ยน จายา (Irian Jaya)ของอินโดนีเซีย

reliction (ริลิค˞เฌิ่น) การลดลงอย่างช้าๆ ของน้ำในทะเล ทะเลสาบ และธารน้ำ ทำให้ส่วนที่เป็นพื้นของแหล่งน้ำเหล่านั้นโผล่อย่างถาวร และเป็นพื้นแห้ง แต่จะไม่รวมถึงการเปลี่ยนที่เกิดตามฤดูกาลของระดับน้ำ เปรียบเทียบ: *dereliction (เดเรอหลิค˞เฌิ่น); accretion (เออะครี˞เฌิ่น) [ตะกอนวิทยา]* เช่น พื้นที่รอบบึงบรเพ็ด หรือ บอระเพ็ด จ.นครสวรรค์

relict karst (เระ˞หลิคฑ ค้าร฼สฑ) ค้ารสทเก่า ที่ไม่เคยปกคลุมโดยตะกอนอื่นๆ เปรียบเทียบ: *paleokarst (เพ˞ลิโอค้าร฼สฑ)* คำพ้อง: *fossil karst (เฟาะ˞เซิ่ล ค้าร฼สฑ)*

relict lake (เระ˞หลิคฑ เล้ค) ทะเลสาบ ที่ยังคงอยู่ในบริเวณที่เดิมเคยปกคลุมด้วยทะเล หรือทะเลสาบขนาดใหญ่กว่า หรือทะเลสาบที่แสดงเฉพาะส่วนที่ยังคงเหลืออยู่; ทะเลสาบที่แยกออกจากทะเล เช่น โดยการยกขึ้นของพื้นทะเล

relict mountain (เระ˞หลิคฑ เม้านฺ˞เทิ่น) ดู: *mountain of circumdenudation (เม้านฺ˞เทิ่น เอิ๊ฟ เซอรเคิมดีนูเด˞เฌิ่น)*

relict permafrost (เระ˞หลิคฑ เพอร฼˞เมอฟร้อสฑ) (1) ชั้นดินแช่แข็งถาวรที่ยังเหลืออยู่ จากช่วงเวลาที่อากาศหนาวเย็นมากและโดยทั่วไปอยู่ต่ำกว่าความลึกเฉลี่ยของการเกิดน้ำแข็งตามฤดูกาล (2) ชั้นดินแช่แข็งถาวร ที่เกิดขึ้นในช่วงที่หนาวเย็นก่อนหน้า และยังคงเหลืออยู่โดยไม่เปลี่ยนแปลงภายใต้สภาพอากาศ ณ ปัจจุบัน (3) ชั้นดินแช่แข็งถาวร ที่เกิดในอดีต และยังคงอยู่ในสถานที่นั้นๆ ที่แม้ว่าปัจจุบันสถานที่ดังกล่าวจะไม่สามารถเกิดขึ้นได้ ตรงกันข้ามกับ: *active permafrost (แอ๊ค˞ถีฟ เพอร฼˞เมอฟร้อสฑ)* คำพ้อง: *passive permafrost (แพะ˞สีฟ เพอร฼˞เมอฟร้อสฑ); fossil permafrost (เฟาะ˞เซิ่ล เพอร฼˞เมอฟร้อสฑ)*

relict sediment (เระ˞หลิคฑ เซะ˞เดอเมิ่นฑ) ตะกอนที่เคยทับถมอย่างสมดุลกับสภาพแวดล้อมขณะทับถม แต่ปัจจุบันไม่สัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมที่ปรากฏ แม้ว่าจะยังไม่ถูกปิดทับจากตะกอนอื่น เช่น ดินตะกอนบึง หรือตะกอนชะเลตื้นที่พบในน้ำลึก (ใกล้กับขอบของไหล่ทวีป)

relict soils (เระ˞หลิคฑ ซอยลฺส) ดินเกิดจากภูมิประเทศในอดีต หรือภายใต้สภาพแวดล้อมในอดีต และไม่เคยถูกปิดทับ หรือถูกฝังกลบ

relict texture (เระ´หลิคทฺ เท็กส´เช่อรฺ) ในแหล่งแร่ หมายถึง เนื้อหินเดิม หรือเนื้อแร่เดิมที่ยังเหลืออยู่หลังจากการถูกแทนที่ไปบางส่วน หรือทั้งหมด

relief (ริลี้ฟ´) (1) [ธรณีสัณฐานวิทยา] (ก) ศัพท์ที่ใช้ในความหมายอย่างหลวมๆ สำหรับรูปทรง หรือความไม่สม่ำเสมอของพื้นโลก โดยพิจารณาจากการเปลี่ยนแปลงความสูง และความลาดชัน; ระดับความสูง หรือความแตกต่างของความสูงที่พิจารณาจากผิวดิน (ข) ความแตกต่างในแนวดิ่งของความสูงระหว่างเนินเขาหรือยอดภูเขาและที่ราบลุ่ม หรือหุบเขาของพื้นที่ที่กำหนด ซึ่งในภูมิภาคที่แสดงความแตกต่างของระดับความสูงมาก เรียกว่า ภูหรือมอ หรือที่ราบสูง (high relief – ไฮ ริลี้ฟ) และแตกต่างเพียงเล็กน้อยเรียกว่า พื้นที่ลุ่มต่ำ หรือมาบ หรือตลุก หรือพรุ (low relief – โล ริลี้ฟ´) ดู: *local relief (โล´เคิ่ล ริลี้ฟ´); available relief (เออะเว´เลอเบิ้ล ริลี้ฟ´)* (2) [ธรณีฟิสิคส] ช่วงของ ค่าที่สูงกว่าความผิดปกติ หรือภายในกรอบที่กำหนด (3) [แสง] ระดับของความเด่นชัดของการมองเห็นผลึกหรือชิ้นส่วนของผลึกที่ตัดบางด้วยกล้องจุลทรรศน์ ซึ่งหากมีระดับความเด่นชัดมากกว่าผลึกที่อยู่ข้างเคียง แสดงว่ามีความแตกต่างของค่าดัชนีหักเหระหว่างผลึกและผลึกข้างเคียงมาก และเรียกว่ามีระดับความเด่นชัดเป็นบวก (positive) เมื่อดัชนีหักเหของผลึกแร่ที่พิจารณาค่ามากกว่าของผลึกแร่ข้างเคียง และมีค่าลบ (negative) เมื่อปรากฏตรงกันข้าม คำพ้อง: *shagreen (แฌะกรีน´)*

relief displacement (ริลี้ฟ´ ดิสเพลส´เมิ่นทฺ) การเอียงออกจากศูนย์กลางของภาพถ่ายทางอากาศ จุดยอดของวัตถุบนภาพถ่ายจะเอียงคล้ายแนวของรัศมีออกด้านนอกจากฐานศูนย์กลางภาพ

relief feature (ริลี้ฟ´ ฟี´เช่อรฺ) ดู: *landform (แลนดฺ´ฟอรฺม)*

relief limonite (ริลี้ฟ´ ไล´เมอไน้ท) ไลเมอไน้ทที่เกิดตามธรรมชาติ ที่เนื้อมีรูพรุนและเป็นโพรง มักมีรูปคล้ายพวงองุ่นจากการเข้าไปแทนที่แร่แคลเคอไซ้ท (chalcocite)

relief map (ริลี้ฟ´ แม็พ) แผนที่แสดงการความสูง-ต่ำของพื้นผิวไม่ว่าจะทำด้วยวิธีการใดๆ เช่น โดยเส้นชั้นความสูง (contours) และเส้นสั้นๆขีดเอียงขนานกัน (hachures - แฮะเฌ่อรส) โดยการแรเงาบนเนินเขา โดยการถ่ายภาพ โดยใช้สัญลักษณ์ภาพ หรือโดยการทำรูปจำลองสามมิติ เปรียบเทียบ: *relief model (ริลี้ฟ´ มอ´เดิ้ล)*

relief model (ริลี้ฟ´ มอ´เดิ้ล) การแสดงภาพสามมิติของลักษณะทางกายภาพ หรือความสูง-ต่ำของพื้นที่ในทุกๆ ขนาด หรือขนาดกลาง แต่ไม่จำเป็นต้องสร้างให้เป็นระดับที่แท้จริง (ระดับแนวดิ่ง โดยทั่วไปมักจะมีการขยายแนวดิ่งเพื่อให้เห็นสภาพความสูง-ต่ำได้อย่างเด่นชัด) เปรียบเทียบ: *relief map (ริลี้ฟ´ แม็พ)*

relief ratio (ริลี้ฟ´ เร´โฌ) ภายในพื้นที่ลุ่มน้ำ หมายถึง อัตราส่วนของความสูงมากที่สุด หรือความแตกต่างของความสูงมากที่สุดและต่ำที่สุดของพื้นที่ภายในลุ่มน้ำ (*basin relief)* ต่อความยาวมากที่สุดของลุ่มน้ำ (*basin length)* เป็นการวัดในภาพรวมของความลาดชันของลุ่มน้ำ และความรุนแรงของการกัดเซาะตามความลาดชันของลุ่มน้ำ เปรียบเทียบ: *relative relief (เระ´เลอถีฟ ริลี้ฟ´)*

relief shading (ริลี้ฟ´ เฌ´ดิ้ง) ดู: *hill shading (ฮิล เฌ´ดิ้ง)*

relief well (ริลี้ฟ´ เว็ล) บ่อ หรือหลุมเจาะที่ใช้เพื่อลดความดันน้ำที่มากเกินไป เช่น เพื่อลดน้ำที่ขังในดิน หรือป้องกันการแตกที่ด้านข้างของเขื่อน หรือคูกั้นน้ำในช่วงระดับน้ำเพิ่มสูงขึ้น เปรียบเทียบ: *drainage well (เดรฺ´หนิจ เว็ล)*

Relizian (เรลิ´เชี่ยน) หินช่วงอายุในชายฝั่งเพอซิฝิค: ไมเออซีนตอนกลาง (บนซอซีเฌิ่น (Saucesian) ล่างลูอิเฌิ่น (Luisian))

rem (เร็ม) ปริมาณรังสีที่มีประจุสะสม (ionizing – ไอเออไนซที่สะสม 100 เอิรกส (ergs) ของพลังงานในเนื้อเยื่อสิ่งมีชีวิตหนึ่งเร็มเทียบเท่ากับ 0.001 ซีเวิรทส (sieverts, Sv)

remanent magnetization (เระ´เมอเนิ่นทฺ แม็กเนอเทอะเซ´เฌิ่น) องค์ประกอบของสภาพความเป็นแม่เหล็กคงค้างในหินที่มีทิศทางคงที่เมื่อเทียบกับหิน และเป็นอิสระจากสนามแม่เหล็ก เช่น สนามแม่เหล็กโลก อาจประกอบด้วยสภาพแม่เหล็กคงค้างมากกว่าหนึ่งครั้งที่มีอยู่ เปรียบเทียบ: *induced magnetization (อินดู๊ซดฺ´ แม็กเนอเทอะ´เซเฌิ่น)* ดู: *hysteresis (ฮิสเตอรี´เสิส); natural remanent magnetization (แนะ´เชอเริ่ล เระ´เมอเนิ่นทฺ แม็กเนอเทอะเซ´เฌิ่น)*

remanié (เรอมอนเย´) คำคุณศัพท์ ศัพท์ฝรั่งเศสมีความหมายว่า ทำอีกครั้ง (reworked) หรือจัดอีกครั้ง (rehandled) ใช้ในธรณีวิทยากับชิ้นส่วน หรือเศษวัตถุที่หลุดมาจากวัตถุอายุแก่ เช่น เฟาะเซิ่ลอายุแก่ที่หลุดออกมาทับถมใหม่ (remanié assemblage) ศัพท์นี้ใช้กับโบลเด้อรจากการทับถมของทิล หินท้องที่ที่อยู่ภายในมวลหินอัคนี และธารน้ำแข็งที่เกิดขึ้นใหม่อีกครั้ง เปรียบเทียบ: *reworked (รีเวิรฺคดฺ´); derived (ดิไร้วดฺ´)* คำพ้อง ธรณีวัตถุอายุมากที่ติดอยู่กับธรณีวัตถุอายุน้อยกว่า

remanié assemblage (เรอมอนเย´ เออะเซ็ม´บลิจ) ดู: *mixed assemblage (มิกสดะเออะเซ็ม´บลิจ)*

R

remineralization (รีมิเนอเรอเลอเซ˘เฉิ่น) กระบวนการที่ส่วนใหญ่เกิดจากกิจกรรมของแบคทิเรีย โดยที่แบคทิเรียกินสารอินทรีย์ ต่อจากนั้นจะปล่อยสารอนินทรีย์ออกสู่ทะเล โดยกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการหายใจ

remnant (เร็ม˘เนิ่นทฺ) ดู: *erosion remnant (อิโร˘เฉิ่น เร็ม˘เนิ่นท)*

remnant arc (เร็ม˘เนิ่นทฺ อารฺค) แนวโค้งของแถวภูเขาไฟที่เหลืออยู่ โดยส่วนใหญ่เป็นแนวโค้งด้านหลังแนวโค้งของแถวภูเขาไฟที่มีพลัง (active arc)

remolding (รีโมล˘ดิ้ง) (1) การรบกวนที่ทำให้โครงสร้างภายในเนื้อดินที่เกิดตามธรรมชาติ เกิดการเปลี่ยนแปลง (2) การบดอัดดินในกระบอกมาตรฐาน เพื่อทดสอบการบดอัด หรือในวงแหวนเพื่อทดสอบหาขนาดแรงเฉือนของดิน เปรียบเทียบ: *Proctor (พร็อค˘เท่อรฺ)*

remolding index (รีโมล˘ดิ้ง อิน˘เด็กส) อัตราส่วนของมอเจอเลิส (modulus) ของการเปลี่ยนลักษณะของดิน ในสภาวะที่เนื้อดินยังคงสภาพเดิม (ไม่ถูกทำลายโครงสร้าง) ต่อสภาพของดินที่ถูกนำกลับมาขึ้นรูปใหม่

remolding sensitivity (รีโมล˘ดิ้ง เซ็นเซอทิ˘เวอที่) ดู: *sensitivity ratio (เซ็นเซอทิ˘เวอที่ เร˘โฉ)*

Remotely Operated Vehicle (ริโมท˘ลี่ ออ˘เพอเรเถิด วี˘ฮิเคิ่ล หรือวี˘เออเคิ่ล) คำย่อ: ROV (อารโอวี) ยานใต้ทะเลที่ทำงานภายใต้การควบคุมที่อยู่ในเรือบนน้ำ

remote sensing (ริโม้ทฺ˘ เซ็น˘ซิ่ง) วิทยาศาสตร์ของการรวบรวม ประมวลผล และแปลความจากภาพของการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างพลังงานแม่เหล็กไฟฟ้ากับวัตถุที่บันทึกได้ โดยอุปกรณ์ที่อยู่ระยะไกลจากวัตถุที่บันทึก เช่น ภาพถ่ายทางอากาศ หรือภาพจากดาวเทียม

remote stress (ริโม้ทฺ˘ สเตร็ส) ความเค้น ที่เกิดจากแหล่งกำเนิด (โดยทั่วไป คือ แรงดึง) ที่อยู่ไกลจากพื้นที่ที่พิจารณา

renewed consequent stream (รินูดฺ˘ คอนเซอ˘เควิ่นทฺ สตรีม˘) ดู: *resequent stream (รีเซอ˘เควิ่นทฺ สตรีม˘)*

reniform (รี˘เนอฟอรฺม) รูปคล้ายไต; หมายถึง โครงสร้างผลึกที่ผลึกแผ่กระจายคล้ายรัศมีออกภายในมวลทรงกลม รวมทั้งหมายถึง แร่ที่ทับถม ที่มีพื้นผิวมน รูปคล้ายรูปไต เปรียบเทียบ: *colloform (คอ˘เลอฟอรฺม); botryoidal (เบ๊าะทรี˘ออยเดิ้ล)*

Renninger effect (เร˘นิเง่อร อิเฟ็คทฺ) ดู: *double reflection (เด๊อะเบิ้ล ริเฟล็ค˘เฉิ่น)*

rensselaerite (เร็นเซอเลอ˘ไร้ท) แท้ลค (talc) ที่เป็นเส้นใยและอัดกันแน่น เกิดแบบการแทนที่ในไพร็อกซีน ซึ่งแข็งกว่าแท้ลค ขัดขึ้นเงาได้ดี และมักใช้ทำเป็นเครื่องประดับ

repeated twinning (ริพี˘เถิด ทวิ˘นิ่ง) การเกิดผลึกแฝดซ้ำที่เกี่ยวกับผลึกปกติมากกว่าสองผลึก อาจเป็นแฝดแบบวงรอบ (*cyclic twinning)* หรือการเกิดผลึกแฝดซ้ำสามรอบ หรือมากกว่าสามรอบ (*polysynthetic twinning – พอลีซินเธะถิค ทวิ˘นิ่ง*) ดู: *multiple twin (เมิล˘เทอะเพิ่ล ทวิน˘)*

Repettian (เรอเพท˘เฉิ่น) หินช่วงอายุในภาคตะวันตกของอเมริกาเหนือ: ไพลเออซีนตอนล่าง (บนโม้ฮเนี่ยน (Mohnian) ล่างเว็นทูเรี่ยน (Venturian))

replacement (ริเพลซ˘เมิ่นทฺ) (1) [หินแปร] การเปลี่ยนที่เกิดในแร่ หรือองค์ประกอบของแร่ หรือส่วนผสมของแร่ โดยการแพร่ขององค์ประกอบใหม่เข้าไปแทนที่องค์ประกอบเก่าที่แพร่ออกไป (2) [บรรพชีวินวิทยา] กระบวนการของการเกิดเฟาะเซิ่ล ที่เกี่ยวข้องกับการแทนที่โดยสารอนินทรีย์ สำหรับองค์ประกอบของสารอินทรีย์ที่มีอยู่เดิมของสิ่งมีชีวิต (3) [การลำดับชั้นหิน] การเคลื่อนที่ของทะเลอย่างค่อยเป็นค่อยไป ไม่ว่าจะเป็นการเคลื่อนเข้าหาแผ่นดิน หรือเคลื่อนออกห่างจากแผ่นดิน

replacement magnetite (ริเพลซ˘เมิ่นทฺ แม็ก˘เนอไท้ท) [เศรษฐธรณีวิทยา] ชนิดของแหล่งแร่ ที่มวลมีลักษณะเป็นพนังหรือเล็นส ของแร่แมงเกอนีส และ/หรือบรุไค้ท ที่เข้าแทนที่หินคารเบอเหนท และแค้ลค-สิเลอเขท การทับถมนี้เป็นแหล่งแร่เศรษฐกิจของแม็กเนอไซ้ท

replacement talc (ริเพลซ˘เมิ่นทฺ แท้ลคฺ) [เศรษฐธรณีวิทยา] ชนิดของแหล่งแร่แท้ลค ที่เกิดเป็นมวลเนื้อแน่นรูปเล็นส และแร่จำพวกแม็กนีเซี่ยม สิเลอเขทสอื่นๆ ที่เข้าไปแทนที่โดเลอสโตน

replat (ริแพล้ท˘) (1) ศัพท์ฝรั่งเศสสำหรับ พื้นผิวในแนวนอน (เช่น ตะพัก ไหล่เขา ไหล่ทวีป) กว้างกว่า เหล็ดจ (ledge) เกิดตามแนวลาดชันของหุบเขารูปตัว U (2) ศัพท์ฝรั่งเศสสำหรับแผ่นดินค่อนข้างราบที่ยื่นตัดขวางความลาดชัน

replenishment (ริเพล˘นิ่ฉเมิ่นทฺ) (1) [ชายฝั่ง] ชายหาดหมดสภาพไปแล้ว และถูกทำให้กลับคืนสภาพชายหาดอีกครั้ง โดยการถมทราย โดยทั่วไปมักหมายถึง การปรับคืนสภาพครั้งแรก (2) [น้ำบาดาล] ดู: *recharge (รีช้าจฺ)*

repose imprint (ริโพ้สฺ˘ อิม˘พริ้นทฺ) ร่องรอยในหินตะกอน (sole mark - โซล ม้ารค) ที่เกิดจากสัตว์ที่เคลื่อนที่อยู่บนพื้นผิวตะกอน หรือมุดลงในตะกอนด้านล่าง

repose period (ริโพ้ส´ พิ´เหรียด) ช่วงของไอกำมะถัน (solfataric stage - โซลเฟอทา´หริค สเตจ´ - กระบวนการภูเขาไฟที่เกิดล่าช้า หรือตามมาภายหลัง แสดงลักษณะเด่นคือ การปล่อยแก๊สกำมะถันจากปล่อง) หรือไอน้ำและแก๊ส (fumarol -ฟิว´เมอโรล - ช่วงปลายของกิจกรรมของภูเขาไฟซึ่งลักษณะเด่น คือ การปล่อยแก๊สและไอน้ำจากปล่อง) ที่เกิดระหว่างการปะทุของภูเขาไฟ

representative fraction (เระพริเซ็น´เทอถีฟ แฟร็ค´เฉิ่น) มาตราส่วนของแผนที่ ที่แสดงในรูปของเลขเศษส่วนที่เกี่ยวข้องกับระยะทางเชิงเส้นบนแผนที่ ไปยังระยะทางจริงบนพื้นโลก วัดในหน่วยเดียวกัน (เซนติเมตร นิ้ว หรือฟุท) เช่น 1/50,000 หมายถึง หนึ่งหน่วยบนแผนที่แทน 50,000 หน่วยเทียบเท่ากับพื้นดิน คำย่อ: RF (อารเอฟ) คำพ้อง: *natural scale (แนะ´เชอเริ่ล สเกล´)*

reproduction (รีเพรอเดิ๊ค´เฉิ่น) ดู: *synthetic stone (ซินเธะ´ถิค สโตน´); reconstructed stone (รีเคินสเตริ๊ค´เถิด สโตน´)*

reputation (เระพิวเท´เฉิ่น) คำพ้องของ *surface creep (เซอร์´ เฝิซ ครี๊พ)*

reptile (เร็พ´ไทล) สัตว์ที่มีกระดูกสันหลังจำพวกสัตว์เลื้อยคลาน; สัตว์เลือดเย็น ที่หายใจด้วยปอดในทุกขั้นตอนของวิวัฒนาการ ปรากฏตั้งแต่เพ็นเซิลเวเนี่ยน ถึงโฮเลอซีน

resaca (เรอแซ´เค่อ) ศัพท์ ที่ใช้ในภาคตะวันตกเฉียงใต้ของสหรัฐอเมริกา สำหรับทะเลสาบยาว แคบ และคดเคี้ยวที่เกิดอยู่บนพื้นธารน้ำเดิม; ชุดของแบนโค้ส (bancos - กุด หรือ ลำน้ำที่ปลายด้วน) ที่เชื่อมต่อกัน รวมถึง ร่องน้ำแห้ง หรือที่ลุ่มน้ำเดิมของธารน้ำ ที่อยู่ในเรอแซเค่อ รากศัพท์: ภาษาอเมริกัน-สเปน “resacar”, “to redraw – วาดใหม่ หรือเขียนใหม่”

resection (รีเซ็ค´เฉิ่น) (1) วิธีการรังวัดสำรวจ สำหรับหาตำแหน่งแนวนอนของจุด ด้วยการลากเส้นเชื่อมไปยังจุดที่ทราบตำแหน่งสองจุด หรือมากกว่าสองจุด นั่นคือ เป็นวิธีการหาตำแหน่งที่ไม่ทราบโดยใช้สามจุด (three-point problem - ธรี-พ้อยนท พรอเบลิ้ม) เปรียบเทียบ: *intersection (อิน´เทอ์รเซ็คเฉิ่น)* (2) วิธีการกำหนดตำแหน่งบนโต๊ะระนาบรังวัดสำรวจ (plane-table) โดยกำหนดทิศทางตามแนวเล็งไปข้างหน้า (foresight) ที่ลากไว้ก่อน และลากเส้นหนึ่ง หรือมากกว่าหนึ่งผ่านแนวเล็งไปข้างหน้าจากสถานีที่ตั้งไว้ก่อนหน้า

resedimentation (รีเซะเดอเมินเท´เฉิ่น) (1) การทับถมของตะกอนที่มาจากหินตะกอน; การทับถมใหม่ ของตะกอนจากหินตะกอน (2) การทับถมของตะกอนในโพรง หรือช่องว่างภายหลังจากมีการทับถมไปแล้ว เช่น การทับถมของโคลนคารเบอเหนทและทรายแป้ง โดยการกัดเซาะหรือการละลายของหินปูน (3) กระบวนการทั่วไปของการเคลื่อนที่ของตะกอนใต้น้ำตามความลาดชัน ภายใต้อิทธิพลของแรงโน้มถ่วง เช่น การทับถมจากกระแสน้ำขุ่น

resedimented rock (รีเซะ´เดอเมนเถิด ร็อค) (1) หิน ที่ประกอบด้วยตะกอนของหินตะกอนที่ถูกกัดเซาะ และเคลื่อนย้ายไปทับถมในแหล่งใหม่ (2) การทับของกระแสน้ำขุ่น เช่น ฟลี้ฌ (flysch) หรือการทับถมคล้ายแกรแวะเค่อ ที่แสดงการเฉียงระดับของชั้นหิน และการสลับของเฌลในลำดับชั้นหินที่หนา

resequent (รี´ซีเควิ่นท) (1) [ธรณีสัณฐานวิทยา] หมายถึง ลักษณะทางธรณีสัณฐาน หรือภูมิประเทศที่คล้ายคลึงหรือสอดคล้องกับลักษณะโครงสร้าง ที่วิวัฒน์ขึ้นภายหลัง โดยเฉพาะ บล็อคเม้านเทิ่นที่มีลักษณะคล้ายกับรูปแบบเดิมที่เอียง หรือ ฮอรสท (horst) แต่รูปทรงเปลี่ยนไปเนื่องจากผลของการกัดเซาะ ผุพัง และยกสูงขึ้น หรือของแม่น้ำที่ไหลไปในทิศทางเดียวกันกับทางระบายน้ำที่เกิดขึ้นแรกเริ่ม ตรงกันข้ามกับ *obsequent (อ๊อบ´ซีเควิ่นท) [ธรณีสัณฐานวิทยา]* เปรียบเทียบ: *consequent (คอน´เซอเควิ่นท) [ธรณีสัณฐานวิทยา]; subsequent (เสิบ´ซีเควิ่นท) [ธรณีสัณฐานวิทยา]* (2) [ธารน้ำ] คำคุณศัพท์ หมายถึง ธารน้ำ หุบเขา หรือระบบระบายน้ำ ที่มีเส้นทาง หรือทิศทางตามรูปแบบที่เกิดก่อนหน้า แต่อยู่บนพื้นผิวที่ใหม่กว่า และต่ำกว่า เช่น ในพื้นที่ที่มีโฟลดที่ผ่านการกัดเซาะมายาวนาน รากศัพท์: re + consequent คำพ้อง: *reconsequent (รีคอน´เซอเควิ่นท)* คำนาม ดู: *resequent stream (รี´ซีเควิ่นท สตรีม´)*

resequent fault-line scarp (รี´ซีเควิ่นท ฟ้อลท-ไลน สค้ารฺพ) หน้าผาจากระนาบฟ้อลท ที่ระนาบฟ้อลทมีทิศทางเดียวกับระนาบที่เกิดขึ้นในครั้งแรก หรือหินในซีกที่เลื่อนลง มีภูมิประเทศที่ต่ำกว่าหินในซีกที่เลื่อนขึ้น เปรียบเทียบ: *obsequent fault-line scarp (อ๊อบ´ซีเควิ่นส ฟ้อลท-ไลน สค้ารฺพ)*

resequent stream (รี´ซีเควิ่นท สตรีม´) ธารน้ำ ที่ไหลลงมาตามความลาดเอียงของชั้นหินที่เกิดในทิศทางเดียวกับการไหลตั้งแต่แรกเริ่ม แต่อยู่ในระดับที่ต่ำกว่าความลาดชันแรกเริ่ม และโดยทั่วไปเป็นธารน้ำสาขา เช่น ธารน้ำที่ไหลลงตามทางลาดด้านหลังของเควสเต้อ (cuesta) คำพ้อง: *resequent (รีซีเควิ่นท) [ธารน้ำ]; renewed consequent stream (รินูด คอน´เซอเควิ่นท สตรีม´)*

reserve (ริเสิรฺฟ´) ปริมาณสำรอง; ส่วนหนึ่งของแหล่งแร่ ที่อาจเป็นแหล่งแร่เศรษฐกิจ และสามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้ตามกฎหมาย หรือผลิตได้ตามเวลาที่ระบุ

reserve base (ริเสิรฺฟ′ เบส) ปริมาณสำรองพื้นฐาน; ส่วนหนึ่งของทรัพยากรที่ระบุตรงตามเกณฑ์ทางกายภาพและทางเคมีขั้นต่ำเกี่ยวกับ การทำเหมืองและการผลิต รวมถึง คุณภาพ เกรด ความหนา และความลึก ซึ่งเป็นการกำหนดแหล่งทรัพยากรที่ประกอบด้วยการวัดขนาด (measured) และ สิ่งบ่งชี้ (indicated) ที่มีความคุ้มค่าทางการผลิตและกึ่งคุ้มค่า ซึ่งอาจรวมถึงส่วนอื่นๆ ของทรัพยากรซึ่งมีเหตุผลประกอบศักยภาพว่า มีความคุ้มค่าทางเศรษฐกิจ ภายในระยะเวลาที่วางแผนไว้ โดยใช้เทคโนโลยีที่มีอยู่และในสภาวะเศรษฐกิจปัจจุบัน รวมถึงทรัพยากรที่เหมาะสมทางเศรษฐกิจในปัจจุบัน (แหล่งแร่สำรอง) เกือบเป็นแหล่งแร่เศรษฐกิจ (marginal reserves) และบางส่วนในปัจจุบันยังไม่คุ้มค่า (subeconomic resources)

reserves (ริเสิรฺฟสฺ′) ปริมาณสำรอง; (1) การประเมินภายในขอบเขตความแม่นยำที่ระบุไว้ ของแหล่งแร่ที่มีค่าใดๆ ที่สามารถระบุได้ และอาจผลิตได้ภายใต้ภาวะเศรษฐกิจปัจจุบัน และด้วยเทคโนโลยีปัจจุบัน (2) ส่วนปริมาณสำรองพื้นฐาน (reverve base) ที่สามารถผลิตได้ในเวลาที่ระบุ แหล่งแร่สำรองไม่จำเป็นต้องระบุว่าอุปกรณ์การผลิตมีอยู่และใช้การได้ แหล่งแร่สำรองรวมเฉพาะแร่ที่สามารถผลิตได้ ดังนั้น คำว่า แร่สำรองที่ขุดได้ และแร่สำรองที่เอากลับมาได้จึงซ้ำซาก และไม่ใช่ส่วนของระบบของการจำแนกแร่ (3) แหล่งทรัพยากรของหินหรือแร่ หรือหินกักเก็บน้ำมัน/แก๊ส ซึ่งแร่หรือน้ำมัน/แก๊สสามารถสกัดออกมาได้โดยมีกำไรด้วยเทคโนโลยีและสภาวะเศรษฐกิจในปัจจุบัน ความคิดนี้สามารถใช้ได้ทั่วโลก หรือในภูมิภาค หรือในพื้นที่ หรือสามารถใช้วัดระยะเวลาในการผลิตที่เหลืออยู่ของเหมือง หรือแหล่งน้ำมัน ดู: *resources (รี′ซอรฺเซส)* คำพ้อง: *mineral reserves (มิ′เนอเริ่ล ริเสิรฺฟสฺ′)*

reservoir (เระ′เซอวอรฺ) (1) [น้ำบาดาล] ดู: *groundwater reservoir (กราวนฺดฺวอ′เท่อรฺ เระ′เซอวอรฺ)* (2) [เพอโทรเลี่ยม] ในธรณีวิทยาเพอโทรเลี่ยม หมายถึงหินที่มีรูพรุน และยอมให้ของไหลซึมผ่านไปได้และมีน้ำมันหรือแก๊ส ซึ่งหินที่มีสมบัติดังกล่าว ได้แก่ หินทราย หินปูน และโดเลอไม้ท (3) [น้ำ] แหล่งกักเก็บน้ำตามธรรมชาติหรือทำเทียม เช่น ทะเลสาบ บ่อ บึง หรือชั้นหิน/ดินอุ้มน้ำ ที่ซึ่งสามารถนำน้ำออกมาใช้เพื่อการชลประทาน ประปา หรือการควบคุมภาวะน้ำท่วมได้

reservoir compartment (เระ′เซอวอรฺ เคิมพารฺท′เมิ่นทฺ) การแบ่งย่อยของแหล่งกับเก็บแก๊ส และน้ำมัน ที่ประกอบด้วยขนาด รูพรุนที่ต่างกัน นั่นคือ ความเร็วของการไหลออกของน้ำมันและแก๊สแตกต่างกัน

reservoir energy (เระ′เซอวอรฺ เอน′เนอรจี้) พลังงาน หรือการขับเคลื่อน ภายในแหล่งกักเก็บเพอโทรเลี่ยม ดู: *dissolved-gas drive (ดิซ้อลฟทฺ′-แก๊ส ไดรฺ๊ฟ); gas-cap drive (แก๊ส-แค็พ ไดรฺ๊ฟ); water drive (วอ′เท่อรฺ ไดรฺ๊ฟ)*

reservoir gas-oil ratio (เระ′เซอวอรฺ แก๊ส-ออยลฺ เร′โฌ) จำนวนเป็นลูกบากศก์ฟุทของแก๊สต่อแบเริ่ลของน้ำมันในแหล่งกักเก็บ ดู: *gas-oil ratio (แก๊ส-ออยลฺ เร′โฌ)*

residence time (เระ′เซอเดิ้นซ ไทม) (1) [ธรณีวิทยา] ระยะเวลาเฉลี่ยของสสาร ที่ใช้ภายในระบบของโลก เวลาที่อาศัยอยู่ มีสัดส่วนผกผันกับอัตราการเคลื่อนที่ภายในระบบ และสัดส่วนโดยตรงกับขนาดของระบบ (2) [ทะเลสาบ] ระยะเวลา ในการเติมน้ำในทะเลสาบ โดยการไหลเข้าของธารน้ำ การไหลซึมจากน้ำบาดาล หรือจากน้ำฝน ซึ่งสามารถคำนวณได้โดยการหาร หรือลบปริมาตรน้ำในทะเลสาบ ด้วยการไหลของน้ำออกจากทะเลสาบ

residual (ริซิ′เจอเวิ่ล) (1) [ผลึกศาสตร์] ดู: *R-factor (อาร-แฟ็ค′เท่อรฺ)* (2) [ธรณีสัณฐานวิทยา] คำคุณศัพท์ หมายถึง ลักษณะภูมิประเทศ หรือธรณีสัณฐาน เช่น หิน เนินเขา หรือที่ราบสูงซึ่งแสดงถึงส่วนเล็กๆ หรือร่องรอยของมวลหรือพื้นที่ขนาดใหญ่ และยังคงเหลืออยู่เหนือพื้นผิวโดยรอบที่ลดลงโดยการกัดเซาะ เปรียบเทียบ: *relict (เระ′หลิคทฺ) [ธรณีสัณฐานวิทยา]* คำนาม ดู: *erosion remnant (อิโร′เฌิ่น แรม′เนิ่นท)* (3) [ธรณีฟิสิคส] คำนาม ในธรณีฟิสิคส์ หมายถึง สิ่งที่เหลืออยู่หลังจากที่มีการหักค่าที่เกิดจากผลของภูมิภาคออกไป; เขตข้อมูลที่มีการลบผลกระทบภาพรวมของระดับใหญ่ (ภูมิภาค) ออกไป เพื่อเน้นความผิดปกติในระดับเล็ก (ท้องถิ่น) เปรียบเทียบ: *regional (รี′เจอเนิ่ล)* (4) [แหล่งสินแร่] คำคุณศัพท์ หมายถึง การทับถมของแร่ โดยความเข้มข้นเชิงกลศาสตร์ เช่น การทับถมของแร่บนผิวดิน จากการผุพังของหินโดยกรรมวิธีทางกายภาพ (placer – เพ<u>ล</u>′เซ่อร) หรือโดยการแปรเปลี่ยนทางเคมี ในเขตการผุพังของหิน เช่น เคเออเลอไน้ท จากการผุพังของเฟลสปาร หรือบ๊อกไซ้ท หลังจากไซเออไน้ท (5) [การผุพัง] คำคุณศัพท์ เกี่ยวกับ หรือประกอบด้วยเระเสอะดู้ (*residue)* โดยเฉพาะ หมายถึง วัตถุที่เหลืออยู่หลังจากการผุพังของหินที่ยังคงอยู่กับที่ ไม่เคลื่อนที่ออกไป เช่น การทับถมของหินผุที่อยู่กับที่ (*residual deposit – ริซิ′เจอเวิ่ล หรือ ริซิ′จ๊วล ดิพอ′เสิท)* คำพ้อง: *eluvial (อีลู′เวี่ยล)* ตรงข้าม: *alluvial*

residual acidity (ริซิ´จ้วล เออะซิ´เดอที่) ความเป็นกรดของดินที่ถูกทำให้เป็นกลางโดยปูนขาว หรือสารละลายเกลือ เพื่อเพิ่มค่า pH ตามที่กำหนด (โดยปกติกำหนดที่ 7.0 หรือ 8.0) แต่ไม่สามารถแทนที่ด้วยสารละลายเกลือ คำนวณได้โดยการลบความเป็นกรดของเกลือซึ่งแทนที่ความเป็นกรดทั้งหมด ดู: *salt replaceable acidity (ซ้อลทฺ ริเพล´เซอะเบิ้ล เออะซิ´เดอที่); total acidity (โท´เทิ่ล เออะซิ´เดอที่)*

residual and karst-fill nonsulfide zinc deposit (ริซิ´จ้วล แอนดฺ ค้ารฺสทฺ-ฟิล น็อนเซิลไฟด ซิ้งคฺ ดิพอ´เสิท) แหล่งแร่สังกะสีที่เกิดจากการกัดเซาะและพัดพาเชิงกล และมีการทับถมเฉพาะสังกะสีอ็อกไซด และแร่สิเลอเขท ซึ่งเป็นความเข้มข้นของส่วนที่เหลือทั้งหมด และภูมิลักษณ์ค้ารสท (karst) ที่มีแร่อยู่เต็ม

residual anticline (ริซิ´จ้วล แอน´ทิไคลน) ในการปูดหรือไหลของเกลือ ที่เป็นโครงสร้างค่อนข้างสูงคล้ายโดม ซึ่งเกิดจากผลของการทรุดลงของขอบของชินไคลน คำพ้อง: *residual dome (ริซิ´จ้วล โดม)*

residual arkose (ริซิ´จ้วล อาร´โคส) อาร์โค้ส ที่เกิดอยู่กับที่โดยการผุสลายของแกรเหนิท; อาร์โค้ส ที่ไม่เคลื่อนที่ ซึ่งเป็นการผุอยู่กับที่ของแกรเหนิท นั่นคือ ปิดทับแกรเหนิท และเรียกว่าอาร์โค้สอยู่กับที่ (sedentary arkose - เซะเด็นเทรี่ อาร์โคส) ดู: *grus (กรูส)*

residual boulder (ริซิ´จ้วล โบล´เด้อร) ดู: *boulder of weathering (โบล´เด้อร เอ๊ิฟ เวะ´เธอริ่ง)*

residual clay (ริซิ´จ้วล เคล) ดินเคลที่เกิดอยู่กับที่ โดยการผุพังทางเคมีของเฟลสปาร หรือแร่ประกอบหิน หรือจากการเคลื่อนออกไปของแร่ที่ไม่ใช่แร่เคล หรือโดยการละลายของหินที่มีแร่เคล (เช่น หินปูนที่มีแร่เคล); ดินหรือผลผลิตของกระบวนการเกิดดิน เปรียบเทียบ: *secondary clay (เซะ´เคินเดรี่ เคล)* คำพ้อง: *primary clay (ไพร´เมรี่ เคล)*

residual community (ริซิ´จ้วล เคอะมิว´เนอที่) ดู: *winnowed community (วิ´โน่ดฺ เคอะมิว´เนอที่)*

residual compaction (ริซิ´จ้วล เคิมแพ็ค´เฉิ่น) ความแตกต่างระหว่างการบดอัด ที่จะเกิดขึ้นในช่วงท้ายสุดสำหรับการเพิ่มขึ้นของความเค้น และที่ซึ่งเกิดในช่วงเวลาที่กำหนด

residual deposit (ริซิ´จ้วล ดิพอ´เสิท) (1) สิ่งที่เหลือจากการผุพังอยู่กับที่ (2) แหล่งแร่ ที่เกิดในดินเคล โดยการเปลี่ยนแปลงขององค์ประกอบของโลหะ (เช่น แมงเกอนีส เหล็ก ตะกั่ว หรือสังกะสี) เป็นอ็อกไซดโดยการผุพังใกล้กับผิวโลก

residual dome (ริซิ´จ้วล โดม) ดู: *residual anticline (ริซิ´จ้วล แอน´ทิไคลน)*

residual error (ริซิ´จ้วล เออ´เรอร) ความแตกต่างระหว่างค่าที่วัดได้ของปริมาณในชุดของการสังเกต (ได้แก้ไขแล้วสำหรับข้อผิดพลาดที่ทราบค่า) และค่าที่คำนวณได้ของปริมาณที่ได้รับหลังจากการปรับแก้ของชุดข้อมูลในทางปฏิบัติ จะเป็นข้อผิดพลาดที่เกิดจากการคำนวณ

residual gravity (ริซิ´จ้วล แกร´เวอที่) องค์ประกอบของความยาวคลื่นสั้น และปานกลางของบุเกร เกรเวอที่ (Bouguer gravity) หรือ free-air gravity เนื่องจากความหนาแน่นของเปลือกโลกที่แตกต่างกัน ภายในค่าความหนาแน่นของหินฐานสูงและความหนาแน่นต่ำของหินตะกอน ความผิดของ residual gravity field เป็นความผิดปกติหลักของการสำรวจ ดู: *residualizing (ริซิ´จ้วลไล´ซิ่ง)*

residualizing (ริซิ´จ้วลไล´ซิ่ง) ในธรณีฟิสิคส์ประยุกต์ หมายถึงการแยกเส้นโค้ง หรือพื้นผิวออกเป็นส่วนที่เป็นองค์ประกอบในภาพกว้าง (“ภูมิภาค”) และส่วนประกอบภายในท้องถิ่น (“ส่วนที่หลงเหลือ”) เป็นความพยายามที่จะแยกแยะออกจากข้อมูลทั้งหมด (total filed) สำหรับความผิดปกติที่เกิดจากโครงสร้างท้องถิ่น นั่นคือ หาความผิดปกติท้องถิ่นโดยการ ลบจากภูมิภาค ดู: *grid residual (กริด ริซิ´จ้วล)*

residual kame (ริซิ´จ้วล เคม) สัน หรือเนินทรายหรือกรวดที่เกิดจากการโผล่ของวัตถุที่ธารน้ำแข็งและธารน้ำพัดพามาทับถมโดยธารน้ำแข็งและธารน้ำ ซึ่งวัตถุนั้นเคยทับถมในทะเลสาบธารน้ำแข็ง หรือบริเวณด้านข้างของเนินเขา หรือทิล คำพ้อง: *pseudokame (ซูโดเคม´)*

residual liquor (ริซิ´จ้วล ลิ´เค่อรฺ) ดู: *residual liquid (ริซิ´จ้วล ลิ´เควิด)*

residual magma (ริซิ´จ้วล แม็ก´เม่อ) ดู: *residual liquid*

residual map (ริซิ´จ้วล แม็พ) แผนที่การลำดับชั้นหิน ที่แสดงการเปลี่ยนแปลงขนาดเล็ก (เช่น ลักษณะเฉพาะท้องถิ่นในสภาพแวดล้อมของหินตะกอน) ของหน่วยลำดับชั้นหินหนึ่งๆ มีการนำไปซ้อนทับบนชั้นหินที่รองรับด้านล่างอย่างเป็นระบบของแผนที่ขนาดภูมิภาค/ขนาดใหญ่ (*trend map*)

residual oil (ริซิ´จ้วล ออยล) น้ำมัน ที่เหลืออยู่ในแหล่งกักเก็บหลังจากที่มีการสูบ หรือไหลออกจนหมด หรือใกล้หมดลง

R

residual soil (ริซิ´จ้วล ซอยล) ดิน ที่เกิดจากการผุพังอยู่กับที่; ดินที่ผุพังจากวัตถุต้นกำเนิด หรือวางตัวบนต้นกำเนิดและในตำแหน่งเดียวกัน

residual strength (ริซิ´จ้วล สเตรง̲ธ´) ค่าความแตกต่างมากสุดของความเค้น ที่วัตถุยังคงรูป โดยไม่เกิดการเสียรูปถาวร หรือการวิบัติ (*ultimate strength)* ที่เกิดตามพื้นผิวดิน หรือความไม่ต่อเนื่องของหิน โดยทั่วไปจะมีความเครียดสูง หรือการเคลื่อนที่ขนาดใหญ่ สำหรับดินหรือหินที่ไม่ถูกเฉือน เป็นตำแหน่งของการลดลงของความแข็งแรง ที่มักเกิดกับการเพิ่มขึ้นของการเคลื่อนที่จนกระทั่งถึงจุดค่าความเค้นที่เหลืออยู่

residual stress (ริซิ´จ้วล สเตรส) ดู: *residual strength (ริซิ´จ้วล สเตรง̲ธ´)*

residual swelling (ริซิ´จ้วล สเว´ลิ่ง) ความแตกต่างระหว่างระดับก่อนการเป็นน้ำแข็ง (prefreezing) ของพื้นดิน และระดับที่มีการตกตะกอนหลังจากน้ำแข็งในพื้นดินถูกละลายอย่างสมบูรณ์

residual valley (ริซิ´จ้วล แว´ลี่) ร่องระหว่างเทือกเขาที่ยกตัวขึ้น เช่น ในเบเซิ่น แอนด เร้นจ พรอเวิ่นซ (Basin and Range Province) ในบริเวณภาคตะวันตกของสหรัฐอเมริกา

residue (เระ´เสอะดู่ หรือเระ´เสอะดิว) การทับถมของเศษหินที่เกิดจากการผุพัง และยังคงอยู่กับที่ หลังจากส่วนอื่นๆ ถูกละลายไปหมด โดยปกติจะเกิดชั้นบางปิดทับชั้นที่ไม่ผุ หรือทำให้หินเปลี่ยนไปบางส่วน ดู: *chemical residue (เค´มิเคิ่ล เระ´เสอะดู่); physical residue (ฟิ´สิเคิ่ล เระ´เสอะดู่)* คำพ้อง: *residuum (ริซิ´เจอเวิ่ม) [การผุพัง]; residual deposit (ริซิ´จ้วล ดิพอ´เสิส); eluvium (อีลู´เวี่ยม) [การผุพัง]*

residuo-aqueous sand (ริซิ´จ้วล-เอ´เค̲วี̲ยส แซนด) ทราย ที่มีน้ำล้อมรอบเม็ดทราย และต่อมาเกิดการผุสลาย เปรียบเทียบ: *aqueo-residual sand (เอ´ค̲วี̲เอ่อ-ริซิ´จ้วล แซนด)*

residuum (ริซิ´เจอเวิ่ม) (1) เนื้อพื้น ที่ไม่มีโครงสร้างขนาดจิ๋วประกอบด้วยอนุภาคขนาด 1 ถึง 2 ไมโครเมตร มีลักษณะทึบและมีสีเข้ม เหมือนกับซากพืชในถ่านหินเม็ดละเอียด (fine *micrinit)* ดู: *desmite (เดสไม้ท); residuite (ริซิเจอไว้ท)* (2) [การผุพัง] ดู: *residue (เระ´เสอะดู่)*

resilience (ริซิเลี่ยนซ) ความสามารถของวัตถุ ที่จะเก็บพลังงานของความเครียดยืดหยุ่น วัดในรูปของพลังงานต่อหน่วยปริมาตร

resin (เร´เซิ่น) ยางไม้; สารที่มีหลากหลายความแข็ง เปราะ โปร่งแสง หรือโปร่งใส โดยเฉพาะ สารที่เกิดจากน้ำยางที่แข็งตัวที่ไหลออกจากต้นไม้ เช่น สน หรือต้นยาง) มักมีสีเหลืองอมน้ำตาล และมีลักษณะเป็นเงา; ละลายได้ในอีเธ่อรและตัวทำละลายอินทรีย์อื่นๆ แต่ไม่ละลายน้ำ และไวไฟ และเป็นตัวแทนของส่วนผสมที่ซับซ้อนของเทอรพีนีส (terpenes) เระเซิ่น แอลเคอฮอลส (resin alcohols) และเรเซิ่น แอสิดส (resin acids) และเอสเท่อรส (esters) ดู: *amber (แอม´เบ้อร); fossil resin (เฟาะ´เซิ่ล เร´เซิ่น); mineral resin (มิเนอเริ่ล เร´เซิ่น)* คำพ้อง: *natural resin (แนะ´เชอเริ่ล เร´เซิ่น)*

resin canal (เร´เซิ่น เคอะแนล´) ดู: *resin duct (เร´เซิ่น เดิคท)*

resinite (เระเซอไน้ท) แมะเซอแรล (maceral) ของถ่านหินภายในกลุ่มลิพเทอไน้ท (liptinite) ประกอบด้วยองค์ประกอบของยางไม้ มักมีรูปทรงรี หรือรูปทรงจากการหมุน ที่เป็นการแทรก หรือท่อเล็กๆ ของยางไม้ (resin rodlets) เปรียบเทียบ: *alginite (แอล´เจอไน้ท); cutinite (คิว´เทอไน้ท); sporinite (สปอ´เรอไน้ท)*

resin jack (เรเซิ่น แจ๊ค) ดู: *rosin jack (โร´เซิ่น แจ๊ค)*

resinoid (เร´เซอนอยด) ศัพท์กลุ่มสำหรับ แมะเซอแรลส (macerals) ในชุดของเระเซอไน้ท (resinite series)

resin opal (เรเซิ่น โอ´เพิ่ล) โอเพิ่ล สีเหลือง หรือสีเหลืองน้ำผึ้งที่มีความวาวแบบยางไม้

resinous coal (เร´เซอเนิส โคล) ถ่านหิน ซึ่งมักเป็นถ่าน อายุน้อยซึ่งส่วนประกอบที่สำคัญคือวัตถุจำพวกยางไม้

resinous luster (เร´เซอเนิส เลิส´เต้อร) ความวาว บนระนาบแตกของแร่บางชนิด (เช่น โอเพิ่ล กำมะถัน อำพัน และสเฟเลอไร้ท) และหิน เช่น พิทชสโตน (pitchstone – แก้วภูเขาไฟปกติ มีสิลิเค่อสูงซึ่งประกายเหมือนยางสน)

resin rodlet (เร´เซิ่น ร้อด´เลิท) เฟาะเซิ่ลยางไม้ ที่อาจแยกจากถ่านหิน ซึ่งอาจเกิดจากการทับถมในท่อน้ำยาง โดยการหลั่งของน้ำยาง

resin tin (เร´เซิ่น ทิน) ดู: *rosin tin (โร´เซิ่น ทิน)*

resistance (ริซิส´เติ้นซ) ความต้านทานไฟฟ้า (R) คือ อัตราส่วนของแรงเคลื่อนไฟฟ้าที่คงที่ภายในวัตถุ (V) ต่อกระแสไฟฟ้าที่ไหลผ่าน (I) นั่นคือ R = V/I เปรียบเทียบ: *conductance (เคินเด็ค´เทิ่นส)*

resistates (ริ´ซิสเตทส) ตะกอน ที่ประกอบด้วยแร่ที่คงทนต่อการผุสลายทางเคมี ซึ่งส่วนใหญ่มักเป็นซิลิเคท รวมทั้งเซอรคอน (zircon) อิลเมอไน้ท (ilmenite) รูทิล (rutile) และแร่ที่พบได้ยากเช่น เคอสิเทอไรท (cassiterite) โมนาไซท (monazite) และทอง (gold) เปรียบเทียบ: *hydrolyzates (ไฮ̲ดรอ̲ไลเซอเททส);*

oxidates (อ็อก'เซอเดทสฺ); reduzates (ริดู๊'เสฺทส); evaporates (อิแวะ'เพอเหรทสฺ)

resistivity (ริซิสทิ'เวอที่) (1) ดู: *electrical resistivity (อิเล็ค'ทริเคิ่ล ริซิสทิ'เวอที่)* (2) ดู: *thermal resistivity (เธอร'เมิ่ล ริซิสทิ'เวอที่)*

resistivity factor (ริซิสทิ'เวอที่ แฟ็ค'เท่อรฺ) ดู: *formation factor (ฟอรเม'เฌิ่น แฟ็ค'เท่อรฺ)*

resistivity log (ริซิสทิ'เวอที่ ล้อก) บันทึกหลุมเจาะที่ประกอบด้วยเส้นแกร๊ฟแสดงค่าความต้านทานไฟฟ้าจำเพาะหนึ่ง หรือมากกว่าหนึ่งเส้น ที่อาจจะเป็นนอรเมิ่ล ล้อก (normal log - การสำรวจวัดสภาพการต้านทานไฟฟ้าจำเพาะในหลุมเจาะที่มีระยะห่างของขั้วอิเล็คโถรด 2 นิ้ว) และเทอเริ่ล ล้อก (lateral log - การสำรวจวัดสภาพการต้านทานไฟฟ้าจำเพาะในหลุมเจาะที่มีระยะห่างของขั้วอิเล็คโถรดที่วัดส่วนนอกของเขตการแทรกของน้ำโคลน) หรือ โฟเคิสด-เคอเริ่นท ล้อก (*focused-current log*) รวมทั้งอาจมีการสำรวจวัดศักยภาพไฟฟ้าตามธรรมชาติ (spontaneous-potential curve - สปอนเท'เนียส เพอเท็น'เฌิ่ล เคิ้รฟ) แสดงอยู่ด้วย มักใช้เป็นคำพ้องของ *electric log (อิเล็ค'ธริค ล้อก)*

resistivity method (ริซิสทิ'เวอที่ เมะ'เถิด) วิธีการสำรวจทางไฟฟ้าที่ปล่อยกระแสไฟฟ้าลงสู่พื้นดินโดยแท่งอิเล็คโถรดสองแท่งและอีกสองแท่งอิเล็คโถรดสำหรับวัดค่าความต่างศักย์ไฟฟ้า

resistivity profile (ริซิสทิ'เวอที่ โพรฺ'ไฟล) การสำรวจโดยใช้วิธีการวัดความต้านทานไฟฟ้าจำเพาะ ที่มีอิเล็คโถรดเคลื่อนไปตามแนวเส้นตรงที่ต้องการสำรวจเพื่อให้ได้รูปตัดขวางของการเปลี่ยนแปลงค่าความต้านทานไฟฟ้าจำเพาะตามแนวนอน

resistivity sounding (ริซิสทิ'เวอที่ ซาวนฺ'ดิ้ง) ดู: *electrical-resistivity sounding (อิเล็ค'ทริเคิ่ล ริซิสทิ'เวอที่ ซาวนฺ'ดิ้ง)*

resistivity-thickness product (ริซิสทิ'เวอที่-ธิคเนิส พรอเดิคท) ผลคูณของค่าความต้านทานไฟฟ้าจำเพาะ และความหนาของหน่วยลำดับชั้นดิน/หิน มีหน่วยเป็น โอม-ตารางเมตร

resolution (เระเซอลู'เฌิ่น) (1) [การรับรู้ระยะไกล] (ก) การวัดความสามารถของแต่ละองค์ประกอบ และของระบบการรับรู้ทางไกลเพื่อแยกรายละเอียด หรือกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจนมากขึ้น (ข) ขนาดเล็กที่สุดของลักษณะที่สามารถระบุ หรือตรวจพบได้ คำพ้อง: *resolving power (ริซ้อล'วิ่ง พาว'เอ้อรฺ); spatial resolution (สเป'เฌิ่ล เระเซอลู'เฌิ่น)* (ค) การวัดความถูกต้อง แม่นยำ หรือรายละเอียดของการแสดงผล ที่แสดงเป็นจุดต่อนิ้ว พิกเซิ่ลต่อเส้น เส้นต่อมิเลอเมอเท่อร ฯลฯ (2) [ถ้ำวิทยา] การละลายของแร่ทุติยภูมิใดๆ ที่เกิดในถ้ำ (*speleothem - สปี'ลีเออเธ็ม*) ที่สัมผัสกับน้ำที่ไม่อิ่มตัว โดยทั่วไปมักเกิดในช่วงน้ำท่วม บางครั้งเรียกว่า "redissolving – ริดิซ้อล'ฟิ่ง"

resolving power (ริซ้อลฟิ่ง พาว'เอ้อรฺ) ดู: *resolution (เระเซอลู'เฌิ่น) [การรับรู้ระยะไกล]*

resonance (เระ'เซอเนิ้นซฺ) การสูงขึ้นของแอมเพลอถูด ในวัตถุที่มีการสั่น เมื่อความถี่ของแรงที่ใส่เข้าไปทำให้เกิดการสั่นเข้าใกล้ความถี่ธรรมชาติของวัตถุ เปรียบเทียบ: *nuclear resonance (นู'เคลียร เระ'เซอเนิ่นซฺ); electron spin resonance (อิเล็ค'ทรอน สปิน' เระ'เซอเนิ่นซฺ)*

resonant frequency (เระ'เซอเนิ่นทฺ ฟรี'เควินซี่) ความถี่ที่มีการตอบสนองสูงสุดของวัตถุที่มีการสั่น

resorbed reef (รีซอรฺบดฺ' รี๊ฟ) ปะการัง ที่มีลักษณะเว้า และเกิดเป็นหย่อมๆ กระจายตัวใกล้กับมวลปะการังขนาดใหญ่ ซึ่งมักโผล่ ออกจากฐานปะการังขนาดใหญ่ที่จมอยู่ใต้น้ำ และบ่งชี้ถึงการเติบโตที่จำกัด หรือการสลายตัวของมวลปะการังขนาดใหญ่

resorption (รีซ้อรฺพ'เฌิ่น) การกระทำ หรือกระบวนการของการดูดซับที่เกิดขึ้นใหม่อีกครั้ง (reabsorption) หรือการยึดติดระหว่างผิวของวัตถุที่เกิดขึ้นใหม่อีกครั้ง (readsorption) โดยเฉพาะการหลอมเหลวบางส่วน หรือทั้งหมด ซึ่งเกิดโดยแม็กเม่อ และเกิดในแม็กเม่อ ของผลึกหรือแร่ที่เกิดก่อนหน้า ซึ่งแม็กเม่อไม่อยู่ในสภาวะสมดุล หรือเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงของอุณหภูมิ ความดัน (ความลึก) หรือองค์ประกอบทางเคมี ที่พ้นสภาวะสมดุล

resorption rim (รีซอรฺพเฌิ่น ริม) ขอบการสึกกร่อน ที่แสดงการดูดซับ (resorption - รีซอรฺพ'เฌิ่น) บางส่วน และการเกิดผลึกใหม่บางส่วน โดยแม็กเม่อหลอมเหลวที่แร่ตกผลึกก่อนหน้า

resource base (รี'ซอรฺซ เบส) ปริมาณทั้งหมดของโลหะ หรือแร่เฉพาะใดๆ ที่อยู่ในเปลือกโลกในพื้นที่ที่กำหนด

resources (รี'ซอรเซส) (1) ความเข้มข้นอย่างเพียงพอของวัตถุที่เป็นของแข็ง ของเหลว หรือแก๊ส ที่เกิดตามธรรมชาติ หรืออยู่ในเปลือกโลกในรูปแบบและปริมาณที่สามารถนำออกมากใช้ได้ทางเศรษฐกิจ หรือมีศักยภาพที่เป็นไปได้ (2) ปริมาณสำรอง (*reserves*) รวมทั้งแหล่งแร่อื่นๆ ที่อาจมีความเป็นไปได้ ไม่ว่าจะทราบศักยภาพของแหล่งสินแร่เหล่านั้นแล้ว แต่ยังไม่คุ้มค่า หรือยังไม่ทราบแน่นอน แต่อาจอนุมานได้ว่ายังคงมีอยู่ แต่ยังไม่ได้ถูกค้นพบ ดู: *hypothetical resources (ไฮ'พอเธะทิ'เคิ่ล รี'ซอรเซส); speculative resources (สเป็ะคิวเลอถีฟ รี'ซอรเซส)* คำพ้อง: *mineral resources (มิ'เนอเริ่ล รี'ซอรเซส)*

R

respiration (เรสเปอเร´เฌิ่น) กระบวนการที่สารอินทรีย์ถูกทำให้อ็อกเซอได้สด ซึ่งส่งผลให้มีการใช้อ็อกซิเจ้นที่ละลายในน้ำทะเล และใช้ทั้งคารเบิ้นไดอ็อกไซด และสารอนินทรีย์เป็นอาหาร และปล่อยออกสู่ทะเล มักเป็นผลของกระบวนการอ็อกเซอเดเฌิ่นในแพลงเทิ่น ของแบคทิเรียทางทะเล ตรงกันข้ามกับการสังเคราะห์แสงของพืช (photosynthesis) หรือการยึดติดคารเบิ้น (carbon fixation) ด้วยแสงสังเคราะห์

rest-hardening (เรสทฺ-ฮาร´เดอนิ่ง) การเพิ่มความแข็งของดินเคล (ตามระยะเวลาที่เพิ่มขึ้น) ภายหลังจากการทับถม การขึ้นรูป หรือการปรับเปลี่ยนโดยการให้แรงเฉือน เป็นปรากฏการณ์ทางพันธะเคมีไฟฟ้า

restite (เรส´ไต้ท) มิกเมอไท้ท ในส่วนที่ไม่มีการเคลื่อนที่ หรือเคลื่อนที่น้อยสุด เปรียบเทียบ: *melanosome (เมอแล´เนอโซม); paleosome (เพ´ลิเออโซม)*

rest magma (เรสทฺ แม็ก´เม่อ) ดู: *residual liquid (ริซิ´เจอเวิ่ล ลิ´เควิด)*

restored cross section (ริสตอรด´ ครอ´อส เซ็ค´เฌิ่น) รูปตัดขวางที่นำผลของการเปลี่ยนลักษณะทั้งหมด มาปรับแก้ให้กลับคืนสู่สภาพของหินก่อนถูกเปลี่ยนลักษณะ

restraining bend (ริสเตร´นิ่ง เบ็นดฺ) การบิดโค้งของแนวระนาบฟ้อลท เมื่อมีการเลื่อนขาดจากกัน เป็นผลให้เกิดการหดตัวในบริเวณบิดโค้ง (หินในบริเวณพื้นที่ที่บิดโค้งถูกบีบอัด) คำพ้อง: *contractional bend (เคินแทร็ค´เฌอเนิ่ล เบ็นด); convergent bend (เคินเวอร´เจิ้นทฺ เบ็นดฺ)*

restraining overstep (ริสเตรนิ่ง โอเว่อรสเต็พ´) ดู: *contractional overstep (เคินแทร็ค´เฌอเนิ่ล โอเว่อรสเต็พ´)*

restricted basin (ริสตริ็ค´เถิด เบ´เซิ่น) แอ่งในมหาสมุทร หรือที่ต่ำของพื้นมหาสมุทร ที่ภูมิประเทศมีลักษณะจำกัดขอบเขตการไหลเวียนของน้ำ ที่มักเป็นผลให้เกิดการลดลงของอ็อกซิเจ้น คำพ้อง: *silled basin (ซิลดฺ เบ´เซิ่น); barred basin (บารดฺ เบ´เซิ่น)*

restricted resources (ริสตริ็ค´เถิด รี´ซอรเซส) ส่วนของทรัพยากร (resource) หรือปริมาณสำรวจ (reserve) ที่ถูกจำกัดในด้านการนำออกมาใช้โดยกฎหมาย หรือข้อบังคับ เช่น มีคุณสมบัติตามเกณฑ์ทุกประการ ยกเว้นขัดต่อกฎหมาย หรือข้อบังคับ

reststrahlen (เรสทฺ´สแตรเลิ่น) แถบแคบๆ ของการสะท้อนที่เพิ่มขึ้น ที่เกิดขึ้นในวัตถุโปร่งใส ซึ่งมีค่าดัชนีหักเหสูง หรือมีค่าสัมประสิทธิ์การดูดซับสูง รากศัพท์: ภาษาเยอรมัน “residual rays -ริซิ´เจอเว่อ เรสฺ”

resurgence (ริเซ้อร´เจิ้นซฺ) ในภูมิภาคแบบค้ารสท หมายถึง การปรากฏอีกครั้งของธารน้ำ โดยการมีธารน้ำไหลออกจากถ้ำอีกครั้ง จากน้ำของธารน้ำที่หายลงไปใต้ดิน (sinking stream) เปรียบเทียบ: *exsurgence (เอ็กเซ้อร´เจิ้นซฺ)* รวมทั้ง จุดที่ธารน้ำใต้ดินโผล่ที่ผิวดินและกลายเป็นธารน้ำ (emergence - อิเมอร´เจิ้นซฺ) [ค้ารสท] เปรียบเทียบ: *insurgence (อินเซ้อร´เจิ้นซฺ)*

resurgent (ริเซ้อร´เจิ้นทฺ) [ศิลาวิทยา] หมายถึง น้ำหรือแก๊สในแม็กเม่อ ที่มาจากแหล่งต่างๆ บนพื้นผิวโลก จากชั้นบรรยากาศหรือจากหินท้องที่ที่อยู่ติดกับแม็กเม่อ เปรียบเทียบ: *juvenile (จู´เวอไนล) [น้ำ]*

resurgent caldera (ริเซ้อร´เจิ้นทฺ แคลเด´เร่อ) ปล่องภูเขาไฟขนาดใหญ่ (caldera – แคลเด´เร่อ) ที่เคยทรุดลง ต่อมาถูกยกสูงขึ้นโดยการแทรกของแม็กเม่อ และตามด้วยการเกิดปล่องภูเขาไฟภายใน

resurgent cauldron (ริเซ้อร´เจิ้นทฺ คอล´เดริ้น) ปล่องภูเขาไฟ (cauldron) ที่มีการทรุดตัวลง และต่อมาถูกยกสูงขึ้น โดยปกติจะยกขึ้นเป็นรูปโดม

resurrected (เระเซอเร็ค´เถิด) (1) หมายถึง พื้นผิว ภูมิลักษณ์หรือลักษณะ (เช่น ภูเขา ที่ราบ หรือหน้าผาของระนาบฟ้อลท) ที่ได้รับการทำให้กลับคืนโดยกระบวนการโผล่ หรือเปิดออกเมื่อพื้นผิวของภูมิทัศน์ หรือองค์ประกอบที่เดิมเคยปิดอยู่ถูกเซาะออกไป (exhumation) คำพ้อง: *exhumed (อิกซูมดฺ´)* (2) หมายถึง ธารน้ำ ที่ไหลตามระบบระบายน้ำที่เกิดก่อนหน้าภายหลังจากช่วงการจมตัวเกือบจะปิดทับทางน้ำเดิมโดยตะกอนที่ทับถมบางๆ คำพ้อง: *palingenetic (แพ´เลินเจอเน´ถิค)*

resurrected karst (เระเซอเร็ค´เถิด ค้ารฺสทฺ) ค้ารสทโบราณที่เกิดฟื้นคืนสภาพใหม่

retained water (รีเทนดฺ´ วอ´เท่อรฺ) น้ำ ที่สะสมอยู่ในหิน หรือดินภายหลังจากการไหลของน้ำจากหินหรือดินโดยอิทธิพลของแรงโน้มถ่วง (gravity groundwater) ไม่ใช่น้ำบาดาล แต่กลายเป็นน้ำในชั้นที่ไม่อิ่มน้ำ หรือน้ำที่อยู่เหนือชั้นน้ำบาดาล (vadose water) ส่วนใหญ่จะดึงดูดมอลิคิวล แต่บางส่วนอาจแยกอยู่ในช่องว่างเดี่ยวๆ หรือยึดติดเต็มแรงจากสิ่งอื่น และบางส่วนยังคงเป็นไอน้ำในช่องว่างที่น้ำไหลออกได้

retaining wall (ริเท´นิ่ง วอล) ชนิดของโครงสร้างทางวิศวกรรม เช่น กล่องใส่หิน (crib wall), ถังใส่หิน (bin wall), ตาข่ายหรือกรงใส่หิน (gabion wall), หรือ กำแพงดิน (mechanically stabilized earth (MSE) wall) สร้างเพื่อป้องกันความดันด้านข้างของวัตถุที่

อยู่ด้านหลัง เช่น กำแพงกันดินที่สร้างโดยหิน เหล็ก ไม้ หรือคอนครีท (bulkhead – เบิ๊ลฺค'เฮ้ด) เพื่อป้องกันการเลื่อนของมวลดิน

retard (รีถารดฺ') โครงสร้างป้องกันการซึมผ่าน ที่ตั้งอยู่ และขนานไปกับปลายของความลาดชัน และยื่นเข้าไปในร่องของธารน้ำ เพื่อลดความเร็วของการไหลของน้ำ และทำให้เกิดการตกตะกอน หรือเพิ่มขึ้นของที่ดิน/ตะกอน

retardation (รีทารเด'เฉิ่น) (1) [ผลึกศาสตร์] ในการศึกษาผลึกทางแสง เป็นจำนวนของคลื่นที่เคลื่อนที่ช้า หลังคลื่นที่เคลื่อนที่เร็ว ระหว่างการเคลื่อนที่ผ่านผลึกที่ไม่เป็นเนื้อเดียว (anisotropic) ความล่าช้าขึ้นอยู่กับความหนาของแผ่น และความแตกต่างของค่าดัชนีหักเหของสองทิศทาง (2) [ธรณีวิทยาสิ่งแวดล้อม] ในการเคลื่อนที่ของสิ่งปนเปื้อนผ่านระบบการไหลของน้ำบาดาล เป็นความล่าช้าที่เกิดจากการแยกส่วน (การดูดกลืน และ/หรือการตกตะกอน) ของสารปนเปื้อนไปสู่ชั้นหิน/ดินอุ้มน้ำที่เป็นของแข็ง (3) [น้ำขึ้นน้ำลง] ดู: *lunitidal interval (ลูนิไท้'เดิ้ล อิน'เทอรฺเวิ่ล)*

retention (รีเท็น'เฉิ่น) การกักเก็บปริมาณน้ำ ที่เกิดจากฝน หิมะ ลูกเห็บที่ไม่ได้เคลื่อนย้ายออกไป หรือผ่านการระเหย หรือการคายน้ำของพืช; ความแตกต่างระหว่างน้ำที่ตกลงทั้งหมด ต่อน้ำที่ไหลออกจากพื้นที่ระบายน้ำ

reticulate (รีทิ'คิวเหลิท) (1) [แหล่งสินแร่] หมายถึง พนัง หรือสายแร่ที่เป็นเครือข่าย เช่น แหล่งแร่ที่ประกอบด้วยเครือข่ายแบบ 3 มิติ (stockwork) (2) [ศิลาวิทยา] หมายถึง เนื้อหินที่ผลึกถูกแปรเปลี่ยน เป็นแร่ทุติยภูมิ เกิดเป็นเครือข่ายที่ล้อมรอบเศษเหลือของแร่ปฐมภูมิ เปรียบเทียบ: *mesh texture (เมฌ เท็กสเช่อรฺ)*

reticulated bar (รีทิ'คิวเลเถิด บาร) หนึ่งในกลุ่มของสันทราย (sandbars) ที่จมอยู่ใต้น้ำเล็กน้อย ซึ่งมีสองชุดตัดทแยงมุมกับชายฝั่ง พบในอ่าว หรือร่องน้ำ (lagoon – เลอะกูน') บนด้านในของเกาะขนานฝั่ง (barrier islands - แบ'เรียร ไอ'เลิ่นสฺ)

reticulate mottling (ริทิ'คิวเลิท ม็อททา'ลิ่ง) เครือข่ายของจุดประ หรือหย่อมไม่มีสีเด่นชัด โดยทั่วไปพบมากสุด ในชั้นดินที่อยู่ลึกพลิ้นไธ้ท (plinthite – ดินซึ่งมีเหล็กและอลูมิเนิ่มอ็อกไซด)

reticulate speciation (รีทิ'คิวเหลิท สปีฉิเ'อเฉิ่น) วิวัฒนาการที่เป็นผลให้เกิดต้นกำเนิดสายพันธุ์ใหม่ จากสองสายพันธุ์ที่มีอยู่เดิม เปรียบเทียบ: *cladogenesis (แคลเดอเจ'เนเสิส); anagenesis (แอเนอเจ'เนอเสิส)*

reticule (เระทิคิวลฺ) ดู: *reticle (เระ'ทิเคิ่ล)*

reticulite (รีทิ'คิวไล้ท) ดู: *thread-lace scoria (เธรด-เล้ซ สกอ'เรีย)*

reticulum (รีทิ'คิวเลิ่ม) โครงสร้าง หรือรูปแบบที่มีลักษณะคล้ายตาข่าย หรือร่างแห เช่น reticle, reticular, reticulate, reticulated, reticule, reticuloid พหูพจน์: reticula รากศัพท์: ภาษาละติน "reticulum" (diminutive of "rete"), small net – ตาข่ายขนาดเล็ก"

retinalite (เระเทอ'เนอไล้ท) แร่เซอรเพินทีนเนื้อแน่น สีเหลืองน้ำผึ้ง หรือเขียวอ่อน มีความวาวแบบไข หรือยางไม้; คริเซอไทล (chrysotile) ชนิดหนึ่ง

retinasphalt (เระเทอแนส'ฟ้อลทฺ) เระเทอไน้ท (retinite) สีน้ำตาลอ่อน ที่โดยทั่วไปพบในลิกไน้ท

retinite (เระ'เทอไน้ท) (1) ศัพท์ทั่วไปสำหรับกลุ่มของเฟาะเซิ่ลยางไม้ ที่มีองค์ประกอบไม่คงที่ (ปริมาณอ็อกซิเจิ้นโดยทั่วไปประมาณร้อยละ 6-15) มีลักษณะเด่นคือไม่มีกรดเสิคซิหนิค (succinic) และพบในถ่านหินอายุอ่อน (สีน้ำตาล) หรือในพี้ท (2) เฟาะเซิ่ลยางไม้ใดๆ ในกลุ่มเระเทอไน้ท เช่น กลีไซ้ท (glessite), แครนไซ้ท (krantzite) มัคไค้ท (muckite) และ แอมไบร๊ท (ambrite) (3) ชื่อทั่วไปที่ใช้กับเฟาะเซิ่ลยางไม้

retreat (รีทรี๊ท') การหดลดของความยาวของธารน้ำแข็ง เนื่องจากการละลายด้านปลาย ที่เป็นผลเสมือนมีการเคลื่อนไปทางต้นหุบเขา หรือต้นเชิงเขา เกิดจากกระบวนการระเหิด (ablation - แอะเบล'เฉิ่น) ซึ่งมักเป็นการละลาย และการกลายเป็นไอน้ำไหลของน้ำแข็ง โดยปกติวัดเป็นเมตรต่อปี คำพ้อง: *recession (ริเซส'เฉิ่น) [ธารน้ำแข็งวิทยา]; glacial recession (เกล'เฉิ่ล ริเซส'เฉิ่น); glacial retreat (เกล'เฉิ่ล รีทรี๊ท'); glacier recession (เกล'เฉ่อรฺ ริเซะ'เฉิ่น)*

retreatal moraine (รีทรี'เทิ่ล เมอเรน') ดู: *recessional moraine (ริเซะ'เฌอเนิ่ล เมอเรน')*

retreat path (รีทรีท' แพ้ธ) การติดตามการเคลื่อนที่ ที่กำหนดโดยพื้นผิวการกัดเซาะ และความสัมพันธ์กับการทับถมซึ่งเกิดขึ้นภายในระดับท้องถิ่น ถึงระดับภูมิภาค

retrodiagenesis (เระเทรอได'เอออะเจ'เนอเสิส) ดู: *hypergenesis (ไฮเพอรเจ'เนอเสิส)*

retrodirective prism (เระเทรอเดอเรค'ทีฟ พริ'เซิ่ม) ดู: *corner reflector (คอร'เน่อรฺ ริเฟล็ค'เท่อรฺ)*

R

retrogradation (เระเทรอเกรเด´เฌิ่น) (1) [ชายฝั่ง] การเคลื่อนแบบถอยกลับ (เข้าสู่แผ่นดิน) หรือการลดลงของแนวชายทะเลหรือแนวชายฝั่งโดยการกัดเซาะ พังทลายจากคลื่น มักก่อให้เกิดความสูงชันของชายหาดในหน้าตัดแนวดิ่ง ที่แนวคลื่นหัวแตก ตรงกันข้ามกับ *progradation (โพรเกรเด´เฌิ่น)* เปรียบเทียบ: *recession (รีเซะ´เฌิ่น) [ชายฝั่ง]* (2) [การลำดับชั้นหิน] ในการลำดับชั้นหิน การขึ้นสู่ฝั่งของแนวชายทะเล ที่เกิดขึ้นเมื่ออัตราการให้ตะกอนโดยรวมที่ชายทะเล มีค่าน้อยกว่าอัตราการเพิ่มขึ้นของระดับน้ำทะเลโดยรวม อันเป็นผลมาจากการถดถอยของแผ่นดิน ส่วนปลายของตะกอนที่ทับถมอายุอ่อนของลำดับการทับถม (parasequences – แพเรอซี´เควิ่นซฺส) จะเข้ามายังแผ่นดิน โดยปกติแล้วการถอยกลับเกิดขึ้นเนื่องจากการเคลื่อนที่ของลำดับการทับถมอย่างช้าๆ จะซ้อนทับกันเป็นขั้นๆ

retrogradational parasequence (เระเทรอเกรเด´เฌอเนิ่ลแพเรอซี´เควิ่นซฺ) ในการลำดับชั้นหิน เป็นชุดลำดับการทับถมชุดที่อายุน้อยกว่าจะทับถมลึกเข้าไปในแผ่นดิน ในรูปของการทับถมถอยหลัง (backstepping pattern) ในภาพรวม อัตราการทับถมจะน้อยกว่าอัตราการปรับที่ทับถมให้เสมอกัน

retrograde boiling (เระ´เทรอเกรด บอย´ลิ่ง) การแยกเฝสแก๊สในช่วงการเย็นตัวของแม็กเม่อ ซึ่งเป็นผลมาจากความเข้มข้นของส่วนที่เหลือ ในการละลายของส่วนประกอบของแก๊สต่างๆ โดยการตกผลึกแบบต่อเนื่องของแม็กเม่อ

retrograde condensation (เระ´เทรอเกรด คอนเด็นเซ´เฌิ่น) การปรากฏของแก๊สธรรมชาติเหลว (condensate – คอน´เด็นเสท) ในหมวดหินระดับลึก เช่นเดียวกับความดันในแหล่งกักเก็บที่ลดลงผ่านการผลิตแก๊สธรรมชาติ การควบแน่นของแก๊สเป็นของเหลว แทนรูปแบบทั่วไปของของเหลวเปลี่ยนเป็นแก๊ส ดังนั้นจึงเป็นที่มาของการถอยหลัง (retrograde)

retrograde diagenesis (เระ´เทรอเกรด ไดเออะเจ´เนอเสิส) ดู: *hypergenesis (ไฮเพอรเจ´เนอเสิส)*

retrograde metamorphism (เระ´เทรอเกรด เมะเทอมอรฺ´ฟิเซิ่ม) ชนิดของการแปรสภาพหลายครั้ง (*polymetamorphism)* โดยแร่ที่แปรสภาพเกรดต่ำ เกิดแทนที่ของแร่เกรดสูงกว่าในการแปรสภาพ เป็นการปรับสภาพโดยการเปลี่ยนเงื่อนไขทางกายภาพ เปรียบเทียบ: *prograde metamorphism (โพรเกรด เมะเทอมอรฺ´ฟิเซิ่ม)* คำพ้อง: *retrogressive metamorphism (เระเทรอเกร´สีฟ เมะเทอมอรฺ´ฟิเซิ่ม)*

retrograding shoreline (เระเทรอเกรดิ้ง ฌอร´ไลน) แนวชายทะเลที่ถูกกัดเซาะโดยคลื่น กำลังเคลื่อนถอยกลับเข้าสู่แผ่นดิน ตรงกันข้ามกับ *prograding shoreline (โพร´เกรดิ้ง ฌอร´ไลนฺ – ชายฝั่งที่ยื่นออกไปในทะเล)* คำพ้อง: *abrasion shoreline (เออะเบร´เฌิ่น ฌอร´ไลนฺ); transgressive shoreline (แทรนสเกร´สีฟ ฌอร´ไลน)*

retrogression (เระเทรอเกร´เฌิ่น) (1) [ชายฝั่ง] ดู: *recession (รีเซะ´เฌิ่น) [ชายฝั่ง]* (2) [วิวัฒนาการ] ทิศทางที่เริ่มจากระดับสูงไปสู่ระดับต่ำ หรือจากลักษณะเฉพาะเจาะจงไปสู่ลักษณะทั่วไป หรือโครงสร้างที่วิวัฒน์มากกว่าไปสู่โครงสร้างที่วิวัฒน์น้อยกว่าในการพัฒนาของสิ่งมีชีวิต

retrogressive erosion (เระเทรอเกร´สีฟ อิโร´เฌิ่น) ดู: *headward erosion (เฮ้ด´เวิรฺด อิโ´รเฌิ่น)*

retrogressive metamorphism (เระเทรอเกร´สีฟ เมะเทอมอรฺ´ฟิเซิ่ม) ดู: *retrograde metamorphism (เระ´เทรอเกรด เมะเทอมอรฺ´ฟิเซิ่ม)*

retrogressive thaw (เระเทรอเกร´สีฟ ธอ) การวิบัติของพื้นลาดชัน หรือการเลื่อนไถลที่เป็นผลมาจากการละลายของชั้นดินแช่แข็งถาวรที่มีน้ำแข็งมาก (ice-rich permafrost)

return (ริเทิรฺน´) ใน SLAR (Side Looking Airborne Radar) เป็นจังหวะคลื่น (pulse) ของพลังงานไมโครเว้ฟที่สะท้อนจากภูมิประเทศ และรับได้โดยเครื่องรับเรดาร์ ความเข้มของคลื่นเป็นผลที่เรียกว่า “return intensity – ความเข้มย้อนกลับ”

return flow (ริเทิรฺน´ โฟ่ล) ปริมาณน้ำที่มาถึงพื้นดิน หรือแหล่งน้ำผิวดิน หลังจากการปลดปล่อยจากจุดที่ใช้ และสามารถนำกลับมาใช้ได้อีกในอนาคต คำพ้อง: *wastewater (เว้สทฺ วอ´เท่อรฺ - น้ำทิ้ง); return water (ริเทิรฺน´ วอ´เท่อรฺ - น้ำไหลกลับ)*

return water (ริเทิรฺน´ วอ´เท่อรฺ) ดู: *return flow (ริเทิรฺน´ โฟ่ล)*

reverberation (ริเวอรเบอเร´เฌิ่น) ดู: *singing (ซิ่ง´อิ้ง)*

reversal (ริเวอร´เซิ่ล) ดู: *geomagnetic reversal (จี´เออแม็กเน´ถิค ริเวอร´เซิ่ล)*

reverse bearing (ริเวิ้รฺส´ เบ´ริ่ง) ดู: *back bearing (แบ๊ค แบ´ริ่ง)*

reversed (ริเวิรฺสดฺ´) ดู: *overturned (โอ้ว´อรฺเทิรฺนดฺ´)*

reversed chevron mark (ริเวิรฺสดฺ´ เฌ้ฟเริ่น ม้ารฺค) เฌฟเริ่นม้ารค (รูปตัว V หัวกลับ) ที่ชี้ไปทางต้นน้ำ

reversed consequent stream (ริเวิรฺสดฺ´ คอน´เซอเควิ่นทฺสตรีม´) ธารน้ำที่ทิศทางการไหลของน้ำตรงกันข้ามกับโครงสร้างทางธรณีวิทยา เช่น ในส่วนของธารน้ำที่ถูกแย่งน้ำ ระหว่างหน้าผา

และในส่วนของช่วงการหักมุมเนื่องจากถูกแย่งน้ำ ดู: *obsequent stream (อ๊อบ'เซอเควิ่นทฺ สตรีม')*

reversed fault (ริเวิรฺสดฺ' ฟ้อลทฺ) ดู: *reverse fault (ริเวิรฺส' ฟ้อลทฺ)*

reversed gradient (ริเวิรฺสดฺ' เกร'ดิเอิ้นทฺ) การไล่ระดับของความลาดชันในท้องถิ่น ที่ตรงกันข้ามกับการไล่ระดับปกติทั่วไป โดยเฉพาะ ความลาดชันของหุบเขาปลายธารน้ำแข็งที่กัดเซาะหุบเขาลึกลงมาก

reversed magnetic field (ริเวิรฺสดฺ' แม็กเน'ถิค ฟีลดฺ) ดู: *reversed polarity (ริเวิรฺสดฺ' โพแล'เรอที่)*

reversed magnetization (ริเวิรฺสดฺ' แม็กเนอเทอเซ'เฉิ่น) สนามแม่เหล็กคงค้างตามธรรมชาติ (natural remanent magnetization) ที่มีทิศทางตรงกันข้ามกับทิศทางสนามแม่เหล็กโลกในปัจจุบัน ซึ่งกำหนดเป็นขั้วปกติ (normal polarity)

reversed polarity (ริเวิรฺสดฺ' โพแล'เรอที่) (1) สนามแม่เหล็กคงค้างตามธรรมชาติ (natural remanent magnetization) ที่มีทิศทางที่ตรงข้ามกับทิศทางสนามแม่เหล็กโลกในปัจจุบัน ดู: *geomagnetic reversal (จี'เออแม็กเน'ถิค ริเวอร'เซิ่ล)* คำพ้อง: *reversed magnetic field (ริเวิรฺสดฺ' แม็กเน'ถิค ฟีลดฺ)* (2) การวางตัวและองค์ประกอบของสนามแม่เหล็กโลกพร้อมกับขั้วบวกที่ซึ่งเส้นแรงสนามแม่เหล็กพุ่งออก ซึ่งตั้งอยู่ใกล้กับขั้วโลกเหนือทางภูมิศาสตร์ เปรียบเทียบ: *normal polarity (นอรเมิ่ล โพแล'เรอที่)*

reverse drag (ริเวิรฺส' แดร๊ก) การเปลี่ยนลักษณะตามฟ้อลทที่ทำให้เกิดโฟลด หรือชุดของโฟลด ซึ่งมีการโค้งอยู่ตรงข้ามกับที่เกิดขึ้นจากการเลื่อนแบบปกติ การเลื่อนย้อนกลับเป็นลักษณะทั่วไปของฟ้อลทฐานโค้ง (listric normal faults) เมื่อแฮงิ่งวอลโค้งเว้าเข้าหาทิศทางการเลื่อน รวมทั้ง แฮงิ่งวอลที่ทรุดตัวลง และฟุทวอลยกตัวขึ้น ใกล้กับระนาบการเลื่อน ศัพท์นี้ควรใช้ *rollover (โรลโอ'เว่อร)* และ *fault-bend fold (ฟ้อลท-เบ็นดฺ โฟลดฺ)* เพื่อหลีกเลี่ยงความสับสน เปรียบเทียบ: *drag fold (แดร๊ก นอร'เมิ่ล)*

reversed stream (ริเวิรฺสดฺ' สตรีม') ธารน้ำ ที่มีทิศทางของการไหลย้อนกลับ เช่น จากการกระทำของธารน้ำแข็ง การเลื่อนไถลของหิน หรือการค่อยๆ เอียงของพื้นที่ หรือการถูกแย่งน้ำ (capture)

reversed zoning (ริเวิรฺสดฺ' โซ'นิ่ง) การเกิดเป็นผลึกแร่เพลเจอะเคลสที่พอกเป็นชั้นๆ และมีแกนกลางเป็นโซดิค มากกว่าส่วนขอบ เปรียบเทียบ: *normal zoning (นอร'เมิ่ล โซ'นิ่ง)* คำพ้อง: *inverse zoning (อินเวิรฺส' โซ'นิ่ง)*

reverse fault (ริเวิรฺส' ฟ้อลทฺ) ฟ้อลท ที่แฮงิ่งวอลเลื่อนขึ้นเมื่อเทียบกับฟุทวอล และมีมุมของระนาบฟ้อลทมากกว่า 45 องศา เปรียบเทียบ: *normal fault (นอร'เมิ่ล ฟ้อลทฺ)* คำพ้องบางส่วน: *thrust fault (เธริ้สทฺ ฟ้อลทฺ)*

reverse-flowage fold (ริเวิรฺส'-โฟลวิจ โฟลด) โฟลด ที่ชั้นหินส่วนยอดของแอนทิไคลนหนาขึ้น และท้องของซินไคลนบางลง ตรงกันข้ามกับรูปแบบการไหลตามปกติของโฟล โฟลด (flow fold - โฟลดซึ่งประกอบด้วยหินที่เปลี่ยนรูปแบบแพลสติค ซึ่งไหลไปสู่ร่องซินไคลน ซึ่งจะไม่ปรากฏระนาบของการเลื่อนของชั้นหิน)

reverse grading (ริเวิรฺส' เกร'ดิ้ง) ดู: *inverse grading (อินเวิรฺส' เกร'ดิ้ง)*

reverse saddle (ริเวิรฺส' แซะ'เดิ้ล) การทับถมของแร่ ที่สัมพันธ์กับร่องของซินไคลนของโฟลด และตามด้วยระนาบของชั้นหิน คำพ้อง: *trough reef (ทร้อฟ รี๊ฟ)* เปรียบเทียบ: *saddle reef (แซะเดิ้ล รี๊ฟ)*

reverse scarplet (ริเวิรฺส' สคารฺ'เผลิท) หน้าผาเล็กๆจากแผ่นดินไหว หันหน้าไปทางความลาดของเทือกเขา และล้อมรอบไปด้วยร่องลึก ซึ่งเกิดจากการเลื่อนย้อนกลับตามระนาบฟ้อลทที่เกิดก่อนหน้า คำพ้อง: *earthquake rent (เอิ๊รฺธ'เควค เร้นทฺ)*

reverse separation (ริเวิรฺส' เซะเพอเร'เฉิ่น) ระยะห่าง ที่วัดขนานไปกับมุมเทของระนาบฟ้อลท ข้ามผนังของแฮงิ่งวอลที่ดูเหมือนสูงขึ้นเทียบกับฟุทวอล เปรียบเทียบ: *normal separation (นอร'เมิ่ล เซะเพอเร'เฉิ่น)*

reverse similar fold (ริเวิรฺส' ซิ'เมอเล่อร โฟลด) โฟลด ที่ชั้นหินหนาขึ้นที่ส่วนปีกและบางลงที่ส่วนยอด และท้อง ตรงกันข้ามกับ *similar fold (ซิ'เมอเล่อร โฟลดฺ)*

reverse VSP (ริเวิรฺส' วีเอ๊สพี) ภาพตัดขวางของไซ้สมิคแนวดิ่งที่มีเครื่องกำเนิดคลื่นอยู่ในหลุมเจาะ และเครื่องรับคลื่นอยู่บนพื้นดิน

reversible process (ริเวอร'เซอเบิ้ล พรอ'เสส) กระบวนของอุณหพลศาสตร์ ที่มีการเปลี่ยนแปลงปริมาณน้อย ในตัวแปรที่ระบุสถานะของระบบ ที่สามารถเปลี่ยนทิศทางของกระบวนการ กระบวนการจะดำเนินการที่สมดุล เมื่อพลังงานอิสระของผลิตภัณฑ์ (Gp) เท่ากับตัวทำปฏิกิริยา (GR)

reversing current (ริเวอร'ซิ่ง เคอ'เรนทฺ) กระแสน้ำขึ้นน้ำลงที่ไหลในรูปแบบการสลับของทิศทางตรงกันข้ามสำหรับช่วงระยะเวลาที่เท่ากัน กับช่วงที่ไม่มีการเคลื่อนที่ เกิดในบริเวณปาก

แม่น้ำ และร่องน้ำในแผ่นดิน เช่น แม่น้ำลำคลองที่ติดต่อถึงทะเล เปรียบเทียบ: *rotary current (โร'เทอรี่ เคอ'เริ่นทฺ)*

reversing dune (ริเวอร'ซิ่ง ดูน) เนินทราย ที่มีแนวโน้มที่จะมีความสูงผิดปกติ แต่เคลื่อนย้ายไปในระยะทางที่ จำกัด "เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงตามฤดูกาลของทิศทางลม ทำให้เกิดการสลับกันไปในทิศทางตรงกันข้าม" รูปทรงทั่วไปอาจคล้ายคลึงกับบารค่านส (barchans) หรือแทรนสเวิรส ดูน (transverse dune) แต่จะแตกต่างในด้านความซับซ้อนของโครงสร้างภายใน ที่เกิดจากการกลับทิศทางของความลาด

reversing thermometer (ริเวอร'ซิ่ง เธอมอ'เมอเท่อรฺ) เครื่องวัดอุณหภูมิแบบปรอทที่บรรจุในแท่งแก้ว ที่ใช้วัดอุณหภูมิของน้ำทะเลที่ระดับความลึกใดๆ อุณหภูมิจะถูกบันทึกเมื่อเครื่องวัดอุณหภูมิถูกคว่ำลง และการบันทึกจะยังคงอยู่จนกว่าจะมีการตั้งตรงอีกครั้ง มักใช้เป็นเครื่องวัดอุณหภูมิย้อนกลับที่ป้องกันความดันน้ำในแท่งแก้ว (protected thermometer) และเครื่องวัดอุณหภูมิย้อนกลับที่ไม่ได้ป้องกันความดันน้ำ (unprotected thermometer) แบบเป็นคู่ ในขวดแนนเซิ่น (Nansen bottle) เพื่อวัดอุณหภูมิและความดันในตำแหน่งที่ต้องการ

reversion (ริเวอร'เฌิ่น) การกลับคืน หรือย้อนกลับสู่สภาพของบรรพบุรุษ เช่น ลักษณะของบรรพบุรุษที่ปรากฏขึ้นใหม่ในสิ่งมีชีวิตรุ่นลูกหลาน

revet-crag (ริเว็ท-แคร็ก) หนึ่งในชุดของเขาโดดหรือสันเขายาวแคบและเอียง เหมือนกำแพง ที่ล้อมรอบปลายเขาด้วยหินที่อายุแก่กว่า เปรียบเทียบ: *hogback (ฮ้อก'แบค) [ธรณีสัณฐานวิทยา]*

revetment (ริเว็ท'เมิ่นทฺ) หินเรียง หินทิ้ง คอนครีท หรือวัตถุอื่นๆ ที่สร้างเพื่อป้องกันสันเขื่อน หรือสันอ่างเก็บน้ำ หรือชายฝั่งจากการกัดเซาะของคลื่น

revier (ริเวียร') ศัพท์ที่ใช้ในภาคตะวันออกเฉียงใต้ของแอฟริเค่อสำหรับการกัดเซาะของธารน้ำที่ปกติมักแห้ง

revival (ริไวเวิ่ล) ดู: *rejuvenation (ริจูเวอเน'เฌิ่น)*

revived (ริไวฟฺด') ดู: *rejuvenated (ริจูเวอเน'เถิด)*

revived fault scarp (ริไวฟฺด' ฟ้อลทฺ สค้าร์พ') ดู: *rejuvenated fault scarp (ริจูเวอเน'เถิด ฟ้อลทฺ สค้าร์พ')*

revived folding (ริไวฟฺด' โฟล'ดิ้ง) ดู: *recurrent folding (ริเคอ'เริ่นทฺ โฟล'ดิ่ง)*

revived stream (ริไวฟฺด' สตรีม') ดู: *rejuvenated stream (ริจูเวอเน'เถิด สตรีม')*

reworked (รีเวิรฺคดฺ') หมายถึง ตะกอน เฟาะเซิ่ล เศษหิน หรือธรณีวัตถุอื่นๆ ที่ถูกเคลื่อนย้าย หรือนำออกไปโดยตัวการธรรมชาติจากแหล่งกำเนิด และทับถมรวมอยู่ในตะกอนอื่นๆ ที่มีอายุน้อยกว่า เช่น เทิ้ฟที่เคลื่อนย้ายออกไป จากแหล่งที่ทับถมในครั้งแรก และตกทับถมใหม่ในแหล่งอื่น เปรียบเทียบ: *derived (ดิไร้ฟดฺ'); remanié (เรอมานเย่')*

reworked fossil (รีเวิรฺคดฺ' เฟาะเซิ่ล) เฟาะเซิ่ลที่หลุดออกจากหินที่มีอายุแก่ เคลื่อนย้ายไปทับถมใหม่ในตะกอนที่อายุอ่อนกว่า

reworked tuff (รีเวิรฺคดฺ' เทิ้ฟ) ดู: *sedimentary tuff (เซะเดอเม็น'เทอรี่ เทิ้ฟ)*

Reynolds critical velocity (เร'เนิ่ลดสฺ คริ'ทิเคิ่ล เวอะลอ'เซอที่) ดู: *critical velocity (คริ'ทิเคิ่ล เวอะลอ'เซอที่)*

Reynolds number (เร'เนิ่ลดสฺ เนิม'เบ้อร) ตัวเลขที่ไม่มีหน่วยใช้เป็นดัชนีเพื่อบ่งบอกลักษณะของชนิดการไหลในโครงสร้างชลศาสตร์ว่าเป็นการไหลแบบเรียบ (laminar flow) หรือแบบปั่นป่วน (turbulent flow) คำนวณได้จากสมการ $Re = \rho VL/\mu$; เมื่อ Re คือ เรเนิ่ลดส เนิมเบ้อร; ρ คือ ค่าความหนาแน่นของของเหลว; V คือ ค่าความเร็วของการไหล; L คือ ความยาว หรือเส้นผ่าศูนย์กลางของของเหลว และ μ คือ ความหนืดของของเหลว ซึ่งหากมีค่าน้อยกว่า 2000 แสดงว่า เป็นการไหลแบบเรียบ หากมีค่ามากกว่า 4000 เป็นการไหลแบบปั่นป่วน และหากมีค่าระหว่าง 2000-4000 เป็นการไหลกึ่งเรียบ หรือ กึ่งปั่นป่วน (transition flow)

Reynolds stress (เร'เนิ่ลดสฺ สเตรี๊ส) การถ่ายโอนโมเมนเทิ่มโดยการไหลปั่นป่วนของของเหลว ซึ่งการไหลปั่นป่วนของน้ำวน (eddies - เอ๊ะ'ดี่ส) ในมหาสมุทรจะเคลื่อนย้ายโมเมนเทิ่มในแนวนอนหลายสิบถึงหลายร้อยกิโลเมตร

RF (อารเอ้ฟ) คำย่อ ดู: *representative fraction (เระพริเซ็น' เทอถีฟ แฟร็ค'เฌิ่น)*

R-factor (อาร-แฟ็ค'เท่อรฺ) ดัชนีตัวเลข ซึ่งเป็นมาตรวัดคุณภาพของการปรับแต่งโครงสร้างผลึก และข้อมูลที่ใช้ในการปรับแต่งมีสูตรโดยทั่วไปเป็น ผลรวมของค่าสัมบูรณ์ของทั้งหมดของความแตกต่างระหว่างแอมเพลอถูดของโครงสร้างที่สังเกต และจากการคำนวณ หารด้วยผลรวมของโครงสร้างที่สังเกต คำพ้อง: *residual (ริซิ'เจอเวิ่ล) [ผลึกศาสตร์]; discrepancy index (ดิสเคร'เพินซี่ อิน'เด็กส)*

Rg wave (อารจี เว้ฟ) คลื่นเรลี่ (Rayleigh wave) ในคาบสั้นและความเร็วช้า ที่เคลื่อนผ่านเฉพาะส่วนที่ไม่ใช่เปลือกมหาสุมทร ซึ่ง "g" หมายถึง แกรเหนิท (granite) เปรียบเทียบ: *Lg wave (เอลจี เว้ฟ)*

rhabdoglyph (แร็บ'เดอกลิ๊ฟ) ร่องรอยของเฟาะเซิล (*trace fossil)* ที่ประกอบด้วยร่องรอยเส้นของหนอนอยู่บนพื้นผิวด้านล่างของชั้นหินทรายที่มีการทับถมแบบฟลิ้ฌ (flysch beds) ซึ่งเป็นสันนูนที่เกือบตรง และอาจมีการแยกออกเล็กน้อย หรือไม่มี เปรียบเทียบ: *vermiglyph (เวอร์มิกลิ๊ฟ)*

rhabdolith (แร็บ'เดอหลิธ) เคาะเคอหลิธ (coccolith) เนื้อปูนมีหนาม คล้ายแท่งกลม มีเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 3 ไมโครเมตร มีเกราะหุ้ม ที่ด้านบนเป็นแท่งยาว พบได้ทั้งที่พื้นผิวดิน และที่พื้นมหาสมุทร และถูกจำแนกเป็นโพรเทอโซเอิ้นส (protozoans) และเป็นสาหร่าย สะกดได้อีกแบบ: *rabdolith*

Rhaetian (เร'เที่ยน) หินช่วงอายุตามมาตรอายุลำดับชั้นหินมาตรฐานโลก: ไทรแอสิคตอนบนสุด (บน นอเรี่ยน (Norian) ล่าง เฮ็ทแทนเจี้ยน (Hettangian) ของจุแรสิค) คำพ้อง: *Rhaetic (รี'ถิค)*

rhegolith (เระ'เกอหลิธ) ดู: *regolith (เระ'เกอหลิธ) [การผุพัง]*

rheid (รี'เอิด) สสาร (ที่ต่ำกว่าจุดหลอมเหลว) ซึ่งมีการเปลี่ยนลักษณะโดยการไหล ในระหว่างที่มีความเค้นกระทำ ที่ระดับอย่างน้อย 3 เท่าของค่าความเค้นที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนลักษณะแบบยืดหยุ่น ภายใต้เงื่อนไขที่คล้ายคลึงกัน

rheid fold (รี'เอิด โฟลด์) โฟลด ที่ชั้นหินมีการเปลี่ยนลักษณะโดยการไหล คล้ายเป็นของไหล เปรียบเทียบ: *flow fold (โฟล โฟลด์)* คำพ้อง: *rheomorphic fold (รีเออมอร์ฟิค โฟลด์)*

rheidity (รีอิ'เดอที่) เวลาของการกลับคืนสู่สภาพเดิม (relaxation time) ของสสารคูณด้วย 1000

rhenium-osmium age method (รี'เนี่ยม-อ๊อส'เมี่ยม เอจ เมะ'เถิด) การหาอายุที่ระบุเป็นปี ที่ขึ้นอยู่กับอัตราการสลายกัมมันตภาพรังสีของรีเนี่ยม-187 ต่อออสเมี่ยม-187 การมีรีเนี่ยมต่ำในเปลือกโลก เป็นข้อจำกัดของการประยุกต์ใช้วิธีนี้ในการหาวิวัฒนาการของรอยต่อระหว่างแกนโลก-เนื้อโลก

rheoignimbrite (รีโออิกนิม'ไบร๊ท) อิกนิมไบร๊ทเนื้อแน่น มีการเชื่อมประสาน ที่ไหลภายหลังการเชื่อมประสาน เนื่องจากอุณภูมิที่สูงขึ้น และความหนืดที่ต่ำ

rheologic settling (รีเออลอ'จิค เซะ'ทลิ่ง) การวิบัติของตะกอนแบบแพลสติค หรือการไหลภายใต้ความเค้นที่กระทำ

rheology (รีออ'เลอจี้) การศึกษาการเปลี่ยนลักษณะ หรือการไหลของธรณีวัตถุ/หิน และความสัมพันธ์ระหว่างความเค้นและความเครียด ตลอดจนการตอบสนองของธรณีวัตถุ/หิน ต่อการเปลี่ยนลักษณะ ซึ่งประกอบด้วยสภาพของหินขณะยืดหยุ่น เปราะ หนืด และแพลสติค

rheomorphic (รีเออมอร์ฟิค) หมายถึง หินที่มีรูปแบบ และโครงสร้างภายในบ่งบอกว่ามีการไหลแบบแพล้สติค รวมทั้งปรากฏการณ์ที่ก่อให้เกิดหิน ดู: *rheomorphism (รีเออมอร์ฟิเซิ่ม)*

rheomorphic fold (รีเออมอร์ฟิค โฟลด์) ดู: *rheid fold (รี'เอิด โฟลด์)*

rheomorphic intrusion (รีเออมอร์ฟิค อินทรู'เฌิ่น) มวลของหินท้องที่ ที่แทรกเข้าไปในหินอัคนีจำพวกอินทรูสีฟ จากผลของกระบวนการรีเออมอรฟิเซิ่ม

rheomorphism (รีเออมอร์ฟิเซิ่ม) กระบวนการที่หินไหลได้เช่นเดียวกับการหลอมเหลวบางส่วน ซึ่งโดยทั่วไปจะตามด้วยการเพิ่มวัตถุใหม่จากการแพร่ซึม (diffusion) เปรียบเทียบ: *mobilization (โมเบอเลอเซ'เฌิ่น)*

rheopexy (รี'เออเพ็คซี่) การเร่งให้เป็นวุ้นในดินที่มีสภาพเปลี่ยนเป็นของไหลโดยการเขย่า หรือคน

rheophile (รี'เออไฟล) คำคุณศัพท์ หมายถึง สิ่งมีชีวิตที่อาศัยอยู่ใน หรือชอบที่จะอยู่ในน้ำไหล

rheoplasis (รีเออแพล'เสิส) กระบวนการของการไหลแบบแพลสติค ที่เชื่อมต่อระหว่างตะกอนที่ไม่ผสมกันขณะเกิดการเปลี่ยนสภาพของตะกอนจากการเกาะตัว เป็นของไหลคล้ายของเหลว (liquefaction - ลิเควอแฟ็ค'เฌิ่น)

rheoplast (รี'เออแพล้สท) โครงสร้างของหินตะกอนที่คล้ายกับร่องรอยในพื้นผิวของหิน (sole mark - โซล ม้าร์ค) ที่เกิดจากการไหลแบบแพลสติคของตะกอน (rheoplasis) หรือการปูด (diapirism) ขณะเกิดการกดอัด

rheotaxis (รีเออแท็ก'เสิส) การเคลื่อนที่ หรือการกำหนดทิศทางของสิ่งมีชีวิตโดยคำนึงถึงแหล่งที่มาของการกระตุ้น โดยการไหลของของเหลว เช่น น้ำ เปรียบเทียบ: *rheotropism (รีโอโทรพิเซิ่ม)*

rheotropism (รีโอ'โทรพิเซิ่ม) การเคลื่อนที่หรือการตอบสนองต่อสิ่งเร้าของสิ่งมีชีวิต ที่เป็นผลจากการกระตุ้นโดยการไหลของของเหลว เช่น น้ำ เปรียบเทียบ: *rheotaxis (รีโอแท็ก'เสิส)*

rhexistasy (เร็กสิส'เตอซี่) [illegible] และการเคลื่อนย้ายของธรณีวัตถุเดิม หรือธรณีวัตถุที่ยังหลงเหลืออยู่ที่

R

พื้นผิว รากศัพท์: ภาษากรีก “rhexis”, “act of breaking – การทำให้แตก”, + “stasis”, “condition of standing – สภาพของการคงอยู่” คำคุณศัพท์: rhexistatic (เร็กสิส′เตอถิค) ดู: *biorhexistasy (ไบ′โอเร็กสิส′เตอซี่); biostasy (ไบออ′สเตอซี่)*

rhinestone (ไรน′สโตน) ในความหมายแรกเริ่ม หมายถึง กรวดของขวอรทสสีใส จากลุ่มน้ำไรน (Rhine Valley) ในความหมายที่ใช้หลวมๆ หมายถึง แก้วที่นำสีมาเคลือบไว้ด้านหลัง และ แก้วผสมตะกั่ว ไม่มีสีที่เลียนแบบเพชร

rhizoconcretion (ไรโซคอนครี′เฌิ่น) โครงสร้างขนาดเล็กคล้ายมวลสารพอกในหินตะกอน ที่มีรูปทรงกระบอก หรือรูปทรงกรวย อาจประกอบด้วยมวลวัตถุ เช่น เคอลีชี่ (caliche) หรือเชิ้รท (chert) และมักจะแตกเป็นแขนงคล้ายกับรากของต้นไม้ ดู: *root sheath (รู้ท ฌี้ธ)* คำพ้อง: *rhizomorph (ไร′โซม้อรฺฟ); root cast (รู้ท แค้สทฺ); rhizolith (ไร′เซอหลิธ)*

rhizocretion (ไรโซครี′เฌิ่น) มวลสารพอกภายในกลวง ที่เกิดรอบรากของพืช เปรียบเทียบ: *rhizoconcretion (ไรโซคอนครี′เฌิ่น)*

rhizolith (ไร′เซอหลิธ) ดู: *rhizoconcretion (ไรโซคอนครี′เฌิ่น)*

rhizomorph (ไรโซม้อรฺฟ) ดู: *rhizoconcretion (ไรโซคอนครี′เฌิ่น)*

rhizosphere (ไร′เซอสฟีรฺ) เขตของดินใกล้กับรากพืช ที่ชนิดจำนวน หรือกิจกรรมของจุลินทรีย์แตกต่างจากดินส่วนใหญ่ที่อยู่โดยรอบ

Rhodanian Orogeny (โรเด′เนี่ยน ออเราะ′เจอนี่) หนึ่งในสามสิบหรือมากกว่าของการก่อ/เกิดเทือกเขาระหว่าง แฟเนอเรอโซอิค (Phanerozoic) ซึ่งสิ้นสุดในไมเออซีน

rhodite (โร′ได๊ท) ทองที่มีธาตุโรเดี้ยม (Rh) เกิดปนอยู่ด้วยประมาณร้อยละ 40

rhodium (โร′เดี้ยม) (1) ธาตุในของกลุ่มของแพลทเนิ่ม สัญลักษณ์ Rh (2) แร่สีขาว: Rh โดยทั่วไปใช้ผสมกับธาตุอื่นๆ ในกลุ่มแพลทเนิ่ม

rhodochrosite (โรโดโครฺ′ไซ้ท) แร่สีแดงกุหลาบ หรือชมพู ถึงเทา ผลึกรอมโบฮีเดริ้ลของกลุ่มแคลไซ้ท: $MnCO_3$ มีรูปสัณฐานเดียวกับแคลไซ้ท และซิเดอไร้ท และมักประกอบด้วยแคลเซี่ยมและเหล็ก เป็นแหล่งแร่รองของแมงเกอนีส คำพ้อง: *dialogit (ไดแอะ′เลอไจ๊ทฺ); raspberry spar (แรส′เบรี่ สปาร์)*

rhodochrostone (โรโดโครฺสโตน) หินตะกอน ที่ประกอบด้วยแร่โรโดโครไซ้ทเป็นส่วนใหญ่ รวมทั้งอาจมีแร่คารเบอเหนทอื่นหรือไม่มี

rhodolite (โรโดไล้ท) การเหนิท สีแดง แดงอมชมพู ม่วงแดง หรือม่วงอมน้ำเงิน ซึ่งมีองค์ประกอบทางเคมีระหว่างไพโรพ และแอลเมินดีน มีลักษณะเป็นสีอ่อน และมีความโปร่งใสสูงกว่าของอีก 2 ชนิดดังกล่าว นิยมใช้เป็นอัญมณี

rhodolith (โร′โดหลิธ) นอจู้ลของสาหร่ายสีแดง (coralline) ที่ห่อหุ้มในรูปทรงกลม มักกลิ้งไปตามพื้นตามแรงของกระแสน้ำ เปรียบเทียบ: *oncolite (ออนเคอ′ไล้ทฺ)*

rhodonite (โร′โดไน้ท) แร่สีแดงอ่อน แดงกุหลาบ หรือชมพูถึงน้ำตาลแดง หรือแดง-น้ำตาล ผลึกไทรคลิหนิคของแร่ที่มีองค์ประกอบคล้ายไพร็อกซีน: $(Mn, Fe, Mg, Ca)SiO_3$ บางครั้งประกอบด้วยสังกะสี และมักเป็นร่องรอยหรือหย่อมสีดำ และสายแร่สีดำของแมงเกอนีสอ็อกไซด ใช้เป็นหินประดับ โดยเฉพาะในประเทศรัสเซีย

Rhodophyta (โรโดไฟเท่อ) ดู: *red algae (เร้ด แอล′จี้)*

rhohelos (โรเฮโลส) ที่ลุ่มชื้นแฉะ ที่มีธารน้ำไหลผ่าน โดยทั่วไปมักเป็นทะเลสาบที่ตื้นเขิน

rhomb (รอมบฺ) [ผลึกศาสตร์] สี่เหลี่ยมขนมเปียกปูน ในผลึกหมายถึง *rhombohedron (รอมโบฮี′เดริ้น)*

rhombic (รอม′บิค) (1) คำคุณศัพท์ของ rhomb (รอมบฺ) (2) คำคุณศัพท์ของ orthorhombic (ออรเธอรอม′บิค)

rhombic-dipyramidal class (รอม′บิค-ไดพิเรอ′มิเดิ้ล แคล้ส) ชั้นผลึกในระบบออรเธอรอมบิคที่มีสมมาตรเป็น 2/m 2/m 2/m

rhombic-disphenoidal class (รอม′บิค-ไดสฟีนอย′เดิ้ล แคล้ส) ชั้นผลึกในระบบออรเธอรอมบิคที่มีสมมาตรเป็น 222

rhombic dodecahedron (รอม′บิค โดเด๊ะเคอะฮี′เดริ้น) ผลึกในระบบลูกบาศก์ที่มี 12 หน้าผลึก (*dodecahedron)* เปรียบเทียบ: *pyritohedron (เพอ′ไรโทฮี′เดริ้น)*

rhombic-pyramidal class (รอม′บิค-พิเรอ′มิเดิ้ล แคล้ส) ชั้นผลึกในระบบออรเธอรอมบิคที่มีสมมาตรเป็น mm2

rhombochasm (รอม′เบอแชเซิ่ม) ดู: *pull-apart basin (พุล-เออะ′พารฺท เบ′เซิ่น)*

rhombohedral class (รอมโบฮี′เดริ้ล แคล้ส) ชั้นผลึกในการแบ่งของรอมโบฮีเดริ้ล (rhombohedral division) เป็นระบบเฮ็กแซะเกอเนิ่ลที่มีสมมาตร 3

rhombohedral cleavage (รอมโบฮี′เดริ้ล คลี′หวิจ) คลีหวิจที่ ขนานกับหน้าของรอมโบฮีเดริ้น เช่น คลีหวิจของแคลไซ้ท

rhombohedral iron ore (รอมโบฮี´เดริ้ล ไอ´เริ่น ออร) (1) ดู: *hematite (ฮี´เมอไท้ท)* (2) ดู: *siderite (ซิ´เดอไร้ท) [แร่วิทยา]*

rhombohedral lattice (รอมโบฮี´เดริ้ล และ´เทิส) โครงข่ายกึ่งกลางของระบบทริเกอเนิ่ล ที่รูปผลึกเป็นทรงสี่เหลี่ยมขนมเปียกปูน อาจเกิดขึ้นในชั้นผลึกที่มีสามสมมาตร หน่วยเซ็ลเฮ็กแซะเกอเนิ่ล ประกอบด้วยสามจุดในโครงข่าย ซึ่งรูปผลึกทรงสี่เหลี่ยมขนมเปียกปูนเป็นแบบดั้งเดิม มีทั้งสามแกนผลึกเท่ากันและมีมุมเท่ากัน แต่ไม่มีเงื่อนไขของสมมาตรใดๆ

rhombohedral packing (รอมโบฮี´เดริ้ล แพะ´คิ่ง) รูปแบบของการเรียงของระบบผลึกอย่างเป็นระบบและอัดแน่นที่สุด ซึ่งประกอบด้วยลูกทรงกลมแข็งที่มีขนาดเท่ากันในตะกอนหรือในโครงข่ายผลึก ซึ่งในกรณีนี้คือ ระบบผลึกรูปสี่เหลี่ยมขนมเปียกปูน ที่หนึ่งหน่วยเซ็ลมีหกระนาบ ที่ผ่านจุดศูนย์กลางของลูกทรงกลมแปดลูกที่วางที่มุมของผลึกรูปสี่เหลี่ยมขนมเปียกปูน ซึ่งการเรียงชนิดนี้หากลูกทรงกลมไม่มีการบิดเบี้ยว จะมีความพรุนร้อยละ 25.95 เปรียบเทียบ: *cubic packing (คิว´บิค แพะ´คิ่ง)* ดู: *close packing (โคลส แพะ´คิ่ง)*

rhombohedral system (รอมโบฮี´เดริ้ล ซิสเติ้ม) การแบ่งย่อยของระบบทริเกอเนิ่ล ซึ่งหน่วยเซ็ล คือ รอมโบฮีเดริ้น (rhombohedron)

rhombohedron (รอมโบฮี´เดริ้น) ผลึกทริเกอเนิ่ล ที่มีหกหน้าเป็นรูปสี่เหลี่ยมขนมเปียกปูนที่เหมือนกันทั้งหกรูป คำพ้อง: *rhomb (รอมบฺ) [ผลึกศาสตร์]*

rhomboidal lattice structure (รอม´บอยเดิ้ล และ´เทิส สเตริ๊ค´เช่อรฺ) ลักษณะทั่วไปของหาดทราย ซึ่งเป็นผลจากชุดของร่องขนาดเล็กสองชุด ซึ่งมีแนวทแยงมุมกันตามความลาดของชายหาด และเกิดขึ้นทันทีหลังจาก หรือหลังขั้นตอนสุดท้ายของการไหลกลับลงทะเลของน้ำ ร่องที่ปรากฏอาจเป็นผลของพื้นผิวชายหาดบริเวณนั้นมีความเค้นเฉือนสูง มีตะกอนยึดติดแน่นกว่าบริเวณอื่น เปรียบเทียบ: *rhomboid ripple (รอม´บอยดฺ ริ´เพิ่ล); rhomboid rill mark (รอม´บอยดฺ ริล ม้ารฺค)*

rhomboid current ripple (รอม´บอยดฺ เคอ´เริ่นทฺ ริ´เพิ่ล) ดู: *rhomboid ripple (รอม´บอยดฺ ริ´เพิ่ล)*

rhomboid reef (รอม´บอยดฺ รี๊ฟ) ปะการังรูปสี่เหลี่ยมขนมเปียกปูน/ข้าวหลามตัด หรือรูปหลายเหลี่ยมอาจยาวถึงสี่ไมล์ทะเล (7.4 กิโลเมตร) เกิดในเลอะกูนของเบลีส แบเรียร รี๊ฟ (Belize Barrier Reef) ประกอบด้วยแนวปะการังที่มีขอบแคบและมีแนวลาดชันสูง สูงจากพื้น 20-40 เมตร ถึงใกล้กับระดับน้ำทะเล และล้อมรอบเลอะกูนที่ลึก 10-30 เมตร เลอะกูนบางแห่งจะถูกตัดออกเป็นท่อนๆ โดยมีกำแพงปะการังเหมือนสปิท (spitlike coral walls) ดังนั้น รูปสี่เหลี่ยมขนมเปียกปูน ที่ผิดปกตินี้ถูกควบคุมโดยฐานรากเดิมก่อนยุคโฮเลอซีน รวมทั้งโครงสร้างที่ควบคุมค้ารสท หรือธารน้ำแบบคดโค้งในระหว่างไพลสเตอซีนในช่วงระดับน้ำทะเลลดลง

rhomboid rill mark (รอม´บอยดฺ ริล ม้ารฺค) รูปแบบพื้นผิวของหาดทราย ที่ประกอบด้วยร่องตื้นๆ กัดเซาะโดยน้ำที่ไหลย้อนกลับ (backwash) หรือคลื่นหัวแตกที่ไหลกลับ (breaker swash) ร่องมีรูปแบบเป็นเครือข่ายรูปสี่เหลี่ยมขนมเปียกปูน เส้นทแยงด้านยาวขนานกับทิศทางของกระแสน้ำที่ทำให้เกิดร่องดังกล่าว ซึ่งมีลักษณะแตกต่างจาก rhomboid ripple marks ที่มีความแตกต่างของความสูงน้อยกว่า และไม่มีความลาดลื่น (slip faces) ไม่ใช่เป็นรอยคลื่น แต่เป็นเครือข่ายของเส้นต่างๆบนหาด เช่น รอยคลื่น ร่องน้ำจากคลื่นไหลกลับ ร่องน้ำซึมจากหาด ฯลฯ เปรียบเทียบ: *rhomboid ripple (รอม´บอยดฺ ริ´เพิ่ล); rhomboidal lattice structure (รอม´บอยเดิ้ล และ´เทิส สเตริ๊ค´เช่อรฺ)*

rhomboid ripple (รอม´บอยดฺ ริ´เพิ่ล) รอยคลื่นที่เกิดจากกระแสน้ำ (current ripple) ที่มีลักษณะเป็นรูปคล้ายสี่เหลี่ยมขนมเปียกปูน หรือลิ้นของกองทราย ที่กองเรียงแบบไข้ว หรือคล้ายกับเกล็ดของปลาบางชนิด รูปคล้ายลิ้นมีขนาดตั้งแต่ 12 ถึง 25 มิลลิเมตร และกว้าง 25 - 50 มิลลิเมตร มีความสูงด้านข้างไม่เกิน 1 มิลลิเมตร มักพบบนหาดทรายที่ก่อตัวขึ้นในช่วงสุดท้ายของการไหลกลับของน้ำเมื่อความรุนแรงของคลื่นลดลง คำพ้อง: *rhomboid current ripple (รอม´บอยดฺ เคอ´เริ่นทฺ ริ´เพิ่ล); overhanging ripple (โอ´เวอรฺแฮงิ่ง ริ´เพิ่ล)*

rhomboid ripple mark (รอม´บอยดฺ ริ´เพิ่ล ม้ารฺค) ดู: *rhomboid ripple (รอม´บอยดฺ ริ´เพิ่ล)*

rhomb spar (รอม สปาร´) แร่โดเลอไม้ท ในผลึกรูปสี่เหลี่ยมขนมเปียกปูน

R horizons (อาร เฮอไร´เซิ่นสฺ) หินฐานที่มีความแข็งมาก ได้แก่ แกรเหนิท บะซ้อลท ขวอรทไซ้ท หินปูนแข็ง หรือหินทรายแข็ง ซึ่งไม่สามารถขุด หรือตักได้ด้วยมือ และเรียกว่า R layers (อาร เล´เอ้อรสฺ)

rhourd (เรอรฺด) ดูนทรายรูปพิเรอหนิด ที่เกิดขึ้นจากการตัดของดูนต่างๆ

Rhuddanian (รูแด´เนี่ยน) หินช่วงอายุตามมาตรอายุลำดับชั้นหินมาตรฐานโลก: ล่าสุดของหินช่วงอายุ ลลุเรียน ของหินสมัย

R

แลนเดอวิเรี่ยน (บน หินยุคออรเดอวิเฉิ่น (Ordovician System) ใต้หินช่วงอายุแอโรเนี่ยน (Aeronian Stage))

Rhyacian (ไรแอ๎เชี่ยน) ยุคตามหน่วยธรณีกาลมาตรฐานโลก (Standard Global Geochronometric Scale): ระยะเวลาที่แก่ที่สุดเป็นอันดับสองของมหายุคเพลีเออพรอเทอเรอโซอิค (Paleoproterozoic) โดยมีการแทรกของธารลาเว่อแบบซับซ้อน (“rhyax”, “stream of lava – ธารลาเว่อ”) กำหนดในช่วงเวลาระหว่าง 2,300 ล้านปีมาแล้ว และสิ้นสุดในยุคสิเดอเรี่ยน (Siderian) และ 2,050 ล้านปีมาแล้ว ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของยุคออโรซิเรี่ยน (Orosirian)

rhyacolite (ไรแอ๊ะเคอไล้ท) ดู: *sanidine (แซ๎เนอดีน)*

rhyolite (ไร๎เออไร้ท) (1) ในการจำแนกหินอัคนีของ IUGS เป็นหินภูเขาไฟที่กำหนดไว้ในแผนภาพ QAPF ที่มี Q/(Q+A+P) ระหว่าง 20 และ 60 และ P/(A+P) ระหว่าง 10 และ 65 (2) กลุ่มของหินอัคนีที่มีลักษณะเป็นผลึกสองขนาด และแสดงโครงสร้างของการไหล ซึ่งผลึกใหญ่เป็นขวอรทส และแอลเคอไล เฟลสปารมีเนื้อพื้นเป็นขวอรทสผลึกละเอียดมาก ตลอดจนหินในกลุ่มที่มีผลึกละเอียดเทียบเท่าแกรเหนิท และจะเป็นไรเออเดไซ้ท (rhyodacite) เมื่อมีปริมาณของแอลเคอไล เฟลสปารลดลง หรือเป็นแทระไค้ท (trachyte) เมื่อมีปริมาณของขวอรทสลดลง รากศัพท์: ภาษากรีก “rhyo-”, from “rhyax”, “stream of lava–ธารของลาเว่อ” คำพ้อง: *liparite (ลิ๎แพไร้ท)* เปรียบเทียบ: *quartz porphyry (ขวอรฺทสฺ พอร๎เฟอรี่)*

rhythmic crystallization (ริธ๎หมิค คริสเตอเลอเซ๎เฉิ่น) ปรากฏการณ์ที่สังเกตได้ในหินอัคนี ซึ่งแร่ต่างๆ ตกผลึกในใจกลางและขยายออกไป ทำให้เกิดโครงสร้างแบบวงรอบขอบผลึกหลายวงซ้อนกัน ดู: *cyclic crystallization (ไซ๎ขลิค คริสเตอเลอเซ๎เฉิ่น)*

rhythmic layering (ริธ๎หมิค เล๎เออริ่ง) โครงสร้างที่สังเกตได้โดยง่าย ในการแทรกของหินอัคนีแบบการเกิดซ้ำ จากการตกผลึกตามแรงโน้มถ่วงเป็นชั้นๆ แร่ที่มีน้ำหนักมากสีเข้มตกผลึกก่อนและแร่ที่น้ำหนักเบาสีอ่อนตกผลึกภายหลัง ดู: *cyclic crystallization (ไซ๎ขลิค คริสเตอเลอเซ๎เฉิ่น); cryptic layering (คริพ๎ติค เล๎เออริ่ง); phase layering (เฟส เล๎เออริ่ง); compositional layering (คอมเพอซิ๎เฉอเนิ่ล เล๎เออริ่ง)*

rhythmic sedimentation (ริธ๎หมิค เซะเดอเมินเท๎เฉิ่น) การทับถมของตะกอนที่ปรากฏในลำดับชั้นหินแบบซ้ำกันสม่ำเสมอของหน่วยหินสองหน่วย หรือมากกว่าสองหน่วยขึ้นไป ซึ่งการทับถมมีการเรียงลำดับอย่างเฉพาะเจาะจง และเกิดแบบซ้ำเป็นชุดๆ สามารถคาดการณ์ถึงการเกิดซ้ำ หรือรูปแบบของเงื่อนไขการลำดับชั้นได้ อาจเกี่ยวกับสองชั้นหิน (เช่น การแทรกสลับของชั้นบางของทรายแป้งและดินเคล) หรือการเปลี่ยนแปลงในตะกอนที่ครอบคลุมพื้นที่กว้าง (หรือ ช่วงเวลาที่ยาวกว่า) และหน่วยลำดับชั้นหินที่มีความหนาได้ถึงหลายร้อยเมตร หรือลำดับใดๆ ระหว่างสองหน่วยที่ปรากฏชัดเจน ดู:*cyclic sedimentation (ไซ๎ขลิค เซะเดอเมินเท๎เฉิ่น); cyclothem (ไซ๎โคลเธ็ม)*

rhythmic succession (ริธ๎หมิค เสิคเซะ๎เฉิ่น) ความต่อเนื่องของหน่วยลำดับชั้นหิน ที่แสดงความต่อเนื่องและการซ้ำของชั้นหินในแนวดิ่ง หรือสำหรับการซ้ำอย่างต่อเนื่องไม่มากก็น้อยของชุดชั้นหิน ที่ประกอบด้วยชั้นหินหลายๆ ชั้นที่มีเฟาะเซิ่ลชนิดต่างๆประกอบอยู่ด้วย

rhythmic topography (ริ๎เธอหมิค เทอพอ๎เกรอะฟี่) ดู: *beach rhythm (บีช ริ๎เธิ่ม)*

rhythmic unit (ริธ๎หมิค ยู๎เหนิท) (1) ดู: *rhythmite (ริธ๎ไม้ท)* (2) ชั้น หรือแถบของหินอัคนีชนิดอินทรูสีฟที่เกิดซ้ำๆ

rhythmite (ริธ๎ไม้ท) หน่วยหินที่มีความโดดเด่น ที่อยู่ในชุดลำดับชั้นหินที่ตกทับถมแบบซ้ำกันของลำดับชั้น หรือวัฏจักร เช่น ไซเคลอเธ็ม (cyclothem); ศัพท์สำหรับชนิดของหินตะกอนที่โดดเด่น หรือระดับของลำดับตะกอน ที่เกิดการทับถมแบบซ้ำกันของลำดับชั้น หรือวัฏจักร ดู: *laminate (แล๎เมอเหนท)* คำพ้อง: *rhythmic unit (ริธ๎หมิค ยู๎เหนิท)*

ria (เรีย หรือริ๎เอ) (1) ช่องแคบ ยาว หรือบางครั้งมีลักษณะคล้ายรูปลิ่ม หรือแขนยื่นเข้ามาในแผ่นดินของทะเล (แต่ไม่รวมถึง ฟีอ๊อรด หรือฟย้อรด (fjord)) ซึ่งมีความลึกและความกว้างที่ค่อยๆ ลดลงอย่างต่อเนื่องเมื่อเข้ามาในแผ่นดิน และเกิดจากการทรุดลงของหุบเขา ร่องน้ำแคบๆ หรือปากแม่น้ำ ซึ่งจะสั้น และตื้นกว่าฟีอ๊อรด หรือฟย้อรด (2) ในความหมายไม่เคร่งครัด หมายถึง ปากแม่น้ำที่กว้าง หรือบริเวณน้ำกร่อย รวมทั้งฟีอ๊อรด หรือฟย้อรด ไม่จำเป็นต้องเกิดจากการจมหรือน้ำท่วมหุบเขา เปรียบเทียบ: *estuary (เอ๊สเซอเวอรี่)* รากศัพท์: ภาษาสเปน “ria (เรีย)”, from “rio (ริโอ)”, “river – แม่น้ำ”

ria coast (เรีย โค้สท) ชายฝั่งทะเลที่มีช่องแคบ ยาว และขนานยื่นเข้ามาในแผ่นดิน และสลับกับสันเขาที่ลาดแหลม เช่น ชายฝั่งทางตะวันตกเฉียงใต้ของไอแลนด์ (SW Ireland) และตะวันตกเฉียงเหนือของสเปน (NW Spain) เกิดจากโครงสร้างของชายฝั่งทะเลขวางกับแนวชายฝั่ง หรือเกิดจากหุบเขาที่กัดเซาะโดยเกลเฉ่อร เมื่อเกลเฉ่อรละลายเป็นที่มีดจึงเหลือแต่ร่องน้ำ

ria shoreline (เรีย ฌอร์ไลน) ชายฝั่ง ที่มีลักษณะของช่องแคบและยาวเป็นจำนวนมาก และเกิดจากการจมน้ำบางส่วนของหุบเขาที่กัดเซาะโดยเกลเฌ่อรที่แบ่งลุ่มน้ำออกเป็นหลายๆ ลุ่มน้ำ

rib (ริบ) (1) [ธรณีสัณฐานวิทยา] ชั้น หรือได๊ค (พนัง) ของหินที่มีลักษณะเป็นสันเล็กๆ บนแนวภูเขาสูงชัน (2) [การทำเหมือง] ผนังด้านข้างของเหมืองใต้ดินที่กำลังดำเนินการทำเหมือง เปรียบเทียบ: *footwall (ฟุท´วอล); hanging wall (แฮงิ่ง วอล)*

rib and furrow (ริบ แอนดฺ เฟอ´โร่) ศัพท์สำหรับ ผิวระนาบของชั้นหินที่แสดงการเฉียงระดับขนาดเล็ก ที่ประกอบด้วย) ชั้นหินเฉียงระดับ (cross-bedding) ที่เกิดขึ้นเป็นชุด ที่ค่อนข้างยาว และกว้างประมาณ 3-5 เซนติเมตร. วางขนานไปกับการไหลของกระแสน้ำ และแยกออกจากกันโดยสันแคบๆ ที่ไม่ต่อเนื่อง แสดงถึงการกัดเซาะที่ขอบของชั้นหินบางโค้งที่พลิกขึ้น

riband jasper (ริบ´แอนดฺ หรือ ริ´แบนดฺ แจ๊ส´เป้อรฺ) ดู: *ribbon jasper (ริ´เบิ้น แจ๊ส´เพ่อรฺ)*

ribbed moraine (ริบดฺ เมอเรน´) หนึ่งในกลุ่มของเมอเรน สันโค้งมน นูน เรียงไม่สม่ำเสมอกึ่งขนาน ในด้านปลายธารน้ำแข็ง แต่โค้งที่ต้นทางน้ำใกล้กับเอสเค่อรส (eskers) พบมากที่สุดในแผ่นน้ำแข็งขนาดใหญ่ใกล้ขั้วโลกเหนือ (Artic)

ribble (ริ´เบิ้ล) ดู: *ripple till (ริ´เพิ่ล ทิล)*

ribbon (ริ´เบิ้น) (1) [แหล่งสินแร่] คำคุณศัพท์ หมายถึง พนังแร่ที่มีแร่และกากแร่ หรือหินท้องที่แทรกสลับกัน หรือแร่หลากหลายสี เปรียบเทียบ: *banded (แบน´เดิด); book structure (บุ๊ค สเตริ๊ค´ เช่อรฺ)* (2) [ศิลาวิทยา] หนึ่งในชุดของเส้น หรือรอยขีดต่างๆ ในแร่หรือในหิน เช่น แถบแจ๊สเป้อร เมื่อเส้น (รอยขีด) ต่างสีมีขนาดใหญ่ ความแตกต่างระหว่างแถบอย่างเด่นชัด จะเรียกว่า banding (เป็นแถบ) ศัพท์จะนำมาใช้เมื่อเกิดในหินชนวน (slate) โครงสร้างนี้เรียกว่า *slate ribbon (สเลท´ ริ´เบิ้น)* คำพ้อง: *stripe (สไตรฺ๊พฺ) [หินแปร]*

ribbon banding (ริ´เบิ้น แบน´ดิ้ง) แถบ ที่เกิดในชั้นหินตะกอนจากชั้นบางๆ ที่มีสีแตกต่างกัน ทำให้ปรากฏคล้ายแถบต่าง ๆ ของริเบิ้น

ribbon bomb (ริ´เบิ้น บอมบฺ) ชนิดของก้อนหินที่พ่นออกมาจากภูเขาไฟระเบิด ที่มีลักษณะยาว แบน และมาจากการไหลเหมือนเกลียวเชือกของลาเว่อ

ribbon diagram (ริ´เบิ้น ไดเออะ´แกรม) รูปตัดขวางแสดงสภาพธรณีวิทยาในภาพรวมขนาดกว้าง ตามแนวเส้นโค้ง หรือคดโค้ง

ribbon jasper (ริ´เบิ้น แจ๊ส´เป้อรฺ) แถบขนานคล้ายริเบิ้นของการสลับสี หรือเฉดสีที่สวยงามของแจ๊สเป้อร (เช่น สีแดง สีเขียว และโดยเฉพาะสีน้ำตาล-น้ำตาลแดง) คำพ้อง: *riband jasper (ริ´แบนดฺ แจ๊ส´เพ่อรฺ)*

ribbon reef (ริ´เบิ้น รี๊ฟ) แนวปะการังในเกร๊ท แบเรียร รี๊ฟ (Great Barrier Reef) บริเวณนอกชายฝั่งด้านตะวันออกเฉียงเหนือของออสเตรเลีย ที่มีการโค้งด้านในคล้ายห่วงโซ่หรือพวงดอกไม้ห้อยระหว่างจุดสองจุด (festoon - เฟส´ตูน) ตามแนวขอบของไหล่ทวีป มีความยาวตั้งแต่ 3 - 24 กิโลเมตรหรือน้อยกว่า และความกว้าง 300 - 470 เมตร

ribbon rock (ริ´เบิ้น ร็อค) หิน ที่มีลักษณะเป็นวง หรือเป็นชั้นบางหลายๆ ชั้น มีสี หรือองค์ประกอบแตกต่างกันแทรกสลับกัน เช่น หินเฌลสีเทา สลับกับหินโดเลอไม้ทสีน้ำตาล และหินปูนสีอ่อน หรือพนังแร่ที่มีแถบของแร่ขวอรทสแยกจากกันโดยผนังหินท้องที่รวมทั้งใช้กับหมวดหินเหล็กเป็นแถบ (banded iron formation หรือ banded ironstone) ในยุคพรีแคมเบรี้ยน

ribbon slate (ริ´เบิ้น สเลท´) สเลท ที่เกิดจากการแปรสภาพไม่สมบูรณ์ ซึ่งยังคงเป็นเป็นชั้นหิน ที่สามารถตัดข้ามระนาบคลีหวิจ; สเลทที่เนื้อหินมีหลายสี

Richard´s equation (ริ´เชิรฺดสฺ อิเควฺ´เฌิ่น) สมการเส้นโค้ง (parabolic equation – เพเรอบอหลิค อิเควฺ´เฌิ่น) ที่ใช้อธิบายการไหลของน้ำผ่านชั้นดิน/หินไม่อิ่มน้ำ

Richmondian (ริชเมิน´เดี้ยน) หินช่วงอายุในอเมริกาเหนือ: ออรเดอวิเฌิ่นตอนบนสุด (บน เมสวิเลี่ยน (Maysvillian) ล่าง แอลิกแซนเดรี้ยน (Alexandrian) ของสิลุเรี่ยน)

richness (ริช´เนิส) ในนิเวศวิทยา หมายถึง จำนวนทั้งหมดของชั้นอนุกรมวิธาน (taxa - แท็ก´เซ่อ) ในตัวอย่าง สถานที่ หรือแหล่งที่อยู่อาศัยโดยไม่คำนึงถึงความแตกต่างในความหลากหลายที่สัมพัทธ์กันของแท็กเซ่อ ซึ่งเทียบเท่ากับความหลากหลาย (diversity – ไดเวอร´ซิที่) *ใน*ความหมายที่เคร่งครัด

Richter scale (ริค´เท่อรฺ สเกล´) ขนาดของแผ่นดินไหว ที่ระบุเป็นตัวเลข ซึ่งแผ่นดินไหวขนาดเล็กมากอาจมีค่าเป็นลบ ความแข็งของหินในโลกทำให้เกิดกำหนดสูงสุด 9 โดยทั่วไปเป็นมาตราส่วนที่เกิดแบบเฉพาะถิ่น (local magnitude) และสำหรับแผ่นดินไหวขนาดใหญ่จะระบุเป็นเชิงคลื่นผิวดิน (surface-wave magnitude)

rideau (ริโด้´) สัน หรือเนินขนาดเล็ก หรือเขาดิน รากศัพท์: ภาษาฝรั่งเศส

R

ridge (หริจ) (1) [ชายหาด] (ก) ดู: *beach ridge (บีช หริจ)* (ข) สันทรายเตี้ย ที่โผล่เหนือระดับน้ำในเขตหน้าหาด (foreshore) บนหาดทรายในช่วงที่น้ำลง ดู: *runnel (เรอ´เนิ่ล) [ชายหาด]* (2) [ธรณีสัณฐานวิทยา] (ก) ศัพท์ทั่วไปสำหรับ พื้นผิวโลกที่ยาว แคบ และสูงกว่าพื้นที่โดยรอบ มักมียอด และด้านข้างมีความลาดชัน เกิดแบบเดี่ยวๆ อย่างเป็นอิสระ หรือเป็นส่วนหนึ่งของเทือกเขา หรือเนินเขาขนาดใหญ่กว่า เช่น ที่สูงระหว่างหุบเขา สันเขามีความยาวน้อยกว่า 8 กิโลเมตร (ข) ศัพท์ที่ใช้กับเนินเขา หรือภูเขาเป็นครั้งคราว (ค) ยอด หรือด้านบนสุดของเนินเขา; ยอดที่แคบและยาวของเนินเขา หรือภูเขา (3) [น้ำแข็ง] ดู: *pressure ridge (เพระเฌ่อร หริจ) สันสูงที่เกิดจากแรงอัดของน้ำแข็ง [น้ำแข็ง]* (4) [สมุทรธรณีวิทยา] บริเวณพื้นมหาสมุทรที่สูงกว่าพื้นมหาสมุทรที่อยู่โดยรอบ มีลักษณะยาว และมีความลาดชันด้านข้าง และมีสภาพขรุขระ คำพ้อง: *submarine ridge (เสิบ´เมอรีน หริจ)* (5) [อุตุนิยมวิทยา] บริเวณที่มีความกดอากาศค่อนข้างสูง ในลักษณะรูปวงรี ในระดับความสูงที่กำหนด กับระดับความโค้งของการไหลเวียนของลม กับเส้นชั้นความกดอากาศ ซึ่งหากเส้นชั้นความกดอากาศเป็นรูปวงกลม เรียกว่า แอนทิไซโคลน (anticyclone) ตรงข้ามกับ *trough (ทร็อฟ) [อุตุนิยมวิทยา]*

ridge-and-groove slickensides (หริจ-แอนดฺ-กรู๊ฟ สลิ´เคินไซ้ดสฺ) ระนาบของการเกิดร่องครูด จากการเลื่อนของหินสองซีก ซึ่งปกติจะพบพื้นผิวระนาบที่มีความวาว ซึ่งผนังของซีกตรงข้ามจะมีสันและร่องที่สัมพันธ์กับอีกซีก เชื่อกันว่าเกิดจากการไถผ่านของผนังซีกหนึ่งของฟ้อลท และการแปรสภาพของผนังอีกซีกหนึ่ง

ridge-and-ravine topography (หริจ-แอนดฺ-เรอวีน´ เทอพอ´เกรอะฟี่) ภูมิทัศน์ในสภาพสมดุลแบบไดแนหมิค ภายใต้การกัดเซาะในระดับภูมิภาคที่มีสภาพอากาศร้อนชื้น เช่น ภูมิประเทศสันเขาและลุ่มน้ำ (ridge-and-valley topography) ของจังหวัดแม่ฮ่องสอน เชียงใหม่ เชียงราย ลำปาง แพร่ และน่าน

ridge-and-swale topography (หริจ-แอนดฺ-สเวล´ เทอพอ´เกรอะฟี่) สันหลายๆ สันเขาที่มีลักษณะยาว กึ่งขนานกัน และแอ่งที่แทรกสลับระหว่างสันเขา ซึ่งมีแนวการวางขวาง หรือทำมุมกับแนวของโครงสร้างระดับภูมิภาค เช่น ใน มิเดิ้ล เอิทแลนถิค ไบ๊ท (Middle Atlantic Bight) คือพื้นที่อ่าวเปิด (bight) ของสหรัฐอเมริกา ด้านเหนือตั้งต้นที่รัฐนูยอรค (New York) ลงมาตามลำดับคือ เพนสิเวอเนีย (Pennsylvania) เมเรอเลิ่นด (Merryland) เวอจิเนีย (Virginia) น้อรธ แคเรอไลเน่อ (North Carolina) ซึ่งมีเทือกเขาแอ๊ะเพอเลเชิ่น (Appalachian Mountains) อยู่ด้านตะวันตก

ridge-and-valley topography (หริจ-แอนดฺ-แว´ลี่ เทอพอ´เกรอะฟี่) พื้นที่ที่มีลักษณะเป็นแนวยาวของสันเขาหลายๆ สันเขาและหุบเขา/แอ่งหลายๆ หุบเขาที่ขนาน หรือเกือบขนานกัน และแทรกสลับกัน และเกิดจากผลของการกัดเซาะไม่เท่ากันของชั้นหินที่แทรกสลับที่มีความคงทนแตกต่างกัน และมีการคดโค้งมาก เช่น ภูมิภาคสันเขาและหุบเขาในเทือกเขาแอ๊ะเพอเลเชิ่น (Ridge and Valley region in the Appalachian Mountains) ซึ่งประกอบด้วยที่ราบชายฝั่งมหาสมุทรแอทแลนถิคจาก New York ลงมาจนถึง South Calolina เปรียบเทียบ: *ridge-and-ravine topography (หริจ-แอนดฺ-เรอวีน´ เทอพอ´เกรอะฟี่)*

ridge belt (หริจ เบ้ลท) เขตแคบๆ หรือกว้างของสันหลายๆ สันที่ขนานกันบนพื้นผิวดาวศุกร์

ridged ice (หริจดฺ ไอ๊ซ) ทะเลน้ำแข็ง ที่มีลักษณะพื้นผิวในรูปแบบของสันเขาที่เกิดจากแรงดันอย่างน้อยหนึ่งหรือมากกว่า มักพบในน้ำแข็งที่มีอายุหนึ่งปี ดู: *ropak (โร´แผค); ridging (หริด´จิ้ง)*

ridge-push force (หริจ-พุฒ ฟ้อรซ) ในการเคลื่อนที่ของแผ่นเปลือกโลก หมายถึง แรงผลักที่มีทิศทางออกจากสันเขากลางมหาสมุทร และเป็นผลมาจากแรงโน้มถ่วงจากการมุด หรือน้ำหนักของสันเขาที่ยกตัวสูงขึ้น

ridge-ridge transform fault (หริจ-หริจ แทรนส´ฟอรม ฟ้อลท) แทรนสฟอรม ฟ้อลท ที่ทำให้สันเขากลางมหาสมุทรเลื่อนขาดจากกัน

ridge-top trench (หริจ-ท็อพ เทร้นช) ร่องลึกกลางมหาสมุทรที่บางครั้งพบที่ หรือใกล้ยอด หรือสันเขาสูงชัน เกิดจากการเคลื่อนที่อย่างช้าๆ ของแผ่นหินขนาดใหญ่ ตามระนาบเฉือนที่ขนานมากบ้างน้อยบ้าง กับความลาดด้านข้างของสันเขา ร่องลึกนี้มักขนานกับยอดสันเขา

ridging (หริด´จิ้ง) รูปแบบของการเปลี่ยนรูปของน้ำแข็งที่ลอยน้ำซึ่งเกิดจากความดันด้านข้าง เมื่อน้ำแข็งถูกดันซ้อนกันเป็นสันน้ำแข็ง (ridged ice) เปรียบเทียบ: *tenting (เท้น´ทิ่ง)*

riebeckite (รี´เบ๊ะไค้ท) แร่ธาตุเกิดดำ หรือดำ ผลึกมอเนอคลิหนิคของกลุ่มแอมเฟอโบล: $Na_2Fe_3Si_8O_{22}(OH)_2$ ซึ่งเกิดเป็นองค์ประกอบของหินอัคนีจำพวกแอสิด หรือมีซิลิเคตมาก ดู: *crocidolite (โครซิ´เดอไล้ท)*

Riecke´s principle (รี´เค่อ'ส พริ้น´เซอเพิ่ล) หลักการในอุณหพลศาสตร์ (thermodynamics) ที่ระบุว่า สารละลายของแร่ใดแร่หนึ่ง มีแนวโน้มที่จะเกิดขึ้นได้ง่ายที่สุด ณ จุดที่แรงดันภายนอกมีค่ามากสุด และสารละลายนั้นจะเกิดการตกผลึกได้สมบูรณ์ที่สุด เมื่อความดันภายนอกน้อยที่สุด ซึ่งนำมาประยุกต์ใช้กับการตกผลึกใหม่ในหินแปร กับการเปลี่ยนรูปทรงของแร่ หลักการนี้ตั้งชื่อตามนักฟิสิคสเยอรมัน แต่ในความเป็นจริงค้นพบและให้รายละเอียดโดย H. C. Sorby ในปี 1863

Riedel shear (รี´เดล ฌิรฺ หรือเฌียร) ระนาบการเลื่อนทุติยภูมิที่เกิดขึ้นในช่วงเริ่มต้นของการเฉือนแบบ en echelon เอ็น เอ๊ะเชอลอน (ระนาบขนาดเล็กหลายๆ ระนาบ ที่มีการเรียงขนานแบบเฉียงและเหลื่อม หรือคาบเกี่ยวกัน) มักเอียงประมาณ 10 ถึง 30 องศาไปยังทิศทางของการเคลื่อนที่แบบสัมพัทธ์กัน เป็นชุดย่อยของฟ้อลท ที่เอียงไปยังแนวของฟ้อลท ชุดที่พบมากที่สุด คือ ฟ้อลทคู่ที่เกิดพร้อมกัน (conjugate faults – คอน´จิเกิท ฟ้อลทฺ) ที่ทำมุมเอียงประมาณ 45 องศาซึ่งกันและกัน

riegel (รี´เกิ้ล) สันเตี้ย ขวาง หรือสิ่งกีดขวางของหินฐานบนพื้นของหุบเขาน้ำแข็ง โดยเฉพาะ ที่พบทั่วไปในเทือกเขาแอ๊ลพส ซึ่งแยกแอ่งหิน จากหุบเขาด้านล่างที่มีความชันค่อยๆ ลาดลง เปรียบเทียบ: *rock step (ร็อค สเต็พ´)* รากศัพท์: ภาษาเยอรมัน “Riegel”, “crossbar – สันขวาง”. คำพ้อง: *rock bar (ร็อค บาร); threshold (เธรฺณ´โฮลดฺ – ลิ่มกั้นประตู) [ธรณีวิทยาธารน้ำแข็ง]*

Riel discontinuity (รี´เอล ดิสคอนเทอนู´เออที่) ความไม่ต่อเนื่องของความเร็วของคลื่นไซ้สมิค ที่พบในแอลเบอรเท่อ (Alberta) ประเทศแคนาดา อาจเทียบเท่ากับความไม่ต่อเนื่องคอนแรด (*Conrad discontinuity)*

riffle (ริ´เฟิ่ล) (1) ส่วนที่ตื้นที่เกิดตามธรรมชาติของท้องน้ำ หรือส่วนขยายของท้องน้ำตื้นที่ยื่นออกไปขวางธารน้ำ ที่มีน้ำไหลเร็วและผิวน้ำแตกเป็นคลื่นโดยสิ่งกีดขวางที่จมอยู่ในน้ำ หรือจมเพียงบางส่วน หรือแก่งตื้นที่มีการตกตะกอน ดู: *rift (ริฟทฺ) [ธารน้ำ]* (2) การไหลของน้ำตื้น เหนือริเฟิ่ลหรือส่วนหัวของแก่ง (3) สันเตี้ยๆ หรือหินฐานไม่สม่ำเสมอในธารน้ำ คล้ายรอยคลื่น (4) คลื่นของริเพิ่ล คำพ้อง: *ripple (ริ´เพิ่ล)*

riffle hollow (ริ´เฟิ่ล ฮอ´โล) หลุมตื้นๆ ในท้องน้ำ โดยทั่วไปลึกประมาณ 8 – 30 เซนติเมตร ซึ่งเกิดจากการกัดเซาะไม่เท่ากันในชั้นหินแทรกสลับระหว่างหินเนื้อแข็งและหินเนื้ออ่อน

riffler (ริ´เฟล่อร) ดู: *sample splitter (แซม´เพิ่ล สปลิ´เท่อรฺ)*

rift (ริฟทฺ) (1) [เศรษฐธรณีวิทยา] ศัพท์ที่ใช้ในการทำเหมืองสำหรับ ทิศทางของระนาบแตกเป็นแผ่นๆ ของหินเนื้อแน่น เช่น แกรเหนิท ที่ตั้งฉากกับการเรียงตัวของเม็ดแร่ (grain - เกรน) (2) [ธรณีสัณฐานวิทยา] ร่อง หรือช่องเปิดอื่นๆ ในหิน ทำให้หินแตกหรือแยกออกจากกัน (3) [ถ้ำวิทยา] ช่องแคบ สูง ในถ้ำ ซึ่งรูปร่างถูกควบคุมโดยร่องแตก (joint – จ๊อยนท) หรือระนาบชั้นหิน หรือระนาบฟ้อลท (4) [ธารน้ำ] แผ่นหิน โขดหิน หรือพื้นที่ที่ตื้นในธารน้ำที่สามารถลุยน้ำข้ามไปได้ หรือแก่ง (rapids) ศัพท์นี้ใช้ในภูมิภาคตะวันออกเฉียงเหนือของสหรัฐอเมริกา เป็นคำพ้องของ *riffle (ริ´เฟิ่ล)* (5) [ธรณีวิทยาโครงสร้าง] ทิศทางที่ง่ายที่สุดในการแยกหินแกรเหนิท หรือหินที่เกิดเป็นผลึก มักเป็นทิศทางที่มีแนวของร่องแตกที่เกิดจากระนาบเล็กๆ จากผลของการเย็นตัว และการสูญเสียการถูกบีบอัด (6) [เท็คทอหนิคส] (ก) ร่องยาว และแคบในแผ่นทวีป ที่มีขอบเป็นนอรเมิ่ล ฟ้อลท; กราเบิ้น (graben) ที่เกิดระดับภูมิภาค ซึ่งเป็นบริเวณที่มีการยืด หรือขยายของแผ่นเปลือกโลก เปรียบเทียบ: *paar (พาร)* (ข) ขอบเขตของสไตร๊ค สลิพ ฟ้อลท ที่มีการขยายในระดับภูมิภาค

rift-drift transition (ริฟทฺ-ดริ๊ฟทฺ แทรนสสิ´เฌิ่น) ขั้นตอนในวิวัฒนาการของขอบทวีปแบบแพะซีฟ (passive margin - ขอบแผ่นทวีปที่เกิดกระบวนการแยก และแตกโดยไม่ได้มีแรงทางเท็คทอหนิคที่ขอบของแผ่นเปลือกโลก) ที่นอรเมิ่ลฟ้อลทสิ้นสุดการเลื่อน และพื้นมหาสมุทรเกิดการแยก หลังจากการเปลี่ยนผ่าน การยืดของแผ่นเปลือกโลก เกิดเป็นขอบภายใต้การทรุดลงจากผลของอุณหภูมิที่สูงขึ้น และสภาพความเค้นของภูมิภาคเกิดการเปลี่ยนแปลง

rift fault (ริฟทฺ ฟ้อลทฺ) ฟ้อลท ที่เป็นขอบของริฟท แวลี่ (rift valley) กราเบิ้น (graben) หรือฮาลฟ กราเบิ้น (half-graben) ศัพท์นี้ใช้กับนอรเมิ่ล ฟ้อลท และใช้น้อยกับสไตร๊ค สลิพ ฟ้อลท เปรียบเทียบ: *border fault (บอร´เด้อร ฟ้อลทฺ); boundary fault (บาว´ดรี๊ ฟ้อลทฺ)*

rift lake (ริฟทฺ เล้ค) ทะเลสาบยาวที่เกิดในหุบเขาจากการยืด (rift valley) เช่น Lake Victoria, Lake Tanganyika และ Lake Malawi

riftogenic (ริฟเทอเจหนิค) ศัพท์ที่ประยุกต์ใช้กับแนวยาวของร่องแตก ที่ตัดลึกไปถึงหินฐาน เปรียบเทียบ: *taphrogeny (เทอฟรอ´เจอนี่)*

rift trough (ริฟทฺ ทร๊อฟ) ดู: *rift valley (ริฟทฺ แวลี่) [ธารน้ำ] [เท็คทอหนิคส]*

rift valley (ริฟทฺ แว´ลี่) (1) [สมุทรศาสตร์] ร่องแยกที่ตัดลึกในบริเวณใจกลางของสันเขากลางมหาสมุทร คำพ้อง: *central valley (เซ็น´เทริ่ล แว´ลี่); median valley (มี´เดี้ยน แว´ลี่); mid-ocean rift (มิด-โอ´เฌิ่น ริฟทฺ)* (2) [เท็คทอหนิคส] หุบเขา ที่มีการวิวัฒน์ไปตามร่องแยก คำพ้อง: *rift trough (ริฟทฺ ทร็อฟ)*

rift-valley lake (ริฟทฺ-แว´ลี่ เล้ค) ทะเลสาบที่เกิดในริฟท แวลี่ เช่น Lake Malawi (Nyasa), Lake Rudolf (Turkana) หรือ Lake Tanganyika ในแอฟริกา เปรียบเทียบ: *sag pond (แซ้ก พอนดฺ)* คำพ้อง: *rift lake (ริฟทฺ เล้ค)*

rift zone (ริฟทฺ โซน) บริเวณเปลือกโลก ที่เกิดการขยายหรือยืดจากผลของนอรเมิ่ล ฟ้อลท ตามแนวที่สัมพันธ์กับกราเบิ้นส (grabens) ฮาลฟ กราเบิ้นส (half grabens) และฮอรสทส (horsts) ซึ่งบางบริเวณสัมพันธ์กับกระบวนการภูเขาไฟ บางบริเวณเป็นร่องลึกที่มีการทับถมของชั้นตะกอนที่หนามาก บางบริเวณมีฟ้อลทกระจายค่อนข้างกว้าง ขณะที่บางบริเวณมีฟ้อลทกระจายค่อนข้างแคบ เช่น แอ่งเชียงใหม่ แอ่งลำปาง แอ่งแพร่ แอ่งน่าน แอ่งแม่เมาะ หรือ rift-valley lake ในแอฟริกา

rig (หริก) ดู: *drilling rig (ดริ´ลิ่ง หริก)*

right bank (ไร้ทฺ แบ็งค) ฝั่งขวาของธารน้ำที่อยู่ทางด้านขวาของผู้สังเกต เมื่อหันหน้าไปทางท้ายน้ำ

right-lateral fault (ไร้ทฺ และ´เทอเริ่ล ฟ้อลทฺ) สไตรค สลิ้พ ฟ้อลท ที่ด้านตรงข้ามเลื่อนไปทางขวาเมื่อผู้สังเกตหันหน้าเข้าหาฟ้อลท คำพ้อง: *dextral fault (เด็กซเทริ่ล ฟ้อลทฺ)*

right-lateral separation (ไร้ทฺ-และ´เทอเริ่ล เซะเพอเร´เฌิ่น) การเลื่อนของฟ้อลท (มองในระนาบสูง) ซีกตรงกันข้ามเลื่อนไปทางขวา เมื่อผู้สังเกตหันหน้าเข้าหาฟ้อลท เปรียบเทียบ: *left-lateral separation (เล็ฟทฺ-และ´เทอเริ่ล เซะเพอเร´เฌิ่น)* คำพ้องล้าสมัย: *right-handed separation (ไร้ทฺ แฮน´เดิด เซะเพอเร´เฌิ่น)*

right section (ไร้ทฺ เซ็ค´เฌิ่น) หน้าตัดด้านขวา ดู: *profile (โพร´ไฟล) [ธรณีวิทยาโครงสร้าง]*

rigid-body rotation (ริ´เจิด-บอ´ดี้ โรเท´เฌิ่น) รูปแบบของการหมุนเปลี่ยนรูปของวัตถุ ที่วัตถุนั้นเกิดการหมุนเพียงประการเดียว ไม่มีการบิดเบี้ยว ยืดหรือหด และการเลื่อนที่ เปรียบเทียบ: *rigid-body translation (ริ´เจิด-บอ´ดี้ แทรนสเล´เฌิ่น)*

rigid-body translation (ริ´เจิด-บอ´ดี้ แทรนสเล´เฌิ่น) รูปแบบของการเลื่อนเปลี่ยนรูปของวัตถุ ที่วัตถุนั้นเกิดการเลื่อนเพียงประการเดียว ไม่มีการบิดเบี้ยว ยืดหรือหด หรือหมุน เปรียบเทียบ: *rigid-body rotation (ริ´เจิด-บอ´ดี้ โรเท´เฌิ่น)*

rigidity (เรอจิ´เดอที่) สมบัติของวัตถุที่จะต้านความเค้นที่กระทำไม่ให้เกิดการบิดเบี้ยว ซึ่งของเหลวมีค่าความแข็งเป็นศูนย์

rigidity modulus (เรอจิ´เดอที่ มอ´เจอเลิส) ดู: *modulus of rigidity (มอ´เจอเลิส เอ็ฟ เรอจิ´เดอที่)*

rigolet (ริเกอเล็ท´) ศัพท์ที่ใช้ในลุ่มน้ำของแม่น้ำมิเซอซิพี่ (Mississippi River valley) สำหรับธารน้ำเล็กๆ หรือร่องน้ำ รากศัพท์: ภาษาฝรั่งเศส “rigole”, “trench, small ditch, channel – ลำธาร แคว ห้วย”

rill (ริล) (1) [ชายหาด] (ก) ร่องชั่วคราวขนาดเล็ก ใช้เรียกน้ำที่ซัดเข้าสู่ฝั่ง ไหลกลับลงสู่ทะเล หรือทะเลสาบ โดยเฉพาะ น้ำจากน้ำลง อาจกว้าง 2-10 มิลลิเมตร ยาว 0.5 เมตร หรือมากกว่า และลึกประมาณ 1 มิลลิเมตร (ข) ร่องเล็กๆ ที่มีมวลน้ำบางๆ ไหลผ่าน (2) [ดาวเคราะห์] ดู: *rille (ริล หรือริ´เล่อ)* (3) [ธารน้ำ] (ก) ร่องน้ำเล็กๆ ที่มีน้ำไหลเอื่อยๆ; ร่องน้ำ หรือลำธาร ซึ่งโดยปกติจะไม่มีสาขา (ข) ร่องเล็กๆ จากการถูกกัดเซาะ โดยเฉพาะ ในดิน; หนึ่งในร่องน้ำหลายๆ ร่อง ที่เกิดเป็นอันดับแรก และขนาดเล็กที่สุดจากผลของการไหลของน้ำหลาก เช่น ญูสตริง ริล (shoestring rill - ร่องน้ำหนึ่งในหลายๆ ร่องที่อยู่ติดๆ กัน มีลักษณะยาว และแคบ ขนาน หรือเกือบขนานกันและกัน)

rill cast (ริล แค้สทฺ) ร่องรอยในพื้นผิวหินตะกอน (sole mark - โซล ม้ารฺค) ที่มีทรงแบบรูปพาย หรือรูปลิ้น (flute cast) ดู: *rill mark (ริล ม้ารฺค)*

rille (ริล หรือริ´เล่อ) หนึ่งในหลายๆ ร่องจากการกัดเซาะ หรือการแตกเป็นหุบเขา อาจยาวหลายร้อยกิโลเมตร กว้าง 1-2 กิโลเมตร มักเกิดบนพื้นผิวของดาวเคราะห์ภายในที่ราบจากกระบวนการภูเขาไฟ อาจไม่สม่ำเสมอ และคดเคี้ยวมาก หรืออาจค่อนข้างตรง; มีผนังสูงชัน และพื้นราบ คำพ้อง: *rima (ริ´เม่อ)* สะกดได้อีกแบบ: rill

rillenkarren (ริ´เลิ่นคาเริ่น) ร่องจากการละลายตามทางลาดแยกจากกันโดยสันยอดแหลม โดยทั่วไป ห่างกันหลายๆ เซนติเมตร รากศัพท์: ภาษาเยอรมัน “rill tracks” เปรียบเทียบ: *karren (คา´เริ่น); rinnenkarren (ริ´เน็นคาเริ่น); deckenkarren (เด็ค´เคิ่นคาเริ่น)*

rillenstein (ริ´เลิ่นสไตน) ร่องขนาดจิ๋วและหลุมบนพื้นหินที่เกิดจากการละลาย รากศัพท์: ภาษาเยอรมัน “rilled rock – หินมีร่องเล็กๆ”

rill erosion (ริล อิโร´เฌิ่น) การเกิดเป็นร่องขนาดเล็กๆ ติดๆ กันจำนวนมากบนพื้นดิน เนื่องจากการกัดเซาะไม่เท่ากันของน้ำที่ไหลผ่าน และมีปริมาณและความเร็วของน้ำที่เพียงพอต่อการกัดเซาะ เป็นกระบวนการที่อยู่ระหว่างการกัดเซาะแบบแผ่น (sheet erosion) และการกัดเซาะแบบร่องขนาดใหญ่และลึก (gully erosion) เปรียบเทียบ: *channel erosion (แช´เนิ่ล อิโร´เฌิ่น)* คำพ้อง: *rill wash (ริล ว้อฌ); rilling (ริล´ลิ่ง); rillwork (ริล´เวิรฺค)*

rill flow (ริล โฟล) การไหลบ่าที่ไหลในร่องเล็กๆ ไม่สม่ำเสมอ ซึ่งมีขนาดเล็กเกินไปที่จะเรียกว่าธารน้ำขนาดเล็ก (rivulets – ริ´วิวเลทสฺ)

rilling (ริ´ลิ่ง) ดู: *rill erosion (ริล อิโร´เฌิ่น)*

rill mark (ริล ม้ารฺค) (1) ร่องน้ำขนาดเล็ก แผ่กระจายคล้ายกิ่งไม้ เกิดขึ้นบนหาดโคลน หรือหาดทราย โดยคลื่น หรือการไหลย้อนกลับของน้ำในทรายในช่วงน้ำลง โดยเฉพาะ ร่องที่เกิดด้านลาด (lee side) ของกรวด เปลือกหอย หรือสิ่งกีดขวางอื่นๆที่โผล่พ้นทราย และมักจะแยกสาขาจากต้นน้ำ (2) ร่องน้ำขนาดเล็กแผ่กระจายคล้ายกิ่งไม้ ที่เกิดเป็นธารน้ำเล็กๆ หรือน้ำซึม น้ำซับบนพื้นทราย หรือพื้นโคลนราบ มีการแยกตัวออกจากกันเป็นสาขาย่อยๆ เปรียบเทียบ: *lobate rill mark (โล´เบท ริล ม้ารฺค)*

rill wash (ริล ว้อฌ) คำพ้องของ *rill erosion (ริล อิโร´เฌิ่น)*

rillwork (ริล´เวิรฺค) ดู: *rill erosion (ริล อิโร´เฌิ่น)*

rim (ริม) (1) [ธรณีสัณฐานวิทยา] ขอบ ริม หรือภาพของภูมิประเทศที่ปรากฏแก่สายตา เช่น ขอบที่โค้งล้อมรอบส่วนบนของปล่องภูเขาไฟ หรือแคลเดเร่อ โดยเฉพาะ ริมร็อค (rimrock) ของที่ราบสูง หรือหุบเขา (2) [ธรณีวิทยาธารน้ำแข็ง] สันของเมอเรน โดยทั่วไปไม่แตกหัก และมีความสูงสม่ำเสมอล้อมรอบใจกลางของแอ่ง

rima (ริ´เม่อ) ศัพท์ที่จัดตั้งขึ้นโดยสหพันธ์ดาราศาสตร์สากลสำหรับ ช่อง หรือร่องแยกที่แคบ และยาวบนพื้นผิวของดาวเคราะห์ โดยเฉพาะ ร่องเล็กๆ บนพื้นผิวดวงจันทร์ พหูพจน์: rimae

rim cementation (ริม ซีเมนเท´เฌิ่น) การขยายตัวแบบทุติยภูมิในเม็ดตะกอน เช่น การทับถมทางเคมีของแคลเซี่ยมคารเบอเหนทที่เกิดล้อมรอบตามขอบของเม็ดแร่ที่มีองค์ประกอบทางเคมีเหมือนกัน เช่น crinoidal limestone ซึ่งแต่ละเม็ดเชื่อมต่อกันโดยแคลไซ้ท

rime (ไรม) การทับถมของผลึกน้ำแข็งสีขาวทึบ ที่เกิดจากผลของการสัมผัสระหว่างละอองหมอก และของแข็งที่อุณหภูมิต่ำกว่า 0 องศาเซลเซียส

rim gypsum (ริม จิ๊พ´เซิ่ม) จิ๊พเซิ่มที่เกิดเป็นแผ่นบาง ระหว่างผลึกแอนไฮไดร๊ท เชื่อว่าเกิดจากสารละลายแทรกเข้าไป มากกว่าจากการเกิดแบบแทนที่

rim height (ริม ไฮ้ทฺ) ความสูงที่สุดของขอบปล่องภูเขาไฟ เหนือพื้นผิวดินเดิม

rimmed kettle (ริมดฺ แคะ´เทิ่ล) แอ่งจากเมอเรนที่มีขอบยกสูงขึ้น; แอ่งเล็กๆ ในตะกอนที่แสดงชั้น มีการคัดขนาดตะกอน (stratified drift) และมีขอบยกขึ้น

rimming wall (ริม´อิ้ง วอล) ส่วนที่เหลือจากการกัดเซาะของชั้นหินปูนที่มีความต่อเนื่อง แต่มีความพรุนสูง และการเชื่อมประสานไม่ดี โดยมีลักษณะเป็นสัน และลาดชัน เชื่อว่าเกิดจากภูมิอากาศเขตร้อนหรือกึ่งร้อน (subtropical) เช่น บนเกาะโอกินาวา และเกาะอื่นๆ ในมหาสมุทรแปซิฟิค โดยการเชื่อมประสานทุติยภูมิบนหน้าผาสูงชันและตามด้วยการกัดเซาะ ทำให้เขตที่มีการเชื่อมประสานของเม็ดหินปูนกลายเป็นที่สูงๆต่ำๆ ดู: *rampart wall (แรม´พารฺท วอล)*

rimpylite (ริม´เพอไล้ท) กลุ่มแร่ฮอรนเบล็นดส สีเขียว และน้ำตาลที่มีองค์ประกอบของ $(Al,Fe)_2O_3$ สูง

rim ridge (ริม หริจ) สันเล็กๆ ของกองก้อนหิน กรวด ทราย (till - ทิล) ที่ขอบของที่ราบสูงเมอเรน (moraine plateau)

rimrock (ริม´ร็อค) (1) [เศรษฐธรณีวิทยา] หินฐานที่เกิด หรือโผล่สูงขึ้นเหนือขอบของกรวดที่ทับถมโดยน้ำพา สะกดได้อีกแบบ: rim rock (2) [ธรณีสัณฐานวิทยา] (ก) การโผล่ของชั้นหินแนวระนาบที่มีความคงทนสูง เช่น ลาเว่อไหล ที่ขอบของที่ราบสูง (plateau) บิ๊วท (butte) หรือเมเซ่อ (mesa) มักเกิดเป็นหน้าผาหรือตะพัก (ข) ขอบ หรือหน้าของหินโผล่ โดยเฉพาะ หน้าผาหรือหินโผล่แนวดิ่ง เช่น ผนังของหุบเขา คำพ้อง: *rim (ริม) [ธรณีสัณฐานวิทยา]*

rimrocking (ริม´เราะคิ่ง) การตั้งเกาะวิ่งหาแร่คารเนอไท้ท (carnotite) โดยเฉพาะ ในที่ราบสูงคอโลแรโด้ (Colorado Plateau) ซึ่งมีชั้นหินวางตัวในแนวราบ หรือโผล่เป็นหน้าผา หรือบริเวณขอบ

rimstone (ริม´สโตน) การทับถมของแคลเซี่ยมคารเบอเหนทที่อยู่รอบๆ บ่อน้ำในถ้ำ

rimstone barrier (ริม´สโตน เบ´เรียร) ดู: *rimstone dam (ริม´สโตน แดม)*

rimstone dam (ริม´สโตน แดม) สันของแคลไซ้ท เออแระเกอไน้ท หรือวัตถุอื่นในธารน้ำที่อยู่ภายในถ้ำ ทำให้เกิดเป็นบ่อหรือแอ่งน้ำ ซึ่งเป็นที่ตกตะกอนคารเบอเหนท ณ จุดเปลี่ยนความลาดชันในธารน้ำ คำพ้อง: *gour (กาว´เอ้อร) [ถ้ำวิทยา]; rimstone barrier (ริม´สโตน เบเรียร); travertine dam (แทระ´เวอรทีน แดม)*

rimstone pool (ริมสโตน พูล) บ่อน้ำ หรือแอ่งน้ำที่เกิด และล้อมรอบโดยริมสโตน แดม (rimstone dam) คำพ้อง: *gour (กาว´เอ้อร) [ถ้ำวิทยา]*

rim syncline (ริม ซิน´ไคลน) โฟลด ที่เกิดบริเวณขอบด้านนอกของการปูดของเกลือ มีแนวแกนเป็นรูปโค้ง หรือกึ่งวงกลม

rim terrace (ริม เท´เริ่ซ) ตะพักที่เอียงออกจากผนังด้านนอกของแอ่งที่เกิดจากอุกกาบาตตกกระแทกที่ซับซ้อน (complex impact crater) มักแปลความหมายเป็นส่วนยอดของมวลหินที่เลื่อนไถล จากขอบแอ่ง

rincon (ริง´โคน) (1) ศัพท์ที่ใช้ในภาคตะวันตกเฉียงใต้ของสหรัฐอเมริกาสำหรับ ช่องว่างรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัส หรือโพรงในหน้าผา หรืออยู่ในขอบของที่ราบสูง หรือเมเซ่อ (Mesa) เปรียบเทียบ: *cove (โค้ฟ) [ธรณีสัณฐานวิทยา]* (2) ศัพท์ที่ใช้ในภาคตะวันตกเฉียงใต้ของสหรัฐอเมริกาสำหรับ หุบเขาขนาดเล็กที่อยู่โดดเดี่ยว และสำหรับคุ้งน้ำ รากศัพท์: ภาษาสเปน “rincon”, “inside corner, nook – มุมภายใน ซอก”

rindle (ริน´เดิ้ล) ศัพท์อังกฤษที่เป็นคำพ้องของ *runnel (เรอเนิ่ล)*

ring (ริง) (1) [ธรณีวิทยา] ดู: *ring structure (ริง สเตริ๊ค´เช่อร์)* (2) [การสำรวจระยะไกล] ลำดับแบบปิด ของเส้นโค้ง หรือการโค้งต่างๆที่ไม่มีการตัดกัน

ring complex (ริง คอมเพล็กส) กลุ่มของได๊ครูปวงแหวนและรูปกรวย

ring depression (ริง ดิเพร´เฌิ่น) บริเวณที่มีโครงสร้างทรุดลงเป็นวงแหวน ล้อมรอบโครงสร้างแกนกลางที่ยกตัวสูงขึ้นจากโครงสร้างที่เกิดจากอุกกาบาตตกกระแทก (*impact structure)* ฟ้อลท และโฟลดอาจมีส่วนเกี่ยวข้องกับการเกิด คำพ้อง: *ring syncline (ริง ซิน´ไคลน); peripheral depression (เพอริ´เฟอเริ่ล ดิเพร´เฌิ่น)*

ring dike (ริง ได๊ค) ได๊ค ที่โค้งมน หรือเป็นวงกลมเมื่อมองจากมุมสูง มีลักษณะการวางตัวเป็นแนวดิ่ง หรือเอียงออกจากแกนของการโค้ง มักเกี่ยวข้องกับแผ่นกรวย (cone sheets) ในการเกิดริง คอมเพล็กส *(ring complex)*

ringer (ริ´เง่อร) ชั้นบาง (มีความหนาน้อย) ของหินทรายแข็งเนื้อละเอียด ยึดติดกันแน่น ที่ให้เสียงก้อง หรือดังกังวานเมื่อทุบด้วยค้อน

ring fault (ริง ฟ้อลท) ฟ้อลทรูปวงกลม ที่เกี่ยวกับการทรุดตัวของแท่งทรงกลมขนาดใหญ่ (cauldron subsidence – คอล´เดริ้นเสิบไซ´เดิ้นซ) การปูด (diapirism) และการตกกระแทกของอุกกาบาต คำพ้อง: *ring fracture (ริง แฟร็ค´เช่อร์)*

ring fracture (ริง แฟร็ค´เช่อร์) ดู: *ring fault (ริง ฟ้อลท)*

ring-fracture stoping (ริง แฟร็คเช่อร สโต๊´พิ่ง) บ่อแม็กเม่อขนาดใหญ่ (magmatic stoping - แม็ก´แมถิค สโต´พิ่ง) ที่เกี่ยวข้องกับการทรุดตัวของบ่อแม็กเม่อ (cauldron subsidence – คอล´เดริ้น เสิบไซ´เดิ้นทซ) เปรียบเทียบ: *ring dike (ริง ได๊ค)*

ring hill (ริง ฮิล) เนินเขาโดดที่ปกคลุมด้วยตะกอนดิน/หินจากเกลเฌ่อร (till - ทิล) ในสแกนเดอเนเวีย ซึ่งยังคงอยู่เหนือระดับน้ำทะเล และล้อมรอบด้วยหินฐานรูปวงแหวนที่เด่นชัดเมื่อทิลถูกชะล้างออก

ringing (ริงิ่ง) ดู: *singing (ซิงิ่ง)*

ring mark (ริง ม้ารฺค) สกิ๊พ ม้ารค (skip mark - ชุดของเส้นที่แต่ละเส้นมีการเว้นระยะห่างอย่างสม่ำเสมอ) ที่เกิดจากกระดูกปลา ประกอบสันคล้ายวงแหวน ที่มีด้านสูงอยู่เหนือกระแสน้ำ มักปรากฏเป็นวงแหวนไม่สมบูรณ์ เกิดเป็นครึ่งวงกลม

ring moor (ริง มัวรฺ) สตริง บอก (*string bog)* ชุดของที่ลุ่มชื้นแฉะที่มีขอบเป็นรูปวงกลมเรียงกันเป็นแถว

ring ore (ริง ออร) ดู: *cockade ore (เคาะเขด´ ออร)*

ring plain (ริง เพลน) [กระบวนการภูเขาไฟ] พื้นที่ราบรอบภูเขาไฟ ที่อยู่นอกด้านปลายของกรวยภูเขาไฟบนธรณีวัตถุภูเขาไฟทุกๆ ชนิด ที่พ่นออกมาระหว่างการระเบิดและทับถม (tephra) และธรณีวัตถุจากการเคลื่อนย้ายตามแนวลาดชันที่กระจายเป็นวงรอบ

ring reef (ริง รี๊ฟ) ดู: *atoll (แอะ ทอล)*

ring silicate (ริง สิ´เลอเขท) ดู: *cyclosilicate (ไซโคลสิ´เลอเขท)*

ring structure (ริง สเตริ๊ค´เช่อร์) ศัพท์ทั่วไปสำหรับโครงสร้างในหินตะกอน ที่เกิดภายหลังจากการทับถมของตะกอน (epigenetic - เอ๊ะเผอะเจอเน´ถิค) กับรูปทรงแบบวงแหวนเมื่อ

มองจากมุมสูง เช่น ได๊ครูปวงแหวน หรือปากปล่องที่เกิดจากอุกกาบาตตกกระแทกบนดวงจันทร์ คำพ้อง: *ring (ริง)*

ring syncline (ริง ซิน'ไคลน) ดู: *ring depression (ริง ดิเพร'เฌิ่น)*

rinnenkarren (ริ'เน็นคาเริ่น) ร่องเกิดจากการละลาย มีขนาดเล็กและพื้นเรียบ มีความกว้างหลายเซนติเมตร และมีสันระหว่างร่องแหลม เกิดบนพื้นผิวลาดเอียงของหิน รากศัพท์: ภาษาเยอรมัน "channel tracks – แนวของร่องต่างๆ"

Rinnental (ริเนิน'เทิ่ล) คำพ้องของ *tunnel valley (เทอ'เนิ่ล แว'ลี่)* รากศัพท์: ภาษาเยอรมัน "channel valley – ร่องน้ำในหุบเขา"

rio (ริ'โอ) ศัพท์ที่ใช้ในภูมิภาคตะวันตกฉียงใต้ของอเมริกาสำหรับแม่น้ำ หรือธารน้ำ ที่โดยทั่วไปมีน้ำตลอดปี รากศัพท์: ภาษาสเปน "rio"

rip (ริพ) (1) ความปั่นป่วนของน้ำ โดยทั่วไปเกิดในทะเล โดยการเคลื่อนที่มาปะทะกันชายฝั่งของกระแสน้ำ หรือการปฏิสัมพันธ์ของกระแสน้ำชายฝั่ง และลม หรือในแม่น้ำ หรือในบริเวณใกล้เคียงกับชายฝั่งที่กระแสน้ำไหลอย่างรวดเร็วบนท้องน้ำผิวขรุขระ ดู: *tide rip (ไทด ริพ); current rip (เคอ'เริ่นทฺ ริพ)* (2) คำย่อของ ๆ ของ *ripple (ริ'เพิ่ล) [กระแส]* ซึ่งมักใช้ในพหูพจน์

ripa (ริ'เพ่อ) ศัพท์กฎหมายสำหรับ ตลิ่งของธารน้ำ หรือทะเลสาบ รากศัพท์: ภาษาละติน

riparian (เรอเพ'เรี่ยน) เกี่ยวกับ หรือตั้งอยู่บนฝั่ง ตลิ่ง หรือริมขอบของมวลน้ำ โดยเฉพาะ ฝั่งหรือตลิ่งแม่น้ำ เช่น "พื้นที่ริมน้ำ (riparian land)" ที่ตั้งอยู่ตามแนวชายฝั่งหรือติดกับริมตลิ่ง เปรียบเทียบ: *riverain (ริ'เวอเรน)* คำพ้อง: *riparial (เรอ'เพเริ่ล); riparious (เรอ'เพรีเอิส)*

riparian water loss (เรอเพ'เรี่ยน วอ'เท่อรฺ ล้อส) การปล่อยน้ำผ่านการระเหย และการคายน้ำของพืช โดยพืชที่เจริญเติบโตตามแหล่งน้ำ น้ำที่ปล่อยออกมาอาจมาจากมวลน้ำ น้ำบาดาล และ/หรือน้ำในดิน

rip channel (ริพ แช'เนิ่ล) ร่องน้ำ มักมีความลึกมากกว่า 2 เมตร ที่กัดเซาะบนชายฝั่งโดย rip current (ริพ เคอ'เริ่นท - กระแสน้ำทะเลที่ไหลออกจากชายฝั่ง)

rip current (ริพ เคอ'เริ่นท) กระแสน้ำรุนแรง พื้นผิวแคบ หรือใกล้ผิวดิน ที่เกิดในช่วงระยะเวลาสั้นๆ (ไม่กี่นาที ถึงหนึ่งชั่วโมงหรือสองชั่วโมง) และความเร็วสูง (อาจถึง 1 เมตรต่อวินาที หรือ 4 กิโลเมตรต่อชั่วโมง) ที่ไหลออกจากชายฝั่งไปสู่ทะเล ผ่านเขตของคลื่นหัวแตก ที่มีมุมตั้งฉากกับชายฝั่ง ปรากฏเป็นแถบ มองเห็นได้จากน้ำปั่นป่วนไหลกลับลงทะเล ภายหลังจากที่ถูกซ้อนทับขึ้นฝั่งโดยคลื่นที่ตามมาและลม; ประกอบด้วย ส่วนของกระแสน้ำ (rip current) ที่ไหลขนานไปกับชายฝั่ง ก่อนจะบรรจบกันเป็นริพเคอเริ่นท (rip current) แล้วไหลลงทะเลตั้งฉากกับฝั่ง (ภายในคลื่นกระทบฝั่ง (breaker – เบร'เค่อรฺ)) เปรียบเทียบ: *undertow (เอิน'เดอรโท)* มักเรียกผิดว่าเป็น *rip tide (ริพ ไท้ดฺ)*

ripe (ไร้พ) หมายถึง พื้ทที่อยู่ในสถานะขั้นสูงของการสลายตัว เปรียบเทียบ: *unripe (เอิน'ไร้พฺ)*

ripe snow (ไร้พฺ-สโน') หิมะ ที่ความร้อนเพิ่มขึ้นจนถึงผ่านจุดหลอมเหลว และถึงจุดต่ำสุดของผิวน้ำบาดาล (capillary requirements) ดังนั้น การละลายสามารถทำให้เกิดน้ำหลากได้ เปรียบเทียบ: *ripe-snow area (ไร้พฺ-สโน' แอ'เรีย)*

ripe-snow area (ไร้พฺ-สโน' แอ'เรีย) พื้นที่ของแอ่งระบายน้ำ (drainage basin) ที่หิมะผลึกหยาบอยู่ในสภาพที่จะกลายเป็นน้ำเนื่องจากความร้อน (เช่นเดียวกับการเกิดฝน); แสดงเป็นค่าร้อยละของการระบายน้ำ หรือตารางกิโลเมตร คำย่อ: RSA (อารเอ๊สเอ) ดู: *ripe snow (ไร้พฺ-สโน')*

rippability (ริเพอบิ'เลอที่) ในการศึกษาวิศวกรรมธรณีวิทยา เป็นการประเมินหาเครื่องจักรเพื่อขุด เปิดหน้าดิน และธรณีวัตถุซึ่งเกี่ยวข้องกับความแข็งของดิน หรือมวลธรณีวัตถุ รวมทั้งร่องแตก การวางตัวของร่องแตก และระยะห่างของร่องแตก และมักประเมินโดยการสำรวจไซ้สมิคแบบหักเห และจัดทำดัชนีเพื่อระบุความต้องการของเครื่องมือเฉพาะในการขุด ตัก

ripple (ริ'เพิ่ล) คลื่น (1) [กระแสน้ำ] (ก) คำพ้องของ *capillary wave (แคะ'เพอเลรี่ เว้ฟ)* (ข) การพัดของลมผ่านผิวน้ำเป็นระลอกๆ คำพ้อง: *rip (ริพ)* (2) [โครงสร้างหินตะกอน] (ก) ศัพท์นี้มีความหมายของรูปแบบชั้นหิน ที่ปรากฏที่พื้นผิวของชั้นหินรอยคลื่นทั้งหมดมีรูปตัดขวางตามยาวคล้ายรูปสามเหลี่ยม และเกิดจากการไหล หรือเคลื่อนที่ของของไหล (อากาศ หรือน้ำ) กับตะกอนที่เคลื่อนที่ (ส่วนใหญ่มักเป็นตะกอนขนาดทราย) ลักษณะรูปทรงสัณฐานของรอยคลื่น กำหนดโดยลักษณะของของไหลที่ทำให้เกิดรอยคลื่น เปรียบเทียบ: *current ripple (เคอ'เริ้นท ริ'เพิ่ล); oscillation ripple (อ๊อซซอเลเชิ่น ริ'เพิ่ล); wind ripple (วินดฺ ริ'เพิ่ล) [ตะกอนวิทยา]* (ข) ศัพท์ทั่วไปสำหรับชั้นหินที่มีรูปร่างคล้ายกับรอยคลื่นขนาดเล็ก คำพ้อง: *sedimentary ripple (เซะเดอเม็น'เทอรี่ ริ'เพิ่ล)* (3) [ธารน้ำ] (ก) ส่วนตื้นของน้ำไหลในธารน้ำ ที่แตกเป็นคลื่นหินขนาดเล็กโดยพื้นท้องน้ำที่เป็นหินหรือขรุขระ (ข) ดู: *riffle (ริ'เฟิ่ล)*

R

ripple amplitude (ริ´เพิ่ล แอม´เพลอถูด) ความสูงของคลื่นที่วัดเป็นระยะห่างแนวดิ่ง ระหว่างยอดของคลื่น และท้องคลื่นที่อยู่ติดกัน โดยทั่วไปจะมีความยาวเป็นเซนติเมตร หรือน้อยกว่า ควรใช้ศัพท์ว่า *ripple height (ริ´เพิ่ล ไฮ้ทฺ)* แทน เนื่องจาก "แอมเพลอถูด" ที่ใช้ในฟิสิคส และคณิตศาสตร์ หมายถึงการเคลื่อนที่ และเทียบกับค่ากลาง หรือค่าสมดุล

ripple bedding (ริ´เพิ่ล เบ๊ะ´ดิ้ง) (1) พื้นผิวของชั้นหินที่มีลักษณะเป็นรอยคลื่น (2) ศัพท์ สำหรับ *current bedding (เคอ´เริ่นทฺ เบ๊ะ´ดิ้ง)* ที่มีรอยคลื่นขนาดเล็กที่เกิดจากการทับถมของทรายอย่างรวดเร็ว

ripple biscuit (ริ´เพิ่ล บิส´เคิท) โครงสร้างชั้นบางของทรายรูปเล็นสที่เกิดในบริเวณอ่าว หรือเลอะกูน

ripple cross-lamination (ริ´เพิ่ล ครฺ้อส-แลเมอเน´เฌิ่น) ชั้นบางเฉียงระดับขนาดเล็ก ที่เกิดจากการเคลื่อนที่ของคลื่นในระหว่างการทับถม มีลักษณะเป็นแผ่นบาง ซึ่งแต่ละแผ่นมีความหนาระหว่าง 0.08 – 0.3 เซนติเมตร ดู: *ripple lamina (ริ´เพิ่ล แลเมอเน่อ)* คำพ้อง: *rolling strata (โร´ลิ่ง สเตรฺ´เท่อ)*

ripple drift (ริ´เพิ่ล ดริ๊ฟทฺ) ศัพท์สำหรับ ชั้นบางเฉียงระดับขนาดเล็ก ที่เกิดจากการเคลื่อนย้ายที่ของรอยคลื่น ดู: *climbing ripple (ไคลม´บิ้ง ริ´เพิ่ล)*

ripple height (ริ´เพิ่ล ไฮ้ทฺ) ความสูงของคลื่น; ระยะห่างแนวดิ่งที่วัดจากยอดไปถึงท้องของคลื่นที่อยู่ถัดไป ซึ่งถ้าหากคลื่นไม่สมมาตร ความสูงวัดจากท้องคลื่นที่อยู่ติดกับส่วนที่ลาดชันมากกว่าไปยังยอดคลื่น ดู: *ripple amplitude (ริ´เพิ่ล แอม´เพลอถูด)*

ripple index (ริ´เพิ่ล อิน´เด็กสฺ) อัตราส่วนของความยาวของคลื่นต่อความสูงของคลื่น อัตราส่วนนี้มักมีค่าตั้งแต่ 6 ถึง 22 สำหรับคลื่น ที่เกิดจากกระแสน้ำ หรือคลื่นน้ำ และจาก 20 ถึง 50 สำหรับคลื่นที่เกิดจากลม คำพ้อง: *ripple-mark index (ริ´เพิ่ล-ม้ารฺค อิน´เด็กสฺ)*

ripple lamina (ริ´เพิ่ล แลเมอเน่อ) โครงสร้างภายในของหินตะกอน ที่เกิดในทรายหรือทรายแป้งจากกระแสน้ำหรือคลื่น ซึ่งต่างกับรอยคลื่นที่เกิดและคงอยู่บนพื้นผิว ศัพท์นี้โดยทั่วไปใช้ในรูปพหูพจน์ รวมถึงชุดของรอยคลื่นที่ปรากฏไม่สมบูรณ์ในรูปตัดขวาง และรอยคลื่นรูปเล็นสที่ปรากฏแบบเดี่ยวๆ ตลอดจนชุดของรอยคลื่นที่ซ้อนทับกันเป็นชั้นๆ ดู: *ripple cross-lamination (ริ´เพิ่ล ครฺ้อส แลเมอเน´เฌิ่น)*

ripple load cast (ริ´เพิ่ล โหลด แค้สทฺ) ดู: *load-casted ripple (โหลด-แค้สทฺดฺ ริ´เพิ่ล)*

ripple mark (ริ´เพิ่ล ม้ารฺค) รอยคลื่น; คำว่า mark ไม่แนะนำให้ใช้ เพราะไม่ได้ให้ความหมายเพิ่มเติมเกี่ยวกับการเกิดเป็นชั้น

ripple-mark index (ริ´เพิ่ล-ม้ารฺค อิน´เด็กสฺ) ดู: *ripple index (ริ´เพิ่ล อิน´เด็กสฺ)*

ripple ridge(ริ´เพิ่ล หริจ) ดู: *ripple (ริ´เพิ่ล) [โครงสร้างหินตะกอน]*

ripple scour (ริ´เพิ่ล สเกา´เอ้อรฺ) ร่องยาวขนาดใหญ่และตื้นที่มีการซ้อนทับของคลื่น ตามขวาง (transverse ripple)

ripple symmetry index (ริ´เพิ่ล ซิ´เมอทรี่ อิน´เด็กสฺ) ระดับของความสมมาตรของรอยคลื่น ที่กำหนดไว้เป็นอัตราส่วนของความยาวแนวนอนของด้านที่มีความลาดชันน้อย ต่อด้านที่มีความลาดชันมากกว่า;รอยคลื่นอสมมาตรมีดัชนีมากกว่าหนึ่ง คำย่อ: RSI (อารเอสไอ) ดู: *horizontal form index (ฮอเรอซอน´เทิ่ล ฟอรฺม อิน´เด็กสฺ)*

ripple till (ริ´เพิ่ล ทิล) ทิล (till – ธรณีวัตถุหลากหลายขนาดที่ทับถมแบบคละขนาด และไม่มีการยึดเกาะกัน จากการพามาโดยธารน้ำแข็ง) ที่ทับถมแบบแผ่นที่ประกอบด้วยสันเตี้ย คดโค้ง มีลักษณะเรียบด้านบน สูง 6-15 เมตร ยาว 200 - 3,000 เมตร มีทิศทางขนานกับทิศทางของการเคลื่อนที่ของธารน้ำแข็ง และเป็นแถบยาวและแคบ ซึ่งอาจยาวถึง 80 กิโลเมตร โดยทั่วไปมีลักษณะขนาน กับทิศทางของการเคลื่อนที่ของธารน้ำแข็ง; พบในพื้นที่บางส่วนในภาคเหนือของออนเทรีโอ (northern Ontario) แคนาดา คำพ้อง: *ribble (ริ´เบิ้ล)*

rippling (ริ´พลิ่ง) พื้นผิวที่มีรอยคลื่น; ศัพท์ที่เรียกรวมๆ สำหรับชุดรอยคลื่น

riprap (ริพ´แร็พ) หินทิ้ง; (1) ชั้นของก้อนหินขนาดใหญ่มีความคงทนสูง มีการคัดขนาดและวางเรียงอย่างเป็นระเบียบ (เช่น บริเวณสันเขื่อน) หรือโยนทับแบบไม่สม่ำเสมอ (เช่น บริเวณนอกชายฝั่ง หรือบนพื้นดินอ่อน) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อป้องกันการกัดเซาะโดยคลื่นลมหรือกระแสน้ำ และรักษาพื้นผิว ความลาดชันหรือโครงสร้างที่อยู่ด้านล่าง ใช้สำหรับคลองชลประทาน งานปรับปรุงแม่น้ำ ทางระบายน้ำของเขื่อน และกำแพงกันคลื่นเพื่อป้องกันชายฝั่ง (2) หินที่ใช้สำหรับทำแนวหินทิ้ง (riprap)

rip tide (ริพ ไท้ด) กระแสน้ำขึ้นน้ำลงที่เรียกว่าน้ำขึ้นน้ำลงปกติ ซึ่งเกิดจากการไหลของน้ำขึ้นน้ำลงในพื้นที่ที่จำกัด เช่น บริเวณปากน้ำ สะกดได้อีกแบบ: riptide

rip-up (ริพ-เอิ้พ) (1) หมายถึง โครงสร้างหินตะกอนที่เกิดจากเม็ดโคลน (clasts) มักมีรูปร่างแบน ที่ถูกเซาะให้หลุดออกโดยกระแสน้ำจากโคลนกึ่งแข็งตัว และเคลื่อนย้ายไปทับถมยังแหล่งทับถมใหม่ (2) หมายถึง เม็ดตะกอนในโครงสร้างของ *rip-up (ริพ-เอิ้พ)*

rip-up clast (ริพ-เอิ้พ แคล้สท) เม็ดตะกอนจากหินโคลน (mud clast) ภายในโครงสร้างแบบริพ-เอิ้พ

rise (ไร้ส) (1) [ธรณีสัณฐานวิทยา] (ก) พื้นดินที่มีความลาดชัน (ข) ส่วนบนสุดของเนินเขา หรือส่วนบนสุดของภูมิลักษณ์อื่นๆ ซึ่งมีความสูงมากกว่าพื้นดินรอบด้าน (2) [ค้ารสท] ศัพท์เจอเมเค่อ (Jamica) สำหรับการโผล่ขึ้นมาใหม่ (resurgence - ริเซ้อร์เจิ้นซ) (3) [สมุทรธรณีวิทยา] พื้นมหาสมุทรที่มีความสูงกว่าพื้นที่เรียบโดยรอบ และมีลักษณะยาว ครอบคลุมพื้นที่กว้าง คำพ้อง: *swell (สเว็ล) [สมุทรธรณีวิทยา]*

rise pit (ไร้ซ พิ่ท) หลุม ที่มีลำธารใต้ดินไหลขึ้นสู่พื้นผิว

riser (ไร้เซ่อร์) (1) พื้นผิวที่มีความลาดแนวดิ่ง หรือมีความลาดชันสูงมาก ของหนึ่งในชุดภูมิลักษณ์แบบขั้นบันได (steplike) เช่นเดียวกับขั้นบันได หรือตะพักที่เกิดจากธารน้ำแข็ง หรือตะพักแม่น้ำที่มีลักษณะต่อเนื่องกัน เปรียบเทียบ: *tread (เทร้ด)* (2) ดู: *ramp (แร้มพ) [ธรณีวิทยาโครงสร้าง]*

rise time (ไร้ซ ไทม) ประวัติเวลาของการเลื่อนของฟ้อลท ที่จุดศูนย์กลางแผ่นดินไหว

rising (ไร้ซิ่ง) ดู: *resurgence (ริเซ้อร์เจิ้นซ)*

rising dune (ไร้ซิ่ง ดูน) ดู: *climbing dune (ไคลม์บิ้ง ดูน)*

rising tide (ไร้ซิ่ง ไท้ด) น้ำขึ้น; ส่วนของวัฏจักรน้ำขึ้นน้ำลงที่อยู่ระหว่างน้ำลง และน้ำขึ้นที่ตามมา แสดงโดยการไหลของน้ำเข้ามายังแผ่นดิน หรือการรุกเข้ามาของน้ำทะเล คำตรงกันข้าม: *falling tide (ฟอ์ลิ่ง ไท้ด)* คำพ้อง: *flood tide (เฝลิด ไท้ด)*

risk (ริสค) ความเสี่ยง; ความน่าจะเป็นของผลกระทบที่ไม่พึงประสงค์ที่มาจากเหตุการณ์ที่เป็นไปได้; การบริหารความเสี่ยงเป็นการประเมินความเสี่ยง (risk) แตกต่างจากความไม่แน่นอน (uncertainty) ที่ซึ่งความเที่ยงตรง (precision) ซึ่งเป็นการวัดขนาดหรือมูลค่าสามารถกระทำได้ ในขณะที่ความเสี่ยงสามารถบริหารจัดการได้ ความไม่แน่นอน (uncertainty) ต้องใช้ข้อมูลมากกว่าหรือดีกว่า

Riss (ริส) (1) หินช่วงอายุ (stage) ในยุโรป: สมัยไพลสเตอซีน (บน มินเด็ล (Mindel) ล่างวีรม (Würm) (2) ช่วงลำดับที่สามของการเกิดธารน้ำแข็งในสมัยไพลสเตอซีนในบริเวณเทือกเขาแอ๊ลพส หลังสมัยระหว่างน้ำแข็งมินเด็ล-ริส (Mindel-Riss interglacial stage) รากศัพท์: จากชื่อแม่น้ำริส (Riss) ในเยอรมัน คำคุณศัพท์: Rissian (ริ์เซี่ยน)

Riss-Würm (ริส-วีรฺม) ศัพท์ที่ใช้ในเทือกเขาแอ๊ลพส สำหรับสมัยระหว่างน้ำแข็งลำดับที่สามของสมัยไพลสเตอซีน หลังธารน้ำแข็งริส (Riss glacial stage) และก่อนธารน้ำแข็งวีรม (Würm glacial stage)

rithe (ไร้ธฺ หรือ ริธฺ) ศัพท์อังกฤษสำหรับ ธารน้ำเล็กๆ คำพ้อง: *rive (ไร้ฟ)*

Rittmann norm (ริท์แมน นอรฺม) วิธีคำนวณค่าองค์ประกอบของหินจากผลการวิเคราะห์ทางเคมีวิธีหนึ่ง (norm) โดย Rittmann ซึ่งพัฒนาต่อยอดจากวิธีของ นิกลี้ (Niggli molecular norm) แต่ได้เพิ่มความหลากหลายในส่วนประกอบของชนิดแร่ เพื่อให้ผลของส่วนประกอบของแร่ในหินมีความสอดคล้องกับการวิเคราะห์โดยการนับร้อยละของชนิดแร่ในหิน (model analysis)

river (ริ์เว่อรฺ) (1) [ชายฝั่ง] ศัพท์ที่ใช้กับพื้นที่ปากน้ำ แม่น้ำ ร่องน้ำขนาดใหญ่ตามธรรมชาติจากน้ำขึ้นน้ำลง หรือช่องแคบ เช่น แม่น้ำระยอง แม่น้ำเจ้าพระยา (2) [อัญมณี] (ก) การจัดอันดับสีสำหรับสีเด่นสุดโดยนาย ดี เอ็น สแกน (Scan D.N.) สำหรับอัญมณีหนักมากกว่า 0.47 กะรัต (ข) เพชรที่พบในการขุดค้นบริเวณแม่น้ำและปากน้ำ ติดต่อถึงทะเล (3) [ธารน้ำ] (ก) ศัพท์ทั่วไปสำหรับ ธารน้ำจืดธรรมชาติที่มีน้ำไหลตลอดปี หรือตามฤดูกาลไหลไปตามร่องน้ำที่กำหนดได้ลงสู่ทะเล ทะเลสาบ หรือแม่น้ำอื่น; ธารน้ำขนาดใหญ่ หรือใหญ่กว่าลำธาร หรือแคว และที่ธารน้ำสาขาของระบบระบายน้ำ (ข) ศัพท์ที่ใช้ในนูอิงเลิ่นด (New England ใน Northeast USA) เรียกว่า ลำห้วย (creek)

riverain (ริ์เว่อเรน) หมายถึง ริมฝั่งแม่น้ำ; ตั้งอยู่บนหรือใกล้แม่น้ำ ศัพท์นี้มีความกว้างกว่า *riparian (เรอเพ์เรี่ยน)*

river bar (ริ์เว่อรฺ บาร) เกาะกลางแม่น้ำ หรือสันดอน ที่เกิดจากทับถมของตะกอนน้ำพามาทับถมตามร่องน้ำ ตลิ่ง หรือที่ปากแม่น้ำ มักโผล่เมื่อระดับน้ำลด และเป็นอุปสรรคต่อการเดินเรือ

river-bar placer (ริ์เว่อรฺ-บาร พลา์เซ่อร) ดู: *bench placer (เบ็นซฺ พลา์เซ่อร)*

river basin (ริ์เว่อรฺ เบ์เซิ่น) พื้นที่ทั้งหมดที่มีการระบายโดยแม่น้ำใดแม่น้ำหนึ่ง และสาขาของแม่น้ำนั้น เปรียบเทียบ: *drainage basin (เดร์หนิจ เบ์เซิ่น)*

riverbed (ริ์เว่อรฺเบด) ร่องน้ำ ที่มี หรือเคยมีน้ำในแม่น้ำ

R

river bluff (ริ´เว่อรฺ เบ<u>ลิ๊</u>ฟ) ตลิ่งสูงชัน หรือความลาดชันมากของเนิน หรือแนวของความลาดชันเหนือตลิ่ง เปรียบเทียบ: *river cliff (ริ´เว่อรฺ <u>คลิ</u>ฟ)*

river bottom (ริ´เว่อรฺ เบ๊าะ´เทิ่ม) ที่ดินลุ่มต่ำ น้ำพามาทับถมตามเกาะกลางลำน้ำ เป็นอุปสรรคต่อการเดินเรือ

river breathing (ริ´เว่อรฺ <u>บรี</u>´ธิ่ง) ความผันผวนหรือขึ้น - ลงของระดับน้ำในแม่น้ำ

river cliff (ริ´เว่อรฺ <u>คลิ</u>ฟ) ตลิ่งชัน ที่เกิดจากการกัดเซาะด้านข้างของแม่น้ำ เปรียบเทียบ: *river bluff (ริ´เว่อรฺ เบ<u>ลิ๊</u>ฟ)*

river-delta marsh (ริ´เว่อรฺ-เดลเท่อ ม้ารฺณ) ที่ลุ่มน้ำกร่อย หรือน้ำจืดที่ติดกับปากธารน้ำ

river-deposition coast (ริ´เว่อรฺ-เด๊ะเพอซิ´เฉิ่น โค้สทฺ) ชายฝั่งทะเลที่เป็นแหล่งทับถมตะกอนปากแม่น้ำ หรือสันดอน (delta) มีลักษณะคล้ายหาดโคลน (seaward bulges) ที่มีแม่น้ำสาขาตัดข้าม และล้อมรอบด้วยที่ราบลุ่ม

river-dominated delta (ริ´เว่อรฺ-ดอ´เมอเนเถิด เดล´เท่อ) ดู: *fluvially-dominated delta (<u>ฟลู</u>วิเอิลลี่-ดอ´เมอเนเถิท เดล´เท่อ)*

river drift (ริ´เว่อรฺ ดริ๊ฟทฺ) ศัพท์เดิมของ *riverwash (ริ´เว่อรฺ ว้อฌ)*

river end (ริ´เว่อรฺ เอ็นดฺ) จุดต่ำสุดของแม่น้ำที่ไม่มีทางออกสู่ทะเล ตั้งอยู่ที่ในบริเวณที่แม่น้ำหายไปโดยการไหล/ซึมลงพื้นดินหรือการระเหย

river engineering (ริ´เว่อรฺ เอ็นเจอนี´ริ่ง) สาขาของวิศวกรรมโยธาที่เกี่ยวกับการควบคุมแม่น้ำ การปรับปรุง การบริหารจัดการแม่น้ำ การป้องกันและการบรรเทาอุทกภัย

river flat (ริ´เว่อรฺ แ<u>ฝล</u>ิ๊ท) ที่ราบลุ่มตะกอนน้ำพามาทับถมที่ติดกับแม่น้ำ; พื้นท้องน้ำ

river forecasting (ริ´เว่อรฺ ฟอร´แคสติ้ง) การคาดการณ์ขั้นตอนและการไหลของแม่น้ำ โดยอุทกวิทยาและอุตุนิยมวิทยา ตลอดจนการวิจัยเกี่ยวกับวิธีการคาดการณ์ ในบางประเทศเรียกว่า “hydrometeorology – ไฮโดรมีทีเออรอเลอจี้)”

riverhead (ริ´เว่อรฺเฮ้ด) ต้นน้ำ หรือแหล่งของน้ำในต้นน้ำ

river ice (ริ´เว่อรฺ ไอ๊ซ) (1) น้ำแข็ง ที่ก่อตัวขึ้นบนแม่น้ำ (2) น้ำแข็ง ที่พัดพามาโดยแม่น้ำ

river icing (ริ´เว่อรฺ ไอ๊´ซิ่ง) เกล็ดน้ำแข็งเล็กๆ ในธารน้ำ คำพ้อง: *flood icing (เฝ<u>ลิ</u>ด ไอ๊´ซิ่ง)*

riverine (ริ´เวอรีน หรือ ริ´เวอไรน) (1) เกี่ยวกับ หรือเกิดโดยแม่น้ำ เช่น “ทะเลสาบริมแม่น้ำ (riverine lake)” ที่ถูกสร้างขึ้นโดยเขื่อนขวางแม่น้ำ (2) อยู่ติดกับริมฝั่ง/ตลิ่งแม่น้ำ เช่น “แหล่งสินแร่ที่ทับถมบริเวณริมฝั่ง/ตลิ่งแม่น้ำ (riverine ore deposit)”

river morphology (ริ´เว่อรฺ มอรฟอร´เลอจี้) ภูมิสัณฐานของแม่น้ำ; ธรณีสัณฐานของแม่น้ำ การศึกษารูปแบบธารน้ำ (channel pattern) และสัณฐานร่องน้ำทางเรขาคณิต (channel geometry) รวมทั้งเครือข่ายของธารน้ำสาขาภายในลุ่มน้ำ คำพ้อง: *channel morphology (แช´เนิ่ล มอรฟอร´เลอจี้); stream morphology (สต<u>รี</u>ม´ มอรฟอร´เลอจี้)*

river pattern (ริ´เว่อรฺ แพะ´เทิ่รฺน) ดู: *channel pattern (แช´เนิ่ล แพะ´เทิ่รฺน)*

river-pebble phosphate (ริ´เว่อรฺ-เพะ´เบิ้ล ฟ้อส´เฝท) ศัพท์ที่ใช้ในฟลอเรอเด้อสำหรับ กรวดฟ้อสเฝทสีดำ (dark pebble phosphate) ที่ได้จากสันทรายกลางแม่น้ำ และที่ราบลุ่มน้ำท่วม เปรียบเทียบ: *land-pebble phosphate (แลนดฺ-เพะ´เบิ้ล ฟ้อส´เฝท)* คำพ้อง: *river rock (ริ´เว่อรฺ ร็อค)*

river plain (ริ´เว่อรฺ เพ<u>ล</u>น) ดู: *alluvial plain (เออะลู´เวี่ยล เพ<u>ล</u>น)*

river profile (ริ´เว่อรฺ โพ<u>รฺ</u>ไฟ<u>ล</u>) ภาพตัดขวางตามยาวของแม่น้ำ

river rock (ริ´เว่อรฺ ร็อค) คำพ้องที่ใช้ในเซ้าธ แคเรอไลเน่อสหรัฐอเมริกา สำหรับ *river-pebble phosphate (ริ´เว่อรฺ-เพะ´เบิ้ล ฟ้อส´เฝท)*

river-run gravel (ริ´เว่อรฺ-เริน แ<u>กรฺ</u>´เวิ่ล) กรวดธรรมชาติ ที่พบในบริเวณทับถมที่เกิดจากผลของน้ำไหล

rivershed (ริ´เว่อรฺเฉ็ด) พื้นที่ลุ่มน้ำของแม่น้ำ

river system (ริ´เว่อรฺ ซิส´เติ้ม) แม่น้ำ และธารน้ำสาขา คำพ้อง: *water system (วอ´เท่อรฺ ซิส´เติ้ม)*

river terrace (ริ´เว่อรฺ เทอ´เริซ) ดู: *stream terrace (สต<u>รี</u>ม´ เทอ´เริซ)*

river valley (ริ´เว่อรฺ แว´ลี่) แอ่งยาว ที่เกิดจากการกัดเซาะในช่วงระหว่างการวิวัฒน์ของแม่น้ำ

riverwash (ริ´เว่อรฺว้อฌ) (1) เศษวัตถุที่ถูกพัดพาและทับถมโดยแม่น้ำ (2) ตะกอนน้ำพามาทับถมในท้องน้ำ หรือในร่องน้ำซึ่งอาจเกิดการกัดเซาะและทับถมในระหว่างช่วงน้ำท่วมซ้ำๆ

riviera (ริ´วีเอร่า) แนวชายฝั่งที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวและมีสถานที่พักอาศัย มักมีหาดทรายที่กว้าง และมีภูมิอากาศที่มีการเปลี่ยนแปลงในระดับปานกลาง ซึ่งมีพื้นที่ต้นแบบอยู่ตามชายฝั่ง

ของทะเลเมเดอเทอเรเนี่ยน (Mediterranean Sea) ระหว่างเมืองมารเซลส ฝรั่งเศส (Marseilles, France) และลา สเป็ทเสี้ย อิตาลี (La Spezia, Italy)

riving (ไร´วิ่ง) การแยกออก การแตกร้าว หรือการแตกหักของหิน โดยเฉพาะ จากการถูกแช่แข็ง ดู: *gelifraction (เจเลอแฟร็ค´เฌิ่น)*

rivotite (ริ´เวอไท้ท) ส่วนผสมของแมเลอไค้ท (malachite) และสติเบอเคอไน้ท (stibiconite)

rivulet (ริ´วิวเหลิท) (1) ลำธารเล็กๆ; ลำธาร หรือร่องน้ำเล็กๆ (2) แม่น้ำสายเล็กๆ (3) ร่อง ที่เกิดจากน้ำที่ไหลผ่านพื้นที่ลาดชัน

rizalite (ไร´เซอไล้ท) อุกกาบาตออสเตรเลเสี้ยน เท็คไท้ท (*Australasian tektite)* จากภูมิภาคไรซาลของ ฟิลิปปินส์ (Rizal region of the Philippines)

R-mode factor analysis (อาร-โหมด แฟ็ค´เท่อรฺ เออะแน´เลอเสิส) การวิเคราะห์องค์ประกอบ (*factor analysis - แฟ็ค´เท่อรฺ เออะแน´เลอเซิส*) ที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร เปรียบเทียบ: *Q-mode factor analysis (คิว-โหมด แฟ็ค´เท่อรฺ เออะแน´เลอเสิส)*

RMR (อารเอ็มอาร) คำย่อ ดู: *rock mass rating (ร็อค แม้ส เร´ทิ่ง)*

road (โร้ด) (1) [ชายฝั่ง] ดู: *roadstead (โร้ดสเตด´)* (2) [ธรณีวิทยาธารน้ำแข็ง] หนึ่งในชุดของตะพักจากการกัดเซาะของธารน้ำแข็งในหุบเขา เนื่องจากการลดระดับน้ำในทะเลสาบ ที่ปิดกั้นด้วยน้ำแข็ง ดู: *parallel roads (แพ´เรอเล่ล โร้ดสฺ)*

Roadian (โร´เดี้ยน) หินช่วงอายุตามมาตรอายุลำดับชั้นหินมาตรฐานโลก: หินช่วงอายุตอนล่างสุดของหินสมัยกวาเดอลูเพี่ยน (Guadalupian Series) เพอรเมี่ยนตอนกลาง (บนคุงเกอเรี่ยน (Kungurian), ล่าง วอรเดี้ยน (Wordian))

road log (โร้ด ล้อก) บันทึกรายละเอียดเกี่ยวกับธรณีวิทยาของเส้นทางจากการทัศนศึกษานอกสถานที่ คำพ้อง: *guidebook (ไก๊ด´บุ๊ค)*

road metal (โร้ด เมะ´เทิ่ล) หิน ที่เหมาะสำหรับการปูพื้นถนนโดยไม่มีการเชื่อมประสาน และสำหรับเป็นฐานรากของถนนแอสฟ้อลท และคอนครีท และเรียกว่า: *road aggregate (โร้ด แอ๊ะ´กริเกิท)*

roadstead (โร้ด´สเตด) ผืนน้ำบริเวณใกล้ชายฝั่ง ที่มีกำบังลมและคลื่นโดยแนวปะการัง สันทราย หรือเกาะ หรือบริเวณที่ทอดสมอเรือ ซึ่งมักเป็นบริเวณเว้าเข้าไปในแผ่นดินของชายฝั่ง ซึ่งเรือจอดอยู่ได้อย่างปลอดภัยจากคลื่นรุนแรง และลม มักอยู่นอกท่าเรือ และมีที่กำบังน้อยกว่าท่าเรือ คำพ้อง: *road (โร้ด) [ชายฝั่ง]*

roaring sand (รอ´ริ่ง แซนดฺ) ทรายมีเสียง (sounding sand) ที่พบในทะเลทรายซึ่งเกิดจากการกระแทกระหว่างเม็ดทราย บางครั้งอาจได้ยินเสียงในระยะทางที่ห่างออกไปถึง 400 เมตร ดู: *booming sand (บู´มิ่ง แซนดฺ)*

robbery (รอ´เบอรี่ หรือรอ´บรี่) ดู: *capture (แค็พเช่อรฺ) [ธารน้ำ]*

Robinson projection (รอ´เบินเซิ่น เพรอเจ็ค´เฌิ่น) การฉายภาพแผนที่โลก ที่เส้นขนานของเส้นและเทอถูด เป็นเส้นตรงและขนานกันกับเส้นศูนย์สูตร และเส้นเมอริเดี้ยน หรือเส้นลอนเจอถูดเป็นเส้นโค้ง ที่เส้นขนานที่ขั้วโลกจะมีความยาวเท่ากับครึ่งความยาวของเส้นศูนย์สูตร มีมาตราส่วนถูกต้อง เฉพาะตามแนวเส้นและเทอถูดที่ 38 เหนือและใต้ แต่ทั้งนี้จะไม่มีจุดใดๆ ที่ปราศจากการบิดเบี้ยวของพื้นที่ หรือระยะทาง

robust (โร´เบิ้สทฺ) หมายถึง ขั้นตอนการวิเคราะห์ทางสถิติที่ไม่ได้รับผลกระทบจากการผิดเพี้ยนไปจากเงื่อนไขที่กำหนด

rocdrumlin (ร็อคเดริม´เลิ่น) ดู: *rock drumlin (ร็อค เดริม´เลิ่น)*

roche moutonnée (โร้ช มูเทอเน่´) โขดหินแนวยาวขนาดเล็กที่โผล่เหนือหินฐาน หรือเนินเขาของหินฐาน ที่ซึ่งเกิดจากการถูกกัดเซาะโดยธารน้ำแข็งขนาดใหญ่ ซึ่งมีทิศทางของแกนยาวไปตามการเคลื่อนที่ของธารน้ำแข็ง หรือปลายน้ำ มีการเอียงเล็กน้อยและโค้งมน มีร่องรอยจากการครูด ถู โดยทั่วไปจะมีความสูง ความยาว และความกว้างไม่กี่เมตร มีสภาพภูมิประเทศในจินตนาการที่คล้ายกับหลังแกะ หรือหลังวาฬ พหูพจน์: roches moutonnées คำพ้อง: *sheepback rock (ฌี้พ´แบ๊ค ร็อค); sheep rock (ฌี้พ ร็อค); whaleback (เวล´แบ๊ค); embossed rock (เอ็มบ๊อสดฺ´ ร็อค)*

rock (ร็อค) (1) [ธรณีวิทยา] กลุ่มของหนึ่งชนิด หรือมากกว่าหนึ่งชนิด ของแร่ที่ยึดติดกันแน่น เช่น แกรเหนิท เฌล หินอ่อน; มวลที่ประกอบด้วยแร่ที่ไม่ได้มีการแบ่งแยกเช่น เอิบซิเดี้ยน; อินทรีย์วัตถุที่แข็งตัวแน่น เช่น ถ่านหิน (2) [ภูมิประเทศ] ยอดเขา หน้าผา หรือแหลม ที่มักปรากฏเป็นหินล้วน เช่น ร็อค เอิ๊ฟเจอบรอลเท่อร (Rock of Gibraltar) รวมถึง มวลหินที่อยู่ใกล้พื้นผิวของน้ำ หรือตามแนวชายฝั่งที่นรขาม โดยเฉพาะ ที่เป็นอันตรายต่อการเดินเรือ

rock asphalt (ร็อค แอ๊สฟ้อลท) ดู: *asphalt rock (แอ๊สฟ้อลทฺ ร็อค)*

rock association (ร็อค เออะโซซีเอ๑เฉิ่น) กลุ่มของหินอัคนีที่ลักษณะทางศิลาวรรณนามีความเกี่ยวข้อง หรือเชื่อมโยงองค์ประกอบทางเคมี และแร่องค์ประกอบ คำพ้อง: *rock kindred (ร็อค คิน๑เดริด); kindred (คิน๑เดริด); association (เออะโซซีเอ๑เฉิ่น) [ศิลาวิทยา]*

rock avalanche (ร็อค แอ๊ะ๑เวอแล้นชฺ) มวลหินที่เลื่อนอย่างรวดเร็วและทันทีทันใด; การไหลของเศษหินไปตามความลาดอย่างรวดเร็ว และในระหว่างการไหลเศษหินอาจแตกหัก หรือถูกบดอัดให้เป็นเม็ดละเอียดมากขึ้น โดยทั่วไปเป็นการร่วงหล่นหรือเลื่อนไถลของมวลหินขนาดใหญ่ มีลักษณะของการปะปนระหว่างก้อนหินขนาดใหญ่และขนาดเล็ก หรือขนาดละเอียด มีโครงสร้างการไหลภายในพื้นที่จำกัดเมื่อพิจารณาในพื้นที่ขยายกว้าง มีรูปทรงเป็นพู (lobate) มวลหินภายในพูมีความพรุนสูง และเป็นเม็ดเหลี่ยม เปรียบเทียบ: *snow avalanche (สโน๑ แอ๊ะเวอแล้นชฺ)* คำพ้อง: *rockslide (ร็อคสไล้ด๎)*

rock baby (ร็อค เบ๑บี้) หินรูปทรงแปลกๆ ที่ยื่นออกมาจากเนินเขาหินทราย ซึ่งเกิดจากการกัดเซาะได้ไม่เท่ากัน เช่น ในบริเวณทะเลทรายของเทือกเขาเฮ็นรี่ ในรัฐยูถ่า (Henry Mountains, Utah)

rock bar (ร็อค บาร) ดู: *riegel (รี๑เกิ้ล)*

rock basin (ร็อค เบ๑เซิ่น) แอ่งหิน ซึ่งบางพื้นที่ปรากฏเป็นแอ่งกว้าง โดยเฉพาะ เกิดจากการกัดเซาะของพื้นหินที่ไม่สม่ำเสมอในหุบเขาธารน้ำแข็ง หรือเซิ้รค และมักมีทะเลสาบอยู่ด้วย ดู: *glacial basin (เกล๑เฉิ่ล เบ๑เซิ่น)*

rock-basin lake (ร็อค-เบ๑เซิ่น เล้ค) ทะเลสาบน้ำแข็ง ที่อยู่ภายในแอ่งหิน เช่น พาเทอรนอสเต้อร เล้ค (paternoster lake - ชุดของทะเลสาบทรงกลมขนาดเล็กที่อยู่ภายในแอ่งหิน)

rock bench (ร็อค เบ๊นชฺ) (1) ช่องแคบด้านข้างของหุบเขาที่เกิดจากการผุพังของหินความคงทนต่ำ ที่แทรกสลับอยู่กับชั้นหินความคงทนสูง; ตะพักที่เกิดจากโครงสร้าง (structural bench) ตัดหินแข็ง (2) ตะพักหินคลื่นตัด

rock bind (ร็อค ไบนด๎) ศัพท์อังกฤษสำหรับ หินเฉลเนื้อทราย หรือหินทรายแป้งที่มีแถบหรือไม่มีแถบ

rock bit (ร็อค บิท) ดู: *drill bit (ดริล บิท)*

rock bolt (ร็อค โบ๊ลฺท) แท่ง (โดยทั่วไปมักทำด้วยเหล็กกล้า) สำหรับใช้ยึดหินให้ติดแน่น มักมีความยาวมากกว่าหนึ่งเมตรขึ้นไป และมีเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 2 เซนติเมตร รวมทั้งมีอุปกรณ์สำหรับขยายส่วนปลาย เพื่อที่จะทำให้เกิดการยึดแน่นกับหิน เปรียบเทียบ: *roof bolt (รู้ฟ โบ๊ลฺท)*

rock-bolting (ร็อค-โบ๊ล๑ทิ่ง) ขั้นตอนในการทำให้เกิดความมั่นคง/ปลอดภัย หรือเสริมให้แข็งแรงในหินที่มีจ๊อยนทของเหมือง อุโมงค์ หรือเสาหิน โดยการยึดด้วยร็อค โบ๊ลท (rock bolt) ซึ่งมีทั้งติดตั้งแบบยึดแน่นไม่ให้มวลหินเคลื่อนที่ หรือยึดแบบหลวมๆ และรับน้ำหนักมวลหินที่เคลื่อนที่

rock borer (ร็อค บอ๑เร่อรฺ) หอยสองฝา ที่อาศัยอยู่ในโพรงที่ขุดในหินเนื้ออ่อน คอนครีท หรือวัตถุอื่นๆ โดยการหมุนของเปลือก เปรียบเทียบ: *saxicavous (แซคซีเค๑เวิส)*

rock burst (ร็อค เบิ๊รฺสทฺ) หินระเบิด; การแตกของหินในผนังอุโมงค์ เหมือง หรือหลุมลึกอย่างรุนแรงและฉับพลัน ซึ่งเกิดจากหินปลดปล่อยความเครียดที่สะสมไว้อย่างทันทีทันใด อาจส่งผลให้มีการถล่มของหินปิดทางเข้า-ออกช่องว่างที่เปิดไว้ พร้อมกับการสั่นสะเทือนของพื้นดิน และการกระแทกของมวลอากาศ คำพ้อง: *pressure burst (เพระ๑เฉ่อรฺ เบิ๊รฺสทฺ)*

rock city (ร็อค ซิ๑ที่) บริเวณที่มีก้อนหินอยู่กับที่ขนาดใหญ่หลายๆ ก้อน โดยทั่วไปจะอยู่บนเนินเขาหรือยอดเขา อันเป็นผลจากการผุพัง และเคลื่อนที่อย่างช้าๆ ตามระนาบจ๊อยนท ก้อนหินและระนาบจ๊อยนทเหล่านั้นปรากฏคล้ายอาคารบ้านเรือน และถนนของเมือง

rock cork (ร็อค ค็อรฺค) ดู: *mountain cork (เม้านฺเทิ่น ค็อรฺค)*

rock crystal (ร็อค คริส๑เติ้ล) ดู: *quartz crystal (ขวอรทฺสฺ คริส๑เติ้ล)*

rock cycle (ร็อค ไซ๑เคิ่ล) วัฏจักรหิน; ลำดับเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเกิด (formation) การเปลี่ยนสภาพ (alteration) การทำลาย (destruction) และการเกิดใหม่ (reformation) แบบวนเวียนของหิน อันเป็นผลของกระบวนการต่างๆ เช่น การตกผลึกของแม็กเม่อ ทำให้เกิด และต่อมาย่อยสลายกลายเป็นตะกอน เนื่องจากการผุพัง ต่อมาก็ตกตะกอนกลายเป็นหินชั้น ซึ่งต่อมาก็ถูกแปรเป็นหินแปร

rock-defended terrace (ร็อค-ดิเฟ๑เด็ด เทอ๑เริซ) (1) ตะพักแม่น้ำ ที่สามารถป้องกันการกัดเซาะได้ โดยการยื่นออกมา หรือโผล่ออกมาของหินที่มีความคงทนสูงที่ราบ หรือที่ระดับต่ำกว่าระดับของแม่น้ำ) (2) ตะพักทะเล ที่สามารถป้องกันการกัดเซาะของคลื่นได้ โดยมวลของหินที่มีความคงทนต่อการกัดเซาะสูง อยู่ที่ฐานของหน้าผาที่คลื่นกัดเซาะและมีตะกอนที่ราบชายฝั่งทะเลปิดทับ คำพ้อง: *rock-perched terrace (ร็อค-เพิรฺชด๎ เทอ๑เริซ)*

rock desert (ร็อค เด๊ะเสิรฺท) ทะเลทรายในพื้นที่สูง ที่มีหินฐานโผล่ภายหลังจากทรายและฝุ่นถูกลมพัดพาออกไป หรือทะเลทรายที่หินฐานปกคลุมด้วยชั้นบางของตะกอนขนาดหยาบ เปรียบเทียบ: *stony desert (สโตนี่ เด๊ะเสิรฺท)* คำพ้อง: *rocky desert (เราะคี่ เด๊ะเสิรฺท)*

rock doughnut (ร็อค โด๋เนิท) สัน หรือคันรูปวงแหวนที่ล้อมรอบหลุมจากการผุพัง เช่น สันรูปวงแหวนและหลุมในหินแกรเหนิทที่ปรากฏบริเวณภาคกลางของรัฐเท็กเสิส คำพ้อง: *doughnut (โด๋เนิท)*

rock drift (ร็อค ดริ๊ฟท) ดู: *creep (ครี๊พ) [การเคลื่อนที่ของธรณีวัตถุ]*

rock drumlin (ร็อค เดริม๋เลิ่น) เนินเรียบ ยาว และมีแกนกลางเป็นหินฐาน มักปกคลุมไปด้วยตะกอนธารน้ำแข็ง (till) เกิดจากการกัดเซาะโดยธารน้ำแข็ง และมีแกนยาวขนานไปกับทิศทางของการเคลื่อนที่ของธารน้ำแข็ง คล้ายกับเค้าโครง หรือรูปแบบของเดริมเลิ่น แต่โดยทั่วไปมีความสมมาตรน้อย และรูปทรงไม่สม่ำเสมอ คำพ้อง: *false drumlin (ฟ้อลสฺ เดริม๋เลิ่น); drumlinoid (เดริม๋เลอนอยดฺ)* สะกดได้อีกแบบ: *rocdrumlin (ร็อค เดริม๋เลิ่น)*

rockery (เราะ๋เคอรี่) หน้าผาหินที่เกิดจากการขุดความลาด (slope face) ที่มีความสูงน้อยแต่ความชันมาก และมีก้อนหินขนาดใหญ่ที่ฐาน มักเรียกกันผิดๆว่า เป็นกำแพงกันทลาย (retaining walls) เราะเคอรี่เป็นเครื่องป้องกันและเครื่องประดับหน้าผา พบทั่วไปในเขตตะวันตกเฉียงเหนือของสหรัฐอเมริกา

rock face (ร็อค เฟซ) ผนังหิน หรือหน้าผาหินที่เปิดโล่ง

rock failure (ร็อค เฟล๋เย่อรฺ) ดู: *failure (เฟล๋เย่อรฺ)*

rockfall (ร็อค๋ฟอล) (1) การตก หรือร่วงหล่นของหินอย่างอิสระ หรือการร่วงหล่นลงมาของหินที่แตกหักบริเวณเชิงผา หรือบริเวณที่มีความลาดชันสูง (มักเป็นมวลหินขนาดใหญ่ เนื้อเดียว หรือมีจ๊อยนท) โดยทั่วไปพบในบริเวณเทือกเขา ที่มีการเกิดแบบสลับไป-มาระหว่างการกลายเป็นน้ำแข็ง และการละลายของน้ำแข็ง ซึ่งเป็นผลให้หินแตก/แยกออกจากมวลขนาดใหญ่ และเกิดการตก หรือร่วงหล่นลงมา คำพ้อง: *sturzstrom (สเติ๊รฺส๋สตรอม)* (2) มวลหินเคลื่อนที่ หรือมวลหิน ร่วงหล่น และสะกดได้อีกแบบ: rock fall

rockfall avalanche (ร็อค แอ๊ะ๋เวอแล้นช) หินร่วง ที่ตามด้วยการไหล เกิดได้เฉพาะเมื่อมีการเกิดหินร่วงขนาดใหญ่ และเลื่อนไถล ซึ่งมีขนาดของมวลหินมากกว่าล้านเมตริกตัน เคลื่อนที่ด้วยความเร็วสูง พบมากที่สุดในภูมิภาคที่เป็นภูเขาขรุขระ คำพ้อง: *sturzstrom (สเติ๊รฺส๋สตรอม)*

rockfall talus (ร็อค๋ฟอล เท๋เลิส) การทับถมของเศษหินแตกหักรูปหลายเหลี่ยมขนาดหยาบ ที่เกิดจากการพังทลายลงมาจากหน้าผา หรือระนาบสูงชัน (มักมากกว่า 32 องศา และอาจสูงชันถึง 42 องศา) ซึ่งเศษหินแตกหักอาจเกิดจากผลของการปลดปล่อยแรงดัน และการแข็งตัว และการละลายของน้ำในร่องแตก รวมทั้งฝนตกหนัก ซึ่งก้อนหินอาจร่วงหล่น พลิก ม้วน กลิ้ง หรือกระเด็น คำพ้อง: *scree (สครี๋)*

rock fan (ร็อค แฟน) พื้นผิวหินฐานที่ลาดชันและมีการทับถมของตะกอนที่เชิงผาเป็นรูปพัด มีจุดสูงสุดอยู่ที่จุดที่มีการกัดเซาะลดลงบนแนวลาดเชิงเขา (มักเป็นบริเวณที่มีการลดความลาดชันของหน้าผา) และครอบคลุมบริเวณเพะเดอเมิ่นทตัด (สันนิษฐานว่าเป็นผลจากการถูกกัดเซาะ) เป็นคำพ้องของ *pediment (เพะเดอเมิ่นทฺ)*

rock-fill dam (ร็อค-ฟิล แดม) เขื่อน ที่ส่วนใหญ่ประกอบไปด้วยก้อนหินขนาดใหญ่ที่แตกหัก และทับกันอย่างหลวมๆ กับแกนกลางที่เป็นดินเหนียวน้ำซึมผ่านไม่ได้ หรือมีเฉพาะด้านที่น้ำซึมผ่านไม่ได้ติดกับต้นน้ำ

rock-floor robbing (ร็อค-ฟลอร เราะ๋บิ้ง) รูปแบบของการกัดเซาะ หรือทำให้หินหลุดออกเป็นแผ่น ซึ่งเป็นการเคลื่อนย้าย หรือการขจัดเศษหินที่หลุดออกได้ง่ายออกจากพื้นผิวหินบริเวณเทือกเขาในทะเลทราย

rock flour (ร็อค ฟลาว๋เอ้อรฺ) แป้งหิน หรือฝุ่นหิน; ธรณีวัตถุที่เหลือเกิดจากการผุพังทางเคมีของแร่ประกอบหิน ประกอบด้วยอนุภาคทรงเหลี่ยมขนาดทรายแป้ง หรือขนาดดินเคล โดยทั่วไปมักเป็นแร่ขวอรทส ที่เกิดจากการถูกบดอัดให้เป็นผงละเอียดขณะเคลื่อนย้าย หรือถูกครูดถูโดยน้ำหนักของวัตถุที่ปิดทับ ศัพท์นี้นิยมใช้กับผงหินละเอียดมาก ที่เกิดกับก้อนหินที่ฝังอยู่ในธารน้ำแข็ง หรือแผ่นน้ำแข็งที่ครูดถูกับหินใต้ธารน้ำแข็งหรือแผ่นน้ำแข็ง และทับถมเป็นเนื้อพื้นในทิล หรือตะกอนน้ำพามาทับถมหน้าธารน้ำแข็ง คำพ้อง: *glacier meal (เกล๋เฌ่อรฺ มีล); glacial meal (เกล๋เฌิ่ล มีล); glacial flour (เกล๋เฌิ่ล ฟลาว๋เอ้อรฺ); rock meal (ร็อค มีล)*

rock flowage (ร็อค โฟล๋วิ๋ง) ดู: *flow (โฟล)* [ธรณีวิทยาโครงสร้าง-การทดลอง]

rock-forming (ร็อค๋ฟอร๋มิ่ง) แร่ประกอบหิน; แร่ต่างๆ ที่เป็นองค์ประกอบของหิน และใช้สำหรับการจำแนกชนิดหิน แร่ประกอบ

หินที่สำคัญๆ ได้แก่ ขวอรสท เฟลสปาร ไมเค่อ แอมเฟอโบล ไพร็อกซีน ออเลอวีน แคลไซ้ท และโดเลอไม้ท

rock-fragment flow (ร็อค-แฟร็ค'เมิ้นทฺ โฟล) ดู: *sturzstrom (สเติ๊รฺส'สตรอม)*

rock fragments (ร็อค แฟร็ค'เมิ้นทฺส) หินแตกหัก ที่มีขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง 2 มิลลิเมตร หรือมากกว่า และมีรูปทรงที่เป็นก้อน (เช่น แกรนยุ่ล แกรเวิ่ล เคาะเบิ้ล โบลเด้อร) และเป็นแผ่น (เช่น แชเนอรี่ (channery) แฟละกี้ (flaggy)) และเรียกว่า: *coarse fragments (ค้อรฺส แฟร็ค'เมิ้นทฺส)*

rock glacier (ร็อค เกล'เฌ่อรฺ) มวลของก้อนหินรูปเหลี่ยมและตะกอนขนาดละเอียดที่ไม่มีการคัดขนาด ที่มีน้ำแข็งแทรกระหว่างช่องว่าง หรือน้ำแข็งเชื่อมประสานอยู่ลึกเป็นเมตรหรือมากกว่า หรือฝังอยู่ในน้ำแข็งของธารน้ำแข็ง มักเกิดขึ้นในบริเวณเทือกเขาสูงของพื้นที่ที่มีชั้นดินแช่แข็งถาวร โดยหลุดออกจากผนังของเซิ้รค หรือหน้าผาชัน และมักมีการเคลื่อนที่อย่างช้าๆ ในหุบเขาธารน้ำแข็งขนาดเล็ก ด้วยระยะทางที่สังเกตได้ตั้งแต่ไม่กี่ร้อยเมตรถึงหลายกิโลเมตร มีลักษณะปลายมนคล้ายรูปลิ้น หรือใบพาย

rock-glacier creep (ร็อค-เกล'เฌ่อรฺ ครี๊พ) การเคลื่อนอย่างช้าๆ ของบริเวณปลายที่ยื่นออกคล้ายรูปลิ้นของธารน้ำแข็ง

rock gypsum (ร็อค จิ๊พ'เซิ่ม) หินตะกอนที่ประกอบด้วยแร่จิ๊พเซิ่มเป็นส่วนใหญ่ มักมีเนื้อแน่น และมีผลึกตั้งแต่ขนาดหยาบ ถึงละเอียด และมักแสดงให้เห็นถึงการขยายตัวของแร่แอนไฮไดรัทเมื่อมีมอลิคิวลของน้ำเข้าแทรก และเกิดเป็นจิ๊พเซิ่ม

rock hole (ร็อค โฮล) ภาษาออสเตรเลี่ยนสำหรับ *rock tank (ร็อค แท้งคฺ)*

rock hound (ร็อค ฮาวนฺด) (1) นักแร่วิทยาสมัครเล่น (2) นักธรณีวิทยาเพอทรอเลี่ยม ดู: *pebble pup (เพะ'เบิ้ล เพิ๊พ)*

rocking stone (เราะ'คิ่ง สโตน') หิน หรือก้อนหินขนาดใหญ่ที่สามารถโยก หรือขยับไปข้างหน้าและข้างหลังได้ ด้วยแรงเพียงเล็กน้อย เนื่องจากมีรูปทรงสัณฐานที่ลงตัวอย่างพอเหมาะพอดี อาจเป็นก้อนหินที่ถูกพามาโดยธารน้ำแข็ง หรือก้อนหินผุพังอยู่กับที่ ดู: *logan stone (โล'เกิ้น สโตน'); balanced rock (แบ'เลิ่นซฺด ร็อค); elephant rock (เอ'เลอเฟิ่นทฺ ร็อค); พระธาตุอินทร์แขวนในประเทศพม่า; เขาคิชฌกูฏ จ.จันทบุรี* คำพ้อง: *roggan (เราะ'แก้น)*

rock island (ร็อค ไอ'เลิ่นดฺ) (1) ดู: *meander core (มีแอน'เด้อรฺ คอรฺ)* (2) เนินเขาหิน ที่ล้อมรอบด้วยตะกอนน้ำพามาทับถมในลำธารบริเวณหุบเขา

rock kindred (ร็อค คิน'เดริด) ดู: *rock association (ร็อค เออะโซซีเอ'เฌิ่น)*

Rocklandian (ร็อคเลินเดี้ยน) หินช่วงอายุในอเมริกาเหนือ: ยุคออรเดอวิเฌิ่นตอนบน (บน แบล๊คริเวอเรี่ยน(Blackriverian) ล่าง เคิรคเฟลเดี้ยน (Kirkfeldian))

rock leather (ร็อค เละ'เธ่อร) ดู: *mountain leather (เม้'นฺ'เทิ่น เละ'เธ่อร)*

rock magnetism (ร็อค แม็ก'เนอทิเซิ่ม) การศึกษาการกำเนิดและลักษณะของสภาพแม่เหล็กในหินและแร่

rock mantle (ร็อค แมน'เทิ่ล) ดู: *regolith (เระ'เกอหลิธ) [การผุพัง]*

rock mass (ร็อค แม้ส) ศัพท์ที่ใช้ (โดยเฉพาะอย่างยิ่ง) สำหรับวัตถุประสงค์ทางวิศวกรรม หมายถึง ปริมาตรของธรณีวัตถุที่รวมถึง หิน ดิน น้ำ และอากาศที่อยู่ในช่องว่างในหิน/ดิน ตลอดจนความไม่ต่อเนื่องที่ปรากฏในเนื้อหิน/ดิน ซึ่งพฤติกรรมของมวลธรณีวัตถุ หรือมวลหินเหล่านี้ จะถูกพิจารณาจากสภาพที่ปรากฏในบริเวณกว้างโดย ชนิด ระยะห่าง การวางตัว และลักษณะของความไม่ต่อเนื่อง

rock mass rating (ร็อค แม้ส เร'ทิ่ง) คำย่อ: RMR (อารเอ็มอาร) เป็นระบบการจำแนกความแข็งแรงของมวลหินต่อความมั่นคงของสิ่งก่อสร้าง (เช่น อุโมงค์ ความลาดชัน) ที่ประเมินจากปัจจัย 5 ประการ ได้แก่ (1) ความแข็งแรงของมวลหินที่อยู่ติดกัน (2) อารคิวดี (RQD- Rock Quality Determination) (3) ระยะห่างของความไม่ต่อเนื่องของมวลหิน (4) สภาวะความไม่ต่อเนื่องของมวลหิน และ (5) สภาพน้ำใต้ดิน นอกจากนี้ ยังมีการปรับค่าทิศทางการวางตัวของความไม่ต่อเนื่องเทียบกับทิศทางของอุโมงค์ หรือรูปทรงเรขาคณิตของความลาด มีค่าตั้งแต่ 0 - 100 องศา ซึ่งหากค่า RMR น้อยกว่าหรือเท่ากับ 20 แสดงว่า หินมีคุณภาพต่ำมาก; RMR มีค่ามากกว่า 20 และน้อยกว่าหรือเท่ากับ 40 แสดงว่า หินมีคุณภาพต่ำ; RMR มีค่ามากกว่า 40 และน้อยกว่าหรือเท่ากับ 60 แสดงว่า หินมีคุณภาพปานกลาง; RMR มีค่ามากกว่า 60 และน้อยกว่าหรือเท่ากับ 80 แสดงว่า หินมีคุณภาพดี และ RMR มีค่ามากกว่า 80 และน้อยกว่าหรือเท่ากับ 100 แสดงว่า หินมีคุณภาพดีมาก

rock meal (ร็อค มีล) (1) ดู: *rock wool (ร็อค วู'ลฺ)* (2) ดู: *rock flour (ร็อค ฟลาว'เอ้อร)*

rock mechanics (ร็อค มิแค'หนิคส) วิทยาศาสตร์ว่าด้วยทฤษฎีและการประยุกต์คุณสมบัติทางกายภาพของหิน ซึ่งเป็นสาขาหนึ่ง

ของกลศาสตร์ที่เกี่ยวกับหินต่อการตอบสนองของแรงและสภาพแวดล้อมทางกายภาพ เช่น คุณสมบัติของหินต่อแรงภายใต้ความดันสูง และ/หรืออุณหภูมิสูง

rock mill (ร็อค มิล) ดู: *pothole (พ็อท'โฮล) [ธารน้ำ]*

rock pedestal (ร็อค พี'เดิสเติ้ล) ดู: *pedestal (พี'เดิสเติ้ล) [ธรณีสัณฐานวิทยา]*

rock pediment (ร็อค เพะ'เดอเมิ่นทฺ) พื้นที่กว้างลาดเล็กน้อยของพื้นผิวหิน

rock pendant (ร็อค เพ็น'เดิ้นทฺ) ดู: *pendant (เพ็น'เดิ้นทฺ) [ถ้ำวิทยา]*

rock-perched terrace (ร็อค-เพิรฺชดฺ เทอ'เริซ) ดู: *rock-defended terrace (ร็อค-ดิเฟน'เดิด เทอ'เริซ)*

rock phosphate (ร็อค ฟ้อส'เฟท) ดู: *phosphate rock (ฟ้อส'เฟท ร็อค)*

rock physics (ร็อค ฟิ'สิคสฺ) ดู: *petrophysics (เพอะ<u>ทร</u>อ' ฟิสิคสฺ)*

rock pillar (ร็อค พิ'เล่อรฺ) (1) [ถ้ำวิทยา] เสาหิน; โครงสร้างคล้ายเสาที่เป็นส่วนหลงเหลือของหินฐานภายในถ้ำ มากกว่าที่จะทับถมแบบหินงอก หินย้อยของสปีลิเออเธ็ม (speleothem - แร่ทุติยภูมิใดๆ ที่เกิดในถ้ำ) (2) [ภูมิประเทศ] แท่งหิน ที่เกิดจากการผุพัง หรือกัดเซาะตามระนาบจ๊อยนท; *hoodoo (ฮู'ดู)*

rock plane (ร็อค เ<u>พล</u>น) คำพ้องของ *pediment (เพะ'เดอเมิ่นทฺ)* ไม่แนะนำให้ใช้ เนื่องจากระนาบไม่ได้ปรากฏที่พื้นผิวอย่างต่อเนื่อง และมีข้อจำกัดทางภูมิอากาศที่เกี่ยวข้องกับการเกิดเพะเดอเมิ่นท

rock platform (ร็อค แ<u>ผล</u>ท'ฟอรฺม) (1) หินที่ผิวเรียบและมีการลาดเอียงเล็กน้อยลงสู่ทะเล หรือทะเลสาบ เกิดจากผลของการกัดเซาะด้วยคลื่นและกระแสน้ำที่ไหลขึ้น-ลง (2) หินที่ผิวบนเรียบและมีการลาดเอียงเล็กน้อยเกิดจากผลของการกัดเซาะหรือละลายออกไปของแร่ประกอบหิน ที่อยู่ใต้ระดับน้ำสูงสุดเล็กน้อย คำพ้อง: *wave-cut bench (เว้ฟ-เคิ้ท เบ็นชฺ); wave-cut platform (เว้ฟ-เคิ้ท แ<u>ผล</u>ท'ฟอรฺม); wave-cut terrace (เว้ฟ-เคิ้ท เทอ'เริซ)*

rock pool (ร็อค พูล) แอ่งหินที่เกิดตามชายฝั่งทะเลที่เป็นหิน

rock pressure (ร็อค เ<u>พร</u>ะ'เฌ่อรฺ) (1) แรงที่เกิดจากวัตถุที่อยู่รอบๆ บริเวณอุโมงค์ รวมถึงแรงจากน้ำหนักกดทับของหินที่อยู่ด้านบน แรงสะสมที่ยังคงเหลืออยู่ภายในหิน และแรงจากการขยายตัวของแร่ดินเหนียวที่เป็นส่วนประกอบอยู่ในเนื้อหิน (2) แรงอัดในดิน-หินที่อยู่ใต้ผิวดิน (3) ดู: *geostatic pressure (จิโอสแต'ถิค เ<u>พร</u>ะ'เฌ่อรฺ)*

rock quality designation (ร็อค ควอ'เลอที่ เดสิกเน'เฌิ่น) การหาคุณภาพของหินโดยดูจากผลการเจาะเก็บแท่งตัวอย่าง คำนวณโดยการเทียบอัตราส่วนเป็นร้อยละ ระหว่างผลรวมของความยาวของแท่งตัวอย่างหินที่มีค่ามากกว่า 10 เซนติเมตรขึ้นไปในแต่ละเมตร ต่อความยาวของแท่งตัวอย่างแต่ละเมตรที่เจาะทั้งหมด หากมีค่ามากกว่าร้อยละ 75-90 ถือว่าหินมีคุณภาพดี มากกว่าร้อยละ 90 ถือว่าดีมาก หรือต่ำกว่าร้อยละ 25 ถือว่าหินมีคุณภาพต่ำมาก ชื่อย่อ: RQD (อารคิวดี)

rock ruby (ร็อค รู'บี้) การเหนิทสีแดงก่ำ; ชื่อเฉพาะคือ ไพโหรบ (pyrope)

rock salt (ร็อค ซ้อลฺท) (1) แร่เฮไล้ท (halite) หรือแร่เกลือหินที่มีลักษณะเป็นผลึกขนาดใหญ่ พบในปริมาณมาก โดยอาจมีรูปผลึกแบบลูกบาศก์เนื้อแน่น หรือเม็ดเกาะรวมกัน อาจอยู่ในลักษณะเป็นชั้น หรือปูดแทรกเข้าไปในหินอื่น แบบรูปโดม แบบแท่ง แบบดอกเห็ด หรือแบบอื่นๆ (2) การสังเคราะห์เกลือให้มีผลึกใหญ่ขึ้น หรือมวลใหญ่

rock sea (ร็อค ซี) ดู: *block field (<u>บล็อ</u>ค ฟีลดฺ)*

rock series (ร็อค ซิ'รี่ส) ดู: *igneous-rock series (อิ๊ก'เนียส-ร็อค ซิ'รี่ส)*

rockshelter (ร็อค เฌล'เท่อรฺ) ถ้ำ ที่เกิดในหินที่ไม่สามารถละลายน้ำได้ เกิดได้หลายรูปแบบ เช่น หินที่มีความคงทนต่ำแทรกระหว่างชั้นกับหินที่มีความคงทนสูง ดังนั้นหินที่มีความคงทนต่ำจะผุกร่อนออกไปได้เร็วกว่าหินที่มีความคงทนสูง จึงทำให้พบลักษณะของโพรงหรือถ้ำ โดยมีหินที่มีความคงสูงเป็นเพดานถ้ำ หรือเกิดจากการเลื่อนของฟ้อลทฺ ที่เลื่อนหินที่มีความคงทนต่อการผุกร่อนต่างกันมาชิดกัน เมื่อเกิดการผุกร่อน จึงเกิดได้ไม่เท่ากัน ทำให้เกิดโพรง หรือถ้ำ คำพ้อง: *shelter cave (เฌล'เท่อรฺ เค้ฟ)*

rock silk (ร็อค ซิ้ลค) หินที่มีแร่ที่มีความวาวแบบไหม นั่นคือ หินที่มีแร่แอสเบสเติส (asbestos) เป็นส่วนใหญ่

rockslide (ร็อค ส'ไล้ดฺ) (1) การเลื่อนลงของมวลหินที่เกิดขึ้นอย่างเร็ว และอาจทันทีทันใด โดยระนาบการเลื่อนจะเป็นระนาบการเลื่อนที่เกิดขึ้นใหม่ มักมีทิศทางสอดคล้องหรือสัมพันธ์กับโครงสร้างที่ปรากฏของหินบริเวณนั้น เช่น ชั้นหิน ฟ้อลทฺ จ๊อยนท หรือโครงสร้างอื่น มวลหินที่เลื่อนลง อาจมีการเปลี่ยนรูปมาก

และมักเกิดในบริเวณเทือกเขาสูง (2) มวลหินที่เกิดจากการเลื่อนของหินอย่างรวดเร็ว สะกดได้อีกแบบคือ: rock slide คำพ้อง: *rock slip (ร็อค สลิพ)*

rock slip (ร็อค สลิพ´) ดู: *rockslide (ร็อค สไล้ด์´)*

rock soap (ร็อค โซ้พ) ดู: *mountain soap (เม้าน´เทิ่น โซ้พ)*

rock stack (ร็อค สแต็ค´) ดู: *stack (สแต็ค´) [ชายหาด]*

rock step (ร็อค สเต็พ´) (1) จุดเปลี่ยนความลาดชัน (knickpoint) ที่เกิดจากหินที่ความคงทนสูง; จุดเปลี่ยนความลาดชันบริเวณหุบเขา หรือตลิ่ง (2) หนึ่งในชุดขั้นบันได หรือความผิดปกติของระนาบเอียงในส่วนบนของหุบเขาชัน; (3) การลดลงเป็นขั้นของหุบเขาธารน้ำแข็ง เปรียบเทียบ: *riegel (รี´เกิ้ล)*

rock-stratigraphic unit (ร็อค สแตรเทอะ´แกรฝิค ยู´เหนิท) ดู: *lithostratigraphic unit (ลิเธอสแตรเทอะแกรฝิค ยู´เหนิท)*

rock stratigraphy (ร็อค สเตรอทิ´เกรอะฟี่) ดู: *lithostratigraphy (ลิเธอสเตรอทิ´เกรอะฟี่)*

rock steam (ร็อค สตรีม´) ดู: *block stream (บล็อค ´สตรีม´)*

rock stripe (ร็อค สไตรีพ´) ดู: *stone stripe (สโตน´ สไตรีพ´)*

rock tank (ร็อค แท้งค์) อ่างเก็บน้ำตามธรรมชาติ ที่เกิดจากการผุสลาย หรือผุกร่อนของหินไม่เท่ากัน คำพ้อง: *rock hole (ร็อค โฮล)* ดู: *sand tank (แซนด์ แท้งค์)*

rock terrace (ร็อค เทอ´เริซ) ตะพักของหินตามแนวของสองฝั่งแม่น้ำ ที่เกิดจากการกัดเซาะของแม่น้ำตามแนวราบ ในบริเวณที่มีหินวางตัวแนวราบ ซึ่งชั้นหินมักเป็นชั้นหินแทรกสลับระหว่างหินที่มีความคงทนสูงและความคงทนต่ำ ทำให้เกิดการกัดเซาะได้ไม่เท่ากัน เกิดเป็นตะพักลดหลั่นกันไป เปรียบเทียบ: *alluvial terrace (เออะลู´เวี่ยล เทอ´เริซ)* คำพ้อง: *erosion terrace (อิโร´เฌิ่น เทอ´เริซ); stream-cut terrace (สตรีม´-เคิ้ท เทอ´เริซ)*

rock train (ร็อค เทรน) กระบวนการที่เศษหินเคลื่อนที่ด้วยแรงกระทำจากธารน้ำแข็ง ไม่ว่าจะเป็นการเคลื่อนไปกับธารน้ำแข็ง หรือการเคลื่อนที่ระหว่างสองข้างของธารน้ำแข็ง

rock type (ร็อค ไท้พ) (1) [ถ่านหิน] ดู: *banded ingredients (แบนเดิด อินกรี´เดี้ยนทฺส์)* (2) [ศิลาวรรณนา] (ก) หนึ่งในหิน 3 จำพวก ได้แก่ หินตะกอน หินอัคนี และหินแปร (ข) หินที่เรียกเฉพาะเจาะจง เช่น หินบะซ้อลทมีรูพรุน หรือหินบะซ้อลทเขาพนมรุ้ง (จังหวัดบุรีรัมย์)

rock unit (ร็อค ยู´เหนิท) ดู: *lithostratigraphic unit (ลิเธอสแตรเทอะแกรฝิค ยู´เหนิท)*

rock varnish (ร็อค วาร´นิฌ) ผิวของหินที่คล้ายกับมีแผ่นฟิลมสีดำวาวเคลือบอยู่ หรือการฉาบด้วยไอเอิ้น อ็อกไซด แมงเกอเนิส อ็อกไซด และสิลิเค่อ ลงบนผิวของหิน มักพบอยู่กับผิวของเศษหินทั้งขนาดเล็ก และขนาดใหญ่ ในทะเลทราย มีลักษณะคล้ายกับผิวที่ถูกขัดสีในทะเลทราย (desert polish - เด๊ะ´เสิรฺท พอ´ลิฌ) คำพ้อง: *desert varnish (เด๊ะ´เสิรฺท วาร´นิฌ); desert patina (เด๊ะ´เสิรฺท เพอะ´ทีเน่อ); desert lacquer (เด๊ะ´เสิรฺท และ´เค่อรฺ); desert crust (เด๊ะ´เสิรฺท เคริสทฺ); desert rind (เด๊ะ´เสิรฺท ไรนด์); varnish (วาร´นิฌ)*

rock waste (ร็อค เว้สทฺ) ดู: *debris (เดอบรี´) [ธรณีวิทยา]*

rock weathering (ร็อค เวะ´เธอริ่ง) การผุสลายเชิงเคมีและเชิงกลศาสตร์ของหินที่อยู่กับที่ และอยู่ที่หรือใกล้ผิวโลก

rock wood (ร็อค วู้ด) ดู: *mountain wood (เม้าน´เทิ่น วู้ด)*

rock wool (ร็อค วูล) ดู: *mineral wool (มิ´เนอเริ่ล วูล)*

rock wreath (ร็อค รี้ธ) ดู: *sorted circle (ซ้อรฺ´เถิด เซอรฺ´เคิ่ล)*

rocky desert (เราะ´คี่ เด๊ะ´เสิรฺท) ดู: *rock desert (ร็อค เด๊ะ´เสิรฺท)*

rod (หรอด) (1) [ตะกอนวิทยา] เศษหิน หรือตะกอนที่มีรูปทรงคล้ายแท่ง ตามหลักการจัดแบ่งของซิงกฺส์ (Zingg's classification) ซึ่งใช้การวัดขนาดความยาวของเศษหิน ตามแกนที่มีความยาวมากสุด แกนความยาวน้อยสุด และแกนความยาวระหว่างกลาง จำแนกออกเป็น 4 รูปแบบ ได้แก่ กลม (sphere) แบนยาว (blade) กลมแบน (disc) และ แท่ง (rod) โดย แบบแท่งจะมีอัตราส่วนระหว่างความยาวระหว่างกลางต่อความยาวมากสุดน้อยกว่า 2/3 และความยาวน้อยสุดต่อความยาวระหว่างกลางมากกว่า 2/3 คำพ้อง: *roller (โรล´เล่อรฺ)* (2) [การสำรวจ] ไม้วัดระดับ หรือ ไม้สแต๊ฟ (staff)

rodding (ร้อ´ดิ่ง) ลักษณะการเรียงตัวของเม็ดกรวด หรือสายแร่ขวอรทส ในทิศทางเดียวกัน หรือขนานกันในหินแปร ซึ่งอาจเกิดได้สองกรณีคือ เกิดจากผลของหินเดิมถูกบีดอัด โดยแนวการเรียงตัวของก้อนกรวด จะเรียงตัวตามแนวของแกนของโฟลด หรือเกิดจากโครงสร้างเดิมที่มีการเรียงตัวของก้อนกรวดก่อนที่จะแปรสภาพ และแม้เกิดการแปรสภาพไปแล้วโครงสร้างเดิมก็ยังคงอยู่

roddon (ร้อ´ดิ้น) ศัพท์ที่ใช้ในอังกฤษ และแองเกลียตะวันออก (East Anglia) สำหรับคันดินกรวด (levee) ที่สะสมจากผลของการเกิดน้ำขึ้น-น้ำลง ไม่ใช่เกิดจากกระบวนการของแม่น้ำ

rodingite (โร´ดิงไก๊ท) หินแปรเนื้อแน่น สีน้ำตาลอ่อน ถึงชมพู เกิดจากการแปรสภาพตามขอบโดยสารละลาย (metasomatic alteration) ซึ่งส่วนใหญ่มักเป็นการแปรสภาพแบบไม่ได้ดุลและแม้

แปรสภาพไปแล้วจะยังคงสภาพโครงสร้างของหินต้นกำเนิดอยู่ แร่ที่พบได้แก่ กรอสเยอเล่อร การเหนิท (grossular garnet) แคลสิค ไพร็อกซีน (calcic pyroxene) เอ๊ะเพอโดท (epidote) เวอซูเวียไน้ท (vesuvianite) และแร่ที่มีแคลเซี่ยมสูงอื่นๆ

rod level (หรอด เล´เวิ่ล) เครื่องมือวัดระดับแนวดิ่ง ที่ใช้ร่วมกับไม้วัดระดับ หรือไม้สแต๊ฟ (staff)

rod person (หรอด เพอร¸เซิ่น) ผู้ที่ถือไม้วัดระดับ หรือไม้สแต๊ฟ (staff) สำหรับการสำรวจหาความสูง หรือระยะทางของระดับพื้นที่ใดๆ

rod-type cross lamellar structure (หรอด-ไท้พ คร้อส เลอเม´เล่อร¸ สเตริ๊ค´เช่อร¸) โครงสร้างของชั้นหินบางที่มีความหนาไม่เกิน 1 เซนติเมตร ที่วางตัวทำมุมกับชั้นหินที่หนากว่า มีลักษณะเป็นแท่งสี่เหลี่ยมยาว หรือรูปไข่ ซ้อนๆ กันมากกว่าที่จะเป็นแผ่นซ้อนๆ กัน

rod-type fibrous prismatic structure (หรอด-ไท้พ ไฟ´เบริส พริสแม´ถิค สเตริ๊ค´เช่อร¸) โครงสร้างแบบเส้นใย ที่มีขนาดกลม หรือหลายเหลี่ยม เท่าๆ กัน เมื่อมองผ่านภาพตัดขวาง

Roelof´s prism (โร´ล้อฟส พริ´เซิ่ม) พริเซิ่มที่ใช้ติดเข้ากับเล็นสของกล้องโทรทรรศน์ (กล้องส่งทางไกล) กล้องธีออเดอไล้ท (theodolite) เพื่อจะได้ใช้กำหนดจุดกึ่งกลางบนดวงอาทิตย์ได้อย่างแม่นยำ ด้วยการสร้างภาพดวงอาทิตย์สี่ภาพซ้อนทับกันจากการมองผ่านพริ´เซิ่ม ซึ่งเมื่อภาพวงกลม (ดวงอาทิตย์) ทั้งสี่มีจุดตัดร่วมกัน นั่นคือตำแหน่งที่กล้องอยู่กึ่งกลางดวงอาทิตย์พอดี

roentgenite (เริ่นท´จิไน้ท¸) ดู: *röntgenite-(Ce) (เริ่นท´จิไน้ท¸-(ซีเซี่ยม (ซีอี))*

roentgen meter (เรินท´เกน มี´เท่อร¸) เครื่องมือที่ใช้วัดปริมาณสะสมของรังสีเอ็กส หรือแกเม่อ

roestone (โร´สโตน) หินไข่ปลา ดู: *oolite (โอ´เออไล้ท¸)*

rofla (โร´ฟลา) ร่องเขา หรือหุบขนาดแคบแต่ชันและลึก เกิดโดยการกัดเซาะของน้ำ ที่มาจากการละลายของธารน้ำแข็ง พหูพจน์คือ roflas (โร´ฟลาส)

rogenstein (โร´เกิ้นสไตน) หินที่มีเม็ดกลมเล็กๆ ของสารคารเบอเหนท (oolite) เชื่อมติดกันโดยตะกอนดินเหนียว รากศัพท์: ภาษาเยอรมัน (German อ่านว่า เจอร´เมิ่น) “Rogenstein”, “roestone - โรสโตน” หินไข่ปลา

roggan (ร้อ´แก้น) ดู: *rocking stone (เราะคิ่ง สโตน´)*

rognon (โรนโย่น) (1) ยอดเขาเล็กๆ หรือสันเขาที่ล้อมรอบด้วยน้ำแข็ง อยู่ภายในบริเวณเทือกเขา เปรียบเทียบ: *nunatak (เนอะ´เนอแถ็ค)* (2) เนิน หรือสันเขารูปกลมที่ถูกล้อมรอบด้วยน้ำแข็ง; ดู: *nunakol (เนอะ´เนอโคล – เกาะทรงกลมในเกลเฌ่อร)*

rogue wave (โร้ก เว้ฟ) คลื่นผิดปกติขนาดใหญ่มาก อาจมีความสูงของคลื่นมากกว่า 30 เมตร เกิดในทะเล ทะเลสาบ หรือมหาสมุทร และมีรายงานว่าคลื่นชนิดนี้ได้จมเรือขนาดใหญ่ทั้งลำ (หากมีพายุขนาดใหญ่ในทะเล คลื่นจะสูงได้มากสุดประมาณ 15 เมตร) โร้ก เว้ฟเป็นคลื่นที่เกิดจากการเสริมกัน (wave resonace) ของคลื่นสองคลื่น จึงทำให้ความสูง หรือแอมเพลอถูด (amplitude) ของคลื่นมีค่าสูงกว่าปกติมาก

roho system (โร´โฮ ซิส´เติ้ม) ระบบของการเกิดแอ่งจากการเลื่อนของ นอรเมิ่ล ฟ้อลทแบบฐานโค้ง (listric normal fault) โดยฐานโค้งของระนาบหินฉีกขาด (fault plane) การเลื่อนอาจจะวางตัวแนวราบในที่สุด เมื่อตัดลงสู่ชั้นเกลือหิน (เนื่องจากเกลือหินมีความเป็นแพลสติคสูง) ฟ้อลทตัวใหม่จะเกิดที่บริเวณขอบของแอ่ง และจะตัดลงไปเชื่อมกับแนวฟ้อลทเดิมที่วางตัวแนวราบหรือเกือบราบ และตะกอนที่ตกสะสมบริเวณช่องว่างระหว่างการฉีกขาดจากกันของชั้นหิน จะมีตะกอนมาตกทับถมแบบรูปลิ่ม ตะกอนหนาบริเวณติดกับระนาบฉีกขาด และบางลงเมื่อห่างออกไปจากระนาบฟ้อลท

roil (รอยล¸) บริเวณเล็กๆ ช่วงหนึ่งของลำน้ำ ที่มีการไหลอย่างรวดเร็ว หรือมีกระแสน้ำไหลเชี่ยว หรือปั่นป่วน

roily (รอย´ลี่) (1) หมายถึง น้ำที่มีโคลนมาก หรือน้ำโคลน เปรียบเทียบ: *turbid (เทอร´เบิด)* (2) หมายถึง กระแสน้ำที่ไหลเชี่ยว ขุ่น หรือหมุนวน

roll (โรล) (1) [การทับถมของสินแร่] ดู: *roll orebody (โรล ออรบอดี้)* (2) [ตะกอนวิทยา] โครงสร้างปฐมภูมิของหินตะกอน ที่เกิดการจากมวลของตะกอนก่อนการแข็งตัวมีการเลื่อน-ไถล หรือทรุดตัวลงอย่างรวดเร็ว ทำให้มีลักษณะของตะกอนแบบหมุน กลิ้ง หรือม้วน ตัวอย่างเช่น การไหลม้วน หรือ นอจู้ล (มวลพอกกลมเทียม)

roll-along switch (โรล-เอ๊อะ ลอง สวิช) สวิชที่ใช้สำหรับเชื่อมเข้าหาเครื่องรับคลื่นของการสำรวจใช้สมาร์ท เพื่อเลือกรับสัญญาณเฉพาะกับเครื่องรับคลื่นนั้น ซึ่งสวิชนี้จะมีการปรับตำแหน่งของเครื่องรับคลื่นต่อเนื่องไปเรื่อยๆ เมื่อการเครื่องรับคลื่นมีการวางครอบคลุมไปตามแนวสำรวจล่วงหน้า ทำให้การเก็บข้อมูลรวดเร็วมากขึ้น

R

rollandite (โรแลน'ได๊ท) แร่สีเขียว คล้ายแก้ว มีรูปผลึกแบบออรเธอรอมบิค : $Cu_3(AsO_4)_2 \cdot 4H_2O$

rollback (โรล'แบ๊ค) บริเวณที่แผ่นเปลือกโลกชนกัน ส่วนของแผ่นเปลือกโลกที่ทรุดตัวลง จะจมลงไปในเนื้อโลก (mantle) ส่วนที่งอลงและส่วนที่เหลือจะเคลื่อนออกจากแนวของการเกิดภูเขาไฟ (volcanic arc) การเคลื่อนตัวนี้เรียกว่า rollback

rolled garnet (โรลดฺ การ์เหนิท) ดู: *rotated garnet (โร'เทเถิด การ์เหนิท)*

roller (โร'เล่อรฺ) (1) [ตะกอนวิทยา] ดู: *rod (หรอด)* (2) [คลื่น] ศัพท์ทั่วไป หมายถึง คลื่นหัวแตกที่มียอดคลื่นยาว (long-crested wave) (เช่น ภายหลังพายุ) โดยทั่วไปจะคงรูปคลื่นหัวแตกจนกระทั่งเข้าถึงชายหาดหรือบริเวณน้ำตื้น เปรียบเทียบ: *comber (โค'เม่อรฺ)*

roller-compacted concrete (โร'เล่อรฺ-คอมแพ็คเทด คอนครีท') คอนครีทที่มีความแข็งแรงต่ำ ใช้เป็นมวลวัสดุในการทำเขื่อนดิน หรือพื้นถนน ด้วยการบดอัดให้แน่นด้วยรถบดอัด

roll-front deposit (โรล-เฟริ้นทฺ ดิพอ'เสิท) ดู: *roll-front orebody (โรล-เฟริ้นทฺ ออรบอดี้)*

roll-front orebody (โรล-เฟริ้นทฺ ออร'บอดี้) ลักษณะรูปทรงของการทับถมแร่ยุเรเนี่ยม และ/หรือเวอเนเดี้ยม แบบเนินทรายรูปจันทร์เสี้ยว (crescent-shaped) โดยด้านที่มีความชันมากจะเป็นบริเวณที่ถูกอ็อกเซอได๊สดมาก แร่ที่พบจะเป็นแร่จำพวกฮีเมอไท้ท หรือไลเมอไน้ท ส่วนด้านที่มีความชันน้อยกว่า เป็นด้านที่ถูกอ็อกเซอได๊สดน้อยกว่า แร่ที่พบเป็นจะเป็นแร่จำพวกไพไร้ทและอินทรีย์สาร (organic matter) เปรียบเทียบ: *bifacies (ไบเฟ'ฌีส)*

rolling strata (โรล'ลิ่ง สเตร'เท่อ) (1) ดู: *ripple cross-lamination (ริ'เพิ่ล ครอ้อส-แลเมอเน'เฌิ่น)* (2) ดู: *wavy bedding (เววี่ เบ๊ะ'ดิ้ง)*

rolling topography (โรล'ลิ่ง เทอพอ'เกรอะฟี่) สภาพภูมิประเทศที่มีลักษณะเป็นลูกระนาด หรือลูกคลื่น หรือสันเขาและแอ่งสลับกัน

roll mark (โรล ม้ารฺค) ร่องรอยการกลิ้งเกิดจากวัตถุที่กลิ้งไปตามท้องน้ำ

roll-off (โรล'-อ๊อฟ) รูปแบบของการปรับขนาดคลื่นให้สอดคล้องกับความถี่ที่เปลี่ยนไป ในระหว่างกระบวนการกรองคลื่น ซึ่งจะมีการเพิ่มขนาดที่ช่วงความถี่เริ่มต้น และลดขนาดที่ช่วงความถี่สุดท้าย เป็นลักษณะคล้ายการดูดกลืนคลื่น (attenuation - เออะเท็น'เยอเวเฌิ่น)

roll orebody (โรล ออร'บอดี้) สินแร่ยุเรเนี่ยม (uranium) และ/หรือ เวอเนเดี้ยม (vanaduim) ที่เกิดทับถมอยู่ในเล็นส (lens) หรือชั้น (layer) ของหินทราย ที่แทรกอยู่กับชั้นหินอื่นที่หนากว่ามาก เช่น ในเล็นสของหินทรายที่มีการทับถมบริเวณสันทรายด้านในของคุ้งน้ำ (point bar) หรือในหินทราย ทรายปนกรวด ที่ทับถมบริเวณท้องน้ำเก่า (channel sand) โดยสารละลายยุเรเนี่ยม และ/หรือเวอเนเดี้ยม ที่มีแหล่งจากหินอื่นจะเคลื่อนที่มาในรูปของสารละลาย และทับถมในบริเวณที่มีความพรุนสูง นั่นคือ หินทราย ทำให้พบแนวของสินแร่มีรูปโค้งไปตามลักษณะการตกสะสมของหินทราย ที่แทรกอยู่กับหินที่มีความพรุนต่ำ (เช่น เฌล หรือทรายแป้ง) ซึ่งเมื่อมองจากภาพตัดขวางจะเห็นลักษณะรูปร่างของแนวสินแร่บิดโค้งเป็นรูปตัว S หรือ C (รูปจันทร์เสี้ยว (crescent-shaped))

rollover (โรลโอ'เว่อรฺ) ชนิดของแอนทีไคลน ที่อยู่ติดกับหรือใกล้กับระนาบฉีกขาดของฟ้อลทซึ่งระนาบฉีกขาดโค้งขึ้น (listric normal fault – ลิสตริค' นอร'เมิ่ล ฟ้อลท)) อาจถือว่าเป็นคำพ้องได้บางส่วนกับ *reverse drag (ริเวิ้รฺส' แด๊รก); fault-bend fold (ฟ้อลทฺ-เบ็นดฺ โฟลดฺ)*

roll-type orebody (โรล-ไท้พ ออร'บอดี้) ดู: *roll orebody (โรล ออรฺบอดี้)*

roll-up structure (โรล-เอิ้พ สเตริ๊ค'เช่อรฺ) ดู: *convolutional ball (คอนเวอลู'เฌอะเนิ่ล บอล)*

Romanian (โรเม'นีเอิ้น หรือ โรเมน'เยิ่น) ช่วงอายุหินในยุโรปช่วงกลางถึงปลายสมัยไพลเออซีน บนเดเซี่ยน (Dacian) (กลาง ถึง บน ไพลเออซีน (Pliocene)

romanzovite (โร'เมินโซไว้ทฺ) แร่อีกรูปแบบหนึ่งของ กรอสเยอเล่อร การเหนิท (grossular garnet)

romarchite (โรมารไช้ทฺ) แร่สีดำ มีรูปผลึกแบบ เทะแทระเกอเนิ่ล : SnO

rongstockite (รอง'สต็อคไค้ทฺ) หินพลูทอหนิค มีผลึกขนาดละเอียด ถึงปานกลาง มีแร่ประกอบอยู่หลายชนิด เช่น เพลเจอะเคลส ออรเธอเคลส ออไจ๊ท ไมเค่อ ออรแนลนด ฮีเมอไท้ท ไทเทอไน้ท แอ๊ะเพอไท้ท และแคนคริไน้ท

roof (รู้ฟ) (1) [หินอัคนีแทรกซอน] หลังคา หินที่อยู่ติดกับส่วนบนสุดของหินอัคนีแทรกซอน เปรียบเทียบ: *floor (ฟลอร) [หินอัคนีแทรกซอน]* (2) [การสะสมของสินแร่] หินที่อยู่เหนือชั้นแร่

roof bolt (รู้ฟ โบ๊ลท) โดยทั่วไปหมายถึง น็อตยึดหิน (ร็อค โบ๊ลท - rock bolt) ที่ใช้ในการยึดติดกับเพดานอุโมงค์ หรือหน้าผาหิน เพื่อไม่ให้มวลหินหล่นลงมา

roof collapse (รู้ฟ เคอแล้พสฺ) ดู: *roof foundering (รู้ฟ ฟาวนฺเดอริ่ง)*

roof control (รู้ฟ เคินโทรล) การศึกษาลักษณะหรือพฤติกรรมของหินในเหมืองอุโมงค์ ที่ยังไม่มีการค้ำยัน โดยจะเป็นการวัดแรงและการเคลื่อนตัวของหิน เพื่อที่จะหาทางป้องกันไม่ให้มวลหินบริเวณเพดานเหมืองเคลื่อนที่หล่น หรือถล่ม

roof crystallization (รู้ฟ คริสเตอลิเซเฉิ่น) ขอบเขตของการเกิดชั้นผลึกใต้แนวสัมผัสของหินอัคนีแทรกซอนกับหินท้องที่ด้านบน ซึ่งเป็นการเกิดผลึกจากสารละลายของแม็กเม่อที่อยู่ด้านล่าง เคลื่อนขึ้นมาด้านบนด้วยกระแสความร้อน (thermal convection)

roof foundering (รู้ฟ ฟาวนฺเดอริ่ง) การถล่ม หรือการทรุดตัวของหินที่วางตัวอยู่เหนือแหล่งกักเก็บของเหลว เช่น น้ำบาดาล น้ำมัน แม็กเม่อ มักเกิดภายหลังจากที่มีการเคลื่อนตัวออกไปของของเหลวในแหล่งกักเก็บ ทำให้เกิดช่องว่างที่ทำให้หินที่วางทับอยู่ด้านบนเกิดการถล่ม หรือทรุดลง

roof pendant (รู้ฟ เพ็นเดิ้นทฺ) ส่วนของหินพื้นที่ที่ยื่นลงไปในส่วน บนสุดของมวลหินอัคนีแทรกซอน เปรียบเทียบ: *cupola (คิวเพอเล่อะ) [หินอัคนีแทรกซอน]* คำพ้อง: *pendant (เพ็นเดิ้นทฺ) [หินอัคนีแทรกซอน]*

roof rock (รู้ฟ ร็อค) ดู: *cap rock (แค็พ ร็อค)*

roof thrust (รู้ฟ เธริ้สทฺ) ขอบบนสุดของฟ้อลทสองชั้นที่ซ้อนกัน (duplex fault zone - ดูเผล็กสฺ ฟ้อลท โซน) ดู: *duplex fault zone (ดูเผล็กสฺ ฟ้อลทฺ โซน)*

room (รูม) [ถ้ำวิทยา] บริเวณที่เปิดกว้างขนาดใหญ่มาก (โถงถ้ำ) ซึ่งมักอยู่ในบริเวณที่มีการตัดกันของช่องการเกิดถ้ำ เปรียบเทียบ: *chamber (เชมเบ้อร) [ถ้ำวิทยา]*

room-and-pillar (รูม-แอนด-พิเล่อรฺ) ห้องและเสา [เหมืองแร่] เกี่ยวกับเหมืองใต้ดินหรือเหมืองอุโมงค์ ที่มีการเปิดเหมืองให้เป็นช่องและขุดเอาแร่ออกมา โดยเหลือบางส่วนของแร่ไว้เพื่อเป็นเสาค้ำยัน ไม่ให้มวลหินที่อยู่ด้านบนถล่มลงมา

rooseveltite (รูสิเวลไท้ทฺ) แร่สีเทา รูปผลึกแบบมอเนอคลิหนิคของมอเนอไซ้ท: $BiAsO_4$

root (รู้ท) (1) [การสะสมของสินแร่] (ก) คำพ้อง: ของส่วนล่าง (of bottom - เอิ๊ฟ เบ๊าะเทิ่ม) (ข) ท่อ หรือ ราง ใต้ดินที่ผ่านหินฐานไปยังแหล่งแร่ที่อยู่ในหินข้างเคียงด้านบน (2) [ธรณีวิทยาโครงสร้าง] ส่วนล่างสุดของ โฟลด แน็พ (fold nappe) ที่มักจะเชื่อมต่อกับฐานล่างสุดของการเลื่อนในแนวราบ (detachment - ดิแทชเมิ่นทฺ) (3) [เท็คทอหนิค] สมมติฐานการมีรากของภูเขาของแอรี่ (Airy hypothesis) ที่กำหนดให้ความหนาแน่นของเปลือกโลกเท่ากัน ดังนั้น หากความสูงที่ผิวดินของโลกไม่เท่ากันและเปลือกโลกอยู่ในสภาวะสมดุลได้ เปลือกโลกในพื้นที่นั้นต้องมีความหนา (thickness) ไม่เท่ากัน นั่นคือ บริเวณที่เป็นภูเขา จะมีความหนาของเปลือกโลกหนากว่าบริเวณที่เป็นที่ราบ โดยการจัดสมดุลของเปลือกโลกเกิดที่ชั้นเนื้อโลก

root clay (รู้ท เคล) ชั้นดินเหนียว หรือดินอ่อนที่อยู่ใต้ชั้นถ่าน โดยพบเฟาะเชิ่ลของรากต้นไม้ที่เป็นองค์ประกอบอยู่ในชั้นถ่าน ดู: *rootlet bed (รู้ทเล็ท เบด)*

rootless fumarole (รู้ทเลิส ฟิวเมอโรล) พุที่ขับแก๊สออกมาจากลาเว่อ และเถ้า ขณะไหล มากกว่าจากแหล่งใต้พิภพ คำพ้อง: *secondary fumarole (เซะเคินเดรี่ ฟิวเมอโรล)*

rootless vent (รู้ทเลิส เว้นทฺ) แหล่งของลาเว่อที่ไม่ได้เชื่อมต่อโดยตรงกับ ปล่องของภูเขาไฟ (volcanic vent) หรือท่อของแม็กเม่อที่เคลื่อนตัวขึ้นสู่ผิวดิน; อาจเกิดจากการล้น หรือไหลออกของลาเว่อขณะมีการเย็นตัว

rootlet bed (รู้ทเล็ท เบด) ชั้นหินที่มีเฟาะเชิ่ลจำพวกรากต้นไม้ ตัวอย่างเช่น รู้ท เคล (root clay) ที่อยู่ใต้ชั้นถ่าน

root level (รู้ท เลเวิ่ล) บริเวณชั้นตะกอนที่พบรากพืชอยู่ หรือเจริญเติบโต

root scar (รู้ท สการ) ดู: *root zone (รู้ท โซน) [ธรณีวิทยาโครงสร้าง]*

root sheath (รู้ท ฉีธ) มวลพอกรอบรากพืชขนาดเล็กที่ภายในกลวง

root trace (รู้ท เทรซ) ลักษณะของส่วนใดส่วนหนึ่งของรากต้นไม้ ที่ยังคงหลงเหลืออยู่และปรากฏในหิน อาจเป็นแท่งกลวงขนาดต่างๆ และแท่งที่เกิดการแตกแขนง หรือแยกออกจากแกนกลาง และ (สำหรับดินโบราณที่ฝังลึก) เหมือนลวดหนามจากการทับถมของตะกอนด้านบนรากแขนงต่างๆ

root-tuft (รู้ท-เทิ่ฟท) กอปะการังที่มีก้านยาว กิ่งขนาน ปลายเป็นหนามแหลมอยู่เป็นกระกุ่ม ขึ้นมาจากฐานของฟองน้ำ และทำหน้าที่ยึดดินด้านล่าง

root zone (รู้ท โซน) [ดิน] ดู: *rhizosphere (ไรเซอสฟิรฺ)* ดินชั้นรากพืชที่พืชดูดซับหรือสะสมสารอาหารในราก (2) [ธรณีวิทยาโครงสร้าง] เขตที่อยู่บริเวณที่ส่วนล่างสุดซึ่งฟ้อลท์ไม่ได้ทำมุมเอียงมุม

ของระนาบการเลื่อนสูงขึ้น หินที่อยู่ด้านล่างถูกดันขึ้นมาก่ายทับหินที่อยู่ด้านบน (2) บริเวณที่มีการขาดออก (detachment - ดิแทช´เมิ่นท) ของแผ่นหินเธริ้สท คำพ้อง: *root scar (รู้ท สการ´ - ร่องรอยของราก)*

ropak (โร´แผ็ค) ยอดภูเขาน้ำแข็ง หรือยอดน้ำแข็ง (pinnacle - พินิเคิ่ล) ในทะเลที่น้ำแข็งตัว (sea ice) มีลักษณะเป็นแผ่นน้ำแข็ง ที่สูงกว่าบริเวณที่อยู่ข้างเคียง (ราว 8 เมตร อาจมากกว่าหรือน้อยกว่า) เกิดจากความหนาวเย็นผิดปกติของการแข็งตัว ทำให้น้ำทะเลกลายเป็นน้ำแข็ง ณ บริเวณนั้น

ropy lava (โร´พี่ ลา´เว่อ) ดู: *pahoehoe (เพอโฮย´โฮ่ย)*

rose (โร้ส) (1) [อัญมณี] กล่าวถึง อัญมณีที่มีสีชมพูดอกกุหลาบ หรือม่วงชมพูของดอกไลแลค ดู: *rose cut (โร้ส คัท); rose diamond (โร้ส ได´เมิ่นด)* (2) [ตะกอนวิทยา] ดู: *rosette (โรเส็ท´)* (3) [การสำรวจ] ดู: *compass rose (เคิม´เพิ้ส โร้ส)*

rose cut (โร้ส เคิ้ท) การเจียระไนรูปแบบหนึ่งของอัญมณีที่ฐานเรียบ ด้านบนโค้ง มีรูปสามเหลี่ยมกระจายอยู่รอบแนวโค้งด้านบน เข้าใจว่ามีต้นกำเนิดมาจากอินเดีย คำพ้อง: *rose (โร้ส)*

rose diagram (โร้ส ได´เออะแกรม) ไดเออะแกรมแสดงทิศทางการวางตัว (strike or trend) ของโครงสร้างสองมิติหรือหนึ่งมิติ โดยเขียนลงบนตารางรูปวงกลม (มีทิศทาง 0-360) หรือครึ่งวงกลม (มีทิศทาง 0-180) เขียนค่าความถี่ของทิศทางการวางตัวคล้ายกับการเขียน ฮิสเตอรแกรม (histogram) หากโครงสร้างมีทิศทางการวางตัวแบบกระจาย (random) จะไม่ปรากฏทิศทางหลัก แต่หากโครงสร้างมีการวางตัวในทิศทางใดทิศทางหนึ่งมาก เมื่อเขียนลงในโร้สไดเออะแกรม จะปรากฏทิศทางหลักที่ชัดเจน

rose diamond (โร้ส ได´เมิ่นด หรือได´เออเมิ่นด) เพชรที่มีการเจียระไนแบบโร้ส เคิ้ท (*rose cut*) ดู: *rose (โร้ส) [อัญมณี]*

rose opal (โร้ส โอ´เพิ่ล) รูปแบบหนึ่งของโอเพิ่ลทึบแสงที่มีสีแดงอยู่ด้วย

rose quartz (โร้ส ขวอรทส) แร่ขวอรทสสีชมพู ชมพูแดง ซึ่งสีอาจเกิดจากมีธาตุไทเทเนี่ยม (titanium) อยู่ด้วย และสีจะอ่อนลง เมื่อถูกกับแสงอาทิตย์แรงๆ คำพ้อง: *Bohemian ruby (โบฮี´เมี่ยน รู´บี้)*

rosette (โรเส็ท´) [ตะกอนวิทยา] ลักษณะผลึกของหินตะกอนแบบแผ่นต่อกัน มีรูปคล้ายดอกกุหลาบ พบในแร่จำพวก แบไร้ท (barite) มารเคอไซ้ท (marcasite) ไพไร้ท (pyrite) หรือ จิ๊พเซิ่ม (gypsum) ดู: *barite rosette (แบ´ไร้ท โรเส็ท´)* คำพ้อง: *rose (โร้ส) [ตะกอนวิทยา]*

rosette texture (โรเส็ท´ เท็ก´สเช่อร) กลุ่มของผลึกแร่เกาะตัวกันคล้ายดอกกุหลาบ หรือคล้ายเปลือกหอยติดๆ กัน เช่น จิ๊พเซิ่ม เด๊ะ´เสิรท โร้ส (gypsum desert rose) แบ´ไร้ท เด๊ะ´เสิรท โร้ส (barite desert rose)

rosin jack (โร´เซิ่น แจ๊ค) แร่รูปแบบหนึ่งของ สเฟเลอไร้ท (sphalerite) สีเหลือง คำพ้อง: *resin jack (เร´เซิ่น แจ๊ค)*

rosin tin (โร´เซิ่น ทิน) แร่รูปแบบหนึ่งของเคอะซิเทอไร้ท (cassiterite) สีแดงอ่อน หรือเหลืองอ่อน : SnO_2 คำพ้อง: *resin tin (เร´เซิ่น ทิน)*

Rosiwal analysis (โรซีวาล หรือรูสิวาล เออะแน´เลอเสิส) ในศิลาวรรณนา เป็นการหาปริมาณแร่จากแผ่นหินบางภายใต้เงื่อนไขว่า สัดส่วนแร่ที่ประเมินได้จากพื้นผิวที่ปรากฏเป็นสัดส่วนเดียวกันกับปริมาตรของหิน

ross (ร้อส) พื้นที่ยื่นเข้าไปในทะเล หรือแหลม (headland - เฮด´เลิ่นด) มักเป็นหน้าผาชัน หรือพื้นที่ที่สูงหรือหน้าผาที่ยื่นเข้าไปยังพื้นที่ที่ต่ำ นั่นคือมีพื้นที่คาบเกี่ยวกัน ดู: *promontory (พรอ´เมินทอรี่)*

Rossby wave (รอส´บี้ เว้ฟ) (1) คลื่นที่เกิดในบรรยายกาศ และในมหาสมุทร ที่มีคาบการเกิดยาวเป็นสัปดาห์หรือมากกว่า และเกิดในบริเวณกว้าง (มีแอมเพลอถูดต่ำ (เซนติเมตร ถึงเมตร) และความยาวคลื่นมาก (หลายร้อยกิโลเมตร)) เกิดเนื่องจากสภาพความกดดันในบรรยากาศ และน้ำมีการเปลี่ยนแปลง (น้ำมีการเคลื่อนที่ บรรยากาศมีกระแสลม และอุณหภูมิที่แตกต่างกัน) (2) ดู: *planetary wave (แพล´เนอทอรี่ เว้ฟ)*

Rossi-Forel scale (รอ´สิ-โฟเร็ล´ สเกล´) มาตราวัดขนาดความรุนแรงของแผ่นดินไหว มี 10 ขนาด ถูกแทนด้วย เมาะเดอไฟด เมอรคาลลี่ สเกล (modified Mercalli scale) เปรียบเทียบ: *Richter scale (ริค´เท่อร์ สเกล´)*

rosthornite (รอส´ธอรไน้ท) รูปแบบหนึ่งของเระเทอไน้ท (retinite) หรือเรเซิ่น (resin) สีน้ำตาล สีแดงคล้ายสีการเหนิท มีอ็อกซิเจ้นต่ำ (ร้อยละ 4.5) พบเป็นเล็นสอยู่ในชั้นถ่านหนา

rotary current (โร´เทอรี่ เคอ´เริ่นท) คลื่นน้ำขึ้น-น้ำลง ที่มีการเปลี่ยนความเร็ว และทิศทางอย่างต่อเนื่อง มีการไหลรอบโลก 360 องศา ตามรอบของการเกิดแต่ละครั้ง เปรียบเทียบ: *reversing current (ริเวอร´ซิ่ง เคอ´เร็นท)*

rotary drilling (โร´เทอรี่ ดริ´ลิ่ง) วิธีการเจาะหลุมสำรวจและผลิตน้ำมันและแก๊ส หรือน้ำบาดาล รวมทั้งการเจาะสำรวจเก็บ

ตัวอย่างดิน-หิน เพื่อศึกษา วิเคราะห์สภาพธรณีวิทยา โดยใช้หัวเจาะที่มีฟัน มีความแข็งสูงกว่าหินทั่วๆ ไป ติดเข้ากับก้านเจาะ และจะมีการหมุนของหัวเจาะ เพื่อให้ฟันของหัวเจาะกัดหินเข้าไปเรื่อยๆ พร้อมๆ กับปล่อยน้ำโคลนที่มีความหนาแน่นสูงลงไปตามท่อก้านเจาะ และผ่านหัวเจาะ เศษหินที่ถูกกัดจะถูกขับขึ้นสู่ปากหลุมโดยน้ำโคลน เนื่องจากน้ำโคลนมีความหนาแน่นมากกว่า

rotary table (โร´เทอรี่ เท´เบิ้ล) แท่นเจาะหลุมสำรวจ จะมีหน่วยควบคุมการหมุนของก้านเจาะ ที่มีลักษณะเป็นแผ่นกลมหมุนได้ เปรียบเทียบ: *Kelly bushing (เค´ลี่ บุ๊´ฌิ่ง)* ชื่อย่อ: RT (อารที)

rotated garnet (โร´เทเถิด การ´เหนิท) ผลึกของการเหนิทที่แสดงหลักฐานว่าผลึกผ่านการเปลี่ยนรูปด้วยการหมุน (ถูกแรงเฉือน) ในระหว่างการแปรสภาพ คำพ้อง: *pinwheel garnet (พิน´วีล การ´เหนิท); rolled garnet (โรลดฺ การ´เหนิท); snowball garnet (ส´โนบอล การ´เหนิท); spiral garnet (ส´ไปเริ่ล การ´เหนิท)*

rotation (โรเท´เฌิ่น) การหมุน; (1) ดู: *internal rotation (อินเทอร´เนิ่ล โรเท´เฌิ่น)* (2) ดู: *external rotation (เอ็กส´เตอรเนิ่ล โรเท´เฌิ่น)* (3) ในความหมายของผลึก หมายถึงการหมุนที่มีองศาการหมุนเป็นเศษส่วนของ 360 องศาแบบสมมาตร รอบแกนสมมาตร

rotational bomb (โรเท´เฌอเนิ่ล หรือ โร´เทฌเนิ่ล บอมบฺ) ไพโรแคล้สติค บอมบ ที่มีรูปร่างบ่งบอกว่ามีการหมุนในอากาศ ดู: *fusiform bomb (ฟิว´เซอฟอรฺม บอมบฺ)*

rotational cylindrical fold (โรเท´เฌอเนิ่ล เซอลิน´ดริเคิ่ล โฟลดฺ) โฟลดรูปทรงกระบอก ที่แกนของโฟลดมีการบิดจากการเกิดโฟลดย่อย หรือโฟลดขวาง (cross fold – ครฺอส โฟลด)

rotational fault (โรเท´เฌอเนิ่ล ฟ้อลทฺ) ฟ้อลทที่มีการเลื่อนแบบหมุน; ฟ้อลทที่ปลายของระยะการเลื่อนไม่เท่ากัน โดยปลายอีกด้านจะเลื่อนมากกว่าปลายอีกด้าน คำพ้องได้บางส่วน: *hinge fault (ฮิ้นจฺ ฟ้อลทฺ)* เปรียบเทียบ: *scissor fault (ซิ´เซ่อร ฟ้อลทฺ)*

rotational flow (โรเท´เฌอเนิ่ล โฟล) การไหลที่มวลมีการหมุนรอบศูนย์กลางของมวลไปด้วยขณะไหล

rotational landslide (โรเท´เฌอเนิ่ล แลนดฺ´สไล้ด) การเลื่อนของมวลดิน-หินตามระนาบโค้งเว้า (concave) การที่จะเกิดระนาบโค้งได้ มวลดิน-หิน ต้องมีความเป็นเนื้อเดียวสูง มวลดิน-หิน จะไหลมากองที่ฐานตามแรงดึงดูดของโลก คำพ้อง: *rotational slump (โรเท´เฌอเนิ่ล สเลิ้มพฺ)*

rotational movement (โรเท´เฌอเนิ่ล มู้ฟ´เมิ่นทฺ) การเลื่อนแบบหมุนของบล็อคหิน เมื่อเทียบกับบล็อคหินอีกบล็อคที่เคยอยู่ติดกัน แต่ต่อมาถูกฟ้อลทฺตัดให้เลื่อนออกจากกัน เปรียบเทียบ: *translational movement (แทรนสเล´เฌอเนิ่ล มู้ฟ´เมิ่นทฺ)* ดู: *rotational fault (โรเท´เฌอเนิ่ล ฟ้อลทฺ)*

rotational slump (โรเท´เฌอเนิ่ล สเลิ้มพฺ´) ดู: *rotational landslide (โรเท´เฌอเนิ่ล แลนดฺ´สไล้ด)*

rotational stacking disorder (โรเท´เฌอเนิ่ล สแต๊ะ´คิ่ง ดิส´ออรเด้อร) แร่ที่แสดงรูปผลึกแบบแผ่น สามารถวิเคราะห์การเรียงซ้อนกันเป็นชั้น โดยชั้นที่อยู่ในลำดับบนถัดขึ้นไปอาจมีการหมุนหรือไม่มีการหมุน สำหรับแร่แผ่น (phyllosilicate - ฟีโลสิเลอเขท) จะแสดงการเรียงซ้อนที่ผิดรูประหว่าง n60° และ n120° และสเม็คไท้ท จะมีการเรียงแบบหมุนของแต่ละแผ่น โดยไม่มีข้อจำกัดองศาการหมุน (n°) เมื่อ n เป็นเลขจำนวนเต็ม

rotational strain (โรเท´เฌอเนิ่ล สเตรน´) การเปลี่ยนรูปที่มีทิศทางของแกนหลัก (principle axes) ก่อนการเปลี่ยนรูป และหลังการเปลี่ยนรูป เปลี่ยนไป เปรียบเทียบ: *irrotational strain (อิโรเท´เฌอเนิ่ล สเตรน´)* คำพ้อง: *pure rotation (เพียวรฺ สเตรน´)*

rotational transformation (โรเท´เฌอเนิ่ล แทรนสฟอรฺเม´เฌิ่น) กระบวนการเปลี่ยนเฟสของแร่ที่เกิดได้รวดเร็วมาก โดยการเปลี่ยนรูปจากที่มีการจัดเรียงแอ๊ะเทิ่มในโครงสร้างอย่างเป็นระบบ ให้เป็นแบบกึ่งไร้ระบบ ด้วยการหมุนกลุ่มของแอ๊ะเทิ่มให้อยู่ในตำแหน่งต่างออกไปจากเดิม เปรียบเทียบ: *displacive transformation (ดิสเพล´สีฟ แทรนสฟอรฺเม´เฌิ่น); reconstructive transformation (รีเคินสเตริ๊ค´ถีฟ แทรนสฟอรฺเม´เฌิ่น)*

rotational wave (โรเท´เฌอเนิ่ล เว้ฟ) ดู: *S-wave (เอ๊ส-เว้ฟ)*

rotational axis (โรเท´เฌอเนิ่ล แอ๊ก´เสิส) ดู: *symmetry axis (ซิ´เมอทรี่ แอ๊ก´เสิส)*

rotation method (โรเท´เฌิ่น เมะ´เถิด) วิธีการวิเคราะห์โครงสร้างผลึกโดยใช้เครื่องมือที่อาศัยหลักวิเคราะห์การเลี้ยวเบนรังสีเอ็กส (X-ray diffraction analysis) โดยการผ่านลำแสงคลื่นเดี่ยว (monochromatic) ไปยังผลึกแร่ที่มีการหมุน และฉายลงบนฟิลมรับแสงรูปทรงกระบอก ซึ่งมีแกนเดียวกันกับแกนการหมุน

rotation recrystallization (โรเท´เฌิ่น รีคริสเตอเลอเซ´เฌิ่น) กลไกการเปลี่ยนรูปของผลึกรูปแบบหนึ่ง ที่สะสมการเคลื่อนที่ในมิติเดี่ยว (line defect หรือ dislocation) โดยทำมุมกับขอบของผลึกเดิม เมื่อจำนวนการเรียงตัวของตำหนิเกิดมาก (เช่น ถูกแรง

R

กระทำเพิ่มขึ้น) จะเกิดเป็นลักษณะขอบผลึกที่เอียงหรือหมุน (tilt boundary)

rotation twin (โรเท'เฉิ่น ทวิน') ผลึกแฝดที่ลักษณะสมมาตรดูเหมือนว่าเกิดจากการหมุนรอบแกน 180° เปรียบเทียบ: *reflection twin (ริเฟล็ค'เฉิ่น ทวิน' - สมมาตรแบบสะท้อน)*

rotatory dispersion (โร'เทอทอรี่ ดิสเปอร'เฉิ่น) ในการดูผลึกแร่ผ่านแสง การกระจายแสงสีขาวให้เกิดสีรุ้ง ด้วยการผ่านเข้าไปยังวัตถุที่กระจายแสงได้ เช่น ขวอรทส

rotatory reflection axis (โร'เทอโทรี่ ริเฟล็ค'เฉิ่น แอ๊ก'เสิส) ดู: *rotoreflection axis (โร'โทรีเฟล็ค'เฉิ่น แอ๊ก'เสิส)*

Rotliegendes (ร็อท'ลีเจ็นเดส หรือร็อทลีเก็นเดส) หน่วยหินหนึ่งในยุโรป โดยเฉพาะในเยอรมนี (Germany) ที่มีอายุระหว่างเพอรเมี่ยนตอนล่างถึงตอนกลาง (Lower to Middle Permain) ใต้เส็คสไตน (Zechstein) ประกอบด้วยหินช่วงอายุออทูเนี่ยน (Autunian) และแซ็กโซเนี่ยน (Saxonian) เป็นหน่วยหินที่ตกทับถมแบบทะเลทราย และระบบธารน้ำ

rotoinversion axis (โรโทอินเวอร'เฉิ่น แอ๊ก'เสิส) ประเภทหนึ่งของสมมาตรผลึก ที่เกิดจากการหมุนรอบแกนสมมาตรของผลึก (center of symmetry) 60° (6-fold), 90° (4-fold), 120° (3-fold) หรือ 180° (2-fold) และการพลิกกลับผ่านศูนย์กลางของผลึกเข้าด้วยกัน ทำให้ได้ผลึกที่คล้ายกันแต่การวางตัวต่างกันเพิ่มมากขึ้น คำพ้อง: *symmetry axis of rotary inversion (ซิ'เมอทรี่ แอ๊ก'เสิส เอ็ฟ โร'เทอรี่ อินเวอร'เฉิ่น)*

rotoreflection axes (โร'โทรีเฟล็ค'เฉิ่น แอ๊ก'เสิส) ประเภทหนึ่งของสมมาตรในโครงสร้างแอ๊ะเทิ่ม ที่เกิดจากการรวมระหว่างการหมุนของโครงสร้างที่มีมุม 60° (6-fold), 90° (4-fold), 120° (3-fold) หรือ 180° (2-fold) รอบแกนสมมาตร และสะท้อนกลับในระนาบ ที่ตั้งฉากกับแกนที่หมุนของโครงสร้างได้อย่างสมมาตร คำพ้อง: *rotatory reflection axis (โร'เทอโทรี่ รีเฟล็ค'เฉิ่น แอ๊ก'เสิส)*

rotten ice (เราะ'เทิ่น ไอ๊ซ) เม็ดหรือผลึกน้ำแข็งที่เกาะติดกันอย่างหลวมๆ เกิดจากน้ำแข็งส่วนหนึ่งละลายออกไปจากบริเวณขอบผลึก และเกิดผลึกใหม่ขึ้นอีก

rotten spot (เราะ'เทิ่น สป็อท) ดู: *pothole (พ็อท'โฮล) [ชายฝั่ง]*

rottenstone (เราะ'เทิ่นสโตน) หินที่ผุกร่อน หรือผุสลายค่อนข้างมาก แต่เม็ดแร่หรือเม็ดหินยังคงยึดติดกัน โดยเฉพาะหินทรายที่มีเปลือกหอยปนอยู่มาก หรือหินปูนที่มีตะกอนทรายผสมอยู่ ซึ่งเป็นผลจากการสลายตัวของหินปูนถูกชะล้างไปกับน้ำ เปรียบเทียบ: *tripoli (ทริ'เพอลี่)* คำพ้อง: *terra cariosa (เท'เร่อ แคริโอ'เซ่อ)*

rough (เริ้ฟ) อัญมณีที่ยังไม่ได้เจียระไน หรือใช้ในความหมายเกี่ยวกับ อัญมณีที่ยังไม่ได้เจียระไน เช่น เริ้ฟ ไดเมิ่นด (rough diamond)

rough cleavage (เริ้ฟ คลี'หวิจ) เป็นคลีหวิจที่มองเห็นด้วยตาเปล่า (disjunctive cleavage) มีการเรียงตัวของแร่ไม'เค่อเป็นแผ่นในระยะสั้นๆ ล้อมรอบผลึกใหญ่ มักพบใน หินไมเค่อเฉิสแซนดสโตน (micaceous sandstone) เปรียบเทียบ: *smooth cleavage (สมู้ธ' คลี'หวิจ)*

rough criterion (เริ้ฟ ไคร'ทิเรี่ยน หรือเครอ'ทิเรี่ยน) ในการถ่ายภาพด้วยแสงเรดาร ความสัมพันธ์ระหว่างสภาพความขรุขระหรือราบเรียบของภูมิประเทศ มุมถูกกดต่ำ และความยาวคลื่นเพื่อพิจารณาการกระจายของแสงตกกระทบ ซึ่งลักษณะการกระจายของแสงสามารถแบ่งแยกพื้นที่ราบเรียบหรือขรุขระออกจากกันได้ เปรียบเทียบ: *smooth criterion (สมู้ธ' ไคร'ทิเรี่ยน); Rayleigh criterion (เร'ลี่ ไคร'ทิเรี่ยน)*

rough ice (เริ้ฟ ไอ๊ซ) การขยายตัวของน้ำแข็ง ที่เกิดได้ไม่เท่ากันเนื่องจากความดัน (แรง หรือพลังงาน) ที่สะสมในน้ำแข็งต่างกัน หรือเนื่องจากมีภูเขาน้ำแข็งขนาดเล็กในทะเล (growler frozen) อยู่ ณ บริเวณนั้น

roughneck (เริ้ฟ'เน็ค) ผู้ที่ทำงานที่เกี่ยวข้องกับการเจาะหลุมในบริเวณหลุมเจาะ รวมถึงผู้ที่สร้าง หรือซ่อมเครื่องมือเกี่ยวกับการเจาะหลุมน้ำมัน

roughness coefficient (เริ้ฟ'เนส โคเออะฟิ'เฉิ่นท) ปัจจัยหนึ่งในการคำนวณหาความเร็วเฉลี่ยของ การไหลของน้ำภายในท่อหรือคลองส่งน้ำ ที่เป็นค่าของความขรุขระของผิวท่อหรือคลองส่งน้ำ ที่มีผลต่อพลังงานที่สูญเสียของน้ำ

rounded (ราวน'เดิด) รูปร่างกลมมน หรือโค้ง โดยเฉพาะเม็ดหินตะกอนซึ่งขอบและมุมถูกทำให้มน และหน้าผลึกเดิมถูกลบหายไปโดยการขัดถู (แม้ว่าหน้าผลึกที่แบนราบอาจจะคงอยู่) กรวดเช่นนี้มีค่าความมนระหว่าง 0.40 ถึง 0.60 (จุดกึ่งกลางคือ 0.500) และ ส่วนน้อย (0.5) และมุมทุติยภูมิต่างๆถูกลบหายไปที่ความมน 0.60 รูปร่างดั้งเดิมยังคงปรากฏอยู่ นอกจากนี้ยังหมายถึงชั้นความมน (roundness class) ยังมีเม็ดกลมอยู่

rounded form (ราวน'เดิด ฟอรม) ดู: *equilibrium form (อิเควอลิ'เบรี่ยม ฟอรม)*

roundness (ราวนฺดฺ´เนิส) ระดับของการขัดถูของเม็ดตะกอน แสดงโดยความคมของขอบต่างๆ และมุมต่างๆ เป็นอัตราส่วนระหว่างรัศมีความโค้งของขอบหรือมุมต่างๆ ของเม็ดตะกอนต่อรัศมีของความโค้งสูงสุดของทรงกลมที่บรรจุภายใน (หรือต่อเศษหนึ่งส่วนสองของค่าเฉลี่ยของครึ่งเส้นผ่าศูนย์กลางของเม็ดตะกอน) ค่านี้สามารถคำนวณได้จากรูป 2 มิติ (หรือภาพตัดขวาง) ดังนั้นความกลมมนอาจนิยามได้ว่าเป็นสัดส่วน ระหว่างค่าเฉลี่ยของรัศมีของความโค้งของมุมต่างๆของรูปเม็ดตะกอน ต่อรัศมียาวที่สุดของวงกลมที่ใส่ในรูปสองมิติได้ เม็ดตะกอนที่กลมมนสมบูรณ์ (เช่น รูปทรงกลม (ลูกแก้ว) มีค่าความกลมเท่ากับ 1.0 เม็ดตะกอน ที่กลมน้อยกว่านั้นมีค่าน้อยกว่า 1.0 ศัพท์นี้ไม่ควรใช้สับสนกัน ความเป็นทรงกลม (sphericity) เม็ดตะกอนที่เกือบทรงกลมอาจมีมุมแหลมและเป็นเหลี่ยม ในขณะที่กรวดแบนมีรูปร่างห่างจากทรงกลมมาก แต่อาจจะมีความมนสูง (well-roundness) เปรียบเทียบ : *flatness (แฝล็ท´เนิส - ความแบน)* ดู: *angularity (แองกิวแล´เรอที่); roundness class (ราวนฺดฺ´เนิส แคล้ส)*

roundness class (ราวนฺดฺ´เนิส แคล้ส) ค่าความมนที่แบ่งออกเป็น 6 ชนิด ได้แก่ มีเหลี่ยมมาก (very angular - เว´รี่ แอง´กิวเล่อร), มีเหลี่ยม (angular - แอง´กิวเล่อร), กึ่งมีเหลี่ยม (subangular – เสิบแอง´กิวเล่อร), กึ่งกลม (subround – เสิบราวนฺดฺ), กลม (round - ราวนฺดฺ) และ กลมมาก (well-round - เว็ล-ราวนฺดฺ) การจำแนกนี้ รู้จักในนามของการจำแนกโดย เอฟ. เจ. เพ็ททิจอน (F. J. Pettijohn) และ เอ็ม. ซี. พาวเอ่อรส (M. C. Powers) ซึ่ง เพ็ททิจอน จำแนกเป็น 5 ชนิด และพาวเอ้อรส ได้เพิ่ม เวรี่ แองกิวเล่อร (very angular) เข้าไป จึงเพิ่มขึ้นมาอีกหนึ่งชนิด คำพ้อง: *roundness grade (ราวนฺดฺ´เนิส เกรด)*

roundness grade (ราวนฺดฺ´เนิส เกรด) ดู: *roundness class (ราวนฺดฺ´เนิส แคล้ส)*

roundstone (ราวนฺด สโตน´) (1) ศัพท์สำหรับเรียกเศษหินที่มีขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางมากกว่า 2 มิลลิเมตร เช่น โบลเด้อร (boulder), เคาะเบิ้ล (cobble), เพะเบิ้ล (pebble), หรือแกรนยุ่ล (granule) เปรียบเทียบ: *sharpstone (ฌ้ารฺพ´สโตน)* (2) ดู: *cobblestone (เคาะ´เบิ้ลสโตน)*

roustabout (เร้า´สเตอะเบ๊าท) ผู้ที่ทำงานแบบใช้แรงงานทั่วไปและทำตามคำสั่ง ในบริเวณพื้นที่สำรวจน้ำมันและแก๊ส โรงกลั่นหรือเหมืองแร่

ROV (อารโอวี) ชื่อย่อและดู: *Remotely Operated Vehicle (รีโมท´ลี่ ออ´เพอเรเถ็ด วี´ฮิเคิ่ล)*

royal agate (รอ´เยิ่ล แอ๊ะ´เกิท) แก้วภูเขาไฟ (obsidian) มีจุดประ

royalty (รอ´เยิลที่) ส่วนแบ่งที่เจ้าของที่ดิน หรือรัฐบาลพึงได้จากการที่มีการขุดแร่ออกจากพื้นที่ของตน โดยทั่วไปจะคิดเป็นสัดส่วนที่ขายได้ หรือกำหนดด้วยราคาที่คงตัว, ค่าภาคหลวง

RQD (อารคิวดี) ชื่อย่อและดู: *rock quality designation (ร็อค ควอ´เลอที่ เดสิกเนเชิ่น)*

RSA (อารเอ๊สเอ) ชื่อย่อและดู: *ripe-snow area (ไร้พฺ-สโน´ แอ´เรีย)*

r selection (อาร เซอเล็ค´เฌิ่น) กระบวนการวิวัฒนาการของสิ่งมีชีวิตที่ชอบฉวยโอกาส ประเภทที่มีความสามารถในการแพร่กระจายประชากรสูง ใช้สภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยอย่างเต็มพิกัด และยึดครองพื้นที่ได้อย่างรวดเร็ว (opportunistic species - ออบเพอทูนิส´ติค สปี´ฌีส) เช่น สวะ หรือ ผักตบชวา

RSI (อารเอ๊สไอ) ชื่อย่อและดู: *ripple symmetry index (ริ´เพิ่ล ซิ´เมอทรี่ อิน´เด็กสฺ)*

r strategist (อาร สแตร´เทอะจิ๊สท) ดู: *opportunistic species (เอ๊าะเพอรทูนิส´ถิค สปี´ฌีส)*

RT (อารที) ชื่อย่อและดู: *rotary table (โร´เทอรี่ เท´เบิ้ล)*

RTE (อารทีอี) ชื่อย่อและดู: *reduction to the equator (ริเดิ๊ค´เฌิ่น ทู ฑิ อิเคว´เท่อรฺ)*

RTP (อารทีพี) ชื่อย่อและดู: *reduction to the pole (ริเดิ๊ค´เฌิ่น ทู เฑอะ โพล)*

rubasse (รู´แบส) (1) รูปแบบหนึ่งของขวอรทส ที่มีสีแดงคล้ายสีของทับทิมจากการเคลือบของฮีเมอไท้ท หรือการมีเหล็กอ็อกไซดอยู่ในผลึก (2) การทำทับทิมเทียม ด้วยการย้อมผลึกขวอรทสให้มีสีแดงตามร่องแตกเล็กๆ สะกดได้อีกแบบคือ: rubase

rubbish (เรอะ´บีฌ หรือเรอะ´บิจ) ขยะที่เป็นของแข็ง และเผาไหม้ได้ ไม่เป็นพิษ รวมถึง กระดาษ กล่องกระดาษ ไม้ รวมทั้งส่วนต่างของสิ่งมีชีวิตและเศษของเหลือจากกระบวนการผลิตอาหารประมาณร้อยละ 20 ไม่มีแพลสติค หรือกระดาษที่เป็นพิษหรือสิ่งพิมพ์ที่ใช้แล้ว

rubble (เรอะ´เบิ้ล) (1) เศษหินที่มีความคม หรือเป็นเหลี่ยมสูงคล้ายเบร๊ะเชี่ย มักอยู่ในบริเวณที่มีหินไหล เนื่องจากการผุกร่อนและหลุดออกมาจากมวลหินแผ่ เปรียบเทียบ: *talus (เท´เลิส); volcanic rubble (วอลแค´นิค เรอะ´เบิ้ล)* (2) เศษหินรูปเหลี่ยมที่เกิดจากการทำเหมือง ไม่ได้เกิดจากธรรมชาติ (3) ก้อนน้ำแข็งขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 0.5 ถึง 1.5 เมตร ที่ลอยอยู่ใน

ทะเล หรือกองบนพื้น หากยังคงลอยอยู่ในน้ำ นิยมเรียกว่า brash ice (แบร๊ฌ ไอ๊ซ)

rubble beach (เรอะ´เบิ้ล บีช) ชายหาดที่มีเศษหินรูปหลายเหลี่ยม หรือเศษหินแตกหัก (rubble - เรอะ´เบิ้ล)

rubble breccia (เรอะ´เบิ้ล เบร๊ะ´เชี่ย) (1) เบร๊ะเชี่ยที่มีเศษหินเหลี่ยม ที่ไม่ได้อยู่ในระนาบการเลื่อนที่อยู่ใกล้เคียง (2) เท็คทอนิคเบร๊ะเชี่ย ที่ปรากฏการเคลื่อนที่ของเศษหินเหลี่ยม และบางส่วนกึ่งกลม-กลม เปรียบเทียบ: *shatter breccia (แฌะ´เท่อรฺ เบร๊ะเชี่ย)*

rubble drift (เรอะ´เบิ้ล ดริ๊ฟทฺ) (1) ศัพท์ที่ใช้ในอังกฤษ หมายถึงการทับถมของเศษหิน (rubble deposit) หรือเศษหินที่แตกจากการกระทำของน้ำแข็ง (congeliturbate – เคินเจลิเทอร´เบิท) โดยการกลายเป็นน้ำแข็งของน้ำ ภายในเขตรอบธารน้ำแข็ง เช่น head (เศษหินที่เคลื่อนที่เมื่อน้ำแข็งละลายในฤดูร้อน) และเศษหินแตกบริเวณยอดเขาที่เคลื่อนที่ลงสู่ที่ราบชายทะเลในอังกฤษ (coombe rock) (2) เศษหินหลายเหลี่ยมและก้อนหินขนาดใหญ่ที่ฝังอยู่ในเนื้อดินที่มีกำเนิดมาจากธารน้ำแข็ง

rubble island (เรอะ´เบิ้ล ไอ´เลิ่นดฺ) ดู: *debris island (เดอบรี´ ไอ´เลิ่นดฺ)*

rubble ore (เรอะ´เบิ้ล ออร) (1) ศัพท์ที่ใช้ในบราซิล (Brazil อ่านว่า เบรอเซิ่ล) สำหรับแร่เหล็กที่พบบนผิวดินของ อีเทอบิไร้ท (itabirite) ซึ่งรู้จักกันในชื่อ แบนเดิด-ขวอรทส ฮีเมอไท้ท (banded-quartz hematite) และฮีเมอไท้ท ฌิสท (hematite schist) เป็นชั้นหินแปรเหล็กอ็อกไซด เฟฌีส (laminated, metamorphosed oxide-facies iron formation) ซึ่งชั้นหินเชิ้รท หรือแจสเพ่อรสลับสี ตกผลึกใหม่เป็นผลึกขวอทฺสฺเม็ดโต และเหล็กเกิดเป็นชั้นบางของฮีเมอไท้ท แม็กเนอไท้ท หรือมารไท้ท (martite) ซึ่งเป็นการแปลงรูปของฮีเมอไท้ทจากแม็กเนอไท้ท (2) การสะสมของแร่เหล็กจากการตกผลึกใหม่ของหน่วยหินที่มีเหล็กเกิดเป็นชั้นบาง เปรียบเทียบ: *blue ore (บลู ออร - แร่น้ำเงิน); red ore (เร้ด ออร – แร่แดง); yellow to brown ore (เย´โล่ ทู บราวนฺ ออร - แร่เหลืองถึงน้ำตาล); treat ore (ทรีท ออร -แร่แต่งแล้ว)*

rubble rock (เรอะ´เบิ้ล ร็อค) ดู: *breccia (เบร๊ะ´เชี่ย) [ธรณีวิทยา]*

rubble stone (เรอะ´เบิ้ล สโตน´) (1) เกรแวะเค่อ (graywacke) (2) ดู: *rubble (เรอะเบิ้ล)*

rubble tract (เรอะ´เบิ้ล แถร็คทฺ) ส่วนของพืดปะการัง (reef flat) ที่อยู่ตามแนวเลอะกูน หลังแนวปะการังส่วนหน้า (reef front) มักมีเศษเคาะเบิ้ล (cobble) เพะเบิ้ล (pebble) ก้อนเหลี่ยม (block) และเศษปะการัง เมื่อเกาะกันแน่นจะเป็นเบร๊ะเชี่ยปะการัง

rubellite (รู´เบไล้ทฺ หรือรู´เบอไล้ม) แร่รูปแบบหนึ่งของทุรเมอลีน สีชมพูอ่อน-แดง แดงรูบี้ เป็นอัญมณี คำพ้อง: *red schorl (เร้ด ฌอรฺล)*

rubicelle (รู´เบอเซล) แร่รูปแบบหนึ่งของสเปอเน็ล สีเหลืองหรือส้มแดง ดู: *ruby spinel (รู´บี้ สเปอ´เนล)*

rubidium-strontium age method (รูบิ´เดี้ยม-สตรอน´เทียม เอจ เมะ´เถิด) การหาอายุแร่หรือหิน โดยอาศัยอัตราส่วนของสตรอนเทียม-87 ต่อรูบิเดี้ยม-87 และทราบอัตราการสลายตัวของรูบิเดี้ยม-87 คำพ้อง: *rubidium-strontium dating (รูบิ´เดี้ยม-สตรอน´เทียม เด´ทิ่ง); Rb-Sr age method (อารบี-เอสอาร เอจ เมะ´เถิด)*

rubidium-strontium dating (รูบิ´เดี้ยม-สตรอน´เทียม เด´ทิ่ง) ดู: *rubidium-strontium age method (รูบิ´เดี้ยม-สตรอน´เทียม เอจ เมะ´เถิด)*

rubidium-vapor magnetometer (รูบิ´เดี้ยม-เว´เพ่อรฺ แม็กเนอทอ´เมอเท่อรฺ) เครื่องมือที่ใช้วัดค่าสนามแม่เหล็กชนิดหนึ่ง ที่ใช้แม็กเนอถิค แอ๊ะเทิ่มของรูบิเดี้ยม เปรียบเทียบ: *cesium-vapor magnetometer (ซี´เซี่ยม-เว´เพ่อรฺ แม็กเนอทอ´เมอเท่อรฺ)*

rubinblende (รู´บินเบล็นดฺ) ชื่อที่ใช้เรียกแร่ในกลุ่มของซิลเว่อร-เซิลไฟดสีแดง ได้แก่ ไพรารเจอไร้ท (pyrargyrite), พรูสไต๊ท (proustite) และ ไมอารเจอไร้ท (miargyrite) คำพ้อง: *ruby blende (รู´บี้ เบล็นดฺ)*

ruby (รู´บี้) แร่รูปแบบหนึ่งของเคอเรินเดิ้ม (corundum) สีแดง มีโครเมี่ยมเป็นองค์ประกอบเล็กน้อย ใช้ทำอัญมณี ประเทศไทยเคยได้ชื่อว่ามีรูบี้สีแดงที่สวยมาก (king ruby) พบในจังหวัดจันทบุรี แต่ปัจจุบันหาได้ค่อนข้างยาก ปัจจุบันรูบี้ที่มีสีแดงสวยอยู่ที่ประเทศพม่า เปรียบเทียบ: *sapphire (แซะ´ไฟร)*

ruby blende (รู´บี้ เบล็นดฺ) (1) แร่รูปแบบหนึ่งของสแฟเลอไร้ท (sphalerite) สีแดง-น้ำตาล หรือน้ำตาล-แดง คำพ้อง: *ruby zinc (รู´บี้ ซิ้งคฺ)* (2) ดู: *rubinblende (รู´บินเบล็นดฺ)*

ruby copper (รู´บี้ เคาะ´เพ่อรฺ) คิวเพริ็ค อ็อกไซด (cuprous oxide); โดยเฉพาะ คิวไพร้ท (cuprite)

ruby sand (รู´บี้ แซนดฺ) ทรายสีแดง ที่มีแร่การเหนิทประกอบอยู่ด้วย เช่น ที่เมืองโนม (Nome) ออแลสเค่อ (Alaska)

ruby silver (รู´บี้ ซิล´เว่อร) แร่ซิลเว่อร เซิลไฟด สีแดง; โดยเฉพาะไพรารเจอไร้ท (pyrargyrite); สีทับทิมเงินเข้ม (dark ruby silver) และพรูสไต้ท (proustite); สีทับทิมเงินอ่อน (light ruby silver)

ruby spinel (รูบี้ สเปอเน็ล´) แร่อัญมณีสีแดงใส ซึ่งเป็นแร่รูปแบบหนึ่งของแม็กนีเซี่ยม สเปอเน็ล (magnesium spinel) : Al_2MgO_4 ประกอบด้วยธาตุโครเมี่ยมที่ให้สีแดงในปริมาณเล็กน้อย ไม่มีส่วนใดเกี่ยวข้องกับแร่รูบี้ ยกเว้นสีแดง คล้ายคลึงกัน ดู: *spinel ruby (สเปอเน็ล´ รู´บี้); balas ruby (แบ´เลิส รู´บี้)*

ruby zinc (รูบี้ ซิ้งค์) แร่ที่มีส่วนประกอบของสังกะสี สีแดง; โดยเฉพาะ รูบี้ เบล็นด (ruby blende) และ ซิงไซ้ท (zincite)

rudaceous (รูเด´เฉิส) หมายถึง หินตะกอนที่ประกอบด้วยเศษหินที่มีขนาดใหญ่กว่าทราย หรือเส้นผ่าศูนย์กลางของเศษหินมากกว่า 2.0 มิลลิเมตร

ruddle (เรอะ´เดิ้ล) ดู: *red ocher (เร้ด โอ´เค่อรฺ – รงค์แดง)*

rudemark (รูด´ม้ารฺค) ดู: *rute-mark (รูท-ม้ารฺค)*

rudite (รู´ได๊ทฺ) ศัพท์ทั่วไปสำหรับหินตะกอนเนื้อแน่นที่ประกอบด้วยตะกอนเหลี่ยมขนาดใหญ่กว่าทราย (ได้แก่โบลเด้อร (boulder), เคาะเบิ้ล (cobble), เพะเบิ้ล (pebble), แกรเวิ่ล (gravel), แกรนยุ่ล (granule) หรือ rubble (เรอะ´เบิ้ล)) ตัวอย่างเช่น เคินกลอเมอเหริท, เบรั๊ะเชี่ย และแคลซิรูได๊ท รากศัพท์: ภาษาละติน (Latin) rudus, “crushed stone, rubblish, debris, rubble – เศษหินบด” ดู: *lutite (ลู´ไท้ทฺ); arenite (แอ´เรอไน้ทฺ)*

rudstone (เริด´สโตน) หินปูนที่ประกอบด้วยตะกอนจากสิ่งมีชีวิต (bioclasts) และตะกอนอื่น ที่มีขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางของตะกอนมากกว่า 2 มิลลิเมตร มีการเชื่อมกันแน่นระหว่างรอยต่อของตะกอนแต่ละเม็ด หรืออาจเป็นช่องว่าง หรือมีตะกอนหินปูนเม็ดละเอียดแทรก หรือผลึกจากสารละลายหินปูนเชื่อม เปรียบเทียบ: *floatstone (โฟ้ลฺท´สโตน) [ตะกอนวิทยา]; grainstone (เกรน´สโตน); boundstone (บาวนฺดฺ สโตน´)*

rudyte (รู´ได๊ทฺ) อีกรูปแบบหนึ่งของรูได๊ท (rudite)

Rudzki anomaly (เริด´สกี้ เออะ´นอเมอลี่) ค่าความผิดปกติของสนามความโน้มถ่วง ที่คำนวณค่าความผิดปกติที่เกิดจากความแตกต่างของสภาพภูมิประเทศ ด้วยการชดเชยมวลจากภาพกลับหัวของภูมิประเทศ (คล้ายภาพดูจากกระจก (mirror image)) เข้าไปในส่วนของ จีออยด (geoid); หลักการของเริดสกี้ เออะนอเมอลี่ คือ มวลส่วนเกินที่อยู่เหนือจีออยดมีค่าเท่ากับมวลส่วนกลับที่อยู่ภายในจีออยด

ruffle (เรอะ´เฟิ่ล) (1) คลื่นที่เกิดจากน้ำวน (ไม่ใช้แล้ว) (2) ความขรุขระหรือการรบกวนบนผิวน้ำ เช่น คลื่น

ruffled groove cast (เรอะ´เฟิ่ลดฺ กรู๊ฟ แค้สทฺ) ลักษณะของร่องแนวยาวที่เกิดจากการครูด มีรูปแบบคล้ายขนนก ประกอบด้วยร่องที่มีรอยย่นด้านข้าง ซึ่งบรรจบกับร่องกลางในทิศทางใต้น้ำที่มุมแหลม ดู: *vibration mark (ไวเบร´เฉิ่น ม้ารฺค)*

ruin agate (รู´เอิ้น แอ๊ะ´เกิท) รูปแบบหนึ่งของแอ๊ะเกิท สีน้ำตาลที่ผิวนอก เมื่อขัดเงาแล้ว รอยบนผิวที่ปรากฏเหมือนกรอบนอกของตึกถูกทำลาย

rule of tautonymy (รูล เอ๊ฟ ทอ´เทอนิมี่) ดู: *tautonymy rule (ทอเทอ´เนอมี่ รูล)*

rule of V´s (รูล เอ๊ฟ วีสฺ) กฎของเส้นชั้นความสูงบริเวณร่องน้ำ โดยรูปตัว V จะชี้ไปทางเหนือน้ำ เมื่อชั้นหินอยู่ในแนวราบ ขนานกับเส้นชั้นความสูงของพื้นที่ เมื่อชั้นหินเอียงไปทางเหนือน้ำหรือเมื่อชั้นหินเอียงไปทางปลายน้ำน้อยกว่ามุมเอียงของธารน้ำ รูปตัว V ชี้ไปทางปลายน้ำเมื่อชั้นหินเอียงไปทางปลายน้ำ ที่มุมเอียงมากกว่ามุมเอียงของธารน้ำ

rumännite (รูแม´ไน้ท) อำพันเปราะ สีเหลือง-น้ำตาล ถึงแดงหรือดำ ประกอบด้วย เซิลเฟ่อรร้อยละ 1-3 และพบในรูมาเนีย สะกดได้อีกแบบคือ rumanite

rumpffläche (รุมพแฟละ´เช่ หรือรุมพฟลา´เช่) ที่ราบกว้างที่วางตัวอยู่บนหินที่มีเนื้อเดียว หรือไม่สามารถแบ่งแยกได้ ศัพท์นี้ใช้เพื่อบ่งชี้ความสูงต่ำของพื้นที่โดยไม่ประสงค์ให้เกี่ยวพันถึงตำแหน่งในวัฏจักรการกัดเซาะ ศัพท์นี้มักใช้เพื่อบ่งถึงพื้นที่เกือบราบ (peneplain) รากศัพท์: ภาษาเยอรมัน

rundle (เริน´เดิ้ล) รูปแบบหนึ่งของร่องน้ำ (runnel – เรอ´เนิ่ล)

runic (รู´หนิค) ดู: *graphic (แกร´ฟิค) [หินอัคนี]*

run-length coding (เริ่น-เล้งธฺ โค´ดิ้ง) วิธีการปรับลดจำนวนข้อมูลที่มีลักษณะของการเกิดซ้ำกัน เป็นลำดับ (sequence) มักใช้บ่อยครั้งในการปรับลดข้อมูลรูปภาพ

running ground (เรอ´นิ่ง กราวนฺด) (1) ในการทำเหมือง หน้าดินเศษหิน หรือหินที่จะไม่เสถียร โดยเฉพาะเมื่อเปียก มักจะไหลเข้าไปในพื้นที่ทำเหมือง ดู: *mudrush (มัดริ้ช)* (2) ศัพท์ที่ใช้กับงานอุโมงค์ หมายถึง ดินที่ไหลลงสู่อุโมงค์ หลังจากที่เพดาน และ/หรือผนังอุโมงค์ถูกรื้อถอนออกไปแล้ว ตัวอย่างเช่น ทรายแห้งที่ไม่ยึดติดกัน ดู: *firm ground (เฟิรฺม กราวนฺด – ดินเสถียร); floating ground (โฟ´ลิ่ง กราวนฺด - ดินไหล)*

squeezing ground (สควีซิ่ง กราวนฺด - ดินทะลัก); swelling ground (สเว´ลิ่ง กราวนฺด - ดินพองตัว)

running water (เริ่น´อิ้ง วอ´เท่อรฺ) น้ำไหลในธารน้ำหรือน้ำไม่นิ่ง หรือน้ำกร่อย (บริเวณปากแม่น้ำ) คำตรงข้าม: *standing water (สแตน´ดิ้ง วอ´เท่อรฺ) น้ำนิ่ง*

runoff (เริ่น´อ๊อฟ) (1) [ถ่านหิน] การถล่มของเสาค้ำยันในเหมืองถ่านหิน เนื่องจากชั้นถ่านหินเอียงและชัน (2) [น้ำ] ส่วนของน้ำฝนที่ปรากฏอยู่ในธารน้ำ ความหมายนี้จำกัดกว่าธารน้ำไหล (streamflow) เพราะไม่รวมถึงร่องน้ำที่ได้รับผลกระทบจากการผันน้ำ, การกักเก็บ, หรือกิจกรรมอื่นๆของมนุษย์ ในส่วนที่เกี่ยวกับความรวดเร็วในการปรากฏหลังฝนตกสามารถแบ่งออกเป็น 2 กรณีคือ การไหลบ่าโดยตรง (direct runoff) และการไหลลงใต้ดิน (base runoff) เมื่อพิจารณาถึงต้นกำเนิดสามารถแยกออกเป็น การไหลบนผิวดิน (surface runoff), การซึมลงใต้ดิน (storm seepage) และ การไหลลงสู่แหล่งน้ำบาดาล (groundwater runoff) การไหลทั้ง 3 ชนิดนี้คือผลรวมของการไหล (total runoff) ซึ่งใช้โดยผู้ใช้บางกลุ่ม อาจจะบ่งว่าเป็นความลึกเฉลี่ยในลุ่มน้ำ คำพ้อง: *virgin flow (เวอร´เจิ้น โฟล)* เปรียบเทียบ: *water yield (วอ´เท่อรฺ ยีลดฺ)* ดู: *runoff cycle (เริ่น´อ๊อฟ ไซ´เคิ่ล)*

runoff coefficient (เริ่น´อ๊อฟ โคเออะฟิ´เฉิ่นทฺ) สัมประสิทธิ์น้ำหลาก ค่าร้อยละระหว่างน้ำฝน ต่อน้ำที่ปรากฏอยู่ในแหล่งน้ำ ค่าของสัมประสิทธิ์หาได้จากสภาพดินฟ้าอากาศ (climatic conditions) และลักษณะภูมิสัณฐานของพื้นที่รับน้ำ และแสดงเป็นค่าคงที่ (constant) ระหว่าง 0 - 1

runoff cycle (เริ่น´อ๊อฟ ไซ´เคิ่ล) ส่วนหนึ่งของวัฏจักรน้ำ ที่เริ่มนับจากเวลาที่ฝนตกสู่พื้นดิน หลังจากนั้น มีการระเหยและการคายน้ำโดยพืช (evapotranspiration) หรือไหลลงสู่ร่องของธารน้ำต่างๆ ดู: *runoff (เริ่น´อ๊อฟ) [น้ำ]*

runoff desert (เริ่น´อ๊อฟ เด๊ะ´เสิรฺท) พื้นที่เขตแห้งแล้งที่ปริมาณน้ำฝน ไม่เพียงพอที่สำหรับหล่อเลี้ยงพืชยืนต้นให้เจริญเติบโต ยกเว้นพืชที่อยู่ใกล้ธารน้ำหรือร่องน้ำหลาก เปรียบเทียบ: *rain desert (เรน เด๊ะ´เสิรฺท)*

runoff intensity (เริ่น´อ๊อฟ อินเท็น´เซอที่) ปริมาตรของน้ำที่ปรากฏอยู่บนพื้นดิน (เหลือจากการซึมลงสู่ดิน) ต่อชั่วโมง นิยมวัดเป็นมิลลิเมตรต่อชั่วโมง หรือนิ้วต่อชั่วโมง เปรียบเทียบ: *runoff rate (เริ่น´อ๊อฟ เหรท)*

runoff rate (เริ่น´อ๊อฟ เหรท) ปริมาณของน้ำไหลหารด้วยหน่วยเวลา ดู: *runoff intensity (เริ่น´อ๊อฟ อินเท็น´เซอที่)*

run-of-mine (เริ่น-เอ๊ฟ-ไมนฺ) เกี่ยวกับ สินแร่ตามธรรมชาติและยังไม่ได้ผ่านกระบวนการแต่งแร่; เกี่ยวกับแร่ที่ขุดมาได้

runout (เริ่น´เอ๊าท) ดู: *water yield (วอ´เท่อรฺ ยีลดฺ)*

Rupelian (รูเพ´เลี่ยน) หินช่วงอายุ ตามมาตรอายุลำดับชั้นหินมาตรฐานโลกของ IUGS ออลิโกซีนตอนล่าง (lower Oligocene) บนพรีอโบเนี่ยน ของสมัยอีเออซีน (บน พรีเออโบเนี่ยน (Priabonian) ของอีเออซีน) ล่างแชะเที่ยน (below Chattian) ตำแหน่งชั้นหินแบบฉบับ (type location) อยู่ใกล้เมืองแอนโคน่า (Ancona) ประเทศอิตาลี

rupestral (รูเพส´เตริ้ล) เกี่ยวกับ สิ่งมีชีวิตที่อาศัย หรือเจริญเติบโตอยู่ท่ามกลางหิน หรือในพื้นที่ที่เป็นหิน คำพ้อง: สัตว์ที่อาศัยอยู่ท่ามกลางหิน *(rupestrine - รูเพส´ตริน); rupicolous (รูพิโค´เลิส); lithophilous (เลอ´ธอเฟอเริ่ล);saxicolous (แซคสิ´เคอเลิส); saxigenous (แซก´สิเจอเนิส)*

rupestrine (รูเพส´ตริน) ดู: *rupestral (รูเพส´เตริ้ล)*

rupicolous (รูพิโค´เลิส) ดู: *rupestral (รูเพส´เตริ้ล)*

rupture (เริพ´เฉ่อร) ดู: *fracture (แฟร็ค´เช่อร) [ธรณีวิทยาโครงสร้างการทดลอง]*

rupture envelope (เริพ´เฉ่อรฺ เอ็น´เวอโหลพ) ดู: *Mohr envelope (โมหรฺ เอ็น´เวอโหลพ)*

rupture-front geometry (เริพ´เฉ่อรฺ-เฟริ้นทฺ-จิออ´เมะทรี่) ลักษณะ หรือรูปแบบของการเคลื่อนตัวของการแตก ตามระนาบของจ๊อยนท ดังที่ปรากฏในโครงสร้างพลูโมส (รูปพู่เหมือนหางนก) ซึ่งจุดเริ่มต้นของการแตกจะอยู่ตามร่องของ พลูม แอ็กเสิส (plume axis) เปรียบเทียบ: *plumose surface morphology (พลู´โมส เซอรฺ´เฝิซ มอรฟอ´เลอจี)*

rupture strength (เริพ´เฉ่อรฺ สเตร็งธฺ) แรงที่กระทำกับหินได้มากสุด และหินยังคงสภาพเดิมอยู่ได้โดยไม่เปลี่ยนรูปอย่างถาวร หรือแตก; ความแตกต่างของแรงที่สามารถกระทำกับหินได้มากสุด และหินยังไม่เปลี่ยนรูปอย่างถาวร

rupture velocity (เริพ´เฉ่อรฺ เวอะลอ´เซอที่) ความเร็วของการแตกที่กระจายออกจากจุดกำเนิด ตามระนาบของแผ่นหินที่แตกและเลื่อนออกจากกัน หรือขณะเกิดฟอลท

Ruscinian (รูสซิ´เนี่ยน) ช่วงอายุในยุโรป ต้นไพลเออซีน (Lower Pliocene) บนทูโรเลี่ยน (above Turolian) ล่างวิเลอแฟรนเชี่ยน (below Villafranchian)

russellite (เรอ´เซไล้ทฺ) แร่สีเหลืองอ่อน หรือ เขียวเหลือง มีรูปผลึกแบบออรเธอรอมบิค : Bi_2WO_6

rust (เริสทฺ) ศัพท์ที่ใช้ในอังกฤษ สำหรับเฌลสีดำ ที่เปลี่ยนสีเป็นแดง หรือเหลือง จากสีของรงค์ (ocher)

rusty gold (เริส´ตี้ โกลดฺ) ทองธรรมชาติที่มีเหล็กอ็อกไซด หรือสิ´ลิเค่อเคลือบ จึงเป็นการช่วยให้ทองมีความบริสุทธิ์ ไม่มีสารอื่นเข้าปะปน

rute-mark (รูท-ม้ารฺค) (1) สภาพพื้นที่ที่มีกองเศษหินรูปหลายเหลี่ยม ปรากฏคล้ายๆ กัน กระจายอยู่เป็นบริเวณกว้างในพื้นที่เขตหนาว โดยเฉพาะบริเวณเขตอ๊ารคถิค โดยพบเศษหินเรียงเป็นแนวรูปหลายเหลี่ยม หรือกึ่งกลม เศษหินมีขนาดเล็กใหญ่ต่างกัน ไม่มีการคัดขนาด คำพ้อง: *pattern ground (แพะ´เทิ่รฺน กรฺาวนฺดฺ)* (2) ลักษณะการแตกของดินหรือโคลน ที่มีรูปหลายเหลี่ยมหรือกึ่งกลม เกิดจากดินมีการหดตัวและขยายตัวไม่เท่ากัน ทำให้เกิดการแตกและผุกร่อนไม่เท่ากัน

ruthenium (รูธี´เนี่ยม) แร่โลหะสีขาวที่พบน้อยมาก มีรูปผลึกแบบ เฮ็กแซะเกอเนิ่ล : Ru เป็นธาตุโลหะในกลุ่มของ แพลทเนิ่ม หรือแพลเทอเนิ่ม (platinum)

Rutherford backscattering (เรอะ´เธอฝิรฺด แบ็คสแก๊ะ´ เทอริ่ง) การวิเคราะห์หาพลังงานที่เหลือจากการชนกันของอนุภาค (โพรทอน หรือแอลเฟ่อ ที่ประกอบด้วยสองโพรทอนและสองนูทรอน) ที่ยิงเข้าไปชนกับอนุภาคของวัตถุ เพื่อหาโครงสร้างผลึกหรือองค์ประกอบทางเคมีของแร่ ชื่อย่อ: RBS (อารบีเอ๊ส)

rutherfordine (เรอะ´เธอเฟอรดีน) แร่ทุติยภูมิสีขาว เหลือง ส้ม หรือน้ำตาล มีผลึกแบบออรเธอรอมบิค : $UO_2(CO_3)$ สะกดได้อีกแบบคือ: rutherfordite (เรอะ´เธอเฟอรได๊ทฺ)

rutilated quartz (รู´เทอเล´เถิด ขวฺอรทฺสฺ) ผลึกขวอรทส ที่มีลักษณะเป็นแท่งคล้ายเข็ม เนื่องจากถูกพอกด้วยผลึกของรูทีล (rutile)

rutile (รู´ทีล หรือ รู´ไทลฺ) แร่สีน้ำตาลแดง มีรูปผลึกแบบ เทะแทระเกอเนิ่ล : TiO_2 เป็นแร่ที่เกิดได้ 3 รูป (trimorphous) ร่วมกับแอนาเทส (anatase) และบรุ๊ไค้ท (brookite) มีเหล็กประกอบอยู่ด้วยเล็กน้อย เป็นแร่ที่พบร่วมกับหินอัคนี โดยเฉพาะหินอัคนีที่มีฮอรนเบล็นดมาก หินแปร และตะกอนทรายบริเวณชายหาดจากผลของการผุกร่อนออกมาจากหินต้นกำเนิด เป็นแร่ที่เป็นสินแร่ของไทเทเนี่ยม

rutmark (เริท´ม้ารฺค) ดู: *rute-mark (รูท-ม้ารฺค)*

ruware (รู´แวร) ศัพท์ที่ใช้ในแอฟริกาใต้ สำหรับพื้นที่ที่มีหินแกรเนิทโผล่อยู่ที่ผิวดิน มีลักษณะเป็นพื้นที่ราบ หรือรูปโดมขนาดกว้าง เกิดจากผลของจ๊อยนทที่มีสภาพการแตกเหมือนกลีบหัวหอม เป็นกาบโค้ง หรือแยกเป็นกาบแบบกะหล่ำปลี เนื่องจากผลของน้ำหนักกดทับที่หายไป และการยืด-ขยายของแร่ประกอบหินที่เกิดได้ไม่เท่ากัน ทำให้เกิดการแตกที่บริเวณผิวที่โผล่ขึ้นสู่ผิวดินและลอกออกเป็นแผ่น เช่นเดียวกับกลีบหัวหอม ดู: *spheroidal weathering (สฟิรอย´เดิ้ล เวะ´เธอริ่ง)*

R wave (อาร เว้ฟ) ชื่อย่อของ *Rayleigh wave (เร´เล่ห เว้ฟ)* ซึ่งเป็นคลื่นผิวดิน ที่มีการเดินทางแบบวงรีไปตามช่วงระนาบระหว่างพื้นดินและอากาศ (ผิวดิน) การสั่นของอนุภาคจึงมีทั้งแบบขึ้น-ลงในแนวดิ่ง (เหมือนคลื่นน้ำ) และขวางตามแนวนอน (เหมือนงูเลื้อย)

S

Saale (ซา´เล่อะ) ศัพท์ที่ใช้ทางตอนเหนือของยุโรป (Europe อ่านว่า ยู´เริพ) สำหรับช่วงเวลาที่สามของยุคน้ำแข็ง (glacial stage) ในสมัยไพลสเตอซีน (Pleistocene Epoch) หลังจากยุคน้ำแข็งเอ็ลสเต้อร (Elster glacial stage) และก่อนยุคน้ำแข็งไว้คเซิ่ล (Weichsel glacial stage); ช่วงเดียวกับยุคน้ำแข็งริส (Riss) และอิเลอนอยเอิ้น (Illinoian glacial stage)

Saalian (ซา´เลี่ยน) ลำดับของสภาวะการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ และสมัยพืชพันธุ์ (flora stage) ในทางตอนเหนือของยุโรป เกิดในสมัยไพลสเตอซีนตอนบน (Upper Pleistocene) บน โฮลสไตเนี่ยน (Holsteinian) และใต้ อีเมี่ยน (Eemian); ช่วงเวลาเดียวกับยุคน้ำแข็งริส (Riss glacial stage)

Saalic Orogeny (ซาล´หลิค ออเราะ´เจอนี่) หนึ่งในสามสิบหรือมากกว่า ของออเราะเจอนี่ (orogeny) ย่อยๆ ในบรมยุคแฟเนอเรอโซอิค (Phanerozoic eon) ซึ่งเกิดในยุคเพอรเมี่ยน (Permian period) ระหว่างช่วงอายุออทุเนี่ยน (Autunian) และแซ็กโซเนี่ยน (Saxonian)

sabach (ซา´บาค) ศัพท์ที่ใช้ในอียิปต์ (Egypt อ่านว่า อี´จิพท) สำหรับการสะสมตัวของหินปูน โดยเฉพาะเคอลีชี (caliche)

Sabinian (ซาบิ´เนี่ยน) ช่วงอายุของหินที่ปรากฏอยู่ในแถบอเมริกาเหนือ (America อ่านว่า เออะเมอ´เรอเค่อ) ในช่วงสมัยเพลิเออซีน-อีเออซีน (Paleocene-Eocene)

Sabkha (แซบ´เค่อ หรือซับ´ข่า) (1) การทับถมของตะกอนในบริเวณเขตร้อนหรือกึ่งร้อนชื้น ในบริเวณชายฝั่งที่ระดับน้ำทะเลปกติสูงสุดท่วมไม่ถึง ลำดับชั้นตะกอนที่ตกทับถมส่วนใหญ่เป็นแร่อิแวะเพอไร้ท (evaporite) ตะกอนที่มาจากน้ำหลาก และตะกอนจากทะเลทราย (2) พื้นที่ราบใดๆ ข้างชายฝั่ง หรือในแผ่นดิน ที่มีผลึกแร่อิแวะเพอไร้ท ปรากฏอยู่บนหรือใกล้ผิวดิน (3) ลำดับชั้นตะกอนที่มีลักษณะเด่น คือ มีแร่อิแวะเพอไร้ท-คารเบอเหนท (evaporite-carbonate) ไม่มีซากสิ่งมีชีวิต หรือเฟาะเซิ่ล (fossil) รากศัพท์: ภาษาอาหรับ (Arabic อ่านว่า แอ´เรอบิค) สะกดได้อีกสองแบบ: sabkhah; sebkha

sabkha process (แซบ´เค่อ พรอ´เสส) สภาพการไหลเวียนของน้ำเกลือของโลหะใต้ผิวดินระดับตื้นในบริเวณแซบเค่อ ระบุได้จากหลักฐานของการสะสมของแร่โลหะ เฉพาะชั้นใดชั้นหนึ่งในลำดับชั้นการสะสมตะกอนของแซบเค่อ

sabo dam (ซา´เบ่อะ แดม) ดู: *check dam (เช็ค แดม)*

sabulous (แซะ´บิวเลิส) ตะกอนขนาดเม็ดทราย คำพ้อง: *arenaceous (แอเรอเน´เฌิส)*

sac (แซค) ถุงขนาดเล็ก ในสัตว์หรือพืช เช่น ถุงในส่วนที่เก็บละอองเรณูของพืช (pollen sac - พอ´เลิ่น แซค) หรือถุงลมเล็กๆ ที่เชื่อมไปยังปอดในตัวนก (air sac - แอร แซค)

saccate (แซะ´เขท) (1) [บรรพชีวินวิทยา] มีถุงขนาดเล็ก (sac) หรือส่วนใดส่วนคล้ายถุงขนาดเล็ก (2) [ละอองเรณู] ส่วนของพอเลิ่น (pollen) ที่มีแซะเคิส (saccus)

saccharoidal (แซะเคอ´รอย´เดิ้ล) (1) หมายถึง เนื้อหินที่มีผลึกหรือเม็ดแร่คล้ายเม็ดน้ำตาลทราย; โดยเฉพาะหมายถึง เนื้อของหินอัคนีหยาบที่มีเม็ดแร่ขนาดเท่าๆ กัน และไม่มีหน้าผลึก (xenomorphic - granular - ซีเนอมอรฟิค - แกรน´เยอเล่อร) ในแอ๊ะไพล้ท (aplite) หรือเนื้อหิน เม็ดผลึกในหินทราย หินอ่อน โดเลอไม้ท หรืออิแวะเพอไร้ท (2) เรียกหินที่มีเม็ดแร่สีขาวหรือเกือบขาว และเม็ดขนาดเท่าๆ กัน ดู: *aplitic (แอ๊ะพลิ´ถิค)* คำพ้อง: *sucrosic (ซูเครอ´สิค); sugary (ญู´เกอรี่)* รากศัพท์: ภาษาละติน (Latin อ่านว่า และ´เทิ่น) “saccharum – แซะเคอเริ่ม, sugar - น้ำตาลทราย”

sacci (แซะ´คี่) คำพหูพจน์ของ succus (แซะ´เคิส) เป็นภาษาอิตาลี (Italian อ่านว่า อิแท´เลี่ยน)

saccus (แซะ´เคิส) (1) ส่วนที่ยื่นออกมาจากผนังด้านนอกสุด (ektexine – เอ็ค´เท็กซีน) ของพอเลิ่น มีลักษณะยาวแบนคล้ายใบมีด (2) พื้นที่ส่วนหนึ่งที่มีลักษณะแบนมีพนัง (membrain - เมม´เบรน) ล้อมรอบอยู่ใกล้กับ ไดโนแฟละเจอเหลิท (dinoflagellate) (3) ชิ้นส่วนหลักของแอะคริการค (acritarch)

sackform chromite (แซค´ฟอรม โครไม้ท) มวลของโครไม้ทที่มีลักษณะคล้ายถุง หรือกระเปาะ เกิดจากการเปลี่ยนรูปของเพอริเดอไท้ท (peridotite) ที่อยู่ในโอฟีเออไล้ท คอมเผล็กเสิส (ophiolite complexes)

sackung (แซะ´คุง) การเคลื่อนอย่างช้า (creep - ครีพ) ของแผ่นดินที่มีลักษณะแบบคลื่น โดยมีแนวยอดคลื่นและท้องคลื่นขนานกัน ซึ่งเชื่อว่าเกิดจากการกระตุ้นของแผ่นดินไหว รากศัพท์: ภาษาเยอรมัน (German ออกเสียงว่า เจอร´เมิ่น) “versacken (เฟอรแซะเค่น)”, “to sink - จิ้ม” หรือ “to give way - ให้ทาง” พหูพจน์: *sackungen* หรือ *sackungs*

sackungen (แซ´คุงเอิ้น) การเคลื่อนของหินอย่างช้าๆ (rock creep - ร็อค ครีพ) แบบลอนคลื่นที่มีส่วนยอดและท้องวางตัวขนานกัน โดยมีฐานลึกลงไปใต้ผิวดิน (deep-seated) โดยทั่วไปพบมวลหินเหล่านี้กองอยู่ในหุบเขา หรือเชิงเขา

sacrificial dune (แซะเครอฟิ´เฉิ่ล ดูน) โครงสร้างคล้ายเนินทราย (sand dune - แซนดฺ ดูน) ที่ทำขึ้นเพื่อกันการกัดเซาะจากคลื่นบริเวณชายฝั่ง

saddle (แซะ´เดิ้ล) (1) [ถ่าน] คำพ้องนิยมใช้น้อย: *baum pot (บาม พ็อท)* (2) [ธรณีสัณฐานวิทยา] จุดต่ำตามแนวสันเขา หรือยอดเขา ที่แบ่งการไหลของน้ำออกเป็นสองทิศทาง (3) พื้นที่ที่ประกอบด้วยที่ราบที่อยู่ระหว่างพื้นที่ที่เอียงเข้าหากัน; ซอกเขา (col - คอล) (4) [สินแร่] ดู: *saddle reef (แซะเดิ้ล รี๊ฟ)* (5) [ธรณีวิทยาโครงสร้าง] ส่วนโค้งหรือแอ่นลงคล้ายอานม้าของสันการโค้งของโฟลด

saddleback (แซะ´เดิ้ล แบ๊ค) เนิน หรือสันที่มีรูปเว้าคล้ายอานม้า

saddle dam (แซะ´เดิ้ล แดม) เขื่อนกักน้ำขนาดเล็ก ที่กักน้ำในบริเวณที่สภาพภูมิประเทศเว้าคล้ายอานม้า เพื่อเพิ่มน้ำให้กับเขื่อนหลัก

saddle dolomite (แซะ´เดิ้ล โด´เลอไม้ทฺ) โดเลอไม้ทที่มีผลึกใหญ่ (ตั้งแต่ 0.5 - 16 มิลลิเมตร) สีขาวทึบ หน้าผลึกโค้งเว้า มักพบร่วมกับแร่เซิลไฟด หรือเป็นสายแร่แทรกเข้ามาสะสมภายหลัง หรือเกิดร่วมกับแร่จำพวกอิแวะเพอไร้ท คำพ้อง: *baroque dolomite (บาโร้ค´ โด´เลอไม้ทฺ)*

saddle reef (แซะ´เดิ้ล รี๊ฟ) การสะสมของแร่ในแนวดิ่งที่บริเวณช่องว่างหรือโพรง ที่อยู่บริเวณส่วนยอด และข้างๆ ยอดของแอนทิไคลน ซึ่งช่องว่างหรือโพรงนี้เกิดจากชั้นหินที่แทรกสลับกัน มีความสามารถในการเปลี่ยนรูปโดยไม่แตกหัก (plastic - แพล´สติค) ไม่เท่ากัน ทำให้เกิดการเลื่อนและโค้งได้ไม่เท่ากัน เช่น สายแร่ทองคำ ที่เกิดร่วมกับขวอรทส ในประเทศออสเตรเลีย (Australia) คำพ้อง: *saddle (แซะเดิ้ล) [สินแร่]; saddle vein (แซะเดิ้ล เวน)* เปรียบเทียบ: *reverse saddle (รีเวิรฺส แซะเดิ้ล)*

saddle vein (แซะ´เดิ่ล เวน) ดู: *saddle reef (แซะเดิ่ล รี๊ฟ)*

Sado epithermal vein (แซโด เอ๊ะ´เผอะเธอร´เมิ่ล เวน) การตกสะสมของสารละลายร้อนจำพวก แอ๊ะเจอเลเรีย- เซเรอไซ้ท (adularia-sericite) ที่มีแหล่งมาจากหินภูเขาไฟสีอ่อนถึงปานกลาง ทับบนหินภูเขาไฟอื่น หรือหินอัคนีแทรกซอน เป็นสายแร่ที่พบในประเทศญี่ปุ่น เปรียบเทียบ: *Comstock epithermal vein (คอมส´ต็อค เอ๊ะ´เผอะเธอร´เมิ่ล เวน); Creede epithermal vein (ครีด เอ๊ะ´เผอะเธอร´เมิ่ล เวน)*

safety factor (เซฟ´ที่ แฟ็ค´เท่อรฺ) ดู: *factor of safety (แฟ็ค´เท่อรฺ เอ๊ฟ เซฟ´ที่)*

safe yield (เซฟ ยีลดฺ´) คำพ้องของ *economic yield (เอ๊ะเคอ นอ´หมิค ยีลดฺ´)* ปริมาตรน้ำบาดาลที่สามารถนำออกมาใช้ได้โดย (1) ไม่เกินปริมาตรที่น้ำเฉลี่ยในรอบปีสามารถเข้าไปแทนได้ (2) ไม่กระทบต่อสิทธิของผู้ใช้น้ำอื่น (3) ไม่ทำให้เกิดความสูญเปล่าในการใช้น้ำ (4) ไม่เกิดผลกระทบต่อพื้นที่ข้างเคียง เช่น แผ่นดินทรุด หรือน้ำเค็มแทรกเข้ามาในชั้นน้ำจืด

Saffir-Simpson hurricane intensity scale (แซะ´เฟ่อร-ซิมพ´เซิ่น เฮอ´เรอเคน อิน´เท็นเซอที่ สเกล´) มาตราบ่งบอกระดับความรุนแรงของพายุเฮอเรอเคน ที่กำหนดโดย เอ๊ช เอ๊ส แซะเฟ่อร (H. S. Saffir) และ อาร เอ๊ช ซิมพเซิ่น (R. H. Simson) มี 5 ระดับ ได้แก่ 1 = ไม่แรง (weak); 2 = ปานกลาง (moderate); 3 = แรง (strong); 4 = รุนแรงมาก (very strong); 5 = ทำลายล้าง (devastating)

safflorite (แซะ´เฟลอไร้ทฺ) แร่โลหะ สีขาวดีบุก มีรูปผลึกแบบออรเธอรอมบิค อยู่ในกลุ่มเลอลิงไก๊ท (loellingite): $(Co,Fe)As_2$ เป็นแร่ที่มีองค์ประกอบทางเคมีเหมือนกับไคลโนแซะเฟลอไร้ท (clinosafflorite)

sag (แซ้ก) (1) [ธรณีสัณฐานวิทยา] ลักษณะภูมิประเทศแบบอานม้า หรือตกท้องช้างของแนวสันเขา (2) ภูมิประเทศแบบแอ่งทรุดตัวแบบตื้นๆ หรือที่ราบมีการเอียงเล็กน้อย; หุบเล็กๆ ระหว่างภูเขาเตี้ย หรือระหว่างเนินดินเตี้ยๆ ในพื้นที่ที่มีสภาพแบบลอนคลื่น (3) [ตะกอนวิทยา] บริเวณยุบตัวของชั้นถ่านหิน (4) โครงสร้างแบบทรุดตัว (5) [ธรณีวิทยาโครงสร้าง] แอ่งตื้นขนาดใหญ่ที่เกิดจากการทรุดตัวของแผ่นดิน แบบค่อยเป็นค่อยไป (6) แอ่งที่อยู่ในบริเวณที่เป็นส่วนที่เลื่อนลง และอยู่ติดหรือใกล้กับแนวของระนาบเลื่อนของฟ้อลท เกิดจากการเอียงหรือโค้งลงของชั้นหินขณะเกิดการเลื่อน (7) ดู: *fault sag (ฟ้อลทฺ แซก)*

sag-and-swell topography (แซ้ก-แอนดฺ-สเว็ล´ เทอพอ´เกรอะฟี่) สภาพพื้นที่แบบลอนคลื่น ซึ่งอาจรวมถึงสภาพภูมิประเทศที่เกิดจากการทับถมของตะกอนที่ธารน้ำแข็งพามา เช่น เมอเรนส (moraines), เคมส (kames), เคะเทิ่ลส (kettles), และ เดริมเลิ่นส (drumlins) เปรียบเทียบ: *swell-and-swale topography (สเว็ล´-แอน-สเวล´ เทอพอ´เกรอะฟี่)*

sag correction (แซ้ก เคอเร´ค´เชิ่น) การแก้ค่าการตกท้องช้างของสายวัดระยะ (tape)

sagenite (แซะ´เจอไน้ท) (1) แรรูปแบบหนึ่งของรูทิลที่มีผลึกรูปเข็ม เกิดไข้วกันทำมุมประมาณ 60 องศา และมักเกิดร่วมอยู่ใน

ผลึกขวอรทส หรือแร่อื่น ดู: *Venus hair (วี'เนิส แฮรฺ)* (2) ผลึกของแซะเจอไน้ท ผลึกที่คล้ายกับทุรเมอเลิ่น (tourmaline) เกอไธ้ท (goethite) แอ๊คทิเนอไล้ท (actinolite) หรือแร่อื่นๆ ที่แทรกเข้าไปในขวอรทส (3) แซะเจอนิถิค ขวอรทส (sagenitic quartz) โดยเฉพาะขวอรทสที่มีรูทีลแทรก (rutilated quartz - รูทิเล'เถิด ขวอรทฺส) รากศัพท์: ภาษาละติน "sagena - แซะ'เจอเนอ ,large fishing net - แหจับปลาขนาดใหญ่"

sagenitic quartz (แซะเจอนิ'ถิค ขวอรทฺส) ขวอรทสโปรงแสงไม่มีสี หรือเกือบไม่มีสี ประกอบด้วยผลึกรูปเข็มของรูทีล (rutile) ทุรเมอเลิ่น (tourmaline) เกอไธ้ท (goethite) แอ๊คทิเนอไล้ท (actinolite) หรือแร่อื่นๆ อยู่ภายในผลึกขวอรทส ดู: *rutilated quartz (รู'ทิและ'เถิด ขวอรทฺส)*

sagger (แซะ'เก้อร) ดินเหนียวที่เกิดบริเวณฐานของชั้นถ่านที่มีคุณสมบัติทนความร้อนได้สูง สามารถใช้ทำดินเหนียวทนไฟ (fireclay -ไฟ'เออรเคล) ที่ได้ชื่อว่าแซะเก้อร เพราะดินเหนียวนี้ถูกนำไปทำเป็นกล่องทนไฟ สำหรับจัดเรียงเครื่องปั้นดินเผาที่มีความเปราะบางสูงให้อยู่เฉพาะภายในกล่อง และใส่เข้าไปในเตาเผา รากศัพท์: เพี้ยนมาจาก "safeguard - ป้องกันไม่ให้เสียหาย" สะกดได้อีกแบบ: seggar

sagittate (แซะ'เจอะเถท) รูปร่างคล้ายกับหัวลูกศร

sag pond (แซ้ก พอนดฺ) หนองน้ำเล็กๆ ตามแนวของสไตร๊ค-สลิพ ฟ้อลท (strike-slip fault) ที่กำลังมีการเลื่อนอย่างต่อเนื่อง หรือเลื่อนในปัจจุบัน โดยเฉพาะแอ่งน้ำเล็กๆ หลายๆ แอ่งตามแนแซน แอนเดรี๊ยส ฟ้อลท (San Andreas Fault) ในแคเลอฟอรเนีย (California) เปรียบเทียบ: *swag (สแวก')* คำพ้อง: *fault-trough lake (ฟ้อลท-ทร๊อฟ เล้ค); rift lake (ริฟทฺ เล้ค); rift-valley lake (ริฟทฺ-แว'ลี่ เล้ค)*

sag structure (แซ้ก สเตริ๊ค'เช่อรฺ) ศัพท์ทั่วไปสำหรับ การเรียกโครงสร้างของหินตะกอนแอ่นลงที่เกิดจากน้ำหนักกดทับ

sagvandite (แซ้กแวนได๊ทฺ) หินปูน ที่มีเอนสเตอไท้ท (enstatite) และแม็กเนอไท้ท (magnetite) สูง

sahlinite (ซา'เลอไน้ทฺ) แร่สีเหลืองเซิลเฟ่อร มีผลึกแบบมอเนอคลิหนิค : $Pb_{14}O_9(AsO_4)_2Cl_4$ มีสูตรเคมีคล้ายกับ แร่คอมแบไท้ท (kombatite): $Pb_{14}(VO_4)_2O_9Cl_4$ กล่าวคือ มี As แทนที่ V ในแร่คอมแบไท้ท (kombatite) หรือในทางกลับกัน V ของแร่คอมแบไท้ท แทนที่ As ในแร่ซาเลอไน้ท

sahlite (ซา'ไล้ทฺ) ดู: *diopside (ไดอ๊อพ'ไซ้ดฺ)*

sai (ซาย) ศัพท์ที่ใช้ในเอเชีย (Asia อ่านว่า เอ'เฌอ) สำหรับกรวดที่ตกสะสมตามเชิงเขาหรือหน้าผา หรือระหุย(gravelly talus) หรือท้องน้ำที่เต็มไปด้วยเศษหิน หรือตะกอนพัดพามาทับถมโดยน้ำไหล (dry wash); พื้นที่บริเวณเชิงเขา (piedmont) ที่คลุมด้วยกรวดที่มีลักษณะของ เด๊ะเสิรท แวนิฌ (desert vanish) คือ ที่ผิวของกรวดจะถูกเคลือบให้เป็นมันวาว สีดำ ส้ม-เหลือง หรือน้ำตาล โดยเหล็กอ็อกไซด แมงเกอนิส อ็อกไซด และสิลิเค่อ

sail line (เซล' ไลนฺ) เส้นการเดินเรือ เพื่อเก็บข้อมูลการสำรวจธรณีฟิสิคส์; เส้นการเก็บข้อมูลคลื่นไซ้สมิคที่สำรวจในทะเลที่มีเครื่องรับคลื่นและเครื่องกำเนิดคลื่น เคลื่อนไปตามเส้นทางเดินเรือ

Saint Venant substance (เซ้นทฺ เว'เน็นทฺ เสิบ'สเติ้นซ) วัตถุที่แสดงคุณสมบัติแบบยืดหยุ่นและแพลสติค กล่าวคือ เมื่อวัตถุได้รับแรงที่ยังไม่เกินขีดความสามารถในการรับแรง เมื่อแรงนั้นหยุดกระทำลง วัตถุจะสามารถกลับคืนสภาพเดิม เสมือนวัตถุไม่เคยได้รับแรงมาก่อน แต่เมื่อวัตถุรับแรงเกินขีดความสามารถที่จะกลับคืนสภาพเดิมได้ วัตถุจะมีการเปลี่ยนรูปแบบต่อเนื่องหรือแพลสติคไปเรื่อยๆ แม้ว่าแรงที่กระทำไม่ได้เพิ่มมากขึ้น

Sakaraulian (แซะคาราว'เลี่ยน) อายุพอนโท-แคสเปี้ยน (Ponto-Caspian): ล่างสุดของไมเออซีน (Miocene) เหนือ คอเคเฌิ่น (Caucasian) ใต้ ทาการอเลี่ยน (Takaraulian)

Sakmarian (ซาคมา'เรี่ยน) หินช่วงอายุตามมาตรอายุลำดับชั้นหินมาตรฐานโลก: หินสมัยซิซอเรเลี่ยนช่วงกลาง (middle Cisuralian Series) ยุคเพอรเมี่ยนช่วงล่าง (Lower Permian) เหนือแอะเซเลี่ยน (Asselian) ใต้อารทินสเคี่ยน (Artinskian)

sal (แซล) ดู: *sial (ไซ'แอล)*

salada (เซอลา'ด้า) ศัพท์ที่ใช้ในภาคตะวันตกเฉียงใต้ของสหรัฐอเมริกา สำหรับเรียกพื้นที่ที่มีเกลือจากผลของการระเหยออกไปของน้ำในทะเลสาบ รากศัพท์: ภาษาสเปน (Spanish อ่านว่า สแป'นิฌ) เพศหญิงของ "salado – เซอลาโด้ - salted, salty - เค็ม หรือเค็มเหมือนเกลือ" ดู: *playa (ไพล'เอ้อ) [ธรณีสัณฐานวิทยา]*

sal ammoniac (แซล เอ๊อะ'โมนีแอ็ค) แร่สีขาว เทา หรือเหลือง ผลึกรูปลูกบาศก์: NH_4Cl เป็นแร่ที่เกิดจากการระเหยของเกลือ มักพบเป็นแผ่นเกิดรอบๆ ปล่องภูเขาไฟ คำพ้อง: *salmiac (แซล'มีแอ็ค)* สะกดได้อีกแบบคือ: salammoniac

salaquifer (แซลแอ๊ะ'เควอเฟ่อร) ดู: *saline aquifer (เซ'ลีน หรือเซ'ไลน แอ๊ะ'เควอเฟ่อร)*

S

salar (เซอล่าร์) ศัพท์ที่ใช้ในภาคตะวันตกเฉียงใต้ของสหรัฐอเมริกาและอเมริกาใต้ สำหรับที่ราบที่มีเกลือ หรือที่ลุ่มที่มีดานเกลือที่อาจจะเป็นแอ่งของทะเลสาบน้ำเค็ม รากศัพท์: ภาษาสเปน (Spanish - สˊแปนิฌ), “to salt - มีเกลือ” พหูพจน์ salares; salars ดู: *playa (ไพลˊเอ้อ) [ธรณีสัณฐานวิทยา]; saline pan (เซˊลีน หรือเซˊไลน แพน)*

salcrete (แซลˊครีท) เม็ดทรายที่ถูกเชื่อมติดด้วยผลึกเกลือต่อๆ กันเป็นแผ่นบางๆ แข็ง มักพบในบริเวณชายทะเลที่ชุ่มด้วยน้ำทะเลเป็นช่วงๆ

saléeite (เซอลีˊไอ๊ท) แร่สีเหลือง-เหลืองมะนาว มีรูปผลึกแบบมอเนอคลิหนิค อยู่ในกลุ่มของ ออเทอไน้ท (autunite): $Mg(UO_2)_2(PO_4)_2 \cdot 10H_2O$

salesite (เซลˊไซ้ท) แร่สีฟ้า-เขียว มีรูปผลึกแบบออรเธอรอมบิค : $Cu(IO_3)(OH)$

salic (แซˊหลิค หรือซีˊหลิค) หมายถึง หินอัคนีที่มีสีอ่อนประกอบด้วยสิลิเคิ่น หรือเออะลูเมอเนิ่ม (aluminum) เช่น ขวอรทสเฟลสปารส เฟลสปาทอยด และหมายถึง หินที่มีแร่ที่ยกตัวอย่างมาข้างต้นจำนวนหนึ่งชนิด หรือมากกว่าหนึ่งชนิดในปริมาณที่มากกว่าแร่ชนิดอื่นๆ เซลิคเป็นชื่อที่มาจาก silicon + aluminum + ic เปรียบเทียบ: *femic (เฟหมิค); mafic (เมฝิค); felsic (เฟลสิค)*

salina (เซอˊไลเน่อ) (1) ที่ที่มีเกลือตกสะสม มีคราบเกลือ หรือมีดานเกลือ เช่น ซ้อลท แฟลท (salt flat), ซ้อลท แพน (salt pan), เซอลาด้า (salada), ซ้อลท ลิค (salt lick) และ ซ้อลท-อินเคริสติด พลาย่า (salt-encrusted playa) (2) แอ่งน้ำเค็ม เช่น ซ้อลท พอนด (salt pond) ซ้อลท เล้ค (salt lake) หรือ ซ้อลท เว็ล (salt well) (3) ดู: *saltworks (ซ้อลทˊเวิรฺคสฺ)* (4) ดู: *salt marsh (ซ้อลทฺ ม้ารฺฌ)* รากศัพท์: ภาษาสเปน (Spanish - สˊแปนิฌ) “salt pit, salt mine, saltworks – บ่อเกลือ เหมืองเกลือ การทำเกี่ยวกับเกลือ” ภาษาอังกฤษใช้ คำว่า saline (เซˊลีน หรือเซˊไลน)

Salinan (เซอˊไลเนิ่น) หินช่วงอายุในอเมริกาเหนือ: สิลุเรี่ยนตอนบน (Upper Silurian) หลัง ล็อคพอรเที่ยน (Lockportian) ก่อน ทอโนเลอวาเยิ่น (Tonolowayan)

saline (เซˊลีน หรือเซˊไลน) คำนาม (1) การตกสะสมของเฮไล้ท (halite) หรือสารละลายเกลือชนิดอื่นๆ เช่น อิแวะเพอไร้ท (evaporite) เปรียบเทียบ: *salines (เซˊลีนสฺ)* (2) ศัพท์ที่ทำให้เป็นคำในภาษาอังกฤษ โดยมาจากคำว่า salina (เซอˊไลเน่อ) ที่เป็นภาษาสเปน (สแปนิฌ) ใช้เรียกลักษณะของพลาย่า (playa), ซ้อลท แฝล็ท (salt flat), ซ้อลท แพน (salt pan), ซ้อลท มารฌ (salt marsh), ซ้อลท เล้ค (salt lake), ซ้อลท พอนด (salt pond), ซ้อลท เว็ล (salt well) หรือ ซ้อลทเวิรคส (saltworks) (3) ดู: *salt spring (ซ้อลทฺ สปริงˊ)* คำคุณศัพท์ (1) หมายถึงการมีสารละลายเกลืออยู่ด้วย (2) มีสารละลายเกลือมากกว่าน้ำทะเล (3) ประกอบด้วยสารละลายเกลือเข้มข้น ที่พร้อมจะเกิดผลึกของ NaCl (4) มีรสเค็ม หรือเค็มคล้ายเกลือ (5) ทะเลสาบที่มีปริมาณของแข็งมวลรวมของสารละลายมากกว่า 3,000 ส่วนในล้านส่วน หรือ 5,000 ส่วนในล้านส่วนขึ้นไป หรือมีความเค็มจนกระทั่งเกิดผลกระทบต่อระบบนิเวศของทะเลสาบ

saline aquifer (เซˊลีน แอ๊ะˊเควอเฟ่อร) ชั้นหินอุ้มน้ำเค็ม คำพ้อง: *salaquifer (เซลแอ๊ะˊเควอเฟ่อร)*

saline deposit (เซˊลีน ดิพอˊเสิท) ดู: *evaporite (อิแวะˊเพอไร้ทฺ)*

saline giant (เซˊลีน ไจˊเอิ้นทฺ) การตกสะสมของอิแวะเพอไร้ทหรือเกลือในบริเวณพื้นที่ขนาดใหญ่ ซึ่งมีขนาดเท่ากับขนาดของทะเล (หลายสิบในหลายพันตารางกิโลเมตร หรือมากกว่า) แต่ปัจจุบันไม่พบการตกสะสมของอิแวะเพอไร้ทหรือเกลือขนาดใหญ่ดังเช่นในอดีต

salinelle (เซเลอเนลˊ) การปะทุของโคลนที่มีสารละลายเกลือปนอยู่ในปริมาณมาก มีลักษณะคล้ายการปะทุของภูเขาโคลน (mud volcano)

saline minerals (เซˊลีน มิˊเนอเริ่ลสฺ) ศัพท์ทั่วไปสำหรับเรียกแร่ที่เกิดเองตามธรรมชาติ ละลายน้ำได้ คำพ้อง: *evaporite mineral (อิแวะˊเพอไร้ทฺ มิˊเนอเริ่ล)*

saline mudflat (เซˊลีน เหมิดแฝล็ทˊ) พื้นราบประกอบด้วยโคลนและเกลือตกสะสมร่วมกับตะกอนอื่นๆ พบเป็นดานแข็งของเกลือ อาจเกิดจากการตกสะสมใกล้ทะเล หรือทะเลสาบ คำพ้อง: *sabkha (แซบˊเค่อ)*

saline pan (เซˊลีน แพน) ทะเลสาบน้ำเค็มที่มีน้ำเฉพาะฤดูน้ำมาก เมื่อน้ำในทะเลสาบแห้งจะพบดานเกลือที่ผิวดิน

salines (เซˊลีนสฺ) (1) ศัพท์ทั่วไปสำหรับสารละลายที่มีส่วนประกอบของเกลือ เช่น โซเดียม คาร์บอเนท โซเดี้ยม ไนเถรท เพอแทะเซี่ยม ซ้อลท และบอเร็กส (โซเดี้ยม บอเหรท) (2) ศัพท์ทั่วไปสำหรับ ซ้อลท ไมน์ (salt mine), ซ้อลท สปริง (salt spring), ซ้อลท เบด (salt bed), ซ้อลท ร็อค (salt rock), และ ซ้อลท แลนด (salt land)

saline seep (เซ๑ลีน สี๊พ) การผุดขึ้นสู่ผิวดินหรือใกล้ผิวดินเป็นช่วงๆ หรือต่อเนื่องของน้ำเค็ม เป็นผลให้บริเวณที่น้ำเค็มผุดไม่มีต้นไม้ หรือมีน้อยมาก แตกต่างจากบริเวณที่เรียกว่ามีดินเค็ม (saline soil) ตรงที่เป็นบริเวณที่เกิดเฉพาะที่ใดที่หนึ่ง (local) สืบเนื่องจากการมีระดับน้ำบาดาลเค็ม ณ ปัจจุบันอยู่ใกล้ผิวดิน

saline-sodic soil (เซ๑ลีน-โซดิค ซอยลฺ) ดินที่มีโซเดี้ยมที่แลกเปลี่ยนได้ในปริมาณมากพอ ที่จะมีผลกระทบ ต่อการเจริญเติบโตของพืช ซึ่งมีค่าอัตราส่วนระหว่างโซเดี้ยมที่แลกเปลี่ยนได้ (exchangeable sodium ratio) มากกว่า 0.15 ค่าการนำไฟฟ้าของสารละลายที่สกัดจากดินที่อิ่มตัวด้วยน้ำมากกว่า 4 เดซิซีเมินสต่อเมตร (dS/m) (วัดที่อุณหภูมิ 25 องศาเซลเซียส) และค่าความเป็นกรด-ด่าง (pH) น้อยกว่าหรือเท่ากับ 8.5 ดู: *saline soil (เซ๑ลีน ซอยลฺ); sodic soil (โซ๑ดิค ซอยลฺ)*

saline soil (เซ๑ลีน ซอยลฺ) ดินที่มีสารละลายเกลือ ในปริมาณมากพอที่จะมีผลกระทบต่อการเจริญเติบโตของพืช ซึ่งมีค่าการนำไฟฟ้าของสารละลายที่สกัดจากดินที่อิ่มตัวด้วยน้ำมากกว่า 4 เดซิซีเมินสต่อเมตร (dS/m) (วัดที่อุณหภูมิ 25 องศาเซลเซียส) และค่าความเป็นกรด-ด่าง (pH) น้อยกว่าหรือเท่ากับ 8.5 โดยทั่วไปสำหรับพืชที่มีความไวต่อสารละลายเกลือในดิน จะเริ่มมีผลกระทบด้วยปริมาณของสารละลายเกลือที่ต่ำกว่า 0.5 เท่า แต่ในทางตรงกันข้ามสำหรับพืชที่สามารถทนต่อสารละลายเกลือในดินได้ดี จะเริ่มมีผลกระทบด้วยปริมาณของสารละลายเกลือที่สูงกว่า 2 เท่า

saline spring (เซ๑ลีน สปริง๑) ดู: *salt spring (ซ้อลฑ สปริง๑)*

saline water (เซ๑ลีน วอ๑เท่อรฺ) น้ำที่มีสารละลายที่เป็นของแข็งมวลรวม (total dissolved solid) มากกว่า 1,000 มิลลิกรัม เปรียบเทียบ: *fresh water (เฟรฺ๑ วอ๑เท่อรฺ); saline water (เซ๑ลีน วอ๑เท่อรฺ)*

saliniferous (เซเลอนิ๑เฟอเริส) หมายถึง ชั้น (ดิน หิน แร่) ที่มีเกลือ

salinity (เซลิเนอ๑ที) (1) วิธีประเมินหาปริมาณของแข็งมวลรวมทั้งหมดที่ละลายอยู่ในน้ำเค็ม (total dissolved solid) ที่มีความแม่นยำสูง ซึ่งพบว่าวิธีที่เหมาะสมคือการวัดค่าการนำไฟฟ้าของน้ำเค็ม เทียบกับค่าการนำไฟฟ้าของน้ำทะเลมาตรฐาน หรือสารละลาย KCl โดยเทียบจากสมการหรือจากตาราง ซึ่งค่า หรือปริมาณของเซลิเนอที่ ที่วัดได้ไม่มีหน่วย เพราะเป็นการเทียบสัดส่วน แต่โดยทั่วไปจะกำหนดหน่วยเป็น psu (practical salinity units) เพื่อจะได้เปรียบเทียบกับหน่วยเดิมคือ ppt (parts per thousand) ซึ่ง psu = ppt การหาค่าเซลิเนอที่สามารถหาได้หลายวิธี เช่น หาโดยการไทเถรท (titrate) กับซิลเวอร-ไนเถรท (silver-nitrate) ของคลอริเนอที่ (chlorinity) และคูณด้วย 1.80655 ซึ่งเป็นค่าความชัน (slope) ของความสัมพันธ์แบบเส้นตรงระหว่างค่าเซลิเนอที่และคลอริเนอที่ ที่มีจุดเริ่มต้นที่ศูนย์ หรือหาโดยการวัดค่าการหักเหของแสงเมื่อผ่านสารละลายที่อยู่ในน้ำ ซึ่งหากสารละลายที่อยู่ในน้ำมีความเข้มข้นไม่เท่ากันจะส่งผลให้การหักเหของแสงผ่านสารละลายได้ต่างกัน (refractometer) หรือหาโดยการวัดค่าความถ่วงจำเพาะด้วยไฮดรอเมอเท่อร (hydrometer) (2) ปริมาณรวมทั้งหมดของสารละลายเกลือในน้ำทะเล วัดได้โดยการระเหยน้ำทะเลให้แห้งแล้วชั่งน้ำหนักสิ่งที่เหลือจากการระเหย จากนั้นเปรียบเทียบน้ำหนักในส่วนต่อพันส่วน (parts per thousand): ซึ่งนิยามของปริมาณรวมทั้งหมดของสารละลายเกลือในน้ำทะเล หรือความเค็มของน้ำทะเลคือ ปริมาณของคารเบอเหนทไอเอิ้นทั้งหมดที่ถูกเปลี่ยนไปเป็นอ็อกไซด ปริมาณไอเอิ้นทั้งหมดของโบรไมด (bromide) และไอเออไดน (iodine) ที่แทนที่โดยคลอไรดแบบโมลต่อโมล (น้ำหนักต่อน้ำหนัก) ปริมาณของแม็กนีเซี่ยมไอเอิ้นทั้งหมดที่ตกผลึก (โดยการเติม NaF ที่ทราบปริมาณเข้าไปเพื่อทำให้ตกผลึก) และสารอินทรีย์ทั้งหมดถูกอ็อกเซอได๊ซด เปรียบเทียบ: *salinometer (เซเลอนอ๑เมอเท่อรฺ); refractometer (รีแฟร็คทอ๑เมอเท่อรฺ); salinity-chlorinity ratio (เซลิ๑เนอที่-คลอริ๑เนอที่ เร๑โฌ); standard seawater (สแตน๑เดิรฺด ซี๑วอเท่อร)*

salinity-chlorinity ratio (เซลิ๑เนอที่-คลอริ๑เนอที่ เร๑โฌ) ค่าความชันของอัตราส่วนเซลิเน่อที่ต่อคลอริเน่อที่ ของน้ำทะเล โดยมีค่าเริ่มต้นที่ศูนย์; ค่าความชันจากสมการเส้นตรงระหว่างเซลิเน่อที่ต่อคลอริเน่อที่ของน้ำทะเล ที่มีค่าคงที่ในสมการ = 0 ปัจจุบันค่าความชัน = 1.80655

salinity log (เซลิ๑เน่อที่ ล้อก) ดู: *chloride log (คลอ๑ไรดฺ ล้อก)*

salinity meter (เซลิ๑เนอที่ มี๑เท่อรฺ) ดู: *salinometer (เซเลอนอ๑เมอเท่อรฺ)*

salinization (แซ๑เลอเนอเซ๑เฌิน) กระบวนการเกิดดินที่มีสารละลายเกลือสะสมในดิน และระบุได้โดย Na_2O/K_2O

salinometer (เซเลอนอ๑เมอเท่อรฺ) เครื่องมือวัดความเค็มของน้ำ ด้วยการวัดคุณสมบัติทางไฟฟ้าเคมี ซึ่งนิยมวัดในรูปของค่าการนำไฟฟ้าของน้ำ เปรียบเทียบ: *salinity (เซลิ๑เนอที่)* คำพ้อง: *salinity meter (เซลิ๑เนอที่ มี๑เท่อรฺ)*

salite (เซ๑ไล้ท) ดู: *diopside (ไดอ็อพ๑ไซดฺ)*

salitral (เซลิเทรีล๑) ศัพท์ที่ใช้ในบริเวณพื้นที่ของ แพะเทอโกเนีย (Patagonia) หรืออาร์เจ็นทีเน่อ (Argentina) ตอนใต้และชิลี

(Chile) ตอนใต้ สำหรับบึง หรือหนองน้ำที่มีดานเกลือ ตกผลึกเป็นพืด (โดยเฉพาะ เพอแทะเซี่ยม ไนเถรท) ในฤดูที่น้ำแห้ง รากศัพท์: ภาษาสเปน (Spanish - สแป๎นิฌ), “saltpeter bed – แผ่นเกลือ”

salmiac (แซลมีแอ็ค) ดู: *sal ammoniac (แซล เออะ๎โมนีแอ็ค)*

salmonsite (แซ๎เมินไซ้ท) แร่ผสมระหว่างฮูโรไล้ท (huréaulite) และจอนไซ้ท (jahnsite) ที่เดิมถูกเข้าใจว่าเป็นตระกูลใหม่ของแร่

Salopian (แซโล๎เพี่ยน) หินช่วงอายุในยุโรป สิลุเรี่ยนตอนบนเหนือ แลนโดวิเรี่ยน (Llandoverian) ใต้ ดิโวเนียน (Devonian) รวมเว็นเลาะเคี่ยน (Wenlockian) และเลิดโลเวี่ยน (Ludlovian)

salpingiform (แซลเพ็น๎จิฟอรฺม) รูปร่างเหมือนหรือคล้ายเทริมเพิท (trumpet) เช่น ไซโทลิธ เคาะเคอหลิธ (cyrtolith coccolith) มีรูปโครงสร้างส่วนกลางคล้ายเทริมเพิท

salsima (แซลซิเม่อ) ชั้นเปลือกโลกใต้ ไซแอล (sial) เหนือชั้นโมเฮอโรเวอฉิค ดิสคอนทอนูเออที่ (Mohorovicic discontinuity) เป็นชั้นที่มีองค์ประกอบคล้ายกับบะซ้อลท เปรียบเทียบ: *sifema (ไซฟีเม่อ)*

salsuginous (แซลซู๎จิเนิส) หมายถึง พืชที่เจริญเติบโตได้ในดินหรือน้ำที่มีความเค็มสูง เช่น แฮเลอไฟ้ท (halophyte)

salt (ซ้อลทฺ) [ตะกอนวิทยา] ศัพท์ทั่วไป สำหรับการเกิดของโซเดี้ยม คลอไรด (NaCl) ในธรรมชาติ คำพ้อง: *halite (เฮ๎ไล้ทฺ หรือเฮ๎ไล้ทฺ); common salt (คอ๎เมิ่น ซ้อลทฺ); rock salt (ร็อค ซ้อลทฺ)* คำคุณศัพท์ หมายถึง การมีเกลืออยู่ด้วย

salt-affected soil (ซ้อลทฺ-เออะ๎เฟ็คเถิด ซอยลฺ) ดินที่ถูกทำให้เปลี่ยนสภาพเลวลง โดยมีเกลือที่ละลายน้ำได้ในปริมาณมากจนมีผลต่อการเจริญเติบโตของพืช และไม่จำเป็นต้องมี หรือมีโซเดี้ยมที่แลกเปลี่ยนไอเอ้นได้สูง ดู: *saline soil (เซ๎ลีน ซอยลฺ); saline-sodic soil (เซลีน-โซดิค ซอยลฺ); sodic soil (โซดิค ซอยลฺ)*

salt-and-pepper (ซ้อลทฺ-แอน-เพะ๎เพ่อรฺ) หมายถึง ทรายหรือหินทรายที่มีตะกอนสีอ่อน และสีเข้มผสมกัน

salt anticline (ซ้อลทฺ แอน๎ทิไคลน) โครงสร้างไดเออพิร หรือการแทรกดันตัวขึ้นเหมือนโดมเกลือ โดยมีชั้นเกลือและชั้นหินโก่งตัวขึ้นแบบโค้งนูน

saltation (ซอลเท๎เฌิ่น) (1) [วิวัฒนาการ] วิวัฒนาการอย่างรวดเร็วของสิ่งมีชีวิต แบบก้าวกระโดด (ไม่ใช่แบบค่อยเป็นค่อยไปอย่างช้าๆ เช่นเดียวกับหลักของวิวัฒนาการทั่วๆ ไป) โดยลักษณะเช่นนี้เกิดไม่ได้ทางพันธุศาสตร์ ดู: *saltatory evolution (ซอล๎เทอทอรี่ เอ๊ะเวอลู๎เฌิ่น)* (2) [ตะกอนวิทยา] การเคลื่อนที่ของตะกอนที่มีลักษณะแบบกระโดด กระโดดข้าม กระเด็น กระดอน ในระยะสั้นๆ เป็นช่วงๆ ไปตามพื้น (ไม่ใช่การกลิ้งหรือไถลไปกับพื้น และไม่ใช่ลอยไปในน้ำหรืออากาศด้วยระยะทางไกลๆ) เช่น ตะกอนทรายที่กระโดด กระโดดข้าม หรือ ดีดตัวกลับ เมื่อปะทะกับสิ่งกีดขวางเล็ก ขณะถูกลมหรือน้ำพัดพา รากศัพท์: ภาษาละติน (Latin อ่านว่า และ๎เทิ่น) “to jump, leap - กระโดด”

saltation load (ซอลเท๎เฌิ่น โหลด) ส่วนหนึ่งของตะกอนที่เคลื่อนที่ในบริเวณท้องน้ำ และมีการดีดตัวขึ้น หรือเปลี่ยนทิศทางการเคลื่อนที่เมื่อปะทะหรือชนเข้ากับสิ่งกีดขวาง

saltation mark (ซอลเท๎เฌิ่น ม้ารฺค) ดู: *skip mark (สกิพ ม้ารฺค)*

saltatory evolution (ซอล๎เทอทอรี่ เอ๊ะเวอลู๎เฌิ่น) ความคิดเกี่ยวกับวิวัฒนาการแบบก้าวกระโดด (saltation)

salt burst (ซ้อลทฺ เบิรสทฺ) กระบวนการทำลายหิน (rock destruction) ประเภทหนึ่ง ที่เกิดจากสารละลายเกลือเข้าไปเกิดผลึกอยู่ในช่องว่างของหิน ทำให้เกิดการหดและขยายตัวไม่เท่ากันภายในเนื้อหิน เป็นผลให้ช่องว่างเกิดมากขึ้น รวมทั้งขยายตัวกว้างขึ้น หินจึงเกิดการแตกได้รวดเร็วขึ้น

salt cake (ซ้อลทฺ เค้ก) ศัพท์ใช้ในการค้าสำหรับ โซเดี้ยมเซิลเฟท (Na_2SO_4)

salt canopy (ซ้อลทฺ แค๎เนอพี่) ลักษณะหนึ่งของการปูดของเกลือหินในโครงสร้างไดเออพิร โดยมีรูปร่างคล้ายดอกเห็ด นั่นคือ เกลือหินจะแทรกตัวขึ้นเป็นลำยาวขึ้นจากชั้นเกลือ จากนั้นจะขยายกว้างออกด้านข้าง และลำยาวของเกลืออาจยังคงติดอยู่กับฐานเกลือ หรือขาดหายไป

salt corrie (ซ้อลทฺ คอ๎รี่) หลุมกลวงกึ่งกลม คล้ายปากปล่องภูเขาไฟ (crater) หรือแอ่งบริเวณปากปล่องภูเขาไฟ (caldera) เกิดจากเกลือหินที่ถูกละลายออกไป

salt crust (ซ้อลทฺ เคริสทฺ) การตกสะสมของเกลือบนผิวน้ำแข็งสืบเนื่องจากการเกิดผลึกน้ำแข็งที่ดันให้เกลือแยกออกจากทะเลน้ำแข็งในส่วนที่เกิดใหม่

salt-crystal cast (ซ้อลทฺ-คริสเติ่ล แค๎สทฺ) โพรงในผลึกเกลือที่มีตะกอนของโคลน ทราย หรือผลึกแร่อื่นเข้าไปแทรกอยู่ภายใน ดู: *hopper crystal (เฮาะ๎เพอร์ ครีสเติ่ล)*

salt-crystal growth (ซ้อลทฺ-คริสเติ่ล โกร๊ธ) การพอกพูน หรือขยายขนาดของผลึกเกลือที่ตกผลึกอยู่ในเนื้อหินหรือดินจนเป็นผลให้

การยึดเกาะระหว่างเม็ดแร่ในเนื้อหิน หรือดินลดลง และการผุกร่อนเกิดได้ง่ายและรวดเร็วขึ้น ดู: *salt weathering (ซ้อลทฺ เวะ´เธอริ่ง)*

salt desert (ซ้อลทฺ เด๊ะ´เสิรท) ทะเลทรายที่มีดินเค็ม เช่น บริเวณ ดาฌ-เท คาเวียร (dasht-e kavir) ในอิหร่าน (Iran)

salt diaper (ซ้อลทฺ ได´เออพิรฺ) มวลของเกลือหินที่ไหลได้อย่างแพลสติค แทรกตัดเข้าไปในหินที่ปิดทับอยู่ด้านบน ในความหมายทั่วไป จะรวมทั้งการแทรกแบบขนานและแบบตัดชั้นหิน; การลอยตัวขึ้นข้างบนของแม็กเม่อ (magma) หรือ เศษหินผสมกับแม็กเม่อ (migma - มิก´เม่อ); หรือการไหลแทนที่ของเกลือ จากการกระตุ้นของแรงที่เกิดจากน้ำหนักกดทับที่เพิ่มขึ้น (passive piercement) หรือการเคลื่อนของเกลือตามการเลื่อนของชั้นหินปิดทับ

salt dome (ซ้อลทฺ โดม) ศัพท์ทั่วไป หมายถึงโครงสร้างการแทรกดันเป็นรูปโดม มีเกลืออยู่ในแกนกลาง และมีชั้นหินคลุมทับ เกลืออาจวางตัวขนานชั้นหิน หรือตัดชั้นหินก็ได้ ดู: *salt anticline (ซ้อลทฺ แอน´ทิไคลนฺ)*

salt-dome breccia (ซ้อลทฺ-โดม เบร๊ะ´เชี่ย) เบร๊ะเชี่ย ที่พบอยู่กับชั้นหินเฌลที่อยู่ลำดับล่างสุดของชั้นหินรอบๆ โดมเกลือ หรือบริเวณที่ติดกับเกลือ เชื่อว่าเกิดจากการเปลี่ยนรูปได้ไม่เท่ากันระหว่างเกลือและเฌล ขณะเกิดการแทรกดันของเกลือเข้าไปในเฌล จึงเกิดเศษแตกหักของเฌล

saltern (ซ้อล´เทิรฺน) (1) เกี่ยวการผลิตเกลือเพื่อการค้า (saltworks) โดยการต้ม ตาก หรืออบแห้ง (2) แอ่งน้ำตื้นขนาดใหญ่ ที่มีการตกผลึกของเกลือ; ดู *marine saline (เมอรีน´ เซ´ลีน)*

salt expulsion (ซ้อลทฺ อิกสเพิ้ล´เฌิ่น) ดู: *salt withdrawal (ซ้อลทฺ วิธดรอล´)*

salt fingering (ซ้อลทฺ ฟิง´เกอริ่ง) เป็นความไม่เสถียรของพื้นผิวแบ่งเขตระหว่าง ชั้นน้ำเค็ม อุณหภูมิสูงที่อยู่ด้านบน กับชั้นน้ำจืดกว่า อุณหภูมิต่ำที่อยู่ด้านล่าง โดยจะมีมวลน้ำขนาดเล็ก รูปร่างคล้ายนิ้วมือ ตกจากบนลงล่าง เนื่องจากการแผ่กระจายของความร้อนเกิดเร็วกว่าการแผ่กระจายของเกลือผ่านผิวแบ่งเขต เปรียบเทียบ: *diffusive convection (ดิฟิว´สีฟ เคินเว็ค´เฌิ่น)*

salt flat (ซ้อลทฺ แฝล็ท) พื้นผิวดินที่มีเกลือ ดู: *playa (พลา´ย่า) [ธรณีสัณฐานวิทยา]; saline pan (เซ´ลีน แพน); alkali flat (แอล´เคอไล แฝล็ท); saline mudflat (เซ´ลีน เหมิดแฝล็ท´)*

salt flower (ซ้อลทฺ ฟลาว´เอ้อร) การก่อตัวของผลึกน้ำแข็งเป็นรูปคล้ายดอกไม้ (ice flower) เกิดบนผิวทะเลน้ำแข็ง เนื่องจากน้ำเกิดการเย็นตัวอย่างรวดเร็ว โดยผลึกน้ำแข็งจะก่อตัวรอบๆ ผลึกเกลือ

salt glacier (ซ้อลทฺ เกล´เฌ่อรฺ) (1) การไหลลงตามแรงโน้มถ่วงของเกลือ ในบริเวณร่องท่อ หรือแท่งเกลือหินขนาดใหญ่ (salt plug - ซ้อลทฺ เพลิก)) และซ้อลท แอนทิไคลน (salt anticline) ตามโครงสร้างเดิมที่มีอยู่ก่อน โดยทั่วไปเกิดในบริเวณทะเลทราย สามารถเปรียบเทียบกับ การไหลของลาเว่อลงในลำธาร (2) การแทรกตัวแบบแผ่น หรือไหลแนวนอนของเกลือหิน ภายหลังจากที่เกลือหินรูปโดมปูดขึ้นสู่ผิวดิน คำพ้อง: *namakier (เน´เมเคียร)*

salt hill (ซ้อลทฺ ฮิล) เนินเกลือ ที่มีหลุมยุบ และยอดแหลม (pinnacle - พิ´นิเคิ่ล) ที่บริเวณส่วนยอดของเนิน

salting (ซ้อล´ทิ่ง) (1) ศัพท์ที่ใช้ในอังกฤษ หมายถึงพื้นที่ที่อยู่สูงกว่า ซ้อลท ม้ารฌ (salt marsh) ถูกน้ำท่วมเฉพาะช่วงน้ำทะเลขึ้นสูงสุด มีดินโคลนปนอยู่เล็กน้อย และมีหญ้าขึ้นปกคลุม คำพ้อง: *high marsh (ไฮ ม้ารฺฌ)* (2) ศัพท์ที่ใช้ในบางพื้นที่ของอังกฤษ หมายถึงพื้นที่ถูกน้ำท่วมในบริเวณน้ำขึ้น-น้ำลง ซึ่งแยกออกจากซ้อลท มารฌ ที่เป็นพื้นที่น้ำขัง (salt marsh) ศัพท์นี้ มีรูปเป็นพหูพจน์เพียงรูปเดียว

salt lake (ซ้อลทฺ เล้ค) น้ำภายในแผ่นดินที่อยู่ในเขตพื้นที่แห้งแล้งหรือกึ่งแห้งแล้ง โดยไม่มีทางออกสู่ทะเล และมีความเข้มข้นของน้ำเกลือสูง (โซเดี้ยม คลอไรด เป็นหลัก) เช่น เกรท ซ้อลท เล้ค (Great Salt Lake) ใน ยูถ่อ (Utah) และ เดด ซี (Dead sea) ในตะวันออกกลาง

salt lick (ซ้อลทฺ ลิค) บริเวณที่สัตว์เล็มกินเกลือบนพื้น เช่น บริเวณที่อยู่ใกล้แหล่งน้ำเค็มผุด หรือน้ำเค็มพุ คำพ้อง: *lick (ลิค)*

salt marsh (ซ้อลทฺ ม้ารฺฌ) ที่ราบ ที่มีการระบายน้ำไม่ดี และมีการทะลักเข้ามาของน้ำเค็มเป็นช่วงๆ หรือเป็นครั้งคราว น้ำในบริเวณนี้เป็นน้ำกร่อย ถึงเค็มจัด โดยทั่วไปมีพืชทนเค็มปกคลุมอยู่หนาแน่น เปรียบเทียบ: *tidal marsh (ไท้´เดิ้ล ม้ารฺฌ); marine marsh (เมอรีน´ ม้ารฺฌ); salting (ซ้อล´ทิ่ง); open-coast marsh (โอ´เพิ่น-โคสทฺ ม้ารฺฌ); tidal delta marsh (ไท้´เดิ้ล-เดล´เท่อ ม้ารฺฌ)*

salt meadow (ซ้อลทฺ เมะ´โด) ดู: *salt marsh* ที่มีน้ำเค็มทะลักเข้ามา

salt pan (ซ้อลทฺ แพน) (1) พื้นที่ลุ่มขนาดเล็กเกิดตามธรรมชาติ ไม่มีทางน้ำไหลออก มีน้ำขัง แต่เมื่อน้ำแห้งจะมีเกลือตกสะสม; ทะเลสาบตื้นหรือน้ำกร่อยที่อยู่ในแอ่งเกลือ (salt pan) ดู: *playa*

S

(พลา´ย่า) [ธรณีสัณฐานวิทยา]; pan (แพน) [ธรณีสัณฐานวิทยา]; marsh pan (ม้ารฺณ แพน); saline pan (เซ´ลีน หรือเซ´ไลน แพน) (2) แอ่งขนาดใหญ่มีไว้เพื่อทำนาเกลือ โดยการระเหยของน้ำเกลือ

saltpeter (ซ้อลทฺพี´เท่อรฺ) (1) เพอแทะเซี่ยม ไนเถรท (potassium nitrate) ที่เกิดตามธรรมชาติ; ดู: *niter (ไน´เท่อรฺ)* เปรียบเทียบ: *Chile saltpeter (ชิ´ลี ซ้อลทฺพี´เท่อรฺ); Peru saltpeter (เพอ´รู ซ้อลทฺพี´เท่อรฺ); wall saltpeter (วอล ซ้อลทฺพี´เท่อรฺ)* (2) ศัพท์ที่ใช้ในการศึกษาถ้ำ หมายถึง การตกสะสมของแร่ไนเถรท ในบริเวณถ้ำ สะกดได้อีกแบบ: saltpetre

saltpeter earth (ซ้อลทฺพี´เท่อรฺเอิ๊รฺธ) ตะกอนที่ตกสะสมในถ้ำที่ประกอบด้วยไนเทรอแคลไซ้ท (nitrocalcite) หรือแร่ไนเถรทชนิดอื่นๆ ไม่ว่าจะอยู่ในรูปของของเหลว หรือผลึก และสามารถทำเหมืองได้

salt pillow (ซ้อลทฺ พิ´โล่) โครงสร้างการแทรกดันตัวขึ้นของเกลือรูปแบบหนึ่ง มีลักษณะกึ่งกลม และวางตัวขนานกับชั้นหินที่แทรกดันตัวเข้าไป (concordant)

salt pit (ซ้อลทฺ พิท) (1) หลุม หรือบ่อน้ำเค็ม เพื่อผลิตเกลือ โดยมีแหล่งกำเนิดของน้ำเค็มมาจากน้ำทะเล (2) น้ำเค็มที่อยู่ในหลุมหรือบ่อ สะกดได้อีกแบบ: saltpit

salt plug (ซ้อลทฺ เพ<u>ลิ</u>ก) แท่งเกลือรูปท่อที่อยู่ในโดมเกลือ มีเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 1-2 กิโลเมตร แทรกตัดเข้ามาในชั้นหิน โดยทั่วไปมักมาจากแหล่งเกลือหินที่อยู่ลึกประมาณ 5 - 10 กิโลเมตร ใต้แท่งเกลือลงไป

salt polygon (ซ้อลทฺ พอ´ลิกอน) โครงสร้างรูปหลายเหลี่ยม (3-8 เหลี่ยม) กว้างหลายเซนติเมตร ถึง 30 เมตร บนพื้นดินในบริเวณพลาย่า (playa) ในช่วงที่น้ำแห้ง เกิดจากผลของแรงจากการขยายตัวของผลึกเกลือ

salt pond (ซ้อลทฺ พอนดฺ) (1) น้ำเค็มในบริเวณที่ลุ่มชื้นแฉะหรือบึง ข้างชายทะเล (2) บ่อน้ำเกลือ ที่ใช้ตากน้ำเกลือในกระบวนการการผลิตเกลือ

salt proximity survey (ซ้อลทฺ พ<u>รฺ</u>อกซิ´เมอที่ เซอร´เว) [การสำรวจธรณีฟิสิคสฺ] การสำรวจเพื่อหาตำแหน่งของขอบโดมเกลือและการวางตัวของหินข้างโดมเกลือ อาจใช้การสำรวจแบบวีเอสพี (VSP) ในหลุมเจาะข้างโดมเกลือ การสำรวจวัดความเร่งโน้มถ่วงหรือสภาพต้านทานไฟฟ้าด้วยการหย่อนเครื่องมือวัดลงไปในหลุมเจาะ และ/หรือการสำรวจอื่นๆ

salt reduction (ซ้อลทฺ ริเดิ๊ก´เฉิ่น) การเคลื่อนออกของเกลืออย่างช้าๆ และต่อเนื่อง เป็นผลให้สามารถเห็นการลดลงของพื้นที่เกลือหินจากภาพตัดขวาง (ซึ่งก็คือเกิดการละลายหรือไหลออกไปในปริมาณสม่ำเสมอ ทางด้านนอกพื้นที่ตัดขวาง หรือไม่ได้ปรากฏในภาพตัดขวาง) การลดลงของปริมาณเกลือ ทำให้ปรากฏเป็นรูปร่างชั้นหินที่เดิมถูกตัดขาดโดยมวลเกลือกลับมาต่อกัน เนื่องจากมวลเกลือไหลออกไป และส่วนที่กลับมาเชื่อมต่อคือ เศษดิน-หินที่แตกหัก หรือไม่ละลายน้ำที่เหลืออยู่ เรียกว่า ซ้อลท เวลด (*salt weld*) หรือ ฟ้อลท เวลด (*fault weld*) เปรียบเทียบ: *salt withdrawal (ซ้อลทฺ วิธ<u>ดร</u>อล´)*

salt replaceable acidity (ซ้อลทฺ ริเพ<u>ล</u>´เซอะเบิ้ล เออะซิ´เดอที่) เออะลูเมอเนิ่ม และไฮดรอเจิ้น ที่สามารถถูกแทนที่ทำให้ดินที่มีสภาพเป็นกรด ลดความเป็นกรดได้ โดยใช้สารละลายเกลือ เช่น KCl หรือ NaCl ดู: *residual acidity (ริซิ´เจอเวิ่ล เออะซิ´เดอที่); total acidity (โท´เทิ่ล เออะซิ´เดอที่)* คำพ้อง: *exchangeable acidity (อิกสเชน´เจอเบิ้ล เออะซิ´เดอที่)*

salt sheet (ซ้อลทฺ ฌีท) ชั้นเกลือหินที่มีความหนาน้อยกว่าความกว้างหลายๆ เท่า

salt spring (ซ้อลทฺ ส<u>ปริ</u>ง´) น้ำแร่ที่มีเกลือละลายอยู่จำนวนมาก; น้ำพุ ที่เป็นน้ำเค็ม ดู: *salt lick (ซ้อลทฺ ลิค)* คำพ้อง: *saline (เซ´ลีน); brine spring (ไ<u>บร</u>นฺ ส<u>ปริ</u>ง´); saline spring (เซ´ลีน ส<u>ปริ</u>ง´)*

salt stock (ซ้อลทฺ สต็อค´) แท่งเกลือที่มีฐานเกือบวงกลมในโครงสร้างซ้อลท ไดเออพิร

salt tectonics (ซ้อลทฺ เท็คทอ´หนิคสฺ) ดู: *halokinesis (เฮโลเคอนี´เสิส)*

salt wall (ซ้อลทฺ วอล) เกลือหินรูปแผ่นยาวแทรกดันเข้าไปในชั้นหิน จากด้านล่างขึ้นสู่ด้านบน และมีลักษณะเป็นพนังคดโค้งขนานกัน

salt water (ซ้อลทฺ วอ´เท่อรฺ) คำพ้อง: *seawater (ซี´วอเท่อร)* คำตรงกันข้าม: *fresh water (เ<u>ฟร</u>็ฌ วอ´เท่อรฺ)*

salt-water encroachment (ซ้อลทฺ-วอ´เท่อรฺ แอ็นโค<u>ร้</u>ช´เมิ่นทฺ) การรุกของน้ำเค็มเข้าไปยังน้ำจืด รวมทั้งการรุกของชั้นน้ำบาดาลเค็ม เข้าไปชั้นน้ำบาดาลจืด เกิดเนื่องจากน้ำเค็ม หรือชั้นน้ำเค็มมีความหนาแน่นสูงกว่าน้ำจืด หรือชั้นน้ำจืด คำพ้อง: *salt-water intrusion (ซ้อลทฺ-วอ´เท่อรฺ อิน<u>ทรู</u>´เฉิ่น); sea-water intrusion (ซี-วอ´เท่อรฺ อินทรู´เฉิ่น); intrusion (อินทรู´เฉิ่น) [น้ำบาดาล]* ดู: *Ghyben-Herzberg ratio (ไก´เบิ่น-เฮิรฺซ´สเบิรฺก´ เร´โฉ)*

salt-water front (ซ้อลทฺ-วอ´เท่อรฺ เฟริ้นทฺ) พื้นผิวระหว่างน้ำจืดและน้ำเค็ม ในชั้นน้ำบาดาล เช่น ชั้นน้ำบาดาลในพื้นที่ใกล้ชายทะเล หรือชั้นน้ำบริเวณใกล้ปากแม่น้ำที่น้ำไหลลงสู่ทะเล หรือชั้นน้ำบาดาลในบางพื้นที่ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย

salt-water intrusion (ซ้อลทฺ-วอ´เท่อรฺ อินทรู´เฉิ่น) ดู: *salt-water encroachment (ซ้อลทฺ-วอ´เท่อรฺ อินโครู้ช´เมิ่นทฺ)*

salt-water underrun (ซ้อลทฺ-วอ´เท่อรฺ เอิน´เด้อเริน) เป็นกระแสน้ำ ที่เกิดเนื่องจากความหนาแน่นของน้ำเค็มที่อยู่ด้านล่างสูงกว่าน้ำจืดในบริเวณปากแม่น้ำในขณะน้ำขึ้นและน้ำลง

salt-water wedge (ซ้อลทฺ-วอ´เท่อรฺ เหว็จ) ดู: *salt wedge (ซ้อลทฺ เหว็จ)*

salt weathering (ซ้อลทฺ เวะ´เธอริ่ง) การแตกหรือการสลายตัวของเม็ดแร่ หรือเศษหิน เนื่องจากการละลายออกไปของเกลือหรือการเกิดผลึกเกลือ (salt-crystal growth) ดู: *exsudation (เอ็กซูเด´เฉิ่น)*

salt wedge (ซ้อลทฺ เหว็จ) น้ำเค็มรูปลิ่มที่แทรกเข้าไปในน้ำจืดในบริเวณปากแม่น้ำ หรือภายในลำน้ำ ที่อยู่ใกล้ทะเล โดยน้ำเค็มจะอยู่ล่างชั้นน้ำจืด มีปลายแหลมของรูปลิ่มชี้ไปด้านต้นน้ำ หรือเข้าไปในแผ่นดิน และความเค็มของน้ำจะเพิ่มมากขึ้นตามความลึก ทั้งนี้เนื่องจากน้ำเค็มมีความหนาแน่นมากกว่าน้ำจืด คำพ้อง: *salt-water wedge (ซ้อลทฺ-วอ´เท่อรฺ เหว็จ)*

salt weld (ซ้อลทฺ เวลด) พื้นผิวระหว่างชั้นหินสองชั้น ซึ่งเดิมมีชั้นเกลือแทรกระหว่างกลาง แต่เนื่องจากเกลือไหลหรือถูกละลายออกไปทั้งหมด หรือบางส่วน ทำให้ชั้นหินทั้งสองเลื่อนมาอยู่ชิดกันตรงรอยเชื่อมต่ออาจพบ เบร็ะเชี่ย ที่เป็นเศษหิน-ดิน หลงเหลือจากชั้นเกลือหินที่ไม่ถูกละลาย หรือเศษเกลือหินที่ยังละลายไม่หมด โดยทั่วไปรอยเชื่อมต่อมีความหนาน้อยมาก ไม่สามารถใช้การสำรวจด้วยคลื่นไซ้สมิคแบบสะท้อนตรวจวัดความหนาได้

salt well (ซ้อลทฺ เว็ล) หลุม หรือบ่อที่เจาะนำน้ำเกลือมาใช้ ดู: *brine (ไบรน)*

salt withdrawal (ซ้อลทฺ วิธดรอล´) การเคลื่อนออกของชั้นเกลืออย่างช้าๆ และต่อเนื่อง โดยไม่สามารถเห็นการลดขนาดลงของพื้นที่เกลือหินจากภาพตัดขวาง ตัวอย่างเช่น การเคลื่อนออกของเกลือทางด้านข้างของเกลือหินรูปหมอน เข้ามายังส่วนกลางของหมอนจนเปลี่ยนรูปเป็น ไดเออพิร (diapir) เปรียบเทียบ: *salt reduction (ซ้อลทฺ ริเดิ๊ก´เฉิ่น)*

saltworks (ซ้อลทฺ´เวิรฺคสฺ) การผลิตเกลือเพื่อการค้า เช่น การผลิตเกลือจากน้ำทะเล จากการเจาะหลุมเพื่อสูบน้ำเกลือ หรือจาก การทำเหมืองเกลือใต้ดิน

salty (ซ้อล´ที่) เป็นคำคุณศัพท์ เกี่ยวกับเกลือ คล้ายกับเกลือ หรือประกอบด้วยเกลือ คำพ้อง: *saline (เซ´ลีน)*

salvage (แซล´วิจ) ในโบราณคดีวิทยา หมายถึง งานการขุดค้นโบราณวัตถุออกจากพื้นที่ หรือการหาทางป้องกัน เพื่อไม่ให้เกิดความเสียแก่หายโบราณสถาน ในพื้นที่ที่จะมีการก่อสร้างหรือถูกทำลาย ในระยะอันใกล้ (เช่น เขื่อน) โดยมีเจตนาจะปกป้อง หรือเรียนรู้ข้อมูล สารสนเทศทางวัฒนธรรม ซึ่งหากไม่กระทำการใดๆ จะเกิดความสูญเสียทั้งหมด

samara (แซ´เมอเร่อ หรือเซอแม´เร่อ) ผลแห้งแบบผลเดี่ยว ที่มีผนังผลชั้นนอกยื่นออกมาเป็นปีก อาจมีปีกเดียว หรือมากกว่า เช่น ผลประดู่ ผลเมเพิ่ล ผลยางนา

samarium-neodymium age method (เซอเมเรี่ยม-นีโอดิ´เมี่ยม เอจ เมะ´เถิด) การหาอายุหิน โดยอาศัยการสลายตัวของอนุภาคแอลเฟ่อ (alpha) ในเซอเมเรี่ยม-147 ไปเป็น นีโอดิเมี่ยม-143 ($\lambda = 6.54 \times 10^{12}\ yr^{-1}$) โดยการหาอัตราส่วนระหว่าง $^{147}Sm/^{144}Nd$ และ $^{143}Nd/^{144}Nd$ จากนั้นนำไปเขียนเส้น (isochron diagram) เพื่อหาอายุหิน

samarskite (เซอ´มารสไค้ทฺ) ชื่อกลุ่มของแร่ที่มี โครงสร้างผลึกแบบออรเธอรอมหบิค หรือมอเนอคลิหนิค โดยมีสูตรเคมีที่อยู่ในรูปทั่วไป : AB_2O_6, เมื่อ A = Ca, Pb, Th, REE, Fe^{3+}, Fe^{2+}, Ti หรือ U และ B = Nb, Ta, Ti หรือ Zr (REE = Rare Earth Elements)

samarskite-(Y) (เซอ´มารสไค้ทฺ-อิ๊´เทรี่ยม) แร่สีดำ น้ำตาล หรือน้ำตาลอ่อน วาวคล้ายแก้ว หรือยางไม้ (resin) มีรูปผลึกแบบ ออรเธอรอมบิค โดยทั่วไปเป็นแร่ที่มีธาตุกัมมันตรังสีอยู่ในผลึก (metamict (เมะเทอหมิค)) และอยู่ในกลุ่มเซอมารสไค้ท : $(Y,Ce,U,Ca,Fe,Pb,Th)(Nb,Ta,Ti,Sn)_2O_6$ พบในหินแกรเหนิทเพ็กเมอไท้ท

samiresite (แซเมอเร´ไซ้ท) แร่ผลึกรูปที่มีแร่ยูเรนไพเรอโคลร (uranpyrochlore) เกิดร่วมด้วย

sammelkristallization (แซ´เมลคริส´แทลลิเซ´เฉิ่น) ลักษณะปรากฏที่เม็ดแร่ขนาดเล็กสูญเสียเสถียรภาพ จากผลของแรงตึงผิวหรือพลังงานอิสระบริเวณผิวเม็ดแร่ และอาจจะถูก หรือถูกดูดกลืนเข้ากับเม็ดแร่ขนาดใหญ่กว่า รกศัพท์: ภาษาเยอรมัน

(German – เจอรเมิ่น) “Sammelkristallisation”, “collecting, cumulative crystallization - การรวมตัวของผลึก”

sample (แซม´เพิ่ล) ส่วนย่อยที่เลือกขึ้นมาเป็นตัวแทนของมวลรวม ซึ่งถ้าเลือกอย่างเหมาะสม อาจจะถือเป็นตัวแทนของทั้งหมด

sample log (แซม´เพิ่ล ล้อก) การบรรยายลำดับชั้นหินโดยนักธรณีวิทยา จากการดูเศษหิน หรือแท่งตัวอย่างที่ได้จากหลุมเจาะ ซึ่งข้อมูลของชนิดและลักษณะของหิน และความลึก จะถูกบันทึกลงในแบบฟอร์มแสดงลำดับชั้นหินจากหลุมเจาะ (strip log) ดู: *interpretive log (อินเทอร´เพรอถีฟ ล้อก); percentage log (เพอรเซน´ถิจ ล้อก)* คำพ้อง: *lithologic log (ลิเธอลอ´จิค ล้อก); graphic log (แกร´ฟิค ล้อก)*

sample splitter (แซม´เพิ่ล สปลิ´เท่อร์) เครื่องมือสำหรับการแยกตัวอย่างจำพวกวัตถุแห้ง และร่วน (เช่น ตะกอนร่วน) เพื่อให้มีขนาดตรงตามที่ต้องการศึกษา คำพ้อง: *riffler (ริ´เฟลอร์)*

sampling (แซม´พลิ่ง) ตามนิยามของเศรษฐธรณีวิทยา หมายถึง การรวบรวมตัวอย่างจากสินแร่โดยตรง หรือจากบริเวณที่ติดกับสินแร่ เพื่อใช้สำหรับการประเมินหาปริมาณแร่แบบคร่าวๆ หรืออยู่ในระดับความเชื่อมั่นน้อย ค่าของปริมาณแร่เป็นค่าเฉลี่ยจากจำนวนตัวอย่างทั้งหมด ซึ่งความแม่นยำของค่าเฉลี่ยขึ้นอยู่กับขนาดและจำนวนของตัวอย่างที่เก็บมาได้ครอบคลุมหรือไม่

sampling error (แซม´พลิ่ง เออ´เร่อร) ความผิดพลาดที่เกิดจากการเก็บข้อมูล ที่ไม่ถูกต้องและเหมาะสม เช่น ต้องการสำรวจการเพิ่มขึ้นของอุณหภูมิน้ำในมหาสมุทรของโลก จำเป็นที่จะต้องเก็บข้อมูลจากทุกมหาสมุทร ในรอบหลายๆ สิบปี การเก็บเฉพาะช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง และในรอบไม่กี่ปี รวมทั้งไม่ครอบคลุมทุกมหาสมุทร จะไม่สามารถสรุปผลที่สอดคล้องกับธรรมชาติของมหาสมุทร ส่งผลให้ผลสรุปไม่มีความน่าเชื่อถือ

samsonite (แซม´เซอไน้ท) แร่โลหะ สีดำวาว มีรูปผลึกแบบมอเนอคลิหนิค: $Ag_4MnSb_2S_6$

sanbornite (แซน´บอร์ไน้ท) แร่วาวแบบแก้ว ไม่มีสี หรือสีขาว มีรูปผลึกแบบออรเธอรอมบิค : $BaSi_2O_5$

sand (แซนด) (1) [การเจาะ] คำที่ช่างเจาะใช้เรียกหินทรายเนื้อร่วน หรือตะกอนที่มองเห็นขนาดเม็ดอย่างชัดเจน เปรียบเทียบ: *oil sand (ออยล์ แซนด)* (2) [วิศวกรรมศาสตร์] หิน หรือเม็ดแร่ที่มีขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง 0.074 - 4.76 มิลลิเมตร (ที่เหลือคงค้างบนตะแกรงร่อนเบอร์ 200 และลอดผ่านตะแกรงร่อนเบอร์ 4 ตามมาตรฐานของอเมริกา (American อ่านว่า เออะเม´เรอเคิ่น) เปรียบเทียบ: *ทรายหยาบ (coarse sand (คอร์ส แซนด)); ทรายละเอียด (find sand (ไฟน์ แซนด)); ทรายขนาดกลาง (medium sand (มี´เดี้ยม แซนด))* (3) [ตะกอนวิทยา] เศษหิน หรือเม็ดแร่ที่มีขนาดเล็กกว่าเม็ดกรวดเล็ก แต่ใหญ่กว่าเม็ดตะกอนทรายแป้ง มีเส้นผ่าศูนย์กลางอยู่ในช่วง 0.0625 - 2 มิลลิเมตร สำหรับในอังกฤษ ใช้ในช่วงขนาด 0.1 - 1 มิลลิเมตร เปรียบเทียบ: *ทรายหยาบมาก (very coarse sand (เว´รี่ คอร์ส แซนด); ทรายหยาบ (coarse sand (คอร์ส แซนด); ทรายขนาดกลาง (medium sand (มี´เดี้ยม แซนด); ทรายละเอียด (find sand (ไฟน์ แซนด); ทรายละเอียดมาก (very find sand (เว´รี่ ไฟน์ แซนด);* (4) เศษแร่ หรือเศษหินที่จับตัวหลวมๆ มีเม็ดขนาดทราย; ตะกอนที่จับตัวหลวมๆ หรือกึ่งแน่น ประกอบไปด้วยเม็ดทรายขนาดกลาง โดยตะกอนส่วนใหญ่ประกอบด้วยขวอรทสที่ผุพังมาจากหินต้นกำเนิด แต่ถ้าศัพท์คำนี้ใช้ในความหมายของ “ตะกอนขนาดทราย” ตะกอนอาจเป็นแร่ หรือเศษหินชนิดอื่น เช่น คอเริ่ล แซนด (coral sand) ที่ประกอบด้วยตะกอนจากเศษหินปูน (5) หินทราย (6) [ปฐพีวิทยา] ดินที่มีเม็ดขนาดเส้นผ่านศูนย์กลาง 0.05 – 2 มิลลิเมตร (7) ดินที่มีทรายเป็นส่วนประกอบมากกว่า หรือเท่ากับร้อยละ 85; ดินที่มีทรายแป้ง 1.5 เท่าของดินเหนียว และดินเหนียวปริมาณน้อยกว่าหรือเท่ากับร้อยละ 15 ดู: *soil texture (ซอยล์ เท็กส´เช่อร์)*

sand apron (แซนด แอ๊ะ´เพริ่น) การตกสะสมของทรายส่วนใหญ่เป็นทรายคารเบอเหนท (ทรายหินปูน) ตามบริเวณชายฝั่งแนวปะการังด้านเลอะกูน (lagoon)

sandar (แซน´ด้าร) คำพหูพจน์ของ *sandur (แซน´เด้อร)*

sandarac (แซน´เดอแร็ค) คำพ้อง: *realgar (รีแอล´ก้าร)* สะกดได้อีกแบบ: sandarach

sand avalanche (แซนด แอ๊ะ´เวอแล้นช) การเคลื่อนที่ถล่มของมวลทรายขนาดใหญ่อย่างรวดเร็ว จากยอดของเนินทราย เกิดขึ้นเมื่อมุมเอียงของเนินทรายเพิ่มมากขึ้น หรือเมื่อเนินทรายถูกกระทำจากสาเหตุอื่น เปรียบเทียบ: *sand run (แซนด เริน)*

sandbag (แซนด´แบ๊ก) ในส่วนบนของชั้นถ่านหิน เป็นการทับถมของเศษหินจากธารน้ำแข็ง ในส่วนที่ถูกกัดเซาะ หลังการเกิดถ่านหิน

sandbank (แซนด´แบ๊งค) (1) สันทรายที่อยู่ใต้ทะเล ทะเลสาบ หรือแม่น้ำ มักโผล่ขณะน้ำลด คำพ้อง: *bank (แบ๊งค) [ชายหาด]* (2) การตกสะสมตะกอนทรายหนา โดยเฉพาะบริเวณน้ำตื้นใกล้ชายฝั่ง

sandbar (แซนดฺ'บาร) สันทรายเตี้ยๆ ที่อยู่บริเวณชายฝั่ง เกิดจากกระแสน้ำในแม่น้ำ หรือจากการกระทำของคลื่นบริเวณชายฝั่งหรือทะเลสาบ คำพ้อง: *sand reef (แซนดฺ รี๊ฟ)*

sandblast (แซนดฺ'บลั๊าสทฺ หรือแบลั๊สทฺ) (1) กระแสลมที่พัดพาเอาทรายมาปะทะกับหินโผล่ (2) กระแสลมที่อุ้มทรายมาด้วย

sandblasting (แซนดฺ'บลั๊าสติ้ง หรือแบลั๊สติ่ง) การขัดโดยใช้ผงทราย ภายใต้แรงลมความเร็วสูง ซึ่งผงที่ใช้มีความแข็งมากและขนาดเท่าเม็ดทราย (ส่วนใหญ่มักเป็นขวอรทส)

sandblow (แซนดฺ'โบลว) ผืนทราย หรือกองทรายที่ถูกลมพัดไปสะสมในบริเวณที่โล่ง

sand blow (แซนดฺ โบลว) ส่วนผสมระหว่างทรายและน้ำที่อยู่ใต้ผิวดิน ซึ่งผ่านพุ่งขึ้นมาสู่ผิวดินมาตามร่องแตกของหินในแนวดิ่งหรือแนวเกือบดิ่ง ซึ่งการปรากฏในลักษณะนี้ ในพื้นที่ใดๆ สามารถใช้เป็นหลักฐานบ่งบอกการแปรสภาพเป็นของไหลของดิน หรือทราย โดยการสั่นสะเทือน หรือโดยแรงดันจากน้ำท่วม (liquefaction) และการเกิดแผ่นดินไหวในอดีต

sand boil (แซนดฺ บอยล หรือบอย'เอิ้ล) การพุ่งขึ้นมาของทรายและน้ำ ตามคันดินของแม่น้ำ ซึ่งเป็นผลมาจากน้ำใต้ผิวดิน ณ บริเวณนั้น ได้รับแรงดันปริมาณมาก จนสามารถเอาชนะแรงจากน้ำหนักที่กดทับ โดยทั่วไปเกิดในระหว่างช่วงน้ำท่วม หรือแผ่นดินไหว คำพ้อง: *blowout (โบล'เอ๊าทฺ)*

sandbox model (แซนดฺบ๊อก มอ'เดิ้ล)ศัพท์ที่ใช้สื่อความหมายเช่นเดียวกับ สเกลด ฟิสิเคิล มอเดิ้ล (*scaled physical model*) แต่ไม่แนะนำให้ใช้

sand-calcite (แซนดฺ-แคล'ไซ้ทฺ) ผลึกแร่แคลไซ้ท ที่มีสิ่งแปลกปลอมขนาดเม็ดทราย อยู่ในผลึกจำนวนมาก; ผลึกทรายในแคลไซ้ท

sand cay (แซนดฺ คี หรือเค) คำพ้องของ *sand key (แซนดฺ คี)*

sand cone (แซนดฺ โคน) (1) [ธรณีสัณฐานวิทยา] ตะกอนทรายที่ตกสะสมแบบรูปกรวยคว่ำ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริเวณเนินตะกอนน้ำพารูปกรวยคว่ำ (2) [ธารน้ำแข็งวิทยา] กองเศษหินรูปกรวยคว่ำจากธารน้ำแข็ง ประกอบด้วยทรายเป็นส่วนใหญ่

sand crystal (แซนดฺ คริส'เติ้ล) ผลึกขนาดใหญ่ที่มีหน้าผลึกสมบูรณ์ หรือเกือบสมบูรณ์ (เช่นในแร่แบไร้ท จิ๊พเซิ่ม และที่สำคัญคือ แคลไซ้ท) มีเม็ดทรายซึ่งเป็นสิ่งแปลกปลอมอยู่ภายในผลึกเป็นจำนวนมาก (อาจมากถึงร้อยละ 60) ซึ่งผลึกจะเกิดรอบเม็ดทรายในระหว่างการเชื่อมประสาน พบเป็นผลึก หรือกลุ่มผลึก ดู: *sand-calcite (แซนดฺ แคล'ไซ้ทฺ); crystal sandstone (คริสเติ้ล แซนดฺ'สโตน)*

sand dike (แซนดฺ ได๊ค) การเกิดได๊คของหินตะกอน ที่ประกอบไปด้วยตะกอนทรายซึ่งถูกอัดฉีดเข้าไปในร่องแตกแนวตั้งหรือแนวดิ่ง ดู: *injection dike (อินเจ๊ค'เฌิ่น ได๊ค); neptunian dike (เน็พ'ทูเนี่ยน ได๊ค)*

sand dome (แซนดฺ โดม) ดู: *dome (โดม) [ชายหาด]*

sand drift (แซนดฺ ดริ๊ฟทฺ) (1) นิยามทั่วไปสำหรับ การเคลื่อนที่ของทรายโดยลม (ทรายลมหอบ) ที่เกิดในทะเลทราย หรือแนวชายฝั่ง (2) รูปแบบการสะสมตัวของทราย บริเวณที่มีกำบังลม เช่น หิน หรือพุ่มไม้ ที่มีขนาดเล็กกว่าเนินทราย ดู: *sand shadow (แซนดฺ แฌ'โด่)*

sand dune (แซนดฺ ดูน) การสะสมตัวของกองตะกอนทรายร่วนที่เกิดจากลม โดยทั่วไปพบตามแนวชายฝั่งทะเลลาดต่ำ เหนือระดับน้ำทะเลขึ้นสูงสุด และบริเวณพื้นที่ทะเลทราย ที่แห้งแล้ง ดู: *dune (ดูน) [ธรณีสัณฐานวิทยา]; sand hill (แซนดฺ ฮิล)*

sandfall (แซนดฺฟอล) ดู: *slip face (สลิพ' เฟซ)*

sand fall (แซนดฺ ฟอล) การสะสมตัวของทราย เชิงผาหรือเนินลาดชัน และอาจเกิดขึ้นเชิงหุบผาชันใต้ทะเล

sand field (แซนดฺ ฟีลด) ทรายที่ปกคลุมพื้นที่อย่างกว้างขวาง มีลักษณะคล้ายเนินทรายจำนวนมาก มีรูปแบบแตกต่างกันมักพบอยู่หลังแนวชายหาด หรือเกิดในกลางแผ่นดิน หากพบในทะเลทรายเรียกว่า เอิรกส (ergs) หรือบางส่วนเรียกว่า แซนด ซีส (sand seas)

sand flag (แซนดฺ แฟลก หรือเฟลก) หินทรายเนื้อละเอียดที่สามารถแยกเป็นแผ่นบางๆ เพื่อนำไปทำกระเบื้องปูพื้นได้ (flagstones)

sand flat (แซนดฺ แฟลท) ที่ราบที่เต็มด้วยตะกอนทราย บริเวณน้ำขึ้น-น้ำลง และแทบไม่มีต้นไม้ปรากฏ เปรียบเทียบ: *mud flat (เหมิด แฟลท)*

sand flood (แซนดฺ เฟลิด) มวลทรายขนาดใหญ่ที่เคลื่อนที่อยู่เหนือพื้นทะเลทราย เช่นในทะเลทรายเอระเบียน (Arabian)

sand flow (แซนดฺ โฟล) (1) [สมุทรธรณีวิทยา] การเคลื่อนที่ของตะกอนทรายตามร่องหุบผาชันใต้ทะเล แบบไม่ต่อเนื่องด้วยการไหล-ไถล หรือตกลงมา ดู: *sand fall (แซนดฺ ฟอล)* (2) [การเคลื่อนที่ของมวลสินแร่ที่มีไอสิริ๊ดทรายเป็นกากตาม] ตามบริเวณชายหาดที่เต็มไปด้วยตะกอนทราย จากผลของน้ำขึ้น - น้ำลง (3)

[ตะกอนภูเขาไฟ] ศัพท์คำนี้ไม่ใช้แล้ว ในกรณีของตะกอนภูเขาไฟ ดู: *ash flow (แอ๊ฌ โฟล)* (4) หินไรเออลิถิค เทิ้ฟ ที่ไม่มีการคัดขนาดตะกอน

sand gall (แซนดฺ กอล) ดู: *sand pipe (แซนดฺ ไพ้พฺ)*

sand glacier (แซนดฺ เกล´เฌ่อรฺ) (1) การสะสมตัวของตะกอนทราย ที่ถูกพัดขึ้นมาบริเวณด้านข้าง หรือช่องของเนิน หรือภูเขา และแผ่ออกเป็นตะกอนสะสมรูปพัด ที่อยู่ในบริเวณด้านตรงกันข้ามกับที่ถูกพัดพามา (2) เนินทรายยอดเรียบ หรือที่ราบสูงจากเนินทราย

sand hill (แซนดฺ ฮิล) สันทราย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เนินทรายในเขตทะเลทราย ดู: *chop hill (ช็อพ ฮิล)*

sandhills (แซนดฺ´ฮิลสฺ) พื้นที่ที่มีเนินทราย กระจายเป็นบริเวณกว้าง

sand hole (แซนดฺ โฮล) หลุมขนาดเล็ก ลึก 7-8 มิลลิเมตร และมีความกว้างน้อยกว่าความลึกเล็กน้อย อยู่บนชายหาด เกิดจากการกระทำของคลื่น หรือหยดน้ำฝน

sand horn (แซนดฺ ฮอรฺน) การทับถมของทรายเป็นแนวยาว หรือสันทรายที่ยื่นออกจากฝั่ง สู่เขตน้ำตื้น เปรียบเทียบ: *sand lobe (แซนดฺ โหลบ); recurved spit (รี´เคิรฺฟฺด สปิท´); hook (ฮุค)*

sandia (แซนเดีย´) ภูเขาที่รูปร่างวงรี หรือกลมมน คล้ายลูกแตงโม รากศัพท์: ภาษาสเปน (Spanish - สแปนิฌ) “sandía, watermelon - ลูกแตงโม”

sanding (แซน´ดิ้ง) การสะสมตัวหรือก่อตัวของตะกอนทราย เช่น กระแสน้ำพัดพาทรายมาทับถมบริเวณท่าเรือ

sanding up (แซน´ดิ้ง เอ๊พ) การทับถมของตะกอนทราย หรือทำให้อุดตันด้วยตะกอนทราย

sand key (แซนดฺ คี) เกาะทรายขนาดเล็กใกล้ชายฝั่ง คำพ้อง: *sand cay (แซนดฺ คี หรือเค)*

sand levee (แซนดฺ เล´วี่ หรือเลอ´วี่) เนินทรายลูกเล็กๆ ในทะเลทราย ลักษณะคล้ายหลังวาฬ (whaleback)

sand line (แซนดฺ ไลนฺ) [การเจาะ] สายเคเบิ้ลที่ใช้ในการเจาะเพื่อดึงอุปกรณ์ขึ้นลง เช่น ท่อตักน้ำจากหลุมเจาะ (bailer - เบเล่อร)

sand lobe (แซนดฺ โหลบ) เนินทรายรูปร่างกลมมน ที่ทับถมบริเวณชายฝั่ง และยื่นออกไปสู่เขตน้ำตื้น เปรียบเทียบ: *sand horn (แซนดฺ ฮอรฺน)*

sand pavement (แซนดฺ เพิฟ´เมิ่นทฺ) พื้นที่ที่ประกอบด้วยทรายเม็ดหยาบรูปคลื่น ที่มาจากทรายที่สะสมตัวบริเวณด้านหน้าที่เอียงต้านลมของแซนดฺ ดูน หรือพื้นที่ที่เม็ดทรายกลิ้งลงมาในขณะที่ลมหยุดพัด

sand pipe (แซนดฺ ไพ้พ) รูคล้ายท่อในหินตะกอน ที่อัดแน่นด้วยตะกอนทราย เปรียบเทียบ: *gravel pipe (แกรเวิ่ล ไพ้พฺ)* คำพ้อง: *sand gall (แซนดฺ กอล)*

sand plain (แซนดฺ เพลน) (1) [ธรณีสัณฐานวิทยา] ที่ราบปกคลุมไปด้วยทราย เช่น ในที่ราบของออสเตรเลีย ตะวันตก ซึ่งการกำเนิดยังไม่ทราบแน่นอน อาจเกิดจากการทลายตัวของเนินทราย หรือการผุพังที่เกิดภายใต้อิทธิพลของน้ำบาดาลลดระดับ (2) [ธรณีวิทยา ธารน้ำแข็ง] ที่ราบขนาดเล็ก ที่ส่วนใหญ่ประกอบไปด้วยตะกอนทราย ที่มาจากการละลายของธารน้ำแข็งมาตกทับถมกัน (3) คำที่ใช้ในภาคนิวอิงแลนด (ภาคตะวันออกเฉียงเหนือของสหรัฐอเมริกา) เพื่อเรียกสันคดเคี้ยวที่เกิดจากการทับถมของธารน้ำใต้ธารน้ำแข็ง (esker) หรือเนินที่เกิดจากการทับถมของเศษตะกอนในแอ่งน้ำในธารน้ำแข็ง (kame)

sand plateau (แซนดฺ แพละโท´) (1) ดู: *esker delta (เอ๊ส´เค่อร เดล´เท่อ)* (2) ดู: *delta kame (เคม เดล´เท่อ)*

sand plug (แซนดฺ เพลิก) มวลทรายที่สะสมอยู่ปลายด้านบนของร่องน้ำเก่า เมื่อทางน้ำเกิดการเปลี่ยนทิศทาง หรือถูกตัดให้สั้นลงจากเดิมที่คดโค้ง

sand reef (แซนดฺ รี้ฟ) ดู: *sandbar (แซนดฺ´บาร)*

sand ridge (แซนดฺ หริจ) (1) ศัพท์ทั่วไปที่ใช้เรียก สันทรายยาวที่พบนอกชายฝั่ง มีทั้งแบบจมน้ำและโผล่พ้นน้ำ ตัวอย่างรวมถึงสันทรายขนานฝั่ง (longshore bar) และสันทรายกันคลื่น ที่มีลากูนอยู่ด้านใน (barrier beach) (2) กลุ่มสันทรายยาวที่ขนานกัน เชื่อว่าเกิดจากการกัดกร่อนเนินทรายตามยาว (longitudinal dunes (ลองเจอทูดเดอเนิ่ล ดูนสฺ) ในด้านตะวันตกของซิมบาบเว่ (Zimbabwe) (3) หาดทรายที่มีลักษณะเป็นแหลมยื่นไปในทะเล (4) ดู: *sand wave (แซนดฺ เว้ฟ) เปรียบเทียบ: spit (สปิท´)*

sand ripple (แซนดฺ ริ´เพิ่ล) ริ้วคลื่น หรือริเพิ่ลที่ประกอบด้วยทราย ดู: *ripple(ริ´เพิ่ล)*

sand river (แซนดฺ ริ´เว่อรฺ) แม่น้ำที่มีการตกสะสมตัวของทรายเป็นจำนวนมาก ในช่วงกลางของทางน้ำ และภายหลังถูกลมพัดพา เปรียบเทียบ: *sand stream (แซนดฺ สตรีม´)*

sandrock (แซนดฺ´ร็อค) (1) คำที่ใช้เรียกหินทรายในภาคสนามที่มีการเกาะตัวแบบหลวม (ไม่แน่น) (2) คำที่ใช้ทางตอนใต้ของ

อังกฤษ เรียกหินทรายที่กัดกร่อนได้ง่าย (3) ดู: *sandstone (แซนดฺ´สโตน)*

sand roll (แซนดฺ โรล) ดู: *pseudonodule (ซูโดนอ´จู้ล)*

sand run (แซนดฺ เริน) (1) การเคลื่อนที่ของทรายแห้งคล้ายของไหล (2) การเคลื่อนที่ของมวลทรายแห้ง เปรียบเทียบ: *sand avalanche (แซนดฺ แอ๊ะ´เวอแล้นชฺ)*

sand sea (แซนดฺ ซี) (1) [ภูมิศาสตร์] ดูนที่มีหลากหลายชนิดอยู่รวมกันในพื้นที่ที่มีแต่ทราย ที่พัดพามาจากที่ต่างๆ ดู: *erg (เอิรฺก)* (2) [ตะกอนภูเขาไฟ] ที่ราบจากการกัดเซาะโดยน้ำฝนของพื้นที่ในปากปล่องภูเขาไฟขนาดใหญ่ (caldera) ที่มีเถ้า และตะกอนภูเขาไฟปกคลุม

sand shadow (แซนดฺ แฌ´ได้) การตกสะสมตัวของทรายบริเวณหลังเนินทราย (lee side) หรือหลังที่กำบังลม ดู: *sand drift (แซนดฺ ดริ๊ฟทฺ)*

sandshale (แซนดฺเฌล´) การตกสะสมของหินตะกอนแบบแทรกสลับชั้นบาง ระหว่างหินทรายกับหินเฌล

sand-shale ratio (แซนดฺ-เฌล เร´โฌ) อัตราส่วนระหว่างความหนาหรือร้อยละของหินทราย รวมทั้งหินเคินกลอเมอเหริท ต่อหินเฌล (หรือหินดินดาน) ในการลำดับชั้นหิน เช่น อัตราส่วน 3.2 หมายความว่ามีหินทรายหนา 3.2 เมตรต่อหินดินดานหนา 1 เมตร เปรียบเทียบ: *clastic ratio (แคล้ส´ติค เร´โฌ)*

sand sheet (แซนดฺ ฌีท) (1) ที่ราบทรายลมหอบขนาดใหญ่ไร้รูปแบบและไม่มีสันของเนินทราย คำนี้มักใช้ในการรับรู้ระยะไกล (remote sensing) (2) [ตะกอนวิทยา] รูปร่างที่มีลักษณะคล้ายเป็นแผ่น จากการสะสมตัวของทรายบริเวณขอบและไหล่ทวีป มีความหนาตั้งแต่ไม่กี่เซนติเมตร ถึงหลายสิบเมตร และกว้างไม่กี่เมตรถึงหลายสิบกิโลเมตร

sand size (แซนดฺ ไซ้ส) ใช้ในตะกอนวิทยา บ่งบอกถึงตะกอนที่มีเส้นผ่านศูนย์กลางตั้งแต่ 0.0625 ถึง 2 มิลลิเมตร

sand snow (แซนดฺ สโน´) หิมะที่ไม่มีแรงยึดเหนี่ยวระหว่างกันซึ่งตกลงมาในช่วงที่อุณหภูมิหนาวจัด โดยทั่วไปคืออุณหภูมิต่ำกว่า –25 องศาเซลเซียส ซึ่งเกล็ดหิมะจะมีแรงเสียดทานระหว่างผิวสูง จึงทำให้มีลักษณะร่วนคล้ายทราย เปรียบเทียบ: *powder snow (เพา´เด้อร สโน´)*

sand spit (แซนดฺ สปิท´) สันทรายยาว ปลายด้านหนึ่งติดฝั่ง อีกด้านหนึ่งยื่นออกไปในทะเล ขนานกับฝั่งหรือโค้งเข้าหาฝั่ง

sand splay (แซนดฺ สเปล´) ตะกอนทรายรูปพัดที่เกิดบริเวณช่อง หรือร่อง ในคันดินธรรมชาติขนานฝั่งน้ำ (natural levee) เมื่อน้ำล้นตลิ่งน้ำจะพาทรายไหลออกมาตามช่อง หรือร่องเหล่านี้และทับถมเป็นตะกอนทรายรูปพัด ประกอบไปด้วยเม็ดทรายขนาดหยาบ

sand stalagmite (แซนดฺ สเตอแลก´ไม้ทฺ) หินงอกที่ประกอบด้วยทราย เกิดขึ้นบนตะกอนทรายโดยมีแคลไซ้ทเป็นตัวเชื่อมประสาน

sandstone (แซนดฺ´สโตน) (1) ศัพท์คำนี้ เริ่มแรกหมายถึงหินต่าง ๆ ที่มีกระบวนการเกาะติดกันของเม็ดขนาดทราย (2) หินตะกอนเม็ดขนาดปานกลาง ที่ประกอบไปด้วยเศษหินที่มีลักษณะกลมหรือเหลี่ยม ขนาดเม็ดทราย อาจผสมเม็ดละเอียด (ซิ้ลทเคล) หรือตะกอนทรายล้วนๆ อาจมีวัตถุเชื่อมประสาน (เช่น สิลิเค่อ เหล็กอ็อกไซด หรือแคลเซี่ยม คารเบอเหนท) เชื่อมให้ตะกอนติดแน่น เม็ดทรายส่วนใหญ่มักเป็นแร่ขวอรทส หินทรายมีหลายสีต่างกัน และมีการตกสะสมจากน้ำ หรือจากลม อาจมีโครงสร้างของการตกสะสมปรากฏ (เช่น ชั้นหิน) การแบ่งชนิดของหินทราย สามารถจัดแบ่งตามขนาดของตะกอน แร่ประกอบหิน โครงสร้างภายใน หรือชนิดของตัวเชื่อมประสาน (3) ใช้เรียกหินตะกอนที่สามารถมองเห็นเม็ดตะกอนด้วยตาเปล่า คำพ้อง: *sand (แซนดฺ) [ตะกอนวิทยา]; sandrock (แซนดฺ´ร็อค)*

sandstone-arenite (แซนดฺ´สโตน-แอ´เรอไน้ทฺ) ใช้เรียกหินที่มีส่วนประกอบส่วนใหญ่เป็นเศษหินทราย

sandstone copper (แซนดฺ´สโตน-เคาะ´เพ่อร) ดู: *sediment-hosted copper deposit (เซะ´เดอเมิ่นทฺ-โฮส´เถิด เคาะ´เพ่อร ดิพอ´เสิท)*

sandstone cylinder (แซนดฺ´สโตน สิเลิน´เด้อร) ดู: *sandstone pipe (แซนดฺ´สโตน ไพ้พฺ)*

sandstone dike (แซนดฺ´สโตน ได๊คฺ) (1) ได้คที่ประกอบไปด้วยหินทราย หรือทรายแข็ง (2) ดู: *stone intrusion (สโตน´ อินทรู´เฌิ่น)*

sandstone lead (แซนดฺ´สโตน เหลด) ชนิดของแหล่งแร่ ที่มีแร่เกอลีเน่อ (galena) ประกระจายในหินทราย และเกิดอยู่บนหินฐานรากที่ประกอบด้วยสิลิเค่อ และเอ๊ะลูมิเนิ่ม

sandstone pipe (แซนดฺ´สโตน ไพ้พฺ) ลักษณะของหินทรายมีรูปคล้ายท่อ แทรกอยู่ในหินอื่น เกิดได้หลายรูปแบบ เช่น ทรายแทรกเข้าไปในชั้นโคลนที่อิ่มตัวด้วยน้ำ หรือทรายแทรกเข้าไปในโพรงของหินปูน หรือทรายแทรกเข้าไปในบริเวณร่องแตก

S

ทางออกของน้ำพุ หรือปากปล่องภูเขาไฟ คำพ้อง: *sandstone cylinder (แซนดฺ์สโตน สิ์เลินเด้อร)*

sandstone sill (แซนดฺ์สโตน ซิล) มวลหินทรายเป็นแผ่นยาว วางตัวขนานกับชั้นหิน อันเนื่องจากทรายแทรกเข้าไปอยู่ระหว่างชั้นหิน คล้ายกับการแทรกระหว่างชั้นของแม็กเม่อ

sandstone uranium (แซนดฺ์สโตน ยูร์เนี่ยม) ชนิดของแหล่งแร่แบบหนึ่ง ที่มีผลึกขนาดเล็กของยูเร์เนียมออกไซดฺ และกลุ่มแร่สิเลอเขท เกิดร่วมกับหินทรายบท เปรียบเทียบ: *roll-front orebody (โรล เฟริ้นทฺ ออร์บอดี้)*

sand streak (แซนดฺ สตรี๊ค์) สันทราย แนวยาว มีความสูงไม่มากนัก มีทิศทางขนานกับการไหลของน้ำ หรือลม เมื่อมองจากภาพตัดขวาง มีลักษณะสมมาตร

sand stream (แซนดฺ สตรีม์) สันดอนทรายขนาดเล็กที่กระจายตัวออกบริเวณปากร่องน้ำ หรือการสะสมตัวของทรายตามลำธารขนาดเล็กที่เกิดจากฝนตกหนัก เปรียบเทียบ: *sand river (แซนดฺ ริ์เว่อรฺ)*

sand stretch (แซนดฺ สเต็รช์) การเกิดรอยขีดบนผิวของหินจากทรายที่ถูกลมพัดมา

sand strip (แซนดฺ สเตรี๊พ์) สันทราย แคบๆ ที่มีการขยายเป็นแนวยาวตามทิศทางลม ออกจากแต่ละยอดของเนินทราย (sand dune)

sand tank (แซนดฺ แท้งคฺ) แอ่งหินที่เต็มไปด้วยทราย

sand trap (แซนดฺ แทร็พ) เครื่องมือที่ใช้ในการกัก หรือแยกตะกอนทราย ออกจากน้ำไหล

sand tube (แซนดฺ ทู้บ หรือทิ้ว) ลักษณะของทรายที่ถูกหลอมละลายและจับตัวกันเป็นรูปแท่ง ผลจากการโดนฟ้าผ่า (fulgurite - ฟูล์เกอไร้ทฺ)

sand tuff (แซนดฺ เทิ้ฟ) (1) หินทรายเนื้อเทิ้ฟ (tuffaceous sandstone) (2) หินเทิ้ฟที่มีขนาดของส่วนประกอบเป็นทราย ศัพท์คำนี้ไม่ใช้แล้ว

sand twig (แซนดฺ ทวิก์) ทรายที่มีลักษณะคล้ายกิ่งก้านของต้นไม้ พบบนเนินทราย

sandur (แซน์เด้อร) แปลว่า ทราย ในภาษาไอซเลิ่นด แต่นำมาใช้กับที่ราบที่เกิดจากการสะสมตะกอนปลายเกลเฌ่อร ที่ละลาย (outwash) คำพหูพจน์ของ sandar สะกดได้อีกแบบคือ: sandr

sand volcano (แซนดฺ วอลเคโน่) การสะสมตัวของทรายรูปร่างคล้ายกับภูเขาไฟขนาดเล็ก (เส้นผ่าศูนย์กลางยาวสุด 15 เมตร) ที่เกิดจากการพ่นออกมาบนพื้นดินของทรายใต้ดินที่กลายเป็นของไหล (liquefied sand)

sandwash (แซนดฺ์ว้อฌ) ตะกอนทรายหรือกรวดในท้องน้ำ ไม่มีพืชพรรณ และไม่มีน้ำ หรือมีน้ำเฉพาะช่วงฝนตกหนักและฉับพลันเท่านั้น

sand wedge (แซนดฺ เว็ดจ) รูปร่างของทรายที่มีลักษณะคล้ายลิ่มแนวตั้ง ที่ปลายคว่ำลง ในพื้นที่มีร่องแตก หรือหลุมปากกว้าง ซึ่งเศษหินเข้าไปสะสมในร่องแตก พบในเขตหนาวจัด ที่พื้นดินกลายเป็นน้ำแข็งในฤดูหนาว

sand-wedge polygon (แซนดฺ-เว็ดจ พอ์ลีกอน) รูปหลายเหลี่ยมไม่มีการจัดขนาด ที่เกิดจากตะกอนทรายและกรวดเข้าไปแทรก ระหว่างร่องแตกที่ตัดกัน ซึ่งร่องแตกแบบหลายเหลี่ยมเกิดจากผลของการยืดตัว หรือหดตัวไม่เท่ากันของดิน-หิน เนื่องจากอุณหภูมิที่เปลี่ยนแปลง ทำให้เกิดการแตกออกเป็นรูปหลายเหลี่ยม โดยมีพื้นที่ผิวตั้งแต่ไม่กี่เมตร ถึงสิบ หรือหลายสิบเมตร เปรียบเทียบ: *tessellation (เทเซอเล์เฌิ่น)*

sandy breccia (แซนดี้ เบร็ะเชี่ย) ใช้เรียกเบร็ะเชี่ย ที่ประกอบด้วยเศษหินอย่างน้อยร้อยละ 80 และทรายร้อยละ 10

sandy chert (แซนดี้ เชิ้รฺท) หินเชิ้รฺทที่มีก้อนกลมๆ คล้ายไข่ปลา เกิดจากสิลิเค่อ เข้าไปเป็นตัวเชื่อมประสานหรือแทนที่ในช่องว่างของชั้นดินปนทราย

sandy clay (แซน์ดี้ เคล) (1) ตะกอนร่วนที่ประกอบด้วยทรายร้อยละ 10 - 50 และมีอัตราส่วนทรายแป้งต่อดินเหนียวน้อยกว่า 1:2 (2) ตะกอนร่วนที่ประกอบด้วยร้อยละ 40 - 75 ของดินเหนียว 12.5 - 50 ของทราย และ 0 - 20 ของทรายแป้ง (3) ประเภทหนึ่งของการจำแนกดิน โดยพิจารณาจากเนื้อดินที่ประกอบด้วยดินเหนียวมากกว่าหรือเท่ากับร้อยละ 35 และทรายมากกว่าหรือเท่ากับ ร้อยละ 45

sandy clay loam (แซน์ดี้ เคล โลม) ประเภทหนึ่งของการจำแนกดิน โดยพิจารณาจากเนื้อดินที่ประกอบด้วยดินเหนียวร้อยละ 20 - 35 ทรายน้อยกว่าร้อยละ 45 และทรายแป้งน้อยกว่าร้อยละ 28

sandy conglomerate (แซน์ดี้ เคินกลอ์เมอเหริท) หินกรวดปนทราย (1) หินเคินกลอเมอเหริทที่ประกอบด้วยทรายร้อยละ 30 - 80 และมีอัตราส่วนระหว่างทรายและโคลน (ทรายแป้ง+ดินเหนียว) มากกว่า 9:1 (2) หินเคินกลอเมอเหริทที่มีทรายเป็นส่วนประกอบมากกว่าร้อยละ 20

sandy desert (แซน´ดี้ เด๊ะ´เสิรฺท) พื้นที่ในเขตแห้งแล้ง มีแต่ทราย มักประกอบด้วยเนินทราย กระจายอยู่ทั่วไป

sandy gravel (แซ´นดี้ แกร´เวิ้ล) (1) ตะกอนร่วนที่ประกอบด้วยแกร´เวิ้ลร้อยละ 30-80 และมีอัตราส่วนระหว่างทรายต่อโคลน (ทรายแป้ง+ดินเหนียว) มากกว่า 9:1 (2) ตะกอนร่วนประกอบด้วยตะกอนขนาดแกร´เวิ้ลมากกว่าตะกอนขนาดทราย ร้อยละ 10 และมีปริมาณตะกอน ที่มีขนาดเล็กกว่า น้อยกว่าร้อยละ 10 (3) ตะกอนร่วนที่ประกอบด้วยทราย ร้อยละ 50 - 75 และเพะเบิ้ล (pebble) ร้อยละ 25 - 50 เปรียบเทียบ: *pebbly sand เพะบลี้ แซนดฺ)*

sandy loam (แซน´ดี้ โลม) ประเภทหนึ่งของการจำแนกดิน โดยพิจารณาเนื้อดินที่ประกอบด้วย ดินเหนียวร้อยละ 7 - 20 ทรายมากกว่าร้อยละ 52 และ ทรายแป้งรวมกับปริมาณ 2 เท่าของดินเหนียว มีมากกว่าหรือเท่ากับร้อยละ 30; ดินเหนียวน้อยกว่าร้อยละ 7 ทรายแป้งน้อยกว่าร้อยละ 30 หรือทรายมากกว่าร้อยละ 43

sandy mud (แซน´ดี้ เหมิด) ตะกอนร่วนที่ประกอบด้วยทรายร้อยละ 10 - 50 และมีอัตราส่วนระหว่างทรายแป้งต่อดินเหนียวระหว่าง 1:2 และ 2:1

sandy ore (แซน´ดี้ ออร) ศัพท์ที่ใช้กับแร่เหล็กที่พบแตกออกเป็นเศษหินชิ้นเล็กชิ้นน้อย (rubble ore) ตามแนวร่องหุบเขา ในประเทศบราซิล (Brazil - เบรอซิล´)

sandy silt (แซน´ดี้ ซิ้ลท) (1) ตะกอนร่วนที่ประกอบด้วยทรายร้อยละ 10 - 50 และมีอัตราส่วนระหว่างทรายแป้งต่อดินเหนียวมากกว่า 2:1 (2) ตะกอนร่วนที่ประกอบด้วยทรายแป้งร้อยละ 40-75 ทรายร้อยละ 12.5 - 50 และดินเหนียวร้อยละ 0 - 20 (3) ตะกอนร่วนที่ประกอบด้วยตะกอนขนาดทรายแป้ง มากกว่าตะกอนขนาดทราย โดยทรายแป้งมีมากกว่าร้อยละ 45 และตะกอนที่มีขนาดเล็กกว่า มีน้อยกว่าร้อยละ 10

sandy siltstone (แซน´ดี้ ซิ้ลทฺ´สโตน) (1) หินทรายแป้งปนทราย หรือ แซนดี้ ซิ้ลท (sandy silt) ที่แข็งตัว (2) หินทรายแป้งที่มีทรายเป็นส่วนประกอบ มากกว่าร้อยละ 20

Sangamon (แซน´เกอเมิ่น) ช่วงระหว่างอายุน้ำช่วงที่สามในสมัยไพลสเตอซีน ในอเมริกาเหนือ หลังช่วงอายุอิเลอนอยเอิ้น (Illinoian) ก่อนช่วงอายุย่อยวิสคอนเซอแนน (Wisconsinan)

sanidaster (แซ´นิดาสเต้อร) ฟองน้ำที่มีหนามแหลมคล้ายแท่งเข็ม

sanidine (แซ´เนอดีน) แร่แอลเคอไล เฟลสปารที่เกิดที่อุณหภูมิสูง : $(K,Na)(Al,Si)_4O_8$ มีรูปผลึกแบบมอเนอคลิหนิค เนื้อใสคล้ายแก้ว มักมีรูปผลึกเป็นแท่งเหลี่ยม พบในหินภูเขาไฟสีอ่อน เช่น หินแทระไค้ท เสถียรที่อุณหภูมิประมาณมากกว่า 500 องศาเซิลเซียส คำพ้อง: *glassy feldspar (แกล๊ส´ซี่ เฟล´สปาร) ; ice spar (ไอ๊ซฺ สปาร´); rhyocolite (ไรแอ๊ะ´เคอไล้ทฺ)*

sanidinite facies (เซอ´นิเดอไน้ทฺ เฟ´ฌีส) เฟฌีสในหินแปรประกอบด้วยแร่ ทริเดอไม้ท (tridymite), เมอไล้ท (mullite), มอนเทอเซไล้ท (monticellite), ลารไน้ท (larnite) และแซเนอดีน (sanidine) เป็นเฟฌีสที่แสดงกระบวนการแปรสภาพที่อุณหภูมิสูงสุด และความดันต่ำสุด

sanitary landfill (แซ´เนอเท´รี่ แลนดฺ´ฟิล) สถานที่ฝังกลบขยะที่เป็นของแข็งจากชุมชน โดยวิธีทางวิศวสุขาภิบาล

sanmartinite (แซนมารเทอ´ไน้ทฺ) แร่สีน้ำตาลดำ หรือดำออกน้ำตาล มีรูปผลึกแบบมอเนอคลิหนิค อยู่ในกลุ่มแร่วุลเฟรอไม้ท : $(Zn,Fe)WO_4$

sannaite (แซ´เนอไอ๊ทฺ) (1) การจำแนกหินอัคนีของ IUGS หินแลมเพรอไฟร (lamprophyre) ประกอบด้วยแร่ แอลเคอไลเฟลสปาร ที่มีมากกว่าแร่เพลเจอะเคลส แต่มีน้อยกว่าเฟลสปาร แร่ดอกหรือแร่เม็ดใหญ่เป็นแร่สีเข้มพวกออเลอวีน ไคลโนไพร็อกซีน แอมเฟอโบล และไบเออไท้ท (2) หินโฟเนอไล้ท ที่มีแร่แอมเฟอโบล (amphibole) ไคลโนไพร็อกซีน (clinopyroxene) ไบเออไท้ท (biotite) เป็นแร่ดอกหรือแร่เม็ดใหญ่ มีแร่ แอลเคอไล เฟลสปาร (alkali feldspar) เอเกอรีน (aegirine) คลอไร้ท (chlorite) และแคลไซ้ท (calcite) เป็นเนื้อพื้น

sansicl (แซน´ซิคล) ตะกอนร่วนที่ประกอบด้วยการผสมกันของทราย ทรายแป้ง และดินเหนียว โดยไม่มีส่วนผสมไหนมีปริมาณมากกว่าร้อยละ 50

Sanson-Flamsteed projection (แซน´เซิ่น-เฟลม´สตีด เพรอะเจ็ค´เฌิ่น) รูปแบบการสร้างแผนที่ ให้ได้สัดส่วนตามที่ปรากฏจริงอีกรูปแบบหนึ่ง ใช้ครั้งแรกในศตวรรษที่ 16 และมีชื่อเรียกตาม นิโคลัส แซนเซิ่น (Nicolas Sanson) นักภูมิศาสตร์ชาวฝรั่งเศส และ จอน เฟลมสตีด (John Flamsteed) นักดาราศาสตร์ชาวอังกฤษ คำพ้อง: *sinusoidal projection (ไซนเยอซอย´เดิ้ล เพรอะเจ็ค´เฌิ่น)*

Santa Ana wind (แซน´เท่อ แอะ´เน่อะ วิ้นด) ลมร้อนที่พัดจากทะเลทรายในยูถ่อ (Utah) และ เนวาดา (Nevada) ข้ามไปยังซีเอเร่อ เนอแวเด้อ (Sierra Nevada) และหยุดลงใกล้ชายฝั่งแคเลอฟอรเนีย (California)

Santernian (แซนเทอร์เนี่ยน) ช่วงอายุย่อยใช้ในอิตาลี (Italy - อิ์เทอลี) หมายถึงช่วงอายุย่อยตอนต้นของช่วงอายุเคอลาเบรี้ยน (Calabrian) ในไพลสเตอซีนช่วงต้น (lower Pleistocene) ใต้หินช่วงอายุย่อยเอมิเลี่ยน (Emilian substage)

Santonian (แซนโท์เนี่ยน) หินช่วงอายุตามมาตราอายุลำดับชั้นหินมาตรฐานโลก: ในยุคคริเทเฉิสตอนปลาย (upper Cretaceous) บน คอนีเอเฉิ่น (Coniacian) ใต้ แคมแพเนี่ยน (Campanian)

sanukite (แซเนอ์ไค้ทฺ) หินแอนดิไซ้ท มีแร่ดอก หรือแร่ขนาดใหญ่ของแร่บรอนไซ้ท (bronzite) อยู่ในเนื้อพื้น มีส่วนประกอบของ MgO, Ni และ Cr ในปริมาณสูง เปรียบเทียบ: *adakite (แอ๊ะ์เดอไค้ทฺ); boninite (โบ์นิไน้ทฺ)*

sanukitoid (แซเนอ์คิทอยด์) หินแอนดิไซ้ท และบะซ้อลท ที่มีแร่ดอกหรือแร่เม็ดใหญ่เป็นแร่สีดำ มีแร่ออเลอวีน ออไจ๊ท ฮอรนเบลนด และบรอนไซ้ท และมีปริมาณ Mg, Ni และ Cr ในปริมาณสูง

sanukitophone (แซเนอคิเทอโฟน) เครื่องดนตรีชนิดหนึ่ง เรียงคล้ายระนาด ประกอบด้วย หินแซเนอไค้ท (sanukite) ซึ่งเมื่อทุบด้วยค้อน จะมีเสียงดังกังวาน

sapanthracite (แซ็พแอน์เธรอไซ้ทฺ) ถ่านหินคุณภาพเดียวกับแอนเธรอไซ้ท เป็นขั้นสูงสุดในกระบวนการเกิดของ แซะเพรอเพหลิค ซิรีส (sapropelic series) หรือเคเรอเจิ้น ไท้พ เวิน (kerogen Type I)

sapantracon (แซ็พแอน์เทรอคอน) ถ่านหินยุคคาเบอนิเฟอเริสอยู่ในขั้นตอนที่ 5 ในกระบวนการเกิดของชุดแซะเพรอเพหลิค (sapropelic series) หรือเคเรอเจิ้น ไท้พ เวิน (kerogen Type I) เปรียบเทียบ: *humantracon (เฮิมแอน์เทรอคอน)*

saponite (แซะ์เพอไน้ทฺ) แร่ในกลุ่ม ม้อนทเมอริเลอไน้ท สูตรเคมีมาตรฐาน : $R_{0.33}(Mg_{2.67}Fe_{0.33})Si_{3.34}Al_{0.66})O_{10}(OH_2)\cdot 4H_2O$ เมื่อ R คือ Na, K เปรียบเทียบ: *smectite (สเม็ค์ไท้ทฺ)*

sappare (แซะ์แพร) (1) ดู: *sapphire (แซะ์ไฟร)* (2) ดู: *kyanite (ไค์เออไน้ทฺ)*

sapperite (แซ์เพอไร้ทฺ) เซ็ลเยอโลส (cellulose) สีขาวบริสุทธิ์ พบในถ่านหินสีน้ำตาล และเฟาะเซิ่ลไม้ : $(C_6H_{10}O_5)_n$

sapphire (แซะ์ไฟร) (1) แร่เคอเริ่นเดิ้ม (corundum) ยกเว้นรูบี้ ที่มีคุณสมบัติเป็นอัญมณี โดยเฉพาะสีน้ำเงินจะมีคุณค่ามากที่สุด ประกอบด้วยอ็อกไซดของโคบ๊อลท โครเมี่ยม และ ไทแทเนี่ยม โดยเฉพาะแซะไฟรสีน้ำเงิน ที่พบในแคชเมียร (อินเดีย) พม่า ไทย และศรีลังกา แซะไฟรสีอื่นๆ เช่น ชมพู ม่วง เหลือง เขียว และส้ม เรียกรวมกันว่า แฟนซี แซะไฟร (*fancy sapphire*) คำพ้อง: *sappare (แซะ์แพร)* (2) แร่รัตนชาติ หรืออัญมณีที่มาจากแร่เคอเรินเดิ้ม เช่น ไพลิน (blue sapphire) บุษราคัม (yellow sapphire) ทับทิม (ruby) เขียวส่อง (green sapphire)

sapphire quartz (แซะ์ไฟร ขวอรทฺส) (1) แร่ขวอรทสสีน้ำเงิน-ม่วงทึบ ซึ่งสีได้มาจากเส้นใยของโครซิเดอไล้ท (crocidolite) เปรียบเทียบ: *hawk's-eye (ฮ็อคส-อาย)* คำพ้อง: *azure quartz (แอเฌ่อรฺ ขวอรทฺส); blue quartz (บลู ขวอรทฺส); siderite (ซิ์เดอไล้ทฺ) [แร่วิทยา]* (2) คำที่ใช้ในภาคตะวันตกของสหรัฐอเมริกา ใช้เรียกแคลเซะเดอนี่ (chalcedony) ที่มีสีคล้ายกับแซะไฟรสีน้ำเงินอ่อน

sapphirine (แซะ์เฟอรีน) (1) แร่เนื้อแน่นสีเขียวหรือสีน้ำเงินอ่อน มีรูปผลึกแบบมอเนอคลิหนิค และไทรคลิหนิค: $Mg_7Al_{18}Si_3O_{40}$ เป็นแร่หลักในหินแปรเกรดสูงที่มีส่วนผสมของสิลิเค่อ (2) ชื่อที่ประยุกต์ใช้เรียก แร่สีน้ำเงิน เช่น บลู แคลเซะเดอนี่ (blue chalcedony)

sapping (แซะ์พิ่ง) (1) [ธรณีสัณฐานวิทยา] กระบวนการทางธรรมชาติที่หน้าผาพังทลายลงมา เนื่องจากการชะของชั้นที่อ่อนกว่าที่อยู่ส่วนล่างจากอิทธิพลของน้ำบาดาล เปรียบเทียบ: *landslide sapping (แลนดฺ์สไล้ดฺ แซะ์พิ่ง)* คำพ้อง: *cliff erosion (คลิฟ อิโร์เฌิ่น); undermining (เอินเดอรไม์นิ่ง)* (2) ดู: *spring sapping (สปริง์ แซะ์พิ่ง)* (3) [ธรณีวิทยาธารน้ำ] ดู: *basal sapping (เบ์เซิ่ล แซะ์พิ่ง)* (4) บางทีใช้เป็นคำพ้อง: *plucking (เพลอะคิ่ง) [ธรณีวิทยาธารน้ำ]*

sapric material (แซะ์ผริค เมอทิ์เรี่ยล) ดินที่มีอินทรีย์วัตถุประกอบไปด้วยเส้นใยของพืชที่ยังไม่สลายตัว มีความหนาแน่นต่ำและอุ้มน้ำได้สูง

saprobe (แซพ์โหรบ) ดู: *saprophyte (แซะ์เพรอไฟ้ทฺ)*

saprobic (แซะโพร์บิค) ดู: *saprophytic (แซะเพรอฟิ์ถิค)*

saprock (แซพ์ร็อค) ศัพท์ไม่เป็นทางการสำหรับ หินต้นกำเนิด (protolith - โพรเทอหลิธ) ในการสะสมตัวของและเทอไร้ท (laterite) ประเภทไฮเดริส ซิลิเอเฟท นิเคิ่ล (hydrous silicate nickel)

saprocol (แซะเพรอ์คอล) สินอินทรีย์ที่แข็งตัวแล้ว; เป็นช่วงที่สองของลำดับการเกิดถ่านหินจากเนื้อเยื่อพืชจำพวกสาหร่าย สปอร และพอเลิ่น หรือแซะเพรอเพไล้ท ซิรีส (sapropelite series) สะกดได้อีกแบบคือ: saprokol (แซะเพรอ์คอล) เปรียบเทียบ: *humocoll (ฮิว์เมอโคล)*

saprodil (แซะ´เพรอดิล) ถ่านหินจากเลนอินทรีย์ ในช่วงลำดับที่สามของการเกิดถ่านหินจากเลนอินทรีย์ จำพวกสาหร่าย สปอร และพอ´เลิ่น หรือแซะเพรอเพไล้ท ซีรีซ (sapropelite series) เปรียบเทียบ: *humodil (ฮิว´เมอดิล)*

saprodite (แซะ´เพรอได๊ท) ถ่านหินสีน้ำตาลจากเลนอินทรีย์; เป็นช่วงที่สี่ของลำดับการเกิดถ่านหินจากเลนอินทรีย์ จำพวกสาหร่าย สปอร และพอเลิ่น หรือแซะเพรอเพไล้ท ซีรีซ (sapropelite series) เปรียบเทียบ: *humodite (ฮิว´เมอได๊ท)*

saprogen (แซะ´เพรอเจิ้น) สิ่งมีชีวิตที่อาศัยอยู่กับซากอินทรีย์วัตถุ ทำให้ซากเหล่านั้นเกิดการย่อยสลาย คำคุณศัพท์: *saprogenic (แซะเพรอเจ´หนิค)*

saprogenic (แซะเพรอเจ´หนิค) หมายถึง สิ่งมีชีวิตที่ทำให้เกิดการย่อยสลายหรือกระบวนการย่อยสลาย เปรียบเทียบ: *saprophytic (แซะเพรอฟิ´ถิค)* คำนาม: *saprogen (แซะ´เพรอเจิ้น)*

saprohumolith series (แซะเพรอฮิว´เมอหลิธ ซิรี่ส) อินทรีย์วัตถุในเลนอินทรีย์ ที่อยู่ช่วงระหว่างเลนอินทรีย์จำพวกสาหร่าย สปอร และพอเลิ่น หรือแซะเพรอเพไล้ท ซิรี่ส (sapropelite series) และเลนอินทรีย์จำพวกซากเนื้อเยื่อของต้นไม้ หรือฮิวเมอหลิธ ซิรี่ส (humolith series) แต่มักจะมีเลนอินทรีย์จำพวกสาหร่าย สปอร และพอเลิ่น ในปริมาณที่มากกว่า เปรียบเทียบ: *humosapropelic series (ฮิว´เมอแซะเพรอเพ´หลิค ซิรี่ส)*

saprokol (แซะ´เพรอคอล) ดู: *saprocol (แซะเพรอ´คอล)*

saprolite (แซะ´เพรอไล้ท) หินผุ ที่มีดินเหนียวเป็นส่วนประกอบหลัก เกิดจากการผุพังทางเคมีแบบอยู่กับที่ของหินอัคนี หินตะกอน และหินแปร ส่วนใหญ่จะวางตัวตามโครงสร้างเดิมของหินต้นกำเนิด เช่น เป็นชั้น และอาจมีความหนาถึง 100 เมตร โดยเฉพาะในพื้นที่ที่มีสภาพอากาศร้อนชื้น หรือกึ่งร้อนชื้น ส่วนใหญ่หินผุมักจะมีสีแดงหรือน้ำตาล แต่บางครั้งอาจมีสีขาวหรือเทา สะกดได้อีกแบบคือ: *sathrolith (แซะ´เธรอหลิธ)* เปรียบเทียบ: *geest (เกสท หรือกีสท); laterite (และ´เทอไล้ท)*

sapromyxite (แซะเพรอมีกไซ้ท) ดู: *boghead coal (บอกเฮด โคล)*

sapront (แซะ´พร้อนท) ดู: *saprophyte (แซะ´เพรอไฟ้ท)*

sapropel (แซะ´เพรอเพล) เลนที่ยังไม่จับตัวเป็นก้อนแข็งแน่น มีลักษณะเหมือนวุ้น ประกอบด้วยซากพืช โดยเฉพาะสาหร่าย เกิดการเน่าเปื่อยผุพังในสภาวะที่ไม่มีอ็อกซิเจิ้น ในบริเวณทะเลสาบ หรือทะเลตื้น แซะโพรเพลอาจเป็นวัตถุต้นกำเนิดของน้ำมันและแก๊ส เปรียบเทียบ: *dy (ดาย); humopel (ฮิว´เมอเพล)*

sapropel-clay (แซะ´เพรอเพล-เคล) การสะสมตัวของตะกอนที่มีดินเหนียวมากกว่าเลนอินทรีย์

sapropelic (แซะเพรอเพ´หลิค) เกี่ยวข้องกับ หรือมาจากเลนอินทรีย์จำพวกแซะโพรเพล; แสดงถึงการมีเซิลเฟท (sulfate) สูง หรือการขาดอ็อกซิเจิ้น

sapropelic coal (แซะ´เพรอเพ´หลิค โคล) ถ่านหินที่เกิดจากซากสิ่งมีชีวิต (เลนอินทรีย์จำพวกสาหร่าย สปอร พอเลิ่น และซากพืชขนาดละเอียดอื่นๆ) ในสภาพน้ำนิ่ง และเกิดการย่อยสลายในสภาวะขาดอ็อกซิเจิ้น แซะโพรเพหลิค โคล แบ่งย่อยเป็น แคเนิ่ล โคล (cannal coal); บอกเฮด โคล (boghead coal) และ ทอรแบไน้ท (torbanite) ดู: *humic coal (ฮิวหมิค โคล); nonbanded coal (น็อนแบน´เดิด โคล)* เปรียบเทียบ: *sapropelite series (แซะ´เพรอเพ´ไล้ท ซิรี่ส)* คำพ้อง: *sapropelite (แซะเพรอเพไล้ท)*

sapropelite (แซะเพรอเพ´ไล้ท) ดู: *sapropelic coal (แซะ´เพรอเพ´หลิค โคล)*

sapropelite series (แซะ´เพรอเพไล้ท ซิรี่ส) ลำดับของการแปรสภาพของเลนอินทรีย์จำพวกสาหร่าย สปอร และพอเลิ่น มี 6 อันดับ ได้แก่: *sapropel (แซะ´เพรอเพล); saprocol (แซะเพรอ´คอล); saprodil (แซะ´เพรอดิล); saprodite (แซะ´เพรอได๊ท); sapanthracite (แซ็พแอน´เธรอไซ้ท)* เปรียบเทียบ: *humolith series (ฮิว´เมอหลิธ ซิรี่ส); humosapropelic series (ฮิว´เมอแซะเพรอหลิธ ซิรี่ส); saprohumolith series (แซะเพรอฮิว´เมอหลิธ ซิรี่ส)*

sapropel-peat (แซะ´เพรอเพล-พี้ท) ดู: *peat-sapropel (พี้ท-แซะ´เพรอเพล)*

saprophilous (แซะ´เพรอฟิเลิส) ดู: *saprophytic (แซะเพรอฟิ´ถิค)*

saprophyte (แซะ´เพรอไฟ้ท) พืชที่อาศัยอยู่กับอินทรีย์สารที่ผุพัง หรือกำลังถูกย่อยสลาย คำพ้อง: *saprobe (แซพ´โหรบ); sapront (แซะพร้อนท)* คำคุณศัพท์: *saprophytic (แซะเพรอฟิ´ถิค)*

saprophytic (แซะเพรอฟิ´ถิค) หมายถึง พืชที่ได้รับสารอาหารจาก อินทรีย์วัตถุที่ถูกย่อยสลาย หรือกำลังถูกย่อยสลาย เช่น แซะเพรอไฟ้ท (*saprophyte*) คำพ้อง: *saprophilous (แซะเพรอฟิเลิส); saprobic (แซะเพรอ´บิค); saprozoic (แซะเพรอไซอิค)* เปรียบเทียบ: *saprogenic (แซะเพรอเจ´หนิค)*

saprovitrinite (แซะ´เพรอวิ´เทรอไน้ท) วิเทรอไน้ท (vitrinite) ใน แซะเพรอเพหลิค โคล (sapropelic coal) เปรียบเทียบ: *humovitrinite (ฮูเมอวิ´เทรอไน้ท)*

S

saprozoic (แซะเพรอโซ'อิค) ดู: *saprophytic (แซะเพรอฟิ'ถิค)*

SAR (เอ๊สเออาร) คำย่อ ดู: *synthetic-aperture radar (ซินเธะ'ถิค-แอ๊ะ'เพอเช่อร เร'ดาร)*

Saraburi Group (สระบุรี กรุ๊ป) กลุ่มหินสระบุรี ยุคเพอรเมี่ยน เทียบเคียงกับกลุ่มหินงาว และกลุ่มหินราชบุรี กระจายตัวในพื้นที่แนวเทือกเขาเลย - เพชรบูรณ์ และทางตะวันตกเฉียงเหนือของขอบที่ราบสูงภาคตะวันออกเฉียงเหนือ บริเวณที่ราบเจ้าพระยาตอนล่าง ตั้งแต่อุทัยธานี นครสวรรค์ ลงมาถึงสระบุรี มีการจัดแบ่งหน่วยหินแตกต่างกันแต่ละพื้นที่ อาทิ พื้นที่สระบุรี - เลย แบ่งเป็น 3 หมวดหินตามลำดับ จากล่างขึ้นบน ได้แก่ 1) หมวดหินเขาลวก (Khao Luak formation) ที่ตั้งแบบฉบับ ที่เขาลวก จังหวัดสระบุรี ความหนาประมาณ 1,500 เมตร เป็นชั้นหินทราย หินเฌล และหินปูนชั้นบาง 2) หมวดหินปูนสระบุรี (Saraburi limestone) ชั้นหินแบบฉบับ บริเวณ กิโลเมตรที่ 7 ถนนมิตรภาพทางตะวันตกของอำเภอมวกเหล็ก จังหวัดสระบุรี ความหนาประมาณ 2,386 เมตร เป็นหินปูน หินเชิ้รทชั้นบาง และเชิ้รท นอจุ้ล 3) หมวดหินดินดานด่านซ้าย (Dan Sai shale - ด่านซ้าย เฌล) บริเวณพื้นที่แบบฉบับ กิโลเมตร 4 - 20 ตามเส้นทางเลย -ด่านซ้าย ความหนาประมาณ 600 เมตร ประกอบด้วยหินทรายเนื้อไมเค่อ (micaceous sandstone) หินทรายแป้ง หินเฌลเนื้อถ่าน (carbonaceous shale) เฟาะเซิ่ล Giantopteris บริเวณลพบุรี – สระบุรี - นครราชสีมา แบ่งเป็น 6 หมวดหินจากล่างขึ้นบน ได้แก่ 1) หมวดหินภูเพ (Phu Phe Formation) ชั้นหินแบบฉบับที่เขาภูเพ กิโลเมตรที่ 131 - 132 ถนนมิตรภาพ จังหวัดสระบุรี ความหนาประมาณ 593 เมตร ประกอบไปด้วยหินปูน หินเชิ้รท และ เฌลเนื้อสเลท (slat) 2) หมวดหินเขาขวาง (Khao Khwang Formation) ชั้นหินแบบฉบับที่เขาขวาง จังหวัดสระบุรี ความหนาประมาณ 490 เมตร ประกอบด้วยหินปูนมีเชิ้รท นอจุ้ล หินปูนเนื้อโดเลอไม้ท มีหินเฌล หินทราย หินทรายเทอะเฟเฌิส และหินภูเขาไฟ 3) หมวดหินหนองโป่ง (Nong Pong Formation) ชั้นหินแบบฉบับทางตะวันออกของเขาขวาง จังหวัดสระบุรี ความหนาประมาณ 673 เมตร ประกอบด้วยหินปูน และหินเฌลเป็นส่วนใหญ่ 4) หมวดหินปางอโศก (Pang Asok Formation) ชั้นหินแบบฉบับที่บ้านปางอโศก ใกล้สถานีรถไฟปางอโศก อำเภอมวกเหล็ก จังหวัดสระบุรี ความหนาประมาณ 366 เมตร ประกอบไปด้วยหินทราย หินเฌล หินชนวน หินทรายเทอะเฟเฌิส (tuffaceous sandstone) มีหินปูนบ้าง 5) หมวดหินเขาขาด (Khao Khaad Formation) ชั้นหินแบบฉบับที่เขาขาด เส้นทางสระบุรี - หล่มสัก อำเภอพุทธบาท จังหวัดสระบุรี ความหนาประมาณ 1,812 เมตร ประกอบด้วย หินปูน หินปูนเนื้อผลึกโดเลอไม้ท ชั้นหินเชิ้รท เชิ้รทนอจุ้ล หินทรายและหินเฌลแทรกสลับ มีหินอ่อนและหินแคลคฺ - สิเลอเขท (calc - silicate) เป็นแห่ง 6) หมวดหินซับบอน (Sup Bon Formation) ชั้นหินแบบฉบับบริเวณบ้านซับบอน ประมาณหลักกิโลเมตร 134 ใกล้อำเภอทับกวาง จังหวัดสระบุรี ความหนาประมาณ 1,103 เมตร ประกอบด้วยหินทรายเทอะเฟเฌิส หินทรายแป้ง หินเฌล และหินเชิ้รทสลับหินปูน กลุ่มหินสระบุรี ในพื้นที่จังหวัดเพชรบูรณ์ หนองบัวลำภู ชัยภูมิ และตะวันตกเฉียงเหนือของจังหวัดขอนแก่น แบ่งเป็น 3 หมวดหิน ได้แก่ 1) หมวดหินผานกเค้า (Pha Nok Khao Formation) ตำแหน่งชั้นหินแบบฉบับที่ผานกเค้า อำเภอภูกระดึง จังหวัด เลย เป็นหินปูนชั้นหนา ถึงมวลเนื้อหินมีเชิ้รทนอจุ้ลเชิ้รทชั้นบาง สลับชั้นด้วยหินเฌล 2) หมวดหินหัวนาคำ (Hua Na Kham Formation) พื้นที่หินแบบฉบับที่บ้านหัวนาคำ จังหวัดชัยภูมิ ความหนาประมาณ 1,425 เมตร ประกอบด้วยหินเฌล หินทราย และหินปูน มีชั้นเชิ้รทและเชิ้รทน้อจุ้ล 3) หมวดหินน้ำดุก (Nam Duk Formation) พื้นที่หินแบบฉบับที่บ้านน้ำดุก อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ กิโลเมตรที่ 16 - 24 เส้นทางหล่มสัก - ชุมแพ ประกอบด้วยหินเฌล และหินปูน ชั้นบางสม่ำเสมอแสดงลักษณะลำดับการตกสะสมตะกอนแบบวัฏจักรโบเมอ (bouma cycle) กลุ่มหินสระบุรีในพื้นที่จังหวัดเลย แบ่งเป็น 3 หมวดหิน ได้แก่ 1) หมวดหินน้ำมโหฬาร (Nam Maholan Formation) ชั้นหินแบบฉบับที่ภูถ้ำมโหฬาร จังหวัดเลย ความหนาประมาณมากกว่า 500 เมตร ประกอบด้วยหินปูน หินเฌล หินเชิ้รท และเชิ้รทน้อจุ้ล 2) หมวดหินอีเลิศ (E-Lert Formation) ชั้นหินแบบฉบับที่ห้วยอีเลิศ จังหวัดเลย ประกอบด้วยหินเฌล หินทราย หินปูนและเชิ้รทแทรกสลับกัน 3) หมวดหินผาเดื่อ (Pha Duae Formation) พื้นที่ชั้นหินแบบฉบับบริเวณผาเดื่อ จังหวัดเลย ตามแนวเส้นทางเลย - ท่าลี่ กิโลเมตรที่ 4 - 20 ความหนาประมาณ 1,000 เมตร ประกอบด้วยหินทรายเนื้อไมเค่อ (micaceous sandstone) หินทรายแป้ง หินเฌล เฟาะเซิ่ลพืช แอมโมนอย *Agathiceras sp.* บริเวณภาคกลาง ในจังหวัดนครสวรรค์ เช่น หมวดหินตากฟ้า (Tak Fa Formation) พื้นที่หินแบบฉบับที่อำเภอตากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์ ประกอบด้วยหินปูนชั้นหนาถึงมวลเนื้อ หินเฌล และหินทราย

Saracen stone (ซา'เรอเซิ่น สโตน) คำพ้อง: *sarsen (ซาร'เซิ่น)* ศัพท์ที่หมายถึง เพเกิ้น สโตน (pagan stone) หรืออนุสาวรีย์หิน

sarcodictyum (ซารโคดิค'ทีเอิ่ม) ไซเทอแพละเซิ่ม (cytoplasm) ชั้นนอกสุดในเรดิโอเลเรี่ยน; โครงข่ายของโพรเทอแพละเซิ่ม (protoplasm) บนผิวของ เคอลิมเม่อ (calymma) ของเรดิโอแลเรี่ยน

Sarcodina (ซารโคดิ'เน่อ) ชั้น (class) ของสัตว์เซ็ลเดียว หรือโพรเทอโซเอิ้น (protozoan) ที่มีลักษณะเด่นคือ สามารถสร้างซูโดโพเดี่ย (pseudopodia) มีอายุอยู่ในช่วงแคมเบรี้ยนถึงโฮเลอซีน (Cambrian-Holocene)

sarcopside (ซาร'ค็อพไซด) แร่สีแดงเนื้อ (flesh-red) น้ำตาลแดง น้ำตาลเข้ม มีรูปผลึกแบบมอเนอคลิหนิค : $(Fe,Mn,Mg)_3(PO_4)_2$ โครงสร้างของแร่มีความสัมพันธ์กับ ไทรเฟอไล้ท (triphylite) และเฮะเทอเรอไซ้ท (heterosite)

sarcotesta (ซารเคอเทส'เต้อ) เปลือกนอกสุดที่ติดกับเนื้อชั้นนอกของเมล็ด เปรียบเทียบ: *sclerotesta (สเกลเรอเทสเต้อ)*

sard (ซารฺด) แร่แคลเซะเดอนี่ (chalcedony) ชนิดโปร่งแสง สีน้ำตาล สีส้มเข้ม-แดงเข้ม คล้ายกับ คารนีเลี่ยน (carnelian) แต่สีเข้มน้อยกว่า อาจเรียกได้ว่าเป็นแร่รูปแบบหนึ่งของคารนีเลี่ยน คำพ้อง: *sardius (ซาร'เดียส); sardine (ซารดีน')*

Sardic Orogeny (ซาร'ดิค ออเราะ'เจอนี่) หนึ่งในสามสิบ หรืออาจมากกว่าของกระบวนการเกิดเทือกเขา (orogeny) ที่ใช้ระยะเวลาสั้นๆ ในช่วงอายุแฟเนอเรอโซอิค (Phanerozoic) อยู่ช่วงท้ายของยุคแคมเบรี้ยน (Cambrian)

sardine (ซารดีน') ดู: *sard (ซารฺด)*

sardius (ซาร'เดี้ยส) ชื่อเดิมของ *sard (ซารฺด)*

sardonyx (ซารดอ'หนิกสฺ หรือซาร'เดอหนิกสฺ) แร่อัญมณี ที่เป็นอีกรูปแบบหนึ่งของ แคลเซะเดอนี่ (chalcedony) มีโครงสร้างเหมือนกับ ออหนิคส (onyx) แต่มีแถบเส้นขนานสีแดงน้ำตาลหรือน้ำตาลแดง ของซอรฺด สลับกับแถบสีขาว น้ำตาล ดำ หรือ สีอื่นๆ จากแร่อื่น ชื่อนี้บางครั้งใช้เรียก คารนีเลี่ยน (carnelian) และซ้อรด (sard) ซึ่งเป็นการเรียกที่ไม่ถูกต้อง

Sargasso Sea (ซารแกส'โซ ซี) เขตอบอุ่นในบริเวณมหาสมุทรแอทแลนถิค (Atlandtic) ตอนเหนือ ที่อยู่บริเวณตะวันออกและตอนใต้ของเกิ้ลฟ สตรีม (Gulf stream) ระบุได้จากพืชจำนวนมากที่ลอยอยู่ ณ บริเวณนั้น โดยเฉพาะสาหร่าย ในตระกูลซารแกสเซิ่ม (Sargassum)

sarkinite (ซาร'เคอไน้ทฺ) แร่สีแดง เหลืองแดง หรือเหลือง มีรูปผลึกแบบมอเนอคลิหนิค อยู่ในกลุ่มทริพลอยได้ท (triploidite): $Mn_2(AsO_4)(OH)$

Sarmatian (ซารเม'เฉิ่น) (1) ช่วงอายุในยุโรปตอนกลาง : ปลายสมัยไมเออซีน เหนือคารเพเที่ยน (Karpatian) ใต้พอนเที่ยน (Pontian) ช่วงเดียวกับทอรโทเนี่ยน (Tortonian) (2) ช่วงอายุพอนโท-แคสเปี้ยน (Ponto-Caspian) : สมัยต้นของปลาย ไมเออซีน เหนือ คอนเคี่ยน (Konkian) ใต้ เมเออเทียน (Maeotian)

sarmientite (ซารมีเอิน'ไท้ทฺ) แร่สีส้ม-เหลือง มีรูปผลึกแบบมอเนอคลิหนิค : $Fe_2(AsO_4)(SO_4)(OH) \cdot 5H_2O$

sarospatakite (แซเรอสแปะเทอ'ไค้ทฺ) ดินที่มีแร่ไมเค่อมากประกอบด้วยชั้นของอิไล้ท และม้อนทเมอริลเลอไน้ท พบที่เฮิงเกอรี่ (Hungary) เปรียบเทียบ: *bravaisite (บราเว'ไซ้ทฺ)*

sarsden stone (ซารส'เด็น สโตน') ดู: *sarsen (ซาร'เซิ่น)*

sarsen (ซาร'เซิ่น) มวลหิน หรือก้อนหินขนาดใหญ่ ที่ยังคงหลงเหลือจากการกัดกร่อน ผุพัง ของชั้นหินในอดีตที่เคยปรากฏอยู่; ความหมายเฉพาะ หมายถึง ก้อนหินขนาดใหญ่ กลมมน มีสีเทา ของเศษหินทรายที่มีการเชื่อมประสานด้วยสิลิเค่อ (silicified sandstone) หรือหินเคินกลอเมอเหริท พบกระจายอยู่ทั่วไปบนผิวของหินช้อลค รากศัพท์: เปลี่ยนมาจาก ซาเรอเซิ่น (Saracen) "a Moslem or outlandish stranger - คนมอสเล็ม หรือคนแปลกหน้า" คำพ้อง: *Saracen stone (ซา'เรอเซิ่น สโตน'); sarsden stone (ซารส'เดิ้น สโตน'); greywether (เกรเวะเธ่อร); druid stone (ดรู'อิด สโตน')*

sartorite (ซาร'เทอไร้ทฺ) แร่สีเทา มีรูปผลึกแบบมอเนอคลิหนิค : $PbAs_2S_4$ คำพ้อง: *scleroclase (สเกลเรอเคลส)*

sassolite (แซะ'เซอไล้ทฺ) แร่สีขาว หรือเทา มีรูปผลึกแบบไทรคลิหนิค ประกอบด้วยบอหริค แอเสิด (boric acid) : H_3BO_3 เกิดจากแก๊สและไอร้อนจากหินอัคนี หรือจากน้ำพุร้อน อีกชื่อคือ sassoline (แซะ'เซอลีน)

sastrugi (แซส'เตรอกี่ หรือแซส'ตรูกี่) เนินสูง-ต่ำ (ไม่สม่ำเสมอ) คล้ายคลื่น เกิดในบริเวณที่มีหิมะปกคลุม ความสูงของยอดโดยเฉลี่ยประมาณ 50 เซนติเมตร เทียบจากระดับเดียวกับผิวของหิมะ เกิดจากการกัดกร่อนโดยลม มักวางตัวขนานกับทิศทางลมด้านปะทะลม จะเอียงชัน และโค้งเว้า: เนินหิมะที่เกิดจากลม เปรียบเทียบ: *wind ridge (วินฺด์ ริจ); ลักษณะเรียนในรูปพหูพจน์* ส่วนเอกพจน์คือ: sastruga (แซส'เตรอเก่อ) สะกดได้อีกแบบคือ: zastrugi

sate (เสท หรือ แสท) การเติมน้ำลงในช่องว่างระหว่างเม็ดดินจนอิ่มตัว คำพ้อง: *satiate (เซ'ฉีเอิท)*

S

satelite (แซะ´ทีไล้ท) เส้นใยของเซอรเพินทีน (serpentine) ที่สามารถเหลือบแสงได้เล็กน้อยตามแนวเส้นใย มีความวาวคล้ายไหมหรือคล้ายตาแมว (chatoyancy - เฉอทอ´เอินซี่)

satellite (แซะ´เทอไล้ท) (1) สิ่งที่อยู่บนท้องฟ้าเกิดตามธรรมชาติหรือมนุษย์สร้างขึ้น (ดาวเทียม) โคจรรอบสิ่งอื่นๆ (2) [กระบวนการภูเขาไฟ] คำคุณศัพท์ หมายถึง ลักษณะที่ปรากฏอยู่เดี่ยวๆ ขนาดเล็ก เช่น โดม ปล่องภูเขาไฟ ในบริเวณลาดภูเขาไฟขนาดใหญ่ คำพ้อง: *parasitic (แพเรอซิ´ถิค) [กระบวนการภูเขาไฟ]*

satellite altimetry (แซะ´เทอไล้ท แอลทิ´เมอทรี่) วิธีวัดค่าความสูงของระดับน้ำทะเลระยะไกล ที่สัมพันธ์กับจุดศูนย์กลางของมวลของโลก ใช้ในการทำแผนที่ภูมิประเทศ (ความสูง-ต่ำ) ของระดับผิวน้ำ และความแตกต่างของผิวน้ำ แผนที่การไหลของกระแสน้ำ ที่ซึ่งความแตกต่างในแรงกดดันด้านข้าง สมดุลกับแรงคอริโอเลิส (Coriolis force) นอกจากนี้ยังใช้ในการคำนวณระดับน้ำขึ้นน้ำลง

satellite geodesy (แซะ´เทอไล้ท จีออ´เดอซี่) ส่วนของจีออเดอซี (วิชาคณิตศาสตร์ประยุกต์ที่ใช้หาขนาดและรูปร่างของโลก และตำแหน่งต่างๆ บนเปลือกโลก และความแตกต่างของแรงดึงดูดของโลก) ที่ใช้ดาวเทียมหาข้อมูลทางกายภาพของโลก

satellite gravity (แซะ´เทอไล้ท แกร´เวอที่) การสำรวจพื้นผิวของโลกบริเวณมหาสมุทรและทะเล ด้วยการสำรวจระยะไกลโดยคลื่นเรดาร ที่ส่งจากดาวเทียมตามวงโคจรของดาวเทียมที่คงที่หรือเกือบคงที่ ทำให้เห็นความผิดปกติของจีออยด (geoid – รูปทรงสมมุติของโลกที่มีแรงดึงดูดสมมาตร) และสามารถวัดหาความผิดปกติของความเร่งโน้มถ่วงในทะเล และมหาสมุทรได้ โดยระดับความสูงของผิวน้ำ สามารถวัดได้ด้วยความละเอียดประมาณ 10 เซนติเมตร ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับคลื่นมากหรือน้อยขณะทำการตรวจวัด

satellite navigation (SATNAV) (แซะ´เทอไล้ท แนเวอเก´เฌิ่น) การหาตำแหน่งโดยใช้ระบบพิกัดดาวเทียม

satellitic crater (แซะ´เทอลิ´ถิค เคร´เท่อร) ดู: *secondary crater (เซะ´เคินเดรี่ เคร´เท่อร)*

sathrolith (แซะ´เธรอหลิธ) ดู: *saprolite (แซะ´เพรอไล้ท)*

satin ice (แซะ´เทิ่น ไอ๊ซ) ดู: *acicular ice (เออะซิ´คิวเล่อร ไอ๊ซ)*

satin spar (แซะ´เทิ่น สปาร´) (1) เส้นใยของแร่จิ๊พเซิ่ม มีสีขาวโปร่งแสง แวววาวเหมือนเส้นไหมหรือคล้ายตาแมว สามารถเปลี่ยนสี หรือแว่นแสงตามแนวเส้นใย (chatoyancy - เฉอทอ´เอินซี่) (2) ศัพท์ที่ใช้อย่างผิดๆ ในการเรียกเส้นใยของแคลไซ้ท·หรือเออแระเกอไน้ท (aragonite) ศัพท์นี้บางครั้งเรียกว่า satin stone (แซะ´เทิ่น สโตน´)

saturated (แซะ´เชอเรเถิด) (1) [ธรณีวิทยา] หมายถึง หินที่มีขวอรทส ในปริมาณตามปกติที่ควรมี (2) หมายถึง แร่สามารถเกิดในสภาพที่มีสิลิเค่อมาก (3) หมายถึง หินอัคนีที่สามารถมีส่วนประกอบของแร่นั้นๆ มากสุด หรือตามสัดส่วนที่ปรากฏในแม็กเม่อ เปรียบเทียบ: *oversaturated (โอ´เวอรฺแซะ´เชอเรเถิด); undersaturated (เอิน´เดอรแซะ´เชอเรเถิด)* (4) [น้ำ] หมายถึงสภาวะที่ช่องว่างภายในวัตถุเต็มด้วยของเหลว (โดยปกติคือ น้ำ) และไม่ว่าจะอยู่ในสภาพของความกดอากาศแบบใด เพียงแต่ช่องว่างทุกช่องว่างอิ่มตัวด้วยของเหลว ดู: *undersaturated (เอิน´เดอรแซะ´เชอเรเถิด)*

saturated hydrocarbon (แซะเชอเร´เถิด ไฮ´ดรอคารเบิ้น) สารไฮโดรคารเบิ้นที่ไม่มีพันธะคู่ หรือพันธะคู่สาม (double or triple bonds)

saturated permafrost (แซะ´เชอเร´เถิด เพอร´เมอฟร้อสท) ชั้นดินเยือกแข็ง ที่ประกอบด้วยน้ำแข็งไม่น้อยไปกว่าน้ำแข็ง ณ บริเวณนั้นๆ เกิดขึ้นได้ ถ้ามีน้ำอยู่ในสภาวะของเหลว; ช่องว่างใด ๆ ในชั้นดินเต็มไปด้วยน้ำแข็ง

saturated pool (แซะ´เชอเรเถิด พูล) แอ่งน้ำมันที่มีแก๊สส่วนเกิน (excess gas) พบในลักษณะของชั้นแก๊สปิดทับชั้นน้ำมัน (gas cap) อยู่ภายในชั้นหินกักเก็บ เปรียบเทียบ: *undersaturate pool (เอิน´เดอรแซะ´เชอเรเถิด พูล)*

saturated zone (แซะ´เชอเรเถิด โซน) บริเวณใต้ผิวดินที่ช่องว่างระหว่างเม็ดดินเต็มไปด้วยน้ำ (อิ่มตัวด้วยน้ำ) ภายใต้ความดันที่สูงกว่าชั้นบรรยากาศ รวมถึงบริเวณที่อิ่มตัวด้วยแก๊สหรือของเหลวอื่น และแยกออกจากบริเวณที่ไม่อิ่มตัวด้วยชั้นของระดับน้ำใต้ดิน (water table) คำพ้อง: *zone of saturation (โซน เอิ๊ฟ แซะเชอเร´เฌิ่น); phreatic zone (ฟรีแอ๊ะถิค โซน)*

saturation (แซะเชอเร´เฌิ่น) สภาวะสมดุลเชิงพลวัต ระหว่างอัตราการระเหยกลายเป็นไอ และอัตราการควบแน่น โดยทั่วไปหมายถึงปริมาณไอน้ำมากสุด ที่เกิดขึ้นได้ในชั้นบรรยากาศภายใต้อุณหภูมิใดอุณหภูมิหนึ่ง ดู: *dewpoint (ดู´พ้อยนฺท)*

saturation curve (แซะเชอเร´เฌิ่น เคิรฺฟ) เส้นโค้งที่แสดงน้ำหนักของของแข็งต่อปริมาตรของมวลของของแข็งที่อิ่มตัวด้วยน้ำ เทียบกับปริมาณน้ำที่อยู่ในของแข็ง เปรียบเทียบ: *zero-air-voids curve (ซี´โร-แอร-วอยด เคิรฺฟ)*

saturation line (แซะเชอเร´เฉิ่น ไลน) [ธารน้ำแข็ง] ดู: *wet-snow line (เว็ท-สโน´ ไลน)*

saturation magnetization (แซะเชอเร´เฉิ่น แม็กเนอเทอะเซ´เฉิ่น) การทำให้วัตถุมีสภาพความเป็นแม่เหล็กได้มากสุด ตามความเป็นไปได้ของวัตถุ

saturation remanence (แซะ´เชอเรเฉิ่น เระ´เมอเนิ่นซ) สภาพความเป็นแม่เหล็กแบบถาวร (หรือเหลืออยู่) ของวัตถุ หลังจากที่ถูกทำให้มีสภาพความเป็นแม่เหล็กได้มากสุดมาแล้ว

Saucesian (ซอซี´เฉิ่น) หินช่วงอายุหินในแถบชายฝั่งทะเลแปซิฟิค (Pacific อ่านว่า เพอซิ´ฟิค) อายุต้นไมเออซีน เหนือเซอมอเรี่ยน (Zemorrian) ใต้เรลีเซี่ยน (Relizian)

sauconite (เซาะ´เคอไน้ท) แร่สีอ่อน เกิดได้หลากหลายสี มีรูปผลึกแบบมอเนอคลิหนิค : $Na_{0.3}Zn_3(Si,Al)_4O_{10}(OH)_2 \cdot 4H_2O$ ใช้เทียบเคียงระหว่าง Zn และ Mg ในแร่แซะเพอไน้ท (saponite)

saukovite (เซาะ´เคอไว้ท) ดู: *metacinnabar (เมะเทอซิ´เนอบาร)*

sault (ซู) น้ำตกหรือกระแสน้ำที่ไหลเชี่ยว รากศัพท์: ภาษาฝรั่งเศส คำสะกดเดิมคือ “saut”, “leap – กระโดด หรือกระโจน”

sausage structure (เซาะ´สิจ สเตริ๊ค´เช่อร) ดู: *boudinage (บูเดอนาฌ´)*

saussurite (ซอ´เซอไร้ท) กลุ่มของแร่ (หรือหิน ที่จับเป็นเนื้อเดียว จนกระทั่งเข้าใจผิดว่าเป็นแร่ที่เป็นลักษณะพิเศษกว่าแร่ทั่วไป) มีสีขาว เขียว หรือเทา ประกอบด้วยแร่ แอลไบ๊ท (albite) (หรือ ออลิโกเคลส (oligoclase)) ซอยไซ้ท (zoisite) หรือ เอ๊ะเพอโดท (epidote) เป็นส่วนใหญ่ และมีแร่ประกอบอื่นๆ เช่น แคลไซ้ท (calcite), เซเรอไซ้ท (sericite), พรีไน้ท (prehnite) และแคลเซี่ยม-เออะลูเมอเนิ่ม สิเลอเขท (calcium-aluminum silicate) ซึ่งกลุ่มแร่เหล่านี้เกิดจากการแปรเปลี่ยนสภาพ (alteration) ของแร่กลุ่ม แคลซิ เพลเจอะเคลส (calcic plagioclase)

saussuritization (ซอ´ซุเรอเทอเซ´เฉิ่น) กระบวนการแทนที่โดยเฉพาะการแทนที่ของ เพลเจอะเคลส ในหินบะซ้อลท และแก๊ะโบร้ด้วยแร่ผลึกละเอียดจำพวกซอยไซ้ท (zoisite), เอ๊ะเพอโดท (epidote), แคลไซ้ท (calcite), เซเรอไซ้ท (serizite) และซีเออไล้ท (zeolite) ซึ่งเกิดจากกระบวนการแปรสภาพภายหลังการเกิดเป็นหินแล้ว (metamorphism) หรือแปรสภาพขณะที่แร่กำลังตกผลึก (deuteric process) และมักมีกระบวนการเกิดแร่คลอไร้ท (chlorite) จากแร่จำพวกเฟอโรแม็กนีเฉิ่น (ferromagnesian) ร่วมด้วย

savanna (เซอแว´เน่อ) (1) ที่ราบทุ่งหญ้าขนาดใหญ่ที่ไม่มีต้นไม้หรือมีแต่อยู่กระจัดกระจาย และเป็นพืชทนแล้ง พบในบริเวณเขตร้อนชื้น หรือกึ่งร้อนชื้น โดยเฉพาะบริเวณที่มีสภาพอากาศระหว่างฤดูร้อนและฝน แตกต่างกันอย่างมาก (2) ศัพท์ที่ใช้เรียกที่ราบชื้นแฉะ ของลุ่มน้ำ (marshy alluvial flat) ในบริเวณชายฝั่งด้านตะวันออกเฉียงใต้ของมหาสมุทรแอทแลน´ถิคของสหรัฐอเมริกา สะกดได้อีกแบบคือ: savannah

Savic Orogeny (แซ´วิค ออเราะ´เจอนี่) หนึ่งในสามสิบ หรือมากกว่า ของการเกิดเทือกเขาที่อายุน้อยที่สุด ในช่วงมหายุคแฟเนอโรโซอิค (Phanerozonic) มีอายุปลายสมัยออลิโกซีน (Late Oligocene) ระหว่างช่วงอายุแชะเที่ยน (Chattian) และแอ๊ะเควอเทเนี่ยน (Aquitanian)

saw-toothed (ซอ-ทูธด) (1) ดู: *serrate (เซอ´เหรท) [ธรณีสัณฐานวิทยา]* (2) บรรยายถึงลักษณะของ โครงสร้างฟันเลื่อย (hacksaw structure (แฮค´ซอ สเตริ๊ค´เช่อร))

saxicavous (แซกซีเค´เวิส) หมายถึง สิ่งมีชีวิตที่ชอนไชเข้าไปในเนื้อหิน เช่น หนอนหิน

saxicolous (แซกสิ´เคอเลิส) ดู: *rupestral (รูเพส´เตริ้ล)*

saxifragous (แซกสิ´ฟราเกิส) หมายถึง พืชที่เจริญเติบโตติดอยู่กับหิน หรืออยู่ตามร่องแตกของหิน จึงอาจทำให้ร่องแตกเกิดการขยายกว้างมากขึ้น และอาจแยก หรือหลุดออกมาได้

saxigenous (แซกสิเจอ´เนิส) ดู: *rupestral (รูเพส´เตริ้ล)*

Saxonian (แซ็ก´โซเนี่ยน) หินช่วงอายุหินในยุโรป ยุคเพอรเมี่ยนช่วงกลาง (Middle Permian) เหนือออทุเนี่ยน (Autunian) ใต้เธอรินเจี้ยน (Thuringian)

scabland (สแค๊บ´แลนด) พื้นที่สูงที่รองรับด้วยหินบะซ้อลทหลากตามแนวราบ ที่ถูกปิดทับด้วยชั้นดินบางๆ มีพืชขึ้นประปราย และมักมีทางน้ำแห้ง ที่ถูกกัดเซาะลึกเข้าไปในหิน เช่น บริเวณ เคอเลิมเบีย ลาเว่อ แพละโท (Columbia lava plateau) ทางตะวันออกของรัฐวอฌิงเทิ่น (Washington) ซึ่งทางน้ำในหินบะซ้อลท มีลักษณะกว้างและลึก เกิดจากการถูกกัดเซาะด้วยน้ำจากน้ำแข็งที่ละลาย หรือ ภูเพียงบอลาเวน (Bolaven Plateau) แขวงเมืองจำปาสัก ในประเทศ สปป. ลาว ดู: *channeled scabland (แช´เนิ่ลดฺ สแค๊บ´แลนด); scabrock (สแค๊บ´ร็อค)*

scabrate (สแค๊บ´เหรท) ศัพท์ที่ใช้ในการศึกษาละอองเรณู (palynology) หมายถึง พอเลิ่นที่มีขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางน้อยกว่า 1 ไมโครเมตร

scabrock (สแค้บ´ร็อค) (1) หินโผล่ที่บริเวณสแค้บแลนด (*scabland*) (2) เศษหินผุที่หลุดออกจากบริเวณพื้นผิวของสแค้บแลนด (*scabland*)

scacchite (สแค´ไค้ท) (1) แร่ไม่มีสี (ใส) สีแดง หรือสีน้ำตาล มีรูปผลึกแบบรอมโบฮีเดริ้ล อยู่ในกลุ่มคลอเรอแม็กเนอไซ้ท (chloromagnesite): $MnCl_2$ (2) เป็นชื่อที่ใช้เรียกแร่อีกหลายชนิด เช่น แร่ที่มีส่วนประกอบของ มอนทิเซ็ลไล้ท (monticellite), แร่เซเลอไนด (selenide) ที่ยังสงสัย หรือแร่สีอิฐ หรือสีแดงของฟลูไรด (fluoride) ที่มีธาตุหายากประกอบอยู่ด้วย

scaglia (สแคะเกลีย) แคลเคเรียส เฌล (calcareous shale) สีดำ หรือหินที่ประกอบด้วยตะกอนละเอียด ที่ตกสะสมในช่วงยุคปลายคริเทเฌิส ถึงเทอเฌอรี่ตอนต้น ปรากฏในบริเวณทางตอนเหนือของเทือกเขาแอ๊ะเพอไนนส (Apennines) รากศัพท์: ภาษาอิตาลี “scale, chip - เกล็ด หรือเศษหินแผ่นบาง”

scalariform (สเกอแล´เรอฟอรฺม) หมายถึง เนื้อเยื่อลำเลียงน้ำและแร่ธาตุของพืช ในกลุ่มเซ็ลที่มีผนังหนาและมีหลุมเป็นระยะ มีผนังหุ้มเซ็ลขั้นบันได

Scaldisian (สเกลดิ´เซี่ยน) หินช่วงอายุในแอ่งทะเลเหนือ (North Sea basin): อายุ ต้นสมัยไพลเออซีน (lower Pliocene) หรือกลางสมัยไพลเออซีน (Middle Pliocene) อ่อนกว่า เฮมมูเรี่ยน (Hemmoorain) แก่กว่า แอมสเตเลี่ยน (Amstelian)

scale (สเกล´) [แผนที่] มาตราส่วนระหว่างระยะทางตรงในแผนที่ แผนภูมิ รูปจำลอง และภาพถ่าย ที่สัมพันธ์กับระยะทาง หรือสัดส่วนจริงของพื้นที่ อาจบ่งบอกด้วยการเขียน เช่น 1 เซนติเมตร ต่อ 500 เมตร หรือบ่งบอกด้วยการใช้เขียนเส้นตรงมีขีดเป็นระยะระบุหน่วยวัด (bar scale (บาร สเกล´)) เปรียบเทียบ: *small-scale map (สมอล´-สเกล´ แม็พ) มาตราส่วนเล็ก; large-scale map (ลารฺจ สเกล´ แม็พ) มาตราส่วนใหญ่* คำพ้อง: *linear scale (ลิ´เนียร สเกล´); map scale (แม็พ สเกล´)*

scaled physical model (สเกลดฺ´ ฟิ´สิเคิ่ล มอ´เดิ้ล) [ธรณีวิทยาโครงสร้าง] การศึกษาการเปลี่ยนรูปของหิน โดยใช้จำลองแบบย่อส่วน ซึ่งรูปจำลองที่สร้างจะกำหนดมาตราส่วนจริงดังที่ปรากฏในธรรมชาติ นั่นคือ การย่อหรือขยายที่ยังคงรักษาสัดส่วนเดิมไว้ รวมทั้งต้องมีความเหมือนจริงด้านรูปทรงสัณฐาน (geometric similarity) ความเหมือนด้านจลนศาสตร์ (ผลของแรง) (kinematic similarity) และความเหมือนด้านพลศาสตร์ (dynamic similarity) คำพ้อง: *analogue model (แอะเนิลล็อก มอเดิ้ล); sandbox model (แซนดบ๊อกสฺ มอ´เดิ้ล)*

scale factor (สเกล´ แฟ็ค´เท่อรฺ) (1) ตัวคูณสำหรับระยะทางจริงที่ลดลงเมื่อนำมาเขียนลงบนแผนที่ หรือตัวคูณเพื่อหาระยะทางจริงเมื่อเทียบกับแผนที่ (2) อัตราส่วนของมาตราส่วน ณ ตำแหน่ง และทิศทางใดๆ ที่ปรากฏบนแผนที่

scalenohedral (สเกลีเนอฮี´เดริ้ล) เกี่ยวกับ การมีรูปทรง หรือสมมาตรกับ สเกลีเนอฮีเดริ้น (*scalenohedron)*

scalenohedron (สเกลีเนอฮีเดริ้น) รูปร่างของผลึกปิดที่มีหน้าผลึกเป็นสามเหลี่ยมด้านไม่เท่า เช่น เฮ็กแซะเกอเนิล สเกลิเนอฮีเดริ้น (hexagonal scalenohedron) คือผลึกที่มีสามเหลี่ยมด้านไม่เท่าสิบสองหน้า หรือเทแทระเกอเนิ่ล สเกลิเนอฮีเดริ้น (tetragonal scalenohedron) คือผลึกที่มีสามเหลี่ยมด้านไม่เท่าแปดหน้า คำคุณศัพท์ *scalenohedral (สเกลิเนอฮี´เดริ้ล)*

scaler (สเก´เล่อรฺ) เครื่องมือที่ใช้นับจังหวะ (pulse) ของการแผ่รังสีนูเคลียรที่ตรวจพบ จากเครื่องตรวจหารังสีนูเคลียร

scaling (สเก´ลิ่ง) ชนิดของการแตกเป็นแผ่นๆ ที่ทำให้เป็นเกล็ดหรือแผ่นบางเล็กๆ

scaling relation (สเก´ลิ่ง ริเร´เฌิ่น) หนึ่งในสมการพีชคณิตหลากหลายสมการ ที่สามารถแสดงความสัมพันธ์ของความลึกและเส้นผ่าศูนย์กลางของหลุมที่เกิดจากอุกกาบาตตกกระแทกที่ขึ้นอยู่กับ ทิศทาง พลังงาน ความหนาแน่น และมุมที่อุกกาบาตตกลงสู่ผิวดิน

scallop (สกอ´เลิพ) [บรรพชีวินวิทยา] (1) หอยสองฝา ตระกูล Pectinidae ที่มีเปลือกเป็นหยัก และกล้ามเนื้อปิด เปิดฝาเพียงหนึ่งมัด และสามารถว่ายน้ำโดยการเปิดปิดฝา (2) [ตะกอนวิทยา] ดู: *scalloping (สกอ´เลอะพิ่ง)* (3) [ถ้ำวิทยา] หนึ่งในหลุม หรือร่องขนาดเล็ก ตื้นที่กระจายบนผิวหินที่ละลายน้ำได้โดยกระแสน้ำปั่นป่วน โดยทั่วไปจะชันด้านต้นน้ำ และมีขนาดเล็กลงเมื่อน้ำที่ไหลเร็วขึ้น คำพ้อง: *facet (แฟ´เซิท) [ถ้ำวิทยา]; flute (ฟลู้ท) [ถ้ำวิทยา]; solution ripple (เซอลู´เฌิ่น ริ´เพิ่ล)*

scalloped upland (สกอ´เลิพดฺ เอ๊พ´เลิ่นด) พื้นที่อยู่สูงกว่าใกล้ หรือติดกับแอ่งน้ำ-แอ่งเกลเฌ่อรรูปครึ่งวงกลม (cirque) ในบริเวณต้นธารน้ำแข็ง

scalloping (สกอ´เลอะพิ่ง) [ศัพท์ที่ใช้ สำหรับโครงสร้างของหินตะกอนที่มีที่มาไม่ชัดเจน แสดงลักษณะโค้งแว่า คล้ายร่องคลื่นที่บ่งชี้ด้านบนของชั้นหิน อาจเกิดจากการขยายตัวหรือหดตัวของชั้นที่อยู่ติดกับชั้นโคลน ก่อนที่จะแข็งตัวสมบูรณ์ คำพ้อง: *scallop (สกอ´เลิพ) [ตะกอนวิทยา]*

scalped anticline (สแกลพฺด˘ แอนทิ˘ไคลน) ดู: *breached anticline (บรีชดฺ แอนทิ˘ไคลนฺ)*

scaly (สเก˘ลี่) (1) หมายถึง เนื้อหินหรือแร่ (texture) เช่น แร่ไมเค่อที่แตกเป็นแผ่น หรือเกล็ด (2) หมายถึง ลักษณะของหิน ที่แยกเป็นแผ่นปรากฏโดยทั่วไป

scan (สแกน˘) (1) รูปวาดหรือรูปถ่าย ที่แสดงการกระจายทางกัมมันตภาพรังสีของวัตถุ ดู: *autoradiograph (ออโทเร˘ดีเออแกร๊ฟ)* (2) [ธรณีฟิสิคส] หนึ่งรอบของเหตุการณ์ใดๆ ที่เกิดแบบต่อเนื่อง เช่น การเก็บข้อมูลตลอดแนวสำรวจที่ความลึกใดความลึกหนึ่ง (3) การแสดงผลการคำนวณข้อมูล ที่ขึ้นอยู่กับค่าของตัวแปรที่มีการเปลี่ยนแปลง เพื่อที่จะสามารถเลือกใช้ตัวแปรที่ให้ผลลัพธ์เหมาะสมมากสุด (4) การทดสอบระบบเพื่อดูผลที่เกิดขึ้นว่าเป็นผลกระทบที่เกิดจากการเปลี่ยนตัวแปร ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง (5) การกวาดไปตามแนวนอน (transverse) ทีละเส้นจากด้านซ้ายไปด้านขวา หรือขวาไปซ้าย สัญญาณที่ได้จะถูกส่งไปยังเครื่องรับทีละเส้นแบบเส้นต่อเส้น เครื่องรับจะใช้สัญญาณที่ได้รับควบคุมลำอิเล็คทรอน (electron beam) ฉายภาพให้ปรากฏบนหน้าจอ

scanner (สแก˘เน่อร) (1) เครื่องมือรับภาพทางแสง (optical mechanical imaging) ในระบบการรับรู้ระยะไกลแบบการกวาดภาพ (scan) ที่ภายในเครื่องประกอบด้วยกระจกหมุนไปมา (oscillating mirror) เพื่อใช้ในการเปลี่ยนตำแหน่งของหน้ากล้องที่จะถ่ายภาพแบบการกวาด ดังนั้น ในการถ่ายภาพด้วยเครื่องถ่ายแบบการกวาดภาพ ยานที่เครื่องนี้ติดอยู่สามารถเคลื่อนที่หรืออยู่นิ่งก็ได้ คำพ้อง: *line scanner (ไลนฺ สแก˘เน่อร)* (2) เครื่องมือที่มีหน้าที่ ในการแปลงภาพต้นฉบับ (รูปถ่าย แผนที่ ภาพวาด ตัวอักษรหรือลายเส้นบนกระดาษ) ให้เป็นข้อมูลอีกรูปแบบหนึ่ง ที่สามารถใช้กับเคิมพิวเท่อร และ/หรือนำข้อมูลดังกล่าวมาจัดเก็บ และใช้ประโยชน์

scanner distortion (สแก˘เน่อร ดิสตอร˘เฌิ่น) การบิดเบี้ยว (distortion) ที่เกิดจากผลของการถ่ายภาพด้วยเครื่องถ่ายแบบการกวาดภาพ ซึ่งมาตราส่วนของภาพจากกวาดภาพ ในทิศทางขนานกับทิศทางการบินของเครื่องบิน หรือยานอวกาศจะคงที่ แต่ในทิศทางตั้งฉาก ภาพจะมีความคลาดเคลื่อน หรือเกิดการผิดรูป เช่น แนวถนนเป็นแบบแนวเส้นทแยงภายในกรอบภาพที่เปิดรับ แต่เมื่อเกิดจากผลของกวาดภาพ แนวถนนมีลักษณะโค้งรูปตัว S โดยการบิดเบี้ยวจะชัดเจนมากขึ้นเมื่อมีมุมที่เปิดรับรังสีสะท้อนของภาพกว้าง

scanning electron microscope (สแก˘นิ่ง อิเล็ค˘ทรอน ไม˘เครอสโขพ) ชื่อย่อ: SEM (เอ๊สอีเอ็ม) เป็นกล้องที่มีกำลังขยายสูง (มากกว่า 3000 เท่า และขยายได้ถึง 500,000 เท่า หรืออาจมากกว่า) หรือกล้องจุลทรรศน์ประเภทหนึ่ง ที่ใช้ลำแสงความถี่สูงของอิเล็คทรอน (focused beam of electron) แทนลำแสงธรรมดา และลำแสงอิเล็คทรอนขนาดเล็กมากนี้จะส่องกราด (scan) ไปยังผิวของวัตถุ แบบจุดต่อจุด และซ้ำไปซ้ำมา ทำให้ได้ภาพของผิววัตถุที่มีลักษณะแบบ 3 มิติ ซึ่งก็คือ เป็นเครื่องมือใช้ตรวจสอบลักษณะพื้นผิว หรือรูปทรงสัณฐานของวัตถุ โดยหลักการทำงานประกอบด้วย คลื่นลำแสงอิเล็คทรอนถูกยิงออกจากปืนอิเล็คทรอน และถูกควบคุมทิศทางด้วยสนามแม่เหล็กไฟฟ้า ให้พุ่งตรงไปยังวัตถุ เมื่อคลื่นอิเล็คทรอน (พลังงานสูงมาก) กระทบกับวัตถุ เกิดปฏิกิริยาตามคุณสมบัติของคลื่นที่กระทบตัวกลางที่ต่างกัน นั่นคือ สะท้อน หักเห แทรกสอด และเลี้ยวเบน แต่การทำงานของกล้องนี้จะสนใจเฉพาะ ลำแสงอิเล็คทรอนที่เกิดการสะท้อนกลับ การกระจายหรือกระเจิงของอิเล็คทรอน รวมทั้งอิเล็ค˘ทรอนที่ผิวนอกของวัตถุบางส่วนที่หลุดออกมาขณะถูกพุ่งชน ซึ่งปริมาณของอิเล็คทรอนขณะพุ่งชนเหล่านี้ จะถูกฉายไปยังจอรับภาพที่ฉาบด้วยสารเรืองแสง ทำให้สามารถมองเห็นได้ด้วยตาเปล่า และบันทึกภาพได้

scanning force microscopy (สแก˘นิ่ง ฟอรฺซ ไม˘เครอสโคพี่) ชื่อย่อ: SFM (เอสเอฟเอ็ม) เป็นเครื่องมือที่ใช้ตรวจสอบลักษณะพื้นผิวของวัตถุ โดยหลักการทำงานของเครื่องประกอบด้วยหัวเข็มโลหะขนาดเล็กมาก (fine-metal-wire probe) กดให้ติดกับผิววัตถุและกวาดตัดเข้าไปภายในวัตถุ ณ ตำแหน่งที่กด ระยะการเคลื่อนที่ของหัวเข็มขึ้นหรือลงขณะทำการกวาด จะถูกตรวจวัดด้วยแสงเลเซ่อร (laser) และสามารถแปลความออกมาให้รูปพื้นผิวของวัตถุ (topography) ที่มีขนาดและการกระจายของแอ๊ะเทิ่ม (dimension and distribution of atom) ที่แตกต่างกัน เครื่องตรวจวัดนี้ใช้ได้ทั้งวัตถุที่เป็นตัวนำและไม่ใช่ตัวนำไฟฟ้า เพราะขึ้นอยู่กับลักษณะทางกายภาพของวัตถุและการเคลื่อนขึ้น-ลงของหัวเข็ม ไม่ได้ขึ้นอยู่กับลำแสงอิเล็คทรอน (tunneling electron) ที่เกิดระหว่างวัตถุและหัวเข็ม ดังเช่นการทำงานของเครื่อง สแกนิ่ง เทอเนิลลิ่ง ไม˘เครอสโคพ (scanning tunneling microscope) ดู: *scanning tunneling microscope (สแกนนิ่ง เทอ˘เนิลลิ่ง ไม˘เครอสโคพ)*

scanning proton microscope (สแก˘นิ่ง โพร˘ทอน ไม˘ เครอสโคพ) ชื่อย่อ: SPM (เอ๊สพีเอ็ม) เป็นเครื่องมือที่ใช้ตรวจวัดพื้นผิว หรือโครงสร้างของวัตถุ หลักการทำงานของเครื่อง ประกอบด้วยลำแสง

อนุภาคที่มีประจุไฟฟ้า โดยปกติมักใช้โพรทอน แต่บางครั้งอาจรวมอนุภาคอื่นที่หนักกว่า เช่น อนุภาคแอลเฟ่อ (alpha particle), อ็อกซิเจิ้น ไอเอิ้นส (oxygen ions), หรือ เซิลเฟ่อร ไอเอิ้นส (sulfur ions) เข้าไปด้วย และปกติจะใช้ในการวิเคราะห์แบบพารทิเคิ่ล-อินดูสด เอ็กส-เร อีมิเฌิ่น เออะแนเลอเสิส (particle-induced X-ray emission analysis) หรือ พารทิเคิ่ล-อินดู๊สด แกเม่อ-เร อีมิเฌิ่น เออะแนเลอเสิส (particle-induced gamma-ray emission analysis)

scanning transmission electron microscope (สแกน˘นิ่ง แทรนสมิส˘เฌิ่น อิเล็ค˘ทรอน ไม˘เครอสโคพ) ชื่อย่อ: STEM (เอ๊สทีอีเอ็ม) เป็นกล้องที่มีกำลังขยายสูง (มากกว่า 3000 เท่า และขยายได้ถึง 1,000,000 เท่า หรืออาจมากกว่า) เป็นเครื่องที่ใช้ตรวจพื้นผิว และความบกพร่องภายในวัตถุ รวมทั้งใช้การวิเคราะห์หาโครงสร้างของวัตถุจากแบบรูปการเบี่ยงเบนของอิเล็คทรอน หลักการทำงานของเครื่องมือชนิดนี้คล้ายกับ แทรนสมิสเฌิ่น อิเล็คทรอน ไมเครอสโกพ (transmission electron microscope) นั่นคือ ใช้ลำแสงขนาดเล็กมากของอิเล็คทรอน (focused beam of electron) ผ่านเข้าไปในวัตถุที่ตัดให้บางมาก และสามารถปรับเปลี่ยนขนาด และ/หรือทิศทางของลำแสงอิเล็คทรอน หรือหมุนเอียงวัตถุแทนการปรับเปลี่ยนทิศทางของลำแสง เพื่อดูรูปแบบของความหนาแน่นของอิเล็คทรอนที่ผ่านวัตถุ ที่มีจำนวนมาก-น้อยแตกต่างกัน รวมทั้งรูปแบบของการเบี่ยงเบนของอิเล็คทรอน หากมีเครื่องตรวจวัดรังสีเอ็กสติดอยู่ด้วย ทำให้สามารถตรวจวัดได้ ละเอียดมากขึ้น โดยลักษณะของภาพเป็นแบบ 2 มิติ ดู: *scanning electron microscope (สแกน˘นิ่ง อิเล็ค˘ทรอน ไม˘เครอสโคพ)*

scanning tunneling microscope (สแก˘นิ่ง เทอ˘เนิลลิ่ง ไม˘เครอสโคพ) ชื่อย่อ STM (เอ๊สทีเอ็ม) เป็นเครื่องมือที่ใช้ตรวจสอบลักษณะพื้นผิวของวัตถุ หลักการทำงานของเครื่องประกอบด้วยหัวเข็มโลหะขนาดเล็กมาก (fine-metal-wire probe) ที่มักทำด้วย แพลทเนิ่ม (platinum) หรือ อิริเดี้ยม (iridium) ลากผ่านผิวของวัตถุแบบจุดต่อจุดไปเรื่อยๆ (scan) เมื่อหัวเข็มเข้าใกล้และผ่านกลุ่มอิเล็คทรอนของแอ๊ะเทิ่ม จะเกิดลำแสงอิเล็คทรอนขึ้นระหว่างหัวเข็มและแอ๊ะเทิ่ม (tunneling electron) และเมื่อหัวเข็มเคลื่อนห่างออกไป ลำอิเล็คทรอนจะสั้นลงและหมดไป ลักษณะของลำอิเล็คทรอนจะถูกบันทึก และแปลความออกมาให้รูปพื้นผิวของวัตถุ (topography) ที่มีขนาดและการกระจายของแอ๊ะเทิ่ม (dimension and distribution of atom) แตกต่างกัน เครื่องตรวจวัดนี้ใช้เฉพาะกับวัตถุที่เป็นตัวนำไฟฟ้าได้เท่านั้น ดู: *scaning force microscopy (สแกน˘นิ่ง ฟอรฺซ ไม˘เครอสโกพี่)*

scan skew (สแกน˘ สกิว˘) การบิดเบี้ยวของภาพที่เกิดจากการเคลื่อนที่ไปข้างหน้า ของเครื่องบินหรือดาวเทียม ตลอดระยะช่วงที่กวาดแล้วเสร็จ

scaphopod (สแคะโฟ˘ผอด) สัตว์ที่อาศัยอยู่ที่พื้นทะเล เป็นหอยทะเลฝาเดียว อยู่ในชั้น สแคะโฟพอเด้อ (Scaphopoda)

Scaphopoda (สแคะโฟพอเด้อ) เป็นหนึ่งชั้น (class) ในหลายๆ ชั้นของสัตว์ในไฟเลิ่ม มอเลิสเค่อ (Molluska) โดยเป็นสัตว์จำพวกหอย ที่มีฝาเดียว (univalve) เปลือกมีรูปร่างเป็นแท่งเรียวคล้ายงาช้าง และเปิดออกได้ทั้งสองข้าง มีอายุอยู่ในยุคออรเดอวิเฌิ่นตอนกลางถึงโฮเลอซีน มีประมาณ 50 สายพันธุ์

scapolite (สแค๊ะ˘เพอไล้ทฺ) (1) กลุ่มแร่ที่มีสูตรเคมี : $(Na,Ca,K)_4Al_3(Al,Si)_3Si_6O_{24}(Cl,F,OH,CO_3,SO_4)$ ประกอบด้วยผลึกแร่สีขาว หรือ เทา-ขาว มีรูปผลึกแบบเทแทระเกอเนิ่ล มีผลึกเหมือนกันแต่องค์ประกอบทางเคมีต่างกัน (isomorph) ระหว่างแมเรียไล้ท (marialite) และไมเออไน้ท (meionite) กลุ่มแร่สแคะเพอไล้ทเกิดในหินแปรและหินอัคนีที่มีแคลเซี่ยมมาก หรือหินอัคนีที่มีการแปรเปลี่ยนสภาพ (alteration) ของ เบสิค เพลเจอะเคลส เฟลสปาร (2) กลุ่มแร่เฉพาะที่มีองค์ประกอบระหว่างเมอเรียไล้ท (marialite) และไมเออไน้ท (meionite) โดยมี Ma:Me จาก 2:1 ถึง 1:3 มีสิลิเค่อประมาณร้อยละ 46 - 54 มีลักษณะคล้ายกับเฟลสปารเมื่อพบเป็นก้อนขนาดใหญ่ แต่มีเส้นใยในเนื้อหินและมีค่าความถ่วงจำเพาะสูง คำพ้อง: *wernerite (เวอร˘เนอไร้ทฺ)* (3) แร่ในกลุ่มสแคะ˘เพอไล้ทประกอบด้วยสแคะเพอไล้ท เมอเรียไล้ท (marialite) ไมเออไน้ท (meionite) และ มิเซอไน้ท (mizzonite)

scar (สการ˘) [ธรณีสัณฐานวิทยา] ผา หน้าผา หรือที่ที่สูงชัน หินโผล่ที่มีความลาดชัน (ที่ด้านข้างของภูเขา) ที่ซึ่งหินโผล่ให้เห็นชัดเจน

scarp (สค้ารฺพ˘) (1) แนวหน้าผาที่เกิดจากฟ้อลทฺ หรือการกัดกร่อน คำว่า สค้ารพ (scarp) เป็นคำย่อจาก อิสค้ารพเมิ่นท (escarpment) ทั้งสองคำมีความหมายเหมือนกัน แต่ สค้ารพ (scarp) มักใช้ในความหมายของหน้าผาที่เกิดจากฟ้อลทฺ ดู: *fault scarp (ฟ้อลทฺ สค้ารฺพ˘); erosion scarp (อิริเฌิ่น สค้ารฺพ˘)* (2) แนวที่แสดงความต่างระดับมากกว่าพื้นที่อื่นๆ เช่น บริเวณขอบของที่ราบสูงเปรียบเทียบ: *scarp slope (สค้ารฺพ˘ สโล้พ˘);* (3) ดู: *beach scarp (บีช สค้ารฺพ˘)* (4) ผิวระนาบส่วนบนสุดของการเลื่อน (head scarp) ของมวลดินที่เป็นริ้วที่เกิดจากการเลื่อนหรือไถล (landslide)

scarped plain (สค้าร๎พท๎ เพ<u>ล</u>น) พื้นที่ลาดเอียงน้อยแบบลูกคลื่นไม่สมมาตรหลายๆ ลูกติดต่อกัน เนื่องจากโฟลด หรือชั้นหินถูกบิดโค้ง ซึ่งสคารพท เพลนคือบริเวณที่ส่วนข้างของโฟลด หรือปีกของโฟลดลาดเอียงน้อยกว่าอีกด้าน เช่น พื้นที่ราบกว้างใหญ่ด้านตะวันออกของสหรัฐอเมริกา (the Great Plains)

scarped ridge (สค้าร๎พท๎ หริจ) ดู: *cuesta (เค<u>ว</u>สเต้อ)*

scarp face (สค้าร๎พ๎ เฟซ) ดู: *scarp slope (สค้าร๎พ๎ สโล้พ๎)*

scarp-foot spring (สค้าร๎พ๎-ฟุท ส<u>ปริ</u>ง๎) น้ำที่ผุดออกมาจากบริเวณเชิงหน้าผา ใกล้ๆ ผิวดิน

scarpland (สค้าร๎พ๎เลิ่นด๎) พื้นที่ระหว่างยอดสูงสุดของหน้าผา (cuesta) และเชิงหน้าผา

scarplet (สค้าร๎พ๎เผ<u>ลิ</u>ท) (1) หน้าผาเล็กๆ ขนาดตั้งแต่เซนติเมตร ถึง 6 เมตรหรืออาจมากกว่า บริเวณเชิงเขา; หน้าผาขนาดเล็ก ที่ปรากฏอยู่บริเวณที่หินมีความคงทนสูงโผล่ (2) ดู: *earthquake scarplet (เอิ๊ร๎ธเค<u>ว</u>ค สค้าร๎เผ<u>ลิ</u>ท)*

scarp retreat (สค้าร๎พ๎ ริ<u>ทรี</u>ท๎) ความลาดเอียงลดลงของหน้าผา

scarp slope (สก้าร๎พ๎ สโล้พ๎) ด้านที่ชันมากสุด เมื่อพิจารณาจากยอดสูงสุดของหน้าผา (cuesta) หรือด้านตรงกันข้ามกับมุมเอียงชั้นหิน เปรียบเทียบ: *dip slope (ดิ๊พ สโล้พ๎); back slope (แบ๊ค สโล้พ๎)* คำพ้อง: *scarp face (สก้าร๎พ๎ เฟซ); inface (อิน๎เฟซ); front slope (เฟ<u>ริ</u>นท๎ สโล้พ)*

scarp stream (สค้าร๎พ๎ ส<u>ตรี</u>ม๎) ลำธารที่ไหลลงตามหน้าผา ซึ่งเป็นลำธารที่ไหลย้อนทาง (obsequence stream) เพราะลำธารส่วนใหญ่ไหลลงด้านชันน้อยสุดของพื้นที่ที่มีหน้าผา

scarred pebble (สคารด๎ เพะ๎เบิ้ล) ดู: *pitted pebble (พิ๎เถิด เพะ๎เบิ้ล)*

scatter diagram (สแค๊ะ๎เท่อร๎ ได๎เออะแ<u>กร</u>ม) (1) การเขียนค่าตัวแปรสองตัวแปร หรือมากกว่าลงบนแกร๊ฟ ซึ่งมักจะเขียนด้วยแกน x, y กรณีมี 2 ตัวแปร หรือ แกน x, y, z กรณีมี 3 ตัวแปร เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร คำพ้อง: *distribution scatter (ดิสเต<u>รอ</u>บิ๊ว๎เฉิ่น สแค๊ะ๎เท่อร๎)* (2) [ธรณีวิทยาโครงสร้าง] ดู: *point diagram (พ้อยนฺท ได๎เออะแ<u>กร</u>ม)*

scattering (สแค๊ะ๎เทอริ่ง) (1) การเปลี่ยนทิศทางของพลังงานเนื่องจากถูกชน หรือความไม่เป็นเนื้อเดียวของตัวกลาง หรือตัวกลางมีคุณสมบัติแตกต่างกันในแต่ละทิศทาง (anisotropy - แอนไนซอ๎<u>ทร</u>อพี่) (2) การกระจาย หรือทำให้สภาพพลังงานผิดไปจากเดิม เนื่องจากตัวกลางมีความไม่เป็นเนื้อเดียวสูง

scatterometer (สแค๊ะเทอโรเมอ๎เท่อร๎) (1) เครื่องบันทึกค่าของการสะท้อน (กระเจิง) ของคลื่นเรดาร เทียบกับมุมที่คลื่นตกกระทบ (2) [สมุทรศาสตร์] เครื่องมือที่ติดอยู่บนดาวเทียมสำหรับวัดความเร็วลมที่ผิวน้ำทะเล โดยการวัดมุมที่คลื่นตกกระทบสะท้อนกลับของคลื่นวิทยุความถี่เป็นเซนติเมตรจากผิวน้ำทะเล 3-4 มุมในระนาบที่สัมพันธ์กับทิศทางการเคลื่อนที่ของดาวเทียม และการกระจายของคลื่นวิทยุเป็นสัดส่วนกับความเร็วและทิศทางของลมที่สัมพันธ์กับเครื่องมือ ซึ่งค่าเหล่านี้สามารถนำมาคำนวนหาความเร็วของลมที่ผิวน้ำทะเล ณ ตำแหน่งที่วัดได้

scavenger (สแค๎เวินเจ้อร) สัตว์ที่กินซากสัตว์เป็นอาหาร ของเน่าเปื่อย หรือขยะ

scavenger well (สแค๎เวินเจ้อร เว็ล) บ่อ ที่อยู่ระหว่างบ่อ หรือหลายๆ บ่อที่เป็นแหล่งน้ำใช้ และเป็นแหล่งที่มีศักยภาพจะเกิดการปนเปื้อน ซึ่งบ่อดังกล่าวนี้ จะใช้สูบน้ำที่อาจปนเปื้อนทิ้ง (หรือปล่อยให้ไหลทิ้ง เป็นน้ำเสีย) เพื่อป้องกันไม่ให้บ่ออื่นๆ ที่อยู่ข้างเคียงถูกปนเปื้อน เป็นวิธีที่ใช้มากที่สุดในบริเวณชายฝั่งทะเลที่มีการเจาะบ่อเพื่อสูบน้ำเค็มทิ้ง เพื่อป้องกันการรุกของน้ำเค็มไหลไปถึงบ่อน้ำใช้

scene (ซีน) พื้นที่บนผิวดินทั้งหมด ที่ปรากฏอยู่ในภาพถ่าย

scenedesmacean algae (ซีนเดสเม๎ซียน แอล๎จี้) กลุ่มสาหร่ายสีเขียว (chlorophyta) อาศัยในน้ำจืด หรือน้ำกร่อย ประกอบด้วยเซ็ลรูปไข่ หรือกระสวย จำนวน 1, 2 หรือเป็นเส้นหรือกลุ่มระหว่าง 4 ถึง 8 เซ็ล เรียงต่อกันด้านข้าง เช่น Scenedesmus (ซีนเดสเมิส)

sceptrule (สเค็พ๎<u>ทรู</u>ลี่ หรือเซ็พ<u>ทรู</u>ลี่) ฟองน้ำที่มีลักษณะเป็นแท่งยาว ปลายด้านบนแยกเป็นกิ่งย่อยคล้ายพู่ หรือมีแผ่นคลุมปิดคล้ายร่ม

S-C fabric (เอ๊ส-ซี แฟ๎<u>บริ</u>ค) แฟบริค หรือโครงสร้างที่เกิดในหินแปรที่มีระนาบตัดกัน 2 ระนาบ ได้แก่ ระนาบเรียงตัวขนานของแผ่นแร่ (foliation) หรือระนาบเอส (S-surface ซึ่ง S ย่อมาจาก “schistosité - ฌีสตอ๎เซอที่” ในภาษาฝรั่งเศส) และระนาบเฉือนหรือระนาบซี (C-surface ซึ่ง C ย่อมาจาก “cisaillement (ซิไซล๎หม่อง)” ในภาษาฝรั่งเศส) โดยที่ระนาบขนานวางทำมุมกับระนาบเฉือน

schafarzikite (ฌาเฟอร ซิไคท์) แร่ที่แสดงถึงน้ำตาล มีรูปผลึกแบบเทแทระเกอเนิ่ล : $FeSb_2O_4$

schairerite (ไฉเรอ๎ไร้ท) แร่ไม่มีสี มีรูปผลึกแบบทริโกเนิ่ล: $Na_{21}(SO_4)_7F_6Cl$ เปรียบเทียบ: *galeite (เก๎ไล้ทฺ)*

S

scheelite (ฌี'ไล้ท) (1) แร่วาวเหมือนเพชร ไม่มีสี (ใส) หรือหลากหลายสี มีรูปผลึกแบบเทแทระเกอเนิ่ล : $CaWO_4$ เกิดในสารละลายร้อน ร่วมกับขวอรทส เรืองแสง (fluoresce - ฟลุ'เริสซฺ) ทำให้เกิดสีฟ้า มีรูปผลึกแบบเดียวกับ พาวเออไล้ท (powellite) และเป็นสินแร่ของเทิงสเติ้น (tungsten) (2) กลุ่มของแร่ที่มีรูปผลึกแบบเทแทระเกอเนิ่ล มีองค์ประกอบทางเคมีโดยทั่วไป : ABO_4 เมื่อ A = Ca, Pb, หรือ Y และ B = Mo, W, Nb หรือ Ta

schefferite (เฌ'เฟอไร้ทฺ) แร่สีน้ำตาลถึงดำ มีรูปผลึกมอเนอคลิหนิค อยู่ในกลุ่มของไพร็อกซีน : $(Ca,Mn)_2(Mg,Mn,Fe)_2Si_4O_{12}$ เป็นแร่อีกรูปแบบหนึ่งของ ไดอ๊อพไซ้ด (diopside) ที่มีแมงเกอนีสและเหล็ก

schematic mollusk (สกิแม'ถิค มอ'เลิสคฺ) รูปลักษณ์ของมอเลิสคโบราณตามสมมุติฐาน

S-chert (เอ๊ส-เชิ้รฺท) หินเชิ้รทที่เกิดเป็นชั้น หรือกลุ่มของก้อนเชิ้รท นอจู้ล (chert nodule) ที่ขนานกับชั้นหินที่แทรกอยู่

scheteligite (เฌอเท'เลอไจ๊ทฺ) ดู: *betafite (เบ'เทอไฟ้ทฺ)*

schiefer (ฌี'เฟ่อร) ศัพท์ทั่วไปที่หมายถึงหินที่มีชั้นบาง หรือมีระนาบขนาน (foliation) มักใช้บรรยายหินเฌล สเลท ฟิไล้ท และฌิสท คำคุณศัพท์ schiefrig (ฌี'ฟริก) รากศัพท์: ภาษาเยอรมัน

schiefrig (ฌี'ฟริก) คำคุณศัพท์ของ *schiefer (ฌี'เฟ่อร)*

schiller (ฌิ'เล่อรฺ) การมีหลากหลายสีของแร่ คำพ้อง: *play of color (เพล เอ๊ฟ เคอ'เล่อรฺ) การเล่นแสง* รากศัพท์: ภาษาเยอรมัน ดู: *schillerization (ฌิ'เลอไรเซ'เฌิ่น)*

schillerization (ฌิ'เลอเรอเซ'เฌิ่น) การทำให้เกิดการเล่นแสงในผลึกแร่ (schiller) เนื่องจากการเรียงตัวของสิ่งแปลกปลอมที่มีอยู่ในผลึกแร่

schiller spar (ฌิ'เล่อรฺ สปาร์) ดู: *bastite (แบส'ไต๊ทฺ)* สะกดได้อีกแบบคือ: schillerspar

schirmerite (เฌอร'เมอไร้ทฺ) แร่โลหะ สีเทา มีรูปผลึกแบบออรเธอรอม'บิค อยู่ในกลุ่ม ลิเลียไน้ท (lillianite): $AgBi_3Pb_2S_7$

schist (ฌิสทฺ) หินที่เกิดจากการแปรสภาพโดยการตกผลึกและเรียงตัวเม็ดแร่ใหม่ (dynamic metamorphism - ไดแน'หมิคเมะเทอมอรฺ'ฟิเซิ่ม) โดยที่มีเม็ดแร่มากกว่าร้อยละ 50 ที่แร่มีการเรียงตัวใหม่ เป็นแนวยาว และขนานกัน และสามารถแยกออกเป็นเกล็ด หรือแผ่น ได้ง่าย

schist-arenite (ฌิสทฺ แอ'เรอไน้ทฺ) หินทรายสีอ่อน ที่มีเศษหินมาจากหินแปรแบบไพศาล (regional metamorphism) มากกว่าร้อยละ 20; โดยเฉพาะ หมายถึงหิน ลิถิค แอเรอไน้ท ที่มีเศษหินเป็นหินฌิสท

schistic (ฌิส'ถิค) ดู: *schistose (ฌิส'โต๊ซ)*

schistoid (ฌิส'ตอยด) คำคุณศัพท์ของ *schist (ฌิสทฺ)*

schistose (ฌิส'โต๊ซ) หมายถึง หินที่แสดงลักษณะของฌิสตอเซอที่ (*schistosity*) เปรียบเทียบ: *gneissic (ไน'สิค)* คำพ้อง: *schistic (ฌิส'ถิค หรือ ฌิสติค)*

schistosity (ฌิสตอ'เซอที่) ระนาบขนานในหินฌิสทฺ หรือหินที่มีผลึกขนาดใหญ่แบนและมีการเรียงตัวของผลึกขนานกัน โดยเฉพาะในส่วนของผลึกที่มีลักษณะเป็นแท่งหรือแผ่น เช่น การเรียงของแร่กลุ่มไมเค่อ

schizocarp (สคิ'เซอคารฺพ) ผลของพืชที่เจริญเติบโตเต็มที่ และเมื่อแห้งจะแตกออกเป็นซีกๆ แต่ละซีกมีเมล็ดเพื่อการขยายพันธุ์

schizochroal eye (สคิเซอโครฺ'แอล อาย) ตาที่มีเล็นสขนาดใหญ่ของไทรเลอไบ๊ท (trilobite)

schizohaline (สคิเซอเฮ'ไลนฺ) เกี่ยวกับสภาพแวดล้อม ที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างสุดขั้ว เช่น แอ่ง หรือทะเลสาบที่ฤดูน้ำมาก น้ำในแอ่งหรือทะเลสาบเป็นน้ำจืด แต่พอฤดูน้ำแล้ง น้ำในแอ่งหรือทะเลสาบเป็นน้ำเค็ม

schizolite (สคิ'เซอไล้ทฺ) แร่สีแดงอ่อน ที่เป็นรูปแบบหนึ่งของเพคโทไล้ทฺ (pectolite) ที่มีแมง'เกอนิส

schizont (สคิ'ซ้อนทฺ) การแพร่พันธ์ของฟอเรอมิเนอเฟอร (foraminifer) ด้วยการแบ่งเพศ เพื่อทำให้เกิดตัวอ่อน โดยทั่วไปมีเปลือกทรงกลมขนาดจิ๋ว (micros'pheric test)

schizorhysis (สคิเซอไร'เสิส) โครงข่ายเชื่อมต่อ หรือท่อลำเลียงของฟองน้ำ (skeletal canal) จำพวก เฮกแซะเทอเนอหลิด (hexactinellid) เช่น สเก็พทรูลี่ (sceptrule)

schlanite (ฌแล'ไน้ทฺ) เป็นยางที่สามารถละลายได้ (soluble resin) สะกัดจาก แอนเธรอค็อกซีน (anthracoxene) โดยใช้อีเธ่อร (ether) ดู: *anthracoxenite (แอนเธรอค็อกซีไน้ทฺ)*

schlieren (ฌลิ'เริ่น) กลุ่มแร่รูปแผ่นหรือกลมแบนเป็นชั้นที่เคยไหลภายในหินอัคนีแทรกซอน โดยมีสีดำ หรือสีอ่อนกว่าหินอัคนีที่เกิดร่วม และอาจมีแร่ชนิดเดียวกับหินอัคนีที่แยกตกผลึกเป็นกลุ่ม หรือมีแร่บางส่วนมาจากหินแปลกปลอม มีขอบเขตแบบการเปลี่ยนผ่าน (transition) ระหว่างฌลิเร็นและหินอัคนี

Schmidt hammer (ฌมิดท' แฮ'เมอรฺ) เครื่องมือสำหรับกดลงบนหิน เพื่อประเมินหาค่าความทนแรงอัด (compressive

strength) ของหิน ซึ่งขึ้นอยู่กับระยะความสูงของสปริงที่ดีดกลับภายหลังจากที่ได้กดลงไปบนพื้นวัตถุแล้ว หากระยะของสปริงที่ดีดกลับมาก แสดงว่าวัตถุมีค่าความทนแรงอัดสูง

Schmidt net (ฌมิดทฺ เน็ท) ระบบพิกัดครึ่งทรงกลมรูปตาข่ายระบบหนึ่ง ที่กำหนดขึ้นมาเพื่อใช้เขียนทิศทางการวางตัวของโครงสร้าง 1, 2 หรือ 3 มิติ ที่วัดเทียบทิศเหนือ-ใต้ สำหรับในการศึกษาธรณีวิทยาโครงสร้างจะเขียนทิศทางการวางตัวตามเข็มนาฬิกาโดยเทียบกับทิศเหนือ และมุมเอียงของโครงสร้างจากพื้นระนาบ

Schmidt projection (ฌมิดทฺ เพรอะ'เจ็คเฉิ่น) ศัพท์ที่ใช้ในการศึกษาโครงสร้างผลึก และธรณีวิทยาโครงสร้าง โดยใช้การฉายตำแหน่งลงในระบบพิกัดครึ่งทรงกลมรูปตาข่ายของฌมิดท (Schmidt net) ตำแหน่งของการฉายอยู่ที่ส่วนล่างสุดของครึ่งทรงกลม ตั้งชื่อตามชื่อ วอลเทอร ฌมิดท (Walter Schmidt) ชาวออสเตรีย ซึ่งเป็นผู้ที่นำมาประยุกต์ใช้ในการศึกษาธรณีวิทยาโครงสร้าง ดู: *Schmidt net (ฌมิดทฺ เน็ท)*

Schoenflies notation (เฉิ่น'ฟลีส โนเท'เฉิ่น) ระบบที่ใช้บรรยายลักษณะของผลึก โดยใช้สัญลักษณ์ โดยเฉพาะในกลุ่มของนักฟิสิคส และนักเคมี เปรียบเทียบ: *Hermann-Mauguin symbols (เฮอร'เมิ่น-โม'กวิน ซิม'เบิ้ลสฺ)* คำพ้อง: *Schoenflies symbols (เฉิ่น'ฟลีส ซิม'เบิ้ลสฺ)*

Schoenflies symbols (เฉิ่น'ฟลีส ซิม'เบิ้ลสฺ) ดู: *Schoenflies notation (เฉิ่น'ฟลีส โนเท'เฉิ่น)*

schoenite (เฉอ'ไน้ทฺ) ดู: *picromerite (พิโครมีไร้ทฺ)* สะกดได้อีกแบบคือ: schönite (เฉอไนท์)

schörl (ฉอรลฺ) (1) แร่วาวคล้ายแก้ว สีดำ มีรูปผลึกแบบรอมโบฮีเดริ้ลอยู่ในกลุ่มทุรเมอลีน (tourmaline) : $NaFe_3Al_6(BO_3)_3Si_6O_{18}(OH)_4$ (2) ศัพท์คำนี้ เลิกใช้แล้ว ในกรณีที่หมายถึง แร่สีดำ ที่ไม่อยู่ในกลุ่มทุรเมอลีน เช่น ฮอรนเบลนด คำพ้อง: *schorlite (ฉอร'ไล้ทฺ)*

schorlite (ฉอร'ไล้ทฺ) ดู: *schörl (ฉอรลฺ)*

schorlomite (ฉอร'เลอไม้ทฺ) แร่สีดำหรือน้ำตาล-ดำ มีรูปผลึกแบบไอเซอเมะถริค อยู่ในกลุ่มการเหนิท : $Ca_3(Ti,Fe^{3+})_2(Si,Fe^{3+})_3O_{12}$ เปรียบเทียบ: *melanite (เม'เลอไน้ทฺ)*

schorl rock (ฉอรลฺ ร็อค) ศัพท์ใช้ในอังกฤษสำหรับ หินที่มีผลึกโดยเฉพาะผลึกสีดำรูปเข็มของทุรเมอลีน ที่เกิดร่วมกับขวอรทส (หินแกรเหนิท ที่มีทุรเมอลีน)

schorre (ฌอ'รี) ศัพท์ในภาษาเดิช (Ducth) ใช้เรียกหาดชายที่ถูกน้ำท่วมเฉพาะช่วงที่น้ำทะเลขึ้นสูงสุด หรือน้ำเกิด (spring tide)

Schottky defect (ฉ็อท'คี่ ดี'เฝ็คทฺ) การเกิดข้อบกพร่องในผลึกแบบจุด (point defect) ในโครงสร้างผลึก โดยแอ๊ะเทิ่มขาดหายไป เปรียบเทียบ: *defect lattice (ดี'เฝ็คทฺ และ'เทิซ)*

schreibersite (ไฌร'เบอรไซ้ทฺ) แร่สีเงิน-ขาว ถึงขาวดีบุก มีความเป็นแม่เหล็กสูง มีรูปผลึกแบบเทแทระเกอเนิ่ล : $(Fe,Ni)_3P$ หากประกอบด้วยธาตุโคบ๊อลท (cobalt) จำนวนเล็กน้อย รวมทั้งปริมาณของทองแดงค่อนข้างน้อยมาก (rare) จะไม่วาว มีสีทองเหลือง หรือสีน้ำตาล คำพ้อง: *rhabdite (แร็บ'ได๊ทฺ)*

schröckingerite (เฌริ้ค'คิงเออไร้ทฺ) แร่สีเขียว-เหลือง มีรูปผลึกแบบมอเนอคลิหนิค : $NaCa_3(UO_2)(SO_4)(CO_3)_3F\ 10H_2O$ เป็นสินแร่ของยูเรเนี่ยม

schrötterite (เฌิรท'เทอไร้ทฺ) รูปแบบหนึ่งของโอเพิ่ล (opal) ที่มีเออลูเมอเนิ่ม (aluminum) สูง

schrund (ฌรุนด) ดู: *bergschrund (เบิรฺก'ฌรุนดฺ)*

Schuler period (ฌู'เล่อรฺ พี'เรียด) เวลา 84 นาที ซึ่งเป็นอัตราการหมุนตามธรรมชาติของ ไจโรเคิมเพิส(gyrocompass)

schultenite (ฌู้ล'เทอไน้ทฺ) แร่วาวแบบเพชร ไม่มีสี ถึงสีเหลืองอ่อน มีรูปผลึกแบบมอเนอคลิหนิค : $Pb(AsO_3OH)$

schungite (ฌุง'ไก๊ทฺ) ดู: *shungite (ฌุง'ไก๊ทฺ)*

schuppen structure (ฌู'เพิ่น สเตริ้ค'เช่อรฺ) ดู: *imbricate structure (อิม'บริเคิท สเตริ้ค'เช่อรฺ) [เท็คทอหนิคสฺ]* รากศัพท์: ภาษาเยอรมัน “Schuppenstruktur”

Schürmann series (ฉือร'มาน ซิ'รี่ส) ลำดับของโลหะที่จัดเรียงตามการตกผลึกก่อนหลัง ในสารละลายเซิลไฟด

sciaphilic (เฉียฟิ'หลิค) สัตว์ที่ชอบอาศัยอยู่ในที่ร่ม (shade-loving) หมายถึงสัตว์ทะเลที่มีกระดอง หรือเปลือกแข็งหุ้มเพื่อป้องกันการรับแสงอาทิตย์โดยตรง เปรียบเทียบ: *cryptic (คริพ'ถิค)*

scientific hydrology (ไซเอ็นทิ'ฟิค ไฮดรอ'เลอจี้) การศึกษาอุทกวิทยาของกระบวนการต่างๆ และความสัมพันธ์กับวัฏจักรของน้ำ

scientific method (ไซเอ็นทิ'ฟิค เมะ'ธิด) กระบวนการศึกษาทางวิทยาศาสตร์อย่างเป็นระบบ ที่ประกอบด้วย การสังเกต (observation) วิเคราะห์ (analysis) สังเคราะห์ (synthesis) จำแนก (classification) อนุมาน (inductive inference) ตั้งสมมุติฐาน

S

(hypothesis) ทฤษฎี (theory) และการใช้ประโยชน์ (applications) ดู: *deduction (ดิเด็ค'เฉิ่น)*

scientific name (ไซเอินทิ'ฝิค เนม) ชื่อวิทยาศาสตร์ที่เป็นทางการของการจัดหมวดหมู่ของสิ่งมีชีวิต (taxon - แท็ก'ซอน)

scintillation (ซินเทอเล'เฉิ่น) (1) [อัญมณี] การเล่นแสงระยิบระยับ หรือเปล่งประกาย ของอัญมณีที่ผ่านการเจียระไนแล้ว เมื่อผ่านแสงที่เคลื่อนไปมา (2) [กัมมันตภาพรังสี] ลำแสงเล็กๆ ที่เกิดจากสารไอเออไน้ซ (ionizing agent) เช่น อนุภาคนูเคลียร (nuclear particle) หรือโพรทอน (proton) เมื่อผ่านเข้าไปในวัตถุที่สามารถปล่อยอิเล็คทรอน เมื่อถูกระดมยิง (bombard) ด้วยอนุภาคนูเคลียรหรือสารไอเออไน้ซ ดู:*scintilloscope (ซิน'ทิเลอสโขพ')*

scintillation counter (ซินเทอเล'เฉิ่น เค้านฺ'เท่อรฺ) เครื่องมือที่วัดรังสีไอเออไน้ซ (ionizing radiation) โดยการนับปริมาณรังสีหรือพลังงาน (scintillation) ที่เกิดขึ้น คำพ้อง: *scintillometer (ซินเทอลอ'เมอเท่อรฺ)*

scintillation spectrometer (ซินทิเล'เฉิ่น สเป็คทรอ'เมอเท่อรฺ) เครื่องมือสำหรับวัดมวลหรือแถบสี (spectrum - สเป็ค' เทริ่ม) ของพลังงานที่เกิดขึ้น เหมือนกับแกมมาเร สเป็คทอเมอเท่อร เพื่อวัดหาการกระจายคลื่นความถี่โดยใช้เครื่อง ซินทิเลอเฉิ่น เค้านเท่อร (scintillation counter)

scintillator (ซินทิเล'เท่อรฺ) วัตถุโปร่งแสงทุกชนิด (ผลึกแร่ ของเหลว) ที่สามารถเปล่งแสงออกมาเมื่อถูกระดมยิง (bombard) ด้วยสารไอเออไน้ซ (ionizing agent) เช่น อนุภาค นูเคลียร (nuclear particle) หรือโพรทอน (proton)

scintillite (ซิน'ทิไล้ทฺ) ลักษณะของการตกสะสมของขวอรทสในถ้ำ ที่มีรูปร่างคล้ายเฮหลิคไท้ท (helictite) (นั่นคือ ลักษณะการเกิดผลึกที่ติดกับผนังและเพดานถ้ำ ที่ผลึกสามารถขยายไปได้ทุกทิศทาง รวมทั้งหนีแรงดึงดูดของโลก) โดยแกนกลางประกอบด้วยผลึกสิลิเค่อขนาดเล็กมาก และรอบนอกจะพอกด้วยผลึกสมบูรณ์ หรือค่อนข้างสมบูรณ์ของขวอรทส

scintillometer (ซินเทอลอ'เมอเท่อรฺ) ดู: *scintillation counter (ซินเทอเลอ'เฉิ่น เค้านฺ'เท่อรฺ)*

scintilloscope (ซิน'ทิเลอสโขพ') เครื่องมือที่แสดง ซินเทอเลเฉิ่น (scintillation) ของวัตถุบนจอภาพ (scene) สะกดได้อีกแบบคือ: scintilliscope

sciophyte (ไซ'เออไฟ้ท) พืชที่เจริญเติบโตได้ดีบริเวณที่มีแสงน้อย

scissor fault (ซิ'เซ่อร ฟ้อลทฺ) รอยเลื่อนที่มีระยะการเลื่อนเพิ่มมากขึ้นที่ปลายข้างหนึ่ง ขณะที่ปลายอีกข้างไม่มีการเลื่อน หรือเลื่อนในทิศทางตรงกันข้าม นิยามไม่ชัดเจน ควรหลีกเลี่ยง คำพ้อง: *pivotal fault (พิ'เวอเทิ่ล ฟ้อลทฺ); hinge fault (ฮิ้นจฺ ฟ้อลทฺ); rotational fault (โรเท'เฉอเนิ่ล ฟ้อลทฺ)*

scleracoma (สเคลอราโค'เม่อ) ศัพท์ที่หมายถึง เปลือกที่แข็ง (hard skeletal) ของเรดิโอเลเรียนส (radiolarians)

scleractinian (สเคิลเร็คทิ'เนี่ยน) ปะการัง เสิบแคล้สโซเอินเธเรีย (subclass Zoantharia) และในลำดับ สเคลอเร็คทิเนีย (order Scleractinia) มีลักษณะของแคลเคเรียส เอคโซสเคเลอเทิล หุ้มเอ็คเทอเดิรม (ectoderm) อยู่ในช่วงกลาง ยุคไทรแอสิค (Middel Triassic) ถึงสมัยโฮเลอซีน (Holocene) คำพ้อง: *hexacoral (เฮ็คเซอโคเริล)*

sclere (สคลิเออร) ส่วนของสเกเลอเทิ่ลเกล็ดเล็กๆ โดยเฉพาะสปิคุ่ล (spicule) ของฟองน้ำ

sclerenchyma (สเกคอเร็ง'เคอเม่อ) พืชที่มีผนังหนา และแข็งแรง ซึ่งอาจประกอบด้วยเซ็ลลักษณะยาวเรียว เรียกว่าไฟเบ้อร (fiber) หรือเซ็ลลักษณะที่สั้นกว่า เรียกว่า สโตน เซ็ล (stone cell)

sclerenchyme (สคลิ'เริ่นไคม) (1) เนื้อเยื่อที่เป็นแคลเคเรียสของปะการัง โดยเฉพาะส่วนที่หนาของสเกเลอเทิ่น (skeleton) (2) โครงสร้างแบบมีรูพรุนของสเกเลอเทิลระหว่างปะการังเดี่ยวและในกลุ่มของปะการังที่อยู่รวมกัน คำพ้อง: *sclerenchyma (สเกลอเรง'เคอเม่อ)*

sclerine (สเคลอ'รีน) ศัพท์สำหรับ เปลือกแข็งของ สปอร หรือพอเลิ่น (pollen) ของสปอโรเดิรม (sporoderm) ที่ไม่มีผนังด้านใน (intine)

sclerite (สเคล'ไร้ทฺ) ส่วนของไคเทิ่นที่แข็ง หรือส่วนของหนาม (spicule -สปิคิวล) ที่เป็นหินปูน ของสัตว์ไม่มีกระดูกสันหลัง เช่น เปลือกหุ้ม (skeleton) ของ กุ้ง กั้ง ปู (arachnid) (สัตว์ที่มี 8 ขา)

scleroblast (สเกล'เรอแบล๊สทฺ) (1) หนึ่งในเซ็ลของฟองน้ำที่มีเป็นหนาม; เซ็ลแม่ของ หนึ่งหรือหลาย สเกลเรอไซ้ท (sclerocyte) (2) ปะการังเซ็ลที่สร้างหนามหินปูน

scleroclase (สเคล'เรอเคลส ดู: *sclerite (สเกล'ไร้ทฺ)*

sclerocyte (สเคล'เรอไซ้ทฺ) เซ็ลที่ถูกซ่อนไว้ทั้งหมดหรือบางส่วนของฟองน้ำ คำพ้อง: *สเกลอโรไซ้ท (สเกลอรอ-เซอ-ไซ้ทฺ); spiculoblast (สปิคิวเลอ-บลัสทฺ)*

scleroderma (สเคลอ´เรอเดิรฺม) ส่วนที่แข็งของสกลิเริ่นไคม (*sclerenchyme*) ในสเกคเลอเทิ่น (skeleton) ของสเคิลเร็คทิเนียน (scleractinian) ของปะการัง

sclerometer (สเคลรอ´เมอเท่อรฺ) เครื่องมือวิเคราะห์ความแข็งของวัตถุ (หรือแร่) โดยการวัดปริมาณของแรงหรือความกดดันที่จะทำให้เกิดรอยขีดบนผิวของวัตถุ (หน้าผลึก) ด้วยเพชรที่ติดที่ส่วนปลาย (diamond point) ของเครื่องมือ

sclerophyll (สคิล´โรฟิล) ใบไม้เหนียวคล้ายหนัง และเขียวตลอดปี เนื่องจากมีผนังเซ็ลที่หนามาก (sclerenchyma - สเคลอเรง´เคอเม่อ) จากผลของการมีสภาพอากาศแห้ง

scleroseptum (สคลิโรเซ็พ´เทิ่ม) พนังหินปูน (calcareous septum - แคลเค´เรียส เซ็พ´เทิ่ม) ที่เรียงซ้อนกันในแนวดิ่งคล้ายเส้นรัศมีในโครงสร้างปะการัง

sclerosome (สคลิโรโซม) การสะสมอย่างต่อเนื่องของหินปูนในฟองน้ำจำพวกไม่มีหนามหินปูน (nonspicular calcium carbonate) ซึ่งอาจเกิดเฉพาะบางส่วน หรือทั้งหมดภายในสเคเลอเทิ่น (skeleton)

sclerosponge (สคลิ´โรสเปินจฺ) ชนิดของฟองน้ำชั้น สกลิโรอสเปินเจีย (class Sclerospongiae) ที่มีลักษณะโครงสร้างหินปูนกลมหรือแบน ฝังอยู่รอบเป็นรัศมี

sclerotesta (สคลิโรเทส´เต้อ) ส่วนเปลือกแข็งหุ้มเมล็ด ที่เปลี่ยนมาจากผนังชั้นนอกของอวัยวะที่อยู่ภายในรังไข่ (ovule -ออ´วุล) เช่น ปรง (cycad) เปรียบเทียบ: *sarcotesta (ซารเคอเทสเต้อ)*

sclerotinite (สเคล´เรอเทอไน้ทฺ) องค์ประกอบของถ่านหิน (maceral - แมะ´เซอแรล) ในกลุ่มของอิเนอรเทอไน้ท (inertinite) ประกอบด้วย สเกลอโรเฉี่ย (*sclerotia*) ของเห็ด รา หรือสปอรของเห็ด รา ที่มีลักษณะกลม หรือรูปไข่ขนาดต่างๆ ศัพท์คำนี้ถูกแทนด้วยคำว่า เฟิงเจอไน้ท (funginite) และ ซารเคอเทสเต้อ (sarcotesta)

sclerotized (สเคล´เรอไท้ซดฺ) เปลือกแข็งของสัตว์ไม่มีกระดูกสันหลัง (โดยเฉพาะพวกอารเธรอผอด (arthropod) เช่น สัตว์ขาปล้อง) ที่ความแข็งของเปลือกเกิดจากสารอื่นที่ไม่ใช่จากไคเทิ่น (chitin)

scolecite (สคอ´เลอไซ้ทฺ) แร่ซีเออไล้ท วาวเหมือนไหม มีรูปผลึกแบบมอเนอคลิหนิค : $CaAl_2Si_3O_{10} \cdot 3H_2O$ โดยทั่วไปพบแบบเส้นใยสีขาวเกาะกันเป็นกลุ่ม หรือผลึกรูปเข็มสีขาวหรือใส และกลุ่มผลึกบางรูปแบบ เมื่อถูกความร้อน จะคล้ายตัวหนอนเคลื่อนที่

scolecodont (สโคลี´เคอด้อนทฺ) เฟาะเซิ่ลส่วนที่เป็นขากรรไกรและฟัน ของสัตว์จำพวก แอเนอหลิด (annelid) (สัตว์ไม่มีกระดูกสันหลัง พวกมีปล้อง เช่น หนอนทะเล ปลิงทะเล) สัตว์ประเภทนี้จะประกอบด้วยสิลิเค่อและไคเทิ่น (chitin) โดยที่คารเบิ้นในไคเทิ่นจะถูกเปลี่ยนเป็นสารจำพวกหินปูนที่มีสีดำสนิทขณะเกิดกระบวนการเป็นเฟาะเซิ่ล

scolecospore (สโคลี´เคอสปอร) สปอร (เซ็ลสืบพันธ์) ของเห็ดรา (fungal spore – เฟิง´เกิ้ล สปอร´) ที่มีลักษณะยาวคล้ายเข็ม หรือรูปตัวหนอน

scolite (สโค´ไล้ทฺ) ดู: *scolithus (สโคเลอ´เธิส)*

scolithus (สโคเลอ´เธิส) ร่องรอยของเฟาะเซิ่ล ที่มีลักษณะคล้ายหนอนหรือแผ่น พบในหินทรายที่มีขวอรสทมาก เกิดในมหายุคเพลีเออโซอิค และพรีแคมเบรี้ยนตอนปลาย พบเป็นรูกลม ตรงขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง 0.2-1 เซนติเมตร เชื่อว่าเป็นรูหนอนในทะเล จำพวกเฟอโรเนิดส (phoronids) สกุลสโคเลอโธส (genus Skolithos) คำพ้อง: *scolite (สโค´ไล้ทฺ); pipe-rock burrow (ไพ้พ-ร็อค เบอ´โร่)*

scopulus (สเคาะ´พูเลิส) ศัพท์บัญญัติ โดย สหภาพดาราศาสตร์ระหว่างประเทศสำหรับ สภาพภูมิประเทศของดาวเคราะห์ต่างๆ ที่มีลักษณะเป็นหน้าผาแบบลอนยาว หรือไม่เป็นระเบียบ พหูพจน์ scopuli (สเคาะ´พูลี่)

score (สคอร´) ดู: *scoring (สคอ´ริ่ง)*

scoria (สคอ´เรีย) (1) [ถ่านหิน] ดู: *clinker (คลิ้ง´เค่อรฺ)* (2) [ภูเขาไฟ] หินจำพวกไพโรแคล้สติคส (pyroclastics) ขนาดเท่าก้อนลาเว่อที่เย็นตัวในอากาศ (bomb) มีรูจากฟองอากาศปรา กกฏในเนื้อหิน; หินแอนดิไซ้ท หรือบะซ้อลท มีรูจากฟองอากาศ เกิดจากแก๊สถูกขับออกจากลาเว่อ ก่อนการเย็นตัว จะมีน้ำหนัก และมีสีดำ หรือเข้มกว่าหินเพอะเมิส (pumice) คำคุณศัพท์ scoriaceous (สคอรีเอ´เณิส) พหูพจน์ scoriae (สคอ´รี่) ดู: *thread-lace scoria (เธรด-เล้ซ สคอ´เรีย)*

scoriaceous (สคอรีเอ´เณิส) (1) [ตะกอนวิทยา] เกี่ยวกับหินตะกอน ที่มีหลุมเล็กๆ ที่ผิวของหิน คล้ายกับ สคอเรีย เช่น สคอรีเอเณิส ไลมสโตน (scoriaceous limestone) ที่มีการละลายออกไปบางส่วนของนอจุ้ล (nodule) ในหินเชอเจอเลอร ไลมสโตน (nodular limestone) (2) [ภูเขาไฟ] หินภูเขาไฟที่มีฟองอากาศ เช่น เวอซิคิวเล่อร บะซ้อลท (vesicular basalt)

scoria tuff (สคอ´เรีย เทิฟ) การสะสมของเศษหินจำพวกสคอเรีย ร่วมกับตะกอนจากเถ้าภูเขาไฟ หรือแอ๊ฌ (ash)

S

scoring (สคอ´ริ่ง) (1) รอยขีด เส้น หรือร่องยาว บนผิวหินที่เกิดจากการขีดหรือครูดโดยเศษหิน ที่มากับการเคลื่อนที่ของธารน้ำแข็ง (2) รอยขีด เส้น หรือร่องยาว ที่เกิดจากการถูกขีดหรือครูด คำพ้อง: *score (สคอร´)*

scorodite (สคอ´เรอได๊ทฺ) แร่หลากหลายสี มีรูปผลึกแบบออรเธอรอมบิค อยู่ในกลุ่มของแวเรอไซ้ท (variscite): $FeAsO_4 \cdot 2H_2O$

scorzalite (สคอร´เซอไล้ทฺ) แร่สีน้ำเงิน น้ำเงินแกมขาว หรือเขียวแกมน้ำเงิน มีรูปผลึกแบบมอเนอคลิหนิค อยู่ในกลุ่มแลซูไล้ท (lazulite): $(Fe,Mg)Al_2(PO_4)_2(OH)_2$

Scotch pebble (สค็อช เพะเบิ้ล) เศษหินมีรูปร่างกลมของแอ๊ะเกิท (agate), คารนีเลี่ยน (carnelian), เคิรนกอรม (cairngorm) หรือขวอรทส พบอยู่ในกรวดของสก็อตเลินด เป็นหินสวยงาม และมีราคา

Scotch topaz (สค็อช´ โทแพ้ส´) ขวอรทสสีเหลืองใส คล้ายโทแพส; โดยเฉพาะ เคิรนกอรม (cairngorm)

scotlandite (สค็อต´เลินได๊ทฺ) แร่วาวเหมือนเพชร สีเหลืองอ่อนขาวอมเทา หรือไม่มีสี มีรูปผลึกแบบมอเนอคลิหนิค: $PbSO_3$

scour (สเค๊า´เอ่อรฺ) [วิศวกรรมศาสตร์] (1) โคลน หรือตะกอนจากหินใต้ท้องน้ำที่ถูกขัดถูโดยกระแสน้ำ หรือการไหลของน้ำ; โครงสร้างที่เกิดจากการกระแสน้ำ (2) กระบวนการกัดเซาะที่ควบคุมโดยความเร็วของการไหลของน้ำ หรือแรงดันจากน้ำ (2) [ธรณีสัณฐานวิทยา] (ก) การชะล้าง หรือพัดพา และการเซาะ ที่เกิดจากกระแสของอากาศ น้ำ หรือน้ำแข็ง โดยเฉพาะ การเซาะโดยกระแสน้ำในลำธารคดโค้ง หรือในช่วงเวลาของน้ำท่วม ที่ทำให้โคลน และทรายถูกกวาดออกจากโค้งด้านนอก (ข) แอ่งบริเวณท้องน้ำ ที่ถูกเซาะโดยกระแสน้ำ (3) [น้ำขึ้น-น้ำลง] ดู: *tidal scour (ไท้´เดิ้ล สเค๊า´เอ่อรฺ)*

scour and fill (สเค๊า´เอ้อรฺ แอนดฺ ฟิล) (1) [ธรณีสัณฐานวิทยา] กระบวนการที่เกิดแบบสลับกันระหว่างการขุดออก และถมกลับเข้าไปใหม่ อันเนื่องมาจากธารน้ำ หรือน้ำขึ้น-น้ำลง; โดยเฉพาะกระบวนการที่เกิดขึ้นในช่วงน้ำท่วม ซึ่งมีกระแสน้ำเพิ่มขึ้นอย่างฉับพลัน ก่อให้เกิดการเซาะเป็นร่องน้ำ ที่จะมีตะกอนเข้ามาทับถมได้ในภายหลัง เปรียบเทียบ: *cut and fill (เคิท แอนดฺ ฟิล) [ธรณีสัณฐานวิทยา]* (2) [โครงสร้างตะกอนวิทยา] โครงสร้างตะกอน ที่ประกอบด้วยร่องน้ำเล็กๆ จากการเซาะ โดยทั่วไปเป็นรูปทรงรี ที่ต่อมาภายหลังจะถูกถม; เป็นการชะล้างขนาดเล็ก

scour cast (สเค๊า´เอ้อรฺ แค้สทฺ) ร่องรอยใต้ชั้นหิน ที่ประกอบด้วยลักษณะรูปทรงสัณฐาน บ่งบอกการถูกเซาะออกไป; โดยเฉพาะ ฟลู้ท แค้สท (*flute cast)*

scour channel (สเค๊า´เอ้อรฺ แช´เนิ่ล) ร่องขนาดใหญ่ ที่มีลักษณะเสมือนการถูกขุด ขัดถู หรือเซาะตะกอนออกไป

scour depression (สเค๊า´เอ้อรฺ ดิเพ<u>รฺ</u>´เฌิ่น) ร่องรูปจันทร์เสี้ยว ที่เกิดในพื้นท้องน้ำใกล้กับด้านนอกของคุ้งน้ำ เป็นการเซาะของน้ำเข้าไปใต้ท้องน้ำ

scouring (สเค๊า´เออริ่ง) กระบวนการเซาะโดยอากาศ น้ำแข็ง หรือน้ำ โดยเฉพาะ การเซาะของธารน้ำแข็ง *(glacial scour – เก<u>ล</u>´เฌิ่ล สเค๊า´เอ้อรฺ)* เปรียบเทียบ: *scour (สเค๊า´เอ้อรฺ) [ธรณีสัณฐานวิทยา]*

scouring rush (สเค๊า´เอ้อริ่ง เริฌ) ดู: *sphenopsid (สฟีน็อพ´เสิด)*

scouring velocity (สเค๊า´เอ้อริ่ง เวอะลอ´เซอที่) ความเร็วของน้ำ ที่แรงเพียงพอที่จะทำให้หลุด หรือดันให้ธรณีวัตถุหลุดออกไปจากพื้นท้องน้ำที่วัตถุเหล่านั้นติดอยู่ได้

scour lineation (สเค๊า´เอ้อรฺ ลินีเอ´เฌิ่น) สันเตี้ยๆ ผิวเรียบกว้าง 2-5 เซนติเมตร ที่เกิดขึ้นบนพื้นผิวหินตะกอน ซึ่งเชื่อว่าเป็นผลของการขัดถูโดยกระแสน้ำ ปลายทั้งสองด้านมีลักษณะสมมาตร ซึ่งบ่งบอกเส้นทางของการเคลื่อนที่ของกระแสได้ แต่ไม่สามารถระบุทิศทางการไหลของกระแสได้

scour mark (สเค๊า´เอ้อรฺ ม้ารฺค) ร่องรอยของกระแสน้ำ เกิดจากการเซาะ หรือขัดถู ในขณะมีกระแสน้ำไหลบนพื้นผิวท้องน้ำ เช่น ร่องยาวจากการเซาะของกระแสน้ำ (flute – <u>ฟลู้</u>ท) ดู: *transverse scour mark (แ<u>ทรน</u>´สเวิรฺส สเก๊า´เอ่อรฺ ม้ารฺค)*

scour pool (สเค๊า´เอ้อรฺ พูล) พื้นที่ ที่ถูกทำให้ลึกลง หรือเป็นแอ่ง มักอยู่ด้านล่างของบริเวณคุ้งน้ำ เกิดจากตะกอนบนผิวพื้นท้องน้ำเคลื่อน หรือหลุดออกไป ความลึกจะขึ้นอยู่กับกาเซาะให้ตะกอนหลุดออกไปของกระแสน้ำ เมื่อน้ำในแม่น้ำลดลงถึงระดับที่ค่อนข้างต่ำของแอ่ง จะมีการสะสมตะกอน ความลึกจะลดลงเมื่อน้ำในแม่น้ำเพิ่มขึ้น ความเร็วของกระแสน้ำจะเพิ่มขึ้น การเซาะให้ตะกอนหลุดออกไปจะเริ่มต้นขึ้น ซึ่งตะกอนมักเป็นตะกอนขนาดเล็ก ที่พร้อมจะหลุดออกได้โดยง่าย เนื่องจากเป็นตะกอนสะสมลำดับสุดท้ายในช่วงระยะเวลาของการสะสม ถ้าพื้นท้องน้ำมีตะกอนที่ไม่เป็นแบบเดียว การหลุดออกของตะกอนขนาดละเอียดออกไป อาจจะเหลือพื้นผิวที่คงทน ที่จะหยุด หรือลดอัตราการเซาะลงด้านลึก

scour side (สเคา´เอ้อรฺ ไซ้ด) ต้นน้ำ หรือเนินเขาในด้านที่ปะทะกับทิศทางการเคลื่อนของธารน้ำแข็ง ที่มีลักษณะโค้งมน พื้นผิวเรียบ มีร่องครูดเล็กๆ ที่เกิดจากการขัดถูจากธารน้ำแข็ง คำตรงข้าม: *pluck side (เพลิค ไซ้ด)*

scourway (สเคา´เอ้อรฺเว) ร่อง ที่เกิดจากกระแสธารน้ำแข็งที่มีความแรงมาก ในบริเวณใกล้กับขอบของแผ่นน้ำแข็ง

scrap mica (สแครพ´ ไม´เค่อ) ไมเค่อ ที่มีขนาด สี หรือคุณภาพที่ต่ำกว่าข้อกำหนดของการผลิตไมเค่อแผ่น เช่น เกล็ดไมเค่อ หรือไมเค่อที่เป็นผลพลอยได้ หรือของเสีย จากการผลิตไมเค่อแผ่น

scratch (สแครช´) ดู: *striation (สไตรเอ´เฌิ่น)*

scree (สครี´) ศัพท์ที่ใช้ทั่วไปในสหราชอาณาจักร (Great Britain - เกรท บริเทิ่น) เทียบเท่าแบบหลวมๆ กับศัพท์คำว่า talus (เท´เลิส) ในแต่ละความหมาย คือ เศษหินแตกหัก; กองเศษหินแตกหัก; และที่ลาดชันที่มีเศษหินแตกหักเป็นองค์ประกอบ อาจใช้ในความหมายของ วัตถุที่ประกอบเป็นพื้นลาดที่เรียกว่า เทเลิส (talus); บางส่วนใช้ในความหมายของ แผ่นของเศษวัตถุแตกหักที่อยู่รวมกันแบบหลวมๆ หรือคลุมทับพื้นที่ลาด และสำหรับเทเลิส (talus) จะใช้ในความหมายของ วัตถุที่กองสะสม อยู่เฉพาะที่ฐาน (เชิง) ของหน้าผา หรือชะง่อนผา อันเป็นแหล่งกำเนิดของธรณีวัตถุเหล่านั้น เปรียบเทียบ: *alluvial talus (เออะลู´เวี่ยล เท´เลิส); avalanche talus (แอ๊ะ´เวอแล้นช เท´เลิส); rockfall talus (ร็อค´ฟอล เท´เลิส)*

scree creep (สครี´ ครี้พ) การเคลื่อนของก้อนหินขนาดใหญ่ตามทางลาดที่มีความชันน้อย ที่เป็นไปอย่างช้าๆ แบบค่อยเป็นค่อยไป และคงที่; สังเกตได้ชัดเจนในพื้นที่ ที่มีหินประเภทเนื้อเดียว หรือมีร่องแตกเกิดในเนื้อหิน ดู: *talus creep (เท´เลิส ครี้พ)*

screen (สครีน´) (1) [การทำแผนที่] การใช้โทนสีในการแสดง; ค่าร้อยละและรูปแบบของโทนสีที่กำหนดขึ้น จะวางอยู่ระหว่างเครื่องถ่าย (copy) และแผ่นฟิลม หรือวัสดุพิมพ์ที่ไวต่อแสง เพื่อให้เครื่องถ่าย พิมพ์โทนสีที่กำหนด เปรียบเทียบ: *screen tint (สครีน´ ทิ้นทฺ)* (2) [เศรษฐธรณีวิทยา] (ก) อุปกรณ์ ที่ใช้ในการแยกวัตถุตามขนาดของอนุภาค หรือการยอมให้อนุภาคขนาดเล็กผ่านได้ และการกันไม่ให้อนุภาคขนาดใหญ่กว่าผ่าน เช่น การคัดขนาดไปตามลำดับของถ่านหิน แร่ หิน หรือวัตถุหลายชนิดที่อยู่รวมกัน (aggregate – แอ๊ะ´กริเกิท); มักจะประกอบขึ้นด้วยตะแกรงพรุน หรือลวดตาข่าย หรือผ้ากรองที่มีช่องว่าง ที่เว้นระยะอย่างสม่ำเสมอ และมีขนาดคงที่ติดตั้งอยู่ภายในกรอบที่เหมาะสม เปรียบเทียบ: *sieve (สีฟ)* (ข) ดู: *well screen (เว็ล สครีน´) ท่อกรอง*

screen analysis (สครีน´ เออะแน´เลอเสิส) การหาค่าการกระจายของขนาดอนุภาคดิน ตะกอน หรือแร่ ด้วยการร่อนผ่านตะแกรงคัดขนาดมาตรฐาน แล้วเปรียบเทียบเป็นร้อยละ

screening (สครี´นิ่ง) การร่อนวัตถุที่เกาะกันแบบหลวมๆ (เช่น กรวด หรือถ่านหิน) ผ่านตะแกรงคัดขนาด เพื่อให้วัตถุที่เป็นองค์ประกอบเหล่านั้น แยกตัวออกจากกันตามขนาดที่กำหนด

screen tint (สครีน´ ทิ้นทฺ) กลไกการพิมพ์ภาพลงบนแผ่นกระจกหรือแผ่นแพลสติค ที่ซึ่งภายในแผ่นกระจกหรือแพลสติคนั้นประกอบด้วยจุด หรือสี่เหลี่ยมที่มีขนาดเพิ่มขึ้นเป็นสัดส่วนสัมพันธ์กับความเข้มของสี และรูปแบบที่ต้องการพิมพ์ โดยความเข้มอาจอยู่ระหว่างร้อยละ 4 ถึง 95 และอาจจะอยู่ในรูปแบบพื้นหลังดำ ภาพขาว (negative) หรือพื้นหลังขาว ภาพดำ (positive) สำหรับการพิมพ์ แผ่นที่แสดงความเข้มของสี จะถูกฉายลงบนแผ่นพิมพ์ไวแสง ดู: *screen (สครีน´) (1) [การทำแผนที่]*

screw axis (สครู´ แอ๊ก´เสิส) สมมาตรของผลึกแบบหนึ่ง ซึ่งรวมการหมุนของ 360°/n กับการเลื่อนของ a/mn เมื่อ a คือ ช่วงระยะการเลื่อนในโครงข่าย (โดยปกติ a, b และ c คือ แกนผลึก), n อาจมีค่าเป็น 1, 2 , 3, 4 หรือ 6 และ m เป็นเลขจำนวนเต็มระหว่าง 0 และ n

screw dislocation (สครู´ ดิสโลเค´เฌิ่น) (1) [ผลึกศาสตร์] ข้อบกพร่องในผลึก (crystal defect) ชนิดหนึ่ง ที่แถวของแอ๊ะเทิ่มตามระนาบผลึกมีลักษณะบิดคล้ายเกลียว ดู: *spiral growth (สไป´เริ่ล โกรธ)* (2) [ศิลาวิทยาโครงสร้าง] การเรียงของแอ๊ะเทิ่มในผลึกในแนวยาว (*dislocation – ดิสโลเค´เฌิ่น [ศิลาวิทยาโครงสร้าง]*) ที่ไม่สมบรูณ์ มีลักษณะบิดคล้ายเกลียว นั่นคือแถวของแอ๊ะเทิ่มที่ไม่สมบูรณ์นั้น ขนานกับทิศทางของระนาบการเลื่อน

screw ice (สครู´ ไอ๊ซ) (1) กอง หรือเนินของเศษน้ำแข็งแตกหักขนาดเล็กที่ลอยในทะเล เกิดขึ้นจากการบดอัดของแผ่นน้ำแข็ง (ขนาดความกว้างน้อยกว่า 10 เมตร) (2) การก่อตัวของน้ำแข็งที่ถูกบดอัด *(pressure ice - เพระ´เช่อรฺ ไอ๊ซ)* ขนาดเล็ก

screwing (สครู´อิ้ง) ในธารน้ำแข็งวิทยา เป็นศัพท์ทั่วไปสำหรับบรรยายกระบวนการก่อให้เกิดสันจากการบดอัด (pressure ridges - เพระ´เช่อรฺ หริดจสฺ) ในอดีต

scroll (สโครล´) (1) หนึ่งในชุดของการทับถมแบบรูปจันทร์เสี้ยวของธารน้ำ โดยขอบฝั่งด้านในของธารน้ำเคลื่อนขยับออก เช่น

floodplain scroll (เฝลิด´เพลน สโกรล´) (2) ดู: *meander scroll (มีแอน´เด้อร สโครล´)*

scroll meander (สโครล´ มีแอน´เด้อร) การโค้งตวัดของธารน้ำแบบมีพลังกัดเซาะ *(forced-cut meander - ฟร้อซด-เคิท มีแอน´เด้อร)* ที่ทำให้เกิดการทับถมที่ฝั่งด้านในของโค้งตวัด และเป็นสาเหตุของการเซาะของฝั่งด้านนอก ดู: *lacine meander (เลอซีน มีแอน´เด้อร)*

scroll topography (สโครล´ เทอพอ´เกรอะฟี่) ภูมิประเทศที่มีสันเขาสลับกับที่ลุ่ม หรือแอ่ง ที่เกิดจากทางน้ำโค้งตวัด (meander) เคลื่อนย้ายข้ามที่ราบน้ำท่วม

scrub (สเคริ้บ´) พืช ที่เจริญเติบโตช้า หรือหยุดการเจริญเติบโตในพื้นที่ที่ดินมีคุณภาพไม่เหมาะสม หรือดินในภูมิภาคแห้งแล้ง ทำให้รากพืชไม่สามารถไชชอนลงไปได้

SCS (เอ๊สซีเอ๊ส) (1) คำย่อ ดู: *single-channel seismic profiling (ซิง´เกิ่ล-แชเนิ่ล ไซ้สมิค โพร´ไฟลิ่ง)* (2) [ตะกอนวิทยา] คำย่อ ดู: *swaley cross-stratification (สเว´ลี่ ครอ้อส-สแตร เทอะเฟอเค´เฌิ่น)*

sculpture (สเคิ้ลพ´เช่อร) [ธรณีสัณฐานวิทยา] (1) รูปลักษณะของพื้นผิวโลก ที่เกิดโดยตัวการของการเซาะในธรรมชาติ เช่น ฝน กระแสน้ำ คลื่น ธารน้ำแข็ง และลม ศัพท์นี้ใช้อย่างหลวมๆ รวมถึงกระบวนการทับถม และเคลื่อนที่ของแผ่นดิน คำพ้อง: *land sculpture (แลนด ̣สเคิ้ลพ´เช่อร)* (2) ลักษณะภูมิประเทศที่เป็นผลจากการปรับสภาพ หรือการเซาะให้มีลักษณะแตกต่างไปจากที่มีอยู่เดิม

scum (สเกิม´) ชั้นบาง คล้ายแผ่นฟิลม ที่ลอยอยู่บนของเหลว เช่น ในสระน้ำนิ่ง อาจเป็นชั้นของฟองสบู่ตะกอนแคลเซี่ยมคารเบอเหนท หรือสิ่งเน่าเสีย

scutulum (สกู´เทอเลิ่ม) ภูเขาไฟแบบ *shield volcano (ฌีลด ̣วอลเค´โน่)* ที่มีลักษณะแบนราบ เกิดจากลาเว่อบะซ้อลท ที่มีองค์ประกอบเป็นของเหลวปริมาณมาก

Scythian (สไค´เที่ยน) หินช่วงอายุตามมาตรอายุลำดับชั้นหินมาตรฐานโลก: เทียบเท่ากับไทรแอสิคตอนล่าง (บนเพอรเมี่ยน (Permian System) ใต้เออนิเซี่ยน (Anisian Stage)) สะกดได้อีกแบบ: *Skythian*

se (เอสอี) ในศิลาวิทยาโครงสร้าง หมายถึง แฟบริค ที่เม็ดแร่ภายนอกเรียงตัวตามแนวของพอไฟเรอแบล๊สท (porphyroblast) ซึ่งอาจเรียง หรือไม่เรียงตามแนวเม็ดแร่ภายในพอไฟเรอแบล๊สท เปรียบเทียบ: *si (เอสไอ)*

sea (ซี) (1) [สมุทรศาสตร์] (ก) แหล่งน้ำเค็มที่อยู่ในแผ่นดิน (ข) ลักษณะทางภูมิศาสตร์ย่อยของมหาสมุทร (ค) บริเวณมหาสมุทรที่เป็นแหล่งกำเนิดคลื่น (2) [ดาวเคราะห์] ดู: *mare (แมร)* (3) [คลื่น] คลื่นที่มียอดสั้น และขนาดไม่สม่ำเสมอ รวมทั้งพื้นที่ที่เป็นแหล่งกำเนิดคลื่นเหล่านั้น คำตรงข้าม: *swell (สเวล´) [คลื่น]*

sea arch (ซี อารฺช) ช่องทะลุหินที่ยื่นไปในทะเล เกิดจากคลื่นหรือสารละลายกัดเซาะ หรือโดยการขยายของถ้ำในทะเล หรือการเชื่อมระหว่างถ้ำสองถ้ำที่อยู่ตรงข้ามกัน เหลือเป็นสะพานหินเหนือน้ำ คำพ้อง: *natural arch (แนะ´เชอเริ่ล อารฺช); natural bridge (แนะ´เชอเริ่ล บริด); sea bridge (ซี บริด)*

sea ball (ซี บอล) มวลทรงกลม ของพืชจำพวกคล้ายเส้นใยที่มีชีวิต หรือตายแล้ว เช่น สาหร่าย เกิดในบริเวณน้ำตื้นตามชายฝั่ง ถูกอัดแน่นโดยคลื่น เปรียบเทียบ: *lake ball (เล้ค บอล)*

sea bank (ซี แบ๊งค) (1) ดู: *seashore (ซี´ฌอร) ชายฝั่ง* (2) สันทรายหรือกองทราย (sandbank) ติดทะเล (3) กำแพงกันคลื่นทะเล

seaboard (ซี´บอรฺด) (1) ส่วนของแผ่นดินที่ติดทะเล (2) ดู: *seacoast (ซีโค้สฺท)*

sea breeze (ซี´บรี๊ส) ลมทะเล เป็นลมที่พัดจากทะเล หรือมหาสมุทรมายังแผ่นดิน เกิดในเวลากลางวันเมื่อผิวดินมีอุณหภูมิสูงกว่าผิวน้ำทะเลที่อยู่ติดกัน จะเรียกว่า ลมทะเลสาบ (lake breeze) หากลมพัดจากทะเลสาบขนาดใหญ่สู่แผ่นดิน

sea bridge (ซี บริด) ดู: *sea arch (ซี อารฺช)*

sea-captured stream (ซี-แค็พ´เช่อรฺด ̣สตรีม´) ธารน้ำที่ไหลขนานไปกับชายฝั่ง และถูกตัดออกเป็นสองสาย โดยการเซาะของทะเล และอาจไหลเป็นน้ำตกลงสู่ทะเล

sea cave (ซี เค้ฟ) ร่องแยก หรือโพรงที่ฐานของหน้าผาริมทะเลที่เกิดจากคลื่นเซาะ มักอยู่ที่ระดับน้ำทะเล และได้รับผลกระทบจากกระแสน้ำขึ้น-น้ำลง คำพ้อง: *cave (เค้ฟ) [ชายฝั่ง]; sea chasm (ซี แค้´เซิ่ม)*

sea chasm (ซี แค้´เซิ่ม) ดู: *sea cave (ซี เค้ฟ)*

sea cliff (ซี คลิฟ) หน้าผา หรือพื้นที่ลาดชันติดกับขอบทะเลบริเวณชายฝั่ง ที่เกิดจากคลื่นเซาะ เปรียบเทียบ: *wave-cut cliff (เว้ฟ-เคิท คลิฟ); shore cliff (ฌอร คลิฟ)* คำพ้อง: *bluff (เบลิ๊ฟ); cliff (คลิฟ) [ธรณีสัณฐานวิทยา]*

sea coal (ซี โคล) คำพ้องเก่าของ *bituminous coal (เบอทิว´เมอเนิส โคล)* ใช้ในอังกฤษในปัจจุบันชื่อนี้ใช้ในความหมายของ ถ่าน

หินที่ถูกพัดมาเกยฝั่ง และใช้เป็นเชื้อเพลิงได้ ชื่อนี้ขยายไปถึงเหมืองถ่านหินด้วย

seacoast (ซี´โค้สทฺ) แผ่นดินที่ติดกับทะเล หรือมหาสมุทร; ฝั่งทะเล คำพ้อง: *seaboard (ซี´บอรฺด)*

sea fan (ซี แฟน) ดู: *submarine fan (เสิบ´เมอรีน แฟน)*

sea-floor spreading (ซี-ฟลอร สเประ´ดิ้ง) กระบวนการก่อเกิดเปลือกมหาสมุทรใหม่ โดยแม็กเม่อที่แทรกดันสูงขึ้น ที่บริเวณกึ่งกลางของร่องแตกและแนวภูเขาไฟกลางมหาสมุทร และเคลื่อนห่างออกไปจากตำแหน่งของการแทรก-ดัน ด้วยอัตราเร็ว 1 - 10 เซนติเมตร ต่อปี การเคลื่อนที่ในลักษณะนี้ ใช้อธิบายการเกิดของพื้นทะเลหรือมหาสมุทร ในทฤษฎีการเคลื่อนที่ของแผ่นเปลือกโลก (plate tectonics) ทฤษฎีนี้ยังหมายถึงการทำลายของพื้นทะเลหรือมหาสมุทรในเขตที่แผ่นเปลือกโลกสองแผ่นชนกัน และแผ่นมหาสมุทรทรุดตัวลงใต้แผ่นเปลือกโลก ดู: *expanding Earth (อิกสแปน´ดิ้ง เอิ๊รฺธ)* คำพ้อง: *ocean-floor spreading (โอ´เฌิ่น-ฟลอร สเประ´ดิ้ง); spreading concept (สเประ´ดิ้ง คอน´เซ็พทฺ)*

sea-floor trench (ซี-ฟลอร เทร้นชฺ) ดู: *trench (เทร้นชฺ) [สมุทรธรณีวิทยา]*

sea-foam (ซี-โฟม) ดู: *sepiolite (ซี´พีเออไล้ทฺ)*

seafront (ซี´เฟริ้นทฺ) ที่ดิน สิ่งก่อสร้าง หรือส่วนใดส่วนหนึ่งของเมือง ตามชายทะเล หรือมีพื้นที่ติดทะเล

sea gate (ซี เกท) (1) ทางเดิน ช่อง หรือร่อง ที่ช่วยให้เข้าถึงทะเลได้ (2) ประตู ที่ป้องกันน้ำทะเล

sea gully (ซี เกอ´ลี่) ดู: *slope gully (สโล้พ´ เกอ´ลี่)*

sea ice (ซี ไอ๊ซฺ) (1) น้ำแข็งที่มีต้นกำเนิดมาจากน้ำทะเลกลายเป็นน้ำแข็ง จะมีรูปแบบใดๆ ก็ได้ แต่ไม่รวม ภูเขาน้ำแข็ง (icebergs – ไอ๊ซฺ´เบิรกสฺ) คำตรงข้าม: *land ice (แลนดฺ ไอ๊ซฺ)* ดู: *field ice (ฟีลดฺ ไอ๊ซฺ)* (2) ศัพท์ของนักเดินเรือ สำหรับน้ำแข็งที่ลอยอยู่ในทะเล หรือเคลื่อนลงทะเล

sea-ice shelf (ซี-ไอ๊ซฺ เฌ้ลฟฺ) ทะเลน้ำแข็ง (sea ice) ที่ลอยอยู่ในบริเวณใกล้เคียงกับบริเวณแหล่งกำเนิดน้ำแข็ง แยกออกมาจากทะเลน้ำแข็งที่เกิดตามชายฝั่ง ทั้งยังคงติดอยู่กับชายฝั่ง (*fast ice - แฟ้สทฺ ไอ๊ซฺ)* โดยร่องแตก หรือกลุ่มของร่องแตกในน้ำแข็งที่เกิดขนานกับชายฝั่ง จากผลของน้ำขึ้น-น้ำลง (tide crack)

seaknoll (ซี´โนล) ดู: *knoll (โนล) [สมุทรธรณีวิทยา]*

seal (ซีล) หิน ที่มีคุณสมบัติทางกายภาพด้านการยอมให้ของเหลวซึมผ่านได้น้อย จึงขัดขวางไม่ให้น้ำมัน หรือแก๊สเคลื่อนย้ายขึ้นสู่ด้านบนได้

sea level (ซี เล´เวิ่ล) (1) ความสูงของผิวทะเล โดยเทียบสัมพันธ์กับระดับทะเลปานกลาง หรือจุดศูนย์กลางมวลของโลก (2) ส่วนใหญ่มักใช้เป็นคำพ้องของ *mean sea level (มีน ซี เล´เวิ่ล)*

sea-level datum (ซี-เล´เวิ่ล เด´เทิ่ม) แผนภูมิระดับ (*chart datum – ช้าร์ทฺ เด´เทิ่ม)* ที่อ้างอิงถึงระดับทะเลปานกลาง

sealing-wax structure (ซี´ลิ่ง-แว็กสฺ สเตริ๊ค´เช่อร์) โครงสร้างปฐมภูมิของการไหลของหินตะกอน โดยการเลื่อนไหลอย่างรวดเร็ว (slumping) มีลักษณะเด่นคือ ไม่ปรากฏระนาบการเลื่อนไหลที่ฐาน หรือระนาบการเลื่อนพังทลายพร้อมกับการเลื่อนของระนาบส่วนบน และเป็นเขตที่มีของเหลวในปริมาณมาก และเกิดการผิดรูปได้

sea loch (ซี ล็อค) ฟีอ๊อรด หรือ ฟย้อรด (*fjord)* ตามแนวชายฝั่งตะวันตกของไฮเลิ่นด ของสก็อตเลิ่นด (Highland coast of Scotland)

seam (ซีม) (1) [แหล่งสินแร่] ชั้นบาง หรือแผ่นแร่ (vein) อยู่ในชุดของชั้นหินหลายๆ ชั้น; มักหมายถึง ถ่านหิน แต่อาจเกี่ยวข้องกับแร่โลหะ (2) [ลำดับชั้นหิน] (ก) ชั้นบาง หรือชั้นหิน ที่แยกหินโดดเด่นสองชั้นออกจากกัน โดยที่ชั้นหินทั้งสองชั้นนั้นมีองค์ประกอบแตกต่างกัน หรือมีขนาดเพิ่มขึ้น (ข) กล่าวอย่างเคร่งครัด หมายถึง ระนาบแบ่ง ของชั้นหินสองชั้นที่แตกต่างกัน

seamanite (ซี´เมอไน้ทฺ) แร่สีเหลืองอ่อน ถึงเหลือง-น้ำตาล ผลึกออรเธอรอมบิค รูปพริเซิ่ม: $Mn_3B(PO_4)(OH)_6$

sea mat (ซี แมท) สัตว์ในไฟเลิ่ม ไบรเออโซเอิ้น (*bryozoan)* โดยเฉพาะ ประเภทที่มีเปลือกหุ้ม

sea moat (ซี โม้ท) ดู: *moat (โม้ท) [สมุทรธรณีวิทยา]*

seamount (ซี´เม้านฺทฺ) ภูเขาใต้ทะเล ที่มีระดับความสูงจากพื้นทะเล 1 กิโลเมตร หรือมากกว่า ยอดเขาอาจราบ (เรียกว่า *guyot – กี´โย)* หรือแหลม (เรียกว่า *seapeak – ซี´พี้ค)* ภูเขาใต้ทะเลอาจเป็นแนวต่อเนื่อง หรือไม่ต่อเนื่อง หรือกระจายเป็นกลุ่มๆ หรือมีฐานเชื่อมต่อกันและเรียงตามแนวสันเขา

sea mud (ซี เหมิด) โคลนจากทะเล; เหมาะเจาะจง โคลนที่ทับถมชั้นบาง ในที่ลุ่มน้ำเค็มชื้นแฉะ (salt marsh) หรือตามแนวชายฝั่ง บางครั้งใช้เป็นปุ๋ย

seam wave (ซีม เว้ฟ) คลื่นไซ้สมิค ความเร็วคลื่นต่ำที่เดินทางได้เฉพาะในชั้นดิน/หิน/แร่ เช่น คลื่นที่เดินทางภายในชั้นถ่านหิน ดู: *channel wave (แชเนิ่ล เว้ฟ)*

sea ooze (ซี อู๊ส) ดู: *sea mud (ซี เหมิด)*

seapeak (ซี'พี้ค) ภูเขาในทะเล (*seamount – ซี'เม้านฺทฺ)* ที่มียอดแหลม

sea peat (ซี พี้ท) พี้ทที่พบได้น้อยมาก ซึ่งเกิดจากสาหร่ายทะเล (seaweeds)

seaquake (ซี'เคว้ค) แผ่นดินไหว ที่เกิดใต้มหาสมุทร และสามารถรู้สึกได้บนเรือ ในบริเวณใกล้เคียงกับศูนย์กลางการเกิดแผ่นดินไหว คำพ้อง: *submarine earthquake (เสิบ'เมอรีน เอิ๊รฺธ'เคว้ค)*

sea reach (ซี รี้ช) ส่วนของธารน้ำที่เข้าใกล้ทะเล

sea rim (ซี ริม) ขอบฟ้าที่มองเห็นได้จากทะเล; ระดับน้ำทะเล

searlesite (เซิรฺล'ไซ้ทฺ) แร่สีขาว ผลึกมอเนอคลิหนิค: $NaBSi_2O_5(OH)_2$

Seasat (ซี'แส็ท) ดาวเทียม NASA ที่ปล่อยออกจากฐานในเดือนกรกฎาคม ค.ศ. 1978 เพื่อเก็บข้อมูลเกี่ยวกับสมุทรศาสตร์ แต่ล้มเหลวในเดือนตุลาคมปีเดียวกัน แต่ในช่วงเวลาสั้นๆ ก่อนการล้มเหลว ดาวเทียมนี้ได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับระดับพื้นผิวน้ำทะเล ซึ่งเป็นข้อมูลสัมพันธ์กับแรงโน้มถ่วงเหนือมหาสมุทร

seascarp (ซี'สค้ารฺพ) หน้าผา หรือผนังใต้ทะเลที่ค่อนข้างยาวและสูงเป็นแนวเส้นตรง

seashore (ซี'ฌอร) (1) ชายทะเล; พื้นที่แคบๆ ของแผ่นดิน ที่อยู่ติดทะเล หรือมีชายแดนติดทะเล หรือมหาสมุทร คำพ้อง: *seaside (ซี'ไซ้ดฺ)* (2) ศัพท์กฎหมาย หมายถึง พื้นที่ทั้งหมด ที่อยู่ระหว่างระดับน้ำขึ้น - น้ำลงปกติ คำพ้อง: *seastrand (ซี'สแตรนดฺ)*

seaside (ซี'ไซ้ดฺ) ดู: *seashore (ซี'ฌอร)*

sea slick (ซี สลิค') พื้นที่เรียบที่อยู่บนผิวน้ำของมหาสมุทร หรือบนผิวน้ำจืด เกิดจากสารอินทรีย์

sea slope (ซี สโล้พ') ความลาดของแผ่นดินสู่ทะเล

sea snow (ซี สโน') ดู: *marine snow (เมอรีน' สโน')*

seasonally frozen ground (ซี'สเนอลี่ โฟรฺ'เซิ่น กราวนฺดฺ) พื้นดิน ที่ถูกแช่แข็งโดยอุณหภูมิที่ต่ำตามฤดูกาล และคงสภาพ แช่แข็งในเฉพาะช่วงฤดูหนาว; สอดคล้องกับเขตชั้นแช่แข็ง (permafrost) ที่คงสภาพอยู่ คำพ้อง: *frost zone (ฟร้อสทฺ โซน)*

seasonal recovery (ซี'สเนิ่ล ริเคอะ'เวอรี่) การเพิ่มน้ำให้แก่น้ำบาดาลในฤดูฝน และหลังฤดูฝน ทำให้ระดับและแรงดันน้ำบาดาล (potentiometric surface – เพอเทนฌีเออเม'ถริค เซอรฺ'เฝิซ) เพิ่มขึ้น

seasonal stream (ซี'สเนิ่ล สตรีม') ธารน้ำที่ไหลในบางฤดูกาล (intermittent stream - อินเทอรมิ'เทิ่นท สตรีม'); ตัวอย่าง: *winterbourne (วิน'เท่อรฺบอรฺน)*

sea stack (ซี สแต็ค') ดู: *stack (สแต็ค') [ชายฝั่ง]*

sea state (ซี สเตท') คำบรรยายความปั่นป่วน หรือราบเรียบของผิวมหาสมุทร ไม่ว่าจะเป็นตัวเลข หรือคำพรรณนา

seastrand (ซี'สแตรนดฺ) ดู: *seashore (ซี'ฌอร)*

sea-surface topography (ซี-เซอรฺ'เฝิซ เทอพอ'เกรอะฟี่) ค่าเบี่ยงเบนของระดับน้ำทะเลจากจีออยด เนื่องจากน้ำขึ้น-น้ำลง พายุ คลื่นเคลวิน (Kelvin waves) คลื่นรอสบี้ (Rossby waves) และกระแสของจีเออสตรอฟิค (geostrophic currents) มักเรียกกันว่า dynamic topography (ไดแน'หมิค เทอพอ'เกรอะฟี่)

seat clay (ซี้ท เคล) ดู: *underclay (เอิน'เด้อรเคล)*

seat earth (ซี้ท เอิ๊รฺธ) ศัพท์ในอังกฤษ สำหรับชั้นหินที่อยู่ใต้ชั้นถ่านหิน แสดงถึงชั้นดินเดิมที่เคยมีพืชเจริญเติบโตอยู่ และบางส่วนของพืชเหล่านั้นทับถมเป็นถ่านหิน; โดยเฉพาะ *underclay (เอิน'เด้อรเคล)* ชั้นดินเดิมที่มีสิลิเค่อสูงรู้จักในชื่อของ *ganister (แก'เนิสเต้อรฺ)* คำพ้อง: *seat rock (ซี้ท ร็อค); seat stone (ซี้ท สโตน'); coal seat (โคล ซี้ท)*

seat rock (ซี้ท ร็อค) ดู: *seat earth (ซี้ท เอิ๊รฺธ)*

seat stone (ซี้ท สโตน') ดู: *seat earth (ซี้ท เอิ๊รฺธ)*

seawall (ซี'วอล) (1) ผนัง กองกรวด หรือกองก้อนหิน ที่มีด้านหน้าชัน และเป็นแนวยาวไปตามชายฝั่ง เกิดขึ้นโดยคลื่นพายุกำลังแรง มีระดับน้ำสูง (2) ผนัง หรือเขื่อนหิน คอนครีทเสริมเหล็ก หรือวัสดุอื่นๆ ที่ถูกสร้างขึ้น ตามชายฝั่งเพื่อป้องกันการเซาะจากคลื่น

seawater (ซี'วอเท่อร) น้ำในมหาสมุทร ที่มีความเค็มเป็นลักษณะเด่น สามารถใช้แยกออกจากน้ำ ที่ตื้นของทะเลสาบ น้ำในลำธาร และน้ำฝน คำพ้องที่ใช้เป็นครั้งคราว: *salt-water (ซ้อลทฺ วอ'เท่อรฺ)*

sea-water encroachment (ซี-วอ'เท่อรฺ อินโครช'เมิ่นทฺ) ดู: *salt-water encroachment (ซ้อลทฺ-วอ'เท่อรฺ อินโครช'เมิ่นทฺ)*

sea-water intrusion (ซี-วอ'เท่อรฺ อิน'ทรูเฌิ่น) ดู: *salt-water encroachment (ซ้อลทฺ-วอ'เท่อรฺ อินโครช'เมิ่นทฺ)*

seaworn (ซีวอรฺน) ทำให้ลดน้อยลง หรือทำให้สูญเสียไปโดยทะเล เช่น ชายฝั่งทะเลที่หดหายไป

sebkha (ซับ'ข่า) ดู: *sabkha (แซบ'เค่อ หรือซับข่า)*

Secchi disk (เซะ'คี่ ดิ๊สคฺ) เครื่องมือ หรืออุปกรณ์ที่ใช้ในการวัดความโปร่งแสงหรือความใสของน้ำ; แผ่นกลมสีขาวมีเส้นผ่าศูนย์กลางคงที่ จะถูกหย่อนลงไปในน้ำอย่างช้าๆ จนกระทั่งมองไม่เห็นแผ่นกลมนั้น นั่นคือ ความลึกที่มองไม่เห็น ค่าเฉลี่ยของความลึกที่มองไม่เห็น และความลึกที่กลับมองเห็นเมื่อแผ่นกลมนั้นถูกดึงขึ้น จะนำมาแปลเป็นตัวชี้วัดความโปรงใสของน้ำ

sechron (เซะ'ครอน) ช่วงระยะเวลาที่ยาวมากสุดของธรณีกาลสำหรับชุดลำดับชั้นหินที่กำหนด จะกำหนดโดยขอบเขตของชุดลำดับชั้นหิน ที่มีการเปลี่ยนแปลงตามแนวนอนจากระนาบชั้นไม่ต่อเนื่อง (unconformities – เอินเคินฟอรเมอที่ส) ถึงระนาบชั้นต่อเนื่อง (conformities - เคินฟอรเมอที่ส) โดยไม่มีการขาดช่วงอย่างมีนัยสำคัญ

second (เซะ'เคิ่นดฺ) (1) หน่วยของเวลา เท่ากับ 1/60 นาที หรือ 1/3,600 ชั่วโมง; โดยเฉพาะ หน่วย cgs ของเวลา ซึ่งเดิมเท่ากับ 1/86,400 ส่วนของวันแสงอาทิตย์เฉลี่ย แต่ปัจจุบันกำหนดที่ระยะเวลา 9,192,631,770 รอบของความถี่จากการแผ่รังสีที่สัมพันธ์กับการเปลี่ยนระดับไฮเพอรไฟน (hyperfine) สองระดับของแอ๊ะเทิ่มของซีเซี่ยม-133 ในสภาวะปกติ คำย่อ: sec; s (2) หน่วยของการวัดเชิงมุม เท่ากับ 1/60 นาทีของเส้นโค้ง หรือ 1/3,600 องศา (3) ศัพท์ไม่เป็นทางการทางสมุทรศาสตร์ สำหรับบรรยายระยะทาง หรือความลึก เท่ากับประมาณ 1,463 เมตร (4,800 ฟุต) หรือระยะทางที่เสียง เดินทางผ่านน้ำทะเล ในช่วงเวลาหนึ่งวินาที

secondary (เซะ'เคินเดรี่) (1) [ฝั่งทะเล] หมายถึง ฝั่งทะเล หรือชายฝั่ง ที่วิวัฒน์แล้ว หรือที่มีลักษณะของการเกิดโดยกระบวนการทางทะเลในปัจจุบัน เช่น รูปแบบของฝั่งทะเลจากการเซาะของคลื่น จากการทับถมโดยน้ำทะเล หรือโดยสิ่งมีชีวิตในทะเล เปรียบเทียบ: *primary (ไพร'เมรี่)* (2) [เศรษฐธรณีวิทยา] (ก) ดู: *supergene (ซู'เพอรจีน)* (ข) หมายถึง ของเหลวแปลกปลอมที่เกิดภายหลัง และอยู่ในภาวะสมดุล กับของเหลวอื่นที่ไม่ใช่แร่ที่เข้าไปปน (3) [โลหะ] หมายถึง โลหะ ที่ได้จากเศษโลหะมากกว่าจากแหล่งแร่ คำตรงข้าม: *primary (ไพร'เมรี่) [เศรษฐธรณีวิทยา]*

secondary allochthony(เซะ'เคินเดรี่ เออล็อค'เธอนี่) ในการเกิดชั้นถ่านหิน หมายถึง การทับถมของซากพืชในพื้นที่ ที่ซากพืชทับถมเหล่านั้นเคยตกทับถมจากที่อื่นมาแล้ว แต่ถูกเซาะ และเคลื่อนย้ายมาตกทับถมใหม่ เปรียบเทียบ: *primary allochthony (ไพร'เมรี่ เออล็อค'เธอนี่)*

secondary ash (เซะ'เคินเดรี่ แอ๊ฌ) ดู: *extraneous ash (เอ็กสเตร'เนียส แอ๊ฌ)*

secondary clay (เซะ'เคินเดรี่ เคล) เคล ที่ถูกเคลื่อนย้ายจากสถานก่อกำเนิด ไปตกทับถมใหม่ในพื้นที่ใหม่ เปรียบเทียบ: *residual clay (รีซิ'เจอเวิ่ล เคล); primary clay (ไพร'เมรี่ เคล)*

secondary consequent stream (เซะ'เคินเดรี่ คอน'ซี เควิ่นทฺ สตรีม') (1) สาขา ของธารน้ำที่ไหลตามแนวระดับ (*subsequent stream – เสิบคอน'ซีเควิ่นทฺ สตรีม')* ที่ไหลขนาน หรือไหลตามความลาดเดียวกันในลักษณะเดิม; มักจะวิวัฒน์ภายหลังการก่อตัวของธารน้ำที่ไหลตามแนวเดิม โดยมีทิศทางการไหลสอดคล้องกับธารน้ำเดิม (2) การไหลของธารน้ำตามความลาดของปีกของแอนทิไคลน หรือซินไคลน คำพ้อง: *lateral consequent stream (และ'เทอเริ่ล คอน'ซีเควิ่นทฺ สตรีม')*

secondary consolidation (เซะ'เคินเดรี่ เคินซอเลอเด'เฌิ่น) (1) การทำให้ตะกอนรวมตัวกันแน่นภายใต้ความดันที่คงที่ ส่งผลให้มีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นภายในตะกอน เช่น การเกิดผลึกใหม่ (recrystallization) (2) ในด้านวิศวกรรมศาสตร์ หมายถึง การทำให้มวลดินเปลี่ยนรูปแบบแพลสติค ภายใต้ความดันคงที่ ซึ่งตรงข้ามกับ ไพรเมรี่ เคินซอเลอเดเฌิ่น (primary consolidation) ที่ทำให้มวลดินมีปริมาตรลดลงพร้อมการขับน้ำออกจากช่องว่างระหว่างอนุภาคดิน

secondary crater (เซะ'เคินเดรี่ เคร'เท่อรฺ) หลุมจากการกระแทก (*impact crater - อิม'แพ็คทฺ เคร'เท่อรฺ)* ที่เกิดจากการถูกกระแทก โดยชิ้นส่วนที่มีความเร็วค่อนข้างต่ำ ชิ้นส่วนที่มาชนนั้นพุ่งออกมาจากหลุมขนาดใหญ่ที่ถูกกระแทกก่อนหน้านั้น คำพ้อง: *satellitic crater (แซะ'เทอลิถิค เคร'เท่อรฺ)*

secondary crater chain (เซะ'เคินเดรี่ เคร'เท่อรฺ เชน) กลุ่มของหลุมกระแทกรอง (*secondary crater)* ที่เรียงตัวกันเป็นแนวที่เกือบเป็นเส้นตรง และมักจะเรียงตัวในแนวรัศมีรอบหลุมกระแทกหลัก (*primary crater)*

secondary creep (เซะ'เคินเดรี่ ครี๊ฟ) การเปลี่ยนลักษณะของวัตถุภายใต้ความเค้น และอัตราที่เกิดความเครียดที่คงที่ เปรียบเทียบ: *primary creep (ไพร'เมรี่ ครี๊ฟ)* คำพ้อง: *steady-state creep (สเต'ดี-สเตทฺ' ครี๊ฟ)*

S

secondary enlargement (เซะ´เคินเดรี่ อินลารฺจ´เมิ่นทฺ) การทับถม หรือพอกพูนของธรณีวัตถุที่มีองค์ประกอบเช่นเดียวกับเม็ดแร่ในบริเวณรอบเม็ดแร่ ทำให้มีความต่อเนื่องทั้งทางแสง และทางผลึก มักแสดงผลในลักษณะของหน้าผลึกของแร่เดิม เช่น การพอกพูนของขวอรทสรอบเม็ดทรายในหินทราย เปรียบเทียบ: *rim cementation (ริม ซิเมนเท´เฌิ่น)* คำพ้อง: *secondary growth (เซะ´เคินเดรี่ โกรธ)*

secondary enrichment (เซะ´เคินเดรี่ อินริช´เมิ่นทฺ) ดู: *supergene enrichment (ซูเพอรจีน อินริช´เมิ่นทฺ)*

secondary foliation (เซะ´เคินเดรี่ โฟลิเอ´เฌิ่น) โฟลิเอเฌิ่นที่วิวัฒน์ขึ้นในช่วงการเปลี่ยนรูป และ/หรือการแปรสภาพ รวมถึงสเลที่ คลีหวิจ (slaty cleavage) ครีนิวเลเฌิ่น คลีหวิจ (crenulation cleavage) ฌิสตอ´เซอที่ (schistosity) และไน้สิคแบนดิ้ง (gneissic bansing) เปรียบเทียบ: *foliation (โฟลิเอ´เฌิ่น) [ธรณีวิทยาโครงสร้าง]*

secondary fumarole (เซะ´เคินเดรี่ ฟิว´เมอโรล) ดู: *rootless fumarole (รู้ท´เลิส ฟิว´เมอโรล)*

secondary glacier (เซะ´เคินเดรี่ เกล´เฌ่อรฺ) ธารน้ำแข็ง ขนาดเล็กในหุบเขา (*valley glacier- แว´ลี่ เกล´เฌ่อรฺ)* ที่เชื่อมธารน้ำแข็งขนาดใหญ่กว่า เสมือนกับสาขาของธารน้ำแข็ง (*tributary glacier –ทริบิวเทรี่ เกล´เฌ่อรฺ)*

secondary growth (เซะ´เคินเดรี่ โกรธ) ดู: *secondary enlargement (เซะ´เคินเดรี่ อินลารฺจ´เมิ่นทฺ)*

secondary inclusion (เซะ´เคินเดรี่ อินคลู´เฌิ่น) ของเหลวแปลกปลอม ที่เกิดขึ้นโดยกระบวนการต่างๆ หลังจากแร่ที่มีของเหลวแปลกปลอมแทรกอยู่นั้น ได้ตกผลึกสมบูรณ์แล้ว ส่วนใหญ่จะเกิดขึ้นในระหว่างการสมานร่องแตกภายในผลึก โดยการเกิดผลึกใหม่

secondary interstice (เซะ´เคินเดรี่ อินเทอร´สเติ๊ซ) ช่องว่างทุติยภูมิ; ช่องว่าง (*interstice - อินเทอร´สเติ๊ซ)* ที่เกิดขึ้น ภายหลังมีหินล้อมรอบแล้ว เปรียบเทียบ: *original interstice (เออริ´เจอเนิ่ล อินเทอร´สเติ๊ซ)*

secondary ionization mass spectrometer (เซะ´เคินเดรี่ ไอเออเนอเซ´เฌิ่น แม้ส สเป็คทรอ´เมอเท่อรฺ) ดู: *ion microprobe (ไอ´เอิ้น ไมโครโพรบ)* คำย่อ: SIMS (เอ๊สไอเอ็มเอ๊ส)

secondary limestone (เซะ´เคินเดรี่ ไลม´สโตน) หินปูน ที่ตกทับถมจากสารละลายที่อยู่ในร่องแตก หรืออยู่ภายในโพรงของหินอื่น โดยเฉพาะ หินปูนที่เกิดพร้อมกับเกลือ และจิ๊พเซิ่ม ในโดมเกลือรอบชายฝั่งอ่าวเม็กซิโก (Gulf of Maxico)

secondary maximum (เซะ´เคินเดรี่ แม็ก´สเมิ่ม) ขนาดของอนุภาคในตะกอน หรือในหิน ที่มีความถี่มากกว่าอนุภาคขนาดอื่นๆ ที่อยู่รอบ แต่มีขนาดไม่เกินเส้นผ่าศูนย์กลางของอนุภาคที่พบมากสุด (modal diameter) นั่นคือ หากเขียนแกร๊ฟระหว่างขนาดและความถี่ จะอยู่ในตำแหน่งของยอดที่สองของเส้นโค้ง และอาจมีมากกว่าหนึ่งตำแหน่ง คำพ้อง: *secondary mode (เซะ´เคินเดรี่ โหมด)*

secondary mineral (เซะ´เคินเดรี่ มิ´เนอเริ่ล) แร่ที่เกิดหลังจากมีหินที่ล้อมรอบแล้ว เป็นผลจากการผุสลาย การแปรสภาพ หรือการละลายของแร่ที่เกิดก่อน

secondary mode (เซะ´เคินเดรี่ โหมด) ดู: *secondary maximum (เซะ´เคินเดรี่ แม็ก´สเมิ่ม)*

secondary optic axis (เซะ´เคินเดรี่ อ็อพ´ถิค แอ๊ก´เสิส) แกนแสงในผลึกแกนหนึ่งจากสองแกน ที่แสงเดินทางด้วยความเร็วเท่ากัน แกนแสงรองอยู่ใกล้ แต่ไม่จำเป็นที่จะต้องพ้องกับแกนแสงหลัก

secondary permeability (เซะ´เคินเดรี่ เพอรฺมีเออบิ´เลอที่) คุณสมบัติของหินที่ยอมให้ของเหลวซึมผ่านได้ ที่วิวัฒน์ขึ้นภายหลังจากหินนั้นตกทับถม หรือเข้าไปแทนที่หินอื่นแล้ว คำพ้อง: *induced permeability (อินดู๊ส´ เพอรฺมีเออบิ´เลอที่)*

secondary pollutants (เซะ´เคินเดรี่ เพอลู´เทิ่นทฺส) มลพิษทางอากาศทุติยภูมิ คือสารมลพิษ ที่เกิดจากสารมลพิษหลัก (*primary pollutants - ไพร´เมรี่ เพอลู´เทิ่นทฺส)* ทำปฏิกิริยากับสารประกอบที่มีอยู่ในบรรยากาศปกติ ตัวอย่างเช่น โอโซน (ozone) ที่เกิดจากปฏิกิริยาระหว่างสารมลพิษหลัก แสงแดด และแก๊สในบรรยากาศปกติ

secondary porosity (เซะ´เคินเดรี่ เพอรอ´เซอที่) ความพรุนในหินที่วิวัฒน์ ภายหลังจากหินนั้นตกทับถม หรือเข้าไปแทนที่หินอื่นแล้ว ผ่านกระบวนการต่างๆ เช่น การละลาย หรือการแตก เปรียบเทียบ: *primary porosity (ไพร´เมรี่ เพอรอ´เซอที่)*

secondary production (เซะ´เคินเดรี่ เพรอเด๊ค´เฌิ่น) สารอินทรีย์ ที่แพลงเทิ่นสัตว์ (*zooplankton - ซูเออแพลง´เทิ่น*) ผลิตขึ้นภายในพื้นที่หรือปริมาตรน้ำในเวลาที่กำหนด เปรียบเทียบ: *net primary production (เน็ท ไพร´เมรี่ เพรอเด๊ค´เฌิ่น)*

secondary recovery (เซะ´เคินเดรี่ ริเคอะ´เวอรี่) การผลิตน้ำมัน หรือแก๊ส โดยการฉีดน้ำ หรือของเหลวอื่นๆ เพื่อเข้าไปแทนที่น้ำมันหรือแก๊สที่ยังหลงเหลืออยู่ในชั้นหิน ให้ไหลไปสู่แหล่งกักเก็บที่กำลังจะหมดสภาพ ดู: *water flooding (วอ´เท่อรฺ เฟลิด´อิ้ง)*

secondary reflection (เซะ´เคินเดรี่ ริเฟล็ค´เฌิ่น) ดู: *multiple reflection (เมิล´เทอะเพิ่ล ริเฟล็ค´เฌิ่น)*

secondary rocks (เซะ´เคินเดรี่ ร็อคสฺ) (1) หิน ที่ประกอบด้วยอนุภาค ที่ได้มาจากหินที่มีอยู่เดิมซึ่งถูกเซาะ หรือผุพัง โดยเฉพาะหินตะกอนชนิดต่างๆ ที่เกิดจากการทับถมของเม็ดตะกอน (clastic sedimentary rocks) เปรียบเทียบ: *primary rocks (ไพร´เมรี่ ร็อคสฺ)* (2) หินที่มีเฟาะเซิ่ล หรือหินที่แสดงชั้นที่ประกอบด้วยวัตถุที่ได้มาจากการกัดเซาะของหินที่มีอายุมากกว่า

secondary stratification (เซะ´เคินเดรี่ สแตรเทอะเฟอเค´เฌิ่น) ลำดับชั้นหิน ที่เกิดภายหลังจากที่ตะกอนตกทับถมไปแล้ว มีการหยุดชะงักแล้วกลับตกทับถมซ้ำอีก คำพ้อง: *indirect stratification (อินเดอเร็คทฺ´ สแตรเทอะเฟอเค´เฌิ่น*

secondary structure (เซะ´เคินเดรี่ สเตริ๊ค´เช่อรฺ) [ธรณีวิทยา] โครงสร้าง ที่เกิดขึ้นหลังจากหินนั้นตกทับถม หรือเข้าไปแทนที่หินอื่นแล้ว เช่น ฟ้อลท (fault) โฟลด (fold) หรือจ๊อยนท (joint) โดยเฉพาะ โครงสร้างของหินตะกอน ที่เกิดภายหลัง (epigenetic sedimentary structure) เช่น คอนครีเฌิ่น (concretion) หรือนอจู้ล (nodule) ที่เกิดจากปฏิกิริยาทางเคมี หรือได้ค (dike) ของหินตะกอนที่แทรกในร่องแตก เปรียบเทียบ: *primary structure (ไพร´เมรี่ สเตริ๊ค´เช่อรฺ) [ธรณีวิทยา]*

secondary succession (เซะ´เคินเดรี่ เสิคเซะ´เฌิ่น) ความสัมพันธ์ หรือความเกี่ยวข้องกันของพืช ที่วิวัฒน์ขึ้นหลังจากพืชเหล่านั้นถูกทำลายไปหมดทั้งกลุ่ม หรือบางส่วนของกลุ่ม

secondary sulfide zone (เซะ´เคินเดรี่ เซิล´ไฟดฺ โซน) ดู: *sulfide zone (เซิล´ไฟดฺ โซน)*

secondary tectonite (เซะ´เคินเดรี่ เท็ค´เทอไน้ทฺ) เท็คเทอไน้ท ที่มีแฟบริคแบบแปรรูป (*deformation fabric - ดีฟอรเม´เฌิ่น แฟ´บริค)* ส่วนใหญ่ของเท็คเทอไน้ทจะเป็นประเภทนี้ เปรียบเทียบ: *primary tectonite (ไพร´เมรี่* เท็ค´เทอไน้ทฺ)

secondary twinning (เซะ´เคินเดรี่ ทวิ´นิ่ง) ดู: *deformation twinning (ดีฟอรเม´เฌิ่น ทวิ´นิ่ง)*

secondary vein (เซะ´เคินเดรี่ เวน) ในกฎหมายเหมืองแร่ หมายถึง สายแร่ (vein) ที่ค้นพบหลังการขอสัมปทานทำเหมืองแล้ว; สายแร่ที่พบโดยบังเอิญ

secondary wastewater treatment (เซะ´เคินเดรี่ เว้สทฺ´วอเท่อร ทรีทเมิ่นทฺ) ขั้นตอนที่สอง ที่ใช้ในการบำบัดน้ำเสียสาธารณะ ได้แก่ การใช้แบ็คทีเรีย ขจัดชิ้นส่วนที่เป็นสารอินทรีย์ โดยการนำของเสีย แบ็คทีเรีย และอ็อกซิเจิ้น รวมเข้าด้วยกันในถังกรอง หรือในส่วนของกระบวนการเร่งการตกตะกอน การบำบัดนี้จะขจัดสารที่ต้องการอ็อกซิเจิ้น และสารแขวนลอยที่เป็นของแข็งออกได้ประมาณร้อยละ 90 ในขั้นตอนสุดท้ายน้ำที่ได้จะผ่านการฆ่าเชื้อ เปรียบเทียบ: *advanced wastewater treatment (เอิดแว้นซฺดฺ´ เว้สทฺ´วอเท่อร ทรีทเมิ่นทฺ); primary wastewater treatment (ไพร´เมรี่ เว้สทฺ´วอเท่อร ทรีทเมิ่นทฺ)*

secondary wave (เซะ´เคินเดรี่ เว้ฟ) ดู: S *wave (เอ๊ส เว้ฟ)*

second boiling point (เซะ´เคิ่นดฺ บอย´ลิ่ง พ้อยนฺท) วิวัฒนาการของแก๊ส หรือของเหลวใน supercritical phase จากของเหลวหรือหลอมเหลวโดยความเย็นตัว ในระหว่างเย็นตัว การตกผลึกของแร่จำนวนมาก จะอยู่ในระดับต่ำหรือขาดองค์ประกอบสารระเหย (เช่น เฟลสปาร ขวอรทส) ทำให้ความเข้มข้นของสารระเหย (เช่น น้ำ) ไม่เพียงพอในการหลอมเหลวของส่วนที่ยังคงเหลืออยู่ ที่ความดันไอขององค์ประกอบสารระเหยมีค่าสูงกว่าความดันรวม องค์ประกอบที่แยกออกมากในช่วงนี้ เช่น ของเหลว หรือของเหลวเดือด (melt boils) ซึ่งเกิดขึ้นในการหลอมเหลวของสารเฟลสิคที่มีน้ำ (hydrous felsic melt) เช่น แกรเหนิท หรือไซเออไน้ท (syenite)

second bottom (เซะ´เคิ่นดฺ เบ๊าะ´เทิ่ม) ตะพักลำดับแรก เหนือระดับที่ราบน้ำท่วมปกติ (หรือที่ราบน้ำท่วมถึงแรก (first bottom - เฟิรฺสทฺ เบ๊าะ´เทิ่ม)) ของแม่น้ำ

second-class ore (เซะ´เคิ่นดฺ-แคล้ส ออร) สินแร่ ที่ต้องปรับปรุงคุณภาพในเบื้องต้น เพื่อให้มีคุณภาพสูงเพียงพอที่จะจัดส่ง หรือนำออกสู่ตลาด เปรียบเทียบ: *first-class ore (เฟิรฺสทฺ-แคล้ส ออร)* คำพ้อง: *milling ore (มิลิ่ง ออร)*

second-cycle conglomerate (เซะ´เคิ่นดฺ-ไซเคิ่ล เคินกลอ´เมอเหริท) เคินกลอเมอเหริท ที่ประกอบด้วยธรณีวัตถุ ที่ปรากฏหลักฐาน มาจากเคินกลอเมอเหริทที่มีอยู่เดิม

second law of thermodynamics (เซะ´เคิ่นดฺ ลอ เอิ๊ฟ เธอรโมไดแน´หมิคสฺ) คำกล่าวเกี่ยวกับเอ็นเทรอพี กล่าวว่า การเปลี่ยนแปลงเอ็นเทรอพี ในกระบวนการที่ย้อนกลับได้ทุก

S

กระบวนการ มีค่าเท่ากับ ความร้อนภายในระบบ แลกเปลี่ยนกับภายนอก หารด้วยอุณหภูมิสัมบูรณ์ สำหรับในกระบวนการที่ย้อนกลับไม่ได้ การเปลี่ยนแปลงเอ็นเทรอพี่ มีค่ามากกว่าผลลัพธ์ของความร้อนหารด้วยอุณหภูมิสัมบูรณ์

second-order leveling (เซะ´เคิ่นดฺ-ออร´เด่อรฺ เล´เวลิ่ง) ในการรังวัดด้วยการเดินระดับ ระดับของความแม่นยำ และความถูกต้องอันดับที่สอง ที่มีความเข้มงวดน้อยกว่าระดับของความแม่นยำ และความถูกต้องอันดับที่หนึ่ง *(first-order leveling - เฟิรฺสทฺ-ออร´เด่อรฺ เล´เวลิ่ง)* ในเส้นที่อยู่ระหว่างตำแหน่งที่เกิดขึ้น (bench mark) โดยใช้เครื่องมือ และวิธีการที่มีความแม่นยำ และถูกต้องเป็นอันดับหนึ่ง ซึ่งดำเนินการในทิศทางเดียว (ส่วนแนวอื่นๆ จะถูกแบ่งออกเป็นส่วนๆ แบบไปข้างหน้าและย้อนกลับ) และความคลาดเคลื่อนสูงสุดที่ยอมรับคือ 8.4 มิลลิเมตร คูณ รากที่สองของความยาวของเส้น (หรือส่วนที่แบ่งย่อย) เป็นกิโลเมตร (หรือ 0.035 ฟุต คูณ รากที่สองของระยะทางเป็นไมล์)

second-year ice (เซะ´เคิ่นดฺ-ยิร ไอ๊ซ) ทะเลน้ำแข็ง (*sea ice – ซี ไอ๊ซ*) ที่ผ่านฤดูร้อนมาแล้วหนึ่งช่วง; จะมีความหนา (2 เมตร หรือมากกว่า) มากกว่า และความหนาแน่นน้อยกว่าน้ำแข็งหนึ่งปี รวมทั้งจะมีความสูงเหนือระดับน้ำมากกว่า หากปรากฏเนินเขาแบบลอนคลื่น (hummocks - เฮอเมิคส) แสดงถึงการผุพัง คำพ้อง: *two-year ice (ทู-ยิร ไอ๊ซ); young polar ice (เยิง โพเล่อรฺ ไอ๊ซ)*

secretinite (ซี´เครอทิไน้ท) เศษซากพืชในถ่านหิน ที่อยู่ในกลุ่มอินเนอรทิไน้ท (*inertinite group*) มีลักษณะทรงกลม ถึง ทรงรี ไม่มีเซ็ลพืชเหลืออยู่ มีการสะท้อนสูง เดิมจัดในกลุ่มอยู่กับเฟิงจิไน้ท (*funginite*)

secretion (ซิครี´เฉิ่น) (1) [บรรพชีวินวิทยา] กระบวนการที่สัตว์และพืชเปลี่ยนแร่ที่อยู่ในสารละลาย ให้กลายเป็นส่วนของโครงร่างของมัน (2) [โครงสร้างตะกอน] โครงสร้างทุติยภูมิ ที่เกิดจากการตกทับถมของสารละลายแร่ ภายในโพรง หรือร่องแตกในหิน โดยเฉพาะ พนังแร่ (mineral vein) เออมิกจูล (amygdule) หรือจีโอด (geode) เปรียบเทียบ: *concretion (คอนครี´เฉิ่น)*

sectile (เซ็ค´เทิ่ล) หมายถึง แร่ ที่สามารถตัดได้ด้วยมีด เช่น อารเจินไท้ท (argentite)

section (เซ็ค´เฉิ่น) (1) [ธรณีวิทยา] (ก) หน้าตัดแนวดิ่ง หรือเอียง ที่ตัดผ่านส่วนหนึ่งของเปลือกโลก เกิดโดยธรรมชาติ (เช่น หน้าผา หรือตามแนวตลิ่งของแม่น้ำ หรือธารน้ำ) หรือโดยมนุษย์ (เช่น การขุดเปิดหน้าดิน การตัดถนน) (ข) คำบรรยายหรือภาพวาดแสดงมาตราส่วนลำดับหน่วยหิน หรือโครงสร้างธรณี ที่ปรากฏตามหน้าตัด หรือน่าจะปรากฏหากตัดผ่านตามหน้าตัดนั้นๆ เช่น แผนภาพของสภาพทางธรณีวิทยาตามแนวอุโมงค์ในเหมืองเจาะ หรือตามแนวหลุมเจาะ โดยเฉพาะในแนวดิ่ง (vertical section) ดู: *structure section (สเตริ๊ค´เช่อรฺ เซ็ค´เฉิ่น)* คำพ้อง: *geologic section (จีเออลอ´จิค เซ็ค´เฉิ่น)* (2) [ลำดับชั้นหิน] (ก) ดู: *columnar section (เคอเลิม´เน่อร เซ็ค´เฉิ่น)* (ข) ดู: *geologic section (จีเออลอ´จิค เซ็ค´เฉิ่น)* (ค) ดู: *type section (ไท้พ เซ็ค´เฉิ่น)* (3) [รังวัดสำรวจ] (ก) หนึ่งใน 36 หน่วยย่อยของทาวนฉิพ (township - เขตการปกครองท้องถิ่น) ในระบบสำรวจที่ดินในสหรัฐอเมริกา แสดงส่วนของที่ดินซึ่งตามปกติจะเท่ากับพื้นที่หนึ่งตารางไมล์ (ประมาณ 640 เอเคอรส หรือประมาณ 4,047 ตารางเมตร) ที่มีขอบเขตสอดคล้องและขนานกับเส้นเมอริเดี้ยน ตามระยะที่กำหนด หน่วยย่อยในแต่ละทาวนฉิพ ตามปกติจะมีหมายเลขติดต่อกัน เริ่มต้นด้วยหมายเลขหนึ่ง ในส่วนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และเพิ่มขึ้นตามลำดับไปทางทิศตะวันตก และทิศตะวันออก สลับกับตัวเลขที่เพิ่มไปตามลำดับถึงหมายเลข 36 ในส่วนตะวันออกเฉียงใต้ (ข) ส่วนหนึ่งของชุดความต่อเนื่อง ของการวัดความต่างระดับความสูง ซึ่งมักจะเริ่มจากหมุดหลักฐานหนึ่งไปสิ้นสุดที่หมุดหลักฐานหนึ่ง

section-gage log (เซ็ค´เฉิ่น-เกจ ล้อก) ดู: *caliper log (แค´เลอเพ่อร ล้อก)*

section line (เซ็ค´เฉิ่น ไลนฺ) เส้นขอบเขตของแต่ละเซ็คเฉิ่นของการสำรวจรังวัด

sector collapse (เซ็ค´เท่อรฺ เคอแล้พสฺ´) การเลื่อนของบล็อคดิน/หิน ขนาดใหญ่ตามทางลาด โดยปกติวัดขนาดเป็นกิโลเมตร ในบริเวณปีกของภูเขาไฟที่มีขนาดใหญ่ เช่น เม้านท เอ็ทเน่อ (Mount Etna) ในอิตาลี หรือ มอเนอ โลเอ้อ (Mauna Loa) ในรัฐฮาวาย

sector graben (เซ็ค´เท่อรฺ กรา´เบิ้น) วอลเคหนิค กราเบิ้น (*volcanic graben*) แอ่งยุบบนทางลาดรูปกรวยของภูเขาไฟ

secular (เซะ´คิวเล่อรฺ) หมายถึง กระบวนการ แนวโน้ม หรือเหตุการณ์ ที่คงอยู่อย่างยาวนานแบบแทบไม่มีที่สิ้นสุด มักเป็นการเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง หรือการเปลี่ยนแปลงอย่างไม่มีที่สิ้นสุดและไม่เป็นวัฏจักร เช่น เซะคิวเล่อรฺ วาริเอเฉิ่น (secular variation)

secular equilibrium (เซะ´คิวเล่อรฺ อีเควอะลิ´เบรี้ยม) ความสัมพันธ์ระหว่างครึ่งชีวิตของของสารกัมมันตรังสีแม่ที่ยาวมากกว่า ครึ่งชีวิตของสารกัมมันตรังสีลูก หรือชุดของลูกๆ ที่ซึ่ง

การปลดปล่อย (activity) กัมมันตรังสีของลูกแต่ละลูก (หรือชุดของลูกๆ) จะเท่ากับการทำงาน (activity) ของกัมมันตรังสีแม่ เปรียบเทียบ: *radioactive equilibrium (เรดีโอแอ็ค´ถีฟ อีเควอะลิ´เบรี้ยม)*

secular movements (เซะ´คิวเล่อรฺ มู้ฟ´เมิ่นทฺส) การเคลื่อนที่อย่างช้าๆ ของเปลือกโลกผ่านช่วงธรณีกาลอย่างเป็นระบบ และมั่นคง ไม่ว่าจะเคลื่อนขึ้น หรือลง และกินเวลายาวนานในธรณีกาล

secular variation (เซะ´คิวเล่อรฺ เวรีเอ´เฉิ่น) การเปลี่ยนแปลงของสนามแม่เหล็กของโลกในช่วงระยะเวลายาวนาน วัดหลายๆ ปี หลายๆ สิบปี หรือหลายๆ ร้อยปี ดู: *westward drift (เว้สทฺ´เหวิรด ดริ้ฟทฺ)* คำพ้อง: *geomagnetic secular variation (จีโอแม็กเน´ถิค เซะ´คิวเล่อรฺ เวรีเอ´เฉิ่น)*

secule (เซะ´คิว) คำพ้องของ *moment (โม´เมิ่นทฺ)* เป็นศัพท์สำหรับ ช่วงเวลาของเขตลำดับชั้นหินชีวภาพ (biostratigraphic zone) รากศัพท์: ภาษาละติน “seculum, age – อายุ”

sedarenite (เซดแอ´เรอไน้ทฺ) ศัพท์สำหรับหินทราย (litharenite - ลิธแอเรอไน้ท) ที่มีเศษหินตะกอนเป็นส่วนประกอบหลัก เช่น sandstone-arenite (แซนดฺ´สโตน-แอ´เรอไน้ทฺ) และ shale-arenite (เฌล-แอ´เรอไน้ทฺ)

sediment (เซะ´เดอเมิ่นทฺ) (1) เศษแตกหักของธรณีวัตถุแข็งที่มาจากการผุพังของหิน แล้วถูกเคลื่อนย้าย หรือทับถมโดยอากาศ น้ำ หรือน้ำแข็ง หรือทับถมเพิ่มขึ้นโดยธรรมชาติ เช่น การตกตะกอนทางเคมีจากสารละลาย หรือโดยสิ่งมีชีวิตที่หลั่งสารละลายที่เกิดเป็นชั้นๆ บนพื้นผิวโลกและเกาะกันแบบหลวมๆ ภายใต้อุณหภูมิปกติทั่วๆ ไป เช่น ทราย กรวด ทรายแป้ง โคลน (ข) กล่าวอย่างเคร่งครัด หมายถึง ธรณีวัตถุแข็งที่ตกจมลงจากเดิมที่เคยแขวนลอยอยู่ในของเหลว ในรูปเอกพจน์ มักใช้กับธรณีวัตถุที่แขวนลอยอยู่ในน้ำ หรือพึ่งจะตกจมลง ในรูปพหูพจน์ใช้กับวัตถุทุกชนิดที่ตกทับถม และหมายถึงวัตถุที่ยังไม่ยึดติดกันแน่น เปรียบเทียบ: *deposit (ดิพอ´เสิท)* รากศัพท์: ภาษาละติน “sedimentum, = what has settled (สิ่งซึ่งได้ตกทับถม), เช่น กาก/ตะกอน(dregs)”

sedimentary (เซะเดอเม็น´เทอรี่) คำคุณศัพท์ (1) เกี่ยวกับหินตะกอน เช่น “การทับถมของหินตะกอน (sedimentary deposit)” หรือ “ความซับซ้อนของหินตะกอน (sedimentary complex)” (2) เกิดจากการทับถมของตะกอน เช่น “เคลจากการทับถมของตะกอน (sedimentary clay)” หรือเกี่ยวกับกระบวนการทับถมเป็นหินตะกอน “กระบวนการภูเขาไฟเกี่ยวกับการทับถมเป็นหินตะกอน (sedimentary volcanism)” คำนาม หมายถึง หินตะกอนหรือการทับถม

sedimentary ash (เซะเดอเม็น´เทอรี่ แอ๊ฌ) ดู: *extraneous ash (เอ็กสเตร´เนียส แอ๊ฌ)*

sedimentary bentonite (เซะเดอเม็น´เทอรี่ เบ็น´เทอไน้ทฺ) ประเภทของการเกิดแหล่งแร่ ที่ประกอบด้วยแร่เคลจำพวกสเม็คไท้ท (smectite clay) ซึ่งเกิดจากการเปลี่ยนสภาพ (alteration) ของหินภูเขาไฟใต้ทะเล มี 2 ชนิด คือ แคลเซี่ยม เบ็นเทอไน้ท (calcium bentonite) และ โซเดี้ยม เบ็นเทอไน้ท (sodium bentonite)

sedimentary breccia (เซะเดอเม็น´เทอรี่ เบร๊ะเชี่ย) หินตะกอนที่เกิดจากตะกอนที่ทับถมเหนือระดับน้ำทะเล จำพวกเม็ดเหลี่ยม (มากกว่าร้อยละ 30 และมีขนาดมากกว่า 2 มิลลิเมตร) และกลายเป็นหิน เช่น เทเลิส เบร๊ะเชี่ย (talus breccia) คำพ้อง: *sharpstone conglomerate (ฌ้ารฺพ´สโตน เคินกลอ´เมอเหริท)*

sedimentary-contact shoreline (เซะเดอเม็น´เทอรี่-คอน´แท็คทฺ ฌอร´ไลน) ชายฝั่ง ที่เกิดจากการจมน้ำบางส่วนของพื้นที่ที่มีความลาดชัน โดยตะกอนที่มีความคงทนน้อยหลุดออกไปจากด้านที่ติดกับหินตะกอน ตามแนวระดับน้ำ

sedimentary cycle (เซะเดอเม็น´เทอรี่ ไซ´เคิ่ล) ดู: *cycle of sedimentation (ไซ´เคิ่ล เอิ๊ฟ เซะเดอเมินเท´เฉิ่น)*

sedimentary differentiation (เซะเดอเม็น´เทอรี่ ดิ´เฟอเรนฌีเอ´เฉิ่น) การหลุด/แตกออกของมวลหิน (โดยการกัดเซาะและการเคลื่อนย้าย) เกิดเป็นตะกอน (ที่มีลักษณะทางกายภาพและเคมีที่ต่างไปจากเดิม) ตกทับถมกระจายออกไปตามพื้นที่ต่างๆ เช่น ตะกอนจากหินแกรเหนิทเคลื่อนย้ายไปตกทับถมเป็นหินทราย ทรายแป้ง เฌล ฯลฯ

sedimentary dike (เซะเดอเม็น´เทอรี่ ได๊ค) มวลตะกอนรูปเป็นแผ่น (ความหนาน้อยกว่าความกว้างและความยาว) ตัดโครงสร้างหรือชั้นหินที่มีอยู่ก่อนหน้า ในลักษณะเช่นเดียวกับพนังหินอัคนีจากตะกอนที่ตกทับถมลงในร่องแตก หรือร่องแยก ไม่ว่าตะกอนเหล่านั้นจะมาจากด้านล่าง ด้านบน หรือในแนวระนาบ โดยแรงบีบอัดหรือถูกแทรกดันภายใต้แรงดันผิดปกติ (เช่น จากแรงดันแก๊ส หรือจากน้ำหนักของหินที่ปิดทับอยู่ด้านบน หรือจากแผ่นดินไหว) หรือจากตะกอนที่อยู่ด้านบนไหลลงในร่องแตกหรือร่องแยก โดยเฉพาะ พนังเศษหิน (*clastic dike – แคล้ส´ติค ได๊ค*) ดู: *sediment vein (เซะ´เดอเม็นทฺ เวน)*

S

sedimentary-exhalative mineral deposit (เซะเดอเม็น´เทอรี่-เอ็กสเฮเล´ถีฟ มิ´เนอเริ่ล ดิพอ´เสิท) การทับถมแร่แบบเป็นชั้นจากการตกตะกอนของน้ำเค็ม อันเนื่องมาจากฟ้อลทใต้ทะเล ซึ่งน้ำเค็มสะสมใกล้กับพื้นทะเลที่เป็นแอ่ง

sedimentary facies (เซะเดอเม็น´เทอรี่ เฟ´ฌีส) เฟฌีสของลำดับชั้นหินที่แสดงลักษณะทางศิลาวิทยา และบรรพชีวินวิทยาที่แตกต่างจากหน่วยหินอื่น หรือส่วนอื่นๆ ภายในหน่วยเดียวกัน ประกอบด้วยหนึ่งในสองประเภทหรือมากกว่าสองประเภทที่แตกต่างกัน ซึ่งมีบางส่วนหรือทั้งหมดมีอายุเทียบเท่ากัน และเกิดขนาบ หรือใกล้เคียงกัน

sedimentary fault (เซะเดอเม็น´เทอรี่ ฟ้อลท) ดู: *growth fault (โกร๊ธ ฟ้อลท)*

sedimentary injection (เซะเดอเม็น´เทอรี่ อินเจ๊ค´เฌิ่น) ดู: *injection (อินเจ๊ค´เฌิ่น) [ตะกอนวิทยา]*

sedimentary insertion (เซะเดอเม็น´เทอรี่ อินเซ้อร´เฌิ่น) การแทนที่ของอนุภาคของตะกอนแทรกกลางอนุภาคของตะกอนอื่น หรือหินอื่นที่มีอยู่ก่อน เช่น การแทรกในช่องว่าง การฉีดเข้าไปแทนที่ หรือการละลายเฉพาะส่วนทำให้ทรุดลงไป

sedimentary intrusion (เซะเดอเม็น´เทอรี่ อินทรู´เฌิ่น) ดู: *intrusion (อินทรู´เฌิ่น) [ตะกอนวิทยา]*

sedimentary laccolith (เซะเดอเม็น´เทอรี่ และ´เคอหลิธ) การแทรกของตะกอนที่มีความเป็นแพลสติคสูง (เช่น เกลือปนโคลน) ที่แทรกดันเข้าไปแบบขนาน หรือกึ่งขนานกับระนาบของชั้นหิน และมีลักษณะเฉพาะคือ มีความหนาไม่สม่ำเสมอ

sedimentary manganese (เซะเดอเม็น´เทอรี่ แมง´เกอนีส) ชนิดของแหล่งแร่ ที่มีแมงเกอนีสอ็อกไซด และคารเบอเหนททับถมในทะเลตื้นตามขอบแอ่งในช่วงระหว่างน้ำทะเลท่วม

sedimentary marble (เซะเดอเม็น´เทอรี่ มารเบิ้ล) ดู: *crystalline limestone (คริส´เตอเลิ่น ไลม´สโตน)*

sedimentary ore (เซะเดอเม็น´เทอรี่ ออร) แหล่งแร่ที่เกิดจากการทับถมของหินตะกอน; แหล่งแร่ที่เกิดจากกระบวนการทับถมของตะกอน เช่น แหล่งเกลือ แหล่งพอแทฌ แหล่งฟ้อสเฝท หรือชนิดแหล่งแร่คลินเทิ่น (*Clinton ore)* เป็นต้น

sedimentary peat (เซะเดอเม็น´เทอรี่ พี้ท) พี้ท ที่เกิดจากการทับถมใต้น้ำ โดยทั่วไปเกิดในทะเลสาบ และประกอบด้วยสาหร่ายและพืชอื่นๆ ที่เกิดร่วมกับสาหร่ายเป็นส่วนใหญ่ คำพ้อง: *lake peat (เล้ค พี้ท); pulpy peat (เพิ่ล´พี่ พี้ท); dredge peat (เดร็จ พี้ท)*

sedimentary petrography (เซะเดอเม็น´เทอรี่ เพอทรอ´เกรอะฟี่) การบรรยายและจำแนกหินตะกอน โดยเฉพาะจากการศึกษาแผ่นบางของหินด้วยกล้องจุลทรรศน์

sedimentary petrologic province (เซะเดอเม็น´เทอรี่ เพะเทรอลอ´จิค พรอ´เวิ่นซฺ) พื้นที่ที่มีตะกอนซึ่งมาจากแหล่งกำเนิดเดียวกัน เปรียบเทียบ: *dispersal shadow (ดิสเปอร´เซิ่ล แฌ´โด้)* คำพ้อง: *petrologic province (เพะเทรอลอ´จิค พรอ´เวิ่นซฺ)*

sedimentary petrology (เซะเดอเม็น´เทอรี่ เพอะทรอ´เลอจี้) การศึกษาเกี่ยวกับองค์ประกอบ ลักษณะเฉพาะ การปรากฏ และแหล่งกำเนิดของตะกอนและหินตะกอน มักเรียกผิดเป็น “sedimentation – เซะเดอเมินเท´เฌิ่น”

sedimentary quartzite (เซะเดอเม็น´เทอรี่ ขวอรทฺ´ไซ้ทฺ) ดู: *orthoquartzite (ออรเธอขวอรทฺ´ไซ้ทฺ)*

sedimentary ripple (เซะเดอเม็น´เทอรี่ ริ´เพิ่ล) รอยคลื่นในหินตะกอน ดู: *ripple (ริ´เพิ่ล) [โครงสร้างตะกอน]*

sedimentary rock (เซะเดอเม็น´เทอรี่ ร็อค) (1) หินที่เกิดจากการแข็งตัวของตะกอนที่เกิดจากการทับถมเป็นชั้น และเกาะกันหลวมๆ เช่น จากตะกอนน้ำพามาทับถม (เช่น หินทราย เฌล); หรือจากเศษแตกหักของหินที่เกิดก่อน และเคลื่อนย้ายมาทับถมโดยน้ำ ลม หรือธารน้ำแข็ง (เช่น เคินกลอเมอเรท ทิไล้ท); หรือจากตะกอนเคมี โดยการตกตะกอนของสารละลาย (เช่น เกลือหินจิ๊พเซิ่ม); หรือจากตะกอนอินทรีย์ (เช่น หินปูนบางชนิดมีซากสิ่งมีชีวิตทั้งพืชและสัตว์) ศัพท์นี้อาจรวมถึงการทัมถมของธรณีวัตถุจากภูเขาไฟ นั่นคือ ไพโรแคล้สติคสที่พ่นหรือไหลออกจากภูเขาไฟและทับถมที่พื้นดินหรือใต้น้ำ คำพ้อง: *stratified rock (สแตรเทอ´ไฟดฺ ร็อค)* (2) เป็นศัพท์สำหรับธรณีวัตถุของหินตะกอน เกาะกันอย่างหลวมๆ หรือยึดแน่น เป็นความหมายที่ไม่เคร่งครัด ควรหลีกเลี่ยงการใช้ศัพท์ในความหมายดังกล่าว

sedimentary structure (เซะเดอเม็น´เทอรี่ สเตริ๊ค´เช่อรฺ) โครงสร้างในหินตะกอน ที่เกิดพร้อมกับการตกทับถมตะกอน (เช่น ชั้นหิน ชั้นหินเฉียงระดับ หรือริเพิ่ล) หรือเกิดต่อจากการทับถมไปแล้วโดยกระบวนการของหินตะกอน (เช่น คอนครีเฌิ่น (concretion) หรือนอจู้ล (nodule) ที่เกิดจากปฏิกิริยาทางเคมี หรือได๊ค (dike) ของหินตะกอนที่แทรกในรอยแตก)

sedimentary tectonics (เซะเดอเม็น´เทอรี่ เท็คทอ´หนิคสฺ) การศึกษาด้วยวิธีวิทยาศาสตร์ เกี่ยวกับการเปลี่ยนลักษณะของชั้นหินตะกอน หรือแองสะสมตะกอนจากแรงการเคลื่อนที่ของ

แผ่นเปลือกโลก เปรียบเทียบ: *gravity orogenesis (แกร์เวอที่ ออเรอเจเนเสิส)*

sedimentary trap (เซะเดอเม็นเทอรี่ แทร็พ) พื้นที่ ที่มีการทับถมของตะกอน แทนการเคลื่อนย้ายตะกอน เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่อยู่ระหว่างบริเวณที่มีสภาพแวดล้อมแบบพลังงานสูง และสภาพแวดล้อมแบบพลังงานต่ำ

sedimentary tuff (เซะเดอเม็นเทอรี่ เทิ้ฟ) (1) เทิ้ฟที่ประกอบด้วยธรณีวัตถุที่ไม่เกี่ยวข้องกับกระบวนการภูเขาไฟในปริมาณไม่มาก (2) การตกทับถมของเทิ้ฟ ที่เป็นการทับถมใหม่จากตัวการอื่น เช่น แม่น้ำ หลังจากที่มีการทับถมจากการระเบิดของภูเขาไฟไปแล้ว คำพ้อง: *reworked tuff (รีเวิร์คดฺ เทิ้ฟ)*

sedimentary volcanism (เซะเดอเม็นเทอรี่ วอลเคอะนิเซิ่ม) การดันหรือแทรกผ่านชั้นหินปิดทับของตะกอน (เช่น ทราย หรือดินเคล) โดยน้ำ และแก๊ส ภายใต้แรงดันจากแก๊ส เช่น เนินทรายรูปทรงคล้ายภูเขาไฟ และเนินโคลนรูปทรงคล้ายภูเขาไฟ นอกจากนี้อาจมีลักษณะของการแทรกแบบไดเออะพิร (diaper) พุแก๊ส การหนีออกของไฮโดรคาร์เบิ้น โคลน/เลน จากการละลายของชั้นดินแข่แข็ง หรือการปลดปล่อยพลังงานในรูปของความดันในขณะที่เกิดแผ่นดินไหว

sedimentation (เซะเดอเมินเท'เฌิ่น) (ก) กระบวนการเกิดหรือการทับถมตะกอนเป็นชั้น รวมถึงกระบวนการต่างๆ เช่น การแยกหรือหลุดออกของตะกอนจากหินต้นกำเนิด การเคลื่อนย้ายไปยังแหล่งตกทับถม การเปลี่ยนแปลงทางกายภาพและทางเคมีในระหว่างการตกทับถมจนกระทั่งกลายสภาพเป็นหินแข็ง; กระบวนการตกทับถมของตะกอน รวมตั้งแต่การเกิดเป็นตะกอน การตกจม การเชื่อมประสานและการกลายเป็นหิน (ข) กระบวนการทับถมของตะกอน (ไม่ค่อยเป็นที่นิยมใช้) (ค) ในความหมายเคร่งครัด เป็นกระบวนการทับถมของตะกอนที่เคลื่อนย้ายมากับลม น้ำ ธารน้ำแข็งภายใต้อิทธิพลของแรงโน้มถ่วง (ง) การทับถมของตะกอนจากเนินเขา และตะกอนจากน้ำพาที่มาจากการกัดเซาะ และพังทลายของดิน (จ) การตกจม (ฉ) ศัพท์ที่ใช้ไม่ถูกต้องสำหรับ “sedimentary petrology - เซะเดอเม็นเทอรี่ เพอะทรอ' เลอจี้” และ “sedimentology – เซะเดอเมนทอ'เลอจี้”

sedimentation analysis (เซะเดอเมินเท'เฌิ่น เออะแน'เลอเสิส) การวิเคราะห์ขนาดและการกระจายของตะกอน โดยการวัดความเร็วของการตกจม ของตะกอนขนาดต่างๆ

sedimentation balance (เซะเดอเมินเท'เฌิ่น แบ'เลิ่นซฺ) เครื่องที่ใช้ในการวัดอัตราการตกจมของตะกอนที่แขวนลอยในของเหลว

sedimentation curve (เซะเดอเมินเท'เฌิ่น เคิรฺฟ) เส้นบนแกร๊ฟที่เขียนจากผลการทดลอง ซึ่งแสดงถึงปริมาณทับถมของตะกอนที่ตกทับถมหรือเคลื่อนย้ายแบบต่อเนื่อง ออกจากแหล่งต้นกำเนิดในรูปแบบสารแขวนลอยต่อหน่วยเวลา

sedimentation diameter (เซะเดอเมินเท'เฌิ่น ไดแอ'เมอเท่อรฺ) การวัดขนาดของตะกอน ซึ่งเท่ากับขนาดของทรงกลมตามทฤษฎีที่มีความถ่วงจำเพาะและความเร็วในการตกจมเท่ากันเช่นเดียวกับตะกอนในของไหลชนิดเดียวกัน; มีค่าเป็นสองเท่าของขนาดของรัศมีตะกอน (*sedimentation radius*) เปรียบเทียบ: *equivalent radius (อิควิ'เวอเลิ่นทฺ เร'เดียส); nominal diameter (นอ'เมอเนิ่ล ไดแอ'เมอเท่อรฺ)*

sedimentation radius (เซะเดอเมินเท'เฌิ่น เร'เดียส) ครึ่งหนึ่งของเซะเดอเมนเทเฌิ่น ไดแอะเมอเท่อร (*sedimentation diameter*)

sedimentation rate (เซะเดอเมินเท'เฌิ่น เหรท) ดู: *rate of sedimentation (เหรท เอิ๊ฟ เซะเดอเมินเท'เฌิ่น)*

sedimentation trend (เซะเดอเมินเท'เฌิ่น เทร็นดฺ) ทิศทางที่ตะกอนตกทับถม

sedimentation unit (เซะเดอเมินเท'เฌิ่น ยู'เหนิท) ชั้น หรือการทับถมของตะกอนที่มีความแตกต่างกันอย่างชัดเจน; ความหนาของตะกอนที่เกิดจากการทับถมภายใต้สภาพทางกายภาพที่คงที่; การทับถมของตะกอนที่เกิดในระหว่างช่วงเวลาหนึ่งๆ ที่มีลักษณะบ่งถึงความเร็ว และลักษณะของตะกอนที่มาทับถมคงที่และคล้ายคลึงกัน เช่น มีสภาพการวางชั้นเฉียงระดับของทรายภายใต้การไหลและอัตราการทับถมของตะกอนแบบคงที่

sediment binder (เซะ'เดอเมิ่นทฺ ไบนฺ'เด้อร) สิ่งมีชีวิตที่คืบคลานตามพื้นผิวท้องน้ำ หรือยึดติดอยู่กับที่ ซึ่งรวมตะกอนที่ไม่มีการยึดติดเข้ามาห่อหุ้ม จนกระทั่งเกิดเป็นมวลขนาดใหญ่ที่ไม่สามารถถูกพัดพาไปโดยกระแสน้ำได้

sediment budget (เซะ'เดอเมิ่นทฺ บัเด้อะเจิท) ความสมดุลของตะกอนระหว่าง ตะกอนที่เข้ามา ตะกอนที่ออกไป และตะกอนที่ถูกทับถมไว้ในพื้นที่ลุ่มน้ำ เช่น การมีตะกอน = ปริมาณนำเข้า – ปริมาณทับถม = ปริมาณการพัดพาตะกอน – ปริมาณกักเก็บตะกอน

sediment charge (เซะ´เดอเมิ่นทฺ ช้ารฺจ) อัตราส่วนน้ำหนักหรือปริมาตรของตะกอนในธารน้ำ ต่อน้ำหนักหรือปริมาตรของน้ำที่ผ่านพื้นที่หน้าตัดในหนึ่งหน่วยเวลา

sediment concentration (เซะ´เดอเมิ่นทฺ คอน´เซินเทร´เฉิ่น) อัตราส่วนของน้ำหนักตะกอน (แห้ง) ที่ได้จากตะกอนรวมทั้งหมด (ตะกอน + น้ำ ที่เก็บจากธารน้ำ หรือแหล่งน้ำ) ต่อน้ำหนักของตะกอนรวมทั้งหมด โดยทั่วไปแสดงเป็นค่าร้อยละในกรณีที่มีปริมาณมาก แต่หากมีปริมาณน้อยจะแสดงในหน่วยของส่วนต่อล้านส่วน (part per million)

sediment delivery (เซะ´เดอเมิ่นทฺ ดิลิ´เวอรี่) ผลรวมของตะกอนที่ถูกกัดเซาะบนพื้นดิน และเคลื่อนย้ายลงสู่ระบบธารน้ำจากกระแสน้ำที่ไหลผ่าน อาจแสดงในหน่วยของปริมาตร มวล หรือ ปริมาตร หรือมวลต่อหน่วยพื้นที่การระบายน้ำของลุ่มน้ำ หรือมวลต่อหน่วยพื้นที่การระบายน้ำของลุ่มน้ำ

sediment delivery ratio (เซะ´เดอเมิ่นทฺ ดิลิ´เวอรี่ เร´โฌ) (1) อัตราส่วนของตะกอนที่ทับถมในพื้นที่แอ่ง ต่อปริมาณตะกอนในแอ่ง ซึ่งจากค่าที่วัดได้ โดยทั่วไปมีค่าน้อยกว่า 1.0 แสดงถึงการทับถมอยู่ในพื้นที่การระบายน้ำเกิดใหม่ของเนินเขา ที่ราบน้ำท่วม และในธารน้ำ (2) อัตราส่วนของตะกอนที่คงอยู่ในพื้นที่แอ่ง ต่อตะกอนทั้งหมดที่เคลื่อนออกโดยการกัดเซาะแบบน้ำหลาก หรือตามร่องน้ำ ซึ่งแสดงเป็นค่าร้อยละ

sediment discharge (เซะ´เดอเมิ่นทฺ ดิส´ช้ารฺจ) จำนวนโดยน้ำหนักหรือปริมาตรของตะกอนที่เคลื่อนย้ายโดยธารน้ำ ณ ช่วงเวลาใดๆ ที่กำหนด วัดจากน้ำหนักแห้ง หรือปริมาตรของตะกอน; อัตราที่ตะกอนเคลื่อนผ่านร่องน้ำ คำพ้อง: *sediment-transport rate (เซะ´เดอเมิ่นทฺ แทรน´สปอรฺท เหรท)*

sediment discharge ratio (เซะ´เดอเมิ่นทฺ ดิสช้ารฺจ´ เร´โฌ) อัตราส่วนระหว่างปริมาณของตะกอนทั้งหมดที่ธารน้ำสามารถเคลื่อนย้ายได้ (ต่อหน่วยเวลา) และปริมาณของตะกอนที่มีอยู่

sediment feeder (เซะ´เดอเมิ่นทฺ ฟี´เด้อรฺ) ดู: *deposit feeder (ดิพอ´เสิทฟี´เด้อรฺ)*

sediment-hosted copper-cobalt deposit (เซะ´เดอเมิ่นทฺ-โฮ้สเติด เคาะเพ่อร-โคบ๊อลทฺ ดิพอ´เสิท) แหล่งแร่ที่มีลักษณะเป็นรูปเล็นส พนัง และการประของไพไร้ท พร้อมกับแร่รองของทองแดงและโคบ๊อลทในหินตะกอน ที่สัมพันธ์กับการเปลี่ยนสภาพของคลอไร้ท และทูรเมอเลิ่นในเบรัะเชี่ย (หินบริเวณเขตฟ้อลท)

sediment-hosted copper deposit (เซะ´เดอเมิ่นทฺ-โฮ้ส´เติด เคาะ´เพ่อร ดิพอ´เสิท) แหล่งแร่ที่มีขอบเขตเป็นชั้น โดยการประของแร่ทองแดง แทรกในหินตะกอนบนบก ซึ่งโดยทั่วไปแทรกอยู่ระหว่างชั้นของหินทรายสีแดงและหินจำพวกอิแวะเพอไร้ท คำพ้อง: *copper shale (เคาะ´เพ่อร เฌล); kupferschiefer-type (คุพ´เฟ่อรฌี´เฟ่อร-ไท้พ); red-bed copper (เร้ด-เบด เคาะ´เพ่อร); sandstone copper (แซนดฺ´สโตน เคาะ´เพ่อร); sediment-hosted stratiform copper (เซะ´เดอเมิ่นทฺ-โฮ้ส´เติด สแตร´เทอฟอรฺม เคาะ´เพ่อร); shale-hosted copper (เฌล-โฮ้ส´เติด เคาะ´เพ่อร)*

sediment-hosted stratiform copper (เซะ´เดอเมิ่นทฺ-โฮ้ส´เติด สแตร´เทอฟอรฺม เคาะ´เพ่อร) ดู: *sediment-hosted copper deposit (เซะ´เดอเมิ่นทฺ-โฮ้ส´เติด เคาะ´เพ่อร ดิพอ´เสิท)*

sediment load (เซะ´เดอเมิ่นทฺ โหลด) วัตถุแข็ง (ตะกอน) ที่เคลื่อนย้ายโดยตัวการธรรมชาติ เช่น โดยธารน้ำ ซึ่งปริมาณตะกอนรวมทั้งหมดในธารน้ำ เท่ากับ เบด-เมอะทิเรี่ยล โหลด (*bed-material load – ปริมาณตะกอนทั้งหมดที่พบในพื้นท้องน้ำที่ยากต่อการเคลื่อนย้ายออกไป โดยการไหลของน้ำ*) รวมกับ ว้อฌ โหลด (*wash load - ตะกอนที่แขวนลอยในน้ำเป็นตะกอนที่ถูกชะล้างมากับน้ำจากตลิ่งสองฝั่งที่ไม่ใช่จากท้องน้ำ*) แสดงในค่าของน้ำหนักตะกอนแห้งทั้งหมดที่เคลื่อนผ่าน ณ ตำแหน่งใดตำแหน่งหนึ่งของธารน้ำ ในช่วงเวลาที่กำหนด

sedimento-eustasy (เซะ´เดอเมนโท-ยู´สเตอซี่) การเปลี่ยนแปลงของระดับน้ำทะเลทั่วโลก อันเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงของปริมาตรของน้ำในมหาสมุทร จากผลของการทับถมตะกอน

sedimento-eustatism (เซะ´เดอเมนโท-ยูสเตอ´ทิเซิ่ม) ดู: *sedimento-eustasy (เซะ´เดอเมนโท-ยู´สเตอซี่)*

sedimentogenic (เซะ´เดอเมนทอ´เจหนิค) การทับถมของตะกั่ว-สังกะสี โดยการเคลื่อนย้ายของตะกั่ว และสังกะสีจากแหล่งทับถมเดิมซึ่งเป็นหินตะกอนมายังแหล่งหินใหม่

sedimentograph (เซะ´เดอเมนทอแกร๊ฟ) เครื่องมืออัตโนมัติที่เขียนเส้นแกร๊ฟจากปริมาณสะสมของตะกอน

sedimentology (เซะเดอเมนทอ´เลอจี้) การศึกษาวิทยาศาสตร์เกี่ยวกับหินตะกอนและกระบวนการเกิดหินตะกอน; การบรรยายลักษณะการจำแนก การกำเนิด และการแปลความหมายของตะกอน บางครั้งเรียกอย่างผิดๆ ว่า "sedimentation – เซะเดอเมินเท´เฉิ่น"

sediment production (เซะ´เดอเมิ่นทฺ เพรอเดิ๊ค´เฉิ่น) มวล หรือปริมาตรของตะกอนที่เกิดภายในแอ่ง จากกระบวนการการกัดเซาะ รวมถึง การผุพังหรือการเซาะและพัดพาตามแนว

ลาดของดิน/หิน การกัดเซาะจากเม็ดฝนและน้ำหลากจากฝนที่ตกหนัก และการกัดเซาะในร่องน้ำ หรือธารน้ำ

sediment-production rate (เซะ´เดอเมิ่นทฺ เพรอเด็ค´เฌิ่นเหรท) ตะกอนพัดพาต่อหน่วยพื้นที่การระบายน้ำ ซึ่งได้มาจากการนำตะกอนที่เข้ามาต่อปีหารด้วยพื้นที่ของการระบายน้ำ แสดงหน่วยเป็นหน่วยของปริมาตรตะกอน เช่น ตัน หรือลูกบาศก์เมตรของตะกอน ต่อตารางกิโลเมตร ต่อปี

sediment stabilizer (เซะ´เดอเมิ่นทฺ สเต´เบอไลเซ่อร) สิ่งมีชีวิตที่มีอวัยวะยึดติดกับพื้นตะกอนที่เกาะกันหลวมๆ สามารถช่วยป้องกันการเคลื่อนย้ายหรือการกัดเซาะของตะกอนที่ถูกยึดติดเหล่านั้นไว้ได้

sediment station (เซะ´เดอเมิ่นทฺ สเต´เฌิ่น) ภาพตัดขวางของธารน้ำ ซึ่งโดยทั่วไปตั้งฉากกับทิศทางการไหลของกระแสน้ำ และเป็นบริเวณที่มีการเก็บตัวอย่างของสารแขวนลอยอย่างเป็นระบบสำหรับหาความเข้มข้นของตะกอนแขวนลอย ขนาด และการกระจายตัวของตะกอน และข้อมูลเฉพาะอื่นๆ

sediment transport (เซะ´เดอเมิ่นทฺ ทราน´สปอรฺท) กระบวนการเคลื่อนย้ายของตะกอนโดยตัวการธรรมชาติ เช่น การเคลื่อนย้ายของตะกอนโดยธารน้ำ การแขวนลอย การกลิ้งกระโดด กระเด็น กระดอน การละลาย หรือการเลื่อน เป็นต้น

sediment-transport rate (เซะ´เดอเมิ่นทฺ-ทราน´สปอรฺท เหรท) ดู: *sediment discharge (เซะ´เดอเมิ่นทฺ ดิสชารฺจ)*

sediment trapper (เซะ´เดอเมิ่นทฺ แทรพ´เพ่อร) สิ่งมีชีวิตที่มีอวัยวะยึดติดกับพื้น และสิ่งมีชีวิตเหล่านั้นอาศัยเป็นกลุ่มตามพื้นท้องทะเล เมื่ออวัยวะของสิ่งมีชีวิตมีการงอกออกมาอย่างต่อเนื่องจะทำให้กระแสน้ำไหลช้าลง นั่นคือ ทำให้ตะกอนยังคงติดทับถมอยู่กับสิ่งมีชีวิตเหล่านั้น

sediment vein (เซะ´เดอเมิ่นทฺ เวน) พนังของตะกอน ที่เกิดจากการตกลงไปในร่องแตก ของตะกอนที่อยู่ด้านบนร่องแตก และเกิดการทับถมลงในร่องแตก

sediment wave (เซะ´เดอเมิ่นทฺ เว้ฟ) หลักการของกระบวนการเคลื่อนย้ายตะกอนผ่านช่วงระยะเวลาหนึ่งๆ ซึ่งเปรียบเทียบได้กับแกร็ฟปริมาณน้ำจากพายุฝน ซึ่งขึ้น-ลง และขึ้นสูงสุดในทันทีทันใด

sediment yield (เซะ´เดอเมิ่นทฺ ยีลด) ปริมาณของตะกอนที่ถูกกัดเซาะจากพื้นดิน และผ่านทางร่องน้ำของพื้นที่ระบายน้ำ อาจแสดงได้ในหน่วยของปริมาตร มวล หรือปริมาตร หรือมวลต่อหน่วยพื้นที่ระบายน้ำ (ความลึก)

seed (สีด) [ผลึกศาสตร์] ดู: *seed crystal (สีด คริสเติ้ล)*

seed crystal (สีด คริส´เติ้ล) ผลึกขนาดเล็ก ที่มีการวางตัวเหมาะสม ในการทำคริสเติ้ล สีดอิ้ง (*crystal seeding*) คำพ้อง: *seed (สีด) [ผลึกศาสตร์]*

seep (สีพ) พื้นที่ (โดยส่วนใหญ่มีขนาดเล็ก) ที่มีน้ำ หรือน้ำมันซึมผ่านสู่พื้นผิวดินอย่างช้าๆ สำหรับน้ำสามารถถือว่าเป็นคำพ้องของ *seepage spring (ซี้´ผิจ สปริง´)* แต่ยังมีใช้กับการไหลเพียงเล็กน้อยที่ถือว่าเป็นน้ำซึม หรือน้ำซับ เปรียบเทียบ: *oil seep (ออยล สีพ)* คำพ้อง: *seepage (ซี้´ผิจ) [น้ำบาดาล]* คำกิริยา การไหลอย่างช้าๆ ผ่านช่องว่างเล็กๆ ของวัตถุที่มีรูพรุน

seepage (ซี้´ผิจ) (1) [น้ำบาดาล] (ก) กระบวนการที่เกี่ยวกับการไหลซึมอย่างช้าๆ ของน้ำ หรือของเหลวอื่นผ่านวัตถุที่มีรูพรุน เช่น ดิน เปรียบเทียบ: *influent seepage (อิน´ฟลูเอิ้นทฺ ซี้´ผิจ); effluent seepage (เอ๊ะ´ฟลูเอิ้นทฺ ซี้´ผิจ)* (ข) ปริมาณของเหลวที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการซี้ผิจ (ค) ดู: *seep (สีพ)* เปรียบเทียบ: *percolation (เพอเคอเล´เฌิ่น)* (2) [เพอโทรเลี่ยม] ดู: *oil seep (ออยลฺ สีพ)*

seepage face (ซี้´ผิจ เฟ้ซ) (1) แนวยาวตามพื้นที่ที่มีความลาดชัน เช่น ตลิ่งของธารน้ำ ซึ่งมีน้ำซึมออกมา และไหลลงไปตามพื้นลาด ดู: *seepage line (ซี้´ผิจ ไลนฺ)* (2) แนวรอยต่อของชั้นที่อิ่มน้ำกับชั้นไม่อิ่มน้ำ ซึ่งแรงดันน้ำมีค่าเท่ากับศูนย์

seepage force (ซี้´ผิจ ฟ้อรฺซ) แรง ที่มาจากการไหลซึมของน้ำผ่านรูพรุนที่มีความหนืดและแรงเสียดทาน คำพ้อง: *seepage stress (ซี้´ผิจ สเตรส)*

seepage lake (ซี้´ผิจ เล้ค) (1) ทะเลสาบปิด ที่มีการสูญเสียน้ำจากการไหลซึมออกไป เปรียบเทียบ: *drainage lake (เดรหนิจ เล้ค)* (2) ทะเลสาบที่ได้รับน้ำจากการไหลซึมผ่านเข้ามา เช่นเดียวกับแหล่งน้ำที่ได้รับน้ำจากการชลประทาน

seepage line (ซี้´ผิจ ไลนฺ) ระดับสูงสุดที่มีการไหลซึมออกตามบริเวณพื้นลาดชัน *(seepage face)* เกิดการไหลของระดับน้ำบาดาลที่มีแรงดันต่ำ คำพ้อง: *line of seepage (ไลนฺ เอ๊ฟ ซี้´ผิจ); phreatic line (ฟรีแอ๊ะ´ติค ไลนฺ)*

seepage loss (ซี้´ผิจ ล้อส) การสูญเสียน้ำ โดยอิทธิพลของการซึมผ่านจากธารน้ำ คลอง หรือแหล่งน้ำผิวดินอื่นๆ

S

seepage spring (ซี๊ผิจ สปริง๎) คำพ้องของน้ำซึม น้ำซับที่ไหลออกสู่พื้นดิน (*filtration spring - ฟิลเทรเฉิ่น สปริง๎*) ที่ใช้จำกัดเฉพาะน้ำซึม น้ำซับ หรือมีอัตราไหลต่ำ ดู: *seep (สีพ)* คำพ้อง: *weeping spring (วี๎พิ่ง-สปริง๎)*

seepage stress (ซี๊ผิจ สเตรส๎) ดู: *seepage force (ซี๊ผิจ ฟ๎อรฺซ)*

seepage velocity (ซี๊ผิจ เวอะลอ๎เซอที่) อัตราของการไหลซึมของน้ำ ผ่านรูพรุนต่อพื้นที่ตั้งฉากกับทิศทางการไหลของน้ำ

Seger cone (เซะ๎เก้อร หรือซี๎เก้อร โคน) กรวยขนาดเล็กที่ใช้ในห้องปฏิบัติการสำหรับผสมดินเหนียว และเกลือ เพื่อทำให้นุ่มภายใต้อุณหภูมิที่ควบคุม ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งที่ใช้ในการผลิตวัสดุทนไฟ และสำหรับนักภูเขาไฟวิทยาใช้ในการประเมินอุณหภูมิของลาเว่อเหลว คำพ้อง: *pyrometric cone (ไพเรอเมะ๎ถริค โคน)*

seggar (เซะ๎เก้อร) ดู: *sagger (เซะ๎เก้อร)*

segmentation (เซ็กเมินเท๎เฉิ่น) บนชายฝั่ง เป็นกระบวนการแบ่งเลอะกูนออกเป็นแอ่งน้ำเล็กๆ โดยสันดอนแนวขวาง

segregated ice (เซะกริ๎เกเถิด ไอ๊ซ) น้ำแข็ง ที่มีลักษณะเป็นแผ่นฟิลม ชั้นบาง เล็นส ค่อนข้างกลม หรือเป็นชั้น โดยทั่วไปหนาประมาณ 1-150 มิลลิเมตร ซึ่งเกิดและขยายขนาดใหญ่ขึ้นในบริเวณพื้นดิน เมื่อพื้นดินกลายเป็นน้ำเข็ง และเรียกว่า segregation ice (เซะกริเก๎เฉิ่น ไอ๊ซ) คำพ้อง: *Taber ice (เทะ๎เบ้อร ไอ๊ซ)*

segregated vein (เซะกริ๎เกเถิด เวน) ร่องแตกที่มีแร่ทับถมจนเต็ม ซึ่งเป็นแร่ที่มีอยู่ในหินข้างเคียง เกิดการละลายและเคลื่อนย้ายมาทับถมโดยการไหลแบบซึมผ่านของน้ำที่ทำละลาย คำพ้อง: *exudation vein (เอ็กซูเด๎เฉิ่น เวน)* เปรียบเทียบ: *infiltration vein (อินฟิลเทรเฉิ่น เวน)*

segregation (เซะกริ๎เกเฉิ่น) (1) [ศิลาวิทยา] (ก) ดู: *magmatic segregation (แม็ก๎แมถิค เซะกริเก๎เฉิ่น)* (ข) กระจุก หรือกลุ่มของแร่ชนิดใดชนิดหนึ่ง หรือของแร่หลายชนิด ที่สะสมในช่วงเริ่มแรกการแข็งตัวของแม็กเม่อ ซึ่งเป็นผลของการแยกตัวของแม็กเม่อ (ค) การแยกของของเหลว (liquid segregation) เช่น ในระยะเริ่มต้นของน้ำแร่ที่แยกออกจากแม็กเม่อ หรือในระยะสุดท้ายที่มีการตกค้าง (2) [ตะกอนวิทยา] ลักษณะทุติยภูมิ ที่เกิดจากการจัดโครงสร้างทางเคมีใหม่ของแร่องค์ประกอบรองในตะกอนภายหลังการทับถม เช่น ก้อนทรงมนของเหล็กเซิลไฟด มวลสารพอกของแคลเซี่ยมคารเบอเหนท หรือจีโอด

segregation banding (เซะกริเก๎เฉิ่น แบน๎ดิ้ง) พนังในหินไน้สที่เกิดจากการแยกของแร่ประกอบหิน ที่มีความเป็นเนื้อเดียวเกือบทั้งหมด เปรียบเทียบ : *cleavage banding (คลี๎หวิจ แบน๎ดิ้ง)*

seiche (เซฌ หรือซีช) (1) การแกว่งไป-มาของคลื่นอย่างอิสระหรือคลื่นขึ้นลงอยู่กับที่ในแหล่งน้ำที่เป็นพื้นที่ปิดหรือกึ่งปิด เช่น ทะเลสาบ อ่าว หรือท่าเรือ ตั้งแต่นาที ถึงหลายชั่วโมง ขึ้นอยู่กับขนาดทางกายภาพของแหล่งน้ำ อาจมีความสูงของคลื่นหลายเซนติเมตร ถึงสองสามเมตร เกิดจากการเปลี่ยนแปลงของความกดอากาศในบริเวณจำกัด เป็นหลัก เสริมด้วยกระแสลม น้ำขึ้นน้ำลง และแผ่นดินไหวขนาดเล็ก; โดยทั่วไปเกิดในทิศทางตามแนวยาวของแหล่งน้ำ แต่บางครั้งอาจเกิดตามขวาง ศัพท์นี้ยังใช้กับการแกว่งแบบซ้อนทับของกระแสน้ำขึ้นน้ำลงของมหาสมุทรเปิด (2) คลื่นนิ่งในทะเลสาบที่บริเวณเมะเทอลิมเนี่ยน (*metalimnion - ชั้นอุณหภูมิแนวนอนของน้ำในทะเลสาบ ที่มีอุณหภูมิลดลงอย่างรวดเร็วตามความลึก อยู่ระหว่างชั้นอุณหภูมิชั้นบน (epilimnion - เอ๊ะเผอะลิม๎เนี่ยน) และชั้นอุณหภูมิชั้นล่าง (hypolimnion - ไฮเพอลิม๎เนี่ยน)*) (3) ศัพท์ที่ใช้ในพื้นที่เกรทเล้คส (Great Lakes – 4 ทะเลสาบขนาดใหญ่กั้นชายแดนระหว่างอเมริกาและแคนาดา) สำหรับการเพิ่มขึ้นอย่างฉับพลันของน้ำบริเวณท่าเรือ หรือทะเลสาบ (ไม่ว่าจะมีคลื่นแกว่งไป-มาหรือไม่) รากศัพท์: ภาษาฝรั่งเศส ที่คาดว่ามาจากภาษาละติน “siccus, dry – แห้ง”; ศัพท์ที่ใช้เฉพาะท้องถิ่น เพื่ออธิบายการขึ้นและลงของน้ำเป็นครั้งคราวที่ปลายแคบๆ ของทะเลสาบเจอนีเว่อ ประเทศ สวิตเซอรเลิ่นด ซึ่งเป็นที่มาของการสังเกตพบปรากฏการณ์ และเรียกชื่อ เปรียบเทียบ: *internal seiche (อินเทอร๎เนิ่ล เซฌ)*

seif (ไซ้ฟ) เนินทรายยาวขนาดใหญ่ ยอดแหลม หรือกลุ่มของเนินทรายเรียงต่อกันคล้ายโซ่ โดยทั่วไปพบในทะเลทรายเซอเฮเร่อ (Sahara Desert) จากภาพตัดขวางจะเห็นยอด (*peaks*) และ ร่องลึกและแคบระหว่างยอด (*cols*) อาจมีความสูงมากถึง 200 เมตร และมีความยาวจาก 400 เมตร ถึงมากกว่า 100 กิโลเมตร (300 กิโลเมตร ในอียิปต์) รากศัพท์: ภาษาอาหรับ “saif, sword – ดาบ”; ศัพท์นี้ใช้ครั้งแรกในแอฟริกาเหนือ และใช้กับเนินทรายที่มีลักษณะคล้ายกันขนาดเล็ก คำพ้อง: *seif dune (ไซ้ฟ ดูน); sif (ซิฟ); saif (ไซ้ฟ); sword dune (ซอรฺด ดูน)*

seif dune (ไซ้ฟ ดูน) ดู: *seif (ไซ้ฟ)*

seis (ไซ้ส) ศัพท์ภาษาพูดที่เป็นคำพ้องของ *seismic detector (ไซ้สมิค ดิเท็ค เท๎อรฺ)*

seism (ไซ้เซิ่ม) ดู: *earthquake (เอิ๊ร์ธ'เคว้ค)*

seismic (ไซ้'สมิค) เกี่ยวกับแผ่นดินไหว หรือการสั่น-ไหวของโลก ซึ่งรวมถึงการสั่น-ไหวที่เกิดจากการกระทำของมนุษย์

seismic activity (ไซ้'สมิค แอ็คทิ'เวอที่) ดู: *seismicity (ไซ้สมิ'เซอที่)*

seismic area (ไซ้'สมิค แอ'เรีย) (1) บริเวณหรือเขตที่เกิดแผ่นดินไหว *(earthquake zone – เอิ๊ร์ธ'เคว้ค โซน)* (2) ภูมิภาคที่ได้รับผลกระทบจากแผ่นดินโดยตรง

seismic array (ไซ้'สมิค เออะเร') เครือข่ายของเครื่องรับคลื่นแผ่นดินไหวที่กระจายในที่ต่างๆ ตามรูปแบบที่กำหนด เพื่อให้สามารถรับสัญญาณชัดเจนยิ่งๆ ขึ้น โดยทั่วไปข้อมูลที่บันทึกได้จากแต่ละเครื่องในเครือข่ายจะรวมเข้าด้วยกัน แต่บางครั้งอาจแยก เพื่อให้รับข้อมูลจากทิศทางที่ต่างกัน ทำให้สามารถพบความแตกต่างของคลื่น

seismic belt (ไซ้'สมิค เบ๊ลทฺ') แนวยาวของเขตแผ่นดินไหว โดยเฉพาะ บริเวณที่เป็นเขตการมุดตัวของแผ่นเปลือกโลก หรือบริเวณเขตการแยกของพื้นมหาสมุทร หรือพื้นทวีป

seismic constant (ไซ้'สมิค คอน'สเติ้นทฺ) ในการกำหนดรหัส (code) ของภัยพิบัติจากแผ่นดินไหว เป็นค่าคงที่ของความเร่งในแนวระนาบ ที่สิ่งก่อสร้างจะต้องออกแบบให้สามารถทนต่อค่าความเร่งนั้นๆ ได้ อย่างน้อยสองเท่า

seismic creep (ไซ้'สมิค ครี้พ) การเลื่อนอย่างช้าๆ (เซนติเมตรต่อหลายปี) ของฟ้อลท เมื่อเทียบกับการเลื่อนอย่างทันทีทันใดที่เกิดจากแผ่นดินไหว

seismic detector (ไซ้'สมิค ดิเท็คเท่อร์) เครื่องมือ เช่น ไซ้สมอเมอเท่อร์ (seismometer) หรือจีเออโฟน (geophone) หรือไฮเดรอโฟน (hydrophone) ที่เปลี่ยนพลังงานคลื่นไซ้สมิค เป็นค่าความต่างศักย์ไฟฟ้าหรือเทียบเท่า คำพ้องแบบไม่เป็นทางการ หรือภาษาพูด: *pot (พ็อท) [ไซ้สมิค]; seis (ไซ้ส)*

seismic discontinuity (ไซ้'สมิค ดิสคอนเทอนู'เออที่) ดู: *discontinuity (ดิสคอนเทอนู'เออที่) [ไซ้สมิค]*

seismic efficiency (ไซ้'สมิค อิฟิ'เฉินซี่) ร้อยละของพลังงานคลื่นที่เกิดจากแผ่นดินไหว ที่ก่อให้เกิดพลังงานคลื่นแบบยืดหยุ่น (elastic wave – คลื่นที่เดินทางโดยอาศัยตัวกลาง)

seismic-electric effect (ไซ้'สมิค-อิเล็ค'ถริค อิเฝ็คทฺ') ความต่างศักย์ทางไฟฟ้าของสองอิเล็คโถรดที่ปักในพื้นดิน จากการเคลื่อนผ่านของคลื่นไซ้สมิค

seismic event (ไซ้'สมิค อิเว้นทฺ') ดู: *event (อิเว้นทฺ') [ไซ้สมิค]*

seismic exploration (ไซ้'สมิค เอ็กสเปลอเร'เฉิ่น) ดู: *applied seismology (เออะไพลดฺ ไซ้สมอ'เลอจี้)*

seismic facies analysis (ไซ้'สมิค เฟ'ฌีส เออะแน'เลอเสิส) การบรรยาย และแปลความหมายทางธรณีวิทยา ของรูปแบบการสะท้อนของคลื่นไซ้สมิคบนพื้นฐานของลักษณะ ความต่อเนื่อง แอมเพลอถูด ความถี่ และความเร็วคลื่นในช่วงหรือขอบเขตที่สนใจ

seismic facie unit (ไซ้'สมิค เฟ'ฌีส ยู'เหนิท) หน่วยของคลื่นไซ้สมิค ที่ประกอบด้วยกลุ่มคลื่นที่มีลักษณะ ความต่อเนื่อง แอมเพลอถูด ความถี่ และความเร็วของคลื่นแตกต่างจากหน่วยที่อยู่ข้างเคียง ที่ซึ่งมีลักษณะปรากฏแบบสามมิติ สามารถสร้างเป็นแผนที่ได้ รวมทั้งสามารถแปลความหมายสภาพแวดล้อมการทับถมตะกอน หรือการเกิดหินและโครงสร้างจากรูปแบบสามมิติของคลื่นได้ ดู: *seismic facies analysis (ไซ้'สมิค เฟ'ฌีส เออะแน'เลอเสิส)*

seismic gap (ไซ้'สมิค แก็พ) ส่วนหนึ่งของบริเวณเขตฟ้อลทที่มีการเลื่อน หรือมีแนวโน้มที่จะเลื่อนในอนาคต แต่ยังคงเป็นบริเวณที่ไม่ได้รับผลกระทบจากคลื่นแผ่นดินไหวครั้งใหญ่ (*major earthquake)* ขณะที่พื้นที่ส่วนอื่นๆ ได้รับผลกระทบ ซึ่งเชื่อว่าพื้นที่ดังกล่าวนี้ในอนาคตจะเป็นพื้นที่ที่มีแนวโน้มที่จะเกิดหรือได้รับผลกระทบจากแผ่นดินไหว

seismic intensity (ไซ้'สมิค อินเท็น'เซอที่) อัตราเฉลี่ยพลังงานคลื่นไซ้สมิคที่เคลื่อนที่ผ่านภาพตัดขวาง ในทิศทางตั้งฉากกับทิศทางของการเคลื่อนที่ของคลื่น

seismicity (ไซ้สมิ'เซอที่) ปรากฏการณ์ของการเคลื่อนที่ของแผ่นเปลือกโลก คำพ้อง: *seismic activity (ไซ้'สมิค แอ็คทิ'เวอที่)*

seismicity map (ไซ้สมิ'เซอที่ แม็พ) แผนที่แสดงความรุนแรงของแผ่นดินไหว

seismic log (ไซ้'สมิค ล้อก) ดู: *synthetic acoustic impedance log (ซินเธะ'ถิค เออะคูส'ติค อิมพี'เดิ่นส ล้อก)*

seismic map (ไซ้'สมิค แม็พ) แผนที่แสดงเส้นชั้นความสูงที่สร้างจากข้อมูลคลื่นไซ้สมิค อาจเป็นค่าของเวลา หรือค่าความลึก รวมถึง แผนที่แสดงค่าของแอมเพลอถูด หรือองค์ประกอบอื่นๆ (attributes) ในกรณีที่เป็นข้อมูลไซ้สมิคแบบสามมิติ ดู: *time slice (ไทม'สไลซ)*

seismic moment (ไซ้'สมิค โม'เมินทฺ) เครื่องวัดค่าความรุนแรงของการเกิดแผ่นดินไหว โดยเฉพาะ จากคลื่นที่มีความถี่ต่ำ ซึ่งโมเมินทไซ้สมิค (seismic moment, M_0) มีค่าเท่ากับ ผลคูณของแรงและโมเมินท์อาระ (moment arm) ที่ทำให้เกิดการ

S

เคลื่อน (สั่น-ไหว) ของแผ่นดิน หรือเท่ากับ $M_0 = \mu Ad$ เมื่อ μ คือ มอเจอเลิสเฉือน (shear modulus); A คือ พื้นที่ของระนาบฟ้อลท (fault area); d คือ ระยะการเลื่อนของฟ้อลท (slip distance) ดู: *moment magnitude (โม'เมิ่นทฺ แม็ก'เนอถูด)*

seismic noise (ไซ้'สมิค น้อยสฺ) คลื่นรบกวนใดๆ ที่ใช้คลื่นสัญญาณ บางครั้งหมายถึงคลื่นแผ่นดินไหวขนาดเล็กมาก

seismic profile (ไซ้'สมิค โพรไฟล) ดู: *profile (โพรไฟล) [ไซ้สมิค]*

seismic prospecting (ไซ้'สมิค เพราะ'สเป็คทิ่ง) ดู: *applied seismology (เออะไพลดฺ ไซ้สมอ'เลอจี้)*

seismic pulse (ไซ้'สมิค เพิ้ลสฺ) คลื่นสัญญาณ ที่เกิดจากการปล่อยพลังงานเพื่อให้เกิดคลื่นไซ้สมิค (เช่น การระเบิด การกระแทก การสั่นจากเครื่องสั่น (vibroseies) และอื่นๆ) บางครั้งเป็นคำพ้องของ *wavelet (เว้ฟ'เหลิท)*

seismic pumping (ไซ้'สมิค เพิ้ม'พิ่ง) การเลื่อนของฟ้อลทจากผลการกระตุ้นโดยน้ำบาดาล ซึ่งน้ำบาดาลไหลเข้าไปในเขตฟ้อลท เพราะมีช่องว่างจากการแตก หรือออกจากเขตฟ้อลทเมื่อแรงทำให้ร่องแตกปิดแน่น

seismic record (ไซ้'สมิค เระ'เขิรฺด) (1) ในการสำรวจไซ้สมิค เป็นการบันทึกข้อมูล ในช่วงเวลาที่กำหนดภายหลังจากปล่อยสัญญาณ (2) ในแผ่นดินไหววิทยา เป็นการบันทึกข้อมูลของคลื่นแผ่นดินไหวในระหว่างช่วงเวลาที่เกิดแผ่นดินไหว เพื่อให้ได้ข้อมูลของคลื่นจำพวกคลื่นรบกวนพื้นฐานปกติ (background noise) คลื่นเดินทางที่อาศัยตัวกลาง (body waves) และคลื่นผิวดิน (surface waves) ไม่ว่าคลื่นแผ่นดินไหวนั้นเกิดจากธรรมชาติ หรือเกิดจากการทำให้เกิดขึ้น คำพ้อง: *record (เระ'เขิรฺด)*

seismic reflection (ไซ้'สมิค ริเฟล็ค'เฉิ่น) ดู: *reflection (ริเฟล็ค'เฉิ่น)*

seismic reflection configuration (ไซ้'สมิค ริเฟล็ค'เฉิ่น เคินฟิกิวเร'เฉิ่น) รูปทรงทางเรขาคณิตและความสัมพันธ์ของการสะท้อน ที่แปลความถึงลักษณะโครงสร้างของชั้นหินที่ทำให้เกิดการสะท้อนของคลื่นที่บันทึกได้

seismic sea wave (ไซ้'สมิค ซี เว้ฟ) ดู: *tsunami (สึนา'มิ)*

seismic section (ไซ้'สมิค เซ็ค'เฉิ่น) การแสดงข้อมูลคลื่นไซ้สมิคแบบสองมิติ คือตามแนวยาวไปตามพื้นที่ที่ทำการสำรวจหรือมีข้อมูล และตามความลึกที่คลื่นสะท้อนกลับขึ้นมา ซึ่งอาจแสดงเป็นแกนของเวลา หรือความลึก

seismic sequence analysis (ไซ้'สมิค ซีเควิ่นซฺ เออะแน'เลอเสิส) การระบุและแปลความหมายสภาพการทับถมของลำดับชั้นหินจากคลื่นไซ้สมิค ทำโดยการแบ่งย่อยขอบเขตที่ปรากฏจากรูปลักษณะ และความต่อเนื่องของคลื่น ที่มีความสอดคล้องกันเป็นกลุ่มๆ โดยที่ขอบเขตที่ไม่สามารถรวมเข้าเป็นกลุ่มได้ แสดงถึงความไม่ต่อเนื่องของลำดับชั้นหิน ซึ่งเป็นผลให้สามารถแปลความหมายถึงสภาพการตกทับถม หรือไม่มีการตกทับถมได้

seismic shooting (ไซ้'สมิค ฉู้'ทิ่ง) วิธีการสำรวจธรณีฟิสิคส์ที่สร้างคลื่นแบบยืดหยุ่นโดยการจุดระเบิด หรืออื่นๆ ที่คล้ายคลึงกัน ดู: *reflection shooting (ริเฟล็ค'เฉิ่น ฉู้'ทิ่ง); refraction shooting (ริแฟร็ค'เฉิ่น ฉู้'ทิ่ง)*

seismic source (ไซ้'สมิค ซ้อรฺซ) (1) อุปกรณ์ที่ใช้สำหรับสร้างคลื่นไซ้สมิค (2) จุด ที่ซึ่งคลื่นไซ้สมิคเคลื่อนที่ออกไป (3) จุดกำเนิดแผ่นดินไหว

seismic spectrum (ไซ้'สมิค สเป็ค'เทริ่ม) เส้นที่แสดงถึงขอบเขตของแอมเพลอถูดของคลื่น และความถี่ของเส้นคลื่นไซ้สมิคที่บันทึกได้หนึ่งเส้น หรือหลายๆ เส้น ที่ช่วงเวลาใดเวลาหนึ่งที่สนใจ; การเขียนค่าแอมเพลอถูดและความถี่ที่รวมอยู่ในเส้นคลื่นไซ้สมิคที่บันทึกได้ ซึ่งโดยทั่วไปจะมีหลายแอมเพลอถูดและหลายความถี่ที่รวมอยู่ในเส้นคลื่น ซึ่งสามารถเขียนแยกแสดงในรูปของแอมเพลอถูดและความถี่ได้ โดยการแปลงตามหลักวิธีของฟูเรียหรือฟูริเย แทรนฟอรม (Fourier transform)

seismic spread (ไซ้'สมิค สเปร็ด') ดู: *spread (สเปร็ด') [ไซ้สมิค]*

seismic stratigraphy (ไซ้'สมิค สเตรอทิ'เกรอะฟี่) การศึกษาการลำดับชั้นหิน และการทับถม โดยการแปลความหมายจากข้อมูลคลื่นไซ้สมิค

seismic surveying (ไซ้'สมิค เซอร'เวยิ่ง) การสำรวจเพื่อเก็บข้อมูลไซ้สมิคในพื้นที่ใดๆ เปรียบเทียบ: *reflection shooting (ริเฟล็ค'เฉิ่น ฉู้'ทิ่ง); refraction shooting (ริแฟร็ค'เฉิ่น ฉู้'ทิ่ง)*

seismic velocity (ไซ้'สมิค เวอะลอ'เซอที่) ความเร็วของการแพร่กระจายของคลื่นยืดหยุ่น (elastic wave) โดยทั่วไปมีหน่วยเป็น เมตร/วินาที หรือกิโลเมตร/วินาที ซึ่งความเร็วของคลื่นจะขึ้นกับค่าคุณสมบัติของความยืดหยุ่นของตัวกลาง และความหนาแน่นที่คลื่นเคลื่อนผ่าน รวมทั้งขึ้นกับชนิดของคลื่น ซึ่งหากไม่ระบุจะหมายถึง ความเร็วของคลื่นพี (P-wave) เปรียบเทียบ : *interval velocity (อิน'เทอรฺเวิ่ล เวอะลอ'เซอที่); normal-moveout velocity (นอร'เมิ่ล มูฟเอ'าทฺ เวอะลอ'เซอที่); group velocity (กรุ๊พ เวอะลอ'เซอที่)*

seismic wave (ไซ๊สมิค เว้ฟ) (1) ศัพท์ทั่วไปสำหรับคลื่นยืดหยุ่นที่เกิดจากแผ่นดินไหว หรือมนุษย์สร้างขึ้น นั่นคือคลื่นที่เดินทางผ่านตัวกลาง (body waves) ได้แก่ คลื่นพี (P-wave) คลื่นเอส (S-wave) และคลื่นผิวดิน (surface waves) (2) คลื่นไซ้สมิคในทะเล หรือสึนามิ คำพ้อง: *earthquake wave (เอิ๊ร์ธเค้วค เว้ฟ); elastic wave (อิแล๊สติค เว้ฟ)*

seismite (ไซ๊สไม้ท) ฟ้อลท-เกรเดิด เบดส *(fault-graded beds - โคลนทะเลที่ถูกอัดแน่นอย่างช้าๆ และถูกจัดขนาดตะกอน (เม็ดใหญ่อยู่ล่าง เม็ดเล็กอยู่บน) โดยแรงแผ่นดินไหว เขตที่กลายเป็นของเหลว (liquefied zone) จะไหลอยู่บนเศษแตกหักที่เกิดในเขตฟ้อลทชั้นบันได)* ซึ่งแปลความหมายว่าเป็นการบันทึกแผ่นดินไหวโดยธรรมชาติ (paleoseismogram)

seismo-electric effect (ไซ๊สมอ-อิเล็ค๊ถริค อิเฟ็คท์) การเปลี่ยนแปลงของความต้านทานไฟฟ้าจำเพาะ อันเนื่องมาจากการเปลี่ยนลักษณะแบบยืดหยุ่นของหิน

seismogram (ไซ๊สเมอแกรม) การบันทึกเส้นคลื่นไซ้สมิค ด้วยเครื่องบันทึกคลื่นแบบไซ้สมอแกร๊ฟ *(seismograph)* คำพ้อง: *earthquake record (เอิ๊ร์ธเค้วค เระเขิร์ด)*

seismograph (ไซ้สมอ๊แกร๊ฟ) ดู: *seismometer (ไซ้สมอ๊เมอเท่อร์)*

seismologist (ไซ้สมอ๊เลอจิ๊สท์) ผู้ที่ประยุกต์ใช้วิธีการหรือหลักการของการศึกษาแผ่นดินไหววิทยา เช่น ในการทำนายแผ่นดินไหว หรือในการสำรวจคลื่นไซ้สมิค

seismology (ไซ้สมอ๊เลอจี้) การศึกษาเกี่ยวกับแผ่นดินไหว และโครงสร้างของโลก โดยคลื่นแผ่นดินไหวที่เกิดเองตามธรรมชาติและที่มนุษย์สร้างขึ้น

seismometer (ไซ้สมอ๊เมอเท่อร์) เครื่องวัดคลื่นไซ้สมิค; เครื่องมือ ที่ใช้ตรวจจับ ขยาย และบันทึกการสั่น-ไหวของโลก ไม่ว่าจะเป็นการใช้กับการศึกษาแผ่นดินไหว หรือการประยุกต์เพื่อการสำรวจ ผลลัพธ์ที่ได้จากการบันทึกเรียกว่า ไซ้สเมอแกรม *(seismogram)* คำพ้อง: *seismograph (ไซ้สมอ๊แกร๊ฟ)* เปรียบเทียบ: *seismic detector (ไซ้สมิค ดิเท็ค๊เท่อร์); geophone (จีเออโฟน); hydrophone (ไฮ๊เดรอโฟน)*

seismometer plant (ไซ้สมอ๊เมอเท่อร์ แพล้นท์) การฝังไซ้สมอเมอเท่อร์ ดู: *plant (แพล้นท์) [ไซ้สมิค]*

seismometer spread (ไซ้สมอ๊เมอเท่อร์ สเปร๊ด๊) ดู: *spread (สเปร๊ด๊) [ไซ้สมิค]*

seismometry (ไซ้สมอ๊เมอทรี่) เครื่องมือที่ใช้ศึกษาแผ่นดินไหว

seismoscope (ไซ้สมอสโค้พ) เครื่องมือ ที่ใช้บ่งบอกถึงการเกิดแผ่นดินไหว

seismotectonic (ไซ้สมอเท็คทอ๊หนิค) การศึกษาเกี่ยวกับกระบวนการเกิดแผ่นดินไหวในเท็คทอหนิค รวมถึงการศึกษากระบวนการที่เกิดก่อนและพร้อมๆ กับการเกิดแผ่นดินไหว โครงสร้างธรณีที่เกิดจากแผ่นดินไหว พื้นที่และเวลาที่เกิดการเปลี่ยนแปลงของกระบวนการหรือโครงสร้าง

Salachii (แซเลอ๊ชีไอ) ประเภท (order) ของสิ่งมีชีวิต ที่ส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในทะเล มีลักษณะเป็นโครงสร้างปิด และกินสัตว์เป็นอาหาร; ฉลามชนิดหนึ่ง มีอายุในช่วงดิโวเนี่ยนถึงโฮเลอซีน

Selandian (เซอแลน๊เดี้ยน) หินช่วงอายุตามมาตรอายุลำดับชั้นหินมาตรฐานโลก: เพลีเออซีนตอนกลาง (บนเดเนี่ยน (Danian) ล่างเธอนีเฉิ่น (Thanetian)

selection (เซอเล็ค๊เฉิ่น) ดู: *natural selection (แนะ๊เชอเริ่ล เซอเล็ค๊เฉิ่น)*

selective association (เซอเล็ค๊ถีฟ เออะโซซีเอ๊เฉิ่น) [เศรษฐธรณีวิทยา] การรวมกันอย่างเฉพาะเจาะจงของแร่ ในระหว่างการแทนที่ของการเกิดแร่เป็นกลุ่มหรือชุด

selective fusion (เซอเล็ค๊ถีฟ ฟิว๊เฉิ่น) การหลอมที่ส่วนใดส่วนหนึ่งของธรณีวัตถุผสม เช่นเดียวกับการหลอมเหลวของหินบางส่วน ซึ่งส่วนที่เป็นของเหลวจะประกอบด้วยสัดส่วนที่มีขนาดใหญ่กว่าขององค์ประกอบที่หลอมได้ง่ายเมื่อเทียบกับวัตถุต้นกำเนิด เปรียบเทียบ: *anatexis (แอเนอเท็ก๊เสิส)*

selective weathering (เซอเล็ค๊ถีฟ เวะ๊เธอริ่ง) ดู: *differential weathering (ดิเฟอเร็น๊เฉิ่ล เวะ๊เธอริ่ง)*

selenide (เซ๊เลอไนด) สารประกอบแร่ ที่เกิดจากการรวมของธาตุเซอลีเนี่ยม กับธาตุหรือกลุ่มธาตุที่มีประจุบวกมากกว่า เช่น ยูคีไร้ท (eucairite, CuAgSe)

seleniferous plant (เซเลอนิ๊เฟอเริส แพล้นท์) พืชที่ดูดซึมและเก็บรักษาปริมาณของเซอลีเนี่ยมจากดินได้มาก คำพ้อง *selenophile (เซอลี๊เนอไฟล)*

selenite (เซ๊เลอไน้ท) (1) สารประกอบแร่ ที่ประกอบด้วยอ็อกซีแอไนเอ้น (oxyanion, $(SeO_3)^{2-}$) เช่น เมอลิบเดอไน้ท ($MoSeO_3$) (2) จิ๊พเซิ่มที่มีลักษณะใส ไม่มีสี เกิดอย่างโดดเด่น (โดยเฉพาะ ในดินเคล) ในลักษณะเป็นรูปใส ผลึกมอเนอคลิหนิค หรือมวลผลึกขนาดใหญ่ที่มีคลีเวจ ง่ายต่อการแยกออกตามคลีหวิจ คำพ้อง *selenite crystal (เซ๊ลไน้ท ไคร๊ส์ตอ)*

S

selenite butte (เซ´เลอไน้ท บิ๊วท) เนินยาวขนาดเล็ก มีความสูง 1-3 เมตร เหนือแอ่งตื้นในทะเลทราย (playa – ไพล´เอ้อ) ประกอบด้วยตะกอนจากทะเลสาบ ที่ซึ่งถูกปิดทับด้วยเซเลอไน้ท ที่เกิดจากผลของการสูงขึ้นของระดับน้ำบาดาล หรือจากการปรับพื้นที่เป็นที่ราบของไพลเอ้อ

selenite dome (เซ´เลอไน้ท โดม) เนินที่เกิดจากการสะสมพอกพูนของผลึกจิ๊พเซิ่มตามแนวยาวของผลึก และแผ่ตัดกันคล้ายรัศมีในบริเวณระนาบสัมผัสระหว่างตะกอนและน้ำ ดู: *gypsum cavoli (จิ๊พเซิ่ม แค้´เวอลี่)*

selenite grass (เซ´เลอไน้ท แกร๊ส) ผลึกเดี่ยว หรือกลุ่มขนาดเล็กของผลึก หรือชั้น หรือแท่งยาวของเซเลอนิถิค จิ๊พเซิ่ม (selenitic gypsum) ที่ขยายขนาดสูงขึ้นจากบริเวณระนาบสัมผัสระหว่างตะกอนและน้ำ คำพ้อง: *grasslike gypsum (แกร๊ส´ไล้คฺ จิ๊พเซิ่ม – จิ๊พเซิ่มที่เหมือนกระจุกหญ้า)*

selenite plate (เซ´เลอไน้ท เผลท) ดู: *gypsum plate (จิ๊พเซิ่ม เผลท)*

selenium (เซอลีเนี่ยม) ธาตุโลหะ สีเทา ถึงเทาอมม่วง ผลึกทริเกอเนิ่ล: Se (selenium)

selenolite (เซอลี´เนอไล้ท) [ตะกอนวิทยา] หินตะกอน ประกอบด้วยแร่จิ๊พเซิ่ม หรือแอนไฮไดร๊ท

selenology (เซเลอนอ´เลอจี้) สาขาหนึ่งของการศึกษาดาราศาสตร์ที่เกี่ยวกับดวงจันทร์; วิทยาศาสตร์ของดวงจันทร์ รวมถึงธรณีวิทยาของดวงจันทร์

selenophile (เซอลี´เนอไฟล) ดู: *seleniferous plant (เซเลอนิ´เฟอเริส แพล้นทฺ) พืชที่มีธาตุเซอลีเนี่ยม*

selen-tellurium (เซอ´เลิ่น-เทอลู´เรี่ยม) สารผสมของ เซอลีเนี่ยมและเทอลูเรี่ยม

self-mulching soil (เซ้ลฟ-เมิ้ล´ชิ่ง ซอยลฺ) ดิน ที่มีดินชั้นบนผสมกับเศษวัชพืชรวมกันเป็นเนื้อเดียว น้ำฝนไหลซึมผ่านไม่ได้เนื่องจากถูกอัดแน่นโดยเม็ดฝนตกกระทบและวัชพืชเน่า เมื่อแห้งกลายเป็นเปลือกหุ้มพื้นดิน

self-organization (เซ้ลฟ-ออรเกอเนอเซ´เฉิ่น) ในธรณีสัณฐานวิทยา หมายถึง (1) รูปแบบของธรณีสัณฐานที่เกิดหรือควบคุมได้อย่างอิสระจากแรงภายนอก (2) การวิวัฒน์ของรูปแบบและโครงสร้าง เนื่องจากกลไกที่ซับซ้อนของพลวัตการเปลี่ยนแปลงของระบบบนพื้นผิวโลก

self-organized criticality (เซ้ลฟ ออร´เกอไน้สดฺ คริเทอแค´เลอที่) ในธรณีสัณฐานวิทยา หมายถึง การจัดระบบด้วยตนเอง (self-organization - เซ้ลฟ ออรเกอเนอเซ´เฉิ่น) ที่อยู่ภายใต้การเปลี่ยนแปลงได้สูงสุด (critical or threshold) ของเหตุการณ์ขนาดเล็ก ในระบบทั้งหมด ซึ่งยังคงรักษาสภาพเดิมระดับมหัพภาค ศัพท์นี้ใช้กับการศึกษาแผ่นดินไหว แผ่นดินถล่ม และการระบายน้ำของพื้นที่ลุ่มน้ำ และเครือข่ายร่องน้ำ

self-potential curve (เซ้ลฟ เพอเท็น´เฉิ่ล เคิรฺฟ) ดู: *spontaneous potential curve (สปอนเท´เนียส เพอเท็น´เฉิ่ล เคิรฺฟ)*

self-potential method (เซ้ลฟ-เพอเท็น´เฉิ่ล เมะ´เถิด) วิธีการสำรวจวัดศักยภาพไฟฟ้าตามธรรมชาติ ซึ่งเกิดจากผลการเปลี่ยนแปลงทางเคมี ความร้อน หรือการไหลของของเหลว คำพ้อง: *spontaneous potential method (สปอนเท´เนียส เพอเท็น´เฉิ่ล เมะ´เถิด)*

self-reading leveling rod (เซ้ลฟ-รี´ดิ้ง เล´เวอลิ่ง หรอด) แท่งระดับ *(level rod)* สำหรับอ่านระดับจากเครื่องมือวัดระดับ คำพ้อง: *speaking rod (สปี´คิ่ง หรอด)*

self-reversal (เซ้ลฟ-รีเวอร´เซิ่ล) การที่หินได้มาซึ่งสภาพแม่เหล็กตกค้าง ที่มีทิศทางตรงข้ามกับทิศทางสนามแม่เหล็กที่ล้อมรอบในขณะที่หินก่อตัว

Selinuntian (เซลีเนินเที่ยน) ช่วงอายุย่อยใช้ในอิตาลี: ไพลสเตอซีนตอนล่างสุด (ล่างไอเออเนี่ยน (Ionian)) คำพ้อง: *Calabrian (เคอลา´เบรี้ยน)* ดู: *Santernian (แซนเทอร´เนี่ยน; Emilian (เอมิเลี่ยน); Sicilian (ซิสิเลี่ยน)*

selvage (เซล´หวิจ) (1) [หินอินทรูสีฟ] ขอบของมวลหิน ที่มีลักษณะของแฟบริค หรือองค์ประกอบที่ปรากฏเด่นชัดโดยเฉพาะ ขอบของมวลหินอัคนีบริเวณขอบได๊ค (dike) หรือบริเวณขอบลาเว่อไหล โดยทั่วไปมักปรากฏผลึกละเอียด หรือเนื้อแก้ว เช่น เนื้อแก้วบริเวณขอบของลาเว่อรูปหมอน (2) [แหล่งสินแร่] ดู: *gouge (เก๊าจฺ) [แหล่งสินแร่]* (3) [ธรณีวิทยาโครงสร้าง] การแปรเปลี่ยนสภาพเป็นดินเคลในเขตฟ้อลท คำพ้อง : *fault gouge (ฟ้อลทฺ เก๊าจฺ)*

SEM (เอสอีเอ็ม) คำย่อ ดู: scanning electron microscope *(สแก´นิ่ง อิเล็ค´ทรอน ไม´เคอสโคพ)*

semianthracite (เซไมแอน´ธรอไซท) ถ่านหินที่มีสารประกอบคาร์เบิ้นประมาณร้อยละ 86-92 อยู่ระหว่างถ่านหินเบอทิวเมอเนิสและแอนเทรอไซ้ท มีสมบัติทางกายภาพคล้ายแอนเทรอไซ้ท

semiarid (เซมิแอ˘เหริด) หมายถึง ประเภทของสภาพภูมิอากาศที่มีการตกของฝน (ประมาณ 25-50 เซนติเมตรต่อปี) มากกว่าเขตแห้งแล้ง และมีค่าดัชนีความชื้นอยู่ระหว่างร้อยละ -20 ถึง -40

semibituminous coal (เซมิเบอทิว˘เมอเนิสโคล) ถ่านหินที่อยู่ระหว่างเบอทิวเมอเนิส กับกึ่งแอนเทรอไซ้ท มีลักษณะแข็งและเปราะกว่าเบอทิวเมอเนิส เผาไม่มีควัน และให้ความร้อนสูง คำพ้อง: *smokeless coal (สโม้ค˘เลิส โคล)* เปรียบเทียบ: *metabituminous coal (เมะเทอะเบอทิว˘เมอเนิส โคล)*

semibolson (เซมิโบล˘เซิ่น) แอ่งทะเลทรายขนาดใหญ่ หรือหุบเขาที่มีน้ำไหลในบางฤดูกาล (intermittent stream) ผ่านหุบเขาลึกไปยังจุดสิ้นสุด และลงสู่แหล่งน้ำผิวดิน เช่น ธารน้ำสายอื่นๆ แอ่งที่ต่ำกว่า หรือทะเล; บริเวณใจกลางของไพลเอ้อ (playa) ที่ยังไม่ผ่านการวิวัฒน์ หรือวิวัฒน์ได้ไม่ดี และอาจเป็นโบลเซิ่น (bolson) เมื่อตะกอนน้ำพามาทับถมมีระดับสูงเพียงพอที่ทำให้เกิดการรั่วไหลได้เป็นครั้งคราว

semibright coal (เซมิไบร๊ท˘ โคล) ถ่านหินที่มีชั้นสว่างเล็กๆ สังเกตได้ภายใต้กล้องจุลทรรศ์ ประกอบด้วยร้อยละ 80 และ 61 ของส่วนผสมที่มีสีสว่าง เช่น วิเทรน คลาเรน และฟูเซน พร้อมกับแคลโรดูเรน และดูเรน เปรียบเทียบ: *semidull coal (เซมิเดิล โคล); bright coal (ไบร๊ท โคล); dull coal (เดิล โคล); intermediate coal (อินเทอรมี˘เดียท โคล)*

semicannel coal (เซมิแค˘เนิ่ล โคล) ดู: *lean cannel coal (ลีน แค˘เนิ่ล โคล)*

semiconductor radiation detector (เซมิเคินเด๊ค˘เท่อรฺ เรดีเอ˘เฌิ่น ดิเท็ค˘เท่อรฺ) เครื่องวัดรังสีสารกึ่งตัวนำ; เครื่องวัดการแตกตัวเป็นไอเอ้นของแข็ง ที่ใช้สารกึ่งตัวนำ เช่น เจอรเมเนี่ยม หรือสิลิเคิ่น พลังงานที่ตรวจวัดได้อยู่ในค่าของประจุไฟฟ้ารวมที่เกิดจากการแตกตัวเป็นไอเอ้น ซึ่งเครื่องวัดชนิดนี้ให้ความละเอียดสูง (resolution) ได้หนึ่งถึงสองเท่าของเครื่องตรวจวัดแบบการเรือง/เปล่งแสง (scintillation-type detector) ดู: *silicon detector (สิ˘ลิเคิ่น ดิเท็ค˘เท่อรฺ)*

semidesert (เซมิเด๊ะ˘เสิรฺท) พื้นที่ ที่มีลักษณะระหว่างทะเลทรายและทุ่งหญ้า และโดยทั่วไปจะอยู่ระหว่างพื้นที่ดังกล่าว

semidiurnal (เซมิไดเออ˘เนิ่ล) ไท้เดิ้ล คอนสติเชอเวิ่นทส *(tidal constituents - คลื่นน้ำขึ้นน้ำลงที่กำหนดค่าความถี่ แอมเพลอถูด และเฟส)* ที่มีคาบประมาณ 12 ชั่วโมง

semidiurnal tide (เซมิไดเออ˘เนิ่ล ไท้ด) กระแสน้ำขึ้นน้ำลงที่มีช่วงน้ำขึ้นสองครั้ง และช่วงน้ำลงสองครั้งใน 1 วัน

semidull coal (เซมิเดิล˘ โคล) ชนิดของถ่านหินที่มีชั้นบาง เมื่อวิเคราะห์ภายใต้กล้องจุลทรรศน์ แสดงส่วนประกอบหลักเป็นแคลโรดูเรน (clarodurain) และดูเรน (durain) และส่วนประกอบอื่นๆ ที่เรืองแสงอีกประมาณร้อยละ 40 ถึง 21 เช่น วิเทรน (vitrain) แคลเรน (clarain), และฟิวเซน (fusain) เปรียบเทียบ: *semibright coal (เซมิไบร๊ท˘ โคล); bright coal (ไบร๊ท-โคล); dull coal (เดิล-โคล); intermediate coal (อินเทอรมี˘เดียท-โคล)*

semifusain (เซมิฟิว˘เซน) ลิเธอไท้พ (lithotype) ของถ่านหินที่มีส่วนประกอบระหว่างฟิวเซน (fusain) กับวิเทรน (vitrain) แต่ส่วนใหญ่เป็นฟิวเซน

semifusinite (เซมิฟิว˘เซอไน้ท) แมะเซอแรล (maceral) ของถ่านหินในกลุ่มอิเนอรทิไน้ท (inertinite) ที่มีค่าสะท้อนแสงอยู่ระหว่างฟิวเซอไน้ท (fusinite) และวิเทรอไน้ท (vitrinite) ตลอดจนแสดงโครงสร้างเซ็ลของพืช พร้อมกับช่องว่างรูปไข่ หรือทรงรีในภาพตัดขวาง แต่บางตัวอย่างเห็นได้ไม่ชัดเจนเท่ากับฟิวเซอไน้ท โดยทั่วไปมีขนาดใหญ่กว่า 50 ไมโครเมตร ยกเว้นเมื่อแยกออกจากแมะเซอเริ่ลอื่น และเกิดระหว่างฟิวเซอไน้ทและวิเทรอไน้ท

semifusinoid (เซมิฟิว˘เซอนอยด) ฟิวเซอไน้ท (fusinite) ที่มีคุณสมบัติทางแสงอยู่ระหว่างฟิวเซอนอยด (fusinoid) และพวกที่เกี่ยวข้องกับไซเลอนอยดส (xylinoids) วิเทรอนอยดส (vitrinoids) และแอนธรินอยดส (anthrinoids)

semifusite (เซมิฟิว˘ไซ้ท) ไมโครลิเธอไท้พ (microlithotype) ของถ่านหิน ที่มีกึ่งฟิวเซอไน้ท (*semifusinite*) เป็นส่วนประกอบมากกว่าร้อยละ 95

semilogarithmic (เซมิลอเกอริธ˘หมิค) แกร๊ฟ ที่มีแกนหนึ่งแกนแสดงมาตราส่วนของอัตราการเปลี่ยนแปลงของค่าลอเกอริเธ็ม (logarithm) และอีกแกนแสดงมาตราส่วนที่มีระยะห่างของค่าที่เท่ากันไปตลอด คำพ้อง : *semilog (เซ˘ไมล้อก)*

semiopal (เซมิโอ˘เพิ่ล) ศัพท์ที่ใช้อย่างหลวมๆ สำหรับเรียกโอเพิ่ล (opal) ไฮเดรอเฟน (hydrophane) และโอเพิ่ลที่มีการสูญเสียน้ำไปบางส่วน หรือโอเพิ่ลไม่บริสุทธิ์ ซึ่งแตกต่างจากโอเพิ่ลที่เป็นอัญมณี หรือไฟร์โอเพิ่ล (fire opal) คำพ้อง: *hemiopal (เฮมิโอ˘เพิ่ล)*

semiprecious stone (เซมิเพร˘เฌิ่ส สโตน) โดยทั่วไป หมายถึงรัตนชาติ ประกอบด้วย 1 เพชร 2 ทับทิม แดง 3 เขียวใสแสงมรกต 4 เหลืองสดใสบุษราคัม แดงแก่ก่ำโก๋เมนเอก สีหมอกเมฆนิลกาฬ มุกดาหารหมอกมัว สีสลัวเพทาย สังวาลสายเพทุรย มากกว่าที่จะเป็นหินมีค่า (*precious stone - เพร˘เฌิ่ส สโตน - กลุ่มเล็กๆ ของ*

รัตนชาติ ที่แข็ง สวยงาม คงทนและหายาก เช่น เพชร พลอย มรกต ทับทิม ไพลิน ไพฑูรย์ บุษราคัม โกเมน นิล มุกดาหาร เพทาย และอาจรวมถึงโอเพิ่ล สีดำ และไข่มุก) หรือหมายถึง รัตนชาติที่มีราคาต่ำกว่าหินมีค่า ศัพท์นี้ให้ความหมายที่ทำให้รัตนชาติหมดคุณค่า ทั้งๆ ที่รัตนชาติที่ไม่ได้จัดเป็นเพรเณิส สโตน หากสวยงามอาจมีราคามากกว่ารัตนชาติที่เป็นจำพวกที่อยู่ในเพรเณิส สโตน เช่น หยกที่สวยงาม อาจมีราคามากกว่าทับทิมคุณภาพต่ำ เป็นต้น

semisplint coal (เซไมปลิ้นทฺ´ โคล) ถ่านหินที่มีชั้น ที่มีองค์ประกอบและลักษณะอยู่ระหว่างไบร็ท แบนเดิด โคล (*bright-banded coal*) และสปลิ้นท โคล (*splint coal*) ซึ่งมีความสอดคล้องกับดูเรอแคลเรน (duroclarain) และมีปริมาณของเศษชิ้นทึบแสงร้อยละ 20-30 และแอนเธร็กเซอลอน (anthraxylon) มากกว่าร้อยละ 5 เปรียบเทียบ: *clarodurain (แคลโรดู´เรน)*

semitropical (เซมิทรอ´พิเคิ่ล) ดู: *subtropical (เสิบทรอ´พิเคิ่ล)*

semseyite (เซ็ม´ซีไอ๊ท) แร่โลหะ สีเทา ถึงดำ ผลึกมอเนอคลิหนิค: $Pb_9Sb_8S_{21}$

Senecan (เซ´เนเคิ่น) หินสมัยของอเมริกาเหนือ: ส่วนล่างของดิโวเนี่ยนตอนบน (บนอีเรี่ยน (Erian) ใต้ เฌอทอเควิ่น (Chautauquan))

senescence (ซิเนะ´เซิ่นซฺ) (1) [ธรณีสัณฐานวิทยา] ส่วนของลำดับขั้นวิวัฒนาการของภูมิลักษณ์ หรือของวัฏจักรกัดเซาะตามสมมุติฐานของภูมิลักษณ์ เมื่ออยู่ในสภาวะขั้นปลาย/อายุแก่ (old age) เปรียบเทียบ: *senility (ซินิ´เลอที่)* (2) [บรรพชีวินวิทยา] ขั้นปลาย โดยเฉพาะ ขั้นปลายวงจรชีวิตของสปีณีส (species) หรือกลุ่ม ดู: *racial senescence (เรเฌิ่ล ซิเนะ´เซิ่นซฺ)*

senescent (ซิเนะ´เซิ่นทฺ) (1) เกี่ยวกับ ขั้นปลายของลำดับขั้นวิวัฒนาการของภูมิลักษณ์ หรือของวัฏจักรการกัดเซาะตามสมมุติฐานของภูมิลักษณ์ ซึ่งเมื่อกระบวนการกัดเซาะช้าลง และไม่มีผลต่อการปรับเปลี่ยนสภาพภูมิลักษณ์ โดยเฉพาะ หมายถึงภูมิลักษณ์ที่อยู่ในขั้นปลาย หรืออายุมาก (เช่น ลักษณะของเพะเดอเพลน (pediplain)) (2) หมายถึง ทะเลสาบที่ใกล้จะหมดสภาพไป ซึ่งเต็มไปด้วยเศษซากพืชที่เจริญเติบโตในน้ำ

senescent lake (ซิเนะ´เซิ่นทฺ เล้ค) ทะเลสาบที่เปลี่ยนรูปร่างจากแหล่งน้ำขนาดใหญ่ จนกลายเป็นบึงหรือหนองเล็กๆ เปรียบเทียบ : *dead lake (เด๊ด เล้ค)*

senile (ซี´ไนล) เกี่ยวกับ ขั้นของซินิเลอที่ (*senility*) ชราภาพในวัฏจักรการกัดเซาะ โดยเฉพาะการกัดเซาะของลักษณะภูมิประเทศที่เข้าใกล้กับระดับฐาน (base level) หรือจุดสิ้นสุดของวัฏจักรการกัดเซาะ หรือจุดที่ไกลที่สุดที่ทางน้ำไหลมาได้ แสดงโดยลักษณะของกระแสน้ำแบบเอื่อย และมีการโค้งตวัดของแม่น้ำบนที่ราบ ที่อยู่เหนือระดับฐาน (base level) เพียงเล็กน้อย

senility (ซินิ´เลอที่) ขั้นของวัฏจักรการกัดเซาะตามสมมุติฐานซึ่งการกัดเซาะถึงระดับฐาน หรือระดับต่ำสุด เปรียบเทียบ: *old age (โอลดฺ เอจ) [ธรณีสัณฐานวิทยา]; senescence (ซิเนะ´เซิ่นซฺ) [ธรณีสัณฐานวิทยา]*

senior (ซีน´เย่อร) ในระบบการตั้งชื่อในสัตว์ (สัตวาพิธาน) หมายถึงชื่อที่ได้รับการตีพิมพ์ก่อนในสองชื่อที่พ้องกัน หรือฮอเมอนิมส (homonyms)

sensible horizon (เซ็น´เซอเบิ้ล เฮอไร´เซิ่น) (1) ระนาบที่สัมผัสกับผิวโลกที่จุดสังเกต; วงกลมที่ล้อมส่วนของพื้นผิวโลก ซึ่งมองเห็นได้จากจุดที่กำหนด *(apparent horizon - เออะแพเริ่นทฺ เฮอไร´เซิ่น)* (2) ดู: *astronomic horizon (แอสเตรอนอ´หมิค เฮอไร´เซิ่น)*

sensitivity (เซ็นเซอทิ´เวอที่) ความอ่อนไหวง่าย; ผลของการบดอัดดินเคล/ดินที่มีการยึดติดกันแน่นพร้อมทั้งความชื้นลงในกระบอกดินเพื่อทดสอบกำลังความแข็งแรงของดินต่อแรงเฉือน *(remolding – รีโมล´ดิ้ง)* ดินเคลที่เรียกว่า “ดินที่มีความอ่อนนุ่มเปลี่ยนรูปได้ง่าย” คือ ดินเคลที่ความแข็งแรงลดลงเป็นสัดส่วนกับความชื้น เมื่อทำการบดอัด เปรียบเทียบ: *sensitivity ratio (เซ็นเซอทิ´เวอที่ เร´โฌ)*

sensitivity ratio (เซ็นเซอทิ´เวอที่ เร´โฌ) การวัดระดับความอ่อนนุ่มของดินเคล/ดินที่มีการยึดติดกันแน่น เป็นอัตราส่วนระหว่าง ค่าความแข็งของดินตามสภาพธรรมชาติและความชื้น ณ ขณะที่ดินนั้นมีอยู่ จากการกดอัดแกนเดี่ยวต่อค่าความแข็งแรงของดินเดิม ภายหลังการอัดและมีความชื้นเท่ากับความชื้นเดิม อัตราส่วนของค่าความอ่อนไหวของดินเคลจะอยู่ที่ประมาณ 2 - 4 และดินเคลที่มีความอ่อนไหวมากจะมีค่ามากกว่า 8 สัญลักษณ์: S คำพ้อง : *remolding sensitivity (รีโมล´ดิ้ง เซ็นเซอทิ´เวอที่)*

sensu lato (เซ็น´ซู เล´โท่) ตามตัวอักษร: ในความหมายกว้าง หมายถึง การประยุกต์ชื่อของแท็กซอน (*taxon*) ในวงกว้าง รากศัพท์: ภาษาละติน คำย่อ: s.l. เปรียบเทียบ: *sensu stricto (เซ็น´ซู สตริ๊ค´โท่)*

sensu stricto (เซ็น´ซู สตริ๊ค´โท่) ตามตัวอักษร ในความหมายแคบๆ หมายถึง การประยุกต์ใช้ชื่อของ แท็กซอน (*taxon*) อย่างเฉพาะเจาะจง รากศัพท์: ภาษาละติน คำย่อ: s.s. เปรียบเทียบ: *sensu lato (เซ็น´ซู เล´โท่)*

separate (เซะ´เพอเหรท) (1) ดู: *soil separate (ซอยล์ เซะ´เพอเหรท)* (2) [การทำแผนที่] การทำต้นฉบับของแผนที่ รวมถึงสำเนาภาพถ่ายที่ถูกต้องซึ่งมาจากผลของการทำต้นฉบับ และสำเนาที่ผลิตออกจากต้นฉบับ คำพ้อง: *film separate (ฟิล์ม เซะ´เพอเหรท); map separate (แม็พ เซะ´เพอเหรท)*

separation (เซะเพอเร´เฉิ่น) ระยะห่าง; ระยะทางที่วัด ในทิศทางเฉพาะ ระหว่างจุด 2 จุด บนระนาบ (เช่น ชั้นหิน หรือแผ่นแร่) ที่ถูกทำให้แยกหรือเลื่อนขาดจากกัน ดู: *horizontal separation (เฮอไร´เซิ่น เซะเพอเร´เฉิ่น); normal separation (นอร´เมิ่ล เซะเพอเร´เฉิ่น); reverse separation (ริเวิร์ส´ เซะเพอเร´เฉิ่น); vertical separation (เวอร์´ทิเคิ่ล เซะเพอเร´เฉิ่น); stratigraphic separation (สแตรเทอะแกรฟิค เซะเพอเร´เฉิ่น)*

sepiolite (ซี´พีเออไล้ท) (1) แร่เคลสีขาว ถึง สีเทาอ่อน หรือสีเหลืองอ่อน ที่มีโครงสร้างแบบโซ่ ในระบบออรเธอรอมบิค: $Mg_4Si_6O_{15}(OH)_2 \bullet 6H_2O$ เป็นแร่ที่มีน้ำหนักเบา สามารถดูดซับน้ำได้ดี และอัดแน่น พบมากในแอะเนอโทเลีย (Anatolia, Asia Minor) ใช้ทำกล้องยาสูบ ซิการ ที่เขี่ยบุหรี่ และของประดับตกแต่งอื่นๆ เกิดเป็นพนังแร่กับแร่แคลไซ้ท และการทับถมตะกอนน้ำพาของมวลเซอรเพินทีน คำพ้อง: *meerschaum (มีร´เฉิ่ม) ;sea-foam (ซี-โฟม)* (2) กลุ่มแร่ ที่มีส่วนประกอบคล้ายคลึงกัน แต่มี Mg ถูกแทนที่โดย Ni หรือ Na_2

septaria (เซ็พแท´เรีย) พหูพจน์ของ *septarium (เซ็พแท´เรี่ยม)*

septarian (เซ็พแท´เรี่ยน) หมายถึง การแตกจากภายในของเซ็พแทเรียเป็นรูปหลายเหลี่ยมขนาดไม่สม่ำเสมอ คล้ายการแตกระแหงของดินเคล (mud cracks) รวมทั้ง หมายถึง การตกทับถมของแร่ในร่องแตกดังกล่าวด้วย

septarian boulder (เซ็พแท´เรี่ยน โบล´เด้อร) ดู: *septarium (เซ็พแท´เรี่ยม)*

septarian nodule (เซ็พแท´เรี่ยน นอ´จู้ล) ดู: *septarium (เซ็พแท´เรี่ยม)*

septarium (เซ็พแท´เรี่ยม) (1) มวลสารพอกค่อนข้างกลมเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 8-90 เซนติเมตร โดยทั่วไปเป็นคารเบอเหนทไม่บริสุทธิ์ที่มีแร่เคลประกอบอยู่ด้วย เช่น หินเหล็กที่มีเคล (clay ironstone) แสดงลักษณะเป็นร่องแตกรูปหลายเหลี่ยมขนาดไม่สม่ำเสมอ เกิดเป็นชุดตามแนวรัศมีจากจุดศูนย์กลาง กว้างออกไป และตัดกับชุดการแตกที่บริเวณขอบ ซึ่งร่องแตกเหล่านี้โดยทั่วไปมีแร่แทรกบางส่วนหรือทั้งหมด ซึ่งส่วนใหญ่เป็นแคลไซ้ท และแร่ที่แทรกจะเชื่อมร่องแตกให้ติดกัน ในการเกิดเริ่มแรกเกี่ยวข้องกับเออะลูเมอเนิสเจล (aluminous gel) ที่แข็งจากภายนอก จะแตกแบบการหดตัวเนื่องจากการสูญเสียน้ำของมวลที่เป็นคอลอยด (colloid) อยู่ภายใน ต่อมามีแร่แทรกตามร่องแตก และเมื่อมีการผุพังไม่เท่ากัน ทำให้ได้รูปแบบร่องแยกต่างๆ ที่มีพนังกั้น (septate pattern) เปรียบเทียบ : *melikaria (เมเลอแค´เรีย)* คำพ้อง : *septarian nodule (เซ็พแท´เรี่ยน นอ´จู้ล); septarian boulder (เซ็พแท´เรี่ยน โบล´เด้อร); beetle stone (บี´เทิ่ล สโตน´); turtle stone (เทอร´เทิ่ล สโตน´)* (2) ร่องแตกที่มีแร่แทรกในร่องเซ็พแทเรี่ยม พหูพจน์: septaria (เซ็พแท´เรีย)

septechlorite (เซ็พเทอะคลอไร้ท) ชื่อกลุ่มแร่เอมไซ้ท (amesite) ครอนสเตดไท้ท (cronstedtite) เบอรธิรีน(berthierine) ที่มีสูตรโครงสร้างคล้ายคลอไร้ท มีระยะห่างที่ฐาน 7 แองสเตริ้ม (Angstrom) และอยู่ในกลุ่มแร่เคเออเลอไน้ท เซอรเพินทีน (kaolinite-serpentine) คำพ้อง: *pseudochlorite (ซูโดคลอ´ไร้ท)*

septic system (เซ็พ´ถิค ซิส´เติ้ม) วิธีการจัดการน้ำเสียจากบ้านเรือนที่ประกอบด้วย (1) ถังสำหรับการบำบัดน้ำเสีย (บ่อกรอง) โดยไม่ใช้อ็อกซิเจิ้น และการแยกของแข็ง (บ่อเกรอะ) ออกจากของเหลว (2) การชะล้างเพื่อปล่อยของเหลวสู่ดิน

septum (เซ็พ´เทิ่ม) [บรรพชีวินวิทยา] (1) พนังที่แบ่งแยกภายในเปลือกแข็งของเซะเฟอเลอผอด (cephalopod) ในแนวตามขวางซึ่งเป็นหินปูน (calcareous) (2) พนัง แผ่น หรือสิ่งที่แบ่งแยกที่เป็นหินปูน (calcareous) และไม่ใช่หินปูน (noncalcareous) ในแนวตามยาวแบบรัศมี (3) สิ่งที่แบ่งแยกเปลือกแข็งของเฟอแรเมอนิเฟอเริ่ล (foraminiferal) ให้เป็นห้องหลายห้อง (4) เปลือกแข็งทุติยภูมิของเบรคีเออผอด (brachiopod) ที่มีรูปร่างแบนยาวและบาง คล้ายใบมีด (5) พนังที่แยกแถวของธีเค่อ (thecae) 2 แถวออกจากกันในแกร็พเทอลอยด (graptoloid) (6) แผ่นที่ยาว และแตกออกตามแกนรัศมี ที่ติดกับพนังด้านในและนอกของอารคิเออไซเออธิด (archaeocyathid) (7) โครงสร้างที่เป็นแผ่นในหนามของเอ๊ะไคนอยด (echinoid) (8) เข็มเล็กๆ ที่ยื่นออกมาจากพนังของถุงไดเนอแฟละเจอเหลิท (dinoflagellate cyst) (9) โดยทั่วไปหมายถึง พนังแบ่งเป็นช่องๆ ช่องสองช่อง เช่น พนังแบ่งช่องหัวใจ พหูพจน์: *septa (เซ็พ´เท้อ)* คำคุณศัพท์: *septal (เซ็พ´เทิ่ล)*

S

Sequanian (เซอเคว๎เนี่ยน) หินช่วงอายุย่อยในสหราชอาณาจักร: จุแรสิคตอนบน (บน เราเรเณิ่น (Rauracian Substage) ล่าง คิเมอหริดเจี้ยน (Kimmeridgian Stage))

sequence (ซี๎เควิ่นซฺ) (1) ลำดับเหตุการณ์ทางธรณีวิทยา กระบวนการทางธรณีวิทยา หรือหิน ที่ถูกจัดตามลำดับอายุกาล (chronologic) เพื่อที่จะแสดงถึงตำแหน่งและอายุในธรณีประวัติ (2) หน่วยย่อย ที่อยู่เหนือหินยุค (system – ซิส๎เต็ม) แต่ปัจจุบันเรียกว่า หินมหายุค (erathem - เอ๎เรอเธ็ม) (3) หน่วยหินไม่เป็นทางการของหน่วยลำดับชั้นหินตามลักษณะหิน (lithostratigraphic unit) ที่ใหญ่กว่า กลุ่มหิน (group) หรือกลุ่มหินใหญ่ (supergroup) ซึ่งสามารถเห็นได้ในพื้นที่บริเวณกว้าง เช่น ทวีป และมีขอบเขตเป็นระนาบอายุไม่ต่อเนื่อง (unconformities - เอินเคินฟอรเมอที่ส) (4) หน่วยหินขนาดใหญ่ ในพื้นที่ที่มีการตกทับถมภายใต้สภาวะแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกัน แต่สภาพพื้นที่ไม่ต่อเนื่องกัน เปรียบเทียบ: *sub-sequence (เสิบซี๎เควิ่นซฺ)* คำพ้อง: *stratigraphic sequence (สแตรเทอแกรฟิค ซี๎เควิ่นซฺ); tectono-stratigraphic unit (เท็คทอโน สแตรเทอแกรฟิค ยู๎เหนิท)* (5) ในการลำดับชั้นหิน เป็นลำดับชั้นหินที่มีความต่อเนื่องของการเกิด และมีขอบเขตเป็นเอินเคินฟอรเมอที่ หรือสิ่งที่สามารถเทียบสัมพันธ์ได้ แพเรอซีเควิ่นเซิส (parasequences) และ แพเรอซีเควิ่นซเซ็ท (parasequence set) เป็นส่วนประกอบของลำดับชั้นหินใหญ่ เปรียบเทียบ: *parasequence (แพเรอซี๎เควิ่นซฺ); parasequence set (แพเรอซี๎เควิ่นซฺ เซ็ท)* (6) ลำดับของชั้นหินตามเฟาะเซิ่ล

sequence set (ซี๎เควิ่นซฺ เซ็ท) ในการลำดับชั้นหิน เป็นชุดของลำดับชั้นหินที่มีการจัดเรียงตามลักษณะเด่นของการทับถมไปข้างหน้า (progradation) การทับถมพอกพูนแนวดิ่งของตะกอน (aggradation) หรือการทับถมแบบทับซ้อนถอยหลัง (retrogradational stacking pattern) เช่น ในขณะน้ำทะเลถดถอย

sequence stratigraphy (ซี๎เควิ่นซฺ สเตรอทิ๎เกรอะฟี่) การศึกษาความสัมพันธ์ของหิน ภายใต้การลำดับชั้นหินตามอายุกาล โดยทั่วไปเกี่ยวกับขอบเขตของชั้นหินที่มีระนาบการผุกร่อนหรือช่วงที่ไม่มีการทับถม หรือความต่อเนื่องที่สามารถเทียบสัมพันธ์ได้

sequential landform (ซีเควิ่น๎เฉิ่ล แลนดฺ๎ฟอรฺม) ลำดับที่แน่นอนของภูมิประเทศขนาดเล็ก ที่วิวัฒน์โดยการกัดเซาะ ผุพังและการสูญเสียมวลของภูมิประเทศขนาดใหญ่กว่า ซึ่งรวมไปถึงการกัดเซาะของพื้นที่จากผลของ การกัดเซาะของผิวโลกอย่างต่อเนื่อง และการทับถมจากผลของการกัดเซาะ เปรียบเทียบ: *ultimate landform (เอิล๎เทอเหมิท แลนดฺ๎ฟอรฺม – ภูมิประเทศล่าสุด); destructional (เดสเตริ๊คเฌอ๎เนิ่ล – การทำลาย)* คำพ้อง: *sequential form (ซีเควิ่น๎เฉิ่ล ฟอรฺม – ภูมิลักษณ์ที่เป็นผลลัพธ์)*

serac (เซแร็ค๎) ยอดเขาแหลม คล้ายฟันเลื่อย หรือหอคอยรูปเข็ม หรือก้อนน้ำแข็งรูปร่างประหลาดบนผิวธารน้ำแข็ง (มักอยู่ระหว่างร่องแตก (crevasses – คริ๎แวเสิส) เช่น ในบริเวณธารน้ำแข็งตก (icefall)) เกิดบริเวณธารน้ำแข็งที่แตกหักเป็นช่วงๆ เมื่อเคลื่อนผ่านความสูงต่างระดับ รากศัพท์: ภาษาฝรั่งเศส “serac”

seral (ซี๎เริ่ล) คำศุณศัพท์ของ *sere (เซียรฺ)*

seral succession (ซี๎เริ่ล เสิคเซะ๎เฌิ่น) ดู: *sere (เซียรฺ)*

sere (เซอ) ลำดับขั้นของระบบนิเวศแบบแทนที่ติดต่อกัน ตั้งแต่ในช่วงการแทนที่ลำดับแรกสุดหรือขั้นบุกเบิก (pioneer stage) ไปจนกระทั่งถึงลำดับขั้นสูงสุด (climax stage) คำคุณศัพท์: *seral (ซี๎เริ่ล)* ดู: *succession (เสิคเซะ๎เฌิ่น) [นิเวศวิทยา]* คำพ้อง: *seral succession (ซี๎เริ่ล เสิคเซะ๎เฌิ่น) ลำดับขั้นของวิวัฒนาการของระบบนิเวศ*

serial homology (ซี๎เริ่ล โฮมอ๎เลอจี้) ความคล้ายคลึงกันที่ปรากฏระหว่างสมาชิกของชุดโครงสร้างในสิ่งมีชีวิต เช่น ความคล้ายคลึงกันของชิ้นส่วนกระดูก (vertebrae) ในกระดูกสันหลัง (vertebral column)

serial sampling (ซี๎เริ่ล แซม๎พลิ่ง) วิธีการเก็บตัวอย่าง ด้วยการวางรูปแบบของการเก็บ (เช่น รูปตาราง) และสุ่มเก็บตามรูปแบบที่วางไว้

seriate (ซิ๎รีเอท) หินอัคนีที่มีเนื้อผลึกสองขนาด ซึ่งเม็ดแร่มีขนาดเปลี่ยนแปลงไปตามลำดับตั้งแต่ขนาดใหญ่ไปถึงขนาดเล็กมากจนกระทั่งเป็นเนื้อพื้น เปรียบเทียบ: *hiatal (ไฮ๎เอเทิ่ล – ช่องว่างระหว่างเวลาหรือกิจกรรม) [หินอัคนี]*

sericite (เซ๎เรอไซ๊ท) แร่ไมเค่อ จำพวกที่มีเพอแทะเซี่ยม สีขาว ผลึกละเอียด ที่เกิดแบบแผ่นหรือสะเก็ดจากการแปรเปลี่ยนสภาพของแร่จำพวกเออะลูเมอโนสิเลอเขท มีความวาวแบบไหม และพบในหินแปร (โดยเฉพาะ ฟิลไลท และฟิไล้ท) หรือในพนังหินที่ติดกับหินอัคนี หินในเขตฟ้อลท (ฟ้อลท์ก๊าจ) และพนังของแหล่งแร่ โดยทั่วไปเป็นเมิ้สเคอไว้ท หรือมีองค์ประกอบทางเคมีคล้ายคลึงกับเมิ้สเคอไว้ท และอาจมีอแท่เนปริมาณมากด้วย

sericitic alteration (เซแรอซิ๎ฉิค อ๎ลล๎เทอเรเฌิ่น) ดู: *phyllic alteration (ฟิ๎หลิค อ๎ลล๎เทอเรเฌิ่น)*

sericitic sandstone (เซเรอซิ´ถิค แซนด´สโตน) หินทราย ที่มีแร่เซเรอไซ้ทผสมกับขวอรทส หรือแทรกในช่องว่างต่างๆ ระหว่างเม็ดแร่ขวอรทส

sericitization (เซริซิไทเซ´เฌิ่น) กระบวนการแปรสภาพโดยน้ำร้อน (hydrothermal – ไฮเดรอเธอรเมิ่ล) น้ำแร่ (deuteric - ดู´เทหริค) หรือการแปรสภาพ (metamorphic - เมะเทอมอร´ฝิค) ที่ก่อให้เกิดการแปรเปลี่ยนหรือการแทนที่ด้วยแร่เมิ้สเคอไว้ทเกล็ดเล็กๆ

series (ซิ´รี่ส) (1) [การทำแผนที่] ดู: *map series (แม็พ ซิ´รี่ส)* (2) [ธรณีวิทยา] จำนวนหิน แร่ หรือเฟาะเซิ่ลที่มีลักษณะเฉพาะ เช่น รูปแบบการเจริญเติบโต, ลำดับชั้น, องค์ประกอบ หรือการเกิดตามธรรมชาติ ซึ่งจะช่วยให้สามารถเรียงลำดับได้ เพื่อหลีกเลี่ยงความสับสนที่อาจเกิดขึ้นได้โดยใช้ศัพท์การลำดับชั้นหิน ควรเลือกใช้ศัพท์ที่หลากหลาย เช่น ความต่อเนื่อง (succession), ลำดับขั้น (sequence), การเก็บตัวอย่าง (collection) (3) [กัมมันตภาพรังสี] อนุกรม ดู: *radioactive series (เรดิโอแอ๊คถีฟ ซิรี่ส - อนุกรมสารกัมมันตรังสี)* (4) [ปฐพีวิทยา] ดู: *soil series (ซอยล ซิรี่ส - อนุกรมดิน)* (5) [การลำดับชั้นหิน] (ก) หน่วยลำดับชั้นหินที่เป็นข้อกำหนดโดย IUGS ซึ่งอยู่ใต้ system และเป็นส่วนหนึ่งของ system โดยทั่วไปประกอบด้วย หน่วยใหญ่ของการลำดับชั้นหินในช่วงเวลาตามธรณีกาล (chronostratigraphic unit) ภายในเขตจังหวัด (province) ระหว่างเขตจังหวัด หรือระหว่างทวีป ถึงแม้ว่า series ในยุโรปถูกนำมาใช้เพื่อแบ่งระบบหิน (systems) ในทวีปอื่นๆ ระบบเขตจังหวัด (provincial series) ยังคงมีประโยชน์ การเทียบสัมพันธ์โดยเวลาของ series คือ epoc (เอ๊ะ´เผิค) Systems (ระบบต่างๆ) ถูกแบ่งออกเป็น series (ซิ´รี่ส - อนุกรม) และ series แบ่งออกเป็น stages (สเตจ) ต่างๆ ศัพท์นี้ไม่จำกัดการใช้เฉพาะหินชั้น แต่อาจครอบคลุมถึง หินอินทรูสีฟส (intrusives) ที่เกิด ในช่วงเวลาเดียวกัน series มาตรฐานจะประกอบด้วยชื่อสถานที่ทางภูมิศาสตร์ และตามด้วยศัพท์ว่า “Series” เช่น Phuket Series พยัญชนะตัวแรกของทั้งสองศัพท์คือชื่อสถานที่และชื่อ Seies จะป็นตัวใหญ่ (ข) ศัพท์ที่ใช้ในอังกฤษสำหรับ หน่วยลำดับชั้นหินขนาดใหญ่ ซึ่งชั้นหินเหล่านั้นขนานกัน (conformable)

serir (เซอริ´เอ้อร หรือเซอริร) ที่ราบในทะเลทรายที่ประกอบด้วยกรวด และมีก้อนกรวดกลมกระจัดกระจายอยู่ทั่วไป; ทะเลทรายที่มีพื้น เป็นหิน (stony desert) เนื่องจากทรายถูกพัดพาออกไปหมด เหลือเฉพาะกรวดที่ถูกขัดถูโดยลม เช่นที่ปรากฏในทะเลทราย เซอเฮเร่อของลิเบีย และอีจิพท รากศัพท์: ภาษาอาหรับ “dry – แห้ง” พพูพจน์: serir เปรียบเทียบ: *pebble armor (เพะ´เบิ้ล อาร´เม่อรฺ); hammada (เฮอมอ´เด้อ - กรวดที่ถูกขัดถูโดยลมหลายทิศทางตามฤดูกาลที่ลมพัด จะทำให้ก้อนกรวดมีหลายหน้าเหลี่ยม เรียกว่า ventifacts (เว้น´เทอแฝคทฺส) ชั้นกรวดน้ำพาในจังหวัดขอนแก่นประกอบด้วย ventifact เหล่านี้)*

Serozem (ซี´เรอเซ็ม) ชื่อดินกลุ่มใหญ่ ประกอบด้วยดินสีเทาอ่อน ซึ่งเปลี่ยนสภาพเป็นหินปูนที่ระดับความลึกประมาณ 1 ฟุต หรือน้อยกว่า และเกิดในเขตอบอุ่น อากาศเย็น แต่แห้งแล้ง เกิดใต้พืชทะเลทรายและหญ้าแห้ง

serpentine (เซอร´เพินทีน) (1) กลุ่มแร่ประกอบหิน มีสีเขียวเหลืองแกมเขียว หรือเทาแกมเขียว มีสูตรเคมีทั่วไป: $(Mg,Al,Fe,Mn,Ni,Zn)_{2-3}(Si,Al,Fe)_2O_5(OH)_4$ มีประกายเหมือนไขหรือไหม ลื่นคล้ายสบู่เมื่อสัมผัส และเหนียว มีการแตกแบบก้นหอย โดยทั่วไปมีเนื้อแน่น แต่อาจเกิดเป็นเม็ด หรือเส้นใย และมักเกิดเป็นพนัง หรือเป็นจุดประสีเขียว และขาว เป็นแร่ทุติยภูมิจากการแปรสภาพของแร่สิเลอเขท ที่มีแม็กนีเซี่ยมมาก (เช่น ออเลอวีน) สามารถพบได้ทั้งในหินอัคนีและหินแปร โดยส่วนใหญ่มีผลึกมอเนอคลิหนิค และหากปรากฏแบบโปร่งใส สีสันสวยงามจะใช้ทำเป็นหินประดับแทนหยก (2) แร่ของกลุ่มเซอรเพินทีน เช่น คริสเซอไทล (chrysotile) แอนทิเกอไร้ท (antigorite) ลิซารได้ท (lizardite) เพเรอคริสเซอไทล (parachrysotile) และออรโธคริสเซอไทล (orthochrysotile) รากศัพท์: ภาษาละติน “serpentinus – คล้ายงู จากจุดสีเขียวหลากสี”

serpentine asbestos (เซอร´เพินทีน แอสเบส´เติส) ดู: *chrysotile (คริส´เซอไทล)*

serpentine hosted asbestos (เซอร´เพินทีน โฮ้ส´เถิด แอสเบส´เติส) แหล่งสินแร่ ที่มีลักษณะโครงข่าย *(stockworks - แหล่งแร่ที่ประกอบด้วยโครงข่ายแบบ 3 มิติ ของระนาบแผ่นแร่ขนาดเล็กที่วางตัวไม่เป็นระเบียบ อยู่ในบริเวณใกล้กันในพื้นที่ที่มีขนาดใหญ่พอต่อการทำเหมืองแร่ได้)* ของคริสเซอไทล แอ๊สเบสเติ้ส ในการเกิดแร่เซอรเพินทีนของหินเอิลเทร่อนเผิค คำพ้อง: *ultramafic-hosted asbestos (เอิลเทร่อนเผิค-โฮ้ส´เถิด แอสเบส´เติส)*

serpentine-hosted magnesite (เซอร´เพินทีน-โฮ้ส´เถิด แม็ก´เนอไซ้ท) แหล่งสินแร่แม็กเนอไซ้ท ที่อาจพบแร่แท้ลคร่วมด้วย ซึ่งเกิดจากการแทนที่แร่เซอร์เพินทีน พบในรูปแบบของพนัง (veins) และมาสเซ่อแน่น (massive) คำพ้อง: *amorphous (อสัณฐาน) magnesite (เอ๊อะมอร´เฟิส แม็กเนอไซ้ท); bone*

magnesite (โบน แม็ก'เนอไซ้ทฺ); cryptocrystalline magnesite (คริพโทคริส'เตอเลิ่น แม็ก'เนอไซ้ทฺ); ultramafic-hosted magnesite (เอิลเทร่อเม'ฝิค-โฮ้ส'เถิด แม็ก'เนอไซ้ทฺ)

serpentine-hosted talc (เซอร'เพินทีน-โฮ้ส'เถิด แท้ลคฺ) แหล่งแร่แท้ลค รวมทั้งอาจมีแร่แม็กเนอไซ้ทด้วย ซึ่งเกิดจากการแทนที่แร่เซอรเพินทีน พบในรูปแบบของพนัง มวลเนื้อแน่น หรือเล็นส คำพ้อง: *ultramafic-hosted talc (เอิลเทร่อเมฝิค-โฮ้ส'เถิด แท้ลคฺ)*

serpentine jade (เซอร'เพินทีน เจด) แร่เซอรเพินทีน ลักษณะเหมือนหยกสีเขียว ใช้เป็นเครื่องประดับ โดยเฉพาะโบเวอไน้ท (bowenite)

serpentine marble (เซอร'เพินทีน มาร'เบิ้ล) ดู: *verd antique (เหวิรฺด แอนทิ้ค)*

serpentine rock (เซอร'เพินทีน ร็อค) ดู: *serpentinite (เซอร'เพินทีไน้ทฺ)*

serpentine spit (เซอร'เพินทีน สปิ้ท') แหลม ซึ่งยื่นออกไปมากกว่า 1 ทิศทาง เนื่องจากความแตกต่าง หรือการเปลี่ยนทิศทางของกระแสน้ำตามฤดูกาล

serpentine-talc (เซอร'เพินทีน แท้ลคฺ) ชื่อที่เกินความจำเป็นสำหรับธรณีวัตถุที่มีส่วนประกอบเป็น $Mg_6(OH)_6[Si_6O_{15}]$ ที่ซึ่งมีส่วนประกอบทางเคมีและทางกายภาพอยู่ระหว่างเซอรเพินทีนและแท้ลค

serpentinite (เซอร'เพินทีไน้ทฺ) หิน ที่มีแร่องค์ประกอบในกลุ่มแร่เซอรเพินทีนทั้งหมด เช่น แอนทิเกอไร้ท (antigorite) คริสเซอไทล (chrysotile) หรือลิเซอรได้ท (lizardite) เกิดจากการมีน้ำเข้าไปในแร่จำพวกเฟอรโรแม็กนีเฉิ่น สิเลอเขท (ferromagnesian silicate) เช่น ออเลอวีน และไพร็อกซีน คำพ้อง: *serpentine rock (เซอร'เพินทีน ร็อค)*

serpentinization (เซ้อร'เพินทีไนทเซ'เฉิ่น) กระบวนการของการแปรเปลี่ยนสภาพโดยน้ำแร่ร้อน ด้วยการแทนที่ของแร่เซอรเพินทีน หรือแปรเปลี่ยนเป็นแร่เซอรเพินทีน เกิดในแร่จำพวกสิเลอเขทที่มีแม็กนีเซี่ยมมาก (เช่น ออเลอวีน ไพร็อกซีน หรือ แอมเฟอโบล) ในหินดูไน้ท เพอริเดอไท้ท หรือในหินสีเข้มจำพวกเมฝิคอื่นๆ

serpent kame (เซ้อร'เพิ่นทฺ เคม) เอสเค่อรที่โค้งเป็นรูปคล้ายตัวเอ๊ส หรืองูเลื้อย และในนู อิงเลิ่นด (New England) รู้จักในชื่อของ *Indian ridge (อิน'เดี้ยน หริดจ)*

serpent stone (เซ้อร'เพิ่นทฺ สโตน') หิน โดยทั่วไปเป็นรัตนชาติจำพวกเออะลูเมอเนิส ซึ่งเดิมเคยเชื่อว่าเกิดจากงู และมีประสิทธิภาพในการดูดพิษ โดยเฉพาะ หินที่มีหลุม หรือรูพรุน (adder stone)

serpophite (เซอร'เพอไฟ้ท) แร่เซอรเพินทีน ที่เป็นสารแขวนลอยจากการแปรสภาพ (metacolloidal - เมะเทอคอลอยเดิ้ล)

Serpukhovian (เซอรพูเคอ'เวี่ยน) หินสมัย หรือหินช่วงอายุตามมาตรอายุลำดับชั้นหินมาตรฐานโลก: มิเซอซิเพี่ยนตอนบนสุด (บนไวเซี่ยน (Visean) ล่างแบณคิเรี่ยน (Bashkirian))

serra (เซ'เร่อ) (1) ดู: *sierra (ซีเอ'เร่อ)* (2) ศัพท์ที่ใช้ในเบรอเซิลสำหรับ เขตภูเขาสูงซึ่งเต็มไปด้วยพืชปกคลุมที่หนาแน่น อุดมสมบูรณ์ รากศัพท์: ภาษาละติน “saw – ใบเลื่อย”

serrate (เซอ'เหรท หรือ เซ'เหรท) (1) [ธรณีสัณฐานวิทยา] หมายถึง ลักษณะภูมิประเทศซึ่งมีลักษณะเป็นรูปตัววี หรือ ฟันเลื่อยที่ขอบ หรือจากภาพตัดขวางมีรูปคล้ายฟันเลื่อย และเรียกว่า serrated (เซ'เรเถิด) คำพ้อง: *saw-toothed (ซอว-ทู้ธดฺ)* (2) [ศิลาวิทยาโครงสร้าง] หมายถึง ลักษณะของการเชื่อมต่อระหว่างแร่แบบฟันเลื่อย มักเป็นผลมาจากการแทนที่ เช่น การเชื่อมต่อของผลึกแร่ขนาดใหญ่กับเพลเจอะเคลสในหินอัคนี

Serravallian (เซเรอแวเลี่ยน) หินช่วงอายุตามมาตรอายุลำดับชั้นหินมาตรฐานโลก: ส่วนบนของไมเออซีนตอนกลาง (บนแลงเกี้ยน (Langhian) ใต้ ทอรเทอเนี่ยน (Tortonian))

serule (เซอร'ยู่ล) *microsere (ไมโครเซียรฺ)*

sessile (เซะ'ไซล หรือ เซะ'เซิ่ล) หมายถึง พืช หรือสัตว์ซึ่งยึดติดถาวรกับพื้น และไม่มีอิสระในการเคลื่อนที่ เปรียบเทียบ: *vagile (แวะ'เจิ้ล หรือแวะ'จิเอิ้ล)*

seston (เซส'ท่อน) วัตถุแขวนลอย ไม่จมในมหาสมุทรหรือทะเลสาบ ซึ่งประกอบด้วยสาหร่ายที่มีชีวิต และตายแล้ว และสารอินทรีย์ขนาดจิ๋ว และผงแร่

set (เซ็ท) (1) [กระแสน้ำ] ทิศทางการไหลของกระแสน้ำ คำพ้อง: *current direction (เคอ'เริ่นท เดอเร็ค'เฉิ่น)* (2) [ธรณีวิทยาโครงสร้าง - การทดลอง] ดู: *permanent set (เพอรฺ'เมอเนิ่นท เซ็ท)* (3) [การลำดับชั้นหิน] (ค) กลุ่มความต่อเนื่องพื้นฐานของชั้นหิน หรือชั้นเฉียงระดับ ที่แยกออกจากหน่วยหินตะกอนอื่นๆ โดยระนาบผิวความไม่ต่อเนื่องจากการกัดเซาะ หรือไม่มีการตกทับถม หรือการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ประกอบด้วยชั้นหินสอง หรือมากกว่าสองชั้นที่มีลักษณะหินชนิดเดียวกัน เป็นหน่วยที่เล็กสุด

และเป็นพื้นฐาน เปรียบเทียบ: *coset (โค´เส็ท)* (ข) หน่วยที่ประกอบด้วยชั้นหินสอง หรือมากกว่าสองชั้น ที่มีหินชนิดเดียวกัน

seter (เซะ´เท่อร) ศัพท์นอรเวย์สำหรับ ตะพักหินที่ถูกคลื่นกัดเซาะ (wave-cut rock terrace)

settled snow (เซะ´เทิ่ลด สโน´) ศัพท์ที่ใช้อย่างหลวมๆ เพื่อบ่งบอกถึงหิมะที่อัดแน่น (ไม่มากก็น้อย) ภายใต้แรงโน้มถ่วงถึงความหนาแน่นเสถียร เปรียบเทียบ: *old snow (โอลด สโน´)*

settlement (เซะ´เทิ่ลเมิ้นท) (1) การทรุดตัวของโครงสร้างที่เกิดขึ้นจากการบีบอัด หรือการเคลื่อนของดินที่อยู่ใต้ฐานรากของโครงสร้าง ดู: *differential settlement (ดิเฟอเร็น´เฉิ่ล เซะ´เทิ่ลเมิ้นท)* (2) การลดลง หรือทรุดลงของชั้นปิดทับในเหมือง เนื่องจากการขุดแร่ออกไป

settling (เซะ´เทอลิ่ง) (1) [การเคลื่อนที่ของมวลธรณีวัตถุ] การหย่อนท้องช้างของชั้นหินโผล่ ที่เกิดจากการเคลื่อนอย่างช้าๆ ภายใต้ความเค้นคงที่ (creep – ครี้พ) คำพ้อง: *outcrop curvature (เอ๊าท´ครอ็พ เคอร´เวอเฉ่อร)* (2) [ตะกอนวิทยา] การตกทับถมของตะกอน (3) [หิมะ] การอัดแน่นของหิมะภายใต้น้ำหนักที่กดทับของหิมะที่อยู่ส่วนบนซึ่งขึ้นกับระยะเวลา

settling basin (เซะ´เทอลิ่ง เบ´เซิ่น) (1) แอ่ง หรือแหล่งกักเก็บที่มนุษย์ประดิษฐ์ เพื่อเก็บตะกอนแขวนลอยของแม่น้ำ ก่อนที่จะปล่อยให้ไหลไปยังอ่างเก็บน้ำ ซึ่งเป็นการป้องกันการตกทับถมของตะกอนอย่างรวดเร็วในอ่าง (2) โครงสร้างเพื่อกักเก็บการตกทับถมของตะกอน ที่ออกแบบมาเพื่อขจัดสารปนเปื้อนจากน้ำทิ้งของโรงงาน; บ่อดักตะกอน

settlingite (เซะ´เทอลิ่งไอ๊ท) สารไฮโดรคาร์เบิ้นแข็ง เปราะ สีเหลืองอ่อน ถึงแดงเข้ม (H:C =1.53) พบในยางสนที่ตกอยู่บนผนังของเหมืองตะกั่วใน เซะทลิ่ง สโตน ในนอรเธิมเบอรแลนด (Settling Stones in Northumberland) ของอังกฤษ และเรียกว่า Settling Stones resin (เซะ´ทลิ่ง สโตน´ เบ´เซิ่น)

settling reservoir (เซะ´ทลิ่ง เระ´เซอรวอร) แอ่งกักเก็บน้ำที่ประกอบไปด้วยชุดของแอ่งตื้น เรียงเป็นขั้นๆ และเชื่อมกับรางระบายน้ำเป็นแนวยาว เพื่อให้เฉพาะน้ำใสที่อยู่ด้านบนไหลออกจากแอ่งแต่ละแอ่งไปตามร่องระบายน้ำ

settling velocity (เซะ´ทลิ่ง เวอะลอ´เซอที่) อัตราการตกทับถมของสารแขวนลอย คำพ้อง: *fall velocity (ฟอล เวอะลอ´เซอที่)*

setulf (เซะ´เทิ้ลฟ) รูปแบบของชั้นหิน ที่มีโครงสร้างตรงกันข้ามกับฟลู้ทส (flutes) หรือกรู๊ฟ (groove) ในโคลนที่เกิดจากกระแสน้ำหลาก มียอดสูงที่ปลายกระแสน้ำขึ้นและกระจายออกตามกระแสน้ำลง รากศัพท์: “reverse of flutes – ฟลู้ทที่เกิดกลับข้าง”

Sevatian (เซอแว´เที่ยน) หินช่วงอายุย่อยในยุโรป: ไทรแอสิคตอนบน (บนเออะเลาเนี่ยน (Alaunian) ล่างเรเที่ยน (Rhaetian))

Sevier orogeny (เซเวียร´ หรือเซอเวียร´ ออเราะ´เจอนี่) การเปลี่ยนลักษณะที่เกิดในขอบด้านตะวันออกของเกร๊ท เบเซิ่นในยูถ่อ (Grea t Basin in Utah) ในช่วงเวลาระหว่างเนอแวเดิ้นออเราะเจอนี่ (Nevadan Orogeny) และแลเรอไมด ออเราะเจอนี่ (Laramide Orogeny) ในตอนต้น ของยุคคริเทเฉิส การก่อ/เกิดเทือกเขานี้ เกี่ยวข้องกับการโฟลดและเธิรสทฟ้อลทส ไปทางทิศตะวันออก เกิดพร้อมกับการเกิดแบ๊ะเธอหลิธ เซียเร่อ เนอแวเด้อ (Sierra Nevada) ซึ่งเชื่อว่าเป็นเธิรสทหลังแนวภูเขาไฟ (back-arc thrust belt) ของขอบการชนกันของแอนเดี่ยนเผลท (Andean convergent margin)

sextant (เซ็กส´เทิ่นท) เครื่องมือวัดมุมแบบพกพา ระหว่างวัตถุสองวัตถุ ในระนาบที่กำหนดโดยวัตถุทั้งสอง และจุดสังเกต ใช้หลักการสะท้อน 2 ครั้ง เครื่องมือนี้มีส่วนประกอบที่เป็นส่วนโค้ง 60 องศา (หนึ่งในหกของวงกลม) และโดยทั่วไปใช้เพื่อการนำทางสำหรับวัดระดับความสูงที่ชัดเจนของวัตถุบนท้องฟ้าจากเรือที่เคลื่อนที่หรือเครื่องบิน หรือในการสำรวจอุทกศาสตร์เพื่อวัดมุมในแนวนอน ที่จุดบนเรือที่เคลื่อนที่ ระหว่างวัตถุบนฝั่ง เปรียบเทียบ: *quadrant (ควอ´เดริ้นท) [รังวัดสำรวจ]*

seybertite (ไซ´เบอรไท้ท) ดู: *clintonite (คลิน´เทอไน้ท)*

sferic (สฟิ´หริค หรือ สเฟอ´หริค) การเปลี่ยนแปลงของสนามแม่เหล็กไฟฟ้าโลกจากปรากฏการณ์ฟ้าแลบ (lightning) ที่เกิดในบรรยายกาศในระยะเวลาสั้นๆ โดยทั่วไปอยู่ที่ความถี่ตั้งแต่ 1 ถึง 105 Hz ซึ่งมักเกิดจากฟ้าแลบ รากศัพท์: “a short form of atmospheric - รูปแบบสั้นๆ ของบรรยากาศ” สะกดได้อีกแบบ: *spheric*

SFM คำย่อ ดู: *scanning force microscopy (สแก´นิ่ง ฟ้อรซ ไม´เครอสเคอพี่)*

s-fold (เอ๊ส-โฟลด) โฟลดที่มีลักษณะรูปร่างคล้ายตัวเอ๊ส

SF-tectonite (เอ๊สเอฟ-เท็ค´เทอไน้ท) หินแปรมีแฟบริคแบนระนาบจากการแตก หรือการเฉือน เป็นไปตามระนาบที่ปรากฏของแฟบริค เป็นโครงสร้างที่เกิดที่ขั้นมวลของหิน ในมาตราส่วนขนาดกลางมองเห็นด้วยตาเปล่า อาจมีร่องครูดปรากฏที่ระนาบ (slickensides) และกรเรียงของแฟบริคไม่สัมพันธ์กับเม็ดแร่

S

shabka (เฉิ้บ'เข่อ) ภูมิประเทศทะเลทราย ที่เกิดจากการกัดเซาะโดยลมของแอ่งตะกอนน้ำพามาทับถมรูปพัด รากศัพท์: ภาษาอาหรับ "network, fiber – เครือข่าย, เส้นใย"

shaded-relief map (เฌ'เดิด-ริลี้ฟ' แม็พ) แผนที่แสดงบริเวณที่ช่วยทำให้เห็นเป็นสามมิติด้วยวิธีแรเงาภูเขา *(hill shading)*

shading (เฌ'ดิ้ง) ดู: *hill shading (ฮิล เฌ'ดิ้ง)*

shadow weathering (แฌ'โด้ เวะ'เธอริ่ง) กลไกการผุพังของหิน เนื่องมาจากอิทธิพลของแสงอาทิตย์และเงามืด; การสลายของหินที่เกิดตามขอบที่ถูกแสงอาทิตย์ และเงา; การผุพังของหินจากผลของแสงอาทิตย์

shadow zone (แฌ'โด้ โซน) (1) [ธรณีสัณฐานวิทยา] ดู: *wind shadow (วิน แฌ'โด่)* (2) [ไซ้สมิค] (ก) พื้นที่คลื่นไซ้สมิคเคลื่อนผ่านได้น้อย (ข) พื้นที่ที่อยู่ในบริเวณ 100 – 140 องศา จากจุดศูนย์กลางแผ่นดินไหว ซึ่งเกิดจากการหักเหจากชั้นความเร็วต่ำภายในแก่นโลก (ค) โซนของคลื่นเอ๊ส (S-wave) ระหว่าง 100 – 180 องศา ที่เกิดเช่นเดียวกันกับกรณีของคลื่นพี แต่มีมุมที่กว้างกว่า เปรียบเทียบ: *blind zone (ไบลนฺด โซน)*

shaft (แฌ้ฟทฺ) (1) [วิศวกรรมศาสตร์] ฐานรากคอนครีทในหลุมเจาะแนวดิ่ง โดยทั่วไปจะมีเส้นผ่าศูนย์กลางค่อนข้างใหญ่ และบางครั้งที่ปลายลึกสุดจะขยายกว้างขึ้นเพื่อให้รับน้ำหนักได้มากขึ้น และเรียกว่า เบ็ล แฌ้ฟท (bell shaft) หรือ เบ็ลดฺ เคซอนส (belled caissons) (2) [การทำเหมืองแร่] การขุดปล่องแนวดิ่งหรือเอียงเพื่อการทำเหมือง (3) [ถ้ำวิทยา] ช่องทางในถ้ำ ซึ่งมีลักษณะตั้งฉากหรือเกือบตั้งฉาก

shagreen (แฌะกรีน') ดู: *relief (ริลี้ฟ') [แสง]*

shakehole (เฌ้ค'โฮล) ดู: *sinkhole (ซิ้งคฺ'โฮล)*

shaking prairie (เฌ้'คิ่ง แพร'รี่) คำศัพท์ที่ใช้ในรัฐลุยเซียเน่อ (Louisiana) สำหรับ บรรยายพื้นดินบริเวณเดลเท่อที่มีพืชลอยน้ำปกคลุมผิวน้ำ หรือพื้นที่ชุ่มน้ำ หรือทรายที่สั่นสะเทือนเมื่อเดินผ่าน

shale (เฌล) หิน ที่มีลักษณะเป็นชั้นบางๆ มีแร่ขนาดเคลมากกว่าร้อยละ 67; หินโคลนที่แสดงชั้นบาง (*fissility – ฟิสิ'เลอที่*) เปรียบเทียบ: *clay (เคล) [ธรณีวิทยา]; clay mineral (เคล มิ'เนอเริ่ล); claystone (เคลสโตน) [ตะกอนวิทยา]; siltstone (ซิ้ลทฺ'สโตน)*

shale-arenite (เฌล-แอ'เรอไน้ท) เซ็ดแอเรอไน้ท *(sedarenite)* หินทราย ที่ประกอบด้วยเศษแตกหักของเฌลเป็นส่วนใหญ่

shale-ball (เฌล-บอล) อุกกาบาตเหล็ก ที่ส่วนใหญ่ถูกเปลี่ยนเป็นเหล็กอ็อกไซด โดยการผุ เปรียบเทียบ: *oxidite (อ็อก'เซอได๊ทฺ)*

shale baseline (เฌล เบส'ไลนฺ) เส้น ที่นักวิเคราะห์ข้อมูลหลุมเจาะลากให้ผ่านเส้นแกร๊ฟที่เขียนระหว่างค่าศักย์ไฟฟ้าที่ปรากฏตามธรรมชาติ (spontaneous potential curve) และความลึกของตำแหน่งที่วัด ที่สอดคล้องกับเฌล หรือค่าเทียบเท่ากับกระแสไฟฟ้าผ่านสารเคมี (electrochemical equivalents) ที่ซึ่งน้ำโคลนที่ใช้ในการเจาะเป็นน้ำจืด และน้ำเค็มในชั้นหินปรากฏอยู่ เส้นนี้ใช้เป็นเส้นอ้างอิงด้านขวา ที่ซึ่งการคำนวณความต้านทานกระแสไฟฟ้าของน้ำในชั้นหินถูกแทรกโดยโคลนที่อาจแทรกซึมเข้าไป คำพ้อง: *shale line (เฌล ไลนฺ)*

shale break (เฌล เบรค) ในการขุดเจาะ หมายถึง ชั้นบางๆ ของเฌล ที่อยู่ระหว่างชั้นหินแข็ง รวมทั้ง เป็นการแสดงเครื่องหมายบ่งบอกตำแหน่งที่อัตราการเจาะลดลง ที่คาดว่าสอดคล้องกับการเปลี่ยนชนิดหินในขณะที่กำลังเจาะผ่าน เปรียบเทียบ: *break (เบรค) [การเจาะ]*

shale crescent (เฌล เคร'เซิ่นทฺ) ศัพท์สำหรับ โครงสร้างรูปโค้งคล้ายจันทร์เสี้ยว ที่เกิดจากโคลนทับถมในร่องคลื่น คำพ้องของ *flaser structure (เฟล'เซ่อร สเตริ๊ค'เช่อรฺ)*

shale-hosted copper (เฌล โฮส'เถิด เคาะ'เพ่อร) ดู: *sediment-hosted copper deposit (เซะ'เดอเมิ่นทฺ-โฮส'เถิด เคาะ'เพ่อร ดิพอ'เสิท)*

shale ice (เฌล ไอ๊ซ) มวลของน้ำแข็งแผ่นบาง และเปราะที่ลอยในแม่น้ำ หรือทะเลสาบ เกิดจากแผ่นน้ำแข็งขนาดใหญ่แตกเป็นชิ้นเล็กๆ และอยู่รวมกันเป็นกระจุก หรือแพ

shale line (เฌล ไลนฺ) ดู: *shale baseline (เฌล เบส'ไลนฺ)*

shale oil (เฌล ออยลฺ) น้ำมันดิบ ที่สกัดออกจากหินน้ำมัน (*oil shale – ออยลฺ เฌล*) โดยการกลั่นแบบทำลายโครงสร้างของหิน

shale-out (เฌล-เอ๊าทฺ) แหล่งกักเก็บที่อยู่ภายในลำดับชั้นหิน (*stratigraphic trap – สแตรเทอะแกรฟิค แทร็พ*) ที่เกิดจากการตกสะสมของตะกอนที่มีการเปลี่ยนแปลงด้านข้าง หรือเฟณีสของหินทราย หรือหินปูนที่มีรูพรุน เปลี่ยนเป็นไม่มีรูพรุน และไม่ยอมให้ของเหลวซึมผ่าน โดยจะเริ่มจากการเปลี่ยนให้มีปริมาณเฌลเพิ่มขึ้น จนกระทั่งชั้นหินกลายเป็นโคลสโตน หรือเฌล เปรียบเทียบ: *pinch-out (พิ้นช-เอ๊าทฺ)*

shale shaker (เฌล เฌ้'เคอร) การขุดเจาะแบบหมุน (*rotary drilling – โรเทอรี่ ดริ'ลิ่ง*) ที่มีตะแกรงเอียง และสั่นได้ เพื่อแยกเศษหินที่ขึ้นมากับน้ำโคลน และคัดกรองน้ำโคลนไปใช้แบบหมุนเวียน

shaley (เฌ´ลี่) ดู: *shaly (เฌ´ลี่)*

shaliness (เฌ´ลิเนิส) คุณภาพของการเป็นเฌล โดยเฉพาะคุณสมบัติของหินที่มีเคลในปริมาณมาก ที่จะทำให้แยกออกได้เป็นระนาบโค้งเว้า หรือผิวแบบเปลือกหอย ที่ขนานอย่างหยาบๆ ไปกับระนาบชั้นหิน

shallower-pool test (แฌ´โล่เว่อร-พูล เท้สท) หลุมเจาะที่ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่ของแหล่งกักเก็บน้ำมัน และแก๊ส และเจาะเพื่อหาเขตการผลิตใหม่ ที่อยู่เหนือเขตที่กำลังทำการผลิตอยู่

shallow-focus earthquake (แฌ´โล่-โฟ´เคิส เอิ๊รฺธ´เคว้ค) แผ่นดินไหว ที่มีศูนย์กลางเกิดในระดับความลึกน้อยกว่า 70 กิโลเมตร แผ่นดินไหวส่วนใหญ่จะเป็นแผ่นดินไหวที่มีศูนย์กลางอยู่ในช่วงนี้ เปรียบเทียบ: *intermediate-focus earthquake (อินเทอรมี´เดียท-โฟ´เคิส เอิ๊รฺธ´เคว้ค); deep-focus earthquake (ดี๊พ-โฟ´เคิส เอิ๊รฺธ´เคว้ค)*

shallow percolation (แฌ´โล่ เพอรเคอเล´เฌิ่น) น้ำที่ตกลงพื้นดินแล้วไหลลงดิน และขนานลงสู่ธารน้ำ คำพ้อง: *storm seepage (สตอรฺม´ ซี๊´ผิจ)* เปรียบเทียบ: *deep percolation (ดี๊พ เพอรเคอเล´เฌิ่น)*

shallow phreatic (แฌ´โล่ ฟรีแอ๊ะ´ถิค) หมายถึง การเกิดถ้ำใกล้ด้านบนของเขตอิ่มตัวด้วยน้ำ ดู: *deep phreatic (ดี๊พ ฟรีแอ๊ะ´ถิค)*

shallows (แฌ´โล่สฺ) ศัพท์ที่ไม่กำหนดแน่นอน ใช้กับสถานที่ต่ำหรือพื้นที่แหล่งน้ำ หรือการขยายของน้ำตื้น; ตื้น มีความลึกน้อย (*shoal – โฌล*)

shallow scattering layer (แฌ´โล่ สแก๊ะ´เทอริ่ง เล´เอ้อร) ชั้นของสิ่งมีชีวิตในทะเล ที่อาศัยอยู่บริเวณไหล่ทวีป ที่กระจายคลื่นเสียงต่างๆ ที่ออกจากเครื่องวัดการสะท้อนกลับ (echo sounder) เปรียบเทียบ: *deep scattering layer (ดี๊พ สแก๊ะ´เทอริ่ง เล´เอ้อร); surface scattering layer (เซอรฺ´เฝิซ สแก๊ะ´ เทอริ่ง เล´เอ้อร)*

shallow-water wave (แฌ´โล่-วอ´เท่อรฺ เว้ฟ) คลื่นบนผิวน้ำมีความยาวของคลื่นเป็น 25 เท่า หรือมากกว่าความลึกของน้ำ ซึ่งมีอิทธิพลต่อรูปแบบของการเคลื่อนที่ และความเร็วของคลื่น เปรียบเทียบ: *deep-water wave (ดี๊พ วอ´เท่อรฺ เว้ฟ); transitional-water wave (แทรนซิ´เฌอเนิ่ล วอ´เท่อรฺ เว้ฟ)* คำพ้อง: *long wave (ลอง เว้ฟ) [น้ำ]*

shallow well (แฌ´โล่ เว็ล) (1) บ่อน้ำตื้น ที่มักขุดด้วยมือ หรือเครื่องขุด-เจาะที่ได้น้ำจากแหล่งน้ำบาดาลที่ตื้นที่สุดในบริเวณใกล้เคียง โดยทั่วไป มักเป็นน้ำบาดาลชนิดที่ไม่มีแรงดัน (2) บ่อน้ำที่มีระดับน้ำพอที่จะสามารถใช้เครื่องสูบน้ำ (pump) สำหรับบ่อตื้นได้ ในทางปฏิบัติจะอยู่ที่ประมาณ 7 เมตร เปรียบเทียบ: *water-table well (วอ´เท่อรฺ-เท´เบิ้ล เว็ล); deep well (ดี๊พ เว็ล)*

shaly (เฌ´ลี่) (1) เกี่ยวกับเฌล ประกอบด้วยเฌล หรือมีลักษณะของเฌล โดยเฉพาะ สามารถแยกเป็นแผ่นบางขนานกับแนวชั้นหินได้โดยง่าย เช่น *“shaly structure - เฌ´ลี่ สเตริ๊ค´เช่อรฺ”* หรือ *“shaly parting - เฌ´ลี่ พาร´ทิ่ง”* ตลอดจน หมายถึง หินทรายเม็ดละเอียด ที่เป็นชั้นบางๆ คล้ายฟิสิเลอที่ (fissility) ของเฌล หรือหมายถึง หินทรายแป้งที่มีระนาบของชั้นหินบางคล้ายฟิสิเลอที่ (2) หมายถึง การวางชั้นที่ประกอบด้วยชั้นบางที่มีความหนาตั้งแต่ 2 ถึง 10 มิลลิเมตร เปรียบเทียบ: *argillaceous (อารเจอเล´เฌิส)* สะกดได้อีกแบบ: *shaley*

shandite (แฌน´ได๊ท) แร่โลหะสีขาว ผลึกรอมโบฮีเดริ้ล: $Pb_2Ni_3S_2$

Shand´s classification (แฌนดฺสฺ แคลเซอะเฟอะเค´เฌิ่น) การจำแนกประเภทหินอัคนี โดยอาศัยลักษณะผลึก ระดับความอิ่มตัวของสิลิเค่อ ระดับความอิ่มตัวของเออลูเมอเนิ่ม และสีตามดัชนีสี

shantung (แฌนเทิง´) เมอแน้ดหน็อค (monadnock) ในกระบวนการฝังกลบ โดยตะกอนจากแม่น้ำฮวงโห (แม่น้ำเหลือง) มีต้นน้ำอยู่ที่มณฑลแฌนเทิง (Shantung) ในภาคเหนือของจีน ติดกับที่ราบสูงทิเบต

Shantung soil (แฌนเทิง´ ซอยลฺ) ชื่อเดิมของดินสีน้ำตาล ไม่มีแคลเซี่ยม *Noncalcic Brown soil (น็อนแคลสิค บราวนฺ ซอยลฺ)* สะกดได้อีกแบบ: Shantung Brown soil (แฌนเทิง´ บราวนฺ ซอยลฺ)

shape (เฌ้พ) ดู: *particle shape (พาร´ทิเคิ่ล เฌ้พ)*

shape-preferred orientation (เฌ้พ-พริ´เฟอรดฺ ออรีเอินเท´เฌิ่น) การเรียงตัวตามแกนยาวของผลึก ที่เป็นผลมาจากการเลื่อนไหลของผลึก ผลึกเกิดใหม่แบบไดแนหมิค (*dynamic recrystallization*) หรือแม็กเม่อเย็นตัว หรือไหล เปรียบเทียบ: *lattice-preferred orientation (และ´เทิส-พริ´เฟอรดฺ ออรีเอินเท´เฌิ่น)*

shapometer (เฌพอ´เมอเท่อรฺ) อุปกรณ์สำหรับวัดรูปร่างของอนุภาคในหินตะกอน

shard (ฌารฺด) (1) เศษแก้วภูเขาไฟ; บางชิ้นมีผิวโค้งในส่วนที่แตก โดยทั่วไปประกอบด้วยส่วนที่เป็นผนังของฟองอากาศ เกิดจากเพอะเมิส (pumice) ที่แตกสลายระหว่าง หรือหลังภูเขาไฟระเบิด (2) คำพ้องของ *sherd (เฌิรด)*

sharkskin pahoehoe (ฌารฺค๎สกิน เพอโฮยโฮ่ย) ประเภทของลาเว่อ เพอโฮยโฮ่ย (*pahoehoe*) ที่มีผิวเป็นหนาม หรือเงี่ยงเล็กๆ เป็นจำนวนมาก นับไม่ถ้วน เกิดจากฟองอากาศที่เคลื่อนออกไป

shark-tooth projection (ฌ๎ารฺค-ทู๎ธ เพรฺอะเจ็ค๎เฉิ่น) โครงสร้าง ที่เกิดจากลาเว่อแพลสติคถูกดึง หรือฉีกขาดออกจากกัน ในบริเวณที่มีปลายแหลมซึ่งยาวหลายเซนติเมตร คล้ายฟันปลาฉลาม อาจเกิดขึ้นตามขอบของการไหล หรือตามหน้าผาที่ลาเว่อไหลลงอย่างรวดเร็ว (slump – สเลิ้มพฺ๎)

sharpite (ฌาร๎ไพ้ทฺ) แร่สีเหลืองเขียว เขียวใบมะกอก หรือขาวเทา ผลึกออรเธอรอมบิค: $Ca(UO_2)_6(CO_3)_5(OH)_4{\cdot}6H_2O$

sharp sand (ฌ๎ารฺพ แซนดฺ) ทรายที่ประกอบด้วยทรายเม็ดเหลี่ยมทั้งหมด หรือเกือบจะทั้งหมด ไม่มีอนุภาคอื่น (เช่น เคล) ปนอยู่ และใช้ในการทำครก

sharpstone (ฌ๎ารฺพ๎สโตน) (1) เศษหินใดๆ ที่ใหญ่ว่าเม็ดทราย (เส้นผ่าศูนย์กลางมากกว่า 2 มิลลิเมตร) มีขอบเป็นเหลี่ยมและมีมุม เปรียบเทียบ: *roundstone (ราวนฺดฺสโตน)* (2) ศัพท์ที่ใช้ในยอรคเฌ่อร อังกฤษ (Yorkshire, England) สำหรับ หินทรายเม็ดละเอียด ที่ไม่ได้เป็นหินทรายชนิดปนเคล (argillaceous) สามารถแตกเป็นเม็ดเหลี่ยมได้ สะกดได้อีกแบบคือ: sharp stone

sharpstone conglomerate (ฌ๎ารฺพ๎สโตน เคินกลอ๎เมอเหริท) ดู: *sedimentary breccia (เซะเดอเม็น๎เทอรี่ เบรฺ๊ะ๎เชี่ย)*

shatter belt (แฉะ๎เท่อรฺ เบ๊ลท) ดู: *fault zone (ฟ๊อลทฺ โซน)*

shatter breccia (แฉะ๎เท่อรฺ เบรฺ๊ะ๎เชี่ย) เบร๊ะเชี่ยที่เกิดจากแรงเท็คทอหนิค (tectonic breccia) ประกอบด้วยเศษหินเม็ดเหลี่ยมที่มีการหมุนเพียงเล็กน้อย เปรียบเทียบ: *rubble breccia (เรอะเบิ้ล เบรฺ๊ะ๎เชี่ย)* คำพ้อง: *crackle breccia (แคระ๎เคิ่ล เบรฺ๊ะ๎เชี่ย)*

shatter cone (แฉะ๎เท่อรฺ โคน) โครงสร้างรูปกรวยในหิน ขนาดตั้งแต่ ต่ำกว่าเซนติเมตร ถึงหลายๆ เมตร ตามแนวของร่องแตกที่เกิดขึ้น มักพบเป็นกลุ่มแบบโครงข่าย หรือเป็นองค์ประกอบร่วมของหินที่มีโครงสร้างของการถูกกระแทก โดยคลื่นกระแทกที่หากมองผิวเผินคล้ายๆ กับโครงสร้างรูปกรวยซ้อนกรวย (cone-in-cone) ในหินตะกอน มักพบในหินเนื้อเดียวเม็ดละเอียด เช่น หินปูน และโดเลอไม้ท แต่อาจพบได้ใน เฌล หินทราย ขวอรทไซ้ท หรือแกรเหนิท ร่องจากการขูด-ขีด จะกระจายออกเป็นรัศมีจากปลายโคนคล้ายหางม้า และมุมที่ปลายไม่แน่นอน แต่จะใกล้กับ 90 องศา คำพ้องล้าสมัย: *pressure cone (เพรฺ๎ะเช่อรฺ โคน)*

shatter-cone segment (แฉะ๎เท่อรฺ-โคน เซ็ก๎เมิ่นทฺ) ส่วนหนึ่งของรูปกรวยในหิน ที่เกิดแบบไม่สมบูรณ์ ประกอบด้วยผิวโค้ง และมีร่องขูด-ขีด โดยทั่วไปประมาณ 10-45 องศา ตามภาพตัดขวาง ส่วนยอดกรวยอาจมีมุมอยู่ในช่วง 90-120 องศา ส่วนใหญ่ที่พบในหิน จะเป็นส่วนที่ไม่สมบูรณ์

shatter coning (แฉะ๎เท่อรฺ โค๎นิ่ง) รูปแบบการวิบัติของหินที่มีลักษณะทำให้เกิดการวิวัฒน์รูปกรวยในหิน

shattering (แฉะ๎เทอริ่ง) การแตกกระจายเป็นบล็อคของหินแข็ง ที่ต้องมีความเค้นสูงมากกระทำ ร่องแตกอาจตัดเม็ดแร่ และโครงสร้างในหิน

shatter zone (แฉะ๎เท่อรฺ โซน) บริเวณ ที่มักจะเป็นแถบ หรือเส้น ซึ่งมีร่องแยก หรือร่องแตกของหินอยู่ พร้อมกับมีแร่ตกสะสมแบบเป็นเครือข่ายของพนังแร่

shattuckite (แฉะ๎เทอไค้ทฺ) แร่สีฟ้า ผลึกออรเธอรอมบิค: $Cu_5(SiO_3)_4(OH)_2$ เปรียบเทียบ: *plancheite (เพลน๎ชีไอ๊ทฺ)*

sheaf structure (ฉี้ฟ สเตริ๊ค๎เช่อรฺ) การเรียงของผลึกแร่เป็นช่อ หรือฟ่อน ที่เป็นลักษณะแบบเส้นใย เช่น stilbite (สติล๎ไบ๊ทฺ) ที่มีลักษณะช่อหนาที่ปลายมากกว่าตรงกลาง

shear (เฉียรฺ หรือฉิรฺ) การเปลี่ยนรูป หรือลักษณะ ที่เกิดจากความเค้น ที่ก่อให้เกิด หรือมีแนวโน้มที่จะทำให้หินเลื่อนขาด ออกจากกันในทิศทางขนานกับระนาบสัมผัสกับความเค้น เป็นรูปแบบของการวิบัติของวัตถุ หรือมวล ที่ส่วนหนึ่งของมวลบนระนาบเลื่อนสวนทางกับอีกส่วนหนึ่งที่อยู่ตรงข้าม

shear band (เฉียรฺ แบนด) บริเวณแคบๆ ที่มีความเครียดเฉือนสูงมาก ซึ่งเกิดขึ้นในหินในเขตเฉือน (shear zone)

shear drag (เฉียรฺ แดร๊ก) ดู: *shear resistance (เฉียรฺ ริซิสเติ้นซฺ)*

shear fold (เฉียรฺ โฟลด) โฟลดที่มีกลไกการเกิดจากการเฉือนหรือการเลื่อนเป็นระยะถี่ๆ ขนานกับระนาบแกนของโฟลด โครงสร้างที่เกิดขึ้น คือ similar fold *(ซิ๎เมอเล่อร โฟลดฺ)* ศัพท์นี้ใช้น้อยมาก คำพ้อง: *slip fold (สลิพ๎ โฟลดฺ); glide fold (ไกลดฺ๊ โฟลดฺ)* ดู: *cleavage fold (คลี๎หวิจ โฟลดฺ)*

shear fracture (เฉียรฺ แฟร๊ค๎เช่อรฺ) รอยแตกแบบเปราะ ที่เกิดโดยระนาบแตกเล็กๆ บนระนาบที่มีความเค้นเฉือนสูงเชื่อมต่อกัน เปรียบเทียบ: *tension fracture (เท็นชั่น แฟร๊ค๎เช่อรฺ)*

shear-hosted lode gold (เฉียรฺ-โฮ้ส๎เถิด โหลด โกลดฺ) ดู: *low-sulfide gold-quartz vein (โล-ซัลไฟด์ โกลด๎ ควอรฺทซฺ เวน)*

shear modulus (เฌียรฺ มอ´เจอเลิส) ดู: *modulus of rigidity (มอ´เจอเลิส เอิ๊ฟ เรอจิ๊´เดอที่)*

shear moraine (เฌียรฺ เมอเรน´) ผิวระนาบ หรือกองเศษซากธรณีวัตถุที่หลงเหลือ ตามขอบของแผ่นน้ำแข็ง หรือขอบพื้นที่ที่น้ำแข็งปิดทับ มีลักษณะเอียงเข้าหาศูนย์กลางของแผ่นน้ำแข็ง แต่ขนานกับชั้นหินที่ฐาน เปรียบเทียบ: *shear plane (เฌียรฺ เพ<u>ล</u>น) [ธารน้ำแข็งวิทยา]*. คำพ้อง: *Thule-Baffin moraine (ธู´ลี่-แบ๊ะ´เฟิ่น เมอเรน´)*

shear plane (เฌียรฺ เพ<u>ล</u>น) (1) [ธรณีวิทยาโครงสร้าง – การทดลอง] ดู: *shear surface (เฌียรฺ เซอรฺ´เฝิซ)* (2) [ธารน้ำแข็งวิทยา] แถบของโฟลิเอเฌิ่นในธารน้ำแข็ง โดยเฉพาะ แถบที่มีซากเศษหินจากการถูกทำลายอยู่เป็นจำนวนมาก ที่มักเชื่อว่า อัตราความเค้นเฉือนบนระนาบเฉือนจะมีค่าสูง เช่นเดียวกับในฟ้อลท อัตราความเค้นเฉือนที่สูงในหินที่สกปรก เกิดขึ้นเหมือนในน้ำแข็งที่ใกล้ถึงจุดละลาย; สิ่งสกปรกจะทำให้น้ำแข็งที่ยังไม่ถึงจุดที่จะละลายคงสภาพแข็งตัว ดังนั้น การเลื่อนบนระนาบเฉือน อาจเกิดจากความแตกต่างของการละลายหรือระเหิด เปรียบเทียบ: *shear moraine (เฌียรฺ เมอเรน´)*

shear resistance (เฌียรฺ ริซิ<u>ส</u>´เติ้นซฺ) ในพลศาสตร์ของไหล หมายถึง ความเค้นสัมพัทธ์อันเนื่องจากความหนืดของของเหลว เกิดขึ้นตามขอบของการไหล ในทิศทางที่สัมผัสกับการเคลื่อนแบบเฉพาะที่ (local motion) เปรียบเทียบ: *pressure resistance (เพ<u>ร</u>ะ´เซ่อรฺ ริซิ<u>ส</u>´เติ้นซฺ)* คำพ้อง: *shear drag (เฌียรฺ แด<u>ร</u>ก)*

shear-sense indicator (เฌียรฺ-เซ้นซฺ อิน´เดอเคเท่อร) ดู: *kinematic indicator (คิเนอแม´ถิค อิน´เดอเคเท่อร)*

shear slide (เฌียรฺ สไล้ดฺ´) การเลื่อน ที่เกิดจากการวิบัติแบบเฉือน มักเลื่อนไปตามระนาบที่อ่อนมากที่สุด เช่น ตามระนาบของชั้นหิน หรือระนาบของคลีหวิจ

shear sorting (เฌียรฺ ซ้อร´ทิ่ง) การเรียงลำดับขนาดของตะกอน ตะกอนที่มีขนาดเล็กกว่า มีแนวโน้มที่จะเคลื่อนไปยังบริเวณที่มีความเครียดเฉือนมากสุด ส่วนตะกอนที่มีเม็ดขนาดใหญ่กว่าจะเคลื่อนไปยังบริเวณที่มีการเฉือนน้อยที่สุด

shear strain (เฌียรฺ สเต<u>ร</u>น) การวัดปริมาณโดยที่เส้นคู่ขนานถูกเฉือนผ่านกันและกันเนื่องจากการเปลี่ยนรูป โดยเฉพาะค่าแทนเจ้นท (tangent) ของการเปลี่ยนมุม ที่อยู่ระหว่าเส้นตรงสองเส้นที่ตั้งฉากกัน (สำหรับค่าความเครียดเฉือนทางวิศวกรรม); หรือครึ่งหนึ่งของแทนเจ้นทของการเปลี่ยนมุม ที่อยู่ระหว่างเส้นสองเส้นที่ตั้งฉากกัน (สำหรับการวัดเท็นเซ่อร ในทฤษฎีการเปลี่ยนรูปน้อยสุด (*infinitesimal-strain theory*))

shear strength (เฌียรฺ สเต<u>ร</u>ง<u>ธ</u>) ความต้านทานภายในของวัตถุต่อความเครียดเฉือน โดยทั่วไปจะรวมทั้งส่วนที่เป็นแรงเสียดทานและส่วนที่ไม่ขึ้นกับแรงเสียดทาน ที่เรียกว่า แรงจากการยึดเกาะระหว่างอนุภาค (cohesion – โคฮี´เฌิ่น)

shear stress (เฌียรฺ สเต<u>ร</u>ส) องค์ประกอบของความเค้นที่กระทำต่อระนาบโดยการส่งผ่านจุดใดๆ ในวัตถุ; องค์ประกอบแบบสัมผัสในสเตร๊ส เท็นเซ่อร (stress tensor)

shear structure (เฌียรฺ สเต<u>ร</u>ิ๊ค´เช่อรฺ) โครงสร้างของหินที่เกิดจากการเฉือน เช่น โฟลิเอเถิด แคะเทอเคลไซ้ท (foliated cataclasite) มายเลอไน้ท (mylonite) หรือครีนิวเลเฌิ่น คลีหวิจ (crenulation cleavage)

shear surface (เฌียรฺ เซอรฺ´เฝิซ) ผิวระนาบ ที่ซึ่งการเลื่อนที่แตกต่างกัน เกิดขึ้นขนานกับระนาบนั้น คำพ้อง: *shear plane (เฌียรฺ เพ<u>ล</u>น); slip surface (สลิพ´ เซอรฺ´เฝิซ)*

shear wave (เฌียรฺ เว้ฟ) [ไซ้สมิค] ดู: *S wave (เอ๊ส เว้ฟ)*

shear-wave splitting (เฌียรฺ-เว้ฟ ส<u>ป</u>ลิ๊´ทิ่ง) ดู: *birefringence (ไบริ<u>ฟ</u>ริ<u>น</u>´เจิ้นซฺ) [ไซ้สมิค]*

shear zone (เฌียรฺ โซน) (1) เขต หรือบริเวณแคบๆ ของหินที่ถูกบดอัด หรือถูกทำให้เป็นเบร๊ะเชี่ย โดยการแตกตามแนวขนานหลายๆ แนว เป็นผลของความเครียดเฉือน ซึ่งพื้นที่ดังกล่าวนี้มักจะมีแร่มาสะสมอยู่โดยสารละลาย เปรียบเทียบ: *sheeted-zone deposit (ฉี´เถิด-โซน ดิพอ´เ<u>ซิ</u>ท)* (2) เขตที่มีด้านสองด้านขนานกัน เกิดจากการเฉือนเฉพาะแห่ง อาจมีลักษณะของแร่รูปตัว S มีคลีหวิจ หรือโฟลิเอเฌิ่น ขนาดของเม็ดแร่ลดลง หรือเกิดกระบวนการเกิดมายเลอไน้ท หรือมีลักษณะดังกล่าวผสมกัน

sheath fold (ฉี้ธ โฟ<u>ล</u>ดฺ) โฟลด ที่ฮิ้นจ ไลน (hihge line) มีความโค้งมากกว่า 90 องศา อาจเกิดจากการเกิดโฟลดซ้อนทับโฟลดเดิม แต่มักสรุปว่าเป็นผลมาจากการบิดเบี้ยวของโฟลดเนื่องจากการถูกเฉือน

shed (เฉ็ด) การแบ่งพื้นที่ เช่น พื้นที่ลุ่มน้ำ (*watershed - วอ´เท่อรฺเฉ็ด)*

sheepback rock (ฉี้พ´แบ๊ค ร็อค) คำพ้องของ *roche moutonnee (ร้อฌ มูเทอเน่ย์)* ในการอ้างถึงสภาพของภูมิประเทศในจินตนาการ ที่คล้ายกับหลังแกะ คำพ้อง: *sheep rock (ฉี้พ ร็อค)*

sheep rock (ฌี้พ ร็อค) ดู: *roche moutonnee (ร้อฌ มูเทอเน่ย์); sheepback rock (ฌี้พ์แบ๊ค ร็อค)*

sheer (เฌียรฺ หรือฌิรฺ) ดู: *precipice (เพร๊สเพิส – สูงลิ่ว)*

sheet (ฌี้ท) (1) [อินทรูสีฟ ร็อคส] ศัพท์ทั่วไปสำหรับ การที่มีแผ่นของหินอัคนีแทรกอยู่ในหินที่มีอยู่เดิม โดยเฉพาะ การแทรกที่เป็นไปตามรูปแบบการวางตัวของหินที่มีอยู่เดิม (concordant) หรือแตกต่างเพียงเล็กน้อย (slightly discordant) หากการแทรกไม่เป็นไปตามรูปแบบการวางตัวของหินเดิม เรียกว่า ได๊ค (dike) และหากการแทรกเป็นไปตามหินเดิม เรียกว่า ซิล (sill) เปรียบเทียบ: *sole injection (โซล อินเจ็ค์เฌิ่น)* (2) [แหล่งสินแร่] ศัพท์ที่ใช้ในการทำเหมืองแร่ตะกั่ว ในภูมิภาคตอนบนของรัฐมิเซอซิพี่ ของสหรัฐอเมริกา สำหรับเกอลีเน่อ (galena) ที่เกิดเป็นชั้นบาง และต่อเนื่อง (3) [ตะกอนวิทยา] ดู: *blanket (แบล๊งเค๋ท)* (4) [น้ำ] ดู: *sheetflood (ฌี้ท์เฝลิด) น้ำหลาก*

sheet crack (ฌี้ท แคร็ค) ร่องแตกแบบแผ่น เกิดจากการหดตัวของตะกอน เพราะน้ำถูกขับออกไป มักขนานไปกับชั้นหิน และมักจะมีผลึกแคลไซ้ท (sparry calcite - สปา์รี่ แคล์ไซ้ท) หรือโคลนแทรกอยู่

sheet deposit (ฌี้ท ดิพอ์เสิท) แร่ที่มักตกทับถมเป็นชั้นในแนวราบและมีการขยายบริเวณแบบมีความสัมพันธ์กับความหนา

sheet drift (ฌี้ท ดริ๊ฟท) การกระจายแบบเท่าๆ กันของธรณีวัตถุ ที่มากับน้ำแข็ง โดยไม่ทำให้รูปแบบของพื้นผิวหินฐานเปลี่ยนไปอย่างมีนัยสำคัญ

sheeted (ฌี้ด์เถิด) หมายถึง หินอัคนี เช่น หินแกรเหนิทที่ได้ปลดปล่อยความดันที่เกิดจากน้ำหนักกดทับแล้ว โดยกระบวนการเกิดจ๊อยนท หรือเอ็กสโฟลีเอเฌิ่น (exfoliation) ในบางครั้งมีลักษณะปรากฏคล้ายเป็นชั้นๆ

sheeted dikes (ฌี้ด์เถิด ได๊คส) กลุ่มของได๊คสที่ขนาน หรือกึ่งขนานซึ่งกันและกัน อยู่ติดๆ กัน จึงทำให้มีพนังของหินเดิมเหลือเพียงเล็กน้อย หรือไม่มีเลย

sheeted vein (ฌี้ด์เถิด เวน) ชุดของแผ่นแร่ หรือร่องแตกที่วางตัวขนาน และอยู่ติดๆ กัน มีแร่ทับถม แยกออกจากกันโดยมีแผ่นบางๆ ของหินที่พบร่วมคั่นอยู่ คำพ้อง: *accretion vein (เออะครี๊เฌิ่น เวน)*

sheeted-zone deposit (ฌี้ด์เถิด-โซน ดิพอ์เสิท) แหล่งแร่ประกอบด้วยแผ่นแร่ หรือมวลแร่ ในเขตการเฉือน (*shear zone*)

sheet erosion (ฌี้ท อิโร์เฌิ่น) การชะล้าง หรือการทำให้ธรณีวัตถุพื้นที่เป็นชั้นบางหลุดลอกออกจากพื้นที่กว้าง ที่มีความลาดเล็กน้อย โดยการหลากของน้ำอย่างต่อเนื่อง แทนการไหลไปตามร่อง หรือตามทางน้ำเฉพาะ เช่น น้ำฝนที่ชะล้างดินชั้นบนที่เป็นชั้นบางๆ ออกไป เปรียบเทียบ: *channel erosion (แชเนิ่ล อิโร์เฌิ่น); rill erosion (ริล อิโร์เฌิ่น); gully erosion (เกอลี่ อิโร์เฌิ่น)* คำพ้อง: *sheetflood erosion (ฌี้ท์เฟลิด อิโร์เฌิ่น); sheetwash (ฌี้ท์ว้อฌ); unconcentrated wash (เอินคอน์เซ็นเทรเถิด ว้อฌ); rainwash (เรน์ว้อฌ); slope wash (สโล้พ์ ว้อฌ); surface wash (เซอรฺ์เฟิซ ว้อฌ)*

sheetflood (ฌี้ท์เฝลิด) การไหลของน้ำจากพายุฝนกระหน่ำแบบขยายวงกว้าง เกิดน้ำหลากแผ่กระจายอย่างต่อเนื่อง คล้ายแผ่นฟิลมครอบคลุมพื้นที่ขนาดใหญ่ ในพื้นที่แห้งแล้ง และไม่ได้ไหลไปตามร่องน้ำเฉพาะ; มีระยะทางของการไหลสั้น และระยะเวลาของการไหลอาจวัดเป็นนาที หรือชั่วโมง มักจะเกิดขึ้นก่อนการไหลบ่าที่ทำให้เกิดการวิวัฒน์เป็นร่อง หรือทางน้ำ หลังจากมีฝนตกหนักอย่างฉับพลัน เปรียบเทียบ: *streamflood (สตรีมเฝลิด) ดู: sheet flow (ฌี้ท โฟล) [ธรณีสัณฐานวิทยา]* สะกดได้อีกแบบ: sheet flood คำพ้อง: *sheetwash (ฌี้ท์ว้อฌ); sheet (ฌี้ท) [น้ำ]*

sheetflood erosion (ฌี้ท์เฝลิด อิโร์เฌิ่น) รูปแบบการเซาะแบบแผ่น ที่เกิดจากฌี้ทเฝลิด *(sheetflood)* ดู: *rock-floor robbing (ร็อค-ฟลอร เราะ์บิ้ง)*

sheet flow (ฌี้ท โฟล) (1) [ธรณีสัณฐานวิทยา] การไหล หรือหลากของมวลน้ำที่เป็นแผ่น ไปตามทางลาดอย่างต่อเนื่อง ไม่ไหลไปตามร่องน้ำเฉพาะ เปรียบเทียบ: *streamflow (สตรีม์โฟล) ดู: sheetflood (ฌี้ท์เฝลิด)* สะกดได้อีกแบบ: sheetflow (2) [อุทกพลศาสตร์] ดู: *laminar flow (แล์เมอเน่อร โฟล) [อุทกพลศาสตร์]* (3) [กระบวนการภูเขาไฟ] ประเภทของลาเว่อ ที่เกิดใต้ทะเล ที่มีลักษณะผิวเรียบ เป็นแผ่นยาว ม้วนพับ หรือไหลผสมปนเป คล้ายกับเพอโฮยโฮ่ย(pahoehoe)

sheet fracture (ฌี้ท แฟร็ค์เช่อรฺ) ประเภทของจ๊อยนท ที่เกิดเมื่อความดันจากน้ำหนักกดทับถูกปลดปล่อยออกไป หรือเอ็กสโฟลีเอเฌิ่น (exfoliation) อาจตัดแยกมวลหินขนาดใหญ่ เช่น ตัดแกรเหนิทเป็นแผ่น หรือเล็นซ โดยตัดตามแนวขนานกับผิวของหิน ซึ่งมักจะมีความหนา เรียบ และสม่ำเสมอเพิ่มมากขึ้นตามความลึก เปรียบเทียบ: *pressure release jointing (เพระ์เฌ่อรฺ-ริลี้ส์ จ๊อยน์ทิ่ง) เป็นจ๊อยน์ทชนิดหนึ่ง ซึ่งมีลักษณะเป็นแผ่นขนานกับผิวหินที่ผ่านการกร่อน; sheet structure (ฌี้ท์ สเตร๊ค์เช่อรฺ) [ธรณีวิทยาโครงสร้าง]; pressure release*

joint (ริลี้ส˙ จ๊อยนฺท); bedding (เบ๊ะ˙ดิ้ง) [การทำเหมือง]; longitudinal splitting crack (ลอนเจอทูด˙เนิ่ล สปลิ๊˙ทิ่ง แคร็ค)

sheet ground (ฌี้ท กราวนฺด) ศัพท์สำหรับแหล่งสังกะสี-ตะกั่วที่มีคุณภาพต่ำ ใช้ในเมืองเจ๊าะเพลิ่น (Joplin) ของรัฐเมอซูรี่ (Missouri) ในสหรัฐอเมริกา

sheet ice (ฌี้ท ไอ๊ซฺ) น้ำแข็ง ที่เป็นแผ่นบาง และผิวเรียบ ซึ่งเกิดโดยการเย็นตัวอย่างรวดเร็วของผิวน้ำ ไม่ควรสับสนกับ *ice sheet (ไอ๊ซฺ ฌี้ท)* เปรียบเทียบ: *ice table (ไอ๊ซฺ เท˙เบิ้ล)*

sheeting pile (ฌี้˙ทิ่ง พายลฺ) ดู: *sheet pile* (ฌี้ท พายลฺ)

sheet mica (ฌี้ท ไม˙เค่อ) ไมเค่อ ที่เป็นแผ่นค่อนข้างเรียบ มีข้อบกพร่องในโครงสร้างผลึกค่อนข้างน้อย เจาะเป็นรูได้ หรือตัดให้เป็นรูปเฉพาะสำหรับใช้ในอุตสาหกรรมไฟฟ้า และอิเล็คทรอนิคสได้

sheet mineral (ฌี้ท มิ˙เนอเริ่ล) ดู: *phyllosilicate (ฟิโลสิ˙เลอเขท)*

sheet pile (ฌี้ท พายลฺ) เข็มตอก ที่มักเรียบตามแนวตัดขวาง อาจจะเป็นตาข่าย หรือประสานแบบลงตัวพอดีกับพายล อื่นๆ ที่อยู่ติดกัน อาจรวมกันอยู่ในรูปแบบพนัง (diaphragm - ได˙เออะแฟรม) หรือกำแพงกั้น มักจะถูกออกแบบมาเพื่อต้านทานแรงดันดินด้านข้าง หรือลดการซึมผ่านของน้ำบาดาล คำพ้อง: *sheeting pile (ฌี้˙ทิ่ง พายลฺ)*

sheet sand (ฌี้ท แซนดฺ) ดู: *blanket sand (แบลง˙เคิ่ท แซนดฺ)*

sheet silicate (ฌี้ท สิ˙เลอเขท) ดู: *phyllosilicate (ฟิโลสิ˙เลอเขท)*

sheet spar (ฌี้ท สปาร˙) ร่องแตกคล้ายแผ่น ที่มีผงแร่บรรจุอยู่

sheet structure (ฌี้ท สเตริ๊ค˙เช่อรฺ) โครงสร้างแบบแผ่น (1) [โครงสร้างตะกอน] ดู: *vertical sheet structure (เวอรฺ˙ทิเคิ่ล ฌี้ท สเตริ๊ค˙เช่อรฺ)* (2) [ธรณีวิทยาโครงสร้าง] จำนวนของ *sheet fractures (ฌี้ท แฟร็ค˙เช่อรฺส)*

sheetwash (ฌี้ท˙ว้อฌ) (1) รูปแบบการท่วมแบบแผ่น (*sheetflood – ฌี้ท˙เฟลิด)* ที่เกิดขึ้นในภูมิภาคชื้น (2) วัตถุ ที่ถูกพัดพาและทับถมโดยน้ำหลากแบบแผ่น (sheetwash) (3) ศัพท์ ที่ใช้เป็นคำพ้องของ *sheetflow (ฌี้ทโฟล); sheet erosion (ฌี้ท อิโร˙เฌิ่น)*

Sheinwoodian (ไฌนวูเดี้ยน) หินช่วงอายุตามมาตรอายุลำดับชั้นหินมาตรฐานโลก: หินช่วงอายุของเวนล็อคเคี่ยน (Wenlockian Series) สิลุเรี่ยนตอนกลาง (Middle Silurian) (บน เทลีเชี่ยน (Telychian) ใต้ โฮเมอเรี่ยน (Homerian))

Shelby tube sampler (เฉ็ล˙บี้ ทู้บ แซม˙เพิ่ล) ท่อเหล็กกล้ามาตรฐาน ใช้ในการเก็บตัวอย่างดินอ่อน มีขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง 76.2 มิลลิเมตร (3 นิ้ว) และยาว 914.4 มิลลิเมตร (3 ฟุต)

shelf (เฉ้ลฟฺ) (1) [ธรณีสัณฐานวิทยา] (ก) หินฐาน หรือหินแข็งที่อยู่ใต้ดินลุ่มน้ำ หรือตะกอนที่ตกทับถม; ชั้นที่พื้นผิวเรียบ (ข) ชั้นราบของหิน บนทางลาดชัน (2) [สมุทรธรณีวิทยา] ดู: *continental shelf (คอนเทอเน็น˙เทิ่ล เฉ้ลฟฺ)* (3) [เท็คทอหนิค] พื้นที่มีเสถียรภาพ ที่จะถูกท่วมเป็นระยะๆ โดยทะเลน้ำตื้น และมีตะกอนปกคลุมค่อนข้างบาง เปรียบเทียบ: *platform (แผลท˙ฟอรฺม) [เท็คทอหนิค]*

shelf atoll (เฉ้ลฟฺ แอ๊ะ˙ท่อล) แนวปะการังรูปวงแหวน หรือแนวปะการังซับซ้อนที่เกิดบริเวณไหล่ทวีป เช่น เกร๊ท แบเรียร รี้ฟ (Great Barrier Reef)

shelf break (เฉ้ลฟฺ เบรค) ความลาดชันที่เปลี่ยนอย่างทันทีทันใด ใช้กำหนดเป็นเขตแดนระหว่างไหล่ทวีป และลาดทวีป ลักษณะทางธรณีสัณฐานของแอ่งที่กำหนดโดยการเปลี่ยนมุมเท จากไหล่ทวีป (น้อยกว่า 1 : 1000 จากแผ่นดินของจุดเปลี่ยนไหล่ทวีป) ถึงความลาดชันของลาดทวีป (มากกว่า 1 : 40 ออกไปทางทะเลนอก shelf break) เปรียบเทียบ: *shelf edge (เฉ้ลฟฺ เอ็จ)*

shelf channel (เฉ้ลฟฺ แช˙เนิ่ล) ร่องน้ำที่ตื้น และค่อนข้างไม่ต่อเนื่องตามไหล่ทวีป เช่น การขยายตัวของร่องน้ำ เฮิดเซิ่น ริเว่อร (Hudson River Channel) ตัดข้ามไหล่ทวีป

shelf delta (เฉ้ลฟฺ เดล˙เท่อ) ลักษณะกองตะกอนรูปสามเหลี่ยมที่อยู่เหนือพื้นของหินฐานที่ยื่นออกมา (shelf) ในบริเวณร่องใต้น้ำ บ่งบอกถึงตะกอนรูปสามเหลี่ยมนั้นมีต้นกำเนิด ระหว่างช่วงที่มีระดับน้ำทะเลที่ต่ำกว่าปัจจุบัน

shelf edge (เฉ้ลฟฺ เอ็จ) เขตแบ่งระหว่างไหล่ทวีปและส่วนลาดชันของทวีป เปรียบเทียบ: *shelf break (เฉ้ลฟฺ เบรค)*

shelf-edge delta (เฉ้ลฟฺ-เอ็จ เดล˙เท่อ) กองตะกอนรูปสามเหลี่ยม ที่ขยายออกไปในทะเล หรือที่เกิดในบริเวณขอบของไหล่ทวีป ในขณะที่ระดับน้ำทะเลต่ำกว่าปัจจุบัน คำพ้อง: *shelf-margin delta (เฉ้ลฟฺ มาร˙เจิ้น เดล˙เท่อ)*

shelf-edge reef (เฉ้ลฟฺ-เอ็จ รี้ฟ) ปะการัง ที่ขึ้นอยู่ตามแนวเปลี่ยนความลาด ระหว่างพื้นที่ตื้นของไหล่ทวีป และแอ่งที่ลึกกว่าที่อยู่ติดกัน เปรียบเทียบ: *bank reef (แบ๊งค รี้ฟ)*

shelf facies (เฉ้ลฟฺ เฟ˙ฌีส˙ เฟฌีส ของหินตะกอน ที่ประกอบด้วยตะกอน จากทะเลน้ำตื้นของบริเวณไหล่ทวีปถึงใกล้ชายฝั่ง เป็นที่รู้จักในชื่อของ “shelly facies - เฉ้ล˙ลี่ เฟ˙ฌีส” ที่มีหินคาร์เบอเหนทและเฟาะเซิ่ลของเปลือกหอยอยู่ คำพ้อง: *platform facies (แผลท˙ฟอรฺม เฟ˙ฌีส); foreland facies (ฟอร˙เลินดฺ เฟ˙ฌีส)*

shelf ice (เฌ้ลฟฺ ไอ๊ซฺ) (1) น้ำแข็งของไอ๊ซฺ เฌ้ลฟ (ice shelf) เป็นน้ำแข็งลอยในทะลที่เกิดจากน้ำจืดแข็งตัวแล้วแตกออกมา ซึ่งตามลักษณะที่เรียกได้ว่า “ice barrier – ไอ๊ซฺ แบ๎เรียร” แต่ปัจจุบันเรียกว่า “ice shelf” คำพ้อง: *barrier ice (แบ๎เรียรฺ ไอ๊ซฺ)* (2) คำพ้องที่ใช้น้อยของ *ice shef (ไอ๊ซฺ เฌ้ลฟฺ)*

shelf lagoon (เฌ้ลฟฺ เลอะ๎กูน) ตะพัก หรือ ที่ราบที่กว้าง ตื้น จมอยู่ใต้น้ำทะเล เช่น ส่วนในของเกร๊ท เบอฮาเม่อ แบ๊งค (Great Bahama Bank) หรือทะเลในยุคเพอรเมี่ยนในบริเวณรัฐแคนเซิส (Kansas)

shelf-margin delta (เฌ้ลฟฺ มาร๎เจิ้น เดล๎เท่อ) ดู: *shelf-edge delta (เฌ้ลฟฺ-เอ็จ เดล๎เท่อ)*

shelf sea (เฌ้ลฟฺ ซี) ทะเลตื้น ที่อยู่บนไหล่ทวีป ทั่วไปมีความลึกไม่เกิน 200 เมตร

shelfstone (เฌ้ลฟ๎สโตน) ถ้ำ (speleothem – สปีลิเออเธ็ม) เกิดในแนวนอน ยื่นออกจากขอบของแอ่งน้ำในถ้ำ หรือยื่นออกจากถ้ำอื่นในแอ่งน้ำ เปรียบเทียบ: *lily pad (ลิ๎ลี่ แผด); folia (โฟ๎เลีย) [ถ้ำวิทยา]*

shelf-valley complex (เฌ้ลฟฺ-แว๎ลี่ คอม๎เผล็กสฺ) กลุ่มขององค์ประกอบทางสัณฐานวิทยา ที่เกิดขึ้นตามเส้นทางการถดถอยของปากน้ำ บนไหล่ทวีป ที่ประกอบด้วย สันดอนสามเหลี่ยม ร่องน้ำ และมวลหินระดับตื้นที่รองรับการถดถอย

shell (เฌ็ล) (1) [การเจาะ] ศัพท์ช่างเจาะบ่อ ใช้เรียกชั้นหินแข็งบางที่พบในการเจาะบ่อ เปรียบเทียบ: *shale break (เฌล เบรค)* คำพ้อง: *shelly formation (เฌ๎ลี่ ฟอรเม๎เฌิ่น)* (2) [ธรณีวิทยา] (ก) เปลือกโลก รวมทั้ง แมนเทิ่ล คำพ้อง: *Earth shell (เอิ๊รฺธ เฌ็ล)* (ข) ชั้นหินบาง และแข็ง โดยเฉพาะ ที่พบในการเจาะบ่อ (3) [บรรพชีวินวิทยา] (ก) เปลือกนอกที่แข็ง และไม่ยืดหยุ่นของสัตว์ส่วนใหญ่มักจะเป็นสารจำพวกแคลเคเรียส แต่บางกรณีอาจเป็นไคทิน เช่น เปลือกกุ้ง (chitin) หรือสิลิเค่อ (siliceous) เขา (horny) หรือกระดูก (bone) เช่น ส่วนที่แข็งของ แอเมอนอยด (ammonoid) (ข) สัตว์ที่มีเปลือกฝาเดียว โดยเฉพาะ สัตว์ในกลุ่มเมอเลิสค (mollusk) เช่น หอยโข่ง หอยสังข์

shell bank (เฌ็ล แบ๊งคฺ) ชายฝั่ง (bank) [ตะกอนวิทยา] ประกอบด้วยเปลือกนอกที่แข็งของสัตว์เป็นส่วนใหญ่ โดยเฉพาะปะการังและหอยสองฝา (pelecypods – เพอเล๎เซอผอดส หรือ bivalvia – ไบแวล๎วีเอ้อ)

shell ice (เฌ็ล ไอ๊ซ) เปลือกน้ำแข็ง ที่เกิดเป็นแผ่นบริเวณผิวน้ำ และยังคงเป็นแผ่นอยู่ได้โดยไม่แตก หลังจากน้ำที่อยู่ส่วนล่างไหลออกไป

shell marl (เฌ็ล มารฺล) (1) ตะกอนทับถมของเปลือกนอกส่วนที่แข็งของสัตว์ โดยมีส่วนผสมของคารเบอเหนท ระหว่างร้อยละ 25 และ 75 และสิลิเค่อร้อยละ 25-75 รวมทั้งตะกอนเคล (2) ตะกอนทับถมของทราย โคลน หรือหินปูนที่เกาะกันหลวมๆ ประกอบด้วยเปลือกหอยจำนวนมาก (3) ตะกอนทับถมของหินปูนสีอ่อน บนพื้นของทะเลสาบน้ำจืดขนาดเล็ก ประกอบด้วยเปลือกหอยที่ไม่เชื่อมติดกัน และตะกอนของแคลเซี่ยมคารเบอเหนท พร้อมกับชิ้นส่วนของแข็งของสิ่งมีชีวิตขนาดเล็ก

shellstone (เฌ็ล๎สโตน) ประเภทของหินปะการัง (*reef rock – รี๊ฟ ร็อค) บาวนดสโตน (boundstone)* หรือ เฟรมสโตน (*framestone)* ที่ประกอบด้วยเปลือกนอกส่วนที่แข็งของสัตว์ โดยเฉพาะสัตว์จำพวกหอยสองฝา (brachiopods – แบระ๎คีเออผอดสฺ และ pelecypods – เพอเล๎เซอผอดสฺ) เชื่อมประสานด้วยตะกอนละเอียด เศษโครงกระดูก หรือผลึกเชื่อมระหว่างช่องว่าง

shelly (เฌ๎ลี่) (1) หมายถึง เปลือกนอกส่วนที่แข็งของสัตว์; ไคทิน (chitin) เซลิเฌิส (siliceous) หรือ มีเปลือก

shelly facies (เฌ๎ลี่ เฟ๎ฌีส) เฟฌีสของหินตะกอน ที่มีลักษณะโดยทั่วไป คือ มีเฟาะเซิ่ลจำพวกเปลือกแข็งที่เป็นสารแคลเคเรียสจำนวนมาก มีหินจำพวกคารเบอเหนทที่หลักๆ เป็นหินปูน และโดเลอไม้ท มีหินทรายจำพวกขวอรทไซ้ท และ มีเฌลในปริมาณน้อยมาก ศัพท์นี้ใช้บ่อยครั้ง ในการอ้างถึงชั้นหินเพลิเออโซอิคตอนล่าง เช่นที่ปรากฏในตอนบนของลุ่มน้ำมิเซอซิพี่ (Mississippi Valley) และพื้นที่บริเวณเกร๊ท เล้คส (Great Lakes) เป็นที่รู้จักในชื่อของ *shelf facies (เฌ้ลทฺ เฟ๎ฌีส)* เนื่องด้วยเสถียรภาพของโครงสร้างที่ถูกตะกอนตกทับถม

shelly formation (เฌ๎ลี่ ฟอรเม๎เฌิ่น) ดู: *shell (เฌ็ล) [การเจาะ]*

shelly pahoehoe (เฌ๎ลี่ เพอโฮย๎โฮ่ย) ประเภทของเพอโฮยโฮ่ย (*pahoehoe)* ที่บนผิวมีท่อเปิดขนาดใหญ่ และรอยแตกของฟองอากาศอยู่ที่ผิว หรือเปลือก; หนา 1-30 เซนติเมตร

shelter cave (เฌ็ล๎เท่อร เค้ฟ) ดู: *rockshelter (ร็อค๎เฌ็ลเท่อร)*

shelter porosity (เฌ็ล๎เท่อร เพอรอ๎เซอที) ประเภทของความพรุนในช่องว่างระหว่างอนุภาค ที่เกิดจากอนุภาคที่มีขนาดค่อนข้างใหญ่ปิดกั้นไม่ให้อนุภาคขนาดเล็กลงไปอุดช่องว่างที่อยู่ใต้ลงไป

sherd (เฌิรฺด) เศษ หรือชิ้นส่วนของเครื่องปั้นดินเผาที่แตกหัก คำพ้อง: *shard (ฌารฺด)*

shergottite (เฌ่อร์เกอไท้ท) กลุ่มอุกกาบาตจำพวกเอคอนไดร๊ท ที่มีองค์ประกอบส่วนใหญ่เป็นบะซ้อลทที่มีแร่พิเจอไน้ทมาก (pigeonite-rich basaltic achondrites) มีอายุน้อย และจากลักษณะทางศิลาวิทยา องค์ประกอบทางเคมีและไอเซอโถพ บ่งบอกว่ามีต้นกำเนิดเดียวกันกับ chassignites (แฌ์เชินไย้ทสฺ) และ nahklites (แนไคล้ทสฺ) ส่วนใหญ่มีความเห็นว่า เป็นอุกกาบาตจากดาวอังคาร ดู: *SNC meteorite (เอ๊สเอ็นซี มี์ทีเออไร้ทฺ)*

Shermanian (เฌอ์แมเนี่ยน) หินช่วงอายุในอเมริกาเหนือ ออรเดอวิเฌิ่นตอนบน เหนือเคิรคเฟ็ลเดี้ยน (Kirkfeldian) ใต้ อีเดเนี่ยน (Edenian)

sherry topaz (เฌอ์รี่ โท์แพ้ส) บุษราคัมชนิดหนึ่ง มีสีน้ำตาล-แดง น้ำตาล–ส้ม เป็นบุษราคัมชนิดที่มีราคาสูง

Shidertinian (ไฌเดอรทิ์เนี่ยน) หินช่วงอายุในยุโรป เหนือ แคมเบรี้ยน (เหนือ ทูโอเรี่ยน (Tuorian), ใต้ (เทรแมโดเซี่ยน (Tremadocian))

shield (ฌีลด) (1) [วิศวกรรมศาสตร์] (ก) กรอบ หรือพนังทำด้วยเหล็กกล้า เหล็ก หรือไม้ ที่ใช้ค้ำยันในการขุดเจาะอุโมงค์ และทำเหมืองที่อยู่ในธรณีวัตถุที่เกาะตัวกันไม่แน่น จะถูกเคลื่อนย้ายไปข้างหน้า จนกระทั่งถึงปลายอุโมงค์ หรือทางเดิน ในขั้นตอนของการขุด และถูกนำมาใช้ค้ำยันในกระบวนการเสริมความแข็งแรงให้ผนังถ้ำ (*lining*) (ข) อุปกรณ์เหล็กกล้าค้ำยัน ที่เปิดด้านบน ด้านล่าง และปลายที่สิ้นสุด ใช้ในการขุดร่อง เพื่อคุ้มกันคนขุด (2) [ถ้ำวิทยา] ถ้ำ (speleothem - สปีลิเออเธ็ม) ที่ประกอบด้วยแผ่นครึ่งวงกลมสองแผ่น ขนานกัน แยกจากกันโดยระนาบแตกบางๆ การขยายตัวเกิดขึ้นเป็นรัศมีตามขอบ ที่ซึ่งมีความดันน้ำในร่องแตก คำพ้อง: *palette (แพ์เหลิ่ท)* (3) [เท็คทอหนิค] พื้นที่ขนาดใหญ่ที่มีหินฐานในเครทอนโผล่ มักมีผิวนูนเล็กน้อย ล้อมรอบด้วยตะกอนปกคลุม ซึ่งตะกอนเหล่านี้ทับถมในบริเวณที่ราบ หรือลาดเล็กน้อย (platform) เช่น Canadian Shield (เคอเน์เดี้ยน ฌีลด) Baltic Shield (บอล์ถิค ฌีลด) หินในแทบทุกพื้นที่เป็นหินยุคพรีแคมเบรี้ยน คำพ้อง: *continental shield (คอนเทอเน็น์เทิ่ล ฌีลด); continental nucleus (คอนเทอเน็น์เทิ่ล นู์เคลียส)*

shield basalt (ฌีลด บะ์ซ้อลทฺ) การไหลของลาเว่อจำพวกบะซ้อลท ที่ปะทุขึ้นจากภูเขาไฟขนาดเล็กๆ เป็นจำนวนมาก ที่อยู่ติดๆ กัน และเชื่อมต่อกันเป็นหน่วยเดียว ขนาดเล็กกว่า เฟลิดบะซ้อลท (*flood basalt)*

shield field (ฌีลด ฟีลด) บนดาวศุกร์ หมายถึง ความหนาแน่นของภูเขาไฟขนาดเล็กที่มีมากเพิ่มขึ้น ในบริเวณพื้นที่ที่มีหน้าตัดมากกว่า 100 กิโลเมตร

shield volcano (ฌีลด วอลเคโน่) ภูเขาไฟรูปโดมราบเตี้ย และกว้างที่เกิดขึ้นโดยการไหลของลาเว่อเหลวจำพวกบะซ้อลท หรือเถ้าของไรเออไล้ทไหล เปรียบเทียบ: *lava shield (ลา์เว่อ ฌีลด); ignimbrite shield (อิก์เนิมไบร๊ทฺ ฌีลด); scutulum (สกู์เชอเลิ่ม)*

shift (ฌิฟทฺ) การเคลื่อนที่ของหน่วยหินแบบสัมพัทธ์กันของการเลื่อนของฟ้อลท แต่หน่วยหินเหล่านั้นอยู่นอกเขตฟ้อลท คำพ้องบางส่วนของ *slip (สลิพ์) [ธรณีวิทยาโครงสร้าง]* ดู: *strike shift (สไตร๊ค์ ฌิฟทฺ)*

shifting (ฌิฟ์ทิ่ง) (1) [ชายฝั่ง] การแปรปรวน หรือการขึ้น-ลงของระดับน้ำทะเล; การเปลี่ยนตำแหน่งของชายฝั่งทะเล (2) [ธารน้ำ] การเคลื่อนของยอดของสันปันน้ำออกไปจากการถูกเซาะที่รุนแรงกว่า (เช่น ตามที่ลาดชันมากของสันเขาไม่สมมาตร) ไปสู่การถูกเซาะน้อยลง; การเปลี่ยนตำแหน่งของสันปันน้ำ (และร่องน้ำ) ที่มีร่องน้ำหนึ่งถูกยึดโดยอีกร่องน้ำหนึ่ง ดู: *monoclinal shifting (มอ์เนอไคลเนิ่ล ฌิฟ์ทิ่ง) ; leaping (ลี์พิ่ง); creeping (ครี์พิ่ง)* คำพ้อง: *migration (ไม์เกรเฌิ่น) [ธารน้ำ]*

shingle (ฌิง์เกิ้ล) (1) เศษตะกอนกลม มน เม็ดหยาบ เกิดจากน้ำขัดถู หรือตะกอนน้ำพาขนาดต่างๆ โดยเฉพาะ กรวดชายหาดที่ประกอบด้วยกรวดผิวเรียบ กลม หรือแบน กรวดใหญ่ และก้อนหินขนาดเล็ก โดยทั่วไป มีเส้นผ่าศูนย์กลางขนาด 20 - 200 มิลลิเมตร มักเกิดในส่วนของชายหาดที่อยู่สูงขึ้นไป ศัพท์นี้ใช้แพร่หลายในสหราชอาณาจักรมากกว่าในสหรัฐอเมริกา (2) พื้นที่ที่โรยด้วยหินกาบ; เช่น หาดหินกาบ (*shingle beach)* รากศัพท์: น่าจะมาจาก สแกนดิเนเวีย (Scandinavia), สัมพันธ์กับ “single”, “coarse gravel that sings or crunches when walked on – กรวดหยาบที่มีเสียงเป็นเสียงเพลงหรือเสียงขัดถูเมื่อถูกเหยียบ”

shingle beach (ฌิง์เกิ้ล บีช) หาดแคบ มักเกิดเป็นอันดับแรกตามแนวชายฝั่งที่มีหินฐานแข็ง และหน้าผา ประกอบด้วยกาบหินชนวนขนาดต่างๆกัน (shingle – ฌิง์เกิ้ล) และมักมีความลาดชันทั้งเข้ามาในแผ่นดิน และออกเอียงสู่ไปในทะเล คำพ้อง: *cobble beach (เคาะ์เบิ้ล บีช – หาดกรวดหยาบ); shingle (ฌิง์เกิ้ล)*

shingle rampart (ฌิง์เกิ้ล แรม์พาร์ทฺ) กำแพง หรือสันของหินกาบสูง 1 หรือ 2 เมตร ที่ถูกสร้างขึ้นตามแนวปะการังทางด้านขอบทะเล

shingle ridge (ฌิง´เกิ้ล หริจ) หินกาบ (shingle) ที่กองขึ้นไปเป็นสันยาว มีความลาดชันสูง และขนานกับชายฝั่ง

shingle structure (ฌิง´เกิ้ล สเตริ๊ค´เช่อรฺ) (1) [เศรษฐธรณีวิทยา] การเรียงของพนังแร่ที่อยู่ติดๆ กัน แบบทับซ้อนกันคล้ายกระเบื้องมุงหลังคา (2) [ตะกอนวิทยา] ดู: *imbricate structure (อิม´บริเคิท หรืออิม´เบรอะเขท สเตริ๊ค´เช่อรฺ) [ตะกอนวิทยา]*

shingling (ฌิง´กลิ้ง) ดู: *imbrication (อิม´บริเคเฌิ่น) [ตะกอนวิทยา]*

shipping channel (ฌิ´พิ่ง แช´เนิ่ล) ร่องน้ำลึก ระหว่างแผ่นดินใหญ่ และพื้นที่ทะเลหลัก ที่มีการเจริญเติบโตของแนวปะการังขนาดใหญ่; ที่มีความลึกถึง 100 ฟุต และมีความกว้างเป็นหลายๆ ไมล์ บริเวณที่ไม่เป็นอันตรายต่อการเดินเรือ และเรือเดินสมุทรขนาดใหญ่สามารถแล่นไปได้อย่างปลอดภัยตามแนวขนานไปกับชายฝั่ง เช่น ที่บริเวณภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศออสเตรเลีย เปรียบเทียบ: *boat channel (โบ๊ท แชเนิ่ล)*

shipping ore (ฌิ´พิ่ง ออร) ดู: *first-class ore (เฟิรฺสทฺ-แคล้ส ออร)*

shiver (ฌิเว่อร) ศัพท์อังกฤษเดิมสำหรับ เฌลเนื้อนุ่ม และขยี้ได้ หรือหินชนวน (slate) ที่กำลังจะกลายเป็นเฌล รากศัพท์: ภาษาอังกฤษยุคกลาง (Middle English) “scifre” คำคุณศัพท์: shivery (ฌิ´เวอรี่)

shiver spar (ฌิ´เว่อร สปาร´) แคลไซ้ทรูปแบบหนึ่ง มีโครงสร้างแบบหินชนวนโดยเฉพาะ อารเจนไทน (*argentine)* คำพ้อง: *slate spar (สเลท´ สปาร´)*

shoal (โฌล) คำคุณศัพท์: มีความลึกน้อย; ตื้น คำนาม: (1) บริเวณที่ตื้นเขินของธารน้ำ ทะเลสาบ ทะเล หรือแหล่งน้ำอื่นๆ; น้ำตื้น (2) สัน หรือคัน ที่อยู่ใต้น้ำ ประกอบขึ้น หรือปกคลุมด้วยทราย หรือวัตถุอื่นๆ ที่ทับถมสูงขึ้นจากท้องน้ำสู่ใกล้ๆ ผิวน้ำ เป็นอันตรายต่อการเดินเรือ โดยเฉพาะที่ระดับความลึก 18 เมตร [10 แฟเธิ่มส (fathoms)] หรือน้อยกว่า มีส่วนประกอบเป็นธรณีวัตถุอื่นๆ ที่ไม่ใช่หิน หรือปะการัง และอาจโผล่ให้เห็นได้เมื่อระดับน้ำลดลง เปรียบเทียบ: *reef (รี๊ฟ)* (3) พื้นทะเลส่วนที่เป็นหินอยู่ในเขตที่มีการวัดความลึก (sounding) (4) การเจริญเติบโตของพืชที่ท้องทะเลสาบน้ำลึก ในระดับความลึกต่างๆ คำกริยา: ตื้นขึ้นอย่างช้าๆ; ก่อให้เกิดการตื้นเขิน; ถมเข้าไป หรือปิดกั้นไม่ให้ออกไปเพื่อทำให้เกิดการตื้นเขิน; การทำให้ความลึกของน้ำลดลง

shoal breccia (โฌล เบร๊ะ´เชี่ย) เบร๊ะเชี่ยใต้ทะเลในบริเวณน้ำตื้น เกิดจากการกระทำของคลื่น และน้ำขึ้น-น้ำลง มักเป็นเบร๊ะเชี่ยหินปูน

shoaling (โฌ´ลิ่ง) ผลจากพื้นท้องน้ำ ที่บรรยายในรูปความสูงของคลื่น นั่นคือ การเปลี่ยนของคลื่น ขณะที่เคลื่อนจากน้ำลึกมาสู่น้ำตื้น ในระยะเริ่มแรกความสูงของคลื่น จะลดลงเมื่อคลื่นเคลื่อนเข้ามาหาฝั่ง (เมื่อคลื่นเริ่มหัวแตก) จากนั้นความสูงของคลื่นจะเพิ่มขึ้นเมื่อคลื่นมาถึงฝั่ง

shoaling wave (โฌ´ลิ่ง เว้ฟ) คลื่น ที่เคลื่อนลงสู่น้ำ ในระดับที่ความลึกของพื้นท้องน้ำด้านล่าง มีผลต่อการเคลื่อนที่ของคลื่นนั้น

shoal-retreat massif (โฌล-ริทรี๊ท แมซิฟ´) สันทรายกว้างขวางตะพัก ที่แสดงเขตน้ำไหลขนานฝั่งมาบรรจบกัน กลายเป็น rip current (น้ำไหลออกตั้งฉากกับฝั่ง)

shock lamellae (ฌ็อค เลอเม´ลี่) คำพ้องของลักษณะการเปลี่ยนรูปตามแนวระนาบ (*planar deformation features - เพล´น่าร ดีฟอรเม´เฌิ่น ฟี´เช่อรฺ)* ซึ่งไม่เป็นที่นิยมใช้

shock lithification (ฌ็อค ลิเธอเฟอเค´เฌิ่น) การเปลี่ยนสภาพของเศษแตกหัก ที่เคยยึดกันแบบหลวมๆ เป็นการยึดติดแน่น ตัวอย่างเช่น *instant rock (อิน´สเติ้นทฺ ร็อค)* จากแรงของคลื่นกระแทก (shock wave – ฌ็อค เว้ฟ) จากการระเบิดกลไกที่เกี่ยวข้องได้แก่ การแตก การบดอัด และการหลอมละลายระหว่างเม็ดแร่/หิน

shock loading (ฌ็อค โหลด´ดิ้ง) กระบวนการที่ทำให้วัตถุถูกกระแทกโดยคลื่นแรงดันสูง จากการระเบิดที่เกิดขึ้น หรือโดยการกระแทกจากวัตถุขนาดใหญ่

shock melting (ฌ็อค เม้ล´ทิ่ง) การหลอมเหลวของของแข็งโดยแรงบีบอัดของคลื่นกระแทก เนื่องจากอุณหภูมิที่สูงขึ้นหลังจากแรงดันถูกปลดปล่อยออกไป เปรียบเทียบ: *impact melt (อิม´แผ็ค เม้ลทฺ)*

shock metamorphism (ฌ็อค เมะเทอมอรฺ´ฟิเซิ่ม) (ก) จำนวนการสังเกตทั้งหมดของการเปลี่ยนแปลงถาวรทางกายภาพ ทางเคมี ทางแร่ และการเปลี่ยนรูปทรงสัณฐานของแร่ที่เกิดขึ้นในหิน และแร่ โดยแรงอัดจากคลื่นกระแทก (แผ่นดินไหว) ที่กระทำในช่วงเวลาหนึ่งในล้านวินาที ถึงเศษส่วนของนาที กลไกของธรรมชาติที่ทราบว่ามีผลต่อการแปรสภาพของหิน คือ การกระแทกโดยคลื่นความเร็วเหนือเสียง *(hypervelocity impact - ไฮเพอรเวอะลอ´เซอที่ อิม´แผ็คทฺ)* ศัพท์นี้รวมถึง ผลกระทบที่เหมือนกับคลื่นกระแทก ที่เกิดโดยการทดลองขนาดเล็กและการระเบิดของนูเคลียร์ และสารเคมีที่เปรียบเทียบ: *impact metamorphism (อิม´แผ็คทฺ เมะเทอมอรฺ´ฟิเซิ่ม)* (ข) การแปรสภาพของหิน และแร่ โดยการถูกกระแทกอย่างรุนแรงและ

ฉับพลัน โดยอุกกาบาต หรือคลื่นเหนือเสียงกระแทก เปรียบเทียบ: *impact metamorphism (อิม๎แผ็คทฺ เมะเทอมอรฺ๎ฟิเซิ่ม)*

shock remanent magnetization (ฌ็อค เระ๎เมอเนิ่นทฺ แม็กเนอเทอเซ๎เฉิ่น) สภาพความเป็นแม่เหล็กที่เกิดจากการกระตุ้นอย่างทันทีทันใดเมื่อถูกความเค้น เมื่อวัตถุนั้นอยู่ในสนามแม่เหล็ก

shock stage (ฌ็อค สเตจ๎) ระดับของการแปรสภาพของหินภายใต้ *shock metamorphism (ฌ็อค เมะเทอมอรฺ๎ฟิเซิ่ม)* แบบเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ (prograde)

shock wave (ฌ็อค เว้ฟ) คลื่นกระแทก; ความไม่ต่อเนื่องคล้ายการกระแทกเป็นขั้นๆ (step) ของความดัน ความหนาแน่น ความเร็วอนุภาค และพลังงานภายใน ที่แพร่กระจายในแก๊สของเหลว หรือของแข็ง ด้วยความเร็วที่สูงมาก เหนือความเร็วเสียง คลื่นกระแทกสามารถทำให้หินกลายเป็นไอ หลอมเหลว และทำให้แร่ หรือวัตถุต่างๆ ในหินแปรสภาพ หรือเปลี่ยนรูปไปได้ เปรียบเทียบ: *blast wave (แบ<u>ล๊</u>สทฺ เว้ฟ – คลื่นกระแทกจากการระเบิด)*

shock wave velocity (ฌ็อค เว้ฟ เวอะลอ๎เซอที่) ความเร็วของคลื่นกระแทก (ด้านหน้า) ที่แพร่กระแทกลงในวัตถุที่อยู่ในสภาวะพัก (หรือหยุดนิ่ง)

shock zone (ฌ็อค โซน) ปริมาตรของหินในแอ่ง หรือรอบๆ แอ่ง หรือโครงสร้างที่มีลักษณะของการถูกแปรสภาพแบบถูกกระแทก (*shock metamorphism - ฌ็อค เมะเทอมอรฺ๎ฟิเซิ่ม)* ปรากฏอยู่เด่นชัด เช่น หลุมอุกกาบาตที่ Canyon Diablo - แคนเยิ่นดิยาโบ้ล รัฐแอริโซเน่อ

shoe stone (ญู สโตน๎) หินทรายที่มีเม็ดคม ที่ช่างทำรองเท้าและช่างทำหนังใช้เป็นหินลับมีด

shoestring (ญู๎สตริง) ตะกอนที่ตกทับถมที่มีรูปทรงสัณฐานเป็นแบบยาว ตรง หรือโค้ง แต่ค่อนข้างแคบ คล้ายเชือกผูกรองเท้า มีอัตราส่วนของความกว้างต่อความหนาน้อยกว่า 5 : 1 และโดยปกติมักอยู่ระหว่าง 1 : 1 หรือน้อยกว่า เช่น ตะกอนที่ตกทับถมในร่องน้ำ หรือธารน้ำ สันทราย หรือตะกอนทับถมบริเวณชายหาด เปรียบเทียบ: *prism (พริ๎เซิ่ม) [ตะกอนวิทยา]*

shoestring rill (ญู๎สตริง ริล) ร่องน้ำหนึ่งในหลายๆ ร่องที่อยู่ติดๆ กัน มีลักษณะยาว และแคบ ขนาน หรือเกือบขนานกันและกัน เกิดจากพื้นผิวของดินเนื้อเดียว ที่มีความลาดชันสูง และไม่มีสิ่งปกคลุม หรือหินฐานเนื้ออ่อนที่มีเคลเป็นองค์ประกอบในปริมาณมากถูกเซาะให้เป็นร่อง

shoestring sand (ญู๎สตริง แซนดฺ) การทับถมของทราย หรือหินทรายเป็นแนวแคบๆ มักจะฝังอยู่ท่ามกลางโคลน หรือเฌล เช่น สันทรายที่ถูกฝัง หรือ ร่องน้ำที่ถูกทับถมและปิดทับ

shonkinite (ฌอง๎เคอไน้ทฺ) (1) ในการจำแนกหินอัคนีโดย IUGS หมายถึง หินพลูทอหนิคที่มี F อยู่ระหว่าง 10 และ 60, P/(A+P) อยู่ที่ 10 หรือน้อยกว่า และ M อยู่ระหว่าง 60 และ 90 (2) ไซเออไน้ท (syenite) สีดำ ที่มีองค์ประกอบส่วนใหญ่ของ ออไจ๊ท (augite) และแอลเคอไล เฟลสปาร และอาจมีออเลอวีน ฮอรนเบลนด ไบเออไท้ท และเนเฟอลีน ชื่อมาจาก ฌองคิน (Shonkin) ซึ่งเป็นชื่อเรียกของอินเดียนแดงสำหรับเทือกเขาไฮหวูด ของรัฐมอนแทเน่อ (Highwood Mountains of Montana)

shoot (ญู้ท) (1) [แหล่งสินแร่] คำพ้องของ *ore shoot (ออร ญู้ท)* สะกดได้อีกแบบ: *chute (ญู้ท)* (2) [ไซ้สมิค] ในการสำรวจคลื่นไซ้สมิค หมายถึง พื้นที่การสำรวจด้วยวิธีจุดระเบิดเพื่อสร้าง หรือทำให้เกิดคลื่นไซ้สมิค (3) [ธารน้ำ] (ก) บริเวณที่กระแสน้ำไหลหรือพุ่งลงมาอย่างรวดเร็ว (ข) ร่อง ทางผ่าน รางหรือท่อ ที่เกิดจากธรรมชาติ หรือสร้างขึ้น เพื่อเป็นทางให้น้ำไหลผ่านลงสู่ที่ต่ำกว่า (ค) น้ำไหล หรือตกจากที่สูงชัน รากศัพท์: ภาษาฝรั่งเศส “chute” ดู: *chute (ญู้ท) [ธารน้ำ]*

shooting (ญู้๎ทิ่ง) ดู: *seismic shooting (ไซ้สมิค ญู้๎ทิ่ง)*

shooting a well (ญู้๎ทิ่ง เออะ เว็ล) วิธีการสำหรับการวัดเวลาที่คลื่นใช้ในการเดินทางจากแหล่งกำเนิดที่อยู่ที่พื้นดิน ไปยังเครื่องรับคลื่นที่อยู่ในหลุมเจาะ เปรียบเทียบ: *vertical seismic profiling (เวอรฺ๎ทิเคิ่ล ไซ้สมิค โพร๎ไฟลิ่ง)*

shooting flow (ญู้๎ทิ่ง โฟ<u>ล</u>) (1) ดู: *jet flow (เจ๊ท โฟ<u>ล</u>)* (2) *rapid flow (แร๎เผิด โฟ<u>ล</u>)*

shooting-flow cast (ญู้๎ทิ่ง-โฟ<u>ล</u> แค้สท) ศัพท์สำหรับ “strong parallel ridges – สันที่ขนาน และแข็งแกร่ง” ชุดหนึ่ง แสดงถึงร่องที่เกิดจากถูกหล่อ และอาจกว้างถึง 30 เซนติเมตร ลึกถึง 10 เซนติเมตร และยาวถึง 2 เมตร

shooting star (ญู้๎ทิ่ง สตาร๎) ดาวตก; ภาพปรากฏของอุกกาบาตในลักษณะที่เป็นแนวเส้นบางๆ หรือแนวยาวของแสง ในท้องฟ้าเวลากลางคืน คำพ้อง: *falling star (ฟอ๎ลิ่ง สตาร๎)*

shor (ฌอร) ทะเลสาบเกลือในเทอร์เคสสแตน (Turkestan) รากศัพท์: ภาษารัสเซีย

shoran (ฌอ๎แรน) ระบบการตรวจวัดด้วยอิเล็คทรอนิคที่มีความแม่นยำ สำหรับหน่วงเวลาระยะทางระหว่างสถานีทางอากาศ หรือ

ทางเรือที่กำลังเคลื่อนที่ กับสถานีภาคพื้นดินที่ตั้งอยู่กับที่สองสถานี โดยการวัดเวลาไปกลับของคลื่นเรดาร์ หรือคลื่นวิทยุความถี่สูง จึงทำให้หาตำแหน่งของสถานีที่เคลื่อนที่ได้ และช่วงระยะทางวัดได้อย่างมีประสิทธิภาพประมาณ 40 ไมล์ทะเล หรือ 1.852 x 40 = 74.08 กิโลเมตร ระบบนี้ถูกนำมาใช้ในการควบคุมการถ่ายภาพทางอากาศ การสำรวจทางอากาศด้วยวิธีทางธรณีฟิสิคส์ และการสำรวจอุทกศาสตร์ทางทะเลนอกชายฝั่ง โดยการวัดระยะไกล เปรียบเทียบ: *loran (โล´แรน)* รากศัพท์: short-range navigation

shore (ฌอร) [ฝั่งทะเล หรือฝั่งมหาสุมทร] (1) แผ่นดินที่ยาว มีชายแดนติดน้ำ; ทะเล หรือทะเลสาบขนาดใหญ่; โดยเฉพาะเขตที่มีแผ่นดินโผล่สลับกันอยู่โดยน้ำขึ้น-น้ำลง หรือคลื่น หรือเขตที่อยู่ระหว่างน้ำขึ้นสูงสุด และน้ำลงต่ำสุด ซึ่งเป็นส่วนที่ออกสู่ทะเลมากที่สุด; มีขอบเขตบนสุดอยู่ที่แผ่นดินที่ไม่ถูกการกระทำของคลื่น ที่ฐานของหน้าผา และขอบล่างสุดอยู่ที่ระดับน้ำต่ำสุด แบ่งออกเป็น สองส่วนคือ ชายฝั่งด้านติดทะเล (foreshore – ฟอร´ฌอร) และ ชายฝั่งด้านติดแผ่นดิน (backshore – แบ๊ค´ฌอร) ดู: beach (บีช); strand (สแตนด´) [ชายฝั่ง] (2) ศัพท์ที่ใช้ทั่วไป ที่หมายถึง แนวชายฝั่ง (shoreline) และชายฝั่งด้านออกสู่ทะเล (foreshore) (3) ศัพท์ในการเดินเรือ สำหรับ แผ่นดินที่ต่างไปจากทะเล

shore cliff (ฌอร คลิฟ) หน้าผา ที่ขอบของทะเลสาบหรือทะเลหรือยาวไปตามแนวชายฝั่ง ดู: *sea cliff (ซี คลิฟ)*

shore drift (ฌอร ดริ๊ฟท) ดู: *littoral drift (ลิ´เทอเริ่ล ดริ๊ฟท)*

shore dune (ฌอร ดูน) เนินทราย ที่เป็นผลของลมที่พัดทรายตามชายฝั่งมากองสูงเป็นดูนขนานฝั่ง

shoreface (ฌอร´เฟซ) (1) เขต ที่อยู่ระหว่างขอบชายฝั่งด้านที่ออกสู่ทะเล และพื้นที่เขตนอกชายฝั่งที่เกือบราบ (offshore zone); มักจะขยายออกสู่ทะเลความลึกประมาณ 10 เมตร ดู: *inshore (อิน´ฌอร)* (2) ไหล่ทวีปที่ค่อนข้างชัน แต่มีความโค้งเว้าสั้นในส่วนใน

shoreface ravinement surface (ฌอร´เฟซ เรอวีน´เม้นทฺ เซอรฺเฟิซ) ในชุดลำดับชั้นหิน หมายถึง พื้นผิวถูกเซาะอย่างทันทีทันใด ที่แปลความหมายว่า เกิดจากการเซาะโดยกระแสน้ำชายฝั่ง (shoreface currents) และคลื่นในระหว่างการเคลื่อนที่ของชายฝั่งเข้าสู่แผ่นดิน ชั้นหินที่เกิดในทะเล แสดงแนวโน้มของน้ำลึกมากขึ้น ทับพื้นผิวนี้โดยตรง

shoreface terrace (ฌอร´เฟซ เท´เริ่ซ) ตะพัก ที่อยู่ในเขตของฌอรเฟซ (shoreface - ขอบชายฝั่งด้านที่ออกสู่ทะเล และพื้นที่เกือบราบของเขตนอกชายฝั่ง) เกิดจากคลื่นเซาะประกอบด้วยกรวด และทรายเม็ดหยาบ ที่ถูกกวาดจากตะพักแคบและยาวเนื่องจากถูกคลื่นตัด (wave-cut bench – เว้ฟ-เคิท เบ๊นชฺ) ลงสู่บริเวณที่มีน้ำลึกกว่า ดู: *offshore terrace (อ๊อฟ´ฌอร เท´เริ่ซ)*

Shore hardness scale (ฌอร ฮ้ารฺด´เนิส สเกล´) มาตรวัดระดับความแข็งของหิน โลหะ กระเบื้องดินเผา (seramics) หรือวัตถุอื่นๆ ตามที่กำหนดโดย Shore scleroscope (ฌอร สกลิเรอสโขพ) ที่ซึ่งใช้ค่าความสูงของการสะท้อนกลับของวัสดุมาตรฐานขนาดเล็ก (เช่น ค้อนหัวเพชร) ที่ปล่อยให้ตกลงบนผิววัสดุตัวอย่างจากความสูงที่กำหนด ชื่อนี้ตั้งตามชื่อ แอลเบิรท เอฟ ฌอร (Albert F. Shore) ผู้เสนอวิธีการนี้

shore ice (ฌอร ไอ๊ซ) (1) รูปแบบพื้นฐานของน้ำแข็ง) ที่ติดอยู่กับชายฝั่ง และในน้ำตื้น ตลอดจนติดกับพื้นดิน (2) ทะเลน้ำแข็งที่ถูกผลักขึ้นฝั่ง และเกยตื้นโดยแรงลม คลื่น กระแสน้ำ น้ำขึ้น-น้ำลง หรือแรงดันจากน้ำแข็งที่อยู่ติดกัน เปรียบเทียบ: *stranded ice (สแตน´เดิด ไอ๊ซ)* (3) ทะเลน้ำแข็งที่ลอยอยู่ใกล้กับฝั่ง; อาจติดหรือไม่ติดกับชายฝั่ง

shore-ice belt (ฌอร-ไอ๊ซ เบ้ลท) ดู: *icefoot (ไอ๊ซฺฟุท) [น้ำแข็ง]*

shore lead (ฌอร หลีด) หลีด *(lead – ร่องแตก หรือร่องแคบๆ ในทะเลน้ำแข็งที่อยู่ในมหาสมุทร)* ระหว่างแผ่นน้ำแข็ง (pack ice) และชายฝั่ง หรือระหว่างแผ่นน้ำแข็ง (pack ice) และขอบแผ่นน้ำแข็ง (ice front) ซึ่งในความหมายเดิมจะรวมถึง สิ่งที่ปัจจุบันรู้จักในชื่อของ flaw lead (ฟลอว หลีด)

shoreline (ฌอร´ไลนฺ) (1) เส้น หรือแนวที่เกิดจากระนาบของน้ำตัดกับระนาบของชายฝั่ง หรือชายหาด; จะเคลื่อนที่ตามระดับน้ำที่เปลี่ยนไป ศัพท์นี้มักใช้บ่อยในความหมายของ “high-water shoreline” เส้น หรือแนวที่ระดับน้ำสูงสุดเฉลี่ยตัดกับชายฝั่งหรือชายหาด คำพ้อง: *waterline (วอ´เท่อรฺไลนฺ); shure (ญูร) [ฝั่งทะเล]; strandline (สแตรนดฺ´ไลนฺ)* เปรียบเทียบ: *highstand shoreline (ไฮ´สแตนดฺ ฌอร´ไลนฺ); lowstand shoreline (โล´สแตนดฺ ฌอร´ไลนฺ)* (2) แนวของชายฝั่ง คำว่า “shoreline” มักจะใช้เป็นคำพ้องของ “coastline” แต่มีแนวโน้มที่จะถือว่า “coastline” จะอยู่ที่ตำแหน่งคงที่เป็นชายฝั่งค่อนข้างนาน ส่วน “shoreline” จะมีขอบเขตเคลื่อนที่ผ่านชายหาดเสมอ

shoreline-development ratio (ฌอร ไลน-ดิเว ไหล่พ์เมิ่นทฺ เร´โฌ) อัตราส่วน ที่แสดงให้เห็นระดับของความไม่สม่ำเสมอ หรือ

ผิดปกติของชายฝั่งทะเลสาบ ที่แสดงด้วยความยาวของชายฝั่งต่อเส้นรอบวงของวงกลม ที่มีพื้นที่เท่ากับพื้นที่ของทะเลสาบ

shore platform (ฌอร แผ<u>ล</u>ท´ฟอรฺม) ศัพท์สำหรับชายฝั่งที่เป็นแนวราบ หรือมีความลาดเล็กน้อย ที่เกิดจากคลื่นเซาะ โดยเฉพาะ wave-cut bench (เว้ฟ-เคิท เบ๊นช) นอกจากนี้ บางครั้งยังใช้สื่อความหมาย สำหรับ *wave-cut platform (เว้ฟ-เคิท แผ<u>ล</u>ท´ฟอรฺม)* เปรียบเทียบ: *scar (สการ์) [ธรณีสัณฐานวิทยา]*

shore polynya (ฌอร พอเลินญ่า´) พอเลินญ่า (polynya) ทางน้ำเปิดที่ปรากฏอยู่ระหว่างแผ่นน้ำแข็ง (pack ice) และขอบน้ำแข็ง (ice front) ซึ่งเกิดโดยกระแสน้ำ หรือลม พอเลินญ่า (polynya) คือ พื้นที่น้ำทะเลในทะเลน้ำแข็ง

shore profile (ฌอร โพ<u>รฺ</u>´ไฟ<u>ล</u>) เส้น หรือแนวที่เกิดจากการตัดของพื้นดิน และด้านล่างที่ใกล้เคียงกับระนาบแนวดิ่ง โดยทั่วไปมักจะขยายไปในแผ่นดินถึงหน้าผา หรือสันทราย และในทะเลถึงบริเวณที่ต่ำกว่าชายหาด แต่อาจขยายออกไปบนไหล่ทวีป

shore reef (ฌอร รี๊ฟ) ดู: *fringing reef (<u>ฟริ</u>น´จิ้ง รี๊ฟ)*

shore terrace (ฌอร เท´เริ่ซ) (1) ตะพัก ที่เกิดจากคลื่น และกระแสน้ำตามชายฝั่งทะเล หรือฝั่งทะเลสาบ เช่น *wave-built terrace (เว้<u>ฟ</u>-บิ้ลทฺ เท´เริ่ซ)* (2) *marine terrace (เมอรีน´ เท´เริ่ซ)*

shoreward (ฌอร´เวิรฺด) การเคลื่อนสู่ชายฝั่ง

shortite (ฌอร´ไท้ทฺ) แร่ใส ไม่มีสี หรือเหลืองอ่อน ผลึกรูปแบบออร์โธรอมบิค: $Na_2Ca_2(CO_3)_3$

short period (ฌ้อรฺท พี´เหรียด) ระยะเวลาของการสั่นไปมาของคลื่นไซ้สมิค ที่น้อยกว่าหกวินาที เปรียบเทียบ: *long period (ลอง พี´เหรียด)*

short-range order (ฌ้อรฺท-เร้นจฺ ออร´เด้อรฺ) สภาพของโครงสร้างผลึกที่มีความเป็นไปได้สูง ที่ทุกๆ แอ๊ะเทิ่มจะมีแอ๊ะเทิ่มที่อยู่ใกล้ที่สุด หรือใกล้เป็นรองในลำดับที่สอง อย่างถูกต้อง เปรียบเทียบ: *long-range order (ลอง-เร้นจฺ ออร´เด้อรฺ)*

short shot (ฌ้อรฺท ฌ็อท) (1) ดู: *weathering shot (เวะ´เธอริ่ง ฌ็อท)* (2) ภาพตัดตามขวางของคลื่นหักเห ซึ่งมีแหล่งกำเนิดคลื่นอยู่ที่ปลายของแนวเครื่องรับคลื่น เครื่องรับคลื่นที่อยู่ใกล้ มักจะแทนที่ระยะครึ่งหนึ่งของระยะห่างระหว่างเครื่องรับคลื่น

short wave (ฌ้อรฺท เว้ฟ) ดู: *deep-water wave (ดี๊พ-วอ´เท่อรฺ เว้ฟ)*

shoshonite (เฌอโฌ´ไน้ทฺ) (1) ในการจำแนกหินอัคนีโดย IUGS หมายถึง บะซ้อลถิค แทระคี่แอนดิไซ้ท (*basaltic trachyandesite)* ที่มี Na_2O-2<K_2O ในน้ำหนักเป็นร้อยละ เปรียบเทียบ: *mugearite (มิวเกีย´ไร้ท)* (2) แทระคี่แอนดิไซ้ท (trachyandesite) ประกอบด้วยออเลอวีน และออไจ๊ท ในเนื้อพื้นของแลเบรอดอไร้ท (labradorit) กับแอลเคอไล เฟลสปาร ออเลอวีน ออไจ๊ท จำนวนเล็กน้อยของลูไซ้ท และแก้วสีดำ หากมีออเลอวีนเพิ่มขึ้นจะเป็นแอ๊บซาเรอไค้ท (absarokite) และหากมีแซเนอดีน (sanidine) เพิ่มเติมจะเป็นแบเนอไค้ท (banakite) ได้ชื่อมาจากแม่น้ำเฌอโฌน ในรัฐไวโอมิ่ง (Shoshone River in Wyoming)

shot (ฌ็อท) [ไซ้สมิค] ระเบิด หรือแหล่งพลังงานอื่น ที่ใช้ในการสำรวจด้วยคลื่นไซ้สมิค

shot break (ฌ็อท เบ<u>รฺ</u>ค) ดู: *time break (ไทมฺ เบ<u>รฺ</u>ค)*

shot copper (ฌ็อท เคาะ´เพ่อรฺ) ทองแดงธรรมชาติรูปทรงกลมขนาดเล็ก ที่เป็นไปตามรูปร่างของฟองอากาศในหินบะซ้อลทและคล้ายลูกปืน (กลม) ทั้งขนาดและรูปร่าง

shotcrete (ฌ็อท´<u>ครี</u>ท) (1) เกอไน้ท (gunite – วัสดุผสมของซีเมนท ทราย และน้ำ สำหรับการก่อสร้าง) ที่มักประกอบด้วยมวลรวมกันขนาดหยาบๆ (ไม่เกิน 2 เซนติเมตร) (2) คอนครีทที่ออกแบบเป็นพิเศษ เพื่อนำมาใช้ภายใต้ความดันผ่านหัวฉีด ซึ่งอาจรวมถึง เส้นใยของเหล็กกล้า หรือวัสดุแข็งแกร่งอื่นๆ สำหรับการเสริมแรง

shot depth (ฌ็อท เด๊พธฺ) ในการการสำรวจไซ้สมิค หมายถึงความสูงในแนวดิ่งจากพื้นดิน ถึงแหล่งกำเนิดคลื่น

shot elevation (ฌ็อท เอเลอเว´เฌิ่น) ระดับความสูงของแหล่งกำเนิดคลื่นไซ้สมิค ไม่ควรสับสนกับ *shothole elevation (ฌ็อท´โฮล เอเลอเว´เฌิ่น)*

shothole (ฌ็อท´โฮล) ในการสำรวจคลื่นไซ้สมิค หมายถึงหลุมเจาะสำหรับติดตั้งแหล่งกำเนิดคลื่น

shothole bridge (ฌ็อท´โฮล บริจ) สิ่งกีดขวางในหลุมเจาะที่ป้องกันไม่ให้แหล่งกำเนิดคลื่นลงลึกไปถึงระดับที่กำหนด อาจเป็นอุบัติเหตุ หรือการจงใจ

shothole drill (ฌ็อท´โฮล <u>ดริ</u>ล) การเจาะ (โดยเฉพาะการเจาะแบบหมุน) สำหรับการทำหลุมเพื่อใช้ติดตั้งแหล่งกำเนิดคลื่นไซ้สมิค

shothole elevation (ฌ็อท´โฮล เอเลอเว´เฌิ่น) ความลึกของหลุมเจาะด้านบน ไม่ควรสับสนกับ *shot elevation (ฌ็อท เอเลอเว´เฌิ่น)*

shot instant (ฌ็อท อิน´สเต้นท) ดู: *time break (ไทมฺ เบ<u>รฺ</u>ค)*

shotpoint (ฌ็อท´พ้อยนฺท) ในการสำรวจคลื่นไซ้สมิค หมายถึงตำแหน่งของแหล่งกำเนิดคลื่น

shotpoint gap (ฌ็อท'พ้อยนฺท แก็พ) ระยะห่าง ระหว่างกลุ่มของเครื่องรับคลื่น ในแต่ละข้างของแหล่งกำเนิดคลื่น ที่กำหนดให้มีค่ามากกว่า แทนการกำหนดให้เป็นระยะห่างที่สม่ำเสมอตลอดแนวสำรวจ เพื่อให้กลุ่มที่อยู่ใกล้แหล่งกำเนิดคลื่นมากที่สุด อยู่ในระยะที่ไกลเพียงพอที่จะลดผลกระทบของเสียงรบกวนจากแหล่งกำเนิดคลื่น

shott (ฌ็อทฺน) (1) ทะเลสาบ หรือบึงน้ำกร่อย หรือน้ำเค็ม และตื้น ในภาคใต้ของทูนีเซีย (Tunisia) หรือบนที่ราบสูงตอนเหนือของแอลจีเรีย มักแห้งแล้งในช่วงฤดูร้อน; ไพลเอ่อ เล้ค (playa lake) ที่ส่วนใหญ่มักมีเส้นผ่าศูนย์กลาง หลายๆ สิบ กิโลเมตร (2) แอ่งปิด ที่มี shott อยู่ โดยเฉพาะ ชั้นที่แห้งเมื่อน้ำหมดไป มีการทับถมของเกลือ และมักจะไม่มีพืชขึ้นอยู่ รากศัพท์: ภาษาแอเรอบิค (Arabic) “shatt” ดู: *sabkha แซบ'เค่อ หรือซับข่า)*

shoulder (โฌล'เด้อร) (1) [ธรณีสัณฐานวิทยา] (ก) แง่หิน กลมและสั้น ยื่นออกมาจากด้านข้างของภูเขาหรือเนินเขา (ข) ส่วนที่ลาดชันของภูเขา หรือเนินเขาที่อยู่ใต้จุดยอด (ค) ดู: *valley shoulder (แว'ลี่ โฌล'เด้อรฺ)* (2) [ธรณีวิทยาธารน้ำแข็ง] ตะพัก ที่อยู่ด้านข้างของหุบเขาธารน้ำแข็ง เกิดจากระดับความลาดเปลี่ยน โดยด้านที่ลาดมากกว่าจะอยู่ภายในหุบเขา และตัดกับด้านความลาดน้อยกว่า เหนือระดับของธารน้ำแข็ง เปรียบเทียบ: *alp (แอ๊ลพฺ)* คำพ้อง: *trimline (ทริม'ไลนฺ)* (3) [ธรณีวิทยาโครงสร้าง] โครงสร้างที่เกิดขึ้นบนระนาบจ๊อยนท โดย พู่หางนก (plume structure - พลูม สเตริ๊ค'เช่อร) ตัดกับขอบของจ๊อยนท

shoved moraine (เฌิ้ฟดฺ เมอเรน') ดู: *push moraine (พุฌ เมอเรน')*

show (โฌ) (1) ร่องรอยของน้ำมัน หรือแก๊ส ที่ตรวจพบในแท่งหินตัวอย่าง *เศษหิน* หรือน้ำโคลนไหลเวียนขึ้นมาจากหลุมเจาะ หรือจากการแปลความหมายของค่าทางไฟฟ้าที่วัดได้ตามความลึกในหลุมเจาะ คำพ้องบางส่วน: *oil show (ออยลฺ โฌ)* (2) อนุภาคเล็กๆ ของทอง ที่พบจากการร่อนแร่

show cave (โฌ เค้ฟ) ถ้ำ ที่เปิดเป็นที่สาธารณะ เพื่อการท่องเที่ยวโดยเสียค่าเข้าชม

SHRIMP (ฌริ๊มพฺ) อักษรย่อสำหรับ Super High Resolution *Ion MicroProbe (ซู'เพ่อร ไฮ เรเซอลู'เฌิ่น ไอ'เอิ้น ไมโครโผรบ)*

shrinkage (ฌริ๊ง'ขิจ) การที่ดินที่มีเคล หรือตะกอน มีปริมาตรลดลง เนื่องจากช่องว่างหายไปจากการแห้งเหือด

shrinkage crack (ฌริ๊ง'ขิจ แคร็ค) ร่องแตก หรือร้าว ที่เกิดในตะกอนละเอียด หรือหินเนื้อละเอียด จากการสูญเสียน้ำในระหว่างถูกทำให้แห้ง การขับน้ำออกไป หรือการหดตัวของแร่เคลที่บวมน้ำ ตัวอย่างเช่น *desiccation crack (เด๊ะสิเค'เฌิ่น แคร็ค)* หรือ *syneresis crack (เซอเน'เรอเสิส แคร็ค)*

shrinkage factor (ฌริ๊ง'ขิจ แฟ็ค'เท่อรฺ) ปัจจัย ที่นำมาใช้ในการคำนวณเพื่อเปลี่ยนปริมาณของน้ำมันในแหล่งเก็บเพอโทรเลี่ยมเป็นจำนวนเทียบเท่าของแก๊สที่ปราศจากน้ำมัน ณ บริเวณพื้นดิน โดยทั่วไปมีค่าระหว่าง 0.63-0.88

shrinkage index (ฌริ๊ง'ขิจ อิน'เด็กสฺ) ดัชนีความแตกต่างระหว่างขีดจำกัดของความเป็นแพลสติคของวัสดุ หรือวัตถุ และค่าขีดจำกัดของการหดตัว

shrinkage limit (ฌริ๊ง'ขิจ ลิ'เหมิท) ค่าปริมาณความชื้น (น้ำ) ในดิน ที่เมื่อใดก็ตามหากปริมาณความชื้นนมีค่าต่ำกว่าค่านี้ จะไม่ทำให้ปริมาตรลดลงได้ ถ้าปริมาณความชื้น มีค่าสูงกว่าค่านี้ จะทำให้ปริมาตรเพิ่มขึ้นได้; ค่าปริมาณความชื้นต่ำสุด ที่จะไม่ทำให้ปริมาตรของดินลดลงได้อีกต่อไป

shrinkage polygon (ฌริ๊ง'ขิจ พอ'ลีกอน) ดู: *desiccation polygon (เด๊ะสิเค'เฌิ่น พอ'ลีกอน)*

shrinkage pore (ฌริ๊ง'ขิจ พอร) รู หรือช่องว่างไม่สม่ำเสมอที่เกิดในตะกอนโคลน โดยการหดตัว (ผึ่งให้แห้ง) อาจกลายเป็นรูปตานก (ในหินปูน) เมื่อมีผลึกแคลไซ้ท (sparry calcite - สปา'รี่ แคล'ไซ้ท) แทรก คำพ้อง: *fenestra (เฟอเนส'เตร้อ) [ตะกอนวิทยา]*

shrinkage ratio (ฌริ๊งขิจ เร'โฌ) อัตราส่วนของการเปลี่ยนปริมาตรต่อการเปลี่ยนความชื้นที่ เหนือขีดจำกัดของการหดตัวไปแล้ว

shrub (เฌริบ) [ตะกอนวิทยา] รูปแบบการทับถมคล้ายพุ่มไม้ โดยทั่วไปมักประกอบด้วยแคลไซ้ท มีรูปทรงหลากหลาย อาจแตกแขนงออกจากฐาน (คล้ายพืชสวนหลากหลายชนิดที่อยู่ด้วยกัน) ซึ่งเกิดจากการที่จุลินทรีย์ทำให้แร่ตกตะกอนรอบๆ กระจุกของแบคทิเรีย

shrub-coppice dune (เฌริบ-เคาะ'เพิซ ดูน) สันทรายขนาดเล็ก ค่อนข้างเพรียวลม มีพืชปกคลุมบนด้านที่เรียบ ซึ่งมีทรายที่ตื้นมาก คำพ้อง: *coppice mound (เคาะ'เพิส มาวนฺดฺ); nebkha (เนิบ'เค่อ)*

shuga (ฌู'เก่อ) การพอกพูนของก้อนน้ำแข็งที่คล้ายฟองน้ำสีขาว มีขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง 2-3 เซนติเมตร เกิดจากน้ำแข็งหนืดคล้ายจาระบี หรือโคลน และบางครั้งเกิดจากน้ำแข็งด้านล่างที่ขึ้นมาสู่พื้นผิว

shungite (เฉิง'ไอ๊ท) วัตถุแข็งสีดำ รูปทรงอสัณฐาน ที่มีคาร์เบิ้นมากกว่าร้อยละ 98 แทรกสลับอยู่กับฉิสท อายุพรีแคมเบรี้ยน การแปรสภาพเทียบเท่าได้กับเบอทิวเมิ่น (bitumen) แต่อาจเป็นตัวแทนของแกรไฟ้ทที่ไม่บริสุทธิ์ สะกดได้อีกแบบ: *schungite*

Shushwap-type deposit (เฉิฌ'ว็อพ-ไท้พฺ ดิพอ'เสิท) ดู: *Broken Hill-type deposit (โบร'เคิ่น ฮิล-ไท้พฺ ดิพอ'เสิท)*

shut-in (เฉิท-อิน) โตรกเขาแคบ ผนังด้านข้างตามแนวของลำธารมีความชัน หรือไม่ก็เป็นหุบเขาของลำธารที่กว้างและตื้น

shut-in pressure (เฉิท-อิน เพระ'เฌ่อรฺ) ความดันในหน่วยหิน (*formation pressure – ฟอรเม'เฉิ่น เพระ'เฌ่อรฺ)* ตามที่บันทึกไว้ในระหว่างการทดสอบดริล สเต็ม (drill stem test, DST) ที่ปากหลุมผลิต เมื่อตำแหน่งที่ปิดหลุม (valve – แว้ลฟ) ใกล้พื้นดิน คำพ้อง: *closed-in pressure (โคล้สดฺ-อิน เพระ'เฌ่อรฺ)*

shutterridge (เฌอะ'เทอหริจ) สันเขา ที่เกิดจากการเลื่อนในแนวดิ่ง ด้านข้าง หรือเฉียงตามแนวการเลื่อนของฟ้อลทที่เลื่อนตัดขวางภูมิประเทศแบบสันเขา และโตรกเขา และที่ปิดบริเวณโตรกเขาที่อยู่ตรงกันข้ามกับฟ้อลท

SH wave (เอ๊สเอ๊ช เว้ฟ) (1) คลื่นเอ๊ส หรือคลื่นเฉือน ที่มีเพียงองค์ประกอบของการเคลื่อนที่ในแนวนอน (2) องค์ประกอบในแนวนอนของคลื่นเอ๊ส หรือคลื่นเฉือน

si (เอ๊สไอ) ศิลาวิทยาโครงสร้าง หมายถึง แฟบริค ที่มีการเรียงตัวของเม็ดแร่ภายในผลึกขนาดใหญ่ (porphyroblast – พอรไฟเรอแบล๊สท) ซึ่งอาจจะขนาน หรือไม่ขนานกับเม็ดแร่นอกพอรไฟเรอแบล๊สท เปรียบเทียบ: *se (เอ๊สอี)*

SI (เอ๊สไอ) ดู: *solidification index (เซอลิเดอเฟอเค'เฉิ่น อิน'เด็กสฺ)*

sial (ไซ'แอ้ล) ศัพท์ของศิลาวิทยาสำหรับ เปลือกโลกชั้นบนที่ประกอบด้วยหิน ที่มีสิลิเค่อ และเออลูเมอเนิ่มในปริมาณมาก; อาจเป็นแหล่งกำเนิดของแกรเหนิทแม็กเม่อ เป็นลักษณะของเปลือกทวีปส่วนบน รากศัพท์: มาจากอักษรย่อของ *si*lica + *al*umina คำคุณศัพท์: *sialic* เปรียบเทียบ: *sialma (ไซ'แอลเม่อ)* คำพ้อง: *sal (แซล); granitic layer (แกร'เนอถิค เล'เอ่อร)*

sialic (ไซแอ'หลิค) คำคุณศัพท์ของ *sial (ไซ'แอ้ล)*

sialite (ไซ'เออไล้ทฺ) คำพ้องของ *clay mineral (เคล มิ'เนอเริ่ล)*

siallite (ไซ'แอไล้ทฺ) (1) ชื่อกลุ่มของแร่ดินขาว (kaolin – เค'เออเลิ่น) และแอเลอเฟน (allophane) (2) หินที่มีแร่ในกลุ่มไซแอไล้ทเป็นองค์ประกอบ

sialma (ไซ'แอลเม่อ) เปลือกโลกชั้นกลาง มีองค์ประกอบอยู่ระหว่าง สิลิเค่อและเออลูเมอเนิ่มมาก (sial) และสิลิเค่อและแม็กนีเฉ่อมาก (sima) ศัพท์โบราณ รากศัพท์: มาจากอักษรย่อของ *si*lica + *al*umina + *ma*gnesia

Siamodon nimngami *(สยามโมดอน นิ่มงามมิ)* ไดโนเสาร์กินพืชออร์นิโธพอด (Ornithopod) กลุ่มอิกวาโนดอน (iguanodon) พบกระดูกกรามบนฟันและชิ้นส่วนของกระโหลก บริเวณบ้านสะพานหิน อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ในหมวดหินโคกกรวด กลุ่มหินโคราช มีอายุในช่วงยุคคริเทเฉิสตอนต้น ตั้งชื่อเป็นเกียรติแก่นายวิทยา นิ่มงาม ที่มอบตัวอย่างให้เพื่อศึกษา

Siamosaurus suteethorni *(สยามโมซอรัส สุธีธรนิ)* ไดโนเสาร์กินเนื้อกลุ่มเทอโรพอด (theropod) ขนาดใหญ่ชนิดแรกที่พบในประเทศไทย มีความยาวประมาณ 7 เมตร พบเฟาะเซิ่ลฟันที่สมบูรณ์ บริเวณประตูตีหมา อำเภอเวียงเก่า จังหวัดขอนแก่น ในหมวดหินเสาขัว กลุ่มหินโคราช มีอายุในช่วงยุคคริเทเฉิสตอนต้น ฟันที่ค้นพบมีลักษณะเป็นแท่งกรวยปลายแหลม มีสันเล็กๆ ยาวตลอดฟันคล้ายฟันจระเข้ สันนิษฐานว่าน่าจะกินปลาเป็นอาหาร และมีแหล่งหากินอยู่ริมน้ำ ตั้งชื่อเป็นเกียรติแก่ นายวราวุธ สุธีธร นักธรณีวิทยา ผู้มีส่วนร่วมในการสำรวจ

Siamotyrannus isanensis *(สยามโมไทรันนัส อิสานเอนซิส)* ไดโนเสาร์กินเนื้อกลุ่มเทอโรพอด (theropod) ขนาดใหญ่ ยาวประมาณ 6.5 เมตร มีการค้นพบกระดูกสันหลังส่วนท้าย ส่วนสะโพกและโคนหางในลักษณะที่ยังต่อเนื่องกัน บริเวณหินลาดยาว อำเภอเวียงเก่า จังหวัดขอนแก่น ในหมวดหินเสาขัว กลุ่มหินโคราช มีอายุในช่วงยุคคริเทเฉิสตอนต้น

Siamraptor suwati *(สยามแรพเตอร์ สุวัจน์ติ)*ไดโนเสาร์กินเนื้อเทอโรพอดขนาดใหญ่ กลุ่มคาร์คาโรดอนโตซอเรีย พบชิ้นส่วนสำคัญ เช่น กระดูกส่วนท้ายของขากรรไกรล่าง บริเวณบ้านสะพานหิน ตำบลสุรนารี อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ในหมวดหินโคกกรวด กลุ่มหินโคราช มีอายุในช่วงยุคคริเทเฉิสตอนต้น ตั้งชื่อชนิดให้เป็นเกียรติแก่ นายสุวัจน์ ลิปตพัลลภ ที่ส่งเสริม และสนับสนุนการศึกษาวิจัยซากดึกดำบรรพ์ของสยามวิจัยไม้กลายเป็นหิน และทรัพยากรธรณีภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จนเกิดเป็นพระเกียรติมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

SIB (เอ๊สไอบี) คำย่อ ดู: *super-solidus intrusion breccia (ซูเพ่อร-ซอ'เลอเดิส อินทรู'เฉิ่น เบระ'เชี่ย)*

siberite (ไซบิ'ไรทฺ) ทูรเมอเลิ่น (tourmaline) ชนิดที่มีสีม่วง-แดง หรือม่วง; รูเบไล้ท (rubellite) จากไซบีเรีย

S

sibling species (ซิ´บลิ่ง สปี´ฉีส) หนึ่งในสองสปีฉีส หรือมากกว่า ที่เกี่ยวข้องกันอย่างใกล้ชิด มีรูปสัณฐานคล้ายกันมาก แต่แพร่พันธุ์แยกจากกัน

SIB-type PGE deposit (เอ๊สไอบี-ไท้พฺ พีจีอี ดิพอ´เสิส) คำย่อ ดู: *super-solidus intrusion breccia PGE deposit (ซูเพ่อร-ซอ´เลอเดิส อินทรู´เฉิ่น เบร๊ะ´เชี่ย พีจีอี ดิพอ´เสิส)*

sicklerite (ซิ´เคลอไร้ทฺ) แร่กลุ่มไทรเฟอไล้ท (*triphylite*) สีเหลือง หรือน้ำตาลดำ ผลึกออรโธรอมบิค: $Li(Mn,Fe)PO_4$ มีรูปทรงสัณฐานเช่นเดียวกับ ferrisicklerite (เฟริซิเคลอไร้ท) เป็นส่วนหนึ่งของการผุสลายของลิธิออเฟอไล้ท (lithiophilite) และอยู่ภายในชุดของลิธิออเฟอไล้ท-เพอรพูไร้ท (lithiophilite-purpurite)

sickle trough (ซิ´เคิ่ล ทร๊อฟ) แอ่งหินพื้นเรียบ รูปจันทร์เสี้ยว ที่เกิดจากการเซาะโดยธารน้ำแข็ง

side (ไซ้ดฺ) (1) ความลาดชันของภูเขา เนินเขา หรือตลิ่ง เช่น ด้านข้างของเนินเขา หรือข้างเนินเขา (*hillside - ฮิล´ไซ้ดฺ)* (2) ตลิ่ง ชายฝั่ง หรือพื้นที่อื่นๆ ที่ติดกับแหล่งน้ำ เช่น ริมทะเล *(seaside - ซี´ไซ้ดฺ)* (3) ภูมิภาคทางภูมิศาสตร์ เช่น “ชนบท (countryside – เคิน´ทรี่ไซ้ดฺ)”

side canyon (ไซ้ดฺ แคน´เยิ่น) โตรก หรือหุบเขาที่มีขนาดเล็กกว่าแคนเยิ่น (canyon) เป็นทางให้น้ำสาขาไหลไปสู่ธารน้ำหลัก

sidelap (ไซ้ดฺ´แลพ) พื้นที่ร่วมกันของสองภาพถ่ายทางอากาศ หรือภาพถ่ายจากอวกาศที่มีเส้นทางการบินขนานกัน และภาพถ่ายซ้อนทับกันด้านข้าง เปรียบเทียบ: *overlap (โอเว่อรแลพ´) [การถ่ายภาพ]*

side-looking airborne radar (ไซ้ดฺ-ลุ´คิ่ง แอร´บอรฺน เร´ดาร) ระบบเรดารของการบินสำรวจ ซึ่งมีเสาอากาศยาว แคบ และเสถียร ขนานกับเส้นทางการเคลื่อนที่ของเครื่องบิน หรือดาวเทียม ซึ่งคลื่นเรดารที่ทำมุมตั้งฉากกับเส้นทางการบิน ทำให้ได้ภาพแผนที่ของพื้นผิวโลกมีความละเอียดสูง คำย่อ: SLAR (เอ๊สเอลเออาร)

side moraine (ไซ้ดฺ เมอเรน´) ดู: *lateral moraine (และ´เทอเริ่ล เมอเรน´)*

side pinacoid (ไซ้ดฺ พิ´เนอคอยดฺ) ในผลึกออรโธรอมบิค มอเนอคลิหนิค และไทรคลิหนิค ที่รูปผลึกมีหน้าผลึกขนาดเท่ากัน 2 หน้า ขนานและสมมาตรกัน เปรียบเทียบ: *basal pinacoid (เบ´เซิ่ล พิ´เนอคอยดฺ)* คำพ้อง: *brachypinacoid (แบระคี่พิ´เนอคอยดฺ)*

sidereal (ไซดิ´เรี่ยล) เกี่ยวกับ ดวงดาว ระยะเวลาของการหมุนและการเคลื่อนที่ในวงโคจร คือ การเคลื่อนที่แบบเฉื่อยเชิงมุมเทียบกับดาวต่างๆ

sidereal day (ไซดิ´เรี่ยล เด) ช่วงเวลาระหว่างการโคจรต่อเนื่องที่ผ่านเมอริเดี้ยนสองครั้ง; เวลาที่โลกหมุนรอบแกนหนึ่งรอบ หรือประมาณ 86,166 (60 x 60 x 24 = 86,400) วินาที เปรียบเทียบ: *solar day (โซ´เล่อรฺ เด)*

sidereal month (ไซดิ´เรี่ยล เมิ้นธฺ) เวลาเฉลี่ยที่ดวงจันทร์โคจรครบหนึ่งรอบ ซึ่งมีค่าเท่ากับ 27 วัน 7 ชั่วโมง 43 นาที 11.47 วินาที ของเวลาเฉลี่ยสุริยคติ (*solar time - (โซ´เล่อรฺ ไทมฺ)*

sidereal time (ไซดิ´เรี่ยล ไทมฺ) เวลาที่เทียบกับ *sidereal day (ไซดิ´เรี่ยล เด)* เปรียบเทียบ: *solar time (โซ´เล่อรฺ ไทมฺ)*

Siderian (ไซ´เดอเรี่ยน) มาตรเวลาตามธรณีกาลมาตรฐานโลก (Standard Global Geochronometric Scale): ระยะเวลาที่เก่าแก่ที่สุดของมหายุคเพลีเออพรอเทอเรอโซอิค (Paleoproterozoic Era) ที่มีหมวดหินแร่เหล็กทับถมเป็นชั้นต่างๆ (banded iron formations) ในปริมาณมาก (sideros – ซิ´เดอโรส – เหล็ก) กำหนดที่ช่วงเวลาระหว่าง 2,500 – 2,300 ล้านปี (นั่นคือ สิ้นสุดที่บรมยุคอาเคี่ยน (*Archean* Eon)) เป็นจุดเริ่มต้นของยุคไรเอเซี่ยน (*Rhyacian* Period)

siderite (ซิ´เดอไร้ทฺ) [แร่วิทยา] แร่สีเหลือง-น้ำตาล น้ำตาล-แดง หรือน้ำตาล-ดำ และในบางครั้งมีสีขาว หรือเทา ผลึกรอมโบฮีเดริ้ลของกลุ่มแคลไซ้ท: $FeCO_3$ มีรูปทรงสัณฐานเหมือนกับแม็กเนอไซ้ท (magnesite) และโรเดอโครไซ้ท (rhodochrosite) และมักมีแมกนีเซี่ยม และแมงเกอนีส พบในรูปแบบที่ไม่บริสุทธิ์ในชั้นเคลและเฌล หรือนอจู้ลของเคล ไอเริ่นสโตน (*clay ironstone*) และพบในรูปแบบของการตกตะกอนโดยตรง ที่มีบางส่วนเปลี่ยนเป็นเหล็กอ็อกไซด เป็นสินแร่มีค่าของเหล็ก คำพ้อง: *chalybite (เคอ´ลีไบ๊ท); spathic iron (สแป´ธิค ไอ´เริ่น); sparry iron (สปา´รี่ ไอ´เริ่น); rhombohedral iron ore (รอมโบฮีเดริ้ล ไอเริ่น ออรฺ); iron spar (ไอ´เริ่น ส´ปาร); siderose (ซิ´เดอโรส); white iron ore (ไว้ทฺ ไอ´เริ่น ออรฺ)*

siderodot (ซิ´เดอเรอด็อท) ซิเดอไร้ทชนิดที่มีแคลเซี่ยม

sideroferrite (ซิ´เดอเรอเฟอไร้ทฺ) เหล็กธรรมชาติ เกิดเป็นเม็ดในไม้กลายเป็นหิน

siderogel (ซิ´เดอเรอเจ็ล) สารกึ่งแร่ (วุ้น) รูปทรงอสัณฐาน มีลักษณะคล้ายแร่ ประกอบด้วย FeO(OH) และเกิดในแหล่งแร่เหล็กบางแหล่ง

sideromelane (ซิ´เดอเรอเมเลน) ดู: *basaltic glass (บะ´ซ้อลถิค แกลัส)*

sideronatrite (ซิเดอเรอเนไทร้ท) แร่สีส้ม เหลืองฟางข้าว หรือน้ำตาลเหลือง: $Na_2Fe(SO_4)_2(OH)\cdot 3H_2O$

siderophile (ซิ´เดอเรอไฟล) (1) หมายถึง ธาตุที่มีอยู่อย่างหนาแน่นในโลหะมากกว่าในสิเลอเขท และเชิลไฟดในอุกกาบาต และอาจมีอยู่อย่างหนาแน่นในแก่นโลก เมื่อเทียบกับเนื้อโลกและเปลือกโลก (ในรูปแบบของการจำแนกธาตุที่พบในโลกโดย Goldschmidt) เปรียบเทียบ: *chalcophile (แช´เคอไฟล); lithophile (ลิ´เธอไฟล)* (2) หมายถึง ธาตุที่จับตัวกับอ็อกซิเจิ้น และกำมะถันได้น้อย และพร้อมละลายในเหล็กที่หลอมเหลว เช่น Fe, Ni, Co, P, Pt และ Au

siderophyllite (ซิเดอเรอฟิ´ไล้ท) แร่ไมเค่อสีดำ น้ำตาลดำ หรือเขียวเข้ม ผลึกมอเนอคลิหนิค หรือไทรคลิหนิค ไทรอ็อคเทอฮีเดริ้ล อันเป็นองค์ประกอบในอุดมคติ: $KFe_2Al(Al_2Si_2)O_{10}(OH)_2$

siderose (ซิ´เดอโรส) คำคุณศัพท์ ประกอบด้วยเหล็ก หรือคล้ายเหล็ก ศัพท์นี้ถูกเสนอให้ใช้แทน *ferruginous (เฟอรู´เจอเนิส)* เมื่อเหล็กอยู่ในรูปอื่นๆ ที่นอกเหนือจากเหล็กอ็อกไซด เช่น “siderose cement - ซิ´เดอโรส-ซี´เมนท” ซึ่งประกอบด้วยเหล็กคารเบอเหนทในหินทราย คำนาม เป็นคำพ้องของ *siderite (ซิ´เดอไร้ท) [แร่วิทยา]* สะกดได้อีกแบบ: sidérose

side-scanning sonar (ไซ้ด-สแก´นิ่ง โซ´นาร) ระบบเก็บภาพพื้นทะเล โดยใช้คลื่นเสียงเป็นจังหวะ (pulsed)

side-scan sonar (ไซ้ด สแกน´ โซ´นาร) เครื่องมือที่ใช้บนเรือหรือลากไปกับเรือ เพื่อเก็บสภาพพื้นท้องน้ำหรือธรณีวัตถุ (โขดหิน แนวปะการัง) ที่พื้นท้องน้ำซึ่งเกิดจากการสะท้อนกลับของคลื่นเสียง ที่เครื่องมือจะปล่อยคลื่นเสียงช่วงแคบๆ ออกไปอย่างต่อเนื่อง

side-scan sonar mosaic (ไซ้ด-สแกน´ โซนาร โมเซอิค) การซ้อนทับกันบางส่วนของภาพด้านข้าง (side-scan sonar - ไซ้ด สแกน โซนาร) เพื่อสร้างภาพที่มีความต่อเนื่องของพื้นที่กว้างมากขึ้น

side shot (ไซ้ด ฉ็อท) การอ่านค่า หรือการวัดจากสถานีสำรวจถึงจุด/ตำแหน่งใดๆ ที่ไม่ได้อยู่ในแนวสำรวจ หรือไม่ได้มีวัตถุประสงค์ที่จะใช้เป็นสถานีฐานสำหรับการขยายการสำรวจ โดยทั่วไปทำขึ้นเพื่อกำหนดตำแหน่งของธรณีวัตถุใดๆ ที่ต้องการแสดงบนแผนที่

side stream (ไซ้ด สตรีม´) ธารน้ำสาขา ที่รับน้ำจากพื้นที่ระบายน้ำซึ่งแยกจากธารน้ำสายหลัก

sidetracked hole (ไซ้ด´แทรคด โฮล) คำนาม หลุมเจาะ ที่ซึ่งเจาะจากส่วนล่างของหลุมเจาะ และเบนออกจากแนวของหลุมเจาะเดิม โดยทั่วไปเป็นการเจาะเพื่อเปลี่ยนตำแหน่งเนื่องจากเจาะผ่านไปไม่ได้ ดู: *directional drilling (เดอเร็ก´เฌอเนิ่ล-ดริ´ลิ่ง); deviation (ดีวีเอ´เฌิ่น) [การเจาะ]*

sidetracking (ไซ้ด แทระคิ่ง) การเจาะหลุมจากส่วนล่างของหลุมเจาะเดิมและเบนออกจากแนวของหลุมเจาะเดิม หรือเจาะซ้ำเพื่อให้ลึกลงไปอีก หรือเปลี่ยนทิศทางไปจากตำแหน่งของความลึกเดิม เช่น การขุดเจาะไปด้านข้างให้เลยชิ้นส่วนของอุปกรณ์การขุดเจาะที่ติดอยู่ถาวรภายในหลุมของการเจาะครั้งก่อน และเจาะไปยังความลึกที่ต้องการ เปรียบเทียบ: *directional drilling (เดอเร็ค´เฌอเนิ่ล-ดริ´ลิ่ง)*

sidewall core (ไซ้ด´วอลล คอร) แท่ง หรือเศษตัวอย่างหินขนาดเล็ก ที่เก็บจากผนังของหลุมเจาะ ซึ่งโดยทั่วไปเป็นการเจาะแบบกระแทก (percussion) ด้วยการยิงกระสุนรูปทรงกระบอกกลวงทะลุผนังหลุมเจาะเข้าไปในหิน หรือการเจาะด้วยเครื่องเจาะแบบหมุน (rotary)

sidewall crystallization (ไซ้ด´วอล คริส´เตอลิเซ´เฌิ่น) ขอบเขตของชั้นการตกผลึกตามขอบด้านข้าง (หรือข้างผนัง) หรือมวลแม็กเม่อ โดยทั่วไปจะเกิดพร้อมกับการพาส่วนประกอบ (compositional convection - คอมเพอซิเฌอเนิ่ล เคินเว็คเฌิ่น) ของแม็กเม่อเหลวที่อยู่ติดกัน

sidewall sampling (ไซ้ด´วอล แซม´พลิ่ง) กระบวนการเก็บตัวอย่างข้างผนังหลุมเจาะ (sidewall cores - ไซ้ด´วอล คอร) โดยทั่วไปเป็นการเจาะแบบกระแทก (percussion) ด้วยการยิงกระสุนรูปทรงกระบอกกลวงทะลุผนังหลุมเจาะเข้าไปในหิน

Siegenian (ซีเจอ´เนี่ยน) หินช่วงอายุในยุโรป: ยุคดิโวเนี่ยนตอนล่าง (เหนือ เกดิเนี่ยน (Gedinnian) ใต้ เอมเซี่ยน (Emsian))

siegenite (ซี´เกอไน้ท) แร่โลหะสีเทา ผลึกลูกบาศก์ที่มีโครงสร้างทั่วไปของสเปอเน็ล (thiospinel - ไธโอสเปอเน็ล) และอยู่ในกลุ่มเลอนีไอ๊ท (linnaeite): $CoNi_2S_4$ อาจมีทองแดง และ/หรือเหล็กอยู่ด้วยมาก

sienna (ซีเอ´เน่อ) ธรณีวัตถุคล้ายดินที่มีอ็อกไซดของเหล็ก และอาจมีแมงเกอนีสที่มีสีเหลืองอมน้ำตาล และเมื่อเผาจะกลายเป็นสีแดงส้ม ถึงสีน้ำตาลแดง และสีจะเข้มขึ้น และโปร่งใสมากขึ้นในน้ำมัน ใช้สำหรับทำเม็ดสี ตั้งชื่อตามเมืองซีเอเน่อ (Siena)

ในภูมิภาคเทิสเคอนี่ (Tuscany) ประเทศอิตาลี เปรียบเทียบ: *umber (เอิม'เบ้อรฺ)*

sierra (ซีเอ'เร่อ) (1) เทือกเขาสูง โดยเฉพาะ เทือกเขาที่มียอดแหลมหลายๆ ยอดสลับขึ้นลงคล้ายฟันเลื่อย หรือไม่สม่ำเสมอ เช่น ในซีเอเร่อ เนอแวเด้อ ในแคเลอฟอรเนีย (Sierra Nevada, California) ศัพท์นี้โดยทั่วไปใช้ในรูปพหูพจน์ และใช้ในภูมิภาคตะวันตกเฉียงใต้ของสหรัฐ และในละตินอเมริกา คำพ้อง: *serra (เซ'เร่อ)* (2) เขตเทือกเขาในซีเอเร่อ รากศัพท์: ภาษาสเปน จากละติน "serra, saw – เห็น"

sierranite (ซีเอ'เรอไน้ทฺ) หิน ที่ประกอบด้วยออหนิกส (onyx) และเชิ้รท พบในบริเวณซีเอเร่อ เนอแวเด้อ แคเลอฟอรเนีย (Sierra Nevada, California)

sieve (สีฟ) ชุดตะแกรงที่ใช้สำหรับแยกดิน หรือตะกอนตามขนาดของตะกอน โดยทั่วไปทำจากทองเหลือง หรือเหล็กกล้าที่ไม่เป็นสนิม (strainless steel) กับลวดตาข่ายที่มีขนาดช่องสี่เหลี่ยมเท่าๆ กัน ในแต่ละตะแกรง โดยขนาดของรูตะแกรง จะลดขนาดลงไปตามลำดับในชุดตะแกรง โดยทั่วไปจะใช้ร่วมกับเครื่องเขย่าตะแกรง (sieve shaker) เปรียบเทียบ: *screen (สกรีน') [เศรษฐธรณีวิทยา]*

sieve analysis (สีฟ เออะแน'เลอเสิส) การวิเคราะห์การกระจายตัวของขนาดอนุภาคดินในตะกอน หรือขนาดเม็ดแร่ในหิน โดยการวัดค่าร้อยละของอนุภาคที่จะผ่านตะแกรงมาตรฐานขนาดต่างๆ

sieve deposition (สีฟ เด๊ะเพอซิ'เฌิ่น) การทับถมของตะกอนหยาบแบบรูปยาวคล้ายลิ้น (lobate masses) บนตะกอนน้ำพามาทับถม รูปพัด (alluvial fan) ซึ่งประกอบไปด้วย ธรณีวัตถุเนื้อหยาบและพรุนที่น้ำสามารถซึมผ่านได้หมด ก่อนถึงปลายเนินรูปพัด

sieve diameter (สีฟ ไดแอ'เมอเท่อรฺ) ขนาดของช่องเปิดรูปสี่เหลี่ยมของตาข่ายตะแกรงร่อนขนาดต่างๆ ซึ่งกำหนดขนาดอนุภาคที่จะผ่านไปได้

sieve lobe (สีฟ โหลบ) มวลของเม็ดหยาบที่ได้จากสีฟ เด๊ะเพอซิ'เฌิ่น (*sieve deposition*) บนเนินตะกอนน้ำพามาทับถมรูปพัด อาจเรียกว่า *sieve deposit (สีฟ ดิพอ'เสิท)*

sievert (ซี'เหวิรฺท) ปริมาณของกัมมันตภาพรังสีที่ทำให้แตกตัวเป็นไอเอ้นซึ่ง 1 ซีเหวิรทมีค่าเท่ากับ 100 เรมส (rems) หรือ 1 จูล ต่อกิโลกรัม คำย่อ: Sv

sieve texture (สีฟ เท็กส'เช่อรฺ) ดู: *poikiloblastic (พอยคิเลอแบลส'ติค)*

sieving (สิ'ฟิ่ง) การเขย่าวัตถุที่เกาะกันอย่างหลวมๆ ในตะแกรงร่อน (sieve) เพื่อให้อนุภาคขนาดเล็กกว่าตะแกรงผ่านลงไปได้ เป็นวิธีที่นิยมทำที่สุดในการวัดขนาดอนุภาคของตะกอน โดยเฉพาะ ในช่วง 1/16 มิลลิเมตร (ทรายละเอียดมาก) ถึงประมาณ 30 มิลลิเมตร (กรวดหยาบ)

sif (ซิฟ) คำพ้องของ *seif (ไซ้ฟ)* พหูพจน์: siuf

sight rod (ไซ้ทฺ หรอด) ดู: *range rod (เร้นจฺ หรอด)*

sigma phi (ซิก'เม่อ ไฟ) การแสดงค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของการกระจายตัวของอนุภาคขนาดต่างๆ ที่คำนวณออกมาในรูปของหน่วยไฟ (phi unit) ของตัวอย่าง เป็นการวัดระดับของการคัดขนาด *(degree of sorting - ดีกรี' เอ๊ฟ ซ้อร'ทิ่ง)*

sigma porphyroclast (ซิก'เม่อ พอรไฟเรอแคล้สทฺ) แร่เม็ดใหญ่ที่ขอบมีลักษณะคล้ายหาง (tails) หรือปีก (wings) ซึ่งเกิดจากการตกผลึกใหม่ของแร่ขนาดเดียวกันหรือแร่อื่นที่มีขนาดเล็กกว่าตามบริเวณขอบและเรียวยาวออกคล้ายหางหรือปีก เมื่อพิจารณาจากภาพตัดขวางตามยาว จะปรากฏลักษณะอสมมาตรที่บ่งบอกถึงทิศทางของการถูกเฉือน เปรียบเทียบ: *delta porphyroclas (เดล'เท่อ พอรไฟเรอแคล้สทฺ)*

sigmoidal dune (ซิก'มอยเดิ้ล ดูน) เนินทรายที่มีลักษณะคล้ายตัวเอ๊ส (S-shaped) มีด้านชัน และสันแหลม ก่อตัวภายใต้อิทธิพลของการสลับทิศทางของกระแสลมที่มีความเร็วลมเท่าๆ กัน; เนินทรายที่เป็นเขตต่อระหว่างเนินรูปจันทร์เสี้ยวกับแบบอื่นๆ ที่มีความซับซ้อน อาจสูงถึง 50 เมตร ยาว 1-2 กิโลเมตร และกว้าง 50-200 เมตร

sigmoidal fold (ซิก'มอยเดิ้ล โฟลดฺ) โฟลดที่มีรูปคล้ายตัวเอ๊ส (S-shaped)

signal (ซิก'เนิ่ล) สัญญาณ (1) [ธรณีฟิสิคส] ในธรณีฟิสิคส์ เป็นสิ่งบ่งชี้ทางธรรมชาติ หรือมนุษย์ประดิษฐ์ ที่ต้องอ่านค่า เปรียบเทียบ: *noise (น้อยสฺ)* (2) [รังวัดสำรวจ] วัตถุ หรือโครงสร้างตามธรรมชาติหรือมนุษย์ประดิษฐ์ ซึ่งอยู่ที่หรือใกล้กับสถานีสำรวจ และใช้เป็นจุดเล็ง หรือเป้า (target) สำหรับการรังวัด เช่น ธงบนเสา หรือโครงสร้างที่สูงเด่น เหนือหรือใกล้กับสถานีสำรวจ

signal correction (ซิก'เนิ่ล เคอเร็ค'เฌิ่น) ในการวิเคราะห์คลื่นไซ้สมิค เป็นการปรับแก้ เพื่อกำจัดความต่างของเวลาที่แตกต่าง

ระหว่างเวลาของการสะท้อน ที่เป็นผลจากการเปลี่ยนแปลงในคลื่นที่ออกจากเครื่องกำเนิดคลื่นกลับไปยังแหล่งกำเนิดคลื่น

signal-to-noise ratio (ซิก´เนิ่ล –ทู- น้อยสฺ เร´โฌ) อัตราส่วนระหว่างค่าแอมเพลอถูดของพลังงานคลื่นไซ้สมิค (สัญญาณ) ต่อค่าแอมเพลอถูดของพลังงานคลื่นที่ไม่ต้องการ (คลื่นรบกวน) คำย่อ: S/N (เอ๊ส/เอ็น)

signature (ซิก´เนอเช่อร) (1) ลักษณะที่เป็นเอกลักษณ์ หรือลักษณะจากการรวมกันของลักษณะต่างๆ ที่ซึ่ง คลื่นที่เป็นเอกลักษณ์สามารถระบุได้ เช่นเดียวกับรูปภาพ หรือภาพถ่าย หรือเส้นคลื่นไซ้สมิค (2) คลื่นจากแผ่นดินไหว หรือแหล่งกำเนิดคลื่นอื่นๆ (3) แกร๊ฟของการหักเหต่อหน่วยเวลาสำหรับจุดต่างๆ ที่คลื่นผ่าน

significant wave height (ซิกนิ´ฟิเคิ่นทฺ เว้ฟ ไฮ้ทฺ) ในสถิติ เป็นศัพท์สำหรับบรรยายความสูงของคลื่นในทะเล แต่เดิมถูกนิยามเป็นค่าเฉลี่ยของคลื่นที่สูงที่สุด จากจำนวนคลื่นหนึ่งในสามลูกที่ผ่านจุดๆ หนึ่ง โดยสอดคล้องกับความสูงที่สังเกตได้จากบนเรือ ในปัจจุบันโดยทั่วไปคำนวณจากค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของคลื่น ณ จุดหนึ่งๆ ซึ่งวัดจากอุปกรณ์ที่ใช้วัดสมบัติ (ความสูง) ของคลื่น (wave gage - เว้ฟ-เกจฺ) คูณด้วยสี่

Signor-Lipps effect (ซีนยอร´-ลิพสฺ อิเฟ็คทฺ´) ปัญหาในการสุ่มตัวอย่างขอบเขตของลำดับชั้นหินทางชีวภาพ หมายถึงเหตุการณ์การสูญพันธุ์ซึ่งเกิดอย่างกะทันหัน จะปรากฏเป็นการค่อยๆ สูญพันธุ์ สิ่งมีชีวิตบางชนิดซึ่งรอดจากการสูญพันธ์ครั้งใหญ่จะหลงเหลือเฟาะเซิ่ลไว้ในหินชั้นบนสุด

sike (ไซ้คฺ) (1) ศัพท์สหราชอาณาจักร สำหรับธารน้ำสายเล็กๆ โดยเฉพาะ ธารน้ำที่ไหลผ่านพื้นราบ หรือลุ่มน้ำชื้นแฉะ โดยทั่วไปน้ำจะแห้งในฤดูร้อน (2) ศัพท์สหราชอาณาจักร สำหรับร่องน้ำเล็กๆ คูน้ำ ท่อระบายน้ำ หรือหลุม

sikussak (ซิคู´เส็ค) พื้นผิวทะเลน้ำแข็งที่ขรุขระ อายุมาก (อย่างน้อย 25 ปีขึ้นไป) ที่ติดอยู่ในโตรกธารน้ำแข็ง (fjord) เช่น บริเวณตอนเหนือของกรีนเลิ่นด มีลักษณะคล้ายกับเกลเฌ่อร (glacier) เนื่องจากการทับถมของหิมะ ทำให้เกิดรูปร่างและการเกิดซ้ำซ้อนทุกฤดูหนาว เรียกว่าซิคูเส็ค รากศัพท์: ภาษาเอ๊สเคอะโม่ (Eskimo) “very old ice - น้ำแข็งเก่าแก่”

sil (ซิล) ดู: *yellow ocher (เย´โล่-โอ´เค่อรฺ)*

silcrete (ซิล´<u>ครี</u>ท) (1) เคินกลอเมอเหริทที่ประกอบด้วยทราย และกรวดที่พื้นผิวดินเชื่อมติดกันเป็นมวลแข็งโดยสิลิเค่อ (2) ดุเรอเคริ้สท (*duricrust)* จำพวกเซอลิเฌิส รากศัพท์: siliceous + concrete เปรียบเทียบ: *calcrete (แคล´<u>ครี</u>ท); ferricrete (เฟ´เรอ<u>ครี</u>ท)*

Silesian (ไซลี´เฌี่ยน) หินช่วงอายุในยุโรป: ตอนบนของยุคคารเบอนิเฟอเริส ตอนล่าง (เหนือยุคไดแนนเที่ยน (Dinantian) ใต้ยุคเพอรเมี่ยน) รวมถึง แนมิวเรี่ยน (Namurian) เวสทเฟลเยิ่น (Westphalian) และสเตแฟเนี่ยน (Stephanian)

silex (ไซ´เล็กสฺ) (1) ศัพท์ฝรั่งเศสสำหรับ *flint (ฟลิ้นทฺ)* (2) สิลิเค่อโดยเฉพาะ ขวอรทส เช่น สิลิเค่อบริสุทธิ์หรือเม็ดละเอียดมากที่ใช้เป็นวัสดุในการกรอง (3) ศัพท์เดิมที่ใช้เรียกหินที่แข็งและเนื้อแน่น เช่น บะซ้อลท หรือหินปูนเนื้อแน่น รากศัพท์: ภาษาละติน “hard stone – หินแข็ง, flint – <u>ฟลิ</u>้นท, quartz – <u>ขว</u>อรทส”

silexite (ไซ´เล็กไซ้ทฺ) (1) [หินอัคนี] หินอัคนี ที่ประกอบด้วยขวอรทสร้อยละ 60-100 ศัพท์นี้ใช้ครั้งแรกสำหรับ ขวอรทสที่เกิดเป็นได๊คมวลขวอรทส ที่แยกออกมา หรือขวอรทสที่เป็นสิ่งแปลกปลอมภายใน หรือภายนอกหินต้นกำเนิด คำพ้อง: *quartzolite (<u>ขว</u>อรฺทเซอ´ไล้ทฺ)* ศัพท์ควรเรียกว่า ขวอรทเซอไล้ท (quartzolite) เพราะ “silexite” ในภาษาฝรั่งเศส หมายถึง เชิ้รท (2) [หินตะกอน] ในฝรั่งเศสใช้เรียก เชิ้รท โดยเฉพาะ เชิ้รทที่เกิดในชั้นหินเนื้อปูน

silica (สิ´ลิเค่อ) สิลิเคิ่นอ็อกไซดที่มีความคงทนต่อสารเคมีสูง: SiO_2 เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติในหลายรูปแบบ เช่นเกิดเป็นแร่มีผลึก ได้แก่ ขวอรทส (quartz) ทริเดอไม้ท (tridymite) คริสโตเบอไล้ท (cristobalite) โคอิไซ้ท (coesite) และสติ๊เฌอไว้ท (stishovite); เกิดเป็นแร่ผลึกละเอียดมาก เช่น แคลเซะเดอนี่ (chalcedony); เกิดแบบอสัณฐานและโครงสร้างที่มีน้ำ เช่น โอเพิ่ล (opal); เกิดในรูปแบบที่มีความบริสุทธิ์น้อย เช่น ทรายไดแอ๊ะเทอไม้ท (diatomite) ทริเพอลี่ (Tripoli) เชิ้รท ฟลิ้นท; และรวมเป็นสิเลอเขทซึ่งเป็นองค์ประกอบหลักในแร่หลายๆ ชนิด

silica-alumina ratio (สิ´ลิเค่อ-เออลูเมอเน่อ เร´โฌ) มอลิคิวลของสิลิเคิ่นไดอ็อกไซด (SiO_2) ต่อมอลิคิวลของเออลูเมอเนิ่มอ็อกไซด (Al_2O_3) ในแร่ดินเคล หรือดิน

silica glass (สิ´ลิเค่อ แ<u>กล๊</u>ส) แก้วหรือของเหลวเย็นจัด ประกอบด้วยสิลิเค่อบริสุทธิ์ หรือเกือบบริสุทธิ์ เช่น เลอแฌะเทอลีไร้ท (*lechatelierite*) ที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ และแก้วสังเคราะห์ เป็นศัพท์ที่ประยุกต์ใช้กับอิมแพ็คไท้ท (impactite) และเท็คไท้ท (tektite)

silicalite (สิ´ลิเคอไล้ทฺ) หินที่ประกอบด้วยสิลิเค่อ เช่น ขวอรทส แจ๊สเป้อร หรือดินเบา (diatomaceous earth)

silica rock (สิ´ลิเค่อ ร็อค) ศัพท์ที่ใช้ในทางอุตสาหกรรมสำหรับหินทราย และขวอรทไซ้ทที่ประกอบด้วยสิลิเค่อ (ขวอรทส) อย่างน้อยร้อยละ 95 ใช้เป็นวัตถุดิบของแก้ว และผลิตภัณฑ์อื่นๆ เปรียบเทียบ: *silica sand (สิ´ลิเค่อ แซนด์)*

silica sand (สิ´ลิเค่อ แซนด์) ศัพท์ที่ใช้ในทางอุตสาหกรรมสำหรับ ทราย หรือหินทรายที่แยกย่อยได้โดยง่าย ที่ซึ่งมีปริมาณของสิลิเค่อ (ขวอรทส) สูงมาก เป็นแหล่งของสิลิเคิ่น และวัตถุดิบของแก้ว และผลิตภัณฑ์อื่นๆ เปรียบเทียบ: *silica rock (สิ´ลิเค่อ ร็อค)*

silica-sesquioxide ratio (สิ´ลิเค่อ-เสิสคว<u>ิ</u>อ็อก´ไซด์ เร´โฌ) มอลิคิวลของสิลิเคิ่นไดอ็อกไซด (SiO$_2$) ต่อมอลิคิวลของเออลูเมอเนิ่มอ็อกไซด (Al$_3$O$_2$) ร่วมกับเฟหริคอ็อกไซด (Fe$_2$O$_3$) ในแร่เคล และในดิน

silicastone (สิ´ลิเค่อสโตน) ศัพท์สำหรับ หินตะกอนใด ๆ ที่ประกอบด้วยแร่จำพวกเซอลิเณิส (siliceous minerals)

silicate (สิ´เลอเขท) สารประกอบที่มีโครงสร้างผลึกของ SiO$_2$ เทะเทรอฮีเดร้อ ไม่ว่าแยกเดี่ยว หรือใช้องค์ประกอบร่วมหนึ่งหรือมากกว่าหนึ่งของแอ๊ะเทิ่มอ็อกซิเจิ้นเพื่อเกิดเป็นกลุ่ม เส้นใยแผ่นหรือโครงสร้างสามมิติกับธาตุโลหะอื่นๆ โดยเฉพาะ เออลูเมอเนิ่มอาจแทนที่บางส่วนของสิลิเคิ่น โดยสิเลอเขทจำแนกตามโครงสร้างผลึก (เช่น *nesosilicate (นีโซสิ´เลอเขท), sorosilicate (ซอโรสิ´เลอเขท); cyclosilicate (ไซโค<u>ล</u>สิ´เลอเขท); inosilicate (อินโอสิ´เลอเขท); phyllosilicate (ฟิโลสิ´เลอเขท); tectosilicate (เท็คเทอสิ´เลอเขท))*

silicated (สิ´เลอเค´เถิด) หมายถึง หินที่มีกระบวนการสิเลอเคเณิ่น *(silication)* เกิดขึ้น

silicate-facies iron formation (สิ´เลอเขท-เฟ´ฌีส ไอ´เริ่นฟอรเมเณิ่น) หมวดหินเหล็ก (*iron formation)* มีแร่สำคัญคือเหล็กสิเลอเขท เช่น กรีเนอไล้ท (greenalite) สติ๊ลพโนเมเลน (stilpnomelane) มิเนอโซเทอไอ๊ท (minnesotaite) และ คลอไร้ทที่มีเหล็กอยู่มาก (iron-rich chlorite)

silicate tetrahedron (สิ´เลอเขท เทะเ<u>ทร</u>อฮี´เ<u>ดริ</u>้น) ไอเอิ้นซับซ้อนที่เกิดโดยอ็อกซิเจิ้น 4 ตัว ล้อมรอบไอเอิ้นของสิลิเคิ่น 1 ตัว ในการเรียงแบบทรงสี่หน้า ที่มีประจุลบ 4 หน่วย ซึ่งเป็นหน่วยพื้นฐานของแร่สิเลอเขท โดยทั่วไปเขียนในรูป SiO$_4$

silication (สิเลอเค´เณิ่น) การแทนที่ หรือการแตกสลายของแร่สิเลอเขท โดยการทำปฏิกิริยากับสิลิเค่อ อิสระ คำตรงข้าม: *desilication (ดีสิเลอเค´เณิ่น)* เปรียบเทียบ: *silicification (เซอลิเซอะเฟอะเค´เณิ่น) [หินแปร]* คำคุณศัพท์: *silicate (สิ´เลอเขท)*

siliceous (เซอลิ´เณิส) (1) [เศรษฐธรณีวิทยา] ดู: *silicicolous (สิเลอซิเคอ´เลิส)* (2) [ศิลาวิทยา] หมายถึง หินที่มีสิลิเค่อมากโดยเฉพาะ เป็นสิลิเค่ออิสระ มากกว่าที่จะเป็นสิเลอเขท

siliceous earth (เซอลิ´เณิส เอิ๊รฺธ) ตะกอนละเอียด เปราะ มีรูพรุนโดยทั่วไปมีสีขาว ประกอบสารจำพวกเซอลิเณิส ให้ลักษณะและความรู้สึกเหมือนดินแห้งเมื่อสัมผัส และมาจากซากของสิ่งมีชีวิต เช่น ดินเบา *(diatomite- ไดแอ๊ะเทอไม้ท)* และดินจำพวกเรดิโอเลเรี่ยน *(radiolarian earth)* เปรียบเทียบ: *tripoli (<u>ทริ</u>´เพอลี่)*

siliceous fireclay (เซอลิ´เณิส ไฟ´เออรเคล) ดินทนไฟที่มีส่วนประกอบหลักเป็นแร่เคลสีขาว ผสมกับทรายสะอาด คม

siliceous limestone (เซอลิ´เณิส ไลม´สโตน) (1) หินปูนเนื้อแน่น สีเข้ม โดยทั่วไปเป็นชั้นหินปูนบางๆ แสดงถึงส่วนผสมที่ใกล้เคียงกับแคลเซี่ยมคารเบอเหนท และมีการตกทับถมทางเคมีของสิลิเค่อ ที่เชื่อว่าเป็นการทับถมแบบต่อเนื่องกัน (2) หินปูนที่แคลไซ้ทถูกแทนที่โดยสิลิเค่อ

siliceous ooze (เซอลิ´เณิส อู๊ส) ตะกอนทะเลลึก ที่มีซากโครงกระดูกจำพวกสิลิเค่อ อย่างน้อยร้อยละ 30 เช่น เลนของเรดิโอแลเรี่ยน *(radiolarian* ooze) เลนของไดเออะเทอไม้ท (*diatom ooze)*

siliceous residue (เซอลิ´เณิส เระ´เสอะดู่) สารตกค้างที่ไม่ละลายน้ำ ส่วนใหญ่ประกอบด้วย ธรณีวัตถุจำพวกเซอลิเณิส เช่น ขวอรทส หรือเชิ้รท

siliceous sandstone (เซอลิ´เณิส แซนด์´สโตน) หินทรายที่เชื่อมประสานด้วยขวอรทส หรือสิลิเค่อผลึกละเอียดมาก เช่น ออรโธขวอรทไซ้ท (orthoquartzite)

siliceous sediment (เซอลิ´เณิส เซะ´เดอเมิ่นทฺ) ตะกอนที่ประกอบด้วยวัตถุจำพวกสิลิเค่อ อาจเป็นเศษแตกหัก มวลสารพอก หรือจากการตกตะกอน และที่มีต้นกำเนิดจากสารอินทรีย์ หรือสารอนินทรีย์ เช่น เชิ้รท (chert) โนแวะคิวไล้ท (novaculite) ไกเซอไร้ท (geyserite) หรือดินเบา (diatomite) ตะกอนจำพวกเซอลิเณิสอาจเกิดจากการทับถมโดยตรงแบบปฐมภูมิของสิลิเค่อ หรือการแทนที่แบบทุติยภูมิด้วยสิลิเค่อ

siliceous shale (เซอลิ´เณิส เฌิล) หินเนื้อละเอียด แข็ง มีปริมาณของสิลิเค่อสูง (อาจมากถึงร้อยละ 85) อาจเกิดจากการแทนที่ด้วยสิลิเค่อของหินเนื้อปูนปกติ (โดยการตกตะกอนของสิลิเค่อ

ที่ได้มาจากโอเพิ่ล หรือเถ้าภูเขาไฟที่เปลี่ยนสภาพจากแก้วเป็นผลึก) หรือโดยการทับถมของสารอินทรีย์ (เช่น เปลือกไดแอ๊ะเทอไม้ท และเรดิโอแลเรี่ยน) ในช่วงเวลาเดียวกับการเกิดดินเคลที่ตกทับถม ศัพท์นี้มีการเสนอให้เรียกว่า พอรซเลอไน้ท (*porcellanite*) เพราะไม่ได้เป็นเฉลอย่างแท้จริง

siliceous sinter (เซอลิ´เฉิ่ม ซิ้น´เท่อร์) โอเพิ่ลที่มีรูพรุน น้ำหนักเบา สีขาวหรือสีเกือบขาว ทับถมเป็นคราบเคลือบผิววัตถุ โดยสารละลายจากน้ำพุร้อนหรือบ่อน้ำร้อน ศัพท์นี้นำมาใช้อย่างหลวมๆ สำหรับการทับถมใดๆ ที่เกิดจากน้ำพุร้อน หรือบ่อน้ำร้อน คำพ้อง: *sinter (ซิ้น´เท่อร์); geyserite (ไก´เซอไร้ท); fiorite (ฟี´โอไร้ท)*

siliceous sponge (เซอลิ´เฉิ่ม สเปินจ์´) ฟองน้ำใดๆ ที่มีโครงประกอบด้วยสิลิเค่อ

silicic (เซอลิ´สิค) หมายถึง หินอัคนี หรือแม็กเม่อที่มีสิลิเค่อในปริมาณมาก แม้จะไม่มีข้อตกลงว่าปริมาณสิลิเค่อควรจะกำหนดไว้เท่าใด แต่ควรมากกว่าร้อยละ 65 หรือสองในสามขององค์ประกอบ นอกจากการรวมของสิลิเค่อในเฟลสปาร ศิลชนิดนี้โดยทั่วไปมีสิลิเค่ออิสระในรูปของแร่ขวอรทส แกรเหนิท และไรเออไล้ทเป็นหินที่จัดในจำพวกเซอลิสิค มีการใช้เป็นคำพ้องของ *acid (แอ´สิด) หรือ acidic (เออะซิ´ดิค)* คำพ้อง: *oversaturated (โอ´เวอร์แซะเชอเร´เถิด); persilicic (เพอรเซอลิ´สิค), เปรียบเทียบ: basic (เบ´สิค); intermediate (อินเทอรมี´เดียท); ultrabasic (เอิลเทรอเบ´สิค)*

siliciclastic (สิเลอ´ซิแคล้ส´ติค) เกี่ยวกับ หินที่ไม่ใช่กลุ่มหินเนื้อปูนและเป็นเม็ด ซึ่งมีสิลิเคิ่นเป็นองค์ประกอบร่วมเกือบทั้งหมด ไม่ว่าในรูปแบบของขวอรทส หรือสิเลอเขทส

silicicolous (สิเลอซิ´เคอเลิส) หมายถึง สิ่งมีชีวิตที่อาศัยในดินเนื้อสิลิเค่อ คำพ้อง: *siliceous (เซอลิ´เฉิ่ม) [เศรษฐธรณีวิทยา]*

silicide (สิ´เลอไซ้ด) สารประกอบแร่ ที่เป็นส่วนผสมของสิลิเคิ่นกับโลหะ เช่น เก๊าะพีไอ๊ท (gupeiite, Fe_3Si)

silicification (เซอลิเซอะเฟอะเค´เฉิ่น) (1) [หินแปร] การแปรเปลี่ยนสภาพโดยน้ำแร่ร้อนซึ่งแร่ขวอรทส โอเพิ่ล แคลเซะเดอนี่ แจ๊สเป้อร หรือรูปแบบอื่นๆ ของสิลิเค่ออสัณฐานเพิ่มขึ้นในหิน ศัพท์นี้ โดยทั่วไปหมายถึง กรณีที่มีสิลิเค่อสุทธิเพิ่มขึ้นในหินที่แปรสภาพ แต่การแทนที่โดยสิลิเค่อ อาจเกิดขึ้นจากปฏิกิริยาการสลายตัวโดยมีขวอรทสเป็นผลพลอยได้ (desilication - ดีสิเลอเค´เฉิ่น – กระบวนการละลายสิลิเค่อออก) หรือโดยการชะล้างไอเอ้นบวกในระบบสิลิเค่อที่มีความเสถียร ศัพท์นี้มักสับสนกับ *silication (สิเลอเค´เฉิ่น)* คำคุณศัพท์: silicified (เซอลิ´เซอะไฟด์) สะกดอีกแบบ: *silification (เซอลิเฟอเค´เฉิ่น)* (2) [บรรพชีวินวิทยา] กระบวนการเกิดเฟาะเซิ่ลในส่วนที่เป็นสารอินทรีย์ของสิ่งมีชีวิตที่ถูกแทนที่ด้วยสิลิเค่อ เช่น ขวอรทส แคลเซะเดอนี่ หรือโอเพิ่ล

silicified (เซอลิ´เซอไฟด์) คำคุณศัพท์ของ *silicification (เซอลิ´เซอะเฟอะเค´เฉิ่น) [หินแปร].*

silicified wood (เซอลิ´เซอไฟด์ วู้ด) วัตถุที่เกิดขึ้นจากการกลายเป็นแร่ (permineralization) ของไม้โดยสิลิเค่อ นั่นคือจะยังคงมีรูป และโครงสร้างเดิมของไม้ และสำหรับสารสิลิเค่อโดยทั่วไปมักอยู่ในรูปของโอเพิ่ล หรือแคลเซะเดอนี่ คำพ้อง: *woodstone (วู้ดสโตน); agatized wood (แอะเกอไท้ฮด์ วู้ด); opalized wood (โอ´เพอไล้ฮด์ วู้ด); wood agate (วู้ด แอ๊ะ´เกิท)* เปรียบเทียบ: *petrified wood (เพะเทรอไฟด์ วู้ด)*

silicilith (เซอลิ´เซอหลิธ) (1) ศัพท์สำหรับหิน (ตะกอน) ที่เป็นขวอรทส (2) หินตะกอน ที่ประกอบด้วยสารจำพวกสิลิเค่อของสิ่งมีชีวิตเป็นส่วนใหญ่เช่น ไดแอ๊ะเทอไม้ท (diatomite)

siliciophite (เซอลิ´ซิเออไฟ้ท) สารผสมที่ประกอบด้วยเซอรเพินทีนที่ถูกแทรกโดยโอเพิ่ล

silicon-32 age method (สิ´ลิเคิ่น-32 เอจ เมะ´เถิด) วิธีการหาอายุที่ใช้การวัดสิลิเคิ่น-32 (ครึ่งชีวิตประมาณ 350 ปี) ที่มีนูไคลดเกิดในชั้นบรรยากาศตอนบน วิธีการนี้ใช้หาอายุของการทับถมใต้น้ำอย่างรวดเร็วของโคลนสิลิเฉิส หรือโคลนเปลือกหอยที่มีสิลิเค่อสูง (siliceous oozes - สิ´ลิเฉิส อู๊ส)

silicon detector (สิ´ลิเคิ่น ดิเท็ค´เท่อร์) เครื่องตรวจจับรังสีแบบวัตถุกึ่งตัวนำ (*semiconductor radiation detector*) ที่ประกอบด้วยสิลิเคิ่นมากกว่าที่จะประกอบด้วยเจอรเมเนี่ยม (germanium)

silification (เซอ´ลิเฟอะเค´เฉิ่น) ดู: *silicification (เซอลิเซอะเฟอะเค´เฉิ่น) [หินแปร]*

silk (ซิ้ลค) มลทินเส้นขนาดเล็กมากคล้ายรูปเข็มของผลึกรูทีล (rutile) ที่ปรากฏในอัญมณีธรรมชาติ เช่น ทับทิม พลอย หรือโกเมน ที่จะสะท้อนใต้ผิวเป็นเงาวาวคล้ายไหม

silky luster (ซิ้ล´คี่ เลิส´เท่อร์) ความวาวคล้ายไหม; ชนิดของความวาวของแร่แบบเส้นใย เช่น คริเซอไทล (chrysotile) ที่มีความวาวคล้ายไหม

sill (ซิล) (1) [หินอินทรูสีฟ] การแทรกแบบแผ่นของหินอัคนีเข้าไปในหินที่มีอยู่เดิม โดยมีลักษณะขนานไปกับชั้นหินหรือหินที่มีอยู่เดิมเป็นหินตะกอน หรือหินแปร ซึ่งเป็นการแทรกแบบแผ่น (2) โอกาสการเกิดเป็นแร่ของความร้อนใต้พื้นดินที่ให้ยอมเป็นแผ่น

(foliation – โฟลิเอ´เฉิ่น) หากหินที่มีอยู่เดิมเป็นหินแปร เปรียบเทียบ: *dike (ได๊ค) [หินอินทรูสีฟ]; หินที่แทรกเป็นแผ่น (sheet - ฉีท) [หินอินทรูสีฟ]; หินที่แทรกระหว่างฟ้อลท (sole injection - โซล อินเจ็ค´เฉิ่น)* (2) [สมุทรธรณีวิทยา] (ก) สัน หรือเนินใต้น้ำทะเล ที่แบ่งแอ่งในทะเลออกจากกัน หรือทะเลที่อยู่ติดกันและทำให้แอ่งน้ำถูกปิดบางส่วน เช่น ช่องแคบเจอบรอลเท่อร (Straits of Gibraltar) ที่แยกทะเลเมดิเตอเรเนียนออกจากมหาสมุทรแอทแลนติค (ข) โขดหิน หรือสันของหินฐานที่อยู่ระดับน้ำตื้นใกล้ปากของฟีอ๊อรด (fjord) ที่แยกน้ำลึกในฟีอ๊อรดออกจากน้ำในทะเลลึกด้านนอก คำพ้อง: *threshold (เธ<u>รฺ</u>ณ´โฮลดฺ) [สมุทรธรณีวิทยา]*

sillar (ซีลยาร´) (1) การทับถมจากการไหลของเถ้าภูเขาไฟ (pyroclastics – ไพโรแ<u>คล้</u>สติคส) (ignimbrite – อิกเนิมไ<u>บร๊</u>ทฺ) ที่ต่อมาแข็งตัวโดยการเกิดผลึกใหม่ (recrystallization) เนื่องจากแก๊สระเหยออกไป มากกว่าการเชื่อมประสานกันเช่นเดียวกับหินเถ้าภูเขาไฟที่เนื้อหินเชื่อมกันแน่น (*welded tuff - เว็ล´เดิด เทิ๊ฟ)* (2) เทิ๊ฟเถ้าไหล (ash-flow tuff) ที่ไม่มีการเชื่อมประสานกัน รากศัพท์: Peruvian (ภาษาเปรู)

sill depth (ซิล เดิ๊พธ) ความลึกถึงด้านบนของซิล ที่ปิดบางส่วนของแอ่ง

silled basin (ซิลดฺ เบ´เซิ่น) ดู: *restricted basin (ริสท<u>ริ</u>ค´เถิด เบ´เซิ่น)*

sillimanite (ซิ´เลอเมอไน้ทฺ หรือสิ´ลิแมไน้ทฺ) (1) แร่ผลึกออรเธอรอมบิคสีน้ำตาล เทา เขียวอ่อน หรือขาว: Al_2SiO_5 มีโครงสร้างเคมีเหมือนกับไคเออไน้ท (kyanite) และแอนเดอลูไซ้ท (andalusite) ผลึกมีลักษณะเป็นแท่งยาว คล้ายเข็ม มักพบในฉิสท และไน้ส; แร่ในลำดับการแปรสภาพระดับภูมิภาคที่เกิดในช่วงที่มีอุณหภูมิและความดันสูงสุด และเป็นแร่บริเวณที่อยู่ด้านในสุดของการแปรสภาพแบบสัมผัสของหินตะกอน คำพ้อง: *fibrolite (ไฟเ<u>บร</u>อไล้ทฺ)* (2) กลุ่มของแร่เออลูเมอเนิ่ม-สิเลอเขท ได้แก่ ซิเลอเมอไน้ท (sillimanite) ไคเออไน้ท (kyanite) แอนเดอลูไซ้ท (andalusite) ดุมอรทีเออไร้ท (dumortierite) โทแพ้ส (topaz) และมูไล้ท (mullite)

silt (ซิ้ลทฺ) (1) [วิศวกรรมศาสตร์] วัตถุ ที่มีความเป็นแพลสติคเล็กน้อยหรือไม่เป็น และเมื่อแห้งมีความแข็งจากการยึดเกาะระหว่างเม็ดเล็กน้อยหรือไม่มีเลย ประกอบด้วยอนุภาคที่มีขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางน้อยกว่า 0.074 มิลลิเมตร (ผ่านตะแกรงมาตรฐานของสหรัฐอเมริกาเบอร์ 200) การประเมินหาปริมาณซิ้ลทในสัดส่วนของร้อยละ ในห้องปฏิบัติการของตัวอย่างวัตถุกำหนดโดยการวิเคราะห์การแยกขนาดของอนุภาคด้วยตะแกรงร่อนมาตรฐานของเอเอ๊สทีเอ็ม (ASTM sieve analysis) วิธีการทดสอบแบบ D422 เปรียบเทียบ: *clay (เค<u>ล</u>) [วิศวกรรมศาสตร์]* (2) [ตะกอนวิทยา] (ก) เศษหิน หรืออนุภาคร่วน หรือเกาะกันหลวมๆ ที่มีขนาดเล็กกว่าเม็ดทรายละเอียดมาก และมีขนาดใหญ่กว่าเคลหยาบ มีเส้นผ่าศูนย์กลางอยู่ในช่วง 1/256 - 1/16 มิลลิเมตร (4 - 62 ไมโครเมตร หรือ 0.00016 - 0.0025 นิ้ว หรือ 8-4 หน่วยไฟ (phi)) ในสหราชอาณาจักร กำหนดเส้นผ่าศูนย์กลางอยู่ในช่วง 0.01- 0.1 มิลลิเมตร เปรียบเทียบ: *coarse silt (คอรฺส ซิ้ลทฺ); medium silt (มี´เดี้ยม ซิ้ลทฺ); fine silt (ไฟนฺ ซิ้ลทฺ); very fine silt (เว´รี่ ไฟนฺ ซิ้ลทฺ)* (ข) อนุภาคของแร่ หรือของหินที่มีขนาดซิ้ลท ที่เกาะกันแบบหลวมๆ (ค) ตะกอนของหินตะกอน (โดยเฉพาะ ตะกอนที่มีขนาดซิ้ลท) ที่กระจายอยู่ในน้ำที่ไหล หรือน้ำนิ่ง; โคลนหรือดินที่แขวนลอยในน้ำ (3) [ดิน] (ก) ดินที่ประกอบด้วยอนุภาคที่มีเส้นผ่าศูนย์กลางระหว่าง 0.05 - 0.002 มิลลิเมตร (ข) ชั้นเนื้อดินที่มีอนุภาคขนาดซิ้ลทร้อยละ 80 และอนุภาคเคลไม่เกินร้อยละ 12

siltage (ซิ้ล´เถจ) มวลของซิ้ลท

siltation (ซิ้ลเท´เฉิ่น) ดู: *silting (ซิ้ล´ทิ่ง)*

silting (ซิ้ล´ทิ่ง) การตกทับถม หรือการทับถมของตะกอนขนาดซิ้ลท ที่แขวนลอยทั่วทั้งบริเวณในมวลน้ำนิ่ง หรือบางบริเวณ; โดยเฉพาะ ตะกอนขนาดซิ้ลทที่ตกหลังเขื่อน อ่างเก็บน้ำ หรือที่อื่นๆ เมื่อการไหลของน้ำลดลง ศัพท์นี้มักรวมถึงอนุภาคของตะกอนที่มีขนาดตั้งแต่เคล ถึงทราย คำพ้อง: *siltation (ซิ้ลเท´เฉิ่น)*

silting up (ซิ้ล´ทิ่ง เอิ้พ) การตกตะกอน หรือตกตะกอนบางส่วนด้วยตะกอนขนาดซิ้ลท เช่น อ่างเก็บน้ำที่ได้รับตะกอนเม็ดละเอียดที่มากับธารน้ำ หรือการไหลบ่า ใช้เป็นคำพ้องกับ *sedimentation (เซะเดอเมินเท´เฉิ่น)* โดยไม่คำนึงถึงขนาดตะกอน

siltite (ซิ้ล´ไท้ท) ศัพท์สำหรับ *siltstone- ซิ้ลทฺ´สโตน*

silt load (ซิ้ลทฺ โหลด) น้ำหนักตะกอนแขวนลอยที่ประกอบด้วยซิ้ลทเป็นหลัก

silt loam (ซิ้ลทฺ โลม) เนื้อของดินที่ประกอบด้วยเคลร้อยละ 27 – 40 และทรายไม่เกินร้อยละ 20

silt shale (ซิ้ลทฺ เฉล) ตะกอนแข็งตัวที่ประกอบด้วยตะกอนขนาดทรายไม่เกินร้อยละ 10 และมีตะกอนขนาดซิ้ลทต่อขนาดเคล ไม่เกิน 2:1; ซิ้ลทสโตนที่ประกอบด้วยชั้นบางทั้งหมดแบบถี่ๆ (fissile)

silt size (ซิ้ลทฺ ไซ้ส) ศัพท์ที่ใช้ในตะกอนวิทยาสำหรับ ขนาดอนุภาคที่มีขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางมากกว่า 1/256 มิลลิเมตร (0.00016 นิ้ว) และน้อยกว่า 1/16 มิลลิเมตร (0.0025 นิ้ว) ดู: *dust size (เด๊ิสทฺ ไซ้ส)*

siltstone (ซิ้ลทฺ´สโตน) ตะกอนขนาดซิ้ลทที่แข็งตัวแน่นเป็นหินและมีองค์ประกอบของเฌล แต่ขาดโครงสร้างการเรียงชั้นแบบชั้นบาง (lamination) หรือชั้นบางถี่ๆ (fissility); หินโคลนเนื้อแน่นที่มีตะกอนขนาดซิ้ลทเด่นกว่าขนาดเคล; เฌลที่ไม่มีชั้นบางถี่ๆ; หินที่มีเนื้อหินอยู่ระหว่างหินทรายและเฌล และอย่างน้อยสองในสามส่วนของอนุภาคมีขนาดซิ้ลท; มักมีแนวโน้มที่จะแตกเป็นแผ่น (flaggy) มีความหนาของชั้นหินน้อย มีความแข็ง และความคงทน และมักแสดงโครงสร้างปฐมภูมิของกระแสน้ำ คำพ้อง: *siltite (ซิ้ล´ไท้ทฺ)*

silty breccia (ซิ้ล´ที่ เบร๊ะ´เชี่ย) เบร๊ะเชี่ยที่ประกอบด้วยเศษหินแตกหักร้อยละ 80 และซิ้ลทร้อยละ 10

silty clay (ซิ้ล´ที่ เคล) (1) ตะกอนที่ไม่ได้เชื่อมติดกันแน่นที่ประกอบด้วยตะกอนขนาดเคลร้อยละ 40 - 75 ตะกอนขนาดซิ้ลท ร้อยละ 12.5 - 50 และตะกอนขนาดทรายร้อยละ 0 – 20 (2) ตะกอนที่ไม่ได้เชื่อมติดกันแน่นที่ประกอบด้วยอนุภาคขนาดเคลมากกว่าขนาดซิ้ลท และมีตะกอนขนาดซิ้ลทมากกว่าร้อยละ 10 และน้อยกว่าร้อยละ 10 ของขนาดหยาบอื่นๆ ทั้งหมด (3) เนื้อดินที่ประกอบด้วยตะกอนขนาดเคลมากกว่าหรือเท่ากับร้อยละ 40 และตะกอนขนาดซิ้ลทมากกว่าและเท่ากับร้อยละ 40

silty clay loam (ซิ้ล´ที่ เคล โลม) เนื้อดินที่ประกอบด้วยตะกอนขนาดซิ้ลทมากกว่าร้อยละ 50 และตะกอนขนาดเคลร้อยละ 12 – 27 หรือตะกอนขนาดซิ้ลทอยู่ระหว่างร้อยละ 50 - 80 และตะกอนขนาดเคลน้อยกว่าร้อยละ 12

silty sand (ซิ้ล´ที่ แซนดฺ) (1) ตะกอนประกอบด้วยทราย ร้อยละ 50 - 90 และมีอัตราส่วนของซิ้ลท และเคลมากกว่า 2:1 (2) ตะกอนที่ประกอบด้วยทรายร้อยละ 40 - 75 ซิ้ลทร้อยละ 12.5 - 50 และเคลร้อยละ 0 ถึง 20 (3) ตะกอนที่ประกอบด้วยอนุภาคขนาดทรายมากกว่าร้อยละ 10 ของขนาดซิ้ลท และมีขนาดของอนุภาคอื่นๆ รวมกันทั้งหมดน้อยกว่าร้อยละ 10

silty sandstone (ซิ้ล´ที่ แซนดฺ´สโตน) (1) ตะกอนทรายปนซิ้ลทที่ยึดเกาะกันแน่นเป็นหิน (2) หินทรายที่ประกอบด้วยซิ้ลทมากกว่าร้อยละ 20

Silurian (สิลุ´เรี่ยน) หินช่วงอายุ ตามมาตรอายุลำดับชั้นหินมาตรฐานโลก ของเพลีเออโซอิค เอเรอเธ็ม (*Paleozoic Erathem*) บน ออรเดอวิเฌิ่น (Ordovician) ล่าง ดีโวเนี่ยน (Devonian) รวมทั้งเวลาที่เกิดหินในช่วงเวลาระหว่าง 435 และ 410 ล้านปี ชื่อมาจาก Silures, ชนเผ่าเคลถิค (Celtic tribe) บนเกาะอังกฤษ

silver (ซิล´เว่อรฺ) แร่โลหะอ่อน สีเงิน ผลึกลูกบาศก์ หรือ หกเหลี่ยม: Ag เกิดเป็นแผ่นแทรก (vien) และแผ่นขนาดเล็กคล้ายเส้นใยในหินภูเขาไฟ และหินตะกอน และในส่วนบนของแผ่นแร่เงิน-เซิลไฟด มักพบร่วมกับแร่โลหะปริมาณน้อยอื่นๆ (เช่น ทอง ปรอท ทองแดง ตะกั่ว ดีบุก และทองคำขาว) เป็นแร่ ที่มีความเหนียว แม้ว่าสีจะหมอง แต่จะทนต่อการเกิดอ็อกเซอเดอเฌิ่น หรือการกัดกร่อน และเป็นแร่ที่นำความร้อนและไฟฟ้าได้ดี มักใช้ทำเหรียญ เครื่องประดับ และเครื่องใช้บนโต๊ะอาหาร ใช้ในการถ่ายภาพ ใช้ทำอุปกรณ์อิเล็กทรอนิคส ใช้ในทางทันตกรรม และเป็นตัวเร่งปฏิกิริยา

silver amalgam (ซิล´เว่อรฺ เออะแมล´เกิ้ม) โลหะผสม (*amalgam - เออะแมล´เกิ้ม*) ระหว่างเงินและปรอทที่เกิดตามธรรมชาติ

silver Cape (ซิล´เว่อรฺ เค้พ) เค้ฟ ไดเออะเมิ่นด (*Cape diamond*) เพชร ที่มีสีเหลืองเล็กน้อย

silver glance (ซิล´เว่อรฺ แกล๊นซ) ดู: *argentite (อารฺเจินไท้ทฺ)*

silver-lead ore (ซิล´เว่อรฺ-เหลด ออรฺ) เกอลีเน่อ (ตะกั่วเซิลไฟด) ที่ประกอบด้วยเงินมากกว่าร้อยละหนึ่ง; อารเจินทิฟเริส เกอลีเน่อ (argentiferous galena)

silvicolous (ซิลวิ´เคอเลิส) หมายถึง สิ่งมีชีวิตที่อาศัยอยู่ในบริเวณที่เป็นป่า

sima (ไซเม่อ) (1) [โครงสร้างภายในโลก] ชั้นล่างของเปลือกโลกที่ประกอบด้วยหินที่อุดมไปด้วยสิลิเค่อ และแม็กนีเซี่ยม เทียบเท่ากับเปลือกมหาสมุทร และส่วนล่างของเปลือกทวีป อยู่ใต้ไซแอล *(sial)* รากศัพท์: คำย่อสำหรับ *si*lica + *ma*gnesia คำคุณศัพท์: *simatic (ไซเมอ´ถิค)* เปรียบเทียบ: *sialma (ไซแอลเม่อ)* คำพ้อง: *intermediate layer (อิน´เท่อรฺมีเดียท เล´เอ้อร); basaltic layer (บะ´ซ้อลถิค เล´เอ้อร)* (2) [ถ้ำวิทยา] ศัพท์ภาษาสเปนสำหรับ บ่อน้ำธรรมชาติที่ผนังบ่ออยู่ในแนวดิ่ง

simatic (ไซเมอ´ถิค) คำคุณศัพท์ของ ซิมาล (ไซเม่อ)

similar fold (ซิ´เมอเล่อร ฟ<u>โลด</u>ดฺ) โฟลด ที่มีความหนาวัดตามแนวตั้งฉากกับปีกน้อยกว่าความหนาบริเวณยอดหรือท้องของโฟลด หรือมีความหนาคงที่เมื่อวัดขนานกับระนาบแกน เปรียบเทียบ: *reverse similar fold (ริ´เวิรส ซิ´เมอเล่อร โฟลด); parallel fold (แพ´เรอเล่ล โฟล้ด)*

S

simple conic projection (ซิม´เพิ่ล โค´หนิค เพรอเจ็ค´เฉิ่น) การฉายโครงแผนที่ "รูปกรวย" มักเป็นการฉายที่รักษาสัดส่วนที่เท่ากันระหว่างระยะทางในแผนที่กับระยะทางจริง หรือการฉายรูปกรวยอย่างง่าย ซึ่งจะเป็นเส้นโค้งขนานกันและมีระยะห่างเท่าๆ กัน และเส้นเมอริเดี้ยนมีรัศมีระยะห่างเท่าๆ กันตามแนวของเส้นโค้ง คำพ้อง: *equidistant conic projection (อีควิดิส´เติ้นท โค´หนิค เพรอเจ็ค´เฉิ่น)*

simple coral (ซิม´เพิ่ล คอ´เริ่ล) ดู: *solitary coral (ซอ´เลอเทอรี่ คอ´เริ่ล) ปะการังอยู่ติดหินในทะเล*

simple crater (ซิม´เพิ่ล เคร´เท่อร์) หลุมอุกกาบาตขนาดเล็กที่มีขอบนูนขึ้น ความลึกสูงสุดอยู่ที่ใจกลางแอ่ง ไม่มีการยกตัวที่กลางและขอบแอ่ง ต่างจาก transient craters (แทรนซ์ณีเอิ้นท เครเท่อร์) ที่มีเส้นสของเบร็ะเชี่ย เช่น Barringer Crater (แบรินเจ้อร เครเท่อร์) Meteor Crater (มี´ทีเออร เคร´เท่อร์)) ในเขตปกครองเคาะเคอนีโน่ (Coconino County), รัฐอาเรอโซเน่อ (Arizona) เปรียบเทียบ: *complex impact crater (คอม´เพล็กส อิม´แผ็คท เคร´เท่อร์)*

simple cross-bedding (ซิม´เพิ่ล คร้อส-เบ๊ะ´ดิ้ง) ชั้นหินเฉียงระดับที่ระนาบของขอบด้านล่างไม่มีการกัดเซาะ นั่นคือ เกิดจากการทับถมเท่านั้น

simple cuspate foreland (ซิม´เพิ่ล เคิส´สเปท ฟอร์´เลิ่นด์) หัวหาดที่ประกอบด้วยชุดสันทรายและร่องตื้นยาวขนานกันหลายชุด ที่แสดงสมมาตรของการเกิดลักษณะโค้งเว้าขนานกับชายฝั่ง เปรียบเทียบ: *complex cuspate foreland (คอม´เผล็กส เคิส´สเปท ฟอร์´เลิ่นด์ – หัวหาดที่โค้งเว้าซับซ้อน)*

simple fold (ซิม´เพิ่ล โฟลด์) โฟลดเดี่ยวหรือการพับงอของชั้นหิน เปรียบเทียบ: *compound fold (คอมพาวนด์´ โฟลด์ – โฟลดชุด)*

simple impact crater (ซิม´เพิ่ล อิม´แผ็คท เคร´เท่อร์) หลุมกระแทกรูปอ่างยักษ์ ที่มีอัตราส่วนความลึกต่อเส้นผ่าศูนย์กลาง ประมาณ 1:5 สำหรับแอ่งที่พึ่งเกิดใหม่ และน้อยกว่าสำหรับหลุมกระแทกที่ผุพัง (degraded craters)

simple lattice (ซิม´เพิ่ล และ´เทิส) ดู: *primitive lattice (พริ´เมอถีฟ และ´เทิส)*

simple ore (ซิม´เพิ่ล ออร์) สินแร่ที่มีแร่โลหะเพียงชนิดเดียว เปรียบเทียบ: *complex ore (คอม´เผล็กส ออร์)*

simple shear (ซิม´เพิ่ล เฉียร์) การเปลี่ยนรูปชนิดหนึ่ง ที่ไม่ใช่เป็นการเปลี่ยนปริมาตร แต่เป็นการเปลี่ยนรูปโดยการหมุน หรือเปลี่ยนมุม คล้ายกับการเปลี่ยนรูปที่เกิดจากการเฉือนแผ่นกระดาษแข็งซ้อนเรียงกันหลายๆ แผ่นไปในหนึ่งทิศทาง

simple twin (ซิม´เพิ่ล ทวิน´) ผลึกแฝด ที่ประกอบด้วยสองผลึกเดี่ยว

simple valley (ซิม´เพิ่ล แว´ลี่) หุบเขา ที่รักษาความสัมพันธ์อย่างคงที่กับโครงสร้างที่รองรับ เช่น หุบเขายาวหรือหุบเขาขวาง เปรียบเทียบ: หุบเขาซับซ้อน *complex valley (คอม´เผล็กส แว´ลี่); ชุดหุบเขา compound valley (คอมพาวนด์´ แว´ลี่)*

SIMS (เอ๊สไอเอ็มเอ๊ส) คำย่อของ *secondary ionization mass spectrometer (เซะ´เคินเดรี่ ไอเออเนอเซ´เฉิ่น แม้ส สเป็คทรอ´เมอเท่อร์)* ดู: *ion microprobe (ไอ´เอิ้น ไมโครโผรบ)*

stimulant (สติ´มิวเลิ่นท) วัสดุสังเคราะห์ ที่ทำโดยการลอกเลียนแบบอัญมณี: การลอกเลียนแบบ (*imitation – อิเมอเท´เฉิ่น)*

simulated annealing (สิ´มิวเลเถิด เออะนี´ลิ่ง) วิธีการเลียนแบบระหว่างการเพิ่มประสิทธิภาพ และการเพิ่มขนาด เช่น การเพิ่มขนาดของผลึกอย่างช้าๆ ในช่วงการเย็นตัวลงของมวลหลอมเหลว

simulation (สิมิวเล´เฉิ่น) กระบวนการสร้างแบบจำลอง (model) ของระบบจริง (real world) เพื่อเรียนรู้พฤติกรรมของระบบ เปรียบเทียบ: *model (มอ´เดิ้ล)*

simultaneous competitive growth (ไซเมิลเท´เนียส เคิมเพะ´เทอถีฟ โกร๊ธ) กระบวนการพัฒนาชุดของจ๊อยนท ที่มีหลายๆ จ๊อยนทส ที่เกิดแบบแพร่กระจายในเวลาเดียวกัน ดังนั้นจึงมีความสัมพันธ์ทางกลศาสตร์ระหว่างการเกิดร่วมกัน

simultaneous reconstruction technique (ไซเมิลเท´เนียส รีคอนสเตร๊ิค´เฉิ่น เท็คนี้ค´) เทคนิคการแก้ปัญหาใน *tomography (โทมอ´เกรอฟี่)* คำย่อ: SIRT (เอ๊สไออารที)

Sinemurian (สิเนอมิวเรี่ยน) หินช่วงอายุตามมาตรอายุลำดับชั้นหินมาตรฐานโลก: จุแรสิคตอนล่าง (บน เฮ็ทแทนเจี้ยน (Hettangian), ล่าง พลีนสแบ๊ะเคี่ยน (Pliensbachian)

singing (ซิ´งิ่ง) การสะท้อนกลับของคลื่นไซ้สมิคในชั้นน้ำด้วยระยะทางสั้นๆ หลายๆ ครั้ง สั่นไหว คำพ้อง: *reverberation (ริเวอร์เบอเร´เฉิ่น); ringing (ริ´งิ่ง)*

singing sand (ซิ´งิ่ง แซนด์) ดู: *sounding sand (ซาวน´ดิ้ง แซนด์)*

single-chain silicate (ซิ´งเกิ้ล-เชน สิ´เลอเขท) ไอโนสิเลอเขท (inosilicate) ด้วยอัตราส่วนของ SiO_4 เท่ากับ 3

single-channel seismic profiling (ซิง´เกิ้ล-แช´เนิ่ล ไซ´สมิค โพร´ไฟลิ่ง) วิธีการสำรวจไซ้สมิคแบบสะท้อนเพื่อสร้างภาพตัดขวางใต้พื้นดินด้วยเส้นคลื่นสะท้อน ที่วางเครื่องรับคลื่นหลายๆ เครื่อง

ใกล้ๆ กันเป็นกลุ่ม และรวมเข้าเป็นหนึ่งเส้นคลื่น (single channel) คำย่อ: SCS (เอ๊สซีเอ๊ส)

single crystal diffractometer (ซิงเกิ้ล คริสเติ้ล ดิแฟร็คทอเมอเท่อร์) เครื่องเอ็กซเรย์ที่ทำงานโดยอัตโนมัติ และโดยระบบเคิมพิวเท่อร เพื่อวิเคราะห์โครงสร้างของผลึกเดี่ยว สำหรับทำให้เกิดการเลี้ยวเบนของรังสีเอ็กส (หรือนูทรอน) โดยชุดของโครงข่ายระนาบ จากนั้นวัดความเข้มของลำแสงที่ถูกเลี้ยวเบน

single crystal method (ซิงเกิ้ล คริสเติ้ล เมะเถิด) การตรวจสอบความสมมาตรของโครงสร้างผลึก ที่เกี่ยวข้องกับการเลี้ยวเบนของรังสีเอ็กส หรือนูทรอนโดยผลึกเดี่ยว ศัพท์นี้มักจะหมายถึงการวิเคราะห์ผลึกเดี่ยวโดยใช้เครื่องวัดการหักเหของแสงเอ็กสเรย์ ในผลึกเดี่ยว (*single crystal diffractometer - ซิงเกิ้ล คริสเติ้ล ดิแฟร็คทอเมอเท่อร์)*

single cut (ซิงเกิ้ล เคิ้ท) การเจียระไนแบบบริลเยิ่น เคิ้ท (*brilliant cut)* ที่ประกอบด้วย 18 หน้า ได้แก่ : หน้าบนหนึ่งหน้า (table) หน้าฐานหนึ่งหน้า (culet) หน้าบีเซิ่ลแปดหน้า (8 bezel facets) และหน้าเพอวิลเยิ่นแปดหน้า (8 pavilion facets) มักใช้กับอัญมณีขนาดเล็ก หรือคุณภาพต่ำ

single-cycle mountain (ซิงเกิ้ล-ไซเคิ่ล เม้านเทิ่น) ภูเขาที่เกิดจากโฟลด ที่ถูกกัดเซาะวัฏจักรเดียว โดยปราศจากการปรับระดับของส่วนที่สำคัญใดๆ

single domains (ซิงเกิ้ล โดเมนส) ในเฟโรแม็กเนติค (ferromagnetic) เฟโรอิแลสติค (ferroelastic) หรือ เฟโรอิเล็คถริค (ferroelectric) หมายถึง พื้นที่ หรือบริเวณที่มีโครงสร้างผลึกแบบเนื้อเดียว และมีการวางตัวของผลึกแบบเดียวกัน เปรียบเทียบ: *multidomains (เมิลไทโดเมนส)*

single-ended spread (ซิงเกิ้ล-เอ็นเดิด สเปรด) ในการสำรวจไซ้สมิค หมายถึง รูปแบบหนึ่งของการวางเครื่องรับคลื่นหลายๆ เครื่อง และแหล่งกำเนิดคลื่นแบบเส้นตรง โดยมีแหล่งกำเนิดคลื่นอยู่ที่ปลายด้านหนึ่งของเครื่องรับคลื่น

single island silicate (ซิงเกิ้ล ไอเลิ่นด สิเลอเขท) ดู: *nesosilicate (นีโซสิเลอเขท)*

single-line stream (ซิงเกิ้ล ไลน สตรีม) ธารน้ำแคบ ที่เส้นขอบทั้งสองข้างของธารน้ำไม่สามารถแสดงลงในแผนที่ได้ เปรียบเทียบ: *double-line stream (เด๊อะเบิ้ล ไลน สตรีม); split stream (สปลิ๊ท สตรีม)*

single refraction (ซิงเกิ้ล ริแฟร็คเฉิ่น) การหักเหของแสงในผลึกไอเซอโทรผิค ที่ตรงกันข้ามกับไบริฟริ้นเจิ้นส (birefringence) ในผลึกแอไนเซอทรอผิค

single tombolo (ซิงเกิ้ล ทอมเบอโล่) สันทรายเดี่ยว ที่เชื่อมเกาะกับแผ่นดินใหญ่ หรือกับเกาะอื่น เปรียบเทียบ: *double tombolo (เด๊อะเบิ้ล ทอมเบอโล่)*

singular crystal form (ซิงกิวเล่อร คริสเติ้ล ฟอรม) ดู: *fixed form (ฟิ๊กสด ฟอรม)*

sinistral fault (ซิเนิสเตริ้ล ฟ้อลท) ดู: *left-lateral fault (เล็ฟท และเทอเริ่ล ฟ้อลท) ฟ้อลทที่บล็อคตรงข้ามผู้ยืน เลื่อนไปทางซ้าย*

sinistral fold (ซิเนิสเตริ้ล โฟลด) โฟลดรูปทรงไม่สมมาตรคล้ายตัวอักษร Z เมื่อเทียบกับ S เมื่อมองในภาพตัดขวาง มีแขนด้านยาวเลื่อนห่างไปทางซ้าย เปรียบเทียบ: *dextral fold (เด็คสเตริ้ล โฟลด)*

sinistral imbrication (ซิเนิสเตริ้ล อิมบริเคเฉิ่น) สภาพในเฮะเทอโรเคาะเคอหลิธ (*heterococcolith)* ที่แต่ละปล้องซ้อนไปทางซ้าย เมื่อมองจากใจกลางของวงกลม คำตรงข้าม: *dextral imbrication (เด็คสเตริ้ล อิมบริเคเฉิ่น – การทับซ้อนไปทางขวา)*

sink (ซิ้งค) (1) [ภูมิศาสตร์] แอ่งรูปกลม หรือวงรี ที่ประกอบด้วยไพลเอ้อ (playa) หรือทะเลสาบน้ำเค็ม ที่ไม่มีทางออกสู่แหล่งน้ำอื่น เช่นเดียวกับที่พบในทะเลทรายของจุดสิ้นสุดธารน้ำที่หายไปโดยการระเหย เช่น คารเซิ่น ซิ้งค ในรัฐเนอแวเด้อ (Carson Sink in Nevada) (2) [ค้ารสท] ดู: *sinkhole (ซิ้งคโฮล)* (3) [กระบวนการภูเขาไฟ] แอ่งกลม หรือวงรีบนปีกภูเขาไฟ หรืออยู่ใกล้กับยอดภูเขาไฟ ที่เกิดการทรุด หรือถล่ม ไม่มีลาเว่อไหล หรือมีขอบล้อมรอบ เปรียบเทียบ: *collapse caldera (เคอแล้พสเคลเด่เร่อ)* คำพ้อง: *pit crater (พิท เครเท่อร); volcanic sink (วอลแคหนิค ซิ้งค); lava rise pit (ลาเว่อ ไร้ส พิท)*

sinkhole (ซิ้งคโฮล) แอ่งกลม หรือวงรี ที่ไม่มีทางน้ำไหลออกในค้ารสท หรือพื้นที่คล้ายค้ารสท มีการระบายน้ำอยู่ใต้ดิน; มีขนาดตั้งแต่หนึ่งเมตร หรือหลายสิบเมตร และมักมีรูปทรงคล้ายท่อ หรือปล่อง คำพ้อง: *doline; sink (เค ไลน ซิ้งค) [ค้ารสท]; shakehole (เฉ้คโฮล)* เปรียบเทียบ: *collapse sinkhole (เคอแล้พสซิ้งคโฮล); solution sinkhole (เซอลู่เฉิ่นซิ้งคโฮล)*

sinkhole karst (ซิ้งคโฮล ค้ารสท) ค้ารสททั่วๆ ไปในเขตอบอุ่น เปรียบเทียบ: *cockpit karst (ค็อคพิท ค้ารสท); tower karst (ทาวรเอ่อร ค้ารสท)*

S

sinkhole plain (ซิ้งคฺ์โฮล เพลน) ที่ราบ ที่ภูมิประเทศท้องถิ่นเกิดจากการยุบ หรือทรุดเป็นแอ่ง และการระบายน้ำเกือบทั้งหมดอยู่ใต้ดิน

sinkhole pond (ซิ้งคฺ์โฮล พอนด์) ทะเลสาบขนาดเล็ก ที่อยู่ภายในแอ่งที่ไม่มีทางน้ำไหลออกในหินปูน เป็นผลจากดินเคลที่ไม่ยอมให้น้ำไหลผ่าน หรือเป็นจุดตัดของแอ่งกับระดับน้ำบาดาล

sinking (ซิ้ง´คิ่ง) (1) ดู: *subsidence (เสิบไซ´เดิ้นซฺ)* (2) การเคลื่อนที่ลงสู่ที่ต่ำในแนวดิ่งของน้ำผิวดิน มักเกิดจากกระแสน้ำไหลมาบรรจบกัน หรือจากมวลน้ำมีความหนาแน่นมากกว่าน้ำที่อยู่โดยรอบ คำตรงข้าม: *upwelling (เอิ้พ´เวลิ่ง)* คำพ้อง: *downwelling (ดาวนฺ´เวลิ่ง)*

sinking stream (ซิ้ง´คิ่ง สตรีม´) ธารน้ำ ที่หายลงไปใต้ดินในภูมิภาคแบบค้ารสท (*karst* region) เปรียบเทียบ: *disappearing stream (ดิสเออะพิ´ริ่ง สตรีม´); insurgence (อินเซ้อร´เจิ้นซ); lost stream (ล้อสทฺ สตรีม´); swallet (สวอ´เลิท); swallow hole (สวอ´โล่ โฮล)*

sinopite (ซิ´เนอไพ้ท) แร่เคลปนเหล็กสีอิฐแดง ที่คนโบราณใช้ทำสีแดง

sinople (ซิ´เนอเพิ่ล) ขวอรทส สีแดง หรือน้ำตาลแดง ที่มีแร่ฮีเมอไท้ทปนอยู่ด้วย สะกดได้อีก 2 แบบ: sinopal; sinopel

sinter (ซิน´เท่อรฺ) หินตะกอนเคมี ที่มีลักษณะเป็นเปลือกแข็งบนหินหรือดิน ซึ่งเกิดจากการตกผลึกโดยแร่น้ำร้อนหรือเย็นของน้ำซึม-น้ำซับ น้ำทะเลสาบหรือธารน้ำ โดยเฉพาะ เซอลิเฉิส ซินเท่อร (*siliceous sinter)* และแคลเคเรียส ซินเท่อร (*calcareous sinter* หรือ *travertine –แทร´เวอรทีน)* ศัพท์นี้ควรมีคำคุณศัพท์ขยายเพื่อให้เฉพาะเจาะจง เช่น เซอลิเฉิส ซินเท่อร รากศัพท์: ภาษาเยอรมัน *sinter* เปรียบเทียบ: *tufa (ทู´เฟ่อ)*

sintering (ซิน´เทอริ่ง) กระบวนการทำให้เชื่อมประสานของเม็ดแร่; กระบวนการที่ซึ่งพันธะเคมีจะเกิดได้เมื่อเม็ดแร่อยู่ติดกัน มีหลักทั่วไปคือ พันธะเคมี หรือการเชื่อมประสานระหว่างเม็ดแร่สามารถทำให้เกิดขึ้นได้โดยการให้แรงกระทำเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนรูปถาวร (inelastic deformation under stress) หรือการให้ความร้อน เพื่อให้เกิดการแพร่ของมอลิคิวลผ่านเฝสของการกลายเป็นไอ หรือเพื่อให้เกิดการแพร่ของมอลิคิวลบริเวณขอบผิวของเม็ดแร่

sinuosity (ซินเยอเวอ´เซอที่) ค่าของอัตราส่วนของความยาวของธารน้ำ หรือธาลเว็ก (thalweg) กับระยะทางลงหุบเขา ถ้ามีค่า 1.5 หรือมากกว่า เรียกว่า “ธารน้ำโค้งตวัด (meandering – มีแอน´เดอริ่ง)”

sinuous rille (ซิน´เยอเวิส ริ´ลี่) ร่องหรือปล่องลาเว่อ บนที่ราบในดวงจันทร์

sinus (ไซ´เนิส) [ดาวเคราะห์] ศัพท์ที่ตั้งขึ้นโดยสหพันธ์ดาราศาสตร์นานาชาติสำหรับ ที่ราบขนาดเล็ก บนพื้นผิวของดาวเคราะห์

sinusbed (ไซ´เนิสเบ๊ด) ศัพท์ที่เสนอให้ใช้แทน *antidune (แอน´ไทดูน)* เพราะแอนไทดูน หมายถึง ชั้นที่เกิดจากคลื่นที่ผิวน้ำและอาจเคลื่อนสู่ปลายน้ำ หรืออยู่นิ่ง มากกว่าที่จะเคลื่อนสู่ต้นน้ำ

sinusoidal climbing ripple (ซินเยอซอย´เดิ้ล ไคล´มิ่ง ริ´เพิ่ล) คลื่นทราย ที่แสดงลักษณะการซ้อนกัน (*climbing ripple)* มีโครงสร้างภายในแบบชั้นบางเฉียงระดับ (*cross-lamination*) ที่ประกอบด้วยการตกทับถมของตะกอนแบบชั้นบางทั้งด้านที่มีความลาดไปทางต้นน้ำ (stoss-side) และความลาดไปทางท้ายน้ำ (lee-side) ชั้นบาง มีความหนาเท่ากันโดยประมาณ โครงสร้างมีอัตราส่วนที่สูงขึ้น เปรียบเทียบ: *type-A climbing ripple (ไท้พฺ-เอ ไคลมบิ้ง ริ´เพิ่ล); type-B climbing ripple (ไท้พฺ-บี ไคลมบิ้ง ริ´เพิ่ล); type-C climbing ripple (ไท้พฺ-ซี ไค้ลมบิ้ง ริ´เพิ่ล)*

sinusoidal equal-area projection (ไซนเยอซอย´เดิ้ล อี´เควิ่ล-แอเรีย เพรอเจ็ค´เฌิ่น) ดู: *sinusoidal projection (ไซนเยอซอย´เดิ้ล เพรอเจ็ค´เฌิ่น)*

sinusoidal projection (ไซนเยอซอย´เดิ้ล เพรอเจ็ค´เฌิ่น) การฉายโครงแผนที่ที่รักษาสัดส่วนพื้นที่ในแผนที่เท่ากับพื้นที่จริง เป็นตัวแทนของรูปแบบการฉายโครงแผนที่แบบบอน (*Bonne projection – บอน เพรอเจ็ค´เฌิ่น)* ที่ซึ่งใช้เส้นศูนย์สูตรเป็นเส้นขนานมาตรฐาน และแสดงเส้นขนานอื่นๆ ที่มีระยะห่างเท่าๆ กัน เส้นเมอริเดี้ยนเป็นเส้นโค้ง ยกเว้นเส้นเมอริเดี้ยนที่ศูนย์องศาเป็นเส้นตรงมีความยาวครึ่งหนึ่งของเส้นศูนย์สูตร และตั้งฉากกับศูนย์สูตร ภาพแผนที่โลกจะผิดเพี้ยนมากบริเวณขอบและเทอถูดสูง มักใช้เป็นแผนที่สำหรับแผนที่ของแอฟริกา คำพ้อง: *Sanson-Flamsteed projection (แซม´เซิ่น-เฟลมสตีด เพรอเจ็ค´เฌิ่น); Mercator equal-area projection (เมอรเค´เท่อรฺ อี´เควิ่ล-แอ´เรีย เพรอเจ็ค´เฌิ่น); sinusoidal equal-area projection (ไซนเยอซอย´เดิ้ล อี´เควิ่ล-แอ´เรีย เพรอเจ็ค´เฌิ่น)*

siphon (ไซ´เฟิ่น) [อุทกพลศาสตร์] ท่อน้ำรูปตัว U กลับหัว ที่น้ำอยู่ในสภาวะสมดุล สะกดอีกแบบ: *syphon* เปรียบเทียบ: *inverted siphon (อินเวิร์เท็ด´ไซ´เฟิ่น)*

Sirindhorna khoratensis *(สิรินธรนา โคราชเอนซีส)* ไดโนเสาร์กินพืชออร์นิโธพอด กลุ่มไฮโดรซอร์ (Hydrosaur) สูงประมาณ 2 เมตร ยาวประมาณ 6 เมตร พบเฟาะเซิ่ลกระดูกขากรรไกรบนและล่าง และชิ้นส่วนกะโหลกหลายชิ้น ที่บ้านสะพานหิน อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ในหมวดหินโคกกรวด กลุ่มหินโคราช มีอายุ ในช่วงยุคริเทเฉิสตอนต้น

SIRT (เอ๊สไออารที) คำย่อ ดู: *simultaneous reconstruction technique (ไซเมิลเท'เนียส รีคอนสเตริ๊ค'เฉิ่น เท็คนี้ค')*

site (ไซ้ทฺ) ตำแหน่งของแอ๊ะเทิ่มในโครงสร้างผลึก หรือตำแหน่งในหน่วยเซ็ลที่แอ๊ะเทิ่มอาจมีอยู่

site characterization (ไซ้ทฺ เคอริคเทอเรอเซ'เฉิ่น) การวิเคราะห์สมบัติของปริมาตรดิน/หินบางส่วนทางอุทกธรณีวิทยา ธรณีเคมี และ/หรือธรณีฟิสิคส์ ซึ่งมักเป็นการวิเคราะห์เพื่อประเมินผลด้านสิ่งแวดล้อม และ/หรือการฟื้นฟู

site investigation (ไซ้ทฺ อินเวสเตอเก'เฉิ่น) การรวบรวมข้อมูลพื้นฐาน และการทดสอบวัตถุบนพื้นดินและใต้พื้นดิน (รวมถึงสมบัติทางกายภาพ และการกระจาย และความสัมพันธ์ทางธรณีวิทยาและโครงสร้าง) ณ ตำแหน่ง ที่แสดงลักษณะเงื่อนไขทางกายภาพและทางเคมี ซึ่งมีผลต่อการออกแบบโครงสร้างทางวิศวกรรม หรือการใช้งานอื่นๆ

site period (ไซ้ทฺ พี'เรียด) ในวิศวกรรมธรณี หมายถึง คุณสมบัติของลักษณะพื้นที่ ที่สัมพันธ์กับความหนาและความแข็งแรงของชั้นดิน หรือชั้นหินที่อยู่เหนือหินฐาน ความแข็งแรงของชั้นดินมักแสดงด้วยค่าความเร็วคลื่นเฉือนคลื่นเหนือหินฐานที่ซึ่งกำหนดให้เป็นฐานที่มีความแข็งที่มีประสิทธิภาพ

six coordination (ซิกสฺ โคออรเดอเน'เฉิ่น) สภาพของแอ๊ะเทิ่มเมื่อถูกล้อมรอบด้วยแอ๊ะเทิ่มที่ใกล้ที่สุด 6 แอ๊ะเทิ่ม เปรียบเทียบ: *octahedral coordination (อ็อกเทอฮี'เดริ้ล โคออรเดอเน'เฉิ่น)*

sixfold axis (ซิกสฺ'โฟลดฺ แอ๊ก'เสิส) แกนของการหมุนแบบสมมาตร ที่วัตถุ (รูปทรงผลึก โครงสร้างผลึก ฯลฯ) ไม่เปลี่ยนแปลงเมื่อหมุน 60 องศา คำพ้อง: *hexad (เฮค'แสด)*

sixth-power law (ซิกสฺธฺ-พาว'เอ่อรฺ ลอ) กฎที่กล่าวว่าความสามารถของกระแสน้ำในการพาขนาดของวัตถุให้เคลื่อนที่ไปด้วยเป็นสัดส่วนกับความเร็วของน้ำหกเท่า เช่น ถ้ากระแสน้ำไหลอย่างรวดเร็วเพิ่มเป็นสองเท่า ขนาดของตะกอนที่จะพามาด้วยจะเพิ่มขนาดเป็น 64 เท่า (2 ยกกำลัง 6 = 64) กฎนี้ตั้งอยู่บนสมมุติฐานของการโอนพลังงานจลน์อย่างสมบูรณ์ และไม่มีผลของความหนืดมาฉุดให้พลังงานลดลง

size (ไซ้ส) ดู: *particle size (พาร์ฺ'ทิเคิ่ล ไซ้ส)*

size analysis (ไซ้ส เออะแน'เลอเสิส) ดู: *particle-size analysis (พาร์ฺ'ทิเคิ่ล ไซ้ส เออะแน'เลอเสิส)*

size distribution (ไซ้ส ดิสเตรอบิ๊ว'เฉิ่น) ดู: *particle-size distribution (พาร์ฺ'ทิเคิ่ล ไซ้ส ดิสเตรอบิ๊ว'เฉิ่น)*

size-frequency analysis (ไซ้ส ฟรี'เควินซี่ เออะแน'เลอเสิส) ดู: *particle-size analysis (พาร์ฺ'ทิเคิ่ล ไซ้ส เออะแน'เลอเสิส)*

size-frequency distribution (ไซ้ส ฟรี'เควินซี่ ดิสเตรอบิ๊ว'เฉิ่น) ดู: *particle-size distribution (พาร์ฺ'ทิเคิ่ล ไซ้ส ดิสเตรอบิ๊ว'เฉิ่น)*

sizing (ไซ้'ซิ่ง) การแยก หรือการจัดหมวดหมู่ของอนุภาคตามขนาด เช่น การแยกเม็ดตะกอนเป็นกลุ่มๆ ตามช่วงขนาด หรือเส้นผ่าศูนย์กลางของอนุภาค เช่น แยกโดยตะแกรงร่อน

S-joint (เอ๊ส-จ๊อยนฺท) ดู: *longitudinal joint (ลอนเจอทูด'เนิ่ล จ๊อยนฺท)*

skarn (สการฺน') ศัพท์ที่ใช้ครั้งแรกในเหมืองแร่ในสวีเดนสำหรับกากแร่จำพวกสิเลอเขท (แอมเฟอโบล ไพร็อกซีน ฯลฯ) ของสินแร่เหล็ก และเซิลไฟดอายุอารเคี่ยน โดยเฉพาะ หินปูน และโดเลอไม้ทที่แปรสภาพจากการถูกแทนที่ด้วยสิลิเค่อ และต่อมานิยามนี้ขยายความหมายถึง หินจำพวกสิเลอเขทที่มีแคลเซี่ยม ที่เกิดในยุคอื่นๆ ที่มาจากหินปูนและโดเลอไม้ทบริสุทธ์ ที่ถูกแทนที่ในปริมาณมากด้วย Si, Al, Fe และ Mg ศัพท์นี้ในอเมริกาใช้เป็นคำพ้อง (ไม่มากก็น้อย) ของ *tactile (แท็ก'ไทล)* เปรียบเทียบ: *endoskarn (เอ็นโดสการฺน'); exoskarn (เอ็กโซสการฺน')*

skeletal (สเก'เลอเทิ่ล) (1) เกี่ยวกับ วัตถุที่มาจากสิ่งมีชีวิต และประกอบด้วยส่วนแข็งที่หลั่งมาจากสิ่งมีชีวิต หรือวัตถุแข็งรอบหรือภายในเนื้อเยื่ออินทรีย์ (2) คำพ้องของ *bioclastic (ไบเออแคล้สติค)* ที่มาจากบริเวณอื่น หรือ หินปูนที่ประกอบด้วยเศษโครงกระดูกที่อยู่กับที่

skeletal apparatus (สเก'เลอเทิ่ล แอ๊ะเพอแร'เทิส) ดู: *apparatus (แอ๊ะเพอแร'เทิส)*

skeletal crystal growth (สเก'เลอเทิ่ล คริส'เติ้ล โกร๊ธ) ผลึกที่ขยายรูปทรงขนาดเล็กมาก โดยการเติบโตขยายเฉพาะบริเวณหน้าผลึก

skeletal residue (สเก'เลอเทิ่ล เระ'ซิ'อะ ดู้) สารตกค้างที่ไม่ละลายน้ำ ที่มีองค์ประกอบของวัตถุน้อยกว่าร้อยละ 25 ของปริมาตรทั้งหมด และประกอบด้วยวัตถุของโครงรูปทรงเรขาคณิตเดริ้ล

(dolomoldic) หรือทรงกลม (oomoldic) เปรียบเทียบ: *lacy residue (เล๎ซี่ เระ๎เสอะดู้)*

skeletal stromatolite (สเก๎เลอเทิ่ล สโตรแม๎เทอไล้ท) เฟาะเซิ่ลอวัยวะของสโตรแมเทอไล้ท ที่ปรากฏในรูปของสารจำพวกแคลเซี่ยม

skeletan (สเก๎เลอเทน) ในจุลสัณฐานวิทยาของดิน หมายถึง คิวเทน (*cutan)* ที่ประกอบด้วยก้อน (เม็ด) กระดูก

skeleton grain (สเก๎เลอเทิ่น เกรน) ในจุลสัณฐานวิทยาของดิน หมายถึงเม็ดเดี่ยวๆ ของวัตถุที่มีลักษณะค่อนข้างเสถียร ไม่เคลื่อนย้าย อยู่รวมตัวเป็นกระจุก หรือเรียงตัวใหม่ โดยกระบวนการเกิดดิน ประกอบด้วยเม็ดแร่ และอวัยวะส่วนที่เป็นเนื้อแก้ว หรือสารอินทรีย์ที่แข็งของสิ่งมีชีวิตมีขนาดใหญ่กว่าคอลลอยด

skeleton layer (สเก๎เลอเทิ่น เล๎เอ้อร) โครงสร้าง ที่เกิดที่พื้นด้านล่างของทะเลน้ำแข็งในขณะที่ถูกแช่แข็ง ประกอบด้วยเกล็ดน้ำแข็งที่อยู่แนวดิ่ง และถูกแยกโดยชั้นของน้ำเกลือเข้มข้น เป็นชั้นที่เกือบจะไม่มีความแข็งแรงทางกลศาสตร์

skerry (สเกอ๎รี่) เกาะขนาดเล็ก หรือแนวปะการังรี้ฟ; มวลหินที่แยกออกจากแผ่นดินใหญ่ อยู่สูงกว่าระดับน้ำทะเลในช่วงน้ำตื้น และอยู่ใต้น้ำทะเลในช่วงน้ำขึ้นสูงสุด หรือเมื่อเกิดพายุ รากศัพท์: ภาษาสแกนดิเนเวี่ยน (Scandinavian), ใกล้เคียงกับภาษานอรส (Norse) โบราณ “sker” เปรียบเทียบ: *stack (สแต็ค๎) [ชายฝั่ง] เกาะเล็กๆ*

skerry-guard (สเกอ๎รี่-การด) แนว หรือขอบของเกาะขนาดเล็ก หรือแนวปะการัง ที่ขนานและขยายไปตามแนวชายฝั่งหลายร้อยกิโลเมตร ทำหน้าที่เสมือนเป็นเขื่อนกั้นคลื่นในทะเล ซึ่งอาจหมายถึงพื้นที่คลื่นลมสงบของน้ำนิ่งระหว่างแนวของสเกอรี่และแผ่นดิน

sketch map (สเก็ทช๎ แม็พ) แผนที่ ที่เขียนจากการสังเกต หรือจากการสำรวจอย่างคร่าวๆ และไม่มีการควบคุมตำแหน่งอ้างอิงอย่างถูกต้องแม่นยำ แสดงเฉพาะลักษณะสำคัญๆ ของพื้นที่ และรักษาความสัมพันธ์ระหว่างพื้นที่ แต่ไม่รักษามาตราส่วนและทิศทางจริง

skewed projection (สกิวด๎ เพรอเจ็ค๎เฉิ่น) การฉายโครงแผนที่หรือแผนภูมิใดๆ ที่มีรูปแบบไม่ตรงกับแนวเหนือ-ใต้ปกติ

skew planes (สกิว๎ เพลนส) ในจุลสัณฐานวิทยาของดิน หมายถึง แผ่นช่องว่าง (planar void) ที่ขวางวัตถุดินในรูปแบบไม่สม่ำเสมอ

skid boulder (สกิ๊ด๎ โบล๎เด้อร) ดู: *sliding stone (สไล๎ดิ่ง สโตน๎)*

skim ice (สกิม๎ ไอ๊ซ) การก่อตัวขึ้นครั้งแรกของชั้นบางของน้ำแข็งบนผิวน้ำ คำพ้อง: *skin (สกิน๎)*

skimming (สกิ๎มิ่ง) (1) การผันน้ำจากธารน้ำ หรือคลองส่งน้ำ โดยการไหลแบบตื้นเพื่อหลีกเลี่ยงการเคลื่อนย้ายทราย ทรายแป้ง หรือเศษแตกหักของวัตถุอื่น ไปตามท้องน้ำ (2) การสูบน้ำบาดาลจืดจากชั้นน้ำบาดาลที่บาง หรือรูปเล็นส ที่ลอยอยู่เหนือน้ำเค็ม โดยหลุมตื้น หรือการซึมผ่านร่องน้ำ

skin (สกิน๎) ดู: *skim ice (สกิม๎ ไอ๊ซ)*

skin effect (สกิน๎ อิเฟ็คท๎) [การเจาะ] (1) การปรับลดค่าความต้านทานไฟฟ้าที่ได้จากการวัดในหลุมเจาะตามความลึก (resistivity log) เนื่องจากค่าที่วัดได้แปรผันตามค่าความถี่ (2) การเปลี่ยนแปลงการซึมผ่านในบริเวณใกล้เคียงท่อกรุ (well screen) ที่เกิดจากผลของการเจาะบ่อ และ/หรือการใส่ท่อกรุหรืออื่นๆ หากการซึมผ่านลดลง ถือว่ามีผลเชิงลบ หากการซึมผ่านเพิ่มขึ้น ถือว่ามีผลเชิงบวก (มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น)

skin friction (สกิน๎ ฟริค๎เฉิ่น) (1) [วิศวกรรมศาสตร์] (ก) ความต้านทานแรงเสียดทานระหว่างดิน และโครงสร้างทางวิศวกรรม โดยเฉพาะ เกี่ยวกับการออกแบบ และก่อสร้างฐานรากระดับลึก (ข) ความต้านทานแรงเฉือนของดินในบริเวณด้านข้างของเสาเข็ม ปล่อง อุโมงค์ ท่อ หรือแท่งหยั่ง (probing rod) ที่อยู่ในดิน เปรียบเทียบ: *negative skin friction (เนะ๎เกอถีฟ สกิน๎ ฟริค๎เฉิ่น)* (2) [อุทกพลศาสตร์] ในอุทกพลศาสตร์ หมายถึง แรงเสียดทานระหว่างของเหลว และผิวของวัตถุแข็งที่เคลื่อนผ่าน คำพ้อง: *surface drag (เซอร๎เฝิซ แดร๊ก)*

skip cast (สกิ๊พ๎ แค้สท) รูปหล่อของรอยกระโดด (*skip mark - สกิ๊พ๎ ม้ารค)*

skip mark (สกิ๊พ๎ ม้ารค) ชุดของเส้น ที่แต่ละเส้นมีการเว้นระยะห่างอย่างสม่ำเสมอรูปจันทร์เสี้ยว เกิดจากวัตถุกระแทกและกระโดดข้ามไปตามพื้นธารน้ำ เปรียบเทียบ: *ring mark (ริง ม้ารค); roll mark (โรล ม้ารค)* คำพ้อง: *saltation mark (ซอลเท๎เฉิ่น ม้ารค – รอยกระโดด)*

skolite (สโกไล้ท) เกล็ดสีเขียวเข้มของแร่เกล๊าเคอไน้ท (glauconite) ที่มีเออลูเมอนิ่นและแคลเซี่ยมปริมาณมาก และขาดแคลนเหล็ก

skutterudite (สเก๊อะ´เทอเรอได๊ท) แร่สีเงิน ขาว ถึงเทา ผลึกลูกบาศก์: $CoAs_{2-3}$ อาจจะมีเหล็กมาก และเป็นสินแร่รองของโคบ้อลท และนิเคิ่ล ดู: *smaltite (สมอล´ไท้ท)*

skylight (สกาย´ไล้ท) (1) องค์ประกอบของแสงที่กระจายโดยบรรยากาศ และประกอบด้วยแสงที่มีความยาวคลื่นสั้นเป็นส่วนใหญ่ (2) ศัพท์ของคนเดินเรือดำน้ำ สำหรับ *polynya (พอเลิ่นญ่า´)* หรือ *lead (หลีด) [น้ำแข็ง]* ในช่วงฤดูหนาว; มักถูกปกคลุมด้วยน้ำแข็งค่อนข้างบาง (หนาน้อยกว่า 1 เมตร) และมีผิวด้านใต้น้ำเรียบ เปรียบเทียบ: *lake (เล้ค) [น้ำแข็ง]*

Skythian (สกาย´เธี่ยน) ดู: *Scythian (สกาย´เธี่ยน)*

sky wave (สกาย´ เว้ฟ) คลื่นแม่เหล็กไฟฟ้า (คลื่นวิทยุ) ที่สะท้อนจากชั้นไอออเนอสฟิร (ionosphere) ซึ่งเป็นชั้นที่มีอากาศแตกตัวเป็นประจุไฟฟ้า เป็นผลให้คลื่นวิทยุส่งไปยังสถานีรับที่อยู่ไกลเลยเส้นขอบฟ้าได้

slab (สแล้บ´) ดู: *downgoing plate (ดาวนฺ´โกอิ้ง เพ<u>ล</u>ท - แผ่นที่มุดลงใต้เปลือกโลก)*

slab avalanche (สแล้บ´ แอ๊ะ´เวอแล้นชฺ) หิมะถล่ม ที่เริ่มจากแนวแตก ในชั้นของหิมะที่อัดแน่นโดยลมขณะตกทับถม เปรียบเทียบ: *loose-snow avalanche (ลูส-สโน´ แอ๊ะเวอแล้นชฺ); wind-slab avalanche (วิน-สแล้บ´แอ๊ะ´เวอแล้นชฺ)*

slab correction (สแล้บ´ เคอเร็ค´เฌิ่น) ดู: *Bouguer correction (บู´เก<u>ร</u> เคอเร็ค´เฌิ่น)*

slab joints (สแล้บ´ จ๊อยนฺทสฺ) จ๊อยนท ที่เกิดในหิน มีลักษณะแป็นร่องแคบ และมีการแตกแยกหินออกเป็นแผ่นๆ ขนานกัน

slab pahoehoe (สแล้บ´ เพอโฮย´โฮ่ย) ประเภทของลาเว่อเพอโฮยโฮ่ย ที่มีลักษณะเป็นแผ่น อาจเกิดจากการไหลออกของลาเว่อที่ยังหลอมเหลวอยู่ด้านล่าง

slab-pull force (สแล้บ´-พูล ฟ้อรฺซ) ในกระบวนการเคลื่อนที่ของแผ่นเปลือกโลก หมายถึง แรงดึงให้แผ่นเปลือกโลกมุดลงต่ำ ซึ่งเป็นแรงที่สำคัญในการทำให้แผ่นเปลือกโลกเคลื่อนที่ และเป็นผลให้เกิดแรงลอยตัวเพื่อต้านการมุดตัว

slabstone (สแล้บ´สโตน) หินที่แยกเป็นแผ่นๆ; *flagstone (แฟ<u>ล</u>ก´สโตน)*

slack (สแล้ค´) (1) [ชายฝั่ง] หลุม หรือแอ่งที่อยู่ระหว่างแนวของเนินทรายชายฝั่ง หรือในหาดทรายหรือโคลน (2) [ธรณีสัณฐานวิทยา] (ก) ศัพท์อังกฤษสำหรับ หลุม หรือ ร่อง ในพื้นดิน เช่น ทางเดินระหว่างเนินเขา หุบเขาเล็กๆ หรือร่องในเนินเขา (ข) ศัพท์อังกฤษสำหรับ พื้นที่ที่มีโคลนชุ่มน้ำ; บึง หรือที่ชื้นแฉะ (3) [สมุทรศาสตร์] ดู: *slack water (สแล้ค´ วอ´เท่อรฺ)* (4) [การผุพัง] ดู: *grus (<u>กรู๊</u>ส)*

slack ice (สแล้ค´ ไอ๊ซ) แผ่นน้ำแข็งที่แตกหัก โดยเฉพาะแผ่นน้ำแข็งที่ลอยมากับน้ำที่ไหลอย่างช้าๆ

slacking index (สและ´คิ่ง อิน´เด็กสฺ) ดู: *weathering index (เวะ´เธอริ่ง อิน´เด็กสฺ)*

slack tide (สแล้ค´ ไท้ด) ดู: *slack water (สแล้ค´ วอ´เท่อรฺ)*

slack water (สแล้ค´ วอ´เท่อรฺ) (1) สภาพของกระแสน้ำขึ้นน้ำลง หรือการเคลื่อนแนวราบของน้ำเมื่อความเร็วต่ำ (น้อยกว่า 0.1 น็อท) หรือมีค่าเป็นศูนย์ (น้ำนิ่ง) โดยเฉพาะ ในช่วงที่มีการเปลี่ยนจากน้ำขึ้นเป็นน้ำลง คำพ้อง: *slack tide (สแล้ค´ ไท้ด)* (2) น้ำส่วนที่สงบ หรือนิ่งในธารน้ำ เช่น น้ำในบริเวณโค้งด้านในของธารน้ำ เมื่อมีกระแสน้ำน้อย คำพ้อง: *slack (สแล้ค´) [สมุทรศาสตร์]*

slag (สแล็ก´) (1) [วัสดุศาสตร์] ตะกรัน; ผลพลอยได้จากการหลอมโลหะ เฟลิ้กส และน้ำมันเชื้อเพลิง ที่มีองค์ประกอบที่ไม่มีค่าเชิงพาณิชย์เกิดขึ้นในเตาหลอม อาจนำมาใช้เป็นวัสดุก่อสร้าง (2) [ไพโรแคล้สติค] หินไพโรแคล้สติคจำพวกสกอเรีย (scoria) หรือซินเด่อร (cinder – เศษแตกหักของหินภูเขาไฟ) (3) [ตะกอนวิทยา] ศัพท์อังกฤษสำหรับ เฌลเปราะที่มีเฟาะเซิ่ลจำนวนมาก

slaking (สและ´กิ้ง) (1) การบด และแยกวัตถุดิน/หินโดยการให้สัมผัสกับอากาศ หรือความชื้น โดยเฉพาะ การทำให้เคลแห้งหรือดินแห้ง แยกหลุดออกจากกันโดยการทำให้อิ่มน้ำ หรือแช่ในน้ำ หรือการทำเคลแตกและหลุดออกจากหินตะกอนที่มีเคลในปริมาณมาก โดยการทำให้หินสัมผัสอากาศ หรือทำให้แห้ง (2) การแยกของผนังอุโมงค์ในเคลที่บวมน้ำ เนื่องจากถูกบีดอัด (3) การทำปูน (lime) ให้เป็นปูนขาว (hydrated (slaked) lime, $Ca(OH)_2$) โดยการใส่น้ำ

slant drilling (สแล้นทฺ´ ดริ´ลิ่ง) การเจาะหลุมเอียงที่เริ่มต้นจากพื้นดินลงไป เปรียบเทียบ: *directional drilling (เดอเร็ค´เฌอเนิ่ล ดริ´ลิ่ง)*

slant range (สแล้นทฺ´ เร้นจ) ในเอ๊สเอลเออร (SLAR) หมายถึงระยะที่วัดตามแนวเส้นตรงระหว่างเป้าหมาย และเสาส่งหรือรับสัญญาณ

slant-range image (สแล้นทฺ´ เร้นจ อิ´มิจ) ในเอ๊สเอลเออร (SLAR) หมายถึง ภาพที่วัดอยู่ในตำแหน่งที่สอดคล้องกับ

ระยะทางของ *slant range* มาตราส่วนในทิศทางช่วงนี้ จะถูกบีบอัดในช่วงใกล้ขอบเขตภูมิภาค (near-range region)

SLAR (เอ๊สเอลเออาร) คำย่อ ดู: *side-looking airborne radar (ไซ้ด์ –ลุ๋คิ่ง แอร๋บอรฺน เร๋ดาร)*

slash (สแล้ฌ๋) (1) [ชายหาด] ศัพท์ที่ใช้ในรัฐนูเจอรซี่สำหรับแอ่ง หรือที่ชื้นแฉะที่อยู่ระหว่างสันทรายบนชายหาดที่ขนานกัน (2) [ธรณีสัณฐานวิทยา] (ก) ศัพท์ท้องถิ่นในภาคตะวันออกของสหรัฐอเมริกาสำหรับ บึง หรือที่ลุ่มชื้นแฉะ ที่มีพุ่มไม้หนาแน่นและมักมีน้ำขัง (ข) ช่อง หรือทางเดินที่ถูกเปิด หรือตัดจากการลากซุง หรือเผาป่า มักมีเศษท่อนไม้ กิ่งไม้ เปลือกไม้ หรืออื่นๆ นช่องทางนั้น

slate (สเลท๋) (1) หินแปรเม็ดละเอียดและแน่น ที่ผ่านกระบวนการทำให้เกิดเป็นระนาบเรียบจากผลของการแยกกลุ่มของเม็ดแร่ (*slaty cleavage - สเล๋ที่ คลี๋หวิจ)* สามารถแยกออกเป็นแผ่นๆ และแผ่นบางได้ มักเป็นหินที่แปรสภาพมาจากเฌล (2) ศัพท์ของคนทำงานในเหมืองถ่านหินสำหรับเฌลที่มีถ่านหิน รวมทั้งบางครั้งใช้ในความหมายเทียบเท่ากับ *bone coal (โบน โคล)*

slate ground (สเลท๋ กราวนฺด) ศัพท์ที่ใช้ในภาคใต้ของเวลสสำหรับ เฌลสีดำ คล้ายหินชนวน

slate ribbon (สเลท๋ ริ๋เบิ้น) โครงสร้างคล้ายเศษริเบิ้นบนระนาบคลีหวิจ ของหินชนวน ประกอบด้วยแผ่นเรียบ หรือโค้งหยักคล้ายเศษริเบิ้นหลากหลายสี ซึ่งมักเป็นร่องรอยของชั้นหิน

slate spar (สเลท๋ สปาร๋) ดู: *shiver spar (ฌิ๋เว่อรฺ สปาร๋)*

slatiness (สเล๋ทิเนส) คุณภาพของการเป็นสเลท เช่น หินตะกอนแตกเป็นแผ่นบาง ขนานกับชั้นหิน คล้ายกับ สเลที่ คลีหวิจ

slaty cleavage (สเล๋ที่ คลี๋หวิจ) โฟลิเอเฌิ่น ที่มีแผ่นยาวของกลุ่มของแร่ขวอรทส หรือเฟลสปารแยกออกจากแผ่นยาวของกลุ่มของแร่จำพวกไมเค่ออย่างชัดเจน ความกว้างของแผ่นน้อยกว่า 100 ไมครอเมอเท่อร พบในหินตะกอน และหินภูเขาไฟเนื้อละเอียดที่ถูกแปรสภาพภายใต้อุณหภูมิและความดันต่ำกว่ากรีนฌิสท เฟฌีส(greenschist facies)

slice (สไล้ซ๋) [การลำดับชั้นหิน] การจำแนกหน่วยหินแบบไม่เป็นทางการ (ไม่ว่าจะมีความหนาคงที่ หรือสัดส่วนของหินในหน่วยหินคงที่) ที่แตกต่างจากการทำแผนที่ หรือการวิเคราะห์เฟฌีส

slice ridge (สไล้ซ๋ หริดจฺ) สันเขาแคบ และยาว อาจสูงถึง 100 เมตร ซึ่งเป็นหินที่ถูกบีบอัดและโผล่ในบริเวณฟ้อลทโซน (โดยเฉพาะ ตามแนวสไตร๊ค สลิพ ฟ้อลท) คำพ้อง: *fault-slice ridge (ฟ้อลทฺ-สไล้ซ๋ หริดจฺ); pressure ridge (เพระ๋เฌ่อรฺ หริดจฺ) [ไซ้สมิค]*

slick (สลิค๋) คำนาม หมายถึง แผ่นเรียบและยาวคล้ายแผ่นแก้วเกิดเป็นหย่อมๆหรือระลอกคลื่นที่ผิวน้ำ ที่เกิดขึ้นในน่านน้ำบริเวณชายฝั่งทะเล และแหล่งน้ำในแผ่นดิน มันเกิดโดยชั้นมอลิคิวลเดี่ยว (monomolecular) ของสารอินทรีย์ที่มีผลในการลดแรงตึงผิว

slickenfibers (สลิ๋เคิ่นไฟเบ้อรฺส) ระนาบที่เกิดจากการเลื่อนที่แสดงร่องรอยการครูด (slickenside) ประกอบด้วยเส้นใยของแร่รอง ที่เกิดในท้ายลม (lee side) ของร่องหยักขนาดเล็ก ร่องแบบขั้นๆ มักมีทิศทางตามการเลื่อน คำพ้อง: *slip-fiber lineation (สลิพ๋-ไฟเบ้อร ลีนิเอเฌิ่น)*

slickenline (สลิ๋เคิ่นไลนฺ) เส้นบนระนาบที่เกิดจากเลื่อนที่ปรากฏเป็น ร่อง สัน และ/หรือรอยครูด (striations – สไตรเอเฌิ่น) โดยทั่วไปขนานไปกับทิศทางของการเลื่อน

slickens (สลิ๋เคิ่นสฺ) วัตถุเม็ดละเอียดมาก เช่น แร่บดละเอียดที่ปล่อยออกมาจากเหมืองฉีด หรือชั้นบางของตะกอนซิ้ลท ที่ทับถมโดยธารน้ำระหว่างน้ำท่วม

slickenside (สลิ๋เคิ่นไซ้ด) เดิมหมายถึง ระนาบฟ้อลทที่ถูกถูจากการเสียดทานขณะเลื่อน ปัจจุบันหมายถึง ชนิดต่างๆ ของระนาบฟ้อลทที่มีแนวเส้น มักมีร่องและสัน หรือมีเส้นใยของแร่ ซึ่งแนวเส้นแสดงทิศทางการเลื่อนบนระนาบ

slickolite (สลิ๋เคอไล้ท) สไตรเอเฌิ่น (striation) แนวดิ่ง และไม่ต่อเนื่องเกิดจากการเลื่อนและเฉือน บนระนาบชันของหินปูน มีโครงสร้างคล้ายสลิเคิ่นไซ้ด แต่แสดงหลักฐานของการละลายและการวิวัฒน์ของสไตเลอไล้ท ไม่สมมาตร วางตัวขนานไปกับชั้นหิน

slide (สไล้ด๋) [การเคลื่อนที่ของมวลธรณีวัตถุ] (1) การเคลื่อนที่ลงของมวลธรณีวัตถุจากผลของการแตกหักของดิน หิน หรือหิมะภายใต้แรงเฉือนตามระนาบหนึ่ง หรือหลายๆ ระนาบ ที่มองเห็นหรืออนุมานได้ เช่น ดินถล่ม หิมะถล่ม หรือหินถล่ม การเคลื่อนของมวลธรณีวัตถุอาจเปลี่ยนรูปอย่างมาก หรืออาจมีการหมุนซึ่งการเลื่อนเป็นผลมาจากการกดเฉาะด้านข้าง ความดันด้านข้าง น้ำหนักของวัตถุที่กดทับ ความชื้นที่สะสมอยู่ในวัตถุ แผ่นดินไหว การขยายตัวเนื่องจากการแช่แข็ง อาการละลายของน้ำแข็งในร่องแตก การเอียงของพื้นที่ การขุดหรือทำลายพื้นดิน และการกระทำของมนุษย์ (2) ทางลาดของหินเผล หรือร่องรอยที่ยังคงปรากฏอยู่หลังจากการเลื่อน ดู: *landslide track (แลนด์สไล้ด แอร็ค)* (3)

มวลวัตถุที่เคลื่อนที่ และทับถมโดยการเลื่อน (4) ศัพท์ที่เรียกสั้นลงของ *landslide (แลนดฺ´สไล้ดฺ)*

slide cast (สไล้ดฺ´ แค้สทฺ) รูปหล่อของ *slide mark (สไล้ดฺ ม้ารฺค)* ที่มักมีลักษณะโค้ง เรียบ และความยาวน้อยกว่าหนึ่งเมตร

slide mark (สไล้ดฺ´ ม้ารฺค) ร่องของการถูกขีดข่วน หรือร่องครูดที่ยังคงปรากฏบนพื้นผิวของหินตะกอนจากการเลื่อน หรือทรุดลงใต้น้ำ มักมีแนวโน้มที่จะกว้าง และตื้นกว่าร่องจากการครูดโดยวัตถุที่ถูกลาก (drag mark) และอาจจะเกิดจากการเลื่อนของวัตถุ เช่น มวลของตะกอน กองของพืช หรือสัตว์ขนาดใหญ่ ดู: *slide cast (สไล้ดฺ´ แค้สทฺ)*

sliding (สไล้´ดิ้ง) ดู: *gravitational sliding (แกรฺเวอเท´เฌอเนิ่ล สไล้´ดิ้ง)*

sliding stone (สไล้´ดิ่ง สโตน´) บล็อคของหินเหลี่ยมที่อยู่บนพื้นของ ไพลเอ้อ (playa) ที่มาจากหินโผล่ใกล้ขอบไพลเอ่อ และสัมพันธ์กับร่องรอยการเลื่อนบนพื้น (slid) ที่พึ่งเกิดขึ้นได้ไม่นาน บางบล็อคอาจเลื่อนได้มากสุดถึง 300 เมตร คำพ้อง: *skid boulder (สกิ๊ด´ โบล´เด้อร)*

slim hole (สลิม´ โฮล) (1) หลุมเจาะแบบหมุน ที่มีขนาดเส้นผ่าศูนย์ไม่เกิน 12.7 เซนติเมตร (5 นิ้ว) (2) หลุมเจาะขนาดเล็กที่สุดที่จะสามารถเจาะได้ มักเจาะด้วยแท่นขุดเจาะที่ติดบนรถเพื่อเป็นหลุมสำหรับการสำรวจแร่ (ศึกษาลำดับชั้นหินหรือโครงสร้าง) หรือเป็นบ่อสำหรับติดตาม-ตรวจสอบในหินแข็ง

slingram (สลิง´แกรม) วิธีสำรวจด้วยแม่เหล็กไฟฟ้าแบบวัดความผิดปกติของค่าความถี่ เมื่อทำการสำรวจจะวางเครื่องส่งและเครื่องรับสัญญาณแยกจากกันด้วยระยะคงที่ นั่นคือ วัดค่าความผิดปกติทางไฟฟ้าที่ระยะความลึกเท่ากันไปตลอด หากพื้นที่สำรวจไม่มีความผิดปกติทางไฟฟ้า ค่าที่วัดได้ จะเท่ากันทุกๆ สถานีที่วัด

slip (สลิพ´) (1) [เคล] การแขวนลอยของตะกอนเคลละเอียดในน้ำ ที่มีลักษณะเป็นครีมเหลวสม่ำเสมอ ใช้ในการหล่อลื่น หรือการตกแต่งเครื่องปั้นดินเผา ดู: *slip clay (สลิพ´ เคล)* (2) [ชายฝั่ง] (ก) การขยายร่องน้ำเพื่อการเดินเรือระหว่างโครงสร้าง (เช่น ท่าจอดเรือ) ที่ติดกัน ซึ่งเรือสามารถเข้าเทียบท่าได้ (ข) ทางลาดขยายลงไปในน้ำสำหรับจอดเรือ (3) [ธรณีสัณฐานวิทยา] ช่องเขา; ทางผ่านแคบๆ ในภูเขา (4) [ธรณีวิทยาโครงสร้าง] (ก) ระยะการเลื่อน ซึ่งวัดบนระนาบฟ้อลทแบบเทียบสัมพัทธ์ระหว่างจุดสองจุดที่เดิมอยู่ติดกันก่อนการเลื่อน คำพ้องบางส่วน: *shift (ฌิฟทฺ – เลื่อน)* คำพ้อง: *total displacement (โท´เทิ่ล ดิสเพล´สเมิ่นทฺ – การเคลื่อนที่ทั้งหมด)* (ข) การเลื่อนแต่ละส่วนของการเลื่อนสะสมทั้งหมด

slip band (สลิพ´ แบนดฺ) ระนาบขนาดเล็กมากต้องดูด้วยกล้องจุลทรรศน์ ที่อยู่ภายในและขนานกับระนาบการเลื่อนภายในโครงสร้างผลึกที่เกิดขึ้น เปรียบเทียบ: *deformation lamella (ดีฟอรเม´เฌิ่น เลอเม´เล่อ)*

slip bedding (สลิพ เบ๊ะดิ้ง) *convolute bedding (คอน´เวอลู้ท เบ๊ะดิ้ง) เบ๊ะดิ้งที่โค้งงอ* ที่คาดว่าเกิดจากการเลื่อนใต้น้ำ

slip block (สลิพ´ บล็อค) ก้อนหินที่แยกจากมวลหินขนาดใหญ่และมีการเลื่อนแบบติดแนบกับพื้นลาดจากแหล่งกำเนิดมาที่ปลายพื้นลาด ที่มีการเปลี่ยนรูปเพียงเล็กน้อยเท่านั้น

slip clay (สลิพ´ เคล) เคลที่ละลายได้ง่าย มีค่าร้อยละของความไม่บริสุทธิ์ของสารเร่งละลาย (fluxing) สูง ใช้ในการเคลือบผิวของเครื่องปั้นดินเผา ดู: *slip (สลิพ´) [เคล]*

slip face (สลิพ´ เฟ้ซ) (1) ระนาบชันด้านท้ายลม (lee side) ของเนินทราย ที่อยู่หรือใกล้มุมของการทรงตัวของทรายร่วน (angle of repose) และลาดไปตามทิศทางลม โดยการเลื่อนของเม็ดหรือมวลทรายจะเกิดหากมีมุมชันมากขึ้นกว่ามุมนี้ คำพ้อง: *sandfall (แซนดฺ´ฟอล)* (2) ระนาบส่วนที่อยู่ท้ายลมของคลื่นทราย แสดงการวางชั้นแบบเฉียงตามความลาด (foreset bedding) คำพ้อง: *slip slope (สลิพ´ สโล้พ´)* สะกดได้อีกแบบ: slipface

slip fiber (สลิพ´ ไฟ´เบ้อร) แร่แบบใย หรือแท่งยาว โดยเฉพาะแอสเบสเติส (asbestos) ที่เส้นใยขนาน หรือเกือบขนานกับผนังของร่องครูดจากการเลื่อน เปรียบเทียบ: *cross fiber (ครฺ้อส ไฟ´เบ้อร)*

slip-fiber lineation (สลิพ´-ไฟ´เบ้อร ลีนิเอ´เฌิ่น) ดู: *slickenfibers (สลิ´เคิ่นไฟ´เบ้อรสฺ)*

slip fold (สลิพ´ โฟลด) คำพ้องที่ใช้น้อยของ *shear fold (ฌิร โฟลดฺ)*

slip-line field theory (สลิพ´-ไลน ฟีลดฺ ธี´เออรี่) ทฤษฎีบนพื้นฐานของกลศาสตร์ดิน เกี่ยวกับรูปแบบฟ้อลทที่เกิดจากการชนของแผ่นเปลือกโลกอินเดียและเอเชีย ที่กล่าวว่า ที่ขอบของการชนกันของแผ่นเปลือกโลกสองแผ่นแต่ละมีแผ่นเปลือกโลกหนึ่งมุดลงใต้แผ่นเปลือกโลกอีกแผ่นหนึ่ง สไตรสสลิพ ฟ้อลทขนาดภูมิภาคสามารถเกิดขึ้นบริเวณขอบ และกระจายเข้าไปในแผ่นเปลือกโลกแผ่นที่อยู่บนแผ่นเปลือกโลกอีกแผ่น

slip-mark (สลิพ´-ม้ารฺค) ร่องรอยสัมผัสบนผิวหิน ที่เกิดจากการเคลื่อนที่ผ่านน้ำ ตำหนิ ตื้น ขัดที่ไม่ใช่ลายเส้นที่ชัดเจน (*striation*)

S

เปรียบเทียบ: *groove (กรู๊ฟ) [ธรณีวิทยาโครงสร้าง]; striation (สไตรเอ๋เฉิ่น); chattermark (แชะ๋เท่อรฺม้ารฺค) [ธรณีวิทยาโครงสร้าง]; mullion structure (เมิล๋เยิ่น สเตริ๊ค๋เช่อรฺ)* คำพ้อง: *slip-scratch (สลิพ๋-สแครช๋)*

slip-off slope (สลิพ๋-อ๊อฟ สโล้พ๋) พื้นลาด ยาว และต่ำ ที่อยู่ด้านในของธารน้ำโค้งตวัด หรือตรงกัน-ข้ามกับด้านที่เกิดจากการกัดเซาะ (cutbank)

slip-off slope terrace (สลิพ๋-อ๊อฟ สโล้พ๋ เท๋เริ่ซ) ตะพักบนสลิพ-อ๊อฟ สโล้พ *(slip-off slope)* ของธารโค้งตวัด เกิดขึ้นจากการหยุดช่วงสั้นๆ ระหว่างการกัดเซาะลงด้านลึกของธารน้ำ

slip plane (สลิพ๋ เพลน) (1) [ผลึกศาสตร์] ดู: *glide plane [ผลึกศาสตร์]* (2) [การเคลื่อนที่ของมวลธรณีวัตถุ] ระนาบการเลื่อนไถล (3) [ศิลาวิทยาโครงสร้าง] ดู: *glide plane (ไกลดฺ เพลน) [ศิลาวิทยาโครงสร้าง])*

slip-scratch (สลิพ๋-สแครช) ดู: *slip-mark (สลิพ๋-ม้ารฺค)*

slip sheet (สลิพ๋ ฉี้ท) ชั้นหิน หรือหน่วยหิน บนปีกของแอนทิไคลนที่แตกและเลื่อนลงจากบริเวณแอนทิไคลน เป็นโครงสร้างการเลื่อนจากผลของแรงโน้มถ่วง

slip slope (สลิพ๋ สโล้พ๋) ดู: *slip face (สลิพ๋ เฟ้ซ)*

slip surface (สลิพ๋ เซอรฺ๋เฝิซ) ระนาบ หรือกึ่งระนาบของการเลื่อนถล่มของดิน ที่มีร่องครูด มักปรากฏวัตถุจำพวกเคล และวัตถุที่สลายเป็นเคลได้ง่ายเมื่อเป็นเม็ด ดู: *slip plane (สลิพ๋ เพลน) [การเคลื่อนที่ของมวลธรณีวัตถุ]* คำพ้อง: *landslide shear surface (แลนดฺ๋สไล้ด เฉียรฺ เซอรฺ๋เฝิซ); gliding surface (ไกล๋ดิ้ง เซอรฺ๋เฝิซ); shear surface (เฉียรฺ เซอรฺ๋เฝิซ)*

slip-vector analysis (สลิพ๋ เว็คเท่อร เออะแน๋เลอเสิส) การวิเคราะห์หาการเลื่อนของฟ้อลทจากการศึกษาคลื่นแรกที่ปรากฏบนเครื่องรับคลื่นแผ่นดินไหว ซึ่งคลื่นแรกอาจแสดงการบีบอัด (compression) หรือแสดงการขยาย (rarefaction) ขึ้นกับตำแหน่งของสถานีที่ติดตั้งเครื่องรับคลื่น และระยะห่างจากตำแหน่ง และทิศทางที่เกิดแผ่นดินไหว ดู: *fault-plane solution (ฟ้อลทฺ-เพลน เซอลู๋เฉิ่น)*

slither (สลิ๋เธ่อรฺ) เศษหิน หรือกองเศษหินเชิงผา; กองเศษหินก้อนหลายเหลี่ยม

slob (สล้อบ๋) (1) การทับถมอย่างหนาแน่นของตะกอนโคลนหนักในทะเลน้ำแข็ง นอกจากนี้ยังเรียกว่า: slob ice (สล้อบ๋ ไอ๊ซฺ) (2) ศัพท์ที่ใช้ในนูเฟินเลิ่นด (New Foundland) สำหรับหิมะอ่อน หรือน้ำแข็งปนน้ำ

slob land (สล้อบ๋ แลนด) ศัพท์ที่ใช้ในไอรเลิ่นดสำหรับพื้นโคลน หรือดิน หรือระดับของพื้นโคลน โดยเฉพาะ พื้นที่ลุ่มน้ำที่ถูกทำให้ฟื้นคืนสภาพ

slope (สโล้พฺ) (1) [ธรณีสัณฐานวิทยา] (ก) ความลาดชัน (ข) พื้นเอียงของส่วนหนึ่งส่วนใดของพื้นผิวโลก เช่น เชิงเขา รวมทั้งความลาดของทวีปไปยังมหาสมุทร เช่น ลาดเพอซิฝิค (Pacific slope) (2) [ธารน้ำ] ดู: *stream gradient (สตรีม๋ เกรเดี้ยนทฺ)*

slope correction (สโล้พฺ เคอเร็ค๋เฉิ่น) ดู: *grade correction (เกรด เคอเร็ค๋เฉิ่น)*

slope curvature (สโล้พฺ เคอรฺ๋เวอเช่อรฺ) อัตราส่วนของการเปลี่ยนมุมความลาดต่อระยะทาง

slope-discharge curve (สโล้พฺ๋-ดิส๋ช้ารฺจ เคิรฺฟ) แผนภาพแสดงการปล่อยน้ำที่สถานีวัดระดับน้ำ ที่คำนึงถึงความลาดของผิวน้ำ เช่นเดียวกับความสูงของเครื่องวัดระดับน้ำ

slope element (สโล้พฺ เอ๋เลอเมิ่นทฺ) ส่วนลาดที่ปรากฏในภาพตัดขวางทางลาด; ส่วนเว้าหรือนูนที่ปรากฏในภาพตัดขวางทางลาด เปรียบเทียบ: *slope segment (สโล้พฺ๋ เซ็ก๋เมิ่นทฺ – ช่วงความลาด)*

slope facet (สโลพฺ๋ แฟะ๋เสิท) ดู: *slope segment (สโล้พฺ๋ เซ็ก๋เมิ่นทฺ)*

slope failure (สโล้พฺ๋ เฟล๋เหย่อรฺ) (1) [วิศวกรรมศาสตร์] การเลื่อนอย่างค่อยเป็นค่อยไป หรือทันทีทันใดของดิน หรือหินในพื้นที่ลาดจากการขุด ตัด หรือถมที่ ภายใต้แรงโน้มถ่วง เปรียบเทียบ: *slope movement (สโล้พฺ๋ มู้ฟเมิ่นทฺ)* (2) [การเคลื่อนที่ของมวลธรณีวัตถุ] การเลื่อนอย่างค่อยเป็นค่อยไป หรือทันทีทันใดของดิน หรือหินไปตามพื้นลาด ภายใต้แรงโน้มถ่วงมักเกิดจากการกระทำของมนุษย์ เช่น การขุดดิน/หิน ออกจากฐานของพื้นลาด

slope fans (สโล้พฺ๋ แฟนสฺ) ในลำดับชั้นหิน หมายถึง ตะกอนน้ำพารูปพัดที่ประกอบด้วยร่องที่มีลำเนาเดิม เป็นการทับถมของตะกอนน้ำขุ่นและตะกอนน้ำรวม ตะกอนเหล่านี้ทับอยู่บนพื้นลุ่มน้ำ และตอนปลายปิดโดยตะกอนน้ำลด

slope gully (สโล้พฺ๋ เกอ๋ลี่) หุบเขา หรือร่องใต้ทะเลขนาดเล็กและไม่ต่อเนื่อง มักเกิดจากน้ำพุ หรือการระบายน้ำใต้ดิน หรือความ

ลาดของสามเหลี่ยมปากแม่น้ำ (delta) คำพ้อง: *sea gully (ซี เกอ´ลี่)*

slope length (สโล้พฺ´ เล้งธฺ) (1) ระยะทางพื้นดิน วัดตามแนวลาดจากส่วนบนสุด มายังส่วนล่างสุด (ฐานความลาด) หรือหน่วยความลาด (2) ระยะทางจากเส้นแบ่งช่องธารน้ำ (สันปันน้ำ) ถึงร่องน้ำ (valley-side slope) (3) ดู: *length of overland flow (เล้งธฺ เอ๊ฟ โอ´เว่อรแลนดฺ โฟ<u>ล</u>)*

slope line (สโล้พฺ´ ไลนฺ) เส้นสมมุติบนพื้นดิน ที่แสดงทิศทางที่มีความชันมากที่สุด ณ ตำแหน่งที่ระบุ ดังนั้นเส้นนี้จึงตัดเส้นชั้นความสูงเป็นมุมฉาก

slope map (สโล้พฺ´ แม็พ) แผนที่แสดงการกระจายของระดับความเอียงของพื้นดิน เช่น แผนที่ไอเซอแทนเจ้นท (*isotangent map)* และแผนที่ไอเซอไซเนิ่ล (*isosinal map)*

slope movement (สโล้พฺ´ มู้ฟ´เมิ่นทฺ) ในวิศวกรรมธรณีวิทยา หมายถึง การเลื่อนแบบค่อยเป็นค่อยไป หรือทันทีทันใดของหิน/ดิน ภายใต้แรงโน้มถ่วง เปรียบเทียบ: *slope failure (สโล้พฺ´ เฟล´เหย่อรฺ) [วิศวกรรมศาสตร์]*

slope-onlap surface (สโล้พฺ´-ออน´แล้พ เซอรฺ´เฝิซ) ในหน่วยลำดับชั้นหิน หมายถึง พื้นลาดในทะเลที่มีการทับถมปิดทับด้านบน (onlap) อาจมีหรือไม่มีการหยุดทับถมเป็นบางช่วงระยะเวลา (hiatus – ไฮเอเทิส)

slope retreat (สโล้พฺ´ ริ<u>ทรี</u>ท´) การค่อยๆ ลดลงของพื้นลาดบริเวณหน้าผา หรือด้านข้างของเนินเขา หรือภูเขา เกิดจากการกร่อนขนานตามสันเขา และลดความสูง เปรียบเทียบ: *scarp retreat (สค้าร์รฺพ´ ริ<u>ทรี</u>ท´)*

slope sector (สโล้พฺ´ เซ็ค´เท่อรฺ) ส่วนของความลาดเอียงที่มีความโค้งคงที่

slope segment (สโล้พฺ´ เซ็ก´เมิ่นทฺ) ส่วนที่เป็นเส้นตรงของความลาดชัน หรือของภาพตัดขวางของความลาดชัน เปรียบเทียบ: *slope element (สโล้พฺ´ เอ´เลอเมิ่นทฺ)* คำพ้อง: *slope facet (สโล้พฺ´ แฟะ´เสิท)*

slope sequence (สโล้พฺ´ ซี´เค<u>ว</u>ิ่นซ) ส่วนของพื้นผิวเนินเขาที่ประกอบด้วย ส่วนบนของไหล่เขาที่มีลักษณะโค้งนูน เกิดจากการผุพังและการกร่อนของหินไหล่เขาซึ่งเดิมเป็นลาดเขา และมีการเปลี่ยนค่ามุมอย่างรวดเร็ว (waxing slope - แว็ก´ซิ่ง สโล้พ´), ส่วนที่มีความลาดชันมากสุด (maximum slope segment) และส่วนล่างของพื้นลาดเชิงเขา ใต้ตำแหน่งที่มีค่าความลาดชัดคงที่มักมีลักษณะโค้งเว้าขึ้นด้านบน (waning slope – เว´นิ่ง สโลพ´)

slope stability (สโล้พฺ´ สเตอบิ´เลอที่) ความลาดชันของดิน/หินจากธรรมชาติ หรือจากมนุษย์ทำขึ้น ที่ความลาดชันยังคงมีเสถียรภาพ หรือสภาพที่ยอมรับได้ เปรียบเทียบ: *bank stability (แบ็งคฺ สเตอบิ๊´เลอที่)*

slope unit (สโล้พฺ´ ยู´เหนิท) (1) ลักษณะที่เล็กที่สุดของภาคตัดขวางความลาดชัน ประกอบด้วยองค์ประกอบของความลาดชัน หรือส่วนของความลาดชัน (2) องค์ประกอบของระบบความลาดชัน ประกอบด้วยฐาน และความสัมพันธ์กับความลาดชันที่อยู่เหนือขึ้นไป หน่วยความลาดชันแยกโดยการเปลี่ยนความชัน

slope wash (สโล้พฺ´ ว้อฌ) (1) ดิน และหิน ที่ถูกเคลื่อนย้ายลงสู่ที่ต่ำตามความลาดชัน โดยการสูญเสียมวล (mass wasting) ที่มีน้ำเป็นตัวช่วย เปรียบเทียบ: *colluvium (เคอลู´เวี่ยม)* (2) กระบวนการที่วัตถุเคลื่อนที่ โดยเฉพาะ การกัดเซาะแบบแผ่น (*sheet erosion)*

slough (สลู´ หรือสเลิ้ฟ´) (1) [การเจาะ] เศษหินแตกหัก ที่หลุดออกจากด้านข้างของหลุมเจาะ หรือจากการทำเหมือง อาจเป็นอุปสรรคต่อการไหลเวียนของโคลนในการขุดเจาะ เปรียบเทียบ: *colluvium (เคอลู´เวี่ยม)* (2) [ภูมิศาสตร์] (ก) ที่ลุ่มชื้นแฉะขนาดเล็ก โดยเฉพาะ ที่ลุ่มหรือแอ่งน้ำตื้นที่ไม่มีทางระบายน้ำ (ข) พื้นที่ชุ่มน้ำขนาดใหญ่ เช่น หนอง หรือบึง (ค) ศัพท์ที่ใช้ในลุ่มน้ำมิเซอซิพี่ (Mississippi Valley) โดยเฉพาะสำหรับ ธารน้ำไหลเอื่อยๆ ผ่านพื้นที่ลุ่ม หรือส่วนของธารน้ำที่ถูกแม่น้ำตัดขาด (ละทิ้ง) จากธารน้ำหลัก ทำให้ไม่เกิดการไหล (น้ำนิ่ง) ในที่ราบน้ำท่วม หรือสามเหลี่ยมปากแม่น้ำ ตลอดจนทะเลสาบขนาดเล็ก ที่ลุ่มชื้นแฉะ บ่อน้ำ หนองน้ำ บึง ทางน้ำไหลเข้า หรือแหล่งน้ำด้านในขนาดเล็กและแคบ (จ) อ่าวเล็กๆ ในภาคตะวันออกของประเทศอังกฤษ (ฉ) ส่วนของโคลนตม หรือพื้นดินที่เปียกชุ่ม; พื้นที่ที่มีโคลนหนา เช่น ปลักโคลน (3) [การเคลื่อนที่ของมวลธรณีวัตถุ] ดู: *sluff (สเลิ้ฟ´)*

slow ray (สโล´ เร) ในการศึกษาผลึกแร่ทางแสง หมายถึงองค์ประกอบของแสงในผลึกที่แยกแสงออกเป็นสองทิศทาง (birefringent crystal – ผลึกที่มีรีฟริงเจนซ์) และแสงเดินทางด้วยความเร็วน้อยกว่า และมีดัชนีหักเหสูงกว่า เปรียบเทียบ: *fast ray (แฟ้สทฺ เร)*

slud (สเลิด´) (1) ธรณีวัตถุจำพวกโคลนอิ่มน้ำ ที่เคลื่อนตามทางลาดชันอย่างช้าๆ (solifluction) (2) พื้นดินที่มีลักษณะคล้ายของเหลวหนืด รวมทั้งธรณีวัตถุอิ่มน้ำที่เคลื่อนที่อย่างช้าๆ ไปตาม

S

ทางลาดชัน หรือเลื่อนด้วยกลไกอื่น ที่ไม่จำเป็นจะต้องเป็นการเลื่อนตามแรงโน้มถ่วงเท่านั้น รากศัพท์: ศัพท์ท้องถิ่นในอังกฤษสำหรับ วัตถุที่เปียก นิ่ม และลื่น เช่น โคลน หรือตม

sludge (สเลิ้ดจ์) (1) [น้ำแข็ง] การสะสมอย่างหนาแน่นของน้ำแข็งที่เกิดใหม่ในทะเล เกิดในช่วงระยะเริ่มต้นของการแช่แข็ง และประกอบด้วยผลึกน้ำแข็งรูปเข็ม มีลักษณะการวางตัวกระจายและไม่ต่อเนื่องกัน อาจเชื่อมติดกันเพียงเล็กน้อย เกิดเป็นชั้นบางที่ทำให้พื้นผิวของทะเลมีสีเทาเข้ม เปรียบเทียบ: *ice gruel (ไอ๊ซ์ กรู๋เอิ้ล)* คำพ้อง: *sludge ice (สเลิ้ดจ์ ไอ๊ซ์); slush (สเลิ้ม์) [น้ำแข็ง]* (2) [ตะกอนวิทยา] (ก) เลน หรือโคลนตม; ตะกอนที่มีลักษณะนุ่ม ข้น หรือโคลนที่ทับถมที่พื้นล่างของบริเวณน้ำขึ้น น้ำลง ธารน้ำ โดยเฉพาะ โคลมตม หรือเลนสีดำ ที่พื้นทะเลสาบ (ข) ตะกอนและมวลชีวภาพกึ่งของเหลว ทึบแสง มีลักษณะเป็นโคลนที่เกิดจากการบำบัดน้ำเสีย สิ่งโสโครก หรือของเสียจากโรงงานอุตสาหกรรม และเหมืองแร่ มักปรากฏที่ส่วนล่างของวัตถุปนเปื้อนของน้ำ เช่น ระบบนิเวศน้ำกร่อย (estuaries - เอ๊สเชอเวรี่ส) (ค) ศัพท์ที่ใช้ในการบรรยาย วัตถุผุพังที่ปิดทับเศษดิน/หิน เช่น ทิล หรือเคล

sludge cake (สเลิ้ดจ์ เค้ก) การสะสมของตะกอนแข็ง (น้ำแข็งในทะเล) ที่มีความแข็งแรงมากพอที่จะรับน้ำหนักของคนได้ เปรียบเทียบ: *sludge floe (สเลิ้ดจ์ โฟ๊ล)*

sludge cast (สเลิ้ดจ์ แค้สท์) ดู: *furrow flute cast (เฟอ๋โร่ ฟลู้ท แค้สท์)*

sludge floe (สเลิ้ดจ์ โฟ๊ล) การสะสมของตะกอนแข็ง (น้ำแข็งในทะเล) ขนาดใหญ่

sludge ice (สเลิ้ดจ์ ไอ๊ซ์) ดู: *sludge (สเลิ้ดจ์) [น้ำแข็ง]*

sludge lump (สเลิ้ดจ์ เลิ้มพ์) มวลของตะกอนแข็ง (น้ำแข็งในทะเล) ที่มีลักษณะไม่สม่ำเสมอเนื่องจากการกระทำของลมแรง

sludging (สเลิดจิ้ง) ดู: *solifluction (โซเลอเฟลิค๋เฉิ่น)*

sluff (สเลิ้ฟ์) การถล่มขนาดเล็ก โดยทั่วไปหมายถึง หิมะที่เกาะตัวแบบหลวมๆ ที่ถล่มขนาดเล็ก คำพ้อง: *slough (สลู๋) [การเคลื่อนที่ของมวลธรณีวัตถุ]*

slug flow (สเลิ้ก โฟ๊ล) การเคลื่อนของมวลน้ำ เช่น การเคลื่อนตามแรงโน้มถ่วงของน้ำที่มีปริมาณเกินกว่าความสามารถของดินที่จะยึดไว้ได้ (*free water - ฟรี วอ๋เท่อร์*) ลงสู่เขตไม่อิ่มน้ำ

sluggish (สเลิ้ก๋กิฌ) หมายถึง ธารน้ำ ที่มีการไหลอย่างช้าๆ หรือเอื่อยๆ เนื่องจากการลดลงของความลาดชันเมื่อเข้าสู่ช่วงวิวัฒน์ที่สมบูรณ์ หรือน้ำจากต้นน้ำลดลง

slug test (สเลิ้ก๋ เท้สท์) การทดสอบชั้นน้ำบาดาล *(aquifer test)* ที่ทำโดยการเทน้ำลงในบ่อและวัดการเพิ่มขึ้นของน้ำในบ่อเทียบกับเวลา หรือสูบน้ำออกจากบ่อและวัดการลดลงของระดับน้ำในบ่อเทียบกับเวลา ซึ่งการทดสอบวิธีนี้กำหนดให้การเพิ่มขึ้นหรือลดลงของน้ำเกิดแบบทันทีทันใด เปรียบเทียบ: *bail-down test (เบล-ดาวน์ เท้สท์)*

sluice (สลู้ซ์) (1) ท่อ หรือช่องสำหรับระบายน้ำส่วนเกิน ที่มักไหลด้วยความเร็วสูง อาจมีประตูปิด-เปิดเพื่อควบคุมการระบายน้ำ (2) การปล่อยน้ำอย่างรวดเร็วเข้าไปในท่อ หรือทางน้ำที่ปกติจะแห้ง หรือมีน้ำไหลเพียงเล็กน้อย (3) มวลน้ำที่ไหลผ่าน หรือเก็บไว้หลังประตูระบายน้ำ

sluiceway (สลู้ซเว) ดู: *overflow channel (โอ๋เว่อร์โฟ๊ลแชเนิ่ล)*

sluicing (สลู้ซิ่ง) การรวบรวมแร่หนัก เช่น ทอง หรือดีบุก ให้อยู่ด้วยกัน โดยการล้างแร่ผ่านรางร่อนแร่ ที่มีแผ่นกั้นเป็นระยะๆ เพื่อกั้นแร่ และควบคุมให้น้ำไหลไปตามราง

sluit (สลู้ท) ศัพท์แอฟริเค่อสำหรับ ร่อง ทางน้ำเล็กๆ หรือห้วยที่เกิดจากเซาะร่องตามธรรมชาติขนาดใหญ่โดยน้ำฝนที่ตกหนักจะมีขนาดตื้นกว่าหุบเขา รวมถึงคลองส่ง หรือทางระบายน้ำอื่นๆ ที่ทำขึ้นเพื่อการชลประทาน หรือการระบายน้ำ

slump (สเลิ้มพ์) (1) แผ่นดินถล่ม ที่ซึ่งมีลักษณะการเคลื่อนที่แบบเฉือนและหมุนของมวลหินหรือดินอย่างเป็นอิสระ หรือเคลื่อนที่ตามระนาบการเลื่อน คำพ้อง: *slumping (สเลิ้ม์พิ่ง)* (2) การเลื่อนลงตามความลาดชันของตะกอนที่ยังไม่แข็งตัวเป็นหิน โดยเฉพาะ การไหลตามความลาดชันของตะกอนแบบแพลสติค การไหลของตะกอนที่ทับถมในทะเลบริเวณด้านข้างของร่องลึกในทะเล คำพ้อง: *subaqueous gliding (เสิบเอ๋ควีเอิ้ส ไกล๊ดิ้ง)* (3) มวลของวัตถุที่เลื่อนไถล หรือเกิดโดยการเลื่อนไถล ดู: *slump block (สเลิ้มพ์ บล๊อค)*

slump ball (สเลิ้มพ์ บอล) ก้อนมวลหินทรายที่ค่อนข้างแบน มีขนาด 2 เซนติเมตร ถึง 3 เมตร เกิดจากการเลื่อนไถลใต้น้ำ เปรียบเทียบ: *crumpled ball (เครั๊มเพิ่ล บอล); spiral ball (สไป๋เริ่ล บอล)*

slump basin (สเลิ้มพ์ เบ๋เซิ่น) แอ่งตื้น ใกล้ฐานของผนังหุบเขาและบนเนินเขาหินเณล หรือสันเขา ที่เกิดจากการเลื่อนไถลขนาดเล็ก ไม่สม่ำเสมอ และมักเป็นบึงอายุสั้นๆ

slump bedding (สเลิ้มพฺ˞ เบ๊ะ˞ดิ้ง) ศัพท์ที่ใช้อย่างหลวมๆ สำหรับชั้นธรณีวัตถุที่บิดเบี้ยว โดยเฉพาะ การบิดเบี้ยวของชั้นธรณีวัตถุที่เลื่อนไถลใต้น้ำ หรือการเลื่อนทางด้านข้างของตะกอนที่ทับถมภายหลัง

slump block (สเลิ้มพฺ˞ บล็อค) มวลธรณีวัตถุแตกหัก หรือหลุดออกเป็นก้อนๆ (โดยที่เนื้อวัตถุภายในก้อนแต่ละก้อนยังคงยึดติดกันแน่น) ขณะเกิดการเลื่อนไถล อาจมีขนาดยาวถึง 2 กิโลเมตร และหนากว่า 300 เมตร

slump breccia (สเลิ้มพฺ˞ เบร๊ะเชี่ย) ชั้นหินตะกอนผิดรูปที่เกิดจากผลของการเลื่อนไถล และแสดงการแตกหักเป็นเบร๊ะเชี่ย

slump fold (สเลิ้มพฺ˞ โฟลด) โฟลดที่เกิดภายในหน่วยหินจากการเลื่อนไถลของตะกอนแบบแพลสติค

slumping (สเลิ้ม˞พิ่ง) การเคลื่อนที่ลง เช่น การเลื่อน หรือการทับถมโดยการเลื่อนไถล คำพ้อง: *slump (สเลิ้มพฺ˞)*

slump mark (สเลิ้มพฺ˞ ม้ารฺค) ร่องหรือรอย ที่เกิดจากเลื่อนไถลที่ด้านท้ายลม (lee side) ของเม็ดทรายเปียก หรือแห้งในบริเวณเนินทราย หรือคลื่นทราย

slump overfold (สเลิ้มพฺ˞ โอ˞เว่อรฺโฟลด) โฟลด ที่ประกอบด้วยมวลของหินทรายม้วนโค้งคล้ายเบ็ดตกปลา เกิดเนื่องจากผลของการเลื่อนไถล

slump scarp (สเลิ้มพฺ˞ สค้ารฺพ˞) หน้าผาเตี้ย หรือขอบการไหลของลาเว่อที่แข็งตัว และติดกับผนังหุบเขา หรือรอบๆตะพักขั้นบันได (steptoes) หลังจากพื้นที่ส่วนกลางของลาเว่อทรุดตัวลง เนื่องจากการไหลออกของลาเว่อหลอมเหลวที่อยู่ด้านล่าง; หน้าผาที่อยู่ด้านในของพื้นที่ส่วนกลางอาจสูงหลายเมตร และอาจเรียกว่า ลาเว่อ เสิบไซเดิ้นซ สค้ารพ (lava subsidence scarp หน้าผาจากการทรุดของลาเว่อ) หรือ ลาเว่อ สเลิ้มพ สคาร (lava slump scarp – หน้าผาลาเว่อเลื่อนไถล)

slump sheet (สเลิ้มพฺ˞ ฉี้ท) ชั้นหิน ที่แสดงโครงสร้างของการเลื่อนไถล ที่สามารถระบุขนาดของความกว้าง ยาว และหนาได้

slump structure (สเลิ้มพฺ˞ สเตริ๊ค˞เช่อรฺ) ศัพท์ทั่วไปสำหรับโครงสร้างใดๆ ในหินตะกอน ที่เกิดการจากเลื่อนไถลใต้น้ำ

slurried bed (สเลอ˞รี่ดฺ เบด) ชั้นของโคลน ทราย หรือกรวดที่ไม่มีการคัดขนาดยกเว้นที่ฐานที่แสดงการคัดขนาดแบบชั้นบาง อาจเกิดจากการเลื่อนไถลของตะกอนที่แข็งตัวไปแล้วบางส่วน ไปตามทางลาดชัน เช่นเดียวกับการไหลของกองเศษดิน/หินใต้น้ำ คำพ้อง: *slurry bedding (สเลอ˞รี่ เบ๊ะ˞ดิ้ง)*

slurry (สเลอ˞รี่) (1) ของเหลวผสมระหว่างน้ำและธรณีวัตถุเม็ดละเอียดที่ไม่ละลายน้ำ เช่น โคลนตมที่ก้นทะเลสาบ หรือผงถ่านหินกับน้ำ (2) ดู: *grout (เกร๊าทฺ)*

slurry bedding (สเลอรี่ เบ๊ะ˞ดิ้ง) ดู: *slurried bed (สเลอรี่ดฺ เบด)*

slurry slump (สเลอ˞รี่ สเลิ้มพฺ) การเลื่อนไถล ที่เป็นการเลื่อนไถลของธรณีวัตถุกึ่งเหลวผสมกับน้ำ

slush (สเลิ้ฌ˞) (1) [ภูมิศาสตร์] โคลนอ่อน หรือโคลนตม (2) [น้ำแข็ง] ดู: *sludge (สเลิจ˞) [น้ำแข็ง]* (3) [หิมะ] หิมะที่อิ่มน้ำเกิดบริเวณพื้นดินหรือพื้นน้ำแข็ง หรือมวลของหนืดที่ลอยอยู่บนน้ำภายหลังจากหิมะตกหนัก คำพ้อง: *snow slush (สโน˞ สเลิ้ฌ˞)*

slush avalanche (สเลิ้ฌ˞ แอ๊ะ˞เวอแล้นชฺ) ดู: *wet-snow avalanche (เว็ท-สโน˞ แอ๊ะ˞เวอแล้นชฺ)*

slush field (สเลิ้ฌ˞ ฟีลดฺ) ดู: *snow swamp (สโน˞ สว้อมพฺ˞)*

slushflow (สเลิ้ฌ˞โฟล) (1) การไหลคล้ายโคลนของน้ำที่อิ่มด้วยหิมะไปตามธารน้ำอย่างรวดเร็ว เกิดจากการละลายของหิมะในบริเวณที่น้ำระบายออกได้ช้ากว่าน้ำที่เกิดจากการละลายมาก มีความกว้างหลายเท่ากว่าขนาดของธารน้ำที่จะรับไว้ได้ (2) การไหลของหิมะที่เริ่มละลายบนธารน้ำแข็ง

slush pit (สเลิ้ฌ˞ พิท) ดู: *mud pit (เหมิด พิท)*

slush pond (สเลิ้ฌ˞ พอนดฺ) บึง หรือทะเลสาบ ที่มีโคลนตมบนพื้นผิวการขัดถูของธารน้ำแข็ง มักพบในช่วงฤดูร้อน

slush pump (สเลิ้ฌ˞ เพิ้มพฺ) ดู: *mud pump (เหมิด เพิ้มพฺ)*

small boulder (สมอล˞ โบล˞เด้อรฺ) ก้อนหินที่มีเส้นผ่าศูนย์กลางระหว่าง 256 - 512 มิลลิเมตร (10-20 นิ้ว หรือ - 8 -9 หน่วยไฟ (phi))

small circle (สมอล˞ เซอรฺ˞เคิ่ล) เส้นโค้ง ที่เกิดบนพื้นผิวของทรงกลมจากการตัดกันของระนาบใดๆ ที่ไม่ผ่านศูนย์กลางของทรงกลม โดยเฉพาะ วงกลมบนพื้นผิวของโลก ระนาบที่ไม่ผ่านศูนย์กลางของโลก เช่น ระนาบที่ขนานและเทอถูด (เส้นรุ้ง) และไม่ใช่เส้นศูนย์สูตร เปรียบเทียบ: *great circle (เกร๊ท เซอรฺ˞เคิ่ล)*

small-circle girdle (สมอล˞ เซอรฺ˞เคิ่ล เกอรฺ˞เดิ้ล) ดู: *cleft girdle (เคล็ฟทฺ เกอรฺ˞เดิ้ล)*

small cobble (สมอล˞ เคาะ เบิ้ล) ศัพท์ธรณีวิทยาสำหรับก้อนหินที่มีขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางระหว่าง 64 – 128 มิลลิเมตร (2.5 – 5 นิ้ว หรือ -6 ถึง -7 หน่วยไฟ)

small-scale map (สมอล˞-สเกล˞ แม็พ) แผนที่มาตราส่วนขนาดเล็ก (ในการสำรวจทางธรณีวิทยาของอเมริกา คือ 1:250,000 หรือเล็กกว่า) ที่แสดงรายละเอียดทั่วไปได้เฉพาะพื้นที่

S

ขนาดใหญ่ สำหรับแผนที่ทหารกำหนดแผนที่ขนาดเล็ก คือ 1:600,000 หรือเล็กกว่า แผนที่ขนาดใหญ่ คือ 1:75,000 หรือใหญ่กว่า เปรียบเทียบ: *intermediate-scale map (อินเทอรมี๋ดีเอิท-สเกล๋ แม็พ); large-scale map (ล้ารฺจ-สเกล๋ แม็พ)*

small watershed (สมอล๋ วอ๋เท่อรฺเฉ็ด) พื้นที่ลุ่มน้ำที่มีระบบการระบายน้ำไม่เพียงพอเมื่อฝนตกหนัก น้ำจึงเกิดการไหลหลากมากกว่าการไหลไปตามธารน้ำ อาจมีพื้นที่ไม่กี่ตารางกิโลเมตรถึงร้อยกว่าตารางกิโลเมตร

smaltite (สมอล๋ไท้ทฺ) (1) ดู: *skutterudite (สเกอะ๋เทอรู๋ได๊ทฺ)* คำพ้อง: *tin-white cobalt (ทิน-ไว้ทฺ โค๋บ๊อลทฺ); gray cobalt (เกร โค๋บ๊อลทฺ); white cobalt (ไว้ทฺ โค๋บ๊อลทฺ); speisscobalt (สไป๊ส๋โคบ๊อลทฺ)* (2) ศัพท์ที่ใช้กับอารเซอไนดของโคบ๊อลท ผลึกลูกบาศก์ หรือส่วนผสมของแร่ธาตุโคบ๊อลท

smaragdite (สเมอแรก๋ได๊ทฺ) แร่แอมเฟอโบลสีเขียว (ใกล้กับแอ๊คทิเนอไล้ท) มีลักษณะเป็นเส้นใย หรือริ้วบางๆ ที่อยู่ในรูปแบบของผลึกอื่น (pseudomorph – ซู๋เดอม้อรฟฺ) ภายหลังจากไพร็อกซีน (เช่น ออมเฟอไซ้ท) omphacite) ในหิน เช่น เอ๊ะเคลอไจ๊ท (eclogite)

smear slide (สมิรฺ๋ สไล้ดฺ๋) หมายถึง การศึกษาด้วยกล้องจุลทรรศน์แกนแสงเดี่ยว (polarizing microscope) ของแร่และเฟาะเซิ่ลขนาดเล็กมาก ที่เป็นองค์ประกอบอยู่ในอนุภาคขนาดทรายแป้ง (silt)

smectite (สเม็ค๋ไท้ทฺ) ชื่อกลุ่มแร่ที่เป็นที่ยอมรับสำหรับแร่เคลจำพวกฟิโลสิเลอเขท 2 : 1 กับประจุระหว่าง 0.2 และ 0.6 ต่อหน่วยสูตร (formula unit) ที่สามารถใช้ขั้วของเหลวเข้าไปในพื้นที่ว่างระหว่างชั้น ทำให้เกิดการขยายตัว ในทิศทางที่ตั้งฉากกับพื้นผิว 001 และมีความสามารถในการแลกเปลี่ยนประจุบวกสูง (ประมาณ 110 cmol$_c$/kg) สำหรับแร่สเม็คไท้ท และระยะห่างระหว่างชั้นไม่สม่ำเสมอ เป็นแร่ที่มาจากการเปลี่ยน แปลงของแก้วภูเขาไฟ และจากการผุพังของสารสิเลอเขทหลัก เป็นแร่หลักที่เป็นองค์ประกอบของเบนเทอไน้ท และฟุลเล่อรส เอิ๊รธ (fuller's earth – ดินเคลที่ใช้ฟอกสี) และพบได้ทั่วไปในดิน หินตะกอน แหล่งแร่บางชนิด เปรียบเทียบ: *montmorillonite (ม้อนทฺเมอริ๋เลอไน้ท); nontronite (น็อน๋เทรอไน้ท); saponite (แซะ๋เพอไน้ทฺ)*

smectite-to-illite transition (สเม็ค๋ไท้ทฺ-ทู-อิ๋ไล้ทฺ แทรนซิ๋เฉิ่น) การเปลี่ยนแร่เคลชนิดหนึ่ง เป็นแร่เคลอีกชนิดหนึ่ง กลไลการเปลี่ยนผ่านเกิดจากการเปลี่ยนแปลง หรือการเกิดใหม่ โดยการกดทับ หรือการแปรภายใต้น้ำร้อน เปรียบเทียบ: *illite/smectite (อิ๋ไล้ทฺ/สเม็ค๋ไท้ทฺ)*

Smithian (สมิ๋เธี่ยน) หินช่วงอายุย่อยของแคนาดา ที่อยู่ล่างหินช่วงอายุย่อยของ โอเลอนีเคี่ยน สเตจ (Olenekian Stage): ยุคไทรแอสิค ตอนล่าง (Lower Triassic) เหนือ ดีเนอเลี่ยน (Dienerian) ใต้ สแปเชี่ยน (Spathian)

smithite (สมิไธ้ทฺ) แร่วาวแบบเพชร สีแดง ผลึกมอเนอคลิหนิค: $AgAsS_2$

smithsonite (สมิธ๋เซอไน้ทฺ) (1) แร่สีขาวถึงเหลือง เทา น้ำตาล หรือเขียว ของกลุ่มแคลไซ้ท: $ZnCO_3$ เป็นแร่รองที่เกี่ยวข้องกับสเฟเลอไร้ท และมักพบแทนที่ในหินปูน มีกลุ่มผลึกคล้ายรูปไตพวงองุ่น แท่งหินย้อน หรือเป็นเม็ด แยกออกจากแร่เฮมิมอรไฟ้ท (hemimorphite) ที่ทำปฏิกิริยากับกรดและเกิดฟองฟู่ เป็นสินแร่สังกะสี คำพ้อง: *dry-bone ore (ดราย-โบน ออร); calamine (แค๋เลอไมนฺ); zinc spar (ซิ้งค สปาร๋); szaskaite (เซอ๋สเกไอ๊ท)* (2) ศัพท์ บางครั้งใช้เป็นคำพ้องของ *hemimorphite (เฮ๋มิมอรไฟ้ทฺ)*

smokeless coal (สโม้ค๋เลส โคล) ถ่านหินไม่มีควัน (1) ดู: *semibituminous coal (เซมิเบอทิว๋เมอเนิส โคล)* (2) ถ่านหินที่ใหม้โดยไม่มีควัน อยู่ระหว่าง เซมิเบอทิว๋เมอเนิส (semibituminous) ถึงซูเพ่อรแอนเธรอซิถิค (superanthracitic)

smokestone (สโม้ค๋สโตน) ดู: *smoky quartz (สโม๋คี่ ขวอรทฺส)*

smoking crest (สโม้๋คิ่ง เคร้สทฺ) ยอดของเนินทรายตามแนวฝุ่นที่เม็ดทรายถูกพัดพาออกไป

smoky quartz (สโม้๋คี่ ขวอรทฺส) ขวอรทสชนิดหนึ่งที่มีผลึกสีควันไฟ น้ำตาล-เทา และมักโปร่งแสง บางครั้งใช้เป็นรัตนชาติ อาจประกอบด้วยสิ่งเจือปนจำพวกของเหลว และแก๊สคารเบิ้นไดอ็อกไซด สีอาจเกิดจากการสัมผัสกับรังสีพลังงานสูง เช่น รังสีของธาตุกัมมันตรังสี คำพ้อง: *cairngorm (แครุน๋กอรฺม); smokestone (สโม้ค๋สโตน)*

smoky topaz (สโม๋คี่ โท๋แพ้ส) ชื่อทางการค้าของขวอรทสสำหรับทำเครื่องประดับ

smooth chert (สมู้ธ๋ เชิ้รฺท) เชิ้รฺทเนื้อเดียว แข็ง และแน่นไม่แสดงรูปผลึก แตกแบบก้นหอย หรือเรียบ ดู: *chalcedonic chert (แคลเซอดอ๋หนิค เชิ้รฺท); ordinary chert (ออร๋เดอแนรี่ เชิ้รฺท); porcelaneous chert (พ๋อรเซ๋ยเล ซีเอิส เชิ้รฺท)* เปรียบเทียบ: *granular chert (แกรนเยอเล่อร เชิ้รฺท); chalky chert (ชอคี่ เชิ้รฺท)*

smooth cleavage (สมู้ธ˙ คลี˙หวิจ) ดิสเจิงถีฟ คลีหวิจ (disjunctive cleavage) ที่แสดงการวิวัฒน์ที่สมบูรณ์ มีระนาบของคลีหวิจ และเม็ดแร่ ที่เรียงต่อเนื่องเป็นแผ่นยาว มักพบทั่วไปในหินเม็ดละเอียด เช่น เฉล หรือหินชนวน เปรียบเทียบ: *rough cleavage (เริ้ฟ คลี˙หวิจ)*

smooth criterion (สมู้ธ˙ ไครทิ˙เรี่ยน) ในเรดาร์ หมายถึงความสัมพันธ์ระหว่างพื้นผิวที่ขรุขระ มุม และความยาวคลื่นที่กำหนดว่าพื้นผิวจะกระจายเรดาร์ที่ตกกระทบแบบเรียบ หรือกึ่งเรียบ เปรียบเทียบ: *rough criterion (เริ้ฟ ไครทิ˙เรี่ยน); Rayleigh criterion (เร˙ลี่ ไครทิ˙เรี่ยน)*

smooth phase (สมู้ธ˙ เฟส) ส่วนหนึ่งของการเสียดสีของธารน้ำที่มวลของตะกอนเคลื่อนเป็นแผ่น ที่มีความหนาแน่นค่อยๆ เพิ่มขึ้นจากผิวน้ำลงสู่พื้นล่าง เปรียบเทียบ: *dune phase (ดูน เฟส)*

smothered bottom (สเมอ˙เธอรฺด ฺ เบ๊าะ˙เทิ่ม) ศัพท์สำหรับพื้นผิวของหินตะกอน ที่ยังคงรักษาเฟาะเซิ่ลแตกหักได้ง่ายไว้ได้อย่างสมบูรณ์ เนื่องจากโคลนที่ไหลเข้าไปฝังเฟาะเซิ่ลไว้ในทันทีพื้นผิวดังกล่าวมักปรากฏในการสลับชั้นของหินปูนและเฉลที่ตกทับถมในทะเล

Sn (เอ๊สเอ็น) เฟสคลื่นไซ้สมิค นั่นคือ คลื่นพี ที่มีความเร็วคลื่น 7.6-8.4 กิโลเมตรต่อวินาที ที่เคลื่อนที่ในชั้นเนื้อโลกตอนบน

SIN (เอ๊สไอเอ็น) คำย่อ ดู: *signal-to-noise ratio (ซิก˙เนิ่ล ทู น้อยสฺ เร˙โฌ)*

snake hole (สเน้ค โฮล) หลุมเจาะแนวนอน หรือเกือบแนวนอนใช้สำหรับการระเบิด ซึ่งจะเจาะในระดับพื้นของเหมืองหิน หรือใต้ก้อนหินที่ต้องการทำให้แตก

snaking stream (สเน้˙คิ่ง สตรีม˙) ดู: *meandering stream (มีแอน˙เดอริ่ง สตรีม˙)*

snapper (สแนพ˙เฟ่อรฺ) ดู: *grab sampler (แกรั๊บ แซม˙เพล่อร)*

SNC meteorite (เอ๊สเอ็นซี มี˙ทีเออไร้ท) กลุ่มของเอคอนไดร๊ท (achondrite) จำพวกหินอัคนี ที่อยู่ในกลุ่ม เฌอรเกอไท้ท (shergottite) นาหคไคล้ท (nahklite) และ แฌเซินไย้ท (chassignite) ที่อาจมาจากดาวอังคาร คำย่อสำหรับ Shergottite-Nahklite-Chassignite (เฌ่อร˙เกอไท้ท-นอห˙ไคล้ท แฌ˙เซินไย้ท)

Snell's law (สเน็ลสฺ ลอ) ดู: *law of refraction (ลอ เอ๊ฟ ริแฟร็ค˙เฌิ่น)*

snout (สเน้าทฺ) (1) [ภูมิศาสตร์] มวลที่ยื่นออกมาจากหิน; แหลม (2) [ธารน้ำแข็งวิทยา] ส่วนน้ำแข็งยื่นออกมาจากขอบด้านนอก หรือด้านหน้าของธารน้ำแข็ง คำพ้อง: *terminal face (เทอรเมอเนิ่ล เฟ้ซ); terminus (เทอร˙เมอเนิส); glacier snout (เกล˙เฌ่อรฺ สเน้าทฺ˙); ice front (ไอ๊ซฺ ฟร้อนทฺ); front (ฟร้อนทฺ) [ธารน้ำแข็งวิทยา]*

snow (สโน˙) (1) รูปแบบของน้ำแข็ง ที่ประกอบด้วยผลึกเฮ็กแซะเกอเนิ่ลขนาดเล็กสีขาว หรือโปร่งแสง เกิดจากการควบแน่นของไอน้ำในบรรยากาศรอบนูเคลียสน้ำแข็ง ที่อุณหภูมิต่ำกว่าจุดเยือกแข็ง ซึ่งผลึกจะวิวัฒน์ขณะลอย หรือตกลงสู่พื้นดิน และมักจับเป็นก้อนในรูปของเกล็ดหิมะ (2) มวลรวมที่แน่นของผลึกหิมะที่ตกลงมา (3) ดู: *snowfall (สโน˙ฟอล)* (4) ภูมิภาคที่ปกคลุมด้วยหิมะถาวร มักใช้ในรูปพหูพจน์ว่า “the high snows”

snow avalanche (สโน˙ แอ๊ะ˙เวอแล้นชฺ) หิมะถล่ม; การถล่มที่ประกอบด้วยหิมะค่อนข้างบริสุทธิ์ แม้จะมีเศษดิน/หินถล่มลงมาด้วยก็ตาม เปรียบเทียบ: *full-depth avalanche (ฟุล-เด๊พธ แอ๊ะ˙เวอแล้นชฺ)* คำพ้อง: *snowslide (สโน˙สไล้ด)*

snowball garnet (สโน˙บอล การ˙เหนิท) ดู: *rotated garnet (โร˙เทเถิด การ˙เหนิท)*

snowbank (สโน˙แบ๊งคฺ) กองหิมะ มักเป็นส่วนที่เหลืออยู่ของกองหิมะที่ถูกลมพัดมากอง (*snowdrift* - สโนดริ๊ฟท)

snowbank glacier (สโน˙แบ๊งคฺ เกล˙เฌ่อรฺ) ดู: *nivation glacier (ไนเว˙เฌิ่น เกล˙เฌ่อรฺ)*

snow banner(สโน˙ แบน˙เน่อรฺ) ธารหิมะที่พัดจากยอดเขาด้วยระยะทางหลายๆ ไมล์จากแหล่งกำเนิด

snow barchan (สโน˙ บารฺ˙ค่าน) เนินหิมะรูปจันทร์เสี้ยว หรือรูปเกือกม้าที่มีปลายชี้ไปตามทิศทางของลม

snow blanket (สโน˙ แบล๊ง˙เคิท) พื้นผิวจากการทับถมของหิมะ

snowblink (สโน˙บลิ๊งคฺ) แสงสว่างสีขาวจ้าในท้องฟ้าที่อยู่ใกล้ขอบฟ้า หรือด้านล่างของชั้นเมฆ เกิดจากการสะท้อนของพื้นที่ปกคลุมไปด้วยหิมะ; แสงที่สว่างกว่าผาน้ำแข็งบริเวณชายฝั่งทะเล (*iceblink - ไอ๊ซฺบลิ๊งคฺ)* สะกดได้อีกแบบคือ snow blink คำพ้อง: *snow sky (สโน˙ สกาย˙); snow sheen (สโน˙ ฌีน)*

snow bridge (สโน˙ บริดจ) ช่องโค้งหรือชั้นของหิมะ ซึ่งเคลื่อนที่ผ่านร่องแตกในเกลเฌ่อรฺ หรือเชื่อมต่อร่องแยกในน้ำแข็งหรือหิมะ ซึ่งคนหรือรถสามารถข้ามผ่านได้

snowcap (สโน˙แค็พ) (1) หิมะที่ครอบคลุมยอดเขา หรือสันเขาที่ซึ่งไม่มีหิมะอยู่ในระดับที่ต่ำกว่า (2) การทับถมของหิมะบนพื้นผิวของทะเลสาบน้ำแข็ง

snow cornice (สโน˙ คอรฺ˙เนซ) ดู: *cornice (คอรฺ˙เนซ)*

snow course (สโน˙ คอรส) เส้น หรือชุดของเส้นที่เชื่อมต่อกันของระยะห่างระหว่างสถานีสำรวจ (โดยปกติ 10 สถานีหรือมากกว่า) ที่ทำการเก็บตัวอย่างหิมะเพื่อวัดความลึกและความหนาแน่นของหิมะ; หลังจากนั้นจะคำนวณปริมาณน้ำเทียบเท่าหิมะ (ที่ตก) เพื่อพยากรณ์ปริมาณน้ำที่จะไหลออกมา เปรียบเทียบ: *snow survey (สโน˙ เซอร˙เว)*

snow cover (สโน˙ เคอะ˙เว่อรฺ) (1) หิมะ ที่ทับถมบนพื้นดิน รวมทั้งที่มาจากหิมะที่ลอยมากับน้ำ หิมะที่ปลิวมากับลม หิมะจากการถล่ม น้ำที่กลายเป็นน้ำแข็ง หรือน้ำฝนที่ขังอยู่ในหิมะบนดิน (2) ขอบเขตของพื้นที่ดินบางส่วนหรือทั้งหมดที่ปกคลุมด้วยหิมะ ในพื้นที่นั้นโดยทั่วไปจะระบุเป็นร้อยละของพื้นที่ทั้งหมด (3) ความลึกเฉลี่ยของหิมะ ที่ทับถมในพื้นที่หนึ่งๆ มักระบุหน่วยเป็นเซนติเมตร

snowcreep (สโน˙ครี๊พ) การเปลี่ยนรูปอย่างช้าๆ ของชั้นหิมะอัดแน่น *(snowpack)* ที่เกิดจากความเค้นของน้ำหนักของหิมะและการแปรสภาพของผลึกหิมะ; มักเกี่ยวเนื่องกับการเฉือนขนานกับความลาดชัน และการอัดแน่นโดยน้ำหนักหิมะตั้งฉากกับความลาดชัน

snow crust (สโน˙ เคริสทฺ) ผิวอัดแน่น และแข็งของหิมะที่ทับบนชั้นของหิมะที่อ่อนกว่า; อาจเกิดขึ้นจากการละลายและแข็งเป็นน้ำแข็งของหิมะบนพื้น โดยการกระทำของลม หรือโดยการแช่แข็งของน้ำบนพื้นดิน เปรียบเทียบ: *ice crust (ไอ๊ซฺ เคริสทฺ) เปลือกน้ำแข็ง [ธารน้ำแข็งวิทยา]; wind crust (วิน เคริสทฺ); sun crust (เซิน เคริสทฺ); rain crust (เรน เคริสทฺ)* คำพ้อง: *crust (เคริสทฺ) [หิมะ]*

snow crystal (สโน˙ คริส˙เติ้ล) (1) ผลึกน้ำแข็งหนึ่งผลึกที่เป็นนิวเคลียสและเพิ่มขนาดในบรรยากาศ (2) เกล็ดหิมะหนึ่งเกล็ดที่ทับถม เปรียบเทียบ: *snowflake (สโน˙เฝลค)*

snow cushion (สโน˙ คุ˙เฉิ่น) ดู: *snow pillow (สโน˙ พิโล่)*

snow density (สโน˙ เด็น˙เซอที่) มวลของหิมะต่อหน่วยปริมาตร มักระบุเป็น mg/m^3 ซึ่งเป็นหน่วยเทียบเท่ากับค่าความถ่วงจำเพาะ

snowdrift (สโน˙ดริ๊ฟทฺ) หิมะที่ทับถมโดยลมในด้านท้ายลมของสิ่งกีดขวาง หรือพื้นที่อื่นๆ ที่มีกระแสลมหมุนเกิดขึ้น

snowdrift glacier (สโน˙ดริ๊ฟทฺ เกล˙เฉ่อรฺ) ดู: *drift glacier (ดริ๊ฟทฺ เกล˙เฉ่อรฺ)*

snow dune (สโน˙ ดูน) หิมะที่ทับถมโดยลมที่มีรูปทรงเป็นเนินกลมมนน้อยๆ มักมีแกนยาวขนานกับทิศทางลม มีขนาดใหญ่กว่าริเพิ่ล แซสเทรอเก่อ (sastrugi) หรือจันทร์เสี้ยว

snowfall (สโน˙ฟอล) (1) การทับถมบนพื้นดินหรือพื้นผิวอื่นของหิมะที่ตกลงมาจากชั้นบรรยากาศ (2) อัตราการทับถมของหิมะ

snowfield (สโน˙ฟีลด) (1) ทุ่งกว้างที่ปกคลุมด้วยหิมะ มักมีลักษณะค่อนข้างเรียบ และสม่ำเสมอ และมักเกิดที่และเทอถูดสูงหรือภูเขาเหนือแนวหิมะ (snowline) ที่ปรากฏตลอดทั้งปี (2) พื้นที่ที่มีหิมะปกคลุมถาวร เช่น ยอดของธารน้ำแข็ง; พื้นที่สะสมของธารน้ำแข็ง

snowflake (สโน˙เฝลค) การรวมของผลึกหิมะเดี่ยวหลายๆ ผลึกที่มีการชนกัน และรวมกันในขณะที่กำลังตกจากอากาศที่สงบ

snowflake obsidian (สโน˙เฝลค เอิบซิ˙เดี้ยน) เอิบซิเดี้ยน ที่มีกระจุกผลึกเส้นใยแบบกระจายคล้ายรัศมี (spherulite – สฟิร˙เยอไล้ทฺ) สีขาว เทา หรือแดง มีขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางตั้งแต่เล็กมาก ต้องดูด้วยกล้องจุลทรรศน์ จนถึงเมตรหรือหลายเมตร

snow glide (สโน˙ ไกลดฺ) การเลื่อนของหิมะที่มีพื้นผิวลาดไปตามพื้นดิน หรือเลื่อนระหว่างชั้นหิมะ เปรียบเทียบ: *snowcreep (สโน˙ครี๊พ)* คำพ้อง: *glide (ไกลดฺ)*

snow grain (สโน˙ เกรน) หน่วยย่อยของเกล็ดหิมะที่เล็กที่สุดที่ดูจากแว่นขยาย (hand lens) (เช่น กำลังขยาย 10 เท่า) อาจประกอบด้วยหนึ่ง หรือมากกว่าหนึ่งผลึกน้ำแข็ง

snow ice (สโน˙ ไอ๊ซฺ) น้ำแข็ง ที่เกิดเมื่อกองหิมะ (ส่วนผสมของหิมะและน้ำ) มีการแช่แข็ง จะปรากฏสีขาวถ้ามีฟองอากาศอยู่ด้วย

snowline (สโน˙ไลนฺ) (1) เส้น ที่แบ่งขอบเขต หรือกำหนดระดับความสูงที่มีหิมะปกคลุมตลอดปี; ความสูงที่มีหิมะปกคลุมมากกว่าร้อยละ 50 เปรียบเทียบ: *climatic snowline (ไคลแม˙ถิค สโน˙ไลน)* คำพ้อง: *transient snowline (แทรน˙ฌีเอิ้นทฺ สโน˙ไลน)* (2) เส้นที่แบ่งพื้นที่ระหว่างการทับถมของหิมะที่หายไปในช่วงฤดูร้อน กับพื้นที่ที่หิมะยังคงอยู่ตลอดปี เปรียบเทียบ: *regional snowline (รี˙เจอเนิ่ล สโน˙ไลน); equilibrium snowline (อีเควอลิ˙เบรี้ยม ไลน)* (3) แนวที่ไม่ปรากฏหิมะตกบนพื้นโลก ซึ่งตำแหน่งในแนวนี้ขึ้นอยู่กับเงื่อนไขทางกายภาพของที่นั่น เช่น ความสูงจากระดับน้ำทะเล ศัพท์นี้ประยุกต์ใช้โดยเฉพาะกับแนวหิมะในฤดูหนาวของซีกโลกเหนือ

snowmelt (สโน´เม้ลทฺ) น้ำจากหิมะละลาย สะกดได้อีกแบบ: snow melt คำพ้อง: *snow water (สโน´ วอ´เท่อรฺ)*

snow niche (สโน´นิช) ดู: *nivation hollow (ไนเว´เฌิ่น ฮอ´โล่)*

snow-on-roof texture (สโน´-ออน-รู้ฟ เท็กส´เช่อรฺ) สเฟเลอไร้ท (sphalerite) ที่เกิดแบบผลึกหยาบเคลือบส่วนบนของสินแร่แตกหักจากการทรุดตัว หรือพื้นของถ้ำใน *Mississippi Valley-type deposit*

snowpack (สโน´แพ็ค) (1) หิมะปกคลุม (2) การสะสมของชั้นหิมะบนพื้นดิน (3) ปริมาณการสะสมของหิมะบนเทือกเขาสูงที่ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญสำหรับการประเมินแหล่งน้ำสำหรับการใช้ประโยชน์ (เช่น ไฟฟ้าพลังน้ำ และการชลประทาน)

snow patch (สโน´ แพ็ชฺ) มวลของหิมะที่ปรากฏตลอดปี แต่มีขนาดไม่ใหญ่พอที่จะเรียกว่าธารน้ำแข็ง

snow-patch erosion (สโน´ แพ็ชฺ อิ´โรเฌิ่น) ดู: *nivation (ไนเว´เฌิ่น)*

snow penitente (สโน´ เพเนอเท็น´เท่) นีเว่ เพเนอเท็นเท่ (nieve penitente) ที่ประกอบด้วยหิมะอัดแน่น

snow pillow (สโน´ พิ´โล่) (1) เครื่องมือที่ใช้ในการบันทึกน้ำหนักที่เปลี่ยนแปลงของหิมะที่ปกคลุม ณ จุดๆ หนึ่ง ประกอบด้วยกระเปาะ หรือภาชนะโลหะที่มีของเหลวบรรจุอยู่เต็ม วางอยู่บนพื้น วัดความดันภายในจากน้ำหนักของหิมะที่ปิดทับ (2) กองหิมะบนทางลาดชัน โดยทั่วไปอยู่ภายในเขตเริ่มต้นของหิมะถล่ม คำพ้อง: *snow cushion (สโน´ คุ´เฌิ่น)*

snowquake (สโน´เคว้ค) การถล่มอย่างรวดเร็วของชั้นหนึ่งหรือหลายชั้นหิมะ หรือใต้พื้นหิมะ มักตามมาด้วยเสียงที่คล้ายกับการระเบิด ณ ที่ไกลออกไป คำพ้อง: *snow tremor (สโน´ เทร´เม่อรฺ)*

snow roller (สโน´ โร´เล่อรฺ) มวลหิมะรูปทรงกระบอกที่ชื้น และยึดติดกัน เกิดโดยการกลิ้งลงตามทางลาดชัน อาจจะมีขนาดของเส้นผ่าศูนย์กลางถึง 1 เมตร และความยาวของเส้นรอบวงมากกว่า 2 เมตร เปรียบเทียบ: *sun ball (เซิน บอล)*

snow sampler (สโน´ แซม´เพล่อรฺ) เครื่องมือสำรวจหิมะ ในรูปของหลอดที่ใช้เก็บแท่งหิมะที่ตกทับถม เพื่อตรวจสอบความหนาแน่นโดยการชั่งน้ำหนัก

snowshed (สโน´เฉ็ด) พื้นที่ลุ่มน้ำ ที่รับน้ำจากหิมะละลาย

snow sheen (สโน´ ฌีน) ดู: *snowblink (สโน´บลิ๊งคฺ)*

snow slush (สโน´ สเลิ้ฌ´) ดู: *slush (สเลิ้ฌ´) [หิมะ]*

snow survey (สโน´ เซ้อร´เว) กระบวนการตรวจหาความลึก ความหนาแน่น และปริมาณน้ำเทียบเท่าของหิมะ ที่ตกลงพื้นที่เฉพาะใดๆ โดยการสุ่มเก็บตัวอย่าง ณ จุดต่างๆ เพื่อนำข้อมูลที่สำรวจได้เหล่านั้นมาคาดการณ์ปริมาณน้ำไหลบ่าจากการละลายของหิมะ

snow swamp (สโน´ สว้อมพฺ´) พื้นที่ของหิมะอิ่มน้ำ ที่คน สัตว์ หรือสิ่งอื่นๆ ที่มีน้ำหนักจมลงได้ ถ้าหิมะอิ่มน้ำที่พื้นผิวจะมีสีฟ้า แต่ถ้าไม่อิ่มน้ำจะมีสีคล้ายกับสีหิมะรอบๆ คำพ้อง: *slush field (สเลิ้ฌ´ ฟีลดฺ)*

snow tremor (สโน´ เทร´เม่อรฺ) ดู: *snowquake (สโน´เคว้ค)*

snow water (สโน´ วอ´เท่อรฺ) ดู: *snowmelt (สโน´เม้ลทฺ)*

soak (โซ้ค) ดู: *water track (วอ´เท่อรฺ แอ็ร็ค)*

soakaway (โซ้คฺเออะเว) ศัพท์สหราชอาณาจักร สำหรับ แอ่ง หรือที่ลุ่ม ที่น้ำไหลเข้าและระบายออกไป

soaked zone (โซ้คฺดฺ โซน) ดู: *wet-snow zone (เว็ท-สโน´ โซน)*

soap clay (โซ้พฺ เคล) ดู: *bentonite (เบ็น´เทอไน้ทฺ)*

soap earth (โซ้พฺ เอิ๊รฺธ) แท้ลคเนื้อแน่น; สตีเออไท้ท *(steatite)*

soap hole (โซ้พฺ โฮล) ศัพท์ที่ใช้ในรัฐไวโอมิ่งสำหรับ หลุมที่เป็นผลจากเบนเทอไน้ทโผล่ที่เปียกชื้น

soaprock (โซ้พฺ´ร็อค) (1) ดู: *soapstone (โซ้พฺ´สโตน) [แร่วิทยา]* (2) ดู: *soapstone (โซ้พฺ´สโตน) [หิน]*

soapstone (โซ้พฺ´สโตน) (1) [แร่วิทยา] (ก) ชื่อแร่ แท้ลคเนื้อแน่น หรือสตีเออไท้ท *(steatite)* คำพ้อง: *soaprock (โซ้พฺ´ร็อค)* (ข) ดู: *saponite (แซะ´เพอไน้ทฺ)* (ค) ศัพท์ที่ใช้อย่างหลวมๆ สำหรับ *agalmatolite (แอเกิลแม´เทอไล้ทฺ)* (2) [หิน] (ก) หินแปรเนื้อแน่น (ฌิรโตส) หรือเนื้อเป็นเส้นใยหรือเป็นแผ่นนิ่ม ลื่น ประกอบด้วยแท้ลค (talc) ที่มีแร่ในกลุ่มไมเค่อปะปนอยู่ด้วย คลอไร้ท แอมเฟอโบล ไพร็อกซีน ฯลฯ และมาจากการเปลี่ยนสภาพของแร่จำพวกเหล็กและแมกนีเซี่ยมที่มีสิลิเค่อ (ข) ศัพท์ของคนงานเหมืองและช่างขุดเจาะสำหรับ หินที่นิ่ม ลื่น เช่น ไมเค่อเฌล หรือเซเรอซิถิค ฌิสท (sericitic schist)

soapy (โซ้´พี่) หมายถึง เนื้อแร่ที่ลื่น เรียบ และนุ่ม เช่น แท้ลค (talc) คำพ้อง: *unctuous (อัง´เฌอเวิส)*

Sob Prab basalts (สบปราบ บะซ้อลทฺ) หินบะซ้อลทสบปราบ พื้นที่ชั้นหินแบบฉบับ (type area) 33.3 กม ทางตะวันตกเฉียงใต้ของจังหวัดลำปาง เส้นทางลำปาง-สบปราบ ประกอบด้วยหินเวอ

ซิคิวเล่อร บะซ้อลท (vesicular basalt) และไพโรแคล้สติค เดอบรี (pyroclastic debris)

soda (โซ´เด่อ) โซเดี้ยมคารเบอเหนท Na_2CO_3 โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เด๊ะเคอไฮเดรท $Na_2CO_3 \cdot 10H_2O$ ใช้เรียกอย่างหลวมๆ สำหรับโซเดี้ยมอ็อกไซด โซเดี้ยมไฮดร็อกไซด โซเดี้ยมไบคารเบอเหนท และ แม้กระทั่งสำหรับโซเดี้ยมที่ระบุอย่างไม่เป็นทางการ เช่น *soda spar (โซเดอ สปาร´)*

soda alum (โซ´เด้อ แอ´เลิ่ม) ดู: *sodium alum (โซ´เดี้ยม แอ´เลิ่ม)*

soda ash (โซ´เด้อ แอ๊ฌ) ชื่อทางการค้าสำหรับ โซเดี้ยมคารเบอเหนท Na_2CO_3 ที่ผลิตจากแร่โทรเน่อ (trona) และน้ำในทะเลสาบน้ำเค็ม หรือโดยการสังเคราะห์จากเกลือ และหินปูน

sodaclase (โซ´เด้อเคลส) ดู: *albite (แอล´ไบ๊ท)*

soda feldspar (โซ´เด้อ เฟล´สปารฺ) ชื่อที่เรียกผิดของ *sodium feldspar (โซ´เดี้ยม เฟล´สปาร)*

soda hornblende (โซ´เด้อ ฮอรฺน´เบล็นดฺ) ดู: *arfvedsonite (อาร´เวิดเซอไน้ท)*

soda lake (โซ´เด้อ เล้ค) ทะเลสาบน้ำด่าง *(alkali lake – แอล´เคอไล เล้ค)* ที่น้ำมีสารละลายเกลือโซเดี้ยมสูง ส่วนใหญ่เป็นโซเดี้ยมคารเบอเหนทที่มากับคลอไรด และเซิลเฟท คำพ้อง: *natron lake (เน´ทรอน เล้ค)*

soda leucite (โซ´เด้อ ลู´ไซ้ทฺ) ลู´ไซ้ทที่โซเดี้ยมสมมุติฐานปริมาณมาก เสนอเพื่อกำหนดเป็นวัตถุตั้งต้นของซูโดลูไซ้ทส (pseudoleucite)

soda-lime feldspar (โซ´เด้อ-ไลมฺ เฟล´สปาร) ชื่อที่เรียกผิดของ *sodium-calcium feldspar (โซ´เดี้ยม – แคล´เซี่ยม เฟล´สปาร)*

sodalite (โซ´เดอไล้ทฺ) (1) แร่ผลึกลูกบาศก์ของกลุ่มเฟลสปาทอยด: $Na_4Al_3Si_3O_{12}Cl$ มักมีสีฟ้า หรือม่วงฟ้า แต่อาจมีสีขาว เขียว เทา ชมพู หรือเหลือง และเกิดในหินอัคนีชนิดที่มีโซเดี้ยมปริมาณมาก (2) กลุ่มของแร่เฟลสปาทอยดสีฟ้า ที่มีโซเดี้ยมสิเลอเขท รวมทั้งโซเดอไล้ท อาวีน (hauyne) โนซีอั้น (nosean) และ lazurite (แลซูไร้ทฺ)

sodalite diorite (โซ´เดอไล้ทฺ ได´เออไร้ทฺ) ในการจำแนกหินอัคนีของ IUGS ฟอยด ไดเออไร้ท *(foid diorite)* ที่มีโซเดอไล้ทเด่นในเฟลสปาทอยด

sodalite monzosyenite (โซ´เดอไล้ทฺ มอนโซไซ´เออไน้ทฺ) ในการจำแนกหินอัคนีของ IUGS ฟอยด มอนโซไซเออไน้ท (foid monzosyenite*)* ที่มีโซเดอไล้ทเด่นในเฟลสปาทอยด คำพ้อง: *sodalite plagisyenite (โซ´เดอไล้ทฺ เพลเจอไซ´เออไน้ทฺ)*

sodalite plagisyenite (โซ´เดอไล้ทฺ เพลเจอไซ´เออไน้ทฺ) ในการจำแนกหินอัคนีของ IUGS ฟอยด เพลเจอไซ้เออไน้ท *(foid plagisyenite)* ที่มีโซเดอไล้ทเด่นในเฟลสปาทอยด คำพ้อง: *sodalite monzosyenite (โซ´เดอไล้ทฺ มอนโซไซ´เออไน้ทฺ)*

soda mica (โซ´เดอ ไมเค่อ) ดู: *paragonite (เพอแร´เกอไน้ทฺ)*

soda microcline (โซ´เดอ ไม´โครไคลนฺ) ไมโครไคลนชนิดหนึ่งที่มีโซเดี้ยมแทนที่เพอแทะเซี่ยม โดยเฉพาะ *anorthoclase (เออะนอร´เธอเคลส)*

soda orthoclase (โซ´เดอ ออรฺ´เธอเคลส) ดู: *loxoclase (ล็อก´เซอเคลส)*

soda sanidine (โซ´เดอ แซ´เนอดีน) แร่ในกลุ่มแอลเคอไลเฟลสปาร ที่ประกอบด้วยแอลไบ๊ทร้อยละ 40-60 ในสารละลายของแข็ง (solid solution)

soda spar (โซ´เดอ สปารฺ´) ศัพท์ไม่เป็นทางการสำหรับ โซดิคเฟลสปาร เช่น แอลไบ๊ท หรือเฟลสปารผสมอย่างน้อยร้อยละ 7 ของ Na_2O คำพ้อง: *Na-spar (โซเดี้ยม สปารฺ´)* เปรียบเทียบ: *potash spar (พอ´แท้ฌ สปาร´)*

soda straw (โซ´เดอ สตรอ´) แท่งหินย้อยกลวง (*tubular stalactite)* ที่รักษาเส้นผ่าศูนย์กลางของการหยดของน้ำคงที่ และปรากฏคล้ายกับหลอดปลายตัน คำพ้อง: *straw stalactite (สตรอ´ สเตอแล็ค´ไท้ท)*

sodication (โซดิเค´เฌิ่น) กระบวนการ ที่ปริมาณโซเดี้ยมแลกเปลี่ยนได้ในดินเพิ่มขึ้น

sodic soil (โซ´ดิค ซอยลฺ) ดินไม่เค็ม ที่มีโซเดี้ยมแลกเปลี่ยนได้เพียงพอที่จะส่งผลกระทบต่อการผลิตพืชผล และโครงสร้างของดิน ภายใต้เงื่อนไขของดินและชนิดของพืชที่เจริญเติบโตได้ อัตราส่วนการดูดซับโซเดี้ยมของสารสกัดอิ่มตัว จะเท่ากับและมากกว่า 13

sodium adsorption ratio (โซ´เดี้ยม แอดซ้อรฺพ´เฌิ่น เร´โฌ) ความสัมพันธ์ระหว่างโซเดี้ยมที่ละลายน้ำได้ และแคท ไอเอ้นประจุบวกสองที่ละลายน้ำได้ซึ่งสามารถนำมาใช้ในการทำนายค่าสัดส่วนการแลกเปลี่ยนโซเดี้ยมในดิน เป็นอัตราส่วนของค่าความเข้มข้นของโซเดี้ยม กับค่ารากที่สองของความเข้มข้นของแคลเซี่ยม และแมกนีเซี่ยม แสดงในหน่วยของ mmol/liter นั่นคือ [Na]/[Ca+Mg]$^{1/2}$ เมื่อ [Na] คือ ค่าความเข้มข้นของโซเดี้ยม;

[Ca+Mg]คือ ค่าความเข้มข้นของแคลเซี่ยมและแมกนีเซี่ยม คำย่อ: SAR (เอ๊สเออาร)

sodium alum (โซ´เดี้ยม แอ´เลิ่ม) แร่ไม่มีสี ผลึกลูกบาศก์ของกลุ่มแอเลิ่ม: $Na(H_2O)_6Al(H_2O)_6(SO_4)_2$ คำพ้อง: *soda alum (โซ´เด่อ แอ´เลิ่ม)* เปรียบเทียบ: *mendozite (เมนเดอ´ไซ้ท)*

sodium bentonite (โซ´เดี้ยม เบ็น´เทอไน้ท) เบนเทอไน้ท ที่มีสัดส่วนของโซเดี้ยมต่อแคลเซี่ยมสูง และสามารถดูดซับน้ำได้ปริมาณมาก และมีการบวมตัวได้สูงมาก

sodium-calcium feldspar (โซ´เดี้ยม-แคล´เซี่ยม เฟล´สปาร) คำพ้องของ *plagioclase (เพล´เจอเคลส)* ดู: *soda-lime feldspar (โซเดอ-ไลมฺ เฟล´สปาร)*

sodium feldspar (โซ´เดี้ยม เฟล´สปาร) แอลเคอไล เฟลสปาร ที่ประกอบด้วยมอลิคิวลของ An ($Na[AlSi_3O_8]$) โดยเฉพาะ แอลไบ๊ท ดู: *soda feldspar (โซ´เด่อ เฟล´สปาร)*

sodium illite (โซเดี้ยม อิ´ไล้ท) ดู: *brammallite (แบร´เมอไล้ท)*

sodium phlogopite (โซ´เดี้ยม เฟลาะ´เกอไฟ้ทฺ) ดู: *aspidolite (แอ๊ส´พิเดอไล้ทฺ)*

sofar (โซ´ฟารฺ) ชั้นน้ำในมหาสมุทร ที่คลื่นเสียงเดินทางได้ไกล เนื่องจากการดูดกลืนคลื่นเกิดได้น้อยมาก นั่นคือ ชั้นน้ำที่ความเร็วของคลื่นเสียงเดินทางได้ช้าสุด รากศัพท์: คำย่อสำหรับ Sound Fixing And Ranging (ซาวนดฺ ฟิกซิ่ง แอนดฺ เร้นจิ้ง) สะกดได้อีกแบบ: SOFAR

SO FAR (Sound Fixing and Ranging) (โซ ฟารฺ (ซาวนฺดฺ ฟิก´ซิ่ง แอนดฺ เร้น´จิ้ง)) ระบบของไมโครโฟนใต้น้ำ ที่บันทึกเสียงในชั้นน้ำในมหาสมุทรที่มีการดูดกลืนคลื่นเสียงได้น้อยมาก และใช้คลื่นที่บันทึกได้เพื่อตรวจสอบหาตำแหน่งของแหล่งกำเนิดเสียง

soffione (ซ้อฟฟีโอ´นี่) ฟิวเมอโรลส (fumaroles) ที่มีไอน้ำพ่นออกมา; ศัพท์นี้ เดิมใช้กับไอของกรดบอหริค (boric-acid fumarole) ในแคว้น Tuscany (เทิสเคอนี่) ของอิตาลีรากศัพท์: ภาษาอิตาลี “soffio” (ซ้อฟฟีโอ), “puff” (เพิ้ฟ) หรือ “blast” (แบล๊สท)

soft coal (ซ้อฟทฺ โคล) (1) คำพ้องของ *bituminous coal (เบอทิว´เมอเนิส โคล)* เปรียบเทียบ: *hard coal (ฮ้ารฺด โคล)* (2) นอกจากสหรัฐอเมริกา ศัพท์ที่บางครั้งใช้กับถ่านหินสีน้ำตาล และ/หรือลิกไน้ท หรือถ่านหินใดๆ ที่มีค่าความร้อน 23.86 MJ/kg (10,260 บีทียู/ปอนด์) หรือน้อยกว่า เมื่อมีความชื้นและไม่มีแร่อื่น ๆ ปน

softening (ซ้อฟ´เทอนิ่ง) การลดลงของความกระด้างของน้ำ โดยการทำให้แคลเซี่ยม และแมกนีเซี่ยมตกตะกอน หรือเกิดการแลกเปลี่ยนไอเอิ้น หรือรวมกับสารอื่น เช่น ฟ้อสเฟท ที่เป็นสารละลายที่ไม่มีประจุ (nonionized)

soft ground (ซ้อฟทฺ กราวนฺด) (1) [วิศวกรรมศาสตร์] (ก) พื้นดินที่ชื้นเกินไป หรือรับน้ำหนักไม่ได้ และทำให้วัตถุจมลง (ข) ดินไม่แน่น ต้องอาศัยเข็มรองรับในแนวดิ่ง เพื่อให้ทรงตัวอยู่ได้ เช่น ผนังอุโมงค์ (2) [การทำเหมือง] ส่วนของสินแร่ที่สามารถทำเหมืองได้โดยไม่ต้องเจาะ หรือระเบิด มักอยู่บนส่วนของชั้นแร่ผุ

soft magnetization (ซ้อฟทฺ แม็กเนอเทอเซ´เฉิ่น) สภาพการเป็นแม่เหล็กที่ถูกทำลายได้โดยง่าย โดยเฉพาะ สภาพแม่เหล็กคงค้างในเม็ดแร่ที่มีแรงดึงดูดต่ำ เปรียบเทียบ: *hard magnetization (ฮ้ารฺด แม็กเนอเทอเซ´เฉิ่น)*

soft mineral (ซ้อฟทฺ มิ´เนอเริ่ล) แร่ที่มีความแข็งน้อยกว่าขวอรทส นั่นคือ น้อยกว่า 7 ในมาตรความแข็งของโมหส (Moh´s scale) เปรียบเทียบ: *hard mineral (ฮ้ารฺด มิ´เนอเริ่ล)*

soft ore (ซ้อฟทฺ ออร) ศัพท์ที่ใช้ในพื้นที่แถบทะเลสาบซูพิเรียร (Lake Superior) สหรัฐอเมริกา สำหรับ สินแร่เหล็กที่เกาะกันแบบหลวมๆ คล้ายดิน ประกอบด้วยเฮเมอไท้ท หรือไลเมอไน้ท (goethite – เกอ´ไธ้ท) และมีเหล็กร้อยละ 40-60 เปรียบเทียบ: *hard ore (ฮ้ารฺด ออร)*

soft rock (ซ้อฟทฺ ร็อค) (1) ศัพท์ที่ใช้อย่างหลวมๆ สำหรับหินตะกอน เพื่อแยกออกจากหินอัคนี และหินแปร (2) หิน ที่ถูกกัดเซาะได้ง่าย (3) หิน ที่สามารถทำให้แตกหักง่าย หรือสลายได้โดยฆ้อนอัดลมความดันสูง แต่ไม่คุ้มค่าทางเศรษฐกิจที่จะย่อยโดยใช้ฆ้อนทุบ (4) ศัพท์ที่ใช้อย่างหลวมๆ ของช่างเจาะสำหรับหินตะกอนที่มีอายุหลังยุคคริเทเฉิส ที่ซึ่งสามารถขุดเจาะได้เร็ว แต่เศษหินตัวอย่างยากที่จะระบุตามความลึกที่ถูกต้องได้

soft-rock geology (ซ้อฟทฺ-ร็อค จีออ´เลอจี้) ศัพท์ภาษาพูดสำหรับธรณีวิทยาของหินตะกอน เมื่อเทียบกับ *hard-rock geology (ฮ้ารฺด-ร็อค จีออ´เลอจี้)*

soft shore (ซ้อฟทฺ ฌอร) ชายฝั่ง ที่ประกอบด้วยพีท เศษดิน/หิน (muck) โคลน หรือมารล์ หรือไม่มีพืชขึ้นในที่ลุ่มชื้นแฉะ คำตรงข้าม: *hard shore (ฮ้ารฺด ฌอร)*

soft slab avalanche (ซ้อฟทฺ สแล็บ แอ๊ะ´เวอแล้นชฺ) หิมะถล่ม ที่ซึ่งแผ่นหิมะจะถูกบดเป็นผงทันทีเมื่อมีการเริ่มถล่ม

S

soft water (ซ้อฟทฺ วอ´เท่อรฺ) น้ำอ่อน; น้ำที่เมื่อใช้กับสบู่ธรรมดาสามารถทำให้เกิดฟองสบู่ได้โดยง่าย; น้ำที่มีความกระด้างไม่เกิน 60 mg/l ขององค์ประกอบความกระด้างที่เทียบเท่ากับปริมาณ $CaCO_3$ เปรียบเทียบ: *hard water (ฮ้ารฺด วอ´เท่อรฺ – น้ำกระด้าง); hardness (ฮ้ารฺด´เนิส) [น้ำ]*

softwood (ซ้อฟทฺ´หวูด) ไม้ ของต้นไม้จำพวกสน (gymnospermous tree) ขาดท่อลำเลียงและเส้นใย เนื้อไม้อาจอ่อนหรือแข็ง และสม่ำเสมอมากกว่าไม้ของต้นไม้มีดอก (angiosperms tree) เปรียบเทียบ: *hardwood (ฮ้ารฺด´หวูด)*

soil (ซอยลฺ) (1) [วิศวกรรมศาสตร์] ธรณีวัตถุที่เกาะกันหลวมๆ เหนือหินฐาน คำพ้องของ *regolith (เระ´เกอหลิธ)* (2) [ดาวเคราะห์] ดู: *regolith (เระ´เกอหลิธ) [ดารเคราะห์]; lunar regolith (ลู´เน่อร เระ´เกอหลิธ)* (3) [ปฐพีวิทยา] (ก) แร่ หรือสารอินทรีย์บนพื้นผิวโลกที่เกาะกันหลวมๆ เป็นตัวกลางให้พืชเจริญเติบโต (ข) แร่ หรือสารอินทรีย์บนพื้นผิวโลกที่เกาะกันหลวมๆ และได้รับอิทธิพลของปัจจัยการเกิดและสิ่งแวดล้อมของสภาพภูมิอากาศ (ผลกระทบจากน้ำและอุณหภูมิ) และสิ่งมีชีวิตทั้งขนาดเล็ก และขนาดใหญ่ ความสูง-ต่ำของวัตถุต้นกำเนิดในช่วงระยะเวลาของการเกิดดิน เป็นผลให้ดินมีความแตกต่างทางกายภาพ เคมี ชีวภาพ ลักษณะสัณฐานวิทยาต่างๆ และลักษณะเฉพาะของดินแต่ละชนิด

soil aeration (ซอยลฺ แอเร´เฉิ่น) สภาวะ และผลรวมของกระบวนการทั้งหมดที่มีผลกระทบต่อช่องว่างที่มีอากาศในดิน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เกี่ยวเนื่องปริมาณของอ็อกซิเจ้นในช่องว่างสำหรับสิ่งมีชีวิต และ/หรือสำหรับทำปฏิกิริยาอ็อกเซอเดเฉิ่นในดิน

soil air (ซอยลฺ แอรฺ) บรรยากาศในดิน; เฝสของแก๊สต่างๆ ในดินเป็นปริมาตรที่ไม่ได้อยู่ในของแข็งหรือในน้ำ

soil amendment (ซอยลฺ เออะเม็น´เมิ่นทฺ) วัตถุใดๆ เช่น ปูนจิ๊พเซิ่ม ขี้เลื่อย ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยคอก เศษซากพืช หรือดินสังเคราะห์ที่ใส่ลงไปในดิน เพื่อปรับปรุงสภาพดินให้ช่วยเพิ่มความเจริญเติบโตของพืช ซึ่งอาจมีองค์ประกอบที่สำคัญของธาตุที่เป็นปุ๋ย แต่ความหมายของศัพท์นี้ หมายถึง วัตถุที่ใส่เพิ่มเติมนอกเหนือจากส่วนที่ใช้เป็นปุ๋ยโดยตรง

soil association (ซอยลฺ เออะโซซีเอ´เฉิ่น) ชนิดของหน่วยแผนที่ ใช้ในการสำรวจดิน (*soil surveys)* ประกอบด้วยการแบ่งขอบเขตที่แสดงขนาด รูปร่าง และตำแหน่งของหน่วย ภูมิลักษณ์ ที่ซึ่งประกอบด้วยหนึ่ง หรือสองชนิดของดิน หรือองค์ประกอบของดินและพื้นที่ที่แทบไม่มีดิน หรือมีต้นไม้ขึ้นเล็กน้อยหรือไม่มีเลย (miscellaneous area – มิเซอเล´นีเอิส แอเรีย*)* ซึ่งองค์ประกอบของดินแต่ละส่วนจะมีขนาดใหญ่พอที่ จะแสดงในแผนที่ 1:24,000 ดู: *soil consociation (ซอยลฺ เคินโซซีเอ´เฉิ่น); soil complex (ซอยลฺ คอม´เผล็กสฺ)*

soil biochemistry (ซอยลฺ ไบโอเค´เมิสตรี้) สาขาของวิทยาศาสตร์ดิน ที่เกี่ยวกับเอ็นไซมต่างๆ และปฏิกิริยาต่างๆ กิจกรรมต่างๆ และผลผลิตต่างๆของจุลินทรีย์ต่างๆในดิน

soil blister (ซอยลฺ บลิสเต้อรฺ) ดู: *frost blister (ฟร้อสทฺ บลิสเต้อรฺ)*

soil caliche (ซอยลฺ เคอลี´ชี่) ดู: *caliche (เคอลี´ชี่) [ดิน]*

soil category (ซอยลฺ แคะ´เทอกอรี่) ชั้นใดๆ ของการจัดอันดับในระบบการจำแนกดิน (*soil classification)* ที่ซึ่งดินต่างๆ ถูกจำแนกเป็นกลุ่มบนพื้นฐานของลักษณะเฉพาะของดินแต่ละชนิดตามกำหนด

soil characteristics (ซอยลฺ เคริคเทอริส´ติคสฺ) คุณสมบัติของดิน ที่สามารถบรรยาย หรือวัดในสนาม หรือในห้องปฏิบัติการ เช่น สีดิน อุณหภูมิในดิน ปริมาณน้ำในดิน โครงสร้างของดิน ค่าความเป็นกรด-ด่าง และการแลกเปลี่ยนประจุ เป็นต้น

soil chemistry (ซอยลฺ เค´เมิสตรี้) สาขาหนึ่งของวิทยาศาสตร์ดินที่เกี่ยวกับองค์ประกอบ คุณสมบัติ และปฏิกิริยาทางเคมีของดิน

soil circle (ซอยลฺ เซอรฺ´เคิ่ล) ศัพท์ที่ใช้อย่างหลวมๆ สำหรับรูปวงกลมใดๆ ที่ปรากฏบนพื้นดิน มีการคัดขนาด หรือไม่มี และมีพืชหรือไม่มีพืช คำพ้อง: *earth circle (เอิ๊รฺธ เซอรฺเคิ่ล)*

soil classification (ซอยลฺ แคลเซอะเฟอะเค´เฉิ่น) การจำแนกดิน; (1) ระบบการจำแนกดินเป็นกลุ่มๆ หรือหมวดหมู่ บนพื้นฐานของลักษณะเฉพาะที่แตกต่างกัน ศัพท์บัญญัติและข้อตกลงพื้นฐานสำหรับชนิดดินต่างๆ เปรียบเทียบได้กับระดับกลุ่มดินใหญ่ในระบบของสหรัฐอเมริกา ในอภิธานศัพท์ดิน (*soil taxonomy)* แบ่งเป็น 6 ระดับ ได้แก่ อันดับ (order) อันดับย่อย (suborder) กลุ่มดินใหญ่ (great group) กลุ่มดินย่อย (subgroup) วงศ์ดิน (family) และชุดดิน (series) (2) หน่วยดินตามการจำแนกของ FAO/UNESCO ประกอบด้วย ชั้นต่างๆ ที่สองระดับชั้นขึ้นอยู่กับกระบวนการต่างๆ ของการกำเนิดดิน วัตถุประสงค์ของระบบนี้เพื่อทำแผนที่ดินระดับประเทศและทวีป แต่ไม่มีรายละเอียดเพียงพอสำหรับการใช้งานในระดับท้องถิ่น

soil colloids (ซอยลฺ คอ´ลอยดสฺ) อนุภาค ที่อาจมีมวลมอลิคิวล ที่มีขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางระหว่าง 0.1 - 0.001 ไมครอนเมอเท่อร

ดินเคล และอินทรียวัตถุในดินมักจะเรียกว่า คอลอยดดิน เพราะมีขนาดอนุภาคที่อยู่ในอนุภาคของคอลอยด

soil color (ซอยลฺ เคอ˘เล่อรฺ) การบ่งบอกสีของดินโดยเทียบจากเฉดสีตามตารางสีของมันเซิล (Munsell color chart) นอกจากนี้ยังมีสีที่โดดเด่น (เมถริกส) สีรอง (*mottles, redoximorphic features*) ซึ่งบรรยายในรูปแบบของปริมาณ ขนาด และความคมชัด

soil compaction (ซอยลฺ เคิมแพ็ค˘เฌิ่น) การเพิ่มความหนาแน่นของดิน ในขณะที่ความพรุนของดินลดลงโดยการอัดแน่นด้วยการใช้แรงอัดหรือกระแทก

soil complex (ซอยลฺ คอม˘เผล็กสฺ) ชนิดของหน่วยแผนที่ *(map unit)* ที่ใช้ในการสำรวจดิน (*soil surveys)* ประกอบด้วยการแบ่งขอบเขตที่แสดงขนาด รูปร่าง และตำแหน่งของหน่วยภูมิลักษณ์ ที่ซึ่งประกอบด้วยสองชนิด หรือมากกว่าสองชนิดของดินและพื้นที่ที่แทบไม่มีดิน หรือต้นไม้ขึ้นเล็กน้อยหรือไม่มีเลย (*miscellaneous area – มิเซอเล˘นีเอิส แอ˘เรีย)* ซึ่งชนิดดิน และพื้นที่ที่แทบไม่มีดิน หรือมีต้นไม้ขึ้นเล็กน้อย หรือไม่มีเลย มีขนาดพื้นที่เล็ก ไม่สามารถแยกออกจากกันเพื่อแสดงขอบเขตในแผนที่ 1:24,000 ได้ อาจเนื่องจากความซับซ้อน ดู: *soil consociation (ซอยลฺ เคินโซซีเอ˘เฌิ่น)*

soil conservation (ซอยลฺ คอนเซอรฺเว˘เฌิ่น) (1) การป้องกันดิน ต่อการสูญเสียทางกายภาพจากการกัดเซาะ หรือต่อการเสื่อมสลายทางเคมี เช่น การสูญเสียความอุดมสมบูรณ์ของอินทรียวัตถุมากเกินไป โดยวิธีธรรมชาติหรือการทำเทียม (2) การรวมกันของการบริหารจัดการ และการใช้ประโยชน์ที่ดิน เพื่อป้องกันการเสื่อมสภาพจากปัจจัยธรรมชาติหรือโดยมนุษย์ (3) สาขาหนึ่งของวิทยาศาสตร์ดิน ที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์ดิน

soil consistence (ซอยลฺ เคินซิส˘เติ้นซฺ) คุณลักษณะของวัตถุดินที่แสดงด้วยระดับของการยึดเกาะระหว่างเม็ด และการเชื่อมประสานของเม็ด หรือความต้านทานต่อการเปลี่ยนรูป หรือวิบัติ แบ่งเป็นสองกลุ่มใหญ่ตามปริมาณความชื้น ได้แก่ กลุ่มที่มีความชื้น ซึ่งแบ่งย่อยเป็น : ร่วนชื้น (moist-loose), เปราะมาก (very friable), เปราะ (friable), แน่น (firm), แน่นมาก (very firm), แน่นมากที่สุด (extremely firm) และกลุ่มที่ไม่มีความชื้นแบ่งย่อยเป็น ร่วนแห้ง (dry-loose), อ่อน (soft), แข็งเล็กน้อย (slightly hard), แข็ง (hard), แข็งมาก (very hard), แข็งที่สุด (extremely hard)

soil consociation (ซอยลฺ เคินโซซีเอ˘เฌิ่น) ชนิดของหน่วยแผนที่ *(map unit)* ที่ใช้ในการสำรวจดิน (*soil surveys)* ประกอบด้วยการแบ่งขอบเขตที่แสดงขนาด รูปร่าง และตำแหน่งของหน่วยภูมิลักษณ์ ที่ซึ่งประกอบด้วยหนึ่งชนิดดิน หรือหนึ่งชนิดของพื้นที่ที่แทบไม่มีดิน หรือต้นไม้ขึ้นเล็กน้อยหรือไม่มีเลย (*miscellaneous area – มิเซอเล˘นีเอิส แอ˘เรีย)* ดู: *soil association (ซอยลฺ เออะโซซีเอ˘เฌิ่น); soil complex (ซอยลฺ คอมเผล็กสฺ)*

soil-cover complex (ซอยลฺ เคอะ˘เว่อรฺ คอม˘เผล็กสฺ) (1) กลุ่มของพื้นที่ที่มีดิน ความลาดชัน เศษพืช และพืชคลุมดิน มีลักษณะคล้ายกันทางกายภาพ (2) การรวมกันของดินที่เฉพาะเจาะจงและพืชพรรณที่เฉพาะเจาะจง ใช้เป็นปัจจัยในการประมาณน้ำไหลบ่าลงสู่พื้นที่ลุ่มน้ำ

soil creep (ซอยลฺ ครี้พ) การเคลื่อนที่ช้าๆแบบคงที่ตามทางลาดของดิน และเศษหิน คำพ้อง: *surficial creep (เซ้อรฺฟิเฌิ่ล ครี้พ)*

soil discharge (ซอยลฺ ดิส˘ชารฺจ) การปล่อยน้ำจากดินโดยการระเหยและการคายน้ำ น้ำอาจจะมาจากดิน หรือจากเขตอิ่มน้ำโดยแคะเพอแลรี่ ฟริ้นจ (*capillary fringe)* คำพ้อง: *soil evaporation (ซอยลฺ อิแวะเพอเรˊเฌิ่น)*

soil erosion (ซอยลฺ อิโรˊเฌิ่น) การกัดเซาะของดิน; การหลุดและเคลื่อนที่ออกไปของดินส่วนบน หรือวัตถุดินจากบริเวณส่วนบนของด้านตัดดิน โดยการกระทำของลม หรือน้ำที่กำลังไหลโดยเฉพาะ ผลการเปลี่ยนแปลงของกิจกรรมของมนุษย์ (เช่น การบริหารจัดการทางเกษตรกรรมที่ไม่เหมาะสมหรือผิดพลาด) รวมถึงการเซาะโดยน้ำหลาก การเซาะร่อง การเซาะโดยธารน้ำเล็กๆ และการพัดพาดินทรายโดยลม

soil evaporation (ซอยลฺ อิแวะเพอเรˊเฌิ่น) ดู: soil *discharge (ซอยลฺ ดิส˘ชารฺจ)*

soil extract (ซอยลฺ อิ๊คสแถร็คทฺ˘) สารละลายที่แยกออกจากดินที่แขวนลอย หรือจากดินโดยการกรอง การหมุนเหวี่ยง การดูด หรือการใช้แรงดัน อาจให้หรือไม่ให้ความร้อนก่อนการแยกดิน

soil fabric (ซอยลฺ แฟะ˘บริค) องค์ประกอบรวมของดิน ได้แก่ รูปร่าง ขนาด และตำแหน่งการวางตัวของดินและรูพรุนในดิน

soil facies (ซอยลฺ เฟ˘ฌีส) ดู: *pedofacies (พี้เดอเฟฌีส)*

soilfall (ซอยลฺ˘ฟอล) เดอบรี้ ฟอล (debris fall) ที่เกี่ยวกับวัตถุดิน

soil fertility (ซอยลฺ เฟอรฺทิ˘ลิอที) คุณภาพของดิน มีสารอาหารในปริมาณเพียงพอ และมีสภาพโครงสร้างที่เหมาะสมต่อการเจริญเติบโตของพืชผล

soil flow (ซอยลฺ โฟล) ดู: *solifluction (โซ้ ลิอะเฟลคเฌิ่น)*

soil fluction (ซอยล฿ เฟลิค์เฌิ่น) ดู: *solifluction (โซเลอเฟลิคเฌิ่น)*

soil formation (ซอยล฿ ฟอรฺเม๎เฌิ่น) ดู: *soil genesis (ซอยล฿ เจ๎เนอเสิส)*

soil-formation factors (ซอยล฿-ฟอรฺเม๎เฌิ่น แฟ็ค๎เท่อรฺสฺ) ปัจจัย ที่เกี่ยวกับการเกิดดิน ได้แก่ วัตถุต้นกำเนิด สภาพภูมิอากาศ พืชพันธุ์และสิ่งมีชีวิตอื่นๆ ภูมิประเทศ และเวลา

soil forming processes (ซอยล฿ ฟอรฺ๎มิ่ง พรอ๎เซะซีส) กระบวนการเกิดชั้นดินที่สัมพันธ์กับปัจจัยการเกิดดิน

soil friction angle (ซอยล฿ ฟริค๎เฌิ่น แอง๎เกิ้ล) คุณสมบัติของความแข็งของดิน ที่เกี่ยวกับแรงเฉือน และความเค้นตั้งฉากหรือบีดอัด เปรียบเทียบ: *angle of repose (แอง๎เกิ้ล เอิ๊ฟ ริ๎โพ้ส); shear strength (เฌียรฺ สเตร๊งธฺ๎)* คำพ้อง: *angle of internal friction (แอง๎เกิ้ล เอิ๊ฟ อิน๎เท่อรฺเนิ่ล ฟริค๎เฌิ่น); friction angle (ฟริค๎เฌิ่น แอง๎เกิ้ล)*

soil genesis (ซอยล฿ เจ๎เนอเสิส) (1) รูปแบบของการเกิดดิน ที่มีการอ้างอิงเป็นพิเศษกับกระบวนการของปัจจัยการก่อตัวของดินต่อการวิวัฒน์ของชั้นดิน (solum - โซเลิ่ม) จากวัตถุต้นกำเนิด (2) สาขาหนึ่งของวิทยาศาสตร์ดิน ที่เกี่ยวกับการเกิดของดิน คำพ้อง: *pedogenesis (เพะ๎เดอเจเนอเสิส); soil formation (ซอยล฿ ฟอรฺเม๎เฌิ่น)*

soil geography (ซอยล฿ จีออ๎เกรอฟี่) สาขาของภูมิศาสตร์กายภาพ ที่เกี่ยวกับการกระจายของดินตามภูมิลักษณ์

soil horizon (ซอยล฿ เฮอ๎ไรเซิ่น) ชั้นของดิน หรือวัตถุดินที่มักขนานไปกับพื้นผิวดิน และมีสมบัติแตกต่างจากชั้นที่อยู่ติดกันทางกายภาพ เคมี และชีวภาพ หรือลักษณะแตกต่างของโครงสร้าง สี เนื้อดิน ปริมาณอินทรียวัตถุ ความเป็นกรดหรือด่าง เป็นต้น

soil ice (ซอยล฿ ไอ๊ซ) น้ำแข็งใดๆ ที่เกิดอยู่กับที่ในระหว่างการแช่แข็งของธรณีวัตถุจำพวกที่เกาะกันแบบหลวมๆ ที่มีความชื้นหรือความชื้นของน้ำบาดาลระหว่างการแช่แข็ง ที่น้ำถูกดึงขึ้นในช่องว่างเล็กๆ อันเป็นผลจากความตึงผิว

soil loss tolerance (ซอยล฿ ล้อส ทอ๎เลอเริ่นซฺ) (1) การสูญเสียดินเฉลี่ยสูงสุดในรอบปี ที่จะยอมให้เพาะปลูกพืชได้อย่างต่อเนื่องและรักษาผลผลิตของดินโดยไม่ต้องมีปัจจัยการจัดการดินเพิ่มเติม (2) การสูญเสียดินจากการกัดเซาะสูงสุด ที่ผิดไปจากอัตราสูงสุดตามทฤษฎีของวิวัฒนาการของดินที่จะรักษาความสมดุลระหว่างการสูญเสียดินและการวิวัฒน์ ดู: *Universal Soil Loss Equation (ยูเนอเวอร๎เซิ่ล ซอยล฿ ล้อส อิเคว๎เฌิ่น)*

soil management (ซอยล฿ แม๎นิจเมิ่นทฺ) (1) ผลรวมทั้งหมดของการเตรียมดิน กิจกรรมการเพาะปลูก การใช้ปุ๋ย การชลประทาน การใช้สารกำจัดวัชพืช ยาฆ่าแมลง และการปรับปรุงดินสำหรับการผลิตพืช (2) สาขาหนึ่งของวิทยาศาสตร์ดินที่เกี่ยวกับรายการที่ระบุไว้ในข้อ (1)

soil map (ซอยล฿ แม็พ) แผนที่ดิน; แผนที่แสดงการกระจายดินที่สัมพันธ์กับลักษณะทางกายภาพ และสภาพพื้นที่ของโลก ชนิดของดินที่แสดงในหน่วยอนุกรมวิธานดิน เช่น ชุด หรือเฟสของชุด แผนที่ ที่แสดงลักษณะดินเพียงหน่วยเดียว หรือคุณภาพ เช่น ความลาด เนื้อดิน ความลึก ความอุดมสมบูรณ์ของดิน หรือการกัดเซาะดิน ซึ่งแผนที่ดังกล่าวนี้ไม่ใช่แผนที่ดิน

soil mechanics (ซอยล฿ มิแค๎หนิคสฺ) การประยุกต์ใช้หลักการของกลศาสตร์ และอุทกพลศาสตร์ สำหรับแก้ปัญหาทางวิศวกรรม ที่เกี่ยวกับพฤติกรรม และลักษณะของดิน ตะกอน และเศษหินรวมทั้งวัตถุแข็งอื่นๆ ที่เกาะกันหลวมๆ

soil microbiology (ซอยล฿ ไมโครไบออ๎เลอจี้) จุลชีววิทยาของดิน; สาขาหนึ่งของวิทยาศาสตร์ดิน ที่เกี่ยวกับจุลินทรีย์ในดิน และกิจกรรมต่างๆ ของจุลินทรีย์ในดิน

soil micromorphology (ซอยล฿ ไมโครมอรฟอรฺ๎เลอจี้) การศึกษาลักษณะทางสัณฐานวิทยาของดิน โดยกล้องจุลทรรศน์

soil mineral (ซอยล฿ มิ๎เนอเริ่ล) (1) แร่ใดๆ ที่เกิดเป็นส่วนหนึ่งของดิน หรืออยู่ในดิน (2) สารอนินทรีย์ธรรมชาติ ที่มีลักษณะทางกายภาพ เคมี และรูปผลึกที่เฉพาะ ที่เกิดขึ้นในดิน

soil mineralogy (ซอยล฿ มิเนอรอ๎เลอจี้) สาขา ของวิทยาศาสตร์ดิน ที่เกี่ยวกับวัตถุอนินทรีย์เนื้อเดียว ที่พบในเปลือกโลก ที่ระดับความลึกของการผุพัง หรือการตกตะกอน

soil moisture (ซอยล฿ มอยสฺ๎เช่อรฺ) ความชื้นในดิน ดู: *soil water (ซอยล฿ วอ๎เท่อรฺ)*

soil moisture regimes (ซอยล฿ มอยสฺ๎เช่อรฺ รี๎จีมสฺ) สภาพความชื้นในดิน ดู: *aquic moisture regime (เอ๎ควิค มอยส๎เช่อรฺ รี๎จีม); aridic moisture regime (แอ๎ริดิค มอยส๎เช่อรฺ รี๎จีม); udic moisture regime (ยู๎ดิค มอยส๎เช่อรฺ รี๎จีม); ustic moisture regime (ยู๎สติ๊ค มอยส๎เช่อรฺ รี๎จีม); xeric moisture regime (ซี๎หริค มอยส๎เช่อรฺ รี๎จีม)*

soil-moisture weathering (ซอยล฿ มอยสฺ๎เช่อรฺ เวะ๎เธอริ่ง) การเร่งการผุพังของแกรเหนิทใต้ชั้นดินเก่า มักก่อให้เกิดความชื้นของขอบมวลหินแกรเหนิทที่โผล่ปีสโบราณ (inselberg - อินซ์เซิลเบิรกฺ)

soil monolith (ซอยลฺ มอ´เนอหลิธ) แท่งจำลองหน้าตัดดิน; แสดงรายละเอียดในแนวดิ่งของดิน ที่ตัดออกมาจากพื้นที่ที่ต้องการศึกษา หรือต้องการแสดงสภาพดินตามความลึก

soil morphology (ซอยลฺ มอรฺฟอ´เลอจี้) (1) องค์ประกอบทางกายภาพของหน้าตัดดิน ที่แสดงความหนาและการเรียงตัวของชั้นดิน เนื้อดิน โครงสร้าง ความต่อเนื่อง และความพรุน (2) ลักษณะที่มองเห็นของดิน หรือส่วนใดๆ ของดิน

soil order (ซอยลฺ ออรฺ´เด้อรฺ) อันดับดิน; หมวดหมู่ในระดับของระบบอนุกรมวิธานดิน

soil organic residue (ซอยลฺ ออรฺแก´หนิค เระ´เสอะดู่) ซากสัตว์และพืชที่ยังคงสภาพเดิมของแหล่งกำเนิด ที่ปรากฏในดิน

soil physics (ซอยลฺ ฟิ´สิคสฺ) สาขาหนึ่งของวิทยาศาสตร์ดินที่เกี่ยวกับคุณสมบัติทางกายภาพต่างๆของดิน ที่เน้นสภาพการเคลื่อนย้ายของวัตถุ (โดยเฉพาะน้ำ) และพลังงานในดิน

soil polygon (ซอยลฺ พอ´ลีกอน) ศัพท์เรียกกลุ่มของรูปหลายเหลี่ยมของพื้นดิน ที่พัฒนาบนพื้นผิวดิน ที่พบมากในพื้นที่ ที่มีการแช่แข็ง รวมทั้งภูมิภาคที่มีสภาพการหดตัวของดินเกิดขึ้น (เช่น ทะเลสาบไพลเอ้อ และทะเลทราย) และเกิดขึ้นโดยมีหรือไม่มีขอบเขตระหว่างดิน/หิน ซึ่งขนาดเส้นผ่านศูนย์กลางของรูปหลายเหลี่ยมตั้งแต่ไม่กี่มิลลิเมตร ไปถึงหลายสิบเมตร ศัพท์นี้ทำให้เกิดความเข้าใจผิด เพราะดินไม่จำเป็นต้องปรากฏ จึงควรใช้ศัพท์ frost polygon (<u>ฟร้</u>อสทฺ พอ´ลีกอน) แทน

soil population (ซอยลฺ พอพิวเล´เฉิ่น) (1) สิ่งมีชีวิตในดินทั้งหมด (ทั้งพืชและสัตว์) (2) สมาชิกของแท็กซ่า *(taxa)* เดียวกัน (3) หน่วยดินต่างๆ ที่มีขอบเขตระบุในหน่วยแผนที่เดียวกัน; การจัดกลุ่มของสิ่งต่างๆ ที่เหมือนกันในความหมายทางสถิติ

soil productivity (ซอยลฺ โพ<u>รฺ</u>เด็คทิ´เวอที่) ความสามารถของดินอยู่กับที่ ที่จะปลูกพืชเฉพาะ หรือลำดับของพืชต่างๆ ภายใต้ระบบการจัดการเฉพาะ

soil profile (ซอยลฺ โพ<u>รฺ</u>´ไฟล) หน้าตัดตามแนวดิ่งของดินที่แสดงชั้นดินทั้งหมด และขยายลงไปถึงชั้นซี

soil quality (ซอยลฺ <u>ควอ</u>´เลอที่) ความสามารถของดินที่อยู่ภายใต้ขอบเขตของระบบนิเวศ ที่จะรักษาผลผลิตทางชีวภาพ รักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม และเอื้อต่อสุขภาพของพืชและสัตว์

soil-ridge roughness (ซอยลฺ-หริดจ เริฟ´เนิส) ลักษณะ หรือคุณสมบัติของดิน ที่มีความเป็นก้อนบนพื้นดิน พืชที่ปกคลุม และสันดิน เป็นค่า “K” ในสมการการกัดเซาะโดยลม *(Wind Erosion Equation)*

soil science (ซอยลฺ ไซ´เอิ่นสฺ) วิทยาศาสตร์ดิน; การศึกษาเกี่ยวกับดิน (ทรัพยากรธรรมชาติชนิดหนึ่งบนพื้นโลก) รวมทั้งการเกิดดิน การจำแนกดิน และการทำแผนที่ สมบัติทางฟิสิคส์ เคมี ชีวภาพ และความอุดมสมบูรณ์ของดิน ซึ่งสมบัติเหล่านี้ มีความสัมพันธ์ต่อการนำมาใช้ประโยชน์ และการบริหารจัดการดิน

soil separate (ซอยลฺ เซะ´เพอเหรท) การแยกขนาดอนุภาคหินและแร่ในดิน ตามขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางโดยประมาณ ที่มีค่าน้อยกว่า 2 มิลลิเมตร และอยู่ระหว่างช่วงของเส้นผ่าศูนย์กลางที่จำกัด มีขนาดตั้งแต่ทรายหยาบมาก (very coarse sand) ถึง เคล (clay) เปรียบเทียบ: *coarse fragment (คอรฺส แ<u>ฟ</u>ร็ค´เมิ่นทฺ)* คำพ้อง: *separate (เซะ´เพอเหรท)*

soil separates (ซอยลฺ เซะ´เพอเหรทสฺ) การแยกขนาดอนุภาคดิน ตามขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางโดยประมาณ โดยเริ่มตั้งแต่อนุภาคที่มีขนาดน้อยกว่า 2.0 มิลลิเตร ดังนั้น ทรายหยาบมาก (very coarse sand) มีขนาด 2.0 - 1.0 มิลลิเมตร; ทรายหยาบ (coarse sand) มีขนาด 1.0 - 0.5 มิลลิเมตร; ทรายกลาง (medium sand) มีขนาด 0.5 - 0.25 มิลลิเมตร; ทรายละเอียด (fine sand) มีขนาด 0.25 - 0.10 มิลลิเมตร; ทรายละเอียดมาก (very fine sand) มีขนาด 0.10 - 0.05 มิลลิเมตร; ทรายแป้ง (silt) มีขนาด 0.05 - 0.002 มิลลิเมตร; เคล (clay) มีขนาดน้อยกว่า 0.002 มิลลิเมตร ในการแยกอนุภาคดินตามสมาคมระหว่างประเทศของวิทยาศาสตร์ดิน (International Society of Soil Sciences) กำหนดให้ ทรายหยาบ (coase sand) มีขนาด 2.0 - 0.2 มิลลิเมตร; ทรายละเอียด (fine sand) มีขนาด 0.2 - 0.02 มิลลิเมตร; ทรายแป้ง (silt) มีขนาด 0.02 - 0.002 มิลลิเมตร; เคล (clay) มีขนาดน้อยกว่า 0.002 มิลลิเมตร ดู: *soil texture (ซอยลฺ เท็กสฺเช่อรฺ)*

soil series (ซอยลฺ ซิ´รี่ส) ชุดดิน; ดูหมวดหมู่ในระดับของระบบอนุกรมวิธานดิน

soil slip (ซอยลฺ สลิพ´) ดู: *debris slide (เดอ<u>บรี</u>´ ส์ไล้ดฺ)*

soil solution (ซอยลฺ เซอลู´เฉิ่น) น้ำในดิน ที่หมายถึงสารละลายเกลือต่างๆ สารประกอบอินทรีย์ แก๊ส ฯลฯ ที่มีความสำคัญต่อการเจริญเติบโตของพืช หรือการชะล้างดิน

soil stabilization (ซอยลฺ สเตเบอ<u>ไล</u>อเซ´เฉิ่น) การใช้สารเคมีหรือหลักกลศาสตร์ ในการปรับปรุงให้มวลดินมีเสถียรภาพเพิ่มมากขึ้น หรือรักษาเสถียรภาพอย่างคงที่ หรือมิฉะนั้นก็เพื่อ

ปรับปรุงคุณสมบัติทางวิศวกรรมของดิน เช่น การเพิ่มความแข็งแรงเฉือน (shear strength) การลดความกดอัด (compressibility) หรือลดแนวโน้มที่จะดูดซับน้ำของดิน ตัวอย่างของวิธีการทำให้ดินมีเสถียรภาพ เช่น การบดอัดให้แน่น และการฉีดด้วยซีเมนต์ การใช้ปูนขาว เบอทิวเมิ่น (ผงถ่านหิน) และสารเชื่อมประสานอื่นๆ

soil stratigraphy (ซอยลฺ สเตรอทิ๎เกรอะฟี่) ดู: *pedostratigraphy (เพะโดสเตรอทิ๎เกรอะฟี่)*

soil strength (ซอยลฺ สเตร๊งธฺ๎) ความแข็งแรงของดิน; (1) ความต้านแรงเฉือน (2) คุณสมบัติของดิน ที่ขึ้นกับอนุภาคดิน และการยึดเกาะระหว่างอนุภาคในชั้นดิน รวมทั้งช่องว่างที่มีน้ำ และ/หรือไม่มีน้ำในดิน ปัจจัยที่มีผลต่อความแข็งแรงของดินได้แก่ เนื้อดิน แร่ที่เป็นองค์ประกอบดิน อินทรียวัตถุในดิน การเชื่อมประสานและสารเชื่อมประสาน องค์ประกอบและจำนวนของไอเอิ้น เป็นต้น เพเนอทรอเมอเท่อร (penetrometer) คือ เครื่องมือที่ใช้วัดความแข็งแรงของดินเพื่อการเกษตรกรรม

soil strip (ซอยลฺ สตริ๊พฺ๎) ดู: *soil stripe (ซอยลฺ สไตร๊พ)*

soil stripe (ซอยลฺ สไตร๊พ) แถบดิน; แถบคัดขนาด (*sorted stripe - ซ้อรฺ๎เถิด สไตร๊พ)* ที่มีเนื้อละเอียดกว่าแถบหิน (*stone stripe - สโตน๎ สไตร๊พ)* คำพ้อง: *soil strip (ซอยลฺ สตริ๊พฺ๎); earth stripe (เอิ๊รฺธ สไตร๊พ) แถบดิน*

soil structure (ซอยลฺ สเตริ๊ค๎เช่อรฺ) โครงสร้างดิน (1) [ภูมิลักษณ์ของพื้นดิน] ภูมิลักษณ์ของพื้นดิน (*patterned ground)* ที่ปัจจุบันไม่ปรากฏเพราะอินทรียวัตถุ และหน้าตัดดินไม่มีภูมิลักษณ์ของพื้นดิน คำพ้อง: *structure soil (สเตริ๊ค๎เช่อรฺ ซอยลฺ)* (2) [ดิน] การผสม หรือการรวมตัวกันของอนุภาคดินเริ่มแรก เป็นหน่วยรอง ซึ่งมีลักษณะของขนาด รูปร่าง และการแยกขนาดอนุภาคชัดเจน ดู: *soil structure grade (ซอยลฺ สเตริ๊ค๎เช่อรฺ เกรด); soil structure shape (ซอยลฺ สเตริ๊ค๎เช่อรฺ เฉ๊พ); soil structure size (ซอยลฺ สเตริ๊ค๎เช่อรฺ ไซ้ส)*

soil structure grade (ซอยลฺ สเตริ๊ค๎เช่อรฺ เกรด) การจำแนกหมวดหมู่ของโครงสร้างดิน ที่ขึ้นอยู่กับ การยึดเกาะระหว่างอนุภาค และภายในอนุภาค การเกาะติด การเชื่อมประสาน หรือความเสถียร มี 4 ระดับ ได้แก่ ไม่มีโครงสร้าง (structureless – เนื้อแน่นเป็นเนื้อเดียว), โครงสร้างไม่ชัดเจน (poorly formed peds), โครงสร้างปรากฏ (moderately formed peds), และโครงสร้างชัดเจน (strongly formed peds)

soil structure shape (ซอยลฺ สเตริ๊ค๎เช่อรฺ เฉ๊พ) การจำแนกหมวดหมู่ของโครงสร้างดิน ที่ขึ้นอยู่กับรูปทรงของอนุภาคในหน้าตัดดินตามแนวดิ่ง ได้แก่ แผ่นเรียบ (platy) หลายเหลี่ยม (prismatic) แท่ง (columnar) ก้อนเหลี่ยม (angular blocky) ก้อนกึ่งเหลี่ยม (subangular blocky) และ เม็ด (granular)

soil structure size (ซอยลฺ สเตริ๊ค๎เช่อรฺ ไซ้ส) การจำแนกหมวดหมู่ของโครงสร้างดิน ที่ขึ้นอยู่กับขนาดอนุภาค ได้แก่ ขนาดละเอียดมากหรือบางมาก (very fine or very thin) ขนาดละเอียดหรือบาง (fine or thin) ขนาดปานกลาง (medium) ขนาดหยาบหรือหนา (coarse or thick) และ ขนาดหยาบมากหรือหนามาก (very coarse or very thick)

soil survey (ซอยลฺ เซ้อรฺ๎เว) การสำรวจและตรวจสอบอย่างเป็นระบบ การบรรยาย การจำแนก และการทำแผนที่ของดินในพื้นที่หนึ่งๆ

Soil Taxonomy (ซอยลฺ แท็กซอ๎เนอมี่) อนุกรมวิธานดิน; ระบบการจำแนกดินในสหรัฐอเมริกา

soil temperature regime (ซอยลฺ เท็ม๎เพรอเช่อ รี๎จีม) ระบบอุณหภูมิดิน ดู: *mesic temperature regime (เม๎สิค เท็ม๎เพรอเช่อ รี๎จีม); thermic temperature regime (เธอร๎หมิค เท็ม๎เพรอเช่อ รี๎จีม)*

soil texture (ซอยลฺ เท็กสฺ๎เช่อรฺ) เนื้อดิน; ลักษณะที่ปรากฏตามสัดส่วนน้ำหนักของขนาดอนุภาคดิน จำพวกทราย ทรายแป้ง และเคล ซึ่งค่าสัดส่วนเป็นร้อยละของแต่ละชนิดอนุภาคที่วิเคราะห์ได้ นำมาเขียนลงเป็นแผนภาพรูปสามเหลี่ยมจำแนกดินจะสามารถเรียกชื่อดินตามความแตกต่างของเนื้อดินและอนุภาคได้ 12 ชนิด ดู: *sand (แซนดฺ); loamy sand (โล๎มี่ แซนดฺ); sandy loam (แซน๎ดี้ โลม); sandy clay (แซน๎ดี้ เคล); loam (โลม); silt loam (ซิ้ลทฺ โลม); sandy clay loam (แซน๎ดี้ เคล โลม); clay loam (เคล โลม); silty clay loam (ซิ้ล๎ที่ เคล โลม); silt (ซิ้ลทฺ); clay (เคล); silty clay (ซิ้ลที่ เคล)*

soil travertine (ซอยลฺ แทระ๎เวอรทีน) หินปูน; ดินบรรพกาลที่ตกตะกอนจากสารละลายปูนในน้ำบาดาล อาจจะเป็นส่วนหนึ่งของเปลือกดินแข็งจากสารแคลเซี่ยม คารเบอเหนท (duricrust) หรือเคอลิชี่ (caliche) เปรียบเทียบ: *calcrete (แคล๎ครี๊ท)*

soil type (ซอยลฺ ไท้พ) ชนิดดิน; หน่วยที่ต่ำสุดในระบบการจัดหมวดหมู่ตามธรรมชาติ เป็นหน่วยย่อยของชุดดิน (*soil series)* และประกอบด้วยหรือคำบรรยายของดินซึ่งเหมือนกันในทุกลักษณะเฉพาะ รวมถึง เนื้อดินชั้นเปิด (A horizon) หรือชั้นหน้าดินที่ถูกไถ

soil vapor extraction (ซอยลฺ เว˘เพ่อรฺ อิกสแตร๊ค˘เฌิ่น) การฟื้นฟูสภาพดิน โดยการกำจัดไอระเหยอินทรีย์จากบริเวณไม่อิ่มน้ำในดิน ผ่านหลุมเจาะเพื่อสกัด (แยก) ไอดิน

soil water (ซอยลฺ วอ˘เท่อรฺ) น้ำในเขตที่มีน้ำอยู่ในดิน (belt of soil water - เบ๊ลท เอิ๊ฟ ซอยล วอเท่อร*) คำพ้อง: soil moisture (ซอยลฺ ม้อยสฺ˘เช่อรฺ – ความชื้นในดิน)*

soil-water belt (ซอยลฺ วอ˘เท่อรฺ เบ๊ลทฺ) ดู: *belt of soil water (เบ๊ลทฺ เอิ๊ฟ ซอยลฺ วอ˘เท่อรฺ)*

soil water characteristic (ซอยลฺ วอ˘เท่อรฺ แคริคเทอริส˘ติค) ความสัมพันธ์ระหว่าง น้ำในดิน (soil-water content - ซอยลฺ วอ˘เท่อรฺ เคิน˘เท้นท*)* โดยมวลหรือปริมาตร และ soil-water matric potential (ซอยลฺ วอ˘เท่อรฺ เม˘ถริค เพอเท็นเฌี่ยล) หรือเรียกว่า water retention curve (วอ˘เท่อรฺ รีเท็นเฌิ่น เคิ้รฟ) หรือ isotherm (ไอโซเธิรม) และ water release curve (วอ˘เท่อรฺ รีลี้ส เคิรฺฟ)

soil-water zone (ซอยลฺ-วอ˘เท่อรฺ โซน) ดู: *belt of soil water (เบ๊ลทฺ เอิ๊ฟ ซอยลฺ วอ˘เท่อรฺ)*

sol (โซล) (1) สารแขวนลอยเนื้อเดียว หรือการกระจายตัวของสารคอลอยด (colloid) ในของไหล (fluid) (ของเหลว หรือแก๊ส) (2) โคลนไหล ที่ซึ่งมีสภาพเป็นของเหลวมากกว่าเป็นวุ้น (gel)

sola (โซ˘เล่อ) พหูพจน์ของ *solum (โซ˘เลิ่ม)*

solar altitude (โซ˘เล่อรฺ แอล˘เทอถูด) มุมของดวงอาทิตย์เหนือขอบฟ้า ที่มีอิทธิพลต่อความเข้มของรังสีดวงอาทิตย์ที่กระทบพื้นผิวโลก มีมุมตั้งแต่ 0-90 องศา ที่มุม 90 องศา ความเข้มของรังสีดวงอาทิตย์ที่ตกกระทบพื้นผิวโลกมีค่ามากที่สุด และความเข้มลดลงไปตามลำดับตามองศาของมุม จะมีค่าเป็นศูนย์เมื่อมีมุม 0 องศา

solar attachment (โซ˘เล่อรฺ เออะแทช˘เมิ่นทฺ) อุปกรณ์เสริมที่อาจติดมากับกล้องสำรวจ สำหรับกำหนดเมอริเดี้ยนจริงจากดวงอาทิตย์ เปรียบเทียบ: *solar compass (โซ˘เล่อรฺ เคิม˘เพิส)*

solar compass (โซ˘เล่อรฺ เคิม˘เพิส) เครื่องมือสำรวจ ที่ติดตั้งอุปกรณ์สำรวจเส้นเมอริเดี้ยนดาราศาสตร์ หรือเส้นขนานโดยตรงกับการสังเกตบนดวงอาทิตย์ ใช้แทน *solar attachment (โซ˘เล่อรฺ เออะแทช˘เมิ่นทฺ)*

solar constant (โซ˘เล่อรฺ คอน˘สเต้นทฺ) อัตราที่พลังงานแสงอาทิตย์ที่รับได้นอกชั้นบรรยากาศบนพื้นผิวที่ตั้งฉาก ต่อรังสีตกกระทบที่ระยะทางเฉลี่ยของโลกจากดวงอาทิตย์ ปัจจุบันมีค่าเฉลี่ย (mean solar constant) ประมาณ 1,370 วัตต์ต่อตารางเมตร (1.96 แกรมแคเลอรี่ต่อนาที ต่อตารางเซนติเมตร) เปรียบเทียบ: *insolation (อินโซเล˘เฌิ่น) [อุตุนิยมวิทยา]*

solar day (โซ˘เล่อรฺ เด) ช่วงเวลา ตั้งแต่เที่ยงวันหนึ่งถึงอีกเที่ยงวันถัดไป คือ โลกหมุนรอบตัวเอง 1 รอบ เมื่อเทียบกับดวงอาทิตย์ มีค่าเฉลี่ยโดยประมาณ 86,400 วินาที หรือ 23 ชั่วโมง 56 นาที 4 วินาที เปรียบเทียบ: *sidereal day (ไซดิ˘เรี่ยล เด)*

solar lake (โซ˘เล่อรฺ เล้ค) ทะเลสาบเมะเรอมิคถิค (meromictic lake) ที่มีความโปร่งใส แสงอาทิตย์ผ่านตลอดความลึก น้ำที่นิ่งป้องกันไม่ให้ความร้อนกระจายไปยังพื้นผิว ที่มีการระเหย ทำให้ความร้อนสะสมที่ระดับความลึกอาจมากกว่าอุณหภูมิที่ผิวน้ำหลายสิบองศา

solar nebula (โซ˘เล่อรฺ เนะ˘บิวเล่อ) เมฆของแก๊ส และของแข็งที่กระจายอยู่ในระบบสุริยะ รวมตัว และ/หรือจับเป็นกลุ่มก้อน

solar salt (โซ˘เล่อรฺ ซ้อลทฺ) ผลึกเกลือ ที่ผลิตได้จากการระเหยของน้ำทะเล หรือน้ำเกลืออื่นๆ ด้วยความร้อนจากดวงอาทิตย์

solar system (โซ˘เล่อรฺ ซิส˘เติ้ม) ระบบสุริยะ; วัตถุทั้งหมดที่อยู่ภายใต้แรงดึงดูดของดวงอาทิตย์ และเคลื่อนที่ในอวกาศไปพร้อมกับดวงอาทิตย์ ปัจจุบันหากใช้ในรูปพหูพจน์ “solar systems” มักหมายถึงดาวฤกษ์-ดาวเคราะห์อื่นๆ นอกเหนือจากระบบสุริยะ

solar tide (โซ˘เล่อรฺ ไท้ด) ส่วนหนึ่งของน้ำขึ้นน้ำลง ที่เกิดจากแรงดึงดูดจากดวงอาทิตย์เพียงแรงเดียว เปรียบเทียบ: *lunar tide (ลู˘เน่อร ไท้ด)*

solar time (โซ˘เล่อรฺ ไทม) เวลาที่เทียบกับการโคจรของโลกรอบดวงอาทิตย์ 1 รอบ (solar day - โซ˘เล่อรฺ เด) เปรียบเทียบ: *sidereal time (ไซดิ˘เรี่ยล เด)*

solar wind (โซ˘เล่อรฺ วินด) ลมสุริยะ; การเคลื่อนของแพลสเม่อ (plasma) หรือฝุ่นที่มีประจุไฟฟ้า (ionized particles) ในวงโคจรของดาวเคราะห์ ห่างออกจากดวงอาทิตย์ เมื่อใกล้โลก จะมีปฏิกิริยากับสนามแม่เหล็กโลก

sole (โซล) (1) [ธารน้ำแข็งวิทยา] ส่วนล่าง หรือฐานของธารน้ำแข็ง ที่มักสกปรก มีเศษหินปนเปื้อน และแยกออกจากน้ำแข็งที่สะอาดได้อย่างชัดเจน (2) [การเคลื่อนที่ของมวลธรณีวัตถุ] ส่วนกลาง และล่างของระนาบการเลื่อนของมวลดินเลื่อนไถล (3) [ลำดับชั้นหิน] ใต้พื้นของมวลหิน หรือแผ่นชั้นแร่ โดยเฉพาะด้านล่างของชั้นหินตะกอน (4) [ธรณีวิทยาโครงสร้าง] ระนาบฟ้อลทใต้แผ่นเธริ้สท (thrust sheet)

S

sole cast (โซล แค้สทฺ) โซล ม้ารค (*sole mark)* ที่ยังคงปรากฏอยู่ในลักษณะของการบวม หรือนูนขึ้นบนพื้นล่างของชั้นหินที่วางทับตะกอนเม็ดละเอียด เป็นโครงสร้างปฐมภูมิแบบกดทับ

soled boulder (โซลดฺ โบล´เด้อรฺ) หินที่มีมุมทู่ และผิวเรียบหรือแบน (และบางครั้งมีเส้นขูด ขีด) โดยเฉพาะ ด้านที่ครูดกับธารน้ำแข็ง

sole fault (โซล ฟ้อลท) เธริ้สท ฟ้อล (thrust fault) มุมต่ำที่บริเวณฐานของแผ่นเธริ้สท (*thrust sheet)* รวมทั้งฐานของฟ้อลทที่เกิดแบบซ้อนเกยกัน (imbrication) คำพ้อง: *detachment thrust (ดิแทชเมิ่นท เธริ้สทฺ); basal thrust plane (เบ´เซิ่ล เธริ้สทฺ เพลน)* เปรียบเทียบ: *decollement fault (เด๊ะ´คอลเมิ่นทฺ ฟ้อลทฺ); detachment fault (ดิแทชเมิ่นท ฟ้อลทฺ)*

sole mark (โซล ม้ารฺค) ศัพท์ทั่วไปที่ใช้กับ โครงสร้างที่แสดงทิศทาง หรือคล้ายคลื่นขนาดเล็ก ส่วนใหญ่จะนูน ไม่สม่ำเสมอ ทะลุด้านล่างของชั้นหินทราย หรือทรายแป้ง ที่อยู่บนหินเนื้อละเอียด เช่น เฌล มักหมายถึง การแทรกและทับถมอยู่ในโครงสร้างที่เกิดพร้อมหินตะกอน เช่น ทรายแทรกและทับถมอยู่ในร่องแตกของโคลน ร่องครูดจากการลากบนโคลน หรือรอยตีนสัตว์ที่ย่ำบนโคลน ซึ่งเป็นรอยพิมพ์ (*sole cast)* ให้ตะกอนตกทับถม

solfatara (โซลเฟอทา´เร่อ) ประเภทของปล่องภูเขาไฟ (fumarole - ฟิว´เมอโรล) ที่มีแก๊สกำมะถัน เปรียบเทียบ: *solfataric stage (โซลเฟอทา´หริค สเตจ´)* รากศัพท์: ภูเขาไฟโซลเฟอทาเร่อในอิตาลี (the Solfatara volcano, Italy)

solfataric stage (โซลเฟอทา´หริค สเตจ´) กระบวนการภูเขาไฟที่เกิดล่าช้า หรือตามมาภายหลัง แสดงลักษณะเด่นคือ การปล่อยแก๊สกำมะถันจากปล่อง ดู: *solfatara (โซลเฟอทา´เร่อ)* เปรียบเทียบ: *fumarolic stage (ฟิวเมอโร´หลิค สเตจ´)*

solid (ซอ´เหลิด) ธรณีวัตถุในหินตะกอน ที่อยู่ในรูปของสารละลายหรือแขวนลอย แต่เมื่อตัวทำละลายหายไป จะกลายเป็นของแข็งมีสมบัติของของแข็ง ศัพท์นี้มักใช้ในรูปของพหูพจน์ เช่น *dissolved solids*

solid diffusion (ซอ´เหลิด ดิฟิ้ว´เฌิ่น) การแพร่ของสารเคมีผ่านหินที่ยังคงเป็นของแข็ง

solid earth (ซอ´เหลิด เอิ๊รฺธ) ดู: *lithosphere (ลิ´เธอสฟิรฺ)*

solid flow (ซอ´เหลิด โฟ<u>ล</u>) การไหลของของแข็งโดยการเรียงตัวใหม่ในกลุ่ม หรือภายในองค์ประกอบของอนุภาค เปรียบเทียบ: *liquid flow (ลิ´เขวิด โฟ<u>ล</u>); viscous flow (วิส´เคิส โฟ<u>ล</u>)*

solid geology (ซอ´เหลิด จีออ´เลอจี้) ศัพท์อังกฤษสำหรับธรณีวิทยาหินฐาน

solidification (เซอลิดิฟิเค´เฌิ่น) กระบวนการของการกลายเป็นของแข็ง หรือมีความแข็ง โดยเฉพาะ การเปลี่ยนจากของเหลวเป็นของแข็ง จากการเย็นตัวของแม็กเม่อหรือลาเว่อ สำหรับการแข็งเป็นหินตะกอนจะใช้ศัพท์ว่า “lithification – ลิธิฟิเคเฌิ่น” ดู: *consolidation (เคินซอเลอเด´เฌิ่น) [ธรณีวิทยา]*

solidification front (เซอลิดิฟิเค´เฌิ่น เฟ<u>ริ</u>นทฺ) การขยายขนาดของผลึกเข้าสู่ภายในตามขอบของแม็กเม่อ อาจเกิดตามพื้น หรือผนัง หรือด้านบนสุดของมวลแม็กเม่อ

solidification index (เซอลิดิฟิเค´เฌิ่น อิน´เด็กสฺ) ตัวแปร หรือเพอแรเมอเท่อร (parameter) ทางเคมี ของหินอัคนี เท่ากับ 100 คูณด้วย $MgO/(MgO+FeO+Fe_2O_3+Na_2O+K_2O)$ มักมีค่าอยู่ระหว่าง 40 (บะซ้อลท) ถึง 100 (ไรเออไล้ท) ที่สะท้อนให้เห็นถึงการลดลงอย่างต่อเนื่อง (เกิดทุกแนวโน้ม) ของ MgO เทียบกับเหล็กทั้งหมด และแอลเคอไล ผ่านการแยกส่วน ซึ่งลดลงด้วยอัตราเดียวกันกับปริมาณที่ลดลงของของเหลวที่ตกค้างในการเกิดผลึกของแม็อเม่อ คำย่อ: SL (เอ๊สเอล)

solid map (ซอ´เหลิด แม็พ) ศัพท์อังกฤษสำหรับ แผนที่ธรณีวิทยาที่แสดงขอบเขตของหินแข็ง บนสมมติฐานที่ว่านอกเหนือจากตะกอนที่ทับถมตามลุ่มน้ำ จะไม่มีการกัดกร่อน หรือการทับถมใดๆ เกิดขึ้น เปรียบเทียบ: *drift map (ดริ<u>ฟ</u>ทฺ แม็พ)*

solid precipitation (ซอ´เหลิด พริซิเพอเท´เฌิ่น) อนุภาคของแข็งจากน้ำใดๆ ที่เกิดในชั้นบรรยากาศ และตกลงสู่พื้นโลก เช่น หิมะ เกล็ดน้ำแข็ง ลูกเห็บ รวมทั้ง อนุภาคที่พึ่งทับถม (สด และใหม่) ที่ยังไม่ได้เปลี่ยนแปลงหลังจากทับถมบนพื้นดินที่มีความแตกต่างทางสัณฐานวิทยาปรากฏชัดเจนระหว่างอนุภาคที่กำลังตกลงมาสู่พื้น กับที่ตกทับถมแล้ว ศัพท์นี้หมายถึง อนุภาคที่อยู่ในบรรยากาศ

solid rock (ซอ´เหลิด ร็อค) ศัพท์อังกฤษสำหรับ หินฐาน

solid solution (ซอ´เหลิด เซอลู´เฌิ่น) เฝสของผลึกชนิดเดียวที่อาจแตกต่างกันในองค์ประกอบภายในขอบเขตที่จำกัด โดยไม่มีการเพิ่มขึ้นของเฝส คำพ้อง: *mixed crystal (มิ<u>ก</u>สฺดฺ <u>คริ</u>ส´เติ้ล)*

solid-solution series (ซอ´เหลิด-เซอลู´เฌิ่น ซิรี้ส) ดู: *isomorphous series (ไอเซอมอรฺ´เฝิส ซิรี้ส)*

solidus (ซอ´เลอดิ้ส) ในแผนภาพระหว่างอุณหภูมิ และองค์ประกอบ ทางเดินของจุดต่างๆ ในระบบที่อุณหภูมิต่างกันสามารถ ส่วนของแข็งและ

ของเหลวที่สมดุล และต่ำกว่านั้นระบบจะเป็นของแข็งทั้งหมด ในระบบสององค์ประกอบที่ปราศจากการแทนที่ในสภาพของแข็ง (solid solutions) แกร๊ฟ จะเป็นเส้นตรง ในระบบสององค์ประกอบที่มีการแทนที่ในสภาพของเข็ง (solid solutions) แกร๊ฟจะเป็นเส้นโค้ง หรือผลรวมของเส้นตรงและเส้นโค้ง

solifluction (โซเลอเฟลิค'เฉิ่น) การไหลอย่างช้าๆ ของดินชุ่มน้ำ และวัตถุอื่นๆ ที่ไม่ได้คัดขนาดและชุ่มน้ำ มักไหลด้วยความเร็วประมาณ 0.5 - 5.0 เซนติเมตร/ปี โดยเฉพาะ การไหลที่เกิดในที่สูง ที่ดินถูกรองรับโดยพื้นดินที่แข็งเป็นน้ำแข็ง (ไม่จำเป็นต้องเป็นเพอรเมอฟร้อสท (permafrost)) ซึ่งกั้นไม่ให้น้ำจากการละลายของน้ำแข็งหรือหิมะที่อยู่ด้านบน ไหลลงสู่พื้นด้านล่าง; การไหลอย่างช้าๆ จากที่สูงลงสู่ที่ต่ำของมวลดินบริเวณพื้นผิวที่ชุ่มน้ำ อาจใช้เป็นคำพ้องของ *soil creep (ซอยลฺ ครี๊พ)* แม้โซเลอเฟลิคเฉิ่นไหลได้เร็วกว่าซอยล ครี๊พ สะกดได้อีกแบบ: *solifluxion* คำพ้อง: *soil flow (ซอยลฺ โฟล); soil fluction (ซอยลฺ เฟลิค'เฉิ่น); sludging (สเลิ้ด'จิ้ง)*

solifluction lobe (โซเลอเฟลิค'เฉิ่น โหลบ) กองมวลดินที่เกิดจากการไหลตามความลาดชันของดินชุ่มน้ำ มีรูปทรงคล้ายลิ้นและมีความลาดชัน อาจกว้างถึง 25 และยาว 150 เมตร โดยทั่วไปมักมีปลายด้านหน้าชัน 15 - 25 องศา ส่วนด้านบนมีพื้นผิวค่อนข้างเรียบ คำพ้อง: *solifluction tongue (โซเลอเฟลิค'เฉิ่น เทิง)*

solifluction mantle (โซเลอเฟลิค'เฉิ่น แมน'เทิ่ล) ธรณีวัตถุที่ไม่ได้คัดขนาด ชุ่มน้ำ และเคลื่อนไปตามความลาดชันโดยกระบวนการโซเลอเฟลิคเฉิ่น คำพ้อง: *flow earth (โฟล เอิ๊ร์ธ)*

solifluction sediment (โซเลอเฟลิค'เฉิ่น เซะ'เดอเมิ่นทฺ) ตะกอนที่มีผลจากกระบวนการโซเลอเฟลิคเฉิ่น

solifluction sheet (โซเลอเฟลิค'เฉิ่น ฉี้ท) การทับถมบริเวณกว้างของตะกอนที่ไม่ได้คัดขนาด ชุ่มน้ำ และเคลื่อนไปตามความลาดชันโดยกระบวนการโซเลอเฟลิคเฉิ่น

solifluction slope (โซเลอเฟลิค'เฉิ่น สโล้พ') ความลาดชันบนระนาบโค้งและเรียบ ที่มีมุมประมาณ 2 ถึง 30 องศา เกิดจากกระบวนการโซเลอเฟลิคเฉิ่น หรือตามบริเวณที่เกิดการไหลของดินชุ่มน้ำ

solifluction stripe (โซเลอเฟลิค'เฉิ่น สไตร๊พ) รูปแบบของแถบดิน (*striped ground)* ที่เกี่ยวกับกระบวนการโซเลอเฟลิคเฉิ่น

solifluction tongue (โซเลอเฟลิค'เฉิ่น เทิง) ดู: *solifluction lobe (โซเลอเฟลิค'เฉิ่น โหลบ)*

solitaire (ซอ'เลอแทร) เพชร หรืออัญมณีอื่นๆ ที่ประดับแหวนเพียงเม็ดเดียว เช่น แหวนที่ประดับด้วยเพชร หรืออัญมณีเพียงหนึ่งเม็ดเท่านั้น

solitary coral (ซอ'เลอเทรี่ คอ'เริ่ล) ปะการังเดี่ยว; ปะการังที่ไม่ได้ติดกับกลุ่มหรือปื้นปะการังอื่น เปรียบเทียบ: *colonial (เคอโล'เนี่ยล)* คำพ้อง: *simple coral (ซิม'เพิ่ล คอ'เริ่ล); cup coral (เคิ้พ คอ'เริ่ล); horn coral (ฮอรฺน คอ'เริ่ล)*

Soller slits (โซ'เล่อรฺ สลิทสฺ) ชุดของแผ่นดูดกลืนรังสีเอ็กสได้สูงมากหลายๆ แผ่น ที่วางซ้อนกัน และเว้นระยะถี่ๆ สำหรับควมคุมการกระจายของลำแสงของรังสีเอ็กส เครื่องวัดการเลี้ยวเบนของคลื่นจะมีอุปกรณ์นี้ที่หลอด และที่เครื่องตรวจจับ; ส่วนเครื่องอื่นๆ มีที่หลอด ซึ่งทำให้ความแตกต่างในการเลี้ยวเบนของรังสีเอ็กสติดตามได้ และจะต้องสร้างแบบจำลองรังสีเอ็กส จากการติดตาม

solubility (ซอลเยอบิ'เลอที่) สภาพละลายได้; ความเข้มข้นสมดุลของตัวถูกละลาย ในสารละลายอิ่มตัวเทียบกับตัวถูกละลายที่อุณหภูมิและความดันที่กำหนด

solubility product (ซอลเยอบิ'เลอที่ พรอ'เดิคทฺ) คำพ้องของ *dissociation constant (ดิสโซซีเอ'เฉิ่น คอน'สเติ้นทฺ)* หมายถึงสารที่ละลายได้น้อยมาก

solum (โซ'เลิ่ม) ชุดของชั้นดิน ที่สัมพันธ์กับวัฏจักรของการเกิดดิน; ชั้น A, E และ B พหูพจน์: sola (โซ'เล่อ)

solution (เซอลู'เฉิ่น) กระบวนการสึกกร่อนทางเคมีของแร่และหินที่ผ่านเข้าไปในสารละลาย เช่น การกำจัดแคลเซี่ยมคารเบอเหนทในหินปูน หรือซ้อลค โดยกรดคารเบอหนิค ที่มาจากน้ำฝนที่มีคารเบิ้นไดอ็อกไซดขณะตกผ่านชั้นบรรยากาศ เปรียบเทียบ: *dissolution (ดิสเซอลู'เฉิ่น)*

solution banding (เซอลู'เฉิ่น แบนดิ้ง) ในแหล่งทับถมแร่ยูเรเนี่ยมที่มีแถบสีด้านหน้า (roll-front uranium deposits) หมายถึงแถบสีที่อยู่ในโทนของสีแดง เหลือง และน้ำตาลสนิม; อาจสะท้อนให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงองค์ประกอบทางเคมีของน้ำบาดาลในขณะเกิดแร่

solution basin (เซอลู'เฉิ่น เบ๊ซ'เซ่น) แอ่งตื้น ที่มนุษย์สร้างขึ้นหรือเกิดตามธรรมชาติ ที่เป็นผลจากการสลายออกไปของหินหรือแร่ (เช่น หินปูน เกลือหิน หรือจิ๊พเซ่ม) ที่ผิวดิน หรือจากการทรุดตัวลงเป็นแอ่งของโพรงใต้พื้นดิน โดยเฉพาะ แอ่งจากการละลายในภูมิลักษณ์แบบคาร์สท

S

solution bevel (เซอลู´เฉิ่น เบ´เวิ่ล) ในถ้ำวิทยา หมายถึง ระนาบลาดชันในผนังถ้ำ ที่เกิดจากอัตราการละลายของชั้นหินที่อยู่ติดกันไม่เท่ากัน; ผลคือรูปทรงเรขาคณิตของการละลายใต้น้ำที่ไหลช้า

solution breccia (เซอลู´เฉิ่น เบร๊ะเชี่ย) เบร๊ะเชี่ยจากการถล่มหรือการทรุดตัวลงของหินที่วางทับหินที่ละลายน้ำได้ และหินนั้นได้ถูกละลายออกไปบางส่วนหรือทั้งหมดเกิดเป็นช่องว่างหรือโพรง ทำให้หินที่วางทับแตกหักเป็นเศษหินและตกลงมาสู่พื้นล่าง เช่น เบร๊ะเชี่ยที่ประกอบด้วยเศษหินเชิ้รท จากหินที่ถูกละลายออกไป เหลือเฉพาะหินเชิ้รท ดู: *evaporite-solution breccia (อิแวะ´เพอไร้ท เซอลู´เฉิ่น เบร๊ะเชี่ย)* คำพ้อง: *ablation breccia (แอะเบล´เฉิ่น เบร๊ะเชี่ย)*

solution cave (เซอลู´เฉิ่น เค้ฟ) ถ้ำที่เกิดการละลายของหินที่ละลายน้ำได้ เปรียบเทียบ: *lava tube (ลาเว่อ ทูบ) [ถ้ำวิทยา]; sea cave (ซี เค้ฟ); rockshelter (ร็อค´เฉลเท่อร)*

solution channel (เซอลู´เฉิ่น แช´เนิ่ล) ร่องคล้ายท่อ หรือร่องพื้นราบที่เกิดจากการละลายของหินคารเบอเหนทมักละลายตามจ๊อยนท หรือระนาบของชั้นหิน เปรียบเทียบ: *solution opening (เซอลู´เฉิ่น โอ´เพอนิ่ง)*

solution cleavage (เซอลู´เฉิ่น คลี´หวิจ) ระนาบทุติยภูมิที่เกิดจากส่วนที่ไม่ละลายและมีการเรียงเป็นระนาบบาง ตามแนวยาวของเม็ดแร่ และ/หรือตามแผ่นไมเค่อ คำพ้อง: *pressure solution cleavage (เพระ´เฉ่อร เซอลู´เฉิ่น คลี´หวิจ)*

solution collapse (เซอลู´เฉิ่น เคอแล้พสฺ´) การถล่มอย่างรวดเร็วของชั้นหินที่ไม่ละลายน้ำ เนื่องจากหินฐานถูกละลายออกไป เปรียบเทียบ: *solution subsidence (เซอลู´เฉิ่น เสิบไซ´เดิ้นซฺ)*

solution collapse breccia (เซอลู´เฉิ่น เคอแล้พสฺ´ เบร๊ะเชี่ย) หินที่ประกอบด้วยบล็อกหินเหลี่ยม ที่เกิดจากการถล่มของหลังคาถ้ำ เนื่องจากการละลายออกไปของแร่จำพวกอิแวะเพอไร้ท เช่น เฮไล้ท หรือจิ๊พเซิ่ม เบร๊ะเชี่ยอาจมีเมถริกสเป็นโคลน หรือ มิไคร้ท หรืออาจมีสารเชื่อมประสานเป็นผลึกแคลไซ้ท (sparry - สปารี่)

solution corridor (เซอลู´เฉิ่น คอ´เรอดอร) ในค้ารสท หมายถึง ร่องตรงที่เกิดจากการละลายกว้างประมาณ 3 - 10 เมตร คำพ้อง: *bogaz (โบ´แก๊ส); corridor (คอ´เรอดอรฺ) [ค้ารสท]; karst corridor (ค้ารฺสทฺ คอ´เรอดอรฺ); karst street (ค้ารฺสทฺ สตรีท´); zanjon (แซน´เจิ้น)* เปรียบเทียบ: *karst valley (ค้ารฺสทฺ แว´ลี่); solution fissure (เซอลู´เฉิ่น ฟิ´เฉ่อรฺ)*

solution depression (เซอลู´เฉิ่น ดิเพร´เฉิ่น) ศัพท์ทั่วไปสำหรับ แอ่งที่เกิดจากการละลายในภูมิภาคค้ารสท

solution facet (เซอลู´เฉิ่น แฟ´เสิท) ระนาบเกือบราบโดยทั่วไป มีขอบแคบ หรือขอบยก เกิดในหินที่ละลายน้ำได้ เช่น หินปูน จากการละลายโดยน้ำฝนอย่างต่อเนื่อง

solution fissure (เซอลู´เฉิ่น ฟิ´เฉ่อรฺ) ในค้ารสท หมายถึง หนึ่งในชุดของร่องแตกแนวดิ่ง กว้างประมาณ 0.5 เมตร ที่เกิดจากการละลายตามระนาบของจ๊อยนท และแยกแผ่นหินปูนออกเป็นแผ่นๆ คำพ้อง: *cutter (เคอ´เท่อรฺ) [ค้ารสท]; grike (ไกร๊ค); kluftkarren (คลูฟทฺคาเริ่น)* เปรียบเทียบ: *solution corridor (เซอลู´เฉิ่น คอ´เรอดอรฺ - ทางผ่านที่เกิดจากการละลายของหินปูน)*

solution gas drive (เซอลู´เฉิ่น แก๊ส ไดร๊ฟ) พลังงานภายในแหล่งน้ำมัน ที่เกิดจากการขยายตัวของแก๊สที่ละลายในน้ำมัน คำพ้อง: *gas depletion (แก๊ส ดิพลี´เฉิ่น); depletion drive (ดิพลี´เฉิ่น ไดร๊ฟ)*

solution grooves (เซอลู´เฉิ่น กรู๊ฟส) ดู: *rillenkarren (ริ´เลนคาเริ่น); rinnenkarren (ริ´เน็นคาเริ่น)*

solution lake (เซอลู´เฉิ่น เล้ค) (1) คำพ้องของ *karst pond (ค้ารฺสทฺ พอนดฺ)* (2) ทะเลสาบที่เกิดจากการละลายของหินฐาน คำพ้องของ *karst pond (ค้ารฺสทฺ พอนดฺ)*

solution load (เซอลู´เฉิ่น โหลด) ดู: *dissolved load (ดิซ้อลฟฺดฺ´ โหลด – น้ำหนักที่เกิดจากการละลาย)*

solution load structure (เซอลู´เฉิ่น โหลด สเตริ๊ค´เช่อรฺ) กระเปาะของตะกอนที่ยื่นเข้าไปในชั้นฐานที่มีลักษณะคล้ายของไหล แต่เกิดขึ้นโดยการทับถมตะกอนในหลุม หรือแอ่ง ที่เกิดจากการละลายของแผ่นเกลือ

solution mining (เซอลู´เฉิ่น ไม´นิ่ง) (1) การใช้น้ำละลายแร่ที่ละลายน้ำได้ ผ่านร่องแตกในแหล่งแร่ และเก็บน้ำที่ละลายแร่มาทำการผลิตแร่ เป็นวิธีการทำเหมืองแร่ทางเคมี (*chemical mining - เค´มิเคิ่ล ไม´นิ่ง)* (2) การทำเหมืองแร่ที่ละลายน้ำได้ โดยเฉพาะ เกลือ โดยการสูบน้ำปล่อยลงไปเพื่อละลายเกลือ และสูบน้ำเกลือกลับขึ้นมาเพื่อทำให้ตกผลึก

solution opening (เซอลู´เฉิ่น โอ´เพอนิ่ง) (1) ช่องว่างที่เกิดจากการละลายโดยน้ำแทรกเข้าเบียงช่องว่างที่มีอยู่ก่อน (2) ช่องว่าง ที่เป็นผลจากการละลายของหินที่ละลายน้ำได้น้อย โดยน้ำแทรกผ่านช่องว่างที่มีอยู่ก่อน ตามด้วยการละลาย และนำ

ผลผลิตจากการละลายออก (3) ดู: *solution channel (เซอลู'เฉิ่นแชเนิ่ล)*

solution pan (เซอลู'เฉิ่น แพน) แอ่งตื้น ที่เกิดจากการละลายในหินปูน มักมีพื้นแอ่งเรียบคล้ายจาน และมีขอบยื่นออกมา

solution pendant (เซอลู'เฉิ่น เพน'เดิ้นทฺ) ดู: *pendant (เพน'เดิ้นทฺ - หินย้อย) [ถ้ำวิทยา]*

solution pipe (เซอลู'เฉิ่น ไพ้พฺ) หลุมทรงกระบอกแนวดิ่งที่เกิดจากการละลาย และมักไม่ปรากฏที่พื้นเนื่องจากถูกทับถมด้วยธรณีวัตถุ

solution pit (เซอลู'เฉิ่น พิท) รอยเว้าประมาณ 1 มิลลิเมตรที่เกิดบนผิวหินโดยการละลายออกไปของแร่ประกอบหิน

solution plane (เซอลู'เฉิ่น เพ<u>ล</u>น) ระนาบ ที่ประกอบด้วยเส้นต่างๆ ตามความอ่อนของผลึก ที่ซึ่งการละลายมีแนวโน้มเกิดขึ้นได้มาก ภายใต้สภาพทางกายภาพบางอย่าง เช่น ความเครียดสูง

solution platform (เซอลู'เฉิ่น แ<u>ผล</u>ท'ฟอรฺม) ลานเกือบราบของหินคารเบอเหนทที่อยู่ระหว่างน้ำขึ้นน้ำลง ส่วนใหญ่เกิดจากการถูกทำละลาย มีการผุกร่อน และกัดเซาะทางชีวภาพ และการทับถม แต่ไม่ใช่การถูกขัดถู ดู: *solution bench (เซอลู'เฉิ่นเบ๊นช)* คำพ้อง: *low-tide platform (โล-ไท้ดฺ แ<u>ผล</u>ท'ฟอรฺม)*

solution ripple (เซอลู'เฉิ่น ริ'เพิ่ล) ดู: *scallop (สกอ'เหลิพ) [ถ้ำวิทยา]*

solution scarp (เซอลู'เฉิ่น สก้ารฺพ') หน้าผา ที่เกิดขึ้นบนที่ลาดชัน บนพื้นที่ที่ต่ำกว่าที่มีการถูกทำละลายสูง ตัดฐานของหน้าผา

solution sinkhole (เซอลู'เฉิ่น ซิ้งคฺ'โฮล) หลุมยุบ (*sinkhole*) ที่เกิดจากการขยายของร่องแตกของหินฐานที่ละลายน้ำได้ ซึ่งเป็นหลุมยุบที่พบส่วนใหญ่ เปรียบเทียบ: *collapse sinkhole (เคอแล้พสฺ ซิ้งคฺ'โฮล)*

solution subsidence (เซอลู'เฉิ่น เสิบไซ'เดิ้นซ) การทรุดตัวอย่างค่อยเป็นค่อยไปของชั้นหินที่ไม่ละลายน้ำ เนื่องจากหินที่รองรับอยู่ละลายออกไป เปรียบเทียบ: *solution collapse (เซอลู'เฉิ่น เคอแล้พสฺ)*

solution transfer (เซอลู'เฉิ่น แ<u>ทร</u>นสฺ'เฟอรฺ) กระบวนการละลายด้วยความดัน (*pressure solution)* ของเม็ดตะกอนที่จุดสัมผัสระหว่างเม็ด (ความเครียดสูง) ตามด้วยการทับถมทางเคมีของสารละลายในบริเวณพื้นผิวที่มีความเครียดน้อยกว่าของเม็ดตะกอนที่ถูกละลาย ดู: *Riecke's principle (รี'เคิสสฺ <u>พริ</u>น'เซอเพิ่ล)*

solution valley (เซอลู'เฉิ่น แว'ลี่) ดู: *karst valley (ค้ารฺสทฺ แว'ลี่)*

Solvan (ซอล'แวน) หินช่วงอายุในอังกฤษ: แคมเบรี้ยนตอนกลาง (บน บอเทอเมี่ยน (Botomian) ใต้ เมนีเวี่ยน (Menevian))

solvate (ซอล'เวท) สารประกอบทางเคมี ประกอบด้วยสารที่ละลายน้ำได้และตัวทำละลาย เช่น แคลเซี่ยมเซิลเฝท ($CaSO_4$) ที่มีน้ำ (H_2O) นั่นคือ จิ๊พเซิ่ม ($CaSO_4 \cdot 2H_2O$)

salvation (แซลเว'เฉิ่น) สารผสมทางเคมี ระหว่างสารที่ถูกทำละลายและของเหลวที่เป็นตัวทำละลาย

solvent extraction (ซอล'เวิ่นทฺ อิกสแ<u>ตร</u>ค'เฉิ่น) การแยกแร่โลหะจากสินแร่ โดยใช้ตัวทำละลาย และตามด้วยการคืนสภาพเดิมของโลหะจากสารละลาย (*electrowinning - อิเล็ค'โท<u>รว</u>'นิ่ง)* ขั้นตอนนี้เรียกว่า SX-EW *(solvent extraction – electrowinning)*

solvus (ซอล'เวิส) พหูพจน์ เส้นโค้งในระบบสององค์ประกอบหรือพื้นที่ในระบบสามองค์ประกอบ ซึ่งแบ่งพื้นที่ขององค์ประกอบของของแข็งที่เป็นเนื้อเดียวกันโดยการแยกส่วน (exsolution) ของเฝสเนื้อเดียวกันโดยการลดอุณหภูมิซอลไว (solvi) จะขยายออกเมื่ออุณหภูมิลดลง ซึ่งแสดงถึงการลดลงของความสามารถในการละลายซึ่งกันและกันของสององค์ประกอบ ซึ่งอาจอ้างว่าเป็นช่องว่างระหว่างการผสมกัน (miscibility gap) เปรียบเทียบ: *hypersolvus (ไฮเพอรซอล'เวิส); subsolvus (เสิบซอล'เวิส)*

somal unit (โซ'เมิ่ล ยู'เหนิท) หน่วยลำดับชั้นหิน ที่แทรกแบบสอดประสาน (intertongues) กับชั้นหินข้างเคียง เช่น lithesome (ลิ'เธอโซม) หรือ biosome (ไบ'เออโซม)

sombric horizon (ซอม'<u>บริ</u>ค เฮอไร'เซิ่น) ชั้นแร่ใต้ดินที่มีสีดำกว่าชั้นที่ปิดทับ แต่ขาดสมบัติของชั้น spodic (ชั้นดินออแกนิคประกอบด้วยเหล็กอสัณฐานที่ประด้วยอินทรียวัตถุและคารบอน) พบในดินที่มีความชื้นและเย็นในพื้นที่สูงของภูมิภาคเขตร้อน

somma (ซอ'เม่อ) คำนาม สันเขากลม หรือรูปจันทร์เสี้ยว ที่แสดงขอบของปล่องภูเขาไฟโบราณ มีด้านชันอยู่ภายใน รากศัพท์: "Mt. Somma (ภูเขาไฟซอมเม่อ) - ขอบปล่องภูเขาไฟโบราณ ซึ่งล้อมรอบภูเขาไฟ เวอซูเวียส (Vesuvius)" คำคุณศัพท์ หมายถึงปล่องภูเขาไฟที่ล้อมรอบด้วยซอเม่อ (ขอบปล่องภูเขาไฟโบราณ) คำพ้อง: *somma ring (ซอ'เม่อ ริง)*

somma ring (ซอ'เม่อ ริง) ดู: *somma (ซอ'เม่อ)*

sonar (โซ'นารฺ) คำย่อของ SOund NAvigation and Ranging เป็นวิธีที่ใช้ในการศึกษาพื้นท้องทะเลโดยใช้คลื่นเสียงและการวัดระยะทาง

sondage (ซอน´ด๊อจ) ร่องลึก ที่ขุดเพื่อสำรวจชั้นหินและโบราณสถาน มักอยู่ในเขตหวงห้าม คำพ้อง: *test pit (เท้สท พิท) [โบราณคดี]*

sonde (ซอนด) อุปกรณ์รูปทรงกระบอกยาวต่อๆ กันใช้ใส่เข้าไปในหลุมเจาะสำรวจ เพื่อตรวจวัด/บันทึกข้อมูลต่างๆ ไปตามความลึก มีความยาว 6 - 40 ฟุต และเส้นผ่าศูนย์กลาง 2 - 6 นิ้ว และมีทั้งอุปกรณ์ส่งและรับสัญญาน หรือรับสัญญานเพียงอย่างเดียว อุปกรณ์นี้จะถูกหย่อนลงไปในหลุมเจาะโดยสายเคเบิ้ล หรือลวดเหล็ก (wire line - ไวร ไลน) คำพ้อง: *logging tool (เลาะกิ้ง ทูล)*

song of the desert (ซอง เอ๊ฟ เฑอะ เด๊ะ´เสิรฺท) เสียงก้องหรือกระหึ่มที่เกิดจากทรายถูกลมพัด *(sounding sand)* ในทะเลทราย คำพ้อง: *voices of the desert (วอยสฺ เอ๊ฟ เฑอะ เด๊ะเสิรฺท)*

sonic depth-finder (ซอ´หนิค เด๊พธฺ-ไฟนฺ´เด้อรฺ) ดู: *echo sounder (เอ๊ะ´โค่ ซาวนฺ´เด้อร)*

sonic log (ซอ´หนิค ล้อก) ล้อกคลื่นเสียง (acoustic log – เออะคุสติค ล้อก*)* ที่แสดงช่วงเวลาการเดินทางของคลื่นอัดใกล้กับผนังหลุมเจาะที่เต็มไปด้วยของเหลว ครั้งแรกใช้สำหรับบันทึกข้อมูลความเร็วของคลื่นไซ้สมิค ปัจจุบันใช้ประเมินหาความพรุนและชนิดหินโดยสมการที่สรุปได้จากการทดสอบซ้ำๆ Wyllie time-average equation (ไวลี่ ไทม โอเว่อรเร้นจฺ อีเควเฌิน) คำพ้อง: *velocity log (เวอะลอ´เซอที่ ล้อก); continuous-velocity log (เคินทิ´นิวเอิส เวอะลอ´เซอที่ ล้อก)*

sonic wave (ซอ´หนิค เว้ฟ) ดู: *acoustic wave (เออะคูสติค เว้ฟ)*

sonobuoy (ซอ´เนอบอย) ทุ่น (ที่มักลอยอย่างอิสระ) ที่มีเครื่องมือรับคลื่นเสียงผ่านน้ำ (hydrophone – ไฮ´เดรอโฟน) และเครื่องส่งสัญญาณวิทยุ ที่ส่งข้อมูลที่รับได้จากไฮเดรอโฟนใช้ในการสำรวจคลื่นไซ้สมิคแบบหักเห

Sonstadt solution (ซอนสแตดทฺ เซอลู´เฌิน) สารละลายของเมอคิวหริค ไอเอไดด (mercuric iodide) ในเพอแทะเซี่ยมไอเออไดด (potassium iodide) ที่ใช้เป็นของเหลวหนัก (heavy liquid*)* มีค่าความถ่วงจำเฉพาะ คือ 3.2 เปรียบเทียบ: *Klein solution (ไคลน เซอลู´เฌิน); Clerici solution (เคลอริชี่ เซอลู´เฌิน)* คำพ้อง: *Thoulet solution (ธู´เล เซอลู´เฌิน)*

sooty ore (ซู´ที่ ออรฺ) แร่ สีดำแคลเคอไซ้ท (chalcocite) ดิเจอไน้ท (digenite) หรือเจอรเหลท (djurleite) สีดำ โดยทั่วไปพบเป็นสารเคลือบไพไร้ท และแหล่งแร่ทองแดงแบบซูเพอรจีน (supergene sulfides of porphyry copper deposits) คำพ้อง: *sooty chalcocite (ซู´ที่ แคล´เคอไซ้ท)*

sorosilicate (ซอโรสิ´เลอเขท) กลุ่ม หรือชนิดของโครงสร้างจำพวกสิเลอเขท ที่มีลักษณะการจับคู่ของเทะเทรอฮีเดร้อของ SiO4 โดยการใช้อ็อกซิเจิ้นร่วมกัน 1 ตัว กับสัดส่วนของ Si:O เท่ากับ 2:7 เช่น เฮมิมอรไฟ้ท (hemimorphite, $Zn_4Si_2O_7(OH)_2 \cdot H_2O$) เปรียบเทียบ: *nesosilicate (นีโซสิ´เลอเขท); cyclosilicate (ไซโคลสิ´เลอเขท); inosilicate (อินโอสิ´เลอเขท); phyllosilicate (ฟิโลสิ´เลอเขท); tectosilicate (เท็คเทอสิ´เลอเขท)* คำพ้อง: *double island silicate (เดอะ´เบิ้ล ไอ´เลิ่นดฺ สิ´เลอเขท)*

sorption (ซ้อรฺพ´เฌิ่น) กระบวนการที่สารละลาย ไอเอิ้น และคอลลอยด ยึดติดกับของแข็งอื่นที่มีรูพรุน เปรียบเทียบ: *absorption (เอิบซ้อรฺพ´เฌิ่น); adsorption (แอดซ้อรฺพ´เฌิ่น)*

sorption water (ซ้อรฺพ´เฌิ่น วอ´เท่อรฺ) ดู: *pellicular water (เพลิ´คิวเล่อรฺ วอ´เท่อรฺ)*

sorted (ซ้อรฺ´เถิด) (1) [ขนาดอนุภาค] หมายถึง ตะกอนที่เกาะกันหลวมๆ หรือไม่มีการเชื่อมประสานของเม็ดตะกอนที่ประกอบด้วยขนาดเท่าๆ กัน หรือมีขนาดอยู่ในช่วงที่กำหนดเดียวกัน; คัดขนาด ดู: *well-sorted (เว็ล ซ้อรฺเถิด); moderately sorted (มอ´เดอเรทลี่ ซ้อรฺเถิด); poorly sorted (พุ´รี่ ซ้อรฺเถิด)* (2) [ภูมิลักษณ์พื้นดิน] หมายถึง รูปแบบต่างๆ ของพื้นดินที่ไม่ได้เกิดร่วมกัน แต่แสดงขอบเขตของก้อนหิน (รวมก้อนหินขนาดใหญ่) โดยทั่วไปล้อมรอบหรือสลับกับตะกอนละเอียด (ทราย ทรายแป้ง และเคล) คำตรงข้าม: *nonsorted (น็อนซ้อรฺเถิด)*

sorted circle (ซ้อรฺ´เถิด เซอรฺ´เคิ่ล) ชนิดของภูมิลักษณ์พื้นดิน (patterned ground) ที่มีการคัดขนาดรูปวงกลม โดยก้อนหินล้อมรอบตะกอนที่มีเม็ดละเอียดกว่า อาจเกิดเป็นวงเดี่ยว หรือเป็นกลุ่ม มีเส้นผ่าศูนย์กลางไม่กี่เซนติเมตร ถึงมากกว่า 10 เมตร และแนวก้อนหินที่ล้อมรอบอาจสูง 35 เซนติเมตร และกว้าง 8 - 12 เซนติเมตร ดู: *debris island (เดอบรี´ ไอ´เลิ่นด); stone pit (สโตน´ พิท); plug (เพลิก) [ภูมิลักษณ์พื้นดิน]* คำพ้อง: *stone circle (สโตน´ เซอรฺ´เคิ่ล); stone ring (สโตน´ ริง); stone wreath (สโตน´ รีธ); rock wreath (ร็อค รีธ); frost circle (ฟร้อสท เซอรฺ´เคิ่ล)*

sorted crack (ซ้อรฺ´เถิด แคร็ค) ชนิดของภูมิลักษณ์พื้นดิน (patterned ground) ที่มีรูปทรงเกือบราบ ที่ประกอบก้อนหินเรียงตามแนวเส้นตรง เปรียบเทียบ: *nonsorted crack (น็อนซ้อรฺเถิด แคร็ค)*

sorted net (ซ้อรฺ´เถิด เน็ท) ชนิดของภูมิลักษณ์พื้นดิน (patterned ground) ที่มีการคัดขนาดตะกอนแบบรูปวงกลมและรูปหลาย

เหลี่ยม มีส่วนของก้อนหินล้อมรอบตะกอนที่มีเม็ดละเอียดกว่า และมีเส้นผ่าศูนย์กลางตั้งแต่ไม่กี่เซนติเมตร ถึง 3 เมตร

sorted polygon (ซ้อรฺ'เถิด พอ'ลีกอน) ชนิดของภูมิลักษณ์พื้นดิน (patterned ground) ที่มีการคัดขนาดตะกอนเป็นรูปหลายเหลี่ยม มีเส้นผ่าศูนย์กลางไม่กี่เซนติเมตร ถึง 10 เมตร พบเป็นกลุ่มไม่พบเกิดเดี่ยวๆ และมีส่วนของก้อนหินล้อมรอบตะกอนที่มีเม็ดละเอียดกว่า คำพ้อง: *stone polygon (สโตน' พอ'ลีกอน); stone ring (สโตน' ริง)*

sorted step (ซ้อรฺ'เถิด สเต็พ) ชนิดของภูมิลักษณ์พื้นดิน (patterned ground) ที่มีการคัดขนาดตะกอนเป็นขั้นบันได ตามทางลาดชัน มีส่วนของก้อนหินกั้นตะกอนที่มีเม็ดละเอียดกว่าที่อยู่ด้านบน ส่วนใหญ่พบเป็นกลุ่ม มีเส้นผ่าศูนย์กลาง 1 – 3 เมตร และอาจยาวถึง 8 เมตร ตามแนวความลาดชัน ดู: *nonsorted step (น็อนซ้อรฺ'เถิด สเต็พ'); stone garland (สโตน' การ'เลิ่นดฺ); stone-banked terrace (สโตน'-แบ็งคฺดฺ เท'ริซ)*

sorted stripe (ซ้อรฺ'เถิด สไตรฺ็พฺ) ชนิดของภูมิลักษณ์พื้นดิน (patterned ground) ที่มีการคัดขนาดตะกอนแบบแถบ จากการสลับระหว่างตะกอนหยาบ และตะกอนที่หยาบน้อยกว่า เรียงขนานกันไปตามความลาดชัน พบเป็นกลุ่ม แถบที่มีความยาวเกินกว่า 100 เมตร มักพบในพื้นที่ที่มีความชันกว่า 30 องศา แถบแต่ละแถบอาจกว้างไม่กี่เซนติเมตร ถึง 2 เมตร และระยะห่างระหว่างแถบประมาณ 2 - 5 เท่าของความกว้างของแถบ ดู: *block stripe (บล็อค สไตรฺ็พฺ); soil stripe (ซอยลฺ สไตรฺ็พฺ); stone stripe (สโตน' สไตรฺ็พฺ); striped ground (สไตรฺ็เพิด กราวนฺดฺ)*

sorting (ซ้อรฺ'ทิ่ง) (1) กระบวนการทางพลศาสตร์ ที่ทำให้ธรณีวัตถุมีลักษณะเฉพาะบางอย่าง เช่น มีความคล้ายคลึงของขนาด รูปร่าง หรือความถ่วงจำเพาะ นั่นคือ เป็นการคัดขนาด/รูปร่าง/น้ำหนักตามธรรมชาติ โดยตัวการที่ทำให้เกิดการเคลื่อนที่ (2) ผลของการคัดขนาด ระดับของความคล้ายคลึงของธรณีวัตถุของหินตะกอน (3) การวัดการคัดขนาด หรือการกระจาย หรือช่วงของการกระจายขนาดของธรณีวัตถุที่มีขนาดต่างจากค่าเฉลี่ยของขนาดธรณีวัตถุทั้งหมด เปรียบเทียบ: *gradation (เกรเด'เฌิ่น) [ขนาดอนุภาค]; degree of sorting (ดี'กรี เอ็ฟ ซ้อรฺ'ทิ่ง)*

sorting coefficient (ซ้อรฺ'ทิ่ง โคเออะฟิ'เฌิ่นทฺ) สัมประสิทธิ์การคัดขนาด; ดัชนีการคัดขนาดที่แสดงในรูปของตัวเลขการกระจายขนาด (เส้นผ่าศูนย์กลาง) ของธรณีวัตถุ โดยการแบ่งช่วงขนาดของธรณีวัตถุทั้งหมดออกเป็นสี่ส่วน (quartile) หรือช่วงขนาดที่อยู่ในสัดส่วนระหว่างร้อยละ <0-25, <25-50, <50-75 และ <75-100 และกำหนดให้สัมประสิทธิ์การคัดขนาดมีค่าเท่ากับ รากที่สองของอัตราส่วนของธรณีวัตถุที่มีขนาดใหญ่กว่าร้อยละ 75 ต่อธรณีวัตถุที่มีขนาดเล็กกว่าร้อยละ 75 ซึ่งธรณีวัตถุที่คัดขนาดได้อย่างสมบูรณ์ที่สุด จะมีค่าสัมประสิทธิ์การคัดขนาดเท่ากับ 1.0 อย่างไรก็ดี การหาค่าสัมประสิทธิ์การคัดขนาดชนิดนี้ปัจจุบันไม่นิยมใช้ แต่จะใช้ค่าการเบี่ยงเบนมาตรฐานของไฟ (*phi standard deviation)*

sorting index (ซ้อรฺ'ทิ่ง อิน'เด็กสฺ) ดัชนีการคัดขนาด; การวัดระดับของการคัดขนาดของธรณีวัตถุ หรือความสม่ำเสมอของขนาดของธรณีวัตถุ มักขึ้นอยู่กับการกระจายของความถี่ของเส้นผ่าศูนย์กลางของธรณีวัตถุ เช่น สัมประสิทธิ์การคัดขนาด (*sorting coefficient)* และปัจจัยการคัดขนาด (*grading factor)*

sound (ซาวนฺดฺ) (1) [ชายฝั่ง] (ก) ทางน้ำ ค่อนข้างยาว และแคบที่เชื่อมต่อแหล่งน้ำขนาดใหญ่สองแหล่ง เช่น เชื่อมต่อระหว่างทะเลหรือทะเลสาบ กับมหาสมุทรหรือทะเลอื่น รวมทั้ง เชื่อมต่อแหล่งน้ำเดียวกันที่แยกเป็นสองส่วน หรือร่องน้ำที่อยู่ระหว่างแผ่นดินใหญ่และเกาะ มักมีขนาดที่กว้าง และยาวกว่าช่องแคบ (*strait – สเตรท') [ชายฝั่ง]* (ข) ร่องน้ำขนาดใหญ่ และยาวของมหาสมุทร ที่ขนานไปกับชายฝั่ง เช่น Long Island Sound ระหว่างนู อิงเลิ่นด และ Long Island, นูยอรค เลอะกูน ตามชายฝั่งตะวันออกของสหรัฐอเมริกา เช่น Pamlico Sound (แพมลิโค่ ซาวนฺดฺ), N.C. (นอรทฺ แคเรอไลเน่อ) (ง) อ่าวที่มีลักษณะยาว หรือร่องน้ำที่ยื่นออกจากทะเลสาบ; ร่องน้ำที่ยื่นออกไปอยู่ระหว่างแผ่นดินและเกาะในทะเลสาบ (2) [ธรณีฟิสิคส] คลื่นเสียง ที่มีอนุภาคการเคลื่อนที่ของตัวกลางขนานกับทิศทางของการเคลื่อนที่ของคลื่น ศัพท์นี้บางครั้งใช้จำกัดเฉพาะกับคลื่นเสียงที่เดินทางในอากาศ และในของเหลว (น้ำ) แต่สามารถใช้กับคลื่นเสียงที่เดินทางในของแข็ง ที่เรียกว่าคลื่นพี (P-wave) เปรียบเทียบ: *acoustics (เออะคุ'สติค)*

sound channel (ซาวนฺดฺ แช'เนิ่ล) เขต/ชั้น ที่น้ำในมหาสมุทรมีความเร็วคลื่นเสียงต่ำสุด ซึ่งเป็นเขตแคบๆ ในบริเวณน้ำลึกพบในทุกมหาสมุทร ยกเว้นในบริเวณชั้นลึก เนื่องจากกระแสน้ำอุ่นอยู่ใกล้กับผิวน้ำ และอยู่ใต้เขตความเร็วต่ำ เนื่องจากความดันที่เพิ่มขึ้น คลื่นเสียงที่เคลื่อนที่ภายในเขตนี้ มีแนวโน้มที่จะเคลื่อนที่อยู่เฉพาะภายในเขต และหากเป็นคลื่นที่มีความถี่ต่ำจะสามารถเดินทางได้ในระยะทางยาว อาจถึงครึ่งหนึ่งของระยะทางรอบโลก

sounding (ซาวนฺ´ดิ้ง) (1) [ไฟฟ้า] การสำรวจสภาพใต้พื้นดินตามความลึก โดยวิธีทางไฟฟ้า หรือวิธีการทางแม่เหล็กไฟฟ้า ดู: *parametric sounding (แพเรอเมะ´ธริค ซาวนฺ´ดิ้ง); geometric sounding (จีเออเมะ´ธริค ซาวนฺ´ดิ้ง) เปรียบเทียบ: profiling (โพร´ไฟลิ่ง)* (2) [วิศวกรรมศาสตร์] (ก) การวัดความหนาของดินหรือความลึกถึงหินฐาน (bedrock) โดยใช้เพเนอทรอเมอเท่อร (penetrometer) หรือแท่งเหล็กกล้า (steel rod) หรือโผรบ (probe) กระแทกลงไปในดิน (ข) การวัดความลึกของน้ำโดยใช้สายถ่วงน้ำหนัก หรืออุปกรณ์ไฟฟ้า (3) [ธรณีฟิสิคส] การวัดค่าความแตกต่างของสมบัติทางกายภาพ (เช่น ค่าความต้านทานไฟฟ้าจำเพาะ ค่าความเร็วคลื่น ค่าความหนาแน่น) ของพื้นดินตามความลึก คำพ้อง: *depth probe (เดิ๊พธ โผรบ)* (5) [สมุทรศาสตร์] การวัดความลึกของน้ำจากเรือโดยใช้หลักการของการสะท้อนเสียง (*echo sounder*)

sounding sand (ซาวนฺ´ดิ้ง แซนดฺ) ทรายมีเสียง; ทราย โดยทั่วไปเป็นทรายสะอาด และแห้ง ที่มีเสียงคล้ายเสียงดนตรี หรือคล้ายเสียงคลอ เมื่อทรายมีการกระทบกระแทกกับเม็ดทรายอื่น เช่น ทรายมีเสียงในระหว่างเกิดการเลื่อนไถลบริเวณเนินทรายในทะเลทราย หรือทรายมีเสียง ขณะเม็ดทรายถูกทำให้เกิดการเคลื่อนที่ เช่น เมื่อทรายถูกเดินย่ำ หรือถูกลมพัด เช่น *musical sand (มิว´ซิเคิ่ล แซนดฺ); booming sand (บู´มิ่ง แซนดฺ); roaring sand (รอ´ริ่ง แซนดฺ); whistling sand (วิส´ทลิ่ง แซนดฺ)* คำพ้อง: *singing sand (ซิ´งิ่ง แซนดฺ)*

sound ranging (ซาวนฺดฺ เร้น´จิ้ง) ตำแหน่งของแหล่งกำเนิดคลื่นไซ้สมิค โดย *เออะคุสติค ไทรและเทอเรเฌิ่น(*acoustic trilateration) นั่นคือ โดยการบันทึกสัญญาณจากเครื่องรับคลื่นที่ทราบตำแหน่ง

sound wave (ซาวนฺดฺ เว้ฟ) ดู: *acoustic wave (เออะคุ´สติค เว้ฟ)*

sour (ซาวเอ้ร) หมายถึง น้ำมันดิบ หรือแก๊สธรรมชาติ ที่มีสัดส่วนของสารประกอบจำพวกกำมะถันในปริมาณมาก เปรียบเทียบ: *sweet (สวีท´)*

source (ซ้อรซฺ) (1) [ไซ้สมิค] ดู: *seismic source (ไซ้´สมิค ซ้อรซฺ)* (2) [ธารน้ำ] (ก) จุดกำเนิดของธารน้ำ; จุดที่ธารน้ำก่อตัวขึ้น หรือ เริ่มไหล คำพ้อง: *fountain (ฟาวนฺ´เทิ่น – น้ำพุ)* (ข) ต้นน้ำ (headwater) หรือหนึ่งในต้นน้ำของธารน้ำ เช่น fountainhead (ฟาวนฺเทิ่นเฮ้ด – ต้นน้ำพุ)

source area (ซ้อรซฺ แอ´เรีย) ดู: *provenance (พรอเวอน้อนซฺ)*

source-bed concept (ซ้อรซฺ-เบด คอน´เซ็พทฺ) ทฤษฎีของแหล่งแร่เชิลไฟด ที่กล่าวว่า แร่เชิลไฟดเกิดพร้อมกับการเกิดหิน แต่เนื่องจากเกิดการเปลี่ยนแปลง เช่น อุณหภูมิของหินเพิ่มสูงขึ้น แร่เชิลไฟดจึงมีการเคลื่อนย้าย และทับถมเพิ่มมากขึ้นจนเป็นแหล่งแร่ในภายหลัง

source-bordering lee dune (ซ้อรซฺ บอร´เดอริ่ง ลี ดูน) ดู: *umbrafon dune (เอิมเบรฟอน´ ดูน)*

sourceland (ซ้อรซฺ´เลิ่นดฺ) ดู: *provenance (พรอ´เวอน็อนซฺ)*

source layer (ซ้อรซฺ เล´เอ้อร) ชั้นเกลือที่เป็นแหล่งเกลือสำหรับการเพิ่มขนาดของโครงสร้างเกลือ มักเป็นชั้นฐานเกลือ

sourceline (ซ้อรซฺไลนฺ) ในการสร้างรูปจำลองของระบบน้ำร้อนด้วยเคิมพิวเท่อร หมายถึง เส้น ที่เกิดจากการเชื่อมต่อจุดเริ่มต้นของแหล่งของเหลวทั้งหมด ที่มีแนวผ่านจุด หรือปริมาตรเล็กๆ ในพื้นที่ที่สนใจในระบบน้ำร้อน

source link (ซ้อรซฺ ลิ้งคฺ) การเชื่อมโยงที่เกี่ยวกับธารน้ำลำดับที่หนึ่ง เปรียบเทียบ: *link (ลิ้งคฺ) [ธรณีสัณฐานวิทยา]; magnitude (แม็ก´เนอถูด) ขนาด [ธรณีสัณฐานวิทยา]*

source point (ซ้อรซฺ พ้อยนฺท) (1) ตำแหน่ง ที่ปล่อยคลื่นไซ้สมิคออกมา นั่นคือ ตำแหน่งของเครื่องหรือวัตถุกำเนิดคลื่น เช่น ระเบิด ตุ้มน้ำหนัก ปืนอัดอากาศ ไวโบรไซ้ส (vibroseis) หรืออื่นๆ คำย่อ: SP (เอ๊สพี) (ข) บริเวณโดยรอบตำแหน่งเครื่องหรือวัตถุกำเนิดคลื่น

source position (ซ้อรซฺ เพอซิ´เฌิ่น) ตำแหน่งของลักษณะที่ปรากฏอยู่ในตำแหน่งจริงตามภูมิศาสตร์ เช่น รูปถ่ายดิ๊เจอเทิ่ลพื้นที่ย่อส่วนถูกต้อง (digital orthophotoquads) เปรียบเทียบ: *cartographic position (คาร์ทอแกร´ฟิค เพอซิ´เฌิ่น - ตำแหน่งตามแผนที่), geographic position (จีเออแกร´ฟิค เพอซิ´เฌิ่น - ตำแหน่งตามภูมิศาสตร์); true position (ทรู เพอซิ´เฌิ่น - ตำแหน่งจริง)*

sourceregion (ซ้อรซฺ´รีเจิ้น) ภูมิภาค ที่ของเหลวทั้งหมดไหลเวียนผ่านพลูทอน ในระหว่างช่วงเวลาบางส่วนที่ได้รับของเหลว เปรียบเทียบ: *sourceline (ซ้อรซฺไลนฺ)*

source region (ซ้อรซฺ รี เจิ้น) พื้นผิวโลกที่กว้าง บริเวณที่มวลอากาศวิวัฒน์และมีลักษณะที่โดดเด่น

source rock (ซ้อรซฺ ร็อค) (1) [เพอโทรเลี่ยม] หินตะกอน ที่ซึ่งองค์ประกอบจำพวกสารอินทรีย์ถูกเปลี่ยนเป็นสารไฮโดรคาร์บอนเหลว หรือแก๊สห้ามยำใต้ความดันและอุณหภูมิ และได้กลายมาเป็นหิน

เฌล หรือหินปูน (2) [หินตะกอน] ดู: *parent rock (แพ´เริ่นทฺ ร็อค) [หินตะกอน]*

South African ruby (เซ้าธฺ แอฟริเคิ่น รู´บี้) ทับทิมแดง ดู: *Cape ruby (เค้พ รู´บี้)*

Southeast Missouri lead-zinc (เซ้าธฺ´อี๊สทฺ เมอ´ซูรี่ เหลด ซิ้งคฺ) มิเซอซิพี่ แวลี่ ไท้พ ดิพอเสิท (*Mississippi Valley-type deposit)* ชนิดหนึ่ง ที่มีลักษณะการทับถมเป็นชั้นของ galena, sphalerite, และ chalcopyrite ในช่องว่างแบบปฐมภูมิ และทุติยภูมิในหินโดเลอไม้ท และหินปูนปะการังที่เกิดขึ้นในส่วนยอดของภูมิประเทศโบราณ (paleotopographic highs)

southern oscillation (เซอะ´เธิ่รฺน ออเซอเล´เฌิ่น) การเคลื่อนตรงข้ามกันของความกดอากาศที่พื้นโลก ระหว่างตะวันตกและภาคกลางของมหาสมุทรแปซิฟิคเขตร้อน ที่เมื่อมีความกดอากาศต่ำที่เมืองดารเวิ่น ประเทศออสเตรเลีย จะมีความกดอากาศสูงที่เกาะเทอฮีถิ (Tahiti) ทางตอนใต้ของแปซิฟิค และเมื่อความกดอากาศสูงที่เมืองดารเวิ่น จะเป็นความกดอากาศต่ำที่เกาะเทอฮีถิ การเปลี่ยนความแรงของลมสินค้า และการเกิดเอล นิโย่ (*El Niño) และ ลา นีนญ่า (La Niña)* จะเกี่ยวข้องกับการเกิดการเปลี่ยนแปลงความกดอากาศดังกล่าวนี้ ดู: *El Niño Southern Oscillation (เอล นิ´โย่ เซอะ´เธิ่รฺน ออเซอเล´เฌิ่น)*

southing (เซ้า´ธิ่ง) ค่าความแตกต่างของและเทอถูด ที่วัดไปทางทิศใต้จากตำแหน่งของจุดสุดท้าย เช่น ระยะทางที่วัดไปทางทิศใต้จากเส้นตรงแนวตะวันออก-ตะวันตกที่อ้างอิง

south pole (เซ้าธฺ โพล) [ภูมิศาสตร์] ขั้วโลกใต้; ขั้วทางภูมิศาสตร์ในซีกโลกใต้ ที่และเทอถูด 90 องศาใต้ หรือปลายสุดทางตอนใต้ของแกนการหมุนของโลก สะกดอีกแบบ: South Pole

sowback (ซาว´แบ๊ค) เนิน หรือสันเขายาว และเตี้ยคล้ายหลังหมู เช่น *hogback (ฮ็อก´แบ๊ค) [ธรณีสัณฐานวิทยา]; horseback (ฮอรฺส´แบ๊ค) [ธรณีวิทยาธารน้ำแข็ง]; drumlin (เดริม´เลิ่น)*

sowneck (โซว´เน็ค) ช่องแคบ ที่แบ่งระหว่างที่ลุ่มขนาดใหญ่สองแห่ง หรือขอบเขตแคบๆ ที่เกิดจากพื้นดินยกตัวขึ้น และอยู่ระหว่างแหล่งน้ำสองแหล่ง

sp (เอ๊สพี) ดู: *species (สปี´ฌีฮ) [บรรพชีวินวิทยา]*

SP (เอ๊สพี) (1) [ธรณีฟิสิคส] ดู: *self potential method (เซ้ลฟฺ-เพอเท็น´เฌิ่ล เมะ´เถิด)* (2) [ไซ้สมิค] ดู: *source point (ซ้อรซฺ พ้อยนฺทฺ); shotpoint (ฌ้อท´พ้อยนฺทฺ)*

spa (สปา´) (1) *medicinal spring (เม´ดิซิเนิ่ล สปริง´)* (2) พื้นที่ที่มีน้ำซึม น้ำซับ หรือน้ำพุ มักใช้เป็นพื้นที่สำหรับการพักผ่อนหย่อนใจ หรือโรงแรม ชื่อมาจากเมืองในเบลเจี้มตะวันออก ที่มีแหล่งน้ำซึม น้ำซับ หรือน้ำพุรักษาโรค

spaced cleavage (สเป๊ซดฺ´ คลี´หวิจ) คลีหวิจที่แสดงขอบเขตของกลุ่มเม็ดแร่ขนาดใหญ่ (microlithon domian) และขอบเขตที่มีกลุ่มเม็ดแร่รูปแผ่น และ/หรือของเศษหลงเหลือจากการละลายด้วยความดัน (pressure solution) ที่เรียงเป็นระนาบ (cleavage domian) โดยระนาบของคลีหวิจอาจเว้นระยะ (เช่น disjunctive spaced cleavage) หรืออยู่ชิดกัน (เช่น diffuse space cleavage) ดู: *crenulation cleavage (ครีนิวเล´เฌิ่น คลี´หวิจ); slip cleavage (สลิพ´ คลี´หวิจ)*

space-frequency domain (สเป๊ซ´-ฟรี´เควินซี่ โด´เมน) การเขียนข้อมูลคลื่นไซ้สมิคจากเดิมที่เขียนในรูปของตำแหน่งเทียบกับเวลา เป็นการเขียนในรูปของจำนวนคลื่นเทียบกับความถี่ (wave-number versus frequency)

space group (สเป๊ซกรุ๊พ) ชุดของความสมมาตรของการจัดเรียงตำแหน่งภายในโครงข่ายสามมิติของวัตถุ เช่น โครงข่ายของผลึกแร่มี 230 รูปแบบที่แยกได้ชัดเจนและไม่ซ้ำกัน เปรียบเทียบ: *plane group (เพลน กรุ๊พ)*

space lattice (สเป๊ซ´ และ´เทิส) ดู: *crystal lattice (คริส´เติ้ล และ´เทิส)*

space-time unit (สเป๊ซ´-ไทมฺ ยู´เหนิท) หน่วยลำดับชั้นหินที่ขอบเขตด้านข้างกำหนดโดยพิกัดทางภูมิศาสตร์ และขอบเขตแนวดิ่งกำหนดโดยเวลาทางธรณีกาล

spad (สเปด´) ตะปูทำด้วยเหล็ก ทองเหลือง หรือดีบุก อาจยาวถึง 5 เซนติเมตร มีตะขอที่หัวสำหรับแขวนสายดิ่ง หรืออุปกรณ์การสำรวจ ใช้ในการทำเครื่องหมายแสดงตำแหน่งของสถานีสำรวจใต้ดิน (เช่น ในเหมืองใต้ดิน หรือในอุโมงค์)

spaghetti (สเปอเก´ที่) (1) รูปแบบการจัดเก็บข้อมูลพื้นที่ ที่อยู่ในรูปแบบของข้อมูลเว็คเท่อร ซึ่งจะเก็บข้อมูลของจุด เส้น และรูปหลายเหลี่ยมในรูปแบบของพิกัด (2) วิธีการแปลงเส้นเป็นลำดับตัวเลขตามความเหมาะสม

spall (สปอล´) (1) แผ่นหิน หรือเศษหินที่หลุดออกมาจากบริเวณผิวหินโดยการผุกร่อน โดยเฉพาะแผ่นหินแข็งขนาดเล็กและบางที่เกิดจากกระบวนการแตกเป็นกาบ (exfoliation - เอ็กสโฟลีเอ´เฌิ่น) (2) เศษหินที่ถูกทำให้แตกเป็นแผ่นบางโดยฆ้อน เช่น แผ่นแร่ที่ทำให้แตกหักเป็นกาบ

spallation (สปอเล*เฉิ่น) การขับแอ๊ะเทิ่มออกจากนูเคลียส และตามด้วยการชน/ปะทะกันของแอ๊ะเทิ่มและอนุภาคที่มีพลังงานสูงมาก (เช่น รังสีคอสมิค) เป็นผลให้เกิดไอเซอโถพที่ต่างออกไปที่ไม่ใช่ผลจากการแตกตัว (*fission – ฟิ*เฉิ่น*)

spalling (สปอ*ลิ่ง) (1) การแตก/แบ่งย่อยเป็นแผ่นๆ หรือชิ้นเล็กๆ บริเวณผิวด้านนอกของส่วนบนของหิน โดยแรงระเบิด (2) ดู: *exfoliation (เอ็กสโฟลีเอ*เฉิ่น)*

spalmandite (สปอล*แมนได๊ท) ชื่อที่ไม่จำเป็นสำหรับ การเหนิทที่มีองค์ประกอบทางเคมีระหว่างสเป๊ะเซอร์ไท้ท (spessartine) และแอลเมินดีน (almandine); สเป๊ะเซอร์ไท้ท ที่มีเหล็กในปริมาณมาก

span (สแปน*) (1) [โครงสร้างตะกอน] ความยาวต่อเนื่องของยอดคลื่น วัดตั้งฉากกับทิศทางการไหลโดยการสังเกตหรืออนุมาน (2) [การลำดับชั้นหิน] (ก) ศัพท์ของลำดับที่ใช้อย่างเป็นทางการในหน่วยเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น (*diachronic unit)* ที่มีลำดับต่ำกว่าเฟส (phase) และสูงกว่าไคลน (*cline*) (ข) ศัพท์ที่ใช้ไม่เป็นทางการสำหรับ ช่วงเวลาทางธรณีกาล

spandite (สแปนได๊ท) ชื่อ ที่ไม่จำเป็นสำหรับการเหนิทที่มีองค์ประกอบทางเคมีระหว่างสเป๊สเซอร์ไท้ท (spessartine) และแอนดราได๊ท (andradite); สเป๊สเซอร์ไท้ท ที่มีแคลเซี่ยม และเหล็กในปริมาณมาก

Spanish topaz (สแป*นิฉ โท*แพ้ส) (1) ขวอรทสสีส้ม ส้ม-น้ำตาล หรือส้ม-แดง ที่มีสีคล้ายโทแพ้ส เช่น แอเมอเธิสท ที่ถูกเผา นั่นคือให้ความร้อนจนเปลี่ยนสี (2) ไซทรีน (citrine) สีน้ำตาลแดง ที่เกิดพบในสเปน

spar (สปาร*) (1) [แร่วิทยา] ศัพท์ ที่ใช้อย่างหลวมๆ สำหรับ แร่ที่มีผลึกโปร่งใส หรือโปร่งแสง มักมีระนาบคลีหวิจ และมีความวาว โดยเฉพาะ แร่จำพวกอโลหะที่มีค่า เช่น ไอ๊ซฺเลิ่นดสปาร (แคลเซี่ยม) ฟลุรสปาร (fluorspar, fluorite) เฮวี่ สปาร (barite) หรือเฟลสปาร (feldspar) (2) [การทำเหมือง] ศัพท์ที่ใช้ในเหมืองสำหรับแผ่นแร่เคล (clay vein) ในชั้นถ่านหิน

sparagmite (สเปอแร็ก*ไม้ทฺ) ศัพท์ที่ใช้รวมๆ สำหรับ เศษหินยุคพรีแคมเบรี้ยนตอนปลายของสแกนเดอเนเวียที่มีแร่กลุ่มเฟลสปารเม็ดหยาบในปริมาณมาก โดยเฉพาะ เคินกลอเมอเหริทและหินทรายบริเวณแหลมจ็อทเนี่ยน ในสวีเดน (Swedish Jotnian) ที่ประกอบด้วยอารโค้ส และเสิบอารโค้สเม็ดหยาบซึ่งมีเฟลสปาร จำพวกไมโครไคลน (microcline) ในปริมาณมาก และมีเคินกลอเมอเหริท และเกรแวะเค่อที่มีเม็ดแร่องค์ประกอบมาจากหลากหลายแหล่งกำเนิด รากศัพท์: ภาษากรีก “sparagma, fragment, thing torn, piece – เศษชิ้นส่วน สิ่งที่ถูกฉีกขาด”

sparite (สปา*ไร้ทฺ) (1) ศัพท์ที่ใช้ในการบรรยาย หินปูนที่ประกอบด้วยแคลไซ้ทผลึกหยาบที่ตกผลึกอยู่กับที่ มีขนาดเส้นผ่าศูนย์มากกว่า 10 ไมโครเมตร (0.01 มิลลิเมตร) โปร่งใส หรือโปร่งแสง และมีผลึกหยาบมากกว่ามิไคร้ท (micrite) คำพ้อง: *sparry calcite(สปา*รี่ แคล*ไซ้ทฺ); calcsparite (แคลคฺ*สปาไร้ท)* (2) หินปูน ที่มีสปาไร้ทเป็นสารเชื่มประสานในปริมาณมากกว่ามิไคร้ทที่เป็นเมถริกส คำพ้อง: *sparry limestone (สปา*รี่ ไลมฺ*สโตน)*

sparker (สป๊าร*เค่อรฺ) เครื่องหรือวัตถุกำเนิดคลื่นไซ้สมิคด้วยกระแสไฟฟ้า สำหรับการสำรวจไซ้สมิคในทะเล

spark spectrum (สป๊ารฺค สเป็ค*เทริ่ม) สเป็คเทริ่มของแสงที่เกิดจากแอ๊ะเทิ่มแตกตัวเป็นไอเอิ้นของสสาร (มักเป็นแก๊ส หรือไอ) เมื่อมีประกายไฟฟ้าเคลื่อนที่ผ่าน เปรียบเทียบ: *arc spectrum (อารฺค สเป็ค*เทริ่ม)*

sparry (สปา*รี่) (1) เกี่ยวกับ คล้ายกับ หรือประกอบด้วยสปาร เช่น แถบคล้ายสปาไร้ท (sparry vein) หรือ วาวคล้ายสปาไร้ท (sparry luster) (2) เกี่ยวกับ สปาไร้ท โดยเฉพาะ หมายถึงสารเชื่อมประสานจำพวกแคลไซ้ทใส ทั้งในตัวอย่างหินและจากแผ่นหินบาง; มีสปาไร้ทมาก เช่น sparry rock

sparry calcite (สปา*รี่ แคล*ไซ้ทฺ) ผลึกแคลไซ้ท ใส ขนาดใหญ่ (หรือผลึกหยาบ); *sparite (สปา*ไร้ทฺ)*

sparry iron (สปา*รี่ ไอ*เริ่น) ดู: *siderite (ซิ*เดอไร้ท) [แร่วิทยา]*

sparry limestone (สปา*รี่ ไลมฺ*สโตน) หินปูน ที่ประกอบด้วยผลึกแคลไซ้ท ขนาดใหญ่ (หรือผลึกหยาบ)

sparse biomicrite (สป๊ารฺส* ไบเออ*มิไคร้ทฺ) ไบเออมิไคร้ทในเนื้อหินที่มีโครงร่างสิ่งมีชีวิต (เฟาะเซิ่ล) ร้อยละ 10-50

spartalite (สปาร*เทอไล้ทฺ) ดู: *zincite (ซิ้ง*ไซ้ท)*

spasmodic turbidity current (สแป๊ส*มอดิค เทอรฺบิ*เดอที่ เคอ*เริ่นทฺ) กระแสปั่นป่วนที่เกิดอย่างรวดเร็ว และเป็นกระแสแบบเดี่ยวๆ เช่น กระแสที่เกิดจากแผ่นดินไหวใต้มหาสมุทร เปรียบเทียบ: *steady turbidity current (สเต๊ดี้ เทอรฺบิ*เดอที่ เคอเริ่นทฺ)*

spastolith (สแป๊ส*เทอหลิ่ธ) โอเออไล้ทฺที่ถูกทำให้เปลี่ยนรูป เช่น แฌเมอซิถิค โอเออไล้ท (chamosite oolith) ที่ถูกบิด หรือทำให้ผิดรูป เนื่องจากมีสภาพแพ้ลสติคในช่วงเวลาของการทับถม

spate (สเปท') (1) น้ำท่วม หรือน้ำหลากอย่างฉับพลันริมแม่น้ำและที่ลุ่ม เนื่องจากฝนตกหนัก หรือหิมะละลายอย่างรวดเร็ว; เฟระเฉิ่ท (*freshet*) (2) ศัพท์ภาษาสก๊อตสำหรับ น้ำท่วม (flood)

spathic (สแป'ธิค) คล้ายสปาร โดยเฉพาะ มีระนาบคลีหวิจที่ชัดเจน คำพ้อง: *spathose (สแป'โธสฺ)*

spathic iron (สแป'ธิค ไอ'เริ่น) แร่เหล็กคารเบอเหนทที่มีระนาบคลีหวิจแบบรอมโบฮีเดริ้ลที่ชัดเจน โดยเฉพาะ ซิเดอไร้ท และเรียกว่า spathose iron *(สแป'โธสฺ ไอ'เริ่น)*

spathite (สแป'ไธ้ทฺ) แท่งหินย้อยแนวดิ่งรูปคล้ายกรวยที่ประกอบด้วยเออแระเกอไน้ทพอกเป็นชั้นๆ คล้ายปลีกล้วย

spathose (สแป'โธสฺ) ดู: *spathic (สแป'ธิค)*

spatial data base (สเป'เฉี่ยล เด'เท่อ เบส) ฐานข้อมูลที่มีดัชนีการเก็บข้อมูลตามตำแหน่ง

spatial dendrite (สเป'เฉี่ยล เด็น'ไดรฺ้ท) ชนิดของผลึกหิมะที่มีลักษณะเกาะกันเป็นแฉกคล้ายดาว (*stellar crystal – สเต'เล่อรฺ คริส'เติ้ล)* ยกเว้น บริเวณกิ่งที่แยกเป็นแฉกมีรูปทรง 3 มิติไม่สม่ำเสมอ แทนที่จะเป็นการเกิดแบบรูปทรงสมมาตรหกเหลี่ยม (hexagonal symmetry)

spatial frequency (สเป'เฉี่ยล ฟรี'เควินซี่) หมายถึง จำนวนของคลื่น ต่อหนึ่งหน่วยระยะทาง ในทิศทางที่กำหนดใดๆ โดยทั่วไปมักเป็นทิศทางตามแนวการเก็บข้อมูลไซ้สมิค คำพ้อง: *wave number (เว้ฟ เนิม'เบ้อรฺ)*

spatial information system (สเป'เฉี่ยล อินฟอรฺเม'เฉิ่น ซิส'เติ้ม) ระบบสารสนเทศ ที่มีความสามารถในการจัดการข้อมูลของพื้นที่ที่อ้างถึง ดู: *geographic information system (GIS - จีเออแกรฺฟิค อินฟอรฺเม'เฉิ่น ซิส'เติ้ม)*

spatial resolution (สเป'เฉี่ยล เระเซอลู'เฉิ่น) ความสามารถในการแยกความแตกต่าง ระหว่างระยะห่างของวัตถุที่ปรากฏในภาพ มักแสดงด้วยระยะห่างน้อยสุดที่จะปรากฏต่อหน่วยระยะทาง เช่น ในการสำรวจไซ้สมิค หมายถึง ระยะห่างของความไม่ต่อเนื่องของสภาพทางธรณีวิทยา ที่จะปรากฏตามแนวสำรวจตามความลึก

spatial sediment concentration (สเป'เฉี่ยล เซะเดอเมิ่นท คอนเซินเทรฺ'เฉิ่น) ตะกอน ที่อยู่ในหนึ่งหน่วยปริมาตรของการไหล ใช้ในการวัดความเข้มข้นของการเคลื่อนย้ายตะกอน

spatter (สแป๊ะ'เท่อรฺ) (1) [อุกกาบาต] หยดเล็กๆ จากการหลอมละลายบนผิวอุกกาบาต (2) [ไพเรอแคล้สติค] การทับถมระยะแรกเริ่มของไพเรอแคล้สติคเหลว ที่มักเคลือบอยู่บริเวณผิวปล่องภูเขาไฟ คำพ้อง: *driblet (ดริบ'เหลิท)*

spatter cone (สแป๊ะเท่อรฺ โคน) กรวยเตี้ย แต่มีความลาดชันสูงเกิดบริเวณร่องแตกหรือช่องที่ลาเว่อไหลออก (มักเป็นบะซ้อลท) คำพ้อง: *volcanello (วอลแคเน'โล่); agglutinate cone (เออะกลู'เทอเหนท โคน)*

SPCS (เอ๊สพีซีเอล) คำย่อ ดู: *State Plane Coordinate System (สเตท' เพลน โคออร'เดอเหนท ซิส'เติ้ม)*

speaking rod (สปี'คิ่ง หรอด) ดู: *self-reading leveling rod (เซ้ลฺฟ-รี'ดิ้ง เล'เวลิ่ง หรอด)*

spear pyrites (สเปียรฺ ไพ'ไร้ทฺสฺ) มารเคอไซ้ท (marcasite) ในผลึกแฝดที่มีลักษณะคล้ายหัวหอก เปรียบเทียบ: *cockscomb pyrites (ค็อคส'โคมบฺ ไพ'ไร้ทฺสฺ)*

specialist species (สเป๊ะ'เฉอลิสทฺ สปี'ฉีส) (ไม่มีอยู่จริงในธรรมชาติ) ดู: *equilibrium species (อีเควอลิ'เบรี้ยม สปี'ฉีส)*

special position (สเป๊ะ'เฉี่ยล เพอซิ'เฉิ่น) ตำแหน่งในยูเหนิท เซ็ลที่ตรงกับองค์ประกอบสมมาตรของกลุ่ม นั่นคือ เป็นส่วนหนึ่งขององค์ประกอบสมมาตร

special-purpose map (สเป๊ะ'เฉี่ยล เพอรฺ'เพิส แม็พ) แผนที่ใดๆ ที่แสดงข้อมูลเฉพาะ และตรงตามความต้องการ เปรียบเทียบ: *general-purpose geologic map (เจ'เนอเริ่ล-เพอรฺ'เพิส จิเออลอ'จิค แม็พ)*

special-subject map (สเป๊ะเฉี่ยล เสิบ'จิคทฺ แม็พ) ดู: *thematic map (ธิแม'ถิค แม็พ)*

speciation (สปีฉิเอ'เฉิ่น) (1) กระบวนการเกิดสปีฉีส (สายพันธุ์) ใหม่ของสิ่งมีชีวิตที่มาจากการแตกแขนงออกเป็นสปีฉีสใหม่ (2) ลำดับวิวัฒนาการที่มีต้นกำเนิดจากสปีฉีสหนึ่งหรือมากกว่าหนึ่งสปีฉีส เปรียบเทียบ: *speciation event (สปีฉิเอ'เฉิ่น อิเว้นทฺ)* (3) การคัดเลือกตัวอย่างเฟาะเซิ่ล หรือตัวอย่างของสิ่งมีชีวิตต่างๆ โดยแยกออกเป็นกลุ่มๆ ตามสปีฉีส (สายพันธุ์) และแต่ละกลุ่มมีตัวแทนของหนึ่งสปีฉีส

speciation event (สปีฉิเอ'เฉิ่น อิเว้นทฺ) ผลทางประวัติศาสตร์ของการเกิดสปีฉิเอเฉิ่น (speciation) หมายถึง สปีฉิเอเฉิ่น (speciation) โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การแตกแขนงในหนึ่งสปีฉีสที่เกิดทันที หรือยืดเยื้อ เปรียบเทียบ: *speciation (สปีฉิเอ'เฉิ่น)*

species (สปี'ฉีส) (1) [แร่วิทยา] แร่ ที่ต่างจากแร่อื่นๆ จากการที่มีองค์ประกอบทางเคมี และโครงสร้างผลึกแตกต่างกันอย่างโดดเด่น (2) [บรรพชีวินวิทยา] กลุ่มของสิ่งมีชีวิตทั้งพืช หรือสัตว์ ที่อาจ

ผสมพันธุ์และมีลูกหลาน ที่มีโครงสร้าง สภาพการเจริญเติบโต และการดำรงอยู่คล้ายคลึงกัน ในการอนุกรมวิธาน เป็นหน่วยพื้นฐาน ที่อยู่อันดับล่างของ *genus (จี'เนิส)* คำคุณศัพท์: *specific* คำย่อ: *sp* พหูพจน์: species เปรียบเทียบ: *subspecies (เสิบสปี'ฌีส)*

species gap zone (สปี'ฌีส แก็พ โซน) เขต ที่กำหนดโดยช่องว่างระหว่างจุดสิ้นสุดของช่วงของสปีฌีสหนึ่ง และช่วงเริ่มแรกของอีกสปีฌีสหนึ่ง

species index zone (สปี'ฌีส อิน'เด็กสฺ โซน) เขต ที่กำหนดโดยช่วงของสปีฌีสที่กำหนด

species overlap zone (สปี'ฌีส โอเว่อรแล็พ' โซน) เขตที่กำหนดโดยช่วงเวลาของช่วงคาบเกี่ยวของสอง หรือมากกว่าสองสปีฌีส ที่มีช่วงการซ้อนทับในขอบเขตที่จำกัด

species postlap zone (สปี'ฌีส โพสทฺ'แล็พ โซน) เขตที่กำหนดโดยส่วนหนึ่งของช่วงสปีฌีสเฉพาะชนิดหนึ่ง ที่เกิดขึ้นหลังจากการตัดช่วงของสปีฌีสเฉพาะอีกชนิดหนึ่งออก

species prelap zone (สปี'ฌีส พรี'แล็พ โซน) เขต ที่กำหนดโดยส่วนหนึ่งของช่วงสปีฌีสเฉพาะชนิดหนึ่ง ก่อนที่จะเริ่มช่วงการเริ่มต้นของสปีฌีสกำหนดตำแหน่ง ซึ่งสิ้นสุดเขตโดยนิยาม

species selection (สปี'ฌีส เซอเล็ค'เฌิ่น) การเลือกสปีฌีส; การเลือกสปีฌีสตามธรรมชาติ ในระดับของสปีฌีส ที่ก่อให้เกิดการแพร่กระจายสูงมากขึ้นของสปีฌีสหนึ่ง เมื่อเทียบกับอีกสปีฌีสหนึ่ง

species sorting (สปี'ฌีส ซ้อรฺ'ทิ่ง) การก่อกำเนิดที่แตกต่างกัน การสูญพันธุ์ หรือการคงอยู่ของสปีฌีสรูปแบบที่สปีฌีสหนึ่งในเคลด (clade) แพร่กระจายได้เร็วกว่าอีกสปีฌีสภายในเคลดอื่นที่ซึ่งสามารถเร่งให้เกิดขึ้นได้จากหลากหลายกระบวนการ

species zone (สปี'ฌีส โซน) เขตของสปีฌี

specific (สปิซิ'ฟิค) (1) คำคุณศัทพ์ของสปีฌีส (2) แม่นยำ หรือจำกัด

specific absorption (สปิซิ'ฟิค เอิบสอรฺพ'เฌิ่น) ความสามารถของวัตถุในการดูดซับน้ำ เมื่อปราศจากมวลน้ำอิสระ; อัตราส่วนของปริมาตรของน้ำที่วัตถุดูดซับไว้ ต่อปริมาตรที่วัตถุอิ่มน้ำพอดี ซึ่งมีค่าเท่ากับ *specific yield* ยกเว้นเมื่อวัตถุนั้นถูกกดอัดด้วยน้ำหนักของหิน/ดินปิดทับ

specific activity (สปิซิ'ฟิค แอ็คทิ'เวอที่) กิจกรรมของไอเซอโถพกัมมันตรังสี วัดต่อหน่วยมวลของธาตุในตัวอย่าง (หรือ ตัวอย่างของวัตถุกัมมันตรังสี หรือ radionuclide บริสุทธิ์) และแสดงในหน่วยของ Bq/kg

specific adsorption (สปิซิ'ฟิค แอ็ดสอรฺพ'เฌิ่น) การดูดซับที่เข้มแข็งของไอเอิ้นส หรือมอลิคิวลสในการดูดซับ โดยเฉพาะวัตถุที่ไม่ถูกกำจัดออกได้อย่างง่ายดายโดยการแลกเปลี่ยนไอเอิ้น

specific capacity (สปิซิ'ฟิค เคอะแพ'เซอที่) อัตราการให้น้ำของบ่อน้ำบาดาล ต่อหน่วยของการลดลงของระดับน้ำ มักแสดงเป็นแกเลิ่น ต่อนาที ต่อฟุต ถ้าความจุที่ระบุเป็นค่าคงที่ ยกเว้นการเปลี่ยนแปลงของเวลา จะเป็นสัดส่วนกับ *hydraulic diffusivity* ของชั้นอิ่มน้ำ

specific character (สปิซิ'ฟิค แค'ริคเท่อรฺ) ลักษณะเฉพาะที่ใช้แยกสปีฌีสหนึ่งออกจากสปีฌีสอื่น

specific conductivity (สปิซิ'ฟิค คอนเด็ิคทิ'เวอที่) เทียบกับการเคลื่อนที่ของน้ำในดิน เป็นปัจจัยที่แสดงปริมาตรของน้ำที่เคลื่อนที่ในพื้นที่ที่กำหนด ในหนึ่งหน่วยเวลา

specific discharge (สปิซิ'ฟิค ดิส'ชารฺจ) การปล่อยน้ำ (discharge- ดิส'ช้ารฺจ) ต่อหน่วยพื้นที่ มักใช้ในการกำหนดขนาดของน้ำท่วม

specific energy (สปิซิ'ฟิค เอ'เนอรจี้) พลังงานของน้ำในธารน้ำซึ่งมีค่าเท่ากับ ความลึกเฉลี่ย (d, meter) บวกความเร็วของต้นน้ำเฉลี่ย (m/sec)

specific-gravity liquid (สปิซิ'ฟิค-แกรฺ'เวอที่ ลิ'เขวิด) ดู: *heavy liquid (เฮะ'วี่ ลิ'เขวิด)*

specific head (สปิซิ'ฟิค เฮ้ด) ความสูงของเส้นระดับพลังงานเหนือชั้นอุ้มน้ำ

specific heat capacity (สปิซิ'ฟิค ฮี้ท เคอแพะ'เซอที่) ความจุความร้อน (c) หารด้วยมวล และวัดในหน่วยของจูลต่อกิโลกรัมเคลเวิ่น ($Jkg^{-1}K^{-1}$) ที่ความดันคงที่ (c_p) ในปริมาตรที่คงที่ (c_v) หรือที่สภาวะอิ่มน้ำ (c_{sat})

specific humidity (สปิซิ'ฟิค ฮิวมิ'เดอที่) มวลของไอน้ำ ต่อหน่วยมวลของอากาศชื้น มักแสดงในหน่วยของกรัม/กิโลกรัม เปรียบเทียบ: *absolute humidity (แอ็บ'เซอลู้ท ฮิวมิ'เดอที่); relative humidity (เระ'เลอ'ทิฟ ฮิวมิ'เดอที่)*

specific magnetization (สปิซิ'ฟิค แม็กเนอเทอเซ'เฌิ่น) โมเมิ่นทแม่เหล็กต่อหนึ่งหน่วยมวล; การทำให้เป็นแม่เหล็กหารด้วยความหนาแน่น

specific name (สปิซิ´ฟิค เนม) ศัพท์ลำดับที่สองของ *binomen (ไบโนเมิ่น)*

specific permeability (สปิซิ´ฟิค เพอรฺมีเออบิ´เลอที่) ปัจจัยที่แสดงการซึมผ่านของพื้น/ท้องธารน้ำเท่ากับค่าคงที่ คูณค่าเฉลี่ยเส้นผ่าศูนย์กลางของรูพรุนยกกำลังสอง สัญลักษณ์: k คำพ้อง: *intrinsic permeability (อินทรินสิ´ค เพอรฺมีเออบิ´เลอที่)*

specific refractivity (สปิซิ´ฟิค รีแฟร็คทิ´เวอที่) การหักเหแสง (refractivity) ของสสารหารด้วยความหนาแน่น

specific retention (สปิซิ´ฟิค ริเท็น´เฉิ่น) อัตราส่วนของปริมาตรน้ำที่หิน หรือดินดูดซับไว้ได้ มักแสดงเป็นค่าร้อยละ เปรียบเทียบ: *field capacity (ฟีลด เคอแพะ´เซอที่)*

specific rotation (สปิซิ´ฟิค โรเท´เฉิ่น) มุมของการหมุนของ plane-polarized light ผ่านวัตถุ วัดเป็นองศาต่อเดสิมีเท่อรสำหรับของเหลวและสารละลาย และองศาต่อมิลลิมีเท่อรสำหรับของแข็ง คำพ้อง: *specific rotator power (สปิซิ´ฟิค โรเท´เท่อรฺ พาว´เอ้อร)* เปรียบเทียบ: *optical rotation (อ็อพ´ทิเคิ่ล โรเท´เฉิ่น)*

specific rotatory power (สปิซิ´ฟิค โร´เทอทอรี่ พาว´เอ้อร) ดู: *specific rotation (สปิซิ´ฟิค โรเท´เฉิ่น)*

specific storage (สปิซิ´ฟิค สตอ´หริจ) ปริมาตรน้ำ ที่มีหน่วยปริมาตรของชั้นหินอุ้มน้ำ ของการรับน้ำและจ่ายน้ำเมื่อความดันเปลี่ยน ภายใต้เงื่อนไขที่อิ่มน้ำ จะมีสององค์ประกอบ คือ รูพรุน-ปริมาตรเปลี่ยน และการขยายตัวของน้ำ ภายใต้เงื่อนไขที่ไม่อิ่มน้ำจะมีองค์ประกอบที่สาม คือ รูพรุนที่ให้น้ำออก เพิ่มเติมเข้ามา คำพ้อง: *hydraulic capacitance (ไฮดรอหลิค เคอแพะ´เซอเทิ่นซฺ)* เปรียบเทียบ: *storage coefficient (สตอ´หริจ โคเออะฟิ´เฉิ่น); storativity (สตอเรทิ´เวอที่)*

specific susceptibility (สปิซิ´ฟิค เซอะเซ็พเทอบิ´เลอที่) เซอะเซ็พเทอบิเลอที่ หารด้วยความหนาแน่น; อัตราส่วนของความเป็นแม่เหล็กเหนี่ยวนำจำเพาะ ต่อความเข้มของสนามแม่เหล็กที่ก่อให้เกิดสภาพแม่เหล็ก คำพ้อง: *mass susceptibility (แม้ส เซอะเซ็พเทอบิ´เลอที่)*

specific tenacity (สปิซิ´ฟิค เทอแน´เซอที่) อัตราส่วนของความต้านแรงดึงของวัตถุต่อความหนาแน่น

specific water capacity (สปิซิ´ฟิค วอ´เท่อรฺ เคอแพะ´เซอที่) การเปลี่ยนแปลงองค์ประกอบของมวลดิน-น้ำ กับการเปลี่ยนศักยภาพของดิน-น้ำในระบบเมถริค (*matric potential)*

specific yield (สปิซิ´ฟิค ยีลดฺ) อัตราส่วนของ ปริมาตรของน้ำที่มวลหิน หรือดินอิ่มน้ำจะดูดซับไว้ได้ โดยไม่ไหลตามแรงดึงดูดของโลก ระบุเป็นค่าร้อยละ เปรียบเทียบ: *effective porosity (อิเฟ็ค´ถีฟ เพอรอ´เซอที่); storage coefficient (สตอ´หริจ โคเออะฟิ´เฉิ่น); specific absorption (สปิซิ´ฟิค เอิบสอรฺพ´เฉิ่น)*

specimen (สเป็ะ´เซอเมิ่น) ตัวอย่าง เช่น เฟาะเซิ่ล หิน หรือแร่ เปรียบเทียบ: *hand specimen (แฮนดฺ สเป็ะ´เซอเมิ่น)* ในกลุ่มคนงานเหมือง มักใช้เรียกตัวอย่างที่เลือกมาอย่างเฉพาะเจาะจง และ/หรือสวยงาม เช่น ชิ้นส่วนของแร่ที่ดี ผลึกแร่ หรือเศษแร่ขวอรทสที่มีทองที่มองเห็นได้ เป็นต้น

specimen ore (สเป็ะ´สเมิ่น ออรฺ) ชิ้นส่วนของแร่ โดยเฉพาะผลึกแร่ที่สมบูรณ์

speckstone (สเป็ค´สโตน) ชื่อเริ่มแรกสำหรับแทล้ค (talc) หรือสตีไท้ท (steatite) รากศัพท์: ภาษาเยอรมัน “Speckstein, bacon stone, alluding to its greasy feel – อ้างอิงถึงความรู้สึกคล้ายน้ำมันเมื่อจับต้อง” คำพ้อง: *bacon stone (เบ´เคิ่น สโตน´)*

spectacle stone (สเป็ค´เทเคิ่ล สโตน´) ดู: *selenite (เซ´เลอไน้ท)*

spectra (สเป็คเทร่อ) พหูพจน์ของ *spectrum (สเป็ค´เทริ่ม)*

spectral (สเป็ค´เทริ่ล) เกี่ยวกับ *spectrum (สเป็ค´เทริ่ม) [ฟิสิคส์]* เช่น *spectral line (สเป็ค´เทริ่ล ไลนฺ)*

spectral absorptance (สเป็ค´เทริ่ล เอิบซ้อรฺพ´เทิ่นซฺ) การดูดกลืนคลื่นแสงที่วัดความยาวคลื่นที่กำหนดไว้โดยเฉพาะ เปรียบเทียบ: *total absorptance (โท´เทิ่ล เอิบซ้อรฺพ´เทิ่นซฺ)*

spectral band (สเป็ค´เทริ่ล แบนดฺ) ช่วงความยาวคลื่นอย่างต่อเนื่องในสเป็คเทริ่มของการสะท้อน หรือการแผ่รังสีของพลังงานแม่เหล็กไฟฟ้า แถบความยาวคลื่นที่มองเห็นประกอบด้วยสีแดง เขียวและฟ้าอ่อน (สีรุ้ง)

spectral emittance (สเป็ค´เทริ่ล อีมิ´เทิ่นซ) การเปล่งแสงที่วัดความยาวคลื่นเฉพาะเจาะจง

spectral gamma-ray log (สเป็ค´เทริ่ล แก´เม่อ-เร ล้อก) แกร๊ฟแสดงความเข้มของรังสีแกเม่อที่ปรากฏตามธรรมชาติตามความลึก ที่อยู่ภายในแถบพลังงานที่ไม่ต่อเนื่อง แสดงถึงชุดกัมมันตรังสีเฉพาะ (เช่น ยูเรเนียม-เรเดียม หรือ ธอเรียม) หรือไอเซอโถพ (เพอแทะเซี่ยม-40) ใช้ในการเทียบสัมพันธ์ (correlation) ของชั้นหิน เมื่อใช้วิธีการอื่นๆ ไม่ได้ผล รวมทั้งใช้ในการสำรวจแร่ยูเรเนียม ที่มีรังสีแกเม่อทั้งหมดมาจากธอเรียม หรือเพอแทะเซี่ยม ดู: *gamma-ray log (แก´เม่อ-เร ล้อก) เปรียบเทียบ: spectral gamma-ray log (สเป็ค´เทริ่ล แก´เม่อ-เร ล้อก) นิวตรอน-แอ็คเทอเว´เฉิ่น ล้อก)*

S

spectral line (สเป็ค'เทริ่ล ไลน) เส้นองค์ประกอบหนึ่งในชุดของค่าความเข้มของสเป็คเทริ่มที่เปล่งออกจากแหล่งกำเนิด ดู: *principal line (พริ้นสเพิ่ล ไลน') [ธรณีเคมี]*

spectral log (สเป็ค'เทริ่ล ล็อก) ดู: *spectral gamma-ray log (สเป็ค'เทริ่ล แก'เม่อ-เร ล้อก)*

spectral radiance (สเป็ค'เทริ่ล เร'ดีเอิ้นซฺ) การแผ่รังสีต่อช่วงความยาวคลื่นเฉพาะ

spectral radiant flux (สเป็ค'เทริ่ล เร'ดีเอิ้นทฺ เฟลิกสฺ) การแผ่รังสี ที่วัดความยาวคลื่นเฉพาะเจาะจง

spectral reflectance (สเป็ค'เทริ่ล ริแฟร็ค'เทิ่นซฺ) การสะท้อนที่วัดความยาวคลื่นเฉพาะเจาะจง

spectral resolution (สเป็ค'เทริ่ล เระเซอลู'เฉิ่น) ช่วงของความยาวคลื่นที่บันทึกโดยเครื่องตรวจวัดได้

spectrochemical analysis (สเป็คโทรเค'มิเคิ่ล เออะแน'เลอเสิส) การวิเคราะห์ทางเคมี ที่ขึ้นกับลักษณะของสเป็คเทริ่มของวัตถุ คำพ้อง: *spectrum analysis (สเป็ค'เทริ่ม เออะแน'เลอเสิส)*

spectrochemistry (สเป็คโทรเค'เมอสตรี้) สาขาหนึ่งของเคมีที่ศึกษาเกี่ยวกับการวิเคราะห์สเป็คเทริ่มของสารเคมี (*spectrochemical analysis - สเป็คโทรเค'มิเคิ่ล เออะแน'เลอเสิส)*

spectrocolorimeter (สเป็คโทรเคอเลอริ'เมอเท่อรฺ) เครื่องมือวิเคราะห์ สเป็คทรอเมอเท่อร (*spectrophotometer*) ที่ใช้วิเคราะห์การดูดกลืนของสารละลายผ่านสเป็คเทริ่มทั้งหมด ซึ่งจะให้ข้อมูลปริมาณขององค์ประกอบในสารละลาย มักใช้เป็นคำพ้องของ *spectrophotometer (สเป็คทรอ'โฟโทเมอเท่อรฺ)* ดู: *colorimeter (เคอเลอริ'เมอเท่อรฺ)*

spectrocolorimetry (สเป็คโทรเคอเลอริ'เมอทรี่) วิธีหรือกระบวนการของการใช้ สเป็คโทรเคอเลอริเมอเท่อร (spectrocolorimeter) สำหรับศึกษาปริมาณของสี

spectrogram (สเป็ค'เทรอแกรม) ภาพ รูปถ่าย หรือแผนที่ของสเป็คเทริ่มหรือแถบสีของแสง ที่ได้จากเครื่องสเป็คเทรอแกร็ฟ (*spectrograph)*

spectrograph (สเป็ค'เทรอแกร็ฟ) สเป็คเทรอสโค้พ (*spectroscope)* ที่ออกแบบมาสำหรับทำแผนที่ หรือถ่ายภาพสเป็คเทริ่มหรือแถบสี

spectrography (สเป็คเทรอ'แกรฟี่) วิธี หรือกระบวนการของการใช้ สเป็คเทรอแกร็ฟ (*spectrograph*) ถ่ายภาพ หรือทำแผนที่สเป็คเทริ่มหรือแถบสี

spectrolite (สเป็ค'เทรอไล้ทฺ) และเบรอดอไร้ท (labradorite) ที่แสดงการเล่นสีที่โดดเด่น และเป็นหินที่มีค่า พบในเมืองแลม่า (Ylämaa) ทางตะวันออกของฟินเลิ่นด

spectrometer (สเป็คทรอ'เมอเท่อรฺ) เครื่องมือที่ใช้สำหรับ การวัด การบันทึก และการเปรียบเทียบความเข้ม ภายในสเป็คเทริ่มหรือแถบสีเทียบตามค่าของความยาวคลื่นของสีแต่ละสี (spectroscopy - สเป็คทรอสเคอพี่) เดิมเรียกว่า "spectrophotometer - สเป็คโทรเฟอทอ'เมอเท่อรฺ" ดู: *spectrometry (สเป็คทรอ'เมอทรี่); flame photometer (เฟลม โฟทอ'เมอเท่อรฺ); spectrocolorimeter (สเป็คโทรเคอเลอริ'เมอเท่อรฺ)*

spectrometry (สเป็คทรอ'เมอทรี่) กระบวนการของการใช้สเป็คทรอเมอเท่อร (spectrometer) รวมทั้งการบันทึกปริมาณขององค์ประกอบของสเป็คเทริ่มหรือแถบสี

spectrophotometer (สเป็คโทรเฟอทอ'เมอเท่อรฺ) ดู: *spectrometer (สเป็คทรอ'เมอเท่อรฺ)*

spectrophotometry (สเป็คโทรเฟอทอ'เมอทรี่) ดู: *spectrometry (สเป็คทรอ'เมอทรี่)*

spectroreflectometer (สเป็ค'โทรรีเฟล็คทอ'เมอเท่อรฺ) เครื่องมือสำหรับวัด และวิเคราะห์สเป็คเทริ่ม หรือแถบสีที่เกิดจากการสะท้อน

spectroscope (สเป็ค'เทรอสโขพ) เครื่องมือสำหรับการผลิตและบันทึก/วัด/วิเคราะห์ สเป็คเทริ่มหรือแถบสี

spectroscopy (สเป็คทรอ'สเคอพี่) เทคนิคการวิเคราะห์ ที่ใช้วิธีการผลิต บันทึก วัด วิเคราะห์ และแปลความหมายสเป็คเทริ่ม หรือแถบสีด้วยเครื่อง *spectroscopes (สเป็ค'เทรอสโกพส), spectrographs (สเป็ค'เทรอแกร็ฟส)* และ *spectrometers (สเป็คทรอ'เมอเท่อรฺส)* ดู: *absorption spectroscopy (เออะซอรฺพ'เฉิ่น สเป็คทรอ'สเคอพี่); atomic absorption spectroscopy (เออะทอ'หมิค เอิบซอรฺพ'เฉิ่น สเป็คทรอ'สเกอพี่); emission spectroscopy (อีมิ'เฉิ่น สเป็คทรอ'สเคอพี่); flame spectroscopy (เฟลม สเป็คทรอ'สเกอพี่); gamma-ray spectroscopy (แก'เม่อ-เร สเป็คทรอ'สเกอพี่); infrared absorption spectroscopy (อินเฟรอเรด' เออะซอรฺพ'เฉิ่น สเป็คทรอ'สเคอพี่); mass spectroscopy (แม้ส สเป็คทรอ'สเคอพี่); Mossbauer spectroscopy (มอสบาว'เออร์ สเป็คทรอ'สเคอพี่); optical emission spectroscopy (อ๊อฟทิเคิ่ล อีมิ'เฉิ่น สเป็คทรอ'สเคอพี่); Raman spectroscopy (เร'เมิ่น สเป็คทรอ'สเคอพี่); visible region spectroscopy (วิ'ซอเบิ่ล รี'เจิ่น สเป็คทรอ'สเคอพี่); X-ray emission*

spectroscopy (เอ็กส-เร อีมิ'เฉิ่น สเป็คทรอสเคอพี่); X-ray fluorescence spectroscopy (เอ็กส-เร ฟลูเระเซิ่นซฺ สเป็คทรอ'สเคอพี่)

spectrum (สเป็ค'เทริ่ม) [ฟิสิคส์] คำนาม (1) แถบของแสงที่มองเห็น ที่ประกอบด้วยสีต่างๆ ผ่านพริเซิ่ม (2) แถบความเข้มใดๆ เช่น แถบความเข้มของพลังงาน แถบความเข้มของมวล หรือแถบความเข้มของความเร็วคลื่น (3) ส่วนของแถบความเข้มของแม่เหล็กไฟฟ้า ที่สังเกตเทียบกับการเพิ่ม หรือลดของความถี่ หรือความยาวคลื่น ดู: *absorption spectrum (เอ็บซอรฺพ'เฉิ่นสเป็ค'เทริ่ม); continuous spectrum (เคินทิ'นิวเอิ้ส สเป็ค'เทริ่ม); electromagnetic spectrum (อิเล็ค'โทรแม็กเน'ถิค สเป็ค'เทริ่ม); emission spectrum (อีมิ'เฉิ่น สเป็ค'เทริ่ม)* (4) แอมเพลอถูดและเฟส ที่เปลี่ยนแปลงตามค่าความถี่ของคลื่นที่เคลื่อนที่ตามกันมาอย่างต่อเนื่อง (wavetrain) พหูพจน์: *spectra (สเป็ค'เทร่อ)* คำคุณศัพท์: *spectral (สเป็ค'เทริ่ล)*

spectrum analysis (สเป็ค'เทริ่ม เออะแน'เลอเสิส) ดู: *spectrochemical analysis (สเป็คโทรเคมิเคิ่ล เออะแน'เลอเสิส)*

specular coal (สเปะ'คิวเล่อรฺ โคล) ดู: *pitch coal (พิทชฺ โคล)*

specular iron (สเปะ'คิวเล่อรฺ ไอ'เริ่น) คำพ้องของ *specularite (สเปะ'คิวเลอไร้ทฺ)* สะกดได้อีกแบบ: specular iron ore (สเปะ'คิวเล่อรฺ ไอ'เริ่น ออร)

specularite (สเปะ'คิวเลอไร้ทฺ) ฮีเมอไท้ท สีดำ หรือเทา ที่มีความวาวแบบโลหะ เกิดในมวลหินที่มีไมเค่อ หรือระนาบแบบบางๆ (โฟลิเอเฉิ่น) หรือในผลึกแบบแท่ง หรือแบบแผ่น คำพ้อง: *specular iron (สเปะ'คิวเล่อรฺ ไอ'เริ่น); gray hematite (เกรฮี'เมอไท้ท); iron glance (ไอ'เริ่น แกล้นซ)*

specular schist (สเปะ'คิวเล่อรฺ ฉิสทฺ) ชั้นเหล็กอ็อกไซดที่แปรสภาพ มีการเรียงเป็นระนาบแบบบางๆ ของฮีเมอไท้ท

specular surface (สเปะ'คิวเล่อรฺ เซอรฺ'เฝิซ) พื้นผิว ที่เรียบเมื่อเทียบกับความยาวคลื่นที่ตกกระทบ

speculative resources (สเปะคิวเลอถีพ รี'ซอรฺเซส) ทรัพยากรแร่ที่ยังไม่ถูกค้นพบ แต่คาดว่าอาจค้นพบได้ในสภาพธรณีวิทยาที่ระบุได้ แต่ยังไม่ได้ทำการสำรวจ หรือในสภาพธรณีวิทยาที่ระบุไม่ได้ที่ยังคงได้รับการยอมรับ เปรียบเทียบ: *hypothetical resources (ไฮเพอเธะทิ'เคิ่ล รี'ซอรฺเซส); identified resources (ไอเด็น'เทอไฟดฺ รี'ซอรฺเซส)*

speed (สปีด') ในการถ่ายภาพ หมายถึง การตอบสนอง หรือความไวของฟิลม แผ่นแก้วเคลือบ หรือกระดาษต่อแสง รวมทั้งกำลังรวมแสงของเล็นส หรือระบบแสง ที่แสดงในรูปของรูรับแสงของเล็นส

speed of light (สปีด' เอ๊ฟ ไล้ทฺ) ความเร็วแสง มีค่า 299,792,458±1.2 เมตร/วินาที

speleochronology (สปี'ลีออครอนอ'เลอจี้) วิชาที่ว่าด้วยการหาอายุของถ้ำ หรือแร่ที่ทับถมในถ้ำ อาจเป็นอายุแบบเทียบสัมพันธ์ หรืออายุสัมบูรณ์

speleofact (สปี'ลีเออแฟ็คทฺ) ลักษณะของผนังถ้ำ รวมทั้ง *speleogen (สปี'ลีเออเจิ้น), speleothem (สปี'ลีเออเธ็ม) หรือ petromorph (เพะ'โทรม้อรฺฟ)*

speleogen (สปี'ลีเออเจิ้น) ในถ้ำ หมายถึง พื้นผิวใดๆ ที่เกิดโดยการละลาย เช่น กองทรายรูปเดือนเสี้ยว (scallop), หินย้อย (pendant), หรือ หลุม (pit) รากศัพท์: ภาษากรีก, “cave born – เกิดในถ้ำ”

speleogenesis (สปี'ลีเออเจ'เนอเสิส) กระบวนการเกิดถ้ำ

speleologist (สปีลีออ'เลอจิ๊สทฺ) นักวิทยาศาสตร์ที่ศึกษาเกี่ยวกับถ้ำ เปรียบเทียบ: *caver (เค'เฟ่อร)*

speleology (สปีลีออ'เลอจี้) ถ้ำวิทยา; การสำรวจ และการศึกษาทางวิทยาศาสตร์ของถ้ำ ทั้งทางกายภาพ และชีวภาพ รวมทั้งการศึกษาทางธรณีวิทยาของการเกิด สัณฐานวิทยา และแร่วิทยาของถ้ำ เปรียบเทียบ: *caving (เค'ฟิ่ง) [ถ้ำวิทยา]; speleologist (สปีลีออ'เลอจิ๊สทฺ – นักถ้ำวิทยา)*

speleothem (สปี'ลีเออเธ็ม) แร่ทุติยภูมิใดๆ ที่เกิดในถ้ำ เปรียบเทียบ: *cave onyx (เค้ฟ ออ'หนิคส); drips-tone (ดริ๊พสโทน)* รากศัพท์: ภาษากรีก, “cave deposit – การทับถมในถ้ำ”

spelunking (สปิเลิง'คิ่ง) ดู: *caving (เค'ฟิ่ง) [ถ้ำวิทยา]*

sperrylite (สเปอ'รีไล้ทฺ) แร่สีดีบุก-ขาว ผลึกลูกบาศก์ของกลุ่มแร่ไพไร้ท: $PtAs_2$

spessartine (สเปะ'เซอรฺทีน) แมงเกอนีส – เออลูเมอเนิ่ม ปลายสุดท้ายของกลุ่มแร่การเหนิท: $Mn_3Al_2(SiO_4)_3$ มีสีน้ำตาล-แดง ถึงเหลือง-น้ำตาล และมักประกอบด้วยเหล็ก แม็กนีเซี่ยม และองค์ประกอบอื่นๆ ในปริมาณน้อย เป็นแร่ที่ค่อนข้างหายาก เกิดในเพ็กเมอไท้ท และแกรเนิท คำพ้อง: *spessartite (สเปะ'เซอรไท้ท) [แร่วิทยา]*

spessartite (สเปะ'เซอรไท้ท) (1) [แร่วิทยา] ดู: *spessartine (สเปะ'เซอรฺทีน)* (2) [หิน] (ก) ในการจำแนกหินอัคนีของ IUGS หมายถึง แลมเพรอไฟร์ (lamprophyre) ที่มีเพลเจ๊อะเคิ้ลสมาก

กว่าเอิลเคอไล เฟลสปาร ไม่มีเฟลสปาธอยด และมีฟีเนอครีสทสส่วนใหญ่เป็นฮอรนเบล็นด หรือไคลโนไพร็อกซีน (ข) แลมเพรอไฟร (*lamprophyre*) ที่ประกอบด้วยฟีเนอครีสทสของฮอรนเบล็นดสีเขียว หรือไคลโนไพร็อกซีนภายในเนื้อพื้นของโซดิคเพลเจอะเคลส และมีแร่เสริมจำพวกออเลอวีน ไบเออไท้ท แอ๊ะเพอไท้ท และอ็อกไซดทึบแสง

sphaerite (สเฟ'ไร้ทฺ) แร่สีเทาอ่อน หรือฟ้าอ่อน ประกอบด้วยเออลูเมอเนิ่มฟ้อสเฝทที่มีน้ำ ในมวลพอกทรงมน อาจเหมือนกับ variscite (แว'ริสไซ้ทฺ) สะกดได้อีกแบบ: spherite (สเฟ'ไร้ทฺ)

sphaerocobaltite (สเฟโรโค'บอลไท้ทฺ) แร่สีแดง แดงชมพู หรือม่วงแดง ของกลุ่มแคลไซ้ท: $CoCO_3$ เกิดแบบมวลพอกทรงกลม สะกดได้อีกแบบ: *spherocobaltite (สเฟโรโค'บอลไท้ทฺ)* คำพ้อง: *cobaltocalcite (โคบอลเทอแคลไซ้ทฺ)*

sphaerosiderite (สเฟ'โรซิเดอไร้ท) ซิเดอไร้ท ที่เกิดขึ้นในมวลพอกติดๆ กัน ของผลึกคล้ายแผ่นที่ขยายเป็นรัศมีจากศูนย์กลางอยู่ในเนื้อพื้นจำพวกเคล (เช่น ในเคลที่อยู่ล่างสุดของชั้นถ่านหิน) เป็นผลของการผุกร่อนโดยน้ำขังอยู่กับตะกอน และเหล็กถูกชะล้างออกมาจากผิวดิน และทับถมใหม่ในชั้นล่างลงไป สะกดได้อีกแบบ: *spherosiderite (สเฟ'โรซิเดอไร้ท)*

sphagnum bog (สแฟ้ก'เนิ่ม บอก) บึงน้ำจืด ที่มีสแฟ้กเนิ่ม จำนวนมาก ที่อาจทับถมเป็น *sphagnum peat (สแฟ้ก'เนิ่ม พี้ท)*

sphagnum moss (สแฟ้ก'เนิ่ม ม้อส) ม้อส ในสกุล *Sphagnum* มักเกิดเป็นพี้ท; ดู: *peat moss (พี้ท ม้อส)*

sphagnum peat (สแฟ้ก'เนิ่ม พี้ท) ดู: *highmoor peat (ไฮมัวรฺ พี้ท)*

sphalerite (สเฟ'เลอไร้ทฺ) (1) แร่สีเหลือง น้ำตาล หรือดำ ผลึกลูกบาศก์: (Zn,Fe)S เป็นแร่ที่มีรูปแบบเหมือนกับ เวิรทไซ้ท (wurtzite) และมักประกอบด้วยแมงเกอนีส สารหนู แคดเมี่ยม และธาตุอื่นๆ มีสิบสองระนาบคลีหวิจ (dodecahedral cleavage) และมีความวาวแบบยางสน หรือแบบเพชร เป็นแหล่งแร่สังกะสี และมักเกิดร่วมกับเกอลีเน่อที่เกิดแบบเวน (vein) หรือแหล่งแร่แบบอื่นๆ คำพ้อง: *blende (เบล็นดฺ); zinc blende (ซิ้งคฺ เบล็นดฺ); jack (แจ๊ค) [แร่วิทยา]; blackjack (แบล๊ค'แจ๊ค) [แร่วิทยา]; steel jack (สตีล' แจ๊ค); false galena (ฟ้อลสฺ เกอลี'เน่อ); pseudogalena (ซูโดเกอลี'เน่อ); mock ore (ม็อค ออร); mock lead (ม็อค เหลด)* (2) ชื่อกลุ่มสำหรับแร่ผลึกลูกบาศก์ มีสูตร *AX* เมื่อ A= Zn, Cd หรือ Hg และ X = S, Se หรือ Te

sphene (ส'ฟีน) ดู: *titanite (ไท'แทไน้ทฺ)*

sphenochasm (สฟี'เนอแฌเซิ่ม) ช่องว่างรูปสามเหลี่ยมของเปลือกโลกใต้มหาสมุทร ที่แยกแผ่นทวีปออกเป็นสองส่วน และเลื่อนมาบรรจบกัน เปรียบเทียบ: *rhombochasm (รอม'เบอแฌเซิ่ม)*

sphenoconformity (สฟี'เนอเคินฟอรเมอที่) ความสัมพันธ์ระหว่างชั้นหินต่อเนื่อง ที่มีความหนา บางแตกต่างกันตามพื้นที่ แต่เป็นตัวแทนได้ทั้งหนาและบาง

sphenoid (สฟี'นอยดฺ) รูปผลึกเปิด ที่มีหน้าผลึกไม่ขนานกันสองหน้าที่ซึ่งสมมาตรกับแกนสมมาตรสองรอบ เกิดในผลึกมอเนอคลิหนิคของ *sphenoidal class (สฟีนอย'เดิ้ล แคล้ส)* เปรียบเทียบ: *dome (โดม) [ผลึกศาสตร์]; disphenoid (ไดสฟี'นอยดฺ)*

sphenoidal class (สฟีนอย'เดิ้ล แคล้ส) ผลึกระบบมอเนอคลิหนิคที่มีสองสมมาตร

sphere (สเฟียรฺ') รูปทรงมาตรฐาน สำหรับใช้อ้างอิงการวิเคราะห์รูปทรงของธรณีวัตถุในหินตะกอน; รูปทรงที่กำหนดโดยเศษหินและแร่หลายๆ ชนิด ที่ถูกขัดถูเป็นเวลานาน เป็นของแข็งผิวโค้งสม่ำเสมอ มีจุดศูนย์กลาง ซึ่งจะมีพื้นที่ผิวน้อยสุดสำหรับปริมาตรที่กำหนด และมีความเร็วในการทับถมได้เร็วสุดตามรูปทรงที่เป็นไปได้ (ภายใต้เงื่อนไขของความเร็วต่ำ ปริมาตรและความหนาแน่นคงที่) ดู: *spheroid (สฟี'รอยดฺ) [ตะกอนวิทยา]*

sphere of reflection (สเฟียรฺ' เอิ๊ฟ ริเฟล็ค'เฌิ่น) ในการถ่ายภาพผลึกด้วยแสงเอ็กสเรย์ หมายถึงทรงกลมสมมติที่มีรัศมี $1/\lambda$ เมื่อ λ คือ ความยาวคลื่นของรังสีเอ็กส เป็นศูนย์กลางของผลึก ตามกฎของแบร็ก (Bragg) สำหรับชุดของระนาบโครงข่ายเมื่อสอดคล้องกับจุดโครงข่ายที่เป็นภาพสะท้อน (*reciprocal lattice point)* ที่ร่วมกับพื้นผิวของทรงกลม คำพ้อง: *Ewald sphere (อิ'วอลด สเฟียรฺ')*

sphere ore (สเฟียรฺ' ออรฺ) ดู: *cockade ore (เคาะเขด' ออรฺ)*

spheric (สฟิ'หริค) ดู: *sferic (สฟิ'หริค)*

spherical bomb (สเฟีย'ริเคิ่ล บ็อมบฺ) ดู: *spheroidal bomb (สฟิ'รอยเดิ้ล บ็อมบฺ)*

spherical cap (สฟิ'ริเคิ่ล แค็พ) ในแกรวิเมอทรี่ (gravimetry) หมายถึง ส่วนของผิวทรงกลม ที่ถูกตัดโดยจุดยอดในใจกลางของทรงกลม

spherical coordinates (สฟิ'ริเคิ่ล โคออร'ดิเน็ทส) (1) ระบบพิกัดสามแกน (3 มิติ) ที่กำหนดด้วยระยะทางตามแนวรัศมี และค่าของมุมสองมุม ประกอบด้วยพิกัดเบิ่งขั้วและพิกัดเบิ่งราบ ในระนาบ และมุมระหว่างระนาบดังกล่าว และระนาบที่กำหนดที่ระนาบหลักของพิกัดคาร์ทีเซียน (แกนขั้ว)

รวมถึง พิกัดบนพื้นผิวทรงกลม หรือกึ่งทรงกลม เช่น พื้นผิวโลก (2) ระบบพิกัดแบบขั้วที่จุดเริ่มต้นคือจุดศูนย์กลางของทรงกลม และจุดอื่นๆ ทั้งหมดอยู่บนพื้นผิวของทรงกลม; ระบบพิกัด ที่ใช้ในการกำหนดตำแหน่งของจุด ที่มีการอ้างอิงสองวงกลมใหญ่ที่เป็นคู่ของแกน (เช่นเส้นรุ้ง และเส้นแวง) ที่ตัดกันด้วยมุม 90 องศา หรือมีการอ้างอิงจากจุดเริ่มต้น และวงกลมใหญ่ผ่านจุดพิกัด

spherical divergence (สฟิ´ริเคิ่ล เดอเวอร์´เจิ้นซ) การลดลงของแอมเพลอถูดของคลื่นไซ้สมิคตามระยะทาง ซึ่งมีค่าลดลงเท่ากับหนึ่งหารด้วยระยะทางยกกำลังสอง ($A = 1/r^2$ เมื่อ r คือระยะทาง และ A คือ ค่าแอมเพลอถูดที่ลดลง) เปรียบเทียบ: *cylindrical divergence (เซอลิน´ดริเคิ่ล เดอเวอร์´เจิ้นซ)*

spherical triangle (สฟิ´ริเคิ่ล ไทร´แองเกิ้ล) สามเหลี่ยมบนพื้นผิวของทรงกลม ที่มีด้านโค้งจากสามวงกลมใหญ่ **spherical wave** (สฟิ´ริเคิ่ล เว้ฟ) คลื่นไซ้สมิค ที่เคลื่อนออกจากจุดกำเนิดเป็นรูปทรงกลม นั่นคือ เคลื่อนออกทุกทิศทุกทางด้วยความเร็วเท่ากันในตัวกลางแบบเนื้อเดียว (isotropic medium)

spherical weathering (สฟิ´ริเคิ่ล เวะ´เธอริ่ง) ดู: *spheroidal weathering (สฟิ´รอยเดิ้ล เวะ´เธอริ่ง) การแตกเป็นกาบ*

sphericity (สฟิริ´เซอที่) ความสัมพันธ์ระหว่างเส้นผ่าศูนย์กลางต่างๆ (ความยาว ความกว้าง ความหนา) ของวัตถุ โดยเฉพาะรูปร่างของธรณีวัตถุหินตะกอน ที่มีลักษณะทรงกลม หรือใกล้ทรงกลม ซึ่งค่าความกลมของวัตถุ คำนวณได้จาก $\psi = \pi^{1/3}(6V_p)^{2/3}/A_p$ เมื่อ ψ คือ ค่าความกลม; V_p คือ ปริมาตรของวัตถุ; A_p คือ พื้นที่ผิวของวัตถุ (A_p) ทรงกลมที่สมบูรณ์แบบมีค่าความกลมเท่ากับ 1.0; วัตถุรูปทรงอื่นๆ มีค่าน้อยกว่า 1.0

spherite (สฟิ´ไร้ท) (1) [แร่วิทยา] ดู: *sphaerite (สฟิ´ไร้ท)* (2) [ตะกอนวิทยา] (ก) หินตะกอนที่ประกอบด้วยธรณีวัตถุขนาดแกรเวิ่ล มีเนื้อหินคล้ายรูได๊ท (rudite) เช่น หินที่เกิดจากการระเบิดของภูเขาไฟ (ข) เม็ดทรงกลมในหินตะกอน เช่น concentric oolith ในโอเออหลิธ หรือ radial spherulite ในหินปูน

spheroclast (สฟิ´เรอแคล้สท) ฟีเนอแคล้สท (phenoclast) ก้อนทรงกลม เช่น เพะเบิ้ล หรือเคาะเบิ้ล ของเคินกลอเมอเหริท เปรียบเทียบ: *anguclast (แอง´กิวแคล้สท)*

spherocobaltite (สฟิ´โรโคบอลไท้ท) ดู: *sphaerocobaltite (สเฟโรโค´บอลไท้ท)*

spheroid (สฟิ´รอยด) (1) [จีออเดอซี่] รูปทรงเกือบกลม หรือคล้ายรูปทรงกลม มีความแตกต่างเพียงเล็กน้อยจากรูปทรงกลม โดยเฉพาะสฟิ´รอพ (*spherop)* ที่มีศักยภาพเท่ากับจีออยด (*geoid)* บางครั้งใช้เป็นคำพ้องของ อีลิพซอยด เอ๊ฟ เระ´เวอลูเฌิ่น *(ellipsoid of revolution)* เปรียบเทียบ: *ellipsoid (อิลิพ´ซอยด)* (2) [ตะกอนวิทยา] อนุภาคหินตะกอนที่มีรูปทรงกลม หรือรูปทรงที่มีแกนเท่ากัน ตามนิยามของ *Zingg's classification (ซิงกฺส แคล´เซอะเฟอะเคเฌิ่น)* คือ มีความกว้าง/ความยาว และความหนา/ความกว้าง มากกว่า 2/3 ดู: *sphere (สฟิร์´)*

spheroidal (สฟิ´รอยเดิ้ล) (1) มีรูปทรงกลม (2) ประกอบด้วยทรงกลมขนาดเล็กมาก (spherules)

spheroidal bomb (สฟิ´รอยเดิ้ล บ็อมบ) ก้อนทรงรีรูปไข่ ของหินภูเขาไฟ ที่เกิดจากการพ่นออกของลาเว่อและมีการหมุน คำพ้อง: *spherical bomb (สฟิ´ริเคิ่ล บ็อมบ)*

spheroidal joint (สฟิ´รอยเดิ้ล จ๊อยนฺท) ดู: *spheroidal parts (สฟิ´รอยเดิ้ล พ้าร์ทส)*

spheroidal parts (สฟิ´รอยเดิ้ล พ้าร์ท) ชุดของร่องแตกรอบศูนย์กลางของก้อนหินทรงกลม หรือรอบก้อนหินทรงรี ของหินเนื้อละเอียดแบบเนื้อเดียวกัน เปรียบเทียบ: *spheroidal weathering (สฟิ´รอยเดิ้ล เวะ´เธอริ่ง)* คำพ้อง: *spheroidal joint (สฟิ´รอยเดิ้ล จ๊อยนฺท)*

spheroidal symmetry (สฟิ´รอยเดิ้ล ซิ´เมอทรี่) ดู: *axial symmetry (แอ๊ค´เซี่ยล ซิ´เมอทรี่)*

spheroidal weathering (สฟิ´รอยเดิ้ล เวะ´เธอริ่ง) การผุกร่อนทางเคมี ที่หลุดออกเป็นกาบๆ รอบรูปทรงกลมของหินผุ (ตั้งแต่เส้นผ่าศูนย์กลาง 2 เซนติเมตร หรือมากกว่า 2 เมตร) และแยกออกจากบล็อคของหินโดยน้ำกัดเซาะระหว่างร่องแตก มักเกิดเป็นก้อนหินผุรูปทรงกลม คล้ายกับเอ็กสโฟลีเอเฌิ่น (exfoliation) ขนาดใหญ่ ดู: *spheroidal parts (สฟิ´รอยเดิ้ล พ้าร์ทส)* คำพ้อง: *onion-skin weathering (เอิน´เยิ่น-สกิน´ เวะ´เธอริ่ง); concentric weathering (เคินเซ็น´ถริค เวะ´เธอริ่ง); spherical weathering (สฟิ´ริเคิ่ล เวะ´เธอริ่ง)*

spherosiderite (สฟิโรซิ´เดอไร้ท) ดู: *sphaerosiderite (สเฟโรซิ´เดอไร้ท)*

spherule (สฟิ´รู่ล) รูปทรงกลมเล็กๆ หรือก้อนทรงกลม เช่น ก้อนทรงกลมของแม่เหล็ก ตะกอนทะเลลึก หรือวัตถุที่คล้าย amygdule (เออะมิก´จู้ล) หรือ spherulite (สฟิ´เยอไล้ท)

spherulite (สเฟ´เรอไล้ท หรือสฟิร์´เยอไล้ท) (1) [ศิลาวิทยา] มวลทรงกลมของผลึกรูปเข็ม มักเป็นฟลอสปาร์ที่แผ่จากจุด

ศูนย์กลาง อาจมีขนาดเล็กมากตาเปล่ามองไม่เห็น ถึงขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางหลายเซนติเมตร มักเกิดโดยกระบวนการเกิดผลึกจากแก้วภูเขาไฟ (devitrication) ที่ไม่มีรูปผลึก เปรียบเทียบ: *variole (เวรีโอล); spheruloid (สฟิ'เรอลอยด์); orbicule (ออรเบอคิวล์)* สะกดได้อีกแบบ: sphaerolite (2) [ตะกอนวิทยา] (ก) วัตถุทรงกลมหรือเกือบทรงกลม หรือกลุ่มผลึกหยาบ ในหินตะกอนที่เกิดอยู่กับที่ ที่มีลักษณะภายนอกคล้ายรัศมีรอบจุดศูนย์กลาง หรือหลายๆ ศูนย์กลาง มีขนาดเล็กมากต้องดูด้วยกล้องจุลทรรศน์ ถึงขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางหลายเซนติเมตร เช่น อนุภาคของแคลเซะเดอนี่ (chalcedony) ในหินปูน หรือนอจู้ล หรือก้อนทรงมนของหินปูนในเฌล เปรียบเทียบ: *spherite (สฟิ'ไร้ท์) [ตะกอนวิทยา]* (ข) อนุภาคทรงกลมขนาดเล็ก (เส้นผ่าศูนย์กลาง 0.5-5 มิลลิเมตร) ที่เคลือบผิวด้วยชั้นบาง ทึบของสารจำพวกแคลเคเรียส และสารจำพวกสปารี่ แคลไซ้ท (sparry calcite) ที่แกนกลางสามารถเกิดจากการตกผลึกใหม่ หรือกระบวนการทางชีวภาพ

spherulitic (สเฟเรอลิ'ถิค หรือสฟิรฺเยอลิ'ถิค) เนื้อหินภูเขาไฟที่มี สฟิรเยอไล้ทส (spherulites) หรือมวลทรงกลมจากการแผ่ออกของแร่เส้นใย เปรียบเทียบ: *variolitic (แว'ริเออลิถิค)* คำพ้อง: *globular (กลอ'บิวเล่อรฺ)*

spherulitic prismatic structure (สเฟเรอลิ'ถิค พริสแม'ถิค สเตริ๊ค'เช่อรฺ) โครงสร้างแบบ *prismatic structure* ที่ในลำดับแรกประกอบด้วยการรวมตัวของพริเซิ่มยาวลำดับที่สอง แผ่ไปยังพื้นผิวการทับถม spherulite หรือจากจุดต้นกำเนิด ซึ่งจะรวมถึงโครงสร้างรูปเข็ม และแผ่นสฟีเยอไล้ทปกติหรือผิดปกติ แต่ไม่รวมโครงสร้างสฟีเยอลิถิค คำย่อ SphP (เอ๊สพีเอ๊ชพี)

spheruloid (สฟิ'เรอลอยด์) คำนาม หมายถึง สฟีรู่ล (spherule) หรือนอจู้ล (nodule) ที่ขาดโครงร่างส่วนที่เป็นรัศมี เช่น ในเพอรลิถิค ลาเว่อ (perlitic lava) เปรียบเทียบ: *spherulite (สฟิ'เรอไล้ท์) [ศิลาวิทยา]*

SphP (เอ๊สพีเอ๊ชพี) คำย่อ ดู: *spherulitic prismatic structure (สเฟ'เรอลิถิค พริสแม'ถิค สเตริ๊ค'เช่อรฺ)*

spicularite (สปิ'คิวเลอไร้ท์) ตะกอน หรือหินที่ประกอบด้วยโครงร่างจำพวกสิลิเค่อของสัตว์ไม่มีกระดูกสันหลัง โดยเฉพาะ *spongolite (สเปินเจอไล้ท์)* ที่ประกอบด้วยโครงร่างของฟองน้ำ คำพ้อง: *spiculite (สปิคิวไล้ท์) [ตะกอนวิทยา]; sponge-spicule rock (สเปิน'จ-สปิ'คู่ล ร็อค – หินฟองน้ำรูปเข็ม)*

spiculation (สปิคิวเล'เฌิ่น) การเกิด หรือลักษณะของโครงหนามในสิ่งมีชีวิต เช่น ฟองน้ำ

spicule (สปิ'คิ่วลฺ) (1) สารแคลเซี่ยมคาร์เบอเหนทหรือสิเลอเขทของสัตว์ไม่มีกระดูกสันหลัง โดยเฉพาะพวกฟองน้ำ สร้างขึ้นเพื่อใช้ยึดเนื้อเยื่อ และพยุงรูปร่าง พบปะปนอยู่ในตะกอนท้องทะเลและในหินเชิ้รทของมหายุคเพลีเออโซอิค และยุคคริเทเฌิส โครงหนามนี้เรียกว่า สเปินเจิ้น (spongin) มีรูปร่างหลายแบบ ได้แก่ แกนเดี่ยว สามแกนตั้งฉากกัน สี่แกนไม่อยู่ในระนาบเดียวกัน รัศมี และแบบที่ไม่แน่นอน (2) เปลือกเซอลิเฌิสที่ว่างเปล่าของไดเออะทอม (diatom)

spiculite (สปิ'คิวไล้ท์) [ตะกอนวิทยา] ดู: *spicularite (สปิ'คิวเลอไร้ท์)*

spider diagram (สไป'เด้อรฺ ได'เออะแกรม) แกร๊ฟที่มีแกนแนวดิ่งเป็นอัตราส่วนของธาตุปริมาณน้อย ในตัวอย่างหิน เทียบกับปริมาณธาตุปริมาณน้อยจากตัวอย่างหินที่ใช้อ้างอิง เช่น อุกกาบาต หรือเนื้อโลก ส่วนแกนแนวราบคือธาตุปริมาณน้อยที่เรียงลำดับตามปริมาณที่พบในตัวอย่างหิน บางครั้งเรียกแกร๊ฟนี้ว่า สไปเดอรแกรม (spidergram)

spike (สไปค์') ปริมาณของไอเซอโถพ (isotope) ที่รู้ค่าที่เติมลงไปในตัวอย่าง เพื่อตรวจหาปริมาณของไอเซอโถพที่ไม่รู้ค่า ที่มีอยู่ในตัวอย่าง เรียกวิธีการนี้ว่า ไอเซอโถพ ไดลูเฌิ่น (*isotope dilution*) คำพ้อง: *tracer (เทร'เซอรฺ)*

spilite (สปิ'ไล้ท์) หินบะซ้อลทที่แสดงโพรงที่มีแร่อยู่เต็ม หรือโพรงที่ซึ่งแร่เฟลสปารเปลี่ยนเป็นแอลไบ๊ท มักพบแร่คลอไร้ท แคลไซ้ท เอะเพอโดท แคลเซะเดอนี่ (chalcedony) และพรีไน้ท (prehnite) เกิดร่วมด้วย หินชนิดนี้พบเกิดแบบลาเว่อหลาก (lava flow) และลาเว่อรูปหมอน (pillow lava)

spilitic suite (สปิ'ลิถิค สวีท' หรือสูท) กลุ่มของหินบะซ้อลทที่มีการแปรเปลี่ยน เกิดแบบอินทรูสีฟ (intrusive) และเอ็กสทรูสีฟ (extrusive) มีปริมาณของแร่แอลไบ๊ทสูง เรียกชื่อกลุ่มหินนี้ว่า สปิไล้ท (spilite)

spilitization (สปิลิไท้เซ'เฌิ่น) กระบวนการเกิดแร่แอลไบ๊ทในหินบะซ้อลทแบบสปิไล้ท (spilite)

spill bank (สปิล' แบ๊งค์) ศัพท์ที่ใช้ในสหราชอาณาจักร และอินเดีย หมายถึง สันตลิ่งธรรมชาติ (natural levee – แน'เชอเริ่ล เล'วี่)

spilling breaker (สปิ'ลิ่ง เบรเค่อรฺ) คลื่นที่แตก; คลื่นที่มียอดคลื่นแตกเมื่อเคลื่อนเข้าหาฝั่ง ด้านล่างของคลื่นเกือบแบนยาว ถ้าพื้นทะเลตื้นขึ้นทำให้ส่วนยอดมีน้ำทะลักเข้าหาฝั่ง น้ำทะเลจะแตกกลายเป็นฟองคลื่นบนชายหาด ดู: *comber (โค'เม่อรฺ)*

เปรียบเทียบ: *plunging breaker (เพลิ้น´จิ้ง เบร´เค่อรฺ); surging breaker (เซ้อร´จิ้ง เบร´เค่อรฺ)*

spill point (สปิล´ พ้อยนฺท) จุดที่ปริมาณมากสุดของแก๊ส และน้ำมัน ที่สามารถกักเก็บได้ในโครงสร้างของแหล่งกักเก็บ

spill stream (สปิล´ สตรีม) ธารน้ำล้น ดู: *overflow stream (โอเวอรฺ´โฟลฺ สตรีม´)*

spillway (สปิล´เว) (1) [วิศวกรรมศาสตร์] ทางน้ำล้น ที่เป็นโครงสร้างที่ใช้ระบายน้ำล้นจากเขื่อน (2) [ธารน้ำแข็ง] ดู: *overflow channel (โอเวอรฺ´โฟลฺ แช´เนิ่ล)*

spinach jade (สปิ´นิช เจด) แร่เนะไฟร์ทสีเขียวเข้ม

spindle-shaped bomb (สปิน´เดิ้ล-เฌ้พดฺ บอมบฺ) หินบอมบภูเขาไฟที่มีการหมุนตอนที่เกิดการประทุ ทำให้มีรูปร่างคล้ายกระสวย (fusiform – ฟิว´เซอฟอรฺม) ดู: *fusiform bomb (ฟิว´เซอฟอรฺม บอมบฺ)*

spindle stage (สปิน´เดิ้ล สเตจ´) แท่นวางแกนเดี่ยวของกล้องไมเครอสโคพ (microscope) ประกอบด้วยภาชนะบรรจุของเหลวที่มีไว้ใส่ผลึก สามารถหมุนได้ 180 องศา

spindrift (สปิน´ดริ๊ฟทฺ) การกระจายละอองของยอดคลื่นที่เกิดขึ้นในขณะที่มีพายุในทะเล

spine (สไปนฺ´) (1) [ชีววิทยา] หนาม ที่มีลักษณะแข็ง แหลม เกิดจากการดัดแปลงส่วนใบ และลำต้น (2) [บรรพชีวินวิทยา] (ก) หนามที่ยื่นออกมาจากเปลือกของสัตว์ไม่มีกระดูกสันหลัง เช่น ปุ่มหนามบนเปลือกแข็งของพวกอิไคนอยด (echinoid) หรือปลาดาว (asteroid) เปลือกด้านนอกของเบรคิเออผอด (brachiopod) ที่มีรูปทรงกระบอก หรือรูปแท่งยาวสามเหลี่ยม ขอบปากไบรเออซัวหนามของเม่นทะเลที่ใช้เดิน (ข) กระดูกบริเวณครีบของปลา (3) [กระบวนการภูเขาไฟ] ลาเว่อที่กำลังเย็นตัว เกิดบริเวณปล่องภูเขาไฟ หรืออาจเกิดแทรกขึ้นมาตามช่องว่าง และร่องแตกแบบช้าๆ ของลาเว่อที่มีความหนืดสูง และโผล่ให้เห็นเมื่อเกิดการผุพังของหินด้านบน

spinel (สเปอเน็ล´) (1) แร่รัตนชาติตระกูลเคอเรินเดิ้ม ประกอบแม็กนีเซี่ยม และเออะลูเมอเนิ่ม สูตรเคมี $MgAl_2O_4$ ถ้ามีสีแดงคล้ายทับทิมเรียกว่ารูบี้ สเปอเน็ล (ruby spinel) สเปอเน็ลมีรูปผลึกแบบอ็อคเทอฮีเดริ้น(octahedron) ความแข็ง 8 ประกายแก้ว สเปอเน็ลแตกต่างจากแม็กเนอไท้ท ตรงที่ไม่มีสมบัติแม่เหล็ก และสีผงละเอียดสีขาว ไม่ละลายน้ำ และไม่ละลายในกรด มีหลายสี ได้แก่ สีแดง น้ำเงิน เขียวเข้ม น้ำตาล ม่วง และดำ ตกผลึกอยู่ในระบบเฮ็กแซะเกอเนิล ส่วนใหญ่เกิดจากการแปรสภาพแบบสัมผัสของหินปูน ที่มีแร่โดเลอไม้ท ส่วนน้อยเกิดเป็นแร่ประกอบหินอัคนีสีเข้ม (2) กลุ่มของแร่ที่มีสูตรทั่วไปเป็น AB_2O_4 ซึ่ง A= Mg, Fe^{2+}, Zn, Mn^{2+}, Ni, Co และ B= Al, Fe^{3+}, Cr, Ge, Ti^{4+}, V^{3+}, Sb (3) ลำดับชุดของแร่สเปอเน็ล (4) สารอื่นๆ เช่น เซิลไฟด ที่มีโครงสร้างผลึกคล้ายกับสเปอเน็ล (5) สเปอเน็ลสังเคราะห์ ซึ่งคล้ายกับสเปอเน็ลธรรมชาติมักใช้เป็นอัญมณี วัตถุทนความร้อน และใช้ในโรงงานอุตสาหกรรม

spinel lherzolite (สเปอเน็ล´ เลอร´เซอไล้ทฺ) หินเลอรเซอไล้ท ประกอบด้วยแร่สเปอเน็ลที่มีธาตุเออะลูเมอเนิ่ม เป็นส่วนประกอบในปริมาณมาก มีเสถียรภาพในชั้นเนื้อโลกที่ระดับความลึกระหว่างเพลเจอะเคลส เลอรเซอไล้ท (plagioclse lherzolite) และการเหนิท เลอรเซอไล้ท (garnet lherzolite)

spinellid (สเปอเน´เลิด) แร่ในกลุ่มสเปอเน็ล

spinellide (สเปอเน´ไลดฺ) ชื่อที่ใช้เรียกกลุ่มสเปอเน็ล

spinel ruby (สเปอเน็ล´ รู´บี้) แร่ในกลุ่มสเปอเน็ลที่มีสีแดงเข้ม ศัพท์นี้มักใช้เป็นคำพ้องที่ไม่เหมาะสมของ *ruby spinel (รูบี้ สเปอเน็ล)*

spinel twin law (สเปอเน็ล´ ทวิน´ ลอ) การแฝดในหมู่ผลึกเฮกซ็อคเทอฮีเดริ้ล (hexoctahedral) ระบบไอเซอเมทริค (isometric) เช่น สเปอเน็ลที่มีแกนแฝดสมมาตรสามครั้ง โดยระนาบแฝดจะขนานกับหน้าผลึกอ็อกเทอฮีดรอน

spinifex texture (สไป´เนอเฟ็กซ เท็กสฺ´เช่อรฺ) เนื้อหินอัคนีที่แสดงผลึกแท่งเข็มของแร่ออเลอวีน หรือไพร็อกซีนที่อยู่ด้วยกันแบบตัดกันไปมาคล้ายกากบาท เป็นผลมาจากการเย็นตัวอย่างรวดเร็วภายใต้อุณหภูมิสูง มักพบในหินโคแมทิไอ๊ท (komatiite) รากศัพท์ มาจากชื่อหญ้าในประเทศออสเตรเลีย

spinner magnetometer (สปิ´เนอร แม็กเนอทอ´เมอเท่อรฺ) เครื่องมือที่ใช้วัดทิศทาง และขนาดของโมเมิ้ท (moment) ของแม่เหล็ก ในวัตถุโดยทำให้ตัวอย่างเกิดการหมุน เพื่อหาแรงดันไฟฟ้าสลับจากการเหนี่ยวนำแม่เหล็กไฟฟ้าในตัวอย่างนั้น

spinodal decomposition (สปิน´อ-เดิ้ล ดิคอมเพอซิ´เฌิ่น) การแยกออก *(exsolution เอ็กเซอลูเชิ่น)* ซึ่งเกิดตามการเปลี่ยนแปลงส่วนประกอบทุกภาคส่วน ทำให้กลายเป็นการเพิ่มความหลากหลายต่อระยะเวลา

S-P interval (เอ็ส-พี อินฺ´เทอรเวิ่ล) ในแผ่นดินไหววิทยา หมายถึง ชวงเวลาระหว่างการมาถึงของคลื่นพี (P-wave) และ

คลื่นเอ๊ส (S wave) ที่เกิดจากแผ่นดินไหว โดยวัดระยะทางจากแหล่งกำเนิดแผ่นดินไหว

spiracle (สปิ๎ริเคิ่ล) [กระบวนการภูเขาไฟ] ช่องทางปล่อยแก๊สของลาเว่อหลาก เกิดโดยการระเบิดของแก๊ส ในลาเว่อซึ่งขณะนั้นยังเป็นของเหลวอยู่ หรืออาจเกิดโดยลาเว่อไหลปิดทับน้ำ หรือของเหลวด้านล่าง ทำให้เกิดการผสมกันและดันตัวออกมาเป็นแก๊ส ช่องเปิดนี้มักมีเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 1 เมตร และอาจสูงถึง 5 เมตร พบได้ทั่วไปในภาคตะวันตกเฉียงเหนือของสหรัฐ สปิริเคิ่ลอาจจะใหญ่กว่า เปรียบเทียบ: *pipe vesicle (ไพ๊พฺ เวะ๎สิเคิ่ล)*

spiral ball (สไป๎เริ่ล บอล) หินทรายที่แสดงโครงสร้างเกลียวม้วนขึ้น เนื่องจากหินด้านข้างมีการไหล พบในหินทรายที่แทรกสลับหินดินดาน เปรียบเทียบ: *slump ball (สเลิ้มพฺ๎ บอล)*

spiral garnet (สไป๎เริ่ล การฺ๎เหนิท) ดู: *rotated garnet (โร๎เทเถิด การฺ๎เหนิท)*

spiral growth (สไป๎เริ่ล โกรธ) การขยายของผลึกไปตามการบิดแบบเกลียว อาจทำให้เกิดโกรธ ไอเลิ่นด (growth island) บนผิวของผลึก

spirit level (สปิ๎เริท เล๎เวิ่ล) (1) อุปกรณ์สำหรับหาระดับ หรือระนาบระดับที่ทำจากหลอดแก้วขนาดเล็กบรรจุของเหลวที่มีความหนืดต่ำ เช่น อีเธอร หรือแอลเคอฮอล และมีที่ว่างให้ฟองอากาศ หรือแก๊ส ซึ่งจะอยู่ในตำแหน่งบนสุดของหลอด ดู: *circular level (เซ้อรฺ๎คิวเล่อรฺ เล๎เวิ้ล)* คำพ้อง: *level (เล๎เวิ่ล) [การสำรวจ]* (2) เครื่องมือที่ใช้หาระดับ

spirit leveling (สปิ๎เหริท เล๎เวลิ่ง) ระดับที่หาได้จากเครื่องมือสปิเหริท เลเวิ่ล (spirit level) ฟองอากาศในหลอดแก้ว

spit (สปิ๊ท๎) (1) แหลมที่ยื่นออกไปจากพื้นดิน ประกอบด้วยทรายและ/หรือกรวด ที่สะสมตัวต่อจากหาด ยื่นออกไปในทะเล คำพ้อง: *barrier beach (แบ๎เรีย บีช)* (2) สันดอน หรือแนวปะการัง ที่ยาวและแคบ ยื่นออกไปในทะเล

spitzkarren (สปิ๊ท๎สคาเริ่น) ภูมิประเทศแบบค้ารสท (karst) มีขนาดใหญ่เป็นร่องลึกลงมาจากยอดแหลม ในเทือกหินปูน รากศัพท์: ภาษาเยอรมัน, spitzkarren “peak tracks – แนวยอด” . เปรียบเทียบ: *karren (คา๎เริ่น)*

s plane (เอ๊ส เพลน) ในธรณีวิทยาโครงสร้าง หมายถึง ระนาบ เช่น โฟลิเอเฉิ่น (foliation) ชั้นหิน (bedding) คำพ้อง: *s surface (เอ๊ส เซอรฺ๎เฟิซ)*

splash cup (สแปล๊ฉ๎ เคิ้พ) รอยยุบตัวในหินงอก (*stalagmite*) โคลน หรือวัตถุอื่นๆ ที่ได้รับผลกระทบจากน้ำที่หยดลงมา มักใช้กับบริเวณที่เป็นถ้ำ

splash erosion (สแปล๊ฉ๎ อิโร๎เฉิ่น) การกร่อน หรือหลุดออกหรือเคลื่อนที่ของอนุภาคดินอันเนื่องมาจากผลกระทบจากน้ำที่หยดลงมา

splash zone (สแปล๊ฉ โซน) พื้นที่แนวชายฝั่งที่ได้รับผลกระทบจากคลื่นที่มากระแทก เปรียบเทียบ: *spray zone (สเปรฺ๎ โซน)*

splay (สเปล๎) (1) [ธรณีสัณฐานวิทยา] ดู: *floodplain splay (เฟลิด๎เพลน สเปล๎); crevasse splay (คริแว้ส๎ สเปล๎)* (2) [ธรณีโครงสร้าง] ฟ้อลทย่อย ที่แยกออกมาจากฟ้อลทหลัก ดู: *horsetail (ฮอรฺส๎เทล) [ธรณีโครงสร้าง]*

splayed soils (สเปลดฺ๎ ซอยลฺสฺ) ดู: *subdivided soils (เสิบ๎เดอไวเดิด ซอยลฺสฺ)*

splaying crevasse (สเปล๎อิ้ง คริแวส๎) คริแวส (crevasse – ร่องรูปจันทร์เสี้ยว) ในหุบเขาธารน้ำแข็ง ที่มีทิศทางขนานกับการไหลของธารน้ำแข็ง โดยขอบที่โค้งจะเอียงไปทางท้ายน้ำ เปรียบเทียบ: *longitudinal crevasse (ลอนเจอทู้ด๎เนิ่ล คริแวส๎); marginal crevasse (มาร๎เจอเนิ่ล คริแว้ส๎); transverse crevasse (แทรน๎สเวิรฺส คริแว้ส๎)*

splaying out (สเปล๎อิ้ง เอ๊าท) (1) การแตกออกของฟ้อลทหลักเป็นหลายฟ้อลทย่อย (2) การสิ้นสุดของฟ้อลทหลัก โดยการแตกออกเป็นหลายฟ้อลทย่อย ดู: *splay (สเปล๎) [ธรณีโครงสร้าง]*

splendent luster (สเปลน๎เดินทฺ เลิส๎เท่อรฺ) ประกายของแร่ที่มีความแวววาสูงสุด

splint (สปลิ้นท๎) ดู: *splint coal (สปลิ้นทฺ๎ โคล)*

splint coal (สปลิ๊นทฺ โคล) ชนิดของชั้นถ่านที่มีความแข็ง ไม่มีประกาย (ด้าน) รูปร่างเป็นแท่งเหลี่ยมสีดำเทา ผิวขรุขระการแตกไม่เรียบและเนื้อเป็นเม็ด ในเชิงปริมาณพบว่ามากกว่าร้อยละ 5 ของเนื้อถ่านโปร่งแสง (anthraxylon) และมากกว่าร้อยละ 30 ของเนื้อถ่านทึบแสง (opaque) เปรียบเทียบ: *splent coal (สเปล๊นทฺ๎ โคล); semisplint coal (เซมิสปลิ๊นทฺ๎ โคล); durain (ดู๎เรน)* คำพ้อง: *splint (สปลิ้นทฺ)*

splintery fracture (สปลิ๊นทอรี่ แฟ๊รค เช่อรฺ) สมบัติทางกายภาพของแร่ หรือหิน ที่มีการแตกเป็นแท่งยาวคล้ายเสี้ยนไม้

split (สปลิ๊ท๎) (1) [ถ่านหิน] ชั้นถ่านหินที่ถูกแยกออกจากชั้นถ่านหินหลัก โดยชั้นหินต่ำกอน คำพ้อง: *coal split (โคล สปลิ๊ท๎)*

(2) [เศรษฐธรณีวิทยา] จำนวนครึ่งหนึ่ง หรือหนึ่งในสาม ของแท่งหินจากการเจาะที่นำไปทดสอบ ส่วนที่เหลือจะถูกเก็บไว้เพื่อวัตถุประสงค์อื่น (3) [ธรณีเคมี] การเก็บตัวอย่างเพื่อนำมาวิเคราะห์เคมี โดยการสุ่มตัวอย่างจำนวนหนึ่งมาทำการวิเคราะห์ ส่วนที่เหลือจะถูกเก็บไว้หรือใช้ในการวิเคราะห์เพิ่มเติม

split-barrel sampler (สปลิ๊ท´-เบ´เริ่ล แซม´เพล่อร) เครื่องเก็บตัวอย่างดิน ทำจากเหล็กกล้า มีวิธีการคือ กดเครื่องมือลงไปในดิน เมื่อทำการเก็บตัวอย่างดินเสร็จ จากนั้นแยกก้านเจาะออกเพื่อนำตัวอย่างดินออกมา เปรียบเทียบ: *penetration test (เพเนอเทร´เฌิ่นเท้สฑ)* คำพ้อง: *split-spoon sampler (สปลิ๊ท´-สปูน´ แซม´เพล่อรฺ)*

split-spoon sampler (สปลิ๊ท´-สปูน´ แซม´เพล่อรฺ) ดู: *split-barrel sampler (สปลิท´-เบ´เริ่ล แซม´เพลอรฺ)*

split spread (สปลิ๊ท´ สเปรด´) รูปแบบของการสำรวจคลื่นไซ้สมิคประเภทหนึ่ง ที่มีแหล่งกำเนิดคลื่น (source) อยู่ตรงกลางของแนวเครื่องรับคลื่น (geophone) ใช้สำหรับการหาโครงสร้างใต้ดินแบบต่อเนื่อง คำพ้อง: *straddle spread (สแตร´เดิล สเปรด´); symmetric spread (เซอเมะ´ถริค สเป็รด´)*

split stream (สปลิ๊ท´ สตรีม´) (1) เส้นแสดงทางน้ำบนแผนที่ซึ่งจะแยกเป็น 2 สาย เมื่อมีเกาะกลางน้ำ (2) เส้นแสดงการไหลของทางน้ำสายเดี่ยว (single-line stream) ที่แยกย่อยเป็นทางน้ำสาขาในบริเวณพื้นที่รับน้ำ เปรียบเทียบ: *braided stream (เบร´เดิด สตรีม´)*

splitting (สปลิ๊´ทิ่ง) [ตะกอนวิทยา] (1) การครูดของเศษหินทำให้เศษหินแตกหักเป็นสองถึงสามส่วน หรือแตกเป็นเม็ดที่มีขนาดเล็กลง (2) สมบัติ หรือแนวโน้มที่จะเกิดการแยกตามระนาบหิน หรือผิวหน้าของหินชั้น (3) การเก็บตัวอย่างเม็ดตะกอน โดยการแบ่งเป็นสองส่วน หรือมากกว่า เช่น การแบ่งเป็นสี่ส่วน (quartering)

splotch (สปล๊อทชฺ) หลุม ที่เป็นวงมืด หรือสว่างบนพื้นผิวดาวศุกร์ คาดว่าเป็นผลจากการกระแทกของสะเก็ดดาว หรือดาวหาง ดู: *halo (เฮ´โล) [สุริยะจักรวาล]*

spodic horizon (สปอ´ดิค เฮอไร´เซิ่น) ชั้นดินที่มีการสะสมตัวของธาตุเออะลูเมอเนิ่มและคารเบิ้นอินทรีย์ อาจมีธาตุเหล็กด้วย ชั้นดินมีความหนาน้อย

spodumene (สป๊อ´เจอมีน) แร่ในระบบมอเนอคลิหนิคอยู่ในกลุ่มไพร็อกซีน: $LiAlSi_2O_6$ พบเป็นแท่งผลึกยาวสีขาว ถึง เขียว พบในหินแกรเหนิท-เพ็กเมอไท้ท เป็นสินแร่ลิเธี่ยม (lithium) ดู: *kunzite (เคิ้น´ไซ้ทฺ); hiddenite (ฮิ´เดอไน้ทฺ)*

spoil (สปอยลฺ´) กากดิน อาจเป็นวัสดุ ที่เกิดจากการทำเหมือง การขุด การก่อสร้างหรืออื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการปรับพื้นดิน

spoil bank (สปอยลฺ´ แบ๊งคฺ) เนิน หรือกองดิน เช่น กองดินที่เกิดจากการขุดลอกทางน้ำแล้วนำมากองไว้ข้างๆ ทางน้ำ เปรียบเทียบ: *spoil heap (สปอยลฺ´ ฮี้พ)*

spoil ground (สปอยลฺ´ กราวนฺด) พื้นที่สำหรับทิ้งเศษธรณีวัตถุจากการขุดดิน หรือการขุดลอก

spoil heap (สปอยลฺ´ ฮี้พ) กองวัตถุที่ไม่ใช้แล้วจากการขุด หรือการทำเหมือง เปรียบเทียบ: *spoil bank (สปอยลฺ´ แบ๊งคฺ)*

sponge (สเปินจฺ´) ฟองน้ำสัตว์น้ำหลายเซ็ลที่ไม่มีกระดูกสันหลังจัดอยู่ในไฟเลิมเพอริเฟอเร่อ (porifera phylum) ลักษณะเด่นคือโครงสร้างภายในส่วนใหญ่ประกอบด้วยโอเพอไลน ซิลิเค่อจำนวนมาก และส่วนน้อยของโครงสร้างเป็นแคลเซี่ยม คารเบอเหนท มีวิวัฒนาการอยู่ในช่วงอายุพรีแคมเบรี้ยน ถึงโฮเลอซีน คำพ้อง: *poriferan (เพอริฟ´เริ่น หรือเพอริ´เฟอเริ่น)*

spongework cave (สเปินจฺ´เวิรฺค เค้ฟ) ถ้ำที่มีการเชื่อมต่อระหว่างโพรงภายใน คำพ้อง: *anastomostic cave (เออะแนสเตอมอส´ถิค เค้ฟ); network cave (เน็ท´เวิรฺค เค้ฟ)*

spongolite (สปอน´เกอไล้ทฺ) ตะกอน หรือหินที่ประกอบด้วยชิ้นส่วนของฟองน้ำ โดยเฉพาะ สปิคิวเลอไร้ท (spicularite)

spontaneous fission (สปอนเท´เนียส ฟิ´เฌิ่น) การสลายตัวของธาตุกัมมันตรังสีที่น้อยมาก โดยเกิดจากการที่นูเคลียสของแอ๊ะเทิ่มหนัก (heavy atom) สลายตัวให้ธาตุ 2 ชนิดและนูทรอนจำนวนมาก ธาตุกัมมันตรังสีที่สำคัญได้แก่ ^{238}U และ ^{244}Pu

spontaneous fission dating (สปอนเท´เนียส ฟิ´เฌิ่น เด´ทิ่ง) วิธีการหาอายุจากธาตุยุเรเนียม (uranium) โดยใช้อัตราการสลายตัวของธาตุยุเรเนียม 238 (^{238}U) เป็นธาตุที่มีนูเคลียสเล็ก 2 ชนิดหรือมากกว่า

spontaneous fission-track dating (สปอนเท´เนียส ฟิ´เฌิ่น แถร็ค เด´ทิ่ง) ดู: *fission-track dating (ฟิ´เฌิ่น-แถร็ค เด´ทิ่ง)*

spontaneous magnetization (สปอนเท´เนียส แม็กเนอเทอเซ´เฌิ่น) สมบัติความเป็นแม่เหล็กที่เกิดขึ้นเองในบริเวณที่ไม่มีสนามแม่เหล็ก เนื่องมาจากการแลกเปลี่ยนแรงโดยอัตโนมัติ

spontaneous polarization (สปอนเท´เนียส โพเลอะเรอเซ´เฌิ่น) ความแตกต่างของความต่างศักย์ไฟฟ้าสถิตแต่ละจุดบนพื้นโลกที่เป็นผลจากปฏิกิริยาเคมีหรือกลไกต่างๆ ของความเข้มข้นของสารละลาย การไหลของความร้อน หรือการเคลื่อนที่ของน้ำใต้ดินหรือดัดแปลงละแก้ไขโดยไม่ได้รับอนุญาต

S

ของเหลวผ่านตัวกลางที่มีรูพรุน ดู: *self-potential method (เซ็ลฟ์-เพอเท็น´เฉียล เมะ´เถิด)*

spontaneous-potential curve (สปอนเท´เนียส เพอเท็น´เฉียล เคิรฺฟ) เส้นของอิเล็คทริค ล้อก (electric log) ที่บันทึกการเปลี่ยนแปลงของค่าความต่างศักย์ไฟฟ้าในธรรมชาติภายในหลุมเจาะ ที่ยังไม่ได้ใส่ท่อกรุ (uncased borehole) แรงดันไฟฟ้าปริมาณน้อยจะเกิดขึ้นระหว่างน้ำโคลน และชั้นน้ำที่อยู่ในเขตปนเปื้อน รวมถึงบริเวณระนาบต่อของหินดินดานกับน้ำโคลน ไฟฟ้าเคมีจะมีค่าเพิ่มขึ้นจากการที่มีจลนศาสตร์ไฟฟ้าเกิดขึ้นเมื่อน้ำโคลนเคลื่อนที่ผ่านชั้นหินที่มีความดันของเหลวต่ำไปยังโคลนหนืด (mud cake) บริเวณชั้นที่มีจะมีค่าความต้านทานน้อยกว่าน้ำโคลน ทำให้เส้นโค้งดังกล่าว เบนออกจากเฉล เบสไลน (shale baseline) เส้นโค้งดังกล่าวนี้ใช้ครั้งแรกเมื่อปี ค.ศ.1932 และเพิ่มเข้าไปในริซิสทิเวอที่ ล้อก (resisitivity log)เพื่อใช้ในการทำการหยั่งธรณีพื้นฐาน (basic well-logging) คำพ้อง: *self-potential curve (เซ้ลฟ์-เพอเท็น´เฉียล เคิรฺฟ)*

spontaneous-potential method (สปอนเท´เนียส -เพอเท็น´เฉียล เมะ´เถิด) ดู: *self-potential method (เซ้ลฟ์-เพอเท็น´เฉียล เมะ´เถิด)*

sporadic permafrost (สเปอแร´ดิค เพอรฺ´เมอฟร้อสทฺ) ภูมิภาคที่พื้นดินไม่มีน้ำแข็งปกคลุม หรืออาจถูกน้ำแข็งปกคลุมเป็นบางส่วน (permafrost island) มักเกิดขึ้นในช่วงฤดูร้อน เช่น บริเวณตอนใต้ของเทือกเขาแอ้ลพส (Alps) และเทือกเขาเราะคี เปรียบเทียบ: *discontinuous permafrost (ดิสเคินทิ´นิวเอิส เพอรฺ´เมอฟร้อสทฺ); continuous permafrost (เคิน´ทินิวเอิส เพอรฺ´เมอฟร้อสทฺ)*

spore (สปอร´) หลากหลายสายพันธุ์ของเซ็ลสืบพันธุ์เซ็ลเดียวในพืช สามารถปรับเปลี่ยนตัวเองเพื่อให้อยู่รอดในสภาวะที่ไม่เหมาะสม และพัฒนาตัวเองจนกลายเป็นสายพันธุ์ใหม่ พบตั้งแต่ช่วงยุคออรเดอวิเฉิ่น ถึงปัจจุบัน ในกลุ่มเชื้อรา อาจมีทั้งเพศเดียว หรือสองเพศในตัวเดียวกัน และเป็นแบบเซ็ลเดี่ยว หรือหลายเซ็ล

sporinite (สปอ´เรอไน้ทฺ) ถ่านหินในกลุ่มลิพเทอไน้ท (liptinite group) มักพบส่วนประกอบสปอรถูกอัดขนานกับชั้นถ่านหิน เปรียบเทียบ: *cutinite (คิว´เทอไน้ทฺ); alginite (แอล´เจอไน้ทฺ); resinite (เระ´เซอไน้ทฺ)*

sporite (สปอ´ไร้ทฺ) ถ่านหินที่มีสปอเรอไน้ท (sporinite) ร้อยละ 95 หรือมากกว่า

sporophitic (สปอเรอฟิ´ถิค) เนื้อหินแบบโอฟิถิค (ophitic) ในหินอัคนีประกอบด้วยแร่ไพร็อกซีน ที่ล้อมรอบด้วยแร่เพลเจอะเคลส ปัจจุบันเรียกเนื้อหินแบบนี้ว่าพอยเคอลิถิค (poikilitic)

sport (สปอรฺท´) ลักษณะเฉพาะที่ผิดปกติ หรือเกินขอบเขต ไม่สามารถคาดเดาจากลักษณะของบรรพบุรุษได้ มักเป็นผลจากการกลายพันธุ์ (mutation)

SPOT (สปอท´) คำย่อของ Systeme Probatoire d'Observation de la Terre การใช้ระบบดาวเทียม พร้อมด้วยอุปกรณ์ตรวจวัดจากประเทศฝรั่งเศส สำหรับใช้ทำแผนที่ภาพจากดาวเทียม เปรียบเทียบ: *landsat (แลนดฺ´แสท)*

spot correlation (สป็อท´ คอเรอเล´เฉิ่น) ในแผ่นดินไหววิทยา หมายถึง การเทียบเคียงคลื่นไซ้สมิคแบบสะท้อน จากเส้นคลื่นที่บันทึกได้ โดยการสังเกตความคล้ายคลึงกันในรูปแบบ และช่วงเวลา

spot elevation (สป็อท´ เอเลอเว´เฉิ่น) (1) ความสูงที่แสดงบนแผนที่ภูมิประเทศของตำแหน่งที่ไม่สามารถแสดงเส้นชั้นระดับความสูงได้ เช่น หน้าผา สี่แยก โดยอาจเพิ่มเติมข้อมูลอื่นๆ ลงบนแผนที่ได้ (2) จุดบนแผนที่ที่แสดงระดับความสูง *(spot height – สป็อท´ ไฮ้ทฺ)*

spot height (สป็อท´ ไฮ้ทฺ) ศัพท์ที่นิยมใช้ สำหรับการกำหนดจุด และระบุตำแหน่งบนแผนที่โดยใช้ระดับความสูงที่วัดได้แม่นยำบนพื้น ดู: *spot elevation (สป็อท´ เอเลอเว´เฉิ่น)*

spotted schist (สปอท´เถิด ฉิสทฺ) ดู: *spotted slate (สปอท´ เถิด สเลท´)*

spotted slate (สปอท´เถิด สเลท´) หินชนวนแสดงลักษณะเป็นดอก อาจเกิดจากการมีแร่ขนาดใหญ่ที่เกิดจากแปรสภาพแบบสัมผัสในระดับต่ำ จนถึงปานกลาง เปรียบเทียบ: *adinole (แอ๊ะ´เดอโนล); fleckschiefer (เฟล็ก´ฉีเฟ่อรฺ); garbenschiefer (การ´เบ็นฉีเฟ่อรฺ); knotenschiefer (เนาะ´เทิ่นฉีเฟ่อรฺ)* คำพ้อง: *knotted schist (เนาะ´เถิด ฉิสทฺ); knotted slate (เนาะ´เถิด สเลท´); spotted schist(สเปา๊ะ´เถิด ฉิสทฺ)*

spotty (สปอท´ที่) หมายถึง แหล่งแร่หรือเขตแร่ ที่ซึ่งองค์ประกอบที่มีราคาสูงกระจายตัวเป็นจุดไม่มาลสินแร่คุณภาพสูง

spotty dendrite (สปอทฺที่ เด็นไดรทฺ) แร่ไพโรลูไซ้ท (pyrolusite) หรือแมงเกอนิสไดอ็อกไซด์ที่ผลึกบนหน้าร่องแยกหรือพื้นผิวของจ๊อยนท มักพบทองแดงปริมาณสูงเกิดร่วม เป็นผลให้เกิดเป็นจุดสีดำของจ๊อ้ไซดะมากกว่าเป็นรูปกิ่งก้านะ

spout (สเป๊าท) (1) การพุ่งออก หรือฉีดออกของน้ำด้วยความดันสูง ทั้งแบบต่อเนื่อง เช่น น้ำพุ หรือเป็นช่วงเวลา เช่น น้ำพุร้อน (2) การไหลของน้ำลงสู่พื้นที่ที่ต่ำกว่า เช่น น้ำตก

spouter (สเป๊า´เท่อรฺ) ดู: *blowhole (โบล´โฮล) [ชายฝั่ง]*

spouting horn (สเป๊า´ทิ่ง ฮอรฺน) ถ้ำทะเลที่บริเวณด้านบนเปิดเป็นช่อง เมื่อคลื่นซัดเข้ามาน้ำจะถูกพ่นออกจากช่องนั้น คำพ้อง: *chimney (ชิม´นี่); oven (เออ´เวิ่น)*

spray ice (สเปร´ ไอ๊ซฺ) น้ำแข็ง ที่เกิดจากน้ำในมหาสมุทร หรือทะเลกระเซ็นขึ้นมาตามชายฝั่ง หรือบนก้อนน้ำแข็งที่ลอยอยู่

spray print (สเปร´ พริ้นท) หลุมเล็ก หรือรอยเว้าบนพื้นที่เกิดจากน้ำตกใส่เนื่องจากคลื่นลมที่พัดเข้าฝั่ง มีลักษณะเหมือนกับหลุมที่เกิดจากเม็ดฝน (rain print)

spray ridge (สเปร´ หริดจฺ) สันน้ำแข็งบนพื้นที่เป็นน้ำแข็ง เกิดจากการแข็งตัวของละอองน้ำทะเล ที่ถูกลมพัดขึ้นมาจากมหาสมุทร

spray zone (สเปร´ โซน) พื้นที่แนวชายฝั่ง ที่ได้รับผลกระทบจากละอองน้ำของคลื่นหัวแตก เปรียบเทียบ: *splash zone (สแปฌ´ โซน)*

spread (สเปร็ด´) (1) [อัญมณี] พื้นผิวหรือด้านกว้างของวงรอบ (girdle- เกอรเดิ้ล) ที่เป็นสัดส่วนต่อความหนาของรัตนชาติที่ถูกเจียระไน เช่น เพชร (diamond) (2) [แผ่นดินไหว] แผนผังการวางเครื่องรับคลื่น (geophone) จากแหล่งกำเนิด และถูกบันทึกไว้พร้อม คำพ้อง: *seismic spread (ไซ´สมิค สเปร็ด´)* (3) [ธารน้ำ] บึง หรือแหล่งน้ำตื้น ที่เกิดจากการขยายตัวของแม่น้ำเนื่องจากสิ่งกีดขวางทางธรรมชาติ พืช ตะกอนที่อุดตัน หรือกระแสน้ำที่ขวาง คำพ้อง: *widespread (ไวดฺสเปร็ด´)*

spread correction (สเปร็ด´ เคอเร็ค´เฉิ่น) การปรับแก้สำหรับนอรเมิ่ล มูฟเอ๊าท (*normal moveout*)

spreading center (สเปร็ด´ดิ้ง เซ็น´เท่อรฺ) ดู: *mid-ocean ridge (มิด-โอ´เฉิ่น หริดจฺ)*

spreading concept (สเปร็ด´ดิ้ง คอน´เซ็พทฺ) ดู:*sea-floor spreading (ซี-ฟลอรฺ สเปร็ดิ้ง)*

spread stone (สเปร็ด´ สโตน´) เพชรที่เจียระไนแบบบริลเยิ่น (brilliant) โดยมีหน้าบน (table – เท´เบิ้ล) กว้างกว่าร้อยละ 60 ของเส้นผ่าศูนย์กลางของเพชร ส่วนคราวน (crown) มีขนาดบางเรียกอีกชื่อว่าฟิฌอาย (fisheye)

spreite (สปรี´ไอ๊ท) ชั้นบาง ที่เว้าขึ้นด้านบนเกิดจากการเคลื่อนที่ขึ้นลงของสิ่งมีชีวิต ที่อาศัยอยู่บริเวณรอยต่อระหว่างน้ำและตะกอน เป็นลักษณหนึ่งของเอะไคโนเฟาะเซิ่ลส (ichinofossils)

spring (สปริง´) น้ำซึม น้ำซับ หรือน้ำพุ; บริเวณที่ระดับน้ำใต้ดินไหลออกมาจากหิน หรือดินสู่ภายนอก หรือไหลลงสู่น้ำผิวดิน การเกิดขึ้นอยู่กับลักษณะ และความสัมพันธ์ของหิน เช่น ชั้นหินน้ำซึมผ่านได้ และชั้นหินน้ำซึมผ่านไม่ได้ ตำแหน่งของระดับน้ำใต้ดินและภูมิประเทศ

spring dome (สปริง´ โดม) โครงสร้างของหินปูน ที่ไม่ได้เกิดจากแรงทางเท็คทอหนิค (tectonic) แต่เป็นเนินทรงกลม หรือทรงรี ส่วนกลางเป็นโพรง หรือหลุม หรือปล่อง เชื่อว่าเป็นผลมาจากน้ำใต้ดินดันขึ้นมา

Springeran (สปริง´เกอเริ่น) ช่วงอายุทางธรณีใช้ในอเมริกาเหนือ หมายถึงเพนเซิลเวเนี่ยนตอนล่าง (Lower Pennsylvanian) (บน Mississippian, ล่าง มอเรอเวิ่น (Morrowan)).

spring-fed lake (สปริง´-เฟ็ด เล้ค) ดู: *spring lake (สปริง´ เล้ค)*

springhead (สปริง´เฮด) ดู: *fountainhead (ฟาวนฺดฺเทิ่นเฮด)*

spring lake (สปริง´ เล้ค) (1) ทะเลสาบขนาดเล็กที่เกิดจากน้ำซึม น้ำซับ หรือน้ำพุ เช่น ทะเลสาบที่ปรากฏน้ำซึมให้เห็นตามแนวชายฝั่ง หรือน้ำซึมที่ขึ้นมาจากด้านข้าง (2) ทะเลสาบที่รับน้ำบางส่วนหรือทั้งหมดจากน้ำซึม หรือน้ำซับโดยตรง คำพ้อง: *spring-fed lake (สปริง´-เฟ็ด เล้ค)*

spring line (สปริง´ ไลนฺ) แนวน้ำซึม น้ำซับ หรือน้ำพุ ที่เกิดจากการตัดกันของเส้นระดับน้ำใต้ดินกับพื้นผิวภายนอก มักพบบริเวณส่วนล่างของสันเขา หรือชั้นหินที่น้ำซึมผ่านได้ (confining bed) หรือชายฝั่งทะเล

spring mound (สปริง´ มาวนฺด) เนินทรงกลมของทราย และทรายแป้งสูงประมาณ 5-6 เมตร กว้าง 10-12 เมตรเกิดจากการดันขึ้นมาของน้ำพุ และตกทับถมตามน้ำหนักกดทับ ดู: *mound spring (มาวนฺดฺ สปริง´)*

spring pit (สปริง´ พิท) ปล่องขนาดเล็กบนหาดทราย เกิดจากน้ำดันขึ้นมา โดยมีทรายหยาบอยู่ตรงกลาง และทรายละเอียดอยู่ตามขอบ มีขนาดกว้าง 30-60 เซนติเมตร และลึกประมาณ 15 เซนติเมตร

spring sapping (สปริง´ แซะ´พิง) การกัดเซาะบริเวณลาดเขารอบบริเวณที่มีน้ำซึม ล้วนน้ำซึมเลยทำให้เกิดดินถล่มและเป็นต้น

S

กำเนิดของธารน้ำและต้นหุบเขา (valley head) คำพ้อง: *sapping (แซะ´พิ่ง) [ธรณีสัณฐานวิทยา]*

spring snow (สปริง´ สโน´) หิมะเม็ดกลม เปียก ขนาดหยาบเกิดจากอุณหภูมิที่สูงขึ้นในฤดูใบไม้ผลิ และการหลอมละลาย (*melt metlamorphism*) คำพ้อง: *corn snow (คอรฺน สโน´); grain cluster (เกรน เคลิส´เต่อรฺ)*

spring tide (สปริง´ ไทด) น้ำเป็น; น้ำขึ้นที่เกิดขึ้นเพียงสองครั้งในแต่ละเดือน (แรมสิบห้าค่ำ และขึ้นสิบห้าค่ำ) เกิดจากดวงอาทิตย์ ดวงจันทร์ และโลกอยู่ในแนวเดียวกัน ทำให้เกิดคลื่นขนาดใหญ่และกว้าง (earth tide) เปรียบเทียบ: *neap tide (นีพ ไทด) คำพ้อง: syzygy tide (ซิ´เซอจี่ ไทด)*

springwood (สปริง´วู้ด) คำพ้องของ *early wood (เออร´ลี่ วู้ด)* สะกดได้อีกแบบ: spring wood เปรียบเทียบ: *summerwood (เซอ´เมอรวู้ด)*

SPT (เอ๊สพีที) ดู: *standard penetration test(สแตน´เดิรฺด เพเนอเทร´เฌิ่น เท้สทฺ)*

spud (สเปิด´) คำกริยา เริ่มการเจาะหลุมบนแท่นขุดเจาะ ที่สามารถเจาะถึงความลึกทั้งหมดได้ คำพ้อง: *spud-in (สเปิด´-อิน)*

spudder (สเปอ´เด้อรฺ) (1) แท่นเจาะขนาดเล็กใช้ในการเริ่มเจาะหลุมใหม่ (2) การเจาะเพื่อใช้สร้างหลุมสำหรับงานคลื่นไซ้สมิคในหินแข็ง หรือกรวด (3) หัวเจาะพิเศษที่ใช้สำหรับเริ่มการเจาะหลุมเจาะ

spud-in (สเปิด´-อิน) ดู: *spud (สเปิด)*

spur (สเปอรฺ´) (1) [วิศวกรรมศาสตร์] สิ่งกีดขวางที่ถูกสร้างขึ้น เช่น กองหิน หรือเขื่อน ที่ยื่นออกไปจากฝั่งเพื่อเบี่ยงเบนกระแสน้ำหรือคลื่น หรือเพื่อป้องกันการกัดเซาะชายฝั่ง (2) [ธรณีสัณฐานวิทยา] สันเขาที่เล็กกว่าหรือต่ำกว่าที่ยื่นออกมาจากยอดสูงทางด้านข้าง คำพ้อง: *prong (พรอง); meander spur (มีแอน´เดอรฺ สเปอรฺ´)* (3) [น้ำแข็ง] ดู: *ram (แรม)* (4) [สมุทรศาสตร์] สันเขาที่ยื่นออกไปจากยอดเขาบนทวีป หรือยื่นออกจากชายฝั่งไปบนไหล่ทวีป เช่น เบอฮาเม่อ สเปอร (Bahama spur) ในมหาสมุทรแอตแลนติค หรือส่วนที่ต่ำกว่า สันเขาที่ยื่นออกมาจากสันเขาใต้ทะเลขนาดใหญ่ (4) [แหล่งแร่] สายแร่ขนาดเล็กที่แยกออกมาจากสายแร่หลัก (5) [บรรพชีวินวิทยา] ส่วนที่ยื่นออกมาจากขอบด้านล่างของลำตัวในพวกกุ้ง ปู ไรน้ำ กั้ง

spur-and-groove structure (สเปอรฺ´-แอน-กรู๊ฟ สเตริ๊ค´ เช่อรฺ) โครงสร้างรูปฟันหวี พบในส่วนหน้าของแนวปะการังในด้านต้นลมประกอบด้วยช่อง หรือร่องขนาดกว้างและลึกไม่กี่เมตรแยกออกจากกันโดยในร่อง(groove) จะมีเศษปะการังและเศษโครงแข็งของสิ่งมีชีวิต ส่วนบริเวณสันแหลม (spur) จะปกคลุมด้วยปะการังและสัตว์ที่ยังมีชีวิต คำพ้อง: *groove-and-spur structure (กรู๊ฟ-แอนดฺ-สเปอรฺ´ สเตริ๊ค´เช่อรฺ)* เปรียบเทียบ: *reef buttress (รี้ฟ เบ๊อะ´เทริส)*

spur-end facet (สเปอรฺ´-เอ็น แฟะ´เซิท) ดู: *triangular facet (ไทรแอง´กิวเล่อรฺ แฟ´เซิท)*

squall (สควอล´) (1) ลมที่แรงและเร็วเกิดร่วมกับฝน ฟ้าร้องและฟ้าแลบ มีชื่อเรียกหลายชื่อแตกต่างกันไป (2) พายุที่รุนแรงแต่เกิดช่วงสั้นๆ

Squamata (สควอเมอ´เท่อ) กลุ่มของสัตว์เลื้อยคลาน (reptiles) พวกกิ้งก่า งู รวมไปถึงโมเซอซอรซ(mosassaurs) ที่อาศัยในทะเลมีอายุมีเซอโซอิค ในช่วงไทรแอสิคตอนบนถึงโฮเลอซีน

squamiform cast (สควอ´มิฟอรฺม แค้สท) ร่องรอยกดทับหลายชนิดที่แสดงทิศทางตรงกันข้ามกับทิศทางของกระแส ดู: *flute (ฟลู้ท) [ตะกอนวิทยา]; longitudinal furrow (ลอนเจอทูด´เนิ่ล เฟอ´โร่); longitudinal ridge (ลอนเจอทูด´เนิ่ล ริดจฺ)*

square emerald cut (สแควร´ เอ็ม´เริ่ลดฺ เคิท) การเจียระไนแบบมรกต (emerald cut) ที่มีวงรอบ (girdle - เกอร´เดิ้ล) เป็นสี่เหลี่ยมจัตุรัส มีด้านข้างที่เท่ากัน 4 ด้าน

squeeze (สควีส´) (1) [การเจาะ] (ก) การฉีดซีเมนทเหลวแรงดันสูงในหลุมที่มีท่อกรุ เพื่อเชื่อมประสานช่องว่างภายนอกท่อกรุเพื่อปิดการรั่วซึม เปรียบเทียบ: *squeeze job (สควีส´ จ๊อบ)* (ข) การฉีดของเหลวแรงดันสูงเพื่อทำให้หินแตก ในไฮดรอลิคแฟร็คเชอริ่ง (hydraulic fracturing); คำนาม การไหลของหินที่มีลักษณะเป็นแพลสติค ภายในผนังของหลุมเจาะ เปรียบเทียบ: *heaving shale (ฮี´ฟิ่ง เฌล)* (2) [วิศวกรรมศาสตร์] (ก) การปิดตัวอย่างรวดเร็วของงานเหมืองเนื่องจากการถล่มของชั้นหิน/ดินที่อ่อนตัวใต้เสาค้ำยัน ทำให้เหมืองถล่มปิดลง (ข) รูปแบบการพังของแนวรับน้ำหนักพบในเหมืองถ่านหิน เนื่องจากการทำเหมืองเพิ่มความเค้นให้เสาค้ำยัน หรือการโค้งงอของเพดานเหมือง ทำให้ดูเหมือนว่าเพดานเหมืองยุบลง (ค) การเพิ่มขึ้นแบบไม่ปกติของแรงกดทับในอุโมงค์หรือเสาค้ำยันเหมือง มักเกิดร่วมกับการไถลรอบเสาค้ำยัน (ง) พื้นที่เหมืองที่พังทลาย

squeeze job (สควีส´ จ๊อบ) การอัดฉีดซีเมนทเหลวลงไปในหลุมเจาะผ่านรูของท่อกรุ (cased hole) เปรียบเทียบ: *squeeze (สควีส´) [การเจาะ]*

squeeze-up (สควีส´-เอิ๊พ) การแทรกดันของลาเว่อหนืด (viscous lava) ตามร่องแตก หรือช่องเปิดบนผิวแข็ง เกิดเนื่องจากแรงดัน มีรูปร่างต่างกันไป เช่น รูปเห็ดยักษ์ หรือแนวยาว มีความสูงตั้งแต่ไม่กี่เซ็นติเมตรจนถึงเป็นเมตร มักเกิดร่องแนวดิ่งร่วมด้วย ดู: *grooved lava (กรู๊ฟ ลา´เว่อ); toothpaste lava (ทูธเพสทฺ ลา´เว่อ)*

squeezeway (สควีส´เว) ช่องเล็กในถ้ำที่คนสามารถผ่านไปได้แต่ยากลำบาก

squeezingground (สควี´ซิ่ง กราวนฺด) ดิน หรือหินที่มีแนวโน้มที่ลงขนาดของช่องเปิดขณะขุดใต้ดิน เช่น อุโมงค์ ในอัตราที่สังเกตได้ มักเกิดกับพวกดินหนียว หรือหินที่มีดินเหนียวปน เปรียบเทียบ: *firm ground (เฟิร์ม กราวนฺด); flowing ground (โฟล´อิ้ง กราวนฺด); reveling ground (เระ´เวลิ่ง กราวนฺด); running ground (เรอ´นิ่ง กราวนฺด); swelling ground (สเว´ลิ่ง กราวนฺด)*

squid magnetometer (สควิด´ แม็กเนอทอ´เมอเท่อรฺ) เครื่องวัดสนามแม่เหล็กที่มีความละเอียดสูงเพื่อตรวจวัดการเปลี่ยนแปลงของสนามแม่เหล็ก รากศัพท์: มาจากคำว่า *S*uperconducting *Qu*antum *I*nterference *D*evice

Sra Kaeo Ultramafics (สระแก้ว เอิลเทรอเม´ฝิคส) หินเอิลเทรอเมฝิค สระแก้ว พื้นที่หินแบบฉบับ ตามเส้นทางหลวง สระแก้ว-จันทบุรี ใกล้บ้านท่าข้าม และบ้านระกำ อำเภอโป่งน้ำร้อน จังหวัดจันทบุรี กระจายตัวด้านตะวันออก ของจังหวัดสระแก้ว จันทบุรี และจังหวัดระยอง ประกอบด้วยหิน เซอรเพินทีไน้ท (serpentinite) และฮอรนเบล็นได้ทฺ (hornblendite)

s.s. (เอ๊ส เอ๊ส) ดู: *sensu stricto (เซน´ซู สตริ๊ค´โท่)*

SST (เอ๊สเอ๊สที) คำย่อ: *sea surface temperature (ซี เซอรฺ´เฝิซ เท็ม´เพอชุ่รฺ หรือ เท็ม´พเช่อรฺ)*

S surface (เอ๊ส เซอรฺ´เฝิซ) ดู: *s plane (เอ๊ส เพลน)*

stabile (สเต´ไบลฺ) ความต้านทานการเปลี่ยนแปลงทางเคมี หรือการผุพังที่เกิดยาก เช่น ผลผลิตจากพืช หรือสัตว์ เช่น ไข ยางไม้ หรือสารเคลือบใบ คำตรงข้าม: *labile (เล´ไบเอ่อลฺ)*

stability (สเตอบิ´เลอที่) (1) [วิศวกรรมศาสตร์] แนวโน้มของโครงสร้าง ที่ลาดชัน หรือผนังทำนบ ที่สามารถคงอยู่ได้เมื่อได้รับแรงกระทำจากภายนอกตามที่ถูกออกแบบไว้ เช่น เสถียรภาพของที่ลาดชัน (slope stability) (2) [ธรณีเคมี] สภาวะสมดุลที่ระบบสามารถคงอยู่ในสถานะหนึ่ง ภายใต้สภาวะภายนอก ที่เปลี่ยนแปลงไป เนื่องจากไม่สามารถตรวจสอบทุกสถานะบนโลก ความคงอยู่ของสถานะต่างๆ จะอ้างอิงจากสถานะอื่นๆ ที่เกิดร่วม (3) [สมุทรศาสตร์] ความต้านทานของแท่งน้ำ ที่จะไม่ผสมกัน ในแนวดิ่งเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงความหนาแน่นของแท่งน้ำ โดยความเสถียรมีมากที่สุดในตำแหน่งที่ความหนาแน่นของน้ำมากที่สุด (pycnocline - พิคเนอไคลน)

stability field (สเตอบิ´เลอที่ ฟีลดฺ) ขอบเขตของสถานะที่แร่หรือกลุ่มแร่สามารถคงอยู่ได้ในสภาวะเสถียร

stability frequency (สเตอบิ´เลอที่ ฟรี´เควินซี่) การวัดค่าความสำคัญของเสถียรภาพในแท่งน้ำ โดยเฉพาะอย่างยิ่งความสำคัญในทฤษฎีกลศาสตร์มหาสมุทร โดยใช้สมการในรูปรากที่สองของเสถียรภาพต่อแรงโน้มถ่วง มีหน่วยเป็นเรเดี้ยนส ต่อวินาที หรือแปลงให้อยู่ในหน่วยของรอบต่อชั่วโมง โดยทั่วไป มีค่าไม่กี่รอบต่อชั่วโมง

stability series (สเตอบิ´เลอที่ ซิ´รี่ส) กลุ่มของแร่ที่สามารถคงอยู่ได้ในธรรมชาติ กล่าวคือความคงทนต่อการแปรเปลี่ยน การผุพัง การขัดสีระหว่างการเคลื่อนย้าย และการละลายภายหลังการทับถม เช่น ออเลอวีน (olivine) มีเสถียรภาพน้อยเมื่อเทียบกับออไจ๊ท (augite) ฮอรนเบลนด (hornblende) หรือไบเออไท้ท (biotite) ที่มีเสถียรภาพมาก แร่ที่มีเสถียรภาพมากที่อยู่ในสภาวะสมดุลกับพื้นผิวโลกมากที่สุด

stability-time hypothesis (สเตอบิ´เลอที่-ไทมฺ ไฮพออ´เธอเสิส) สมมติฐานเรื่องนิเวศบรรพกาลว่าด้วยความยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะภูมิอากาศที่จะทำให้เกิดความหลากหลายของสิ่งมีชีวิต (diversity) ระบบนิเวศขนาดเล็ก อัตราการขยายพันธุ์ที่รวดเร็ว (fast speciation rates) หรือระบบนิเวศที่เชื่อมโยงกันในห่วงโซ่อาหาร คำพ้อง: *time-stability-hypothesis (ไทมฺ-สเตอบิ´เลอที่ ไฮพาะ´เธอเสิส – สมมติฐานความเสถียรของเวลา)*

stabilization (สเตเบอเลอเซ´เฌิ่น) (1) [นิเวศวิทยา] ลักษณะของสภาวะสูงสุดของการปรับสภาพระหว่างสิ่งมีชีวิตกับสิ่งแวดล้อมบรรลุเป้าหมาย (2) [วิศวกรรมศาสตร์] ดู: *soil stabilization (ซอยลฺ สเตเบอเลอเซ´เฌิ่น – ความเสถียรของดิน)*

stabilized dune (สเต´บิไลสดฺ ดูน) ดูนอยู่กับที่ ดู: *anchored dune (แอง´เค่อรฺดฺ ดูน)*

stabilizing force (สเตอ´เบอไลซิ่ง ฟอรฺซ) แรงปรับสภาพพื้นฐาน ที่มีอยู่ในเครื่องวัดแรงโน้มถ่วงที่ไม่เสถียร

stabilizing selection (สเตอ´เบอไลซิ่ง เซอเล็ค´เฌิ่น) การคัดเลือกโดยธรรมชาติ (natural selection) ช่วยให้เกิดความ

สมดุลหรือความเสถียร มีความหมายใกล้เคียงกับคำว่าฟีเนอไท้พ (phenotype)

stable (สเต๎เบิ้ล) (1) [กัมมันตรังสี] สารที่ไม่ปลดปล่อยกัมมันตภาพรังสีออกมา เปรียบเทียบ: *unstable (เอินสเต๎เบิ้ล) [กัมมันตรังสี]* (2) [ตะกอนวิทยา] ส่วนประกอบของหินตะกอน ที่คงทนต่อการเปลี่ยนแปลง และเป็นตัวแทนของผลผลิตสุดท้าย ของกระบวนการตกตะกอน ซึ่งส่วนใหญ่มักผ่านมามากกว่าหนึ่งวัฏจักรของการผุพัง และกัดกร่อน เช่น ขวอรทส ขวอรทไซ้ท เชิ้รท เซอรค่อน รูไทลหรือรูทีล เมิ้สเคอไว้ท และทุรเมอเลิ่น (3) [ตะกอนวิทยา] เนื้อหิน และส่วนประกอบของหินตะกอนที่เสถียร (mature) กล่าวคือ ประกอบด้วยอนุภาคเสถียรที่มีรูปร่างกลม หรือกึ่งกลม และมีส่วนประกอบหลักเป็นสิลิเค่อ (4) [เท็คทอหนิค] พื้นที่หรือส่วนของเปลือกโลก ที่แสดงให้เห็นการยกตัว และการยุบตัวหรือไม่มีการเปลี่ยนรูป เช่น ชายฝั่งที่เสถียร (stable shoreline) ที่ไม่มีทั้งการงอกออก และถดถอย

stable equilibrium (สเต๎เบิ้ล อีเ<u>ควอ</u>๎ลิเ<u>บรี้</u>ยม) สภาวะสมดุลของสาร หรือวัตถุ หรือการกลับไปสู่จุดสมดุลหลังการกระตุ้น เปรียบเทียบ: *unstable equilibrium (เอินสเต๎เบิ้ล อีเ<u>ควอ</u>๎ลิเ<u>บรี้</u>ยม); dynamic equilibrium (ไดแน๎หมิค อีเ<u>ควอ</u>๎ลิเ<u>บรี้</u>ยม)*

stable gravimeter (สเต๎เบิ้ล แกรวิ๎เมอเท๎อรฺ) เครื่องวัดแรงโน้มถ่วงอยู่กับที่ที่มีความละเอียดสูง สามารถวัดการเปลี่ยนแปลงที่น้อยมาก โดยใช้การขยายโดยเล็นส์หรือเครื่องมือกลเพื่อให้วัดได้อย่างแม่นยำ ทั้งตำแหน่งของมวล (น้ำหนัก) หรือคุณสมบัติอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

stable isotope (สเต๎เบิ้ล ไอ๎เซอโถพ) นูไคลด (nuclide) ที่ไม่ปรากฏว่ามีการสลายตัวทางกัมมันตภาพรังสี เปรียบเทียบ: *unstable isotope (เอินสเต๎เบิ้ล ไอ๎เซอโถพ)*

stable magnetization (สเต๎เบิ้ล แม็กเนอเทอเซ๎เฌิ่น) สนามแม่เหล็กที่ไม่เปลี่ยนแปลง แม้ว่าเวลาทางธรณีกาลเปลี่ยน กล่าวคือ ไม่แสดงความหนืดแม่เหล็ก (magnetic viscousity) ในทางปฏิบัติต้องสามารถพิสูจน์ได้จากการทดสอบ มีความหมายคล้ายกับฮ้ารด แม็กเนอเทอเซเฌิ่น (hard magnetization)

stable relict (สเต๎เบิ้ล เระ๎หลิค) [หินแปร] เศษหินเดิม (relict) ที่คงสภาพอยู่ได้ ก่อนและหลังกระบวนการแปรสภาพ เปรียบเทียบ: *unstable relict (เอินสเต๎เบิ้ล เระ๎หลิค)*

stack (สแต๊ค๎) (1) [ชายฝั่ง] เกาะรูปร่างคล้ายแท่งเสาสูง หรือหินบริเวณหน้าผาริมหาดที่แยกออกจากชายฝั่งทะเล เนื่องจากการกัดเซาะของคลื่น และการผุพัง มักแสดงโครงสร้างรูปเสาที่วางตัวเป็นชั้นในแนวราบ อาจพบได้ตามชายฝั่งของทะเลสาบขนาดใหญ่ เปรียบเทียบ: *skerry (สเกอ๎รี่); chimney (ชิม๎นี่) [ชายฝั่ง]* เปรียบเทียบ: *marine stack (เมอรีน๎ สแต็ค๎); rauk (ร้าค); rock stack (ร็อค สแต็ค); sea stack (ซี สแต็ค๎)* (2) [ธรณีสัณฐานวิทยา] ด้านชันของผาหินที่สูงสุดในบริเวณนั้น (3) [ไซ้สมิค] ผลรวมของเส้นข้อมูลคลื่นไซ้สมิคทั้งหมดที่ผ่านการปรับแก้ค่านอรเมิ่ลมู้ฟเอ๊าท (normal moveout) และความแตกต่างของภูมิประเทศ หรือชั้นหินผุ (statics) แล้ว

stack deposit (สแต๊ค๎ ดิพอ๎สิท) แหล่งแร่ยูเรเนียมที่มีรูปร่างไม่เป็นระเบียบ เนื่องจากการเกิดเป็นแนวและมักถูกควบคุมโดยโครงสร้างของหิน

stacked profiles (สแต๊คดฺ โ<u>พร๎</u>ไฟลสฺ) การแสดงความเป็นแม่เหล็ก หรือข้อมูลตัดขวางอื่นๆ จากแนวสำรวจหลายแนว เพื่อให้ง่ายต่อการแปลความหมาย มักแสดงในรูปแผนที่ หรือบางครั้งในรูปด้านเท่ากันทุกด้าน (isometric view)

stacking chart (สแต๊ะ๎คิ่ง ช้ารฺท) แผนภูมิแสดงความสัมพันธ์ระหว่างเส้นคลื่นไซ้สมิค จากตำแหน่งระหว่างกึ่งกลางของแหล่งกำเนิดคลื่น และเครื่องรับคลื่น (common-midpoint shooting) เพื่อกำหนดปัจจัยที่เหมาะสมในการรวมคลื่นที่สะท้อนจากตำแหน่งใต้ผิวดินเดียวกัน จากหลายๆ เส้นคลื่น ให้เป็นเส้นเดียว

stacking fault (สแต๊ะ๎คิ่ง ฟ้อลท) ชนิดของความผิดปกติของระนาบ (plane defect) ในโครงสร้างผลึก เกิดจากความผิดพลาดในการเรียงลำดับแอ๊ะเทิ่ม (stacking sequence) คำพ้อง: *fault (ฟ้อลทฺ) [ผลึกศาสตร์]*

stacking sequence (สแต๊ะ๎คิ่ง ซี๎เ<u>ควิ</u>่นซ) ความเป็นระเบียบของแต่ละชั้นภายในโครงสร้างผลึก ที่มีการจัดเรียงลำดับใน 3 มิติ

stacking velocity (สแต๊ะ๎คิ่ง เวอะลอ๎เซอที่) ความเร็วที่กำหนดจากการวิเคราะห์หาความเร็ว โดยวิธีการวัดนอรเมิ่ล-มู้ฟเอ๊าท (normal-moveout) ความเร็วดังกล่าว จะมีค่าเข้าใกล้กับความเร็วค่าเฉลี่ยยกกำลังสองถอดรู้ท (root mean square (rms)) และมีค่าเข้าใกล้ศูนย์ เมื่อความเร็วในแต่ละชั้น และระนาบการสะท้อนขนานกันทำให้แยกชั้นไม่ได้ คำพ้อง: *normal-moveout velocity (นอร๎เมิ่ล มู้ฟเอ๊าท เวอะลอ๎เซอที่)*

stade (สเตด๎) ส่วนย่อยของยุคน้ำแข็ง บอกถึงช่วงเวลาที่ธารน้ำแข็งมีการเคลื่อนตัวไปข้างหน้า ใช้เป็นตัวแทนถึงสภาวะของภูมิอากาศในช่วงที่ธารน้ำแข็งเกิดขึ้น คำคุณศัพท์: *stadial (สเต๎เดี้ยล)*

stadia (สเต๎เดี้ย) (1)เทคนิคการสำรวจหรือวิธีใช้ไม้วัด (stadia rod) ซึ่งบอกระยะห่างจากตำแหน่งที่วัดโดยการมองผ่านกล้อง

ส่องทางไกล (telescope) รวมถึงค่ามุม ณ ตำแหน่งที่วัดกับตำแหน่งที่ไม้วัดอยู่ (2) ดู: *stadia rod (สเต๎เดี้ย หรอด)* (3) อุปกรณ์ที่ใช้ในการสำรวจแบบสเตเดี้ยที่ประกอบด้วยขีดบอกระดับความสูงต่างๆบนไม้วัด (stadia hairs) บางครั้งใช้เป็นศัพท์ขยายคำนาม เช่น การสำรวจสเตเดี่ย (stadia surveying) ระยะทางสเตเดี่ย (stadia distance) หรือสถานีสเตเดี่ย (stadia station)

stadia constant (สเต๎เดี้ย คอน๎สเติ้นทฺ) (1) อัตราส่วนของระยะที่กล้องส่องเล็งไปตัดระดับความสูงของช่องไม้วัด (stadia rod) คูณด้วยระยะทางจากตำแหน่งวัดถึงแท่งสเตเดี่ยโดยการสำรวจทั่วไปจะมีค่าเท่ากับ 100 (2) อัตราส่วนของผลรวมของแต่ละตำแหน่งที่ทำการวัดทั้งหมด รวมถึงค่าความแตกต่างการวัดระดับความสูง จะถูกปรับค่าให้เป็นความยาวในหน่วยกิโลเมตร

stadia hairs (สเต๎เดี้ย แฮรสฺ) จุดตัดกันในแนวระนาบที่อยู่บริเวณตรงกลางของระนาบ 2 ระนาบที่ขนานกัน อ่านได้จากขีดในกล้องส่องทางไกลของแนวการมองและใช้ในการสำรวจแบบสเตเดี้ย คำพ้อง: *stadia wires (สเต๎เดี้ย ไวรฺสฺ)*

stadia interval (สเต๎เดี้ย อิน๎เทอรฺเวิ่ล) ระยะความยาวของไม้วัด (stadia rod) ที่อยู่ระหว่างบนและล่างของจุดตัดกันในเครื่องมือวัดระดับ

stadial (สเต๎เดี้ยล) ใช้เป็นคำนามที่มีความหมายเหมือนกับคำว่าสเตด (stade)

stadial moraine (สเต๎เดี้ยล เมอเรน๎) ดู: recessional moraine (ริเซ๎เฌอเนิ่ล เมอเรน๎)

stadia rod (สเต๎เดี้ย หรอด) ไม้วัด (rod) ใช้ร่วมกับกล้องส่องทางไกลที่มีเส้นกากบาทแนวนอนสองเส้น (stadia hairs - สเตเดี่ย แฮรส) เพื่อหาระยะทางจากจุดสำรวจไปยังไม้วัด คำพ้อง: *stadia (สเต๎เดี้ย)*

stadia table (สเต๎เดี้ย เท๎เบิ้ล) โต๊ะสามขาที่พื้นโต๊ะปรับให้อยู่ในแนวราบได้ ใช้ร่วมกับกล้องส่องทางไกล (alidade) เพื่อคำนวณหาระยะในแนวราบ และความต่างระดับความสูง (elevation) รู้จักกันคือระยะสเตเดี้ย (stadia distance) และมุมของการมองเห็น (angle of sight)

stadia traverse (สเต๎เดี้ย แทระ๎เวิ้รฺส) การสำรวจแบบใช้การเคลื่อนที่ (traverse) ของไม้วัด ซึ่งระยะทางจะถูกวัดด้วยวิธีสเตเดี้ย (stadia)

stadiawires (สเต๎เดี่ย ไวรฺส) ดู: *stadia hairs (สเต๎เดี้ย แฮรสฺ)*

stadimeter (สเตดิ๎เมอเท่อรฺ) เครื่องมือการสำรวจหาระยะทางถึงวัตถุที่ทราบความสูง โดยการวัดมุมและทิศทาง จากจุดสำรวจไปยังวัตถุ

staffelite (สแต๎เฟอไล้ทฺ) ดู: *carbonate-fluorapatite (คารเบอ๎เหนิท ฟลูรแอะ๎เพอไท้ทฺ)*

staff gage (สแต๊ฟ๎ เกจ) มาตราส่วนสำเร็จบนอุปกรณ์ ผนัง เสา หรือพื้นผิวแนวดิ่งอื่นๆ ใช้สำหรับวัดระดับความสูงของผิวน้ำ

stage (สเตจ๎) (1) [ธรณีกาล] ศัพท์ที่ไม่นิยมใช้แล้วของหน่วยเวลาธรณีกาล (geochronologic unit) เป็นช่วงเวลาที่น้อยกว่าเอจ (age) ใช้สำหรับบอกช่วงเวลาที่หน่วยหินเกิด (formation) เปรียบเทียบ: *substage (เสิบสเตจ๎)* (2) [ธรณีสัณฐานวิทยา] (ก) ช่วงการวิวัฒน์ของวัฏจักรการกัดกร่อน (cycle of erosion) ลักษณะปรากฏของภูมิทัศน์จะแตกต่างจากช่วงอื่นของวัฏจักร เช่น การเปลี่ยนแปลงของทางน้ำ หรือภูมิประเทศ อาจใช้เป็นปัจจัยที่ระบุการเปลี่ยนแปลงของภูมิประเทศในวัฏจักรการกัดกร่อน (ข) ช่วงเวลาหนึ่งในอดีตที่เกิดการเปลี่ยนแปลงลักษณะทางธรณีสัณฐาน (3) [ธารน้ำแข็ง] การแบ่งช่วงเวลาที่มีน้ำแข็งครั้งสำคัญโดยเฉพาะอย่างยิ่งสมัยไพลสเตอซีนที่ถูกบรรจุอยู่ในช่วงเวลาธรณีกาล ที่ประกอบด้วยช่วงเวลาที่มีน้ำแข็ง และช่วงเวลาระหว่างที่ไม่มีน้ำแข็งซึ่งมีอากาศอบอุ่น นอกจากนี้อาจหมายรวมถึงตำแหน่งทางภูมิศาสตร์ตามเกณฑ์ของช่วงเวลาที่กำหนด (4) [อุทกศาสตร์] ความสูงของผิวน้ำเหนือระนาบสมมุติที่ถูกกำหนด คำพ้อง: *gage height (เกจ ไฮ้ทฺ)* (5) [แสง] แท่นขนาดเล็กสำหรับวางวัตถุที่ต้องการศึกษาเป็นส่วนประกอบของกล้องจุลทรรศน์หรืออุปกรณ์อื่นที่ใช้เกี่ยวกับการมองเห็น ดู: *universal stage (ยูเนอเวอร๎เซิ่ล สเตจ๎); mechanical stage (มิแค๎นิเคิ่ล สเตจ๎); spindle stage (สปิน๎เดิ้ล สเตจ๎)* (6) [ลำดับชั้นหิน] ช่วงของเวลาที่ใช้ในลำดับชั้นหินที่แคบหรือเล็กกว่าซีรี่ส (series) มักใช้ในลำดับชั้นหินบนพื้นทวีปและเทียบเท่ากับคำว่าอายุ (age) และไม่จำเป็นที่จะแบ่งเป็นเสิบสเตเจิ้ส (substages) ส่วนใหญ่ใช้ชื่อที่อ้างอิงตามลักษณะของหน่วยหิน อย่างไรก็ตามควรเป็นชื่อที่ใช้ในทางภูมิศาสตร์และไม่ซ้ำกับชื่อที่มีอยู่แล้ว มักใช้ชื่อทางภูมิศาสตร์แล้วลงท้ายด้วย "-ian" หรือ "-lan" (8) ศัพท์ไม่เป็นทางการใช้บอกชนิดต่างๆของหน่วยลำดับชั้นหินตามอายุธรณีกาลโดยประมาณ ซึ่งไม่ใช่เป็นส่วนหนึ่งของลำดับชั้นหินมาตรฐานสากล (9) หน่วยหินบ่งอายุ (para-time-rock unit) ที่ประกอบด้วย 2 เขตขึ้นไป (10) ศัพท์ที่ใช้ในประเทศอังกฤษสำหรับหน่วยของลำดับชั้นหิน

S

stage-capacity curve (สเตจ´-เคอแพะ´เซอที่ เคิรฺฟ) แผนภาพแสดงความสัมพันธ์ ระหว่างระดับความสูงของพื้นผิวน้ำในแหล่งกักเก็บ กับปริมาตรของน้ำ เปรียบเทียบ: *stage-discharge curve (สเตจ´-ดิสช้ารฺจ´ เคิรฺฟ)*

stage-discharge curve (สเตจ´-ดิส´ช้ารฺจ เคิรฺฟ) แผนภาพแสดงความสัมพันธ์ ระหว่างความสูงของผิวน้ำกับปริมาตรของน้ำที่ไหลผ่านต่อหน่วยเวลา เปรียบเทียบ: *stage-capacity curve (สเตจ´-เคอแพะ´เซอที่ เคิรฺฟ)* คำพ้อง: *rating curve (เร´ทิ่ง เคิรฺฟ); discharge-rating curve (ดิส´ช้ารฺจ-เร´ทิ่ง เคิรฺฟ)*

stagnant basin (สแต๊ก´เนิ่นทฺ เบ´เซิ่น) แอ่งตะกอนเดี่ยว หรือแอ่งตะกอนที่น้ำนิ่ง มีสารอินทรีย์สะสมตัวมาก มีสารพิษ และมีอ็อกซิเจิ้นต่ำ เป็นที่อาศัยของแบคทิเรียที่ไม่ใช้อ็อกซิเจิ้น

stagnant glacier (สแต๊ก´เนิ่นทฺ เก<u>กล</u>´เฌ่อรฺ) ดู: *dead glacier (เด๊ด เก<u>กล</u>´เฌ่อรฺ)*

stagnant ice (สแต๊ก´เนิ่นทฺ ไอ๊ซฺ) น้ำแข็งอยู่กับที่ ดู: *dead ice (เด๊ด ไอ๊ซฺ)*

stagnation (สแต๊กเน´เฌิ่น) สภาพ หรือคุณภาพของน้ำ ที่ปราศจากการรบกวนของกระแสน้ำ หรือคลื่น หรือธารน้ำแข็ง ที่เริ่มหยุดไหล

stagnation point (สแต๊กเน´เฌิ่น พ้อยนฺท) จุดที่น้ำนิ่ง; บนผิวของของแข็ง ที่จมอยู่ในน้ำที่ไหลเป็นจุด ที่ธารน้ำแยกเป็นสองส่วน

stagnation-zone retreat (สแต๊กเน´เฌิ่น-โซน รี<u>ทรี้</u>ท) สมมติฐานเกี่ยวกับการถดถอยของธารน้ำแข็ง หมายถึง เขตที่ปกคลุมด้วยน้ำแข็ง มีขอบเขตกว้างประมาณ 3-10 ไมล์ เมื่อใกล้สิ้นสุดการเคลื่อนที่ของธารน้ำแข็งแล้ว มวลน้ำแข็งจะบางลงและถูกปิดทับ โดยการทับถมของตะกอนธารน้ำแข็ง เมื่อการเคลื่อนที่ไปข้างหน้ายังคงอยู่เหนือเขตดังกล่าว เป็นผลทำให้เกิดรอยต่อระหว่างแต่ละชั้นของน้ำแข็งที่ยังเคลื่อนที่ไป

stagnicolous (สแต๊กนิโคเลิส) หมายถึง สิ่งมีชีวิตที่อาศัยในน้ำนิ่ง หรือที่พบบ่อยในน้ำนิ่ง

stagnum (สแต๊ก´เนิ่ม) ทะเลสาบขนาดเล็ก หรือบึงที่ไม่มีช่องทางให้น้ำไหลออก

stained stone (สเตนดฺ´ สโตน´) อัญมณีที่ถูกทำให้เปลี่ยนสีตามกรรมวิธีต่างๆ เช่น การย้อม การเคลือบด้วยสาร เช่น น้ำตาล หรือการใช้กระบวนการทางเคมี ร่วมกับการให้ความร้อนซึ่งทำให้สีมีความคงทนถาวร เช่น แคลเซะเดอนี่ สีเขียว เปรียบเทียบ: *heated stone (ฮี้เถิด สโตน´)*

stainierite (สไต´นีเออไร้ท) ดู: *heterogenite (เฮะ´เทอเรอจีไน้ทฺ)*

staircase pond (สแตร´เคส พอนดฺ) หนึ่งในลำดับกลุ่มของบึงจำนวนหนึ่งโหลถึงหนึ่งร้อย ตามความยาวของทางน้ำในหุบเขาสูงและราบ และเกิดจากการพอกพูนและรวมกันของคันหรือสันที่เกิดจากหญ้าโตเร็วและหนาทึบ เช่น ในแอลเบี้ยน แวเล่ย รัฐโคเลอแรโด (Albion Valley, Colo)

stairway (สแตร´เว) ดู: *glacial stairway (เก<u>กล</u>´เฌี่ยล สแตร´เว); cirque stairway (เซิ้รฺค สแตร´เว)*

stalactite (สเตอแล็ค´ไท้ทฺ) (1) [ถ้ำวิทยา] หินย้อย โครงสร้างในถ้ำเป็นกรวยยาวแหลม หรือทรงกระบอก ที่ห้อยลงมาจากเพดานหรือผนังของถ้ำ เกิดจากการสะสมตัวของหยดน้ำที่มีส่วนประกอบของแร่แคลไซ้ท อาจเกิดจากแร่ธาตุอื่นร่วมด้วย เปรียบเทียบ: *stalacmite (สเตอแล็ค´ไม้ทฺ)* รากศัพท์: ภาษากรีก หมายถึง “dripping – หยดน้ำหรือบางสิ่งที่หล่นลงข้างล่าง” (2) [กระบวนการภูเขาไฟ] การก่อตัวของลาเว่อเป็นกรวยแหลม หรือทรงกระบอกจากด้านบน หรือผนังของอุโมงค์ หรือโพรงที่เกิดจากหยดของลาเว่อเหลว มีความยาวประมาณ 1 - 200 เซนติเมตร เปรียบเทียบ: *stalagmite (สเตอแล็ก´ไม้ทฺ) [กระบวนการภูเขาไฟ]*

stalacmite (สเตอแล็ก´ไม้ทฺ) (1) [ถ้ำวิทยา] โครงสร้างในถ้ำเป็นกรวยแหลม หรือทรงกระบอกที่ก่อตัวจากพื้นถ้ำขึ้นไปด้านบนจากการกระทำของหยดน้ำที่มีส่วนประกอบของแร่แคลไซ้ท อาจเกิดจากแร่ธาตุอื่นร่วมด้วย เปรียบเทียบ: *stalactite (สเตอแล็ค´ไท้ทฺ)* รากศัพท์: ภาษากรีก หมายถึง “drop – หยดหรือบางสิ่งที่หล่นลงข้างล่าง” (2) [กระบวนการภูเขาไฟ] การก่อตัวของ ลาเว่อเป็นกรวยแหลม หรือทรงกระบอกจากพื้นของโพรงในการไหลของลาเว่อ มีความสูงมากถึง 30 เซนติเมตร และมีขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางถึง 200 เซนติเมตร ลักษณะที่เกิดขึ้นเหมือนกับหินย้อยจากลาเว่อ

stamukha (สแตมู´เค่อ) สัน หรือเนินเตี้ยของเกล็ดน้ำแข็ง พบเป็นลูกโดดในน้ำตื้น เกิดจากการซ้อนกันของน้ำแข็งในมหาสมุทรอ๊ารคติค พบเกิดที่เส้นความลึกเท่ากับ 20 เมตร แสดงถึงขอบเขตการกระจายตัวของทะเลน้ำแข็ง พหูพจน์: stamukhi (สแตมู´คี่) รากศัพท์: ภาษารัสเซีย

stand (สแตนดฺ´) [การเจาะ] 2, 3 หรือ 4 ท่อน ของความยาวข้อต่อที่เชื่อมท่อเจาะ ท่อกรุ หรือแท่งจับยึดอื่นๆ ที่ใช้ในการเจาะแบบหมุน

standard atmosphere (สแตน´เด๊รฺด แอท´เมอสฟีรฺ) แบบจำลองมาตรฐานของชั้นบรรยากาศที่มีอุณหภูมิ 15 องศาเซลเซียส ความดัน 1,013.25 เฮคเท็อแพสแกล หรือมิลลิบาร์ ซึ่งวัดที่

ระดับทะเลปานกลาง ใช้เทียบสัมพันธ์กับแบบจำลองต่างๆ ในการศึกษาเกี่ยวกับการวิเคราะห์ชั้นบรรยากาศ

standard depth (สแตน'เดิรฺด เดิ๊พธ) หนึ่งในหน่วยความลึก (เมตร) ที่กำหนดโดยข้อตกลงขององค์กรระหว่างประเทศ ใช้ในการวัดความลึกทางกายภาพของน้ำทะเล

standard deviation (สแตน'เดิรฺด ดีวีเอ'เฌิ่น) รากที่สองของค่าเฉลี่ยกำลังสองของการเบี่ยงเบนของค่ากลางของชุดข้อมูล เป็นการวัดทางสถิติของการกระจายตัว (dispersion) คำพ้อง: *root-mean-square deviation (รู้ท-มีน-สแควรฺ-ดีวีเอ'เฌิ่น)*

standard-deviation map (สแตน'เดิรฺด-ดีวีเอ'เฌิ่น แม็พ) แผนภาพการกระจายตัวแนวดิ่ง ที่แสดงการกระจายตัวทางสถิติของชนิดหิน ที่ระบุไว้ในการลำดับชั้นหิน

standard Earth (สแตน'เดิรฺด เอิ๊รฺธ) แบบจำลองของโลกที่แสดงพื้นผิวของความเร็วคลื่นพี (P wave) หรือคลื่นเอ๊ส (S wave) ภายในโลกที่เป็นทรงกลม และมีปริมาตรที่เท่ากัน และมีความเร็วพื้นผิวที่เท่ากันกับ โลก

standard error (สแตน'เดิรฺด เอ'เร่อรฺ) การวัดความแม่นยำของค่าเฉลี่ยตัวอย่าง เพื่อการประมาณสำหรับค่าเฉลี่ยของประชากร ค่าการเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) ของการกระจายตัวของตัวอย่างของหน่วยวัดทางสถิติ หรือค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของค่าเฉลี่ยตัวอย่าง ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานถูกแบ่งโดยรากที่สองของจำนวนตัวอย่างที่ศึกษา

Standard Global Chronostratigraphic Scale (สแตน'เดิรฺด โกล'เบิ้ล ครอเนอสแตรเทอะแกร'ฝิค สเกล') มาตรอายุลำดับชั้นหินมาตรฐานโลก ซึ่งใช้ข้อมูลอ้างอิงจากการหาอายุของหินทุกที่และการเทียบสัมพันธ์กับหินทุกชนิดบนโลก ใช้เหมือนกับมาตรฐานของรหัสลำดับชั้นหินที่จัดทำโดยสหภาพโซเวียตรัสเซีย

standardization (สแตน'เดอรเดอเซ'เฌิ่น) การแปลงค่าโดยลบค่าเฉลี่ยของตัวอย่าง และหารด้วยค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

standard meridian (สแตน'เดิรฺด เมอ'ริเดี้ยน) (1) เส้นแวงใช้สำหรับกำหนดเวลามาตรฐาน (2) เส้นแวงของแผนที่ตามมาตราส่วนที่ระบุไว้

standard normal form (สแตน'เดิรฺด นอร'เมิ่ล ฟอรฺม) การกระจายตัวแบบปกติจากการใช้ค่ากลางเป็นศูนย์ และการแปรปรวนเป็นหนึ่ง เป็นรูปแบบของค่าแซด (Z) ในตารางของการกระจายตัวปกติมาตรฐาน

standard parallel (สแตน'เดิรฺด เพ'เรอเลล หรือแพ'เรอเลล) (1) เส้นที่ขนานกับเส้นรุ้งถูกกำหนดจากแกนมาตรฐานบนพื้นฐานของระบบพิกัดกริดของประเทศสหรัฐอเมริกา ใช้สำรวจรังวัดที่ดินสาธารณะก่อนระบุความเป็นเจ้าของ ขอบเขตถูกแบ่งเป็น 4 ส่วนมีระยะห่าง 24 ไมล์เหนือ ใต้เส้นอ้างอิง ได้เป็นพื้นที่สี่เหลี่ยมที่กำหนด คำพ้อง: *correction line (เคอเร็ค'เฌิ่น ไลนฺ)* (2) เส้นขนานกับเส้นรุ้งซึ่งใช้คำนวณในการทำแผนที่ (3) เส้นขนานกับเส้นรุ้งบนแผนที่หรือตารางที่มีมาตราส่วนระบุไว้สำหรับแผนที่หรือตารางนั้น

standard penetration test (สแตน'เดิรฺด เพเนอเทร'เฌิ่น เท้สทฺ) ตัวย่อ: เอ๊สพีที (SPT) ดู: *penetration test (เพเนอเทร'เฌิ่น เท้สทฺ)*

standard port (สแตน'เดิรฺด พอรฺท) ศัพท์ที่ใช้ในประเทศอังกฤษ หมายถึง สถานีอ้างอิง (reference station)

standard project flood (สแตน'เดิรฺด พรอ'เจ็คทฺ เฝลิด) เส้นระดับน้ำสูงสุดที่คาดเดาจากข้อมูลความรุนแรงของสภาพอากาศ และสภาพอุทกวิทยา โดยพิจารณาร่วมกับความเหมาะสมของลักษณะทางภูมิศาสตร์

standard rig (สแตน'เดิรฺด หริก) เครื่องเจาะ (ดิน/หิน) มาตรฐาน

standard seawater (สแตน'เดิรฺด ซี'วอเท่อร) น้ำทะเลที่มีการหมุนเวียนทำให้ค่าความเค็มในน้ำทะเล มีค่าเฉลี่ยเท่าๆ กันคือค่ามาตรฐานเท่ากับ 35 และอัตราส่วนของการนำไฟฟ้าที่สัมพันธ์กับค่าสารละลายมาตรฐานเพอแทะเซี่ยมคลอไรด มีค่าเกือบเท่ากันใช้เป็นมาตรฐานการนำไฟฟ้าของเครื่องวัดความเค็ม และเป็นค่ามาตรฐานตามข้อกำหนดขององค์กรระหว่างประเทศสำหรับศึกษาลักษณะทางกายภาพของมหาสมุทร เปรียบเทียบ: *salinity (เซลิ'เนอที่); salinometer (เซเลอนอ'เมอ'เท่อรฺ)* คำพ้อง: *Copenhagen water (โคเพินเฮ'เกิ้น วอ'เท่อรฺ); normal water (นอร'เมิ่ล วอ'เท่อรฺ)*

standard section (สแตน'เดิรฺด เซ็ค'เฌิ่น) ชั้นหินที่แสดงการลำดับชั้นหินอย่างครบถ้วน หรือเกือบสมบูรณ์ในพื้นที่บางแห่ง สามารถใช้เป็นมาตรฐานสำหรับเทียบสัมพันธ์กับลำดับชั้นหินบริเวณอื่น บางครั้งเรียกว่าชั้นหินต้นแบบ (type section)

standard state (สแตน'เดิรฺด สเตท') สภาวะในหินที่ความดันเท่ากันทุกทิศทาง เป็นผลมาจากน้ำหนักกดทับของหินที่อยู่ด้านบน

standard zone (สแตน'เดิรฺด โซน) การแบ่งลำดับชั้นหินตามซากบรรพชีวินที่พบ อาจเป็นชั้นหินต้นแบบ ที่ประกอบด้วย

S

ลักษณะเฉพาะของซากบรรพชีวินถ้าพบอยู่ส่วนล่างสุดจะถูกกำหนดให้เป็นฐานของเขต แต่ส่วนบนสุดมักไม่ถูกกำหนดไว้ มักจะถูกตั้งชื่อตามชื่อหนึ่งชนิดของเฟาะเซิลสัตว์ โดยเฉพาะชนิดที่พบมากที่สุด หรือมีลักษณะเด่นที่สุด

standing crop (สแตน´ดิ้ง ครอพ) จำนวนพืช หรือสัตว์ต่อหน่วยพื้นที่ หรือต่อหน่วยปริมาตร ณ เวลาหนึ่ง คำพ้อง: *biomass (ไบโอ´แม้ส)*

standing floe (สแตน´ดิ้ง โฟล) การแยกตัวของแพน้ำแข็งในแนวดิ่ง หรือแนวลาดเอียง และถูกล้อมรอบโดยน้ำแข็งที่ค่อนข้างเรียบ

standing level (สแตน´ดิ้ง เล´เวิ่ล) ระดับน้ำในบ่อเจาะที่ทะลุผ่านเขตอิ่มน้ำ โดยที่น้ำยังไม่ได้ถูกสูบขึ้นมา อาจได้รับผลกระทบจากการสูบน้ำจากบ่อข้างเคียง หรือจากแหล่งน้ำใต้ดินบริเวณอื่น เปรียบเทียบ: *static level (สแต´ถิค เล´เวิ่ล)* คำพ้อง: *standing water level (สแตน´ดิ่ง วอ´เท่อรฺ เล´เวิ่ล).*

standing water (สแตน´ดิ้ง วอ´เท่อรฺ) น้ำผิวดินที่ไม่มีการไหลไปที่อื่น แต่คงอยู่ในพื้นที่นั้น เช่น น้ำในทะเลสาบ หรือแอ่งน้ำ เป็นน้ำนิ่งที่อยู่ในบึง หรือหนองน้ำ คำตรงข้าม: *running water (เริน´อิ้ง วอ´เท่อรฺ)*

standing water level (สแตน´ดิ้ง วอ´เท่อรฺ เล´เวิ่ล) ดู: *standing water (สแตน´ดิ่ง วอ´เท่อรฺ)*

standing wave (สแตน´ดิ่ง เว้ฟ) คลื่นน้ำ หรือคลื่นที่เกิดจากการเคลื่อนที่ขึ้นลงในแนวดิ่งระหว่างจุดสองจุด โดยไม่มีการเคลื่อนที่ไปข้างหน้า เช่น คลื่นในสระ

standstill (สแตนดฺ´สติล) ดู: *stillstand (สติล´สแตนดฺ)*

stannic (สแต´หนิค) เกี่ยวกับ การมีดีบุกในรูปเทะแทระเวเลิ่นท เปรียบเทียบ: *stannous (สแต´เนิส); stanniferous (สแตนิ´เฟอเริส)*

stanniferous (สแตนิ´เฟอเริส) เกี่ยวกับ หรือการมีดีบุกอยู่ เช่น สินแร่สแตนิเฟอเริส (stanniferous ore) เปรียบเทียบ: *stannic (สแต´หนิค); stannous (สแต´เนิส)*

stannite (สแต´ไน้ทฺ) (1) แร่สีเทา หรือสีดำเหล็ก ในระบบเทะแทระเกอเนิ่ล: Cu_2FeSnS_4 มักมีธาตุสังกะสีเข้าไปแทนที่เหล็ก ประกายโลหะ เกิดรวมกันเป็นเม็ดในสายแร่ดีบุก ประกอบด้วยแร่เคอสิเทอไร้ท (cassiterite) คำพ้อง*: tin pyrite (ทิน ไพ´ไร้ทฺ); bell-metal ore (เบ็ล เมะ´เทิ่ล ออร) (2)* แร่เคอสิเทอไร้ท (cassiterite) ที่ไม่บริสุทธ์ มักเรียกว่าสแตไนน (stannine)

star (สตารฺ´) (1) คำนาม หมายถึง เส้นแสงรัศมีที่สว่างในอัญมณีที่ประกอบด้วยเส้นแสงรัศมี 2 เส้นหรือมากกว่า โดยเส้นแสงรัศมีเหล่านี้จะตัดกันตรงกลาง เป็นปรากฏการณ์ทางแสงที่เกิดจากการสะท้อนแสงของมลทินภายใน (inclusions) หรือช่องว่าง (channels) นำมาสู่เส้นแสงรัศมี สามารถมองเห็นได้ดีจากการสะท้อนแสงของอัญมณีที่มีการเจียระไนเป็นรูปหลังเบี้ย (cabochon) สตารหรือสาแหรกมักมี 4, 6 หรือ 12 ขา แต่สตาร 3, 5, 7 หรือ 9 ขา อาจพบได้ ดู: *asterism (แอสเทอ´ริเซิ่ม)* (2) อัญมณีที่แสดงลักษณะสตาร (3) ดู: *star facet (สตารฺ´ แฟะ´เสิท)* (4) ดู: *star cut (สตารฺ´ เคิ้ท)* คำคุณศัพท์ เกี่ยวกับ แร่ ผลึก หรือ อัญมณีที่แสดงลักษณะสตาร หรือสาแหรก เช่น สตาร แซะไฟร (star sapphire) คำพ้อง: *asteriated (แอส´เทอรีเอเถิด)*

starburst gypsum (สตารฺ´เบิ๊รสทฺ จิ๊พ´เซิ่ม) ชนิดผิวชั้นนอกของแร่เซเลอไน้ท (selenite) ที่ประกอบด้วยหน้าตัดของแร่จิ๊พเซิ่ม (gypsum) ที่กระจายเป็นรัศมีออกจากจุดศูนย์กลาง

star cluster (สตารฺ´เคลิส´เต้อรฺ) กระจุกของดาวที่อยู่รวมกันด้วยแรงดึงดูดระหว่างมวล ในแต่ละกลุ่มมีดาวที่วิวัฒนาการร่วมกันอยู่ด้วยกันอย่างหนาแน่นประมาณ 100 – 1,000,000 ดวงแบ่งได้เป็น 2 ประเภทหลัก คือ (1) กระจุกดาวทรงกลมเป็นกลุ่มดาวที่มีรูปร่างทรงกลม โคจรรอบแกนกลางแกเลิคซี่ (galaxy) โดยมีแรงดึงดูดมากบริเวณตรงกลางและจะมีค่าลดลงเมื่อห่างออกไป มีความหนาแน่นของดวงดาวมากโดยเฉพาะบริเวณศูนย์กลางแกเลิคซี่ เป็นกลุ่มดาวที่มีมวลมากและอายุมากประมาณพันล้านปี (2) กระจุกดาวเปิดเป็นกลุ่มดาวที่มีการกระจายตัวรอบแกเลิคซี่ โดยเฉพาะบริเวณแกนของแกเลิคซี่ที่หมุนวน มีจำนวนดาวในกลุ่มน้อยเพียงไม่กี่ร้อยดวง ความหนาแน่นของดวงดาวน้อยบริเวณศูนย์กลางแกเลิคซี่ เป็นกลุ่มดาวที่มีมวลน้อย และมีแรงดึงดูดต่อกันไม่มาก กระจุกดาวแบบนี้รู้จักกันในนามอนุบาลดาวฤกษ์ (stellar nurseries) ที่มีความสัมพันธ์กับเมฆที่ประกอบด้วยแก๊ส หรือฝุ่นที่ทำให้เกิดดวงดาว เป็นกลุ่มดาว ที่มีอายุน้อย เพียงไม่กี่ล้านปี และประกอบด้วยธาตุหนักในปริมาณมาก คำพ้อง: *galactic cluster (แก´เลิคถิค เคลิส´เต้อรฺ)*

star cut (สตารฺ´ เคิ้ท) การเจียระไนอัญมณีรูปหลังเบี้ยที่ทำให้เห็นลักษณะของสตาร คำพ้อง: *star (สตารฺ)*

star dune (สตารฺ´ ดูน) เนินทรายลักษณะคล้ายรูปดาว มียอดสันเขาบรรจบกัน ความสูงจากพื้นเปลี่ยนยอดสูงประมาณ 100 เมตร รูปร่างแนวสันเขาไม่คงที่เกิดจากลมกระทำในทุกทิศทาง

คำพ้อง: *pyramidal dune (เพอแร´เมอเดิ้ล ดูน); heaped dune (ฮี้พด ดูน); stellate rose dune (สเต´เลท โร้ส ดูน)*

star facet (สตาร์´ แฟะ´เสิท) หนึ่งในแปดแบบของการเจียระไนอัญมณี ที่ทำให้เห็นลักษณะสตาร คำพ้อง: *star (สตาร์´)*

staringite (สตา´ริงไจ๊ท) แร่ที่มีส่วนประกอบระหว่างเคอซิเทอไร้ท (cassiterite) และแร่เฟโรแทพีเออไล้ท (ferrotapiolite)

star quartz (สตาร์´ ขวอรทฺส) ชนิดของขวอรทส ประกอบด้วยผลึกสีขาว หรือสีคล้ายดวงดาว แผ่รัศมีออกมาจากระนาบหกแฉกผ่านศูนย์กลางรูปดาว เกิดจากมลทินภายในที่มีลักษณะเป็นแท่งเข็มขนาดเล็กมาก และมีทิศทางเรียงผลึกขนานกัน

star ruby (สตาร์´ รู´บี้) ทับทิมกึ่งทึบแสง ถึงกึ่งโปร่งแสง ที่มีลักษณะของสตาร 6 แฉก

star sapphire (สตาร์´ แซะ´ไฟร) แซะไฟรกึ่งทึบแสง ถึงกึ่งโปร่งแสงที่มีลักษณะของสตาร 6 แฉก เป็นผลมาจากมลทินภายในผลึกแร่ที่มีขนาดเล็กมาก (เช่น รูทีลรูปแท่งเข็ม) ที่มีทิศทางการวางตัวใน 6 ทิศทาง คำพ้อง: *asteria (แอสตี´เรีย)*

star stone (สตาร์´ สโตน´) (1) แอสตีเรีย (asteria) โดยเฉพาะที่พบในสตาร แซะไฟร (2) ดู:*asteriated stone (แอสเตอ´ริเอเถิด สโตน´)*

starting zone (สตาร์´ทิ่ง โซน) บริเวณที่หิมะไม่มีเสถียรภาพเขตเริ่มต้นของหิมะถล่ม รวมถึงขอบเขตของร่องแตกต่างๆ ทั้ง 2 ข้าง ที่แยกออกมาจากหิมะที่ปกคลุมและเลื่อนลงมาสู่ด้านล่างเป็นพื้นที่ต้นกำเนิดของการเกิดหิมะถล่ม สามารถกำหนดได้จากยอด ปีก 2 ข้าง และผนังแข็ง

starved basin (สต๊าร์ฟ´ด เบ´เซิ่น) แอ่งทับถมตะกอนที่มีอัตราการทรุดตัวมากกว่าอัตราการทับถมตะกอน ทำให้ตะกอนมีความหนาบริเวณขอบแอ่งมากกว่ากลางแอ่ง

starved ripple (สต๊าร์ฟ´ด ริ´เพิ่ล) รอยคลื่น ที่แสดงเพียงสันคลื่นในชั้นหิน เนื่องจากมีตะกอนมาทับถมไม่เพียงพอที่จะเป็นโครงสร้างของคลื่นที่สมบูรณ์ คำพ้อง: *incomplete ripple (อิน´เคิมพลี้ท ริ´เพิ่ล)*

stassfurtite (สต๊าส´เฟอไท้ท) แร่โบเรอไซ้ท (boracite) เนื้อแน่นจากเมืองสต๊าสเฟิท ประเทศเยอรมันนี แสดงโครงสร้างคล้ายเสาและมีความคล้ายคลึงกับหินอ่อนเนื้อละเอียดสีขาวหรือหินปูนเนื้อเม็ด

Stassfurt salt (สต๊าส´เฟิท ซ้อลท) เกลือเพอแทะเซี่ยม จากการตกทับถมบริเวณเมืองสต๊าสเฟิท ประเทศเยอรมันนี

State Plane Coordinate System (สเตท´ เพลน โคออร์´เดอเหนิท ซิส´เติ้ม) ระบบพิกัดฉากสี่เหลี่ยมผืนผ้าซึ่งกำหนดโดยกรมแผนที่ของแต่ละประเทศ เพื่อใช้ในการกำหนดตำแหน่งของสถานีสำรวจจุดสกัดของพื้นที่ ขอบเขตของแต่ละรัฐถูกแบ่งตามเส้นเทศมณฑล (county lines) และแต่ละรัฐอาจมีหลายเขตเทศมณฑล อักษรย่อ: SPCS (เป็นระบบรังวัดที่ดินของสหรัฐ)

Statherian (สแตเธอเรี่ยน) ช่วงอายุหนึ่งของมาตรอายุลำดับชั้นหินมาตรฐานโลก เป็นช่วงอายุอ่อนที่สุดของมหายุคเพลีโอพรอเทอเรอโซอิค (Paleoproterozoic Era) ที่มีลักษณะเด่นคือการขยายตัวของเครทอน (craton) คือช่วงเวลาระหว่าง 1,800 ล้านปี สิ้นสุดยุคออโรซิเรี่ยน (Orosirian Period) ถึง 1,600 ล้านปีจุดเริ่มต้นของยุคแคลีมเมี่ยน (Calymmian Period) ของมหายุคเมะโซพรอเทอเรอโซอิค (*Mesoproterozoic Era)*

static (สแต´ถิค) (1) สัญญาณรบกวนแบบสุ่มที่แทรกแซงคลื่น เช่น คลื่นวิทยุ คลื่นไซ้สมิค ฯลฯ (2) ในการสำรวจด้วยคลื่นไซ้สมิคเป็นการปรับแก้ค่าเวลาเพื่อจะไม่ให้คลื่นแปรผันกับเวลา ดู: *statics (สแต´ถิคสฺ)*

static head (สแต´ถิค เฮ้ด) (1) ผลรวมของความสูงทั้งหมดของน้ำที่ไหลจากจุดหนึ่งไปยังอีกจุดหนึ่ง โดยไม่คำนึงถึงความเร็วของการไหลที่ลดลง หรือการสูญเสียความเร็ว เช่น ความแตกต่างของปริมาณน้ำที่ระดับความสูงของส่วนเหนือเขื่อน และส่วนท้ายเขื่อนของโรงไฟฟ้าพลังน้ำ (2) ระยะทางในแนวดิ่งระหว่างระดับน้ำของแหล่งน้ำในธรรมชาติกับระดับน้ำที่จุดไหลระบายออกหรือระดับน้ำที่ระดับผิวดิน (3) ผลรวมของระดับความสูงของน้ำ (elevation head) และระดับของความดันน้ำ (pressure head) (4) ดู: *static level (สแต´ถิค เล´เวิ่ล)* (5) ดู: *hydrostatic head (ไฮดรอสแต´ถิค เฮ้ด)*

static level (สแต´ถิค เล´เวิ่ล) (1) ดู: *hydrostatic head (ไฮดรอสแต´ถิค เฮ้ด)* (2) ดู: *standing level (สแตน´ดิ้ง เล´เวิ่ล)* (3) ระดับน้ำในบ่อที่ไม่ได้รับผลกระทบจากการสูบน้ำใต้ดินขึ้นมา

static metamorphism (สแต´ถิค เมะ´เทอมอร์ฟิ´เซิ่ม) ชนิดของการแปรสภาพแบบไพศาล ที่ว่าด้วยความร้อนและการหลอมละลายโดยความดันของน้ำหนักกดทั้งหมดค่าสูง แต่มีการเปลี่ยนรูปน้อยหรือไม่มี เปรียบเทียบ: *geothermal metamorphism (จีโอ´เธอรเมิ่ล เมะ´เทอมอร์ฟิ´เซิ่ม); load metamorphism (โหลด เมะ´เทอมอร์ฟิ´เซิ่ม); thermal metamorphism (เธอร์´เมิ่ล เมะ´เทอมอร์ฟิ´เซิ่ม)*

static modulus (สแต´ถิค มอ´ไจ๋เลิ่ล) มอไจ๋เลิ่ลของความยืดหยุ่น ที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงน้ำหนักอย่างช้าๆ

static pressure (สแต´ถิค เพระ´เฌ่อรฺ) ความดันที่คงที่หรือเสถียรที่ขึ้นไปถึงจุดสูงสุดเท่าที่เป็นไปได้ ณ แหล่งกำเนิด และไม่ลดลงเมื่อสูญเสียความดัน

static recrystallization (สแต´ถิค รีคริส´เตอลิเซ´เฌิ่น) การตกผลึกใหม่โดยการเปลี่ยนรูปผลึก

static rejuvenation (สแต´ถิค ริจู´เวอเน´เฌิ่น) ชนิดของการเกิดใหม่ของทางน้ำ (rejuvenation) ที่มีผลมาจากการลดลงของตะกอนที่ถูกพัดพามา แต่ปริมาณน้ำที่ไหลผ่านเพิ่มขึ้น เช่น การเพิ่มขึ้นของน้ำฝนที่ไหลบนผิวดินและซึมลงใต้ดิน หรือการเพิ่มอัตราการไหลของน้ำเพื่อให้ได้ทางน้ำใหม่ ที่ไม่ได้เกี่ยวข้องกับการยกตัวขึ้นของแผ่นทวีปหรือการลดระดับของน้ำทะเล

statics (สแต´ถิคสฺ) การปรับแก้ค่าเวลาของเส้นทางเดินคลื่นไซ้สมิค (seismic trace) เพื่อกำจัดความล่าช้าเนื่องจากการเปลี่ยน แปลงระดับความสูงที่ไม่เท่ากัน ความหนาของชั้นหินผุ และ/หรือความเร็วของคลื่นใกล้ผิวดิน

station (สเต´เฌิ่น) [ธรณีฟิสิคส] ตำแหน่งที่ใช้สังเกตการสำรวจทางธรณีฟิสิคส์ (2) [การสำรวจ] ตำแหน่งหรือสถานที่บนพื้นโลกที่ใช้อ้างอิงในการสำรวจ เช่น ตำแหน่งเครื่องมือ ซึ่งอาจไม่อยู่บนพื้นดิน (3) ความยาว 100 ฟุต ที่วัดบนเส้นตรง เส้นโค้ง หรือเส้นประ

stationarity (สเต´เฌอเนริที) ลักษณะเฉพาะทางสถิติที่ไม่เปลี่ยนแปลงตามเวลาและ/หรือตำแหน่ง สถิติยังคงเหมือนเดิมแม้ว่าเวลาเริ่มต้นเปลี่ยนแปลง

stationary (สเต´เฌอเนรี่) หมายถึง ความหลากหลายของลักษณะเฉพาะทางสถิติ ที่ไม่เปลี่ยนแปลงตามเวลา หรือตำแหน่ง

stationary field (สเต´เฌอเนรี่ ฟีลดฺ) พื้นที่ทางกายภาพที่ไม่เปลี่ยนแปลงตามช่วงเวลาที่พิจารณา เช่น พื้นที่สนามแม่เหล็กไม่ว่าธรรมชาติหรือที่มนุษย์สร้างขึ้น

stationary flow (สเต´เฌอเนรี่ โฟล) ดู: *steady flow (สเต´ดี้ โฟล)*

stationary front (สเต´เฌอเนรี่ ฟร้อนทฺ) รอยต่อระหว่างมวลอากาศ 2 มวลที่ไม่เคลื่อนที่ เช่น รอยต่อระหว่างมวลอากาศอุ่น (warm front) กับมวลอากาศเย็น (cold front) เปรียบเทียบ: *cold front (โคลดฺ ฟร้อนทฺ)*

stationary mass (สเต´เฌอเนรี่ แม้ส) มวลที่แขวนลอย หรือถูกพยุง มีแนวโน้มจะสงบอยู่ในขณะที่คลื่นไซ้สมิคเคลื่อนที่ผ่าน คำพ้อง: *steady mass (สเต´ดี้ แม้ส)*

stationary scanner (สเต´เฌอเนรี่ สแก´เน่อรฺ) เครื่องถ่ายภาพที่ไม่เคลื่อนย้าย มีฝาปิดในแนวระดับเป็นกระจกสะท้อนที่สามารถเคลื่อนไปมาในแนวดิ่งได้ ส่วนฝาปิดในแนวดิ่งเป็นกระจกแบนราบสามารถเอียงไปมาได้ในแนวระดับ รูปถ่ายที่ได้เป็นรูปเดี่ยวมากกว่ารูปที่ต่อเนื่องที่มักใช้กันในเครื่องถ่ายภาพมุมสูงบนอากาศยาน (airborne scanner)

stationary wave (สเต´เฌอเนรี่ เว้ฟ) (1) ปรากฏการณ์ที่เกิดจากการแทรกสอดของคลื่น 2 ชนิดที่มีความต่อเนื่องกัน มักแสดงการเสริม (node) หรือหักล้าง (antinode) (2) ดู: *standing wave (สแตน´ดิ้ง เว้ฟ)*

station error (สเต´เฌิ่น เอ´เร่อรฺ) ดู: *deflection of the vertical (ดิเฟล็ค´เฌิ่น เอ๊ิฟ เฑอะ เวอรฺทิ´เคิ่ล)*

station pole (สเต´เฌิ่น โพล) เสา แท่ง หรือหลักที่ใช้กำหนดตำแหน่งในการสำรวจ คำพ้อง: *station rod (สเต´เฌิ่น หรอด); station staff (สเต´เฌิ่น สแต๊ฟ)*

statistical lithofacies (สเตอทิส´ติเคิ่ล ลิเธอ´เฟฌีส) เฟฌีสของหินที่มีการเปลี่ยนแปลงทางด้านข้างไปเป็นอีกเฟฌีสหนึ่งโดยระนาบต่อที่อยู่แนวดิ่ง เปรียบเทียบ: *intertounqued lithofacies (อิน´เทอรฺเทิงดฺ ลิเธอ´เฟฌีส - ชั้นหินต่างชนิดสอดประสาน)*

statistics (สเตอทิส´ติคสฺ) (1) วิทยาศาสตร์บริสุทธิ์ หรือประยุกต์ที่ใช้เพื่อการพัฒนาเท็คนิคการคำนวณความไม่แน่นอนเชิงตัวเลข (2) ศิลปะที่ใช้ในการลดทอนจำนวนข้อมูลทางตัวเลข และข้อมูลตัวแปรที่เกี่ยวข้องเพื่อสรุปให้เป็นที่เข้าใจได้ง่าย (3) ตัวเลขที่ใช้อธิบายจำนวนตัวอย่างข้อมูลที่เก็บ

statute mile (สแต´ชู่ท ไมลฺ) การวัดระยะทางบนพื้นดินมีค่าเท่ากับ 5,280 ฟุต, 1,760 หลา, 1,609.35 เมตร, 1.61 กิโลเมตร, 880 แฟเธิ่มส (fathoms), 80 เชนส (chains), 320 หรอดส (rods) หรือ 8,000 ลิ้งคส(links) และเท่ากับ 0.87 ไมล์ทะเล (nautical mile) โดยทั่วไปใช้เป็นไมล์ (mile)

staurolite (สตอ´เรอไล้ทฺ) แร่ในระบบมอเนอคลิหนิค สีฟ้า น้ำตาลเหลือง น้ำตาลดำ หรือน้ำตาลแดง: $(Fe,Mg)_4Al_{17}(Si,Al)_8O_{45}(OH)_3$ แสดงการแฝดตัดกันของหน้าผลึกพริเซ็มด้วยมุม 60 และ 90 องศา พบเป็นแร่หลักในหินไมเคอฌิสท และไน้ส ที่แปรสภาพระดับปานกลาง เปรียบเทียบ: *staurotide (สตอ´เรอไท้ดฺ); cross-stone (คร้อส-สโตน´); granatite (กรี´เนอไท้ทฺ); fairy stone (แฟ´รี่ สโตน´)*

stauroscope (สตอ๎เรอสโคพ) ชนิดของโพแลริสโคพ (polariscope) ใช้ในการหาตำแหน่งของระนาบการสั่นในผลึก เพื่อความแม่นยำในการหาตำแหน่งของมุมมืด (extinction angle)

stead (สเตด๎) ศัพท์ที่ใช้ทางตอนใต้ของเวลส หมายถึง ชั้นบางมากของไอเริ่นสโตนที่อยู่ในถ่านหิน

steady flow (สเต๎ดี้ โฟล) การไหลที่มีอัตราการไหลและทิศทาง vector (เว็คเท่อร) ของความเร็วคงที่ เปรียบเทียบ: *unsteady flow (เอินสเต๎ดี้ โฟล)* คำพ้อง: *stationary flow (สเต๎เฌอเนรี่ โฟล)*

steady mass (สเต๎ดี้ แม้ส) ดู: *stationary mass (สเต๎เฌอเนรี่ แม้ส)*

steady-state creep (สเต๎ดี้-สเตท๎ ครี๎พ) ดู: *secondary creep (เซะ๎เคินเดรี่ ครีพ)*

steady-state stream (สเต๎ดี้-สเตท๎ สตรีม๎) ดู: *graded stream (เกร๎เดิด สตรีม๎)*

steady-state theory (สเต๎ดี้-สเตท๎ ธี๎เออรี่) แบบจำลองของจักรวาลเชิงสถิติ ในการอธิบายโลกที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลงในลักษณะปรากฏตามเวลาและพื้นที่ ไม่มีจุดเริ่มต้นและจุดจบ มีความหนาแน่นคงที่ คำพ้อง: *continuous-creation hypothesis (เคิน๎ทินิวเอิ้ส-ครีเอ๎เฌิ่น ไฮพอ๎เธอเสิส)*

steady turbidity current (สเต๎ดี้ เทอรฺบิ๎เดอที่ เคอ๎เริ่นทฺ) กระแสน้ำขุ่นที่เกิดจากธารน้ำที่มีการไหลของตะกอนสู่ส่วนลึกของร่องน้ำ เปรียบเทียบ: *spasmodic turbidity current (สแป๊สมอ๎ดิค เทอรฺบิ๎เดอที่ เคอ๎เริ่นทฺ)*

stream fog (สตรีม๎ ฟ๊อก) ไอน้ำหรือหมอกที่เกิดเนื่องจากสภาพอากาศเย็นและแห้งมากมาเจอกับผิวน้ำที่อุ่น รู้จักกันในชื่อของอ๊ารคถิค ซี สโม้ค (Arctic sea smoke)

steam quality (สตีม๎ ควอเลอ๎ที่) คุณภาพของไอน้ำที่วัดจากความหนักของไอน้ำ ที่สามารถใช้ในการผลิตพลังงานไฟฟ้า 1 กิโลวัตต์-ชั่วโมง น้ำหนักของไอน้ำวัดอยู่ในหน่วยปอนด์ หรือกิโลกรัม

steam vent (สตีม๎ เว้นทฺ) น้ำพุร้อนอย่างหนึ่งที่เกิดจากไอน้ำที่มีความร้อนสูงพุ่งขึ้นมาอย่างรุนแรงและรวดเร็ว

steatite (สตี๎เออไท้ทฺ) (1) หินเนื้อเดียวขนาดละเอียด เนื้อแน่นประสาน ประกอบด้วยแร่แท้ลค (talc) เป็นหลัก แต่ปกติประกอบด้วยแร่อื่นเป็นจำนวนมาก ที่เรียกว่าหินเนื้อผสมที่มีแร่แท้ลคเป็นหลัก ดู: *soapstone (โซ๊พ๎สโตน)* (2) ใช้เป็นชื่อแร่ทางเลือกของแท้ลค ที่มีเนื้อแน่นสีน้ำตาล หรือสีเขียวเทา สามารถโค้งงอได้โดยง่าย ใช้เป็นเครื่องประดับ คำพ้อง: *lardite (ลารฺ๎ได๊ทฺ); lard stone (หลารฺด สโตน๎); soapstone (โซพ๎สโตน); soap earth (โซพ เอ๊ิรฺธ)* (3) ดู: *steatite talc (สตี๎เออไท้ทฺ แท้ลคฺ)*

steatite talc (สตี๎เออไท้ทฺ แท้ลคฺ) แท้ลคชนิดที่ถูกแปรสภาพระดับสูง เนื้อบริสุทธิ์ ใช้เป็นฉนวนไฟฟ้า มีคุณค่าทางการค้ามากที่สุด คำพ้อง: *steatite (สตี๎เออไท้ทฺ)*

steatitization (สตี๎เออถิไทเซ๎เฌิ่น) การแปรเปลี่ยนหรือแทนที่ไปเป็นแร่แท้ลค โดยเฉพาะการแปรเปลี่ยนเนื่องจากสายแร่น้ำร้อนของหินเอิลเทร่อเบสิค (ultrabasic) ทำให้ได้หินแทลโค้ส (talcose) เช่น สตีเออไท้ท (steatite) โซพสโตน (soapstone)

S-tectonite (เอ๊ส-เท็ค๎เทอไน้ทฺ) หินเท็คเทอไน้ทที่เนื้อหินแสดงโครงสร้างแบบระนาบ (planar) ที่เกิดจากการเปลี่ยนรูปโดยไม่แสดงลายเส้น (lineation - ลินีเอ๎เฌิ่น) เช่น หินชนวน เปรียบเทียบ: *L-tectonite (เอล-เท็ค๎เทอไน้ทฺ); LS-tectonite (เอลเอ๊ส-เท็ค๎เทอไน้ทฺ)*

steel galena (สตีล๎ เกอลี๎เน่อ) แร่เกอลีเน่อที่มีเนื้อละเอียด ซึ่งเกิดจากการเปลี่ยนรูปเชิงกล หรือการเปลี่ยนรูปไปเป็นแร่แองเกิลไซ้ท (anglesite)

steel jack (สตีล๎ แจ็ค) คำพ้องที่ไม่เป็นทางการของ *sphalerite (สเฟ๎เลอไร้ทฺ)*

steel ore (สตีล๎ ออรฺ) สินแร่เหล็กหลากหลายชนิด โดยเฉพาะแร่ซิเดอไร้ท (siderite) ซึ่งเหมาะที่จะใช้ผลิตเหล็กกล้า

steephead (สตี๊พ๎เฮ้ด) ผนังรูปกึ่งวงกลม หรือเกือบแนวตั้งบริเวณต้นหุบเขา (pocket valley) บริเวณฐานอาจมีน้ำพุ หรือธารน้ำไหลออกมา

steep-to (สตี๊พ๎-ทู) ลักษณะภูมิสัณฐานต่างๆ ของชายฝั่ง ที่มีความลาดชันสูง

steilwand (สตีล๎วานดฺ) คำพ้องของ *gravity slope (แกรฺ๎เวอที่ สโล้พ๎)* รากศัพท์: ภาษาเยอรมัน “Steilwand – สไตล๎วานดฺ”, “steep wall – ผนังชันมาก”

steinkern (สไตนฺ๎เคิรฺน) หินที่ประกอบด้วยโคลนแข็ง หรือตะกอนแข็งตัวที่แทรกตามช่องว่างในเฟาะเซิ่ล เช่น เปลือกหอยสองฝา หรือโครงสร้างของสิ่งมีชีวิตอื่นๆ หรือเฟาะเซิ่ลที่เกิดจากการละลายของรอยพิมพ์ คำพ้อง: *internal cast (อิน๎เทอรฺเนิ่ล แค้สทฺ); endocast (เอ็น๎โดเค้สทฺ)* เปรียบเทียบ: *internal mold (อิน๎เทอรฺเนิ่ล โมลดฺ)*

stell (สเต็ล๎) ศัพท์ชัยกรอบ หมายถึง สิ่งที่ยกขึ้น

S

stellar crystal (สเต๎เล่อร ฺ คริส๎เติ้ล) รูปผลึกทั่วไปที่สวยงามของหิมะ มีรูปร่างแบนคล้ายดาวหกแฉก มักมีกิ่งก้านซับซ้อน เปรียบเทียบ: *spatial dendrite (สเป๎เฉี่ยล เด็น๎ไดร๊ท)*

stellate (สเต๎เหลท) การรวมกลุ่มกันของผลึกแร่ที่มีลักษณะรูปแบบคล้ายดาว เช่น แร่เวเวอไล้ท (wavellite)

stellate rose dune (สเต๎เหลท โรส ดูน) ดู: *star dune (สตาร๎ ดูน)*

stem (สเต็ม๎) (1) ดู: *scanning transmission electron microscope (สแก๎นิ่ง แทรนสมิ๎เฉิ่น อิเล็ค๎ทรอน ไมโคร๎สโคพ)* (2) [การเจาะ] ดู: *drill stem (ดริล สเต็ม๎)* (3) [บรรพชีวินวิทยา] โครงสร้างเรียวยาว ของสัตว์ทะเล ที่ยึดเกาะอยู่กับที่ เช่นก้านอิไคเนอเดิรม (echinoderm) (4) [เท็คทอหนิค] ส่วนที่เรียวยาวของชั้นเกลือหินรูปโดม (salt diapiar) อยู่ข้างใต้โดมเกลือที่โผล่ออกมาถึงผิวดิน

stemflow (สเต็ม๎โฟล) น้ำฝนที่ตกลงมาโดยไหลลงมาตามลำต้นไม้ หรือกิ่งไม้ เปรียบเทียบ: *throughfall (ทรู๎ฟอล)*

stem group (สเต็ม๎ กรุ๊พ) กลุ่มของสัตว์ที่มีบรรพบุรุษร่วมกันในกลุ่มสปีณีสโบราณที่มีก้านมอโนไฟเลถิค (monophyletic) เปรียบเทียบ: *stem species (สเต็ม๎ สปี๎ฉีส)*

stemming (สเต๎มิ่ง) ธรณีวัตถุพวกทราย เคล และหินปูนที่ใส่ลงไปในหลุมระเบิดจนเต็ม หลังจากการใส่ตัวจุดระเบิดแล้วเพื่อป้องกันการฟุ้งกระจายจากการระเบิด เปรียบเทียบ: *tamping (แท้ม๎พิ่ง)*

stem species (สเต็ม๎ สปี๎ฉีส) บรรพบุรุษของทุกสายพันธุ์ในกลุ่มมอโนไฟเลถิค (monophyletic) เปรียบเทียบ: *stem group (สเต็ม๎ กรุ๊พ); crown species (คราวนฺ สปี๎ฉีส)*

stem stream (สเต็ม๎ สตรีม๎) ดู: *main stream (เมน สตรีม๎)*

stenecious (สเตอ๎นีเฉิส) สิ่งมีชีวิตที่สามารถปรับตัว หรืออยู่รอดในสภาวะแวดล้อมที่จำกัดเท่านั้น

stengel gneiss (สเตง๎เกล ไน้ส) คำพ้องของ *pencil gneiss (เพน๎เซิ่ล ไน้ส)* รากศัพท์: ภาษาเยอรมัน “Stengel”, “stalk – แท่ง” ศัพท์นี้ใช้น้อยมาก

Stenian (สตี๎เนี่ยน) ช่วงเวลาธรณีกาลตามมาตรอายุลำดับชั้นหินมาตรฐานโลก มีอายุน้อยที่สุดของมหายุคเมะโซพรอเทอเรอโซอิค (*Mesoproterozoic)* มีการกระทำของแผ่นเปลือกโลกแคบในช่วงเวลาระหว่าง 1,200 ล้านปีซึ่งเป็นช่วงเวลาสุดท้ายของยุคเอ็คเทเสี้ยน (*Ectasian*) และ 1,000 ล้านปี ซึ่งเป็นช่วงเวลาเริ่มต้นของยุคโทเนี่ยน (*Tonian*) ของมหายุคนีเออพรอเทอเรอโซอิค (*Neoproterozoic)*

steno- (สตี๎โน หรือสเต๎เน่อ) คำนำหน้าที่มีความหมายว่า แคบ ปิด ใกล้ หรือจำกัด

stenobathic (สตี๎เนอแบถิค) สิ่งมีชีวิตในทะลที่มีความทนอยู่ได้เฉพาะช่วงความลึกที่จำกัด เปรียบเทียบ: *eurybathic (ยูริแบ๎ถิค)*

stenobiontic (สตี๎โนไบออน๎ถิค) หมายถึง สิ่งมีชีวิตที่ต้องการสิ่งแวดล้อมที่เสถียร และเป็นแบบเดียวกัน

stenogeographic (สตี๎โนจีเออ๎แกร๎ฟิค) หมายถึง สายพันธุ์ของพืชหรือสัตว์ที่มีขอบเขตทางภูมิศาสตร์จำกัด เปรียบเทียบ: *eurygeographic (ยุริ๎จีโอ๎แกร๎ฟิค)*

stenohaline (สตีโนเฮ๎ไลนฺ) อ้างถึง สิ่งมีชีวิตในทะเลที่มีความทนทานเฉพาะในขอบเขตจำกัดของค่าความเค็ม เปรียบเทียบ: *euryhaline (ยุริเฮ๎ไลนฺ)*

stenopalynous (สตี๎โนพอลี๎เนิส) อนุกรมวิธานพืชที่มีพอลีโนม้อรฟ (polynomorph) เปลี่ยนแปลงเล็กน้อยในสัณฐานวิทยา

stenoplastic (สตี๎โนแพลส๎ติค) ขีดจำกัดสำหรับการเปลี่ยนแปลง และการปรับตัวสู่สภาวะแวดล้อมใหม่ ส่วนใหญ่ไม่สามารถทำได้ในการเปลี่ยนแปลงทางวิวัฒนาการ

Steno๎s principles (สตี๎โนสฺ พริ๎น๎เซอเพิ่ลสฺ) หลักการ 4 ข้อที่เกี่ยวกับการตกทับถมของชั้นหินตะกอนประกอบด้วย 1. การซ้อนทับ 2. การลำดับชั้น 3. การวางตัวในแนวราบ และ 4. ความต่อเนื่องไปทางด้านข้างของชั้นหิน

stenothermal (สตีโนเธอร๎เมิ่ล) สิ่งมีชีวิตอาศัยอยู่ในน้ำทะเลที่ทนทานอยู่ได้เฉพาะช่วงอุณหภูมิที่จำกัด เปรียบเทียบ: *eurythermal (ยุริเธอร๎เมิ่ล)*

stenotopic (สตีโนทอ๎ผิค) (1) สิ่งมีชีวิตที่อาศัยอยู่ในสิ่งแวดล้อมแบบเดียวหรือค่อนข้างจำกัด (2) สิ่งมีชีวิตที่ปรับตัวได้น้อยเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อม เปรียบเทียบ: *stenotropic (สตีโนทรอ๎ผิค)*

stenotropic (สตีโนทรอ๎ผิค) สิ่งมีชีวิตที่มีความทนทานจำกัดสำหรับการเปลี่ยนแปลงปัจจัยของสิ่งแวดล้อมบางประการ เปรียบเทียบ: *stenotopic (สเตโนโทผิค)* คำตรงข้าม: *eurytropic (ยุริทรอ๎ผิค)*

step (สเต็พ๎) (1) [ชายฝั่ง] [illegible] อาจไม่ถาวรคงทน ใช้แบ่งชายหาดจากส่วนหน้าของแนวชายฝั่งตั้งอยู่ในตำแหน่งหันออกทะเลในแนวระดับน้ำลงพบตะกอนขนาดหยาบ เช่น กรวด ทราย คำพ้อง: *toe (โท)* (2) การเปลี่ยนแปลงฉับพลันทางด้านล่าง ประกอบด้วยพรรณนัยยะนี้เป็นคลื่นกรวด ใช้บอกจุดสิ้นสุดของคลื่นขนาดเล็กมักพบในเดือน (3) [ธรณีสัณฐานวิทยา] แนวหน้าห้วยหรือตัดแปลงและเป็นไปโดยไม่ได้รับอนุญาต

ผาที่แผ่กว้างขวางโดยการกัดกร่อน แสดงลักษณะของที่ราบสูงที่มีภูมิประเทศแบบขั้นบันไดบนเนินเขา หรือที่ลาดหุบเขา (4) ดู: *rock step (ร็อค สเต็พ)* (5) [พื้นดิน] รูปแบบของพื้นดินบริเวณที่ลาดชันปานกลาง รูปแบบคล้ายขั้นบันได อาจแสดงเป็นรูปหลายเหลี่ยมในส่วนบนของพื้นที่ลาดชัน และลายแถบในส่วนล่างของพื้นที่ลาดชัน ดู: *sorted step (ซ้อรฺ'เถิด สเต็พ); nonsorted step (น็อน'ซอรฺเถิด สเต็พ)* คำพ้อง: *lobate soil (โล'เบท ซอยลฺ)*

step-and-platform topography (สเต็พ'-แอนดฺ-เแผลท' ฟอรฺม เทอพอเกรอะ'ฟี่) ภูมิประเทศบริเวณหนึ่งที่มีมุมเอียงเทของหินน้อย วางอยู่บนพื้นที่ขนาดใหญ่ ที่ประกอบด้วยชั้นที่สลับกันของวัสดุอ่อนและแข็งที่มีลักษณะเฉพาะของลำดับชุดหินของพื้นที่ต่ำ และสันเขาหรือเนินเขา

step cut (สเต็พ' เคิท) รูปแบบการเจียระไนอัญมณี ประกอบด้วยหน้าตัดยาวแคบสี่หน้าทั้งด้านบนและด้านล่าง จำนวนหน้าตัดอาจมีหลายหน้าหลายระดับ โดยปกติมี 3 ระดับทั้งด้านบนและด้านล่างของอัญมณี รูปร่างของหน้าตัด อาจเป็นสี่เหลี่ยมผืนผ้าหรือสี่เหลี่ยมจัตุรัส เปรียบเทียบ: *emerald cut (เอ็มเริ่ลดฺ เคิท); brilliant cut (บริ'เยิ่น เคิท); mixed cut (มิกสฺดฺ เคิท)* ดู: *baguette (แบ'เก็ท)* คำพ้อง: *trap cut (แทรฺพ เคิท)*

step delta (สเต็พ' เดล'เท่อ) ชุดตะกอนสามเหลี่ยมปากแม่น้ำที่มีระดับน้ำสลับกันระหว่างคงที่และลดลง ส่วนบนของตะกอนสามเหลี่ยมปากแม่น้ำมีอายุมาก คำพ้อง: *hanging delta (แฮ'งิ่ง เดล'เท่อ)*

step drawdown test (สเต็พ' ดรอ'ดาวนฺ เท้สทฺ) การสูบทดสอบชั้นหินอุ้มน้ำโดยวัดระดับน้ำในท่อสูบ ขณะที่สูบน้ำที่อัตราคงที่ต่อหน่วยเวลา อัตราการสูบน้ำมีความต่อเนื่อง สำหรับแต่ละช่วงเวลา มีการวัดระดับน้ำระหว่างแต่ละช่วงเวลาการสูบ การลดของระดับน้ำนำมาคำนวณแต่ละอัตราการสูบน้ำ ความสัมพันธ์ระหว่างอัตราการลดระดับของน้ำ และอัตราการสูบน้ำสามารถนำไปใช้เพื่อประเมินคุณลักษณะของชั้นหินอุ้มน้ำ ปริมาณผลผลิตที่ใช้ได้จริงของท่อสูบน้ำ และประมาณความลึกของการจัดวางท่อสูบในการเจาะหลุม

step fault (สเต็พ' ฟ้อลทฺ) (1) ศัพท์ที่ใช้น้อยมากของฟ้อลทแนวขนาน ที่มีระยะทางของการเลื่อนทั้งหมดกระจายออก เปรียบเทียบ: *fault zone (ฟ้อลทฺ โซน)* (2) ชุดของเธริ้สท ฟ้อลทซึ่งมีระนาบฟ้อลทขยับลงมาด้านล่าง และด้านข้างของชั้นหิน ฟ้อลทแบบนี้เป็นผลเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงส่วนประกอบของหินในการลำดับชั้น

step fold (สเต็พ' โฟลดฺ) การเปลี่ยนแปลงอย่างฉับพลันด้านล่างของชั้นหินในแนวระดับ เป็นโครงสร้างแบบมอเนอไคลเนิ่ล (monoclinal structure)

Stephanian (สเตแฟ'เนี่ยน) ช่วงอายุที่ใช้ในยุโรปเทียบเท่ากับตอนบนสุดของยุคคาเบอนิเฟอเริส (Carboniferous)

step lake (สเต็พ' เล้ค) ทะเลสาบที่อยู่ในลำดับชุดหินของแอ่งสะสมตะกอนธารน้ำแข็ง แสดงลักษณะแบบขั้นบันได

stepout (สเต็พ'เอ๊าทฺ) ดู: *moveout (มู้ฟ'เอ๊าทฺ)*

step-out (สเต็พ'-เอ๊าทฺ) หลุมเจาะที่มีระยะทางจากหลุมผลิตน้ำมัน หรือแก๊ส ที่สามารถขยายขอบเขตของพื้นที่การผลิตได้ เปรียบเทียบ: *extension well (อิกสเต็น'เฌิ่น เว็ล)*

stepout correction (สเต็พ'เอ๊าทฺ เคอเร็ค'เฌิ่น) ดู: *normal-moveout correction (นอรฺ'เมิ่ล-มู้ฟ'เอ๊าทฺ เคอเร็ค'เฌิ่น)*

steppe (สเต็พ') ทุ่งหญ้าโล่งกว้างในเขตภูมิอากาศกึ่งแห้งแล้งทางตะวันออกเฉียงใต้ของยุโรปและเอเชีย มีความแห้งแล้งมากกว่าทุ่งหญ้าในเขตภูมิอากาศกึ่งชุ่มชื้น (prairie) ในสหรัฐอเมริกา เปรียบเทียบ: *veld (เวลดฺ)*

stepped counter-regional system (สเต็พดฺ เค้าน'เท่อรฺ-รี'จเนิ่ล ซิส'เติ้ม) ระนาบฟ้อลทที่โค้งเข้าหาแผ่นดิน หรือชั้นเกลือหินรูปโดมที่เอียง ฟ้อลทที่ปรากฏคือชั้นเกลือที่เชื่อมต่อกันและเอียงเข้าหาแผ่นดินเหมือนกับขั้นบันได ซึ่งจะต่อกับชั้นเกลือแบนและลิ่มตะกอนในระบบเอียงและหนาขึ้นด้านทะเล เปรียบเทียบ: *roho system (โร'เฮ่อ ซิส'เติ้ม)*

stepped crescent (สเต็พดฺ' เครฺ'เซิ่นทฺ) ชุดของแนวสันที่มีความชันไม่มาก มีความสูงตรงกลาง ตั้งแต่ไม่กี่เซนติเมตรถึงหนึ่งเมตร วางตัวขนานกันไปคล้ายกับบันไดที่มีความกว้างมาก แต่มีความสูงของแต่ละขั้นไม่มาก

stepped plane (สเต็พดฺ' เพลน) ชุดของระนาบที่มีชั้นต่อเนื่องเหมือนกับขั้นบันได

stepping method (สเต๊ะ'พิ่ง เมะ'เถิด) วิธีการสำรวจเพื่อกำหนดระดับความสูงของแท่งสำรวจ (stadia rod)โดยคำนึงถึงการเปลี่ยนตำแหน่ง (transit) ที่สำรวจ จุดที่ระดับความสูงสามารถมองเห็นได้ผ่านกล้องทิศเลสโค้ป (telescope) เพื่อปรับเส้นกากบาท (cross-hair) ส่องเส้นภายในกล้องจนกว่าระดับความสูงของแท่งสำรวจเข้ามาอยู่ระหว่างบริเวณของเส้นกากบาททั้งสองซึ่งมองเห็นได้ผ่านกล้องทิศเลสโค้ป โดยจำนวนครั้งของ

ระดับของการเปลี่ยนตำแหน่งจะถูกนับและแปลงให้เป็นค่าบีเมิ่นส (Beamans)

stepping stone (สเต๊ะ´พิ่ง สโตน´) เกาะต่างๆ ที่สิ่งมีชีวิตใช้เพื่อการขยายพันธุ์จากพื้นที่หนึ่งสู่อีกพื้นที่หนึ่ง

step-pool sequence (สเต็พ´-พูล ซี´เควิ่นซฺ) ปลายธารน้ำที่มีการเปลี่ยนระดับการเอียง ทำให้เกิดระดับขั้นบันไดตามพื้นท้องน้ำ มักพบในทางน้ำที่มีความลาดชันสูง

step tablet (สเต็พ´ แทะ´เบลิท) ดู: *step wedge (สเต็พ´ เว็จ)*

step terrace (สเต็พ´ เท´เริ่ซ) (1) พื้นที่ที่สร้างโดยมนุษย์ลักษณะเหมือนขั้นบันไดหลายขั้นใช้เพื่อการเพาะปลูก (2) พื้นที่ ที่มีความสูงในแนวดิ่งลดลงไปทางลาดเชิงเขา

steptoe (สเต็พโท) เนินเขา หรือภูเขาลูกโดดล้อมรอบด้วยลาเว่อหลาก รวมถึงที่ราบสูงขนาดเล็ก (butte) เช่น ที่ราบสูงเคอเลิมเบียที่เกิดจากหินที่อายุแก่ล้อมรอบด้วยชั้นหินที่มีอายุอ่อนกว่า คำพ้อง: *dagala (ดา´กาเล่อ)*

step vein (สเต็พ´ เวน) สายแร่ค่อนข้างต่อเนื่องที่ตัดผ่านชั้นหินท้องที่ มีลักษณะเหมือนกับลักษณะภูมิประเทศแบบฟ้อลทมุมต่ำ (ramp-flat fault) การเกิดของแหล่งแร่ในโครงสร้างทางธรณีวิทยา

step wedge (สเต็พ´ เว็จ) แท่งลิ่มทางแสง (opticla wedge) ที่มีความโปร่งใสลดลงจากปลายด้านหนึ่งไปยังปลายอีกด้านหนึ่ง เปรียบเทียบ: *gray scale (เกร สเกล´)* คำพ้อง: *step tablet (สเต็พ´ แทะ´เบลิท)*

step zone (สเต็พ´ โซน) บริเวณตามแนวชายฝั่ง ที่อยู่ต่ำกว่าระดับน้ำทะเลปานกลางเล็กน้อย ลักษณะของเม็ดตะกอนมีขนาดหยาบกว่าเม็ดตะกอนที่อยู่บริเวณชายหาดด้านบน หรือเม็ดตะกอนที่อยู่บริเวณนอกชายฝั่งออกไป (shoreface)

sterane (สเตอ´เรน) ไฮโดรคาร์เบ้นที่เป็นผลมาจากมอลิคิวล ของสติรอยด (steroid molecules) ในสภาพแวดล้อมทางธรณีวิทยา

stereocomparator (สเต´รีเออคิมเพ´เรเท่อร) กล้องสเตรีโอใช้สำหรับการวัดที่แม่นยำแบบสามมิติ ของจุดบนรูปภาพ หรือใช้สำหรับการวัดระยะบนภูมิประเทศโดยเปรียบเทียบจากภาพสามมิติ

stereocompilation (สเต´รีเออคอมเพอเล´เฌิ่น) ผลลัพธ์ของการทำแผนที่ โดยใช้ภาพถ่ายทางอากาศและการควบคุมตำแหน่งอ้างอิงบนพื้นดิน (geodetic control) โดยใช้เครื่องมือการทำที่ใช้กล้องสองตา ร่วมกับการซ้อนทับกันของรูปภาพ 2 รูปทำให้ได้มาซึ่งระดับความลึก ดู: *compilation (คอมเพอเล´เฌิ่น)*

stereogram (สเต´รีเออแกรม) (1) [ธรณีวิทยา] แผนภูมิภาพบนระนาบ 2 มิติที่เป็นตัวแทนภาพ 3 มิติของวัตถุ เช่น การแสดงชุดของความสัมพันธ์เชิงมุม แผนภูมิกล่อง (block diagram) แสดงโครงสร้างธรณีวิทยา หรือการฉายภาพของผลึกลงบนแผนภูมิภาพ 2 มิติ (2) [การถ่ายภาพ] ภาพถ่ายสเตรีโอ 2 ภาพ (stereoscopic pair) ที่วางเหลื่อมกันอย่างถูกต้อง และ จัดตำแหน่งไว้สำหรับการมองด้วยกล้องสเตรีโอ คำพ้อง: *stereograph (สเต´รีเออแกร๊ฟ)*

stereograph (สเต´รีเออแกร๊ฟ) (1) สเตรีเออเมอเท่อร (stereometer) ที่มีดินสอติดอยู่ ใช้สำหรับเขียนรายละเอียดลักษณะภูมิประเทศจากภาพสเตรีเออแกรม (stereogram) (2) ดู: *stereogram (สเต´รีเออแกรม) [การถ่ายภาพ]*

stereographic net (สเตรีเออแกร´ฟิค เน็ท) ดู: *net (เน็ท) [ศิลาวิทยาโครงสร้าง]*

stereographic projection (สเตรีเออแกร´ฟิค เพรอเจ็ค´เฌิ่น) (1) การแสดงภาพ 3 มิติ ที่ได้จากการแสดงจุดลงบนระนาบทรงกลม (sphere) โดยลากเส้นสัมผัสจากระนาบลงบนพื้นผิวของทรงกลม เมื่อมองจากขั้วเหนือของทรงกลมจะเห็นภาพครึ่งวงกลม มักใช้แสดงความสัมพันธ์ทางธรณีฟิสิคส์ เช่น รูปแบบของแนวเกาะแนวภูเขา และความสัมพันธ์กับจุดศูนย์กลางแผ่นดินไหว (2) การฉายภาพลงบนพื้นผิวของครึ่งทรงกลม เช่น การศึกษาแร่วิทยาทางแสง และธรณีวิทยาโครงสร้าง โดยการมองจากขั้วใต้ของทรงกลม คำพ้อง: *stereogram (สเต´รีเออแกรม) [ธรณีวิทยา]* ดู: *polar stereographic projection (โพเล่อร´ สเตรีเออแกร´ฟิค เพรอเจ็ค´เฌิ่น)*

stereometer (สเตรีเออ´เมอเท่อร) เครื่องมือที่ใช้วัดความสูงของลักษณะต่างๆ บนโลก โดยการมองผ่านกล้องสองตา จากภาพถ่ายทางอากาศ โดยมีอุปกรณ์ขนาดเล็ก ที่ใช้วัดแยกความแตกต่างของความสูง ของตำแหน่งที่ปรากฏ เปรียบเทียบ: *parallax bar (แพเรอ´แล็กสฺ บาร)*

stereomodel (สเตรีออ´มอเดิ้ล) ดู: *stereoscopic image (สเตรีเออสคอ´ผิค อิ´หมิจ)*

stereonet (สเต´รีเออเน็ท) ศัพท์ที่ใช้ในการศึกษาผลึกศาสตร์สำหรับวู้ลฟ เน็ท (Wulff net)

stereopair (สเต´รีเออแพร) ดู: *stereoscopic pair (สเต´รีเออสคอ´ผิค แพร)*

stereo pair (สเต´รีเออ แพร) รูปหรือภาพที่วางซ้อนเหลื่อมกัน 2 ภาพที่สามารถมองเห็นเป็นรูป 3 มิติโดยกล้องสเตรีโอ

stereophytic (สเตˊรีเออไฟˊถิค) หินตะกอนที่เกิดจากสารอินทรีย์โดยตรง เช่น ถ่านหิน และหินปูนที่เกิดจากสาหร่ายบางชนิด ซึ่งเป็นวัตถุที่ค่อนข้างแข็งตั้งแต่เริ่มต้น

stereoscope (สเตˊรีเออสโคพˊ) กล้องมองภาพเหลื่อม 2 ตา สำหรับช่วยให้ผู้สังเกต สามารถเห็นรูปภาพหรือแผนภูมิ 2 แผ่น เป็นภาพ 3 มิติ

stereoscopic fusion (สเตรีเออสคอˊผิค ฟิวˊเฌิ่น) กระบวนการมองเห็นภาพ 2 ภาพ (1 ภาพต่อ 1 ตา) มารวมกันแล้วตกกระทบบนจุดโฟเคิสบนเรทิเน่อ (retina) ในดวงตาทำให้เห็นเป็นภาพ 3 มิติ คำพ้อง: *fusion (ฟิวˊเฌิ่น) [การถ่ายภาพ]*

stereoscopic image (สเตรีเออสคอˊผิค อิˊหมิจ) กระบวนการมองเห็นภาพ 3 มิติที่เกิดจากการมองภาพถ่าย 2 ภาพในเวลาเดียวกัน คำพ้อง: *stereoscopic model (สเตรีเออสคอˊผิค มอˊเดิ้ล); stereomodel (สเตรีออˊมอเดิ้ล)*

stereoscopic model (สเตรีเออสคอˊผิค มอˊเดิ้ล) ดู: *stereoscopic image (สเตรีเออสคอˊผิค อิˊหมิจ)*

stereoscopic pair (สเตรีเออสคอˊผิค แพร) รูปภาพ 2 รูปที่วางซ้อนเหลื่อมกันโดยมองผ่านกล้องสเตรีเออสโกพแล้วทำให้มองเห็นภาพ 3 มิติบนบริเวณที่ซ้อนเหลื่อมกัน ดู: *stereogram (สเตˊรีเออแกรม) [การถ่ายภาพ]* คำพ้อง: *stereopair (สเตˊรีเออแพรˊ)*

stereoscopic principle (สเตรีเออสคอˊผิค พริ้นˊเซอเพิ่ล) รูปแบบชนิดหนึ่งของภาพ 3 มิติ ที่เกิดจากการมองทั้ง 2 ภาพพร้อมกันทั้ง 2 ตา ภาพทั้ง 2 นี้ถ่ายจากพื้นที่เดียวกันแต่คนละตำแหน่ง

stereoscopic radius (สเตรีเออสคอˊผิค เรˊเดียส) ระยะทางที่ยาวที่สุด ที่สามารถมองเห็นภาพ 3 มิติของวัตถุได้ ซึ่งเป็นระยะประมาณ 450 เมตร จากสายตาปกติของมนุษย์

stereoscopic vision (สเตรีเออสคอˊผิค วิˊเฌิ่น) การมองเห็นพร้อมกันของทั้ง 2 ตา ที่สามารถบอกความลึกและระยะทางของวัตถุได้ โดยส่วนใหญ่เกิดจากการที่มองภาพ 2 ภาพที่เหมือนกันแต่ถ่ายจากคนละตำแหน่ง ภาพที่ได้จะเป็นภาพ 3 มิติ คำพ้อง: *stereoscopy (สเตรีออˊสเคอพี่); stereovision (สเตรีเออวิˊเฌิ่น)*

stereoscopy (สเตรีออˊสเคอพี่) (1) หลักการทางวิทยาศาสตร์และทางศิลปะที่เกี่ยวข้องกับการจำลองทัศนวิสัยโดยใช้ดวงตาเป็นตัวสังเกตภาพที่วางซ้อนเหลื่อมกันเป็นคู่ๆ รวมไปถึงกระบวนการต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการมองเพื่อให้ได้มาซึ่งภาพที่ต้องการ (2) ดู: *stereoscopic vision (สเตรีเออสคอˊผิค วิˊเฌิ่น)*

stereostatic pressure (สเตรีเออสแตˊถิค เพระเฌ่อรฺ) ดู: *geostatic pressure (จีโอˊสแตˊถิค เพระเฌ่อรฺ)*

stereotriangulation (สเตรีเออไทรˊแองกิวเลˊเฌิ่น) ขั้นตอนการสร้างสามเหลี่ยม โดยการใช้เครื่องมือกำหนดตำแหน่งต่างๆ ลงบนรูปภาพแบบ 3 มิติ ในระนาบแนวนอนและ/หรือแนวตั้ง โดยใช้ค่าเฉลี่ยของการวางตัวของรูปภาพเหลื่อมกัน 2 รูป ที่เป็นแถบอย่างต่อเนื่อง

stereovision (สเตรีเออวิˊเฌิ่น) ดู: *stereoscopic vision (สเตรีเออสคอˊผิค วิˊเฌิ่น)*

stereozone (สเตˊรีเออโซน) บริเวณที่มีการทับถมของโครงร่างแข็งอย่างหนาแน่นของปื้นปะการัง (corralite – คอˊเรอไล้ทฺ) ปกติจะอยู่บริเวณรอบนอก หรือกึ่งรอบนอกของปื้น

steric (สเตˊหริค) การเปลี่ยนแปลงความหนาแน่นของน้ำทะเลซึ่งเกิดขึ้นเนื่องจากการเพิ่มขึ้นของน้ำทะเล หรือการเพิ่มขึ้นของปริมาณความเข้มข้นของเกลือ แต่ไม่เกี่ยวข้องกับมวลของน้ำ เช่น ระดับน้ำทะเลที่เปลี่ยนแปลงเนื่องจากมหาสมุทรอุ่นขึ้น หรือมีการขยายตัวของมหาสมุทร (ความหนาแน่นของน้ำทะเลเปลี่ยน) หรือเป็นเพราะมีปริมาณน้ำเพิ่มเข้ามาในมหาสมุทร (มวลของน้ำทะเลเปลี่ยน)

sterile (สเตˊเริ่ล) ศัพท์ที่ใช้ในการอธิบายธรณีวัตถุที่ไม่ใช่แร่ในบริเวณที่มีการทำเหมืองแร่ และกองสินแร่ขนาดหยาบ

Sternberg's law (สเติรฺนเบิรฺกสฺ ลอ) การลดลงของน้ำหนักของอนุภาคเม็ดตะกอน ที่เคลื่อนที่ไปตามทางน้ำโดยน้ำหนักที่เปลี่ยนแปลงไป ขึ้นอยู่กับระยะทางที่เคลื่อนที่ หรือจากการที่อนุภาคเสียดสีกับพื้นท้องน้ำ ดังสมการ $W = W_0 e^{-as}$ เมื่อ W คือ น้ำหนักของอนุภาคเม็ดตะกอน ณ ระยะทาง s ใดๆ W_0 คือ น้ำหนักเริ่มต้นของอนุภาคเม็ดตะกอน และ a คือ ค่าสัมประสิทธิ์การลดลงของขนาดอนุภาคเม็ดตะกอน

steroid (สเตˊรอยด) สารประกอบไฮโดรคาเบิ้นชนิดหนึ่ง ที่มีโครงสร้างเป็นวงซับซ้อน พบได้ทั่วไปในสิ่งมีชีวิต เช่น กรดไขมันในน้ำดี และวิตามินดี

stibnite (สติ๊บไน้ทฺ) แร่สังกะสีแท้ (Sb_2S_3) ประกายโลหะโดดเด่น แยกจากแร่เกอลีเน่อ (galena) ได้ง่ายโดยการหลอมละลาย (fusion - ฟิวเฌิ่น) ประกอบด้วยทองคำและเงิน เกิดแบบเป็นมวลแน่น และแท่งพริเซิ่ม แสดงคลีหวิจชัดเจนเป็นเส้นตรงตั้งฉาก (prismatic orthorhombic crystals) เป็นสินแร่หลักของพลาง คำพ้อง: *antimonite (แอนทิˊ*

S

เมอไน้ท); antimony glance (แอนเทอ´โมนี่ แกล๊นซ); gray antimony (เกร แอนเทอ´โมนี่); stibium (สติ´เบี้ยม)

stick-slip (สติค´-สลิพ´) การเคลื่อนที่แบบกระตุก และลื่นไถลร่วมกับการเคลื่อนที่ของฟ้อลท ซึ่งเป็นกลศาสตร์ในแผ่นดินไหวระดับตื้น หรือรูปแบบของการเลื่อนไถลของฟ้อลทในช่วงเวลาที่แตกต่างกัน โดยมีระยะเวลาที่ฟ้อลทหยุดเคลื่อนที่ และเกิดความเครียดสะสมเพิ่มขึ้น

sticky limit (สติ´คี่ ลิ´เหมิท) ปริมาณน้ำต่ำที่สุด ที่ดินสามารถยึดเกาะกับแผ่นโลหะ ที่วางติดกับผิวของมวลดินไว้ได้ เปรียบเทียบ: *sticky point (สติ´คี่ พ้อยนฺท)*

sticky point (สติ´คี่ พ้อยนฺท) เงื่อนไขของความสม่ำเสมอทางคุณภาพของดิน ที่ไม่สามารถเกาะติดกับวัตถุอื่นๆ เช่น ปริมาณความชื้นของดินที่ไม่สามารถเกาะติดกับโลหะนิเคิ่ลขัดมัน หรือเหล็กกล้าขัดมัน ที่ความเร็วของแรงเฉือน 5 เซนติเมตรต่อวินาที เปรียบเทียบ: *sticky limit (สติ´คี่ ลิ´เหมิท)*

stictolith (สติค´เทอหลิธ) หินมิกเมอไท้ท (migmatite) ที่มีลักษณะปรากฏเป็นจุดประ (spotted) ศัพท์คำนี้ไม่นิยมใช้แล้ว

stiff clay (สติ๊ฟ´ เคล) ดินเคลที่มีความเป็นแพลสติคต่ำ

stigma (สติ๊ก´เม่อ) (1) [อนุกรมวิธาน] ส่วนของเกสรตัวเมียปกติมักจะเป็นส่วนปลายซึ่งรองรับละอองเรณูและเกิดการแตกหน่อ (2) [บรรพชีวินวิทยา] ช่องเปิดในสัตว์จำพวกแมงมุมเพื่อใช้ในระบบหายใจ คำพ้อง: *spiracle (สปิ´ริเคิ่ล) [บรรพชีวินวิทยา]*

Stigmaria (สติ๊ก´แมเรีย) พืชที่อาศัยอยู่ในช่วงยุคเพอรเมี่ยนและคารเบอนิเฟอเริ่ส ระบุได้ด้วยลักษณะของรากและไรเซอฟอร (rhizophore) สามารถเทียบสัมพันธ์โดยประมาณกับเฟาะเซิ่ลพวกไลค็อพเสิดส (lycopsids)

stilling basin (สติ´ลิ้ง เบ´เซิ่น) แอ่งน้ำที่อยู่บริเวณปลายของทางระบายน้ำล้น (spillway/penstock) ซึ่งทำให้การไหลของน้ำช้าลง ก่อนที่จะระบายออกสู่ทางน้ำธรรมชาติ

stillstand (สติล´สแตนดฺ´) (1) ความเสถียรของแผ่นดิน แผ่นทวีป หรือเกาะที่อ้างอิงจากแผ่นเปลือกโลก หรือระดับน้ำทะเลปานกลาง เช่น ความไม่เปลี่ยนแปลงของระดับของการกัดเซาะ ในช่วงเวลาที่แผ่นเปลือกโลกเคลื่อนที่ (2) ช่วงเวลาระหว่างที่น้ำนิ่ง - ไม่ขึ้นไม่ลง (stillstand) คำพ้อง: *standstill (สแตนดฺ´สติล´)*

still water (สติล´ วอ´เท่อรฺ) (1) ระยะที่ธารน้ำอยู่ใกล้แนวระดับไม่สามารถมองเห็นกระแสการไหล หรือการเคลื่อนที่อื่นๆ คำพ้อง: *quiet reach (ไคว้´เอิ้ท รี้ช)* (2) ธารน้ำเฉื่อยที่ไม่ปรากฏการไหลของน้ำ หรือไม่มีการรบกวนมวลน้ำ

Stillwater-type nickel-copper deposit (สติล´วอเท่อรฺ-ไท้พฺ นิ´เคิ่ล-เคาะ´เพ่อรฺ ดิพออ´เสิท) แหล่งแร่โลหะนิเคิ่ล-ทองแดงชนิดขนานกับชั้นหิน (Stillwater-type) ของบริษัทสติลวอเท่อร รัฐคอเลอแรโด้ ดู: *stratiform nickel-copper deposit (สแตรเทอฟอรฺม นิ´เคิ่ล-เคาะเพ่อรฺ ดิพอเ´สิท)*

Stillwater-type PGE deposit (สติล´วอเท่อรฺ-ไท้พฺ พีจีอี ดิพอ´เสิท) แหล่งแร่โลหะแพลเทอเนิ่มโกลด์ของบริษัทสติลวอเท่อร ในรัฐคอเลอแรโด้ ดู: *stratiform PGE deposit (สแตรเทอฟอรฺม พีจีอี ดิพอเ´สิท)*

stilpnomelane (สติ๊ลพฺโน´เมเลน) แร่ในระบบไทรคลิหนิค สีดำ ดำเขียวหรือบรอนส จัดอยู่ในกลุ่มฟิโลสิเลอเขท (phyllosilicate) รูปผลึกแบบไทรอ็อคเทรอฮีเดริ้ลที่มีธาตุเหล็กสูง โครงสร้างภายในผลึกประกอบด้วยอัตราส่วนมอลิคิวลของชั้นที-โอ-ที (T-O-T layer): $K(Fe^{2+},Mg,Fe^{3+})_8(Si,Al)_{12}(O,OH)_{36}\cdot nH_2O$ รูปร่างผลึกคล้ายแผ่นแร่ไมเค่อ เกิดรวมกลุ่มแบบเส้นใยมีสีบรอนสแทรก คำพ้อง: *chalcodite (แคล´เคอได๊ทฺ)*

stinkdamp (สติ๊งคฺ´แด๊มพฺ) เหม็นและชื้น ศัพท์ในการทำเหมืองสำหรับไฮเดรอเจิ้น เซิลไฟด การมีอยู่ของแก๊สนี้เป็นตัวบ่งบอกว่ามีปริมาณความร้อนมากในช่วงเริ่มต้นของการเกิด

stinkquartz (สติ๊งคฺ´ขวอรทฺส) ขวอรทสประเภทหนึ่งจะปล่อยกลิ่นเหม็นเมื่อถูกฆ้อนทุบ มีการขัดสี หรือมีการแตกหัก

stinkstein (สติ๊งคฺ´สไตน) คำพ้องของ *stinkstone (สติ๊งคฺ´สโตน)* รากศัพท์: ภาษาเยอรมัน *"Stinkstein"*

stinkstone (สติ๊งคฺ´สโตน) หินที่ปล่อยกลิ่นเมื่อถูกทุบ หรือขัดถู โดยเฉพาะหินปูนเบอทิวเมอเนิส (bituminous limestone) หรือโดเลอไม้ทสีน้ำตาล ซึ่งให้กลิ่นเหม็นบ่งบอกถึงการมีอยู่ของสารอินทรีย์เมื่อมีการขัดถู หรือแตกหัก แต่อาจปล่อยกลิ่นเปรี้ยวหวาน ถ้าหินคารเบอเหนทนั้นเต็มไปด้วยสารอินทรีย์ฟอสแฟถิค (phosphatic) ดู: *anthraconite (แอนเธรอเคอ´ไน้ทฺ)* คำพ้อง: *stinkstein (สติ๊งคฺ´สไตน)*

stishovite (สติ´เฌอไว้ท) แร่ไม่มีสีในระบบเทะแทระเกอเนิ่ล: SiO_2 เกิดที่ความดันสูง ความถ่วงจำเพาะสูง (4.35 g/cm^3) เป็นแร่ที่มีสูตรเคมีเหมือนควอรทส แต่เกิดเฉพาะที่ความดันสูงกว่า 100 กิโลบาร และพบได้ในธรรมชาติร่วมกับแร่โคไซ้ท (coesite) หรือเฉพาะในสภาวะการแปรสภาพแบบรวดเร็วในหินที่ประกอบด้วยแร่ควอรทส เช่น ที่พบในปล่องอุกกาบาตแบริงเจ้อร (Barringer

Crater) ในมลรัฐแอเรอโซเน่อ (Arizona) และแอ่งรี้ส (Ries basin) ประเทศเยอรมันนี แร่นี้บ่งบอกถึงการเกิดแบบอุกกาบาตพุ่งชน และมีความใกล้เคียงทางโครงสร้างกับแร่รูทีล ซึ่งสิลิเคิน (silicon) ประสานกัน 6 ตัว แทนที่จะเป็น 4 ตัว เหมือนที่พบในแร่ขวอรทส และโคไซ้ทพบเกิดที่ความดันสูงกว่า โคไซ้ท แต่มีสเถียรภาพน้อยกว่าที่อุณหภูมิต่ำภายหลังการเกิด คำพ้อง: *stipoverite (สติพอ´เวอไร้ท)*

STM (เอ๊สทีเอ็ม) ดู: *scanning tunneling microscopy (สแก´นิ่ง เทอเน´ลิ่ง ไมครอสเกอ´พี่)*

stochastic hydrology (สเตอแค้ส´ติค ไฮดรอ´เลอจี้) สาขาหนึ่งของอุทกวิทยา ที่ศึกษาการจัดการ ลักษณะทางสถิติของความหลากหลายทางอุทกวิทยา รวมถึงการแก้ปัญหาทางอุทกวิทยาโดยใช้การสุ่มตัวอย่าง เปรียบเทียบ: *parametric hydrology (แพเรอเมะ´ถริค ไฮดรอ´เลอจี้); synthetic hydrology (ซินเธะ´ถิค ไฮดรอ´เลอจี้)*

stochastic process (สเตอแค้ส´ติค พรอ´เสส) กระบวนการศึกษาตัวแปรอิสระโดยการสุ่มตัวอย่าง ดังนั้นการทำนายค่าขึ้นกับ ชุดความน่าจะเป็นพื้นฐาน และผลลัพธ์ที่ได้ไม่มีความแน่นอน คำตรงข้าม: *deterministic process (ดิเทอรฺเมอนิสถิค พรอ´เสส)* คำพ้อง: *random process (แรน´เดิ้ม พรอ´เสส)*

stock (สต็อค´) (1) [หินอินทรูสีฟ] มวลอัคนีแทรกซอนที่มีขนาดค่อนข้างเล็ก มีความสัมพันธ์กับหินท้องที่แบบต่อเนื่องและ/หรือไม่ต่อเนื่อง ส่วนที่ปรากฏบนพื้นดินมีขนาดความกว้างน้อยกว่า 40 ตารางไมล์ หรือ 100 ตารางกิโลเมตร และไม่ทราบขนาดด้านล่างที่อยู่ใต้ดิน เปรียบเทียบ: *boss (บ๊อส)* (2) [แหล่งแร่] ศัพท์ที่ไม่นิยมใช้สำหรับ มวลสินแร่ที่มีรูปร่างคล้ายท่อหรือปล่อง (pipe) (3) [บรรพชีวินวิทยา] แท่งส่วนปลายของขอเกาะ (anchor) ของแตงกวาทะเล (sea cucumber) โดยเกาะตั้งฉากกับลำตัว และมีรูปร่างหลายแบบ

stockade (สต็อคเขด´) การตอกเสาเข็มเพื่อใช้เป็นกำแพงกันคลื่น

stockwork (สต็อค´เวิ้รฺค) แหล่งแร่ที่ประกอบด้วยโครงข่ายแบบ 3 มิติ ของแผ่นแร่และแผ่นแร่ขนาดเล็กที่วางตัวไม่เป็นระเบียบอยู่ในบริเวณใกล้กันในพื้นที่ที่เพียงพอต่อการทำเหมืองแร่ได้ เปรียบเทียบ: *chambered (เชม´เบ้อรฺด); reticulate (ริที´คิวเหลิท) [แหล่งแร่]* คำพ้อง: *network deposit (เน็ท´เวิ้รฺค ดิพอ´สิท); stringer load (สตริ´เงอรฺ โหลด)*

stoichiometric (สตอย´คีโอเมะ´ถริค) ปริมาณสารจากสัดส่วนที่แท้จริงในสูตรเคมีของสารประกอบ หรือเฟส (phase) โดยทั่วไปแล้วมักไม่ได้วัดปริมาณสารจากส่วนประกอบทางเคมีในอุดมคติ

stoichiometric coefficient (สตอย´คีโอเมะ´ถริค โคเออะฟิ´เฉิ่นท) เลขสัมประสิทธิ์ในสมการเคมีของสัดส่วนโดยรวมของตัวทำปฏิกิริยา และผลิตผลในการบรรยายปฏิกิริยาเคมี

Stokes´ formula (สโต๊คสฺ´ ฟอรฺมิว´เล่อ) สมการ หรือสูตรที่ใช้ในการคำนวณการเคลื่อนที่ โดยมีการปรับแก้ค่าระดับพื้นผิวดินจากค่าผิดปกติของแรงโน้มถ่วง ตีพิมพ์ครั้งแรกในปี 1849 โดย George Gabriel Stokes

Stokes´ law (สโต๊คสฺ´ ลอ) สมการความสัมพันธ์ของอัตราการตกตะกอนของอนุภาคทรงกลมในของไหล $V = Cr^2$ โดยที่ V = อัตราการตกตะกอน (เซนติเมตรต่อวินาที) r = รัศมีของอนุภาค (เซนติเมตร) และ C = ค่าคงที่ของความสัมพันธ์ระหว่างความหนาแน่นของของไหลกับอนุภาค ชื่อมาจาก Sir George Stokes เปรียบเทียบ: *impact law (อิม´แผ็ค ลอ)*

Stolt migration (สโต๊ลทฺ´ ไมเกร´เฉิ่น) การปรับแก้คลื่นสะท้อนจากจุดสะท้อนของระนาบมุมเทที่ปรากฏผิดตำแหน่ง ให้อยู่ในตำแหน่งที่ถูกต้อง เหมาะสม ด้วยการสมมติให้สภาพใต้ผิวดินมีความเร็วคงที่ โดยข้อมูลจะถูกทำการยืดออกในแนวดิ่งเพื่อเอื้อต่อความแปรผันของความเร็วในแนวดิ่ง ก่อนที่จะถูกแปลงจากระยะทางและเวลา เป็นความถี่ (frequency, f) และจำนวนคลื่น (wave number, k) ด้วยวิธีการแปลงแบบฟุรีเอ (Fourier Transformation)

stomatal coccolith (สโต´เมอเทิ่ล เคาะ´เคอหลิธ) แผ่นแคลเซี่ยมขนาดเล็กมาก (coccolith) มีหลายรูปแบบที่ล้อมรอบเซ็ลของสิ่งมีชีวิตขนาดเล็ก

stomatal density (สโต´เมอเทิ่ล เด็น´เซอที่) ในการศึกษาพฤกษศาสตร์บรรพกาล จำนวนของสโตเมอเท่อ (stomata) ต่อพื้นที่ที่กำหนดของใบพืช เปรียบเทียบ: *stomatal index (สโต´เมอเทิ่ล อิน´เด็กสฺ)*

stomatal index (สโต´เมอเทิ่ล อิน´เด็กสฺ) ในการศึกษาพฤกษศาสตร์บรรพกาลอัตราส่วนของเซ็ลและเพอเดอรเมิ่ล (epidermal cell) ต่อจำนวนของสโตเมอเท่อ (stomata) ของพื้นที่ที่กำหนดของใบคูณด้วย 100 ดัชนีชี้นี้ใช้ในการหาความแตกต่างของความหนาแน่นระหว่างใบไม้ ที่ได้รับแสงอาทิตย์กับใบไม้ในร่มเงา หรือใบไม้สกุลเดียวกัน ในสภาพอากาศแห้งแล้งกับ

S

สภาพอากาศชุ่มชื้น เพื่อที่จะหาระดับของคาร์เบินไดอ็อกไซดในอดีต เปรียบเทียบ: *stomatal density (สโต๎เมอเทิ่ล เด็น๎เซอที่)*

stone (สโตน๎) (1) หินที่ใช้ในการก่อสร้างทั้งในรูปของหินบดหรือตัดเป็นรูปทรงต่างๆ หรือหินที่ใช้ทำอนุสรณ์ต่างๆ (2) ชิ้นส่วนขนาดใหญ่ที่อยู่ในเนื้อพื้นของหินตะกอนเรียกว่า ฟีเนอแคล้สท (phenoclast) หรือเมเกอะแคล้สท (megaclast) (3) หินอุกกาบาต (stony meteorite) (4) อัญมณีในธรรมชาติที่ผ่านการขัดและเจียระไนมาแล้ว ไม่สามารถใช้คำนี้กับอัญมณีสังเคราะห์และอัญมณีเลียนแบบ

Stone age (สโตน๎ เอจ) ในโบราณคดี หมายถึง ยุคหิน สามารถแบ่งย่อยได้เป็น 3 ช่วงคือ ยุคหินเก่า ยุคหินกลาง และยุคหินใหม่ โดยแบ่งจากการใช้วัสดุอื่นๆ แทนโลหะ เช่น หิน ไม้ หรือกระดูกในหลายๆ วัตถุประสงค์ การเทียบเคียงระดับทางวัฒนธรรมกับช่วงอายุของยุคหิน หรืออายุจากลำดับชั้นหิน อาจแตกต่างกันไปในแต่ละภูมิภาค เช่น อายุทางวัฒนธรรมที่เก่าแก่ที่สุดนี้ถูกค้นพบว่าเกิดในปัจจุบัน

stone band (สโตน๎ แบนด) ดู: *dirt band (เดิ๊ร๎ท แบนด) [ถ่านหิน]*

stone-banked terrace (สโตน๎-แบ๊งคฺด เท๎เริ่ซ) ลานตะพักขั้นบันไดที่มีความชันมาก พื้นลาดเอียงขนาบด้วยหิน ใช้กับลานตะพักแบบขั้นบันไดที่ไม่มีรูปทรง เปรียบเทียบ: *stone garland (สโตน๎ การ๎เลิ่นด)*

stone bind (สโตน๎ไบนด) ศัพท์อังกฤษ หมายถึง ชั้นหินที่แทรกสลับระหว่างหินทรายและหินดินดาน หรือหินทรายแป้งที่อยู่ระหว่างหินทรายและหินโคลน

stone-bordered stripe (สโตน๎-บอร๎เดิ๊รด สไตรฺ๊พ) ดู: *stone stripe (สโตน๎ สไตรฺ๊พ)*

stone canal (สโตน๎ เคอะแนล๎) ท่อสั้นที่มีส่วนประกอบเป็นธาตุแคลเซี่ยม พบในพวกอิไคเนอเดิรม (echinoderm) ลักษณะเป็นท่อวงแหวนใช้ในการลำเลียงน้ำ

stone circle (สโตน๎ เซอร๎เคิ่ล) ดู: *sorted circle (ซ้อร๎เทิด เซอร๎เคิ่ล)*

stone coal (สโตน๎ โคล) *ดู: anthracite (แอนเธรอ๎ไซ้ท)*

stone eye (สโตน๎ อาย) ดู: *stone intrusion (สโตน๎ อินทรู๎เฌิ่น)*

stone field (สโตน๎ ฟีลด) ดู: *block field (บล็อค ฟีลด)*

stone gall (สโตน๎กอล) มวลสารพอก (concretion) ประกอบด้วยเคล (clay) พบในหินทรายบางชนิด สะกดได้อีกแบบ: stonegall

stone garland (สโตน๎ การ๎เลิ่นด) ลานตะพักขั้นบันไดประกอบด้วยวัตถุขนาดละเอียดรูปร่างคล้ายลิ้น พบอยู่บริเวณด้านในของฝั่งแม่น้ำที่ลาดเอียงปกคลุมด้วยลานหิน มีรูปร่างคล้ายกับตลิ่งหินขั้นบันได (สโตน-แบ๊งคด เทเริซ (stone-banked terrace)) แต่ขนาดเล็กกว่า คำพ้อง: *stone semicircle (สโตน๎ เซไมเซอร๎เคิ่ล); garland (การ๎เลิ่นด)*

stone guano (สโตน๎ กวา๎โน่) แหล่งแร่แบบทุติยภูมิ เกิดจากการชะล้างของเสียที่สัตว์ขับถ่ายออกมา ประกอบด้วยแร่ธาตุฟ้อสเฟท (phosphate) ที่ไม่ละลายน้ำในปริมาณมาก เปรียบเทียบ: *cave guano (เค้ฟ กวา๎โน่)*

stone intrusion (สโตน๎ อินทรู๎เฌิ่น) พนังหินทรายรูปร่างไม่เรียบ บิดเบี้ยว หรือมีรูปทรงเป็นกระเปาะกลม แทรกตัดผ่านหรือขนานกับชั้นถ่านหิน มักมีความต่อเนื่องกับชั้นหินทรายที่ปิดทับอยู่ด้านบน หรือชั้นหินที่อยู่สูงกว่า ชาวอังกฤษใช้ในความหมายของมวลหินตะกอนที่แทรกตัดผ่านชั้นถ่านหิน แต่ไม่สนับสนุนให้ใช้ศัพท์คำนี้ เปรียบเทียบ: *drop (ดรฺ๊อพ) [ถ่านหิน]* คำพ้อง: *stone eye (สโตน๎ อาย)*

stone lace (สโตน๎ เลซ) ดู: *stone lattice (สโตน๎ และ๎เทิส)*

stone land (สโตน๎ แลนด) พื้นที่ที่ได้รับอนุญาตทางกฎหมายมีหินที่มีคุณค่าทางเศรษฐกิจ เช่น หินแกรเหนิท หรือหินทรายที่สามารถทำเหมืองได้ เปรียบเทียบ: *mineral lands (มิ๎เนอเริ่ล แลนดฺส)*

stone lattice (สโตน๎ และ๎เทิส) โครงสร้างลักษณะคล้ายรังผึ้ง (honeycomb structure – เฮอ๎นี่โคมบฺ สเตริ๊ค๎เช่อร) ของผาหินในทะเลทรายเกิดจากการกระแทกของเม็ดทราย ทำให้บริเวณที่อ่อนกว่าหลุดออกไป เหลือแต่ส่วนที่แข็งกว่าให้เห็นเป็นความสูง คำพ้อง: *stone lace (สโตน๎ เลซ)*

Stoneley wave (สโตนลี่ เว้ฟ) คลื่นชนิดหนึ่ง ที่เคลื่อนที่ไปตามระนาบรอยต่อที่ไม่ต่อเนื่อง เปรียบเทียบ: *channel wave (แช๎เนิ่ล เว้ฟ)*

stone line (สโตน๎ ไลน) เส้นขอบเขตของเศษหินที่แตกออกมีรูปร่างเหลี่ยมถึงกึ่งเหลี่ยม ทับซ้อนเป็นแนวขนานตามความชันของพื้นผิวภูมิประเทศ อยู่บนแนวของวัตถุต้นกำเนิดที่ผุพังกลายเป็นดิน ที่ความลึกไม่กี่เมตรใต้ผิวดิน อาจโผล่ขึ้นตามธรรมชาติและถูกสร้างขึ้นจากการขัดดินเข้า

stone mesh (สโตน๎ เมฌ) ดู: *sorted net (ซ้อร๎เถิด เน็ท)*

stone net (สโตน๎ เน็ท) ดู: *sorted net (ซ้อร๎เทิด เน็ท)*

stone packing (สโตน˙ แพะ˙คิ่ง) โครงสร้างจากน้ำแข็งเกิดขึ้นบริเวณชายหาด ที่ปกคลุมด้วยกรวดในแถบอ๊ารคติค (Arctic) มีการเรียงตัวของก้อนกรวดขนาดใหญ่มาก (boulder) รูปร่างแบนและล้อมรอบด้วยก้อนกรวดแบนขนาดเล็กกว่า โดยมีรูปร่างของการเรียงตัวคล้ายกลีบดอกกุหลาบ

stone pavement (สโตน˙ เพฟ˙เมิ่นทฺ) ทางเดินที่วางด้วยก้อนหินขนาดใหญ่ถึงใหญ่มาก (pebble and boulder) โดยวางด้านที่แบนให้อยู่ด้านบน และเรียงกันให้เข้ารูปอย่างพอเหมาะ ลักษณะคล้ายเรียงต่อกัน (โมเสค (mosaic)) เปรียบเทียบ: *subnival boulder pavement (เสิบ˙ไนเวิ่ล โบล˙เด้อรฺ เพฟ˙เมิ่นทฺ)*

stone peat (สโตน˙ พี้ท) พี้ทสีดำที่มีการอัดตัวแน่นบริเวณก้นบึง

stone pit (สโตน˙ พิท) บ่อ หรือหลุมทรงกระบอกระดับตื้น เส้นผ่าศูนย์กลางน้อยกว่า 1 เมตร ประกอบด้วยหินรูปทรงกลมส่วนใหญ่ที่แยกจากกัน ปราศจากตะกอนขนาดละเอียด และถูกล้อมรอบด้วยพืช

stone polygon (สโตน˙ พอลี˙กอน) ดู: *sorted polygon (ซ้อรฺ˙เถิด พอลี˙กอน)*

stone reef (สโตน˙ รี้ฟ) แนวปะการังยาวตามชายฝั่ง ซึ่งส่วนที่สูง 3-4 เมตร ถูกทำให้แข็งโดยสารเชื่อมประสานพวกแคลเซี่ยมคาเบอเหนทที่ได้จากสิ่งมีชีวิต เช่น ชายฝั่งในประเทศบราซิล (Brazil ออกเสียงว่า เบ<u>รอ</u>ซิล˙)

stone ring (สโตน˙ ริง) การเรียงตัวของก้อนหินขนาดหยาบรูปทรงกลมหรือรูปหลายเหลี่ยม ที่วางตัวล้อมรอบก้อนหินขนาดละเอียดกว่าที่อยู่ภายใน คำพ้อง: *sorted circle (ซ้อรฺ˙เถิด เซอรฺ˙เคิ่ล); sorted polygon (ซ้อรฺ˙เถิด พอลี˙กอน)*

stone river (สโตน˙ ริ˙เว่อรฺ) ศัพท์ที่ใช้ในเกาะโฟ้คเลิ่นดฺ (Falkland Island) สำหรับเรียกทางน้ำที่มีแต่หิน ที่เกิดจากกระบวนการดินไหล (solifluction - โซเลอ<u>เฟลิ</u>ค˙เฉิ่น) เปรียบเทียบ: *block stream (<u>บล๊</u>อค สต<u>รีม</u>˙)*

stone semicircle (สโตน˙เซมิเซอรฺ˙เคิ่ล) ดู: *stone garland (สโตน˙ การฺ˙เลิ่นดฺ)*

stone stream (สโตน˙ สต<u>รีม</u>˙) ดู: *block stream (<u>บล๊</u>อค สต<u>รีม</u>˙)*

stone stripe (สโตน˙ สไต<u>รฺ</u>พ˙) การเรียงตัวเป็นแถบของเศษหินขนาดหยาบ ที่อยู่ระหว่างแถบกว้างของธรณีวัตถุขนาดละเอียด เปรียบเทียบ: *block stripe (<u>บล๊</u>อค สไต<u>รฺ</u>พ˙); soil stripe (ซอยลฺ สไต<u>ฺ</u>พ˙)* คำพ้อง: *stone-bordered stripe (สโตน˙-บอรฺ˙เดิ้รฺด สไต<u>รฺ</u>พ˙); rock stripe (ร็อค สไต<u>รฺ</u>พ˙)*

stone wall (สโตน˙วอล) ดู: *hogback (ฮ้อก˙แบ็ค) [ธรณีสัณฐานวิทยา]*

stoneware clay (สโตน˙แวร เ<u>คล</u>) เคลที่มีความเหมาะสมสำหรับงานเซอแรหมิค (ceramic) เนื้อแน่น การดูดซับน้ำน้อยกว่าร้อยละ 5 ใช้สำหรับทำหม้อ เหยือกน้ำ และแจกัน โดยเคลที่ใช้ประกอบด้วยแร่เคเออลิไน้ท(kaolinite) ในปริมาณสูงมีความเป็นแพลสติคดี และทนความร้อนได้เป็นเวลานาน

stonewort (สโตน˙เวิรฺท) ดู: *charophyte (เคอรอ˙ไฟ้ทฺ)*

stone wreath (สโตน˙ รีธ) ดู: *sorted circle (ซ้อรฺ˙เถิด เซอรฺ˙เคิ่ล)*

stony desert (สโต˙นี่ เด๊ะ˙เสิรฺท) ทะเลทรายที่พื้นผิวถูกทำให้ราบเหลือแต่เศษหินขนาดหยาบ เนื่องจากเม็ดตะกอนขนาดละเอียด เช่น ทรายและฝุ่นหลุดออกไปโดยการพัดพา ทำให้พื้นของทะเลทรายปกคลุมด้วยเศษตะกอนขนาดหยาบ (desert armor - เด๊ะ˙เสิรฺท อาร˙เม่อรฺ) เปรียบเทียบ: *rock desert (ร็อค เด๊ะ˙เสิรฺท)*

stone-iron meteorite (สโต˙นี่-ไอ˙เริ่น มี˙ทีเออไร้ทฺ) ชื่อทั่วไปที่ใช้เรียกอุกกาบาตที่ผิดปกติเนื่องจากประกอบด้วยธาตุนิเคิ่ล-เหล็ก และแร่สิเลอเขท (silicate) สีเข้ม เช่น ไพร็อกซีนและออเลอวีน ในปริมาณเท่าๆ กันโดยน้ำหนัก คำพ้องล้าสมัย: *iron-stony meteorite (ไอ˙เริ่น-สโต˙นี่ มี˙ทีเออไร้ทฺ)*

stony meteorite (สโต˙นี่ มี˙ทีเออไร้ทฺ) ชื่อทั่วไปที่ใช้เรียกอุกกาบาตที่ประกอบด้วยแร่สิเลอเขททั้งหมด หรือเป็นส่วนใหญ่ เช่น ออเลอวีน ไพร็อกซีน และเพลเจอะเคลส เช่น คอนไดร้ท (chondrite) หินอุกกาบาตส่วนใหญ่มีส่วนประกอบคล้ายหินเอิลเทร่อเมฝิค (ultramafic) คำพ้อง: *meteoric stone (มี˙ทีเออหริค สโตน˙)*

stop (สต๊อพ˙) เขื่อนหรือฝายที่กั้น หรือชะลอการไหลของน้ำ

stopbank (สต๊อพ˙แบ๊งค) ศัพท์ออสเตรเลีย หมายถึง แนวคันดินธรรมชาติขนาบสองฝั่งน้ำ (levee)

stope (สโต๊พ˙) รูปแบบการขุดเจาะเพื่อนำสินแร่ออกมา เปรียบเทียบ: *stoping (สโต๊˙พิ่ง) [การทำเหมือง]*

stoping (สโต๊˙พิ่ง) (1) [หินอัคนีสฟ์] *magmatic stoping (แม็กเม่อ˙ติค สโต๊˙พิ่ง)* (2) [การทำเหมือง] การนำสินแร่ออกจากเหมืองใต้ดิน โดยทั่วไปมักมีขุดเจาะเพื่อนำสินแร่ออกมาทางหรือเป็นขั้นตามระนาบของสายแร่จากระดับลึกขึ้นมาจนถึงระดับต้น ทำให้ได้

สินแร่เกือบทั้งหมด กระบวนการดังกล่าวมีความแตกต่างจากการทำเหมืองใต้ดินแบบอื่น แม้ว่าความหมายเหมือนกัน คือการนำสินแร่ออกมา ดู: *stope (สโต๊พ์)*

storage (สตอ´หริจ) (1) แหล่งน้ำ ที่สร้างขึ้นทั้งบนผิวดินและใต้ผิวดิน เพื่อกักเก็บน้ำไว้สำหรับใช้ประโยชน์ในอนาคต (2) แหล่งน้ำที่กักเก็บโดยธรรมชาติในแอ่งน้ำ เช่น น้ำใต้ดินในชั้นหินอุ้มน้ำ แอ่งพักน้ำ หรือร่องน้ำ

storage coefficient (สตอ´หริจ โคเออะฟิเฉิ่นทฺ) (1) ค่าสัมประสิทธิ์ความสัมพันธ์ระหว่างขนาดของพื้นที่รับน้ำ และค่าเฉลี่ยของปริมาณน้ำผิวดินที่ไหลเข้าในแต่ละปี (2) ค่าสัมประสิทธิ์การกักเก็บน้ำบาดาล คำพ้อง: *coefficient of storage (โคเออะฟิเฉิ่นทฺ เอ๊ฟ สตอ´หริจ)*

storage curve (สตอ´หริจ เคิรฺฟ) ดู: *capacity curve (เคอแพะเซอที่ เคิรฺฟ)*

storage ratio (สตอ´หริจ เรโฉ´) ปริมาณกักเก็บสุทธิของน้ำหารด้วยค่าเฉลี่ยของอัตราการไหลของน้ำในแต่ละปี

storage-required frequency curve (สตอ´หริจ-รีไ<u>ควรฺ</u>ดฺ´ <u>ฟรี</u>.<u>เคว</u>ิน´ซี่ เคิรฺฟ) เส้นกร๊าฟความถี่ ที่แสดงปริมาณการกักเก็บน้ำที่เท่ากับ หรือมากกว่าปริมาณน้ำกักเก็บ ที่ต้องการเพื่อรักษาอัตราการไหลของน้ำให้เป็นตามที่กำหนด

storativity (สตอเรทิ´เวอที่) ปริมาตรของน้ำที่ไหลออกหรือไหลเข้าต่อหนึ่งหน่วยพื้นที่ผิว ของชั้นหินกักเก็บต่อหนึ่งหน่วยการเปลี่ยนแปลงของปริมาณน้ำสุทธิ (head) ในชั้นหินกักเก็บภายใต้แรงดัน (confined aquifer) ปริมาณของน้ำที่ไหลออกจากชั้นหินอุ้มน้ำ ที่ทำให้ปริมาณน้ำสุทธิลดลง เกิดจากการขยายตัวของน้ำและการบีบอัดตัวของชั้นหินอุ้มน้ำ ในทางกลับกันปริมาณของน้ำที่ไหลเข้าในชั้นหินกักเก็บ ที่ทำให้ปริมาณน้ำสุทธิเพิ่มขึ้นเกิดจากการขยายตัวของชั้นหินอุ้มน้ำ และการบีบอัดตัวของน้ำส่วนในชั้นหินกักเก็บที่ไม่มีแรงดัน (unconfined aquifer) ปริมาณของน้ำที่ไหลออกหรือไหลเข้าชั้นหินอุ้มน้ำ จากกระบวนการดังกล่าวมีผลน้อยมากต่อปริมาณน้ำสุทธิในชั้นหินอุ้มน้ำ เปรียบเทียบปริมาณน้ำที่ได้จากการไหลตามแรงโน้มถ่วง และน้ำที่เติมในช่องว่างภายในชั้นหินอุ้มน้ำ ดังนั้น ค่าสัมประสิทธิ์ความสัมพันธ์ระหว่างขนาดของพื้นที่รับน้ำ และค่าเฉลี่ยของปริมาณน้ำผิวดินที่ไหลเข้าในชั้นหินอุ้มน้ำที่ไม่มีแรงดัน จะมีค่าเท่ากับปริมาณของน้ำที่ไหลออกจากชั้นหินอุ้มน้ำ

storied (สตอ´หรีด) ธรณีสัณฐานของพื้นดิน หรือสภาพภูมิประเทศ ที่แบ่งระดับความสูงได้ตั้งแต่ 2 ระดับขึ้นไป เช่น ที่ราบที่มียอดเขาที่ระดับความสูงแตกต่างกัน

storis (สเตอร´อีส หรือสโต´เริส) มวลภูเขาน้ำแข็งขนาดใหญ่ที่ลอยอยู่อย่างหนาแน่นเกิดจากการแตกออกจากแผ่นน้ำแข็งขั้วโลกบริเวณอ๊ารคถิค (Arctic) เดินทางจากมหาสมุทรอ๊ารคถิคมายังมหาสมุทรแอทแลนถิค (Atlantic) ตอนเหนือระหว่างสปิ๊ทสเบอรเกิ้น (Spitbergen) และกรีนเลิ่นด (Greenland) รากศัพท์: ภาษาเดนมาร์ค (Danish) “large ice – แผ่นน้ำแข็งขนาดใหญ่”

storm (สตอรฺม´) การรบกวนชั่วคราว หรือต่อเนื่องในทางธรณีฟิสิคส์ เช่น พายุสนามแม่เหล็ก

storm beach (สตอรฺม´ บีช) (1) แนวสันดอนขนาดเล็กและต่ำกองเป็นแนวอยู่เหนือระดับน้ำทะเลหรือระดับความสูงปกติของคลื่น วางเป็นแนวอยู่นอกชายฝั่งประกอบด้วยตะกอนกรวดขนาดใหญ่ (gravel, cobble and boulder) เกิดจากการกระทำของพายุที่รุนแรง คำพ้อง: *storm terrace (สตอรฺม´ เท´เริ่ซ)* (2) ชายหาดที่เกิดขึ้นทันทีทันใดหลังจากพายุรุนแรง สังเกตจากการทับถมหรือการพัดพาไปของวัตถุตะกอนชายหาด โดยปกติมักพบแร่หนักในปริมาณมากบริเวณพื้นผิว

storm berm (สตอรฺม´ เบิรฺม) แนวสันดอนต่ำขนานชายฝั่งแสดงขอบเขตของคลื่นที่เกิดขึ้นระหว่างที่มีพายุ เปรียบเทียบ: *winter berm (วิน´เท่อรฺ เบิรฺม)*

storm cusp (สตอรฺม´ เคิสพฺ) แนวสันดอนรูปโค้งหรือรูปจันทร์เสี้ยวที่ไม่ถาวรคงทน เกิดขึ้นในระหว่างที่มีพายุ มีระยะห่างระหว่างแนวสันดอนกับชายฝั่งประมาณ 70-120 เมตร

storm delta (สตอรฺม´ เดล´เท่อ) ดู: *washover (วอฌ´โอเว่อรฺ)*

storm flow (สตอรฺม´ โ<u>ฟล</u>) ดู: *direct runoff (เดอเร็คทฺ เริ่น´อ๊อฟ)*

storm icefoot (สตอรฺม´ ไอ๊ซฺ´ฟุท) แผ่นน้ำแข็ง ที่แตกออกโดยคลื่นทะเลที่รุนแรงและแข็งตัวใหม่จากการเป่าละอองน้ำโดยกระแสลม

storm microseism (สตอรฺม´ ไมโ<u>ครไซ</u>´เซิ่ม) การสั่นสะเทือนเป็นระยะเวลานานกว่า 25 วินาทีเนื่องจากคลื่นทะเล

storm roller (สตอรฺม´ โรเลอรฺ) ลักษณะโครงสร้างชั้นตะกอนที่มีรูปร่างคล้ายหมอน (pillow) หรือลูกบอล (ball) เนื่องจากการเปลี่ยนรูปของชั้นตะกอน ที่เกิดจากการกระทำของคลื่น จากน้ำหนักกดทับ แต่มักเข้าใจผิดว่าเกิดจากการพอกของแร่สาร (concretion)

storm runoff (สตอรฺม˘ เริ่น˘อ๊อฟ) ดู: *direct runoff (เดอ˘เร็คทฺ เริ่น˘อ๊อฟ)*

storm seepage (สตอรฺม˘ ซี้˘ผิจ) น้ำที่ไหลผ่าน (*runoff-เรินอ๊อฟ [น้ำ]*) ชั้นดินในระดับตื้นโดยไหลอยู่เหนือระดับน้ำบาดาลชั้นบนและประมาณว่าเป็นน้ำในดิน คำพ้อง: *subsurface stormflow (เสิบเซอรฺ˘เฝิซ สตอรฺม˘ โฟล); subsurface runoff (เสิบเซอรฺ˘เฝิซ เริ่น˘อ๊อฟ); subsurface flow (เสิบเซอรฺ˘เฝิซ โฟล); shallow percolation (แฌ˘โล่ เพอรฺโคเล˘เฌิ่น); interflow (อินเทอรฺโฟลวฺ)* เปรียบเทียบ: *surface runoff (เซอรฺ˘เฝิซเริ่น˘อ๊อฟ); groundwater runoff (กราวนฺดฺ˘วอเท่อรฺ เริ่น˘อ๊อฟ)*

storm surge (สตอรฺม˘ เซิ้รฺจ) คลื่นซัดฝั่งทำให้ระดับน้ำทะเลเพิ่มสูงขึ้นกว่าปกติ เกิดจากอิทธิพลของพายุหรือความกดอากาศต่ำ จะมีความรุนแรงมากในช่วงน้ำทะเลขึ้น คำพ้อง: *surge (เซิ้รฺจ); hurricane surge (เฮอ˘เรอเคน เซิ้รฺจ); storm wave (สตอรฺม˘ เว้ฟ)*

storm terrace (สตอรฺม˘ เท˘เริ่ซ) ดู: storm *beach (สตอรฺม˘ บีซ)*

storm tide (สตอรฺม˘ ไท้ด) คำพ้องที่ใช้ผิดของ *storm surge (สตอรฺม˘ เซิ้รฺจ)*

storm water (สตอรฺม˘ วอ˘เท่อรฺ) ดู: *direct runoff (เดอ˘เร็คทฺ เริ่น˘อ๊อฟ)*

storm wave (สตอรฺม˘ เว้ฟ) ดู: *storm surge (สตอรฺม˘ เซิ้รฺจ)*

story (สตอ˘รี่) ดู: *level (เล˘เวิ่ล) [ถ้ำวิทยา]*

stoss (สต๊อส˘ หรือฌโต๊ส˘) (1) [ธารน้ำแข็ง] ด้านของภูเขาหรือยอดเขาในทิศที่ตรงกันข้ามกับทิศทางการเคลื่อนที่ของธารน้ำแข็ง โดยเป็นด้านที่หันไปทางต้นน้ำ และถูกกัดเซาะโดยธารน้ำแข็งรุนแรงที่สุด รากศัพท์: ภาษาเยอรมัน “Stoss (สต๊อส˘), a push, thrust - ผลัก” คำตรงข้าม: *lee (ลี)* (2) [ตะกอนวิทยา] โครงสร้างของหินตะกอน ที่มีการวางชั้นเฉียงระดับของชั้นหิน ที่ไม่สมมาตรไปทางต้นน้ำ ลักษณะคล้ายรอยริ้วคลื่น (ripple) หรือเนินทราย (dune) เป็นการตกทับถมของตะกอนที่เกิดบริเวณส่วนลึกที่สุดของร่อง (trough) ไปจนถึงขอบร่องของชั้นหิน

stoss–and-lee topography (สตอส˘-แอนดฺ-ลี เทอพอ˘เกรอะฟี่) ลักษณะภูมิลักษณ์ หรือธรณีสัณฐานของเนินเขาหรือเขาลูกโดด ที่มีความลาดเอียงไม่สมมาตร โดยมีด้านชันอยู่ทางด้านต้นน้ำและด้านลาดชี้ไปทางปลายน้ำ การจัดเรียงลักษณะนี้ตรงข้ามกับแคร้กแอนด เทล (crag and tail) คำพ้อง: *onset–and-lee topography (ออน˘เส็ท-แอนดฺ-ลี เทอพอ˘เกรอะฟี่)*

straat (สตร้าท˘) ศัพท์ที่ใช้ในทะเลทรายคาลาฮารี่ (Kalahari) ของแอฟริกาตอนใต้ หมายถึง ร่องระหว่างเนินทรายที่พื้นปกคลุมด้วยตะกอนทรายและเคล มีความกว้างประมาณ 100-150 เมตร เปรียบเทียบ: *street (สตรีท˘)*

straddle spread (สแตร˘เดิ้ล สเปรด˘) ดู: *split spread (สปลิ๊ท˘ สเปรด˘)*

straight hole (สเตรท˘ โฮล) หลุมเจาะที่เกือบอยู่ในแนวดิ่ง เช่น การเจาะตามสัญญาให้มีมุมเอียงไม่เกิน 5 องศา

straight-line evolution (สเตรท˘-ไลนฺ เอ๊ะเวอลู˘เฌิ่น) ดู: *orthogenesis (ออรฺเธอเจ˘เนอเสิส)*

strain (สเตรน˘) ในธรณีวิทยาโครงสร้าง หมายถึง การเปลี่ยนรูปร่าง และ/หรือขนาดของโครงสร้างหิน เป็นการเปลี่ยนรูปของส่วนประกอบที่ไม่แข็งแกร่งของหิน

strain axis (สเตรน˘ แอ๊ก˘เสิส) ดู: *principal axis of strain (พริ้น˘ซเพิ่ล แอ๊ก˘เสิส เอ๊ฟ สเตรน˘)*

strain compatibility (สเตรน˘ เคิมแพะ˘เทอบิเลอที่) ปัจจัยต่าง ๆ ที่ทำให้หินยังคงรูปทรงอยู่ได้อย่างต่อเนื่องระหว่างกระบวนการเปลี่ยนรูป

strain ellipse (สเตรน˘ อิ˘ลิพส) รูปทรงวงรีความเครียดที่แสดงการเปลี่ยนรูป โดยเริ่มจากรูปทรงกลมในขณะที่ยังไม่เปลี่ยนรูป

strain ellipsoid (สเตรน˘ อิ˘ลิพซอยดฺ) รูปวงรีความเครียดที่แสดงระยะของการเปลี่ยนรูป โดยเริ่มต้นจากรูปทรงกลมจนกลายเป็นทรงรีโดยที่มีพื้นที่เท่าเดิม คำพ้อง: *deformation ellipsoid (ดีฟอรฺเม˘เฌิ่น อิ˘ลิพซอยดฺ)*

strain energy (สเตรน˘ เอ˘เนอจี้) พลังงานที่ปล่อยออกมาจากการเปลี่ยนรูปแบบยืดหยุ่น (elastic) โดยเกิดจากการยืด หรือการบีบอัดตัวของวัตถุ

strain energy density factor (สเตรน˘ เอ˘เนอจี้ เด็น˘เซอที่แฟ็ค˘เท่อรฺ) ปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดความเข้มข้นของพลังงานที่เกิดจากความเครียดรอบบริเวณที่เกิดร่องแตก

strain energy release rate (สเตรน˘ เอ˘เนอจี้ รี˘ลี้ส เหรท) อัตราของพลังงานความเครียดแบบยืดหยุ่น ที่ปล่อยออกมาระหว่างการเกิดร่องแตก ไม่สามารถวัดเป็นหน่วยเวลา แต่วัดได้เป็นหน่วยความยาวของร่องแตก

strain factorization (สเตรน˘ แฟ็คเทอเรอเซ˘เฌิ่น) วิธีการแบ่งความเครียดรวม (finite strain) ออกเป็นความเครียดย่อย (component strain) ในแต่ละส่วน ตามกลไกการเกิดของแต่ละ

เหตุการณ์ เมื่อนำค่าความเครียดย่อย ในแต่ละส่วนมาคูณกันจะมีค่าเท่ากับความเครียดรวม ดังนั้น ลำดับการเกิดเหตุการณ์จึงสำคัญเนื่องจากการคูณสับเปลี่ยนไม่ได้

strain field (สเตรน˘ ฟีลด์) ชุดของระดับความเครียดที่เกิดขึ้นในแต่ละจุดภายในปริมาตรของวัตถุ

strain gage (สเตรน˘ เกจ) เครื่องมือที่ใช้วัดค่าความเครียดของวัตถุ หรือวัสดุ ตัวอย่างเช่น เส้นลวดวัดความเครียดใน 2 หรือ 3 มิติ (wire strain gage)

strain hardening (สเตรน˘ ฮ้าร์เดนิ่ง) พฤติกรรมของวัตถุ หรือวัสดุ เมื่อมีความเครียด (strain) เพิ่มขึ้น จะต้องได้รับ ความเค้น (stress) เพิ่มขึ้น

strain history (สเตรน˘ ฮีส˘ตรี้) การอธิบายการเปลี่ยนรูปของหินที่เป็นไปอย่างต่อเนื่องในช่วงเวลาหนึ่งๆ

strainmeter (สเตรน˘เมอเท่อร์) เครื่องวัดคลื่นไซ้สมิค ที่ออกแบบมาสำหรับ การตรวจวัดการเปลี่ยนรูปของพื้นดิน โดยอาศัยระยะของการเคลื่อนออกจากกันของจุดอ้างอิง 2 จุด

stain partitioning (สเตรน˘ พาร์ทิ˘เฌอนิ่ง) วิธีการแบ่งความเครียดรวมออกเป็นความเครียดย่อยมี 3 ข้อดังนี้ (1) ศึกษาการกระจายตัวของลักษณะทางกลศาสตร์การเปลี่ยนรูปในแบบต่างๆ เพื่อหาความเครียดรวม (bulk strain) (2) บรรยายลักษณะทางกายภาพต่างๆ ของส่วนประกอบหิน เช่น เม็ดตะกอน และเนื้อพื้น และ (3) ศึกษาลำดับของเหตุการณ์ต่างๆ เพื่อหาความเครียดรวม (finite strain)

strain ratio (สเตรน˘ เร˘โฌ) อัตราส่วนความยาวของรัศมีของแกนยาวต่อแกนสั้นของรูปวงรีความเครียด (strain ellipsoid) มีค่ามากกว่าหรือเท่ากับ 1 เสมอ ใช้ในการอธิบายรูปร่างของวงรีในระนาบหลักทั้ง 3 ระนาบ

strain recrystallization (สเตรน˘ รีคริส˘เตอลิเซ˘เฌิ่น) การตกผลึกใหม่ที่ทำให้แร่มีการเปลี่ยนรูปร่างผลึกแล้วมีการเรียงเป็นแบบโมเสค (mosaic) เช่น การตกผลึกใหม่ของแร่แคลไซ้ท

strain relaxation (สเตรน˘ รีแล็คเซ˘เฌิ่น) การลดลงของความเครียดในช่วงเวลาหนึ่งที่เกิดจากการเคลื่อนที่ช้าๆ เช่น 1 เซนติเมตรต่อเดือน หรือต่อปี (creep - ครีพ) หรือการไหลหนืด (viscous flow)

strain seismometer (สเตรน˘ ไซ้สมอ˘เมอเท่อร์) ดู: *strainmeter (สเตรน˘เมอเท่อร์)*

strain shadow (สเตรน˘ แฌโด้) (1) ดู: *undulatory extinction (เอิน˘เจอเลอทอรี่ อิกสติ้ง˘เฌิ่น)* (2) ดู: *pressure shadow (เพระ˘เฌ่อร์ แฌ˘โด้)*

strain-slip cleavage (สเตรน˘-สลิพ˘ คลี˘หวิจ) ดู: *slip cleavage (สลิพ˘ คลี˘หวิจ)*

strand (สแตรนด์) (1) [ชายฝั่ง] คำพ้องของ *shore (ฌอร์)* และ *beach (บีช)* หมายถึง แผ่นดินที่เป็นขอบของผืนน้ำขนาดใหญ่ เช่น มหาสมุทร ทะเล หรือแม่น้ำ (2) ช่องแคบของแผ่นดินที่โผล่พ้นน้ำเวลาน้ำลง และจมน้ำเวลาน้ำขึ้น (3) สันทรายขนานฝั่ง (barier spit) เช่น ปลายแหลมตะลุมพุก (4) [ธารน้ำ] ศัพท์อังกฤษ หมายถึง ทางน้ำ กระแสน้ำ หรือร่องน้ำ

strand crack (สแตรนด์ แคร็ค) ร่องแตกของแผ่นน้ำแข็งบนบกหรือการปูดขึ้น (ice rise) ในแผ่นน้ำแข็งชายฝั่ง ซึ่งได้รับอิทธิพลจากน้ำขึ้นน้ำลง

stranded ice (สแตรนด์ ไอ๊ซ) น้ำแข็ง ที่ลอยอยู่ในทะเล และพัดพามาพอกพูนบริเวณชายฝั่งในช่วงน้ำขึ้นเปรียบเทียบ: *grounded ice (กราวนฺ˘เดิด ไอ๊ซ); shore ice (ฌอร์ ไอ๊ซ)*

strandflat (สแตรนด์แฟล็ท) (1) ลานที่เกิดจากการกัดเซาะของคลื่น มีระดับต่ำมีความกว้างตั้งแต่ 65 กิโลเมตร และขยายออกเป็นหลาย 100 กิโลเมตรตามแนวชายฝั่งหิน (rocky coast) ประเทศนอร์เวย์บางส่วนอาจจมน้ำหรือบางส่วนอยู่พ้นน้ำเหนือระดับน้ำทะเลเป็นผลมาจากไอเซาะสเตอซี่ (isostasy) และส่งเสริมให้เกิดเกาะขนาดเล็ก (stack) และกลุ่มปะการัง (skerries) (2) ส่วนของไหล่ทวีป ที่ไม่ต่อเนื่องกันของชายฝั่ง ที่ถูกกัดเซาะโดยธารน้ำแข็ง (fjord – ฟีอ๊อรด) ที่ไหลลงสู่ทะเล มีความสูงถึงประมาณ 30 เมตร โค้งมนและแตกออกจากกัน

strandline (สแตรนด์ไลน์) (1) เส้นระดับหรือแนวระดับน้ำ กล่าวคือ แนวที่ทะเลชนกับแผ่นดินที่เรียกว่าแนวชายฝั่ง เช่น แนวชายฝั่งในปัจจุบันที่ยกขึ้นเหนือระดับน้ำทะเล (2) ชายหาดที่ยกตัวขึ้นมาเหนือระดับน้ำทะเลในปัจจุบัน เปรียบเทียบ: *raised beach (เรสด์ บีช)*

strand mark (สแตรนด์ ม้ารค) ร่องรอยระดับน้ำที่ไม่ได้เกิดจากสิ่งมีชีวิตบนผิวของหินตะกอนตามแนวชายฝั่งเปรียบเทียบ: *undertow mark (เอิน˘เด้อ˘โท ม้ารค)*

strand plain (สแตรนด์ เพลน) แนวชายฝั่งที่แผ่ขยายออกไปในทะเลเกิดจากคลื่นและกระแสน้ำมีความต่อเนื่องเป็นระยะทางหลายกิโลเมตรตามแนวชายฝั่ง สามารถใช้อธิบายสันดอนทรายที่ขนานแนวชายฝั่งที่มีเนินทรายเกิดร่วม บางบริเวณหาอายุได้

6,000 ปี หรือแนวการยกตัวของธารน้ำแข็ง หรือที่ราบตามแนวชายฝั่งที่มีการเอียงที่หาอายุได้ถึงช่วงปลายสมัยไพลสเตอซีน (late Pleistocene) ประมาณ 13,000 ปี เปรียบเทียบ: *foreland (ฟอร์เลิ่นด์) [ชายฝั่ง]*

strata-bound (สเตร๎เท่อ-บาวนฺด) แหล่งแร่ที่ทับถมขนานกับชั้นหิน หรือแหล่งแร่ที่มีการเรียงตัวเป็นชั้นภายในชั้นหิน อาจเป็นการทับถมของสายแร่หรือบริเวณที่มีการแปรเปลี่ยน เปรียบเทียบ: *bedded (เบ๊ะเดิด) [แหล่งแร่]*

strata control (สเตร๎เท่อ เคินโทรล) ดู: *roof control (รู้ฟ เคินโทรล)*

stratafer group (สเตร๎เทอเฟ่อรฺ กรุ๊พ) เฟณีสของชั้นหินที่เกิดโดยกระบวนการทางเคมี ชีวเคมี และน้ำแร่ร้อน โดยทั่วไปประกอบด้วยแถบของหินเชิ้รทและขวอรทสแทรกสลับกับแร่อ็อกไซด แร่เซิลไฟด แร่คารเบอเหนทและแร่สิเลอเขท ที่มีธาตุเหล็ก และธาตุโลหะมีค่า

strata (สเตร๎เท่อ) สิ่งที่เกี่ยวข้องกับชั้นหิน เช่น มุมเอียงของชั้นหิน (stratal dip) หรือหน่วยหิน (stratal unit)

stratal sequence (สเตร๎เทิ่ล ซี๎เควิ่นซฺ) ชุดของการลำดับชั้นหินที่อ้างอิงถึงรอยชั้นไม่ต่อเนื่อง โดยไม่คำนึงถึงลักษณะเฉพาะของชั้นหิน โดยใช้ความแตกต่างจากการแปลความหมายของการตกทับถม

strata time (สเตร๎เท่อ ไทม) เวลาทางธรณีกาลที่ประมาณการจากความหนาของชั้นหินและอัตราการตกทับถม

strategic materials (สเตรอทีจิค เมอทีเรี่ยล) วัสดุที่มีความสำคัญทางยุทธศาสตร์ระดับชาติที่ควรรักษาไว้ แต่ต้องจัดหาทั้งหมดหรือส่วนใหญ่มาจากต่างประเทศ เนื่องจากการผลิตในประเทศไม่ตอบสนองต่อความต้องการของประเทศในช่วงเวลาสงคราม เช่น แร่ที่มีความสำคัญเชิงยุทธศาสตร์ (strategic minerals)

strategic minerals (สเตรอทีจิค มิเนอเริ่ลส) แร่ที่มีความสำคัญเชิงยุทธศาสตร์ เช่น ในระหว่างสงครามโลกครั้งที่สอง แร่ที่พิจารณาให้มีความสำคัญ ได้แก่ โครไม้ท ดีบุก ขวอรทส และไมเค่อ เป็นต้น

strath (สแตร๊ธ) (1) [ธรณีสัณฐานวิทยา] (ก) ลานตะพักเก่าที่มีขนาดกว้างราบหรือหินฐานในหุบเขาที่อยู่เหนือร่องน้ำในปัจจุบัน เป็นผลมาจากการกัดเซาะและการยกตัวการเปลี่ยนระดับ หรือการเปลี่ยนแปลงของภูมิอากาศ เช่น ลานตะพักทางน้ำตามแนวผนังหุบเขา การเปลี่ยนแปลงในช่วงสุดท้ายของวัฏจักรของการกัดเซาะอาจใช้คำว่า “strath terrace (สแตร๊ธ เทอเริซ)” หรือ”berm (เบิรม เทอเริซ)” แทน (ข) หุบเขากว้างราบที่อยู่ด้านล่างของหินฐานมีผลมาจากการกัดกร่อนโดยเริ่มจากการกัดเซาะด้านข้างตามด้วยกระบวนการกัดเซาะอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องหรือพื้นของหุบเขาส่วนล่างที่มักปกคลุมโดยตะกอนทางน้ำที่มีขนาดกว้างและราบกว่าหุบเขาที่พบโดยทั่วไป (glen) รากศัพท์: ภาษา สก็อต (Scottish) “valley – หุบเขา” เปรียบเทียบ: *incipient peneplain (อินซิเพี่ยนทฺ พีนิเพลน)* (2) [สมุทรธรณีวิทยา] ลักษณะยาว กว้างและสูงชันของไหล่ทวีป พบในบริเวณที่มีธารน้ำแข็ง มีความชันมากในด้านใกล้ชายฝั่ง

strath stage (สแตร๊ธ สเตจ) สมมติฐาน ของระยะการเกิดพื้นที่ราบ จากการกัดเซาะโดยธารน้ำในพื้นที่หนึ่งๆ เมื่อธารน้ำสายหลัก กัดเซาะเป็นพื้นที่กว้าง หุบเขามีพื้นราบกว้างอยู่ในระดับเดียวกัน เปรียบเทียบ: *maturity (เมอทูเรอที่) [ธรณีสัณฐานวิทยา]; old age (โอลด เอจ) [ธรณีสัณฐานวิทยา]*

strath terrace (สแตร๊ธ เท๎เริ่ซ) (1) ส่วนที่หลงเหลืออยู่เป็นบริเวณกว้างของพื้นที่ราบจากการกัดเซาะจากธารน้ำโดยกระบวนการกัดเซาะเดิมก่อนการคืนพลังของแม่น้ำ (rejuvenation) โดยการยกตัวสูงขึ้น การเปลี่ยนระดับพื้นราบหรือการเปลี่ยนแปลงของภูมิอากาศ ศัพท์คำนี้มีความหมายเดียวกันกับ strath และ berm เปรียบเทียบ: *fillstrath terrace (ฟิล๎สแตร๊ธ เท๎เริ่ซ)* (2) ส่วนที่หลงเหลือของพื้นราบ ที่แผ่ขยายเป็นบริเวณกว้างมากกว่าธารน้ำแคบยาวตามหุบเขา

strath valley (สแตรธ แว๎ลี่) (1) หุบเขาที่เกิดจากธารน้ำกัดเซาะบริเวณส่วนล่างของพื้นหุบเขา (strath) เป็นผลมาจากการลดระดับ (degradation) (2) หุบเขาแห้งเนื่องจากการเปลี่ยนทิศทางของธารน้ำ

stratic (สแตร๎ถิค) การกำหนดหรือออกแบบชุดของชั้นหินหรือลำดับชั้นหิน หรือเกี่ยวเนื่องกับวิชาลำดับชั้นหิน อ้างอิงถึงความไม่ต่อเนื่อง (disconformity) ว่ามีความสัมพันธ์แบบไม่ต่อเนื่องของชั้นหิน

straticule (สแตรทิคุ่ล) ศัพท์ฝรั่งเศส หมายถึง หินตะกอนที่มีชั้นบางหรือบางมาก

stratic unit (สแตร๎ถิค ยู๎เหนิท) ดู: *stratigraphic unit (สแตรเทอ๎แกรฟิค ยู๎เหนิท)*

stratification (สแตร๎เทอะเฟ่อเคเชิ่น) (1) [ทะเลสาบ] น้ำในทะเลสาบที่ประกอบด้วย 2 ชั้นหรือมากกว่าในแนวระดับ มีความหนาแน่นต่างกัน ดู: *density stratification (เดนซิเซอที่ สแตร๎เทอะเฟอเคเฉิ่น); thermal stratification (เธอร๎เมิ่ล สแตร๎*

เทอะเฟอเค๎เฉิ่น) (2) [ตะกอนวิทยา] (ก) การก่อตัว การทับถม หรือการเรียงตัวเป็นชั้นของตะกอน ดู: *bedding (เบ๊ะ๎ดิ้ง) [ลำดับชั้นหิน]* (ข) โครงสร้างที่เกิดจากการทับถมของตะกอนในชั้นหิน มีความแตกต่างทางเนื้อหิน ความแข็ง แรงยึดเหนี่ยว การเชื่อมประสาน สี โครงสร้างภายในและส่วนประกอบทางแร่ (ค) สภาวะของรูปแบบการวางตัวของตะกอน ใช้ในการอธิบายการเกิดชั้นหินหรือการลำดับชั้นหิน (3) [หิมะ] ลักษณะชั้นของมวลหิมะหรือมวลน้ำแข็งที่เกิดจากความไม่ต่อเนื่องของการทับถม หรือการทับถมของตะกอนน้ำแข็งต่างชนิดกัน เช่น การทับถมของฝุ่นในน้ำแข็งช่วงฤดูร้อน หรือในช่วงเวลาที่มีการเปลี่ยนแปลงอุณหภูมิอย่างรวดเร็ว

stratification index (สแ<u>ตร</u>๎เทอะเฟอเค๎เฉิ่น อิน๎เด็กสฺ) การวัดความเป็นชั้นหินของหน่วยการลำดับชั้นหินโดยใช้จำนวนของชั้นหินต่อหนึ่งหน่วยหินต่อความหนา 100 ฟุต หรือจำนวนของชั้นคูณด้วย 100 และหารด้วยความหนาของหน่วยหินในหน่วยฟุต ดู: *isostratification map (ไอโซสแ<u>ตร</u>๎เทอะเฟอเค๎เฉิ่นแม็พ); phyllofacies (ฟิโลเฟ๎ฉีส)* คำพ้อง: *beddedness index (เบ๊ะ๎เดิดเนิส อิน๎เด็กสฺ); bedding index (เบ๊ะ๎ดิ้ง อิน๎เด็กสฺ)*

stratification plane (สแ<u>ตร</u>๎เทอะเฟอเค๎เฉิ่น เ<u>พล</u>น) ดู: *bedding plane (เบ๊ะ๎ดิ้ง เ<u>พล</u>น)*

stratified (สแ<u>ตร</u>เทอ๎ไฟดฺ) รูปแบบการวางตัว หรือการแสดงชั้นในหินตะกอนหรือในการทับถมของตะกอน ดู: *bedded (เบ๊ะ๎เดิด) [การลำดับชั้นหิน]*

stratified cone (สแ<u>ตร</u>เทอ๎ไฟดฺ โคน) คำพ้องที่ไม่นิยมของ *stratovolcano (สแ<u>ตร</u>โทวอลเค๎โน่)*

stratified drift (สแ<u>ตร</u>เทอ๎ไฟดฺ <u>ดริ</u>ฟทฺ) ตะกอนธารน้ำและธารน้ำแข็ง (fluvioglacial) ตะกอนทะเลสาบธารน้ำแข็ง (glaciolacustrine) หรือตะกอนทะเลน้ำแข็ง (glaciomarine drift) ประกอบด้วยธรณีวัตถุที่แสดงชั้น มีการคัดขนาด และทับถมโดยน้ำที่ละลายจากธารน้ำแข็ง (meltwater stream) หรือสารแขวนลอยในน้ำนิ่งแล้วรวมตัวกับธารน้ำแข็ง เปรียบเทียบ: *till (ทิล)*

stratified estuary (สแ<u>ตร</u>เทอ๎ไฟดฺ เอ๊ส๎เชอเวรี่) ชั้นตะกอนบริเวณปากแม่น้ำ ที่มีความเค็มเพิ่มขึ้นตามความลึกและความยาวของปากแม่น้ำ ปากแม่น้ำเป็นบริเวณที่ตะกอนแสดงชั้นเด่นชัด (highly stratified) เนื่องจากความหนาแน่นที่แตกต่างกันของน้ำจืดส่วนบนและน้ำทะเลส่วนล่าง ทำให้เกิดความไม่ต่อเนื่องของชั้นตะกอนที่ทับถม และจะได้ชั้นตะกอนแสดงชั้นบางส่วน (partially stratified) ถ้าปริมาณความเค็มไม่เพิ่มขึ้นตามความลึก คำตรงข้าม: *vertically mixed estuary (เวอร๎ทิเคิ่ล มิกสฺดฺ เอ๊ส๎เชอเวรี่) ระบบนิเวศสองน้ำที่มีการผสมกันในแนวดิ่ง*

stratified lake (สแ<u>ตร</u>เทอ๎ไฟดฺ เล้ค) ทะเลสาบที่แสดงลำดับชั้นของน้ำ

stratified rock (สแ<u>ตร</u>เทอ๎ไฟดฺ ร็อค) หินที่มีการแสดงชั้นคล้ายกับหินตะกอน แม้ว่าหินตะกอนบางชนิดไม่แสดงชั้นเช่น ทิลไล้ท (tillite) บางครั้งใช้เรียกหินอัคนีที่แสดงชั้นแต่ไม่ทั่วไป

stratiform (สแ<u>ตร</u>เทอ๎ฟอรฺม) (1) [แหล่งแร่] ชนิดพิเศษของการทับถมเป็นชั้นของแร่ (strata-bound) ในชั้นหินหลายชั้นของหินตะกอน หินแปรหรือหินอัคนี เช่น ชั้นเกลือ ชั้นเหล็กอ็อกไซด หรือชั้นแร่โครไม้ท และแพลทเนิ่ม ใน 1 หรือมากกว่า 1 ชั้นของหินตะกอน หินแปร หรือหินอัคนี เช่น เปรียบเทียบ: *bedded (เบ๊ะ๎เดิด) [แหล่งแร่]* (2) [โครงสร้างหินตะกอน] ลักษณะของชั้นบาง ชั้นหิน หรือชุดหินที่ประกอบด้วยแถบ แผ่นหิน หรือชั้นหินที่วางตัวเกือบขนานกัน เช่น หินอัคนีแทรกซอนแสดงชั้น (stratiform intrusion)

stratiform chromite deposit (สแ<u>ตร</u>เทอ๎ฟอรฺม โ<u>คร</u>๎ไม้ทฺ ดิพอ๎สิท) ชนิดของแหล่งแร่ที่มีชั้นแร่โ<u>คร</u>ไม้ท ในส่วนล่างบริเวณตอนกลางของหินอัคนีแทรกซอน แสดงชั้นที่มีส่วนประกอบเป็นเมฝิค ถึงเอิลเทร่อเมฝิค คำพ้อง: *Bushveld-type chromite deposit (บุฌ๎เฟลดฺ-ไท้พฺ โ<u>คร</u>๎ไม้ทฺ ดิพอ๎สิท)*

stratiform intrusion (สแ<u>ตร</u>เทอ๎ฟอรฺม อิน<u>ทรู</u>๎เฉิ่น) ดู: *layered intrusion (เล๎เย่อรดฺ อิน<u>ทรู</u>๎เฉิ่น)*

stratiform iron-titanium-vanadium deposit (สแ<u>ตร</u>เทอ๎ฟอรฺม ไอ๎เริ่น-ไทเท๎เนี่ยม-เวอเน๎เดี้ยม ดิพอ๎สิท) ชนิดของแหล่งแร่ที่มีชั้นแร่ไทเทเนี่ยม เวอเนเดี้ยมและแม็กเนอไท้ท ในส่วนบนของหินอัคนีแทรกซอนแสดงชั้นที่มีส่วนประกอบเป็นเมฝิคถึงเอิลเทร่อเมฝิค คำพ้อง: *Bushveld-type Fe-Ti-V deposit (บุฌ๎เวลทฺ-ไท้พฺ ไอ๎เริ่น-ไทเท๎เนี่ยม-เวอเน๎เดี้ยม ดิพอ๎สิท)*

stratiform nikel-copper deposit (สแ<u>ตร</u>เทอ๎ฟอรฺม นิ๎เคิ่ล-เคาะ๎เพ่อร ดิพอ๎สิท) ชนิดของแหล่งแร่ที่มีชั้นแร่นิเคิ่ล และเคาะเพ่อรเซิลเฝท ในส่วนล่างของหินอัคนีแทรกซอนแสดงชั้นที่มีส่วนประกอบเป็นเมฝิคถึงเอิลเทร่อเมฝิค คำพ้อง: *Stillwater-type nickel-copper deposit (สติ๎ลเวอ๎ทะ-ไท้พฺ นิ๎เคิ่ล-เคาะ๎เพ่อร ดิพอ๎สิท)*

stratiform nonsulfide zinc deposit (สแตรเทอ´ฟอรฺม น็อนเซิล´ไฟดฺ ซิ้งคฺ ดิพอ´เสิท) แหล่งแร่สังกะสีที่ประกอบด้วยชั้นแร่ซิ้งค สิเลอเขทที่ทับถมจากการปะทุของภูเขาไฟใต้ทะเล

stratiform PGE deposit (สแตรเทอ´ฟอรฺม พีจีอี ดิพออ´เสิท) ชนิดของแหล่งแร่ที่มีแร่เซิลไฟด ของธาตุกลุ่มแพลทเนิ่ม ลักษณะเนื้อหินแบบฝังประ (disseminated) ในหินอัคนีที่มีผลึกแร่ออเลอวีนสูง ภายในเนื้อหินเออนอรเธอไซ้ท-แก๊ะโบร้ ของหินเมฝิค และเอิลเทร่อเมฝิค ที่แสดงชั้น คำพ้อง: *Merensky Reef-type deposit (เมอเรนสกี้ รี๊ฟ-ไท้พฺ ดิพอ´เสิท); Stillwater-type PGE deposit (สติล´วอเท่อรฺ-ไท้พฺ พีจีอี ดิพอ´เสิท)*

stratify (สแตรเทอ´ไฟ) การตกตะกอน หรือการทับถมเป็นชั้น

stratigrapher (สแตรทิ´เกรอะเฟ่อรฺ) นักธรณีวิทยา ที่ศึกษาหรือเชี่ยวชาญทางด้านการลำดับชั้นหิน

stratigraphic break (สแตรเทอะแกร´ฟิค เบรค) ดู: *break (เบรค) [ลำดับชั้นหิน]*

stratigraphic classification (สแตรเทอะแกร´ฟิค แคลเซอะเฟอะเค´เฉิ่น) การทับถมอย่างเป็นระบบ เป็นกลุ่ม หรือเป็นส่วนๆ ของอนุกรมชั้นหิน หรือลำดับชั้นหินบนแผ่นเปลือกโลกให้เป็นหน่วยหิน โดยอ้างอิงจากลักษณะเด่นต่างๆ เช่น คุณสมบัติ หรือการลำดับชั้นหินที่อาจมีอยู่แล้ว

stratigraphic code (สแตรเทอะแกร´ฟิค โค้ด) รูปแบบที่ครอบคลุมกระชับ สมบูรณ์ครบถ้วน และได้การยอมรับบนหลักการการลำดับชั้นหิน กระบวนการ และปฏิบัติการ เพื่อให้มีความเป็นเอกภาพในการประยุกต์ใช้ เช่น การรวมกลุ่มอย่างมีระบบตามกฎของการลำดับชั้นหินอย่างเป็นทางการ และการตั้งชื่อสามารถนำไปปรับใช้ได้สำหรับหินทุกชนิด

stratigraphic column (สแตรเทอะแกร´ฟิค คอ´เลิ่ม) ดู: *geologic column (จีเออลอ´จิค คอ´เลิ่ม)*

stratigraphic condensation (สแตรเทอะแกร´ฟิค คอนเดนเซ´เฉิ่น) การผสมประสาน หรือการรวมกันของชั้นหินที่บางมากหรือชั้นหินเดี่ยวที่มีซากดึกดำบรรพ์ ซึ่งแสดงถึงอายุและสิ่งแวดล้อมที่แตกต่าง

stratigraphic control (สแตรเทอะแกร´ฟิค เคินโทรล) (1) [แหล่งแร่] อิทธิพลของลักษณะการลำดับชั้นหินที่มีผลต่อการทับถมของแหล่งแร่ เช่น แหล่งแร่ที่เกิดแบบการแทนที่ในชั้นหินที่มีความเป็นคาร์เบอเหนท เปรียบเทียบ: *structural control (สเตรั๊ค´เชอเริ่ล เคิน´โทรล)* (2) [การลำดับชั้นหิน] ความเข้าใจเกี่ยวกับการลำดับชั้นหินในแต่ละพื้นที่ เป็นส่วนหนึ่งของความรู้ที่สามารถใช้ในการแปลความหมายทางด้านการลำดับชั้นหินหรือธรณีประวัติ

stratigraphic correlation (สแตรเทอะแกร´ฟิค คอเรอเล´เฉิ่น) กระบวนการใช้การลำดับชั้นหินของ 2 หน่วยหิน หรือมากกว่าจากคนละพื้นที่ เพื่ออธิบาย หรือบ่งบอกลักษณะที่เหมือนกันทางด้านข้าง หรือตำแหน่งในลำดับชั้นหิน โดยใช้อายุทางธรณีวิทยาหรืออายุของหน่วยหิน ลักษณะทางศิลาวิทยา ซากดึกดำบรรพ์หรือคุณลักษณะอื่นๆ ซึ่งก็คือการเทียบสัมพันธ์ (correlation) [ธรณีวิทยา] ในความหมายที่แคบกว่า ดู: *lithostratigraphic correlation (ลิเธอสแตรเทอะแกร´ฟิค คอเรอเล´เฉิ่น)*

stratigraphic cutoff (สแตรเทอะแกร´ฟิค เค้ท´อ๊อฟ) ดู: *cutoff (เค้ท´อ๊อฟ) [การลำดับชั้นหิน]*

stratigraphic facies (สแตรเทอะแกร´ฟิค เฟ´ฉีส) ชุดลักษณ์ของลำดับชั้นหิน ที่มีลักษณะเด่นของรูปแบบระนาบสัมผัสและความสัมพันธ์ของการอยู่ร่วมกัน โดยที่ลักษณะปรากฏและส่วนประกอบของหินเป็นลักษณะรองลงมา ชุดลักษณ์ดังกล่าวนี้เป็นส่วนประกอบของชั้นหินชนิดใดชนิดหนึ่งในลำดับชั้นหิน อาจปรากฏเป็นลักษณะที่อยู่ติดกันในแนวดิ่ง และมีรอยสัมผัสในแนวระนาบ หรือไม่ก็ได้ เช่น ระบบ หมวดหินซากดึกดำบรรพ์ที่พบและลักษณะของหิน หรืออาจปรากฏเป็นส่วนๆ ค่อยๆ เปลี่ยนไปทางด้านข้างในชั้นหิน และแยกออกได้โดยใช้ระนาบสัมผัสในแนวดิ่ง หรืออาจมีความสัมพันธ์ทั้งในแนวดิ่ง และทางด้านข้างต่อกันโดยมีระนาบสัมผัสแบบไม่เรียบ ดู: *facies (เฟ´ฉีส)* เปรียบเทียบ: *petrographic facies (เพะเทรอแกร´ฟิค เฟ´ฉีส)*

stratigraphic geology (สแตรเทอะแกร´ฟิค จีออเลอ´จี้) ดู: *stratigraphy (สเตรอทิ´เกรอะฟี่)*

stratigraphic guide (สแตรเทอะแกร´ฟิค ไก๊ดฺ) ในการสำรวจแร่ หมายถึง หน่วยหินที่มีความสัมพันธ์กับแหล่งแร่ เปรียบเทียบ: *lithologic guide (ลิเธอ´ลอจิค ไก๊ดฺ)* คำพ้อง: *ore guide (ออรฺ ไก๊ดฺ)*

stratigraphic heave (สแตรเทอะแกร´ฟิค ฮี้ฟ) คำพ้องที่ล้าสมัยของ *gap (แก๊พ) [ธรณีโครงสร้าง]* และ *overlap (โอเว่อรแลพ´)*

stratigraphic interval (สแตรเทอะแกร´ฟิค อิน´เทอรฺเวิ่ล) ส่วนของชั้นหินที่อยู่ระหว่าง 2 สิ่งบ่งชี้ (marker) ที่ใช้แบ่งลำดับชั้นหิน คำพ้อง: *interval (อิน´เทอรฺเวิ่ล) [ลำดับชั้นหิน]*

stratigraphic leak (สแตรเทอะแกร´ฟิค ลี้ค) การทับถมของตะกอนและ/หรือซากดึกดำบรรพ์ที่มีอายุน้อยกว่า ภายในหรือภายใต้ชั้นหินที่มีอายุมากกว่าเช่น การตกทับถมของโคเนอด๊อนท

S

(conodont) ที่มักตกลงไปตามร่องแตก หรือช่องที่เกิดจากการละลายไปอยู่ในชั้นหินส่วนล่าง ซึ่งจะอยู่ร่วมกับซากดึกดำบรรพ์ที่มีอายุมากกว่า อาจใช้คำว่า *stratigraphic leakage (สแตรเทอะแกร์ฟิค ลี้ขิจ)* คำพ้อง: *intrapositional deposit (อินเทรอเพอซิเฌอเนิ่ล ดิพอ์เสิท)*

stratigraphic leakage (สแตรเทอะแกร์ฟิค ลี้ขิจ) กระบวนการที่ตะกอนและ/หรือซากดึกดำบรรพ์ ที่มีอายุน้อยกว่าตกทับถมภายใน หรือภายใต้ชั้นหินที่มีอายุมากกว่า

stratigraphic map (สแตรเทอะแกร์ฟิค แม็พ) แผนที่แสดงการกระจายตัว รูปร่างและลักษณะสัณฐานของหน่วยหินหรือพื้นผิวของหน่วยหินรวมถึงอายุทางธรณีวิทยา เช่น isopach map (ไอเซอแผ็ค แม็พ), structural-contour map (สเตริ๊คเชอเริ่ล-คอนทุร แม็พ), facies map (เฟฌีส แม็พ), vertical-variability map (เวอรทิเคิ่ล-เวอรีเออบิเลอที่ แม็พ)

stratigraphic nomenclature (สแตรเทอะแกร์ฟิค โนเมินเคล์เช่อรฺ) ระบบการตั้งชื่อหน่วยหินอย่างเป็นทางการ

stratigraphic overlap (สแตรเทอะแกร์ฟิค โอเว่อรแลพ์) คำพ้องที่ล้าสมัยของ *overlap (โอเว่อรแลพ์) [การลำดับชั้นหิน]*

stratigraphic paleontology (สแตรเทอะแกร์ฟิค เพลีอ็อนทอ์เลอจี้) การศึกษาซากดึกดำบรรพ์ และการกระจายตัวในหน่วยหินที่แตกต่างกัน เพื่อหาความสัมพันธ์ของการลำดับชั้นหินที่เกิดในช่วงเวลาเดียวกัน หรืออยู่ในชุดหินเดียวกัน เปรียบเทียบ: *biostratigraphy (ไบโอสเตรอทิ์เกรอะฟี่)*

stratigraphic range (สแตรเทอะแกร์ฟิค เร้นจ) การกระจายตัวหรือการแพร่กระจายของกลุ่มสิ่งมีชีวิตในช่วงเวลาทางธรณีกาล โดยใช้การกระจายตัวของกลุ่มสิ่งมีชีวิตในชั้นหิน ที่ทราบอายุทางธรณีกาล หรือการพบซากดึกดำบรรพ์ตลอดช่วงของอนุกรมชั้นหิน คำพ้อง: *geologic range (จีเออ์ลอจิค เร้นจฺ); time-rock span (ไทมฺ-ร็อค สแปน์)*

stratigraphic record (สแตรเทอะแกร์ฟิค เระ์เขิรฺด) การบันทึกทางธรณีวิทยาบนพื้นฐานของการศึกษาการลำดับชั้นหิน โดยหินจะถูกจัดเรียงตามช่วงเวลาในแท่งลำดับชั้นหิน คำพ้อง: *record (เระ์เขิรฺด)*

stratigraphic reef (สแตรเทอะแกร์ฟิค รี้ฟ) มวลของหินคาเบอเหนท ชั้นหนา ที่ไม่ระบุพันธุกรรม เปรียบเทียบ: *ecologic reef (อีคอ์ลอจิค รี้ฟ) รี้ฟที่บ่งบอกสภาพแวดล้อม*

stratigraphic section (สแตรเทอะแกร์ฟิค เซ็ค์เฌิ่น) ดู: *geologic section(จีเออ์ลอจิค เซ็ค์เฌิ่น)*

stratigraphic separation (สแตรเทอะแกร์ฟิค เซะเพอเร์เฌิ่น) ความหนาของชั้นหิน 2 ชั้นที่เกิดแยกกัน แต่ถูกนำมาอยู่ติดกันโดยฟ้อลท คำพ้อง: *stratigraphic throw (สแตรเทอะแกร์ฟิค โธร)*

stratigraphic separation diagram (สแตรเทอะแกร์ฟิค เซะเพอเร์เฌิ่น ได์เออะแกรม) แผนภาพที่แสดงตำแหน่งชั้นหินส่วนบนและส่วนล่างของฟ้อลท เคยใช้อธิบายร่อง (flat) และสัน (ramp) ของเธริ้สท และระบุตำแหน่งฟ้อลท ในพื้นที่ หรือใช้ในการหาระยะการเคลื่อนที่ของฟ้อลทตามแนวการวางตัวของหิน

stratigraphic sequence (สแตรเทอะแกร์ฟิค ซี์เคว๋นซ) ชุดหินตะกอนที่มีการเรียงลำดับชั้นหิน ที่มีอายุมากอยู่ด้านล่าง และหินอายุอ่อนอยู่ด้านบนโดยปราศจากการหยุดทับถม เช่น ลำดับของหินชั้น ซึ่งพบในระหว่างภูมิภาคที่มีระนาบไม่ต่อเนื่อง (unconformities) ปิดบนและล่าง

stratigraphic terminology (สแตรเทอะแกร์ฟิค เทอรเมอนอ์เลอจี้) อภิธานลำดับชั้นหิน เช่น *formation, stage, biozone* (อภิธาน หมายถึง หนังสืออธิบายศัพท์เฉพาะเรื่อง)

stratigraphic terrane (สแตรเทอะแกร์ฟิค เทอ์เรน) ภูมิภาคหรือพื้นที่ที่มีลักษณะของการลำดับชั้นหินเหมือนกัน มีความสัมพันธ์ทางการตกทับถมของตะกอนในแต่ละหน่วยหินที่สามารถอธิบายได้ แต่อาจไม่รวมหินฐานด้านล่าง เช่น ที่ราบสูงโคราช

stratigraphic test (สแตรเทอะแกร์ฟิค เท้สทฺ) การเจาะหลุมเพื่อหาข้อมูลความหนา ศิลาวิทยา ลำดับชั้นหิน ความพรุน และความซึมผ่านได้ของหินที่ถูกเจาะผ่าน หรือเพื่อระบุตำแหน่งของชั้นหินอ้างอิง (key bed) เปรียบเทียบ: *structure test (สเตริ๊ค์เช่อรฺ เท้สทฺ)* ภาษาพูดย่อเป็น *strat test*

stratigraphic throw (สแตรเทอะแกร์ฟิค โธร) ดู: *stratigraphic separation (สแตรเทอะแกร์ฟิค เซะเพอเร์เฌิ่น)*

stratigraphic trap (สแตรเทอะแกร์ฟิค แทร็พ) โครงสร้างกักเก็บน้ำมัน หรือแก๊สธรรมชาติ ที่เป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงของหินมากกว่าการเปลี่ยนแปลงของโครงสร้าง ดู: *shale-out (เฌล-เอ๊าทฺ); pinch-out (พิ้นชฺ-เอ๊าทฺ)* เปรียบเทียบ: *structural trap (สเตริ๊คเช่อเริ่ล แทร็พ); combination trap (คอมเบอเน์เฌิ่น แทร็พ)* คำพ้อง: *porosity trap (เพอรอ์เซอที่ แทร็พ)*

stratigraphic unit (สแตรเทอะแกรฟิค ยู'เหนิท) ชั้นหิน หรือมวลหิน ที่ได้รับการยอมรับให้เป็นหน่วยหินจากการจัดจำแนกหินโดยใช้ลักษณะต่างๆ คุณสมบัติ และการกระจายตัว เพื่อใช้ในการอธิบาย การทำแผนที่ และการเทียบสัมพันธ์ หน่วยหินอาจจำแนกโดยใช้หน่วยลำดับชั้นหินต่างๆ (lithostratigraphic units) ซากดึกดำบรรพ์ (biostratigraphic units) ขั้วแม่เหล็กบรรพกาล (magnetostratigraphic polarity unit) ระนาบชั้นไม่ต่อเนื่อง (unconformity-bounded units) อายุทางธรณีกาล (chronostratigraphic units) หรือคุณสมบัติอื่นๆ เช่น ส่วนประกอบทางแร่กัมมันตรังสี ความเร็วของคลื่นไหวสะเทือน คุณสมบัติทางไฟฟ้าจากการหยั่งธรณี หรือส่วนประกอบทางเคมี การจำแนกหน่วยหินอาจใช้เพียงคุณสมบัติบางอย่าง โดยไม่จำเป็นต้องใช้คุณสมบัติอื่นประกอบ ก็สามารถตั้งชื่อหน่วยหินแตกต่างกันได้ แต่ควรมีคำนิยามที่ชัดเจน การจำแนกหน่วยหินตามอายุทางธรณีกาล (geologic-time unit) ไม่ใช่หน่วยหินจากลำดับชั้นหิน (stratigraphic unit) คำพ้อง: *stratic unit (สแตรถิค ยู'เหนิท)*

stratigraphy (สเตรอทิ'เกรอะฟี่) (1) วิทยาศาสตร์ของชั้นหินไม่เพียงแต่มีความหมายถึง ความสัมพันธ์ทางอายุและการเกิดของชั้นหิน แต่รวมถึงรูปแบบสัณฐาน การกระจายตัว ส่วนประกอบของหิน ซากดึกดำบรรพ์ คุณสมบัติทางกายภาพ และเคมี คุณลักษณะทั้งหมดนี้ของชั้นหิน นำมาใช้ในการแปลความหมายสภาพแวดล้อมของการตกทับถม และธรณีประวัติ หินทุกประเภททั้งที่แข็งตัวและไม่แข็งตัว หินที่ไม่มีการวางตัวเป็นชั้นก็ถูกนำมาพิจารณาด้วยเพราะมีความสัมพันธ์ทางการเกิดกับชั้นหิน คำพ้อง: *stratigraphic geology (สแตรเทอะแกรฟิค จีออ'เลอจี้)* (2) วิทยาศาสตร์ที่ว่าด้วยการบรรยายรูปแบบของหินบนเปลือกโลกทั้งหินตะกอน หินอัคนีและหินแปร โดยใช้ลักษณะเฉพาะที่โดดเด่นประโยชน์ใช้สอย และขอบเขตบนแผนที่ กระบวนการลำดับชั้นหินประกอบด้วย การบรรยาย การจัดจำแนก การตั้งชื่อ และการเทียบสัมพันธ์ของหน่วยหินต่าง ๆ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อหาความสัมพันธ์ของหน่วยหิน ในแต่ละพื้นที่ และอายุทางธรณีกาล (3) การเรียงลำดับโดยเฉพาะการระบุตำแหน่งทางภูมิศาสตร์และอายุทางธรณีกาลของชั้นหิน (4) ลักษณะทั้งหมดในการลำดับชั้นหินซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาธรณีวิทยาในพื้นที่หรือบริเวณหนึ่งๆ เพื่อให้ได้มาซึ่งลักษณะของการลำดับชั้นหิน

stratisphere (สแตร'ทิสฟิร) ส่วนของแผ่นเปลือกโลกที่ประกอบด้วยชั้นหินตะกอน และหินภูเขาไฟ ระวังใช้สับสนกับ stratosphere (สแตร'เทอสฟิร)

stratocladistics (สแตร'เทอแคลดิส'ติคส) วิธีการวิเคราะห์วิวัฒนาการโดยการเทียบเคียงตำแหน่งของลำดับชั้นหิน สิ่งมีชีวิตหรือกลุ่มสิ่งมีชีวิต ที่มีสัณฐานหรือลักษณะเหมือนกัน

stratofabric (สแตรเทอแฟ'บริค) การจัดการเรียงชั้นหินภายในหินชั้นทั่วไป โดยศึกษาจากขนาดและการวางตัวของแร่ในแผ่นหินบางจนถึงในแอ่งทับถมตะกอน

stratomere (สแตร'เทอมิร) ส่วนต่างๆ ของลำดับชั้นหิน โดยไม่คำนึงถึงขนาดของชั้นหิน

stratomeric standard terms (สแตร'เทอเมะถริค สแตน'เดิรด เทอมส) ศัพท์มาตรฐานของการลำดับชั้นหินตามอายุทางธรณีกาล

stratophenetics (สแตร'เทอฟีเน'ถิคส) วิธีการศึกษาอย่างเป็นระบบของความสัมพันธ์ทางวิวัฒนาการของสายพันธุ์ทางอนุกรมวิธาน ซึ่งเทียบสัมพันธ์จากลักษณะรูปร่างทางกายภาพและลักษณะอื่นๆ ของซากดึกดำบรรพ์ ตามลำดับของการเปลี่ยนแปลงทางเวลา และการลำดับชั้นหิน

stratose (สแตร'โทส) การเรียงเป็นชั้น

stratosphere (สแตร'เทอสฟิร) ชั้นบรรยากาศที่ความสูง 10 - 50 กิโลเมตร ปิดทับชั้นบรรยากาศโทรเพอสฟิร (troposphere) แยกกันได้โดยใช้ช่วงอุณหภูมิที่คงที่ในช่วงหลายกิโลเมตรแรก หลังจากนั้นที่ระดับความสูงระหว่าง 20 – 50 กิโลเมตรอุณหภูมิจะเพิ่มขึ้นตามระดับความสูงและมีอุณหภูมิสูงสุดที่ชั้นบรรยากาศสแตรเทอสฟิรที่ความสูงประมาณ 50 กิโลเมตร อุณหภูมิของชั้นสแตรเทอสฟิร มีผลมาจากการดูดซับรังสีเอิลเทร่อไวเออเหลิท (ultraviolet) โดยมอลิคิวลของอ็อกซิเจิ้น และโอโซนที่ความสูงระหว่าง 30 - 50 กิโลเมตร

stratotectonic (สแตร'เทอเท็คทอ'หนิค) ศัพท์ที่ใช้ในประเทศออสเตรเลีย เพื่ออธิบายความสัมพันธ์ทางพัฒนาการทางเท็คทอหนิคกับการลำดับชั้นหิน

stratotype (สแตร'เทอไท้พ) ลักษณะเฉพาะของชั้นหิน หรือขอบเขตการกระจายตัวของชั้นหินที่กำหนดไว้เพื่อใช้อ้างอิง อาจเป็นแนวรอยต่อหรือจุดศึกษาเฉพาะของชั้นหิน ที่ประกอบด้วยมาตรฐานของคำนิยาม และลักษณะเฉพาะของการลำดับชั้นรวมถึงขอบเขตของการกระจายตัว คำพ้อง: *type section (ไท้พ เซ็ค'เฉิ่น)*

stratovolcano (สแตร'โทวอลเค'โน) ภูเขาไฟที่มีการสลับชั้นของลาเว่อ และเศษชิ้นตะกอนภูเขาไฟ ร่วมกับพนังหิน และพนังแทรกชั้นจำนวนมากของลาเว่อที่มีความหนืดและความเป็นกรด

จากร่องแตก (fissure - ฟิเช่อรฺ) อาจไหลกระจายเป็นรัศมีรอบศูนย์กลางของปากปล่อง ที่ซึ่งเศษชิ้นตะกอนภูเขาไฟถูกพ่นออกมา คำพ้อง: *composite volcano (คอม'พอเสิท วอลเคโน่); composite cone (คอม'พอเสิท โคน)* คำพ้องที่ไม่นิยม: *bedded volcano (เบ๊ะ'เดิด วอลเคโน่), stratified cone (สแตร'เทอไฟดฺ โคน)*

strat test (สแตรท' เท้สทฺ) ดู: *stratigraphic test (สแตร'เทอแกรฟิค เท้สทฺ)*

stratum (สแตร'เทิ่ม) หินตะกอนที่มีลักษณะแบน เป็นแผ่น หรือเป็นชั้นที่แยกออกจากชั้นหินด้านบนและด้านล่างได้ด้วยตาเปล่า ถูกกำหนดให้เป็นหน่วยหินในการลำดับชั้นหิน ประกอบด้วยจำนวนชั้นหินที่มีความหนามากกว่า 1 เซนติเมตร เป็นศัพท์ทั่วไปที่ใช้เรียกชั้นหิน (bed) และชั้นหินขนาดบาง (lamina) คำพหูพจน์คือสเตรเท่อ (strata) เปรียบเทียบ: *lamina (แล'เมอเน่อ) [หินตะกอน]*

stratum correlation (สแตร'เทิ่ม คอเรอเล'เฌิ่น) การเทียบสัมพันธ์ทางเวลาของชั้นหิน หรือชุดชั้นหินต่างๆ

stratum plain (สแตร'เทิ่ม เพลน) ที่ราบ ที่มีพื้นผิวแสดงโครงสร้างด้านข้างเป็นลายชั้น เช่น ที่ราบสูงคอเลอแรโด (Colorado Plateau) ในสหรัฐอเมริกา ดู: *dip plain (ดิ๊พ เพลน); cut plain (เคิท เพลน)* คำพ้อง: *structural plain (สเตริ๊ค'เชอเริ่ล เพลน)*

Straumanis camera method (สตรอ'แมนิส แคม'เร่อ หรือ แคเมอเร่อ เมะ'เถิด) วิธีการติดตั้งฟิลมในกล้องถ่ายภาพรังสีเอ็กส ในการวิเคราะห์การเลี้ยวเบนของรังสีเอ็กส เพื่อใช้บันทึกการสะท้อนทั้งด้านหน้าและด้านหลังของรังสีเอ็กส

straw stalactite (สตรอ' สเตอ'แล็คไท้ทฺ) ดู: *soda straw (โซ'เด่อ สตรอ')*

stray (สเตร') (1) หน่วยหินรูปเล็นส หรือหน่วยหินที่มีความไม่ต่อเนื่อง มีความยากในการคาดเดาในการเจาะ (2) หน่วยหินในพื้นที่มีลักษณะเป็นชั้นบาง อยู่ระหว่างหน่วยหินที่มีความหนามากกว่า มีลักษณะหินคล้ายกันแต่มีความคงทนสูงกว่า เช่น ทรายรูปเล็นส (stray sand)

stray current (สเตร' เคอ'เริ่นทฺ) กระแสไฟฟ้าที่รั่วไหลลงไปในดิน

stray sand (สเตร'แซนด) เล็นสของหินทราย หรือทรายรูปเลนส

streak (สตริ๊ค') (1) [แร่] สีผงของแร่จากการขัดถูแร่บนแผ่นกระเบื้องหยาบ (streak plate) โดยสังเกตสีที่ติดกระเบื้อง มีความสำคัญในการจำแนกแร่ บางครั้งสีผงที่ได้แตกต่างจากสีของแร่และมีสีเหมือนกันในแร่ชนิดเดียวกัน (2) [หินตะกอน] ลักษณะชั้นหินตะกอนขนาดค่อนข้างเล็ก แบน หรือยาว มีความแตกต่างจากชั้นหินที่อยู่ติดกัน แต่ไม่แสดงรอยต่อที่เด่นชัดทั้งแบบเล็นส หรือแบบชั้น (3) ชั้นทรายยาว และแคบ บางครั้งใช้เป็นตัวแทนของแนวชายฝั่งเดิม (shoestring) (4) หินโผล่ที่อยู่บริเวณขอบของชั้นถ่าน

streaking (สตรี'คิ่ง) สีผงของแร่ที่ได้จากการขีดกระเบื้องหยาบ ดู: *mineral streaking (มิ'เนอเริ่ล สตรี'คิ่ง)*

streak plate (สตริ๊ค' เผลทฺ) แผ่นกระเบื้องสีขาวนวลขนาดประมาณ 2 x 2 นิ้ว ที่ใช้ในการตรวจพิสูจน์สีฝุ่นของแร่ เช่น แผ่นกระเบื้อง (porcelain) ที่ไม่เคลือบเงาโดยการขัดถูกับตัวอย่างแร่เพื่อให้ได้สีฝุ่น หรือสีผง โดยทั่วไปแผ่นขูดสีผงแร่มักมีความแข็งประมาณ 7

stream (สตรีม') (1) [ธารน้ำแข็ง] ดู: *ice stream (ไอ๊ซ์ สตรีม')* (2) ธารน้ำที่เกิดจากการละลายของน้ำแข็ง (3) [ธารน้ำ] มวลการไหลของน้ำที่เคลื่อนที่ภายใต้แรงโน้มถ่วงไปสู่ระดับที่ต่ำกว่า เป็นทางน้ำที่ค่อนข้างแคบแต่สามารถระบุขอบเขตได้ชัดเจนบนผิวดินในถ้ำใต้ดิน หรือภายใต้ธารน้ำแข็ง เป็นทางน้ำที่มีส่วนผสมของน้ำและธรณีวัตถุแขวนลอยต่างๆ เปรียบเทียบ: *river (ริ'เว่อรฺ) [ธารน้ำ]* (4) ศัพท์ที่นำไปประยุกต์ใช้กับลำธาร (brook) หรือใช้กับแม่น้ำขนาดเล็ก (5) การไหลของน้ำในทางน้ำ (6) ศัพท์ที่ใช้ในการบรรยายเชิงปริมาณทางธรณีสัณฐานแทนคำว่าร่องน้ำ (channel)

stream action (สตรีม'แอ๊ค'เฌิ่น) ดู: *fluviation (ฟลูวีเอ'เฌิ่น)*

stream azimuth (สตรีม'แอส'เหมิธ) ทิศทางหลักของธารน้ำจากต้นน้ำถึงปากน้ำ โดยวัดเป็นองศาจากทิศเหนือ หรือทิศหลักอื่นๆ เช่น ใต้ ตะวันออก ตะวันตก แล้วแต่จะตกลงกัน (การวัดองศาวัดตามเข็มนาฬิกา)

streambed (สตรีม'เบด) ร่องน้ำ ที่มี หรือเคยมีน้ำ

stream-built terrace (สตรีม'-บิ้ลทฺ เท'เริ่ซ) ดู: *alluvial terrace (เออะ'ลูเวี่ยล เท'เริ่ซ)*

stream capture (สตรีม'แค็พ'เช่อรฺ) ดู: *capture (แค็พ'เช่อรฺ) [ธารน้ำ]*

stream channel (สตรีม' แชนเนิ่ล) ร่องธารน้ำธรรมชาติที่มีน้ำไหลตลอดปี หรือไหลบางช่วงเวลา มีรูปร่างเป็นร่องแคบยาว เกิดจากความรุนแรงของการไหลของน้ำ และมีน้ำไหลตลอดเวลา หรือตามฤดูกาล คำพ้อง: *streamway (สตรีม'เว)*

stream-cut terrace (สตรีม´-เคิท เท´เริ่ซ) ลานตะพักที่เป็นตัวแทนพื้นหุบเขาเดิมที่ถูกละทิ้ง เนื่องจากการกัดกร่อนของธารน้ำ อาจปกคลุมด้วยหิน หรือตะกอน

stream deposition (สตรีม´ เด๊ะเพอซิ´เฌิ่น) การทับถมของตะกอนธารน้ำในบริเวณร่องน้ำ เช่น สันดอนกลางธารน้ำ สันดอนทราย ตะกอนในร่องน้ำ หรือตะกอนบนฝั่งสองข้าง (เช่น คันตะกอน (levee) การทับถมรูปพัดบนฝั่ง (crevasse splay)) หรือตะกอนบนที่ราบลุ่มสองฝั่งแม่น้ำ (floodplain deposits)

streamer (สตรีม´เม่อรฺ) สายเคเบิ้ล (cable) ที่ใช้บันทึกข้อมูลการสำรวจคลื่นไซ้สมิคในทะเล ประกอบด้วย เครื่องรับสัญญาณในน้ำ (hydrophone - ไฮเดรอโฟน) ที่มีการออกแบบสำหรับการบันทึกสัญญาณคลื่นไซ้สมิค ขณะมีการดึงสายอย่างต่อเนื่องในน้ำ การสำรวจแบบสะท้อนมักใช้สายเคเบิ้ลที่มีความยาวเกือบ 6 กิโลเมตร หรือยาวกว่า เปรียบเทียบ: *bottom cable (เบ๊าะ´เทิ่ม เค´เบิ้ล)*

stream erosion (สตรีม´ อิโร´เฌิ่น) การเคลื่อนย้ายหินบนพื้นร่องน้ำ ธรณีวัตถุปกคลุมดิน ดิน หรือธรณีวัตถุอื่นๆ โดยการกระทำของธารน้ำ เช่น แรงกระแทกของน้ำ การแตกของฟองอากาศ การขัดถู และการสึกกร่อน

streamflood (สตรีม´เฝลิด) น้ำท่วมในภูมิภาคที่แห้งแล้ง จำแนกลักษณะได้โดยการไหลเป็นช่วงเวลา และไม่ซึมลงในดิน แต่จะไหลบ่าเป็นแผ่นน้ำ (sheetflood) และมีขอบเขตที่ชัดเจน มักพบในร่องน้ำที่ตื้นและแห้ง

streamflow (สตรีม´โฟล) ชนิดของการไหลในร่องน้ำ เป็นส่วนที่น้ำไหลผ่านบนพื้นธารน้ำ บางครั้งอาจมีการเบี่ยงเบนทิศทาง และรูปแบบของการไหล สะกดได้อีกแบบ: *stream flow (สตรีม´ โฟล)* เปรียบเทียบ: *sheet flow (ฉี้ท โฟล) [ธรณีสัณฐานวิทยา]; overland flow (โอ´เว่อรเลิ่นดฺ โฟล)*

streamflow depletion (สตรีมโฟล เดพลีท´เฌิ่น) ปริมาณของน้ำที่ไหลสู่พื้นที่รับน้ำที่กำหนด หักลบด้วยปริมาณน้ำที่ไหลออกจากพื้นที่ที่กำหนด

streamflow wave (สตรีมโฟล เว้ฟ) คลื่น ที่เดินทางโดยมีสาเหตุจากการเพิ่มขึ้นของการไหลของน้ำแบบฉับพลัน

stream frequency (สตรีม´ฟรี´เควินซี่) อัตราส่วนของจำนวนธารน้ำทุกลำดับในพื้นที่ลุ่มน้ำ ต่อพื้นที่ทั้งหมดของลุ่มน้ำ เป็นการวัดจากลักษณะภูมิประเทศ คำพ้อง: *channel frequency (แช´เนิ่ล ฟรี´เควินซี่)*

stream gaging (สตรีม´ เก´จิ้ง) การวัดความเร็วของธารน้ำในร่องน้ำ หรือท่อเปิด และหน้าตัดขวาง หรือปริมาตรของน้ำในพื้นที่ เพื่อพิจารณาอัตราการไหล ดู: *chemical gaging (เค´มิเคิ่ล เก´จิ้ง)* คำพ้อง: *gaging (เก´จิ้ง)*

stream gold (สตรีม´ โกลด) ทองคำที่พบในตะกอนลานแร่ในตะกอนลุ่มน้ำ (ที่ราบน้ำท่วมถึง)

stream gradient (สตรีม´ เกร´เดี้ยนทฺ) มุมระหว่างพื้นผิวน้ำหรือพื้นร่องน้ำกับแนวระดับ วัดในทิศทางของการไหล คือความชันของธารน้ำ คำพ้อง: *stream slope (สตรีม´ สโล้พ´); slope (สโล้พ´) [ธารน้ำ]*

stream-gradient ratio (สตรีม´-เกร´เดี้ยนทฺ เร´โฌ) อัตราส่วนของความชัน ของร่องน้ำในลำดับที่กำหนด ต่อลำดับที่สูงกว่าของธารน้ำเดียวกัน ภายในลุ่มน้ำเดียวกัน คำพ้อง: *channel-gradient ratio (แช´เนิ่ล-เกร´เดี้ยนทฺ เร´โฌ)*

streamhead (สตรีม´เฮ้ด) แหล่งกำเนิด หรือจุดเริ่มต้นของธารน้ำ

streaming flow (สตรี´มิ่ง โฟล) [ไฮดรอหลิค] ดู: *tranquil flow (แทรง´เควิล โฟล - การไหลอย่างสงบ)*

streaming lineation (สตรี´มิ่ง ลีนิเอ´เฌิ่น) ดู: *parting lineation (พาร´ทิ่ง ลีนิเอ´เฌิ่น)*

stream length (สตรีม´ เล้งธฺ) ความยาวของช่วงธารน้ำที่กำหนดเป็นช่วงลำดับ คำพ้อง: *channel length (แช´เนิ่ล เล้งธฺ)*

stream-length ratio (สตรีม´-เล้งธฺ เร´โฌ) อัตราส่วนของความยาวของธารน้ำหลัก ในลำดับที่กำหนด ต่อความยาวของธารน้ำที่มีลำดับต่ำกว่า ในระบบธารน้ำภายในลุ่มน้ำเดียวกัน

streamlet (สตรีม´เล็ท) ธารน้ำขนาดเล็ก

stream line (สตรีม´ ไลนฺ) เส้นสมมติ ที่เชื่อมชุดของอนุภาคมวลน้ำที่เคลื่อนที่อยู่ในน้ำ ณ สภาวะที่กำหนดทิศทางของความเร็วของอนุภาคมวลน้ำทุกชนิด จะอยู่ที่เส้นสมมุติ (tangent) นี้สัมผัส

stream load (สตรีม´ โหลด) (1) ของแข็ง ที่ถูกพัดพาโดยธารน้ำ อาจเป็นตะกอนที่มองเห็นได้ แบบลอยตัว หรือเคลื่อนที่ไปตามพื้นท้องน้ำ โดยการ กลิ้ง เลื่อน กระดอน หรือกระแทก หรือหลายวิธีผสมกัน หรือเป็นสารละลาย หรือสารแขวนลอย (2) ปริมาณหรือจำนวนของธรณีวัตถุ ที่เคลื่อนตัวผ่านจุดที่กำหนดในช่วงเวลาที่กำหนด อาจเป็นหน่วยน้ำหนัก หรือปริมาตรต่อเวลา บางครั้งอาจไม่รวมถึงวัตถุที่อยู่ในรูปแบบสารละลาย ดู: *suspended load*

(เซิสเป็น'เดิด โหลด); bed load (เบ็ด โหลด); dissolved load (ดิซ้อลฟด์' โหลด)

stream mode (สตรีม' โหมด) กระบวนการเขียนจุด (digitizing) ด้วยเครื่องมือ โดยตำแหน่งของจุดที่ลงถูกกำหนดโดยอัตโนมัติจากการตั้งค่าเวลา หรือช่วงระยะห่างระหว่างจุด เปรียบเทียบ: *point mode (พ้อยน์ท โหมด)*

stream morphology (สตรีม' มอรฟอ'เลอจี้) ดู: *river morphology (ริ'เว่อร์ มอรฟอ'เลอจี้ – ภูมิสัณฐานของแม่น้ำ)*

stream order (สตรีม' ออร'เด้อร์) การจำแนกความสัมพันธ์ของตำแหน่งธารน้ำในเครือข่ายของธารน้ำ โดยใช้จำนวนของการเชื่อมต่อของลำดับธารน้ำเป็นเลขจำนวนเต็ม เริ่มตั้งแต่จุดเชื่อมแรกใช้เลข 1 จุดเชื่อมที่ 2 ใช้เลข 2 ฯลฯ จุดเชื่อมเหล่านี้ใช้กับธารน้ำสาขาทุกเส้น กล่าวคือ เริ่มต้นจากจุดเชื่อมที่ 1 เหมือนกันหมด โดยพิจารณารูปแบบที่มาบรรจบกันของแต่ละธารน้ำเครือข่าย กลับไปยังต้นน้ำของแต่ละการเชื่อมต่อที่กำหนดไว้ วิธีที่นิยมใช้กันอย่างกว้างขวาง คือ ธารน้ำที่เชื่อมต่ออยู่ภายนอกเครือข่ายจัดให้อยู่ในลำดับที่ 1 หรืออาจใช้วิธีการจัดลำดับธารน้ำโดยการขยายด้านต้นน้ำให้มีลำดับที่มากกว่า 1 โดยในแต่ละจุดเชื่อมธารน้ำสาขามีลำดับที่เท่ากัน ส่วนลำดับที่มีการเชื่อมโยงธารน้ำสาขาไปทางด้านท้ายน้ำ เลือกจากธารน้ำสาขา ที่ขนานกับธารน้ำสายหลักที่ไหลไปทางท้ายน้ำ ถ้ามีธารน้ำสาขามากกว่าหนึ่งสาขาที่ทำมุมเดียวกันกับธารน้ำหลัก ให้เลือกการเชื่อมโยงกับธารน้ำสาขาที่ยาวกว่า ดู: *basin order (เบ'เซิ่น ออร'เด้อร์); stream segment (สตรีม' เส็ค'เมิ่นท์); link (ลิ้งค์) [ธรณีสัณฐานวิทยา]* คำพ้อง: *channel order (แช'เนิ่ล ออร'เด้อร์)*

stream piracy (สตรีม' ไพเรอ'ซี่) ดู: *capture (แค็พ'เช่อร์) [ธารน้ำ]*

stream power (สตรีม' พาว'เอ้อร์) การวัดปริมาณงานที่ได้จากกระทำในขอบเขตร่องน้ำโดยการไหล อาจเป็นผลรวมของงานทั้งหมดที่ได้จากกิจกรรมของธารน้ำ หรืองานที่ธารน้ำ กระทำต่อหน่วยพื้นที่ หรืองานเฉพาะที่ได้จากธารน้ำ

stream profile (สตรีม' โพร'ไฟล์) ภาคตัดตามยาวของธารน้ำ

stream robbery (สตรีม' เราะ'เบอรี่) ดู: *capture (แค็พ'เช่อร์) [ธารน้ำ]*

stream segment (สตรีม' เซ็ก'เมิ่นท์) การเชื่อมโยง หรือชุดการเชื่อมต่อของร่องน้ำ จากลำดับที่ธารน้ำได้รับไปถึงธารน้ำสาขาด้านท้ายน้ำ ซึ่งเชื่อมต่อกับธารน้ำที่อยู่ในลำดับเดียวกันหรือสูงกว่า คำพ้อง: *channel segment (แช'เนิ่ล เซ็ก'เมิ่นท์)*

stream slope (สตรีม' สโล้พ') ดู: *stream gradient (สตรีม' เกร'เดี้ยนท์)*

stream terrace (สตรีม' เท'เริ่ซ) พื้นราบบริเวณด้านข้างหุบเขาเป็นตัวแทนของที่ราบน้ำท่วมเดิม พื้นท้องน้ำเดิม หรือพื้นหุบเขาเดิม ซึ่งเกิดจากระยะเวลาของการกัดกร่อนของธารน้ำในอดีต หรือการทับถมของธารน้ำในอดีต เปรียบเทียบ: *alluvial terrace (เออะลู'เวี่ยล เท'เริ่ซ); rock terrace (ร็อค เท'เริ่ซ); meander terrace (มีแอน'เด้อร เท'เริ่ซ)* คำพ้อง: *terrace (เท'เริ่ซ) [ธรณีสัณฐานวิทยา]; river terrace (ริ'เว่อร์ เท'เริ่ซ)*

stream tin (สตรีม' ทิน) แร่เคอซิเทอไร้ท (cassiterite) ที่เกิดในรูปของกรวดที่ถูกกระทำโดยธารน้ำในแหล่งแร่แบบ ลานตะกอน หรือลานแร่ หรือหินฐานในหุบเขา หรือธารน้ำ ซึ่งเป็นผลจากการสึกกร่อนของแร่ที่เกิดจากสายแร่น้ำร้อนร่วมกับหินแอเซิด (acid rock) เปรียบเทียบ: *lode tin (โหลด ทิน) คำพ้อง: alluvial tin (เออะลู'เวี่ยล ทิน)*

stream transportation (สตรีม' แทรนสเพอเท'เฉิ่น) การพัดพาโดยธารน้ำของธรณีวัตถุที่ผุพัง หรือกัดกร่อนในรูปแบบสารละลายทางเคมี การลอยตัวในกระแสน้ำวน หรือการกลิ้งการเลื่อน หรือการกระเด็นกระดอนไปตามพื้นท้องน้ำ

stream underflow (สตรีม' เอิน'เด้อร์โฟล) น้ำที่ไหลผ่านลงไปในหินฐาน ที่ยอมให้น้ำซึมผ่านได้ และไหลขนานไปกับธารน้ำ

stream valley (สตรีม' แว'ลี่) ร่องแนวยาวบนพื้นผิวโลกที่ถูกกัดเซาะและพัดพา โดยธารน้ำระหว่างที่มีพัฒนาการ

stream velocity (สตรีม' เวอะลอ'เซอที่) อัตราการไหล วัดได้โดยใช้ระยะทางต่อหน่วยเวลา เช่น ฟุตต่อวินาที

streamway (สตรีม'เว) (1) กระแสของธารน้ำ (2) ดู: *stream channel (สตรีม 'แช'เนิ่ล)*

street (สตรีท') ส่วนของพื้นทะเลทรายที่ว่างเปล่า ที่เกิดบริเวณช่องว่างของการแยกจากกันของเนินทราย ดู: *straat (สตร้าท')*

strength (สเตร็งธ์') ศัพท์ที่ใช้ในการทดลองด้านธรณีวิทยาโครงสร้าง ซึ่งมีความหมายโดยสมบูรณ์ เมื่อสภาวะแวดล้อมของการทดลองถูกกำหนดอย่างเฉพาะเจาะจง โดยทั่วไปหมายถึงความสามารถในการต้านทานแรงที่แตกต่างของความเค้น วัดในหน่วยของความเค้น (stress)

stress (สเตร็ส') (1) ในของแข็ง คือ แรงต่อหน่วยพื้นที่ที่กระทำกับพื้นผิวใดๆ ใช้ได้หลากหลายหน่วย เช่น ปอนด์หรือตันต่อตารางนิ้ว หรือกิโลกรัมต่อตารางเซนติเมตร คำนิยามนี้ได้รับแต่งมาจากเกิด

จากการขยายตัวของความดันภายนอกเป็นผลทำให้เกิดความเค้นภายใน ความเค้นที่จุดใดๆ ในทางคณิตศาสตร์มี 9 ค่า โดยที่ 3 ค่าเป็นความปกติที่มีทิศทางตั้งฉากกับแกนอ้างอิง และอีก 6 ค่าเป็นความเค้นเฉือน เปรียบเทียบ: *strain (สเตรน์)* ดู: *normal stress (นอร์เมิ่ล สเตร็ส); shear stress (เฉียรฺ สเตร็ส)* (2) ใช้แทนคำว่า *differential stress (ดิเฟอเร็น์เฉิ่ล สเตร็ส)*

stress axis (สเตร็ส แอ็ก์เสิส) ดู: *principal axis of stress (พริ้น์ซเพิ่ล แอ็ก์เสิส เอ็ฟ สเตร็ส)*

stress concentration (สเตร็ส คอนเซินเทร์เฉิ่น) ขนาดของความเค้นใกล้ขอบของช่องว่าง ร่องแตก หรือหลุมชนิดอื่นๆ ในวัตถุที่ยืดหยุ่น

stress difference (สเตร็ส ดิ์เฟิ่รฺนซฺ หรือดิ์เฟอเริ่นซฺ) ดู: *differential stress (ดิเฟอเรน์เฉิ่ล สเตร็ส)*

stress drop (สเตร็ส ดร็อพ) การลดลงของความเค้น ที่เกิดขึ้นในบริเวณใกล้เคียงกับฟ้อลท ตามระนาบของฟ้อลท

stress ellipsoid (สเตร็ส อิลิพ์ซอยดฺ) รูปทรงเรขาคณิต ที่เป็นตัวแทนของสถานะของความเค้นที่จุดหนึ่ง ที่ถูกกำหนดโดยความเค้นหลัก 3 ค่า ที่ตั้งฉากกันและขนาดความเค้นในแต่ละแกน

stress field (สเตร็ส ฟีลดฺ) สภาวะของความเค้นที่เหมือนกันหมด หรือแตกต่างกันจากจุดหนึ่งไปอีกจุดหนึ่งในบริเวณที่กำหนด

stress intensity (สเตร็ส อินเท็น์เซอที่) ปริมาณ หรือขนาดของความเค้นที่ปลายของร่องแตก ที่ส่งผลต่ออัตราการแตกขยายออก ขนาดของความเค้นที่มีอิทธิพลต่อร่องแตก รูปร่างของร่องแตก และความยาวของร่องแตก

stress pillars (สเตร็ส พิ์เล่อรฺส) ดู: *vertical sheet structure (เวอรฺ์ทิเคิ่ล ฉี้ท สเตริ๊ค์เช่อรฺ)*

stress reduction shadow (สเตร็ส ริเดิ๊ค์เฉิ่น แฌ์โด้) (1) เขตถัดจากจ๊อยนทที่มีความเค้นลดลง เป็นผลทำให้ฟ้อลทอื่นๆ ไม่สามารถฉีกขาดออกไปได้ (2) เขตถัดจากฟ้อลทที่มีความเค้นลดลงเกิดจากการที่มีฟ้อลทอื่นๆ ตัดเข้ามา

stress shadow (สเตร็ส แฌ์โด้) ดู: *pressure shadow (เพ๊รฺ์เฌ่อรฺ แฌ์โด้)*

stress-strain curve (สเตร็ส-สเตรน์ เคิรฺฟ) การแสดงแกร็ฟของเส้นโค้งระหว่างค่าความเครียดเป็นร้อยละของการหดตัวหรือการยืดตัว และค่าความแตกต่างความเค้น คำพ้อง: *stress-strain diagram (สเตร็ส-สเตรน์ ได์เออะแกรม)*

stress-strain diagram (สเตร็ส-สเตรน์ ได์เออะแกรม) ดู: *stress-strain curve (สเตร็ส-สเตรน์ เคิรฺฟ)*

stress tensor (สเตร็ส เท็น์เซ่อร) คำอธิบายสภาวะของความเค้นที่จุดใดๆ ที่ประกอบด้วย 9 องค์ประกอบที่อ้างอิงกับแกนหลัก 3 แกนที่ทำมุมฉากกัน โดยที่ 3 องค์ประกอบ คือความเค้นปกติกระทำตั้งฉากกันบนระนาบเดียวกัน ส่วน 6 องค์ประกอบที่เหลือคือ ความเค้นเฉือนกระทำขนานกันบนระนาบเดียวกัน

stretch (สเตร็ทช์) (1) [การทดลองธรณีโครงสร้าง] การวัดการเปลี่ยนแปลงความยาวของเส้น โดยเฉพาะอัตราส่วนของความยาวสุดท้ายและความยาวเริ่มต้น เปรียบเทียบ: *quadratic elongation (ควอแดรฺติค อีลองเก์เฉิ่น); extension (อิคสเต็น์เฉิ่น)* (2) [ภูมิศาสตร์] ขอบเขตของน้ำหรือแผ่นดิน (3) [ธรณีฟิสิคส] (ก) คำนาม หมายถึง การเปลี่ยนแปลงรูปร่างคลื่นขนาดเล็กโดยใช้การปรับแก้ค่านอรเมิ่ล มู้ฟเอ๊าท (normal moveout) (ข) คำกริยา หมายถึง การเปลี่ยนขนาด (scale) เพื่อให้การเปรียบเทียบง่ายขึ้น เช่น การเปลี่ยนขนาดของคลื่นพีและเอ็ส (P-wave and S-wave) เป็นสองเท่าเพื่อให้เห็นความแตกต่างของความเร็วคลื่นทั้งสองได้ชัดขึ้น (4) [การถ่ายภาพ] เทคนิคการเพิ่มคุณภาพของภาพดิ๊เจอเทิ่ล (digital) ด้วยการเปลี่ยนความคมชัดโดยเพิ่ม หรือลดช่วงของค่าความสว่างของภาพ อาจออกแบบเพื่อเลือกลักษณะบางอย่างในภาพ

stretched (สเตร็ทชดฺ) ลักษณะโครงสร้าง หรือเนื้อหินที่เกิดจากการแปรสภาพแบบมีการเคลื่อนที่ (dynamic) ซึ่งส่วนประกอบถูกยืดออกและมักแตกหักในทิศทางเดียวกัน ไม่ควรนำไปใช้สับสนกับโครงสร้างแบบเส้น (lineation)

stretch fault (สเตร็ทช์ ฟ้อลทฺ) ดู: *stretch thrust (สเตร็ทช์ เธริ๊สทฺ)*

stretching lineation (สเตร๊ะ์ชิ่ง ลีนิเอ์เฉิ่น) โครงสร้างรูปเส้นที่ขนานกับทิศทาง ที่มีการยืดออกมากที่สุด โดยการยืดยาวออกของเม็ดแร่ หรือกลุ่มเม็ดแร่ หรือแกนยาวที่เปลี่ยนรูปของวัตถุต่างๆ เช่น ฟองอากาศ หรือเม็ดไข่ปลา

stretch modulus (สเตร็ทช์ มอ์เจอเลิส) ดู: *Young's modulus (เยิงสฺ มอ์เจอเลิส)*

stretch thrust (สเตร็ทช์ เธริ๊สทฺ) ศัพท์ที่ไม่นิยมใช้ในรีเวิรสฟ้อลท เกิดจากแรงเฉือนในแนวที่มีการกลับด้านของโฟลดแบบพลิกกลับ คำพ้อง: *stretch fault (สเตร็ทช์ ฟ้อลทฺ)*

strewn field (สตรูน์ ฟีลดฺ) (1) [การกระแทก] พื้นที่จำกัดที่เต็มไปด้วยหลุมขนาดเล็กจำนวนมากเกิดจากการกระแทกของอุกกาบาต โดยทั่วไปมักเป็นรูปวงรีมีแกนสั้นยาวประมาณ 2 - 3

S

กิโลเมตร และแกนยาวอาจมากถึง 10 กิโลเมตร มีลักษณะคล้ายกับที่พบบนดาวศุกร์ (Venus) แต่ขนาดใหญ่กว่า (2) [อุกกาบาต] พื้นที่ที่พบเท็กไท้ท (textite) (3) พื้นที่ที่มีการพบกลุ่มฝนอุกกาบาต

stria (สไตรˊเอ้อ) (1) [ผลึกศาสตร์] ชุดของเส้นตรงที่ขนานกันบนผิวของผลึก เช่น ไพไร้ท บ่งบอกถึงการแกว่งระหว่างเกิดผลึก 2 ฟอรม หรือชุดของลายเส้นบนระนาบคลีหวิจของแร่ เช่น เพลเจอะเคลส แคลไซ้ท หรือคอเรินเดิ้ม บ่งบอกถึงการแฝดแบบขนานซ้ำ (polysynthetic twinning) คำพ้อง: *striation (สไตรเอเฌิ่น)* คำคุณศัพท์ : *striate (สไตรเอท)* พหูพจน์: *striae (สไตรเอ้)* (2) [บรรพชีวินวิทยา] ชุดของลายเส้นขนานกันเป็นร่องบนผิวของเปลือกหอยบางชนิด ยกเว้นเปลือกหอยที่เรียบ เช่น เปลือกหอยนอเทอลอยด (nautiloid) และแอมเมอนอยด (ammonoid) สังเกตได้ยากด้วยตาเปล่า

striae (สไตรˊเอ้) คำพหูพจน์ของ *stria (สไตรˊเอ้อ)*

striate (สไตรˊเอท) (1) คำคุณศัพท์ของ *stria (สไตรˊเอ้อ)* (2) สปอร และฝักละอองเรณูมีลักษณะเป็นแนวร่องและสันจำนวนมาก ที่ขนานกันบนผิวด้านนอก หรือเป็นศัพท์เฉพาะที่อ้างอิงถึง Striatiti (สไตรเอˊทิที่) (3) ดู: *striated (สไตรˊเอเถิด)*

striated (สไตรˊเอเถิด) (1) คำคุณศัพท์ของ *striation (สไตรเอˊเฌิ่น)* (2) ดู: *striate (สไตรˊเอท)*

striated ground (สไตรˊเอเถิด กราวนฺด) ดู: *striped ground (สไตรˊเพิด กราวนฺด)*

striation (สไตรเอˊเฌิ่น) (1) ดู: *stria (สไตรˊเอ้อ)* (2) ร่องขูดขีดหรือเส้นขนาดเล็กจำนวนมาก มักขนานกันพบบนผิวหน้าของหินกระทำโดยตัวกลางทางธรณีวิทยา เช่น ธารน้ำแข็ง (*glacial striation*) ทางน้ำ หรือฟ้อลท เปรียบเทียบ: *slickenside (สลิˊเคิ่นไซ้ด)* คำพ้อง: *scratch (สแคร็ทชˊ)* (3) สภาพที่ถูกขูด ขีด หรือการเคลื่อนตำแหน่ง

striation cast (สไตรเอˊเฌิ่น แค้สท) ร่องรอยของลายเส้น ที่ถูกสร้างขึ้นบนผิวของตะกอน มักพบบนส่วนล่างของหินทรายแป้งชั้นบาง และชั้นของทรายละเอียดสลับกับหินโคลน เปรียบเทียบ: *groove cast (กรู๊ฟแค้สท)* คำพ้อง: *microgroove cast (ไมโครˊกรู๊ฟ แค้สท)*

striding level (สไตรˊดิ้ง เลˊเวิ่ล) (1) ไม้วัดระดับที่มีลูกน้ำที่ใช้วัดระดับระนาบได้ สามารถใช้แทนที่แนวขนานกับแกนนอนของอุปกรณ์สำรวจ และสนับสนุนในการใช้วัดระดับของแกนนอนของอุปกรณ์สำรวจ หรือวัดมุมเอียงที่เกิดขึ้นในแนวของแกนนอน (2) ไม้วัดระดับที่ติดอยู่บนกล้องส่องทางไกล เพื่อใช้วัดระดับของเส้นสายตา (ระดับระนาบ)

strike (สไตร๊คˊ) (1) [เศรษฐธรณีวิทยา] คำนาม หมายถึงการค้นพบแหล่งแร่ โดยเฉพาะ อย่างฉับพลันหรือไม่คาดคิด คำกริยา หมายถึง ค้นพบแหล่งแร่โดยบังเอิญ หรือคาดไม่ถึง เช่น ค้นพบน้ำมันโดยบังเอิญ (2) [ธรณีวิทยาโครงสร้าง] คำนาม หมายถึง ทิศทาง หรือแนวการวางตัว โดยสังเกตจากพื้นผิวของโครงสร้าง เช่น ชั้นหิน หรือระนาบฟ้อลท ที่ตัดกับแนวระนาบ ดู: *attitude (แอ๊ะˊเทอถูด)* เปรียบเทียบ: *trend (เทร็นด); trace (เทรซ)* คำพ้อง: *line of strike (ไลนฺ เอ๊ฟ สไตร๊คˊ)* คำกริยา หมายถึง จัด หรือวางในทิศทางที่ตั้งฉากกับเส้นของมุมเอียง (line of dip)

strike fold (สไตร๊คˊ โฟลด) ดู: *longitudinal fold (ลอนเจอทูดˊเนิ่ล โฟลด)*

strike joint (สไตร๊คˊ จ๊อยนฺท) จ๊อยนท ที่มีทิศทางการวางตัวขนานกับแนวการวางตัว หรือโครงสร้างลายเส้นของหิน เปรียบเทียบ: *dip joint (ดิ๊พ จ๊อยนฺท)*

strike-overlap (สไตร๊คˊ-โอเว่อรแลพˊ) การตัดชั้นหินตะกอนใต้เอินเคินฟอรเมอที่ (unconformity) โดยเฉพาะ ในบริเวณที่มุมของการตัดระนาบการวางตัวของหินที่ปิดทับมีค่าน้อยและแตกต่างจากทิศทางของการทับถมบนเอินเคินฟอรเมอที่ คำนี้มีความหมายเหมือนกับคำว่า *overstep (โอˊเว่อรสเต็พ)* ที่พบในหินตะกอนพื้นทะเล หรือหินตะกอนพื้นทะเลสลับกับหินตะกอนบก แองกิวเล่อร เอินเคินฟอรเมอที่ (angular unconformity) ที่เกิดขึ้น สุดท้ายแล้วจะเปลี่ยนไปเป็นดิสเคินฟอรเมอที่ (disconformity) ซึ่งจะหายไปเมื่อไกลออกไปสู่แอ่งตะกอน

strike separation (สไตร๊คˊ เซะเพอเรˊเฌิ่น) ระยะของการแยกกันของชั้นหินที่เคยอยู่ติดกัน บนแต่ละด้านของระนาบฟ้อลท โดยวัดขนานกับทิศทางการวางตัวของระนาบฟ้อลท เปรียบเทียบ: *dip separation (ดิ๊พ เซะเพอเรˊเฌิ่น); strike slip (สไตร๊คˊ สลิพˊ)*

strike-separation fault (สไตร๊คˊ เซะเพอเรˊเฌิ่น ฟ้อลท) ศัพท์ที่ล้าสมัยของ *lateral fault (แล๊ะเทอเริ่ล ฟ้อลท)*

strike shift (สไตร๊คˊ ฌิฟท) การเคลื่อนออกจากกัน หรือระยะของการเคลื่อนออกจากกันของหน่วยหินที่เคลื่อนขนานกับแนวการวางตัวของระนาบฟ้อลท ที่ต่อเนื่องนอกเขตของฟ้อลท มีความหมายพ้องบางส่วนกับ *strike-slip (สไตร๊คˊ สลิพˊ)* ศัพท์นี้ใช้น้อย

strike-shift fault (สไตรฺ๊คฺ-ฌิฟทฺ ฟ๊อลทฺ) ศัพท์ล้าสมัยของ *strike-slip fault (สไตรฺ๊คฺ-สลิพ ฟ๊อลทฺ)*

strike slip (สไตรฺ๊คฺ สลิพ) องค์ประกอบของการเคลื่อนที่ หรือเลื่อน ซึ่งขนานกับแนวการวางตัวของระนาบฟ๊อลท เปรียบเทียบ: *dip slip (ดิ๊พ สลิพ); strike separation (สไตรฺ๊คฺ เซะเพอเร เฉิ่น); oblique slip (โอบลี๊ค สลิพ)* คำพ้อง: *horizontal displacement (ฮอเรอซอน เทิ่ล ดิสเพลซเมิ่นทฺ); horizontal separation (ฮอเรอซอน เทิ่ล เซะเพอเร เฉิ่น)* คำพ้องบางส่วน: *strike shift (สไตรฺ๊คฺ ฌิฟทฺ)*

strike-slip fault (สไตรฺ๊คฺ-สลิพ ฟ๊อลทฺ) ฟ๊อลทที่มีการเคลื่อนที่ขนานกับสไตรฺ๊คของระนาบฟ๊อลท เปรียบเทียบ: *dip-slip fault (ดิ๊พ-สลิพ ฟ๊อลทฺ); oblique-slip fault (โอบลี๊ค-สลิพ ฟ๊อลทฺ)* ดู: *convergent fault (คอน เวอรฺเจิ้นทฺ ฟ๊อลทฺ); divergent fault (ได เวอรฺเจิ้นทฺ ฟ๊อลทฺ); transcurrent fault (แทรนส เคอเริ่นทฺ ฟ๊อลทฺ)* คำพ้องล้าสมัย: *strike shift (สไตรฺ๊คฺ ฌิฟทฺ)*

strike stream (สไตรฺ๊คฺ สตรีม) ทางน้ำที่ไหลตามแนวการวางตัวของชั้นหินที่รองรับด้านล่าง (*subsequent stream – เสิบ ซีเควิ่นท สตรีม*)

strike valley (สไตรฺ๊คฺ แว ลี่) หุบเขาที่เกิดจากการกัดเซาะ และมีการวิวัฒน์ขนานกับแนวการวางตัวของชั้นหินที่รองรับด้านล่างที่ไม่แข็ง ประกอบด้วยทางน้ำ ที่ไหลตามแนวการวางตัวของชั้นหินที่รองรับด้านล่าง (*strike stream - สไตรฺ๊คฺ สตรีม*)

string (สตริง) (1) (ก) ดู: *drillstring (ดริลสตริง)* (ข) ข้อต่อจำนวนมากที่เชื่อมติดกัน มีรูปร่างคล้ายแท่งสี่เหลี่ยมสั้น เช่น ท่อกรุ (casing) ท่อไม่กรุ (tubing) หรือก้านเจาะ (drill pipe) ที่มีขนาดเดียวกันที่ใช้ในหลุมเจาะ (2) [ธรณีฟิสิคส] ดู: *flyer (ฟลาย เอ้อรฺ)*

string bog (สตริง บอก) แนวเส้นของป่าพรุเขตหนาวที่มีธารน้ำแข็ง หรือทุ่งที่พื้นผิวเป็นลอนคลื่น ซึ่งพบในเขตป่าสนในซีกโลกเหนือ โดยเฉพาะไซบีเรียตะวันตก ลักษณะเฉพาะคือ มีแอ่งน้ำตื้นและสันเนินเตี้ย อาจสูงถึง 2 เมตร ปกคลุมด้วยมอส หรือพืชที่ลอยบนผิวน้ำ การเกิดยังเป็นที่ถกเถียงกัน แต่เชื่อว่ามีความเกี่ยวข้องกับน้ำค้างแข็ง และการเคลื่อนที่โดยแรงโน้มถ่วงในบริเวณที่ราบลุ่ม ดู: *ring moor (ริง มัวรฺ)*

stringer (สตริ เง่อร) (1) [แหล่งแร่] สายหรือเส้นใยของแร่ขนาดเล็กมากจำนวนมาก เกิดแบบไม่ต่อเนื่องเกือบขนานกับหินต้นกำเนิดแร่ ดู: *stringer lode (สตริ เง่อร โหลด)* (2) [ไซ้สมิค] ชั้นบางที่มีความเร็วสูง มีความต่อเนื่องทางด้านข้างจำกัด (3) [ลำดับชั้นหิน] ชั้นหินตะกอนบาง

stringer lead (สตริ เง่อร เหลด) ดู: *stringer zone (สตริ เง่อร โซน)*

stringer lode (สตริ เง่อร โหลด) เขตของหินต้นกำเนิดแร่ที่แตกละเอียดประกอบด้วยโครงข่ายของสายแร่ขนาดเล็กจำนวนมาก (*stockwork*)

stringer zone (สตริ เง่อร โซน) เขตของแร่ที่แตกละเอียด และเชื่อมประสานแบบไม่แข็งแรงด้วยแผ่นแร่ขนาดเล็กจำนวนมาก เปรียบเทียบ: *stockwork (สต๊อค เวิ้รฺค)*

strip (สตริ๊พ) (1) [น้ำแข็ง] บริเวณแคบ และยาวของกลุ่มก้อนน้ำแข็งมีความกว้างประมาณ 1 กิโลเมตร หรือน้อยกว่า ประกอบด้วยเศษชิ้นขนาดเล็กของน้ำแข็ง ที่แยกออกจากมวลหลักของน้ำแข็ง และเคลื่อนที่ภายใต้อิทธิพลของลม คลื่น หรือกระแสน้ำ ใช้ในความหมายค่อนข้างจำกัดมากกว่าคำว่า *belt (เบ๊ลทฺ)* (2) [การถ่ายภาพ] ดู: *flight strip (ไฟล้ทฺ สตริ๊พ)*

stripe (สไตรฺ๊พ) (1) [หินแปร] ดู: *ribbon (ริ เบิ้น) [ศิลาวิทยา]* (2) [ธรณีสัณฐานของพื้นดิน] ชนิดของการสลับชั้นของธรณีวัตถุที่ละเอียด และหยาบ หรืออาจเป็นหิน หรือดินที่มีพืชปกคลุม ประกอบด้วยพื้นที่ที่มีความลาดชันมากกว่าภูมิประเทศแบบขั้นบันได ปกติมักจะตรง หรืออาจจะคดเคี้ยว หรือแตกเป็นกิ่งก้าน และอาจเป็นผลมาจากกระบวนการไหลของดิน (solifluction) ที่เกิดร่วมกับกระบวนการอื่นๆ เช่น กระบวนการกัดเซาะจากทางน้ำไหลขนาดเล็กๆ (rillwork) ดู: *sorted stripe (ซ้อร เถิด สไตรฺ๊พ); nonsorted stripe (น็อน ซ้อรฺ เถิด สไตรฺ๊พ); contraction stripe (เคิน แทรฺ๊ค เฉิ่น สไตรฺ๊พ)*

striped ground (สไตรฺ๊พดฺ กราวนฺด) รูปแบบของพื้นดิน ที่มีลักษณะชั้นที่แทรกสลับกันบนพื้นผิวลาดชัน เกิดโดยกระบวนการน้ำค้างแข็ง ดู: *sorted stripe (ซ้อร เถิด สไตรฺ๊พ)* คำพ้อง: *striped soil (สไตรฺ๊พดฺ ซอยล); striated ground (สไตรฺเอเถิดฺ กราวนฺด)*

striped soil (สไตรฺ๊พดฺ ซอยล) ดู: *striped ground (สไตรฺ๊พดฺ กราวนฺด)*

stripe hummock (สไตรฺ๊พ เฮอ เหมิค) แบบลวดลายที่มีขนาดไม่เท่ากัน (nonsorted stripe) มีความคล้ายคลึงกับเนินดิน แต่เกิดบนพื้นผิวที่ลาดชัน

strip log (สตริ๊พ ล๊อก) การบันทึกข้อมูลในรูปแบบแกร๊ฟ ของหลุมเจาะ โดยการเขียนข้อมูลตามสกอนเส้นแกร๊ฟล๊อก เช่น แกร๊ฟล๊อก

S

การเจาะต่อเวลา (drilling-time log); แกร็ฟล้อก ของตัวอย่าง (sample log)

strip mining (สตริ๊พ˘ ไม˘นิ่ง) (1) การทำเหมืองแบบเปิดหน้าดิน (opencut mining) (2) การทำเหมืองถ่านหินโดยวิธีการเปิดผิวดิน ซึ่งแตกต่างจากการทำเหมืองแร่โลหะ และแร่อุตสาหกรรมที่ใช้วิธีการทำเหมืองแบบเปิดขุมเหมือง (openpit mining)

stripped bedding plane (สตริ๊พ˘ด เบ๊ะ˘ดิ้ง เพลน) การเปิดออกของพื้นผิวด้านบนของชั้นหินที่ทนทาน และแสดงให้เห็นลวดลายของพื้นผิวโครงสร้างทางธรณีวิทยา เมื่อขยายออกเป็นบริเวณกว้าง

stripped illite (สตริ๊พด˘ อิ˘ไล้ท) ดู: *degraded illite (ดิเกร˘เดิ้ด อิ˘ไล้ท)*

stripped peneplain (สตริ๊พด˘ พี˘นิเพลน) ดู: *fossil peneplain (เฟาะ˘เซิ่ล พี˘นิเพลน)*

stripped structural surface (สตริ๊พด˘ สเตริ๊ค˘เชอเริ่ล เซอร˘เฝิซ) พื้นระนาบหรือมีการเอียงน้อย เกิดขึ้นในหินที่มีความคงทนไม่เท่ากัน ชั้นหินปิดทับที่อ่อนกว่าถูกกัดเซาะออกไป เหลือชั้นหินที่แข็งกว่าทำหน้าที่เป็นฐาน ซึ่งเป็นตัวกำหนดความลึกของการกัดเซาะ สามารถเกิดเป็นโครงสร้างที่ราบสูง (structural plateau) ที่ราบชั้นหิน (stratum plain) และโครงสร้างลานตะพัก (structural terrace) คำพ้อง: *stripped surface (สตริ๊พด˘ เซอร˘เฝิซ)*

stripped surface (สตริ๊พด˘ เซอร˘เฝิซ) ดู: *stripped structural surface (สตริ๊พด˘ สเตริ๊ค˘เชอเริ่ล เซอร˘เฝิซ)*

stripping (สตริ๊˘พิ่ง) ดู: *layer stripping (เล˘เอ้อร˘ สตริ๊˘พิ่ง)*

stripping ratio (สตริ๊˘พิ่ง เร˘โฌ) อัตราส่วนของปริมาตร หรือน้ำหนักในหน่วยตัน (tonnage) ของดินเหนือชั้นแร่ หรือกากแร่ (waste) ต่อปริมาตร หรือน้ำหนักในหน่วยตันของแร่ ที่อยู่ด้านล่างภายในเหมืองเปิด คำพ้อง: *strip ratio (สตริ๊พ˘ เร˘โฌ)*

strip ratio (สตริ๊พ˘ เรโฌ) ดู: *stripping ratio (สตริ๊˘พิ่ง เร˘โฌ)*

strip thrust (สตริ๊พ˘ เธริ๊สท) คำพ้องที่ล้าสมัยของ *decollement (เด๊ะคอลเมิ่นท)*

strobili (สตรอ˘บิลี่) ศัพท์พหูพจน์ของ *strobilus (สตรอ˘เบอเลิส)*

stromatactis (สโตร˘แมแท็ค˘ถิส) โครงสร้างหินตะกอนในแนวระนาบ หรือมีส่วนล่างที่แบนราบมีเส้นผ่าศูนย์กลางได้ถึง 10 เซนติเมตร พื้นผิวด้านบนไม่เรียบหรือนูนขึ้น ประกอบด้วยสารเชื่อมประสานของผลึกแคลไซ้ท มักพบในส่วนกลางของแกนปะการัง (reef core) บางครั้งเรียกว่า รี้ฟ ทูเฟ่อ (reef tufa) เกิดจากการเติมเข้าไปในโพรงโดยส่วนที่อ่อนนุ่มของสิ่งมีชีวิต แต่ไม่ใช่โครงสร้างแข็ง หรืออาจเกิดจากช่องว่างในขณะที่มีการเกิดหินตะกอนคาเบอเหนท หรือเกิดจากการตกผลึกใหม่ ที่มีรูปร่างเป็นแผ่นในอาณานิคมไบรเออโซเอิ้น

stromatic (สเตรอแม˘ถิค) ดู: *lit-par-lit (ลี-พาร-ลี) มีลักษณะของหินแผ่นบางแทรกสลับระหว่างหินตะกอนและหินอัคนี*

stromatite (สโตร˘แมไท้ท) หินมิกเมอไท้ท (migmatite) ที่มีเนื้อหินสองชนิดเรียงตัวขนานกันเป็นชั้น ศัพท์ไม่ค่อยได้ใช้

stromatolite (สโตรแม˘เทอไล้ท) โครงสร้างของหินตะกอนอินทรีย์ ที่เกิดจากการดักจับตะกอน เชื่อมติดกัน และตกผลึก ซึ่งเป็นผลจากการเจริญเติบโต และกระบวนการเผาผลาญของจุลินทรีย์ในพืช เช่น สาหร่ายสีเขียวแกมน้ำเงิน (cyanophyte) มีการจับตัวกันหลายรูปแบบ จากรูปร่างแบนเป็นระนาบจนถึงเป็นแท่งเสาอย่างเด่นชัด รูปโดมหรือกึ่งกลมมน เปรียบเทียบ: *oncolite (ออน˘เคอไล้ท)*

stromatolith (สโตรแม˘เทอหลิธ) [หินตะกอน] ดู: *stromatolite (สโตรแม˘เทอไล้ท)*

stromatoporoid (สโตร˘แมเทอ˘โพรอยด) ชื่อทั่วไปของกลุ่มสิ่งมีชีวิตที่อยู่นิ่งกับที่บนพื้นทะเลซึ่งสูญพันธุ์แล้ว ไม่ทราบความแน่นอนทางสายพันธุ์ อาจเป็นพวกเพอริเฟอเร่อ (porifera) ซีเลนเทอเรอเท่อ (coelenterata) หรือไซเออนอไฟเท่อ (cyanophyta) มีการสร้างกระดูกโดยการดักจับคาเบอเหนิทโดยทั่วไป อาจมีความกว้างถึง 10 เซนติเมตร มีขนาดของรูปร่างหลายแบบ เช่น แบบท่อ แบบห่อหุ้ม แบบกิ่งก้าน แบบโดม หรือแบบกระเปาะ โครงสร้างภายในเกือบอยู่ในแนวระนาบ หรือเป็นแผ่นบางที่มีศูนย์กลางรวมกัน หรือเป็นเส้นที่แยกส่วน โดยเสาเรียงตัวเป็นรัศมีขนาดเล็ก หรือเป็นโครงเปิดที่มีรูปแบบไม่แน่นอน กลุ่มสิ่งมีชีวิตเหล่านี้มีความอุดมสมบูรณ์อยู่ในแนวปะการังยุคออรเดอวิเฉิ่น ถึงดิโวเนี่ยน ช่วงที่ดำรงอยู่บนโลกอาจมีมาตั้งแต่ยุคแคมเบรี้ยนจนถึงคริเทเฉิส

Strombolian-type bomb (สตรอม˘โบเลี่ยน-ไท้พ บอมบ) ชนิดของหินภูเขาไฟที่มีรูปร่างกลม เกิดจากลาเว่อที่แข็งตัวในอากาศ มีส่วนประกอบเป็นช่องไหล น้อยกว่าชิ้นหินภูเขาไฟชนิดเฮอวาเยิ่น (Hawaiian-type bomb)

Strombolian-type eruption (สตรอม˘โบเลี่ยน-ไท้พ อิเริพ˘เฉิ่น) ชนิดของการปะทุของภูเขาไฟ โดยการพุ่นกลุ่มก้อนลาเว่อคล้ายน้ำพุของลาเว่อชนิดบะซ้อลท จากกลางปากปล่องภูเขาไฟ ตั้งชื่อ

ตามภูเขาไฟสตรอมโบลี่ (Stromboli) ประเทศอิตาลี

strong (สตรอง˘) หมายถึง แร่ หรือฟ้อลทที่มีขนาดใหญ่ หรือสำคัญ

strong motion (สตรอง˘ โม˘เฉิ่น) การสั่นไหวในพื้นดินที่มีความรุนแรงและน่าสนใจต่อการศึกษาวิศวกรรมแผ่นดินไหว

strophotaxis (สโตรโฟแท็ค˘เสิส) ในทางนิเวศวิทยา หมายถึง การที่สิ่งมีชีวิตมีแนวโน้มที่จะเปิดรับการตอบสนองต่อสิ่งเร้าจากภายนอก

structural (สเตริ๊ค˘เชอเริ่ล) ของ หรือ เกี่ยวกับ การเปลี่ยนรูปหรือลักษณะของหิน ที่เป็นผลเนื่องมาจากการเปลี่ยนรูปของหิน

structural adjustment (สเตริ๊ค˘เชอเริ่ล เออะเจ๊ิส˘เมิ่นทฺ) การจัดเรียงตัวใหม่ ของรูปแบบทางน้ำในพื้นที่ เพื่อให้สอดคล้องกับโครงสร้างทางธรณีวิทยา โดยเฉพาะ ลักษณะทางน้ำที่ไหลตามแนวการวางตัวของชั้นหิน เปรียบเทียบ: *topographic adjustment (ทอเพอแกร๊ฟิค เออะเจ๊ิส˘เมิ่นท)*

structural analysis (สเตริ๊ค˘เชอเริ่ล เออะแน˘เลอเสิส) (1) [สถิติ] ในธรณีสถิติ หมายถึง การตรวจสอบ และการสร้างแบบจำลองที่ขึ้นอยู่กับพื้นที่ของการกระจายตัวของตัวแปรสุ่ม ได้แก่ การกำหนด การอยู่กับที่ (stationarity) และการสร้างแบบจำลองกึ่งแกร๊ฟ (semivariogram) หรือพื้นที่การเปลี่ยนแปลงร่วม (spatial covariance) (2) [ศิลาวิทยาโครงสร้าง] การวิเคราะห์รูปแบบโครงสร้าง ในทุกมาตราส่วน ตั้งแต่ในแผ่นหินบางจนถึงหินโผล่ รวมถึงการแปลความหมายการเคลื่อนที่และสนามความเค้นที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนรูป หรือลักษณะ เปรียบเทียบ: *ศิลาวิทยาโครงสร้าง (structural petrology - สเตริ๊ค˘เชอเริ่ล เพอทรอ˘เลอจี้); ธรณีวิทยาโครงสร้าง (structural geology - สเตริ๊ค˘เชอเริ่ล จีออ˘เลอจี้)*

structural basin (สเตริ๊ค˘เชอเริ่ล เบ˘เซิ่น) ดู: *basin (เบ˘เซิ่น)*

structural bench (สเตริ๊ค˘เชอเริ่ล เบ๊นชฺ) ตะพักที่เป็นตัวแทนของขอบโครงสร้างที่เกิดจากการกัดเซาะ คำพ้อง: *rock bench (ร็อค เบ๊นชฺ)*

structural closure (สเตริ๊ค˘เชอเริ่ล โคล˘เฌ่อรฺ) ดู: *closure (โคล˘เฌ่อรฺ) [ธรณีวิทยาโครงสร้าง]*

structural contour (สเตริ๊ค˘เชอเริ่ล คอน˘ทุรฺ) ดู: *structure contour (สเตริ๊ค˘เชอเริ่ล คอน˘ทุร)*

structural control (สเตริ๊ค˘เชอเริ่ล เคินโทรล˘) อิทธิพลของรูปแบบโครงสร้างทางธรณีวิทยา ต่อการทับถมในแหล่งแร่ เช่น แหล่งแร่ที่เกิดในร่องแตก เปรียบเทียบ: *stratigraphic control (สแตรเทอ˘แกรฟิค เคินโทรล˘) [แหล่งแร่]*

structural crystallography (สเตริ๊ค˘เชอเริ่ล คริส˘เตอลอ˘เกรอฟี่) การศึกษาเกี่ยวกับการเรียงตัวภายใน และระยะห่างระหว่างแอ๊ะเทิ่ม และมอลิคิวล ที่ทำให้เกิดผลึกของแข็ง

structural datum (สเตริ๊ค˘เชอเริ่ล เด˘เทิ่ม) ดู: *datum horizon (เด˘เทิ่ม เฮอไร˘เซิ่น)*

structural depression (สเตริ๊ค˘เชอเริ่ล ดิเพร˘เฌิ่น) พื้นที่ที่มีลักษณะภูมิประเทศต่ำ อันเป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงรูปร่างของโครงสร้างของเปลือกโลก

structural diagram (สเตริ๊ค˘เชอเริ่ล ได˘เออะแกรม) รูปที่แสดงตำแหน่งและการเรียงตัวของธาตุต่างๆที่เป็นองค์ประกอบ (*fabric element – แฟ˘บริค เอ˘เลอเมิ่นทฺ*)

structural dome (สเตริ๊ค˘เชอเริ่ล โดม) ดู: *dome (โดม) [ธรณีวิทยาโครงสร้าง]*

structural element (สเตริ๊ค˘เชอเริ่ล เอ˘เลอเมิ่นทฺ) ชนิดของโครงสร้างในหินโผล่ หรือในระดับภูมิภาค ซึ่งประกอบด้วยโครงสร้างหลายชนิด เช่น คลีหวิจที่เป็นองค์ประกอบของโครงสร้างในหินโผล่ ซึ่งประกอบด้วย คลีหวิจ จ๊อยนท ชั้นหินเอียง โฟลด และระนาบการเลื่อน

structural feature (สเตริ๊ค˘เชอเริ่ล ฟี˘เช่อรฺ) ลักษณะที่เกิดขึ้นโดยการเปลี่ยนรูป หรือการเคลื่อนที่ของหิน เช่น โฟลด หรือฟ้อลท สำหรับลักษณะโครงสร้างเหล่านั้น ศัพท์ที่ใช้กันทั่วไป คือ “โครงสร้าง” ซึ่งปัจจุบันเป็นที่ยอมรับกันทั่วไป

structural geology (สเตริ๊ค˘เชอเริ่ล จีออ˘เลอจี้) สาขาธรณีวิทยาที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบ การเรียงตัว และโครงสร้างภายในของหิน โดยเฉพาะ การบรรยาย การแสดง และการวิเคราะห์โครงสร้าง ส่วนใหญ่เป็นมาตราส่วนขนาดกลางและขนาดเล็ก มีความคล้ายคลึงกับสาขาทางเท็คทอหนิคส ที่ใช้อธิบายในมาตราส่วนที่ใหญ่กว่าในระดับภูมิภาค หรือด้านต่างๆของประวัติความเป็นมา

structural high (สเตริ๊ค˘เชอเริ่ล ไฮ) ดู: *high (ไฮ)*

structural lake (สเตริ๊ค˘เชอเริ่ล เล้ค) ดู: *tectonic lake (เท็คทอ˘หนิค เล้ค)*

structural landform (สเตริ๊ค˘เชอเริ่ล แล็นด์˘ฟอรฺม) ภูมิประเทศที่วิวัฒน์มาจากการกัดเซาะนี้เป็นผลสืบเนื่องโดยโครงสร้างของหิน เปรียบเทียบ: *tectonic landform (เท็คทอ˘หนิค แล็นด์˘ฟอรฺม)*

S

structural low (สเตริ๊ค´เชอเริ่ล โล) ดู: *low (โล) [ธรณีวิทยาโครงสร้าง]*

structurally controlled nonsulfide zinc deposit (สเตริ๊ค´เชอเริ่ลลี่ เคินโทรลดฺ น็อนเซิลไฟดฺ ซิ้งคฺ ดิพอ´เสิท) แหล่งแร่สังกะสีที่ประกอบด้วยแร่สังกะสีสิเลอเขท ที่เกิดแทนที่หินต้นกำเนิดพวกคาเบอเหนทที่อยู่ใกล้กับฟ้อลท

structural map (สเตริ๊ค´เชอเริ่ล แม็พ) ดู: *structure-contour map (สเตริ๊ค´เชอเริ่ล-คอน´ทุร แม็พ)*

structural nose (สเตริ๊ค´เชอเริ่ล โน้ส) ดู: *nose (โน้ส) [ธรณีวิทยาโครงสร้าง]*

structural petrology (สเตริ๊ค´เชอเริ่ล เพอทรอ´เลอจี้) การวิเคราะห์ส่วนประกอบบนแผ่นหินบาง หรือมาตราส่วนขนาดจิ๋ว ได้แก่ การศึกษารูปร่าง และความสัมพันธ์ของการอยู่ด้วยกันของโครงสร้างขนาดเล็ก และการศึกษาการวางตัวของรูปทรงผลึกในปัจจุบันกล้องจุลทรรศน์อิเล็คทรอนแบบส่องผ่านสามารถวิเคราะห์โครงสร้างของการเปลี่ยนรูปผลึก เปรียบเทียบ: *structural analysis (สเตริ๊ค´เชอเริ่ล เออะแน´เลอเสิส) [ศิลาวิทยาโครงสร้าง]* คำพ้อง: *fabric analysis (แฟ´บริค เออะแน´เลอเสิส); petrofabric analysis (เพอทรอแฟ´บริค เออะแน´เลอเสิส); petrofabrics (เพอทรอแฟ´บริคสฺ); microtectonic ไมโครเท็คทอ´หนิค)*

structural plain (สเตริ๊ค´เชอเริ่ล เพลน) ดู: *stratum plain (สเตร´เทิ่ม เพลน)*

structural plateau (สเตริ๊ค´เชอเริ่ล แพละโท) ภูมิประเทศที่มีลักษณะคล้ายที่ราบสูงมีพื้นผิวโครงสร้างราบเรียบ

structural province (สเตริ๊ค´เชอเริ่ล พรอเวิ่นซ) พื้นที่ ที่มีโครงสร้างธรณีวิทยาแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญ จากพื้นที่ที่อยู่ติดกัน นอกเหนือจากความแตกต่างทางกายภาพของลักษณะภูมิประเทศ

structural relief (สเตริ๊ค´เชอเริ่ล ริลี้ฟ´) (1) ระยะในแนวดิ่งวัดระหว่างจุด ที่คล้ายกันทางลำดับชั้นหิน ที่เทียบจากสันของ แอนทิไคลน จนถึงแอ่งของซินไคลนที่อยู่ติดกัน (2) ความแตกต่างของระดับความสูงระหว่างจุดสูงสุดและจุดต่ำสุดของชั้นหิน หรือรอยต่อของลำดับชั้นหินในบริเวณหนึ่งๆ

structural state (สเตริ๊ค´เชอเริ่ล สเตท´) ลำดับขั้นของแร่ที่มีโครงสร้างสมมาตรตั้งแต่ 2 ชนิดหรือมากกว่าอาจเกิดจากตำแหน่งภายในโครงสร้างของแอ๊ะเทิ่ม 2 ชนิดที่ต่างกัน

structural terms (สเตริ๊ค´เชอเริ่ล เทิรฺมส) โครงสร้างเป็นลักษณะเฉพาะในเชิงสถาปัตยกรรมของธรณีวัตถุหรือแร่ สำหรับแร่ดิน แสดงถึงการประกอบกันเป็นชั้นหรือมากกว่า รวมทั้งธรณีวัตถุที่แทรกอยู่ระหว่างชั้นที่เรียกว่าหน่วยโครงสร้าง (unit structure) เมื่อมีการใช้คำว่าระนาบ แผ่น และชั้นสำหรับแร่ดินหมายถึงระนาบที่มีการจับตัวกันของแอ๊ะเทิ่ม หรือตำแหน่งของแอ๊ะเทิ่มในแผ่นเทะเทรอฮีเดริ้ลและอ็อกทะฮีเดริ้ล หรือชั้นที่มีแอ๊ะเทิ่ม 1:1 หรือ 2:1 การใช้คำว่าระนาบ แผ่น หรือชั้นบ่งบอกถึงความหนาที่เพิ่มขึ้นของการเรียงตัวกัน การสร้างกลุ่มพื้นฐานของโครงสร้างเกิดจากโครงข่าย (lattice) พันธะเคมีจำนวนมาก ไม่ใช่คำพ้องของคำว่าโครงสร้าง (structure) แต่หมายถึงการกระจายตัวอย่างเป็นระเบียบของจุดสมมุติที่ใช้อธิบายรูปทรงเรขาคณิตภายในผลึก

structural terrace (สเตริ๊ค´เชอเริ่ล เท´เริ่ซ) (1) ขั้นหรือพื้นราบคล้ายขั้นบันไดในชั้นหินที่มีการเอียงอย่างสม่ำเสมอประกอบด้วยส่วนบนประทุนหงายที่อยู่เหนือส่วนล่างของประทุนคว่ำ (2) ลักษณะภูมิประเทศที่คล้ายขั้นบันไดถูกควบคุมโดยโครงสร้างของชั้นหินด้านล่าง เช่น ลานตะพักขั้นบันไดที่เกิดโดยการกัดเซาะอย่างรวดเร็วของชั้นหินอ่อนที่วางอยู่บนชั้นหินที่มีความคงทนมากกว่าที่วางตัวในแนวระดับ เปรียบเทียบ: *structural bench (สเตริ๊ค´เชอเริ่ล เบ็นชฺ)*

structural trap (สเตริค´เชอเริ่ล แทร็พ) แหล่งกักเก็บน้ำมันหรือแก๊ส ที่มีผลมาจากโฟลด ฟ้อลท หรือการเปลี่ยนโครงสร้างรูปแบบอื่นๆ เปรียบเทียบ: *stratigraphic trap (สแตรทิ´แกรฟิค แทร็พ); combination trap (คอมเบอเน´เฌิ่น แทร็พ)*

structural unconformity (สเตริ๊ค´เชอเริ่ล เอินเคินฟอรฺ´เมอที่) ดู: *angular unconformity (แอง´กิวเล่อร เอินเคินฟอรฺ´เมอที่)*

structural valley (สเตริ๊ค´เชอเริ่ล แว´ลี่) หุบเขาที่มีต้นกำเนิดหรือรูปแบบตามโครงสร้างทางธรณีวิทยาที่รองรับ เปรียบเทียบ: *tectonic valley (เท็คทอ´หนิค แว´ลี่)*

structure (สเตริ๊ค´เช่อรฺ) (1) [ธรณีสัณฐานวิทยา] ศัพท์ที่มีความหมายรวบยอดถึงหินที่ถูกกัดกร่อนโดยตัวกลางในภูมิประเทศแบบต่างๆ รวมถึงรูปแบบของภูมิประเทศที่เกิด การเรียงตัว การเคลื่อนย้ายตำแหน่ง ทั้งก่อนและหลังการกัดกร่อน (2) [แร่] (ก) รูปแบบที่กำหนดโดยแร่ เช่น โปร่งใส แท่ง แบน หรือเส้นใย (ข) ดู: โครงสร้างผลึก (*crystal structure - คริส´เติ้ล สเตริ๊ค´เช่อรฺ)* (3) [เรณูวิทยา] รูปแบบเนื้อเยื่อที่เกิดขึ้นจากการเจริญเติบโตของผนังชั้นนอก (exine) ของสปอร์ในเกสร (4) [ศิลาวิทยา] ลักษณะ ที่สามารถ

สังเกตเห็นได้ดีของมวลหินหรือหน่วยหินโดยทั่วไปเห็นได้ดีที่สุดในหินโผล่มากกว่าในก้อนตัวอย่างหรือแผ่นหินบาง เช่น โครงสร้างแบบแท่ง การแตกเป็นก้อนหลายเหลี่ยม การแยกจากกันเป็นแผ่น หรือแผ่นขนาน รวมถึงลักษณะปรากฏสำหรับโครงสร้างขนาดเล็กที่แตกต่างจากบริเวณใกล้เคียง เช่น โครงสร้างแบบแผ่นขนาน โครงสร้างแบบวงซ้อน มีความหมายคล้ายคลึงกับเนื้อหิน (texture) ซึ่งส่วนใหญ่ใช้กับหินที่มีขนาดเล็กหรืออนุภาคที่ประกอบกันเป็นหิน แม้ว่าทั้งสองคำนี้จะมีความหมายเหมือนกันแต่ไม่ควรใช้แทนกัน หรือบางครั้งลักษณะของเนื้อหินบางอย่างอาจมีลักษณะเหมือนกับลักษณะโครงสร้างหลัก ดู: *sedimentary structure (เซะเดอเม็น´เทอรี่ สเตริ๊ค´เช่อรฺ)* (5) [ธรณีวิทยาโครงสร้าง] (ก) ลักษณะตำแหน่ง ขนาดการวางตัว หรือตำแหน่งสัมพัทธ์ของมวลหินในภูมิภาคหรือพื้นที่ ลักษณะโดยรวมของโครงสร้างในพื้นที่เป็นผลมาจากกระบวนการเปลี่ยนรูป เช่น การเลื่อน การคดโค้ง และการแทรกซอนของ หินอัคนี (ข) ศัพท์ที่ใช้ด้านธรณีวิทยาเพอโทรเลี่ยมสำหรับลักษณะทางกายภาพของหิน เช่น ประทุนคว่ำหรือแนวปะการัง ที่อาจมีการสะสมของน้ำมันหรือแก๊ส

structure amplitude (สเตริ๊ค´เช่อรฺ แอม´เพลอถูด) ขนาดขององค์ประกอบทางธรณีโครงสร้าง

structure contour (สเตริ๊ค´เช่อรฺ คอน´ทุร) เส้นชั้นความสูงที่แสดงภาพพื้นผิวของโครงสร้าง เช่น ขอบเขตของหมวดหิน หรือฟ้อลท เปรียบเทียบ: *subsurface contour (เสิบ´เซอรเฟซ คอน´ทุร)* ดู: *structure-contour map (สเตริ๊ค´เช่อรฺ-คอน´ทุร แม็พ)*

structure-contour map (สเตริ๊ค´เช่อรฺ-คอนทุร แม็พ) แผนที่แสดงรูปร่างโครงสร้างใต้ผิวดินโดยใช้ค่าเฉลี่ยของเส้นชั้นความสูงที่แสดงภาพพื้นผิวของโครงสร้าง ดู: *contour map (คอน´ทุร แม็พ); tectonic map (เท็คทอ´หนิค แม็พ)* คำพ้อง: *structural map (สเตริ๊ค´เชอเริ่ล แม็พ); structure map (สเตริ๊ค´เช่อรฺ แม็พ)*

structure factor (สเตริ๊ค´เช่อรฺ แฟ็ค´เท่อรฺ) ปริมาณที่แสดงถึงขนาดและมุมเฝสของแสง X-ray ที่หักเห ใช้สัญลักษณ์ F (hkl) ความเข้มของรังสีเอ็กสกระจายเป็นระนาบที่มีดัชนีของการเลี้ยวเบน (hkl) เป็นสัดส่วนโดยตรงกับปัจจัยทางโครงสร้างของชุดระนาบนั้นๆ

structure factor F (สเตริ๊ค´เช่อรฺ แฟ็ค´เท่อรฺ เอ๊ฟ) ประสิทธิภาพของหน่วยเซ็ล สำหรับการกระเจิงของรังสีเอ็กส ซึ่งมักมีค่าน้อยกว่าผลรวมของการกระเจิง ของแต่ละแอ๊ะเทิ่มในหน่วยเซ็ลเพราะว่าลำแสงที่แอ๊ะเทิ่มแต่ละแอ๊ะเทิ่มกระจายออกมักจะหักล้างกับเฝสของอีกแอ๊ะเทิ่มหนึ่ง และสามารถวัดความเข้มของการเลี้ยวเบนของลำแสงที่สังเกตได้ เพราะว่าค่าของมันขึ้นอยู่กับการเรียงตัวของแอ๊ะเทิ่มในหน่วยเซ็ล ซึ่งเรียกว่าปัจจัยทางโครงสร้าง (structure factor)

structure ground (สเตริ๊ค´เช่อรฺ กราวนฺด) ศัพท์ที่ใช้คำพ้องว่า *patterned ground (แพะ´เทิ่รฺนดฺ กราวนฺด)* ภูมิลักษณ์พื้นดิน; พื้นดินที่มีรูปแบบต่างๆ

structure map (สเตริ๊ค´เช่อรฺ แม็พ) ดู: *structure-contour map (สเตริ๊ค´เช่อรฺ-คอน´ทุร แม็พ)*

structure-process-stage (สเตริ๊ค´เช่อรฺ-พรอ´เซิส -สเตจ´) ชื่อที่ตั้งขึ้นสำหรับใช้ใน Davisian principle หมายถึงการวิวัฒนาการของธรณีสัณฐานเกี่ยวกับวัฏจักรการผุกร่อนที่ประกอบด้วย 3 ปัจจัยหลักคือ 1.โครงสร้างทางธรณีวิทยา 2.กระบวนการทางธรณีสัณฐาน และ 3.ช่วงเวลาของการวิวัฒน์ โดยแรกเริ่มนั้นได้อ้างอิงถึงกระบวนการทางโครงสร้างและเวลา แต่ต่อมาได้เปลี่ยนแปลงมาใช้ในความหมายของช่วงเวลาของกระบวนการเกิดโครงสร้าง

structure refinement (สเตริ๊ค´เช่อรฺ ริไฟน´เมิ่นทฺ) ดู: *crystal-structure refinement (คริส´เติ้ล-สเตริ๊ค´เช่อรฺ ริไฟน´เมิ่นทฺ)*

structure section (สเตริ๊ค´เช่อรฺ เซ็ค´เฉิ่น) ภาพตัดแนวดิ่งที่แสดงโครงสร้างทางธรณีวิทยาในแนวดิ่งหรือแนวเกือบดิ่ง หรือภาพแสดงโครงสร้างทางธรณีวิทยาที่ปรากฏในระนาบแนวดิ่งที่ตัดผ่านพื้นผิวของเปลือกโลก มาตราส่วนในแนวดิ่งมักจะแสดงไว้แบบเกินจริง

structure soil (สเตริ๊ค´เช่อรฺ ซอยล) ดู: *soil structure (ซอยลฺ สเตริ๊ค´เช่อรฺ) [โครงสร้างดิน]*

structure solution (สเตริ๊ค´เช่อรฺ เซอลู´เฉิ่น) ดู: *crystal-structure solution (คริส´เทิ่ล-สเตริ๊ค´เช่อรฺ เซอลู´เฉิ่น)*

structure test (สเตริ๊ค´เช่อรฺ เท้สทฺ) หลุมเจาะระดับตื้นเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลทางธรณีวิทยา หรือการได้ข้อมูลชนิดอื่นมาระหว่างที่ทำการเจาะ โดยเจาะไปจนถึงระดับของโครงสร้างที่ทราบข้อมูลน้อยหรือโครงสร้างที่คาดเดาว่าเป็นโซนที่สามารถผลิตน้ำมันได้ เปรียบเทียบ: *stratigraphic test (สแตรเท´แกรฟิค เท้สทฺ)*

structure type (สเตริ๊ค´เช่อรฺ ไทพ) กลุ่มของผลึกที่มีโครงสร้างแอ๊ะเทิ่มเหมือนกัน กล่าวคือมีการเรียงตัวของแอ๊ะเทิ่มในทิศทางเดียวกัน ยกตัวอย่างเช่นโครงสร้างผลึกโซเดี้ยมคลอไรด (NaCl)

ที่มีจำนวนประจุบวกและลบวางตัวอยู่ใน 6 ตำแหน่ง คล้ายกับที่พบในแร่ซิลไว้ท (sylvite) เพเรอเคล้ส (periclase) และเกอลีเน่อ (galena)

struggle for existence (สเตรอ´เกิ้ล ฟอรฺ อิกซิส´เติ้นซฺ) กระบวนการทางธรรมชาติที่สมาชิกของประชากรมีการแข่งขันกัน เนื่องด้วยทรัพยากรที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตนั้นมีจำกัด จึงเกิดผลลัพธ์ของการคัดเลือกโดยธรรมชาติ (natural selection)

Strukturboden (สตรุคทรูโบเดน) ศัพท์ที่เคยถูกใช้ในความหมายของโครงสร้างบนพื้นดิน (patterned ground) รากศัพท์: ภาษาเยอรมัน หมายถึงโครงสร้างของพื้นดิน (structure ground) หรือโครงสร้างของดิน (structure soil)

Stunian (สตู´เนี่ยน) ช่วงอายุทางธรณีวิทยาที่ใช้ในยุโรปหมายถึงช่วงบนสุดของยุคดิโวเนี่ยน หรือรอยต่อกับยุคคาเบอนิเฟอเริส

Student´s t test (สตู´เดิ้นทฺส เท้สทฺ) การทดสอบเชิงสถิติ ที่ใช้ในการพิสูจน์ว่าข้อมูล 2 กลุ่ม มาจากประชากรเดียวกันหรือไม่ คำพ้อง: *t test (ที เท้สทฺ)*

stuffed derivative (สตั้ฟด ดิริ´เวอถีฟ) โครงสร้างผลึกที่มาจากโครงสร้างต้นแบบ ที่มีการแทนที่ของแอ๊ะเทิ่ม ที่มีเลขอ็อกซิเดเฉิ่นต่ำกว่า ซึ่งยังคงความสมดุลของประจุไว้ในโครงสร้าง ยกตัวอย่างเช่น แร่แคลเซอไล้ท (kalsilite) $KAlSiO_4$ เป็นโครงสร้างผลึกเดิมของแร่ทริดีไม้ท (tridymite), SiO_2 โดยที่ครึ่งหนึ่งของธาตุสิลิเค่อถูกแทนที่โดยเออะลูเมอเนิ่ม และ เพอแทะเซี่ยมในช่องว่างของโครงสร้างเพื่อคงความสมดุลของประจุ

sturzstrom (สเติ๊รฺส´สตรอม) มวลขนาดใหญ่ที่เคลื่อนที่อย่างรวดเร็วของเศษหิน และฝุ่นที่เกิดจากการพังทลายของหน้าผาชันหรือด้านข้างของภูเขา ไหลลงมาตามทางลาดชันผ่านพื้นราบ เป็นระยะทางหลายกิโลเมตร หรือเป็นการบีบอัดของอากาศ น้ำ และโคลน ระหว่างเศษหินที่เป็นมวลที่ไร้แรงยึดเหนี่ยวระหว่างเศษหินที่กระจายอยู่ในฝุ่นอากาศที่มีการเคลื่อนที่ 100 กิโลเมตรต่อชั่วโมง หรือเป็นเหตุการณ์ที่มวลของธรณีวัตถุทุกอย่างที่มีการเคลื่อนที่อย่างรวดเร็ว มีหลายความคิดว่าเกิดขึ้นบนดวงจันทร์ เปรียบเทียบ: *debris flow (เดอบรี´ โฟล); rockfall (ร็อค´ฟอล)* คำพ้อง: *rock avalanche (ร็อค แอ๊ะ´เวอแล้นซฺ); rockfall avalanch (ร็อค´ฟอล แอ๊ะ´เวอแล้นซฺ); rock-fragment flow (ร็อค-แฟร็ก´เมิ่นทฺ โฟล)*

stylobreccia (สไตเลอเบร๊ะ´เชี่ย) หินปูนก้อนกลมที่ถูกแรงกระทำอย่างรุนแรงทำให้เกิดการละลายเนื่องจากความดันแล้วก่อตัวกลายเป็นแนวฟันเลื่อยในหิน (stylolite) ทำให้มีลักษณะคล้ายหินกรวดเหลี่ยม

stylolite (สไต´เลอไล้ท) (1) พื้นผิว หรือระนาบสัมผัส ที่ปกติเกิดในหินคาเบอเหนทเนื้อเดียว พบน้อยในหินทราย หรือขวอรทไซ้ท สามารถสังเกตได้จากแนวการแทรกอยู่ด้วยกัน และยึดเกาะกันของหินทั้งสองข้าง โดยลักษณะโค้งยอดแหลมขึ้น-ลง คล้ายฟันจะปรากฏอยู่ในด้านหนึ่งเพื่อรับกับลักษณะที่ปรากฏอยู่อีกด้านหนึ่งของหินได้พอดี ตามปกติถ้ามองในภาพตัดขวางคล้ายแนวรอยต่อหรือรอยหยักของเส้น ซึ่งลักษณะของแนวรอยต่อนี้ประกอบด้วยสารที่ไม่ละลายน้ำของหิน มาอยู่รวมกันในปริมาณมาก เช่น เคลคาเรเบิ้น หรือเหล็กอ็อกไซด มักเกิดขนานกับระนาบชั้นหิน เชื่อว่าฟันในหิน (stylolite) เกิดขึ้นระหว่างที่มีการตกทับถมภายใต้ความดันที่แตกต่างกันในแนวดิ่ง และเกิดร่วมกับสารละลาย ดู: *microstylolite (ไมโครสไต´เลอไล้ทฺ); suture joint (ซู´เช่อรฺ จ๊อยนฺทฺ)* (2) แท่งที่มีร่องในแนวดิ่ง เป็นเส้นตรง ประกอบด้วยวัสดุเหมือนกับหินมีความยาวน้อยกว่าหนึ่งเซนติเมตรพอดีกับแนวรอยต่อ มุมเอียงสูง หรือตั้งฉากกับระนาบชั้นหิน เป็นผลมาจากการเลื่อนไถลภายใต้แรงดันในแนวดิ่ง ของส่วนเปลือกของซากดึกดำบรรพ์ ตลอดจนบริเวณใกล้เคียง คำพ้องที่ล้าสมัย: *epsomite (เอ็พ´เซอไม้ท) [หินตะกอน]; crystallite (คริส´เติลไล้ทฺ); toenail (โท´เนล); เล็บเท้า crowfoot (โคร´ฟุท) ตีนกา*

stylolitic (สไตเลอลิ´ถิค) ใช้อธิบายแนวฟันในหิน เช่น รอยต่อของแนวฟันในหิน (stylolitic seam) หรือแท่งของแนวฟันในหิน (stylolitic column)

stylolitic fracture (สไตเลอลิ´ถิค แฟร็ค´เช่อรฺ) ร่องแตก ที่เกิดจากการเคลื่อนเข้าหากันของหิน และหลอมเชื่อมกัน เนื่องจากการเคลื่อนย้ายมวลสารแบบแพร่กระจายในร่องแตก

S-type granitoid (เอ๊ส-ไท้พฺ แกร´เนอทอยด) หินแกรเหนิทที่เกิดจากแม็กเม่อ ที่มีการหลอมบางส่วน ของหินตะกอนที่ถูกแปรสภาพ หรือหินที่ประกอบเป็นเปลือกโลก

Styrian orogeny (สไต´เรี่ยน ออเราะ´เจอนี่) 1 ใน 30 ของการเกิดภูเขาบนแผ่นเปลือกโลกที่เกิดในช่วงสั้นๆ ในช่วงมหายุคแฟเนอเรอโซอิค (Phanerozoic) แผ่นเปลือกโลกนี้อยู่ในสมัยไมเออซีน (Miocene)

subaerial (เสิบแอ´เรี่ยล) หมายถึง สภาวะ และกระบวนการ เช่น กระบวนการกัดกร่อน ที่เกิดขึ้นบนบก หรือใกล้กับพื้นดิน เช่น การทับถมในพื้นที่แห้งแล้ง ที่เกิดขึ้นบนพื้นดิน ในบางครั้งอาจรวมถึง การทับถมในทางน้ำบนบก เปรียบเทียบ: *subaqueous*

(เสิบเอ๎เควียส); subterranean (เสิบเทอเร๎เนี่ยน) คำพ้อง: *surficial (เซ้อรฺ๎ฟิเฉี่ยล) ผิวดิน หรือพื้นดิน*

subaerial bench (เสิบแอ๎เรี่ยล เบ็นชฺ) ลักษณะของตะกอนเชิงเขา ที่ทับถมเป็นเนินซึ่งเป็นตะกอนที่ไม่เกี่ยวข้องกับธารน้ำ

subage (เสิบเอจ๎) อายุทางธรณีกาลที่สั้นกว่าอายุ (age) ใช้ในช่วงการก่อตัวของหินในบริเวณที่มีลักษณะเฉพาะ เช่น การทับถมของดินลมหอบ (loess) คำพ้อง: *episode (เอ๊ะ๎เพอโสด); time (ไทมฺ); phase (เฟส) [อายุทางธรณีวิทยา]*

subalkalic (เสิบแอล๎เคอหลิค) (1) ศัพท์ที่ใช้กับชุดหินโทเลออิถิค (tholeiitic) และชุดหินแค้ลค-แอลเคอไลน (calc-alkaline) (2) หินอัคนีที่ประกอบด้วยแร่ที่ไม่มีธาตุแอลเคอไลนนอกจากแร่เฟลสปาร (3) ศัพท์ที่เคยใช้อธิบายหินอัคนีชุดแปซิฟิค (Pacific suite – เพอซิ๎ฝิค สวีท)

subalkaline basalt (เสิบแอล๎เคอไลนฺ บะ๎ซ้อลทฺ) ศัพท์ที่ใช้แทนคำว่าโทเลออิถิค บะซ้อลท (tholeiitic basalt) และโทเลอไอ๊ท (tholeiite) ซึ่งในปัจจุบันไม่ถูกใช้ หรือหมายถึงหินบะซ้อลทที่ไม่มีแร่เนะเฟอลีน (nepheline) และแอ็คไม้ท (acmite)

suballuvial bench (เสิบเออะ๎ลูเวี่ยล เบ็นชฺ) ลักษณะการขยายตัวของเพะเดอเมิ่นท (pediment) เข้าไปในแอ่งทับถมตะกอน ที่ถูกปิดทับด้วยตะกอนที่ลุ่มน้ำท่วม (alluvium) ขณะที่แอ่งจะถูกทับถมด้วยตะกอนอย่างช้าๆ (ความหนาเพิ่มขึ้นในทิศทางเข้าหากลางแอ่งถึงหลายร้อยเมตร) และภาพตัดขวางตามความยาวของแอ่งเป็นรูปโค้งนูนขึ้นด้านบน เปรียบเทียบ: *concealed pediment (เคิน๎ ซีลดฺ เพะ๎เดอเมิ่นทฺ)*

subalpine (เสิบแอล๎ไพนฺ) ดู: *montane (มอน๎เทน)*

subalpine peat (เสิบแอล๎ไพนฺ พี้ท) ดู: *hill peat (ฮิล พี้ท)*

subaluminous (เสิบเออะลู๎เมอเนิส) หมายถึง หินอัคนีที่มีเออลูเมอเนิ่ม อ็อกไซด (aluminum oxide) ในปริมาณน้อยหรือไม่เกินปริมาณที่ทำให้เกิดเฟลสปารส (feldspars) หรือเฟลสปาธอยดส (feldspartoids); หินอัคนีที่จำแนกตามระดับความเข้มข้นของเออลูเมอเนิ่ม อ็อกไซด (aluminum oxide) เปรียบเทียบ: *peralkaline (เพอรแอล๎เคอไลนฺ); peraluminous (เพอรเออะลู๎เมอเนิส); metaluminous (เมะเทอเออะลู๎เมอเนิส)*

subangular (เสิบแอง๎กิลเล่อรฺ) กึ่งเหลี่ยม; ลักษณะเกือบเหลี่ยมไม่แสดงลักษณะที่เป็นมุมแหลม ไม่เรียบ หรือไม่มน ใช้กับเม็ดตะกอนที่ถูกครูดเพียงเล็กน้อย และยังคงหน้าผลึกเดิม ขอบและมุมถูกทำให้มน เช่น เกลเฉี่ยล โบลเด้อร (glacial boulder) ที่มีเหลี่ยมทุติยภูมิ (secondary corners) จำนวนมาก (10 - 20) และมีค่าความมน (roundness value) อยู่ระหว่าง 0.15 - 0.25 (จุดกลาง = 0.20), หรือ ตะกอนที่หนึ่งในสามของขอบมีความเรียบ และใช้ในการจัดระดับความมน (roundness class) ของตะกอนที่มีลักษณะกึ่งเหลี่ยม

subaquatic plant (เสิบเออะควอ๎ถิค หรือ เสิบเออะควา๎ถิค แพล้นทฺ) พืชน้ำ หรือไฮเดรอไฟ้ท (hydrophyte) ที่ไม่ใช่พืชใต้น้ำ (*submerged aquatic plant - เสิบ๎เมิ้รฺจ เออะควอถิค แพล้นทฺ*)

subaqueous (เสิบเอ๎เควียส) ใช้กับสภาวะ หรือกระบวนการหรือลักษณะการทับถมที่อยู่ใต้น้ำ โดยเฉพาะในน้ำจืด เช่น ทะเลสาบ หรือแม่น้ำ โดยปกติใช้กับกระบวนการที่เกิดขึ้นทั้งบนบกและในน้ำ เช่น สเลิ้มพิ่ง (*slumping*) แกรเวอะเทเฌอะเนิ่ล สไล้ด (*gravitational slide*) เปรียบเทียบ: *subaerial (เสิบแอ๎เรี่ยล)*

subaqueous gliding (เสิบเอ๎เควียส ไกล๎ดิ่ง) ดู: *slump (สเลิ้มพ๎)*

subaqueous levee (เสิบเอ๎เควียส เล๎วี่) คันดินธรรมชาติ ของสองฝั่งทางน้ำสาขาที่ไหลลงไปสู่เดลเท่อ (delta) ที่งอก แต่ไม่ได้ทับถมสูงถึงระดับน้ำปานกลางของแอ่งตะกอน

subaqueous sand dune (เสิบเอ๎เควียส แซนดฺ ดูน) ดู: *dune (ดูน) [ธารน้ำ]*

subaqueous till (เสิบเอ๎เควียส ทิล) ดู: *berg till (เบิรก ทิล)*; ทิล (till) ที่เกิดจากการทับถมของตะกอนธารน้ำแข็งที่สิ้นสุดในน้ำ

subarctic (เสิบอ๊ารคฺ๎ถิค) เกี่ยวข้องกับภูมิภาคใกล้เคียงกับอ๊ารคถิค เซอรเคิ่ล (Arctic circle) หรือพื้นที่ในเขตหนาวเย็นที่มีภูมิอากาศ พืช และสัตว์คล้ายคลึงกับภูมิภาคอ๊ารคถิค (arctic region)

subarkose (เสิบอารโคส) หินทรายที่มีเฟลสปาร (feldspar) ไม่มากพอที่จะจำแนกให้เป็นอารโค้ส (arkose) ได้ หรือหินทรายที่มีส่วนประกอบระหว่างอารโค้ส กับหินทรายที่มีขวอรทสล้วน (pure quartz sandstone) ในความหมายเชิงปริมาณ หมายถึงอารโคสิค แซนดสโตน ที่มีขวอรทส และเซิ้รทร้อยละ 75 - 95 เคลมีเมถริกสน้อยกว่าร้อยละ 15 และมีวัตถุอื่นๆ ที่ไม่เสถียรร้อยละ 5 โดยอาจจะเป็นเฟลสปาร หรือเศษหิน และมีเฟลสปารในปริมาณที่มากกว่าเศษหิน หินชนิดนี้เทียบได้กับเฟลสแปถิคแอเรอไน้ท (feldspathic arenite) คำพ้อง: *feldspathic quartzite (เฟลสแป๎ถิค ขวอรทฺ๎ไซ้ทฺ); feldspathic sandstone (เฟลสฺแป๎ถิค แซนดฺ๎สโตน)*

S

subarkosic wacke (เสิบอารโค´สิค แวะเค่อ) แวะเค่อ (wacke) ที่มีเมถริกส มากกว่าร้อย 15 มีเฟลดสปาร ร้อยละ 5 - 25; เฟลสแปถิค เกรแวะเค่อ (feldspathic graywacke) ชนิดหนึ่ง คำพ้อง: *feldsphathic wacke (เฟลสแป´ถิค แวะเค่อ); subfeldsphathic lithic wacke (เสิบเฟลสแป´ถิค ลิ´ธิค แวะเค่อ)*

Subatlantic (เสิบแอทแลน´ถิค) ศัพท์ที่ใช้ในยุโรปเป็นส่วนใหญ่ สำหรับสมัยโฮเลอซีน (Holocene epoch) (ตั้งแต่ 11,700 ปี จนถึงปัจจุบัน) ต่อจากเสิบบอเรี่ยล (Subboreal), ซึ่งในระหว่างนั้น ภูมิอากาศเย็นลงและชื้นมากขึ้น; ยูเหนิท (unit) ของบลีท-เซอรแนนเด้อร ซีเควิ่นซ (*Blytt-Sernander sequence*) ที่มีพืชเป็นลักษณะเด่นจำพวก ต้นบีช (beech) และต้นลินเด้น (linden) สะกดได้อีกแบบ: Sub-Atlantic คำคุณศัพท์ หมายถึง เกี่ยวข้องกับช่วงเวลาหลังยุคน้ำแข็งเสิบแอทแลนถิค (postglacial Subatlantic) ไม่ว่าจะเป็นภูมิอากาศ การทับถม สิ่งมีชีวิต และเหตุการณ์ต่างๆ

subbase (เสิบ´เบส) ฐาน หรือวัสดุที่รองรับอยู่ด้านล่างของถนน หรือสนามบิน โดยเฉพาะ ชั้นของดินหรือหิน ที่อยู่ระหว่างเบส คอรส (*base course*) กับเสิบเกรด (*subgrade*) ที่ออกแบบมา เพื่อช่วยเพิ่มการรองรับน้ำหนัก หรือเป็นชั้นที่ทำขึ้นก่อน เช่น ชั้นของหินหยาบที่ใช้รองรับผิวถนน สนามบิน หรือพื้นผิวอื่นๆ ที่กำลังก่อสร้าง ซึ่งมักจะเป็นวัสดุที่มีคุณภาพต่ำกว่าเบส คอรส (*base course*)

subbiozone (เสิบไบ´โอโซน) ส่วนแบ่งย่อย (subdivision) ของชั้นชีวภาพ (biozone) "ที่แสดงรายละเอียดทางหน่วยลำดับชั้นหินทางชีวภาพ (biostratigraphic detail) ได้ละเอียดขึ้น"

subbituminous A coal (เสิบเบอทิว´เมอเนิส เอ โคล) ถ่านหินเสิบเบอทิวเมอเนิส (subbituminous coal) ที่มีค่าความร้อน 10,500 - 13,000 BTU/lb (24.42-30.23 MJ/kg) (ปราศจากความชื้นและแร่) แยกออกจาก ซี เบอทิวเมอเนิส ที่มีสารระเหยสูง (high volatile) โดยมีลักษณะการจับกันเป็นก้อน

subbituminous B coal (เสิบเบอทิว´เมอเนิส บี โคล) ถ่านหินเสิบเบอทิวเมอเนิส (subbituminous coal) ที่มีค่าความร้อน 9,500 - 10,500 BTU/lb (22.10-24.42 MJ/kg) (ปราศจากความชื้นและแร่)

subbituminous C coal (เสิบเบอทิว´เมอเนิส ซี โคล) ถ่านหินเสิบเบอทิวเมอเนิส (subbituminous coal) ที่มีค่าความร้อน 8,300 - 9,500 BTU/lb (19.30-22.10 MJ/kg) (ปราศจากความชื้นและแร่)

subbituminous coal (เสิบเบอทิว´เมอเนิส โคล) ถ่านหิน สีดำ ลำดับอยู่ระหว่างลิกไน้ท (lignite) และเบอทิวเมอเนิส โคล หรือในการจำแนกบางครั้ง จะกำหนดให้เทียบเท่ากับลิกไน้ท สีดำ (black lignite) เสิบเบอทิวเมอเนิส สามารถแยกจากลิกไน้ท โดยมีคารเบิ้นในปริมาณที่มากกว่า และมีค่าความชื้นที่ต่ำกว่า ซึ่งการจำแนกขั้นต่อๆ ไปของเสิบเบอทิวเมอเนิส ทำได้โดยอาศัย ค่าความร้อน (calorific value) ดู: *subbituminous A coal (เสิบเบอทิว´เมอเนิส เอ โคล); subbituminous B coal (เสิบเบอทิว´เมอเนิส บี โคล); subbituminous C coal (เสิบเบอทิว´เมอเนิส ซี โคล); lignite (ลิก´ไน้ท)*

Subboreal (เสิบบอ´เรี่ยล) ศัพท์ที่ใช้ในยุโรปเป็นส่วนใหญ่ สำหรับสมัยโฮเลอซีน (Holocene epoch) (ตั้งแต่ 11,700 ปี จนถึงปัจจุบัน) ต่อจากแอทแลนถิค (Atlantic) แต่ก่อน เสิบแอทแลนถิค (Subatlantic) ซึ่งในระหว่างนั้น ภูมิอากาศอุ่นและแห้งมากขึ้น หน่วย (unit) ของบริท-เซอรเนินเด้อร ซีเควิ่นซ (*Britt-Sernander sequence*), ที่มีพืชที่เป็นลักษณะเด่น คือ ต้นโอ๊ค (oak) ต้นแอ๊ฌ (ash) และลินเด้น (linden) สะกดได้อีกแบบ: *Sub-Boreal* คำคุณศัพท์ หมายถึง เกี่ยวข้องกับช่วงเวลา หลังยุคน้ำแข็งเสิบบอเรี่ยล (postglacial Subboreal) ไม่ว่าจะเป็นภูมิอากาศ การทับถม สิ่งมีชีวิต และเหตุการณ์ต่างๆ

subboreal (เสิบบอ´เรี่ยล) [อุตุนิยมวิทยา] (1) หมายถึงภูมิอากาศที่มีความหนาวเย็นมาก หรือเข้าใกล้ถึงจุดเยือกแข็ง (2) เกี่ยวข้องกับเขตชีวภูมิศาสตร์ (biogeographic zone) ที่เข้าใกล้สภาวะอากาศแบบบอเรี่ยล (boreal) (3) เกี่ยวข้องกับยุคหลังยุคน้ำแข็งเสิบบอเรี่ยล และสภาพภูมิอากาศในยุคนั้น สะกดได้อีกแบบ: *sub-Boreal*

subbottom profiler (เสิบเบ๊าะ´เทิ่ม โพร´ไฟเล่อร) อุปกรณ์ที่สามารถบันทึกภาพตัดขวางเสมือน ที่มีความละเอียดสูงของตะกอนที่อยู่ใต้พื้นทะเล คำพ้อง: *pinger (พิ´เง่อรฺ)*

subcannel coal (เสิบแค´เนิ่ล โคล) แคเนิ่ล โคล (cannel coal) ของถ่านหินสีน้ำตาล (brown-coal) ถึง เสิบเบอทิวเมอเนิส เปรียบเทียบ: *metacannel coal (เมะเทอแค´เนิ่ล โคล); lean cannel coal (ลีน แค´เนิ่ล โคล)*

subcapillary interstice (เสิบแคะ´เพอเลอรี่ อินเทอร´สเติ๊ซ) ช่องว่างระหว่างเม็ดตะกอนที่มีขนาดเล็กกว่าช่องว่างแคะเพอเลอรี่ (capillary interstice) ซึ่งแรงดึงดูดมอลิคิวลของผนังช่องว่างสามารถผ่านรูเปิดได้ทั้งหมด นำจะถูกยึดติดอยู่กับช่องว่างด้วยแรงยึดติด (adhesive force) และจะเคลื่อนที่ไม่ได้ อีกด้วยจะมี

แรงดันที่เพิ่มขึ้น ปกติพบในน้ำใต้ผิวดิน เปรียบเทียบ: *supercapillary interstice (ซูเพ่อรฺแคะ´เพอเลอ´รี่ อินเทอร´สเต็ช)*

subchondritic (เสิบคอนดริถิค) ศัพท์ที่ใช้สำหรับ อุกกาบาตจำพวกโลหะสิเลอเขท หรือสะเก็ด/เศษ ซึ่งมีส่วนประกอบแตกต่างจากส่วนประกอบของอุกกาบาตที่เป็นหิน (chondritic) ในลักษณะซึ่งสอดคล้องกับการได้รับ หรือสูญเสียชิ้นส่วนที่ถูกหลอมเหลวที่มีอุณหภูมิต่ำ

subchron (เสิบ´ครอน) ช่วงเวลาของขั้วสนามแม่เหล็กโลกคงที่ที่น้อยกว่า 100,000 ปี

subclass (เสิบแคล้ส´) ลำดับย่อยของชั้น (class) ในลำดับการจำแนกพืชและสัตว์

subcontinent (เสิบคอน´เทอเนิ่นทฺ) (1) การแบ่งส่วนของแผ่นทวีป ที่มีลักษณะแตกต่างจากส่วนอื่นๆ ของแผ่นทวีป เช่น อินเดียน เสิบคอนเทอเนิ่นท (Indian subcontinent) แตกต่างจากส่วนอื่นๆ ของทวีปเอเชีย ซึ่งการแบ่งย่อยนี้ขึ้นอยู่กับลักษณะทางธรณีวิทยา และภูมิสัณฐาน (2) แผ่นดินขนาดใหญ่ เช่น กรีนเลิ่นด (Greenland) ซึ่งมีขนาดเล็กกว่า 7 แผ่นทวีปหลัก

subcrevasse channel (เสิบคริแว้ส´ แช´เนิ่ล) ร่องน้ำตื้นที่กัดเซาะตะกอนใต้ธารน้ำแข็ง โดยกระแสน้ำที่ไหลไปตามด้านล่างของร่องแตก (crevasse – คริแว้ส´) และทะลุถึงธารน้ำแข็ง

subcritical crack growth (เสิบคริ´ทิเคิ่ล แคร็ค โกร๊ธ) การขยายอย่างช้าๆ ของร่องแตกที่เป็นผลของการสลายแรงยึดเหนี่ยวโดยความเค้นที่เกิดที่ส่วนปลายของร่องแตก

subcritical flow (เสิบคริ´ทิเคิ่ล โฟล) การไหลของน้ำที่มีความเร็วน้อยกว่าความเร็วของคลื่นพื้นผิวน้ำยาว (long surface wave) ในน้ำนิ่ง; ค่าฟรู้ด เนิมเบ้อร (Froude number) น้อยกว่า 1 คำพ้อง: *tranquil flow (แทร็งควิล´ โฟล)* เปรียบเทียบ: *critical flow (คริ´ทิเคิ่ล โฟล); supercritical flow (ซูเพ่อรฺคริ´ทิเคิ่ล โฟล)*

subcritically climbing translatent strata (เสิบคริ´ทิคลี่ ไคลมฺ´บิ้ง แทรนสเล´เทิ่นทฺ สเตร´เท่อ) ไคลมบิ้ง ริเพิ่ล (climbing ripple) ที่มีมุมไต่ (climb angle) น้อยกว่ามุมเอียงของความลาดด้านปะทะลม (stoss - สโต๊ส) ของชั้นริ้วคลื่น โครงสร้างนี้คล้ายกับไท้พ เอ ไคลมบิ้ง ริเพิ่ล (type A climbing ripple) เปรียบเทียบ: *critically climbing translatent strata (คริ´ทิคลี่ ไคลมฺบิ้ง แทรนสเล´เทิ่นทฺ สเตร´เท่อ); supercritically climbing translatent strata (ซูเพ่อรฺคริ´ทิคลี่ ไคลมฺบิ้ง แทรนสเล´เทิ่นทฺ สเตร´เท่อ)*

subcrop (เสิบ´คร็อพ) (1) การเกิดชั้นหินที่ต่อเนื่องกับชุดลำดับชั้นหิน (stratigraphic unit) ที่อยู่ใต้พื้นผิวซึ่งทำให้เกิด เอินเคินฟอรเมอที่ (unconformity) ที่สำคัญ โดยการขาดหายไป (overstep) ที่ปรากฏเห็นอย่างเด่นชัด หินโผล่ใต้ดิน (subsurface outcrop) แสดงขอบเขตของหน่วยหินที่ฝังอยู่ใต้พื้นผิวของเอินเคินฟอรเมอที่ (2) พื้นที่ภายในหมวดหินบริเวณใต้เอินเคินฟอรเมอที่ ส่วนใหญ่ใช้ใน ธรณีวิทยาปิโตรเลียม (petroleum geology)

subcrop map (เสิบ´คร็อพ แม็พ) แผนที่ธรณีวิทยาแสดงการกระจายตัวของหมวดหินที่ถูกปิดทับด้วยหน่วยลำดับชั้นหิน (stratigraphic unit) อายุน้อยกว่า หรืออยู่ใต้เอินเคินฟอรเมอที่ (unconformity) แผนที่ของพื้นที่ที่ซึ่งชั้นหินที่ถูกปิดทับยังคงปรากฏ ศัพท์นี้อาจพิจารณาเป็นศัพท์ที่กล่าวอย่างกว้างๆของ *paleogeologic map (เพ´ลีโอจี´เออลอ´จิค แม็พ)* เปรียบเทียบ: *supercrop map (ซูเพ่อรฺคร็อพ แม็พ)*

subcrustal (เสิบเคริส´เติ้ล) หมายถึง ธรณีวัตถุ หรือพื้นที่ที่อยู่ใต้เปลือกโลก

subcutaneous zone (เสิบคิวเท´เนียส โซน) ดู: *epikarst (เอ๊ะ´เผอะค้ารฺสฺทฺ)*

subdelta (เสิบเดล´เท่อ) เดลเท่อขนาดเล็ก เป็นส่วนหนึ่งของเดลเท่อขนาดใหญ่ หรือความซับซ้อนของเดลเท่อ

subdiabasic (เสิบ´ไดเออเบ´สิค) หมายถึง เนื้อหินอัคนี ที่คล้ายกับลักษณะโอฟิติค เท็กสเช่อร (ophitic texture) เพียงแต่ออไจ๊ทของเนื้อพื้น (groundmass) มีลักษณะไม่ต่อเนื่องเมื่อมองผ่านกล้องจุลทรรศน์ โดยจะแยกเป็นเนื้อพื้นเม็ดเล็กๆ

subdivide (เสิบเดอไวดฺ´) ร่องระบายน้ำ (drainage) ที่แบ่งระหว่างธารน้ำสาขา (tributaries) ของแม่น้ำสายหลัก; ร่องแบ่งน้ำทุติยภูมิ (subordinate divide)

subdivided geosol (เสิบเดอไว´เดิด จี´เออโซล) การแบ่งย่อยที่เทียบเท่ากับหน่วยลำดับชั้นดินหนึ่งหน่วย หรือหนึ่งหน่วยลำดับชั้นดิน (pedostratigraphic unit) เหมือนกับชุดดินซับซ้อน (pedocomplex equivalent) และเทียบเท่าชุดดินที่กระจายออก (splayed equivalent)

subdivided soils (เสิบเดอไว´เดิด ซอยลฺส) สภาวะที่พบว่าชุดของดินที่ถูกฝังกลบ (*buried soil* - เบ้ริด ซอยล) สามารถตรวจพบว่าเป็นดินหน่วยเดียวกัน(single soil - ซิงเกิ้ล ซอยล) คำพ้อง: *composite profile (คอมโพเสิท โพรฺไฟล); compound soils (คอม´พาวนดฺ ซอยลฺสฺ); splayed soils (สเปลดฺ´ ซอยลฺสฺ)*

subdivision (เสิบดิวิ๋เฌิ่น) ลำดับหนึ่งในการจำแนกลำดับชั้นของพืช อยู่ระหว่างดิวิเฌิ่น (division) กับแคล้ส (class)

sub drainage (เสิบเดร๋หนิจ) ร่องระบายน้ำจากใต้พื้นผิว ทั้งที่เกิดเองโดยธรรมชาติ และที่ถูกสร้างขึ้น

subdrift topography (เสิบดริ๊ฟทฺ๋ เทอพอ๋เกรอฟี่) ภูมิประเทศของพื้นผิวของหินฐานที่วางตัวอยู่ใต้ตะกอน ธารน้ำแข็งที่ยังไม่แข็งตัว

subduction (เสิบเดิ๊ค๋เฌิ่น) (1) กระบวนการการมุดตัวของแผ่นเปลือกโลก (lithospheric plate) ดู: *subduction zone (เสิบเดิ๊ค๋เฌิ่น โซน)* (2) [สมุทรศาสตร์] การจมของมวลน้ำหนึ่งลงไปในอีกมวลน้ำหนึ่ง ที่ระดับผิวทะเล การวัดการไหลเวียน หรือหมุนของของเหลว (*potential vorticity - เพอเท็น๋เฌิ่ล วอรทิ๋เซอที่*) จะถูกรักษาไว้ในมวลน้ำที่มุดตัวลง

subduction erosion (เสิบเดิ๊ค๋เฌิ่น อิโร๋เฌิ่น) การทำให้ชั้นหินหลุดออกไปด้วยกระบวนการทางเท็คทอนิคของชั้นหินจากบริเวณใกล้กับขอบด้านหน้าของแผ่นเปลือกโลกในเขตการมุดตัว (subduction zone)

subduction zone (เสิบเดิ๊ค๋เฌิ่น โซน) บริเวณแคบ และยาวที่มีการมุดตัวของแผ่นเปลือกโลกเกิดขึ้น เช่น ตามแนวร่องลึกเพอรู-ชิลี (Peru-Chile Trench) หรือแนวหมู่เกาะภูเขาไฟรูปโค้ง (volcanic arc) ทางตะวันตกของมหาสมุทรแปซิฟิค

subdued (เสิบดูด๋ หรือเสิบดิวด๋) ลดความต่างระดับ หมายถึงสภาพพื้นที่ หรือภูมิประเทศที่มีลักษณะมนและกว้าง มีความสูงปานกลาง เนื่องจากการผุพัง และการกัดกร่อนอย่างต่อเนื่องเป็นระยะเวลานาน โดยเฉพาะใช้กับภูเขาที่อยู่ในช่วงของการกัดเซาะที่ไม่เหลือยอด หรือหน้าผา และมีตะกอนทับถมที่บริเวณลาดชันจากส่วนยอดที่ผุพังลงมา เปรียบเทียบ: *feral (ฟี๋เริ่ล)*

subepoch (เสิบเอ๊ะ๋เผิค) ใช้เป็นหน่วยทางธรณีกาล แทนการแบ่งย่อยอันดับแรกของเอ๊ะเผิค (epoch) ศัพท์นี้ถูกนำไปใช้ในบางส่วนของธรณีกาล เปรียบเทียบ: *subseries (เสิบซิรี่ส)*

subera (เสิบเอ๋เร่อ) ศัพท์ที่ใช้น้อย หมายถึง ส่วนหนึ่งของเอเร่อ (Era) ประกอบด้วยอย่างน้อย 2 ยุค หรือมากกว่า

subfabric (เสิบแฟ๋บริค) การจัดเรียงของโครงสร้างเพียงชนิดเดียวในหิน ดู: *fabric (แฟ๋บริค) [ธรณีวิทยาโครงสร้าง]*

subfacies (เสิบเฟ๋ณีส) ลำดับย่อยของเฟณีส ซึ่งส่วนมากเป็นเฟณีสของหินตะกอน หรือเฟณีสของหินแปร ที่อาศัยความแตกต่างกันของส่วนประกอบมากกว่าความสัมพันธ์ระหว่างความดันและอุณหภูมิ ในการแบ่งเฟณีส

subfamily (เสิบแฟ๋เมอลี่) ลำดับย่อยของวงศ์ (family) ในลำดับชั้นของการจำแนกพืชหรือสัตว์

subfeldspathic (เสิบเฟลสแป๋ธิค) (1) หมายถึง หินทรายมัชฌิมวัยเนื้อสิลิเค่อ หรือหินทรายเนื้อเศษหิน (lithic graywacke - ลิธิค เกรแวะเค่อ) ที่มีเม็ดขวอรทส และเศษหินเนื้อสิลิเค่อ และเศษหินเนื้อดินเป็นหลัก มีเฟลสปารน้อยกว่าร้อยละ 10 หรือไม่มีหินนี้เรียกอีกชื่อว่า เสิบเกรแวะเค่อ (subgraywacke) (2) หมายถึงหินทรายมัชฌิมวัยเนื้อเศษหิน ที่มีขวอรทส และเศษหินที่เสถียร (เช่น เชิ้รท) จำนวนมาก และ มีเฟลสปารน้อยกว่าร้อยละ 10

subfeldspathic lithic arenite (เสิบเฟลสแป๋ธิค ลิธิค แอ๋เรอไน้ทฺ) หินทรายที่มีปริมาณเฟลสปารน้อยกว่า หรือเท่ากับร้อยละ 10 และมีเศษหินปริมาณมากกว่า

subfeldspathic lithic wacke (เสิบเฟลสแปธิค ลิธิค แวะเค่อ) หินทราย ที่มีปริมาณเฟลสปารน้อยกว่าร้อยละ 10; หินทรายเฟลสแปธิค เกรแวะเค่อ (feldspathic graywacke) ชนิดหนึ่ง คำพ้อง: *subarkosic wacke (เสิบอารโค๋สิค แวะเค่อ)*

subfluvial (เสิบฟลู๋เวี่ยล) อยู่ หรือเกิดที่ด้านล่าง/ก้นของแม่น้ำ เช่น “การสะสมตัวที่ก้นแม่น้ำ (subfluvial deposit)”

subfossil (เสิบเฟาะ๋เซิ่ล) คำนาม เฟาะเซิ่ลที่มีอายุอ่อนกว่าอายุที่ปกติพิจารณาให้เป็นเฟาะเซิ่ล (เช่น เฟาะเซิ่ลที่ถูกเก็บรักษาไว้ตั้งแต่เมื่อ 6,000 ปีก่อนในสภาวะปกติ) แต่ไม่จำกัดว่าต้องเป็นปัจจุบันหรือใหม่ คำคุณศัพท์ ใช้กับสิ่งมีชีวิตที่ได้รับการพิจารณาว่าเกือบเป็นเฟาะเซิ่ล (subfossil) เปรียบเทียบ: *fossil (เฟาะ๋เซิ่ล)*

subgelisol (เสิบเจอ๋ลิซอล) บริเวณที่พื้นยังไม่เป็นน้ำแข็ง (*talik*) ใต้ชั้นดินที่มีอุณหภูมิต่ำกว่าจุดเยือกแข็ง (permafrost)

subgenus (เสิบจี๋เนิส) ลำดับย่อยของสกุล (genus) ในลำดับชั้นของการจำแนกพืชหรือสัตว์ ชื่อของ เสิบจีเนิส จะอยู่ในเครื่องหมายวงเล็บและวางไว้หลังชื่อสกุล และตามด้วยชื่อชนิด (species) เช่น *Palaeoneilo (Koenenia) emarginata*

subglacial (เสิบเกล๋เฌิ่ล) (1) เกิด หรือทับถมด้านล่างของธารน้ำแข็ง หรือแผ่นน้ำแข็ง ใช้กับธารน้ำที่ละลาย ทิล (till) เมอเรน (moraine) เป็นต้น คำพ้อง: *ใต้ธารน้ำแข็ง (infraglacial - อิน๋เฟรอเกล๋เฌิ่ล)* (2) เกี่ยวข้องกับบริเวณที่อยู่ใต้ธารน้ำแข็ง เช่น การระเบิดของภูเขาไฟใต้ธารน้ำแข็ง (subglacial eruption -

เสิบเกลเฌิ่ล อิเริพเฌิ่น) หรือธารน้ำใต้ธารน้ำแข็ง (subglacial drainage - เสิบเกล๎เฌิ่ล เดร๎หนิจ)

subgrade (เสิบ๎เกรด) ชั้น ชั้นหิน หรือพื้นผิวที่อยู่ใต้พื้นหลัก โดยเฉพาะ ชั้นของดิน หรือหินที่ถูกปรับระดับให้เป็นฐานรากของโครงสร้างทางวิศวกรรม มักเป็นดินหรือพื้นธรรมชาติใต้ถนน ทางเท้า อาคาร สนามบิน หรือทางรถไฟ ที่ถูกเตรียมไว้ *พรู๊ฟโรลดฺ (proof rolled)* ถูกบดอัดเพื่อรองรับโครงสร้างที่อยู่ด้านบน ส่วนของทางเท้าจะประกอบด้วย ชั้นผิวถนน (wearing course - แว๎ริ่ง คอรฺส) ชั้นฐาน (base course - เบส คอรฺส) และชั้นใต้ฐาน (subbase - เสิบ๎เบส) ข้อมูลเกี่ยวกับคุณภาพ และสภาพของวัสดุเสิบเกรดมีความจำเป็นในการออกแบบพื้นถนนให้เหมาะสม

subgrain (เสิบ๎เกรน) บริเวณภายในเม็ดแร่ที่ซึ่งและเทิสมีทิศทางผิดไปเล็กน้อย (มากกว่า 6 องศา) เมื่อเทียบกับและเทิสของเม็ดแร่โดยรอบ ส่วนที่มีทิศทางผิดไปเล็กน้อยของผลึก โดยมีเสิบเกรน บาวนดรี้ (subgrain boundary) เป็นตัวแยกออกส่วนที่ติดกับเม็ดแร่

subgrain boundary (เสิบ๎เกรน บาวนฺ๎ดรี้) ผลึกหน้าเรียบที่มีการเชื่อมผลึกเม็ดแร่ที่บกพร่อง ประกอบด้วยขอบเขตการแยกผลึกมุมต่ำ ซึ่งมีและเทิสเอียงทำมุมต่ำกับอีกและเทิสหนึ่ง ขอบเขตถูกกำหนดโดยปริมาณของการเคลื่อนตำแหน่งของเม็ดแร่ คำพ้อง: *tilt boundary (ทิ้ลทฺ บาวนฺ๎ดรี้)*

subgrain rotation recrystallization (เสิบ๎เกรน โรเท๎เฌิ่น รีคริสเตอไรเซ๎เฌิ่น) กระบวนการตกผลึกใหม่ ที่เป็นผลจากการหมุนของส่วนของเม็ดแร่ (subgrain) อย่างต่อเนื่อง เมื่อขอบเขตของส่วนของเม็ดแร่ (subgrain boundary) มีการหลุดออกเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ

subgraphite (เสิบแกร๎ไฟ๎ทฺ) ดู: *meta-anthracite (เมะ๎เทอ-แอน๎เธรอไซ้ทฺ)*

subgraywacke (เสิบเกร๎แวะเค่อ) (1) หินตะกอนที่มีปริมาณเฟลสปารน้อยกว่า และมีปริมาณเม็ดขวอรทส ที่กลมมนมากกว่าเกรแวะเค่อ (graywacke) หินนี้เริ่มแรกนิยามให้เทียบเท่ากับขวอรทสแวะเค่อ หรือเกรแวะเค่ออันดับต่ำ (low-rank graywacke) หรือลิธิค เกรแวะเค่อ (lithic graywacke) หรือ เสิบเฟลสแปธิคแวะเค่อ (subfeldspathic wacke) (2) ศัพท์ ที่ใช้กับหินทรายที่มีส่วนประกอบระหว่างแกรแวะเค่อ กับออรโธขวอรทไซ้ท มีปริมาณขวอรทสและเชิ้รทมากกว่าร้อยละ 75 (ปกติมีร้อยละ 30 - 60) มีเคล เมถริกส น้อยกว่าร้อยละ 15 และวัตถุที่ไม่เสถียร (เฟลสปารและเศษหิน) ในปริมาณมากกว่าร้อยละ 25 โดยมี เศษหิน (อย่างน้อยร้อยละ 15) มากกว่าเฟลสปาร มีช่องว่าง และ/หรือแร่เชื่อมประสาน (โดยเฉพาะ คารเบอเหนท) มากกว่าปริมาณของเคลเมถริกส หินจะมีสีอ่อนกว่า คัดขนาดดีกว่า และมีเมถริกสน้อยกว่าเกรแวะเค่อ (graywacke) เช่น ออสวีโก้ แซนดสโตน (Oswego Sandstone) (ออรเดอวิเฌิ่น ตอนบน (Upper Ordovician)) ของเพนเซิลเวเนีย ตอนกลาง (central Pennsylvania) (3) หินตะกอนที่มีเศษหินไม่มากพอที่จะจำแนกเป็นเกรแวะเค่อ โดยเฉพาะหินทราย ที่มีไมเค่อและเศษหินแปรร้อยละ 5 - 25 มีเฟลสปาร และเศษหินอัคนีน้อยกว่าร้อยละ 10 มีเคล เมถริกส (clay matrix) และมีการคัดขนาด หินนี้เทียบเท่ากับ ขวอรทโซส เกรแวะเค่อ (quartzose graywacke)

subgroup (เสิบกรู๊พ) (1) กลุ่มของหมวดหิน (formations) ที่แตกต่างกันอย่างชัดเจนในกลุ่มหิน (group); กลุ่มย่อยที่ถูกตั้งขึ้นในกลุ่มหินอย่างเป็นทางการ ศัพท์นี้ไม่เป็นที่ยอมรับของคณะกรรมาธิการ ระบบการตั้งชื่อลำดับชั้นหินของอเมริกาเหนือ (North American Commission on Straigraphic Nomenclature (1983)) (2) [ปฐพีวิทยา] ในระบบอนุกรมวิธานดิน ของสหรัฐฯ เป็นการจำแนกดินในระดับที่ 4 จาก 6 ระดับ (ได้แก่ อันดับ (order) อันดับย่อย (suborder) กลุ่มดินใหญ่ (great group) กลุ่มดินย่อย (subgroup) วงศ์ดิน (family) และ ชุดดิน (series)) ใช้แทนคำว่า แท็กเซ่อ *(taxa)* สำหรับกลุ่มดินใหญ่ (great group); สมบัติที่แสดงให้เห็นถึงการปรับเปลี่ยนระหว่างกลุ่มดินใหญ่ (great group) อันดับย่อย (suborder) และระดับ (order) อื่นๆ; การเปลี่ยนแปลงนอกเหนือจากนี้ *(extra gradation - เอ็กสตร้า เกรเดเฌิ่น)* เพื่อระบุสมบัติเด่นของดินในหลายๆ อันดับ อันดับย่อยต่างๆ และกลุ่มดินใหญ่ ดู: *soil classification (ซอยลฺ แคลเซอะเฟอะเคเฌิ่น)*

subhedral (เสิบฮี๎เดริ้ล) เม็ดแร่ (grain) ที่บางส่วนติดอยู่กับหน้าผลึก อยู่ระหว่าง ผลึกสมบูรณ์ *(euhedral - ยูฮีเดริ้ล)* และไม่มีหน้าผลึก *(anhedral – แอนฮีเดริ้ล)* คำพ้อง: *hypidiomorphic (ฮิพิดิโอมอรฺฟิค); hypautomorphic (ฮิพอโทมอรฺฟิค)*

subhepatic region (เสิบฮิแพ๎ติคริ๎เจ้นฺ) ส่วนหนึ่งของเปลือกหรือกระดองของสัตว์ 10 ขา จำพวกกุ้ง ปู ไรน้ำจืด (crustaceans – เคริสเต๎เฌิ่นส) ซึ่งยื่นถึงขอบของด้านล่างของขอบฮิแพถิค รีเจ้น (hepatic region)

Subhercynian Orogeny (เสิบเฮอซี๎เนี่ยน ออรอเจนี่) หนึ่งในมากกว่า 30 ภาคคิดเกี่ยวกับเทือกเขาโบราณ (orogen) ที่ถูกเสนอ

orogeny) ในบรมยุคแฟเนอโรโซอิค อยู่ในยุคคริเทเฉิสตอนปลาย ระหว่างช่วงอายุทุโรเนี่ยน และซีโนเนี่ยน (Turonian and Senonian stages)

subhumid (เสิบฮิว´เหมิด) หมายถึง ลักษณะสภาพภูมิอากาศที่เปลี่ยนแปลงไป-มา ระหว่างลักษณะชื้นกับลักษณะกึ่งแห้งแล้งตามปริมาณและการกระจายของน้ำฝน ในการจำแนกของธอรนเวท (Thornthwaite´s classification) มีดัชนีความชื้นอยู่ระหว่าง 0 ถึง -20

subhydrous (เสิบไฮ´เดริ้ส) (1) หมายถึง ถ่านหินที่มีปริมาณไฮเดรอเจิ้นน้อยกว่าร้อยละ 5 จากการวิเคราะห์ ถ่านหินที่แห้งและปราศจากเถ้า (2) หมายถึง แมะเซอแรล (maceral) ที่มีปริมาณไฮเดรอเจิ้นต่ำ เช่น ฟิวซิไน้ท (fusinite) เปรียบเทียบ: *orthohydrous (ออรโธไฮเดริ้ส); perhydrous (เพอรไฮเดริ้ส)*

subida (ซูบี´ดะ) แนวพื้นหิน (rock-floored belt) ที่เกิดจากการขัดถูอย่างรุนแรงโดยลม จนถึงฐานของแนวภูเขา รากศัพท์: ภาษาสเปน “ascent (แอสเซ่นท), acclivity (เออคลิเวอที่)

subidioblast (เสิบอิ´ดีเออแบล๊สท) ดู: *hypidioblast (ฮิพิดิเออแบล๊สท)*

subidiomorphic (เสิบอิดิเออมอร์ฟิค) ดู: *hypidiomorphic (ฮิพิดิเออมอร์ฟิค), subhedral(เสิบฮีเดริ้ล)*

subirrigation (เสิบอิริเก´เฉิ่น) การให้น้ำกับพืช โดยรากได้น้ำจากด้านล่างด้วยวิธีทางธรรมชาติ หรือทำเทียมขึ้น

subjacent (เสิบเจ´เซิ่นท) (1) [ธรณีสัณฐานวิทยา] ที่อยู่ต่ำกว่า แต่ไม่จำเป็นต้องวางตัวอยู่ด้านล่าง เช่น เนินเขา และหุบเขาใกล้เคียง (hill and subjacent valley) (2) [การลำดับชั้นหิน] หมายถึง ชั้นหินที่อยู่ใต้ชั้นหินเฉพาะที่อยู่สูงกว่า หรืออยู่ใต้เอินเคินฟอรเมอที่ (unconformity) คำพ้อง: *underlying (เอินเดอร์ไลอิ้ง)*

subjacent karst (เสิบเจ´เซิ่นท ค้ารสท) ลักษณะภูมิประเทศแบบค้ารสท ในหินที่ไม่ใช่หินคารเบอเหนท สาเหตุเกิดจากการมีหินที่ถูกทำให้เป็นลักษณะค้ารสทอยู่ด้านล่าง เปรียบเทียบ: *interstratal karst (อินเทอร´สเตรเทิ่ล ค้าร์สท)*

subjective synonym (เสิบเจ๊ค´ถีฟ ซิ´เนอนีม) ในอนุกรมวิธานหนึ่งในสอง หรือหนึ่งในหลายชื่อที่ตั้งขึ้นสำหรับสิ่งมีชีวิตชนิดเดียวกัน แต่อาศัยตัวอย่างต้นแบบที่ต่างกัน เปรียบเทียบ: *objective synonym (เอิบเจ๊ค´ถีฟ ซิเนอนีม)*

subkingdom (เสิบคิง´เดิ้ม) ลำดับย่อยของอาณาจักร (Kingdom) ในลำดับชั้นของการจำแนกพืช และสัตว์ บางครั้งถูกพิจารณาให้เทียบเท่ากับไฟเลิ่ม (Phylum) และบางครั้งอยู่เหนือไฟเลิ่ม

sublacustrine (เสิบเลอเคิส´เตริ้น) เกิดขึ้นใต้น้ำหรือพื้นทะเลสาบ เช่น ร่องน้ำใต้ทะเลสาบ (sublacustrine channel) ที่มีการกัดเซาะในพื้นทะเลสาบโดยน้ำผิวดิน ก่อนที่จะมีทะเลสาบหรือมีกระแสน้ำที่รุนแรงภายในทะเลสาบ

sublevation (เสิบเลอเว´เฉิ่น) การลดลงของพื้นทะเลเนื่องจากการสูญเสียตะกอน รากศัพท์: ภาษาละติน “to lift up – ยกขึ้น”

sublevel caving (เสิบเล´เวิ่ล เค´ฟิ่ง) ชนิดของการทำเหมืองใต้ดินใน ที่ก้อน หรือแผ่นแร่ (vein) มีการเอียงมาก จึงต้องแบ่งเป็นก้อนหรือแผ่นย่อยๆ และทำเหมืองใต้ดินในระดับต่างๆ และปล่อยให้ถล่มลงมา ดู: *block caving (บล๊อค เค´ฟิ่ง)*

sublimate (เสิบ´ลิเหมิท) การระเหิดของแข็งที่มีการสะสมตัวจากแก๊ส; ภูเขาไฟวิทยา หมายถึง การทับถมจากแก๊สภูเขาไฟ เช่น แร่โลหะที่เกิดรอบปากปล่องภูเขาไฟที่พ่นไอน้ำและแก๊สออกมา (fumarole - ฟิว´เมอโรล)

sublimation (เสอะเบลอเม´เฉิ่น) หรือสับลิเมเฉิ่น (1) [เคมี] การระเหิด; กระบวนการซึ่งสารประกอบที่เป็นของแข็ง มีการกลายเป็นไอ โดยไม่ผ่านสถานะของของเหลว เปรียบเทียบ: *evaporation (อิแวะเพอเร´เฉิ่น)* (2) [อุตุนิยมวิทยา] กระบวนการเปลี่ยนเฝส ซึ่งมอลิคิวลของน้ำในน้ำแข็ง เปลี่ยนไปเป็นไอน้ำในบรรยากาศโดยตรง คำตรงข้าม: *deposition (เด๊ะเพอซิเฉิ่น) [อุตุนิยมวิทยา]* (3) [แหล่งสินแร่] กระบวนการเกิดแหล่งสินแร่โดยไอน้ำ เช่น กำมะถัน หรือปรอท; การกลายเป็นไอ การเคลื่อนที่ และตามด้วยการทับถมของแร่ เมื่ออุณหภูมิและความดันลดลง มักเกิดในบริเวณใกล้ปล่องภูเขาไฟที่พ่นไอน้ำและแก๊สออกมา (fumarolic activit)

sublimation ice (เสอะเบลอเม´เฉิ่น ไอ๊ซ) ผลึกน้ำค้างแข็งในโพรงเปิด หรือปิดในชั้นแช่แข็ง ที่เกิดจากการ ควบแน่น และการกลายเป็นน้ำแข็งของไอน้ำ

sublimation loss (เสอะเบลอเม´เฉิ่น ล้อส) การสูญเสียน้ำโดยการระเหิดโดยตรงของน้ำแข็ง และหิมะ ในทะเลสาบ

sublitharenite (เสิบลิธแอ´เรอไน้ท) (1) หินทรายซึ่งมีปริมาณของเศษหินไม่มากพอที่จะเป็น ลิธแอเรอไน้ท (litharenite) หรือหินทรายที่มีองค์ประกอบกึ่งระหว่าง ลิธแอเรอไน้ท (litharenite) และหินทรายที่มีขวอรทสล้วน โดยเฉพาะ หินทราย ซึ่งมีเศษของหินเม็ดละเอียดร้อยละ 5-25 มีขวอรทส ขวอรทไซ้ท และเชิรทร้อยละ 65-95 และมีเฟลสปารน้อยกว่าร้อยละ 10 (2) หินทรายที่มีเคล

น้อย มีขวอรทส ขวอรทไซ้ทร้อยละ 75-95 และมีเศษหินภูเขาไฟเม็ดละเอียด เศษหินแปร เศษหินตะกอน (รวมทั้งเชิ้รท) ร้อยละ 5-25 รวมทั้งมีปริมาณมากกว่าเฟลสปาร และเศษหินไน้ส และแกรเหนิท

sublithwacke (เสิบลิธ´แวะเค่อ) แวะเค่อที่มีเศษหินร้อยละ 5 - 25; เสิบลิธแอเรอไน้ท (sublitharenite) ที่มีเมถริกสมากกว่าร้อยละ 15

sublittoral (เสิบลิ´เทอเริ่ล) ดู: *neritic (เนอริ´ถิค)*

submarginal channel (เสิบมาร์´จิเนิ่ล แช´เนิ่ล) ร่องน้ำที่เกิดจากธารน้ำของน้ำแข็งที่ละลาย ไหลใกล้กับขอบของน้ำแข็ง แต่มีการตัดข้ามแง่เขา (spur) หรือด้านหลังของขอบภูเขา

submarginal moraine (เสิบมาร์´จิเนิ่ล เมอเรน´) ดู: *lodge moraine (หล็อดจฺ เมอเรน´)*

submarginal resources (เสิบมาร์´จิเนิ่ล รี´ซอรเซส) ทรัพยากรคุณภาพต่ำ ซึ่งมีราคาน้อยกว่าราคาปกติ ณ ขณะนั้นมากกว่า 1.5 เท่า มีเกรดต่ำกว่าแพเรอมารเจอเนิ่ล รีซอรเซส (*paramarginal resources*)

submarine bar (เสิบ´เมอรีน บาร) สันทรายซึ่งจมใต้น้ำ ยาวขนานไปกับชายฝั่ง (longshore bar - ลอง´ฌอร บาร) แม้ในช่วงน้ำลดต่ำสุด

submarine barchan (เสิบ´เมอรีน บาร´เคิ่น) พื้นทะเลรูปจันทร์เสี้ยวขนาดใหญ่ และไม่สมมาตร มีช่วงของความยาวตั้งแต่ 1-100 เมตร หรือมากกว่า เช่น พื้นทะเลบริเวณน้ำตื้นของเบอฮาเมิส (Bahamas)

submarine canyon (เสิบ´เมอรีน แคน´เยิ่น) (1) หุบเขาที่มีด้านข้างชัน คล้ายรูปตัว V ซึ่งมักยื่นเข้าไปในไหล่ทวีป ถึงลาดทวีป มีธารน้ำคล้ายกับร่องน้ำที่เกิดจากการกัดเซาะของธารน้ำ (ไม่ใช่เกิดจากธารน้ำแข็ง) (2) ศัพท์ทั่วไปสำหรับ หุบเขาใต้ทะเลลึก คำพ้อง: *submarine valley (เสิบ´เมอรีน แว´ลี่)*

submarine cone (เสิบ´เมอรีน โคน) ดู: *submarine fan (เสิบ´เมอรีน แฟน)*

submarine delta (เสิบ´เมอรีน เดล´เท่อ) ดู: *submarine fan (เสิบ´เมอรีน แฟน)*

submarine earthquake (เสิบ´เมอรีน เอิ๊ร์ธ´เคว้ค) ดู: *seaquake (ซี´เคว้ค – แผ่นดินไหวใต้ทะเล)*

submarine fan (เสิบ´เมอรีน แฟน) ตะกอนพื้นทวีปรูปกรวยแบน หรือรูปพัด ที่ทับถมในทะเล ณ บริเวณที่แม่น้ำขนาดใหญ่ไหลออกสู่ทะเล และบริเวณหุบเขาใต้ทะเล คำพ้อง: *submarine cone (เสิบ´เมอรีน โคน); abyssal cone (เอ๊อะ´บิเซิ่ล โคน); abyssal fan (เอ๊อะ´บิเซิ่ล แฟน); subsea apron (เสิบซี เอ๊ะ´เพริ่น); deep-sea fan (ดี๊พ-ซี แฟน); submarine delta (เสิบ´เมอรีน เดล´เท่อ); sea fan (ซี แฟน); fan (แฟน) [สมุทรธรณีวิทยา]; cone (โคน) [สมุทรธรณีวิทยา]*

submarine geology (เสิบ´เมอรีน จีออ´เลอจี้) ดู: *marine geology (เมอรีน´ จีออ´เลอจี้) สมุทรธรณีวิทยา*

submarine geomorphology (เสิบ´เมอรีน จีเออมอรฟอ´เลอจี้) ธรณีสัณฐานวิทยาที่เน้นด้านธรณีวิทยาทางทะเล ที่เกี่ยวข้องกับลักษณะระดับความสูงต่ำของพื้นมหาสมุทร และแรงที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของระดับความสูง-ต่ำนั้นๆ

submarine meadow (เสิบ´เมอรีน เมะ´โด้) ทุ่งหญ้าใต้ทะเลที่ประกอบด้วยพืชทะเล เช่น เทอรเทิ่ล แกร๊ส (turtle grass)

submarine natural levee (เสิบ´เมอรีน แน´เชอเริ่ล เล´วี่) การทับถมตะกอนที่เกิดใต้น้ำทะเล ตามริมตลิ่งของธารน้ำในพื้นที่ที่มีกระแสน้ำปั่นป่วน และในความเร็วตามปกติของกระแสน้ำ ที่มีความรุนแรงลดลง ไม่ว่าที่บริเวณส่วนปลายธารน้ำสาขาต่าง ๆ ที่ไหลลงเดลเท่อ (delta) หรือที่อื่นๆ ในทะเล คันดิน (levee) จะเกิดเป็นสันทรายตื้นในตอนแรกแต่มีขนาดเพิ่มขึ้น ในหลายกรณีกลายเป็นคันดินธรรมชาติ (natural levee) ยอดของคันดินนั้นอยู่เหนือระดับน้ำทะเล ปกติรูปแบบของสันใต้น้ำเป็นตัวกำหนดรูปแบบของคันดินธรรมชาติ และระบบทางน้ำระหว่างคันดินในเดลเท่อ หรือทับถมบริเวณปากแม่น้ำ (ระบบนิเวศน้ำกร่อย)

submarine permafrost (เสิบ´เมอรีน เพอ´เมอฟร้อสทฺ) ดู: *subsea permafrost (เสิบ´ซี เพอ´เมอฟร้อสทฺ)*

submarine plateau (เสิบ´เมอรีน แพละ´โท) ดู: *plateau (แพละ´โท)*

submarine ridge (เสิบ´เมอรีน หริดจฺ) ดู: *ridge (หริดจฺ)*

submarine spring (เสิบ´เมอรีน สปริง´) การปรากฏของน้ำจืดนอกชายฝั่งขนาดใหญ่ มักพบร่วมกับพื้นที่ชายฝั่งแบบค้ารสท แต่บางครั้งมีท่อลาเว่อเกิดด้วย

submarine valley (เสิบ´เมอรีน แว´ลี่) ดู: *submarine canyon (เสิบ´เมอรีน แคน´เยิ่น)*

submarine volcano (เสิบ'เมอรีน วอลเค'โน่) ภูเขาไฟบนพื้นมหาสมุทร มักเป็นบะซ้อลท ดู: *volcanic island (วอลแค'หนิค ไอ'เลิ่นด์)*

submarine weathering (เสิบ'เมอรีน เวะ'เธอริ่ง) ดู: *halmyrolysis (แฮลเมอ'รอเลอเสิส)*

submature (เสิบเมอทัวร์') (1) [ธรณีสัณฐานวิทยา] ลักษณะภูมิประเทศที่ผ่านพ้นระยะปฐมวัย แต่ยังไม่ถึงระยะปัจฉิมวัยอย่างสมบูรณ์ เช่นเสิบเมอะทุร ฌอรไลน (submature shoreline) ที่แสดงลักษณะเด่นของการตัดเข้าไปในแหลม และ มีปากอ่าวที่เกือบถูกปิดด้วยสันทราย (bar) (2) [ตะกอนวิทยา] เกี่ยวข้องกับระยะที่สองของการวิวัฒน์เนื้อหิน (textural maturity); ใช้กับตะกอนเนื้อเม็ดที่มีลักษณะระหว่างเริ่มวิวัฒน์ กับวิวัฒน์เต็มที่ มีลักษณะเด่นคือ มีปริมาณเคลน้อยหรือไม่มีเลย และมีเม็ดตะกอนเหลี่ยม คัดขนาดไม่ดี และมักเกิดบริเวณร่องน้ำ เช่น เสิบเมอะทัวร แซนดสโตน (submature sandstone) ที่มีเคลน้อยกว่าร้อยละ 5 เปรียบเทียบ: *supermature (ซูเพ่อรเมอทัวร์')*

submeander (เสิบมีแอน'เด้อร) ธารน้ำโค้งตวัดขนาดเล็ก ที่เกิดอยู่ภายในที่ลุ่มของธารน้ำหลัก ที่เกี่ยวข้องกับการไหลเข้าของน้ำค่อนข้างน้อย เช่น แม่น้ำสุพรรณ

submerged aquatic plant (เสิบเมิ้รฺจด์' เออะ<u>ควอ</u>'ถิค แ<u>พล</u>นท์) พืชน้ำหลัก ที่เติบโตใต้ผิวน้ำ เช่น สาหร่าย

submerged coastal plain (เสิบเมิ้รฺจด์' โค้ส'เติ้ล เ<u>พล</u>น) ไหล่ทวีป ที่แสดงการรุกของทะเลอย่างต่อเนื่องมายังที่ราบชายฝั่ง

submerged contour (เสิ้บเมิ้รฺจด์' คอน'ทัวร์') เส้นแสดงความสูงของพื้นทะเลสาบ หรืออ่างเก็บน้ำ ที่เทียบกับความสูงของระดับอ้างอิง เปรียบเทียบ: *isobath (ไอ'เซอแบธ) [สมุทรศาสตร์]* คำพ้อง: *underwater contour (เอิน'เด้อรวอเท่อร คอน'ทัวร์)*

submerged forest (เสิบเมิ้รฺจด์' ฟอ'เริสท์) ส่วนของสภาพป่าที่ยังคงเหลืออยู่ เช่น ตอไม้ที่ยังคงมีรากฝังอยู่ในโคลนหรือเลนที่เห็นในเวลาที่น้ำลง บ่งบอกถึงการเพิ่มขึ้นของระดับน้ำทะเล หรือการทรุดตัวของชายฝั่ง

submerged land (เสิบเมิ้รฺจด์' แลนด์) ศัพท์กฎหมายสำหรับที่ดินของพื้นทะเลสาบ หรือพื้นดินใต้น้ำ ที่ระดับน้ำสูงสุดเฉลี่ยหรือที่ระดับที่กำหนดโดยกฎหมายที่ดิน

submerged shoreline (เสิบเมิ้รฺจด์' ฌอร'ไลน์) ชายฝั่งที่จมอยู่ใต้น้ำ; ชายฝั่งในอดีต ที่ปัจจุบันจมอยู่ใต้น้ำ บ่งบอกได้ จากการปรากฏของหาดทราย พื้นที่ทับถมในเลอะกูน หรือสภาพชายฝั่งที่เลือนหาย เช่น ชายฝั่งที่พบในระดับความลึก 10 ถึง 140 เมตร ที่มีอายุในยุคไพลสเตอซีนตอนปลาย และโฮเลซีนตอนต้น เปรียบเทียบ: *lowstand shoreline (โล'สแตนด์ ฌอร์'ไลน์); shoreline of submergence (ฌอร'ไลน์ เอิ๊ฟ เสิบเมอร'เจิ้นซ์)*

submerged unit weight (เสิบเมิ้รฺจด์' ยู'เหนิท เหวท) หน่วยน้ำหนักรวมของดิน ลบด้วยหน่วยน้ำหนักของน้ำ เปรียบเทียบ: *unit weight (ยู'เหนิท เหวท); wet unit weight (เว็ท ยู'เหนิท เหวท)*

submerged valley (เสิบเมิ้รฺจด์' แว'ลี่) หุบเขาที่จมน้ำ เช่น ร่องน้ำสั้นๆที่ตั้งฉากกับชายฝั่ง

submergence (เสิบเมอร'เจิ้นส) การเพิ่มขึ้นของระดับน้ำ คือการทำให้มีพื้นที่ดินถูกน้ำท่วม ซึ่งอาจจะเกิดจากการเพิ่มของระดับน้ำ หรือการทรุดตัวลงของแผ่นดิน คำตรงข้าม: *emergence (อิเมอร'เจิ้นซ์) [ชายฝั่ง]* โผล่พ้นน้ำ

submersible (เสิบเม้อร'เซอเบิ้ล) ยานยนต์ขนาดเล็กที่เคลื่อนที่ใต้น้ำ ใช้สำหรับศึกษาสภาพพื้นทะเล และเก็บตัวอย่าง

submetallic luster (เสิบเมอะแท'หลิค เลิส'เต้อรฺ) ความวาวกึ่งโลหะ; ความวาวของแร่ระหว่างโลหะ และอโลหะ เช่น แร่โครไม้ทฺ

subnival (เสิบเนอ'เวิ่ล) ดู: *periglacial (เพอริ'เ<u>กล</u>เฌี่ยล)* รอบๆหิมะ

subnival boulder pavement (เสิบ'เนอเวิ่ล โ<u>บล</u>'เด้อร เพฟ'เมิ่นทฺ) พื้นราบ ที่อัดแน่นด้วยบล็อก และโบลเด้อรที่มีหน้าเรียบในบริเวณพื้นหุบเขา หรือใกล้ธารน้ำ และใต้กองหิมะที่เกิดชั่วครั้งชั่วคราว และมักเกิดอยู่เหนือแนวของต้นไม้ที่เกิดขึ้นได้ เปรียบเทียบ: *stone pavement (สโตน' เพฟ'เมิ่นทฺ)*

subnormal-pressure surface (เสิบนอร'เมิ่ล-<u>เพระ</u>'เฌ่อรฺ เซอรฺ'เฝิซ) พื้นผิว ที่เป็นตัวแทนแรงดันน้ำบาดาล (potentiometric surface - เพอเท็นฌีเออเม'<u>ถริ</u>ค เซอรฺ'เฝิซ) ที่อยู่เหนือเขตอิ่มน้ำ เปรียบเทียบ: *normal-pressure surface (นอร'เมิ่ล-<u>เพระ</u>'เฌ่อรฺ เซอรฺ'เฝิซ); artesian-pressure surface (อารที'เฌิ่น-<u>เพระ</u>' เฌ่อรฺ เซอรฺ'เฝิซ)*

subophitic (เสิบออฟิ'ถิค) เนื้อหินอัดแน่น ที่มีแท่งเพลเจอะเคลส (plagioclase lath) เฉพาะที่ถูกล้อมรอบด้วยไพร็อกซีน ซึ่งมีขนาดของผลึกแร่เพลเจอะเคลสและไพร็อกซีนค่อนข้างเท่ากัน เปรียบเทียบ: *ophitic (โอฟิ'ถิค)*

suborder (เสิบออร'เด้อรฺ) (1) อันดับย่อย ในระดับชั้นของการจำแนกประเภทของพืช และสัตว์ (2) [ดิน] ระดับที่สองของระบบ

อนุกรมวิธานดินของสหรัฐอเมริกา ที่แบ่งเป็น 6 ระดับ ได้แก่ อันดับ (order) อันดับย่อย (suborder) กลุ่มดินใหญ่ (great group) กลุ่มดินย่อย (subgroup) วงศ์ดิน (family) และชุดดิน (series) ดู: *soil classification (ซอยลฺ แคลเซอะเฟอะเค'เฌิ่น)*

suboutcrop (เสิบเอ๊าท'ครอ๊พ) ดู: *blind apex (ไบลนดฺ เอ'เผ็กสฺ)*

subperiod (เสิบพี'เหรียด) หน่วยธรณีกาลย่อยของ *period (พิ'เหรียด) [ธรณีกาลวิทยา]* ที่นานกว่า *epoch (เอ๊ะ'เผิค) (1) [ธรณีกาลวิทยา]* ในระหว่างที่หินที่มีอายุสอดคล้องกับเสิบซิสเติ้มนั้นเกิด

subpermafrost water (เสิบเพอร์'เมอฟร้อสทฺ วอ'เท่อร์) น้ำบาดาลในพื้นดินที่ไม่ได้ถูกแช่แข็ง และใต้ชั้นดินแช่แข็ง

subphyllarenite (เสิบฟิลแอ'เรอไน้ท) ฟิลแอเรอไน้ทที่ประกอบด้วยเศษหินแตกหักร้อยละ 3-25

subpolar low pressure (เสิบโพเล่อร โล เพระ'เฌ่อร์) เขตความดันบรรยากาศต่ำกึ่งถาวร ที่มักพบเหนือมหาสมุทรระหว่างและเทอถูด 50 และ 70 องศาเหนือ และใต้

subrounded (เสิบราวนฺ'เดิด) กึ่งมน หรือมนบางส่วน; โดยเฉพาะ หมายถึง อนุภาคในหินตะกอนที่มีการขัดถูไม่สมบูรณ์ มีขอบ และมุมที่มีความโค้งมน แต่ยังคงมีรูปแบบดั้งเดิมของอนุภาค เช่น ก้อนหินที่มีจำนวนมุมลดลง จำนวนเหลี่ยมลดลง และมีค่าความมนระหว่าง 0.25 และ 0.40 (ค่ากึ่งกลางที่ 0.315)

subsalt strata (เสิบ'ซ้อลทฺ สเตร'เท่อ) หน่วยหินตะกอน ที่อยู่ใต้มวลเกลือ

subsea apron (เสิบ'ซี เอ๊ะ'เพริ่น) ดู: *submarine fan (เสิบ'เมอรีนแฟน)*

subsea permafrost (เสิบ'ซี เพอร์'เมอฟร้อสทฺ) ชั้นดินแช่แข็งที่เกิดใต้พื้นทะเล คำพ้อง: *submarine permafrost (เสิบ'เมอรีน เพอร์'เมอฟร้อสทฺ); offshore permafrost (อ๊อฟฌอร เพอร์'เมอฟร้อสทฺ)*

sub-sequence (เสิบ-ซี'เควิ่นซฺ) หินพรีแคมเบรี้ยน ที่ไม่สามารถเทียบสัมพันธ์จากภูมิภาคหนึ่งไปยังอีกภูมิภาคได้ เป็นศัพท์ที่ต้องใช้ยัติภังค์ (hyphen) เพื่อให้แตกต่างจาก *subsequence (เสิบ'ซีเควิ่นซฺ)* ดู: *sequence (ซี'เควิ่นซฺ)*

subsequent (เสิบ'ซีเควิ่นทฺ) (1) [ธรณีสัณฐานวิทยา] หมายถึง สภาพธรณีวิทยา หรือภูมิประเทศหลังการวิวัฒน์อย่างต่อเนื่องที่ควบคุมโดยความแตกต่างของความคงทนต่อการกัดเซาะ เช่น สันเขาที่เกิดจากการกัดเซาะไม่เท่ากัน น้ำตกที่เกิดจากการกัดเซาะหินที่มีความคงทนไม่เท่ากัน หรือที่วิวัฒน์ตามแนวระดับของชั้นหินที่มีความคงทนต่ำ เปรียบเทียบ: *consequent (คอน'ซีเควิ่นทฺ) [ธรณีสัณฐานวิทยา]* (2) [ธารน้ำ] คำคุณศัพท์ หมายถึง ธารน้ำหุบเขา หรือระบบการระบายน้ำที่มีการวิวัฒน์อย่างอิสระตามสภาพพื้นที่เดิม โดยการขยับของสันปันน้ำ แหล่งกับเก็บน้ำ หรือโครงสร้างของหิน คำนาม ดู: *subsequent stream (เสิบซี'เควิ่นทฺ สตรีม')*

subsequent fold (เสิบ'ซีเควิ่นทฺ โฟลดฺ) ดู: *cross fold (ครอ๊ส โฟลดฺ)*

subsequent stream (เสิบ'ซีเควิ่นทฺ สตรีม') ธารน้ำสาขาที่วิวัฒน์ในหุบเขา (มักเกิดจากการกัดเซาะขึ้นไปทางต้นน้ำ) ตามแนวของชั้นหินที่กัดเซาะได้ง่าย นั่นคือ ตามโครงสร้างภูมิภาค โดยเฉพาะ ธารน้ำที่ไหลตามสไตร๊ค (strike) ของชั้นหิน นั่นคือ วิวัฒน์ต่อจากการเกิดธารน้ำสาขา คำพ้อง: *subsequent (เสิบซี'เควิ่นทฺ) [ธารน้ำ]; strike stream (สไตร๊ค' สตรีม'); longitudinal stream (ลอนเจอทูด'เนิ่ล สตรีม')*

subsere (เสิบซีร์') (1) ขั้นที่สองของขั้นการเปลี่ยนแปลงแบบแทนที่ในระบบนิเวศน์ที่เกิดในพื้นที่ว่าง และตามด้วยขั้นการเปลี่ยนแปลงไปจนกระทั่งถึงขั้นสุดท้าย (2) ขั้นตอนการเปลี่ยนแปลงของระบบนิเวศ ที่การเปลี่ยนแปลงขั้นสุดท้ายถูกขัดขวางชั่วคราว เช่น จากมนุษย์

subsidence (เสิบไซ'เดิ้นซฺ) (1) การจมลงอย่างค่อยเป็นค่อยไป หรืออย่างรวดเร็วของพื้นผิวโลก อาจไม่มีหรือมีการเคลื่อนที่แนวนอนเล็กน้อย ซึ่งการจมหรือทรุดไม่ได้จำกัดที่ความเร็ว ขนาด หรือพื้นที่ อาจเกิดจากธรรมชาติ (เช่น การทรุดจากโพรงที่เกิดจากแร่ละลายออกไป การทรุดจากแผ่นดินถูกอัดแน่น หรือการทรุดจากน้ำแข็งละลาย) หรือจากมนุษย์ (เช่น การทำเหมืองใต้ดิน การสูบน้ำบาดาล) ดู: *cauldron subsidence (คอล'เดริ้น เสิบไซ'เดิ้นซฺ)* (2) การจม หรือทรุดของแผ่นเปลือกโลก เมื่อเทียบกับข้างเคียง เช่น การเกิดหุบแยก (rift valley) หรือการลดลงของชายฝั่งเนื่องมาจากการเคลื่อนที่ของเท็คทอนิค ดู: *tectonic subsidence (เท็คทอ'หนิค เสิบไซ'เดิ้นซฺ)* คำพ้อง: *sinking (ซิ้ง'คิ่ง)*

subsidence caldera (เสิบไซ'เดิ้นซฺ แคลเด'เร่อ) ดู: *collapse caldera (เคอแล้พสฺ' แคลเด'เร่อ)*

subsidence/head-decline ratio (เสิบไซ'เดิ้นซฺ/เฮ้ด- ดิไคลนฺ' เร'โฌ) อัตราส่วนระหว่างแผ่นดินทรุด และการลดลงของความดันน้ำในชั้นหินเม็ดตะกอนหยาบของระบบหินอุ้มน้ำเม็ดตะกอนอัดแน่น

subsidence theory (เสิบไซ'เดิ้นซฺ ซี'เอ๊อรี่) ทฤษฎีของการเกิดปะการัง-ปะการังวงแหวน (coral-atoll) และ แนวปะการัง (barrier-reef) ตามการเจริญเติบโตของแนวปะการังขึ้นสู่ด้านบนอย่างต่อเนื่องเป็นเวลานาน กับการทรุดตัวอย่างช้าๆ ของเกาะภูเขาไฟ

ทำให้แนวปะการังที่มีอยู่เดิมกลายเป็นสิ่งกีดขวาง และต่อมาเกิดแนวปะการังใหม่รูปวงแหวนเมื่อเกาะภูเขาไฟจมลงใต้น้ำ พบในแนวปะการังของมหาสมุทรแปซิฟิก ทฤษฎีนี้เสนอโดย ชาลส ดารวิน (Charles Darwin) ในปี ค.ศ. 1842 เปรียบเทียบ: *glacial-control theory (เกล๎เฉิ่ล-เคินโทรล๎ ธี๎เออรี่); antecedent-platform theory (แอนเทอซี๎เดิ้นท-แผลทฟอรฺม ธี๎เออรี่)*

subsidiary fold (เสิบไซ๎ดีเอรี่ โฟลดฺ) ดู: *parasitic fold (แพเรอซิ๎ถิค โฟลดฺ)*

subsilicic (เสิบเซอลิ๎สิค) ศัพท์ที่เสนอให้ใช้แทน *basic (เบ๎สิค)* เปรียบเทียบ: *persilicic (เพอรเซอ๎ลิสิค)*

subsoil (เสิบ๎ซอยล) ชั้นดิน ที่อยู่ใต้ดินชั้นบนแต่ยังคงเป็นส่วนหนึ่งของชุดของชั้นดิน ที่สัมพันธ์กับวัฏจักรของการเกิดดิน (*solum – โซ๎เลิ่ม*)

subsoil ice (เสิบ๎ซอยลฺ ไอ๊ซ) ดู: *ground ice (กราวนฺดฺ ไอ๊ซ)*

subsoil weathering (เสิบ๎ซอยลฺ เวะ๎เธอะริ่ง) การสลายตัวทางเคมีที่ทำให้เกิดก้อนกรวดกลม ใต้ชั้นหินแกรเหนิทผุ ที่อยู่ในทะเลทรายโดยการซึมผ่านของน้ำตามจ๊อยนท และตามด้วยการโผล่สู่พื้นดินและหลุดลอกเป็นแผ่นๆ

subsolidus (เสิบซอ๎เลอเดิ้ส) ในระบบทางเคมี หมายถึง อยู่ใต้จุดหลอมเหลว และปฏิกิริยาอาจเกิดได้เฉพาะในสภาวะของแข็ง

subsolution (เสิบเซอลู๎เฉิ่น) การกัดกร่อนของพื้นทะเลที่มีสารคาเบอเหนทเชื่อมประสาน โดยสารละลายใต้ทะเล

subsolvus (เสิบซอล๎เวิส) หมายถึง การตกผลึกพร้อมกันของแร่เฟลสปารสองชนิด (โดยทั่วไปมักเป็น เพอแทะสิค เฟลสปาร และโซดิค เพลเจอะเคลส) จากหินแกรเหนิท หรือไซเออไน้ท การตกผลึกดังกล่าวแสดงถึง ความดันน้ำสูงมากกว่า 2.5 กิโลบารโดยประมาณในระหว่างแม็กเม่อตกผลึก เพราะต้องมีช่วงตัดระหว่างจุดวิกฤตบนเส้นโค้งเพลเจอะเคลส-โพแทสสิคเฟลสปาร กับเส้นโค้งการแข็งตัวของแม็กเม่อ และกรณีทั่วไป คือการตกผลึกโดยตรงจากการหลอมเหลวเพื่อให้ได้สองเฟส เปรียบเทียบ: *solvus (ซอล๎เวิส); hypersolvus (ไฮเพอรซอล๎เวิส)*

subspecies (เสิบ๎สปีฉีส) ในลำดับชั้นของการจำแนกประเภทของพืชและสัตว์ หมายถึง สายพันธุ์ย่อย กลุ่มภายในสายพันธุ์เดียวกัน แยกย่อยได้ตามสภาพทางภูมิศาสตร์เนื่องจากมีการแยกขาดจากกันและมีการปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมที่ต่างกัน หรือแยกย่อยตามเวลาทางธรณีกาล ชื่อของสายพันธุ์ย่อยคือชื่อในลำดับที่สาม เช่น *Bollia americana zygocornis* เปรียบเทียบ: *variety (เวอไร๎เออที่) [อนุกรมวิธาน]*

substage (เสิบ๎สเตจ) หินช่วงอายุย่อย; (1) [ธรณีวิทยาธารน้ำแข็ง] หน่วยย่อยของหินช่วงอายุย่อยของธารน้ำแข็ง ระหว่างระยะที่สองของการเปลี่ยนแปลงการรุกและถอยของธารน้ำแข็ง; โดยเฉพาะ หน่วยย่อยของไพลสเตอซีน (2) [แสง] ในกล้องจุลทรรศน์ สิ่งที่ติดมากับกล้องสำหรับยึดโพเลอไรเซ่อร (polarizer) หรือสิ่งที่แนบกับแท่งวางตัวอย่างที่ต้องการศึกษา (3) [การลำดับชั้นหิน] หน่วยย่อยของหินช่วงอายุย่อย stage (สเตจ); หน่วยต่ำสุดของลำดับชั้นหินตามธรณีกาล

substitute (เสิบ๎สเตอถูด) วัตถุธรรมชาติ หรือสังเคราะห์ที่ใช้แทนพลอย หรือเลียนแบบพลอย เช่น แพลสติค แก้ว หรือ นิลธรรมชาติที่ใช้เลียนแบบเป็นทับทิม

substitution (เสิบ๎สเตอทู๎เฉิ่น) ดู: *ionic substitution (ไอออ๎หนิค เสิบ๎สเตอทู๎เฉิ่น)*

substitutional transformation (เสิบสเตอทู๎เฉอเนิ่ล แทรนสเฟอรเม๎เฉิ่น) ชนิดของการเปลี่ยนรูปของผลึก ที่เป็นการเปลี่ยนโครงสร้างแต่ไม่เปลี่ยนส่วนประกอบของเฟสที่ไม่เป็นระเบียบ (การแทนที่สารละลายของของแข็ง) เป็นเฟสที่เป็นระเบียบ มักเกิดอย่างช้าๆ เปรียบเทียบ: *dilatational transformation (ไดเลอเท๎เฉอเนิ่ล แทรนสเฟอรเม๎เฉิ่น); displacive transformation (ดิสเพล๎สีฟ แทรนสเฟอรเม๎เฉิ่น); rotational transformation (โรเท๎เฉอเนิ่ล แทรนสเฟอรเม๎เฉิ่น); reconstructive transformation (รีเคินสเตรั๊คถีฟ แทรนสเฟอรเม๎เฉิ่น); order-disorder transformation (ออร๎เด๎อรฺ- ดิสออร๎เด๎อรฺ แทรนสเฟอรเม๎เฉิ่น)*

substitution solid solution (เสิบสเตอทู๎เฉิ่น ซอ๎เหลิด เซอลู๎เฉิ่น) ผลึก ที่ตำแหน่งเฉพาะของแอ๊ะเทิ่มสามารถยึดสองธาตุหรือมากกว่าสองไว้ได้ เปรียบเทียบ: *omission solid solution (โอ๎มิเฉิ่น ซอ๎เหลิด เซอลู๎เฉิ่น)*

substrate (เสิบ๎สเตรท) (1) [ผลึกศาสตร์] หน้าผลึกด้านล่าง ซึ่งผลึกชนิดอื่นเรียงตัวขนาน (2) [นิเวศวิทยา] สาร ฐาน หรือสารอาหารที่ หรือตัวกลางที่สิ่งมีชีวิตอาศัยและเจริญเติบโต หรือพื้นผิวที่สิ่งมีชีวิตเกาะติดอยู่ เช่น ดิน หิน น้ำ และเนื้อเยื่อใบ หรือวุ้นสำหรับสะสมและการเก็บรักษาจุลินทรีย์แปรเป็นสารอินทรีย์ คำพ้อง: *substratum (เสิบสเตร๎เทิ่ม) [นิเวศวิทยา]*

substratum (เสิบสเตร๎เทิ่ม) (1) [นิเวศวิทยา] ดู: *substrate (เสิบ๎สเตรท) [นิเวศวิทยา]* (2) [ดิน] ชั้นที่อยู่ใต้ โซเลิ่ม (*solum*) (3)

[เท็คทอหนิค] เท็คทอหนิคของเกลือ หมายถึง ชั้นที่เป็นแพลสติคใต้ชั้นปิดทับที่มีสภาพเปราะ และอยู่เหนือชั้นเกลือหรือชั้นฐาน ศัพท์นี้ เป็นศัพท์ที่ใช้ทั่วไปได้มากกว่า *source layer (ซ้อรซฺ เล'เย่อรฺ)*; อาจหรือไม่อาจทำให้เกิดโครงสร้างของการพองสูงขึ้น (upwelling structure)

subsurface (เสิบเซอรฺ'เฝิซ) คำนาม (1) บริเวณใต้พื้นดิน ที่มีลักษณะทางธรณีวิทยา (โดยเฉพาะชั้นหิน และโครงสร้าง) ที่แปลความหมายจากข้อมูลหลุมเจาะ หรือข้อมูลการสำรวจธรณีฟิสิคส์ (2) หิน และดินที่อยู่ใต้พื้นผิวโลก คำคุณศัพท์ เกิด หรืออยู่ใต้พื้นผิว โดยเฉพาะใต้พื้นผิวโลก เปรียบเทียบ: *surficial (เซอรฟิ' เฉิ่ล)* ดู: *subterranean (เสิบเทอเร'เนี่ยน)*

subsurface air (เสิบเซอรฺ'เฝิซแอร) แก๊สใต้ผิวดิน ที่อยู่ในเขตที่ไม่อิ่มน้ำ ที่ไหลออกสู่ผิวดินได้โดยตรงหรือโดยอ้อม มีองค์ประกอบคล้ายแก๊สของชั้นบรรยากาศ

subsurface contour (เสิบเซอรฺ'เฝิซคอน'ทัวร') คำพ้องของ *structure contour (สเตริ๊ค'เช่อรฺ คอน'ทุร)* ใช้เพื่อแยกจากเส้นชั้นความสูงของพื้นดิน หรือเส้นชั้นความสูงของภูมิประเทศ

subsurface drainage (เสิบเซอรฺ'เฝิซ เดร'หนิจ) การกำจัดน้ำส่วนเกินออกจากดิน โดยวิธีธรรมชาติ หรือทำเทียม เช่น ท่อระบายน้ำที่อยู่ใต้ระดับน้ำบาดาล เพื่อลดระดับน้ำบาดาลให้อยู่ใต้เขตของรากพืช

subsurface flow (เสิบเซอรฺ'เฝิซ โฟล) ดู: *storm seepage (สตอรฺม' ซี้'ผิจ)*

subsurface geology (เสิบเซอรฺ'เฝิซ จีออ'เลอจี้) ธรณีวิทยาและความสัมพันธ์ของหิน โครงสร้าง และลักษณะอื่นๆ ที่อยู่ใต้พื้นดิน หรือใต้พื้นทะเล จากข้อมูลหลุมเจาะสำรวจเหมืองใต้ดิน และวิธีสำรวจทางธรณีฟิสิคส์ คำตรงข้าม: *surface geology (เซอรฺ'เฝิซ จีออ'เลอจี้)*

subsurface ice (เสิบเซอรฺ'เฝิซ ไอ๊ซ) ดู: *ground ice (กราวนฺดฺ ไอ๊ซฺ)*

subsurface map (เสิบเซอรฺ'เฝิซ แม็พ) แผนที่ แสดงข้อมูลหรือลักษณะทางธรณีวิทยาใต้พื้นโลก โดยเฉพาะ แผนที่แสดงการทำเหมืองใต้ดิน แผนที่โครงสร้างใต้ดิน หรือแผนที่แสดงแหล่งแร่ใต้ดิน เป็นต้น

subsurface runoff (เสิบเซอรฺ'เฝิซ เริ่น'อ๊อฟ) ดู: *storm seepage (สตอรฺม' ซี้'ผิจ)*

subsurface storm flow (เสิบเซอรฺ'เฝิซ สตอรฺม' โฟล) ดู: *storm seepage (สตอรฺม' ซี้'ผิจ)*

subsurface water (เสิบเซอรฺ'เฝิซ วอ'เท่อรฺ) น้ำ ที่อยู่ในแผ่นเปลือกโลก (lithosphere) ไม่ว่าจะอยู่ในรูปของของแข็งของเหลว หรือแก๊ส ตลอดจนน้ำใต้พื้นดิน และใต้แหล่งน้ำบนดิน คำพ้อง: *subterranean water (เสิบเทอเร'เนี่ยน วอ'เท่อรฺ); underground water (เอิน'เด้อรกราวนฺดฺ วอ'เท่อรฺ); groundwater (กราวนฺดฺ'วอเท่อร)*

subsystem (เสิบซิส'เติ้ม) (1) [การลำดับชั้นหิน] การแบ่งหน่วยย่อยของยุค *system (ซิส'เติ้ม) อย่างเป็นทางการ [การลำดับชั้นหิน]* เช่น มิเซอซิเพี่ยน (Mississippian) เป็นยุคย่อยของ คารเบอนิเฟอเริส (Carboniferous)

subtalus buttress (เสิบเท'เลิส เบ๊อะ'เทริส) พื้นหินที่มีลักษณะโค้งนูนจากการทับถมของเศษหินหล่น ที่เกิดบริเวณ เชิงผาที่มีหินผุ

subterrane (เสิบเทอเรน') คำนาม หินฐานใต้ธรณีวัตถุที่ทับถมบนผิวดิน หรือใต้หน่วยหินที่กำหนด คำคุณศัพท์ *subterranean (เสิบเทอเร'เนี่ยน)*

subterranean (เสิบเทอเร'เนี่ยน) คำคุณศัพท์ เกิด หรืออยู่ใต้ผิวโลก หรืออยู่ภายในโลก เปรียบเทียบ: *subaerial (เสิบแอ'เรี่ยล)* ดู: *subsurface (เสิบเซอรฺ'เฝิซ)* คำพ้อง: *subterrestrial (เสิบเทอเรสเตรี้ยล); subterrane (เสิบเทอเรน')*

subterranean cutoff (เสิบเทอเร'เนี่ยน เคิ้ท'อ๊อฟ) การเบี่ยง (ลัด) ธารน้ำผิวดินโดยการสร้างธารน้ำใต้ดินข้ามคุ้งน้ำโค้งตวัด (meander neck) เพื่อให้น้ำไหลลงใต้ดินในระยะทางที่สั้นกว่า

subterranean ice (เสิบเทอเร'เนี่ยน ไอ๊ซ) ดู: *ground ice (กราวนฺดฺ ไอ๊ซฺ)*

subterranean river (เสิบเทอเร'เนี่ยน ริ'เว่อรฺ) ธารน้ำที่มีการไหลใต้ดิน แต่ไม่จำเป็นต้องมีขนาดใหญ่

subterranean stream (เสิบเทอ'เรเนี่ยน สตรีม') น้ำใต้ดินที่ไหลทะลุถ้ำ หรือกลุ่มของถ้ำ ในภูมิภาคแบบค้ารสท เปรียบเทียบ: *underground stream (เอิน'เด้อรกราวนฺดฺ สตรีม')*

subterranean stream piracy (เสิบเทอเรเนี่ยน สตรีมไพเรอซี่) การแย่งน้ำจากธารน้ำ และธารน้ำสาขาบนพื้นดินผ่านช่องทางการไหลของน้ำใต้ดินไปสู่ธารน้ำข้างเคียงที่ไหลในร่องลึก (entrenched stream) เปรียบเทียบ: *tapoff passage (เท้พอ๊อฟ แพะ'สิจ)*

subterranean water (เสิบเทอเร'เนี่ยน วอ'เท่อรฺ) (1) คำพ้องของ *subsurface water (เสิบเซอรฺ'เฝิซ วอ'เท่อรฺ)* (2) คำพ้องของ *groundwater (กราวนฺดฺ'วอเท่อร)*

subterrestrial (เสิบเทอเรส´เตรี้ยล) ดู: *subterranean (เสิบเทอเร´เนี่ยน)*

subtractive primary colors (เสิบแทร็ค´ถีฟ ไพร´แมรี่ เคอ´เล่อรฺส) สีหลัก 3 สี (สีเหลือง สีน้ำเงิน และสีแดง) ที่ใช้ในการผลิตสีอื่นๆ ในการพิมพ์ภาพสี ซึ่งทั้ง 3 สีนี้เกิดจากการผสมสีแบบลบของแม่สี (สีแดง สีเหลือง และสีน้ำเงิน) และแสงสีขาว ซึ่งแสงสีขาวลบแสงสีแดงให้สีเขียว แสงสีขาวลบแสงสีเขียวให้สีแดง และแสงสีขาวลบแสงสีน้ำเงินให้สีแสด

subtropical (เสิบทรอ´พิเคิ่ล) หมายถึง สภาพภูมิอากาศของกึ่งเขตร้อน ที่อยู่ระหว่างเขตร้อน (tropics) และเขตอบอุ่น (temperate) คำพ้อง: *semitropical (เซมิทรอ´พิเคิ่ล)*

subtropical high pressure (เสิบทรอ´พิเคิ่ล ไฮ เพระ´เฌ่อรฺ) เขตกึ่งถาวรของความดันบรรยากาศสูง ที่และเทอถูดประมาณ 30 องศาเหนือและใต้ และเรียกว่า horse latitudes (ฮอรสฺ และ´เทอถูด)

subvolcanic (เสิบวอลแค´หนิค) ดู: *hypabyssal (ไฮเพอบิ๊´เซิ่ล)*

subweathering velocity (เสิบเวะ´เธอริ่ง เวอะลอ´เซอที่) ความเร็วคลื่นไซ้สมิคของชั้นหินที่รองอยู่ใต้ชั้นความเร็วคลื่นต่ำใกล้ผิวดิน (ชั้นหินผุ) มักมีความเร็วคลื่นมากกว่า 2-3 เท่าของชั้นความเร็วต่ำ เปรียบเทียบ: *weathering velocity (เวะ´เธอริ่ง เวอะลอ´เซอที่)*

subzone (เสิบ´โซน) (1) ชั้นที่แบ่งอย่างเป็น หรือไม่เป็นทางการของ biozone (ไบ´โอโซน) (2) หน่วยย่อยของเขตลำดับชั้นหิน (stratigraphic zone)

succession (เสิคเซะ´เฌิ่น) (1) [นิเวศวิทยา] การเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่องในกลุ่มของสิ่งมีชีวิตสายพันธุ์ใดๆ ที่เป็นผลจากการปรับตัวตามสภาพสิ่งแวดล้อมของสมาชิก ดู: *sere (เซียร หรือซีรฺ); faunal succession (ฟอ´เนิ่ล เซิคเซ´เฌิ่น)* คำพ้อง: *ecologic succession (อีเคอลอ´จิค เสิคเซะ´เฌิ่น)* (2) [การลำดับชั้นหิน] (ก) หน่วยหินหลายๆ หน่วยหิน หรือมวลของชั้นหินหลายๆ ชั้นหินที่ซ้อนทับกันตามลำดับธรณีกาล เช่น ลำดับหน่วยหินของหินช่วงอายุ (stages) หินสมัย (series) หรือระบบ (systems) หรือส่วนใดๆ ในแท่งลำดับหน่วยหินทางธรณีวิทยา หรือภาพตัดแนวดิ่ง (ตามความลึก) ที่แสดงหินโผล่ (ข) ลำดับทางธรณีกาลของหน่วยหิน

successional speciation (เสิคเซ´เฌอเนิ่ล สปีฌีเอ´เฌิ่น) วิวัฒนาการแบบค่อยเป็นค่อยไป จากสายพันธุ์หนึ่งไปสู่อีกสายพันธุ์หนึ่ง (สายพันธุ์ใหม่) จนนำไปสู่การแทนที่ด้วยสายพันธุ์ใหม่

succinic acid (เสิคซิ´หนิค แอ´สิด) ผลึกของกรดไดคารบ็อกซิหลิค (dicarboxylic, $HOOCCH_2CH_2COOH$) ที่เป็นส่วนประกอบของเปลือกไม้ และเกิดขึ้นในกลุ่มอำพัน (amber) ของเฟาะเซิ่ลยางไม้และไม่ได้อยู่ในกลุ่มเระเทอไน้ท (retinite)

succinite (เซิค´เซอไน้ท) (1) ชื่อเดิมของอำพัน *(amber - แอม´เบ้อร)* โดยเฉพาะ ในเหมืองทางตะวันออกของเพรอเฌ่อ (East Prussia) หรือในทะเลบอลถิค (2) การเหนิทจำพวกกรอสเยอเล่อร (grossular garnet) สีเหลืองอ่อน หรือเหลืองอำพัน

sucrosic (ซูเครอ´สิค) เม็ดแร่คล้ายเม็ดน้ำตาลทราย คำพ้องของ *saccharoidal (แซะเคอ´รอย´เดิ้ล)* มักใช้กับหินโดเลอไม้ทที่มีผลึกสมบูรณ์ (idiotopic) คำพ้อง: *sucrose (ซูโครส´)*

Sudbury-type nickel-copper deposit (เสิดเบรี่-ไท้พฺ นิ´เคิ่ล-เคาะ´เพ่อร ดิพอ´สิท) ดู: *astrobleme-associated nickel-copper deposit (แอสเตรอเบล็ม เออะโซ´ฌีเอเถิด นิ´เคิ่ล-เคาะ´เพ่อร ดิพอ´สิท)*

Sudetic Orogeny (ซูเดอ´ถิค ออเราะ´เจอนี่) หนึ่งใน 30 หรือมากกว่าของการเกิดเทือกเขาระยะเวลาสั้นๆ ระหว่างช่วงเวลาแฟเนอเรอโซอิค (Phanerozoic) อายุช่วงต้น และปลายของคารเบอนิเฟอเริส

Suess effect (ซู้ส อิเฟ็คทฺ´) การลดลงของความเข้มข้นของคารเบิ้น-14 ในการปล่อยแก๊สคารเบิ้นไดอ็อกไซดในชั้นบรรยากาศ เนื่องจากการลดสัดส่วนโดยคารเบิ้นที่ไม่มีกัมมันตรังสีจากการเผาไหม้ของเชื้อเพลิงจำพวกถ่านหินและน้ำมัน

suevite (สเว´ไว้ทฺ) เบร๊ะเชี่ยจากอุกกาบาตตกกระแทก (polymict impact breccia) ที่เมถริกสประกอบด้วยเม็ดหินและแร่ในหลายๆ ขั้นตอนของการแปรสภาพของหิน และแร่ โดยการถูกกระแทกอย่างรุนแรงและฉับพลัน โดยอุกกาบาต หรือคลื่นกระแทก (*shock metamorphism - ฌ้อค เมะเทอมอรฺ´ฟิเซิ่ม)* รวมทั้งการหลอมเหลวของอนุภาคเนื้อแก้ว หรือการตกผลึกที่ไม่สอดคล้องกัน คำพ้อง: *melt-fragment breccia (เม้ลทฺ-แฟร็ก´เมิ่นท เบร๊ะ´เชี่ย); suevitic impact breccia (สเว´วิถิค อิม´แฟ็คทฺ เบร๊ะเชี่ย); suevite breccia (สเว´ไว้ทฺ เบร๊ะเชี่ย)*

suevite breccia (สเว´ไว้ทฺ เบร๊ะเชี่ย) ดู: *suevite (สเว´ไว้ทฺ)*

suevitic impact breccia (สเว´วิถิค อิม´แฟ็คทฺ เบร๊ะเชี่ย) ดู: *suevite (สเว´ไว้ทฺ)*

suffosion (เซอะเฟอ´เฌิ่น) การระเบิดออกบนพื้นผิวของธรณีวัตถุที่ไหลได้หรือธรณีวัตถุที่อิ่มน้ำ (เช่น โคลน) โดยเฉพาะ

กระบวนการทำลายในภูมิประเทศซึ่งอยู่ติดกับเกลเฌ่อร และได้รับอิทธิพลจากการเปลี่ยนแปลงของการเกิดและการละลายของน้ำแข็ง (periglacial conditions) และเกิดภายใต้เงื่อนไขของน้ำบาดาลที่เกิดจากการละลายบางส่วนรอบๆธารน้ำแข็ง และมีแรงดันสูงกว่าน้ำหนักกดทับของพื้นดิน จึงเกิดการปูดขึ้นสู่พื้นดิน พร้อมๆ กับพาโคลน ดินเคล ทราย และ/หรือกรวดขนาดใหญ่มากองทับถม เปรียบเทียบ: *mound spring (มาวนฺดฺ สปริง´); sand volcano (แซนดฺ วอลเค´โน่); tundra crater (เทิน´เดร้อ เคร´เท่อรฺ)*

suffosion knob (เซอะ´เฟอเฉิ่น หนอบ) เนินน้ำแข็ง (frost mound - ฟร้อสท มาวนฺด)

sugarloaf (ฌุ´เก้อรโหลฟ) เนินเขารูปกองฟาง หรือภูเขาที่ไม่มีต้นไม้ปกคลุม คล้ายก้อนน้ำตาล เช่น ฌุเก้อรโหลฟ เม้าวนเทิ่นในรัฐเมน (Sugarloaf Mountain, Maine) สหรัฐ

sugar sand (ฌุ´เก้อร แซนดฺ) หินทรายที่สามารถทำให้แตกออกเป็นเม็ดๆ คล้ายน้ำตาลทราย

sugar stone (ฌุ´เก้อร สโตน´) แร่แดเทอไล้ท (datolite) เนื้อแน่นสีขาว ถึงชมพู จากเหมืองทองแดงในรัฐมิณิเกิ้น (Michigan copper district)

sugary (ฌุ´เกอรี่) ดู: *saccharoidal (แซะเคอ´รอย´เดิ้ล) ร่วนเหมือนน้ำตาลทราย*

suite (สวีท´ หรือสูท) (1) [หินอัคนี] (ก) ชุดของหินอัคนีที่มีแม็กเม่อร่วมกัน (comagmatic) (ข) การเก็บรวบรวมตัวอย่างหินจากพื้นที่เดียว โดยทั่วไปมักเป็นตัวอย่างที่แสดงความเกี่ยวข้องกับหินอัคนี (ค) การเก็บรวบรวมตัวอย่างหินชนิดเดียว เช่น หินแกรเหนิทจากทั่วทุกมุมโลก (2) [การลำดับชั้นหิน] (ก) ชุดที่ประกอบด้วยสองหรือมากกว่าสองหน่วยหิน ของมวลของหินอินทรูสีฟที่มีการเปลี่ยนลักษณะเป็นอย่างมาก และ/หรือหินแปรเกรดสูง แยกและระบุขอบเขตโดยลักษณะหินสำหรับการทำแผนที่ได้ (lithodeme - ลิ´เธอดีม) ศัพท์นี้เทียบเท่ากับ group (กรุ๊พ) มีการตั้งชื่อหน่วยหินโดยใช้ชื่อทางภูมิศาสตร์ขยาย เช่น Idaho Springs Metamorphic Suite (ข) หน่วยหินในอดีตที่ใช้ในรัสเซียและยุโรปตะวันออกบางประเทศเทียบเท่ากับ formation (ค) หิน ที่อยู่ระหว่างหน่วยหินและสมาชิก (member) (ง) ความเกี่ยวข้องกันของแม็กเม่อ หรือความคล้ายคลึงของหิน และความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดในเวลาพื้นที่ และแหล่งกำเนิด

Sukhothai Group (สุโขทัย กรุ๊ป) กลุ่มหินสุโขทัย ยุคสิลุเรี่ยน-ดิโวเนียน ที่บางส่วนต่อเนื่องขึ้นมาถึงยุคคาเบอนิเฟอเริส บริเวณภาคเหนือด้านตะวันออกและภาคตะวันตก ในบริเวณพื้นที่แนวชั้นหินคดโค้งสุโขทัย (Sukhothai foldbelt) จากจังหวัดน่านลงมาถึงจังหวัดอุตรดิตถ์ หินประกอบด้วย 3 แนวย่อยจากตะวันตกไปตะวันออก ได้แก่ 1) หินในแอ่งสะสมตัวหลังแนวภูเขาไฟ (back-arc basin facies) ประกอบด้วย หินเฌล สีดำ สลับหินเชิ้รท มีหินปูนแทรกสลับเป็นครั้งคราว เฟาะเซิ่ล แกร็พเทอไล้ทส เท็นแทะคิวไล้ทฺ และเบรคีเออผอด 2) หินในแนวภูเขาไฟ (volcanic arc facies) ประกอบด้วยหิน เมะถะวอลแคหนิค (metavolcanics) เมะถะเออะกลอเมอเหรท (metaagglo merate) และหินเทิ้ฟ (tuff) เนื้อละเอียด 3) หินด้านนอกแนวภูเขาไฟ (fore-arc facies) ประกอบด้วยหินอ่อนและหินเชิ้รท กลุ่มหินสุโขทัยเทียบได้กับกลุ่มหินทุ่งเสลี่ยม

sulcus (เซิล´เคิส) [ดาวเคราะห์] ศัพท์ที่ตั้งโดยสหพันธ์ดาราศาสตร์สากล (International Astronomical Union) สำหรับร่องหรือสันที่มีแนวขนานกันบนพื้นผิวของดาวเคราะห์ พหูพจน์: sulci (เซิลไค)

sulfate (เซิล´เฝท) สารประกอบแร่ ที่มีอนุมูลของ SO_4 เช่น แบไร้ท ($BaSO_4$) แอนไฮไดร๊ท ($CaSO_4 \cdot 2H_2O$) เปรียบเทียบ: *chromate (โคร´เหมท)*

sulfate-reducing bacteria (เซิล´เฝท รีดู๊´ซิ่ง แบคที´เรีย) ดู: *sulfur bacteria (เซิล´เฟ่อร แบคที´เรีย)*

sulfide (เซิล´ไฟดฺ) สารประกอบแร่ ที่มีเซิลเฟ่อรสร้างพันธะกับธาตุโลหะ หรือกึ่งโลหะ เช่น เกอลีเน่อ (PbS) หรือไพไร้ท (FeS_2) ดู: *sulfosalt (เซิล´โฟซ้อลทฺ)*

sulfide enrichment (เซิล´ไฟดฺ อินริฌ´เมิ่นท) การเพิ่มปริมาณการทับถมของเซิลไฟดโดยแร่ที่มีเซิลไฟดมาก เช่น การทับถมของไพไร้ทจากแร่แคลเคอไซ้ท (chalcocite)

sulfide-facies iron formation (เซิล´ไฟดฺ-เฟ´ฌีส ไอ´เริ่น ฟอรเม´เฌิ่น) การสะสมตัวทางเคมีของเหล็กและตะกอนอื่นแบบชั้นหินบาง หรือแผ่นบาง (iron formation – ไอ´เริ่น ฟอรเม´เฌิ่น) ประกอบด้วย pyritic carbonaceous slate (ไพริถิค คารเบอเนเฌิส สเลท´) ที่เกิดจากการลดอ็อกซิเจิ้น (reducing) ในทะเลลึก

sulfide zone (เซิล´ไฟดฺ โซน) (1) ส่วนของการทับถมเซิลไฟดที่ไม่ได้ถูกอ็อกเซอได๊สด้วยน้ำใกล้พื้นดิน เปรียบเทียบ: *oxidized zone (อ็อก´เซอได๊ซฺดฺ โซน)* ชั้นหินใต้เซิลไฟด โซน (protore - โพร´เทอรี่) (2) การทับถมแบบแผ่นราบ (manto-shape deposit) ในการเพิ่มปริมาณเซิลไฟดที่เกิดการอ็อกเซอเดเฌิ่น คำพ้อง: *secondary sulfide zone (เซะ´เคินเดรฺ เซิล´ไฟดฺ โซน)*

S

sulfidic material (เซิลเฟอดิค เมอทิ´เรี่ยล) วัตถุที่เปียกชุ่มด้วยน้ำหรืออินทรีย์วัตถุที่มี 7.5 กรัมต่อกิโลกรัมของเซิลไฟด-เซิลเฟอร

sulfidization (เซิลเฟอดิเซ´เฉิ่น) ดู: *sulfurization (เซิลเฟอริเซ´เฉิ่น)*

sulfosalt (เซิล´เฟอซ้อลท) เซิลไฟดที่มีโลหะ และกึ่งโลหะ (Sb, As,หรือ Bi) ในรูปของเซิลไฟดคู่ (double sulfide) เช่น เอนารไจ๊ท (enargite, Cu_3AsS_4)

sulfur (เซิล´เฟอร) (1) ธาตุอโลหะ ผลึกออรโธรอมบิคสีเหลืองเกิดตามธรรมชาติ สัญลักษณ์ S ในน้ำพุร้อน และไอน้ำร้อน (fumarole – ฟิว´เมอโรล) เกิดเป็นมวล หรือชั้นแร่ที่สัมพันธ์กับหินปูน จิ๊พเซิ่ม และแอนไฮไดร๊ท โดยเฉพาะ ในส่วนที่ปิดทับโดมเกลือ และปิดทับชั้นเกลือ ดู: *rosickyite (โรสิท´สคี๊ไอ๊ท)* คำพ้อง: *brimstone (บริม´สโตน)* (2) ศัพท์การทำเหมืองแร่สำหรับ เหล็กเซิลไฟด (ไพไร้ท) ที่เกิดขึ้นในชั้นถ่านหิน รวมกับแร่สังกะสี ในรัฐวิสคอนเซิ่นและเมอซูรี่ สหรัฐอเมริกา

sulfur bacteria (เซิล´เฟอร แบคทิ´เรีย) แบคทิเรียที่ไม่ใช้อ็อกซิเจิ้นแต่ได้รับอ็อกซิเจิ้นที่จำเป็นในการสร้างพลังงาน โดยการลดไอเอ้นของเซิลเฝท (SO_4^{-2}) เป็นไฮเดรอเจิ้นเซิลไฟด (H_2S) หรือธาตุกำมะถัน (S) การทับถมของกำมะถันในลักษณะนี้คือการทับถมของสินแร่จากแบคทิเรีย เปรียบเทียบ: *iron bacteria (ไอ´เริ่นแบคที´เรีย)*

sulfur ball (เซิล´เฟอร บอล) (1) [ถ่านหิน] สารมลทินจำพวกไพไร้ทที่อยู่ในถ่านหิน เกิดในรูปทรงกลม หรือมวลรูปทรงไม่สม่ำเสมอ เปรียบเทียบ: *coal ball (โคล บอล)* (2) [ไพเรอแคล้สติค] โคลนกำมะถันที่มีฟองโคลนคล้ายลูกโป่ง ที่เกิดในรูปของฟองแก๊สภูเขาไฟร้อน และแข็งเมื่อสัมผัสอากาศ

sulfuric-acid aerosols (เซิล´เฟอหริค-แอ´สิค เอ´เรอซอลส) ละอองขนาดเล็กของกรดกำมะถัน ที่เกิดขึ้นในชั้นบรรยากาศจากการอ็อกเซอเดเฉิ่นของแก๊สกำมะถันที่มีปริมาณมาก ละอองเหล่านี้อาจเกิดเป็นหมอกในบรรยากาศตอนบนหลังจากการปะทุของภูเขาไฟ และจะลดปริมาณลงได้โดยแสงแดด และความเย็น

sulfuric-acid cave (เซิล´เฟอหริค-แอ´สิค เค้ฟ) ถ้ำ ที่เกิดขึ้นจากการสลายของหินคารเบอเหนทโดยการเพิ่มขึ้นของสารละลายที่มีไฮเดรอเจิ้นเซิลไฟด ที่อ็อกเซอได๊สทำให้อยู่ในรูปของกรดกำมะถัน ตัวอย่างเช่น ถ้ำคารลสแบด ในนิว เม็กซิโก (Carlsbad Caverns, N. Mex)

sulfuric acid oil field karst (เซิล´เฟอหริค แอ´สิค ออยล ฟีลด ค้ารสท) รูพรุนในหินกักเก็บจำพวกคารเบอเหนทที่ถูกทำละลายโดยกลไกของกรดกำมะถัน

sulfuric horizon (เซิล´เฟอหริค เฮอไร´เซิ่น) ชั้นที่ประกอบด้วยแร่ หรือดินอินทรียวัตถุ ที่มีค่า pH น้อยกว่า 3.5 และแร่เจอโรไซ้ทสีเหลืองเป็นจุดประ (jarosite mottles)

sulfurization (เซิลเฟอริเซ´เฉิ่น) ปฏิกิริยาระหว่างกำมะถันจากแหล่งภายนอก และประจุบวกในธาตุโลหะ เช่น เหล็ก นิเคิ่ล และทองแดง ในสภาพของแข็ง (solid solution) ในแร่ประกอบหินทั่วไป หรือในหินอัคนี ที่ถือว่าเป็นกระบวนการเกิดแหล่งแร่ คำพ้อง: *sulfidization (เซิลฟิดิเซ´เฉิ่น)*

sulfur-mud pool (เซิล´เฟอร-เหมิด พูล) ดู: *mud pot (เหมิด พ็อท)*

sulfur spring (เซิล´เฟอร สปริง´) น้ำซึม น้ำซับ หรือน้ำพุที่มีกำมะถัน

sulfur water (เซิล´เฟอร วอ´เท่อร) น้ำที่มีไฮเดรอเจิ้นเซิลไฟดมากพอที่จะได้กลิ่นกำมะถัน และรสชาติ ยกเว้น สำหรับไฮเดรอเจิ้นเซิลไฟด ที่อาจมีปริมาณไม่แตกต่างไปจากแร่องค์ประกอบของน้ำอุปโภคและบริโภคธรรมดา หรืออาจมีสมบัติเป็นน้ำเค็ม ซึ่งในทั้งสองกรณี มักจะถือว่าเป็นน้ำแร่

sulphur (เซิล´เฟอร) ดู: *sulfur (เซิล´เฟอร)*

sulphur ore (เซิล´เฟอร ออร) ศัพท์การทำเหมืองแร่สำหรับไพไร้ท และกำมะถันธรรมชาติ

sumidero (ซูมิเดโร่) (1) หลุมยุบ (2) ในละตินอเมริกา หมายถึงหลุม หรือแอ่งที่เกิดจากการละลายออกไปของแร่ รากศัพท์: ภาษาสเปน

summation method (เซอเม´เฉิ่น เมะ´เถิด) ในแผ่นดินไหววิทยา หมายถึง วิธีการแก้ไขค่าเวลาของคลื่นสะท้อนเนื่องจากเดินทางผ่านชั้นความเร็วคลื่นต่ำ

summer balance (เซอ´เม่อร แบ´เลิ่นซ) การเปลี่ยนแปลงมวลของธารน้ำแข็ง จากค่าสูงสุดถึงค่าต่ำสุดในปีที่พิจารณา; บางครั้งเรียกว่า การระเหิดปรากฏ (apparent ablation) เพราะไม่ได้รวมถึงการสูญเสียในช่วงวันที่อบอุ่นในฤดูหนาว หรือสูญเสียหิมะที่ตกในช่วงฤดูละลาย หรือการระเหิดสุทธิ (net ablation) เปรียบเทียบ: *winter balance (วิน´เท่อร แบ´เลิ่นซ)*

summer beach (เซอ´เม่อร บีช) ชายหาดตอนบนที่มีการทับถมตะกอนปริมาณสูงสุดในช่วงฤดูร้อน และอยู่ในหน้าน้ำสูงชัน ที่เกิดจากคลื่นพลังงานต่ำ แต่การทับถมอาจเกิดขึ้นในฤดูกาลอื่น

เช่นกัน การวิวัฒน์ของชายหาดมีแนวโน้มจะเกิดขึ้นในช่วงระยะเวลาสั้นๆ เมื่อระดับน้ำต่ำ และในช่วงระดับน้ำขึ้นน้ำลง-ต่ำ

summer berm (เซอ˙เม่อรฺ เบิรม) สันทรายที่สร้างขึ้นบนฝั่งด้านใน (backshore) โดยคลื่นที่เกิดช่วงฤดูร้อน เปรียบเทียบ: *winter berm (วิน˙เท่อรฺ เบิรฺม)*

summer season (เซอ˙เม่อรฺ ซี˙เซิ่น) ดู: *ablation season (แอะเบล˙เฌิ่น ซี˙เซิ่น)*

summer surface (เซอ˙เม่อรฺ เซอร˙เฝิซ) ชั้น (ที่มีเศษดิน/หินหรือสิ่งอื่นๆ) ในธารน้ำแข็ง ที่แสดงถึงจุดสิ้นสุดของการละลายของปี และเริ่มต้นของการทับถมหิมะในครั้งต่อไปใหม่ เปรียบเทียบ: *net balance (เน็ท แบ˙เลิ่นซฺ)*

summerwood (เซอ˙เม่อรฺวู้ด) คำพ้องของ *late wood (เหลท วู้ด)* สะกดได้อีกแบบ: summer wood เปรียบเทียบ: *springwood (สปริง˙วู้ด)*

summit (เซอ˙เหมิท) (1) ด้านบนสุดยอด หรือจุดสูงสุด หรือระดับของภูมิประเทศ เช่น เนินเขา ภูเขา ภูเขาไฟ หรือพื้นที่ลูกฟูก (rolling plain); ยอดเขา (peak) ดู: *crest (เครสฺท) [ธรณีสัณฐานวิทยา]* (2) ศัพท์ที่ใช้หลวมๆ หมายถึง สันปันน้ำ (divide) หรือช่องเขา (pass)

summit concordance (เซอ˙เหมิท เคินคอร˙เดิ้นซฺ) ระดับความสูงเท่ากัน หรือใกล้เคียงกันของสันเขา หรือยอดภูเขาในภูมิภาค ที่มีความสอดคล้องกัน แสดงถึงการกัดเซาะในอดีตที่มีบางส่วนยังคงเหลืออยู่ ดู: *accordant summit level (เออะคอร˙เดิ้นทฺ เซอ˙เหมิท เล˙เวิ่ล – ยอดเขาต่างๆ ได้ระดับ); even-crested ridge (อี˙เวิ่น-เครสฺสเติด หริจ – สันเขาเสมอกัน)* คำพ้อง: *accordance of summit levels (เออะคอร˙เดิ้นซ เอ็ฟ เซอ˙เหมิท เล˙เวิ่ลสฺ – ความสอดคล้องของระดับยอดเขา); concordance of summit levels (เคินคอร˙เดิ้นซฺ เอ็ฟ เซอ˙เหมิท เล˙เวิ่ลส)*

summit eruption (เซอ˙เหมิท อิเริพ˙เฌิ่น) การระเบิดที่ยอดภูเขาไฟ เปรียบเทียบ: *flank eruption (แฟลง˙คฺ อิเริพ˙เฌิ่น - การระเบิดด้านข้าง)*

summit graben (เซอ˙เหมิท กรา˙เบิ้น) การยุบตัวของพนังแนวดิ่งบนยอดกรวยภูเขาไฟ มักมีรูปสี่เหลี่ยมหรือสามเหลี่ยม; รวมทั้งการทรุดตัว (graben – กรา˙เบิ้น) ที่ตัดยอด *resurgent cauldron (ริเซ้อร˙เจิ้นท·คอล˙เดริ้น)* เปรียบเทียบ: *sector graben (เซ็ค˙เท่อรฺ กรา˙เบิ้น)*

summit level (เซอ˙เหมิท เล˙เวิ่ล) ระดับยอดเขา (1) [วิศวกรรมศาสตร์] จุดสูงสุดของถนน ทางรถไฟ หรือคลอง; จุดที่สูงที่สุดของชุดระดับความสูงของถนน ทางรถไฟ หรือคลอง (2) [ธรณีสัณฐานวิทยา] ระดับความสูงของระนาบสูงสุด ดู: *accordant summit level (เออะคอร˙เดิ้นทฺ เซอ˙เหมิท เล˙เวิ่ล) ระดับยอดเขาที่สอดคล้องกัน*

summit plain (เซอ˙เหมิท เพลน) ดู: *peak plain (พี้ค เพลน)*

summit plane (เซอ˙เหมิท เพลน) ระนาบที่ผ่านชุดของยอดเขาที่มีความสอดคล้องกัน ดู: *gipfelflur (กิ๊พ˙เฟลฟลูร)*

summitpoint (เซอ˙เหมิท พ้อยนฺท) จุดที่สูงที่สุดบนภาพตัดขวางของคลื่น เปรียบเทียบ: *brinkpoint (บริ๊งคฺ˙พ้อยนฺท)*

sump (เซิ้มพฺ) (1) [ภูมิศาสตร์] (ก) บ่อขุด เพื่อเก็บรวบรวมน้ำสำหรับการระบายน้ำ หรือเป็นแหล่งน้ำให้แก่สัตว์เพื่อการอนุรักษ์ (ข) ศัพท์พื้นเมืองสำหรับ บึง หรือที่ชื้นแฉะ และสำหรับหนองน้ำนิ่ง หรือบ่อน้ำสกปรก (ค) ศัพท์อังกฤษสำหรับ อ่าว หรือทางเข้าที่เต็มไปด้วยโคลน (2) [ถ้ำวิทยา] ส่วนของทางเดินภายในถ้ำที่เพดานอยู่ต่ำกว่าระดับน้ำบาดาล จึงมีน้ำขัง คำพ้อง: *trap (แทร๊พ) [ถ้ำวิทยา]*

sun ball (เซิน บอล) ก้อนหิมะ ที่เกิดขึ้นจากกองหิมะที่ตกบนเนินของหิมะชื้นที่มีความลาดชัน และกลิ้งลงจากเนิน เปรียบเทียบ: *snow roller (สโน˙ โร˙เล่อรฺ)*

sun crack (เซิน แคร๊ค) ร่องแตกในตะกอน หรือหินที่เกิดจากหดตัวเมื่อแห้งด้วยความร้อนของดวงอาทิตย์ โดยเฉพาะ ร่องแตกในโคลน (*mud crack) ดินแตกระแหง*

sun crust (เซิน เคริ้สทฺ) ผิวหิมะ (*snow crust)* ที่เกิดจากหิมะละลายเนื่องจากความร้อนของดวงอาทิตย์และแข็งตัวใหม่มักบางและมีพื้นผิวเรียบ

sun cup (เซิน เคิพ) หลุม หรือแอ่งรูปคล้ายสามเหลี่ยมในพื้นหิมะ ที่เกิดจากหิมะละลายโดยแสงอาทิตย์ ซึ่งในบางพื้นที่อาจวิวัฒน์เป็น *nieve penitente (นีเอ˙เว เพเนอเท็น˙เท่)* ยอดแหลมๆของมวลหิมะที่เกิดจากการละลาย

sundtite (เซินด˙ไท้ท) ดู: *andorite (แอนด˙เดอไร้ท)*

sunken island (เซิ้ง˙เคิ่น ไอ˙เลิ่นด) บริเวณที่สูงภายในลุ่มน้ำของทะเลสาบ เช่น บริเวณสันปันน้ำ หรือบริเวณยอดของเนินภายในแอ่งที่มีน้ำตื้น

sun opal (เซิน โอ˙เพิ่ล) ดู: *fire opal (ไฟ˙ โอ˙เพิ่ล)*

sun spike (เซิน สไปค) ดู: *nieve penitente (นีฟ เพเนอเท็น˙เท่)*

sunspot (เซิน´สป็อท) พื้นที่ค่อนข้างมืดบนพื้นผิวของดวงอาทิตย์ ที่มีอุณหภูมิที่ต่ำกว่าบริเวณอื่นโดยรอบ และประกอบด้วยพื้นที่ของเงามืด (umbra) ล้อมรอบด้วยเงามัว (penumbra) ในชั้นโฟเทอสฟีร (photosphere)

sunstone (เซิน´สโตน) เออะเว็นเชอรีน เฟลสปาร (aventurine feldspar) ที่มีสีส้มแดงสดใสและโปร่งแสง ของออลิโกเคลส หรือมีสีทองแวววาวที่เกิดจากผลึก หรือเกล็ดเล็กๆ ที่กระจัดกระจายของฮีเมอไท้ท เปรียบเทียบ: *moonstone (มูน´สโตน)* คำพ้อง: *heliolite (ฮี´ลีเออไล้ท)*

sun-synchronous (เซิน-ซิน´เครอเนิส) หมายถึง วงโคจรของดาวเทียม ที่มีระนาบวงโคจรอยู่ใกล้ขั้วโลก และอยู่ในระดับที่มีความสูงมากพอที่จะทำให้ดาวเทียมเคลื่อนผ่านทุกสถานีบนโลกที่มีและเทอถูดเดียวกันวันละสองครั้งในเวลาเดียวกัน เมื่อเทียบกับตำแหน่งดวงอาทิตย์

superanthracite (ซูเพ่อรแอน´เธรอไซ้ท) ถ่านหินแอนเธรอไซ้ทชนิดที่มีคุณภาพสูงสุด คำพ้องของ *meta-anthracite (เมะ´เทอแอน´เธรอไซ้ท)* ไม่มีชื่อปรากฏในการจำแนกของ ASTM

superbiozone (ซูเพ่อรไบ´โอโซน) หน่วยชีวภาพที่ประกอบด้วยหลายๆ ไบโอโซน (biozones) รวมกัน ที่มีสมบัติเหมือนกันในลำดับชั้นหินทางชีวภาพ (biostratigraphic features)

supercapillary interstice (ซูเพ่อรแคะ´เพอแลรี่ อินเทอร´สเติ๊ซ) ช่องว่างในหินหรือดิน (*interstice - อินเทอร´สเติ๊ซ*) ที่มีขนาดใหญ่กว่า capillary interstice ที่แรงตึงผิวจะไม่สามารถยึดน้ำเหนือระดับที่ไม่มีน้ำ ได้มาก น้ำที่ไหลผ่าน supercapillary percolation อาจเป็นกระแสน้ำวน เปรียบเทียบ: *subcapillary interstice (เสิบแคะ´เพอแลรี่ อินเทอร´สเติ๊ซ)*

supercapillary percolation (ซูเพ่อรแคะ´เพอแลรี่ เพอรเคอเล´เฌิ่น) การซึมผ่านในช่องว่างแบบซูเพ่อรแคะเพอแลรี่ (supercapillary)

supercell (ซูเพอรเซ็ล´) ดู: *superlattice (ซูเพ่อรและ´เทิส)*

supercell thunderstorm (ซูเพ่อรเซ็ล´ เธิน´เด้อรฺสตอรฺม) พายุฟ้าร้องขนาดใหญ่ ที่บางครั้งมีความเร็วเกินกว่า 240 กิโลเมตร (150 ไมล์) ต่อชั่วโมง; อาจเกิดเป็นพายุทอรเนโด้ (tornado)

superchron (ซู´เพ่อรครอน) ช่วงระยะเวลาที่ยาวนาน (มากกว่า 1 ล้านปี) ของสนามแม่เหล็กโลกที่มีขั้วแม่เหล็กคงที่

superconducting magnetometer (ซูเพ่อรคอน´เด็ค ทิ่งแม็กเนอทอ´เมอเท่อรฺ) เครื่องมือที่มีความไวสูง ที่ใช้ในการวัดโมเม็นทแม่เหล็กของแม่เหล็กถาวร โดยใช้หลักการที่ว่า ความต้านทานในขดลวดของวัสดุตัวนำยิ่งยวดที่อุณหภูมิต่ำมีค่าเป็นศูนย์ นั่นคือ กระแสไฟฟ้าไหลได้โดยไม่สูญเสียพลังงาน

supercooling (ซูเพ่อรคู´ลิ่ง) กระบวนการลดอุณหภูมิของเฝสหรือกลุ่มให้ต่ำกว่าจุด หรือช่วงที่เฝสจะมีการเปลี่ยนแปลง และเกิดขึ้นที่สภาวะสมดุล เช่น การทำระบบใกล้เสถียร (metastable) โดยการลดอุณหภูมิ โดยทั่วไป หมายถึง ของเหลวที่นำมาทำให้มีอุณหภูมิต่ำกว่าสภาพของเหลว (liquidus) และสามารถทำได้ในแม็กเม่อที่มีน้ำ (magmas hydrous) โดยความดันลดลง เปรียบเทียบ: *superheating (ซูเพ่อรฮี้´ทิ่ง)*

supercritical (ซูเพ่อรคริ´ทิเคิ่ล) หมายถึง ระบบ ที่อุณหภูมิสูงกว่าอุณหภูมิวิกฤติ รวมทั้งหมายถึง อุณหภูมิของสิ่งนั้นๆ

supercritical flow (ซูเพ่อรคริ´ทิเคิ่ล โฟล) การไหลของน้ำ ที่มีความเร็วสูงกว่าความเร็ว หรือการแพร่กระจายของคลื่นพื้นผิวตามยาวในน้ำนิ่ง; เมื่อค่าของฟรูด นิมเบ้อร (Froude number) มากกว่า 1 คำพ้อง: *rapid flow (แร´เผิด โฟล); shooting flow (ฌู´ทิ่ง-โฟล)* เปรียบเทียบ: *critical flow (คริ´ทิเคิ่ล โฟล); subcritical flow (เสิบคริ´ทิเคิ่ล โฟล)*

supercritically climbing translatent strata (ซูเพ่อรคริ´ทิเคอลี่ ไคล´มิ่ง แทรนสเล´เทิ่นท สเตร´เท่อ) *climbing ripple (ไคล´มิ่ง ริ´เพิ่ล – คลื่นซ้อนทับ)* ที่มีมุมไต่มากกว่ามุมซ้อนทับของกระแสน้ำแข็งด้านปะทะคลื่น (stoss) ของชั้นคลื่น เปรียบเทียบ: *critically climbing translatent strata (คริ´ทิเคอลี่ ไคล´มิ่ง แทรนสเล´เทิ่นท สเตร´เท่อ); subcritically climbing translatent strata (เสิบคริ´ทิเคอลี่ ไคล´มิ่ง แทรนสเล´เทิ่นท สเตร´เท่อ)*

supercritical reflection (ซูเพ่อรคริ´ทิเคิ่ล ริเฟล็ค´เฌิ่น) มุมสะท้อนที่มีค่าสูงกว่าค่ามุมวิกฤต (*critical angle)*

supercrop map (ซูเพ่อรคร็อพ แม็พ) แผนที่ธรณีวิทยา ที่แสดงการกระจายของหน่วยลำดับชั้นหิน ที่อยู่ปิดทับและสัมผัสหน่วยหิน หรือพื้นผิวในช่วงเวลาใดๆ เปรียบเทียบ: *subcrop map (เสิบคร็อพ แม็พ)* คำพ้อง: *worm´s-eye map (เวิรฺมส´ อาย แม็พ – แผนที่ตาหนอน)*

supercycle (ซู´เพ่อรไซ´เคิ่ล) (1) กลุ่มของวัฏจักรการเปลี่ยนแปลงของระดับน้ำทะเลที่สะสมเพิ่มสูงขึ้น และตามด้วยการลดระดับสะสมลงจนต่ำ ตามหลักฐานที่ปรากฏมาจากหนึ่งหรือสองครั้งของการลดลง ดู: *cycle of relative change of sea level (ไซเคิ่ล เอ็ฟ เระ´เลอถีฟ เช้นจฺ เอ็ฟ ซี เล´เวิล); paracycle of relative change of sea level (แพเรอไซเคิ่ล เอ็ฟ เระ´เลอถีฟ เช้นจฺ เอ็ฟ ซี เล´เวิล)* (2) การรวมกัน

ของหลายๆ วัฏจักรขนาดใหญ่ (megacycles – เมะเกอะไซเคิ่ลส) ชนิดที่อยู่ในอินเดีย ที่เทียบเท่า supergroup และอาจจะหนาหลายพันเมตร

superfacies (ซูเพ่อรเฟ´ฌีส) เฟฌีส ของลำดับชั้นหินขนาดใหญ่ที่ประกอบด้วยสอง หรือมากกว่าเฟฌีสย่อย

superfamily (ซูเพ่อรแฟ´เมอลี่) ในลำดับชั้นของการจำแนกประเภทของพืชและสัตว์ เป็นชั้นที่อยู่เหนือวงศ์ (family) อาจจะเทียบเท่ากับ suborder หรือ ระหว่าง suborder และ family

superficial (ซูเพ่อรฟิ´เฌิ่ล) เกี่ยวข้องกับ หรือวางอยู่บน หรือในพื้นผิวหรือชั้นพื้นผิว เช่น ชั้นที่ผุพังได้มากของหิน หรือโครงสร้างที่เกิดจากการไหลอย่างช้าๆ ในตะกอน ศัพท์นี้ใช้ในสหราชอาณาจักร คำพ้อง: *surficial (เซอรฟิ´เฌิ่ล)* ซึ่งในสหรัฐอเมริกาจะนิยมใช้ surficial (เซอรฟิ´เฌิ่ล)

superficial deposit (ซูเพ่อรฟิ´เฌิ่ล ดิพอ´เสิท) ดู: *surficial deposit (เซอรฟิ´เฌิ่ล ดิพอ´เสิท)*

superficial fold (ซูเพ่อรฟิ´เฌิ่ล โฟลด์) คำพ้องที่ใช้น้อยของ *detachment fold (ดิแทช´เมิ่นท โฟลด์)*

superficial moraine (ซูเพ่อรฟิ´เฌิ่ล เมอเรน) ดู: *surficial moraine (เซอรฟิ´เฌิ่ล เมอเรน´)*

superficial oolith (ซูเพ่อรฟิ´เฌิ่ล โอ´เออหลิธ) มวลพอกทรงกลมหรือทรงรีขนาดเล็ก (oolith) ที่มีชั้นพอกที่ไม่สมบูรณ์หรือมีเพียงชั้นเดียว โดยเฉพาะ ชั้นพอกที่หนาน้อยกว่ารัศมีของนูเคลียส

supergene (ซู´เพ่อรจีน) หมายถึง การทับถมของแหล่งแร่ หรือการเพิ่มปริมาณมากขึ้นของแหล่งแร่ที่เกิดใกล้พื้นดิน โดยทั่วจะเป็นการเกิดทับถมเพิ่มจากสารละลายแร่ รวมทั้ง หมายถึงสารละลายแร่และสภาพแวดล้อมที่เกิดขึ้นดังกล่าว เปรียบเทียบ: *hypogene (ไฮเพอรจีน); mesogene (เมะเซอจีน)* คำพ้อง: *hypergene (ไฮเพอรจีน); secondary (เซะเคิ่นแดรี่) [เศรษฐธรณีวิทยา]*

supergene enrichment (ซู´เพ่อรจีน อินริช´เมิ่นทฺ) กระบวนการทับถมของแหล่งแร่ หรือการเพิ่มปริมาณมากขึ้นของแหล่งแร่ใกล้ผิวดิน (supergene) โดยการเกิดอ็อกเซอเดเฉิ่นใกล้กับพื้นดิน ทำให้เกิดกรดที่สามารถละลายโลหะมีค่าต่างๆ และนำมาทับถม เช่น แหล่งแร่เซิลไฟด ซึ่งกระบวนการนี้มีความสำคัญในการช่วยเพิ่มปริมาณแร่จนเกิดเป็นแหล่งแร่ที่มีศักยภาพได้ เช่น แหล่งแร่ทองแดง คำพ้อง: *enrichment (อินริช´เมิ่นทฺ); secondary enrichment (เซะ´เคินเดรี่ อินริช´เมิ่นทฺ)* ดู: *oxidized zone (อ็อก´เซอไดซฺดฺ โซน)*

superglacial (ซูเพ่อรเกล´เฌิ่ล) พัดพาหรือทับถมโดยธารน้ำแข็ง หรือแผ่นน้ำแข็ง หรือเกี่ยวข้องกับพื้นผิวด้านบนของธารน้ำแข็ง หรือแผ่นน้ำแข็ง; หมายถึง ธารน้ำจากน้ำแข็งที่ละลาย ทิล (till) หรือดริ๊ฟท (drift) ฯลฯ

supergroup (ซู´เพ่อรกรุ๊พ) (1) กลุ่มเป็นทางการที่เกี่ยวเนื่องกับ superposed group หรือกลุ่ม และหน่วยหิน เปรียบเทียบ: *megagroup (เมะเกอะกรุ๊พ)* (2) หน่วยลำดับชั้นหิน ที่ประกอบด้วยกลุ่มหลายๆ กลุ่มที่เกี่ยวข้องกัน หรือหลายๆ หน่วยหิน และหลายๆ กลุ่มที่มีลักษณะของหินคล้ายกันอย่างมีนัยสำคัญ

superheating (ซูเพ่อรฮี้´ทิ่ง) (1) การเพิ่มขึ้นของความร้อนมากกว่าที่จำเป็น เพื่อทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเฟส ตรงตามที่กำหนด (2) ในแม็กเม่อ หมายถึง การเพิ่มความร้อนมากกว่าที่จำเป็น เพื่อทำให้เกิดการหลอมเหลวอย่างสมบูรณ์ อุณหภูมิที่เพิ่มขึ้นที่สูงกว่าอุณหภูมิของเหลว (liquidus) เรียกว่า superheat (3) กระบวนการเพิ่มความร้อนเกินกว่าจุดที่เฟส หรือกลุ่มจะเกิดเปลี่ยนแปลงได้อย่างสมดุล

superimposed (ซูเพ่อรอิมโพ้สดฺ´) หมายถึง ธารน้ำ หรือระบบระบายน้ำ ที่กัดเซาะลงทางด้านลึก ผ่านลงไปถึงหินที่อยู่ในโครงสร้างที่แตกต่างใต้ระนาบชั้นไม่ต่อเนื่อง (unconformably) คำพ้อง: *superposed (ซูเพ่อรโพ้สดฺ); inherited (อินเฮ´เรอเถิด - ได้รับสืบทอดมา)*

superimposed drainage (ซูเพ่อรอิมโพ้สดฺ´ เดรฺ´หนิจ) ระบบระบายน้ำจากการเกิดธารน้ำใหม่ซ้อนทับ

superimposed fan (ซูเพ่อรอิมโพ้สดฺ´ แฟน) ที่ลุ่มจากการทับถมใหม่รูปพัด ที่มีความลาดชันมากกว่าที่ลุ่มที่มีการทับถมอยู่ก่อน มักเกิดจากผลของการเคลื่อนที่ของเปลือกโลก ทำให้เกิดการเริ่มต้นของการทับถมใหม่

superimposed fold (ซูเพ่อรอิมโพ้สดฺ´ โฟลด์) ดู: *superposed fold (ซูเพ่อรโพ้สดฺ´ โฟลด์)*

superimposed ice (ซูเพ่อรอิมโพ้สดฺ´ ไอ๊ซ) น้ำแข็ง ที่เกิดเมื่อน้ำจากน้ำแข็งละลายไหลซึมผ่านหิมะที่อัดแน่นบนธารน้ำแข็ง และแข็งตัวใหม่ที่ฐานของหิมะที่อัดแน่น หรือติดอยู่ในบริเวณที่ต่ำกว่าและมีการไหลซึมผ่านได้น้อยกว่า ซึ่งปรากฏเป็นขอบเขตของน้ำแข็งที่เกิดซ้อนทับ

superimposed ice stream (ซูเพ่อรอิมโพ้สดฺ ไอ๊ซฺ สตรีม) น้ำแข็ง จากธารน้ำแข็งสาขาที่เพิ่มขึ้นเหนือพื้นของธารน้ำแข็งขนาดใหญ่ แต่ไม่ได้ขยายไปยังฐาน

superimposed-ice zone (ซูเพ่อรอิมโพ้สดฺ-ไอ๊ซฺ โซน) เขตบนธารน้ำแข็ง หรือแผ่นน้ำแข็ง (โดยเฉพาะที่ขั้วโลก หรือพอลีเธอรเมิลเกลเฌ่อร (*polythermal glacier*)) ที่พื้นผิวของน้ำแข็งกำลังละลาย น้ำส่วนใหญ่ที่ละลายมีการแข็งตัวใหม่ที่ฐานของหิมะที่สะสมบนพื้นผิว (snowpack) และจะโผล่เมื่อหิมะละลาย มีหิมะเปียก (firn line – เฟิรน ไลนฺ) แสดงขอบบริเวณและเทอถูดสูง และที่และเทอถูดต่ำมีเส้นสมดุล (equilibrium line - อีเควอลิ'เบรี้ยม ไลนฺ) ที่แสดงเป็นขอบเขตระหว่างพื้นที่ที่มีการละลาย และพื้นที่ที่มีการพอกพูนน้ำแข็ง

superimposed metamorphism (ซูเพ่อรอิมโพ้สดฺ เมะเทอมอรฺฟิเซิ่ม) ดู: *polymetamorphism (พอลีเมะเทอมอรฺฟิเซิ่ม)*

superimposed profile (ซูเพ่อรอิมโพ้สดฺ โพรฺไฟล) แผนภาพที่ชุดของภาพตัดขวางหลายๆ แนว ซึ่งแต่ละแนวจะขนานกัน มีระยะห่างเท่าๆ กัน และแสดงโดยการวางซ้อนขึ้น อาจเป็นการแสดงลักษณะของความสูงที่สอดคล้องกัน หรือลักษณะการกัดเซาะของพื้นที่ เปรียบเทียบ: *composite profile (เคิมพอ'เสิท โพรฺไฟล)*

superimposed soil (ซูเพ่อรอิมโพ้สดฺ ซอยล) ดู: *polygenetic soils (พอลีเจอเน'ถิค ซอยลฺสฺ)*

superimposed stream (ซูเพ่อรอิมโพ้สดฺ สตรีม) ธารน้ำที่กัดเซาะ ลงในพื้นผิวใหม่ที่มีหิน และโครงสร้างของหินแตกต่างไปจากเดิม แต่ยังคงรักษาสภาพของธารน้ำเดิม คำพ้อง: *superposed stream (ซูเพ่อรโพ้สดฺ สตรีม)*

superimposition (ซูเพ่อรอิมโพซิ'เฌิ่น) การสร้างธารน้ำบนพื้นดินที่มีหินรองรับ แต่ตะกอนถูกขจัดออกไปหมดแล้วโดยระบบธารน้ำเดิม ซึ่งปัจจุบันธารน้ำอยู่บนหินที่รองรับโดยเป็นอิสระต่อโครงสร้างของหิน การซ้อนทับจากหินหรือตะกอนที่ปิดอยู่จากพื้นผิวที่มีธรณีวัตถุอยู่โดยการกัดเซาะพัดพา ทำให้ผิวหน้าเรียบ

superindividual (ซูเพ่อรอิน'เดอวิ'เจอเวิ่ล) ผลรวมของเม็ดตะกอน ซึ่งมีลักษณะเหมือนหน่วยหินในโครงสร้างของหินที่เปลี่ยนรูป

Superior iron (สุพิ'เรียร ไอ'เริ่น) ดู: *Lake Superior-type iron formation (เล้ค สุพิ'เรียร-ไท้พ ไอ'เริ่น ฟอรเม'เฌิ่น)*

superlattice (ซูเพ่อรและ'เทิส) โครงข่ายผลึกในสารหนึ่ง หรือมากกว่าหนึ่ง ที่ซึ่งการแทนที่ทางเคมีของลำดับแอ๊ะเทิ่ม โดยการเลื่อนหนึ่งหรือมากกว่าหนึ่งหน่วยของโครงสร้าง คำพ้อง: *superstructure (ซูเพ่อรสเตรี๊ค'เช่อรฺ – โครงสร้างพิเศษ) [ผลึกศาสตร์]*

supermature (ซู'เพ่อรเมอทูรฺ) เกี่ยวกับ ขั้นตอนลำดับสุดท้ายในสี่ลำดับ ของเนื้อหินที่วิวัฒน์ได้อย่างสมบูรณ์; หมายถึง ตะกอนที่มีการคัดขนาดดี เม็ดตะกอนอยู่ระหว่างกึ่งมน ถึงมน เช่น supermature sandstone - หินทรายที่มีเม็ดทรายล้วน (ไม่มีดินเคล) เม็ดทรายมีค่าความมนเฉลี่ยมากกว่า 0.35 และเป็นทรายที่เกิดจากทรายลมหอบ (sand dune) ในทะเลทราย เปรียบเทียบ: *immature (อิม'เมอทูรฺ) [ตะกอนวิทยา]; submature (เสิบ'เมอทูรฺ) [ตะกอนวิทยา]*

superparamagnetism (ซูเพ่อรแพเรอแม็ก'เนอทิเซิ่ม) สมบัติการมีสภาพถูกเหนี่ยวนำให้เป็นแม่เหล็ก (paramagnetic - แพ'เรอแม็กเน'ถิค) ที่มีองค์ประกอบของอนุภาคขนาดเล็กมากของแร่จำพวก เฟโรแม็กเนถิค (ferromagnetic) หรือเฟอโรแม็กเนถิค (ferromagnetic) ที่ค่าของโมเมิ่นทแม่เหล็กสุทธิเปลี่ยนแปลงเนื่องจากเวลาที่ใช้ในการปรับเปลี่ยนสภาพของผลึกแร่แต่ละเม็ด

superperiod (ซูเพ่อรพี'เหรียด หรือซูเพ่อรพี'ริเอิด) หน่วยเวลาของธรณีกาล ที่อยู่ระหว่าง พีเหรียดและเอเร่อ(period and era) เทียบเท่า *supersystem* เปรียบเทียบ: *subera (เสิบเอ'เร่อ)*

superperiodicity (ซูเพ่อรพีริเออดิ'เซอที่) ค่าคงที่ของโครงข่ายผลึกซึ่งขยายออกทั้ง 3 มิติเป็นช่วงๆ ตามขนาดของ *superlattice*

superplasticity (ซูเพ่อรแพลสติ'เซอที่) สมบัติความเป็นแพลสติคของวัตถุเม็ดละเอียดมาก ที่แสดงค่าการเปลี่ยนรูปแบบแพลสติครวมได้สูงมากกว่าค่าการเปลี่ยนรูปแบบแพลสติคของแต่ละเม็ด เนื่องจากมีการเลื่อนไปตามขอบระหว่างเม็ดแร่ นั่นคือ หากวัตถุมีสมบัติแบบ superplasticity แสดงว่า วัตถุมีความแข็งแรงมากขึ้น จะต้องใช้แรงกระทำมากขึ้นเพื่อให้วัตถุเกิดการเปลี่ยนรูป สมบัตินี้ทดลองได้จากสารจำพวกเซอแรหมิคส (ceramics) และสามารถอธิบายการเป็นของไหลในเนื้อ (fluidal texture - ฟลู'เออะเดิ้ล เท็ก'สเช่อร) และการเปลี่ยนลักษณะแบบแพลสติคที่เกิดในระดับลึกในเปลือกโลกของเพอริเดอไท้ท (peridotite) ซีเนอหลิธ (xenolith) และคิมเบอร์เลิท (kimberlite)

superposed (ซูเพ่อรโพ้สดฺ) คำศัพท์ที่เรียกสั้นๆ ของ *superimposed (ซูเพ่อรอิมโพ้สดฺ - ซ้อนทับ)*

superposed fold (ซูเพ่อรโพ้สดฺ โฟลด) โฟลด ที่โฟลดเกิดซ้อนทับโฟลดที่มีอยู่ก่อน คำพ้อง: *superimposed fold* (ซูเพ่อรอิม

โฟ้สดˊ โฟลด); *complex fold (คอมˋเผล็กสฺ โฟลด)* เปรียบเทียบ: *refolded fold (รีโฟลเดิด โฟลดฺ)*

superposition (ซูเพ่อรเพอซิˋเฌิ่น) ตำแหน่ง (1) ลำดับที่หินทับถมเป็นชั้นหินอยู่บนชั้นหินเดิมอีกชั้นหนึ่ง (2) กระบวนการที่ชั้นตะกอนอายุอ่อน ทับถมอยู่บนชั้นตะกอนอายุแก่กว่า; รวมถึง สภาพของการซ้อนทับ ดู: *law of superposition (ลอ เอิ๊ฟ ซูเพ่อรฺเพอซิˋเฌิ่น)* คำพ้อง: *superimposition (ซูเพ่อรอิมเพอซิˋเฌิ่น); supraposition (ซูเพรอเพอซิˋเฌิ่น)*

superprint (ซูˋเพ่อรพริ้นทฺ) ดู: *overprint (โอˋเว่อรพริ้นทฺ) [ศิลาวิทยาโครงสร้าง]*

supersaturated permafrost (ซูเพ่อรแซะˋเชอเรเถิด เพอˋเมอฟร้อสทฺ) เพอเมอฟร้อสท ที่ประกอบด้วยน้ำแข็งมากกว่าเนื้อดิน ที่จะสามารถกักน้ำไว้ได้ หากน้ำแข็งเกิดการละลาย

supersaturated solution (ซูเพ่อรแซะˋเชอเรเถิด เซอลูˋเฌิ่น) สารละลาย ที่ประกอบด้วยปริมาณของตัวถูกละลายมากกว่าปกติ เมื่อสภาวะสมดุลอยู่ระหว่างสารละลายอิ่มตัว และตัวละลายที่ยังไม่ละลาย

superseries (ซูˋเพ่อรซิˋรี่ส) ศัพท์ที่นานๆ ครั้งจะถูกใช้สำหรับกลุ่มของสอง หรือมากกว่า series (ซิˋรี่ส) [การลำดับชั้นหิน]

super-solidus intrusion breccia (ซูˋเพ่อร-ซอˋเลอเดิส อินทรูˋเฌิ่น เบร๊ะˋเชี่ย) ในหินอัคนีจำพวกเมฝิค-เอิลเทร่อเมฝิค หมายถึง เบร๊ะเชี่ยของหินอินทรูสีฟ ที่เกิดจากการแทรกโดยพนังหินเอิลเทร่อเมฝิคที่มีสารระเหยสูง (volatile-rich ultramafic dikes) เข้าไปในหินเมฝิค-เอิลเทร่อเมฝิค ภายใต้สภาพเป็นของแข็งสูง (super-solidus) เป็นผลให้เกิดการหลอมละลายบางส่วนของมวลหินทั้งหมด

super-solidus intrusion breccia PGE deposit (ซูˋเพ่อร-ซอˋเลอเดิส อินทรูˋเฌิ่น เบร๊ะˋเชี่ย พีจีอี ดิพอˋเสิท) ชนิดของแหล่งแร่ ที่ประกอบด้วยกลุ่มธาตุแพลทเนิ่มที่เป็นเซิลไฟด (platinum-group element sulfide mineralization) เมฝิค - เอิลเทร่อเมฝิค ที่เกิดร่วมกับหินเบร๊ะเชี่ยที่แทรกเป็นได๊คส (dikes) เข้ามา คำย่อ: SIB-type PGE deposit

supersome (ซูˋเพ่อรโซม) การรวมกลุ่มของ chromosome (ครอˋเนอโซม) ที่ทับถมต่อเนื่องกันตามลำดับ

superstage (ซูˋเพ่อรสเตจ) หน่วยลำดับชั้นหินตามธรณีกาลที่ประกอบด้วยหลายๆ หน่วยของหินช่วงอายุ (stages) ที่ติดกัน

superstructure (ซูˋเพ่อรสเตริ๊คˋเช่อรฺ) (1) [ผลึกศาสตร์] ดู: *super lattice (ซูˋเพ่อร และเทิส)* (2) [เท็คทอหนิค] โครงสร้างของชั้นหินในระดับตื้นในเทือกเขาที่มีกระบวนการเปลี่ยนลักษณะต่างๆในระดับตื้นใกล้ผิวดินน้อยกว่า เมื่อเปรียบเทียบกับชั้นหินที่รองรับและมีการเปลี่ยนรูปที่ซับซ้อน และถูกแปรสภาพในโครงสร้างภายใน ยังเรียกได้อีกชื่อว่า: *suprastructure (ซูเพรอสเตริ๊คˋเช่อรฺ)*

supersuite (ซูเพ่อรสวีทˊ หรือซูเพ่อรสูทˊ) หน่วยของมวลหินอินทรูสีฟที่มีการเปลี่ยนลักษณะอย่างมาก และ/หรือหินแปรเกรดสูง (lithodemic unit) ที่มีลำดับสูงกว่าสวีทประกอบไปด้วยสวีทอย่างน้อยสองสวีท หรือมีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกันทางแนวดิ่งหรือแนวนอน เทียบเท่ากับ supergroup ในการตั้งชื่อให้ใช้ชื่อสถานที่ทางภูมิศาสตร์ร่วมกับศัพท์ supersuite (ซูเพ่อรสวีทˊ)

supersystem (ซูเพ่อรซิสˋเติ้ม) หน่วยลำดับชั้นหินตามธรณีกาลที่สูงกว่า system ดู: *erathem (เอˋเรอเธ็ม)*

supervised classification (ซูเพอร์ไว้สดฺ แคลเซอะเฟอะเคˋเฌิ่น) ในการทำแผนที่ดิ๊เจอเทิ่ล หมายถึง กระบวนการแยกข้อมูลที่เด่นและเฉพาะจากภาพ โดยใช้ชุดของตำแหน่งที่ทราบ (หิน หรือหินโผล่) และใช้เป็นตัวแทน เพื่อกำหนดแถบสี (สเป็คเทริ่ม) สำหรับใช้ค้นหารูปแบบที่คล้ายคลึงกัน โดยมีเป้าหมายเพื่อผลิตแผนที่การกระจายตัวของสิ่งต่างๆ ที่จำแนกไว้

superzone (ซูˋเพ่อรโซน) การรวมกลุ่มของช่วงลำดับชั้นหินอย่างน้อยสอง หรือมากกว่าสองช่วง คำพ้อง: *megazone (เมะˋเกอะโซน)*

supplementary contour (เสิบเพลอเม็นˋเทอรี่ คอนˋทุร) เส้นชั้นความสูง (มักเป็นเส้นประ หรือแถบสี (screened)) ที่เขียนแสดงในช่วงที่มีค่าน้อยกว่าความสูงปกติ เพื่อแสดงให้ภูมิประเทศเด่นชัดขึ้น เช่น ในพื้นที่ที่มีระดับความแตกต่างของความสูงน้อยมาก คำพ้อง: *auxiliary contour (อ็อกซิลˋเยอรี่ คอนˋทัวรฺ)*

support practice factor (เซอผอรฺทˊ แพร็คˋเทิส แฟ็คˋเท่อรฺ) ปัจจัยที่ขึ้นอยู่กับการติดตั้งอุปกรณ์เพื่อป้องกันการกัดเซาะของดิน ขึ้นอยู่กับการเปลี่ยนแปลงความลาดชัน ซึ่งเป็นค่าปัจจัยจากการควบคุมการกัดเซาะ (P) ในสมการทำนายการสูญเสียมวลดิน (Universal Soil Loss Equation - ยูเนอเวอรˋเซิ่ล ซอยลฺ ลอสอิเควˋเฌิ่น)

supracrustal (ซูเพร่อเคริสˋเติ้ล) (1) หมายถึง หิน ที่วางตัวอยู่บนหินฐาน (*basement*) (2) ที่พบ ผิวของเปลือกโลก เปรียบเทียบ: *infracrustal (อินˋเฟรอเคริสˋเติ้ล)*

S

suprafan (ซู'เพร่อแฟน) บริเวณที่ปูดขึ้นที่ปลายความลาดของหุบเขาในเออะลูเวี่ยล แฟน (alluvial fan) ในทะเล (fan valley) ที่ตะกอนทับถมค่อนข้างหยาบ

supragelisol (ซูเพร่อเจ'เลอซอล) ดู: *suprapermafrost layer (ซู'เพรอเพอร์'เมอฟร้อสท เล'เอ่อร)*

suprageneric name (ซู'เพร่อเจเนอ'หริค เนม) ชื่อของแท็กซอนที่อยู่เหนือระดับของ *genus (จี'เนิส)*

supraglacial (ซูเพร่อเกล'เฌิ่ล) ดู: *superglacial (ซูเพ่อรเกล'เฌิ่ล)*

supralithion (ซูเพร่อลิ'เธี่ยน หรือซูเพรอลิ'ธีเอิ้น) สิ่งมีชีวิตที่ว่ายน้ำอยู่เหนือหิน และได้อาหารจากพื้นผิวของหิน

supralittoral (ซูเพร่อลิ'เทอเริ่ล) เกี่ยวกับ ขอบพื้นที่ชายฝั่งไปจนถึงกระแสน้ำชายฝั่งบริเวณเหนือระดับน้ำขึ้นสูงสุดพอดี คำพ้อง: *supratidal (ซูเพร่อไท้'เดิ้ล)*

suprapelos (ซูเพรอเพ'โลส) สิ่งมีชีวิตที่ว่ายน้ำอยู่เหนือโคลนเหลว และได้อาหารจากพื้นผิวโคลนเหลว

suprapermafrost layer (ซู'เพร่อเพอร์'เมอฟร้อสท เล'เอ้อร) ชั้นพื้นดิน (หรือดิน) เหนือชั้นดินแช่แข็งตลอดปี (permafrost) ประกอบด้วยชั้นที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา และที่มีชั้นดินที่ไม่เป็นน้ำแข็ง (taliks) และ ชั้นดินที่ไม่เป็นน้ำแข็งบางฤดูกาล (pereletok - เพอเรอเลอ'ท็อค) คำพ้อง: *supragelisol (ซูเพรอเจ'เลอซอล)*

suprapermafrost water (ซู'เพร่อเพอร์'เมอฟร้อสท วอ'เท่อร์) น้ำบาดาลที่ปรากฏอยู่เหนือระดับพื้นดินแช่แข็งตลอดปี (permafrost)

supraposition (ซูเพร่อเพอซิ'เฌิ่น) ดู: *superposition (ซูเพ่อรเพอซิ'เฌิ่น)*

suprapsammon (ซูเพร่อแซ'ม่อน) สิ่งมีชีวิตที่ว่ายน้ำอยู่เหนือพื้นทราย และได้อาหารจากพื้นทราย

suprastructure (ซูเพร่อสเตริ๊ค'เช่อร์) ดู: *superstructure (ซูเพ่อรสเตริ๊ค'เช่อร์) [เท็คทอหนิค]*

supratenuous fold (ซูเพร่อเท็น'ยูเอิ้ส โฟลด์) รูปแบบของโฟลด ที่ชั้นหินหนาที่ส่วนท้องการโค้ง และบางส่วนยอดการโค้งเกิดจากการกดอัดไม่เท่ากันบนพื้นผิวที่ไม่สม่ำเสมอของชั้นฐาน ดู: *compaction fold (คอมแพ็ค'เฌิ่น โฟลด์)*

supratidal (ซูเพร่อไท้'เดิ้ล) ดู: *supralittoral (ซูเพรอลิเทอเริ่ล)*

surf (เซิ้รฟ) (1) คลื่นในเขตคลื่น (surf zone - เซิ้รฟ โซน) (2) ศัพท์รวมๆ สำหรับเรียก คลื่นหัวแตก (breakers)

surface (เซอร์'เฝิซ) (1) ส่วนด้านนอก หรือผิวของโลกที่เป็นของแข็ง หรือของเหลว (แผ่นดิน ทะเลและมหาสมุทร); ด้านบนของพื้นดิน หรือส่วนที่โผล่ของหน่วยหิน (2) ขอบเขตหรือพื้นที่ (สองมิติ) ระหว่างลักษณะทางธรณีวิทยา เช่น หน่วยหิน หรือโครงสร้าง รวมทั้งระนาบชั้นหิน (bedding surface) และระนาบฟ้อลท (fault surface) หรือระนาบสมมติ เช่น ระนาบแกน (axial surface) ของโฟลด; มักเป็นขอบเขตภายในมากกว่าลักษณะที่ปรากฏภายนอก และไม่จำเป็นต้องเป็นพื้นผิวเรียบ เปรียบเทียบ: *plane (เพลน)*

surface avalanche (เซอร์'เฝิซแอ๊ะ'เวอแล้นซ) การถล่มที่เกี่ยวข้องกับชั้นหิมะที่ปกคลุมพื้นดิน/หิน

surface axis (เซอร์'เฝิซแอ๊ก'เสิส) ดู: *axial trace (แอ๊ก'เซี่ยล เทรซ)*

surface cauldron subsidence (เซอร์'เฝิซ คอล'เดริ้น เสิบ'ซิเดิ้นซ์ หรือ เสิบ'ไซเดิ้นซ์) การทรุดลงเป็นแอ่งบริเวณส่วนบนของแม็กเม่อ (*cauldron subsidence - คอล'เดริ้น เสิบ'ซิเดิ้นซ์)* ที่มีแนวของระนาบฟ้อลทรูปวงกลมปรากฏที่พื้นดิน เปรียบเทียบ: *underground cauldron subsidence (เอิน'เดอรกราวนด์ คอล'เดริ้น เสิบ'ซิเดิ้นซ์)*

surface-charge density (เซอร์'เฝิซ-ช้ารจ เด็น'เซอที่) ส่วนเกินของประจุลบ หรือบวก ต่อหน่วยพื้นที่ของดิน หรือแร่ดิน

surface conductivity (เซอร์'เฝิซ คอนเด็คทิ'เวอที่) การนำไฟฟ้าตามผิวของเม็ดแร่ เนื่องจากมีไอเอ้นส่วนเกิน ในชั้นที่ฟุ้ง (diffuse) ของการดูดซับไอเอ้นบวก

surface correction (เซอร์'เฝิซ เคอเร็ค'เฌิ่น) การปรับ-แก้ข้อมูลการสำรวจธรณีฟิสิคส์ จากอิทธิพลของความแตกต่างในระดับความสูงที่พื้นผิวดิน

surface creep (เซอร์'เฝิซ ครี๊พ) การเคลื่อนที่อย่างช้าๆ ไปตามทิศทางของลมของเม็ดทรายขนาดใหญ่ ไปตามพื้นทรายจากการกระแทกของเม็ดทรายขนาดเล็กที่เคลื่อนโดยการกระโดด กระเด็น กระดอน เช่น การเคลื่อนของเนินทราย คำพ้อง: *reputation (เระพิวเท'เฌิ่น)*

surface curve (เซอร์'เฝิซ เคิ้ร์ฟ) ดู: *surface profile (เซอร์'เฝิซ โพร'ไฟล)*

surface density (เซอร์'เฝิซ เด็น'เซอที่) ความหนาแน่นของวัตถุที่อยู่ในช่วงของความแตกต่างของระดับความสูงของระนาบแรงโน้มถ่วง สำหรับการแก้ค่าแอร และเทอเรน (Bouguer and terrain corrections) ต่อหน่วยพื้นที่ จะต้องปรับแก้ทั้งสองข้าง

(2) ปริมาณ (มวล และกระแสไฟฟ้า) ต่อหน่วยพื้นที่กระจายทั่วไปตามพื้นผิว

surface detention (เซอรฺ'เฝิซ ดิเท็น'เฉิ่น) ดู: *detention (ดิเท็น'เฉิ่น)*

surface drag (เซอรฺ'เฝิซ แดร๊ก) ดู: *skin friction (สกิน' ฟริค'เฉิ่น) [อุทกพลศาสตร์]*

surface drainage (เซอรฺ'เฝิซ เดรฺ'หนิจ) การระบายน้ำที่พื้นดิน การกำจัดน้ำที่ไม่ต้องการออกจากพื้นผิวดิน หรือการป้องกันน้ำเสียลงสู่ดิน โดยวิธีธรรมชาติ หรือโดยการทำให้เกิดขึ้น เช่น การปรับพื้นที่ การขุดทางระบายน้ำ หรือการผันน้ำ

surface energy (เซอรฺ'เฝิซ เอ'เนอรจี้) (1) พลังงานที่จำเป็นในการสร้างพื้นที่ผิวใหม่ในวัตถุ เช่น การขยายของร่องแตก จำเป็นต้องใช้พลังงานในส่วนนี้ (2) ศัพท์ที่อธิบายถึง พลังงานที่พื้นผิว (เช่น ของแร่) เป็นสัดส่วนกับพื้นที่ผิวและมีหน่วยเป็นหน่วยพลังงาน/พื้นที่ ขนาดและรูปร่างของผลึกเกี่ยวข้องกับพลังงานนี้ (พลังงานสูงมีแนวโน้มที่จะส่งผลให้มีหน้าผลึก และผลึกขนาดใหญ่) แต่ปัจจัยอื่นๆ ยังมีความสำคัญ พลังงานนี้เทียบเท่ากับแรงตึงผิวในของเหลว

surface factor (เซอรฺ'เฝิซ แฟ็ค'เท่อรฺ) ดู: *fineness factor (ไฟน'เนิส แฟ็คเท่อร)*

surface forces (เซอรฺ'เฝิซ ฟ๊อรฺ'เซิส) แรงใดๆ ที่กระทำบนพื้นผิวของวัตถุ เปรียบเทียบ: *body force (บอ'ดี้ ฟ๊อรฺซ)*

surface geology (เซอรฺ'เฝิซ จีออ'เลอจี้) (1) ธรณีวิทยา และความสัมพันธ์ของหิน โครงสร้าง และลักษณะอื่นๆ ที่เห็นที่พื้นผิวโลก คำตรงข้าม: *subsurface geology (เสิบเซอรฺ'เฝิซ จีออ'เลอจี้)* (2) ดู: *surficial geology (เซอรฟิ'เฉิ่ล จีออ'เลอจี้)*

surface hoar (เซอรฺ'เฝิซ ฮอร) น้ำค้างแข็ง ที่ประกอบด้วยผลึกคล้ายลายใบไม้ หรือแผ่นที่เกิดโดยตรงบนพื้นผิวหิมะจากการควบแน่นของไอน้ำ เปรียบเทียบ: *depth hoar (เดิ๊พธ ฮอร); frost flower (ฟร๊อสทฺ ฟลาวรฺ)*

surface moraine (เซอรฺ'เฝิซ เมอเรน') ดู: *surficial moraine (เซอรฟิ'เฉิ่ล เมอเรน')*

surface of concentric shearing (เซอรฺ'เฝิซเอิ๊ฟ เคินเซ็น' ธริค ฌิ'ริ่ง) ในการเกิดโฟลดแบบหักงอ (flexural – เฟล็กเฉอเริ่ล) หมายถึง ระนาบชั้นหินตามแนวการเลื่อนที่เกิดขึ้น หรือเรียกว่า *concentric shearing surface (เคินเซ็น'ธริค ฌิ'ริ่ง เซอรฺ'เฝิซ)*

surface of no strain (เซอรฺ'เฝิซ เอิ๊ฟ โน สเตรน) ผิวที่ไม่มีความเครียด; พื้นผิว (สองมิติ) ตามระนาบที่ไม่ปรากฏการเปลี่ยนลักษณะของวัตถุ แม้วัตถุนั้นเปลี่ยนลักษณะไปแล้ว เกิดแบบสองมิติที่บางครั้งเรียกว่า *neutral axis (นู'เทริ่ล แอ๊ก'เสิส)* คำพ้อง: *neutral surface (นู'เทริ่ล เซอรฺ'เฝิซ)*

surface of rupture (เซอรฺ'เฝิซ เอิ๊ฟ เริพ'เฉ่อร) การฉายภาพหน้าผาที่มีการเลื่อนหลักอยู่ใต้ธรณีวัตถุจากแผ่นดินถล่ม

surface of separation (เซอรฺ'เฝิซ เอิ๊ฟ เซะเพอเร'เฉิ่น) ในแผ่นดินถล่ม หมายถึง ระนาบที่แยกวัตถุที่เสถียร (แต่ไม่ทราบล่วงหน้า) ออกจากธรณีวัตถุที่เกิดการวิบัติเนื่องจากผลของแผ่นดินถล่ม เช่น ระนาบใต้ฐานของธรณีวัตถุจากผลของแผ่นดินถล่ม

surface of unconformity (เซอรฺ'เฝิซ เอิ๊ฟ เอินเคินฟอร'เมอที่) พื้นผิวของระนาบสัมผัสระหว่างหินสองกลุ่มที่มีการเกิดไม่ต่อเนื่องกัน เช่น พื้นผิวของการกัดเซาะที่ถูกฝัง หรือพื้นผิวที่แยกระหว่างหินที่เกิดก่อนและถูกกัดกร่อน และหินที่เกิดภายหลังและปิดทับ คำพ้อง: *unconformity (เอินเคินฟอร'เมอที่)*

surface phase (เซอรฺ'เฝิซ เฝส) ในการแปรสภาพ หมายถึง ชั้นบางของวัตถุที่มีสมบัติที่อาจแตกต่างจากเฝสที่อยู่อีกด้าน

surface pipe (เซอรฺ'เฝิซ ไพ้พ) ท่อที่อยู่นอกสุดของหลุม หรือปลอกท่อ (casing) ใช้เพื่อป้องกันตะกอนร่วนไม่ให้หลุดเข้าไปในบ่อ และเพื่อปิด และป้องกันทรายน้ำจืดระดับตื้นปนเปื้อนโคลนที่ใช้เจาะ และป้องกันน้ำเค็มเข้าบ่อในระดับลึก รวมทั้งใช้ในการนำน้ำโคลนกลับเข้าไปในหลุมผ่านชั้นหินใกล้ผิวดินในระหว่างการเจาะลึกลงไป

surface profile (เซอรฺ'เฝิซ โพรฺ'ไฟล) ภาพตัดขวางตามแนวยาว ที่กำหนดโดยระนาบของน้ำไหลในร่องเปิด ดู: *backwater curve (แบ็ค'วอเท่อร เคิรฺฟ – เส้นแสดงน้ำไหลย้อนกลับ)* คำพ้อง: *surface curve (เซอรฺ'เฝิซเคิ้รฟ)*

surface runoff (เซอรฺ'เฝิซ เริ่น'อ๊อฟ) น้ำหลาก (runoff – เริ่น'อ๊อฟ) ที่ไหลผ่านพื้นดินไปยังธารน้ำใกล้สุด; น้ำหลากจากน้ำฝนหรือหิมะละลายของพื้นที่ลุ่มน้ำที่ยังไม่ได้ไหลซึมผ่านลงไปใต้พื้นดินตั้งแต่ตกลงสู่พื้นหรือเกิดการละลาย ศัพท์นี้มีความหมายต่างจาก direct runoff (ได'เร็คทฺ เริ่น'อ๊อฟ) เปรียบเทียบ: *storm seepage (สตอรฺม ซี้ผิจ); groundwater runoff (กรา'วนดฺ'วอเท่อร เริ่น'อ๊อฟ)*

surface-scanning measurement (เซอรฺ'เฝิซ-สแกนิ่ง เมะ'เฉ่อรฺเมิ่นทฺ) การวัดที่ทำในระหว่างการเคลื่อนที่ของเครื่องรับรังสีผ่านพื้นผิว

surface scattering layer (เซอรฺ'เฝิซ สแค๊ะ'เทอริ่ง เล'เอ้อร) ชั้นของสิ่งมีชีวิตในทะเลที่อยู่ใกล้ผิวน้ำ ที่สะท้อนเสียงจาก echo sounder เปรียบเทียบ: *shallow scattering layer (แฌ'โล่ สแค๊ะ'เทอริ่ง เล'เอ้อร); deep scattering layer (ดี๊พ สแค๊ะเทอริ่ง เล'เอ้อร)*

surface-ship gravimeter (เซอรฺ'เฝิซ-ฉิพ แกรวิ'เมอเท่อรฺ) เครื่องมือที่ออกแบบมาเพื่อวัดค่าความเร่งโน้มถ่วงบนเรือที่แล่น ความแม่นยำที่ได้รับตั้งแต่ประมาณ 0.2-1.0 มิเลอแกล ขึ้นอยู่กับสภาพของการเดินเรือ และสถานภาพของทะเล คำพ้อง: *air-sea gravity meter (แอร-ซี แกรวิ'เมอเท่อรฺ)*

surface slope (เซอรฺ'เฝิซ สโล้พ') การเอียงของผิวน้ำ แสดงเป็นการเปลี่ยนแปลงของระดับความสูงต่อหน่วยความยาว; ค่าไซน (sine) ของมุมที่ผิวน้ำทำกับแนวระนาบ ค่าแทนเจ้นท (tangent) ของมุมที่ใช้ปกติ; ไม่มีข้อผิดพลาดมาก ยกเว้นความลาดที่ชันมาก

surface soil (เซอรฺ'เฝิซ ซอยล) ส่วนบนสุดของดิน หรือเทียบเท่าผิวดินในที่ที่ยังไม่มีการเพาะปลูกและมีความความลึกระหว่าง 7 - 25 เซนติเมตร มักเรียกว่า "ชั้นไถ" ว่า "ชั้นผิวดิน" หรือ "ชั้น Ap (Plowed A horizon)" ดู: *topsoil (ท็อพ'ซอยลฺ)*

surface spreading (เซอรฺ'เฝิซ สเปรฺ'ดิ้ง) การกระจายน้ำบนพื้นดินเพื่อทำให้เกิดการเติมน้ำในชั้นน้ำบาดาล

surface texture (เซอรฺ'เฝิซ เท็กส'เช่อรฺ) การรวมของลักษณะพื้นผิวของเม็ดตะกอน ที่ไม่ขึ้นกับขนาด รูปร่างหรือความกลม เช่น ขัดมัน (polish), แช่แข็ง (frosting), หรือ มีลายเส้น (striations)

surface wash (เซอรฺ'เฝิซ ว้อณ) ดู: *sheet erosion (ฌี้ท อิโร'เฌิ่น)*

surface water (เซอรฺ'เฝิซ วอ'เท่อรฺ) (1) น้ำทั้งหมดที่อยู่บนพื้นโลก รวมทั้งน้ำจืดและน้ำเค็ม น้ำแข็งและหิมะ (2) มวลน้ำที่แตกต่างด้านความเค็ม และอุณหภูมิที่เกิดขึ้นในผิวน้ำในมหาสมุทร และมีความหนาไม่เกิน 300 เมตร เปรียบเทียบ: *intermediate water (อินเทอรมี'เดียท วอ'เท่อรฺ); deep water (ดี๊พ วอ'เท่อรฺ); bottom water (เบ๊าะ'เทิ่ม วอ'เท่อรฺ) [สมุทรศาสตร์]*

surface wave (เซอรฺ'เฝิซ เว้ฟ) (1) [สมุทรศาสตร์] (ก) คลื่นแรงโน้มถ่วง ที่อนุภาคการเคลื่อนที่อยู่ส่วนบนของน้ำ; คลื่นแรงโน้มถ่วงที่มีความเร็วขึ้นอยู่กับความยาวคลื่น (ข) ดู: *deep-water wave (ดี๊พ วอ'เท่อรฺ เว้ฟ)* (2) [ไซ้สมิค] คลื่นไซ้สมิค ที่เคลื่อนผ่านพื้นโลก หรือตามระนาบระหว่างชั้นหิน ได้แก่ *Rayleigh wave (เรย์เล่ห์ เว้ฟ), Love wave (เลิ้ฟ เว้ฟ),* และ the *coupled wave* (เคอะ'เพิ่ล เว้ฟ) ดู: *hydrodynamic wave (ไฮโดรฺ'ไดแนหมิค เว้ฟ)* เปรียบเทียบ: *body wave (บอดี้ เว้ฟ); guided wave (ไกเด็ด' เว้ฟ); P wave (พี เว้ฟ)* คำพ้อง: *L wave (เอล เว้ฟ)*

surface-wave magnitude (เซอรฺ'เฝิซ-เว้ฟ แม็ก'เนอถูด) ขนาดของแผ่นดินไหวที่คำนวณจากค่าล้อกของคลื่นผิวดินคาบที่ 20 วินาที

surfactant (เซอรแฟ็ค'เทิ่นทฺ) สารลดแรงตึงผิว; สารที่มีผลต่อสมบัติของพื้นผิวของของเหลว หรือของแข็งโดยรวมกลุ่มที่ผิว การใช้สารลดแรงตึงผิวเพื่อให้มั่นใจว่าสารหนึ่งสัมผัสกับอีกสารโดยตลอด

surf beat (เซิ้รฺฟ บี๊ท) (1) การเปลี่ยนแปลงอย่างช้าๆ ของความสูงของคลื่น เนื่องจากเกิดการแทรกเข้ามาของคลื่นที่มีคาบเกือบจะอยู่ในช่วงเวลาเดียวกัน (2) ช่วงเวลานาน (หลายนาที) ของการเปลี่ยนแปลงระดับน้ำตามแนวชายฝั่ง เนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงความสูงของคลื่นหัวแตก (*surf zone)*

surficial (เซอรฟิ'เฌิ่ล) เกี่ยวข้องกับ หรือเกิดบนพื้นผิว โดยเฉพาะพื้นผิวโลก เปรียบเทียบ: *subsurface (เสิบเซอรฺ'เฝิซ)* ดู: *subaerial (เสิบแอ'เรี่ยล)* คำพ้อง: *superficial (ซูเพอรฟิ'เฌิ่ล)*

surficial creep (เซอรฟิ'เฌิ่ล ครีพ) คำพ้องของ *soil creep (ซอยลฺ ครีพ)* ดู: *surface creep (เซอรฺ'เฝิซ ครีพ)*

surficial deposit (เซอรฟิ'เฌิ่ล ดิพอ'เสิท) การทับถมของตะกอนที่ยึดเกาะกันหลวมๆ เศษหิน/ดินที่ยังเหลืออยู่ ตะกอนลุ่มน้ำ หรือตะกอนจากธารน้ำแข็งบนหินฐาน หรือเกิดใกล้พื้นโลก; โดยทั่วไปจะทับถมแบบไม่เป็นชั้น และเป็นการทับถมที่เกิดในปัจจุบัน คำพ้อง: *superficial deposit (ซูเพอรฟิ'เฌิ่ล ดิพอ'เสิท)*

surficial geology (เซอรฟิ'เฌิ่ล จีออ'เลอจี้) ธรณีวิทยาของการทับถมบริเวณพื้นดิน รวมทั้ง ดิน; ศัพท์นี้บางครั้ง หมายถึงการศึกษาของชั้นหินที่อยู่ใกล้พื้นโลก ดู: *surface geology (เซอรฺ'เฝิซจีออ'เลอจี้)*

surficial moraine (เซอรฟิ'เฌิ่ล เมอเรน) เนิน หรือสันของดินและเศษหินแตกหักขนาดต่างๆ ที่เคลื่อนที่มาบนธารน้ำแข็ง คำพ้อง: *superficial moraine (ซูเพอรฟิ'เฌิ่ล เมอเรน'); surface moraine (เซอรฺ'เฝิซ เมอเรน)*

surf ripple (เซิ้รฺฟ ริ'เพิ่ล) ศัพท์ทั่วไปสำหรับคลื่นที่เกิดบนหาดทรายโดยกระแสน้ำที่เกิดคลื่นในเขตของคลื่นหัวแตก (*surf zone*)

surf zone (เซิ้รฺฟ โซน) พื้นที่ที่อยู่ระหว่างแผ่นดินที่คลื่นซัดฝั่งท่วมถึง และออกจากฝั่งไปถึงเขตของคลื่นหัวแตกสิ้นสุด คำพ้อง: *surf breaker zone (เซิ้รฺฟ เบรฺ´เค่อรฺ โซน)*

surge (เซิ้รฺจ) (1) [ธารน้ำแข็งวิทยา] ช่วงของการไหลอย่างรวดเร็วของธารน้ำแข็ง (*surging glacier)* รวมทั้ง การเคลื่อนที่หรือการไหลไปข้างหน้าของน้ำแข็ง ที่เป็นผลจากการไหลที่รวดเร็ว คำพ้อง: *glacier surge (เกล´เฌ่อรฺ เซิ้รฺจ); catastrophic advance (เคอแทสเตรอฟิค เอิดแว้นซฺ´)* (2) [อุทกพลศาสตร์] ในการไหลของของเหลว การเปลี่ยนความเร็ว และความดันในช่วงเวลาที่ยาวนาน และไม่จำเป็นต้องเป็นวัฏจักร และอาจเป็นเพียงชั่วครั้งชั่วคราว (3) [คลื่น] (ก) ดู: *storm surge (สตอรฺม เซิ้รฺจ) คลื่นพายุซัดฝั่ง* (ข) การกระฉอกของน้ำที่มีคาบสั้นๆ เมื่อเทียบกับที่เกิดพร้อมกับแผ่นดินไหว (seiche – เซช) (ค) น้ำที่ซัดขึ้นชายหาดโดยคลื่นหัวแตก

surge channel (เซิ้รฺจ แช´เนิ่ล) ร่องที่ขยายข้ามยอดแนวปะการัง ที่ระดับน้ำเปลี่ยนแปลงตามความสูง และเวลาของคลื่นหัวแตก การไหลเข้า และออกของคลื่น โดยปกติจะรุนแรงและเป็นอันตราย เป็นความผิดปกติของความไม่สม่ำเสมอของร่องแตกต่างๆ (grooves) กำแพงปะการังต่างๆ (buttresses) ฯลฯ รวมทั้งความหยาบของหน้าแนวปะการังสร้างความรุนแรงซึ่งสลายพลังงานของคลื่นแนวหน้าอย่างรวดเร็วมากที่สุด

surging breaker (เซ้อร´จิ้ง เบรฺ´เค่อรฺ) ประเภทของคลื่นหัวแตกที่ซัดเข้าสู่ฝั่งโดยยอดคลื่นกระแทก (*plunging breaker*) หรือแตกเป็นฟองคลื่น (*spilling breaker)* เกิดในชายหาดที่มีความลาดชันสูง เปรียบเทียบ: *plunging breaker (เพลิ้น´จิ้ง เบรฺ´เค่อรฺ – คลื่นโถมเข้าหาฝั่ง); spilling breaker (สปิ´ลิ่ง เบรฺ´เค่อรฺ – คลื่นหัวแตก)*

surging glacier (เซ้อร´จิ้ง เกล´เฌ่อรฺ) ธารน้ำแข็ง ที่เกิดสลับเวลาไป-มาเป็นระยะๆ ระหว่างช่วงเวลาสั้นๆ (ปกติ 1-4 ปี) ของการไหลอย่างรวดเร็ว เรียกว่า surges และระยะเวลานาน (ปกติ 10-100 ปี) ของความเฉื่อยที่เกือบจะหยุดนิ่ง ในช่วงที่ไหลอย่างรวดเร็ว ปริมาณน้ำแข็งขนาดใหญ่จากพื้นที่แอ่งน้ำแข็ง (ice-reservoir area) จะเคลื่อนไปตามลาดธารน้ำด้วยความเร็วสูงถึงหลายเมตรต่อชั่วโมงเข้าไปในพื้นที่รับน้ำแข็ง (ice-receiving area) และมีผลกระทบต่อการแตกของธารน้ำแข็งเป็นร่องตั้งฉากกับทิศทางการไหล (crevassed) ยกเว้น ธารน้ำแข็งล่วงหน้าที่ไหลเกินปริมาณสูงสุดเดิม ในช่วงเวลาระหว่างการเกิดอย่างรวดเร็ว น้ำแข็งในแหล่งจะถูกเติมเต็มอย่างช้าๆ โดยการสะสมและการไหลของน้ำแข็งปกติ น้ำแข็งในพื้นที่ที่ได้รับจะลดลงอย่างมากโดยการระเหิด

Surtseyan eruption (เซ้อรทซีเอิ้น อิเริพ´เฌิ่น) ลักษณะของการระเบิดของภูเขาไฟ ที่ไอน้ำร้อนจากแม็กเม่อดันเศษลาเว่อใหม่ของไพเรอแคล้สติก และ fallout ออกมา เป็นการระเบิดที่มีลักษณะเด่นของ ภูเขาไฟ Surtsey ในไอซเลิ่นด ที่แม็กเม่อจำพวกบะซ้อลทระเบิดไอน้ำใกล้พื้นผิวน้ำ คำพ้อง: *phreatomagmatic (ฟรีแอ๊ะ´เทอแม็กแม´ถิค); hydrovolcanic (ไฮเดรอวอลแคหนิค)*

survey (เซอร´เว) (1) คำกริยา การสำรวจ ตรวจสอบ และแสดงรูปแบบ ขอบเขต ตำแหน่ง ค่าหรือลักษณะของพื้นดิน ชายฝั่ง ท่าเรือ หรืออื่นๆ โดยเฉพาะ การวัดเชิงเส้น และเชิงมุม และการประยุกต์ใช้หลักการของเรขาคณิต และตรีโกณมิติ (2) คำนาม (ก) ขั้นตอนในการตรวจสอบ การกำหนด การค้นหา และการแสดงขอบเขตลักษณะทางกายภาพ หรือทางเคมีของพื้นผิวโลกใต้พื้นดิน หรือองค์ประกอบภายใน โดยการวัดสภาพของภูมิประเทศ ธรณีวิทยา ธรณีฟิสิคส์ หรือธรณีเคมี; โดยเฉพาะ การทำการวัดอย่างละเอียดในการกำหนดความสัมพันธ์ระหว่างเหนือบน หรือใต้พื้นผิวโลก (ข) ข้อมูลหรือผลที่ได้รับจากการสำรวจ; แผนที่หรือรายละเอียดของพื้นที่ที่ได้จากการสำรวจ (ค) หน่วยงาน หรือองค์กรที่ทำการสำรวจ เช่น The U.S. Geological Survey

surveying (เซ้อร´เวอิ้ง) (1) ศิลปะการทำการสำรวจ โดยเฉพาะวิทยาศาสตร์ประยุกต์ที่เกี่ยวข้องกับศิลปะการทำการสำรวจพื้นที่ส่วนหนึ่งส่วนใดของพื้นผิวโลกที่จำเป็น เช่น การวัดความยาวและทิศทางของเส้นแสดงขอบเขต และเส้นชั้นความสูงด้วยความถูกต้องแม่นย่ำ เพื่อการเขียนแบบ หรือแสดงเป็นแผนที่ หรือแผนผังของข้อมูลที่สำรวจได้ (2) การทำการสำรวจ; การประกอบอาชีพการสำรวจ

surveyor´s compass (เซอรเว´เยอรสฺ เคิม´เพิส) เข็มทิศของนักสำรวจ; เครื่องมือที่ใช้ในการสำรวจวัดมุมแนวนอน โดยเฉพาะเครื่องมือที่ออกแบบมาสำหรับหาทิศทางของเข็มทิศในการส่องระดับหรือความสูง ดู: *circumferentor (เซ้อเคิม´เฟอเรนเท่อร) เครื่องวัดรอบวง* คำพ้อง: *land compass (แลนดฺ เคิม´เพิส – เข็มทิศที่ใช้บนบก)*

surveyor´s level (เซอรเว´เย้อรฺสฺ เล´เวิล) เครื่องวัดระดับ (*leveling instrument – เลเวิ่ลลิ่ง อินสทรูเมนท์*) ที่ประกอบด้วยกล้องส่องทางไกล (มีเส้นสองเส้นตัดตั้งฉากซึ่งกันและกัน (cross

S

hairs) ในแนวระดับและแนวตั้งฉาก)และระดับฟองอากาศ ติดตั้งอยู่บนกล้องซึ่งหมุนบนแกนแนวดิ่ง และมีเกลียวปรับระดับที่มีการใช้ในการปรับเครื่องมือในแนวนอน

surveyor´s measure (เซอรเว´เย่อร'สฺ เมะเฌ่อร) ระบบการวัดที่ใช้ในการสำรวจที่ดิน ที่มีห่วงโซ่รังวัดเป็นหน่วยในการวัด (หนึ่งโซ่ = 4 แท่ง = 66 ฟุต = 100 ลิงค์ = 1/80 ไมล์) เปรียบเทียบ: *Gunter´s chain (เกิน´เท่อรฺสฺ เชน)*

surveyor´s rod (เซอรเว´เย่อร'สฺ หรอด) ดู: *level rod (เลเวิ่ล หรอด)*

susceptibility (เซอะเซ็พเทอบิ´เลอที่) (1) [ไฟฟ้า] อัตราส่วนของขั้วไฟฟ้า ต่อความเข้มของสนามไฟฟ้าในวัตถุจำพวกฉนวนไฟฟ้า (dielectric – ไดเออะเล็คถริค) (2) [แม่เหล็ก] การวัดระดับที่หินสามารถทำให้เป็นแม่เหล็กได้; อัตราส่วนของการเหนี่ยวนำให้เป็นแม่เหล็ก ต่อความเข้มของสนามแม่เหล็กที่เหนี่ยวนำ ดู: *susceptibility anisotropy (เซอะเซ็พเทอบิ´เลอที่ แอไนเซาะ´เทรอพี่)* คำพ้อง: *magnetic susceptibility (แม็กเน´ถิค เซอะเซ็พเทอบิ´เลอที่); volume susceptibility (วอล´ยู่ม เซอะเซ็พเทอบิ´เลอที่)*

susceptibility anisotropy (เซอเซ็พเทอบิ´เลอที่ แอไนเซาะ´เทรอ´พี่) สภาพรับไว้ได้ของความเป็นแม่เหล็กในแร่ (ผลึกที่มีความสมมาตรน้อย) หรือในหิน (ระนาบ หรือแนวเส้นของเนื้อหิน) ไม่ได้ขนานกับทิศทางการเหนี่ยวนำของสนามแม่เหล็ก คำพ้อง: *magnetic anisotropy (แม็กเน´ถิค แอไนเซาะ´เทรอพี่)*

suspect terrane (เสิส´เป็คทฺ เทอ´เรน) ภูมิประเทศที่ขนาดและความสงสัยทางการเกิด เมื่อเปรียบเทียบกับพื้นที่ภูมิประเทศที่อยู่ติดกันในระหว่างช่วงเวลาที่วิวัฒนาการไม่รู้ได้หรือไม่แน่นอน

suspended current (เซิสเพ็น´เดิด เคอ´เริ่นทฺ) กระแสน้ำขุ่น (turbidity current - เทอรบิ๊´เดอที่ เคอ´เริ่นทฺ) ในมวลน้ำนิ่งที่ไม่ได้สัมผัสกับพื้นท้องน้ำ และยังคงแขวนลอยอยู่

suspended load (เซิสเพ็น´เดิด โหลด) (1) ส่วนของตะกอนทั้งหมดที่แขวนลอยในน้ำในช่วงระยะเวลาหนึ่ง และยังไม่สัมผัสกับพื้นท้องน้ำ โดยส่วนใหญ่เป็นเคล ทรายแป้ง และทรายละเอียด (2) วัตถุ ที่เก็บ (หรือคำนวณจากตัวอย่างที่เก็บ) ด้วยอุปกรณ์เก็บตัวอย่างน้ำที่ไม่มีการแยกตะกอนออกจากน้ำ คำพ้อง: *suspension load (เซิสเพ็น´เฌิ่น โหลด); suspensate (เซิสเพ็น´เสท); silt load (ซิ้ลทฺ โหลด); wash load (ว้อฌ โหลด)*

suspended-load sampler (เซิสเพ็น´เดิด โหลด แซม´เพล่อรฺ) อุปกรณ์ ที่ใช้เก็บตัวอย่างน้ำที่ไม่มีการแยกตะกอนออกจากน้ำ

suspended water (เซอะสเพ็น´เดิด วอ´เท่อรฺ) ดู: *vadose water (เว´โด๊ส วอ´เท่อรฺ)*

suspensate (เซิสเพ็น´เสท) ดู: *suspended load (เซิสเพ็นเดิด โหลด)*

suspension (เซิสเพ็น´เฌิ่น) (1) รูปแบบของการเคลื่อนย้ายตะกอนที่ไหลไปกับกระแสน้ำโดยการลอยอยู่ในน้ำ เปรียบเทียบ: *traction (แทร็ค´เฌิ่น) [ตะกอนวิทยา]* (2) สถานะของสารที่อยู่ในรูปแบบการเคลื่อนที่แบบลอย รวมทั้ง หมายถึง สารที่ลอย

suspension current (เซิสเป็น´เฌิ่น เคอ´เริ่นทฺ) ดู: *turbidity current (เทอรบิ๊´เดอที่ เคอ´เริ่นทฺ)*

suspension flow (เซิสเพ็น´เฌิ่น โฟล) การไหลของน้ำที่มีตะกอนแขวนลอย มักเกิดในกระแสน้ำปั่นป่วน

suspension load (เซิสเพ็น´เฌิ่น โหลด) ดู: *suspended load (เซิสเพ็น´เดิด โหลด)*

sustainability (เสิสเตเนอบิ´เลอที่) การบริหารจัดการดินและการเพาะปลูก ที่ไม่ทำให้คุณภาพสิ่งแวดล้อมเสื่อมสภาพลงหรือหมดศักยภาพไป และโดยไม่เป็นการลดผลผลิต อันเนื่องมาจากการคัดเลือกปัจจัยการผลิต ที่ใช้ทรัพยากรในพื้นที่ที่ไม่สามารถนำกลับมาใช้ใหม่ได้

sustained runoff (เสิสเตนดฺ´ เริ่น´อ๊อฟ) ดู: *base runoff (เบส เริ่น´อ๊อฟ)*

suture (ซู´เช่อร) [เท็คทอหนิค] ฟ้อลท หรือเขตเฉือนซับซ้อนที่เป็นขอบเขตระหว่างเปลือกโลกที่ถูกแยกออกจากกัน มักเป็นแผ่นเปลือกโลกที่แตกต่างกัน ซึ่งหมายถึงในอดีตเคยมีแผ่นเปลือกมหาสมุทรอยู่ระหว่างแผ่นเปลือกโลกสองแผ่นนี้

sutured (ซู´เช่อรดฺ) หมายถึง เนื้อหินที่เม็ดแร่ หรือผลึกรูปทรงไม่สม่ำเสมอ แทรกปนกับผลึกข้างเคียง แบบไม่สม่ำเสมอและไม่มีช่องว่าง คล้ายกับโครงสร้างของกระดูก รวมทั้งหมายถึง ผลึกที่ติดกับหินด้วยเนื้อหินในลักษณะดังกล่าว คำพ้อง: *consertal (เคินเซอร´เทิ่ล)*

suture joint (ซู´เช่อร จ๊อยนฺท) สไตเลอไล้ท (stylolite) ขนาดเล็ก

sv (เอ๊สวี) คำย่อและดู *sverdrup (สเวอร´เดริพ)*

Svecokarelian Orogeny (สเวะ´เคอเคร´เลียน ออเราะ´เจอนี่) การเกิดเทือกเขายุคพรอเทอโรโซอิค (Proterozoic) ที่ทำให้เกิดหน่วยหิน Svecofennian (สเวะ´เคอเฟ็นเนียน) และ Karelian (เคอรีเลี่ยน) ประกอบด้วยหินแปร และโฟลดของหินตะกอนและหินภูเขาไฟ ที่ครอบคลุมพื้นที่ของสวีเดน และฟินแลนด์ (Sweden and Finland)

sverdrup (สเวอร์เดริพ) ในสมุทรศาสตร์ หมายถึง หน่วยของปริมาตรการเคลื่อนย้าย เท่ากับ ล้านลูกบาศก์เมตรต่อวินาที คำย่อ: sv (เอ๊สวี)

Sverdrup transport (สเวอร์เดริพ แทรน์สพอรฺท) การไหลวนของน้ำในมหาสมุทรแนวดิ่งจากผิวน้ำถึงความลึกหนึ่งถึงสองกิโลเมตร เนื่องจากแรงกระทำของลมบนผิวน้ำที่กระทำต่อพื้นที่ขนาดใหญ่ของมหาสุมทร

SV wave (เอ๊สวี เว้ฟ) คลื่นแผ่นดินไหวที่มีการเคลื่อนที่แนวดิ่งไปตามทิศทางของการเคลื่อนที่ของคลื่นแผ่นดินไหว

swab (สว้อบ´) คำนาม อุปกรณ์มีลักษณะคล้ายลูกสูบที่มีแว้ลว (valve) เพื่อเปิด-ปิดอยู่ส่วนบน และทำให้เกิดแรงดูด (suction) สำหรับหย่อนลงไปในหลุมด้วยเครื่องเจาะ เพื่อทำความสะอาดหลุม หรือกระตุ้นการไหลของของเหลวจากชั้นหิน คำกริยา การทำความสะอาดหลุมด้วย swab

swag (สแว้ก´) (1) กระเปาะตื้น หรือแอ่งในที่ราบ หรือ ภูมิประเทศแบบลูกฟูก (rolling terrain) ที่มักจะเต็มไปด้วยน้ำ (2) หลุมตื้นมีน้ำขัง ที่เกิดการทรุดตัวลงของพื้นดินจากการทำเหมืองใต้ดิน

swale (สเวล´) (1) แอ่งตื้น หรือบึง ที่อยู่ท่ามกลางพื้นที่ที่มีระดับสูงกว่า (2) แอ่งตื้นในพื้นที่สูงๆ ต่ำๆ (ไม่สม่ำเสมอ) ของบริเวณที่มีการทับถมโดยธารน้ำแข็ง (3) ร่องยาว แคบ และตื้นที่อยู่ระหว่างชายหาดสองแนว และขนานไปกับชายฝั่ง คำพ้อง: *furrow (เฟอ´โร่) [ธรณีสัณฐานวิทยา]; runnel (เรอ´เนิ่ล – ร่องยาว) [ชายหาด]; slash (สแล้ฌ´) [ชายหาด]*

swaley cross-stratification (สเวลี่ ครฺอส-สแตรฺเทอะเฟอเคเฉิ่น) การเกิดชั้นเฉียงระดับ (cross-stratification) มีลักษณะการเกิดชั้นแบบโค้งเว้าคล้ายแอ่ง ซึ่งตรงกันข้ามกับการเกิดชั้นแบบเนินตะปุ่มตะป่ำ (*hummocky cross-stratification*) คำย่อ: SCS (เอ๊สซีเอ๊ส)

swallet (สวอ´เหลิท) ช่อง หรือร่องที่น้ำในธารน้ำหายลงไปใต้ดิน หรือบริเวณที่ลุ่มน้ำท่วมที่ธารน้ำอาจหายไป โดยไม่ปรากฏลักษณะของแอ่ง คำพ้อง: *ponor (พอ´เน่อร); swallow hole (สวอ´โล่ โฮล)*

swallow hole (สวอ´โล่ โฮล) แอ่ง หรือหลุมยุบ ที่น้ำในธารน้ำทั้งหมด หรือบางส่วนหายลงไปใต้ดิน เปรียบเทียบ: *swallet (สวอ´เหลิท); ponor (พอ´เน่อร)*

swamp (สว้อมพฺ´) พื้นที่ต่ำ มีน้ำขัง มีไม้พุ่มและต้นไม้ขึ้นปกคลุม และอาจมีหรือไม่มีการเกิดพี้ท เปรียบเทียบ: *bog (บอก); marsh (ม้ารฺฌ); peat swamp (พี้ท สวอมพฺ´)*

swamp ore (สว้อมพฺ´) ดู: *bog iron ore (บอก ไอเริ่น ออร)*

swamp theory (สว้อมพฺ´ ธี´เออรี่) ดู: *in-situ theory (อิน-สิทู่ ธี´เออรี่)*

swarm (สวอรฺม´) (1) [หินอินทรูสีฟ] ได๊คส (dikes) ที่เกิดอยู่ใกล้เคียงกัน และมีทิศทางการเกิดเหมือนกัน เช่น ขนาน กึ่งขนาน หรือแผ่คล้ายรัศมี (2) [ไซ้สมิค] ดู: *earthquake swarm (เอิ๊รฺธ´เคว้ค สวอรฺม´)*

swash bar (สว้อฌ´ บาร) (1) สันทรายขนาดเล็ก ที่เกิดจากคลื่นซัดเข้าสู่ฝั่ง และมีเลอะกูนขนาดเล็ก อยู่ในด้านที่ติดกับแผ่นดิน ซึ่งเป็นสันทรายที่เกิดอยู่ในบริเวณเหนือระดับน้ำนิ่ง หากไม่มีคลื่นรบกวน (stillwater level) (2) สันทราย เหนือบริเวณน้ำทะเลท่วมถึง โดยเฉพาะ ในดินดอนสามเหลี่ยมน้ำขึ้นน้ำลง *(tidal delta - ไท้´เดิ้ล เดล´เท่อ)* ที่เกิดบนฝั่งทะเลในอ่าวน้ำขึ้นน้ำลง (*ebb-tidal delta - เอิ๊บ-ไท้´เดิ้ล เดล´เท่อ*)

swash channel (สว้อฌ´ แช´เนิ่ล) (1) ช่อง หรือร่องน้ำแคบๆ ที่อยู่ภายในสันทราย หรือระหว่างสันทรายและชายฝั่ง หรือผ่านทะลุ หรือทางเข้าของปากแม่น้ำ คำพ้อง: *swashway (สว้อฌ´เว); swatch (สว้อช´)* (2) ร่อง ที่ตัดตามชายฝั่ง ที่เกิดจากการไหลกลับของน้ำเค็มสู่ทะเล

swash mark (สว้อฌ´ ม้ารฺค) เส้นบาง หยักคล้ายคลื่นหรือหักมุม หรือสันทรายขนาดเล็กมากบนชายหาด เกิดจากคลื่นที่ซัดเข้าสู่ฝั่งที่ไกลที่สุด มีลักษณะโค้งนูนเข้าหาฝั่ง ประกอบด้วยทรายละเอียด เกล็ดไมเค่อ เศษของสาหร่ายทะเล และเศษอื่นๆ คำพ้อง: *wave line (เว้ฟ ไลนฺ); wavemark (เว้ฟม้ารฺค) [ชายฝั่ง]; debris line (เดอบรี ไลนฺ)* เปรียบเทียบ: *trash line (แทรฺ้ฌ ไลนฺ); wrackline (แร็ค´ไลนฺ)*

swash pool (สว้อฌ´ พูล) บ่อตื้น ของน้ำที่เกิดหลังสันทรายขนาดเล็กโดยคลื่นซัดเข้าสู่ฝั่ง (*swash bar*)

swashway (สว้อฌ´เว) ดู: *swash channel (สว้อฌ´ แช´เนิ่ล)*

swash zone (สว้อฌ´ โซน) สวนที่ลาดเอียงของชายหาด ที่มีการเกิดสลับไป-มาระหว่างน้ำทะเลที่ถูกคลื่นซัดเข้าสู่ฝั่ง และไหลกลับลงสู่ทะเล และชายฝั่งที่มีน้ำไหลแบบขึ้น-ลงตามความลาด (upslope-downslope)

swatch (สว้อทช´) คำพ้อง ของ *swash channel (สว้อฌ´ แช´เนิ่ล)*

swathing kamacite (สวอ´ธิ่ง แค´เมอไซ้ท) แคเมอไซ้ท ที่เกิดรอบเฝสที่มีอยู่ก่อน (เช่น รอบๆ ออเลอวีน (olivine) ในแพเลอไซ้ท (pallasite))

S wave (เอ๊ส เว้ฟ) คลื่นไซ้สมิคที่ต้องอาศัยตัวกลางในการเคลื่อนที่ มีทิศทางการเคลื่อนที่ของอนุภาคตัวกลางตั้งฉากกับทิศทางการเคลื่อนที่ของคลื่น เป็นการเคลื่อนที่แบบเฉือน เคลื่อนที่ผ่านของเหลวไม่ได้ หรือเคลื่อนที่ผ่านแกนโลกชั้นนอกไม่ได้ โดยทั่วไปมีความเร็วช้ากว่าคลื่นพี หรือประมาณ 0.5 เท่าของคลื่นพี สำหรับเปลือกโลกคลื่นนี้มีความเร็วประมาณ 3.0 - 4.0 กิโลเมตร/วินาที และสำหรับชั้นเนื้อโลกตอนบนมีความเร็วประมาณ 4.4 - 4.6 กิโลเมตร/วินาที ซึ่ง “S” ย่อมาจาก secondary เนื่องจากเดินทางมาในลำดับที่สอง ต่อจากคลื่นลำดับที่หนึ่ง หรือคลื่นแรก (primary wave หรือ P wave) คลื่นนี้มีทิศทางการเคลื่อนที่ใน 2 รูปแบบ คือ เคลื่อนในแนวดิ่ง (SV wave) และเคลื่อนในแนวนอน (SH wave) คำพ้อง: *shear wave (ฌิร เว้ฟ) [ไซ้สมิค]; secondary wave (เซะ´เคินเดรี่ เว้ฟ); rotational wave (โรเท´เฌอเนิ่ล เว้ฟ); tangential wave (แทนเจน´เฌิ่ล เว้ฟ); equivoluminal wave (อีควิเวอลูเมอเนิ่ล เว้ฟ); distortional wave (ดิสตอรฌเนิ่ล เว้ฟ); transverse wave (แทรนสเวิรฺส´ เว้ฟ); converted wave (เคินเวิรฺเทิด´ เว้ฟ)*

Swedish mining compass (สวีดิฌ ไม´นิ่ง เคิม´เพิส) เข็มทิศที่เข็มแม่เหล็กถูกแขวนบนแท่ง ที่สามารถหมุนได้ทั้งแนวดิ่ง และแนวนอน

sweeping (สวี´พิ่ง) การเคลื่อนลงหุบเขาอย่างต่อเนื่อง หรือการเปลี่ยนแปลงของระบบการโค้งตวัดของธารน้ำ ดู: *wandering (วาน´เดอริ่ง)* และเรียกว่า: sweep (สวี้พ´)

sweet (สวีท´) หมายถึง น้ำมันดิบ หรือแก๊สธรรมชาติที่มีกำมะถันในปริมาณที่น้อยมาก หรือไม่มี เปรียบเทียบ: *sour (ซาวรฺ)*

sweet water (สวีท´ วอ´เท่อรฺ) ดู: *fresh water (เฟร็ฌ วอ´เท่อรฺ)*

swell (สเว็ล´) (1) [วิศวกรรมศาสตร์] การพองขึ้นของปริมาณหรือการขยายตัวของดิน หรือหินต่อความเค้นที่หายไป เช่น ที่พื้นอุโมงค์; หรือในการดูดกลืนน้ำ; หรือแช่แข็ง (2) [สมุทรธรณีวิทยา] เนินเรียบที่พื้นทะเล โดยทั่วไปมีความสูงต่ำกว่า *rise (ไร้ส)* (3) [แหล่งแร่] ส่วนที่ขยายออกของแหล่งแร่ คำตรงข้าม: *pinch (พิ้นชฺ)* สอบเข้า (4) [ธรณีวิทยาโครงสร้าง] คำพ้องของ *dome (โดม); arch (อารฺช)* (5) [คลื่น] ชุดของคลื่นที่มีคาบยาว (7-20 วินาที) และมียอดคลื่นยาว ที่เดินทางออกจากแหล่งกำเนิด เปรียบเทียบ: *ground swell (กราวนฺดฺ สเว็ล´)* คำตรงข้าม: *sea (ซี) [คลื่น]*

swell-and-swale topography (สเว็ล´-แอนด-สเวล เทอพอ´เกรอะฟี่) ภูมิประเทศที่มีเนินค่อนข้างกลมมน สลับกับแอ่งตื้น เกิดจากการทับถมโดยธารน้ำแข็ง มีลักษณะไม่สม่ำเสมอ มีความลาดชันต่ำ มีความแตกต่างของระดับความสูงเล็กน้อย เปรียบเทียบ: *sag-and-swell topography (แซ้ก-แอนด-สเว็ล´ เทอพอ´เกรอะฟี่)*

swelling chlorite (สเว´ลิ่ง คลอ´ไร้ท) แร่คล้ายคลอไร้ทที่พบในเคล มีลักษณะคล้ายคลอไร้ทเมื่อเผา ประกอบด้วยชั้นไม่สมบูรณ์ของไฮดร็อกไซด (บรูไซ้ท (brucite) หรือ กิ๊บไซ้ท (gibbsite)) และอาจถือได้ว่าเป็นการแทรกระหว่างชั้น (interlayering) พิเศษของคลอไร้ท กับสเม็คไท้ท (smectite) หรือเวอรมิคิวไล้ท (vermiculite) ดู: *corrensite (คอ´เรนไซ้ท)* คำพ้อง: *pseudochlorite (ซูโดคลอ´ไร้ทฺ)*

swelling clay (สเว´ลิ่ง เคล) ศัพท์ทั่วไป ที่ใช้เรียกแร่สเม็คไท้ท หรือเวอรมิคิวไล้ท ซึ่งแร่ทั้งสองนี้จะเกิดการบวม (พองตัว)ได้เมื่อมีน้ำ หรือมีมอลิคิวลแบบมีขั้วแทรกระหว่างชั้นสิเลอเขท (เช่น แทรกในช่องว่างระหว่างชั้น) ลักษณะของการบวมน้ำ เกี่ยวข้องกับประจุลบส่วนเกินที่อยู่ในชั้น (ระหว่าง -0.25 ถึง -0.60 A˚ สำหรับสเม็คไท้ท และ -0.60 ถึง -0.90 สำหรับเวอรมิคิวไล้ท ศัพท์นี้ ใช้เมื่อความแตกต่างระหว่างแร่สองชนิดนี้ ไม่สามารถแยกได้ และเมื่อขนาดอนุภาคเล็กมากพอที่จะแยกได้ว่าเป็นเคล เปรียบเทียบ: *clay mineral (เคล มิ´เนอเริ่ล)*

swelling ground (สเว´ลิ่ง กราวนฺดฺ) ศัพท์ สำหรับหินหรือดินที่มีปริมาตรเพิ่มขึ้นเมื่อขุด มักประกอบด้วยแร่เคลที่มีการบวม (พอง) ตัวได้สูง เปรียบเทียบ: *firm ground (เฟิรฺม กราวนฺดฺ); flowing ground (โฟล´อิ้ กราวนฺดฺ); raveling ground (เร´เวลิ่ง กราวนฺดฺ); running ground (เรอ´นิ่ง กราวนฺดฺ); squeezing ground (สควี´ซิ่ง กราวนฺดฺ)*

swelling pressure (สเว´ลิ่ง เพระ´เฌ่อรฺ) แรงดัน ที่เกิดจากการบวม (พอง) ตัวของเคล หรือเฌลที่ดูดน้ำ และอัดแน่นในบริเวณจำกัด รวมทั้งแรงดัน ที่เกิดจากหรายแป้งเมื่อแช่แข็ง; และแรงดันจากดินที่มีเกลือ (มักเป็น เซลเฟต) ที่ตกผลึกใต้พื้นถนน หรือฐานรากของโครงสร้าง

swept ripple (สเว็พทฺ´ ริ´เพิ่ล) ริเพิ่ลที่มีการบิดเบี้ยวมากเมื่อเทียบกับริเพิ่ลที่เกิดจากการไหลทั่วไป ชนิดที่พบมากที่สุด คือ รอยคลื่นรูปโค้ง (swept catenary ripple - สเว็พทฺ´ แคะ เทอเนอรี่ ริ´เพิ่ล) นั่นคือ เกิดในสองขั้นตอน โดยขั้นตอนแรก เกิดริเพิ่ลแบบ

ขวางการไหล และขั้นตอนที่สองเกิดการปรับยอดตามรูปแบบของแคะเทอเนอรี่ เมื่อมีการเปลี่ยนทิศทางการไหล

swimming stone (สวิ๋มิ่ง สโตน๋) ดู: *floatstone (โฟล้ท๋สโตน) [แร่วิทยา]*

swinging (สวิ๋งิ่ง) การเคลื่อนด้านข้างของบริเวณทางน้ำโค้งตวัดจากด้านหนึ่งของร่องน้ำ ไปยังอีกด้านหนึ่ง และเรียกว่า: swing (สวิง๋) (แกว่ง) ดู: *wandering (วาน๋เดอริ่ง)*

swing mark (สวิง ม้ารฺค) โครงสร้างหินตะกอนที่มีลักษณะกลมหรือครึ่งวงกลม ที่เกิดขึ้นจากการกระทำของลม บนลำต้นพืชหรือรากที่ถูกกวาดไป-มา หรือรอบๆ ผ่านพื้นทราย

sword dune (ซอรฺด ดูน) ดู: *seif (เซฟ หรือ ไซ้ฟ)*

syenite (ไซ๋เออไน้ทฺ) (1) ในการจำแนกหินอัคนีของ IUGS หมายถึง หินพลูทอหนิค ที่มี Q ระหว่าง 0 - 5 และ P/(A+P) ระหว่าง 10 - 35 (2) กลุ่มของหินพลูทอหนิค ที่มีเฟลสปารจำพวกด่าง (มักเป็น ออรเธอเคลส ไมโครไคลน หรือเพอรไธ้ท) มีเพลเจอะเคลสในปริมาณน้อย (น้อยกว่าในมอนเซอไน้ท (monzonite)) มีแร่จำพวกแมฝิคหนึ่งชนิด หรือมากกว่า (โดยเฉพาะ แอมเฟอโบล (amphibole)) และขวอรทส ถ้ามี (เฉพาะแร่เสริม); รวมทั้งหินในกลุ่มนี้; เทียบเท่าหินอินทรูสีฟของ trachyte (แทระ๋ไค้ทฺ) หากมีปริมาณของขวอรทสเพิ่มขึ้น จะเป็นแกรเหนิท ชื่อมาจาก ไซอีนี่ อียิปต์ (Syene, Egypt); หินแกรเหนิทชนิดนี้ในอียิปต์มีขวอรทสมาก

syenodiorite (ไซ๋เออโนได๋เออไร้ทฺ) กลุ่มของหินพลูทอหนิคที่มีองค์ประกอบระหว่างไซเออไน้ท และไดเออไร้ท ประกอบด้วยแอลเคอไล เฟลสปาร (มักเป็น ออรเธอเคลส) และเพลเจอะเคลสเฟลสปาร มักมีแอลเคอไล เฟลสปารมากกว่า เพลเจอะเคลสเฟลสปาร; นอกจากนี้ หมายถึง หินใดๆ ในกลุ่มดังกล่าวโดยทั่วไปถือว่าเป็นคำพ้องของ *monzonite (มอน๋เซอไน้ท)* แต่อาจรวมทั้ง มอนเซอไน้ทและหินที่อยู่ระหว่างมอนเซอไน้ทและ ไดเออไร้ท

syenogabbro (ไซ๋เออโนแก๊ะ๋โบร้) หินพลูทอหนิค ที่มีองค์ประกอบแตกต่างจากแก๊ะโบร้ โดยมีแอลเคอไล เฟลสปาร

syenogranite (ไซ๋เออโนแกร๋เหนิท) ในการจำแนกหินอัคนีของ IUGS หมายถึง หินพลูทอหนิค ที่มี Q/(Q+A+P) ระหว่าง 20 และ 60 และมี P/(A+P) ระหว่าง 65 และ 90; หินแกรเหนิทที่มีแอลเคอไล เฟลสปารมากกว่าเพลเจอะเคลส เปรียบเทียบ: *monzogranite (มอนเซอแกร๋เหนิท)*

Syltian (ซิล๋เที่ยน) หินช่วงอายุในทะเลเหนือ: ไมเออซีนตอนบน (บน แลงเกนเฟลเดี้ยน (Langenfeldian), ใต้ มอรเซอเมี่ยน (Morsumian)

sylvanite (ซิล๋เวอไน้ทฺ) แร่โลหะสีเทา-ขาว ผลึกมอเนอคลิหนิค: AuAgTe มักเกิดฝังในผลึกของแร่อื่น สะกดได้อีกแบบ: *silvanite* คำพ้อง: *graphic tellurium (แกรฟิค เทอลู๋เรี่ยม); white tellurium (ไว้ทฺ เทอลู๋เรี่ยม); yellow tellurium (เย๋โล่ เทอลู๋เรี่ยม); goldschmidtite (โกลดฺ๋ฌมิดไท้ท)*

sylvine (ซิลไวนฺ) ดู: *sylvite (ซิล๋ไว้ทฺ)*

sylvinite (ซิล๋เวอไน้ทฺ) ส่วนผสมของเฮไล้ท และซิลไว้ท ที่เป็นสินแร่เพอแท้ฌ; หินที่ประกอบด้วยเพอแทะเซี่ยม คลอไรดเป็นส่วนใหญ่

sylvite (ซิล๋ไว้ทฺ) แร่ ไม่มีสี สีขาว เหลือง เทา หรือแดง ผลึกลูกบาศก์ของกลุ่มเฮไล้ท: KCl เป็นสินแร่หลักของเพอแทะเซี่ยม เกิดเป็นชั้นของสารตกค้างจากน้ำเกลือกับเฮไล้ท และอิแวะเพอไร้ทอื่นๆ มีรสขมกว่าเฮไล้ท คำพ้อง: *sylvine (ซิลไวนฺ); leopoldite (ลีเออโพลได๊ทฺ)*

symbiosis (ซิมไบโอ๋เสิส) ความสัมพันธ์ของการอยู่ร่วมกันของสิ่งมีชีวิต 2 ชนิด ที่อย่างน้อยฝ่ายหนึ่งได้ประโยชน์ โดยไม่มีฝ่ายใดเป็นอันตราย เปรียบเทียบ: *mutualism (มิว๋ชีวลิเซิ่ม); commensalism (เคอเม็น๋เซอลิเซิ่ม); parasitism (แพ๋เรอเซอทิเซิ่ม)* คำคุณศัพท์: *symbiotic*

symbiotic (ซิมไบโอ๋ถิค) คำคุณศัพท์ของ *symbiosis (ซิมบีโอ๋เสิส)*

symbol (ซิม๋โบล) สัญลักษณ์; แผนภาพ ตัวอักษร สี แถบสี คำย่อหรือรูปภาพที่อยู่บนแผนที่ แผนภูมิ และไดเออะแกรม เพื่อเป็นตัวแทนของลักษณะเฉพาะ สมบัติ หรือวัตถุ เช่น ข้อมูลของโครงสร้างหินโผล่ หรือการเปิดเหมือง

symmetrical fold (เซอเมะ๋ทริเคิ่ล โฟลด) (1) โฟลด ที่ระนาบแกนตั้งฉากกับระนาบสมมติ ที่สัมผัสโครงสร้างของด้านนอกของโฟลดแต่ละโฟลด (enveloping surface - เอ็น๋เวอโลพิ่ง เซอรฺ๋เฟิซ) (2) โฟลด ที่ปีกมีมุมเทเดียวกัน เมื่อเทียบกับระนาบแกน เปรียบเทียบ: *asymmetric fold (เออะเซอเมะ๋ทริเคิ่ล โฟลด)*

symmetric bedding (เซอเมะ๋ถริค เบ๊ะ๋ดิ้ง) การวางชั้นที่แสดงชนิดของหิน หรือเฟสซีที่มีการเรียงลำดับ 1-2-3-2-1-2-3-2-1 เปรียบเทียบ: *asymmetric bedding (เออะเซอเมะ๋ถริค เบ๊ะ๋ดิ้ง)*

symmetric ripple (เซอเมะ๋ถริค ริ๊เพิ่ล) ริเพิ่ล ที่สมมาตรในภาพตัดขวาง โดยเฉพาะที่เกิดในเนินหรือท้องทะเลสาบ ที่ระลอกไปมา

จากฝั่งหนึ่งไปยังอีกฝั่งหนึ่ง (oscillation ripple - ออเซอเล´เฉิ่นริ´เพิ่ล) คำตรงข้าม: *asymmetric ripple (เออะเซอเมะ´ถริค ริ´เพิ่ล)*

symmetric ripple mark (เซอเมะ´ถริค ริ´เพิ่ล ม้าร์ค) ดู: *symmetric ripple (เซอเมะ´ถริค ริ´เพิ่ล)*

symmetric spread (เซอเมะ´ถริค สเปรด´) ดู: *split spread (สปลิท´ สเปรด´)*

symmetry (ซิ´เมอทรี) (1) [ผลึกศาสตร์] สมมาตร รูปแบบการซ้ำกันของระบบผลึก เช่น หน้าผลึก หรือแอ๊ะเทิ่มของโครงข่ายผลึก (2) [บรรพชีวินวิทยา] ดู: *bilateral symmetry (ไบและ´เทอเริ่ล ซิ´เมอทรี); radial symmetry (เร´ดีเอิ้ล ซิ´เมอทรี)* (3) [ศิลาวิทยาโครงสร้าง] ความสมมาตรของแฟบริค ในการรวมความสมมาตรขององค์ประกอบทั้งหมด ที่มีความเป็นไปได้ 5 ลักษณะ คือ (1) ทรงกลม สำหรับแฟบริคที่มีความสมมาตรของทรงกลม; (2) แกน สำหรับแฟบริคที่มีความสมมาตรของกึ่งทรงกลม (3) ออรเธอรอมบริค (orthorhombic) สำหรับ แฟบริคที่มีความสมมาตรของสามแกนรูปทรงรี (4) มอเนอคลิหนิค (monoclinic) สำหรับแฟบริคที่มีเพียงหนึ่งระนาบที่ไม่ซ้ำกันของสมมาตร; และ (5) ไทรคลิหนิค (triclinic) สำหรับแฟบริคที่ไม่มีระนาบสมมาตร

symmetry axis (ซิ´เมอทรี แอ๊ก´เสิส) ในผลึก หมายถึงแกนสมมาตร เส้นสมมุติ ที่เกี่ยวกับผลึกที่อาจหมุนและมีการซ้ำของลักษณะปรากฏ (เช่น เส้น มุม หรือหน้าผลึก) จำนวนสอง สาม สี่ หรือหกครั้ง; เป็นหนึ่งในองค์ประกอบของความสมมาตร (*symmetry elements*) คำพ้อง: *axis of symmetry (แอ๊ก´เสิส เอิ๊ฟ ซิ´เมอทรี); rotation axis (โรเท´เฉิ่น แอ๊ก´เสิส); symmetry axis of rotation (ซิ´เมอทรี แอ๊ก´เสิส เอิ๊ฟ โรเท´เฉิ่น)*

symmetry axis of rotary inversion (ซิ´เมอทรี แอ๊ก´เสิส เอิ๊ฟ โร´เทอรี่ อินเวอร´เฉิ่น) ดู: *rotoinversion axis (โรโทอินเวอร´เฉิ่น แอ๊ก´เสิส)*

symmetry axis of rotation (ซิ´เมอทรี แอ๊ก´เสิส เอิ๊ฟ โรเท´เฉิ่น) ดู: *symmetry axis (ซิ´เมอทรี แอ๊ก´เสิส) แกนสมมาตร*

symmetry center (ซิ´เมอทรี เซ็น´เท่อร์) ดู: *center of symmetry (เซ็น´เท่อร์ เอิ๊ฟ ซิ´เมอทรี) ศูนย์สมมาตร*

symmetry elements (ซิ´เมอทรี เอ´เลอเมิ่นทฺส) องค์ประกอบของความสมมาตรที่ใช้ในการบรรยาย เช่น แกนสมมาตร ระนาบสมมาตร หรือศูนย์กลางสมมาตร ที่ในระบบผลึกภายนอกมี 32 รูปแบบของความสมมาตรและแต่ละรูปแบบ คือ ชั้นผลึก คำพ้อง: *elements of symmetry (เอ´เลอเมิ่นท เอิ๊ฟ ซิ´เมอทรี)*

symmetry operations (ซิ´เมอทรี ออเพอเร´เฉิ่นสฺ) การเคลื่อนของผลึก ที่ส่งผลให้สมบัติของผลึกเปลี่ยนแปลงไปตามทิศทาง เช่น หมุนรอบแกน สะท้อนกลับทิศทาง หมุนกลับทิศทาง และหมุนและสะท้อนผ่านระนาบผลึก

symmict (ซีม´หมิคทฺ) หมายถึง หน่วยหินตะกอนที่ไม่มีโครงสร้าง เช่น varved clay (หวาร์ฟด์ เคล) หรือตะกอนที่ไม่มีการคัดขนาด ประกอบด้วยตะกอนละเอียดและหยาบปะปนกัน เนื่องจากเกิดการรวมตัวกันเป็นก้อนอย่างรวดเร็ว (rapid flocculation) ตลอดจนหมายถึง การเกิดโครงสร้างในหินตะกอน สะกดได้อีกแบบ: *symminct*

symmictite (ซีม´มิคไท้ทฺ) [ตะกอนวิทยา] ดู: *diamictite (ไดเออมิค´ไท้ทฺ)*

symmicton (ซีมมิค´เทิ่น) ดู: *diamicton (ไดเออมิค´เทิ่น)*

symminct (ซีม´มินคฺทฺ) ดู: *symmict (ซีม´หมิคทฺ)*

symmixis (ซีมมิค´เสิส) การจับตัวกันเป็นก้อน หรือเป็นกลุ่ม (flocculation) ของตะกอน โดยอิเล็คโทรไล้ทบางชนิด (โดยเฉพาะโซเดี้ยม คลอไรด) ที่ทำให้เกิดการผสมของทรายแป้ง และเคล และเป็นผลให้เกิดความเป็นเนื้อเดียว นั่นคือ ไม่ปรากฏชั้น

symon fault (ไซ´เมิ่น ฟ้อลท) คำพ้องของ *horseback (ฮ้อร์สแบ๊ค) [ถ่านหิน]* ชื่อได้จากแหล่งถ่านหินในโคลบรู๊คเดล ของอังกฤษ (Coalbrookdale coalfield of England) ที่เดิมเชื่อว่าเป็นฟ้อลทขนาดใหญ่

sympathetic release (ซีมเพอเธะ´ถิค รีลี้ส´) การถล่มของหิมะที่เกิดจากการตอบสนองโดยตรงต่อการถล่มของหิมะที่อยู่ข้างเคียง

sympatric (ซีมแพ´ถริค) หมายถึง ประชากรที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ทางภูมิศาสตร์เดียวกัน โดยไม่สูญเสียเอกลักษณ์ของตนเอง จากการผสมข้ามพันธุ์ คำนาม: sympatry (ซีมแพ´ทรี) เปรียบเทียบ: *allopatric (แอเลอแพ´ถริค)*

sympatric species (ซิมแพ´ถริค สปี´ฉีส) สายพันธุ์ ที่มีขอบเขตทางภูมิศาสตร์เข้ามาเกี่ยวข้อง หรือเป็นปัจจัยร่วมด้วย

symplectic (ซิมเพลค´ถิค) เนื้อหินพวก ไบที่มีลักษณะคล้ายหนอน หรือมีการแทรกของแร่ชนิดอื่นแบบไม่สม่ำเสมอ เปรียบเทียบ: *dactylitic (แด็ค ที´ลิถิค); vermicular (เวอร์มิ´คิวเล่อร์)*

symplectite (ซิมเพลค´ไท้ท์) [ศิลาวิทยาโครงสร้าง] ผลึกของแร่สองชนิดที่แนบชิดกัน บ่างครั้งดูคล้ายกัดกันเป็นการเกิดแบบพุพัง ภูมิ

รวมทั้งหินอัคนี หรือหินแปรจากความร้อนที่แสดงเนื้อหินแบบเกิดร่วมกัน (symplectic - ซิมเพล็ค´ถิค) เปรียบเทียบ: *pegmatite (เพ็ก´เมอไท้ทฺ)*

syn- (ซิน-) คำนำหน้าหมายถึง “together – ร่วมกัน, ด้วยกัน”, “with – กับ”

synaeresis (ซีนเน´เรอเสิส) ดู: *syneresis (ซีนเน´เรอเสิส)*

syn-biotope (ซีน-ไบ´เออโถพ) พื้นที่ทับซ้อนของ auto-biotopes ของสองหรือมากกว่าหน่วยระบบ

synchisite (ซิน´เคอไซ้ทฺ) ดู: *synchysite (ซิง´เคอไซ้ทฺ)*

synchronal (ซิน´เครอเนิ่ล) ดู: *synchronous (ซิน´เครอเนิส)*

synchrone (ซิน´โครน) (1) เขตที่แสดงเวลาที่เท่ากัน (2) ระนาบลำดับชั้นหินที่ทุกจุดมีอายุทางธรณีกาลเดียวกัน; ระนาบของเวลา

synchroneity (ซินเครอนี´เออที่) สถานะของการเกิดพร้อมกันหรือตรงกัน; การเกิดในเวลาเดียวกันของเหตุการณ์หรือลักษณะทางธรณีวิทยา คำพ้อง: *synchronism (ซิน´เครอนิเซิ่ม)*

synchronism *(ซิน´เครอนิเซิ่ม)* ดู: *synchroneity (ซินเครอนี´เออที่)*

synchronogenic (ซิน´เครอเนอเจ´หนิค) การเกิดในเวลาทางธรณีกาลเดียวกัน เช่น หมายถึง หินที่เกิดในเวลาเดียวกัน เปรียบเทียบ: *syntopogenic (ซิน´เทอเพอเจ´หนิค)*

synchronous (ซิน´เครอเนิส) ปรากฏอยู่ มีอยู่ หรือเกิดขึ้นในเวลาเดียวกัน; ร่วมสมัย หรือพร้อมกัน ศัพท์นี้ใช้กับระนาบของหินที่ทุกจุดบนระนาบเกิดขึ้นในเวลาเดียวกัน เช่น ขอบเขตระหว่างหน่วยหินตามธรณีกาลต่อเนื่อง และใช้กับ growth fault และการแทรกของพลูทอนในเทือกเขา เปรียบเทียบ: *isochronous (ไอเซาะ´เครอเนิส); diachronous (ไดเออเครอเนิส)* คำพ้อง: *synchronal (ซิน´เครอเนิ่ล)*

synchysite (ซินเคอไซ้ทฺ) ชื่อของกลุ่มแร่ที่มีสูตรเคมี: $Ca(REE)(CO_3)_2F$ เมื่อ REE คือ rare-earth element แร่หายาก แร่ที่เป็นสมาชิกในกลุ่มจะมีรูปผลึกแบบรอมโบฮีเดริ้ล ทริเกอเนิ่ล ออรเธอรอมบิค และมอเนอคลิหนิค สะกดได้อีกแบบ: *synchisite*

synclinal axis (ซินไคลเนิ่ล แอ๊ก´เสิส) แกนของซินไคลน

syncline (ซิน´ไคลน) โฟลด ที่มีแกนประกอบด้วยหินอายุน้อยกว่า; มักจะมีลักษณะโค้งเว้าขึ้น (กระทะหงาย) คำตรงข้าม: *anticline (แอน´ทิไคลน)* ดู: *synform (ซิน´ฟอรฺม); synclinal (ซิน´ไคลเนิ่ล)*

synclinoria (ซินเคลอนอ´เรีย) พหูพจน์ของ *synclinorium (ซินเคลอนอ´เรี่ยม)*

synclinorium (ซินเคลอนอ´เรี่ยม) โครงสร้างผสมของซินไคลนขนาดภูมิภาคที่มีซินไคลนขนาดเล็กอยู่ภายใน เปรียบเทียบ: *anticlinorium (แอนทิไคลนอเรี่ยม)* ดู: *geosyncline (จีเออซิน´ไคลน)* พหูพจน์: *synclinoria (ซินไคลนอ´เรีย)*

syndeposition (ซินเด๊ะเพอซิ´เฌิ่น) ส่วนของการเกิดร่วม (syngenesis) ที่ประกอบด้วย กระบวนการเกิดหินตะกอน

syndepositional fold (ซินเด๊ะเพอซิ´เฌอเนิ่ล โฟลด) โฟลดที่เกิดพร้อมการเกิดหินตะกอน มักมีความหนาของชั้นหินที่ยอดโฟลดบางกว่าส่วนท้องของโฟลด

syndiagenesis (ซินไดเออะเจ´เนอเสิส) เฟสของการเกิดร่วม (diagenesis – ไดเออะเจเนอเสิส) ที่รวมถึงการเปลี่ยนแปลงขณะเคลื่อนย้ายตะกอน และระหว่างการตกทับถม ต่อเนื่องไปถึงการอัดแน่น และเชื่อมประสาน และจบลงก่อนการจมตัวลงในระดับลึก (น้อยกว่า 100 เมตร) เป็นลักษณะการปรากฏตัวของน้ำระหว่างเม็ดแร่ที่ถูกขับออกอย่างช้าๆ และโดยการเปลี่ยนแปลงค่า pH และ Eh อย่างมาก เทียบเท่ากับการเกิดร่วมในช่วงแรก (*early diagenesis - เออร´ลี่ ไดเออะเจ´เนอเสิส)* ดู: *epidiagenesis (เอ๊ะ´เผอะไดเออะเจ´เนอเสิส); anadiagenesis (แอเนอไดเออะเจ´เนอเสิส)* เปรียบเทียบ: *syngenesis (ซินเจ´เนอเสิส)* คำคุณศัพท์ syndiagenetic

synecology (ซินอิคอ´เลอจี้) การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มของสิ่งมีชีวิตต่างๆและสิ่งแวดล้อมต่างๆ เปรียบเทียบ: *autecology (ออทิคอ´เลอจี้)*

syneresis (ซินเน´เรอเสิส) กระบวนการที่ทำให้เกิดร่องแตกในโคลนที่มีน้ำ โดยการหดตัวอย่างรวดเร็วในชั้นเคลที่ถูกอัดแน่น หรือมีความเค็มเพิ่มขึ้น มักกลายเป็นของไหล (thixotropic - ธิคเซอโทรผิค)

syneresis crack (ซินเน´เรอเสิส แคร็ค) ร่องแตกจากการหดตัวที่เกิดขึ้นจากการสูญเสียน้ำจากเคล หรือการหดตัวจากการบวมของเคลในโครงข่ายผลึกที่มีความเค็มของน้ำเปลี่ยนแปลง

syneresis joint (ซินเน´เรอเสิส จ๊อยนฺท) จ๊อยนทที่เกิดจากการแยกของเหลวออกจากวุ้น โดยการหดตัวมักเกิดในโคลนก้นทะเล

syneresis vug (ซินเน´เรอเสิส เวิก) โพรงขนาดเล็กในหินหรือสายแร่ (vug – เวิก) ที่เกิดขึ้นจากกระบวนการเกิดร่องแตกจากการหดตัว (syneresis) โดยเฉพาะในตะกอนการเบอเหนท

synform (ซิน´ฟอรฺม) โฟลด ที่ปิดยู่ด้านล่าง ยังไม่สามารถระบุอายุของหินได้ (รูปร่างเหมือน syncline แต่ไม่รู้อายุหิน)

S

synformal anticline (ซินฟอร์เมิ่ล แอน์ทิไคลน) แอนทิไคลนที่ปีกโค้งลงเป็นซินฟอรม

syngenesis (ซินเจ๋เนอเสิส) (1) การก่อ หรือการทับถมของตะกอน รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงที่มีผลต่อตะกอนที่ยังคงเคลื่อนย้าย ก่อนการทับถม หรือมีความหมายรวมไปถึงก่อนการอัดแน่น เทียบเท่ากับ *early diagenesis* เปรียบเทียบ: *syndiagenesis (ซินไดเออะเจ๋เนอเสิส)* (2) กระบวนการที่หินตะกอนที่เกิดต่อเนื่องและร่วมสมัยกัน รวมถึง *syndeposition* และ *prediagenesis* เปรียบเทียบ: *syndiagenesis (ซินไดเออะเจ๋เนอเสิส)*

syngenetic (ซินเจอเน๋ถิค) (1) [แหล่งสินแร่] หมายถึง แหล่งแร่ที่เกิดพร้อมกับหินที่ล้อมรอบ เปรียบเทียบ: *epigenetic (เอ๊ะเผอะเจอเน๋ถิค) [เศรษฐธรณีวิทยา]; diplogenetic (ไดเพลอะเจอเน๋ถิค)* (2) [ตะกอนวิทยา] (ก) หมายถึง โครงสร้างปฐมภูมิหรือโครงสร้างที่เกิดพร้อมกับการตกทับถมตะกอน เช่น ริเพิ่ล (ข) เกี่ยวกับ การเกิดพร้อมกันของหินตะกอน (sedimentary syngenesis) เปรียบเทียบ: *epigenetic (เอ๊ะเผอะเจอเน๋ถิค) [ตะกอนวิทยา]*

syngenetic karst (ซินเจอเน๋ถิค ค้าร์สท) ค้ารสท ที่มีการเกิดพร้อมๆ กับการแข็งเป็นหินของทรายคารเบอเหนทที่ลมหอบ (eolian calcarenite) หรือแนวปะการังหินปูน (reef limestone)

synkinematic (ซินคิเนอแม๋ถิค) ดู: *syntectonic (ซินเท็คทอ๋หนิค)*

synkinematic layer (ซินคิเนอแม๋ถิค เล๋เอ่อร) ช่วงชั้นซึ่งโดยปกติจะวางทับชั้นที่ยังไม่มีการเปลี่ยนรูป *(prekinematic layer - พรีคิเนอแมถิค เล๋เอ้อร)* แสดงชั้นหินท้องถิ่นที่หนา (เหนือโครงสร้าง เช่น แอ่งที่ทรุดลงเร็วกว่าข้างเคียง) หรือบาง (เหนือโครงสร้างที่ยกสูงขึ้น) การเปลี่ยนแปลงในความหนาอาจแสดงโดยการทับซ้อน (onlap) หรือการสิ้นสุด (truncation) ในทุกระดับของชั้นที่มีการเปลี่ยนรูปพร้อมกัน (synkinematic) แสดงการไหลของเกลือ หรือการเปลี่ยนรูป

synmorph (ซิน๋ม้อรฟ) ระนาบเธริ้สทที่โค้งเรียบ ที่เป็นส่วนหนึ่งของระนาบแบบไม่สม่ำเสมอ มักถูกปกคลุมด้วยเศษสึกกร่อนจากแผ่นเธริ้สท เปรียบเทียบ: *antimorph (แอน๋ทิม้อรฟ)*

synneusis (ซินนิว๋เสิส) กระบวนการตกผลึกของหินอัคนี ที่ติดอยู่กับผลึกเพลเจอะเคลส และถูกหุ้มด้วยฟรีเนอคริสทส (phenocrysts) ของเฟลสปารที่ใหญ่กว่า รวมทั้งหมายถึง เนื้อหินที่แสดงผลึก รากศัพท์: ภาษากรีก “to swim together – ลอยอยู่ด้วยกัน”

synodic month (ซินนอ๋ดิค เมิ้นธ์) เดือนจันทรคติ; เวลาระหว่างดวงจันทร์โคจรรอบโลกครบหนึ่งรอบ เทียบกับโลกเท่ากับ 29 วัน 12 ชั่วโมง 44 นาที 2.78 วินาที ซึ่งเป็นเวลาน้อยกว่าเดือนสุริยคติ เนื่องจากการโคจรของโลกรอบดวงอาทิตย์

synonym (ซิเนอนีม) ชื่อที่มากกว่าหนึ่งชื่อที่ใช้กับแท็กซอนเดียวกัน คือ ประกอบด้วยชื่อ จีเนิส (genius) และชื่อสปีฉีส (species) ดู: *synonymy (ซินอ๋เนอมี่)*

synonymy (ซินอ๋เนอมี่) (1) ความสัมพันธ์ระหว่างชื่อสองชื่อหรือมากกว่าที่ใช้กับ แท็กซอนเดียวกัน (2) รายชื่อของชื่อที่ใช้กับแท็กซอนเฉพาะ (3) ชื่อพ้อง

synoptic (ซีนน็อพ๋ถิค) เกี่ยวข้องกับเงื่อนไขของสภาพอากาศที่ปรากฏ พร้อมกับรายละเอียดของสภาพอากาศ; นอกจากนี้ยังหมายถึง แผนที่อากาศ หรือแผนภูมิแสดงให้เห็นเงื่อนไขของสภาพอากาศ

synoptic oceanography (ซีนน็อพ๋ถิค โอเฌอนอ๋เกรอฟี่) การรวบรวมและแสดงข้อมูลของมหาสมุทรอย่างต่อเนื่อง ซึ่งปัจจุบันถือว่ามีความสำคัญมาก และสามารถทำได้โดยใช้ดาวเทียม

synorogenic (ซินออเรอเจ๋หนิค) หมายถึง กระบวนการทางธรณีวิทยา หรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในช่วงการเกิดเทือกเขา หรือหมายถึง หิน หรือลักษณะทางธรณีวิทยาที่เกิดขึ้น เปรียบเทียบ: *syntectonic (ซินเท็คทอ๋หนิค)*

synorogenic pluton (ซินออเรอเจ๋หนิค พลู๋ทอน) หินอัคนีที่แทรกในช่วงการเกิดเทือกเขา เปรียบเทียบ: *syntectonic pluton (ซินเท็คทอ๋หนิค พลู๋ทอน)*

synsedimentary (ซินเซะเดอเม็น๋เทอรี่) การทับถมที่เกิดด้วยกันหรือพร้อมกันกับการเกิดแร่; โดยเฉพาะ หมายถึง แหล่งแร่ที่เกิดจากการทับถมร่วมกับหินตะกอน และ/หรือที่มีหินตะกอนล้อมรอบ

synsedimentary fault (ซินเซะเดอเม็น๋เทอรี่ ฟ้อลท) ดู: *growth fault (โกรธ์ธ ฟ้อลท)*

syntactic (ซินแท็ค๋ถิค) คำคุณศัพท์ของ *syntax (ซิน๋แท็กส) ที่ควรใช้*

syntactic growth (ซินแท็ค๋ถิค โกรธ์ธ) ดู: *syntaxy (ซินแท็ก๋ซี่)*

syntaxial (ซินแท็ก๋เซี่ยล) คำคุณศัพท์ของ *syntax (ซิน๋แท็กส)*

syntaxial rim (ซินแท็ก´เซี่ยล ริม) การเรียงของผลึกขนาดจิ๋วรอบเม็ดแร่ (ที่ต้องดูด้วยกล้องจุลทรรศน์) ที่ซึ่งเกิดแทรกระหว่างเม็ดแร่ขณะเกิดกระบวนการไดเออเจเนอเสิส

syntaxial vein (ซินแท็ก´เซี่ยล เวน) พนัง ที่มีแร่ที่แทรกจากผนังของร่องแตกและขยายเข้าสู่ส่วนกลางของร่องแตก ซึ่งแร่ที่แทรกส่วนใหญ่มักเป็นแร่จากบริเวณผนังของร่องแตก เปรียบเทียบ: *antitaxial vein (แอนไทแท็กเซี่ยล เวน)*

syntaxic (ซินแท็ก´สิค) คำคุณศัพท์ของ *syntax (ซิน´แท็กส)*

syntaxis (ซินแท็ก´เสิส) มุมโค้งแหลมของเทือกเขาพร้อมกับการแยกออกเป็นหลายๆ เทือก คำตรงข้าม: *virgation (เวอรเก´เฌิ่น)*

syntaxy (ซินแท็ก´ซี่) การเรียงตัวของผลึกที่มีลักษณะคล้ายๆ กันในเม็ดแร่ และการเพิ่มขนาด (พอกพูน) ของเม็ดแร่ คำคุณศัพท์: *syntactic (ซินแท็ค´ถิค); syntaxic (ซินแท็ก´สิค); syntaxial (ซินแท็ก´เซี่ยล)* เปรียบเทียบ: *topotaxy (ทอเพอแท็ก´ซี่); epitaxy (เอ๊ะ´เผอะแท็ก´ซี่)* คำพ้อง: *syntactic growth (ซินแท็ค´ถิค โกรธ)*

syntectonic (ซินเท็คทอ´หนิค) หมายถึงกระบวนการทางธรณีเทคนิค หรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นระหว่างการเกิดเท็คทอหนิค; หรือของหิน หรือลักษณะทางธรณีเทคนิค ที่เกิดขึ้น เปรียบเทียบ: *synorogenic (ซินออรอ´เจหนิค)* คำพ้อง: *synkinematic (ซินคิเนอแม´ถิค)*

syntectonic joints (ซินเท็คทอ´หนิค จ๊อยนฺท) จ๊อยนท ที่เกิดร่วมกับการเปลี่ยนรูปร่างอย่างรุนแรง และสัมพันธ์กับกระบวนการเกิดภูเขา จ๊อยนทเหล่านี้สามารถแยกออกจากระบบจ๊อยทสในภูมิภาคซึ่งเกิดบนฐานของแผ่นทวีป

syntectonic pluton (ซินเท็คทอ´หนิค พลู´ทอน) หินอัคนีที่แทรกระหว่างการเกิดเท็คทอหนิค เปรียบเทียบ: *synorogenic pluton (ซินออรอ´เจหนิค พลู´ทอน)*

syn-thanatotope (ซิน-แธเนอทอ´โถพ) พื้นที่ภูมิประเทศที่มีเฟาะเซิ่ลสอง หรือมากกว่าสองชนิด (taxa) ที่ตายแล้ว และเกิดทับซ้อนกัน

synthem (ซิน´เธ็ม) มวลหินที่ถูกปิดบนและล่าง โดยรอยชั้นไม่ต่อเนื่องที่ชัดเจนในระดับภูมิภาค หรือระหว่างภูมิภาคในการลำดับชั้นหินอย่างต่อเนื่อง; หน่วยหินนี้เป็นหน่วยหินพื้นฐานที่ถูกปิดโดยรอยชั้นไม่ต่อเนื่องทั้งล่างและบน

synthetic (ซินเธะ´ถิค) คำคุณศัพท์ หมายถึง สารหรือวัตถุที่สังเคราะห์ขึ้น เช่น อัญมณี (ทับทิม หรือไพลิน ที่ทำโดยกระบวนการสังเคราะห์ของเวอรนอย (Verneuil process) หรือเพชรที่ทำจากคาร์บอนภายใต้อุณหภูมิและความดันที่สูงมาก คำนาม หมายถึงสารที่สังเคราะห์ขึ้น; หินสังเคราะห์ *(synthetic stone)*

synthetic acoustic impedance log (ซินเธะ´ถิค เออะคูส´ติค อิมพี´เดิ้นซ ล้อก) ข้อมูลของค่าเออะคุสติค อิมพิเดิ้นซ (ผลคูณของค่าความเร็วคลื่นเสียงและค่าความหนาแน่น) ค่าความเร็วคลื่น หรือค่าส่วนกลับของความเร็วคลื่น ที่ได้จากการแปลงล้อกข้อมูลเสียง (sonic log – ซอ´หนิค ล้อก) ด้วยการสมมุติ หรือกำหนดค่าความหนาแน่น ซึ่งผลที่ได้จากการแปลงเรียกว่า synthetic sonic log (ซินเธะ´ถิค ซอ´หนิค ล้อก) หรือ seismic log (ไซ´สมิค ล้อก)

synthetic-aperture radar (ซินเธะ´ถิค-แอ๊ะ´เพอเช่อรฺ เร´ดารฺ) side-looking airborne radar (ไซ้ดฺ –ลุ´คิ่ง แอร´บอรฺน เร´ดารฺ) ที่ความละเอียดของทิศทางแนวราบทำโดยการบันทึก และประมวลผลข้อมูลที่ส่งกลับมา

synthetic fault (ซินเธะ´ถิค ฟ้อลทฺ) ในความหมายเดิม หมายถึงฟ้อลทที่เอียงในทิศทางเดียวกับบล็อคหิน ที่เลื่อนและหมุน ทำให้ระยะเลื่อนจริง (net slip) น้อยกว่าความเป็นจริง แต่ ในความหมายปัจจุบัน หมายถึง ฟ้อลทแขนงที่มีทิศทางของระนาบฟ้อลททิศทางเดียวกับฟ้อลทหลัก เกิดในสภาพความเค้นเดียวกันกับฟ้อลทหลัก และมีมุมเทน้อยกว่า เปรียบเทียบ: *antithetic fault (แอนทิเธะ´ถิค ฟ้อลทฺ)*

synthetic group (ซินเธะ´ถิค กรุ๊พ) หน่วยลำดับชั้นหิน ที่ประกอบด้วยสอง หรือมากกว่าสองหน่วยที่เกี่ยวข้องกัน เนื่องจากมีความคล้ายคลึงกัน หรือมีความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดระหว่างเฟาะเซิ่ล หรือลักษณะหิน เปรียบเทียบ: *analytic group (แอเนอลิ´ถิค กรุ๊พ)*

synthetic hydrology (ซินเธะ´ถิค ไฮดรอ´เลอจี้) ศัพท์รวมทั้งหมดสำหรับ เท็คนิคใหม่ๆ ในการวิเคราะห์ทางอุทกวิทยาที่เกี่ยวข้องกับการสร้างข้อมูลอุทกวิทยา หรือลำดับของเหตุการณ์อุทกวิทยา ที่ไม่ใช่การวัดโดยตรงหรือการสังเกต ศัพท์นี้ไม่ควรใช้ ควรใช้ parametric hydrology (แพเรอเมะ´ถริค ไฮดรอ´เลอจี้) และ stochastic hydrology (สเตอแค้สติค ไฮดรอ´เลอจี้) แทน

synthetic ore (ซินเธะ´ถิค ออร) วัสดุเทียมเท่า หรือดีกว่าแร่ธรรมชาติ ที่สามารถนำไปใช้ในทำนองเดียวกัน และสามารถทำขึ้นมากได้โดยวิธีการอื่นๆ นอกเหนือจากการขุด ให้เข้มข้นขึ้น ทำให้เป็นปูนขาว การให้ความร้อน หรือเป็นก้อนกลมเล็กๆ

synthetic seismogram (ซินเธะ´ถิค ไซ้ส´เมอแกรม) เส้นคลื่นไซ้สมิคแบบสะท้อนเทียม ที่ทำโดยการใช้ข้อมูลลอกของความเร็วคลื่นและความหนาแน่นของหินที่วัดตามความลึกภายในหลุมเจาะ

S

คำนวณหาค่าสัมประสิทธิ์การสะท้อน และรวมเข้ากับรูปแบบของคลื่นที่มีลักษณะคล้ายกับคลื่นที่เกิดจากเครื่องกำเนิดคลื่นด้วยเฟิงเฉิ่นคณิตศาสตร์แบบคอนเวอลูเฉิ่น (convolution function) ซึ่งเส้นคลื่นเทียมนี้ใช้ในการเปรียบเทียบกับเส้นคลื่นที่วัดได้จากสนาม (actual seismic trace) เพื่อแปลความหมาย

synthetic sonic log (ซินเธะ˘ถิค ซอ˘หนิค ล้อก) ดู: *synthetic acoustic impedance log (ซินเธะ˘ถิค เออะคูส˘ติค อิมพี˘เดิ้นซฺ ล้อก)*

synthetic stone (ซินเธะ˘ถิค สโตน˘) อัญมณีสังเคราะห์ที่ทำในห้องปฏิบัติการ ที่มีคุณสมบัติทางกายภาพ แสง รวมทั้งองค์ประกอบทางเคมีเช่นเดียวกับอัญมณีธรรมชาติ ส่วนใหญ่เป็นการสังเคราะห์เพื่อการทดลองทางวิทยาศาสตร์ ยกเว้น เพชร (diamond), พลอยต่างๆ (corundum), สเปอเน็ล (spinel), มรกต (emerald), รูทีล (rutile), ขวอรทส (quartz), ครีโซเบรีล (chrysoberyl) อเล็กแซนไดร๊ท (alexandrite), โอเพิ่ล (opal), และ เทอรค้อยส (turquoise) ที่มีการทำเพื่อการค้า เปรียบเทียบ: *imitation (อิเมอเท˘เฉิ่น – เลียนแบบ); reconstructed stone (รีเคินสเตริ๊ค˘เถิด สโตน˘ - พลอยสังเคราะห์)* คำพ้อง: (*synthetic - ซินเธะ˘ถิ - การสังเคราะห์ขึ้นมาใหม่); reproduction (รีเพรอเดิ๊ค˘เฉิ่น)*

syntopogenic (ซินเทอพอเจ˘หนิค) เกิดในสถานที่เดียวกัน หรือคล้ายกัน หรือบ่งถึงเงื่อนไขที่คล้ายกันของแหล่งกำเนิด เช่น หมายถึง หินตะกอนที่ทับถมในสภาพแวดล้อมที่เหมือน หรือเกือบเหมือนสภาพแวดล้อมในน้ำทะเล หรือบนบก เปรียบเทียบ: *synchronogenic (ซินโครเนอเจ˘หนิค)*

syntype (ซิน˘ไท้พ) ตัวอย่างที่ใช้บรรยายสายพันธุ์ หรือชนิดย่อยของสายพันธ์ เมื่อไม่มีตัวอย่างต้นแบบ (*holotype - โฮ˘เลอไท้พ)* คำพ้อง: *cotype (โค˘ไท้พ)*

synusia (เซอนุ˘เซีย) หน่วยย่อยของกลุ่มในระบบนิเวศ หรือที่อยู่อาศัยที่มีรูปแบบ หรือสภาพคงที่ พหูพจน์: synusiae (เซอนู˘ฌี) คำคุณศัพท์ synusial (เซอนู˘เฌี่ยล)

syphon (ไซเฟิ่น) ดู: *siphon (ไซเฟิ่น) [อุทกพลศาสตร์] การสูบน้ำ*

system (ซิส˘เติ้ม) (1) [เคมี] (ก) ส่วนใดๆ ของวัตถุที่สามารถแยกได้อย่างสมบูรณ์ ส่วนที่เหลืออาจเกิดขึ้นภายใต้เงื่อนไขที่แตกต่างกัน (ข) ช่วงขององค์ประกอบที่กำหนดโดยชุดขององค์ประกอบในแง่ขององค์ประกอบทั้งหมดในระบบที่สามารถแสดงได้ เช่น CaO MgO--SiO2 (2) [ผลึกศาสตร์] ดู: *crystal system (คริส˘เติ้ล ซิส˘เติ้ม)* (3) [ธรณีวิทยา] กลุ่มของลักษณะทางธรรมชาติ วัตถุหรือแรง เช่น *drainage system (เดร˘หนิจ ซิส˘เติ้ม)* หรือ *mountain system (เม้าวนฺ˘เทิ่น ซิส˘เติ้ม)* (4) [การลำดับชั้นหิน] (ก) หน่วยทางการของหน่วยลำดับชั้นหินตามธรณีกาล ที่มีลำดับต่ำกว่ามหายุค (erathem - เอ˘เรอเธ็ม) และสูงกว่าหินสมัย (series-ซิ˘รี่ส) หินที่อยู่ในหินยุค (system) จะแสดงช่วงเวลา และเรื่องราวของธรณีประวัติมากพอที่จะใช้อ้างอิงทั่วโลก เทียบเท่ากับยุค (period) ซึ่งหินยุค เป็นหน่วยพื้นฐานของการจำแนกของหินบรมยุคแฟเนอเรอโซ˘อิค (Phanerozoic rocks)

systematic error (ซิสเตอแม˘ถิค เอ˘เร่อร) ข้อผิดพลาดใด ๆ ที่ยังคงมีอยู่ และไม่สามารถถือได้ว่าเป็นผลจากคณิตศาสตร์ หรือทางกายภาพ หรือรูปแบบ และที่สามารถได้รับการชดเชยอย่างน้อยบางส่วน จากการตรวจสอบ เช่น ข้อผิดพลาดจากขนาดที่เปลี่ยนไป หรือข้อผิดพลาดที่เกิดจากผลกระทบของอุณหภูมิหรือความดันในเครื่องมือวัด คำตรงข้าม: *random error (แรน˘เดิ้ม เอ˘เร่อร)* ดู: *constant error (คอน˘สเติ้นทฺ เอ˘เร่อร); instrument error (อิน˘สเตรอเม็นทฺ เอ˘เร่อร)*

systematic fractures (ซิสเตอแม˘ถิค แฟร็ค˘เช่อรฺส) ร่องแตกที่อยู่ในชุดของร่องแตกที่รักษาลักษณะคล้ายคลึงกัน (เช่น การวางตัว รูปทรงสัณฐาน การกระจาย) สามารถกำหนดจากหินโผล่บริเวณหนึ่ง ไปยังอีกบริเวณหนึ่งได้ทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับภูมิภาค

systematic joints (ซิสเตอแม˘ถิค จ๊อยนฺทฺส) จ๊อยนท ที่ขนานกัน นั่นคือ จ๊อยนทที่เกิดเป็นชุด เปรียบเทียบ: *nonsystematic joints (น็อนซิสเตอแม˘ถิค จ๊อยนฺทฺส)*

systematic paleontology (ซิสเตอแม˘ถิค เพลีอ็อนทอ˘เลอจี้) สาขาของบรรพชีวินวิทยา ที่ศึกษาเกี่ยวกับการจัดหมวดหมู่ และการถนอมรักษาเฟาะเซิ่ลตามอนุกรมวิธาน ดู: *systematics (ซิสเตอแม˘ถิคสฺ); taxonomy (แท็กซอ˘เนอมี่)*

systematics (ซิสเตอแม˘ถิคสฺ) การศึกษาชนิด และความหลากหลายของสิ่งมีชีวิต ตลอดจนความสัมพันธ์ของสิ่งมีชีวิตเหล่านั้น เปรียบเทียบ: *taxonomy (แท็กซอ˘เนอมี่ – พรรณพฤกษากับสัตวาภิธาน)*

system-group (ซิส˘เติ้ม-กรุ๊พ) หน่วยของอันดับสูงสุด (highest rank) ของลำดับชั้นหิน ที่จำแนกตามชนิดของชั้นหิน (lithostratigraphic unit)

systems tract (ซิส˘เติ้มส แต็ร็คท) หน่วยหิน ที่อยู่ในกลุ่มของการทับถมร่วมสมัยและมีความสัมพันธ์ค่อนข้างต่อเนื่องของการตกตะกอน ชั้นหินหรือชุดของชั้นหินที่ปิดทับ เช่น การทับถมภายในระบบแม่น้ำ เดลเท่อ ไหล่ทวีป หรือลาดไหล่เขา ในการ

ลำดับชั้นหินเป็น การเชื่อมของระบบการทับถมที่เกิดในเวลาเดียวกัน ประกอบด้วยการเกิดแบบต่อเนื่องของชุดของลำดับชั้นหิน ที่แสดงลำดับการทับซ้อนที่เด่นโดยชั้นตะกอน และชั้นที่เทียบสัมพันธ์ได้หนึ่งชุด หรือหลายชุด (parasequence sets) ที่เกิดเป็นลำดับย่อยๆ ของชุดลำดับชั้นหิน เช่น น้ำน้อย น้ำมาก หรือระหว่างน้ำน้อย-น้ำมาก แปลความหมายตามการซ้อนทับของลำดับการตกตะกอน รูปทรงสัณฐาน และชนิดของขอบเขต และไม่ได้กำหนดอยู่บนพื้นฐานของความสัมพันธ์ ที่อนุมานกับวัฏจักรของระดับน้ำทะเล

syzygy tide (ซิ´เซอจี้ ไท้ด) ดู: *spring tide (สปริง´ ไท้ด)*

S

T

tabasheer (แทเบอ´ฌิร หรือแทเบอ´เฌียร) สิลิเค่อเนื้อโอเพิ่ลมีต้นกำเนิดจากสารอินทรีย์ โปร่งแสงถึงทึบแสง สีขาวถึงน้ำเงินอ่อน-ขาว สะสมตัวในข้อต่อของต้นไผ่ มีมูลค่าในอินเดีย ใช้เป็นยาและอัญมณี สะกดได้อีกสองแบบ: *tabaschir; tabashir*

tabbyite (แทะ´บีไอ๊ท) ชนิดของแอสฟ้อลทแข็ง (solid asphalt) พบในสายแร่ในแทะบี้ แคนเยิ่น รัฐยูท่า สหรัฐอเมริกา (Tabby Canyon, Utah, USA)

Taber ice (เทะ´เบ้อร ไอ๊ซ) แผ่นน้ำแข็งบาง เป็นชั้นโดยทั่วไป หนา 1-150 มิลลิเมตร พบในพื้นดินเมื่อมีน้ำเข้าไปในดินที่แข็งตัว ดู: *epigenetic ice (เอ๊ะเผอะเจเนอ´ถิค ไอ๊ซ)*

tabetification (แทเบอทิฟิเค´เฌิ่น) กระบวนการเกิดแทหลิค (talik - ชั้น หรือมวลของดินที่ไม่เป็นน้ำแข็ง ซึ่งอยู่บน หรือภายในหรือใต้ชั้นดินแช่แข็งถาวร) (permafrost)

tabetisol (แทเบอ´ทิซอล) ดู: *talik (แท´หลิค)*

Tabianian (แทบิเอ´เนี่ยน) หินช่วงอายุในในยุโรป: สมัยไพลเออซีนตอนต้น (บนเมะซีเนี่ยน (Messinian) ล่างไพลแซนเฌิ่น (Plaisancian)) เทียบเท่ากับหินช่วงอายุแซนคลีน (Zanclean)

table (เท´เบิ้ล) (1) [อัญมณี] (ก) ระนาบเรียบที่ปิดยอดของอัญมณีที่เจียระไนแล้ว ในอัญมณีเจียระไนทรงกลม มักมีรูปร่างแปดเหลี่ยม ล้อมด้วยหน้าตัดรูปดาว 8 แฉก (ข) ดู: *table diamond (เท´เบิ้ล ได´เมิ่นด์)* (2) [ธรณีสัณฐานวิทยา] (ก) ยอดเรียบของภูเขา เช่น ยอดราบของบะซ้อลท (ข) ศัพท์ที่ใช้ในภาคตะวันออกของอเมริกาสำหรับ *tableland (เท´เบิ้ลแลนด์)*

table cut (เท´เบิ้ล เคิ้ท) รูปแบบการเตรียมเพชรในยุคต้นๆ โดยทุกมุมตรงข้ามของรูปแปดเหลี่ยม จะถูกเจียระไนเป็นฐานสี่เหลี่ยมและระนาบเรียบขนาดใหญ่ และส่วนของหน้าแปดเหลี่ยมที่เหลือจะถูกขัด

table diamond (เท´เบิ้ล ได´เมิ่นด์) เพชรที่เจียระไนหน้าเป็นสี่เหลี่ยมระนาบเรียบกว้าง คำพ้อง: *table (เท´เบิ้ล) [อัญมณี]*

table iceberg (เท´เบิ้ล ไอ๊ซ´เบิรฺก) ดู: *tabular iceberg (แทะ´บิวเล่อร ไอ๊ซ´เบิรฺก)*

tableknoll (เท´เบิ้ลนอล) ดู: *guyot (กี´โย)*

tableland (เท´เบิ้ลแลนด์) (1) ศัพท์ทั่วไปสำหรับ พื้นที่ยกระดับที่กว้าง และมีพื้นผิวเกือบแนวราบหรือผิวลอนลาด เช่น เทเบิ้ลแลนด ในแอฟริกาใต้ (2) ที่ราบสูงที่มีขอบเหมือนหน้าผาชันขึ้นจากพื้นที่ต่ำโดยรอบ; ภูเขายอดราบ (mesa - เม´เซ่อ)

tablemount (เท´เบิ้ลเม้านฺท) ดู: *guyot (กี´โย)*

table mountain (เท´เบิ้ล เม้านฺ´เทิ่น) (1) ภูเขาที่มียอดเรียบและมีด้านชันอย่างน้อยหนึ่งด้าน ดู: *mesa (เม´เซ่อ) [กระบวนการภูเขาไฟ]; ภูเขาไฟกลางธารน้ำแข็ง* ที่มียอดเรียบและมีด้านชันประกอบด้วย ลาเว่อรูปหมอนที่ถูกปิดทับด้วยเศษแก้ว (hyaloclastite - ไฮ´เออโลแคล้สไต๊ท) ที่ถูกปิดทับด้วยแผ่นลาเว่ออีกครั้ง คำพ้อง: *tuya (ทู´เย่อะ)*

table reef (เท´เบิ้ล รี้ฟ) กลุ่มปะการังอินทรีย์เดี่ยว ขนาดเล็กด้านบนเรียบ อยู่กับเกาะหรือไม่ก็ได้ และไม่ปิดล้อมทะเลสาบ

tablet (แทะ´เบลิท) (1) ผลึกแบนหนา (2) อัญมณีที่เจียระไนแบบด้านบนเรียบ (table-cut gem –เท´เบิ้ล-เคิ้ท เจ็ม)

tabular (แทะ´บิวเล่อร) (1) ธรณีสัณฐานที่มีมิติ 2 มิติใหญ่หรือยาวกว่ามิติที่ 3 มาก เช่น ได๊คของหินอัคนี (igneous dike) หรือธรณีสัณฐานที่มีพื้นผิวราบ เช่น ที่ราบสูง (2) ใช้เรียกรูปร่างของมวลธรณีวัตถุที่มีอัตราส่วนกว้างต่อหนา มากกว่า 50 ต่อ 1 แต่น้อยกว่า 1000 ต่อ 1 เปรียบเทียบ: *blanket (แบลึง´เคิท); prism (พริ´เซิ่ม) [หินตะกอน]* (3) เม็ดตะกอนที่มีความยาว 1.5 - 3 เท่าของความหนา เปรียบเทียบ: *prismatic (พริสแม´ถิค)* รูปเข็มหรือรูปแท่งหลายเหลี่ยม (4) รูปผลึกที่มีมิติหนึ่งเล็กกว่าอีก 2 มิติอย่างเห็นได้ชัด; เนื้อหินแปรสัดส่วนเม็ดขนาดใหญ่ มีการเรียงตัวผลึกเป็นแผ่นเกือบขนาน (5) เนื้อหินแปรที่มีสัดส่วนเม็ดแร่เป็นแท่งจำนวนมากและมักเรียงตัวขนานกัน

tabula-rasa theory (แทะบิวเล่อ-ราเซ่อ ธี´เออรี่) ทฤษฎีที่ในระหว่างสมัยไพลสเตอซีน คาบสมุทรสแกนดิเนเวียนทั้งหมดถูกปกคลุมโดยน้ำแข็ง สัตว์กับพืชถูกทำลายทั้งหมด หลังจากน้ำแข็งละลายหมด แล้วเกิดการอพยพของสิ่งมีชีวิตจากยุโรปกลาง อังกฤษ และไซบีเรีย ทำให้เกิดเป็นกลุ่มสิ่งมีชีวิตใหม่ รากศัพท์: ภาษาละติน “a blank tablet – แผ่นเปล่า”

tabular berg (แทะ´บิวเล่อร เบิรฺก) ดู: *tabular iceberg (แทะบิวเล่อร ไอ๊ซ´ เบิรฺก)*

tabular cross-bedding (แทะ´บิวเล่อร คร้อส-เบ๊ะ´ดิ้ง) การวางชั้นเฉียงระดับ ซึ่งชั้นเฉียงระดับหนึ่งหน่วยหรือชุด ถูกจำกัด

ขอบเขตด้วยพื้นผิวระนาบที่วางตัวขนานกัน ทำให้มีรูปร่างเป็นแท่ง เช่น torrential cross-bedding (ทอเร็น'เฉิ่ล ครฺ้อส เบ๊ะ'ดิ้ง)

tabular iceberg (แทะ'บิวเล่อร ไอ๊ซ'เบิรฺก) ภูเขาน้ำแข็งยอดเรียบ อาจจะมีขนาดใหญ่มาก (ยาวถึง 160 กิโลเมตร และหนามากกว่า 500 เมตร) มีลักษณะคล้ายผาชันด้านข้าง ปกติเกิดจากการแตกของพืดน้ำแข็ง พบทั่วไปในแอนทารคติค (Antarctic)

tabular spar (แทะ'บิวเล่อร สปาร์) ดู: *wollastonite (วุ'เลิสเตอไน้ท)*

tabular structure (แทะ'บิวเล่อร สเตรฺิ'ค'เช่อรฺ) โครงสร้างของแร่ หรือหินที่มักแยกเป็นแผ่น หรือชั้นบาง

tacheometer (แทะคี่ออ'เมอเท่อรฺ) เครื่องนับรอบ, เครื่องนับก้าว ดู: *tachymeter (แทะคี่'เมอเท่อรฺ)*

tachygenesis (แทะคี่เจ'เนอเสิส) ความแออัดขั้นสูงสุด และการเกิดความสูญเสียของระยะวิวัฒนาการดั้งเดิมตามมา ซึ่งพบในช่วงต้นชีวิตของสิ่งมีชีวิตหนึ่ง

tachygraphometer (แทะ'คี่แกรฺเฟอ'เมอเท่อรฺ) เครื่องวัดรอบความเร็ว (tachymeter - แทะคี่เมอเท่อร) ที่มีบรรทัดเล็งสำหรับการสำรวจ

tachylyte (แทะ'คี่ไล้ท) ดู: *basaltic glass (บะซ้อลถิค แกลฺ้ส)*

tachymeter (แทะคี่'เมอเท่อรฺ) อุปกรณ์การสำรวจ ที่ออกแบบเพื่อใช้ในการกำหนดค่าอย่างรวดเร็วจากการสังเกตระยะทาง ทิศทาง และความต่างของระดับความสูงของวัตถุที่อยู่ห่างไกลเพียงครั้งเดียว โดยเฉพาะกล้องวัดมุมเพื่อทำแผนที่ หรือเป็นอุปกรณ์ที่มีเส้นฐานสำหรับการวัดระยะทางซึ่งรวมเข้าเป็นส่วนหนึ่งของอุปกรณ์ คำพ้อง: *tacheometer (แทะคี่ออ'เมอเท่อรฺ)*

tachymetry (แทะคิ'เมอทรี่) วิธีการสำรวจที่รวดเร็วโดยใช้เครื่องแทะคิเมอเท่อร เช่น การสำรวจด้วยวิธีใช้กล้องวัดระยะ (stadia method) ที่ใช้ในสหรัฐอเมริกา

tachytely (แทะ'เค่อเท'ลี่) ปรากฏการณ์ทางสายวิวัฒนาการมีลักษณะพิเศษคือการเร่งวิวัฒนาการอย่างรวดเร็วชั่วระยะหนึ่ง ซึ่งเกิดขึ้นเมื่อประชากรเคลื่อนย้ายจากบริเวณหลักของการปรับตัวไปสู่อีกบริเวณหนึ่ง; วิวัฒนาการชั่วคราว

Taconian Orogeny (เทอโค'เนี่ยน ออเราะ'เจอนี่) ดู: *Taconic Orogeny (เทอคอ'หนิค ออเราะ'เจอนี่)*

Taconic Orogeny (เทอคอ'หนิค ออเราะ'เจอนี่) การเกิดภูเขาในระยะหลังของยุคออรเดอวิเฉิ่น ชื่อสำหรับเทือกเขาแทโคหนิคทางตะวันออกของรัฐนูยอรค เกิดขึ้นเห็นได้ชัดเกือบตลอดทางตอนเหนือของเทือกเขาแอ๊ะเพอเลเชิ่น (Appalachian) ในสหรัฐและแคนาดา ในสถานที่สามารถระบุได้ว่าเป็นยุคออรเดอวิเฉิ่นตอนปลายโดยใช้ขอบเขตชั้นหินที่มีเฟาะเซิ่ล หรือสามารถขยายไปเป็นหลายๆ ช่วง ที่เกิดขึ้นจากที่หนึ่งไปอีกที่หนึ่ง ในช่วงยุคออรเดอวิเฉิ่นตอนต้นถึงยุคสิลุเรี่ยนตอนต้น คำพ้อง: *Taconian Orogeny (เทอโค'เนี่ยน ออเราะ'เจอนี่)*

taconite (แทะ'เคอไน้ท) (1) ศัพท์ท้องถิ่นใช้ในเขตทะเลสาบสุพิเรียร (Lake Superior) ของรัฐมิเนอโซเท่อ สหรัฐอเมริกา (Minnesota, USA) ที่มีแร่เหล็ก เรียก ชั้นหินเชิ้รทสีแดงที่มีเหล็กปน หรือหินแจ๊สเป้อรที่มีหลากสี เช่น หินที่อยู่ในแหล่งแร่เหล็กเมอซาบี้ (Mesabi iron ores) ซึ่งมีแร่ฮีเมอไท้ทเนื้อเม็ด; การเกิดแร่เหล็กที่ไม่ถูกชะล้าง ประกอบด้วยแม็กเนอไท้ท ฮีเมอไท้ท ซิเดอไร้ท และไฮเดริสไอเริ่นสิเลอเขท (กรีเนอไล้ท (greenalite), มิเนอโซเท่อไอ๊ท (minnesotaite) และสติ๊ลพโนเมเลน (stilpnomelane)) ศัพท์ใช้โดยเฉพาะกับหินที่มีปริมาณแร่เหล็กทั้งที่เป็นแถบหรือกระจัดกระจายอยู่อย่างน้อยร้อยละ 25 ซึ่งการชะล้างตามธรรมชาติ สามารถเปลี่ยนเป็นสินแร่เหล็กเกรดต่ำ มีเหล็กร้อยละ 50 - 60 (2) ตั้งแต่สงครามโลกครั้งที่ 2 การถลุงสินแร่เหล็กเกรดต่ำที่เหมาะสมตามความเข้มข้นของแม็กเนอไท้ทและฮีเมอไท้ท ทำโดยวิธีการบดและการใช้แม่เหล็ก ซึ่งจะทำให้ได้เม็ดขนาดเล็กที่มีเหล็กร้อยละ 62-65

tactical intelligence (แท็ค'ทิเคิ่ล อินเท'เลอเจิ้นซฺ) การทำแผนที่ธรณีสิ่งแวดล้อมพื้นผิว สำหรับการวิเคราะห์ทางทหาร

tactite (แท็ค'ไท้ทฺ) หินที่มีส่วนประกอบของแร่ซับซ้อน เกิดจากการแปรสภาพแบบสัมผัส และการแปรเปลี่ยนของแร่ของหินคาร์เบอเหนท มักมีเนื้อหยาบ และมีการเหนิท (garne) ไพร็อกซีน ที่มีเหล็กสูง (iron-rich pyroxene) เอ๊ะเพอโดท (epidote) วุเลิสเตอไน้ท (wollastonite) และสแก๊ะเพอไล้ท (scapolite) ในปริมาณมาก เปรียบเทียบ: *gametite (การ'เนอไท้ทฺ)* คำพ้อง: *skam (สการฺน)*

tactoid (แท็ค'ทอยดฺ) รูปร่างเป็นกระสวยขนาดจิ๋ว เช่น ในเวอเนเดี้ยมเพ็นท็อคไซด โซล (vanadium pentoxide sol) สามารถมองเห็นภายใต้กล้องจุลทรรศน์บังคับทิศทางแสง

tactosol (แท็ค'เทอซอล) สารละลายที่ประกอบด้วยกระสวยขนาดจิ๋ว (tactoids – แท็ค'ทอยดฺส) ที่เรียงตัวขนานตามธรรมชาติ

tadpole nest (แท็ด'โพล นีสท) ระลอกคลื่นเฉียงระดับ (cross ripple - ครฺ้อส ริ'เพิ่ล) ขนาดเล็ก รูปร่างเรียบ ไม่สม่ำเสมอ มีลักษะเป็นรูปหลายเหลี่ยม หรือคล้ายเซ็ล เกิดจากระลอกคลื่นสองชุดตัดกันเป็นมุม และเคยเชื่อว่าเกิดจากการวะทำของลูกอ๊อด (tadpoles)

ความสูงของระลอกคลื่นจะมากกว่าการเกิดในลักษณะเดียวกันของคลื่นตัดขวาง (transverse ripple - แทรนสเวิรส ริเพิ่ล)

taenite (ที'ไน้ท) อุกกาบาตสีขาว วาวแบบโลหะ ผลึกลูกบาศก์ประกอบด้วย แกเม่อ-เฝสรูปลูกบาศก์ที่มีหน้าอยู่ตรงกลาง ของโลหะผสมระหว่างนิเคิ่ล-เหล็ก โดยมีนิเคิ่ลอยู่ระหว่างร้อยละ 27 - 65 ในอุกกาบาตเหล็กเกิดเป็นแถบของแร่แคเมอไซ้ท (kamacite)

tafelberg (แทะ'เฟลเบิรก) ศัพท์ที่ใช้ในแอฟริกาใต้สำหรับเมเซ่อ (mesa) หรือภูเขายอดราบ (table mountain); แทะเฟลค็อพ (tafelkop) ขนาดใหญ่ รากศัพท์: ภาษาแอฟริคานส

tafelkop (แทะ'เฟลค็อพ) ศัพท์ที่ใช้ในแอฟริกาใต้สำหรับเนินเขาลูกโดดที่มียอดเรียบ; บิ๊วท (butte) รากศัพท์: ภาษาแอฟริคานส

tafrogeny (แทะโฟร'เจอนี่) ดู: *taphrogeny (แทะโฟร'เจอนี่)*

tagamite (แทะ'เกอไม้ท) เบร๊ะเซี่ยที่เม็ดตะกอนอยู่ในเนื้อหลอมเหลว ใช้ครั้งแรกกับโครงสร้างโพพิไก๊ (Popigai structure – หลุมจากการกระแทกของอุกกาบาต) ในไซบีเรีย ศัพท์นี้ใช้อย่างกว้างขวางในงานเขียนของรัสเซีย เปรียบเทียบ: *impact-melt breccia (อิมแผ็คท'-เม้ลท เบร๊ะ'เซี่ย)*

Taghanican (แทแก'นิเคิ่น) หินช่วงอายุใช้ในอเมริกาเหนือ: ตอนบนสุดของยุคดิโวเนี่ยนตอนกลาง (เหนือไทโอนิโอเกิ้น (Tioughniogan) ใต้ฟิงเกอรเล้คเซี่ยน (Fingerlakesian))

tagilite (แทะ'เกอไล้ท หรือเทอกิ'ไล้ท) ดู: *pseudomalachite (ซูโดแม'เลอไค้ท)*

tahoma (ทาโฮ'ม่า) (1) ศัพท์ที่ใช้บ่งชี้ ภูเขาที่มีหิมะ หรือธารน้ำแข็งสูงในสหรัฐทางตะวันตกเฉียงเหนือ เช่น เม้านท ฮู้ด (Mount Hood) (2) แนวสันที่เหลืออยู่รูป V ระหว่างสองเซิ้รค บนกรวยภูเขาไฟที่ถูกกัดเซาะโดยธารน้ำแข็งในสหรัฐทางตะวันตกเฉียงเหนือ เช่น หนึ่งในหลายๆ แห่งบนเม้านท เรอเนียร (Mount Rainier) รากศัพท์: ความใกล้เคียงกับชื่ออินเดียนหลายๆ ชื่อสำหรับเม้านท เรอนิร; น่าจะเป็นภูเขาสูง พยางค์ที่สองของชื่อเดิมยาวกว่านี้ถูกตัดออก ซึ่งเดิมคือ "ta-hoooom-ah"

TAI (ทีเอไอ) คำย่อ ดู: *thermal alteration index (เธอร'เมิ่ล ออลเทอเร'เฌิ่น อิน'เด็กส)*

taiga (ไท'ก้า) พื้นที่ชื้นแฉะของป่าสนเขตใกล้ขั้วโลกเหนือ บางครั้งเกิดอยู่ระหว่างเขต tundra (เทิน'เดร้อ) ที่ราบหรือที่ลอนคลื่นไม่มีต้นไม้ ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของเขตอ๊ารคติคและเสิบอ๊ารคติค ประกอบด้วยดินโคลนสีดำและใต้ดินเป็นน้ำแข็งถาวรตลอดปี พืชหลักคือ พืชชั้นต่ำสีเขียว บริเวณพื้นที่ลุ่มน้ำขังจะเกาะอยู่ตามก้อนหินและต้นไม้ใหญ่ (mosses - มอสส), สาหร่ายและเห็ดราที่อยู่รวมกันแบบพึ่งพาอาศัย มีลักษณะเป็นกลุ่มเล็กๆ เป็นแผ่นหรือเป็นเส้น แตกกิ่งก้าน เกาะติดอยู่บนต้นไม้ (lichens) และพุ่มไม้แคระ และพื้นที่ราบไม่มีต้นไม้ในยุโรปและเอเชียตอนใต้ มักเป็นพื้นที่ที่มีช่วงอุณหภูมิสูงมากและต่ำมาก และดินเป็นดินลมหอบ (loess) รากศัพท์: ภาษารัสเซีย

tail (เทล) (1) [ชายฝั่ง] (ก) สันดอน หรือสันทรายที่เกิดด้านหลังเกาะขนาดเล็ก หรือเกาะโขดหิน คำพ้อง: *trailing spit (เทร'ลิ่ง สปิ้ท')* (ข) ส่วนนอกสุดของสันดอนที่ยื่นออกไป (2) [ธรณีวิทยาธารน้ำแข็ง] สันขนาดเล็กของหิน หรือการทับถม หรือแนวของตะกอนธารน้ำแข็งที่เรียวลงตามการไหลของธารน้ำแข็งจากด้านอับลมของสันหินแข็ง เปรียบเทียบ: *crag and tail (แคร็ก แอนด เทล)* (3) [บรรพชีวินวิทยา] ส่วนที่ชี้ไปด้านหลัง และมักจะอยู่ส่วนหลังของลำตัวของสัตว์ไม่มีกระดูกสันหลัง โดยเฉพาะ ส่วนที่ค่อยๆ เรียวลง (4) [ตะกอนวิทยา] ส่วนปลายของกระแสน้ำขุ่นมักหนาแน่นน้อยกว่าส่วนหน้าและเคลื่อนที่ช้ากว่า (5) [ทางน้ำ] (ก) ส่วนปลายน้ำของแอ่งน้ำ หรือแม่น้ำ (ข) น้ำนิ่ง ที่เกิดภายหลังจากกระแสน้ำ หรือการพัดมาของน้ำที่รุนแรงสงบลง

tail crack (เทล แคร็ค) ส่วนปลายของระนาบแตกที่โค้งงอออกจากระนาบแตกต้นกำเนิด เปรียบเทียบ: *kink (คิ้งค) [ธรณีวิทยาโครงสร้าง]*

tail dune (เทล ดูน) เนินทรายที่ทับถมด้านอับลมของสิ่งที่กีดขวาง และค่อยๆ เรียวลงทีละน้อยเป็นระยะทางถึง 1 กิโลเมตร เปรียบเทียบ: *head dune (เฮ้ด ดูน)*

tailings (เท'ลิ่งส) ส่วนที่ได้จากสินแร่ที่ถูกล้างหรือบดแร่ ที่มีคุณภาพต่ำเกินกว่าที่จะนำมาเข้ากระบวนการอื่นต่อไปอีก เมื่อเทียบกับค่าของความเข้มข้น หรือคุณค่าของวัสดุ

tail water (เทล วอ'เท่อร) น้ำ ที่บริเวณปลายน้ำจากโครงสร้างบังคับน้ำ เช่น บริเวณใต้เขื่อน

Taimyr polygon (ไท'เม่อร พอ'ลีกอน) ศัพท์ที่เรียก ลิ่มน้ำแข็งหลายเหลี่ยม จากที่ปรากฏในไซบีเรียตอนเหนือ

Takaraulian (แทะคาร'อ'เลี่ยน) ช่วงอายุในพอนโท-แคสเพี่ยน: ตอนบนของสมัยไมเออซีนตอนกลาง (บน แซะคาร'อเลี่ยน (Sakaraulian) ใต้ชูคราเคี่ยน (Chokrakian)

takir (ทา'เคียร) แอ่งแห้งกลางทะเลทรายที่พื้นเป็นโคลน-ทรายแป้ง รากศัพท์: ภาษารัสเซีย สะกดอีกแบบ: takyr

takyr (ทา´เคียร) ดู: *takir (ทา´เคียร)*

tala (ทา´ล่า) ศัพท์ที่ใช้สำหรับ แอ่งกว้างของระบบทางน้ำภายในทะเลทรายโกบี (Gobi Desert) เกิดจากการทรุดตัว หรืองอลงและล้อมรอบโดยสันปันน้ำ หรือแนวเทือกเขา เปรียบเทียบ: *gobi (โก´บี)* รากศัพท์: ภาษามองโกล “open steppe-country – พื้นที่เปิด”

talc (แท้ลค) (1) แร่ที่อ่อนมาก สีเขียวอ่อน หรือเทา ผลึกมอเนอคลิหนิค: $Mg_3Si_4O_{10}(OH)_2$ ลักษณะเด่นคือลื่นเมื่อสัมผัสหรือมีความมัน และมีความแข็งเท่ากับ 1 ตามมาตรของโมหส (Mohs scale) และมีดตัดได้ง่าย โดยทั่วไปเป็นแร่ทุติยภูมิจากการแปรสภาพ (การมีน้ำเข้ามา) ของน็อนเออลูเมอเนิส แม็กนีเซี่ยม สิเลอเขท (เช่น ออเลอวีน (olivine) เอ็นสเตอไท้ท (enstatite) เทรเมอไล้ท (tremolite)) ในหินอัคนีแบบเบสิค หรือโดยการแปรสภาพของหินโดเลอไม้ท และมักเกิดขึ้นในมวลที่แสดงการแตกเป็นแผ่นหรือเป็นเส้นใย ใช้เป็นสารเพิ่มน้ำหนัก สารเคลือบ ฝุ่นผง ภาชนะกระเบื้องดินเผา ยาง แพลสติค น้ำมันหล่อลื่น และแป้งฝุ่น เดิมสะกด: talck ดู: *steatite (สตี´ไท้ท)* (2) ในการใช้ประโยชน์ทางการค้า หินแทลโค้ส (talcose rock); หินที่ประกอบด้วยแร่แท้ลค (talc) เทรเมอไล้ท (tremolite) คลอไร้ท (chlorite) แอนเธอฟิไล้ท (anthophyllite) และแร่ที่สัมพันธ์กัน (3) แผ่นบางของเมิ้สเคอไว้ทไมเค่อ (muscovite mica)

talcite (แทล´ไซ้ท) (1) แท้ลคเนื้อแน่น (2) ดู: *muscovite (เมิ้สเคอไว้ท)*

talcose (แทล´โค้ส) (1) เกี่ยวกับ หรือประกอบด้วยแท้ลค เช่น “talcose schist” (แทล´โค้ส ฌิสท) (2) คล้ายแท้ลค เช่น “talcose rock (แทล´โค้ส ร็อค)” ที่มีความอ่อนและลื่นเมื่อสัมผัส

talc schist (แท้ลค ฌิสท) ฌิสท ที่มีแท้ลคเป็นแร่หลัก มักเกิดร่วมกับไมเค่อ และขวอรทส

talc slate (แท้ลค สเลท´) แท้ลคที่ไม่บริสุทธ์ แข็ง และแตกเป็นกาบ แข็งมากกว่าเฟร้นช ช้อลค (French chalk) เล็กน้อย; เป็นแท้ลคที่แข็ง (indurated talc - อิน´เดอเรเถิด แท้ลค)

talet (ทา´เล) ศัพท์ที่ใช้ในเมอเราะโคในภูมิภาคที่เป็นพื้นที่สูงและเทือกเขาสำหรับ ร่องน้ำแห้งที่ไหลเชี่ยวเมื่อฝนตกหนัก รากศัพท์: ภาษาเบอรเบ้อร (Berber)

talik (แท´หลิค) ศัพท์รัสเซียสำหรับ ชั้น หรือมวลของดินที่ไม่เป็นน้ำแข็ง ซึ่งอยู่บน หรือภายใน หรือใต้ชั้นดินที่ถูกแช่แข็งถาวร เกิดในภูมิภาคที่ถูกแช่แข็งไม่ต่อเนื่อง อาจคงสภาพแช่แข็งถาวรหรือชั่วคราว ดู: *subgelisol (เสิบเจเลอซอล); suprapermafrost layer (ซู´เพรอเพอรฺ´เมอฟร้อสท เล´เอ้อร)* คำพ้อง: *tabetisol (เทอเบอ´ทิซอล)*

talpatate (แทลเพอทา´เท่) (1) หินบนพื้นผิวที่เกิดจากการเชื่อมประสานของแคลเซี่ยมคารเบอเหนท บนทราย (sand) ดิน (soil) หรือเถ้าภูเขาไฟ (volcanic ash) และบางส่วนเหมือนเคอลิชี่ (caliche) ดู: *tepetate (เทเพอทา´เท่)* (2) ชั้นดินบาง ที่ประกอบด้วยเถ้าภูเขาไฟที่บางส่วนถูกสลายออกไป ซึ่งเกิดการแข็งตัวไม่มากก็น้อย รากศัพท์: ภาษาเออะเมเรอเคิ่น-สแปนิณ จากภาษาชนเผ่าอินเดียแดง นาวอเทิ่ล (Nahuatl (Aztec – แอ้สเถ็ค)) “tepetatl, stone matting – เสื่อหิน” สะกดอีกแบบ: talpetate

talus (เท´เลิส) (1) [ธรณีวิทยา] เศษหินทุกขนาดและรูปร่างต่างๆ (มักมีขนาดใหญ่ และเป็นเหลี่ยม) ซึ่งหลุดออกมากองอยู่ที่ฐานของหน้าผา หรือทางลาดหินที่ชันมาก รวมถึง หินแตกหักที่กองรวมกันอย่างหลวมๆ และลาดเอียงไปทางด้านนอก เป็นหน่วยหินที่เกิดโดยการตก กระเด็น กระดอน กลิ้ง ไถลตามแรงโน้มถ่วง เปรียบเทียบ: *alluvial talus (เออะลู´เวี่ยล เท´เลิส); avalanche talus (แอ๊ะเวอแล้นซฺ เท´เลิส); rockfall talus (ร็อคฟอล เท´เลิส)* ดู: *scree (สกรี)* คำพ้อง: *rubble (เรอะเบิ้ล)* รากศัพท์: ภาษาฝรั่งเศส “talu, ต่อมา talus, a slope – ทางลาด” เดิมในทางทหาร หมายถึง การสร้างป้อมปราการที่มีผนังด้านนอกลาดเท โดยผนังมีความหนาลดลงตามความสูง; ภาษาละติน “talutium” เขตหินผุหรือทางลาดที่บ่งชี้ถึงทอง (ดั้งเดิมอาจมาจากภาษาไอบีเรี่ยน) พหูพจน์: taluses (2) [พืดปะการัง] ดู: *reef talus (รี้ฟ เท´เลิส)*

talus apron (เท´เลิส เอ๊ะ´เพริ่น) เศษปะการังขนาดใหญ่ที่มีการคัดขนาดไม่ดี แต่มีการทับถมเป็นชั้นดี มักมีปริมาตรมากกว่าปะการังต้นกำเนิด มีการเอียงของพื้นผิวอาจถึง 40 องศา

talus breccia (เท´เลิส เบร๊ะ´เชี่ย) เบร๊ะเชี่ยที่เกิดจากการทับถมและการแข็งตัวของเทเลิส

talus cave (เท´เลิส เค้ฟ) ถ้ำ ที่ประกอบด้วยช่องว่างเชื่อมต่อระหว่างก้อนหินขนาดใหญ่ของเทเลิส

talus cone (เท´เลิส โคน) ลักษณะพื้นที่ที่เป็นรูปกรวยขนาดเล็กหรือรูปคล้ายพัดต่อๆ กันที่ฐานของหน้าผา ประกอบด้วยกองเศษหินที่คัดขนาดไม่ดี สะสมตัวจากหินหลุด หรือตะกอนน้ำพามาทับถมรูปพัด ลักษณะเหมือนเกิดบริเวณต้นน้ำ มีลักษณะเรียวและสอบไปทางร่องน้ำหรือหุบเขา เปรียบเทียบ: *alluvial talus (เออะลู´เวี่ยล เท´เลิส)*

talus creep (เท'เลิส ครีพ) การเคลื่อนที่ลงตามความลาดอย่างช้าๆ ของเทเลิส ทั้งที่เป็นเศษหินเดี่ยว หรือมวลทั้งหมด เปรียบเทียบ: *scree creep (สครี' ครีพ)*

talus fan (เท'เลิส แฟน) ดู: *alluvial fan (เออะลู'เวี่ยล แฟน)*

talus slope (เท'เลิส สโล้พ') (1) พื้นที่ลาดที่ชันและเว้า เกิดจากการทับถมของเศษหินที่เกาะกันหลวมๆ โดยเฉพาะพื้นที่ลาดที่ฐานของหน้าผาเกิดจากการทับถมของเทเลิสจากหินหลุด หรือเทเลิสที่เกิดจากตะกอนน้ำพัดพาหลายๆ ครั้ง; (2) รูปแบบพื้นผิวของการทับถมของเทเลิส ดู: *scree (สครี')*

talus spring (เท'เลิส สปริง') น้ำซึม น้ำซับ หรือน้ำพุธรรมชาติที่เกิดที่ฐานของเทเลิส และมีต้นกำเนิดมาจากน้ำตกที่อยู่ด้านบนหรือน้ำซึมเข้ามาในพื้นที่ลาดเอียง

talweg (ทาล'เว็ก) การสะกดแบบใหม่ของ *thalweg (ธาล'เว็ก)*

Tamanian (แทแม'เนี่ยน) อายุของสัตว์เลี้ยงลูกด้วยน้ำนมในยุโรปตะวันออก: สมัยไพลสเตอซีนตอนต้น (ก่อนโอเด๊ะเซิ่น (Odessan), หลังทิเรสเปอเลี่ยน (Tiraspolian))

tamping (แทม'พิ่ง) การใส่วัตถุ เช่น โคลน ดิน ทราย ลงในหลุมเจาะเหนือชนวนระเบิด เพื่อจำกัดแรงระเบิดให้ลงส่วนล่างของหลุมเจาะ รวมทั้งหมายถึงวัสดุที่ใส่ลงไป เปรียบเทียบ: *stemming (สเต'มิ่ง)*

Tanaosri Group (ตะนาวสี กรุ๊ป) กลุ่มหินตะนาวศรี จัดไว้เป็นกลุ่มหินยุคสิลุเรี่ยน-ดิโวเนียน-คารเบอนิเฟอเริส (Silurian-Devonian -Carboniferous) พบตั้งแต่จังหวัดกาญจนบุรีถึงจังหวัดแม่ฮ่องสอนและภาคใต้ เป็นแนวทั้งทางตะวันตกและตะวันออกของเทือกเขาหลวง จากอำเภอขนอม จังหวัดนครศรีธรรมราชไปจนถึงจังหวัดสตูล ประกอบด้วยหินทราย หินเฉล และหินเชิ้รทสีดำ มีหินคารเบอเหนท (carbonate) ทะเลตื้นแทรกสลับ เฟาะเซิ่ล (fossil) แกร็พเทอไล้ทส (graptolites) เท็นแทะคิวไล้ทฺ (tentaculite) เบรคีเออผอด (brachiopod) แอมเมอไน้ท (ammonite) และนอเทอลอยด (nautiloid) เดิมเรียกว่าหมวดหินกาญจนบุรี หรือกลุ่มหินกาญจนบุรี (Kanchanaburi Group) เทียบกับกลุ่มหินทองผาภูมิ (Thong Pha Phum Group) หรือกลุ่มหินดอยมูเซอร์ (Doi Musur Group) หรือหมวดหินแม่ฮ่องสอน (Mae Hong Son Formation) และหมวดหินแม่ปิง (Mae Ping Formation)

tang (แทง) คำศัพท์สก็อต สำหรับแหลมที่แคบ และไม่สูง

tangential cross-bedding (แทนเจน'เฉิ่ล ครอ้อส-เบ๊ะ'ดิ้ง) การวางชั้นเฉียงระดับที่ชั้นหินชุดด้านหน้าปรากฏในภาพตัดขวางเป็นรูปโค้งเรียบและบรรจบที่พื้นด้านล่างด้วยมุมต่ำ หากมีขนาดใหญ่ เชื่อว่าเกิดการทับถมโดยลม เปรียบเทียบ: *angular cross-bedding (แอง'กิวเล่อร ครอ้อส–เบ๊ะ'ดิ้ง)*

tangential wave (แทนเจน'เฉิ่ล เว้ฟ) ดู: *S wave (เอ๊ส เว้ฟ)*

tangent law of refraction (แทน'เจิ้นทฺ ลอ เอ็ฟ รีแฟร็ค'เฉิ่น) ในระบบการไหลของน้ำบาดาลในระยะตรง เส้นทางการไหลของน้ำหักเหที่ภายในผิวระหว่างวัตถุที่น้ำมีความสามารถซึมผ่านต่างกัน รูปแบบการหักเหสัมพันธ์กับกฎของสเน็ลในการหักเหแสง ยกเว้น ความสัมพันธ์นั้นเกี่ยวข้องกับค่าของแทนเจิ้นทมากกว่าค่าของไซน (sine)

tangue (แทง) โคลน หรือทรายที่เกิดในอ่าวตื้นตามชายฝั่งของบริเทอนี่ (Brittany, ตะวันตกเฉียงเหนือของฝรั่งเศส) ประกอบด้วยตะกอนทรายแป้ง จากการพัดพาโดยทางน้ำ-ทะเลสาบ ที่เกิดกระบวนการเกิดซ้ำ โดยระดับน้ำทะเลที่สูงขึ้นในปัจจุบัน และเปลือกหอยที่เป็นผงละเอียดที่ถูกพัดพาและสะสมตัวโดยน้ำขึ้นน้ำลง มีแรงยึด (แม้ว่าเมื่อแห้ง) และมีความพรุนคล้ายกับตะกอนทรายละเอียด

tank (แท้งคฺ) (1) ศัพท์ที่ใช้ในบริเวณตะวันตกเฉียงใต้ของสหรัฐสำหรับ หลุมหรือช่องว่างในหิน น้ำซึมผ่านไม่ได้ (มักเป็นเนื้อผลึก) ภายในมีน้ำฝน น้ำที่ท่วม หิมะที่ละลาย หรือสายน้ำที่ไหลมาขังไว้เกือบตลอดทั้งปี (2) แอ่งน้ำ บึง หรือทะเลสาบขนาดเล็กที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ หรือที่สร้างขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งอ่างเก็บน้ำที่สร้างขึ้นสำหรับเก็บน้ำสำหรับปศุสัตว์ (3) ศัพท์ที่ใช้ในศรีลังกา และพื้นที่แห้งแล้งของคาบสมุทรอินเดีย สำหรับแอ่งน้ำ บ่อน้ำ หรืออ่างเก็บน้ำที่สร้างขึ้น โดยการสร้างกำแพงดินโคลนกั้นหุบเขาของทางน้ำขนาดเล็กเพื่อเก็บน้ำฝนในฤดูมรสุม

tantalite (แทน'เทอไล้ท) ชื่อกลุ่มย่อยของแร่ในกลุ่มเคอเลิมไบ๊ท (columbite) ที่มี Ta มากกว่า Nb

tantalum (แทน'เทอเลิ่ม) ธาตุแทนเทอเลิ่ม (Ta) ที่เกิดตามธรรมชาติพบบริเวณที่มีการทับถมของแร่บนผิวดิน

tanzanite (แทน'เซอไน้ท) เพลินสีน้ำเงิน เป็นอีกรูปแบบหนึ่งของซอยไซ้ท (zoisite) แสดงการเปลี่ยนสีหลากหลาย (สีรุ้ง)

tape (เท้พ) ริบบิ้น หรือแถบเหล็กที่มีความยาวต่อเนื่อง โลหะผสมของเหล็กกับนิเคิ่ลที่ไม่ขยายตัว โลหะผสมที่มีขนาดเสถียร; ผ้าที่ทำขึ้นพิเศษ หรือวัสดุอื่นที่เหมาะสม ที่มีภาพตัดขวางที่คงที่

และทำเครื่องหมายขนาดหรือความยาวเชิงเส้น ใช้โดยช่างสำรวจแทนที่โซ่สำหรับการวัดความยาวหรือระยะทาง

tape correction (เทพ เคอเร็ค'เฉิ่น) ปริมาณที่ใช้กับเทปวัดระยะเพื่อขจัดหรือลดความคลาดเคลื่อนที่เกิดจากเงื่อนไขทางกายภาพของเท้พและวิธีที่ถูกใช้งาน เช่น การแก้ไขความยาว อุณหภูมิ ความตึง หรือการวางแนวเส้นของเท้พ

taphocoenose (แทะโฟซีโนส) ดู: *thanatocoenosis (แธเนอโทเซอโน'เสิส)*

taphocoenosis (แทะ'โฟซีโน'เสิส) ดู: *thanatocoenosis (แธเนอโทเซอโน'เสิส)*

taphoglyph (แทะ'โฟกลิฟ) รอยประทับของร่างกายของสัตว์ที่ตายแล้วบนระนาบชั้นหิน เช่นเปลือกหอย; ไฮเรอกลิฟ (hieroglyph) ที่เป็นรอยประทับของร่างกายของสัตว์ที่ตายแล้ว

taphonomy (เทะโฟ'เนอมี่) สาขาของนิเวศวิทยาบรรพกาลซึ่งเกี่ยวกับทุกกระบวนการที่เกิดขึ้นหลังจากการตายของสิ่งมีชีวิตจนถึงการค้นพบ รวมถึง การศึกษาตั้งแต่สิ่งมีชีวิตตายจนถูกฝัง (biostratonomy) และการเกิดเฟาะเซิ่ล คำพ้อง: *para-ecology (แพเรอ-อิคอ'เลอจี้)*

taphrogenesis (แทะเฟรอเจ'เนอเสิส) ดู: *taphrogeny (เทอฟรอ'เจอนี่)*

taphrogenic (แทะเฟรอเจ'หนิค) คำคุณศัพท์ของ *taphrogeny (เทอฟรอ'เจอนี่)*

taphrogeny (เทะฟรอ'เจอนี่) ศัพท์ทั่วไปสำหรับ การเกิดปรากฏการณ์การยกตัว มีลักษณะเด่นคือเกิดจากฟ้อลทปกติมุมสูงร่วมกับการทรุดตัว มักเป็นระยะแรกของการแยกออกของทวีปและการแยกของแผ่นเปลือกโลก รากศัพท์: ภาษากรีก “taphre, trench-ร่องลึก” สะกดอีกแบบ: *tafrogeny* คำคุณศัพท์: *taphrogenic (แทะเฟรอเจ'หนิค)* คำพ้อง: *taphrogenesis (แทะเฟรอเจ'เนอเสิส)*

taping (แทะ'พิ่ง) การวัดระยะทางบนพื้นดินด้วยสายวัดช่างสำรวจ

tapoff passage (แท้พ'อ๊อฟ แพะ'สิจ) ทางน้ำในถ้ำที่ค่อนข้างสั้น มีความชันมาก อาจชุ่มด้วยน้ำ หรือไม่มีทางน้ำสาขา ซึ่งแย่งน้ำที่ไหลจากที่สูงลงที่ต่ำตามความลาดชันของท้องที่ และโดยอุทกวิทยาตามความชันที่มีประสิทธิภาพมากกว่า

tapoon (แทพูน') เขื่อนใต้ดินที่สร้างขึ้นในแอ่งแห้ง เพื่อเพิ่มน้ำหรือเติมน้ำในบ่อใกล้เคียง หรือเพื่อกักเก็บน้ำไว้ใช้ประโยชน์โดยตรง ซึ่งในกรณีนี้ท่อจะต่อจากเขื่อนไปยังจุดที่ใช้งาน

tar (ทาร) ของเหลวอินทรีย์ที่หนืด/ข้น มีสีน้ำตาลถึงดำ ไม่มีน้ำเป็นส่วนผสม ได้จากการควบแน่นสารระเหยจากการสลายของถ่านหิน ไม้ น้ำมัน ฯลฯ มีส่วนประกอบได้หลากหลายชนิด ขึ้นอยู่กับอุณหภูมิและวัตถุดิบ

tarasovite (แท'เรอเซอไว้ท) แร่เคลที่มีการผสมระหว่างชั้น การสลับชั้นของแร่ไมเค่อกับแร่สเม็คไท้ท

Tarchanian (ทารแชเนี่ยน) ดู: *Takaraulian (แทะคาร'อเลี่ยน)*

tar coal (ทาร โคล) ถ่านหินสีน้ำตาลที่มีเบอทิวเมิ่นสูง คล้ายยางไม้

tare (แทร) ความไม่ต่อเนื่องในข้อมูล บ่งบอกถึงความคลาดเคลื่อนในการวัดหรือการคำนวณ มากกว่าการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในปริมาณที่กำลังถูกวัด บางครั้งสะกด: tear

target rod (ทาร'เกิท หรอด) แท่งระดับที่มีเป้าหมายที่สามารถปรับได้ โดยจะถูกเลื่อนไปยังตำแหน่งโดยผู้ถือแท่งระดับตามคนที่อยู่ที่กล้องวัดระดับให้สัญญาณ จะถูกอ่านและบันทึกค่าโดยผู้ที่ถือแท่งระดับ เมื่อแท่งระดับถูกแบ่งเป็นสองส่วนด้วยเส้นขนานของกล้อง เปรียบเทียบ: *self-reading leveling rod (เซ้ลฟ- รี'ดิ้งเล'เวิ่ลลิ่ง หรอด)*

tarn (ทารฺน) (1) แอ่งน้ำปิด หรือทะเลสาบขนาดเล็ก เช่นที่เกิดในพื้นที่ชื้นแฉะ หนอง บึง หรือบึงในรัฐมิณิเคิ่น สหรัฐ (Michigan, USA) และบนพื้นที่ชื้นแฉะทางตอนเหนือของอังกฤษ ในการใช้แบบไม่เคร่งครัด บึงขนาดเล็กใดๆ อาจเรียกว่า ทารน (tarn) (2) ทะเลสาบ หรือแอ่งน้ำขนาดเล็ก ลึก และมีตลิ่งชัน ท่ามกลางภูเขาสูง โดยเฉพาะแอ่งที่เกิดจากธารน้ำแข็งกัดเซาะท่ามกลางหุบเขาน้ำแข็งกัดเซาะ (3) แอ่งน้ำในเซิ้รค (cirque lake) รากศัพท์: ภาษาไอซเลิ่นด

tarnish (ทาร'นิฌ) หมอง คราบที่เกิดจากปฏิกิริยาบนผิวของแร่บางชนิด โดยเฉพาะแร่ที่มีทองแดงอยู่ สีและประกายของคราบแตกต่างจากสีสด และประกายของแร่นั้น

tar pit (ทาร พิท) บ่อน้ำมันดิน พื้นที่ที่การสะสมตัวของน้ำมันดิน (bitumen – เบอ'ทิวเมิ่น) ธรรมชาติปรากฏบนผิวดิน เกิดเป็นกับดักที่สัตว์ (โดยเฉพาะ สัตว์มีกระดูกสันหลัง) ตกและจมลงไป ส่วนของโครงร่างแข็งของสัตว์จะถูกเก็บรักษาไว้ในเบอทิวเมิ่น

tar sand (ทาร แซนด) ทรายน้ำมัน ชิ้นส่วนที่เบากว่าของน้ำมันดิบหายออกไป เหลือเพียงยางมะตอยที่ยังคงอยู่ในช่องว่างเล็กๆ

Tartarian (ทารแท'เรี่ยน) ดู: *Tatarian (ทาแท'เรี่ยน)*

Tarutao Group (ตะรุเตา กรุ๊ป) ชุดหินตะรุเตา กลุ่มหินยุคแคมเบรี่ยน-ออร์โดวิเชี่ยน (Cambrian-Ordovician) ชั้นหิน

แบบฉบับ ที่เกาะตะรุเตา จังหวัดสตูล มีความหนา 850 - 1,000 เมตร ประกอบด้วยหินทรายแดง หินชนวน และหินขวอรทไซ้ทฺ พบซากดึกดำบรรพ์ไทรโลไบต์จำนวนมาก มีผู้เสนอชื่อเรียกแตกต่างกันไปหลายชื่อ อาทิ หมวดหินขวอรทไซ้ทตะรุเตา (Tarutao quartzite - ตะรุเตา-ขวอรท˘ ไซ้ท) ชุดหินภูเก็ต (Phuket Series - ภูเก็ต ซีรี่ส์) และหมวดหินตะรุเตา (Tarution Formation - ตะรุเตา ฟอรเมˊเฉิ่น) เป็นต้น เทียบเคียงได้กับหมวดหินขวอรทไซ้ทผาบ่อง (Pha Bong quartzite - ผาบ่อง ขวอรท˘ ไซ้ท) ทางตอนใต้ของจังหวัดแม่ฮ่องสอน และหมวดหินขวอรทไซ้ทเจ้าเณร (Chao Nen quartzite – เจ้าเณร ขวอรท˘ ไซ้ท) ทางภาคตะวันตกของประเทศไทย

TAS (ทีเอเอ๊ส) คำย่อ สำหรับแผนภูมิ total alkali-silica (โทˊเทิ่ลแอลˊเคอไล สิˊลิเค่อ) ดู: *IUGS classification (ไอยูจีเอ๊ส แคลเซอะเฟอะเคˊเฉิ่น)*

tasmanite (แทสˊเมอไน้ทฺ) [ถ่านหิน] ถ่านหินไม่บริสุทธิ์ ก้ำกึ่งระหว่างถ่านหินน้ำมันกับหินน้ำมัน เป็นผลจากการเจริญเติบโตเป็นกลุ่มของสาหร่ายสีเขียวแทสเมอนิเทิส (Tasmanites) และถูกทำเหมืองเชิงพาณิชย์จากชั้นหินเพอรเมี่ยนในแทสเมเนีย คำพ้อง: *combustible shale (เคิมเบิสˊเตอเบิ้ล เฉล); yellow coal (เยˊโล่ โคล); Mersey yellow coal (เมอรˊซี่ เยˊโล่ โคล); white coal (ไว้ทฺ โคล)*

Tasmanites (แทสˊเมอนิเทิส) สาหร่ายสีเขียวสกุลหนึ่งในกลุ่มพราซิโนไฟ้ทีส (prasinophytes) พบในมหายุคพรีแคมเบรี้ยนถึงปัจจุบัน เซ็ลแทสเมอนิเทิสถูกเก็บรักษาในรูปของถุง (cysts) ทรงกลมขนาดใหญ่ที่มีผนังหนาและมีรูพรุน

Tatarian (ทาแทˊเรี่ยน) หินช่วงอายุในรัสเซีย: เพอรเมี่ยนตอนกลาง (เหนือเคอซอเนี่ยน (Kazanian) ล่างไทรแอสิค)

tautonym (ทอˊเทอนีม) ชื่อสองศัพท์ หรือสามศัพท์ โดยศัพท์ที่กำหนดให้เป็นชื่อสกุล (genus) จะเหมือนกับชื่อชนิด (species) หรือชนิดย่อย (subspecies) ดู: *tautonymy rule (ทอเทอˊเนอมี่ รูล)*

tautonymy rule (ทอเทอˊเนอมี่ รูล) กฎการตั้งชื่อแบบสองศัพท์ ซึ่งสิ่งมีชีวิตชนิดหนึ่งจะมีชื่อชนิด (species) เหมือนกับชื่อสกุล (genus) และชื่อนี้จะกำหนดชนิดต้นแบบของสกุลนั้นโดยอัตโนมัติ ดู: *tautonym (ทอˊเทอนีม)*

taxa (แท็กˊเซ่อ) พหูพจน์ของ taxon (แท็กˊซอน)

taxis (แท็กˊเสิส) [นิเวศวิทยา] การเคลื่อนที่ หรือการปรับเปลี่ยนทิศทางของสิ่งมีชีวิตโดยตอบสนองต่อแหล่งที่มาของการกระตุ้น

taxodont (แท็กˊเซอด๊อนทฺ) (1) คำคุณศัพท์ หมายถึง ระบบฟันของหอยสองฝาที่มีลักษณะเด่นคือ มีฟันตรงบานพับสั้นขนาดเกือบเท่ากันจำนวนมาก เกิดเรียงต่อกันเป็นแถว ฟันบางส่วนหรือทั้งหมดวางตัวขวางกับแนวบานพับ (2) คำนาม หอยแท็กเซอด๊อนท หรือหอยสองฝาในอันดับแท็กเซอดอนเท่อ (Taxodonta) มีฟันที่ไม่มีความพิเศษตรงบานพับจำนวนมาก และมีกล้ามเนื้อปิดฝา

taxon (แท็กˊซอน) (1) กลุ่มของสิ่งมีชีวิตไม่ว่าระดับใด เช่น ชนิด (species) วงศ์ (family) หรือชั้น (class) นั้นๆ และชื่อจะถูกใช้กับหน่วยนั้น กลุ่มของสิ่งมีชีวิตกลุ่มหนึ่งจะถูกตั้งชื่อหรือกำหนดโดยใช้ชื่อภาษาละตินที่เป็นทางการ ใช้อักษร ตัวเลข หรือสัญลักษณ์ พหูพจน์: taxa (แท็กˊเซ่อ) ดู: *parataxon (แพเรอแท็กˊซอน)* (2) [ดิน] ในเรื่องของการสำรวจดิน หมายถึง ชั้นหนึ่งของระดับการจำแนกใดๆ ของอนุกรมวิธานดิน (soil taxonomy) ในระบบของสหรัฐ

taxonomic uniformitarianism (แท็กเซอนอˊหมิค ยูˊเนอะฟอรเมอะเทอˊเรียนิเซิ่ม) สมมติฐานที่ว่า ชนิดของดินในอดีตเกิดภายใต้สภาพแวดล้อมที่เหมือนกับดินที่มีความเหมือนกันเชิงอนุกรมวิธานของดินปัจจุบัน

taxonomy (แท็กซอˊเนอมี่) ทฤษฎีและการปฏิบัติของการจำแนกชนิดของพืชและสัตว์ คำว่า taxonomy กับ systematics แตกต่างกันตรงที่คำว่า systematics มีความหมายที่กว้างกว่า แต่มักจะถูกนำมาใช้ในความหมายเดียวกัน (systematics หมายถึง การศึกษาชนิด และความหลากหลายของสิ่งมีชีวิตตลอดจนความสัมพันธ์ของสิ่งมีชีวิตเหล่านั้น) เปรียบเทียบ: *classification (แคลเซอะเฟอะเคˊเฉิ่น) [อนุกรมวิธาน]*

taxon-range zone (แท็กˊซอน-เร้นจฺ โซน) ช่วงของเขตระหว่างการเกิดในระดับต่ำสุดและสูงสุดของสิ่งมีชีวิตชนิดใดชนิดหนึ่งที่มีการบันทึกไว้ ตัวชั้นหินเป็นตัวแทนช่วงของการเกิด (ทางลำดับชั้นหิน และทางภูมิศาสตร์) ของตัวอย่างของสิ่งมีชีวิตที่ทราบแน่นอน (ชนิด สกุล วงศ์ ฯลฯ) เปรียบเทียบ: *concurrent-range zone (เคินเคอˊเรินทฺ-เร้นจฺ โซน)*

Tayloran (เทˊเลอแรน) หินช่วงอายุในอเมริกาเหนือ: ยุคคริเทเฉิสตอนบน (บน ออสติเนี่ยน (Austinian) ล่าง แนเวอโรเอิ้น (Navarroan))

taylorite (เทˊเลอไร้ทฺ) แร่ธาตุเคอไบท์ (arcanite) สีขาว: $(K,NH_4)_2SO_4$ ที่มีแอมโมเนี่ยม และเกิดเป็นก้อนแข็งในชั้นมูลของนก หรือค้างคาว บนชายฝั่งบางแห่งของเกาะประเทศเปรู (Peruvian island)

TBM (ทีบีเอ็ม) คำย่อ ดู: *temporary bench mark (เทม'เพอเรรี่ เบ๊นชฺ ม้ารฺค)*

tcheremkhite (เชอเรม'ไค้ทฺ) การสะสมตัวของสาหร่ายในโคลนใต้น้ำ พบในบริเวณใกล้เคียงกับเมืองเชอเรมโคโว (Cheremkhovo) ในสหภาพโซเวียต ซึ่งถูกแปรความหมายว่าเป็นการสะสมตัวของซากพืชที่ถูกชะล้างมาจากแหล่งสะสมตัวอื่นๆ

T-chert (ที-เชิ้รฺท) หินเชิ้รฺทที่ถูกควบคุมโดยเท็คทอหนิค เกิดในมวลรูปร่างไม่แน่นอนสัมพันธ์กับระนาบแตกและมวลของสินแร่

TCT (ทีซีที) คำย่อสำหรับ กลุ่มของพืชซึ่งยากที่จะแยกความแตกต่างของเฟาะเซิ่ลละอองเรณูออกจากกัน: Taxodiceae, Cupressaceae, และTaxaceae จึงมักจัดไว้ในคำย่อนี้

TD (ทีดี) คำย่อ ดู: *total depth (โท'เทิ่ล เด๊พธฺ)*

T.D. curve (ที.ดี. เคิรฺฟ) คำย่อของ time-distance curve (ไทมฺ-ดิส'เต๊นซ เคิรฺฟ) บางครั้งเรียกว่า time-depth curve (ไทมฺ-เด๊พธฺ เคิรฺฟ)

TDEM (ทีดีอีเอ็ม) คำย่อของ *Time-domain electromagnetic method (ไทมฺ-โดเมน' อิเล็คโทรแม็กเน'ถิค เมะ'เถิด)* ดู: *transient electromagnetic method (แทรน'ฌีเอิ้นทฺ อิเล็คโทรแม็กเน'ถิค เมะ'เถิด)*

T direction (ที เดอเร็ค'เฉิ่น) ศัพท์ที่ใช้ในสภาวะแพลสติคของผลึก แสดงถึงทิศทางการเลื่อนในระนาบการเลื่อนของผลึก ดู: *f axis (เอ๊ฟ แอ๊ก'เสิส); T plane (ที เพลน)*

TE (ทีอี) คำย่อ ดู: *transverse electric (แทรนซฺ'เวิรฺส อิเล็ค'ถริค)*

teallite (ที'ไล้ทฺ) แร่สีดำหรือเทาดำ ในระบบออรเธอรอมบิค: $PbSnS_2$

tear (เทียรฺ หรือแทร) ดู: *tare (แทร)*

tear fault (เทียรฺ ฟ้อลทฺ) ฟ้อลทที่มีระนาบการเลื่อนชันซึ่งเชื่อมต่อกับเธริ้สทฟ้อลท โดยมีแนวระดับ (strike) ตั้งฉาก หรือเฉียงกับเธริ้สทฟ้อลท การเลื่อนของเทียรฟ้อลททำให้การปรากฏของระยะเหลื่อมของสไตร๊ค-สลิพชัดเจน

tear-shaped bomb (เทียรฺ เฉ้พดฺ บอมบฺ) ลาเว่อภูเขาไฟที่พ่นขึ้นไปในอากาศ หมุนเป็นรูปร่างคล้ายหยดน้ำและมีหูที่ปลายสุดของด้านที่แคบ มีขนาดความยาวตั้งแต่ 1 มิลลิเมตร ถึงมากกว่า 1 เซนติเมตร เปรียบเทียบ: *spindle-shaped bomb (สปิน'เดิ้ล-เฉ้พดฺ บอมบฺ)*

technical scale (เท็ค'นิเคิ่ล สเกล') มาตรฐานของแร่ 15 ชนิดที่ใช้ความแข็งจัดลำดับ จากความแข็งที่อ่อนที่สุดถึงแข็งมากที่สุด และให้เลขเป็น 1 ถึง 15 ตามลำดับดังนี้ 1 แท้ลค (talc) 2 จิ๊พเซิ่ม (gypsum) 3 แคลไซ้ท (calcite) 4 ฟลูรสปาร (fluorspar) 5 แอ๊ะเพอไท้ท (apatite) 6) ออรเธอเคลส (orthoclase) 7) แก้วสิลิเค่อบริสุทธิ์ (pure silica glass) 8) ขวอรทส (quartz) 9) โทแพ้ส (topaz) 10) การเหนิท (garnet) ฟิวสด 11) ซอรคอน (fused zircon) 12) เคอเริ่นเดิ้ม (corundum) 13) สิลิเคิ่น คารไบด (silicon carbide) 14) โบรอน คารไบด (boron carbide) และ15) เพชร (diamond) เปรียบเทียบ: *Mohs scale (โมหฺส สเกล')*

technogenic (เท็คโน'เจอหนิค) ลักษณะทางธรณีวิทยาหรือภูมิทัศน์ที่มนุษย์สร้างขึ้นหรือเกิดขึ้นโดยทางอุตสาหกรรม ลักษณะที่เป็นจริงทางกายภาพแต่ไม่ได้เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ เช่น เนินเขาที่เกิดจากสิ่งเหลือทิ้งจากเหมือง หรือการกำจัดขยะ แอ่ง หรือหลุมที่เกิดจากการเปิดหน้าดินจากการทำเหมือง ทำให้เกิดเป็นทะเลสาบและการทับถมของตะกอน ศัพท์นี้ครอบคลุมถึงทะเลสาบที่มนุษย์สร้างขึ้น เกิดจากการสร้างเขื่อน ทางรถไฟ และทางหลวงสายใหญ่ๆ ทั้งหมด (ศัพท์นี้ที่มีรากศัพท์จากภาษากรีกถูกนำไปใช้อย่างกว้างขวางในบทความของรัสเซีย และถูกแปลเป็นภาษาอังกฤษเพื่อการใช้งาน)

technological hazard (เท็คเนอลอ'จิเคิ่ล แฮะ'เสิรฺด) สภาพพิบัติภัยที่มีสาเหตุจากผลของการพัฒนาโดยมนุษย์ เช่น กระบวนการทางเคมีหรือการสร้างและการส่งผ่านพลังงาน เปรียบเทียบ: *geologic hazard (จีเออลอ'จิค แฮะ'เสิรฺด); risk (ริสคฺ)*

tectofacies (เท็ค'เทอเฟ'ฌีส) เฟฌีสหินที่ถูกแปลความหมายทางเท็คทอหนิคสำหรับ กลุ่มของชั้นหินที่มีลักษณะทางเท็คทอหนิคต่างจากชั้นหินที่เทียบเคียงกันด้านข้าง หรือลักษณะทางเท็คทอหนิคที่แตกต่างกันกับด้านข้างของหนึ่งหน่วยลำดับชั้น ศัพท์นี้ในทางปฏิบัติใช้ได้ค่อนข้างจำกัด เพราะโดยทั่วไปธรรมชาติของเท็คทอเฟฌีสจะถูกบันทึกหลังจากพื้นที่ของเท็คทอเฟฌีสถูกกำหนดบนพื้นฐานของการพิจารณาอื่นๆ ห้ามสับสนกับคำว่า เท็คทอหนิคเฟฌีส (tectonic facies) เปรียบเทียบ: *facies (เฟ'ฌีส)*

tectogenesis (เท็คเทอเจ'เนอซิสิส) ดู: *orogeny (ออเราะ'เจอนี่)*

tectonic (เท็คทอ'หนิค) กล่าวถึง แรงที่เกี่ยวข้องในเท็คทอหนิค หรือโครงสร้างหรือลักษณะที่เป็นผลของเท็คทอหนิค คำพ้องบางส่วน: *geotectonic (จีโอ้เท็คทอ'หนิค)*

tectonic accretion (เท็คทอ´หนิค เออะครี´เฌิ่น) ดู: *accretion (เออะครี´เฌิ่น) [ธรณีวิทยาโครงสร้าง]*

tectonic assemblage diagram (เท็คทอ´หนิค เออะเซ็ม´บลิจ ได´เออะแกรม) รูปแบบหนึ่งของแผนภาพการเทียบสัมพันธ์ที่แสดงประวัติของการพอกพูนของภูมิภาคและการรวมกัน

tectonic axis (เท็คทอ´หนิค แอ๊ก´เสิส) ดู: *fabric axis (แฟ´บริค แอ๊ก´เสิส)*

tectonic block (เท็คทอ´หนิค บล็อค) มวลหินที่ถูกทำให้เคลื่อนที่สัมพันธ์กับมวลหินที่ติดกันโดยการกระทำของกระบวนการทางเท็คทอหนิค

tectonic breccia (เท็คทอ´หนิค เบร๊ะ´เชี่ย) เบร๊ะเชี่ยที่เกิดจากการเคลื่อนตัวของแผ่นเปลือกโลก โดยปกติจะวิวัฒน์จากหินที่เปราะ ต่างจากเบร๊ะเชี่ยที่เป็นหินตะกอน เปรียบเทียบ: *fault breccia (ฟ้อลทฺ เบร๊ะ´เชี่ย); fold breccia (โฟลดฺ เบร๊ะ´เชี่ย); crush breccia (เคริฌ เบร๊ะ´เชี่ย)*

tectonic cave (เท็คทอ´หนิค เค้ฟ) ถ้ำใดๆ ที่เกิดจากการเคลื่อนที่เชิงกลของหินพื้น การเกิดฟ้อลทและการเลื่อนตามแรงโน้มถ่วงมักเป็นกลไกที่เกี่ยวข้อง

tectonic conglomerate (เท็คทอ´หนิค เคินกลอ´เมอเหริท) ดู: *crush conglomerate (เคริฌ เคินกลอ´เมอเหริท)*

tectonic creep (เท็คทอ´หนิค ครี๊พ) การเคลื่อนที่ต่อเนื่องอย่างช้าๆ บนฟ้อลท เกิดขึ้นได้ทั้งพื้นที่ที่ไม่มีการเกิดแผ่นดินไหวหรือจากเหตุการณ์การสั่นเล็กน้อยหลายๆ เหตุการณ์ของแผ่นดิน

tectonic cycle (เท็คทอ´หนิค ไซ´เคิ่ล) ดู: *orogenic cycle (ออเรอเจ´หนิค ไซ´เคิ่ล)*

tectonic denudation (เท็คทอ´หนิค ดีนูเด´เฌิ่น) การที่มวลหินที่อยู่ด้านล่าง เช่น หินฐาน หรือหินที่แข็งอื่นๆ ถูกเปิดออกโดยการเคลื่อนที่หรือหลุดออกของหินที่อยู่ด้านบน ระหว่างการเคลื่อนที่ของมวลหินด้านบนที่โดยการเลื่อนตามแรงโน้มถ่วงทำให้พื้นผิวของหินด้านล่างถูกเปิดออกและอยู่ที่เดิม เปรียบเทียบ: *décollement (เดะคอล´เมินทฺ)*

tectonic discordance (เท็คทอ´หนิค ดิสคอร´เดิ้นซฺ) ศัพท์ที่ใช้ในการสำรวจเบื้องต้น เพื่อบ่งถึงบริเวณที่แก่กว่า และถูกตัดโดยเหตุการณ์ทางเท็คทอหนิคที่เกิดขึ้นในเวลาต่อมา

tectonic earthquake (เท็คทอ´หนิค เอิ๊รฺธ´เคว้ค) แผ่นดินไหวที่เกิดจากการเลื่อนของฟ้อลทมากกว่าการระเบิดของภูเขาไฟ ศัพท์นี้ใช้น้อย เปรียบเทียบ: *volcanic earthquake (วอลแค´หนิค เอิ๊รฺธ´เคว้ค)*

tectonic enclave (เท็คทอ´หนิค เอ็น´เคล้ฟ) มวลหินที่หลุดออก หรือแยกตัวออกจากหินเดิมโดยแรงทางเท็คทอหนิค เปรียบเทียบ: *tectonic inclusion (เท็คทอ´หนิค อินคลู´เฌิ่น)*

tectonic erosion (เท็คทอ´หนิค อิโร´เฌิ่น) หินที่หลุดออกจากฐานของแผ่นเปลือกโลกที่อยู่ด้านบน ระหว่างการมุดตัวของแผ่นเปลือกโลกอีกแผ่น

tectonic estuary (เท็คทอ´หนิค เอ๊ส´เชอเวรี่) อ่าวที่เกิดจากกระบวนการทางเท็คทอหนิค เช่น อ่าวแซนเฟรินซิสโค (San Francisco Bay)

tectonic fabric (เท็คทอ´หนิค แฟ´บริค) ดู: *deformation fabric (ดีฟอรเม´เฌิ่น แฟ´บริค)*

tectonic facies (เท็คทอ´หนิค เฟ´ฌีส) ศัพท์รวมที่ใช้สำหรับหินที่แสดงลักษณะที่เกิดจากกิจกรรมทางเท็คทอหนิค เช่น มายเลอไน้ท และฟิไล้ทบางชนิด ห้ามสับสนกับเท็คเทอเฟฌีส (*tectofacies*)

tectonic flow (เท็คทอ´หนิค โฟล) ดู: *tectonic transport (เท็คทอ´หนิค แทรน´สปอรฺท)*

tectonic framework (เท็คทอ´หนิค เฟรม´เวิรฺค) การรวมกันหรือความสัมพันธ์ในพื้นที่และเวลาขององค์ประกอบทางเท็คทอหนิคที่จมตัวอยู่กับที่ และยกตัวขึ้นในแหล่งกำเนิดตะกอนและพื้นที่ทับถม คำพ้อง: *framework (เฟรม´เวิรฺค) [เท็คทอ´หนิค]*

tectonic geomorphology (เท็คทอ´หนิค จีเออมอรฟอ´เลอจี้) การแปลความหมายทางเท็คทอหนิคของธรณีสัณฐานของพื้นผิวโลก เกี่ยวเนื่องกับเท็คทอหนิคหรือความสัมพันธ์ทางโครงสร้างและการเกิดลักษณะดังกล่าว มากกว่าต้นกำเนิดที่เกิดจากกระบวนการบนพื้นผิวของการกัดกร่อนและกระบวนการทับถมตะกอน ศัพท์ล้าสมัยและไม่นิยมใช้ คำพ้อง: *morphotectonics (มอรโฟเท็คทอหนิค)* เปรียบเทียบ: *orogeny (ออเราะ´เจอนี่)*

tectonic inclusion (เท็คทอ´หนิค อินคลู´เฌิ่น) มวลหินที่หลุดออก หรือแยกตัวออกจากหินเดิมโดยอิทธิพลทางเท็คทอหนิค และถูกล้อมรอบ หรือรวมกับหินข้างเคียง เช่น boudin (บูดิน´) ศัพท์นี้มักนำมาใช้ผิดสำหรับ เศษหินแปลกปลอมอื่นๆ เปรียบเทียบ: *tectonic enclave (เท็คทอ´หนิค เอ็น´เคลฟ)*

tectonic joints (เท็คทอ'หนิค จ๊อยนทฺส) การแตกที่เกิดขึ้นเนื่องจากการบีบอัดทางเท็คทอหนิค หรือความดันชลศาสตร์ที่เกิดขึ้นโดยเท็คทอหนิค ส่งผลให้เกิดแรงดันที่ไม่ปกติทำให้เกิดระนาบแตก

tectonic lake (เท็คทอ'หนิค เล้ค) ทะเลสาบที่เกิดในแอ่งซึ่งเกิดจากการเคลื่อนที่ของเปลือกโลก เช่น มีสาเหตุจากการกักเก็บน้ำของระบบทางน้ำซึ่งเป็นผลของการยกตัวหรือการเกิดในแอ่งทรุดตัวเนื่องจากฟ้อลทส (เช่น ทะเลสาบไบคาล (Baikal) ในรัสเซีย) คำพ้อง : *structural lake (สเตริ๊ค'เชอเริ่ล เล้ค)*

tectonic landform (เท็คทอ'หนิค แลนดฺ'ฟอรฺม) ลักษณะภูมิประเทศที่เกิดจากการเคลื่อนที่ของเปลือกโลก เปรียบเทียบ: *structural landform (สเตริ๊ค'เชอเริ่ล แลนดฺ'ฟอรฺม)*

tectonic lens (เท็คทอ'หนิค เล็นสฺ) มวลของหินที่ถูกแยกออกมาโดยโครงสร้างและถูกล้อมรอบด้วยหินต่างชนิด

tectonic map (เท็คทอ'หนิค แม็พ) แผนที่ที่แสดงสถาปัตยกรรมของผิวโลก เหมือนกับแผนที่เส้นระดับชั้นความสูง-โครงสร้าง (structure-contour map - สเตริ๊ค'เช่อรฺ-คอนทุร แม็พ) ซึ่งในเบื้องต้นแสดงชั้นหินที่เอียงเท โฟลด ฟ้อลท แต่แผนที่ทางเท็คทอหนิคจะแสดงหลักฐานบ่งถึงอายุและชนิดของหินที่เกิดโครงสร้าง เช่นเดียวกับประวัติศาสตร์การวิวัฒน์ของโครงสร้าง เปรียบเทียบ: *paleotectonic map (เพ'ลีโอเท็คทอ'หนิค แม็พ)*

tectonic mélange (เท็คทอ'หนิค เมล้านจฺ') เมล้านจที่เกิดจากกระบวนการทางเท็คทอหนิค

tectonic moraine (เท็คทอ'หนิค เมอเรน') การรวมของก้อนหินขนาดใหญ่ เข้าด้วยกันที่ฐานหรือพื้นของมวลหินที่ถูกดัน/ผลักขึ้นมาทับ (overthrusts - โอ'เว่อรเธริสทฺส) มักเข้าใจผิดว่าเป็นเคินกลอเมอเหริท เนื่องจากมีความสัมพันธ์ของลักษณะที่เหมือนกันกับชั้นหินที่เกิดร่วม ศัพท์นี้ใช้น้อย

tectonic motif (เท็คทอ'หนิค โม'ทิฟ) หน่วยหินลิโธเท็คทอหนิคที่ประกอบด้วยเมล้านจที่เกิดก่อนวางตัวอยู่ด้านล่าง และหินที่ถูกดัน/ผลักขึ้นมาทับ (allochthon - เออล็อคเธิ่น) อยู่ด้านบน โดยเมล้านจที่มีก้อนหินแปลกปลอมขนาดใหญ่มากกว่า 10 เมตร (olistoliths – โอ'ลิสโทลิธสฺ) ของหินที่ประกอบด้วยเออล็อคเธิน เช่น Annandale/Indian Run motif (แอแนนเดล/อินเดี้ยน เริ่น โม'ทิฟ) ใน แฟรแฟกส คาวนที่ (จังหวัด) รัฐเวอรจิเนีย (Fairfax County, Virginia) สหรัฐอเมริกา

tectonic overpressure (เท็คทอ'หนิค โอ'เว่อรเพระ'เฌ่อรฺ) ความดันที่เกินกว่าน้ำหนักของหินที่ได้รับขณะเกิดการแปรสภาพ โดยขนาดความดันขึ้นอยู่กับความแข็งแกร่งของหิน (100-200 MPa)

tectonic profile (เท็คทอ'หนิค โพรไฟล) ดู: *profile (โพร'ไฟล) [ธรณีวิทยาโครงสร้าง]*

tectonics (เท็คทอ'หนิคสฺ) สาขาของธรณีวิทยา เกี่ยวกับภูมิลักษณ์ทั่วไปบนพื้นผิวโลก ได้แก่ การรวบรวมลักษณะทางโครงสร้างหรือการเปลี่ยนรูปบริเวณกว้าง การศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ การเกิด ประวัติวิวัฒนาการร่วมกันของลักษณะเหล่านั้น เกี่ยวข้องกับธรณีวิทยาโครงสร้าง (structural geology-สเตริ๊ค'เชอเริ่ล จีออ'เลอจี้) แต่คำว่าเท็คทอหนิคสจะเกี่ยวข้องกับภูมิลักษณ์ที่ใหญ่กว่า คำคุณศัพท์: *tectonic (เท็คทอ'หนิค)* คำพ้องบางส่วน: *geotectonics (จีเออเท็คทอ'หนิคสฺ)*

tectonic stress (เท็คทอ'หนิค สเตร็ส) องค์ประกอบต่างๆ ของความเค้นหลักที่ทำให้ความเค้นหลักนั้นๆ ต่างจากความเค้นหลักเฉพาะที่เกิดจากสภาพของหิน

tectonic style (เท็คทอ'หนิค สไตลฺ) ลักษณะรวมของกลุ่มโครงสร้างที่สัมพันธ์กัน ซึ่งสามารถจำแนกออกจากโครงสร้างกลุ่มอื่นๆ ซึ่งมีอายุหรืออิทธิพลทางกายภาพอื่นๆ ที่แตกต่างกัน คำพ้อง: *style (สไตล) [เท็คทอหนิค]*

tectonic subsidence (เท็คทอ'หนิค เสิบไซ'เดิ้นซฺ) ส่วนของการทรุดตัวในแอ่งตะกอนที่ตำแหน่งนั้นเกิดการทรุดตัวจากกลไกทางเท็คทอหนิค โดยพิจารณาด้วยการตัดองค์ประกอบของการทรุดตัวที่เกิดจากกระบวนการอื่นๆ ที่ไม่มีเท็คทอหนิคเข้ามาเกี่ยวข้อง เช่น น้ำหนักของตะกอน การกดทับของตะกอน และการเปลี่ยนแปลงความลึกของมวลน้ำ

tectonic valley (เท็คทอ'หนิค แว'ลี่) หุบเขา ซึ่งเกิดจากการเคลื่อนที่ของเปลือกโลก เช่น การเกิดฟ้อลท หรือการคดโค้งของชั้นหิน เปรียบเทียบ: *structural valley (สเตริ๊ค'เชอเริ่ล แว'ลี่)*

tectonism (เท็ค'เทอนิเซิ่ม) ดู: *diastrophism (ไดแอสเตรอฟิเซิ่ม)*

tectonite (เท็ค'เทอไน้ทฺ) (1) หินใดๆ ที่ลักษณะเนื้อหินสะท้อนประวัติการเปลี่ยนรูปของหินนั้น ซึ่งเป็นแร่แสดงลักษณะการเรียงตัวชัดเจน แสดงถึงการเคลื่อนที่ของของแข็งอย่างต่อเนื่องขณะเกิดการเปลี่ยนรูป (2) หินที่เนื้อหินถูกทำให้เปลี่ยนไปอย่างมากด้วยกระบวนการการเปลี่ยนรูป สะกดได้อีกแบบ: *tektonite (เท็ค'เทอไน้ทฺ)*

tectonization (เท็ค'เทอไน้เซ'เฉิ่น) ศัพท์ที่บางครั้งใช้เป็นคำพ้องของ *orogenesis (ออรอเจ'เนอเสิส); diastrophism (ไดแอส'เตรอฟิเซิ่ม)* หรืออื่นๆ ดังนั้น หินที่ถูกเปลี่ยนรูปในออเรอเจหนิคเบ๊ลท เรียกว่าผ่านกระบวนการทางเท็คทอหนิค (tectonized-เท็ค'ทอไน้สด) **ศัพท์นี้ไม่แนะนำให้ใช้**

tectono-eustasy (เท็ค'เทอโน-ยู'สเตซี่) การเปลี่ยนระดับน้ำทะเลทั่วโลก ที่เกิดจากการเปลี่ยนความจุของแอ่งมหาสมุทร เนื่องจากการเคลื่อนที่ทางเท็คทอหนิคของแผ่นเปลือกโลก เช่น การแยกตัวของพื้นมหาสมุทร หรือการมุดตัวของแผ่นเปลือกโลก เปรียบเทียบ: *glacio-eustasy (เกลซิโอ ยู'สเตซี่); sedimento-eustasy (เซะเดอเมนโท ยู'สเตซี่)* คำพ้อง: *diastrophic eustatism (ไดเออสทรอฟิค-ยู'สเตทิเซิ่ม); tectono-eustatism (เท็ค'ทอโน-ยู'สเตทิเซิ่ม)*

tectono-eustatism (เท็ค'เทอโน-ยู'สเตทิเซิ่ม) ดู *tectono-eustasy (เท็ค'เทอโน-ยู'สเตซี่)*

tectonophysics (เท็ค'เทอโนฟิ'สิคส์) สาขาหนึ่งของธรณีฟิสิคส์ที่เกี่ยวกับแรงที่ทำให้เกิดการเคลื่อนที่ และการเปลี่ยนรูปหรือเปลี่ยนลักษณะของเปลือกโลก

tectono-stratigraphic unit (เท็ค'เทอโน-สแตรเทอะแกร'ฟิค ยู'เหนิท) (1) การผสมของหน่วยลำดับชั้นหินต่างๆ ตามลักษณะหินหลายๆ หน่วยที่เป็นผลจากการเปลี่ยนรูปทางเท็คทอหนิค เช่น เมล้านจ (mélange) (2) ดู: *sequence (ซี'เควิ่นซ์)*

tectosequent (เท็คโทซี'เควิ่นท์) หมายถึง ลักษณะพื้นผิวที่สะท้อนถึงโครงสร้างธรณีที่อยู่ด้านล่าง

tectosilicate (เท็คโทสิ'เลอเขท) ชั้น หรือชนิดโครงสร้างของสิเลอเขท ที่มีลักษณะเด่นคือ การใช้อ็อกซิเจ้นทั้งสี่แอ๊ะเท่ิมของ SiO_4 เทะเทรอฮีเดร้อ ร่วมกับเทะเทรอฮีเดร้อข้างเคียง และมีสัดส่วนของ Si:O เท่ากับ 1:2 เช่น ขวอรทส, SiO_2 เปรียบเทียบ: *nesosilicate (นีโซสิ'เลอเขท); sorosilicate (ซอโรสิ'เลอเขท); cyclosilicate (ไซโคลสิ'เลอเขท); inosilicate (ไอโนสิ'เลอเขท); phyllosilicate (ฟิโลสิ'เลอเขท)* คำพ้อง: *framework silicate (เฟรม'เวิร์ค สิ'เลอเขท)* สะกดได้อีกแบบ: *tektosilicate (เท็คโทสิ'เลอเขท)*

tectosphere (เท็คโทส'ฟิร) ชั้นของโลกที่เคลื่อนที่ระหว่างการเคลื่อนที่ของแผ่นเปลือกโลก ในกรณีของแผ่นมหาสมุทร (oceanic plate) จะเทียบเท่ากับลิโธสฟิร ส่วนใต้ทวีป จะรวมลิโธสฟิรกับส่วนบนของแอสธีโนสฟิรที่ติดถาวรกับฐานลิโธสฟิร ฐานหรือความลึกของเท็คเทอสฟิรส่วนที่เป็นทวีปยังเป็นที่ถกเถียงกันอยู่ แต่อาจลึกประมาณ 250 กิโลเมตร

tectostratigraphic (เท็ค'โทสแตรเทอะแกร'ฟิค) เกี่ยวกับลักษณะเฟณีส ที่ถูกกำหนดโดยสภาวะและอิทธิพลทางเท็คทอหนิค; หมายถึง เฟณีสลำดับชั้นหินที่แปลความหมายลักษณะเด่นเชิงศิลาวิทยา ที่พิจารณาด้วยวิธีใดๆ ที่มีผลให้เท็คทอหนิคมีความสำคัญมากที่สุด

teepee butte (ที'พี บิ๊วท์) ภูมิลักษณ์รูปกระโจมอินเดียนแดง

teilchron (เทล'ครอน) ช่วงเวลาที่รู้ได้เฉพาะในถิ่นของสิ่งมีชีวิตหนึ่งทางอนุกรมวิธาน เป็นคำพ้องของ *teilzone (ไทล'โซน)*

teilzone (ทีล'โซน) (1) ช่วงเวลาเฉพาะถิ่นของการดำรงอยู่ของสิ่งมีชีวิตชนิดหนึ่ง คำพ้อง: *teilchron (เทล'ครอน)* (2) คำพ้องของ *local-range zone (โล'เคิ่ล-เร้นจ์ โซน)* รากศัพท์: ภาษาเยอรมัน "Teilzone (ทีลโซน), part zone – ส่วนของโซน" สะกดอีกแบบ: *teil-zone*

tejon (เทโฮน') ศัพท์ที่ใช้ในภาคตะวันตกเฉียงใต้ของสหรัฐสำหรับ ลักษณะหินแผ่นกลมเหมือนจานเดี่ยว แยกออกจากมวลหินเดิมที่เคยเป็นส่วนหนึ่งของชั้นหินโดยการกร่อน รากศัพท์: ภาษาสเปน "tejon, round gold ingot – แผ่นทองกลมมน" เปรียบเทียบ: *huerfano (แวร์'ฟาโน่)*

tektite (เท็ค'ไท้ท์) อุลกมณี; แก้วสิเลอเขทสีดำสนิท ถึงออกเขียวหรือเหลือง ที่ไม่ได้มีต้นกำเนิดจากภูเขาไฟ พบหลายแห่งบนพื้นโลก และปกติไม่พบความสัมพันธ์กับชุดหินทางธรณีวิทยา เท็คไท้ทส่วนใหญ่มีปริมาณสิลิเค่อสูง (ร้อยละ 68-82) และมีปริมาณน้ำน้อย (เฉลี่ยร้อยละ 0.005) มีส่วนประกอบของธาตุเหมือนในดินหรือเฌล มีโครงสร้างหลักอยู่ 2 ประเภท คือ (1) เท็คไท้ทรูปแบบหยดน้ำกระเด็น หรือรูปลูกข่างซึ่งมักมีขนาดเล็ก (โดยทั่วไปขนาดเล็กกว่า 12 เซนติเมตรหนักน้อยกว่า 1 กิโลกรัม) และมีรูปร่างคล้ายเดิมเบล (dumbbell) หยดน้ำรูปกระสวยทอผ้า หรือทรงกลม ซึ่งเหมือนจะสะท้อนให้เห็นว่าเป็นการแข็งตัวจากสารหลอมเหลวที่กำลังหมุนให้เห็นในลักษณะคล้ายด้ายรวมกันหลายเส้นอัดแน่น (2) เท็คไท้ทที่เป็นชั้น หรือเท็คไท้ทเมืองนอง (Muong Nong tektite) มีรูปร่างไม่แน่นอนเป็นเศษชิ้นและมีขนาดใหญ่ (น้ำหนักถึง 28 กิโลกรัม) ถ้าเปรียบเทียบกับแก้วที่เกิดบริเวณปากปล่องภูเขาไฟ เท็คไท้ทจะไม่มีเม็ดผลึก เท็คไท้ทพบกระจายตัวอยู่ 4 พื้นที่ (อายุ) คือ 1) Australasian (0.8 ล้านปี), 2) Ivory Coast (1.1 ล้านปี), 3) Central European (Moldavite) (15 ล้านปี) และ 4) North American (36 ล้านปี) แก้วทะเลทรายลิเบียน (มี SiO_2 ร้อยละ 98) คล้ายจะเป็น

เท็คไท้ทเป็นเป็นชั้นที่เกิดจากแหล่งที่เป็นขวอรทไซ้ท และน่าจะเป็นพื้นที่เท็คไท้ทแห่งที่ 5) เท็คไท้ท เช่นที่พบที่ออสเตรเลีย และเอเชียอาคเนย์ มีรูปร่างที่แสดงถึงการขัดสีเมื่อตกผ่านชั้นบรรยากาศ รากศัพท์: ภาษากรีก “tektos, molten – ถูกทำให้ละลาย” ตัวสะกดที่เลิกใช้: tectite

tektite field (เท็ค′ไท้ทฺ ฟีลดฺ) ดู: *strewn field (สตรูน ฟีลดฺ) [อุกกาบาต]*

tektonite (เท็ค′เทอไน้ท) ดู: *tectonite (เท็ค′เทอไน้ทฺ)*

tektosilicate (เท็คโทสิ′เลอเขท) ดู: *tectosilicate (เท็คโทสิ′เลอเขท)*

telain (เท′เลน) คำพ้องของ *provitrian (โพร′วิเทรน)* ใช้เรียกชื่อของการเปลี่ยนผ่านระหว่างชนิดของถ่านหิน เช่น clarotelain (แคล′โรเทเลน)

tele (เท′ลี่) ศัพท์นอรเวย์สำหรับ น้ำแข็ง มักนำมาใช้ผิด เป็นคำพ้องของ *permafrost (เพอร์′เมอฟร้อสทฺ)* สะกดได้อีกแบบ: taele

teleconnection (เท′ลิเคอเน็ค′เฉิ่น) (1) การระบุชนิดและการเทียบสัมพันธ์ของชุดหินวารวส (varves) ของการนับชั้นบ่งปีโดยเฉพาะ ระหว่างระยะทางไกลหรือแม้กระทั่งทั่วโลก เพื่อสร้างมาตรเวลาที่เหมือนกันหรือ ตั้งสมมติฐานความเชื่อมโยงเนื่องจากสภาพอากาศสำหรับส่วนหนึ่งของสมัยไพลสเตอซีน (2) [ภูมิอากาศ] การเชื่อมโยงระหว่างการเปลี่ยนแปลงการไหลเวียนของบรรยากาศที่เกิดขึ้นในภูมิภาคต่างๆ ของโลกที่แยกห่างจากกันมาก มักจะห่างกันหลายพันกิโลเมตร

telemeter (เท′เลอมีเท่อร) (1) คำนาม เครื่องมือสำรวจที่ใช้ในการวัดระยะทางของวัตถุจากผู้สังเกต เช่น กล้องส่องระยะที่มีเส้นกากบาท (stadia hairs – สเต′เดี่ย แฮรสฺ) ที่สามารถอ่านค่ามุมเอียงและระยะทางจากไม้สต๊าฟได้ ดู: *range finder (เร้นจฺ ไฟน′เด้อร)* (2) คำกริยา ส่งผ่านข้อมูลโดยคลื่นวิทยุหรือไมโครเว้ฟ

telescoped (เท′เลอสโคพดฺ) หมายถึง การทับถมของสินแร่ที่มีช่วงไล่ขึ้นไปเป็นปกติ จากกลุ่มแร่อุณภูมิสูงไปสู่อุณหภูมิต่ำที่ถูกบีบอัด ทำให้โซนที่แตกต่างกันซ้อนทับกัน

telescope structure (เท′เลอสโคพ สเตริ๊ค′เช่อรฺ) โครงสร้างตะกอนรูปพัด ที่มีลักษณะเด่นคือตะกอนรูปพัดที่อายุอ่อน มีการแผ่กระจายเป็นเนินเรียบ ระหว่างเมเซ่อของตะกอนรูปพัดที่เกิดก่อนซึ่งเอียงมากกว่า

telescopic alidade (เทเลอสคอ′ผิค แอ′เลอเดด) กล้องวัดระยะที่ใช้กับโต๊ะระนาบ ประกอบด้วยกล้องวัดระยะที่ติดอยู่บนฐานโลหะขอบตรง ซึ่งมีมาตรวัดระยะ และลูกน้ำบ่งระนาบติดอยู่และเวอรเนียเพื่อวัดมุม

teleseism (เท′เลอไซ้เซิ่ม) แผ่นดินไหวที่มีจุดศูนย์กลางห่างกว่า 1,000 กิโลเมตรขึ้นไป

telethermal (เทเลอเธอร′เมิ่ล) หมายถึง การสะสมของสายแร่น้ำร้อนในระดับตื้น และอุณหภูมิต่ำ มีการเปลี่ยนแปลงของหินบริเวณผนังเล็กน้อยหรือไม่เปลี่ยนแปลง ซึ่งน่าจะอยู่ไกลจากแหล่งกำเนิดของสารละลายน้ำร้อน รวมถึงสิ่งแวดล้อมดังกล่าวด้วย เปรียบเทียบ: *hypothermal (ไฮเพอเธอร′เมิ่ล); mesothermal (มีเซอเธอร′เมิ่ล) [เศรษฐธรณีวิทยา]; epithermal (เอ๊ะเผอะเธอร′เมิ่ล); xenothermal (ซีเนอเธอร′เมิ่ล); leptothermal (เล็พเทอเธอร′เมิ่ล)*

tell (เท็ล) ศัพท์อาหรับสำหรับเนินดิน (*mound - มาวนฺดฺ) [โบราณคดี]*

tellurate (เทล′เยอเหรท) สารประกอบที่ประกอบด้วย $(TeO_4)^{-2}$ เช่น มอนแทไน้ท (montanite, $Be_2TeO_6 \bullet 2H_2O$)

telluric (เทอลุ′หริค) เกี่ยวกับ โลกโดยเฉพาะความลึกของโลก เช่น ประยุกต์กับสนามไฟฟ้าและกระแสไฟฟ้าธรรมชาติ

telluric current (เทอลุ′หริค เคอ′เริ่นทฺ) กระแสไฟฟ้าธรรมชาติที่ไหลในแผ่นดิน/หินขนาดใหญ่บนหรือใกล้ผิวโลก คำพ้อง: *earth current (เอิ๊ร์ธ เคอ′เริ่นทฺ), ground current (กราวนฺดฺ เคอ′เริ่นทฺ)*

telluric method (เทอลุ′หริค เมะ′เถิด) วิธีการสำรวจทางไฟฟ้าซึ่งสนามไฟฟ้าธรรมชาติของโลก ซึ่งจะวัดอย่างน้อยสองจุด หรือมากกว่าพร้อมกัน เพื่อการประมาณเชิงปริมาณของสมบัติทางไฟฟ้าของพื้นที่บริเวณนั้น

telluric ocher (เทอลุ′หริค โอ′เค่อรฺ) ดู: *tellurite (เทล′เยอไร้ทฺ)*

telluric water (เทอลุ′หริค วอ′เท่อรฺ) น้ำที่เกิดจากการรวมกันของไฮโดรเจ้นและอ็อกซิเจ้นของชั้นบรรยากาศ ที่อุณหภูมิและความดันสูง เปรียบเทียบ: *juvenile (จู′เวอไนล) [น้ำ]*

telluride (เทล′เยอไรดฺ) สารประกอบแร่ที่เป็นการรวมกันของเทอลุเรียมกับโลหะ เช่น เฮไซ้ท (hessite, Ag_2Te)

tellurite (เทล′เยอไร้ทฺ) แร่สีขาว หรือเหลืองอ่อน ประกายกึ่งเพชร ในระบบออรเธอรอมฮิค: TeO_2 มีสองรูปสัณฐานกับแพเรอเทลเยอไร้ท (paratellurite) คำพ้อง: *telluric ocher (เทอลุ′หริค โอ′เค่อรฺ)*

tellurium (เทอลุ'เรี่ยม) แร่สีขาวเงิน ถึงดำน้ำตาล ในระบบไทรโกเนิ่ล, ธาตุกึ่งโลหะ: Te บางครั้งพบในไพไร้ทและเซิลเฟ่อรหรือในฝุ่นขนาดเล็กของสินแร่ทอง-เทลเยอไรด (gold-telluride ores)

Tellurometer (เทลเยอรอเมอ'เท่อรฺ) ชื่อทางการค้าของอุปกรณ์อิเล็คทรอหนิคสพกพา ซึ่งใช้วัดระยะทางบนพื้นอย่างแม่นยำ โดยการกำหนดความเร็วของสัญญาณวิทยุ คลื่นไมโครเว้ฟที่ต่อเนื่อง และถูกปรับเฝส ที่ส่งผ่านระหว่าง 2 เครื่อง ที่ปฏิบัติการสลับกันเป็นสถานีหลักและสถานีระยะไกล มีระยะถึง 65 กิโลเมตร (40 ไมล์)

telmatology (เทล'เมอทอ'เลอจี้) การศึกษาเกี่ยวกับพื้นที่ชุ่มน้ำ บึง และหนองน้ำ

telogenetic (เท'เลอเจอเน'ถิค) ช่วงเวลาระหว่างที่หินคารเบอเหนทถูกฝังเป็นระยะเวลานาน ได้รับผลกระทบที่สำคัญจากกระบวนการที่สัมพันธ์กับการผุพัง การกร่อนและการละลายบนผิวดินและใต้น้ำ ประยุกต์ใช้กับความพรุนที่พัฒนาขึ้นระหว่างระยะเทโลเจอเนถิค เปรียบเทียบ: *eogenetic (อี'เออเจอเนถิค); mesogenetic (เมะ'เซอเจอเนถิค)*

telohuminite (เทเลอฮิวเมอไน้ทฺ) กลุ่มย่อยของ *huminite (ฮิว'เมอไน้ทฺ)* ที่แสดงโครงสร้างเซ็ล

Telychian (เทลี'เชี่ยน) หินช่วงอายุตามมาตรอายุลำดับชั้นหินมาตรฐานโลก: ช่วงอายุบนสุดของหินสมัยแลนเดอวิเรี่ยน (Llandoverian): ยุคสิลุเรี่ยนตอนล่าง (Lower Silurian) (เหนือ แอโรเนี่ยน (Aeronian), ล่างไฌนวูเดี้ยน (Sheinwoodian))

TEM (ทีอีเอ็ม) ดู: *transmission electron microscope (แทรนสมิ'เฌิ่น อิเล็ค'ทรอน ไมเครอสโคพ)*

temblor (เทม'เบลอรฺ) คำพ้องของ *earthquake (เอิ๊รฺธ'เควค)* รากศัพท์: ภาษาสเปน "trembling (เทร็มบลิ้ง)– การสั่น"

Temnospondyli (เทมโนสปอน'เดอลี่) อันดับของสัตว์สะเทินน้ำสะเทินบกกลุ่มแลบิรินโธด้อนท (labyrinthodont) ลักษณะเด่นคือมีการลดขนาดของเซ็นเทริ่ม (centrum) และอินเทอเซ็นเทริ่ม (intercentrum) ของกระดูกสันหลังแต่ละอัน มีขนาดเพิ่มขึ้น อายุอยู่ในช่วง ยุคมิเซอซิเพี่ยนตอนบน (Upper Mississippian) ถึงยุคจุแรสิคตอนกลาง (Middle Jurassic)

temper (เท็ม'เพ่อรฺ) วัสดุอื่นที่ไม่ใช่ดิน (ปกติเป็นทราย หินขนาดเล็ก หรือเครื่องปั้นดินเผาที่แตกหัก) ที่เพิ่มลงไปในดินเพื่อเพิ่มความแข็งแรงระหว่างกระบวนการเผา และทำเครื่องปั้นดินเผาให้สำเร็จ การศึกษาแร่วิทยาของเทมเพ่อรสามารถนำมาใช้ในการศึกษาโบราณคดี เพื่อจำแนกแหล่งเครื่องปั้นดินเผาและการซื้อขาย

temperate (เทม'เพอเหริท) หมายถึง อุณหภูมิ ซึ่งมีอุณหภูมิปานกลาง มีความอบอุ่น ศัพท์นี้ยังใช้อธิบายอุณหภูมิของพื้นที่ที่อยู่ในและเทอถูดกลางว่าอบอุ่นหรือไม่

temperate glacier (เทม'เพอเหริท เกล'เฌ่อรฺ) เดิมหมายถึงธารน้ำแข็งบริเวณเขตอบอุ่น เมื่อสิ้นสุดฤดูการระเหิดและระเหยหิมะและน้ำแข็งใกล้จุดละลายของน้ำแข็ง ปัจจุบันหมายถึงธารน้ำแข็งที่จุดละลายหมด ยกเว้นบริเวณชั้นผิว ซึ่งมีความหนาหลายเมตร และมีอุณหภูมิแปรผันในแต่ละฤดู เช่น ธารน้ำแข็งเกือบทั้งหมดในสแกนเดอเนเวีย (Scandinavia) และเทือกเขาแอ๊ลพส (Alps) และทางเหนือของเออะแลสเค่อ เปรียบเทียบ: *warm glacier (วอรฺม เกล'เฌ่อรฺ)*

temperate rain forest (เท็ม'เพอเหริท เรน ฟอ'เรสทฺ) ดู: *mid-latitude rain forest (มิด-และ'เทอถูด เรน ฟอ'เรสทฺ)*

temperature (เทม'เพอรเฌ่อรฺ หรือเทม'เพรอเช่อร) คุณสมบัติพื้นฐานของระบบอุณหพลศาสตร์ ที่นิยามศักยภาพสำหรับความร้อนที่ถ่ายเทระหว่าง 2 ระบบ ระบบที่มีอุณหภูมิเท่ากันจะอยู่ในสภาวะสมดุลทางความร้อน อุณหภูมิสามารถวัดได้หลายระดับขึ้นอยู่กับการเปลี่ยนแปลงปริมาตร ความต้านทานไฟฟ้า แรงเคลื่อนไฟฟ้าจากความร้อน หรือความยาวของเครื่องมือวัด (ขึ้นอยู่กับช่วงอุณหภูมิที่จะวัด) หน่วยของอุณหภูมิที่นิยมได้แก่ องศาเคลเวิ่น (K) หรือ องศาเซลเซียส (C)

temperature gradient (เทม'เพอรเฌ่อรฺ เกร'ดิเอิ้นทฺ) อัตราการการเปลี่ยนแปลงของอุณหภูมิกับระยะทาง ความสูง หรือความลึก เมื่อนำมาใช้กับความลึกของโลกจะใช้ศัพท์ว่า *geothermal gradient (จีโอเธอร'เมิ่ล เกร'ดิเอิ้นทฺ)*

temperature log (เทม'เพอรเฌ่อรฺ ล้อก) การบันทึกข้อมูลหลุมเจาะซึ่งแสดงการเปลี่ยนแปลงอุณหภูมิตามความลึก มักทำในหลุมเจาะที่ลงท่อกรุ ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นที่ใช้กำหนดความหนาแน่นของการถ่ายเทความร้อน เป็นประโยชน์สำหรับการระบุตำแหน่งบนสุดของซิเมนท์ที่หุ้มท่อ หรือจุดที่แก๊สหรือของเหลวเข้ามา คำพ้อง: *thermal log (เธอร'เมิ่ล ล้อก)*

temperature logging (เทม'เพอเฌ่อรฺ ล้อกกิ้ง) การวัดอุณหภูมิในหลุมเจาะ ทั้งที่เป็นการอ่านครั้งเดียวใกล้ก้นหลุมโดยใช้เครื่องมือวัดที่ไม่นำไฟฟ้า เช่น เธอร์มอเมอเท่อรชนิดปรอท และการบันทึกข้อมูลอุณหภูมิหลุมเจาะโดยใช้ระบบสายเไฟฟ้าหรือระบบเคิมพิวเท่อร "slick-line" ("อุปกรณ์บันทึกค่า") ที่ต่อกับ

พื้นผิวโดยใช้สายเคเบิ้ลที่แข็งแรง โดยทั่วไประบบเหล่านี้มีความละเอียด -0.0001 องศาเซลเซียส ความแม่นยำ -0.1 องศาเซลเซียส มีระยะห่างการเก็บข้อมูล -0.1 เมตร สำหรับการเฝ้าระวังระยะยาวของสภาวะอุณหภูมิชั่วคราว ควรใช้เทคนิคการตรวจจับอุณหภูมิโดยใช้ใยแก้วนำแสง (Distributed optical fibre Temperature Sensing (DTS)) คำพ้อง: *temperature measurement (เท็ม'เพอรเฌ่อรฺ เมะ'เฌอเมิ่นทฺ)*

temperature measurement (เทม'เพอรเฌ่อรฺ เมะ'เฌอเมิ่นทฺ) ดู: *temperature logging (เทม'เพอรเฌ่อรฺ ลอ'กิ้ง)*

temperature–salinity diagram (เทม'เพอรเฌ่อรฺ-เซอลิ'เนอที่ ได'เออะแกรม) การพล็อทระหว่างอุณหภูมิกับความเค็มภายในน้ำทะเล (ประกอบด้วยหนึ่งหรือหลายจุด) มีประโยชน์ในการระบุมวลของน้ำจุดนั้นๆ และความเสถียร คำพ้อง: *T-S diagram (ที-เอส ได'เออะแกรม)*

temperature survey (เทม'เพอรเฌ่อรฺ เซ้อร'เว) ดู: *thermal survey (เธอร'เมิ่ล เซ้อร'เว)*

temperature zone (เทม'เพอรเฌ่อรฺ โซน) ศัพท์ทั่วไปสำหรับภูมิภาคที่มีลักษณะเด่นคือ มีอุณหภูมิ หรือช่วงอุณหภูมิค่อนข้างเหมือนกัน อาจอ้างถึงภูมิภาคของการจัดแบ่งสภาพอากาศเฉพาะ (การแบ่งตามและเทอถูด) หรือแนวอุณหภูมิเฉพาะบนด้านภูเขา (การแบ่งตามแนวดิ่ง หรือตามระดับความสูง) เปรียบเทียบ: *climatic zone (ไคลแม'ถิค โซน)*

tempestite (เทม'เพสไต๊ทฺ) การทับถมของตะกอนจากพายุประกอบด้วยชั้นทรายที่แสดงหลักฐานของการถูกรบกวนอย่างรุนแรงของตะกอนที่มีอยู่เดิม ตามด้วยการทับถมของตะกอนอย่างรวดเร็วอีกครั้ง ในสภาพแวดล้อมแบบน้ำตื้น แต่ลึกกว่าฐานคลื่นในสภาพอากาศปกติ มีการเรียงขนาดในแนวดิ่ง

templet (เทม'เพลท) ในการรังวัดด้วยภาพถ่าย (photogrammetry) หมายถึง เซลเยอลอยดโปร่งใสที่วางทับด้านบนภาพถ่ายทางอากาศ และแสดงจุดศูนย์กลางของภาพนั้น และเส้นรัศมีบนภาพของจุดควบคุม เหมือนกับเส้นแอ๊ะเซอเหมิธ (azimuth lines) ที่เชื่อมต่อจุดศูนย์กลางภาพกับภาพของจุดที่แสดงบนภาพถ่ายและตัวภาพเองเป็นศูนย์กลางของภาพถ่ายอื่น สะกดได้อีกแบบ: template

temporal frequency (เทม'เพอเริ่ล ฟรีเควิน'ซี่) ความถี่ปกตินั้นคือ มีหน่วยเป็นรอบต่อหน่วยเวลา ตรงข้ามกับความถี่เชิงพื้นที่ (spatial frequency) นั้นคือ มีหน่วยเป็นจำนวนลูกคลื่น (wavenumber) หรือรอบต่อหน่วยระยะทาง

temporal transgression (เทม'เพอเริ่ล แทรนเกร'เฌิ่น) หลักการที่ว่า หน่วยหิน และเอินเคินฟอรเมอที่มีอายุแตกต่างกันจากที่หนึ่งไปอีกที่หนึ่ง

temporary base level (เทม'เพอเรรี่ เบส เล'เวิ่ล) ระนาบฐานใดๆ ที่ไม่ใช่ระดับน้ำทะเล ซึ่งตลอดระยะเวลาที่เป็นฐาน พื้นที่ด้านล่างใต้ระดับนี้จะไม่ลดระดับลงด้วยการกร่อน เช่น ระดับในท้องที่ที่ควบคุมด้วยชั้นที่คงทนในชั้นหินท้องน้ำ ผิวน้ำทะเลสาบ หรือระดับแม่น้ำหลักที่ธารน้ำสาขาไหลลงไป เปรียบเทียบ: *ultimate base level (เอิล'เทอเหมิท เบส เล'เวิ่ล)* คำพ้อง: *local base level (โล'เคิ่ล เบส เล'เวิ่ล)*

temporary bench mark (เทม'เพอเรรี่ เบ็นชฺ ม้ารฺค) จุดมาตรฐานเสริม ซึ่งความคงทนน้อยกว่า จุดมาตรฐานถาวร (permanent bench mark) ไว้ใช้สำหรับช่วงเวลาสั้นๆ (สอง-สามปี) เช่น จุดมาตรฐานกลางตั้งไว้ที่จุดที่บรรจบกันของหลายส่วนของชุดที่ต่อเนื่องกันของความแตกต่างที่วัดได้ของความสูง เพื่อที่จะทำให้ส่วนนั้นจบสมบูรณ์ และเป็นจุดเริ่มต้นให้ส่วนต่อไปเริ่มดำเนินการ การกำหนดระดับความสูงอาจจะไม่แม่นยำ ตัวอย่างรวมถึง สกัดรูปสี่เหลี่ยม หรือกากบาทบนสิ่งก่อสร้าง ตะปูและแหวนรองในรากของต้นไม้ น้อทบนสะพาน คำย่อ: TBM (ทีบีเอ็ม)

temporary hardness (เทม'เพอเรรี่ ฮ้ารฺด'เนิส) ดู: *carbonate hardness (คาร'เบอเหนท ฮ้ารฺด'เนิส)*

temporary plankton (เทม'เพอเรรี่ แพลงคฺ'เทิ่น) ดู: *meroplankton (เมเรอแพลง'เทิ่น)*

temporary stream (เทม'เพอเรรี่ สตรีม') ดู: *intermittent stream (อินเทอรมิ'เทิ่นทฺ สตรีม')*

temporary wilting (เทม'เพอเรรี่ วิ้ล'ทิ่ง) ระดับการเหี่ยวของพืชที่พืชสามารถฟื้นตัวได้ เกิดจากการลดลงของอัตราการคายน้ำและไม่มีการเติมน้ำลงในดิน

tenacity (เทอแน'เซอที่) คุณสมบัติความคงทนต่อการแยกตัวของอนุภาคหรือมอลิคิวลสของสสาร ดู: *tensile strength (เทน'เซิ่ล สเตร็งธ์)*

tenebrescence (เทเนอเบรส'เซนซ์) ในการศึกษาทางแสง หมายถึง การดูดกลืนของแสงโดยผลึกภายใต้อิทธิพลของรังสี

tennantite (เทน'เนินไท๊ท) (1) แร่สีดำ หรือเทาประกายโลหะรูปผลึกลูกบาศก์: $(Cu,Ag,Zn,Fe)_{12}As_4S_{13}$ บางครั้งส่วนของทองแดงถูกแทนที่ด้วยสังกะสี เงิน หรือโคบ๊อลท เป็นสินแร่สำคัญของทองแดง คำพ้อง: *fahlore (ฟา'ลอร์); gray copper ore*

(เกร เคาะ´เฟ่อร ออร) (2) ชื่อกลุ่มของแร่รูปผลึกลูกบาศก์ ที่มีสูตรเดียวกัน แต่ทองแดงถูกแทนที่ด้วยเงินหรือปรอท อารสหนิค (As) ถูกแทนที่ด้วยสติ๊บไน้ท (Sb) และเซิลเฟ่อร (S) ถูกแทนที่ด้วยเซอลีเนี่ยม (Se)

tenor (เท´เน่อร) ดู: *grade (เกรด) [แหล่งสินแร่]*

tenorite (เท´เนอไร้ท) แร่สีเทา หรือดำ ประกายโลหะ อยู่ในระบบมอเนอคลิหนิค: CuO เกิดเป็นเกร็ดเงาขนาดเล็กสีเทาโลหะเป็นผงสีดำ หรือเป็นมวลดินสีดำ ปกติเกิดในเขตอ็อกเซอได๊ซ หรือเก๊าะเซิ่นส (gossans) ของแหล่งแร่ทองแดง เป็นสินแร่หลักของทองแดง คำพ้อง: *melaconite (เมอแล´เคอไน้ท); black copper (แบล็ค เคาะ´เฟ่อร)*

tensile strength (เทน´เซิ่ล สเตร็งธ´) ความเค้นดึง (tensile stress) ค่ามากสุด ที่วัตถุหนึ่งๆ สามารถทนได้ก่อนที่จะเกิดการแตกหรือวิบัติ คำพ้อง: *tenacity (เทอแนะ´เซอที่)*

tensile stress (เทน´เซิ่ล สเตร็ส) ความเค้นปกติที่ทำให้เกิดการแยกออกของระนาบที่ถูกกระทำ เปรียบเทียบ: *compressive stress (เคิมเพร´สีฟ สเตร็ส)*

tensiometer (เทนซีออ´เมอเท่อร) อุปกรณ์ที่ใช้วัดค่าความเค้นดึงของความชื้นในดินที่ไม่อิ่มน้ำ

tension (เทน´เฉิ่น) สถาพความเค้นที่มีความเค้นดึงเป็นหลัก; ความเค้นที่จะดึงวัตถุให้แยกออกจากกัน

tension crack (เท็น´เฉิ่น แคร็ค) การแตกที่เกิดจากความเค้นดึง (tensile stress)

tension fault (เท็น´เฉิ่น ฟ้อลท) ฟ้อลทที่เกิดจากความเค้นดึง มักใช้ผิดกับฟ้อลทที่เป็นผลจากความเครียดจากการยืด เปรียบเทียบ: *extension fault (อิกสเต็น´เฉิ่น ฟ้อลท)*

tension fracture (เท็น´เฉิ่น แฟร็ค´เช่อร) ร่องแตกที่เกิดจากความเค้นดึงในหิน เปรียบเทียบ: *shear fracture (ฉิร แฟร็ค´เช่อร)* ดู: *extensional fracture (อิกสเต็น´เฉิ่น แฟร็ค´เช่อร); joint (จ๊อยนท) [ธรณีวิทยาโครงสร้าง]*

tension gash (เท็น´เฉิ่น แก๊ฌ) การแตกสั้นๆ ที่เกิดจากการยืดบริเวณผนังที่ถูกดึงออกจากกัน ร่องที่เกิดจากการแตกชนิดนี้อาจถูกเปิดออก หรือถูกแทนที่ด้วยแร่อื่น และมักจะเป็นรูปแบบร่องเฉียงซ้อนกัน (en echelon - เอ็น เอ๊ะ´เฌอลอน) อาจเกิดในหรือใกล้กับเขตฟ้อลท

tension joint (เท็น´เฉิ่น จ๊อยนท) การแตกที่เกิดจากแรงดึง

tension zone (เท็น´เฉิ่น โซน) ดู: *ecotone (อี´เคอโทน)*

tentaculite (เท็นแทะ´คิวไล้ท) ดู: *tentaculitid (เท็นแทะ´คิวลิถิด)*

tentaculite zoomorph (เท็นแทะ´คิวไล้ท ซูม´เออม้อรฟ) ซากอินทรีย์ของสัตว์มีระยางค์ 10 เส้น (tentaculites – เท็นแทะ´คิวไล้ทิ้ส) บางครั้งเป็นผนังแข็งที่อาจเป็นพวกไคเทิ่น (chitin) เปรียบเทียบ: *zoomorph (โซ´เออม้อรฟ)*

tentaculitid (เท็นแทะ´คิวลิถิด) สัตว์ไม่มีกระดูกสันหลังอาศัยในทะเล มีลักษณะเปลือกขนาดเล็กรูปกรวยมีสมมาตรแบบรัศมี มีวงแหวนตัดตามขวางมีขนาดและช่องว่างที่หลากหลาย มีลายตรงตามแกนยาว ช่องสำหรับตัวอ่อนมีปลายมนทู่ และมีรูเล็กบริเวณผนังเปลือก อยู่ในอันดับเท็นแทะคิวลิถิเด้อ (Tentaculitida) ยังมีข้อสงสัยว่าอาจอยู่ในกลุ่มมอเลิสค (mollusk) เฟาะเซิ่ลบางชนิดมีขนาดเล็กมาก เกิดในรูปละอองเรณูที่มีผนังแข็งที่อาจเป็นพวกไคเทิ่นหรือสารคล้ายไคเทิ่น มีอายุอยู่ในช่วงออรเดอวิเฉิ่นตอนล่าง ถึงยุคดิโวเนี่ยนตอนบน สกุลที่พบแก่ที่สุดคือ สกุลเท็นแทะคิวไล้ท คำพ้อง: *tentaculite (เท็นแทะคิวไล้ท)*; *tentaculoid (เท็นแทะ´คิวลอยด)*

tentaculoid (เท็นแทะ´คิวลอยด) ดู: *tentaculitid (เท็นแทะ´คิวลิถิด)*

tented ice (เท้น´เถิด ไอ๊ซ) ทะเลน้ำแข็งที่เปลี่ยนรูปจากการโค้งตัวของน้ำแข็งเนื่องจากแรงดันด้านข้าง

tent hill (เท้นท ฮิล) ศัพท์ ที่ใช้ในออสเตรเลียสำหรับภูเขายอดตัดหรือเนินเขายอดราบ คล้ายกับเต๊นทผ้าใบ มักถูกปิดทับด้วยหินที่มีความทนทานมากจากพื้นผิวที่เคยเป็นที่ราบสูง (plateau – แพละ´โท) เปรียบเทียบ: *tepee butte (ที´พี บิ๊วท)*

tenting (เท้น´ทิ่ง) การเคลื่อนที่แนวดิ่งขึ้นด้านบนของทะเลน้ำแข็งภายใต้แรงดันด้านข้าง ทำให้เกิดการโค้งที่ด้านข้างเรียบเหนือช่องว่างระหว่างน้ำแข็งที่ยกตัวขึ้นและน้ำที่อยู่ด้านล่าง

tepee butte (ที´พี บิ๊วท) เนินเขารูปกรวย ที่มีลักษณะคล้ายกระโจมของอินเดียนแดง โดยเฉพาะเนินเขาที่เหลืออยู่โดดๆ เกิดจากหินที่ทนทานสูงวางทับอยู่ด้านบนป้องกันหินที่อ่อนกว่าที่อยู่ด้านล่างจากการพังทลาย เช่น บางส่วนของไบเออเฮิรมที่โผล่ออกมา ในเพียร เฌล (Pierre Shale) ของรัฐคอเลอแรโด (Colorado) หรือ เขาที่มีหินพรายปิดทับในเพ้นเถิด เด๊ะเสิรท (Painted Desert) ของรัฐแอเรอโซ่นา (Arizona) สหรัฐ เปรียบเทียบ: *tent hill (เท้นท ฮิล); klint (คลิ้นท) [ปะการัง]* สะกดอีกแบบ: teepee butte (ที´พี บิ๊วท)

tepee structure (ที´พี สเตร็ค´เช่อร) โครงสร้างตะกอนที่ระนาบไม่เสมอกัน ประกอบด้วยโฟลด ซึ่งมีภาพตัดขวางเป็นรูปคล้ายตัวอักษรวี (V) ที่ถูกบีบและกลับหัว หรือกระโจมของ

อินเดียนแดง อาจเป็นโครงสร้างที่เกิดในช่วงแรกที่ขอบของรูปหลายเหลี่ยม ซึ่งเกิดจากการขยายตัวของพื้นผิวตะกอน เปรียบเทียบ: *enterolithic (เอ็น'เทอโรลิถิค)*

tepetate (เทเพอทอ'ที่) (1) แร่อิแวะเพอไร้ทที่ประกอบด้วยเปลือกเนื้อปูนเคลือบหินแข็งบน หรือใต้พื้นผิวของบริเวณแห้งแล้งหรือกึ่งแห้งแล้ง; การทับถมของเคอลิชี่ (caliche) (2) ศัพท์ที่ใช้ในเม็กซิโกสำหรับวอลแคหนิคเทิ้ฟ หรือการทับถมทุติยภูมิทางเคมีหรือโดยภูเขาไฟที่เกิดบนบก มักเป็นเนื้อปูน รากศัพท์: ภาษาสเปน-เม็กซิกัน "tepetatl, stone matting – การปูทับด้วยหิน" เปรียบเทียบ: *talpatate (เทลเพอทา'เท่)*

tephra (เทะ'เฟร่อ) ศัพท์ที่ใช้เรียกรวม สำหรับธรณีวัตถุภูเขาไฟทุกชนิด ที่พ่นออกมาระหว่างการระเบิดของภูเขาไฟ ไม่ว่าจะมีขนาดรูปร่างต้นกำเนิดอย่างไร เดิมใช้เฉพาะสิ่งที่ถูกพ่นแล้วตกลงมา ปัจจุบันใช้การทับถมของตะกอนภูเขาไฟหลากด้วย รากศัพท์: ภาษากรีก หมายถึง เถ้า (ash)

tephrite (เทะไฟร้ท) (1) ในการจำแนกหินอัคนีของ IUGS เป็นหินภูเขาไฟที่โหมด (mode) มีองค์ประกอบคือ ออเลอวีน (olivine) น้อยกว่าร้อยละ 10 ใน QAPF ไดเออะแกรม โดย F/(F+A+P) อยู่ระหว่าง 10-60 และ P/(P+A) มากกว่า 90 และใน TAS ไดเออะแกรม หินอยู่ในพื้นที่ที่เกิดจากจุดที่มีตำแหน่งพิกัดระหว่าง SiO_2 และแอลเคอไลที่ 41,3; 41,7; 45,9.4; 49.4,7.3;45,5; 45;3 (2) กลุ่มของหินอิกทรูสีฟ คุณลักษณะเหมือนหินบะซ้อลท ส่วนประกอบหลักได้แก่ แคลสิค เพลเจอะเคลส (calcic plagioclase) ออไจ๊ท (augite) และเนะเฟอลีน (nepheline) หรือลูไซ้ท (leucite) เป็นเฟลสปาธอยด (felaspathoid) หลัก ร่วมกับแอลเคอไล เฟลสปาร; รวมถึงสมาชิกในกลุ่มหินนี้; หินอิกทรูสีฟที่เทียบเคียงกับเธเรอไล้ท (theralite) หินที่มีออเลอวีนซึ่งเรียกว่าแบ๊ะเซอไน้ท (basanite)

tephritic foidite (เทะฟริถิค ฟอย'ได๊ท) ในการจำแนกหินอัคนีของ IUGS เป็นศัพท์เรียกรวมหินภูเขาไฟที่ประกอบด้วย เฟลสปาธอยด (felaspathoid) กับ เพลเจอะเคลส (plagioclase) บางชนิด และโมเดิ้ลออเลอวีน (modal olivine) น้อยกว่าร้อยละ 10 เปรียบเทียบ: *basanitic foidite (แบ๊ะ'เซอนิถิค ฟอย'ได๊ท)*

tephritic phonolite (เทะ'ฟริถิค โฟ'เนอไล้ท) ในการจำแนกหินอัคนีของ IUGS เป็นหินภูเขาไฟที่มี F ระหว่าง 10-60 และ P/(P+A) น้อยกว่า 50 ใน TAS ไดเออะแกรม อยู่ในพื้นที่ที่เกิดจากจุดที่มีตำแหน่งพิกัดระหว่าง SiO_2 และ (Na_2O+K_2O ที่ 48.4, 11.5; 52.5, 14; 453, 9.3; 57.6, 11.7

tephrochronology (เทะโฟรครอเนอ'ลอจี้) การเก็บ การเตรียม การศึกษาทางศิลาวรรณนา และการหาอายุของเทะเฟร่อ การหาอายุและการเทียบสัมพันธ์โดยใช้ชั้นของเทะเฟร่อ

tephroite (เทะ'โฟรไอ๊ท) แร่กลุ่มออเลอวีนสีเขียวมะกอก เขียวฟ้า เทา แดง หรือ น้ำตาลแดง ในระบบออรเธอรอมบิค: $Mn^{2+}{}_2SiO_4$ เกิดร่วมกับสังกะสีและแร่แมงเกอนีสอื่นๆ

terminal face (เทอรเมอ'เนิ่ล เฟ๊ซ) ส่วนล่างสุดหรือปลายสุดของธารน้ำแข็ง

terminal moraine (เทอรเมอ'เนิ่ล เมอเรน') (1) เอ็นด เมอเรน (end moraine) ที่แผ่ข้ามหุบเขาธารน้ำแข็ง เป็นสันโค้งรูปถ้วยหรือจันทร์เสี้ยว บอกตำแหน่งที่ธารน้ำแข็งขยายไปได้ไกลสุด; ส่วนนอกสุดของเอ็นด เมอเรน ของธารน้ำแข็งหรือแผ่นน้ำแข็งเกิดที่หรือใกล้เคียงขอบของธารน้ำแข็งที่หยุดเคลื่อนที่ หรือที่ที่บอกตำแหน่งหยุดของการแผ่ของธารน้ำแข็งขนาดใหญ่ คำพ้องที่เลิกใช้: *marginal moraine (มาร'เจอเนิ่ล เมอเรน')* (2) คำพ้องของ *end moraine (เอ็นดฺ เมอเรน')*

Terminal Proterozoic (เทอรเมอ'เนิ่ล พรอเทอเรอโซ'อิค) เดิมเป็นชื่อชั่วคราวสำหรับยุคสุดท้ายของมหายุคนีเออพรอเทอเรอโซอิค ก่อนที่จะมีการให้นิยามอย่างเป็นทางการในปี 2004 ให้เป็นยุคอีดีเออแคเริ่น (*Ediacaren)* และเรียกอีกชื่อ: นีเออพรอเทอเรอโซอิค อิล (Neoproterozoic ill)

terminal taxon (เทอรเมอ'เนิ่ล แท็ก'ซอน) ดู: *crown group (คราวนฺ กรุ๊พ)*

terminator (เทอร'เมอเนเท่อร) เส้นแบ่งระหว่างส่วนที่ส่องสว่างกับส่วนที่มืดของวัตถุบนท้องฟ้า (เช่น ดาวเคราะห์ ดวงจันทร์ ฯลฯ); เส้นแบ่งระหว่างกลางวันและกลางคืนที่เห็นจากระยะไกล

terminus (เทอร'เมอเนิส) ขอบด้านล่าง หรือส่วนปลายของธารน้ำแข็ง; จมูกธารน้ำแข็ง คำพ้อง *glacier snout (เกล'เฌ่อรฺ สเน้าทฺ)*

termitarium (เทอรเมอแท'เรี่ยม) จอมปลวก; เสาดินที่สร้างโดยปลวก อาจสูงถึง 4 เมตร มักพบบริเวณของดินลูกรัง ในเขตร้อนและกึ่งเขตร้อน พหูพจน์: termitaria (เทอร์เมอแท'เรีย) คำพ้อง: *anthill (แอ๊นทฺ'ฮิล)*

ternary diagram (เทอร'เนอรี่ ได'เอยะแกรม) แผนภาพสามเหลี่ยมที่แสดงสามองค์ประกอบของสารผสม

ternary feldspar (เทอร์เนอรี่ เฟล์สปาร) เฟลสปารที่มีส่วนประกอบเกินกว่าร้อยละ 5 ขององค์ประกอบที่สาม เช่น เออะนอรเธอเคลส (anorthoclase) โซเดอ แซเนอดีน (soda sanidine) และเพอแทะเซี่ยน ออลิโกเคลส (potassian oligoclase) หรือเพอแทะเซี่ยน แอนเดอซีน (potassian andesine)

ternary system (เทอร์เนอรี่ ซิส์เติ้ม) ระบบที่มีสามองค์ประกอบ เช่น CaO-Al_2O_3-SiO_2

terra (เท์ร่ะ หรือเท์เรอะ) ศัพท์ที่ตั้งโดยสหพันธ์ดาราศาสตร์ระหว่างประเทศ สำหรับพื้นผิวของดาวเคราะห์ขนาดใหญ่ที่ครอบคลุมพื้นที่กว้าง รากศัพท์: ภาษาละติน, “earth – โลก” พหูพจน์: terrae (เท์รี่) คำพ้อง: *continent (คอน์เทอเนิ่นทฺ)*

terra cariosa (เท์เร่อ แครีโอ์เซ่อ) คำพ้องของ *rottenstone (เราะเทิ่นสโตน)* รากศัพท์: ภาษาละติน, “rotten earth – หินผุ”

terrace (เท์เริ่ซ) (1) [โบราณคดี] ในโบราณคดี เป็นพื้นที่หรือบริเวณที่อยู่อาศัย ที่ทำเป็นพื้นระดับ โดยใช้ผนังและการถมดิน โดยทั่วไปเป็นที่สำหรับทำการเกษตรในพื้นที่สูงชัน (2) [ชายฝั่ง] (ก) พื้นที่ชายฝั่งที่มีลักษณะราบ แคบ เอียงเล็กน้อยลงสู่ทะเลและมีตะกอนทับถม เปรียบเทียบ: *marine terrace (เมอรีน์ เท์เริ่ซ)* (ข) ในความหมายหลวมๆ เป็นตะพักคลื่นตัด (*wave-cut platform – เว้ฟ-เคิ้ท แผ<u>ล</u>ท์ฟอรฺม*) ที่ถูกยกสูงขึ้น หรือน้ำทะเลลดระดับลง; ตะพักที่เกิดจากการยกระดับของที่ราบชายหาดจากการกัดเซาะโดยคลื่น (wave-cut) หรือจากการทับถมโดยคลื่น (wave-built; ตะพักคลื่นสร้าง) (3) [ธรณีสัณฐานวิทยา] (ก) พื้นที่ยาวและแคบ เอียงเล็กน้อยออกจากขอบด้านที่ติดกับที่ชันมากกว่ามาก; ตะพักขนาดใหญ่ หรือขั้นบันไดขนาดใหญ่ ที่แบ่งความต่อเนื่องของความลาดชัน ศัพท์นี้โดยทั่วไปใช้กับขอบ และอยู่เหนือระดับน้ำ ซึ่งเคยเป็นระดับน้ำเดิม เช่น สตรีม เทเริ่ซ (*stream terrace*) (ข) ศัพท์ที่ใช้ทั่วไปแต่ไม่ถูกต้อง ใช้เรียกตะกอนที่ทับถมในบริเวณที่อยู่ในลักษณะภูมิประเทศแบบมีตะพักหรือเทเริ่ซ ซึ่งตะกอนอาจเป็นตะกอนน้ำพามาทับถม (ค) ดู: *structural terrace (สเตริ<u>ล</u>ค์เช่อรฺ เท์เริ่ซ)* (4) [สมุทรธรณีวิทยา] โครงสร้างคล้ายตะพักในบริเวณพื้นมหาสมุทร (5) [ปฐพีวิทยา] สันยอดราบ หรือเอียงเล็กน้อย หรือคันดินที่สร้างขึ้นตามแนวเนินเขาในระดับเดียวกัน เพื่อรักษาความชื้น ลดการกัดเซาะ หรือควบคุมการไหลบ่าของน้ำ

terrace cusp (เท์เริ่ซ เคิสพฺ) ดู: *meander cusp (มีแอน์เด้อรฺ เคิสพฺ)*

terraced flowstone (เท์เริ่ซดฺ โฟ<u>ล</u>ว์สโตน) ชุดของขอบแอ่งน้ำที่เกิดจากการพอกของหินปูน (*rimstone* - ริมสโตน) หรือการพอกของหินปูนโดยน้ำไหลบนผนังหรือพื้นของถ้ำ (*flowstone* - โฟลสโตน) ที่เป็นระดับคล้ายขั้นบันได

terraced flute cast (เท์เริ่ซดฺ <u>ฟ</u>ลู้ท แค้สทฺ) รูปหล่อแท่งยาวที่ภายนอกคล้ายการผุพังได้ไม่เท่ากันเป็นชั้นบาง แต่ความเป็นจริงเป็นรูปหล่อของเฌลที่มีชั้นบางอยู่ด้านล่าง ซึ่งไม่สัมพันธ์กับโครงสร้างภายในของแม่พิมพ์

terraced pool (เท์เริ่ซดฺ พูล) แอ่งน้ำตื้นที่เกิดตามตะพักบนพืดปะการัง ล้อมรอบจุดที่น้ำท่วมถึงพื้นผิว ซึ่งเกิดจากการเจริญเติบโตของสาหร่ายหินปูน และสิลิเค่อ มีการเรียงเป็นลำดับชั้นลดหลั่นเป็นวงกลมจากตำแหน่งที่น้ำไหลล้นที่ระดับสูงมากขึ้น

terrace flight (เท์เริ่ซ ไฟ<u>ล</u>ท์) ชุดของตะพักคล้ายขั้นบันไดเกิดจากการโค้งตวัดไปมาของธารน้ำที่กัดเซาะลงด้านลึกอย่างต่อเนื่องภายในหุบเขา คำพ้อง: *flight (ไฟ<u>ล</u>ท์ฺ)*

terrace meander (เท์เริ่ซ มีแอน์เด้อรฺ) การโค้งตวัดไปมาของธารน้ำ ที่เกิดจากการเซาะแบบการโค้งตวัดไปมาอย่างอิสระและเชื่อมโยงกับพื้นหุบเขาเดิม ซึ่งเป็นตะพักที่เหลือจากการกัดเซาะ

terrace placer (เท์เริ่ซ เพ<u>ล</u>์เซ่อร) ดู: *bench placer (เบ็นชฺ เพ<u>ล</u>์เซ่อรฺ)*

terrace plain (เท์เริ่ซ เพ<u>ล</u>น) ตะพักธารน้ำ ที่วิวัฒน์ในที่แคบแต่เป็นพื้นที่ราบจากธารน้ำเซาะ

terrace slope (เท์เริ่ซ สโล้พ์) ที่ชัน คล้ายหน้าผาที่อยู่ใต้ขอบด้านนอกของตะพัก; ด้านหน้า หรือหน้าของตะพัก

terracette (เทเรอเสิท์) [การเคลื่อนที่ของธรณีวัตถุ] ตะพักเล็กๆ คล้ายขั้นบันได หรือชุดของตะพักคล้ายขั้นบันได มีความสูงตั้งแต่เซนติเมตร ถึง 1.5 เมตร และมีความกว้างเฉลี่ยเป็นเมตร ที่เกิดจากการเลื่อนไปกอง หรือการไถลของมวลดินขนาดเล็กไปตามเนินเขาลาดชัน ปรากฏแบบลดหลั่นไปตามความลาดชัน ดู: *catstep (แค็ท์สเต็พ)*

Terracian (เทอเรอเชี่ยน) ดู: *Terrace epoch (เท์เริ่ซ เอ๊ะเผิค)*

terracing (เท์เรซิ่ง) (1) การเกิดตะพัก จากการถดถอยของธารน้ำแข็ง (2) โครงสร้างตะพักภูมิลักษณ์ หรือเส้นชั้นความสูง

terra-cotta (เท์เร่อ-เคาะ์เท่อ) อฐแต่ง ดินเคล สำหรับใช้ทำเครื่องปั้นดินเผา โดยเฉพาะ ดินเคลที่มีสีแดงออกน้ำตาล หรือแดงออกเหลือง ที่ใช้สำหรับปั้นรูป และเลี้ยง ทำภาชนะ (เช่น แจกัน) และทำกระเบื้องประดับนอกอาคาร เช่น หลังคา รวมทั้งวัสดุอื่นที่ทำด้วยดินดังกล่าวนี้ ปรกติ ศัพท์ ภาษาอังกฤษ baked earth – ดินเผา

T

terra-cotta clay (เท´เรอ-เคาะ´เท่อ เคล) ศัพท์ที่ใช้อย่างหลวมๆ สำหรับ ดินเคลที่มีเนื้อละเอียดมาก มีความเป็นแพลสติค ซึ่งเมื่อเผาจะมีประกายคล้ายแก้ว และใช้ในอุตสาหกรรมทำดินเผา (terra-cotta) มีลักษณะการหดตัวต่ำ คงรูป (ไม่บิดเบี้ยว) ยึดเกาะกันแน่น และไม่มีเกลือที่ละลายน้ำได้

terrain (เทอเรน´) บริเวณ หรือภูมิภาคของพื้นผิวโลกที่พิจารณาตามลักษณะทางกายภาพ หรือตามสภาพแวดล้อมทางนิเวศวิทยา หรือตามกิจกรรมการใช้ที่ดินของมนุษย์ เช่น บริเวณที่ตั้งโครงสร้างทางวิศวกรรม หรือบริเวณพื้นที่ที่ใช้เพื่อการทหารตามหลักความเหมาะสมทางยุทธศาสตร์

terrain analysis (เทอเรน´ เออะแน´เลอเสิส) การวิเคราะห์ความเหมาะสมของการใช้ประโยชน์ที่สอดคล้องกับสภาพภูมิประเทศ คำพ้อง: *terrain assessment (เทอเรน´ เออะเซส´เมิ่นท)*

terrain assessment (เทอเรน´ เออะเซส´เมิ่นท) ดู: *terrain analysis (เทอเรน´ เออะแน´เลอเสิส)*

terrain correction (เทอเรน´ เคอเร็ค´เฉิ่น) การปรับแก้ บุเกร เคอเร็คเฉิ่น (*Bouguer correction)* อย่างง่าย ที่แก้เฉพาะผลจากภูมิประเทศรอบจุดที่เก็บข้อมูล โดยคำนวณจากสภาพพื้นที่จากแผ่นภาพสำเร็จ (template) หรือแผนภูมิ (chart) เพื่อปรับแก้ภูมิประเทศ แต่ปัจจุบันใช้การปรับแก้แบบจากข้อมูลภูมิประเทศที่บันทึกในรูปแบบของ *Digital Elevation Model (ดิ๊เจอเทิ่ล เอเลอเว´เฉิ่น มอ´เดิ้ล)*

terrain profile recorder (เทอเรน´ โพรไฟล ริคอร´เด้อรฺ) ดู: *airborne profile recorder (แอรฺบอรฺน โพรไฟล ริคอร´เด้อรฺ)*

terrane (เทอเรน´) มวลของหินครอบคลุมพื้นที่บริเวณกว้างในระดับภูมิภาค ซึ่งมีขอบเขตเป็นฟ้อลทโดยรอบ มีสภาพธรณีประวัติแตกต่างไปจากพื้นที่ที่อยู่ติดกัน โดยทั่วไปถือเป็นมวลหินเคลื่อนของฟ้อลทที่มาจากมวลหินแตกหักจากมหาสมุทร หรือจากทวีปที่เคลื่อนมาพอกพูนมวลหินของเครทอน (craton) ในบริเวณขอบแผ่นเปลือกโลกที่มีการชนกัน ดู: *composite terrane (คอมพอ´เสิท เทอเรน´); disrupted terrane (ดิสเริพ´เถิด เทอเรน´); exotic terrane (อิกซอ´ถิค เทอเรน´); metamorphic terrane (เมะเทอมอรฺฟิค เทอเรน´); stratigraphic terrane (สแตรเทอะแกรฟิค เทอเรน´); suspect terrane (เสิส´เป็คทฺ เทอเรน´)* คำพ้อง: *accretionary terrane (เออะครี´เฌอเนรี่ เทอเรน´)*

terraqueous zone (เทเรเควียส โซน) ส่วนลิเธอสฟิรที่อยู่ในน้ำ

terra rosa (เท´เรอ รอ´เซ่อ) ดู: *terra rossa (เท´เรอ รอ´เซ่อ)*

terra rossa (เท´เรอ รอ´เซ่อ) ดินสีน้ำตาลแดง หรือแดงออกน้ำตาล ที่ยังคงเหลืออยู่ภายในภูมิอากาศแบบร้อนชื้นและกึ่งร้อนชื้น (tropic subpropic climate) และปิดทับหินปูน มักพบในภูมิประเทศแบบค้ารสท ภายใต้สภาพภูมิอากาศแบบเมดอเทอเรเนี่ยน (Mediterranean-type climate) สะกดได้อีกแบบ: *terra rosa* รากศัพท์: ภาษาอิตาลี, “red earth – ดินแดง”

terra verde (เท´เรอ เวอร´เด้) คำพ้องของ *green earth (กรีน เอิ๊รฺธ)* รากศัพท์: ภาษาอิตาลี

terreplein (เท´เรอเพลน) คันดิน ที่มีระดับบนสุดเป็นที่ราบ; เป็นศัพท์ภาษาฝรั่งเศสที่ใช้ด้านธรณีวิทยาเพื่อปฏิบัติการทางทหารสำหรับ คันดินที่อยู่หน้าปืนกลที่ติดตั้งอยู่บนพื้นราบ

terrestrial (เทอเรส´เตรี้ยล) (1) เกี่ยวกับ โลก เปรียบเทียบ: *planetary (แพล´เนอเทรี่); extraterrestrial (เอ็ก´สเตรอเทอเรส´เตรี้ยล)* (2) เกี่ยวกับ แผ่นดินส่วนที่แห้ง เปรียบเทียบ: *continental (คอนเทอเนน´เทิ่ล)*

terrestrial coordinates (เทอเรส´เตรี้ยล โคออร´เดอเหนิทสฺ) ดู: *geographic coordinates (จีเออแกรฟิค โคออร´เดอเหนิทสฺ)*

terrestrial deposit (เทอเรส´เตี้รยล ดิพอ´เสิท) (1) การทับถมของหินตะกอนบนพื้นดินเหนือระดับน้ำขึ้นน้ำลง ตรงข้ามกับการทับถมในทะเล ตลอดจนตะกอนที่เกิดจากกิจกรรมของธารน้ำแข็ง ลม น้ำฝน หรือธารน้ำ เช่น การทับถมตะกอนในทะเลสาบ หรือการทับถมตะกอนบนภาคพื้นทวีป เป็นต้น (2) ในความหมายเคร่งครัด เป็นการทับถมของตะกอนบนพื้นดิน ที่ตรงกันข้ามกับการทับถมบริเวณท้องน้ำ เช่น การทับถมของตะกอนที่พามาโดยธารน้ำแข็ง หรือโดยลม (3) การทับถมตะกอนที่เกิดจากน้ำซึม น้ำซับ หรือน้ำพุ หรือโดยน้ำใต้ดินในโพรงหิน เปรียบเทียบ: *terrigenous deposit (เทริ´เจอเนิส ดิพอ´เสิท)*

terrestrial equator (เทอเรส´เตรี้ยล อิเคว´เท่อรฺ) เส้นศูนย์สูตรบนผิวโลก คำพ้อง: *equator (อิเคว´เท่อรฺ)*

terrestrial geochron (เทอเรส´เตรี้ยล จี´เออครอน) ดู: *geochron (จี´เออครอน)*

terrestrial heat flow (เทอเรส´เตรี้ยล ฮีท โฟล) การไหลของความร้อนสู่ผิวโลก

terrestrialization (เทอเรส´เตรี้ยไลเซ´เชิ่น) การเกิดพื้ทโดยการเติมมวลน้ำลงในซากอินทรีย ซึ่งโดยทั่วไปเกิดจากการขยายพื้นที่ของพืช ที่เป็นองค์ประกอบของพื้ทออกไปสู่ทะเลสาบ เปรียบเทียบ: *paludification (เพอลู´เดอเฟอเค´เชิ่น)*

terrestrial latitude (เทอเรส´เตรี้ยล และ´เทอถูด) และเทอถูดบนผิวโลก; ระยะทางเชิงมุมจากเส้นศูนย์สูตร

terrestrial longitude (เทอเรส´เตรี้ยล ลอน´เจอถูด) ลอนเจอถูดบนผิวโลก

terrestrial magnetism (เทอเรส´เตรี้ยล แม็ก´เนอทิเซิ่ม) ดู: *geomagnetism (จีโอแม็ก´เนอทิเซิ่ม)*

terrestrial meridian (เทอเรส´เตรี้ยล เมอ´ริเดี้ยน) เมอริเดี้ยนบนผิวโลก โดยเฉพาะ เส้นเมอริเดี้ยนทางดาราศาสตร์ (astronomic meridian)

terrestrial peat (เทอเรส´เตรี้ยล พี้ท) พี้ทที่เกิดเหนือระดับน้ำบาดาล เปรียบเทียบ: *limnic peat (ลิม´หนิค พี้ท)* คำพ้อง: *terrestric peat (เทอเรส´ตริค พี้ท)*

terrestrial planet (เทอเรส´เตรี้ยล แพล´เหนิท) หนึ่งในสี่ดาวเคราะห์ชั้นในของระบบสุริยะ ได้แก่ ดาวพุธ ดาวศุกร์ โลก และดาวอังคาร บางครั้งรวมถึง ดาวเคราะห์ทั้งหมดที่เป็นหิน (ไม่ใช่กลุ่มแก๊ส) ใช้ในการรวมดาวเคราะห์ที่เป็นหิน (เมื่อเทียบกับแก๊ส) บางครั้งดวงจันทร์ และดาวพลูโทจะรวมอยู่ในกลุ่มนี้ด้วย

terrestrial pole (เทอเรส´เตรี้ยล โพล) ดู: *geographic pole (จีเออแกร´ฟิค โพล)*

terrestrial radiation (เทอเรส´เตรี้ยล เรดีเอ´เฌิ่น) รังสีอินเฟรอเรดทั้งหมด ที่ปล่อยออกมาจากพื้นผิวโลก เปรียบเทียบ: *counterradiation (เค้านุ´เท่อรฺเรดีเอ´เฌิ่น)* ดู: *effective terrestrial radiation (อิเฟ็ค´ถีฟ เทอเรส´เตรี้ยล เรดีเอ´เฌิ่น)* คำพ้อง: *Earth radiation (เอิ๊รฺธ เรดีเอ´เฌิ่น)*

terrestric peat (เทอเรส´ถริค พี้ท) ดู: *terrestrial peat (เทอเรส´เตรี้ยล พี้ท)*

terre verte (เทอร เวรฺท) คำพ้องของ *green earth (กรีน เอิ๊รฺธ)* รากศัพท์: ภาษาฝรั่งเศส

terrigenous (เทอริ´เจอเนิส) มาจากแผ่นดิน หรือมาจากทวีป

terrigenous deposit (เทอริ´เจอเนิส ดิพอ´เสิท) ตะกอนทะเลที่ประกอบด้วยธรณีวัตถุที่ถูกกัดเซาะจากแผ่นดิน หรือจากทวีป เปรียบเทียบ: *hemipelagic deposit (เฮมิเพอแลจิค ดิพอ´เสิท); pelagic deposit (เพอแล´จิค ดิพอ´เสิท)*

territorial sea (เทเรอทอ´เรี่ยล ซี) อาณาเขตทะเลของประเทศ; น่านน้ำชายฝั่ง (รวมทั้งก้นทะเล) ตามสนธิสัญญาของสหประชาชาติว่าด้วยเขตอำนาจทางทะเล ปี ค.ศ.1982 (United Nations Convention on the Law of the Sea) กำหนดให้มีความกว้างไม่เกิน 12 ไมล์ทะเล (22.2 กิโลเมตร) โดยวัดจากเส้นฐาน (baselines – ระดับน้ำลงเฉลี่ย) ดู: *marginal sea (มาร´เจอเนิ่ล ซี)* คำพ้อง: *territorial waters (เทเรอทอ´เรี่ยล วอ´เท่อรฺส) เขตน่านน้ำ*

territorial waters (เทเรอทอ´เรี่ยล วอ´เท่อรฺส) *เขตน่านน้ำ;* (1) น้ำผิวดิน ที่อยู่ภายใต้เขตอำนาจการปกครองของประเทศ หรือรัฐ รวมทั้งน้ำในแผ่นดิน และทะเลที่มีขนาดเล็กกว่ามหาสมุทรอ๊ารคถิค (Arctic) (*marginal sea - มารฺ´เจอเนิ่ล ซี*) (2) ดู: *territorial sea (เทเรอทอ´เรี่ยล ซี)*

Tertiary (เทอร´เฌอรี่ หรือเทอร´ฌีเอรี่) หินยุคที่อยู่ล่างของมหายุคซีเนอโซอิคของมาตรอายุลำดับชั้นหินมาตรฐานโลก ซึ่งอยู่บนหินยุคคริเทเฌิส และด้านล่างของหินยุคควอเทอเนรี่ มีความหมายรวมถึงเวลาที่หินเกิดขึ้น ซึ่งอยู่ระหว่างช่วง 65 - 1.75 ล้านปีมาแล้ว

tesla (เทส´เล่อ) หน่วยวัดความเข้มของสนามแม่เหล็ก เท่ากับ 10^4 เก๊าส หรือ 10^9 แกเม่อ เปรียบเทียบ: *nanotesla (แน่โนเทสเล่อ)*

tessellation (เทเซอเล´เฌิ่น) ลักษณะทางธรณีสัณฐานที่ปรากฏคล้ายกระเบื้องปูพื้น (mosaic pattern) เช่น พื้นผิวของรูปหลายเหลี่ยมของทราย หรือแผ่นคราบเกลือในทะเลทราย เปรียบเทียบ: *mud crack (เหมิด แคร็ค)* รากศัพท์: ภาษาละติน “tessella, small cube -ลูกบาศก์เล็ก, mosaic piece – ชิ้นส่วนของกระเบื้องปูพื้น”

tessera (เท´เซอเร่อ) ศัพท์ที่จัดตั้งขึ้นโดยสหพันธ์ดาราศาสตร์สากลสำหรับภูมิลักษณ์บนดาวศุกร์ ที่มีลักษณะเหมือนพื้นที่รูปหลายเหลี่ยมที่มีความแตกต่างของความสูง-ต่ำระดับปานกลางถึงสูง และมีการสะท้อนแสงเรดารสูง มีรูปแบบต่างๆ ของแนวเส้นจากหน้าผา และร่อง หรือแนวบิดโค้งของสันเขา ซึ่งแปลความหมายเป็นนอรเมิ่ล ฟ้อลท หรือสไตร๊ค สลิพ ฟ้อลท และโฟลด ที่เกิดในระดับท้องถิ่นของภูมิภาคบนดาวศุกร์ พหูพจน์: tesserae (เท´เซอรี่)

test (เท้สทฺ) [เพอโทรเลี่ยม] (1) ขั้นตอนใดๆ ในการสุ่มเก็บตัวอย่างน้ำมัน หรือแก๊ส เช่น การสุ่มเก็บตัวอย่างด้วยการเจาะออกทางด้านข้าง (drill-stem test) หรือการเก็บตัวอย่างจากไวรไลน (wire-line test) (2) คำพ้องที่ไม่เป็นทางการของ *test well (เท้สทฺ เว็ล)*

test pit (เท้สทฺ พิท) (1) [โบราณคดี] ดู: *ร่องสำรวจทางโบราณคดี sondage (ซอน´ดอฌ)* (2) [วิศวกรรมศาสตร์] การขุดระดับตื้นที่ทำด้วยมือ รถขุด (backhoe) เครื่องขุด (excavator) หรือรถไถ

(bulldozer – บุล´โดเส้อร) เพื่อเปิดหน้าดินสำหรับเก็บข้อมูลโดยการสังเกต และการเก็บตัวอย่าง มักเป็นส่วนหนึ่งของการสำรวจพื้นที่โครงการก่อสร้าง

test reach (เท้สทฺ รี้ช) รี้ช (reach) [อุทกพลศาสตร์] โดยเฉพาะระหว่างสองสถานีตรวจวัด ซึ่งมีระยะห่างมากพอที่จะคำนวณหาความลาดชันได้

test well (เท้สทฺ เว็ล) (1) [น้ำบาดาล] (ก) บ่อที่ขุด หรือเจาะเพื่อหาน้ำบาดาลที่มีคุณภาพ และปริมาณเพียงพอกับความต้องการที่กำหนดไว้แล้ว (ข) บ่อขุด หรือเจาะเพื่อวัดระดับน้ำและ/หรืออัตราการสูบน้ำในระหว่างการทดสอบชั้นที่อิ่มน้ำเพียงพอที่จะให้หรือจ่ายน้ำในปริมาณที่ต้องการ (aquifer - แอ๊ะ´เควอเฟ่อรฺ) รวมทั้ง การเก็บตัวอย่างดิน/หิน หรือการเก็บข้อมูลทางธรณีฟิสิคส์ หรือเพื่อการวิเคราะห์ด้านอื่นๆ (2) [เพอโทรเลี่ยม] หลุมเจาะสำรวจ (*exploratory well*) เพื่อตรวจสอบความคุ้มทุนในการผลิตน้ำมัน และ/หรือแก๊ส ในพื้นที่ที่ยังไม่ผ่านการพิสูจน์มาก่อน คำพ้องที่ไม่เป็นทางการ: *test (เท้สทฺ) [เพอโทรเลี่ยม]*

Tethys (ที´เธิส) มหาสมุทรในอดีต ที่อยู่บริเวณเทือกเขาแอ๊ลพ – หิมาลัย (Alpine-Himalayan) ระหว่างการเกิดเทือกเขา เฮอรซีเนี่ยน (Hercynian orogeny) และการเกิดเทือกเขาแอ๊ลพ (Alpine orogeny) ซึ่งส่วนใหญ่ถูกทำลายจากผลของการชนกันของแผ่นทวีปยุเรเซียกับแอฟริกาและอินเดีย

tetragonal prism (เทแทระ´เกอเนิ่ล พริ´เซิ่ม) รูปทรงผลึกที่มีสี่หน้าเหมือนๆ กัน ขนานกับแกนสมมาตร มีรูปตัดขวางเป็นรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัส

tetragonal pyramid (เทแทระ´เกอเนิ่ล พิ´เรอหมิด) รูปทรงผลึก ที่ประกอบด้วยสี่หน้า เทียบเท่ากับรูปสามเหลี่ยมผืนผ้าในพิเรอหมิดที่เป็นสี่เหลี่ยมจัตุรัส

tetragonal system (เทะแทระ´เกอเนิ่ล ซิส´เติ้ม) ระบบผลึกระบบหนึ่งในหกระบบผลึก ที่มีลักษณะสามแกนตั้งฉากซึ่งกันและกัน ซึ่งแกนแนวตั้งมี 4 สมมาตร เป็นแกนที่ยาวกว่า หรือสั้นกว่าอีกสองแกนแนวนอนที่มีความยาวเท่ากัน เปรียบเทียบ: *isometric system (ไอเซอเมะ´ถริค ซิส´เติ้ม); hexagonal system (เฮ็กแซะ´เกอเนิ่ล ซิส´เติ้ม); orthorhombic system (ออรเธอรอม´บิค ซิส´เติ้ม); monoclinic system (มอเนอคลิ´หนิค ซิสเติ้ม); triclinic system (ไทรคลิ´หนิค ซิสเติ้ม)* คำพ้อง: *pyramidal system (พิเรอมิ´เดิ้ล ซิสเติ้ม)*

tetrahedral (เทะเทรอฮี´เดริ้ล) มีสมมาตร หรือรูปแบบของเทะเทรอฮีเดริ้น

tetrahedral coordination (เทะเทรอฮี´เดริ้ล โคออเดอเน´เฌิ่น) การจัดเรียงแอ๊ะเทิ่ม ที่ไอเอ้นถูกล้อมรอบด้วยสี่ไอเอ้น ที่มีลักษณะตรงกันข้าม มีศูนย์กลางเป็นจุดยอดของรูปสี่เหลี่ยม เป็นลักษณะปกติของ SiO_4

tetrahedral sheet (เทะเทรอฮี´เดริ้ล ฌี้ท) องค์ประกอบโครงสร้างของฟิโลสิเลอเขทส (phyllosilicates) ที่ประกอบไปด้วยแผ่นสองชั้นของไอเอ้น (O หรือ OH) ซึ่งมีสี่พิกัด ที่มีไอเอ้นบวก (มักเป็น Si, Al หรือ Fe^{3+}) ในลักษณะดังกล่าว เทะเทรอฮีเดริ้ล (tetrahedral) จะมี 3 มุมร่วมกัน และมุมที่สี่อยู่ในทิศทางตั้งฉากกับระนาบของไอเอ้น แผ่นจะเป็นทริโกเนิ่ล (trigonal) หรือเฮ็กแซะเกอเนิ่ล (hexagonal) ที่มีวงหกเหลี่ยมของสี่เหลี่ยม และหน้าตัดประกอบด้วยสิลิเค่อและอ็อกซิเจิ้น เปรียบเทียบ: *octahedral sheet (อ็อคเทอฮี´เดริ้ล ฌี้ท)*

tetrahedrite (เทะเทรอฮี´ไดร๊ท) แร่สีเทาเหล็กกล้า ถึงสีดำเหล็กผลึกลูกบาศก์ในกลุ่ม เป็นแร่ธาตุเหล็กสีดำของกลุ่มเทเนินไท้ท (tennantite): $(Cu,Fe,Ag,Zn)_{12}Sb_4S_{13}$ ประกอบด้วยสังกะสี ตะกั่ว ปรอท โคบ๊อลท นิเคิ่ล หรือเงิน แทนที่ส่วนของทองแดง โดยทั่วไปเกิดในผลึกเทะเทรอฮีเดริ้ลที่เกี่ยวข้องกับแร่ทองแดงเป็นสินแร่ทองแดงที่สำคัญ และบางครั้งเป็นแร่เงินด้วย คำพ้อง: *fahlore (ฟอ´ลอร); gray copper ore (เกร เคาะ´เพ่อร ออร); panabase (แพ´เนอเบส)*

tetrahedron (เทะเทรอฮี´เดริ้น) รูปผลึก ที่เกิดแบบลูกบาศก์มีสมมาตร 43 m หรือ 23 เป็นรูปหลายเหลี่ยมที่มีสี่หน้า ซึ่งแต่ละหน้าเป็นรูปสามเหลี่ยมสี่รูป คำคุณศัพท์: *tetrahedral (เทะเทรอฮี´เดริ้ล)*

tetramorph (เทะ´เทรอม้อรฺฟ) หนึ่งในสี่รูปแบบผลึกที่แสดง *tetramorphism (เทะเทรอมอรฺ´ฟิเซิ่ม)*

tetramorphism (เทะเทรอมอรฺ´ฟิเซิ่ม) ผลึก 4 รูปแบบ; ชนิดของการมีหลายรูปแบบ (*polymorphism -พอลีมอรฺ´ฟิเซิ่ม)* ซึ่งมีสี่หน้าผลึกที่เรียกว่า เทะเทรอม้อรฺฟ (tetramorph) คำคุณศัพท์: *tetramorphous (เทะเทรอมอรฺ´ฟิเอ็ส)* เปรียบเทียบ: *dimorphism (ไดมอรฺ´ฟิเซิ่ม) [ผลึกศาสตร์]; trimorphism (ไทรมอรฺ´ฟิเซิ่ม)*

tetramorphous (เทะเทรอมอรฺ´ฟิส) คำคุณศัพท์ของ *tetramorphism (เทะเทรอมอรฺ´ฟิเซิ่ม)*

tetrapod (เทะ´เทรอผอด) คำนาม สัตว์ ที่มีสี่ขา; ศัพท์ที่ไม่เป็นทางการ เพื่อแยกสัตว์ครึ่งบกครึ่งน้ำ สัตว์เลื้อยคลาน และสัตว์เลี้ยงลูกด้วยน้ำนม จากสัตว์น้ำที่มีครีบแทนขา คำคุณศัพท์ สัตว์สี่ขา

Texas bentonite (เท็ก´เซิส เบ็น´เทอไน้ทฺ) เป็นโซเดี้ยมเบนเทอไน้ท *(sodium bentonite)*

textural lamina (เท็กส´เชอเริ่ล แล´เมอเน่อ) รูปแบบของการเคลือบผิวตามแนวราบ ที่เกิดจากการทับถมของทรายบนระนาบชั้นหิน ซึ่งเป็นลักษณะของการเปลี่ยนแปลงของเม็ดขนาด ที่อาจเปลี่ยนจากหยาบไปละเอียด หรือจากละเอียดไปหยาบ

textural maturity (เท็กส´เชอเริ่ล เมอทุ´เรอที่) ชนิดของการเปลี่ยนรูปของหินตะกอน ที่มีเนื้อหินเป็นทรายในลำดับสุดท้ายของการเปลี่ยนรูป ซึ่งนิยามในลักษณะของการมีเม็ดตะกอนการมีขนาดเท่าๆ กัน และมีความกลมมนที่สมบูรณ์แบบ รวมทั้งขึ้นกับความเสถียรของพื้นที่ที่ทับถม และการกระทำจากคลื่นและกระแสน้ำ โดยไม่ขึ้นกับแร่องค์ประกอบ เปรียบเทียบ: *compositional maturity (คอมเพอซิ´เฌอเนิ่ล เมอทุ´เรอที่); mineralogic maturity (มิ´เนอเรอลอ´จิค เมอทุ´เรอที่)*

textural zoning (เท็กส´เชอเริ่ล โซ´นิ่ง) การเกิดเป็นโซน (zone) ที่ชัดเจนของเม็ดแร่หรือผลึกในหิน

texture (เท็กส´เช่อรฺ) (1) [ธรณีสัณฐานวิทยา] ดู: *topographic texture (ทอเพอแกร´ฟิค เท็กส´เช่อรฺ)* (2) [ศิลาวิทยา] ลักษณะทางกายภาพของหิน ซึ่งประกอบด้วย รูปทรงเรขาคณิต (ขนาด รูปร่าง การจัดเรียง การกระจายตัว และการยึดติดกัน) ของเม็ดตะกอนในหินตะกอน หรือของผลึกในหินอัคนีและหินแปร และความสัมพันธ์ระหว่างเม็ดตะกอน หรือผลึกที่ปรากฏอยู่ร่วมกัน (3) [การสำรวจระยะไกล] ความถี่ของการเปลี่ยนแปลงและการจัดเรียงโทนสีของภาพ (4) [ตะกอนวิทยา] เนื้อหิน; ลักษณะทางกายภาพของหินที่ปรากฏของรูปทรงเม็ดตะกอน ความกลมมน การคัดขนาด การกระจายตัว และการเชื่อมประสานเป็นหินตะกอน (5) [ธรณีวิทยาโครงสร้าง] รูปทรงเรขาคณิต และการเรียงตัวของเม็ดแร่ทั้งหมด (*fabric – แฟ´บริค*) ในหินที่ถูกเปลี่ยนลักษณะ ที่ต้องดูด้วยกล้องจุลทรรศน์

texture ratio (เท็กส´เช่อรฺ เร´โฌ) อัตราส่วนของจำนวนมากที่สุดของธารน้ำ ที่ตัดเส้นชั้นความสูง ภายในลุ่มน้ำ ต่อความยาวของเส้นรอบแอ่ง; การจำแนกสัดส่วนของภูมิลักษณ์แต่ละชนิดในพื้นที่ที่กำหนด (*topographic texture)*

thalweg (ทาล´เว็ก) (1) [ธรณีสัณฐานวิทยา] เส้นความสูงที่ลดลงอย่างต่อเนื่องจากจุดใดๆ บนพื้นผิวดิน เช่น เส้นของความลาดชันมากที่สุดตามแนวหุบเขา หรือเส้นที่ลากผ่านตั้งฉากกับเส้นชั้นความสูงทุกๆ เส้น หรือเส้นที่เชื่อมจุดต่ำสุดของธารน้ำจากต้นน้ำถึงปลายน้ำ (2) [น้ำบาดาล] ธารน้ำใต้ดิน ที่ไหลในทิศทางเดียวกับธารน้ำผิวดิน หรือหุบเขา(3) [ธารน้ำ] (ก) เส้นที่เชื่อมระหว่างจุดต่ำสุดหรือลึกสุดตามธารน้ำหรือหุบเขา; แนวเส้นตามยาว (*longitudinal profile)* ของธารน้ำหรือหุบเขา; เส้นแสดงความลึกมากสุด คำพ้อง: *valley line (แวลี่ ไลน)* (ข) เส้นมัธยฐานของลำธารแกนหุบเขา (ค) ดู: *channel line (แช´เนิ่ล ไลน)* รากศัพท์: ภาษาเยอรมัน, เดิมสะกด “thalweg” ปัจจุบัน “talweg”, “valley way – เส้นทางหุบเขา”

thanatocenosis (แธเนอโทซีโน´เสิส) ดู: *thanatocoenosis (แธเนอโทเซอโน´เสิส)*

thanatocoenosis (แธเนอโทเซอโน´เสิส) (1) กลุ่มของเฟาะเซิลที่ถูกนำมารวมกันหลังจากการตายแล้ว ด้วยกระบวนการทับถมตะกอน มากกว่าการกระทำจากกิจกรรมของเฟาะเซิลดังกล่าว เปรียบเทียบ: *biocoenosis (ไบโอเซอโน´เสิส)* คำพ้อง: *death assemblage (เด็ธ เออะเซม´บลิจ)* (2) กลุ่มของเฟาะเซิล อาจเป็นตัวแทนของชุดของไบโอเซอโนเสิส (*biocoenosis - เฟาะเซิลที่ยังคงหลงเหลืออยู่ ที่พบในพื้นที่เดียวกับที่มีสิ่งมีชีวิตนั้นยังคงอาศัยอยู่ในพื้นที่)* หรืออาจเกิดไปโอเซอโนเสิสร่วมกับแธเนอโทซีโนเสิสจากบริเวณอื่น สะกดได้อีกสามแบบ: thanatocenosis; thanatocoenose; thanatocenose พหูพจน์: thanatocoenoses (แธเนอโทเซอโน´สีส) รากศัพท์: ภาษากรีก “thanatos”, udeath” + ˝koinos”, “general, common – ทั่วไป ธรรมดา” คำพ้อง: *taphocoenose (แทโฟซี´โนส); taphocoenosis (แทโฟเซอโน´เสิส)*

thanatotope (แธ´เนอทอโถพ) พื้นที่ทั้งหมด ที่มีซากของแท็กซอนหรือแท็กเซ่อทับถมอยู่

Thanetian (เธอนี´เที่ยน) หินช่วงอายุตามมาตรอายุลำดับชั้นหินมาตรฐานโลก: เพลีเออจีนตอนบน (บนเซอแลนเดี้ยน (Selandian) ล่างหินช่วงอายุ อิ๊พรีเซี่ยน (Ypresian) ของอีเออซีน)

thaw (ธอ) คำกิริยา เปลี่ยนจากสภาพแช่แข็ง เป็นของเหลว เช่น น้ำแข็ง เปลี่ยนเป็นน้ำ คำนาม จุดสิ้นสุดของการมีสภาพแช่แข็ง ซึ่งเมื่ออุณหภูมิสูงขึ้นเหนือจุดเยือกแข็ง ซึ่งน้ำแข็งและหิมะจะละลาย รวมทั้งการละลายของน้ำแข็งหรือหิมะเป็นน้ำ

thaw depression (ธอ ดิเพร´เชิ่น) ชุ่มน้ำ หรือแอ่งในพื้นดินที่เกิดจากการทรุดตัวภายหลังจากน้ำแข็งละลายในบริเวณพื้นที่ขนาดเล็กของภูมิภาคที่มีชั้นดินแช่แข็งถาวร ดู: *cave-in lake*

(เค้ฟ-อิน เล้ค) คำพ้อง: *thermokarst depression (เธอร์โมค้าร์สทฺ ดิเพร<u>เ</u>ฌิ่น)*

thaw hole (ธอ โฮล) หลุมในแนวดิ่งในทะเลน้ำแข็ง เกิดเมื่อพื้นน้ำแข็งบริเวณนั้นละลายเป็นน้ำอยู่ในน้ำแข็งที่ลอยอยู่

thaw lake (ธอ เล้ค) (1) [ธารน้ำแข็งวิทยา] แอ่งน้ำ ที่เกิดบนพื้นผิวธารน้ำแข็งขนาดใหญ่ โดยการสะสมของน้ำที่ละลายจากน้ำแข็ง (2) [ชั้นดินแช่แข็งถาวร] ดู: *thermokarst lake (เธอร์โมค้าร์สทฺ เล้ค)*

thaw sink (ธอ ซิ้งค์) แอ่ง หรือหลุมปิดที่เกิดจากการทรุดตัวภายหลังจากน้ำแข็งละลาย (closed thaw depression) กับการระบายน้ำลงใต้ดิน เชื่อว่าเกิดจากภูมิประเทศแบบค้าร์สท เช่น หลุมจากการทรุดภายหลังน้ำแข็งละลาย (thermokarst lake)

THDM (ทีเฮชดีเอ็ม) ดู: *translucent humic degradation matter (แท<u>ร</u>นสลู'เซิ่นทฺ ฮิว'หมิค เด๊ะเก<u>ร</u>อเด'เฌิ่น แมะ'เท่อร์)*

theater-headed valley (เธีย'เท่อร-เฮ'เดิด แว'ลี่) ในธรณีวิทยาธารน้ำแข็ง เป็นหุบเขาที่ต้นน้ำมีสภาพภูมิประเทศคล้ายอัฒจันทร์โค้งตามลาดเขา เปรียบเทียบ: *amphitheater (แอม'เฟอะเธียเท่อร์)*

Theis curve (ไธ้ส เคิร์ฟ) การพล็อทแกร๊ฟตามมาตราส่วนของล้อก-ล้อกในแกนตั้งและแกนนอน (log-log plot) ของระยะน้ำลด (drawdown) หรือการคืนสภาพ (recovery) ของระดับน้ำเทียบกับเวลา ใช้ในการทดสอบคุณสมบัติทางชลศาสตร์ชั้นหินอุ้มน้ำ (aquifer - แอ๊ะ'เ<u>ค</u>วอเฟ่อร์) ที่อยู่บนพื้นฐานตามสมการของไธ้ส (*Theis equation)* ใช้ร่วมกับเส้นโค้งแบบไม่สมดุล

Theis equation (ไธ้ส อิเ<u>ค</u>ว'เฌิ่น) สมการอนุพันธ์แบบไม่สมดุลเกี่ยวกับการลดระดับ หรือคืนสภาพเดิม ของระดับน้ำบาดาล กับอัตราสูบน้ำออก หรือเติมน้ำลงไปต่อระยะเวลาตั้งแต่ที่มีการสูบ และลักษณะทางไฮดรอหลิคของชั้นหินอุ้มน้ำ ได้แก่ สัมประสิทธิ์การไหล (*transmissivity)* และสัมประสิทธิ์การกักเก็บ (*storage coefficient)* ดู: *Theis curve (ไธ้ส เคิร์ฟ)*

Theis method (ไธ้ส เมะ'เถิด) วิธีการใช้แกร๊ฟเทียบเคียงเส้นโค้งของไธ้ส (*Theis type curve)* กับข้อมูลจากสนาม ที่ได้จากการทดสอบชั้นหินอุ้มน้ำ เพื่อหาค่าสัมประสิทธิ์การไหล (*transmissivity)* และสัมประสิทธิ์การกักเก็บ (*storage coefficient)* เปรียบเทียบ: *Theis equation (ไธ้ส อิเ<u>ค</u>ว'เฌิ่น); Thiem equation (ธีม อิเ<u>ค</u>ว'เฌิ่น)*

Theis type curve (ไธ้ส ไท้พ เคิร์ฟ) การพล็อทแกร๊ฟตามมาตราส่วนของล้อก-ล้อกในแกนตั้งและแกนนอน (log-log plot) ของบ่อบาดาลตามเว็ล เฟิงเฌิ่น (Well function W(u)) เทียบกับ u ซึ่งใน u อธิบายสำหรับชั้นหินอุ้มน้ำมีแรงดัน (*confined aquifer)* ตามความสัมพันธ์ทางทฤษฎีระหว่างการสังเกตการณ์ – ระยะทาง เวลาตั้งแต่เริ่มสูบน้ำ และค่าสัมประสิทธิ์การกักเก็บ (*storage coefficient)* และสัมประสิทธิ์การไหล (*transmissivity)* เพื่อตรวจสอบคุณสมบัติของชั้นหินอุ้มน้ำ การลดระดับ หรืออัตราการสูบ ที่ขึ้นกับข้อมูลจากการทดสอบชั้นหินอุ้มน้ำมีแรงดัน เปรียบเทียบ: *Theis equation (ไธ้ส อิเ<u>ค</u>ว'เฌิ่น); Thiem equation (ธีม อิเ<u>ค</u>ว'เฌิ่น)*

thematic map (ธิแม'ถิค แม็พ) แผนที่ ที่ออกแบบมาแสดงข้อมูลเฉพาะ เช่น ธรณีวิทยา ปริมาณน้ำฝน หรือจำนวนประชากร คำพ้อง: *special-subject map (สเป๊ะเฌิ่ล-เสิบเจ็คทฺ แม็พ); topical map (ทอ'พิเคิ่ล แม็พ)*

thematic mapper (ธิแม'ถิค แมพ'เพ่อร) (1) อุปกรณ์ตรวจวัดระยะไกล ที่วัดการแผ่รังสีในคลื่นความถี่เฉพาะ เช่น ช่วงความถี่ที่ไวต่อการเปลี่ยนแปลงของพืช (2) เซ็นเซ่อรบนดาวเทียม แลนดแสทดี (Landsat D) ที่กวาดภาพและบันทึกภาพ 7 ช่วงความถี่จากความถี่สีน้ำเงินถึงอินเฟรอเรด มีความละเอียดของภาพ 30 เมตร; เป็นชื่อทางการค้าของบริษัท Aeroservice

thenardite (เธอนาร์ได๊ท) แร่สีขาว หรือน้ำตาลอ่อน รูปผลึกออร์โธรอมบิค: Na_2SO_4 เกิดเป็นมวล หรือแผ่นที่เชื่อมโยงกับทะเลเกลือ

theodolite (ธีออ'เดอไล้ท) กล้องสำรวจธีออเดอไล้ท; กล้องสำรวจที่มีความแม่นยำ สามารถหมุนได้บนฐานแนวนอน วัดระยะเชิงมุมได้ทั้งในแนวดิ่ง และแนวนอน ประกอบด้วยกล้องส่องระยะที่ติดตั้งอยู่บนขาตั้งสามขา เพื่อหมุนขึ้น-ลงในแนวดิ่ง และมักประกอบด้วยเข็มทิศ ลูกน้ำ และวงกลมที่มีมาตราส่วนที่ถูกต้องแม่นยำ สำหรับวัดมุมแนวดิ่ง (ความสูง) ดู: *transit (แท<u>ร</u>น'เสิท)*

theory (ธี'เออรี่) ทฤษฎี; ระบบคำอธิบายของหลักการทั่วไปหรือกฎ ที่เป็นปรากฏการณ์ และเชื่อมโยงข้อเท็จจริง และข้อสังเกต ซึ่งหากยังไม่มีข้อโต้แย้งและข้อมูลใหม่มาหักล้าง จะถือว่าเป็นจริง เช่น ทฤษฎีวิวัฒนาการ ทฤษฎีทวีปเคลื่อน เป็นต้น

theralite (เธ'เรอไล้ท) (1) ในการจำแนกหินอัคนีของ IUGS เป็นหินพลูทอหนิค ที่มี F ระหว่าง 10 และ 60 และ P/(A+P) มากกว่า 90 (2) กลุ่มของหินพลูทอหนิคลำพากมีเนิค ที่ประกอบด้วยแคลสิค เพลเจอะเคลส (calcic plagioclase) เฟลสปารธอยดส (feldspathoids) และออไจ้ท์ (augite) มีโซดิค แอ็นอร์ทิน (sodic sanidine) และโซดิค แอมฟิโบลส (sodic amphiboles) ในปริมาณ

น้อย และมีออเลอวีน เป็นแร่พบทั่วไปในปริมาณน้อย (accessory mineral); นอกจากนี้ รวมถึงหินใดๆ ที่อยู่ในกลุ่มหินอินทรูสีฟที่เทียบเท่าเทะไฟร้ท (tephrite) เธเรอไล้ทจะเปลี่ยนเป็นเนะเฟอลีนมอนเซอไน้ท (nepheline monzonite) หากมีการเพิ่มขึ้นของแอลเคอไล เฟลสปาร์ หรือเปลี่ยนเป็นแก๊ะโบร้ เมื่อเฟลสปาธอยดลดลง หรือเปลี่ยนเป็นไดเออไร้ท เมื่อเฟลสปาธอยดลดน้อยลงและโซดิค เพลเจอะเคลสเพิ่มมากขึ้น รากศัพท์: ภาษากรีก “eagerly looked for – มองหาอย่างตั้งอกตั้งใจ”

Theriodontia (ธิรีเออดอน´เทีย) ออรเด้อรย่อยของสัตว์เลื้อยคลานจำพวกเธอแรพเสิด (therapsid reptiles) ช่วงยุคเพอรเมี่ยนตอนบนถึง ยุคจุแรสิคตอนล่าง

thermal (เธอร´เมิ่ล) (1) [ธรณีวิทยาธารน้ำแข็ง] คำพ้องของ *interglacial stage (อินเทอรเกลเฌิ่ล สเตจ´)* (2) [อุตุนิยมวิทยา] คำนาม การเคลื่อนแนวดิ่งของกระแสอากาศ ที่เกิดจากความร้อนที่แตกต่างกันของพื้นดินด้านล่าง (3) [ฟิสิคส์] เกี่ยวกับ หรือเกิดจากความร้อน คำพ้อง: *thermic (เธอร´หมิค)*

thermal alteration (เธอร´เมิ่ล ออลเทอเร´เฌิ่น) การแปรเปลี่ยนทางเคมีของสารอินทรีย์ในหินตะกอน ระหว่างการเกิดไดเออะเจเนอเสิส (diagenesis) ซึ่งเป็นผลมาจากการเพิ่มขึ้นของความดัน และอุณหภูมิตามความลึก และระยะเวลาในการถูกทับถม

thermal alteration index (เธอร´เมิ่ล ออลเทอเร´เฌิ่น อิน´เด็กส) มาตราส่วนซึ่งขึ้นกับสี จากการยอมให้แสงผ่าน หรือการสะท้อนแสงของอนุภาคของสารอินทรีย์ (pollen and spores) ในหินตะกอน ซึ่งเป็นข้อมูลที่ใช้ในการประเมินทางเรณูวิทยาของการวิวัฒน์ของไฮโดรคาร์เบิ้น และศักยภาพของการเป็นแหล่งกักเก็บไฮโดรคาร์เบิ้น คำย่อ: TAI (ทีเอไอ)

thermal analysis (เธอร´เมิ่ล เออะแน´เลอเสิส) การศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางเคมี และ/หรือทางกายภาพในวัตถุ จากผลของการเปลี่ยนแปลงอุณหภูมิ เช่น ความร้อนจากการคาย หรือการดูดซับ เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงอุณหภูมิ ดู: *differential thermal analysis (ดิเฟอเร็น´เฌิ่ล เธอร´เมิ่ล เออะแน´เลอเสิส)* คำพ้อง: *thermoanalysis (เธอร์โมเออะแน´เลอเสิส)*

thermal aureole (เธอร´เมิ่ล ออรีโอล) ดู: *aureole (ออรีโอล)*

thermal band (เธอร´เมิ่ล แบนด) ดู: *thermal infrared (เธอร´เมิ่ล อินเฟรอเรด´)*

thermal bar (เธอร´เมิ่ล บาร) เขต ที่แยกพื้นที่ของทะเลสาบขนาดใหญ่ ที่มีความแตกต่างอย่างมากในอุณหภูมิพื้นผิว; โดยทั่วไปเกิดขึ้นในฤดูใบไม้ผลิและฤดูใบไม้ร่วงในเขตอบอุ่น ซึ่งในฤดูใบไม้ผลิ น้ำตามแนวชายฝั่งจะอุ่นกว่ามวลน้ำห่างจากฝั่ง และในฤดูใบไม้ร่วง น้ำใกล้ฝั่งจะเย็นกว่าน้ำที่อยู่ห่างจากฝั่ง

thermal conduction (เธอร´เมิ่ล เคินเด็ค´เฌิ่น) ดู: *heat conduction (ฮี๊ท เคินเด็ค´เฌิ่น)*

thermal conductivity (เธอร´เมิ่ล คอนเด็คทิ´เวอที่) สภาพการนำความร้อน; (1) อัตราเวลาของการไหลของความร้อน โดยผ่านมวลวัตถุหนึ่งหน่วยพื้นที่ หนาหนึ่งหน่วย และมีอุณหภูมิแตกต่างกัน มีหน่วยเป็น วัตต์ต่อเมตรต่อเคลวิน ($W\ m^{-1}K^{-1}$) (2) การวัดความสามารถของวัตถุในการนำความร้อน ซึ่งเป็นสมบัติพื้นฐานของหิน ที่ขึ้นกับองค์ประกอบ (รูปทรงสัณฐานของผลึกหรือเม็ดแร่ ชนิดของแร่ การเรียงตัว การเชื่อมประสานหรือยึดเกาะ) ความพรุน และช่องว่าง โดยทั่วไปจะวัดจากแท่งหินตัวอย่างในห้องปฏิบัติการ

thermal contraction crack (เธอร´เมิ่ล เคินแทร็ค´เฌิ่น แคร็ค) ร่องแตกที่มีผนังเกือบแนวดิ่ง เกิดจากการหดตัวของหินหรือพื้นดินแข่แข็งเมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงความร้อน (อุณหภูมิลดลง) ซึ่งการหดตัวจากความร้อนของพื้นดิน โดยส่วนใหญ่ปรากฏเป็นรูปหลายเหลี่ยมเมื่อมองจากมุมสูง คำพ้อง: *ice crack (ไอ๊ซ แคร็ค); contraction crack (เคินแทร็ค´เฌิ่น แคร็ค); frost crack (ฟร้อสท แคร็ค)*

thermal convection (เธอร´เมิ่ล เคินเว็ค´เฌิ่น) (1) รูปแบบของการถ่ายเทความร้อนโดยการไหลของของไหล จากผลของการมีความดันที่เพิ่มหรือลดไปตามลำดับ หรือโดยการลอยตัวของความหนาแน่นที่เพิ่มหรือลดไปตามลำดับ เนื่องจากอุณหภูมิที่เพิ่มหรือลดไปตามลำดับเช่นเดียวกัน คำพ้อง: *heat convection (ฮี๊ท เคินเว็ค´เฌิ่น) (คำพ้องนี้ใช้น้อยมาก)* (2) [หินอัคนี] การถ่ายเทความร้อนภายในแหล่งแม็กเม่อ ที่มีความหนาแน่นแตกต่างกัน จากผลของความแตกต่างของอุณหภูมิ

thermal demagnetization (เธอร´เมิ่ล ดีแม็กเนอเทอเซ´เฌิ่น) เทคนิคของการลดสภาพความเป็นแม่เหล็กลงเพียงบางส่วน โดยการให้ความร้อนแก่วัตถุแม่เหล็ก (ตามอุณหภูมิที่จะทำให้หมดสภาพแม่เหล็กเพียงบางส่วน) จากนั้นปล่อยให้เย็นที่อุณหภูมิห้องและไม่มีสนามแม่เหล็กอยู่ในบริเวณที่วัตถุนั้นวางอยู่ ทั้งนี้เพื่อทำลายการมีสภาพแม่เหล็กที่เกิดจากการถูกเหนี่ยวนำจากสนามแม่เหล็กที่มีอำนาจ ในขณะที่วัตถุนั้นยังร้อนอยู่ (*partial thermoremanent magnetization – พาร์เฌิ่ล เธอร์โมเระ´เมอเนิ่นท แม็กเนอเทอะเซ´เฌิ่น*) ซึ่งอยู่ในช่วงอุณหภูมิที่ต้องการให้หมดสภาพความเป็นแม่เหล็ก ดังนั้น จึงเหลือเฉพาะสภาพแม่เหล็กที่

เกิดในอุณหภูมิที่สูงกว่า เปรียบเทียบ: *alternating-field demagnetization (ออล์เท่อรฺเนทิ่ง ฟีลดฺ ดีแม็กเนอเทอเซ์เฉิ่น); chemical demagnetization (เค์มิเคิ่ล ดีแม็กเนอเทอเซ์เฉิ่น)*

thermal diffusivity (เธอร์เมิ่ล ดิฟิ้วซิ์เวอที่) การแพร่กระจายความร้อน; การวัดอัตราการเปลี่ยนแปลงของอุณหภูมิในหน่วยปริมาตร เนื่องจากการไหลของความร้อนจำเพาะ ซึ่งคำนวณได้จาก $\alpha = k/\rho c_p$ เมื่อ α คือ thermal diffusivity มีหน่วยเป็น m^2/s; k คือ thermal conductivity มีหน่วยเป็น W/mK; ρ คือ ความหนาแน่น มีหน่วยเป็น kg/m^3 และ c_p คือ ความจุความร้อนจำเพาะ (specific heat capacity) มีหน่วยเป็น J/kgK และ 1 W = 1 J/s หินทั่วไปมีค่าในช่วง 0.5 - 2.5 x 10^{-6} m^2/s

thermal energy yield (เธอร์เมิ่ล เอ์เนอรจี้ ยีลดฺ) ในภูเขาไฟวิทยา เป็นพลังงานความร้อน เทียบเท่าการระเบิดของภูเขาไฟที่ขึ้นอยู่กับลักษณะความร้อน และปริมาตรของธรณีวัตถุจากภูเขาไฟ

thermal exfoliation (เธอร์เมิ่ล เอ็กสโฟลีเอ์เฉิ่น) กระบวนการที่เปลือกนอกของหินหลุดลอก หรือแยกเป็นแผ่น หรือเป็นกาบ (*exfoliation)* ซึ่งเกิดจากผลของหินได้รับความร้อนในช่วงกลางวัน และการระบายความร้อนของหินอย่างรวดเร็วในเวลากลางคืน

thermal exploration (เธอร์เมิ่ล เอ็กสเปลอเร์เฉิ่น) ดู: *geothermal exploration (จีโอเธอร์เมิ่ล เอ็กสเปลอเร์เฉิ่น)*

thermal fracture (เธอร์เมิ่ล แฟร็ค์เช่อรฺ) การแยกออกจากกัน หรือการแตกทั้งขนาดเล็กหรือขนาดใหญ่ในหิน จากผลของการเปลี่ยนแปลงอุณหภูมิอย่างรวดเร็ว ซึ่งอาจเกิดจากการขยายตัวและหดตัวของแร่ประกอบหิน เนื่องจากอุณหภูมิในเวลากลางวันและกลางคืนแตกต่างกัน

thermal infrared (เธอร์เมิ่ล อินเฟรอเร้ด์) แถบสเป็กเทริ่มของรังสีอินเฟรอเร้ดที่มีความยาวคลื่นตั้งแต่ 3.0 ถึง 15 μm รวมถึงความยาวคลื่นที่ซึ่งพลังงานคลื่นแม่เหล็กไฟฟ้าสูงสุดแผ่ออกไป (*radiant-power peak)* ของโลกด้วย คำย่อ: *thermal IR (เธอร์เมิ่ล ไออาร์)* คำพ้อง: *thermal band (เธอร์เมิ่ล แบนดฺ)*

thermal IR (เธอร์เมิ่ล ไออาร์) ดู: *thermal infrared (เธอร์เมิ่ล อินเฟรอเร้ด์)*

thermal log (เธอร์เมิ่ล ล้อก) ดู: *temperature log (เท็ม์เพอรเช่อรฺ ล้อก)*

thermal maturation (เธอร์เมิ่ล แมะเชอเร์เฉิ่น) หิน หรือเพอโทรเลี่ยมที่ได้รับอุณหภูมิสูง ทำให้เกิดความแตกต่างของการกระจายตัวขององค์ประกอบที่มีอยู่

thermal maximum (เธอร์เมิ่ล แม็ก์เซอเมิ่ม) ศัพท์ที่เสนอให้ใช้แทน *Climatic Optimum (ไคลแม์ถิค อ็อพ์เทอเมิ่ม)* และ *Altithermal (แอลเทอเธอร์เมิ่ล)*

thermal metamorphism (เธอร์เมิ่ล เมะ์เทอมอรฺฟิเซิ่ม) ชนิดของการแปรสภาพ ที่เกิดจากอิทธิพลของความร้อนเป็นหลัก ซึ่งทำให้เกิดการเปลี่ยนสภาพทางเคมี และ/หรือทางกายภาพ โดยไม่จำเป็นต้องมีการเปลี่ยนลักษณะไปพร้อมๆ กัน เปรียบเทียบ: *geothermal metamorphism (จีโอเธอร์เมิ่ล เมะเทอมอรฺฟิเซิ่ม); load metamorphism (โหลด เมะเทอมอรฺฟิเซิ่ม); pyrometamorphism (ไพโรเมะ์เทอมอรฺฟิเซิ่ม); static metamorphism (สแต์ถิค เมะเทอมอรฺฟิเซิ่ม)* คำพ้อง: *thermometamorphism (เธอร์โมเมะเทอมอรฺฟิเซิ่ม)*

thermal-neutron log (เธอร์เมิ่ล-นู์ทรอน ล้อก) ข้อมูลที่บันทึกตามความลึกของหลุมเจาะของปฏิกิริยาของนูไคลดแอ๊ะเทิ่มที่เกี่ยวกับพฤติกรรมของนูทรอน – นูทรอน ซึ่งใช้เครื่องตรวจจับนูทรอนที่มีระดับพลังงานความร้อนประมาณ 0.025 ev เปรียบเทียบ: *neutron-gamma log (นู์ทรอน-แก์เม่อ ล้อก); epithermal-neutron log (เอ๊ะเผอะเธอร์เมิ่ล-นู์ทรอน ล้อก)* คำพ้อง: *n-tn log (เอ็น-ทีเอ็น ล้อก)*

thermal niche (เธอร์เมิ่ล นิช) ช่องว่าง โพรง หรือถ้ำที่เกิดจากการละลายของน้ำแข็ง และการไหลออกอย่างรวดเร็วของชั้นดินแช่แข็งถาวร ที่อยู่ระหว่างระนาบของชั้นแช่แข็งถาวร และระดับน้ำ (waterlines)

thermal parameters (เธอร์เมิ่ล เพอแร์เมอเท่อรฺส) ดู: *displacement parameters (ดิสเพลสเมิ่นทฺ เพอแร์เมอเท่อรฺสฺ)*

thermal pressure (เธอร์เมิ่ล เพระ์เฉ่อรฺ) ความดัน ที่เกิดจากการขยายตัวของของเหลวในตัวกลาง ที่มีค่าการขยายตัวได้น้อย คำพ้อง: *aquathermal pressure (แอ๊ะ์เควอเธอรเมิ่ล เพระ์เฉ่อรฺ)*

thermal properties (เธอร์เมิ่ล เพระ์เพอรที่สฺ) สมบัติของตัวกลาง (เช่น ดิน หิน) เทียบกับปริมาณความร้อน และการถ่ายเทความร้อน เช่น การนำความร้อน (thermal conductivity) ความจุความร้อนจำเพาะ (specific heat capacity) และการแพร่กระจายความร้อน (thermal diffusivity)

thermal resistance (เธอร์เมิ่ล ริซิสเต็นซ) ความแตกต่างของอุณหภูมิ หารด้วยอัตราการไหลของความร้อน สัญลักษณ์: R และมีหน่วยเป็น เคลเวิ่นต่อวัตต์ (KW^{-1})

thermal resistivity (เธอร์เมิ่ล ริซิสทิ์เวอที่) ค่าส่วนกลับของการนำความร้อน ที่วัดในหน่วยเมตรต่อเคลเวิ่นต่อวัตต์ ($mK\ W^{-1}$) สัญลักษณ์: r

thermal shock (เธอร์เมิ่ล ฉ็อค) การวิบัติของวัตถุ โดยเฉพาะการแตกเปราะ เนื่องจากความเค้นจากความร้อนที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว

thermal spring (เธอร์เมิ่ล สปริง์) น้ำซึม น้ำซับ หรือน้ำพุ ที่มีอุณหภูมิของน้ำสูงกว่าค่าเฉลี่ยอุณหภูมิของอากาศประจำปี อาจเป็นน้ำร้อนหรือน้ำอุ่นก็ได้

thermal stratification (เธอร์เมิ่ล สแตรเทอะเฟอเค์เฉิ่น) การแบ่งชั้นของทะเลสาบที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงอุณหภูมิที่ระดับความลึกต่างกัน และเป็นผลทำให้เกิดชั้นความหนาแน่นต่างกันในแนวนอนของน้ำ ดู: *density stratification (เด็น์เซอที่สแตรเทอะเฟอเค์เฉิ่น)*

thermal structure (เธอร์เมิ่ล สเตร๊ค์เช่อร์) (1) สิ่งที่แสดงรูปแบบการเปลี่ยนแปลงของอุณหภูมิใต้ผิวดิน เช่น รูปแบบของไอเซอเธิรม (isontherm - เส้นบนแผนที่หรือแผนภูมิซึ่งเชื่อมต่อจุดที่มีอุณหภูมิเท่ากัน) (2) รูปแบบการเรียงตัวของเขตการแปรสภาพ (metamorphic zone) ที่มีระดับการแปรสภาพสูงขึ้นหรือลดลง เช่น รูปโดม (thermal dome) สืบเนื่องจากการมีแหล่งความร้อนเกิดขึ้นเฉพาะแห่ง (localized heat source) ที่อาจมีการหลอมบางส่วนของหินที่มีอยู่เดิม (anatexis - แอเนอเท็กเสิส) หรือการเกิดเทือกเขา (orogeny – ออเราะเจอนี่)

thermal survey (เธอร์เมิ่ล เซอร์เว) การสำรวจอุณหภูมิ และแสดงผลในรูปแบบแผนที่ หรือภาพตัดขวาง หรือภาพ 3 มิติ โดยส่วนใหญ่ในขั้นตอนสุดท้ายจะแสดงเป็นแผนที่ของอุณหภูมิ (temperature map) รวมทั้งอาจแสดงในรูปแบบของความแตกต่างของอุณหภูมิ (*temperature gradient)* ความหนาแน่นของความร้อน (*heat-flow density*) ตลอดจนแหล่งพลังงานความร้อนใต้พิภพในระดับท้องถิ่น ระดับภูมิภาค หรือระดับโลก คำพ้อง: *temperature survey (เท็ม์เพอรเช่อร เซอร์เว)*

thermal water (เธอร์เมิ่ล วอ์เท่อร์) น้ำ โดยทั่วไปมักเป็นน้ำพุร้อน หรือน้ำซึม น้ำซับ ที่มีอุณหภูมิของน้ำสูงกว่าอุณหภูมิเฉลี่ยของอากาศตลอดปี

thermic (เธอร์หมิค) ดู: *thermal (เธอร์เมิ่ล) [ฟิสิคส์].*

thermic temperature regime (เธอร์หมิค เท็ม์เพอรชู่ เรณีม์) สภาพอุณหภูมิดิน (*soil temperature regime)* ที่มีอุณหภูมิเฉลี่ยต่อปีมากกว่าหรือเท่ากับ 15 องศาเซลเซียส แต่น้อยกว่า 22 องศาเซลเซียส และมากกว่า 5 องศาเซลเซียส ในระหว่างอุณหภูมิในช่วงฤดูร้อนและฤดูหนาวที่ 50 เซนติเมตร ใต้พื้นผิวดิน

thermistor chain (เธอร์มิสเต้อร เชน) ชุดของเครื่องมือวัดอุณหภูมิ ที่มีระยะห่างเป็นช่วงๆ ตามสายเคเบิ้ล หรือเส้นลวดสำหรับวัดการเปลี่ยนแปลงอุณหภูมิน้ำทะเลในแนวดิ่งที่ความลึกต่างๆ

thermite (เธอร์ไม้ท) ศัพท์เดิมที่ใช้เรียกเฟาะเซิ่ลใดๆ ที่ติดไฟได้

thermoanalysis (เธอรโมเออะแน์เลอเสิส) ดู: *thermal analysis (เธอร์เมิ่ล เออะแน์เลอเสิส)*

thermo barometer (เธอรโม เบอรอ์เมอเท่อร์) ดู: *hypsometer (ฮิพซอ์เมอเท่อร์)*

thermochronology (เธอรโมเครอนอ์เลอจี้) การตรวจหาประวัติของอุณหภูมิในหินแปร ซึ่งขึ้นกับธรณีกาล (geochronology); การกำหนดอายุของหินตัวอย่างขึ้นอยู่กับอัตราการสลายตัวของนูเคลียสกัมมันตภาพรังสี

thermocline (เธอร์เมอไคลน) (1) [ทะเลสาบ] (ก) ระนาบแนวนอนในทะเลสาบที่มีชั้นความร้อนอยู่ที่ระดับความลึกที่อุณหภูมิลดลงอย่างรวดเร็วมากที่สุดตามความลึก (ข) ชั้นแนวนอนของน้ำ ที่มีอุณหภูมิลดลงอย่างรวดเร็ว และมีความหนาแน่นเพิ่มขึ้นตามความลึก; บางครั้งกำหนดเป็นชั้นที่อัตราการลดลงของอุณหภูมิตามความลึก เท่ากับหรืออย่างน้อย 1 องศาเซลเซียสต่อเมตร ซึ่งเป็นนิยามเดิม และเป็นคำพ้องที่ชอบน้อยของ *metalimnion (เมะเทอลิม์เนี่ยน)* แต่ใช้ในด้านวิศวกรรมค่อนข้างมาก (2) [มหาสมุทร] (ก) ความลึกของบริเวณที่มีการลดลงของอุณหภูมิในอัตราสูงสุด (ข) โดยทั่วไปเป็นพื้นที่ที่การเปลี่ยนแปลงอุณหภูมิในแนวดิ่งสูงมาก และอยู่ใต้ชั้นน้ำผสม (mixed layer)

thermoelastic effect (เธอรโมอิแล์สติค อิเฟ็คท์) การลดลงของอุณหภูมิภายใต้การดึง (tension) หรือการเพิ่มขึ้นของอุณหภูมิภายใต้การบีบอัด (compression) ระหว่างการเปลี่ยนรูปหรือลักษณะแบบยืดหยุ่น

thermoelastic stress (เธอรโมอิแล์สติค สเตร๊ส) ความเค้นในมวลวัตถุ ที่เกิดจากความแตกต่างของอุณหภูมิที่เกิดไปตามลำดับภายในมวลวัตถุ

thermogene (เธอรเมอจีน) เกี่ยวกับ การเกิดแร่ภายใต้อิทธิพลของอุณหภูมิ

thermogenesis (เธอรโมเจ´เนอเสิส) การเพิ่มขึ้นของอุณหภูมิในมวลวัตถุ ที่เกิดจากปฏิกิริยาภายในมวลวัตถุดังกล่าว เช่น การเกิดอ็อกเซอเดเฉิ่น หรือการสลายตัวของกัมมันตภาพรังสี

thermograph (เธอร´มอแกร๊ฟ) [อุตุนิยมวิทยา] เครื่องบันทึกที่บันทึกการเปลี่ยนแปลงของอุณหภูมิอย่างต่อเนื่องตามเวลา

thermohaline circulation (เธอรโมเฮ´ไลน เซอรคิวเล´เฉิ่น) การหมุนเวียนของน้ำในมหาสมุทร ระหว่างความหนาแน่นสูงในบริเวณและเทอถูดสูงจมลงสู่พื้นล่าง และเกิดการผสมของน้ำทำให้ความหนาแน่นลดลง ไหลวนกลับขึ้นสู่ผิวบน ซึ่งเธอรโมเฮไลน หมายถึงการควบคุมความหนาแน่นด้วยอุณหภูมิและปริมาณเกลือ

thermokarst (เธอร´เมอค้าร์สทฺ) (1) ลักษณะทางภูมิประเทศที่เกิดขึ้นคล้ายค้าร์สท ในบริเวณที่มีชั้นดินแช่แข็งถาวร โดยการละลายของพื้นน้ำแข็ง และตามด้วยการปรับสภาพของพื้นดิน เปรียบเทียบ: *glaciokarst (เกล´ฌีโอค้าร์สทฺ)* (2) ภูมิภาคที่มี *thermokarst topography (เธอร´เมอค้าร์สทฺ เทอพอ´เกรอะฟี่)* (3) กระบวนการของการก่อตัวของ *thermokarst topography (เธอร´เมอค้าร์สทฺ เทอพอ´เกรอะฟี่)* คำพ้อง: *cryokarst (ไคร´เออค้าร์สทฺ)*

thermokarst depression (เธอร´เมอค้าร์สทฺ ดิเพร´เฉิ่น) ดู: *thaw depression (ธอ ดิเพร´เฉิ่น)*

thermokarst lake (เธอร´เมอค้าร์สทฺ เล้ค) แอ่งน้ำตื้น ที่อยู่ในภูมิภาคที่มีชั้นดินแช่แข็งถาวรรองรับ ซึ่งเกิดจากการทรุดของพื้นดินภายหลังชั้นดินแช่แข็งถาวรบางส่วนมีการละลายออกไป; ทะเลสาบที่อยู่ในบริเวณแอ่งจากการละลายของน้ำแข็ง เปรียบเทียบ: *kettle lake (เคะ´เทิ่ล เล้ค)* คำพ้อง: *thaw lake (ธอ เล้ค) [ชั้นดินแช่แข็งถาวร]; cryogenic lake (ไคร´เออหนิค เล้ค); cave-in lake (เค้ฟ-อิน เล้ค)*

thermokarst mound (เธอร´เมอค้าร์สทฺ มาวนฺด) ส่วนที่เหลืออยู่ของพื้นดินมีรูปลักษณ์เป็นรูปหลายเหลี่ยม และค่อนข้างกลม (polygonal hummock) ล้อมรอบด้วยพื้นที่ต่ำที่เกิดจากการละลายออกไปบางส่วนของน้ำแข็ง ในภูมิภาคที่มีชั้นดินแช่แข็งถาวร เปรียบเทียบ: *cemetery mound (เซะ´เมอเทรี่ มาวนฺด)*

thermokarst topography (เธอร´เมอค้าร์สทฺ เทอพอ´เกรอะฟี่) ภูมิลักษณ์ที่ลักษณะไม่สม่ำเสมอ ประกอบด้วยทะแลสาบ บึง หนองน้ำ หลุม แอ่งเล็กๆ หรือถ้ำที่เกิดจากการละลายออกไปบางส่วนของน้ำแข็ง ในภูมิภาคที่มีชั้นดินแช่แข็งถาวร; ลักษณะภายนอกคล้ายกับภูมิประเทศแบบค้าร์สท ซึ่งเกิดจากการละลายของหินปูน

thermolabile (เธอรโมเล´ไบล) หมายถึง วัตถุที่สลายได้โดยความร้อน

thermoluminescence (เธอรโมลูเมอเนส´เซิ่นซฺ) สมบัติที่มีสารใดๆ ที่สามารถเปล่งแสงหรือเรืองแสงได้ เมื่อได้รับความร้อนต่ำกว่าอุณหภูมิที่จะติดไฟได้ เป็นผลมาจากการปลดปล่อยพลังงานที่มีอยู่ในตำแหน่งการเคลื่อนที่ของอิเล็คทรอนในโครงข่ายผลึก

thermoluminescence dating (เธอรโมลูเมอเนส´เซิ่นซฺ เด´ทิ่ง) วิธีการหาอายุของวัตถุใดๆ ที่เคยผ่านการถูกทำให้ร้อน (เช่น เครื่องปั้นดินเผา ลาเว่อหลาก) หรือได้รับรังสีเอิลเทร่อไวโอเล็ทจากดวงอาทิตย์ (เช่น ตะกอน หรือธรณีวัตถุ) ส่วนหนึ่งของพลังงานที่ปลดปล่อยออกมาจากการสลายตัวของอนุภาคนูเคลียสของสารกัมมันตรังสี ที่ยังคงติดอยู่ หรือดูดซับไว้ในโครงสร้างแอ๊ะเทิ่ม และพลังงานนี้จะถูกปลดปล่อยออกมา เมื่อได้รับความร้อน ทำให้สามารถวัดอายุของสารตัวอย่างได้ โดยผลึกของสารตัวอย่างที่ต้องการหาอายุ จะถูกนำมาให้ความร้อน เพื่อให้เกิดการเปล่งหรือเรืองแสง ที่เป็นสัดส่วนกับปริมาณของรังสีซึ่งยังคงติดอยู่/ดูดซับไว้โดยสารตัวอย่างต่อหน่วยเวลา จากนั้นปริมาณรังสีทั้งหมดจะถูกวัดและเทียบหาอายุของสารตัวอย่าง

thermometamorphism (เธอรโมเมะเทอมอรฺฟิเซิ่ม) ดู: *thermal metamorphism (เธอร´เมิ่ล เมะ´เทอมอรฺฟิเซิ่ม)*

thermometric depth (เธอรเมอเมะ´ถริค เด๊ิพธฺ) ความลึกเป็นเมตร ที่คำนวณได้จากความแตกต่างของอุณหภูมิระหว่างเครื่องวัดอุณหภูมิแบบมีเกราะหุ้มและไม่มีเกราะหุ้มที่ติดตั้งตามระยะห่างเป็นช่วงๆ เครื่องวัดอุณหภูมิที่ไม่มีเกราะหุ้ม จะอ่านได้อุณหภูมิสูงกว่าประมาณ 1 องศาต่อความลึกทุกๆ 100 เมตร เนื่องจากได้รับผลกระทบจากความดันน้ำที่เพิ่มขึ้นตามความลึก ใช้เพื่อเป็นการตรวจสอบอย่างรวดเร็วว่ากระบอกเก็บน้ำที่หย่อนลงไปในทะเลหรือมหาสมุทรอยู่ตรงตามความลึกที่ต้องการหรือไม่ เปรียบเทียบ: *Nansen bottle (นาน´เซิ่น เบ๊ะ´เทิ่ล)*

thermometric leveling (เธอรเมอเมะ´ถริค เล´เวลิ่ง) ชนิดของการหาระดับความสูงทางอ้อม ซึ่งระดับความสูงเหนือระดับน้ำทะเล กำหนดจากค่าสุดเดือดของน้ำที่ได้จากการสังเกต เปรียบเทียบ: *barometric leveling (เบ๊ะรอเมะ´ถริค เล´เวลิ่ง)*

thermo-osmosis (เธอร์ โม-ออ์สโม เสิส) ออ์สโมเสิส ที่เกิดขึ้นภายใต้อิทธิพลของอุณหภูมิที่แตกต่างกัน ระหว่างของเหลวที่อยู่

ด้านข้างของเมมเบรนกึ่งพรุน กับการเคลื่อนจากด้านที่ร้อนไปยังด้านที่เย็นกว่า เช่นเดียวกับการไหลของน้ำผ่านช่องเล็กๆ จากมวลดินส่วนที่อุ่นไปยังมวลดินส่วนที่เย็นกว่า

thermophilic (เธอรเมอฟิ´หลิค) หมายถึง สิ่งมีชีวิตที่อาศัยอยู่ในอุณหภูมิสูง โดยเฉพาะ แบคทิเรียที่เจริญเติบโตได้ดีในอุณหภูมิระหว่าง 45 ถึง 80 องศาเซลเซียส คำนาม: thermophile (เธอร´เมอไฟล)

thermophyte (เธอร´เมอไฟ้ท) พืช ที่เจริญเติบโตได้ดีในอุณหภูมิสูง

thermoremanence (เธอรโมเระ´เมอเนิ่นซ) ดู: *themoremanent magnetization (เธอรโมเระ´เมอเนิ่นทฺ แม็กเนอเทอเซ´เฌิ่น)*

thermoremanent magnetization (เธอรโมเระ´เมอเนิ่นทฺ แม็กเนอเทอเซ´เฌิ่น) สภาพแม่เหล็กคงเหลือในหิน ภายหลังจากหินเย็นตัวแล้ว เหนือจุดคิวรี่ (*Curie point)* ถึงอุณหภูมิที่ล้อมรอบที่มีความเสถียรมาก และขนานไปกับสนามแม่เหล็กภายนอกที่มีอยู่ ณ ขณะเย็นตัว คำย่อ: TRM (ทีอารเอ็ม) คำพ้อง: *thermoremanence (เธอรโมเระ´เมอเนิ่นซฺ)*

thermosphere (เธอร´โมสเฟียร') พื้นที่ทางทะเล ที่มีการเปลี่ยนแปลงอุณหภูมิตามฤดูกาล ซึ่งอยู่ในบริเวณและเทอถูดกลางและต่ำ เปรียบเทียบ: *psychrosphere (ไซ´โครสเฟียร')*

thermuticle (เธอรมิว´ทิเคิ่ล) ดู: *porcellanite (พอร´สเลอไน้ทฺ)*

theta porphyroclast (เธะเท่อ พอร´ไฟเรอแคล้สทฺ) พอร์ไฟเรอแคล้สท ที่ไม่มีการเกิดผลึกใหม่ที่ขอบหรือปลาย ในหินที่มีการเปลี่ยนลักษณะจากการถูกเฉือน เช่น มายเลอไน้ท

Thetis hairstone (ธี´เทิส แฮร´สโตน) หินคล้ายเส้นผม (*hairstone*) ที่มี หรือแทรกด้วยสารมลทิน (inclusion) ที่เป็นผลึกเส้นใยพันกันแบบยุ่งเหยิง หรือเป็นก้อนกลมคล้ายลูกบอลของผลึกเส้นใยสีเขียวของฮอรนเบล็นด (hornblende) แอสเบสเติส (asbestos) และโดยเฉพาะ แอคทิเนอไล้ท (actinolite)

thick bands (ธิ้ค แบนดฺส) ในถ่านหินชนิดที่มีแถบ เป็นแถบของวิเทรน หนาตั้งแต่ 5.0 ถึง 50.0 มิลลิเมตร เปรียบเทียบ: *thin bands (ธิน แบนดฺส); medium bands (มี´เดี้ยม แบนดฺส); very thick bands (เว´รี่ ธิ้คแบนดฺส)*

thick-bedded (ธิ้ค-เบ้ดเดิด) ศัพท์เทียบสัมพันธ์ที่ใช้กับชั้นหินตะกอน ที่มีการกำหนดแตกต่างกัน เช่น หนามากกว่า 6.4 เซนติเมตร (2.5 นิ้ว) - 100 เซนติเมตร (40 นิ้ว) โดยเฉพาะหมายถึง ชั้นหินที่มีความหนาอยู่ในช่วง 60 - 120 เซนติเมตร (2 - 4 ฟุต) ชั้นหิน ที่มีความหนามากกว่า 120 เซนติเมตร เป็น "ชั้นหินหนามาก" เปรียบเทียบ: *medium-bedded (มี´เดี้ยม-เบ๊ะ´เดิด); stratification index (สแตรเทอะเฟอเค´เฌิ่นอิน´เด็กสฺ); thin-bedded (ธิน-เบ๊ะ´เดิด)*

thicket reef (ธิ´เขิท รี้ฟ) แนวปะการัง ที่ประกอบด้วยกิ่งค่อนข้างเปราะแทรกประสานกัน เปรียบเทียบ: *pillar reef (พิ´เล่อรฺ รี้ฟ); coral thicket (คอ´เริ่ล ธิ´เขิท)*

thickness (ธิ้ค´เนิส) [ธรณีวิทยา] ความหนา; ขอบเขตของหน่วยหินที่เป็นแผ่น (tabular - แทะ´บิวเล่อร) - ลักษณะที่มีมิติ 2 มิติใหญ่หรือยาวกว่ามิติที่ 3 มาก) จากด้านล่างของพื้นผิว มายังด้านบน มักวัดตั้งฉากกับพื้นผิว เช่น ความหนาของชั้นหินที่วัดตั้งฉากจากผิวบนมายังผิวล่าง ดู: *true thickness (ทรู ธิ้ค´เนิส); apparent thickness (เออะแพ´เริ่นทฺ ธิ้ค´เนิส)*

thickness contour (ธิ้ค´เนิส คอน´ทุร) ดู: *isopach (ไอ´เซอแผ็ค)*

thickness line (ธิ้ค´เนิส ไลน) ดู: *isopach (ไอ´เซอแผ็ค)*

thickness map (ธิ้ค´เนิส แม็พ) ดู: *isopach map (ไอ´เซอแผ็ค แม็พ)*

thick-skinned deformation (ธิ้ค-สกินดฺ´ ดีฟอรเม´เฌิ่น) รูปแบบของการเปลี่ยนลักษณะที่ฟ้อลทระดับลึกตัดหินฐาน (basement – หินที่ซับซ้อนไม่สามารถจำแนกได้ ซึ่งวางตัวอยู่ใต้หินอื่นในพื้นที่ที่สนใจ; หินประกอบด้วยหินอัคนีและหินแปรที่อยู่ระดับลึก) โดยทั่วไปมักเป็นการเลื่อนผ่านเข้าไปในหินฐาน เปรียบเทียบ: *thin-skinned deformation (ธิน-สกินดฺ´ ดีฟอรเม´เฌิ่น)*

thick-skinned structure (ธิ้ค-สกินดฺ´ สเตริ้ค´เช่อรฺ) ศัพท์ที่ใช้ในการแปลความหมายของโฟลดบนระนาบฟ้อลท ที่ตัดหินฐาน (basement) ซึ่งบางครั้งอาจจะตัดลงไปถึงเปลือกโลกตอนกลาง โฟลดมักมีปีกเพียงข้างเดียว ที่เกิดจากการเลื่อนของฟ้อลท

thick/thin bed (ธิ้ค/ธิน เบด) การจำแนกประเภทของชั้นสะท้อน ที่ขึ้นกับความหนาของชั้นหิน เป็นการแปลความหมายของคลื่นไซ้สมิคแบบสะท้อน ที่สามารถบ่งชี้ชั้นหินที่มีความหนาด้วยการประเมินคร่าวๆ ว่ามีความหนามากกว่า $\lambda/4$ เมื่อ λ คือความยาวคลื่น และหากความหนาของชั้นหินมากกว่า $\lambda/4$ เรียกว่า หนา และหากน้อยกว่า $\lambda/4$ เรียกว่า บาง

thief formation (ธี้ฟ ฟอร´เม´เฌิ่น) หน่วยหินที่มีรูพรุนมาก เมื่อหลุมเจาะผ่านเข้าไปจะมีค่าความดันของหลุมลดลง และอาจมีผลให้ของเหลวในหลุมเจาะไหลเข้าสู่หินดังกล่าว คำพ้อง: *thief zone (ธี้ฟ โซน)*

thief zone (ธี้ฟ โซน) ดู: *thief formation (ธี้ฟ ฟอรเม'เฌิ่น)*

Thiem equation (ธีม อิเคว'เฌิ่น) สมการสมดุล ที่เกี่ยวกับการลดลงของความดันในหลุมสังเกตการณ์หลายๆ หลุม ต่อการระบายน้ำออกระหว่างการทดสอบชั้นหินอุ้มน้ำ (*aquifer test*) และต่อค่าสัมประสิทธิ์การซึมผ่านได้ (*hydraulic conductivity*) ของชั้นหินอุ้มน้ำโดยจะต้องทำการสูบน้ำในอัตราการสูบที่คงที่เป็นเวลาที่เพียงพอในการเข้าสู่สภาวะสมดุล ตั้งชื่อตาม Günther Thiem (กึนเธ่อร ธีม) ดู: *Theis equation (ไท้ส อิเคว'เฌิ่น)*

thigmotaxis (ธิกโมแท็ก'เสิส) แท็กเสิส *(taxis) [นิเวศวิทยา]* ในการตอบสนองต่อแรงกระตุ้นทางกล หรือการสัมผัส เปรียบเทียบ: *strophotaxis (สโตรโฟแท็ก'เสิส); phobotaxis (โฟโบแท็ก'เสิส)*

thill (ธิล) ศัพท์อังกฤษสำหรับ พื้นเหมืองถ่านหิน หรือพื้นของชั้นถ่านหินบาง นั่นคือ ชั้นดินด้านล่าง (underclay - เอินเด้อรเคล) ศัพท์นี้ยังใช้สำหรับชั้นบางของดินทนไฟ (fireclay – ไฟ'เออรเคล)

thin bands (ธิน แบนดฺส) ในถ่านหินที่มีชั้นของวิเทรนหนาตั้งแต่ 0.5 ถึง 2.0 มิลลิเมตร เปรียบเทียบ: *medium bands (มี'เดี้ยม แบนดฺส); thick bands (ธิ้ค แบนดฺส); very thick bands (เว'รี่ ธิ้ค แบนดฺส)*

thin-bedded (ธิน-เบ๊ะ'เดิด) ศัพท์ที่ใช้กับหินตะกอน ที่มีความหนาน้อยกว่า 30 เซนติเมตร (1 ฟุต) ถึง 1 เซนติเมตร (0.4 นิ้ว) โดยเฉพาะ หมายถึง ชั้นหินที่มีความหนาอยู่ในช่วง 5 - 60 เซนติเมตร (2 ถึง 2 ฟุต) ชั้นหินที่มีความหนาน้อยกว่า 5 เซนติเมตร แต่หนามากกว่า 1 เซนติเมตร เรียกว่า บางมาก (very thin bed) เปรียบเทียบ: *medium-bedded (มี'เดี้ยม-เบ๊ะ'เดิด); stratification index (สแตรเทอะเฟอเค'เฌิ่น อิน'เด็กสฺ); thick-bedded (ธิ้ค-เบ๊ะ'เดิด)*

thinic (ธิ'หนิค) เกี่ยวกับ เนินทราย (dune)

thin-layer chromatography (ธิน-เล'เอ่อร โครเมอทอ'เกรอะฟี่) เทคนิคการแยกสารประกอบ โดยใช้หลักการของการดูดซับองค์ประกอบที่แตกต่างกันในระดับต่างกัน (chromatography) โดยการผ่านสารตัวอย่างที่อยู่ในรูปของผสม หรือสารละลายผ่านวัสดุการดูดซับชั้นบางที่รองรับด้วยแผ่นแข็ง ซึ่งองค์ประกอบที่ต่างกันจะเคลื่อนผ่านในระดับต่างกัน ดังนั้นจึงสามารถแยกจากกันได้ คำย่อ: TLC (ทีเอลซี) เปรียบเทียบ: *chromatography (โครเมอทอ'เกรอะฟี่)*

thinning (ธิ'นิ่ง) กระบวนการลดจำนวนพิกัดที่กำหนดด้วยเส้น โดยส่วนใหญ่ใช้ในระหว่างการแปลงเส้น จากตารางเป็นเว็คเท่อร เส้นจะถูกทำให้บางลง ถ้าตารางแต่ละตารางกำหนดเส้นอยู่ติดกันเพียงสองตารางที่มีการกำหนดในลักษณะเดียวกัน ดู: *weeding (วี'ดิ่ง)*

thinolite (ธิ'เนอไล้ท) (1) แคลไซ้ท ที่มีสีเหลืองอ่อน และน้ำตาลอ่อน รูปผลึกมีปลายทั้งสองด้านเป็นพิเรอหมิด อาจเป็นรูปสัณฐานเทียม (pseudomorphous) ต่อจากเกเลอไซ้ท (gaylussite, $Na_2Ca(CO_3)_2 \cdot 5H_2O$) (2) ดู: *thinolitic tufa (ธิเนอลิถิค ทู'เฟ่อ)*

thinolitic tufa (ธิเนอลิถิค ทู'เฟ่อ) การทับถมเป็นชั้นของทูเฟ่อ (tufa - แทระเวอทีนที่มีลักษณะคล้ายฟองน้ำ หรือมีความพรุนมาก) ที่ประกอบด้วยแท่งชิ้นส่วนเปราะ แตกหักง่ายของผลึกของธิเนอไล้ท (thinolite) อาจเป็นชั้นยาวถึง 20 เซนติเมตร และหนา 1 เซนติเมตร เกิดขึ้นในแอ่งทะเลทรายของตะวันตกเฉียงเหนือของรัฐเนอแวเด้อ สหรัฐ ซึ่งเป็นมวลรูปโดม ตามชายฝั่งของทะเลสาบโบราณเลอฮอนเทิ่น (Lahontan Lake – ทะเลที่เกิดจากน้ำฝนปริมาณมากในช่วงสมัยไพสเตอซีน) ที่ปิดทับลิธอยด ทูเฟ่อ (*lithoid tufa)* และอยู่ล่างเด็นดรอยด ทูเฟ่อ (*dendroid tufa)*

thin out (ธิน เอ๊าท) การลดความหนาลงเรื่อยๆ ในทิศทางเดียวกันจนหายไปในที่สุด ศัพท์นี้ใช้กับชั้นหิน พนังแร่ หรือมวลหินที่มีความหนาเรียวลง ดังนั้น ผิวบนและผิวล่างจะเรียวเข้าหากันและหายไป คำพ้อง: *pinch out (พิ้นชฺ เอ๊าทฺ); wedge out (เว็ดจฺ-เอ๊าทฺ)*

thin section (ธิน เซ็ค'เฌิ่น) แผ่นหินบาง; ชิ้นส่วนของหิน หรือแร่ที่ตัดและขัดให้มีความหนาประมาณ 0.03 มิลลิเมตร และติดกับแผ่นแก้วสำหรับดูด้วยกล้องจุลทรรศน์ (microscope slide) เป็นการทำให้หิน หรือแร่มีลักษณะโปร่งใส หรือโปร่งแสงเพื่อศึกษาคุณสมบัติทางแสง

thin-skinned deformation (ธิน-สกินดฺ' ดีฟอรเม'เฌิ่น) รูปแบบของการเปลี่ยนลักษณะ ซึ่งฟ้อลทและโฟลดเกิดเหนือระนาบฟ้อลทแนวนอน และไม่ได้เกี่ยวข้องกับหินฐานที่อยู่ใต้ระนาบฟ้อลท

thin-skinned structure (ธิน-สกินดฺ' สเตริ้ค'เช่อรฺ) การแปลความหมายของโฟลดและฟ้อลท ที่อยู่เหนือระนาบฟ้อลทแนวนอนหรือกึ่งแนวนอน เช่น แอ่งและสันเขา และที่ราบสูงในเทือกเขาแอ๊ะเพอเลเชิ่น (Appalachian Mountain) และในเทือกเขาจุเร่อ (Jura Mountain) รวมทั้งอาจใช้ในความหมายของระบบเธิรสท์ที่เกิดเหนือระนาบฟ้อลทแนวนอน หรือกึ่งแนวนอน และอาจรวมถึงเธิรสท์ที่ตัดหินฐานด้วย

third-law entropy (เธิ้รฺด-ลอ เอ็น´เทรอพี่) ความแตกต่างของเอ็นเทรอพี่ (entropy - ความผิดปกติหรือไม่เป็นระเบียบ) ระหว่างสารที่อุณหภูมิจำกัดบางช่วง และที่ศูนย์องศาสัมบูรณ์ ตามที่กำหนดโดยกฎข้อที่สามของอุณหพลศาสตร์ (*third law of thermodynamics*)

third law of thermodynamics (เธิ้รฺด ลอ เอิ๊ฟ เธอรโมไดแน´หมิคสฺ) กฎที่กล่าวว่าเอ็นเทรอพี่ (entropy - ความผิดปกติหรือไม่เป็นระเบียบ) ของผลึกสมบูรณ์แบบใดๆ มีค่าเป็นศูนย์ที่อุณหภูมิศูนย์องศาสัมบูรณ์ ดู: *third-law entropy (เธิ้รฺด-ลอ เอ็น´เทรอพี่)*

third-order sequence (เธิ้รฺด-ออร´เด้อรฺ ซี´เควิ่นซฺ) ในลำดับชั้นหิน เป็นการทับถมตามลำดับประมาณหนึ่งถึงสามล้านปี ซึ่งไม่มีเอินเคินฟอรเมอที่ภายในเกิดขึ้น หรือประกอบด้วยช่วงน้ำน้อย (lowstand) ช่วงระหว่างน้ำน้อย-น้ำมาก (transgressive) และช่วงน้ำมาก (highstand) ซึ่งระบบการทับถมนี้ประกอบไปด้วยการลำดับการทับซ้อน (parasequences) ที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลงของระดับน้ำขึ้น-ลงถี่ (high-frequency sequences) หรือหลายๆ เอินเคินฟอรเมอที่ภายในลำดับที่สาม แต่เป็นการทับถมผสมในช่วง 1-3 ล้านปี

thixotropic clay (ธิคเซะโทร´ผิค เคล) ดินเคล ที่แสดง thixotropy (ธิคเซาะ´เทรอพี่) นั่นคือ มีสภาพไหลเมื่อถูกรบกวนและแข็งเมื่อไม่ถูกรบกวน คำพ้อง: *false body (ฟ้อลสฺ บอ´ดี้)*

thixotropy (ธิคเซาะ´เทรอพี่) สมบัติของสารจำพวกคอลอยดบางชนิด ที่เปลี่ยนสภาพจากวุ้น (gel) เป็นของไหลเมื่อถูกสั่นหรือเขย่า เช่น ธิคเซะโทรผิค เคล (thixotropic clay)

tholeiite (โธ´เลอไอ๊ท) หินบะซ้อลท ที่มีออรโธไพร็อกซีนในมาตรฐาน (norm) และในบางกรณีมีปริมาณของแคลเซี่ยมไพร็อกซีนน้อย และ/หรือ พิเจอไนท์ (orthopyroxene and/or pigeonite) ในโหมดออเลอวีน หรือขวอรทส อาจอยู่ในนอรม แต่ไม่ใช่เนะเฟอลีน ศัพท์นี้ควรใช้ *subalkaline basalt (เสิบ´แอลเคอไลน บะ´ซ้อลทฺ)* แทน เปรียบเทียบ: *basalt (บะ´ซ้อลทฺ) [ศิลาวิทยา]* คำพ้อง: *tholeiitic basalt (โธเลออิ´ถิค บะซ้อลท); subalkaline basalt (เสิบ´แอลเคอไลน บะ´ซ้อลทฺ)*

tholeiitic basalt (โธเลออิ´ถิค บะ´ซ้อลทฺ) ชื่อที่ควรใช้เรียกเสิบแอลเคอไลน บะซ้อลท ทั่วๆ ไป รวมทั้งสมาชิกของบะซ้อลทจากแม็กเม่อจำพวกโทเลออิถิค คำพ้อง: *tholeiite (โธ´เลอไอ๊ท)*

tholeiitic magma series (โธเลออิ´ถิค แม็ก´เม่อ ซิ´รี่ส) (1) เสิบแอลเคอไลน บะซ้อลทส (subalkaline basalts) แอนดิไซ้ทส (andesites) เดไซ้ทส (dacites) และไรเออไล้ทส (rhyolites) ที่แสดงแนวโน้มของการมีเหล็กมาก และการเพิ่มของปริมาณสิลิเค่อโดยทั่วไปแยกจากชุดแคลค-แอลเคอไล แม็กเม่อ (calc-alkaline magma series) รวมทั้งเสิบแอลเคอไล โดยเส้นแบ่งที่เขียนบนแกร๊ฟระหว่าง FeO/MgO กับ SiO_2 ในการเกิดเฉพาะ เช่น ในภูเขาไฟ หรือพลูทอน ซึ่งแม็กเม่อแต่ละชุดจะพิจารณาการเกิด (เช่น สัดส่วนของการตกผลึก การผสม หรืออื่นๆ) ชุดเหล่านี้เกิดขึ้นในสภาพแวดล้อมทางเท็คทอนิคทั้งหมด; สมาชิกของบะซ้อลทจากสันเขากลางมหาสมุทร ซึ่งเป็นแม็กเม่อ ที่พบได้มากที่สุดในโลก และสำหรับที่ขอบการชนกันของแผ่นเปลือกโลกมีการใช้ในความหมายที่แตกต่างกัน เช่นแร่ที่พบได้มาก (ที่ไม่มีฮอรนเบล็นด) หรือมี K_2O น้อย หรือมีธาตุหายากปริมาณน้อย (LREE) นอกจากนี้กำหนดให้เทียบเท่าชุดพิเจอไน้ท แม็กเม่อ (pigeonite magma series) กับชุดโธเลออิ´ถิค (tholeiitic series) ดู: *calc-alkaline magma series (แคลคฺ-แอลเคอไลน แม็ก´เม่อ ซิ´รี่ส)*

tholoid (โธ´ลอยดฺ) ดู: *volcanic dome (วอลแค´หนิค โดม)*

tholus (โธ´เลิส) (1) ศัพท์ที่ตั้งขึ้นโดยสหพันธ์ดาราศาสตร์สากลสำหรับ ภูเขา หรือเนินเขาที่มีลักษณะคล้ายโดม และเกิดแบบโดดๆ บนพื้นผิวดาวเคราะห์ ซึ่งส่วนใหญ่ถือว่าเป็นภูเขาไฟ โดยทั่วไปใช้เป็นส่วนหนึ่งของการเรียกชื่ออย่างเป็นทางการของสภาพภูมิประเทศ เช่น เซรอเนียส โธเลิส (Ceraunius Tholus) บนดาวอังคาร รากศัพท์: ภาษาละติน “tholus, dome – โดม” ดู: *dome (โดม) [ดาวเคราะห์]* พหูพจน์: tholi (โธ´ไล) (2) [กระบวนการภูเขาไฟ] ภูเขา หรือเนินเขาเล็กๆ ที่มีลักษณะโดม และปรากฏอยู่แบบโดดๆ มักจะมีความชันมากกว่า *patera (แพเท´เร่อ)*

Thompson diagram (ธอม´เซิ่น ได´เออะแกรม) ดู: *AFM projection (เอเอฟเอ็ม พรอเจ็ค´เฌิ่น)*

Thomsen anisotropic parameters (ธอม´เซ่น แอไนเซอทรอ´ผิค เพอแร´เมอเท่อรฺสฺ) การรวมกันของสมบัติกายภาพของความยืดหยุ่นที่แตกต่างกันในต่างทิศทาง (anisotropic elastic parameters) ที่สัมพันธ์โดยตรงกับความแตกต่างที่สังเกตได้

thorium-230-deficiency method (ธอ´เรี่ยม-230-ดิฟิ´เฌินซี่ เมะเถิด) การคำนวณอายุเป็นปี ของเฟาะเซิ่ลจำพวกปะการัง หรือเปลือกหอยช่วงอายุตั้งแต่ 10,000 ถึง 250,000 ปีมาแล้ว ขึ้นอยู่กับการเคลื่อนออกไปของไอโซเทิ่ม (ธอ´เรี่ยม-230) จากสมดุลกับยูเรเนี่ยม-238 และยูเรเนี่ยม-234 อันเป็นผลของการเกิดผลึกใหม่ของคารเบอเหนทในเวลาเกือบจะทันทีภายหลังการทับถม อายุขึ้นอยู่กับการขยายไปสู่อัตราส่วนสมดุลซึ่งเกี่ยวข้องโดยตรงกับเวลาที่ผ่านไปตามลำดับ เปรียบเทียบ: *uranium-series age*

method (ยุเรเนี่ยม-ซิรี่ส เอจ เมะเถิด); thorium-230/protactinium-231 deficiency method (ธอเรี่ยม-230/โพรแท็คทิเนี่ยม ดิฟิเฉินซี่ เมะเถิด) คำพ้อง: *ionium-deficiency method (ไอโอเนี่ยม-ดิฟิเฉินซี่ เมะเถิด)*

Thong Pha Phum Group (ทองผาภูมิ กรุ๊ป) กลุ่มหินทองผาภูมิ เทียบได้กับกลุ่มหินตะนาวศรี ชั้นหินต้นแบบบริเวณฝั่งห้วยทองผาภูมิ ทางเหนือของอำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี ความหนาระหว่าง 1,000 - 1,275 เมตร ประกอบด้วยมารล (marl) เนื้อทราย หินเฉลสีดำ หินทรายแป้งและหินปูนสีดำ เฟาะเซิลที่พบมีอายุจากช่วงปลายยุคออรเดอวิเฉิ่น – ช่วงปลายยุคคารเบอนิเฟอเริส ประกอบด้วย แกร็พเทอไล้ทส (graptolites) โคเนอด๊อนทฺ (conodont) เท็นแทะคิวไล้ทฺ (tentaculite) กลุ่มหินแผ่กระจายตัวกว้างขวางในขอบเขตตะวันตกของประเทศในแผ่นเปลือกโลกฉาน-ไทย พื้นที่ภาคใต้แบ่งได้เป็น 3 หมวดหิน จากลำดับล่างขึ้นบน ได้แก่ 1) หมวดหินวังตง (Wang Tong Formation) ชั้นหินแบบฉบับบริเวณบ้านวังตง กิโลเมตร 12 ตามเส้นทางละงู-ทุ่งหว้า ไปทางตอนเหนือของอำเภอละงู วางตัวบนหมวดหินป่าแก่ ความหนา 50-110 เมตร ประกอบด้วยหินเฉลล หินเชิ้รท หินทรายสีเขียว มีเฟาะเซิลไทรเลอไบ๊ทส (trilobites) แบรคีเออผอด และแกร็พเทอไล้ทส ในหินเฉลสีดำ 2) หมวดหินควนทัง (Kuan Tung Formation) ชั้นหินแบบฉบับที่ภูเขาหินปูนระหว่าง กม. 7-10 เส้นทางละงู-ทุ่งหว้า ความหนาของหมวดหินประมาณ 105 เมตร เป็นชั้นหินปูน และสโตรแมเทอไล้ทส (stromatolites) คล้ายคลึงหมวดหินป่าแก่ 3) หมวดหินป่าเสม็ด (Pa Samed Formation) ตั้งชื่อตามบ้านป่าเสม็ด ประมาณ กิโลเมตร 9.7 - 9.8 ตามเส้นทางอำเภอละงู-อำเภอทุ่งหว้า ตอนเหนือของอำเภอละงู จังหวัดสตูล ความหนาประมาณ 167 - 567 เมตร เป็นชั้นหินเฉลสีดำ มีเท็นแทะคิวไล้ทฺ หินทรายสีน้ำตาลและแดง เคินกลอเมอเหริท กลุ่มหิน เทียบได้กลับกลุ่มหินกาญจนบุรี หรือกลุ่มหินทองผาภูมิ หรือกลุ่มหินดอยมูเซอร์ หรือกลุ่มหินดอนชัย

thorium-230/protactinium-231 deficiency method (ธอเรี่ยม-230/โพรแท็คทิเนี่ยม ดิฟิเฉินซี่ เมะเถิด) การคำนวณอายุเป็นปีสำหรับเฟาะเซิลจำพวกปะการัง เปลือกหอย หรือกระดูก ที่มีช่วงอายุตั้งแต่ 10,000 ถึง 250,000 ปีขึ้นไป ซึ่งอยู่กับจำนวนของยูเรเนี่ยมลูกจากยูเรเนี่ยมไอเซอโถพ ที่แทรกอยู่ในคารเบอเหนทหรือฟ้อสเฝทในเวลาเกือบจะทันทีภายหลังการทับถม อายุขึ้นอยู่กับการวัดค่าอัตราส่วนของธอเรี่ยม-230 ต่อยูเรเนี่ยม -234 และโพรแท็คทิเนี่ยม-231 ต่อยูเรเนี่ยม -235 ซึ่งแตกต่างกันตามเวลา ดู: *uranium-series age method (ยุเรเนี่ยม-ซิรี่ส เอจ เมะเถิด); ionium-deficiency method (ไอโอเนี่ยม-ดิฟิเฉินซี่ เมะเถิด)*

thorium-230/protactinium-231 excess method (ธอเรี่ยม-230/โพรแท็คทิเนี่ยม อิกเซส เมะเถิด) ดู: *protactinium-ionium age method (โพรแท็คทิเนี่ยม ไอโอเนี่ยม เอจ เมะเถิด)*

thorium-230/thorium-232 age method (ธอเรี่ยม-230/ธอเรี่ยม-232 เอจ เมะเถิด) ดู: *ionium-thorium age method (ไอโอเนี่ยม-ธอเรี่ยม เอจ เมะเถิด)*

thorium-lead age method (ธอเรี่ยม-เหลด เมะเถิด) การคำนวณอายุเป็นปีสำหรับธรณีวัตถุ ที่ขึ้นอยู่กับอัตราการสลายของธอเรี่ยม-232 ต่อตะกั่ว-208 เป็นส่วนหนึ่งของวิธีการหาอายุยูเรเนี่ยม-ธอเรี่ยม-เหลด เอจ เมะเถิด (*uranium-thorium-lead age method)* ที่ซึ่งพิจารณาไอเซอโถพคู่ระหว่างแม่และลูกไปพร้อมๆ กัน โดยเฉพาะของยูเรเนี่ยม

thorium series (ธอเรี่ยม ซิรี่ส) ชุดกัมมันตรังสีที่เริ่มต้นด้วยธอเรี่ยม -232

Thornthwaite's classification (ธอรนเวทส แคลเซอะเฟอะเค่เฉิ่น) การจัดประเภทสภาพอากาศโดยนักอุตุนิยมวิทยาการเกษตรของสหรัฐ Warren Thomthwaite (วอรุน ธอมธฺเวท) ซึ่งขึ้นอยู่กับอัตราส่วนของการเกิดฝน ต่อการระเหย นั่นคือ อาศัยสภาพความชื้นของอากาศ มี 5 กลุ่ม ได้แก่ เพอรฮิวเหมิด (perhumid) ฮิวเหมิด (humid) เสิบฮิวเหมิด (subhumid) เซไมแอหริด (semiarid) และแอหริด (arid)

thoroughfare (เธอโรแฟร) (1) ทางน้ำ หรือร่องจากน้ำขึ้นน้ำลง ที่เป็นทางเชื่อมเข้าหาอ่าว หรือเลอะกูนที่อยู่หลังสันดอน หรือจะงอยทราย (2) เส้นทางเดินเรือ เช่น แม่น้ำ หรือช่องแคบโดยเฉพาะที่เชื่อมระหว่างแหล่งน้ำสองแหล่ง

Thoulet solution (ธูเล เซอลูเฉิ่น) ดู: *Sonstadt solution (ซอนสฺแตดทฺ เซอลูเฉิ่น)*

thread (เธรด) (1) ลำธาร หรือร่องน้ำแคบๆ (2) ตรงกลางของธารน้ำ (3) เส้นตามพื้นผิวที่เชื่อมจุดของกระแสน้ำที่มีความเร็วสูงสุด เปรียบเทียบ: *channel line (แชเนล ไลน)*

thread flow (เธรด โฟล) น้ำที่ไหลบนพื้นผิวที่ไม่มีร่องน้ำที่ระดับตื้นมาก ซึ่งเม็ดดิน/หินบนพื้นผิวมีโดมใต้น้ำ

thread-lace scoria (เธรด-เล้ซ สกอ'เรีย) สกอเรีย ที่พนังกั้นได้เกิดการแตกออก และแสดงเส้นใยเชื่อมกันเป็นโครงข่าย คำพ้อง: *reticulate (ริทิ'คิวไล้ท)*

three-age system (ธรี-เอจ ซิส'เติ้ม) ระบบสามยุคทางโบราณคดี การจำแนกประเภทอายุทางโบราณคดีแบบเทียบสัมพันธ์ (relative prehistoric time) ที่ประกอบด้วย ยุคหิน (Stone Age) ยุคบร็อนส (Bronze Age) และยุคเหล็ก (Iron Age)

three-component geophone (ธรี เคิมโพ'เนิ่นทฺ จีโอ'โฟน) เครื่องรับคลื่นไซ้สมิค ที่มีสามแกนตั้งฉากซึ่งกันและกัน เพื่อรับคลื่นในสามทิศทาง ตามแกนที่เปิดรับ คำพ้อง: *three-component seismograph (ธรี เคิมโพเนิ่นทฺ ไซ้สเมอแกร๊ฟ)*

three-component seismograph (ธรี เคิมโพ'เนิ่นทฺ ไซ้'สเมอแกร๊ฟ) ดู: *three-component geophone (ธรี เคิมโพ'เนิ่นทฺ จีโอ'โฟน)*

three-dimensional survey (ธรี เดอเม็นเฌอเนิ่ล เซอร'เว) การสำรวจแบบ 3 มิติ; การสำรวจ ที่เกี่ยวกับการเก็บข้อมูลในพื้นที่ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อหาความสัมพันธ์เชิงปริมาตร (เช่น การสำรวจไซ้สมิคแบบ 3 มิติ การสำรวจวัดความต้านทานไฟฟ้าจำเพาะแบบสามมิติ) ซึ่งต่างจากการเก็บข้อมูลเฉพาะตามเส้นสำรวจ ซึ่งเป็นแบบสองมิติ ในการแสดงการสำรวจแบบสามมิติสามารถแสดงได้หลากหลายรูปแบบ เมื่อเทียบกับการสำรวจแบบสองมิติ โดยเฉพาะการแสดงในรูปของแผนที่ คำย่อ: 3-D (ธรี-ดี) ดู: *time slice (ไทม สไลซ'); horizon slice (เฮอไรเซิ่น สไลซ'); fault slice (ฟ้อลทฺ สไล้ซ); arbitrary line (อาร'เบอแทรรี่ ไลนฺ); attribute (แอ๊ะเทรอบิ๊วทฺ) [ไซ้สมิค]*

threefold axis (ธรีโฟลดฺ แอ๊ก'เสิส) แกนหมุนแบบสมมาตรโดยที่วัตถุ (รูปผลึก โครงสร้างผลึก หรืออื่นๆ) ไม่มีความแตกต่างในการหมุนด้วยมุม 120 องศา คำพ้อง: *triad (ไทร'แอด)*

threefold coordination (ธรีโฟลดฺ โคออรเดอเน'เฌิ่น) : *triangular coordination (ไทรแอง'กิวเล่อร โคออรเดอเน'เฌิ่น)*

three-mile limit (ธรี-ไมล ลิ'เหมิท) เขตอำนาจทางทะเลของอาณาเขตทะเลเปิด (*territorial sea - เทเรอทอ'เรี่ยล ซี)* หรือทะเลขนาดเล็กหรือขอบทะเล (*marginal sea - มาร'เจอเนิ่ล ซี)* ที่กำหนดไว้ที่ 3 ไมล์ทะเล (ประมาณ 5.6 กิโลเมตร)

three-phase inclusion (ธรี-เฟส อินคลู'เฌิ่น) มลทิน หรือสิ่งแปลกปลอมสามชนิด ได้แก่ ของแข็ง ของเหลว และแก๊ส ที่อยู่ในช่องว่างของอัญมณี เปรียบเทียบ: *two-phase inclusion (ทู-เฟส อินคลู'เฌิ่น)*

three-point method (ธรี-พ้อยนฺทฺ เมะ'เถิด) วิธีทางเรขาคณิตในการคำนวณ หามุมเท (dip) และแนวระดับ (strike) ของระนาบโครงสร้างใดๆ จากตำแหน่งของจุดสามจุด บนระนาบที่ระดับความสูงแตกต่างกัน

three-point problem (ธรี-พ้อยนฺทฺ พรอ'เบลิ้ม) (1) ปัญหาในการกำหนดตำแหน่งทางภูมิศาสตร์ในแนวนอนของจุดสังเกต จากข้อมูลที่ประกอบด้วยสองมุมแนวนอนที่สังเกตได้ ล้อมรอบด้วยรูปสามเหลี่ยมที่ทราบค่าของแต่ละด้าน (หรือ อยู่ระหว่างจุดสามจุดที่ทราบตำแหน่ง) ซึ่งแก้ปัญหาด้วยการคำนวณตรีโกณมิติในรูปสามเหลี่ยม หรือใช้เครื่องวัดมุมสามแขน หรือการเขียนรูปแบบลองผิดลองถูก (trial-and-error) ในการปรับทิศทางการวางตัวของโต๊ะสำรวจ (plane table) เปรียบเทียบ: *two-point problem (ทู-พ้อยนฺทฺ พรอ'เบลิ้ม)* (2) ศัพท์ที่ใช้กับวิธีการแก้ปัญหาสามจุดในการสำรวจแบบใช้โต๊ะสำรวจ (plane table) โดยการส่องกลับไปยังสามจุดที่ทราบตำแหน่ง ดู: *resection (รีเซ็ค'เฌิ่น)*

three-swinig cusp (ธรี-สวินิ่ง' เคิสพฺ) ลานตะพักที่ถูกกัดกร่อนเกิดจากการตัดกันระหว่างการโค้งตวัดของลำน้ำ โดยการแกว่งของแนวลำน้ำที่สาม พบกับจุดตัดของการแกว่งสองครั้งแรก อาจเห็นอยู่บนขอบของตะพัก

threshold (เธรณ'โฮลดฺ) (1) [ธรณีเคมี] ทางเข้า อาณาเขต หรือจุดเริ่มต้นของอาณาเขตใหม่; ค่าต่ำสุดที่ตรวจพบได้; จุดที่เริ่มกระบวนการหรือผลกระทบ (2) [ธรณีสัณฐานวิทยา] จุดที่ตอบสนองต่อแรงกระทำ หรือต่อการเปลี่ยนแปลง โดยทั่วไปขึ้นอยู่กับค่าของจุดต่ำสุดของแรงกระทำที่จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง เช่น ความต้านทานต่อการกัดเซาะ การพัดพา และการทับถม หรือขึ้นอยู่กับอัตราความสัมพัทธ์ของกระบวนการที่เกี่ยวเนื่องกัน เช่น การทับถมและการละลายรวมทั้งการระเหิดจากธารน้ำแข็ง (3) [ธรณีวิทยาธารน้ำแข็ง] ดู: *riegel (รี'เกิ้ล)* (4) [สมุทรธรณีวิทยา] ดู: *sill (ซิล) [สมุทรธรณีวิทยา]* (5) [ถ้ำวิทยา] ส่วนของถ้ำที่แสงทะลุผ่านได้ในระดับหนึ่ง

threshold pressure (เธรณ'โฮลดฺ เพรเฌ่อร) ดู: *yield stress (ยีลดฺ สเตร๊ส')*

threshold velocity (เธรณ'โฮลดฺ เวละ'ลอ'เซอที่) ความเร็วต่ำสุด ที่ลม หรือน้ำในที่ที่กำหนด และภายใต้เงื่อนไขเฉพาะเริ่มที่จะทำให้อนุภาคของดิน ทราย หรือธรณีวัตถุอื่นๆ เคลื่อนที่รวมทั้งความเร็วที่เรียกว่าความเร็ววิกฤต (critical velocity - คริทิเคิ่ล เวอะลอ'เซอที่) ที่จุดนี้

throat plane (โธร้ท เพ<u>ล</u>น) ระนาบที่ผ่านศูนย์กลางของทรงกลมทั้งหมด ในชั้นอัดแน่นแบบรอมโบฮีเดริ้ล (rhombohedral packing)

thrombolite (ธรอม´เบอไล้ท) มวลหินจำพวกคารเบอเหนทที่สร้างจากสิ่งมีชีวิตที่อยู่กับที่และไม่ปรากฏเป็นชั้น (nonlaminated carbonate bioherms) มีลักษณะเกาะเป็นก้อนๆ ซึ่งอาจเกิดจากกิจกรรมของจุลินทรีย์ เปรียบเทียบ: *rhodolith (โร´เดอหลิธ)*

through cave (ธรู เค้ฟ) ถ้ำที่มีธารน้ำไหลผ่านจากทางเข้าจนถึงทางออก หรือเคยไหลผ่านเข้าและออก

throughfall (ธรู´ฟอล) น้ำจากน้ำฝนที่ตกผ่านพืชคลุมดินลงสู่พื้นดินโดยตรง หรือหยดจากกิ่งก้านสาขาและใบไม้ลงสู่พื้นดิน

throughflow (ธรู´โฟล) การไหลของน้ำใต้ผิวดินระดับตื้นตามความลาด ดู: *storm seepage (สตอรฺม´ ซี´ผิจ) การซึมลงของพายุฝน*

through glacier (ธรู เก<u>ล</u>´เฌ่อรฺ) ธารน้ำแข็งแบบสองปลายประกอบด้วยธารน้ำแข็งจากหุบเขาสองหุบเขา ที่ไหลจากแอ่งเดียวกันไปในทิศทางตรงกันข้าม เปรียบเทียบ: *transection glacier (แท<u>รน</u>´เซ็คเฌิ่น เก<u>ล</u>´เฌ่อรฺ)*

through valley (ธรู แว´ลี่) แอ่งที่มีก้นแอ่งราบ หรือร่องที่เกิดจากการกัดเซาะผ่านสันปันน้ำโดยธารน้ำแข็ง หรือจากน้ำที่ละลายจากธารน้ำแข็ง; หุบเขาที่เกิดจากการกัดเซาะของธารน้ำแข็ง

throw (โธ<u>ร</u>) องค์ประกอบแนวดิ่ง ของการเลื่อนแบบมีมุมเทของฟ้อลท เปรียบเทียบ: *heave (ฮี้ฟ) [ธรณีวิทยาโครงสร้าง]* ดู: *upthrow (เอิ้พ´โธ<u>ร</u>); downthrow (ดาวนฺ´โธ<u>ร</u>)*

throwing clay (โธ<u>ร</u>´อิ้ง เค<u>ล</u>) ดินเคลที่มีความเป็นแพลสติคเพียงพอสำหรับปั้นรูปบนล้อหมุนของช่างปั้นหม้อ

throwout (โธ<u>ร</u>´เอ๊าทฺ) วัตถุ ที่พ่นหรือไหลออกมาจากปล่องภูเขาไฟ ในระหว่างการก่อตัว และทับถมใหม่บนปากปล่อง หรือนอกปากปล่องภูเขาไฟ เปรียบเทียบ: *fallout (ฟอล´เอ๊าทฺ) [การตกกระแทก]; fallback (ฟอล´แบ๊ค) กลับตกลงมา (หลังจากถูกพ่นขึ้นไป)*

throst (ธ<u>ร</u>้อสทฺ) (1) การเคลื่อนที่ขึ้นมาปิดทับของหน่วยหินเปลือกโลก เช่นเดียวกับการเกิดเธริ้สท (2) ดู: *thrust fault (เธ<u>ริ้</u>สทฺ ฟ้อลทฺ)*

thrust block (เธ<u>ริ้</u>สทฺ บ<u>ล</u>็อค) ดู: *thrust sheet (เธ<u>ริ</u>สทฺ ฌี้ท)*

thrust fault (เธ<u>ริ้</u>สทฺ ฟ้อลทฺ) ฟ้อลทที่มีระนาบมุมเท 45 องศาหรือน้อยกว่า ที่ซึ่งแฮงิ่งวอลเลื่อนขึ้นเมื่อเทียบกับฟุทวอล คำพ้อง: *thrust (เธ<u>ริ้</u>สทฺ)* คำพ้องบางส่วน: *reverse fault (ริเวิ้รฺส´ ฟ้อลทฺ)* เปรียบเทียบ: *normal fault (นอร´เมิ่ล ฟ้อลทฺ)*

thrust moraine (เธ<u>ริ้</u>สทฺ เมอเรน´) (1) เมอเรน ที่เกิดจากการผลักและดันไปข้างหน้า โดยธารน้ำแข็งที่เคลื่อนตัวอีกครั้ง และโดยตะกอนที่ธารน้ำแข็งนั้นพามา (2) ดู: *push moraine (พุฌ เมอเรน´)*

thrust nappe (เธ<u>ริ้</u>สทฺ แน็พ หรือแน็พ´เพ่อ) ดู: *thrust sheet (เธ<u>ริ้</u>สทฺ ฌี้ท)*

thrust outlier (เธ<u>ริ้</u>สทฺ เอ๊าทฺไลเอ้อร) ดู: *klippe (คลิ<u>พ</u> หรือคลิ´เพ่อ)*

thrust plate (เธ<u>ริ</u>สทฺ เผ<u>ล</u>ท) ดู: *thrust sheet (เธ<u>ริ้</u>สทฺ ฌี้ท)*

thrust scarp (เธ<u>ริ</u>สทฺ สค้ารฺพ´) ภูมิลักษณ์ที่วิวัฒน์ตามขอบของ *thrust fault (เธ<u>ริ</u>สทฺ ฟ้อลทฺ)* หรือ *nappe (แน็พ)*

thrust sheet (เธ<u>ริ</u>สทฺ ฌี้ท) มวลหินเคลื่อนของเธริสทขนาดใหญ่ที่ผิวบนราบหรือเอียงเล็กน้อย คำพ้อง: *thrust block (เธ<u>ริ</u>สทฺ บ<u>ล</u>็อค); thrust nappe (เธ<u>ริ</u>สทฺ แน็พ); thrust plate (เธ<u>ริ</u>สทฺ เผ<u>ล</u>ท)*

thrust slice (เธ<u>ริ</u>สทฺ สไล้ซ´) มวลหินขนาดค่อนข้างบาง อยู่ในเขตเธริสทฟ้อลท และมีด้านล่างและด้านบนเป็นระนาบของเธริสท

thrust system (เธ<u>ริ</u>สทฺ ซิส´เติ้ม) เธริ้สท ฟ้อลทที่เกิดต่อเนื่องกันโดยมีความคล้ายคลึงของรูปทรงเรขาคณิต (geometry) และคิเนอแมถิคส (kinematics)

thufa (ธู´เฟ่อ) ศัพท์ชาวไอ๊ซเลิ่นดสำหรับ *earth hummock (เอิ้รฺธ เฮอ´เหมิค)* พหูพจน์: thufur (ธู´เฟ่อร)

Thulean province (ธู´ลีน <u>พร</u>อ´เวิ่นซฺ) ภูมิภาคของหินภูเขาไฟจำพวกบะซ้อลทหลากยุคเทอรเฌอรี่ (Tertiary volcanic activity) ที่ครอบคลุมพื้นที่ของ ไอ๊ซเลิ่นด และส่วนใหญ่ของอังกฤษและกรีนเลิ่นด รากศัพท์: ภาษากรีก “Thule, the northernmost part of the habitable world – ส่วนเหนือสุดของโลกที่มนุษย์อาศัยอยู่ได้”

Thule-Baffin moraine (ธู´ลี่-แบ๊ะ´เฟิ่น เมอเรน´) ดู: *shear moraine (เฌียรฺ เมอเรน´)*

thulite (ธูไล้ท) ซอยไซ้ทที่มีแมงเกอนีส สีชมพู แดง-ชมพู หรือแดงออกม่วง และใช้เป็นหินประดับ

Thumper (เธิม´เพ่อร) ชื่อทางการค้าสำหรับอุปกรณ์สร้างคลื่นไซ้สมิค โดยการใช้ตุ้มน้ำหนักปล่อยจากตำแหน่งที่อยู่สูงกว่าพื้นดินลงสู่พื้นดิน (โดยทั่วไปมีน้ำหนัก 3,000 กิโลกรัม สูง 3 เมตร)

thunder (เธิน´เด้อร) เสียงฟ้าร้อง หรือเสียงฟ้าผ่า; เสียงที่ตามมากับสายฟ้าแลบ หรือสายฟ้าผ่า ซึ่งสายฟ้าจะปล่อยความร้อนให้อากาศตามเส้นทางที่เกิดขึ้นอย่างฉับพลัน และด้วยความร้อนที่สูงมาก ทำให้เกิดแรงดันอากาศที่มาก และเกิดเป็นคลื่นกระแทก (shock wave) แพร่กระจายออกไปด้านนอกซึ่งก่อให้เกิดคลื่นเสียง

thunder egg (เธิน´เด้อร เอ้ก) ศัพท์ที่นิยมเรียก มวลขนาดเล็กของแคลเซะเดอนี่ (chalcedony) โอเพิ่ล (opal) หรือแอ๊ะเกิท (agate) ที่ผุออกจากเทิ้ฟที่เชื่อมติดกันแน่นในพื้นที่ตอนกลางของรัฐออริเกิน (central Oregon)

thunderstorm (เธิน´เด้อรสตอรม) พายุฤดูร้อน; ระบบสภาพอากาศที่เกิดโดยกระแสอากาศไหลวนอย่างรุนแรงภายในส่วนของบรรยากาศที่ต่อจากพื้นโลก (*troposphere - โทร´เพอสฟิรฺ)* ประกอบด้วยเมฆคิวมิวโลนิมเบิส (*cumulonimbus*) พร้อมด้วยฟ้าผ่าและบ่อยครั้งที่มีฝนตกหนักบางแห่ง (หรือหิมะตก) และลมกระโชกแรง ซึ่งประกอบด้วยการไหลวนของมวลไอน้ำเซ็ลหนึ่งหรือหลายๆ เซ็ล ที่เริ่มจากการสะสมผ่านระยะอิ่มตัวและระยะกระจายตัว (mature stage and dissipating stage) ตกเป็นฝนซึ่งใช้เวลาน้อยกว่าหนึ่งชั่วโมง

Thung Saliam Group (ทุ่ง สะเหลี่ยม กรุ๊ป) กลุ่มหินทุ่งเสลี่ยม ยุคสิลุเรี่ยนต่อเนื่องขึ้นมาถึงยุคคารเบอนิเฟอเริส พบภาคเหนือบริเวณจังหวัดสุโขทัย ที่ราบลุ่มภาคกลางบริเวณจังหวัดนครสวรรค์ พื้นที่ชั้นหินแบบฉบับ (type area) ทางตะวันตกของอำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัย ความหนาประมาณ 900 เมตร ประกอบด้วยหินเทิ้ฟ หินปูน หินอ่อน และหินเชิ้รท ในพื้นที่แนวชั้นหินคดโค้งสุโขทัย (Sukhothai Foldbelt) บริเวณอำเภอทุ่งเสลี่ยม แบ่งเป็น 3 หมวดหิน จากล่างขึ้นบน ได้แก่ 1) หมวดหินเทิ้ฟเขาเขียว (Khao Kieo tuff) ความหนาประมาณ 1,800 เมตร พื้นที่ชั้นหินแบบฉบับ (type area) ตัดขวางภูเขาในแนวตะวันตก-ตะวันออกใกล้อำเภอพรานกระต่าย จังหวัดกำแพงเพชร ประกอบด้วยเกรแวะเค่อ (greywacke) หินเฌล หินชนวนเนื้อทราย (sandy slate) เทอะเฟเฌิส ฟิไล้ทฺ (tuffaceous phyllite) หินขวอรทโซ-เฟลสแปธิค เทิ้ฟ (quartzo-feldspartic feldspathic tuff) แอนดิซิถิค เทิ้ฟ (andesitic tuff) ลิถิค-คริสเติ้ล เทิ้ฟ (lithic – crystal tuff) และหินกรวดภูเขาไฟ 2) หมวดหินปูนทุ่งเสลี่ยม (Thung Saliam Limestone) ที่ตั้งแบบฉบับ (type locality) ทางตะวันตกของอำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัย ความหนาประมาณ 900 เมตร ประกอบด้วยหินปูนเนื้อผลึก หินดินดานเนื้อเทิ้ฟ หินทราย 3) หมวดหินเชิร์ตขาณุ (Khanu chert) ที่ตั้งแบบฉบับ (type locality) ระหว่างอำเภอสวรรคโลก และอำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัย ความหนาประมาณ 800 เมตร ประกอบด้วยหินเชิ้รท ขนาดชั้นบาง มีชั้นบางของเฟลดสปาร และเทิ้ฟในระหว่างชั้นหินเชิ้รท กลุ่มหินทุ่งเสลี่ยมเทียบได้กับกลุ่มหินสุโขทัย

Thung Song Group (ทุ่ง สง กรุ๊ป) กลุ่มหินทุ่งสง ยุคออรเดอวิเฌิ่น (Ordovician) เป็นหินปูนเนื้อดิน (argillaceous limestone - อารเจอเล´เฌิส ไลม´สโตน) ชั้นบาง ชั้นหินแบบฉบับบริเวณตะวันออกของอ่าวตะโล๊ะอุดัง ตอนใต้ของเกาะตะรุเตา ความหนาประมาณ 900 - 1,410 เมตร ประกอบด้วยการแทรกสลับกันของหินเฌล (shale) กับหินปูน หินปูน หินปูนสไตเลอไล้ท (stylolite - *สไต´เลอไล้ท*) กลุ่มหินทุ่งสงแบ่งออกเป็น 7 หมวดหิน ตามลำดับจากล่างขึ้นบน ได้แก่ 1) หมวดหินมะละกา (Malaka Formation) ชั้นหินแบบฉบับบนเกาะตะลุเตา ที่ห้วยมะละกา มีความหนาประมาณ 30 เมตร และที่อ่าวตะโล๊ะวาว ความหนาประมาณ 400 เมตร ประกอบด้วยหินเฌล หินปูนโดเลอไม้ท และชั้นเทิ้ฟ (tuff) 2) หมวดหินตะโล๊ะดัง (Talo Dang Formation) ชั้นหินแบบฉบับที่อ่าวตะโล๊ะดัง เกาะตะรุเตา ความหนาประมาณ 130 เมตร ประกอบด้วย หินปูนสลับกับชั้นแคลแคเรียส เฌล (calcareous shale) 3) หมวดหินลาง่า (La Nga Formation) ความหนาประมาณ 75 - 130 เมตร ชั้นหินแบบฉบับ ที่อ่าวลาง่า ทางตะวันตกของเกาะตะรุเตา เป็นหินปูนและโดเลอไม้ท (dolomite) 4) หมวดหินปาหนัน (Pa Nan Formation) ชั้นหินแบบฉบับ ที่เกาะปาหนันทางทิศใต้ของเกาะตะรุเตา ความหนาประมาณ 50 - 210 เมตร ประกอบด้วยหินโดเลอมิถิค แคลเซอซิลไท้ท (dolomitic calcisiltite) และสโตรแมเทอไล้ทส (stromatolites) 5) หมวดหินแลตอง (Lae Tong Formation) ชั้นหินแบบฉบับที่เกาะแลตอง ทางใต้ของเกาะตะรุเตา ความหนาประมาณ 112 - 120 เมตร ประกอบด้วยหินปูนเนื้อดิน หินเฌล และกะเปาะปูน (lime nodule) 6) หมวดหินรังนก (Rung Nok Formation) ชั้นหินแบบฉบับที่ถ้ำรังนก บนเกาะแลตอง ทิศใต้ของเกาะตะรุเตา ความหนาประมาณ 368 เมตร ประกอบด้วยหินปูน หินปูนโดเลอมิถิค และโดเลอไม้ท 7) หมวดหินป่าแก่ (Pa Kae Formation) ความหนาประมาณ 66 เมตร ที่ชั้นหินแบบฉบับทางตอนเหนือของอำเภอละงู ความหนาประมาณ 126 เมตร ในอุทยานแห่งชาติเภตรา จังหวัดสตูล ประกอบด้วยหินปูนเนื้อดินสีแดง กะเปาะปูน เศษไครนอยด (crinoid debris) และสโตรแมเทอไล้ทส เฟาะเซิ่ลที่พบในกลุ่มหินทุ่งสง ได้แก่ นอเทอออยด (nautiloid) ไทรเลอไบ้ทฺ (trilobite) แบรคีเออผอด (brachiopod) หอยฝาเดียว ฟองน้ำ และโคเนอด๊อนทฺ (conodont) เป็นต้น ในพื้นที่ภาคตะวันออก

T

เคยมีการเทียบเคียงไว้กับหมวดหินปูนสีชัง (Si Chang Limestone) ในพื้นที่ภาคเหนือ ของประเทศไทยเรียกชื่อหมวดหินปูนฮอด (Hod limestone) และหมวดหินปูนสวนหมาก (Suan Mark limestone) ในบริเวณตอนเหนือของจังหวัดกาญจนบุรี เรียกชื่อหมวดหินปูนท่ามะนาว (Tha Manao limestone)

Thung Yai Group (ทุ่งใหญ่ กรุ๊ป) กลุ่มหินทุ่งใหญ่ เป็นกลุ่มหินตะกอนสะสมตัวบนบก ยุคจุแรสิค-คริเทเฉิส (Jurassic-Cretaceous) ครอบคลุมพื้นที่ภาคใต้ของประเทศไทย พื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราช สุราษฎร์ธานี กระบี่ และจังหวัดตรัง ความหนาประมาณ 760 เมตร จัดแบ่งเป็น 4 หมวดหิน ได้แก่ 1) หมวดหินคลองมีน (Klong Min Formation) ชั้นหินแบบฉบับที่คลองมีน ตะวันออกเฉียงเหนือของเขาสามจอม อำเภอคลองท่อม จังหวัดกระบี่ ความหนาประมาณ 58 - 116 เมตร ประกอบด้วยหินโคลน แทรกสลับชั้นกับหินปูนเฟาะเซอลิเฟอเริส (fossiliferous limestone) หินทรายแป้ง หินทราย และหินปูน 2) หมวดหินลำทับ (Lam Thap Formation) ชั้นหินแบบฉบับที่เขาเต่า ระหว่าง กิโลเมตรที่ 22 - 25 ถนนหมายเลข 4011 (ทุ่งใหญ่-ทุ่งสง) ความหนา 197 เมตร ประกอบด้วยหินทรายอาโคสิค หินทรายแป้ง และหินเฉล 3) หมวดหินสามจอม (Sam Chom Formation) พื้นที่ ชั้นหินแบบฉบับที่เขาน้ำแดง และเขาสามจอม จังวัดนครศรีธรรมราช ความหนาประมาณ 100 - 140 เมตร ชั้นหินประกอบด้วยหินกรวดมน และหินทราย ก้อนกรวดในหินกรวดมน ประกอบด้วย ขวอรทส เชิ้รท และหินภูเขาไฟ 4) หมวดหินพุนพิน (Phun Phin Formation) ชั้นหินแบบฉบับที่หลักกิโลเมตรที่ 10 ลำทับ-คลองท่อม เส้นทางหมายเลข 4038 ความหนาประมาณ 102 – 770 เมตร และอาจมากกว่า 1,000 เมตร ประกอบด้วยหินทราย หินทรายแป้ง หินกรวดมน และเบร๊ะเชี่ย (breccia) เดิมชื่อกลุ่มหินตรัง (Trang Group)

Thuringian (เธอรินเจี้ยน) หินช่วงอายุในยุโรป: เพอรเมี่ยนตอนบน (บน แซ็กโซเนี่ยน (Saxonian) ล่าง ไทรแอสิค (Triassic))

thuringite (เธอริน'ไจ๊ท) แร่สีเขียวอ่อน เขียวแก่ หรือเขียวอมเหลือง วาวคล้ายมุก ของกลุ่มคลอไร้ท: $Fe_3(Si,Al)_2O_5(OH)_4$ มีรูปสัณฐานเดียวกับเพเนินไท้ท (pennantite, $(Mn,Al)_6(Si,Al)_4O_{10}(OH)_8$)

thurm (เธิรฺม) ศัพท์ที่ใช้ในโนเวอ สโกเทีย แคนาดา (Nova Scotia, Canada) สำหรับแหลมที่ขรุขระ และเป็นหิน และเรียกว่า: thurm cap (เธิรฺม แค็พ)

tickle (ทิ'เคิ่ล) (1) ทางผ่านแคบๆ เชื่อมไปยังแหล่งน้ำขนาดใหญ่ (2) ศัพท์ที่ใช้ในบริเวณที่ติดกับทะเลในแคนาดา สำหรับช่องแคบเชื่อมจากทะเลเข้าสู่เลอะกูน

tidal basin (ไท้'เดิ้ล เบ'เซิ่น) ท่าเรือ หรือแอ่งในพื้นที่ที่มีน้ำขึ้นน้ำลง ซึ่งน้ำจะยังคงรักษาระดับที่ต้องการโดยประตูระบายน้ำซึ่งน้ำไหลเข้าเมื่อน้ำขึ้น และจะถูกกักไว้ และปล่อยออกเมื่อน้ำลง

tidal bedding (ไท้'เดิ้ล เบ๊ะ'ดิ้ง) ชั้นหินตะกอน ที่เกิดจากการทับถมของน้ำขึ้นน้ำลง ในบริเวณร่องน้ำ ที่ราบน้ำขึ้นน้ำลง หรือที่ลุ่มชื้นแฉะจากผลของน้ำขึ้นน้ำลง โดยเฉพาะชั้นหินที่เกิดจากกระแสน้ำขึ้นสูง ที่ซัดตะกอนเข้าฝั่งได้มากกว่ากระแสน้ำลงที่พาตะกอนกลับออกจากฝั่ง เช่น ชั้นของตะกอนหยาบทับถมโดยน้ำขึ้น และไม่ได้ถูกพาออกไปโดยน้ำลง

tidal bench mark (ไท้'เดิ้ล เบ๊นชฺ ม้ารฺค) เสาวัดระดับน้ำขึ้นน้ำลง; เครื่องหมายที่ติดตั้งในพื้นที่ที่เสถียรเพื่อระบุค่าระดับน้ำขึ้นน้ำลงอ้างอิง

tidal bore (ไท้'เดิ้ล บอร) ดู: *bore (บอร) [น้ำขึ้นน้ำลง]*

tidal bulge (ไท้'เดิ้ล เบิ๊ลฺจ) การเพิ่มขึ้นของระดับน้ำ คำนวณตามทฤษฎีที่ดวงอาทิตย์ ดวงจันทร์ และโลก อยู่ในเส้นตรงเดียวกัน เมื่อน้ำขึ้นและน้ำลงสูงสุด (spring tide) และเมื่อดวงอาทิตย์และโลกอยู่ในเส้นตรงเดียวกันแต่ดวงจันทร์ทำมุม 90 องศากับดวงอาทิตย์และโลก เมื่อน้ำขึ้นน้ำลงน้อยสุด (ebb tide)

tidal bundle (ไท้'เดิ้ล เบิน'เดิ้ล) ส่วนของกลุ่มชุดตะกอนที่ทับถมแบบเฉียงระดับ (cross strata) ตามวัฏจักรของน้ำขึ้นสูงสุด (spring tide) และน้ำลงต่ำสุด (neap tide) ที่ซึ่งมีความรุนแรงของการไหลของน้ำช่วงน้ำขึ้นสูงสุดและลงต่ำสุดไม่เท่ากัน ทำให้การวางชั้นแบบเฉียงระดับมีความหนาบางต่างกันเป็นวัฏจักร

tidal channel (ไท้'เดิ้ล แช'เนิ่ล) (1) ทางน้ำ หรือร่องน้ำหลักที่กระแสน้ำขึ้นน้ำลงไหลเข้าและไหลออก; ทางน้ำ หรือร่องน้ำที่น้ำทะเลไหลออกจากทะเลมายังที่ราบน้ำขึ้นน้ำลง หรือที่ลุ่มชื้นแฉะบริเวณชายฝั่ง และไหลออกจากชายฝั่งลงสู่ทะเล (2) ดู: *tidal inlet (ไท้'เดิ้ล อิน'เหล็ท)*

tidal compartment (ไท้'เดิ้ล เคิ่มพาร์ท'เมิ่นท) ส่วนของธารน้ำ ที่คั่นระหว่างพื้นที่ได้รับ และไม่ได้รับผลกระทบจากการกระทำของกระแสน้ำขึ้นน้ำลง (แม่น้ำเจ้าพระยา เหนือจังหวัดปทุมธานีจะไม่ได้รับผลกระทบจากน้ำขึ้นน้ำลงจากทะเลหนุน)

tidal constituent (ไท้'เดิ้ล คอนสติ'เชอเวิ่นท) คลื่นน้ำขึ้นน้ำลงที่กำหนดค่าความถี่ แอมพลอกด และเฟส เพื่อบรรยายลักษณะ

ของกระแสน้ำขึ้นน้ำลงที่จุดใดๆ ซึ่งเป็นการคำนวณการเคลื่อนที่ของคลื่นแบบฮารมอนิค และกระแสน้ำขึ้นน้ำลง คือผลรวมขององค์ประกอบของน้ำขึ้นน้ำลงทั้งหมด

tidal correction (ไท้ˊเดิ้ล เคอเร็คเฉิ่น) การปรับแก้ค่าความเร่งโน้มถ่วง เพื่อชดเชยผลกระทบของตำแหน่งดวงอาทิตย์และดวงจันทร์ที่แตกต่างกันขณะทำการสำรวจ ซึ่งบางครั้งการปรับแก้ค่าดังกล่าวนี้ถูกรวมอยู่ในการปรับแก้ค่าดริ๊ฟท (*drift correction)* ตลอดจนอาจปรับแก้จากชุดของข้อมูลที่วัดที่ตำแหน่งสถานีฐานเพียงตำแหน่งเดียว ตลอดช่วงเวลาของการทำการสำรวจ

tidal current (ไท้ˊเดิ้ล เคอˊเริ่นทฺ) กระแสน้ำขึ้นน้ำลง; การเคลื่อนในแนวนอนของน้ำในมหาสมุทร ที่สัมพันธ์กับการขึ้นและลงของระดับน้ำในแนวดิ่ง และสัมพันธ์กับผลจากแรงดึงดูดของดวงจันทร์และดวงอาทิตย์บนโลก คำพ้อง: *tidal stream (ไท้ˊเดิ้ล สตรีมˊ)*

tidal datum (ไท้ˊเดิ้ล เดˊเทิ่ม) แผนภูมิอ้างอิง (*chart datum)* ของกระแสน้ำขึ้นน้ำลงท้องถิ่น

tidal delta (ไท้ˊเดิ้ล เดลˊเท่อ) เดลเท่อ ที่บริเวณปากแม่น้ำที่มีน้ำขึ้นน้ำลงไหลเข้า-ออก เปรียบเทียบ: *ebb-tidal delta (เอิ๊บ-ไท้ˊเดิ้ล เดลˊเท่อ)*

tidal-delta marsh (ไท้ˊเดิ้ล เดลˊเท่อ ม้ารฺณ) ที่ลุ่มชื้นแฉะที่มีน้ำเค็ม *(salt marsh)* บริเวณปากแม่น้ำที่มีเดลเท่อ และที่มีการกระจัดกระจายของร่องน้ำขึ้นน้ำลงไหลเข้า-ออก

tidal divide (ไท้ˊเดิ้ล เดอไว้ดฺˊ) เขตแบ่งระหว่างร่องน้ำของน้ำขึ้นน้ำลงที่อยู่ติดกัน

tidal efficiency (ไท้ˊเดิ้ล อิฟิˊเฉินซี่) อัตราส่วนของการเปลี่ยนแปลงของระดับน้ำในหลุมเจาะ ต่อการเปลี่ยนแปลงของระดับน้ำขึ้นน้ำลง เปรียบเทียบ: *barometric efficiency (เบเรอเมะˊ<u>ถริ</u>ค อิฟิˊเฉินซี่)*

tidal flat (ไท้ˊเดิ้ล แ<u>ฟล็</u>ท) ที่ราบบริเวณน้ำขึ้นน้ำลง; พื้นที่กว้างและเกือบจะเป็นที่ราบ มีน้ำท่วมเมื่อน้ำทะเลขึ้นและโผล่เมื่อน้ำทะเลลด เกิดสลับไปมา และประกอบด้วยตะกอนที่เกาะกันแบบหลวมๆ (ส่วนใหญ่เป็นโคลน และทราย) อาจอยู่ที่พื้นผิวของตะกอนทับถมของเดลเท่อ เปรียบเทียบ: *tidal marsh (ไท้ˊเดิ้ล ม้ารฺณ); mud flat (เหมิด แ<u>ฟล็</u>ท)* คำพ้อง: *tide flat (ไท้ˊเดิ้ล แ<u>ฟล็</u>ท)*

tidal flushing (ไท้ˊเดิ้ล เ<u>ฟล</u>อะˊฉิ่ง) การเคลื่อนย้ายออกของตะกอน โดยอิทธิพลของน้ำลงที่มีความรุนแรงมากกว่า ไหลได้คงที่กว่า และต่อเนื่องกว่าการไหลของแม่น้ำที่พาตะกอนมาทับถมในพื้นที่

tidal friction (ไท้ˊเดิ้ล <u>ฟริ</u>คเฉิ่น) ผลการเสียดทาน ของกระแสน้ำที่ปรากฏในรูปของการกระจายพลังงาน ดู: *tidal mixing (ไท้ˊเดิ้ล มิกซิ่ง)*

tidal glacier (ไท้ˊเดิ้ล เ<u>กล</u>ˊเฌ่อรฺ) ดู: *tidewater glacier (ไท้ดฺˊวอเท่อร เ<u>กล</u>ˊเฌ่อรฺ)*

tidal inlet (ไท้ˊเดิ้ล อินˊเหลท) คลองธรรมชาติจากน้ำขึ้นน้ำลง; ร่องน้ำ หรือคลองระบายน้ำลงสู่ทะเลเมื่อน้ำทะเลลดในบริเวณพื้นที่ที่มีน้ำท่วมเมื่อน้ำทะเลขึ้น โดยเฉพาะ คลอง หรือร่องน้ำธรรมชาติที่เกิดจากกระแสน้ำขึ้นน้ำลง คำพ้อง: *tidal outlet (ไท้ˊเดิ้ล เอ๊าทฺˊเหลิท); tidal channel (ไท้ˊเดิ้ล แชเนิ่ล)*

tidalite (ไท้ˊเดอไล้ท) ตะกอนที่ทับถมโดยกระแสน้ำขึ้นน้ำลง หรือโดยการสลับของกระแสเสียดทานของน้ำขึ้นน้ำลง (tidal tractive currents) และการทับถมของตะกอนแขวนลอยโดยน้ำขึ้นน้ำลง(tidal suspension deposition) หรือโดยการทับถมของตะกอนแขวนลอยในน้ำค้างร่องน้ำของน้ำขึ้นน้ำลง (tidal slack-water suspension) เกิดขึ้นได้ในเขตน้ำขึ้นน้ำลง และในสภาพแวดล้อมแบบน้ำตื้น กึ่งน้ำขึ้นน้ำลง หรือมีลักษณะของน้ำขึ้นน้ำลงเด่น ดู: *intertidalite (อินเทอรไท้ˊเดอไล้ท)*

tidal marsh (ไท้ˊเดิ้ล ม้ารฺณ) ที่ลุ่มชื้นแฉะบริเวณชายฝั่ง (เช่นในทะเลสาบน้ำตื้น หรือที่กำบังอ่าว) ที่เกิดขึ้นจากโคลน และรากของพืชทนต่อความเค็มที่ขึ้นในพื้นที่กว้าง ซึ่งน้ำไหลเข้าในช่วงน้ำขึ้น; ที่ราบลุ่มแบนที่ราบน้ำขึ้นน้ำลง เปรียบเทียบ: *salt marsh (ซ้อลทฺ ม้ารฺณ)*

tidal mixing (ไท้ˊเดิ้ล มิกˊซิ่ง) การไหลแบบปั่นป่วนของกระแสน้ำขึ้นน้ำลง ซึ่งทำให้เกิดการกระจายพลังงานของคลื่นที่ชะลอการหมุนของโลก นั่นคือ เพิ่มความยาวของวัน และการหมุนของดวงจันทร์สัมพันธ์กับโลก นั่นคือ เพิ่มช่วงเวลาของเดือนทางจันทรคติ นอกจากนี้ยังมีผลต่อการไหลเวียนของมวลระดับลึกให้เกิดได้มากขึ้น ซึ่งการไหลแบบปั่นป่วนของกระแสน้ำขึ้นน้ำลงเกิดในทะเลตื้น สันเขากลางมหาสมุทร ขอบของมหาสมุทร และใกล้บริเวณภูเขาใต้ทะเล

tidal outlet (ไท้ˊเดิ้ล เอ๊าทˊเหลท) ดู: *tidal inlet (ไท้ˊเดิ้ล อินˊเหลท)*

tidal pool (ไท้ˊเดิ้ลพูล) ดู: *tide pool (ไท้ด พูล)*

tidal prism (ไท้ˊเดิ้ล <u>พริ</u>ˊซึม) ปริมาตรของน้ำที่ไหลเข้าหรือออกจากอ่าว หรือบริเวณปากอ่าว ที่มีการเคลื่อนที่ของกระแสน้ำขึ้นน้ำลง และไม่รวมการไหลของน้ำจืดใดๆ มักคำนวณเป็นผลของ ค่าความแตกต่างระหว่างความสูงของน้ำขึ้นสูงสุดกับน้ำลงต่ำสุด ที่วัดต่อเนื่องกัน (tide range) และพื้นที่ของแอ่งที่ระดับ

ปานกลาง หรือความแตกต่างของปริมาตรที่น้ำสูงสุดปานกลางและที่น้ำต่ำสุดปานกลาง

tidal range (ไท้ด๋เดิ้ล เร้นจ) ดู: *tide range (ไท้ดฺ เร้นจฺ)*

tidal resonance theory (ไท้ด๋เดิ้ล เระ๋เซอเนิ่นซฺ ธี๋เออรี่) การตั้งสมมติฐานของ George Darwin เกี่ยวกับการเกิดทวีปเคลื่อน (continental drift); ดวงจันทร์แยกออกจากโลก ทำให้เกิดเป็นมหาสมุทรแปซิฟิก (Pacific อ่านว่า เพอซิ๋ฝิค) พร้อมกับการเกิดแรงดึง ที่เป็นผลให้เกิดเคลื่อน

tidal river (ไท้ด๋เดิ้ล ริ๋เว่อรฺ) แม่น้ำ ที่ส่วนของปลายแม่น้ำได้รับอิทธิพลจากน้ำขึ้นน้ำลง (ไม่จำเป็นว่าจะต้องเป็นความเค็ม) รวมทั้ง การไหลเข้าและออกในบริเวณปากน้ำ หรือร่องน้ำ การขึ้น-ลงของระดับน้ำ คำพ้อง: *tidal stream (ไท้ด๋เดิ้ล สตรีม๋)*

tidal sand ridge (ไท้ด๋เดิ้ล แซนดฺ หริดจฺ) สันทรายที่ค่อนข้างต่ำ ซึ่งเกิดจากการกระทำของกระแสน้ำขึ้นน้ำลงที่ห่างจากฝั่งบนตะพักชายฝั่ง หรือปากอ่าว มักขนานหรือกึ่งขนานไปกับทิศทางของกระแสน้ำ

tidal scour (ไท้ด๋เดิ้ล สเกา๋เอ้อร) การกัดเซาะลงด้านล่าง และด้านข้างของพื้นทะเล โดยกระแสน้ำขึ้นน้ำลง คลื่นเป็นผลให้เกิดการเคลื่อนย้ายของตะกอนชายฝั่ง และการเกิดร่องน้ำ และหลุม คำพ้อง: *scour (สเกา๋เอ้อร) [น้ำขึ้นน้ำลง]*

tidal stream (ไท้ด๋เดิ้ล สตรีม๋) (1) ดู: *tidal river (ไท้ด๋เดิ้ล ริ๋เว่อรฺ)* (2) คำพ้องที่ใช้ในอังกฤษของ *tidal current (ไท้ด๋เดิ้ล เคอ๋เริ่นทฺ)*

tidal swamp (ไท้ด๋เดิ้ล สว้อมพฺ๋) บึง ที่พื้นที่บางส่วนมีน้ำทะลักเข้าในช่วงน้ำขึ้นสูงสุด เปรียบเทียบ: *upland swamp (เอิ้พ๋เลิ่นดฺ สว้อมพฺ๋)*

tidal water (ไท้ด๋เดิ้ล วอ๋เท่อรฺ) ดู: *tidewater (ไท้ดฺ๋วอเท่อรฺ)*

tidal wave (ไท้ด๋เดิ้ล เว้ฟ) คำพ้องที่ใช้ผิดของ *storm surge (สตอรฺม๋ เซิรฺจ)* และ *tsunami (สึนา๋มิ)*

tidal wedge (ไท้ด๋เดิ้ล เหว็จ) ร่องน้ำขึ้นน้ำลงที่บริเวณปลายน้ำมีลักษณะสอบเข้าเป็นรูปลิ่มและมีน้ำตื้น

tide (ไท้ดฺ) น้ำขึ้นน้ำลง (1) การขึ้นและลงแบบสลับกันของน้ำทะเล หรือแหล่งน้ำที่เชื่อมกับทะเล ซึ่งเป็นผลมาจากแรงดึงดูดระหว่างโลก ดวงอาทิตย์และดวงจันทร์ คำคุณศัพท์: tidal (ไท้ด๋เดิ้ล) (2) ดู: *Earth tide (เอิ๊รฺธ ไท้ดฺ)* (3) ดู: *atmospheric tide (แอ๊ทเมอสฟิ๋หริค ไท้ดฺ)*

tide amplitude (ไท้ดฺ แอม๋เพลอถูด) ค่าคงที่ของน้ำขึ้นน้ำลง มีค่าเป็นครึ่งหนึ่งของความสูงของน้ำขึ้นสูงสุดกับน้ำลงต่ำสุด ที่วัดต่อเนื่องกัน

tide crack (ไท้ดฺ แคร็ค) ร่องแตก *(crack) [น้ำแข็ง]* ซึ่งมักขนานไปกับชายฝั่ง ที่จุดเชื่อมต่อระหว่างน้ำแข็งที่ไม่เคลื่อนที่ และเกิดจากการเปลี่ยนระดับขึ้น-ลงของกระแสน้ำขึ้นน้ำลง ที่เคลื่อนมวลน้ำแข็งให้ขยับขึ้น-ลง

tide curve (ไท้ดฺ เคิรฺฟ) แผนภาพแสดง ความสูง (ขึ้น และ ลง) ของกระแสน้ำเทียบกับเวลา

tide-dominated delta (ไท้ดฺ-ดอ๋เมอเนเถิท เดล๋เท่อ) เดลเท่อที่อยู่ในสภาพแวดล้อมที่มีการทับถมของตะกอนของลุ่มน้ำอย่างมีนัยสำคัญ โดยการปรับเปลี่ยนสภาพจากกระบวนการน้ำขึ้นน้ำลง มีลักษณะของปากแม่น้ำรูประฆัง และสันดอนทรายแนวยาวทับถมตามปากแม่น้ำ เปรียบเทียบ: *fluvially-dominated delta (ฟลู๋วิเอิลลี่-ดอ๋เมอเนเถิท เดล๋เท่อ); wave-dominated delta (เว้ฟ-ดอ๋เมอเนเถิท เดล๋เท่อ)*

tide flat (ไท้ดฺ แฝล็ท) คำพ้องของ *tidal flat (ไท้ด๋เดิ้ล แฝล็ท)*

tide gage (ไท้ดฺ เกจ) อุปกรณ์ หรือเครื่องมือสำหรับวัดความสูง (ขึ้น และลง) ของระดับน้ำ โดยเฉพาะ อุปกรณ์ หรือเครื่องมือที่สามารถวัด บันทึก และแสดงผลอย่างต่อเนื่องของระดับน้ำเทียบกับเวลา

tideland (ไท้ดฺ๋เลิ่นดฺ) (1) พื้นที่ชายฝั่ง ที่จะเป็นพื้นที่น้ำท่วมเมื่อน้ำทะเลขึ้น และจะโผล่เมื่อน้ำทะเลลดทุกวัน (2) แผ่นดิน ที่อยู่ใต้มหาสมุทรพ้นเขตน้ำลงต่ำสุด แต่อยู่ในเขตน่านน้ำของประเทศ ศัพท์นี้มักใช้เป็นพหูพจน์

tide pool (ไท้ดฺ พูล) แอ่งน้ำ (เช่นเดียวกับแอ่งน้ำในหิน) ที่มีน้ำคงอยู่ภายหลังน้ำลดบนชายหาด หรือแนวปะการัง คำพ้อง: *tidal pool (ไท้ด๋เดิ้ล พูล)*

tide race (ไท้ดฺ เรซ) ประเภทของความเร็วของกระแสน้ำ (race) ที่เกิดจากช่วงความสูงของน้ำขึ้นสูงสุดกับน้ำลงต่ำสุดของปลายน้ำด้านหนึ่งของร่อง ที่ค่ามากกว่าปลายอีกด้านหนึ่ง

tide range (ไท้ดฺ เร้นจ) ค่าคงที่ของน้ำขึ้นน้ำลง ที่เป็นค่าความแตกต่างระหว่างความสูงของน้ำขึ้นสูงสุดกับน้ำลงต่ำสุด ที่วัดต่อเนื่องกัน; มีค่าเป็นสองเท่าของค่าแอมพลอถูด เปรียบเทียบ: *mean range (มีน เร้นจฺ)* คำพ้อง: *tidal range (ไท้ด๋เดิ้ล เร้นจฺ)*

tide rip (ไท้ดฺ ริพ) การฉีกขาด ที่เกิดจากการลู่เข้าของกระแสน้ำ หรือโดยกระแสน้ำที่ไหลเข้าไปในทันทีในบริเวณน้ำตื้น

tide station (ไท้ด สเต´เฌิ่น) สถานี ที่ใช้สำหรับการสังเกตการณ์เกี่ยวกับน้ำขึ้นน้ำลง เปรียบเทียบ: *reference station (เระ´เฟริ่นซ สเต´เฌิ่น)*

tidewater (ไท้ด´วอเท่อร) (1) น้ำ ที่หลากท่วมพื้นดินในระหว่างน้ำขึ้น; น้ำที่ท่วมพื้นดินในช่วงน้ำขึ้น รวมทั้ง ลำธารที่ได้รับผลกระทบจากการเพิ่มขึ้น และลดลงของน้ำขึ้นน้ำลง คำพ้อง: *tidal water (ไท้´เดิ้ล วอ´เท่อร)* (2) ศัพท์ที่ใช้ในความหมายกว้างๆ สำหรับบริเวณชายฝั่งทะเลและมีที่ราบลุ่มที่มีธารน้ำขึ้นน้ำลงไหลผ่าน

tidewater glacier (ไท้ด´วอเท่อร เกล´เฌ่อร) ธารน้ำแข็งที่สิ้นสุดในทะเล ซึ่งโดยปกติจะสิ้นสุดลงที่หน้าผาน้ำแข็ง ที่ภูเขาน้ำแข็งหลุดออก คำพ้อง: *tidal glacier (ไท้´เดิ้ล เกล´เฌ่อร)*

tidewell (ไท้ด´เว็ล) ดู: *ebb and flow spring (เอ็บ แอนด โฟล สปริง´)*

tie (ไท) (1) [ธรณีฟิสิคส] ในธรณีฟิสิคส์ เกี่ยวกับสถานีใหม่ หรือค่าที่ได้กำหนดไว้แล้ว (2) [รังวัดสำรวจ] (ก) การเชื่อมต่อระหว่างจุด จากจุดที่ทราบตำแหน่งไปยังจุดที่ต้องการทราบตำแหน่ง (ข) การสำรวจแบบเชื่อมจุดต่อจุดแบบวงรอบปิด โดยเชื่อมหาจุดที่กำหนดไว้ก่อนหน้า

tie bar (ไท บาร) ดู: *tombolo (ทอม´เบอโล่)*

tied island (ไทด ไอ´เลิ่นด) เกาะที่เชื่อมต่อกับแผ่นดินใหญ่หรือเกาะอื่นโดยทอมเบอโล่ (tombolo – สันทรายหรือกรวดที่เชื่อมต่อเกาะกับแผ่นดินใหญ่หรือเกาะอื่น) คำพ้อง: *land-tied island (แลนด-ไทด ไอ´เลิ่นด); tombolo island (ทอมเบอ´โล่ ไอ´เลิ่นด)*

tie line (ไท ไลน) [รังวัดสำรวจ] เส้น ที่วัดบนพื้นดินที่เชื่อมต่อกับวัตถุบางอย่างในการสำรวจ เช่น เส้นเชื่อมระหว่างมุมตรงกันข้ามของรูปที่มีสี่ด้าน จึงทำให้สามารถตรวจสอบพื้นที่ได้ด้วยวิธีสร้างรูปสามเหลี่ยม (triangulation) เพื่อวัดมุมและระยะทาง

tiemannite (ที´เมอไน้ท) แร่สีเทาดำ หรือเกือบดำ ผลึกลูกบาศก์ของกลุ่มแร่สเฟเลอไร้ท: HgSe

tie point (ไท พ้อยนท) (1) จุด ที่ใช้เป็นจุดเชื่อมต่อ โดยเฉพาะจุดของการสำรวจแบบวงรอบปิด ไม่ว่าเป็นวงรอบที่กำหนดในแต่ละรอบ หรือวงรอบแบบเชื่อมต่อกับจุดของวงรอบอื่น หรือจุดของการสำรวจอื่น (2) จุด ที่ระบุบนภาพถ่ายทางอากาศที่ซ้อนทับกัน ในพื้นที่ซ้อนทับระหว่างสองหรือมากกว่าสองพื้นที่ที่อยู่ติดกันของการถ่ายภาพ ซึ่งจะเชื่อมแต่ละจุดไว้ในหน่วยเที่ยวบินเดียวและเที่ยวบินที่อยู่ติดกันลงในเครือข่าย

tier (เทียร) (1) [ถ้ำวิทยา] ดู: *level (เล´เวิ่ล) [ถ้ำวิทยา]* (2) [รังวัดสำรวจ] ชุดของ townships (เส้นตะวันออก-ตะวันตก) ที่อยู่ห่างกัน 1 ไมล์ (ในระบบการสำรวจที่ดินสาธารณะของสหรัฐอเมริกา) เรียงตามแนวตะวันออกและตะวันตก และมีเลขเรียงตามลำดับเหนือและใต้จากเส้นฐาน รวมทั้งชุดใดๆ ของส่วนต่อเนื่องกันที่ตั้งอยู่ภายใน townships เปรียบเทียบ: *range (เร้นจ) [รังวัดสำรวจ]*

tiering (เทีย´ริ่ง) การกระจายตัวของสิ่งมีชีวิตบนพื้นของท้องทะเล (epifaunal tiering) หรือในชั้นดินท้องทะเล (infaunal tiering) ซึ่งอาจทำให้เกิดความแตกต่างในระบบนิเวศของสิ่งมีชีวิตระหว่างกลุ่มของสัตว์ที่อาศัยที่ก้น หรือพื้นของท้องทะเล (benthic organisms)

tiff (ทิฟ) แร่จำพวกสปาร (spar) ศัพท์นี้ใช้กับแคลเซี่ยมคารเบอเหนทในตะวันตกเฉียงใต้ของรัฐเมอซูรี่ และแบไร้ทในตะวันออกเฉียงใต้ของรัฐเมอซูรี่

Tiffanian (ทิเฟอ´เนี่ยน) อายุของสัตว์เลี้ยงลูกด้วยน้ำนมในอเมริกาเหนือ: เพลีเออซีนตอนบน (หลัง ทอเรอจาเนี่ยน (Torrejonian) ก่อน คล้ารคฟอรเคี่ยน (Clarkforkian))

tiger´s-eye (ไท´เก้อรส-อาย) ขวอรทส สีเหลืองอ่อน-น้ำตาล หรือน้ำตาลอ่อน-เหลือง โปร่งแสง ถึงกึ่งโปร่งแสงใช้เป็นอัญมณีและเครื่องประดับ เกิดจากขวอรทส เข้าแทนที่โครซิเดอไร้ท (crocidolite) ซึ่งมีเส้นใย ถูกเปลี่ยนเป็นเหล็กอ็อกไซด (ไลเมอไน้ท); โครซิเดอไร้ทที่มีสิลิเค่อมาก (silicified crocidolite) ถูกทำให้เป็นคราบสีเหลือง หรือน้ำตาล โดยเหล็กอ็อกไซด ซึ่งเมื่อให้ความร้อน ไลเมอไน้ทเปลี่ยนเป็นฮีเมอไท้ท และทำให้เกิดสีแดง ถึงน้ำตาลแดง เปรียบเทียบ: *hawk´s-eye (ฮ้อคส-อาย); cat´s-eye (แคทส-อาย) [แร่วิทยา]* สะกดได้อีกสองแบบ: tiger-eye; tigereye และเรียกว่า: tigerite (ไท´เกอไร้ท)

tight fold (ไท้ทฺ โฟลด) โฟลดที่มีมุมระหว่างปีก 0 ถึง 30 องศา

tight hole (ไท้ทฺ โฮล) การเจาะ หรือข้อมูลเกี่ยวกับหลุมเจาะที่ผู้ประกอบการเก็บไว้เป็นความลับ

tight sand (ไท้ทฺ แซนด) ทราย ที่ช่องว่างถูกอุดไปด้วยตะกอนเม็ดละเอียด หรือเป็นเนื้อพื้น (matrix – ไม่มีรูปร่าง) ดังนั้น ความพรุนและการซึมผ่านจึงลดต่ำลง ศัพท์นี้ใช้ในธรณีวิทยาปิโตรเลี่ยม (petroleum อ่านว่า เพอเทรˊเลียม)

Tiglian (ทิ´เกลี้ยน) หินช่วงอายุของอากาศอบอุ่นในยุโรป: ไพลเออซีนตอนบน (บนพรีทิเกลี้ยน (Pretiglian) ล่างอีเบอโรเนี่ยน (Eburonian) คำพ้อง: *Tegelian (ทิจี´เลี่ยน)*

tile ore (ไทล ออร) คิวไพร้ท (cuprite) สีแดง หรือน้ำตาล มักผสมกับเหล็กอ็อกไซดสีแดง

tilestone (ไทล´สโตน) ศัพท์อังกฤษสำหรับ กระเบื้อง (flaggy sandstone – หินทรายเป็นแผ่น) ที่ใช้มุงหลังคา

tiling (ไท´ลิ่ง) การประกอบภาพขนาดใหญ่ จากภาพขนาดเล็กๆ ที่มีทิศทางการวางตัว ขนาด และการ*ลำดับตำแหน่ง*ที่สามารถประกอบกันเป็นภาพใหญ่ได้ เปรียบเทียบ: *mosaic (โมเซ´อิค หรือ โมเสด) [การถ่ายภาพ]*

till (ทิล) ธรณีวัตถุหลากหลายขนาดและรูปทรง (ดินเคล ทรายแป้ง ทราย กรวด และก้อนหิน) ที่ทับถมแบบคละขนาด และไม่มีการยึดเกาะกัน มักพบกระจัดกระจายตามพื้นดินในบริเวณที่มีธารน้ำแข็ง เกิดจากธารน้ำแข็งที่พาธรณีวัตถุเหล่านั้นมาด้วยเกิดการละลาย และทิ้งธรณีวัตถุเหล่านั้นไว้บนพื้นดินซึ่งเคยปิดทับโดยธารน้ำแข็ง เปรียบเทียบ: *stratified drift (สแตรเทอ´ไฟดฺ ดริ๊ฟทฺ); moraine (เมอเรน´) [ธรณีวิทยาธารน้ำแข็ง]* คำพ้อง: *boulder clay (โบล´เด้อร เคล); glacial till (เกล´เฌิ่ล ทิล); ice-laid drift (ไอ๊ซ-เล้ด ดริ๊ฟทฺ)*

till ball (ทิล บอล) อารเมิรด เหมิด บอล (armored mud ball - มวลกึ่งทรงกลมของดินเคล หรือทรายแป้ง ซึ่งถูกเคลือบ หรือเกาะติดที่ผิวด้วยทรายหยาบ และกรวดละเอียดขณะกลิ้ง) ที่แกนกลางเป็นธรณีวัตถุที่ธารน้ำแข็งพามา (till – ทิล) เกิดทับถมในช่วงธารน้ำแข็งสมัยไพลสเตอซีน

till billow (ทิล บิ´โล่) การทับถมแบบขึ้นๆ ลงๆ คล้ายลูกคลื่นไม่สม่ำเสมอของธรณีวัตถุจากธารน้ำแข็ง ในทิศทางการเคลื่อนที่ของธารน้ำแข็ง

till crevasse filling (ทิล คริแว้ส´ ฟิ´ลิ่ง) สันของธรณีวัตถุที่ไม่เรียงชั้น ที่ทับถมในร่องแตกของธารน้ำแข็ง ซึ่งเมื่อน้ำแข็งละลายพบตั้งเป็นสัน เปรียบเทียบ: *crevasse filling (คริแว้ส´ ฟิ´ลิ่ง)*

tillite (ทิ´ไล้ท) หินที่เกิดจากการแข็งกลายเป็นหินของตะกอนทับถมจากธารน้ำแข็งจำพวกทิล (till) โดยเฉพาะ ทิลในสมัยก่อนไพลสเตอซีน เช่น ทิไล้ทอายุคารเบอนิเฟอเริสตอนปลาย ที่พบในแอฟริกาใต้ และในอินเดีย

tilloid (ทิ´ลอยดฺ) หินที่มีลักษณะคล้าย ทิไล้ท (tillite) ที่แหล่งกำเนิดไม่แน่นอนและได้นิยามใหม่ว่าเป็นเคินกลอเมอแรถิค เหมิดสโตน (*conglomeratic mudstone)* ซึ่งไม่ได้เกิดจากการทับถมของเกลเฌ่อรเปรียบเทียบ: *pebbly mudstone (เพะ´บลี้ เหมิด´สโตน); pseudotillite (ซูโดทิ´ไล้ท)*

till plain (ทิล เพลน) พื้นที่กว้าง ที่มีพื้นราบถึงเป็นลูกคลื่นปกคลุมด้วยตะกอนจำพวกธรณีวัตถุที่ธารน้ำแข็งพามา (till) กับตะกอนจากเอ็นดเมอเรนส เปรียบเทียบ: *ground moraine (กราวนฺดฺ เมอเรน´)*

till-shadow hill (ทิล-แฌ´โด้ ฮิล) ภูเขาน้ำแข็ง (ที่ปราศจากแกนเป็นหินความคงทนสูง) ที่มีความลาดชันน้อย ในด้านทิศใต้ที่มีทิล (till) หนาขึ้น แต่ไม่ได้เป็นส่วนปลายที่มีขนาดใหญ่ ตัวอย่างเช่น ที่พบในตอนกลางของรัฐนูยอรค

till sheet (ทิล ฌี้ท) แผ่น หรือชั้นของทิล โดยไม่เกี่ยวข้องกับภูมิประเทศ อาจเกิดเป็นกราวนด เมอเรน *(ground moraine)*

tillstone (ทิล´สโตน) ก้องหินขนาดใหญ่ หรือหินอื่นๆ ที่ปรากฏอยู่ในการทับถมของทิล

till tumulus (ทิล ทู´มิวเลิส) ในธรณีวิทยาธารน้ำแข็ง หมายถึงกองหินเตี้ยๆ ที่เป็นแกนกลางที่ยังไม่ผ่านกระบวนการพัฒนาของเดริมเลิ่น (*drumlin)*

till wall (ทิล วอล) สันเขา ที่ประกอบด้วยธรณีวัตถุจากเมอเรนบีบอัดในร่องแยกในธารน้ำแข็ง โดยความดันของน้ำแข็งที่กดทับ

tilly (ทิ´ลี่) ประกอบด้วย หรือมีลักษณะของทิล เช่น พื้นที่ที่ปกคลุมด้วยทิล (*tilly* land)

tilt (ทิ้ลทฺ) (1) [ภาพถ่ายทางอากาศ] ภาพถ่ายทางอากาศที่แกนของกล้องถ่ายภาพไม่ตั้งฉากกับพื้นดิน (2) [ธรณีวิทยาโครงสร้าง] รูปทรงเรขาคณิตของร่องแตก ที่แผ่ขยายออกมาจากส่วนปลายของจ๊อยนทหลักแบบเฉือน (mode II) เปรียบเทียบ: *twist (ทวิสทฺ´)*

tilt boundary (ทิ้ลทฺ บาวนฺ´ดรี้) ดู: *subgrain boundary (เสิบ´เกรน บาวนฺ´ดรี้)*

tilted iceberg (ทิ้ล´เถิด ไอ๊ซ´เบิรฺก) ภูเขาน้ำแข็งแบบแผ่น ที่ไม่สมดุล เนื่องจากการละลายหรือการหลุดออก ทำให้ด้านแบนเอียง

tilted photograph (ทิ้ล´เถิด โฟ´เทอ´กรี๊ฟ) ภาพถ่ายทางอากาศที่ถ่ายด้วยกล้องที่มีระนาบ ของฟิล์มไม่ขนาน (แนวนอน) กับระนาบของพื้นดินในขณะที่ถ่ายภาพ นั่นคือ ได้ภาพปรากฏในมุมเอียง

tilth (ทิ้ลธฺ) สภาพทางกายภาพของดิน ที่สัมพันธ์กับความเหมาะสมในการเจริญเติบโตของพืชเฉพาะ หรือลำดับของการปลูกพืช

tiltmeter (ทิ้ลทฺ'เมอเท่อรฺ) เครื่องมือที่วัดการเปลี่ยนแปลงเพียงเล็กน้อยของความลาดเอียงของพื้นผิวโลก โดยปกติมักใช้ระดับของของเหลว หรือตำแหน่งลูกตุ้มที่หยุดนิ่ง มักนำมาใช้ในภูเขาไฟวิทยาและแผ่นดินไหววิทยา

timberline (ทิม'เบ้อรไลน) ระดับความสูง (เช่น บนภูเขา) หรือขีดจำกัดของและเทอถูด (บนพื้นฐานระดับภูมิภาค) ที่ไม่มีต้นไม้ชนิดใดๆ เจริญเติบโตได้ คำพ้อง: *tree line (ทรี ไลน)*

time (ไทมฺ) (1) ช่วงที่วัด หรือวัดได้; มิติที่ไม่ใช่วัตถุ แสดงโดยคาบ (period) หรือช่วง (interval) ที่เกิดในระหว่างที่มีกิจกรรมหรือกระบวนการ หรือเงื่อนไขที่ดำเนินอย่างต่อเนื่อง เช่น นิยามของ หนึ่งวินาที คือ ระยะเวลา 9,192,631,770 รอบของความถี่จากการแผ่รังสีที่สัมพันธ์กับการเปลี่ยนระดับไฮเพอรไฟน (hyperfine) สองระดับของแอ๊ะเทิ่มของซีเซี่ยม-133 ในสภาวะปกติ เปรียบเทียบ: *geologic time (จีเออลอ'จิค ไทม)* (2) การคำนวณเวลา หรือระบบการนับระยะเวลา

time break (ไทมฺ เบรค) เวลาของการเริ่มเกิดคลื่นไซ้สมิค

time-correlation (ไทมฺ คอเรอเล'เฌิ่น) การเทียบสัมพันธ์ระยะเวลาหรือคาบเวลา ดู: *chronocorrelation (ครอเนอคอเรอเล'เฌิ่น)*

time-depth curve (ไทมฺ-เดิ๊พธ เคิรฺฟ) เส้นแกร๊ฟแสดงความสัมพันธ์ระหว่างความเร็ว และเวลาที่เดินทางในแนวดิ่งของคลื่นไซ้สมิคแบบสะท้อน เพื่อใช้ประกอบในการเทียบเคียงหาค่าความลึกจากค่าเวลาของคลื่นที่วัดได้

time-distance curve (ไทมฺ-ดิสเติ้นซ เคิรฺฟ) คำพ้องของ *traveltime curve (แทรฺ'เวิ่ล ไทมฺ เคิรฺฟ)* คำย่อ: TD curve

time-domain electromagnetic method (IDEM) (ไทมฺ-โดเมน' อิเล็คโทรแม็กเน'ถิค เมะ'เถิด (ไอดีอีเอ็ม)) ดู: *transient electromagnetic method (แทรน'ฌีเอิ้นทฺ อิเล็คโทรแม็กเน'ถิค เมะ'เถิด)*

time lag (ไทมฺ แลก) ความมาถึงช้ากว่าเวลาที่ประเมินไว้ล่วงหน้าของคลื่นไซ้สมิค ซึ่งความล่าช้านี้อาจเกิดจากชั้นความเร็วคลื่นต่ำผิดปกติ หรือการเลื่อนของหน้าคลื่น (phase shift) เมื่อผ่านการกรอง หรือจากปัจจัยอื่น

time-lapse seismology (ไทมฺ-แล็พสฺ ไซ้สมอ'เลอจี้) การทำการสำรวจซ้ำ เพื่อหาการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในระหว่างช่วงเวลาที่ทำการสำรวจล่าสุด กับการสำรวจก่อนหน้า เช่น อาจเกิดการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพเนื่องจากการผลิตไฮโดรคาร์เบิ้น และส่งผลในรูปของความแตกต่างของเวลาและแอมเพลอถูดของคลื่นไซ้สมิค ที่ปรากฏจากการวัดครั้งล่าสุด บางครั้งอาจแสดงในรูปของแผนที่ความแตกต่างของแอมเพลอถูด หรือองค์ประกอบอื่น ซึ่งหากเป็นการสำรวจแบบ 3 มิติ ที่มีการทำซ้ำในเวลาต่างกัน อาจเรียกว่าเป็นการสำรวจแบบ 4 มิติได้ ซึ่งมิติที่สี่คือ มิติของเวลา

time lead (ไทมฺ ลี้ด) การมาถึงก่อนเวลาที่ประเมินไว้ล่วงหน้าของคลื่นไซ้สมิค แสดงถึงคลื่นเดินทางผ่านชั้นความเร็วสูงผิดปกติ ซึ่งอาจบ่งชี้โดมเกลือในกรณีที่เป็นการสำรวจคลื่นหักเหแบบวางเส้นสำรวจรูปพัด (*fan shooting - แฟน ฌู้'ทิ่ง)* คำพ้อง: *lead (ลี้ด) [ไซ้สมิค]*

time-level correlation (ไทมฺ เลเวิ่ล คอเรอเล'เฌิ่น) การเทียบสัมพันธ์ของระดับเวลา

time line (ไทมฺ ไลน) (1) เส้น ที่ระบุอายุที่เท่ากันในภาพตัดขวางของสภาพธรณีวิทยา หรือแผนภาพความสัมพันธ์ เช่น เส้นที่แบ่งหน่วยลำดับชั้นหินสองหน่วย (2) หน่วยหินที่แสดงด้วยเส้นเวลา เช่น เคินกลอเมอเหริทที่เกิดภายในหน่วยหิน โดยการเลื่อนไถลหรือทรุดของมวลดิน/หินใต้น้ำ และการไหลแบบปั่นป่วน ซึ่งเกิดขึ้นในช่วงเวลาไม่กี่ชั่วโมง

time migration (ไทมฺ ไมเกรฺ'เฌิ่น) ไมเกรเฌิ่น (migration - กระบวนการที่คลื่นสะท้อนถูกปรับแก้ให้อยู่ในตำแหน่งที่แท้จริงเนื่องจากสะท้อนจากผิวสะท้อนที่มีความลาดเอียง) ที่ยอมให้ความเร็วการเปลี่ยนแปลงได้เฉพาะตามความลึก หรือแนวดิ่งเท่านั้น ซึ่งแตกต่างจากเดิ๊พธ ไมเกรเฌิ่น (*depth migration)* ที่สามารถเปลี่ยนความเร็วทั้งในแนวดิ่งและแนวนอน

time of concentration (ไทมฺ เอิ๊ฟ คอนเซินเทรฺ'เฌิ่น) ดู: *concentration time (คอนเซินเทรฺ'เฌิ่น ไทมฺ)*

time-parallel (ไทมฺ-แพ'เรอเลิ่ล) (1) หมายถึง พื้นผิวที่ขนานไปกับ หรือใกล้เคียงกับพื้นผิวแบบสอดคล้องกันหรือตรงกัน และเกี่ยวข้องกับเวลาทางธรณีวิทยาอย่างมีนัยสำคัญ เช่น พื้นผิวของการรุกอย่างรวดเร็วของเอิ้นเคินพ้อรฺเมอที่ (transgressed unconformity) (2) หมายถึง ชั้นหินมีขอบเขตโดยระนาบของเวลาเดียวกัน หรือพ้องกัน

time plane (ไทมฺ เพลน) ชั้นของลำดับชั้นหิน ที่ระบุจุดเริ่มต้นหรือจุดสิ้นสุด หรือช่วงเวลาที่ทันที (*instant - อิ้นสเติ้นท)* ของเหตุการณ์ที่เกิดได้ตามธรณีกาล คำพ้อง: *synchrone (ซิง'ไครน)*

T

time-rock span (ไทม ร็อค สแปน´) ดู: *stratigraphic range (สแตรเทอะแกรฝิค เร้นจฺ)*

time-rock unit (ไทม ร็อค ยู´เหนิท) ศัพท์ที่ไม่พึงประสงค์สำหรับ *chronostratigraphic unit (ครอเนอสแตรเทอะแกรฝิค ยู´เหนิท)*

time sag (ไทม แซก) การโค้งลงคล้ายแอ่งของชั้นคลื่นสะท้อนที่ปรากฏจากภาพตัดขวาง แสดงถึงการเปลี่ยนแปลงความเร็ว (ความเร็วคลื่นต่ำ) ของชั้นที่อยู่ด้านบน หรือที่อยู่ขนาบด้านข้างบริเวณที่ปรากฏเป็นแอ่ง และเรียกว่า: *gas sag (แก๊ส แซก)*

time scale (ไทม สเกล´) ดู: *geologic time scale (จีเออลอ´จิค ไทม สเกล´)*

time section (ไทม เซ็ค´เฉิ่น) ภาพตัดขวางของคลื่นไซ้สมิคแบบสะท้อน ที่มีแกนแนวดิ่งเป็นเวลาหรือความลึก และแกนแนวนอนเป็นระยะตามพื้นผิวที่ทำการสำรวจ โดยทั่วไปเป็นภาพตัดขวางของข้อมูลที่ผ่านการปรับแก้ความผิดปกติต่างๆ และผ่านการประมวลผลแล้ว (ผ่านการไมเกรเฉิ่นแล้ว) เพื่อให้มีลักษณะปรากฏของคลื่นสะท้อนคล้ายคลึงกับภาพตัดขวางทางธรณีวิทยา ที่สามารถแปลความหมายได้โดยง่าย ดู: *migration (ไมเกรเฉิ่น) [seis]* เปรียบเทียบ: *depth section (เดิ๊พฺธ เซ็ค´เฉิ่น)*

time series (ไทม ซิ´รี่ส) ในธรณีสถิติ เป็นชุดของข้อมูลที่เก็บรวบรวมตามช่วงเวลา; ความถี่ของการกระจายที่ตัวแปรอิสระเป็นเวลา

time-set unit (ไทม-เซ็ท ยู´เหนิท) หน่วยลำดับชั้นหินที่จัดเรียงตามเวลาอย่างต่อเนื่อง (ชุดเวลา)

time slice (ไทม สไล้ซ´) ภาพตัดขวางแนวนอนของข้อมูลไซ้สมิคสะท้อนแบบ 3 มิติ (ปริมาตร) ที่เวลาใดเวลาหนึ่ง เช่น 0.5 วินาที, 1 วินาที หรือ 1.5 วินาที นั่นคือ ภาพแผนที่ที่แสดงลักษณะคลื่น (โดยทั่วไปมักแสดงค่าของแอมเพลอถูด) ที่สะท้อนแบบขึ้น-ลงในแนวดิ่งที่บันทึกได้จากการสำรวจที่ตำแหน่งต่างๆ และในเวลาที่คลื่นเดินทางจากเครื่องกำเนิดคลื่นถึงเครื่องรับคลื่นที่กำหนด เปรียบเทียบ: *depth slice (เดิ๊พฺธ สไล้ซ´); horizon slice (เฮอไร´เซิ่น สไล้ซ´)*

time-stability hypothesis (ไทม-สเตอบิ´เลอที่ ไฮเพาะ´เธอเสิส) ดู: *stability-time hypothesis (สเตอบิ´เลอที่-ไทม ไฮเพาะ´เธอเสิส)*

time standard (ไทม สแตน´เดิรฺด) หมวดหมู่ใดๆ ของปรากฏการณ์ทางกายภาพ หรือทางชีววิทยา หรือกระบวนการที่ซึ่งช่วงเวลาสามารถวัด หรือแบ่งย่อยได้ เช่น การสลายตัวของกัมมันตภาพรังสีของธาตุ วิวัฒนาการของของสิ่งมีชีวิตชนิดใดชนิดหนึ่ง การหมุนของโลกบนแกนโลก และสิ่งประดิษฐ์ต่างๆ ของมนุษย์ เป็นต้น ซึ่งช่วงเวลามาตรฐานดังกล่าวทั้งหมด "บางส่วน" เกี่ยวกับเวลาในรูปของความคิด (abstract) มากกว่าที่จะปรากฏจริง

time-stratigraphic facies (ไทม-สแตรเทอะแกรฝิค เฟ´ฉีส) เฟฉีสของหน่วยลำดับชั้นหิน ที่พิจารณาจากช่วงเวลาทางธรณีกาลระหว่างการตกทับถม และไม่ตกทับถม; เฟฉีส ที่แยกออกจากกันทางด้านข้าง และขอบเขต (พื้นผิวตามแนวดิ่ง หรือการถูกตัดขาด) ขยายจากด้านล่างไปด้านบน

time-stratigraphic unit (ไทม-สแตรเทอะแกรฝิค ยูเหนิท) ดู: *chronostratigraphic unit (ครอเนอสแตรเทอะแกรฝิค ยู´เหนิท)*

time-stratigraphy (ไทม-สเตรอทิ´เกรอะฟี่) ดู: *chronostratigraphy (ครอเนอสเตรอทิ´เกรอะฟี่)*

time-transgressive (ไทม-แทรนสเกร´สีฟ) ดู: *diachronous (ไดแอ๊ะ´เครอเนิส)*

time-transitional (ไทม แทรนซิ´เฉอเนิ่ล) หมายถึง หน่วยหินซึ่งรวมอยู่ทั้งที่มีอยู่ภายในหน่วยหินนั้นด้วย คือเวลาที่มีความสำคัญทางธรณีวิทยา และประกอบด้วยชั้นที่อยู่ในสองหน่วยลำดับชั้นหินตามอายุกาล (chronostratigraphic units) ที่อยู่ติดกัน เช่น ในหินยุค (system)

time unit (ไทม ยู´เหนิท) ดู: *geochronologic unit (จีโอครอเนอลอ´จิค ยู´เหนิท)*

time value (ไทม แวล´ยู) ช่วงเวลาทางธรณีกาล ที่เป็นตัวแทนหรือเกี่ยวข้องกับการเกิดหน่วยลำดับชั้นหิน เอินเคินฟอรเมอที่เขตของเฟาะเซิ่ล หรือลักษณะทางธรณีวิทยาหรือเหตุการณ์ใดๆ ดู: *hiatus (ไฮเอ´เทิส)*

tin (ทิน) ดีบุก (1) แร่และธาตุโลหะสีขาวออกน้ำเงิน ผลึกเทะแทระเกอเนิ่ล: Sn (2) ศัพท์ที่ใช้อย่างหลวมๆ สำหรับแร่เคอซิเทอไร้ท (cassiterite) และสารที่มีแร่เคอซิเทอไร้ทในปริมาณมาก มีแร่อื่นๆ ในปริมาณน้อย

tinaja (เทอนา´ฮ่า) (1) คำศัพท์ที่ใช้ใน ภูมิภาคตะวันตกเฉียงใต้ของสหรัฐสำหรับแอ่งน้ำเล็กๆ ที่อยู่บนหิน (*water pocket - วอเท่อร เพาะเคิ่ท*) ในบริเวณด้านล่างของน้ำตก โดยเฉพาะเมื่อพื้นที่แอ่งบางส่วนเต็มไปด้วยน้ำ (2) ศัพท์ที่ใช้อย่างในนูเม็กซิโกสำหรับ แอ่งน้ำชั่วคราว และสำหรับ บ่อน้ำ ซึ่งมีปริมาณน้อยเกินกว่าที่จะทำให้เกิดธารน้ำ รากศัพท์: สเปน "large earthen jar – โอ่งดินขนาดใหญ่"

tinajita (เทอนาฮี๎ทา) ดู: *solution pan (เซอลู๎เฌิ่น แพน)* รากศัพท์: สเปน “little water jar – โถน้ำขนาดเล็ก”

tind (ทินด๎) ศัพท์นอรวีเจี้นสำหรับยอดแหลม (glacial horn) ที่ถูกสกัดออกจากเทือกเขาหลัก โดยการถดถอยของเซิ้รคทางด้านข้าง (lateral recession of cirques) ตัดผ่านช่องโค้ง (spur – สเปอร) บนเขาระหว่างร่องของธารน้ำแข็งสองร่อง คำพ้อง: *monument (มอ๎นิวเมิ่นท๎) [ธรณีสัณฐานวิทยา]*

tindar (ทิน๎ดาร) ประเภทของภูเขาไฟที่เกิดการระเบิดระหว่างแผ่นน้ำแข็ง (intraglacial volcano - อินเทรอเกล๎เฌิ่ล วอลเคโน่) ที่เกิดขึ้นตามสันที่ลาดชันประกอบด้วยลาเว่อรูปหมอน และปิดทับเศษแก้ว (hyaloclastite – ไฮเออโลแคล้สไต๊ท) ทินดารเป็นหนึ่งในประเภทของภูเขาไฟที่เกิดการระเบิดใต้แผ่นน้ำแข็งหลักในประเทศไอ๊ซเลิ่นด รากศัพท์: ภาษาไอ๊ซเลิ่นด (Icelandic), “peak or pinnacle – ยอด หรือยอดแหลม” เปรียบเทียบ: *table mountain (เท๎เบิ้ล เม้าน๎เทิ่น); tuya (ทู๎เย่อะ)*

tinder ore (ทิน๎เด้อร ออร) เจมเซอไน้ท (jamesonite, $Pb_4FeSb_6S_{14}$) ไม่บริสุทธิ์ คำพ้อง: *pilite (ไพ๎ไล้ท)*

tin granite (ทิน แกร๎เหนิท) หินอินทรูสีฟจำพวกเฟลสิคถึงปานกลาง ที่เกี่ยวข้องกับการสะสมของดีบุก

tin ore (ทิน ออร) ดู: *cassiterite (เคอซิ๎เทอไร้ท)*

tin pyrites (ทิน ไพ๎ไร้ทส๎) ดู: *stannite (สแต๎ไน้ท)*

tinstone (ทิน๎สโตน) ดู: *cassiterite (เคอซิ๎เทอไร้ท)*

tint (ทิ้นท๎) ดู: *hypsometric tint (ฮิพเซอเมะ๎ถริค ทิ้นท๎)*

tin-white cobalt (ทิน-ไว้ท๎ โค๎บ๊อลท๎) ดู: *smaltite (สมอล๎ไท้ท๎)*

Tioughniogan (ทีโอนิโอเกิ้น) หินช่วงอายุของอเมริกาเหนือ: ดิโวเนี่ยนตอนกลาง (บน แคเซอโนเวี่ยน (Cazenovian) ล่าง แทแกนิเคิ่น (Taghanican))

tip (ทิพ) [การเคลื่อนที่ของมวลธรณีวัตถุ] จุด บนตำแหน่งปลายสุด (*toe - โท) [การเคลื่อนที่ของมวลธรณีวัตถุ]* ที่ไกลมากที่สุดจากด้านบนของการเลื่อนไถล

tip line (ทิพ ไลน) เส้น ที่เป็นส่วนปลาย หรือเป็นส่วนที่สิ้นสุดของระนาบฟ้อลท; เส้นปลายที่แยกระหว่างหินที่ถูกฟ้อลทเลื่อนและไม่ถูกฟ้อลทเลื่อน

tip-line fold (ทิพ-ไลน โฟลด๎) โฟลด ที่พบตามปลายของฟ้อลท; อนุมานถึงการเกิดจากผลของการเลื่อนของฟ้อลท

tipper (ทิ๎เพ่อร) เมะถริกสความสัมพันธ์ระหว่างสนามแม่เหล็กแนวดิ่งและแนวนอน ที่วัดได้จากการสำรวจด้วยวิธีแม็กเนโทเทอลูหริค (*magnetotelluric method)*

Tiraspolian (ทิเรสเปอ๎เลี่ยน) อายุของสัตว์เลี้ยงลูกด้วยน้ำนมของยุโรปตะวันออก: ช่วงต้นของไพลสเตอซีนตอนกลาง (หลังแทแมเนี่ยน (Tamanian)); เทียบเท่าโครเมเรี่ยน (Cromerian)

Tissot indicatrix (ทิโซ่ อินดิเค๎ถริกส) ดู: *indicatrix (อินดิเค๎ถริกส)*

titanaugite (ไทเทิ่นออ๎ไจ๊ท) ออไจ๊ทที่มีไทเทเนี่ยมมาก และเกิดในหินจำพวกบะซ้อลท: $Ca(Mg,Fe,Ti)(Si,Al)_2O_6$

titanic iron ore (ไทแท๎หนิค ไอ๎เริ่น ออร) คำพ้องของ *ilmenite (อิล๎เมอไน้ท)* และเรียกว่า: titaniferous iron ore (ไทเทอนิ๎เฟอเริส ไอ๎เริ่น ออร)

titanite (ไท๎เทอไน้ท) (1) แร่สีเหลือง หรือน้ำตาล ผลึกมอเนอคลิหนิค: $CaTiSiO_5$ มักประกอบด้วยธาตุอื่นๆ เช่น ไนโอเบี้ยม (niobium) โครเมี่ยม (chromium) ฟลูรีน (fluorine) โซเดี้ยม (sodium) เหล็ก (iron) แมงเกอนีส (manganese) และอิ๊เทรี่ยม (yttrium) เกิดเป็นรูปลิ่ม หรือผลึกสี่เหลี่ยมขนมเปียกปูน และเกิดแบบแร่พบได้ทั่วไปในปริมาณน้อย (accessory mineral) ในหินแกรเหนิทและหินแปรที่มีแคลเซี่ยมมาก คำพ้อง: *sphene (สฟีน๎); grothite (กรอ๎ไธ้ท๎)* (2) ชื่อกลุ่มแร่ผลึกมอเนอคลิหนิค ที่มีองค์ประกอบคล้ายคลึงกัน แต่ธาตุ Ti ถูกแทนที่ด้วย Sn หรือ V

titanochromite (ไท๎เทเนอโครไม้ท) ชื่อที่ไม่จำเป็นสำหรับไทเทเนี่ยม-แบริ่ง โครไม้ท (titanium-bearing chromite) ที่พบในหินจากดวงจันทร์ ของเออะพอโล่ 11

titanomaghemite (ไทเทเนอแม็ก๎ฮีไม้ท) ศัพท์ทั่วไปที่ใช้กับไทเทเนี่ยม-แบริ่ง แม็กเนอไท้ท (titanium-bearing magnetite) ที่ผิดปกติ โดยมีช่องว่างประจุบวกในโครงข่ายอ็อกซิเจ้นของโครงสร้างของสเปอเน็ล

titanomagnetite (ไทเทเนอแม็ก๎นีไท้ท) (1)แม็กนีไท้ท ที่มีไทเทเนี่ยม: $(Fe^{3+},Fe^{2+},Ti^{4+})_2[Fe^{2+}+O_4]$ เป็นการเกิดแทนที่ (solid solution - ซอ๎เหลิด เซอลู๎เฌิ่น) ของอิลเมอไน้ท ในแม็กนีไท้ท (2) ศัพท์ที่ใช้อย่างหลวมๆ สำหรับส่วนผสมของแม็กเนอไท้ท (magnetite) อิลเมอไน้ท (ilmenite) และเอิลโวสเพอเนิ่ล (ulvöspinel)

Tithonian (ทิโธ'เนี่ยน) หินช่วงอายุตามมาตรอายุลำดับชั้นหินมาตรฐานโลก: จุแรสิคตอนบนสุด (บน คิเมอหริดเจี้ยน (Kimmeridgian) ล่างเบริเอเฉิ่น (Berriasian) ของคริเทเฉิส)

tjaele (เช'ลี่) คำพ้องของดินเป็นน้ำแข็ง *(frozen ground - โฟร'เซิ่น กราวนฺด)* คำพ้องถูกใช้ผิดๆ ที่กำหนดให้เป็นคำพ้องของ *permafrost (เพอร์'เมอะฟร้อสทฺ)* รากศัพท์: ภาษาสวีดิณ "tjäle", "frozen ground – พื้นดินแช่แข็ง" สะกดได้อีกสองแบบ: *tjäle; taele*

TLC (ทีเอลซี) คำย่อ ดู: *thin-layer chromatography (ธิน- เล'เอ้อร โครเมอทอ'เกรอะฟี่)*

TM (ทีเอ็ม) คำย่อ ดู: *transverse magnetic (แทรนสเวิร์ส' แม็กเน'ถิค)*

TMI (ทีเอ็มไอ) คำย่อ ดู: *total magnetic intensity (โท'เทิ่ล แม็กเน'ถิค อินเท็น'เซอที่)*

toad's-eye tin (โทดส์-อาย ทิน) เคอซิเทอไร้ท (cassiterite) สีแดงอ่อน หรือน้ำตาลอ่อน เกิดในรูปแบบคล้ายพวงองุ่น หรือคล้ายไต ที่แสดงโครงสร้างภายในแบบกระจุกเส้นใย

toadstone (โทด'สโตน) ชิ้นส่วนเฟาะเซิ่ล เช่น ฟันปลา หรือกระดูก ที่เดิมเข้าใจว่าเกิดขึ้นภายในคางคก และใช้สวมใส่เป็นวัตถุมงคล หรือเป็นยาถอนพิษ

toadstool rock (โทด'สตูล ร็อค) ดู: *mushroom rock (เมิฌ'รูม ร็อค) ภูมิลักษณ์รูปเห็ด*

Toarcian (ทออาร'เฉิ่น) หินช่วงอายุตามมาตรอายุลำดับชั้นหินมาตรฐานโลก: ตอนบนสุดของจุแรสิคตอนล่าง (บนพลีนสแบ๊ะเคี่ยน (Pliensbachian) ล่างออลีเนี่ยน (Aalenian))

tobacco jack (เทอแบ๊ะ'โค่ แจ๊ค) ศัพท์ชาวเหมืองสำหรับ *wolframite (วุล'เฟรอไม้ท)*

tobacco rock (เทอแบ๊ะ'โค่ ร็อค) ศัพท์ที่ใช้ในตะวันตกเฉียงใต้ของสหรัฐสำหรับ หินต้นกำเนิดของยุเรเนี่ยม ที่มีสีเหลืองอ่อนหรือเทา และมีคราบสีน้ำตาลของไลเมอไน้ท

toe (โท) (1) [ชายฝั่ง] ดู: *step (สเต็พ') [ชายฝั่ง]* (2) [การเจาะ] ก้นหลุมเจาะ (โดยเฉพาะ หลุมที่ใช้สำหรับการระเบิด) (3) [การเคลื่อนที่มวลธรณีวัตถุ] (ก) ปลายหรือขอบส่วนล่าง (ที่มักโค้ง) ของมวลธรณีวัตถุที่ถูกอิทธิพลจากแผ่นดินถล่มผลักไปตามความลาดชันที่ไม่ถูกอิทธิพล; มักอยู่ไกลสุดจากแหล่งกำเนิด เปรียบเทียบ: *foot (ฟุท) [ธรณีวิทยา]; tip (ทิพ) [การเคลื่อนที่มวลธรณีวัตถุ]* (ข) จุดตัด (บางครั้งถูกฝัง) ระหว่างระนาบการเลื่อน *(surface of rupture - เซอร์'เฟิซเอิ๊ฟ เริพ'เฌ่อร์)* ในส่วนที่อยู่ล่างสุด และพื้นผิวเดิม (4) [ความลาด] ส่วนต่ำสุดของความลาด หรือส่วนต่ำสุดของหน้าผา; ปลายด้านหน้าของตะกอนน้ำพามาทับถมรูปพัด (5) [ธรณีวิทยาโครงสร้าง] ขอบด้านหน้าของแผ่นเธิรสท

toenail (โท'เนล) จ๊อยนทที่โค้งตัดกับโครงสร้างแบบแผ่น มักเกิดตามแนวระดับ (strike) หรือบางครั้งทำมุม 45 องศา หรือมากกว่า

toeset (โท'เส็ท) ส่วนที่ไปข้างหน้าของตะกอนชั้นล่างสุด (foreset bed - ฟอร'เส็ท เบด) ของเดลเท่อ (delta) หรือดูน (dune)

toe-tap floodplain (โท-แท็พ เฟลิด'เพลน) ขอบด้านนอกของธารน้ำโค้งตวัด (meander lobe) ที่เกิดจากธารน้ำไหลคดเคี้ยวบนที่ราบ

toft (ท้อฟทฺ) ศัพท์อังกฤษสำหรับ เนินเขาโดด โขดหิน หรือลักษณะเด่นชัดอื่นๆ ที่ปรากฏอยู่ในบริเวณที่ราบกว้าง โดยเฉพาะตำแหน่งที่เหมาะจะสร้างบ้าน

tolerance (ทอ'เลอเริ่นซ) ขีดจำกัด ที่แสดงเป็นตัวเลขของค่าหรือตัวแปรที่สามารถใช้ได้

Tolkowsky theoretical brilliant cut (โทลกอสกี้ ธีเออ'เระทิเคิ่ล บริล'เยิ่นทฺ เคิท) รูปแบบของการเจียระไนเพชร ที่มีสัดส่วนของหน้าและมุมจากการคำนวณโดย Marcel Tolkowsky (มารเซล โทลคอสกี้) เพื่อทำให้มีการสะท้อนแสงสูงสุด ในการเปล่งประกาย ซึ่งตามทฤษฎี คำพ้อง: *American brilliant cut (เออะเมอ'เรอเคิ่น บริล'เยิ่นทฺ เคิท)* เปรียบเทียบ: *brilliant cut (บริล'เยิ่นทฺ เคิท)*

tolt (โท้ลทฺ) ศัพท์ที่ใช้ในนูเฟินเลิ่นด ของแคนาดา (Newfoundland, Canada) สำหรับยอดเขาโดด ที่ปรากฏเด่นชัดในที่ราบ

tombolo (โทม'เบอโล่ หรือทอม'เบอโล่) สันทรายหรือกรวดหรือสิ่งกีดขวางที่เชื่อมระหว่างเกาะกับแผ่นดินใหญ่ หรือกับเกาะอื่น คำพ้อง: *connecting bar (เคอเน็ค'ทิ่ง บาร์); tie bar (ทาย บาร์); tying bar (ทาย'อิ้ง บาร์)* เปรียบเทียบ: *intertidal tombolo (อินเทอร'ไท้' เดิ้ล โทม'เบอโล่); island-tying (ไอ'เลิ่นด-ทาย-อิ่ง)*

tombolo cluster (โทมเบอ'โล่ เคลิ่สเทอร์) ดู: *complex tombolo (คอม'เผล็กส ทอมเบอโล่)*

tombolo island (โทมเบอ'โล่ ไอ'เลิ่นด) ดู: *tied island (ทายดฺ ไอ'เลิ่นด)*

tomite (โท'ไม้ท) ดู: *boghead coal (บอก'เฮ้ด โคล)*

Tommotian (ทอเมอ'เที่ยน) หินช่วงอายุของรัสเซีย: แคมเบรี้ยนตอนล่าง (บนเนแมคิท (Nemakit) และเดลดีเนี่ยน (Daldynian) ล่าง แอ๊ทดาแบเนี่ยน (Atdabanian))

tomography (โทมอ'เกรอะฟี่) วิธีการสร้างภาพ 2 มิติ หรือ 3 มิติ ของโครงสร้างหรือวัตถุใดๆ จากข้อมูลทางกายภาพ (เช่น ความเร็วคลื่นไซ้สมิค ความต้านทานไฟฟ้าจำเพาะ หรือความหนาแน่น) ที่วัด หรือบันทึกได้จำนวนมาก ร่วมกับวิธีการทางคณิตศาสตร์

tonal balancing (โท'เนิ่ล แบ'เลิ่นซิ่ง) การปรับสี ความสว่าง และความคมชัดของภาพ เพื่อให้การปรากฏของภาพสองภาพหรือมากกว่าสองภาพมีความเสมอกันมากขึ้น

tonalite (โท'เนอไล้ท) ในการจำแนกหินอัคนีของ IUGS เป็นหินพลูทอหนิคที่มี Q ระหว่าง 20 และ 60 และมี P/(A+P) มากกว่า 90 ชื่อตั้งตามช่องแคบโทนาเล่ (Tonale Pass - โทนาเล่ แพส) ทางตอนเหนือของอิตาลี ดู: *adamellite (แอเดอเม'ไล้ท)*

Tonawandan (โทนาเออแวนเดิ้น) หินช่วงอายุของนูยอรค: ตอนกลางของสิลุเรี่ยนตอนกลาง (Middle Silurian)

Tongrian (ทอน'เกรี้ยน) หินช่วงอายุของยุโรป: ออลิเกอซีนตอนล่าง (บนลูเดี่ยน (Ludian) ของอีเออซีน ล่างรูเพเลี่ยน (Rupelian)) คำพ้อง: *Sannoisian (แซนอยเซี่ยน)*

tongue (เทิง) (1) [ชายฝั่ง] (ก) จุด หรือพื้นที่ยาวและต่ำ ที่ยื่นออกมาจากแผ่นดินใหญ่ลงสู่ทะเล หรือยื่นลงในแหล่งน้ำ (ข) *inlet (อิน'เล็ท)* (2) [ธารน้ำแข็ง] ส่วนล่างของธารน้ำแข็งที่ยื่นออกมามีลักษณะแคบ และยาวคล้ายลิ้น ไม่ว่าจะยื่นในแผ่นดินหรือในน้ำ เปรียบเทียบ: *glacial lobe (เกล'เฌิ่ล โหลบ)* คำพ้อง: *glacier tongue (เกล'เฌ่อรฺ เทิง); ice tongue (ไอ๊ซฺ เทิง)* (3) [น้ำแข็ง] การยื่นออกมาของขอบน้ำแข็งด้วยระยะทางยาวหลายกิโลเมตรซึ่งเกิดจากลมและกระแสน้ำ (4) [หินอินทรูสีฟ] การยื่นออกมาคล้ายลิ้นจากมวลหินอินทรูสีฟขนาดใหญ่ คำพ้อง: *apophysis (เออะพอ'ไฟเสิส) [หินอินทรูสีฟ]* (5) [สมุทรศาสตร์] การแทรกของน้ำชนิดหนึ่ง เข้าไปยังน้ำซึ่งมีความแตกต่างความเค็มหรืออุณหภูมิ เช่น การแทรกของน้ำเค็มเข้าไปยังน้ำจืดบริเวณปากแม่น้ำ (6) [การลำดับชั้นหิน] คำนาม ส่วนที่ยื่นออกมาของหน่วยลำดับชั้นหินที่พ้นขอบเขตของหินชนิดนั้น เปรียบเทียบ: *lentil (เล็น'เทิ่ล)* คำกิริยา การบางลงทางด้านข้างจนสิ้นสุดลง (7) [ธารน้ำ] ดู: คุ้งน้ำ *(meander lobe - มีแอน'เด้อร โหลบ)* (8) [กระบวนการภูเขาไฟ] (ก) การไหลของลาเว่อที่ยื่นออกมาจากการไหลขนาดใหญ่ อาจมีความยาวได้หลายกิโลเมตร (ข) คำพ้องของ *coulee (คู'ลี่) [กระบวนการภูเขาไฟ]*

Tonian (โท'เนี่ยน) ยุคของมาตรอายุลำดับชั้นหินมาตรฐานโลก: ยุคอายุมากสุดของมหายุคนีเออพรอเทอเรอโซอิค (Neoproterozoic Era) มีลักษณะเด่น คือ การขยายตัวของพื้นที่ราบ (“tonas”, “stretch”) ช่วงเวลา 1,000 ล้านปีมาแล้ว ช่วงสิ้นสุดของยุคสเตเนี่ยน (Stenian Period) ของมหายุคเมะโซพรอเทอเรอโซอิค (Meso-proterozoic Era) และ 850 ล้านปี เริ่มต้นของยุคไครเออจีเนี่ยน (Cryogenian Period)

tonnage-grade model (เทอ'หนิจ-เกรด มอ'เดิ้ล) ตัวอย่างตันมาตรฐาน ดู: *grade-tonnage model (เกรด-เทอ'หนิจ มอ'เดิ้ล)*

tonnage-volume factor (เทอ'หนิจ-วอล'ยู่ม แฟ็ค'เท่อรฺ) ในเศรษฐธรณีวิทยา หมายถึง จำนวนลูกบาศก์ฟุตในหนึ่งตันของแร่

Tonolowayan (ทอโนเลอวาเยิ่น) หินช่วงอายุของอเมริกาเหนือ: สิลุเรี่ยนตอนบน (เหนือเซอไลเนิ่น (Salinan), ล่างคีเซแรน (Keyseran))

tonstein (ทอน'สไตน) หินเนื้อแน่น โดยทั่วไปประกอบไปด้วยเคเออลิไน้ท (kaolinite) กับวัตถุที่เป็นเศษชิ้น และวัตถุจำพวกคารเบอเหนท โดยทั่วไปเกิดเป็นชั้นบางในชั้นถ่านหิน และใช้เป็นหลักฐานสนับสนุนการเทียบสัมพันธ์ แสดงการแปรเปลี่ยนของเถ้าภูเขาไฟ ที่ตกลงในพื้นที่ที่มีสภาพแวดล้อมแบบเป็นกรด เนื่องจากอาจอยู่ในบึงถ่านหินซึ่งมีกรดอินทรีย์ที่เกิดจากการสลายตัวของซากพืช รากศัพท์: ภาษาเยอรมัน “ton = clay + stein = stone; หินเคล”

tool mark (ทูล ม้ารฺค) ร่องรอยจากกระแสน้ำ (*current mark)* ที่เกิดโดยการกระแทกของวัตถุแข็ง (เช่น เศษเปลือกหอย ทราย กรวด กระดูก เศษไม้ สาหร่ายทะเล หรืออื่นๆ) ลงบนพื้นโคลน จากนั้นถูกกวาดไปตามพื้นท้องน้ำ ซึ่งร่องรอยของการกระแทกและการถูกกวาดไปกับพื้น อาจปรากฏที่พื้นของชั้นหินที่ปิดทับภายหลัง ซึ่งหากร่องรอยปรากฏมีได้หลายรูปแบบ เช่น เป็นแนวยาวที่พื้นท้องน้ำเกิดจากการครูดลึกและกว้างไปกับพื้นเรียกว่า กรู๊ฟ (groove) หรือเป็นร่องเล็กๆ สั้นๆ จำนวนมาก เรียกว่า สไตรเอเฌิ่น (*striation)* หรือเกิดจากการกระแทกและกระเด็นเป็นช่วงๆ กับพื้นท้องน้ำ เรียกว่า สกิ๊พ ม้ารฺค (*skip mark)* หรือไถไปบนพื้นท้องน้ำเป็นร่องสั้น จากนั้นถูกยกขึ้นเหนือพื้นท้องน้ำ เรียกว่า พร็อด ม้ารฺค (*prod mark)* หรือเกิดจากการกลิ้งไปตามพื้น เรียกว่า โรล ม้ารฺค (*roll mark)* เป็นต้น

toolpusher (ทูล'พุเฌ่อรฺ) ผู้กำกับดูแลและควบคุมการเจาะบนแท่นเจาะ (*drilling rig)*

toothpaste lava (ทู้ธ'เพสทฺ ลา'เว่อ) ลาเว่อหนืดที่ถูกบีบอัดตามร่องแตก หรือช่องเปิดบนผิวแข็ง เกิดเนื่องจากแรงดันเช่นเดียวกับการบีบขึ้น *(squeeze-up - สควีส'-เอิ้พ)*

top (ท็อพ) (1) [อัญมณี] ดู: *crown (คราวนฺ) [อัญมณี]* (2) [การเคลื่อนที่ของมวลธรณีวัตถุ] จุดสูงที่สุดของมวลหิน/ดินเลื่อนไถลที่ติดกับระนาบเลื่อน เปรียบเทียบ: *tip (ทิพ) [การเคลื่อนที่ของมวลธรณีวัตถุ]* (3) [แหล่งสินแร่] ศัพท์ชาวเหมืองที่ใช้เป็นคำพ้องของหิน/ดินที่ปิดทับอยู่ด้านบน *(overburden - โอเว่อรเบอร'เดิ้น)* (4) [การลำดับชั้นหิน] ศัพท์ที่ใช้ในธรณีวิทยาเพอโทรเลี่ยมสำหรับผิวด้านบนสุดของหน่วยหิน ที่เจาะผ่าน มักแสดงลักษณะปรากฏที่แตกต่างอย่างชัดเจน (เช่น ชนิดหิน หรือเฟาะเซิ่ล) มักใช้กำหนดการตั้งค่าความแตกต่างทางไฟฟ้า และใช้ในการเทียบสัมพันธ์ และทำแผนที่แสดงโครงสร้าง

topaz (โท'แพ้ส) (1) แร่สีขาว หรือใสผลึกออรเธอรอมบิค: $Al_2SiO_4(F,OH)_2$ เป็นส่วนประกอบรองของหินอัคนีที่มีสิลิเค่อสูงและมีพนังที่มีแร่ดีบุก เกิดเป็นมวล หรือผลึกรูปพริเซิ่มโปร่งใสหรือโปร่งแสง รวมทั้งเป็นก้อนกรวดมนจากการขัดถูโดยทรายในน้ำ มีความแข็ง 8 ตามมาตรของโมนหส (Mohs scale) (2) โทแพ้สโปร่งใสที่ใช้เป็นอัญมณี (3) ผลึกขวอรทสสีเหลือง ที่มีลักษณะปรากฏคล้ายโทแพ้ส เช่นขวอรทสสีควันไฟ เปลี่ยนเป็นสีเหลืองโดยการเผา โดยเฉพาะ *false topaz (ฟ้อลสฺ โทแพ้ส)* และ *Scotch topaz (สก็อทชฺ' โท'แพ้ส)* ดู: *Spanish topaz (สแป'นิฌ โท'แพ้ส)* (4) ศัพท์ที่ใช้สำหรับแร่ที่คล้ายโทแพ้สสีเขียว-เหลือง ถึง ส้ม-เหลือง เช่น "oriental topaz" (เคอเลิ่นเดิ้มสีเหลือง)

topazolite (โทเพ'เซอไล้ท) แอนดราได๊ท การเหนิท (andradite garnet) ที่มีสีเขียว-เหลือง ถึง เหลือง – น้ำตาล มีสีและโปร่งใสคล้ายโทแพ้ส

topaz quartz (โท'แพ้ส ขวอรทฺส) ขวอรทส ที่มีสีเหมือนโทแพ้ส โดยเฉพาะ *citrine (ไซ'ทริน)* เปรียบเทียบ: *quartz topaz (ขวอรทฺส โท'แพ้ส)*

topaz rhyolite (โท'แพ้ส ไรเออไร้ทฺ) เป็นไรเออไร้ทที่มีสัดส่วนมอลิคิวลของเออะลูเมอเนิ่ม อ็อกไซด มากกว่าโซเดี้ยมและเพอแทะเซี่ยม อ็อกไซดรวมกัน (peraluminous rhyolite - เพอรเออะลู'เมอเนิส ไรเออไร้ท)

top discordance (ท็อพ ดิสคอร'เดิ้นซ) ศัพท์ที่ใช้ในการลำดับชั้นหินด้วยไซ้สมิค ที่อ้างถึงการขาดหายของการขนานกันระหว่างลำดับชั้นและขอบเขตบน หรือเหลื่อมทับด้านบน (*toplap*) เปรียบเทียบ: *base discordance (เบส ดิสคอร'เดิ้นซฺ)*

topical map (ทอ'พิเคิ่ล แม็พ) ดู: *thematic map (ธิแม'ถิค แม็พ)*

toplap (ท็อพ'แลพ) การสิ้นสุดของชั้นหินโดยพื้นผิวที่ปิดทับอยู่ด้านบน ส่วนใหญ่เป็นผลมาจากการหยุดทับถม (ตะกอนเคลื่อนออกไปทั้งหมด) กับการอาจถูกกัดเซาะเพียงเล็กน้อย ซึ่งแต่ละหน่วยหินจะเหลื่อมทับ (laps out) ในด้านเข้าหาแผ่นดิน และจะสิ้นสุดความต่อเนื่องเมื่อออกสู่ทะเล

topocentric horizon (โทโพเซ็น'ถริค เฮอไร'เซิ่น) ดู: *apparent horizon (เออะแพเริ่นทฺ เฮอไรเซิ่น)*

topochemistry (โทโพเคเมอสตรี้) รูปแบบของตำแหน่งแอ๊ะเทิ่มที่แตกต่างกันในโครงข่ายผลึก โครงสร้างที่มีความเหมือนของตำแหน่งทางเคมีถ้ามี (1) โครงสร้างเดียวกัน(*topology* – โทโพอเลอจี่) และ (2) การจัดเรียงชนิดแอ๊ะเทิ่ม ที่เทียบเคียงกันได้ แม้ว่าโครงสร้างจะมีรูปทรงเรขาคณิตที่แตกต่างกัน

topocline (โท'โพไคลน) การเอียง (cline) ที่เกี่ยวกับเขตทางภูมิศาสตร์ เช่น ทิวเขาพังเหย และมักไม่เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมทางนิเวศวิทยาใดๆ

topogenous peat (โทโพ'เจเนิส พี้ท) พี้ท ที่มีความชื้นขึ้นกับน้ำผิวดินเป็นส่วนใหญ่ ค่อนข้างอุดมด้วยสารอาหารพืช ไนเทรอเจิ้นและแร่ธาตุ มีความเป็นกรดเล็กน้อย ถึงเป็นกลาง และมีเซลเยอโลสน้อยมากหรือไม่มีเลย; เกิดในภูมิประเทศที่เป็นแอ่ง และน้ำนิ่งหรือไม่มีการไหลออกของน้ำจากดินหรือหิน โดยทั่วไปจะย่อยสลายได้ง่าย เปรียบเทียบ: *ombrogenous peat (ออมเบรอจีเนิส พี้ท); lowmoor peat (โล'มัวรฺ พี้ท); planar peat (เพล'เน่อร พี้ท)*

topographic (โทโพแกรฝิค) (1) เกี่ยวกับ ภูมิประเทศ *(topography)* (2) การสำรวจ หรือการแสดงภูมิประเทศของภูมิภาค เช่น การสำรวจภูมิประเทศ (topographic survey) หรือแผนที่ภูมิประเทศ (topographic map)

topographic adjustment (โทโพแกร'ฝิค เออะเจ๊ิส'เมิ่นท) สภาพที่ปรากฏของการไล่ระดับของลำน้ำ ที่สอดคล้องกับธารน้ำหลัก เปรียบเทียบ: *structural adjustment (สเตริ๊ค'เชอเริ่ล เออะเจ๊ิส'เมิ่นทฺ)*

topographic adolescence (โทโพแกรฝิค แอะเดอเล'เซิ่นซฺ) ภูมิประเทศวัยหนุ่ม ดู: *adolescence (แอะดอเล'เซิ่นซฺ)*

topographic-bathymetric map (โทโพแกรฝิค-แบธิเมะ'ถริค แม็พ) แผนที่ ที่มีทั้งความสูง-ต่ำของแผ่นดิน และพื้นทะเลที่แสดงโดยเส้นชั้นความสูง ซึ่งช่วงชั้นความสูงของแผ่นดินและทะเลอาจไม่เท่ากัน

topographic contour (โทโพแกร๎ฟิค คอน๎ทัวร) ดู: *contour (คอน๎ทัวร) [การทำแผนที่]*

topographic correction (โทโพแกร๎ฟิค เคอเร็ค๎เฉิ่น) (1) [การทำแผนที่] การปรับแก้ที่ใช้กับการปรับแก้อื่นๆ ในการลดค่าความเร่งโน้มถ่วง ที่คำนึงถึงการเบี่ยงเบนที่เกิดจากระดับภูมิประเทศของพื้นที่โดยรอบของสถานี (2) [ธรณีฟิสิคส] ดู: *terrain correction (เทอเรน๎ เคอเร็ค๎เฉิ่น)*

topographic datum (โทโพแกร๎ฟิค เด๎เทิ่ม) ดู: *geoid (จี๎ออยด์) [ดาวเคราะห์]*

topographic deflection of the vertical (โทโพแกร๎ฟิค ดิเฟล็ค๎เฉิ่น เอ็ฟ เฑอะ เวอร๎ทิเคิ่ล) การปรากฏที่ใช้เป็นหลักฐานระบุการเบี่ยงเบนจากแนวดิ่งที่คำนวณจากภูมิประเทศ วิธีนี้อาจใช้ เมื่อไม่สามารถเปรียบเทียบตำแหน่งทางดาราศาสตร์ และตำแหน่งทางเรขาคณิตของโลก (geodetic) ได้โดยตรง

topographic depression (โทโพแกร๎ฟิค ดิเพร๎เฉิ่น) ดู: *closed depression (โคล้สด์ ดิเพร๎เฉิ่น) ทะเลสาบหรือแอ่งยุบ*

topographic desert (โทโพแกร๎ฟิค เด๊ะ๎เสิร์ท) ทะเลทราย ในบริเวณที่มีปริมาณฝนตกน้อยมาก เนื่องจากอยู่กลางทวีปซึ่งห่างไกลจากมหาสมุทร หรือตั้งอยู่ข้างบริเวณเชิงเขาที่สูงชันมากจึงเป็นเขตอับลม/ฝน ดู: *rain-shadow desert (เรน-แฌโด้ เด๊ะ๎เสิร์ท)*

topographic divide (โทโพแกร๎ฟิค เดอ๎ไวด) สันปันน้ำ

topographic expression (โทโพแกร๎ฟิค อิคสเปร๎เฉิ่น) ผลจากปรับรูปทรงและระยะห่างเส้นชั้นความสูงในแผนที่ เพื่อให้ลักษณะภูมิประเทศสามารถแปลความหมายได้โดยง่ายและเที่ยงตรงมากที่สุด

topographic feature (โทโพแกร๎ฟิค ฟี๎เช่อร์) รูปแบบภูมิประเทศ *(topographic form)* ที่โดดเด่น หรือเป็นที่สังเกตได้อย่างสะดุดตา เปรียบเทียบ: *physiographic feature (ฟี๎ซี๎โอแกร๎ฟิค ฟี๎เช่อร์)*

topographic form (โทโพแกร๎ฟิค ฟอรม) ภูมิลักษณ์ที่พิจารณาโดยไม่คำนึงถึงต้นกำเนิด สาเหตุ หรือประวัติ เปรียบเทียบ: *physiographic form (ฟี๎ซี๎โอแกร๎ฟิค ฟอร์ม);*

topographic grain (โทโพแกร๎ฟิค แกรน) การเรียงตำแหน่งและทิศทางของลักษณะภูมิประเทศในภูมิภาค

topographic inversion (โทโพแกร๎ฟิค อินเวอร๎เฉิ่น) ภาพลวงตาที่อาจเกิดขึ้นกับภาพที่มีเงากว้าง เช่น สันเขาอาจ ดูคล้ายเป็นหุบเขา และหุบเขาอาจดูคล้ายเป็นสันเขา ซึ่งสามารถแก้ไขโดยการปรับทิศทางภาพเพื่อให้เงามีแนวโน้มจากขอบด้านบนของภาพไปที่ด้านล่าง

topographic license (โทโพแกร๎ฟิค ไล๎เซิ่นส์) อิสรภาพในการปรับเพิ่ม หรือตัดทอนเส้นชั้นความสูง ภายในขอบเขตที่ยอมรับได้ เพื่อให้แสดงสภาพภูมิประเทศที่ดีที่สุด แต่ไม่สามารถปรับ เพิ่ม หรือตัดทอนเส้นชั้นความสูง จนกระทั่งความถูกต้องของข้อมูลลดลงอย่างมีนัยสำคัญ

topographic map (โทโพแกร๎ฟิค แม็พ) แผนที่ภูมิประเทศ; แผนที่ที่แสดงตำแหน่งในแนวราบ และแนวดิ่งของลักษณะที่ปรากฏที่พื้นผิวด้วยเส้นชั้นความสูง (contour) โดยทั่วไปมักมีขนาดใหญ่เพียงพอที่จะแสดงรายละเอียดเกี่ยวกับสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นและสิ่งที่เกิดเองตามธรรมชาติ รวมถึง ลักษณะทางกายภาพอื่นๆ เช่น ถนน ต้นไม้ การระบายน้ำ และสถานที่ เช่น ชื่อเมือง ชื่อหมู่บ้าน เป็นต้น เปรียบเทียบ: *contour map (คอนทัวร แม็พ); planimetric map (เพลเนอเมถิค แม็พ)*

topographic reversal (โทโพแกร๎ฟิค ริเวอร๎เซิ่ล) ปรากฏการณ์ของธรณีสัณฐาน ที่ซึ่งที่ต่ำของพื้นที่สอดคล้องกับที่สูงของโครงสร้าง หรือที่สูงของพื้นที่สอดคล้องกับที่ต่ำของโครงสร้าง หุบเขาที่ถูกกัดเซาะเป็นยอดของแอนทิไคลน ทำให้ได้ภูมิประเทศที่ต่ำ และซินไคลนเป็นสันเขา หรือภูมิประเทศสูง

topographic survey (โทโพอแกร๎ฟิค เซอร๎เว) การสำรวจ เพื่อวัดความสูง-ต่ำของพื้นผิวโลก และตำแหน่งของภูมิลักษณ์ที่ปรากฏตามธรรมชาติ และที่ถูกสร้างขึ้น รวมทั้งองค์กรดำเนินการสำรวจดังกล่าว

topographic texture (โทโพแกร๎ฟิค เท็กส์เช่อร์) ตำแหน่งภูมิประเทศ; การจัดกลุ่มภูมิประเทศ; หรือขนาดของหน่วยภูมิประเทศต่างๆ ทั่วไปมักจำกัดอยู่ที่ลักษณะการบรรยายช่องว่างที่สัมพันธ์กันของเส้นทางการระบายน้ำของเขตที่ถูกน้ำกัดเซาะ ดู: *ภูมิลักษณ์หยาบ (coarse topography - คอร์ส โทโพ๎เกรอฟี่); ภูมิลักษณ์ละเอียด (fine topography - ไฟน์ โทโพ๎เกรอฟี่); สัดส่วนของพื้นดิน(texture ratio - เท็กส์เช่อร์ เร๎โฌ)* คำพ้อง: *ภูมิลักษณ์ (texture - เท็กส์เช่อร์) [ธรณีสัณฐานวิทยา]*

topographic unconformity (โทโพแกร๎ฟิค เอินเคินฟอร๎เมอที่) (1) ความสัมพันธ์ระหว่างภูมิลักษณ์สองส่วน หรือสองแบบ ที่ไม่สามารถปรับเข้าหากันได้ เนื่องจากมีการหยุดชะงักของวัฏจักรการกัดเซาะ เช่น การขาดความสอดคล้องของรูปแบบภูมิประเทศของส่วนบนและล่างของหุบเขา เนื่องจากการฟื้นคืนพลังการกัดเซาะขึ้นมาอีกครั้ง (rejuvenation) (2) พื้นผิวดิน ที่แสดงถึงความไม่สอดคล้องของภูมิประเทศ

topography (โทโพ๎เกรอฟี่) ภูมิประเทศ; (1) สภาพทั่วไปของลักษณะพื้นดิน หรือส่วนใดส่วนหนึ่งของพื้นผิวโลก รวมถึง ความสูง-ต่ำของลักษณะที่ปรากฏตามธรรมชาติและที่มนุษย์สร้างขึ้น

บนโลก ดู:ธรณีสัณฐาน*(geomorphy -จี'เออมอรฟี่)* เปรียบเทียบ: ความสูงต่ำ *(relief - ริลี้ฟ') [ธรณีสัณฐานวิทยา]* คำพ้อง: *lay of the land (เล เอ๊ฟ เฑอะ แลนดฺ)* (2) ลักษณะพื้นผิวตามธรรมชาติ หรือลักษณะพื้นผิวทางกายภาพของภูมิภาค ที่พิจารณาในภาพรวมของรูปแบบหรือรูปลักษณ์; ลักษณะที่แสดงโดยเส้นชั้นความสูงของแผนที่ ในการใช้งานที่ไม่ใช่ธรณีวิทยา จะรวมถึง ลักษณะอื่นๆ ที่สร้างบนพื้นดินด้วย เช่น ถนน เมือง คลองส่งน้ำ หรืออื่นๆ (3) ศิลปะหรือการปฏิบัติในการแสดงรายละเอียดเช่นเดียวกับแผนที่หรือแผนภูมิ หรือรูปจำลองของลักษณะพื้นผิวที่เป็นธรรมชาติและที่มนุษย์สร้างขึ้น รวมทั้ง การบรรยาย การศึกษาหรือการเป็นตัวแทนของลักษณะดังกล่าว รากศัพท์: ภาษากรีก “topos, place – สถานที่, graphein, to write – วาด”

topological error (โทโพลอ'จิเคิ่ล เอ'เร่อร) ศัพท์ที่ใช้ในระบบสารสนเทศของพื้นที่ เพื่อแสดงถึงความไม่สอดคล้องทางเรขาคณิตของรูปแบบการเก็บข้อมูลแผนที่ในระบบดิ๊เจอเทิ่ล (map file) ที่ต้องใช้โปรแกรมเคิมพิวเท่อรเฉพาะ ความผิดพลาดที่พบทั่วไปได้แก่การแยกแยะ แกว่ง (dangle),ข้ามไป (overshoot), ไปไม่ถึง (undershoot), รูปหลายเหลี่ยมไม่ปิด (leaking polygon), มีจุดศูนย์กลางหลายตำแหน่ง (multiple centroid) เป็นต้น

topologically distinct (โทโพลอ'จิเคอลี่ ดิสติ๊งทฺ') หมายถึงโครงข่ายร่องน้ำที่กำหนดขนาด ซึ่งแสดงภาพแผนที่ ไม่สามารถเปลี่ยนรูปและหมุนได้ในระนาบของการแสดงอย่างต่อเนื่องเพื่อให้สอดคล้องกัน

topologic path length (โทโพลอ'จิค แพ้ธ เล้งธ) ดู: *link distance (ลิ้งคฺ ดิส'เติ้นซฺ)*

topology (โทโพ'เลอจี้) (1) [การทำแผนที่] การศึกษาสมบัติของรูปทรงทางเรขาคณิต การบรรยายความสัมพันธ์ระหว่างตำแหน่ง เส้น (เส้นโค้ง) และรูปหลายเหลี่ยม (พื้นที่) ด้วยข้อมูลที่บันทึกแบบเว็คเท่อร ในการทำแผนที่แบบดิ๊เจอเทิ่ล เป็นการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับลักษณะของข้อมูล ที่บรรยายถึงความสัมพันธ์ของพื้นที่ เช่น ขนาด ความใกล้เคียงกัน และความเชื่อมโยงกันขององค์ประกอบต่างๆ ของแผนที่เข้าด้วยกัน (2) [ผลึกศาสตร์] การเชื่อมโยงของโครงสร้างผลึก ที่ปรากฏเป็นพันธะเคมีระหว่างแอ๊ะเทิ่ม โดยไม่คำนึงถึงชนิดของแอ๊ะเทิ่ม โครงสร้างที่มีโทโพเลอจี้เหมือนกันแม้ว่าไม่ได้มีรูปผลึกแบบเดียวกัน แต่อาจมีรูปทรงเรขาคณิตเหมือนกัน โดยการบิดเบี้ยวที่ไม่ได้ทำให้พันธะแอ๊ะเทิ่มผิดไป (3) [ธรณีเคมี] ความสัมพันธ์เชิงพื้นที่ของสามองค์ประกอบได้แก่ จุดต่างๆ ที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลง (invariant points), เส้นต่างๆ ซึ่งเปลี่ยนได้ทางเดียว (univariant lines) และ พื้นที่ต่างๆ ที่เปลี่ยนได้สองทิศทาง (divariant fields) ในแผนภาพเฟส (phase diagram)

topometry (โทโพ'เมอทรี่) ศิลปะ กระบวนการ หรือวิทยาศาสตร์ในการทำแผนที่ขนาดใหญ่ที่มีความแม่นยำสูง (1:20,000 หรือใหญ่กว่า) ซึ่งขึ้นกับลักษณะของธรณีสัณฐานที่วัดได้ด้วยความแม่นยำทางคณิตศาสตร์ ไม่ใช่จากการสังเกตด้วยตาเปล่า เปรียบเทียบ: *topology (โทโพ'เลอจี้) [การทำแผนที่]*

toposequence (โทโพซี'เควิ่นซฺ) ลำดับของดินที่เกี่ยวข้องกันซึ่งแตกต่างจากที่อื่น เนื่องจากสภาพภูมิประเทศ เช่นเดียวกับปัจจัยในการเกิดดิน

topostratic unit (โทโพสแตร'ถิค ยู'เหนิท) ส่วนท้องถิ่นของหน่วยการลำดับชั้น (stratic unit – สแตรถิค ยู'เหนิท), หน่วยท้องถิ่นหน่วยหนึ่ง (a local unit – เออะ โลเคิ่ล ยู'เหนิท)

topo-stratigraphic unit (โทโพ-สแตรเทอะแกรฟิค ยู'เหนิท) หน่วยลำดับชั้นหินของภูมิภาคที่ตั้งตามความสะดวกและเหมาะสม ประกอบด้วยหน่วยผสมของลำดับชั้นหินตามชนิดหิน และลำดับชั้นหินตามชีวภาพ เช่น ขอบล่างขึ้นอยู่กับข้อมูลของหิน และขอบบนขึ้นกับข้อมูลบรรพชีวิน หรือในทางกลับกัน เทียบเท่ากับ *mixed topostratic unit (มิ๊กสฺดฺ โทโพสแตรถิค ยู'เหนิท)*

topostratigraphy (โทโพสเตรอทิ'เกรอะฟี่) หน่วยลำดับชั้นหินเบื้องต้น ที่รวมเอา หน่วยลำดับชั้นหินตามชนิดหิน และหน่วยลำดับชั้นหินตามชีวภาพ; การศึกษาลำดับชั้นหินเบื้องต้น (*prostratigraphy* — โพรสเตรอทิ'เกรอะฟี่)

topotactic (โทโพแท็ค'ถิค) คำคุณศัพท์ของ *topotaxy (โทโพแท็ก'ซี่)*

topotaxial (โทโพแท็ก'เซี่ยล) คำคุณศัพท์ของ *topotaxy (โทโพแท็ก'ซี่)*

topotaxy (โทโพแท็ก'ซี่) ปรากฏการณ์ของการรวมกันของสองผลึกที่ต่างชนิดกัน ที่เกิดจากการเปลี่ยนสภาพขณะเป็นของแข็ง เกิดขึ้นในการเปลี่ยนด้วยการเลื่อนที่โดยไม่มีการแตกหักของพันธะ เช่น การเปลี่ยนของขวอรทสอุณหภูมิต่ำ (*low-quartz- โล ขวอรทฺสฺ*) เป็นขวอรทสอุณหภูมิสูง (*high-quartz – เฮ้ ขวอรทฺสฺ*) ระดับของโทโพแท็กซี่ต่ำในการปรับเปลี่ยนโครงสร้าง (reconstructive transformations) คำคุณศัพท์ *topotactic (โทโพแท็ค'ถิค); topotaxial (โทโพแท็ก'เซี่ยล)* เปรียบเทียบ: *epitaxy (เอ๊ะ'เผอะแท็กซี่); syntaxy (ซินะแท็กซี่)*

topotype (โทโพไท้พฺ) ตัวอย่างของสปีณีสเฉพาะที่มาจากถิ่นเดียวกับตัวอย่างต้นแบบที่ใช้ในการบรรยายลักษณะเฉพาะ (type specimen*)* ของสปีณี่สนั้น

topozone (โทโพโซน) (1) คำพ้องของ *local-range zone (โล'เคิ่ล-เร้นจฺ โซน)* และ *teilzone (ทีลโซน);* ชั้น หรือเขตที่กำหนดโดยเฟาะเซิ่ลที่ทราบตำแหน่งตำแหน่งเดียว (2) หน่วยของลำดับชั้นหินตามชีวภาพ เช่น โทโพไบโอโซน (topobiozone) หรือโทโพฮอนเทอโซน (topohontozone) ที่แสดงเขตพื้นที่ท้องถิ่นของแท็กซอน

topozonite (โทโพโซไน้ทฺ) หน่วยลำดับชั้นหินตามชีวภาพแสดงการวิวัฒน์ในท้องถิ่นของเขตพื้นที่; เทียบเท่ากับเขตพื้นที่ท้องถิ่น (local-range zone)

topple (เทาะ'เพิ่ล) การเคลื่อนที่ของธรณีวัตถุ ที่ประกอบด้วยการหมุนไปข้างหน้าของหน่วย หรือหลายๆ หน่วย รอบจุดใดจุดหนึ่ง ซึ่งอยู่ใต้หรือล่างในหน่วย ภายใต้แรงกระทำของแรงโน้มถ่วงและแรงกระทำโดยหน่วยต่างๆ ที่อยู่ติดกัน หรือโดยของเหลวในร่องแตก ซึ่งธรณีวัตถุนั้นจะเอียงโดยไม่ยุบ

topset (ท็อพ'เซ็ท) พื้นลาดส่วนบนสุดของชั้นหินที่แสดงลักษณะเฉียงระดับ (*topset bed)*

topset bed (ท็อพ'เซ็ท เบด) หนึ่งในชั้นตะกอนแนวนอนหรือเกือบแนวนอน ที่วางอยู่บนพื้นผิวด้านบนของตะกอนทับถมบนพื้นผิวของเดลเท่อ และต่อเนื่องกับที่ราบลุ่มน้ำพามาทับถม; ตัดหรือปกคลุมขอบของด้านที่ออกสู่ทะเล ดู: *bottomset bed (เบ๊าะ'เทิ่มเซ็ท เบด)* สะกดได้อีกแบบ: top-set bed คำพ้อง: *topset (ท็อพ'เซ็ท)*

topsoil (ท็อพ'ซอยลฺ) ดินชั้นบน; (1) ชั้นดินที่ถูกไถพรวนเพื่อการเพาะปลูก มักกำหนดเป็นชั้น Ap (2) ดินที่อุดมสมบูรณ์ด้วยอาหารของพืช ใช้สำหรับแต่งพื้นที่สองข้างคันถนน สวนหย่อมและสนามหญ้า

tor (ทอร) ยอดเสาหินที่สูงชันอยู่โดดเดี่ยว หรือเสาหินทรงสูงเหมือนหอคอยยอดแหลมอยู่โดดเดี่ยว (*pinnacle - พิ'นิเคิ่ล*); หรือกองหินที่มีลักษณะซ้อนกันขึ้นไป มักเป็นหินแกรเหนิทที่มีจ๊อยนทตัดทั้งแนวนอนและแนวดิ่ง พร้อมกับมีการผุพังอยู่กับที่อย่างมาก มักจะถือว่ามีรูปร่างแปลกประหลาด หรือน่าทึ่งอัศจรรย์ เช่น หินแกรเหนิท ที่ปรากฏในบริเวณเดอเวิ่น (Devon) และคอรนวอล (Cornwall) ในอังกฤษ และใน มอนเยอเมิ่นทแวลี่ (monument valley) รัฐแอเรอโซเน่อ (Arizona) สหรัฐ - อเมริกา ซึ่งอาจเกิดจากการผุพังใต้ผิวดินโดยการกระทำของน้ำบาดาลที่เป็นกรด แทรกซึมไปตามจ๊อยนทที่แตกอย่างเป็นระบบและตามด้วยการลอกแบบแรงกลของวัตถุหลวม รวมทั้งกระบวนการของการอยู่ติดกับขอบธารน้ำแข็งอาจมีความสำคัญในการเกิดลักษณะภูมิลักษณ์ดังกล่าวด้วย รากศัพท์: ภาษาเคลถิค (Celtic). เปรียบเทียบ: *core-stone (คอรฺ-สโตน'); elephant rock (เอ'เลอเฟิ่นทฺ ร็อค)*

torbanite (ทอร'เบอไน้ท) คำพ้องของ *bog head coal (บอก เฮ้ด โคล)* แต่มักถูกมองว่าเป็นหินน้ำมันที่มีคารเบิ้นสูง ตั้งชื่อตามสถานที่ที่พบ ทอรเบนฮิล (Torbane Hill) ในสก็อตเลิ่นด เปรียบเทียบ: *cannel coal (เค'เนิ่ล โคล)* คำพ้อง: *kerosene shale (เคเรอซีน เฌล); bitumenite (เบอทิว'เมอไน้ท)*

torbernite (ทอร'เบอร์ไน้ท) แร่กัมมันตรังสี สีเขียว ผลึกเทแทระเกอเนิ่ลในกลุ่มออเทอไน้ท (*autunite)*: $Cu(UO_2)_2(PO_4)_2 \cdot 8\text{-}12H_2O$ โดยทั่วไปเป็นแร่ทุติยภูมิ และเกิดในรูปผลึกแบบแผ่น หรือเส้นใย คำพ้อง: *chalcolite (แคล'เคอไล้ท); copper uranite (เคาะ'เพ่อร ยุ'เรอไน้ท); cuprouranite (คิวโพรยุ'เรอไน้ท); uran-mica (ยุ'แรน-ไม'เค่อ)*

Toreva block (โทรีเว่อ บล็อค) บล็อคขนาดใหญ่ของการทรุด หรือถล่ม (slump block) โดยมีการหมุนย้อนกลับไปยังหน้าผาที่ทรุดหรือถล่ม ดู: *rotational landslide (โรเท'เฌอเนิ่ล 'แลนดฺส'ไล้ด)*

tornado (ทอรเน'โด้) พายุไซโคลนขนาดเล็ก โดยทั่วไปมีเส้นผ่าศูนย์กลางน้อยกว่า 500 เมตร และมีลมแรงมากและความเร็วลมอาจมากถึง 500 กิโลเมตร/ชั่วโมง มีลักษณะคล้ายกรวยทรงแหลม ปลายชี้ลงพื้นดิน และอีกปลายชี้ขึ้นฟ้า และแขวนลอยในอากาศในระดับต่ำกว่าเมฆฝน (cumulonimbus clouds – คิวมิวโลนิมเบิ้ส คลาวดฺส)

toroid (ทอ'รอยดฺ) รูปหล่อ (cast) โดยทั่วไปประกอบด้วยตะกอนทราย ของหลุมที่ขุดเป็นรูปกลมในตะกอนดินตื้น (เช่น โคลนแข็ง) โดยกระแสน้ำวน หรืออ่างน้ำวนที่มีน้ำไหลผ่าน มีลักษณะหมุนคล้ายเลขหนึ่งไทยหรือ อ.อ่าง แต่มีโครงสร้างภายในมีลักษณะเป็นเนื้อเดียว

torose load cast (ทอ'โร้ส โหลด แค้สท) หนึ่งในกลุ่มของน้ำหนักกดทับทรงรียาว (elongate load casts) ที่เกิดจากการคอดกิ่วและโป่งพอง (pinch and swell) และอาจหยุดทางปลายน้ำ ในรูปกระเปาะ รูปหยดน้ำ หรือรูปเกลียว

torque (ท้อรฺค) ประสิทธิภาพของแรงที่มีแนวโน้มที่ทำให้วัตถุหมุนมีค่าเท่ากับ ผลคูณของแรงที่ตั้งฉากกับแกนหมุน กับระยะห่างจากจุดหมุนและขนาดของแรงที่กระทำกับแกนหมุน

T

Torrejonian (ทอรเรอจา'เนี่ยน) อายุของสัตว์เลี้ยงลูกด้วยน้ำนมในอเมริกาเหนือ: อีเออซีนตอนต้น (หลังดราโกเนี่ยน (Dragonian) ก่อนทิเฟอเนี่ยน (Tiffanian))

torrent (ทอ'เริ้นท) (1) ความรุนแรง และการไหลของธารน้ำ เช่น แม่น้ำที่ถูกน้ำท่วม หรือธารน้ำที่มีกระแสน้ำไหลอย่างรวดเร็วในหุบเขา หรือธารน้ำที่มีน้ำเพิ่มขึ้นอย่างฉับพลันจากฝนตกหนักหรือมีหิมะละลายอย่างรวดเร็ว รวมทั้งสิ่งใดๆ ที่คล้ายธารน้ำ เช่น ลาเว่อ (2) ช่องเขา ที่เต็มไปด้วยน้ำที่ไหลเร็วในบางฤดูกาล คำคุณศัพท์: torrential (ทอเร็น'เฉิ่ล)

torrential cross-bedding (ทอเร็น'เฉิ่ล ครอ้อส เบ๊ะ'ดิ้ง) ชั้นหินเฉียงระดับ *(angular cross-bedding* - แองกิวเล่อร ครอ้อส เบ๊ะ'ดิ้ง*)* ที่ชั้นหินทำมุมเกือบเท่ากันกับพื้นระนาบ แต่มุมค่อนข้างกว้างกับชั้นที่ปิดทับ คล้ายกับการวางชั้นเฉียงระดับรูปแผ่นยาวแบบระนาบ (planar tabular cross-bedding)

torricellian chamber (ทอเรอเ'ชเลี่ยน เชม'เบ้อร) โถงถ้ำอากาศที่ปิดไปด้วยน้ำแต่มีแรงดันต่ำกว่าความกดอากาศ และอยู่ต่ำกว่าระดับน้ำของโถงที่มีอากาศ-น้ำ ที่อยู่ติดกัน เปรียบเทียบ: *periodic spring (พิรีออ'ดิค สปริง'); siphon (ไซ'เฟิ่น) [ถ้ำวิทยา]*

torsion (ทอร'เฉิ่น) สภาพของความเค้น ที่เกิดจากแรงคู่ควบที่กระทำในทิศทางตรงกันข้าม และตำแหน่งที่แตกต่างกัน แต่ในระนาบที่ขนานกันและมีแกนร่วมกัน

torsion balance (ทอร'เฉิ่น แบ'เลิ่นซ) หลักการของการออกแบบอุปกรณ์สำหรับวัดการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในปริมาณที่น้อยมากในแนวนอน และแนวดิ่ง ของสนามความเร่งโน้มถ่วง ในบริเวณที่มีสนามไม่สม่ำเสมอ โดยอาศัยการบิดของคานซึ่งมีน้ำหนักเบามาก แขวนบนเส้นด้าย/เส้นใย และมีมวลขนาดเท่ากันติดที่ปลายของคานทั้งสองปลาย ดังนั้น หากมีมวลของวัตถุอยู่ใกล้ปลายคานข้างใดข้างหนึ่ง จะทำให้คานเกิดการบิด หรือหมุนเนื่องจากมีแรงกระทำที่ปลายคานทั้งสองด้านไม่เท่ากัน ซึ่งค่าจากการปรับให้คานเกิดสมดุล คือ ค่าของแรงบิดที่เกิดขึ้น และสามารถคำนวณกลับหาค่าความเร่งโน้มถ่วงได้ หลักการดังกล่าวสามารถวัดที่ตำแหน่งต่างๆ เพื่อสร้างแผนที่ความเร่งโน้มถ่วงได้

torsion balance gradiometer (ทอรเฉิ่น แบ'เลิ่นซ เกรดิออ'เมอเท่อร) เครื่องมือทางธรณีฟิสิคส์ที่ใช้วัดค่าความเร่งโน้มถ่วง โดยอาศัยหลักการของ *torsion balance (ทอร'เฉิ่น แบ'เลิ่นซ)* เครื่องมือนี้ปัจจุบันพบได้ในห้องปฏิบัติการ ไม่เป็นที่นิยมนำมาสำรวจในสนาม เพราะใช้เวลาในการสำรวจในแต่ละสถานีมาก (ประมาณ 4 ชั่วโมงต่อหนึ่งสถานี) คำพ้อง: *Eötvös torsion balance (อีเอิท'เวิส ทอร'เฉิ่น แบ'เลิ่นซ)*

torsion coefficient (ทอร'เฉิ่น โคเออะฟิ'เฉิ่น) ความต้านทานของวัสดุต่อความเค้นของแรงบิด ที่วัดได้เป็นงาน (แรง x ระยะทาง) ที่ต้องเอาชนะ ในหน่วย cgs

torsion magnetometer (ทอร'เฉิ่น แม็กเนอทอ'เมอเท่อร) เครื่องมือที่ประกอบด้วยการวัดความสมดุลในแนวนอน และความสมดุลในแนวดิ่ง และประกอบด้วยแม่เหล็กถาวรที่ถูกแขวนไว้ด้วยเส้นด้าย/เส้นใย และมีลำแสงที่สามารถตรวจจับการเปลี่ยนแปลงของแม่เหล็กถาวร

torsion modulus (ทอร'เฉิ่น มอ'เจอเลิส) ดู: *modulus of rigidity (มอ'เจอเลิส เอ๊ฟ เรอจิ'เดอที่)*

torsion period (ทอร'เฉิ่น พิ'รีเอิด หรือพิ'เหรียด) คาบของการสั่นตามธรรมชาติของวัตถุที่แขวนกับคาน

torso mountain (ทอร'โซ่ เม้าน'เทิ่น) ดู: *monadnock (เมอแน้ด'หน็อค)*

tortoise (ทอร'เทิส) ดู: *camel back (แค'เมิ่ล แบ๊ค)*

Tortonian (ทอรเทอ'เนี่ยน) หินช่วงอายุตามมาตรอายุลำดับชั้นหินมาตรฐานโลก: ตอนล่างของไมเออซีนตอนบน (บนเซอเรอแวเลี่ยน (Serravallian), ล่างเมสสิเนี่ยน (Messinian))

tortuosity (ทอรเธอวอ'เซอที่) [อุทกพลศาสตร์] (1) ในน้ำผิวดิน หมายถึง อัตราส่วนของความยาวที่แท้จริงของแม่น้ำที่วัดไปจากบริเวณร่องกลางของแม่น้ำ ต่อความยาวตามแกนของแม่น้ำ (2) ในน้ำบาดาล (ก) ความยาวที่แท้จริงของเส้นทางการไหลของน้ำใต้ดินระหว่างสองจุด และ (2) ระยะทางตรงระหว่างจุดสองจุดดังกล่าว

tortuous flow (ทอร'ชเวิส หรือทอร'เชอเวิส โฟล) ดู: *turbulent flow (เทอร'บิวเลิ่นท โฟล)*

torvane (ทอร'เวน) อุปกรณ์พกพาสำหรับทดสอบกำลังรับแรงเฉือนของดินที่ยึดเกาะกันแน่น (cohesive soils) ใช้ในสนามหรือในห้องปฏิบัติการ

tosca (โทส'เค่อ) (1) ศัพท์ที่ใช้ในภาคใต้ของทวีปอเมริกาใต้ทรแพเทอโกเนีย (Patagonia) ในประเทศอาร์เจนตินาและชิลี สำหรับการทับถมของแคลเซี่ยมคารเบอเหนท ที่เกิดขึ้นในพื้นที่ขนาดใหญ่ที่มีดินลมหอบ (loess – เลิส) ปกคลุม (2) ศัพท์ที่ใช้ในแม็กซิโกสำหรับหินต่างๆ เช่น พนังดินเคล ชั้นบางของแท้ลค หินที่มีเพลสปารผลึกขนาดใหญ่ผุ (3) หินปูนปะการัง ที่มีลักษณะอ่อน ที่ใช้ในพอรเทอ ริโค (Puerto Rico)

สำหรับทำอิฐ ทำพื้นถนน และทำปุ๋ย รากศัพท์: ภาษาสเปน สตรีลึงค์ของ “tosco, rough, coarse, unpolished - ขรุขระ หยาบ ไม่ขัดมัน”

total absorptance (โท'เทิ่ล เอิบซ้อรฺพ'เทิ่นซฺ) อัตราส่วนของพลังงานที่ถูกดูดซับโดยวัตถุ ต่อพลังงานที่ตกกระทบ (absorptance – เอิบซ้อรฺพ'เทิ่นซฺ) ที่วัดจากความยาวคลื่นทั้งหมดจากพลังงานที่ตกกระทบ เปรียบเทียบ: *spectral absorptance (สเป็ค'เทริ่ล เอิบซ้อรฺพ'เทิ่นซฺ)*

total acidity (โท'เทิ่ล เออะซิ'เดอที่) ในดิน หมายถึง ความเป็นกรด รวมทั้งความเป็นกรดตกค้าง และความเป็นกรดสามารถแลกเปลี่ยนได้ โดยทั่วไปคำนวณจากการลบค่าเป็นด่างที่แลกเปลี่ยนได้ (*exchangeable bases)* จากความสามารถของการแลกเปลี่ยนประจุบวก (*cation exchange capacity)* ที่กำหนดโดยการแลกเปลี่ยนแอมโมเนี่ยม (ammonium) ที่ pH 7.0 สามารถตรวจวัดได้โดยตรงโดยใช้สารละลายตัวกลางที่มีเกลือผสม (buffered-salt mixtures) เช่น BaCl กับ ไทรเอะเธอนอเลอมีน (triethanolamine, $C_6H_{15}NO_3$) pH 8.0 หรือ 8.2 และไทเถรทปรับให้เป็นกลาง หลังจากทำปฏิกิริยากับดิน ดู: *salt replaceable acidity (ซ้อลทฺ ริเพล'เซอเบิ้ล เออะซิ'เดอที่); residual acidity (ริซิ'เจอเวิ่ล เออะซิ'เดอที่)* ดู: *การลดความเป็นกรดโดยใส่เกลือ*

total depth (โท'เทิ่ล เดิ๊พฺธ) ความลึกมากสุดของหลุมเจาะที่เจาะถึง วัดตามแนวของหลุมเจาะ ที่ไม่ใช่ความลึกแนวดิ่งในกรณีหลุมเจาะเอียง เปรียบเทียบ: *true vertical depth (ทรู เวอรฺ'ทิเคิ่ล เดิ๊พธฺ)* คำย่อ: TD (ทีดี)

total displacement (โท'เทิ่ล ดิสเปล'สเมิ่นทฺ) (1) ค่าผลรวมของการเลื่อนที่เกิดขึ้นทั้งหมด (2) คำพ้องของ *net slip (เน็ท สลิพ')*

total dissolved solids (โท'เทิ่ล ดิซ้อลฟฺดฺ' ซอ'เหลิดสฺ) คำพ้องของ *dissolved solids (ดิซ้อลฟฺดฺ' ซอ'เหลิดสฺ)* คำย่อ: TDS (ทีดีเอส)

total field (โท'เทิ่ล ฟีลดฺ) เว็คเท่อรรวมขององค์ประกอบทั้งหมดที่เกิดในสนาม เช่น สนามแม่เหล็ก คำพ้อง: *total intensity (โท'เทิ่ล อินเท็น'เซอที่) [ธรณีฟิสิคส]*

total-fusion age (โท'เทิ่ล-ฟิวเฉิ่น เอจ) วิธีกำหนดอายุโดยใช้ $^{40}Ar/^{39}Ar$ ซึ่งวัตถุตัวอย่างจะถูกหลอมและอารกอนทั้งหมดจะวิเคราะห์ในขั้นตอนเดียว เทียบได้กับ *conventional potassium-argon age (เคินเวนชฺเนิ่ล เพอแทะเซี่ยม-อารฺกอน เอจ) วิธีการหาอายุโดยวิเคราะห์การสลายของโพแทสเซี่ยมเป็นอาร์กอน*

total hardness (โท'เทิ่ล ฮ้ารฺด'เนิส) ดู: *hardness (ฮ้ารฺด'เนิส) [น้ำ]*

total head (โท'เทิ่ล เฮ้ด) ผลรวมของ แรงดันจากความสูงของระดับ (*elevation head)* แรงดันจากระดับน้ำ *(pressure head)* และความเร็วของระดับน้ำ (*velocity head)* ของของเหลว สำหรับน้ำบาดาล ความเร็วการไหลของระดับน้ำจะไม่นำมาพิจารณา เปรียบเทียบ: *static head (สแตถิค เฮ้ด)*

total intensity (โท'เทิ่ล อินเท็น'เซอที่) (1) [ธรณีฟิสิคส] ดู: *total field (โท'เทิ่ล ฟีลดฺ)* (2) [แม่เหล็ก] ความเข้มของสนามแม่เหล็กรวม ซึ่งต่างจากความเข้มสนามแม่เหล็กแนวดิ่งและแนวนอน; ขนาดของสนามแม่เหล็ก คำพ้อง: *total magnetic intensity (โท'เทิ่ล แม็กเน'ถิค อินเท็น'เซอที่)*

total magnetic field (โท'เทิ่ล แม็กเน'ถิค ฟีลด) ดู: *total intensity (โท'เทิ่ล อินเท็น'เซอที่) [แม่เหล็ก]*

total magnetic intensity (โท'เทิ่ล แม็กเน'ถิค อินเท็น'เซอที่) ดู: *total intensity (โท'เทิ่ล อินเท็น'เซอที่) [แม่เหล็ก]*

total passing (โท'เทิ่ล แพะซิ่ง) การพัดพาตะกอนทั้งหมด ผ่านพื้นที่ออกไปทั้งหมดโดยไม่มีการทับถม ณ ที่ใด ๆ

total-range zone (โท'เทิ่ล เร้นจฺ โซน) มวลของชั้นหินประกอบด้วยช่วงแนวนอน และแนวดิ่งที่สมบูรณ์แบบ ที่ปรากฏกลุ่มเฟาะเซิ่ลที่จำเพาะเจาะจง

total reflection (โท'เทิ่ล ริเฟร็ค'เฉิ่น) การสะท้อน ที่ซึ่งคลื่นตกกระทบเกิดการสะท้อนกลับทั้งหมด

total-rock (โท'เทิ่ล-ร็อค) ดู: *whole-rock (โฮล-ร็อค)*

total runoff (โท'เทิ่ล เริ่น'อ๊อฟ) ดู: *runoff (เริ่น'อ๊อฟ) [น้ำ]*

total slip (โท'เทิ่ล สลิพ') ดู: *net slip (เน็ท สลิพ')*

total station (โท'เทิ่ล สเต'เฉิ่น) ดู: *tachymeter (แทะคิ'เมอเท่อรฺ)*

total strain (โท'เทิ่ล สเตรน) ความเครียดรวมทั้งหมด; ความเครียดที่เกี่ยวกับตำแหน่งของวัตถุที่จุดใดๆ จากเริ่มต้นที่ไม่ได้รับความเครียด รวมทั้งหมายถึง “finite strain – ความเครียดจำกัด” หรือ “total finite strain – ความเครียดจำกัดรวมทั้งหมด”

total time correction (โท'เทิ่ล ไทม์ คอเร็ค'เฉิ่น) ผลรวมของการปรับแก้เวลาทั้งหมดในการสำรวจไฟฟ้าเหนี่ยวนำแบบสะท้อน

total vacuity (โท'เทิ่ล แวะคิ'ยูอที่) ช่วงเวลาที่ขาดหายไปหรือไฮเอเทิส (hiatus) ในลำดับชั้นหิน ที่เกิดจากการกัดเซาะและ/หรือการหยุดทับถม

T

T-O-T structure (ที-โอ-ที สเตริ๊ค´เช่อร) ในผลึกศาสตร์ เป็นคำย่อสำหรับโครงสร้างแผ่นสิเลอเขท ที่ประกอบด้วยหน่วยที่ประกบกันของชั้นเทะเทรอฮีเดริ้ล-อ็อกเทรอฮีเดริ้ล-เทะเทรอฮีเดริ้ลเลเอ้อรส (tetrahedral-octrahedral-tetrahedral layers)

touchstone (เทิชสโตน) หินสีดำ (flinty stone – ฟลิ้นที่ สโตน´) เช่น เฌลที่มีสิลิเค่อเชื่อมประสาน หรือสเลท หรือขวอรทส ที่เชื่อมโยงกับเชิ้รท หรือแจ๊สเป้อรที่มีผิวที่ราบ ที่เดิมเคยใช้ทดสอบความบริสุทธิ์ หรือความละเอียดของโลหะผสมของทองคำและเงิน โดยเปรียบเทียบ ร่องครูดบนหิน เมื่อถูกับโลหะผสม สำหรับการพิจารณาองค์ประกอบในเบื้องต้น คำพ้อง: *Lydian stone (ลี´เดี่ยน สโตน´); basanite (แบ๊ะ´เซอไน้ท) [ตะกอนวิทยา]; flinty slate (ฟลิ้นที่ สเลท´)*

tourelle (ทูเรล´) หอคอยเล็กๆ นำไปประยุกต์ใช้กับหินปูนขนาดเล็กในพื้นที่ค้ารสท ตรงกันข้ามกับ พีทอน (peton – เขาหินปูนซึ่งมียอดแหลม) ที่มียอดกลม รากศัพท์: ภาษาฝรั่งเศส

tourmaline (ทุร´เมอลีน) (1) กลุ่มแร่ที่มีสูตรเคมีทั่วไป: $(Na,Ca)(Mg,Fe^{2+},Fe^{3+},Al,Li)_3Al_6(OH)_4(BO_3)_3[Si_6O_{18}]$ บางครั้งมีฟลุรีนในปริมาณน้อย (2) แร่ใดๆ ในกลุ่มทุระมาลี เช่น บือรเกอไร้ท (buergerite) เอลไบ๊ท (elbaite) และ ดราไว้ท (dravite) เกิดแบบพริเซิ่ม 3-, 6-, หรือ 9-หน้า มักพบร่องขีดแนวตั้ง หรือมวลเนื้อแน่น หรือแบบแท่ง มักพบรวมกับเป็นแร่ที่พบทั่วไปในปริมาณน้อยในแกรนิถิค เพ็กเมอไท้ท (granitic pegmatite) และมีการกระจายมากในหินอัคนีจำพวกแอเสิดและในหินแปร มีหลากหลายสี เมื่อโปร่งใส และไม่มีตำหนิ อาจทำเป็นอัญมณีได้ ดู: *schörl (ฌอรล); schorl (ฌอรล)* สะกดได้อีกแบบ: *tourmaline รากศัพท์: ภาษาสิงหล ทุระมาลี (tourmaline)*

tourmalite (ทุร´เมอไล้ท) หิน ที่ประกอบด้วยทุรเมอลีน และขวอรทส เกือบทั้งหมด มีลักษณะเป็นจุดๆ และเนื้อแน่น เป็นเม็ดเล็ก หรือเป็นแผ่นบาง (schistose) เกิดแบบทุติยภูมิ ซึ่งเป็นผลมาจากการแปรสภาพจากการแทนที่ (metasomatic) และจากสารที่อยู่ในสภาวะแก๊ส (pneumatolytic) ตามขอบของการแทรกของหินอัคนี เปรียบเทียบ: *schorl rock (ฌอรล ร็อค)*

Tournaisian (ทุรเน´เซี่ยน) หินช่วงอายุตามมาตรอายุลำดับชั้นหินมาตรฐานโลก: คารเบอนิเฟอเริสตอนล่างสุด (บน แฟเมนรูเอิ้น (Famenruan) ของ เดเวอรูเอิ้น (Devoruan) ล่าง ไวเซี่ยน (Visean))

tour report (ทัวร รีผอรท´) การบันทึก การกรอกแบบฟอรมที่จัดทำเป็นตารางโดยผู้ขุดเจาะบนแท่นขุดเจาะน้ำมัน หรือแก๊ส เพื่อแสดงความคืบหน้าการเจาะ (เช่น จำนวนฟุตที่เจาะในแต่ละวัน) คำอธิบายหัวเจาะและอุปกรณ์ที่ใช้ ขนาดของหลุม หินที่เจาะพบ (รวมทั้งลักษณะ สี และการบรรยายหิน) ชื่อของบุคคลที่อยู่ในระหว่างการปฏิบัติหน้าที่ และข้อเท็จจริงที่เกี่ยวข้องกับการเจาะอื่นๆ รวมถึง เหตุการณ์ที่ผิดปกติต่างๆ (ถ้ามี)

towan (ทาว´เอิ้น) เนินทรายที่ชายฝั่งทะเล ในคอรนวอล ประเทศอังกฤษ (Cornwall, England)

tower (ทาว´เอ้อร) ลักษณะภูมิประเทศที่มีหินตั้งสูงชันคล้ายหอคอย และเป็นลักษณะที่โดดเด่นในพื้นที่ เช่น เดะเวิ่ลส ทาวเอ้อร ในรัฐไวโอมิ่ง สหรัฐอเมริกา (Devils Tower, Wyoming, USA.)

tower coral (ทาว´เอ้อร คอ´เริ่ล) ปื้นปะการัง ที่เกิดขึ้นในน้ำตื้น มีลักษณะสูงชันคล้ายหอคอย และมักโผล่พ้นน้ำเมื่อน้ำลง

tower karst (ทาว´เอ้อร ค้ารฺสท) (1) ค้ารสทในเขตร้อนชื้นที่มีลักษณะเป็นภูเขาหินปูนสูงชันคล้ายหอคอย ล้อมรอบด้วยที่ราบลุ่มน้ำพาตะกอนมาทับถม คำพ้อง: *fenglin (เฟงหลิน)* (2) กลุ่มของยอดเขาสูงชันคล้ายหอคอย จากระดับปกติ คั่นด้วยหลุมยุบขนาดใหญ่ คำพ้อง: *fengcong (เฟงคูน); turmkarst (ทูรฺม´ค้ารฺสท)* เปรียบเทียบ: *cockpit karst ค็อค´ผิท ค้ารฺสท); pinnacle karst (พิ´นิเคิ่ล ค้ารฺสท); polygonal karst (เพอลิ´เกอเนิ่ล ค้ารฺสท); sinkhole karst (ซิ้งคฺ´โฮล ค้ารฺสท)*

towhead (โท´เฮ้ด) เกาะ หรือสันทรายของตะกอนน้ำพามาทับถมในธารน้ำ โดยเฉพาะ สันทรายที่มีการปลูกฝ้าย หรือต้นหลิวขนาดเล็กขึ้นปกคลุม ศัพท์นี้ใช้ครั้งแรกกับสันทราย หรือเกาะรูปเล็นสในแม่น้ำมิเซอซิพี่ ซึ่งส่วนใหญ่จะมีชื่อเฉพาะ

township (ทาวน´ฌิพ) หน่วยของระบบการสำรวจที่ดินสาธารณะของสหรัฐ ที่แสดงพื้นที่ที่แบ่งขอบเขตตามทิศตะวันออกและตะวันตกโดยเมอริเดี้ยนที่มีระยะห่างโดยประมาณ 6 ไมล์ (ตรงขอบด้านใต้จะเท่ากับ 6 ไมล์พอดี) และทางทิศเหนือและทางใต้ตามแนวเส้นขนานมีระยะห่างประมาณ 6 ไมล์เช่นเดียวกัน ภายในพื้นที่ 6 x 6 ตารางไมล์ แบ่งย่อยออกเป็น 36 พื้นที่ การอ้างอิงตำแหน่งเริ่มจากจุดเริ่มต้นของเส้นเมอริเดี้ยนหลัก และเส้นฐาน และเรียงตามลำดับจากทิศเหนือและทิศใต้จากเส้นฐาน เช่น "township 2 south, range 3 west" หมายถึง ตำแหน่งที่ 2 จากทางทิศใต้ของเส้นฐาน และตำแหน่งที่ 3 ตะวันตกของเส้นเมอริเดี้ยนหลัก คำย่อ: T(ที)

township line (ทาวน´ฌิพ ไลน) เส้นแบ่งเขตแดนสมมุติ ที่ผ่านทิศตะวันออกและทิศตะวันตกในระยะทาง 6 ไมล์ และสัมพันธ์กับตำแหน่งในแนวเหนือและทางใต้ ของระบบการสำรวจที่ดินสาธารณะของสหรัฐ เปรียบเทียบ: *range line (เร้นจ์ ไลน)*

ในบางรัฐอาจกำหนดกึ่งกลางเส้นถนนให้ทับกับเส้น township หรือเส้น range ก็ได้ เช่น ถนน Baseline Road ในเมืองโบลเด้อร (Boulder) รัฐคอเลอแรโด (Colorado) สร้างถนน Baseline Road ให้ทับกับเส้น meridian ที่ 40°N

Toyonian (ทอโยเนี่ยน) หินช่วงอายุของรัสเซีย: ยุคแคมเบรี้ยนตอนล่าง (บนบอเทอเมี่ยน (Botomian) ล่าง แอมกาเอี้ยน (Amgaian))

TP (ทีพี) [รังวัดสำรวจ] ดู: *turning point (เทอร์นิ่ง พ้อยนฺท)*

T phase (ที เฟส) เฟสของคลื่นไซ้สมิคที่มีคาบ 1 วินาที หรือน้อยกว่า ซึ่งเดินทางผ่านมหาสมุทรด้วยความเร็วของคลื่นเสียงในน้ำ ระบุได้เป็นครั้งคราว จากเส้นคลื่นที่บันทึกได้จากแผ่นดินไหว ซึ่งมีเส้นทางเดินคลื่นจากศูนย์กลางกำเนิดคลื่นแผ่นดินไหวผ่านมหาสมุทรลึกไปยังสถานี

T plane (ที เพ<u>ล</u>น) ศัพท์ที่ใช้ในผลึกแบบแพลสติค เพื่อแสดงระนาบการเลื่อน ดู: *t direction (ที เดอเร็ค์เฌิ่น)* คำพ้อง: *glide plane (ไกล๊ด เพ<u>ล</u>น) [ผลึกศาสตร์]; gliding plane (ไก<u>ล</u>ดิ้ง เพ<u>ล</u>น); slip plane (สลิพ เพ<u>ล</u>น) [ผลึกศาสตร์]; translation plane (แท<u>ร</u>นสเล์เฌิ่น เพ<u>ล</u>น)*

trace (เท<u>ร</u>ซ) (1) [ธรณีเคมี] ความเข้มข้นของสาร ที่สามารถตรวจพบได้ แต่มีปริมาณน้อยเกินกว่าที่จะระบุปริมาณได้อย่างถูกต้อง (2) [อุตุนิยมวิทยา] ปริมาณของน้ำฝน ที่มีค่าน้อยเกินกว่าที่จะวัดได้ด้วยมาตรวัด (3) [บรรพชีวินวิทยา] ร่องรอย หรือหลักฐานที่บ่งชี้ถึงการมีอยู่เดิมของสิ่งมีชีวิต โดยเฉพาะสิ่งมีชีวิตที่สูญพันธุ์ไปแล้ว เช่น ร่องรอยตีนของไดโนซอร ร่องรอยของรูหนอน เป็นต้น (4) [ไซ้สมิค] (ก) เส้นคลื่นไซ้สมิคที่บันทึกได้จากเครื่องรับคลื่น หรือกลุ่มของเครื่องรับคลื่นภายหลังคลื่นสัญญาณได้ถูกส่งออกจากเครื่องกำเนิดคลื่นไปแล้ว (ข) เส้นคลื่นที่ได้จากผลการประมวลผล ณ ตำแหน่งใดๆ ในบริเวณที่ทำการสำรวจไซ้สมิคแบบสะท้อน (5) [ธรณีวิทยาโครงสร้าง] แนวการตัดกันของสองระนาบ เช่น แนวของชั้นหินบนระนาบฟ้อลท หรือแนวของฟ้อลท หรือหินโผล่บนพื้นดิน เปรียบเทียบ: *trend (เท<u>ร็</u>นดฺ) [ธรณีวิทยาโครงสร้าง]; strike (สไต<u>รั</u>ค) [ธรณีวิทยาโครงสร้าง]*

trace element (เท<u>ร</u>ซ เอ์เลอเมิ่นท) (1) ธาตุ ที่พบในปริมาณน้อยมากในโครงสร้าง หรือที่ถูกดูดซับไว้ในโครงสร้าง และเป็นธาตุที่จำเป็นต้องมี โดยทั่วไปถือว่ามีปริมาณน้อยกว่าร้อยละ 1 คำพ้อง: *minor element (ไม์เน่อร์ เอ์เลอเมิ่นท); microelement (ไมโค<u>ร</u>เอ์เลอเมิ่นท)* (2) ธาตุที่เกิดในปริมาณน้อยมากในเนื้อเยื่อพืช หรือสัตว์ และเป็นสิ่งจำเป็นทางสรีรวิทยา

trace fossil (เท<u>ร</u>ซ เฟาะ์เซิ่ล) โครงสร้างของหินตะกอนที่ประกอบด้วยร่องรอยทางเดินของเฟาะเซิ่ล ร่องรอยของหางที่ครูดไปกับพื้น หรือรูจากการชอนไช โพรง หรือหลุมที่เคยเป็นที่อยู่อาศัยหรือทำกิจกรรมต่างๆ รวมทั้งร่องรอยจากการเดิน วิ่ง หรือคืบคลานบนพื้นดินอ่อน ซึ่งร่องรอยเหล่านี้ โดยทั่วไปจะถูกรักษาไว้ในรูปของร่องรอยการกด หรือการนูนขึ้น หรือจากส่วนของโครงร่างของพืชและสัตว์ คำพ้อง: *trace (เท<u>ร</u>ซ) [บรรพชีวินวิทยา]; vestigiofossil (เวส์ทิจิโอเฟาะ์เซิ่ล) lebensspur (เลเบนสเปอร); bioglyph (ไบ์โอก<u>ลิ</u>ฟ)*

tracer (เท<u>ร</u>์เซ่อร) สารใดๆ ที่ใช้ในกระบวนการติดตามเส้นทางการเคลื่อนที่ของสารนั้น โดยเฉพาะ สารกัมมันตรังสี ที่เข้าสู่ปฏิกิริยาเคมี ชีวภาพ หรือกายภาพ

tracer test (เท<u>ร</u>์เซ่อร เท้สทฺ) เทคนิคที่ใช้ทั่วไปในภูมิประเทศแบบค้ารสท เพื่อกำหนดทิศทางการไหลของน้ำบาดาล รวมทั้งเวลา และปัจจัยอื่นๆ ของชั้นอิ่มตัวด้วยน้ำ เพียงพอที่จะให้น้ำได้ (aquifer - แอ๊ะ์เค<u>ว</u>อเฟ่อร) ซึ่งนิยมใช้ สารเรืองแสง ที่ไม่เป็นพิษและสามารถตรวจสอบได้ ใส่ หรือฉีดเข้าไปในระบบการไหลของน้ำบาดาล และตรวจวัดที่ระดับที่มีความดันน้ำต่ำกว่า

tracheophyte (เท<u>ร</u>์คีเออไฟ้ท) พืชที่มีท่อลำเลียงทั้งหมด เช่น ท่อลำเลียงน้ำและแร่ธาตุ (xylem - ไซ์เลิ่ม) และท่อลำเลียงอาหาร (phloem – โฟล์เอิ้ม)

trachographic map (เท<u>ร</u>โชแก<u>ร</u>ฟิค แม็พ) แผนที่ ที่ใช้สัญลักษณ์เพื่อแสดงความแตกต่างของความสูง-ต่ำ และความลาดชันของพื้นผิวโลก คำพ้อง: *physiographic pictorial map (ฟิ์ซิโอแก<u>ร</u>์ฟิค พิคทอเรี่ยล แม็พ)*

trachyandesite (แท<u>ร</u>ะคี่แอน์ดิไซ้ท) ในการจำแนกหินอัคนีของ IUGS หมายถึง หินภูเขาไฟที่กำหนดไว้ในแผนภาพ TAS โดยเขตข้อมูลที่ล้อมรอบด้วยจุดสี่จุด ซึ่งมีพิกัดของ SiO_2 และปริมาณแอลเคอไล (Na_2O+K_2O) ที่ตำแหน่ง: 53, 9.3; 57, 5.9; 57.6, 11.7; 63, 7 เปรียบเทียบ: *benmoreite (เบ็น์มอรไอ๊ท); latite (เล์ไท้ทฺ)*

trachybasalt (แท<u>ร</u>ะ์คี่บะซ้อลท) ในการจำแนกหินอัคนีของ IUGS เป็นหินภูเขาไฟที่กำหนดไว้ในแผนภาพ TAS โดยเขตสามเหลี่ยมล้อมรอบด้วยจุดสามจุด ซึ่งมีพิกัดของ SiO_2 และปริมาณแอลเคอไล (Na_2O+K_2O) ที่ตำแหน่ง: 45, 5; 49.4, 7.3; 52, 5 เปรียบเทียบ: *hawaiite (ฮา์วายไอ๊ทฺ) [ศิลาวิทยา]; potassic trachybasalt (แพ่อแซ่ส์ แท<u>ร</u>ะ์คี่บะซ้อลท)*

trachydacite (แทระ´คี่เดไซ้ท) ในการจำแนกหินอัคนีของ IUGS เป็นหินภูเขาไฟที่กำหนดไว้ในแผนภาพ TAS โดยเขตข้อมูลที่ล้อมรอบด้วยจุด ซึ่งมีพิกัดของ SiO_2 และปริมาณแอลเคอไล (Na_2O+K_2O) ที่ตำแหน่ง: 57.6, 11.7; 61, 13.5; 63, 7; และ 69, 8 ที่ปริมาณของสิลิเค่อสูงตามเส้นแนวตั้ง ที่มีจุดต่ำสุดที่ 69, 8 นอกจากนี้ มีขวอรทสที่กำหนดในรูปแบบของ นอรเมอถีฟ มิเนอเริ่ล (normative mineral) ภายใต้สภาวะสมดุล มากกว่าร้อยละ 20 เปรียบเทียบ: *trachyte (แทระ´ไค้ท)*

trachydiscontinuity (แทระคี่ดิสคอนเทอนู´เออที่) เอินเคินฟอรเมอที่ ที่มีผิวขรุขระ เปรียบเทียบ: *leurodiscontinuity (ลู´เรอดิส´คอนเทอนิว´เออที่)* รากศัพท์: ภาษากรีก “trachy, rough+ discontinuity – ขรุขระ + ไม่ต่อเนื่อง”

trachyophitic (แทระคี่ออฟิ´ถิค) หมายถึง เนื้อของหินอัคนี ที่มีแท่งเพลเจอะเคลส (plagioclase lath) ที่ถูกล้อมด้วยผลึกไพร็อกซีนที่ขนานหรือกึ่งขนาน รวมทั้ง ผลึกเฟลสปารขนาดใหญ่รอบล้อมด้วยไพร็อกซีนที่มีผลึกเล็กกว่า มีสัดส่วนของเพลเจอะเคลสมากกว่า (nesophitic textures) กับไมโครลิถิค แฟบริค (microlitic fabric - เนื้อพื้นของหินภูเขาไฟ ที่ผลึกเป็นเส้นใยเล็กๆ (microlites) เกิดคั่นระหว่างแก้ว หรือผลึกละเอียดมาก)

trachyte (แทระไค้ท) (1) ในการจำแนกหินอัคนีของ IUGS เป็นหินภูเขาไฟที่กำหนดไว้ในแผนภาพ QAPF โดย Q/(Q+A+P) ระหว่าง 0 ถึง 5 และ P/(P+A) ระหว่าง 10 และ 35 และในแผนภาพ TAS โดยเขตข้อมูลที่ล้อมรอบด้วยจุด ซึ่งมีพิกัดของ SiO_2 และปริมาณแอลเคอไล (Na_2O+K_2O) ที่ตำแหน่ง: 57.6, 11.7; 61, 13.5; 63, 7; และ 69, 8 เขตข้อมูลครอบคลุมที่ปริมาณสิลิเค่อสูงโดยเส้นแนวตั้งที่มีจุดต่ำสุดที่ 69, 8 มีขวอรทสที่กำหนดในรูปแบบของ นอรเมอถีฟ มิเนอเริ่ล (normative mineral) ภายใต้สภาวะสมดุล น้อยว่าร้อยละ 20 เปรียบเทียบ: *trachydacite (แทระ´คี่เดไซ้ท)* (2) กลุ่มของหินเม็ดละเอียดโดยทั่วไปมีผลึกสองขนาด มีแอลเคอไลเฟลสปาร และแร่รองเป็นแร่แมฟิค (ไบเออไท้ท แอมเฟอโบล หรือไพร็อกซีน) เป็นส่วนประกอบหลัก และอาจมีโซดิค เพลเจอะเคลส; สมาชิกของหินในกลุ่ม; เทียบเท่า ไซเออไน้ท (syenite) ซึ่งจะเป็นเลไท้ท (latite) เมื่อแอลเคอไล เฟลสปารลดลง และเป็นไรเออไล้ท (rhyolite) เมื่อขวอรทสเพิ่มขึ้น รากศัพท์: ภาษากรีก “trachys, rough – ขรุขระ” ซึ่งเมื่อสัมผัสจะรู้สึกถึงความไม่เรียบของเนื้อหิน

trachytic (เทรอคิ´ถิค) เนื้อพื้นของหินภูเขาไฟที่มีผลึกขนาดเล็กมากของเฟลสปารที่เรียงชิดกันแน่น กับผลึกที่ละเอียดมากกว่าแทรกคั่น เปรียบเทียบ: *trachytoid (แทระ´เคอทอยด์); pilotaxitic (ไพ´โลแทกสิ´ถิค)*

trachytoid (แทระ´เคอทอยด์) ในการจำแนกหินอัคนีของ IUGS เป็นศัพท์ทั่วไปในการจำแนกในสนามแบบ ชั่วคราวสำหรับหินที่ระบุไว้อย่างไม่แน่นอนว่าเป็นแทระไค้ท (trachyte) ที่มีผลึกเฟลสปารแบบขนาน หรือกึ่งขนาน

track (แถร็ค) (1) [บรรพชีวินวิทยา] (ก) ร่องรอยของเฟาะเซิ่ลที่ปรากฏอยู่ในโคลน หรือดินอ่อน เช่น ร่องรอยจากตีนนก ตีนสัตว์เลื้อยคลาน ตีนของสัตว์เลี้ยงลูกด้วยน้ำนม หรือตีนสัตว์อื่นๆ เปรียบเทียบ: *trail (เทรล) [บรรพชีวินวิทยา]* คำพ้อง: *footprint (ฟุท´พริ้นท์)* (ข) ดู: *muscle track (เมอะ´เซิ่ล แถร็ค)* (2) [การถ่ายภาพ] คำนาม หมายถึง ทางเดิน เช่น เส้นทางเดินเรือ เครื่องบิน หรือดาวเทียม; หรือข้อมูลใดๆ ที่สามารถอ่านได้โดยหัวอ่านแม่เหล็กเดี่ยวบนทางนั้นๆ คำกริยา หมายถึง ปฏิบัติตามแนวทางที่กำหนด

tracking (แทระ´คิ่ง) การติดตาม หรือการเลือกเหตุการณ์ (คลื่นสะท้อนจากระนาบใดระนาบหนึ่ง) ในหน้าตัดไซ้สมิคที่เครื่องประมวลผล อาจทำได้โดยผู้แปล หรือโดยอัตโนมัติ โดยเทียบสัมพันธ์กับเส้นคลื่นข้างเคียง โดยการหารูปแบบหรือเฟิงเฉิ่นคณิตศาสตร์ที่แสดงถึงลักษณะเด่นของคลื่นสะท้อนที่ต้องการติดตาม (tracking) ให้เครื่องประมวลผลทำงานโดยอัตโนมัติ เช่น อาศัยลักษณะความเหมือนของรูปร่างของคลื่นระหว่างเส้นคลื่นที่อยู่ใกล้เคียงกัน อย่างไรก็ตาม แม้การติดตามสามารถทำได้โดยอัตโนมัติ บางครั้งผู้แปลความหมายจะต้องตรวจสอบ ผลต่างๆ จากการติดตามอัตโนมัติ และบางโอกาศต้องแก้ไข หรือต่อเติม ในบริเวณที่ข้อมูลไม่ชัดเจน (เช่น รอยสัมผัสไม่ต่อเนื่อง ระนาบเลื่อน) และบริเวณที่รูปร่างของคลื่นเปลี่ยนแปลงหรือไม่เป็นไปตามรูปแบบที่กำหนด (เนื่องจากคลื่นถูกรบกวนหรือสภาพธรณีวิทยาเปลี่ยนแปลง)

trackway (แทร็ค´เว) ชุดของร่องรอยการเคลื่อนที่อย่างต่อเนื่องของสิ่งมีชีวิตหนึ่ง ที่ยังคงเหลืออยู่

tract (แถร็คท์) (1) [ภูมิศาสตร์] ภูมิภาค หรือพื้นที่ของที่ดินที่อาจกำหนดได้อย่างแม่นยำ หรือกำหนดไม่ได้ (2) [ธารน้ำ] ส่วนหนึ่งของธารน้ำ เช่น พื้นที่ราบ (plain tract – เพลน แถร็ค) หรือ พื้นที่หุบเขา (vally tract – แว´ลี่ แถร็ค)

traction (แทร็ค´เฉิ่น) (1) [ธรณีวิทยาโครงสร้าง - การทดลอง] เว็คเท่อรความเค้นที่กระทำกับวัตถุผ่านระนาบใดระนาบหนึ่งโดยเฉพาะ (2) [ตะกอนวิทยา] ดู: เรูปแบบ (แท´โดด) ก็ได้รับคลื่นที่ของ

ตะกอนบริเวณพื้นผิว ซึ่งตะกอนจะถูกกวาดไปตามพื้น ใกล้พื้นหรือเหนือพื้นเล็กน้อย และขนานไปกับพื้นผิวด้านล่าง โดยการกลิ้ง เลื่อน ไถล ครูด กระแทก หรือกระดอน; เช่น ก้อนกรวดกลิ้งไปตามพื้นผิวท้องน้ำ หรือทรายที่พัดพาโดยลมเหนือพื้นผิวทะเลทราย หรือทรายที่เคลื่อนย้ายโดยคลื่นและกระแสน้ำตามชายหาด เปรียบเทียบ: *suspension (เซิสเป็น'เฌิ่น)*

traction current (แทร็ค'เฌิ่น เคอ'เริ่นทฺ) กระแสน้ำที่เกิดใต้ผิวน้ำในน้ำนิ่ง ที่มีการผลักตะกอนไปตามพื้นด้านล่าง เช่น ในธารน้ำ เปรียบเทียบ: *turbidity current (เทอรบิ๊'เดอที่ เคอ'เริ่นทฺ)* คำพ้อง: *tractive current (แทร็ค'ถีฟ เคอ'เริ่นทฺ)*

tractionite (แทร็ค'เฌอไน้ทฺ) การทับถมเป็นชั้นๆ มีการคัดขนาดของตะกอนขนาดทราย หรือใหญ่กว่าทราย ที่พัดพามาโดยน้ำหรือลม

traction load (แทร็ค'เฌิ่น โหลด) ดู: *bed load (เบ็ด โหลด)*

tractive current (แทร็ค'ถีฟ เคอ'เริ่นทฺ) ดู: *traction current (แทร็ค'เฌิ่น เคอ'เริ่นทฺ)*

tractive force (แทร็ค'ถีฟ ฟ้อรฺส) ในชลศาสตร์ (hydraulics - ไฮดรอ'หลิคส) หมายถึง แรงผลักหรือเฉือนตามทิศทางการไหลของน้ำ ที่กระทำบนพื้นเปียกของท้องน้ำ ซึ่งวัดในรูปของหน่วยพื้นที่เปียก นั่นคือ หน่วยแรงผลักหรือเฉือน (tractive force, F_t) เท่ากับน้ำหนักจำเพาะของน้ำ (specific weight of water, γ_w) คูณด้วยรัศมีไฮดรอหลิคส (hydraulic radius, r_h) คูณความชันของพื้นท้องน้ำ (slope of channel bed, b_s) เขียนสมการได้ดังนี้ $F_t = \gamma_w r_h b_s$ ดู: *critical tractive force (คริทิเคิ่ล แทร็คถีฟ ฟ้อรฺส)*

trade-wind desert (เทรด-วินดฺ เด๊ะ'เสิรฺท) ดู: *tropical desert (เทราะ'พิเคิ่ล เด๊ะ'เสิรฺท)*

trade winds (เทรด-วินดฺสฺ) ลมค้า หรือลมสินค้า; ระบบลมหลักในเขตร้อน ที่พัดจากบริเวณความกดอากาศสูงกึ่งโซนร้อนไปยังบริเวณความกดอากาศต่ำที่เส้นศูนย์สูตร ในซีกโลกเหนือจะพัดมาจากทิศตะวันออกเฉียงเหนือ และในซีกโลกใต้จะพัดมาจากทิศตะวันออกเฉียงใต้ เปรียบเทียบ: *anti trades (แอน'ไท หรือแอน'ที เทรดสฺ)*

traffic pan (แทร'ฟิค แพน) ดู: *pan (แพน)*

trail (เทรล) (1) [ธรณีวิทยาธารน้ำแข็ง] แนว หรือแถบ ของเศษหินที่ธารน้ำแข็งพามาจากหินโผล่ในบริเวณใกล้เคียง และเมื่อธารน้ำแข็งละลาย เศษหินจึงตกอยู่ตามแนวการเคลื่อนที่ เปรียบเทียบ: *train (เทรน)* (2) [การเคลื่อนที่ของมวลธรณีวัตถุ] ดู: *cryoturbate (ไครโอเทอร'เบท)*

trailing edge (เทร'ลิ่ง เอ็จ) ขอบหลังของแผ่นเธริส เมื่อเทียบกับหน่วยลำดับชั้นหินที่กำหนด ที่เป็นตำแหน่งสิ้นสุดเมื่อชนกับเธริสฟ้อลทอื่น; ในการเกิดเธริส เรียกว่า การตัดขาดของฟุทวอล *(footwall cutoff – ฟุท'วอล เคิ้ท'อ๊อฟ)* เปรียบเทียบ: *leading edge (ลี้'ดิ้ง เอ็จ)*

trailing margin (เทร'ลิ่ง มาร'เจิ้น) ดู: *passive margin (แพะ'สีฟ มาร'เจิ้น)*

trailing spit (เทร'ลิ่ง สปิ๊ท') ดู: *tail (เทล) [ชายฝั่ง]*

train (เทรน) แนวแคบๆ ของการทับถมตะกอนจากธารน้ำแข็งที่ตกติดต่อเป็นทางยาว เช่น แนวของตะกอนบริเวณหุบเขา (valley train – แว'ลี่ เทรน) หรือแนวของก้อนหินขนาดใหญ่ (boulder train – โบล'เด้อร เทรน) ดู: *trail (เทรล) [ธรณีวิทยาธารน้ำแข็ง]; rock train (ร็อค เทรน)*

training data (เทร'นิ่ง เด'เท่อะ) ในการประมวลภาพดิ๊เจอเทิ่ล (*digital image processing*) หมายถึง ชุดของพิคเซิ่ล (pixel) ที่กำหนดจากลักษณะเฉพาะของการใช้พื้นที่ หรือของสิ่งปกคลุมพื้นที่นั้นๆ เพื่อเป็นต้นแบบในการกำหนดหมวดหมู่จากข้อมูลภาพถ่ายระยะไกล ของกระบวนแยกข้อมูลจากภาพ โดยการใช้ขั้นตอนที่มีคณิตศาสตร์เข้ามาช่วยแก้ปัญหา จำแนกหรือจัดการข้อมูล (*unsupervised classification - เอินซู'เพอรไว้ซฺดฺ แคลเซอเฟอเค'เฌิ่น*) เพื่อให้พิคเซิ่ลในชุดข้อมูลที่ยังไม่ได้รับการกำหนดหมวดหมู่ ได้รับการกำหนดหมวดหมู่ได้อย่างเหมาะสม

trajectory (เทรอเจ็ค'เทอรี่) (1) [ธรณีวิทยาโครงสร้าง - การทดลอง] เส้นโค้งของการเคลื่อนที่ของวัตถุที่เคลื่อนในอวกาศ หรือลักษณะของข้อมูลที่บรรยาย 3 มิติ (2) [ไซ้สมิคส] เส้นทางเดินของคลื่นไซ้สมิค คำพ้อง: *raypath (เร'แพ้ธ)*

Trang Group (ตรัง กรุ๊ป) กลุ่มหินตรัง เป็นกลุ่มหินตะกอนสะสมตัวบนบกยุคจุแรสิก-ครีเทเฉิส จัดแบ่งเป็น 4 หมวดหิน ได้แก่ 1) หมวดหินชุมพรเร้ดเบดส (Chumporn red beds) พื้นที่ชั้นหินแบบฉบับที่จังหวัดชุมพร ความหนาประมาณ 350 เมตร ประกอบด้วยหินทราย สลับชั้นหินทรายแป้งและหินดินดาน 2) หมวดหินคลองมีน (Klong Min Formation) 3) หมวดหินสามจอม (Sam Chom Formation) และ 4) หมวดหินพุนพิน (Phun Phin Formation) ต่อมาเปลี่ยนชื่อเป็นกลุ่มหินทุ่งใหญ่ และจัดลำดับชั้นหินใหม่ เป็น 1) หมวดหินคลองมีน (Klong Min Formation) 2) หมวดหินลำทับ (Lam Thap Formation) 3) หมวดหินสามจอม

T

(Sam Chom Formation) และ 4) หมวดหินพุนพิน (Phun Phin Formation) *ดู : Thung Yai Group*

tranquil flow (แทรง´เควิล โฟล) ดู: *subcritical flow (เสิบ´คริทิเคิ่ล โฟล) ไหลโดยสงบ*

transceiver (แทรนซี´เว่อร) เครื่องมือแปลงรูปแบบของข้อมูล จากรูปแบบหนึ่งไปเป็นอีกรูปแบบหนึ่ง เช่น เครื่องโซนารสำหรับส่ง/รับสัญญาณ ที่มีการแปลงสัญญาณไฟฟ้าเป็นคลื่นเสียง (acoustic wave - เออะคู´สติค เว้ฟ) หรือในทางกลับกัน หรือเครื่องรับคลื่นไซ้สมิค (geophone – จี´เออโฟน) ที่มีการแปลงข้อมูลการเคลื่อนที่ของอนุภาคใต้ผิวดินเป็นข้อมูลไฟฟ้า

transcontinental geophysical survey (แทรนสคอนเทอเน็น´เทิล จีเออฟิ´สิเคิ่ล เซอร´เว) การศึกษาธรณีวิทยาและธรณีฟิสิคส์ข้ามทวีป นั่นคือ ครอบคลุมจากชายฝั่งของด้านหนึ่งของทวีปตัดผ่านภายในทวีป และไปยังชายฝั่งอีกด้านหนึ่งของทวีป; โดยเฉพาะ การศึกษาในพื้นที่ของสหรัฐอเมริกาและนอกชายฝั่งเข้าไปยังมหาสมุทรแอตเลนติก และมหาสมุทรแปซิฟิคที่มีศูนย์กลางการศึกษาอยู่ที่และเทอถูด 37ºN และขยายการศึกษาตามช่วงความกว้าง 4º หรือประมาณ 440 กิโลเมตร ออกไปจากศูนย์กลาง คำย่อ: TGS (ทีจีเอ๊ส)

transcurrent fault (แทรนสเคอ´เริ่นท ฟ้อลท) ศัพท์ที่ใช้สำหรับสไตร๊คสลิพฟ้อลท (strike-slip fault) ที่ไม่ได้สิ้นสุดที่ขอบของแผ่นเปลือกโลก เปรียบเทียบ: *transform fault (แทรนสฟอรฺม´ ฟ้อลท)*

transducer (แทรนสดู´เซ่อร) อุปกรณ์ที่แปลงพลังงาน จากรูปแบบหนึ่ง ไปเป็นอีกรูปแบบหนึ่ง อุปกรณ์ดังกล่าวนี้บางชนิดสามารถแปลงพลังงานแบบกลับไป-กลับมาได้ เช่น แปลงพลังงานไฟฟ้าเป็นพลังงานเสียง และแปลงพลังงานเสียงเป็นพลังงานไฟฟ้า

transect (แทรน´เส็คท) คำนาม ในนิเวศวิทยา หมายถึง พื้นที่สุ่มตัวอย่าง (ตามปกติมีรูปร่างยาว หรือเป็นแนวเส้น) ที่เลือกเป็นพื้นฐานสำหรับศึกษากลุ่มของสิ่งมีชีวิตต่างๆ โดยเฉพาะ เปรียบเทียบ: *quadrat (ควอ´เดริท) หนึ่งในสี่ส่วน*

transecting cleavage (แทรนเซ็ค´ทิ่ง คลี´หวิจ) คลีหวิจที่ตัดขวางโฟลด นั่นคือ โฟลดแอ๊กเสิส (fold axis) ไม่ได้อยู่ในแนวของระนาบคลีหวิจ

transection glacier (แทรนเซ็ค´เฌิ่น เกล´เฌ่อรฺ) ธารน้ำแข็ง ที่อยู่เต็มในหุบเขา ปกคลุมร่องที่แบ่งแยกระหว่างหุบเขา เปรียบเทียบ: *through glacier (ธรู เกล´เฌ่อรฺ)*

transfer (แทรนส´เฟ่อรฺ) กระบวนการที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องในพื้นที่และช่วงเวลา ที่ซึ่งการกร่อนตามด้วยการเคลื่อนที่ และตกทับถมของตะกอน

transfer fault (แทรนส´เฟ่อรฺ ฟ้อลท) สไตร๊ค-สลิพ ฟ้อลท (strike-slip fault) ที่เชื่อมระหว่างสองช่วงของร่องแยก (rift – ริฟ) ที่มีระยะการเลื่อน (offset – อ๊อฟ´เส็ท) สัมพันธ์กัน และ/หรือมีความเอียงของระนาบฟ้อลทตรงกันข้ามกัน มักจะแปลความหมายผิด; ในหลายๆ กรณีที่ฟ้อลททั้งสองฟ้อลทมีลักษณะทับซ้อนกัน และการเลื่อนถูกถ่ายโอนในรูปของทางลาด (relay ramp - รี´เล แร้มพฺ)

transfer impedance (แทรนส´เฟ่อรฺ อิมพี´เดิ้นส) อัตราส่วนที่ซับซ้อนของแรงดันไฟฟ้า ที่จุดปลายคู่หนึ่งของขั้วต่อกับอีกคู่หนึ่งภายในระบบเชื่อมต่อแบบสี่ขั้ว (four-terminal network)

transfer percentage (แทรนส´เฟ่อรฺ เพอรเซ็น´ทิจ) สำหรับธาตุใดๆ หมายถึง อัตราส่วนของจำนวนที่มีอยู่เดิมในน้ำทะเลต่อจำนวนที่เพิ่มขึ้นในน้ำทะเล ระหว่างช่วงเวลาทางธรณีกาลโดยการผุพังและพัดพา คูณด้วย 100

transfer zone (แทรนส´เฟ่อรฺ โซน) พื้นที่ของการเปลี่ยนรูปร่างที่อยู่ระหว่างฟ้อลทสองฟ้อลทที่เกยกัน ที่มีระยะการเลื่อนถ่ายจากฟ้อลทหนึ่งไปยังฟ้อลทอีกฟ้อลทหนึ่ง เปรียบเทียบ: *accommodation zone (เออะคอเมอเด´เฌิ่น โซน); relay ramp (รี´เล แร้มพฺ)*

transfluence (แทรนสฟลู´เอิ้นสฺ) การไหลของธารน้ำแข็งผ่านช่องที่เกิดจากการรุกคืบของเซิ้รค (cirque) ที่ส่วนหัว ด้วยการขยายออกทางด้านข้างทั้งสองด้านของสันเขา

transformation [chem] transmutation [chem}.

transformation (แทรนสเฟอรเม´เฌิ่น) (1) [เคมี] ดู: *transmutation (แทรนสมิวเท´เฌิ่น)* (2) [ผลึกศาสตร์] การเปลี่ยนรูปแบบของโครงสร้างของแร่ ที่ซึ่งอย่างน้อยยังคงรักษารูปทรงเรขาคณิตหลักและมักรักษาโครงสร้างของแร่ต้นกำเนิดไว้ การเปลี่ยนจากผลึกรูปแบบหนึ่งไปเป็นอีกรูปแบบหนึ่ง โดยหนึ่งในหลายๆ กระบวนการ ดู: *dilatational transformation (ดิเลอเท´เฌอเนิ่ล แทรนสเฟอรเม´เฌิ่น); displacive transformation (เดอสเพล´สีฟ หรือดิ´สเปลสีฟ แทรนสเฟอรเม´เฌิ่น); reconstructive transformation (รีเคินสเตริ๊ค´ถีฟ แทรนสเฟอรเม´เฌิ่น); rotational transformation (โรเท´เฌอเนิ่ล แทรนสเฟอรเม´เฌิ่น; substitutional transformation (เสิบสเตอทู´เฌอเนิ่ล แทรนสเฟอรเม´เฌิ่น); order-disorder transformation (ออร´เด้อรฺ-ดิสออร´เด้อรฺ แทรนสเฟอรเม´เฌิ่น)* คำพ้อง: *การพลิกกลับ*

(inversion - อินเวอร์เฌิ่น) [ผลึกศาสตร์]; phase transformation (เฟซ แทรนสเฟอรเม์เฌิ่น) (3) [ศิลาวิทยา] ดู: *granitization (แกรนิทิเซ์เฌิ่น)* (4) [การถ่ายภาพ] กระบวนการฉายภาพด้วยวิธีทางคณิตศาสตร์ ทางแกรฟิค หรือการถ่ายภาพ จากระนาบเดิมไปยังระนาบอื่นโดยการเลื่อน การหมุน และ/หรือการเปลี่ยนมาตราส่วน ดู: *rectification (เร็คเทอะเฟอเค์เฌิ่น) [การถ่ายภาพ]* (5) [สถิติ] กระบวนการหรือลำดับขั้นตอนทางคณิตศาสตร์ สำหรับการแปลงค่าของตัวแปร หรือสถิติ เป็นอีกรูปแบบหนึ่ง

transformational breccia (แทรนสเฟอรเม์เฌอเนิ่ล เบร๊ะ์เชี่ย) เบร๊ะเชี่ยที่เกิดในลำดับชั้นหินแนวดิ่ง และตัดผ่านลำดับชั้นหินทั้งหมด ซึ่งเชื่อว่าเกิดจากการทรุดหรือถล่ม เช่น ชั้นหินที่อยู่เหนือชั้นเกลือหินที่ละลายออกไปแล้ว

transformational faulting (แทรนสเฟอรเม์เฌอเนิ่ล ฟ้อล์ทิ่ง) อ้างถึง การวิบัติ (การแตก) ด้วยแรงเฉือน ที่เป็นผลของการเปลี่ยนเฟสของแร่อย่างรวดเร็ว เช่น การเปลี่ยนเฟสอย่างรวดเร็วของโครงสร้างแร่ออเลอวีนเป็นแร่สเปอเน็ล ตามระนาบยั้งการแตก (anticracks – แอน์ไทแคร็คส) ที่มีสมมติฐานว่า เป็นกลไกของการเกิดแผ่นดินไหวระดับลึก (มากกว่า 350 กิโลเมตรจากพื้นดิน)

transformation twin (แทรนสเฟอรเม์เฌิ่น ทวิน์) ผลึกแฝดที่เปลี่ยนรูปจากสมมาตรที่มากกว่า ไปสู่สมมาตรที่น้อยกว่า เช่น ผลึกแฝดดอฟีน (Dauphine twinning) ที่เปลี่ยนจากขวอรทสอุณหภูมิสูงไปเป็นขวอรทสอุณหภูมิต่ำ

transform fault (แทรนส์ฟอรฺม ฟ้อลท) (1) สไตร๊คสลิพฟ้อลท (strike-slip fault) ที่มีความสัมพันธ์กับฟ้อลทสอีกสองฟ้อลท หรือขอบของแผ่นเปลือกโลกอีกสองขอบ (เช่น สองช่วงของสันภูเขาไฟกลางมหาสมุทร) มีลักษณะแตกต่างจากสไตร๊คสลิพฟ้อลท ดังนี้: (ก) เป็นฟ้อลทที่เกิดขึ้นในเวลาเดียวกันกับฟ้อลทที่สัมพันธ์กัน มีระยะการเลื่อนเท่ากันตลอดแนว (ไม่มีระยะการเลื่อนเป็นศูนย์ที่จุดปลาย) (ข) เป็นฟ้อลทที่สันพันธ์กับฟ้อลท หรือขอบของแผ่นเปลือกโลกที่มีคุณสมบัติคล้ายๆ กัน เช่น ถ้าสัมพันธ์กับสันของภูเขาไฟกลางมหาสมุทรสองส่วน อัตราการแผ่ขยายออก และเกิดภูเขาไฟทั้งสองสันจะเท่าๆ กัน ดังนั้น ความยาวและอัตราการเลื่อนจะคงที่ (2) ชนิดของขอบของแผ่นเปลือกโลก ที่ซึ่งลิเธอสฟิร (lithosphere) ไม่ถูกสร้างหรือถูกทำลาย และขอบของแผ่นเปลือกโลกเคลื่อนสวนทางกัน เปรียบเทียบ: *transcurrent fault (แทรนสเคอเริ่นท ฟ้อลท)*

transgression (แทรนสเกรส์เฌิ่น) (1) การรุก หรือการท่วมของน้ำทะเลเข้ามาในพื้นดิน และหลักฐานที่เกิดขึ้นตามมา เช่น การทับถมไม่ต่อเนื่องบนชั้นหินแก่กว่า โดยเฉพาะ ตะกอนที่ทับถมชุดใหม่แผ่กระจายอย่างกว้างขวางบนชั้นหินเดิม รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงใดๆ เช่น การเพิ่มขึ้นของระดับน้ำทะเล หรือทรุดของพื้นดิน ที่ทำให้นอกฝั่ง ซึ่งสภาพแวดล้อมในน้ำลึกขยายไปยังสภาพแวดล้อมน้ำตื้น หรือการเปลี่ยนขอบเขตระหว่างการทับถมทางทะเล และไม่ใช่ทะเล หรือระหว่างการทับถม และการกร่อนที่ซึ่งมีการขยายออกจากศูนย์กลางของแอ่งในทะเล คำตรงข้าม: *regression (ริเกรส์เฌิ่น) [ลำดับชั้นหิน]* เปรียบเทียบ: *continental transgression (คอนเทอเน็น์เทิล แทรนสเกรส์เฌิ่น); onlap (ออน์แลพ)* คำพ้อง: *invasion (อินเว์เฌิ่น) [ลำดับชั้นหิน]; marine transgression (เมอรีน์ แทรนสเกรส์เฌิ่น)* (2) ศัพท์ที่ใช้ส่วนใหญ่ในยุโรปสำหรับความแตกต่างในเส้นขอบเขตชั้นหินที่ต่อเนื่อง เช่น เอินเคินฟอรเมอที่ (unconformity)

transgressive (แทรนสเกรส์สีฟ) หมายถึง การแทรกของหินอัคนีขนาดเล็ก ที่แทรกเป็นแผ่น หรือตัดผ่านชั้นหิน หรือโฟลิเอเฌิ่นของหินท้องที่ (country rock) มากกว่าการแทรก และเย็นตัวแบบจำกัดอยู่เฉพาะตำแหน่งใดตำแหน่งหนึ่ง

transgressive lag (แทรนสเกรส์สีฟ แล้ก) การตกทับถมของตะกอน โดยปกติมักจะหนาน้อยกว่า 60 เซนติเมตร ตะกอนมักมีขนาดใหญ่ที่ประกอบด้วยเปลือกหอย เศษเปลือกหอย เศษเม็ดดินจากการหลุดลอก หรือแตกหัก เม็ดปูน หรือก้อนกรวด ตะกอนเหล่านี้มาจากชั้นหินที่ถูกกัดเซาะจากผลของการรุกเข้ามาในแผ่นดินของน้ำทะเล

transgressive overlap (แทรนสเกรส์สีฟ โอเวอรแลพ์) ดู: *onlap (ออนแลพ)*

transgressive reef (แทรนสเกรส์สีฟ รี้ฟ) หนึ่งในชุดของแนวปะการังใกล้ชายฝั่ง หรือกลุ่มของไบโอเฮิรมส (bioherms – โขดหินปูนที่ประกอบด้วยเศษซิ้นส่วนของสิ่งมีชีวิตที่อยู่กับที่ เช่น ปะการัง สาหร่าย หรือหอย และล้อมรอบด้วยหินอื่นที่มีกำเนิดต่างกัน) ที่เกิดทับบนปะการังที่มีอยู่เดิม และพัฒนาในแนวขนานหรือเกือบขนานกับชายฝั่ง ในระหว่างการรุกของทวีป หรือการเพิ่มขึ้นของระดับน้ำทะเล เปรียบเทียบ: *regressive reef (ริเกรส์สีฟ รี้ฟ)*

transgressive sediments (แทรนสเกรส์สีฟ เซะ์เดอเมิ่นทฺส) ตะกอนที่ทับถมในระหว่างการรุกของน้ำทะเลข้ามในแผ่นดิน

หรือในระหว่างการทรุดตัวของแผ่นดิน และแสดงลักษณะการทับถมเป็นแบบออนแลพ (onlap)

transgressive shoreline (แทรนสเกรส´สีฟ ฌอร´ไลน) ดู: *retrograding shoreline (เระ´เทรอเกรดิ้ง ฌอร´ไลน)*

transgressive surface (แทรนสเกรส´สีฟ เซอรฺ´เฝิซ) ในอนุกรมลำดับชั้นหิน (sequence stratigraphy –การศึกษาความสัมพันธ์ชั้นหิน ภายในกรอบช่วงเวลา ที่มีการซ้ำชั้น และมีการเกิดแบบเกี่ยวเนื่องกับระนาบการกร่อนหรือระนาบที่ไม่มีการทับถม หรือเกี่ยวเนื่องกับชั้นที่เทียบสัมพันธ์ได้) หมายถึง ระนาบ หรือพื้นผิวน้ำท่วมใหญ่ครั้งแรกที่ท่วมไหล่ทวีป ที่พบภายในลำดับชั้นหิน พื้นผิวที่เกิดขึ้นร่วมกับการเปลี่ยนสภาพจากการลดระดับน้ำทะเล มาสู่การท่วมของน้ำทะเลในระดับภูมิภาค ส่วนใหญ่จะปรากฏหลักฐานในรูปของชุดหินที่สังเกตได้ พื้นผิวมักเป็นขอบเขตของตะกอนน้ำท่วม รวมทั้งลักษณะเฉพาะของขอบเขตลำดับชั้นหิน ซึ่งกำหนดขอบเขตชุดลำดับชั้นหิน (parasequence set boundary) แยกออกจาก และวางทับชุดตะกอนน้ำลด (retrogradational parasequence set) จากชุดลำดับชั้นหินแบบน้ำท่วมและพอกขึ้น (progradational or aggradational parasequence set) ที่อยู่ด้านล่าง หมายเหตุ อาจจะมีขอบเขตชุดลำดับชั้นหิน (parasequence boundary) บนไหล่ทวีปภายในน้ำตื้น (lowstand system tract) ซึ่งเป็นขอบเขตรองหรือขอบเขตขนาดเล็ก ไม่ใช่ระนาบหรือพื้นผิวน้ำท่วมใหญ่ครั้งแรก (transgressive surface) หรือไม่ใช่ระนาบซึ่งเกิดในการทับถมแบบน้ำท่วม (transgressive system tract)

transgressive systems tract (แทรนสเกรส´สีฟ ซิส´เติมส แถร็คท) ในอนุกรมลำดับชั้นหิน (sequence stratigraphy) หมายถึง กลุ่มของระบบการทับถมซึ่งเกิดการแทรกสลับ และบางส่วนเกิดพร้อมกัน (เช่น ทางน้ำ (fluivial) สามเหลี่ยมปากแม่น้ำ (delta) ไหล่ทวีป (shelf) หรือระนาบลาด (slope)) ชนิดหนึ่งหรือซิสเติมแทร็คท (system tract) ชนิดหนึ่งที่มีขอบเขตด้านล่างเป็นระนาบน้ำท่วม และด้านบนเป็นระนาบดาวนแลพ (downlap) หรือระนาบน้ำท่วมใหญ่ (maximum-flooding surface เขียนย่อ mfs) ชุดลำดับชั้นหินในกลุ่มของระบบการทับถมชนิดนี้ จะมีขนาดลดลง บ่งบอกว่าแอ่งตื้นขึ้นทางด้านบน ชุดลำดับชั้นหินที่อ่อนกว่าจะเคลื่อนที่ไปทางชายฝั่ง และระนาบดาวนแลพ (downlap) ที่ปลายล่างของชั้นตะกอนเอียงจากชุดลำดับชั้นหินน้ำท่วม (highstand systems tract) ซึ่งอยู่ด้านบน จะเชื่อมผสานเข้ากับชุดลำดับชั้นหินในกลุ่มของระบบการทับถมชนิดนี้ และกลายเป็นชั้นบาง

transient (แทรน´ฌีเอิ้นทฺ หรือแทรนเฌี่ยนทฺ) [วิวัฒนาการ] คำนาม ศัพท์ที่ใช้ในบางโอกาส เพื่อแสดงการแบ่งชั้นย่อยของชนิด (species–สปีฌีส) เนื่องจากสมาชิกมีวิวัฒนาการตามลำดับเวลา; เปรียบเทียบได้กับ ชนิดย่อยสำหรับการแบ่งชั้นย่อยของชนิดในพื้นที่ใดๆ; ชนิดย่อยตามลำดับเวลา

transient beach (แทรน´ฌีเอิ้นทฺ บีช) ชายหาด ที่ทรายถูกคลื่นที่เกิดจากพายุพัดพาออกไป แต่มีการพัดพากลับเข้าสู่ฝั่งโดยคลื่นขนาดเล็ก ตามวัฏจักรของหาดในช่วงหนึ่งปี

transient creep (แทรน´ฌีเอิ้นทฺ ครี้พ) ดู: *primary creep (ไพร´เมรี่ ครีพ)*

transient electromagnetic method (แทรน´ฌีเอิ้นทฺ อิเล็คโทรแม็กเน´ถิค เมะ´เถิด) การสำรวจวัดสภาพต้านทานไฟฟ้าหรือนำไฟฟ้าของวัตถุใต้ผิวดิน โดยการปล่อยคลื่นแม่เหล็กไฟฟ้า/คลื่นสัญญาณรูปแบบต่างๆ ออกไป เช่น คลื่นสัญญาณแบบต่อเนื่องที่มีคาบสั้นๆ และแอมเพลอถูดสูง (train of pulses) คลื่นสัญญาณแบบสเต็พเฟิงเฌิ่น (step function) หรืออื่นๆ เพื่อทำให้เกิดสนามแม่เหล็กไฟฟ้าหลัก และทำการวัดสนามแม่เหล็กไฟฟ้ารองที่เกิดจากการเหนี่ยวนำ ภายหลังจากการหยุดปล่อยสนามแม่เหล็กไฟฟ้าหลัก ข้อดีของการส่งคลื่นสัญญาณแบบแทรนฌีเอิ้นทเมื่อเทียบกับการปล่อยคลื่นสัญญาณแบบต่อเนื่อง คือ สนามแม่เหล็กไฟฟ้าหลักจะไม่ปรากฏในขณะที่ทำการวัดสนามแม่เหล็กไฟฟ้ารอง และการวัดขึ้นกับเวลาที่เทียบเท่ากับการวัดสนามแม่เหล็กไฟฟ้าจากคลื่นสัญญาณแบบต่อเนื่อง ที่ต้องใช้ช่วงความถี่กว้าง วิธีการวัดแบบแทรนฌีเอิ้นท จะวัดในรูป 1 มิติ (ความลึก) และ 2 มิติ (สร้างภาพตัดขวาง) คำย่อ: TEM (ทีอีเอ็ม) และเรียกว่า: time-domain electromagnetic method (TDEM) (ไทม-โดเมน´ อิเล็คโทรแม็กเน´ถิค เมะ´เถิด (ทีดีอีเอ็ม))

transient method (แทรน´ฌีเอิ้นทฺ เมะ´เถิด) วิธีสำรวจทางธรณีฟิสิคส์ใดๆ ด้วยไฟฟ้า ที่ขึ้นอยู่กับการวัด และการแปลความหมายของสัญญาณ ที่ปรากฏในรูปเฟิงเฌิ่นของเวลา

transient snowline (แทรน´ฌีเอิ้นทฺ สโน´ไลนฺ) ดู: *snowline (สโน´ไลนฺ)*

transit (แทรน´เสิท) คำนาม (1) กล้องธีออโดไล้ท (theodolite) ที่เทเลอสโคพ (telecope) สามารถหมุนย้อนกลับได้โดยไม่ต้องยกขึ้น โดยการหมุน 180 องศาหรือมากกว่าร่วมแกนตามขวางแนวนอน คำพ้อง: *transit theodolite (แทรน´เสิท ธีออ´เดอไล้ทฺ)* (2) การกลับทิศทางของเทเลอสโคพ (telecope) โดยการหมุนรอบแกนนอน คำกริยา หมุนย้อนกลับ/กลับทิศทาง ของเทเลอสโคพ (telecope)

โดยการหมุน 180 องศารอบแกนนอน คำพ้อง: *plunge (เพลิ้นจฺ) [รังวัดสำรวจ]*

transitional crust (แทรนซิ´เฌอเนิ่ล เคริสทฺ) เปลือกโลกที่เกิดในเขตรอยต่อระหว่างเปลือกทวีปและเปลือกมหาสมุทร ในระหว่างช่วงการเกิดการแยก (rifting - ริฟ´ทิ่ง) ของบริเวณเปลือกโลกภาคพื้นทวีป ที่ซึ่งต่อมาเป็นผลให้มีการเกิดเปลือกมหาสมุทรใหม่

transitional fossils (แทรนซิ´เฌอเนิ่ล เฟาะ´เซิ่ลสฺ) เฟาะเซิ่ลที่มีลำดับการเปลี่ยนแปลง (อนุกรมของสัณฐานวิทยา หรือรูปร่าง) ที่แสดงการเปลี่ยนแปลงอย่างค่อยเป็นค่อยไป และต่อเนื่องจากธรณีกาลแรกเริ่มจนถึงรูปร่างภายหลัง

transitional soil (แทรนซิ´เฌอเนิ่ล ซอยลฺ) ดินที่มีคุณสมบัติและลักษณะเด่นของดินสองชนิด หรือมากกว่าสองชนิดที่แยกจากกัน คำพ้อง: *intergrade (อินเทอรเกรด´)*

transitional-water wave (แทรนซิ´เฌอเนิ่ล วอ´เท่อรฺ เว้ฟ) คลื่นที่เคลื่อนจากน้ำลึกไปสู่น้ำตื้น นั่นคือ คลื่นที่อยู่ระหว่างคลื่นน้ำลึก และคลื่นน้ำตื้น; ความยาวคลื่นมากกว่าสองเท่า แต่น้อยกว่า 25 คูณด้วยความลึกของน้ำ และวงจรอนุภาคจากการเคลื่อนที่ของคลื่น (wave orbital) จะเริ่มได้รับอิทธิพลจากพื้นท้องน้ำ หรือเรียกว่า intermediate wave (อินเทอรมี´ดีเอิท หรืออินเทอรมี´เดียท เว้ฟ)

transition metal (แทรนซิ´เฌิ่น เมะ´เทิ่ล) ธาตุโลหะใดๆ ที่มีธาตุสแคนเดี้ยม ไทเทเนี่ยม เวอเนเดี้ยม โครเมี่ยม แมงเกอนีซ เหล็ก โคบ๊อลท์ นิเคิ่ล และทองแดง ที่ซึ่งโครงสร้างแอ๊ะเทิ่มมีอิเล็คทร็อนในชั้นย่อยของชั้นดี (d subshell) ไม่ครบจำนวน จึงทำให้เกิดให้สีของแร่ แสดงสถานการณ์เปลี่ยนแปลงของอ๊อกเซอเดเฌิ่น และอาจก่อให้เกิดสนามแม่เหล็ก

transition point (แทรนซิ´เฌิ่น พ้อยนฺทฺ) ดู: *inversion point (อินเวอร´เฌิ่น พ้อยนฺทฺ)*

transition temperature (แทรนซิ´เฌิ่น เท็มเพรเฌอร) ดู: *inversion point (อินเวอรเฌิ่น พ้อยนฺทฺ)*

transition zone (แทรนซิ´เฌิ่น โซน) (1) เขตพื้นที่ภายในเนื้อโลกตอนบน (upper mantle) ที่เป็นขอบส่วนล่างติดกับเนื้อโลกตอนล่าง (lower mantle) อยู่ที่ความลึกประมาณ 410 - 660 กิโลเมตรใต้ผิวดิน เป็นเขตที่มีความหนาแน่นเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วประมาณร้อยละ 20 และความเร็วคลื่นไซ้สมิคเพิ่มขึ้น; เทียบเท่ากับชั้นซี (C layer) (2) เขตพื้นที่ภายในแก่นโลกด้านนอก (outer core) ที่เป็นของเหลว ที่มีขอบส่วนล่างติดกับแก่นโลกด้านใน (inner core) ที่เป็นของแข็ง (3) เขตพื้นที่ระหว่างทะเลและแผ่นดินซึ่งไม่ใช่กิจกรรมทั้งทะเลหรือแผ่นดิน อาจรวมถึงที่ลุ่มชื้นแฉะ บึง เลอะกูน น้ำตื้น เขตคลื่นหัวแตก (surf zone - เซิรฟโซน)

transit line (แทรน´เสิท ไลนฺ) เส้นตรงสมมติใดๆ ของแนวการสำรวจ ที่เกิดจากการส่อง เล็ง หรือกำหนด จะมีการวัด หรือไม่มีการวัดก็ได้ โดยใช้กล้องแทรนเสิท หรืออุปกรณ์อื่น; เส้นตรงสมมติระหว่างสองสถานีสำรวจ

transitory frozen ground (แทรน´ซิทอรี่ โฟร´เซิ่น กราวนฺด) แผ่นดินที่กลายเป็นน้ำแข็งอย่างฉับพลันของอุณหภูมิ และยังคงเป็นน้ำแข็งอยู่เช่นนั้นในช่วงเวลาสั้นๆ (หลายๆ ชั่วโมง หรือหลายๆ วัน)

transit theodolite (แทรน´เสิท ธีออ´เดอไล้ท) ดู: *transit (แทรน´เสิท)*

transit time (แทรน´เสิท ไทมฺ) ช่วงเวลาเดินทางของคลื่นอัด (compressional wave) ต่อหน่วยระยะทางที่บันทึกในซอหนิค ล็อก (sonic log) เป็นค่าส่วนกลับของความเร็วคลื่นอัด

transit traverse (แทรน´เสิท แทร´เวิรฺส) เส้นทางการสำรวจที่ซึ่งมีการมุมวัดด้วยกล้องแทรนเซิท หรือกล้องธีออเดอไล้ท และวัดความยาวด้วยเท้พวัดระยะ โดยปกติกระทำเพื่อการควบคุมการสำรวจเฉพาะที่

translation (แทรนสเล´เฌิ่น) การเปลี่ยนหรือย้ายตำแหน่งโดยไม่หมุน; หนึ่งในรูปแบบของการเปลี่ยนลักษณะ (deformation) เมื่อนำไปใช้กับผลึกที่มีคุณสมบัติแบบแพล้สติค (crystal plasticity – คริสเติล แพล้สติ´เซอที่) หมายถึง การเลื่อนของกลุ่มแอ๊ะเทิ่มหนึ่ง ผ่านกลุ่มแอ๊ะเทิ่มอื่น

translational (แทรนสเล´เฌอเนิ่ล) เกี่ยวกับ หรือกล่าวถึง การเลื่อนอย่างสม่ำเสมอในหนึ่งทิศทางโดยไม่หมุน

translational margin (แทรนสเล´เฌอเนิ่ล มาร´เจิ้น) ขอบของแผ่นทวีปที่เกิดจากแทรนสฟอรมฟ้อลท (transform fault)

translational movement (แทรนสเล´เฌอเนิ่ล มูฟ´เมิ่นทฺ) ระยะเลื่อนของฟ้อลทบล็อค ที่ดูเหมือนว่าไม่มีการหมุน เกิดขึ้นเมื่อเทียบกับอีกบล็อค ดังนั้น รูปทรงดั้งเดิมที่เดิมก่อนการเลื่อนหากมีลักษณะขนาน ภายหลังการเลื่อนก็ยังคงขนานเช่นเดิม เปรียบเทียบ: *rotational movement (โรเท´เฌอเนิ่ล มูฟ´เมิ่นทฺ)* คำพ้องที่นิยมน้อย: *translatory movement (แทรน´สเลอทอรี่ มูฟ´เมิ่นทฺ)*

translational slide (แทรนสเล´เฌอเนิ่ล สไลดฺ´) กลุ่มหลักในการจำแนกประเภทของการเคลื่อนที่ของแผ่นดินโดยแรงดึงดูดของโลก ที่เกี่ยวข้องกับการเคลื่อนที่ของดิน/หิน บนพื้นผิวที่เกือบขนานไปกับพื้นดิน ตรงกันข้ามกับ ดินหรือหินหล่น/ถล่ม (rockfall) และดินเลื่อนไถลแบบหมุน (rotational landslide) ศัพท์ที่รวมถึง diverse landslide type (ไดเวิรส แลน´สไลดฺ ไท้พ) เช่น rock slides (ร็อค สไลดฺส´), block glides (บล็อค ไกลดฺส), slab (สแล็บ´) หรือ flake slides (เฝลค สไลดฺส´), debris slides (เดอบรี´ สไลดฺส´), subsidence (เสิบไซเดินสฺ), และ glacier slides (เกล´เฌ่อรฺ สไลดฺส´)

translation gliding (แทรนสเล´เฌิ่น ไกล´ดิ้ง) ดู: *crystal gliding (คริส´เติ้ล ไกล´ดิ้ง)*

translation lattice (แทรนสเล´เฌิ่น และ´เทิส) ดู: *crystal lattice (คริส´เติ้ล และ´เทิส)*

translation plane (แทรนสเล´เฌิ่น เพลน) ดู: *glide plane (ไกลด เพลน) [ผลึกศาสตร์]*

translation vector (แทรนสเล´เฌิ่น เว็ค´เท่อรฺ) สำหรับเท็คทอนิคส เป็นศัพท์ที่ใช้เรียกเว็คเท่อร ที่แสดงทิศทาง และการเคลื่อนที่สุทธิของวัตถุจากจุดอ้างอิง; ผลรวมของเว็คเท่อรสำหรับการบีบอัดและการไหล

trans link (แทรนสฺ ลิ้งค) การเชื่อมต่อภายในร่องน้ำสายหลักที่ล้อมรอบโดยลำน้ำสาขา ที่เข้ามาบรรจบจากด้านตรงข้าม เปรียบเทียบ: *cis link (ซิส ลิ้งคฺ)*

translucent (แทรนสลู´เซิ่นทฺ) กล่าวถึง แร่ที่แสงผ่านได้ (โปร่งแสง) แต่ไม่โปร่งใส เปรียบเทียบ: *opaque (โอเพค´ - ทึบแสง); transopaque (แทรนโอเพค´)*

translucent attritus (แทรนสลู´เซิ่นทฺ เออะไทร´เทิส) เนื้อถ่านหิน (attritus - เออะไทร´เทิส) ที่ประกอบด้วย วัตถุย่อยสลายแบบโปร่งแสงของสารอินทรีย์ (humic – ฮิว´หมิค) ส่วนใหญ่เป็นลิพเทอไน้ท (liptinite) และปริมาณเล็กน้อยของวัตถุทึบแสง เปรียบเทียบ: *opaque attritus (โอเพค´ เออะไทร´เทิส)* คำพ้อง: *humodurite (ฮิว´โมเดอไร้ท)*

translucent humic degradation matter (แทรนสลู´เซิ่นทฺ ฮิว´หมิค เด๊ะเกรอเด´เฌิ่น แมะ´เท่อรฺ) วัตถุย่อยสลายของสารอินทรีย์ ที่มีความโปร่งแสง และมีสีแดงเข้มคล้ายแอนเทรอเซอลอน (anthraxylon); วัตถุย่อยสลายของสารอินทรีย์ ที่มีขนาดความกว้างน้อยกว่า 14 ไมโครเมตร วัดตั้งฉากกับการวางชั้น คำย่อ: THDM (ทีเอ๊ชดีเอ็ม)

transmissibility coefficient (แทรนสมิซิ´บิเลอที่ โคเออะฟิ´เฌิ่น) ดู: *transmissivity (แทรนสมิซิ´เวอที่)*

transmission capacity (แทรนสมิ´เฌิ่น เคอแพะ´เซอที่) ใน แท่งดิน หมายถึง ปริมาตรของน้ำที่ไหลผ่านแท่งดินต่อหน่วยเวลา ภายใต้หนึ่งหน่วยความชันทางชลศาสตร์เท่ากับหนึ่ง หรือแรงดันทางชลศาสตร์เท่ากับความสูงของแท่งดิน (hydraulic head – ไฮดรอ´หลิค เฮ้ด)

transmission coefficient (แทรนสมิ´เฌิ่น โคเออะฟิ´เฌิ่น) สัมประสิทธ์ของการส่งผ่าน; (1) อัตราส่วนที่ซับซ้อนของความเข้มสนามไฟฟ้าที่ ส่งผ่าน ต่อส่วนที่ตกกระทบที่ระนาบรอยต่อของตัวกลางสองชนิด (2) อัตราส่วนของแอมเพลอถูดของคลื่นไซ้สมิคที่ส่งผ่าน ต่อส่วนที่ตกกระทบที่ระนาบรอยต่อของตัวกลางสองชนิด อัตราส่วนนี้อาจมีค่ามากกว่าหนึ่ง (3) การวัดแอมเพลอถูดของคลื่นไซ้สมิคที่ส่งผ่านระนาบรอยต่อของตัวกลางสองชนิดที่จำกัดเฉพาะกรณีของการตกกระทบแบบมุมฉากที่ระนาบรอยต่อ (4) ในการสำรวจด้วยคลื่นไซ้สมิคแบบสะท้อน ผู้ใช้มักให้ความสำคัญต่อค่าพลังงานที่ส่งผ่านลงไปยังระนาบรอยต่อ และพลังงานที่ถูกส่งกลับขึ้นมาโดยผ่านระนาบรอยต่อเดิม (ผ่านรอยต่อ 2 ครั้ง) และค่าสัมประสิทธิ์ของการส่งผ่านลงไปและกลับขึ้นมา, T มักพิจารณามุมของการส่งผ่านลงไปและส่งกลับขึ้นมาด้วยมุมฉาก (5) อัตราส่วนของความหนาแน่นของพลังงาน (ที่เกี่ยวข้องกับค่ายกกำลังสองของสัมประสิทธิ์การส่งผ่าน ดังที่กล่าวมาข้างต้น)

transmission constant (แทรนสมิ´เฌิ่น คอน´สเติ้นทฺ) ความสามารถในการไหลของของเหลวผ่านวัตถุที่มีความพรุนภายใต้ความดัน หากใช้ในกรณีของน้ำบาดาล หมายถึง ปริมาตรของน้ำที่มีหน่วยเป็นลูกบาศก์เมตรต่อชั่วโมง ที่ไหลผ่านแต่ละพื้นที่หน้าตัดหนึ่งตารางเมตร ภายใต้ความลาดชลศาสตร์เท่ากับหนึ่ง

transmission electron microscope (แทรนสมิ´เฌิ่น อิเล็ค´ทรอน ไมเครอสโคพ) กล้องจุลทรรศน์แบบอิเล็คทรอนและแสงที่ประกอบด้วยเล็นส และลำแสงอิเล็คทรอนพลังงานสูง โดยควบคุมให้เกิดการส่งผ่านของลำแสงอิเล็คทรอนไปยังแผ่นบางของตัวอย่าง ข้อมูลที่ได้จากจอเรืองแสง หรือแผ่นรับภาพ คือรูปแบบของการเลี้ยวเบนแบบบิด หรือสว่างที่เกิดจากผลของลำแสงอิเล็ทรอนผ่านไปยังแผ่นบางของตัวอย่าง คำย่อ: TEM (ทีอีเอ็ม)

transmission window (แทรนสมิซเฌิ่น วินโด้) ดู: *atmospheric window (แอทเมอสฟิ´หริค วินโด้)*

transmissivity (แทรนสมิสซิ'เวอที่) สัมประสิทธิ์การไหล; อัตราที่น้ำจะไหลผ่านหนึ่งหน่วยความกว้างของชั้นหินอุ้มน้ำภายใต้ความลาดชลศาสตร์หนึ่งหน่วย (hydraulic gradient – ไฮดรอ'หลิค เกร'เดี้ยน) สัมประสิทธิ์การไหล (transmissivity, T) มีค่าเท่ากับผลคูณของสัมประสิทธิ์การยอมให้น้ำซึมผ่าน (*hydraulic conductivity – ไฮดรอหลิค คอนเด็คทิเวอที่*, k) และความหนาของชั้นหินอุ้มน้ำ (aquifer thickness, b) นั่นคือ T = kb

transmissometer (แทรนสมิซอ'เมอเท่อร์) เครื่องมือที่ใช้วัดความสามารถของของเหลวในการยอมให้แสงผ่าน; โดยเฉพาะเครื่องมือวัดความขุ่นของน้ำ โดยการกำหนดค่าเป็นร้อยละของลำแสงที่ผ่าน ดู: *turbidimeter (เทอรบิดิ'มีเท่อร์)*

transmutation (แทรนสมิวเท'เฉิ่น) (1) [เคมี] การเปลี่ยนของธาตุหนึ่งไปเป็นอีกธาตุหนึ่ง ตัวอย่างเช่น การสลายของกัมมันตรังสี ที่เป็นผลให้เกิดเป็นธาตุใหม่ นอกจากนี้ยังสามารถทำให้เกิดขึ้นได้ โดยการยิงด้วยอนุภาคความเร็วสูงเข้าไปในแอ๊ะเทิ่ม คำพ้อง: *transformation (แทรนสฟอรเม'เฉิ่น) [เคมี]* (2) [วิวัฒนาการ] การเปลี่ยนจากสิ่งมีชีวิตชนิดเดิม (species – สปี'ฉีส) ไปเป็นชนิดใหม่

transopaque (แทรนสโอเพ้ค') กล่าวถึง แร่ที่โปร่งใสในช่วงหนึ่งของสเป็คเทริ่ม และทึบแสงในอีกช่วงหนึ่งของสเป็คเทริ่ม เช่น เกอไธ้ท (goethite) ฮีเมอไท้ท (hematite)

transparency (แทรนสเพ'เรินซี่) (1) [สมุทรศาสตร์] ความสามารถของน้ำทะเลที่จะส่งผ่านแสง; ความลึกที่น้ำมีความโปร่งใสที่อาจวัดได้โดยใช้ *Secchi disk (เซะ'ชี ดิสค)* (2) [การถ่ายภาพ] ภาพพิมพ์ (positive image) ไม่ว่าเป็นสีขาว-ดำ หรือภาพสี บนฐานใส (แก้วหรือฟิลม) เพื่อดูการส่งผ่านแสง; *diapositive (ไดเออะเพาะ'เซอถีฟ)*

transparent (แทรนสแพ'เรินท) กล่าวถึง แร่ธาตุที่มีความสามารถในการยอมให้แสงผ่าน และมองทะลุเห็นวัตถุ (โปร่งใส) เปรียบเทียบ: *translucent (แทรนสลู'เซิ่นท); opaque (โอเพค'); transopaque (แทรนสโอเพ้ค')*

transparent zone (แทรนสแพ'เรินท โซน) ขอบเขตของหินใต้ดิน ที่ไม่ปรากฏคลื่นสะท้อนกลับขึ้นมา แต่ใต้ขอบเขตนี้ลงไป จะยังมีคลื่นสะท้อนปรากฏ เปรียบเทียบ: *opaque zone (โอเพค' โซน)*

transpiration (แทรนสเพอเร'เฉิ่น) กระบวนการที่น้ำถูกดูดซึมโดยพืช มักจะผ่านทางราก และระเหยสู่บรรยากาศจากพื้นผิวของพืช เปรียบเทียบ: *guttation (เก็ดเท'เฉิ่น)*

transponder (แทรนสพอน'เด่อร) อุปกรณ์ที่จะส่งผ่านสัญญาณได้ เมื่อได้รับสัญญาณ เมื่อเครื่องรับในอุปกรณ์นี้ ได้รับสัญญาณจะกระตุ้นไปยังเครื่องส่งสัญญาณที่ตอบกลับด้วยรหัสความถี่หรือลำดับของความถี่ต่างๆ อุปกรณ์นี้ใช้กับคลื่นแม่เหล็กไฟฟ้าและคลื่นเสียง (sonar – โซ'นาร) เรดารแทรนสพอนเดอร จะเรียกว่า radar beacon (เร'ดาร บี'เคิ่น) และ pinger (พิ'เง่อร)

transport (แทรนสพอรฺท') (1) [น้ำบาดาล] การเคลื่อนที่ของตัวถูกละลาย สารแขวนลอย หรือความร้อน โดยน้ำบาดาล ในวัตถุที่มีรูพรุน (2) [ตะกอนวิทยา] คำพ้องของ *transportation (แทรนสพอเท'เฉิ่น)* ศัพท์นี้มักพบในรูปของศัพท์ผสม เช่น *sediment transport (เซะ'เดอเมิ่นท แทรนสพอรฺท')* และ *mass transport (แม้ส แทรนสพอรฺท') [ตะกอนวิทยา]* (3) [ศิลาวิทยาโครงสร้าง] ดู: *tectonic transport (เท็คทอ'หนิค แทรนสพอรฺท')*

transportation (แทรนสพอรเท'เฉิ่น) เฝสหนึ่งของการตกตะกอน ซึ่งรวมถึงการเคลื่อนที่ของตะกอน หรือวัตถุที่เกาะกันหลวมๆ ไม่ว่าจะเป็นของแข็ง หรือสารละลาย ที่มีการเคลื่อนที่จากที่หนึ่งไปยังอีกที่หนึ่งโดยตัวการธรรมชาติ (เช่น น้ำไหล เกลเฉ่อร ลม หรือแรงดึงดูดของโลก) เช่น การกลิ้งของทรายตามแนวชายทะเลภายใต้อิทธิพลของกระแสน้ำ การเคลื่อนอย่างช้าๆ ของหินบนธารน้ำแข็ง หรือเคลื่อนย้ายของตะกอนขนาดทรายแป้ง เคล และสารละลายของเกลือโดยกระแสน้ำ คำพ้อง: *transport (แทรนสพอรฺท') [ตะกอนวิทยา]*

transportation velocity (แทรนสพอรเท'เฉิ่น เวอะลอ'เซอที่) ดู: *nonsilting velocity (น็อนซิ้ล'ทิ่ง เวอะลอ'เซอที่)*

transport concentration (แทรนสพอรฺท' ค็อนเซ็นเทร'เฉิ่น) ในธารน้ำ หมายถึง อัตราการไหลของตะกอนผ่านพื้นที่หน้าตัดที่ตั้งฉากกับทิศทางการไหล เมื่อเทียบกับอัตราการไหลของสารแขวนลอยในน้ำ และตะกอนที่เคลื่อนผ่านพื้นที่หน้าตัดที่ขนาดเดียวกัน ดู: *spatial sediment concentration (สเป'เทิ่ล เซะ'เดอเมิ่นท ค็อนเซ็นเทร'เฉิ่น)*

transported (แทรนสพอรฺเถิด') กล่าวถึง วัตถุที่ถูกเคลื่อนย้ายจากตำแหน่งเดิม โดยตัวพาธรรมชาติ ไปยังตำแหน่งใหม่ที่อยู่บนหรือใกล้พื้นผิวโลก

transported assemblage (แทรน'สพอรฺเถิด เออะเซ็ม'บลิจ) [นิเวศวิทยา] กลุ่มของชิ้นส่วนของสิ่งมีชีวิต ที่ซึ่งชิ้นส่วนเหล่านั้นได้ถูกเคลื่อนย้ายมาด้วยระยะทางที่มีนัยสำคัญ ดังนั้น จึงพบการรวมกลุ่มแบบผสมของชิ้นส่วนที่ไม่เคยอยู่ด้วยกันมาแต่เดิม เปรียบเทียบ: *fossil community (เฟาะ'เซิล เคอมิ'วเนอที่); winnowed community (วิ'โนดฺ เคอมิ'วเนอที่); disturbed-neighborhood assemblage (ดิ'สเติรฺบดฺ-เน'ไบอรฺฮูด เออเซ็ม'บลิจ); mixed assemblage (มิ'ซดฺ เออะเซ็ม'บลิจ)* ดู: *thanatocoenosis (แธเนอโทเซอโน'ซิส)*

transported kaolin (แทรนสพอรฺเถิด˘ เค˘เออเลิ่น) ดินขาวหรือเคเออเลิ่นที่ตกทับถมเป็นชั้นๆ หรือจากผลของการผุพังอยู่กับที่ของแกรเหนิท ต่อมามีการกร่อน เคลื่อนย้ายออกไป และตกทับถมใหม่

transporting erosive velocity (แทรนสพอร˘ทิ่ง อิโร˘สีฟ เวอลอ˘เซอที่) ความเร็วของน้ำในร่อง หรือทางน้ำไหล ที่ยังคงรักษาทั้งการเคลื่อนที่ของตะกอนทรายแป้ง และเซาะที่ท้องน้ำ เปรียบเทียบ: *noneroding velocity (น็อนอิโร˘ดิ้ง เวอลอ˘เซอที่)*

transport-limited stream (แทรนสพอรฺท-ลิ˘มิเถิด สตรีม˘) ธารน้ำที่มีตะกอนมากกว่าที่ธารน้ำนั้นจะสามารถพัดพาไปได้ทั้งหมด ดังนั้น จึงมีการตกทับถม คำพ้อง: *overloaded stream (โอ˘เวอรฺโลเดิด สตรีม˘)*

transposition (แทรนสเพอซิ˘เฉิ่น) ในศิลาวิทยาโครงสร้าง หมายถึง การทำให้แฟบริคที่มีอยู่เดิม เกิดการขาดความต่อเนื่อง นั่นคือ องค์ประกอบของแฟบริคที่มีอยู่ทั้งหมด เกิดการหมุนไปยังทิศทางใหม่ เป็นผลให้เกิดการเคลื่อนย้ายตำแหน่งของระนาบโฟลิเอเฉิ่นเดิม

transposition structure (แทรนสเพอซิ˘เฉิ่น สเตริ๊ค˘เช่อรฺ) โครงสร้างปฐมภูมิในหินตะกอน ที่เกิดจากการไหลของของเหลวหรือของไหลแบบแพลสติค (hydroplastic) ของตะกอน ภายหลังตกทับถม และบางครั้งหลังจากการแข็งตัวของตะกอนบางส่วน (partial consolidation)

transpression (แทรนสเพรส˘เฉิ่น) (1) ระบบของความเครียดที่มีแนวโน้ม ที่จะทำให้เกิดการสั้นลงแบบเฉียง เช่น รวมระหว่างการสั้นลงและการเลื่อนไปตามแนวระดับ (2) ในการเปลี่ยนลักษณะของเปลือกโลก หมายถึง ระยะกึ่งกลางระหว่างการสั้นลงและการเลื่อนไปตามแนวระดับ; ซึ่งจะเกิดขึ้นในขอบเขตที่มีการบีบอัดแบบเฉียง ร่วมกับการเลื่อนไปตามแนวระดับ โดยการซ้อนทับการบีบอัดที่ตั้งฉากกับการเลื่อนไปตามแนวระดับรูปแบบเท็คทอนิคสใน Caledonian Spitzbergen (แคลเลอโดเนียนสปิตซเบอรเก้น) ในเยอรมนี แสดงหลักฐานของระบบแทรนสเพรเฉิ่น เปรียบเทียบ: *transtension (แทรนสเท็น˘เฉิ่น)*

transpressional fault (แทรนสเพรฺ˘เฉอเนิ่ล ฟ้อลทฺ) สไตร๊ค-สลิพ ฟ้อลท (strike-slip fault) ที่ตัดข้ามส่วนประกอบที่มีการเปลี่ยนลักษณะแบบหดสั้น การหดสั้นอาจนำไปสู่การเกิดโครงสร้างดอกไม้บาน (positive flower structure – เพาะ˘เซอถีฟ เฟลา˘เว่อร สเตริ๊ค˘เช่อรฺ)

transtension (แทรนสเท็น˘เฉิ่น) (1) ระบบความเครียด ที่มีแนวโน้มที่จะก่อให้เกิดการยืด/ขยายแบบเฉียง นั่นคือผสมระหว่างการยืด/ขยาย และการเลื่อนตามแนวระดับ (2) การเปลี่ยนลักษณะของเปลือกโลก ที่รวมสององค์ประกอบของการซ้อนทับการยืด/ขยาย ตั้งฉากกับทิศทางตามแนวการเลื่อนของสไตร๊ค-สลิพ ฟ้อลท เปรียบเทียบ: *transpression (แทรนสเพรฺ˘เฉิ่น)*

transtensional fault (แทรนสเท็น˘เฉอเนิ่ล ฟ้อลทฺ) สไตร๊ค-สลิพ ฟ้อลท (strike-slip fault) ที่ตัดข้ามส่วนประกอบที่มีการเปลี่ยนลักษณะแบบยืด/ขยาย การยืด/ขยายอาจนำไปสู่การเกิดของโครงสร้างดอกไม้หุบ (negative flower structure–เนะ˘เกอถีฟ เฟลา˘เว่อร สเตริ๊ค˘เช่อรฺ)

transuranium element (แทรนยู˘เรเนี่ยม เอ˘เลอเมิ่นทฺ) ธาตุที่มีเลขแอ๊ะเทิ่ม (atom) มีค่ามากกว่า 92 รวมทั้งเน็พทูเนี่ยม พลูเทอเนี่ยม แอเมอริเฉี่ยม และคิวเรี่ยม ที่ซึ่งสามารถเกิดในแท่งเชื้อเพลิงของเครื่องปฏิกรณ์นูเคลียร

trans-vacant (แทรน-แวะ˘เคิ่นทฺ) กล่าวถึง แร่ที่มีลักษณะชั้นๆ ชนิดที่มีตำแหน่งว่างแบบ (M)1 ส่วนใหญ่ของ ไดอ็อคเทอฮีเดริ้ล ฟิโลซิเลอเขทส (dioctahedral phyllosilicates) มีผลึกแบบมอเนอคลิหนิค สมมาตรกระจกที่พบใน C2/m ตั้งฉากกับคลีหวิจที่เป็นแผ่น หรือระนาบ 001 ของแร่นี้เหล่านี้ สมมาตรกระจกแบ่งครึ่งหนึ่งในสามของตำแหน่งในแผ่นอ็อคเทอฮีเดริ้ล (octahedral) ตำแหน่ง (M)1 และอีก 2 ตำแหน่งเป็น (M)2 เมื่อตำแหน่ง (M)1 ว่างลง แร่นี้เรียกว่า แทรน-แวะเคิ่นท

transverse (แทรนสเวิรฺส˘) (1) [ธรณีสัณฐานวิทยา] กล่าวถึงลักษณะที่ขยายออกในรูปกากบาท; โดยเฉพาะลักษณะภูมิประเทศ ที่วางตัวตั้งฉากกับทิศทางการวางตัว (strike) ของภูมิภาคหลัก หรือตามคำตรงข้าม: *longitudinal (ลอนเจอทูดิ˘เนิ่ล)* ตามยาว (2) [แหล่งสินแร่] กล่าวถึงแผ่นสินแร่หรือมวลแร่ที่ตัดข้ามชั้นหิน หรือตัดขวางโครงสร้างที่สำคัญที่เป็นแผ่นสองมิติ

transverse bar (แทรนสเวิรฺส˘ บาร) (1) สันทรายขวาง; สันทรายโผล่พ้นน้ำเล็กน้อย ที่งอกออกจากฝั่งเกือบเป็นมุมฉาก ได้รับการสันนิษฐานว่าเป็น “สันทรายขนาดใหญ่หรือสันทรายยักษ์” และ “สันทรายคล้ายที่ราบสูง” (2) ในแม่น้ำตื้น หมายถึง กองทรายหรือกรวดที่มียอดราบ ที่งอกตามกระแสน้ำที่ไหลลง

transverse coastline (แทรนสเวิรฺส˘ โค๊สท˘ไลน) ดู: *discordant coastline (ดิสคอร˘เดิ้นทฺ โคสท˘ไลน)*

transverse crevasse (แทรนสเวิรฺส˘ คริ๊ว้ส) รอยแตกร้าวพร่องน้ำแข็งแตก (crevasse – คริ๊ว้ส) ที่เกิดตั้งฉากหรือเกือบตั้งฉากกับทิศ

ทางการเคลื่อนที่ของธารน้ำแข็ง และมักโค้งนูนไปทางด้านปลายเกลเฌ่อร (glacier) เปรียบเทียบ: *marginal crevasse (มาร์เจอเนิ่ล คริแว้ส); splaying crevasse (สเปลอิ้ง คริแว้ส)*

transverse dispersion (แทรนสเวิรฺส์ ดิสเปอร์เฌิ่น) การกระจายตัวที่ตั้งฉาก หรือขวางกับทิศทางการไหลของน้ำบาดาล เปรียบเทียบ: *longitudinal dispersion (ลอนเจอทูด์เนิ่ล ดิสเปอร์เฌิ่น)*

transverse dune (แทรนสเวิรฺส์ ดูน) เนินทรายอสมมาตรที่มีแนวยาวตั้งฉากกับทิศทางของลม โดยด้านที่ปะทะลมจะมีความชันน้อย ส่วนด้านที่หลบลมจะมีความชันมากเท่าที่เม็ดทรายจะทรงตัวอยู่ได้ (เม็ดทรายไม่กลิ้งลง) (angle of repose of sand); โดยทั่วไป เกิดในพื้นที่ที่มีต้นไม้ขึ้นเป็นหย่อมๆ

transverse electric (แทรนสเวิรฺส์ อิเล็ค์ถริค) รูปแบบของการเคลื่อนที่ของคลื่นแม่เหล็กไฟฟ้า ที่ซึ่งสนามไฟฟ้าตั้งฉากกับทิศทางของการเคลื่อนที่ของคลื่น ในการสร้างแบบจำลองและการประมวลผลแบบ 2 มิติของข้อมูลจากแม็กนีโทเทอลุหริค (magnetotelluric data) หมายถึง รูปแบบที่ซึ่งมีสนามไฟฟ้าขนานกับแนวระดับ คำย่อ: TE (ทีอี) และเรียกว่า: E-polarization (อี-โพเลอะไรเซเฌิ่น) ดู: *transverse magnetic (แทรนสเวิรฺส์ แม็กเน์ถิค)*

transverse fault (แทรนสเวิรฺส์ ฟ้อลทฺ) ฟ้อลทซึ่งแนวระดับของระนาบฟ้อลท ทำมุมหรือตั้งฉากกับแนวของโครงสร้างหลักของภูมิภาค

transverse fold (แทรนสเวิรฺส์ โฟลดฺ) (1) ดู: *cross fold (คร้อส โฟลดฺ)* (2) โฟลดที่เกี่ยวเนื่องกับฟ้อลท (fault-related fold) ที่มีแกนตั้งฉากกับฟ้อลท

transverse isotropy (แทรนสเวิรฺส์ ไอเซาะ์เทรอพี่) มีคุณสมบัติเหมือนกันเมื่อวัดตามแนวระนาบ แต่จะมีคุณสมบัติต่างกัน เมื่อวัดตั้งฉากกับระนาบ และเรียกว่า: *polar anisotropy (โพ์เล่อรฺ แอนไอเซาะ์เทรอพี่)* คำย่อ: TIV (ทีไอวี) หรือ TIH (ทีไอเอ๊ช) เมื่อแกนสมมาตรอยู่ในแนวดิ่ง หรือแนวนอน

transverse joint (แทรนสเวิรฺส์ จ๊อยนฺทฺ) ดู: *cross joint (คร้อส จ๊อยนฺทฺ)*

transverse lamination (แทรนสเวิรฺส์ แลเมอเน์เฌิ่น) ชั้นบางที่ขวางกับระนาบชั้นหิน คำพ้อง: *oblique lamination (โอบลีค์ แลเมอเน์เฌิ่น)*

transverse magnetic (แทรนสเวิรฺส์ แม็กเน์ถิค) รูปแบบของการเคลื่อนที่ของคลื่นแม่เหล็กไฟฟ้า ที่ซึ่งสนามแม่เหล็กตั้งฉากกับทิศทางของการเคลื่อนที่ของคลื่น ในการสร้างแบบจำลองและการประมวลผลแบบ 2 มิติของข้อมูลจากแม็กนีโทเทอลุหริค (magnetotelluric data) หมายถึง รูปแบบที่ซึ่งมีสนามแม่เหล็กขนานกับแนวระดับ คำย่อ: TM (ทีเอ็ม) และเรียกว่า: H-polarization (เอ๊ช-โพเลอะไรเซเฌิ่น) ดู: *transverse electric (แทรนสเวิรฺส์ อิเล็ค์ถริค)*

transverse Mercator projection (แทรนสเวิรฺส์ เมอรเค์เท่อรฺ เพรอเจ็ค์เฌิ่น) การสร้างเส้นโครงแผนที่โดยการฉายภาพรูปโลกไปยังทรงกระบอกซึ่งหุ้มลูกโลกอยู่ ที่เทียบเท่ากับเมอรเคเท่อรฺเพรอเจ็คเฌิ่น (Mercator projection) ที่มีการหมุน 90 องศาในท่อทรงกระบอก ดังนั้น ทรงกระบอกสัมผัสตามแนวเมอริเดี้ยน (หรือคู่ของเส้นเมอริเดี้ยนตรงข้ามใดๆ) มากกว่าตามแนวเส้นศูนย์สูตรเมอริเดี้ยนที่เป็นเส้นกลางจะแสดงด้วยเส้นตรง และแบ่งแยกออกอย่างชัดเจน; เส้นเมอริเดี้ยนอื่นๆ ทั้งหมด และเส้นขนานทั้งหมดจะเป็นเส้นโค้งตัดกันด้วยมุมฉาก เส้นที่แสดงทิศทางคงที่ (rhumb line) จะเป็นเส้นโค้งเช่นเดียวกัน การสร้างเส้นโครงแผนที่ชนิดนี้ออกแบบมาเพื่อลดความผิดพลาด หรือความแปรปรวนในบริเวณขอบเขตแคบๆ ที่ใช้เส้นวงแหวน เกรทเซอรเคิล (great circle) เป็นศูนย์กลางของบริเวณที่ต้องการทำแผนที่ เช่น “เส้นศูนย์สูตรเชิงทฤษฎี (theoretical equator)” การสร้างเส้นโครงแผนที่ชนิดนี้ใช้สำหรับทำแผนที่ของพื้นที่ที่ขยายด้วยระยะทางสั้นๆ (ไม่เกิน 15 องศา) จากเส้นเมอริเดี้ยนที่เป็นเส้นกลาง ใช้สำหรับเป็นแผนภาพของพื้นที่แถบขั้วโลก และใช้สำหรับเขียน/สร้างแผนที่ทหารที่เป็นมาตรฐานสำหรับทั่วโลก เป็นการสร้างเส้นโครงแผ่นที่กรณีพิเศษเพื่อใช้เป็นพื้นฐานของยูนิเวอรเซิล แทรนสเวิรสเมอรเคเทอรเพรอเจ๊คเฌิ่น (universal transverse Mercator projection) ดู: *Gauss projection (เก๊าสฺ เพรอเจ็ค์เฌิ่น)*

transverse profile (แทรนสเวิรฺส์ โพรฺไฟล) ดู: *cross profile (คร้อส โพรฺไฟล)*

transverse projection (แทรนสเวิรฺส์ เพรอเจ็ค์เฌิ่น) การฉายภาพที่แกนการฉายจะหมุน 90 องศา ในแนวราบ; เช่น. “transverse Mercator projection - แทรนสเวิรฺส์ เมอรเค์เท่อรฺ เพรอเจ็ค์เฌิ่น” หรือ “transverse polyconic projection - แทรนสเวิรฺส์ พอลี่คอ์หนิค เพรอเจ็ค์เฌิ่น” คำพ้อง: *inverse projection (อินเวอร์เฌิ่น เพรอเจ็ค์เฌิ่น)*

transverse resistance (แทรนสเวิรฺส์ ริซิส์ตเต้นซฺ) ผลคูณของความต้านทานไฟฟ้าจำเพาะเฉลี่ย และความหนาของชั้นหินมักใช้ในการแปลความหมายของการสำรวจวัดความต้านไฟฟ้าจำเพาะแบบหยั่งลึก (แนวดิ่ง) มีหน่วยเป็น โอม เมตรสแควร์ (ohm-m^2)

transverse resistivity (แทรนสเวิรฺส´ ริซิสทิ´เวอที่) ความต้านทานไฟฟ้าจำเพาะของหิน ที่วัดตัดขวางแนวการวางชั้นของหิน เปรียบเทียบ: *longitudinal resistivity (ลอนเจอทูด´เนิล ริซิสทิ´เวอที่)*

transverse rib (แทรนสเวิรฺส´ ริบ) หนึ่งในชุดของสัน เนิน หรือกองกรวด ก้อนหินเล็ก (cobble – เคาะ´เบิ้ล) หรือก้อนหินใหญ่ (boulder–โบล´เด้อร) ที่มีแนวขวางการไหลของธารน้ำ ระยะห่างของริบโดยทั่วไปมีระยะตั้งแต่ประมาณ 0.2 ถึง 1.5 เมตร หรือใหญ่กว่า โดยทั่วไปจะเกิดที่ต้นน้ำ กระแสน้ำตื้น เช่น braided outwash plains โดยแรงดันน้ำ หรือโดยสันทรายที่ขวาง (anti dunes) และแนวก้อนหินที่เคลื่อนตามทางลาด ทำให้เห็นเป็นแถบ (clast stripes)

transverse ripple (แทรนสเวิรฺส´ ริ´เพิ่ล) รอยคลื่น ที่เกิดแบบมุมตั้งฉากกับทิศทางของกระแสน้ำ หรือลม แนวตัดขวางอาจสมมาตรหรือไม่สมมาตร

transverse ripple mark (แทรนสเวิรฺส´ ริ´เพิ่ล ม้ารฺค) ดู: *transverse ripple (แทรนสเวิรฺส´ ริ´เพิ่ล)*

transverse scour mark (แทรนสเวิรฺส´ สเกา´เอ้อร ม้ารฺค) สเกาเอ้อร ม้ารค ที่มีแกนยาวขวางกับทิศทางหลักของกระแส ระยะห่างของสเกาเอ้อรมารค แนวขวาง อาจทำให้สับสนกับริเพิ่ลแนวขวาง ดู: *current-ripple cast (เคอ´เริ่นทฺ-ริ´เพิ่ล แค้สทฺ)*

transverse section (แทรนสเวิรฺส´ เซ็ค´เฌิ่น) ดู: *cross section (ครฺอส เซ็ค´เฌิ่น) [ธรณีวิทยา]*

transverse valley (แทรนสเวิรฺส´ แว´ลี่) (1) หุบเขา ที่มีทิศทางตั้งฉากกับแนวระดับของชั้นหินที่รองรับอยู่ด้านล่าง; หุบเขาตามมุมเอียง (dip valley) (2) หุบเขา ที่ตัดข้ามสันเขา หรือเทือกเขา หรือกลุ่มของเทือกเขา หรือกลุ่มของยอดเขาด้วยมุมฉากหรือเกือบฉาก เปรียบเทียบ: *longitudinal valley (ลอนเจอทูด´เนิ่ล แว´ลี่)* คำพ้อง: *cross valley (ครฺอส แว´ลี่)*

transverse wave (แทรนสเวิรฺส´ เว้ฟ) ดู: *S wave (เอ๊ส เว้ฟ)*

trap (แทร็พ) (1) [ผลึกศาสตร์] ความไม่สมบูรณ์ในโครงสร้างผลึกที่อาจกักอิเล็คทรอนไว้ มักเป็นแบบชั่วคราว (2) [วิศวกรรม] อุปกรณ์ สำหรับการแยกตะกอนแขวนลอยจากน้ำไหล; เช่น อุปกรณ์ดักทราย (sand trap) (3) [หินอัคนี] หินอัคนีใดๆ ที่มีสีเข้ม ผลึกละเอียด และไม่ใช่หินแกรเหนิทที่เกิดในระดับตื้นหรือระดับลึกปานกลาง หรือหินเอ็กสทรูสีฟ เช่น หินบะซ้อลท เพอริเดอไท้ท ไดเออเบส หรือแกะโบ้ร ผลึกละเอียด; นอกจากนี้ยังใช้กับ หินใดๆ ที่ใช้เป็นหินย่อย (crushed rock) รากศัพท์: ภาษาสวีดิฌ “trappa, stair step–ขั้นบันได” ในการอ้างอิงถึงลักษณะปรากฏแบบขั้นบันได เกิดจากการหยุดอย่างกระทันหันของกระแสที่ไหลอย่างต่อเนื่อง สะกดได้อีกแบบ: trapp คำพ้อง: *trap rock (แทร็พ ร็อค)* เปรียบเทียบ: *whinstone (ฮวิน´สโตน หรือวิน´สโตน)* (4) [เพอโทรเลียม] สิ่งกีดขวางการไหลขึ้นสู่ที่สูงของน้ำมัน หรือแก๊ส ที่ทำให้น้ำมัน หรือแก๊ส หรือทั้งน้ำมันและแก๊สสะสม แทร็พจะมีความหมายรวมถึง หินกักเก็บ และหินปิดทับที่ของเหลวผ่านไม่ได้ หรือมีความชันขึ้น (updip); ระนาบสัมผัสระหว่างหินกักเก็บและหินปิดทับจะเว้าเมื่อมองจากด้านล่าง ดู: *stratigraphic trap (สแตรเทอะแกร´ฟิค แทร็พ); structural trap ((สแตรเทอะแกร´ฟิค แทร็พ); combination trap (คอมเบอเนเฌิ่น แทร็พ)* (5) [ถ้ำวิทยา] ดู: *sump [ถ้ำวิทยา].*

trap cut (แทร็พ เคิท) ดู: *step cut (สเต็พ เคิท)*

trapdoor subsidence caldera (แทร็พ´ดอรฺ เสิบไซ´เดิ้นส แคลเด´เร่อ) ปากปล่องภูไฟ (caldera – แคลเด´เร่อ) ที่ล้อมรอบอยู่โดยฟ้อลทรูปโค้งไม่รอบวง และโดยส่วนที่เชื่อมต่อของบานพับ (hinge)

trap efficiency (แทร็พ อิฟิ´เฌิ่นซี่) ความสามารถของอ่างเก็บน้ำ เพื่อกักและเก็บตะกอน แสดงเป็นร้อยละของตะกอนที่ไหลเข้ามากัก/เก็บไว้ในอ่าง ต่อตะกอนที่ไหลเข้ามา

trapezohedral (แทระพี´โซฮี´เดริ้ล หรือเทรอพีโซฮีเดริ้ล) กล่าวถึง ชั้นของผลึกในระบบเทแทระเกอเนิล และเฮ็คแซะเกอเนิล ที่ซึ่งมีรูปแบบทั่วไปแบบสี่เหลี่ยมคางหมู (trapezohedron)

trapezohedron (เทรอพีโซฮีเดริ้น) (1) รูปแบบผลึกหน้าผลึกเท่ากัน 24 หน้า แต่ละหน้ามีสี่ด้านที่ไม่มีสองด้านขนาน หรือรูปสี่เหลี่ยมคางหมู คำพ้อง: *tetragonal trisoctahedron (เทแทระ´เกอเนิล ไทรซ็อคเทอฮี´เดริ้น); leucitohedron (ลูเซอโทฮี´เดริ้น); icositetrahedron (ไอโคเซอเทแทระฮี´เดริ้น)* (2) รูปแบบผลึกที่ประกอบด้วยหก แปด หรือสิบสองหน้า ที่ซึ่งครึ่งหนึ่งของหน้าดังกล่าวส่วนบนถูกเลื่อนจากอีกครึ่งหนึ่งของหน้าที่เหลือที่อยู่ส่วนล่าง แต่ละหน้ามีรูปเชิงอุดมคติแบบสี่เหลี่ยมคางหมู รูปแบบผลึกแบบเทแทระเกอเนิ่ล และเฮ็กแซะเกอเนิ่ลที่อาจเป็นแบบขวาหรือซ้าย

trapezoidal projection (แทระพีซอยเดิ้ล เพรอเจ็ค´เฌิ่น) การฉายแผนที่ที่ระยะห่างเท่ากันเป็นแนวตรงขนานและตัดกับเส้นเมอริเดี้ยนที่แบ่งพื้นที่ออกเป็นส่วน ๆ

trash (แทร้ช) ขยะที่เป็นของแข็ง เช่น เศษวัสดุก่อสร้าง เศษไม้ เศษพืช เช่น กระดาษ กล่องไม้ กล่องกระดาษ ประกอบด้วยพลาสติก และมีขยะที่

เป็นของแข็งที่เผาไหม้ได้อื่น ๆ มากกว่าร้อยละ 10 มีความชื้นร้อยละ 10 และวัตถุที่ไม่เผาไหม้ร้อยละ 5

trash line (แทร้ช ไลน) แนวที่พบในชายหาดที่บ่งบอกถึงจุดที่กระแสน้ำขึ้นสูงสุด ประกอบด้วย เศษ ซากต่าง ๆ เปรียบเทียบ: *debris line (เดอบรี๋ ไลน); swash mark (สว้อฌ ม้ารฺค); wrackline (แวรคฺไลน)*

Trat basalts (ตราด บะซ๋อลทฺ) หินบะซ้อลทตราด หินบะซ้อลท ยุคควอเทอเนรี่ (1.13+-0.17 Ma, K/Ar whole rock dating) พื้นที่หินต้นแบบที่บ้านหนองบอน อำเภอบ่อไร่ จังหวัดตราด หินบะซ็อลท ผลึกแร่ 2 ขนาด ผลึกแร่ขนาดใหญ่ เป็นแร่ออเลอวีน และไคลโนไพร็อกซีน เนื้อพื้น ผลึกละเอียดประกอบด้วยแร่ไคลโนไพร็อกซีน แร่ทึบแสง (opaque) เนะเฟอลีน (nepheline) เมะเกอะคริสทฺ (megacryst) ประกอบด้วย การเหนิท ไคลโนไพร็อกซีน cl สเปอเน็ล (spinel) อิลเมอไน้ท (ilmenite)

traveling beach (แทร๋เวอลิ่ง บีช) ชายหาดที่มีการเคลื่อนที่อย่างต่อเนื่องในทิศทางใดทิศทางหนึ่ง เนื่องจากอิทธิพลของกระแสน้ำ

traveltime (แทร๋เวิ่ล ไทม) เวลาที่คลื่นไหวสะเทือนใช้ในการเคลื่อนที่จากต้นกำเนิดถึงจุดที่วัด เปรียบเทียบ: *traveltime curve (แทร๋เวิ่ล ไทม เคิรฺฟ)*

traveltime curve (แทร๋เวิ่ล ไทม เคิรฺฟ) ในการศึกษาธรณีวิทยาแผ่นดินไหว หมายถึง การเขียนระยะเวลาที่คลื่นไซ้สมิคใช้ในการเคลื่อนที่จากต้นกำเนิดถึงจุดที่วัดตามแนวผิวดิน คำพ้อง: *time-distance curve (ไทม-ดิส๋เติ้นซฺ เคิรฺฟ)*

traverse (แทรเวิรฺส๋) (1) [ธรณีวิทยา] (ก) เส้นที่ลากผ่านตัวอย่างหินแผ่นบางหรือตัวอย่างอื่น ๆ ตามแนวเม็ดแร่ต่างๆที่ถูกนับหรือวัด (ข) หรือเส้นที่วัดจากสายแร่หรือร่องแตกในหินในทิศทางขวางกับการเรียงตัว (2) [รังวัดสำรวจ] คำนาม (ก) ลำดับหรือระบบการวัดความยาวและทิศทางของเส้นตรงที่เชื่อมต่อชุดของจุดสำรวจ (หรือสถานี) บนพื้นผิวโลกได้จากการวัดในสนาม และใช้ในการหาตำแหน่งสัมพัทธ์ของจุด (หรือสถานี) (ข) การสำรวจตามแนวขวาง (ค) แนวการสำรวจข้ามแนวจุดพล็อทของพื้นดิน คำกริยา: สำรวจตามแนวขวาง; เพื่อดำเนินการสำรวจตามแนวขวาง

traverse survey (แทรเวิรฺส๋ เซอร๋เว) การสำรวจที่กลุ่มของเส้นที่เชื่อมจุดปลายหนึ่งถึงปลายหนึ่ง เพื่อหาความยาวและทิศทางเส้นเหล่านี้เป็นพื้นฐานของการสำรวจโดยใช้วิธีลากเส้นจากจุดสองจุดไปตัดกัน (triangulation) มักจะใช้สำหรับเส้นที่เป็นแนวแคบๆของแผ่นดิน เช่น ทางรถไฟ และสำหรับการสำรวจใต้ดิน คำพ้อง: *traverse (แทรเวิรฺส๋) [รังวัดสำรวจ]*

travertine (แทระ๋เวอรทีน หรือ แทระ๋เวอรเทิ่น) (1) การตกตะกอนทางชีววิทยา และ/หรือการตกตะกอนของแคลเซี่ยมคารเบอเหนท (ส่วนใหญ่เป็นแคลไซ้ทฺ (calcite) และเอแระ๋เกอไน้ทฺ (aragonite)) ตกตะกอนจากน้ำบาดาล น้ำพุร้อนที่แทรกขึ้นมา และ / หรือน้ำที่อุณหภูมิปกติ ถ้าเป็นชนิดที่มีรูพรุนมาก หรือมีช่องว่างมาก เรียกว่า tufa (ทู๋เฟ่อ), ดูเพิ่มเติม: onyx marble (ออ๋หนิกสฺ มารฺเบิ้ล) คำพ้อง: calcareous sinter (แคลเค๋เรียส ซิน๋เท่อรฺ) ; calc-sinter (แค้ลค ซิน๋เท่อรฺ) (2) คำที่บางครั้งนำไปใช้กับการเกิดเป็นหินงอกหินย้อยในถ้ำของแคลเซี่ยมคารเบอเหนท (3) คำที่ใช้อย่างไม่เหมาะสม เป็นคำพ้องของ kankar (แค้งค่าร) รากศัพท์: ภาษาอิตาลี “travertino” มาจากภาษาภาษาละติน “lapis, tiburtinus - หินของ Tibur (Tivoli)”

tread (เทร็ด) (1) ส่วนที่ราบของภูมิประเทศหรือค่อย ๆ ลาดของธรณีสัณฐานที่มีลักษณะเป็นขั้นๆ เกิดตามธรรมชาติ เช่น พวกตะพักธารน้ำแข็ง (glacial stairway) หรือส่วนที่เป็นลำดับตะพักที่เกิดตามทางน้ำหรือชายฝั่งทะเล; ระดับอ้างอิง เปรียบเทียบ: *riser (ไร้เซ่อร)* (2) ราบ (flat - แฝล็ท) [ธรณีวิทยาโครงสร้าง]

treated stone (ทรี๋เถิด สโตน๋) อัญมณีที่ได้รับความร้อน (เผา) เคลือบ ย้อมสี แช่น้ำมัน หรือเติมด้วยสารต่าง ๆ เช่น แก้ว หรือพอลิเมอร หรือได้รับการปรับปรุงโดยการฉายรังสีต่างๆ เพื่อปรับปรุงคุณภาพ หรือทำให้สีเปลี่ยน หรือโดยใช้เลเซ่อรที่จะทำให้ตำหนิลดลง นอกจากนี้ยังเป็นอัญมณีที่ได้รับการรักษาสภาพจากการสูญเสียน้ำ (dehydration) เช่น โอเพิ่ล (opal) ที่มีรอยแตกได้รับการเติมเต็มด้วยน้ำมันหรือของเหลวอื่น ๆ; หรือใช้เทคนิคพิเศษในการผลิต เช่น การทำอำพันให้มีประกายระยิบระยับ (spangles-สแปงเกิ้ลสฺ)

trellis drainage pattern (เทรฺ๋เลิส เดรฺ๋หนิจ แพะ๋เทิ่รฺน) รูปแบบธารน้ำธรรมชาติที่ธารน้ำสายหลักมีสาขาย่อยต่างๆ ที่วางตัวเกือบตั้งฉากกับทางน้ำสายหลัก เปรียบเทียบ: *fault-trellis drainage pattern (ฟ้อลทฺ เทรฺ๋เลิส เดรฺ๋หนิจ แพะ๋เทิ่รฺน); rectangular drainage pattern (เร็คแทง๋กิวเลอรฺ เดรฺ๋หนิจ แพะ๋เทิ่รฺน)* คำพ้อง: *grapevine drainage pattern (เกร็พ๋เวนฺ เดรฺ๋หนิจ แพะ๋เทิ่รฺน) ; espalier drainage pattern (อิสแปล๋เยอรฺ เดรฺ๋หนิจ แพะ๋เทิ่รฺน).*

Tremadocian (เทรฺแมโด๋เชี่ยน) หินสมัยหรือช่วงอายุของหินช่วงอายุตามมาตรอายุลำดับชั้นหินมาตรฐานโลก ใต้ออร์โดวิเชี่ยน (เหนือแคมเบรี้ยน) อาจทำสะพานเชื่อมกับ Tremadoc (เทรฺแมด๊อค)

T

tremor (เทร´เม่อรฺ) แผ่นดินไหวขนาดเล็กที่มีความรุนแรงไม่มากนัก โดยเฉพาะการสั่นสะเทือนที่เกิดก่อนและหลังแผ่นดินไหวขนาดใหญ่ คำพ้อง: *earth tremor (เอิ๊รฺธ เทร´เม่อรฺ); earthquake tremor (เอิ๊รฺธเควก เทร´เม่อรฺ);*

tremore tract (เทร´เม่อรฺ แถร็ค) บริเวณที่มีโครงสร้างที่ซับซ้อนของโฟลด ฟ้อลท และการเลื่อนของชั้นถ่านหินและหินที่เกี่ยวข้อง อาจจะเกิดขึ้นจากแรงกระแทกของคลื่นไหวสะเทือนในระหว่างการทับถมในช่วงกึ่งแข็งตัว

Trempealeauan (เทรม´พีโล´เยี่ยน) หินสมัยแคมเบรี้ยนช่วงบนสุด (Uppermost Cambrian) ในอเมริกาเหนือ อยู่บน Franconian (ฟรานโค´เนี่ยน) อยู่ใต้ Ordovician (ออรโดวีเชี่ยน)

trench (เทร้นช) (1) [ธรณีสัณฐานวิทยา] (ก) ร่องลึกยาวตรงมักจะเป็นร่องรูปตัวยูระหว่างหุบเขาหรือเทือกเขาสองแนวมักจะพบทางน้ำสองสายที่ไหลในทิศทางตรงข้ามกัน คำพ้อง trough (ทร็อฟ) (ข) ร่องแคบ ชัน ที่ถูกกัดกร่อน พัดพาโดยทางน้ำ (ค) ส่วนที่ถูกตัดหรือเคลื่อนย้ายออกไปที่เป็นแนวยาวแคบ ๆ เกิดตามธรรมชาติบนพื้นผิวดินโดยกระบวนการกัดกร่อน พัดพาหรือการเคลื่อนที่ทางเท็คทอนิค มักจะมีลักษณะคล้ายสิ่งที่ทำขึ้น เช่น ร่องระบายน้ำ (ditch-ดิทชฺ) (2) [สมุทรธรณีวิทยา] ร่องแคบยาวของทะเลลึก ที่สัมพันธ์กับแนวที่มุดลงใต้ขอบทวีป (subduction zone) วางตัวขนานกับแนวภูเขาไฟ และ มักจะขนานกับขอบทวีปที่ติดกัน ระหว่างขอบทวีปและด้านล่างสุดของมหาสมุทร (abyssal- เออะบิ๊´เซิ่ล) มักจะมีความลึกมากกว่าพื้นมหาสมุทรที่อยู่ข้างเคียงสองหรือสามกิโลเมตร และอาจจะยาวถึงหลายพันกิโลเมตร เปรียบเทียบ: *foredeep (ฟอร´ดี๊พ); trough (ทร็อฟ) [สมุทรธรณีวิทยา]* คำพ้อง: *oceanic trench (โอ´เฌิ่นเทร้นชฺ) ; marginal trench (มาร´เจอเนิ่ล เทร้นชฺ); sea-floor trench (ซีฟลอร เทร้นชฺ).*

trench-slope basin (เทร้นชฺ–สโลพ´ เบ´เซิ่น) แอ่งตะกอนที่เกิดระหว่างเทร้นช [สมุทรธรณีวิทยา] และแอ่งด้านหน้าฟอรอารฺคที่เกิดจากแผ่นมหาสมุทรมุดลงใต้แผ่นทวีป (fore-arc basin - ฟอร–อารฺค เบ´เซิ่น)

trend (เทรนด) (1) [ธรณีฟิสิคส] ส่วนประกอบที่ผิดปกติในแผนที่ธรณีฟิสิคส์ซึ่งมักจะเรียบ เกิดจากโครงสร้างธรณีวิทยาในระดับภูมิภาค (2) [บรรพชีวินวิทยา] ในวิวัฒนาการทางบรรพชีวินวิวัฒนาการของโครงสร้างที่เฉพาะเจาะจงหรือลักษณะทางสัณฐานวิทยาภายในกลุ่ม โดยเฉพาะในมุมมองโดยรวมของกลุ่มขนาดใหญ่ เช่น ลำดับหรือชั้น; เช่น วิวัฒนาการของรูปแบบของพนัง หรือ เซ็พเทิ่ล (septal) จากง่ายไปจนถึงซับซ้อน ในการติดตามกลุ่มของแอเมอนอยดเป็นกลุ่มจากดิโวเนี่ยน (Devonian) ไปจนถึงไทรแอสิค (Triassic) (3) [ธรณีวิทยาโครงสร้าง] (ก) ทิศทางในแผนที่ของโครงสร้างที่เป็นแนวตรงตามแนวราบ เช่น strike ของระนาบในแนวดิ่งที่ประกอบเป็นเส้นตรง คำพ้อง: bearing (แบริ่ง) (ข) การวางตัวเป็นแนวตรงที่เป็นผลมาจากโครงสร้างทางธรณีวิทยา (ค) มีทิศทางที่แน่นอน เช่น “the fold hinge trends north”.

trend deposit (เทรนดฺ ดิพอ´เสิท) สินแร่ยูเรเนี่ยมในหินทรายตามแนวสายแร่ มักจะเป็นแผ่นและเกือบขนานกับการวางตัวของหิน

trend line (เทรนดฺ ไลนฺ) เส้นตรงหรือโค้งที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างสองตัวแปร ที่แสดงให้เห็นแนวโน้มของตัวแปรหนึ่ง ที่จะเพิ่มหรือลดตามตัวแปรอื่น

trend map (เทรนดฺ แม็พ) แผนที่ลำดับชั้นหินที่แสดงอย่างเป็นระบบ มีมาตราส่วนขนาดใหญ่ที่แสดงการลำดับหน่วยที่กำหนดชั้นหิน (stratigraphic unit) เช่น แผนที่มาตราส่วนขนาดใหญ่ที่แสดงโครงสร้างที่ภายหลังการทับถม และการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากการกัดกร่อน หรือที่ควบคุมโดยการทับถมในระดับภูมิภาค

Trentonian (เทรนโท´เนี่ยน) ช่วงอายุของหินในแถบทะเลเหนือเหนือออรโดวิเชี่ยน (เหนือ Blackriverian-แบล๊คริเวอเรี่ยน, ใต้ Edenian (อิเดเนี่ยน)) จัดได้ว่าเป็นช่วงอายุย่อย (บนช่วงอายุ Mohawkian (โมฮอเคี่ยน))

treppen concept (เทรพ´เพน คอน´เซ็พทฺ) ความคิดที่ว่าพื้นที่ที่ถูกกัดเซาะโดยธารน้ำ จนถึงใกล้ระดับที่พลังการกัดเซาะหมดไป (old age) ต่อมามีการยกตัวสูงขึ้นธารน้ำจะเริ่มวัฏจักรการกัดเซาะใหม่ โดยเริ่มกัดเซาะที่ปากแม่น้ำก่อนแล้วไล่ย้อนขึ้นไปทางต้นน้ำ ทำให้เกิดลักษณะภูมิประเทศแบบ “ขั้นบันได” (stair steps)

triangle zone (ไทรแอง´เกิ้ล โซน) เขตซึ่งมักพบที่ขอบนอกของโฟลด-เธริ้สท เบ๊ลท (fold-thrust belt) ที่ซึ่งด้านหลังของเธริ้สทที่เอียงพบกับเธริ้สทที่เอียงไปทางด้านหน้าของหน่วยหินเดียวกันที่ฉีกขาดออก

triangular facet (ไทรแอง´กิ้ลลาร แฟ´เสิท) ลักษณะตอนปลายของเนินเขาที่ถูกตัดออกทำให้เห็นเป็นรูปคล้ายสามเหลี่ยมโดยมีฐานกว้างอยู่ด้านล่างและปลายแหลมชี้ขึ้นด้านบนเป็นลักษณะภูมิประเทศที่มักสัมพันธ์กับฟ้อลท์จากผลของแรงโน้มถ่วง (gravity fault) แต่อาจเป็นลักษณะของเนินเขาที่ถูกตัดขวางแนวรอยเลื่อน (fault-

line scarp) ก็ได้ หรืออาจเกิดจากกระบวนการอื่น เช่น โดยการกัดเซาะของคลื่นหรือโดยธารน้ำแข็งที่ไหลผ่านปลายเนินเขา

triangular texture (ไทรแอง´กิวล่าร เท็กสฺ´เช่อรฺ) ในแหล่งแร่เนื้อหินหรือแร่ที่ถูกแทนที่ ผลึกจะมีการเรียงตัวเป็นรูปสามเหลี่ยมหลังจากการตกผลึกตามทิศทางของแร่ที่มีอยู่ก่อน (host mineral)

triangulate (ไทรแอง´กิวเหลท) การแบ่งออกเป็นรูปสามเหลี่ยมโดยเฉพาะเพื่อใช้ในการสำรวจ หรือทำแผนที่ โดยวิธีการวิเคราะห์แบบรูปสามเหลี่ยม (triangulation) รากศัพท์: “back-formation from triangulation – ตัด หรือย่อมาจากคำว่า triangulation”

triangulation (ไทรแองกิวเล´เฌิ่น) วิธีการสำรวจบนผิวโลกโดยกำหนดหรือแบ่งพื้นที่ออกเป็นรูปสามเหลี่ยมต่างๆ โดยการสร้างโครงข่ายเชิงพื้นที่ด้วยการเชื่อมจุดในแผนที่ให้อยู่ในรูปสามเหลี่ยมเล็กๆ ใช้ในการลากเส้นระดับเพื่อทำแผนที่แสดงเส้นชั้นความสูงของพื้นผิวภูมิประเทศ

triangulation station (ไทรแองกิวเล´เฌิ่น สเต´เฌิ่น) สถานีสำรวจที่หาตำแหน่งโดยใช้วิธีวิเคราะห์รูปสามเหลี่ยม (triangulation) มักจะเป็นจุดที่มีการทำเครื่องหมายอย่างถาวร (เช่น ระบุโดยใช้หมุดหลักฐาน (bench mark) ซึ่งสามารถแยกออกจากจุดที่สอง เช่น ยอดเจดีย์ ยอดปล่องไฟ ถังเก็บน้ำ และยอดสูงสุดที่โดดเด่นตั้งอยู่สี่แยก ดู: *trigonometric point (ทริเกอเนอเมะ´ถริค พ้อยทฺ – จุดตรีโกณมิติ)*

triangulation tower (ไทรแองกิวเล´เฌิ่น ทาว´เอ้อร) โครงสร้างทางวิศวกรรมที่ใช้ในการยกระดับสายตาให้อยู่เหนือสิ่งกีดขวาง มักจะประกอบด้วยสองโครงสร้างที่แยกจากกัน โดยโครงสร้างแห่งหนึ่งจะอยู่ภายในอีกโครงสร้างหนึ่ง ที่ตรงกลางจะมีกล้องสำรวจ และรอบนอกจะมีที่ดูภูมิประเทศ

Triassic (ไทรแอ´สิค) หินในมหายุคเมะเซอโซอิค (Mesozoic) อยู่เหนือหินยุคเพอรเมี่ยน (Permian) ของมหายุคเพลิเออโซอิค (Paleozoic) และอยู่ต่ำกว่าหินยุคจุแรสิค (Jurassic) มีช่วงอายุตั้งแต่ 250 ถึง 203 ล้านปีมาแล้ว คำพ้อง: *Trias (ไทร´แอส)*

triaxial compression test (ไทรแอ๊ก´เซี่ยล คอมเพรสฺ´เฌิ่น เท้สทฺ) การทดสอบกดตัวอย่างหินรูปทรงกระบอกที่หุ้มเมมเบรนที่น้ำไม่สามารถไหลผ่านได้ โดยได้รับแรงดันรอบทิศทางจากน้ำ (confining pressure) และกดตามแนวแกนจนกระทั่งแตกออก ดู: *unconfined compression test (อันคอนไฟนฺคอมเพรสฺ´เฌิ่น เทสฺ) การทดสอบบีบอัดแกนเดี่ยว* เปรียบเทียบ: *extension test (อิกสเต็น´เฌิ่น เท้สทฺ)* คำพ้อง: *compression test (เคิมเพรสฺเฌิ่น เท้สทฺ)*

triaxial test (ไทรแอ๊ก´เซี่ยล เท้สทฺ) วิศวกรรมธรณี การทดสอบในห้องปฏิบัติการในการวัดแรงเฉือนของดินหรือหินที่มีแรงอัดรอบด้าน เปรียบเทียบ: *uniaxial test (ยูนิแอ๊ก´เซี่ยล เท้สทฺ)*

tributary (ทริ´บิวแทรี่) (1) ธารน้ำสาขาย่อยที่เชื่อมต่อหรือที่ไหลลงสู่ธารน้ำสายอื่นที่ใหญ่กว่าหรือไหลลงสู่ทะเลสาบ คำตรงข้าม: *distributary (ดิสตฺริ´บิวเทรี่) [ธารน้ำ] ธารกระจายน้ำ* คำพ้อง: *affluent (แอ๊ะฟลูเอิ้นทฺ); feeder (ฟี´เด้อร) [ธารน้ำ]* (2) หุบเขาที่มีธารน้ำย่อย

tributary glacier (ทริ´บิวเทรี่ เกล´เฌ่อรฺ) ธารน้ำแข็งย่อยที่ไหลไปยังธารน้ำแข็งหลัก ดู: *secondary glacier (เซะเคินแดรี่ เกล´เฌ่อรฺ)*

triclinic system (ไทรคลิ´หนิค ซิส´เติ้ม) หนึ่งในหกระบบผลึกที่แกนผลึกหนึ่งสมมาตรและมีสามแกนไม่เท่ากันและมุมที่แกนตัดกันไม่เป็นมุมฉาก

tridymite (ทริ´ดีไม้ทฺ) แร่ซึ่งมีส่วนประกอบเหมือนขวอรทส และคริสโตเบอไล้ท คือ SiO_2, ที่อุณหภูมิสูงมีรูปผลึกอยู่ในระบบเฮกแซะเกอเนิ่ล ส่วนที่อุณหภูมิต่ำรูปผลึกอยู่ในระบบออรเธอรอมบิค (orthorhombic)

trigonal system (ทริ´เกอเนิ่ล ซิส´เติ้ม) หนึ่งในระบบผลึกที่มีลักษณะของแกนผลึกสมมาตรสามแกน ซึ่งมักจัดอยู่ในระบบเฮ็กแซะเกอเนิ่ล เนื่องจากรูปผลึกอาจเป็นได้ทั้งเฮ็กแซะเกอเนิลและรอมโบฮีเดริ้ล ดู: *rhombohedral system (ออรเธอรอมบิค ซิสเติ้ม)*

trigonal-trapezohedral class (ทริ´เกอเนิ่ล เทรอพีโซฮี´เดริ้ล แคล้ส) ระดับชั้นของผลึกรอมโบฮีเดริ้ล ของระบบเฮ็กแซะเกอเนิ่ลที่มีสมมาตร 32

trigonal trapezohedron (ทริเกอ´เนิ่ล เทรอพีโซฮี´เดริ้น) รูปแบบผลึกมีหกหน้า มีหนึ่งแกนที่มีสมมาตรรอบแกนผลึกสามครั้ง (threefold) และมีสามแกนที่มีสมมาตรรอบแกนผลึกสองครั้ง (twofold) แต่ไม่มีทั้งระนาบกระจกหรือจุดศูนย์กลางสมมาตร ประกอบขึ้นด้วยหน้าพิรามิดสามเหลี่ยมด้านบน และด้านล่าง

trigonometric point (ทริเกอนอเมะ´ถริค พ้อยทฺ) จุดคงที่กำหนดด้วยความแม่นยำ ในวิธีการสำรวจแบบ triangulation method เป็นจุดที่สูงสุดของรูปสามเหลี่ยม เรียกย่อๆ ว่า trig point

trigonometric survey (ทริเกอนอเมะ´ถริค เซอร´เวย) การสำรวจโดยอาศัยวิธีคำนวณทางตรีโกณมิติ โดยทั่วไปเป็นการสำรวจขั้นต้นของการสำรวจภูมิประเทศ ดำเนินการโดยหลังจากวัดเส้นฐาน (base line) และวัดมุมต่างๆ ระหว่างเส้นฐานกับเส้นที่เป็นแนวตรงกับจุดสำรวจต่างๆ อย่างถูกต้อง

trilobite (ไทร´โลไบ๊ท) สัตว์ขาปล้อง (arthropod) ที่อาศัยอยู่ในทะเล จัดอยู่ในชั้นไทรโลไบเท่อ (Trilobita) ซึ่งมีโครงสร้างแข็งอยู่ด้านนอก รูปร่างเป็นรูปไข่หรือเกือบวงรี ลำตัวทางด้านยาวแบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ แกนกลางและส่วนข้างอีก 2 ส่วน ส่วนหัวเรียกว่า cephalon (เซะ´เฟอลอน) ส่วนอก เรียกว่า thorax (ธอ´แร็กซ) และส่วนท้อง เรียกว่า pygidium (ไพจิเดี้ยม) มีอายุอยู่ในช่วงระหว่างแคมเบรี้ยนตอนล่าง (Lower Cambrian) ถึงเพอรเมี่ยน (Permian)

trimline (ทริม´ไลน) เส้นหรือแนวที่บ่งถึงขอบเขตเดิมของธารน้ำแข็ง มักจะเกิดขึ้นพร้อมกับจุดตัดบนความลาดเอียง และขีดจำกัดบนของหินที่ไม่ผุกร่อน บนผนังหุบเขาหรือ nunatak (เนอะ´เนอแท็ค) นั้น คำพ้อง: *shoulder (โฌล´เด้อรฺ) [ธรณีวิทยาธารน้ำแข็ง]*

trimorphism (ไทรมอร´ฟิเซิ่ม) ผนึก 3 รูปแบบ; ชนิดของพหุสัญฐาน (polymorphism) [ผลึกศาสตร์] ที่มีผลึกสามรูปที่เรียกว่า trimorphs คำคุณศัพท์: trimorphous เปรียบเทียบ: *dimorphism (ไดมอร´ฟิเซิ่ม) [ผลึกศาสตร์]; tetramorphism (เทะเทรอมอร´ฟิเซิ่ม)*

trioctahedral (ไทร´อ็อคเทอะฮี´เดริ้ล) เกี่ยวข้องกับโครงสร้างของแร่ ที่เป็นชั้นๆ ที่ซึ่งทุกๆ ตำแหน่งของอ็อคเทอะฮีเดริ้ลแปดด้านจะถูกแทนที่ เปรียบเทียบ: *dioctahedral (ได´อ็อคเทอะฮีเดริ้ล)*

tripestone (ไทร้พ´-สโตน) (1) ชนิดของมวลสารพอก (concretion) ของแอนไฮไดร๊ท ประกอบด้วยแผ่นหรือชิ้นส่วนที่บิดเบี้ยวเหมือนพนังลำไส้ (ข) หินย้อยคล้ายลำไส้ (ค) แบไร้ทชนิดต่างๆ ออกเสียงว่า tripe stone (ไทร้พฺ´ สโตน´)

triplet (ทริ´เพลิท) หินที่ประกอบขึ้นมาจากส่วนประกอบสามส่วนของวัสดุที่เกิดจากธรรมชาติหรือวัสดุอัญมณีที่สร้างขึ้นมาเพื่อเลียนแบบอัญมณีธรรมชาติ หรือประกอบด้วยสองชิ้นหลักและชั้นซีเมนทสี (ส่วนที่สามของทริเพลิท) ซึ่งจะช่วยให้หินมีสี เปรียบเทียบ: *doublet (ดั๊บ´เบล็ท)*

triple-tube core barrel (ทริ´เพิ่ล-ทูบ คอร แบ´เริ่ล) ท่อสามชั้นทำด้วยเหล็กใช้สำหรับเจาะเก็บตัวอย่างหิน มีท่อด้านในที่แยกออกมาเพื่อให้สามารถดึงหินออกมาได้สะดวก

tripoli (ทริ´เพอลี) (1) หินตะกอนร่วน พรุน สีอ่อน (ส่วนใหญ่เป็นแคลเซะดอหนิค (chalcedonic)) หินตะกอนที่เกิดขึ้นในลักษณะแป้งหรือดินที่เกิดจากการผุกร่อนของเชิ้รฺทหรือหินปูนเนื้อซิลิเคอ แต่มีความสากและหยาบ และใช้สำหรับการขัดผิวของโลหะและหิน (2) หินปูนเนื้อซิลิเคอเกิดจากการชะล้างคารเบอเนิทที่ไม่สมบูรณ์; ดู: rottenstone (เรอะเทินสโตน) (3) ศัพท์ที่ใช้ในตอนแรก แต่ปัจจุบันมักใช้ไม่ถูกต้อง โดยนำไปใช้กับดินทรายเนื้อซิลิเคอที่คล้ายทริเพอลี; โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ดินเบา (diatomite) ที่ทับถมในแอฟริกาเหนือ

tritium (ทริ´เทียม) กัมมันตรังสี (ไอโซโถพ) ชนิดหนึ่งของไฮเดรอเจิ้นที่มีนูทรอน 2 ตัวและโพรทอน 1 ตัวในนูเคลียส มีครึ่งชีวิตเท่ากับ 12.26 ปี และคงอยู่ในบรรยากาศได้นาน 1.5 ปี

tritium dating (ทริ´เทียม เด´ทิ่ง) การคำนวณอายุเป็นปีโดยการวัดความเข้มข้นของสารกัมมันตรังสี ของไฮเดรอเจิ้นที่มีนูทรอน 2 ตัวและโพรทอน 1 ตัวในนูเคลียส (ทริเทียม) โดยทั่วไปมักใช้คำนวณหาอายุของน้ำ อายุสูงสุดที่หาได้คือประมาณ 30 ปี วิธีการนี้ยังใช้ติดตามการเคลื่อนที่และคำนวณอัตราการเคลื่อนที่ของน้ำ

troctolite (ทรอค´เทอไล้ท) (1) ในการจำแนกหินอัคนีของ IUGS ทรอคเทอไล้ท คือ หินพลูทอหนิคซึ่งมี pl/(pl+px+ol) อยู่ระหว่างร้อยละ 10 - 90 และ px/(pl+px+ol) น้อยกว่าร้อยละ 5 (2) แก๊ะโบร้ที่ส่วนใหญ่ประกอบด้วย แคลซิค เพลเจอะเคลส (เช่น และเบรอดอไร้ท (labradorite)) และออเลอวีน และมีไพร็อกซีนเล็กน้อยหรือไม่มี คำพ้อง: *forellenstein (ฟอเรลเลนสไตนฺ); troutstone (เทร้าทสโตน´)* หินชนิดนี้มักจะมีจุดประคล้ายปลาเทร้าท

troglobite (เทราะโกลไบ๊ท) สิ่งมีชีวิตที่ต้องอาศัยอยู่ใต้ดินตลอดชีวิต ดู: *troglodyte (เทราะโกลได๊ทฺ) ; troglophile (เทราะโกลไฟล); trogloxene (เทรอะโกลซีน)*

troglodyte (เทราะ´โกลได๊ท) สิ่งมีชีวิตที่อาศัยอยู่ในถ้ำหรือเพิงผาหิน คำคุณศัพท์: troglodytic (เทราะโกลดิถิค) เปรียบเทียบ: *troglobite (เทราะโกลไบ๊ทฺ); troglophile เทราะโกลไฟล); trogloxene (เทราะโกลซีน)* คำพ้อง: *troglobiont (เทราะ´โกลเบียนทฺ)*

troglophile (เทราะ´โกลไฟล) สิ่งมีชีวิตใดๆ ที่วงจรชีวิตตลอดอายุอยู่ในถ้ำ แต่ยังสามารถเกิดอยู่ในสิ่งแวดล้อมบางประเภทนอกถ้ำ เปรียบเทียบ: *troglodyte (เทราะโกลได๊ทฺ); trogloxene (เทราะโกลซีน); troglobite (เทราะโกลไบ๊ทฺ)*

trogloxene (เทราะโกลซีน) หมายถึง สิ่งมีชีวิตใดๆ ที่เข้าไปอยู่ในถ้ำ หรือพลัดเข้าไปอยู่ในถ้ำ แต่ต้องออกจากถ้ำ เพื่อให้ดำรงชีวิตอยู่ได้ เปรียบเทียบ: *troglophile (เทราะโกลไฟล); troglodyte (เทราะโกลได๊ทฺ); troglobite (เทราะโกลไบ๊ทฺ)*

trogschluss (ทรอก´ฌลูส) ภาษาเยอรมัน เทียบเท่ากับคำว่า "trough end (ทรอฟ เอ็นด)"

trogtalite (ทรอก๎เทอไล้ท) แร่โลหะรูปลูกบาศก์ ของกลุ่มไพไร้ท: $CoSe_2$ เป็นแร่ที่มีสูตรเคมีเหมือนกับแร่ แฮสไท้ท (hastile) แต่รูปผลึกทวิสัณฐาน (dimorphous - ไดมอร๎เฟิส)

troilite (โทรเออไล้ท) แร่โลหะสีบรอนซ (bronze) รูปผลึกแบบเฮ็กแซะเกอเนิ่ลของกลุ่มไพเรอไท้ท (pyrrhotite): FeS พบกระจายในปริมาณน้อย โดยเฉพาะพบได้ในอุกกาบาตแทบทุกอุกกาบาต

trammel (ทรอ๎เมิ่ล) ท่อตะแกรงหมุนได้ สำหรับร่อนขนาดของถ่าน กรวด หรือหินบด

trona (โทร๎เนอ) แร่มอเนอคลิหนิคสีขาว เทา หรือเหลือง-ขาว : $Na_3(CO_3)(HCO_3) \cdot 2H_2O$ เกิดในรูปเส้นใย หรือรูปแท่ง เป็นชั้นหนาในดินเค็ม จัดเป็นแหล่งแร่ที่สำคัญที่เป็นสารประกอบโซเดี้ยม

trondhjemite (ทรอนด๎เจไม้ท) (1) ในการจำแนกหินอัคนีของ IUGS เป็นชื่อพ้องของเพลเจอแกรเหนิท (plagiogranite) และโทเนอไล้ท (tonalite) สีจาง (2) หินพลูทอหนิค (plutonic) สีจาง ที่ประกอบด้วย โซดิค เพลเจอะเคลส (sodic plagioclase (โดยเฉพาะ ออลิโกเคลส (oligoclase)) ขวอรทส ไบเออไท้ท กระจายอยู่เล็กน้อย และอาจมีแอลเคอไล เฟลสปาร หรือไม่มีเลย

troostite (ทรูส๎ไต๊ท) แร่อีกรูปแบบหนึ่งของ วิเลอไม้ท (willemite) : $(Zn,Mn)_2SiO_4$ มักพบในรูปของผลึกขนาดใหญ่

trophogenic (โทรเฟอจี๎หนิค) หมายถึงส่วนบน หรือบริเวณส่วนที่มีแสงสว่างของน้ำในทะเลสาบ ที่ซึ่งกระบวนการสังเคราะห์แสงเปลี่ยนสารอนินทรีย์ให้เป็นสารอินทรีย์ได้ เปรียบเทียบ: *tropholytic (โทรเฟอลิ๎ถิค)* ดู: *euphotic zone (ยูโฟ๎ถิค โซน) [ทะเลสาบ]*

tropholytic (โทรเฟอไล๎ถิค) หมายถึง ส่วนที่ลึกของน้ำในทะเลสาบที่ซึ่งสารอินทรีย์ มีแนวโน้มที่จะถูกทำให้ เปลี่ยนไปจากเดิม เปรียบเทียบ: *trophogenic (โทรโฟจี๎หนิค)* ดู: *profundal (เพรอ๎เฟินเดิ้ล)*

tropic (เทรา๎ผิค) (1) คำนาม หมายถึง บริเวณที่อยู่ระหว่างเทราะผิคส เอ๊ฟ แคนเซ่อร (Tropics of Cancer) และเทราะผิคส เอ๊ฟ แคะพริคอรน (Tropics of Capricorn); บริเวณที่อยู่ระหว่าง 23°26′14.2″ (หรือ 23.43728°) เหนือและใต้ มักใช้ในรูปของพหูพจน์ นั่นคือ tropics (2) คำคุณศัพท์ หมายถึง ลักษณะหรือสภาพของ ภูมิอากาศ พืชพันธุ์ สัตว์ ในบริเวณเทราะผิคส

tropical (เทรา๎ผิเคิ่ล) (1) หมายถึง สภาพภูมิอากาศแบบร้อนและชื้น มีฝนตกชุก ในบริเวณใกล้เส้นศูนย์สูตร (2) หมายถึงบริเวณเทราะผิค (tropic region)

tropical air mass (เทราะผิเคิ่ล แอรฺ แม้ส) มวลอากาศ ที่เริ่มต้นอยู่ในบริเวณ 30 องศาเหนือ และ 30 องศาใต้ จากเส้นศูนย์สูตร มักเป็นมวลอากาศร้อน เปรียบเทียบ: *polar air mass (โพ๎ล่ารฺ แอรฺ แม้ส)*

tropical cyclone (เทรา๎ผิเคิ่ล ไซ๎โคลน) พายุหมุนเขตร้อนที่มีขนาดความกว้างของเส้นผ่าศูนย์กลาง 100 - 1,000 กิโลเมตร เกิดในมหาสมุทรบริเวณเขตร้อน เมื่อเกิดเริ่มแรก หากเกิดทางซีกโลกเหนือ จะมีการเคลื่อนตัวไปทางตะวันตก จากนั้นเคลื่อนไปทางตะวันออกเฉียงเหนือ และหากเกิดทางซีกโลกใต้ จะเคลื่อนตัวไปทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ โดยที่จุดศูนย์กลางของพายุหมุนหรือ ตา (eye) จะเป็นบริเวณที่มีลมค่อนข้างสงบ และความเร็วลมจะสูงมากสุดใกล้ๆ บริเวนจุดศูนย์กลางของพายุหมุน เปรียบเทียบ: *hurricane (เฮอ๎เรอเคน); typhoon (ไทฟูน๎); extratropical cyclone (เอ็กสเตรอเทราะผิเคิ่ล ไซ๎โคลน)*

tropical desert (เทรา๎ผิเคิ่ล เด๊ะ๎เสิรฺท) ทะเลทรายร้อน และแห้ง ที่อยู่ระว่างเส้นและเทอถูด 15 องศา และ 30 องศา เหนือหรือใต้จากเส้นศูนย์สูตร หรือกล่าวเจาะจงคือ ทะเลทรายที่อยู่ใกล้ เทราะผิคส เอ๊ฟ แคนเซอร (Tropic of Cancer) หรือ เทราะผิคส เอ๊ฟ แคะพริคอรน (Tropic of Capricorn) ที่ซึ่งมีความกดอากาศสูงเกิดได้อย่างเด่นชัด เป็นผลให้มีปริมาณฝนตกน้อยมาก เปรียบเทียบ: *west-coast desert (เว้สทฺ-โคสทฺ เด๊ะ๎เสิรฺท)* คำพ้อง: *low-latitude desert (โล-และ๎เทอถูด เด๊ะ๎เสิรฺท); trade-wind desert (เทรด-วินดฺ เด๊ะ๎เสิรฺท)*

tropical lake (เทราะ๎ผิเคิ่ล เล้ค) (1) ทะเลสาบในบริเวณร้อนชื้น หรือเทราะผิคส (2) ทะเลสาบที่อุณหภูมิของผิวน้ำ ไม่เคยต่ำกว่า 3.96 องศา เซลเซียส (Celsius) เปรียบเทียบ: *polar lake (โพ๎เล่อรฺ เล้ค)*

Tropic of Cancer (เทรา๎ผิคส เอ๊ฟ แคน๎เซ่อรฺ) แนวที่ขนานกับเส้นและเทอถูด 23°26′14.2″ เหนือ (หรือประมาณ 23.5 องศาเหนือ) จากเส้นศูนย์สูตร ซึ่งเป็นแนวที่พระอาทิตย์ส่องตั้งฉากกับพื้นโลกในเขตซีกโลกเหนือ

Tropic of Capricorn (เทรา๎ผิคส เอ๊ฟ แคะ๎พริคอรฺน) แนวที่ขนานกับเส้นและเทอถูด 23°26′14.2″ ใต้ (หรือประมาณ 23.5 องศาใต้) จากเส้นศูนย์สูตร ซึ่งเป็นแนวที่พระอาทิตย์ส่องตั้งฉากกับพื้นโลกในเขตซีกโลกใต้

T

tropophilous (โทรเพอ´ฟิเลิส) หมายถึง สิ่งมีชีวิตที่มีการปรับตัวทางกายภาพเป็นช่วงๆ ตามสภาพการเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อม เช่น ตามการเปลี่ยนของฤดูกาล ดู: *tropophyte (โทร´โพไฟ้ท)*

tropophyte (โทร´เพอไฟ้ท) พืชที่มีการปรับเปลี่ยนไปตามฤดูกาล (ความชื้น และอุณหภูมิ) เช่น ต้นไม้ที่มีการผลัดใบ

troposphere (โทร´โพสฟิร) ส่วนของบรรยากาศที่ต่อจากพื้นโลก ซึ่งอุณหภูมิจะลดลงอย่างรวดเร็วเมื่อห่างจากพื้นโลกไปเรื่อยๆ เป็นบริเวณที่มีการเกิดเมฆ เปรียบเทียบ: *stratosphere (สแตร´เทอสฟิร)*

trough (ทร็อฟ) (1) [ชายหาด] ร่องยาวในพื้นทะเล หรือพื้นทะเลสาบ ใกล้ชายฝั่ง และมักขนานกับชายฝั่ง โดยด้านที่ห่างออกจากฝั่งเป็นสันทรายยาว (2) [ธรณีสัณฐานวิทยา] (ก) ร่องยาว แต่แคบ เช่น ร่องระหว่างเนินเขา หรือภูเขา มีลักษณะเป็นรูปตัว U เมื่อมองจากภาพตัดขวาง (ข) ธารน้ำ ที่มีน้ำไหลผ่าน (3) [ธรณีวิทยาทางทะเล] ร่องยาวที่พื้นมหาสมุทร เป็นร่องที่มีความลึกน้อยกว่าเทร้นช (trench) และที่ขอบของร่องทั้งสองข้างมีความชันน้อย (4) [โครงสร้างของหินตะกอน] พื้นที่ในส่วนของ ริเพิ่ล (ripple) ที่มีความสูงน้อยกว่าครึ่งหนึ่งของความสูงมากสุด (5) [ธรณีวิทยาโครงสร้าง] จุดต่ำสุดของชั้นหินใดชั้นหินหนึ่งของโฟลด เปรียบเทียบ: *trough line (ทรอฟ ไลน)*

trough cross-bedding (ทร็อฟ คร้อส-เบ๊ะ´ดิ้ง) คร้อส เบะดิ้งที่ผิวล่างโค้งลงจากผลการกัดเซาะ และต่อมามีการทับถมปิดทับ เปรียบเทียบ: *festoon cross-bedding (เฟสตูน´ คร้อส-เบ๊ะ´ดิ้ง)* คำพ้อง: *crescent-type cross-bedding (เคร´เซิ่นท-ไท้พ คร้อส-เบ๊ะ´ดิ้ง)*

trough end (ทร็อฟ เอ็นด) แนวผนังชัน กึ่งวงกลมของหินบริเวณต้นหรือปลายของร่อง ที่เกิดการกัดเซาะโดยธารน้ำแข็ง ดู: *oversteepened wall (โอเวอรสตีเพินด วอล)* คำพ้อง: *trough wall (ทรอฟ วอล); trogschluss (โทรก´ณลูส)*

trough-in-trough (ทร็อฟ-อิน-ทร็อฟ) จากภาพตัดขวาง จะปรากฏร่องสองร่อง หรือหลายๆ ร่องซ้อนกันที่จากการกัดเซาะของธารน้ำแข็ง

trough line (ทร็อฟ ไลน) เส้นที่เชื่อมจุดต่ำสุด ของชั้นหินใดชั้นหินหนึ่ง เปรียบเทียบ: *trough (ทร็อฟ) [ธรณีวิทยาโครงสร้าง]*

trough reef (ทร็อฟ รี๊ฟ) ดู: *reverse saddle (ริเวิรส´ แซะเดิ้ล)*

trough surface (ทร็อฟ เซอร´เฝิซ) ผิวระนาบที่ติดกับแนวเส้นต่ำสุด (trough line) ของชั้นหินในโครงสร้างแบบซินไคลน

trough valley (ทร็อฟ แว´ลี่) ดู: *U-shaped valley (ยู-เฌ้พด แว´ลี่)*

trough wall (ทร็อฟ วอล) ดู: *trough end (ทร็อฟ เอ็นด)*

troutstone (เทร้า´ท´สโตน) ดู: *troctolite (ทรอค´เทอไล้ท)*

true azimuth (ทรู แอ๊ะ´เซอเหมิธ หรือแอ๊ส´เหมิธ) การวัดมุมตามเข็มนาฬิกาเทียบจากเหนือจริง ซึ่งทิศเหนือจริงอยู่ที่ 0 องศา หรือ 360 องศา

true bearing (ทรู แบ´ริ่ง) การวัดมุมแนวราบตามเข็มนาฬิกาเทียบกับทิศเหนือจริง (true north) เปรียบเทียบ: *magnetic bearing (แม็กเน´ถิค แบ´ริ่ง)*

true cleavage (ทรู คลี´หวิจ) เป็นศัพท์ที่ใช้ในการทำเหมืองขุดสำหรับเรียกหินที่แสดงระนาบการแตกของคลีหวิจอย่างชัดเจน เช่น ระนาบการแตกในหินชนวน ศัพท์นี้ไม่แนะนำให้ใช้

true crater (ทรู เคร´เท่อร) หลุมที่เกิดจากการตกกระแทกของอุกกาบาต หรือเกิดจากการระเบิด เป็นสภาพของหลุมก่อนที่จะมีการถล่ม/เลื่อนไถลของผนังหลุม รวมทั้งมีการตกตะกอนทับถม โดยทั่วไปขอบเขตของหลุมที่เรียกว่า ทรู เครเทอร กำหนดจากความร่วนของวัตถุภายในหลุม เศษหลงเหลือของวัตถุแปลกปลอมที่ตกกระทบ สภาพหินจากการถูกกระแทกให้แตกป่นที่แสดงถึงการถูกทำให้เกิดการเคลื่อนที่ เปรียบเทียบ: *apparent crater (เออะเพ´เริ่นท เคร´เท่อร)*

true dip (ทรู ดิ๊พ) คำพ้องของ ดิ๊พ (dip) ใช้เปรียบเทียบกับ เออะแพเริ่นท ดิ๊พ (apparent dip) คำพ้อง: *full dip (ฟูล ดิ๊พ)*

true folding (ทรู โฟล´ดิ้ง) กล่าวถึง การเกิดโฟลดแบบคร่าวๆ ใช้เป็นชื่อพ้องของการเกิดโฟลดแบบเบอะเคิ่ล (buckle folding) แต่ไม่ต้องการกล่าวถึงรายละเอียด หรือเฉพาะเจาะจง

true homology (ทรู โฮมอ´เลอจี้ หรือเฮอมอ´เลอจี้) ดู: *homology (โฮมอ´เลอจี้ หรือเฮอมอ´เลอจี้)*

true north (ทรู น้อรธ) ทิศทาง ณ จุดใดๆ บนพื้นโลก ที่ชี้ไปยังตำแหน่งของขั้วเหนือภูมิศาสตร์; ทิศทางที่ 0 หรือ 360 องศาในแผนที่ ซึ่งมุมของสนามแม่เหล็กเบี่ยงเบน เป็นมุมที่บ่งบอกปริมาณความแตกต่างของทิศเหนือภูมิศาสตร์ กับทิศเหนือของขั้วแม่เหล็ก คำพ้อง: *geographic north (จีออแกรฟิค น้อรธ)*

true polar wandering (ทรู โพ´เลอร วาน´เดอริ่ง) การเปลี่ยนตำแหน่ง หรือการเคลื่อนที่ของขั้วแม่เหล็กโลกตามลำดับเวลา ดู: *apparent polar wandering (เออะแพเริ่นท โพ´เลอร วาน´เดอริ่ง)*

true position (ทรู เพอซิ´เฉิ่น) ตำแหน่งที่ถูกต้อง-แม่นยำของวัตถุที่อยู่บนพื้นโลก เปรียบเทียบ: *cartographic position (คาร์เทอแกรฟิค เพอซิ´เฉิ่น); geographic position (จีเออแกรฟิค เพอะซิ´เฉิ่น); source position (ซ้อรฺส เพอซิ´เฉิ่น)* ดู: *positional accuracy (เพอซิ´เฉอเนิ่ล แอะ´เคอเรอซี่)*

true resistivity (ทรู ริซิสทิ´เวอที่ หรือรีซิสทิ´เวอที่) ค่าสภาพต้านทานไฟฟ้าจำเพาะของวัตถุเนื้อเดียว เปรียบเทียบ: *apparent resistivity (เออะแพ´เริ่นทฺ ริซิสทิ´เวอที่)*

true soil (ทรู ซอยล) ดู: *solum (โซ´เลิ่ม)*

true thickness (ทรู ธิค´เนิส) ความหนาของหน่วยลำดับชั้นหินหรือของวัตถุลักษณะแบนราบ ที่วัดตั้งฉากตามทิศทางการพอกพูน/ทับถมเพิ่มขึ้นของหน่วยหินหรือของวัตถุ เปรียบเทียบ: *apparent thickness (เออะแพ´เริ่นทฺ ธิค´เนิส)*

true vertical depth (ทรู เวอร´ทิเคิ่ล เดิ๊พธฺ) ความลึกของหลุมที่วัดในแนวดิ่ง ชื่อย่อ: TVD (ทีวีดี) เปรียบเทียบ: *total depth (โท´เทิ่ล เดิ๊พธฺ)*

trumpet log (เทริม´เผิท ล้อก) ดู: *Microlaterolog (ไมโครและเทอโรล้อค)*

trumpet valley (เทริม´เพิท แว´ลี่) ร่องระหว่างหุบเขา ที่ตัดเข้าไปตรงกลางของโหนกเขา (lobe) และมีส่วนปลายเปิดกว้าง เมื่ออยู่ในบริเวณความลาดน้อย หรือบริเวณที่สภาพตะกอนเป็นกรวดและทรายรูปพัด

truncate (เทริง´เคท หรือเทริน´เคท) คำกริยา หมายถึง การแทนที่ที่ตำแหน่งมุมของผลึกใดๆ ด้วยหน้าผลึกรูปแบบอื่นๆ

truncated (เทริง´เคเถิด) (1) [ธรณีสัณฐานวิทยา] กล่าวถึงสภาพพื้นที่ (เช่น แหลม หรือภูเขา) หรือสภาพโครงสร้างทางธรณีวิทยาที่ถูกตัดหรือทำให้ลดลงจากกระบวนการทางเท็คทอหนิคส (tectonics) หรือการกัดเซาะ (2) [ปฐพีวิทยา] การสูญเสียดินชั้นบนบางส่วน หรือทั้งหมด (เช่น จากผลของการกัดเซาะ การขุด)

truncated spur (เทริง´เคเถิด สเปอร´) สเปอรที่ถูกตัด จากผลของการกว้างขึ้นของร่องเขาหรือธารน้ำ เปรียบเทียบ: *faceted spur (แฟะ´เซอเถิด สเปอร´)*

truncated wave-ripple lamina (เทริง´เคเถิด เว้ฟ-ริ´เพิ่ล แล´เมอเน่อ) ชุดของชั้นดิน/หิน ที่ตกสะสมอย่างต่อเนื่อง แต่มีบางส่วนถูกกัดเซาะออกไป เมื่อมีการตกสะสมของชุดชั้นดิน/หินชุดใหม่ เปรียบเทียบ: *hummocky cross-stratification (เฮอ´เมอะคี่ ครอ้ส-สแตรเทอะเฟอเค´เฉิ่น)*

truncation (เทริงเค´เฉิ่น) (1) [ธรณีสัณฐานวิทยา] การตัดขาดส่วนบน หรือส่วนปลายของโครงสร้างทางธรณีวิทยา หรือสภาพพื้นที่ จากผลการกัดกร่อน เปรียบเทียบ: *beveling (เบ´เวอลิ่ง)* (2) [บรรพชีวินวิทยา] การเสียชีวิตตามธรรมชาติ ของหอยนอเทอลอยด เฉ็ล (nautiloid shell)

trunk (ทรั้งคฺ) [ธารน้ำ] ธารน้ำหลักภายในของระบบธารน้ำที่มีสาขา

trunk glacier (ทรั้งคฺ เกล´เฉ่อรฺ) บริเวณพื้นที่ส่วนกลาง หรือแกนพื้นที่หลักที่เกิดจากการเชื่อมติดต่อกันของร่องธารน้ำแข็งหลายๆ ร่อง เปรียบเทียบ: *dendritic glacier (เด็นดริ´ถิค เกล´เฉ่อรฺ)*

trunk stream (ทรั้งคฺ สตรีม´) ทางน้ำหลัก ดู: *main stream (เมน สตรีม´)*

triistedtite (ไทร´ไอสเต็ดไท้ทฺ) แร่โลหะรูปลูกบาศก์ ของกลุ่มเลอนีไอ๊ท (linnaeite): $(Ni,Co)_3Se_4$

tschermakite (เฉ่อร´แมไค้ทฺ) (1) แร่มอเนอคลิหนิค ในกลุ่มแอมเฟอโบล : $Ca_2(Mg_3AlFe^{3+})(Si_6Al_2)O_{22}(OH)_2$ (2) เฟลสปารสีขาว-เทา (แอลไบ๊ท? (albite?)) ประกอบด้วยแมกนีเซี่ยม แต่ไม่มีแคลเซี่ยม (3) เพลเจอะเคลส เฟลสปาร (ออลิโกเคลส (oligoclase) หรือแอลไบ๊ท (albite)) ที่มีองค์ประกอบระหว่าง Ab_{95} An_5 ถึง Ab_{80} An_{20}

tschermigite (เฉ่อร´มิไก๊ทฺ) แร่สีใส รูปลูกบาศก์ อยู่ในกลุ่มแร่แอเลิ่ม (alum) : $(NH_4)Al(SO_4)_2{\cdot}12H_2O$ ชื่อพ้อง: *ammonia alum (เออะโม´เนีย แอ´เลิ่ม); ammonium alum (เออะโม´เนี่ยม แอ´เลิ่ม)*

Tschokrakian (ฌอแครเคี่ยน) ดู: *Chokrakian (ชูคราเคี่ยน)*

tsumebite (ซูเมอ´ไบ๊ทฺ) แร่มอเนอคลิหนิคสีเขียว-เขียวมรกต : $Pb_2Cu(PO_4)(SO_4)(OH)$

tsunami (สึนา´มิ) คลื่นที่เกิดจากพื้นทะเลหรือมหาสมุทรถูกทำให้เปลี่ยนลักษณะ/เสียสมดุล เป็นผลให้เกิดการเคลื่อนตัวของมวลน้ำขนาดใหญ่เพื่อปรับสมดุล โดยมีสาเหตุเกิดจากผลของแผ่นดินไหวใต้ทะเลหรือมหาสมุทรระดับตื้น (ศูนย์กลางแผ่นดินไหวที่อยู่ระหว่างความลึกใต้พื้นโลกประมาณ 0 - 70 กิโลเมตร) การทำให้เกิดการระเบิดใต้พื้นน้ำ (explosions) ด้วยแรงระเบิดขนาดใหญ่ การระเบิดของภูเขาไฟใต้น้ำ (volcanic eruptions) ชนิดรุนแรง การเลื่อนไถลของมวลดิน-หินขนาดใหญ่ในท้องน้ำ หรือเคลื่นลงสู่ท้องน้ำ หรืออุกกาบาตขนาดใหญ่ตกกระแทก (meteorite impacts) คลื่นสึนามิ เป็นคลื่นที่มี

ความเร็วสูงอาจมากสุดถึง 950 กิโลเมตรต่อชั่วโมง ความยาวคลื่นอาจมากสุดถึง 200 กิโลเมตร และเวลาของรอบของการเคลื่อนที่ในหนึ่งลูกคลื่นหลายนาทีถึงชั่วโมง หรือหลายชั่วโมง โดยทั่วไปประมาณ 10-60 นาที คลื่นสึนามิเมื่อเกิดในทะเลลึกจะมีความสูงของคลื่น หรือแอมเพลอถูด (amplitude) ไม่กี่เซนติเมตรถึงเมตร แต่เมื่อเคลื่อนที่เข้าสู่ฝั่งจะมีความสูงของแอมเพลอถูดมากขึ้น อาจสูงถึง 30 เมตรหรือมากกว่า ทำให้เกิดลูกคลื่นขนาดใหญ่ซัดเข้าสู่ชายฝั่ง รากศัพท์: ภาษาญี่ปุ่น "harbor wave – คลื่นท่าเทียบเรือ" พหูพจน์: tsunamis; tsunami คำคุณศัพท์: tsunamic คำพ้อง: *seismic sea wave (ไซ้สมิค ซี เว้ฟ)*

tubercle texture (ทู'เบอรเคิ่ล เท็กส'เช่อรฺ) ในการตกสะสมของแร่ หมายถึง เท็กสเช่อรที่กากแร่ (gangue) ถูกแทนที่ด้วยแร่สัณฐานเดิม เปรียบเทียบ: *atoll texture (แอะ'ทอล หรือ อะ'ทอล เท็กส'เช่อรฺ)*

tuberose (ทู'บรอส หรือทู'เบอโรส) กล่าวถึง แร่ที่ซึ่งมีรูปผลึกขรุขระ คล้ายรากไม้ หรือกิ่งก้าน

tube well (ทู้บ เว็ล) (1) ดู: *driven well (ดริ'เวิ่น เว็ล)* (2) ดู: *tubular well (ทู'บิวเล่อร เว็ล)* สะกดได้อีกแบบคือ tubewell

tubing (ทู้'บิ้ง) ท่อที่มีเส้นผ่าศูนย์กลางเล็กกว่าเคซิ่ง (casing) ของหลุมเจาะ ที่ใช้หย่อนลงไปในท่อของเคซิ่ง

tubular spring (ทู'บิวเล่อรฺ สปริ่ง) น้ำพุที่ออกมาโดยแรงดันของน้ำ (artesian spring) หรือจากแรงโน้มถ่วงของโลก จากรูกลมๆ เช่น ตามลาเว่อ ทูบ (lava tube) หรือช่องหินที่ถูกทำละลาย

tubular stalactite (ทู'บิวเล่อรฺ สเตอแล็ก'ไท้ทฺ) ดู: *soda straw (โซ'เดอ สตรอ)*

tubular well (ทู'บิวเล่อรฺ เว็ล) ศัพท์ทั่วไปสำหรับหลุมเจาะ หลุมกระแทก หรือหลุมขุด ที่ภาพตัดขวางมีรูปร่างกลม เป็นหลุมที่มีความลึกมากกว่าขนาดของเส้นผ่านศูนย์กลาง คำพ้อง: *tube well (ทู้บ เว็ล)*

tubule (ทู'บิวลฺ) รูกลวงคล้ายกิ่งไม้ ของแคลเคเรียส คอนครีเฌิ่น (calcareous concretion) เป็นลักษณะปรากฏเฉพาะในการตกสะสมของตะกอนเลส หรือเลิส (loess)

tufa (ทู'เฟ่อ) รูปแบบหนึ่งของแทระเวอทีน (travertine) ที่มีลักษณะคล้ายฟองน้ำ หรือมีความพรุนมาก เนื่องจากมีการตกสะสมรอบๆ เศษชิ้นส่วนของพืช เช่น เมล็ด ราก ใบ กิ่ง ลำต้น หรืออื่นๆ ทูเฟอที่พบเป็นกอง หรือเนินขนาดใหญ่เชื่อมติดต่อกัน เช่นที่ มอเนอ เล้ค (Mono Lake) ในแคเลอฟอรเนีย พบว่าเกิดสัมพันธ์กับทะเลสาบน้ำพุ ส่วนการเกิดทูเฟอขนาดใหญ่ในทะเลและบริเวณน้ำจืด เกิดจากชิ้นส่วนของสารอินทรีย์ (bioherms - ไบ'โอเฮิรฺมสฺ) ที่มีความพรุนสูงและตกสะสมอยู่บริเวณเดียวกัน รากศัพท์: ภาษาอิตาลี, "tufo" คำพ้อง: *calcareous tufa (แคลแค'เรียส ทู'เฟ่อ); calc-tufa; (แคลคฺ-ทูเฟ่อ; petrified moss (เพะ'เทรอไฟดฺ มอส)*

tufaceous (ทูเฟ'เฌิส) คล้ายกับทูเฟอ (tufa) ศัพท์นี้ ให้ระวังจะสับสนกับคำว่า tuffaceous (เทอะเฟ'เฌิส)

tuff (เทิ้ฟ) หินที่ประกอบด้วยเถ้าภูเขาไฟ (ขนาดน้อยกว่า 2 มิลิเมตร) และเลอพิไล หรือเลอพิลี (lapilli) (ขนาดระหว่าง 2 และ 64 มิลิเมตร) ยึดตัวติดกันแน่น คำคุณศัพท์ tuffaceous (เทอะเฟ'เฌิส)

tuffaceous (เทิ้ฟเฟ'เฌิส) กล่าวถึง ตะกอนที่มีส่วนผสมของตะกอนเถ้าภูเขาไฟ เช่น เถ้าจากเศษหินภูเขาไฟ เถ้าเศษหินเนื้อแก้ว หรือเถ้าจากเศษผลึกแก้ว

tuff breccia (เทิ้ฟ เบร๊ะ'เชี่ย) เบร๊ะเชี่ยของเศษหิน-เถ้าภูเขาไฟ หรือไพโรแคล้สติค (pyroclastic) ที่ประกอบด้วยเถ้าภูเขาไฟ (ขนาดน้อยกว่า 2 มิลิเมตร) เลอพิไล หรือเลอพิลี (lapilli) (ขนาดระหว่าง 2-64 มิลิเมตร) และเศษหินภูเขาไฟขนาดใหญ่กว่า 64 มิลลิเมตร

tuff ball (เทิ้ฟ บอล) เลอพิไล หรือเลอพิลี (lapilli) ที่มีการพอกพูนมวลให้มีขนาดใหญ่ขึ้นของแต่ละเม็ด

tuffeau (ทูโฟ') ศัทพ์ที่ใช้ในฝรั่งเศษสำหรับ ทูฟ่า (tufa) ไมเคเฌิส ช้อลค (micaceous chalk) และหินปูนเม็ดใหญ่ เนื้อนิ่ม และมีความพรุนมาก

tuffisite (เทอะ'เฟอไซ้ท) ใช้กล่าวถึง เศษหินท้องที่ที่ปรากฏเป็นลำ หรือท่อ (pipe) คำพ้อง: *intrusive tuff (อินทรู'สีฟ เทิ้ฟ)*

tuffite (เทิ้ฟ'ไฟ้ทฺ) เทิ้ฟที่ประกอบด้วยเศษหิน-เถ้าภูเขาไฟ หรือไพโรแคล้สติค (pyroclastic) เป็นส่วนใหญ่ รวมทั้งตะกอนอื่นๆ

tufflava (เทิ้ฟลาเว่อ) หินภูเขาไฟที่ประกอบด้วยลักษณะปรากฏของไพโรแคล้สติค (pyroclastic) และลาเว่อ-โฟล (lava-flow) ในเนื้อหิน นั่นคือ มีลักษณะผสมระหว่างลาเว่อ-โฟล และเทิ้ฟที่มีการเชื่อมประสาน สะกดได้หลายแบบ: tuffolava; tuff lava; tuflava

tuff ring (เทิ้ฟ ริง) การสะสมของไพโรแคล้สติค (pyroclastic) รอบๆ ปากปล่องภูเขา คำพ้อง: *maar (มา)*

tuffstone (เทิ้ฟ'สโตน) หินทรายที่ประกอบด้วยไพโรแคล้สติค (pyroclastic) ขนาดเม็ดทราย (0.063-2.0 มิลิเมตร)

tuft (เทิ้ฟทฺ) ศัพท์ที่ใช้ในอังกฤษ สำหรับหินที่มีความพรุน และเนื้อนิ่ม และทูเฟ่อ (tufa)

tuite (ทู้ท) แร่ในอุกกาบาต ผลึกรอมโบฮีเดริ้ล ไม่มีสี : $Ca_3(PO_4)_2$ เป็นแร่อีกรูปแบบหนึ่งที่เกิดในสภาพความดันสูงของแร่วิทเลาะไค้ท (whitlockite)

tulare (ทูแลร) คำพ้อง: *tule land (ทู´ลี่ แลนดฺ)* รากศัพท์: ภาษาสเปน “tule field”

tule (ทู´ลี่) ดู: *tule land (ทู´ลี่ แลนดฺ)*

tule land (ทู´ลี่ แลนดฺ) ศัพท์ท้องถิ่นในแซะเครอเมนโท่ ริเว่อรแวลี่ (Sacramento River valley) ในแคเลอฟอรเนีย (California) สำหรับพื้นที่น้ำหลาก น้ำท่วมภายในแอ่ง คำพ้อง: *tulare (ทูแลร์)*

tumescence (ทูเมะ´เซิ่นส) [ภูเขาไฟวิทยา] การบวมหรือพองตัวขึ้นของรูปร่างของภูเขาไฟ เนื่องจากมีแม็กเม่อสะสมอยู่ภายในซึ่งอาจจะเกิดการปะทุ หรือไม่ก็ได้ คำพ้อง: *bulge (เบิลจฺ); inflation (อินเฟลเฉิ่น) [ภูเขาไฟวิทยา]*

tump (เทิ่มพฺ) (1) เนินดิน-หิน (เช่น มาวนด (mound), เฮอเหมิค (hummock), ฮิลเหลิค (hillock)) (2) กลุ่ม หรือกระจุกของต้นไม้ใหญ่ ต้นไม้ขนาดเล็ก ไม้พุ่ม หรือหญ้า ที่อยู่ร่วมกันในบริเวณใดบริเวณหนึ่ง โดยเฉพาะในเกาะเล็ก หรือที่ลุ่มชื้นแฉะ

tumulus (ทู´มิวเลิส) [ภูเขาไฟวิทยา] โดม หรือเนินเล็กๆ ของกองลาเว่อ เกิดเนื่องจากอัตราการไหลของลาเว่อ และการเย็นตัวได้ไม่เท่ากัน พหูพจน์: *tumuli (ทู´มิวไล)* คำพ้อง: *pressure dome (เพระ´เฌ่อรฺ โดม)* เปรียบเทียบ: *pressure ridge (เพระ´เฌ่อรฺ หริดจฺ) [ภูเขาไฟวิทยา]*

tundra (เทิน´เดร้อ) พื้นที่ลอนลาด หรือกึ่งราบในเขตหนาวเย็นในแถบอารคฺถิค และกึ่งอารคฺถิค (arctic and subarctic) มีหิมะปกคลุมเกือบตลอดทั้งปี (ประมาณ 10 เดือน) มีช่วงฤดูร้อนที่สั้น (ประมาณ 2 เดือน) เป็นพื้นที่ที่ไม่มีต้นไม้ใหญ่ มีเฉพาะไม้พุ่มขนาดเล็ก มอส (moss) ไลเคิ่น (lichen)

tundra climate (เทิน´เดร้อ ไคล´เหมิท) ชนิดของสภาพอากาศหนาวเย็นบริเวณขั้วโลก โดยที่อุณหภูมิในช่วงฤดูร้อนอยู่ระหว่าง 0 และ 10 องศา เซลเฉิส เป็นสภาพอากาศที่ไม่ได้มีน้ำแข็ง หรือหิมะปกคลุมตลอดทั้งปี แต่สภาพของอากาศหนาวเย็น จนกระทั่งต้นไม้ขนาดใหญ่ไม่สามารถเจริญเติบโตได้

tundra crater (เทิน´เดร้อ เคร´เท่อร) เนินกลม หรือเนินรูปร่างไม่แน่นอนของตะกอนทรายแป้ง (silt) ที่พบในเขตเทินเดรอ เกิดจากแรงพยุงตัวของตะกอนทรายแป้ง ส่งผลให้เกิดการไหลออกมาจากพื้นดินคล้ายการไหลของลาเว่อ เกิดในขณะน้ำแข็ง-หิมะละลาย เปรียบเทียบ: *suffusion (เซอะ´ฟิวเฉิ่น); sand volcano (แซนดฺ วอลเค´โน่)*

tundra ostiole (เทิน´เดร้อ ออสตีโอล หรือออส´เตี่ยล) กองโคลนรูปวงกลม ในเขตเทินเดรอ ตอนเหนือของควิเบ็ค (Quebec) แคเนอเดอ (Canada) คำพ้อง: *ostiole (ออสเตี่ยล) [ธรณีสัณฐานวิทยา]*

tundra peat (เทิน´เดร้อ พี้ท) พี้ทที่เกิดในบริเวณเขตเทินเดร้อ และกำเนิดมาจากมอส (moss) ฮีธ (heath) และต้นเบิรฺช (birch) และต้นวิโล (willow tree)

tundra polygon (เทิน´เดร้อ พอ´ลีกอน) ดู: *ice-wedge polygon (ไอ๊ซ-เว็จ พอ´ลีกอน)*

tungomelane (เทิน´เกอเมเลน) แร่ซิโลเมเลน (psilomelane) ที่ปรากฏในอีกรูปแบบหนึ่ง ที่มีเทิงสเติน (tungsten)

tungstate (เทิง´สเตท) หมายถึง แร่ใดๆ ที่มีอนุมูลขององค์ประกอบของ WO_4 เช่น แร่วูลแฟรไม้ท (wolframite - $(Fe,Mn)WO_4$) เปรียบเทียบ: *molybdate (เมอลิบ´เดท)*

tungsten (เทิง´สเติน) (1) ศัพท์ที่หมายถึงแร่ใดๆ ที่มีเทิงสเติน เช่น แร่วุลแฟรไม้ท (wolframite) แร่ฌีไล้ท (scheelite) ปัจจุบันความหมายนี้ ไม่ใช้แล้ว (2) ธาตุโลหะที่มีเลขแอ๊ะเทิ่ม 74 คำพ้อง: *wolfram (วุล เฟริม)*

tungstenite-2H (เทิงสเตไน้ทฺ-ทูเอ๊ช) แร่โลหะสีเทา รูปผลึกเฮ็กแซะเกอเนิล ในกลุ่มเมอลิบเดอไน้ท (molybdenite) : WS_2

tungstenite-3R (เทิงสเตไน้ทฺ-ทรีอาร) แร่โลหะ สีเทา รอมโบฮีเดริ้ล ในกลุ่มเมอลิบเดอไน้ท (molybdenite) : WS_2

tuning effect (ทู´นิ่ง อิ´เฝคท) ผลของการเสริมกัน หรือหักล้างกันของแอมเพลอถูด (amplitude) และเฟส (phase) ของคลื่นสะท้อนสองคลื่น หรือหลายๆ คลื่น ที่สะท้อนอยู่ใกล้ๆ กัน ทำให้ปรากฏของคลื่นสะท้อนผิดไปจากปกติ (เช่น มีแอมเพลอถูดสูงมาก (คลื่นเสริมกัน) หรือต่ำมาก (คลื่นหักล้างกัน)) ซึ่งไม่ใช่เกิดจากผลของสภาพธรณีวิทยาที่เปลี่ยนแปลงไป

tuning thickness (ทู´นิ่ง ธิค´เนิส) ในการสำรวจด้วยคลื่นไซ้สมิคแบบสะท้อน การที่จะสำรวจหาความหนาของชั้นหินใด ๆ ใต้พื้นดินได้ ชั้นหินนั้นๆ จะต้องมีความหนาน้อยสุด 1 ใน 4 ของความยาวคลื่นสัญญาณที่ส่งไป จึงจะสามารถตรวจพบคลื่นสะท้อนของขอบบน และขอบล่างของชั้นหินได้ นั่นคือ ความหนาของชั้นหิน

tunnel (เทอ´เนิ่ล) [เหมืองแร่] อุโมงค์ในเหมืองที่เข้า-ออกได้ที่ปลายทั้ง 2 ด้าน คำพ้อง: *adit (แอ´เดิท)*

tunneldal (เทอเนิลเดิ้ล) คำพ้อง: *tunnel valley (เทอ´เนิ่ล แว´ลี่)* รากศัพท์: เดนิฌ (Danish) “tunnel valley”.

tunnel erosion (เทอ´เนิ่ล อิโร´เฌิ่น) ดู: *piping (ไพ้´พิ่ง)*

tunneling (เทอเน´ลิ่ง) (1) การขุด-เจาะทำอุโมงค์ (2) การแตกหรือหมดสภาพการใช้งานของสันเขื่อน สันอ่างเก็บน้ำ หรือกำแพงกั้นน้ำ จากผลของการมีร่องแตกหรือรูรั่ว จากนั้นร่องแตกหรือรูรั่วขยายใหญ่ขึ้นๆ คล้ายท่อขนาดใหญ่ พร้อมๆ กับน้ำไหลออกจากแหล่งกักเก็บ เปรียบเทียบ: *piping (ไพ้´พิ่ง)*

tunnel lake (เทอ´เนิ่ล เล้ค) ทะเลสาบน้ำแข็งที่อยู่ระหว่างร่องเขา

tunnel valley (เทอ´เนิ่ล แว´ลี่) ร่องที่ตัดเข้าไปในเศษดิน เศษหินที่ถูกพัดพามาทับถม ในเศษวัตถุร่วน หรือในหินฐาน โดยธารน้ำแข็ง เปรียบเทียบ: *ice-walled channel (ไอ๊ซ-วอลดฺ แชเนิ่ล)* คำพ้อง: *tunneldal (เทอเนิลเดิ้ล); Rinnental (ริเนน´เทิ่ล)*

tunnerite (เทอ´เนอไร้ทฺ) แร่ที่อาจที่คุณสมบัติเหมือนกับแร่วูดเริฟไฟ้ท (woodruffite)

Tuorian (ทูโอ´เรี่ยน) หินช่วงอายุของยุโรป: แคมเบรี้ยนตอนบน (เหนือไมเอิ้น (Mayan) ใต้ ไฌเดอรทิเนี่ยน (Shidertinian).

turanite (ทุแอรไน้ทฺ หรือทุแร´ไน้ทฺ) แร่สีเขียวใบมะกอก: $Cu_5(VO_4)_2{\cdot}4(OH)_4$(?)

turbation (เทอรเบ´เฌิ่น) การกวน ผสมปนเปกัน หรือการทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของตะกอน หรือดิน โดยตัวการที่ไม่ระบุ แต่หากสามารถระบุถึงตัวการได้ชัดเจน จะเขียนด้วยคำขยายเช่น ไบโอ-เทอรเบเฌิ่น (bio-turbation)

Turbels (เทอร´เบิ้ลสฺ) ชั้นดินที่อยู่ในสภาพแข็งตัวด้วยน้ำแข็ง (Gelisols) ที่มีหนึ่ง หรือหลายๆ ชั้น ที่มีหลักฐานการเกิดแบบไครโอเทอรเบเฌิ่น (cryoturbation) นั่นคือมีหลักฐานปรากฏในรูปของ การแตกหักหรือการบิดเบี้ยวของระนาบสัมผัส สภาพการสะสมของเศษอินทรีย์วัตถุที่บนชั้นดินแช่แข็ง น้ำแข็งหรือทรายรูปลิ่ม และเศษหินที่มีการเรียงตัว

turbid (เทอร´บิด) การถูกคนหรือทำให้ยุ่งเหยิง (เช่น จากตะกอนในน้ำ) เป็นผลทำให้ของเหลวหรือน้ำ เกิดการขุ่น หรือมืดจากผลของวัตถุแขวนลอย เปรียบเทียบ: *roily (รอย´ลี่)*

turbidimeter (เทอรบิได´เมอเท่อรฺ) เครื่องมือสำหรับวัด หรือเปรียบเทียบความขุ่นของของเหลว ในรูปของการลดลงของค่าความเข้มของแสงที่ส่องผ่าน ดู: *transmissometer (แทรนสมิสซอ´เมอเท่อรฺ)*

turbidimetry (เทอรเบอดิ´เมอทรี่) การวัดหาปริมาณของสารแขวนลอย หรือจมตัวช้าในของเหลว; การวัดความเข้มที่ลดลงของแสง ที่ส่งผ่านเข้าไปในของเหลว เปรียบเทียบ: *nephelometry (เนเฟอลอ´เมอทรี่)*

turbidite (เทอร´เบอะได๊ทฺ) ตะกอนหรือหินที่เกิดจากการตกสะสมด้วยกระแสน้ำแบบเทอรบิ๊เดอที่ (turbidity) ซึ่งจะมีลักษณะของการคัดขนาดภายในชั้นหิน และมีโครงสร้างของลำดับการตกสะสมตะกอนแบบวัฏจักรโบเมอ (Bouma cycle)

turbidite-hosted gold vein (เทอร´เบอะได๊ทฺ-โฮส´เถิด โกลดฺ เวน) การตกสะสมของแร่ในลักษณะที่มีสายแร่ ทอง-ขวอรทสแทรกอยู่ในระนาบสัมผัสระหว่างชั้นหิน ร่องแตก ฟ้อลท ช่องว่างจากผลของการเกิดแอนทิไคลน หรือซินไคลน ของหินที่เกิดแบบเทอรเบอะได๊ท คำพ้อง: *Bendigo-type vein (เบ็น´ดิโก-ไท้พ เวน)*

turbidity (เทอรบิ๊´เดอที่) (1) สภาวะที่ของเหลวถูกลดความใสลง หรือถูกทำให้ขุ่น จากสารแขวนลอย (2) การวัดความสามารถของสารแขวนลอยที่จะทำให้ความเข้มของแสงลดลงเมื่อส่องผ่านของเหลว

turbidity current (เทอรบิ๊´เดอที่ เคอ´เริ่นทฺ) กระแสที่เกิดในน้ำ อากาศ หรือของเหลว เกิดจากผลของความหนาแน่นแตกต่างด้วยผลของการมีปริมาณของสารแขวนลอยแตกต่างกัน เช่น การไหลอย่างรวดเร็วของน้ำที่มีตะกอนขุ่น (ความหนาแน่นมาก) ไปสู่น้ำใส (ความหนาแน่นน้อย) ดู: *turbidity flow (เทอรบิ๊´เดอที่ โฟ<u>ล)</u>; suspended current (เสิสเป็นเดิด เคอเริ่นทฺ)* เปรียบเทียบ: *tractive current (แท<u>รฺ</u>คถีฟ เคอ´เริ่นทฺ)* คำพ้อง: *suspension current (เสิสเป็น´เฌิ่น เคอ´เริ่นทฺ)*

turbidity fan (เทอรบิ๊´เดอที่ แฟน) มวลน้ำขุ่นรูปพัด บริเวณปากแม่น้ำ หรือธารน้ำไหลลงสู่ทะเล หรือทะเลสาบ

turbidity flow (เทอรบิ๊´เดอที่ โฟ<u>ล</u>) การไหลของน้ำโคลน หรือน้ำที่มีตะกอนขุ่น ไปตามทางลาด; การไหลของเทอรบิ๊เดอที่เคอเริ่นท (turbidity current - กระแสที่เกิดในน้ำ อากาศ หรือของเหลว เกิดจากผลของความหนาแน่นแตกต่าง ด้วยผลของการมีปริมาณสารแขวนลอยแตกต่างกัน)

turbidity size analysis (เทอรบิ๊´เดอที่ ไซ้ส เออะแน´เลอเสิส) การวิเคราะห์หาขนาดของอนุภาค ที่ขึ้นกับจำนวนของวัตถุแขวนลอยที่ทำให้เกิดเทอรบิ๊เดอที่ (turbidity) ในของเหลว ซึ่งเทอรบิ๊เดอที่ลดลงเมื่ออนุภาคเกิดการตกตะกอน

turbostratic (เทอร´โบสแท<u>ร</u>ติค) ที่มีอยู่ถึง การเรียงซ้อนกันเป็นชั้นๆ ของสเม็คไทท (smectite) ที่มีการหมุนของแผ่น (sheet)

สัมพันธ์กันแบบไม่มีเงื่อนไข และการหมุนไม่สามารถทำนายได้ โดยการเรียงซ้อนกันมีความผิดปกติเกิดขึ้น จากผลที่สัมพันธ์กับปริมาณของสเม็คไท้ทในชั้นที่ผสมกันอยู่ หรือสเม็คไท้ทที่มีแร่อื่นๆ ปนอยู่ด้วย เปรียบเทียบ: *rotational stacking disorder (โรเท'เฌอเนิ่ล สแตะคิ่ง ดิสออร'เด้อรฺ)*

turbulence (เทอร'เบอะเลิ่นซ หรือเทอร'บิวเลิ่นซ) ดู: *turbulent flow (เทอร'บิวเลิ่นทฺ โฟ<u>ล</u>)*

turbulence spectrum (เทอร'บิวเลิ่นซ สเป็ค'เท<u>ริ</u>ม) ดู: *eddy spectrum (เอ๊ะ'ดี้ สเป็ค'เท<u>ริ</u>ม)*

turbulent diffusion (เทอร'บิวเลิ่นทฺ ดิฟิ้ว'เฌิ่น) ดู: *eddy diffusion (เอ๊ะ'ดี้ ดิฟิ้ว'เฌิ่น)*

turbulent flow (เทอร'บิวเลิ่นทฺ โฟ<u>ล</u>) (1) น้ำไหลที่มีเส้นทางการไหลผสมปนเปกัน และไม่เป็นเนื้อเดียว มักไหลอยู่บนผิวน้ำ (2) ดู: *cavern flow (แค'เวิรฺน โฟ<u>ล</u>) เปรียบเทียบ: laminar flow (แล'เมอเน่อร โฟ<u>ล</u>) [อุทกวิทยา]; mixed flow (มิกสฺด โฟ<u>ล</u>)* คำพ้อง: *turbulence (เทอร'บิวเลิ่นซฺ); tortuous flow (ทอร'ชเวิส หรือทอร'เชอเวิส โฟ<u>ล</u>)*

turbulent flux (เทอร'บิวเลิ่นทฺ เฟ<u>ลิ</u>กสฺ) ดู: *eddy flux (เอ๊ะ'ดี้ เฟ<u>ลิ</u>กสฺ)*

turbulent suspension (เทอร'บิวเลิ่นทฺ เซิสเป็น'เฌิ่น) อนุภาคแขวนลอยในน้ำที่มีการไหลแบบเทอรบิวเลิ่นซ (turbulence) การที่จะเรียกว่ามีลักษณะแบบเทอรบิวเลิ่นส คือ จะต้องมีสัดส่วนของความหนาแน่นของน้ำต่อตะกอนแขวนลอยประมาณ 2.0 กรัมต่อลูกบาศก์เซนติเมตร

turbulent velocity (เทอร'บิวเลิ่นทฺ เวอะลอ'เซอที่) ความเร็วของน้ำในธารน้ำที่ไหลอยู่เหนือการไหลแบบ เทอรบิวเลิ่นส และใต้การไหลแบบแลเมอเน่อร (laminar) หรือเทอรบิวเลิ่นซ เปรียบเทียบ: *laminar velocity (แล'เมอเน่อร เวอะลอ'เซอที่)*

turf (เทิ้อรฺฟ) พื้ท (peat) ที่ถูกทำให้แห้งสำหรับใช้เป็นเชื้อเพลิง

turf-banked terrace (เทิ้อรฺฟ-แบ๊งคฺด เท'เริ่ซ) ลักษณะของความต่างระดับของพื้นที่แบบขั้นบันได (step) ที่มีหญ้าคลุมเฉพาะด้านลาดชัน (riser) ส่วนพื้นราบระหว่างขั้น (tread) ประกอบด้วยดินเม็ดละเอียด คำพ้อง: *turf garland (เทิ้อรฺฟ การ'เลิ่นดฺ)*

turf garland (เทิรฺฟ การ'เลิ่นดฺ) ดู: *turf-banked terrace (เทิรฺฟ-แบ๊งคฺด เท'เริ่ซ)*

turf hummock (เทิรฺฟ เฮอ'เหมิค) กอง หรือเนินของพื้ท (peat) ที่ถูกทำให้แห้งสำหรับใช้เป็นเชื้อเพลิง เปรียบเทียบ: *earth hummock (เอิ๊รฺธ เฮอ'เมิค)*

turgite (เทอรไก๊ทฺ) แร่เส้นใยสีแดง : $Fe_2O_3 \cdot nH_2O$ มีลักษณะเทียบเท่ากับฮีเมอไท้ท (hematite) ที่ดูดน้ำเข้าไป หรือสินแร่เหล็กที่มีส่วนผสมของแร่ฮีเมอไท้ท และเกอไธ้ท (goethite) คำพ้อง: *hydrohematite (ไฮ'โด<u>ร</u>ฮีมาไท้ทฺ)*

turkey shoot (เทอร'คี่ ฌู้ท) การเปรียบเทียบข้อมูลคลื่นไซ้สมิค (seismic) จำนวนสองชุด หรือมากกว่า ที่บันทึกด้วยเครื่องมือต่างกัน ในพื้นที่สำรวจเดียวกัน เพื่อเปรียบเทียบคุณภาพของเครื่องมือ

turkey stone (เทอร'คี่ สโตน) (1) หินจำพวกเซอลิเฌิส (siliceous) เนื้อละเอียด ที่ประกอบด้วยแคลไซ้ทมากถึงร้อยละ 25 ขุดพบในประเทศตุรกีตอนกลาง และใช้สำหรับเป็นหินลับมีด (whetstone) (2) ดู: *turquoise (เทอร'ค้อยสฺ)*

turlough (เทอร'ล็อค) ศัพท์ของไอริฌ ที่หมายถึง ทะเลสาบฤดูหนาว และเมื่อถึงฤดูร้อนน้ำจะแห้ง หรือมีลักษณะเป็นที่ชื้นแฉะ (marshy) และหมายถึงพื้นที่ หรือหลุมที่ถูกน้ำท่วมเป็นช่วงๆ ทำให้เกิดเป็นเทอรล็อค รากศัพท์: “turloch, dry lake – ทะเลสาบแห้ง”

turmaline (ทุร'เมอเลิ่น หรือลีน) แร่ทุรเมอลีนชนิดหนึ่ง ซึ่งชื่อเดิมสะกดว่า: “turmalin” (ทุรมาลิน) เป็นภาษาสิงหล แปลว่า ดอกไม้หายาก หรือไกล

turmkarst (<u>ทู</u>รม'ค้ารฺสทฺ) เป็นภาษาเยอรมันของ *tower karst (ทาว'เอ่อร ค้ารฺสทฺ)*

turneaureite (เทิรเนอ'ไร้ทฺ)·แร่วาวแบบแก้ว ไม่มีสี มีรูปผลึกแบบเฮ็กแซะเกอเนิ่ล อยู่ในกลุ่มของแอ๊ะเพอไท้ท (apatite) $Ca_5(AsO_4,PO_4)_3Cl$.

turning point (เทอร'นิ่ง พ้อยนฺทฺ) จุดหักเห (1) จุดที่อ่านจากไม้ระดับของการสำรวจทำระดับ เกิดหลังจากการอ่านระดับแบบส่องไปข้างหน้า (foresight) และก่อนที่เครื่องมืออ่านระดับจะมีการย้ายไปยังตำแหน่งใหม่ โดยที่เมื่อมีการตั้งระดับของเครื่องมือแล้ว จากนั้นจะมีการอ่านระดับแบบส่องไปข้างหลัง (backsight) เพื่อหาความสูงของเครื่องมือ จุดที่เกิดจากการตัดกันของเส้นสำรวจ เช่น จุดที่แทรกระหว่างหมุดรังวัดฐานสองหมุด จุดนี้กำหนดขึ้นมาเพื่อเคลื่อนเครื่องมือออกจากแนวสำรวจ โดยไม่เปลี่ยนระดับความสูงจากแนวสำรวจเดิม ชื่อย่อ: TP (ทีพี) (2) วัตถุ เช่น หมุดที่ปักลงในดิน ที่แสดงตำแหน่งของ เทอรนิง พ้อยนท (จุดหักเห)

turnover (เทิรฺน'โอเว่อรฺ) (1) [นิเวศวิทยา] กระบวนการที่สิ่งมีชีวิตบางสปีณีส (species) สูญพันธุ์ไปและมีการแทนที่ด้วยสิ่งมีชีวิตสปีณีสอื่น (2) [นิเวศวิทยา] ในจำนวนของสัตว์รุ่นหนึ่งๆ ถูกแทนที่กันและกัน ภายในกำหนดช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง (3) [ทะเลสาบ] การไหลเวียนของน้ำในทะเลสาบจากบนลงล่าง-จากล่างขึ้นบนอย่างสมบรูณ์ จากผลของอุณหภูมิที่ผิวน้ำที่อยู่ในระดับที่ทำให้น้ำมีความหนาแน่นสูง (maximum-density level) ไหลลงล่างเปรียบเทียบ: *overturn (โอ'เวอรฺเทิรฺน)*

turnover pulse hypothesis (เทิรฺน'โอเว่อร เพิลสฺ ไฮพาะ'เธอเสิส) สมมุติฐานที่กล่าวถึงวิวัฒนาการการเปลี่ยนถ่าย ที่เกิดเป็นช่วงเกี่ยวเนื่องกับการเปลี่ยนสภาพทางกายภาพของสิ่งแวดล้อม

Turolian (ทูโร'เลี่ยน) อายุของสัตว์เลี้ยงลูกด้วยน้ำนมในยุโรป : ช่วงไมเออซีนตอนปลาย (เหนือ แวลีเซี่ยน (Vallesian) ใต้รูสซิเนี่ยน (Ruscinian) ดู: *Pontian (พอนเที่ยน); Pannonian (แพนโนเนี่ยน)*

Turonian (ทุโร'เนี่ยน) หินช่วงอายุตามมาตรอายุลำดับชั้นหินมาตรฐานโลก: คริเทเฉิส (Cretaceous) ตอนบน (เหนือ ซีโนเมเนี่ยน (Cenomanian) ใต้คอนีเอเฉี่ยน (Coniacian)

turquoise (เทอร'ค้อยสฺ หรือเทอร'คว้อยสฺ) (1) แร่ไทรคลิหนิค สีน้ำเงิน น้ำเงิน-เขียว หรือเขียวเหลือง: $CuAl_6(PO_4)_4(OH)_8{\cdot}4H_2O$ เมื่อแร่มีสีท้องฟ้า จะมีมูลค่าสูง ด้วยถือว่าเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุดของอัญมณีที่ไม่ใช่จำพวกโปร่งแสง มักเกิดแบบเนื้อแน่นคล้ายรูปไต (reniform masses – รี'เนอฟอรฺม แม้สเสส) ที่มีพื้นผิวแบบพวงองุ่น (botryoidal – เบ๊าะทรีออย'เดิ้ล) ในบริเวณขอบเขตแคบๆ ของการเปลี่ยนสภาพของหินอัคนีที่มีอลูมิเนิมมาก (เช่น แทระไค้ท (trachyte)) คำพ้อง: *Turkey stone (เทอร'คี สโตน'); calaite (แค'เลไอ๊ทฺ)* และเรียกว่า: *turquois (เทอร'ค้อยสฺ); henwoodite (เฮ็นวูได๊ทฺ)* (2) ชื่อกลุ่มสำหรับแร่จำพวกไทรคลิหนิค ที่มีสูตรโครงสร้างทางเคมีคล้ายกัน แต่มี Cu แทนที่ด้วย Zn, Ca, Fe^{2+} หรือช่องว่างในโครงข่ายผลึก และ Al แทนที่ด้วย Fe^{3+}

turrelite (เทอ'เรไล้ทฺ) แอสฟอลถิคเฉลที่พบในรัฐเท็กเสิส

turtleback (เทอร'เทิ่ลแบ๊ค) สภาพภูมิประเทศที่มีพื้นผิวเรียบและโค้งขนาดกว้างคล้ายหลังเต่า หรือรูปโดมยาว ขนาดใหญ่ที่อาจมีความสูงมากกว่าพันเมตรเล็กน้อย

turtle stone (เทอร'เทิ่ล สโตน') ร่องแตกรูปหลายเหลี่ยม (septarium - เซ็พ'แทเรี่ยม) รูปไข่ขนาดใหญ่ ที่หลุดออกจากเนื้อหินและผ่านการผุพัง และการกร่อน ทำให้เห็นแนวการแทรกของสายแร่ในร่องแตก ที่มีรูปแบบคล้ายคลึงกับกระดองเต่าเมื่อถูกขัดผิว พบมากในดิโวเนียนเฉลทางตะวันออกของทวีปอเมริกาเหนือ สะกดได้อีกแบบ: turtlestone เดิมเรียก: *beetle stone (บี'เทิ่ล สโตน')*

turtle-structure anticline (เทอร'เทิ่ล สเตริ๊ค'เช่อรฺ แอน'ทิไคลนฺ) ชั้นหินโค้งนูนที่อยู่เหนือโดมเกลือ (salt dome) ที่มีฐานเรียบและมียอดที่โค้งมน; โครงสร้างการโค้งนูนแบบหลังเต่าเกิดระหว่างโครงสร้างรูปโดมที่มีปีกทรุดลงเพราะเกิดการยืด-ขยายในระดับภูมิภาค หรือระหว่างโครงสร้างของเกลือที่พัฒนาจากหมอนเกลือเป็นโดมเกลือ

tussock (เทิส'เสิค) กระจุกหนาแน่นของหญ้า หรือพืชคล้ายหญ้าที่มีลักษณะปรากฏเป็นเนิน (hummock) อยู่ท่ามกลางของพื้นที่ลุ่มชื้นแฉะ หรือแอ่งน้ำตื้น

tussock-birch-heath polygon (เทิส'เสิค-เบิรฺช-ฮีธ พอ'ลีกอน) ทุ่งรูปหลายเหลี่ยมของพืช มีลักษณะเป็นองค์ประกอบตามที่อ้างเพอรเมอฟร้อสท (permafrost) เป็นส่วนสำคัญของการเกิด; มีเส้นผ่าศูนย์กลาง 2-5 เมตร

tussock ring (เทอะ'เสิค ริง) เนินหญ้าทรงกลม ไม่มีการจัดขนาด ล้อมรอบด้วยพื้นโล่งเตียน

Tuttle lamellae (เทอะ'เทิ่ล เลอเม'ลี่) ระนาบของสิ่งแปลกปลอมในผลึกขวอรทส ที่มีทิศทางการวางตัวแบบไม่เป็นระเบียบ มากกว่าที่จะวางตัวให้สอดคล้องกับผลึกที่ล้อมรอบ เปรียบเทียบ: *Boehm lamellae (เบิม เลอเม'ลี่)*

Tuvalian (ทุวาเลี่ยน) หินช่วงอายุย่อยในยุโรป: บนหินช่วงอายุย่อยของหินช่วงอายุคารเนี่ยน (Carnian) ไทรแอสิคตอนบน (เหนือจูเลี่ยน (Julian) ใต้หินช่วงอายุย่อยเลเซี่ยน (Lacian)) ของหินช่วงอายุนอเรี่ยน (Norian)

tuya (ทู'เย่อะ) คำพ้องของ *table mountain (เท'เบิ้ล เม้าน'เทิ่น) [กระบวนการเกิดภูเขาไฟ]* ตัวอย่างของทูเย่อะพบได้ใน British Columbia (บริ'ทิฌ เคอเลิม'เบีย) และ Iceland (ไอ๊ซ'เลิ่นดฺ)

T wave (ที เว้ฟ) คลื่นเสียงในทะเลที่มีคาบสั้น (0.5 วินาที)

twenty-degree discontinuity (ทเว็น'ที่-ดิกรี' ดิสค็อนเทอนิว'เออที่) ความไม่ต่อเนื่อง หรือขาดจากกันของเส้นโค้งการเดินทางคลื่นพี (P-wave) เดิมกำหนดที่ระยะเชิงมุมประมาณ 20 องศา และที่ระดับความลึก 413 กิโลเมตร แต่จากการศึกษาในลำดับต่อมากำหนดที่ระยะมุม 15 องศา ศัพท์นี้เขียนได้อีกรูปแบบคือ “20° discontinuity”

twilight zone (ทไวไล้ทฺ โซน) ดู: *disphotic zone (ดิสโฟ'ถิคฺ โซน)*

twin (ทวิน´) การเกิดร่วมกันของสองผลึก หรือมากกว่าสองผลึกของแร่ชนิดเดียวกัน ภายในผลึกเดี่ยว ในการบรรยายลักษณะเชิงคณิตศาสตร์ นั่นคือ บางส่วนของโครงข่ายผลึกขนานกัน ขณะที่อีกบางส่วนอยู่ในตำแหน่งที่ตรงกันข้าม ความสมมาตรของสองส่วน อาจจะเกี่ยวข้องกับระนาบ แกน หรือจุดศูนย์กลาง ที่ไม่ได้อยู่ในการแบ่งชั้นของผลึก ดู: *twinning (ทวิ´นิ่ง)* คำพ้อง: *twin crystal (ทวิน´ คริส´เติ้ล); twinned crystal (ทวินด´ คริส´เติ้ล)*

twin axis (ทวิน´ แอ๊ก´เสิส) แกนผลึกที่ซึ่งผลึกหนึ่งของผลึกแฝดอาจจะหมุน (ปกติ 180°) เพื่อทำให้ประจวบหรือพ้องกับผลึกแฝดอื่น แต่จะไม่สามารถเกิดได้ประจวบหรือพ้องกับการสมมาตรแบบสองครั้ง (twofold) สี่ครั้ง (fourfold) หรือหกครั้ง (sixfold) เปรียบเทียบ: *twin plane (ทวิน´ เพลน); twin center (ทวิน´ เซ็น´เท่อร์) คำพ้อง: twinning axis (ทวิ´นิ่ง แอ๊ก´เสิส)*

twin center (ทวิน´ เซ็น´เท่อร์) จุดในผลึก ที่ซึ่งผลึกแฝดมีการเรียงตัวแบบสมมาตร เปรียบเทียบ: *twin plane (ทวิน´ เพลน); twin axis (ทวิน´ แอ๊ก´เสิส)*

twin gliding (ทวิน´ ไกล´ดิ้ง) การเลื่อนในผลึกที่เป็นผลให้เกิดผลึกแฝด

twin law (ทวิน´ ลอ) นิยามของ ความสัมพันธ์ของผลึกแฝดของแร่ หรือกลุ่มแร่ ที่กำหนดขึ้น โดยเฉพาะ แกนผลึกแฝด จุดศูนย์กลางผลึกแฝด หรือระนาบผลึกแฝด การนิยามพื้นผิวองค์ประกอบ หรือระนาบ (ถ้าเป็นไปได้) และให้นิยามชนิดของผลึกแฝด

twinning (ทวิน´นิ่ง) การพัฒนาของผลึกแฝดโดยการขยายผลึกให้ใหญ่ขึ้น เปลี่ยนรูป หรือเลื่อน

twinning axis (ทวิน´นิ่ง แอ๊ก´เสิส) ดู: *twin axis (ทวิน´ แอ๊ก´เสิส)*

twinning by merohedry (ทวิ´นิ่ง บาย เมเรอฮี´ดรี) ผลึกแฝดที่มีองค์ประกอบของความสมมาตรหนึ่ง หรือมากกว่าหนึ่ง ที่ไม่ได้อยู่ในชั้นผลึก แต่จะอยู่ในสมมาตรของโครงข่ายผลึก ซึ่งมีผลในการทับซ้อนได้อย่างลงตัวพอดี ของโครงข่ายผลึกที่อยู่ในส่วนกลับกันและสามารถทำให้แปลความหมายของข้อมูลจากการเอ็กสเร (x-ray) ผิดได้ คำพ้อง: *merohedral twinning (เมเรอฮี´เดริ้ล ทวิน´นิ่ง)*

twinning displacement (ทวิ´นิ่ง ดิสเพล´สเมิ่นท์) การเคลื่อนที่ในผลึกเนื่องจากการเลื่อนของผลึกแฝด

twinning plane (ทวิน´นิ่ง เพลน) ดู: *twin plane (ทวิน´ เพลน)*

twinnite (ทวิน´ไน้ท์) แร่โลหะ ผลึกออรเธอรอมบิค สีดำ : $Pb(Sb,As)_2S_4$

twin plane (ทวิน´ เพลน) ระนาบร่วมที่ตัดขวางอยู่ในผลึกแฝดที่ซึ่งแต่ละส่วนของผลึกแฝดแสดงความสมมาตรผลึก หรือรูปสะท้อน (refelction) ซึ่งจะขนานกับหน้าผลึก หรือหน้าสะท้อน (reflection) แต่ไม่ขนานกับระนาบสมมาตรของผลึกเดี่ยว เปรียบเทียบ: *twin axis (ทวิน´ แอ๊ก´เสิส); twin center (ทวิน´ เซ็น´เท่อร์)* คำพ้อง: *twinning plane (ทวิน´นิ่ง เพลน)*

twist (ทวิสท์) รูปทรงเรขาคณิตของระนาบแตกแบบเฉียงขนาน (en echelon – เอ็น เอ๊ะ´เฌอล่อน) ที่แผ่ออกจากจ๊อยนทหลักซึ่งเป็นร่องแตกที่เกิดในรูปแบบที่สาม (mode III – แบบเฉือนและบิด) ที่ปลายของระนาบแตกและเลื่อน เปรียบเทียบ: *tilt (ทิ้ลท์) [ธรณีวิทยาโครงสร้าง]*

twisted plywood structure (ทวิส´เถิด ไพล´หวูด สเตริ๊ค´เช่อร์) โครงสร้างแบบไม้อัด ที่ซึ่งทิศทางของแนวการเรียงของเส้นใย (fibrillar – ฟิ´เบรอล่าร) หมุนจากระนาบแนวนอนระนาบหนึ่งไปยังอีกระนาบที่อยู่ติดกัน ด้วยมุมแหลมที่อาจมีค่าใกล้เคียงกันหรือแตกต่างกันเป็นอย่างมาก และเรียกว่า: twisted plywoodlike structure (ทวิส´เถิด ไพล´หวูดไล้ค์ สเตริ๊ค´เช่อร์)

twist hackle (ทวิสท์´ แฮะ´เคิ่ล) ระนาบแตกแบบเฉียงขนาน (en echelon - เอ็น เอ๊ะ´เฌอลอน) ที่บริเวณขอบของจ๊อยนทที่เกิดจาการบิดของระนาบแตก เนื่องจากขยายเข้าไปในขอบเขตที่มีสนามความเค้นเปลี่ยนทิศทาง หรือหมุน เปรียบเทียบ: *abrupt twist hackle (แอบเริ้พท์´ ทวิสท์´ แฮะ´เคิ่ล); gradual twist hackle (แกร´เจอเวิ่ล ทวิสท์´ แฮะเคิ่ล)*

two-and-a-half-dimensional modeling (ทู-แอนด-เออะ-แฮลฟ เดอเม็น´ชเนิ่ล มอ´เดอลิ่ง) การสร้างแบบจำลองของข้อมูลสนามศักย์เชิงกายภาพใดๆ ที่มีการแก้ไข หรือปรับแก้ ที่พิจารณาผลของแนวที่ขยายแบบตั้งฉากกับแนวที่สนใจร่วมด้วย สะกดได้อีกแบบ: 2 1/2-D, 2.5-D modeling

two-and-a-half-dimensional seismic (ทู-แอนด-เออะ-แฮฟ เดอะเม็น´ชเนิ่ล ไซ้´สมิค) การสำรวจไซ้สมิคแบบสามมิติเทียม ที่ทำโดยการสร้างข้อมูลเทียมแบบเทียบเคียง (interpolation - อินเทอรโพเล´เฌิ่น) การเก็บข้อมูลการสำรวจแบบสองมิติ สะกดได้อีกแบบ: 2 1/2-D, 2.5-D seismic

two-cycle valley (ทู-ไซ´คิ้ล แว´ลี่) หุบเขาหรือลุ่มน้ำที่มีการวิวัฒน์ใหม่ (rejuvenation - รีจูเวอเน´เฌิ่น) โดยพบการกัดเซาะลงด้านลึกอีกครั้ง สังเกตได้จากภาพตัดขวางในลักษณะของหุบเขา (เล็ก) ในหุบเขา (ใหญ่) ซึ่งเป็นลุ่มหรือลุ่ม

น้ำชี ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ คำพ้อง: *two-story valley (ทู-สตอ´รี่ แว̲´ลี่)*

two-dimensional method (ทู-เดอะเม็น´ชเนิ่ล เมะ´เถิด) วิธีการคำนวนแบบง่าย เพื่อคำนวณผลของแรงโน้มถ่วงของโครงสร้างธรณีในภาพตัดขวาง ที่ซึ่งโครงสร้างเหล่านี้สมมติให้มีความยาวไม่มีที่สิ้นสุดในแนวตั้งฉากกับแนวตัดขวาง คำย่อ: 2-D ดู: *survey (2-D)* คำพ้อง: *profile method (โพร̲´ไฟล เมะ´เถิด)*

two fold axis (ทู โฟ̲ล̲ด̲ แอ๊ก´เสิส) แกนหมุนแบบสมมาตรโดยที่วัตถุ (รูปผลึก โครงสร้างผลึก หรืออื่นๆ) ไม่มีความแตกต่างในการหมุนด้วยมุม 180° คำพ้อง: *diad (ได´แอด)*

twoling (ทู´ลิ่ง) ผลึกแฝด ที่ประกอบด้วยสองผลึกเดี่ยว เปรียบเทียบ: *fourling (ฟอร´ลิ่ง); fiveling (ไฟ๊ว´ลิ่ง); eightling (เอ้ท´ลิ่ง)*

two-M (2M) polytype (ทู-เอ็ม (2เอ็ม) โพ´ลีไท้พ) การเปลี่ยนแปลงโครงข่ายผลึก ที่เกิดในสมมาตรผลึกแบบมอเนอคลิหนิค และการซ้ำของสองชั้นตามทิศทางการซ้อนทับ มีสองรูปแบบที่เป็นไปได้ คือ 2M1 และ 2M2 ซึ่งควรหลีกเลี่ยงการใช้ 2M หากทราบรูปแบบที่ถูกต้องว่าเป็น 2M1 หรือ 2M2 ซึ่ง 2M1 เป็นรูปแบบที่พบในแร่ไมเค่อแบบไดอ็อคเทอฮีเดริ้ล แต่พบน้อยมากในแร่เซอรเพินทีน ส่วน 2M2 พบได้น้อยมาก เปรียบเทียบ: *one-M (1M) polytype (เวิน-เอ็ม (1เอ็ม) พอ´ลีไท้พ)*

two-mica granite (ทู-ไมเค่อะ แก̲รา̲´เหนิท) แกรเหนิทที่มีทั้งไมเค่อสีดำ-เข้ม (biotite – ไบ´เออไท้ท) และไมเค่อสีจาง (muscovite – เมิส´เคอไว้ท)

two-phase inclusion (ทู-เฝซ̲ อิน̲คลู̲´เฌิ่น) ช่องว่างหรือโพรง (มักเป็นรูปเหลี่ยม) ในอัญมณีที่ประกอบด้วยสองสถานะ (มักจะเป็นฟองอากาศในของเหลว); ช่องว่างหรือโพรงอาจจะ หรืออาจจะไม่ตรงกับรูปแบบ ที่เป็นไปได้ของผลึกแร่ที่เป็นแหล่งเจ้าบ้าน (host mineral) พบได้ในเคอเรินเดิ้ม และในแร่อัญมณีอื่นๆ อีกหลายชนิด เปรียบเทียบ: three-phase inclusion (ทรี̲-เฝส̲ อิน̲คลู̲´เฌิ่น)

two-point problem (ทู-พ้อยนฺท พรอบ´เล̲ิ่ม) ปัญหาในการสำรวจโดยใช้ plane-table สำหรับการกำหนดตำแหน่งของจุดที่ทราบความยาวของเส้นเส้นหนึ่ง ที่ไม่ได้รวมอยู่ในจุดที่จะตั้งอยู่ เปรียบเทียบ: *three-point problem (ทรี̲-พ้อยนฺท พรอบ´เล̲ิ่ม)*

two-story valley (ทู-สตอ´รี่ แว̲´ลี่) ดู: *two-cycle valley (ทู-ไซ´เคิ่ล แว̲´ลี่)*

two-sweep cusp (ทู-สวีพ´ เคิสพฺ) การโค้งตวัดของลำน้ำ (คุ้งน้ำ) โดยการโค้งตวัดสองคุ้งต่อเนื่องกัน ที่มีการเซาะตลิ่งลงด้านปลายน้ำ ในขณะที่ลำน้ำยังคงอยู่ในด้านเดียวกันของพื้นที่น้ำท่วม

two-swing cusp (ทู-สวิง´ เคิสพฺ) การโค้งตวัดของลำน้ำ โดยการแกว่งของแนวลำน้ำ ร่องรอยจากการแกว่งในครั้งแรก ตัดกับร่องรอยของการแกว่งในครั้งที่สอง ทำให้ได้ลักษณะรูป Y ที่ซึ่ง Y อาจชี้ไปทางต้นน้ำ หรือปลายน้ำ

two-to-one (2:1) layer (ทู-ทู-เวิน (2:1) เล´เย่อรฺ) องค์ประกอบของโครงสร้างของฟิโลซิเลอเขทส (phylosilicates) ที่ประกอบด้วยเทะเทรอฮีเดริ้ล 2 แผ่นต่อเนื่องขององค์ประกอบ T_2O_5 (T โดยทั่วไปคือ Si, Al หรือ Fe^{3+}) และอ็อคเทอฮีเดริ้ล 1 แผ่นซึ่งประกอบด้วย (ก) ไอเอ็นบวกขนาดกลาง (เช่น Mg, Al, Fe^{2+}, Fe^{3+}, Li) หรือตำแหน่งว่าง และ (ข) ไอเอ็นลบของ O และ OH, และ/หรือ F อัตราส่วนของแผ่นเทะเทรอฮีเดริ้ลต่ออ็อคเทอฮีเดริ้ลคือ 2:1 ชั้น; โดยมีแผ่นของอ็อคเทอฮีเดริ้ลคั่นกลางระหว่างแผ่นเทะเทรอฮีเดริ้ล แร่ที่พบในลักษณะแบบ 2: 1 ชั้น ได้แก่ ไมเค่อ (mica) คลอไร้ท (chlorite) สเม็คไท้ท (smectite) ไพโรฟิไล้ท (pyrophyllite) และแทลค (talc) เดิมชั้นแบบ 2:1 ชั้น ใช้เรียก “three-layer clay – ทรี̲ เล´เย่อร เคล” ซึ่งปัจจุบันไม่เป็นที่ยอมรับ เปรียบเทียบ: *octahedral sheet (อ็อคเทอฮี´เดริ̲ล ฌีท); tetrahedral sheet (เทะเทรอฮี´เดริ̲ล ฌี้ท); two-to-one (2:1) phyllosilicate (ทู-ทู-เวิน (2:1) ฟิโลซิ´เลอเขท)*

two-to-one (2:1) phyllosilicate (ทู-ทู-เวิน (2:1) ฟิโลซิ´เลอเขท) ไฮเดริสซิเลอเขท (hydrous silicate) ที่ ประกอบด้วยชั้น 2:1 โครงสร้างแร่ที่แตกต่างกันนั้นเกิดขึ้นจากการซ้อนเป็นชั้นๆ ของชั้นเหล่านี้ โดยอาจจะไม่มีโครงสร้างอื่น หรือองค์ประกอบทางเคมีอื่นเพิ่มเติม (เช่น แทลค (talc) ไพโรฟิไล้ท (pyrophyllite)) หรือมีไอเอ็นบวก (เช่น ไมเค่อ) กลุ่มประจุบวก หรือมอลิคิวลแบบมีขั้ว (เช่น สเม็คไท้ท (smectite)) และแผ่นอ็อคเทอฮีเดริ้ลแทรกระหว่างชั้น (เช่น คลอไร้ท (chlorite)) และมีอื่นๆ อีก ในช่องว่างระหว่าง 2: 1 ชั้น เปรียบเทียบ: *two-to-one (2:1) layer (ทู-ทู-เวิน (2:1) เล´เอ่อรฺ)*

tying bar (ทาย´อิ้ง บาร) ดู: *tombolo (โทม´เบอโล่)*

Tyler standard grade scale (ทาย´เลอร สแตน´เดิรฺด เก̲รา̲ด สเกล´) มาตรการจำแนกขนาดของตะกอนและขนาดของดินที่คิดค้นโดยบริษัท เดอเบ๊ย เอ๊ส ทายเลอร (W.S. Tyler Company) ที่อยู่ในเมืองคลีฟเลนด์ (Cleveland) รัฐโอฮายโอ (Ohio) ซึ่งขนาดขึ้นอยู่กับระยะที่สองของ 2 กันค่าที่จุดกึ่งกลาง

ของแต่ละชั้นที่เป็นเลขจำนวนเต็ม หรือเลขเศษส่วนที่พบปกติ ใช้สำหรับกำหนดขนาดตะแกรงร่อนตะกอนและดิน

Tyndall figure (ทิน'เดิ้ล ฟิ'เก้อร) น้ำและไอน้ำที่อยู่ในช่องว่างหรือโพรงในเกล็ดหิมะ วางตัวขนานกับระนาบฐานภายในผลึกน้ำแข็ง และเกิดจากผลของการละลายโดยการดูดกลืนรังสีที่บริเวณตำแหน่งที่มีข้อบกพร่องแบบจุดในโครงข่ายผลึกน้ำแข็ง และจะถูกเรียกว่า “vapor figure – เว'เพ่อร ฟิ'เก้อร” ถ้าน้ำในช่องว่างหรือโพรงนั้นแข็งตัวซ้ำ คำพ้อง: *negative snowflake (เนะ'เกอถีฟ สโน'เฝลค)*

type (ไท้พฺ) (1) [ถ่านหิน] การจำแนกถ่านหินที่ขึ้นกับชนิดของพืชที่เป็นองค์ประกอบ เปรียบเทียบ: *rank (แร้งคฺ) [ถ่านหิน]; grade (เกรด) [ถ่านหิน]* (2) [อนุกรมวิธาน] มาตรฐานอ้างอิงสำหรับใช้ประกอบการพิจารณาเพื่อตั้งชื่อทางวิทยาศาสตร์ เว้นแต่จะมีคุณสมบัติตามที่กำหนด ซึ่งมักจะหมายถึงโฮเลอไท้ท (holotype) ชนิดของสปีณีสคือ ตัวอย่างหนึ่ง รวมถึงสิ่งมีชีวิตทั้งหมด ถือว่า เป็นสปีณีสชนิดเดียวกันกับสปีณีสต้นแบบ วิธีการตั้งชื่อของจีเนิส คือสปีณีสและจีเนิสของทุกๆ สปีณีส ถือว่าเป็นสปีณีสร่วมสกุลกับสปีณีสต้นแบบ

type-1 sequence (ไท้พฺ-เวิน ซี'เควินส) ในการลำดับชั้นหินหมายถึง ลำดับชั้นที่ประกอบด้วยชุดลำดับน้ำตื้น (lowstand system tract, LST) ชุดลำดับน้ำมาก (highstand system tract, HST) ชุดลำดับน้ำท่วม (transgressive system tract, TST) เป็นขอบเขตอยู่ใต้ โดยขอบเขตลำดับชนิดที่ 1 ขึ้นอยู่กับลำดับที่พบภายในแอ่ง แต่การปรากฏอาจจะไม่ครบทั้งหมด เนื่องจากมีการถูกตัดขาด หรือไม่มีการตกทับถม ลำดับชั้นชนิดนี้แปลความหมายว่า เกิดเมื่อการลดของระดับน้ำทะเล เกินกว่าอัตราการทรุดตัวของชายฝั่ง ซึ่งเป็นผลให้แม่น้ำหลัก เกิดการกัดเซาะไปสู่ต้นน้ำและกัดลงทางด้านลึก ตำแหน่งเลื่อนไปทางกลางแอ่ง ที่สัมพันธ์กับขอบเขตของลำดับชั้นหินชนิดที่ 1

type-2 sequence (ไท้พฺ-ทู ซี'เควินส) ในการลำดับชั้นหินหมายถึง ลำดับชั้นที่ประกอบด้วยขอบชายฝั่ง (shelf-margin) ชุดลำดับน้ำท่วม (transgressive system tract,TST) และชุดลำดับน้ำมาก (highstand systems tract, HST) ที่มีขอบเขตโดยเอินเคินฟอรเมอที่ชนิดที่ 2 (type-2 unconformity) และความสัมพันธ์แบบต่อเนื่อง ซึ่งแปลความหมายว่าเกิดจากอัตราการลดลงของระดับน้ำทะเลน้อยกว่า หรือเท่ากับอัตราการทรุดตัวของแอ่ง ที่ตำแหน่งที่มีการทับถมตะกอนชายฝั่งในเวลาที่น้ำทะเลลดระดับ นั่นคือ จะไม่มีการลดระดับของน้ำทะเล ในช่วงการทับถมของลำดับชั้นชนิดนี้ ท้องของแม่น้ำจะไม่ถูกกัดเซาะ และแอ่งจะไม่การเคลื่อนของเฟณีสของการตกทับถม ถึงแม้จะมีการลดลงของพื้นที่ในที่ราบชายฝั่งอย่างมีนัยสำคัญ

type-A climbing ripple (ไท้พฺ-เอ ไคล'มิ่ง ริ'เพิ่ล) รอยคลื่นซ้อนชนิดเอ; รอยคลื่น ที่แสดงลักษณะการซ้อนกัน ที่แสดงโครงสร้างภายในแบบชั้นบางเฉียงระดับ (cross-lamination) และประกอบด้วยการตกทับถมของตะกอนแบบชั้นบางในด้านที่มีความชันตามกระแส (lee-side) ที่ถูกเคลื่อนย้ายมา แต่จะพบตะกอนในด้านต้านกระแส (stoss-side) เปรียบเทียบ: *type-B climbing ripple (ไท้พฺ-บี ไคล'มิ่ง ริ'เพิ่ล); type-C climbing ripple (ไท้พฺ-ซี ไคล'มิ่ง ริ'เพิ่ล); sinusoidal climbing ripple (ซินเยอซอย'เดิล ไคล'มิ่ง ริ'เพิ่ล)*

type area (ไท้พฺ เอ'เรีย หรือเอ'รีเอ้อ) พื้นที่ทางภูมิศาสตร์ หรือภูมิภาค ที่ล้อมรอบหินต้นแบบ (stratotype -สแตร'เทอไท้พ) หรือสถานที่ที่ปรากฏของหน่วย หรือขอบเขตชุดลำดับชั้นหิน คำพ้อง: *type region (ไท้พฺ รี'เจิ้น)*

type-B climbing ripple (ไท้พ-บี ไคล'มิ่ง ริ'เพิ่ล) รอยคลื่นซ้อนชนิดบี; รอยคลื่น ที่แสดงลักษณะการซ้อนกัน ที่แสดงโครงสร้างภายในแบบชั้นบางเฉียงระดับ และประกอบด้วยการตกทับถมตะกอนทางด้านข้างอย่างต่อเนื่องทั้งด้านที่มีความลาดไปต้นน้ำ และความลาดไปทางน้ำ การเกิดโครงสร้างในลักษณะนี้จะต้องมีอัตราของการสะสมและการเคลื่อนย้ายสูงกว่าการเกิดแบบชนิดรอยคลื่นชนิดเอ เปรียบเทียบ: *type-A climbing ripple (ไท้พฺ-เอ ไคล'มิ่ง ริ'เพิ่ล); type-C climbing ripple (ไท้พฺ-ซี ไคล'มิ่ง ริ'เพิ่ล); sinusoidal climbing ripple (ไซนิวซอย'เดิ้ล ไคล'มิ่ง ริ'เพิ่ล)*

type-C climbing ripple (ไท้พฺ-ซี ไคล'มิ่ง ริ'เพิ่ล) รอยคลื่นซ้อนชนิดซี; รอยคลื่น ที่แสดงลักษณะการซ้อนกัน ที่แสดงโครงสร้างภายในแบบชั้นบางเฉียงระดับ และประกอบด้วยการตกตะกอนที่เคลื่อนย้ายมาทางด้านข้างอย่างต่อเนื่องทั้งด้านที่มีความลาดไปต้นน้ำและความลาดไปทางท้ายน้ำ แยกออกจากชนิดบี โดยมีการคัดขนาดของตะกอนจากตะกอนทรายละเอียดและทรายแป้ง ที่ฐาน และตะกอนละเอียดมากที่ด้านบน และความกว้างของคลื่นจะลดลง จนบางครั้งอาจมีระนาบอยู่ในแนวนอน เปรียบเทียบ: *type-A climbing ripple (ไท้พฺ-เอ ไคล'มิ่ง ริ'เพิ่ล); type-B climbing ripple (ไท้พฺ-บี ไคล'มิ่ง ริ'เพิ่ล); sinusoidal climbing ripple (ซินเยอซอย'เดิ้ล ไคล'มิ่ง ริ'เพิ่ล)*

type curve (ไท้พฺ เคิ้ร์ฟ) ดู *master curve* (แม่ไร้ต้องเขิรฟ)

type fossil (ไท้พฺ เฟาะ´เซิ่ล) ศัพท์ที่ใช้เป็นคำพ้องของ *index fossil (อิน´เด็กซ เฟาะ´เซิ่ล)* แบบครั้งคราว

type genus (ไท้พฺ จี´เนิส) สกุล (genus) ที่ถูกกำหนดขึ้นเป็นข้อมูลอ้างอิงถาวร สำหรับการประยุกต์ใช้ชื่อของวงศ์ (family) และการจัดอันดับ และการจัดอันดับย่อยที่มีจุดร่วมเดียวกันในการกำหนดเพื่อการอ้างอิง การตั้งชื่อลำดับชั้นหิน

type locality (ไท้พฺ โลแค´เลอที่) (1) ที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ ที่เป็นแหล่งหรือที่ปรากฏหน่วยหินต้นแบบ (stratotype – สแตร´เทอไท้พ) ของหน่วยชุดลำดับชั้นหินที่เป็นชั้นๆ หรือขอบเขตของหน่วยหินต้นแบบ ระหว่างชั้นของแต่ละหน่วย; หรือขาดการกำหนดหน่วยหินต้นแบบ เป็นท้องที่ที่หน่วยหรือขอบเขตถูกกำหนด หรือเรียกชื่อ ในกรณีที่หน่วยชุดลำดับชั้นหิน ประกอบด้วยหินอัคนีที่ไม่มีชั้น หรือหินแปร จะกำหนดสถานที่ตามภูมิศาสตร์ ที่หน่วยนั้นถูกกำหนดและตั้งชื่อ (2) สถานที่ที่มีคุณลักษณะเด่นทางธรณีวิทยาเฉพาะ (เช่น แหล่งของการเกิดแร่ แหล่งกำเนิดของหินอัคนีที่มีลักษณะเฉพาะ หรือแหล่งของตัวอย่างเฟาะเซิ่ลสปีณีสใดสปีณีสหนึ่ง หรือหลายๆ สปีณีส หรือแหล่งของสปีณีสย่อย) ได้รับการยอมรับเป็นครั้งแรก และมีการอธิบายหรือการบรรยายถึงเป็นครั้งแรก

type material (ไท้พ เมอทิ´เรี่ยล) ตัวอย่างทุกชนิดที่ใช้ประกอบในการบรรยายสปีณีสใหม่ เปรียบเทียบ: *hypodigm (ไฮ´เพอไดม)*

type region (ไท้พฺ รี´เจิ้น) ดู: *type area (ไท้พฺ เอ´เรีย)*

type section (ไท้พฺ เซ็ค´เฉิ่น) (1) คำบรรยายหรืออธิบายครั้งแรก ของลำดับชั้นหินที่ประกอบเป็นหน่วยลำดับชั้นหิน ใช้เป็นมาตรฐานในการแยกหน่วยลำดับชั้นหิน หรืออาจจะเปรียบเทียบและมักจะถูกกำหนดในบริเวณที่พบความหนามากที่สุด และปรากฏอย่างสมบรูณ์ (หรืออย่างน้อยแสดงให้เห็นผิวบนและผิวล่าง) ซึ่งหน่วยลำดับชั้นหินจำแนกตามชนิดของหิน (lithostratigraphic unit) จะไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ และกำหนดให้มีได้เพียงหนึ่งเดียว แม้อาจพบว่าสามารถมีได้อีกก็ตาม เปรียบเทียบ: *reference section (เระ´เฟรินซ เซ็ค´เฉิ่น)* (2) ตามคู่มือการลำดับชั้นหินนานาชาติ (International Stratigraphic Guide) เป็นคำพ้องของ *stratotype (สแตร´เทอไท้พ)* ดังนั้น จึงไม่เพียงแต่จะประกอบด้วยหน่วยลำดับชั้นหินตัวแทนเท่านั้น แต่จะยังแสดงขอบเขต หรือชั้นด้วย

type species (ไท้พฺ สปี´ณีส) สปีณีสต้นแบบ ที่ซึ่งคำบรรยายหรืออธิบายครั้งแรกของสกุล (genus) หรือสกุลย่อย (subgenus) ยึดเป็นหลักในการบรรยายหรืออธิบาย; ชนิดของสกุล หรือสกุลย่อย คำพ้อง: *genotype (จี´เนอไท้พฺ)*

type specimen (ไท้พฺ สเปะ´เซอเมิ่น) ตัวอย่างต้นแบบที่ใช้ในการบรรยายลักษณะเฉพาะบางอย่าง ที่ใช้เป็นหลักฐานถาวรในการอ้างอิง ประเภทตัวอย่างอาจจะเป็นโฮเลอไท้พ (holotype) นีเออไท้พ (neotype) หรือเล็คเทอไท้พ (lectotype)

typhoon (ไทฟูน´) พายุหมุนเขตร้อน โดยเฉพาะพายุที่เกิดในภาคตะวันตกของมหาสมุทรแปซิฟิค รากศัพท์: ภาษาจีน “great wind – ลมขนาดใหญ่”

typomorphic mineral (ไท´เพอมอรฟิค มิเนอ´เริ่ล) แร่ที่มีการพัฒนาในขอบเขตช่วงแคบๆ ของอุณหภูมิและความดัน เปรียบเทียบ: *critical mineral [meta] (คริ´ทิเคิ่ล มิ´เนอเริ่ล) [หินแปร]; index mineral (อิน´เด็กสฺ มิ´เนอเริ่ล)*

Tyrrhenian (ทายรี´เนี่ยน หรือเทอรี´นีเอิ้น) หินช่วงอายุในยุโรป (Mediterranean – เมเดอะเทอเร´เนี่ยน) : บนไพลสเตอซีน (เหนือไอออเนี่ยน (Ionian) ใต้เวอรซิเลี่ยน (Versilian)

tyuyamunite (ทยุยามู´ไน้ทฺ) แร่สีเหลือง หรือน้ำตาล-เหลือง ผลึกออรเธอรอมบิค ของกลุ่มคารโนไท้ท (carnotite group): $Ca(UO_2)_2(V2O_8)$•5-8H_2Q เป็นสินแร่ของยูเรเนี่ยม และเป็นแร่ที่เกิดภายหลังภายในเปลือกหุ้มสีเหลือง คำพ้อง: *calciocarnotite (แคล สิโอคาร โนไท้ทฺ)*

U

ubac (ยู´แบ๊ค) ลาดเชิงเขาส่วนที่รับแสงจากดวงอาทิตย์และความอบอุ่นได้น้อย; ด้านไม่มีแดด รากศัพท์: ภาษาฝรั่งเศส “shady side – ด้านอับแสง” เปรียบเทียบ: *adret (แอเดร´)*

Udden grade scale (อุ๊ด´เดิ้น เกรด สเกล´) มาตรวัดขนาดของตะกอนแบบลอเกอริเทิ่ม ใช้ขนาด 1 มิลลิเมตร เป็นขนาดอ้างอิงและกำหนดการลดขนาดด้วยอัตราส่วน 1/2 เท่า การเพิ่มขนาดด้วยอัตรา 2 เท่า เช่น 0.25, 0.5, 1, 2, 4, 8, 16 มิลลิเมตร ดู: *Wentworth grade scale (เวนทฺ´เวิรฺธ เกรด สเกล´)*

udic moisture regime (ยู´ดิค ม้อยสเช่อรฺ เร´ฌีม) สภาพความชื้นดิน ที่ไม่แห้งเป็นเวลานานติดต่อกันถึง 90 วัน หรือสะสมเป็นเวลานานติดต่อกัน 60 วันใน 90 วันหลังจากวันที่กลางวันยาวที่สุด (summer solstice) คือ วันที่ 22 มิถุนายน ในเขตซีกโลกเหนือ หรือ 22 ธันวาคม ในเขตซีกโลกใต้ และมีอุณหภูมิดินที่ระดับความลึก 50 เซนติเมตร สูงกว่า 5 องศาเซลเซียส

Ufimian (ยูเฟ´เมี่ยน) ช่วงอายุในรัสเซีย (Russia อ่านว่า เรอ´เฌ่อ) อายุช่วงต้นของเพอรเมี่ยนตอนกลาง (lower Middle Permian)

ugrandite (ยูแกรนได๊ทฺ) ชื่อกลุ่มสำหรับแคลเซี่ยมที่มีแร่การเหนิท (granet) ยูวาเรอไว้ท (uvarovite) กรอสเยอเล่อร (grossular) โกลดแมไน้ท (goldmanite) และแอนดราได๊ท (andradite)

UHP metamorphism (ยูเอ๊ชพี เมะทะมอรฺ´ฟิเซิ่ม) คำย่อ ดู: *ultra-high-pressure metamorphism (เอิล´เทรอ-ไฮ-เพระ´เฌ่อรฺ เมะทะมอรฺ´ฟิเซิ่ม)*

uintahite (ยูอิน´ทาไฮ้ทฺ) แอสฟอลไท้ท (asphaltite) สีดำ เป็นเงา มีริ้วสีน้ำตาล และแตกลายโค้งเหมือนฝาหอย ละลายได้ในน้ำมันสน (turpentine - เทอร´เพินไทนฺ); เกิดเป็นสายแร่ (vein) ใน ยูอินทาเบเซิน (Uinta Basin) รัฐยูทอ หรือยูท่า (Utah) ดู: *wurtzilite (เวิรฺทเซอไล้ท)* สะกดได้อีกแบบคือ: *uintaite (ยูอิน´ไท้ทฺ)* อีกชื่อหนึ่งเรียกว่า gilsonite (กิลเซอไน้ทฺ)

uintaite (ยูอิน´ไท้ทฺ) ดู: *uintahite (ยูอิน´ทาไฮ้ทฺ)*

Uintan (ยูอิน´เทิ่น) อายุของสัตว์เลี้ยงลูกด้วยน้ำนมในอเมริกาเหนือ: ยุคอีเออซีนตอนปลาย (หลัง บริดเจอเรี่ยน (Bridgerian) ก่อนดูเชเนี่ยน (Duchesnean).

Ulatisian (ยูเลอทิ´เฌิ่น) อายุในอเมริกาเหนือ: ยุคอีเออซีนตอนกลาง (บนเพนูเที่ยน (Penutian) ใต้ แนริเซี่ยน (Narizian).

ulexite (ยูเล็ก´ไซ้ทฺ) แร่ไทรคลิหนิค สีขาว : $NaCaB_5O_6(OH)_6{\cdot}5H_2O$ มีรูปผลึกเป็นรูปเข็มหรือเส้นใย หรือผลึกแบบโค้งมน และเกิดร่วมกับบอแร็กซในรูปคราบเกลือ ในพื้นที่แห้งแล้งที่มีแอลเคอไลน มีชื่อเรียกอีกหลายชื่อได้แก่ *boronatrocalcite (บอเรแนโทรแคลไซ้ทฺ); natroborocalcite (แนโทรบอโรแคลไซ้ทฺ); cotton ball (เคาะ´เทิ่น บอล)*

ullmannite (เอิล´แมไน้ทฺ) แร่โลหะลูกบาศก์ สีดำ เทาของกลุ่มเกอรสดอรไฟ้ท (gersdorffite) : NiSbS มักมีสารหนู (arsenic - อาร´ซนิค) ประกอบอยู่ด้วยแต่ปริมาณน้อย เรียกอีกชื่อว่า *nickel-antimony glance (นิ´เคิ่ล-แอน´เทอโมนี่ แกล๊นซ)*

ulmain (เอิล´เมน) ชนิดของยูวิเทรน (euvitrain) ประกอบด้วยเอิลเมิ่น (ulmin) อย่างสมบูรณ์ ไม่ได้ตกตะกอนจากสารละลาย เปรียบเทียบ: *collain (คอล´เลน)*

ulmic acid (เอิล´หมิค แอ´เซิด) ดู: *ulmin (เอิล´เมิ่น)*

ulmification (เอิล´มิเฟอเค´เฌิ่น) กระบวนการเกิดพี้ท ดู: *ulmin (เอิล´เมิ่น)*

ulmin (เอิล´เมิ่น) วัตถุจากการผุสลายของพืชที่พบในถ่านหิน มีลักษณะแบบอสัณฐาน สีน้ำตาล-ดำหรือเป็นวุ้น (gel) ไม่ละลายในสารแอลเคอไลน พบมากในพี้ท และลิกไน้ท และเกิดเป็นวิทริไน้ท (vitrinite) คำพ้อง: *ulmic acid (เอิล´หมิค แอ´เซิด); humin (ฮิว´เมิ่น); carbohumin (คารเบอฮิว´เมิ่น); humogelite (ฮิวเมอเจ´ไล้ทฺ); fundamental jelly (เฟินเดอเมน´เทิ่ล เจ´ลี่); jelly (เจ´ลี่); gelose (เจ´โลซ); fundamental substance (เฟินเดอเมน´เทิ่ล เสิบ´สเติ้นซ); vegetable jelly (เว็จ´เทอเบิ้ล เจ´ลี่)*

ulminite (เอิล´แมไน้ทฺ) (1) แมะเซอแรล (maceral) ของถ่านหินสีน้ำตาล ในกลุ่มฮิวเมอไน้ท (huminite) ประกอบด้วยผนังเซลพืชจำพวกที่ทำให้เกิดเป็นวุ้น (gelified plant-cell walls) (2) หลากหลายรูปแบบของ ยูวิเทรอไน้ท เอิลเมิ่น (euvitrinite ulmain) และประกอบด้วยวุ้นที่ไม่ได้มาจากพืช เปรียบเทียบ: *collinite (คอ´เลอไน้ทฺ)*

Ulsterian (เอิลสเตอ´เรี่ยน) ช่วงสมัยในอเมริกาเหนือ: ยุคดิโวเนี่ยนตอนล่างสุด (บน เคอยูเกิ้น (Cayugan) ของสิลุเรี่ยน ใต้ไบรเอิ้น (Brian)

ultimate analysis (เอิล´เทอเหมิท เออะแน´เลอเสิส) การวิเคราะห์หาธาตุในสารประกอบ สำหรับถ่านหินหมายถึงการวิเคราะห์หา

คารเบิ้น, ไฮเดรอเจิ้น, กำมะถัน, ไนเทรอเจิ้น, เถ้า และอ็อกเซอเจิ้น เปรียบเทียบ: *proximate analysis (พร็อก´เซอะเหมิท เออะแน´เลอเสิส)*

ultimate base level (เอิล´เทอเหมิท เบส เล´เวิ่ล) ระดับต่ำที่สุดที่น้ำจะไหลได้; สำหรับธารน้ำ หมายถึง ระดับน้ำทะเลที่เทียบจากพื้นดินไปที่ท้องน้ำ เปรียบเทียบ: *temporary base level (เทม´เพอเรรี่ เบส เล´เวิ่ล)* คำพ้อง: *general base level (เจ´เนอเริ่ล เบส เล´เวิ่ล)*

ultimate bearing capacity (เอิล´เทอเหมิท แบริ่ง เคอะแพ´เซอที่) ค่าเฉลี่ย ของน้ำหนักกดต่อหน่วยพื้นที่ ที่ทำให้เกิดการวิบัติด้วยแรงเฉือน ดู: *bearing capacity (แบ´ริ่ง เคอะแพ´เซอที่)*

ultimate landform (เอิล´เทอเหมิท แลนด์ฟอรฺม) สภาพพื้นที่ ที่เป็นตามทฤษฎี ของระยะสุดท้ายของวัฏจักรการกร่อนในแต่ละรอบ เปรียบเทียบ: *initial landform (อินิ´เฌิ่ล แลนด์´ฟอรฺม); sequential landform (ซีเควน´เฌิ่ล แลนด์´ฟอรฺม)*

ultimate recovery (เอิล´เทอเหมิท ริเคอะ´เวอรี่) ปริมาณของน้ำมันหรือแก๊ส ที่หลุมเจาะหรือพื้นที่กักเก็บที่จะสามารถผลิตได้ทั้งหมด นั่นคือ ตั้งแต่เริ่มผลิต ถึงการปิดหลุมหรือพื้นที่กักเก็บ

ultimate shear strength (เอิล´เทอเหมิท ฌิร สเตร็งธ์) ความเค้นเฉือนสูงสุด ที่สอดคล้องกับความแข็งแรงสูงสุดของวัตถุ

ultimate strength (เอิล´เทอเหมิท สเตร็งธ์) ค่าความแตกต่างมากสุดของความเค้น ที่วัตถุยังคงรูป โดยไม่เกิดการเสียรูปถาวร หรือการวิบัติ แต่หากเกินค่านี้ไปแล้ว วัตถุจะเกิดการเสียรูปอย่างถาวร หรือการวิบัติ ดู: *ultimate shear strength (เอิล´เทอเหมิท ฌิร สเตร็งธ์)*

ultrabasic (เอิลเทรอเบ´สิค) กล่าวถึง หินอัคนีที่มีสิเลอเคอต่ำกว่าหินอัคนีจำพวกเบสิค โดยมีสิเลอเค่อมากสุดไม่เกินร้อยละ 44 แม้ว่าหินเอิลเทรอเบสิคส่วนใหญ่ จะเป็นหินเอิลเทรอเมฝิค ดังนั้นศัพท์นี้อาจใช้สับเปลี่ยนกันได้กับ ultramafic (เอิลเทรอเม´ฝิค) แต่มีข้อยกเว้น ตัวอย่างเช่น หินมีแร่เพียงชนิดเดียวประกอบด้วยไพร็อกซีน ซึ่งเป็นเอิลเทรอเมฝิค แต่ไม่ใช่เอิลเทรอเบสิค เพราะมี SiO_2 สูง ทำนองเดียวกับแร่เดี่ยวที่ประกอบด้วย anorthite (เออะนอร´ไธ้ท) แม้จะมี SiO_2 ร้อยละ 43.2 แต่ไม่ใช่เอิลเทรอเบสิคเป็นต้น; เอิลเทรอเบสิค เป็นหนึ่งในชื่อที่ใช้จำแนกหินอัคนีบนพื้นฐานของปริมาณสิเลอเค่อ ประกอบด้วย เออสิดิค (acidic), อินเทอรมีเดียท (intermediate), เบสิค (basic) และเอิลเทร่อเบสิค (ultrabasic) เปรียบเทียบ: *silicic (เซอลิ´สิค)*

ultrabasic rock (เอิลเทร่อเบ´สิค ร็อค) ในการจำแนกหินอัคนีของ IUGS หินอัคนี ซึ่งมีร้อยละโดยน้ำหนักของ SiO_2 น้อยกว่า 45

ultra-high-pressure metamorphism (เอิลเทร่อ-ไฮ-เพระเฌ่อร เมะทะมอรฺฟิเซิ่ม) กระบวนการที่ทำให้เกิดหินแปรซึ่งมีส่วนที่เหลือของเม็ดแร่โคไซ้ท หรือโคอิไซ้ท (coesite) หรือเพชรขนาดเล็กจิ๋ว (micro diamond) ซึ่งแสดงว่าเกิดในที่ลึก ไม่น้อยกว่า 100 กิโลเมตร หินเหล่านี้พบทั่วไปในภูเขาซึ่งเกิดจากการเบียดอัดกันระหว่างแผ่นทวีป 2 แผ่น

ultramafic (เอิลเทร่อเม´ฝิค) หินอัคนีซึ่งประกอบด้วยแร่เมฝิคเป็นหลัก เช่น หินที่ประกอบด้วยแร่ชนิดเดียว (monomineralic) คือ ไฮเพอรสธีน (hypersthenes), ออไจ๊ท (augite) หรือออเลอวีน (olivine) เปรียบเทียบ: *ultrabasic (เอิลเทร่อเบ´สิค)*

ultramafic-hosted asbestos (เอิลเทร่อเม´ฝิค-โฮส´เถิด แอสเบส´เติส) ดู: *serpentine-hosted asbestos (เซอร´เพินทีน-โฮส´เถิด แอสเบส´เติส)*

ultramafic-hosted magnesite (เอิลเทร่อเม´ฝิค-โฮส´เถิด แม็ก´เนอไซ้ท) ดู: *serpentine-hosted magnesite (เซอร´เพินทีน-โฮส´เถิด แม็ก´เนอไซ้ท)*

ultramaifc-hosted talc (เอิลเทร่อเม´ฝิค-โฮส´เถิด แท้ลค) ดู: *serpentine-hosted talc (เซอร´เพินทีน-โฮส´เถิด แท้ลค)*

ultramafic rock (เอิลเทร่อเม´ฝิค ร็อค) ในการจำแนกหินอัคนีของ IUGS ชื่อทั่วไปสำหรับหินพลูทอหนิคที่มีดัชนีสี (color index) M มากกว่า หรือเท่ากับ 90 รวมถึง ในระหว่างหินอื่นๆ คือ ดูไน้ท (dunite) เพอริเดอไท้ท (peridotite) และไพร็อกเซอไน้ท (pyroxenite)

ultramarine (เอิลเทร่อเมอรีน´) คำพ้องของแร่ ลาซยูไล้ท หรือลาเฌอไล้ท (lazurite) ศัพท์นี้ใช้กับ ลาซยูไล้ทและลาซยูไล้ทสังเคราะห์ และกับสารประกอบในกลุ่มเดียวกัน เช่น เนื้อสีน้ำเงินสดใสซึ่งแต่ก่อนทำจากผงแลพิส แลเซอไล (lapis lazuli) และการมีลักษณะเฉพาะคือ ความคงทนของสี

ultrametamorphism (เอิลเทร่อเมะทะมอรฺฟิเซิ่ม) กระบวนการต่างๆ ของการแปร หินที่อุณหภูมิและความกดดันสูงสุดที่ซึ่งหินจะเกิดการหลอมละลายบางส่วน หรือทั้งหมด (anatexis) และกลายเป็นแม็กเม่อ

ultramylonite (เอิลเทร่อมาย´เลอไน้ท) มายเลอไน้ทที่ถูกบดละเอียดจนโครงสร้างเดิมและผลึกแร่ขนาดใหญ่ถูกบดหายไปหมด และหินกลายเป็นเนื้อเดียวกันแต่ละเอียด โดยมีโครงสร้างที่ขนานกันเล็กน้อย ถ้ามีเหลืออยู่ เปรียบเทียบ: *protomylonite (โพรเทอมาย´เลอไน้ท); pseudotachylite (ซูโดแทะคี่ไล้ท)* คำพ้อง: *flinty crusted rock (ฟลิน´ที เครสิ´เถิด ร็อค)*

U

ultraplankton (เอิลเทร่อแพลง´เทิ่น หรือเอิลเทร่อแพลง´ทอน) แพลงเทิ่นขนาดเล็กที่สุดเส้นผ่าศูนย์กลางเล็กกว่า 2-3 μm (μm อ่านว่าไมโครเมอเท่อร = เศษหนึ่งส่วนหนึ่งล้านเมตร หรือหนึ่งในล้านเมตร) เปรียบเทียบ: *nannoplankton (แนนโนแพลง´เทิ่น); microplankton (ไมโครแพลง´เทิ่น); macroplankton (แมโครแพลง´เทิ่น); megaplankton (เมะเกอแพลง´เทิ่น);* คำพ้อง: *picoplankton (พีโคแพลง´เทิ่น หรือพีเคอแพลง´เทิ่น)*

ultraplinian-eruption (เอิลเทร่อพลิเนี่ยน อิเริพ´เฌิ่น) การระเบิดของภูเขาไฟที่มีพลังสูงมาก ซึ่งมีพื้นที่เพอะเมิซ (pumice) และเถ้า (ash) ตกกว้างมากกว่า 50,000 ตารางกิโลเมตร

ultrapotassic rock (เอิลเทร่อเพอแทะ´สิค ร็อค) หินอัคนีซึ่งน้ำหนักโดยค่าร้อยละของ K_2O และ MgO มากกว่า 3 และของ K_2O อย่างน้อยเป็น 2 เท่าของ Na_2O เปรียบเทียบ: *perpotassic rock (เพอรเพอแทะ´สิค ร็อค); potassic rock (เพอแทะ´สิค ร็อค)*

ultravulcanian eruption (เอิลเทร่อเวิลเค´เนี่ยน อิเริพ´เฌิ่น) ชนิดของการระเบิดของภูเขาไฟที่มีลักษณะเฉพาะคือ การระเบิดของแก๊สต่างๆ อย่างรุนแรงพร้อมด้วยฝุ่นหินและเศษหิน โดยมีสกอเรีย (scoria) ที่ร้อน และเรืองแสงเล็กน้อย (ถ้ามี) มักพบในขณะที่ปากปล่องภูเขาไฟกำลังเปิด หรือเปิดซ้ำ ตัวอย่างเช่น การระเบิดของภูเขาไฟคระเคอตัว (Krakatoa หรือ Krakatua)

ulvite (เอิล´ไว้ท) ดู: *ulvöspinel (เอิล´โวสเพอเนิ่ล)*

umber (เอิม´เบ้อร) ดินสีน้ำตาลที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ ที่สีเข้มกว่ารงค์ (ocher - โอ´เค่อรฺ) ซีเอเน่อ (sienna) ซึ่งประกอบด้วยแมงเกอนีส อ็อกไซดส (manganese oxides) และเหล็กอ็อกไซดปนน้ำ (hydrated ferric oxide) สิลิเค่อ (silica) อลูเมอะเนอ (alumina) และปูนขาว (lime-CaO) เป็นสารผสมที่มีค่าสูงที่ใช้เป็นเนื้อสี และใช้เป็นสีพื้นตามลักษณะที่พบในธรรมชาติ (สีเขียวอมน้ำตาล – raw umber) หรือในสภาพที่เผาแล้ว (burnt umber) ซึ่งให้สีน้ำตาลเข้ม หรือน้ำตาลแดง

umbracer dune (เอิม´เบรเซ่อร ดูน) ดูนท้ายลม (*lee dune*) ซึ่งสอบลงจนเป็นจุดที่ปลายลม (downwind) เกิดในพื้นที่ที่มีลมสม่ำเสมอ และมีโขดหินหรือพุ่มไม้กั้นลม ดู: *wind-shadow dune (วินด-แฌ´โด่ ดูน)*

umbrafon dune (เอิมเบรฟอน´ ดูน) ดูนท้ายลม (lee dune) เกิดด้านอับลมของแหล่งกำเนิดที่มีทรายร่วนมาเติมให้ เช่น ดูนที่เกิดด้านอับลมของพื้นที่น้ำท่วมของแม่น้ำ หรือด้านแผ่นดินจากหาดทรายชายฝั่ง คำพ้อง: *source bordering lee dune (ซ้อรฺสบอร´เดอริ่ง ลี ดูน)*

uncompahgrite (เอินคอมพาห´ไกร๊ท) (1) ในการจำแนกหินอัคนีของ IUGS ชื่อพ้องของ *pyroxene melilitolite (ไพ´ร็อกซีนเมอลิเลอเทอไล้ทฺ)* (2) หินพลูทอหนิคประกอบด้วยเมเลอไล้ท (melilite) เป็นหลัก และมี ไพร็อกซีน เหล็กอ๊อกไซด เพอร็อฟสไก๊ท (perovskite) แอ๊ะเพอไท้ท (apatite) แคลไซ้ท แอะเนอเท้ส (anatase) แอนดราได๊ท (andradite) และ เฟลาะเกอไพ้พ (phlogopite) บางครั้ง

unconcentrated flow (เอินคอนเซิน´เทรเถิด โฟล) ดู: *overland flow (โอ´เวอรฺแลนดฺ หรือโอ´เวอรฺเลิ่นดฺ โฟล)*

unconcentrated wash (เอินคอนเซิน´เทรเถิด ว้อฌ) ดู: *sheet erosion (ฌีท อิโร´เฌิ่น)*

unconfined aquifer (เอินคอน´ไฟนดฺ หรือเอินเคิน´ไฟนดฺ แอ๊ะ´เควอเฟ่อร) แอ๊ะเควอเฟ่อรซึ่งมีระดับน้ำบาดาล (*water table*); แบบไม่มีแรงดัน คำพ้อง: *water-table aquifer (วอ´เท่อรฺเทเบิ้ล แอ๊ะ´เควอเฟ่อร)*

unconfined groundwater (เอินคอน´ไฟนดฺ หรือเอินเคิน´ไฟนดฺ กราวนฺดฺ´วอเท่อร) น้ำบาดาลที่มีระดับน้ำบาดาล (water table) ที่น้ำไม่ได้ถูกจำกัดอยู่ภายใต้แรงดัน ภายในชั้นหิน คำตรงข้าม: *confined groundwater (คอน´ไฟนฺดฺ แอ๊ะ´เควอเฟ่อร)* คำพ้อง: *phreatic water (ฟรีแอ๊ะ´ถิค วอ´เท่อรฺ); nonartesian groundwater (นอนอารที´เฌิ่น กราวนฺดฺ´วอเท่อร); free groundwater (ฟรี กราวนฺดฺ´วอเท่อร); unconfined water (เอินเคิน´ไฟนฺดฺ วอ´เท่อรฺ)*

unconformability (เอินเคินฟอรเมอบิ´เลอที่) คุณภาพ หรือสภาพที่ไม่เหมือนกัน เช่น ความสัมพันธ์ของชั้นหินที่ไม่เหมือนกัน; ดู: *unconformity (เอินเคินฟอร´เมอที่)*

unconformable (เอินเคินฟอร´เมอเบิ้ล) หมายถึงชั้นหิน หรือการเรียงตัวเป็นชั้น (stratification) แสดงความสัมพันธ์ที่ไม่สอดคล้องกันกับชั้นหินอายุมากกว่าที่รองรับด้านล่างอย่างต่อเนื่อง; ไม่เรียงลำดับต่อจากหินด้านล่างโดยอายุ หรือไม่เชื่อมต่อกันกับหินด้านล่างอย่างต่อเนื่องโดยลำดับ ในความหมายที่แคบ ศัพท์คำนี้ใช้กับชั้นหินที่อายุน้อยกว่า ซึ่งไม่สอดคล้องโดยตำแหน่ง หรือไม่มีค่าทิศทางการวางตัว (strike) และค่ามุมเอียง (dip) เหมือนกับชั้นหินที่รองรับด้านล่าง และยังหมายถึงพื้นผิวสัมผัสระหว่างหินซึ่งไม่สอดคล้องกัน เปรียบเทียบ: *conformable (เคินฟอรเมอเบิ้ล)* คำพ้อง: *discordant (ดิสคอรเดิ้นทฺ) [การลำดับชั้นหิน]*

unconformity (เอินเคินฟอร´เมอที่) (1) การขาดความต่อเนื่องหรือช่องว่างในหลักฐานทางธรณีวิทยา ที่ซึ่งหน่วยหินที่ถูกทับโดย

หินอีกหน่วยหนึ่ง ไม่ใช่หน่วยหินที่อยู่อย่างถูกต้องในลำดับอายุและตำแหน่ง เช่น การหยุดความต่อเนื่องของลำดับการทับถมของชั้นหิน หรือความไม่ต่อเนื่องระหว่างหินอัคนีที่ถูกกัดกร่อนและชั้นหินตะกอนที่อ่อนกว่า จากผลของการเปลี่ยนแปลงซึ่งทำให้การทับถมหยุดลง ในช่วงระยะเวลานาน ซึ่งมักจะหมายถึงการยกตัวขึ้น และการกัดเซาะทำให้หลักฐานการทับถมที่เคยมีอยู่หายไป อายุของการขาดความต่อเนื่องของเอินเคินฟอรเมอที่จะยาวกว่าของ ไดเออสเต็ม (diastem - การหยุดการทับถมในช่วงสั้นซึ่งมักไม่มีการกัดเซาะก่อนการทับถมใหม่) (2) ความสัมพันธ์ทางโครงสร้างระหว่างชั้นหินที่ติดต่อกันมีลักษณะเฉพาะคือไม่มีความต่อเนื่องในการทับถม และสอดรับกับช่วงเวลาที่ไม่มีการทับถม (nondeposition) การผุพัง (weathering) หรือการกัดเซาะ (erosion) บนบกหรือใต้น้ำ ก่อนการทับถมของตะกอนอายุน้อยกว่า และมักจะปรากฏ (แต่ไม่เสมอไป) หลักฐานของการไม่ขนานกันของชั้นหิน ความสัมพันธ์ที่ซึ่งหินอายุน้อยกว่าที่ทับอยู่ด้านบน มักไม่สอดคล้องกับมุมเอียง (dip) และทิศทางการวางตัว (strike) ของหินอายุมากกว่าที่รองรับอยู่ด้านล่าง ซึ่งแสดงโดยชั้นหินด้านล่างทำมุมกับพื้นเอินเคินฟอรเมอที (angular unconformity) เปรียบเทียบ: *conformity (เคินฟอร์เมอที่)*; คำพ้อง: *unconformability (เอินเคินฟอรเมอบิเลอที่); transgression (แทรนสเกร์เฌิ่น)* (3) พื้นผิวของ เอินเคินฟอรเมอที่ (surface of unconformity) ที่พบในสหรัฐอเมริกา ประกอบด้วย น็อนเคินฟอรเมอที่ (nonconformity); แองกิวเล่อร เอินเคินฟอรเมอที่ (angular unconformity); ดิสเคินฟอรเมอที่ (disconformity) และแพเรอเคินฟอรเมอที่ (paraconformity) เนื่องจากลักษณะสำคัญของเอินเคินฟอรเมอที่ตามที่เข้าใจใน สหราชอาณาจักร คือ ความไม่ต่อเนื่องทางโครงสร้างมากกว่าความไม่ต่อเนื่องของเวลา (time gap) นักธรณีวิทยาอังกฤษไม่ถือว่าดิสเคินฟอรเมอที่ (disconformity) และแพเรอเคินฟอรเมอที่ (paraconformity) เป็นเอินเคินฟอรเมอที่ (unconformity) (4) ในลำดับของการทับถมของชั้นหิน พื้นผิวที่แยกชั้นหินอายุน้อยออกจากชั้นหินอายุมากกว่า ที่แสดงหลักฐานของการกัดเซาะตัดขาดทั้งบนบกและใต้น้ำ การเปลี่ยนเฟฉีส (facies) เมื่อความลึกเพิ่มขึ้น การปิดทับ (onlap) การตัดขาด (truncation) หรือการโผล่ถึงผิวดินที่ผิดปกติ โดยมีหลักฐานบ่งชี้ว่ามีความไม่ต่อเนื่องของเวลา (lapse in time)

unconformity-associated uranium-gold (เอินเคินฟอร์เมอที่-เออะโซ์ฉิเอเถิด ยุเร์เนี่ยม-โกลด) ชนิดของแหล่งแร่ที่มีลักษณะเฉพาะ คือ แร่ยูเรเนี่ยม หรือทองจะทับถมอยู่ในร่องแตก (fractures) และในหินเบระเชี่ย ตามพื้นเอินเคินฟอร์เมอที่ระหว่างหิน เพลีโอพรอเทอเรอโซอิค (Paleoproterozoic) และเมะโซพรอเทอเรอโซอิค (Mesoproterozoic)

unconformity-bounded unit (เอินเคินฟอร์เมอที่-บาวนฺเดิด ยู์เหนิท) หน่วยหินที่ถูกปิดทั้งด้านล่างและด้านบนโดยเอินเคินฟอรเมอที่

unconformity trap (เอินเคินฟอร์เมอที่ แทร็พ) โครงสร้างกักเก็บน้ำมัน หรือแก๊สที่เกี่ยวกับเอินเคินฟอรเมอที่

unconsolidated material (เอินเคินซอ์ลิเด์เถิด เมอทิ์เรี่ยล) (1) ตะกอนซึ่งมีการเรียงตัวอย่างหลวม หรือไม่มีชั้นหรือเม็ดตะกอนไม่มีการเชื่อมประสานที่เกิดบนผิวดิน หรือในที่ลึก (2) ดินร่วน

unda (เอิน์ดา) สภาพแวดล้อมของการตกตะกอนในเขตที่มีแรงคลื่น รากศัพท์: ภาษาละติน “wave – คลื่น”

undaform (เอิน์ดะฟอรฺม) ภูมิประเทศใต้น้ำที่เกิดจากการกัดเซาะและการทับถมของคลื่น เพื่อสร้างพื้นผิวที่สมดุล

undathem (เอิน์เดอเธ็ม) ชุดหินที่ทับถมใต้สภาพแวดล้อมของคลื่น

undaturbidite (เอิน์ดะเทอร์เบอะได๊ท) การทับถมของตะกอนที่เกิดจากน้ำขุ่นที่เกิดจากพายุ; การทับถมที่อยู่ระหว่างการทับถมโดยคลื่นและเทอรบิได๊ทฺ เปรียบเทียบ: *fluxoturbidite (เฟลิกโซเทอร์เบอะได๊ท)*

underclay (เอิน์เดอรเคล) ชั้นดินอ่อน และฟุ้งกระจายในน้ำหรือหินเคลที่รองรับชั้นถ่านหิน จำแนกออกเป็น 3 เฟฉีส คือ (1) เฌล หรืออิไล้ท (2) ดินหรือเคเออเลอไน้ท (fireclay) (3) ดินซึ่งผสมระหว่างอิไล้ท และสเม็คไท้ท ถึงแม้ว่าชั้นดินเคลจะไม่มีถ่านหินทับ แต่ถ้าแสดงลักษณะรูปแบบการเปลี่ยนแปลงเหมือนกับเอินเดอรเคลก็เรียกว่า เอินเดอรเคล เช่นเดียวกัน

underclay limestone (เอิน์เดอเคล ไลมฺ์สโตน) ชั้นหินปูนเกิดในน้ำจืดบางแน่นเป็นก้อนกลม (nodule - นอจุ้ล) และไม่มีเฟาะเชิ่ลที่รองรับชั้นถ่านหิน ที่เรียกชื่อนี้เพราะสัมพันธ์กับการเกิดเอินเดอเคล

under cliff (เอิน์เดอร คลิ้ฟ) (1) [ธรณีสัณฐานวิทยา] ตะพักหรือหน้าผาขนาดเล็กตามชายฝั่ง ที่เกิดจากเศษดิน/หิน ที่ตกมาจากหน้าผา (2) [ธรณีสัณฐานวิทยา] ส่วนล่างของหน้าผา ซึ่งเกิดจากการเลื่อน (landslide) ของส่วนบน (3) [ตะกอนวิทยา] ศัพท์ที่ใช้ทางตอนใต้ของแคว้นเวลส์ สำหรับเฌลที่รองรับชั้นถ่านหิน

undercurrent (เอิน์เดอรเคอ์เรินท) กระแสน้ำที่ไหลใต้ผิวน้ำและมีความเร็วแตกต่างจากกระแสน้ำด้านบน หรือไหลต่างทิศทางกัน เช่น เอินเดอรเคอร์เรนท์ในทะเลสมัยเทอร์เชียน

U

นอกฝั่งเจ๊อะบรอลเท่อร (Gibraltar) ดู: *equatorial undercurrent (อิเควอทอ'เรี่ยล เอิน'เดอรเคอ'เริ่นทฺ)*

undercut (เอิน'เดอรเคิท) รอยเว้าเข้าในหน้าผา เกิดจากการกัดเซาะด้านใต้

undercutting (เอิน'เดอรเคอะทิ่ง) การกัดเซาะฐานของหน้าผาโดยน้ำตก น้ำไหล หรือคลื่นกระทบตลิ่ง หรือแรงลมที่พัดทรายมาปะทะหน้าผา หรือคลื่นในทะเลกระทบฝั่ง

underearth (เอิน'เดอรเอิ๊รธ) (1) ดินเคเออเลอไน้ท (fireclay) ที่แข็งและรองรับชั้นถ่านหิน; ดู: *underclay (เอิน'เดอรเคล)* (2) ดินใต้ผิวโลก (3) ความลึกของโลก

underfit stream (เอิน'เดอรฟิท สตรีม') แม่น้ำผิดขนาด (misfit stream) ซึ่งดูเหมือนว่าแม่น้ำจะเล็กกว่าที่ราบน้ำท่วม (floodplain) มาก; แม่น้ำซึ่งปริมาณน้ำลดลงมาก หรือคุ้งน้ำ (meander) มีขนาดลดลงมาก มักเป็นผลมาจากการเปลี่ยนทิศทางการไหล เนื่องจากถูกแย่งน้ำ (stream capture) โดยธารน้ำแข็ง หรือโดยการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศ ตัวอย่างเช่น แม่น้ำยม หรือแม่น้ำอิง ซึ่งมีขนาดที่ราบน้ำท่วมกว้างใหญ่กว่าแม่น้ำในปัจจุบันมาก เปรียบเทียบ: *meandering valley (มีแอน'เดอริ่ง แว'ลี่)*

underflow (เอิน'เดอรโฟล) (1) การเคลื่อนที่ของน้ำบาดาลในทางน้ำใต้ดิน (underflow conduit) การไหลของน้ำผ่านดินหรือชั้นหิน/ชั้นทรายใต้ดิน หรือภายใต้โครงสร้าง (2) อัตราการไหลของน้ำบาดาล ผ่านทางน้ำใต้ดิน (3) น้ำไหลใต้ชั้นหิน/ดินหรือพื้นที่ลุ่มของแม่น้ำ ในทิศทางเดียวกันแต่ในอัตราที่ช้ากว่าน้ำไหลบนผิวดินมาก โดยเฉพาะน้ำที่ไหลใต้ร่องน้ำที่แห้งในเขตแห้งแล้ง

underflow conduit (เอิน'เดอรโฟล คอน'ดูเอิท หรือคอน'ดยูเอิท) ตะกอนที่น้ำซึมผ่านได้ และอยู่ใต้ร่องน้ำไหล ซึ่งมีขอบเขตจำกัดด้านล่างและด้านข้าง โดยหินที่น้ำซึมผ่านไม่ได้ และมีน้ำบาดาลไหลไปในทิศทางเดียวกันกับลำน้ำด้านบน ดู: *underflow (เอิน'เดอรโฟล)*

underground cauldron subsidence (เอิน'เดอรกราวนฺด คอล'เดริ้น เสิบไซ'เดิ้นซฺ) ดินยุบ (cauldron subsidence) โดยที่ฟ้อลทฺ รูปท่อที่อยู่ด้านล่างไม่โผล่ถึงพื้นดิน เปรียบเทียบ: *surface cauldron subsidence (เซอร์'เฟิซ คอล'เดริ้น เสิบไซ'เดิ้นซฺ)*

underground stream (เอิน'เดอกราวนฺด สตรีม') ปริมาณน้ำที่ไหลใต้ดินในร่องน้ำ โดยปกติในพื้นที่ที่มีหินแตกมาก ในทางกฎหมายทางน้ำเหล่านี้พบโดยชาวบ้านโดยไม่ต้องใช้เครื่องมือหาแหล่งน้ำทางวิทยาศาสตร์ การใช้ศัพท์ชั้นหินอุ้มน้ำ (*aquifer*) กับทางน้ำเหล่านี้ไม่น่าจะถูกต้อง เปรียบเทียบ: *subterranean stream (เสิบเทอ'เรเนี่ยน สตรีม'); percolating water (เพอร์'เคอเลทิ่ง วอ'เท่อรฺ)*

underground water (เอิน'เดอรกราวนฺด วอ'เท่อรฺ) (1) คำพ้อง: *groundwater (กราวนฺด'วอเท่อร)* (2) คำพ้อง: *subsurface water (เสิบ'เซอรเฟิซ วอ'เท่อรฺ)*

underhand stoping (เอิน'เดอรแฮนดฺ สโต'พิ่ง) การทำเหมืองขั้นบันไดจากบนลงล่าง

underlapping faults (เอิน'เดอรแล'พิ่ง ฟ้อลทฺสฺ) ฟ้อลทฺขนานหรือเกือบขนานกัน 2 ฟ้อลทฺ ซึ่งไม่ได้อยู่ในระนาบ (plane) เดียวกันและไม่ซ้อนกัน เปรียบเทียบ: *overlapping faults (โอ'เวอรฺแล'พิ่ง ฟ้อลทฺสฺ)*

underlay (เอิน'เดอรเล) ในการทำเหมืองส่วนขยายของสายแร่หรือแหล่งแร่ที่อยู่ใต้ดิน; ยังหมายถึงการเอียงของสายแร่ หรือแหล่งแร่จากแนวตั้งฉาก หรือ hade (เฮด) คำพ้อง: *underlie (เอิน'เดอลาย)*

underlie (เอิน'เดอลาย) (1) [เหมืองแร่] ดู: *underlay (เอิน'เดอรเล)* (2) [การลำดับชั้นหิน] วางตัวหรืออยู่ใต้ ศัพท์คำนี้มักใช้กับหินบางชนิดที่ซึ่งหินอายุน้อยกว่า (มักเป็นหินชั้น หรือหินภูเขาไฟ) ปิดทับ คำตรงข้าม: *overlie (โอ'เวอรฺลาย)*

underlying (เอิน'เดอรลาย'อิ้ง) รองรับ ดู: *subjacent (เสิบเจ'เซิ่นทฺ) [การลำดับชั้นหิน]*

undersaturated (เอิน'เดอรแซะ'เชอเรเถิด) (1) หมายถึงหินอัคนี ซึ่งมีแร่เฟลสปาธอยดส (felspathoids) และออเลอวีน (olivine) (2) หมายถึงหินซึ่งนอรม (norm) ประกอบด้วยเฟลสปาธอยดสและออเลอวีน หรือออเลอวีน และไฮเพอรสธีน (hypersthene) เปรียบเทียบ: *critically undersaturated (คริ'ทิเคอลี่ เอิน'เดอรแซะ'เชอเรเถิด); oversaturated (โอ'เวอรฺแซะเชอเรเถิด); saturated (แซะ'เชอเรเถิด) [ธรณีวิทยา]*

undersaturated pool (เอิน'เดอรแซะ'เฌอเรเถิด พูล) บ่อน้ำมันซึ่งมีแก๊สละลายอยู่ในน้ำมัน เปรียบเทียบ: *saturated pool (แซะ'เฌอเรเถิด พูล)*

underthrust fault (เอิน'เดอรเธรัสท ฟ้อลทฺ) ชนิดของเธริ้สท ฟ้อลทซึ่งหินชั้นล่าง ถูกผลักลอดหินชั้นบน อาจเป็นการยากที่จะแยกออกจาก โอเวอรเธริ้สท (overthrust)

undertow (เอิน'เดอรโท) น้ำที่คลื่นซัดเข้าฝั่งแล้วไหลกลับออกจากฝั่ง ตามลาดของหาดทรายและท้องทะเลอย่างสับสนกัน ริพ เคอเริ่นท (rip current)

undertow mark (เอิน'เดอโท ม้ารฺค) ร่องน้ำเล็กๆ บนตะกอนดิน/ทราย ซึ่งเชื่อว่าเกิดจากกระแสเอินเดอรโทลากวัตถุหนักในที่น้ำตื้นมากใกล้กับหาด เปรียบเทียบ: *strand mark (สแตรนด์' ม้ารฺค)*

underwater contour (เอิน'เดอรวอเท่อร คอน'ทัวรฺ) ดู: *submerged contour (เสิบ'เมิรฺจดฺ คอน'ทัวรฺ)*

undulate (เอิน'เจอเลิท, เอิน'ดเยอเหลท หรือเอิน'เดอเหลท) เป็นคลื่น

undulating fold (เอิน'เจอเลทิ่ง โฟลด) โฟลดขนาดเล็ก ยอดโค้งมน โฟลดซึ่งชั้นหินงอขึ้นลงสลับกัน

undulation (เอิน'เจอเล'เฌิ่น) (1) [ธรณีสัณฐานวิทยา] ธรณีสัณฐานที่เป็นคลื่น เช่น กองทรายที่คล้ายกับ ดูนรูปโค้งยาวคล้ายหลังวาฬ (whaleback หรือ beach ridge) (2) ผิวดินที่เป็นคลื่น หรือเหมือนเปลือกหอยสองฝาขนาดใหญ่ (3) [ธรณีวิทยาโครงสร้าง] รอยคลื่นที่เกิดบนระนาบจ๊อยนท (plumose structure)

undulatory extinction (เอิน'เจอเลอทอรี่ อิกสติ้ง'เฌิ่น) ประเภทของการความมืดเกือบสนิทของผลึกแร่ (extinction - อิกสติ้ง'เฌิ่น) ที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องในพื้นที่ที่อยู่ติดกันของผลึกเดียวกันเมื่อหมุนครบรอบ เปรียบเทียบ: *inclined extinction (อิน'ไคลนดฺ' อิกสติ้ง'เฌิ่น); parallel extinction (แพ'เรอเล่ล อิกสติ้ง'เฌิ่น)* คำพ้อง: *strain shadow (สเตรน' แฌ'โด่); oscillatory extinction (ออ'เซอเลอทอรี่ อิคสติ้ง'เฌิ่น); wavy extinction (เว'วี่ อิกสติ้ง'เฌิ่น)*

uniaxial (ยูนิแอ๊ก'เซี่ยล) เกี่ยวกับผลึกที่มีแกนมอง (optic axis) หนึ่งเดียว เช่น ผลึกเฮ็กแซะเกอเนิ่ล หรือเทแทระเกอเนิ่ล เปรียบเทียบ: *biaxial (ไบแอ๊ก'เซี่ยล)*

uniaxial test (ยูนิแอ๊ก'เซี่ยล เท้สทฺ) ในวิศวกรรมธรณีวิทยา เครื่องมือหรือวิธีทดลองเพื่อวัดความต้านทานแรงเฉือน (shear strength) ของดิน/หิน เปรียบเทียบ: *triaxial test (ไทรแอ๊ก'เซียล เท้สทฺ)*

unidirectional current (ยูนิเดอเร็ก'เฌอเนิ่ล เคอ'เริ่นทฺ) กระแสน้ำที่ไหลในทิศทางเดี่ยว สม่ำเสมอ เช่น กระแสน้ำในลำน้ำ เปรียบเทียบ: *bidirectional current (ไบเดอเร็ก'เฌอเนิ่ล เคอ'เริ่นทฺ); combined flow (เคิม'ไบนดฺ โฟล)*

uniform channel (ยู'เนอะฟอรฺม แช'เนิ่ล) ในไฮดรอหลิคส ร่องน้ำที่มีขนาดด้านตัด (cross section) สม่ำเสมอ และความขรุขระ (roughness) และความลาดชัน (slope) คงที่

uniform flow (ยู'เนอะฟอรฺม โฟล) การไหลของกระแสน้ำสม่ำเสมอ ไม่รวมเข้าหรือกระจายออก

uniformitarian (ยู'เนอะฟอรเมอะเทอ'เรี่ยน) คำนาม หมายถึง การยึดถือหลักการของยูเนอะฟอรเมอะเทอเรียนิเซิ่ม (uniformitarianism); คำคุณศัพท์ หมายถึง ตามหลักการของยูเนอะฟอรเมอะเทอเรียนิเซิ่ม

uniformitarianism (ยู'เนอะฟอรเมอะเทอ'เรียนิเซิ่ม') สมมุติฐานที่ว่าแรงต่างๆ ทางธรณีวิทยาในอดีตไม่แตกต่างในชนิด และในขนาดพลังงานจากที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน "ปัจจุบันคือกุญแจสู่อดีต" ("the present is the key to the past") ในปัจจุบันสมมุติฐานทางธรณีวิทยามีเพียงความเหมือนกันของชนิดและกระบวนการต่างๆ

uniformity (ยู'เนอะฟอรเมอที่) หลักการของความสม่ำเสมอ ซึ่งเป็นสมมุติฐานของความสม่ำเสมอของเหตุและกระบวนการต่างๆ ทั้งระยะเวลาและสถานที่

unilateral (ยูนิและ'เทอเริ่ล) เกี่ยวกับลำน้ำ หรือระบบลุ่มน้ำซึ่งลำน้ำสาขาต่างๆ ไหลมาจากด้านเดียว ในขณะที่อีกด้านของลุ่มน้ำ หรือลำน้ำไม่มีลำน้ำสาขาเลย

unimodal sediment (ยูนิโม'เดิ้ล เซะ'เดอเมิ่นท) ตะกอนซึ่งการกระจายขนาด (mode) แสดงยอดเดียว เปรียบเทียบ: *bimodal sediment (ไบโม'เดิ้ล เซะ'เดอเมิ่นท)*

unit bar (ยู'เหนิท บาร) ในทางน้ำประสานสาย (braided stream) สันดอนกรวดหรือทราย ซึ่งไม่เปลี่ยนรูปร่าง (ภูมิลักษณ์) มากนัก พิจารณาได้จากกระบวนการทับถม เช่น สันดอนที่เกิดจากการไหลของเศษหิน ดิน ทราย ที่โคลนถล่ม (debris flow) พามาจะไม่มีการคัดขนาด (sorting)

unit cell (ยู'เหนิท เซ็ล) ปริมาตรที่เล็กที่สุด หรือทรงหกเหลี่ยมด้านขนาน (parallelepiped) ที่มีจำนวนตัวแทนของกลุ่มแอ๊ะเทิ่ม (atom อ่านว่า แอ๊ะ'เทิ่ม) หรือมอลิคิวล (molecule อ่านว่า มอ'ลิคิวล) ซึ่งประกอบขึ้นเป็นโครงสร้างผลึก และแสดงสมมาตรของผลึก เปรียบเทียบ: *primitive unit cell (พริ'เมอถีฟ ยู'เหนิท เซ็ล); conventional unit cell (เคินเวน'เฌอเนิ่ล ยู'เหนิท เซ็ล); reduced unit cell (ริดูสดฺ หรือริดยูสดฺ ยู'เหนิท เซ็ล)*

Universal Soil Loss Equation (ยูเนอ'เวอร'เซิ่ล ซอยลฺ ลอส อิเคว'เฌิ่น) สมการทำนายการสูญเสียมวลดินเฉลี่ยต่อหน่วยพื้นที่รายปี (A) โดย A = RKLSCP เมื่อ R คือ ดัชนีการเมุกร่อนจากฝนตก (rainfall erosivity); K คือ ค่าดัชนีการเมุกร่อนของดิน (erodibility); L คือ ความยาวของพื้นลาด; S คือ ค่าร้อยละของความลาด; C คือ ค่าปัจจัยจากชนิดของพืชคลุมดิน และ P คือ ค่าปัจจัยจากการควบคุมการกัดเซาะ คำย่อ: USLE (ยูเอ็ชแอลอี)

universal stage (ยูเนอเวอร์เซิ่ล สเตจ์) เครื่องมือที่ใช้ยึดกับแผ่นหินบาง เพื่อให้หมุนได้ในทุกทิศทาง และยึดติดกับฐานที่หมุนได้ (rotating stage) ของกล้องจุลทรรศน์แบบควบคุมทิศทางแสง (polarizing microscope) เพื่อศึกษาคุณสมบัติทางแสงของแร่ คำพ้อง: *U-stage (ยู-สเตจ); Fedorov stage (เฟเดอรอฟ สเตจ์)*

universal transverse Mercator projection (ยูเนอเวอร์เซิ่ล แทรนสเวิรส์ เมอรเค์เท่อร์ เพรอเจ็ค์เฌิ่น) เส้นโครงแผนที่ของแทรนสเวิรส เมอรเคเท่อร เพรอเจ็คเฌิ่น (transverse Mercator projection) แบบพิเศษ ที่ใช้เป็นพื้นฐานของตาราง ยูทีเอ็ม (UTM grid) ซึ่งในแนวเหนือ-ใต้ ประกอบด้วย 60 โซน ๆ ละ 6 องศา โซนที่ 1 อยู่ระหว่างลองเจอถูดที่ 180 และ 174 องศาตะวันตก และเพิ่มไปทางตะวันออก (ซ้ายไปขวา) โซนที่ 60 อยู่ระหว่างลอนเจอถูดที่ 174 และ 180 องศาตะวันออก ที่ขอบของแต่ละโซน ยอมให้มีการซ้อนทับกันประมาณ 40 กิโลเมตร (25 ไมล) เพื่อลดการบิดเบี้ยวที่ขอบ มาตราส่วนที่ใช้จะคูณด้วย 0.9996

unloading (เอินโล์ดิ้ง) การสลายวัตถุปิดทับ เพื่อลดน้ำหนัก

unloading joint (เอินโล์ดิ้ง จ๊อยนฺท) จ๊อยนท ที่เกิดจากผลของน้ำหนักปิดทับหายไป ซึ่งทิศทางการวางตัวของจ๊อยนทจะถูกควบคุมโดยความเครียดที่สะสมไว้ หรือความเค้นจากเท็คทอนิคส ระนาบแตกของจ๊อยนท จะตั้งฉากกับทิศทางของความเค้นค่าน้อยสุด คำพ้อง: *neotectonic joint (นีเออเท็คทอ์หนิค จ๊อยนฺท)*

unmatched terrace (เอินแมทชฺด์ เท์เริ่ซ) ดู: *unpaired terrace (เอิน์แพรดฺ เท์เริ่ซ)*

unmixing (เอินมิก์ซิ่ง) (1) [เคมี] คำพ้องของ *exsolution (เอ็คเซอลู์เฌิ่น)* และหมายถึง ของเหลวที่ผสมเข้ากันไม่ได้ (immiscible liquids) (2) [ตะกอนวิทยา] การแยกออกเป็นกลุ่ม และการรวมตัวกันของตะกอนในขณะเกิดกระบวนการไดเออเจเนอเสิส (diagenesis)

unoriented (เอินออ์รีเอนเถิด) (1) [ธรณีวิทยา] กล่าวถึง หินหรือแร่ตัวอย่าง ที่ไม่ทราบตำแหน่งการวางตัวในสนาม หรือไม่ได้บันทึก (2) [การสำรวจ] กล่าวถึง แผนที่ หรือเครื่องมือการสำรวจซึ่งระบบพิกัดไม่ได้แสดงสอดคล้องกับระบบพิกัดในพื้นที่

unpaired terrace (เอินเพรดฺ เท์เริ่ซ) ตะพักธารน้ำ (river terrace – ริ์เว่อรฺ เท์เริ่ซ) ที่สองฝั่งไม่สมมาตรกัน โดยปกติเกิดจากการคดเคี้ยวภายในหุบเขา เปรียบเทียบ: *paired terrace (เพรดฺ เท์เริ่ซ)* คำพ้อง: *unmatched terrace (เอินแมทชฺด์ เท์เริ่ซ)*

unpolarized transformation series (เอินโพ์เลอไรซฺดแทรนสเฟอรเม์เฌิ่น ซิ์รี่ส) ชุดการแปร/แปลงรูป ที่มีทิศทางของวิวัฒนาการไม่ได้เป็นแบบเฉพาะเจาะจง คำตรงข้าม: *polarized transformation series (โพ์เลอไรซฺดฺ แทรนสเฟอรเม์เฌิ่น ซิ์รี่ส)*

unprotected thermometer (เอินเพรอเท็ค์เถิด เธอรมอ์เมอเท่อรฺ) เครื่องวัดอุณหภูมิย้อนกลับที่ไม่ได้ป้องกันความดันน้ำ เปรียบเทียบ: *protected thermometer (เพรอเท็ค์เถิด เธอรมอ์เมอเท่อรฺ)*

unradiogenic lead (เอิน์เรดีโอเจ์หนิค เหลด) ตะกั่วที่มีสัดส่วนไอเซอโถพ $^{207}Pb/^{204}Pb$ ต่อ $^{206}Pb/^{204}Pb$ น้อยกว่าตะกั่วที่เกิดในขั้นตอนเดียว เพราะผลรวมของ $^{238}U/^{204}Pb$ น้อยกว่า 9 โดยประมาณ

unripe (เอินไร้พ์) กล่าวถึง พืชที่อยู่ในช่วงเริ่มต้นของการสลายตัว ยังคงมองเห็นซากพืช เปรียบเทียบ: *ripe (ไร้พ)*

unroofed anticline (เอินรูฟดฺ แอน์ทิไคลน) ดู: *breached anticline (บรีชดฺ แอน์ทิไคลน)*

unsaturated zone (เอินแซะ์เชอเรเถิด โซน) ชั้นใต้ดินที่มีน้ำภายใต้ความดันที่น้อยกว่าความดันบรรยากาศ รวมทั้งน้ำที่อยู่ในช่องเล็กๆ ระหว่างเม็ดดิน (capillarity -แค์เพอเลรี่) และมีอากาศหรือแก๊สภายใต้ความดันบรรยากาศ บนสุดของชั้นนี้อยู่ที่ผิวดิน และด้านล่างสุดอยู่ที่ระดับน้ำบาดาล คำพ้อง: *vadose zone (เวโดส โซน); zone of aeration (โซน เอ๊ฟ เอเร์เฌิ่น); zone of suspended water (โซน เอ๊ฟ เซอะสเป็นเดิด วอ์เท่อรฺ)*

unsaturated-zone flow (เอินแซะ์เชอเรเถิด โซน โฟล) การไหลของน้ำในเขตไม่อิ่มตัว โดยแรงโน้มถ่วงและแรงแคะเพอแลรี่ (capillary)

unsorted (เอินซ้อร์เถิด) ดู: *poorly sorted (พุรลี่ ซ้อร์เถิด)*

unstable (เอินสเต์เบิ้ล) (1) [กัมมันตรังสี] ไม่เสถียร กล่าวถึงสารกัมมันตรังสี เปรียบเทียบ: *stable (สเตเบิ้ล) [กัมมันตรังสี]* (2) [ตะกอนวิทยา] กล่าวถึง องค์ประกอบของหินตะกอนที่ผุกร่อนได้เร็ว เพราะมีแร่ที่ไม่เสถียรเป็นองค์ประกอบ เช่น เฟลสปาร ไพร็อกซีน ฮอรนเบลนด และเศษหินเม็ดละเอียด ต่างๆ (3) [ตะกอนวิทยา] กล่าวถึง หินตะกอนที่มีเม็ดตะกอนที่ยังเป็นเหลี่ยมอยู่ (เช่น greywacke – เกร์แวะเค่อ) การคัดขนาดน้อย ถึงปานกลาง ผุสลายและผุกร่อนได้ง่าย ตะกอนส่วนใหญ่มักเป็นแร่เฟลสปาร หรือเศษหิน เปรียบเทียบ: *labile (เล์ไบเอ่อลฺ)*

unstable equilibrium (เอินสเต์เบิ้ล อี์ควิลิ์เบรี้ยม) สภาวะสมดุลของระบบเคมี หรือระบบกายภาพ เช่น ลูกตุ้ม (foucault pendulum – ฟู์โค้ลท เพ็นเจอเลิ่ม) ที่ถูกทำให้เบี่ยงเบนออกไป

U

เนื่องจากมีการตอบสนองต่อสิ่งรบกวนแม้น้อยที่สุด เปรียบเทียบ: *stable equilibrium (สเต๎เบิ้ล อีเควอลิ๎เบรี้ยม)*

unstable gravimeter (เอินสเต๎เบิ้ล แกรวิ๎เมอเท๎อรฺ) ดู: *astatic gravimeter (เออะสเตถิค แกรวิ๎เมอเท๎อรฺ)*

unstable isotope (เอิลสแต๎เบิ้ล ไอ๎เซอโถพ) คำพ้อง: *radioisotope (เรดีโอไอ๎เซอโถพ)* เปรียบเทียบ: *stable isotope (สเต๎เบิ้ล ไอ๎เซอโถพ)*

unstable relict (เอิลสเต๎เบิ้ล เระ๎หลิคทฺ) เศษหิน/แร่ที่หลงเหลือจากกระบวนการเมะทะมอรฟิเซิม ที่เชื่อว่าเป็นความไม่แน่นอนภายใต้เงื่อนไขที่กำหนด แต่อาจอยู่ในสภาพที่จะถูกเปลี่ยนแปลง แต่เศษหิน/แร่เหล่านั้นยังคงมีสภาพเดิม เนื่องจากอัตราการเกิดปฏิกิริยาต่ำ เปรียบเทียบ: *armored relict (อาร๎เมิรด เระ๎หลิคทฺ); stable relict (สเต๎เบิ้ล เระ๎หลิคทฺ)*

unstable remanent magnetization (เอินสเต๎เบิ้ล เระ๎เมอเน่นท แม็กเนอเทอเซ๎เฌิ่น) ดู: *viscous magnetization (วิส๎เคิส แม็กเนอเทอเซ๎เฌิ่น)*

unsteady flow (เอินสเต๊ะ๎ดี้ โฟล) ในระบบอุทกพลศาสตร์ หมายถึง การไหลที่ทั้งขนาด หรือทิศทางมีการเปลี่ยนแปลงตามเวลา เปรียบเทียบ: *steady flow (สเต๊ะ๎ดี้ โฟล)* คำพ้อง: *nonsteady flow (น็อนสเต๊ะ๎ดี้ โฟล)*

unstratified (เอินสแตรฺ๎เทอไฟด) การตกทับถมที่ไม่ได้เป็นชั้น; เฉพาะเจาะจง กล่าวถึง หินที่มีเนื้อเดียวและไม่มีชั้น เช่น แกรเหนิท หรือเกลเฌี่ยลทิล

unsupervised classification (เอินซู๎เพอรไว้ซฺด แคลเซอะเฟอะเค๎เฌิ่น) ในการทำแผนที่ดิเจอเทิ่ล หมายถึง กระบวนแยกข้อมูลจากภาพ โดยการใช้ algorithms (แอล๎เกอริเทิมสฺ – ขั้นตอน ที่มีคณิตศาสตร์เข้ามาช่วยแก้ปัญหาจำแนกหรือจัดการข้อมูล) ชนิดต่างๆ เพื่อจำแนกชั้นข้อมูลทางธรณีวิทยาต่างๆ บนพื้นฐานของแถบสีต่างๆ การควบคุมโดยมนุษย์มีความจำเป็น เพื่อผลิตผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ เป็นการจำแนกโดยมีการควบคุม วัตถุประสงค์เพื่อทำแผนที่การกระจายของชั้นข้อมูลต่างๆ

unweathered (เอินเวะ๎เท๎อรด) ดู: *fresh (เฟร็ฺ๊ฌ) [การผุกร่อน]*

Unwin's critical velocity (เอิน๎วิน'สฺ คริ๎ทิเคิ่ล เวอะลอ๎เซอที่) ดู: *critical velocity (คริ๎ทิเคิ่ล เวอะลอ๎เซอที่)*

upbank thaw (เอิ๊พ๎แบ๊งคฺ ธอ) การละลายของน้ำแข็ง หรือการเพิ่มอุณหภูมิสูงขึ้นบริเวณเนินเขาหรือภูเขา ในขณะที่การแข็งของน้ำยังมีอยู่ในหุบเขา

upbuilding (เอิ๊พ บิล๎ดิ้ง) (1) การพอกพูนขึ้นของตะกอนแม่น้ำ, ทะเล หรือมหาสมุทร เปรียบเทียบ: *aggradation (แอะเกรอเด๎เฌิ่น) [ธรณีสัญฐานวิทยา]* (2) ดู: *active diapirism (แอ็ค๎ถีฟ ไดเออพิริเซิ่ม)*

upconcavity (เอิ๊พคอนเค๎เวอที่) การลดลงอย่างต่อเนื่องของความลาด ตามเส้นทางการไหลจากต้นน้ำถึงปลายน้ำ สังเกตเห็นได้จากภาพตามความยาวของแทบทุกธารน้ำ

upconing (เอิ๊พโค๎นิ่ง) ดู: *coning (โค๎นิ่ง)*

updip (เอิ๊พ๎ดิ๊พ) ทิศทางที่สูงขึ้น และขนานไปกับมุมเอียงของระนาบของโครงสร้าง หรือระนาบพื้นผิว เปรียบเทียบ: *downdip (ดาวนฺ๎ดิ๊พ)*

updip block (เอิ๊พดิ๊พ บล็อค) มวลหิน ด้านที่เลื่อนขึ้นหรือ ดูเหมือนว่า เลื่อนขึ้นของฟ้อลท เปรียบเทียบ: *downdip block (ดาวนฺ๎ดิ๊พ บล็อค)*

updrift (เอิ๊พ๎ดริ๊ฟทฺ) ทิศทางที่อยู่ตรงข้าม กับการเคลื่อนของวัตถุที่เคลื่อนขนานกับฝั่ง (littoral materials)

upfaulted (เอิ๊พ๎ฟ้อลเถิด) กล่าวถึง มวลหินด้านที่เลื่อนขึ้น หรือดูเหมือนว่าเลื่อนขึ้นของฟ้อลท เปรียบเทียบ: *downfaulted (ดาวนฺ๎ฟ้อลเถิด)*

upgrading (เอิ๊พเกรฺ๎ดิ้ง) ดู: *aggradation (แอะเกรอเด๎เฌิ่น) [ธรณีสัญฐานวิทยา]*

upheaved plug (เอิ๊พฮีฟ๎ด เพลิก) ประเภทของลาเว่อรูปโดมที่มวลลาเว่อดันตัวขึ้น ทำให้เกิดการแตกตามแนวที่ดันและออกสู่พื้นดิน แต่เนื่องจากลาเว่อมีความหนืดเกินกว่าที่แพร่กระจายออกไปด้านข้าง จึงกองสูงคล้ายรูปโดมและเย็นตัว

uphole (เอิ๊พ๎โฮล) กล่าวถึง ตำแหน่งใดๆ ในหลุมเจาะที่อยู่เหนือความลึกที่กำหนด เปรียบเทียบ: *downhole (ดาวนฺ๎โฮล)*

uphole survey (เอิ๊พ๎โฮล เซอรเว๎) การสำรวจวัดความเร็วคลื่นไซ้สมิค ที่มีเครื่องหรือวัตถุกำเนิดคลื่นอยู่ในหลุมเจาะที่ระดับความลึกต่างๆ โดยมีเครื่องรับคลื่นอยู่บนพื้นดิน

uphole time (เอิ๊พ๎โฮล ไทม) ในการสำรวจคลื่นไซ้สมิค หมายถึง เวลาที่สัญญานคลื่นเคลื่อนออกจากเครื่องหรือวัตถุกำเนิดคลื่นที่อยู่ในหลุมเจาะ ตามระยะความลึกที่กำหนดถึงเครื่องรับคลื่นบนพื้นดิน

upland (เอิ๊พ๎แลนด) (1) คำทั่วไป สำหรับพื้นที่ที่สูง หรือที่สูงที่กว้างใหญ่มาก และโดยเฉพาะอยู่ห่างจากชายฝั่ง หรืออยู่ในบริเวณส่วนกลางของแผ่นทวีป บางครั้งใช้เป็นคำพ้องของ *flatland (แฟล๎ท๎แลนด)* (2) พื้นที่สูงในเขตนี้ ซึ่งสูงกว่าหุบเขาหรือที่ราบต่ำ; ที่ราบสูง (plateau – แพล๊ะโท) (3) พื้นที่อยู่สูง

กว่าที่ต่ำตามธารน้ำ หรือบริเวณหุบเขา; พื้นที่ที่เป็นแหล่งรวมน้ำผิวดินไหลไปสู่แม่น้ำ หรือพื้นที่ที่สูงกว่าคลื่นในฤดูมรสุมจะท่วมได้ คำตรงข้าม: *lowland (โล๋แลนด์)*

upland plain (เอ๊พ๋เลิ่นด์ เพลน) พื้นที่สูงที่มีลักษณะภูมิประเทศค่อนข้างราบ โดยเฉพาะมีการกร่อนของพื้นผิวตามแนวราบ เช่น พื้นที่บ้านบ่อหลวง ตำบลบ่อหลวง อำเภอฮอด จังหวัดเชียงใหม่

upland swamp (เอ๊พ๋เลิ่นด์ สว้อมพ์) บึง ที่ในอดีตอาจเป็นทะเลสาบที่ติดอยู่กับทะเล แต่เนื่องจากน้ำทะเลถดถอย ทำให้บึงปรากฏในที่สูงและห่างจากชายฝั่ง เช่น ทะเลน้อย เปรียบเทียบ: *tidal swamp (ไท๋เดิ้ล สว้อมพ์)*

uplift (เอ๊พ๋ลิฟท์) [วิศวกรรมศาสตร์] แรงใด ๆ ที่มีแนวโน้มที่จะยกโครงสร้าง หรือฐานของโครงสร้างขึ้นเมื่อเทียบกับโครงสร้างข้างเคียง อาจเกิดจากความดันใต้พื้นดิน, น้ำผิวดิน หรือดินขยายตัวใต้ฐานของโครงสร้าง หรือจากแรงดันด้านข้าง เช่น ลม หรือการสั่น-ไหวจากแผ่นดินไหว ที่มีแนวโน้มที่จะทำให้เกิดการพลิกคว่ำ หรือล้ม (2) [เท็คทอนิคส์] ที่สูงของโครงสร้างทางธรณีวิทยาของเปลือกโลก ที่เกิดจากผลของการเคลื่อนที่ทำให้มีระดับสูงขึ้น เช่น เคลื่อนมาซ้อนทับกัน เปรียบเทียบ: *depression (ดิเพร๋เฌิ่น) [เท็คทอนิคส์]*

uplift joint (เอ๊พ๋ลิฟท์ จ๊อยนฺท) จ๊อยนท ที่เกิดจากการโผล่ของหิน มีลักษณะเป็นระนาบแตก ตัดชั้นหินหลายชั้น โดยมีระยะห่างกว้าง และไม่สม่ำเสมอ

upper (เอ๊อะ๋เพ่อรฺ) เกี่ยวกับ หิน หรือชั้นหิน ที่ทับอยู่บนหินหรือชั้นหินที่แก่กว่า; คำคุณศัพท์ ใช้นำหน้าชื่อหน่วยหิน (เช่น series (ซีรีซ - หินสมัย), stage (สเตจ - หินช่วงอายุ)) เพื่อระบุตำแหน่ง “ตอนบน (upper)” ในลำดับชั้นหินซึ่งตรงกับ “ตอนปลาย (late)” ในการระบุอายุตามมาตรอายุทางธรณีกาล เช่น หินช่วงอายุปลายจุแรสิค (Upper Jurassic Stage) ซึ่งเกิดในยุคจุแรสิคตอนปลาย (Late Jurassic Period) และการขึ้นต้นด้วยอักษรตัวใหญ่ เช่น Upper Devonian หมายถึง เป็นชื่อที่ตั้งอย่างเป็นทางการ หากเป็นอักษรตัวเล็ก เช่น upper Miocene หมายถึง ยังไม่มีการตั้งชื่ออย่างเป็นทางการ เปรียบเทียบ: *lower (โล๋เว่อร); middle (มิ๋เดิ้ล) [ลำดับชั้นหิน]*

upper break (เออะ๋เพ่อรฺ เบรค) ดู: *head (เฮด) [ธรณีวิทยาโครงสร้าง]*

upper flow regime (เออะ๋เพ่อรฺ โฟล เรณีม๋) ระบบการไหลในทิศทางเดียว ที่อัตราการเคลื่อนย้ายตะกอนค่อนข้างสูง ลักษณะการไหลที่ท้องน้ำอยู่ในรูปแบบเดียวกับการไหลที่ผิวน้ำ

upper flow regime plane bed (เออะ๋เพ่อรฺ โฟล เรณีม๋ เพลน เบด) ดู: *upper plane bed (เออะ๋เพ่อรฺ เพลน เบด)*

upper mantle (เออะ๋เพ่อรฺ แมน๋เทิล) ส่วนหนึ่งของเนื้อโลกที่อยู่ระหว่างชั้นโมโฮ (Moho) และความลึกประมาณ 660 กิโลเมตร และมีความหนาแน่น 3.4 – 4.0 ก./ลบ. เซนติเมตร โดยมีความหนาแน่นเพิ่มขึ้นตามความลึก ในทำนองเดียวกัน ความเร็วของคลื่นพี (P-wave) ที่เพิ่มขึ้นจากประมาณ 8 - 11 กิโลเมตร/วินาที และคลื่นเอส (S-wave) ที่เพิ่มขึ้นจากประมาณ 4.5 - 6 กิโลเมตร/วินาที เชื่อว่ามีเพอริเดอไท้ทฺ (peridotite) เป็นองค์ประกอบ ซึ่งเนื้อโลกในส่วนนี้จะรวมถึง subcrustal lithosphere (เสิบเคริ๊สเติ้ล ลิ๋เธอสฟิรฺ), asthenosphere (แอสเธ๋โนสฟิร) และ transition zone (แทรนซิ๋เฌิ่น โซน) และเทียบเท่ากับชั้น B (B-layer) และชั้น C (C-layer) คำพ้อง: *outer mantle (เอ๊าเท่อรฺ แมน๋เทิ่ล); peridotite shell (เพอริ๋เดอไท้ทฺ เฌ็ล)*

upper Paleolithic (เอ๊อะ๋เพ่อรฺ เพลี๋เออลิธิค) ส่วนที่สาม และล่าสุด ของเพลีเออลิธิค ที่มีมนุษย์เกิดขึ้นแล้ว (Homo sapiens (โฮ๋โม เซ๋เพียนซ)) เปรียบเทียบ: *lower Paleolithic (โล๋เว่อร เพลี๋เออลิธิค); middle Paleolithic (มิ๋เดิ้ล เพลี๋เออลิธิค)*

upper plane bed (เอ๊อะ๋เพ่อรฺ เพลน เบด) ชั้นน้ำ ที่มีการไหลทิศทางเดียว มีลักษณะเด่นคือ ผิวน้ำเรียบ มีปริมาณของตะกอนแขวนลอยและตะกอนที่ไหลไปตามท้องน้ำ คำพ้อง: *upper flow regime plane bed (เอ๊อะ๋เพ่อรฺ โฟล เรณีม๋ เพลน เบด); upper stage plane bed (เออะ๋เพ่อรฺ สเตจ๋ เพลน เบด)*

upper plate (เอ๊อะ๋เพ่อรฺ เพลท) ส่วนที่เป็น แฮงิ่ง วอล (hanging wall) ของฟ้อลท เปรียบเทียบ: *lower plate (โล๋เว่อร เพลท)*

upper stage plane bed (เอ๊อะ๋เพ่อรฺ สเตจ๋ เพลน เบด) ดู: *upper plane bed (เออะ๋เพ่อรฺ เพลน เบด)*

upright fold (เอ๊พ๋ไร้ทฺ โฟลด์) โฟลดที่มีระนาบแกนแนวดิ่งหรือตั้งฉากกับพื้น

uprush (เอ๊พ๋เริฌ) ดู: *runup (เริน๋เอ๊พ)*

upsetted moraine (เอ๊พเซ๋เถิด เมอเรน๋) ดู: *push moraine (พุฌ เมอเรน๋)*

upsiloidal dune (เอ๊พ๋เซ๋ลอยเดิ้ล ดูน) ศัพท์ทั่วไปสำหรับเนินทรายรูป U หรือ V ซึ่งมีลักษณะเว้าไปตามลม เช่น เนินทรายเป็นรูปโค้งเพอแรเบอเล่อ (parabola)

upslope (เอ๊พสโลพ) (1) ขึ้นเนิน (2) คำสุดศัพท์ ในทิศทางขึ้นเนิน

upslope fog (เอิ้พสโลพฺ ฟอก) หมอก ที่เกิดจากการขยายตัวเพื่อระบายความร้อนของอากาศชื้น ทำให้ถูกดันขึ้นสูงตามลาดเขา

upthrow (เอิ้พ'โธรฺ) คำนาม (1) ด้านที่เลื่อนขึ้นของฟ้อลท (2) ปริมาณการเคลื่อนที่ขึ้น ในแนวดิ่งของฟ้อลท เปรียบเทียบ: *downthrow (ดาวน'โธรฺ); heave (ฮีว) [ธรณีวิทยาโครงสร้าง].*

upthrown (เอิ้พ'โธรฺน) กล่าวถึง มวลหินด้านที่เลื่อนขึ้นของฟ้อลท เมื่อเทียบกับอีกด้าน เปรียบเทียบ: *downthrown (ดาวน'โธรฺน)*

upthrown block (เอิ้พ'โธรฺน บล็อค) ดู: *upthrow* (เอิ้พ'โธรฺ)

up-to-basin fault (เอิ้พ-ทู-เบ'เซิ่น ฟ้อลท) ศัพท์ที่ใช้ในธรณีวิทยาเพอโทรเลี่ยม สำหรับฟ้อลท ที่หินด้านที่เลื่อนขึ้นเลื่อนไปยังแอ่งที่อยู่ติดกัน

upward coarsening (เอิ้พ'เวิรฺด คอร'เซอนิ่ง) ลำดับของชั้นหินที่มีขนาดของเม็ดตะกอนใหญ่ขึ้นไปตามด้านบน เช่น ลำดับตะกอนที่ตกสะสมบริเวณชายหาด

upward continuation (เอิ้พ'เวิรฺด เคินทินิวเว'เฌิ่น) เป็นวิธีการคำนวณหาค่าของสนามความเร่งโน้มถ่วง สนามแม่เหล็ก หรืออื่นๆ ของพื้นที่ใดๆ โดยการประเมินจากค่าที่วัดได้ในสนามภายใต้เงื่อนไขว่าหากทำการวัดที่ระดับความสูงมากกว่าความสูงเดิมไปตามลำดับ ข้อมูลใหม่ที่ได้ของพื้นที่นั้น ๆ จะมีลักษณะอย่างไร วิธีการนี้นิยมใช้ในการแยกค่าความผิดปกติของสนามระดับใกล้ผิวดินออก เพื่อให้ความผิดปกติจากระดับลึกชัดเจนมากขึ้น หรือใช้ในการปรับระดับความสูงในการวัดข้อมูลต่างชนิดให้มีระดับเท่ากัน (เช่น ข้อมูลการสำรวจวัดความเร่งโน้มถ่วงที่ทำการวัดที่ผิวดินกับข้อมูลจากการบินสำรวจค่าสนามแม่เหล็ก) ทำให้สามารถเปรียบเทียบกันได้ดียิ่งขึ้น เปรียบเทียบ: *downward continuation (ดาวนฺ'เวิรฺด เคินทินิวเว'เฌิ่น)*

upward fining (เอิ้พ'เวิรฺด ไฟ'นิ่ง) การตกสะสมของตะกอน ที่มีขนาดของเม็ดตะกอนเล็กลงเมื่อพิจารณา ลำดับตะกอนในแนวดิ่งจากล่างขึ้นบน เช่น ตะกอนจากการตกสะสมโดยแม่น้ำ หรือสันทรายจากน้ำขึ้นน้ำลง

upwarping (เอิ้พ'วอรพิ่ง) การขยายขึ้นของเปลือกโลก มักเกิดจากปลดปล่อยความเค้นสะสมจากน้ำหนักที่เคยกดทับ เช่น การขยายขึ้นของพื้นดินบริเวณที่เคยถูกแผ่นน้ำแข็งขนาดใหญ่กดทับ ต่อมาแผ่นน้ำแข็งละลายไป เปรียบเทียบ: *downwarping (ดาวนฺ'วอรพิ่ง)* คำพ้อง: *rebound (รี'บาวนฺด)*

upwelling (เอิ้พ'เวลิ่ง) (1) [กระแสน้ำ] การไหลของมวลน้ำใต้ผิวน้ำขึ้นสู่ผิวน้ำ โดยเฉพาะตามชายฝั่ง; เป็นการไหลของมวลน้ำที่อยู่ลึกกว่าเข้ามาแทนที่มวลน้ำที่บริเวณผิวน้ำใกล้ฝั่ง มวลน้ำที่บริเวณผิวน้ำจะมีการไหลออกไปจากชายฝั่งโดย Ekman mass transport (เอ็คแมน แม้ส แทรนสปอรฺท) ที่มีแรงผลักจากลมที่พัดเข้าหาเส้นศูนย์สูตร การไหลของมวลน้ำขึ้นสู่ผิวน้ำ เกิดได้ในมหาสมุทรบริเวณเส้นศูนย์สูตรที่สัมพันธ์กับการไหลเวียนของน้ำ พื้นที่ที่มีการไหลของมวลน้ำขึ้นสู่ผิวน้ำมักมีอุณหภูมิต่ำอย่างผิดปกติ คำตรงข้าม: *sinking (ซิง'คิ่ง)* (2) [ภูเขาไฟ] การไหลขึ้นของลาเว่อและแก๊ส

upwelling-type phosphate deposit (เอิ้พ'เวลิ่ง-ไท้พ ฟ้อส'เฝท ดิพอ'เสิท) ตะกอนฟ้อสเฝทที่ตกสะสมในทะเลบริเวณที่การไหลของมวลน้ำใต้ผิวน้ำ ไหลขึ้นสู่ผิวน้ำ

Uralian (ยูเร'เลี่ยน) ช่วงอายุในรัสเซีย (Russia อ่านว่า เรอเฌ่อ) : ยุคคาเบอนิเฟอเริสตอนบนสุด (เหนือ ฌีเลี่ยน (Gzhelian) ใต้ ซาคมาเรี่ยน ของเพอรเมี่ยน (Sakmarian of Permian) เทียบเท่ากับ ออเร็นเบอรเกี้ยน-ฌีเลี่ยน (Orenburgian-Gzhelian)

Uralian emerald (ยูเร'เลี่ยน เอ'เมอเริ่ลดฺ) (1) มรกต (emerald - เอ'เมอเริ่ลดฺ) ในเทือกเขายูเริ่ล ของรัสเซีย (Russia อ่านว่า เรอเฌ่อ) (2) ดู: *demantoid (เด'เมิ่นทอยดฺ)*

Uralian-type PGE deposit (ยูเร'เลี่ยน-ไท้พ พีจีอี ดิพอ'เสิท) ดู: *zoned ultramafic PGE deposit (โซนด เอิลเทรอแมฟิค พีจีอี ดิพอ'เสิท)*

uralite (ยูเรอไล้ทฺ) แร่ทุติยภูมิชนิดหนึ่งของแอมเฟอโบล (ฮอรนเบลนด หรือ แอคทิเนอไล้ท (actinolite)) สีเขียว ลักษณะเป็นเส้นใย หรือรูปเข็ม ที่เกิดจากการแทนที่ไพร็อกซีน (เช่น augite – ออไจ๊ทฺ) ในหินอัคนี หรือหินแปร

uralitization (ยูแร'เลอเทอเซ'เฌิ่น) การเกิดแอมเฟอโบลด้วยการแทนที่ไพร็อกซีน; โดยเฉพาะ ในช่วงของการเกิดแม็กเม่อ หรือกระบวนการเกิดเมะทะมอรฟิเซิ่ม ที่ทำให้เกิดการแทนที่ของยูเรอไลถิค แอมเฟอโบล (uralitic amphibole) ในไพร็อกซีนที่เกิดแบบปฐมภูมิที่ถูกเปลี่ยนสภาพ รวมถึงการเปลี่ยนสภาพของหินอัคนี ที่ไพร็อกซีนเปลี่ยนเป็น แอมเฟอโบล หรือการเปลี่ยนสภาพของแก๊ะโบร้เป็น กรีนสโตน โดยเมะทะมอรฟิเซิ่มจากความดัน

Ural-type glacier (ยูเริ่ล-ไท้พ เกล'เฌ่อรฺ) ดู: *drift glacier (ดริ๊ฟทฺ เกล'เฌ่อรฺ)*

uraniferous pyritic quartz-pebble conglomerate (ยูเร'นิเฟอเริส ไพ'ไร้ท ขวอรทฺส เพะ'เบิ้ล เคินกลอ'เมอเริทฺ) การตกสะสมของแร่ที่มีแร่ยูเรเนอไน้ท (uraninite) และไพไร้ท (pyrite) ในขวอรทส เพะเบิ้ล เคินกลอเมอเริทของบรมยุคพรีแคมเบรี้ยน

U

(Precambrian quartz-pebble conglomerate); รูปแบบหนึ่งของการตกสะสมแบบ *paleoplacer (เพลิเออเพลเซ่อร)*

uraninite (ยูเร´เนอไน้ท) (1) แร่กัมมันตรังสี สีดำ น้ำตาล เหลือง หรือเทา ผลึกรูปลูกบาศก์ มีสูตรโครงสร้าง UO_2 มักถูกอ๊อกซิได๊ซดบางส่วน จัดเป็นสินแร่ยูเรเนี่ยมหลัก และมักมีมลทินจำพวกธอเรี่ยม (thorium) เรเดี้ยม (radium) ซีเรี่ยม (cerium) อิ๊เทรี่ยม (yttrium) และตะกั่ว; เมื่อเผาจะมีแก๊สที่ส่วนใหญ่เป็นฮีเลี่ยม (helium) มักเกิดในสายแร่ของตะกั่ว, ดีบุก, ทองแดง และเกิดในหินทราย, แกรเหนิทและเพ็กเมอไท้ท ดู: *pitchblende (พิทชเบลนดฺ)* คำพ้อง: *ulrichite (เอิลริไค้ทฺ); coracite (คอ´เรอไซ้ทฺ)* (ข) ชื่อกลุ่มแร่ลูกบาศก์ที่มีสูตรทั่วไป AO_2 เมื่อ *A*= U, Th, Ce, หรือ Zr

uranite (ยูเรอ´ไน้ทฺ) ศัพท์ทั่วไปสำหรับกลุ่มแร่ ที่ประกอบด้วยยูเรอนิล ฟ้อสเฟท (uranyl phosphate) และ อารสเนิท (arsenate) ของออเทอไน้ท (autunite), เมะเทอ-ออเทอไน้ท (meta-autunite) และทอรเบอรไน้ท (torbernite)

uranium-234 age method (ยูเร´เนี่ยม-234 เอจ เมะ´เถิด) การคำนวณอายุเป็นปี ของเฟาะเซิ่ลปะการัง หรือเปลือกหอย (เฉพาะที่มีอายุมากกว่าล้านปีขึ้นไป) ภายใต้สมมติฐานที่ว่าจะต้องทราบอัตราส่วนเริ่มต้นของ ยูเรเนี่ยม-234/ยูเรเนี่ยม-238 ดังนั้นการเปลี่ยนของอัตราส่วนนี้จะขึ้นอยู่กับเวลา เพราะสองไอเซอโถพมีครึ่งชีวิตต่างกัน เปรียบเทียบ: *uranium-series age method (ยูเร´เนี่ยม-ซิรี่ส เอจ เมะ´เถิด)* คำพ้อง: uranium-234 excess method *(ยูเร´เนี่ยม-234 อิกเซส´ เมะ´เถิด)*; uranium-234/uranium-238 age method *(ยูเร´เนียม-234/ยูเร´เนี่ยม-238 เอจ เมะ´เถิด)*; uranium-238/uranium-234 disequilibrium method *(ยูเร´เนี่ยม-238 / ยูเร´เนี่ยม-234 ดิสอีเควอลิ´เบรี้ยม เมะ´เถิด)*

uranium-lead age method (ยูเร´เนี่ยม-เหลด เมะ´เถิด) การคำนวณอายุเป็นปี สำหรับธรณีวัตถุภายใต้การทราบอัตราการสลายตัวของยูเรเนี่ยม -238 ถึง ตะกั่ว-206 และ ยูเรเนี่ยม-235 ถึง ตะกั่ว-207 เป็นส่วนหนึ่งของวิธีการอายุแบบยูเรเนี่ยม ธอเรียม เหลด เอจ เมะเถิด (uranium-thorium-lead age method) คำพ้อง: *lead-uranium age method (เหลด - ยูเรเนี่ยม เอจ เมะ´เถิด)*

uranium series (ยุเร´เนี่ยม ซิรี่ส) ชุดกัมมันตภาพรังสีที่ตั้งต้นด้วยยูเรเนี่ยม-238

uranium-series age method (ยูเร´เนี่ยม ซิรี่ส เอจ เมะ´เถิด) การคำนวณอายุเป็นปี สำหรับธรณีวัตถุที่มีอายุอยู่ในยุคควอเทอเนอรี่ (Quaternary) บนพื้นฐานของการหาผลผลิต (product) จากการสลายยูเรเนี่ยม 234 ทอเรียม-230 และโพรแทคทิเนี่ยม-231 **uranium-238 and uranium-235** (ยูเร´เนี่ยม-238 แอน ยูเร´เนี่ยม-235) อายุที่คำนวณจากการวัดอัตราส่วนของไอเซอโถพ เปรียบเทียบ: *ionium-thorium age method (ไอโอ´เนี่ยม-ธอ´เรี่ยม เอจ เมะ´เถิด); ionium-excess method (ไอโอ´เนียม-เอกเซส´ เมะ´เถิด); ionium-deficiency method (ไอโอ´เนี่ยม-ดิฟิ´เฉินซี่ เมะ´เถิด); thorium-230/protactinium-231 deficiency method (ธอ´เรี่ยม-230/โพรแท็คทิ´เนียม-231 ดิฟิ´เฉินซี่ เมะ´เถิด); protactinium-ionium age method (โพรแท็คทิเนี่ยม-ไอโอเนี่ยม เอจ เมะ´เถิด); uranium-234 age method (ยูเร´เนี่ยม-234 เอจ เมะ´เถิด)*

uranium-thorium-lead age method (ยูเร´เนี่ยม-ธอเรี่ยม-เหลด เอจ เมะ´เถิด) การคำนวณอายุเป็นปี สำหรับธรณีวัตถุมักเป็นการหาอายุจากเซอรคอน (zircon) ภายใต้เงื่อนไขที่จะต้องทราบอัตราการสลายตัวจากยูเรเนี่ยม-238 ถึง ตะกั่ว-206, ยูเรเนี่ยม-235 ถึง ตะกั่ว-207 และทอเรี่ยม-232 ถึงตะกั่ว-208 ซึ่งอัตราการสลายตัวจะให้ 3 ค่าอายุที่เป็นอิสระ การหาอัตราส่วนของตะกั่ว-207 ต่อ ตะกั่ว-206 สามารถคำนวณได้และให้อายุเพิ่มขึ้นมาอีกหนึ่งค่า คืออายุจากตะกั่ว ซึ่งค่าอายุทั้ง 4 ค่า อาจมีความสอดคล้อง หรือไม่สอดคล้องกัน แต่ก็จะสามารถนำมาช่วยประเมิน และเปรียบเทียบอายุที่คำนวณได้จากวิธีอื่น รวมทั้งสามารถตรวจสอบว่าตัวอย่างที่วิเคราะห์เหล่านั้น ระบบของสารกัมมันตรังสีถูกรบกวน และมีการสูญเสียสารบางส่วนออกจากระบบหรือไม่ ทั่วไปนิยมหาอายุจากยูเรเนี่ยม-ตะกั่ว เท่านั้น คำพ้อง: *thorium-lead age method (ธอ´เรี่ยม-เหลด เอจ เมะ´เถิด); uranium-lead age method (ยูเรเนี่ยม-เหลด เอจ เมะเถิด)*

uran-mica (ยู´แรน-ไม´เค่อ) แร่ยูเรเนี่ยม โดยเฉพาะ torbernite (ทอรเบอรไน้ท)

uranophane (ยูแร´เนอเฟน) แร่ทุติยภูมิ ที่มีสารกัมมันตรังสีสูงมาก สีเหลือง รูปผลึกแบบมอเนอคลิหนิค : $Ca(UO_2)_2(SiO_3OH)_2{\cdot}5H_2O$ มีโครงสร้างเหมือนกับสกลอดาวสไก๊ท (sklodowskite) และคิวพรอสกลอดาวสไก๊ท (cuprosklodowskite) และเป็นทวิสัณฐาน (dimorphous) กับ เบเท่อ-ยูแรเนอเฟน (beta-uranophane) คำพ้อง: *uranotile (ยูแร´เนอไท้ทฺ)*

urban geology (เออร´เบิ้น จีอ๊อ ล๊อจี่) การประยุกต์ใช้ความรู้และหลักการทางธรณีวิทยา ในการวางแผนและการจัดการเมืองและสภาพแวดล้อม รวมถึงการศึกษาทางธรณีวิทยาในการวางแผนทางกายภาพ, การกำจัดของเสีย, การใช้ที่ดิน, การจัดการน้ำ และการนำเอาวัตถุดิบทางธรรมชาติ/ทรัพยากร มาใช้ให้เกิดประโยชน์ เปรียบเทียบ: *environmental geology (อินไวรอนเม็นเท่อ จีอ๊อ ล๊อจี่)*

U

urban heat island (เออร´เบิ้น ฮีท ไอ´เลิ่นดฺ) พื้นที่เมืองที่สภาพอากาศมีอุณหภูมิสูง เมื่อเทียบกับพื้นที่ชานเมืองหรือเขตชนบทรอบนอก ที่สภาพอากาศมีอุณหภูมิต่ำกว่า; อุณหภูมิของเมืองที่มีลักษณะเหมือนเกาะ เมื่อแสดงในแผนที่เส้นคอนทูรของอุณหภูมิ

urea (ยูเรีย´) แร่เทแทระเกอเนิ่ลสีเหลืองอ่อน หรือน้ำตาล : $CO(NH_2)_2$

ureilite (ยูเร´ไล้ทฺ) กลุ่มของอุกกาบาต เอคอนไดร๊ท (achondrite) ที่มีออเลอวีน และไพร็อกซีนมาก มีนิเคิ่ล และแกรไฟ้ท ในปริมาณที่มีนัยสำคัญ และอาจมีเพชรเกิดร่วมด้วยในบางครั้ง; เชื่อว่าเป็นมวลตกค้างจากการหลอมเหลวไม่หมดของคอนไดร๊ท

urstromtal (เออร´สตรอมแทล) หุบเขา หรือร่อง กว้าง และตื้นที่เกิดจากการกัดเซาะของน้ำที่ละลายมาจากแผ่นน้ำแข็ง ซึ่งแนวของหุบเขา หรือร่อง มักขนานไปกับขอบด้านหน้าของแผ่นน้ำแข็ง รากศัพท์: ภาษาเยอรมัน “Urstromtal, ancient river valley – หุบเขาของแม่น้ำโบราณ”. พหูพจน์: urstromtaler

usamerite (ยูเซอเม´ไร้ทฺ) หินที่เทียบได้กับแกรแวะเค่อ (graywacke) ซึ่งมีธรณีวัตถุขนาดแกรเวิ่ล ถึง ทราย มีการคัดขนาดไม่ดี มีปริมาณของเมถริกซค่อนข้างมาก มีเศษหิน เศษแร่ หลากหลายชนิด และมีลักษณะเป็นรูปเหลี่ยม ถึงกึ่งเหลี่ยม รากศัพท์: U. S. America + ite

user line (ยู´เซ่อร ไลนฺ) ดู: *arbitrary line (อาร´เบอแทรรี่ ไลน)*

U-shaped dune (ยู-เฉ้พดฺ ดูน) เนินทรายหรือดูน ที่มีรูปคล้ายตัวอักษร U ปลายเปิด หันหน้าต้านลม

U-shaped valley (ยู-เฉ้พดฺ แว´ลี่) หุบเขาที่มีรูปโค้งแพอแรเบอเลอ (parabola) หรือรูปตัวอักษร U ที่มีผนังสองข้างสูงชัน ฐานกว้าง และเกือบราบ; โดยเฉพาะ หมายถึง หุบเขาที่ถูกเซาะโดยธารน้ำแข็ง เปรียบเทียบ: *V-shaped valley (วี-เฉ้พดฺ แว´ลี่)* คำพ้อง: *U-valley (ยู-แว´ลี่); trough valley (ทร๊อฟ แว´ลี่)*

Ussherian (เออะ´เฌอเรี่ยน) เกี่ยวกับ เหตุการณ์ในไบเบิ้ล (bible) ที่รวบรวมโดย Ussher (เออะ´เฌ่อรฺ) หัวหน้าบาทหลวงชาวไอริฌ ที่คำนวณจากไบเบิ้ลว่าโลกเกิดเมื่อเวลา 9.00 น. วันที่ 26 ตุลาคม 4004 ปีก่อนคริสตกาล

U-stage (ยู-สเตจ´) ดู: *universal stage (ยูเนอเวอร´เซิ่ล สเตจ´)*

ustic moisture regime (ยูสติค´ ม้อยส´เช่อรฺ เรณีม´) สภาพความชื้นในดิน ที่อยู่ระหว่างแห้งแล้ง (aridic) และยูดิค (udic) พบในภูมิภาคที่มีอุณหภูมิแบบกึ่งชื้น (subhumid) หรือกึ่งแห้งแล้ง (semiarid) หรือร้อนชื้นและกึ่งร้อนชื้น (tropic and subtropic) มีสภาพอากาศแบบลมมรสุม มีน้ำจำนวนจำกัดแต่เพียงพอสำหรับพืชในช่วงเวลาที่อุณหภูมิของดินเหมาะสมสำหรับการเจริญเติบโต

UTC (ยูทีซี) ดู: *coordinated universal time (โคออร´เดอเนเถิด ยูเนอเวอร´เซิ่ล ไทมฺ)*

UTM projection (ยูทีเอ็ม เพรอเจ๊ค´เฌิ่น) ดู: *universal transverse Mercator projection (ยูเนอเวอร´เซิ่ล แทรนส เวิรส´ เมอรเค´เท่อรฺ เพรอเจ๊ค´เฌิ่น)*

uvala (ยู´เวอเล่อ) ศัพท์สำหรับ *karst valley (ค้ารฺสท แว´ลี่)* สะกดได้อีกแบบคือ: *ouvala (อู´เวอเล่อ)*

U-valley (ยู-แว´ลี่) ดู: *U-shaped valley (ยู-เฉ้พดฺ แว´ลี่)*

V

VA (วีเอ) คำย่อของ *variable-area (เวอ´รีเออเบิ้ล เอ´เรีย หรือ เอ´รีเออ)* หมายถึง การแสดงในรูปแบบของพื้นที่ความสูงของคลื่น (amplitude – แอม´เพลอถูด) ที่แตกต่างกัน

vacancy (เวะ´เคินซี่) ช่องว่างในโครงสร้างผลึก เนื่องจากการขาดหายไปของแอ๊ะเทิ่ม หรือไอเอ้นที่ตามปกติต้องมีในโครงสร้างผลึก คำพ้อง: *hole (โฮล) [ผลึกศาสตร์]*

vacuity (แวะคิว´เออที่ หรือแวะคยู´เออที่) การสูญหายจากการกร่อนหรือสูญหายทั้งหมด ดู: *degradation vacuity (เด๊ะเกรอเด´เฌิ่น แวะคิว´เออที่) ; total vacuity (โท´เทิ่ล แวะคิว´เออที่)*

vadose canyon (เว´โด๊ส แคน´เยิ่น) ทางผ่านถ้ำที่มีลักษณะแคบ สูง และคดไปคดมา เกิดจากน้ำที่ไหลในชั้นที่ไม่อิ่มตัวด้วยน้ำ หรือเหนือชั้นน้ำบาดาลของชั้นหินให้น้ำในถ้ำหินปูน (karst aquifer - ค้าร´สทฺ แอ๊ะ´เควอเฟ่อร)

vadose cement (เว´โด๊ส ซิเมนทฺ´ หรือซี´เมนทฺ) การตกตะกอนของสารเชื่อมประสาน หรือซีเมนท (cement) ในบริเวณเหนือชั้นน้ำบาดาล มักแสดงโครงสร้างรูปหยดน้ำ (dripstone) และรูปเดือนเสี้ยว (meniscus - เมอนิส´เคิส)

vadose solution (เว´โด๊ส เซอลู´เฌิ่น) การทำละลายของน้ำที่อยู่เหนือระดับน้ำบาดาล เปรียบเทียบ: *phreatic solution (ฟรีแอ´ถิค เซอลู´เฌิ่น)*

vadose water (เว´โด๊ส วอ´เท่อร) น้ำในชั้นที่ไม่อิ่มน้ำ หรือน้ำที่อยู่เหนือชั้นน้ำบาดาล คำพ้อง: *suspended water (เสิสเป็น´เดิด วอ´เท่อร)*

vadose-water·discharge (เว´โด๊ส วอ´เท่อร ดิส´ชารจ) การระเหยของน้ำที่ไม่ได้อยู่ในชั้นอิ่มน้ำ ซึ่งอาจเกิดในรูปแบบของพืชหรือดินคายน้ำ

vadose zone (เว´โด๊ส โซน) โซน หรือชั้นไม่อิ่มน้ำ ดู: *unsaturated zone (เอินแซะ´เชอเรเถิด โซน)*

vagile (แวะเจิ้ล) หมายถึง พืชหรือสัตว์ที่มีอิสระในการเคลื่อนย้าย เปรียบเทียบ: *sessile (เซะ´เซิล)*

vake (แว็ค) ศัพท์ภาษาฝรั่งเศสสำหรับ wacke (แวะ´เค่อ หรือ แว็ค) หรือธรณีวัตถุเนื้อนุ่ม อัดแน่น มีเศษวัตถุแบนหรือแตกหักคล้ายเคลผสมอยู่ด้วย มักเกี่ยวข้องกับบะซ้อลท

val (แวล) หุบเขายาวที่เกิดจากโครงสร้างแบบซินไคลนในเทือกเขาจุเรอ (Jura) ของเทือกเขาแอ๊ลพส (Alps) รากศัพท์: ภาษาฝรั่งเศส "narrow valley – หุบแคบ" พหูพจน์: *vaux* เปรียบเทียบ: *cluse (คลูส)* ดู: *combe (คูม)* คำพ้อง: *vallon (แว´เลิ่น)*

Valanginian (วาแลนจิ´เนี่ยน) หินช่วงอายุตามมาตรอายุลำดับชั้นหินมาตรฐานโลก: คริเทเฉิสตอนล่าง (บน เบริเอเฉิ่น (Berriasian) ใต้ โอเทรอเวี่ยน (Hauterivian))

vale (เวล) (1) ที่ลุ่ม ที่มักมีธารน้ำ เช่น พื้นที่ต่ำระหว่างเควสเตอสองเควสเต้อที่ขนานกัน มักเป็นพื้นที่ในส่วนที่กว้างและราบกว่าที่อื่นๆ ของหุบเขา (2) หุบเขา ที่เกิดจากการยืดของแผ่นเปลือกโลก (rift valley - ริฟทฺ แวลี่) หรือแอ่งที่เกิดจากผลของเท็คทอหนิคส (tectonic valley - เท็คทอ´หนิค แว´ลี่) ตัวอย่างเช่น Vale of Arabia (เวล เอิ๊ฟ เออะเรเบีย – หุบเขาแห่งเออะเรเบีย) (3) ดู: *valley (แว´ลี่)*

Vallesian (แวลี´เซี่ยน) หินช่วงอายุในยุโรป: ไมเออซีนตอนบน (บนเมอเรมเมี่ยน (Maremmian) ใต้ทูโรเลี่ยน (Turolian))

valleuse (แวลูส´) ศัพท์ภาษาฝรั่งเศส สำหรับ แฮงิ่ง แวลี่ (hanging **valley** – หุบเขาที่ถูกตัดโดยหุบเขาที่ลึกกว่าหรือ หน้าผา เช่น ธารน้ำตกไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี

valley (แว´ลี่ หรือ แวเล่) หุบเขา (1) [ธรณีสัณฐานวิทยา] (ก) พื้นที่ต่ำที่ล้อมรอบโดยพื้นที่สูงกว่า เช่น อยู่ระหว่างภูเขา หรือเทือกเขา มักจะมีธารน้ำเซาะ อาจเกิดจากฟ้อลท (ข) พื้นที่ราบกว้างเกิดจากผลของการเซาะของแม่น้ำขนาดใหญ่และธารน้ำสาขา; ที่ราบที่เกิดในลุ่มน้ำ (2) [ธรณีวิทยาทางทะเล] แอ่งกว้างใต้พื้นมหาสมุทร ความแตกต่างระหว่างความสูงภายในแอ่งไม่มาก และมีความลาดของขอบแอ่งน้อย

valley axis (แว´ลี่ แอ็ค´เสิส) ศัพท์ที่ใช้แทน *thalweg (ธาล´เว็ก – จุดลึกมากสุดของร่องน้ำ)* หมายถึง ลักษณะของพื้นผิวตามแนวเส้นกลางของหุบเขา

valley bottom (แว´ลี่ เบ๊าะ´ทอม) ดู: *valley floor (แว´ลี่ ฟลอร)*

valley braid (แว´ลี่ เบรด) ดู: *anabranch (แอ´เนอแบรันชฺ)*

valley drift (แว´ลี่ ดริ๊ฟทฺ) ธรณีวัตถุที่ถูกพัดพาโดยน้ำที่ละลายจากธารน้ำแข็ง และทับถมตามแนวยาวของหุบเขา

valley fill (แว´ลี่ ฟิล) ธรณีวัตถุที่ยังไม่แข็งตัว ที่ทับถมอยู่ในหุบเขา

valley flat (แว´ลี่ แฝล็ท) (1) พื้นดินที่ค่อนข้างต่ำหรือเกือบมีระดับเดียวกับพื้นหุบเขา อยู่ระหว่างผนังหุบเขา และเป็นขอบธารน้ำ; โดยเฉพาะที่ราบเล็กๆ ในหุบเขาผนังชัน ศัพท์นี้แนะนำให้ใช้ในกรณีที่ไม่สามารถระบุด้วยความมั่นใจว่าเป็น ที่ราบน้ำท่วม (floodplain) หรือตะพัก (terrace) คำพ้อง:*flat (แฝล็ท) [ธรณีสัณฐานวิทยา]* (2) พื้นผิวของหินฐาน ที่เกิดจากการกร่อนด้านข้าง มักเป็นที่ราบในบริเวณที่มีการทับถมโดยตะกอนน้ำพา

valley floor (แว´ลี่ ฟลอร) พื้นราบ ค่อนข้างกว้างในพื้นหุบเขา อาจเป็นผลจากการกร่อน และอาจแสดงระดับของวัฏจักรการเซาะในอดีต หรืออาจถูกปิดทับด้วยตะกอนน้ำพาชั้นไม่หนา คำพ้อง: *bottom (เบ๊าะ´เทิ่ม) [ธรณีสัณฐานวิทยา]; valley bottom (แว´ลี่ เบ๊าะ´เทิ่ม)*

valley-floor basement (แว´ลี่ ฟลอร เบส´เมิ่นทฺ) พื้นที่ที่มีความลาดเอียงน้อย มีการผุกร่อนของหินฐานที่อยู่ใต้พื้นหุบเขาและรองรับท้องหุบเขา ซึ่งวิวัฒน์ในภูมิอากาศร้อนชื้น โดยขยายผาทั้งสองข้างให้กว้างขึ้น

valley-floor divide (แว´ลี่-ฟลอร เดอไวด์) สันปันน้ำแนวแบ่งเขตของหุบเขา; แนวแบ่งเขตหุบเขาออกเป็นสองส่วนโดยแต่ละส่วน ธารน้ำจะไหลลงสู่พื้นที่ลุ่มน้ำต่างกัน

valley-floor increment (แว´ลี่-ฟลอร อิง´เครอเมิ่นทฺ) ธรณีวัตถุที่ถูกพามาทับถมอยู่บนพื้นหุบเขา

valley-floor side strip (แว´ลี่-ฟลอร ไซ้ด์ สตริ๊พ´) พื้นแคบ มีผิวโค้งนูนเล็กน้อย อยู่ระหว่างผนังหุบเขาและพื้นหุบเขา (ที่ราบน้ำท่วม) เกิดจากการผุสลายและเสื่อมของผนังหุบเขา (หลุดร่วงลงมา) เปรียบเทียบ: *valley-floor basement (แว´ลี่-ฟลอร เบส´เมิ่นทฺ)*

valley glacier (แว´ลี่ เกล´เฌ่อรฺ) ดู: *alpine glacier (แอล´ไพน เกล´เฌ่อรฺ)*

valley head (แว´ลี่ เฮ้ด) ส่วนบนสุดของหุบเขา/ต้นหุบเขา

valley-head cirque (แว´ลี่-เฮด เซิ้รฺค) เซิ้รฺคที่เกิดบริเวณต้นหุบเขา เปรียบเทียบ: *hanging cirque (แฮง´อิ่ง เซิ้รฺค)*

valley-in-valley (แว´ลี่-อิน-แว´ลี่) (1) หมายถึง โครงสร้าง ลักษณะ หรือภาพตัดขวางของหุบเขา ที่ขอบของหุบเขาสามารถแยกระดับของไหล่เขาที่มีความชันต่างกัน โดยหุบเขาอายุน้อยที่อยู่ระดับล่างสุด และจะเกิดการเซาะทางด้านกว้างมากกว่าหุบเขาที่อยู่ด้านบนที่อายุมากกว่า (2) เกี่ยวกับ หุบเขาที่มีสองวัฏจักร (two-cycle valley) หรือมากกว่า

valley line (แว´ลี่ ไลน) ดู: *thalweg (ธาล´เวก) [ธารน้ำ]*

valley meander (แว´ลี่ มีแอน´เด้อร) หนึ่งในชุดของการคดโค้งของหุบเขาคดโค้ง

valley-moraine lake (แว´ลี่-เมอเรน´ เล้ค) ทะเลสาบธารน้ำแข็งที่เกิดขึ้นในหุบเขา เกิดจากการปิดกั้นของเมอเรน ที่เกิดจากการถอยกลับแล้วมาหยุดอยู่ของธารน้ำแข็ง เปรียบเทียบ: *drift-barrier lake (ดริ๊ฟท เบ´รีเอ้อร)*

valley plain (แว´ลี่ เพลน) (1) ที่ราบน้ำท่วมถึง (2) ดู: *valley floor (แว´ลี่ ฟลอร)*

valley-plain terrace (แว´ลี่-เพลน เท´เริ่ซ) ส่วนที่เหลือที่ราบน้ำท่วมอย่างต่อเนื่องในอดีต หรือพื้นหุบเขา; ซึ่งรวมถึง สแตรธ เทเริส และ ฟิลสแตรธ เทเริส (strath terrace and fillstrath terrace) ด้วย

valley plug (แว´ลี่ เพลิก) การแคบลงเฉพาะที่ในช่องธารน้ำซึ่งอาจเกิดจากมีสิ่งกีดขวางต่างๆ และทำให้เกิดการทับถมตะกอนอย่างรวดเร็วในร่องน้ำนั้น ดู: *plug (เพลิก) [ตะกอนวิทยา]*

valley profile (แว´ลี่ โพร´ไฟล) เส้นขอบนอกตามแนวยาวของหุบเขา

valley shoulder (แว´ลี่ โฌล´เด้อร) ผิวหน้าของชั้นหินที่เกิดแบบหุบเขาเล็กในหุบเขาใหญ่ เป็นเหมือนมุมแหลม หรือแนวแบ่งแยกความลาดชันระหว่างด้านข้าง หรือพื้นของหุบเขาอายุแก่กว่าด้านบนและด้านข้างของหุบเขาใหม่ด้านล่าง เป็นพื้นหุบเขาแคบๆ ที่เกิดขึ้นในระหว่างวัฏจักรของการกัดเซาะที่เกิดก่อนหน้านี้ และเป็นเครื่องบ่งชี้ การกัดเซาะระดับฐานเดิมและขยายข้ามหินชนิดต่างๆ ที่แตกต่างกัน คำพ้อง: *shoulder (โฌล´เด้อร) [ธรณีสัญฐานวิทยา]*

valley-side moraine (แว´ลี่ ไซ้ด์ เมอเรน´) ดู: *lateral moraine (และ´เทอเริ่ล เมอเรน´)*

valley-side slope (แว´ลี่-ไซ้ด์ สโล้พ) (1) การวัดความเอียงเป็นองศาของด้านข้างหุบเขาสูงชัน ในภูมิประเทศที่ถูกกัดเซาะด้วยกระแสน้ำ การวัดความลาดเอียงมากสุด อันเป็นช่วงระยะไปตามผนังของหุบเขาบนส่วนที่ชันที่สุดของระดับความสูงเป็นมุมฉาก วัดออกมาจากสันเขาไปยังร่องน้ำที่อยู่ติดกัน (2) พื้นผิวระหว่างสันปันน้ำ และพื้นหุบเขา คำพ้อง: *valley wall (แว´ลี่ วอล)*

valley spring (แว´ลี่ สปริ๊ง) แอ่งน้ำซึมน้ำซับ ชนิดหนึ่งที่น้ำไหลออกมาจากด้านข้างของหุบเขา ที่ระดับเดียวกับระดับน้ำบาดาล

valley storage (แว´ลี่ สตอ´ริจ) (1) ปริมาตรของน้ำในลำน้ำส่วนใต้พื้นผิวน้ำ (2) ความจุตามธรรมชาติหรือปริมาตรน้ำในแม่น้ำ ที่มีน้ำไหลล้นตลิ่ง ซึ่งรวมถึงน้ำที่อยู่ในช่องธารน้ำ และน้ำที่ไหลท่วมด้วย

valley system (แว´ลี่ ซิส´เติ้ม) หุบเขาหลักและหุบเขาสาขาทั้งหมด

valley tract (แว´ลี่ แถร็คท) ส่วนกลางของความยาวลุ่มน้ำ มีลักษณะเด่นด้วยความลาดเอียงปานกลาง และหุบเขากว้างพอสมควร เปรียบเทียบ: *plain tract (เพลน แถร็คท)*

valley train (แว´ลี่ เทรน) ลำตะกอนพัดพาโดยน้ำที่ละลายจากธารน้ำแข็งที่แคบยาว และตกทับถมโดยธารน้ำที่ไกลเกินปลายของตะกอนธารน้ำแข็ง หรือขอบของธารน้ำแข็งที่ยังคงมีอยู่ และถูกจำกัดอยู่ภายในผนังของหุบเขาด้านล่างของธารน้ำแข็ง; อาจโผล่ หรืออาจจะไม่โผล่ออกมาจากปากของหุบเขา เพื่อที่จะรวมเข้ากับที่ราบปลายตะกอนธารน้ำแข็ง เปรียบเทียบ: *gravel train (แกร´เวิ่ล เทรน); valley drift (แว´ลี่ ดริ็ฟท)* คำพ้อง: *outwash train (เอ๊าท´ว้อฌ เทรน)*

valley wall (แว´ลี่ วอล) ดู: *valley-side slope (แว´ลี่-ไซ้ด สโล้พ)*

valley wind (แว´ลี่ วินด) ลมพัดขึ้นไปตามหุบเขาหรือภูเขาเวลากลางวัน (anabatic wind - แอเนอแบ´ถิค วินด) สลับกับลมภูเขาตอนกลางคืนซึ่งพัดลงจากภูเขาและหุบเขา

vallis (แว´ลีส) หุบเขาบนพื้นผิวของดาวเคราะห์ โดยทั่วไปใช้เป็นชื่อเฉพาะ เช่น Ares Vallis (แอ´รีส แว´ลีส) บนดาวอังคาร หุบเขาระบบหนึ่งจะแสดงในรูปแบบพหูพจน์ เช่น Valles Marineris (แว´ลีส แม´ริเนอริส) บนดาวอังคาร ไม่มีแหล่งที่มาเป็นนัยยะโดยเฉพาะอย่างยิ่งกับศัพท์นี้ รากศัพท์: ภาษาละติน พหูพจน์: valles (แว´ลีส)

vallon (แว´เลิ่น) คำพ้องของ *val (แวล)* รากศัพท์: ภาษาฝรั่งเศส หมายถึง “small valley – หุบเขาเล็ก”

Valmeyeran (แวลไม´เยอแรน) หินสมัยเฉพาะถิ่นในรัฐอิเลอนอย: มิเซอซิเพี่ยนตอนล่างและตอนบน (Lower and Upper Mississippian) เทียบเท่า โอเซเจี้ยน (Osagian) และเมเรอมีเซี่ยน (Meramecian) ที่อื่นๆ)

valuable mineral (แวล´เยอเบิ้ล หรือแวล´ยูเออเบิ้ล มิ´เนอเริ่ล) ในกฎหมายเหมืองแร่ของสหรัฐ เป็นแร่ใดๆ ที่เพิ่มมูลค่าเพียงพอให้พื้นที่ดิน ที่จะทำให้มีคุณค่ามากขึ้นสำหรับการใช้สำรวจแร่มากกว่าวัตถุประสงค์อื่นๆ ซึ่งโดยทั่วไปเป็นด้านการเกษตร

value (แวล´ยู่) ในทางเศรษฐธรณีวิทยา (1) ธาตุที่มีมูลค่าของสินแร่หนึ่งๆ (2) จำนวนร้อยละในตัวสินแร่ หรือ คุณค่าสินแร่ที่วิเคราะห์แล้ว (*assay grade – แอเซ่ เกรด*) (3) จำนวนปริมาณในตัวสินแร่หรือมูลค่าสินแร่ที่วิเคราะห์แล้ว

van (แวน อ่านแบบภาษาฝรั่งเศสว่า “วา”) ศัพท์หนึ่งที่ใช้ในเทือกเขาแอ๊ลพ ของฝรั่งเศส สำหรับ *cirque (เซิ้ร์ค) [ธรณีวิทยาธารน้ำแข็ง]*

vanadate (แว´เนอเดท) สารประกอบแร่ชนิดหนึ่ง ที่มีลักษณะเด่นของเวอเนเดี้ยม ประจุบวกเท่ากับ 5 ร่วมกับอ็อกซิเจิ้น 4 แอ๊ะเทิ่ม เพนเทอเวเลินท (pentavalent) ตัวอย่างคือ เวอเนเดอไน้ท (vanadinite $Pb_5(VO_4)_3Cl$) เปรียบเทียบ: *arsenate (อาร´สเหนท); phosphate (ฟ้อส´เฟท)*

vanadinite (เวอเน´เดอไน้ท หรือแวเนอดี´ไน้ท) แร่สีแดง เหลือง หรือน้ำตาล ของกลุ่มแร่แอ๊ะเพอไท้ท : $Pb_5(VO_4)_3Cl$ เป็นแร่รูปผลึกเดียวกัน (isomorphous - ไอ´เซอมอรเฟิส) กับ ไพเรอมอรไฟ้ท (pyromorphite) และมักมี อารสนิค (arsenic) หรือฟอสเฟอเริส (phosphorus) บ่อยครั้งที่เวอเนดีไน้ท เกิดเป็นมวลทรงกลมเนื้อแน่น หุ้มห่อแร่อื่นๆ ในเหมืองตะกั่ว และเป็นสินแร่ของเวอเนเดี้ยมหรือตะกั่ว

vanadiumdravite (เวอเนเดี้ยมดราไว้ท) แร่สีเขียวเข้มถึงดำ ผลึกรอมโบฮีเดริ้ล ของกลุ่มแร่ทุรเมอลีน: $NaMg_3V_6Si_6O_{18}(BO_3)_3(OH)_4$ เป็นแร่ดราไว้ท (dravite) ที่มีเวอเนเดี้ยม

vanado-magnetite (เวอเน´โด-แม็ก´เนอไท้ท) ดู: *coulsonite (โคล´เซอไน้ท)*

vanadomalayaite (เวอเน´โดแมเลไย้ท) แร่สีแดงเข้ม วาวคล้ายเพชร ในระบบผลึกมอเนอคลิหนิค ของกลุ่มแร่ไทแทไน้ท: $Ca(V,Ti)O(SiO_4)$ เป็นแร่ที่มีเวอเนเดี้ยมที่คล้ายกับ malayaite (แม´เลไย้ท)

vanalite (แว´เนอไล้ท) แร่สีส้ม-เหลืองสดสว่าง ในระบบผลึกมอเนอคลิหนิค: $NaAl_8V_{10}O_{38}.30H_2O$

Van Allen belt (แวน แอ´เลิ่น เบ๊ลท) โซนของอนุภาคที่มีประจุ (โพรทอนและอิเล็คทรอน) รอบๆ โลก เริ่มต้นที่ระดับความสูงประมาณ 1,000 กิโลเมตร ส่วนใหญ่เกิดขึ้นโดยการดักจับพลังงานแสงอาทิตย์ และการแผ่รังสีคอสมิค โดยสนามแม่เหล็กโลก แถบการแผ่รังสียังเป็นที่รู้จักกันว่ามีอยู่รอบๆ ดาวเคราะห์ส่วนใหญ่ด้วย

vandenbrandeite (แวนเดนแบรน´ดีไอ๊ท) หรือแวนเดนแบรน´ได๊ท) แร่สีเขียวแกมดำ ในระบบผลึกไทรคลิหนิค: $Cu(UO_2)(OH)_4$ ยังสะกดได้เป็น vandenbrandite (แวนเดน´แบรนได๊ท)

Van der Grinten projection (แวน เดอ กริน´เทน เพรอเจ็ค´เฌิ่น) การถ่ายตำแหน่งแผนที่แบบมีความคลาดเคลื่อน สำหรับแผนที่โลกที่แสดงโลกแบบถูกล้อมอยู่ในวงกลม และเส้นเมอริเดี้ยนและเส้นขนานทั้งหมด ยกเว้นแนวเที่ยงกลาง และเส้นศูนย์สูตรจะปรากฏเป็นเส้นโค้งวงกลม คล้ายกับการถ่ายแผนที่เมอรเคเท่อร (Mercator) แต่ด้วยโครงข่ายแบบโค้งของเส้นเมอริเดี้ยนและเส้นขนาน (graticule - แกรี๊´เทอคิวล) และตัดพื้นที่บริเวณขั้วโลกออก แผนที่นี้นำเสนอโดย Alphons van der Grinten of Chicago (แอลฟอนส แวน เดอ กริน´เทน เอิ๊ฟ เฌอคา´โก้)(Chicago) ในปี 1904 เป็นการถ่ายตำแหน่งแผนที่ครั้งแรกในสองครั้ง

van der Kolk method (แวน เดอร โค้ลฺค เมะ´เถิด) การทดสอบที่ใช้ในระบบการหักเหแสง เพื่อตรวจสอบค่าดัชนีหักเหของแร่เทียบกับค่าดัชนีของเหลวตัวกลางที่แร่แช่จมอยู่ เมื่อมีอุปสรรคขวางลำแสงที่ใช้ในการส่องสว่าง จะปรากฏเงาบนด้านเดียวกันกับตัวแร่เอง เมื่อเม็ดแร่มีค่าดัชนีหักเหที่ค่อนข้างสูงกว่า และปรากฏบนด้านตรงข้ามเมื่อค่าดัชนีหักเห ของแร่มีค่าค่อนข้างต่ำกว่าค่าดัชนีของตัวกลาง คำพ้อง: *oblique illumination method (โอบลี๊ค´ อิลูเมอเน´เฌิ่น เมะ´เถิด)*

Vandyke brown (แวนได้ค´ บราวนฺ) ดินสีดำ รากศัพท์: ใช้โดยจิตรกรชาว เฟลมิฌ (Flemish) ชื่อ แวน ได๊ค (Van Dyck) ในศตวรรษที่ 17

vane (เวน) (1) ขีดเล็งบนไม้วัดระดับ (2) การเล็งแบบหนึ่งของเข็มทิศหรือเสี้ยววงกลม

vane test (เวน เท้สทฺ) การทดสอบที่ดำเนินการในสนาม (การทดสอบ vane ในสนาม) หรือในห้องปฏิบัติการ (การทดสอบ vane ในห้องปฏิบัติการ) ในการวัดแรงเฉือนของดินเหนียวนุ่มเนื้อละเอียดและตะกอนนุ่มอื่นๆ แกนยาวที่มีใบมีดแบนรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้าสี่ใบ เรียกว่า เวนส (vanes) ยื่นออกที่ช่วงระยะ 90 องศา ที่ถูกกดลงไปในดิน จนถึงความลึกที่ประสงค์จะทดสอบแล้วหมุน แรงบิดที่ต้องใช้ในการหมุนแกน เป็นตัววัดความต้านทานแรงเฉือนของวัสดุ มีอุปกรณ์แบบมือถือที่สามารถใช้สำหรับการทดสอบอย่างรวดเร็วแบบคร่าวๆ (torvane test - ทอร´เวนเท้สทฺ)

Van Krevelen diagram (แวน แครฺ´เวเลิ่น ได´เออะแกรม) แผนภูมิแสดงอัตราส่วนธาตุ (C/N, O/C) ใช้ในการกำหนดองค์ประกอบของสารอินทรีย์ในพื้นที่

Van Veen grab sampler (แวน วีน แกร๊บ แซม´เพล่อร) ที่เก็บตัวอย่างวัตถุท้องมหาสมุทรชนิดหนึ่ง ซึ่งถูกครอบล้อมรอบอยู่ในถังครึ่งทรงกระบอกสองถัง ที่หมุนปิดบานพับได้ เมื่อเก็บตัวอย่างชนกับพื้นด้านล่าง

vapor-dominated reservoir (เว´เพ่อร-ดอ´เมอเนถิด เระ´เซอวอรฺ) แหล่งกักเก็บไอน้ำร้อนใต้พิภพซึ่งมีร่องแตก และรูขนาดใหญ่ที่ระดับความลึก และเต็มไปด้วยไอน้ำในสภาพแรงดันสูง คำพ้อง: *dry-steam reservoir (ดราย-ส´ตรีม เระ´เซอวอรฺ)*

vaporization (เวเพอเรอเซ´เฌิ่น) ดู: *evaporation (อิแวะ´เพอเรเฌิ่น)*

Varangian (วาแรง´เจี้ยน) ช่วงเวลาใกล้กับยุคน้ำแข็งทั่วโลกในตอนท้ายของยุคไครโอจินูอวน (Cryogenuan) นีโอเพรอเทอโรโซอิคตอนกลาง (middle Neoproterozoic) เทียบเท่ากับช่วงมหายุคน้ำแข็งแมริโนแอน (Marinoan) ยังเรียกได้เป็น: Varanger (วาแรน´เจ้อร)

variability (เวรีเออะบิ´เลอที่) (1) [น้ำบาดาล] อัตราส่วนของความแตกต่างระหว่างการไหลออกมากสุด และน้อยสุดของน้ำพุต่อการไหลออกเฉลี่ย แสดงค่าเป็นร้อยละ (2) [บรรพชีวินวิทยา] คุณภาพ หรือคุณลักษณะของสิ่งมีชีวิตที่เป็นสาเหตุให้มันแสดงความแตกต่าง

variable (เว´รีเออะเบิ้ล) (1) คุณลักษณะของสิ่งที่วัดเชิงตัวเลขหรือเชิงคุณภาพ ที่มีการเปลี่ยนแปลง (มีค่าเชิงตัวเลข หรือเชิงคุณภาพ แตกต่างกัน) ดู: *attribute (แอะ´เทรอบิ๊วทฺ) [ธรณีวิทยา] variate (เว´รีเอท)* (2) ในชุดข้อมูลหนึ่งๆ หมายถึง ปริมาณที่สามารถวัดความแตกต่างกันได้

variable-amplitude trace (เว´รีเออะเบิ้ล-แอม´เพลอถูดเทรซ) ดู: *wiggle trace (วิ´เกิ้ล เทรซ)*

variable-area (เว´รีเออะเบิ้ล-เอ´เรีย) การแสดงข้อมูลคลื่นไซ้สมิคที่แสดงพื้นที่สีความสูงของคลื่น (amplitude) ในส่วนที่มีเฉพาะค่าบวก (peak) หรือเฉพาะค่าลบ (trough) อักษรย่อ: VA (วีเอ)

variable charge (เว´รีเออะเบิ้ล-ช้าร์จ) พื้นผิวของแข็งที่แสดงประจุไฟฟ้าสุทธิที่อาจจะเป็น บวก ลบ หรือศูนย์ ขึ้นอยู่กับการกระทำของชนิดไอเอ้นที่กำหนดศักยภาพหนึ่ง หรือมากกว่า ในสภาวะสารละลายที่ติดกับพื้นผิว สำหรับแร่ และวัสดุอื่นๆ ที่พบทั่วไปในดิน (เช่น อินทรียวัตถุในดิน และออกไซด ต่างๆ) ไอเอ้นที่

กำหนดศักยภาพโดยปกติจะเป็น H^+ หรือ OH^- แต่ไอเอ็นใดๆ ที่เกิดเป็นรูปแบบที่ซับซ้อนกับพื้นผิวอาจจะมีกำหนดศักยภาพได้

variable-density (เว´รีเออะเบิ้ล เด็น´เซอที่) การแสดงผลของข้อมูลคลื่นไซ้สมิค ที่ความเข้มของสีสัมพันธ์กับสัดส่วนความสูง (amplitude - แอม´เพลอถูด) ของคลื่นสัญญาณ อักษรย่อ: VD (วีดี)

variable density log (เว´รีเออะเบิ้ล เด็น´เซอที่ ล้อก) ระบบบันทึกแบบหนึ่งของขบวนคลื่นอัด คลื่นเฉือน และคลื่นรูปแบบอื่นๆ ที่บันทึกภาพคลื่นในรูปของสีเข้มระดับต่างๆ ดู: *variable density (เว´รีเออะเบิ้ล เด็น´เซอที่)*

variant (เว´เรี่ยนทฺ) เอกเทศที่แสดงความแตกต่าง

variate (เว´รีเอท) ดู: *random variable (แรน´เดิ้ม เว´รีเออเบิ้ล)*

variation (เวรีเอ´เฌิ่น) ความหลากหลายในลักษณะโครงสร้างหรือลักษณะการทำงานของสิ่งมีชีวิต ที่ถือได้ว่าเป็นแบบฉบับของกลุ่มที่มันเป็นสมาชิก ดู: *variant (เว´เรี่ยนทฺ)*

variation diagram (เวรีเอ´เฌิ่น ได´เออะแกรม) แผนภาพแบบสองหรือสามตัวแปร ที่แสดงให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทางเคมีต่างๆ (เช่น ร้อยละของอ็อกไซด หมายเลขของ Niggli (นิกลี้) ดัชนีแสดงการเปลี่ยนแปลง) ของหินอัคนีที่มาจากต้นกำเนิดเดียวกัน

variegated (เว´รีเกเถิด) หมายถึง หินที่แสดงความหลากหลายของสีต่างๆ ในแบบจุดสี แนว ปื้น แนวยาวหรือแบบตาข่ายที่ไม่สม่ำเสมอ เปรียบเทียบ: *mottled (เมาะ´เทิ่ลดฺ) [ตะกอนวิทยา]*

variegated copper ore (เว´รีเกเถิด เคาะ´เพ่อร ออรฺ) ดู: *bornite (บอร´ไน้ทฺ)*

varietal mineral (เวอไร´เออเทิ่ล มิ´เนอเริ่ล) แร่ ที่อาจมีอยู่ในปริมาณมากๆ ในหินต่างๆ หรือลักษณะเฉพาะของหิน; แร่ในหินที่แยกแตกต่างไปจากหินชนิดอื่น คำพ้อง: *distinctive mineral (ดิสติ๊ง´ถีฟ มิ´เนอเริ่ล)*

variety (เวอไร´เออที่) (1) [แร่วิทยา] ในอัญมณีศาสตร์ ชนิดแร่ที่แยกได้โดย สี หรือปรากฏการณ์หรือลักษณะทางแสง เช่น มรกต (emerald - เอ´เมอเริ่ลดฺ หรือหรือเอม´เริลดฺ) และแอเควอเมอรีน (aquamarine) เป็นชนิดหนึ่งของ แร่เบเริ่ล (beryl) (2) [อนุกรมวิธาน] ประเภทหนึ่งของลำดับชั้นการจัดจำแนกทางพฤกษศาสตร์ในสังกัดลำดับตำแหน่ง เป็นประเภทย่อย การเรียกชื่อแบบเฉพาะภายในดังกล่าวได้รับการยกเว้นจากรหัสปัจจุบัน ของศัพท์ด้านสัตววิทยา

varigradation (แว´ริเกรเด´เฌิ่น) กระบวนการที่แม่น้ำทั้งหมดมีปริมาณน้ำเพิ่มขึ้นแบบก้าวหน้าอย่างต่อเนื่อง มีแนวโน้มคงที่ในระดับที่แตกต่างกันอย่างผกผันกับปริมาณน้ำที่แตกต่างไปเล็กน้อย จากการไหลตามลาดเอียง

variogram (แว´ริโอแกรม) ตัวชี้วัดความต่อเนื่องเชิงพื้นที่ ซึ่งเป็นข้อมูลพื้นฐานและจำเป็นสำหรับการประมาณทางธรณีสถิติ (geostatistics) คล้ายคลึงกับ สมการเทียบความสัมพันธ์ในการวิเคราะห์อนุกรมเวลา แวริโอแกรมส อาจบ่งชี้คุณสมบัติทางกายภาพที่แตกต่างของข้อมูลที่สัมพันธ์กับทิศทาง

variole (แว´ริโอล) แร่ทรงกลมขนาดเล็ก (spherule - สฟิ´รูล) มักจะประกอบด้วยผลึกแผ่รัศมีของเพลเจอะเคลส (plagioclase) หรือไพร็อกซีน คำนี้ถูกนำไปใช้โดยทั่วไปสำหรับรูปร่างทรงกลมดังกล่าวในหินอัคนีเบสิคเท่านั้น เช่น variolite (แวรีเออไล้ทฺ) เปรียบเทียบ: *spherulite (สฟิ´เรอไล้ทฺ) [ศิลาวิทยา]*

variolitic (แว´ริเออลิถิค) เนื้อหินแบบสฟิเรอลิถิค (spheulitic) จำกัดใช้กับหินภูเขาไฟเมฝิค เปรียบเทียบ: *spherulitic (สเฟเรอลิ´ถิค)*

Variscan Orogeny (แวรีสเคิ่น ออเราะ´เจอนี่) การเกิดเทือกเขาในมหายุคเพลิเออโซอิคตอนกลางและปลายของยุโรป ตลอดยุคดิโวเนี่ยน - คารเบอนิเฟอเริส และเพอรเมี่ยน ในการใช้ในปัจจุบัน มีความหมายเหมือนกับ Hercynain Orogeny (เฮอรซิเนี่ยน ออเราะ´เจอนี่) และ Indosinian Orogeny (อินโดไซ´เนี่ยน ออเราะ´เจอนี่) ในเอเชียอาคเนย์ เปรียบเทียบ: *Armorican Orogeny (อารมอ´เรอเคิ่น ออเราะ´เจอนี่); Altaides (แอลไทเดส´)*

Variscides (แวรีส´ซิเดส) เทือกเขาเฮอรซีเนี่ยน (Hercynian) ในยุโรป คำพ้องโดยประมาณ: *Hercynides (เฮอรซี´ไนดฺส)*

variscite (แว´ริไซ้ทฺ) (1) แร่สีเขียวอ่อน เขียวมรกต เขียวแกมฟ้า หรือ ใส ในระบบผลึกออรเธอรอมบิค: $AlPO_4.2H_2O$ เป็นแร่รูปเอกสัณฐาน (isomorphous-ไอโซมอรเฟิส) กับ strengite (สเตน´ไจ๊ทฺ) และมีสูตรเคมีเหมือนกับเมะทะแวริไซ้ท (metavariscite) แวรีไซ้ทนิยมเจียระไนทรงหลังเบี้ย (cabochon - แคะ´เบอฌอน) และวัตถุแกะสลักหลากหลายแบบ และบ่อยครั้งใช้เป็นสิ่งทดแทนเทอรค้อยส (turquoise) ดู: *sphaerite (สฟิ´ไร้ทฺ)* (2) ชื่อกลุ่มหนึ่งสำหรับแร่ในระบบผลึกออรเธอรอมบิค ที่มีสูตรเคมีโดยทั่วไป $AXO_4.2H_2O$ โดยที่ A=Al, Fe หรือ In และ X= P หรือ As

varnish (วาร´นิฌ) ดู: *rock varnish (ร๊อค´วาร´นิฌ)*

varulite (วา´เรอไล้ทฺ) แร่สีเขียวมะกอกผิวด้าน ผลึกมอเนอคลิหนิคของกลุ่มแร่แอลยูออได๊ท (alluaudite) $(Na,Ca)(Mn,Fe)_2(PO_4)_3$

varve (วารฺฟ) (1) ชั้นหรือชั้นบางของหินตะกอนหรือชุดชั้นหินบางที่ตกสะสมในแหล่งน้ำนิ่งภายในเวลาหนึ่ง โดยเฉพาะ คู่บางของชั้น

ต่างขนาดดี (graded layers) ในบึงธารน้ำแข็ง (glaciolacustrine) ต่างๆ ที่ตกตะกอนสะสมตามฤดูกาล โดยทั่วไปโดยธารน้ำจากน้ำแข็งละลาย ในทะเลสาบธารน้ำแข็ง หรือแหล่งน้ำนิ่งอื่นๆ ที่อยู่ด้านหน้าของธารน้ำแข็ง ว้ารฺฟธารน้ำแข็ง ปกติรวมถึง ชั้น “ฤดูร้อน” ตอนล่าง ที่ประกอบด้วยตะกอนสีอ่อนเนื้อค่อนข้างหยาบ (มักเป็นทรายหรือทรายแป้ง) ที่เกิดขึ้นโดยการละลายอย่างเร็วของน้ำแข็งในเดือนที่อบอุ่นซึ่งปรับขนาดเป็นชั้นฤดูหนาวบางกว่าขึ้นไปด้านบนที่ประกอบด้วยตะกอนสีเข้ม มักเป็นสารอินทรีย์เนื้อละเอียดมาก (เนื้อดิน) ซึ่งค่อยๆ ตกตะกอนสะสมจากการแขวนลอยอยู่ในน้ำนิ่ง ในขณะที่แม่น้ำถูกน้ำแข็งกั้น การนับและการเปรียบเทียบของวารฟต่างๆ นำไปใช้ในการวัดอายุของตะกอนธารน้ำแข็งอนุยุคไพลสเตอซีน (Pleistocene) (2) คู่ตะกอนเป็นวัฏจักร ดังเช่นในหินดินดานและเกลือขมบางชนิด เปรียบเทียบ: *rhythmite (ริธ´ไม้ทฺ)* รากศัพท์: ภาษาสวีเดน “varv, layer or periodical iteration of layers - ชั้น หรือชั้นซ้ำซ้อนเป็นระยะ”

varved clay (หวารฺฟดฺ เคล) ตะกอนทะเลสาบ (lacustrine - เลอเคิส´เตริ้น) แสดงชั้นบางอย่างชัดเจนที่ประกอบด้วยวารฟที่มีเคลประมาณมาก นอกจากนี้มีชั้นฤดูหนาวเนื้อละเอียดด้านบนของวารฟธารน้ำแข็ง

varvite (วาร´ไฟ้ท) หินแข็งชนิดหนึ่งที่ประกอบด้วยวารฟ ยุคโบราณ

vase (เวส หรือวาส) ทรายแป้งที่ตกทับถมจากน้ำจืดในบริเวณชะวากทะเลตามชายฝั่งมหาสมุทรเอิทแลนถิคของยุโรป และแอฟริกา ประกอบด้วยส่วนผสมของเม็ดทราย และผงของแร่ขวอรทส แคลไซ้ท แร่ดิน และเปลือกไดเออะทอม โดยมีสารยึดเกาะของ algon (แอลกอน) รากศัพท์: ภาษาฝรั่งเศส “slime, mud - น้ำเมือก โคลนตม”

vashegyite (แวสเฮ´ไจ๊ท) แร่สีขาว เหลืองแกมเขียวอ่อน หรือสีน้ำตาลสนิม ในระบบผลึกออรเธอรอมบิค: $Al_{11}(PO_4)_9(OH)_6.38H_2O$

vastitas (แว´สตีเทิส) ที่ราบกว้างบนดาวอังคาร ใช้เป็นส่วนหนึ่งของชื่ออย่างเป็นทางการสำหรับภูมิสัณฐาน บนดาวอังคาร ดังเช่น Vastitas Borealis รากศัพท์: ภาษาละติน “vastus (แวส´เติส), empty, immense - เวิ้งว้าง มหาศาล” คำพหูพจน์: vastitates (แวสตีเททีส)

vaterite (วา´เทอไร้ท) แร่สีขาวค่อนข้างหายาก ในระบบผลึกเฮ็กแซะเกอเนิ่ล: $CaCO_3$ เป็นแร่ไตรสัณฐาน (trimorphous - ไทร´มอรเฟิส)) ที่มีสูตรเคมีเดียวกับ แคลไซ้ท (calcite) และเออะแระเกอไน้ท (aragonite) และเป็นรูปแบบหนึ่งของแคลเซี่ยมคารเบอเหนทที่ไม่เสถียร

vauclusian spring (วอคลู´เซี่ยน สปริง) น้ำพุชนิดหนึ่งจากค้ารสท (karst) ซึ่งน้ำถูกบังคับให้ออกมาภายใต้ความดันบาดาล และเพิ่มขึ้นตามทางระบายลึกเอียงมากที่มีน้ำเต็ม โดยทั่วไปน้ำไหลออกมากเป็นพิเศษ มาจากชื่อ Fontaine de Vaucluse (ฟองเทน เดอ เวาะคลูเซ่อ) ในฝรั่งเศสตอนใต้

vault (ว้อลฺท) [ธรณีสัณฐาน] โครงสร้างแบบหนึ่งในเปลือกโลกคล้ายหรือเหมือนห้องนิรภัยเพดานโค้ง เช่น ถ้ำหรือ ปากปล่องภูเขาไฟ

vaux (โฟ) คำพหูพจน์ของ *val (แวล)*

Vayuraptor nongbualamphuensis *(วายุแรพเตอร์ หนองบัวลำภูเอนซิส)* ไดโนเสาร์กินเนื้อขนาดกลางกลุ่มซีลูโรซอร์ยุคแรกเริ่ม (basal Coelurosaur) ยาวประมาณ 4 - 4.5 เมตร พบกระดูกหน้าแข้ง ข้อเท้า และกระดูกชิ้นอื่นๆไม่สมบูรณ์ ที่หลุมขุดค้นภูวัด อุทยานแห่งชาติภูเก้า - ภูพานคำ จังหวัดหนองบัวลำภู ในหมวดหินเสาขัว กลุ่มหินโคราช มีอายุในช่วงยุคคริเทเฉิสตอนต้น ตั้งชื่อสกุลตามเทพเจ้าฮินดู ‘วายุ’ หรือ ‘พระพาย’ สื่อว่าเป็นไดโนเสาร์ที่มีความว่องไว จากลักษณะกระดูกหน้าแข้งที่ยาวเรียว

V-bar (วี-บาร) สันทรายรูปเดือนเสี้ยว (cuspate bar - เคิสเปท บาร) ที่มีมุมด้านทะเลค่อนข้างแหลม ที่ซึ่งสันทรายยื่นออกจากหาด (ฝั่ง) ย้อนกลับไปเข้าฝั่งทันที หรือมารวมกับสันทรายที่งอกจากฝั่งอีกด้านหนึ่ง ทำให้แสดงมุมแหลมนอกฝั่ง (รูปตัว V)

V-coal (วี-โคลฺ) อนุภาคถ่านเล็กละเอียดซึ่งมีวิเทรน (vitrain) และแคลเรน (clarain) อย่างเด่นชัด เช่นที่พบในปอดของชาวเหมือง เปรียบเทียบ: *F-coal (เอฟ-โคล); D-coal (ดี-โคล)*

VD (วีดี) คำย่อ: variable density (เว´รีเออะเบิ้ล เด็น´เซอที่) ที่เป็นการแสดงคลื่นไซ้สมิคในรูปแบบความเข้มของสีที่สัมพันธ์กับแอมเพลอถูด (variable-density - เว´รีเออะเบิ้ล เด็น´เซอที่) ดู: *variable-density (เว´รีเออะเบิ้ล เด็น´เซอที่)*

VE (วีอี) มาตราส่วนความสูงเกินจริง คำย่อ ดู: *vertical exaggeration (เวอร´ทิเคิ่ล อิกแซะ´เจอเรเฌิ่น) [การทำแผนที่]*

vector (เว็ค´เท่อรฺ) (1) เมถริกส หรือแถวของตัวเลขที่ประกอบกันเพียงหนึ่งแถว หรือหนึ่งคอลัม (2) รูปแบบสำหรับการประมวลผลและการแสดงข้อมูลแกรฟิค ข้อมูลเว็คเท่อรฺเป็นตัวแทนจากแถวของคู่พิกัดที่กำหนดตำแหน่ง ที่แท้จริงของคุณลักษณะที่แทนด้วยจุด เส้น และพื้นที่ (3) ปริมาณที่มีทั้งขนาด และทิศทาง

vector structure (เว็ค´เท่อร สเตร็ิค´เช่อร) ดู: *directional structure (เดอเร็ค´เชั่อเนิ่ล สเตร็ิค´เช่อร)*

veering (วิ'ริ่ง) การเปลี่ยนแปลงทิศทางลมไปตามเข็มนาฬิกา เช่น ทิศเหนือถึงทิศตะวันออกเฉียงเหนือถึงทิศตะวันออก เปรียบเทียบ: *backing (แบ๊ะ'คิ่ง)*

vegetable jelly (เว็จ'เทอเบิ้ล เจล'ลี่) ดู: *ulmin (เอล'เมิ่น)*

vegetal discharge (เวะ'เจอเทิ่ล ดิส'ชารฺจ) การปล่อยน้ำผ่านการคายน้ำของพืช ที่ได้มาทั้งจากโซนของอากาศ หรือจากโซนของความอิ่มน้ำ โดยกระบวนการในรอยต่อระหว่างโซนทั้งสอง (capillary fringe - แคะ'เพอเลรี่ ฟริ้นจฺ)

vegetation anomaly (เวเจอเท'เฉิ่น เออะนอ'เมอลี่) เท่าที่เห็นในภาพถ่าย หรือภาพทางอากาศ หรือทางอวกาศ เป็นภาพการเบี่ยงเบนจากการกระจายตามปกติของพืช หรือจากคุณสมบัติของพืช อาจจะเกิดจากสภาวะตามแนวฟ้อลทฺ ธาตุหายากในดิน หรือปัจจัยอื่นๆ

vegetation coast (เวเจอเท'เฉิ่น โค้สท) ชายฝั่งที่มีการขยายออกสู่ทะเลโดยการเจริญเติบโตของพืช เช่น ป่าชายเลนในก้นอ่าวไทย และบึงเกลือชายฝั่งของจังหวัดสมุทรสงคราม และฉะเชิงเทรา

vegetative cover (เว'เจอเทถีฟ เคอะ'เว่อร) ที่เกี่ยวข้องกับระดับของพื้นผิวดินที่ปกคลุมด้วยสารตกค้าง และกับสิ่งปกปิดธรรมชาติไม่ว่าจะอยู่ หรือตาย ยังคงยืนต้น หรือล้มบนพื้นดิน ปัจจัยของค่า "V" ใน สมการสึกกร่อนพังทลายโดยลม

vei (วีอีไอ) คำย่อ ดู: *volcanic explosivity index (วอลแค'หนิค อิค'สโพสิเวอที่ อิน'เด็กส)*

veil (เวล) [ผลึกศาสตร์] กลุ่มของฟองอากาศขนาดเล็ก ที่เกิดเป็นลักษณะสีขาว หรือดูคล้ายเมฆหมอกในแร่ขวอรทส

vein (เวน) (1) [น้ำแข็ง] (ก) ช่องทางน้ำแคบภายในผืนน้ำแข็ง นอกจากนี้ยังเป็นกระแสของน้ำที่ไหลผ่านช่องทางดังกล่าว (ข) ช่องทางหรือทางน้ำที่แคบ ในแผ่นน้ำแข็ง (2) [หินอัคนีอินทรูสีฟ] หินอัคนีอินทรูสีฟคล้ายแผ่นบางเข้าไปในรอยแยก ไม่แนะนำให้ใช้เป็นลักษณะของหินอัคนี (3) [แหล่งสินแร่] สารละลายแร่ที่ตกผลึกในฟ้อลท หรือร่องแตกลักษณะเป็นแผ่น ในรูปแบบของแผ่นบางหรือแผ่นแบน ในหินท้องถิ่น มักจะมีการแทนที่เกี่ยวข้องของหินท้องถิ่น; แหล่งสะสมตัวของแร่ในรูปแบบ และการกำเนิดแบบนี้ เปรียบเทียบ: *lode (โหลด) [เศรษฐธรณีวิทยา].* (4) [ธารน้ำ] (ก) ทางน้ำ หรือร่องน้ำแคบๆ ในหินหรือดิน นอกจากนี้ ยังหมายถึงกระแสน้ำที่ไหลในช่องทางดังกล่าว (ข) ศัพท์โบราณสำหรับการไหล หรือกระแสธารน้ำ (5) [ธรณีวิทยาโครงสร้าง] การแตกใดๆ ที่มีแร่ต่างๆ แทรกอยู่ แผ่นแร่ต่างๆ สามารถแสดงการแตกขยายแบบปกติ หรือการเฉือนควบคู่กับการแตกขยายแบบปกติ

vein bitumen (เวน บิ๊ทิว'เมิ่น) น้ำมันดินสีน้ำตาลเข้มหรือสีดำที่ให้กลิ่นคล้ายฟืนไหม้ เผาไหม้ได้ง่าย ให้เปลวไฟ และควัน พบแทรกอัดในร่องแยกในหินหรือพบไม่บ่อยครั้งในแหล่งสะสมรูปแอ่งตะกอนบนพื้นผิวโลก

veined gneiss (เวนดฺ ไน้สฺ) หินไน้สแบบผสมที่มีชั้นไม่สม่ำเสมอ ศัพท์ที่ใช้โดยทั่วไปในภาคสนาม และไม่มีความหมายทางวิธีเกิด เปรียบเทียบ: *arterite (อารทิ'ไร้ทฺ); phlebite (เฟล'ไบ๊ทฺ); composite gneiss (คอมพอ'สิท ไน้สฺ)*

vein quartz (เวน ขวอรทฺสฺ) แร่ขวอรทสที่เกิดเป็นแผ่น ที่มีองค์ประกอบส่วนใหญ่เป็นผลึกขวอรทส มีรอยต่อระหว่างผลึกเหมือนรอยตะเข็บ ความยาวอาจยาวได้หลายกิโลเมตร

vein system (เวน ซิส'เติ้ม) การรวมกลุ่มของเวนต่างๆ ในพื้นที่เฉพาะ หรือเฉพาะช่วงอายุ หรือระบบร่องแตก มักจะครอบคลุมมากกว่าหนึ่งแผ่นแร่

Vela Uniform (เวเล่อ ยู'เนอฟอรฺม) โครงการวิจัย ที่สนับสนุนโดย สำนักโครงการวิจัยล่วงหน้าของกระทรวงกลาโหมสหรัฐ (Advanced Research Projects Agency of the U.S. Dept. of Defence) ซึ่งมีจุดประสงค์ในการปรับปรุงความสามารถในการตรวจจับการระเบิดนูเคลียรใต้ดิน และสามารถแยกออกได้จากการเกิดแผ่นดินไหว

veld (เวลดฺ) พื้นที่ทุ่งหญ้าโล่งกว้างของแอฟริกาใต้ ที่มีความหลากหลายของระดับความสูงของพื้นดิน พันธุ์พืช ดิน ฯลฯ สะกดได้อีกแบบคือ: veldt

velocimeter (เวโลซิ'เมอเท่อรฺ) เครื่องมือชนิดหนึ่งสำหรับใช้วัดความเร็วของเสียงในน้ำ บางครั้งใช้ในการตรวจแก้ข้อมูลดอพเพลอร-โซนาร (Doppler-sonar – เครื่องมือวัดความเร็วของเรือที่มีความแม่นยำเพื่อการเทียบท่าและจอดเรือ) สำหรับความเค็ม และการเปลี่ยนของอุณหภูมิของน้ำทะเล

velocity analysis (เวอะลอ'เซอที่ เออะแน'เลอเสิส) การคำนวณหาความเร็วคลื่นไซ้สมิคจากข้อมูลการสำรวจคลื่นสะท้อน โดยที่ "ความเร็วที่เหมาะสม" คือความเร็วที่ได้จากการคำนวณหาเวลา ที่เสมือนตัวรับคลื่นและตัวกำเนิดคลื่นอยู่ ณ ตำแหน่งเดียวกัน (normal-moveout time) และสะท้อนจากจุดสะท้อนเดียวกัน จากตัวรับคลื่นและตัวกำเนิดคลื่นจริงจำนวนหลายๆ ตัว ที่วางอยู่ที่ระยะห่างแตกต่างกัน โดยทั่วไปจะเป็นการวิเคราะห์หาความเร็วที่เหมาะสม ตามรูปสมการไฮเพอรโบเล่อ

(hyperbola) โดยความเร็วที่ใช้ในการปรับโค้งไฮเพอรโบเล่อของแนวของคลื่นสะท้อน หากเป็นเส้นตรงพอดี นั่นคือความเร็วที่เหมาะสม หากไฮเพอรเบอเลอโค้งขึ้น แสดงว่าความเร็วที่คำนวณสูงเกินไป หากโค้งลงแสดงว่าความเร็วน้อยเกินไป

velocity head (เวอะลอ´เซอที่ เฮด) ความสูง/ระดับแรงดันน้ำบาดาลที่เป็นผลมาจากพลังงานจลน์ของน้ำ มีความสำคัญน้อยในบริบทธรณีวิทยาส่วนใหญ่ ดู: *total head (โท´เทิ่ล เฮด)*

velocity log (เวอะลอ´เซอที่ ล้อก) ดู: *sonic log (ซอ´หนิค ล้อก)*

velu (วะลู) ศัพท์หนึ่งที่ใช้ในหมู่เกาะมอลดีฟส ในมหาสมุทรอินเดียสำหรับแอ่งน้ำตื้นกลางแอ๊ะทอล (*faro - เฟ´โร*)

velvet copper ore (เวล´เวิท เคาะเพ่อร ออร) สินแร่ทองแดงเหมือนกำมะหยี่ สีน้ำเงิน และฟ้า ประกอบด้วยสินแร่ทองแดงผลึกรูปเข็ม

Vendian (เวน´เดี้ยน) ดู: *Ediacaran (อี´ดีออแค´เริ่น)*

Veneer (เวอะนิร´) (1) ส่วนเคลือบที่ผุกร่อนหรือเปลี่ยนแปลงบนพื้นผิวหิน เช่น เฟอริครี้ท (ferricrete) หรือ แมงเกอโนครี้ท (maganocrete) เคลือบผิวหินในทะเลทราย (desert varnish - เด๊ะ´เสิรฺท วาร´นิฌ) (2) ชั้นบางๆ ของตะกอนที่ปิดทับบนชั้นหินหรือแผ่นหินที่หนากว่า

Vening Meinesz zone (เวน´นิ่ง ไม´เนสซ´ โซน) เขตของความผิดปกติของแรงโน้มถ่วงในเชิงลบ โดยทั่วไปสัมพันธ์กับหมู่เกาะแนวโค้ง (island arcs (ไอ´เลิ่นดฺ อารฺค)) และ/หรือ ร่องทะเลลึก (oceanic deeps - โอฌีแอ´นิค ดี๊พ)

vent (เว้นทฺ) ช่องเปิดที่ผิวโลกซึ่งวัสดุภูเขาไฟผ่านออกมาก นอกจากนี้ เป็นช่องทาง หรือปล่องซึ่งวัสดุภูเขาไฟผ่าน เปรียบเทียบ: *neck (เน็ค) [ภูเขาไฟ]; pipe (ไพ้พฺ) [ภูเขาไฟ]* ดู: *feeder (ฟี´เด้อร) [ภูเขาไฟ]; chimney (ชิม´นี่) [ภูเขาไฟ]*

ventifact (เว้น´ทิแฝคทฺ) หินหรือก้อนกรวดใดๆที่มีรูปร่าง สึก ขัดมัน หน้าตัดแต่งโดยการขัดถู หรือการขัดฝนของทรายที่ถูกลมพัดพาโดยทั่วไปในสภาวะแบบทะเลทราย เช่น a dreikanter (ไดรค้านเท่อร – ภาษาเยอรมัน แปลว่า สามมุมตัด หรือสามมุมเหลี่ยม) ดู: *windkanter (วินดฺ´คานเท่อร)* คำพ้อง: *glyptolith (กลิพ´เทอหลิธ); wind-worn stone (วินดฺ-วอรฺน สโตน´); wind-cut stone (วินดฺ-เคิท สโตน´); wind-polished stone (วินดฺ-พอลิฌดฺ สโตน´); wind-grooved stone (วินดฺ-กรู๊ฟ สโตน´); wind-scoured stone (วินดฺ-สเกา´เอ้อรฺดฺ สโตน´); wind-shaped stone (วินดฺ-เฌ้พดฺ สโตน´)*

venting (เว้น´ทิ่ง) การพ่นออกของแก๊ส จากโลกไปสู่บรรยากาศ หรือผลผลิตกัมมันตรังสี เนื่องจากการจุดระเบิดรุนแรงใต้ดิน หรือการจุดระเบิดนูเคลียร

Venturian (เวนทูเรี่ยน) หินช่วงอายุของอเมริกาตะวันตกเฉียงเหนือ : ไพลเออซีนตอนบน (เหนือ รีเพทเณิ่น (Repettian) ใต้ วีลิเรี่ยน (Wheelerian)

Venus hair (วี´เนิส แฮร) ผลึกรูปเข็มและเส้นใยของแร่รูทีลสีเหลือง หรือน้ำตาลแกมแดง ที่เกิดเป็นมลทินกลุ่มสอดไข้วยุ่งเหยิงในแร่ขวอรทส ดู: *sagenite (แซะ´เจอไน้ทฺ)*

verd antique (เวิรฺด แอนที๊ค´) แร่เซอรเพินทีน แบบมวลเนื้อแน่นสีเขียวเข้ม มักมีสายแร่ต่างๆ ของแคลเซี่ยมคารเบอเหนทและแมกนีเซี่ยมคารเบอเหนทด้วย สามารถนำไปขัดมันและอาจเรียกชื่อในทางการค้าว่า หินอ่อน ยังสะกดเป็น verde antique (เวอรด แอนที๊ค´) เปรียบเทียบ: *ophicalcite (โอฟิแคล´ไซ้ทฺ)* คำพ้อง: *serpentine marble (เซอร´เพนทีน มาร´เบิ้ล)*

verdelite (เวอร´เดอไล้ทฺ) แร่ทุรเมอลีนชนิดสีเขียว

verdite (เวอร´ได๊ทฺ) หินแปรเนื้อค่อนข้างอ่อน สีเขียวสด รู้จักกันมานานว่ามาจากแหล่ง Barberton district (บาร´เบอรเทิ่นดิส´ตริคทฺ) ของ Transvaal (แทรนสวาล´) แอฟริกาใต้ และพบที่ซิมบาบวี่ (Zimbabwe) ซึ่งเป็นหินที่ช่างแกะสลักในพื้นที่นำมาแกะสลัก เวอรได๊ทมีองค์ประกอบหลักเป็นแร่เมี้สเคอไว้ทที่มีโครเมี่ยม (fuchsite - ฟูค´ไซ้ทฺ) เนื้อละเอียดเกิดแทรกร่วมกันและผลึกแร่รูทีล (rutile) กระจายทั่วไป

vergence (เวอรฺ´เจิ่นซฺ) ทิศทางของการเอียงของปีกของโฟลดไปในทิศทางเดียวกัน มาจากภาษาเยอรมัน “Vergenz, overturn – หงายท้อง หรือพลิกกลับ” เปรียบเทียบ: *facing (เฟ´ซิ่ง)*

verglas (เวอร´แกล๊ส) ชั้นบางหรือแผ่นฟิลมบางของน้ำแข็งที่เรียบใสแข็งบนพื้นผิวของหิน เกิดจากการแข็งตัวของน้ำฝนหรือน้ำจากหิมะละลาย หรือโดยการเย็นตัวจัดของหมอก หรือเมฆโดยลมพัดกลายเป็นน้ำแข็งจับบนหิน (rime - ไรม) รากศัพท์: ภาษาฝรั่งเศส เปรียบเทียบ: *black ice (แบล๊ค ไอ๊ซฺ)*

vermeil (เวอร´เมิ่ล) (1) แร่การเทหมิทสีแดง-ส้ม คำพ้อง: *vermilion (เวอรมิล´เยิ่น)* (2) แร่เคอเรินเดิมสีแดง-ส้มถึงน้ำตาลแกมแดง; ทับทิม (3) แร่สเปอเน็ลสีแดง-ส้ม

vermetid reef (เวอร´เมอเถิด รี๊ฟ) แนวหินปะการังอินทรีย์ขนาดเล็กที่ประกอบด้วยเปลือกหอยเนื้อปูนคล้ายท่อที่พันรอบไม่

สม่ำเสมอโดย gastropod vermetid (หอยคล้ายหนอน ที่อยู่กับที่เฉพาะทำลายปะการัง) เช่นในเบอรมิวเด้อ (Bermuda)

vermicular (เวอรมิ´คิวเล่อรฺ) เนื้อหินอัคนีละเอียด ที่เติบโตแทรกสอด คล้ายหนอนระหว่างผลึกแร่ขวอรทส ที่ต่อเนื่องทางแสงร่วมกับขอบด้านนอกของผลึกแร่เพอแทะเซี่ยมเฟลสปาร ที่ติดกับแร่เพลเจอะเคลส

vermicular quartz (เวอรมิ´คิวเล่อรฺ ขวอรทฺส) แร่ขวอรทส ที่มีรูปผลึกคล้ายหนอน เกิดแทรกกับแร่เฟลสปาร เช่นใน เมอรเมอไค้ท (myrmekite)

vermiculate (เวอรมิ´คิวเหลิท) มีรูปร่างแบบพหุสัณฐาน (palynomorph) ที่ประกอบด้วยพื้นขนาดเล็กที่นูนขึ้นผิดปกติ และ/หรือพื้นที่เป็นร่องไม่สม่ำเสมอ เหมือนรังปลวกหรือหนอนไช

vermiculated (เวอรมิ´คิวเลเถิด) หิน ตะกอนคารเบอเหนท หรือลักษณะธรณีสัณฐานที่สึกกร่อนซึ่งมีลักษณะปรากฏคล้ายการถูกปลวกเจาะชอนไช

vermiculite (เวอรมิ´คิวไล้ท) (1) แร่ดินมีชั้น 2:1 ในระบบผลึกมอเนอคลิหนิค ที่แยกออกจากสเม็คไท้ท (smectite) บนพื้นฐานของประจุชั้นที่สูงกว่า โดยทั่วไป กำหนดที่ มากกว่า 0.6 ต่อหน่วยสูตร (formula unit): $Mg_{0.7}(Mg,Fe,Al)_6(Si,Al)_8O_{20}(OH)_4.8H_2O$ (2) ชื่อกลุ่มของสิเลอเขท แบบแผ่นที่แลกเปลี่ยนประจุบวกได้

vermiglyph (เวอร´มิกลิ๊ฟ) ร่องรอยเฟาะเซิ่ล ที่ประกอบด้วยทางเดินของหนอน จากการสันนิษฐานที่ปรากฏบนผิวด้านใต้ของชั้นหินฟลีณ (flysch) ที่ส่วนใหญ่เป็นหินทราย พบเป็นรอยสูง-ต่ำไม่สม่ำเสมอ ไม่มีกิ่งก้าน คล้ายเส้นด้าย มีความกว้าง 2 - 3 มิลลิเมตร และมีทั้งเป็นเส้นตรง หรือคดเคี้ยวไปมาด้วย เปรียบเทียบ: *rhabdoglyph (แร็บ´เดอกลิ๊ฟ)*

vermilion (เวอรมิล´เยิ่น) (1) แร่ซิเนอบาร (cinnabar) (2) แร่การเหนิทสีแดง-ส้ม *(vermeil - เวอร´เมิ่ล)* คำพ้อง: *vermillion (เวอรมิล´เยิ่น)*

Verneuil process (เวอรนอย´ หรือเวอรนุย พรอ´เสิส) วิธีการหนึ่งที่พัฒนาขึ้นโดย Auguste V.L. Verneuil (1856-1913) นักแร่วิทยาและนักเคมีชาวฝรั่งเศส ในการผลิตผลึกเคอเรินเดิ้ม (corundum) และสเปอเน็ล (spinel) สังเคราะห์ขนาดใหญ่ โดยใช้ผงเออะลูเมอเน่อ (alumina) ตามองค์ประกอบที่ต้องการให้หลอมเหลวในเปลวไฟอ็อกซิเจิ้น และเกิดเป็นลำดับชุดของหยดสารซึ่งก่อตัวขึ้นเป็นรูปหยดน้ำ เรียกว่า บูลส (boules) ของอัญมณีสังเคราะห์

vernier (เวอร´เนีย) สเกลขนาดเล็กช่วยให้สามารถแบ่งออกเท่าๆ กัน ซึ่งเลื่อนได้ไปตามสเกลหลักของอุปกรณ์วัด และใช้ในการวัดเศษชิ้นส่วนที่ถูกต้องของหน่วยที่เล็กที่สุดของสเกลหลัก หรือเพื่อให้ได้ตัวเลขที่สำคัญ อีกตำแหน่งหนึ่งของการวัด โดยเฉพาะที่แบ่งส่วนในแบบดังกล่าว เพื่อที่ความยาวรวมของจำนวนที่กำหนดของหน่วยในเวอรเนีย เท่ากับความยาวรวมที่น้อยกว่าหรือมากกว่าจำนวนเดียวกัน ของหน่วยในสเกลหลัก ส่วนต่างของหน่วยจะ พิจารณาโดยการสังเกตแนวเส้นที่อยู่บนเส้นเวอรเนียที่ตรงกันกับแนวเส้นบนอุปกรณ์วัด

vernier compass (เวอร´เนีย เคิม´เพิส) เข็มทิศสำรวจที่มีเวอรเนียที่ใช้ในการวัดมุมโดยไม่ต้องใช้เข็มแม่เหล็ก โดยวิธีการปรับชดเชยที่สร้างขึ้นสำหรับ การเปลี่ยนแปลงสนามแม่เหล็ก

Versilian (เวอรซิ´เลี่ยน) หินช่วงอายุของยุโรป: โฮเลอซีน (Holocene) เหนือไทรรีเนี่ยน (Tyrrhenian)

vertebrate paleontology (เวอร´เทอเบรท เพลีอ็อนทอ´เลอจี้) สาขาวิชาหนึ่งของบรรพชีวินวิทยา (paleontology) ศึกษาเกี่ยวกับเฟาะเซิ่ลของสัตว์มีกระดูกสันหลัง คำพ้อง: *vertebrate paleozoology (เวอร´เทอเบริท เพลีโอโซออ´เลอจี้)*

vertebrate palezoology (เวอร´เทอเบรท เพลีเออซูออ´เลอจี้) ดู: *vertebrate paleontology (เวอร´เทอเบรท เพลีอ็อนทอ´เลอจี้)*

vertex (เวอร´เท็คซ) เด่นสุด หรือจุดสูงของคุณลักษณะหนึ่งๆ เช่น จุดยอดหรือแก่นกลางของทวีป หรือโครงสร้างขนาดใหญ่ เช่น แองเกอเร่อ ฉีลด (Angara Shield) ในรัสเซียตอนกลางเหนือมองโกเลีย (Mongolia) ซึ่งควรจะได้เป็นจุดเด่นสุดของเอเซีย

vertical (เวอรฺ´ทิเคิ่ล) คำคุณศัพท์ ทิศทางหนึ่งซึ่งตั้งฉากกับระนาบ และขนานกับแรงโน้มถ่วง

vertical accretion (เวอรฺ´ทิเคิ่ล เออะครี´เฉิ่น) การพอกพูนขึ้นด้านบนของตะกอนทับถม เช่น การตกตะกอนจากตะกอนแขวนลอยในแม่น้ำที่อาจมีน้ำล้นตลิ่ง เปรียบเทียบ: *lateral accretion (และ´เทอเริ่ล เออะครี´เฉิ่น)*

vertical-accretion deposit (เวอรฺ´ทิเคิ่ล เออะครี´เฉิ่น ดิพอ´เสิท) ดู: *floodplain deposit (ฟลัด´เพลน ดิพอ´เสิท)*

vertical angle (เวอรฺ´ทิเคิ่ล แอง´เกิ้ล) มุมที่เกิดจากเส้น 2 เส้นตัดกันในระนาบดิ่ง โดยที่เส้นดังกล่าวคือเส้นที่สังเกตเห็น และอีกเส้นคือเส้นที่อยู่ในระนาบที่ขนานไปกับผิวโลก และมุมประกอบ

มุมดิ่ง คือมุมซีหนิธ หรือมุมเหนือหัว (zenith) เปรียบเทียบ: *horizontal angle (ฮอเรอซอน'เทิ่ล แอง'เกิ้ล)*

vertical axis (เวอร์'ทิเคิ่ล แอ๊ก'เสิส) เส้นผ่านจุดศูนย์กลางของกล้องสำรวจ หรือธีออเดอไล้ท (theodolite) หรือแทรนเสิท (transit) ที่ใช้ในการทำแผนที่ภูมิประเทศ และการรังวัดสำรวจ ประกอบด้วยโต๊ะ 3 ขา ที่ปรับระนาบขนานกับพื้นโลก โดยมีกล้องวัดระยะทาง และมุมเอียง ติดตั้งบนฐานที่มีขอบขนานกับแกนของกล้อง (alidade - แอ'เลอเดด) และตัวกล้องสามารถหมุนรอบแกนในแนวดิ่งนี้ได้ เปรียบเทียบ: *horizontal axis (ฮอเรอซอน'เทิ่ล แอ๊ก'เสิส)*

vertical cave (เวอร์'ทิเคิ่ล เค้ฟ) ถ้ำ ที่ปากทางเข้าโดยทั่วไปจะเป็นปล่องชันดิ่ง หรือปล่องที่ชันเกือบดิ่ง แต่ไม่เสมอไป เช่น ถ้ำเมืองออน อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่ คำพ้อง: *pothole (พ็อท'โฮล) [ถ้ำวิทยา]; pit (บ่อ) [ถ้ำวิทยา] pot (พ็อท) [ถ้ำวิทยา]* คำพ้องบางส่วน: *cenote (ซิโน'ที่); aven (แอ'เวิ่น)*

vertical collimator (เวอร์'ทิเคิ่ล คอ'เลอเมเท่อร) แกนควบคุมการวางตัวของกล้องส่องทางไกลให้ขนาน ไปกับแนวดิ่ง หรือทิศทางของ เส้นดิ่ง (plumb) แกนดังกล่าวอาจใช้สำหรับการปรับศูนย์กล้องสำรวจ หรือธีออเดอไล้ท (theodolite) ที่ตั้งอยู่บนแท่นที่สร้างคร่อมตำแหน่งที่กำหนดไว้บนพื้น ดู: *collimator (คอ'เลอเมเท่อร)*

vertical control (เวอร์'ทิเคิ่ล เคินโ<u>ทรล</u>') ชุดของการวัดที่ได้จากการสำรวจรังวัด สำหรับการหาค่าระดับความสูงของพื้นที่ด้วยการอ้างอิงกับระดับพื้นผิวที่คงที่ใดๆ (ส่วนมากจะใช้ระดับทะเลปานกลาง) และกำหนดให้เป็นจุดอ้างอิง ในการกำหนดตำแหน่ง และการเทียบลักษณะต่างๆ ที่สัมพันธ์กันบนแผนที่

vertical coordinate (เวอร์'ทิเคิ่ล โคออร'เดอเหนิท) ระยะทางในแนวดิ่ง (เช่น ระดับความสูงของพื้นดิน และความลึกของทะเลเป็นระยะทางที่วัดในแนวดิ่ง) ของจุดที่อยู่สูงกว่า หรือต่ำกว่าพื้นผิวอ้างอิง (datum - เด'เทิ่ม)

vertical corrosion (เวอร์'ทิเคิ่ล เคอโร'เฌิ่น) กระบวนการกัดเซาะทางกลที่เกิดขึ้นบริเวณท้องน้ำ เป็นสาเหตุทำให้ร่องน้ำมีความลึกเพิ่มขึ้น

vertical dip slip (เวอร์'ทิเคิ่ล ดิ๊พ' สลิพ') ดู *vertical slip (เวอร์'ทิ'เคิ่ล สลิพ')*

vertical erosion (เวอร์'ทิเคิ่ล อิโร'เฌิ่น) ดู: *downcutting (ดาวนฺเคอะ'ทิ่ง)*

vertical exaggeration (เวอร์'ทิเคิ่ล อิกแซะ'เจอเร'เฌิ่น) [วิชาการทำแผนที่] (1) การเพิ่มมาตราส่วนในแนวดิ่งที่กำหนดขึ้น ของแบบจำลองความสูงของพื้นที่ (relief model) แผนที่แพลสติค แสดงความสูงของพื้นที่ บล็อค ไดเออะแกรม (block diagram) หรือภาพตัดขวาง โดยมีการคงมาตราส่วนในแนวราบ เพื่อทำแบบจำลองแผนที่ ไดเออะแกรม หรือภาพตัดขวางให้ แสดงลักษณะได้ชัดเจนมากขึ้น (2) ตัวเลขสัดส่วนแสดงการเพิ่ม หรือลดมาตราส่วนในแนวดิ่ง เช่น ถ้ามาตราส่วนในแนวราบ เป็น 1 เซนติเมตร แทนที่ระยะทางจริง 0.5 กิโลเมตร (1:50,000) และมาตราส่วนในแนวดิ่งกำหนดเป็น 1 เซนติเมตร ต่อระยะทางในแนวดิ่ง 200 เมตร (1:20,000) ดังนั้นค่า เวอรทิเคิ่ล อิกแซะเจอเรเฌิ่น คือ 2.5 ต่อ 1 (คำนวณได้จากการนำมาตราส่วนในแนวดิ่ง หารด้วยมาตราส่วนในแนวราบ = (1/20,000) / (1/50,000) = 2.5) คำย่อ: VE (วีอี) (3) [การถ่ายภาพ] การเพิ่มขึ้นของความสูงอย่างชัดเจน เมื่อมองภาพถ่ายแบบสามมิติ (สเตอรีเออ'สคอผิค – stereoscopic)

vertical fold (เวอร์'ทิเคิ่ล โฟลด) โฟลด ที่มีแกนแนวดิ่ง

vertical gradient (เวอร์'ทิเคิ่ล เ<u>กร</u>เดี้ยนท) อัตราการเปลี่ยนแปลงในแนวดิ่งของค่าสนามศักย (potential filed) เช่น สนามแรงโน้มถ่วง (Earth´s gravity field) หรือสนามแม่เหล็ก (magnetic field) ค่าดังกล่าวสามารถวัดได้โดยใช้เครื่องมือวัดอัตราการเปลี่ยนแปลงในแนวดิ่ง (gradiometer - เกรดีออ'เมอเท่อร) หรือคำนวณจากค่าฮอเรอซอนเทิ่ล เกรเดี้ยนท ค่าเวอรทิเคิ่ล เกรเดี้ยนท ที่ได้จากการคำนวณนี้เรียกว่า เฟิรสท เวอรทิเคิ่ล ดีริเวอถีฟ (first vertical derivative)

vertical gradiometer (เวอร์'ทิเคิ่ล เ<u>กร</u>ดีออ'เมอเท่อร) เครื่องมือสำหรับการวัดอัตราการเปลี่ยนแปลงในแนวดิ่ง ของค่าสนามศักย (potential field)

vertical intensity (เวอร์'ทิเคิ่ล อินเท็น'เซอะที่) องค์ประกอบในแนวดิ่งของค่าความเข้มสนามแม่เหล็ก โดยทั่วไปมีค่าเป็นบวก ถ้ามีทิศทางชี้ลงดิน และมีค่าลบ เมื่อมีทิศทางชี้ขึ้นไปในอากาศ เปรียบเทียบ: *horizontal intensity (ฮอเรอซอน'เทิ่ล อินเท็น'เซอะที่)*

vertical interval (เวอร์'ทิเคิ่ล อินเทอร'เวิ่ล) ความแตกต่างของความสูงในแนวดิ่ง ระหว่างจุดสองจุดบนแผนที่ดิน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ช่วงชั้นระหว่างเส้นความสูง หรือคอนทูร อินเทอร'เวิ่ล (contour interval) คำย่อ: VI (วีไอ) เปรียบเทียบ: *horizontal equivalent (ฮอเรอซอน'เทิ่ล อิคควิ'เวอเล็นท)* และ *horizontal distance (เวอร์'ทิเคิ่ล ดิส'ตันซ์)*

V

vertical-loop method (เวอร์ทิเคิ่ล-ลู้พ เมะ´เถิด) วิธีสำรวจค่าสนามแม่เหล็กไฟฟ้าแบบเหนี่ยวนำ (inductive electromagnetic method) ซึ่งขดลวดส่งสัญญาณคลื่นแม่เหล็กไฟฟ้า จะวางตัวในระนาบดิ่ง

vertically mixed estuary (เวอร์ทิเคิ่ล มิกสฺดฺ เอ๊ส´เชอเวรี่) บริเวณที่มีการผสมกันระหว่างน้ำจืด และน้ำเค็มในแนวดิ่ง บริเวณดังกล่าวมักไม่มีการตรวจวัดการแปรเปลี่ยนค่าความเค็มของน้ำ (salinity) ตามระดับความลึก แม้ว่าค่าความเค็มของน้ำอาจจะเพิ่มขึ้นในแนวราบ จากส่วนเหนือปากน้ำ (head) ไปยังบริเวณปากน้ำ (mouth) ก็ตาม การแปรเปลี่ยนค่าความเค็มของน้ำเกิดขึ้นในช่วงน้ำทะเลหนุนมาก ซึ่งกระแสน้ำขึ้น-น้ำลง มีอัตราการไหลมากกว่าอัตราการไหลของน้ำในแม่น้ำ คำตรงกันข้าม: *stratified estuary (สแตร´เทอะไฟดฺ เอ๊ส´เชอเวรี่)*

vertical photograph (เวอร์ทิเคิ่ล โฟ´เทอะแกร๊ฟ) ภาพถ่ายทางอากาศ ที่ถ่ายด้วยการตั้งแกนของกล้องให้อยู่ในแนวดิ่ง (คว่ำกล้องให้ตั้งฉากกับพื้น) หรือทำให้ได้ภาพในแนวดิ่งมากที่สุดขณะบินถ่ายภาพ

vertical section (เวอ´ทิเคิ่ล เซ็ค´เฉิ่น) (1) หน้าตัดแนวตั้งของหิน หรือดินที่โผล่ตามธรรมชาติ หรือมนุษย์ทำขึ้น เช่น ผาทะเล (sea cliff) หรือโตรก หรือโตรกผา (canyon - แคน´เยิ่น) (2) หน้าตัด หรือไดเออะแกรม เป็นตัวแทนของด้านตัดแนวตั้ง ของเปลือกโลกที่โผล่ให้เห็น หรือเป็นลักษณะคล้ายกับการโผล่ให้เห็นจากการเขียนรูปด้านแนวตั้ง เช่น หน้าตัดการลำดับชั้นหิน (columnar section) หรือหน้าตัดธรณีวิทยาโครงสร้าง (structure section)

vertical seismic profiling (เวอ´ทิเคิ่ล ไซ้´สมิค โพร´ไฟลิ่ง) หรือ VSP (วีเอ๊สพี) การวัดค่าคลื่นไซ้สมิค จากเครื่องรับคลื่น (geophone - จีเออโฟน) ที่ระดับความลึกต่างๆ ในหลุมเจาะโดยที่มีเครื่องกำเนิดคลื่นอยู่บนพื้นดิน การกำหนดตำแหน่งของเครื่องกำเนิดคลื่น ที่มีระยะห่างจากปากหลุมเจาะที่เหมาะสมจะได้ข้อมูลที่เรียกว่า อ๊อฟเส็ท หรืออ๊อฟเส็ท วีเอสพี (offset VSP) สำหรับ แอะเซอเมอเธิ่ล วีเอสพี (azimuthal VSP) จะกำหนดเครื่องกำเนิดคลื่นแบบอ๊อฟเส็ท ในทิศทางที่ต่างกันหลายตำแหน่ง วิธีการแบบ เวาะเคอเว วีเอสพี (walkaway VPS) จะเคลื่อนย้ายเครื่องกำเนิดคลื่น เป็นระยะจากปากหลุม ตามระดับของพลังงานที่เกิดจากเครื่องกำเนิดคลื่น และรีเวิรสด วีเอสพี (reversed VSP) จะติดตั้งเครื่องกำเนิดคลื่นไว้ภายในหลุมเจาะและติดตั้งเครื่องรับคลื่นไว้บนผิวดิน

vertical separation (เวอร์ทิเคิ่ล เซะเพอเร´เฉิ่น) ในโครงสร้างฟ้อลท ระยะทางที่วัดในแนวดิ่ง ระหว่างสองส่วนของตำแหน่ง (marker) ที่เลื่อนจากกัน เช่น ชั้นหิน เปรียบเทียบ: *horizontal separation (ฮอเรอซอน´เทิ่ล เซะเพอเร´เฉิ่น)*

vertical shaft (เวอร์ทิเคิ่ล แฉ้ฟทฺ) ปล่องแนวดิ่ง หรือโถงสูง (high chamber - ไฮ เชม´เบ้อร) ที่พบในถ้ำ บริเวณผนังมีร่องที่เกิดจากการไหลของสารละลายในแนวดิ่ง และโดยทั่วไป คือ น้ำฝน เปรียบเทียบ: *aven (แอ´เว่น); blind shaft (ไบลนดฺ แฉ้ฟทฺ); chimney (ชิม´นี่) [ถ้ำวิทยา]; pit (พิท) [ถ้ำวิทยา]*

vertical slip (เวอร์ทิเคิ่ล สลิพ´) โครงสร้างของฟ้อลท หมายถึงองค์ประกอบในแนวดิ่ง ของระยะการเลื่อนสุทธิ (net slip - เน็ท สลิพ´) ซึ่งมีค่าเท่ากับ องค์ประกอบในแนวดิ่งของระยะเลื่อนตามมุมเอียงบนระนาบฟ้อลท (dip slip - ดิ๊พ สลิพ´) เปรียบเทียบ: *horizontal slip (ฮอเรอซอน´เทิ่ล สลิพ´)* คำพ้อง: *vertical dip slip (เวอร์ทิเคิ่ล ดิ๊พ สลิพ´)*

vertical stack (เวอร์ทิเคิ่ล สแต็ค´) การบันทึกข้อมูลไซ้สมิค ที่มีการสำรวจเก็บข้อมูลซ้ำกันหลายๆ ครั้ง ที่ตำแหน่งเดียวกัน โดยมีหลักการ คือ คลื่นหักเหและคลื่นสะท้อนไม่ว่าจะทำการสำรวจกี่สิบครั้ง ก็ย่อมปรากฏ ณ ตำแหน่งเดิม ตรงกันข้ามกับคลื่นรบกวน (random noise) จะปรากฏ ณ ตำแหน่งแตกต่างกันไปในแต่ละครั้ง ดังนั้น เมื่อทำการสำรวจซ้ำหลายๆ ครั้ง จากนั้นรวมคลื่นที่บันทึกได้ในแต่ละครั้งเข้าด้วยกัน คลื่นหักเหและคลื่นสะท้อนย่อมจะปรากฏเด่นชัดขึ้น เพราะจะปรากฏที่ตำแหน่งเดียวกัน วิธีการบันทึกข้อมูลดังกล่าวนี้ นิยมบันทึกข้อมูลจากแหล่งกำเนิดคลื่นจำพวก ค้อน ตุ้มน้ำหนัก หรือเครื่องสั่น

vertical tectonics (เวอร์ทิเคิ่ล เท็คทอ´หนิคสฺ) การเคลื่อนที่ของเปลือกโลกในแนวดิ่ง ของ ไอเซาะสเตอซี่ (isostasy) ตามวิธีของ แพรท (Pratt) อธิบายว่า การเคลื่อนที่ของเปลือกโลกในแนวดิ่งที่ประกอบด้วยหน่วยหินมีความถ่วงจำเพาะต่างกัน เป็นสาเหตุทำให้เกิดความสูง-ต่ำของภูมิประเทศ

vertical-variability map (เวอร์ทิเคิ่ล-เว´รีเออบิเลอที่ แม็พ) แผนที่ลำดับชั้นหิน ที่แสดงให้เห็นถึง การเปรียบเทียบตำแหน่งในแนวดิ่ง ความหนา และจำนวนของการเกิดหินชนิดใดชนิดหนึ่งที่อยู่ในชุดลำดับชั้นหิน หรือภายในหน่วยลำดับชั้นหินที่กำหนด เช่น “แผนที่แสดงจำนวนหินทราย (number-of-sandstone map)” แสดงถึงจำนวนหน่วยหินทรายที่กำหนดไว้ใน ชุดการลำดับชั้นหินที่สนใจ หรือ “แผนที่แสดงความหนาเฉลี่ยของหินปูน (limestone mean-thickness map)” แสดงค่าความหนาเฉลี่ย

V

ของหน่วยหินปูน ที่เกิดอยู่ในชุดการลำดับชั้นหินที่ระบุไว้ แผนที่ให้ข้อมูลเกี่ยวกับรูปร่างภายในของหน่วยการลำดับชั้นหิน ที่เป็นองค์ประกอบของหินที่กำหนด หรือลักษณะของหิน หรืออาจจะแสดงความเหมือน-ความต่าง ของหน่วยหิน กับหน่วยหินย่อย ที่ประกอบด้วยหินชนิดอื่นๆ เปรียบเทียบ: *facies map (เฟ´ฌีส แม็พ)* ดู: *center-of-gravity map (เซ็น´เท่อร์-เอิ๊ฟ-แกร´เวอที่ แม็พ); standard-deviation map (สแตน´เดิร์ด-ดีวีเอ´เฌิ่น แม็พ); multipartite map (เมิลไทพาร์ไท้ท์ แม็พ); interval-entropy map (อิน´เทอเวิ่ล-เอ็นเทรอพี่ แม็พ)*

vertical-velocity curve (เวอร์´ทิเคิ่ล-เวอะลอ´เซอที่ เคิร์ฟ) แผนภูมิแสดงความสัมพันธ์ระหว่างความลึก และความเร็ว (ที่มีการกำหนดตำแหน่งตามเส้นดิ่ง) ของน้ำที่ไหลผ่านร่องน้ำเปิดหรือประตูระบายน้ำ (conduit) คำพ้อง: *mean velocity curve (มีน เวอะลอ´เซอที่ เคิร์ฟ); depth-velocity curve (เด็ฟธ์ เวอะลอ´เซอที่ เคิร์ฟ)*

very angular (เว´รี่ แอง´กิวเล่อร) เม็ดตะกอน ที่มีค่าความกลมมน ระหว่าง 0.12 ถึง 0.17 (ค่ากึ่งกลาง มีค่า 0.14) และเป็นชนิดหนึ่งของความกลมมน ที่ประกอบด้วย ตะกอนที่มีความเหลี่ยมมาก เปรียบเทียบ: *angular (แอง´กิวเล่อร)*

very coarsely crystalline (เวรี่ คอร์ซลี่ คริส´เตอเลิ่น) ผลึกหินเนื้อหยาบมากของหินตะกอนคารเบอเหนท มีเนื้อหินประกอบด้วยผลึกแร่ที่ยึดขัดกัน (interlocking texture) มีเส้นผ่าศูนย์กลางระหว่าง 1 – 4 มิลลิเมตร

very coarse pebble (เวรี่ คอร์ซ เพะ´เบิ้ล) ขนาดของกรวดที่มีเส้นผ่าศูนย์กลาง อยู่ในช่วง 32 – 64 มิลลิเมตร (1.3 – 2.5 นิ้ว หรือ -5 - -6 ในหน่วยไฟ (phi))

very coarse sand (เว´รี่ คอร์ซ แซนด์) ขนาดของตะกอนทรายที่มีเส้นผ่าศูนย์กลางอยู่ระหว่าง 1 – 2 มิลลิเมตร (1,000 – 2,000 ไมโครเมตร หรือ 0 (ศูนย์) ถึง – 1 ในหน่วยไฟ (phi))

very fine clay (เว´รี่ ไฟน์ เคล) ขนาดของตะกอนเคล ที่มีเส้นผ่าศูนย์กลาง อยู่ในช่วง 1/4,096 ถึง 1/2,048 มิลลิเมตร (0.24 – 0.5 ไมโครเมตร หรือ 12 ถึง 11 ในหน่วยไฟ (phi))

very finely crystalline (เว´รี่ ไฟน์ลี่ คริส´เตอเลิ่น) ผลึกเนื้อละเอียดมากของหินตะกอนคารเบอเหนท มีเนื้อหินประกอบด้วยผลึกแร่ที่ยึดขัดกัน (interlocking texture) และผลึกแร่มีเส้นผ่าศูนย์กลาง ระหว่าง 0.004 – 0.016 มิลลิเมตร

very fine pebble (เว´รี่ ไฟน์ เพะ´เบิ้ล) ดู: *granule (แกรน´ยูล) [ตะกอนวิทยา]*

very fine sand (เว´รี่ ไฟน์ แซนด์) (1) ขนาดของตะกอนทรายที่มีเส้นผ่าศูนย์กลางในช่วง 0.062 – 0.125 มิลลิเมตร (62 – 125 ไมโครเมตร หรือ 4 ถึง 3 ในหน่วยไฟ (phi)) คำพ้อง: *flour sand (เฟลาร แซนด์)* (2) ศัพท์ที่ใช้ในวงการปฐพีวิทยา ของประเทศสหรัฐอเมริกา สำหรับทรายประเภทนี้ จะมีเส้นผ่าศูนย์กลางอยู่ในช่วง 0.05 – 0.10 มิลลิเมตร (3) วัตถุดิน ที่ประกอบด้วยทรายร้อยละ 85 โดยปริมาตร (ปริมาณของทรายแป้งรวมกับ 1.5 เท่าของร้อยละของดินเหนียวไม่เกิน 15) และร้อยละ 50 ของทรายละเอียด

very fine silt (เว´รี่ ไฟน์ ซิ้ลท์) ขนาดของตะกอนทรายแป้งละเอียด ที่มีเส้นผ่าศูนย์กลาง อยู่ในช่วง 1/256 ถึง 1/128 มิลลิเมตร (4 – 8 ไมโครเมตร หรือ 8 ถึง 7 ในหน่วยไฟ (phi))

very large boulder (เว´รี่ ลาร์จ โบล´เด้อร) กลุ่มของก้อนหินมนใหญ่ ที่มีขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง ระหว่าง 2,048 ถึง 4,096 มิลลิเมตร (80 – 160 นิ้ว หรือ -11 ถึง -12 ในหน่วยไฟ (phi))

very thick bands (เว´รี่ ธิค แบนด์ส) ในถ่านหินที่แสดงลักษณะเป็นชั้นวิเทรน (vitrain) (ชั้นที่มีความวาวเหมือนแก้ว) ที่มีความหนามากกว่า 50.0 มิลลิเมตร เปรียบเทียบ: *thin bands (ธิน แบนด์ส); medium bands (มี´เดี้ยม แบนด์ส); thick bands (ธิค แบนด์ส)*

vesicle (เวะ´สิเคิ่ล) [ศิลาวิทยา] รูที่มีรูปร่างหลากหลายพบในหินภูเขาไฟ เกิดจากฟองแก๊สที่ถูกกักไว้ในลาเว่อ ขณะที่แข็งตัวเป็นหิน

vesicle cylinder (เวะ´สิเคิ่ล สิ´เลินเด้อร) เขตรูฟองแก๊สในหินภูเขาไฟ ที่ประกอบด้วยรูเป็นจำนวนมาก รูดังกล่าวอาจเป็นผลจากการเกิดไอน้ำ ที่มาจากวัตถุเปียกชื้นใต้ลาเว่อที่ไหลปิดทับ ลักษณะเช่นนี้พบในหินภูเขาไฟ บริเวณด้านตะวันตกเฉียงเหนือของประเทศสหรัฐอเมริกา

vesicular (เวอสิ´คิวเล่อร์) (1) [ศิลาวิทยา] ลักษณะของเนื้อหินโดยเฉพาะอย่างยิ่งหินภูเขาไฟ ที่มีเนื้อหิน ประกอบด้วยรูจำนวนมาก รูดังกล่าวเป็นผลจากการขยายตัวของแก๊สต่างๆ ในลาเว่อที่อยู่ในสถานะเป็นของไหล เปรียบเทียบ: *cellular (เซล´เยอเล่อร); scoriaceous (สกอรีเอ´เฌิ่ส) [ศิลาวิทยา]*

vesiculated tuff (เวอ´สิคิวเลเถิด เท้ฟ) เท้ฟ ประกอบด้วยช่องว่างต่างๆ ที่เกิดจากของไหลแทรกอยู่ระหว่างเศษชิ้นส่วนที่พ่นมาจากภูเขาไฟ ลักษณะดังกล่าวบ่งบอกถึงการมีอากาศกักอยู่ในเถ้าภูเขาไฟเนื้อละเอียด ที่เปียกชื้น

vesiculation (เวอสิคิวเล´เฉิ่น) (1) กระบวนการเกิดรูพรุนในหิน (2) การเรียงตัวของรูพรุนในหิน

vessel (เวะ´เซิ่ล) ท่อไซเลิ่ม (xylem) ที่ปรับเปลี่ยนองค์ประกอบหลายๆ ส่วนของเซ็ลรูปร่างยาว ที่ทำหน้าที่ขนถ่ายน้ำ และสารละลาย หรือเทระคีเอิด หรือเทระขีด เซ็ล (tracheid cell) เซ็ลเรียงตัวโดยปลายทั้งสองด้านต่อกัน และผนังปลายสุดไม่สมบูรณ์ หรือไม่มีผนังปลายสุด เวะเซิ่ล เป็นโครงสร้างหลักที่ทำหน้าที่ในการลำเลียงน้ำ ส่วนมากในพืชดอก และยังพบบ้างในคริพเทอแก็มส (cryptogams) – เช่น เฟิรน-มอส และพืชเมล็ดเปลือยหรือจิมโนสเปิรมส (gymno sperms) เช่น สน ปรง และแป๊ะก้วย

vestigiofossil (เวส´ทิจิเออเฟาะ´เซิ่ล) ร่องรอยของเฟาะเซิ่ล ดู: *trace fossil (เทรซ เฟาะ´เซิ่ล)*

Vesulian (เวอซูเลี่ยน) หินหินช่วงอายุที่ใช้ในสหราชอาณาจักร (Great Britain) อยู่ในยุคจุแรสิคตอนกลาง (เหนือเบอโจเฉิ่น (Bajocian) ใต้เบอโธเนี่ยน (Bathonian))

vesuvian (เวอซู´เวี่ยน) (1) เวอซูเวียไน้ท (vesuvianite) (2) ส่วนผสมระหว่าง แคลไซ้ท (calcite) กับไฮโดรแม็กเนอไซ้ท (hydromagnesite) (3) ลูไซ้ท (leucite)

Vesuvian garnet (เวอ´ซูเวี่ยน การ´เหนิท) ชื่อเรียกลูไซ้ท (leucite) ในช่วงแรกๆ ที่ผลึกของมันคล้ายกับผลึกการเหนิท (garnet)

vesuvianite (เวอซู´เวียไน้ทฺ หรือเวอซู´วิเออไน้ทฺ) แร่เนื้อแน่นเปราะ มีผลึกในระบบเทแทระเกอเนิ่ล $(Ca, Na)_{19} (Al, Mg, Fe)_{13} (SiO_4)_{10} (Si_2O_7)_4 (OH, F, O)_{10}$ โดยทั่วไปมีสีน้ำตาล เหลือง หรือเขียว บางครั้งประกอบด้วยเหล็ก และฟลุรีน (fluorine) และพบทั่วไปในหินปูนที่ถูกแปรสภาพแบบสัมผัส (contact metamorphism) คำพ้อง: *idocrase (ไอ´เดอเครส); vesuvian (เวอซู´เวี่ยน)*

Vesuvian-type eruption (เวอซู´เวี่ยน-ไท้พฺ อิเริพ´เฉิ่น) การระเบิดของภูเขาไฟที่รุนแรง มีบางกลุ่มจัดให้การระเบิดของภูเขาไฟชนิดนี้ มีความหมายเหมือนกับ เวิลเคเนี่ยน ไท้พ อิเริพเฉิ่น (Vulcanian-type eruption) แต่บางกลุ่มอธิบายว่าเป็นลักษณะการเพิ่มความรุนแรงของการระเบิดแบบเวิลเคเนี่ยน ด้วยการมีการระเบิดที่ต่อเนื่องยาวนาน ให้เถ้า ไอน้ำ และเศษชิ้นส่วนของหินพ่นขึ้นไปในอากาศเป็นลำสูง อาจมากถึง 30 กิโลเมตร จากปากปล่อง

vetusol (เวทูซอล) ชั้นดินที่ผ่านการวิวัฒน์ภายใต้กระบวนการที่เหมือน หรือคล้ายตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงปัจจุบัน ศัพท์นี้สามารถประยุกต์ใช้ได้ทั้งชั้นดินบริเวณผิวโลก และชั้นดินที่ถูกฝังกลบ

VGP (วีจีพี) คำย่อ ดู: *virtual geomagnetic pole (เวอ´เชอเวิ่ล จีเออแม็ก´เนถิค โพล)*

VHA basalt (วีเอ๊ชเอ บะ´ซ้อลทฺ) อักษรย่อสำหรับหินจากดวงจันทร์ หมายถึง บะซ้อลท ที่มี Al_2O_3 สูงมากถึง ร้อยละ 24 – 26 โดยน้ำหนัก หรือเรียกว่า “very high alumina basalt - เวรี่ ไฮ เออะ´ลูเมอเนิ่ม บะ´ซ้อลท” ศัพท์นี้เรียกชื่อจากส่วนประกอบทางเคมี และอาจเป็นส่วนผสมจากหินชนิดอื่น

VI (วีไอ) ดู: *vertical interval (เวอ´ทิเคิ่ล อิน´เทอเวิ่ล)*

vibracore (ไว´เบรอะคอรฺ) ศัพท์ที่ใช้บรรยายวิธีเก็บตัวอย่าง โดยใช้การสั่นด้วยเครื่องกำเนิดคลื่นความถี่สูง การสั่นต่ำ (แอมเพลอถูดสั้น) การสั่นดังกล่าวทำให้ตะกอนที่อยู่ใกล้กับท่อเก็บตัวอย่างที่อิ่มตัวด้วยน้ำมีสภาพเป็นของเหลว หรือมีแรงเสียดทานลดลง ทำให้ท่อเก็บตัวอย่าง สามารถเคลื่อนที่ผ่านไปในตะกอน และเก็บตัวอย่างตะกอนได้ วิธีการเก็บตัวอย่างนี้ใช้ในการเจาะเก็บตะกอนใต้น้ำ เช่น ตะกอนท้องน้ำ ตะกอนชายฝั่ง หาดทราย ป่าชายเลน หรือบ่อทิ้งตะกอน

Vibracorer (ไว´เบรอะคอเรอรฺ) อุปกรณ์เจาะเก็บแท่งตัวอย่างต่อเนื่อง ใช้ในการเก็บตัวอย่างตะกอนขนาดหยาบ หรือตะกอนกึ่งแข็งตัว กระบอกเก็บตัวอย่างตรึงกับพื้นด้วยสามขาที่ติดตั้งบนผิวตะกอน และเครื่องสั่นจะเป็นตัวขับเคลื่อนกระบอกเก็บตัวอย่าง

vibrating-string gravimeter (ไว´เบรทิ่ง-สตริง´ แกรฺ´วิเมอเท่อรฺ) ชนิดของอุปกรณ์วัดความเร่งโน้มถ่วง ซึ่งเป็นการวัดค่าความเร่งโน้มถ่วงแบบสัมพัทธ์ โดยการตรวจวัด และบันทึกช่วงเวลาของการสั่นตามขวางของเส้นลวดบาง ที่ทำให้ตึงด้วยตุ้มน้ำหนักมาตรฐาน อุปกรณ์ดังกล่าวนี้บางครั้งใช้ในการสำรวจวัดค่าความเร่งโน้มถ่วงทางทะเล และการบินสำรวจ

vibration direction (ไวเบรฺ´เฉิ่น เดอเร็ค´เฉิ่น หรือ ไดเร็ค´เฉิ่น) ทิศทางการสั่นของแสงที่เคลื่อนผ่านเข้าไปในผลึก ดู: *privileged direction (พริ´เวอหลิจดฺ เดอเร็ค´เฉิ่น)*

vibration magnetometer (ไว´เบรฺ´เฉิ่น แม็กเนอทอ´เมอเท่อรฺ) อุปกรณ์วัดค่าความเป็นแม่เหล็ก ของตัวอย่างหิน โดยการสลับค่าความต่างศักย์จากการสั่นแบบเฮ็ยพ์ลิ่งพ้นธ์ระหว่างตัวอย่างหินและขดลวด

vibration mark (ไวเบร´เฌิ่น ม้ารฺค) โครงสร้างในตะกอนเป็นผลของการเปลี่ยนแปลงร่องครูดที่มีอยู่ก่อน โดยมีลักษณะเป็นร่องรูปคล้ายจันทร์เสี้ยว (ส่วนเว้าชี้ไปทางต้นน้ำ) ซึ่งผลจากการไถลแบบไม่ต่อเนื่องของวัตถุแข็งที่ครูดผิวตะกอนจากกระแสน้ำ เปรียบเทียบ: *chevron mark (เฌ้ฟ´เริ่น ม้ารฺค); chattermark (แชะ´เท่อรฺม้ารฺค) [ธรณีวิทยาโครงสร้าง]; ruffled groove cast (เรอะ´เฟิ่ลดฺ กรู๊ฟ แค้สทฺ)*

vibration plane (ไวเบร´เฌิ่น เพลน) ในการศึกษาผลึกแร่ทางแสง หมายถึง ระนาบของแสงที่มีการสั่นระนาบเดียว ซึ่งรวมถึงทิศทางและการสั่น

vibrator (ไว´เบรเท่อร) อุปกรณ์ที่ทำให้เกิดคลื่นไซ้สมิค ซึ่งเป็นแหล่งกำเนิดคลื่นสำหรับ ไวโบรไซ้ส *(vibroseis)*

vibroseis (ไวโบรไซ้ส) วิธีการสำรวจโดยใช้คลื่นไซ้สมิค พัฒนาและจดสิทธิบัตรโดยบริษัท คอนเทอเน็นเทิ่ล ออยล เคิมเพอนี (Continental Oil Company) ซึ่งใช้การสั่นที่สามารถควบคุมช่วงความถี่ตามที่กำหนดได้

vicariance (ไวแค´รีเอิ้นสฺ) กระบวนการวิวัฒนาการที่ทำให้เกิดสิ่งมีชีวิตชนิดใหม่ (allopatric speciation) เกิดขึ้น เมื่อกลุ่มที่แตกต่างกันของสิ่งมีชีวิตสปีณีสหนึ่ง แยกออกจากกันโดยลักษณะทางภูมิศาสตร์ เช่น การแยกจากกันของแผ่นดิน การเกิดเกาะ

vicariance biogeography (ไวแค´รีเอิ้นสฺ ไบโอจีออ´เกรอะฟี่) วิธีที่ใช้อธิบายรูปแบบทั่วไปของสิ่งมีชีวิตที่กระจายตัวตามสภาพภูมิศาสตร์ ที่ต้องการคำอธิบายพื้นฐานทั่วไป เช่น การแยกจากกันในการกระจายตัว ของสปีณีสบรรพบุรุษชนิดเดียว เป็น 2 กลุ่ม หรือมากกว่า เปรียบเทียบ: *vicariance event (ไวแค´รีเอิ้นส อิเว้นทฺ´), area cladogram (เออร´รีเออ แคล´โดแกรม)*

vicariance event (ไวแค´รีเอิ้นสฺ อิเว้นทฺ´) การแยกจากกันทางภูมิศาสตร์ของกลุ่มสิ่งมีชีวิตที่เกิดต่อเนื่อง เช่น กลุ่มสิ่งมีชีวิต เกิดเป็น 2 หน่วยย่อยทางภูมิศาสตร์ หรือมากกว่า

vicarious (ไวแค´รีเอิ้ส) เกี่ยวกับ ชนิดของสิ่งมีชีวิตซึ่งมีความสัมพันธ์ใกล้ชิด ที่เกิดในสภาพแวดล้อมที่คล้ายคลึงกัน หรือเฟาะเซิ่ลที่พบในชั้นหินที่มีลักษณะที่สอดคล้องกัน แต่พบอยู่ในพื้นที่ที่ต่างกัน โดยทั่วไปพบในพื้นที่ที่อยู่ห่างจากกันมาก รวมถึงลักษณะของการปรากฏ หรือประกอบด้วยสิ่งมีชีวิตหรือเฟาะเซิ่ลเหล่านั้น

Vickers hardness test (วิค´เคอรสฺ ฮารด´เนิส เท้สทฺ) การทดสอบความคงทนต่อการเปลี่ยนรูปของแร่หรือโลหะ โดยการใช้เพชรรูปพิเรอหมิด กดลงบนผิวที่ขัดมันแล้วของตัวอย่างที่ทำการทดสอบ ด้วยขนาดแรงกดขนาดต่างๆ กัน ผลที่ได้คือความยาวเฉลี่ยตามแนวทแยงมุมของรอยกด เปรียบเทียบ: *Brinell hardness test (ไบรเนล´ ฮารฺด´เนิส เท้สทฺ) Knoop hardness test (นู้พ ฮารฺด´เนิส เท้สทฺ)*

Vicksburgian (วิคสฺ´เบอรเกี้ยน) หินช่วงอายุในทวีปอเมริกาเหนือ บริเวณรอบอ่าวเม็กซิโก: ออลิโกซีน (บนแจ๊คเซอเนี่ยน (Jacksonian) ล่าง ฟรีโอ (Frio))

virgation (เวอรเก´เฌิ่น) (1) [ธรณีสัณฐานวิทยา] รูปแบบเทือกเขาแบบรวงข้าวที่แสดงบนแผนที่ เมื่อมองด้านบนมีลักษณะคล้ายฟ่อนข้าวที่มัดโคน (sheaflike pattern) โดยส่วนโคนแผ่ออกมาจากศูนย์กลางเดียวกัน เช่น กลุ่มเทือกเขาด้านใต้ของเมืองเควะเท่อ (Quetta) แพคิสแตน (Pasistan) ตั้งแต่ คิรธา เร้นจ (Kirthar Range) และ แพบ ฮิลส (Pab Hills) มะกราน โคสท เร้นจ (Makran Coast Range) ทางทิศใต้ไปจนถึงเซ็นเทริ่ล มะกราน เร้นจ (Central Makran Range) และเซียฮาน เร้นจ (Siahan Range) ทางทิศตะวันตก คำตรงข้าม: *syntaxis (ซินแท็กเสิส)* (2) [ธรณีวิทยาโครงสร้าง] รูปแบบของฟ้อลท หลายๆ ระนาบที่มีลักษณะกระจายออก

Virgilian (เวอร´จิเลี่ยน) หินสมัยที่ใช้ในทวีปอเมริกาเหนือ: วางตัวอยู่บนสุดของหินยุคเพ็นซิลเวเนี่ยน (เหนือเมอซูเรี่ยน (Missourian) ใต้วู้ฟแคมเพี่ยน (Wolfcampian) ของเพอรเมี่ยน (Permian)

virgilite (เวอร´จิไล้ทฺ) แร่เฮ็กแซะเกอเนิลไม่มีสี (ใส): Li Al Si_2O_6

virgin flow (เวอร´เจิ้น โฟล) การไหลของธารน้ำ ที่ไม่มีผลกระทบจากสิ่งกีดขวางที่มนุษย์สร้างขึ้น เช่น การกักเก็บน้ำ หรือการก่อสร้างต่างๆ ที่มนุษย์สร้างขึ้นในร่องน้ำ หรือพื้นที่ลุ่มน้ำ คำพ้อง: *runoff (เริน´อ๊อฟ)* [น้ำ]

Virglorian (เวอร´กลอเรี่ยน) หินช่วงอายุของไทรแอสิค ตอนล่าง ได้ชื่อจากหน่วยหินเวอรกลอเรีย (Virgloria Formation) ที่พบบริเวณตอนกลางของทวีปยุโรป ปัจจุบันปรับให้อยู่ในหินช่วงอายุเออนิเซี่ยน ดู: *Anisian (เออนิ´เซี่ยน)*

viridine (วิ´เรอดีน) ชนิดของแอนเดอลูไซ้ท มีสีเขียวหญ้า มีแมงเกอนีสเป็นองค์ประกอบ

viridite (วิ´เรอได๊ทฺ) (1) คำนาทั่วไป ใช้เรียกแร่สีเขียวที่เปลี่ยนแปลงมาจากแร่อื่น ที่ไม่สามารถตรวจสอบได้ หรือไม่ชัดเจน (เช่น คลอไร้ท และเซอรเพ้นทีน) เกิดเป็นแผ่น และเส้นในเนื้อพื้นของหินอัคนีเนื้อผลึกสองขนาด (2) คลอไร้ท ที่มีเหล็กเป็นองค์ประกอบปริมาณมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งเหล็กประจุ 3+ หรือเฟริค ไอเริ่น (ferric iron)

virtual geomagnetic pole (เวอ´เชอเวิ่ล จีเออแม็ก´เนถิค โพล) รูปทั่วไปของการระบุตำแหน่งขั้วสนามแม่เหล็กที่เกิดทันทีพร้อมการเกิดหินและยังคงเหลืออยู่ (instantaneous remanent magnetization); ตำแหน่งขั้วสนามแม่เหล็ก ขนานกับค่าความเป็นแม่เหล็กที่คงเหลือที่วัดได้ในปัจจุบัน เช่น ค่าเฉลี่ยของทิศทางสนามแม่เหล็ก จากชั้นหินภูเขาไฟ ชั้นใดชั้นหนึ่งที่เย็นตัวอย่างรวดเร็ว คำย่อ: VGP (วีจีพี)

viscoelastic behavior (วิสโคอิ´แลสติค บิเฮ´วีเอ้อรฺ) การตอบสนองของวัตถุต่อความเค้น เช่นหลังจากให้ความเค้นแก่วัตถุ วัตถุจะค่อยๆ เปลี่ยนรูปร่าง แต่หลังจากการนำความเค้นออกจากวัตถุแล้ว วัตถุจะค่อยๆ คืนกลับสู่สภาพเดิม เปรียบเทียบ: *elastic behavior (อิแลส´ติค บิเฮ´วีเอ้อรฺ)*

viscometer (วิสคอ´เมอเท่อรฺ) อุปกรณ์ที่ใช้วัดความหนืด คำพ้อง: *viscosimeter (วิสเคอซิ´เมอเท่อรฺ)*

viscometry (วิส´คอเมอทรี) การวัดค่าความหนืด คำพ้อง: *viscosimetry (วิสคอซิ´เมอทรี)*

viscosimeter (วิสเคอซิ´เมอเท่อรฺ) ดู: *viscometer (วิสคอ´เมอเท่อรฺ)*

viscosimetry (วิสคอซิ´เมอทรี) ดู: *viscometry (วิส´คอเมอทรี)*

viscosity (วิสคอ´เซอที่) ความต้านทานการไหลของวัตถุซึ่งขึ้นกับค่าของสัมประสิทธิ์ความหนืด (viscosity coefficient) ของวัตถุนั้นๆ ซึ่งค่าของสัมประสิทธิ์ความหนืด คือ อัตราส่วนของความเค้นเฉือน (shear stress) ต่อความเครียดเฉือน (shear strain) ดู: *Newtonian liquid (นูโท´เนี่ยน ลิ´ควิด)*

viscosity coefficient (วิสคอ´เซอที่ โคเออะฟิ´เฉิ่นทฺ) สัมประสิทธิ์ความหนืด; ตัวเลขที่แสดงความต้านทานการไหลของของไหล มีค่าเท่ากับแรงเฉือนในหน่วย ดายนส (dynes) ต่อตารางเซนติเมตรที่ส่งผ่านจากของไหล วัดในระนาบหนึ่ง ไปยังอีกระนาบเหนึ่ง ที่มีระยะห่างระหว่างระนาบ 1 เซนติเมตร ซึ่งจะทำให้เกิดความแตกต่างของความเร็วในของไหล ในระนาบทั้งสอง 1 เซนติเมตรต่อวินาที ค่าความต้านทานการไหลมาก มีค่าสัมประสิทธิ์ความหนืดมาก คำพ้อง: *absolute viscosity (แอ็บ´เซอะหลูท วิสคอ´เซอที่); dynamic viscosity (ไดแน´หมิค วิสคอ´เซอที่)*

viscous behavior (วิส´เคิส บิเฮ´วีเอ้อรฺ) การตอบสนองของวัตถุต่อความเค้น นั่นคือ เมื่อให้ความเค้นกับวัตถุ วัตถุจะเกิดความเครียด และหากยังคงเพิ่มความเค้นอย่างต่อเนื่องไปตามลำดับ วัตถุจะยังคงเกิดความเครียดอย่างต่อเนื่องไปตามลำดับเช่นเดียวกัน และเมื่อความเค้นหมดไป วัตถุค่อยๆ คืนสู่สภาพเดิม

viscous creep (วิส´เคิส ครี๊พ) ในวัตถุที่ไม่ยืดหยุ่น (inelastic material) เมื่อมีค่าความแตกต่างของความเค้นที่คงที่กระทำกับวัตถุ วัตถุจะเกิดการเปลี่ยนรูปอย่างช้าๆ ขึ้นกับเวลา

viscous flow (วิส´เคิส โฟล) คำพ้องของ *Newtonian flow (นูโท´เนี่ยน โฟล)*

viscous magnetization (วิส´เคิส แม็กเนอเทอเซ´เฉิ่น) องค์ประกอบของความเป็นแม่เหล็ก แสดงสมบัติคล้ายกับสภาพแม่เหล็กตกค้างที่ยังเหลืออยู่ พบระหว่างเวลาที่ใช้ในการวัดค่าสภาพแม่เหล็กในห้องปฏิบัติการ ยังเทียบได้กับสภาพแม่เหล็กที่เกิดจากการเหนี่ยวนำในธรณีกาล นั่นคือ สมบัติที่กล่าวตอนหลังนี้ คือ การเหนี่ยวนำให้มีสภาพเป็นแม่เหล็กของกลุ่มเม็ดแร่ตามทิศทางของสนามแม่เหล็กที่ล้อมรอบ (magnetic viscosity) คำพ้อง: *viscous remanent magnetization (วิส´เคิส เระ´เมอเนิ่นทฺ แม็กเนอเทอเซ´เฉิ่น); unstable remanent magnetization (เอินสเต´เบิ้ล เระ´เมอเนิ่นทฺ แม็กเนอเทอเซ´เฉิ่น)*

viscous remanent magnetization (วิส´เคิส เระ´เมอเนิ่นทฺ แม็กเนอเทอเซ´เฉิ่น) ดู: *viscous magnetization (วิส´เคิส แม็กเนอเทอเซ´เฉิ่น)* ตัวย่อ: VRM (วีอารเอ็ม)

viscous stress (วิส´เคิส สเตรี๊ส) แรงต้านของน้ำ แรงดังกล่าวเป็นสัดส่วนกับความเร็วของกระแสน้ำ แต่ส่งผลในทิศทางตรงกันข้ามกับทิศการไหลของกระแสน้ำ

Viséan (ไว´เซี่ยน) หินสมัย (series) หรือหินช่วงอายุ (stage) ของมาตรอายุลำดับชั้นหินมาตรฐานโลก: คารเบอนิเฟอเริสตอนล่าง (บนทุรเนเฉิ่น (Tournaisian) ใต้ เซอรพูโคเวี่ยน (Serpukhovian) สะกดได้อีกแบบ: Visean (ไว´เซียน)

visible gold (วิ´เซอเบิ้ล โกลดฺ) ทองที่มีขนาดที่สามารถมองเห็นโดยใช้ตาเปล่า หรือใช้แว่นขยายกำลังขยายต่ำ (กำลังขยายน้อยกว่าหรือเท่ากับ 10 เท่า) ใช้ในการสำรวจธรณีวิทยา บ่งบอกถึงการมีทอง ที่มีขนาดเพียงพอ ที่เห็นได้จากก้อนตัวอย่าง หรือขณะที่บันทึกข้อมูลจากแท่งเจาะเก็บตัวอย่าง

visible horizon (วิ´เซอเบิ้ล เฮอไร´เซิ่น) เส้นขอบฟ้าที่มองเห็นระหว่างแผ่นดิน หรือทะเลกับท้องฟ้า ดู: *apparent horizon (เออะแพ´เรินทฺ เฮอไร´เซิ่น)*

visible region spectroscopy (วิ´เซอเบิ้ล รี´จิ้น สเป็คทรอ´สเคอพี่) การสังเกต การบันทึก การวัด และการวิเคราะห์ สเป็คเทริ่มที่ดูดกลืนในความถี่ต่างๆที่เห็นได้จากเครื่องมือ วิธีดังกล่าวโดยทั่วไปใช้ประเมินสภาพแวดล้อมของประจุและสภาพแวดล้อมของการเกาะยึด (พันธะ)

กับแอ๊ะเทิ่มโลหะรอบข้าง บางครั้งเรียกว่า: *optical absorption spectroscopy (ออฟ'ทิเคิ่ล เอิบสอรฺพ'เฌิ่น สเป็คทรอ'สเคอพี)*

visor (ไว'เซ่อร) บริเวณชายฝั่งที่เป็นผาหิน หรือเขาชันเหนือถ้ำทะเล (sea cave) ไวเซ่อร คือ บริเวณพื้นผิวเพดาน โดยทั่วไปจะเอียง เกิดด้านบนร่องที่เกิดจากคลื่นกัดเซาะด้านบนเว้าเข้าไป (notch - น็อทชฺ) หรือถ้ำทะเล พบทั่วไปในเขาหินปูนในเขตร้อน

vitr- (วิทรฺ-) หมายถึง "แก้ว" เป็นคำอุปสรรค หรือคำที่เติมหน้าคำศัพท์ ดู: *hyalo- (ไฮเออโล-)*

vitrain (วิ'เทรน) ถ่านหินที่แสดงลักษณะชั้นที่มองเห็นได้ชัดในชั้นถ่านหินสีน้ำตาล (humic coal) หรือชั้นถ่านหิน ที่มีความวาวแก้ว หรือโลหะ มีสีดำ และมีคลีหวิจเป็นรูปลูกบาศก์ และมีรอยแตกแบบเว้าคล้ายฝาหอย (conchoidal fracture) วิเทรนที่เกิดเป็นชั้น หรือเป็นรูปเล็นส ประกอบด้วยถ่านอสัณฐาน โดยทั่วไปมีความหนา 3 – 5 มิลลิเมตร และมีถ่านหินชั้นบาง คือ วิไทร้ท (vitrite) เปรียบเทียบ: *clarain (แคล'เรน); durain (ดู'เรน)* คำพ้อง: *pure coal (พิวรฺ โคล)*

vitreous (วิ'เทรียส หรือวิ'ทรีเอิ้ส) เนื้อแก้ว ดู: *glassy (แกลซี่)*

vitreous copper (วิ'เทรียส เคาะเพ่อร) ดู: *chalcocite (แคลเคอไซ้ทฺ)*

vitreous luster (วิ'เทรียส เลิส'เต้อรฺ) ชนิดของความวาว หรือประกาย ที่มีลักษณะคล้ายแก้ว เช่น ขวอรทส

vitric (วิ'ถริค) วัตถุภูเขาไฟ (pyroclastic material) ที่มีลักษณะเป็นแก้ว คือ ประกอบด้วยแก้ว มากกว่าร้อยละ 75

vitric tuff (วิ'ถริค เทิ้ฟ) เทิ้ฟที่มีองค์ประกอบหลักเป็นเศษแก้วภูเขาไฟ เปรียบเทียบ: *crystal-vitric tuff (คริส'เติ้ล-วิ'ถริค เทิ้ฟ)*

vitrification (วิเทริฟิเค'เฌิ่น) กระบวนการเกิดเป็นแก้ว

vitrinertite (วิทริ'เนอรไท้ทฺ) ถ่านหินที่ดูภายใต้กล้องจุลทรรศน์แบบแสงสะท้อน ประกอบด้วยวิเทรอไน้ท (vitrinite) และอิเนอรทิไน้ท (inertinite) รวมกันอย่างน้อยร้อยละ 95 และองค์ประกอบแต่ละชนิดมีมากกว่า ลิพเทอไน้ท (liptinite) โดยทั่วไปเกิดในถ่านหินอันดับสูงประเภทเบอทิวเมอเนิส (bituminous)

vitrinertoliptite (วิทริ'เนอโทลิพ'ไท้ทฺ) ชนิดของถ่านหินประเภทไทรแมะเซอไร้ท (trimacerite) เมื่อดูภายใต้กล้องจุลทรรศน์แบบแสงสะท้อน ประกอบด้วย ลิพเทอไน้ท (liptinite) ในปริมาณที่มากกว่า อิเนอรทิไน้ท (inertinite) และวิเทรอไน้ท (vitrinite) เปรียบเทียบ: *duroclarite (ดู'โรแคลไร้ทฺ)*

vitrinite (วิ'ทรีไน้ทฺ) (1) กลุ่มของแมะเซอแรล (maceral) ในถ่านหิน หรืออินทรียวัตถุในถ่านหิน (marceral) ที่เป็นลักษณะเฉพาะของวิเทรน (vitrain) และประกอบด้วยสารฮิวเมิส วิทริไน้ท รวมถึง โพรวิทริไน้ท (provitrinite) และยูวิทริไน้ท (euvitrinite) และชนิดอื่นๆ เปรียบเทียบ: *inertinite (อิ'เนอรทิไน้ทฺ); liptinite (ลิพ'ทิไน้ทฺ)* (2) กลุ่มของอินทรียวัตถุ ในถ่านหิน แสดงลักษณะเด่นโดยการมีค่าสะท้อนแสงในระดับปานกลาง สูงกว่า ลิพทิไน้ท และต่ำกว่าอิเนอรทิไน้ท ในตัวอย่างถ่านหินเดียวกัน ยังประกอบด้วยอินทรียวัตุ ประเภท เทลิไน้ท (telinite) คอลลิไน้ท (collinite) และวิเทรอเดะทริไน้ท (vitrodetrinite) นักถ่านหินวิทยา แยกย่อยวิทริไน้ท ออกไปเป็น "วิทริไน้ทเอ (vitrinite A)" และ "วิทริไน้ทบี (vitrinite B)" และซูโดวิทริไน้ท (pseudovitrinite) อื่นๆ

vitrinization (วิทรีไนเซ'เฌิ่น) ส่วนของกระบวนการเกิดถ่านหิน (coalification – โคลิฟิเค'เฌิ่น) ซึ่งเป็นการเกิดวิเทรน (vitrain)

vitrinoid (วิ'ทรินอยดฺ) วิเทรอไน้ทที่เกิดในถ่านโค้กเบอทิวเมอเนิส และมีค่าการสะท้อนแสงร้อยละ 0.5 – 2.0

vitriol peat (วิ'เทรี่ยล หรือวิ'ทรีเอิ้ล พี้ท) พี้ทที่ประกอบด้วยเหล็ก เซิลเฟท ในปริมาณมาก

vitrite (วิ'ไทร้ทฺ) ถ่านหินที่ดูภายใต้กล้องจุลทรรศน์แบบแสงสะท้อน ที่ประกอบด้วย อินทรียวัตถุ วิเทรอไน้ท โดยรวมไม่ต่ำกว่าร้อยละ 95 ดู: *inertite (อิ'เนอรไท้ทฺ); liptite (ลิพ'ไท้ทฺ); vitrain (วิ'เทรน)*

vitroclarain (วิโทรแคล'เรน) การเปลี่ยนแปลงลักษณะชั้น หรือชนิดที่มองเห็นได้ชัดของถ่านหิน มีลักษณะโดยการปรากฏของวิทริไน้ท (vitrinite) แต่มีปริมาณน้อยกว่าอินทรียวัตถุอื่นๆ คำพ้อง: *vitroclarite (วิโทรแคลไร้ทฺ)*

vitroclarite (วิโทรแคลไร้ทฺ) ดู: *vitroclarain (วิโทรแคล'เรน)*

vitroclastic (วิ'โทรแคล้ส'ติค) เกี่ยวข้องกับโครงสร้างของหินไพโรแคล้สติค (pyroclastic rock) ประกอบด้วยการทับถมของเศษหิน และเถ้า และชิ้นลาเว่อขนาดต่างๆ ที่ระเบิดขึ้นมาจากปล่องภูเขาไฟ

vitrodetrinite (วิโทรเดะ'ทรีไน้ทฺ) อินทรียวัตถุของถ่านหินที่อยู่ภายในกลุ่มวิเทรอไน้ท ประกอบด้วยชิ้นส่วน ที่มีลักษณะเป็นเหลี่ยมไม่มากก็น้อย และมีขอบแหลมคม เนื่องจากถูกบดอย่างมาก ในระหว่างการพัดพา และการทับถม ขนาดของอนุภาคนี้โดยทั่วไปมีเส้นผ่าศูนย์กลางน้อยกว่า 10 ไมโครเมตร

vitrodurain (วิโทรดู'เรน) ชนิดถ่านหินที่เปลี่ยนแปลงระหว่าง ดูเรน (durain) กับ วิเทรน (vitrain) แต่ส่วนมากยังคงเป็นดูเรน เปรียบเทียบ: *durovitrain (ดูโรวิ'เทรน)*

V

vitrophyre (วิโทรไฟร) หินอัคนีเนื้อผลึกสองขนาดใดๆ ที่มีเนื้อพื้นประกอบไปด้วยแก้ว คำคุณศัพท์: *vitrophyric (วิเทรอไฟหริค)*; เปรียบเทียบ: *granophyre (แกรโนไฟเออร)*

vitrophyric (วิโทรไฟหริค) หินอัคนีเนื้อสองขนาดผลึกขนาดใหญ่ อยู่ในเนื้อพื้นที่ประกอบด้วยแก้ว

VOC (วีโอซี) สารอินทรีย์ระเหยง่าย ดู: *volatile organic compound (วอ´เลอะเทิ่ล ออรแก´หนิค คอม´พาวนด)*

void (วอยด) ดู: *interstice (อินเทอร´สเติส)*

voidal concretion (วอย´เดิ้ล คอนครี´เฉิ่น หรือเคินครี´เฉิ่น) การพอกของเหล็กอ็อกไซดรูปท่อ ภายในส่วนกลางของโพรงหรือช่องว่าง และมีขอบไลเมอไน้ทที่มีความแข็งและแน่นทึบ โดยทั่วไปพบในทรายและหินทราย และในดินเหนียวบางครั้งเป็นผลจากการเปลี่ยนเหล็กคารเบอเหนทเป็นเหล็กอ็อกไซด

void ratio (วอยด เร´โฌ) อัตราส่วนระหว่างปริมาตรช่องว่างและปริมาตรของวัตถุทั่วไป (เช่น ดิน ตะกอน หรือหินตะกอน) ประกอบด้วยช่องว่างและของแข็ง; เป็นตัวแปรที่ใช้ในกลศาสตร์ดิน มีความหมายตรงข้ามกับความพรุน (porosity) ซึ่งเป็นอัตราส่วนระหว่างปริมาตรของช่องว่างกับปริมาตรทั้งหมดของของแข็ง ของเหลว และแก๊ส ในดิน ในตะกอน หรือในหิน

volatile (วอ´เลอะเทิ่ล) (1) พร้อมระเหย (2) ส่วนที่พร้อมระเหย คำพ้อง: *volatile component (วอ´เลอะเทิ่ล เคิมโพ´เนิ้นท)*

volatile combustible (วอ´เลอะเทิ่ล คอมเบิส´เตอะเบิ้ล) ดู: *volatile matter (วอ´เลอะเทิ่ล แมะ´เท่อร)*

volatile component (วอ´เลอะเทิ่ล เคิมโพ´เนิ้นท) สารในแม็กเม่อ เช่น น้ำ หรือคารเบินไดอ็อกไซด มีความดันไอน้ำสูงเพียงพอที่จะรวมตัวกันในสภาพที่เป็นแก๊ส คำพ้อง: *fugitive constituent (ฟิว´เจอถีฟ คอนสติ´ทูเวินท); volatile (วอ´เลอะเทิ่ล)*

volatile matter (วอ´เลอะเทิ่ล แมะ´เท่อร) สารระเหยในถ่านหินที่ไม่ใช่ความชื้น สามารถระบายออกเป็นแก๊สและไอได้โดยความร้อนภายใต้สภาพที่ไม่มีอ็อกซิเจิ้น หรือมีอ็อกซิเจิ้นน้อย คำพ้อง: *volatile (วอ´เลอะเทิ่ล); volatile combustible (วอ´เลอะเทิ่ล คอมเบิ๊ส´เตอะเบิ้ล)*

volatile organic compound (วอ´เลอะเทิ่ล ออรแก´หนิค คอม´พาวนด) สารอินทรีย์ระเหยง่าย คำย่อ: VOC (วีโอซี) (1) สารอินทรีย์ที่มีศักยภาพเป็นพิษ ในสภาพระเหยง่าย พบในดินและน้ำบาดาล ที่มาจากการกระฉอก หรือรั่วของเชื้อเพลิงอินทรีย์เหลว หรือของเสีย (2) กลุ่มของสารอินทรีย์ที่มีคารเบิ้นเป็นส่วนประกอบ จำนวนหลายพันชนิดที่ผลิตและนำมาใช้ในชีวิตประจำวัน ซึ่งระเหยได้ง่ายที่อุณหภูมิห้อง (room temperature) เช่น แอะซีโทน (acetone), เบ็นซีน (benzene), ไซลีน (xylene), ฟอรแมลเดอไฮด (formaldehyde) หรือ โทลูอีน (toluene) สารอินทรีย์ระเหยง่ายหลายชนิดมีกลิ่น แต่กลิ่นไม่ใช่เครื่องบ่งชี้ระดับของความเป็นพิษของสารเคมีกลุ่มนี้

volatiles (วอ´เลอะเทิ่ลส) สารพร้อมระเหย ดู: *volatile matter (วอ´เลอะเทิ่ล แมะเท่อร)*

volborthite (วอลบอร´ไธ้ท) แร่สีเขียว เขียวเข้ม หรือเหลืองเขียว มีระบบผลึกแบบมอเนอคลิหนิค : $Cu_3V_2O_7(OH)_2 \cdot 2H_2O$ ในบางครั้งอาจประกอบด้วยแคลเซี่ยมกับแบเรี่ยม (barium) และเวอเนเดี้ยม (vanadium)

volcan (วอล´แคน) ส่วนประกอบของเปลือกโลกในระดับตื้น เกิดจากภูเขาไฟและหินหลากหลายชนิด ที่เย็นตัวในระดับตื้น

volcanello (วอลแคเน´โล) (1) กรวยเถ้าภูเขาไฟขนาดเล็กที่อยู่ภายในแกนกลางของปากปล่องภูเขาไฟ (2) ภูเขาไฟที่เกิดจากการไหล/พ่นของลาเว่อด้านข้างบนลาดภูเขาไฟหลัก (*spatter cone)* รากศัพท์: ภาษาอิตาลี “small volcano (ภูเขาไฟขนาดเล็ก)”

volcanic (วอลแค´หนิค) (1) กระบวนการ โครงสร้าง หรือชนิดหินที่เกี่ยวกับภูเขาไฟ (2) คำพ้อง: *extrusive (อิกสตรู´สีฟ)*

volcanic accident (วอลแค´หนิค แอ็ค´เซอะเดิ้นท) การแปลกแยกจากวัฏจักรของการกร่อน โดยกระบวนของภูเขาไฟ ดู: *accident (แอ็ค´เซอะเดิ้นท)*

volcanic aerosol (วอลแค´หนิค แอ´เรอะซอล) ของแข็งหรือของเหลวขนาดเล็กที่แขวนลอยในอากาศ เช่น ในชั้นสแตรเทอสฟีร (stratosphere) ที่ความสูง 15 - 25 กิโลเมตรขึ้นไป ประกอบด้วยละอองของกรดกำมะถันขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางเล็กกว่า 0.1 ไมโครเมตร ที่เกิดโดยการรวมกันของเซิลเฟอรไดอ็อกไซดจากภูเขาไฟที่ระเบิดและจากไอน้ำในชั้นบรรยากาศ บางครั้งเรียกว่า “ม่านฝุ่น (dust veil - เดิสท เวล)”

volcanic arc (วอลแค´หนิค อารค) ลักษณะแนวภูเขาไฟรูปโค้งเหนือบริเวณแนวทรุดตัวของแผ่นเปลือกโลก ที่จมลงไปอยู่ใต้แผ่นเปลือกโลกอีกแผ่นหนึ่ง หรือแนวเสิ่นเตศมณ์ (subduction) เปรียบเทียบกับ: *island arc (ไอเลินด อารค); magmatic arc (แม็ก´แมถิค อารค)*

volcanic arenite (วอลแค´หนิค แอเรอ´ไน้ท) คำนิยามของลิถิคแอเรอไน้ท (lithic arenite) ประกอบด้วยเศษหินจากหิน

ภูเขาไฟเป็นส่วนใหญ่ และมีปริมาณแร่ขวอรทสในระดับต่ำส่วนมากพบในชั้นหินที่เกิดในยุคเพลิเออจีน และ มหายุคเมะเซอโซอิค (Mesozoic) ตรงบริเวณขอบมหาสมุทรเพอซิฟิค ใช้ "วอลแคหนิค แอเรอไน้ท (volcanic - arenite)" สำหรับลิธแอเรอไน้ท (litharenite) ที่ประกอบด้วยเศษหินภูเขาไฟเป็นส่วนใหญ่ และมีปริมาณดินเคลมาก พร้อมกับการคัดขนาด หรือมีเม็ดกลม; ศัพท์เฉพาะเช่น "บะซ้อลท แอเรอไน้ท (basalt - arenite)" และ "แอนดิไซ้ท แอเรอไน้ท (andesite-arenite)"

volcanic ash (วอลแค´หนิค แอ๊ฌ) ดู: *ash (แอ๊ฌ) [ภูเขาไฟ]*

volcanic ball (วอลแค´หนิค บอล) ดู: *lava ball (ลา´เว่อ บอล)*

volcanic blowpiping (วอลแค´หนิค โบล´ไพพิ่ง) ดู: *gas fluxing (แก๊ส เฟลิก´ซิ่ง)*

volcanic bomb (วอลแคหนิค บอม) ดู: *bomb (บอม) [ไพโรแคล้สติค]*

volcanic breccia (วอลแค´หนิค เบร๊ะ´เชี่ย) หินที่เกิดจากเศษหินภูเขาไฟ โดยมีหินซึ่งมีเหลี่ยมขนาดมากกว่า 2 มิลลิเมตรเป็นจำนวนมาก ซึ่งวอลแคนิค เบร๊ะเชี่ย มีการเกิดแตกต่างจากไพโรแคล้สติค เบร๊ะเชี่ย (pyroclastic breccias)

volcanic butte (วอลแค´หนิค บิ๊วทฺ) ลักษณะเขาหรือภูเขาสืบเนื่องจากการผุพังหรือกัดกร่อนไม่เท่ากัน ทำให้เห็นแท่งของลาเว่อที่อยู่แกนกลาง (volcanic neck - วอลแค´หนิค เน็ค); หินอัคนีที่แทรกซอนในแนวดิ่งในหินท้องที่ซึ่งผุกร่อนได้เร็วกว่า เปรียบเทียบ: *mesa-butte (เม´เซอ-บิ๊วทฺ); neck (เน็ค) [ภูเขาไฟ]; pipe (ไพ้พฺ) [ภูเขาไฟ]*

volcanic center (วอลแค´หนิค เซ็น´เท่อรฺ) บริเวณที่เคยมีภูเขาไฟเกิดขึ้นครั้งหนึ่ง หรือหลายๆ ครั้ง ในอดีต

volcanic chain (วอลแค´หนิค เชน) ภูเขาไฟที่ปรากฏเป็นแถวยาว ตามแนวฟ้อลท หรือบริเวณจุดร้อน (hot spot)

volcanic clay (วอลแค´หนิค เคล) ดู: *bentonite (เบ็น´เทอไน้ทฺ)*

volcanic cloud (วอลแค´หนิค คลาวดฺ) ดู: *eruption cloud (อิเริพ´เฌิ่น คลาวดฺ)*

volcanic cluster (วอลแค´หนิค เคลิส´เต้อร) กลุ่มของปล่องภูเขาไฟที่ปรากฏกระจัดกระจายในพื้นที่

volcanic conduit (วอลแค´หนิค คอน´ดูเอิท) ช่องทางภายในภูเขาไฟที่มวลวัตถุ จากใต้ดินระดับลึกขึ้นมาสู่ผิวดิน เปรียบเทียบ: *vent (เว้นทฺ)*

volcanic cone (วอลแค´หนิค โคน) เนินรูปกรวยของลาเว่อซึ่งมีมุมฐานเอียงประมาณ 34 องศา ประกอบด้วยตะกอนภูเขาไฟและลาเว่อและไพโรแคล้สติคส ที่ทับถมรอบๆ ปล่องภูเขาไฟ คำพ้อง: *cone (โคน) [ภูเขาไฟ]*

volcanic conglomerate (วอลแค´หนิค เคินกลอ´เมอเหริท) หินเคินกลอเมอเหริท ที่ประกอบด้วยเศษหินภูเขาไฟที่มีรูปทรงกลมมน

volcanic cycle (วอลแค´หนิค ไซ´เคิ่ล) ลำดับปกติของการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของภูเขาไฟ

volcanic dome (วอลแค´หนิค โดม) ดู: *lava dome (ลา´เว่อ โดม)*

volcanic earthquake (วอลแค´หนิค เอิ๊รฺธ´เควค) แผ่นดินไหวที่ไม่ได้เกิดจากผลของแรงจากเทคทอหนิคส (tectonics) แต่เกิดร่วมกับการปะทุของภูเขาไฟ เปรียบเทียบ: *tectonic earthquake (เท็คทอ´หนิค เอิ๊รฺธ´เควค)*

volcanic explosivity index (วอลแค´หนิค อิก´สโพลสิเวอที่อิน´เด็กส) ขนาดของการระเบิดหรือปะทุของภูเขาไฟ คำนวณได้จากปริมาตรและความสูงของฝุ่นและควันที่ปะทุขึ้นสู่อากาศ คำย่อ: วีอีไอ (VEI) เปรียบเทียบ: *magnitude (แม็ก´เนอถูด) [ภูเขาไฟ]*

volcanic field (วอลแค´หนิค ฟีลดฺ) พื้นที่ซึ่งถูกปิดทับด้วยหินภูเขาไฟ; พื้นที่ที่สามารถบ่งบอกได้ว่ามีหินภูเขาไฟปกคลุม เช่น เด๊ะเคิ่น แทร็พส (Deccan Traps) ในประเทศอินเดีย เปรียบเทียบ: *ash field (แอ๊ฌ ฟีลดฺ); lava field (ลา´เว่อ ฟีลดฺ)*

volcanic gas (วอลแค´หนิค แก๊ส) สารพร้อมระเหย ซึ่งเดิมเคยหลอมเหลวอยู่ในแม็กเม่อ แต่ถูกปลดปล่อยในขณะที่ภูเขาไฟกำลังระเบิด ได้แก่ น้ำ คารเบิ้น ไดอ็อกไซด (carbon dioxide) เซิลเฟอร ไดอ็อกไซด (sulfur dioxide) ไฮเดรอเจิ้น เซิลไฟด (hydrogen sulfide) ไฮเดรอเจิ้น คลอไรด (hydrogen chloride) ไนเทรอเจิ้น (nitrogen) และ ไฮเดรอเจิ้น ฟลอไรด (hydrogen fluoride)

volcanic glass (วอลแค´หนิค แกล๊ส หรือกล๊าส) หินเนื้อแก้วที่เกิดผลจากการเย็นตัวของลาเว่อ หรือสารละลายจำพวกแก้วที่เย็นตัวอย่างรวดเร็ว จนไม่สามารถตกผลึกได้ เช่น เอิบซิเดี้ยน (obsidian) พิทชสโตน (pitchstone) หรือแทะเคอไล้ท (tachylyte)

volcanic graben (วอลแค´หนิค กราเบิ้น) การยุบตัวของพนังแนวดิ่งบนยอด หรือด้านข้าง ของ วอลแคหนิค โคน (volcanic cone) ดู: *summit graben (เซอ´เหมิท กรา´เบิ้น); sector graben (เซค´เท่อรฺ กรา´เบิ้น)*

volcanic gravel (วอลแค´หนิค แกร´เวิ่ล) ก้อนกรวดจากเศษหินภูเขาไฟ อาจมาจากเศษหินจากการระเบิดของภูเขาไฟ ไพโรแคล้สติคส (pyroclastics) หรือจากแหล่งภูเขาไฟอื่นๆ

volcanic graywacke (วอลแค´หนิค เกร´แวะเค่อ) ดู: *volcanic wacke (วอลแคน´หนิค แว็ค)*

volcanic harbor (วอลแค´หนิค ฮาร´เบ้อร) อ่าวธรรมชาติที่เกิดโดยการรุกของทะเล เข้าสู่ขอบปากปล่องภูเขาไฟ หรือแอ่งตรงยอดภูเขาไฟ

volcanic-hosted copper (วอลแค´หนิค-โฮส´เถิด เคาะ´เพ่อร) ดู: *basaltic copper deposit (บะ´ซ้อลถิค เคาะเพ่อร ดิพอ´สิท)*

volcanic island (วอลแค´หนิค ไอ´เลิ่นด) เกาะที่เกิดจากการระเบิดของภูเขาไฟใต้ทะเล *(submarine volcano);* ภูเขาไฟที่ก่อตัวจนโผล่อยู่เหนือระดับน้ำทะเล

volcaniclastic (วอลแค´นิแคล้ส´ติค) ใช้เรียกเศษหินภูเขาไฟทุกชนิด โดยไม่กำหนดว่าเศษหินเหล่านั้น จะเกิดจากกระบวนการใด ตกสะสมและเคลื่อนที่ในสภาพแวดล้อมใด หรือผสมกันกับเศษหินอื่นใดที่ไม่ใช่หินภูเขาไฟ

volcaniclastic apron (วอลแค´นิคแคล้ส´ติค แอ๊ะ´เพริ่น) รูปสามเหลี่ยม เหมือนเดลเทอ หรือเออลูวีเอิล แฟน ที่เกิดโดยการสะสมตัวของเศษหินภูเขาไฟในบริเวณพื้นที่หลังแนวภูเขาไฟ (back-arc) ด้านตรงกันข้ามกับ เทร้นช (trench)

volcanic mud (วอลแค´หนิค เหมิด) ส่วนผสมของน้ำกับเถ้าภูเขาไฟ หรือวอลแคหนิค แอ๊ฌ (volcanic ash) กับน้ำ

volcanic pisolite (วอลแคหนิค ไพเซอไล้ท) ดู: *pisolite (ไพเซอไล้ท) [ภูเขาไฟ]*

volcanic plain (วอลแค´หนิค เพลน) สภาพพื้นที่ที่ราบด้วยการปิดคลุมของลาเว่อ หรือ แอ๊ฌ (ash) เช่น พูเพียงบอละเวน ใน สปป. ลาว หรือที่ราบสูงระหว่าง อำเภอสบปราบ และ อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง

volcanic province (วอลแค´หนิค พรอ´เวิ่นซ) พื้นที่ที่ปกคลุมด้วยหินภูเขาไฟเป็นส่วนใหญ่ ใช้ในการจำแนกพื้นที่โดยพิจารณาชนิดของหินที่ปรากฏในพื้นที่เป็นหลัก เช่น บ่อพลอย บะซ้อลท จังหวัดกาญจนบุรี เด่นชัย บะซ้อลท จังหวัดแพร่ หรือบุรีรัมย์ บะซ้อลท จังหวัดบุรีรัมย์

volcanic rain (วอลแค´หนิค เรน) ดู: *eruption rain (อิเริพ´เฌิ่น เรน)*

volcanic redbed copper (วอลแค´หนิค เรดเบด เคาะ´เพ่อร) โลหะ และแร่ทองแดงในหินเบอะซ้อลท *(basaltic copper deposit)* คำย่อ: วีอารซี (VRC)

volcanic rent (วอลแค´หนิค เร้นท) บริเวณการยุบตัวของภูเขาไฟซึ่งมีร่องแตกรูปโค้งร่วมศูนย์กลาง เมื่อมองจากด้านบน ที่เกิดจากแรงดัน จากการแทรกตัวของแม็กเม่อ หรือโดยมวลหินรูปกรวยกดทับชั้นหินที่มีความแข็งแรงต่ำ

volcanic rise (วอลแค´หนิค ไร้ส) ภูมิประเทศที่เป็นเนินสูงขนาดกว้างบนดาวศุกร์หรือดาวอังคาร เกิดจากการปะทุของภูเขาไฟขนาดใหญ่ และกระบวนการแปรสัณฐานแบบการยืดหรือดึงด้านข้าง (extensional tectonics) วอลแคหนิค ไร้ส เป็นจุดที่มีความร้อนสูง (hot spot) เนื่องจากการดันตัวขึ้นของแมนเทิ่ล (mantle)

volcanic rock (วอลแค´หนิค ร็อค) (1) หินอัคนีที่มีผลึกขนาดเล็กหรือเนื้อแก้ว เนื่องจากการเย็นตัวอย่างรวดเร็ว และแข็งตัวที่พื้นผิวดิน หรือใกล้ผิวดิน ดู: *volcanics (วอลแค´หนิคสฺ)* (2) หินอัคนีเย็นตัวที่ระดับพื้นผิวดิน หรือใกล้ผิวดิน และเกินร่วมกับหินอินทรูสีฟ ใกล้ระดับผิวดิน ส่วนใหญ่มักมีสีเข้ม เปรียบเทียบกับ: *plutonic rock (พลูทอ´หนิค ร็อค)*

volcanic rubble (วอลแค´หนิค เรอะ´เบิ้ล) ตะกอนร่วน เทียบได้กับหินวอลแคนิค เบร๊ะเชี่ย (volcanic breccias)

volcanics (วอลแค´หนิคสฺ) หินอัคนีที่อยู่บนพื้นผิวโลก หรือใกล้พื้นผิวโลก การแข็งตัวเป็นหินเกิดขึ้นภายหลังการเคลื่อนที่มาอยู่บนพื้นผิวโลก หรือใกล้พื้นผิวโลก การใช้ศัพท์นี้สำหรับวอลแคหนิคโดยทั่วไปควรหลีกเลี่ยง

volcanic sandstone (วอลแค´หนิค แซนด´สโตน) หินทรายที่ประกอบด้วยเม็ดตะกอนภูเขาไฟ ขนาดเม็ดทรายเป็นส่วนใหญ่

volcanic shield (วอลแค´หนิค ฌีลดฺ) ดู: *shield volcano (ฌีลดฺ วอลเค´โน่)*

volcanic sink (วอลแค´หนิค ซิ้งค) ดู: *sink (ซิ้งค) [ภูเขาไฟ]*

volcanic tremor (วอลแค´หนิค เทร´เม่อรฺ) สัญญาณคลื่นไซ้สมิคในความถี่ระดับต่ำ (0.5 - 5 เฮิร์ต) ที่มีการสั่นขึ้นและลงคล้ายคลื่นไซน (sine wave) เป็นได้ทั้งแบบสม่ำเสมอและไม่สม่ำเสมอ

volcanic wacke (วอลแค´หนิค แวะเค่อ) ศัพท์สำหรับ ลิถิคแวะเค่อ (lithic wacke) ที่มีองค์ประกอบส่วนใหญ่เป็นเศษหินภูเขาไฟ คำพ้อง: *volcanic graywacke (วอลแคหนิค เกร´แวะเค่อ)*

volcanic winter (วอลแค´หนิค วิน´เท่อร์) ศัพท์สำหรับอุบัติการณ์ความหนาวเย็นอย่างรุนแรงที่เกิดทั่วทั้งโลก หรือครอบคลุมพื้นที่ขนาดกว้าง โดยมีสาเหตุจากการระเบิดของภูเขาไฟที่ทำให้เกิดฝุ่นละอองจำนวนมหาศาลในชั้นบรรยากาศ และเป็นสาเหตุให้แสงแดดและความร้อน ส่องถึงพื้นโลกได้น้อย

volcanism (วอล´เคอะนิเซิ่ม) (1) [ดาวเคราะห์] กระบวนการที่มวลหินหลอมเหลวและแก๊ส ไหลอย่างเงียบ (quiesant) หรือระเบิด (explosive) ออกมาสู่ หรือใกล้ผิวดาวเคราะห์ ดู: *cryovolcanism (ไคร´เออวอล´เคอะนิเซิ่ม)* (2) [ภูเขาไฟ] กระบวนการที่มวลหินหลอมเหลวแ ละแก๊สระเบิดขึ้นมาสู่พื้นผิวโลกและชั้นบรรยากาศ เปรียบเทียบ: *volcanism (เวิล´เคอะนิเซิ่ม)*

volcano (วอลเค´โน่) (1) ปล่องภูเขาไฟที่อยู่บนผิวโลกที่แม็กเม่อแก๊ส และเถ้า ไหลหรือพ่นออกมา มักมีรูปคล้ายกรวยคว่ำ และมีองค์ประกอบเป็นมวลหินหลอมเหลวของแม็กเม่อ (2) การระเบิดหรือปะทุของมวลของวัตถุใดๆ เช่น โคลน ที่มีลักษณะคล้ายการปะทุของภูเขาไฟ พหูพจน์: volcanoes รากศัพท์: “the Roman deity of fire, Vulcan - เวิลแคน - เทพเจ้าแห่งไฟของโรมัน”

volcanogenic (วอล´เคโนเจ´หนิค) เกิดจากกระบวนการซึ่งสัมพันธ์โดยตรงกับการเกิดภูเขาไฟ โดยเฉพาะหมายถึงแหล่งแร่ เซิลไฟดสขนาดใหญ่ แหล่งแร่ที่เกิดจากภูเขาไฟระเบิดในทะเล (exhalites) แร่เหล็กที่เป็นชั้น (banded iron ores) ที่เชื่อว่าเกิดจากกระบวนการของภูเขาไฟ สะกดได้อีกแบบคือ: volcanigenic (วอล´เคนิเจ´หนิค)

volcanogenic gold (วอล´เคโนเจ´หนิค โกลด์) ดู: *arsenical sulfide-silicate iron formation (อารเซะ´นิเคิ่ล เซิล´ไฟด-สิ´เลอเขท ไอ´เริ่น ฟอรเม´เฌิ่น)*

volcanologist (วอลเคอะนอ´เลอจิ๊สท์) ผู้ที่ศึกษาเกี่ยวกับภูเขาไฟ

volcanology (วอลเคอะนอ´เลอจี้) ศาสตร์แขนงหนึ่งของธรณีวิทยา ที่เกี่ยวกับวิทยาการภูเขาไฟ หรือกระบวนการที่มวลหินหลอมเหลว และแก๊สปะทุขึ้นมาสู่พื้นผิวโลก และชั้นบรรยากาศ ดู: *volcanologist (วอลเคอะนอ´เลอจิ๊สท์)*

volcano shoreline (วอลเค´โน่ ฌอร´ไลน) แนวชายฝั่งรูปกึ่งโค้งมนหรือวงกลม มีความเอียง-ชัน ในระดับสูง ประกอบด้วยเศษหินภูเขาไฟ หรือการไหลของลาเว่อ; ในบริเวณชายฝั่งที่มีการปะทุของภูเขาอยู่เป็นประจำหรือที่ซึ่งภูเขาไฟโผล่ขึ้นเหนือน้ำทะเล และเพิ่มพูนเศษหินจากภูเขาไฟให้สูงขึ้นและใหญ่ขึ้น

volcano-tectonic depression (วอลเค´โน่-เท็คทอ´หนิค ดีเพร´เฌิ่น) การทรุดตัวอย่างกว้างขวางมักเป็นร่องกว้าง ที่เกิดโดยกระบวนการทางเทคทอนิคส และการเกิดภูเขาไฟ ส่งผลให้แผ่นดินขนาดใหญ่ยุบตัวลง เช่น ทะเลสาบโทบา (Toba Lake) ในสุมาตรา (Sumatra) ของอินเดอนีเซีย (Indonesia)

Volgian (วอล´เจี้ยน) หินช่วงอายุทางธรณีวิทยาที่ใช้ในยุโรป (Europe) มีอายุอยู่ในยุค จุแรสิคตอนปลาย (Late Jurassic) ซึ่งเท่ากับ ทิโธเนี่ยน (Tithonian)

Volhynian (วอลไฮ´เนี่ยน) หินช่วงอายุย่อย ของพอนโท-แคสเฟี่ยน (Ponto-Caspain); อยู่ในอายุช่วงล่างสุดของไมเออซีนตอนบน และใต้ซารมาเที่ยน (Sarmatian) (บนหินช่วงอายุคอนเคี่ยน (Konkian) ใต้หินช่วงอายุย่อยเบเซอแรเบี้ยน (Bessarabian)

voltage gradient (โว้ล´ทิจ เกร´ดีเอิ้นท์) ความเข้มของสนามไฟฟ้า (*electric-field intensity*)

volt-second (โว้ลท์-เซะเคิ่นด) หน่วยความเข้มของสนามแม่เหล็ก ดู: *weber (เวเบ้อร)*

volume control (วอล´ยู่ม หรือเยิ่ม เคินโทรล´) ดู: *gain control (เกน เคินโทรล´)*

volume diffusion (วอล´ยู่ม ดิฟิ้ว´เฌิ่น) กระบวนการย้ายมวล (ของเม็ดแร่) โดยการเคลื่อนที่ของแอ๊ะเทิ่ม และช่องว่าง ออกไปจากเม็ดแร่

volume-diffusion creep (วอล´ยู่ม-ดิฟิ้ว´เฌิ่น ครี๊พ) การเปลี่ยนลักษณะ หรือเปลี่ยนรูปอย่างถาวร (ductile deformation) ของเม็ดแร่หรือเม็ดผลึก โดยการแพร่กระจายออกไปของแอ๊ะเทิ่ม คำพ้อง: *Nabarro-Herring creep (แนเบอโร-เฮอ´ริ่ง ครีพ)*

volume elasticity (วอล´ยู่ม อิแลสติ´เซอที่) ดู: *bulk modulus (เบิ๊ลคฺ มอ´เจอเลิส)*

volume law (วอล´ยู่ม ลอ) ดู: *Lindgren's volume law (ลินเกร็น'ส วอล´ยู่ม ลอ)*

volume magnetization (วอล´ยู่ม แม็กเนอเทอเซ´เฌิ่น) การทำให้เป็นแม่เหล็ก หรือมีคุณสมบัติของแม่เหล็ก *(magnetization)* ดู: *magnetization (แม็กนีทิเซ´เฌิ่น)*

volume phase (วอล´ยู่ม เฟส) ในกระบวนการแปรสภาพของหิน เฟส ที่พิจารณาสหสัมพันธ์ระหว่างความร้อนกับปฏิกริยาทางเคมี จากปริมาณพลังงานที่เหลือของระบบ (volumetric free energy)

volume susceptibility (วอล´ยู่ม เซอะเซ็พเทอบิ´เลอที่) ดู: *susceptibility (เซอะเซ็พเทอบิ´เลอที่)*

volumetric analysis (วอลยูเมะ´ถริค เออะ´แนเลอเสิส) การหาปริมาณของสารโดยวิธีวิเคราะห์เคมี โดยการละลายสารที่ต้องการทราบปริมาณ ให้ทำปฏิกิริยากับสารละลายมาตรฐานที่ทราบความเข้มข้นแน่นอน

volumetric moisture content (วอลยูเมะ´ถริค ม้อยส´เช่อร คอน´เท้นทฺ´) อัตราส่วนระหว่างปริมาตรของน้ำและปริมาตรของวัตถุที่มีน้ำแทรกอยู่ เปรียบเทียบ: *moisture content (ม้อยส´เช่อร คอน´เท้นทฺ) [ดิน]; gravimetric moisture content (แกรเวอเมะ´ถริค ม้อยส´เช่อร คอน´เท็นทฺ´)*

volumetric shrinkage (วอลยูเมะ´ถริค ฌริง´ขิจ) การลดลงของปริมาตรของดิน เมื่อปริมาณของน้ำถูกลดจากที่มีอยู่จนแห้งสนิท คิดเป็นจำนวนร้อยละ ของปริมาตรดินที่ทำให้แห้งสนิท

volution (วอลู´เฉิ่น) ลักษณะขดเป็นเกลียวของเปลือกหอย (spiral shell)

von Karman constant (ฟอน คารแมน คอน´สเติ้นทฺ) ค่าคงที่แทนด้วยสัญลักษณ์ k แสดงความสัมพันธ์ระหว่างความเร็วของน้ำไหล และการกระจายตัวของตะกอนที่มากับน้ำ

von Mises criterion (ฟอน ไม´เสส ไครทิ´เรี่ยน) เงื่อนไขการวิบัติของวัตถุใดๆ ที่ก่อสภาพการยืดผิดรูปอย่างถาวร (ductile deformation) โดยวัตถุจะไม่เปลี่ยนรูปจนกระทั่งแรงกระทำถึงจุดวิกฤติของการวิบัติไปแล้ว การเปลี่ยนรูปจะดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง

von Schmidt wave (ฟอน ฌมิดท´ เว้ฟ) คลื่นหักเหที่เกิด ณ มุมหักเหวิกฤต หรือ *เฮด เว้ฟ (head wave)*

vonsenite (ฟอน´เซอไน้ทฺ) แร่จำพวกถ่านสีดำ หรือสีเขียว-ดำ มีรูปผลึกแบบออรเธอรอมบิค อยู่ในกลุ่มแร่ลุดวิไก๊ท (ludwigite) : $Fe^{2+}{}_2Fe^{3+}BO_5$ คำพ้อง: *paigeite (เพ´ไจ้ทฺ)*

vorobievite (โวโร´บีไว้ทฺ) แร่ในอีกรูปแบบหนึ่งของ เบอเริ่ล (beryl) สีแดงกุหลาบ แดงม่วง หรือชมพูอ่อน มีส่วนประกอบเป็นซีเซี่ยม (cesium) สะกดได้อีกแบบคือ: *worobieffite (โวโร´บีไฟ้ทฺ); vorobyevite (โวโร´บายไว้ทฺ)* คำพ้อง: *morganite (มอร´แกไน้ท)*

vortex (วอร´เท็กส) [อุทกพลศาสตร์] ของเหลวที่ไหลแบบหมุนเป็นเกลียว

vortex cast (วอร´เท็กส แค้สทฺ) ร่องยาวจากการครูด *(flute cast - ฟลู้ท แค้สทฺ)*

vorticity (วอรทิ´เซอะที่) (1) การเปลี่ยนลักษณะหรือรูปแบบโดยแรงเฉือนที่ไม่ร่วมแกน (non-coaxial deformation) แต่โดยการหมุนและการเฉือน บ่งบอกด้วยอัตราเร็วของความเครียดที่เกิดขึ้นแบบค่อยเป็นค่อยไปและต่อเนื่อง (2) [สมุทรศาสตร์] การวัดการไหลเวียน หรือหมุนของของเหลว

voxel (ฟ็อก´เซิ่ล) ย่อมาจาก volume pixel หมายถึง ปริมาตรจุดที่เล็กที่สุดที่รวมตัวกันเป็นภาพ

Vraconian (วระ หรือ ฟระโค´เนี่ยน) หินช่วงอายุในยุโรพ ในช่วงบนสุดของยุคคริเทเชิสตอนต้น หรือล่างสุดของยุคคริเทเชิสตอนบน

VRC (วีอารซี) โลหะ หรือแร่ทองแดงที่อยู่ร่วมกับหินภูเขาไฟ (*volcanic redbed copper - วอลแค´หนิค เรดเบด เคาะ´เพ่อร)*

VRM (วีอารเอ็ม) สภาพตกค้างของแม่เหล็กแบบหนืด (*viscous remanent magnetization, VRM*)

V-shaped valley (วี-เฉ้พดฺ แว´ลี่) หุบเขาแคบ รูป V มีผนังสูงชัน มีธารน้ำสายย่อยสั้นๆ และมีการกัดเซาะบริเวณท้องน้ำ; โดยเฉพาะ หุบเขาแคบที่พึ่งเกิดใหม่ เกิดจากการเซาะลึกลงรูป V โดยธารน้ำ และ V จะกว้างขึ้นเมื่อมวลจากการกัดเซาะมีปริมาณมากขึ้น เปรียบเทียบ: *U-shaped valley (ยู-เฉ้พดฺ แว´ลี่)*

VSP (วีเอ๊สพี) การสำรวจวัดคลื่นไซ้สมิควิธีหนึ่ง โดยให้เครื่องหรือวัตถุกำเนิดคลื่นอยู่ที่ผิวดิน หย่อนเครื่องรับคลื่นลงไปในหลุมเจาะที่ตำแหน่งใดๆ ตรวจวัดคลื่นที่เดินทางจากเครื่อง หรือวัตถุกำเนิดคลื่นไปยังเครื่องรับคลื่น (*vertical seismic profiling, VSP (เวอ´ทิเคิ่ล ไซ้สมิค โพร´ไฟล หรือชื่อย่อ วีเอ๊สพี))*

V´s (วี 'สฺ รูล) กฎรูปตัววี ดู: *rule of V´s (รูล เอ๊ฟ วี)*

vug (เวิก) โพรงขนาดเล็กในหินหรือสายแร่ มักพบร่วมกับผลึกแร่ที่มีองค์ประกอบต่างไปจากแร่ในเนื้อหินที่ล้อมรอบ เปรียบเทียบ: *druse (ดรู๊ส); geode (จี´โอด)*

vuggy (เวอะ´กี้) เป็นคำคุณศัพท์ของ vug (เวิก) เกี่ยวกับการมีโพรงเล็กขนาดเล็กในเนื้อหิน (vug) หรือมีโพรงขนาดเล็กเป็นจำนวนมาก

vuggy porosity (เวอะ´กี้ เพอ´รอเซอที่) โฟรงในหินตะกอนที่มีหลายขนาด ตั้งแต่ขนาดเล็กมาก จนถึงถ้ำขนาดใหญ่ ที่เกิดจากเม็ดแร่ละลายออกไปโดยแรงกดดัน (pressure solution)

Vulcanian-type eruption (เวิลแค´เนี่ยน-ไท้พฺ อิเริพ´เฉิ่น) การปะทุของภูเขาไฟประเภทหนึ่ง ที่มีลักษณะเฉพาะ กล่าวคือเมื่อเกิดการปะทุ จะพ่นออกมาเฉพาะเศษหินที่เกิดจากลาเว่อใหม่ โดยทั่วไปมักเปล่งแสงสว่างจ้าเป็นเรืองสีส้ม (อุณหภูมิ) และจะมีเสียงดังที่พ่นออกมาไม่ได้มีรูปพรรณที่แน่นอน มีรูปร่างไม่แน่นอนและที่พ่นออกมาจะเป็นก้อนแข็ง หรือ

หนืดมาก แต่จะมีลักษณะเป็นแผ่นแบน (คล้ายเปลือกขนมปัง - breadcrust) คลุมพื้นผิวหิน-ดินเดิม หรือเป็นก้อน และมีเถ้าภูเขาไฟในสัดส่วนที่มาก ลาเว่อส่วนใหญ่เป็น แอนดีไซ้ทฺ และ เดไซ้ทฺ มีความหนืดสูง (ความต้านทานต่อการไหลสูง) และจัดเป็นการระเบิดขนาดปานกลาง สะกดได้อีกแบบคือ: Vulcano-type eruption คำพ้อง: *Vesuvian-type eruption (เวอซู'เวี่ยน-ไท้พฺ อิเริพ'เฌิ่น); paroxysmal eruption (แพเริกไซ้'สเมิ่ล อิเริพ'เฌิ่น)*

vulcanism (เวิล'เคอะนิเซิ่ม) ศัพท์บัญญัติโดยกลุ่มของผู้ที่ศึกษาเกี่ยวกับหินภูเขาไฟ ใช้ในต้นศตวรรษที่ 19 ซึ่งจำกัดเฉพาะหินบะซ้อลทและหินที่พบร่วมเท่านั้น เปรียบเทียบ: *volcanism (วอล'เคอะนิเซิ่ม)*

volcanite (เวิล'เคไน้ทฺ) แร่โลหะสีเหลือง มีรูปผลึกแบบออรเธอรอมบิค : CuTe

vulcanorium (เวิลเคนอ'เรี่ยม) โครงสร้างที่อยู่ระหว่างแนวภูเขาไฟกลางมหาสมุทร (mid-oceanic-ridge) กับแนวภูเขาไฟตามแนวขอบของแผ่นเปลือกโลกที่เบียดกัน (subduction zone) ตัวอย่างเช่น อ๊ารคถิค เวิลเคนอเรี่ยม (Arctic vulcanorium) ร่องลึกระหว่างแนนเซ่น (Nansen) และอะเมินเซิ่น (Amundsen) ในมหาสมุทรอ๊ารคถิค

vulcanospeleology (เวิลเคโนสปีลีออ'เลอจี้) การศึกษาถ้ำในหินภูเขาไฟ เขียนอีกแบบคือ: volcanospeleology (วอลเค'โน่สปีออเลอจี้)

Vulcano-type eruption (เวิลเค'โน-ไท้พฺ อิเริพ'เฌิ่น) ดู: *Vulcanian-type eruption (เวิลเค'เนี่ยน-ไท้พฺ อิเริพ'เฌิ่น)*

vulpinite (เวิล'เพอไน้ทฺ) เกล็ด หรือเม็ดสีเทา-ขาว ของแอนไฮไดร๊ทและอาจมีสิลิเค่อปะปนอยู่ด้วย

W

Waalian (วา´เลี่ยน) ช่วงเวลาในยุคไพลสเตอซีนตอนต้น (Pleistocene) ของยุโรป (Europe) เป็นช่วงที่มีสภาพอากาศอบอุ่น; ใต้ เมเนอเพี่ยน (Menapian) เหนือ อีเบอโรเนี่ยน (Eburonian)

wacke (แวะ´เค่อ หรือแว็ค) (1) หินทราย "เนื้อเศษหิน" เม็ดแร่ขนาดทรายและเศษหิน ไม่มีการเรียงตัว หรือเรียงตัวเล็กน้อย มีเนื้อเป็นตะกอนละเอียด (ขนาดดินเหนียว และทรายแป้งละเอียด); หินทรายที่มีตะกอนละเอียดขนาดดินเหนียว (argillaceous - อารเจอเล´เฌิส) มากกว่าร้อยละ 10 (2) หินตะกอนที่มีตะกอนหลายขนาดคละกันของทราย ทรายแป้ง และเคล ซึ่งส่วนประกอบของแต่ละขนาดไม่เกินร้อยละ 50 (3) ศัพท์ย่อของเกรแวะเค่อ (graywacke) แต่ไม่ควรใช้ (4) ต้นกำเนิดศัพท์ ใช้กับหินบะซ้อลทผุ หินบะซ้อลถิค เทิ่ฟผุ หรือเกี่ยวกับหินอัคนีผุ คำพ้อง: *vake (แว็ค)* รากศัพท์: ภาษาเยอรมัน "Wacke"(แวะเค่) ศัพท์ที่ใช้ในการทำเหมือง หมายถึง หินขนาดใหญ่ หรือหิน

wackestone (แวะ´เคสโตน) ศัพท์ สำหรับหินตะกอนคารเบอเหนทที่ มีเศษตะกอนของโคลน (ขนาดมากกว่า 20 ไมโครเมตร) มากกว่าร้อยละ 10 เช่น แคลแครีไน้ท (calcarenite) เปรียบเทียบ: *mudstone (เหมิด´สโตน); packstone (แพ็ค´สโตน)*

wad (วอด) (1) [ชายฝั่ง] คำในภาษาเดิช (Dutch) ใช้เรียก ที่ราบที่น้ำทะเลท่วมถึง (tidal flat) (2) [แร่] ดิน หรือสารคล้ายดินสีน้ำตาล-ดำ หรือดำ มีลักษณะนุ่ม เปื้อนมือ บางครั้งอาจแข็งและแน่นทึบ ประกอบด้วยสารประกอบอ็อกไซดของแมงเกอนีส และอ็อกไซดของธาตุอื่น เช่น ทองแดง โคบ๊อลท นิเคิ่ล ในปริมาณที่ต่างกัน มีน้ำประมาณร้อยละ 10-20 มีความถ่วงจำเพาะต่ำ เนื่องจากการสลายตัวของแร่แมงเกอนีส (3) ศัพท์ทั่วไปที่ใช้เรียก สารประกอบของแมงเกอนีส อ็อกไซด ที่มีน้ำเป็นองค์ประกอบ (4) ศัพท์อังกฤษที่ใช้ในบางพื้นที่ หมายถึง แกรไฟ้ท (graphite)

wadalite (วอ´เดอไล้ทฺ) แร่สีเทาเข้มถึงดำ คล้ายแก้ว ผลึกทรงลูกบาศก์หรือไอเซอเมะถริค อยู่ในกลุ่มการเหนิท (garnet): $(Ca,Mg)_6(Al,Fe)_5Si_2O_{12}Cl_3$

Wadati-Benioff zone (วอ´ดอที่-เบ´นีอ๊อฟ โซน) ระนาบ หรือตำแหน่งของบริเวณที่เป็น หรือเป็นศูนย์กลางแผ่นดินไหว มักอยู่ใต้บริเวณแผ่นเปลือกโลกชนกันแบบทรุดตัว หรือใต้บริเวณที่มีภูเขาไฟ หรือบริเวณเสิบเด๊คเฌิ่น (subduction) นั่นคือ บริเวณที่เกิดจากแผ่นเปลือกโลกแผ่นหนึ่งทรุด/มุดตัวลงไปใต้แผ่นเปลือกโลกอีกแผ่น การทรุด/มุดตัวเป็นไปอย่างช้าๆ และต่อเนื่อง อาจลึกถึง 700 กิโลเมตร ทำให้เกิดการสะสมของแรงหรือพลังงานในบริเวณทรุดตัว หากพลังงานสะสมมีปริมาณมากพอจะทำให้แผ่นหินแตกเพื่อปลดปล่อยพลังงาน และบางส่วนของพลังงานถูกปลดปล่อยออกมาในรูปของคลื่นไซ้สมิค ที่เป็นตัวการทำให้แผ่นดินเกิดการสั่น-ไหว คำพ้อง: *Wadati zone (วอ´ดอที่ โซน)*

Wadati zone (เวาะ´ดอที่ โซน) ดู: *เวาะ´ดอที่-เบ´นีอ๊อฟ โซน (Wadati-Benioff zone)*

wadden (เวาะ´เดิ้น) พหูพจน์ของ วอด (wad) มักเข้าใจผิดว่าเป็นรูปเอกพจน์ ศัพท์นี้มาจากชื่อของทะเลเวาะเด้น ซี (Wadden sea) ในบริเวณชายฝั่งของทะเลเหนือ

waddy (เวาะ´ดี้) ดู: *wadi (วอ´ดี้)*

wadeite (เว´ได๊ทฺ) แร่ใส สีชมพูอ่อน หรือสีม่วงของดอกช้องนางหรือดอกไลแลค (lilac) มีผลึกเฮ็กแซะเกอเนิ่ล: $K_2ZrSi_3O_9$

wadi (วอ´ดี้) (1) ศัพท์ที่ใช้กับบริเวณทะเลทรายในเอเชีย (Asia ออกเสียงว่า เอ´เฌอ) ตะวันตกเฉียงใต้ และแอฟริกา (Africa ออกเสียงว่า แอ´ฟริเค่อ) ตอนเหนือ ใช้เรียกร่องน้ำ (ทางน้ำ ร่องเขา) ที่มักแห้งตลอดเวลา ยกเว้นเฉพาะในฤดูฝน ที่จะเกิดเป็นโอเอเสิสได้ (oasis) (2) ทางน้ำที่ไหลผ่านวอดี่ (wadi) ไปสิ้นสุดในแอ่งหรือที่ลุ่มน้ำ (3) แอ่งหรือที่ลุ่ม ไม่มีทางน้ำไหลออก เป็นบริเวณที่สิ้นสุดของวอดี่ (wadi)

wadsleyite (ว้าดส´เลไอ๊ทฺ) แร่สีอ่อน มีผลึกแบบออรเธอรอมบิคของอุกกาบาต : $(Mg,Fe)_2SiO_4$ มีองค์ประกอบทางเคมีเช่นเดียวกับ ฟอรสเตอไร้ท (forsterite)

wagnerite (แว้ก´เนอไร้ทฺ) แร่สีเหลือง แดง หรือเขียวอ่อน ผลึกแบบมอเนอคลิหนิค อยู่ในกลุ่มแร่ทริพลอยได๊ท (triploidite) : $(Mg,Fe)_2(PO_4)F$

Wairakite (ไวแระไค้ทฺ) แร่ซีเอไล้ท (zeolite) ไม่มีสี มีผลึกแบบมอนอคลิหนิค มีความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างกับแร่เออะแนลซีม (analcime): $Ca(Si_4Al_2)O_{12} \cdot 2H_2O$

wake dune (เวค ดูน) เนินทรายที่เกิดอยู่ทางด้านที่ลมพัดกระทบเนินทรายที่ใหญ่กว่า มีลักษณะเป็นแนวยาวไปตามทิศทางลม

walkaway (เวาะ´เคอะเว) ในการสำรวจวัดคลื่นไซ้สมิค เป็นการวิเคราะห์คลื่นรบกวน เพื่อใช้เป็นฐานข้อมูลในการออกแบบการสำรวจคลื่นไซ้สมิค ทำให้ได้ข้อมูลที่มีคลื่นรบกวนน้อยสุด โดยการเคลื่อนเครื่องหรือวัตถุกำเนิดคลื่นให้ห่างออกไปจากเครื่องรับคลื่นที่วางอยู่ ณ ตำแหน่งเดิม (fix-receiver walkaway) หรือเคลื่อนเครื่องรับคลื่นโดยให้เครื่องหรือวัตถุกำเนิดคลื่นอยู่กับที่ (fix-source walkaway) ระยะห่างระหว่างเครื่องส่งและเครื่องรับคลื่นน้อย (ระหว่าง 5-20 เมตร)

walkaway VSP (เวาะ´เคอะเว วีเอสพี) ในการสำรวจวัดคลื่นไซ้สมิค เป็นการสำรวจที่เครื่องหรือวัตถุกำเนิดคลื่นอยู่ที่ผิวดินและเคลื่อนห่างออกไปเรื่อยๆ จากเครื่องรับคลื่นที่ถูกหย่อนลงไปในหลุมเจาะ (fix-source walkaway vertical seismic profile)

walkerite (เวาะ´เคอไร้ท) แร่สีใส หรือขาว วาวคล้ายแก้ว มีผลึกแบบออรเธอรอมบิค : $Ca_{16}(Mg,Li)_2[B_{13}O_{17}(OH)_{12}]_4Cl_6{\cdot}28H_2O$

walking out (เวาะ´คิ่ง เอ๊าท) วิธีการเทียบสัมพันธ์ของหน่วยหินแบบง่าย ในบริเวณที่มีหินโผล่อย่างต่อเนื่อง โดยเทียบจากตำแหน่งหนึ่งไปยังอีกตำแหน่งหนึ่ง

wall (วอล) (1) [เหมืองแร่] ผนังของบริเวณขุดเจาะแร่ หรือเหมือง (2) [บรรพชีวินวิทยา] ชั้นนอกที่ห่อหุ้มส่วนประกอบข้างในของสัตว์ที่ไม่มีกระดูกสันหลัง (3) [ถ้ำวิทยา] ผนังของถ้ำ (4) [ธรณีวิทยาโครงสร้าง] หินที่อยู่ด้านบนของระนาบการฉีกขาดของฟ้อลท·

Wallace´s line (วอ´เลอะเสิส ไลน) ขอบเขตเชิงทฤษฎีที่แบ่งแยกชนิดของสัตว์และพืชของออสเตรเลียและเอเชีย เส้นแบ่งแยกนี้อยู่ระหว่างเกาะบาหลี (Bali) และเกาะลอมบอค (Lombok) ผ่านช่องแคบมาคาสซาร (Macassar) ระหว่างเกาะบอรเนียว (Borneo) และเกาะเซเลบีส (Celebes) และตอนใต้ของฟิลิปปินส ตั้งชื่อตาม แอลเฟรด เรอะเซิล วอเลิส (Alfred Russel Wallace) นักธรรมชาติวิทยาชาวอังกฤษ

Wallachian Orogeny (วอเล´เคี่ยน ออเราะ´เจอะนี่) หนึ่งใน 30 ของการเกิดเทือกเขาที่มีระยะเวลาสั้นๆ ระหว่างยุคแฟเนอเรอโซอิค (Phanerozoic) ในช่วงสิ้นสุดของมหายุคไพลเออซีน (Pliocene)

wall block (วอล บ<u>ล็</u>อค) บล็อคที่เกือบเป็นสี่เหลี่ยมขนาดใหญ่ที่แตกตามระนาบของจ๊อยนทในหินปูน หรือโดเลอไม้ท ดู: *wall slab (วอล สแล็บ´)*

wall-contact log (วอล-คอน´แถ็คท ล้อก) ดู: *contact log (คอน´แถ็คท ล้อก)*

walled lake (วอลด เล้ค) ทะเลสาบที่มีขอบล้อมรอบเป็นกองดิน-หิน ที่เกิดจากการเพิ่มและลดระดับของน้ำในทะเลสาบในขณะที่น้ำกลายเป็นน้ำแข็ง (ระดับน้ำเพิ่ม จากการขยายตัว) และการละลายของน้ำแข็ง (ระดับน้ำลดลง)

wall niche (วอล นิช) ดู: *meander niche (มีแอนเด้อร นิช)*

wallow (วอ´โล) แอ่งหรือพื้นที่ที่มีน้ำ หรือโคลน เป็นที่ให้สัตว์เกลือกกลิ้ง; ปลัก

wall reef (วอล รี๊ฟ) พืดปะการังที่มีแนวยาวไปตามชายฝั่ง

wall rock (วอล ร็อค) (1) [เศรษฐธรณีวิทยา] หินที่อยู่ติดกับหรือล้อมรอบ หรือรวมอยู่กับสายแร่ ชั้นแร่ หรือบริเวณที่มีสินแร่กระจายตัวอยู่ (2) [หินอัคนีแทรกซอน] หินท้องที่หรือหินดั้งเดิมที่มีหินอัคนีแทรกเข้าไปเย็นตัว (*country rock - เคิน´<u>ทรี</u> ร็อค)* (3) [ธรณีวิทยาโครงสร้าง] มวลหินขนาบด้วยผนังของฟ้อลท

wall-rock alteration (วอล ร็อค ออลเทอะเรเฉิ่น) การเปลี่ยนแปลงของสภาพหินท้องที่หรือหินดั้งเดิม เนื่องจากการทำปฏิกิริยาเคมีกับสารละลายน้ำร้อน หรือปฏิกิริยาที่เกิดขึ้นเอง

wall-rock-replacement nonsulfide zinc deposit (วอล ร็อค รี<u>เพล</u>ส´เมิ่นท น็อนเซิลไฟด ซิ้งค ดิพอ´เสิท) การทับถมของแร่สังกะสี ด้วยการเข้าแทนที่แคลไซ้ทและโดเลอไม้ท ในหินคารเบอเหนท; สังกะสีจะเกิดการเคลื่อนย้ายออกจากแร่ซิงคเซิลไฟด ที่ผุเข้าไปในหินคารเบอเหนท ด้วยสมิธเซอไน้ท (smithsonite)

wall saltpeter (วอล ซ้อลทพี´เท่อรฺ) แคลเซี่ยมไนเถรทที่เกิดขึ้นในธรรมชาติ; ไนโทรแคลไซ้ทเกิดขึ้นบนผนังของถ้ำหินปูน เปรียบเทียบ: *saltpeter (ซ้อลทพี´เท่อรฺ)*

wall slab (วอล สแล็บ´) แผ่นหินขนาดใหญ่ ที่หล่นออกจากเพดาน หรือผนังถ้ำหินปูน ซึ่งเอียงตัวเกือบเป็นแนวดิ่ง ดู: *cave breakdown (เค้ฟ เ<u>บร๊</u>ค´ดาวนฺ)*

walpurgite (วอลเพอรฺ´ไจ๊ท หรือวอลเพอรฺ´ไก๊ท) แร่แววแบบเพชร ไม่มีสี หรือสีเหลือง ถึงสีเหลือง-ส้ม มีโครงสร้างแบบไทรคลิหนิค : $Bi_4(UO_2)O_4(AsO_4)_2{\cdot}2H_2O$ คำพ้อง: *waltherite (วอล´เธอไร้ท)*

walstromite (วอล´สเ<u>ตร</u>อไม้ท) แร่ไม่มีสี หรือขาว มีโครงสร้างผลึกแบบไทรคลิหนิค : $BaCa_2Si_3O_9$

waltherite (วอล´เธอไร้ท) แร่ที่เดิมเชื่อว่าเป็นแร่ของบิสเมิธ (bismuth) ที่อยู่ในหินจำพวกการเบอเหนท แต่ความจริงคือแร่วอลเพอรไจ๊ท (walpurgite)

Walther´s law (วอล´เธอรฺ ล้อ) กฎที่กล่าวว่า ในการวางชั้นของหินตะกอน หากศึกษารูปลักษณ์ หรือเพิ่มสของหินในแนวดิ่ง

จะสามารถเปรียบเคียงกับหินที่อยู่ข้างเคียงในแนวนอนได้ กฎนี้ใช้ได้เฉพาะกรณีที่หินมีการตกทับถมแบบต่อเนื่อง และยังไม่ถูกโครงสร้างทางธรณีวิทยาแบบทุติยภูมิซ้อนทับ เช่น ฟ้อลท โฟลด

wandering (วอน´เดอริ่ง) การเปลี่ยนทิศทางเดินของแม่น้ำแบบโค้งตวัด (คุ้งน้ำ) ที่เป็นไปอย่างช้าๆ ทำให้เกิดการโค้งตวัดของทางน้ำ (*meander*)

wandering dune (วาน´เดอริ่ง ดูน) เนินทรายซึ่งเคลื่อนย้ายตามทิศทางลม เนื่องจากไม่มีสิ่งกั้นลม (ต้นไม้) เช่น เนินทรายรูปจันทร์เสี้ยว เปรียบเทียบ: *anchored dune (แอง´เค่อรฺดฺ ดูน)*

waning development (เว´นิ่ง ดิเว´เหลิพเมิ่นทฺ) การพัฒนาที่ช้าลง ดู: *declining development (ดิไคล´นิ่ง ดิเว´เหลิพเมิ่นทฺ)*

waning slope (เว´นิ่ง สโลพ´) ส่วนล่างของพื้นลาดเชิงเขาใต้ตำแหน่งที่มีค่าความลาดชัดคงที่ มักมีลักษณะโค้งเว้าขึ้นด้านบน (concave)

want (ว้อนทฺ) บริเวณที่ชั้นถ่านหินหายไปโดยการกัดเซาะ บีบอัด หรือม้วน หรือเนื่องจากมีฟ้อลทตัดขาดออกไป

Warburg impedance (วอร´เบิรก อิมพี´เดิ้นส) ความสามารถของการแพร่กระจายไอเอิ้น ที่เกิดขึ้นระหว่างผิวของสารที่เป็นตัวนำไฟฟ้า กับสารละลายที่เป็นตัวนำไฟฟ้า (electrolyte - อิเล็ค´เทรอไล้ทฺ)

warden (วอร´เด้น) ศัพท์ที่ใช้เรียก ชั้นหินทรายหนาที่เกิดร่วมกับถ่านหินในแค้วนเวลส (Wales) ตอนใต้

wardite (วอร´ได้ทฺ) แร่สีน้ำเงิน-เขียว สีเขียวอ่อนหรือไม่มีสี เนื้อคล้ายแก้ว มีโครงสร้างผลึกแบบเทแทระเกอเนิล: $NaAl_3(PO_4)_2(OH)_4 \cdot 2H_2O$

warm-current-type phosphate deposit (วอรฺม-เคอ´เร็นทฺ-ไท้พ ฟ้อส´เฝท ดิพอ´เสิท) การทับถมของหินปูนฟ้อสเฝท (phosphate) และหินทราย ในบริเวณชายฝั่งที่มีกระแสน้ำอุ่น

warm glacier (วอรฺม เกล´เฌ่อรฺ) ธารน้ำแข็ง ที่ปรากฏอยู่บริเวณที่มีอุณหภูมิสูงกว่าจุดละลายของน้ำแข็งตลอดทั้งปี (*temperate glacier - เทิม´เพอเหริท เกล´เฌ่อรฺ)*

warm loess (วอรฺม เลิ้สหรือเล้ส) ดินลมหอบ หรือฝุ่นทะเลทรายบนทวีป ในบริเวณแถบเอเชียกลาง ระหว่างและเทอถูด 52° N และ 56° N เปรียบเทียบ: *cold loess (โคล เลิส)*

warm spring (วอรฺม สปริง´) น้ำพุร้อน ที่มีอุณหภูมิสูงกว่าค่าเฉลี่ยของอุณหภูมิในชั้นบรรยากาศตลอดทั้งปี แต่ต่ำกว่าอุณหภูมิในร่างกายมนุษย์ เปรียบเทียบ: *hot spring (ฮ็อท สปริง´)*

warp (วอรฺพ) (1) [การเลื่อนของมวลดิน] ดู: *cryoturbate (ไครเออเทอรฺเบท)* (2) [ตะกอน] ศัพท์อังกฤษท้องถิ่น หมายถึง การทำพื้นให้ราบเสมอกัน ด้วยการปล่อยให้โคลน และทรายแป้ง ที่แขวนลอยในน้ำตกตะกอนในที่ลุ่ม (3) ศัพท์ทั่วไปสำหรับการทับถมตะกอน ที่ถูกพัดพามากับน้ำ (4) [เท็คทอนิคส] ส่วนโค้งขึ้นหรือโค้งลงของแผ่นเปลือกโลก โดยปกติจะเกิดครอบคลุมพื้นที่บริเวณกว้าง

warped fault (วอรฺพดฺ ฟ้อลทฺ) ฟ้อลท โดยเฉพาะเธริ้สท ฟ้อลท ที่มีการคดโค้งเกิดร่วม

warping (วอร´พิ่ง) (1) [ตะกอน] การตกทับถมของโคลน และตะกอนขนาดทรายแป้งที่แขวนลอยมากับน้ำ (2) การกลบหลุมหรือโพรง โดยตะกอนที่พัดพามากับน้ำ (3) [เท็คทอนิค] การโค้งขึ้นหรือโค้งลงของพื้นที่กว้างของแผ่นเปลือกโลก

warpland (วอรฺพ´แลนดฺ) พื้นที่ราบลุ่ม ที่มีการทับถมตะกอนหรือปุ๋ยจากกระบวนการการตกทับถมของโคลน และตะกอนขนาดทรายแป้งที่แขวนลอยมากับน้ำ (warping)

warwickite (วอ´วิไค้ทฺ) แร่สีน้ำตาลเข้ม-ดำ มีรูปผลึกแบบออรเธอรอมบิค : $(Mg,Ti,Al)_2O(BO_3)$

Wasatchian (วอแซท´เชี่ยน) หินช่วงอายุในทวีปอเมริกาเหนือ : ยุคอีเออซีนตอนล่าง (Lower Eocene) เหนือ คลารคฟอรเคี่ยน (Clarkforkain) ใต้บริดเจอเรี่ยน (Bridgerian)

washing (วอ´ฌิ่ง) (1) การกัดกร่อนจากคลื่น หรือน้ำไหล (2) การคัดขนาด หรือขัดละเอียดโดยกระแสน้ำ ทำให้ได้ตะกอนเม็ดละเอียด เปรียบเทียบ: *winnowing (วิ´โนอิ่ง)*

washings (วอ´ฌิ่งสฺ) เม็ดตะกอนที่ถูกขัดสีหรือเคลื่อนที่ไปโดยน้ำ

Washitan (เวาะเฌอ´เทิ่น) หินช่วงอายุใน Gulf Coast: ยุคคริเทเฉิส (เหนือ ฟริเดอริคเบอรเกี้ยน(Frederickburgian) ใต้ วู้ดบิเนี่ยน (Woodbinian))

Washita stone (เวาะเฌอ´ถ่อ สโตน´) หินโนแวะคิวไล้ท (novaculite) มีรูพรุน และมีความคม พบในภูเขาเวาะเฌอถ่อ (Ouachita – เวาะ´เฌอถ่อ) ใช้ทำเป็นเครื่องมือสำหรับทำงานไม้

washland (ว้อฌ´แลนดฺ) บริเวณที่ลุ่มติดหรือใกล้กับแม่น้ำ หรือนิเวศน้ำกร่อย เป็นส่วนของที่ราบน้ำท่วมถึง มีตลิ่งล้อมสองฝั่ง ใช้เป็นทางระบายน้ำจากแม่น้ำในฤดูน้ำหลาก

wash load (ว้อฌ โหลด) ตะกอนที่แขวนลอยในน้ำ เป็นตะกอนที่ถูกชะล้างมากับน้ำจากตลิ่งสองฝั่งที่ไม่ใช่จากท้องน้ำ เนื่องจากตะกอนมีความละเอียดนี้ เป็นสิ่งสกปรกของน้ำที่ต้องกรองทำให้น้ำใสหรือคัดแปลงและนำไปใช้ประโยชน์ เปรียบเทียบ: *bed-material load (เบ็ด-มะเทีเรียล โหลด)*

washout (ว้อฌ'เอ๊าท) (1) [ธรณีสัญฐานวิทยา] (ก) การที่พื้นผิวถูกชะล้างโดยกระแสน้ำที่ไหลบ่าจากน้ำท่วมฉับพลัน ส่งผลให้เกิดการกัดเซาะและพังทลายของตลิ่ง (ข) ส่วนของถนนหรือทางรถไฟที่ถูกกัดเซาะหรือพัดพาไปโดยน้ำท่วม (2) [การทำเหมือง] ชั้นของถ่านหินที่มีมวลของหินดินดาน หินทรายแป้ง และหินทรายปะปนอยู่ เกิดจากการที่หินดังกล่าวถูกชะล้างและพัดพามาทับถมอยู่ในแอ่งก่อนการกลายเป็นถ่านหิน เปรียบเทียบ: *cutout (เคิท'เอ๊าท); horseback (ฮอรส์'แบ็ค) [ถ่านหิน]* (3) [โครงสร้างตะกอน] ร่องหรือสิ่งที่มีลักษณะคล้ายร่องที่พบในแหล่งทับถมของตะกอนซึ่งเกิดจากการชะล้างของกระแสน้ำก่อนที่จะถูกเติมเต็มโดยตะกอนที่มีอายุอ่อนกว่า (4) [ธารน้ำ] ร่องหรือห้วยแคบๆ ที่เกิดจากกระแสน้ำหลากในช่วงฝนตกหนัก

washover (ว้อฌ'โอเว่อร) (1) แหล่งทับถมของตะกอนที่เกิดจากคลื่นซัดข้าม มีลักษณะคล้ายรูปพัดขนาดเล็ก ก่อตัวอยู่บนสันทรายฝั่งที่หันหน้าเข้าหาแผ่นดิน ที่กั้นเลอะกูน (lagoon) จากทะเลเปิด การทับถมอาจเกิดจากคลื่นในขณะที่มีพายุกัดเซาะส่วนล่างของสันทรายและนำตะกอนเหล่านั้นมาทับถมในทะเลสาบ (2) ขั้นตอนการเกิดว้อฌโอเว่อร

washover fan (ว้อฌโอเว่อร แฟน) แหล่งทับถมของตะกอนทรายที่มีลักษณะคล้ายพัดบนสันทราย ในขณะที่เกิดพายุ เปรียบเทียบ: *hurricane delta (เฮอ'เรอเคน เดล'เท่อ)* คำพ้อง: *overwash fan (โอ'เว่อร์ว้อฌ แฟน)*

wash plain (ว้อฌ เพ<u>ล</u>น) (1) ดู: *outwash plain (เอ๊าท'ว้อฌ เพ<u>ล</u>น)* (2) ที่ราบลุ่มน้ำที่ประกอบไปด้วยตะกอนน้ำพาขนาดหยาบ

wash slope (ว้อฌ สโล้พ') เนินที่มีความชันต่ำ บริเวณด้านล่างของผาชันที่มักจะถูกปกคลุมโดยกองเศษหินเชิงผา มักเป็นเศษหินที่มาจากเขาที่ถูกกัดกร่อน เปรียบเทียบ: *waning slope (เว'นิ่ง สโล้พ)* ดู: *foot slope (ฟุท สโล้พ)* คำพ้อง: *basal slope (เบเซิ่ล สโล้พ)*

wastage (เว'สติจ) (1) [ธรณีสัญฐานวิทยา] กระบวนการต่างๆ ตามธรรมชาติที่ทำให้เกิดการลดระดับของแผ่นดิน ดู: *mass wasting (แม้ส เว'สติ้ง)* (2) [ธารน้ำแข็งวิทยา] ดู: *ablation (แอะเ<u>บล</u>'เฌิ่น) การระเหิด [ธารน้ำแข็งวิทยา]*

waste (เว้สท) (1) [ธรณีวิทยาสิ่งแวดล้อม] ของเสีย; ของแข็งหรือของเหลวใดๆ จากการกระทำของมนุษย์ ที่ไม่ก่อให้เกิดประโยชน์หรือเกิดประโยชน์น้อยมากในทางเศรษฐศาสตร์ มักเกิดจากการผลิตโดยเครื่องจักร การทำเหมือง หรือกระบวนการอื่นๆ ที่เกิดจากอุตสาหกรรม (2) [ธรณีวิทยา] วัตถุร่วนที่เกิดจากการผุพัง อยู่กับที่ด้วยกระบวนการเชิงกลและทางเคมี แล้วเคลื่อนที่ลงมาตามที่ลาดหรือถูกพัดพาในระยะสั้นๆ โดยธารน้ำไปยังทะเลโดยเฉพาะ เศษหิน *(rock waste)*

waste bank (เว้สท แบ๊งค์) สัน หรือกอง หรือแหล่งทับถมอื่นๆ ที่มีองค์ประกอบเป็นวัตถุเหลือใช้ เช่น กองดินที่เกิดจากดินที่เหลือจากการขุดลอกคลอง เปรียบเทียบ: *spoil bank (สปอยล์' แบ๊งค์)*

waste-disposal well (เว้สท-ดิสโป'เซิ่ล เว็ล) คำที่นิยมใช้น้อยกว่าคำว่า *waste-injection well (เว้สท อินเจ็ค'เฌิ่น เว็ล)*

waste-injection well (เว้สท-อินเจ็ค'เฌิ่น เว็ล) บ่อสำหรับฉีดอัดน้ำเสีย หรือของไหลอื่นลงใต้ผิวดิน เนื่องจากน้ำเสียเหล่านี้ไม่สามารถบำบัดได้โดยง่าย จึงเก็บไว้ใต้ดินก่อน นิยมใช้มากกว่าคำว่า *waste-disposal well (เว้สท-ดิสโป'เซิ่ล เว็ล)*

wasteland (เว้สท'แลนด์) ในการสำรวจดิน หมายถึง หน่วยดินที่กำหนดในแผนที่ว่าไม่เหมาะสม หรือไม่สามารถในการใช้ประโยชน์ หรือไม่มีคุณค่าทางเศรษฐศาสตร์ ดู: *miscellaneous area (มิเซอเล'เนียส แอ'เรีย)*

waste mantle (เว้สท แมน'เทิ่ล) การแตกสลาย หรือการผุพังของหินที่ทับอยู่บนหินฐาน (bedrock)

waste plain (เว้สท เพ<u>ล</u>น) (1) *ดู: alluvial plain (เออะลู'เวี่ยล เพ<u>ล</u>น)* (2) ดู: *bajada (เบอฮา'เด้อ)*

waste rock (เว้สท ร็อค) หินที่ถูกทำลายหรือขุดออกเพื่อเข้าถึงแหล่งแร่ เป็นหินที่มีคุณค่าทางเศรษฐกิจต่ำ คำพ้อง: *mullock (เมอ'เหลิค)*

waste stabilization lagoon (เว้สท สเตเบอเลอเซ'เฌิ่น เลอะ'กูน) แอ่งปรับสภาพน้ำเสีย; บริเวณที่ออกแบบเพื่อบำบัดน้ำเสียโดยกระบวนการที่ใช้และไม่ใช้อ็อกซิเจิ้น เรียกอีกชื่อว่า sewage lagoon (ซู'วิจ เลอะ'กูน)

waste stream (เว้สท สต<u>รี</u>ม') เศษหินที่ถูกน้ำพัดไปสู่ทะเลหรือแอ่งในทะเลทราย อาจมีเฉพาะเศษหิน หรือมีน้ำปนด้วยในอัตราส่วนที่ต่างกัน

wastewater (เว้สท'วอเท่อร์) (1) น้ำเสียหรือน้ำส่วนเกิน (2) น้ำที่รั่วออกจากท่อ หรือแหล่งเก็บน้ำ (3) น้ำที่พาของเสียจากบ้านเรือน ธุรกิจและอุตสาหกรรม; เป็นส่วนผสมของน้ำกับของแข็งที่ละลายน้ำหรือสารแขวนลอย

wasting (เว้'สติ้ง) การผุพังหรือสึกกร่อนอย่างช้าๆ และต่อเนื่องของภูมิลักษณ์หรือพื้นโลก โดยกระบวนการทางธรรมชาติ เช่น การผุพังจากลม แรงโน้มถ่วงนี้เหรือน้ำหรือการกระทำของการผุพังที่เกิดจากกระแสน้ำหรือการผุพังอยู่กับที่ของหิน ดู: *mass wasting*

(แม้ส เว้ สติ้ง); backwasting (แบ็คเว้ สติ้ง) เปรียบเทียบ: *wearing (แว ริ่ง)*

water (วอ เท่อรฺ) [ภูมิศาสตร์] (1) ศัพท์อังกฤษใช้เรียกทะเลสาบ หนอง บ่อ หรือแหล่งน้ำจืดอื่นๆ (2) ศัพท์สก๊อตแลนดใช้เรียกทางน้ำรวมไปถึงตลิ่งหรือพื้นที่ติดกับธารน้ำ

water agate (วอ เท่อรฺ แอ๊ะ เกิท) แอ๊ะเกิทที่มีน้ำและฟองอากาศอยู่ภายใน ดู: *enhydros (เอ็น ไฮเดริส)*

water balance (วอ เท่อรฺ แบ เลิ่นส) ดู: *hydrologic budget (ไฮเดรอลอ จิค เบ๊อะ เจิท)*

water bar (วอ เท่อรฺ บาร) สันดินเตี้ยๆ หรือระบบของคูน้ำตื้นๆ และสันดินที่เรียงตัวตามแนวระดับภูมิประเทศของทางน้ำผิวดินที่ผันน้ำจากเขตก่อสร้าง และโดยส่วนใหญ่จะเกี่ยวข้องกับที่ลาดชัน

water-bearing formation (วอ เท่อรฺ-แบ ริ่ง ฟอรเม เฌิ่น) ดู: *aquifer (แอ๊ะ เควอเฟอร)*

water bed (วอ เท่อรฺ เบด) ศัพท์ที่ใช้ในรัฐมิเซอซิพี ใช้เรียกชั้นกรวด/กรวดมน ที่พบในส่วนล่างของตะกอนธารน้ำแข็ง

water biscuit (วอ เท่อรฺ บิส เคิท) ดู: *microbial biscuit (ไมโครเบี้ยล บิสเคิท)*

water bloom (วอ เท่อรฺ บลูม) การเติบโตหรือเพิ่มจำนวนของแพลงเทิ่น (plankton) อย่างรวดเร็ว ดู: *plankton bloom (แพลง เทิ่น บลูม)*

waterbreak (วอ เท่อรฺเบรค) การเดินทางของพลังงานจากแหล่งกำเนิดโดยมีน้ำเป็นตัวกลาง

water-break (วอ เท่อรฺ-เบรค) (1) บริเวณในธารน้ำที่ผิวน้ำปั่นป่วนจากความผิดปกติของท้องน้ำ (2) ดู: *breakwater (เบร๊ค วอเท่อรฺ)*

water budget (วอ เท่อรฺ เบ๊อะ เจิท) ดู: *hydrologic budget (ไฮเดรอลอ จิค เบ๊อะ เจิท)*

water capacity (วอ เท่อรฺ เคอแพะ เซอที่) ปริมาณน้ำสูงสุดที่ดินหรือหินกักเก็บไว้ได้

water color (วอ เท่อรฺ เคอเล่อรฺ) สีของน้ำในมหาสมุทร เกิดจากสารที่ละลายหรือแขวนลอยอยู่ในน้ำ ถ้าเป็นมหาสมุทรเปิด ส่วนมากเกิดจากรงควัตถุคลอเรอฟิล (chlorophyll pigments) เป็นสีที่มองเห็นจากอวกาศ

water column (วอ เท่อรฺ คอ เลิ่ม) ดู: *depth (เด๊พฺธ)*

water content (วอ เท่อรฺ คอน เท้นทฺ) (1) [ตะกอนวิทยา] ปริมาณของน้ำที่ถูกกักเก็บในตะกอน หรือหินตะกอนที่มีความพรุน โดยทั่วไปจะแสดงค่าในรูปของอัตราส่วนของมวลน้ำในหินต่อมวลหินแห้ง คูณด้วย 100 (2) [ปฐพีศาสตร์] ปริมาณของน้ำที่ระเหยออกจากดินที่มีมวลคงที่ ณ อุณหภูมิ 105 องศาเซลเซียส อาจแสดงค่าในรูปของมวลน้ำต่อมวลดินแห้ง หรือปริมาตรน้ำต่อปริมาตรรวมของดิน (bulk volume)

watercourse (วอ เท่อรฺคอรฺส) (1) ธารน้ำที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ โดยมีน้ำไหลบางช่วงหรือตลอดเวลา รวมไปถึงทางน้ำที่มนุษย์สร้างขึ้นเพื่อระบายน้ำ (2) ธารน้ำธรรมชาติในพื้นที่ลุ่มน้ำหนึ่งๆ ที่มีการไหลในทางน้ำที่มีขอบเขตชัดเจน จากแหล่งต้นน้ำเอง และโดยทั่วไปมักมีทิศทางการไหลที่จำเพาะเจาะจงทิศทางใดทิศทางหนึ่ง (3) ความสามารถที่จะใช้หรือสร้างทางน้ำอย่างถูกต้องตามกฎหมาย โดยเฉพาะธารน้ำที่ไหลผ่านพื้นที่มีเจ้าของหรือได้รับน้ำจากพื้นที่ของผู้อื่น

water creep (วอ เท่อรฺ ครี๊พ) การเคลื่อนที่ของน้ำรอบหรือใต้สิ่งปลูกสร้าง เช่น เขื่อนที่สร้างอยู่บนชั้นหินที่น้ำสามารถซึมผ่านได้ ดู: *piping (ไพ้ พิ่ง)*

water crop (วอ เท่อรฺ ครอพ) ดู: *water yield (วอ เท่อรฺ ยีลด)*

water cupola (วอ เท่อรฺ คิว เพอเล่อ) การโก่งตัวของพื้นมหาสมุทรจากการระเบิดของภูเขาไฟใต้น้ำ ซึ่งมักเกิดก่อนการระเบิด คำพ้อง: *water fountain (วอ เท่อรฺ ฟาวนฺ เทิ่น)*

water cushion (วอ เท่อรฺ คุ เฌิ่น) น้ำที่ถูกอัดเข้าไปในก้านเจาะเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการถล่มของหลุมเจาะเมื่อความดันมีการเปลี่ยนแปลงกะทันหัน

water cycle (วอ เท่อรฺ ไซ เคิ่ล) ดู: *hydrologic cycle (ไฮเดรอลอ จิค ไซเคิ่ล)*

water-depth deepening (วอ เท่อรฺ-เด๊พธฺ ดี เพอนิ่ง) การเพิ่มขึ้นของความลึกของน้ำที่สอดคล้องกับส่วนพื้นผิวของชั้นทับถม ซึ่งอาจเกิดจากการมุดของแผ่นเปลือกโลก การเปลี่ยนแปลงระดับน้ำทะเล หรือการยุบตัวของชั้นตะกอนใต้พื้นผิวของชั้นทับถม ศัพท์นี้ใช้เมื่อไม่ทราบที่มาในการเพิ่มขึ้นของระดับน้ำทะเล

water-depth shallowing (วอ เท่อรฺ เด๊พธฺ แฌ โล่วิ่ง) การตื้นขึ้นของท้องน้ำที่สอดคล้องกับส่วนพื้นผิวของชั้นทับถม การตื้นขึ้นอาจเกิดจากการยกตัวของแผ่นเปลือกโลก การเปลี่ยนแปลงระดับน้ำทะเล หรือการทับถมของตะกอน

water drive (วอ´เท่อรฺ ไดร๊ว) พลังงานที่สะสมตัวอยู่ในแหล่งน้ำมัน หรือแก๊สธรรมชาติ ซึ่งเกิดจากแรงดันน้ำจากชั้นหินอุ้มน้ำโดยรอบ เปรียบเทียบ: *dissolved-gas drive (ดิซ้อลฟฺท-แก๊ส ไดร๊ว); gas-cap drive (แก๊ส-แค็พ ไดร๊ว)*

water equivalent (วอ´เท่อรฺ อิควิ´เวอะเลิ่นทฺ) ปริมาณ (หรือความลึก) ของน้ำที่ได้จากการละลายของหิมะ ดู: *water content (วอ´เท่อรฺ คอน´เท็นทฺ) [หิมะ].*

water escape structure (วอ´เท่อรฺ อิสเค้พ´ สเตริ๊ค´เช่อรฺ) ดู: *fluid escape structure (ฟลู´เอิด อิสเคพ´ สเตริ๊ค´เช่อรฺ)*

water eye (วอ´เท่อรฺ อาย) แอ่งตื้นขนาดเล็กที่เกิดจากการผุพังทางเคมีของหินที่เกิดจากการตกผลึก (crystalline rock)

water-faceted stone (วอ´เท่อรฺ แฟะ´เซอเถิด สโตน´) ดู: *aquafact (แอ๊ะเควอแฟ็คทฺ)*

waterfall (วอ´เท่อรฺฟอล) น้ำตก; (1) ทางน้ำที่ไหลผ่านชั้นหินโผล่ที่ตั้งฉากกับผิวดินหรือมีความชันมาก หรือบริเวณขอบที่ราบสูงหรือหน้าผาริมชายฝั่ง ดู: *cascade (แคสเขด´) [ธารน้ำ]; cataract (แคะ´เทอแหร็คทฺ – น้ำโจน)* คำพ้อง: *fall (ฟอล) [ธารน้ำ]* (2) การทรุดตัวของพื้นดินอาจทำให้น้ำถูกระบายออก

waterfall lake (วอ´เท่อรฺฟอล เล้ค) บริเวณแอ่งน้ำใต้น้ำตก *(plunge pool – เพลิ้นจฺ พูล)*

waterfinder (วอ´เท่อรฺ ไฟน´เด้อรฺ) (1) บุคคลที่หาแหล่งน้ำ โดยเฉพาะอย่างยิ่งใช้ชื่อเรียกผู้ใช้ไม้สามง่าม โดยถือสองง่าม แล้วดูว่าง่ามที่สามจะชี้ลงพื้นดินหรือไม่ ถ้าชี้ลงแสดงว่าตรงนั้นมีแหล่งน้ำบาดาล *(dowser - ดาว´เซอรฺ)* (2) อุปกรณ์ที่ใช้หาแหล่งน้ำ ยกตัวอย่างเช่น *divining rod (เดอ´ไวนิ่ง หร็อด)*

water-fit (วอ´เท่อรฺ-ฟิท) ศัพท์ในภาษาสก๊อต หมายถึงปากแม่น้ำ

waterflood (วอ´เท่อรฺ เฝลิด) ศัพท์อย่างไม่เป็นทางการของการการเอาน้ำมันออกมาจากแหล่งกักเก็บด้วยการอัดน้ำเข้าไปแทนที่ *(water flooding)*

water flooding (วอ´เท่อรฺ เฝลิด´อิ้ง) การอัดน้ำเข้าไปในแหล่งเก็บน้ำมันเพื่อดันน้ำมันที่ตกค้างอยู่ในชั้นหินออกมา คำพ้อง: ***waterflood*** *(วอ´เท่อรฺ เฝลิด)*

water fountain (วอ´เท่อรฺ ฟาวน´เทิ่น) ดู: *water cupola (วอ´เท่อรฺ คิว´เพอเล่อะ)*

water gap (วอ´เท่อรฺ แก๊พ) ส่วนที่ลึกลงไปในบริเวณสันเขาซึ่งธารน้ำสามารถไหลผ่านได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง หุบเขาแคบที่เกิดจากหินซึ่งมีความคงทนถูกกัดเซาะโดยทางน้ำบรรพกาล หรือทางน้ำที่กัดเซาะลงจากด้านบน พร้อมกับการยกตัวขึ้นของพื้นดิน เปรียบเทียบ: *wind gap (วินดฺ แก๊พ)*

water gate (วอ´เท่อรฺ เกท) ศัพท์ ภาษาสก๊อต หมายถึง ร่องน้ำที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ

water gun (วอ´เท่อรฺ เกิน) แหล่งกำเนิดคลื่นไซ้สมิค โดยใช้แรงระเบิดจากน้ำที่ถูกอัดด้วยความดันสูงลงไปในมวลน้ำ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงการไหลอย่างฉับพลัน

water hammer (วอ´เท่อรฺ แฮ´เม่อรฺ) ความดันที่เพิ่มขึ้นอย่างผิดปกติในท่อ ทำให้มีการเปลี่ยนแปลงความเร็วของการไหลอย่างรวดเร็ว

waterhead (วอ´เท่อรฺเฮด) ดู: *headwater (เฮด´วอเท่อร)*

water hemisphere (วอ´เท่อรฺ เฮ´เมอสฟีร) ครึ่งหนึ่งของโลกซึ่งประกอบด้วยพื้นที่ของมหาสมุทรเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งครอบคลุมพื้นที่เกือบทั้งหมดของซีกโลกใต้ โดยมีประเทศนิวซีแลนด์ เป็นจุดศูนย์กลางโดยประมาณ เปรียบเทียบ: *land hemisphere (แลนดฺ เฮ´มิสฟีร)*

water-holding capacity (วอ´เท่อรฺ โฮล´ดิ้ง เคอแพะ´เซอที่) ปริมาณน้ำที่น้อยที่สุดซึ่งสามารถไหลออกจากดินได้โดยความโน้มถ่วง

waterhole (วอ´เท่อรฺโฮล) (1) หลุม หรือแอ่งน้ำขนาดเล็กที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในพื้นที่แห้งแล้งหรือกึ่งแห้งแล้ง (2) น้ำซึม น้ำซับในทะเลทราย (3) ทะเลสาบขนาดเล็ก สระ หรือหนองน้ำที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ หรือมนุษย์สร้างขึ้น

water-laid (วอ´เท่อรฺ-เล้ด) การตกทับถมของตะกอนโดยน้ำหรือในน้ำ

water level (วอ´เท่อรฺ เล´เวิ่ล) (1) [น้ำบาดาล] ระดับน้ำบาดาล (*water table*) (2) [เพอโทรเลี่ยม] ระนาบซึ่งด้านล่างประกอบด้วยหินที่อิ่มตัวด้วยน้ำและเหนือระนาบนั้นขึ้นไปช่องว่างในหินประกอบด้วยสารประกอบไฮโดรคาร์เบิ้น คำพ้อง: *oil-water contact (ออยล วอ´เท่อรฺ คอน´แท็คท); gas-water contact (แก๊ส-วอ´เท่อรฺ คอน´แท็คท)* (3) [การสำรวจ] เครื่องมือที่แสดงระดับของผิวน้ำในรางน้ำหรือท่อรูปตัวยู

water-level mark (วอ´เท่อรฺ เล´เวิ่ล ม้าร์ค) (1) ระนาบระดับน้ำในอดีตที่ตัดระนาบเอียงของหินหรือตะกอน (2) เส้นระดับน้ำ

water-level weathering (วอ´เท่อรฺ เล´เวิ่ล เวะ´เธอริ่ง) กระบวนการผุพังเป็นบริเวณกว้างในพื้นที่ชายฝั่ง เนื่องจากการแห้งและเปียกสลับกัน ทำให้เป็นสิ่งที่ตกตอนรวมและเกิดเป็นหาด

ซึ่งไม่สัมพันธ์กับระดับน้ำทะเล โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในชั้นหินที่มีความพรุนและถูกกัดเซาะได้ง่าย

waterline (วอ˙เท่อรฺไลนฺ) (1) แนวรอยต่อระหว่างบกกับทะเลซึ่งเคลื่อนที่ไปเรื่อยๆ; ชายฝั่ง (2) แนวรอยต่อระหว่างบกและทะเล หรือทะเลสาบในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง (3) แนวเขตสูงสุดที่คลื่นซัดขึ้นมาบนหาด

waterlogged (วอ˙เท่อรฺล็อกดฺ) ลักษณะของพื้นที่ชุ่มน้ำซึ่งระดับน้ำอยู่ใกล้ บน หรือเหนือผิวดิน ซึ่งพืชทั่วไปจะตายเนื่องจากรากพืชจมอยู่ใต้น้ำ (ยกเว้นพืชน้ำ)

waterlogging (วอ˙เท่อรฺลอกกิ้ง) กระบวนการอิ่มน้ำบนดินบริเวณที่ระดับน้ำใต้ดินเท่ากับระดับผิวดิน

water mass (วอ˙เท่อรฺ แม้ส) (1) น้ำทะเลที่สามารถจำแนกประเภทได้จากลักษณะอุณหภูมิและระดับความเค็ม ซึ่งนิยามโดยเส้นอุณหภูมิต่อความเค็ม (2) การผสมกันของน้ำตั้งแต่ 2 ชนิดขึ้นไป ดู: *intermediate water (อินเทอรมี˙เดียท วอ˙เท่อรฺ); deep water (ดี๊พ วอ˙เท่อรฺ); bottom water (เบ๊าะ˙เทิ่ม วอ˙เท่อรฺ) [สมุทรศาสตร์]; surface water (เซอรฺ˙เฝิส วอ˙เท่อรฺ)*

water of compaction (วอ˙เท่อรฺ เอ๊ฟ คอมแพ็ค˙เฉิ่น) น้ำเกิดใหม่ (*rejuvenated water)* ที่ได้จากกระบวนการอัดแน่นของตะกอน

water of crystallization (วอ˙เท่อรฺ เอ๊ฟ คริส˙เตอลิเซ˙เฉิ่น) น้ำในโครงสร้างผลึก ซึ่งเกิดจากการรวมกันทางเคมี แต่อาจถูกขับออกมาได้หากได้รับความร้อน เช่น จิ๊พเซิ่ม (gypsum, $CaSO_4 \cdot 2H_2O$) เมื่อได้รับความร้อนจะกลายเป็นแอนไฮไดร๊ท (anhydrite, $CaSO_4$)

water of dehydration (วอ˙เท่อรฺ เอ๊ฟ ดีไฮเดรฺเฉิ่น) น้ำที่ออกมาจากโครงสร้างผลึกของแร่จากกระบวนการเปลี่ยนแปลงสารประกอบแร่ เปรียบเทียบ: *water of crystallization (วอ˙เท่อรฺ เอ๊ฟ คริส˙เตอลิเซ˙เฉิ่น)*

water of dilation (วอ˙เท่อรฺ เอ๊ฟ ไดเล˙เฉิ่น) ดู: *water of supersaturation (วอ˙เท่อรฺ เอ๊ฟ ซูเพ่อรฺ˙แซะเชอเร˙เฉิ่น)*

water of hydration (วอ˙เท่อรฺ เอ๊ฟ ไฮเดรฺ˙เฉิ่น) น้ำที่อยู่ในโครงสร้างผลึก ซึ่งอาจถูกขับออกได้โดยความร้อน

water of imbibition (วอ˙เท่อรฺ เอ๊ฟ อิมเบอบิ˙เฉิ่น) (1) ปริมาณของน้ำซึ่งหินที่อยู่เหนือระดับน้ำใต้ดินทรงอยู่ได้ หรือกักเก็บได้ (2) ดู: *water of saturation (วอ˙เท่อรฺ เอ๊ฟ แซะเชอเร˙เฉิ่น)*

water of retention (วอ˙เท่อรฺ เอ๊ฟ รีเท็น˙เฉิ่น) น้ำที่ค้างอยู่ในช่องว่างระหว่างเม็ดตะกอนในหินตะกอนเนื่องจากแรงตึงผิว (capillary pressure - แคะเพอเลรี่ เพระ˙เฉ่อรฺ) มักเรียกว่าคอนเหนท วอเท่อร (connate water) ซึ่งไม่ถูกต้อง

water of saturation (วอ˙เท่อรฺ เอ๊ฟ แซะเชอเร˙เฉิ่น) ปริมาณน้ำซึ่งวัตถุอุ้มน้ำสามารถดูดซึมไว้โดยวัตถุไม่มีการขยายตัว คำพ้อง: *water of imbibition (วอ˙เท่อรฺ เอ๊ฟ อิมเบอบิ˙เฉิ่น)*

water of supersaturation (วอ˙เท่อรฺ เอ๊ฟ ซูเพอรฺ˙แซะเชอเร˙เฉิ่น) น้ำในส่วนที่เกินจากระดับอิ่มตัว: น้ำในตะกอนที่ขยายตัวหรือพองตัว เช่น แพลสติค เคล หรือ โคลนไหล ซึ่งทำให้อนุภาคของตะกอนบางส่วนไม่อยู่ชิดติดกัน คำพ้อง: *water of dilation (วอ˙เท่อรฺ เอ๊ฟ ไดเล˙เฉิ่น)*

water opal (วอ˙เท่อรฺ โอ˙เพิ่ล) (1) ดู: *hyalite (ไฮ˙เออไล้ท)* (2) อัญมณี โอเพิ่ลที่โปร่งใส

water opening (วอ˙เท่อรฺ โอ˙เพอนิ่ง) การแยกออกของมวลทะเลน้ำแข็ง เช่น *lead (เลด) [น้ำแข็ง]*

water-plasticity ratio (วอ˙เท่อรฺ แพลส˙ติเซอที่ เร˙โฌ) ดู: *liquidity index (ลิควิ˙เดอที่ อิน˙เด็กสฺ)*

water pocket (วอ˙เท่อรฺ เพาะ˙เคิท) แอ่งน้ำเล็กๆ ที่เกิดบนผิวชั้นหิน โดยเฉพาะอย่างยิ่งแอ่งน้ำบนพื้นธารน้ำไหลไม่ตลอดปี เกิดบริเวณตีนผา จากน้ำตกในช่วงน้ำหลาก คำพ้อง: *tinaja (เทอนา˙ฮ่า)*

water potential (วอ˙เท่อรฺ เพอเท็น˙เฉิ่ล) [ปฐพีศาสตร์] งานที่ทำโดยแรงที่ทำให้น้ำปริมาตรน้อยมากเคลื่อนที่จากที่หนึ่งไปยังอีกที่หนึ่ง คำพ้อง: *pressure head (เพระ˙เฉ่อรฺ เฮด)* ดู: *matric potential (เม˙ถริค เพอเท็น˙เฉิ่ล)*

waterpower (วอ˙เท่อรฺพาวเอ่อร) พลังงานจากการเคลื่อนที่ของน้ำ แต่ก่อนเคยนำมาใช้ในการหมุนระหัดวิดน้ำ ปัจจุบันนำมาผลิตกระแสไฟฟ้า โดยใช้พลังงานน้ำในการหมุนกังหันที่เชื่อมต่อกับเครื่องกำเนิดไฟฟ้า เปรียบเทียบ: *hydroelectric power (ไฮโดรอิเล็ค˙ถริค พาว˙เอ้อรฺ); hydropower (ไฮ˙เดรอพาว˙เอ้อรฺ); white coal (ไว้ทฺ โคล)*

water quality (วอ˙เท่อรฺ ควอ˙เลอที่) คุณภาพน้ำซึ่งตรวจได้จากคุณสมบัติทางกายภาพ ชีวภาพ และเคมี

water race (วอ˙เท่อรฺ เรซ) ทางน้ำไหล (*race เรซ* หรือ *watercourse - วอ˙เท่อรฺ คอรฺส)*

water regimen (วอ˙เท่อรฺ เร˙เจอเมิ่น) ดู: *regimen (เระ˙เจอเมิ่น) [น้ำ]*

water reserve (วอ˙เท่อรฺ ริเสิรฺฟ˙) (1) พื้นที่เก็บกักน้ำเพื่อเป็นแหล่งแจกจ่ายน้ำใช้ตามบ้านเรือนและอุตสาหกรรม (2) ศัพท์ทั่วไปที่หมายถึง ปริมาณหรือแหล่งน้ำที่กักเก็บสำรองไว้

water resources (วอ´เท่อรฺ รี´ซอรฺเสิส) ทรัพยากรน้ำ; ศัพท์ทั่วไปที่มีความหมายครอบคลุมทั้งการเกิด การเพิ่มเติม การเคลื่อนที่ การไหลออก ปริมาณ คุณภาพ และความพร้อมที่จะนำมาใช้ประโยชน์ได้ของน้ำ

water-resources region (วอ´เท่อรฺ รี´ซอรฺเสิส รี´เจิ้น) พื้นที่ลุ่มน้ำตามธรรมชาติ ซึ่งถูกล้อมรอบด้วยสันปันน้ำ เป็นพื้นที่รองรับน้ำหรือน้ำฝนที่ตกลงมา และไหลลงสู่แม่น้ำ หรือแหล่งกักเก็บน้ำ

water right (วอ´เท่อรฺ ไร้ท) สิทธิตามกฎหมายในการใช้น้ำในช่วงเวลาที่กำหนด ในพื้นที่ที่กำหนด และตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

water-rolled (วอ´เท่อรฺ-โรลด) ลักษณะตะกอนหรือเศษหินที่มีความกลมมนดีเนื่องจากการถูกพัด กลิ้ง เสียดสีไปมา และโดยการหมุนมาตามกระแสน้ำ

waters (วอ´เท่อรฺส) เขตน่านน้ำ (*territorial waters*) ทางทะเลของประเทศหรือรัฐ

water sand (วอ´เท่อรฺ แซนด) ทรายเนื้อพรุนที่มีน้ำในช่องว่างปริมาณมาก หรือทั้งหมด เปรียบเทียบ: *oil sand (ออยลฺ แซนด)*

water sapphire (วอ´เท่อรฺ แซะ´ไฟรฺ) (1) แซะไฟรสีฟ้าอ่อน (2) คอรดีเออไร้ทสีฟ้าเข้มที่เกิดในกรวดธารน้ำ (เช่น ในประเทศศรีลังกา) บางครั้งนำมาเป็นอัญมณี (3) ศัพท์ที่ใช้เรียกกรวดธารน้ำพวกโทแพส ขวอรทส และแร่อื่นๆ ที่มาจากประเทศศรีลังกา

watershed (วอ´เท่อรฺเฉ็ด) (1) ศัพท์ที่ใช้เรียกสันปันน้ำในสหราชอาณาจักร (2) บริเวณพื้นที่ที่ล้อมรอบด้วยสันปันน้ำเป็นพื้นที่รองรับน้ำหรือน้ำฝนที่ตกลงมาและไหลลงสู่ระบบการระบายน้ำหรือแหล่งกักเก็บน้ำ

watershed area (วอ´เท่อรฺเฉ็ด แอ´เรีย) พื้นที่ลุ่มน้ำทั้งหมด ที่เหนือจุดที่น้ำไหลออกจากลุ่มน้ำ เปรียบเทียบ: *basin area (เบ´ซิ่น แอเรีย)*

watershed leakage (วอ´เท่อรฺเฉ็ด ลี´ขิจ) การรั่วซึมหรือไหลของน้ำจากพื้นที่ลุ่มน้ำหนึ่งไปยังลุ่มน้ำข้างเคียง หรือไหลโดยตรงออกสู่ทะเล

watershed line (วอ´เท่อรฺเฉด ไลนฺ) แนวสันปันน้ำของพื้นที่ลุ่มน้ำ

watershed management (วอ´เท่อรฺเฉ็ด แม´นิจเมิ่นทฺ) การบริหารจัดการและและควบคุมทรัพยากรทั้งหมดของพื้นที่ลุ่มน้ำเพื่อการผลิตน้ำและควบคุมการกัดเซาะ การไหลของน้ำท่า และน้ำท่วม ตลอดจนการควบคุมการบริหารจัดการลุ่มน้ำ

watersmeet (วอ´เท่อรฺสมี้ท) บริเวณที่ธารน้ำ 2 สายมาบรรจบกัน

waterspace (วอ´เท่อรฺสเป็ซ) ปฏิสัมพันธ์ทางนิเวศวิทยาและสังคม ระหว่างพื้นดิน น้ำ และชุมชนของสิ่งมีชีวิต

watersplash (วอ´เท่อสแปล๊ฌ) บริเวณที่ตื้นในธารน้ำ

water spreading (วอ´เท่อรฺ สเปร´ดิ้ง) การเติมน้ำบาดาลโดยมนุษย์ โดยให้น้ำซึมผ่านพื้นที่รับน้ำ ร่องน้ำ หรือโครงสร้างอื่นๆ ลงไป รวมถึงวิธีการเติมน้ำทุกชนิด โดยโครงสร้างบนผิวดิน หรือร่องน้ำตื้นๆ หลุม หรือแอ่ง นอกเหนือจากการอัดน้ำลงบ่อบาดาล หลุม หรือบ่อลึก

waterstead (วอ´เท่อรฺสตีด) ศัพท์อังกฤษที่ใช้เรียกท้องน้ำ

water stone (วอ´เท่อรฺสโตน) ชื่อที่ใช้เรียก มุกดา (moonstone - มูนสโตน) ไฮเออไล้ท (hyalite) เอ็นไฮเดริส (enhydros) และหยก (jade - เจด)

water supply (วอ´เท่อรฺ เซอะไพล´) แหล่งกักเก็บน้ำหรือปริมาณน้ำที่สามารถนำไปใช้ได้ รวมถึงระบบประปา (อ่างเก็บน้ำ บ่อน้ำบาดาล ท่อส่งน้ำ และระบบบำบัดน้ำ) คำพ้อง: *water system (วอ´เท่อรฺ ซิส´เติ้ม)*

water system (วอ´เท่อรฺ ซิสเติ้ม) (1) ดู: *river system (ริ´เวอรฺ ซิสเติ้ม)* (2) ดู: *water supply (วอ´เท่อรฺ เซอะไพล´)*

water table (วอ´เท่อรฺ เท´เบิ้ล) แนวเขตระหว่างพื้นที่ที่อิ่มและไม่อิ่มน้ำในชั้นหินให้น้ำไม่มีแรงดัน (*unconfined groundwater – เอินเคิน´ไฟนฺดฺ กราวนดฺ´วอ´เท่อรฺ*) คำพ้อง: *water level (วอ´เท่อรฺ เล´เวิ่ล) [น้ำบาดาล]; groundwater table (กราวนดฺ´วอ´เท่อรฺ เท´เบิ้ล); groundwater surface (กราวนดฺ´วอ´เท่อรฺ เซอรฺ´เฝิซ); level of saturation (เล´เวิ่ล เอ๊ฟ แซะเซอเร´เฌิ่น); phreatic surface (ฟรีแอะ´ถิค เซอรฺ´เฝิซ); groundwater level (กราวนดฺ´วอ´เท่อรฺ เล´เวิ่ล); free-water elevation (ฟรี-วอ´เท่อรฺ เอเลอะเว´เฌิ่น); free-water surface (ฟรี-วอ´เท่อรฺ เซอรฺ´เฝิซ)*

water-table aquifer (วอ´เท่อรฺ-เท´เบิ้ล แอ๊ะ´เควอเฟอร) ดู: *unconfined aquifer (เอินเคินไฟนฺดฺ แอ๊ะ´เควอเฟอร)*

water-table cement (วอ´เท่อรฺ-เท´เบิ้ล ซิเมิ่นท´) ดู: *groundwater cement (กราวนดฺ´วอเท่อรฺ ซิเมิ่นท´)*

water-table decline (วอ´เท่อรฺ เท´เบิ้ล ดิไคลนฺ´) การลดลงของระดับน้ำบาดาล (*water table*) คำพ้อง: *phreatic decline (ฟรีแอ๊ะ´ถิค ดิไคลนฺ´)*

water-table divide (วอ´เท่อรฺ-เท´เบิ้ล เดอไวดฺ´) ดู: *divide (เดอไวดฺ´)* [น้ำบาดาล]

water-table map (วอ˘เท่อรฺ-เท˘เบิ้ล แม็พ) แผนที่เส้นชั้นความสูงซึ่งแสดงพื้นผิวระดับน้ำบาดาล

water-table mound (วอ˘เท่อรฺ-เท˘เบิ้ล มาวนฺด) ดู: *groundwater mound (กราวนฺด˘วอเท่อร มาวนฺด)*

water-table rock (วอ˘เท่อรฺ-เท˘เบิ้ล ร็อค) หินที่ถูกเชื่อมประสานบริเวณระดับน้ำบาดาล เป็นชั้นดานแข็ง (*hardpan - ฮารดฺ˘แพน*) ชนิดหนึ่ง

water-table well (วอ˘เท่อรฺ-เท˘เบิ้ล เว็ล) บ่อที่เจาะในชั้นน้ำบาดาลแบบไม่มีแรงดัน ระดับน้ำอาจจะมีระดับเดียวกับระดับน้ำบาดาล (แต่ไม่จำเป็นเสมอไป) เปรียบเทียบ: *artesian well (อารที˘เฌิ่น เว็ล); nonflowing well (น็อนโฟลอิ่ง เว็ล); shallow well (แฌ˘โล่ เว็ล)*

water tagging (วอ˘เท่อรฺ แทก˘กิ้ง) การปล่อยสารแปลกปลอมปริมาณน้อย (tracers – เทร˘เซ่อรส) ลงไปในน้ำ เพื่อตรวจสอบการไหลของน้ำ โดยวัดจากปริมาณและการแพร่กระจายของสารแปลกปลอมในที่ต่างๆ

water track (วอ˘เท่อรฺ แถร็ค) พื้นที่ชุ่มน้ำที่มีการรั่วซึมของน้ำจากพื้นที่ชุ่มน้ำอื่น คำพ้อง: *soak (โซ้ค)*

water type (วอ˘เท่อรฺ ไท้พฺ) มวลน้ำทะเลที่มีอุณหภูมิและความเค็มจำเพาะในช่วงหนึ่งๆ มักใช้แทนกับคำว่า *water mass (วอ˘เท่อรฺ แม้ส)*

waterway (วอ˘เท่อรฺเว) (1) ธารน้ำที่เกิดจากธรรมชาติ (เช่น แม่น้ำ) หรือทางน้ำที่มนุษย์สร้างขึ้น (เช่น คลอง) เพื่อให้น้ำไหลผ่านได้ (2) ทางน้ำที่ใช้ในการเดินเรือ หรือการขนส่งและโดยสารทางน้ำ

water well (วอ˘เท่อรฺ เว็ล) (1) บ่อที่สามารถสูบน้ำจากชั้นน้ำใต้ดินขึ้นมาใช้ได้ (2) บ่อสำรวจคุณสมบัติของชั้นน้ำบาดาลหรือบ่อเติมน้ำบาดาล (3) บ่อที่เจาะเพื่อหาน้ำมันแต่พบเฉพาะน้ำบาดาล

water witch (วอ˘เท่อรฺ วิทช) (1) อุปกรณ์ที่ใช้ในการหาแหล่งน้ำบาดาล โดยมักจะเกี่ยวข้องคุณสมบัติการนำไฟฟ้า เปรียบเทียบ: *divining rod (เดอ˘ไวนิ่ง ร็อด)* (2) ดู: *dowser (ดาว˘เซ่อรฺ)*

water witching (วอ˘เท่อรฺ วิท˘ชิ่ง) ดู: *dowsing (ดาว˘ซิ่ง)*

waterwork (วอ˘เท่อรฺเวิรฺค) ถังน้ำ ประตูน้ำ ประตูระบายน้ำ เขื่อน กำแพงตามแนวชายฝั่ง หรือสิ่งก่อสร้างต่างๆ ที่สร้างขึ้นเพื่อป้องกันภัยพิบัติจากน้ำ รวมทั้งอุปกรณ์ทำน้ำให้สะอาด เช่น โรงกรองน้ำ

water yield (วอ˘เท่อรฺ ยีลด) น้ำที่ไหลมาจากพื้นที่ลุ่มน้ำ โดยเป็นน้ำที่ยังเหลืออยู่จากการระเหยของน้ำฝนหลังจากตกลงมา คำพ้อง: *water crop (วอ˘เท่อรฺ ครอ็พ); runout (เริ่น˘เอ๊าทฺ)*

wath (วอธฺ) ศัพท์เฉพาะถิ่น หมายถึง บริเวณที่ตื้นในธารน้ำ

watkinsonite (วัทคินเซอไน้ทฺ) แร่ประกายโลหะ สีดำ ระบบผลึกมอเนอคลิหนิค: $PbCu_2Bi_4(Se,S)_8$

watt (หวัท) คำพ้องของ *tidal flat (ไท้˘เดิ้ล แฝล็ท)* คำพหูพจน์: watten (วัทเทิ่น) มาจากภาษาเยอรมัน “Watt/Watten” เปรียบเทียบ: *wad (วาด); wadden (ว้าด˘เดิ่น)*

wattenschlick (วัทเทินเฌอลิค) โคลนบริเวณเขตน้ำตื้นริมชายฝั่งทะเล หรือพื้นที่ราบลุ่มใกล้ชายฝั่งทะเล รากศัพท์: ภาษาเยอรมัน “*Wattenschlick,* tidal-flats mud – โคลนเขตน้ำตื้น”

wattersite (วัท˘เท่อรฺไซ้ทฺ) แร่ประกายกึ่งโลหะสีน้ำตาลแดงเข้มหรือสีดำ ระบบผลึกมอเนอคลิหนิค: $Hg_4Hg_2O_2(CrO_4)$

Waucoban (เวาเคอ˘แบน) หินสมัยหรือหินช่วงอายุแคมเบรี้ยนตอนล่าง (Lower Cambrian) ในทวีปอเมริกาเหนือ เขียนได้อีกแบบคือ Waucobian (เวอโคเบี้ยว) คำพ้อง: *Georgian (จอรฺ˘เจี้ยน)*

Waulsortian mound (วอลซอรฺทเที่ยน มาวนฺด) เนินโคลนคาร์บอเหนทสีเทา ยุคคาร์บอนิเฟอเริสตอนล่าง (Lower Carboniferous) พบที่วอลซ้อรท (Waulsort) ประเทศเบลเยี่ยม มีลักษณะโครงสร้างสโตรมาแท็คถิส (stromatactis) และโดยทั่วไปจะมีบริเวณที่มีซากดึกดำบรรพ์พวกไครนอยด (Crinoid) เป็นจำนวนมาก

wave (เว้ฟ) (1) [แผ่นดินไหววิทยา] คลื่นไซ้สมิค (*seismic wave*) (2) [น้ำ] การเคลื่อนที่แบบกระเพื่อมของน้ำ ซึ่งสังเกตได้จากผิวน้ำที่สลับขึ้นและลง

wave age (เว้ฟ เอจ) ภาวะการเกิดคลื่นผิวน้ำที่เกิดจากลม แสดงในรูปของอัตราส่วนระหว่างความเร็วคลื่นและความเร็วลม (วัดจากบริวเวณเหนือระดับน้ำประมาณ 10 เมตร)

wave attenuation (เว้ฟ เออะเทนเยอเว˘เฌิ่น) การลดลงของความสูงคลื่นตามระยะทางจากต้นกำเนิด

wave base (เว้ฟ เบส) ระดับความลึกที่คลื่นไม่สามารถขุด/กวนตะกอนขึ้นมาได้ โดยทั่วไปอยู่ที่ความลึกประมาณ 10-20 เมตร ลึกสุดมากกว่า 600 เมตร

wave-built (เว้ฟ-บิ้ลทฺ) ลักษณะที่เกิดขึ้นจากการกระทำของคลื่น และกระแสน้ำในทะเลและทะเลสาบ เปรียบเทียบ: *wave-cut (เว้ฟ เคิท)*

wave-built platform (เว้ฟ บิ้ลทฺ แผลท´ฟอรฺม) คำพ้องของ *wave-built terrace (เว้ฟ บิ้ลท เท´เริ่ซ)*

wave-built terrace (เว้ฟ-บิ้ลทฺ เท´เริ่ซ) หาดทรายชายฝั่งเกิดจากตะกอนที่ถูกพัดพามาตามชายฝั่ง และทับถมบนชายหาด เปรียบเทียบ: *marine terrace (เมอรีน´ เท´เริ่ซ); beach plain (บีช เพลน)* คำพ้อง: *wave-built platform (เว้ฟ-บิ้ลทฺ แผลท´ฟอรฺม)*

wave cross ripple (เว้ฟ ครอสฺ ริ´เพิ่ล) ดู: *oscillation cross ripple (ออเซอเล´เฌิ่น ครอสฺ ริ´เพิ่ล)*

wave-current ripple mark (เว้ฟ-เคอ´เริ่นทฺ ริ´เพิ่ล ม้ารฺค) ริ้วคลื่นในทราย ซึ่งเชื่อว่ายอดคลื่นเกิดจากการกระทำของคลื่นที่เปลี่ยนแปลงไปมาในทิศทางที่ทำมุมกับริ้วกระแสที่มีอยู่เดิม

wave-cut (เว้ฟ เคิท) การถูกกัดเซาะโดยคลื่นในทะเลสาบหรือในทะเล ร่วมกับกระแสน้ำ ทำให้มีลักษณะเหมือนถูกตัด เปรียบเทียบ: *wave-built (เว้ฟ-บิ้ลทฺ)*

wave-cut bench (เว้ฟ-เคิท เบ๊นชฺ) พื้นที่ราบหรือลาดชันน้อยบริเวณเหนือระดับฐานทางด้านหน้าของหน้าผาริมทะเล ซึ่งเกิดจากการกัดเซาะของคลื่น อาจจะขยายตัวกว้างเข้าไปจนเป็นลานหินได้ มักเกิดเหนือระดับน้ำทะเลจากการซัดสาดของคลื่นพายุร่วมกับการผุพังและการชะล้างของน้ำฝน โดยพื้นที่เหนือบริเวณนี้อาจเปลือยเปล่า หรือปกคลุมไปด้วยเศษหินที่แตกหัก หรือเป็นหาดทรายชั่วคราว ดู: *wave-cut platform (เว้ฟ-เคิท แผลท´ฟอรฺม)* คำพ้อง: *shore platform (ฌอรฺ แผลท´ฟอรฺม); beach platform (บีช แผลท´ฟอรฺม); high-water platform (ไฮ-วอ´เท่อรฺ แผลท´ฟอรฺม)*

wave-cut cliff (เว้ฟ-เคิท คลิฟ) หน้าผา (โดยเฉพาะอย่างยิ่งหน้าผาริมทะเล) ที่เกิดจากคลื่นกัดเซาะพื้นที่ด้านล่างออกไป ทำให้หินด้านบนแตกหักพังทลายลงมา

wave-cut notch (เว้ฟ-เคิท น๊อทชฺ) ร่องที่เกิดเป็นแนวยาวที่ฐานของหน้าผาริมทะเล เกิดจากการกัดเซาะของคลื่น

wave-cut plain (เว้ฟ-เคิท เพลน) ดู: *wave-cut platform (เว้ฟ-เคิท แผลทฟอรฺม)*

wave-cut platform (เว้ฟ-เคิท แผลท´ฟอรฺม) (1) ที่ลาดความชันต่ำที่พบบริเวณฐานของหน้าผาที่เกิดจากคลื่นกัดเซาะ ต่อเนื่องลงไปในทะเลหรือทะเลสาบ ซึ่งหมายรวมทั้ง wave-cut bench (เว้ฟ-เคิท เบ๊นชฺ) และ abrasion platform (เออะเบร´เฌิ่น แผลท´ฟอรฺม) คำพ้อง: *wave-cut terrace (เว้ฟ-เคิท เทอเรซ); erosion platform (อิโร´เฌิ่น แผลท´ฟอรฺม); shore platform (ฌอรฺ แผลท´ฟอรฺม); wave-cut plain (เว้ฟ-เคิท เพลน); strand flat (สแตรนดฺ´ แฝล็ท)* (2) คำที่บางครั้งใช้แทนคำว่า *abrasion platform (เออะเบร´เฌิ่น แผลท´ฟอรฺม)*

wave-cut terrace (เว้ฟ-เคิท เท´เริ่ซ) คำพ้องของ *wave-cut platform (เว้ฟ-เคิท แผลท´ฟอรฺม)*

wave delta (เว้ฟ เดล´เท่อ) ดู: *washover (ว้อฌ´โอเวอร)*

wave dispersion (เว้ฟ ดิสเปอร´เฌิ่น) ดู: *dispersion (ดิสเปอร´เฌิ่น) [แผ่นดินไหววิทยา]*

wave-dominated delta (เว้ฟ-ดอ´เมอเนเถิด เดล´เท่อ) ดินดอนสามเหลี่ยมที่ตะกอนทางน้ำที่ตกทับถมถูกเปลี่ยนแปลงโดยกระบวนการของคลื่น มีลักษณะแบบชายฝั่งปกติ และมีทรายมาก เช่น สันดอนปากแม่น้ำเจ้าพระยา เปรียบเทียบ: *arcuate delta (อาร´คิวเวิท เดล´เท่อ); cuspate delta (เคอะ´สเปท เดล´เท่อ); fluvially-dominated delta (ฟลู´เวี่ยลลี่-ดอ´เมอเนเถิด เดล´เท่อ); tide-dominated delta (ไทดฺ-ดอ´เมอเนเถิด เดล´เท่อ)*

wave drift (เว้ฟ ดริ๊ฟทฺ) การเคลื่อนที่ของน้ำไปตามทิศทางการเคลื่อนที่ของคลื่น เกิดจากการเคลื่อนที่ของอนุภาคผิวหน้าน้ำทะเลลักษณะเป็นวงรี

wave energy (เว้ฟ เอ´เนอรจี้) ความสามารถในการทำงานของคลื่น ซึ่งเป็นสัดส่วนกำลังสองของความสูงของคลื่น ถ้าพลังงานสูงคลื่นกระทบฝั่งจะสูงมากกว่า 50 เซนติเมตร ถ้าพลังงานต่ำจะสูงน้อยกว่า 10 เซนติเมตร

wave erosion (เว้ฟ อิโร´เฌิ่น) ดู: *marine abrasion (เมอรีน´ เออะเบร´เฌิ่น)*

wave-etched shoreline (เว้ฟ-เอ็ทชดฺ´ ฌอร´ไลน) พื้นที่ชายฝั่งที่มีลักษณะโค้งเว้าแหว่งแปลกๆ เนื่องจากวัตถุที่มีความคงทนต่างกันถูกคลื่นกัดเซาะ เช่น ชายฝั่งทะเลอันดามัน

wavefront (เว้ฟเฟริ้นทฺ) (1) หน้าคลื่น; ระนาบที่แสดงถึงตำแหน่งของการเคลื่อนที่ของคลื่นไซ้สมิค ณ เวลาใดเวลาหนึ่ง (2) ตำแหน่งที่แสงเดินทางไปถึงเมื่อถูกส่งออกไปจากต้นกำเนิดที่เป็นจุด ในตัวกลางชนิดไอเซอทรอพิค หน้าคลื่นจะมีลักษณะเป็นทรงกลม ถ้าจำกัดแสงให้เป็นลำแสง หน้าคลื่นจะมีลักษณะเป็นระนาบ เปรียบเทียบ: *wave normal (เว้ฟ นอร´เมิเล)* คำพ้อง: *wave surface (เว้ฟ เซอร´เฟิซ)*

wavefront chart (เว้ฟ เฟริ้นทฺ ช้ารฺท) แผนภาพที่แสดงตำแหน่งการเปลี่ยนแปลงของคลื่นไซ้สมิคในเวลาที่ต่อเนื่องกัน และมักแสดงถึงทางเดินคลื่น

wave gage (เว้ฟ เกจ) อุปกรณ์ที่ใช้วัดสมบัติของคลื่น โดยทั่วไปคือความสูงคลื่น ณ จุดใดจุดหนึ่ง ที่เวลาใดเวลาหนึ่ง

wave generation (เว้ฟ เจเนอเร๎เฉิ่น) การเกิดและการเติบโตของคลื่นทางธรรมชาติหรือทางกล โดยลมที่พัดเหนือผิวน้ำในช่วงเวลาหนึ่ง

wave guide (เว้ฟ ไก๊ด) บริเวณซึ่งมักเป็นชั้นในบรรยากาศ มหาสมุทร หรือโลก ที่เป็นตัวกลางให้คลื่นเสียงหรือคลื่นไซ้สมิคผ่านไปได้ ดู: *channel wave (แช๎เนิ่ล เว้ฟ)*

wave interference ripple (เว้ฟ อินเทอรฟี๎เริ่นซ ริ๎เพิ่ล) ดู: *interference ripple (อินเทอรฟี๎เริ่นซ ริ๎เพิ่ล)*

wavelength (เว้ฟ๎เล้งธฺ) (1) ระยะทางระหว่างยอดคลื่นกับยอดคลื่นที่อยู่ถัดกันหรือจากจุดอื่นที่มีความสูงเท่ากัน (2) ระยะระหว่างจุดพับโค้งคว่ำหรือหงายที่ประชิดกันในชั้นหินคดโค้งแบบสมมาตร

wavelet processing (เว้ฟ๎เลิท พรอ๎เซสซิ่ง) การปรับแต่งข้อมูลคลื่นไซ้สมิคเพื่อทำให้รูปร่างคลื่นมีความชัดเจนขึ้นและต่อเนื่องกัน

wave line (เว้ฟ๎ ไลนฺ) ดู: *swash mark (สว้อฌ๎ ม้ารฺค)*

wavemark (เว้ฟ๎ม้ารฺค) (1) [ชายฝั่ง] ดู: *swash mark (สว้อฌ๎ ม้ารฺค)* (2) [ตะกอนวิทยา] รอยริ้วที่เกิดจากการกระทำของคลื่นในขณะที่มีการทับถมตะกอน

wave meter (เว้ฟ มี๎เท่อรฺ) ดู: *wave gage (เว้ฟ เกจ)*

wave normal (เว้ฟ นอรฺ๎เมิ่ล) เส้นตรงที่ลากตั้งฉากกับระนาบที่สัมผัสกับพื้นผิวของคลื่นที่จุดใดจุดหนึ่ง เปรียบเทียบ: *wave front (เว้ฟ เฟริ้นทฺ)*

wave number (เว้ฟ เนิม๎เบ้อร) จำนวนรอบคลื่นต่อหนึ่งหน่วยระยะทาง ซึ่งเป็นส่วนกลับของความยาวคลื่น ในบางครั้งจำนวนรอบคลื่นอาจแทนด้วยค่า 2π หารด้วยความยาวคลื่น (λ) คำพ้อง: *spatial frequency (สเป๎เฉี่ยล ฟรี๎เควินซี่)*

wave ogive (เว้ฟ โอ๎ไจ๊ฟ) ดู: *ogive (โอ๎ไจ๊ฟ)*

wave ray (เว้ฟ เร) ดู: *orthogonal (ออรฺธอ๎เกอเนิ่ล)*

wave refraction (เว้ฟ ริแฟร็ค๎เฉิ่น) (1) การเปลี่ยนแนวยอดคลื่นเมื่อคลื่นเคลื่อนที่ทำมุมเข้าสู่บริเวณน้ำตื้น ยอดคลื่นในน้ำตื้นจะเคลื่อนช้ากว่ายอดคลื่นในน้ำลึก และยอดคลื่นมักจะวางตัวขนานกับแนวชายฝั่ง (2) การเปลี่ยนตำแหน่งของยอดคลื่นโดยกระแสน้ำ

wave ripple (เว้ฟ ริพ๎เพิ่ล) ดู: *oscillation cross ripple (ออเซอเล๎เฉิ่น ครอสฺ ริ๎เพิ่ล)*

wave steepness (เว้ฟ สตี๊พ๎เนิส) อัตราส่วนความสูงกับความยาวของคลื่นน้ำ โดยหากมีอัตราส่วน 1/25 ถึง 1/7 จัดเป็นความชันมาก และอัตราส่วนน้อยกว่า 1/100 เป็นความชันน้อย

wave surface (เว้ฟ เซอรฺ๎เฟิซ) ดู: *wave front (เว้ฟ๎ เฟริ้นทฺ)*

wave wash (เว้ฟ ว้อฌ) การกัดเซาะชายฝั่งหรือตลิ่งโดยคลื่นซัดหรือคลื่นหัวแตก โดยเฉพาะอย่างยิ่งการถูกกัดเซาะของคันกั้นน้ำในช่วงน้ำท่วม

wavy bedding (เว๎วี่ เบ๊ะ๎ดิ้ง) (1) ชั้นหินที่มีลักษณะขอบเขตที่ไม่ต่อเนื่องกัน คำพ้อง: *rolling strata (โร๎ลิ่ง สเตร๎เท่อ)* (2) การตกทับถมระหว่างโคลนและชั้นทรายบางๆ ที่มีลักษณะเป็นริ้วคลื่น ทำให้พื้นผิวชั้นโคลนมีลักษณะโค้งเว้าตามริ้วคลื่นที่อยู่ด้านล่าง เปรียบเทียบ: *flaser structure (เฟล๎เซ่อร สเตริ๊ค๎เช่อรฺ) [ตะกอนวิทยา]; lenticular bedding (เลนที๎คิวเล่อรฺ เบ๊ะ๎ดิ้ง)*

wavy extinction (เว๎วี่ อิกสติ้ง๎เฉิ่น) ดู: *undulatory extinction (เอิน๎เจอเลอทอรี่ อิกสติ้ง๎เฉิ่น)*

wax (แว็กสฺ) ของแข็งไม่เป็นผลึกจำพวกไฮโดรคาร์บิ้น มีส่วนประกอบของกรดไขมันเอสเทอร์ที่มีไฮโดรคาร์บิ้นสูงกว่า เช่น โอเซาะเคอไร้ท (ozocerite) และไขแพเรอเฟิ่น (paraffin wax)

waxing slope (แว็ก๎ซิ่ง สโล้พ๎) ส่วนบนของไหล่เขาที่มีลักษณะโค้งนูน เกิดจากการผุพังและการกร่อนของหินไหล่เขาซึ่งเดิมเป็นลาดเขา และมีการเปลี่ยนค่ามุมอย่างรวดเร็ว คำตรงข้าม: *waning slope (เว๎นิ่ง สโล้พ๎); concave slope (คอน๎เค้ฟ สโล้พ๎)* คำพ้อง: *convex slope (คอน๎เว็กสฺ สโล้พ๎)*

wax opal (แว็กซฺ โอ๎เพิ่ล) โอเพิ่ลสีเหลือง มีความวาวเหมือนไข

waxy luster (แว็ก๎ซี เลิส๎เต้อร) ชนิดของประกายแร่ที่คล้ายกับความวาวเหมือนไข เช่น แคลเซะเดอนี่ (chalcedony)

wayboard (เว๎บอรฺด) ศัพท์อังกฤษ หมายถึง เพอแทะเซี่ยมเบ็นเทอไน้ทฺ (potassium bentonite)

Wealden (วีล๎เดิ้น) หน่วยการลำดับชั้นหินของยุโรป ซึ่งอยู่ในยุคคริเทเฉิส ตอนต้น (บนเพอร์เบ็คเคี่ยน (Purbeckian) ล่างก๊อลทฺ (Gault))

wear (แวรฺ) การลดขนาดหรือเปลี่ยนรูปร่างของตะกอนเนื้อเม็ดจากการครูดถู การอัด หรือการขัด เพียงหนึ่งกระบวนการหรือมากกว่านั้น ดู: *wearing (แว´ริ่ง)*

wearing (แว´ริ่ง) การทำลายภมิลักษณ์หรือพื้นผิวอย่างช้าๆ โดยแรงเสียดทานหรือการสึกกร่อน เปรียบเทียบ: *wasting (เว´สติ้ง)* ดู: *backwearing (แบ็ค´แวริ่ง); downwearing (ดาวนฺ´แวริ่ง); wear (แวรฺ)*

weather (เวะ´เธ่อร) (1) [ธรณีวิทยา] การเปลี่ยนแปลงของพื้นผิวหิน เช่น สีที่เปลี่ยนไป การลดความแข็ง การกลายเป็นเศษเล็กๆ การเกิดหลุม เป็นผลมาจากการสัมผัสกับบรรยากาศและตัวการต่างๆ เช่น แดด ลม ฝน ฯลฯ ดู: *weathering (เวะ´เธอริ่ง)* (2) [อุตุนิยมวิทยา] สภาพอากาศ ประกอบด้วยอุณหภูมิ ความกดอากาศ ความเร็วลม ความชื้น ปริมาณเมฆ และหยาดน้ำฟ้า ในแต่ละที่และแต่ละเวลา เปรียบเทียบ: *climate (ไคล´เหมิ่ท)* คำพ้องของ *windward (วินดฺ´เวิรฺด)*

weather chart (เวะ´เธ่อร ชารฺท) ดู: *แผนที่อากาศ (weather map - เวะ´เธ่อรฺ แม็พ)*

weather coal (เวะ´เธ่อร โคล) ถ่านหินสีน้ำตาลที่เกิดการผุพังและมีสีสด

weathered ice (เวะ´เธ่อรดฺ ไอ๊ซ) น้ำแข็งในทะเลที่พื้นผิวมีการเปลี่ยนแปลงอย่างช้าๆ โดยอุณหภูมิหรือกระบวนการเชิงกลของการเคลื่อนที่เข้ามาหรือออกไปของวัตถุ มีลักษณะของเนินและสันที่เรียบมน

weathered iceberg (เวะ´เธ่อรดฺ ไอ๊ซฺเบิรฺก) ภูเขาน้ำแข็งที่ถูกเสียดกร่อนเป็นระยะเวลานาน โดยปกติจะให้รูปร่างที่ไม่แน่นอนแต่จะกลมมน

weathered layer (เวะ´เธ่อรดฺ เล´เย่อร) [แผ่นดินไหววิทยา] ดู: *low-velocity layer (โล-เวอะลอ´เซอที่ เล´เย่อร)*

weathered zone (เวะ´เธ่อรดฺ โซน) ดู: *low-velocity zone (โล-เวอะลอ´เซอที่ โซน)*

weathering (เวะ´เธอริ่ง) (1) กระบวนการหรือกลุ่มกระบวนการซึ่งเป็นการทำลาย โดยเมื่อดินและหินที่สัมผัสกับบรรยากาศจะเกิดการผุพัง มีการเปลี่ยนสี ลักษณะเนื้อหิน ส่วนประกอบ ความแข็งแรงหรือรูปร่าง อาจมีมวลบางส่วนหายไปจากการพัดพาหรือการแปรเปลี่ยน การผุพังทางกายภาพและทางเคมีของหินมักเกิดอยู่กับที่ทำให้ได้ตะกอนสำหรับการพัดพา การผุพังส่วนใหญ่มักเกิดบนผิวดินแต่อาจเกิดที่ลึกในร่องแตกของหินได้ ซึ่งจะผุพังได้ง่ายขึ้นอยู่กับปริมาณอ็อกซิเจ้นและน้ำ (2) [แผ่นดินไหววิทยา] บริเวณใกล้ผิวโลกที่มีความเร็วคลื่นไซ้สมิคต่ำ เนื่องจากมีอากาศอยู่ตามช่องว่างของชั้นหินหรือชั้นตะกอนที่ยังไม่แข็งตัว คำพ้อง: *low-velocity layer (โล-เวอะลอ´เซอที่ เล´เย่อร); weathered layer (เวะ´เธอรดฺ เล´เย่อร) [แผ่นดินไหววิทยา]*

weathering boulder (เวะ´เธอริ่ง โบ<u>ล</u>´เด้อรฺ) ดู: *boulder of weathering (โบล´เด้อรฺ เอ๊ฟ เว´เธอะริ่ง)*

weathering correction (เวะ´เธอริ่ง เคอเร็ค´เฉิ่น) ในการสำรวจคลื่นไซ้สมิค เป็นการแก้เวลาเดินทางของคลื่นสะท้อนและคลื่นหักเหที่เกิดจากการผันแปรของเวลาเดินทางของคลื่นอันเนื่องมาจากความไม่สม่ำเสมอในชั้นหินซึ่งเป็นชั้นที่มีความเร็วคลื่นต่ำหรือเป็นชั้นผุพังบริเวณใกล้ผิวดิน ทั้งนี้รวมการปรับแก้ความสูงจากระดับน้ำทะเลของพื้นที่เข้าไปด้วย คำพ้อง: *low-velocity-layer correction (โล-เวอะลอ´เซอที่ เล´เย่อร เคอเร็ค´เฉิ่น)*

weathering crust (เวะ´เธอริ่ง เ<u>คริ</u>สทฺ) ศัพท์ที่นักธรณีชาวยุโรปใช้ระบุถึงการผุพังของหินในที่ลึก ซึ่งเกิดในช่วงธรณีกาลที่ยาวนานโดยกระบวนการผุพังทางเคมี หินที่ผุพังแล้วมักประกอบด้วยแร่เคลลูกรัง (รวมทั้ง bauxite-บ๊อกไซ้ทฺ)

weathering escarpment (เวะ´เธอริ่ง อิส´การฺพเมิ่นทฺ) ด้านลาดชันของชั้นหินตะกอนที่มีมุมเอียงเทต่ำ ซึ่งมีความคงทนต่อการสลายตัว

weathering index (เวะ´เธอริ่ง อิน´เด็กสฺ) หน่วยวัดลักษณะการผุพังของถ่านหิน กำหนดจากกระบวนการที่เป็นมาตรฐานในห้องปฏิบัติการ

weathering out (เวะ´เธอริ่ง เอ๊าทฺ) การปรากฏของหินที่ค่อนข้างคงทนต่อการผุพัง เนื่องจากหินรอบๆ ที่ความคงทนน้อยกว่ามีการผุพังออกไป

weathering pit (เวะ´เธอริ่ง พิท) ดู: *weather pit (เวะ´เธ่อร พิท)*

weathering rind (เวะ´เธอริ่ง ไรนดฺ) เปลือกหรือชั้นส่วนนอกของกรวด หินก้อนใหญ่ หรือเศษหินที่เกิดจากการผุพัง

weathering shot (เวะ´เธอริ่ง ฉ็อท) ในการสำรวจไซ้สมิคหมายถึง การใช้แหล่งกำเนิดคลื่นไซ้สมิคขนาดเล็ก เพื่อคาดคะเนความหนาและลักษณะของชั้นผุพังหรือชั้นที่มีความเร็วต่ำ คำพ้อง: *short shot (ฉ้อรฺท ฉ็อท); poop shot (พูฟ ฉ็อท)*

weathering velocity (เวะ´เธอริ่ง เวอะลอ´เซอที่) ความเร็วของคลื่นปฐมภูมิซึ่งเคลื่อนที่ผ่าน *low-velocity layer (โล-เวอะลอ´เซอที่ เล´เย่อรฺ)* บริเวณใกล้พื้นผิวโลก มีความเร็ว 500-700 เมตร

ต่อวินาที เปรียบเทียบ: *subweathering velocity (เสิบเวะ'เธอริ่ง เวอะลอ'เซอที่)*

weather map (เวะ'เธ่อร แม็พ) แผนภูมิที่ใช้แสดงอุณหภูมิ ความดัน ปริมาณน้ำฝน ทิศทางและความเร็วลม มวลอากาศ และแนวปะทะอากาศของพื้นที่ ณ ระดับอ้างอิงหนึ่งๆ

weather pit (เวะ'เธ่อร พิท) หลุมตื้นบนที่ราบหรือที่ลาดเอียงน้อย บนยอดหินแกรเนิท เกิดจากการสะลายแรงยึดเกาะระหว่างเม็ดแร่โดยน้ำที่ขังอยู่ มีเส้นผ่านศูนย์กลาง 30-45 เซนติเมตร ลึกไม่เกิน 15 เซนติเมตร คำพ้อง: *weathering pit (เวะ'เธอริ่ง พิท)* เปรียบเทียบ: *rock doughnut (ร็อค โด'เนิท); oven (เออ'เวิ่น)*

weather shore (เวะ'เธ่อร ฌอร) ชายฝั่งที่วางตัวในด้านที่รับลม ทำให้เกิดการปะทะกับคลื่นที่รุนแรง คำตรงข้าม: ชายฝั่งลมสงบ; *lee shore (ลี ฌอร)*

weber (เวะ'เบ้อร) หน่วยของเฟลิกซแม่เหล็กในระบบเอสไอ = 10^8 แม็กซเวล (Maxwell) คำพ้อง: *volt-second (โว้ลทฺ-เซะ'เคินดฺ)*

weberite (เวะ'เบอไร้ท) แร่สีเทาจาง ระบบผลึกออรเธอรอมบิค: Na_2MgAlF_7

Weber number (เวะ'เบอรฺ เนิม'เบ่อรฺ) ความสัมพันธ์ของแรงเฉื่อยของพลังงานพื้นผิวที่อยู่ในรูปผลลัพธ์จากผลคูณของความหนาแน่น ความเร็วของการไหลยกกำลังสอง และระยะทาง หารด้วยพลังงานพื้นผิว ซึ่งมีความสำคัญในการไหลของน้ำในวัตถุที่มีรูพรุนและรูขนาดเล็ก

websterite (เว็บ'สเตอไร้ท) (1) [แร่วิทยา] ดู: *aluminite (เออะลู'เมอไน้ท)* (2) [หิน] ในการจำแนกหินอัคนีของ IUGS หินพลูทอหนิคที่มีปริมาณแร่สีเข้มมากกว่าหรือเท่ากับร้อยละ 90 โดยประกอบด้วยแร่ออเลอวีนน้อยกว่าร้อยละ 5 และแร่ออรโธไพร็อกซีน กับแร่ไคลโนไพร็อกซีนอย่างละน้อยกว่าร้อยละ 90 (3) [หิน] หิน ไพร็อกซีไน้ท ที่ประกอบด้วยแร่ออรโธไพร็อกซีน กับ แร่ไคลโนไพร็อกซีน เกือบทั้งหมด

wedge (เว็ดจ) (1) [แสง] (ก) ดู: *optical wedge (อ็อพ'ทิเคิ่ล เว็จ)* (ข) ดู: *quartz wedge (ขวอรทฺซ เว็จ)* (2) [การลำดับชั้นหิน] (ก) รูปร่างของชั้นหิน สายแร่ หรือมวลหินอัคนีแทรกซอนที่มีลักษณะสอบเข้าหากัน โดยเฉพาะ รูปร่างลักษณะเป็นลิ่มของมวลหินตะกอน หรือ *prism (พริ'เซิ่ม) [ตะกอนวิทยา]* (ข) ดู: *sand wedge (แซนดฺ เว็ดจ)*

wedge fault (เว็ดจ ฟ้อลทฺ) รอยเลื่อนเล็กๆ ที่ตัดผ่านชั้นหินเพียงชั้นเดียว ซึ่งการเลื่อนเกยกันทำให้ชั้นหินหนาขึ้น

wedge ice (เว็ดจ ไอ๊ซฺ) ดู: *foliated ground ice (โฟ'ลีเอเถิด กราวนฺดฺ ไอ๊ซฺ)*

wedge-out (เว็ดจ-เอ๊าทฺ) ขอบหรือเส้นของ *pinch-out (พิ้นซฺ-เอ๊าทฺ)* ของชั้นหินที่มีลักษณะเป็นเล็นสหรือปลายตัด

wedge out (เว็ดจ เอ๊าทฺ) ลักษณะของการบางลง หรือแคบลงจนหายไป; บางจนหมดไป

wedgework (เว็ดจ'เวิรฺค) การแตกออกของหินเนื่องจากการแทรกเข้ามาคล้ายรูปลิ่มของวัตถุอื่น เช่น รากไม้ หรือน้ำแข็ง ดู: *frost wedging (ฟร้อสทฺ เว็ด'จิ้ง)*

wedging (เว็ด'จิ่ง) การแยก การแตก หรือการใช้แรงเพื่อทำให้หินแยกเป็นรูปลิ่ม เช่น การพัฒนาของผลึกเกลือ หรือผลึกแร่ในร่อง โดยเฉพาะ *frost wedging (ฟร้อสทฺ-เว็ด'จิ้ง)*

weedia (วี'เดีย) ชนิดของสโตรแมเทอไล้ท (stromatolite - โครงสร้างของหินตะกอนอินทรีย์ ที่เป็นผลจากการเจริญเติบโต และกระบวนการเผาผลาญของจุลินทรีย์ในพืช) ที่มีเปลือกเป็นสาหร่ายลักษณะเรียบหรือขนานกับชั้นหิน และแสดงลักษณะของระนาบชั้นหินย่อยที่แสดงความไม่เป็นระเบียบในภาคตัดขวาง

weeding (วี'ดิ้ง) การลดจำนวนของจุดที่ประกอบกันเป็นเส้นโดยที่ยังรักษารูปร่างของเส้นนั้นไว้ ดู: *thinning (ธิน'นิ่ง)*

weeksite (วีค'ไซ้ทฺ) แร่สีเหลืองในระบบผลึกออรเธอรอมบิค: $(K,Ba)_{1-2}(UO_2)_2(Si_5O_{13})\bullet H_2O$

weeping rock (วี'พิ่ง ร็อค) หินเนื้อพรุนที่มีน้ำไหลซึม

weeping spring (วี'พิ่ง-สปริง') น้ำซึม น้ำซับที่มีปริมาณน้ำน้อย คำพ้อง: *seepage spring (ซี้'ผิจ สปริง')*

Wegener hypothesis (เวะ'เกอเนอร ไฮเพาะเธอเสิส) สมมุติฐานเรื่องทวีปเลื่อนจากกัน (*continental drift*)

Weichsel (ไว้ค'เซิ่ล) ศัพท์ที่ใช้ในยุโรปตอนเหนือสำหรับเรียกช่วงเวลาที่สี่ของยุคน้ำแข็งและระยะสุดท้ายของยุคน้ำแข็งในสมัยไพลสเตอซีน หลังจากสมัยน้ำแข็ง Saale (ซา'เล่อะ) เทียบเคียงได้กับ *Würm (วึรฺม)* และ *Wisconsinan (วิสคอน'ซินแนน)*

Weischselian (ไวเฌ'เลี่ยน) สมัยไพลสเตอซีนตอนปลายของยุโรป ซึ่งมีอากาศหนาวเย็น (บน *Eemian - เอี่ยน* ใต้ *Flandrian - แฟลนเดรี้ยน*) เทียบเคียงได้กับ Würm-II glacial system (วึรฺม-2 เกล'เฌิ่ล ซิส'เติ้ม)

weight dropping (เวท ดรอพ'พิ่ง) วิธีการสำรวจคลื่นไซ้สมิค โดยปล่อยลูกตุ้มเหล็กลงพื้นเพื่อทำให้เกิดคลื่นไซ้สมิค

weir (เวียร์) (1) ฝายขนาดเล็กที่กั้นในธารน้ำ เพื่อทำให้ระดับน้ำเพิ่มขึ้น หรือบังคับทิศทางน้ำให้ไหลไปในทิศทางที่ต้องการ เช่น leaping weir (ลี๎พิง เวียร์) (2) ร่องในทำนบ เขื่อน หรือแนวกั้นต่างๆ ที่ขวางหรือกั้นขอบเขตของทางน้ำ ซึ่งเป็นตัวควบคุมการไหลผ่านของน้ำ เช่น wasteweir (เว้สท๎เวร์) ที่ได้รับการออกแบบมาเป็นอย่างดีจะทราบขนาดและพื้นที่หน้าตัดจากความสูงเหนือฐาน ซึ่งความสูงนี้จะช่วยให้รู้ค่าต่างๆ ที่จำเป็นสำหรับการคำนวณอัตราการไหลของน้ำ

weisbachite (ไว้ส๎แบไค้ท) แองเกิลไซ้ท (anglesite) ที่มีแบเรี่ยมเป็นองค์ประกอบ

weishanite (ไว้๎แฌไน้ท) แร่โลหะในระบบผลึกเฮ็กแซะเกอเนิ่ล: $(Au,Ag)_3 Hg_2$

weissbergite (ไว้ส๎เบอร์เก๊ท) แร่สีเทาประกายโลหะ ระบบผลึกไทรคลิหนิค: $TlSbS_2$

weissite (ไว้๎ไซ้ท) แร่สีน้ำเงิน-ดำ รูปผลึกเฮ็กแซะเกอเนิ่ลหรือไทรเกอเนิ่ล: $Cu_5 Te_3$

weld (เว็ลด) ระนาบคั่นระหว่างชั้นสองชั้น หรือระหว่างชั้นที่เคยถูกคั่นกลางด้วยชั้นเกลือที่แทรกเข้ามา ซึ่งภายหลังต่อเนื่องกันเนื่องจากชั้นเกลือได้หายไป

welded flow breccia (เว็ล๎เดิด โฟล เบร๊ะ๎เชี่ย) บริเวณส่วนล่างของลาเว่ออาอะ หรือลาเว่อหลากที่มีร่องแตก โดยร่องแตกเหล่านั้นจะถูกเชื่อมด้วยกันในบริเวณที่เป็นส่วนบนของลาเว่ออาอะ หรือลาเว่อหลาก

welded soil (เว็ล๎เดิด ซอยล์) กระบวนการกำเนิดดินต่างๆ ที่เกิดขึ้นในดินชั้นบนลงไปจนถึง หรือทับอยู่บนดินชั้นล่าง คำพ้อง: *complex soil (คอม๎เผล็กส์ ซอยล์); polypedomorphic soil (พอลี่พีเดอ มอรฟิค ซอยล์)*

welded texture (เว็ล๎เดิด เท็กส๎เช่อร์) เนื้อของหินเถ้าภูเขาไฟโดยเฉพาะหินเถ้าภูเขาไฟที่เกิดจากการไหลของเถ้าร้อนจากภูเขาไฟและควันฝุ่น ซึ่งก่อตัวจากอนุภาคที่มีความเป็นแพลสติคถูกความร้อนและความดันตอนที่ตกทับถม

welded tuff (เว็ล๎เดิด เทิ้ฟ) หินเถ้าภูเขาไฟที่มีความเป็นแก้วสูง และแข็งตัวโดยการเชื่อมกันของเศษแก้ว เนื่องจากผลของความร้อนที่มีอยู่ในตัว น้ำหนักกดทับ และแก๊สร้อน มักเกิดกับเถ้าภูเขาไฟที่เป็นสิลิเค่อสูง และปรากฏในลักษณะของชั้นบางหรือริ้ว เปรียบเทียบ: *sillar (ซีลยาร์)*

welding (เวล๎ดิ้ง) (1) การเชื่อมแน่นของตะกอน (โดยเฉพาะพวกเคล) จากน้ำหนักกดทับ หรือจากการเคลื่อนที่ของเปลือกโลก โดยจะบีบอนุภาคของตะกอนเข้าด้วยกันภายใต้การจำกัดของพื้นที่ของมอลิคิวล ซึ่งจะทำให้น้ำถูกบีบออกมาจากตะกอน (2) กระบวนการก่อตัวใหม่ เนื่องจากผลึกแร่ และ/หรือเม็ดตะกอนเข้ามาชิดกันโดยกระบวนการบีบอัด ซึ่งมักจะเกี่ยวข้องกับการละลายตัวเนื่องจากแรงดัน และการเคลื่อนย้ายของสารละลาย

well (เว็ล) (1) [วิศวกรรม] ลักษณะของคอนกรีต เหล็ก ไม้ หรืออิฐรูปทรงกระบอกกลวงที่ถูกสร้างขึ้นในหลุมใต้ดิน โดยจะลงไปถึงชั้นดินที่แข็งหรือชั้นหิน สามารถเป็นสิ่งค้ำยันสิ่งก่อสร้าง เช่น ตึก สะพาน ศัพท์นี้ยังหมายถึงหลุมที่ถูกขุดขึ้นเพื่อสร้างเป็นบ่อ (2) [อัญมณีวิทยา] บริเวณศูนย์กลางที่มืดและไม่สะท้อนแสงของเพชรหรืออัญมณีอื่นๆ ที่ก้นลึก สามารถเรียกได้อีกอย่างว่า nailhead (เนล๎เฮ้ด) (3) [เพอโทรเลี่ยม] หลุมเจาะหรือก้านเจาะลงไปในดินมีจุดประสงค์เพื่อหาน้ำมันและ/หรือแก๊สจากแหล่งกักเก็บใต้ดินหรือสำหรับปล่อยน้ำหรือแก๊สที่อยู่ภายใต้ความดันเข้าสู่ชั้นหินใต้ดิน ดู: *oil well (ออยล์ เว็ล); gas well (แก๊ส เว็ล)* (4) [น้ำ] บ่อหรือหลุมที่ขุดโดยมนุษย์ มักมีรูปร่างเป็นทรงกระบอกและมีผนัง โดยจะทำการขุดลงไปในดินจนถึงความลึกระดับที่หินหรือดินมีน้ำอยู่ เพื่อให้น้ำไหลขึ้นมาหรือถูกปั๊มขึ้นมาบนผิวดิน; *water well (วอ๎เท่อร์ เว็ล)* (5) [น้ำ] คำที่ใช้เรียกน้ำซึม น้ำซับ หรือน้ำพุธรรมชาติ หรือสระน้ำที่เกิดจากน้ำเหล่านั้น โดยเฉพาะที่ให้น้ำแร่ (6) [น้ำ] คำที่ใช้เรียกพื้นที่ที่มีน้ำพุที่ให้น้ำแร่หลายๆ บ่อ หรือใช้เรียกที่พักตากอากาศที่มีการทำกิจกรรมที่ใช้น้ำเค็มและน้ำจืดเป็นหลัก; สปา

well-beded (เว็ล-เบ๊ะ๎เดิด) ศัพท์ที่ใช้เรียก ชั้นหิน ที่มีลักษณะชั้นซ้อนจำนวนมาก และสามารถแยกออกจากกันได้อย่างชัดเจน

wellbore (เว็ลบอร์) หลุมเจาะ ดู: *borehole (บอร์โฮล)*

well casing (เว็ล เค้๎ซิ่ง) ดู: *casing (เค๎ซิ่ง)*

well cuttings (เว็ล เคอะทิ่งส์) เศษหินที่เกิดจากการตัดของหัวเจาะในกระบวนการเจาะหลุม และถูกนำออกไปจากหลุมเจาะโดยน้ำโคลนที่ใช้ในการขุดเจาะ หรือโดยกระบอกตัก (bailer - เบ๎เล่อร์) ในเครื่องเจาะใช้ลวดสลิงดึงกระบอกขึ้นอย่างขึ้น (cable-tool drilling - เค๎เบิ้ล-ทูล ดริ๎ลลิ่ง) ซึ่งเศษหินเหล่านี้จะถูกเก็บทุกๆ ระยะตามที่กำหนด ทำให้ทราบถึงลำดับชั้นหิน คำพ้อง: *cuttings (เคอะ๎ทิ่งส์), drill cuttings (ดริ๎ล เคอะ๎ทิ่งส์), well samples (เว็ล แซม๎เพิ่ลส์)*

well-graded (เว็ล-เกร๎เดิด) (1) ศัพท์ธรณีวิทยา หมายถึงการคัดขนาดดี (2) ศัพท์วิศวกรรม หมายถึง อนุภาคดินหรือตะกอนที่ยังไม่แข็งตัว ที่มีการคัดขนาดดี มีการกระจายตัวจากหยาบที่สุดไปละเอียดที่สุด ในสัดส่วนที่ซึ่งอนุภาคที่มีขนาดเล็กลงมาจะไปทับถมในช่องว่างระหว่างอนุภาคที่มีขนาดใหญ่กว่าได้เกือบพอดี คำตรงข้าม: *poorly graded (พุรฺ๎ลี่-เกร๎เดิด)*

wellhead (เว็ล๎เฮด) (1) [การเจาะ] ท่อเหล็กที่โผล่พ้นผิวดินของหลุมเจาะน้ำมันหรือแก๊ส ซึ่งจะประกอบด้วยหัวปลอกท่อ (casinghead – เค๎ซิ่งเฮด) ที่มีขนาดใหญ่กว่าในส่วนล่าง และหัวท่อ (tubing head - ทู๎บิ่ง เฮด) ที่มีขนาดเล็กกว่าในส่วนบน (2) [น้ำบาดาล] แหล่งกำเนิดของธารน้ำ; แหล่งที่มีน้ำซึม น้ำซับหรือน้ำพุขึ้นมาบนผิวดิน

well log (เว็ล ล้อก) แผนภูมิข้อมูลที่ได้จากการวัดหรือคำนวณลักษณะทางกายภาพของหินในหลุมเจาะ โดยบันทึกต่อเนื่องไปตามความลึก โดยเครื่องอ่านข้อมูล (sonde - ซอนด) จะทำการวัดค่าในขณะที่ถูกดึงขึ้นจากหลุมเจาะด้วยสายสัญญาณ สามารถวัดหลายค่าได้พร้อมๆ กัน และผลที่ได้จะแสดงเป็นเส้นแกร๊ฟเรียกว่า ล้อก โดยทั่วไปเว็ล ล้อก อาจหมายถึงกลุ่มข้อมูล เช่น *resistivity log (รีซิสทิ๎เวอที่ ล้อก) radioactivity log (เรดีโอแอ๊คทิ๎เวอที่ ล้อก)* หรืออาจระบุประเภทเฉพาะเจาะจง เช่น *sonic log (ซอ๎หนิค ล้อก), gamma-ray log (แก๎เม่อ-เร ล้อก)* ดู: *sample log (แซม๎เพิ่ล ล้อก); driller's log (ดริ๎เล่อรฺส ล้อก); mud log (เหมิด ล้อก)* คำพ้อง: *borehole survey (บอรฺ๎โฮล เซอรฺ๎เว); geophysical log (จีเออฟิ๎ซิเคิ่ล ล้อก); wire-line log (ไวร-ไลนฺ ล้อก)*

well loss (เว็ล ล้อส) การลดระดับความดันน้ำในหลุมเจาะใต้ชั้นอุ้มน้ำหรือแหล่งกักเก็บที่อยู่ติดกันของบ่อน้ำบาดาล ซึ่งเกิดจากการไหลแบบปั่นป่วน และจากการสูญเสียความดันจากแรงเสียดทานในท่อกรองและในชั้นกรวดอัด (gravel pack) ภายในบ่อ

well point (เว็ล พ้อยนฺท) ปุ่มเหล็ก หรือพีวีซีที่ส่วนปลายของท่อ หรือท่อกรุของบ่อบาดาลที่สิ้นสุดที่ตำแหน่งเดิมของหัวเจาะที่เจาะลงไปในชั้นให้น้ำระดับตื้น เพื่อนำน้ำขึ้นมาใช้อุปโภคหรือบริโภค หรือเพื่อการระบายน้ำ

well record (เว็ล เระคอรฺด๎) ข้อมูลต่างๆ เกี่ยวกับหลุมเจาะที่ถูกบันทึกไว้อย่างย่อๆ; ประวัติของหลุมเจาะ (หรือข้อมูลที่บันทึกแบบวันต่อวันของหลุมเจาะ) นับตั้งแต่วันที่ทำการสำรวจเพื่อกำหนดตำแหน่งหลุมไปจนกระทั่งถึงวันหยุดผลิต หรือปิดหลุม

well-rounded (เว็ล-ราวนฺ๎เดิด) หมายถึง อนุภาคของตะกอนที่ขัดถูกซึ่งกันและกันจนมีลักษณะมน ไม่มีพื้นผิวเดิมที่เป็นเหลี่ยมหรือเรียบแบน; โดยเฉพาะ หมายถึง อนุภาคที่ไม่มีเหลี่ยมแบบทุติยภูมิ และมีค่าความมนระหว่าง 0.60 และ 1.00 ตลอดจนหมายถึง ช่วงชั้นความมนของอนุภาค (*roundness class)* ที่ประกอบด้วยอนุภาคที่มีความมนมาก เปรียบเทียบ: *roundness (ราวนฺดฺ๎เนิส)*

well samples (เว็ล แซม๎เพิ่ลส) ดู: *well cuttings (เว็ล เคอะ๎ทิ่งสฺ)*

well screen (เว็ล สกรีน๎) ส่วนของท่อกรุในบ่อบาดาล หรือหลุมเจาะที่มีระบบรู หรือช่องจำนวนมากเพื่อให้น้ำไหลเข้า-ออกได้ดี

well site (เว็ล ไซ้ทฺ) ดู: *location (โลเค๎เฌิ่น)*

well-sorted (เว็ล-ซอรฺ๎เถิด) หมายถึง ตะกอนที่มีขนาดเท่าๆ กัน มีค่าสัมประสิทธิ์การลำดับขนาดน้อยกว่า 2.5 คำตรงข้าม: *poorly sorted (พุรฺ๎ลี่ ซอรฺ๎เถิด)* คำพ้อง: *well-graded (เว็ล-เกร๎เดิด)*

wellspring (เว็ล๎สปริง) ดู: *fountainhead (ฟาวนฺ๎เทนเฮ้ด)*

wellstrand (เว็ล๎สแตรนดฺ) ศัพท์ภาษาสก็อตสำหรับ ธารน้ำที่มีน้ำซึม น้ำซับ หรือน้ำพุที่เป็นแหล่งให้น้ำ

well survey (เว็ล เซอรฺ๎เว) การหาความเร็วของคลื่นไซ้สมิคตามความลึกของหลุมเจาะ ด้วยการหย่อนเครื่องรับคลื่นลงไปในหลุมเจาะ และบันทึกคลื่นจากเครื่องหรือวัตถุกำเนิดคลื่นอยู่ที่ผิวดินหรือใกล้ผิวดิน ดู: *check shot (เช็ค ฌ็อท)* เปรียบเทียบ: *vertical seismic profiling (เวอรฺ๎ทิเคิ่ล ไซ้สมิค โพรฺ๎ไฟลิ่ง)*

well ties (เว็ล ทายส) การเปรียบเทียบข้อมูลไซ้สมิคที่วัดได้กับข้อมูลธรณีวิทยาของหลุมเจาะ ณ ตำแหน่งหลุมเจาะ

well water (เว็ล วอ๎เท่อรฺ) น้ำที่ได้จากบ่อบาดาล; น้ำในชั้น (ดิน/หิน) อิ่มน้ำ หรือในชั้นอิ่มน้ำแขวน (perched aquifer – เพิรฺช วอ๎เท่อรฺ); น้ำที่อยู่ในระดับชั้นน้ำบาดาล หรือจากชั้นอิ่มน้ำแขวน (perched agifer) ผ่านน้ำบาดาล (*phreatic water – ฟรีเอ๎ถิค วอ๎เท่อรฺ)*

well yield (เว็ล ยีลดฺ) อัตราการไหลของน้ำบาดาลต่อหน่วยเวลา

welt (เว้ลทฺ) (1) [ถ้ำวิทยา] หินปูนในบริเวณถ้ำขนาดเล็ก รูปร่างกลมหรือยาวตามแนวของจ๊อยนท์ในชั้นหิน หรือร่องแตกในแท่งหินงอกหินย้อย; ช่วงแรกของการเกิดรูปโล่ (*shield*) (2) [เท็คทอหนิค] พื้นที่นูนแนวแยว ที่เกิดจากการดันขึ้นของชั้นหินดานล่าง และมีลักษณะเป็น

เส้นตรง ยาวอย่างโดดเด่น เปรียบเทียบ: *ร่อง (furrow – เฟอร์โร่) [ธรณีวิทยาโครงสร้าง]*

Wemmelian (เวมีเลี่ยน) หินช่วงอายุในยุโรป: ตอนบนของสมัยอีเออซีนตอนกลาง (Upper Middle Eocene) เหนือเลเดี้ยน (Ledian) ใต้ออเวอรเซี่ยน (Auversian)

Wenlockian (เวนล็อค'เคี่ยน) หินสมัยตามมาตรอายุลำดับชั้นหินมาตรฐานโลก: สิลุเรี่ยนตอนกลาง เหนือ แลนเดอวิเรี่ยน (Llandoverian) ใต้เลิดโลเวี่ยน (Ludlovian) และเรียกอีกชื่อว่า Wenlock (เวน'ล็อค)

Wenner array (เว็น'เน่อร เออะเร') ในการสำรวจวัดความต้านทานไฟฟ้าจำเพาะ หมายถึง การวางขั้วสำหรับปล่อยกระแสไฟฟ้าสองขั้วและขั้วสำหรับวัดความต่างศักย์ไฟฟ้าสองขั้วอยู่ในแนวเส้นตรงเดียวกัน โดยขั้วสำหรับปล่อยกระแสไฟฟ้าสองขั้วขนาบอยู่ขอบนอกของขั้วสำหรับวัดความต่างศักย์ไฟฟ้าและระยะห่างระหว่างขั้วแต่ละขั้วมีค่าเท่ากัน

Wentworth grade scale (เวน'เวิรฺท เกรด สเกล') ขนาดของตะกอนที่พัฒนาเพิ่มเติมต่อจาก *Udden grade scale (เอ๊อะ'เดิ้น เกรด สเกล')* ซึ่งมีขนาดตั้งแต่เคล (เส้นผ่าศูนย์กลางน้อยกว่า 1/256 มิลลิเมตร) ถึงโบลเด้อร (เส้นผ่าศูนย์กลางมากกว่า 256 มิลลิเมตร) นิยมใช้ในทวีปอเมริกาเหนือ

Werfenian (เวอรฟี'เนี่ยน) หินช่วงอายุในยุโรป: ไทรแอสิคตอนล่างสุด เหนือเธอรินเจี้ยน (Thuringian) ใต้เวอรกลอเรี่ยน (Virglorian) ดู: *Scythian (สไก'เธี่ยน)*

wemerite (เวอร'เนอไร้ทฺ) คำพ้องของ *scapolite (สแก๊ะ'เพอไล้ทฺ)* โดยเฉพาะแร่ในกลุ่มสแก๊ะเพอไล้ทที่อยู่ระหว่างไมโอไน้ท (meionite) และแมเรียไล้ท (marialite)

west-coast desert (เว้สทฺ-โคสทฺ เด๊ะ'เสิรฺท) ทะเลทรายชายฝั่งตะวันตก (*coastal desert)* พบบนขอบตะวันตกของทวีปอเมริกาและเกิดขึ้นในบริเวณเขตร้อน เช่น ใกล้เส้นและเทอถูดที่ 23.5 องศาเหนือ หรือใต้ (tropics of Cancer or Capricorn) ที่ซึ่งอุณหภูมิจะเปลี่ยนแปลงน้อยกว่าทะเลทรายเขตร้อนที่อยู่ภายในแผ่นดินใหญ่

Western bentonite (เว้'สเทิ่น เบ็น'เทอไน้ทฺ) หมายถึง *sodium bentonite (โซเดี้ยม เบ็นเทอไน้ทฺ)*

westing (เว้'สติ้ง) ความแตกต่างของลอนจอถูด ที่วัดไปทางทิศตะวันตกจากจุดก่อนสุดท้ายของการอ้างอิง เช่น ระยะทางไปทางทิศตะวันตก เทียบจากเส้นเหนือ-ใต้ ที่ผ่านจุดเริ่มต้น

Westphal balance (เว้สทฺ'เฟล แบ'เลิ่นซฺ) ในการวิเคราะห์แร่ หมายถึง เครื่องชั่งที่ใช้ในการกำหนดค่าความถ่วงจำเพาะของของเหลวความถ่วงจำเพาะสูง *(heavy liquid)* คำพ้อง: *beam balance (บีม แบ'เลิ่นซฺ)*

Westphalian (เว้สทเฟล'เยิ่น) หินสมัยในยุโรป: คารเบอนิเฟอเริสตอนบน เหนือแนมิวเรี่ยน (Namurian) ใต้สเตแฟเนี่ยน (Stephanian)

westward drift (เว้สทฺ'เวิด ดริ๊ฟทฺ) องค์ประกอบของการเปลี่ยนแปลงของสนามแม่เหล็กโลกซึ่งมีการเคลื่อนที่ประมาณ 0.2 องศาต่อปี จากสนามไดโพลที่มาตรฐาน

wet analysis (เว็ท เออะแน'เลอเสิส) วิธีการประมาณขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางของอนุภาคขนาดเล็กกว่า 0.06 มิลลิเมตร โดยการผสมอนุภาคตัวอย่างลงในน้ำที่ทราบปริมาตร และหาความหนาแน่นโดยใช้ไฮดรอเมอเท่อร (hydrometer) ความละเอียดสูง

wet assay (เว็ท แอส'เส้) วิธีทดสอบหาน้ำหนักใดๆ ที่มีลำดับหรือขั้นตอนเกี่ยวข้องกับของเหลว โดยทั่วไปมักเป็นน้ำ ซึ่งเป็นการแยกวัตถุที่ผสมอยู่ด้วยกันออกจากกัน เปรียบเทียบ: *dry assay (ดราย แอส'เส้)*

wet avalanche (เว็ท แอ๊ะ'เวอแล้นซฺ) ดู: *wet-snow avalanche (เว็ท สโน' แอ๊ะ'เวอแล้นซฺ)*

wet blasting (เว็ท แบล๊ส'ติ้ง) การขัดถู หรือการกระแทกโดยน้ำ เช่น กรวดบนชายหาดที่ถูกขัดถูจากคลื่นซัดฝั่ง (*aquafact – แอ๊ะ'เควอแฟ็คทฺ)* หรือเศษหิน โขดหิน ในท้องน้ำที่ถูกขัดถู

wet-bulb temperature (เว็ท-เบิ๊ลบ เท็ม'เพอชุรฺ) อุณหภูมิต่ำสุดที่อากาศสามารถระบายความร้อนด้วยการระเหยที่ความดันคงที่ ซึ่งในระหว่างการเกิดลักษณะดังกล่าวนี้ ความร้อนที่ใช้ในการระเหยจะมาจากอากาศ ดังนั้น จึงเป็นผลให้อากาศเย็นลง และใช้เครื่องมือที่เรียกว่า ไซครอเมอเท่อร (psychrometer) ในการวัด เปรียบเทียบ: *dewpoint (ดิว'พ้อยนฺทฺ)*

wet chemical analysis (เว็ท เคมิเคิ่ล เออะแน'เลอเสิส) วิธีการวิเคราะห์เคมีใดๆ ที่ใช้น้ำ หรือของเหลวอื่น เป็นส่วนหนึ่งในกระบวนการวิเคราะห์ โดยปกติหมายถึง การวิเคราะห์โดยน้ำหนัก *(gravimetric analysis - แกรเวอเมะ'ทริค เออะแน'เลอเสิส)* และการวิเคราะห์โดยปริมาตร *(volumetric analysis – วอลยูเมะ'ทริค เออะแน'เลอเสิส)*

wet gas (เว็ท แก๊ส) แก๊สธรรมชาติที่ปนเปื้อนด้วยไฮโดรคาร์บอนเหลว เปรียบเทียบ: *dry gas (ดราย แก๊ส); condensate (คอน'เด็นเสทฺ)*

wetland (เว็ท′แลนด์) พื้นที่ชุ่มน้ำ; พื้นที่ที่มีน้ำท่วมขัง ที่มีระดับน้ำอยู่ที่ผิวดิน หรือเหนือผิวดินอย่างน้อยภายในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่งในรอบปี

wet loose avalanche (เว็ท ลู้ส แอ๊ะ′เวอแล้นชฺ) หิมะเปียกถล่ม

wet playa (เว็ท พลาย่า) ดินอ่อนในพื้นที่ราบเปียก ฟูและเนื้อนุ่มจากการถูกเคลือบด้วยคราบเกลือสีขาว ในบริเวณที่มีการระเหยออกของน้ำบาดาลใกล้ผิวดิน; เซไลเน่อ (*salina*) ที่รองรับด้วยตะกอนขนาดทรายแป้งที่เกาะกันแบบหลวมๆ ผลึกเกลือ และเคลที่มีความชื้น เปรียบเทียบ: *dry playa (ดราย พลาย่า)* คำพ้อง: *moist playa (ม้อยสฺทฺ ไพลเอ่อ)*

wet slab avalanche (เว็ท สแล๊บ′ แอ๊ะ′เวอแล้นชฺ) การถล่มของแผ่นหิมะเปียก

wet snow (เว็ท สโนว′) การทับถมของหิมะที่มีน้ำปะปนอยู่ด้วย เปรียบเทียบ: *dry snow (ดราย สโนว′)*

wet-snow avalanche (เว็ท-สโนว′ แอ๊ะ′เวอแล้นชฺ) การถล่มของหิมะเปียก ที่มีการเลื่อนไถลอย่างช้าๆ จากผลของแรงเสียดทาน คำพ้อง: *slush avalanche (สเลิ้ฒ′ แอ๊ะ′เวอแล้นชฺ); wet avalanche (เว็ท แอ๊ะ′เวอแล้นชฺ)*

wet-snow line (เว็ท-สโนว ไลนฺ) ขอบล่างของเขตน้ำที่ละลายจากหิมะซึม หรือไหลผ่าน (*percolation zone* - เพอรเคอเล′เฌิ่นโซน); เส้นที่ลากบนธารน้ำแข็งใต้อุณหภูมิที่หิมะในช่วงฤดูหนาวที่ผ่านมา ละลายในช่วงสิ้นสุดฤดูร้อน (สูงขึ้นถึง 0 องศาเซลเซียล หรือมากกว่า) เปรียบเทียบ: *wet-snow zone (เว็ท-สโน′ โซน)* คำพ้อง: *saturation line (แซะเชอเร′เฌิ่น ไลนฺ) [ธารน้ำแข็ง]*

wet-snow zone (เว็ท-สโนว โซน) ส่วนของพื้นที่ที่หิมะทับถมบนธารน้ำแข็ง ที่ซึ่งมีอุณหภูมิของหิมะในช่วงฤดูหนาวที่ผ่านมาสูงขึ้นจนหิมะละลายในช่วงสิ้นสุดฤดูร้อน

wet surge (เว็ท เซิ้รฺจ) การถล่มและการทับถมของไพโรแคล้สติค (pyroclastic surge) ที่มีไอน้ำอิ่มตัว จะแสดงหลักฐานในเนื้อหินและสภาพการเกิดแร่ใหม่ในเนื้อหินว่าเปียกในขณะถล่ม

wettability (เวะเทอบิ′เลอที่) ความสามารถของของเหลวในการยึดติดบนพื้นผิววัตถุ (คล้ายแผ่นฟิลมบาง) อันเนื่องจากแรงยึดเหนี่ยวระหว่างมอลิคิวลของของเหลวกับพื้นผิววัตถุ มีปริมาณมากกว่าแรงยึดเหนี่ยวระหว่างมอลิคิวลของของเหลวด้วยกันเอง

wetted perimeter (เวะ′เทิด เพอริ′เมอเท่อรฺ) (1) ความยาวของผิวสัมผัสระหว่างน้ำที่ไหลกับท่อส่งน้ำ หรือทางน้ำวัดในระนาบที่ตั้งฉากกับทิศทางการไหล (2) ความยาวของเส้นรอบวงของท่อส่งน้ำที่อยู่ใต้ผิวน้ำ (3) ความยาวของเส้นรอบวงของท่อส่งน้ำที่มีน้ำไหลอยู่เต็มท่อ ซึ่งความยาวนี้ใช้ในการคำนวณรัศมีการไหล (*hydraulic radius - ไฮดรอ′หลิค เร′เดียส)*

wetting front (เวะ′ทิ่ง เฟริ้นทฺ) ดู: *pellicular front (เพลิ′คิวเล่อรฺ เฟริ้นทฺ)*

wet unit weight (เว็ท ยู′เหนิท เหวท) หน่วยน้ำหนักของดินและน้ำต่อหน่วยของปริมาตรทั้งหมดของมวลดิน ที่ไม่คำนึงถึงระดับของการอิ่มน้ำ

WGS (เดอเบิ้ลยูจีเอส) คำย่อ ดู: *world geodetic system (เวิรฺลดฺ จีเออเด๊ะ′ถิค ซิส′เติ้ม)*

whaleback (เวล′แบ๊ค) กองทราย หรือเนินทรายขนาดใหญ่ ที่มีรูปร่างคล้ายหลังวาฬ โดยเฉพาะ เนินทรายยอดมน ยาว และผิวเรียบ ขนาดต่างๆ (ยาวประมาณ 300 กิโลเมตร กว้าง 1-3 กิโลเมตร และอาจสูงถึง 50 เมตร) ที่ปรากฏในทะเลทราย เกิดจากฐานที่มีองค์ประกอบเป็นอนุภาคขนาดหยาบ หรือฐานที่ถูกสร้างขึ้นและยังคงอยู่เป็นแนวยาว คำพ้อง: *sand levee (แซนดฺ เลวี่)*

Wheelerian (วีลิ′เรี่ยน หรือวีลิ′รีเอิ้น) หินช่วงอายุในเขตตะวันตกเฉียงเหนือของอเมริกา: ไพลเออซีนตอนบน และไพลสเตอซีน (บน เวนทูเรี่ยน (Venturian))

whetstone (เหว็ท′สโตน) หินลับมีด; หินเนื้อละเอียด มักเป็นเซอลิเฌิส เหมาะสำหรับลับมีด เช่น โนแวะคิวไล้ท (*novaculite)*

whinstone (วินสโตน′) ศัพท์ใช้ในอังกฤษสำหรับ โดเลอไร้ท บะซ้อลท และหินอัคนีสีดำเนื้อละเอียด เปรียบเทียบ: *trap (แทร๊พ) [หินอัคนี]*

whipstock (วิพ′สต็อค) คำนาม หมายถึง อุปกรณ์แท่งเหล็กหรือเหล็กกล้าทรงยาว และกลวงที่มีผิวระนาบภายในโค้งและเอียงสำหรับใส่เข้าไปในหลุมเพื่อกำหนดทิศทางหัวเจาะให้เอียงตามระนาบที่กำหนด คำกริยา หมายถึง ใช้วิพสต็อค (whipstock) สำหรับการขุดเจาะหลุมเอียง (*directional well - เดอเร็ค′เฌอเนิ่ล เว็ล)*

whirl ball (เวิรฺล บอล) ก้อนหินทรายเนื้อละเอียดแทรกหรือฝังอยู่ในทรายแป้ง มีรูปทรงของการหมุนวนแบบทรงกลม ทรงรี หรือแท่งยาว และมีแนวแกนยาวเกาะตัวแนวดิ่งหรือชันมาก ซึ่งเป็นลักษณะของการไหลหมุนวนของโคลน

whirlpool (เวิรฺล พูล) มวลน้ำที่ไหลแบบหมุนวนอย่างรวดเร็ว เมื่อเทียบกับรัศมีของการหมุน อาจเกิดจากกระแสน้ำไหลผ่านทางน้ำที่มีพื้นผิวขรุขระ หรือไหลมาบรรจบกันกระแสน้ำสองสาย

ที่อยู่ตรงข้ามกัน เปรียบเทียบ: *eddy (เอ๊ะ´ดี้); maelstrom (เมล´สเตริ้ม)*

whirl zone (เวิรฺล โซน) เขตระหว่างแผ่นหินที่เลื่อนไถลลงมาและชั้นหินถูกปิดทับโดยแผ่นหินที่เลื่อนไถลลงมา

whistling sand (วิส´ทลิ่ง แซนดฺ) ทรายมีเสียง (*sounding sand*) มักพบบนชายหาดแห้ง โดยเสียงจะเกิดเมื่อเม็ดทรายมีการกระทบกระแทกกับเม็ดทรายอื่น คำพ้อง: *musical sand (มิว´ซิเคิ่ล แซนดฺ)*

white agate (ไว้ทฺ แอ๊ะ´เกิท) ศัพท์ที่บางครั้งใช้กับแคลเซะเดอนี่สีขาวหรือค่อนข้างขาว

white band (ไว้ทฺ แบนดฺ) ชั้นในธารน้ำแข็ง ประกอบด้วยน้ำแข็งซึ่งมีสีขาวและทึบแสงเนื่องจากมีฟองอากาศจำนวนมากอยู่ภายใน เปรียบเทียบ: *blue band (บลู แบนดฺ) [ธารน้ำแข็ง]*

white-bedded phosphate (ไว้ทฺ-เบ´เดิด ฟ้อส´เฝท) ศัพท์ที่ใช้ในรัฐเทเนอซี่ สหรัฐอเมริกา สำหรับ หินปูนฟ้อสเฝท ที่แคลไซ้ทบางส่วนถูกแทนที่โดยฟ้อสเฝท และโดยเนื้อหินประกอบด้วยผลึกละเอียดของขวอรทส เกิดเป็นแถบสลับกับชั้นบางของเชิ้รท เปรียบเทียบ: *brown rock (บราวนฺ ร็อค); hard-rock phosphate (ฮารฺด-ร็อค ฟ้อส´เฝท)*

whitecap (ไว้ทฺ´แค็พ) (1) โฟมสีขาวที่ยอดคลื่นในทะเลเปิดเกิดขึ้นเนื่องจากการแตกของหน้าคลื่นชันที่มีความเร็วลมสูงกว่า 7 เมตร/วินาที (2) ฟองน้ำสีขาวเกิดจากลมพัดยอดคลื่นไปตามลม

white chert (ไว้ทฺ เชิ้รฺท) เชิ้รทสีอ่อน ที่ต่างจากเชิ้รทสีดำ

white clay (ไว้ทฺ เคล) ดู: *kaolin (เค´ออเลิ่น) [เศรษฐธรณีวิทยา]*

white cobalt (ไว้ทฺ โค´บ๊อลทฺ) (1) ดู: *cobaltite (โค´บอลไท้ทฺ)* (2) ดู: *smaltite (สมอล´ไท้ทฺ)*

white copperas (ไว้ทฺ เคาะ´เพอเริส) ดู: *goslarite (กอสเลอไร้ท)*

whitedamp (ไว้ทฺ´แด๊มพฺ) ศัพท์สำหรับ คารเบิ้น เมอน็อคไซด (carbon monoxide) ในเหมืองถ่านหิน เปรียบเทียบ: *blackdamp (แบล๊ค´แด๊มพฺ); afterdamp (แอฟ´เท่อรฺแด๊มพฺ); firedamp (ไฟรฺ´แด๊มพฺ)*

white earth (ไว้ทฺ เอิ๊รฺธ) วัตถุดินเซอลิเฉิสเนื้อละเอียดที่ใช้เป็นเม็ดสี

white feldspar (ไว้ทฺ เฟล´สปาร) ดู: *albite (แอล´ไบ๊ทฺ)*

white garnet (ไว้ทฺ การฺ´เหนิท) (1) กรอสเยอเลอร (grossular) โปร่งแสง บางครั้งมีลักษณะคล้ายคลึงกับหยกสีขาว (white jade) (2) ดู: *leucite (ลู´ไซ้ทฺ)*

white gold (ไว้ทฺ โกลด) โลหะผสมของทองที่มีลักษณะคล้ายเงิน หรือทองคำขาว โดยเฉพาะ ทองผสมกับนิเคิ่ล หรือเพอแลเดี้ยม (palladium) ในสัดส่วนที่มีนิเคิ่ล หรือเพอแลเดี้ยมมากกว่าทอง อาจมีหรือไม่มีโลหะอื่นปน (เช่น ดีบุก สังกะสี หรือทองแดง)

white ice (ไว้ทฺ ไอ๊ซ) (1) ทะเลน้ำแข็ง (*sea ice*) ที่มีน้ำแข็งเกิดในช่วงฤดูหนาวหนึ่งฤดู หนาประมาณ 30-70 เซนติเมตร รู้จักกันในนามของ แผ่นน้ำแข็งบางอายุหนึ่งปี (*first-year ice*) (2) ธารน้ำแข็งที่มีฟองอากาศในปริมาณมาก เกิดจากการอัดแน่นของหิมะและปรากฏสีขาว เปรียบเทียบ: *black ice (แบล๊ค ไอ๊ซ); blue ice (บลู ไอ๊ซ)* (3) หิมะน้ำแข็งที่เกิดบนแม่น้ำ หรือทะเลสาบน้ำแข็ง สีขาวเกิดจากการกระจายของแสงในฟองอากาศภายในน้ำแข็ง

white iron ore (ไว้ทฺ ไอ´เริ่น ออรฺ) ดู: *siderite (ซิ´เดอไร้ทฺ) [แร่วิทยา]*

white iron pyrites (ไว้ทฺ ไอ´เริ่น ไพ´ไร้ทฺสฺ) ดู: *marcasite (มารฺ´เคอไซ้ทฺ) [แร่วิทยา]*

white lead (ไว้ทฺ เหลด) ดู: ore *cerussite (ออรฺ เซอเรอ´ไซ้ท)*

white mica (ไว้ทฺ ไม´เค่อ) แร่ไมเค่อสีอ่อน โดยเฉพาะ เมิ้สเคอไว้ท (*muscovite*)

white mundic (ไว้ทฺ เมิน´ดิค) ดู: *arsenopyrite (อาร´เซอโนไพ´ไร้ทฺ)*

white nickel (ไว้ทฺ นิ´เคิ่ล) (1) ดู: *nickel-skutterudite (นิ´เคิ่ล–สเก๊อะ´เทอรูได๊ท)* (2) ดู: *rammelsbergite (แรม´เมิ้ลสเบอรไก๊ท)*

white opal (ไว้ทฺ โอ´เพิ่ล) โอเพิ่ลสีอ่อนที่ใช้เป็นอัญมณี เช่น โอเพิ่ลสีฟ้าอ่อน ถึงขาว

whiteout (ไว้ทฺ´เอ๊าทฺ) การกระจายความสว่างกลางวันโดยการสะท้อนไป-มาระหว่างเกล็ดหิมะที่กำลังตก และเมฆที่ปกคลุม ทำให้เส้นขอบฟ้าและพื้นดินแยกจากกันไม่ได้ ดู: *blizzard (บลิส´เสิรฺด)*

white pyrite (ไว้ทฺ ไพ´ไร้ทฺ) ดู: *marcasite (มาร´เคอไซ้ทฺ) [แร่วิทยา]*

white pyrites (ไว้ทฺ ไพ´ไร้ทฺซฺ) (1) *arsenopyrite (อาร´เซอโนไพ´ไร้ทฺ)* (2) *marcasite (มาร´เคอไซ้ทฺ) [แร่วิทยา]*

Whiterockian (ไว้ทฺเราะ´เคี่ยน) หินช่วงอายุในอเมริกาเหนือ: ล่างสุดของดิโวเนี่ยนตอนกลาง เบน แก๊ง อเคี้ยน (Canadian) ล่างแชเสี้ยน (Chazyan)

white sand (ไว้ทฺ แซนดฺ) (1) ทรายที่ส่วนใหญ่ประกอบเป็นขวอรทสบริสุทธิ์เพียงพอที่จะทนความร้อนได้ดี ที่ใช้ประกอบในเตาเผาเหล็กหรือเหล็กกล้า (2) ทรายจืดเข้ม เช่น ทรายกฎในอนุสรณ์

สถานแห่งชาติไว้ท แซนดส (White Sands National Monument) รัฐนิวเม็กซิโค ประเทศสหรัฐอเมริกา

white sapphire (ไว้ทฺ แซะ'ไฟรฺ) ผลึกเคอเรินเดิ้มชนิดที่โปร่งแสงหรือไม่มีสี

white schorl (ไว้ทฺ ฌอรลฺ') ดู: *albite (แอล'ไบ๊ทฺ)*

white smoker (ไว้ทฺ สโม'เค่อรฺ) ไอน้ำร้อนที่พวยพุ่งออกจากสันมหาสมุทร (oceanic ridge - โอฌีแอหนิค หริจ) โดยไอน้ำร้อนจะถูกล้อมไว้ด้วยตะกอนสีขาวของแบไร้ท และสิลิเค่อ มีอัตราการไหลหลายสิบเซ็นติเมตรต่อวินาที และอุณหภูมิระหว่าง 100 - 350 องศาเซลเซียส เปรียบเทียบ: *black smoker (แบล๊ค สโม'เค่อรฺ)*

white stone (ไว้ทฺ สโตน') อัญมณีธรรมชาติหรือสังเคราะห์โปร่งแสงใช้ทำเพชรเทียม (เพชรรัสเซีย – cubic zirconia)

white tellurium (ไว้ทฺ เทอลุ'เรี่ยม) (1) ดู: *sylvanite (ซิล'เวอไน้ทฺ)* (2) ดู: *krennerite (เคร็น'เนอไร้ท)*

white top (ไว้ทฺ ท็อพ) ในการทำเหมืองถ่านหิน หมายถึง เฉลสีเทาอ่อนที่ปรากฏเหนือชั้นถ่านบาง ระหว่างชั้นถ่านและเฉลสีดำที่ปิดทับชั้นถ่าน อาจจะเป็นทราย (arenaceous – แอเรอเน'เฉิส) และมักไม่แสดงชั้นบาง

whiting (ไว้'ทิ่ง) (1) มวลของน้ำโคลนที่มีวัตถุจำพวกคารเบอเหนทแขวนลอยในปริมาณมาก และทำให้เกิดสีขาว โดยทั่วไปมักเกิดบนตะพักหินปูน (carbonate platforms – คาร'เบอเหนท แผลท'ฟอรฺม) ที่ก่อตัวเป็นแนวยาวในบริเวณทะเลตื้น โดยคลื่นลมและน้ำขึ้น-น้ำลง กวนตะกอนขึ้นมา เช่น บริเวณ great barrier reef นอกฝั่งออสเตรเลีย (2) เคาะเคอหลิธ (coccolith) ที่มีปริมาณมากและอยู่ในน่านน้ำขนาดใหญ่ สังเกตได้จากดาวเทียม

Whitneyan (วิท'เนี่ยน) ยุคสัตว์บกเลี้ยงลูกด้วยน้ำนมในอเมริกาเหนือ: เออลิเกอซีนตอนปลาย (หลัง ออรีแลน (Orellan) ก่อนเออะริเคอเรี่ยน (Arikareean))

whole-rock (โฮล-ร็อค) คำคุณศัพท์ ใช้เพื่อระบุว่าเป็นส่วนของหินทั้งหมด ซึ่งไม่ใช่แร่แต่ละชนิดที่ทำการวิเคราะห์ ในวิธีการหาอายุโดยใช้รูบิเดี้ยม-สตรอนเที่ยม หินอาจจะยังคงเป็นระบบปิดสำหรับไอเซอโถพของรูบิเดี้ยมและสตรอนเที่ยม แต่องค์ประกอบของแร่ชนิดอื่นๆ นั้นอาจไม่ใช่ ดังนั้น การหาอายุจึงเป็นอายุปรากฏ ขณะที่แร่แต่ละชนิดอาจให้อายุที่ไม่ต่อเนื่องกัน คำพ้อง: *total-rock (โท'เทิ่ล-ร็อค)*

Wichita Orogeny (วิ'ชิท่า ออเราะ'เจอนี่) เฟซเริ่มแรกของการเปลี่ยนลักษณะในการก่อเทือกเขาวิชิท่า และควอชิท่า (Wichita and Ouachita orogenic belts) ในรัฐโอเกลอโฮเม่อ ตอนใต้สหรัฐอเมริกา ซึ่งเทือกเขาวิชิท่า ก่อตัวขึ้นในช่วงเพนเซิลเวเนี่ยนตอนต้น (early Pennsylvanian) ส่วนเทือกเขาควอชิท่า ก่อตัวขึ้นในช่วงมิเซอซิเพี่ยน (Mississippian)

wide-angle reflection (ไวดฺ-แอง'เกิ้ล ริเฟล็ค'เฉิ่น) ในการสำรวจไซ้สมิค หมายถึง การสะท้อนที่มีมุมตกกระทบใกล้ หรือมากกว่ามุมวิกฤต ค่าสัมประสิทธิ์การสะท้อนอาจมีค่าสูงมากเมื่อใกล้มุมวิกฤต ดังนั้น คลื่นสะท้อนจะมีแอมเพลอถูดสูงกว่าปกติ

widespread (ไวดสเปร็ด') ดู: *spread (สเปร็ด') [ธารน้ำ]*

Widmanstätten structure (วิด'แมนสเติ้ทเทิ่น สเตริ๊ค'เช่อรฺ) รูปเรขาคณิต โดยทั่วไปคือรูปสามเหลี่ยมหรือรูปสี่เหลี่ยมคางหมูหลายๆ รูปบนผิวที่ถูกขัดและกัดด้วยกรดของอุกกาบาตเหล็กจำพวกอ็อกเทอฮีไดร๊ท (octahedrite iron meteorites) ประกอบด้วยแถบที่ขนานกัน หรือแผ่นของแร่แคเมอไซ้ท (kamacite) ล้อมรอบด้วยชั้นบางของแร่ทีไน้ท (taenite) ที่มีการตัดกันและกันในสอง สาม หรือสี่ทิศทาง นั่นคือ ทำให้เกิดเป็นรูปเหลี่ยมหลายรูป ซึ่งแถบของแร่แคเมอไซ้ทที่เรียงขนานกับระนาบอ็อกเทอฮีเดริ้ลในแร่ทีไน้ท เกิดจากกระบวนการแยกหรือตกผลึกขณะเป็นของแข็ง (exsolution – เอ็คเซอลู'เฉิ่น) ตามระนาบ 111 ภายในผลึกลูกบากศ์แร่ทีไน้ท สะกดได้อีกแบบ: Widmanstatten structure คำพ้อง: *octahedral structure (อ็อคเทอฮี'เดริ้ล สเตริ๊ค'เช่อรฺ)*

Wiechert-Gutenberg discontinuity (วี'เขิรฺท-กู'เทิ่นเบิรฺก ดิสคอนเทอนู'เออที่) ดู: *Gutenberg discontinuity (กู'เทิ่นเบิรฺก ดิสคอนเทอนู'เออที่)*

wiggle stick (วิ'เกิ้ล สติ๊ค') ดู: *divining rod (ดิ'ไวนิ่ง หรอด)*

wiggle trace (วิ'เกิ้ล เทรซ) แกร๊ฟที่เขียนระหว่างค่าของแอมเพลอถูดและเวลาของคลื่น อีกชื่อหนึ่งเรียกว่า “squiggle recording – สควิ'เกิ้ล ริคอร'ดิ้ง” คำพ้อง: *variable-amplitude trace (เวรีเออเบิ้ล-แอม'เพลอถูด เทรซ)*

wild (ไวลดฺ) [ธรณีฟิสิคส] มีแอมเพลดถูดกว้าง และมักไม่สามารถทำนายได้ เช่น คลื่นรบกวนเมื่อปรับสัญญานให้สูงขึ้น

wildcat (ไวลดฺ'แค็ท) ดู: *wildcat well (ไวลดฺ แค็ท เว็ล)*

wildcat well (ไวลดฺ'แค็ท เว็ล) หลุมเจาะสำรวจ (*exploratory well)* น้ำมันหรือแก๊ส ในโครงสร้างทางธรณีวิทยาที่ยังไม่ได้พิสูจน์ว่าจะผลิตได้หรือไม่ได้ หรือในพื้นที่ที่ยังไม่เคยมีการเจาะสำรวจหรือเขตที่ยังไม่มีการผลิต หรือไม่ทราบว่าจะผลิตได้หรือไม่ ใน

พื้นที่ทั่วไป เปรียบเทียบ: *outpost well (เอ๊าทฺ´โพสทฺ เว็ล); deeper-pool test (ดี๊พ´เพ่อรฺ-พูล เท้สทฺ); shallower-pool test (แฌ´โล่เวอร-พูล เท้สทฺ)* คำพ้อง: *wildcat (ไว´ลฺดฺแค็ท)*

wilderness (วิล´เดอรเนิส) พื้นที่ หรือบริเวณที่ดินที่ไม่มีการเพาะปลูกและไม่มีมนุษย์อาศัยอยู่

wilderness area (วิล´เดอรเนิส แอ´เรีย) พื้นที่สงวนโดยรัฐบาลเพื่อรักษาสภาพธรรมชาติเพื่อการศึกษาทางวิทยาศาสตร์ หรือเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ ดู: *natural area (แน´เชอเริ่ล แอ´เรีย)*

wildflysch (ไวลฺด´ฟลิฌ) ประเภทของฟลิฌเพฌีส (*flysch* facies) ที่อยู่ในหน่วยชุดลำดับชั้นหิน ซึ่งประกอบด้วยชั้นหินที่มีเศษหินขนาดใหญ่ (บล็อค และโบลเด้อร) ที่แตกหักโดยกระบวนการเท็คทอหนิค ไม่มีการคัดขนาด และชั้นหินมีการบิดเบี้ยว ผสมปนเป และผิดแปลกไปอย่างมาก เนื่องจากการเลื่อนไถล หรือถล่ม ศัพท์นี้ใช้ครั้งแรกในเทือกเขาแอ๊ลพส (Alps)

wild land (ไวลฺด´ แลนด) ที่ดินที่ไม่ได้ทำประโยชน์ หรือดินแดนที่ไม่เหมาะสมสำหรับการเพาะปลูก เช่น ทะเลทราย

wild river (ไวลฺด ริ´เว่อรฺ) (1) แม่น้ำ ที่ซึ่งน้ำและทรายชายฝั่งยังคงสภาพตามธรรมชาติ ไม่มีการเปลี่ยนแปลงโดยกิจกรรมของมนุษย์ (2) แม่น้ำที่ไหลเชี่ยว

wilkeite (วิล´คีไอ๊ท) แร่ในกลุ่มแอ๊ะเพอไท้ทสีแดง หรือเหลือง มีไฮดรอกเซิ่ล และฟ้อสเฝทบางส่วนถูกแทนที่โดยคารเบอเหนท เซิลเฝท หรือสิเลอเขท

willemite (วิ´เลอไม้ท) แร่สังกะสีสีขาว เขียว เหลืองปนเขียวอ่อน แดงอ่อน หรือน้ำตาล ผลึกรอมโบฮีเดริ้ล: Zn_2SiO_4 แสดงการเรืองแสงสีเขียวในแสงเอิลเทรอไวโอเหลท (ultraviolet light)

williamsite (วิล´เยิมไซ้ทฺ) แร่แอนทิเกอไร้ท (antigorite) ไม่บริสุทธิ์ชนิดหนึ่งที่มีเนื้อแน่น สีเหลือง ถึงเขียว มีลักษณะคล้ายหยก (jade – เจด) ใช้เป็นอัญมณีหรือหินตกแต่งเพื่อความสวยงาม และมักมีผลึกเล็กๆ ของโครเมี่ยม

Williston´s law (วิ´ลิสเติ้นสฺ ลอ) ทฤษฎีที่กล่าวว่า วิวัฒนาการของสิ่งมีชีวิตจะมีแนวโน้มที่จะลดจำนวนของอวัยวะหรือชิ้นส่วนที่คล้ายคลึงลง ทำให้อวัยวะหรือชิ้นส่วนเหล่านั้นมีความแตกต่างจากอวัยวะหรือชิ้นส่วนอื่นๆ มากขึ้นตามลำดับ

Willow Lake layering (วิโล เล้ค เล´เยอริ่ง) ประเภทของชั้นกลุ่มแร่แทรกสลับที่เกิดแบบซ้ำๆ ในหินอัคนีชนิดอินทรูสีฟ (*rhythmic layering – ริฑ´หมิค เล´เยอริ่ง)* ซึ่งชั้นกลุ่มแร่ที่แทรกสลับเหล่านี้ แต่ละชั้นประกอบเม็ดแร่ยาวที่มีแกนยาวเกือบตั้งฉากกับระนาบการวางชั้น คำพ้อง: *comb layering (โคมพฺ เล´เออริ่ง)*

Wilson cycle (วิล´เซิ่น ไซ´เคิ่ล) วัฏจักรการแผ่ออก และรวมเข้าของแผ่นเปลือกโลก; รูปแบบของการเคลื่อนที่แยกออกจากกัน และการเคลื่อนที่เข้าหากัน หมุนวนเป็นวัฏจักรของแผ่นเปลือกโลก (โดยทั่วไปในรอบ 100 ล้านปี)

wilsonite (วิล´เซอไน้ทฺ) แร่ สีม่วง แดง ประกอบด้วยเออะลูเมอเนิมสิเลอเขท ของแม็กนีเซี่ยมและเพอแทะเซี่ยม เป็นการแปรรูปของสแก๊ะเพอไล้ท (scapolite)

wilting coefficient (เวิ้ล´ทิ่ง โคเออะฟิ´เฉิ่นทฺ) ดู: *wilting point (เวิ้ล´ทิ่ง พ้อยนฺทฺ) จุดเหี่ยว*

wilting percentage (เวิ้ล´ทิ่ง เพอเซ็น´ถิจ) ดู: *wilting point (เวิ้ล´ทิ่ง พ้อยนฺทฺ)*

wilting point (เวิ้ล´ทิ่ง พ้อยนฺทฺ) จุดที่ปริมาณน้ำในดินมีค่าต่ำกว่าระดับที่พืชยังคงอยู่ได้โดยไม่เหี่ยว คำพ้อง: *wilting coefficient (เวิ้ล´ทิ่ง โคเออะฟิ´เฉิ่นทฺ); wilting percentage (เวิ้ล´ทิ่ง เพอเซ็น´ถิจ)* เปรียบเทียบ: *temporary wilting (เท็ม´เพอเรรี่ เวิ้ล´ทิ่ง)*

wind abrasion (วินดฺ เออะเบรฺเฉิ่น) กระบวนการเซาะโดยลม ซึ่งลมจะพัดอนุภาคของหิน หรือหิมะ และน้ำแข็ง มาขัดหรือกระแทกกับพื้นผิวหน้าของวัตถุใดๆ ทำให้เกิดการหลุดออกไปจากผลของการขัดหรือกระแทก คำพ้อง: *wind corrosion (วินดฺ เคอโร´เฉิ่น)*

wind corrosion (วินดฺ เคอโร´เฉิ่น) ดู: *wind abrasion (วินดฺ เออะเบรฺเฉิ่น)*

wind crust (วินดฺ เคริสทฺ) ประเภทของแผ่นหิมะ (*snow crust)* ที่เกิดจากการอัดแน่นเป็นชั้นแข็งโดยลม เปรียบเทียบ: *wind slab (วินดฺ สแล็บ´)*

wind current (วินดฺ เคอ´เริ่นทฺ) ดู: *drift (ดริ๊ฟทฺ) [สมุทรศาสตร์]*

wind-cut stone (วินดฺ-เคิท สโตน´) ดู: *ventifact (เว้น´เทอแฝคทฺ)*

wind-deposition coast (วินดฺ-ดิพอ´ซิเฉิ่น โคสทฺ) ชายฝั่งที่ขยายออกสู่ทะเลไปตามทิศทางของลม โดยมีลักษณะเป็นเนินทรายรุกสู่ทะเล; โดยทั่วไปมักพบด้านกำบังลมของเนินทรายชายทะเล

wind drift (วินดฺ ดริ๊ฟทฺ) (1) ดู: *drift (ดริ๊ฟทฺ) [สมุทรศาสตร์]* (2) ส่วนของเว็คเท่อรการเคลื่อนที่ทั้งหมดของทะเลน้ำแข็งที่เหลือจากการหักลบเว็คเท่อรจากการเคลื่อนที่โดยกระแสน้ำ

wind-driven current (วินดฺ-ดริ เวิ่น เคอ´เร็นทฺ) ดู: *drift (ดริ๊ฟทฺ) [สมุทรศาสตร์]*

wind erosion (วินดฺ อิโร´เฌิ่น) การทำให้หลุดออก เคลื่อนย้าย และทับถมของหน้าดินหรือหิน ที่มีการยึดเกาะของอนุภาคดินหรือหินแบบหลวมๆ โดยการกระทำของลม โดยเฉพาะในพายุฝุ่นในเขตแห้งแล้ง หรือกึ่งแห้งแล้ง หรือในพื้นที่ที่ไม่มีพืชปกคลุม ดู: *deflation (ดิเฟล´เฌิ่น)*

Wind Erosion Equation (วินดฺ อิโร´เฌิ่น อิเควˊเฌิ่น) สมการสำหรับทำนายการสูญเสียดินเฉลี่ยต่อปีเนื่องจากลม ซึ่งมีหน่วยเป็นมวลต่อหน่วยพื้นที่ต่อปี นั่นคือ e = IKCLV เมื่อ I คือ ปัจจัยการกร่อน (*erodibility factor)*; K คือ ปัจจัยความขรุขระของดิน (soil-ridge roughness factor); C คือ ปัจจับภูมิอากาศ (*climatic factor)*; L คือ ความกว้างของพื้นที่ (*field width)* และ V คือ สภาพพืชปกคลุม (*vegetative cover)*

wind-faceted stone (วินดฺ-แฟ´เซอเถิด สโตนˊ) ดู*: ventifact (เวน´เทอแฝคทฺ); windkanter (วินดฺ´คานเท่อร)*

wind gap (วินดฺ แก๊พ) (1) ช่องว่าง หรือโพรงตื้นในสันเขา หรือในบริเวณส่วนบนของสันเขา โดยทั่วไปอยู่ที่ระดับที่สูงกว่าช่องที่เกิดจากการเซาะโดยน้ำ (*water gap)* (2) ช่องว่าง หรือโพรงที่เกิดจากการเซาะโดยน้ำ แต่ถูกทิ้งร้างไปเนื่องจากเกิดการเปลี่ยนแปลงของกระแสน้ำ; ทางผ่าน หรือช่องที่ไม่มีทางน้ำไหล คำพ้อง: *dry gap (ดราย แก๊พ); air gap (แอรฺ แก๊พ); wind valley (วินดฺ แว´ลี่)*

wind-grooved stone (วินดฺ-กรูฟดฺ สโตนˊ) ดู: *ventifact (เวน´เทอแผคทฺ)*

windkanter (วินดฺ´ค้านเท่อร) เวนเทอแฝคท (*ventifact*) ที่มีการขัดถูโดยลมในปริมาณที่สูงมาก มีหนึ่งหรือมากกว่าหนึ่งด้านที่เรียบ โค้ง หรือเกือบแบน ซึ่งด้านแต่ละด้านจะตัดกันเป็นเหลี่ยมคมหรือมุมแหลม ด้านแต่ละด้านอาจถูกตัดในช่วงเวลาที่แตกต่างกันเนื่องจากลมเปลี่ยนทิศทางตามฤดูกาล หรืออาจถูกเซาะที่ฐานทำให้เกิดการกลับด้าน รากศัพท์: ภาษาเยอรมัน “Windkanter, one having wind edges – มีหน้าเหลี่ยมจากลม” พหูพจน์: windkanter; windkanters ดู: *einkanter (ไอนฺ´ค้านเท่อร); zweikanter (ซไว´ค้าน´เท่อรฺ); dreikanter (ไดร´ค้านเท่อร); parallelkanter (เพ´เรอเลลค้านเท่อร)* คำพ้อง: *faceted pebble (แฟ´เซอเถิด เพะ´เบิ้ล); wind-faceted stone (วินดฺ-แฟะ´เซอเถิด สโตนˊ)*

window (วิน´โด่) (1) [อัญมณี] (ก) หน้าอัญมณีที่ขัดหยาบ เพื่อให้นักออกแบบได้สังเกตสี ความใส โครงสร้างภายในก่อนการออกแบบ (ข) ผลของการมองเห็นทะลุ เนื่องจากมุมของหน้าตัด (palilion - เพอ´วิเลี่ยน) ตื้นเกินไป มักจะเกิดขึ้นในขั้นตอนการตัด (2) [ธรณีสัณฐานวิทยา] (ก) ช่องว่างใต้สะพานหินธรรมชาติ (*natural bridge – แน´เชอเริ่ล บริดจฺ*) (ข) ช่องว่างที่ด้านบนของถ้ำหรืออุโมงค์ เนื่องจากเพดานถ้ำหรืออุโมงค์ถล่มลงพื้น (3) [ธรณีฟิสิคส] (ก) ส่วนหนึ่งของข้อมูลคลื่นไซ้สมิค ที่ปราศจากคลื่นรบกวนชนิดใดชนิดหนึ่งโดยเฉพาะ ที่บันทึกได้ เช่น ส่วนของข้อมูลที่ปราศจากคลื่นรบกวนจำพวกคลื่นที่เดินทางเป็นขบวนต่อๆ กัน (ข) บางส่วนของชุดข้อมูลไซ้สมิคที่เลือกพิจารณา เช่น เลือกพิจารณาเฉพาะชุดข้อมูลที่ช่วงเวลาใดเวลาหนึ่งเพื่อหาความถี่สูงสุด หรือเพื่อการออกแบบปรับปรุงข้อมูล คำพ้อง: *gate (เกท) [ธรณีฟิสิคส]* (4) [การถ่ายภาพ] พื้นที่รูปสี่เหลี่ยมผืนผ้าขนาดเล็กในพื้นที่ขนาดใหญ่ ที่เลือกสำหรับแสดงผลในระบบสารสนเทศทางภูมิศาสตร์ (5) [ธารน้ำ] บริเวณหนึ่งของแม่น้ำที่ยังไม่แข็งตัวเป็นน้ำแข็ง เนื่องจากในบริเวณนั้นมีการไหลของกระแสน้ำอุ่นหรือมีการไหลแบบปั่นป่วนหรือคลื่นรุนแรง (6) [เท็คทอหนิค] พื้นที่ที่ถูกเซาะแผ่นเธริ้สทออกไป ทำให้หินที่แผ่นเธริ้สทเคยปิดทับโผล่ คำพ้อง: *fenster (เฟ็นสเต้อร)แปลว่า หน้าต่าง (ภาษาเยอรมัน)*

wind packing (วินดฺ แพะ´คิ่ง) การอัดแน่นหิมะโดยลม

wind polish (วินดฺ พอ´ลิฌ) ดู: *desert polish (เด๊ะเสิรฺท พอ´ลิฌ)*

wind-polished stone (วินดฺ พอ´ลิฌดฺ สโตนˊ) เวนเทอแฝคท (*ventifact)* ที่มีด้านที่ถูกขัดถูโดยทรายและฝุ่นที่ถูกพัดพามากับลมในบริเวณทะเลทราย

wind ridge (วินดฺ หริจ) สันของกองหิมะ ที่เกิดขึ้นจากการทับถมของหิมะที่พัดพาโดยลมตามแนวตั้งฉากกับทิศทางลม โดยด้านที่ต้านลมคือด้านที่สูงชัน เปรียบเทียบ: *sastrugi (แซส´เตรอกี่)*

wind-rift dune (วินดฺ-ริฟทฺ ดูน) เนินทรายที่มีรูปร่างคล้ายตัวอักษรยูตามทิศทางลม โดยด้านมนชี้ไปทางที่ลมพัดมาเรียกว่า บาราเคิน ดูน (bachan dune) ถ้าด้านมนชี้ไปทางลมพัดไปเรียกว่า เพอแรเบอหลิค ดูน (parabola dune) เกิดในพื้นที่ที่มีไม้พุ่มปกคลุมโดยลมที่พัดรุนแรงและไม่เปลี่ยนทิศทาง มักปรากฏช่องว่าง หรือ “แอ่ง (rift)” ที่ปลายของเนินทราย ซึ่งเนินทรายเหล่านี้อาจมีความยาวได้มากถึง 2 กิโลเมตร กว้างประมาณ 100 เมตร และมักพบตามชายฝั่งทะเล พบได้น้อยมากในทะเลทราย

wind ripple (วินดฺ ริ´เพิ้ล) (1) [ตะกอนวิทยา] โครงสร้างคล้ายคลื่น มีลักษณะไม่สมมาตรที่เกิดขึ้นบนพื้นทรายโดยการเคลื่อนที่ของอนุภาคแบบกระโดด (*saltation – ซอลเท´เฌิ่น)* โดยแรงลมและในบางครั้งอาจพบโครงสร้างดังนี้ในหินที่เกิดจากลมเป็นตัวการในการพัดพาอนุภาคมาทับถม; มักมีลักษณะยาว และมี

ความสูงน้อยกว่าชนิดที่เกิดจากการพัดพาอนุภาคมาทับถมโดยน้ำ (*aqueous ripple*) มีทิศทางของด้านที่ชันอยู่ท้ายลม ดู: *sand ripple (แซนด ริ´เพิ่ล); granule ripple (แกร´นุล ริ´เพิ้ล)* เปรียบเทียบ: *antiripple (แอนไทริ´เพิ่ล)* (2) [หิมะ] หนึ่งในชุดของโครงสร้างคล้ายคลื่นขนาดเซนติเมตร ที่เกิดขึ้นบนพื้นผิวหิมะวางตัวตามแนวตั้งฉากกับทางลมพัด และเกิดขึ้นจากการเคลื่อนที่ของเกล็ดหิมะไปตามแรงลม

wind-scoured basin (วินด-สเกา´เอ้อรด เบ´เซิ่น) แอ่งที่ขุดโดยลม ดู: *deflation basin (ดิเฟล´เฌิ่น เบ´เซิ่น)*

wind-scoured stone (วินด-สเกา´เอ้อรด สโตน´) ดู: *ventifact (เวนเทอแฟคท)*

wind set-up (วินด เซ็ท-เอิ๊พ) การสูงขึ้นของระดับน้ำทะเลที่ชายฝั่ง เนื่องจากแรงลมตามชายฝั่ง หรือนอกชายฝั่ง ดู: *storm surge (สตอรม´ เซิรจ)*

wind shadow (วินด แฌ´โด้) พื้นที่ในด้านอับลมที่การเคลื่อนที่ของอากาศไม่สามารถเคลื่อนย้ายวัตถุ (เช่น ทำให้ทรายกระโดดไปที่แห่งใหม่) แต่จะกักวัตถุไว้เมื่อวัตถุนั้นตกลงมา; เขตที่เต็มไปด้วยทรายที่เคลื่อนย้ายมาอย่างต่อเนื่องในช่วงการก่อเนินทรายตลอดจนกำหนดรูปทรงของเนินทราย คำพ้อง: *shadow zone (แฌ´โด่ โซน) [ธรณีสัณฐานวิทยา]*

wind-shadow dune (วินด-แฌ´โด้ ดูน) เอิมเบรเซอร ดูน (*umbracer dune)* ที่มีลักษณะยาว

wind-shaped stone (วินด-เฌ้พด สโตน´) ดู: *ventifact (เวน´เทอแฟคท)*

wind slab (วินด สแล้บ´) ชั้นของหิมะที่อัดแน่นโดยลมขณะตกทับถม เปรียบเทียบ: *wind crust (วินด เคริสท)*

wind-slab avalanche (วินด สแล้บ´ แอ๊ะ´เวอแล้นชฺ) หิมะถล่มที่เกิดจากการเลื่อนไถล หรือหลุดออกของแผ่นหิมะที่อัดแน่นโดยลม เปรียบเทียบ: *slab avalanche (สแล้บ´ แอ๊ะ´เวอแล้นชฺ); loose-snow avalanche (ลูส-สโน´ แอ๊ะ´เวอแล้นชฺ)*

wind stress (วินด สเตร๊ส´) แรงจากการกระทำของลมบนพื้นผิวน้ำ (σ_{wind}) และทำให้เกิดคลื่นและกระแสน้ำ มีหน่วยเป็นแรงต่อหน่วยพื้นที่ คำนวณได้จากค่ากำลังสองของความเร็วลม (V_{wind}) คูณความหนาแน่นของอากาศ (ρ_{air}) และคูณด้วยความขรุขระของพื้นผิว (S_r) นั่นคือ $\sigma_{wind} = V_{wind}^2 \rho_{air} S_r$

wind sweep (วินด สวี้พ´) ส่วนของร่องทรายในด้านปะทะลมไปถึงยอดที่ลมพัดผ่านไปได้

wind valley (วินด แว´ลี่) ดู: *wind gap (วินด แก็พ)*

wind vane (วิน เวน) เครื่องมือที่ใช้สำหรับชี้ทิศทางลม

windward (วินด´วารด) (1) คำคุณศัพท์ (ก) หมายถึง ด้านที่ปะทะลม; ด้านต้านลม เช่น ด้านต้านลมของเนินทราย ที่มีระยะของทรายเคลื่อนย้ายโดยการกระโดด คำพ้อง: *weather (เว´เธ่อร) [อุตุนิยมวิทยา]* (ข) หมายถึง น้ำขึ้น-น้ำลงที่เคลื่อนไปยังทิศทางที่ลมพัด (2) คำนาม ส่วน หรือด้านข้าง (เช่น เนินเขา หรือชายฝั่ง) จากที่ที่มีลมพัด; ด้านที่ปะทะลม รวมทั้งทิศทางจากด้านที่ลมกำลังพัด คำตรงข้าม: *leeward (ลี´วารด)*

windward reef (วินด´วารด รี้ฟ) แนวปะการังที่ซับซ้อน (*reef complex* or *reef tract*) ปะการังด้านปะทะลม ดู: *outer reef (เอ๊า´เท่อร รี้ฟ); inner reef (อิ´เน่อร รี้ฟ)*

wind wave (วินด เว้ฟ) คลื่นที่เกิดในทะเลโดยแรงลม

wind-worn stone (วินด-วอรน สโตน´) ก้อนหินที่ถูกกร่อนโดยลม ดู: *ventifact (เว้น´เทอแฟคท)*

wineglass valley (ไวน´แกล๊ส แว´ลี่) หุบเขาที่มองจากภาพตัดขวางมีลักษณะคล้ายแก้วไวน ปลายด้านบนของหุบเขา แผ่กว้างออกและแคบลงที่บริเวณฐาน อาจแผ่กว้างอีกครั้งบนที่ราบรูปพัด (alluvial fan) ที่มีการขยาย หุบเขานี้มักเกิดเป็นมุมตั้งฉากกับฟ้อลทสคารพ ในพื้นที่แห้งแล้ง คำพ้อง: *goblet valley (เก๊าะเบลิท แว´ลี่); hourglass valley (อาว´เอ่อรแกล๊ส แว´ลี่)*

wing (วิง) [ธรณีสัณฐานวิทยา] ส่วนที่ยื่นออกไปข้างหน้าของปลายด้านนอกของเนินทรายรูปจันทร์เสี้ยว (*barchan dune)* ทั้งสองด้าน

wing bar (วิง บารฺ) สันทรายที่มีบางส่วนปิดทางเข้าอ่าว หรือปากแม่น้ำ

wing dam (วิง แดม) ดู: *pier dam (พิรฺ แดม)*

winged headland (วิงดฺ เฮด´แลนดฺ) แหลมที่ยื่นออกมาจากฝั่งสองด้านที่อยู่ตรงกันข้ามกันของอ่าว

wing wall (วิง วอล) กำแพงที่ขยายไปตามต้นน้ำ หรือปลายน้ำจากท่อระบายน้ำรูปกล่อง เพื่อช่วยในการผันน้ำเข้าไปในท่อระบายน้ำ หรือป้องกันการกัดเซาะคันกั้นน้ำที่อยู่ติดกัน

wink technique (วิ้งค เท็คนีค´) การเปลี่ยนสลับอย่างรวดเร็วของภาพสองภาพที่เกือบเหมือนกันทุกประการ เพื่อให้สังเกตความแตกต่างที่จะปรากฏออกมาในรูปแบบของความไม่สม่ำเสมอ (ภาพไม่นิ่ง) ซึ่งในส่วนที่มีความเหมือนกันทุกประการของภาพจะปรากฏรูปแบบคงที่ (ภาพนิ่ง)

winnowed community (วิ´โนวดฺ เคอมิว´เนอที่) กลุ่มของสิ่งมีชีวิต (*assemblage) [นิเวศวิทยา]* ที่อาศัยอยู่ในสถานที่เดียวกันกับการพบเฟาะเซิ่ลของสิ่งมีชีวิตเหล่านั้น แต่พบในรูปทรงขนาดเล็ก (ทั้งสปีณีซขนาดใหญ่ที่ยังไม่พัฒนา และสปีณีซขนาดเล็กที่พัฒนาแล้ว) เนื่องจากเฟาะเซิ่ลถูกเซาะ หรือทำลายบางส่วนออกไปโดยกระแสน้ำ เปรียบเทียบ: *fossil community (เฟาะ´เซิ่ล เคอะมิว´เนอที่); disturbed-neighborhood assemblage (ดิสเติรฺบดฺ´-เน´เบ้อรฮูด เออะเซ็ม´บลิจ); transported assemblage (แทรน´สปอรเถิด เออะเซม´บลิจ); mixed assemblage (มิกสฺดฺ เออะเซ็ม´บลิจ)* ดู: *biocoenosis (ไบโอเซอโน´เสิส)* คำพ้อง: *residual community (ริซิ´เจอเวิ่ล เคอะมิว´เนอที่)*

winnowing (วิ´โนวอิ้ง) การแยกขนาด หรือกำจัดอนุภาคละเอียดโดยแรงลม หรือคลื่นชายฝั่ง ทำให้เหลืออนุภาคขนาดใหญ่ ศัพท์นี้มักใช้กับการแยกขนาดโดยแรงน้ำ แต่ควรใช้ *washing (วอ´ฌิ่ง)* ซึ่งจะมีความเหมาะสมมากกว่า

winonaite (เวอโน´เนอไอ๊ทฺ) กลุ่มของอุกกาบาตคอนไดร๊ท (chondritic meteorite) ที่ประกอบด้วยเฝสของสิเลอเขท และโลหะในสัดส่วนเทียบเท่าคอนไดร๊ทโดยประมาณ มีแร่และอ็อกเซอเจิ้นไอเซอโถพคล้ายกับ หรือจัดอยู่ในกลุ่มเดียวกับอุกกาบาตเหล็กเอลเอบี (LAB iron meteorite) ดู: *primitive achondrite (พริ´เมอถีฟ เอคอน´ไดร๊ทฺ)*

winter balance (วิน´เท่อรฺ แบ´เลิ่นซฺ) การเปลี่ยนแปลงมวลของธารน้ำแข็ง จากค่าต่ำสุดในช่วงฤดูที่หิมะเริ่มตก ถึงค่าสูงสุดในช่วงเริ่มต้นฤดูการละลาย; บางครั้งเรียกว่า การสะสมปรากฏ (*apparent accumulation)* เพราะไม่ได้รวมถึงหิมะที่ตกในช่วงฤดูร้อน หรือสูญเสียโดยการละลายในช่วงอุณหภูมิที่สูงขึ้นในฤดูหนาว; หรือการสะสมสุทธิ (*net accumulation)* เปรียบเทียบ: *summer balance (เซอ´เม่อรฺ แบ´เลิ่นซฺ)*

winter beach (วิน´เท่อรฺ บีช) การทำให้หมดสภาพไปของชายหาดที่อยู่ตอนบน โดยการกัดเซาะของคลื่นขนาดใหญ่ (พลังงานสูง) โดยเฉพาะอย่างยิ่ง คลื่นจากพายุขนาดใหญ่มากพอที่จะทำให้ชายหาดตอนบนหมดสภาพไป โดยการลดระดับความสูงลง พร้อมกับการปรับสภาพพื้นที่ให้ราบ ซึ่งพายุอาจเกิดขึ้นได้ในทุกฤดู แต่ในหลายๆ ภูมิภาคมักเกิดในช่วงฤดูหนาว การพัฒนาชายหาดมีแนวโน้มเกิดขึ้นในช่วงระยะเวลาสั้นๆ จากคลื่นพลังงานสูง และในช่วงระดับน้ำขึ้น-น้ำลงเพิ่มสูงขึ้น ดู: *วัฏจักรของหาด beach cycle (บีช ไซเคิ่ล)*

winter berm (วิน´เท่อรฺ เบิรฺม) สันทรายที่สร้างขึ้นบนแผ่นดิน (backshore) โดยคลื่นพายุขนาดใหญ่ที่เกิดในช่วงฤดูหนาว; อยู่บริเวณแผ่นดิน และค่อนข้างสูงกว่าสันทรายที่สร้างในช่วงฤดูร้อน ดู: *storm berm (สตอรฺม´ เบิรฺม)*

winterbourne (วิน´เท่อรฺบอรฺน) ธารน้ำเล็กๆ ที่แยกเป็นแขนงย่อยจากธารน้ำหลักที่ปรากฏ ณ ตำแหน่งเดียวกันของทุกๆ ปีในพื้นหุบเขาแห้ง และมีน้ำไหลเป็นช่วงๆ ไม่ได้ไหลตลอดปี (*bourne - บอรฺน)*; โดยเฉพาะ ในธารน้ำย่อยที่ไหลเฉพาะในช่วงฤดูฝน หรือในช่วงฤดูฝนเป็นส่วนใหญ่ เมื่อระดับน้ำสูงขึ้นเหนือพื้นหุบเขา

winter moraine (วิน´เท่อรฺ เมอเรน´) เมอเรนเล็กที่ปลายของธารน้ำแข็ง เกิดขึ้นในระหว่างธารน้ำแข็งรุกเข้าไปในแผ่นหิน หรือใต้น้ำในช่วงหนึ่งฤดูหนาว

winter protalus ridge (วิน´เท่อรฺ โพ´เทเลิส หริจ) กอง (คล้ายกำแพง) ของเศษหินตกลงจากหน้าผา ซึ่งเกิดจากผลของหิมะละลาย

winter season (วิน´เท่อรฺ ซี´เซิ่น) ดู: *accumulation season (เออะคิวเมอเล´เฌิ่น ซี´เซิ่น)*

winze (วิ้นส) ปล่องเอียงและชันที่เชื่อมระหว่างอุโมงค์ที่อยู่ต่างระดับกัน

wire (วายรฺ) คำคุณศัพท์ คำพ้องของ *capillary (แคะ´เพอแลรี่) [แร่วิทยา];* หมายถึง โลหะธรรมชาติ เช่น ลวดเงิน

wireline (ไวรฺ´ไลนฺ) ศัพท์ทั่วไปสำหรับ อุปกรณ์ที่ประกอบด้วยลวดเหล็กกล้าที่มีความเหนียว บิดงอและม้วนได้ หรือสายเคเบิ้ลที่เชื่อมต่อกับเครื่องกว้าน (winch) สำหรับประกอบเครื่องมือหรืออุปกรณ์อื่นหย่อนลงในหลุมเจาะ เปรียบเทียบ: *sand line (แซนดฺ ไลนฺ) [การเจาะ]*

wireline coring (ไวรฺ´ไลน คอ´ริ่ง) การตัดและนำแท่งหินตัวอย่าง (หินทราย หรือเฌล) ออกจากหลุมเจาะขณะที่หัวเจาะยังคงอยู่ในหลุมและไม่มีการถอนก้านเจาะ ทำโดยดึงขึ้นเฉพาะก้านเก็บแท่งหินตัวอย่าง และใส่กลับภายหลังนำแท่งตัวอย่างออก

wire-line log (ไวรฺ´-ไลนฺ ล้อก) ดู: *well log (เว็ล ล้อก)*

wireline test (ไวรฺ´ไลนฺ เท้สท) วิธีการทดสอบประสิทธิภาพการผลิตน้ำมันจากแหล่งกักเก็บ โดยการหย่อนเครื่องมือลงไปในหลุมเจาะโดยไวรไลน (*wireline)* ซึ่งวิธีการนี้สามารถเก็บตัวอย่างของของเหลว และวัดความดันของแหล่งสัก็บได้รวดเร็วกว่า *drill-stem test (ดริ´ล-สเต็ม เท้สท)*

wireline well log (ไวรฺ´ไลนฺ เว็ล ล้อก) การบันทึกคุณสมบัติของหิน ของเหลว และลักษณะรูปทรงของหลุมเจาะโดยการหย่อนเครื่องมือด้วยไวรไลน (wireline)

wire strain gage (ไวรฺ´ สเตรน´ เกจ) เครื่องมือที่ประกอบด้วยลวดขนาดเล็ก ใช้ในการวัดค่าการเปลี่ยนรูปหรือความเครียดที่เกิดขึ้นในปริมาณที่น้อยมากของวัตถุ โดยอาศัยการเปลี่ยนค่าความต้านทานไฟฟ้าที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนรูป (การยืด) ของลวด

Wisconsin (วิสคอน´เซิ่น) ดู: *Wisconsinan (วิสคอน´เซอแน่น)*

Wisconsinan (วิสคอน´เซอแน่น) เกี่ยวกับ ช่วงอายุลำดับที่สี่ของยุคน้ำแข็งในสมัยไพลสเตอซีน (Pleistocene Epoch) ในอเมริกาเหนือ ต่อจากแซนเกอมอเนี่ยน (Sangamonian) และก่อนโฮเลอซีน เปรียบเทียบ: *Wurm (วีรฺม)* คำพ้อง: *Wisconsin (วิสคอน´เซิ่น)*

witch (วิช) คำพ้องที่ไม่ค่อยใช้ *water witch (วอ´เท่อรฺ วิช)*

witching stick (วิ´ชิ่ง สติค´) ดู: *divining rod (ดิ´ไวนิ่ง หร็อด)*

withamite (วิธ´แอมไอ๊ท) แร่เอ๊ะเพอโดท มีสีแดงถึง เหลือง มีแร่แมงเกอนีสในปริมาณน้อย เกิดในหินแอนดีไซ้ทในเกลนโค สก็อตเลิ่นด (Glencoe, Scotland) เปรียบเทียบ: *piemontite (พีม่อนไท้ทฺ)*

witherite (วิ´เธอไร้ท) แร่หลากหลายสี ผลึกออรเธอรอมบิคของกลุ่มเออะแระเกอไน้ท: $BaCO_3$

witness butte (วิท´เนิส บิ๊วทฺ) ดู: *butte témoin (บิ๊วทฺ เท´มัว)*

witness rock (วิท´เนิส ร็อค) ดู: *zeuge (ซอย´เก้อ)*

wittite (วิ้ท´ไท้ทฺ) แร่ตะกั่วสีเทา ผลึกมอเนอคลิหนิค: $Pb_3Bi_4(S,Se)_9$

wobbling of the pole (เว็าะ´บลิ้ง เอ๊ฟ เธอะ โพล) ศัพท์ที่บางครั้งใช้บรรยาย การเปลี่ยนตำแหน่งแกนหมุนของโลก ที่ระบุโดยการเคลื่อนที่ของขั้วโลกในหนึ่งรอบปี หรือในรอบ 14 เดือนโดยประมาณ ซึ่งพบว่าในรอบ 6.2 ปีโดยเฉลี่ยของการเปลี่ยนตำแหน่งแกนการหมุนของโลก จะทำให้เกิดวัฏจักรสภาพภูมิอากาศ และการทับถมตะกอน และในรอบ 18.6 ปีที่เกี่ยวเนื่องกับวัฏจักรของดวงจันทร์และระดับน้ำทะเล จะมีผลกระทบที่สำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงระดับน้ำทะเล สภาพภูมิอากาศ และการทับถมตะกอน

wold (โวลดฺ) แนวเนินเขาที่เกิดโดยการกัดกร่อนชั้นหินเอียงที่มีความคงทนต่อการกัดกร่อนต่างกัน; *cuesta (เควส´เต้อ)*

Wolfcampian (วู้ลฟแคมเพี่ยน) หินสมัย ในอเมริกาเหนือ: ยุคเพอรเมี่ยนตอนล่างสุด (บนเวอจิเลี่ยน (Virgilian) ของยุคเพ็นซิลเวเนี่ยน (Pennsylvanian) ใต้ลีเออนารเดี้ยน (Leonardian))

wolfram (วุล´เฟริม) (1) ดู: *wolframine (วุล´เฟรอไม้ท)* (2) ธาตุโลหะเทิงสเติ้น

wolframine (วุล´เฟรอมีน) (1) ดู: *tungstite (เทิง´สไต๊ทฺ)* (2) ดู: *wolframite (วุล´เฟรอไม้ท)*

wolframite (วุล´เฟรอไม้ท) ชื่อกลุ่มแร่ที่มีผลึกมอเนอคลิหนิค และมีสูตรทั่วไป: MWO_4 เมื่อ M = Fe^{2+}, Mn^{2+}, Co, หรือ Zn; W อาจถูกแทนที่ด้วย Nb หรือ Ta เกิดขึ้นในผลึกแบบมอเนอคลิหนิค (มักเกิดเป็นผลึกแฝด ดังนั้นจึงคล้าย ผลึกออรเธอรอมบิคแบบแผ่น) และเป็นเม็ด หรือแท่ง (เช่น พนังแร่น้ำร้อน (pneumatolytic vein – นูเมอเทอลิถิค เวน) ใกล้มวลหินแกรเนิท และสัมพันธ์กับแร่ดีบุก) เป็นสินแร่หลักของเทิงสเติน คำพ้อง: *wolfram (วุล´เฟริม); wolframine (วุล´เฟรอมีน); tobacco jack (เทอแบ๊คะ´โค่ แจ็ค)*

wollastonite (วุ´เลิสเตอไน้ทฺ หรือวอ´เลิสเตอไน้ทฺ) ผลึกแร่ไทรคลิหนิค หรือมอเนอคลิหนิค จำพวกสิเลอเขทของไพร็อกเซอนอยด: $CaSiO_3$ มีรูปทรงเหมือนกับแพเรอวุเลอสเตอไน้ท (parawollastonite) พบในหินแปรที่เกิดแบบการแปรสัมผัสของหินปูน มักมีระนาบแตกขนาดเล็ก และผลึกแฝดแบบแผ่น; อาจมีสีขาว เทา น้ำตาล แดง หรือเหลือง ไม่ใช่ไพร็อกซีน และมีหลากหลายรูปแบบ สัญลักษณ์: Wo คำพ้อง: *tabular spar (แทะ´บิวเล่อร สปารฺ´)*

wollaston prism (วอ´เลิสเติ้น พริ´เซิ่ม) รูปผลึกพริเซิ่มซ้อนกันประกอบด้วยมุมฉาก 2 มุม ทำให้ลำแสงตั้งฉากกัน มักพบในแร่แคลไซ้ท

wood agate (วู้ด แอ๊ะ´เกิท) ดู: *silicified wood (เซอรฺลิ´เซอไฟดฺ วู้ด)*

Woodbinian (วู้ดบิ´เนี่ยน) หินช่วงอายุในอเมริกาเหนือ: ตอนบนของยุคคริเทเฉิส (Upper Cretaceous) (บน วอเฌอเทิ่น (Washitan), ใต้อีเกิลฟอรเดี้ยน (Eaglefordian)

wood coal (วู้ด โคล) ดู: *woody lignite (วู้´ดี้ ลิก´ไน้ทฺ)*

wood copper (วู้ด เคา´เพอร) ชนิดหนึ่งของแร่ออลิเวอไน้ท (olivenite) ลักษณะเป็นเส้นใย

wood hematite (วู้ด ฮี´เมอไท้ทฺ) ชนิดของแร่ฮีเมอไท้ทที่มีรูปร่างเป็นรัศมี แสดงชั้นของสีแดงสลับกับสีเหลือง

wood iron ore (วู้ด ไอ้ออนเอ๊ะ) ดู: *เบรนไน (บ๊ะ´ริ´ไนท์) แร่ไลมอไน้ทชนิดเส้นใย พบที่เมืองคอรนัวอล ประเทศอังกฤษ*

wood opal (วู้ด โอ๑เพิ่ล) โอเพิ่ลที่พบในช่องว่างที่เข้าไปแทนที่ในเนื้อไม้ และยังคงรูปลักษณ์เนื้อไม้ไว้ ดู: *opalized wood (โอ๑เพอไล้ซดฺ วู้ด)* คำพ้อง: *xylopal (ไซ๑เลอเพิ่ล); lithoxyl (เลอธอ๑ซิล)*

woodstone (วู้ด๑สโตน) ไม้กลายเป็นหิน ดู: *silicified wood (เซอลิ๑เซอไฟดฺ วู้ด)*

wood tin (วู้ด ทิน) ชนิดหนึ่งของแร่แคสซิเทอไร้ทที่ มีรูปผลึกเป็นเม็ดกลมหรือรูปไต แสดงโครงสร้างเป็นรัศมีวงชั้นคล้ายเนื้อไม้แห้ง คำพ้อง: *dneprovskite (เนโพร๊ฟ๑สไก๊ทฺ)*

woody lignite (วู้๑ดี่ ลิก๑ไน้ทฺ) ถ่านหินชนิดลิกไน้ทที่แสดงโครงสร้างเส้นใยของเนื้อไม้ เปรียบเทียบ: *earthy lignite (เอ๊อร๑ธี่ ลิกไน้ทฺ)* คำพ้อง: *xyloid lignite (ไซลอยดฺ ลิกไน้ทฺ); xyloid coal (ไซลอยดฺ โคล); wood coal (วู้ด โคล); board coal (บอรฺด โคล); bituminous coal (เบอทิว๑เมอเนิส โคล)*

woody peat (วู้๑ดี่ พี้ท) ถ่านหินชนิดพีทที่ยังคงแสดงลักษณะเส้นใยของเศษชิ้นเนื้อไม้ในปริมาณมาก

woody plant (วู้๑ดี่ แพล้นทฺ) พืชยืนต้นที่มีการพัฒนาท่อน้ำเลี้ยงทุติยภูมิขั้นสูง

wool (วูล) ศัพท์อังกฤษสำหรับ หินดินดานที่มีเนื้อเม็ดขนาดทรายปนอยู่มากหรือเฌลี่ แฟล็กสโตน (shaly flagstone) ที่แสดงชั้นหินแบบรอยหยักหรือไม่เรียบ

Worden gravimeter (วอรฺ๑เด้น แกรวิ๑เมอเท่อรฺ) เครื่องมือที่ใช้วัดความเร่งโน้มถ่วง ที่มีหลักการทำงานของเครื่อง คือ การเพิ่มขึ้นของแรงโน้มถ่วงจะดึงมวลตรงปลายแกนน้ำหนักลง และทำให้เกิดการมุดโดยแรงต้านของสปริง เครื่องมือมีน้ำหนักประมาณ 5 ปอนด์ และมีความละเอียดน้อยกว่า 0.1 มิเลอแกลส (milligals)

Wordian (วอรฺ๑เดี้ยน) หินช่วงอายุตามมาตรอายุลำดับชั้นหินมาตรฐานโลก: กลางยุคเพอรเมี่ยน (บนโรเดี้ยน (Roadian) ล่างแคะพิแทเนี่ยน (Capitanian))

working (เวอรฺคิ่งส) การขุดเปิดหน้าเหมืองบริเวณที่มีการขุดสินแร่

World Data Center (เวิรฺลดฺ เด๑ท่า เซ็น๑เท่อรฺ) ศูนย์บริหารงานระหว่างประเทศของสหภาพวิทยาศาสตร์แห่งชาติ เพื่อเก็บรวบรวมแลกเปลี่ยนและให้บริการข้อมูลในด้านธรณีฟิสิคส์ เช่น การศึกษาโครงสร้างภายในโลก การสำรวจธรณีวิทยาใต้ผิวดิน สภาพภูมิประเทศทั้งบนบกและในมหาสมุทร ธารน้ำแข็ง และวัตถุจากภายนอกโลก เป็นต้น

world geodetic system (เวิรฺลดฺ จีเออ๑เดถิค ซิส๑เติ้ม) ระบบอ้างอิงตำแหน่งบนภาคพื้นทวีป และแผ่นดินขนาดใหญ่เข้าเป็นระบบรวมเรียกว่า unified Earth-centered network คำย่อ: *WGS (ดับเบิ้ลยูจีเอ๊ส)*

world rift system (เวิรฺลดฺ ริฟทฺ ซิส๑เติ้ม) ธรณีวิทยาแปรสัณฐานของโลก ประกอบด้วยแนวสันเขากลางมหาสมุทร และธรณีวิทยาแปรสัณฐานอื่นๆ ที่เกิดร่วม เช่น อีสท แอฟริกัน ริฟท แวลี่ (East African rift vally) และทะเลแดง สันเขากลางมหาสมุทรเอิทแลนถิคซึ่งเป็นตำแหน่งของการแยกตัวของพื้นมหาสมุทร มีการแทรกของแม็กเม่อขึ้นมาตามร่องแยก ทำให้เกิดการเคลื่อนตัวออกจากกันของแผ่นเปลือกโลกสองข้าง เปรียบเทียบ: *rift (ริฟทฺ) [เท็คทอหนิค]*

world time (เวิรฺลดฺ ไทมฺ) อายุทางธรณีกาลที่ระบุโดยใช้ ช่วงอายุของซากดึกดำบรรพ์ที่พบได้ทั่วโลก

worm boring (เวิรฺม บอ๑ริ่ง) ดู: *worm tube (เวิรฺม ทู้บ)*

worm cast (เวิรฺม แค้สทฺ) (1) ลักษณะของซากดึกดำบรรพ์ที่คดโค้งถูกเก็บรักษาเป็นรูปพิมพ์ทรายบนระนาบชั้นหิน (2) ดู: *worm casting (เวิรฺม แคสทิ่ง)*

worm casting (เวิรฺม แคส๑ทิ่ง) รูปทรงกระบอกขนาดเล็กมากของดิน หรือโคลน ที่เกิดจากการขับถ่ายโดยหนอน (ขี้หนอน) คำพ้อง: *worm cast (เวิรฺม แค้สทฺ)*

worm rock (เวิรฺม ร็อค) หินที่มีโครงสร้างเป็นแผ่นแข็ง เกิดที่ระดับน้ำทะเลอันเป็นผลจากการกระทำของสิ่งมีชีวิตพวกหนอนประกอบด้วยตะกอนขนาดทรายแป้งหยาบ ถึงทรายละเอียดมักมีเนื้อปูนเชื่อมประสานเป็นขี้หนอนเข้าด้วยกันโดยสารอนินทรีย์ เช่น ทรายละเอียด ส่วนใหญ่มีสีเทา แต่มีสีอำพัน หรือสีอื่น ๆ บ้าง เมื่อเกิดครั้งแรกอาจถูกเหยียบ จากกนั้นจะมีความแข็งเพิ่มขึ้นบางกรณีจะแข็งมากขึ้นและทนทาน

worm๑s eye map (เวิรฺมส๑ อาย แม็พ) (1) แผนที่ ที่แสดงการซ้อนทับกันของหินตะกอนโดยสามารถมองเห็นทะลุจากด้านบนลงสู่ด้านล่าง (2) แผนที่ ที่แสดงระดับการซ้อนทับของตะกอนหรือการรุกคืบของน้ำทะเลบนระนาบอ้างอิง

worm trail (เวิรฺม เทรล) ร่องรอยของเฟาะเซิ่ล ที่ปรากฏบนหินที่เกิดจากเคลื่อนผ่านของหนอน

worm tube (เวิรฺม ทูบ) (1) โครงสร้างรูปท่อของเฟาะเซิ่ล ที่คงสภาพอยู่บนชั้นหินที่โผล่บนพื้นทะเลมานานพอควร เช่น *scolithus (สโกเลอ๑ธิส)* คำพ้อง: *worm boring (เวิรฺม บอ๑ริ่ง)*

(2) ท่อเนื้อเยื่อที่ประกอบด้วยแคลเซี่ยมคารเบอเหนท โคลน หรือทราย ที่เกิดบนพื้นใต้น้ำโดยหนอนทะเล

wrack (แร็ค) เส้นที่เกิดจากการทับถมเป็นทางยาวซึ่งประกอบด้วย ทราย กรวด สาหร่าย และตะกอนขนาดเล็กอื่นๆ ที่สามารถบอกตำแหน่งของชายฝั่งในอดีต

wrackline (แร็ค'ไลน) ตำแหน่งของเส้นที่เกิดจากการทับถมเป็นทางยาวซึ่งประกอบด้วย ทราย กรวด สาหร่ายและตะกอนขนาดเล็กอื่นๆ บนชายหาด

wrench fault (เร็นชฺ ฟ้อลท) รอยเลื่อนแนวระดับขนาดใหญ่ มีความซับซ้อนมาก มักบอกถึงระยะของการเลื่อน ศัพท์นี้ไม่นิยมใช้ คำพ้อง: *basculating fault (แบส'คิวเลทิ่ง ฟ้อลท)*

wrinkle mark (ริ้ง'เคิ่ล ม้ารฺค) ร่องรอยคลื่นขนาดเล็กที่มีลักษณะขรุขระ ไม่สม่ำเสมอ ไม่เรียบ สันคลื่นสูงประมาณ 0.5 - 1 มิลลิเมตร และยาวไม่กี่มิลลิเมตร วางตัวขนานกันไป หรือบางครั้งมีลักษณะโค้ง หรือคล้ายรังผึ้ง

wrinkle ridge (ริ้ง'เคิ่ล หริดจฺ) สันที่มีลักษณะคล้ายคลื่น รูปร่างไม่แน่นอน มีความกว้างหลายสิบกิโลเมตร สูงมากกว่า 100 เมตร และอาจยาวหลายร้อยกิโลเมตร ซึ่งเกิดโดยโฟลดและเธริส ฟ้อลท เช่น แอ๊พเพอเรเชี่ยน (Apparachian) หรือแอ๊ลพส (Alps) คำพ้อง: *mare ridge (แมรฺ หริดจฺ)*

W-shaped valley (เดอเบิ้ลยู-เฌ้พ แว'ลี่) หุบเขาที่มีภาพตัดขวางคล้ายตัว W เช่น หุบเขาที่มีส่วนสูงสุดบนที่ราบลุ่มน้ำ ใกล้สองฝั่งแม่น้ำ

Wuchiapingian (วูเชียพิง'เจี้ยน) หินช่วงอายุตามมาตรอายุลำดับชั้นหินมาตรฐานโลก: ส่วนล่างของยุคเพอรเมี่ยนตอนบน (บนแคะพิแทเนี่ยน (Capitanian) ล่างแฌงชินเจี้ยน (Changhsingian))

wulfenite (วุล'เฟไน้ทฺ) แร่ที่มีสีเหลือง สีส้ม สีแดง สีเขียวอ่อน สีเทา อยู่ในระบบเทแทระเกอเนิ่ล เป็นแร่ในกลุ่มณีไล้ท (scheelite) รูปผลึกเป็นแผ่นหนาหรือมวลแน่น เป็นสินแร่เมอลิบดิเนิ่ม

Wulff net (วูลฟฺ เน็ท) ตาข่ายสามมิติใช้ในการศึกษาผลึกศาสตร์และธรณีวิทยาโครงสร้าง ภายในวงกลม ซึ่งมีวงกลมใหญ่ (great circle) และวงกลมเล็ก (small circle) ตัดกันทุกสององศา เพื่อใช้เขียนตำแหน่งของเส้น หรือระนาบที่วัดได้จากผลึกแร่ หรือวัดโครงสร้างหินจากภาคสนาม

Wurm (วีรฺม) (1) สมัยไพลสเตอซีนตอนปลายใช้ในยุโรป (2) การแบ่งช่วงเวลาของธารน้ำแข็งในสมัยไพลสเตอซีนในเทือกเขาแอ๊ลพส (Alps)

wurtzilite (เวิรฺท'เซอไล้ทฺ) แอสฟ้อลท หรือไพโรเบอทิวเมิ่น สีดำ เนื้อแน่น ไม่ติดไฟ มีความคล้ายคลึงกับยูอินทาไฮ๊ท (uintahite) ไม่ละลายในน้ำมันสน (turpentine - เทอร'เพินไทนฺ)

Wyoming bentonite (ไว'โอ'มิ่ง เบ็น'เทอไน้ทฺ) โซเดี้ยม เบ็นเทอไน้ท (*sodium bentonite)*

X

x-acline B twin law (เอ็กสฺ เอไคลน บี ทวิน˘ ลอ) กฎผลึกแฝดแบบซับซ้อนในเฟลสปาร ที่มีแกนผลึกแฝดขนานกับ (010) และ (100)

XANES (เอ็กสฺเอเอ็นอีเอ๊ส) ย่อมาจาก X-ray Absorption Near Edge Structure spectroscopy (เอ็กสฺ-เร เอิบซอรฺพ˘เฌิ่น เนียร เอ็จ สเตริค˘เช่อรฺ สเป็คทรอ˘สเคอพี่) เครื่องมือวิเคราะห์การซับรังสีเอ็กสที่ขอบของโครงสร้างแอ๊ะเทิ่ม; วิธีการที่ศึกษาวิเคราะห์รายละเอียดโครงสร้างรังสีเอ็กสของการซับขอบของชั้นวง K, L หรือ M เพื่อหาสถานะอ็อกเซอเดเฌิ่น (oxidation) การจับตัวกันของแอ๊ะเทิ่ม และรายละเอียดโครงสร้างแต่ละส่วน ของสภาพแวดล้อมไอเอ็นบวกในแร่ หรือในแก้ว

xanthochroite (แซนเธอ˘โธรไอ๊ทฺ) ดู: *greenockite (กรี˘น็อคไค้ท)*

xanthoconite (แซนธอโค˘ไน้ท) แร่สีแดง เหลืองส้ม หรือน้ำตาล ผลึกมอเนอคลิหนิค : Ag_3AsS_3 เปรียบเทียบ: *proustite (พรู˘สไต๊ทฺ)*

xanthophyllite (แซนเธาะฟิ˘ไล้ทฺ) ดู: *clintonite (คลินโทไน้ทฺ)*

xanthosiderite (แซนโธซิ˘เดอไร้ทฺ) ดู: *goethite (เกอ˘ไธ้ทฺ)*

XBT (เอ็กสฺบีที) คำย่อ ดู: *expendable bathythermograph (อิกสเป็น˘เดอเบิ้ล แบธี่เธอร˘เมอแกร๊ฟ)*

x-Carlsbad twin law (เอ็กสฺ คารลฺ˘สแบด ทวิน˘ ลอ) ผลึกแฝดในแร่เฟลสปารมีแกนแฝดตั้งฉากกับ [001] และ (100) เป็นการแปลความหมายที่ถูกต้องของกฎผลึกแฝดเอไคลนบี (*acline-B twin law -เอ˘ไคลน บี ทวิน˘ ลอ)*

XCB (เอ็กสฺซีบี) คำย่อ ดู: *Extended Core Barrel (อิกสเต็น˘เดิด คอร แบ˘เริ่ล)*

xenoblast (ซีเนอ˘แบล๊สทฺ หรือเซโน˘แบล๊สทฺ) แร่ที่เกิดในช่วงที่มีพลังงานต่ำของการแปรสภาพ จะไม่ปรากฏหน้าผลึก เป็นรูปแบบหนึ่งของผลึกของแร่ที่เกิดจากกระบวนการแปรสภาพ (crystalloblast - คริส˘เตอโลแบล๊สทฺ) เปรียบเทียบ: *idioblast (อิ˘ดีโอแบล๊สทฺ); hypidioblast (ฮิพพิ˘ดิโอแบล๊สทฺ)* คำพ้อง: *allotrioblast (แอโล˘ทรีโอแบล๊สทฺ)*

xenocryst (ซี˘โนคริสทฺ) ผลึกแร่ที่มีลักษณะเป็นแร่ผลึกใหญ่ (phenocryst - ฟีโนคริสทฺ˘) ในหินอัคนีที่มาจากแหล่งอื่น

xenogenous (ซีโน˘เจอเนิส) คำพ้องที่ใช้น้อยของ *epigenetic (เอ๊ะเผอะเจเน˘ถิค)*

xenolith (ซี˘โนหลิธ หรือซี˘เนอหลิธ) เศษหินซึ่งหลุดมาอยู่ในหินพลูทอหนิค หรือหินภูเขาไฟ เปรียบเทียบ: *autolith (ออ˘โทหลิธ)* คำพ้อง: *inclusion (อินคลู˘เฌิ่น); accidental inclusion (แอ็คเซอเด็น˘เทิ่ล อินคลู˘เฌิ่น)*

xenology (ซีนอ˘เลอจี้) การศึกษาองค์ประกอบของไอเซอโถพของซีน็อน ทั้งจากวัตถุจากบนโลกและนอกโลก

xenomorphic (ซีโนมอรฺฟิค) เม็ดแร่ที่ไม่มีหน้าผลึกและรูปผลึก คำพ้อง: *anhedral (แอนฮี˘เดริ้ล)*เปรียบเทียบ: *euhedral (ยูฮี˘เดริ้ล); hypidiomorphic (ฮิพิดีโอ มอรฺฟิค)*

xenomorphic-granular (ซีโนมอรฺฟิค แกรน˘เยอเล่อร) หินอัคนีเนื้อหยาบที่ประกอบด้วยผลึก ที่มีหน้าผลึกไม่สมบูรณ์ แต่มีขนาดผลึกเท่าๆ กัน เปรียบเทียบ: *idiomorphic-granular (อิดิโอมอรฺฟิค แกรน˘เยอเล่อร)*

xenon-xenon age method (ซี˘น็อน-ซี˘น็อน เอจ เมะ˘เถิด) วิธีหาอายุจากแร่ต่างๆ ที่มียูเรเนี่ยมเป็นส่วนประกอบ โดยวิธี แม้สสเป็คทรอเมอเท่อร (mass spectrometer) ของสัดส่วนต่างๆ ของซีน็อนเซอโถพ บนพื้นฐานของความแตกต่างของส่วนประกอบระหว่างซีน็อนซึ่งเกิดจากการสะสายตัวโดยอัตโนมัติของยูเรเนี่ยม 238 โดยธรรมชาติและซีน็อนที่ได้จากการสลายตัวของยูเรเนี่ยม 235 ซึ่งกระตุ้นโดยนูทรอนร้อน (thermal nutron) ในเตาปฏิกรณ์นูเคลียส ซีน็อนซึ่งถูกสกัดออกมาทีละน้อย และให้ลำดับอายุ วิธีนี้มีประโยชน์สำหรับหินซึ่งมีอายุมากกว่า 100 ล้านปี

xenothermal (ซีโนเธอร˘เมิ่ล) การเกิดแหล่งแร่จากสารละลายแร่ร้อน ที่เกิดขึ้นที่อุณหภูมิสูง แต่อยู่ในระดับตื้น; บางครั้งอาจบอกถึง สภาพแวดล้อมที่มีอุณภูมิสูงในระดับตื้น เปรียบเทียบ: *hypothermal (ไฮโพเธอร˘เมิ่ล); mesothermal (เมะโซเธอร˘เมิ่ล) [เศรษฐธรณีวิทยา]; leptothermal (เล็พโทเธอร˘เมิ่ล); telethermal (เทเลอเธอร˘เมิ่ล); epithermal (เอ๊ะเผอะเธอร˘เมิ่ล)*

xenotime (ซี˘โนไทม) กลุ่มของแร่ที่มีรูปผลึกแบบเทแทระเกอเนิ่ลของเซอรคอน ที่มีสูตรทั่วไป AXO_4 เมื่อ A = Sc, Y, REE หรือ Bi และ X = P, As หรือ V ซีโนไทมเป็นแร่ที่พบปริมาณน้อยในหินที่เกิดในแกรเหนิทและเพ็กมาไทท

xenotime-(Y) (ซี˘โนไทม – (วาย หรืออี˘ทรียม)) แร่สีน้ำตาล เหลืองหรือแดงอ่อน ผลึกแทแทระเกอเนิ่ลของซีโนไทม YPO_4

X

xenotime-(Yb) (ซี´โนไทม – (วายบี หรืออิเทอร´เบี้ยม)) แร่ไม่มีสีเหลืองอ่อน หรือน้ำตาลอ่อน ผลึกเทแทระเกอเนิ่ลของกลุ่มซีโนไทม : $YbPO_4$

xenotopic (ซีโนทอ´ผิค) ลักษณะของหินตะกอนที่มีเม็ดตะกอนเป็นผลึกที่ไม่มีหน้าผลึก เช่น หินอิแวะเพอไร้ท (evaporite), สารเชื่อมประสาน (cement–ซิ´เมิ้นทฺ) เป็นหินปูนหรือหินโดเลอไม้ทที่มีการตกผลึกใหม่ เปรียบเทียบ: *idiotopic (อิดีโอโท´ผิค); hypidiotopic (ฮิพิดีโอโท´ผิค)*

xerarch (ซี´ร้ารฺค) ระบบนิเวศต่อเนื่องที่มีความชื้นต่ำ หรือขาดแคลนน้ำ เปรียบเทียบ: *mesarch (เมะ´ซารฺค); hydrarch (ไฮ´ดร๊ารฺค); xerosere (ซิ´เรอเซียร)*

xeric (ซิ´หริค) แหล่งที่อยู่อาศัยที่มีความชื้นต่ำหรือไม่เพียงพอ; นอกจากนี้ยังหมายถึง สิ่งมีชีวิตหรือกลุ่มของสิ่งมีชีวิตที่อยู่ในแหล่งที่อยู่อาศัยที่มีความชื้นต่ำหรือไม่เพียงพอ เปรียบเทียบ: *mesic (เมะ´ซิค); hydric (ไฮ´ดริค); xerarch (ซิ´ร้ารฺช)*

xeric moisture regime (ซี´หริค มอยส´เช่อรฺ ริณีม´) สภาพความชื้นในดิน ที่พบบริเวณเขตภูมิอากาศแบบเมดิเทอเรเนี่ยน (Mediterranean) ซึ่งมีฤดูหนาวที่ชื้นเย็น และฤดูร้อนที่แห้งอบอุ่นโดยมีข้อจำกัดของปริมาณน้ำในดินแต่ไม่มีผลกระทบมากต่อการเจริญเติบโตของพืช ดังนั้นในฤดูร้อนการทำชลประทานหรือกักเก็บน้ำจึงจำเป็นต่อการทำเกษตรกรรม

xerochore (ซี´โรคอร) ศัพท์ที่ใช้เกี่ยวกับเขตภูมิอากาศสภาพเป็นทะเลทรายที่ไม่มีน้ำ

xerocole (ซีโรโคล) ดู: *xerophilous (ซิรอ´เฟอเลิส)*

xeromorphic (ซีโรมอรฺผิค) (1) ลักษณะของพืชชนิดใช้น้ำน้อย (*xerophyte - ซี´โรไฟ้ท)* (2) ปัจจัยที่เหมาะสมสำหรับการเจริญเติบโตของสิ่งมีชีวิตที่ปรับให้เข้ากับสภาพแห้งแล้ง (xerophilous organisms - ซีโร´เฟอเลิส ออร´เกอนิเซิ่ม)

xerophile (ซีโรไฟล) คำนาม ดู: *xerophyte (ซีโรไฟ้ท)* คำคุณศัพท์ ดู: *xerophilous (ซีโรเฟอเลิส)*

xerophilous (ซีโร´เฟอเลิส) สิ่งมีชีวิตที่มีการปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมแบบแห้งแล้ง คำพ้อง: *xerophile (ซีโรไฟล); xerocole (ซีโรโคล)* เปรียบเทียบ: *xerophobous (ซีโรเฟอเบิส)*

xerophobous (ซี´โรเฟอเบิส หรือเซอ´รอโฟเบิส) พืชที่ไม่สามารถทนต่อสภาพแวดล้อมแบบแห้งแล้ง เปรียบเทียบ: *xerophilous (ซีโร´เฟอเลิส)*

xerophyte (ซี´โรไฟ้ท) พืชที่สามารถปรับตัวอยู่ในสภาพแวดล้อมแบบแห้งแล้งได้; พืชทะเลทราย เปรียบเทียบ: *xerotherm (ซีโรเธิรฺม); hydrophyte (ไฮ´เดรอไฟ้ทฺ); mesophyte (เมะ´เซอไฟ้ทฺ)* คำพ้อง: *eremophyte (เอ´เรอโมไฟ้ทฺ); xerophile (ซิ´เรอไฟล)*

xerophytization (ซีโรไฟทิเซ´เฉิ่น) การปรับตัว โดยเฉพาะในการวิวัฒน์สายพันธุ์เพื่อคงอยู่ในสภาพแวดล้อม ที่มีความชื้นต่ำนั่นคือ มีสภาพแห้งแล้ง

xerosere (ซี´โรเซียร หรือซิโรซิเอ่อร) เซียร (sere) การพัฒนาของสิ่งมีชีวิตภายใต้สิ่งแวดล้อมที่แห้งแล้งอย่างรุนแรง; ซิรารช เซียร (xerarch sere) เปรียบเทียบ: *hydrosere (ไฮ´เดรอเซียร); mesosere (เมะ´เซอเซียร)*

xerotherm (ซี´โรเธิรฺม) พืชที่มีการปรับตัวในสภาพแวดล้อมแบบแห้งแล้ง เปรียบเทียบ: *xerophyte (ซี´เรอไฟ้ท)*

Xerothermic (ซีเรอเธอร´หมิค) (1) ศัพท์ที่ใช้ในการแบ่งเวลาหลังช่วงยุคน้ำแข็ง ระหว่างเขตอุ่นขึ้นและเขตแห้ง เปรียบเทียบ: *Altithermal (แอลเทอเธอร´เมิ่ล); Hypsithermal (ฮิพเซอเธอร´เมิ่ล);* (2) [ภูมิอากาศ] คำคุณศัพท์ กล่าวถึง อากาศร้อนแห้ง; และเกี่ยวกับภูมิอากาศหลังยุคน้ำแข็ง

x-pericline twin law (เอ็กสฺ-เพ´ริไคลน ทวิน´ ลอ) ผลึกแฝดซ้อนในแร่เฟลสปาร ปัจจุบันพิจารณาให้เหมือนกับคารลสแบด บี ทวิน ลอ (*Carlsbad B twin law*)

X-ray (เอ็กสฺ-เร) รังสีคลื่นแม่เหล็กไฟฟ้าที่ไม่ใช่จากกัมมันตรังสีที่มีความยาวคลื่นในช่วง 0.1-100 แองสเตริ้ม หรือ (10^{-11} – 10^{-8} เมตร) นั่นคือ มีความยาวคลื่นอยู่ระหว่างรังสีแกเม่อ และรังสีเอิลเทรอไวโอเล็ท สะกดได้อีกแบบคือ: x-ray

X-ray diffraction (เอ็กสฺ-เร ดิแฟร็ค´เฉิ่น) การเลี้ยวเบน/เบี่ยงเบน (diffraction) ของลำแสงเอ็กสในทิศทางสามมิติ ใช้ในการหาโครงสร้างแอ๊ะเทิ่มภายในผลึก เปรียบเทียบ: *electron diffraction (อิเล็ค´ทรอน ดิแฟร็ค´เฉิ่น)*

X-ray diffraction analysis (เอ็กสฺ-เร ดิแฟร็ค´เฉิ่น เออะแน´เลอเสิส) วิธีวิเคราะห์โครงสร้างผลึกโดยใช้คุณสมบัติของการเลี้ยวเบน/เบี่ยงเบน (diffraction) ของรังสีเอ็กส ซึ่งมีรูปแบบแตกต่างกันตามคุณสมบัติของโครงสร้างแอ๊ะเทิ่มในผลึก ย่อ: XRD (เอ็กสฺอารดี)

X-ray diffraction pattern (เอ็กสฺ-เร ดิแฟร็ค´เฉิ่น แพะ´เทิ่รฺน) รูปแบบของการเลี้ยวเบน/เบี่ยงเบนของรังสีเอ็กสในผลึกที่สามารถบอกถึงการเรียงตัวของแอ๊ะเทิ่มภายในโครงสร้างผลึก เปรียบเทียบ: *electron diffraction pattern (อิเล็คทรอน ดิแฟร็ค´เฉิ่น แพะเทิ่รฺน)*

X-ray dispersion (เอ็กสฺ-เร ดิสเพอร์เฉิ่น) ดู: *anomalous dispersion (เออนอ์เมอเลิส ดิสเพอร์เฉิ่น)*

X-ray emission spectroscopy (เอ็กสฺ-เร อีมิ์เฉิ่น สเป็คทรอ์สเคอพี่) การศึกษาในเชิงคุณภาพของสสารโดยการกระตุ้นให้เกิดการปลดปล่อยพลังงานของรังสีเอ็กส แล้วทำการวัดปริมาณรังสีเอ็กสที่ถูกปลดปล่อยออกมา เปรียบเทียบ: *X-ray fluorescence spectroscopy (เอ็กสฺ เร ฟลู์เระเซิ่นซฺ สเป็คทรอ์สเคอพี่)*

X-ray fluorescence spectroscopy (เอ็กสฺ-เร ฟลูเระเซิ่นซฺ สเป็คทรอ์สเคอพี่) ชนิดหนึ่งของ *X-ray emission spectroscopy (เอ็กสฺ-เร อิมิ อีมิ์เฉิ่น สเป็คทรอ์สเคอพี่)* ที่ศึกษาการปลดปล่อยพลังงานรังสีเอ็กสของสารตัวอย่างในเชิงปริมาณ โดยการใช้รังสีเอ็กสเหนี่ยวนำสารตัวอย่างให้เกิดการเรืองแสง และปลดปล่อยพลังงานรังสีเอ็กสออกมาในแต่ละชุดของความยาวคลื่นของแต่ละธาตุในสารตัวอย่าง ความเข้มข้นของแต่ละธาตุที่วัดได้จะนำมาเปรียบเทียบกับค่ามาตรฐาน คำย่อ: XRF (เอ็กสอารเอ้ฟ)

X-ray photo-electron spectrometry (เอ็กสฺ-เร โฟโท-อิเล็ค์ทรอน สเป็คทรอ์สเคอพี่) การศึกษาสเป็คเทริ่มแสงที่ถูกกระตุ้นโดยรังสีโฟทอน (photon) พลังงานที่ถูกปลดปล่อยจากอิเล็คทรอนขับออกมา คือ ความแตกต่างระหว่างการใช้พลังงานของโฟทอนที่กระตุ้น และพลังงานยึดเหนี่ยวของอิเล็คทรอนในธาตุ

X-ray powder diffraction (เอ็กสฺ-เร พาว์เด้อรฺ ดิแฟร็ค์เฉิ่น) การวัดการเลี้ยวเบน/เบี่ยงเบน (diffraction – การเลี้ยวเบน/เบี่ยงเบนของรังสีจากเส้นทางที่ควรจะเป็นตามกฎของการสะท้อน และการหักเห) ของรังสีเอ็กสที่ชนระนาบของแอ๊ะเทิ่มในตัวอย่างผลึกที่เป็นผง สามารถบอกชนิดโครงสร้างภายในผลึกได้ และสำหรับการวิเคราะห์เพื่อให้ได้ผลที่แม่นยำควรมีการเคลื่อนตัวอย่างผลึก และลำแสงเอ็กส

X-ray powder pattern (เอ็กสฺ-เร พาว์เด้อรฺ แพะ์เทิ่รฺน) รูปแบบที่ได้จากผลของการวัดการเลี้ยวเบนของรังสีเอ็กส เปรียบเทียบ: *X-ray diffraction pattern (เอ็กสฺ-เร ดิแฟร็ค์เฉิ่น แพะ์เทิ่รฺน)*

X-ray scattering (เอ็กสฺ-เร สแค๊ะ์เทอริ่ง) ปรากฏการณ์การเปลี่ยนทิศทางการส่งผ่านรังสีเอ็กส นั่นคือ เมื่อรังสีเอ็กสกับวัตถุหรือกับตัวกลางที่ส่งผ่าน จะเกิดการสะท้อน (reflection) หักเห (refraction) หรือเลี้ยวเบน(diffraction) ของคลื่น

X-ray spectrograph (เอ็กสฺ-เร สเป็คทรอแกร๊ฟ) เครื่องมือในการผลิต บันทึก และวิเคราะห์สเป็คเทริ่มของรังสีเอ็กส โดยการสะท้อนรังสีเอ็กสกับตัวอย่างที่ศึกษา วัดมุมการเลี้ยวเบน และความยาวคลื่นของรังสีเอ็กส บางครั้งเรียกเครื่องมือนี้ว่า *X-ray spectrometer (เอ็กสฺ-เร สเป็คทรอ์เมอเท่อรฺ)*

X-ray spectrometer (เอ็กสฺ-เร สเป็คทรอ์เมอเท่อรฺ) ดู: *X-ray spectrograph (เอ็กสฺ-เร สเป็คทรอแกร๊ฟ)*

X-ray spectroscopy (เอ็กสฺ-เร สเป็คทรอสเคอพี่) การศึกษา/สังเกตสเป็คเทริ่มของรังสีเอ็กส และกระบวนการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งหมดในการการวัดและการบันทึกค่า

X-ray spectrum (เอ็กสฺ-เร สเป็ค์เทริ่ม) สเป็คเทริ่มของรังสีเอ็กส ที่ปลดปล่อยออกมา เมื่อสสารถูกยิงด้วยอนุภาคพลังงานสูงหรือรังสี สเป็คเทริ่มของรังสีเอ็กสประกอบด้วย “สเป็คเทริ่มเฉพาะธาตุ (characteristic spectrum)” ที่เป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงพลังงานของอิเล็คทรอนภายในแอ๊ะเทิ่มของธาตุแบบต่อเนื่อง “สเป็คเทริ่มต่อเนื่อง (continuous spectrum)” ซึ่งเป็นผลมาจากความไม่ยืดหยุ่นในการชนกันของอนุภาคจากการถูกกระตุ้นโดยรังสีเอ็กส สเป็คเทริ่มของรังสีเอ็กส อาจถูกกระตุ้นโดยอิเล็คทร็อนที่ใช้ในหลอดรังสีเอ็กส (x-ray tube) และอิเล็คทรอนไมโครโพรบ (electron microprobe) หรือโดยอนุภาคอื่นเช่น โฟทอน (photon) ที่ใช้ในการเหนี่ยวนำอนุภาคที่ทำให้เกิดเอ็กส เร อีมิสเฉิ่น (x-ray emission) หรือโดยรังสีเอ็กสพลังงานสูงหรือรังสีแกเม่อ (gamma) ที่ใช้ในเอ็กสเรฟลูเระเซิ่นซ (x-ray fluorescence)

XRD (เอ็กสฺอารดี) ดู: *X-ray diffraction analysis (เอ็กสฺ-เร ดิแฟร็ค์เฉิ่น เออะแน์เลอเสิส)*

XRF (เอ็กสฺอารเอฟ) ดู: *X-ray fluorescence spectroscopy (เอ็กสฺ-เร ฟลูเระเซิ่นซฺ สเป็คทรอ์สเคอพี่)*

x twin law (เอ็กสฺ ทวิน์ ลอ) กฎผลึกแฝดที่เกิดตามปกติของเฟลสปาร

xylem (ไซ์เลิ่ม) ท่อลำเลียงในพืช เนื้อเยื่อที่ซับซ้อน ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการลำเลียงน้ำ และการเก็บรักษาอาหารของพืช ประเภทของเซ็ลที่พบบ่อยในไซเลิ่ม เช่น แทระขีด (tracheid) เพื่อการลำเลียงน้ำและการเสริมสร้างความแข็งแรง เวสเสิ้ล (vessel) เพื่อการลำเลียง (ซึ่งพบในพืชดอกส่วนใหญ่ พบน้อยในกลุ่มอื่นๆ ของพืชที่มีท่อลำเลียง) เส้นใย (สำหรับการค้ำจุนให้ความแข็งแรงแก่พืช) และเพอร์ริ่งคอเม่อ (parenchyma) เพื่อสะสมอาหาร คำพ้อง: *wood (วู้ด)*

xylinoid (ไซ์ลินอยด) วิเทรอไน้ทที่พบในถ่านหินชนิดเสิบเบอทิวเมอเนิส (subbituminous) และลิกไนท (lignite) ที่มีค่าการสะท้อนแสงน้อยกว่าร้อยละ 0.5

X

xylith (ไซ´ลิธ) ชนิดของลิกไน้ทที่เกือบทั้งหมดประกอบด้วยถ่านวาวแบบแก้ว ที่เกิดมาจากเนื้อเยื่อของต้นไม้ แทรกระหว่างถ่านที่ทึบแสง ปรากฏเป็นแถบ หรือลาย (anthraxylon - แอนเธร็ก´เซอลอน)

xyloid coal (ไซ´ลอยดฺ โคล) ดู: *woody lignite (วู้´ดี้ ลิก´ไน้ท)*

xyloid lignite (ไซ´ลอยดฺ ลิก´ไน้ทฺ) ดู: *woody lignite (วู้´ดี้ ลิก´ไน้ทฺ)*

xylopal (ไซเลอ´เพิ่ล) ดู: *wood opal (วู้ด โอ´เพิ่ล)*

Y

yardang (ยาร์ดาง) (1) สันเขาแคบและยาว ไม่เรียบอยู่ ระหว่างร่องน้ำ 2 ร่องที่ถูกกัดเซาะบนที่ราบสูงหรือที่ราบที่ไม่มีพืชปกคลุมในบริเวณทะเลทราย ซึ่งเกิดจากการกร่อนของลม ประกอบด้วยหินตะกอนชนิดหินทรายเนื้อโคลน วางตัวในทิศทางเดียวกับกระแสลม อาจมีความสูงถึง 6 เมตร และกว้าง 4 เมตร คำพ้อง: *yarding (ยาร์ดิง); jardang (จาร์ดาง)* (2) รูปแบบภูมิประเทศที่เกิดบริเวณที่มีหินปูนหรือหินทรายจากการกระทำของน้ำฝนและกระแสลม มีลักษณะเป็นสันเขาแหลมคม รากศัพท์: ภาษาตุรกีของคำว่า “yar”, “steep bank – ผาที่ชัน”

yardang trough (ยาร์ดาง ทร็อฟ) ร่องน้ำที่มีร่องเรียบ โค้งมนและตื้น พบบริเวณทะเลทราย เกิดจากการขัดสีของเม็ดตะกอนโดยการกระทำของลม ใช้แบ่งยารดาง (yardang) ออกจากกัน

yarding *(ยาร์ดิ่ง)* ดู: *yardang (ยาร์ดาง)*

yarmouth (ยาร์เหมิธ) เกี่ยวกับช่วงเวลาอบอุ่นระหว่างยุคน้ำแข็งครั้งที่สอง ของสมัยไพลสเตอซีน (Pleistocene Epoch – ไพลสเตอซีน เอ๊ะ-เผิค) ในทวีปอเมริกาเหนือหลังจากยุคน้ำแข็งแคนเซิ่น (Kansan glacial stage - แคน-เซิ่น เกล-เฌิ่ล สเตจ-) และก่อนยุคน้ำแข็งอิเลอนอยเอิ้น (Illinoian) รากศัพท์: “Yarmouth, a town in Iowa – ยารเหมิธ ชื่อเมืองในรัฐไอเออเว่อ” เปรียบเทียบ: *Mindel-Riss (มิน-เด็ล-ริสส)*

yaw (ยอ) [ภาพถ่ายทางอากาศ] การเปลี่ยนแปลงหรือขนาดของการเปลี่ยนแปลงในแนวแกนนอน ออกไปจากทิศทางที่เครื่องบินกำลังเคลื่อนที่ เปรียบเทียบ: *pitch (พิทชฺ) [ภาพถ่ายทางอากาศ], roll (โรล) [ภาพถ่ายทางอากาศ]*

yazoo (ยาซู-) (1) ดู: *yazoo stream (ยาซู- สตรีม-)* (2) ดู: *deferred junction (ดิเฟอรดฺ- เจิงเฌิ่น)*

yazoo stream (ยาซู- สตรีม-) ทางน้ำสาขาที่ไหลขนานกับทางน้ำสายหลักเป็นระยะทางไกลก่อนจะบรรจบกันที่ท้ายน้ำ (deferred junction – ดิเฟอรดฺ- เจิง-เฌิ่น) โดยเฉพาะทางน้ำสาขาที่ไหลขนานกับสันขนาบน้ำ (natural levee) ที่เกิดจากทางน้ำสายหลัก เช่น แม่น้ำยาซู (Yazoo river) ทางตะวันตกของรัฐมิเซอซิพี่ (Mississippi) ที่ไหลมาบรรจบกับแม่น้ำมิเซอซิพี่ ที่เมืองวิคสเบิรก (Vicksburg) คำพ้อง: *yazoo (ยาซู-); deferred tributary (ดิเฟอรดฺ- ทริ-บิวแทรี่)*

yellow arsenic (เยโล่ อาร์เซอหนิค) ดู: *orpiment (ออร์พิเมิ้นทฺ)*

yellow coal (เยโล่ โคล) ดู: *tasmanite (แทส-เมอไน้ทฺ) [ถ่านหิน]*

yellow copper ore (เยโล่ เคาะ-เพ่อร ออร) ดู: *chalcopyrite (แคลเคอไพ-ไร้ทฺ)*

yellow earth (เยโล่ เอิ๊รฺธ) (1) [แร่วิทยา] *yellow ocher (เย-โล่ โอ-เค่อร); รงค์ไม่บริสุทธิ์* (2) [ตะกอนวิทยา] ดินลมหอบ (loess – เลส หรือเลิ้ส) ของประเทศจีนตอนเหนือ

yellow-green algae (เยโล่-กรีน แอล-จี้) สาหร่ายน้ำจืดสีเขียวเหลือง อยู่ในชั้นแซนเธอไฟซี่ (xanthophycaea class) สีของสาหร่ายขึ้นกับปริมาณเบเท่อ-เคเรอทีน (beta-carotene) และแซนเธอฟิล (xanthophyll) ไม่มีเม็ดสีน้ำตาลของฟิวโคแซนธิน (fucoxanthin) เปรียบเทียบ: *brown algae (บราวนฺ แอล-จี้); cyanobacteria (ไซเออะโนแบคทิ-เรีย หรือไซเออะโนแบคทิ-ริเอ้อ); green algae (กรีน แอล-จี้); red algae (เรด แอล-จี้)*

yellow ground (เยโล่ กราวนฺด) หินคิมเบอร์ไล้ท (kimberlite) ที่ถูกอ๊อกเซอได๊ซด (oxidized) มีสีเหลือง มักพบบริเวณด้านบนของปล่องเหมืองเพชร (diamond pipe) ในประเทศแอฟริกาใต้ และวางตัวอยู่บนดินสีฟ้า (blue ground)

yellow ocher (เยโล่ โอ-เค่อร) (1) ส่วนผสมของไลเมอไน้ท เคลและสิลิเค่อ ใช้เป็นเม็ดสี หรือรงค์ ดู: *yellow earth (เย-โล่ เอิ๊รฺธ) [แร่วิทยา]* คำพ้อง*: sil (ซิล)* (2) ชนิดของไลเมอไน้ท หรือเกอไท้ท สีเหลือง นุ่มเหมือนดิน

yellow ore (เยโล่ ออร) สินแร่สีเหลือง; โดยเฉพาะคาร์โนไท้ท (carnotite) หรือแคลเคอไพไร้ท (chalcopyrite)

yellow pyrites (เยโล่ ไพไร้ท) ดู: *chalcopyrite (แคลเคอไพไร้ทฺ)*

yellow quartz (เยโล่ ขวอรทฺส) ดู: *citrine (ไซ-ทรีน)*

yellow substance (เยโล่ เสิบ-สเติ้นสฺ) ส่วนของสารอินทรีย์ที่ละลายอยู่ในน้ำทะเล ส่วนใหญ่เป็นกรดคาร์โบไฮเดรท ฮิวหมิค (carbohydrate-humic acids)

yellow tellurium (เยโล่ เทลลู-เรียม) ดู: *sylvanite (ซิล-เวอไน้ทฺ)*

yellow to brown ore (เยโล่ ทู บราวนฺ ออร) สินแร่เหล็กสีเลอเขท คาร์เบอเหนท (silicate-carbonate) ประกอบด้วยแร่เกอไท้ท หรือแร่ไฮเดริสไอเอ้นอ๊อกไซด และแร่มาร์ไท้ทที่พบในทะเลสาบน้อย (Kno้ว Lake) รัฐควิเบค (Quebec) และรัฐแลเบรอดอร (Labrador) ประเทศแคนาดา เปรียบเทียบ: *blue ore (บลู ออร); red ore (เรด ออร); rubble ore (เรอะ-เบิ้ล ออร)*

yield (ยีลดฺ) (1) [ธรณีวิทยาโครงสร้าง - การทดลอง] คำกริยา การเปลี่ยนรูปถาวร ที่เป็นผลมาจากความเค้น (2) [ทะเลสาบ] (ก) ปริมาณน้ำในทะเลสาบ ที่สามารถนำมาใช้เพื่อประโยชน์ทางเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่อง (ข) ปริมาณของสารอินทรีย์จากพืชและสัตว์ที่ได้จากทะเลสาบโดยธรรมชาติ หรือภายใต้การจัดการอื่นๆ ดู: *production (เพรอเดิค´เฌิ่น) [ทะเลสาบ]*

yield point (ยีลดฺ พ้อยนฺท) ดู: *yield stress (ยีลดฺ สเตรฺส´)*

yield scaling (ยีลดฺ สเก´ลิ่ง) ดู: *Lampson scaling (แลมพฺ´เซิ่น สเก´ลิ่ง)*

yield strength (ยีลดฺ สเตรฺงธฺ) คำพ้องของ yield stress (ยีลดฺ สเตรฺส´); ความเครียดที่วัตถุเริ่มที่จะเกิดการเปลี่ยนรูปถาวร

yield stress (ยีลดฺ สเตรฺส´) ความเครียดต่างค่าน้อยสุด ที่ทำให้วัตถุเกิดการเปลี่ยนรูปอย่างถาวร คำพ้อง: *yield point (ยีลดฺ พ้อยนฺท); yield strength (ยีลดฺ สเตรฺงธฺ); threshold pressure (เธรฺ็ฌ´โฮลดฺ เพระ´เฌ่อรฺ)*

Ynezian (อี´เนเซี่ยน) ช่วงอายุใช้เฉพาะในอเมริกาเหนือ อยู่ในสมัยเพลิเออซีน (อยู่บนแดเนี่ยน (Danian) อยู่ล่างบูลิเฌี่ยน (Bulitian))

yoke-pass (โย้ค-แพ้ส) ดู: *joch (จ็อค หรือ ล็อค)*

yosemite (โยเซะ´มิเท่) ส่วนของหุบเขาธารน้ำแข็ง โดยเฉพาะในซีเอเร่อ หรือเซียเร่อ เนอแวเด้อ (Sierra Nevada) ของแคเลอฟอรเนีย (California) ที่มีลักษณะเป็นรูป U ที่ลึก ประกอบด้วย ผนังชันและทางลาดขอบแอ่งทั้งสองด้านและระดับพื้นกว้าง คล้ายกับโยเซะมิเท่ แวลี่ (Yosemite Valley) ในแคเลอฟอรเนีย

young (ยัง) (1) [ธรณีสัณฐานวิทยา] เกี่ยวกับระยะเชิงสมมุติของความปฐมวัยของวัฏจักรการกร่อน โดยเฉพาะทางน้ำที่ยังไม่มีการพัฒนารูปแบบความสมดุลและรูปแบบหุบเขา คำพ้อง: *youthful (ยูธ´ฟูล)* (2) [ธรณีวิทยาโครงสร้าง] คำกริยา หมายถึงหันไปทางในความหมาย ที่ต้องการชี้ในด้านที่อ่อนกว่าของหน่วยหินหนึ่งไปทางหมวดหินหนึ่ง เช่น ถ้าหน่วยหิน A มีอายุอ่อนไปทางหมวดหิน B ดังนั้น B มีอายุอ่อนกว่า A ในกรณีที่ไม่มี โฟลด ฟ้อลท เอินเคินฟอรเมอที่ หรืออินทรูเฌิ่น มาเกี่ยวข้อง คำนี้ใช้ในการบันทึกของการสังเกต ไม่ใช้ในการเขียนลำดับชั้นหิน

young coastal ice (ยัง โคสเทิ่ล ไอ๊ซฺ) ซี ไอ๊ซฺ *(sea ice)* ในระยะเริ่มต้นของการเกิดแฟสท ไอ๊ซฺ *(fast ice)* ประกอบด้วยนิลาส *(nilas)* หรือน้ำแข็งอายุอ่อนที่มีต้นกำเนิดในพื้นที่ มีความกว้างตั้งแต่ 2-3 เมตร จนถึง 100 เมตร หรืออาจจะถึง 200 เมตร จากแนวชายฝั่ง

Younger Dryas (ยัง´เก้อร ดรา´เอิส) (1) คำนาม: ช่วงเวลายุคน้ำแข็งตอนปลายประมาณ13,000-11,600 ปีก่อนปัจจุบัน (10,000-11,000 ปี ตามอายุคารเบินกัมมันตรังสี) อยู่หลังแอล´เลอหร็อด (AllerØd) แต่ก่อนพรีบอเรี่ยล (Preboreal) จากการลำดับชั้นหินและละอองเรณู พบว่าสภาพภูมิอากาศมีการแปรปรวนเนื่องจากการลดขนาดของธารน้ำแข็งทวีปและธารน้ำแข็งบนภูเขาขยายบริเวณและมีการถอยร่นช้า (2) คำคุณศัพท์: เกี่ยวข้องกับช่วงเวลายังเก้อร ดรายเอิส (younger dry earth) ในยุคน้ำแข็งตอนปลาย และสภาพภูมิอากาศ การทับถมของตะกอน สิ่งมีชีวิต และเหตุการณ์ในช่วงเวลานั้น

younging (เยิง´กิ้ง) ภาษาพูดคำพ้องของ *facing (เฟะ´ซิ่ง)*

youngland (เยิง´เลิ่นดฺ) บริเวณที่ราบสูงและหุบเขายังอยู่ในวัฏจักรการกร่อนระยะแรก

young mountain (เยิง เม้าน´เทิ่น) ภูเขาที่เกิดขึ้นในช่วงมหายุคซีเนอโซอิค โดยเฉพาะภูเขาคดโค้งที่เกิดในช่วงการคดโค้งครั้งใหญ่ครั้งสุดท้าย (เช่น การเกิดเทือกเขาแอ๊ลพส (Alpine)) คำตรงข้าม: *old mountain (โอลดฺ เม้าน´เทิ่นฺท)*

young polar ice (เยิง โพ´ล่ารฺ ไอ๊ซฺ) ดู: *second-year ice (เซะ´เคิ่นดฺ - ยีร ไอ๊ซฺ)*

Young´s modulas (เยิงสฺ มอ´เจอเลิส) มอเจอเลิสของความยืดหยุ่นของมวลในการดึงหรือการบีบอัด เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงของความยาว เปรียบเทียบ: *elastic compliance (อิแลส´ติค เคิมไพล´เอิ้นซฺ)* คำพ้อง: *stretch modulus (สเตรฺ็ช มอ´เจอเลิส)*

youth (ยูธ) (1) [ธรณีสัณฐานวิทยา] ระยะแรกของวัฏจักรเชิงสมมุติ ของการกร่อนในการวิวัฒน์ลักษณะภูมิประเทศของพื้นที่หรือภูมิภาคที่พื้นผิวหรือโครงสร้างเดิมยังเป็นลักษณะหลักของความสูงต่ำของพื้นผิว และภูมิสัณฐานกำลังเพิ่มความซับซ้อนลักษณะเด่นได้แก่ ทางน้ำไม่มาก สายเล็ก มีระยะห่างกันมาก สันปันน้ำระหว่างทางน้ำและพื้นผิวด้านบนกว้างและราบ มีการเปลี่ยนแปลงเล็กน้อยจากการกร่อน ระบบทางน้ำมีการรวมกันน้อย พบหนองน้ำ และทะเลสาบตื้นจำนวนมาก ความสูงต่ำในบางแห่งมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และพื้นผิวอยู่สูงจากระดับน้ำทะเลมาก เปรียบเทียบ: *infancy (อิ้นเฟิ่นซี)* (2) [ธารน้ำ] ระยะแรกของการวิวัฒน์เชิงสมมุติของธารน้ำ ซึ่งเริ่มมีการกร่อนที่รุนแรงและประสิทธิภาพกำลังเพิ่มขึ้น ทำให้สามารถเซาะร่องน้ำ และไม่ถึงสภาวะการปรับระดับลุ่มน้ำ ลักษณะเด่นได้แก่ 1. สามารถพัดตะกอนได้มากกว่าที่พัดพามา 2. อัดเซาะลงไปอย่างรวดเร็ว ฉับไว ทำให้เกิดร่องแคบลึกรูป V (กอรจ (gorge) หรือแคนเยิ่น (canyon))

มีผนังชันมาก และมีหินโผล่ในร่องน้ำ 3. มีน้ำตกขนาดใหญ่ กระแสน้ำเชี่ยว มีเกาะ แก่ง น้ำโจน และทะเลสาบจำนวนมาก 4. ทางน้ำสาขาสั้นและไม่มีน้ำในฤดูแล้ง 5. ไม่มีที่ราบน้ำท่วมถึง เนื่องจากทางน้ำครอบคลุมบริเวณพื้นของหุบเขาทั้งหมดหรือเกือบทั้งหมด 6. ตะกอนต้นน้ำมีทั้งตะกอนที่มาจากการตก หรือเลื่อน หรือไหลจากที่ลาดชัน และตะกอนที่น้ำพามา

youthful (ยูธ´เฟิล) เกี่ยวกับระยะแรกในวัฏจักรการกร่อน โดยเฉพาะใช้กับของภูมิประเทศ บริเวณภูมิสัณฐาน (ที่ราบ หรือที่ราบสูง) ที่มีการกร่อนไปเล็กน้อย หรืออยู่ในระยะเริ่มต้นของการวิวัฒน์ เปรียบเทียบ: *infantile (อิน´เฟินไทล์)* คำพ้อง: *young (เยิง) [ธรณีสัณฐานวิทยา]; juvenile (จู´เวอะไนล์) [ธรณีสัณฐานวิทยา]*

Ypresian (วายเพระ´เซี่ยน) มาตรอายุลำดับชั้นหินมาตรฐานโลก: อยู่ล่างสุดของสมัยอีเออซีน (Eocene) (อยู่บนเธอนีเที่ยน (Thanetian) ของสมัยเพลีเออซีน (Paleocene) อยู่ล่างลูทีเที่ยน (Lutetian)) ชั้นหินแบบฉบับอยู่ใกล้กับเลิ้กซอร (Luxor) ประเทศอียิปต์

Y-shaped valley (วาย เฉ้พด์ แว´ลี่) หุบเขาที่มีภาพตัดขวางเป็นรูป “Y” เช่น หุบเขาที่จะวิวัฒน์อีกครั้ง ซึ่งระดับการเซาะของแม่น้ำเริ่มเพิ่มขึ้นจากการยกตัวด้านต้นน้ำ

Y-tombolo (วาย-โทม´เบอโล่) ทอมเบอโล่ที่ประกอบด้วยสันทรายชายหาดสองสัน ที่ยื่นออกจากเกาะไปทางชายฝั่งและออกจากแผ่นดินไปยังเกาะ และมารวมกันเป็นสันเดี่ยวก่อนที่การเชื่อมต่อกันสมบูรณ์ และมีน้ำทะเลอยู่ในระหว่างง่ามของตัว “Y”

yuanjiangite (ยวนเจียง´ไก๊ท) แร่ในระบบเฮกแซะเกอเนิ่ล สีเงิน - สีขาว ประกายเหมือนโลหะ: AuSn

yugawaralite (ยูเกอวา´เรอไล้ท) แร่ไม่มีสี ผลึกมอเนอคลิหนิคของซีเออไล้ท: $CaAl_2Si_6O_{16} \cdot 4H_2O$

Z

Z (ซี หรือเซ็ด) ดู: เลขแอ๊ะเทิ่ม (atom อ่านว่า แอ๊ะ´เทิ่ม) *atomic number (เออะทอ´หมิค เนิม´เบ้อร์)*

Zanclean (แซน´เคลี่ยน) หินช่วงอายุตามมาตรอายุลำดับชั้นหินมาตรฐานโลก: ล่างสุดของหินสมัยไพลเออซีน (อยู่เหนือช่วงอายุเมซิเนี่ยนของหินสมัยไมเออซีน)

Zanjón (แซน´ฮอน) คำศัพท์พอรเทอรีเคิ่น (Puerto Rican term) สำหรับร่องลึกตรงที่ถูกละลายกว้างประมาณ 3-10 เมตร (solution corridor- เซอลู´เฉิ่น คอ´เรอดอร) รากศัพท์: ภาษาสเปน หมายถึง “deep ditch – ร่องลึก”

zap crater (แซ็พ เคร´เท่อร์) คำพ้องของ *microcrater (ไมโครเคร´เท่อร์)*

zaphrentid (เซอเฟริน´เถิด) ปะการังเดี่ยวที่มีการเรียงตัวของพนังเป็นกิ่งก้านชะลูด ไม่มีพนังกั้นแนวราบหรือโครงสร้างแกน

zaratite (ซา´ราไท้ท) แร่สีเขียวมรกต ที่ยังไม่ทราบโครงสร้างผลึกชัดเจน: $Ni_3(CO_3)(OH)_4 \cdot 4H_2O$ (?) เกิดแบบแร่รองในเปลือกหุ้มหรือยึดกันแน่น คำพ้อง: *emerald nickel (เอ´เมอเริ่ลดฺ หรือ เอ็ม´เริ่ลดฺ นิ´เคิ่ล)*

zastrugi (แซส´สตรูกี้) ดู: *sastrugi (แซส´ตรูกี้)*

zeasite (ซี´ไซ้ทฺ) โอเพิ่ลชนิดหนึ่ง เคยเป็นชื่อเก่าของ “ไฟเออร โอเพิ่ล (fire opal)” แต่ปัจจุบันใช้กับ “วู้ด โอเพิ่ล (wood opal)”

zebra dolomite (ซี´เบร้อ โด´เลอไม้ทฺ) หินโดเลอไม้ทผุ แสดงแถบตะกอนเนื้อหยาบสีเทาอ่อน สลับกับตะกอนเนื้อละเอียด สีเทาเข้มชัดเจน (ซึ่งปกติจะขนานไปกับชั้นหิน) ดู: *zebra rock (ซี´เบร้อ ร็อค)*

zebra limestone (ซี´เบร้อ ไลม´สโตน) หินปูนที่เป็นแถบสลับสีซึ่งเกิดจากการเข้าไปแทนที่ของแคลไซ้ทในร่องแตกที่ขนานกัน

zebra rock (ซี´เบร้อ ร็อค) โดเลอไม้ทที่มีแถบบางสีดำ (แสดงถึงสารอินทรีย์) สลับกับแถบสีขาว มีเม็ดตะกอนขนาดใหญ่จำนวนเล็กน้อย แต่บางครั้งมีชั้นที่มีแร่แทรก ดู: *zebra dolomite (ซี´เบร้อ โด´เลอไม้ทฺ)*

zebroid structure (ซี´บรอยดฺ สเตริ๊ค´เช่อร์) การเป็นแถบสลับสีซึ่งเป็นลักษณะเด่นในซีเบร้อ โดเลอไม้ท (*zebra dolomite*)

Zechstein (เซ็ค´ชไตนฺ) ชุดหินในยุโรป (โดยเฉพาะ ในเยอรมัน) ยุคเพอรเมี่ยนตอนบน (เหนือร็อทลีเจ็นเดส (Rotliegendes)) ประกอบด้วยหินช่วงอายุธูรินเจี้ยน (Thuringian Stage)

Zemorrian (เซอ´มอเรี่ยน) ช่วงอายุทางทะเลชายฝั่งแปซิฟิค: ตอนล่างสุดของไมเออซีน (ใต้ซอซีเซี่ยน (saucesian))

zenith (ซี´เหนิธ) ตำแหน่งบนท้องฟ้าอยู่เหนือผู้สังเกต (จุดจอมฟ้า) ตรงข้ามกับแนเด้อร (nadir) (จุดใต้เท้า) คำนี้ ต้องการกล่าวถึงส่วนของท้องฟ้าที่พาดผ่านเหนือศีรษะ

zenithal projection (ซีเนอ´เธิ่ล เพรอเจ็ค´เฉิ่น) ดู: *azimuthal projection (แอ๊ะเซอเมอ´เธิ่ล เพรอเจ็ค´เฉิ่น)*

zeolite (ซี´เออไล้ทฺ) (1) ชื่อของกลุ่มแร่ขนาดใหญ่ของแร่ไฮเดริสเออะลูเมอโนสิเลอเขท (hydrous aluminosilicate) สีขาว หรือโปร่งใส (บางครั้งถ้าไม่บริสุทธิ์จะมีสีเหลือง หรือสีแดงปน) ที่มีโครงสร้างแบบเปิดของ $(Si,Al)O_4$ เทะเทรอฮีดรากับประจุบวกที่แลกเปลี่ยนกันได้ และมอลิคิวลของน้ำ ในช่องว่างของโครงสร้างมีสัดส่วนของ (Al+Si) ต่อนอนไฮเดริส อ็อกซิเจ้น เท่ากับ 1:2 มีลักษณะเด่นคือจะมีการสูญเสียน้ำง่ายและกลับมาเป็นน้ำได้ใหม่ในกระบวนการกลายเป็นน้ำ และมีการหลอมละลายได้ง่าย และขยายตัวเมื่อได้รับความร้อนจากหลอดเป่าแล่น ซีเออไล้ทเป็นแร่ที่รู้มานานแล้วว่าเกิดเป็นผลึกในช่องว่างของหินบะซ้อลท แต่ที่สำคัญมากกว่า นั่นคือการเกิดเป็นแร่ที่เกิดอยู่กับที่ในตะกอนของทะเลสาบน้ำเค็ม และในทะเลลึก โดยเฉพาะในชั้นหินเทิ้ฟ จะเกิดระหว่างและหลังจากการทับถมโดยปฏิกิริยาระหว่างช่องว่างของน้ำกับเออะลูเมอโนสิเลอเขทที่เป็นของแข็ง เช่น วอลแคหนิค แกล๊ส (volcanic glass) เฟลสปาร (feldspar) ไบโอเจอนิค สิลิเค่อ (biogenic silica) และแร่เคล (clay minerals) (2) แร่สิเลอเขทต่างๆ ที่เป็นวัตถุธรรมชาติ เช่น เกล๊าะเคอไน้ท (glauconite) หรือเม็ดโซเดี้ยมเออะลูเมอโนสิเลอเขทเทียม (artificial granular sodium aluminosilicates) ใช้ในการลดความกระด้างของน้ำด้วยวิธีแลกเปลี่ยนเบส และเป็นตัวดูดซับแก๊ส หรือสารดูดความชื้น ปัจจุบันคำนี้รวมถึงสารประกอบอื่นๆ เช่น สารอินทรีย์เซิลโฟเนท (sulfonated organics) หรือเรเซิ่น (rasin) ทั่วไป ที่ทำปฏิกิริยาคล้ายคลึงกันที่ส่งผลต่อการแลกเปลี่ยนทั้งประจุลบและประจุบวก รากศัพท์: ภาษากรีก “zein” หมายถึง “to boil – ต้ม”

zeolite facies (ซี´เออไล้ทฺ ฟ´เฟ่ส) เฟฉีส (ชุดของกลุ่มแร่ที่ถูกแปรสภาพ) ที่ประกอบด้วยแร่ซีโอไล้ท เออะแนลซีม (zeolites analcime) ฮิวแลนได้ท (heulandite) สติลไบ้ท (stilbite) โลมอนไท้ท (laumontite) และ ไวแระไค้ท (wairakite) วิวัฒน์ได้ดีที่สุดในเมะเทอเกรแวะเค่อ และเมะเทอบะซ้อลท เป็นการ

แปรสภาพในระดับต่ำที่สุด ช่วงการเปลี่ยนแปลง (diagenesis) กับ พรีไน้ท-เพิมเพลีไอ๊ท เฟณีส (prehnite-pumpellyite facies) หรือ กรีนณิสท เฟณีส (greenschist facies) กลุ่มแร่ซีเออไล้ท ที่หลากหลายสัมพันธ์กับระดับความลึกของการทับถม

zeolitization (ซี'โอลิทิเซ'เฉิ่น) การเริ่มต้น การเปลี่ยนแปลง และการแทนที่ของแร่กลุ่มซีเออไล้ท พบมากในหินอัคนีต้นกำเนิดของหินแปร (protolith) เปรียบเทียบ: *zeolite facies (ซี'เออไล้ท เฟ'ณีส)*

zero-air-voids curve (ซี'โร่-แอร-วอยดฺส- เคิรฺฟ) ในวิศวกรรมธรณี เป็นแกร๊ฟแสดงตำแหน่งความสัมพันธ์ระหว่างความหนาแน่นของดินกับปริมาณน้ำที่มีการบดอัดดินได้มากสุด โดยเขียนแกร๊ฟระหว่างค่าความถ่วงจำเพาะและค่าปริมาณน้ำในช่องว่าง ซึ่งค่าความถ่วงจำเพาะจะเปลี่ยนแปลงตามปริมาณน้ำในช่องว่างของดินที่ถูกเติมเข้าไป

zero curtain (ซี'โร่ เคอร'เทิ่น) บริเวณเหนือระดับชั้นดินที่เป็นน้ำแข็งถาวร (permafrost-เพอรฺ'มาฟร้อสทฺ) ที่ซึ่งอุณหภูมิ 0 องศาเซลเซียสคงที่อย่างต่อเนื่องเป็นระยะเวลาหนึ่ง ในระหว่างที่พื้นด้านบนกำลังแข็งตัวและกำลังละลาย

zero-energy coast (ซี'โร่ เอ'เนอรจี้ โคสทฺ) ชายฝั่งที่มีความสูงของคลื่น น้อยกว่าหรือเท่ากับ 3 เซนติเมตร เปรียบเทียบ: *low-energy coast (โล เอ'เนอรจี้ โคสทฺ)*

zero-length spring (ซี'โร่ เล้งธฺ สปริง') ชนิดของสปริงที่ใช้ในเครื่องมือวัดค่าความเร่งโน้มถ่วง โดยที่สปริงมีความไวสูงต่อการเปลี่ยนแปลงค่าความเร่งโน้มถ่วง และจะยังคงรักษาสภาพเดิมความยาวของสปริงจะคงที่ไม่เปลี่ยนแปลงหรือเปลี่ยนแปลงได้ภายใต้ความผิดพลาดที่ยอมให้เกิดได้ นั่นคือ สปริงจะมีค่าเป็นศูนย์ (ไม่ยืด) เมื่อไม่มีแรงภายนอกกระทำกับสปริง (สปริงโดยทั่วไป จะเกิดการล้าและยืดเมื่อถูกใช้งานไปนานๆ ความยาวของสปริงจะเปลี่ยนไป) เปรียบเทียบ: *LaCoste-Romberg gravimeter (ลาคอสทฺ' รอม'เบิรฺก แกรวิ'เมอเท่อรฺ)*

zero-length spring gravimeter (ซี'โร่ เล้งธฺ สปริง' แกรวิ'เมอเท่อรฺ) เครื่องมือสำรวจวัดค่าความเร่งโน้มถ่วง ที่มีการออกแบบระบบการวัดโดยใช้ขวอรทส หรือโลหะในการทำเป็นซีโร่ เล้งธ สปริง (*zero-length-spring*)

zero meridian (ซี'โร่ เมอริ'เดี้ยน) ดู: *prime meridian (ไพรมฺ เมอริ'เดี้ยน)*

zero-offset section (ซี'โร่ อ๊อฟ'เส็ท เซ็ค'เฉิ่น) ภาพตัดขวางของเส้นคลื่นไซ้สมิคแบบสะท้อนหลายๆ เส้น ที่แต่ละเส้นคลื่นเสมือนเป็นเส้นคลื่นที่เดินทางจากตัวกำเนิดคลื่นไปยังตัวรับคลื่นที่วางอยู่ ณ ตำแหน่งเดียวกัน นั่นคือ ระยะห่างระหว่างตัวรับคลื่นและตัวกำเนิดคลื่นมีค่าเท่ากับศูนย์ เป็นการเคลื่อนที่ลงสู่พื้นดินและสะท้อนกลับขึ้นสู่ผิวดินในแนวดิ่ง หรือบางครั้งเรียกว่า "ZSR section – ซีเอ๊สอาร เซ็ค'เฉิ่น" ซึ่ง ZSR ย่อมาจาก "zero source-receiver distance – ซี'โร่ ซอรฺส ริซี'เว่อร ดิส'เทิ่นซ"

zero-order basin (ซี'โร่-ออร'เด้อรฺ เบ'เซิ่น) หว่างเขาที่อยู่ที่สูงและไม่ได้เกิดจากร่องน้ำที่เป็นแหล่งตะกอนเก่า และอาจเป็นส่วนสำคัญในการเกิดระหุยไหล (debris flow-เดอบรี' โฟล) เปรียบเทียบ: *hollow (ฮอล'โล); stream order (สตรีมฺ' ออร'เด้อรฺ)*

zero time (ซี'โร่ ไทมฺ) เวลาอ้างอิง สำหรับเส้นคลื่นไซ้สมิคที่เทียบกับเวลาที่วัดคลื่น

zeuge (ซอย'เก้) มวลหินแบบแผ่นที่มีความคงทนสูง ทับอยู่บนแท่นหินความคงทนน้อยกว่ามาก เป็นผลให้เกิดการกร่อนและเซาะที่แตกต่างกัน โดยทรายที่พัดมากับลมในทะเลทราย อาจสูง 2–50 เมตร รากศัพท์: ภาษาเยอรมัน "Zeuge" หมายถึง "witness - เนินเขาที่เหลืออยู่" คำพ้อง: *witness rock (วิท'เนิส ร็อค)*

zeugenberg (ซอย'เก็นเบิรฺก) คำพ้องของคำว่า *butte témoin (บิ๊วทฺ เตมัว)* รากศัพท์: ภาษาเยอรมัน "Zeugenberg (ซอยเก็นเบิรฺก)" หมายถึง "witness - เนินเขาที่เหลืออยู่"

zeunerite (ซอย'เนอไร้ทฺ) แร่ทุติยภูมิในระบบเทแทระเกอเนิ่ลสีเขียวของแร่กลุ่มออเทอไน้ท (autunite group): $Cu(UO_2)_2(AsO_4)_2 \cdot 10\text{-}16H_2O$ มีรูปร่างผลึกคล้ายกับแร่ยูแรโนสปิไน้ท (uranospinite)

zeylanite (เซย'ลาไน้ทฺ) ดู: *ceylonite (เซย'ลอไน้ทฺ)*

zhamanshinite (ฌา'แมนฌีไน้ทฺ) แก้วที่สัมพันธ์กับฌาแมนชินเครเท่อร (Zhamanshin crater) ประเทศรัสเซีย (Russia อ่านว่า เรอะ'เฌ่อ) เชื่อว่าเกิดจากการหลอมของหินในพื้นที่ขณะมีการชนของอุกกาบาต เปรียบเทียบ: *impactite (อิม'แพ็คไท้ทฺ)*

zhanghengite (ชาง'เฮนไจ๊ทฺ) แร่อุกกาบาตในระบบลูกบาศก์สีเหลืองประกายเหมือนโลหะ: CuZn

zibar (ซี'บาร) ศัพท์ใช้กับเนินทรายที่เกิดจากลม (eolian sand dune) ไม่สูงและไม่มีสลิป เฟซ (slip face) รากศัพท์: ภาษาอาหรับ

zigzag cross-bedding (ซิก'แซ็ก ครอส-เบ๊ะ'ดิ้ง) ดู: *chevron cross-bedding (เฉ้ฟ'เริ่น ครอส-เบ๊ะ'ดิ้ง)*

zigzag fold (ซิก'แซ็ก โฟลดฺ) คิ้งคล้ายหลืดที่ปีกมีความยาวไม่เท่ากัน เปรียบเทียบ: *chevron fold (เฉ้ฟ'เริ่น โฟลดฺ); knee fold (นี โฟลดฺ)*

zigzag ridge (ซิก'แซ็ก หริจ) แนวสันเขาต่อเนื่องที่มีการเปลี่ยนแปลงทิศทางไปจากแนวเดิม พบในภูเขาที่มีสันเขากับหุบเขาสลับกัน (เช่น เทือกเขาแอ๊ะเพอเลเฌิ่น) จากการถูกตัดของเพลินจิ้ง โฟลด (plunging fold)

zigzag watershed (ซิก'แซ็ก วอ'เท่อรฺเฌด) สันปันน้ำที่ซึ่งแม่น้ำถูกตัดออกโดยการกัดเซาะด้านต้นน้ำ สันปันน้ำยังคงอยู่ในตำแน่งเดิมระหว่างลุ่มน้ำ

zinc (ซิ้งคฺ) ธาตุสังกะสีในระบบเฮกแซะเกอเนิ่ล สีฟ้า ถึงขาว เป็นแร่โลหะ: Zn

zinc blende (ซิ้งคฺ เบ<u>ล</u>นด) ดู: *sphalerite (สเฟ'เลอไร้ทฺ)*

zincite (ซิ้ง'ไค้ทฺ) แร่ในระบบเฮกแซะเกอเนิ่ล มีสีแดง ถึงเหลือง เปราะง่าย เป็นสินแร่ของสังกะสี เช่นในนู เจอรซี่ (New Jersey) พบร่วมกับแร่แฟร้งคลิไน้ท (franklinite) และวิเลอไม้ท (willemite) คำพ้อง: *red zinc ore (เรด ซิ้งคฺ ออร); red oxide of zinc (เรด อ็อก'ไซดฺ เอ็ฟ ซิ้งคฺ); ruby zinc (รู'บี้ ซิ้งคฺ); spartalite (สปาร'ทาไล้ทฺ)* รูปผลึกเหมือนกับโบรเมลไล้ท (bromellite) : $(Zn, Mn^{2+})O$

zinckenite (ซิ้ง'เคไน้ท) ดู: *zinkenite (ซิ้ง'เคไน้ท)*

zincochromite (ซิ้งโคโค<u>ร</u>'ไม้ทฺ) แร่สีน้ำตาลมีประกายกึ่งโลหะในผลึกรูปลูกบาศก์ ของกลุ่มสเปอเน็ล: $ZnCr_2O_4$

zincostaurolite (ซิ้งโคสตอ'เรอไล้ทฺ) แร่โปร่งใส ในระบบมอเนอคลิหนิคของกลุ่มสตอเรอไล้ท: $Zn_4Al_{18}Si_8O_{40}(OH)_6$

zinc spar (ซิ้งคฺ สปาร') ดู: *smithsonite (สมิธ'เซอไน้ทฺ)*

zinc vitriol (ซิ้งคฺ วิ'เท<u>รี</u>ยล หรือวิ'ท<u>ริ</u>เอิ้ล) ดู: *goslarite (ก๊อสเลอไร้ทฺ)*

zinc-zippeite (ซิ้งคฺ ซิ'เพไอ๊ทฺ) แร่สีเหลืองในระบบออรเธอรอมบิคของกลุ่มซิเพอไอ๊ท: $Zn(UO_2)_2(SO_4)O_2{\cdot}3.5H_2O$

Zingg's classification (ซิงกฺสฺ แค<u>ล</u>'เซอะเฟอเค'เฌิ่น) การจัดจำแนกรูปร่างของกรวด แบ่งโดย ธีโอดอร ซิงก นักอุตุนิยมวิทยาและวิศวกร โดยอาศัยความสัมพันธ์ระหว่างอัตราส่วนเส้นผ่าศูนย์กลางของระยะกลาง (ความกว้าง) ต่อระยะยาวที่สุด (ความยาว) กับอัตราส่วนเส้นผ่าศูนย์กลางของระยะสั้นที่สุด (ความหนา) ต่อระยะกลาง สามารถจัดจำแนกรูปร่างของกรวดเป็น 4 ประเภท: ดู *spheroid (สฟิ'รอยดฺ) [ตะกอนวิทยา]; disk (ดิสคฺ) [ตะกอนวิทยา]; blade (เบ<u>ล</u>ด) [ตะกอนวิทยา]; rod (หร็อด) [ตะกอนวิทยา]*

zinkenite (ซิง'เคอไน้ทฺ) แร่สีเหล็กกล้า-เทา ระบบเฮกแซะกอเนิ่ล: $Pb_6Sb_{14}S_{27}$ สะกดได้อีกแบบคือ zinckenite

zinnwaldite (ซิน'วอลได้ทฺ หรือซินวอลไท้ทฺ) ชื่อสำหรับชุดของแร่ไมเค่อไทรอ็อกเทอะฮีเดริ้ล ซึ่งประกอบด้วยซิเดอโรฟิไล้ท (siderophyllite) และพอลีลิธิไอโอไน้ท (polylithionite) มีสีม่วงอ่อน เหลือง น้ำตาล หรือเทาเข้ม เป็นไมเค่อเด่นของไกรเซิ่น (greisen): $KLiFe^{2+}Al(AlSi_3)O_{10}(F,OH)_2$

zippeite (ซิ'เพไอ๊ทฺ) (1) แร่สีเหลือง ส้ม แดง หรือน้ำตาลแกมแดง ในระบบมอเนอคลิหนิค: $K_3(UO_2)_4(SO_4)_2O_3(OH){\cdot}3H_2O$. (2) ชื่อกลุ่มของแร่ในระบบมอเนอคลิหนิค หรือออรเธอรอมบิค ที่มีส่วนประกอบเหมือนกัน แต่ K จะถูกแทนที่ด้วย Na, Mg, Co, Ni, หรือ Zn

zircon (เซอร'ค่อน) (1) แร่: $ZrSiO_4$ เป็นผลึกพริเซิ่มสี่เหลี่ยม มีหลายสี มักเกิดเป็นแร่รองในหินอัคนีเนื้อสิลิเค่อ หินปูนเนื้อผลึก ฌิสท ไน้ส และหินตะกอนที่ได้จากหินที่กล่าวข้างต้น และในแหล่งแร่บริเวณชายหาดและแม่น้ำ เป็นสินแร่หลัก ของเซอโคเนี่ยม ใช้เป็นวัตถุทนไฟ เมื่อตัดและขัด จะให้อัญมณีเป็นประกาย โปร่งใสหลายแบบ คำพ้อง: *zirconite (เซอ'คอไน้ทฺ); hyacinth (ไฮ'เออซิ้นธฺ)* (2) ชื่อกลุ่มแร่ในระบบเทแทระเกอเนิ่ล ที่มีสูตรทั่วไป คือ $ASiO_4$ ขณะที่ *A*= Zr, Hg, Th, or U

zirconite (เซอร'เคอไน้ทฺ) เซอรค่อน ที่มีสีเทาหรือสีน้ำตาล

zircosulfate (เซอรฺโคเซิล'เฝท) แร่โปร่งใส ระบบออรเธอรอมบิค: $Zr(SO_4)_2{\cdot}4H_2O$

ZoBell bottle (ซอ'เบล เบ๊าะ'เทิ่ล) ขวดปลอดเชื้อใช้สำหรับเก็บตัวอย่างน้ำทะเลสำหรับการวิเคราะห์ทางแบคทิเรียวิทยา

Zoeppritz's equations (โซเอ๊ะ<u>พริ</u>ทสฺ อิเค<u>ว</u>'เฌิ่นส) ชุดของสมการที่อธิบายถึงการแบ่งของพลังงานคลื่นไซ้สมิคที่เกิดขึ้นที่ระนาบระหว่างตัวกลางสองตัวกลาง (เช่น ชั้นหินสองชั้นหิน) ที่มีความแตกต่างของค่าเออะคูสติค อิมพี'เดิ้นซ (acoustic impedance – ค่าผลคูณของความหนาแน่นและความเร็วคลื่น) ซึ่งเมื่อคลื่นตกกระทบระนาบที่มุมตกกระทบใดๆ ที่ไม่ใช่มุมฉาก จะเกิดการสะท้อนกลับของคลื่นพีและคลื่นเอ๊ส และเมื่อคลื่นตกกระทบระนาบที่มุมตกกระทบใดๆ ที่ไม่ใช่มุมวิกฤต จะเกิดการหักเหของคลื่นพีและคลื่นเอ๊ส ค่าของแอมเพลอถูดแต่ละคลื่น (ซึ่งแอมเพลอถูด (A) มีความสัมพันธ์กับพลังงานคลื่น (E) โดย $E \propto A^2$) มีความสัมพันธ์กับมุมตกกระทบ หากมุมตกกระทบเปลี่ยน ค่าแอมเพลอถูดของคลื่นจะเปลี่ยน ดังนั้น หากทราบคุณสมบัติของตัวกลาง จะสามารถคำนวณหาแอมเพลอถูดที่มุมตกกระทบใดๆ ได้ หรือในทางกลับกัน เมื่อทราบแอมเพลอถูดที่มุมตกกระทบใดๆ จะสามารถแปลความหมายหาคุณสมบัติทางกายภาพของตัวกลางได้ เช่นกัน

zoisite (โซอิไซต์ หรือ ซอย'ไซ้ท) แร่ในระบบออรเธอรอมบิค หลากหลายสีเกิดสัมพันธ์กับแร่เอ๊ะเพอโดท: $Ca_2Al_3(SiO_4)(Si_2O_7)O(OH)$ มักมีแร่เหล็กเป็นส่วนประกอบ มีสีขาว เทา น้ำตาล เขียว แดงชมพู เกิดในหินแปร โดยเฉพาะในฌิสทที่เกิดจากหินอัคนีที่มีแคลเซี่ยมสูง และในหินอัคนีที่ผุพัง และเป็นส่วนประกอบที่สำคัญของซอเซอไร้ท (saussurite)

zombie effect (ซอม'บี้ อิเฟ็คท์) ช่วงการกระจายตัวของซากดึกดำบรรพ์ของสิ่งมีชีวิตที่สูญพันธุ์ไปแล้ว เกี่ยวข้องกับการที่ซากดึกดำบรรพ์ถูกกระทำอีกครั้งโดยกระบวนการทางตะกอนทำให้ซากดึกดำบรรพ์นั้นไปอยู่ในชั้นหินที่อายุอ่อนกว่า

zonal (โซ'เนิ่ล) ในทิศทางตะวันออก-ตะวันตกตามเส้นและเทอถูด เช่น อุณหภูมิเฉลี่ยตามเส้นและเทอถูด (zonal mean temperature)

zonal guide fossil (โซ'เนิ่ล ไก๊ด เฟาะ'เซิ่ล) ซากดึกดำบรรพ์บ่งชี้ (guide fossil) ที่ใช้ระบุหรือจำแนกเขตทางลำดับชั้นหินชีวภาพเฉพาะได้ และให้เป็นชื่อของเขตนั้น ไม่ต้องจำกัดในบางพื้นที่ของเขต หรือพบทั่วทุกส่วนของเขต คำพ้อง: *zone fossil (โซน เฟาะ'เซิ่ล)*

zonal profile (โซ'เนิ่ล โพร'ไฟล) ดู: *composite profile (คอมพอ'เสิท โพร'ไฟล)*

zonal structure (โซ'เนิ่ล สเตร๊ค'เช่อร) ดู: *zoning (โซ'นิ่ง) [ผลึกศาสตร์]*

zonal theory (โซ'เนิ่ล ธี'เออรี่) ทฤษฎีการเกิดแหล่งแร่ใต้ผิวโลกและรูปแบบการกระจายตัวตามลำดับของแร่ที่คาดว่าจะเกิดจากการเปลี่ยนแปลงของของไหลที่มีแร่อยู่ขณะที่ออกมาจากแหล่งต้นกำเนิด ที่เป็นแม็กเม่อ นอกจากนี้ยังเกี่ยวข้องกับระดับอุณหภูมิและปฏิกิริยาเคมีร่วมกับการเกิดแหล่งแร่นั้นว่ามาจากแม็กเม่อโดยตรงหรือไม่ และมีเขตของแร่โลหะในระดับไพศาล เปรียบเทียบ: *zoning of ore deposits (โซ'นิ่ง เอ๊ฟ ออร ดิพอ'เสิท)*

zonation (โซเน'เฉิ่น) สภาพของการถูกจัดเรียงหรือก่อตัวเป็นเขต เช่น การกระจายตัวของซากดึกดำบรรพ์ที่โดดเด่นโดยวางตัวเกือบขนานกับการวางตัวของชั้นหินในเขตลำดับชั้นหินชีวภาพ

zone (โซน) (1) [ผลึกศาสตร์] ดู: *crystal zone (คริสเต้ิล โซน)* (2) [นิเวศวิทยา] (ก) ส่วนหนึ่งของพื้นที่ทางชีวภูมิศาสตร์ มีลักษณะเด่นที่มีภูมิอากาศ พืช และสัตว์แบบเดียวกัน หลายเขตมักจะเกิดเป็นแถบที่ขนานกันไป เช่น ขนานไปกับชายฝั่ง หรือวางตัวไปตามหินตั้งฉากกับระดับทางนิเวศวิทยา เช่น ระดับความสูงหรือระดับความลึก (ข) พื้นที่ที่มีลักษณะเฉพาะโดยการมีสิ่งมีชีวิตกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งเป็นหลัก เช่น เขตแอะโครพอร่า แพลมาท่า *(Acropora palmata zone)* ในแนวปะการังแคริเบี้ยน (3) [ภูมิศาสตร์] โดยทั่วไปหมายถึง พื้นที่หรือเขตของและเทอถูดคู่ขนาน ที่ใช้แยกจากพื้นที่โดยรอบออกจากกัน โดยใช้ลักษณะพิเศษหรือโดดเด่นบางประการ เช่น ในห้าแถบพื้นที่ใหญ่ หรือบริเวณที่ถูกล้อมรอบ ซึ่งภายในบริเวณนั้นพื้นโลกถูกแบ่งตามและเทอถูดและอุณหภูมิ ได้แก่ เขตร้อนแห้งแล้ง 1 เขต (torrid zone) เขตอบอุ่น (temperate zones) 2 เขต และ เขตหนาวเย็น (frigid zones) 2 เขต (4) [ธรณีวิทยา] พื้นที่หรือแถบของธรณีวัตถุที่มีคุณสมบัติหรือองค์ประกอบโดดเด่นแตกต่างจากพื้นที่โดยรอบ เช่น *เขตความอิ่มตัว (zone of saturation)* เขตการแตก (zone of fracture) หรือ ฟ้อลท โซน *(fault zone)* (5) [หินแปร] ดู: *metamorphic zone (เมะเทอมอร์ฟิค โซน)* (6) [ละอองเรณู] ดู: *zona (โซเน่อ)* (7) [ลำดับชั้นหิน] ช่วงสั้นๆ ในแต่ละประเภทของการจำแนกลำดับชั้นหิน มีหลายชนิดขึ้นอยู่กับคุณสมบัติของการลำดับชั้นหินที่นำมาพิจารณา เช่น เขตทางชีววิทยา เขตทางหิน เขตทางอายุ เขตทางขั้วแม่เหล็ก เขตแร่ เขตการแปรสภาพ และอื่นๆ คำที่อยู่ด้านหน้าจะบ่งชี้ถึงชนิดของเขตที่ใช้ในการอ้างอิง

zone axis (โซน แอ๊ก'เสิส) เส้นหรือทิศทางทางผลึกศาสตร์ ที่ผ่านศูนย์กลางของผลึกที่ขนานกับขอบที่ตัดกันของหน้าผลึก คำพ้อง: *zonal axis (โซเนิ่ล แอ๊ก'เสิส)*

zoned ultramafic PGE deposit (โซนด เอิล'เทรอเมฟิค พีจี อี ดิ'พอเสิท) แหล่งแร่ชนิดหนึ่งมีลักษณะเด่นคือ แร่กลุ่มแพลทเนิ่มเกิดร่วมกับการสะสมตัวของชั้นโครไม้ท แม็กเนอไท้ท ไคลโนไพร็อกซีไน้ท ในเขตเอิลเทรอแมฟิค เอินทรูซีฟ คอมเพล็กเสิส (zoned ultramafic intrusive complexes) คำพ้อง: *Alaskan-type PGE deposit (เออะแลส'เคิ่น-ไท้พ พีจีอี ดิพอ'เสิท); Kachkanar-type PGE deposit (แคชคานาร์-ไท้พ พีจีอี ดิพอ'เสิท); Uralian-type PGE deposit (ยุเร'เลี่ยน-ไท้พ พีจีอี ดิพอ'เสิท)*

zone fossil (โซน เฟาะ'เซิ่ล) เขตที่มีความโดดเด่นของซากดึกดำบรรพ์; ดู: *zonal guide fossil (โซเนิ่ล ไก๊ด เฟาะ'เซิ่ล)*

zone of ablation (โซน เอ๊ฟ แอะเบล'เฉิ่น) เขตการระเหิด ดู: *ablation area (แอะเบล'เฉิ่น เอ'เรีย)*

zone of accumulation (โซน เอ๊ฟ แอะคิวเมอเล'เฉิ่น) (1) [การเคลื่อนที่ของมวล] พื้นที่ของดินเลื่อน/ถล่ม/หลุม/ไหล (landslide) ที่ธรณีวัตถุเลื่อน/ถล่ม/หลุม/ไหลไม่เคลื่อนอยู่ด้านบนของผิวดินเดิม เปรียบเทียบ: *zone of depletion (โซน เอ๊ฟ ดิพลี'เฉิ่น)* (2) [หิมะ] (ก) ดู: *accumulation area (แอะคิวเมอเล'เฉิ่น เอ'เรีย)* (ข) เกี่ยวข้อง

กับการถล่ม (avalanche-แอ๊ะ´เวอแล้นซ) คำพ้องของ *accumulation zone (เออะคิวเมอเล´เฌิ่น โซน)*

zone of aeration (โซน เอ๊ฟ แอเร´เฌิ่น) ดู: *unsaturated zone (เอินแซะ´เชอเรเถิด โซน)*

zone of capillarity (โซน เอ๊ฟ แคะ´เพอเลเรอที่) ดู: *capillary fringe (แคะเพอเลรี่ ฟริ้นจ)*

zone of cementation (โซน เอ๊ฟ ซีเมนเท´เฌิ่น) ชั้นของผิวโลกใต้เขตของการผุพัง (zone of weathering- โซน เอ๊ฟ เวะ´เธอริ่ง) ซึ่งน้ำที่ซึมผ่านจะเชื่อมประสานตะกอน ที่ยังไม่แข็งตัวด้วยน้ำแร่ที่ละลายจากด้านบน

zone of depletion (โซน เอ๊ฟ ดิพลี´เฌิ่น) บริเวณของดินเลื่อน/ถล่ม/หล่น/ไหล (landslide) ที่วัตถุที่ถูกเลื่อน ไปทับอยู่บนผิวของดินเดิม เปรียบเทียบ: *zone of accumulation (โซน เอ๊ฟ เออะคิวเมอเล´เฌิ่น) [การเคลื่อนที่ของมวล]*

zone of deposition (โซน เอ๊ฟ เด๊ะเพอซิ´เฌิ่น) พื้นที่ซึ่งธารน้ำแข็งบนเขาพาวัตถุที่ถูกกร่อนมาทับถม ส่วนมากบนพื้นที่ปกคลุมด้วยตะกอนธารน้ำแข็ง และโดยทั่วไปเป็นพื้นที่ราบ

zone of erosion (โซน เอ๊ฟ อิโร´เฌิ่น) พื้นที่ซึ่งธารน้ำแข็งบนเขาเคลื่อนพาวัตถุจากการผุพังออกไป ส่วนมากเป็นพื้นหินแข็ง คำตรงข้าม: *zone of deposition (โซน เอ๊ฟ เด๊ะเพอซิ´เฌิ่น)*

zone of flow (โซน เอ๊ฟ โฟ<u>ล</u>) ดู: *zone of plastic flow (โซน เอ๊ฟ แพ<u>ล</u>ส´ติค โฟ<u>ล</u>)*

zone of flowage (โซน เอ๊ฟ โฟ<u>ล</u>´วิจ) ดู: *zone of plastic flow (โซน เอ๊ฟ แพ<u>ล</u>ส´ติค โฟ<u>ล</u>)*

zone of fracture (โซน เอ๊ฟ แฟ<u>ร็</u>ค´เช่อรฺ) เปลือกโลกชั้นบนสุดซึ่งการเปลี่ยนรูปจะเกิดจากการแตกมากกว่าการไหลแบบแพลสติค พื้นที่บริเวณนั้นจะพบร่องแตกได้ เปรียบเทียบ: *zone of plastic flow (โซน เอ๊ฟ แพ<u>ล</u>ส´ติค โฟล); zone of fracture and plastic flow (โซน เอ๊ฟ แฟ<u>ร็</u>ค´เช่อรฺ แอนดฺ แพ<u>ล</u>ส´ติค โฟ<u>ล</u>)* คำพ้อง: *zone of rock fracture (โซน เอ๊ฟ ร็อค แฟ<u>ร็</u>ค´เช่อรฺ)*

zone of fracture and plastic flow (โซน เอ๊ฟ แฟ<u>ร็</u>ค´เช่อรฺ แอนดฺ แพ<u>ล</u>ส´ติค โฟ<u>ล</u>) บริเวณของเปลือกโลกที่มีความลึกและความดันอยู่ระหว่างเขตของการแตกและเขตของการไหลแบบแพลสติค ซึ่งการเปลี่ยนรูปของหินที่อ่อนจะเกิดการไหลแบบแพลสติค และหินที่แข็งกว่าจะเกิดการแตก

zone of influence (โซน เอ๊ฟ อิน´ฟลู<u>เ</u>อ็นซ) พื้นที่วงกลม หรือวงรีที่ล้อมรอบไปด้วยจุดข้อมูลบนแผนที่ ค่าทุกๆ ค่าในทุกๆ ตำแหน่งที่อยู่ในเขตพื้นที่วงกลมหรือวงรีนี้ มีบางส่วนขึ้นอยู่กับค่าที่จุดศูนย์กลางทางสถิติ หมายถึง ค่าใดๆ ที่อยู่นอกเขตนี้ออกไปแล้ว จะไม่ขึ้นตรงกับค่าที่จุดศูนย์กลางของเขตนี้

zone of intermittent saturation (โซน เอ๊ฟ อินเทอมิ´เทิ่นทฺ แซะเชอเร´เฌิ่น) ศัพท์ที่ใช้อธิบายขอบเขตชั่วคราวของการอิ่มน้ำในดิน โดยการซึมเข้ามาของน้ำฝน หรือน้ำจากหิมะละลายในอัตราที่เกินกว่าน้ำจะเคลื่อนที่ลงสู่ระดับน้ำใต้ดินหลัก

zone of mobility (โซน เอ๊ฟ โมบิ´เลอที่) ดู: *asthenosphere (แอสเธ´เนอสฟิร)*

zone of plastic flow (โซน เอ๊ฟ แพ<u>ล</u>ส´ติค โฟ<u>ล</u>) ส่วนของเปลือกโลกที่อยู่ภายใต้ความดันที่เพียงพอที่จะไม่เกิดการแตก เช่น มีลักษณะอ่อนดัดได้ ไม่เปราะ ดังนั้นการเปลี่ยนรูปจะเกิดจากการไหล เปรียบเทียบ: *zone of fracture (โซน เอ๊ฟ แฟ<u>ร็</u>ค´เช่อรฺ); zone of fracture and plastic flow (โซน เอ๊ฟ แฟ<u>ร็</u>ค´เช่อรฺ แอนดฺ แพ<u>ล</u>ส´ติค โฟ<u>ล</u>)* คำพ้อง: *zone of flow (โซน เอ๊ฟ โฟ<u>ล</u>); zone of rock flowage (โซน เอ๊ฟ ร็อค โฟ<u>ล</u>´วิจ); zone of flowage (โซน เอ๊ฟ โฟ<u>ล</u>´วิจ)*

zone of rock flowage (โซน เอ๊ฟ ร็อค โฟ<u>ล</u>´วิจ) ดู: *zone of plastic flow (โซน เอ๊ฟ แพ<u>ล</u>ส´ติค โฟ<u>ล</u>)*

zone of rock fracture (โซน เอ๊ฟ ร็อค แฟ<u>ร็</u>ค´เฌ่อรฺ) ดู: *zone of fracture (โซน เอ๊ฟ แฟ<u>ร็</u>ค´เฌ่อรฺ)*

zone of saturation (โซน เอ๊ฟ แซะเชอเร´เฌิ่น) ดู: *saturated zone (แซะ´เชอเรเถิด โซน)*

zone of soil water (โซน เอ๊ฟ ซอยลฺ วอ´เท่อรฺ) ดู: *belt of soil water (เบ๊ลทฺ เอ๊ฟ ซอยลฺ วอ´เท่อรฺ)*

zone of suspended water (โซน เอ๊ฟ เซอะสเป็น´เดิด วอ´เท่อรฺ) ดู: *unsaturated zone (เอินแซะ´เชอเรเถิด โซน)*

zone of weathering (โซน เอ๊ฟ เวะ´เธอริ่ง) ชั้นพื้นผิวของเปลือกโลกเหนือระดับน้ำใต้ดินซึ่งถูกทำลายโดยตัวกลางต่างๆ ของชั้นบรรยากาศ และในการวิวัฒน์ของดิน เปรียบเทียบ: *zone of cementation (โซน เอ๊ฟ ซีเมนเท´เฌิ่น)*

zone symbol (โซน ซิม´เบิ้ล) สัญลักษณ์ของแกนของเขตของผลึกในความหมายของโครงข่ายผลึก เช่น สัญลักษณ์ของแกนของโซนของชุดหน้าผลึก (hk0) คือ [001]

zone time (โซน ไทมฺ) คำพ้องของ *increment (โม´เมิ่นทฺ)* ใช้กับช่วงเวลาเฉลี่ยเป็นปีของเขตลำดับชั้นหินชีวภาพในทุกๆ ระบบทางธรณีวิทยา ช่วงระหว่าง 300,000 ปี และ 5 ล้านปี

zoning (โซ'นิ่ง) (1) [ผลึกศาสตร์] การเปลี่ยนแปลงของส่วนประกอบของผลึกจากแกนกลางถึงขอบ เนื่องจากการแยกกันของระยะทางผลึกระหว่างการเติบโต โดยการสูญเสียความสมดุลในชุดปฏิกิริยาที่ต่อเนื่อง ระยะที่อุณหภูมิสูงของชุดไอเซอมอรฟิคทำให้เกิดแกนกลาง ขณะที่ระยะอุณหภูมิจะต่ำลงไปทางขอบผลึก เปรียบเทียบ: *armoring (อาร'เมอริ่ง); normal zoning (นอร'เมิ่ล โซนิ่ง)* คำพ้อง: *zonal structure (โซ'เนิ่ล สเตริ๊ค'เช่อรฺ)* (2) [เศรษฐธรณีวิทยา] การกระจายตัวเป็นลำดับของสินแร่และการแปรเปลี่ยนของแร่ทุติยภูมิ หรือความแตกต่างของขนาดของแหล่งแร่ เช่น เวน โซนิ่ง (vein zoning) ออร ดิพอเสิท โซนิ่ง (ore deposit zoning) มิเนอเริ่ล ดิสตริคท โซนิ่ง (mineral district zoning) (3) [หินแปร] (ก) อธิบายความหลากหลายของส่วนประกอบภายในเม็ดแร่เดี่ยว (ข) การขยายพื้นที่ของหินแปรที่อาจจะแสดงขอบที่มีแร่หรือชุดแร่หลักหรือเป็นลักษณะเด่น สะท้อนถึงส่วนประกอบของหินต้นกำเนิด อุณหภูมิ และความดันของการเกิด ระยะเวลาของการแปรสภาพ และมีวัตถุถูกเติมเข้าไปหรือไม่

zoning of ore deposits (โซ'นิ่ง เอ๊ฟ ออร ดิพอ'เสิทสฺ) รูปแบบการกระจายตัวเป็นลำดับของธาตุ แร่ หรือกลุ่มแร่ ทั้งลำดับที่เกิดจากแบบสัมผัส เกิดพร้อม หรือเกิดใกล้พื้นผิว (paragenetic, syngenetic or epigenetic sequences) โซนิ่งจะวิวัฒน์ได้ดีในกลุ่มการเกิดแร่-แปรเปลี่ยนของแร่ ที่เกิดใต้ภูเขาไฟ เช่น แหล่งแร่พอรเฟอรี่โลหะ (porphyry base-metal deposits) เปรียบเทียบ: *zonal theory (โซเนิ่ล ธี'เออรี่)* คำพ้อง: *mineral zoning (มิเนอ'เริ่ล โซนิ่ง)*

zonite (โซ'ไน้ทฺ) ดู: *range zone (เร้นจฺ โซน)*

zonochlorite (โซโนคลอ'ไร้ทฺ) คำพ้องของ *pumpellyite (เพิมเพ'ลีไอ๊ทฺ)* เกิดขึ้นในเพะเบิ้ล สีเขียวที่มีโครงสร้างเป็นแถบ (เช่น ในบริเวณทะเลสาบซุพิเรียร (Lake Superior) ก่อนหน้านี้ถูกคิดว่าเป็นพรีไน้ท (prehnite) ที่ไม่บริสุทธิ์

zoobenthos (โซเออเบ็น'ธอส) สัตว์ที่อาศัยอยู่บนหรือในพื้นดินใต้น้ำ

zooecology (โซเออิคอ'เลอจี้) สาขาหนึ่งของนิเวศวิทยาเกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างสัตว์กับสิ่งแวดล้อม เปรียบเทียบ: *phytoecology (ไฟโทอิคอ'เลอจี้)*

zoogenic rock (โซเออเจ'หนิค ร็อค) ไบโอเจนิค ร็อค *(biogenic rock)* ที่เกิดจากสัตว์หรือเกี่ยวข้องกับการปรากฏ หรือการกระทำของสัตว์โดยตรง เช่น หินปูนเปลือกหอย (shell limestone) แนวปะการัง กวาโน่ (guano) ลิธิไฟด แคลเคเรียส อ๊ส (lithified calcareous ooze) เปรียบเทียบ: *zoolith (โซ'เออหลิธ) [บรรพชีวินวิทยา]* คำพ้อง: *zoogenous rock (โซเออเจอเนิส ร็อค)*

zoogeography (โซเออจีออ'เกรอะฟี่) สาขาหนึ่งของชีวภูมิศาสตร์เกี่ยวกับการแพร่กระจายทางภูมิศาสตร์ของสัตว์ เปรียบเทียบ: *phytogeography (ไฟทอจีออ'เกรอะฟี่)*

zoolite (โซ'เออไล้ทฺ) (1) เฟาะเซิ่ลสัตว์ คำพ้อง: *zoolith (โซเออหลิธ) [บรรพชีวินวิทยา]*

zoolith (โซ'เออหลิธ) (1) [บรรพชีวินวิทยา] ดู: *zoolite (โซ'เออไล้ท)* (2) [ตะกอนวิทยา] ไบเออหลิธ *(biolith)* ที่เกิดจากการกระทำของสัตว์หรือประกอบด้วยซากสัตว์ โดยเฉพาะโซเออเจหนิค ร็อค (zoogenic rock)

zoomorph (โซ'เออม้อรฺฟ) อวัยวะของสิ่งมีชีวิตที่คงทนต่อกรด (เช่น พนังที่เป็นอินทรียวัตถุของเฟอแรเมอนิเฟอเร่อ (foraminifera) ขนาดเล็ก ซากเท็นแทะคิวไล้ท (tentaculite) ไคเทอ โนโซเอิ้น (chitinozoan) สามารถอ้างอิงถึงกลุ่มของสัตว์นั้นได้

zoophyte (โซ'เออไฟ้ทฺ) (1) สมาชิกของไฟเลิ่มไบรเออโซเอิ้น (2) ในความหมายกว้างๆ คือสัตว์ที่มีรูปร่างคล้ายพืชไม่เคลื่อนไหว เช่น ฟองน้ำ ดอกไม้ทะเล ไฮดรอยด หรือไบรเออโซเอิ้น คำพ้อง: *phytozoan (ไฟโทโซเอิ้น)*

zooplankton (โซเออแพลง'เทิ่น) แพลงเทิ่นที่มีรูปร่างเป็นสัตว์ เช่น แมงกะพรุน

zootrophic (โซเออโทร'ฟิค) ดู *heterotrophic (เฮะเทอเรอโทร'ฟิค)*

zosterophyllophytes (ซอสเทอโรฟิ'เลอไฟ้ทฺส) ดู: *zosterophylls (ซอส'เทอโรฟีลสฺ)*

zosterophylls (ซอส'เทอโรฟีลสฺ) กลุ่มของพืชบกที่มีท่อลำเลียงกลุ่มแรกๆ ในยุคดิโวเนี่ยน เดิมคือกลุ่มซอสเทอโรฟีโลไฟทิเน่อ (Zosterophyllophytina) ไม่มีใบ มีการเจริญส่วนยื่นที่ผิวของลำต้น (enations-อิเน'เฌิ่นสฺ) และกลุ่มสปอรด้านข้าง เป็นต้นตระกูลของไลค็อพเสิดส (lycopsids)

z-transform (ซี แทรนส'ฟอรม) ในการประมวลผลเชิงตัวเลขของคลื่นไซ้สหมิค เป็นวิธีการอธิบายข้อมูลเชิงตัวเลขที่ขึ้นกับเวลาในรูปของสมการพอเลอโนเมียล (polynomial) เช่น ถ้าคลื่นที่มีความต่อเนื่องกัน คือ $X_t = (X_1, X_2, X_3, \ldots, X_n)$, เมื่อแปลงรูปแบบซี แทรนสฟอรม จะได้ $x(z) = x_0 + x_1z + x_2z^2 + x_3z^3 + \ldots\ldots x_nz^n$ ซึ่งการแปลงค่าเชิงตัวเลขนี้ เพื่อช่วยในการจัดการข้อมูลประมวลผลข้อมูลและ/หรือปรับปรุงข้อมูลคลื่นไซ้สหมิคให้ดีขึ้นและ/หรือรวดเร็วขึ้น

Zuloagan (ซูโล´แกน) หินช่วงอายุใช้ในอเมริกาเหนือ (Gulf Coast): ยุคจุแรสิคตอนบนอยู่ด้านบนจุแรสิคที่มีอายุมากกว่าอยู่ด้านล่างลาคาสิเทิ่น (LaCasitan) เทียบเท่ากับอ็อกสฟอรเดี้ยน (Oxfordian) ในยุโรป

z-value (ซี-แวล´ยู่) โดยปกติ หมายถึง ค่าของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ณ จุดใดจุดหนึ่ง เช่น ระดับความสูงของพื้นผิว ระดับความลึกของน้ำบาดาล

zweikanter (ซไว´คานเท่อร) วินดคานเท่อร (windkanter) หรือหินที่มีหน้าเรียบสองหน้าตัดกันได้ขอบเหลี่ยม

Zwischengebirge (ซฟิ´เฌินเกบิรเก้) หมายถึง บริเวณที่ไม่ถูกแปรสภาพ หรือถูกแปรสภาพเล็กน้อย อยู่ระหว่างขอบของแนวเทือกเขาสองแนวที่สมมาตรกัน เช่น ที่ราบสวิส

zygnematacean algae (ซิกนีเมอเท´เซี่ยน แอล´จี้) สาหร่ายสีเขียว (green algae) ที่อยู่ในทะเลสาบน้ำจืด บ่อน้ำหรือแม่น้ำ มีไซเกอสปอร (zygospore) ที่มีผนังหนาและคงทน และสามารถแบ่งได้เป็นสองส่วนเท่าๆ กัน

zygolith (ไซเกอหลิธ) เคาะเคอหลิธ (coccolith) ที่มีรูปร่างเป็นวงแหวนรูปวงรีมีแถบโค้งขึ้นด้านบน และมีปุ่มหรือหนามสั้น

zygomorphic (ไซเกอมอรฺ´ฟิค) กล่าวถึง สิ่งมีชีวิต หรืออวัยวะที่สามารถแบ่งครึ่งแล้วได้สมมาตรโดยเกิดจากระนาบที่ตัดผ่านแกนตามแนวยาวเพียงระนาบเดียว เปรียบเทียบ: *actinomorphic (แอ็คทิโนมอรฺ´ฟิค)*

zygote (ไซ´โกท) ไข่ที่ได้รับการปฏิสนธิ ที่เป็นผลจากการรวมกันของเซ็ลสืบพันธ์สองเซ็ล ในกลุ่มรา คือ *resting spore -เรสติ้ง สปอร´* ที่ได้มาจากการผสมกันของเซ็ลสืบพันธุ์สองเซ็ลที่มีเพศต่างกัน (antheridium - แอนเธอริ´เดี้ยม) และโอเออโกเนี่ยม (oogonium)

กรมทรัพยากรธรณี
75/10 ถ.พระรามที่6 แขวงทุ่งพญาไท เขตราชเทวี กรุงเทพมหานคร 10400
http://www.dmr.go.th

สมาคมธรณีวิทยาแห่งประเทศไทย
75/10 ถ.พระรามที่6 แขวงทุ่งพญาไท เขตราชเทวี กรุงเทพมหานคร 10400
http://www.gst.or.th